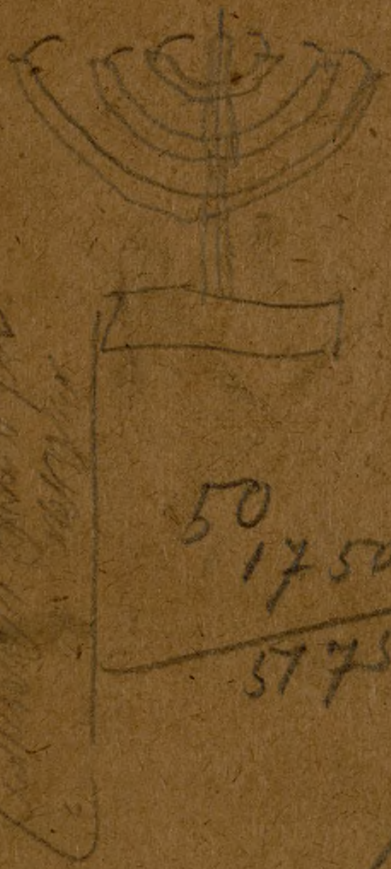

730
730
14
3500
1040
730
280
50
1750
57750
42500
51
110000
57750
58250
1040
730
1770
14
350
2
110000
62370
47630

בתר תורת

בני ישראל

ספר

במדבר

הכולל לימודי דבר יום ביומו לקיים מצות
קביעת התורה.

סדרו מו"ה יצחק ברוך זצלה"ה נובע
ממקור נאמן האר"י זצלה"ה.
עם יוסף לחק מאת רחיד"א זצלה"ה
עם ל"ו מעלות
כמבואר בשער השני
בהוצאת ר' מנשה קאדישזאהן

שנת תרנ"ח

Часть IV.
ХОКЪ
ЛЕИЗРОЕЛЪ
ВАРШАВА
1898.

Дозволено Цензурою
Варшава, 17 февраля 1898 года.

חק לישראל

ספר

במדבר

מן

חמשה חומשי תורה

עם ל"ו פירושים. מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים.

א) תורה נדפסה בשלמות עם הפטרות וחמש מגלות עם הטעמים.

ב) תרגום על התורה.

ג) פי' רש"י בשלמות ועם פי' רש"י ישן.

ד) פי' שפתי חכמים הנודע ללומדי תורה.

ה) פי' הרשב"ם ז"ל נכד רש"י ז"ל.

ו) פי' בעל הטורים מרבינו בעל ארבעה טורים.

ז) פי' דעת זקנים מבעלי התוספות ז"ל.

ח) תולדות אהרן מראה מקום כל פסוק בש"ס.

ט) מנין המצות למהר"מ חאגיז ז"ל נדפסו בפנים החומש ע"ס הפסוקים.

י) טעמי הקרבנות בדרך חדש ונפלא נאספו מגדולי המפרשים ז"ל.

יא) דיני הקרבנות בקצרה.

יב) ההפטרות עם פירוש חרב ר' דוד קמחי רד"ק.

יג) עניני טומאה וטהרה.

יד) עניני הסדרה פירוש על מקומו אשר גם הוא נאסף מגדולי המפרשים בטוב טעם ודעת.

טו) עניני כל מראות נגעים לסדר תזריע.

טז) מצות השם על תרי"ג מצות

יז) חמש מגלות עם פירש"י (בסוף כל כרך מהחומש נדפסה המגלה השייכה לכרך ההוא). זולת זה נוספו על חמש מגלות עוד פירושים חדשים להפליא אשר לא בא עור כבושם הזה מלוקט מגדולי המפרשים והקורא בו יתענג מאד.

יח) על ספר שיר השירים נקוב בשם שירי שלמה.

יט) על ספר רות נקוב בשם יחוס דוד.

כא) על ספר איכה נקוב בשם קינות ירמיה.

כב) על ספר קהלת נקוב בשם הבלי העולם.

כג) על ספר אסתר נקוב בשם מור והדס.

כד) תרגום שני על מגלת אסתר.

כה) פתשגן הכתב על תרגום שני בתקון נפלא

כו) נדפס בסוף כל כרך סדר התפלה וכו'.

כז) גם הוספנו קצורי הדינים הנצרכים לתפלה.

כח) נביאים עם פרש"י ומצודת דוד.

כט) כתובים עם פרש"י ומצודת דוד.

ל) המשניות עם ברטנורא ועיקר תוי"ט כנדפס מכבר עם הוספות ותקונים.

לא) גמרא עם פרש"י ועם איזה דבורי תוספות.

לב) הלכה פסוקה.

לג) מוסר.

לד) למהדרים ללמוד בכל יום התרי"ג מצות כאשר תקנו הקדמונים.

לה) ארחות חיים.

לו) אגרת הרמב"ן ז"ל לבנו ז"ל.

ואלה הספרים שמהם נאספו הפירושים החדשים והלקוטים היקרים

א) מאזין הקדוש ב) מבכיגלל ג) העקדה ד) הסל"ה הקדוש ה) חור המייס הקדוש ו) זוהר הקדוש ז) כלי יקר ח) כאר מים חיים ט) כריך מוהב י) ילקוט לחלוכי יא) ילקוט שמעוני יב) פי לדיק יג) מאן עובא יד) קדושת לוי טו) קפיקי יהודה טז) דברי שמואל יז) כמב"ן יח) מדרש בכא יט) מדרש מכחובות כ) הספרא יואמן כא) בעל הטורים כב) מרגוס יהונתן כג) גלי רזיא כד) קרנוס יואמן כה) תיקוניס כו) שערי קורא כז) ליקוטי כח) מדרש הנעלם כט) מאן מגא ל) טרכי נחל לא) קל"ק לב) שב"ר לג) מרן חעדה לד) מדרש מליהו לה) כיוא לפחים לו) יטרות דבש לז) טיני הגפש טפס"ח לח) הספרא לבי טפס"ח לט) נפירת הספרא על סה"ח מ) פרקא דרכיס מא) זקא כרך מב) כרכא שמואל מג) זקן מהרן מד) שנן הסוד מה) שני מריס זוטא מו) שמח דמיי מז) שולת הקדש מח) שמע יעקב מט) נחמד ומעיס נ) תולמות מייס זוטר ושוד מאב לי מאבר לפורטש כי רבים הם רק כולם מהוכים כולם כחוכים מאדירי הקורה קדושים מאב בתרן השה ופור תורתם זוהר ע"ח תכל מרלה מאב זכרם לב יסוף עכני יבלחל כי מרוחים הגה בעת בכזל וטוחרת כולכם נקבלו פה לפתר הקורה והפטרות דבכי סנהדרים וסמגלות שאב כלם קדם קדשים אלוטה לחד נתנו מאב קבל מכל מאב סיני עד סוף הדורות

בהוצאות השותפים

ר' מנשה קארישואהן געגשע 14 האחים לעווין־עפשטיין געגשא 5.

וואַרשא

שנת תרס"ב לפ"ק

ברכת הפטרה

קודם קריאת הפטרה יברך

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בִּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק:

אומרים ההפטרה ואח"כ אומרים זה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם צוּר כָּל הָעוֹלָמִים צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק:

נֶאֱמָן אַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אָחוֹר לֹא יָשׁוּב רֵיקָם כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ וְלֶעְלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ:

שַׂמְּחֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ. וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ. בִּמְהֵרָה יָבֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ. עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מָגֵן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְכָבוֹד וְלִתִפְאֶרֶת:

עַל הַכֹּל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

להמשיך מת"א דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא: נשמה יהוה חיה יחידה ד המלוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

א ומליל יי עם משה במדברא דסיני בשתסר זמנא בחד לירחא תנינא בשתא תניתאה למפקהון מארעא דמצרים למימר: ב קביליו ית חושבן כל כנישתא דבני ישראל לזרעיתהון לבית אבהתהון במנין

א א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר
סִינַי בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: ב שְׂאוּ אֶת־
רֹאשׁ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר

ת"א וידבר ה' אל משה במדבר סיני. פסוק ו: למשפחותם לבתי מדוחם. נזיר מן קידושין סט כתרגם קט בכוותם עז:

בעל הטורים

(ה) במדבר סיני. לעיל מיניה כתיב מלא סמוך וסמיך ליה במדבר. לומר שם אין מדבר עושה עמו כמדבר סיני יכול לידע תוכה וסופה. ת"ל במדבר כתיב ולא מעבר בקר ולמן וסמיך ליה שלו את הלם ע"ש מה שכתב עוד תעבירנה למלן על ידי מושה: (ג) במספר שמות. כתיב כאן וכפקדם לא כתיב כאותו מנין במספר שמות שלא נתנו כאן לפודיו שלא שיגו את שמותם במלים ולכך כתיב לבית אבותם לו' לך שפקדתם בשמות אבותם:

ואלה שמות בני אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר אבל לסוף בשנה שניה שהוקם המשכן לא היו כי אם שנים לפי שלבסוף כשהוקם המשכן בשנה שניה נאמר וימת נדב ואביהוא לפני ה' במדבר סיני. בהר סיני היו ארבעה ולבסוף שנים כי בו ביום שהוקם אהל מועד מתו נדב ואביהוא: (ב) שאו את ראש כל עדת. לפי

רש"י

(ה) וידבר במדבר סיני באחד לחדש. מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה א כשילמו ממצרי' מנין וכשנפלו בעגל מנאן לידע ב מנין הנותרים כשבא להשרות שכינתו עליהם מנאן. באחד באיסן הוקם המשכן ובאחד ג בחייר מנאם: (ב) למשפחתם. דע מנין ל שבט ושבט: לבית אבתם. מי שחיבו משבט אחד מנאן וסוי כאלו מנאן באיסן. ונ"ל דאם שלא מקשה ליה מ"ל לפקד שמנאן ג' פעמים למעלה לא מנאן אלא ב' פעמים ודע לך שבני המיון החמור כאן ובמנין החמור בפ' כי תשא שוין הן. לכך פרש"י באחד באיסן הוקם המשכן ובאחד בחייר מנאן יפה פירש המנין זה הוא המנין החמור לעיל מה הן למה כתיב לעיל ועשאו תדגים מן המשכן מן הכסף שהביאו לכפרים על מנין נפשם וכאן לכתיב באחד בחייר מנאן ובכל הוקם המשכן באיסן שלא ידעו אם היה מנין אחר וק"ל. וה"ת ולמה לא מנאם בא' מיד לקחת המשכן כי מיד הוקם המשכן באיסן. וי"ל כמו דלמקימן [ב"ב דף ח] נעשין נדבים שמוכר הגלח מיושבי עיר מוכר ליושבי אדם שלא דיין שם ג' יום לפי שלא תסוב קבוע לבן לא מנאן על שוקבע השכינה שלשים יום: ד ולא כל משפחה ומשפחה שכהן לא הוזכר מנין משפחה בקהת רק מנין השבטים. (ד"ת) וה"ת למה כתיב למשפחותם י"ל שע"י

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ב) שאו את ראש. ת"ל עדת בני ישראל. תמר הרב בכור שור כי ע"י בקע לגלגלת דכי תשא מודע כללם דכל ישראל ביחד דכתיב התם נשא מהות וכאן מלינו כל שבט ושבט דגל בפני עצמו שמתחר למשפחותם בבית אבותם ובערכים מונה את שלוים מלוי שמוך לכיוסף נאמן כי בשם לא היה חוש מפקודי משה ומאהרן:

שפתי חכמים

א לשון לקרן ר"ל למכתב כל השמעים שלנו ומתקן מתוך חיבתן כו' כלומר הכי קאמ"ל קרוי לפרש ר"ל למכתב שמו את שם כל עדת וגו' והכי ככר מנאן בפ' כי תשא שלא ע"ש ר"ל מתוך חיבתן כו': ב דכתיב ויסוך מן השם כשלשת מטפי היא ומתוך שמשה המולנים ידע המולנים וה"פ כשנפלו בעגל מנאן המתים לידע המולנים כמניה וק"ל: ג כתב הרמ"ם פירוש אחר שלקשה ממה שמנין זה היה כשבקרתה השם השכינה שמה לא מנאם מיד כניסן כשבקרתה ומתרץ כי באחד באיסן שכתה השכינה ובאחד בחייר נתחיל למנות מוסו ואחר כך נתחיל למנות מבן עשרים שנה ומעלה כי מעשה נפי בתכיבים לפניו מוסה מוסה בכל שנה יום שהיה שבדבר במדבר וכי שם יום הקר"ם למנות את ישראל ע"י משה נפי בתכיבים לפניו מוסה מוסה בכל שנה יום שהיה שבדבר למנות סיני תהו חיבר חשוב ומיני בעל ברוב, ולכך שניר הוי שבשתתו למנות דלא ימיתנו [סנ"ז]: (ב) שאו את ראש כל עדת כני ישראל וגו'. הוא הרב הגאון מלבי"ם ז"ל בספרו תלמוד השלום אמר כי תשא את ראש כל עדת בני ישראל לפקידיהם הכלה כי התמלך הקיזון הישראלי מן קדון עמים מתנים עודני תחילת השנין בני ימיו משה, שם מלד כללות הקיזון שם עלה מיוחס

שְׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגֻלְגְּלֹתָם׃ ג מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל־יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצִבְאֹתָם אַתָּה וְאַהֲרֹן׃ ד וְאִתְּכֶם יִהְיוּ אִישׁ אִישׁ לַמַּטֶּה אִישׁ רֹאשׁ לְבֵית־אֲבֹתָיו הוּא׃ ה וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַעַמְדוּ אִתְּכֶם לִרְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃

אונקלוס

שְׁמָהָן כָּל דְּכוּרָא לְגוּלְגְּלָתְהוֹן: ג מִבַּר עַשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נָפֵיק חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּמְנוֹן יָתְהוֹן לְחֵילֵיהוֹן אַתְּ וְאַהֲרֹן: ד וְעִמְּכוֹן יְהוֹן גַּבְרָא גַּבְרָא לְשִׁבְטָא גְּבַר רֵישׁ לְבֵית אֲבָהָתוֹהִי הוּא: ה וְאִלֵּין שְׁמָהַת גּוּבְרַיָּא דִּי יְקוּמוּן עִמְּכוֹן לִרְאוּבֵן אֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר: ו לְשִׁמְעוֹן

רשב"ם

שמעתה צריכים ליכנס לארץ ישראל ובני כ' ראוים לצאת בצבא המלחמה שהרי בעשרים בחדש השני הזה נעלה הענן כדכתיב בפ' בהעלותך וכתיב שם נוסעים אנחנו אל המקום וגו' ולכך צוה הקב"ה בתחלת חדש זה למנותן:

בעל הטורים

(ג) אתה ואהרן. ולמעלה בכי תשא לא סייע אהרן באותו מנין לפי שעל ידו נעשה העגל שבשבילו הוצרכו למנין לכך לא מנאם הוא: (ה) הנשיאים מתחיל באליצור ומסיים בעינן ע"ש ילכנהו כאישון עינו וע"י הענן:

רש"י

ואמו משבט אחר יקום ה על שבט אביו: לגלגלתם. ע"י שקלים ו בקע לגלגולת: (ג) כל יצא צבא. מגיד שאין יוצא בצבא פחות ז מבן עשרים: (ד) ואתכם יהיו. כשתפקדו אותם יהיו עמכם ח נשיא כל שבט ושבט:

שפתי חכמים

המשפחות היו יודעים מספר השבטים וכן כתיב ויתילדו על משפחותם ולא היו נקראים על שם השבט אחר כך וע"י המשפחה היו יודעים משה ואהרן מאיזה שבט היו: ה פי' אביו ממשפחת שבט אחד ואמו ממשפחת שבט אחר יקום על משפחת שבט אביו אבל לא תפרש אביו ממשפחה אחת ואמו ממשפחה אחרת כלומר ואפי' משבט אחד כפי המובן מפשט הל' דמאי נפקותא אם יהיה האב ממשפחת החנוכי והאם ממשפחת הפלואי ויקראו על שם האב או האם: ו רצ"ל למה מנאן והלא דבר בא כשמונין אותו על זה פי' ע"י שקלים כו': ז וא"ת מנ"ל לרש"י דלמא אף פחות מבן עשרים יוצא לצבא וכן אמר הכ' מבן עשרים שנה ומעלה והוא יוצא לצבא תפקדו אותם אבל אם הוא בן עשרים ומעלה ואינו יוצא לצבא כגון זקן וחולה או יוצא לצבא ואינו בן עשרים אל תפקדו אותם. וי"ל דא"כ הל"ל מבן עשרים שנה ומעלה היוצא לצבא ול"ל כל יוצא לצבא אלא ודאי אין זה אלא ביאור כפרש"י. וכן מה של' בכי תשא למדך כאן שאין פחות מבן עשרים כו' מסכא נפקא. ברא"ם. וע' לעיל בפרשת כי תשא: ח וא"ת מנ"ל לרש"י דלמא יהיו עמכם בנרכים אחרים כמובן מן הקרא ולא כשתפקדו אותם ועוד מנ"ל שהיו נשיאים דלמא אנשים אחרים. וי"ל מדכתיב בסוף אלה קרואי העדה נשיאי מטות ש"מ שהיו נשיאים וגם כתיב ויקח משה ואהרן את האנשים וגו' ואת כל העדה הקהילו וגו' ש"מ שהיו מונין עם משה:

סדר יחוס בני ישראל

הפרטים, כי אם מצד כללות הקיבוץ נדמה קיבוץ המון האנשים הרבים הנמצאים בכל אומה ואומה [מאומות הקדמונים] אשר מקבוצם יהיה כללות האומה ההיא, לקיבוץ כבשים ורחלים הרבה אשר מכללם תתהוה העדר, שהגם שאם לא יהיו שם לאן רבות יעדר שם עדר מאנו, וכאשר הוכרח לעדר הרחלים שיהיו שם רחלים הרבה מ"מ אין כל רחלה ורחלה בפני עצמה משלמת העדר, שכבר יהיה עליו שם עדר אם יחסר ממנו רחלה אחת, וכן לא ינגרע שם אומה או עם וגוי מכל המון הגוים אם יעדר מהם איש פרטי. משא"כ קיבוץ האומה המאמנת בה' ובתורתו נדמה לכלל החלקים הפרטים הנמצאים בכלי מראה השעות או האברים הפרטיים הנמצאים באדם או בבעל חי, שכל חלק וחלק וכל אבר ואבר משלים את הכלי הכללית או את הגוף הכללי, אשר מכללות כולם תהיה הכלי ההוא או הגוף ההוא על מתכונתו, ואם יחסר אחד מהם, כבר יהיה חסרון בכלל הכלי ותופסד מלאכתו, או בכלל הגוף מום בו לא ירצה, וכן כל אישי האומה הישראלית מוכרחים לשלמות הקיבוץ הישראלי, באופן שאם יחסר אחד כבר נראה החסרון בכלל האומה בהעדר ממנה איזה שלמות מתיחס מן האיש ההוא אל כלל האומה, כמ"ש חז"ל מי שאינו עוסק בפריה ורביה ה"ז גורם לשכינה שתסתלק מישראל, כיצד אין השכינה שורה אלא על שני אלפים ושני רבבות מישראל, הרי שהיה מנין הזה חסר אחד וזה לא עסק בפריה ורביה, ה"ז גרם לשכינה שתסתלק מישראל, ביארו זה שכלית השאור היאך איש איש מבית ישראל הולך מסלך השלמות אל כל ישראל יחד להשרות עליהם שכינת ה', ומלבד שהשמלנו כל ישראל בכלל אל האברים והחלקים של קיבוץ גויה או כלי מראה שעות אבר כל אבר וחלק מוכרח לשלמות הכלל, עוד יש יתרון לקיבוץ האומה הישראלית שבו לא יתיחס כל אבר רק לאבר אחד מכלל הגויה, ראש או זרוע, יד או רגל, ולא יאמרו על הראש שהוא גוף שלם, וכן בעת נדבר על כללות הגויה יכלול בזה כל האברים השונים תחתיו, וכן יהיה בחלקים המקובלים בכלי מראה השעות, לא כן באישי האומה המאמנת בה' ובתורתו, שמלד היותם קיימים באיש כבר נחשב איש אחד כהאומה בכללה, כמשה ע"ה שהיה שקול כנגד כל ישראל, והוא לבדו היניס יגבר בענין אלהי נעלה מדרך הטבע לעשות נוראות לבדו כאילו היה הוא בעצמו מחנה כבדה והמון רב, וכמו שהיה הענין באברהם ע"ה שרדף לבדו חיל כדרלעומר והפילם חללים, ומי שאחריו במדרגה שכתוב בהם ורדפו מכם חמשה מאה, ועוד יגזרו אומר במלכת השמים ובהנהגת הטבע בכל אשר ילוו ואין ממרה את דבריהם, כיהושע שאמר שמש בגבעון דום, ויתר הנביאים וחכמי הדורות האלהיים בנפלאותיהם, אשר מצד זה באמת גדול כח האיש הזה מכל בני חלד והוא הנבמה אליהם, אבל כלם נבראו בעבור מליאותו, ועיניך תראינה כי הודיע ה' למשה ב' המעלות האלה אשר בם יתעלה קיבוץ האומה הנבחרת, אחד מצד כללותם, והשנית מצד אישיהם הפרטיים, באמרו שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם וגו'. ואמר דעי אפוא כי בבואכם לספור הקיבוץ הנבחר הזה, השכילו בו שני ענינים לכבוד ולתפארת, אחד מצד כללותם, שלא תחשבו כלל אישי האומה ככלל גל של אגוזים או עדר הרחלים, שאין האחד הפרטי לריך לשלמות הכלל, רק תחשבו אותם כאברי הגויה שכ לם מתאימים ומוכרחים אל הכלל, שע"ז אמר שאו את ראש כל עדת בני ישראל, שכל ראש ומספר שנמלא בהם מוכרח הוא לצורך משפחותם לבית אבותם, לצורך הכלל, שבהחסר ראש אחד יהיה חסרון בכלל המשפחה, כגוף אשר מום בו ע"י חסרון אבר. זאת שנית מצד אישיהם הפרטים, שכל אחד קיים באיש לבדו לבוא במנין בפ"ע, שמז"ה

שְׁלֻמִיאֵל בַּר צוּרִישַׁדָּי׃ ו רִשְׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃

סדר יחום בני ישראל

במספר שמות כל זכר לגלגלתם, ואמר שמלא כללותם מבן עשרים שנה ומעלה תפקדו אותם לצבאותם, שמכל הפרטים יתהוה הכלל לכלם בפ"ע מהנה מלסים זכת, ומלא פרטיותם תומר ותתכם יהיו מים מים למעט, כ"ל בכל מים פרטי מסם יוחבאר הכלל המעט וכבאם בלם, מים למם לבדים מבוחיו הוא, שכל מים פרטי הוא למם לבדים מבוחיו, בסופן שכל אחד בפני עלמו יהיה מחוק בכלל הקיבון: (ד) ואתכם יהיו מים מים למעט מים למם לבדים מבוחיו

תרגום נביאים הושע ב

להפטיר מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דשד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יֵאָמֵר לָהֶם לֹא־עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל־חָי׃ ב וְנִקְבְּצוּ בְּנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׂמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֶאל׃ ג אִמְרוּ לְאֲחֵיכֶם עַמִּי וְלַאֲחוֹתֵיכֶם רֻחָמָה׃ ד רִיבוּ בְאִמְּכֶם רִיבוּ כִּי־הִיא לֹא אִשְׁתִּי וְאָנֹכִי לֹא אִישָׁהּ וְתָסַר זְנוּנֶיהָ מִפָּנֶיהָ וְנַאֲפוּפֶיהָ מִבֵּין שָׁדֶיהָ׃ ה פֶּן־אַפְשִׁיטֶנָּה עֲרֻמָּה וְהַצַּגְתִּיהָ כְּיוֹם הִוָּלְדָהּ וְשַׂמְתִּיהָ כַּמִּדְבָּר וְשַׁתִּתְהָ כְּאֶרֶץ צִיָּה וַהֲמִתִּיהָ בַּצָּמָא׃ ו וְאֶת־בָּנֶיהָ לֹא אֲרַחֵם כִּי־בְנֵי זְנוּנִים הֵמָּה׃

רש"י

(ב) ראש אחד. דוד מלכם: כי גדול יום. קבוץ זרעיתם: (ג) אמרו לאחיכם כו'. תובו לתורייתי ועל כנסתכון תרחם: (ד) ריבו באמכם. בכנסייה שלכם: (ה) כיום הולדה. כיום שהוצאתי ממצרים: במדבר. גזרות שגזרתי עליהם במדבר:

מצודת דוד

(ב) והיה מספר. בזמן הגאולה יהיו מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר (ג) אמרו. אחם בני יהודה ובנימין אמרו על אחיכם בני עשרת השבטים שהם עמי בעומקם שובו אלי ואל תאמר לו המקום שלח את אחיך כי והבין בלבו שלא טוב בעיני ה' לשבר דבר על ישראל להפליגם בהומה אחרת לכן חזר ודיבק עליהם רחמים: אשר יאמר להם. אשר היה נאמר עליהם: יאמר להם. יאמר עוד עליהם בני אל חי החביבים יותר מעט: (ד) ונקבצו. זה יהיה בימי המשיח: ריבו אמכם. ריבו אחד מהם עם אמם זה מלך המשיח ושאר השבטים אמרו לאחיהם בני אמנו היא ולא אשתי ואנכי לא אישה ותסר זנוניה מפניה ונאפופיה מבין שדיה: (ה) פן אפשיטנה. אם לא תעשה כן אפשיטנה ערמה והצגתיה כיום הולדה ושמתיה כמדבר ושתתה כארץ ציה והמתיה בצמא: (ו) ואת בניה לא ארחם. כי בני זנונים המה:

כתובים משלי ל

להמשיך מיסוד ומלכות דו״א שין דלת יוד נפ״ש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד ארנ ארני נפ״ש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הנ חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידת דמלכות אל שם ב״ן שבעשית:

א שְׁוָא ו וּדְבַר־כָּזָב הַרְחֵק מֵמֶנִּי רֵאשׁ וְעשֶׁר אַל־תִּתֶּן־לִי הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי: ב פֶּן־אֶשְׂבַּע ו וְכִחַשְׁתִּי וְאָמַרְתִּי מִי יְהוָה וּפֶן־אִרַּשׁ וְגָנַבְתִּי וְתָפַשְׂתִּי שֵׁם אֱלֹהָי: ג אַל־תַּלְשֵׁן עֶבֶד אֶל־אֲדֹנָיו פֶּן־יְקַלֶּלְךָ וְאָשַׁמְתָּ: ד דּוֹר אָבִיו יְקַלֵּל וְאֶת־אִמּוֹ לֹא יְבָרֵךְ: ה דּוֹר טָהוֹר בְּעֵינָיו וּמְצֹאָתוֹ לֹא רָחָץ: דּוֹר מָה־רָמוּ עֵינָיו וַעַפְעַפָּיו יִנָּשֵׂאוּ:

א רַגְלָתָא וּמַלְכָא פִּתְגָמָא אַרְחִיק מִנִּי מִסְכֵּינוּתָא וְעוּתְרָא לָא תִתֶּן לִי זוּנִי לַחְמָא מְהָסֵי: ב דִּלָּא אֶשְׂבַּע וְאֶכְפַּר וְאֵימַר מַנוּ אֱלָהָא וְדִלָּא אִתְמַסְכַּן וְאֶגְנוֹב וַאֲחַלֵּל שְׁמֵיהּ דֶּאֱלָהָא: ג לָא תַלְשֵׁן עַבְדָּא לְמָרֵיהּ דִּלָּא נְצַעֲרִנָּךְ וְתִתְחַיַּב: ד דָּא דַּאֲבוֹהִי נְצָעֵיר וּלְאִמַּיהּ לָא נְבָרִיךְ: ה דָּא דַּדְכֵי בְּעֵינוֹי וְלָא אִשְׁתְּזִיב מִצְּאָתֵיהּ לָא רָחִיץ: ו דָּא דְּרָמוּ עֵינוֹי וּגְבִינוֹי מְטַלִּין:

°אדניו קרי

מצודת דוד

(ה) שוא ודבר כזב. היפך אמת. וכפל הדבר בשמות נרדפים כמו שדמת עפר (דניאל יב): קרחק. כ״ל הן בלבי לדבר למת ולמתם בשקר: טרפני. פרנסני מלכל קלוד לי בספוק להחיות נפשי ולא תמ: (ג) פן אשבע. כ״ל בשיטיה לי עושל כד פן אשבע ביותר ואתגאה ואכחש בה׳ לומר מי ה׳ כלומר אין אלוהים: ואמרתי. ופן אהיה עני פן בשפלים בה ביותר אגנוב הון למלות נפשי המתאוית ואתפוש בפי להזכיר שם ה׳ להשבע בו על שקר: (ג) אל תלשן. אל תדבר לה״ר על העבד לפני מדוניו ודבר בשוה כי דבר לה״ר למאנו לפני מי שהמאנר עליו מוכנע לו וירע מפניו: יקללך. פן העבד יקללך. ואתה לבעמת (וגם אף כי לא יקללו עבד ישפח מ״מ מתפרין ליפרע ע״י פלוני ומקלל): (ד) דור וגו׳. מוסב למעלה לומר אפי׳ הדור פרין ואבי יקלל אביו כו׳ ופן אתחשב להלבין ביניהם למען יהיה חבר טוב בלעדם ויאבדו בעוון עכ״ז אזסיר לך אל תלשן. לא יבדל לא יזדיק בל׳ ברכה אלא בל׳ קללה: (ה) דור טהור. אף אם הדור בסוף מחזיק עלמו לטהור ונקי מעון ועו״ז לא נרחק מעוון כמעשים כי המחזיק עלמו לטוב מהרהר פעם בתשובה ואם כן המחזיק עלמו לטהור: (ו) דור מה רמו. אף אם הדור בסוף מאס מאד רמו עיניו וגו׳ כ״ל המס גסי הרוח:

ברטנורא משנה שביעית פרק א עיקר תוי״ט

עד אימתי חורשין בשדה האילן. לקמן מפרש היזה שדה אילן: ערב שביעית. שעריך להוסיף משנה שעית על השביעית בחיסור עבודת הארץ ולקמן ילפינן לה מקרא: כל זמן שהוא יפה לפרי. כלומר שהחריבה יפה לפרי הוי מתקן הקרקע לעורך הפרי של שנת ולא לעורך שביעית: עד העצרת. דעד העצרת יפה לפרי ותו לא ומן העצרת ואילך נראה כמתקן לעורך שביעית וכשדה לבן שחין בו אילן עד הפסח (ה) ומשנה זו היא משנה רחשונה ואין הלכה כרבן גמליאל וכית דינו כמו על כ׳ פרקים הללו שהם פסק בשדה לבן ועצרת בשדה אילן והתירוס ומותר לחרוש עד רגע האחרון של שביעית (ב): ב לבית סאה. קרקע שהיא חמשים אמה על חמשים אמה: בכר דבלה. התאנים היבשים עשוין במעגלה כעין כור לפי קרוים כור דבלה: באיטלקי. במקום שהיא כך בימי משה מעטרין בו והמקום מקום גידולים והדומר שם משל כל מעה ט״ז שעורות ביונית: פחות מכאן. מוכר על שניהם מגה: אין חורשין. כל בית סאה אלא תחת האילן לבד ומולה לו כמלא חורה ומלו המלקט תאנים קרוי חורה כמו גודר בתמרים בוסר בענבים: ומלן. הסל שנותן בו מה שהוא לוקט ושאר השדה השוה שדה הלבן ואין חורשים חותו אלא עד הפסח: ג אחד אילן סרק. שאינו עושה פירות וגעועין שלשה לבית סאה: אם ראוין לעשות. רואין כל אילן ואילן בפני עלמו אם אילן של תאנה כיוצא בו היה עושה כבר דבלה ואמה שיערו בתאנה על פירותיה גסין ועושה הרבה (ג): לצרכן. אלא חורה ומלו הוא לו:

(ה) דעלמא יותר מדבדי ב״ש דלעולם ב״ש לחומרא לבד חוסס דשביעית. (ב) משום דשבני כל׳ יעשעלל דלקמן דמשיק קרא לדבשם שמיטת וס״ל למיסוד עכד שביעית שלכתא נמיכי לה וכי נמיכי שלכתא זומן שבים שמקדש קיים. שכ״מ וכל״ש: [ו]כדבני אלו. לפרושי מלתייהו דש״ש פי׳ שכי דמלתייהו דש״ש מפרש: [ב] שם לחוץ. שע״פ שמיטם עושים כדמוכח לקמן דמשעבד בשמיטם. שכ״ש: [ג] שלוכח. אל׳ ומכוח כל עוברי דרך (שמואל ב׳): [ד] חוץ לכרם. כיצי׳ פרק כיון דאין לכי שכי נרשם כמתקן בדשו לעורך שביעית ומשני דעד זמן זה משמש שקילוסו: (ג) פיכוח לשיכוחו דאית ביה שלחי שביעית׳ שמיכוחים גשים וגם עושה שרשה פיכוח דאלו שלכוח גם ואינו עושה שרשה

ד עד שיהיו משלשה ועד תשעה. כלומר דין זה שאמרנו הייט מג' ועד ט' (ד) אבל פחות מג' היו עשרה או יותר אע"פ שאינן עושין מורכין: שנאמר בחריש ובקציר תשבות. מריבוי יקרי לתקן אין מורכין להן אלא לערכן. ומיעוט אחין מורכין כל הבית אפילו שאינו אחד מהם אינו ענין לשבת כראשונה שנאמר שבת ימים תעבוד ושבתת כל מלאכתך ולא לשמיטה שכבר נאמר שם שנים תזרע שדך ושם שנים תזמור כרמך תהיו ענין לאסור כ' פרקים של ערב שביעית מפסח לעצרת ומעצרת לעצרת אילן וה"ק קרקע בחרים שקנינו אסור ואינו זה הרים של ערב שביעית שנקנם בשביעית שבשביעית ובקציר שהריחו אסור ואינו זה קציר של שביעית שיצא למוצאי שביעית נמי תשבות שנפירות שגדלו בשביעית או שעבר וזרע בשביעית אסור לקצור כשמונית: רבי ישמעאל אומר. לעולם בשבת מתחתי קרא בפסיקתא ואתה לחשמועינן מה הרים רשות אחין לך הרים של מלוה לף קציר דאמר רחמנא תשבות בקציר של רשות: יצא קציר העומר. שהוא מלוה לבעלים קנינו לשמה אזה דומה את השבת: ה הרי אלו מצטרפין. ומחשבין כאלו הן של אין אחד ואחד ואחד מהן לכל בית שהוא דבלה ושנים אין עושין או שנים עושין ואחד אינו עושה. אין חורשין להן אלא לצרכן. עד שיהיו משלשה ועד תשעה. היו עשרה ומעשרה ולמעלה בין עושין בין שאינן עושין. חורשין כל בית שאה בשבילן. שנאמר בחריש ובקציר תשבות. א"צ לומר חריש וקציר של שביעית אלא חריש של ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית. וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית. ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות. אף קציר רשות יצא קצירת העומר: ה שלשה אילנות של שלשה אנשים הרי אלו מצטרפין [ה] וחורשין כל בית סאה בשבילן. וכמה יהא [ו] ביניהם. רבן (שמעון בן) גמליאל אומר כדי שיהא הבקר עובר בבליו: ו עשר נטיעות מפוזרות בתוך בית סאה. חורשין כל בית סאה בשבילן [ז] עד ר"ה. היו עשויות שורות [ח] ומוקפות עטרה. אין חורשין להם אלא לצרכן: ז הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה. רשב"ג אומר כל עשרה דלועים לבית סאה חורשין כל בית סאה עד ר"ה: ח עד אימתי נקראו נטיעו רבי אלעזר בן עזריה אומר עד שיחולו. רבי יהושע אומר בת ז' שנים. ר"ע אומר נטיעה כשמה. אילן שנגמם והוציא חליפין [ט] מטפח ולמטה כנטיעה. מטפח ולמעלה באילן. דברי רבי שמעון:

(ד) מסמע דאי איכא ט' אפילו יותר יש כאן ג' שנינו עושה כבר אין מורכין לכ"ע אלא כורכו וכ"כ הר"ם ומיושב דאם כשהיו ט' ואפי נמי ג' הר"ם עושה ככר למה לא יחכוש כל הבית סאה כשבילם כמו אם אין בבית סאה אלא ג'. וכ"מ מהרש"ם מיהו אמר ע"ש: [ה] ומורכין כו'. י"מ עד שעלרת אבל ביניהו קאמר כדיש עד כ"ס. הר"ש: [ו] ביניהם. לפי נמי דלעיל מ"ב. וכ"כ הר"מ: [ז] עד ר"ה. ל' הר"ש הלי למשה מסיני דחמש שתורה על ממונם אם לא יחרוש לפחם יפה מתיבשות דאין כחם יפה כזקנות: [ח] ומוקפות. או מיקפות קתני: [ט] מטפח. ל' הר"מ אם ברכתו עומו עד שלא נשתייר ממנו על פני הקרקע אלא טפחים מעפח יפיה לעומת זו בנטיעות ואם פחת יותר מטפח יפיה לעומת זו כאילן:

כשבילן: כמה יהא ביניהן. בין אילן לאילן: כמלא בקר ובליו. נמד בקר עם העול והייט ד' אמות אבל פחות מכאן למעקר קיימי ואין חורשים כשבילן: ו נטיעות. ילדות וזקנות קרוי אילן והכא קמ"ל דאע"ג דאינם אילנות לבית סאה קרוי אילן וחורשים כל בית סאה כשבילן בנטיעות ילדות אין חורשין עד שיהיו עשרה. שנטועות במקום אחד כאומה ואין מפוזרות: אין חורשין אלא לצרכן. משום דכשמפוזרות נראה כאורך לעורך האילן אבל היכא דקיימו במקום אחד נראה כמתקן את האחין לעורך שבישית ולא לעורך האילנות. שורה תרגום אומה שורה. עטרה גדר סביב: ז הנטיעות והדלועים מצטרפין לבית סאה. בגלעת יונית דוקא אבל מייתי במתניתין שהיא גדולה כאילן ולא בשאר דלועים ואריך דהיכי הנטיעות רבות על הדלועים כגון היכי הנטיעות שאה והדלועים חרבע מצטרפין לעשרה וחורשין כל בית סאה כשבילן: רשב"א. אפי' היו כל עשרה דלועין: חורשין כל בית סאה בשבילן. לפי שאן כנטיעות. והלכה כרשב"ג: ח עד שיחולו. עד שיצאו להולין בשאה הרביעית ע"י פדיון ואם לא פדאן בשאה הרביעית עד שיצאו חולין מעליהן בשאה החמישית: נטיעה כשמה. בת שנתה קרויה נטיעה ותו לא. פ"ק דשמה כ"ו שבני אדם קוראים לה נטיעה ואין קוראים לה אילן. והלכה כרבי עקיבא: שנגמם. שנחתך: חליפין. גידולים ל' גזעו מחליף: כנטיעה. בין לענין הרמה בין לענין ערלה. והלכה כר"ש:

רש"י — גמרא ברכות דף לב ע"ב

אבל למלכי אומות העולם פוסק. שלא יהרגנו: הא דאפשר לקצר. כגון שמתך לגמר תפלתו:

סלקה ס' כלה כלי סמיכון דחסד דמלכות דכתיה אלף למד

אפילו המלך שואל בשלומו וכו'. אמר רב יוסף לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי אומות העולם פוסק. מיתיבי המתפלל וראה אנס בא כנגדו ראה קרון בא כנגדו לא יהא מפסיק אלא מקצר ועולה. ל"ק הא דאפשר לקצר יקצר ואם לאו פוסק. ת"ר מעשה בחסיד א' שהיה מתפלל בדרך בא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום המתין לו עד שסיים תפלתו לאחר שסיים תפלתו אמר לו ריקה והלא כתיב בתורתכם רק השמר לך ושמור נפשך מאד וכתיב ונשמרתם מאד לנפשותיכם כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי. אמר ליה המתן לי עד שאפייסך בדברים אמר ליה אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום היית מחזיר לו שלום א"ל לאו ואם היית מחזיר לו מה היו עושים לך א"ל היו חותכים את ראשי בסייף אמר לו והלא דברים קל וחומר מה אתה שהיית עומד לפני מלך בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר כך, אני שהייתי עומד לפני מלך מלכי המלכי' הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים על אחת כמה וכמה. מיד נתפייס אותו השר ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום:

זוהר (במדבר דף קיז ע"ב) ת"ת דלעילות יוד הא ואו הא

רבי יצחק פתח (תהלים קטו) יי' זכרנו יברך יברך את בית וגו'. יי' זכרנו יברך אלין גוברין דהוו עלאין בחושבנא דמדברא וקב"ה מברך לון ומוסיף עלייהו כגוונא דא זמנא. ת"ח האי מאן דאמר שבחא דחביריה דבעי לו דממוניה בעי לברכא ליה ולאודאה עליה ברכאן. מגלן. ממשה דכתיב והנגש היום ככבני השמים לרוב לכתר מה כתיב יי' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככה אלף פעמים וגו'. תרין ברכאן הוו חד יי' אלהי אבותיכם וגו'. הא חד. לכתר ויברך אתכם כאשר דבר לכם. לאודאה עלייהו ברכאן על ברכאן. ואי תימא מי שבחא דחבריה אית לאודי עליה ברכאן. הוה אתפס בקדמיתא מלעילא. ואי תימא מברך ליה הוה מתברך מלעילא. וברכתא בעי לברכא לה בשעת עבא ולא בשעת ניחא. וכלא בעי קב"ה רחימותא דלבא. ומה מאן דמברך לחבריה בעי קב"ה דיברך ליה בשעת עבא בלבא עבא. מאן דמברך לקב"ה עאכ"ו דבעי שעת עבא ולבא עבא ורחימותא דלבא. בג"כ (שם ו) ואהבת את יי' אלהיך בכל לבבך וגו'. ת"ח הא אוקמוה לית ברכתא דלעילא שריא על מלה דאתמני. ואי תימא ישראל איך אתמנו. אלא כופרא נעלי מייהו והא אוקמוה וחושבנא לא הוי עד דיתכנים כל ההוא כופרא וסליק לחושבנא ובקדמיתא מברכן להו ליעקב ולבתר מנהו ההוא כופרא ולבתר מהדרין ומברכין לון ליעקב. מסתכלו דיעקב מתברכין בקדמיתא וכסופא ולא סליק כהו מותנא. מותנא לעלמין סליק במייא. אלא בגין דברכתא לא שריא במייא. כיון דאסתלק ברכתא שרת אחרא עלוי ויכול לאתחזקא. בגין דא במייא נעלין כופרא ופדיונא לסלקא עליה מייהו (ס"ח מעליה מותנא) יברך את בית ישראל אלין נשין דלא סלקין במייא. יברך את בית אהרן דאינון מברכין לעמא בשעת עבא ובלבא עבא ורחימותא דלבא. את בית אהרן הכי נמי נשין (דלהון) דאתברכן בברכתא (ס"ח דלהון). יברך ירתי יי' אלין דיעון ליוחי ולכלהו מתברכין בגין דדחלין ליה לקב"ה. הקטנים עם הגדולים אע"ג דלא עלאין במייא. ת"ח לא אסתכח מייא בהו בישראל דאתברכן ביה כהאי מייא. דהאי מייא לאתברכא הוה ולאסלמא שלימותא דעלמין הוה ובאתר דברכאן נפקין אתמנון דכתיב באחד לחדם הסגי דאיהו זיוא דברכאן דעלמא דמיה נפיק זיוא לעלמא ועל דא אקרי חדם ע"ו זיוא דכלא נפיק מניה ועל דא כתיב (תהלים קלד) יברכך יי' מציון וכלא חד מלה וכתיב (שם קלג) כי שם צוה יי' את הברכה וגו':

הלכה פסוקה

הר"מ הלכות תפלה פ"ח.

(א) אסור לו לאדם לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין אלא א"כ היה נושא משאוי. או שהיה לבית הכנסת שני פתחים בשני רוחות שהרואה אומר שמא ילך ויכנס בפתח האחר. וכן אם היה בעיר שתי בתי כנסיות יאמר הרואה שמא ילך לבית הכנסת הרגיל בו. ואם יש לו תפלין בראשו מותר לו לעבור אע"פ שאין שם אחד מכל אלו שהתפלין מוכיחין עליו שהוא רודף אחר מצות ואינו ממבטלי תפלה: (ב) המתפלל עם הצבור לא יאריך את תפלתו יותר מדאי אבל בינו לבין עצמו הרשות בידו ואם בא לימר אחר תפלתי אפילו בסדר יוה"כ אימר וכן אם רצה להוסיף בכל ברכה מן האמצעיות נותן הברכה מוסיף: (ג) כיצד היה לו חולה מבקש עליו רחמים בברכת חולים כפי צחות לשונו. היה צרין לפרנסה מוסיף תחנה ובקשה בברכת השנים ועל דרך זו בכל אחת מהן. ואם רצה לשאול כל צרכיו בשומע תפלה שואל אבל לא ישאל לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות:

יוסף לחק

מוסר

מהוותר הק' ח"א דף ר"א ע"ב בלה"ק.

ויראו אמשיכים כי סוכתו בית יוסף. אמר רבי יוסי טוב לבני אדם שלא ידעו ואינם מסתכלים בדרכי התורה טוב להם כשעה שהקב"ה יכה לנקם ממם דין על מעשיהם ויקומו פנוף והפשם להת מסבון מכל מעשיהם עד אשר לא תשלך הנפש מהניף והיום ההוא הוא יום הדין יום שהפשיעים פתוקים וכעלי הדין עומדין ואותו היום קם הממם לנשוך לותו וכל הפיכיהם מכלים וכושפים והפשם נפכלם מהניף ומולכת לשוט ואינם יודעת. בהיום דרך תלך ולפיכך מקום מעלים לותה טוב על היום ההוא יום כיוצ ורעם. לכן לריך האדם להכניע ע"ע על יהפ"ך ולזכור יום הדין שיקוס לפני ממ"ש הקב"ה ומעיקרי הנוף הזה להכין להתחקק והשפש נפכדת ממנו. לפיכך לעולם יכניע האדם עע"ע על יהפ"ך להכניע היהפ"ך ולהתגבר בתורה ובירא השי"ת תדיר:

במדבר יום ב תורה

אונקלוס

לתשוקת מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהי יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ו דמילוי ו"ו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

ז לִיהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃
ח לְיִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃
ט לְזְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלוֹן׃ י לִבְנֵי
יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד
לְמְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃

ז לִיהוּדָה נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב׃ ח לְיִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בַּר צוּעָר׃ ט לְזְבוּלֻן אֱלִיאָב בַּר חֵלוֹן׃ י לִבְנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד לְמְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר׃

להמשיך מת"א דת"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח א־ני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידת דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א אֲרֵי טְעֵת בְּנִשְׁתְּהוֹן בָּתַר
גְּבֵי שְׁקָרָא בְּהִיתוּ מַלְפֵיהוֹן
אֲרֵי אֲמָרָה אֲחֵי כָּתַר עַמְמַיָּא
רַחֲמֵי מְסַפְּקֵי מֵיכְלִי וּמְשָׁתִי
כְּסוּת מִילָא וּבוּץ מְשַׁח כָּל
פַּרְנוּסִי: ב בְּכֵן הָא אֲנָא
מְקַלְקֵל יָת אוֹרְחָתִיךְ בְּמָא
דְסַיְגִין בְּכוּבְיָא יְאֶפְסוֹק כְּמָא
דְמַפְקִין בְּרָתְלָיָא וּשְׁבִילָהָא
לָא תְשַׁכַּח: ג וְתֵרְדֵף שְׁלַם
עִם עַמְמַיָּא רַחֲמָהָא וְלָא
תַדְבֵּק יַתְהוֹן וְתִבְעֵי סְעִיד וְלָא תְשַׁכַּח וְתֵימַר אֶהַךְ וְאָתוּב לְפוּלְחָן רִבּוֹנִי קַדְמָאָה אֲרֵי טַב לִי כַּד הֲוֵיתִי
פָּלְחָא קֳדָמוֹהִי מִכְּעַן לָא אֶפְלַח לְטַעֲוָתָא: ד וְאִינוּן לָא יְדָעִין אֲרֵי אֲנָא בְּרָכִית לְהוֹן עֲבוּרָא וְחַמְרָא
וּמִשְׁחָא וְכַסְפָּא אַסְגֵּיתִי לְהוֹן וְדַהֲבָא מַנְיָה עֲבַדוּ לְטַעֲוָתָא:

א כִּי זְנָתָה אִמָּם הוֹבִישָׁה הוֹרָתָם כִּי אָמְרָה אֵלְכָה
אֲחֲרֵי מְאַהֲבַי נֹתְנֵי לַחְמִי וּמֵימַי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי שַׁמְנִי
וְשִׁקּוּיָי: ב לָכֵן הִנְנִי־שָׂךְ אֶת־דַּרְכֵּךְ בְּסִירִים וְגָדַרְתִּי
אֶת־גְּדֵרָהּ וּנְתִיבוֹתֶיהָ לֹא תִמְצָא: ג וְרָדְפָה אֶת־
מְאַהֲבֶיהָ וְלֹא־תַשִּׂיג אֹתָם וּבִקְשָׁתַם וְלֹא תִמְצָא
וְאָמְרָה אֵלְכָה וְאָשׁוּבָה אֶל־אִישִׁי הָרִאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי
אָז מֵעָתָּה: ד וְהִיא לֹא יָדְעָה כִּי אָנֹכִי נָתַתִּי לָהּ הַדָּגָן
וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְכֶסֶף הִרְבֵּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבָּעַל:

(ה) אמם. כנסיה שלהם: הובישה הורתם. שביישו המורים לומן: אחרי מאהבי. כדרכי רשעים: הנני שך. לשון סגירה: בסירים. בקוצים: לא ידעה. לא שמה אל לבה: והוה. הם עשו לבעל:

מצודת דוד

(ה) כי זנתה אמם. כלומר הזונה מבושה מעלי: הובישה הורתם. שהיתה מורה להם עשות כמעשה הזונה ולזנות: (ג) ודפקה. לף שהיתה רודפת אחר מעלתה שהיתה עושה כמעשה הזונה ולזנות לשם ממון: וקשתם וגו'. כמל כדכר במ"ם: (ו) ומצאתי. גז מלמד שהיתה בקשה"ם כי אמר אחר כשהיתה בתוקם הרבה לא מצאה אותם: (ד) והיא לא ידעה. מתחלה לא שמה על לבה לדעת מאר מי הוא הנותן לה הדגן וגו' ובכל ממני כי לין דכר ביה מעלת השמים: וכסף וגו'. והזה כסף והזהב אשר מי שכיתי לה עשו הם לבעל. והוא לוקח מה עשוי לנשא השמים והם היו מייפים תואם בכסף והזהב כמ"ש בכסף והזהב ייפתו (ירמיה י):

כתובים משלי ל

להמשיך מיסוד ומלכות דת"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידת דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א דְּרָא דְסַפְּרֵי אינון שִׁינּוֹי
וְחָרְפֵי אִנּוּן נִיבּוֹי לְמֵיכַל
מַסְכְּנֵי מֵאַרְעָא וַעֲלִיבֵי מִן
בְּנֵי נָשָׁא: ב לַעֲלוּקָא תַּרְתֵּין
בְּנָן הַב הַב תְּלַת אִנּוּן דְּלָא
שְׂבָעִן וְאַרְבַּע דְּלָא אָמְרָן
מִסְתָּא: ג שְׁוֹל וְאַחֲרַת רַחֲמֵי
וְאַרְעָא לָא שְׂבְעָא מַיָּא וְנוּרָא לָא אָמְרָה מִסְתָּא: ד עֵינָא דְמִצְרָיָא לְאָב וְשָׁיְטָא קְשִׁישׁוּתָא דְאִמָּא
רש"י נְחָצוּנֵיהּ עוֹרְבֵי נַחֲלָא וְיִסְמוּן יָתֵיהּ בְּנֵי נְשָׁרָא: מצודת דוד

א דור ו חרבות שניו ומאכלות מתלעתיו לאכל עניים
מארץ ואביונים מאדם: ב לעלוקה ו שתי בנות הב הב
שלוש הנה לא תשבענה ארבע לא־אמרו הון: ג שאול
ועצר רחם ארץ לא־שבעה מים ואש לא־אמרה הון:
ד עין ו תלעג לאב ותבז ליקהת אם יקרוה ערבי־
נחל ויאכלוהו בני־נשר: פ זעירא

א דָּא דַּרְגָּא דְּמִתְלַעְלְעִין בְּנֵי נָשָׁא בְּמִלֵּיהוֹן וְלָא מִתְכַּנְּשִׁין לְמִשְׁמַע לְקִבְלֵי דִּינָא: ב דָּא דַּרְגָּא דְּמִתְלַעְלְעִין בְּנֵי נָשָׁא בְּמָמוֹנֵיהוֹן וְלָא מִתְכַּנְּשִׁין לְמִתַּן לְעַנְיָא: ג דָּא דַּרְגָּא דְּמִתְלַעְלְעִין בְּנֵי נָשָׁא בְּמִלֵּי אוֹרַיְתָא וְלָא מִתְכַּנְּשִׁין לְמִשְׁמַע מִן נְבִיאַיָּא: ד דָּא דַּרְגָּא דְּמִתְלַעְלְעִין בְּנֵי נָשָׁא בְּמִלֵּי קֻשְׁטָא וְלָא מִתְכַּנְּשִׁין לְמִשְׁמַע מִן חַכִּימַיָּא: מצודת דוד

(ה) חרבות. שיניו החיצונות: מתלעותיו. שיניו הפנימיות: מאכלות. סכינים: (ב) לעלוקה. לשחול: שתי בנות. גן עדן וגיהנם: הב הב. זו אומרת תנו לי לזדיקים וזו לרשעים: (ג) ועוצר רחם. תשמיש: (ד) ליקהת אם. לקמטים הנקנים בפני אמו כלומר כשהיו ואמו עין מגיפה בלוי יאמר לו יחשוב בלדיק כי יגל לו המקום ואל יאמר לו מקום כי לין כן כל אחת מתאוות עוד לו בנשים כי הנה בתכת ידוע וכ"ש אל מקומו: שלא הנה כ"ל עם כי שלא הנה נשים המשפטים הנלחים אחר לא תשבענה משפוט ולא יקולו בשפוט ע"ז: ד מחכיים הכיעי' אחר תקח עוד משפט ומדכים מיני היסורין שהם לא יאמרו די נגו לעשות המשפט כי לא יבפו ידיהר ממנה: (ג) שאול. הוא הקבר שהר לא תשבע מהכים עריהם אחר יאמרו בחוליהם לו נלמלחים לעיניהם: ועוצר רחם. כמה ממלח שהר נעלרם רחם שהשה ולא תוליד בניה ושמה חולים עריהם: לכן. רבות בעמי יכך הגשם בעתו מעמו ולין לו כי להשביע למלח שהין ובני אדם כלים בלעב ושהם שבאת שהשפטים שהם מתמידות: ושם. כ"ל שהרי מים שהדם נשפע הוא כמיני הם הגיהנם ושיו שוכפת ושהולכת כי לא תעבה ולא תאמר די: (ד) עין תלגע. סעין המלעגת בהעיזות על מיסר הלא יעבוה לקבולי תוכחות שהם ושרל מאבים כי דרך בעים לה: יקהום. נמול עבוו הוא שהעולבי' המוליט לה שהחל שהם יקהי יקהו שהיו הטוכב מבזוי בהשהר בהעיב כי עוכב מאב יקהו (שהלים קמו) ויפבע בחי שהרשה מבזויות לשהיעת על כתף והשה פוכם הוא יאכלו את העין כי מבזים השה ולא יסנו עין שהבזוי: ויאכלוהו. כני הגשר שהרחמים שהמהר בשבר יעיר קנו וגו' (דבריס לב) הם יאכלו את העין ויסנו עין שהבזוי:

המוצא תפילין. כשהוא במקום שאינן מצתמריס (ק): זוג זוג. ק' כראש וק' כזרוע כלרבינו כחול והייטו זוג והוזר תמיד ומכניס זוג זוג עד שיכנים לת כולן קסבר שבת זמן תפילין הוא שלא שהכניס גזרו עליהן גזירה שמא תפסוק רצועה ויביאם בידו ומש ילבש יותר מזוג אינו חייב על תוסיף ואתי חיסור על תוסיף ומשוי להו עליה כמשוי ור"ג סבר שבת לאו זמן תפילין הוא והייטו טעמא דסרי ליה רבנן בהלכה משום דתכשיט הוא שלבך מכניסן כ' זוגות כ' זוגות דכ' זוגות הוי תכשיט לפי שאינו מקום ים כראש להניח כ' תפילין וכל כמה דהוי תכשיט סרי ומשום כל תוסיף ליכא הכא לחיין כאן מצות תפילין כלל אלא כשאר מלבוש דעלמא ואין הלכה כרבן גמליאל (כ): בישנות. שניכר הקשר (ג) דוחקי תפילין הן ויש בהן קדושה ואסור להניחן במקום מזיון: אבל בחדשות. אין מהלכין שבת (ד) עליהן להכניסן דלמא קמיע בעלמא נינהו זאין קדושה אלא בעשויין כהלכתן לשמן: צבתים. קשורים כל זוג וזוג לעצמו: ברוכים. הרבה ביחד: מחשיך עליהן. יושב ומשמר שם עד שתחשך ומשחשכה מכניסן כולם ביחד וכגון שאם מרוכים שאם יכניסם זוג זוג לא תספיק בהאחת קודם הלילה שאם הן בעין שתספיק להכניסם לבית קודם הלילה מכניסן זוג זוג כדלמרן: ובסבכה. בגזרו גזירה שלא להניח תפילין ומתני' חסורי מחסרא והכי קתני כמה דברים חמורים בסבכה של גזירה (ה) אבל אם מתיירא לשהות שם מפני הלסטים מוליכן פחות פחות מד"ח (ו): ב ר' שמעון אומר נותנן לחברו. ואינו מוליכן (פחות) פחות מד"ח כשמתיירא מפני לסטים גזירה שמא יעבירם מתחלת ד' לסוף ד' והלכה כרבי שמעון: וכן בנו שילדתו אמו בשבת נותנו לחברו ואם עדיפא מלטלטלו פחות פחות מד' אמות: אפי' חוץ לתחום. בחצית של הפקר מיירי (ז) דאי יש לה בעלים אף ק"ל הכהמה והכלים כרגלי הבעלים וסבר רבי יהודה נכסי הפקר לא קנו שביתה: אמרו לו. ריב"ן הוא דא"ל דלמעני' ליה (ח) דאמר נכסי הפקר קונה שביתה במקומן: לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה. כלומר אם היו לה בעלים ולא ערבו לה היתה מהלכת חלא חלפים אמה שאתה נמי לא תלך אלא חלפים אמה ממקום שביתתה והלכה כר' יהודה: ג הקורא בספר. כל ספרים שלהם היו נגללים כמ"ת שלנו: האסקופה. כעין חנעבה שלפני פתח הבית וכרמלית הוא: גוללו אצלו. הוחיל ורחק אחד (ט) בידו: לעשרה טפחים. התחתונים הסמוכים לקרקע של רה"ר דאם אין מגבו בידו הוי חיסור דאורייתא ונזרינן מגבו בידו אטו שאין מגבו בידו וכגמרא פריך והא לא נח (י) כלומר קאי על פי שהגיע לי' טפחים התחתונים אין כאן חיסורא דאורייתא אפי' לא היה מגבו בידו שהרי לא נח ברה"ר ומשני כגון שהיה שם כותל מפולש. ונח הספר על בליטת הכותל של י' טפחים התחתונים דהוי כאלו נח ברה"ר ואם לא היה מגבו בידו הוי היוצא דאורייתא אם היה מביאו אלא ומתניתין חסורי מחסרא והכי קתני הגיע לי' טפחים מן הארץ הוסיפו על הכתב כד"א בכותל מפולש דאם אינו בכותל שאינו מפולש גוללו אלא דברי ר' יהודה אבל ר"י אומר אפי' אינו מפולש מן הארץ אלא אינו גוללו אלא החזיר בידו: ואם הניחו על גבי מגבו: הוסיפו על הכתב. התחתונים כלפי הכותל אלא יהא מוטל כל כך בצדון ומיהו אם עד שתחשך: דבר משום שבות. כגון זה שמגבו בידו וליכא כי אם שבות דרבנן אם בא לגוללו אלא אחין חייב מן התורה אף"כ יש הספר כולו מידו ואם בא לעקרו מר"ח ולהניח ברה"ר ואין הלכה כרבי שמעון: ד זיז. אבן או עץ הבולט מן הכותל על חויר רשות הרבים גבוה י' טפחים מקרקע של רשות הרבים: נותנין עליו. בני עלייה: ונובלין ממנה. שחויר רה"ר היינו הולכת אלא עד עשרה ודוקא כלים הנשברים כגון כוסות וצלוחיות הוא דתונים עליו אבל כלים שאינם נשברים לא דלמא נפלו ברה"ר ואתי לאתויינהו: עומד אדם ברה"ר. בבית או על הגג ונוטל הפץ מכאן ומניחו כאן בר"ה ואף על פי שאין רגליו ורובו עומד ברה"ר במקום ההפץ ולא גזרינן שמא יביאנו אלא: ובלבד שלא יוציאנו מארבע אמותיו. שהיה מונח בו: ה וישתין ברה"ר. למפיק מרה"י לרה"ר ואם השתין הייב התלת ואף ע"ג דשעינן עקירה מע"ג מקום שיש בו ד' על ד' השתן וכן הריח הוי כמונחים במקום שיש בו ד' על ד' (יא):

(ה) כ"ל ויש לחוש שיהבהו ובא"ם בד"ם בישנות אבל משמש נגבי לא מתירו: (ו) וכ"ב הסוסקים וס"ב ס"ל דשבת זמן תפילין הוא ומיהא דשמ"ג דבכלאים מע"ב ד"ה ולא ז"ת פוח וכן הסכימת כל הסוסקים וב"ע הוי"ט והמכבי"ם מייבב על זה דלפני' גמ"ד אזמ"ה משום לטוח לגבוה יותר מזוג אחד דלא שכיח ליה יותר ממלבישו בחול. והם דלוקין ממ"ש בשמ"ד זמן כו' משום דשמתא דמתני' כל"ע ו"ל ז"ת פוח. ומ"ש מי' כיון דלמן לא בקיאין לכוין מקום הנחתן ואם יניח אצל מקומו יסי' משאי לכן לא יניח אלא זוג זוג: (ג) ומש"ג דשמתא אין כו קשר כשאי לגוללו דאפ"ה הוי לכך מלבוש ס"ב דעובדו. תוס': (ד) לחיסור נמי ליכא (וכ"ם בגמ' ד"ו וכתוס'): (ה) אבוקי מתניי' קאי בין מעט בין לפתים מכמן בשליחו אלא יוצאו כל כך בצדון ומניחן שם וחולך ולא יזיזם משם אמת יכניסו כו ויתחייב למלבות. רש"י: (ו) וכ"ל דלכאיו שקדום שוכחת להחסיר למשנתינו דשם תכשי' משמשם לא לגלות אם דשקדום שהות מד"ח כמ"ש בשפ"ד דשבת: [ח] לחביכו. פ"ק שפר שהות אבל מד"ח עדיף דאי אמרת נותנו לחביכו כו' חוזשם מלא לשבת.גמ': [ט] כגון לאניח נמי דבר מלוח לגרוך הוא לכרמיהו ולסוכו ביום הולדו ולגיבת דם"ק שכי ליפסיק מד"ח. כ"ב: [י] ולפי' מפה. דאע"ג דקשיש ליה ידת כלומר מה שמטלטלין חותו מיד ליה לפי' שכי אם עדיפא מציולינהו שהות כו' גזזה כו', גמ': (יא) ופיבשו (שהות') חון לשהות המיבש אבל לא חון לחמו' של חוזכה כדתנן מ"ם פ"ה דכילה דכרגלי המשלח פ"ע שלא נחכוין שום פ' ציזכה לא לו ולא לאחרים אלא כל אחד למה שאתה: (א) לעיל בפ"ד מ"ה: (ע) דאע"ג דמרה"ר לכרמלית לאו חיסור דאורייתא ליכא מיהו הכא בתם ברה"ר מייבי ואיכא משום שבות ואינא כ"י סוה: (י) כלומר וקי"ל בפ"ח דשבת דקלוטס לאו כמי שהוחם דמיא: [ד] אלא יוניא. לעועד ברה"י ומטלטל ברה"ר קאי: (יא) דמהשבתים בהוא לגיך לגבך מצויה ליה מקום. גמרא:

שנתלש רוקו. והוא שנתעגל ומתהפך בפיו ואין הלכה כר' יהודה: ן וישתה ברה"ר. וה"מ בכלים שהם צריכין לו אבל בדברים שאין צריכין לו מותר (יב) ואפילו לת הכנים רחמו ורובו ברה"ר: וכן בגת. לעין מעשר שהם הכנים רחמו ורובו בגת שהיה בית הבד שם ויהיו שתיית ערכי [illegible] חיו רחמי לשתות בגת מעיר דהיו שתיית קבע: קולט. תופס כלומר מקבל מן המים הנזלים ושותה: המזחילה. כמין בנין מדרון עשוי סמוך לכותל שזוחלין בו המים ולהכי נקרא מזחילה שכל דבר המהלך ורוחם ע"ג הכותל לו על גבי קרקע נקרא זוחל כד"ת זוחלי עפר: למטה מעשרה טפחים. גרסינן והכי קאמר עומד אדם ברה"ר וקולט בכלי למטה מי' טפחים מן המים היורדין מן המזחילה (יג) וקולט דוקא כדמפרש בס"ה

וישתין ברה"י וכן לא ירוק. ר' יהודה אומר אף מי שנתלש רוקו בפיו לא יהלך ד' אמות עד שירוק: ן לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר ברה"ר וישתה ברה"י. אע"כ הכנים ראשו ורובו למקום שהוא שותה וכן בגת. קולט אדם מן המזחילה למטה מי' טפחים ומן הצנור מ"מ שותה: ז בור ברה"ר וחוליותיו גבוה י' טפחים חלון שעל גביו ממלאין הימנו בשבת. אשפה ברה"ר גבוהה י' טפחים חלון שעל גבה שופכין לתוכה מים בשבת: ח אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים ממלטלין תחתיו. [ה] שרשיו גבוהין מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן. הדלת שבמוקצ' וחדקים שבפרצה ומחצלות [ו]אין נועלין בהן אע"ב [ז] גבוהים מן הארץ: ט לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח ברה"ר ברה"ר ויפתח ברה"י [ח]אע"ב עשה מחיצה גבוה עשרה טפחים [ט] ד"ר מאיר אמרו לו מעשה בשוק של פטמים שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח רבי יוסי אומר שוק של צמרים היה: י נגר

(יב) הכי גרסינן דלת מקשה ממ"ך דמיתסר בשמוד בשבת ובמעלטל בשבת"כ מלת דלעיל בכלים שהיכין לו ושכח בלהיכין לו: (יג) ושכשפו ופכשהו כך וקולט בכלי מן הכנים סיאדין מן המזחילה שהיא למטה מי"ט ושכתב רש"י דה"ק למעלה עני שהיה וצריך למטה מני' משום שהיותה דלמוד מלתך: (יד) כלו' דהכהי עסקינן דסתם מזחילה היא בפחות מג': (טו) דלומר דלמו למעלה מי' לא משכחת שום לד סיתר בלכוון: (טז) כלו' ג"ט דלת הוי לגבוד לגג ומשום דסתם לגוד כן הוה הלכך נקט בלגוד וה"ה כמי למזחילה הכולעת ג"ט דהיכא דכי: (יז) דלף על גב דמהני בלמטה מי' ולבוד כמי ליכא כדלמרי' לה"ה דע"ד למטה מי' בלמלית לבה"כ. הוי ומשיך מכמלית לבה"כ. רש"י. ומ"ה למעלה מי' משום גם בלגוד ללבה לע"ג דלין בו ד' על ד' משום גזירה דיש בה דע"ד דהוי בה"י דלוכייתא: (יח) דלי בסמוכה בפחות מד' למה לי גבוה י' דבור גופא בה"י דעמוק י' ולין בלון בה"כ מפסקת בכיון שהין ד"ט מן הסולית ולכותל הבית לא בהכי לית בכיס בלל והוי מקום פטור (וזה תי' הבני גרסי' דסמוכה לייבי ות"ל עשרה הלא דקמ"ל דבור ושולטין מנעלין לי' דלמוי בבור בה"י ואע"ג דלמתניתן לה בפי"ח מ"ב דבתא תי' בתי דבלגולות כך טוד תי' דסתם קמ"ל ליבוף ד' (וב"מ בהדיא בגמ' (דע"ח) דבוהב בבור עם הסולית דלמ"ב לא הוי בה"י) ואי לאו דסתם ה"ח דסתם לגב סלע נקט י': (יט) כ' שגיהכתו זוהקין מעשע שרחוקה מן הכותל ודבל למעלה מי' זוהקים והוי מקום פטור. שום: (כ) משום דסתמא גופיה מחובירים לעקרם גופה ו"ט: (כא) מלמא דתניה הוה דבל לבוד דלמתניון בכולי בוכתא לא לשכחן בהיכא ממולא ובלאה בילא לו לבה"ב מל' בה"מ בחבוטו וקוברן בתרן כו' ולכן ל"ל כי מלא בתרן הוה ט"ח ול"ל כלחתא: [ל] שרשיו. בילולין מן הקרקע וכלאן כמו בתילות הזקיקים. ר"י"ב: (כב) כמו בתכוסא הדק (מבלי טו). בה"מ: [י] אין נועלין. ואי קשיא לך ממ"ז פט"ז דשבת דקקה החלון שרי משום דשום לחל עלמי בלי שהם עשוי לשפוח לגוף ולבגוד תמיד לבל בבא קבע הוה אין עשוי לשפוח לגוף נזמנים לחיקים לפי אין דרך בניסתו ויציאתו עליהם: [ז] גבוהים. לפי' כמלא ניחא גמ': [ח] אלא ס"ב כו'. רש"י פירש דאפילו קאי וכי"ב פירש דאיבעא ליה אי קאי אלם יעשה מחילה שמוד לפתח מבחון ברה"י לרה"ר קא משלטל: [ט] דר"מ. ותסס ע"ד דעומד בו' אלא בב"מ בלאיבעא בגמלא ואע"ג דשמ"ו פי' דאפילו בלריבים לו אסור לשלטלן. בך מפתח נמי ס"ל אלו לשוחו בשום שהוא עומד בו: (כג) דעיר של בנים הוה שחולטין שבשם בתן לה אבל עבכיי דלבתובים נעולות לאו דס"ב היא שאינם בדגלי מדבר

והוא לה רה"ר: ח המיסך. שנופו נוטה למעה מבל נדדיו שבינ: מטלטלין תחתיו. לבינן לתין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים הוי להו בלבודים לחרן ומפלו מותר לטלטל תחתיו ומ"מ לריך למלחות חותו חויר שבין הנוף לחרן (בא) בתבן וקש וכיולא בו ולקשור הנופות שלא יזוזם הרוח בבל שהיא שאינה יכולה לעמוד ברוח מלויה היאה מחילה ותין מטלטלין בו שלא בבנית שחתים שהם ע' אמה וזריזים שבל שהיא שתמשיבה לאויר בלומר לעמוד חויר הבדות והברמים ולא לדור בה תין מטלטלין בה שלא בבנית שחתים: לא ישב עליהן. שאסור להשתמש בתילן גזירה שמא יתלוש ותי לא בהוהין ג' הרי הן בקרקע ומותר ליבב עליהן: הדלת שבמוקצה. רחבה שחמורי הבתים והדלת שלה היאה קבועה בניר בשאר דלתות שלא זקופה פותח ומטיל הדלת על הארץ: וחדקים. קוניס (בב) שהתקינו בדי לסתום בהם פרלה: וכן מחצלת. של בניס בל תלו היאם בשורין ותין בבועין במקומן שלא בשבתין נפתוח מטילין חותן על הארץ לפיבך תין נועלין בהם דמחזי בבנין ע"ב בהוהים מן הארץ דתו לא מחזי בבנין ונועלין בהן: ט לא יעמוד אדם ברה"י. ויטול מפתח המונה ברה"ר ויפתח בו פתח התנות המונה ברה"ר ותע"פ שתין ממקום המפתח עד הפתח תרבע חמות גזרה שמא יבנים המפתח שלנו: אלא אם בן עשה לו מחיצה. ויעמוד בתוכה ויפתח ברה"ר ובו': אמרו לו והלא מעשה בשוק של פטמים. שמעה רבבן לר"מ דבי היבי דהמר לא יעמוד ברה"י ויפתח ברה"ר ובו' הבי נמי קאמר לא יעמוד אדם בברמלית ויפתח ברה"י לו ברה"י ויפתח בברמלית משום הבי קא מותבי ליה משוק של פטמים שהיה בירושלים דברמלית היא בין בדלתותיה נעולות בלילה לא מקרי רה"ר

(בג) והחלון שמניחין בו המפתח היה רה"י והיו עומדין בברמלית ופותחין ברה"י: פטמים. טבחים שמפטמין בהמות לשחוט. ותין הלבה בר"מ לא ברה"ר ולא בברמלית: של צמרים. מוכרי לתר: י נגר. בעין בריס שתוחבים

נכוחלים לו בחסקופה לגעול בו הלחת: גלוסטרא. ברחצו עכה ועגול כמין רמון ועשוי כעוכית ברחוי לדוך בו פלפלין ועש"ג דתורת כלי עליו חוסר ר"ח חמ"כ קשור ותלוי בלחת ור"י מתיר והלכה כר' יוסי: יא נגר הנגרר. כריח הקשור בלחת מכל חינו תלוי בו שיש בראשו גלוסטרא. ר"א אוסר. ור' יוסי מתיר. א"ראליעזר מעשה בבהכ"נ שבטבריא שהיו נוהגין בו היתר עד שבא רבן גמליאל והוקנים ואסרו להן. רבי יוסי אומר איסור נהגו בה בא"ג והוקנים והתירו להן: יא נגר הנגרר נועלים בו במקדש אבל לא במדינה והמונח כאן וכאן אסור. [ו] רבי יהודה אומר המונח [כ] מותר במקדש והנגרר במדינה: יב מחזירין [ל] ציר התחתון במקדש אבל לא במדינ' והעליון כאן וכאן אסור. רבי יהודה אומר העליון במקדש והתחתון במדינ': יג מחזירין רטיה במקדש. אבל לא במדינה. אם בתחלה. כאן וכאן אסור. קושרין נימא במקדש אבל לא במדינ'. אם בתחלה. כאן וכאן אסור. חותבין [מ] יבלת במקדש. אבל לא במדינה. ואם בכלי כאן וכאן אסור: יד כהן שלקה באצבעו [נ] כורך עליו גמי במקדש אבל לא במדינה אם להוציא דם כאן וכאן אסור. בוזקין מלח על גבי הכבש בשביל שלא יחליקו וממלאים מבור הגדול בגלגל בשבת ומבאר הקר ביו"ט: טו [נ] שרץ שנמצא

(בילה דף יח ע"ב) דטעמא לאו משום שחין שבות הוי, ומפי' כהן דאינו כר עבודה אלא דוקא כהן דבר עבודה הוא שהתירו לו סופו משום תחלתו: (לח) פי' שיחליק גומות שבבציים אבל לחתיכת סמנים ג"מ כיון דסוי עליים מתמוגל (יע' תוס' ד"ה מחזירין, וכרמ"ם): (לט) רש"י וס"ל דאי אלקה משום עבודה אף על גב דמתמוגל הוא דאלקה מ"מ הואיל ומשום עבודה הוא שפיר אי נמי אלקה שייך ניה כו': (מ) ומימה דמ"ב מה לי שהינו של קיימת מה לי של קיימת דהא הכי אינהא לכ"ח דם"ל הכי וכרלמה דטעמא דשחין שיכה אלא בשם דהכי ס"ל לסר"ב מ"ד פ"ב דערכין. וע' תוי"ט: [מ] יבלת. פרש"י דשמחים שפרא הר"ב דהוקה ביבלת דמיפרך פריכא וכבלי משום משום שחשבר לעשות מעבר שבת: [נ] כורך. ות"ת והא סויא תלוש מוקי בגמרא דהשה בשמאל דעבודת כהן בימין ות"י בימין אלא במקום עבודה ופרש"י כגון ע"ג המזבח: (נד) קשה דמיסוק ניה דאין זה לורך עבודה וז"ל רש"י משום שאין זה לורך עבודה ושוב הזו"ל תוכל לו' ע"כ ובכבי ניחא נמי מהאי דפ"ק דבבא (ע' תוס נג.): (לה) פי' ואיני משום זלזול שכמו שהזלזול כוזחו להלמיעי הפרי כן כוזח המשקה למחים ותלושים: (ו) להר"מ מפי' בחלר כל שאין שם גידול. ולר"ת דוקא בגלגל קטן לחוזק שבבחים (שת"ח סי' ל"ח): (ז) וכולהו כולות הנובעים מים חיים נמי נקרלים כך ולא זהו הימנו מפני שמטמיע קול אלא אסרו חלא קול שהוא קר בלבד ולכי נמי ארי למטרף חבבא ומקים על תרעא בשבת ואין בכך כלום: ומבאר הקר. על שם שהוא בחר מים חיים קורא לו בחר הקר (ז) לשון מקור ובור זה היה ירוק לבני הגולה בגרגל והתירו להם בניחוים שבניחם חני זכריה ומלחכי למלחות ממנו בגלגל ברגל ובחר בהיתרו מהמלחים ממנו ביו"ט בגלגל חף במדינה מבח"כ בחחר בחרות

במקדש כהן מוציאו בהמיינו שלא לשהות את הטומאה דברי רבי יוחנן בן ברוקה ר' יהודה אומר בצבת של עץ שלא לרבות את הטומאה מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל ומן האולם ומבין[ע]האולם ולמזבח דברי ר"ש בן ננס רבי עקיבא אומר מקום שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתר רבי שמעון אומר מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות :

מת . סכי"כ : (לח) תכנוס מכנע המייעל . סכ"מ : [ע] סמוקם ולמזכח . דמסס ולכלן קדושם יתיכס כדהכן לס סס"ק דכלים ועל שבות כיום גזרו סך במקדש (וע"ל מי"כ): (לט) ומס דלמר עד הכי משום דבעי למסוקי מילי דמקדש מכל לא במדיכס . תו" : (מ) לפיכוכו דלעיל דלמ"ק עלמו לס סמיכו מלס שמיכו של קיימ' : (מא) דמסומין מיכס מ"ר דלים כיס דדכל דמיסור דמוכייסה וכלן שמו מסמיכים דמפי' שבות הכל מין מתיכים במדיכס כ"ם מחמיר יותר מסס שמפי' במקדש מיכו מתיר שבות שמפשר לכמ נידי מיוב . לי"כ :

עד שתתפך : כל מקום שחייבים דמפי' שבות הכל מין מתיכים במדיכס כ"ם מחמיר יותר מסס שמפי' במקדש מיכו מתיר שבות שמפשר לכמ נידי מיוב . לי"כ :

נחוצת תרגום של סירותיו פסכתרוותיה . לכסוהו עד שתתפך והלכה כר"ע : רש"א מקום שהתירו לך חכמים וכו' ר"ם פליג אמ"ק דלעיל דאמר קוסרין נימא במקדש (לט) וסבר דאין קוסרין נימא כיוון שנפסק הלכה בעניכה שהיא אסורה משום שבות בלבד ומ"ש שיבא כה לידי חיובא דאוריימא אבל אין קוסרין בקבר שמפשר לבא בו לידי חיובא דאוריימא (מ) ואמר ליה רבי שמעון לת"ק הל שתמה עלי שתני מהמיר כאן וגבי תחומין אני מיקל עפי (מא) ואומר שמפילו יהא חוץ לתחום ע"ו אמה יכנס דגבי תחומין מלקך נתנו לך משום דידעינן שאותן ע"ו אמה היכס חוץ לתחום שמודדי התחומין הקובעין סימנין בסוף התחום קי"ל בנוייהו שאין קובעין התחום בסוף אלפים ממש אלא כוסין לתוך התחום מפני הטועין שאין מכירין הסימן ופעמים יוצאין להלן ממנו מעט וחוזרין . ומ"ה אני מיקל בתחומים אבל לקבור נימא במקדש אלא התירו אבל לקבור קבר ממש שפעמים יש בו חיובא דאוריימא לא ואין הלכה כר"ש :

תוספות

רטיה שפירשה מעל גבי מכה מחזירין אותה . ומ"ת ומ"ש דאמר גבי פלפל ובגריב אלא נפל לא יכניס . וי"ל דסך דפלפל מייני שאפל על גבי כלי כדאמר בפ מפנה בסמוך וכיב אבי דקאמר בסמוך לא שמיע לי לא קאי אדבר שהלא כדפי' בקונט' אלא קאי אסאלכה כר' יהודה אבל אמלתא דבר אחד לא פליג ומודה אלא אי רבנן אלא בכלי . ועוד י"ל דסיפא דבגריב אלא אתי כרבי יהודה דאמר בפסר שבת :

אמר מר כל כך אפי' יום קטינא קטים דבפת . ר"ת גלים קטים דבפת . וכן נראה דג"ג קטים דבבת דיום אחת בפת גדול בר מבי :

גמרא עירובין דף קב ע"ב

סלכה ה' כלם כלי סתילון דנכוסה דמלכות דבריהם אבדתם

ת"ר רטיה שפירשה מעל גבי מכה מחזירין בשבת ר' יהודה אומר הוחלקה למטה דוחקה למעלה למעלה דוחק למטה ומגלה מקצת הרטיה ומקנח פי המכה וחוזר ומגלה מקצת הרטיה ומקנח פי המכה ורטיה עצמה לא יקנח מפני שהוא ממרח ואם מירח חייב חטאת אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה אמר רב חסדא לא שנו אלא שפירשה על גבי כלי אבל פירשה על גבי קרקע דברי הכל אסור אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמי אבא נפל ליה אבי סדיא וקא מהדר ליה אמינא ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב חסדא מחלוקת שפירשה ע"ג כלי אבל פירשה ע"ג קרקע אסור ואמר שמואל הלכה כר"י אמר לי לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי :

רש"י

רטיה שפירשה . שנפלה ונמדיכה קל מיירי ולהכי נקט פירשה שהרי לא נעלה מדעת : מחזירין . דמלתא דלא שכיחה הוא ולא גזור בה רבנן : רי"א . אם נפלה אין מחזירין אבל אם הוחלקה דוהקה ומהליקה למטה : שהוא ממרח . מחליק גומות שברטיה ומירוח חייב משום ממחק : לא שנו . דתנא קמא סרי להחזירה : אלא שפירשה ע"ג כלי . על הכר או על הכסת . אבל על גבי הקרקע כלכתהלה דמי : אבי סדיא. נפלה לו על הכר שמרפדותיו כמו שמתרגם מרפדותיו חיסדוהי : לא ס"ל מר להא דר"ח . דמוקים פלוגתייהו כשנפלה על הכלי ואפ"ה אסר רבי יהודה ואמר שמואל הלכה כר"י : לא שמיע לי . הא דר"ח דאמר ס"ל דכי פליג ר"י בנפלה ע"ג קרקע אבל בנפלה ע"ג כלי מודה דהוה כהוהלקה בעלמא :

זוהר (במדבר דף קיח ע"א) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל וגו'. רבי אלעזר פתח (ישעיה סו) שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה וגו' . כמה חביבא אוריימא קמי קב"ה דהא בכל אתר דמלי דאוריימא אתמנעו קב"ה וכל חיילין דיליה כלהו לייתין למלויה וקב"ה אתי לדיירא עמיה הה"ד בכל המקום אשר תזכיר את שמי ונו' ולא עוד אלא דאשתאי נפלין קמיה והא אוקמוה. ת"ח פקודי אוריימא עלאין חיזון לעילא . אתי כר נם ועביד פקודא הדא ההוא פקודא קיימא קמי קב"ה ואתעטרא קמיה ואתר פלגייא עבד לי ומן פלגייא אחא בגין דחיזו אתער ליה לעילא. כגוונא דחיזו אתער ליה לאתתא ה"נ אתער לעילא ועביד שלמא לעילא ואתתא כמה דאת אמר (ישעיה כז) זו יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי . ישעה שלום לי לעילא . (לעיל יד כ) שלום יעשה לי לאתתא . זכאה חולקיה דההוא בר נש דעביד פקודי אוריימא . שמחו את ירושלים וגו' כגון דהדור לא אשתכח אלא בזמנא דישראל קיימי בארעא קדישא דתמן אתחברת אתתא בבעלה

וכדין הוא תדוותא דכלא תדוותא דעילא ותתא. בזמנא דישראל לא משתכחו בארעא קדישא מסיר ליה לכבר נש למחדי ולאחזאה מידו לכתיב שמחו את ירושלם וגילו בה וגו'. וגילו בה דייקא. רבי חבא חמא חד כ"ג דהוה חדי בכבי טרוויחא דכבל בטס כיה אמר שמחו את ירושלים כתיב (אמר רבי חבא) בזמנא דירושלם בתדוה בעי בר נש למחדי. רבי אלעזר לעטמיה דאמר שמחו את ירושלם היינו דכתיב (תהלים ק) עבדו את ה' בשמחה. כתיב אחר אומר עבדו את ה' בשמחה. וכתיב אחר אומר (שם ב) עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. מה בין האי לההוא. אלא כאן בזמנא דישראל שרוין בארעא קדישא כאן בזמנא דישראל שרוין בארעא אחרא. (ד"ה) עבדו את ה' ביראה דא כ"י בזמנא דאיהי בגלותא ביני עממיא ס"ר יהודה והא כתיב (ישעיה נה) כי בשמחה תצאו ודא היא כ"י כיון דאמר תצאו מן גלותא הוא. ותקרי שמחה. ס"ל ודאי הכי הוא דכל זמנא דאיהי בגלותא ושכינתא לעפרא לא תקרי שמחה עד דקב"ה ייתי לגבה ויוקים לה מעפרא ויימא (שם נג) התנערי מעפר וגו'. (שם ס) קומי חורי וגו'. ויתסברון בחדא (ויוקים לה מעפרא). כדין חדוותא תקרי. חדוותא דכלא וכדין בשמחה תצאו ודאי. כדין כמה חיילין יפקון לקבלא דמטרוניתא לחדוותא דגלולא דמלכא כד"ה (שם נה) ההריס והגבעות יפצחו וגו' וכתיב (שם נד) כי הולך לפניכם יי' ומאספכם וגו':

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הרמב"ם הלכות תפלה פ"ו.

(א) אסור לו לאדם שיטעום כלום או שיעשה מלאכה מאחר שיעלה עמוד השחר עד שיתפלל תפלת שחרית. וכן לא ישכים לפתח חברו לשאול בשלומו קודם שיתפלל תפלת שחרית. ולא יצא בדרך קודם שיתפלל. אבל טועם ועושה מלאכה קודם שיתפלל תפלת מוסף וקודם מנחה. אבל אינו סועד סעוד למנחה: (ב) כיון שהגיע זמן מנחה גדולה לא יכנס למרחץ אפי' להזיע עד שיתפלל שמא יתעלף ויבטל מן התפלה. ולא לאכול אפילו אכילת עראי שמא ימשך באכילה. ולא לרון אפילו בגמר דין שמא יסתר הדין וימשך ויבטל מן התפלה. ולא ישב לפני הספר לספור אפי' תספורת הדיוט עד שיתפלל שמא ישבר הזוג. ולא יכנס לבורסקי סמוך למנחה עד שיתפלל. שמא יראה הספר במלאכתו ויתעסק בה ויתעכב בין התפלה. ואם התחיל באחת מאלו לא יפסיק אלא גומר ואח"כ מתפלל תפלת מנחה: (ג) מאימתי התחלת התספורת משיניח מעפורת של ספרין על ברכיו. ומאימתי התחלת מרחץ משיפשוש הבגד הסמוך לבשרו. ומאימתי התחלת הבורסקי משיקשור בגד בין כתפיו כמו שהאומנין עושין. ומאימתי התחלת אכילה לבני ארץ ישראל משיטול ידיו ולבני בבל משיתיר חגורו. ומאימתי התחלת הדין משיתעטפו הדיינים וישבו ואם היו יושבין משיתחילו בעלי דינין לטעון:

במדבר יום ג תורה — אונקלוס

להמשיך מת"ת דוא"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד האואו הא. נשמה יְהוֹה היה יחידה ה דטילוי הה אל שם ב' שבעשיה בניקוד חולם:

יא לְבִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי: יב לְדָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי: יג לְאָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן: יד לְנַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן:

יא לְבִנְיָמִן אֲבִידָן בַּר גִּדְעוֹנִי: יב לְדָן אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי: יג לְאָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן: יד לְנַפְתָּלִי אֲחִירַע בַּר עֵינָן:

נביאים הושע ב

להמשיך מב"ת דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יַהְוֶה היה יחידה דנצח יְהוָה היה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א לֶכֶן אֶשּׁוּב וְלָקַחְתִּי דְגָנִי בְעִתּוֹ וְתִירוֹשִׁי בְּמוֹעֲדוֹ וְהִצַּלְתִּי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי לְכַסּוֹת אֶת־עֶרְוָתָהּ: ב וְעַתָּה

א בְּכֵן יָהוּב מֵימְרִי לְמֵיטַל עִבּוּרָא בְּעִדָּן אַדְרְיָה וְאַמְרָא בְּעִדָּן מַעֲצַרְתַּיהּ וַאֲצִיל כְּסוּת

מֵילָא ובוין דִּיקְבֵית לָהּ לְבַסָּאָה יַת עֲרָקָנָהּ: ב וּכְעַן אגלי

מצודת דוד — רש"י

(ה) לכן. הואיל וכן עשתה אשוב לקחת את הדגן שנתתי לה: (ו) בעתו. בעת גמר כיבול הפירות: והצלתי צמרי בעתו. בעת גמר הכבול תקח מספר ע"י כדרך ולא כפה וכדומה:

כמועדו. בזמן הכיבוס: והצלתי. מסיר ממנה הגמר והפסדים שנתתי לה לכסות את ערותה כי ימותו הלזן ולא יהיה לה למי ופסבסים הנקה ולא יהיה לה בגד ללבוש: (ב) ועתה. כשמסיר למכי ופשתי מגלה כיעור גלוי ערוותה לעיני מעבדת הבעלים ולא

מספר חסידים סימן נ"ד

איזו סיג לשיחה שפיכת שיכלת לעיניים והעושה גדול מאד ושעבידה קלה ומחוסה היא למעלה הוא הסובל. המביים פני חבירו בכבים או מלעבו בפני אחרים ומלעטר שלולו סיה הוכנו בכבים מקבל מיתה כדי שלא יהיה מתביים אחר כך. מי שמביים את חבירו ומלעטר ומתחנק ירוצה הוא לקבל את הדין ובא לפני יהוי ה' למלוח לו פתח לתשובה יאמר לו דע כי לעולם רבה כי בשבת את דמו של חברך. שכן מלינו בחביה בן לחבעם שהניח לירבעם בדבריו. וניתן לשות לף על פי שבישו שסיס עש"ז. לכן לך בני לפייס את חבירך עד שיחבייס וימחול לך. והזהר מאד לנפשך שלא תביים ושלא תלבין פני חבירך:

אֲנַלִי יַת קְלָנָה לְעֵינֵי עַמְמַיָּא
רַחֲמָהּ וְאֶנֶשׁ לָא יְשֵׁיזְבִינָהּ
מִן יְדֵי: ג וַאֲבַטֵּיל כָּל חֶדְוָתָהּ
חַגָּהּ יַרְחָהּ וְשַׁבַּתָּהּ וְכָל
מוֹעֲדָהּ: ד וַאֲצַדֵּי פֵּירֵי
גוּפְנָהּ וְתֵינָהּ דַּחֲוַת אָמְרָה
יְקָר אִינּוּן לִי דִיקָבוּ לִי
עַמְמַיָּא רְחֵימֵי וַאֲשָׁוִינוּן
לְחוּרְשָׁא וְתֵיכְלִינוּן חֵיוַת
בָּרָא: ה וַאֲסָעַר עֲלָהּ יַת יוֹמַיָּא
דְּחַוַת פֻּלְחָא לְטַעֲוָתָא וְדַמְסָקָא לְהוֹן בּוּסְמִין חַוַת בָּמַיָּא לְאִתְתָּא דְּשַׁבְקַת יַת בַּעְלָהּ וְאַתְקִינַת בְּקִדְשָׁהָא
וּבְחָלִיטַת מֻרְגְּלִיתָהָא וּטְעֵת בָּתַר רַחֲמָהָא בַּן בְּנִישַׁת יִשְׂרָאֵל רְחִימַת לְמִפְלַח לְטַעֲוָתָא וּפוֹלְחָנֵי
שַׁבְקַת אֲמַר יְיָ:

רש"י

וּפִשְׁתִּי . סְהִיס לְכִסּוֹת עֶרְוָתָהּ: (ב) וְאִישׁ לֹא יְצִילֶנָּה . לְפִי זְכוּת חֻכּוֹת תָּמָה: (ד) וְהִשְׁמוֹתִי . לְשׁוֹן שְׁמָמָה: אֶתְנָה . כְּמוֹ יִתֵּן: (ה) וְתָעַר . נִתָּנָה עֲדַיִן עַלֶיהָ נֶגֶד הַמַּלְחָפִים:

מצודת דוד

יְצִילֶנָּה מִיָּדִי ר"ל לֹא יוּכַל מִי לְהַצִּיל עָלֶיהָ טוֹבָה כְּזוֹלְלִי רְעָבִים: (ג) וְשִׁבַּתִּי . מַבְטִיל כָּל שִׂמְחָתָם שֶׁמֵּהֶם תָּגִיעַ חַדְוָה וְשִׂבְעָה: וְכָל מוֹעֲדָהּ . סֵס כ"ס וְיוֹם"כ וְס"ע: (ד) וְהִשְׁמוֹתִי . לְשׁוֹן שְׁמָמָה מָקוֹם פְּנוּיִים וְחֻרְבָּנוֹת: אֶתְּנָה . לְפִי שֶׁמַּטִּילָה לְזוֹנָה תְּמוּרַת מַתָּנָן וְר"ל שֶׁמִּמְּנוּ שֶׁכֵּן לֹא מִסְתַּפְּקוֹת מֵעֲרֹכֶת הַשֻּׁלְחָנוֹת וּמַמְתִּיקִים לְיֵעֵל. לְשׁוֹן הַפְּלָגוֹת מָקוֹם הַפֶּרֶק כְּיֵעֵר וְתֵינִים הַכֹּל:

תמצל הפירות כ"ל המוכ יקח הכל: (ה) ופקדתי עליה . מזכוך עליה הימים שהר הקטירה לבעלים לשם סגנון לפי כוכ הימים: ומצד . ומפ שקבעה עלמה בקבוצים והלכה אחר מחסכים כ"ל מפ שעשתה והקטירה למעלכת השמים . ולפי שהמטילה לזונה אמר לשון הנופל בזונה שהקבעה עלמה להתחסר על הנותנים : ולותי שכחם . לפ שהם על לבה לעבוד לותי :

הפי' רד"ק תמצא בהפטרה בשבוע זה:

כתובים משלי ל

לחמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמת דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א תְּלַת אִינּוּן דְּנָגְנִין מִנֵּי
וְאַרְבַּע דְּלָא יָדְעִית אִינּוּן:
ב אוֹרְחָא דְּנִשְׁרָא בִּשְׁמַיָּא
וְאוֹרְחַיָּה דְּחַוְיָא עַל שׁוּעָא
וְאוֹרְחָא דְּאַלְפָּא בְּלֵבְיָה
דַּיְמָא וְאוֹרְחָא דְּגַבְרָא
בְּעוּלְמָתָא: ג הֵיכְנָא אוֹרְחָא
דְּאִתְּתָא גַּיְרְתָּא אֲבָלָה
וּמְכַפְּרָא פּוּמָהּ וְאָמְרָה לָא עֲבָדִית מִדְעַם רָעָאתָא: ד תְּחוֹת תְּלַת רָגְזָא אַרְעָא וְתָחוֹת אַרְבַּע לָא יָכִיל
לְמִסְבְּרָא: ה תְּחוֹת עַבְדָּא כַּד נְמַלִיךְ וְסַפְשָׁא דְּיִשְׂבַּע לַחְמָא:

א שְׁלֹשָׁה הֵמָּה נִפְלְאוּ מִמֶּנִּי וְאַרְבָּעָה לֹא יְדַעְתִּים: ב דֶּרֶךְ
הַנָּשֶׁר ו בַּשָּׁמָיִם דֶּרֶךְ נָחָשׁ עֲלֵי־צוּר דֶּרֶךְ־אֳנִיָּה בְלֶב־יָם
וְדֶרֶךְ גֶּבֶר בָּעַלְמָה: ג כֵּן ו דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאֶפֶת אָכְלָה
וּמָחֲתָה פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא־פָעַלְתִּי אָוֶן: ד תַּחַת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה
אֶרֶץ וְתַחַת אַרְבַּע לֹא־תוּכָל שְׂאֵת: ה תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלֹךְ
וְנָבָל כִּי יִשְׂבַּע־לָחֶם: סוארבעה קרי

רש"י

(ה) נפלאו . נכסו מעיני: (ג) אבלה . לשון נקיון דיבר: מחתה פיה. מקנחה: (ד) רגזה ארץ. מרץ ישרמל: (ה) תחת עבד . זה נבוכדנצר:

מצודת דוד

(ה) שלשה המה . כ"ל כמו שקשה השלשה המה נפלאו ונעלמו ממני לבלי דעת דרך מהלכם אחר שאלכו כן דבר שכיניכי לא ידעתי אותם לאסכיר הדבר אחר שנעשה: (ג) דרך הנשר . הדרך שהלך בו הנשר בשמים קרוב ללד טויר השמים אין נודעת זותו כי קרוב נקשה בטויר ואין הדרך ניכר: דרך נחש . הדרך שהלך בו הנחש על הסלע ואין נדעת זותו כי אין מדרך הנחש על הסלע קוף כי הנחש הולך על גחון ועקבותיו לא נודעו: ודרך אניה . הדרך שהלך בו הספינה בתוך חוזק עומק הים אין נדעת זותו . כי מיד בשהלך ממקום מהלכה חשוב המים לחיותו ולא יוכר: ודרך גבר . ויפוש לפה דבר הנבינני כ"ל בשעולם שלאחל המעשה לא יוכר שהבר גם בשניהם בנוסף ומופלא משל"ם בשתולש כי יוכר הם בהברת בתולים: (ג) כן דרך . כ"ל כי כן הוא הדרך של האשה המנאפת משתרת זנותה ומקנחת פיה של מעט מהר הזנות ותכחש לומר לא פעלתי און ולזון מי מכיר ולחת במהל כאלו לא פעלה דבר מה ומקנחה פיה לבל יכיר בלפה שם שלה ולאלו יגנה פותה לומר הלא- על כי ידעו בדבר שהר זה שלשת שלה מלאה לפה לעשות מעשיהם וכמה מה' לא ידעו עם כי אין לך יבר ניכר ממנו: (ד) תחת . בעבור שלשה דברים יתרגז יושבי האדמה ובעבור הכריעי לא יוכל לסבול הרוגז והמרדה כי רב הוא: (ה) תחת עבד . בשחר הוא בעבור בשהר בשפר ומלוך כי לא יודע בשכיחי המלוכה . ובשנוחן ינסג : ונבל . השניח בשהר ישבע לחם כי רבים לומדים ממעשיו בשמרם הלא לא יחסר לחמו ובעבור זה יתרבה הרוגז והמרדה :

המביא נט ממדינת הים. כל מון לחרך קרוי מדינת הים (ה): צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם. לית דאמרי טעמא לפי שאין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעין צריך לכתוב הגט לפם התקה (ב) הלכך קומר

כני למעלי דת"ת דמלכות דילידה צבאות

המביא [ה] נט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. ר"ג אומר אף המביא מן הדרום ומן [כ] החגר ר"א אומר אפילו [ג] מכפר לודים ללוד. וחכ"א אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים. [ד] והמוליך והמביא ממדינה למדינה [ה] במדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. רשב"ג אומר אפילו [ו] מהגמוניא להגמוניא: ב רבי יהודה אומר מרקם [ז] למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום [ח] ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו בצפון. רבי מאיר אומר עכו בא"י לגיטין: ג המביא נט בא"י [ט] אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו. המביא נט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו [י] עדים [כ] יתקיים בחותמיו: ד [ל] אחד [מ] ניטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ולמביא וזו אחד מן הדרכים ששוו ניטי נשים לשחרורי עבדים: ה [נ] כל נט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. מעשה שהביאו לפני ר"ג לכפר עותנאי נט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר. כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם אע"פ שחותמיהם עכו"ם

[ה] נג. ג' מחמית ספר כריתות מתורגם גם פסוקים ולכך נהגו לכתוב כן י"ב שורות במגין גם. ועתו"ש: (ה) וכ"ם רש"י והכ"ב פי' דמ"ל של לד מערבי של ג"י נקט לפי שבמותו לד ניכס עיירות מובלעות ומסוכות שסכי היס מפסיק וכלדיים מחכים לה ספיקא ליס מלחם משום דתיקה עיירות מסוכות ומובלעות (ולקמן במגילין דת"ק מפיק לנו מלגלג) ומש"ה תמר מע"ס שהיה מערב ג"י וס"ם לכל לדדים מחכים מפותן שייכים שכן ד מיל נאלו שכמ"ס שמין לה מובלעות ולה מסוכות. ומפסיר שלוה כיון דש"י ז"ל כמה שסיים בלומר כל ג"ל שכ"ס דומה לה"ל שכמ"ס: (ג) וקרא כתיב וכתב לה דסיינו לשמה ואין בקיאין סיינו דאין מוסמין לכך דלשם דמל"ס מ"ם מפני מלכות ניטין לגי מייסינן לסו דלה בקיאי. תום': (ג) וכ"ש' פי' דמסמע כי מסמיד כש"ב וכש"ב לשמה קמסמיד ושיים בל"ן דמימר מאי סני שנים ואחד שמה לסו לרבנן למעשה לם נכתב ונחתם בפני ס"ם מפני מלכות ניטין דלא בעינן בקיאי בכיתה. תום': [כ] כל נט. ל' שמר שפוסה ואלו לה נכתב שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. מעשה שהביאו לפני ר"ג לכפר עותנאי נט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר. כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם אע"פ שחותמיהם עכו"ם

עדותן בבית דין וכבון הוא דלקרוי ומשום עגונה מקילו. גמ': [ב] מתגר. גמ' מפרש דבפסח פליגי דת"ק סבר דמרקח ותגר אע"פ שהן מח"ל ג' ימים וכ"ש בפי' שהן ביותר בפסוקות לפ"י וכ"ם מפסר לודים ללוד אע"פ לפי שהוא מובלע בתחום ג"י כו' ותני כ"ג לפלוגתי שלה ולמימר דדוקא מובלעים כמו מפסר לודים גמירי ובביתי מבל פסוקות כגון רקם לה גמירי ולה בביתי ותני כ"ש למימר תפני' מפסר לודים שהוא מובלע ל"ש בפ"ש וכפ"ש דבתי דמודה לרבנן קמפי דמובלעים גמירי ובביתי אפ"ם מלריך בהו לומר בפ"ש וכפ"ש כדי שלא תחלוק במ"ם. הר"ן: [ג] מפסר כו'. מקרי בפר לודים שבני לוד מלויין בה תמיד ומש"ה נקט ללוד לרבותא, הר"ן: [ד] והמוליך. ובהא פליגי תת"ק דלת"ק המוליך מע"י לח"ל אין ל"ל לפי שבני ג"י בקיאין לשמה והבאים נזכרו מוליך אבל מביא, ומ"ד בעמא משום קיום מבאים לפרושי מלתים דת"ק אתי דמביא ל"ד שבא ס"ם מוליך. גמ': [ה] במדינת הים. לעמעם דאין בקיאין ס"ם בפיתה מדינה יבני לריך שיאמר שלא בפני מעדיה למדינה למידק מינה דבמ מעדיה למדינה בס"י נס לריך ואפי' לבתחלה ולאידך טעמא יבני בס"י בקיאי כ"ד שביתי שיירות. גמ': (ו) גמ' ופרש"י שלא ילך מזו לזו וכו"י יבני לעמעם דקיום היין דמקפידין ולמ"ד לשמה יבני דתיכו ס"ל יבני טעמא דקיום לתיכו בס"ל אפי' בפוסה סגמוניא כדאי' בגמ': [ז] למזרח. פלוגתא. פקידות רקם ומכ ס"י כיס והגמון: [ח] לאשקלון. כס"י ועתו"ש: [ט] אינו צריך. כס"י ועתו"ש: [י] עדים. מפ' בגמ' למ"ד לא בקיאי כו' דהכא לאחר שנמדו כלו' לאחר שקבלוהו הדרכם ולפ"ם ביכול ל"ל בס"ג וכפ"ג דלא בעינן בקיאי כו' אבל פקח ואחרים מלחת דלא שכיח הוא ולא נזכו בה רבנן: (יא) דתניא אי אפשר לא ניתן לה עד שיכלוה לשמה. כס"י. ועתו"ש: [ל] אחד כו'. לו' שים עוד דרכים שמניים ובדלקמן: [מ] ניטי נשים. לימלא הוא"ל שמחובני כו' דעיקר דין מוליך ומביא הוי משום אלא דמנח דעד שמחת מייני בעיטין בקיאי בביתה. תום': [נ] כל נט. כל שבר קרוי נט: (יב) מע' בגמ' כגון המשים יבשהל לכפוף כלו' שמכי הכותי אבר הוא לה שתשים היס מהמיה דאין עדי נט מומחין זה בלא זה נזרקה משום כיולם אבל אחר שנתת דתניתי זה בלא זה מימר רוחא שביק למאן דקאים מיניה ואפשר כותי ותחם למעלה ויכיולו לפ"ד ניכי שהת על"ם אבי כהדי. תום' ועתו"ש: (יג) ומפלוגתא שלינו ת"ש ות"ק מכשיר בשנים ומעבה אמי כו'. גמ'. ולד דיום לתחזוק בפ"ם כלו' בני"ן ומהכותים ולא לתחזוק בפסר שבתות. תום'. ולפ"ם אפי' לתחזוק גם בשני עדיותיו לפי שאין בקיאין בדקדוקי עדות: (יד) וכותי ל' עכיר ובלזול: (טו) בגמ' למעיין בשלה דאי אפ

יסיר זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו למסעודי אקרא ומקטין שלמו נגמל ע"י זוזי שהקדש נקנה בכסף. ועתו"ס. ובפרי יהלומים לא מיתאר בגמ'. ודעת הר"מ למעשה מכל. ופי' במניד שפון. בעיקר הפעבוד על ממתת קבלת המעות נעניין שלעתי יטל לומר בפרק בידי מאי בעי ע"כ וכ"ם נעניין נפרד"מ שלא מיתת נעניין נגבות מבני מרי בלבד: (יז) ומני מון מניטי נשים. גמ'. אבל לא כוונך בגמ' אלא שבר מתנה ובפרי"ו דע"י הפעבר הוא קונה לוקח המתנה בפסיקת הפעבר ומשלא מיתת בעלמא הוא והר"מ כ' נמי בעבי סוגלות. ועתו"ס: [ם] אף אלו. אפי' בגמ' דוקא בפרוקא בידי מפיהם הוא הפעביר וכ"לכך"ם דעידי מכירה בפתי ומייתי נמי בפשתן עדים החתומים בגב ממחיתן מוכפקים בלו' ניכרים שפם עבו"ם בלא"ם מייתי"לאפי לתי למפתיך עליהו דעודי ד"ת בעזוף מלוכו שהוא שפוק וכ"ק נמי שביתה ליה בל"ת בלא דגזר אטו שעות שהין מוכפקים. שר"ן: (יז) דפרוש ליה קלא ופפי' בשעות מוכפקים ליכא לפיחש שמא ייעבו לומר דיפרפלים ניפו ופפרי שהי ויבוקו להכפיר בלא עידי מכירה ועכ"ל עלפות קלא ליה לפו וידעו שהם עבו"ם ולא פתי לפפרוכי בלא בעידי מפיהם. שר"ן: [ע] בלא כו'. דיכול לו' לעבדו עבד עבי ושיני זקן. גמ'. ופרפ"י בלא חוזר על שפתים ומפיהם שר"ם פיהפלים פלוויס לשהיות עבדים שביניהם: [ם] שהכוותם. ועבד יפשל מפפידו משפחה כנעניה ותע"ג דמתילו בב"ח עבד בשפקרא ניתא ליה זילא ליה לזלזל בם לבל שהותו. ומתפגא שמו בפליות. וכבון שה דמתילו בבת מורין עדיפא לפו. גמ': (יח) וק"ק לשף ע"ג דבהמה נמי מוכלת. מ"מ כיון שאם יהיה בן חורין לא יאכל הוי זכות אם שאוכל עבדיו ובגמ' שכי שיתת שפני כו' לאי בעי שקיל ד' זוזי מיפשל ופפיל ליה כל היכא דשיתא. הוי"ט ועפ"ש: [ו] שנו. גרסינן ול"ג תן שלא שפכו ליד שליש בחניו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לו' שאפשר לשפוטה זכה לו שפליש לעבד להיות משוחרר. רש"י: (יט) ולא שפרי' שאת שנה קבור בקרקע יש לו והפוה דיניה ליה:

בשרים חוץ מניטי נשים ושחרורי עבדים. ר"ש אומר [ם] אף אלו בשרים לא הוזברו אלא בזמן שנעשו בהדיוט: ן האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רוצה לחזור בשניהן יחזור דברי רבי מאיר. וחכ"א בניטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי שוכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה [ט] שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להן והרי הוא פוסל את עבדו מן [פ] התרומה בשם שהוא פוסל את אשתו אמרו לן מפני שהוא קנינו. האומר [ל] תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת או לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לאיש פלוני ומת יתנו לאחר מיתה:

הודאות וג"ב וכל דבר שהוא מעבה ב"ד בערכאות שלהם הכל פסול (טז): רבי שמעון אומר בשרים לא הוזברו. בב"ה למפסל שלא בזמן שנעשו בהדיוט ע"י הדיוטות שמינם דייניס (יז). ואין הלכה כר"ש: ן רצה לחזור בשניהם. קודם שיניע ליד הפשה והעבד: יחזור. ואין השליח יכול לזכות בהם לעבמן דמוב הוא להם שמכדין מזוזותיהן: וחכמים אומרים בניטי נשים. יכול לחזור שכל לא בשחרורי עבדים. והלכה כחכמים: שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי. הלכך כי מפחרר ליה לא מפסיד ליה מזוני שכל שלא לזון קת מפתו ימינו רשאי הלכך כי מגרש לה מפסיד לה מזוני. מפני שהוא קנינו. כלומר דהא דהוי שכיל בתרומה בשהוא עבד כהן ימינו שלא מפני שהוא קנינו של כהן מידי דהוה שהמתו של כהן שהוכלת בכרפיני תרומה ולא הוי מיים מעליותא הוא (יח) הלכך כי מפחרר ליה ע"פ שמפסידו מלהכול בתרומה ימין זו הוכה לעבד: לא יתנו לאחר מיתה. דגיעה לא הוי עד דמטי לידה וכי מעת לידה הא מית ואין גט לאחר מיתה ושטר שחרור נמי כי מעת לידה הא מית ופקע רשותיה מיניה: יתנו לאחר מיתה. ועת"ג שלא שמר מנה זה (יט) דדברי שכיב מרע שכתובין וכמסורין דמי:

גילוי עריות. כשמניע עת שבילתה בעת ליה היה ירשה לומר לה מעכשו דפלגם בנפשה לו פעמים שבורחת מפניו בחמת הפחתים לו בנפר: וחילול שבתות. פעמים שמלקת נר לו מבשלת משחשכה מפני לימתו והוא אינו יודע: עשרתם. פירות שאוכל למחר: ערבתם. עירובי חצרות: בהמתן של צדיקים. (חולין דף ו): אבר מן החי. שאכל מהם מן השחוטה ומפני לימתו שתקנו עכדיו אבר מן החי והכיולו תחתיו שלא יבין: העומדי' עלי. לחרף ולנדף: ובידי למסרן. כח בידי להלטין עליהם: לנגדי. מריבני ומקניטני: גניבא. היה גולב עליו: בקולר. שלטלת על צוארו שעושים שם המוכתבין למלכות להריגה:

ביתו שהרי אדם גדול השיל אימה יתירה בתוך ביתו והאבילוהו דבר גדול ומנו רבי חנינא בן גמליאל האבילוהו ס"ד השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא הקלה על ידם צדיקים עצמן לא כ"ש אלא בקשו להאבילו דבר גדול מאי ניהו אבר מן החי. שלח ליה מר עוקבא לה"א בני אדם העומדים עלי ובידי למוסרם למלכות מהו. שרטט וכתב ליה אמרתי אשמרה דרכי מהטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי. אע"פ שהרשע לנגדי אשמר לפי מחסום. שלח ליה קא מצערי לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח ליה הום לה' והתחולל לו הום לה' והוא יפילם לפניך חללים חללים השבם והערב עליהם לבה"מ והם כלים מאליהם. הדבר יצא מפי ר"א ונתנוהו לגניבא בקולר:

זוהר במדבר דף קיט ע"א. ס"ת דמילות יוד הא ואו הא

זכאה הוא בר נש דאזיל באורחוי דמלכא קדישא ולא חטי קמיה. תא חזי כיון דעאל ליליא אילנא דמותא שליט בעלמא ואילנא דחיי אסתלק לעילא לעילא. וכיון דאילנא דמותא שליט בעלמא בלחודוי כל בני עלמא טעמין טעמא דמותא. מ"ט. בגין דההוא אילנא גרים ובר נש בעי לאקדמא ולמפקד בידיה נפשיה בפקדונא כפקדונא דבר נש דיהיב פקדונא לאחרא דאע"ג דאיהו אתחייב לגביה יתיר מההוא פקדונא לאו כדאי לאתאחדא ביה הואיל ופקדונא אתמסר לגביה ואי יסרב ביה ודאי נבדוק אבתריה דלאו מזרעא קדישא הוא ולאו מבני מהימנותא. כך ההוא אילנא בני נשא אקדימו ויהבין ליה פקדונא דנפשייהו וכל נשמתין דבני עלמא נטיל. וכלהו טעמין טעמא דמותא בגין דהאי אילנא דמותא הוא ובגין דכל איגון נפשתא אע"ג דכלהו אתחייבו לגביה ולאו כדאי הוא לאתבא פקדונא לגביה דבר נש אלא כיון דכלהו אתמסרי ליה בפקדונא אתיב כל פקדונין למאריהון. ת"ח לאו כדאי הוא האי אילנא דמותא לאתבא פקדונא לגבי דבר נש אלא בשעתא דאילנא דחיי אתער בעלמא. ואימתי אתער ההוא אילנא דחיי. בשעתא דסליק צפרא. וכדין כיון דהאי אתער בעלמא כל בני עלמא חיין ושביק ואהדר ההוא אילנא דמותא כל פקדונין דאתפקדו לגביה ואזיל ליה. מ"ט חיין בגין דההוא אילנא דחיי גרים. ואי תימא הא בני נשא סגיאין איגון דמתערין בליליא בעוד דאילנא דמותא שליט אלא ודאי ההוא אילנא דחיי קא עביד. מ"ט בגין דכתיב (שם יד) לראות היש משכיל דורש את אלהים ולא יהא ליה פתחון פה לבר נש דיימא אלמלי שליטנא בנפשאי בליליא אשתדלנא באורייתא. א"ר יהודה האי בישראל ודאי הכי הוא. אבל באו"ה דהמינא כהאי גוונא מ"ט א"ל ודאי שפיר הוא דקא אמרת. פתח ואמר (במדבר כג) מה אקוב לא קבה אל ומה אזעום לא זעם יי׳ ת"ח כגוונא דאית לעילא אית לתתא לעילא אית ימינא ואית שמאלא. לתתא ישראל ועמין. ישראל אתאחדן לימינא בקדושא דמלכא קדישא. עמין עכו"ם לשמאלא לסטר׳ דרוח מסאבא וכלהו לתתא מכלהו דרגין דשמאלא וכלהו דרגין אחידן דא בדא עד דתליין מן רישא וכגוונא דרישא נטיל בההוא גוונא נטיל זנבא דאיהו תתאה. מ"ע בגין דאחיד ביה ובגין כך עמין עכו"ם בההוא סטר מסאבא דלהון הכי אתדברו:

הלכה פסוקה

הר"מ הלכות תפלה פרק ח.

(א) אף על פי שתפלת ערבית רשות לא יבוא אדם מִמלאכתו ויאמר אוכל מעט ואישן קמעא ואח"כ אתפלל שמא תאנוס אותו שינה ונמצא ישן כל הלילה. אלא מתפלל ערבית ואח"כ אוכל ושותה או ישן. ומותר להסתפר וליכנס למרחץ סמוך לשחרית מפני שלא גזרו אלא סמוך למנחה שהוא דבר המצוי שרוב העם נכנסין שם ביום אבל בשחר דבר שאינו מצוי לא גזרו בו: (ב) מי שהיה עוסק בתלמוד תורה והגיע זמן התפלה פוסק ומתפלל. ואם היתה תורתו אומנתו ואינו עושה מלאכה כלל והיה עוסק בתורה בשעת תפלתו אינו פוסק שמצות תלמוד תורה גדולה ממצות תפלה. וכל העוסק בצרכי רבים כעוסק בדברי תורה:

יוסף לחק

מוסר

מספר חסידים סימן נ"ד

דרכן של בעלי תשובה להיות מאד מאד שפלי רוח ועניים סבלנים עלובים ולא עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים שמחים ביסורים של עלבונם ואם חרפו אותן הסכלים לאמר זכור מעשיך הראשונים אומר להם ידעתי כי חטאתי הרבה וכמה דברים עשיתי שלא כהוגן והלואי ימחול לי. ויסביל את המביישים מדה כנגד מדה ובזה יתכפר עונך. אם נודע לרבים עליו מניאוף אל ימנע עצמו מללמוד הלכות המדברות מניאוף מפני הבושה כי טוב לו לאדם שיתכפר בעולם הזה כי הבושה שופכת את הדם ומסירה את העון. וכן מצינו שאמרו רז"ל רועה שבא לעיר והיו מכבדין אותו צריך לומר רועה אני בנא׳ וזה דבר הרואה פי׳ דבור שידבר בפיו ויודה:

במדבר יום ד תורה

אונקלוס

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ן דמלוי וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

טז אֵלֶּה קְרוּאֵי הָעֵדָה נְשִׂיאֵי מַטּוֹת אֲבוֹתָם רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם: יז וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֵת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְּבוּ בְּשֵׁמוֹת: יח וְאֵת

טז אִלֵּין מְעַרְעֵי כְנִשְׁתָּא רַבְרְבֵי שִׁבְטֵי אֲבָהָתְהוֹן רֵישֵׁי אַלְפַיָּא דְיִשְׂרָאֵל אִנּוּן: יז וּדְבַר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יָת גּוּבְרַיָּא הָאִלֵּין דְּאִתְפָּרָשׁוּ בִּשְׁמָהָן: יח וְיָת כָּל

ת"א ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו בשמות. סנהד׳ כו:

°קרואי קרי

בעל הטורים

(טז) קרואי העדה. וי"ו קטיעא. וקרי קרואי בשביל שלומיאל בן צורישדי שהוא זמרי בן סלוא וכן בעדת קרח קראי כתיב חסר:

רש"י

(טז) אלה קרואי העדה. הנקראים לכל דבר חשיבות שבעדה: (יז) האנשים האלה. את שנים עשר נשיאים הללו: אשר נקבו. לו כאן בשמות:

שפתי חכמים

ט רלונו לתרץ וכי זה היה השיבותן שהיו קוראין כל העדה לכן פי׳ הנקראים לכל עלה ותיקון לכל לרכי העדה: י רל"ל הל"ל ויקח משה ואהרן אותם שהרי לעיל מיניה כתיב נשיאי העדה ומאי לא ידעינן שהם הנזכרים למעלה אלא ודאי הואיל וכתיב האנשים האלה יכול אני לומר שהיו אחרים ולא נשיאים. לכן פרש"י י"ב נשיאים הללו וא"ת אחרים היו לכך פרש"י אשר נקבו לו כאן בשמות ומי הם אשר נקבו כאן בשמות הוי אומר אלו הנשיאים והוסיף מלת לו כי בזולתו לא ידע למי נקבו. וא"ת מנ"ל לרש"י לפרש כן דלמא אחרים הן. וי"ל דכתיב האנשים האלה בה"א הידיעה ל אנשים אלה. וא"ת למה לא אמר סתם ויקח אותם כמו שהקשה מ"י ונראה דמתחלה אמר להם לבית אבות וכסיף אמר נשיאי מטות וה"א לאבי אבות להו נשיאים על כל השבטים רק על משפחה אבל כאן כתיב קריאי עדה נשיאי מטות כאן מיירי בנשיאים ממש ולעולם אחרים הם ולכך אמר קרואי העדה כדי לידע מי הם הנקראים לכל דבר חשיבות לכן אמר האנשים האלה דהם הם הנשיאים וק"ל נ"ע (קל"מ) מקרב"ל כתב דק"ל למה כתב אשר נקבו בשמות בהיה די הם כתב את האנשים האלה לב"פ:

כָּל־הָעֵדָה הִקָּהֲלוּ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
הַשֵּׁנִי וַיִּתְיַלְּדוּ עַל־מִשְׁפְּחֹתָם
לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְגֻלְגְּלֹתָם׃
יט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
וַיִּפְקְדֵם בְּמִדְבַּר סִינָי׃ ס שני כ וַיִּהְיוּ
בְּנֵי־רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל תּוֹלְדֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר
שֵׁמוֹת לְגֻלְגְּלֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא
צָבָא׃ כא פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה רְאוּבֵן
שִׁשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ פ לבני

בעל הטורים

ומס חסר סו"ן לגמרי. גפי סטיו כלס רפשים. סאל כגמן היו סאסחים לדיקים: (יט) במדבר סיני. פעים דסמיכי דסוף פסוק ויפקדם במדבר סיני. ומיכך כיוס לומו את בני ישראל לספקיד את קדביסס לס' במדבר סיני. גפי שבפטיו נמנין היו מקריבים עליהם קרבנות כדי שלא יבלוט בהס דבר כדכתיב כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו:

רש"י

(יח) ויתילדו על משפחתם. הביאו ספרי יחוסיהם ב ועידי הזקת ל לידתם כל אחד ואחד להתייחס על השבטי:

פ"ם עשתם ל"ם שהביאו בהס עצמס הביאו ספריהם כו': ל הזקת ל' כשוד כמו שפקדם ל' כשוד: פי' אל הזקת שהיתה ואתו ל' כשוד:

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כ) ויהיו בני ראובן בכור ישראל. גפי שבפטיהס היה יהודה בכור לאמו אבל מפני שהיה מלך ממנו יצאו המשיח. גפי שבקשו יעקב כשאר בניו שיהיה מולדתו בפרהסיא וגבי קהתיים הכתוב לספרה בפלה כפיל בקע בגגלתם:

תרגום

נביאים הישע ב

להמשיך מנ"ח דז"י: צבאות נפ"ש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהיד אל שם ב"ן שבעשיה

א בְּבֶן הוּא אֲנִי מְפַתֶּיהָ וְהֹלַכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר וְדִבַּרְתִּי
לְאוֹרְיְתָא וַאֲעֲבִיד לָהּ נִסִּין

מיצודת דוד

(ג) זכן. על כי שכחה כי אמי משפחתם ויולידה במדבר במקום שהיו שם מכובדים יכה לחדבר על נכה דכתי פיוסיס ולפי שמצינום למטה בזמנה אחת בעלה אחר ל' הוסיפ בהבה כוחם בתעוב

(חק לישראל) ח"י 2 3

על־לבה׃ ט ונתתי לה את־כרמיה משם ואת־עמק
עכור לפתח תקוה וענתה שמה כימי נעוריה וכיום
עלותה מארץ־מצרים׃ י והיה ביום־ההוא נאם־יהוה
תקראי אישי ולא־תקראי־לי עוד בעלי׃ יא והסרתי
את־שמות הבעלים מפיה ולא־יזכרו עוד בשמם׃
יב וכרתי להם ברית ביום ההוא עם־חית השדה ועם־
עוף השמים ורמש האדמה וקשת וחרב ומלחמה
אשבור מן־הארץ והשכבתים לבטח׃ יג וארשתיך לי
לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים׃

תרגום

וגבורן כמא דעבדית לה במדברא ובית עברי נביא אמליל תנחומין על לבהא׃
ב ואמני לה ית פרנסהא מתמן וית מישר עכור לתחמודי נפש ויתנהון תמן למימרי כיומי קדם ואף אנא אעביד להון נסין וגבורן כיום מסקהון מארעא דמצרים׃
ג ויהי בעדנא ההיא אמר יי תתנהון לפולחני ולא תפלחון עוד לטעות עממיא׃
ד ואעדי ית שום טעות עממיא מפומהון ולא יהי דכרן שומהון עוד׃ ה ואגזר להון קים בעידנא ההיא דיהון שלם עם חות ברא ועם עופא דשמיא ורחשא דארעא וקשתא וחרבא ועבדי קרבא אבטל מן ארעא ואשרינון לרוחצן׃ ו ואיקימנכון קדמי לעלם ואיקימנכון קדמי בקושטא ובדינא ובחסדא וברחמי׃

רש"י

(ג) כרמיה פרנסיה מנהיגיה: עמק עכור. עומק הגלות: וענתה שמה. לשון דירה: כימי נעוריה. כישבה במצרים ימים רבים: וכיום עלותה וגו'. שנעקה אלי ממצרים מתוך השעבוד וגאלתיה כן גם עתה תקראי אישי תעבדוני מאהבה ולא מיראה: (ד) ולא יזכרו עוד. בישראל בשמם של ע"ג: (ו) וארשתיך לי. ואקדש אותך לי: בצדק ובמשפט. שתתנהגו כהן: בחסד וברחמים. שיבא לך מאתי:

מצודת דוד

שתעזוב דרכה ור"ל המקום יעורר לבבה לשוב לעבודתו: (ג) משם. מן הליכת המדבר הזה מן האסבה כבאה שמה. ר"ל מן העת שלבב תשוב אלי ואחזיר לה את כרמיה: ואת עמק עכור. העמקים שהיו עכורים ונשחתים בהיותם בגולה תשוב להיות פתח תקוה ר"ל יהיו חמודים כפתח נחמד אשר יקוו אנשים לבוא בו: וענתה שמה. תרים בכרמים קול שיר כמו ששרתה בימי נעוריה ר"ל עד שלא גלו ממנה: וכיום עלותה. וכמו ששרתה ביום עלותה מארץ מצרים שאז שרו בשמחת לבב שירת הים: (ג) תקראי אישי. תקראי אותי בלשון איש ולא בל' בעל וזהו לפי שגם הבעל הוא משותף לשם הע"ג. פסל השבוי לגבה השמים לכן לא ישמע שם זה על פיה: (ד) והסירותי. ר"ל אתן בלבה להסיר מפיה שמות הבעלים אף בזולת כוונה על פסל הע"ג: ולא יזכרו. הבעלים לא יהיו נזכרים עוד בשמם אשר קראו להם ר"א יכנוס לגנאי: (ה) וכרתי וגו'. ר"ל חית השדה וגו' לא ישחיתו בהם כאלו כרתי עמהם ברית שלום. אשבור. ר"ל אבטל כלי מלחמה והמלחמה עצמה: (ו) וארשתיך. אקח אותך להיות ארוסתי עד עולם ולא אמאס עוד בך: בצדק ובמשפט. בעבור הצדק והמשפט שתעשו אז ובעבור החסד והרחמים שאעשה עמך כי הצדק והמשפט שתעשו לא יהיו כדאים להשפיע לך טובה מרובה כזאת אבל אעשה עוד בחסד וברחמים:

פירוש הרד"ק תמצא בהפטרה של שבוע זה:

כתובים משלי ל

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין שין דלת שין דלת יוד נפש דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ
אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם
ב"ן שבעשיה

א תחת שנואה כי תבעל ושפחה כי־תירש גברתה׃
ב ארבעה הם קטני־ארץ והמה חכמים מחכמים׃
ג הנמלים עם לא־עז ויכינו בקיץ לחמם׃ ד שפנים עם
לא־עצום וישימו בסלע ביתם׃ ה מלך אין לארבה ויצא

תרגום

א דתחות שנואתא דהויא לגברא ואמתא די ירתה לרבונתה׃ ב ארבעא אינון דזעירין בארעא ואינון חכימין ומחכמין׃ ג שומשמני לא עשין עמהון ומתקנין בקיטא מיכלהון׃ ד וחסני דעמהון לא תקיף ועבדין להון ביתא בקתארי׃ ה וקמצי דמלכא לית להון ומתבנשין

רש"י

(ד) בסלע. בין הסלעים: (ה) ויצא חוצץ. היילות ומדרש אגדה מפרש כל הפסוקים בע"א:

מצודת דוד

(א) תחת שנואה. השלישית היא בעבור אשה השנואה כמעשים זונה מנאפת כאשר תנשא לבעל כי אז תוכל לתלות הריונה בבעלה ותרבה לפתות אנשים לזנות עמה ובעבור זה יתרבה הרוגז והמחלוקת: ושפחה. הרביעית היא כאשר שפחה יורשת ממשלת גברתה ותשוב גברתה משרתת לה ובעבור פחיתת מעלתה וסכלות דעתה לא תשכיל לכבד את מי הראוי לכבוד ויתרבה המחלוקת עד למאד כי זהו דבר קשה יותר מכולם ואף מעבד כי ימלוך הואיל והיא אשה קלה דעתה ובל ידעה מה: (ב) קטני ארץ. בריות קטנות אשר בארץ: מחוכמים. ר"ל עם כי המה קטני ארץ ואין חכמה גדולה ראוי להם ולפי ערך הבנת די מזונם ע"מ המה מחוכמים מה' בהשגחות פרטיות למען ילמדו דעת את העם: (ג) ויכינו. עם כל חולשתם יתחזקו להכין מאכלם בעת הקיץ עת מצוא התבואה בשדה ולהטמין על ימות החורף והמה מלמדים דעת את העצלנים להכין די מחסורם בעוד היות לאל ידם: (ד) וישימו. עם כל חולשתם יתחזקו לעשות לעצמם מקום מדור בתוך הסלע כי יחפרו בו מעט מעט עד כי ירחיבו מקום לשבת והמה מלמדים דעת את העם לבל יעזבו חכמת התורה על כי ארוכה מארץ מדה אלא שונה מעט מעט עד כי יגמור את כולה: (ה) מלך אין לארבה. ובהנהגם יחד באסיפה אחת כדרך הנהגת המלך ועל כל זה גומרים מעצמם ללכת יחד באסיפה אחת

וּמִתְבַּנְּשִׁין בְּלְהוֹן כַּחֲדָא׃ חַצִּין כְּלוֹ׃ וְ שָׁמְטִית בִּידַיִם תִּתְפֵּשׁ וְהִיא בְּהֵיכְלֵי מַלְכָּךְ׃
וְ וְאִתְמְתָא דְמַסְכְּבָה בִּירָאָה וַעֲמָדָא בְּבֵיתָא דְמַלְכֵי׃

מצודת דוד

ולא יפרדו אלא מעשה ותפיסה היא לפי שלא כ"ז אלכו יחידים היו כמו אדם לדיב תופס אחד כדי המספר כזאת מ׳׳ם. ושמטית מספר הוחזל ופ"ה לשוד לפי כוכם ולימדנו דעת את העם אשר לפי מעלו מעוזנו לפיהם מתחדדים על ידו בספרנה אחת מ"מ סס מעשה יתחדדו ושים את פניו יעזוזנו: (י) בידים. למעשה ידיה תלבד די מחסורה כי תורגמ כעין וירעות והזכוכים נסכיים ונלכדים בסם ופמה לה למחבל. ואף כי היה כסיכלי מלך מקום נמלא סם הרבה מטעמים מ"מ הנחר לחמול ממעשה ידיה ומלמד דעת לנשות סחדם ניזון מיגיע כפו ולא ליכנוף מבל אחריה:

עיקר תוי״ט

משנה סנהדרין פרק ד

ברטנורא

כלי ממעני דלמת דמלכות דיניהם א אל

אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר משפט אחד יהיה לכם.

[ח] מה בין דיני ממונות לדיני נפשות. דיני ממונות בשלשה ודיני נפשות בב"ג. דיני ממונות פותחין בין לזכות בין לחובה. ודיני נפשות פותחין [ג]לזכות ואין פותחין לחובה. דיני ממונות מטין ע"פ אחד בין לזכות בין לחובה. ודיני נפשות מטין על פי אחד לזכות. ועל פי [ג] שנים לחובה. דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה. ודיני נפשות מחזירין [ד] לזכות ואין מחזירין לחובה. דיני ממונות הכל מלמדין זכות וחובה. דיני נפשות הכל מלמדין זכות ואין הכל מלמדין חובה. דיני ממונות המלמד חובה מלמד זכות. והמלמד זכות מלמד חובה. דיני נפשות המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות [ה] אינו יכול לחזור וללמד חובה. דיני ממונות דנין [ו] ביום וגומרין [ז] בלילה. דיני נפשות דנין ביום וגומרין ביום. דיני ממונות גומרין בו ביום בין לזכות בין לחובה. דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה. לפיכך אין דנין לא בערב שבת. ולא בערב יו"ט ב דיני (ממונות) [ח] הטומאות. והטהרות. מתחילין מן הגדול. דיני נפשות מתחילין מן הצד. הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות. אלא כהנים לוים וישראלים [ט] המשיאין לכהונה: ג [י] סנהדרין קרא מלחתי מספט לדק יהי סה: **לפיכך אין דנין לא בערב שבת.** סגמלא גמר דיהו בשבת ולשהותו אחר שבת (ה) ה"ק מפני עמוי הדין ולדומו כו ביום ה"ק שחין מרכב מיתות ב"ד לוחין את השבת שנאמר לה תעשו סם כבל מושבותיכם (ו) ביום השבת למד על מחויבי מרפה שחין סורפין חותן בשבת וה"ה לשחר חייבי מיתות: **ב מן הצד.** מן הקטנים בהכמה שהיו יושבים בלד לחמר קרא לה תענה על ריב ודחיב רב בלומר לה תעשה על מופלא שבשב"ד וגזעות מדבריו (ז) לפיכך חין סומעין דבריו חלה בפוף: **הכל כשרים לדון.** ואפילו גר והוא שהתה אמו מישראל (ח) וממזר ומי כשר לדין דיני ממונות (ט): **ואין הכל כשרים לדון דיני נפשות.** דפתיב והקל מעליך וגבאו אחך כדומין לך גם מבא רבינו מיוסס לף בית דין

דיני ממונות שנאמר משפט אחד יהיה לכם.

ובדיני נפשות כתיב ודרשת וחקרת. וזהו דין תורה לכל לחרו חכמים שחין מתריכין (ח) בדריסה וחקירה בדיני ממונות שלא תעשול לדת בפני לוונן לה"ק רחו כ"ד שהדין מרומה וחקירה הוח המלה בעיני בעלמו כגון כמה הלוהו ומתי הלוהו וכחיזה עיון הלוהו וכחיזה מקום הלוהו יום מין לחבר מן המלה שנקרחת בדיקה וחיזה בעיני בעלמו כגון שיחלוהו לומר מה היה לבוש כלי שחורים או כלי לבנים עומד היה או יושב בשעה שהלוהו: **ופותחין.** משלו ומתחו של דין בין לזכות בין לחובה: **מחזירין.** סותרין את הדין לחר שנגמרהו וידעי שעשו: **ואין הכל מלמדים חובה.** שלם לחר לחלל מן התלמידים (כ) יש לי ללמוד עליו חובה חין סומעין לו: **דנים ביום וגומרין בלילה.** דכתיב ושפטו את העם בכל עת וכתיב והיה ביום ההילו את בניו (ג) הח כיולד יום לתחילת דין ולילה לגמר דין (ד): **דנים ביום וגומרין ביום.** דכתיב והוקע חותם להי נגד השמש: **גומרים בו ביום בין לזכות בין לחובה וכו'.** דחמר

(ח) הר"מ בפי' שכל בחכוכו כתב חין עדי ממון לריכין לריסה וחקירה וכ"כ בגמ': [ח] מה בין כו'. חע"ג דסוין כדריסה וחקירה מדכתיב משפט ג' כו' לעניו מילי דחליה זכות ותובה חין לסשוותם דלה שייך בדיני ממונות. ים': [ב] לזכות. שגמ' סס לה שבא לים בתוך כו' שבקו דחמלה הים: לחובה. וכן פומבי' בכל סגדון סס לה עשרה על עשרה לים. גמ': [ג] שניס כו'. בדילפי' בחמניחין בספ"ק לה תסי' לחבי דניס לרעות כו' ולימ לקוקמא בדיני ממונות בדחמר לקמן לה תעשה משפט סגיוכך שכל חחם עשה משפט סור שנסקל וכל שכן שחם בדיני ממונות. רש"י: [ד] לזכות. בגמ' יכולין ליה מקלו: (ב) סיוסבין לפני סדייניו ולה נחמנו בניס דין על כך. רש"י: [ה] ה"י לו'. שכלה סיה דבעיכן ושילו וגמ' מוקים לה בשעת מעשה ומתן כיה לה יכולו שחתה סמיר שחתה חומר לו שלא לקוזר לוה מחזר שחבי לשיות להעמיד דבריו ושמא יעלה לשיות נכונות שכל בשעת גמר דין שכבר חזר על כל נדיין וכלשה שחין לו דבריס נכונים חוכל ומלמד חוכה. רש"י: (ג) פרש"י משפט נחלות דהיינו דיני ממונות ביום: (ד) דכתיב ושפטו ועיקר משפט סיינו גמר דין. רש"י ושפוי"ט: [ו] ביום. ובלילה חפי' בדיעבד לינו דין. ועיין חוי"ט: [ז] בלילה. שם כלו. רש"י: (ס) ס"ק שם יהלוהו בע"ש לחוכה כמו לשעבד בלנה ומלה גמר דינו בשבת ולשבוכו להשסוחו מלמחיתו עד שחר שבת דכו ביום שי שספר כו' ושסחים מלמחיתו שחר שגגמר דינו סוח עיקר דדין. גמ' ושפוי"ט:

(י) ודחי דלגופה מילפריך מי לחתך חו לגלח חלה מוסבות קשה ניה דמכחי מוכח בגוף כו' חלה מה לסכן חלי מוסבות ב"ד לף מוסבות סחמור כמן כיה דין. גמ': [ח] סעומחות כו'. שם שם חדם לשחול על דבר עסבות מתחילין מן סגדול שולטין מחלה שבדיינין מה הוח חומר בדבר. רש"י. ויש לחמוה מחלי לה תני נמי סחסוד וסמוכר דמסחמת נמי דיכה שכי וכן בבריישת בגמ' וכר"מ ליחה לך ה"ג נעניו סולטין לחר שיוב חשיב לסו נמי: (ז) מה שחין כן בשומרים הקטנים שחלה חיכם נוטים מדברי המוסלת שחומר לחחריסם חלה בעומדים בדבריהם. וכתב התום' דשפיר לפרש דקחני בד"ג הוח דכתיב. ועיין חוי"ט: (ח) דכתיב בוס חנשים עליך מלך מקרב חחיך כל מסיומות שחתה מבים עליך לה יכיו חלה מקרב חחיך וכיון דחמו מיבחלו מקרב חחיך קרינה ביה, שכי"ף. וכתב התום' דכ"ם בשחבינו מיבחלו: (ט) כיינו חון מיכוסלים כמ"ש פרק ד' הקדושין מ"ש: [ט] המשיאין כו'. המיוחסים ורחוקים להכשיל בעוחיהם לכהנים. רש"י: [י] סנהדרין.

מיוחסים: ג כחצי גורן עגולה כדי שיהיו רואים זה את זה. (י) דאמר קרא שררך אגן הסהר שררך אגן זו סנהדרין שיושבים בטבורו של עולם (יא) ומגינה על כל העולם כולו והוא דומה לסהר שיושבים בעגול כחצי ירח תרגום ירח סהרא ובעגולה שלימה אין יושבים מפני שצריכים בעלי דינים והעדי' ליכנס ולדבר בפני כולם: רבי יהודה אומר שלשה. היו כדי שיהיו שני עדים (יב) על המזכין ושני עדים על המחייבין ואין הלכה כרבי יהודה: ד ושלשה שורות. וכל שורה של כ"ג ת"ח שמא יחלקו הדיינים ויהיו רובן מחייבין ומיעוטן מזכין והטיה לרעה אינה על פי אחד כדכתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות וצריך להוסיף שנים שנים עד ע"א שלעולם אין מוסיפין על הדיינים יותר מע"א הלכך צריך להושיב לפניהם ת"ח להשלמת שבעים ואחד ולאו אורח ארעא לעשות שורות תלמידים מרובים משל דיינים (יג) הלכך עבדינן ג' שורות: וכל אחד מכיר את מקומו. לפי שכסדר חכמתם היו מושיבים אותם לפיכך היה כל אחד צריך להכיר את מקומו: הוצרכו לסמוך. כגון שמת אחד מן הדיינים: לא היה יושב במקומו של ראשון. ולא היה אותו שנברר מן הקהל יושב במקומו של ראשון אלא במקום הראוי לו בסוף שורה השלישית לפי (יד) שהקטן מן התלמידי' שבשורו' גדול מן הגדול שבקהל: ה מאיימין על העדים. שלא יעידו שקר: מאומד. שהדעת נוטה שהוא כן: דיני ממונות. אם העיד לחייב לזה ממון שלא כדין מחזירין לו ומתכפר: לפיכך נברא אדם יחידי. להראותך שמאדם אחד נתישב מלואו של עולם: רשויות הרבה. אלהות הרבה יש וכל אחד ברא את שלו: מה לנו ולצרה הזאת. להכנים ראשינו בדאגה זו ואפילו על האמת (טו): והלא כבר נאמר והוא עד. וחייבין אתם להגיד מה שראיתם: ושמא תאמרו מה לנו לחוב. להיות מחוייבים בדמו של זה נוח לנו לעמוד באם לא יגיד. הרי הוא אומר באבוד רשעים רנה. ואם רשע הוא אין כאן עון כלל:

היתה כחצי גורן עגולה כדי שיהיו רואין זה את זה. ושני סופרי הדיינין עומדין לפניהם. אחד מימין ואחד משמאל. וכותבין דברי [כ] המזכין ודברי המחייבין. רבי יהודה אומר ג' אחד כותב דברי המזכים ואחד כותב דברי המחייבים והג' כותב דברי המזכין ודברי המחייבין: ד ושלשה שורות של ת"ח יושבין [ל] לפניהם. כל אחד ואחד מכיר את מקומו. היו צריכין לסמוך סומכין מן הראשונה. אחד מן השניה בא לו לראשונה ואחד מן השלישית בא לו לשניה ובוררין להן עוד אחד מן הקהל ומושיבין אותו בג'. ולא היה יושב במקומו של ראשון אלא יושב במקומו הראוי לו: ה כיצד מאיימין את העדים (על) עדי נפשות היו מכניסין אותן [מ] ומאיימין עליהם שמא תאמרו [נ] מאומד ומשמועה. עד [ס] מפי עד [ע] ומפי אדם נאמן שמענו. או שמא אי אתם יודעין שסופנו לבדוק אתכם בדרישה ובחקירה. הוו יודעין שלא כדיני ממונות. דיני נפשות. דיני ממונות. אדם נותן ממון ומתכפר לו. דיני נפשות דמו ודם זרעיותיו תלויין בו עד סוף העולם. שכן מצינו בקין שהרג את אחיו. שנא' בו קול דמי אחיך צועקים אינו אומר דם אחיך אלא דמי אחיך דמו ודם זרעיותיו. [פ] ד"א דמי אחיך שהיה דמו מושלך על העצים ועל האבני'. [צ] לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו אבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו קיים עולם מלא. [ק] ומפני שלום הבריות. שלא יאמר אדם לחברו אבא גדול מאביך ושלא יהא המינין אומרים הרבה רשויות בשמים [ר] ולהגיד גדולתו של הקב"ה שאדם טובע כמה מטבעות [ש] בחותם אחד וכולן דומין זה לזה וממ"ה הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של [ת] אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחברו. לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר [א] בשבילי נברא העולם. ושמא תאמרו מה לנו ולצרה הזאת והלא כבר נאמר והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד וגו' ושמא תאמרו מה לנו לחוב בדמו של זה והלא כבר נאמר באבוד רשעים רנה:

אף של עשרים ושלשה. רע"ב: (י) לפי שאם היו יושבין בשורה אין פני הראשונים רואין זה את זה. נ"י: (יא) שבית המקדש באמצע של עולם, רע"ב. ושררך הוא הטבור וכמו שהטבור אינו באמצע כן גם בית המקדש אינו ממש באמצע אבל על צד הקירוב הוא: [כ] המזכין כו'. פלוני חייב ומן הטעם הזה ופלוני זכה ומן הטעם הזה, רע"ב. וטעמא כדי שאם יאמרו שנים טעם אחד מב' מקראות לא ימנו אלא אחד (כדילפינן לה מקרא) א"נ כ"ש למחייבין דאי למחר יחזור טעמו ויחייבו מטעם אחר לבעי עוד הלנת דין, גמרא: (יב) הר"מ. ותמיהני דשפיר קאמר ר"י ורע"ב פי' בדתנא קמא ששניהם כותבין דברי המזכין וגם דברי המחייבין ור"י חייש שמא מרוב השורות יטעו: (יג) כלו' לעשות שנים של כ"ד ומסיים רע"ב ולא לעשות שורות קטנות ולא שתים של כ"ג וא' של ב' תלמידים הלכך עבדינן שלש שורות: [ל] לפניהם. אף הן כעגולה אלא שהגדולים יושבין על הספסלים והתלמידים על הקרקע, רע"ב: (יד) וכן אותו שנסמך מן הראשונים לא היה יושב במקומו של ראשון אלא כולם בסוף השורות וכל בני השורה נמשכין איש איש מעלה ממקומו ומשלימין זה מקומו של זה מפני שהקטן כו', רע"ב: [מ] ומאיימין כו'. אחרי שאמרו העדים ראינו זה פלוני שעבר עבירה פלונית אמרו להם מכירים אתם אותו התריתם בו ואמרו העדים שיתה לו התראה ומכירין אנו אותו, הר"מ. וכן נמי בד"מ כדמוכח לשון המשנה ו' פ"ג. ועתוי"ט: [נ] מאומד. לאו דבדיני ממונות אמדינן דהא תנן בגמ"ו פ"ג אם אמר הוא כו' לא אמר כלום אלא אע"ג דפסילי בד"מ אמרינן נמי בד"נ. גמ': [ס] מפי עד. כלו' שמענו עד מעיד בב"ד אחר: [ע] מפי אדם שמענו. כלו' מפי אדם ידוע משא"כ משמועה דהיינו שמענו אומרים ולא ידענו מי הוא אומר שזה אינו מבורר כלל ובגמ' ל"ג שמענו וי"ל דמפי עד ומפי אדם פי' דמשמועה היא: [פ] ד"א כו'. אין זה מן הסיום אלא דמתני' מפרש לקרא: [צ] לפיכך כו'. כל זה אומר להם. רע"ב: [ק] ומפני כו'. הר"מ לא העתיקו: [ר] להגיד. לדורות הבאים. רע"ב: [ש] בחותם. היינו אותו ברזל שהצורה חקוקה בו. רע"ב: [ת] אדה"ר. חותמו של אדם הראשון הוא צורת מין האדם אשר בה האדם אדם, בו ישתתפו כל האדם ואע"פ שכל מקבלים אותה צורה ישתנו אישיהם במאורעים רבים כמו שהוא מלוי ולבאה. הר"מ: [א] בשבילי כו'. כלומר חשוב אני כעולם מלא לא אטרד א"ע מן העולם בעבירה אחת וימשך ממנה. רע"ב: (טו) כלו' אע"פ שאנו יודעין שהאמת לב אדם נוקף עליו שמא לא כוון אל האמת ויש לו לדאוג על כל הסיומים שלנו:

גמרא

סנהדרין דף לז ע"ב

הלכה ה' כלה כני המילון דגלה דמלכות דכריאה בם

סנהדרין היתה כחצי גורן וכו' מנא ה"מ א"ר אחא בר חנינא דאמר קרא שררך אגן הסהר אל יחסר המזג וגו'. שררך זו סנהדרין למה נקרא שמה שררך שהיא יושבת בטבור

רש"י

מנא ה"מ. דבעגולה היו יושבין: סהר עגול הוא: בטבורו של עולם. שבית המקדש באמצעו של

של עולם אגן שהיא מגינה על כל העולם כולו. הסהר שהיא דומה לסהר. אל יחסר המזג שאם הוצרך אחד מהם לצאת רואין אם יש עשרים ושלשה בנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא. בטנך ערמת חטים מה ערמת חטים הכל נהנים ממנה אף סנהדרין הכל נהנין מטעמיהן. סוגה בשושנים שאפי' כסוגה של שושנים לא יפרצו בהן פרצות. והיינו דא"ל ההוא צדוקי לרב כהנא אמריתו נדה שרי ליחודי בהדי גברא אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת. א"ל התורה העידה עלינו סוגה בשושנים שאפי' כסוגה בשושנים לא יפרצו בהן פרצות. ר"ל אמר מהבא כפלח הרמון רקתך אפי' ריקנין שבך מלאים מצות כרמון. ר' זירא אמר מהבא וירח את ריח בגדיו אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו. הנהו בריוני דהוו בשיבבותיה דר' זירא דהוה מקרב להו כי היכי דנהדרי להו בתיובתא והוו קפדי רבנן כי גח נפשיה דר' זירא אמרו עד האידנא הוה קטינא חריך שקי דהוה בעי עלן רחמי השתא מאן בעי עלן רחמי הדהדו בלבייהו ועבדו תשובה:

זוהר במדבר דף קכ ע"ב ת"ת דלילות יוד הא ואו הא

דבי שמעון פתח (תהלים כה) לדוד אליך יי' נפשי אשא אלהי בך בטחתי וגו'. מאי קא ממא דוד לסדרת מי שבחת הכי. וכלהו שבחי דמיכון בהלפא דיתה כלהו שלמין ומאי הסרת הלא חית ביה ו'. ומאי סדורת דא למיפל על מנפין. הלא (תא חזי) רזא עלאה הוא גניז בין חבריא. בשעתא דלילית שלט (ושלטא) לילות תתאה דתליין ביה מותא פרים טנפוי ומכסיין לכלא. וע"ד תתחסך. וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא ותקדיים בר נש ויהיב ליה פקדונא דנפשיה ותפקדיה בידיה בפקדונא. ובגין דנעזל לון בפקדונא תב פקדונא למאריה בשעתא דתתי נפרח. כד תתי נפרח ותב לגביה פקדונא בעי לברכא ליה לקב"ה דמיכו מהימנא עלאה. לבתר דקס עלל לבי כנשתא מעטר בטוטפי. תתכסי בכיסוי דלילית. עלל ומדכי גרמיה בקורבנין בקדמיתא. לבתר קביל עליה עול מלכותא בסדורת דשבחי דוד דתיגון סדורת דעול מלכותא. ובסדורת דשבחה דא תסרי עליה ההוא עול. לבתר סדורת דלולתא דמיושב ולולתא דמעומד לקבלת לון כחדא. ת"ח רזא דמלה תא"ג דלולתא תליית במלולא ודכורא דפומא. כלא תליית בעקרא דעובדא בקדמיתא ולבתר בדכורא ובמלולא דפומא. מאן עובדא. הלא ההוא שבדיד דעביד בר נש בקדמיתא. כגונא דלולתא הוא ולא יולי בר נש לולתא עד דיתחזי עובדא בקדמיתא בגונא דלולתא. (שמות רא ג) עובדא בקדמיתא (ס"ח בקדמיתא עובדא) בשעתא דבר נש קאים. בעי לדכלא גרמיה בקדמיתא. לבתר יקבל עליה מאי שול לפרסא על ריסיה פריסו דמלוה. לבתר יתקשר קשורא דיחודא דתיגון תפלין (מהו תפלין) תפלה של ראש ושל יד ולתתקנא לון בקשורא חדא בסמלא ועל לבא כמה דלתוקימנא (שיר ג) שמלו תחת לראשי וגו'. וכתיב (שם ח) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך. והא תוקימנא. ודא הוא עובדא בקדמיתא. לבתר בשעתא דכ"ג עלל לבי כניסתא ידיכי גרמיה בקדמיתא בקרבנין במלולא דפומא. לבתר יקבל עליה מאי שול מלכות לפרסא על ריסיה (פריסו דמלוה) בשבחי דוד מלכא בגונא דעובדא דפרים על ריסיה פריסו דמלוה. ולבתר לולתא דמיושב לקבל תפלה של יד לבתר לולתא דמעומד דהיא לקבל תפלה דרישא. ודא כגונא דלא. עובדא דדכורא. ודאי בעובדא ומלולא תליית לולתא. ואי פגים עובדא מלולא לא משכח לתר דהריא ביה ולמו לתיכו לולתא ואתפגים ההוא בר נש לעילא ותתא. (ולא עוד אלא) דבשעין לאתחזה עובדא דלמללא מלולא עליה ודא הוא לולתא דתליין פולחנא דמאריה עליה כתיב (ישעיה ח) כי תבלו לרחות פני וגו'. גם כי תרבו תפלה אינני שומע להא בעובדא ובמלולא תליא מלתא:

מוסר יוסף לחק הלבה פסוקה

מסדר חסידים סימן נו

יעבור על מדותיו למען יתכפרו כעניו שנא' מי לא כמוך מושא עון ועובר על פשע. וכל הכובש בעיני מדם בלא מחמת מעשים לעיס עתיד ביתעלה שנא' הכה יכפיל עבדי יכוס וכשא ונשא מלך וגו' ומי הוא מושא שכתוב שלמחכיו נשוא ונדל מיושים. מעבר לב מיתיבא הסי מלן דתיכו זעיר כיכו לב ומלן דתיכו לב תיכו זעיר. תועבת ה' כל גבה לב הלמד הכתוב והנשלם לוך הוא מתגלח הסם הוא בנזל וכי בשבו נחושה שלח בשר רימה ותולעה גם בחייו הכעים שפר בלשבו ובכשלו ולוך יתגלח לבו. לכן טוב לו להשפיל לח גלחתו ולח הוא עיניו שם נלחו מוטב ושם ללו יזכיר לו יום המיתה:

התפלה. ובל המלוין את המת אע"פ שאין למטה צורך בהם פטורין מן התפלה:

הרמב"ם הלכות תפלה פ"ו.

(א) אין המתפלל מפסיק תפלתו אלא מפני שבנת נפשות בלבד ואפילו מלך ישראל שואל בשלומו לא ישיבנו. אבל פוסק הוא למלך עכו"ם שמא יהרגנו. היה עומד בתפלה וראה מלך עכו"ם או אנס בא כנגדו יקצר ואם אינו יכול יפסיק וכן אם ראה נחשים ועקרבים באים כנגדו אם הגיעו אליו והיה דרכן באותן המקומות שהן ממיתין פוסק ובורח ואם לא היה דרכם להמית אינו פוסק: (ב) נשים ועבדים וקטנים חייבים בתפלה. וכל איש שפטור מקריאת שמע פטור מן

אונקלוס במדבר יום ה תורה

למשיך מת"א דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יהודה ה דשלי ה"ה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

כב לְבָנֵי שִׁמְעוֹן תּוֹלְדָתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם :בְּנֵי שִׁמְעוֹן תּוֹלְדָתָהוֹן
(חק לישראל) ח"ר 2 7

לְבֵית אֲבֹתָם פְּקֻדָיו בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת
לְגֻלְגְּלֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים
שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
כג פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן תִּשְׁעָה
וַחֲמִשִּׁים אָלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃ פ
כד לִבְנֵי גָד תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
כה פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה גָד חֲמִשָּׁה
וְאַרְבָּעִים אָלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים׃ פ כו לִבְנֵי יְהוּדָה
תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם
בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים
שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃

לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן לְגוּלְגַלְתָּהוֹן כָּל
דְּכוּר מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין
וּלְעֵילָא כָּל נָפֵיק חֵילָא׃
כג מְנִינֵיהוֹן לְשִׁבְטָא
דְשִׁמְעוֹן חַמְשִׁין וּתְשַׁע
אַלְפִין וּתְלַת מְאָה׃
כד לִבְנֵי גָד תּוֹלְדָתְהוֹן
לְזַרְעַיְתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן
מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין
וּלְעֵילָא כָּל נָפֵיק חֵילָא׃
כה מְנִינֵיהוֹן לְשִׁבְטָא דְגָד
אַרְבְּעִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין
וְשִׁית מְאָה וְחַמְשִׁין׃
כו לִבְנֵי יְהוּדָה תּוֹלְדָתְהוֹן
לְזַרְעַיְתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן
מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא
כָּל נָפֵיק חֵילָא׃

בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים
שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃

ת"א לבני יהודה. פנסדרין כו׃

בעל הטורים

(כב) לבני שמעון לגלגלתם. הלמ"ד דקומה למעשה לפי שהגיד דמשמעון עשרים כמניינם וזקופה ואין לפי שהגיד בהן סלות השעה ומפלו מעשיו. והלמ"ד סוף גדוד מכל כובע בראשה. לפי שהודה נפיק ראש לשמעוני זנות ביטלם כתוביות לפי חסר משכטו שלא השמיד לא עלך ולא פוסף. בגלוי סתום וקומה זקופה׃

נביאים הושע ב

תרגום

להמשיך מנ"ח דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהיד יָהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה׃

א וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת־יְהוָה׃
ב וְהָיָה ׀ בַּיּוֹם הַהוּא אֶעֱנֶה נְאֻם־יְהוָה אֶעֱנֶה אֶת־
הַשָּׁמַיִם וְהֵם יַעֲנוּ אֶת־הָאָרֶץ׃ ג וְהָאָרֶץ תַּעֲנֶה אֶת־
הַדָּגָן וְאֶת־הַתִּירוֹשׁ וְאֶת־הַיִּצְהָר וְהֵם יַעֲנוּ אֶת־
יזרעאל
ג וְזָרַעְתִּי אֹתָהּ לִי בָּאָרֶץ וְרִחַמְתִּי אֶת־לֹא רֻחָמָה וְאָמַרְתִּי לְלֹא עַמִּי

א וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת־יְהוָה׃
ב וְהָיָה ׀ בַּיּוֹם הַהוּא אֶעֱנֶה נְאֻם־יְהוָה אֶעֱנֶה אֶת־
הַשָּׁמַיִם וְהֵם יַעֲנוּ אֶת־הָאָרֶץ׃ ג וְהָאָרֶץ תַּעֲנֶה אֶת־
הַדָּגָן וְאֶת־הַתִּירוֹשׁ וְאֶת־הַיִּצְהָר וְהֵם יַעֲנוּ אֶת־
יזרעאל
ג וְזָרַעְתִּי אֹתָהּ לִי בָּאָרֶץ וְרִחַמְתִּי אֶת־לֹא רֻחָמָה וְאָמַרְתִּי לְלֹא עַמִּי

וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת־יְהוָה׃
וְהָיָה ׀ בַּיּוֹם הַהוּא אֶעֱנֶה נְאֻם־יְהוָה אֶעֱנֶה אֶת־
הַשָּׁמַיִם וְהֵם יַעֲנוּ אֶת־הָאָרֶץ׃ וְהָאָרֶץ תַּעֲנֶה אֶת־
הַדָּגָן וְאֶת־הַתִּירוֹשׁ וְאֶת־הַיִּצְהָר וְהֵם יַעֲנוּ אֶת־
יזרעאל
וְזָרַעְתִּי אֹתָהּ לִי בָּאָרֶץ וְרִחַמְתִּי אֶת־לֹא רֻחָמָה וְאָמַרְתִּי לְלֹא עַמִּי

מצורת דוד

(ה) באמונה. בשכר האמונה שהאמינו בי: וידעת. כ"ל מז תביע הכתוב גדולה לדעת את ה': (ב) אענה וגו'. ומוסב ואעניך לענות את השמים כי בהעלם השמים כלנו יפלנו לסוכיך פמטר ומטר מיניד על שלמתם למעלות חומת ו לווש לסוכיך שמטר: ופס יענו. כי התרן הממלא כלנו סוכלת על המטר ומניעו השמים על שלמתם לסוכיך את המטר: (ג) והתרן תפיק. כי בעבור יבשות התרן כלנו הזרעים ועל פני יובשים להשמים ונלכדת פרי יתביב התרן על שלמתם להשמים כו׳: ופס יענו את יזרעאל. את ישראל שכר ובשם שהם יפסיקם כין השמות הבוחנים על הלמחת הזרעים כו׳. הוא סדגן והתירוש וסיצהר ישיבו

עַמִּי : ד וַאֲקַיְמִנּוּן קְדָמַי בְּאַרְעָא בֵּית שְׁבִינְתִּי וַאֲרַחֵם עֲלֵיהוֹן וְלָא רְחִימִין בְּעוֹבָדַיְהוֹן וַאֲמַר לְדַהֲנַיְתִי אֱמַר לְהוֹן לָא עַמִּי בְּרִם עַמִּי אַתּוּן וְהוּא יֵימַר אֱלָהִי :
ה וַאֲמַר יְיָ לִי עוֹד אֲזַיל אִתְנַבֵּי נְבוּאָה עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל דְּאִינּוּן דָּמְיָן לְאִתְתָּא דְּרַחֲמָא עַל בַּעֲלָהּ וּמְזַנְיָא עֲלוֹהִי וְכָל בְּרִין רְחִים לָהּ וְלָא צְבִי לְמִפְטְרָהּ כֵּן רְחֵימַת יְיָ עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִינּוּן מְהַפְּנִין בְּתַר טַעֲוָת עַמְמַיָּא בְּרִם אִם יְתוּבוּן יִשְׁתְּבִיק לְהוֹן וְיהוֹן דָּמְיָן לְגֶבֶר דְּאִשְׁתְּלִי וַאֲמַר מִלָּא בְּחַבְרֵיהּ :

יִזְרְעֶאל : ד וְזָרַעְתִּיהָ לִּי בָּאָרֶץ וְרִחַמְתִּי אֶת־לֹא רֻחָמָה וְאָמַרְתִּי לְלֹא־עַמִּי עַמִּי־אַתָּה וְהוּא יֹאמַר אֱלֹהָי : ה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי עוֹד לֵךְ אֱהַב־אִשָּׁה אֲהֻבַת רֵעַ וּמְנָאֶפֶת כְּאַהֲבַת יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵם פֹּנִים אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְאֹהֲבֵי אֲשִׁישֵׁי עֲנָבִים :

רש"י

הגולה שמרעו ונקבו : (ד) וזרעתיה . שיתוספו עליהם נריס : (ה) אשישי ענבים . גביני יין :

מצודת דוד

על שמלאם זילמאו ויעמו מכי : (ד) וזרעתיה לי בארץ . כלפי שהיתה זקופה בארץ הגויים הנם מזרעם בתולם : לא רחמתי . לא נתתי לרחמה. לא נעם אשר לא לעמי : ללא עמי . לאלה אשר לעמדי עליהם לא עמי הנם אז אומר עליהם עמי אתם ויהוה יאמר עלי אתה לאיש שיהא להודה לבעלם ועכ"ז שיהא מגלפת תחתיו : כאהבת ס' . כ"ל והם יהיו לנמוז כמו שם ס' אשר לאברהם ושם זוניט תתהיו נפנים לאהבי ע"ג : ואוהבי . ושם לוקחים כוכות מיין ענבים ומשתכרים ושכשתת השכרות השם כוכבים לאהבי ע"ג . ועפי שהשתילם לשם זוהם אחז כזה שלמון כי היין מביא לידי ניתוף :

כתובים משלי ל

למשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה :

א תֹּלְעָא אִינּוּן דְּשַׁפִּירָן הַלִּיכָתְהוֹן וְאַרְבָּעָה דְּשַׁפִּיר כְּהַלְּכִין : ב אַרְיֵא גִּבּוֹר בְּבְעִירָא וְלָא הָפֵיךְ מִן כָּל כְּנָעֳם : ג וְאַבָּרָא דְּמָזַרְזִיל בֵּינַת הַרְנְגוֹלִי וְתֵישָׁא דְּאָזִיל בֵּית גִּיוֹרָא וּמַלְכָּא דְּקָאִים וְכַמְלֵל בֵּית עַמְמַיָּא : ד לָא תִּתְרוֹרַם דְּלָא תִּטְפַּשׁ וְלָא תְּיוּשִׁיט אֲיָדֵךְ לְפוּמָךְ : ה דְּמַן דְּמַיְּיצָא חֶלְבָּא נַפְקָא חֶמְאָתָא וּמַן כְּבוּשָׁה דְּרָגְנָא נְפוֹק דָּמָא וּמַן חַרְיָנָא דְּאַפֵּי נְפוֹק דִּינָא :

א שְׁלֹשָׁה הֵמָּה מֵיטִיבֵי צָעַד וְאַרְבָּעָה מֵיטִבֵי לָכֶת : ב לַיִשׁ גִּבּוֹר בַּבְּהֵמָה וְלֹא־יָשׁוּב מִפְּנֵי־כֹל : ג זַרְזִיר מָתְנַיִם אוֹ־תַיִשׁ וּמֶלֶךְ אֲלֻקוּם עִמּוֹ : ד אִם־נָבַלְתָּ בְּהִתְנַשֵּׂא וְאִם־זַמּוֹתָ יָד לְפֶה : ה כִּי מִיץ חָלָב יוֹצִיא חֶמְאָה וּמְיץ־אַף יוֹצִיא דָם וּמִיץ אַפַּיִם יוֹצִיא רִיב :

רש"י

(ה) מטיבי צעד . טיבה פסיעותיהם : (ג) אלקום . מין עומד עמו . ומ"ח פי' בעגין אחר : (ד) אם נבלת . אם התנבלת על ידי חברך סופך להתבזות : ואם זמות. כלבך להתקוטט : שים יד לפה. ושתוק : (ה) מיץ אפים . של נעם :

מצודת דוד

(ה) מטיבי צעד . כמו שמלאם הפלגם שמם לוסדים וסולכים בטוב כ"ל בבטחון והפלגם כן סרביעי הוא מן המהירים לנלכת ודומה לסם בבטחון והפלגם : (ב) ליש . סמליה הגבור שבכל הבהמות והחיות כי חיש בכלל בסמם שגם' זאת הבסמם וגו' סיל נבי בתמלאם כי ילכו בסם בסל יפלו. ומשל יאמר (דברים יד) : ולא יאכל . כלדברי אחד מי לא יאכל לאחוריו עד יבוא ויטרוף טרף : (ג) זרזיר מתנים . הוא כלב הלוידים שהוא דק במתניו כמו תגור במזור ויכון קל מהכה לגוד כמו בטחון גדול ומלוים בדרכו : לו תיש . גם הוא מהיר לעד כי הוא הקל המהיר ויולך העדר תחלה כמ"ש בעתודים לפני לאן (ירמיה נ) ויבטח במרומו ומתגבר על כל : ומלך אלקום עמו . כן סרביעי ייעיד לכת כמיהם והוא מלך גבור אשר אין עומד נגדו במלחמה כי הלך ילך בבטחון בל אשר יפנה. ונמצ בעת שאין למלך ללכת בעת למלחמה ובעוד הדבר אל המקרה שם לא יבטח בשומלה בעלמו גבורה לא יבטח כמו הנו שעל ידי במולים נפרכה בעלמה הולכים בעת ומלוים : (ד) שם נבלת . שם נעשית נבל כ"ל שם תכפך מי ובדבורו עבה תוסף לנבל על כל זה תסף אתה בהתנשאיך כ"ל על תשיבו בקנטור ובקטטה לדבר אחד שבלים לך שמור פתחי פיך כדרך אנשי המעלה : ופן זמות . שם תסיח תלה מחשבת קנטור וקטטה שים יד לפה לשתמו בתוקה : (ה) כי מיץ . כי כמו שמלילת ומחיצת החלב מוליא חמאה ומלילת אף מוליא דם כן שלילת הכעס מוליא ריב כ"ל התעוררת הכעס מוליא הוא לא הכיר ולזה כתוב פין ואל תעורר כעס שמבל תיתך כי עוד יוסיף לכיב ולדבר כך דברי נבלה :

עיקר תוי"ט משנה חולין פרק ז ברטנורא

[ה] ניך . הוא הפיטמי . רש"י : [ו] בחלן כו' . כולהו תנאי מקום לחיוטיך לעתיד לחולין וכמוקדשין . הר"ן : (ז) מקום שנשחט יכחול ונטען מקרבנות ונפליטים בתיב

כלי שמלחי דסוד דמלכות דיסירם א אל אלה אלהי אלהים

[ח] גיד הנשה נוהג [ט] בארץ ובחוצה לארץ. בפני הבית ושלא בפני הבית . בחולין ובמוקדשים . ונוהג בבהמה ובחיה בירך של ימין

גיד הנשה. ובמוקדשים. תפילו עולה בכולה כליל מוליא את הגיד (ח) ומפליכו על הספר הגבוה במזבח הקרוי תפוח ואינו מקריב

פס הכסר (ד): שאין לו כף. ין לו כף ירך דומה לגל מדם שהוא עגול ולא הכסר שעל הקוליא של עוף ברוחב הוא ואם נמצא עוף שיש לו כף עגול ניד הנשה אלו מסור(נ): ונוהג בשליל. כן תנשה מי הגמלא כבהמה (ד): רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל. ואין הלכה כר"י: וחלבו. של שליל (ה) מותר. פירוש אחר וחלבו של גיד כלומר שומנו של גיד מותר לדברי הכל אלא שבאחל קדושים נהגו בו איסור: ואין הטבחים נאמנים. לומר נטלתיו מפני שטורח הוא להם להטעו לאחרין ואין הלכה כר"מ: ב שולח אדם ירך לנכרי בו'. ואין חוששין שמא ירלוקה כשמולחה לו ויחזור ויקנה אותה מן הנכרי ויאכלנה בגירה כיון דשלמה היה מקומו של גיד הנשה יהיה ניכר אם נהטע היטבו והלוקח מכין אלא ניעל ויוציא: שיטול את כולו. יחפש אחרין: לקיים בו מצות נטילה. נוחמו (ו) מלמעלה ודיו: ג אכלו ואין בו כזית חייב. משום לבריה הוא וחייב כל שהוא כאילו אכל כזית שהוא חייב: מזה כזית. מירך של ימין כזית וזן מירך של שמאל: אינו סופג אלא ארבעים. דסבר ר' יהודה אינו נוהג אלא בשל ימין דדרים בירך המיומנת שבירך (ז) ואין הלכה כרבי יהודה: ד בבשר בלפת. רואין כאלו הירך לפתות והגיד בשר ואלו היה נותן טעם בשר בשעור הגיד בלפתות (כשיעור) הירך אסור דשיעורים הלכה למשה מסיני ונמירי דבבבי מסערין אף על פי שאלו היה כרוב או קפליט היה ירך פחות או יותר. והא מתניתין אדאמית לה ואיהא הלכה דקי"ל אין בגידין בטומן טעם דבין נתבשל ובין נמלח ובין נצלה משליכו ומותר ודוקא בו אבל שומנו יש בו בי"ט ואם לא נטל שומנו אסור וי"ט האמור במין במינו אחין אלא יכול להכחינו מסערין לותו כאי: ה גיד הנשה שנתבשל עם הגידים. של היתר: בזמן שמבירו. מסליכו לחוץ ואין כאן אלא פליטתו: בנ"ט. אם יש בגיד של איסור בי"ט בכל אלו כולן אסורים: ואם לאו. אחינו מכירו: כולן אסורים. דבבל אחד י"ל זה הוא ולא בעיל ברוחל דכבריה הוא אבוד ובריה לא בעלה: בזמן שמבירן. לאחתיכות האיסור מסערינן בי"ט ואם אין בהם כדי לתת טעם בשל היתר הרי הטאר מותרות. ואם אין מכירן כל האחתיכות אסורות דבל אחת יש לחוש ולומר שמא זו היא ואיהא בעלה ברוב אחיל ואחויי להתכבד בה לפני האודחים: והרוטב. מותר אם אין באחתיכת האיסור כדי לתת טעם ברוטב ובקיפה ואחתיכות והלבה למעשה באיסור שנתערב בהיתר אין בשאינו מינו לאיכא למיקם אטעמא אם תרומה היא שנתערב באולין יטעמנה כהן ואם דבר איסור הוא יטעמנו נאחתום נבדי אם לומר שאין בתערובות טעם התרומה או טעם האיסור הבל מותר והיטמוהו הבהן לנאחתום נבדי כיון דשלאחתו הוא לא משקר אלא יפסיד חומתו. ואי נתערב אין במינו לאיכא למיקם אטעמא אי אין בשאינו מינו ואין באן בהן או נבדי אנוכל לסמוך עליו אם האיסור הוא מחלב ודם ונבלות וטרפות אקנים ורמשים ובהמה וטיפות ודגים טמאין וביוצא בזה מטעימים אותו בששים אם יש ששים של היתר בנגד האיסור הבל מותר ואם לאי הבל אסור ובן אומן של גיד הנשה מטערין אותו בנגד ששים של היתר. אבל בחל שנתבשל עם בשר מטערין אותו בששים וכחל אן האמין מפני שאיסורו מדברי סופרים (ה) וביוצא בזה אפרוש שנתבשלה עם שאר בינים של היתר נריכה ששים ואחת בנגדה (ע) ואם האיסור הוא תרומה והלה ובכורים אם הוא אין באחינו מינו או אין באחינו מינו ואין אם בהן איטעום מטערין אותן באחד של חולין ואם טרפה וכלאי הכרם מטערין אותן באחתים וכל האיסורים הללו מטערין בבל מה שנקדרה ברוטב ובאחתיכות בתבלין ובקיפה והוא הדק דק שבאולי הקדרה וכמו שבא לפינו מטערין ליהולת מטערינן באחי דבליעה קדרה אן היתר לפי אחד אן האיסור נבלע ונתמעט מבמות שהיה דאחתו דהיתרא בלע האיסורא לא בלע: ו ואינו נוהג בטבאה. שאם אבל גיד הנשה של שאחה לא"ד יש בגידים בי"ט לוקה משום שאחה ולא משום גיד ולא"ד אין בגידים בנותן טעם פגור אבלוס דבשהורה עד היא והתורה הייבה עליו אבל בטבאה אינו נוהג: מבני יעקב נאסר. ועדיין שאחה מותרת להן עד אתן תורה: אמרו לו. פשוט זה שהזהיר עליו בסיני נאחר ועד סיני לא הוזהרו: אלא שנבהב במקומה. נאחר שנאחר בבי. ר' בשבא לסדר משה את התורה בתב אקרה זה על המעשה על בן הוזהרו בני ישראל אחרי בן אלא יאבלו גיד הנשה לידע אחיזה טעם נאבר להם ואין הלכה בר' יהודה:

ובירך של שמאל. ואינו נוהג בעוף. מפני שאין לו כף. ונוהג בשליל. רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר. אין הטבחין נאמנין על גיד הנשה. דברי ר' מאיר. וחכ"א נאמנין עליו ועל [ג] החלב: ב [ד] שולח אדם ירך לנכרי שגיד הנשה בתוכה. מפני שמקומו ניכר. הנוטל גיד הנשה צריך שיטול את כולו. ר' יהודה אומר כדי לקיים בו מצות נטילה: ג האוכל מניד הנשה כזית סופג ארבעים. אכלו ואין בו כזית חייב. אבל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים. רבי יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים: ד ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה. כיצד משערין אותה כבשר בלפת: ה גיד הנשה שנתבשל עם הגידים. בזמן שמבירו בנותן טעם. ואם לאו כולן אסורין. והרוטב בנותן טעם. ו נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה. רבי יהודה אומר אף בטמאה. א"ר יהודה והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה. ועדיין בהמה טמאה מותרת להן. אמרו לו בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו:

[ג] חולין וג"ם בכיה בפ"ע שמעינו בו בסיכוי מוכה. ב"י: (ע) מפני בסות בכיה בפ"ע שבו סיכך בה וכוכיבו בסיעוכה. בל"מ. ור"ל שים בו אפכוח שסיח בכיה. כ"מ ועפו"ש:

(הק לישראל) ח"ר 2 10

שנשה ממקומו. קען: נשתה גבורתם. קפלה גבורתם: היו לנשים. קלפים כנסיום: דבר. הנפלה ביעקב: נפל בישראל. ככל ישראל: ופרע להן בית השחיטה. שלא יתמהו בשר הנחירה לתי תוכל לפי שבני יעקב שומרי מצות היו לתף על פי שלא ניתנה תורה מקובלים היו מאבותיהם: כמ"ד. במתני' גיד הנשה נאסר להם בעודם בני נח: שנשתייר על פרין קטנים. לכל כליס ההשוים ומקנה בשר העביר את נחל יבק מדכתיב לעיל מיניה ויעבר את כל אשר לו והוא נשאר על פרים קטנים שלא הספיק להעביר וחשבה לו. מדקאמר עד עלות השחר ש"מ לא ניתן רשות למוץ להזיק בריום לפיכך שלח הוקרב שמירה: מבאן לת"ח וכו'. שהרי יעקב נשאר יחידי והוזק: הנה הוא זורה. ויר בלע"ז וכתיב ויהי בשכבו וגו' ממרה לה דעי שאחר שיגמור לזרות לא יבא לביתו לשכב שנאמי הוא לת"ח לעסק בלילה ויכשב בגורן: וישכם בבקר. ולא קושם היום ותע"ג דלאו יחיד הוא זכ"ש יחידי: לך נא ראה. בשעה שאדם יכול לרחות: איטליז. שוק שמוכרין בו בשר: אימאום. שם מקום: שמש הבאה בעבורו. שנקשה בעבורו קודם זמנה ומפרש ואזיל למה נקשה: כתיב וילך חרנה. דמשמע דמעט לחרן והדר כתיב ויפגע במקום דהיינו בית אל דלכתי לא מעט לחרן: שהתפללו בו אבותי. הלי בית אל לא הסמוך לעי הוא אלא ירושלים ועל שם שיהיה בית אלהים קרוי בית אל והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם והוא שדה שהתפלל בו יצחק דכתיב לשוח בשדה דהכי אמרינן בפסחים אל הר ה' אל בית אלהי יעקב מלי שנא יעקב אלא לא כאברהם שקראו הר דכתיב בהר ה' ולא כיצחק שקראו שדה דכתיב לשוח בשדה אלא כיעקב שקראו בית: קפצה. לשון לא תקפין את ידך שתקרא ותתכווצה לו: ויפגע במקום. כלשון הפוגע בחברו שבא בנגדו ודרשינן ליה נמי לשון תפלה כדכתיב אל תפגעי בי: מיד בא השמש. כדכתיב וילן שם כי בא השמש למה ליה למכתב כי בא השמש אלא ללמדנו בשעה קודם זמנה:

סלפס ס' כלה כלי סמילון דוד דמלכות דבריאה במיכן

אמר ר' יהושע בן לוי למה נקרא שמו גיד הנשה שנשה ממקומו ועלה ובן הוא אומר נשתה גבורתם היו לנשים. א"ר יוסי בר חנינא מ"ד דבר שלח ה' ביעקב ונפל בישראל. דבר שלח ביעקב זה גיד הנשה. ונפל בישראל שפשט איסורו בכל ישראל. ואמר ר' יוסי בר חנינא מ"ד וטבוח טבח והכן פרע להן בית השחיטה והכן טול גיד הנשה בפניהם כמ"ר גיד הנשה נאסר לבני נח. ויותר יעקב לבדו א"ר אלעזר שנשתייר על פרין קטנים מבאן לצדיקי שחייב עליהם ממונם יותר מגופם וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיהן בגזל. ויאבק איש עמו עד עלות השחר. אמר ר' יצחק מבאן לת"ח שלא יצא יחידי בלילה. רבי אבא בר כהנא אמר מהכא הנה הוא זורה את גורן השעורים. רבי אבהו אמר מהכא וישכם אברהם בבקר. ורבנן אמרי מהכא לך נא ראה את שלום אחיך. רב אמר מהכא ויזרח לו השמש. אמר רבי עקיבא שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע באיטלו של אימאום שהלכו לקנות בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל כתיב ויזרח לו השמש וכי שמש לו לבדו זרחה והלא לכל העולם זרחה. אמר רבי יצחק שמש הבאה בעבורו זרחה בעבורו. דכתי' ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתיב ויפגע במקום כי מצא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי בו. כך יהיב דעתיה למהדר קפצה ליה ארעא מיד ויפגע במקום כך צלי בעי למהדר אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה מיד בא השמש:

זוהר (במדבר דף קכ ע"ב) ת"ת דתלילות יוד הא ואו הא

ת"ח כיון דכר נש עביד צלותא כגוונא דא בעובדא וכמלולא וקשיר קשורא דיחודא לאתכא דעל ידוי מתברכן עלאין ותתאין. כדין בעי ליה לכר נש לאתחזה גרמיה כתר קסיים צלותא דעמידה כלהו אתפטר מן עלמא דהא אתפרש מן תילתא דחיי וכיוים רגלוי דהוא תילתא דמותא דאתדבר ליה פקדוניה כד"ת (כרחשית מט) ויאסף רגליו אל המטה. דהא יודי המטוי ולאי עלייהו. השתא בעי לאתכנשא לגבי ההוא תילתא דמותא ולמנפל ולימא לגביה תליך יי' נפשי אשא. בקדמיתא יהיבנא לך בפקדונא השתא דקשירנא ייחודא ועבידנא עובדא ומלולא דקא יהות ואוזילנא על מעלי הא נפשי מסירנא לך ודאי. ויחזי בר נש גרמיה כאילו פעיר מן עלמא דנפשיה מסיר להאי אתר דמותא בגין כך לא אית ביה וא"ו דוא"ו תילתא דחיי הוא. והאי תילתא דמותא הוא. והא ק"ל דרזא דמלה (ס"ח מאי קא"ל רזא דמלה) דאית חוכין דלא מתכפרן עד דאתפטר כר נש מעלמא הא"ד (יבעיה כב) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון ואלאי יהיב גרמיה ודאי למותא ומסיר נפשיה לאלאי אתר. לאו בפקדונא כמה בלילית אלא כמאן דאתפטר מן עלמא ודאי. ותקונא דא בעי בכוונא דלבא וכדין קב"ה מרחם עלוי ומכפר ליה לחוביו. זכאה הוא כר נש דיהא לאפתי ליה ולמפלח למאריה ברעותא ובכוונא דלבא. ווי ליה למאן דאתי למפתי למאריה בלבא רחיקא ולא ברעותא כד"ת (תהלים עה) ויפתחו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו. הוא אומר (שם כה) תליך יי' נפשי אשא ואלו כל מלוי אלא בלבא רחיקא הא גרם עליה לאתתלקא מעלמא עד לא מטון יומוי בזמנא דהאי תילתא אתער בעלמא למעבד דינא. ועל דא בעי כר נש למפלח נפשיה ברעותיה במאריה ולא ייתי לגביה ברעותא כדיבא בגין דכתיב (שם קא) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. מאי לא יכון אלא בשעתא דהוא אתקין גרמיה להאי ולביה רחיקא מקב"ה אלא נפיק ואמר לא יכון לנגד עיני. (ואמאי) האי בעי לאתקנא גרמיה לא יכון לא בעינא דיתקן. כ"ם מי אתי ליחדא שמא קדישא ולא מיחד ליה כדקא יאות. זכאה חולקיהון דלדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי עלייהו כתיב (ישעיה סו) ובאו וראו את כבודי וגו'. וכתיב (תהלים קמ) אך לדיקים יודו לשמך וגו'. אתי ר' אלעזר ואסיק ידוי אמר אלמלי לא אתינא אלא לאשמע מלין אלין דיי. אמר ר' יהודה זכאה חולקנא וזכאה חולקהון דישראל דאינון מתדבקין בקב"ה דכתיב (דברים ד) ואתם הדבקים וגו'. (ישעיה ס) ועמך כלם לדיקים וגו'. ברוך יי' לעולם אמן ואמן יי"ל:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מצפר חסידים סי' נ"ו. הרמב"ם הלכות תפלה פ"ו.

כתיב ועניים מבזזים תביא בית. גדול הקבלת לוכרים מהקבלת (א) כשתקנו חכמים דברי תפלות אלו תקנו ברבות (חק לישראל) ח"ד

אחרות לברך אותן בכל יום, ואלו הן. כשיכנס אדם למטתו ליישן בלילה מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המפיל חבלי שינה על עיני והמשקוע שינת תרדמה והמאיר לאישון בת עין יהי רצון מלפניך ה' אלהי שהצילני מיצר רע ומפגע רע ואל יבהלוני חלומות רעים ולא הרהורים רעים ותהא מטתי שלמה לפניך ותעמידני ממנה לחיים ולשלום והאירה עיני פן אישן המות ברוך אתה ה' המאיר לעולם כולו בכבודו:

(ב) וקורא פרשה ראשונה מקריאת שמע ויישן ואפילו אשתו ישנה עמו קורא פסוק ראשון או פסוקי רחמים ואח"כ יישן ואם אנסתו שינה קורא אפילו פסוק ראשון או פסוקי רחמים ואח"כ יישן: (ג) בשעה שיקץ בסוף שינתו מברך והוא על מטתו כך אלהי נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה ואתה יצרתה ואתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד ליטלה ממני ואתה עתיד להחזירה בי לעתיד לבא כל זמן שהנשמה תלויה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי רבון כל המעשים בא"י המחזיר נשמות לפגרים מתים:

במדבר ליל ו תורה — אונקלוס

כ"ו פסוקי שמו"ת נגד בילוי ב"ן ו' ה' ו' ח' ותעשה ממנו צירוף והיה בניקוד ששי

כו פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה יְהוּדָה אַרְבָּעָה
וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: פ כח לִבְנֵי
יִשָּׂשכָר תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֹצֵא צָבָא:
כט פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר אַרְבָּעָה
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: פ
ל לִבְנֵי זְבוּלֻן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֹצֵא צָבָא:
לא פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה זְבוּלֻן שִׁבְעָה
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: פ
לב לִבְנֵי יוֹסֵף לִבְנֵי אֶפְרַיִם תּוֹלְדֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר
שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל

כו מִנְיָנֵיהוֹן לְשִׁבְטָא
דִיהוּדָה שַׁבְעִין וְאַרְבַּע
אַלְפִין וְשִׁית מְאָה:
כח לְבְנֵי יִשָּׂשכָר
תּוּלְדָתְהוֹן לְזַרְעִיתְהוֹן
לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין
וּלְעֵילָא כָּל נָפֵיק חֵילָא:
כט מִנְיָנֵיהוֹן לְשִׁבְטָא
דְיִשָּׂשכָר חַמְשִׁין וְאַרְבַּע
אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה:
ל לִבְנֵי זְבוּלֻן תּוּלְדָתְהוֹן
לְזַרְעִיתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן
מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא
כָּל נָפֵיק חֵילָא:
לא מִנְיָנֵיהוֹן לְשִׁבְטָא
דִזְבוּלֻן חַמְשִׁין וּשְׁבַע
אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה:
לב לִבְנֵי יוֹסֵף לִבְנֵי
אֶפְרַיִם תּוּלְדָתְהוֹן
לְזַרְעִיתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן
מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא
כָּל

בעל הטורים

(לב) לבני יוסף לבני מנשה. ולא אמר לבני יוסף לאפרים. לפי שיוסף לא נשא אשה מבני מצרים כדכתיב (בראשית מא) ויתן לו פוטי פרע כהן און אשת אסנת בת פוטיפרע כהן און (חק לישראל)

יצא צבא: לג פקדיהם למטה אפרים
ארבעים אלף וחמש מאות: פ
לד לבני מנשה תולדתם למשפחתם
לבית אבתם במספר שמות מבן
עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא:
לה פקדיהם למטה מנשה שנים
ושלשים אלף ומאתים: פ לו לבני
בנימן תולדתם למשפחתם לבית
אבתם במספר שמת מבן עשרים
שנה ומעלה כל יצא צבא:
לז פקדיהם למטה בנימן חמשה
ושלשים אלף וארבע מאות: פ
לח לבני דן תולדתם למשפחתם
לבית אבתם במספר שמת מבן
עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא:
לט פקדיהם למטה דן שנים וששים
אלף ושבע מאות: פ מ לבני אשר
תולדתם למשפחתם לבית אבתם
במספר שמת מבן עשרים שנה
ומעלה כל יצא צבא: מא פקדיהם
למטה אשר אחד וארבעים אלף
וחמש מאות: מב בני נפתלי
תולדתם למשפחתם לבית אבתם

לג מנייהון לשבטא
דאפרים ארבעין אלפין
וחמש מאה: לד לבני
מנשה תולדתהון
לזרעיתהון לבית
אבהתהון במנין שמהן
מבר עשרין שנין ולעילא
כל נפיק חיל א:
לה מנייהון לשבטא
דמנשה תלתין ותרין
אלפין ומאתן: לו לבני
בנימן תולדתהון
לזרעיתהון לבית
אבהתהון במנין שמהן
מבר עשרין שנין ולעילא
כל נפיק חיל א:
לז מנייהון לשבטא
דבנימן תלתין וחמשא
אלפין וארבע מאה:
לח לבני דן תולדתהון
לזרעיתהון לבית
אבהתהון במנין שמהן
מבר עשרין שנין ולעילא
כל נפיק חיל א:
לט מנייהון לשבטא דדן
שתין ותרין אלפין ושבע
מאה: מ לבני אשר
תולדתהון לזרעיתהון
לבית אבהתהון במנין
שמהן מבר עשרין שנין
ולעילא כל נפיק חיל א:
מא מנייהון לשבטא
דאשר ארבעין וחד
אלפין וחמש מאה:
מב בני נפתלי תולדתהון
לזרעיתהון לבית
אבהתהון במנין
שמהן מבר עשרין שנין

בעל הטורים

צבא וקדם סרגל על שם בניו. לכן תמיד נקבי מספרים כדרך שמותר בכולן: (מב) בני נפתלי. בכולן מוסיף לכבי לכך נפתלי

בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כָּל יֹצֵא צָבָא׃ מג פְּקֻדֵיהֶם
לְמַטֵּה נַפְתָּלִי שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אָלֶף
וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ מד אֵלֶּה הַפְּקֻדִים
אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי
יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר אִישׁ אִישׁ־אֶחָד
לְבֵית־אֲבֹתָיו הָיוּ׃ מה וַיִּהְיוּ כָּל־
פְּקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל־יֹצֵא
צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל׃ מו וַיִּהְיוּ כָּל־־־
הַפְּקֻדִים שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת
אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃
מז וְהַלְוִיִּם לְמַטֵּה אֲבֹתָם לֹא
הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹכָם׃ פ מח וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ מט אַךְ אֶת־מַטֵּה
לֵוִי לֹא תִפְקֹד וְאֶת־רֹאשָׁם לֹא
תִשָּׂא בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ נ וְאַתָּה

הפקד

וּקְעֵילָא כָּל נָפֵיק חֵילָא׃
מג מִנְיָנֵיהוֹן לְשִׁבְטָא
דְּנַפְתָּלִי חַמְשִׁין וּתְלָתָא
אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה׃
מד אִלֵּין מִנְיָנַיָּא דִי מְנָא
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְרַבְרְבֵי
יִשְׂרָאֵל תְּרֵי עֲשַׂר גְּבָרִין
גַּבְרָא חַד לְבֵית
אֲבָהָתוֹהִי הֲווֹ׃ מה וַהֲווֹ
כָּל מִנְיָנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן מִבַּר
עֲשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל
נָפֵיק חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל׃
מו וַהֲווֹ כָּל מִנְיָנַיָּא שִׁית
מְאָה וְתֵלָתָא אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה וְחַמְשִׁין׃
מז וְלֵיוָאֵי לְשִׁבְטָא
דַּאֲבָהָתְהוֹן לָא אִתְמְנִיאוּ
בֵּינֵיהוֹן׃ מח וּמַלֵּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה לְמֵימָר׃ מט בְּרַם יָת
שִׁבְטָא דְּלֵוִי לָא תְמָנֵי
וְיָת חוּשְׁבַּנְהוֹן לָא
תְקַבֵּיל בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
נ וְאַתְּ מַנֵּי יָת לֵיוָאֵי עַל

משכנא

רש"ם

(מז) והלוים למטה אבותם לא התפקדו בתוכם. כמו שמפרש והולך אך את מטה לוי לא תפקוד וגו' ומפרש הטעם כי לא ילכו בצבא המלחמה אלא הפקד את

שפתי חכמים

ם כלומר שלא יהא מניינם מבן עשרים שלא מבן חדש ומעלה כיון שהם לעניין המלך מכוונים הם הקרובים בישלו מכלל נפל כמו יוצאי לגה כיסברלא: נ כי לפי טעם למטן למה כתיב אך דהא כל למטן מיעוטין הן מ"ם סי' ד"ש ומיעוט הוא מגזירת הן עשרי' צימוקי כמדבר. ופ"ת היה לו למקצ שלא יעבו במנלים שהרי מה שכתוב מתו בשביל גזירת מנלים היה. וי"ל דגם שלוים יעבו במנלים לק בעגל לא יעבו לכך לא מעכבו שהרי יפקדו לא נעכבו שלא בשביל השני עבירות כמו שמוכיח רש"י כפ' שלח לך הוסיף וכתיב תשלו את עוללותיכם ולפ נא. תשלו את עוכם שלא ולפי שהי עבירות בל עגל ובל מנלים. והא דכתב"י לקמן כפ' שלח הלוים שעשה בשלוח מנלים ופפי' בשלח

דעת זקנים מבעלי התוספות

(מז) והלוים למטה אבותם לא התפקדו בתוכם לפי שלא היה מניינם אות בישראל כמניין שאר הבריות שמן עשרים שנה ומעלה ומבן חדש בלשון הכתוב (הר' לוי ישראל) ח"ר

(מז) אך את מטה לוי לא תפקוד וגו'. להודיעם מן הגזירה לפי שנפה הקב"ה בעתידין ישראל להכעיס לפניו ולגזור עליהם במדבר הלא יפלו בגזירה. לפיכך לא היה הקב"ה נמנותם עם

מַשְׁכְּנָא דְּסָהֲדוּתָא וְעַל
כָּל מָנוֹהִי וְעַל כָּל דִּי
בֵיהּ אִינוּן יְטַלְטְנוּן יָת
מַשְׁכְּנָא וְיָת כָּל מָנוֹהִי
וְאִינוּן יְשַׁמְּשׁוּנֵיהּ וְיִסְחוֹר
סְחוֹר לְמַשְׁכְּנָא יִשְׁרוֹן :
נא וּבְמֵיטַל מַשְׁכְּנָא
יְפָרְקוּן יָתֵיהּ לֵיוָאֵי
וּבְמִשְׁרֵי מַשְׁכְּנָא
יְקִימוּן יָתֵיהּ לֵיוָאֵי
וְחֵילוֹנִי דְּיִקְרַב יִתְקְטֵיל :
נב וְיִשְׁרוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
גְּבַר עַל מַשְׁרוֹהִי גְּבַר
עַל טִיקְסֵיהּ לְחֵילֵיהוֹן :

יום ו כדי השלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום תצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה :

נג וְלֵיוָאֵי יִשְׁרוֹן סְחוֹר
סְחוֹר לְמַשְׁכְּנָא
דְּסָהֲדוּתָא וְלָא יְהֵי
רוּגְזָא עַל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְיִטְרוֹן לֵיוָאֵי יָת
מַטְרַת מַשְׁכְּנָא
דְּסָהֲדוּתָא: נד וַעֲבַדוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דִּי פַּקִּיד יְיָ
ת"א יהוֹשֻׁעַ בְּקַדְמַת יוֹמָת . מכות כד :

בעל הטורים

לג מעד לפנינו: (ג) הפקד ד' במס'. הכא. ומיהך הפקד עליו כתיב. והכי פתמנו מין שדס נעשה סיטר מלמטה מלא ס"ב נפשות רשע"י

הלוים. כתרגומו מני לשון מנוי שררה ם על דבר שהוא ממונה עליו כמו (אסתר ג) ויפקד המלך פקידים : (נא) יורידו אתו. כתרגומו יפרקון ע כשבאין ליסע במדבר ממסע למסע היו מפרקין אותו מהקמתו פ ונותנין אותו עד מקום אחר יכוון שם הענן ויהיו שם ומקימין אותו : והזר הקרב. לעבודתם צ זו : יומת. בידי ק שמים: (נב) איש על דגלו. כמו שהדגלים סדורים בספר זה שלשה שבטים לכל דגל : (נג) ולא יהיה קצף. שם תעשו כמצותי לא יהיה קלף ושם לשון זיכוכו זרים בעבודתם זו יהיה קלף ר כמו שמצינו במעשה קרח ש (במדבר יז) כי יצא הקלף וגו' :

על הכתוב. ומין לו' דלמא הוה ל' מנין לכך פרש"י כמו ויפקד. מקודם : ע פי' שמפקדין מכאי שמשכן ומסדרין אותו ממקום הסוכן ומעמידין כל אחד בגבו. ולא יוכלו ממקום גבוה למקום נמוך ממנו כיכיד : פ ק"ל על מה דכתיב בנסוע המשכן וכי במשכן נוסע והלא מסיעין אותו הלויים וע"ק ואת קודש הקדשים ועבודתם נסועה היו מפקדין. וע"ו פי' בשבתו ניסע להכסיעה קלו על הלויים וכו' ואמר ומשפון אותו וכו' אלא תלמד שהודלה לשדה הוכח הלויה והלא העשה ואף ע"פ שלא נזכר כאן בקרא מעשה שנך על סוף הפרשה וכמו בפירוש שם, נקוד : צ והוא פריקה וטקמה דלוגו לתרן וכסי כסך מזוזי כתיב כאן פעמים שכל הקרב לעבודת מזבח או הנכנס להיכל יומת לכך פי' לעבודה זו שהיה פריקה וקמוה לה להקדים פשיטה : ק ו"ת מ"ל לכם"ל הכי הכא כל מיתה המסורה בידיהם שהם חייב מלא תגיע. ו"ל דכם"י בעלמא מפרש ה בסתוך כעם דכתיב ולא יהיה קלף וגו' אזו היה מיתה בידי שמים כמו במלינו בקרא כי יצא הקלף ושם פיתה מיתה בידי שמים . וע' לעיל נב, ס"ג : ר יש מקשים דהא כל התורה נאמרה בללות ומצלל הן שהם שומע לאו. ו"ל דכם"י כה לפרש שלא נשמע לומר דהא דכתיב ולא יהיה קלף דקאי שדסתיך ליה ותהו בני ישראל וגו' והכלוים יחנו וגו' לכן פי' שם תעשו יהא לא תעשו וגו' קאי שעובדת המשכן פריקה וטעינה וקיומו כמו שמלינו בכי קרח מלאתי : ש כם"י פי' זה מקוש פי' דנעיל שפי' יומת בידי שמים

שפתי חכמים

לג היו עומדים כמו שמפרש לעמן בע"ס . ו"ל מתחלה נעיין שסיולוח לא היו עומדים אלא בעלה מהן בחזקתם כשהיו המנגנים ומוליחו דבר הסתר ויבאו כל השדה את קולם ויבינו וגו' ולפוסף בכיס סיום גם שבא לו במאמרו ומשם ס' מביא וגו' לעפול בחכר נשינו ועפיהו יהיו לבד וגו' . וכזה יתורן ג"כ מה שמקשין העולם ואף אם היו נמנים מבן עשרים שנה כיון שלא חטאו לא יהיו בכלל סנהירה כי אין הקדוש מעניש אלא המחטא מעניש אלא שחטאתו מתגנגים מ"ם לא נמנו וק"ל : ם ו"ת למה פי' כתרגומו שלא תאמר הפקד ל' מנין אלי מתוכן הוא שהרי אף על ל' מנין מפקד התנוסם מני . ו"ל שכ"מ שמתגמינן מני על ל' מיוני שהרי סנה"ן אל מני דנוסף ולכן נמי הנו"ן דנוסף ס"מ שהוא ל' מיוני שהרי אל כשהנו"ן אל מני היא דנוסף הוא ל' מנין . ועוד ו"ל לכך פרש"י כתרגומו לפי שנאלת פקוד הוא גם ל' זכרון כמו ופקד לא שרה ופשעים שהוא ל' חסרון כמו ולא נפקד ממנו איש לכך פרש"י כתרגומו מני לשמוקי מותן כ' שיהיו אל זכרון לו

עָשׂוּ׃ פ שלישי ב א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ ב אִישׁ עַל־
דִּגְלוֹ בְּאֹתֹת לְבֵית אֲבֹתָם יַחֲנוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סָבִיב לְאֹהֶל־מוֹעֵד
יַחֲנוּ׃ ג וְהַחֹנִים קֵדְמָה מִזְרָחָה דֶּגֶל
מַחֲנֵה יְהוּדָה לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי
יְהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃ ד וְצִבְאוֹ
וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אָלֶף

רש"ם

חלוים על משכן העדות וגו׳: (ב) באותות. סימן היה בנס של כל דגל בגון בשל יהודה אריה, בשל יוסף

בעל הטורים

מלמעלה. וסי׳ הוא שפקד את חלוים שנעשו שופרים שפקד עליו נסע: (ג) חיל על דגלו בתותם. שיעקב רמז לסם מי יסי׳ לסם

שפתי חכמים

שאל תקשה מכ״ל לכן הניח מעשה קרח: ת ופי׳ לבית מבותם סם שמות שבותם המשתתפים בחטאן לפי שפי׳ זה דחוק שפי׳ על בית מבותם לכן אמר ד״א כו׳ ולפי ד״א קשה מלת דגלו בחותות בחותם לכך לריך גם לעשה הלחמן: א פי׳ ולפי זה ג״כ דגל לשון קבילה כאמו ודגלו עלי אהבה לנו׳ וכל דגל היה נבדל קבילתו. מלחתי: ב וח״ת לעיל בפ׳ ויהי פי׳ כש״י נגד הסר לשלשתן כ״מ שאתם מולא נגד פנים למזרח ומשמע שפי׳ שמוך. ו״ל דאלן כתיב סביב לאהל מועד ימנו ס״ב ס״ת ביהיו לנם נגד מזרח. לכן פקפ״ג ל׳ לחוק. ועוד מלאתי מג״ם למד שאמר כאן מנגד וגל׳ לאלן ואבד מנגד שהקשה מה לאלן לחוק אף כאן לחוק מיל שם שלפים אמה ביוכלו לבא בשבת: ג וח״ת מג״ל לדם״י ומפרש דמעבר קבוי לחוק ס״ב ס״מ דקדש הוא מזרח. (ק״מ) פי׳ אחר שסה״ש בסוף שתיבת בעקום למ״ד בתחלתה יפ׳ קדם פנים יחוייב ביהיו פניו קדמה לפנים ותיבת מזרחה

סדר הדגלים וטעמיהם

(ב) חיל על דגלו בחותות וגו׳. הלב לביהו בחיי כתב והנה גם זה עיון נפלא, כי הנסיון העיקר לרוח מזרח יסודה בעזו בחמלל, והשיות העומד לרוח דרום בדגל בחוכן אמו בלומיאל, והעומד לרוח מערב בדגל אפרים אמו גמליאל, והעומד לרוח לפון בדגל דן אמו אחיעזר, כל אחד מותם בשם שלו ולא אמלא בשאר השמות [של האבות] שיהיה חותם אחד מהם בשם שלו זולת אלו שהשבעה העומדים בהקבע דגלים להרבע רוחות העולם: חיל על דגלו בחותות וגו׳. שם״ד ודגלו עלי אהבה, אמר הקב״ה יש לי לחותות דגלים ואיני מביטים עלי אלא דגלו של יעקב, שנא׳ ודגלו עלי אהבה. שביאתי לא היה ביון, בשעה שנגלה הקב״ה על הר סיני ירדו עמו כ״ב רבבות של מלאכים, שנא׳ רכב אלהים רבותים וגו׳, וסיו כלם עשוים דגלים דגלים, שנא׳ דגול מרבבה, ביון שראו אותם שהחילו מתחוים לדגלים, וכה״ל נלמוד ביסודך ובשם אלהיו נדגל. אמר להם הקב״ה ביאחלו אם אתחוים לדגלים, אייכם שאני ממלא אחלותיכם, שנאמר ימלא ה׳ כל משאלותיך, מיד אמר הקב״ה למשה לך ועשה לי אם דגלים כמו שאתחוו כו׳ קדושים וכדולים היו ישראל בדגליהם, ולל אחלות מהחלים בהם ואמרין אומרים אי אפ״ש עולה מן המדבר, ע״כ, והדברים מומרים דקשוו ויהי, (ל) אם היה עיון החחוה בדגלים ביהיו ליה״ה חמרין ע״ז, (ג) אם היה עיון החחוה שהחחו יעקב לדגלים, ולל העיון מהדגלים אחום ואין מזיזו נפלו. ונאמר כזה הוא שבחקיר אחות עיון הדגלים שנעשה בשוש לכל האומות ועל אם כם עוביה, ובאשר כי אחים כהם הולחותיהם, אם׳ הוא הדגל שיהושפט אבי אחלה של כל אחלה למען ביוכלו ע״ו הדגל שהושפט לאיה אחלה של כל אחלה, כי יש לכ״ל שהאלים דגל מיוחד שניהם שיש אשה בשבר עד ביהיה ויעבר בעולם שהשוניה בהם ביהיה המלך, ובכ׳ הוא

(חק לישראל) ח״ד

רש"י

(ב) באותות. כל דגל יהיה לו אות אפה לבועה ת תלויה בו לבועו של זה לא לבא בלבעו של זה אבל כל אחד בעוין אלמו אלבועה בחבן ומיוה כך יביר כל אחד את דגלו. ד״א באותות לביח אבותם אות שאמר להם יעקב אביהם א בשאשחוני אמלירים שאחמר ויעשו ביניו לו בן בחשר יום יהודה ויסבור וזבולון יאשחוו מן המזרח ורחוכן ואמעון וגד מן הדרום וכו׳ בלדי׳ בחשוחה בפרשה זו: מנגד. מרחוק מיל ב אמו שנאמר ביהושע לך רחוק היה ביניכם וביניו בלפים אמה ביוכלו לבא בשבת, משה ואהרן וביניו והלויה חוצים בשמוך לו: (ג) קדמה. לפניס הקרייס קדם ואיזו זו רוח מזרחית ג והמערב קרוי אחור:

וְאַרְבְּעָא אַלְפִין וְשִׁית מְאָה: ה וְדִישָׁרוֹן סָמִיכִין עֲלוֹהִי שִׁבְטָא דְיִשָּׂשכָר וְרָבָּא לִבְנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בַּר צוּעַר: ו וְצִבְאוֹ וּפְקֻדָיו חַמְשִׁין וְאַרְבְּעָא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה: ז שִׁבְטָא דְזְבוּלֻן וְרָבָּא לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בַּר חֵלוֹן: ח וְחֵילֵיהּ וּמְנָיְנוֹהִי חַמְשִׁין וְשַׁבְעָא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה: ט כָּל מְנָיְנָיָא לְמַשְׁרִית יְהוּדָה מְאָה וּתְמָנֵן וְשִׁתָּא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה לְחֵילֵיהוֹן: י דְּגַל מַשְׁרִית רְאוּבֵן דָּרוֹמָא לְחֵילֵיהוֹן וְרַב אֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר:

וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: ה וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה יִשָּׂשכָר וְנָשִׂיא לִבְנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר: ו וְצִבְאוֹ וּפְקֻדָיו אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ז מַטֵּה זְבוּלֻן וְנָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן: ח וְצִבְאוֹ וּפְקֻדָיו שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ט כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה מֵאָת אֶלֶף וּשְׁמֹנִים אֶלֶף וְשֵׁשֶׁת־אֲלָפִים וְאַרְבַּע־מֵאוֹת לְצִבְאֹתָם רִאשֹׁנָה יִסָּעוּ: ס י דֶּגֶל

בעל הטורים

דגל בכל מי שמדבר עמו לעומתם היה לפחם דגל כמו למחנה בכורי לפחם. יוסדו לפחם יודגן. יוסף מפל לפיך ויעזרך. דן ליסועתיך קויתי ה׳: מנגד סביב לאהל. בגימ׳ למלפים לפחם: סביב לאהל מועד יחנו והסוסים. לו׳ כפם שמכויתן למעלה ד׳ דגלים סביב לכפם פכפוד כך היה למעפה ד׳ דגלים סביב למפכן. וזהו לימומה כדגלות וזהו ודגלו עלי מפכם פיפראל רמו בפעת מ״פ הדגלים

רש״י

(ע) ראשונה יסעו. כשרואין הענן מסתלק תוקעין הכהנים בחצוצרות ונוסע מחנה יהודה תחלה וכשהולכין הולכין כדרך הגייתן ה הלויים והעגלות בחמצע דגל יהודה במזרח ובל רחובן בדרום ובל אפרים במערב ובל דן

שפתי חכמים

ג״כ הוא למזרח. (ג״ה) וא״ת דל״ל למכתב בקרא בפל לבין קדמה מזרחה וג׳ בפשפוט מגיד לך מפני פיסודה היה עלך ייב לו לפתב לו תורה לד פסוה הסוב יותר לפך קרוי קדמה ל׳ תחלה וקדימה ותי הוא כתיב מזרחה הו קדמה לתור לפ הוא יליפינן: ד קד״ל ובסיפך היו יודעין פיפעו פיהו לפסוים פס לפסוים פפיעה וא״ל פברלוסם יפעו דפך כתיב על פי ה׳ יפעו. ומ״ם כשהולים וכו׳. כ׳ הרפ״ם ויש לתמוה למה הפמיע רש״י ז״ל מאמר מעפה ה׳ וגו׳ ולא הזכיר רק סילוק הענן ותקיעת הצוצרות וג״ל דפשם״י לא פא לפרש אלא סילוק היה יודעין פיהו עומד ליסע ומעפה זה היו יודעין פברולין כו׳ אבל הפסיעה המתמדת היתה סהלוכה לא היה עד שיעמד מעפה ה׳. ומה דכתיב בקרא ויעמוד משה ויאמר קומה ה׳ ופה דכתיב בקרא ויעמוד משה קומה ה׳. ומה דכתיב בקרא ויעמוד משה ויאמר קומה ה׳ אויביך עוד מזה בפ׳ בהעלותך תי״ה (במ״ו). ותני תומד לפאמיטיפים דהא הכא הניא גם הבריית בפ׳ בהעלותך בפסוק על פי ה׳ יפעו וגם פה דע״פ שלפה היו נוספים כו׳. ע״פ: ה כמ״ד כהיפה הלכו ופי׳ מפסף לכל המהנות דכתיב נפי דן פי

סדר הדגלים וטעמיהם

ויפא דגל ריהני כזה שהוא לפוי למלכו של עולם, לז התחלו גם פה שיהיו עשיים דגלים לפל ושמנו אותם דגלים פפה שפה לפחוותו של הקב״ה, ומ״פ העקדים דפכי המשולל מי פה למיפו המגדיפי לפבא המשפילי לרגלות בשמים ובארן. כלומר זאת היא השוכה נלמה לפכת המלוכים עזה ה׳ לת הארן ואין לבודו להסגיע על הפשלים, ע״ז כתיב המשולל מי פה למיפו וגו׳ המשפילי לרגלות בשמים ובארן, כלומר אם תדע נמשפ מקל כבודו ית׳ אשר הוא מנהיגי מלך לבפת עד אשר תחשב גם פשגחתו על הפשמים לפפשלה נגדו ית׳, ועכ״ז פכא הכ״ל פה מודיע בפשגחתו על הפשמים, ממנו נקח לעבוד לת ה׳ ולפחזק גם על השגחתו על הארן, כי אין בין מיפ הפעליונים למיפ התחתונים רק כמלא נימא בעכרו ית׳ ע״פ, כ״כ פוכיפו יפראל שאם אדלו בפמלאכים אשר ג״כ אין נכלאים ואם בארבע אשלה נגד פכורה לוחם, אע״ז יכלו לפשת דגל ריהני כזה שהוא ניכר ולאו רק למלכו של עולם, כ״כ התלוו גם פה לפעשית דגלים פיהו מפומדים כזה בפה לצד ושמו של אלך מלכי המלכים הקב״ה וכ״ל, וכ״ז בתרי לפם יפראל בפשמדו על הר סיני ואם אפקה וזאת אפשה ומזרך חוצה ואז מלחה לפם להתדמות למלאכי

מַחֲנֵה רְאוּבֵן תֵּימָנָה לְצִבְאֹתָם
וְנָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־
שְׁדֵיאוּר: יא וְצִבְאוֹ וּפְקֻדָיו שִׁשָּׁה
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת:
יב וְהַחֹנִם עָלָיו מַטֵּה שִׁמְעוֹן וְנָשִׂיא
לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי:
יג וְצִבְאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים
אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת: יד וּמַטֵּה גָּד
וְנָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־רְעוּאֵל:
טו וְצִבְאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים
אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: טז כָּל־
הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה רְאוּבֵן מְאַת אֶלֶף
וְאֶחָד וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע־מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים לְצִבְאֹתָם וּשְׁנִים יִפָּעוּ: ס
יז וְנָסַע אֹהֶל־מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְוִיִּם
בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֹת כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵּן יִסָּעוּ
אִישׁ עַל־יָדוֹ לְדִגְלֵיהֶם: ס יח לְמַחֲנֵה
מַחֲנֵה אֶפְרַיִם לְצִבְאֹתָם יָמָּה וְנָשִׂיא
לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד:

משרית ראובן דרומא
לחיליהון ורבא לבני
ראובן אליצור בר
שדיאור: יא וחיליה
ומנינוהי ארבעין ושתא
אלפין וחמש מאה:
יב ודישרון סמיכין עלוהי
שבטא דשמעון ורבא
לבני שמעון שלמיאל
בר צורישדי: יג וחיליה
ומנייניהון חמשין ותשע
אלפין ותלת מאה:
יד ושבטא דגד ורבא
לבני גד אלסף בר
רעואל: טו וחיליה
ומנייניהון ארבעין
וחמשא אלפין ושית
מאה וחמשין: טז כל
מנייא למשרית ראובן
מאה וחמשין אלף
וארבע מאה וחמשין
לחיליהון בתנייתא
נטלין: יז ונטיל משכן
זמנא משרית ליואי בגו
משריתא כמא דשרן כן
נטלין גבר על אתריה
לטיקסיהון: יח טיקס
משרית אפרים לחיליהון
מערבא ורבא לבני
אפרים אלישמע בר

ת"א ונסע לכל מועד. זכחים סב
מנחות לה: כלאים יומו כן יסעו.
מנחות סה: דגל מחנה אפרים.
ספר הזוכר פ' מקן:

רשב"ם

שור: מנגד. מרחוק: (יז) בתוך המחנות. שני דגלים נוסעים תחלה ואח"כ המשכן והלוים ואח"כ שני דגלים אחרונים: כאשר יחנו כן יסעו. בכל ענין שהם סביב למשכן הארבע דגלים כך היו סביב דרך הליכתם דרך

שפתי חכמים

בכל מי שהיה מפקד דבר מיוחס המחנות שבכר נסעו היה מתויר לכן. ועיינו כ"ל שהיה דגל מחנה דן מאחרין מכל הדגלים כמ"ש בקונטרס סיו סולכין: ו ופי' בתוך המחנות היינו מחנות יבראל שבין מלכא מחנות שהיה לפניו ושהיה למהלכיו ולא בתוך מחנות הנזכרות לעיל דהיינו בין מחנה יהודה ומחנה ראובן כיסיל ובתיב ונסע מאהל מועד מחל שני דגלים של יהודה ושל

בעל הטורים

ותומכיה מיותר וכתיב כי בכל מחניהם בכל שכוף לכן מצוי שכל כמעט מחד. וכאלו מאמר ישמחו שבר מעט זכולן: (יח) דגל מחנה אפרים. ספסוק מתחיל בדל"ת ומסיים בדל"ת. לפי שיעקב שקדים בד' מקומות אפרים לפני מנשה וכנגדו קדם שקל"ה בד' מקומות אפרים למנשה. דבגלים, וכבילים, ובקלפנות, ובשבטים:

רש"י

בלשון: (יז) ונסע אהל מועד. לאחר שני דגלים הללו: כאשר יחנו כן יסעו. כמו שפרשתי הליכתן בהנייתן כל דגל מהלך לרוח הקבוצה לו: על ידו. על מקומו ואין לשון יד זז ממשמעו רוח של לדו קרוי על ידו

יט וְצִבְאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף
וַחֲמֵשׁ מְאוֹת: כ וְעָלָיו מַטֵּה מְנַשֶּׁה
וְנָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־
פְּדָהצוּר: כא וְצִבְאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמָאתָיִם: כב וּמַטֵּה
בְּנֵימִן וְנָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־
גִּדְעֹנִי: כג וְצִבְאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: כד כָּל־
הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה אֶפְרַיִם מְאַת אֶלֶף
וּשְׁמֹנַת־אֲלָפִים וּמֵאָה לְצִבְאֹתָם
וּשְׁלִשִׁים יִסָּעוּ: ס כה דֶּגֶל מַחֲנֵה
דָן צָפְנָה לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי דָן
אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי: כו וְצִבְאוֹ
וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וּשְׁבַע
מֵאוֹת: כו וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה אָשֵׁר
וְנָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן:
כח וְצִבְאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אֶחָד וְאַרְבָּעִים
אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: כט וּמַטֵּה נַפְתָּלִי
וְנָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן:
ל וְצִבְאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁלשָׁה וַחֲמִשִּׁים
אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: לא כָּל־הַפְּקֻדִים
לְמַחֲנֵה דָן מְאַת אֶלֶף וּשְׁבָעָה
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת לָאַחֲרֹנָה

יט וְחַיָלֵיהּ : יט וּמְנַנְיֵהוֹן
אַרְבְּעִין אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה: כ וְדִסְמִיכִין
עֲלוֹהִי שִׁבְטָא דִמְנַשֶּׁה
וְרַבָּא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה
גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר :
כא וְחַיָלֵיהּ וּמְנַנְיֵהוֹן
תְּלָתִין וְתַרְתִּין אַלְפִין
וּמָאתָן : כב וְשִׁבְטָא
דִבְנֵימִן וְרַבָּא לִבְנֵי
בִנְיָמִן אֲבִידָן בַּר
גִּדְעוֹנִי: כג וְחַיָלֵיהּ
וּמְנַנְיֵהוֹן תְּלָתִין
וְחַמְשָׁא אַלְפִין וְאַרְבַּע
מְאָה : כד כָּל מְנַנְיָא
לְמַשְׁרִית אֶפְרַיִם מְאָה
וְתַמְנֵי אַלְפִין וּמְאָה
לְחַיָלֵיהוֹן בְּתִלְתֵיתָא
נַטְלִין : כה טֵיקַס מַשְׁרִית
דָן צִיפּוֹנָא לְחַיָלֵיהוֹן
וְרַבָּא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר
בַּר עַמִּישַׁדָּי: כו וְחַיָלֵיהּ
וּמְנַנְיֵהוֹן שִׁתִּין וְתַרְתִּין
אַלְפִין וּשְׁבַע מְאָה :
כז וְדִישְׁרוֹן סְמִיכִין
עֲלוֹהִי שִׁבְטָא דְאָשֵׁר
וְרַבָּא לִבְנֵי אָשֵׁר
פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן :
כח וְחַיָלֵיהּ וּמְנַנְיֵהוֹן
אַרְבְּעִין וְחַד אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה: כט וְשִׁבְטָא
דְנַפְתָּלִי וְרַבָּא לִבְנֵי
נַפְתָּלִי אֲחִירַע בַּר עֵינָן:
ל וְחַיָלֵיהּ וּמְנַנְיֵהוֹן
חַמְשִׁין וּתְלָתָא אַלְפִין
וְאַרְבַּע מְאָה: לא כָּל
מְנַנְיָא לְמַשְׁרִית דָן
מְאָה וַחֲמִשִּׁין וְשַׁבְעָא
אַלְפִין וְשִׁית מְאָה

ת"א ועליו מטה מנשה. מקהות לו:

רש"י הסמוכה לו לכל הוסעת ידו: (כ) ועליו. כתרגומו ודסמיכין
(חק לישראל) ה"ד 3 3

יִסְעוּ לְדִגְלֵיהֶם׃ פ לג אֵלֶּה פְקוּדֵי
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־פְּקוּדֵי
הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף
וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים׃ לג וְהַלְוִיִּם לֹא הָתְפָּקְדוּ
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה׃ לד וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן־
חָנוּ לְדִגְלֵיהֶם וְכֵן נָסָעוּ אִישׁ
לְמִשְׁפְּחֹתָיו עַל־בֵּית אֲבֹתָיו׃ פ רביעי
ג א וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם
דִּבֶּר יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינָי׃
ב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־אַהֲרֹן הַבְּכֹר ו
נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃
ג אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים

בְּבַתְרֵיתָא נְטַלִין
לְטַקְסֵיהוֹן׃ לג אִלֵּין
מְנְיָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן כָּל מְנְיָנֵי
מַשְׁרִיתָא לְחֵילֵיהוֹן שִׁית
מְאָה וְתֵלְתָא אַלְפִין
וְחַמֵשׁ מְאָה וְחַמְשִׁין׃
לג וְלֵוָאֵי לָא אִתְמְנִיאוּ
בֵּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָא
דִי פַקִיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃
לד וַעֲבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כְּכֹל דִי פַקִיד יְיָ יָת
מֹשֶׁה כֵּן שָׁרַן לְמַקְסֵיהוֹן
וְכֵן נְטַלִין גְּבַר לְזַרְעִיתֵיהּ
עַל בֵּית אֲבָהָתוֹהִי׃
ג א וְאִלֵּין תּוֹלְדָת אַהֲרֹן
וּמֹשֶׁה בְּיוֹמָא דְמַלֵּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה בְּטוּרָא דְסִינָי׃
ב וְאִלֵּין שְׁמָהָת בְּנֵי
אַהֲרֹן בּוּכְרָא נָדָב
וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר
וְאִיתָמָר׃ ג אִלֵּין שְׁמָהָת
בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא

ת"א וְאִלֵּין תּוֹלְדוֹת לְאַהֲרֹן וּמֹשֶׁה. סַנְהֶדְרִין יט: וְאִלֵּין שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן. סַנְהֶדְרִין יט זְבָחִים יג:

רשב"ם

ימין נמנו הדגלים מזרח ודרום מערב וצפון: (א) ואלה תולדות אהרן ומשה. תחלה מנה תולדות ישראל ואח"כ תולדות הכהנים ואח"כ תולדות הלוים, ועתה מזה תולדות אהרן ותולדות משה לפי שנמי כלוים דכתיב ולקחת משפחת העמרמי זהו משה (ואהרן) ובניו אשר יקראו על שבט הלוי כי לא היה לעמרם בנים רק משה ואהרן ויבדל אהרן להקדישו ומשה ובניו יקראו על שבט הלוי: ביום דבר ה' את משה בהר סיני. שזהו קודם שהוקם המשכן אז היו ד', אבל בשנה שנייה שהוקם המשכן במדבר סיני לא נשארו כי אם אלעזר ואיתמר, כמו שפירשתי למעלה בתחלת הפרשה, שכל מקום שנאמר בהר סיני זהו קודם שהוקם המשכן אבל משנבנה אהל מועד לא נאמר אלא במדבר סיני:

שפתי חכמים

לפנינו: ז ועיין לקמן כה"י לפרש מידי שכבר נזכר עליו כאן וכמ"ש מ"כ ודפי' כאן ועליו מצאנו מ"כ מין למי יודע פיכוסו לכן פרש"י כאמרנומה ח דלמ"כ מה ענין זה לכאן ופי' ביום דבר מיום דבר וכפי"ת כבי"ר וכמ"ש בשבר ובלהם לפ שבאותו יום עלתה שבר הפי"ת עם משה בסר סיני למדן שלח שמאותו יום ואילך סיפ מלמדן ועצבו תולדותיו. ופ"ם וכפ לכל יכבלל למד משה תורה ולמד לפ שקבלו תולדותיו. וי"ל דמש שלמד לכל יכבלל תורה היה במעות הכפי"ת כמו דכתיב ויאמר ס' לפ משה עלה אלי וגו' שכבר

דעת זקנים מבעלי התוספות

יכבלל: (פ) ואלה תולדות אהרן ומשה. כלומר בכסנים וכלוים ומוכה בני אהרן תחלה לבדם כדכתיב ויבדל אהרן להקדישו. ובני משה לפ שבדלו מן הלוים ולכך תולדותם הם בכלל הלוים סיילאו מעמרם: ביום דבר ה' את משה. כלומר בתורתו יום סיו

(חק לישראל ע"מ) ת"ר 4 3

בעל הטורים

(לפ) למקרוקס. כ' במס'. למחכוקס יסמו. ולפ יריס נסס זכרון עס סיסיו למחכוקס. שעמלק סיס מכרס שבט דן בעון פסל מיכה שעמהם. יריס נסס לזכרון. ס"ת המן שנס כוס בקס לשבר זכרס: (לג) לפ שהפקדו בתוך בני יכבלל. יש מגין על הס"ת לומר שבהמם מקומות שנמנו יכבלל לפ שהפקדו בתוכם: (ג) שהרן הכהוך נדב. יש פסיק בין הכהוך לנדב. לומר שהיו חוזר על נדב. כי נדב מת בלא בניס ומין שקיבל בכהוכס שלו

דְּאִתְרַבִּיאוּ דְאִתְקְרַב
קוּרְבַּנְהוֹן לְשַׁמָּשָׁא׃
ד וּמִית נָדָב וַאֲבִיהוּא
קֳדָם יְיָ בְּקָרוֹבֵיהוֹן
אֲשָׁתָא נוּכְרָתָא קֳדָם יְיָ
בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי וּבְנִין
לָא הֲווֹ לְהוֹן וְשַׁמֵּשׁ
אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל אַפֵּי
אַהֲרֹן אֲבוּהוֹן׃ ה וּמַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
ו קָרֵב יָת שִׁבְטָא דְלֵוִי
וְתָקֵים יָתֵיהּ קֳדָם אַהֲרֹן
כָּהֲנָא וְיִשַׁמְּשׁוּן יָתֵיהּ׃
ז וְיִטְרוּן יָת מַטְרַתֵּיהּ
וְיָת מַטְרַת כָּל כְּנִשְׁתָּא
קֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא
לְמִפְלַח יָת פּוּלְחָן
מַשְׁכְּנָא׃ ח וְיִטְרוּן יָת
כָּל מָנֵי מַשְׁכַּן זִמְנָא
וְיָת מַטְרַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמִפְלַח יָת פּוּלְחָן
מַשְׁכְּנָא׃ ט וְתִתֵּן יָת
לֵיוָאֵי לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי
מְסִירִין יְהִיבִין אִינוּן
לֵיהּ מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
י וְיָת אַהֲרֹן וְיָת בְּנוֹהִי
תְּמֵנֵי וְיִטְרוּן יָת

ת"א וכנים לפ סיו לפס. יכפוס סד:

הַמְּשֻׁחִים אֲשֶׁר־מִלְּא יָדָם לְכַהֵן׃
ד וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְהוָה
בְּהַקְרִבָם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְהוָה
בְּמִדְבַּר סִינָי וּבָנִים לֹא־הָיוּ לָהֶם
וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל־פְּנֵי אַהֲרֹן
אֲבִיהֶם׃ פ ה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵאמֹר׃ ו הַקְרֵב אֶת־מַטֵּה לֵוִי
וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן
וְשֵׁרְתוּ אֹתוֹ׃ ז וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ
וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת כָּל־הָעֵדָה לִפְנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן׃
ח וְשָׁמְרוּ אֶת־כָּל־כְּלֵי אֹהֶל מוֹעֵד
וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד
אֶת־עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן׃ ט וְנָתַתָּה אֶת־
הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִם נְתוּנִם
הֵמָּה לוֹ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ י וְאֶת־
אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו תִּפְקֹד וְשָׁמְרוּ אֶת־

רשב"ם

(ט) נתונים. כפל לשון כמו נתן תתן להם אחוזת נחלה, דונ"ש ב"ל: (י) ואת אהרן ואת בניו תפקוד. תעשהו

שפתי חכמים

רש"י

פרשה: (ד) על פני אהרן. ט בקיוו: ושרתו אתו. יזהו המורות ושמרו את משמרתו: לפי שמצירת המקדש עליו שלא יקרב זר כמו שנאמר (במדבר יח) ואתה ובניך אתך תשאו את עון המקדש והלויס הללו מסייעין אותס זו היא המורות: (ז) ושמרו את משמרתו. כל ממי שהאדם ממונה עליו ומוטל עליו לעשותו קרוי משמרת ככל המקרא ולשון משנה כמו שאמרו חז"ל בשנתן ותרם והלה אין מעמרתי ומשמרתך זוה וכן משמרת כהונה ולויה: (ח) ואת משמרת בני ישראל. שכולן היו זקוקים לשרתי המקדש הלא שהלויס בחוס ההתיכם בשליחותם לפיכך לוקחים מהם המעשרות בשכרן שנאמר (שס יח) כי שכר הוא לכס תחף עבודתכס: (ט) נתונים המה לו. כ לעזרה: מאת בני ישראל. כמו מתוך בני ישראל כלומר ל מאחר כל העדה נבחרו לכך בגזרת המקום והוא נתנם להלויס שנאמר (שס ח) ואתנה את הלויס נתונים וגו': (י) ואת אהרן ואת בניו תפקד.

בְּהִנָּתָם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃ פ א וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ ב וְאַתָּה הַגֵּשׁ
לָקַחְתִּי אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל־בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם׃ ג כִּי לִי
כָּל־בְּכוֹר בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָּל־
בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה
לִי יִהְיוּ אֲנִי יְהוָה׃ פ ד וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי לֵאמֹר׃
ה פְּקֹד אֶת־בְּנֵי לֵוִי לְבֵית אֲבֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ
וָמָעְלָה תִּפְקְדֵם׃ ו וַיִּפְקֹד אֹתָם
מֹשֶׁה עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צֻוָּה׃
ז וַיִּהְיוּ־אֵלֶּה בְּנֵי־לֵוִי בִּשְׁמֹתָם גֵּרְשׁוֹן

בְּהוּנַתְהוֹן וְחֵילוֹנִי
דְּיִקְרַב יִתְקְטֵיל׃ א וּמַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
ב וְאָנָא הָא קְרֵיבִית יָת
לְיָוָאֵי מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
חֲלַף כָּל בּוּכְרָא פָּתַח
וַלְדָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וִיהוֹן מְשַׁמְּשִׁין קֳדָמַי
לְוָאֵי׃ ג אֲרֵי דִּילִי כָּל
בּוּכְרָא בְּיוֹמָא דְקְטָלִית
כָּל בּוּכְרָא בְּאַרְעָא
דְמִצְרַיִם אַקְדֵּשִׁית קֳדָמַי
כָּל בּוּכְרָא בְּיִשְׂרָאֵל
מֵאֲנָשָׁא עַד בְּעִירָא דִּילִי
יְהוֹן אֲנָא יְיָ׃ ד וּמַלֵּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה בְּמַדְבְּרָא
דְסִינַי לְמֵימָר׃ ה מְנֵי
יָת בְּנֵי לֵוִי לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יַרְחָא
וּלְעֵילָּא תְּמַנְיִנוּן׃ ו וּמְנָא
יָתְהוֹן מֹשֶׁה עַל מֵימְרָא
דַיְיָ כְּמָא דְאִתְפַּקַּד׃
ז וַהֲווֹ אִלֵּין בְּנֵי לֵוִי
בִּשְׁמָהָתְהוֹן גֵּרְשׁוֹן וְקָהָת

ת״א כל בכור. בכורות ג׳: פעור לחם. סם מז׳: ביכראל. בכורות כ׳: לי יהיו. סכ ס׳: מבן חדש ומעלה. סם מע עריכין מח׳:

רשב״ם פקוד וממונה עליהם, כמו ויפקד שר הטבחים את יוסף: (טו) כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם. **לפי שהיו באים לפטור את הבכורות שחייבין בפדיון מבן חדש ומעלה לכן גם מניינם מבן חדש:**

שפתי חכמים

סם סיו בכורים בני ישראל ויכראל סיו מוקדשים לפסוק וזה סיהיו ועוד שכבר כתיב ואני לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל וגו׳ משמע שהקב״ה הוא שנתנן לה׳ בני ישראל ועו״ש כאן מתוך וגו׳: ם וס״ת וכבי לעיל כתיב מבן חדש ומעלה מבלע נפלים סוף נמכא. וי״ל שכאן מדבר בולמי שלא היה בעת נפל וכיה כלו מהשיו

רש״י

לשון פקידות וחיזו לשון מנין: ושמרו את בהונתם. קבלת דמים וזריקה והקטרה ועבודות המסורות לכהנים: (יב) ואני הנה לקחתי. ומני מהיכן זכיתי כהן: מתוך בני ישראל. סיהיו ישראל סוכרין אותן לשירות שלי ע״י הבכורות זכיתי כהם ולקחתים תמורתם לפי שהיתה העבודה בבכורות וכשחטאו בעגל נפסלו והלויס שלא עבדו ע״ז נכחרו תחתיהם: (טו) מבן חודש ומעלה. מפיה מכלל נפלים הוה נמנה לקרות סומר מכמרת הקדש. ת״ר יהודה בר׳ שלום למוד הוה אומו השבט להיות נמנה מן הכמן שנאמר (שם כו) חצר ילדה אומה לזו במלרים עם כניסתה בפתח מלרים ילדה אומה ומנית בע׳ נפשות בי שכשאתה מונה השבומס לה תמלא אלא שבעים חסר אחת והיה השלימה את המנין: (טו) על פי ה׳. אמר משה לפני הקב״ה היאך אני נכנס לתוך להלויהם לדעת מניין יוצריהם א״ל הקב״ה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי הלך משה ועמד על פתח האהל והשכינה מקדמת לפניו וכת קול יולאת מן האהל ואומרת כך וכך תיומות ים באהל זה לכך

סדר יחוס הלויים

(טו) פקוד אם בני לוי וגו׳ מבן חדש ומעלה תפקדם. הפעם עיקר סיחוס שלהם סוה שהם בני לוי ואם יולד אים זה לנתן מי שהוא יתרבלים נמנו מבן שנים והלוים נמנו מבן חדש, דהנה סילד אין לו אם ואוחב בפני עלמו קל שבקלל בן שלוי, מבמ״ש בבואו לגלגל שנים נקרא בשם בפני עלמו, וקשה בשר נידע מה שלמדנו במדבש דלעך נקרלו בית אהרן בית הלוי מבשר היה בשם אחד, ואם יולד אים לו לנתן ולהיות לוי לא יקבלוהו יען שאינו מוכן אל מוכן לו, מבמ״ש יכאי ה׳ אין לשם בית אחד, ובמ״ז נוכל לומר דלעך לא נמנו בני ישראל רק מבן ב׳. שם ב דמז׳ סוף אים בפני עלמו ועל בעני נקרא, שבל בני לוי

עיקר היחוס שלהם סוה שהם בני לוי ואם יולד אים זה לנתן מי שהוא יתרבלים נמנו מבן עשרים והלוים נמנו מבן חדש, דהנה סילד אין לו אם ואוחב בפני עלמו קל שבקלל בן לוי, מבמ״ש בבואו לגלגל שנים נקרא בשם בפני עלמו, וקשה בשר נידע מה שלמדנו במדבש דלעך נקרלו בית אהרן בית הלוי מבשר היה בשם אחד, ואם יולד אים לו לנתן ולהיות לוי לא יקבלוהו יען שאינו מוכן אל מוכן לו, מבמ״ש יכאי ה׳ אין לשם בית אחד, ובמ״ז נוכל לומר דלעך לא נמנו בני ישראל רק מבן ב׳. שם ב דמז׳ סוף אים בפני עלמו ועל בעני נקרא, שבל בני לוי

וּמְרָרִי׃ יז וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־ בְנֵי גֵרְשׁוֹן לִבְנִי וְשִׁמְעִי׃ יח וּבְנֵי לִבְנִי וְשִׁמְעִי׃ יט וּבְנֵי קְהָת לְעַמְרָם וְיִצְהָר חֶבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל׃ כ וּבְנֵי מְרָרִי לְעַיְתָהוֹן מַחְלִי וּמוּשִׁי אִלֵּין אנון זַרְעַיָת לְבָאי לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן׃ כא לְגֵרְשׁוֹן זַרְעַיָת לְבְנִי וְזַרְעַיָת שִׁמְעִי אִלֵּין אנון זַרְעַיָת גַּרְשׁוֹן׃ כב מְנָיְנֵיהוֹן בְּמִנְיַן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא מְנָיְנֵיהוֹן שַׁבְעָא אַלְפִין וְחַמְשׁ מְאָה׃ כג זַרְעַיָת גֵּרְשׁוֹן אֲחוֹרֵי מַשְׁכְּנָא יִשְׂרוֹן מַעַרְבָּא׃ כד וְרַב בֵּית אֲבָא לְבֵית גַּרְשׁוֹן אֶלְיָסָף בַּר לָאֵל׃ כה וּמַטְרַת בְּנֵי גַרְשׁוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא מַשְׁכְּנָא וּפָרְסָא חוּפָאֵיהּ וּפָרְסָא דִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃ כו וְסָרְדֵי דְּרָתָא וַיָת פָּרְסָא דְּתָרַע דָּרְתָא דִּי עַל מַשְׁכְּנָא וְעַל מַדְבְּחָא

ת"א וקלעי דחלה. זבחים נט׃

וּקְהָתִ֖י וּמְרָרִ֑י׃ יז וְאֵ֣לֶּה שְׁמ֔וֹת בְּנֵ֥י גֵרְשׁ֖וֹן לִבְנִ֥י וְשִׁמְעִֽי׃ יח וּבְנֵ֥י קְהָ֖ת עַמְרָ֥ם וְיִצְהָ֖ר חֶבְר֥וֹן וְעֻזִּיאֵֽל׃ יט בְּנֵ֥י מְרָרִ֖י מַחְלִ֣י וּמוּשִׁ֑י אֵ֚לֶּה מִשְׁפְּח֣וֹת הַלֵּוִ֔י לְבֵ֥ית אֲבֹתָֽם׃ כ לְגֵרְשׁ֗וֹן מִשְׁפַּ֤חַת הַלִּבְנִי֙ וּמִשְׁפַּ֣חַת הַשִּׁמְעִ֔י אֵ֖לֶּה מִשְׁפְּח֣וֹת הַגֵּרְשֻׁנִּֽי׃ כא פְּקֻדֵיהֶ֗ם בְּמִסְפַּ֛ר כָּל־זָכָ֥ר מִבֶּן־ חֹ֖דֶשׁ וָמָ֑עְלָה פְּקֻדֵיהֶ֛ם שִׁבְעַ֥ת אֲלָפִ֖ים וַחֲמֵ֥שׁ מֵאֽוֹת׃ כב מִשְׁפַּ֣חַת הַגֵּרְשֻׁנִּ֔י אַחֲרֵ֖י הַמִּשְׁכָּ֣ן יַחֲנ֑וּ יָמָֽה׃ כג וְנָשִׂ֣יא בֵית־אָ֔ב לַגֵּרְשֻׁנִּ֖י אֶלְיָסָ֥ף בֶּן־לָאֵֽל׃ כד וּמִשְׁמֶ֣רֶת בְּנֵי־גֵרְשׁ֔וֹן בְּאֹ֖הֶל מוֹעֵ֑ד הַמִּשְׁכָּ֣ן וְהָאֹ֔הֶל מִכְסֵ֖הוּ וּמָסַ֥ךְ פֶּ֖תַח אֹ֥הֶל מוֹעֵֽד׃ כה וְקַלְעֵ֣י הֶחָצֵ֗ר וְאֶת־מָסַךְ֙ פֶּ֣תַח הֶחָצֵ֔ר אֲשֶׁ֥ר עַל־הַמִּשְׁכָּ֖ן וְעַל־

רש"י

נאמר על פי ה׳: (כא) לגרשון משפחת הלבני. כלו׳ לגרשון היו הפקודים משפחת הלבני ג ומשפחת השמעי פקודיהם ס כך וכך: (כה) המשכן. ע׳ירושות התחתונות: יהאהל. פ ירושות עזים העשויות לגג: מכסהו. עורות צ תחשים ותהסוס: ומסך פתח. הוא ק הווילון: (כו) ואת

שפתי חכמים

סגרסוני היו הפקודים כך וכן: ם דק״ל לפי שהלבון לגרשון משפחת הלבני משמע שגרשון היה ממשפחת הלבני וזה לישנו דהא משפחת הלבני היה ממשפחת גרשון. לכ״ם כלו׳ לגרשון היו כו׳. מלמדנו: ע ולמה נקלקלין מסכן לפי שסם עלין בפנים בפתח מיומד במשכן ושוד דכתיב ואת המשכן תעשה עשר יריעות וגו׳ וסם יריעות התחתונות מכל ד׳ מכסים לו המשכן כדלעיל כמו והקמות את המשכן. לש״ם: פ ולמה נקראים אהל לפי שסם אהל על היריעות התחתונות: צ וש״מ נמי כתיב שהוא משמע דעורות תחשים ותהסוס שכל כיסוי אחד היה במקום אחד היה משמע שסם כל אחד ואחד בפני עצמן. ו״ל דודאי כל אחד היה מין בפ״ע אבל היו מחוברים יחד כאילו עור אחד ולכך נקראים מכסה. וש״מ היה לו לכתוב אהלי שהרי גם הם היו אהל על יריעות עזים. י״ל דכאילו יריעות עזים ניתנו שנקראין אהל לפי שהם היו על גבו ועל הלדין לכך נקראו אהל שהיו מגינים עליו מכל לד אבל עורות תחש מהדסים ותהסים לא היו מסך אלא על גבו לכך נקראין מכסה: ק שהוא מתוקן ומיוחדת לו שהעם נמצאים

הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתָרָיו לְכָל
עֲבֹדָתוֹ : ס כו וְלִקְהָת מִשְׁפַּחַת
הָעַמְרָמִי וּמִשְׁפַּחַת הַיִּצְהָרִי
וּמִשְׁפַּחַת הֶחְבְרֹנִי וּמִשְׁפַּחַת
הָעֻזִּיאֵלִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת
הַקְּהָתִי : כח בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־
חֹדֶשׁ וָמָעְלָה שְׁמֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ
מֵאוֹת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ :
כט מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־קְהָת יַחֲנוּ עַל יֶרֶךְ
הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה : ל וְנִשִׂיא בֵית־אָב
לְמִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי אֱלִיצָפָן בֶּן־
עֻזִּיאֵל : לא וּמִשְׁמַרְתָּם הָאָרֹן
וְהַשֻּׁלְחָן וְהַמְּנֹרָה וְהַמִּזְבְּחֹת וּכְלֵי
הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָהֶם וְהַמָּסָךְ
וְכָל עֲבֹדָתוֹ : לב וְנָשִׂיא נְשִׂיאֵי הַלֵּוִי
אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן פְּקֻדַּת שֹׁמְרֵי
מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ: לג לְמְרָרִי מִשְׁפַּחַת
הַמַּחְלִי וּמִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי אֵלֶּה הֵם
מִשְׁפְּחֹת מְרָרִי : לד וּפְקֻדֵיהֶם

סְחוֹר סְחוֹר וַיַּת אֲטוּנוֹהִי
לְכֹל פָּלְחָנֵיהּ : כו וְלָקְהָת:
זַרְעִית עַמְרָם וְזַרְעִית
יִצְהָר וְזַרְעִית חֶבְרוֹן
וְזַרְעִית עֻזִּיאֵל אִלֵּין
אֲנוּן זַרְעַת קְהָת :
כח בְּמִנְיַן כָּל דְּכוּרָא
מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָּא
תְּמַנְיָא אַלְפִין וְשִׁית
מְאָה נְטָרֵי מַטְרְתָּא
דְּקוּדְשָׁא : כט זַרְעַת
בְּנֵי קְהָת יִשְׁרוֹן עַל
צִדָּא דְּמַשְׁכְּנָא דָּרוֹמָא :
ל וְרַב בֵּית אֲבָא
לְזַרְעַת קְהָת אֱלִיצָפָן
בַּר עֻזִּיאֵל: לא וּמַטַּרְתְּהוֹן
אֲרוֹנָא וּפָתוֹרָא וּמְנָרְתָּא
וּמַדְבְּחָא וּמָנֵי קוּדְשָׁא
דִּי יְשַׁמְּשׁוּן בְּהוֹן וּפָרְסָא
וְכָל פּוּלְחָנֵיהּ :
לב וַאֲמַרְכְּלָא דְּמַמְנָא
עַל רַבְרְבֵי לֵיוָאֵי אֶלְעָזָר
בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא דְּמַתְּחוֹת
יְדוֹהִי מְמַנָּן נְטָרֵי מַטַּרַת
קוּדְשָׁא : לג לְמְרָרִי
זַרְעַת מַחְלִי וְזַרְעַת
מוּשִׁי אִלֵּין אֲנוּן זַרְעַת
מְרָרִי : לד וּמְנָיְנֵיהוֹן

ת"א וסמגוסס. מגינה כו:

רשב"ם

(כז) ולקהת משפחת העמרמי. משה ובניו, עתה מפרש מה שכתוב למעלה ואלה תולדות אהרן ומשה:

רש"י

מיתרו. סל מסכן והסל ר ועמ סל חגר: (כט) משפחת בני קהת יחנו וגו' תימנה. וסמוכים להם דגל ראובן החונים תימנה ש חוי לרמע וחוי לסכנו לכך נקו מהם דתן ואבירם ומחתיס וחמשים ומים ת עס קרח ועדתו שנמשכו עמהם במחלקותם: (לא) והמסך. הוא הפרכת שתף היה קרויה (פרכת) המסך: (לב) ונשיא נשיאי הלוי ממונה א על כולם ועל מה היה נשיאותו פקודת שומרי

שפתי חכמים

כהוקמת ל' מסך: ד כי כני מרכי היו נוכחין מיפקיס על הכל. ט' רס"י בפ' נשא: ש מקביל הטוסס ס"ל לכס"י לכל פי' זס כאן, וי"ל דק"ל נמס לא כתיב מטפחת בני הקהתי כמ"ס כתב רבי למטפחת הקהתי ולעיל נמי כתיב חלק סס מטפחת הקהתי ומפרש וסמוכים להם דגל ראובן כו' שחטאו והתעילו סם סלבים ותיכף לחוים לכתוב הטם בטמם דסיינו ס"ל בהאס כתיב וסיו"ל בסוף התיבה: ת כי חלו כוכן מטבט ראובן היו בדלקמן בסדר קרח וכתב [בג"פ] בהכ"י בא לתכן דבסני נרבון כתיב אחרי המשכן יחנו ימה וכאני מרכי על יכך המשכן יחנו לפוסה וכאן כתיב יחנו על יכך המשכן תימנה אלא כאן לא אמר יחנו לתימנה אלא יחנו על יכך המשכן תימנה אלא לומר לנוסס עיכוין בסוס חוסים עבאיו ומאי ג"מ אלא ג"ש בלבך נמשכו כו': א לפי שסבאין

(חק לישראל) ח"ד

בְּמִנְיַן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא שְׁתִּין אַלְפִין וּמְאָתָן: לה וְרַב בֵּית אֲבָא לְזַרְעִיַת מְרָרִי צוּרִיאֵל בַּר אֲבִיחָיִל עַל צִדָּא דְּמַשְׁכְּנָא יְשָׁרוֹן צָפוּנָא: לו וְדָמְסִיר לְמַטַּרַת בְּנֵי מְרָרִי דַּפֵּי מַשְׁכְּנָא וְעַבְרוֹהִי וַעֲמוּדוֹהִי וְסַמְכוֹהִי וְכָל מָנוֹהִי וְכָל פּוּלְחָנֵיהּ: לז וְעַמּוּדֵי דְּרָדְתָּא סְחוֹר סְחוֹר וְסַמְכֵיהוֹן וְסַמְכֵיהוֹן וְאַטּוּנֵיהוֹן: לח וְדִישָׁרוֹן קֳדָם מַשְׁכְּנָא קִידוּמָא קֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא מַדִּינְחָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנוֹהִי נַטְרִין מַטַּרַת מַקְדְּשָׁא לְמַטַּרַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְחַיָּלוֹנִי דְּיִקְרַב יִתְקְטֵיל: לט כָּל מְנָנֵי לֵיוָאֵי דִּי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מֵימְרָא דַיְיָ לְזַרְעָיָתְהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא

ת"א וסמוכים לפני המשכן קדמה. עכלין יח תמיד כ:

בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה שִׁשֶּׁת אֲלָפִים וּמָאתָיִם: לה וּנְשִׂיא בֵּית־אָב לְמִשְׁפְּחֹת מְרָרִי צוּרִיאֵל בֶּן־אֲבִיחָיִל עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ צָפֹנָה: לו וּפְקֻדַּת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי מְרָרִי קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וַאֲדָנָיו וְכָל־כֵּלָיו וְכֹל עֲבֹדָתוֹ: לז וְעַמְּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וַאֲדָנֵיהֶם וְיִתְדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם: לח וְהַחֹנִים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן קֵדְמָה לִפְנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִזְרָחָה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו שֹׁמְרִים מִשְׁמֶרֶת הַמִּקְדָּשׁ לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת: לט כָּל־ פְּקוּדֵי הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה לְמִשְׁפְּחֹתָם כָּל־ זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה שְׁנַיִם

בעל הטורים

סגי מוזר על מסכן שהוא הסכוך למשכן: (לח) וסמוכים וגו' לפני רש"י

משמרת הקודש על ידו היה פקודת כולם: (לח) משה ואהרן ובניו. וסמוכין לפס ב דגל מחנה יהודה והחוטים עליו ישכר וזבולן טוב לעזיק טוב לשכנו לפי שהיו שכניו של משה שהיה עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה שנאמר (תהלים ס) יהודה מחוקקי (ד"ה ח יב) ומבני יששכר יודעי בינה וגו' מלחים רחמי שהדרשות ומזבולן (שופטים ה) מושכים בשבט סופר: (לט) אשר פקד משה ואהרן. נקוד על ואהרן לומר שלא היה ג במנין הלויה (בכורו' ז): שנים ועשרים אלף. ובפרטן אתה מוצא שלש מאות יתרים. בני גרשון שבעת אלפים וחמש מאות, בני קהת שמונת אלפים ושש מאות, בני מררי שש אלפים ומאתים, ולמה לא כללן עם השאר ויפקדו את הכבורות ולא יהיו זקוקים לשלשה ושבעים ומאתים בכורות העודפים על המנין לפדיון לאמרו רבותינו במסכת בכורות (בכורות ה)

דעת זקנים מבעלי התוספות

בשייכים: (לט) שנים ועשרים אלף. וכנגדן נת הקב"ה בשלשים בשעה ש"ת שנאמר בכל אלפים רבותים אלפי בשלן יהא נדרם

שפתי חכמים

משמע שהוא כאחד משאר הכהנים ולא יותר משום דנקוד ונשיא סו"ו כשלשתם הוא דנקוד לשל"כ היה נקוד ונשיא כשו"ס תחת הנו"ן משל"ן משה לריך לפרש ממוקם כו': ב (נ"ס) גם כאן בא לתרץ דשל"ל משה ואהרן וכניו יחנו לפני משל מושה שלא בא לגלות לך שסמוכים לפני משל מושה שם שסמוכים פשוט לפיכך היו ממוקם ממוכים שם: ג פי' שלא היה מתעסק במנין שלויה שלא משה לבדו ומפני שכשיפס היו מתעסקין במנין ישכשל דבר המקבל לכתוב כן שם שלא היה במנין שלויה שכתוב במנין שלויה ו"מ שלא היו במנין שלויה שלא היה שום מן במנין וכן משמע במסכת בכורות דף ז. משל קשה ושם נקל במונין כתיב שאר פקד משה ומשרן ולא במנין. הכא"ס. ולי נלשה דשכי פירושו מדנקוד על משרן משמע שלא היה במונין ולא שהי נמי במנין דשל"ל למה היה לשכוב שאהרן לנקוד עליו שלא לומר במונין לא היה משל שכן במנין היה מ"ם שכוכיו ונקד עליו לעודם שהיה משר מכל וכל שם מן במנין. דומה קלת פי' זה למה שפירשתי במלת את לפני נקד על שם כו'. שם שדחוק קלת יש לייחד כדי שלא תקשה מכש"י דפי' כאומה על פרש"י דמסכת בכורות שפי' שם בפרשי שהשרן

וַעֲשָׂרִים אָלֶף׃ ס ששי מ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה פְּקֹד כָּל־בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה וְשָׂא
אֶת מִסְפַּר שְׁמֹתָם׃ מא וְלָקַחְתָּ אֶת־
הַלְוִיִּם לִי אֲנִי יְהוָה תַּחַת כָּל־בְּכֹר
בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת בְּהֵמַת הַלְוִיִּם
תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְהֵמֹת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ מב וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ אֶת־כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ מג וַיְהִי כָל־בְּכוֹר זָכָר
בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה
לִפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף
שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים וּמָאתָיִם׃ מד פ וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ מה קַח אֶת־
הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֶת־בְּהֵמַת הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֶמְתָּם
וְהָיוּ־לִי הַלְוִיִּם אֲנִי יְהוָה׃ מו וְאֶת

עֶשְׂרִין וּתְרֵין אַלְפִין׃
מ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה מְנִי
כָּל בּוּכְרָיָא דִּכְרָיָא לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל מִבַּר יַרְחָא
וּלְעֵילָא וְקַבֵּיל יָת מִנְיַן
שְׁמָהָתְהוֹן׃ מא וּתְקַרֵיב
יָת לֵיוָאֵי קֳדָמַי אֲנָא יְיָ
חֲלַף כָּל בּוּכְרָא בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְיָת בְּעִירָא
דְּלֵיוָאֵי חֲלַף כָּל בּוּכְרָא
בִּבְעִירָא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
מב וּמְנָא מֹשֶׁה כְּמָא דִי
פַקֵּיד יְיָ יָתֵיהּ יָת כָּל
בּוּכְרָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
מג וַהֲווֹ כָּל בּוּכְרַיָא
דִכְרַיָא בְּמִנְיַן שְׁמָהָן
מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא
לְמִנְיָנֵיהוֹן עֶשְׂרִין וּתְרֵין
אַלְפִין וּמְאָתָן וְשַׁבְעִין
וּתְלָתָא׃ מד וּמַלֵּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה לְמֵימָר׃ מה קָרֵיב
יָת לֵיוָאֵי חֲלַף כָּל בּוּכְרָא
בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָת בְּעִירָא
דְּלֵיוָאֵי חֲלַף בְּעִירְהוֹן
וִיהוֹן מְשַׁמְּשִׁין קֳדָמַי
לֵיוָאֵי אֲנָא יְיָ׃ מו וְיָת
פּוּרְקַן מָאתָן וְשַׁבְעִין

ת"א פקד כל בכר. בכורות ד׃ ולא
סח לוים. בכורות ד׃ ולא
בהמת הלוים תחת בהמתם. שם׃
והיו לי הלוים. שם׃

בעל הטורים

מספר במקום מ׳ לבד ולהכין וכניו במקום אחד לבד׃ (מ) ובא.
ג׳. ובא לא מספר שמותם. ובא עיניך ושמע ופסוקה. ולהיכן הלכה

שפתי חכמים

לא היה בין הנמנין, וכן יש לישב דבר"ר כל פקודי הלוים
אשר פקד משה ולהכין נקוד עליו שלא יהו' מהכין דמשמע
לישנא שלא היה מן הנמנין: ד' פי' שלא יצטרכו ליתן ס' שקלים
לפדיון נלענ"ד: ה ו"מ דקשה לרש"י דלמ' מהשמא שהוקש קלי
לף לייך סדיון הלא עקש קדושת ככור דהא הבכורים פלשם
מייבים בקדושת ככור. ו"ל עוד דסוכחתו מדכתיב בפרשת בא כל
בכור אדם תפדה ולכל פטר חמור תפדה שה וכאן שכתב בכור
אדם ובכור בהמה תפדה מייבי כאי דוקא פטרי חמורים. הרמ"ם
תימה והלא רש"י בעלמו בפ"ק דבכורות קף ד' גבי מה דפריך
הכא לגבי מה ליתא דהרמב"ם ק"ו מבהמה לשעור לוים מבכור
בהמה טהורה דהא בהמה טהורה דידהו והפקיעו בהמת ישראל
בהמה טהורה ו"ל דהא פריך הכא לגבי מיום אחד ולא מדה של תדע שהרי מנה
העודפים בקדש ולא מנה ו העודפים בבהמה: (מו) ואת
פדויי השלשה וגו'. ואת הבכורות הלריכים להפדות

וּתְלָתָא דְיַתִּירִין עַל לֵיוָאֵי
מְבוּכְרַיָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
מו וְתַסֵּב חֲמֵשׁ חֲמֵשׁ
סְלָעִין לְגוּלְגַּלְתָּא בְּסֶלַע
קוּדְשָׁא תִּסַּב עֶשְׂרִין מָעִין
סְלָעָא: מח וְתִתֵּן כַּסְפָּא
לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי פּוּרְקַן
דְיַתִּירִין בְּהוֹן: מט וּנְסֵיב
מֹשֶׁה יָת כְּסַף פּוּרְקַנְהוֹן
מִן דְיַתִּירִין עַל פָּרִיקֵי
לֵיוָאֵי: נ מִן בּוּכְרַיָּא
דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְסֵיב יָת
כַּסְפָּא אַלְפָא וּתְלַת מְאָה
וְשִׁתִּין וַחֲמֵשׁ סְלָעִין
בְּסֶלַע קוּדְשָׁא: נא וְיָהַב
מֹשֶׁה יָת כְּסַף פְּרִיקַיָּא
לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי עַל
מֵימְרָא דַיְיָ כְּמָא דִי
פַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:
ד א וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימָר:
ב קַבִּילוּ יָת חוּשְׁבַּן בְּנֵי
קְהָת מִגּוֹ בְּנֵי לֵוִי

תא"א ולקח ממשה. סנהד' יז:

הָעֹדְפִים עַל־הַלְוִיִּם מִבְּכוֹר בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: מו וְלָקַחְתָּ חֲמֵשֶׁת חֲמֵשֶׁת
שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
תִּקַּח עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשָּׁקֶל: מח וְנָתַתָּה
הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו פִּדְוִיֵי הָעֹדְפִים
בָּהֶם: מט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת כֶּסֶף
הַפְּדִיֹם מֵאֵת הָעֹדְפִים עַל פְּדוּיֵי
הַלְוִיִּם: נ מֵאֵת בְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לָקַח אֶת־הַכֶּסֶף חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים
וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וָאֶלֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:
נא וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־כֶּסֶף הַפְּדֻיִם
לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ א ד וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:
ב נָשֹׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי קְהָת מִתּוֹךְ

בעל הטורים

עיינו למעלה. וזהו ועתה עיינך ימה מיתן עיניו למעלה ולא יכיס (נא) העדפים. מיותר מ"ם כמ"ם של חיקם. הכנם, שלשום, שלש מאות שהלוים עודפים על שנים ועשרים אלף, בכורים היו. זאין בכור מפקיע בכור, כך פירשו:

רש"י

כהם הלוי הסלעה וכשעים ומאתי' העודפים בהם ויתרי' על הלוים מהם תקה ז חמשת שקלים לגלגלת. כך היתה מכירתו של יוסף עשרים כסף שהיה בכורה על רחל: (מט) העדפים על פדויי הלוים. על מותן שפדו הלוים בנופן: (נ) חמשה וששים ושלש מאות ואלף. כך סכום ההסבון חמשת שקלים לגלגלת למאתים וכשעים חלף שקל לכשעים בכורות שלם מלות וחמשים שקל לכלם בכורות חמשה עשר שקל. (במדבר רבה, סנהדרין יז) אמר כיולד תעשה בכור שתומר לו תן חמשת שקלים יאמר לי הני מפדויי הלוים מה עשה הניח חמשים ועשרים חלף פתקין ח וכתב עליהם כ לוי ומאתים וכשעים וכלבה פתקין כתב עליהן ה' שקלים בלגן וזתנם בקלפי אמר להם בוזו ועלו פתקיכם לפי הגורל: (ג) נשא את ראש וגו'. מנה מכם את הרחוים לעבודת משה ט והם מבן שלשים ועד בן חמשים שנה והפקות מל' לא תמלא כאן, מכאן אמרו בן שלשים לכח והיותר על כן

דעת זקנים מבעלי התוספות

ליי לפיכך לא הניח עלמכים חלף כנגד שבט לוי: (מז) ולקחת חמשת שקלים. וכן לבכורות. ות"ת מפני מה הלוים פודים בכוכותיהם סגולדים עבהן ולקבת כמו שבכורות ישראל פודים

רשב"ם

שפתי חכמים

בהמות טהות דמי ס"ד דסמי ולא בהמת סלויס בכהמות טהות מייירי לכתוב קלא או בהמת בהמת או בהמתן בהמתן ס"מ חד פוטר פוטח. ותיכן היו מ"ס היוס למכוכה מפני שהוא לחוק מן הפשט מ"ס מביא רמיס למשוכה: ז כדי שלא תעשה לומר דסמי ולא פדויי הלוים הפלשים והשבעים וגו' פי' כמו העודפים על פדויי הלוים דכתיב דפי' לוזן שפדו הלוים בנופן דכתיב"י שם ומסם תקח חמשת שקלים ג"כ לכך פיכש דסמי ולא פדויי הלבכה וגו' ולא הבכורות שלהיכם לפדות כו' כי מדיין לא היו פדויין אלא סם נהיכן לפדות ומסם תקח חמשת שקלים לגלגלת: ח פי' מחיכות מגדות וכן בספר יוחסי מתרגמינן בפתקא יפכתמון: ט כוכתו לפכם טעם המנין שכל המנויים נמנים מבן חדש ומבן כ' וכני י"ג לכל זה בפשוט פיהו לומה לשום אחד מהמספרים

(ג) נשא את ראש וגו'. מנה מכם את הרחוים לעבודת משה ט והם מבן שלשים ועד בן חמשים שנה והפקות מל' לא תמלא כאן, מכאן אמרו בן שלשים לכח והיותר על כן

בְּנֵי לֵוִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם׃
ג מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־
חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־בָּא לַצָּבָא לַעֲשׂוֹת
מְלָאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ ד זֹאת
עֲבֹדַת בְּנֵי־קְהָת בְּאֹהֶל מוֹעֵד קֹדֶשׁ
הַקָּדָשִׁים׃ ה וּבָא אַהֲרֹן וּבָנָיו בִּנְסַע
הַמַּחֲנֶה וְהוֹרִדוּ אֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ
וְכִסּוּ־בָהּ אֵת אֲרֹן הָעֵדֻת׃ ו וְנָתְנוּ
עָלָיו כְּסוּי עֹר תַּחַשׁ וּפָרְשׂוּ בֶגֶד־
כְּלִיל תְּכֵלֶת מִלְמַעְלָה וְשָׂמוּ בַדָּיו׃
ז וְעַל | שֻׁלְחַן הַפָּנִים יִפְרְשׂוּ בֶגֶד
תְּכֵלֶת וְנָתְנוּ עָלָיו אֶת־הַקְּעָרֹת
וְאֶת־הַכַּפֹּת וְאֶת־הַמְנַקִּיֹת וְאֵת
קְשׂוֹת הַנָּסֶךְ וְלֶחֶם הַתָּמִיד עָלָיו
יִהְיֶה׃ ח וּפָרְשׂוּ עֲלֵיהֶם בֶּגֶד תּוֹלַעַת
שָׁנִי וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמִכְסֵה עֹר תַּחַשׁ
וְשָׂמוּ אֶת־בַּדָּיו׃ ט וְלָקְחוּ | בֶּגֶד
תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֶת־מְנֹרַת הַמָּאוֹר

לְזַרְעִיתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן׃ ג מִבַּר תְּלָתִין
שְׁנִין וּלְעֵילָא וְעַד בַּר
חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי
לְחֵילָא לְמֶעְבַּד עֲבִידְתָּא
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא׃ ד דֵּין
פּוּלְחַן בְּנֵי קְהָת בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא קוּדְשָׁא׃
ה וְיֵיעוֹל אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי
בְּמֵיטַל מַשְׁרִיתָא
וְיַפְרְקוּן יָת פָּרוֹכְתָּא
דְּפָרְסָא וְיכַסּוֹן בָּהּ יָת
אֲרוֹנָא דְּסָהֲדוּתָא׃
ו וְיִתְּנוּן עֲלוֹהִי חוּפָּאָה
דְּמַשְׁכָּא סַמְנוּנָא וְיִפְרְסוּן
לְבוּשׁ גְּמִיר תְּכֶלְתָּא
מִלְּעֵילָא וְיָשְׁווּן אַרְיחוֹהִי׃
ז וְעַל פָּתוֹרָא דְּלֶחֶם
אַפָּיָא יִפְרְסוּן לְבוּשׁ
תְּכֶלְתָּא וְיִתְּנוּן עֲלוֹהִי יָת
מָנְסַיָּא וְיָת בָּזִיכַיָּא וְיָת
מְכִילָתָא וְיָת קַסָּנוֹת
נִיסוּכָא וּלְחֶם תְּדִירָא
עֲלוֹהִי יְהֵי׃ ח וְיִפְרְסוּן
עֲלֵיהוֹן לְבוּשׁ צְבַע
זְהוֹרִי וְיכַסּוֹן יְהֵיה
בְּחוּפָּאָה דְּמַשְׁכָּא סַמְנוּנָא
וְיָשְׁווּן יָת אַרְיחוֹהִי׃
ט וְיִסְבּוּן לְבוּשׁ תְּכֶלְתָּא
וְיכַסּוֹן יָת מְנָרְתָּא

ת״א מכן בלשים שנה ומעלה. מולין כד: ולמטה מכוון הנסך. סמ״ג פס: ולמטה מתמיד עליו יהיה. מנחות לה:

רש״ם

לבותינו: (ה) אהרן ובניו. בנסוע המחנה שני דגלים ראשונים שנוסעים תחלה קודם שיסע המשכן והלוים:

שפתי חכמים

מהמספרים לכך פי׳ מגי מסע מלשון כו׳, ל״ס: י פירש לא יקבה בעיניך לומר היאך היו יודעים הכהנים שיסעו עד שיתחילו נפרק בתין לבוא אהרן הקדש לכסותו אחר נסיעת דגל מחנה

בעל הטורים

טיעון למעלה: (ו) ושמו בדיו במרון ומזבח הזהב כתיב בדיו ובכלהן ומזבח הוסב כתיב לבתים וכתיב התם בדיו לכדוש הבתים:

רש״י

חמשים כהו מכהיו מעתה: (ד) קדש הקדשים. המקודש שבכולן המרון והשלחן והמנורה והמזבחות והפרוכת וכלי שרת: (ה) ובא אהרן ובניו וגו׳. יכניסו כל כלי וכלי

לגרתקו המפורש לו בפרשה זו ולא יעטרכו הלוים בני קהת אלא לבסוף: בנסוע המחנה. כשהענן מסתלק י היו יודעין שיסעו: (ז) קערות וכפות קשות ומנקיות. כבר פירשתי במלאכת המשכן: הנסך. הכסוי לנסך מסך.

דעת זקנים מבעלי התוספות

לפדום כל הכלכות שעולו מכאן ולהבא: (ה) וכסו בה אהרן בעדות. וכתיב ושמו בדיו בי׳ שתקנו בדיו שאין לכפרת לי ביומה ממה דהא כתיב לה יבואו ממנו לעי״ל:

דְאַנְהוֹרֵי וְיָת בּוּצִינָהָא וְיָת צִיבְתָּהָא וְיָת כָּל מָנֵי מַחְתְּיָתָא דְּיִשְׁמְשׁוּן לָהּ בְּהוֹן׃ י וְיִתְּנוּן יָתָהּ וְיָת כָּל מָנָהָא לְחוּפָּאָה דְּמַשְׁכָּא מַסְגוֹנָא וְיִתְּנוּן עַל אֲרִיחָא׃ יא וְעַל מַדְבְּחָא דַּהֲבָא יְפָרְשׂוּן לְבוּשׁ תְּכֶלָא וְיִכְסוֹן יָתֵיהּ בְּחוּפָּאָה דְּמַשְׁכָּא מַסְגוֹנָא וְיָשַׁוּוֹן יָת אֲרִיחוֹהִי׃ יב וְיִסְבּוּן יָת כָּל מָנֵי שְׁמוּשָׁא דִּי יְשַׁמְּשׁוּן בְּהוֹן בְּקוּדְשָׁא וְיִתְּנוּן לְלְבוּשׁ תְּכֶלָא וְיִכְסוֹן יָתְהוֹן בְּחוּפָּאָה דְּמַשְׁכָּא מַסְגוֹנָא וְיִתְּנוּן עַל אֲרִיחָא׃ יג וְיִסְפּוּן יָת קִיטְמָא דְּמַדְבְּחָא וְיִפְרְסוּן עֲלוֹהִי לְבוּשׁ אַרְגְּוָן׃ יד וְיִתְּנוּן עֲלוֹהִי יָת כָּל מָנוֹהִי דִּי יְשַׁמְּשׁוּן עֲלוֹהִי בְּהוֹן יָת מַחְתְּיָתָא וְיָת צִינְוָרָיָתָא וְיָת מַגְרוֹפְיָתָא וְיָת

וְאֶת־נַרְתֵּיהָ וְאֶת־מַלְקָחֶיהָ וְאֶת־
וְיָת צִיבְתָּהָא וְיָת
מַחְתֹּתֶיהָ וְאֵת כָּל־כְּלֵי שַׁמְנָהּ אֲשֶׁר
מַחְתְּיָתָא וְיָת כָּל מָנֵי
יְשָׁרְתוּ־לָהֶם בָּהֶם׃ יוְנָתְנוּ אֹתָהּ
מְשַׁמְּשִׁין לָהּ בְּהוֹן׃ י וְיִתְּנוּן יָתָהּ
וְאֶת־כָּל־כֵּלֶיהָ אֶל־מִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ
וְיָת כָּל מָנָהָא לְחוּפָּאָה
וְנָתְנוּ עַל־הַמּוֹט׃ יאוְעַל מִזְבַּח הַזָּהָב
דְּמַשְׁכָּא מַסְגוֹנָא וְיִתְּנוּן עַל אֲרִיחָא׃ יא וְעַל מַדְבְּחָא דַּהֲבָא
יִפְרְשׂוּ בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֹתוֹ
יְפָרְשׂוּן לְבוּשׁ תְּכֶלָא וְיִכְסוֹן יָתֵיהּ
בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ וְשָׂמוּ אֶת־בַּדָּיו׃
בְּחוּפָּאָה דְּמַשְׁכָּא מַסְגוֹנָא וְיָשַׁוּוֹן יָת אֲרִיחוֹהִי׃
יבוְלָקְחוּ אֶת־כָּל־כְּלִי הַשָּׁרֵת אֲשֶׁר
יב וְיִסְבּוּן יָת כָּל מָנֵי
יְשָׁרְתוּ־בָם בַּקֹּדֶשׁ וְנָתְנוּ אֶל־בֶּגֶד
שְׁמוּשָׁא דִּי יְשַׁמְּשׁוּן בְּהוֹן
תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אוֹתָם בְּמִכְסֵה עוֹר
בְּקוּדְשָׁא וְיִתְּנוּן לְלְבוּשׁ
תָּחַשׁ וְנָתְנוּ עַל־הַמּוֹט׃ יגוְדִשְּׁנוּ אֶת־
תְּכֶלָא וְיִכְסוֹן יָתְהוֹן
הַמִּזְבֵּחַ וּפָרְשׂוּ עָלָיו בֶּגֶד אַרְגָּמָן׃
בְּחוּפָּאָה דְּמַשְׁכָּא מַסְגוֹנָא וְיִתְּנוּן עַל אֲרִיחָא׃ יג וְיִסְפּוּן יָת קִיטְמָא
יד וְנָתְנוּ עָלָיו אֶת־כָּל־כֵּלָיו אֲשֶׁר
דְּמַדְבְּחָא וְיִפְרְסוּן עֲלוֹהִי
יְשָׁרְתוּ עֲלֵיהֶם אֶת־הַמַּחְתֹּת אֶת־
לְבוּשׁ אַרְגְּוָן׃ יד וְיִתְּנוּן
עֲלוֹהִי יָת כָּל מָנוֹהִי דִּי
יְשַׁמְּשׁוּן עֲלוֹהִי בְּהוֹן יָת
מַחְתְּיָתָא וְיָת צִינְוָרָיָתָא
וְיָת מַגְרוֹפְיָתָא וְיָת

ת״א אף כל כלי הסרת אפר ישרתו כס. ויומף גם סכסדין עז שכוסות עז׃

רש״י

(י) ונתנו על המוט. טועה היה בזה ר׳ יוסף קרא, מדלא כתיב בדכתיב במוט בשנים, היה רוצה לומר שכל המוט היה תחת הכלים מדכתיב על. השיבותי כי המוזכות היו מצד הכלים בדרך כל משא שנותנים

רש״י

מגר יוסף בכס: (ט) מלקחיה. כמין לכת שמושך בה את הפתילה לכל לד שירצה: מחתתיה. כמין כף קטנה ושוליה פשוטין ולה שגלגלים ותין לה מחוזה לפניה לאחזה בה את דשן הגרות כשמטיבן: נרתיה. לוי״ם בלע״ז שנותנים בהן כ הנמין והפתילות: (י) אל מכסה עור תחש. (כלים לב) ל כמין מרלוף: (יב) את כל כלי השרת אשר ישרתו בם בקדש. כתוב המכסן שהוא קדם מ ותן כלי הקטרת שמפרתין בהם במזבח הפנימי: (יג) ודשנו את המזבח. מזבח הנחושת: ודשנו. יעלו את נ הדשן מעליו: ופרשו עליו בגד ארגמן. (יומא כח) ואם שירדה מן השמים רבוצה תחת הבגד כתרי ם בשעת המסעות ותיכה שורפתו שהיו כופין עליה ע פסכתר (שירובין קד) של נחשת: (יד) מחתת. שתהן הוותיס נחלים לתרומת הדשן שעשויה כמין מחבת שתין לה ללח שלש מחיות ומלפניה שותת את הגחלים: מזלגות. לעוריות של נחשת שבהן מכין בהכריס שעל המזבח להפכן כדי שיתשלבו יפה ומהר: יעים. הם המגרפות וכלע״ז ווידל״ש והן של נחשת וכהן מכפין אף

הַמְּזֶרָקֹת כָּל כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ וּפָרְשׂוּ
עָלָיו כְּסוּי עוֹר תַּחַשׁ וְשָׂמוּ בַדָּיו :
טו וְכִלָּה אַהֲרֹן וּבָנָיו לְכַסֹּת אֶת־
הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ בְּנָסַע
הַמַּחֲנֶה וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ בְנֵי־קְהָת
לָשֵׂאת וְלֹא־יִגְּעוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וָמֵתוּ
אֵלֶּה מַשָּׂא בְנֵי־קְהָת בְּאֹהֶל מוֹעֵד :
טז וּפְקֻדַּת אֶלְעָזָר | בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן
שֶׁמֶן הַמָּאוֹר וּקְטֹרֶת הַסַּמִּים וּמִנְחַת
הַתָּמִיד וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה פְּקֻדַּת כָּל־
הַמִּשְׁכָּן וְכָל־אֲשֶׁר־בּוֹ בְּקֹדֶשׁ
וּבְכֵלָיו : פ מפטיר יז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר : יח אַל־
תַּכְרִיתוּ אֶת־שֵׁבֶט מִשְׁפְּחֹת
הַקְּהָתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם: יט וְזֹאת | עֲשׂוּ
לָהֶם וְחָיוּ וְלֹא יָמֻתוּ בְּגִשְׁתָּם אֶת־
קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים אַהֲרֹן וּבָנָיו יָבֹאוּ

מְזָרְקַיָּא כָּל מָנֵי
מַדְבְּחָא וְיִפְרְסוּן עֲלוֹהִי
חוּפָּאָה דְמַשַּׁךְ סַסְגּוֹנָא
וְיִשָּׁוּן אָרֵיחוֹהִי :
טו וְיִשֵּׁצֵי אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי
לְכַסָּאָה יָת קוּדְשָׁא וְיָת
כָּל מָנֵי קוּדְשָׁא בְּמֵיטַל
מַשְׁרִיתָא וּבָתַר כֵּן יֵעֲלוּן
בְּנֵי קְהָת לְמִיטַל וְלָא
יְקָרְבוּן לְקוּדְשָׁא וְלָא
יְמוּתוּן אִלֵּין מַטּוּל בְּנֵי
קְהָת בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא :
טז וְדָמְסִיר לְאֶלְעָזָר בַּר
אַהֲרֹן כָּהֲנָא מְשִׁחָא
דְאָנְהָרוּתָא וּקְטוֹרֶת
בּוּסְמַיָּא וּמִנְחָתָא
תְּדִירָאוּמְשָׁחָאדְרִבוּתָא
מַטְרַת כָּל מַשְׁכְּנָא וְכָל
דִּי בֵיהּ בְּקוּדְשָׁא
וּבְמָנוֹהִי : יז וּמַלֵּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן
לְמֵימָר : יח לָא תְשֵׁיצוּן
יָת שִׁבְטָא זַרְעַיַּת קְהָת
מְגוֹ לֵיוָאֵי : יט וְדָא
עִבִידוּ לְהוֹן וְיֵחוֹן וְלָא
יְמוּתוּן בְּמִקְרְבְהוֹן
לְקוּדֶשׁ קוּדְשַׁיָּא אַהֲרֹן
וּבְנוֹהִי יֵעֲלוּן וְיִמְנוּן

רשב"ם

בכתף. כלומר בדבר זה נושאים זה: (טו) ואחרי כן יבאו בני קהת. לאחר שתכסו את הארון והכלים:

שפתי חכמים

נחצב, סירות מתבגמירן בפרקתות: פ לא פסק לא יגעו ימותו כדמסמע פסוקו של קרח אלא מלת ימותו לאו דבוק עם מלת ולא יגעו רק פסוק בפ עם מלת יגעו לבד בפא מדיוקא ולא יגעו פא פס יגעו ועליה קאי ימותו: צ ולא"ת ובסי כתיב לפסק פותם. ר"י דכך פירושו לפסק פותם במן וקטרת ובמן המשחה מכל מנחת התמיד עליו מוטל כו' אף על המשכן ס"מ פ"ה לומר כן לפי שהמשכה זה קמח ומקריבין עם קרבן המפרישין מותן עשרון לבדם ואינם קריבה מנחה אלא זמן המפרישין פותו לקרבן והוא בשעת התנייה אבל היו מקריבין ולא בשעת הנסיעה, וכ"פ במן לומר שהיו מפרישין פותו לבדם ואינם קריבין עם שאר קרבנות הצבור ולפיכך אינו מוטל עליהם בשעת הנסיעה ואף על פי שהמן מקודש ואינו נאכל חוץ לשלש פרסאות זו אכל מבח בני גרשון ומררי שהיו מקודש הקדשים ע"פ שיתמר היה כמו שכתוב בפרשת נשא: (יח) אל

בעל הטורים

(יט) ויחיו. כי. ויחיו ולא ימותו. ויחיו לא כניסה ושלו בפרי מעשר בעיני הגלוסה. מלמד שמלאך הממונה בעל נעמיד לבפ. וזהו ויחיו ולא פא כניסה וכשו ויחיו ולא ימותו:

רש"י

הדגן מעל המזבח: (טו) לכסות את הקדש. אהרון והמזבח: ואת כל כלי הקדש. המטורה וכלי שרת: ומתו. אפס יגעו חייבין פ מיתה בידי שמים: (טז) ופקדת אלעזר. שהוא ממונה עליהם לפקת לותם שמן וקטורת ושמן המשחה ומנחת התמיד עלי מוטל לגזות ולזרז צ ולהקריב בעת חנייתן: פקודת כל המשכן. ועוד הי' ממונה על מפא בני קהת לגזות חיים ק על עבודתו ועל מפאו והוא המשכן וכל אשר בו כל הסדורים למעלה בפרשה זו אכל מפא בני גרשון ומררי שחינן מקוחם הקדשים ע"פ שיתמר היה כמו שכתוב בפרשת נשא: (יח) אל

יַתְהוֹן גְּבַר גְּבַר עַל פּוּלְחָנֵיהּ וּלְמַטּוֹלֵיהּ׃ כ וְלָא יַעֲלוֹן לְמֶחֱזֵי כַּד מְכַסִּין יַת מָנֵי קוּדְשָׁא וְלָא יְמוּתוּן׃ פ פ פ

וְשָׂמוּ אוֹתָם אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְאֶל־מַשָּׂאוֹ׃ כ וְלֹא־יָבֹאוּ לְרְאוֹת כְּבַלַּע אֶת־הַקֹּדֶשׁ וָמֵתוּ׃ פ פ פ

קנ"ט. סנקיהו כימן. ומפטירין בת"ע בהוסע והיה מספר כסימן כ':

רשב"ם

(כ)כבלע את הקדש. כשסותרין את ההיכל ארון ה' נגלה ואם יראו ימותו, כמו שמצינו באנשי בית שמש, כי ראו בארון ה': כבלע. כמו בלע ה'. ודרך אורחותיך בלעו. בלע כל ארמנותיה, ומאשריו מבולעים. וכן כתיב למעלה שמשעה שהיו מתחילין לפרק את המשכן היו מתרחקים בני קהת כדכתיב ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה והורידו את פרכת המסך וכל הפרישה עד וכלה אהרן ובניו לבסות וגו' ואחרי כן יבאו בני קהת:

רש"י

תכריתו. אל תגרמו להם ר' שימותו: (כ) ולא יבואו לראות כבלע את הקדש. לתוך גרתם שלו. כמו שפירשתי למעלה בפרשה זו ופרשו עליו בגד פלוני וכסו אותו כמכבד פלונית וכלוע שלו ש הוא כסוי:

מדקתניא פקודת כל המשכן וזה הוא דמשמע בני נרכון ומרכי של כי לויתמר היה. ל"ם על בני קהת היה ממונה ולעזר: ד הודיענו זה שמלת תכריתו הוא מכסין הפטיל: ש וכן ת"ם כד מכסן ית מני קודשא:

חפלת פרשת במדבר

הפטרת במדבר

רד"ק

(ה) והיה מספר בני ישראל. פע"פ שעתה קרוסים לא עמי עוד יהא זמן שיהיה מספר בני ישראל כחול הים לא ימד ולא יספר כי עתה לא ימד כ"ם שלא יספר. ולכון מדידה ויפול על החול ועל הסוכבים לא יפול שלא נתן מספר. והוא דרך הפלגה ומין כחפץ בהם כי הם עיון רצוי: והיה במקו' אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי. מחת אשר נאמר להם בזמן הזה לא עמי אתם לפי מעשיהם הרעים יאמר להם. בזמן ההוא: בני אל חי. כי יכונו אל ה' והוא יכיר שהיתה ויתחמם. ועתה בני אל חי. כי בזמן הזה ע"ידן עיון היה לפלסי' החיים שהיה קיים ולפי' החיים שהיה אלא החיים שהיה חיים אלא בעילת החיים לזולת, אבל הוא יתברך מי שבלי שכה ועילה. וי"ת במקום כמאמרו ויפח בפניה דלתגליפו לבני עמיה כך עכשו על לורייתה ולתמוך לכון לא עמי אתון יתידין ויתברכון ויתמך לכון עמיה דלמלפ קיימיה: (ב) ונקבלו בני יהודה וכני ישראל יחדיו. וזה יהיה בקבון גלויות בימי המשיח. כי בבית שני לא עלו אלא יהודה ובנימין שגלו בבבל ולא היו בני יהודה ובני ישראל יחדיו: ומשו לשם ראש אחד. משה ויהושע: ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל: אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רחמה: (ד) ריבו באמכם ריבו כי היא לא אשתי ואנכי לא אישה ותסר זנונים מפניה ונאפופיה מבין שדיה: (ה) פן אפשיטנה ערמה והצגתיה כיום הולדה ושמתיה כמדבר ושתתה כארץ ציה והמתיה בצמא: (ו) ואת בניה לא ארחם כי בני זנונים המה: (ז) כי זנתה אמם הובישה הורתם כי אמרה אלכה

(ה) והיה מספר בני ישראל. פע"פ שעתה קרוסים לא עמי עוד יהא זמן שיהיה מספר בני ישראל כחול הים לא ימד ולא יספר לא ימד כ"ם שלא יספר. ולכון מדידה ויפול על החול ועל הסוכבים לא יפול שלא נתן מספר. והוא דרך הפלגה ומין כחפץ בהם כי הם עיון רצוי: והיה במקו' אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי. מחת אשר נאמר להם בזמן הזה לא עמי אתם לפי מעשיהם הרעים יאמר להם. בזמן ההוא: בני אל חי. כי יכונו אל ה' והוא יכיר שהיתה ויתחמם. ועתה בני אל חי. כי בזמן הזה ע"ידן עיון היה לפלסי' החיים שהיה קיים ולפי' החיים שהיה חיים אלא בעילת החיים לזולת, אבל הוא יתברך מי שבלי שכה ועילה. וי"ת במקום כמאמרו ויפח בפניה דלתגליפו לבני עמיה כך עכשו על לורייתה ולתמוך לכון לא עמי אתון יתידין ויתברכון ויתמך לכון עמיה דלמלפ קיימיה: (ב) ונקבלו בני יהודה וכני ישראל יחדיו. וזה יהיה בקבון גלויות בימי המשיח. כי בבית שני לא עלו אלא יהודה ובנימין שגלו בבבל ולא היו בני יהודה ובני ישראל יחדיו: ומשו לשם ראש אחד. משה ויהושע: ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל: אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רחמה: (ד) ריבו באמכם ריבו כי היא לא אשתי ואנכי לא אישה ותסר זנונים מפניה ונאפופיה מבין שדיה: (ה) פן אפשיטנה ערמה והצגתיה כיום הולדה ושמתיה כמדבר ושתתה כארץ ציה והמתיה בצמא: (ו) ואת בניה לא ארחם כי בני זנונים המה: (ז) כי זנתה אמם הובישה הורתם כי אמרה אלכה ודוק שנהגו מנהג הדוח בהלשון בעיבד עכו"ס: (ו) כי זנתה אמם הובישה הורתם. ת"י לגי עשת בגשתהון כתב נביאי שקרא בהיאו

אַחֲרֵי מְאַהֲבַי נֹתְנֵי לַחְמִי וּמֵימַי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי שַׁמְנִי
וְשִׁקּוּיָי׃ ח לָכֵן הִנְנִי־שָׂךְ אֶת־דַּרְכֵּךְ בַּסִּירִים וְגָדַרְתִּי
אֶת־גְּדֵרָהּ וּנְתִיבוֹתֶיהָ לֹא תִמְצָא׃ ט וְרִדְּפָה אֶת־
מְאַהֲבֶיהָ וְלֹא־תַשִּׂיג אֹתָם וּבִקְשָׁתַם וְלֹא תִמְצָא
וְאָמְרָה אֵלְכָה וְאָשׁוּבָה אֶל־אִישִׁי הָרִאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי
אָז מֵעָתָּה׃ י וְהִיא לֹא יָדְעָה כִּי אָנֹכִי נָתַתִּי לָהּ הַדָּגָן
וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְכֶסֶף הִרְבֵּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבָּעַל׃
יא לָכֵן אָשׁוּב וְלָקַחְתִּי דְגָנִי בְּעִתּוֹ וְתִירוֹשִׁי בְּמוֹעֲדוֹ
וְהִצַּלְתִּי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי לְכַסּוֹת אֶת־עֶרְוָתָהּ׃ יב וְעַתָּה
אֲגַלֶּה אֶת־נַבְלֻתָהּ לְעֵינֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאִישׁ לֹא־יַצִּילֶנָּה
מִיָּדִי׃ יג וְהִשְׁבַּתִּי כָּל־מְשׂוֹשָׂהּ חַגָּהּ חָדְשָׁהּ וְשַׁבַּתָּהּ
וְכֹל מוֹעֲדָהּ׃ יד וַהֲשִׁמֹּתִי גַּפְנָהּ וּתְאֵנָתָהּ אֲשֶׁר אָמְרָה
אֶתְנָה הֵמָּה לִי אֲשֶׁר נָתְנוּ־לִי מְאַהֲבָי וְשַׂמְתִּים לְיַעַר
וַאֲכָלָתַם חַיַּת הַשָּׂדֶה׃ טו וּפָקַדְתִּי עָלֶיהָ אֶת־יְמֵי
הַבְּעָלִים אֲשֶׁר תַּקְטִיר לָהֶם וַתַּעַד נִזְמָהּ וְחֶלְיָתָהּ
וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאֹתִי שָׁכְחָה נְאֻם־יְהוָה׃
טז לָכֵן הִנֵּה אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ וְהֹלַכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר וְדִבַּרְתִּי
עַל־לִבָּהּ׃ יז וְנָתַתִּי לָהּ אֶת־כְּרָמֶיהָ מִשָּׁם וְאֶת־עֵמֶק
עָכוֹר לְפֶתַח תִּקְוָה וְעָנְתָה שָׁמָּה כִּימֵי נְעוּרֶיהָ וּכְיוֹם

רד"ק

מנלפיהן: אחרי מאהבי. אשור ומצרים שהיו לישראל ברית עמהם ומצילים אותם מאויביהם והיו הולכים בעת בצר אשר היו נותנים להם וכיון שהיו בשלום בבריתם עמהם כאלו הם מספיקים צרכם כי בעזרתם היו עובדים את אדמתם והולכים מארץ אל ארץ בשלום. וזהו לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי. ומה שאמר הובישה יש לה להכלם ממעשיה ומאהביה שבטחה בהם כי לא יועילו לה בעת צרתה. ואחז"ל פירש אחרי מאהבי השמש והירח והכוכבים שהיו עובדים להם וכונתם היתה כי הם היו נותנים מזונת וסיפוקם, כמו שאמרו ומאז חדלנו לקטר למלכת השמים והסך לה נסכים חסרנו כל ובחרב וברעב תמנו: ושקויי. היין ושאר משקים: (ח) לכן הנני שך את דרכך בסירים. שלא יוכלו לצאת מהעיר מפני החרב ולא יועילום מאהביה והם אשור ומצרים. או לפי' אחז"ל המזלות. והנה דרכם כאלו יש בה מסוכת חדק וקוצים שלא תוכל לעבור בה וכאלו גדורה בגזית שלא תוכל לעבור ולא תמצא נתיבותיה שהיתה הולכת בהם: שך. כמו אשר שכת מנחי העי"ן ולפי שעושין גדר הכרמי' והשדות משכים לא' הפעולה ממנו שך שכת ושכים ידוע שהם כמו קוצים: (ט) ורדפה. אם לאשור ולמצרים תרדוף שלומם ועזרתם ולא יתנו לה ואם למזלות תרדוף אחר נביאי השקר ואחר המתעסקים במזלות לשאול לה במזלות ותקטיר להם ולא יועילו לה: ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון. וזה לא תאמר עד שסבלה הגלות זמן רב, כי אלו אמרה זה בעודה בארץ לא היתה גולה: (י) והיא לא ידעה. כי היו מתעים אותה לאשיהם ונביאי השקר וכל הטוב שהיה לה לא הי' לה אלא מאתי שהייתי שולח ברכתי בדגן ובתירוש וביצהר ושולח ברכה במעשי ידיהם עד שהיה להם רוב כסף וזהב וישמן ישורון ויבעט ועשו הכסף והזהב בבעלי': (יא) לכן אשוב. כדי שתדע כי מידי היה לה הטוב דגני בעתו ותירושי במועדו שאשלח בהם מארה בעת הקציר ובעת הבציר הפוך הברכה שהייתי שולח בהם. וכן בכל מעשה ידיהם אשלח מארה. וכל המשתכר משתכר אל צרור נקוב ולא יהיה להם לחם לאכול ובגד ללבוש לכסות את ערותה כי הצמר והפשתים שנתתי לה לכסות את ערותה אציל אותה ממנה. וענין והצלתי כענין אשר הציל אלהים מאבינו ענין ההסרה והשלילה: (יב) ועתה אגלה את נבלתה. כיעורה ומעשיה הרעים יהיו מגולים כשאסתיר פני ממנה: לעיני מאהביה. שלא יצילוה. ולפי' אחז"ל לעיני השמש: ואיש לא יצילנה מידי. איש מכל מאהביה, ובדרש אף תמה זכות אבות: (יג) והשבתי. כי עם הצרה אין חדש ואין שבת ובאלו החדשים והשבתות שהיה בהם קרבן מוסף היו ימי שמחה, וכן החגים והמועדים שהיו ימי מנוחה ושמחה לא יהיה להם בהם שמחה מרוב הצרות: וכל מועדה. אמר מועדה אחר שאמר חגה והמועדים הם חגים, וכן אמר יחזקאל בחגים ובמועדים לפי שיש חג שאינו מועד אלא שמחה שישמח אדם ויאכל וישתה ויקרא חג כמו ויעש שלמה בעת ההיא את החג וגו'. הנה קרא שבעת ימי חנוכת הבית חג, וכן אוכלים ושותים וחוגגים, ויש מועד ג"כ שאינו חג כמו לאותות ולמועדים, למועד אשוב אליך. וכן כל זמן שיתן אדם לחברו, כמו למועד אשר יעדו. ורב סעדיה גאון ז"ל פי' חגה שלש רגלים וכל מועדה ר"ה ויה"כ ושמיני עצרת: (יד) והשימותי גפנה ותאנתה. אשר אמרה אתנה המה לי, בעבור שאמרה כי מיד מאהבים הדגן והתירוש והיצהר וכל הטוב אני אשים אותם לשממה ותדע אם היה לה הטוב ההוא מאתי או מאתם: אתנה. לפי שהמשילה לזונה קרא הטוב ההוא אתנה כמו אתנן זונה, וזכר הגפן והתאנה כי הענבים והתאנים מיטב מאכל האדם אחר התבואה, וכבר זכר ולקחתי דגני בעתו: ושמתים ליער. שיבואו בו חיות השדה לפיכך ואכלתם חית השדה וזה מפני חורבן הארץ, או המשיל האויבים לחית השדה: (טו) ופקדתי עליה. על פשעי עונם בגלות, אפקוד עליה הזמן שעבדה הבעלים ואאריך אותם בגלות לעונם שהניחו עבודתי ועבדו לאלהים אחרים ואף על בני בניהם יהיה זה העונש אע"פ שהם לא יעבדו עכו"ם בגלות כן הוא משפט ענשם לפי שבני בניהם לא יהיו שלמים בעבודת האל ובמצותיו בגלות לפיכך יצטרף עון אבותם העובדים עכו"ם עם עונם, ואמר בתורה והתודו את עונם ואת עון אבותם במעלם אשר מעלו בי: ותעד נזמה וחליתה. לפי שהמשילה לזונה אמר עליה מעשי הזונה שמתקשטת בתכשיטים נאים כדי שתראה יפה בעיני מאהביה: וחליתה. מן וחלי כתם: (טז) לכן הנה אנכי מפתיה. אתן בלבם לשוב בתשובה בעודם בגלות. וזה כענין פתוי כי המפתה את חבירו מעבירו מדעתו שהיה בו לדעת אחר. כן הקב"ה מעביר ישראל מדעתם שהיו בו בגלות לרדוף אחר התאוה ויצה"ר ויתן בלבם לעזוב דרכם ולקחת הטוב, וע"ז אמר והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר: ודברתי על לבה. הנחם אותה מצער הגלות שסבלה: (יז) ונתתי לה את כרמיה משם. מהמדבר אתן לה כל ארצה כמו שהיתה לה לפי שבמדבר העמים יצרוף אותה ויכלה המורדי' והפושעי' ויפחדו הנותרים לפיכך יהיו צריכים תנחומין ודבר על לבם שיתן האל ית' את ארצם כבתחלה. לפיכך אמר ודברתי על לבה ואע"פ שפירשנו כי התנחומין יהיו מן הצער שסבלה בגלות הכל יהיה לזה ולזה. ומה שזכר כרמים לפי שזכר בפורענות והשימותי גפנה אמר בנחמה כרמיה: ואת עמק עכור לפתח תקוה. לפי שבתחלת בואם לארץ בימי יהושע קרה להם העון הזה והוא דבר עכן הבטיחם שלא יפחדו בהכנסם לארץ ושלא יקרם שום עון כי כולם יהיו צדיקים וטהורים כי במדבר העמים יצרפו. ואותו עמק עכור לא יקרא עוד כן כי שמו הוא נגאלי אלא יקרא לו שם לשבח והוא פתח תקוה. ומה שאמר פתח ולא אמר עמק כמו שהי' לפי שיהי' להם כפתח כי משם יכנסו לארץ כמו שעשו בתחלה ויהיה להם תקוה ואחרית טוב לפיכך יקראו לו פתח תקוה, וע' רש"י. כי ישירו לאל ית' על הנפלאות וזהו שאמר וענתה שמה מן ותען להם מרים: כימי נעוריה. כמו הנס שעשה האל ית' לישראל בימי סיסרא, שנאמר ותשר דבורה וכן בדוד ע"ה אמר וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת. וכיום עלותה מארץ מצרים. שירת משה על

ים

עֲלוֹתָהּ מֵאֶרֶץ־מִצְרָיִם: יחוְהָיָה בַּיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה
תִּקְרְאִי אִישִׁי וְלֹא־תִקְרְאִי לִי עוֹד בַּעְלִי: יטוְהַסִרֹתִי
אֶת־שְׁמוֹת הַבְּעָלִים מִפִּיהָ וְלֹא־יִזָּכְרוּ עוֹד בִּשְׁמָם:
כוְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית בַּיּוֹם הַהוּא עִם־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְעִם־
עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרֶמֶשׂ הָאֲדָמָה וְקֶשֶׁת וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה
אֶשְׁבּוֹרמִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁכַּבְתִּים לָבֶטַח: כאוְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי
לְעוֹלָם וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים:
כבוְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת־יְהוָה:

יס סוף: (יח) וסיס ביום ההוא נאם ה' תקראי מיסי. כ"ל תקראי לי מיס כי בעל הסבה יקרא מיס, וכשסר יסרסל ממלוכה נאמר מיס, ועל כוה סם מעותף כי היו קולסים נעבוד"ם בעל לפיכך אמר ולא תקראי לי עוד בעלי כדי להסיר סם הבעלים מפיה: (יט) והסירותי. טעם והסיוותי כי בחל יס, ייחד סם נכד יסרסל ליולה סם שמו נכדו ויעזרס בזה, על דרך שאמרו הבח לעסד מסייעין פותו. אמר מקום ואתר מקום אמרה נדבר לנכם ואלה לעוכה כה'. ודכיון שעדיים ז"ל פיסם מקום מפי יסרסל, ולא יזכרו עוד בשמם כפי ס"ם כי אף הסיומות לא יעבדו עכו"ס בעותו זמן כמו שאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' ולעבדו שכם ג': (כ) וכרתי. על דרך ואית הבדא הבלמא לך. ואמר בשבועת יבשיס ונר זאב עם כבש וגו': ועם עוף השמים. כמו שברא בזולתו אלא יהללו פיוויסיס ושבועתם: ומעם האדמה. כמו ותחיים ועקביס: וקשת ומלח. כמו שאמר ושתתו מדביתם נאתים: ומלחמה. כתרגומו ועבדי קרבא. או פירושו שאף כל כלי מלחמה זולתי קשת ומלח שזכר: (כא) וארשתיך. כנגד מה שאמר שאת זנותים: וזכר שלשה פעמי וארשתיך כנגד שלשה גליות שגלו יסרסל, גלות מלים, וגלות בבל, וזה הגלות. שאחתו בו סיום, ולא זמן לאחם מן הגלות סיס שלא ידעו יסרסל מאדם קודם. ספיכוסים הלפשיים כשהוליאם ממלים לא היו לעולם שכני גלו לפיכך אמר כנגדו וארשתיך לי לע ולם. וספיכוסים הבניים כשהוליאם מבבל לא היו לנדם ומשפט שהם היו עושים הרע בעיני ה' בשם מלכי בבל ומושלים עניים ובכיות ויהו כובשים אחיהם לעבדים ושדותיהם שהם כי לא היו בשם לנדם ומשפט אחד ומחמיס לפיכך אמר בנגדו וארשתיך לי בנדק ובמשפט שיהיו הם עושים שכני יאבוד בחשוכה כמ"ש ובשם עד ס' מלכיך: (כב) ואמר וארשתיך לי בחמונה. שעשיו ברוסם לא יעזוב לעולם כמו אחונה קוסן במקו': ונאמן וידעת את ס'. כמו שאמר כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם:

מחר קריאת פרשת השבוע שניס מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יגל"ח דכרו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחוצת היום:

עיקר תוי"ט

משנה אהלות פרק ח

ברטנורא

(ז) ובמקום אחר אמ' ענלה: (ב) וס"ס שידה מיסה כי אמין מקיזין מ"ם כשנעשו אהליס ולא נקטיס משום דאין דרך לקבוע חוסם לאהל ואף דקולפין נמי כשמזיקין מ' אחם דיקא דפיות אהליס כדלעיל פ"ם מ"ם. מסר"ס: (ג) ובתנאי ג"כ שיהו אלו אחיות עומדות דבוקות. הר"ס: (ד) הר"ס וכפ"י שיהא בשאליס מקום לקטן לשלול מן השאם ע"כ ומתניתין נקטה כל נקטה ל"ל אלא דרך שאליס לעשות כן ולפ"ז הני בנאם וגו' הר"ב לגיוס ופי' בעל כף נחת משוייס לגיוס ס"ג שאליס שלא יוליכם מקום וכשאיסים בשאר מקומה כמו שאל והר"ב ל"ד בשעתיק לגיוס ומפ' כמו הר"ס. ועמו"ש ט: (ה) והר"ס כתב שאקקיים ביאות האשה וכשאיים ולפיכך אם כמו הסככות אינן שהוא מיכך על האהל: [ו] עסוקי.

חוץ מן הענול של דבלה: ב הזיזין והגזריות והשובבות והשקפים והסלעים והגבחרים (ג"ח והגפחרים) והשוננים והסככות והפרעות שהם יכולים לקבל מעוכה רכה, דברי ר"מ. וחכמים אומרים מעוכה בינונית. אילן שהוא אלו הן הסככות.

סאה בלח. לכיון שהן גדולים בשאה זו אוב לוין מקבלים טומאה והוללים לפני הטומאה: וסקורטיא. עור שלובשים העבדים בשעת מלחמה: קטבליא. עור שמציעין למטה ושוכבים עליו וקורים לו בערבי נט"ע: שהן עשויין אהלים. נעויס כעין אהל וחע"ג דירועה וסקורטיא וקעבליא וסדין ומפץ ומחללת כלים ניעהו ומקבלים טומאה מ"מ בשהם נעויס כאהלים (כ) חוללים בפני הטומאה לאהל חע"ג דמקבל טומאה חולן בפני הטומאה: ועדר בהמות. בשהם עומדות ולא מהלכות ורואנו שלו זה בין רגליו של זה: ומבונות חיה ועוף. קיני חיה ועוף (ג) לבין מכין לבשתך: והעוף ששבן. שהיה קבור על הכותל או על החילן: והעושה מקום לבינה בשבלים. שמכפה לבשלים (ד) מקום דומה לגגית: האירוס והקיסום ודלעת יונית וירקות חמורים. כל אלו מיני ירקות שעלים שלהם רחבים (ה): חוץ מן העינול של דבילה. לפי שאחת של עינול של דבילה היו רגליו ליבש יותר מאחר חוללים. והכי תניא בחוספתא וחוץ הלבה כר"י בן נורי: ב הזיזין. עץ או לבן ידידי היולא מן הכותל קרוי זיז: גזריות. כמו גזוזטראות בין של לבניס או ס': עליס היולא מן הכותל: והשובבות. של יונים: והשקיפים והסלעים. פירשו לעיל פוף פ"ג: גבחרים. מין הוריס שאחם בת החור. וי"מ מערות וחוחים: והשננים. שיני הסלע: מעוכה רכה. כגון שעושים מערכה ומקנים ומשימים עליהם טיט מועט: מעוכה בינונית. לבל אם ליוס יכולים לסבול שלא מעוכה רכה אין מכיסים את יש מביאין את הטומאה. שאם החילו על הטומאה והאהל וכלים מכיאין את הטומאה על האהל והכלים וחע"פ שלא נגעו בטומאה: וחוצצים. אם הטומאה תחתיהם מלילין אהל וכלים שעל גבן לפי שהם חוללים כפני הטומאה וכן אם טומאה על גבן מכחון מלילין כלים שתחתיהן: שידה. תיבה גדולה (ו) של עץ כמין ארון: תיבה. קטנה כעין סולחנות: מגדל. של עץ עשוי לאורך: כוורת הקש. קופות גדולות עשויות מקש או מערבה או מכפות תמרים: כוורת הקנים. כעין סלים עשוין מקנים: ובור ספינה אלכסנדרית. הספינית הגדולות שמפליגים בהם בים הגדול עושים בתוכן כלי גדול של עץ כמין בור שמשימין בו הפיס המתוקים הרחוים לשתיה: והם מחזיקים מ'

יש מביאין את הטומאה וחוצצין. מביאין את הטומאה ולא חוצצין. חוצצים ולא מביאין. לא מביאין ולא חוצצין. אלו מביאין וחוצצין השידה והתיבה והמגדל כוורת הקש כוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית שיש להם שולים והן מחזיקין ארבעים סאה בלח שהם כורים ביבש ויריעה וסקורטיא וקטבליא וסדין ומפץ ומחללת שהן עשוים אוהלים ועדר בהמה טמאה וטהורה ומכונות חיה ועוף והעוף ששכן והעושה מקום (ס"ח לבינה) לבנה בשבלים האירוס והקיסום וירקות חמור ודלעת יונית ואובלים [ז] טהורים. רבי יוחנן בן נורי לא היה מודה באובלין טהורים שאם בלח. לכיון שהן גדולים כמדה זו סוב לוין מקבלים טומאה וחוללים לפני הטומאה: וסקורטיא. עור שלובשים העבדים בשעת מלחמה: קטבליא. עור שמציעין למטה ושוכבים עליו וקורים לו בערבי נט"ע: שהן עשויין אהלים. נעויס כעין אהל וחע"ג דירועה וסקורטיא וקעבליא וסדין ומפץ ומחללת כלים ניעהו ומקבלים טומאה מ"מ בשהם נעויס כאהלים (כ) חוללים בפני הטומאה לאהל חע"ג דמקבל טומאה חולן בפני הטומאה: ועדר בהמות. בשהם עומדות ולא מהלכות ורואנו שלו זה בין רגליו של זה: ומבונות חיה ועוף. קיני חיה ועוף (ג) לבין מכין לבשתך: והעוף ששכן. שהיה קבור על הכותל או על החילן: והעושה מקום לבינה בשבלים. שמכפה לבשלים (ד) מקום דומה לגגית: האירוס והקיסום ודלעת יונית וירקות חמורים. כל אלו מיני ירקות שעלים שלהם רחבים (ה): חוץ מן העינול של דבילה. לפי שאחת של עינול של דבילה היו רגליו ליבש יותר מאחר חוללים. והכי תניא בחוספתא וחוץ הלבה כר"י בן נורי: ב הזיזין. עץ או לבן ידידי היולא מן הכותל קרוי זיז: גזריות. כמו גזוזטראות בין של לבניס או ס': עליס היולא מן הכותל: והשובבות. של יונים: והשקיפים והסלעים. פירשו לעיל פוף פ"ג: גבחרים. מין הוריס שאחם בת החור. וי"מ מערות וחוחים: והשננים. שיני הסלע: מעוכה רכה. כגון שעושים מערכה ומקנים ומשימים עליהם טיט מועט: מעוכה בינונית. לבל אם ליוס יכולים לסבול שלא מעוכה רכה אין מכיסים את

הטומאה ולא חוללים. והלכה כחכמים: אילן המיסך. לשון סוככים בכפיפה: והפרעות היוצאות מן הגדר. דרך גדר שותתים ברוש קוצים וברקנים (ו) ועודפים על הגדר ובולטים לחוץ ופרעות לשון גדל פרע: ג ואין מחזיקין מ' סאה בלח. דכיון דמקבלי טומאה הן חוללין: שאין עשוין אהלים. הן נעוצים כעין אהל ולא מרודדים ע"פ הרובה: מוסיף עליהם הרחים של אדם. היינו רחים דוד שהן מעלטלין ומקבלים טומאה למעוטי רחים של בהמה דלא מעלטלין ולא מקבלי טומאה: ד מסכת פרוסה. הוטי הזאתי כמו שהן פרוסים בכלי החורג קודם שיחרג הכגד שם היו פרוסים ע"פ הרובה שבין בית לעליה וטומאה תחתיה מגלת על הכלים שלמעלה לפי שהאהל על המת ועל הכלים הוי מביאה את הטומאה דלא תסיכה להלן עד שתחרג (ז): וחבילי המטה. חבלים של מטה כשהיא מסורגת: והמשפלות. קופות שמוליחין בהן את הזבל: והשריגים שבחלונות. שכבות שעושים בחלונות חוללים שהן הטומאה עוברת ללד אחר וכלבד שלא יהיה בכולן נקב כפותח טפח שנקב פותח טפח מביא את הטומאה: ה וירקות שמנו. הגי דתנן ברים פרקין לירוס וקיסוס וירקות המוריס ולעגת יונית הגהו במתוברים דהי בתלושים הי בשהוכשרו לקבל טומאה לא מייתי דבר המקבל טומאה היינו חוץ בפני הטומאה ואי בשלא הוכשרו היינו חוליס מטורים: כיפת הכרד. התיכת הכרד לשון מעליך קרמו כפתיס ח"ל כרד העשוי ככיפה חורקיל"ט בלעז: הכפור. שהוא מיסך על הארץ. והפרעות היוצאות מן הגדר: ג אלו מביאין ולא חוצצין. השידה והתיבה והמגדל. כוורת הקש. כוורת הקנים. ובור ספינה אלכסנדרית שאין להם שולים [ג] ואינן מחזיקים ארבעי' סאה בלח שהם כוריים ביבש. ויריעה וסקורטיא וקטבליא וסדין ומפץ. ומחצלת שאינן עשוים אוהלים. ובהמה וחיה שמתו. ואוכלים [ג] טמאים. [ד] מוסיף עליהם הרחים של אדם: ד אלו חוצצין ולא מביאין. מסכת פרוסה וחבילי המטה והמשפלות והסריגו' שבחלונות: ה אלו לא מביאין ולא חוצצין. הזרעים והירקות המחוברים לקרקע. חוץ מן הירקות שמנו. וכיפת הכרד והשלג והכפור והגליד והמלח. והדולג ממקום למקום. והקופץ ממקום למקום. והעוף [ה] הפורח. וטלית המנפנפת. וספינה שהיא שטה על פני המים. קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה. כבש את האבן על גבי הטלית. מביאה את הטומאה. רבי יוסי אומר הבית שבספינה אינו מביא את הטומאה: ו שתי [ו] חביות ובהם כשני חציי זתים. מוקפות צמיד פתיל ומונחות בתוך הבית. הן מהורות. והבית טמא. נפתחה אחת מהן. היא והבית טמאים. וחברתה טהורה.

וכן שני חדרים שהן פתוחין לבית:

(ה) ומ"מ בכולל דולג יש בכמה וחיס דלכ"ב לדחני עוף שסוכח ממלח לא חני בכ"ג בבמה וחיס: [ה] ספוכח. וק' לשמי דחני' בכ"ב נעיל ופעוף דוקא קטור ח"ב אפי' חיטו פולח נמי וח"ל הכ"ו קטור ואיטו פוכח מביא ואיטו חולן ח"ב פ"ל למתני' במתני' ג' וח"ל דלמ"ב דהכא אפי' בשאיטו פוכח כמו בעלים ופסיקא דסוי ל"ד מדחני פיסח קבר בבית כו' משם שמני דחני בפסיק קבר בבית אבל בעוף דלא הני נעיל הקטור י"ל דדוקא פוכ פשבן אפי' שאיטו קטור מביא ומולן לי פוכח דוקא פוכ שאיטו מביאו ואיטו חולן: (ו) ופ"ז ל"ל שמעטרפין לעשה שאין לחל שמות ומש"ה לגיך שיהו יכולין לקבל מעזיבה אלא יפול דרך פוריב שביניהם וכ"ז מדבבגן פוכ דמדלוכייתא אין מעטרפין כו'. הכ"ם. וק' למה טרכיהו בהדי לגיך דמדלוכייתא לב"ב כפי' הכ"ם דטעמא דמעזיבה הוא משום שאין לגיך ביהם חזק וכיה וזה מביא ומולן מדלוכייתא ואלמא דם"ל דמילי שים בכל מקום פוחם טפח וכ"ם נמי דעת הכ"ב שכן בפ"ז דכוכי מ"ג פי' חבלים ועלים הבולטים וכן בפ"ד דתדם כתב חבלים שרוחות ואפשר שים נמי קולים וברקנים דהבים טפח כי גדולי כל המלוח חיים שים וח"ם נמי מ"ם אבל אם חיים יכולים לסבול סיינו משום שאיטו חזק וכיה ולא כמ"ש לבב"ם כלי אלא יפול דלך חויב שהם ביכולם לקבל ביטוים משלין ב"ם ביכולם לקבל הכבה (ל"ל הלכה ב"ב). ועיי"ש: [ד] ולגן. לו לו קתני. הכ"מ: [ג] טמאים. פי' מוכבים לפי שבאהל היה בחלון לו שנעשה מהן מחיצה מיעטתו תמה. הכ"ם: [ד] מוסיף. לפי שהיו כולן הן הן מחוקן דביפה שמעטרפין וחולגין מבל"ב לחיים דלא קתני בביפה, הכ"ם. והא דלא תנא בביפה לחיים של בהמה ר"ל דחני קייבר אף דחני אלו, ל"ב י"ל דבבלל שידה תיבה ומגדל הם ובל אדם לא חני לשידה כו' דפחותים ממ"ם לפהי תניא בביפה. מהר"ם: (ז) דגמרינן לחל לאל ממשכן.

גמרא

ובמווג שני חלקים וכו'. תני השרוני נדון בכרמל חי ולא במוג חדש ולא ישן. א"ר יצחק בר אבדימי וכולם אין בודקין אותן אלא בכום טבריא פשוט. מ"ט אמר אביי של כל העולם כולו מחויב לוג עושין אותו ממנה שני לוגין עושין אותו ממאתים כום טבריא פשוט אפילו מחויב שני לוגין עושין אותו ממנה ואידי דקליש ידיע ביה טפי:

נדה דף כ ע"ב רש"י

השרוני. מוג: נדון בכרמל חי. להכת נמי בדקי בכרמל הי ואית לגרסי כשרוני נדון הכרמלי: בכום טבריא. של זכוכית פשוט. מהר"ם: ואידי דקליש. נראה בו תלמומית היין:

זוהר תרומה דף קלח ע"א

בשבתי ובירחי ובזמני ובחגי בההוא אתר נורא אתבתך ולא אתדנו אבל לא נפקי מתמן בשאר פיזין דאית להו נייחא כל חיזון דמחללי שבתות וזמני ולא פייסי ליקרא דמריהון כלל בגין למיטר לון אלא מחללי כפרה"ע כמה דחיזון לא נטרי שבתי וזמני בהאי עלמא ה"ג לא נטרין ליה בההוא עלמא ולית להן נייחא אתר רבי יוסי לא תימא הכי אלא נטרי שבתי וזמני תמן בגיהנם בעל כרחייהו ת"ר יהודה חילין חיזון נכריס דלא אתפקדו דלא נטרי שבת בהאי עלמא נטרי ליה תמן בעל כרחייהו. בכל מעלי שבתא כל יומא אתקדש כרוזין אזלין בכל חיזון מדורין דגיהנם סליקו דיוי דהאיהו דהא מלכא קדישא תתאי ואיהו חגין על כלא ומיד דיזין אסתלקו [וקוייסיא אית לון נייחא] (וכל חיזון מחללי שבתות וזמני כפרסיות דיזין סלקין מגייהו) (כ"ח ואפילו כותים דלא אתפקדו למיטר שבתי וזמני תמן נטרין בע"כ) אבל נורא דגיהנם לא אזדכך מעלייהו דלא נטרי שבת לעלמין וכל חייבי גיהנם אתלו עלייהו מ"ם אחין לית לון נייחא מכל חייבין דהכא חיזון מאריהון דזיקא חייבין לכפרו ליה בהקב"ה ועברו על תורייתא כלא בגין דלא נטרי שבת תמן בג"כ לית להו נייחא לעלמין:

מוסר — יוסף לחק — הלכה פסוקה

מספר חסידים סי' נ"ז

ברבי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו. למד כי אפי' קרבים של בני אדם וכני מעיים לריכים לפרך את ה'. לפיכך לריך לפדוק עלמו יפה כשאוכל כח להתפלל ואין להביא לפן מלא ליתא לאפי הקב"ה לבדו, ולריך לכעכע כל גופו בשעת שתפלה דכתיב כל עלמותי תאמרנה ה' מי כמוך (ויש מוקיעים) שהיה במוך כגלך כאשר תלך על בית הסלוסים אלא תסא רגליך בשיבוש וכתיב הכין לקראת אלהיך ישראל כשאדם בא לפני מלך בשר ודם לא יבא לפניו בשוק אלא אם יתעטף ויסיח דעתו מכל הסיחות ובילפא מהכא וכתוב אלו שהולכים לפני מדון כל שאינן יכולין לדבר עמו עליו"ו ביה אלו שהתעטף להיות לפניו בהימה ובילפא, אוי להם לאותם הממתינים מלהתעטף מבעוד יום כדי שלא יסתקו עליהם בית דין ואיכא מאיסים שאין יכולו ולא יוכלו ליתן דעתן כשהוא מתפלל כל כיולא בזה אלא יעטר ידיו ורגליו כשהוא מתפלל:

הרמב"ם הלכות שבת פרק ח.

(א) המוחן בגרוגרת חייב. וכל השוחק הבלין וסכנין במכתשת הרי זה מוחן וחייב. המחתך ירק תלוש הרי זה הולדות מוחן. וכן הנוסר עצים ליהנות בנסורת שלהן. או השף לשון של מחבת חייב משישוף כל שהוא. אבל המחתך עצים אינו חייב עד שירקדק מהם כדי לבשל כגרוגרת מביצה: (ב) המרקד בגרוגרת חייב הלש בגרוגרת חייב. המגבל את העפר הרי זה תולדות לש וכמה שיעורו כדי לעשות פי כור של צורפי זהב. ואין גבול באפר ולא בחול הגם ולא במורסן ולא בכויצא בהן והנותן זרע שומשמין או זרע פשתן וכיוצא בהן במים חייב משום לש מפני שהן מתערבין ונתלין זה בזה:

אונקלוס — נשא יום א תורה

להמשיך מת"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יהידה ו דמלוי וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם

כא ומַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר: כב קַבֵּל יַת
חֶשְׁבַּן בְּנֵי גֵּרְשׁוֹן אַף
אִינוּן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן
לְזַרְעִיָתְהוֹן: כג מִבַּר
תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָא עַד
בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין תִּמְנֵי
יַתְהוֹן כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא
חֵילָא לְמִפְלַח פֻּלְחָנָא

כא וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
כב נָשֹׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־
הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם:
כג מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה עַד בֶּן־
חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כָּל־
הַבָּא לִצְבָא צָבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה

רש"י

(כב) נשא. גם הם. לפי שכתב למעלה נשא את ראש בני קהת. לאחר שנפקדו ונקבעו סדר המחנות ותכניתן הוצרך לומר שילוח טמאים מן המחנות:

שפתי חכמים

א פי' דקקו כ"ש כמו שכויתיך על בני קהת ולא כמו שנאמר לבני קהת משוס דצדיין לא נשא את ראשם של בני קהת אלא הקב"ה אומר למשה שישא את ראשם לעיל כפ' במדבר ומעשה כתיב בפרשה זו, לכך נקט כמו שכויתיך על בני קהת כ"ל כך

(כב) נשא את ראש בני גרשון גם הם. כמו שכויתיך על בני קהת א לרחות כמה יח ב שהגיעו לכלל

אלוה אני חותך גם על בני גרשון ויפה מלת גם דקיקה עם לבית אבותם ומ"ש לבני קהת ולא כמו כן גם נופל על דבר אחר בגון גם הם יבלו גם הבל על נפש אינו נופל כ"כ גם אלא אותם, לכך פי' כמו שכויתיך כו' ואותם לחוד נופל על בתי אלות אלא על סועל ועל נפעל, אלאתי: ב פי' אלא נקט כן כמו בשכויתיך על בני קהת ליפא את ראשם משום דק"ל

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ב) נשא את ראש בני גרשון גם הם. לפי שכתוב לעיל ממנו מהדם ומעלה ממנו בני גרשון תחלה לפי שהיה גדול מבני לוי שמואל ובני לוי גרשון וקהת ומרלי ואמנין זה ממנו שלשתם

טעם על שינוי לשון המנין

(כב) נשא את ראש בני גרשון גם הם וגו'. יש לדייק למה נקטה וגרשון מתוך שכתוב כאן נשא ולא אמר כן במרלי כיון

(חק לישראל) ה"ד 4 3 לגמרי מלאומות אלא גם הם תמנה:

בְּאָהֶל מוֹעֵד׃ כד וְאֶת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת
הַגֵּרְשֻׁנִי לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא׃ כה וְנָשְׂאוּ
אֶת יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד
מִכְסֵהוּ וּמִכְסֵה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר עָלָיו
מִלְמָעְלָה וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד׃ כו וְאֶת קַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת
מָסַךְ פֶּתַח שַׁעַר הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל
הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֶת
מֵיתְרֵיהֶם וְאֶת כָּל כְּלֵי עֲבֹדָתָם
וְאֵת כָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם וְעָבָדוּ׃

ת"א ונטלו את יריעות המשכן. שבת כח: על המשכן. שם נג:

בְּמַשְׁכָּנָא זִמְנָא׃ כד דִּין
פֻּלְחַן זַרְעִית גַּרְשׁוֹן
לְמִפְלַח וּלְמַטּוֹל׃
כה וְיִטְלוּן יַת יְרִיעַת
מַשְׁכְּנָא וַית מַשְׁכַּן זִמְנָא
חוּפָּאֵהּ וְחוּפָּאָה
דְּמַסְגּוֹנָא דִּי עֲלוֹהִי
מִלְּעֵילָא וַית פְּרָסָא
דִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃
כו וַית סְרָדֵי דְּרָתָא וַית
פְּרָסָא דְּמַעֲלָנָא דִּתְרַע
דְּרָתָא דִּי עַל מַשְׁכְּנָא
וְעַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר
וַית אֲטוּנֵיהוֹן וַית כָּל
מָנֵי פֻּלְחָנְהוֹן וַית כָּל דִּי
דְיִתְמְסַר לְהוֹן וְיִפְלְחוּן׃

שִׁפְתֵי חֲכָמִים

עבודה: (כה) את יריעות המשכן. עשר ג התחתונות: ואת אהל מועד. יריעות עזים ד העליונות לאהל עליו: מכסהו. עורות תחשים ה מלמעלה: מסך פתח. וילון ו המזרחי: (כו) אשר על המשכן. כלומר הקלעים והמסך של חצר הסוככים ומגיעים על המשכן ז ועל מזבח ח הנחושת סביב: ואת כל אשר יעשה להם. כתרגומו ויתן כל דיתמסר להון ט לבני גרשון:

רש"י

כיון שלשון זה נופל על שלשתן כאחד, ועוד שהרואה שיש בין זה לזה, כי הוא בקשת ממר נשא את ראש בני קהת מתוך בני לוי, כי תומרו מתוך בני לוי נלקח מיוחד, ומאחר שתמרו בקשת נשא לא תמר כן בגרשון ומרכי כי הלם בני לוי הם, ועוד תומרו בבני גרשון גם הם נשא את ראש בני קהת כמו שליתיך על בני קהת בפ"ב ר"ש ז"ל לפי שהוא לא תמר כן בבני מרכי, לבני מרכי גם הם פקודי תוסם. וי"ל שלשון זה שנ"א הגם בפסוק כ' קבלת מנין לפי שפוסקו ים לו משמעות מחרות, כי הגם דבשו כו ז"ל בגרשון עלו ושיטות ודבשות מחרות, והכא ג"כ יש עוד במשמעותו בגרשון בנשא ובראש דבר ממקומו כמו תשא ובתא, ובשא כל אשר בביתך, וגם פה ירמיז שכתוב בגרשון שבני קהת [illegible] הגם שבני גרשון גדולים ממנו, ובני גרשון יהיו נמנים [illegible] ככתוב ישמעו, כמתמרו ז"ל, לתוקן שקהת וגרשון [illegible] מתקומם ברשותו לעבד מילדותם, כי קהת שהיה [illegible]

כח: על המשכן. שם נג:

להמשיך מנ"ח דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח ארני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שב ב"ן שבעשיה:

א נְהָוָה נַבְרָא חַד מִצַּרְעָה מְמִשְׁפַּחַת הַדָּנִי וּשְׁמוֹ
מָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלָא יְלָדָה: ב וְיַרָא מַלְאַךְ־
יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהָ הָנֵה־נָא אַתְּ־עֲקָרָה
וְלֹא יָלַדְתְּ וְהָרִית וְיָלַדְתְּ בֵּן: ג וְעַתָּה הִשָּׁמְרִי נָא
וְאַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא: ד כִּי
הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־
נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ
אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: ה וַתָּבֹא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר
לְאִישָׁהּ לֵאמֹר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמַרְאֵהוּ
כְּמַרְאֵה מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים נוֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאִלְתִּיהוּ
אֵי־מִזֶּה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי: ו וַיֹּאמֶר
לִי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְעַתָּה אַל־תִּשְׁתִּי יַיִן
וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טָמְאָה כִּי־נְזִיר
אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ:

א וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי וּשְׁמוֹ
מָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יָלָדָה: ב וַיֵּרָא מַלְאַךְ־
יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־נָא אַתְּ־עֲקָרָה
וְלֹא יָלַדְתְּ וְהָרִית וְיָלַדְתְּ בֵּן: ג וְעַתָּה הִשָּׁמְרִי נָא
וְאַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא: ד כִּי
הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־
נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ
אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: ה וַתָּבֹא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר
לְאִישָׁהּ לֵאמֹר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמַרְאֵהוּ
כְּמַרְאֵה מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים נוֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאִלְתִּיהוּ
אֵי־מִזֶּה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי: ו וַיֹּאמֶר
לִי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְעַתָּה אַל־תִּשְׁתִּי יַיִן
וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טֻמְאָה כִּי־נְזִיר
אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ:

רש"י

(ג) יין ושכר. חמר חדת ועתיק: (ד) ומורה. תער על שם שמורה ומשלך את השער:

מצודת דוד

(ג) ושמו עקרה. ולפוסקא ביתור לחמר ולא ילדה: (ד) ומורה. תער על שם שמורה ומשלך את השער: (ה) ואתה הרה. מעתה אמרי עלמך ואל תעשי: (ו) ואל תאכלי. כ"ל תזהרו בעשיה. וכ"ל לחמרו טמא, כ"ל דכריס המסוכים לגזיר: (ד) כי הנך הרה. כ"ל בעבור זה תהי' בעתרת

פעלה הדבריס כי הנך תהיס הרה ותלד בן ותער לא יעלה על ראשו כי מעת לעת מן הבטן יהיס נזיר לשם ה' ולזאת גם בעת הלידה תהי' בעתרת מדבריס המסורי' לגזיר: והוא יחל להושיע. כ"ל התחילו תהיס התחלה ולכלה גמר וכן הי' כי עם שמשונים הכתה הכה פלשתים מ"מ מיד הסניר ימינו לחזור ולא נלחם עוד בכדי לגלקח משם"כ אשר השופטים כאשר התחילו להכות בפלשתים לא הסניר ידם עד אשר עשו כאשר תמלא ידם: (ה) איש האלהים. תמצה שהניא היה: נורא מאד. לרכת מניו סוף נורא ומשונים כמלאך המשלך: אי מזה. מהיזה מקום הוא כי לא שמו לא הגיד לי כאשר שלחתי ולזה לא שלחתי לעקומו סופיל ושומו מגיד:

פירוש הרד"ק תמצא בחפטרה של שבוע זה:

כתובים משלי לא

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין יוד רוח יאהדונהי נשמה היסוד א אד ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה היסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ: ב מַה־בְּרִי
וּמַה־בַּר־בִּטְנִי וּמָה בַּר־נְדָרָי: ג אַל־תִּתֶּן לַנָּשִׁים חֵילֶךָ

א דִּבְרֵי לְמוּאֵל מַלְכָּא דִּנְבִיּוּתָא דְּרַבַּתְהָ אִמֵּיהּ וַאֲמָרַת לֵיהּ: ב וִי בְּרִי
וִי בַּר בִּרְסֵי נוֹי בַּר נִדְרָי: ג לָא תִתֵּן לְנָשֵׁי חֵילָךְ

רש"י

(א) דברי למואל מלך. דברי שלמה המלך שמור למול הקב"ה כלומר כשבעל שהשוה כנגד הקב"ה: משא אשר יסרתו אמו. משא של משל יסרתו למו: (ב) מה ברי. מה זאת עשית והגדת שחתה בני: ומה בר נדרי. ובכנסת למו שלו ושיסה מיסרתו בהדבריס שלמה: (ג) מה ברי. שתם בני שכר שגדלתיך מה זאת תעשה: ומה בר נדרי. לפי שפעמים יקרה בן למי שלא ילדו כי שם גדלו כמ"ש בני מובל בת בשול (במיהל ב כח) ומיהל מחומם ילדה ומיכל גדלה לזה סיסיסה לומר בך בטני לומר שהם בשבטי היית ה"ב ילדתיך ומתי גדלתיך ומתך מיכשה מי בתקנתך: ומה בר נדרי. מה תעשה שחת בר נדרי ר"ל מה ב להתקבי בן היו כל נדרי עמך במכשע המוהב שכל נדרים ומכוונתיו שהם בחיי מוהב. (ג) אל

דְּרָכֶיךָ לְמַחוֹת מְלָכִין: ד אַל לַמַּלְכִים ו לְמוּאֵל אַל לַמְּלָכִים וְאוּרְחָתָךְ לִבְנַת מַלְכִין:
שְׁתוֹ־יַיִן וְלָרוֹזְנִים אֵו שֵׁכָר: ה פֶּן־יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח מְחֻקָּק אֲזַהֲדַר מִן מַלְבֵי דְשָׁתִּין סַמְרָא וּמִן
וְיַשַּׁנֶּה דִּין כָּל־בְּנֵי־עָנִי: ו תְּנוּ־שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ: מַלְכֵי שַׁלְטוֹנֵי דְשָׁתִּין שִׁבְרָא: ח לָא

ז קרי תִּשְׁתֶּי וְתִשְׁכַּח הָוְנָךְ וּתְשַׁנֶּה דִּינָהוֹן דְּכוּלְהוֹן בְּנֵי עֲנִיֵּי: ו הָבוּן שִׁכְרָא לַאֲבֵילִי וְחַמְרָא לְמָרֵירֵי נַפְשָׁא:

מצודת דוד

פתן. ל"ל אל תתיר כתך בכוח משמיט עם סמכיס (כי לא סמשמיט מחליט כח הזכר ומכניע הקקבה וכאלו נותן מכחו להקקבה): והרכיך. אל תתן דרכיך למחות ולהשמיט דרך מלכיס ל"ל אל תשמח משפט בכלחי אל המלכים להיות זהיריס בשעשיסם על לך הטוב והכשרי: (ד) אל למלכים למואל. אין דבר זה הגון למלכים לשתות יין: ולמושלים. כלומר אין הגון למלכים בלתי שתות יין: (ה) פן ישתה. פן לשכיחתה ישתכר וישכח דבר המחוקק בחוקים ועל ידי זה יבצע דין הצעיים וכפולה הם בן חטאתו כי גוזל הצעיים ומעות הדין: (ו) לאובד. מי שהוא אבוד בדוב שצוני: למרי נפש. המלטערים על עניים ועל חבלה:

רש"י

שנדרתי ביהוה ליי כן מלובן בתורה: (ג) למחות מלכין. לקנה: (ד) אל למלכים וגו'. אין זה דבר הגון למלכים שהם להקב"ה: אי שבר. כמו אין שכר: (ה) וישבח מחקק. הכתוב בתורה: (ו) לאובד. לרשעים: למרי נפש. המלטערים על עניים ועל חבלה:

ברטנורא — משנה שביעית פרק ג — עיקר תוי"ט

עד אימתי. שדה הלבן. שדה של תבואה וקטניות שאין בו אילן (ח): הליחה. לחלומית הקרקע מחמת הגשמים: מקשאות ומדלעות. קשואים ודלועים (ג) אבל מפס ואילך מחזי כמתקן שדהו לצורך שביעית: נתת תורת כל אחד ואחד בידו. זה לומר כלתה ליחה בתוך שלי וזה לומר לא כלתה ליחה בתוך שלי: אלא בשדה לבן. שעתיד לזרעה אחר החריסה ולריך שתהא רוב ליחה קיימת אין הורעים אלא עד הפסח: ושדה נטועה כגר אין לריך שתהא רוב ליחה קיימת שאין מורעין אותם אלא כדי שילכו הגשמים בעומק הקרקע הלכך מורעין כה עד עלרת. וכל המצניות הללו דמויות הן כדאמרינן לעיל בפרק קמא דשב"ג ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו שהם פסח ועלרת ובטלום ומותר להרוס עד ר"ה של שביעית: ב מזבלין. מכניסין להם זבל: ומעדרים. מופרים בעיקרי החילות (ג) שכל דבר שהוא לצורך פירות של שנת מותר בתוספת שביעית ודבר שאינו אלא לסור בלבד אלא לצורך תקון החילן אסור בן הוא דבר שאפילו בשביעית עלמה אין מיסורו אלא מדברי סופרים ובתוספת שביעית לא גזרו: בית השלחים. שאין די לה כמי גשמים לריך להשקותה, תרגום והוא עיף והוא משלחי: מיבלין. חותכין הילכ מומין הגולדים בחילן: מפרקין. העלין מעל החילן להקל מעליו: מאבקין. שדשים המגולין מכסיס אותם בחפר: מעשנין. תחת החילן להמית התולעים הגדלים בו: אף נוטל את העלין בשביעית. עלמה, ות"ק לא אמר אלא מפרקין את העלים בתוספת שביעית לבד, ואין הלכה כר"ש: ג מסקלין. מסירין את האבנים: מקרסמין. כמו מכרסמין בכ"ף לשון יכרסמנה חזיר מיער כלומר כורתים וחותכים העפלים היבשים מן החילן: מזרדין. העלפים הלחים בשהם מרובים רגילין לקלון ומניחין מקלת מהן, וזהו זירוד: מפסלין. שמוטל את הפסולת, וי"מ מפסלין לשון פסל לך שחותכין כל העפלים שבחילן כדי שיתעבה: בזירודה ובפיסולה של חמישית וכו'. ת"ק לא אמר אלא עד ר"ה של שביעית ור' יהושע אומר כלומר חמישית הן שנות מה חמישית נכנסת לשנית כך שנת נכנסת לשביעית וכמו שמזרדין של חמשית בשנית כך מזרדין של שנית בשביעית: רבי שמעון אומר. מעלת ואילך שהוא נאסר בעבודת החילן נאסר גמי בזירוד ופיסול, ושלש מחלוקות בדבר. והלכה כת"ק: ד מזהמין את הנטיעות. כשקליפת החילן נוגעת מדבריהם שם זכל להכריחו כדי שלא יאות החילן וי"מ מזהמין שמוסחים החילנות בדבר שריחו רע כדי שיכרחו התולעים (ד) מן הריח לו שימותו: וכורבין. י"מ שכורכים דבר סביב החילן בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הלנה, וי"מ כורכים העפים זו עם זו וקושרים אותם למעלה כרחשיהם שלא יהיו נעוטים על החרץ: וקוטמין אותן. י"מ לשון בקרשיהם חפר, תרגום חפר קטמ', וי"מ שוכר הרחשים כמו נקטם רחמו: ועושים להם בתים. רגיליס לעשות לחילן נדר אחה סביבותיו ומעלים אותם עפר, וי"מ שעושים לו סוכה מלמעלה להגן עליו מן החמה או מן הלנה: על הנוף. של חילן: אבל לא על העיקר. שלא יעשה בשביעית כדרך שעושה בשאר הפירות. ואין הלכה כרבי אליעזר ברבי צדוק אלא למד מכאן שמוסיפים מים על גבי החילן ויולד על גוף החילן כולו ויקשקש:

(ח) כלומר ואין כאן לא, כר"ש. וכרמ"ג דפסח כתב ט"ס לפי שמסבותם כשמתעלם מתלכנת. [ג] כל זמן שב"ח. יכול לא סוף דבר בשים בו מקשאות ומדלעות אלא אפי' מאחר שב"ח עתידין ליטע במקשאות ומדלעות מותר: (ג) כלומר ליתר שבני אדם אוכלין מהם טועמים במקשאות כו' אבל פי' מקשאות מקום זריעת הקשואים: (ג) ללמוד כל חילנות קלאתי דקשואים ודלועים אינם רגילים להקבץ חילנות אבל יש להם שיקון ספיק ע"כ דמתני' דוקא קשואין ודלועין אבי לם ושיין בשביעית: (ד) ופי על גב דמשמעינהו ממתני' ד' מעשנין כו' ל"ל דדוקא עישון שאינו עשוי לנוף אבל אילן שיש לו שרשין בהוספת שביעית קמ"ל דאף ליסוס שהוא בגוף האילן נמי שרי: [ב] ומשקין תחתן. ל' הר"מ

עד אימתי חורשין בשדה הלבן ערב שביעית עד שתכלה הליחה [ח] כל זמן שבני אדם חורשין ליטע במקשאות ובמדלעות. א"ר שמעון נתת תורת כל אחד ואחד בידו. אלא בשדה הלבן עד הפסח ובשדה האילן עד עצרת: ב מזבלין ומעדרין במקשאות ובמדלעות עד ר"ה ובן בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין מעשנין עד ר"ה. רש"א אף נוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעית: ג מסקלין עד ר"ה. מקרסמין מזרדין מפסלין עד ר"ה. ר' יהושע אומר כזירודה ובפיסולה של חמישית כך של ששית. ר"ש אומר כל זמן שאני רשאי בעבודת האילן רשאי אני בפיסולו: ד מזהמין את הנטיעות וכורבין אותן וקוטמין אותן ועושין להם בתים [ב]ומשקין אותן עד ר"ה. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר אף משקה הוא את הנוף בשביעית אבל לא את העיקר: ה סכין את

להשקות החילן בשביעית בין על הטיף בין על העיקר: ה סבין את הפגים. פירות שלא נגמר בשולן סכין אותן בשמן כשהן מחוברין לחילן למהר בשולן ופשעים שמנקבים אותן ומשימים שמן בתוך הנקב ח"ל מנקבים הפגים כדי שיכנסו בהם גשמים ויתבשלו מהרה: פגי ערב שביעית. פירות שחין מתבשלים עד תשרי של שביעית (ה) חין סכיס וחין מנקבים אותן בשביעית מחבר שחין נגמר בשולן עד שתכנס לשביעית ואפי' כמקו' שנהגו שלא לסוך אסר ת"ק. ור"י מפליג בין מקום שנהגו לסוך למקום שלא נהגו לסוך דבמקום שלא נהגו לסוך לא מחזי סיכה עבודה וזרי: ר"ש מתיר באילן. שהוא פירות שביעית לעשות בו מלאכה כמולאי שביעית (ו): מפני שהוא רשאי בעבודת האילן. אף על פי שהפירות קדושים בקדושת שביעית, והלכה כת"ק: ו מבריבין כופפים זמורות הגפן בארץ ומכסים אותה בעפר: מרביבין. מביאים ענף של חילן ומרכיבים אותו על גב חילן אחר שהוא ממינו: פחות משלשים יום. כגון כמס רחש הסנה מוכיח להקך שלשים יום דקליטה לת"ק וג' ימים דרבי יהודה ומתי שבתות דרבי יוסי ורבי שמעון לריכים קולס שלשים יום לתוספת שביעית דבעיון בתקלוט הנטיעה קולס תוספת שביעית וכולהו ס"ל תוספת שביעית שלשים יום הלכך לתת קמח דלמר אין קליטה פהותה משלשים יום לריך שלשים דקליטה ושלשים לתוספת. לרבי יהודה דאמר בג' ימים הוי קליטה לריך ג' דקליטה ושלשים לתוספת. לדברי רבי יוסי ור"ש דאמרי שתי שבתות לריך שתי שבתות לקליטה ול' לתוספת, ופי' קליטה שתהא הנטיעה נקלטת ומחזקת בשרשיה בארץ. והלכה כרבי יוסי ור"ש: ז האורז. כלע"ז ריז"ש: דוחן. מילי"ו: והפרגין. כעין רמון מלא זרע והזרע שלו מקובץ בתוכו וקורין לו בערב"י כמב"ס ובלע"ז פפאוור"ס והשומשמין כמין זרע חרוב וכמ"ש ממנו הרבה וקורין לו בערבי סומם"ס: מהעשרים לשעבר. כמעשר שהם שעברה (ז) שם היתה שהם רשומה ובניה של שמטה מעשר שני ושם ג' מעשר עני: ומותרין בשביעית. כיון שהפרישו בשהם שמית לפני ר"ה של שביעית הין בהם קדושת שביעית: ומהעשרים לשנה הבאה. בשנת לקיטתן כיון דכתיב שהם הפרישו ושם היה שהם שביעית הין בהם מהעשרין כלל ויש להן קדושת שביעית אע"ג דכתיבי לזיקין בתר חנטה ובירק בתר לקיטה ובתבואה וזתים בתר שלשים כלומר בשביעיתו שלים בשולן אז נתחייבו במעשרות מ"מ בתורת ודוחן ופרגין ושומשמין דהין לוקטים אותם כאחד ואין מביאין שלים בשולן כאחד (ח) אין הולכין בהם שלא אחר הפרשה לבשהם אחת מהרשת כל הפלה שהרי בשת אחת זורעים אותם: ח פול המצרי. פאפול"י בלע"ז: שזרעו לזרע. כדי להוליא ממנו זרע לזרוע ולא לאכילה: כיוצא בהם. בתר הפרשה כאורז ודוחן הין לעניין מעשרות הין לעניין שביעית ודוקא שזרעו לזרע אבל זרעו לירק אחזילין בתר לקיטה כירק: הגמלונין. הגסים: משתרמלו. שהוקשו ונעשו כמין כיס ודומחתו בתרמילו שהוא כיס של רועים: ט הבצלים הסריסים. אחין עושים זרע בשחר בללים: ופול המצרי. שזרעו לירק אלו זרעו לזרע הא תנן לעיל אחזילין בית בתר הפרשה אפי' לא מנע מהם מים: שמנע מהם מים שלשים יום. יגאו מתורת ירקות הגדילות על כל מים ונעשו כשדה בית הבעל שמסתפקת בימי גשמים הלכך מתעשרין לשעבר: ושל בעל. שדה שהיא בעמק ומלולהת וא"ל להשקותה ומ"מ לירק לריכה השקאה מ"ה קתני שמנע מהם מים שתי עונות זמן השקאתה ברגילים להשקותה קרי עונה. והלכה כחכמים: י הוקשו. נתייבשו ונעשה קטן (ט): אסור לקיימן בשביעית. בפירות שביעית אסור להשהן לזרע: התמרות. הלין קולס שיפתח דומה לתמרה וכמוהו נקעם רחמו ועלתה בי תמרה בפרק לולב הגזול פ"ק תמרות כעין לולבי גפנים: ומרביצין בעפר לבן. גלומר משקים שדה לבן (י) וכן הלכה שמשקים שדה לבן ערב שביעית כדי שיעלו ירקות בשביעית ולא יוה שלא משקים אותם בשביעית כדי שיעלו ירקות למולאי שביעית: ממרסין באורז. משקין עפר האורז ומערבין אותו בזיעים, כמו נתנו למתרס בויומ: אבל לא מבסחין. שחין חותכים העלין של (יא) האורז, תרגום לת תזומר לת תכסח. והלכה כר"ש:

(ה) גלומר שחין דרכן להפשל עד תשרי: (ו) כל עבודות שבירות בתשרית שם"ב שבת שבתון יהיה לאדון כיון שיעלת שביעית שע"ם שפירותיה שמטה מותר לעשות מלאכה בגופו של פירות שכל פירותיו מסורים עד ט"ו בשבט. שכ"ש: [ז] שלי יום. ודבר זה פשוט לעולם שפי' בזמן שהוא יכול מביאת פעין שביעית בשביעית נעשו. שכ"מ: (ז) ג' שכ"מ ופשוט ר"ש שין שפוסק על ר"ש של שבת בשבת בשביעית שכל הוא ר"ל כו': (ח) שלא היום ניקעין מעט ומשהר מעט ומשלח מהם ויהן מעורבים יחד וכו"ל מעשר שן שהחד על פיהן ושן פיהן על החד שהרי שהו בהו בתר שברשה כו' ומעשרות של שלו מדוכין ויכולת בידם לקבוע זמן לפי דעתם לכל אחד ואחד. כשי"ט שכ"ה דף י"ג: [ח] מעשרמלו. כלומר פיתתי שם פיולה שפת זמן שתשרמלו לפני ר"ה. [ט] וכל בעל. ליפשא דמייתיבותא דלתיב (ישעיה שב) כי יבעל כמור בתולה ומתרגם שרי כמה דמיתמר עלם עם בתולתא יתייתבון בנוויך בניך, גמ' ריש מ"ק: (ט) מפשה בירושלמי לילך סוף דוקן עוקלו שם מפתחה שמור ושם שלו מותר שי' עוקן דלעיל בתחת שם מפתחה שקוב עדיין לא הוה ושמור ושם אין מפתחה מותר. שכ"ש: (י) מפוזות בשביעית. כלומר מפוזות בשפיתי שביעית דף"ט. (י) בשפ"ק דמ"ק כ' שכ"ב דשרי שביעית שבעה: (יא) וביולמי פריך מדר"ש דמ"ש שתמר שם הוקש לת העלה מן המשבול ומשני לה דטילת עלין של משבול מיון שמכווי מילוך שלא יוקנו מילוך כשהם שמלין מן הדליקה דלוקמי בעלמא היה שבל גבי חורז שכבווי מילוך הוה ומשבול, שכ"ש:

אבל עקרב פוסק. ונוטלו לפי שהעקרב מסוכן לעקוץ יותר מנחש מוכן לנוך: אין מעידין עליו. לומר לחתו מת בעלך להתירה להנשא דפעמים שאין התרויות רעבים ואין חולים אותו: נחשים ועקרבים. או זה או זה: מעידין עליו שמת. שלמת מועד הנחש לנוך: אגב איצטי. כשנפל עליהן ולחקן הזיקוהו: שור תם. שלא נגח מדם: מועד. שנגח ג' פעמים: בדיקולא. של שתולין בו תבן כדאמר זוכל: ושדי דרגא. לאו דוקא שלא כלומר הזהר ממנו הרבה: ביומי ניסן. מתוך שעברו ימי הסתיו שהארץ היתה יבשה ועכשיו רואה אותה מלאה דשאים וזה דעתו עליו וכשנו בו יצ"ר: ערוד. מן הנחש והצב כלו שמנקקים זה עם זה ויוצא משניהם ערוד: את חורו. שהוא יוצא משם: ומת אותו ערוד. מלאתי בה"ג אמרו במערבא כשהערוד נוסך את החדש שם הערוד קודם למיס את החדש ואם החדש קודם למיס את הערוד ונעשה גם לר' חנינא ונבקע מעין מתחת עקבו:

ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק. אמר רב ששת לא שנו אלא נחש אבל עקרב פוסק. מיתבי נפל לגוב אריות אין מעידין עליו שמת נפל לחפירה מלאה נחשים ועקרבים מעידין עליו שמת. שאני התם דאגב איצטי מזקי. אמר ר' יצחק ראה שוורים פוסק דיתני רב אושעיא' מרחיקין משור תם נ' אמה ומשור מועד במלא עיניו. תנא משמיה דר"מ ריש תורא ברקולא סליק לאגרא ושדי דרגא מתותיך. אמר שמואל ה"מ בישור שחור וביומי ניסן מפני שהשטן מרקד לו בין קרניו. תנו רבנן מעשה במקום אחד שהיה בו ערוד והיה מזיק את הבריות באו והודיעו לו לר' חנינא בן דוסא אמר להן הראו לי את חורו הלכו והראוהו חורו נתן עקבו ע"פ החור יצא ונשבו ומת אותו ערוד נטלו על כתפו והביאו לבית המדרש א"ל ראו בני אין ערוד ממית אלא החטא ממית. באותה שעה אמרו אוי לו לאדם שפגע בו ערוד ואוי לו לערוד שפגע בו רבי חנינא בן דוסא:

הלכה פסוקה יוסף לחק

הר"מ הלכות תפלה פ"ו.

(א) כששומע קול התרנגולים מברך בא"י אלהינו מלך העולם הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה. כשלובש בגדיו מברך בא"י אמ"ה מלביש ערומים. כשמניח סדינו על ראשו מברך בא"י אלהינו מ"ה עוטר ישראל בתפארה. כשמעביר ידיו על עיניו מברך פוקח עורים. כשישב על מטתו מברך מיתר אסורי'. כשמוריד רגליו מן המטה ומניחם על גבי קרקע מברך רוקע הארץ על המים. כשעומד מברך זוקף כפופים. כשנוטל ידיו מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים. כשרוחץ פניו מברך בא"י אמ"ה המעביר חבלי שינה מעיני ותנומה מעפעפי יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתרגילני לדבר מצוה ואל תרגילני לדבר עבירה ועון וישלוט בי יצר טוב ואל ישלוט בי יצר רע ותחזקני במציותיך יתן חלקי בתורתך ותחננני לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ותגמלני חסדים טובים בא"י הגומל חסדים טובים לעמו ישראל: (ב) וכל זמן שיכנס אדם לבית הכסא אומר קורם שיכנס תתכבדו מכובדים קדושים משרתי עליון עזרוני עזרוני שמרוני המתינו לי עד שאכנס ואצא שזה דרכן של בנ"א ואחר שיצא מברך בא"י אמ"ה אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יסתם א' מהם או אם יפתח א' מהם א"א להתקיים ולעמוד לפניך אפי' שעה אחת בא"י רופא כל בשר ומפליא לעשות:

זוהר (נשא דף קכא ע"א) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

וידבר יי' אל משה לאמר. נשא את ראש כני גרשון וגו'. ר' חזקיה פתח (תהלים לב) אשרי אדם לא יחשוב יי' לו עון ורוח ברוחו רמיה. האי קרא לאו ריקים סיפיה ולאו סיפיה ריקים. ותית לאסתכלא ביה והא אוקמוה. ת"ח בשעתא דלזעאה דמשה דיתא ארית בעלמא ויתקף תקן לזעאה דמשה וגבורה עלאה שלטה בעלמא עד דאתי ועאל ליליא בגין לקבלא ליה (לליליא) ומומאה דשארי לזעאה דמשה אתפרש מאילנא דחיי לקבלא ליה (ליה) ואתער ליליא. כתר לאתערא כל תיובו נעורי פתחין לכאר כלהו מתערין בעלמא ואתפשטו. וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא והא אתמר. בפלגות ליליא ממש אתער אילנא דמלכותא קדישא שלטה ריחין והיא מבשמת ואריימת קלא וכדין שלטה ואריא ריחא לעילא באילנא ומאילנא שלטה מקבל לה. כדין כרוזא קדמאי דהא עידן הוא לאתערא לבשמה ליה למלכא וכדין תושבחתין מתערין ואתבסמותא דכלא אשתכח. זכאה חולקיה מאן דאתער לזוגא זוגא דיליה. כד אתי נפרא וימינא אתער ואתבקע לה כדין זוגא דכלא אשתכח כחדא (ס"ח למלכא). כד אתי נפרא וימינא אתער ואתבקע לה כדין זוגא דכלא אשתכח כחדא וכדין תושבחתין מתערין ואתבסמותא דכלא אשתכח זכאה חולקיה מאן דאתער לזוגא זוגא דיליה). ת"ח בשעתא דכניסת למיכין וטעמין טעמא דמותא ונפטרת שלטה לעילא קיימת באתר דקיימת ואתבחית על עובדהא דעבדת כל יומא. וכתבין להו על פתקא. מ"ש בגין דנפטרת שלטה לעילא ואסתחית על עובדוי דכ"ג ועל כל מלה ומלה דנפיק מפומיה. וכד הסיא מלה דנפיק כ"ג מפומיה איהי כדקא יאות מלה קדישא דאוריית ולאותה היא מלה שלטה ובקע רקיעין וקיימת באתר דקיימת עד דעאל ליליא ונפטרת שלטה ואחיד להסיא מלה ועאיל לה קמי מלכא. וכד הסיא מלה לאו איהי כדקא יאות ואיהי מלה ממלין בישין מליאת ביאה הסיא מלה שלטה לאתר דשלטה וכדין אתרגיש הסיא מלה והוה מוכה עליה דכ"ג הס"ד (מיכה ז) משוכבת חיקך שמור פתחי פיך וכ"ב (תהלים לב) אשרי אדם לא יחשיב יי' לו עון. לימתי כשאין ברוחו רמיה:

מוסר

מספר חסידים סימן נ"פ.

כי לא נתם בישעך וגו', לומו לוקחו לא מתמהו, ובעוונותינו שרבו בזמן הזה עכשיו בישראל כודקין בעונות מומרים במולתי שבת שלא לאכול בישר או שלא לקחת אם כ' שעטנז בשים חולה בבית או יולדת תוך ל' יום וכמה דברים שאין שפה יכול לדברם ועוברים על מלות מלכנו. ועוד יש ביתים וכל הוא ועוסק בזיך כני אדם כותין אם גחלת בועטת מעומד מומרים ישב לנו תורם אם תבעהו בעים שתורם יפול בעים יתין לך ניתום גדול מזה ואמה ויליך הדבר בעד כני אדם ניסיונו לך שטען הוא שתעשה ביתם בכבוהם שטען זה מנחם ומומר לפל שתורם בעים אז מומר שטען לנך ולפיל שתורם בעים שלטעות זה לחיות לשמן בידו וכחום לעולם, ואו לשם לעוסים כך כי עוסקים על כעם לאוין לא תנחמו, לא ימלא בך וגו' מנחם, וכחוקיותיכם לא תלכו. ועוד שעוסים עדות שהוסה שקר כי לא נתם בישעך. ואותם שהודיעם בשים מיתום לשם שלא יתלו עוד מנחם על כתפם או בשתם תולים מבני מעיים תוסם תולים מבני מעיים הרי זה שדבכי שתמוני שלא בעה בשקר"ם ושוא יפפלך:

להמשיך מת"א דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידת ה דמלוי ה"ה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם :

כז עַל־פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל־ מַחֲנֵי בְנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי לְכָל־עֲבֹדָתָם וּלְכָל־מַשָּׂאָם וּפְקַדְתֶּם עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־מַשָּׂאָם : כח זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּמִשְׁמַרְתָּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־ אַהֲרֹן הַכֹּהֵן : ס כט בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית־אֲבֹתָם תִּפְקֹד אֹתָם : ל מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקְדֵם כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד :

רש"י שפתי חכמים

(כז) על פי אהרן ובניו . ומיזה מהכניס י' דק"ל דהסמוכים סתרי זה לזה דהסמוך לומר ע"פ אהרן ממוקם י עליהם ביל מיתמר בן מהרן הכהן : וכניו ומה"ר כתיב ביד מיתמר בן אהרן הכהן ומתכן דהסמוך אני סי' סוף על הסמוך דלעיל מיזה מן הסכנים ממוקם עליהם כו' ומפכם ליתמר בן אהרן . ול"ת כיון דאין ממוקם אלא ליתמר למה כתיב לעיל וכניו ל' רבים . מין זה קושיא דכמה מקומות מצינו ל' רבים על בן אחד , כמו וכי בן מושיב . וכי אלוה אלוהיכם :

תרגום נביאים שופטים יג

להמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה :

א וְצַלִּי מָנוֹחַ קֳדָם יְיָ וַאֲמַר בְּבָעוּ יְיָ נְבִיָא דַיְיָ דִשְׁלַחְתָּא לְוָתָנָא זַיְתִי בְעַן עוֹד לְוָתָנָא וְלַפְנָנָא מָה נַעֲבִיד לְרַבְיָא דְאִתְיְלִיד : ב וּשְׁמַע קֳדָם יְיָ צְלוֹתֵיהּ דְמָנוֹחַ וְאָתָא מַלְאֲכָא דַיְיָ עוֹד לְוָת אִתְּתָא וְהִיא יָתְבָא בְּחַקְלָא וּמָנוֹחַ בַּעֲלָהּ לֵית עִמָּהּ : ג וְאוֹחְיֵית אִתְּתָא וְרָהֲטַת וְחַוְיַת לְבַעֲלָהּ וַאֲמַרַת לֵיהּ הָא אִתְחֲזֵי לִי גַּבְרָא דִי אֲתָא בְיוֹמָא דֵיכִי לוותי

א וַיִּעְתַּר מָנוֹחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ יָבוֹא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ וְיוֹרֵנוּ מַה־נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיּוּלָד : ג וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מָנוֹחַ וַיָּבֹא מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמָנוֹחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּהּ : ג וַתְּמַהֵר הָאִשָּׁה וַתָּרָץ וַתַּגֶּד לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִרְאָה

רש"י

(ג) לנער היולד . הטתיד להוולד : (ג) מסר מלחת . להיבחות לאחתי : מה נעשה . כי חולי מהלוך נעשות עמו דבר נוסף על סאר נזירות או היותו מן הבטן : סיולד . מסר יולד : (ג) בקול מנוח . ר"ל כמלאים במלבו עם מלא סולדך

אַלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בְיוֹם אֵלָי : ד וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי :

זָתִי : ד וְקָם וַאֲזַל מָנוֹחַ כָּתַר אִתְּתֵיהּ וַאֲתָא לְוָת גַּבְרָא וַאֲמַר לֵיהּ הַאִתְּ גַּבְרָא דִּי מַלֵּילְתָּא עִם אִתְּתָא וַאֲמַר אֲנָא :

מצודת דוד

סוגרין שסגי לפ סופיך דכר : (ג) כיוס . כ"ל כיוס היזדוע שסר ממיתי לך מאז : (ד) ואחרי שסגמו . כי סיס לבדס ידעס המקוס שסר נגלס סו : שסתס . כס"פ שסגלס :

חפי' רד"ק תמצא בחפטרה בשבוע זה:

כתובים משלי לא

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד א־נ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה :

א יֶשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח רִישׁוֹ וַעֲמָלוֹ לֹא יִזְכֹּר־עוֹד : ב פְּתַח־פִּיךָ לְאִלֵּם אֶל־דִּין כָּל־בְּנֵי חֲלוֹף : ג פְּתַח־פִּיךָ שְׁפָט־צֶדֶק וְדִין עָנִי וְאֶבְיוֹן : ד אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא וְרָחֹק מִפְּנִינִים מִכְרָהּ :

א וְנִשְׁתִּין וְנִטְעִין מִסְתַּנְתְּהוֹן וְשַׁחֲקִין אֲבָנִין וְלָא נִזְקְרִין תּוּב : ב פְּתַח פּוּמָךְ לְהַלָּיָן דָּלָא מִסְתְּוֵי דִּין וְדִין לְכוּלְהוֹן בְּנֵי עָלְמָא : ג פְּתַח פּוּמָךְ וְדִין צְדָקָתָא וְדִין לַעֲנָיֵי וְלַעֲלִיבֵי : ד אִתְּתָא כְּשָׁרְתָא מַנוּ יַשְׁפַּח וְיָקְרָא הִיא מִן כִּפֵּי טַבָתָא טִימָהָא :

מצודת דוד

(א) ישתה . כי כשכר ישתה וישכח ריבו ועניו ועמל כעת שכר אשר לנפשו לא יזכור עוד כעת שכרות כי סיין מפיג כלבב: (ב) פתח פיך . לא תשתה יין ותהי' כדעת מיושבת ופתח פיך בעבור שלא ב"א לא יבא לדון ויהיה כלא נבוי דעת לפדר טעותיו אתה פתח פיך בעבור לסדיר טעותיו : לא דין . גם אתה פיך לא דין כל שבנים שכלים המלויים דבריהם ממה שבלבב בעבור שבלותם ופתח פיך להיטיבים על סבונם שבלתי להם לשפוט לדק להוליא את הדין לאמיתו : (ג) פתח פיך . בדבריהם ותקיפות ופתוח לדק ידן דין עני ואביון ולא יפקד מהם משפט בעבור חולשתם עם חזק בעל דינם : (ד) אשת חיל . כשתימו לספר מוסרי אמו חזל לשבח אשת חיל לשבוח אמו לומר היות לה לזכרון : מי ימצא . מי יוכל לעשה אשת חיל כי סוא דבר יקר ומעלת דלא שביקה : וכמוך . אם היו רוצים לעשרה מז שויה רחוק מאד שוי שפעיטים כי ס"ס שווסם יותר , וסוא עניו מגילה :

ברטנורא משנה פסחים פרק א עיקר תוי"ט

אור לארבעה עשר . ליל שלשהרתו יהיה י"ד וקורא התכה לגילה חור כדרך שקורין לעור שני נהור ולישנא מעליא נקט : בודקין את החמץ . לית דמפרשי טעמא דבדיקה כדי שלא יעבור על בל יראה ובל ימצא אם יהיה חמץ בביתו בפסח ואע"ג דבביטול בעלמא סגי (ה) חיישינן שמא ימצא גלוסקא יפיפיה וימלך על בטולו (ג) ויהכוש עלי' לאכלי' ויעבור עליה על בל יראה ובל ימצא הלכך בודקין את החמץ כדי לבערו מן העולם, ואית דאמרי טעמא דבדיקה גזירה שמא ימצא חמץ בביתו בפסח ויאכלנו כיון שהיו רגיל להיות בדיל ממנו כל שאר ימות השנה : לאור הנר . בנמרא ילף לבדיקת חמץ בריכה שתהא לאור הנר מדכתיב הכא שחור לו ימצא בתיכא וכתיב התם וימצא הגביע מה מליאה האמורה שם ע"י הפוש שאמר ויחפש וגו' וימצא אף מליאה האמורה כאן ע"י הפוש וחפוש הוי בנר דכתיב נר אלהים נשמת אדם חופש כל חדרי בטן , ותקנו לבדיקה בלילה מפני שבלילה כל העם מצוין בבתיהם ואור הנר יפה לבדיקה בלילה יותר מביום דשרגא בטיהרא למאי מהני מיהו אם לא בדק ליל ארבעה עשר בודק בי"ד שחרית ובריך שיבדוק נמי לאור הנר : ולמה אמרו . לקמן במתני' שתי אורות על הבניות הסדורות זו על גב זו במרתף של יין בריך לבדוק ביניהן לאור שאמרו כ"מ שאין מבניסין בו חמץ ח"ל לבדוק למה הוצרבו לבדוק ומבני לא אמרו אלא במרתף מבניסין בו חמץ במו מרתף שמסתפק ממנו יין לשלחנו ולפעמים שהשמש שומד למזוג ופתו בידו וכשהיין בלה נכנס במרתף להביא יין : שתי אורות על פני בל המרתף . דרך חורי יין לסדר הביותיהן אורות אורות שממלאים בל קרקעית המרתף וחוזרין ומיתין חביות על חביות בשורות התחתונות בך שורות העליונות עד שמי הקורה (ג) ושתי אורות שאמרו ב"ס הם שורה התילונה מן התרן עד שמי הקורה וחוזר ובודק החביות העליונות על פני תרבו ורחבו

כלי שמגיע דגזירה דילירה אלהים

(ג) פרש"י עד שתקרה , והוא במו שמי שמעיס:

פסחים , בא שאם בקבון מעני שים שאם לאסון ושני ובדפוס שס"ם קרוי לד"ם שרשעוים שאם לאסון ומע"ם ומילוך קרי פ"ם . תוס' יום טוב :

(ה) דילפינן מדכתיב מעביתו ולא כתיב מבעבו ושבאתם בלב היא שבאתם . בס"י : (ג) בלומר בבמו שבבדיקה בעלמא דסייגו שיתשוב בלבו בלו הוא עשר שני בבך אע"פ שלא הוליא בשפתיו בלום ס"ל שמחשבה תוזב מעבולו וזוכה בה בתשבה מבעלא שבאתם : [ג]. שתין. בגנב' שפרש לאתויי בו' יהולכות יין ושמן דא"ל בדיקה ואתא אלא מקאם ולשה שמי בו' דהא ג"ל בדיקה ומשני בשרתף בו' :

המרתף. ובה"א שתי שורות החיצונות שהן העליונות: ב אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום. דא"כ מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף: ג רבי יהודה אומר בודקין אור י"ד. ובי"ד שחרית. ובשעת הביעור. וחכמים אומרים לא בדק אור י"ד, יבדוק בי"ד. לא בדק בי"ד, יבדוק בתוך המועד. לא בדק בתוך המועד, יבדוק לאחר המועד. ומה [ב] שמשייר יניחנו בצינעה. כדי [ג] שלא יהא צריך בדיקה אחריו: ד רבי מאיר אומר אוכלין כל חמש. ושורפין בתחלת שש. רבי יהודה אומר אוכלין כל ארבע. ותולין כל חמש. ושורפין בתחלת שש: ה ועוד א"ר יהודה שתי חלות של תודה פסולות מונחות על גג האיצטבא. כל זמן שמונחות כל העם אוכלין. ניטלה אחת תולין לא אוכלין ולא שורפין. ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין. ר"ג אומר חולין נאכלין כל ארבע. ותרומה כל חמש. ושורפין בתחלת שש: ו רבי חנינא סגן הכהנים אומר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה עם הבשר שנטמא באב הטומא'. אע"פ שמוסיפין טומאה על טומאתו. הוסיף ר"ע ואמר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בנר שנטמא [ד] בטמא מת. אף ע"פ שמוסיפין טומאה על טומאתו: ז אמר רבי מאיר

(ד) של מרתף נמלאו שתי שורות כמין גם יונית (ה) שורה אחת בזקיפה ושורה אחת בשכיבה: ב' שורות החיצונות. השורה העליונה הסמוכה לשמי קורה הרואה פני הפתח (ו) ושלמטה הימנה ואותם שלפנים אינו בודק כלל ומן החיצונות אינו בודק אלא שתי העליונות לבד: ב אין חוששין. כשבדק הבית בזויות זו ובא לבדוק זויות זו אין חוששין שמא בתוך שבאתי לזו גררה חולדה למקום הבדוק וצריך אני לחזור ולבדוק שאם באת לחוש לכך הרי גם מחצר לחצר יש לומר כן אני בדקתי קודם לחבירי ולאחר בדיקתי הביאה חולדה חמץ מחצר חברי לחצרי ואין לדבר סוף: ג בודקים אור י"ד ובי"ד שחרית. ה"ק כאחד משלשה פרקים הללו בלבד בודקים ולאחר שלשה פרקים הללו אם לא בדק שוב אינו בודק: בתוך המועד. בשעה שבית שהוא מועד הביעור: לאחר המועד. עד שתחשך (ז). ואית דמפרשי בתוך המועד בתוך הפסח לאחר המועד לאחר הפסח כדי שלא יתערב לו חמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה בחמץ של היתר שנעשה לאחר הפסח ור"י סבר לאחר הביעור דהיינו לאחר זמן איסורו של חמץ לא יבדוק כלל דלמא אתי למיכל מניה ורבנן אמרו יבדוק לאחר זמן איסורו ולא חיישינן דלמא אתי למיכל מניה כיון שכל עצמו מחזר עליו לשרפו ואין הלכה כר' יהודה: ד ושורפין בתחלת שש. ואע"ג דכל שעה ו' מדאורייתא שרי (ח) גזרו רבנן עליה דלמא טעי וסבר על הז' שהיא ו' אבל בה' לא טעו למימר על הז' שהוא ה' ומותר: ותולין כל חמש. ואינו אוכל גזירה משום יום המעונן דטעו וסבר על הז' שהוא ה' ומיהו לשרוף אינו צריך ומאכיל לבהמתו אבל ו' אף בהנאה אסור מדרבנן גזירה משום ז', והלכה כר' יהודה: ה שתי חלות. של חמץ: של תודה פסולות. שנפסלו בלינה מתוך שהן מרובות לחמי תודה בי"ג בניסן שכל מי שיש לו תודה להביאה מביאה בי"ג נפסלת בלינה לבקר של י"ד (ט) לחמי תודה מ' חלות עשר מהן חמץ ותודה נאכלת ליום ולילה ואם היו מביאים אותם בי"ד אין נאכלות של חמץ אלא עד ו' שעות ואסור להביא קרבן ביום שיתמעט זמן אכילתו שאין מביאין קדשים לבית הפסול הלכך כל מי שהיה עליו קרבן תודה מביאה בי"ג דבי"ד לא יוכל להביאה וכ"ש בפסח ונפסלו בלינה ליום י"ד לפי שלא היו להם אוכלים כל כך ומש"ה פסולות היו נתונות שם שאם היו כשרות לא היו נותנים אותם שם לפוסלם בידים שמונחות שם עד זמן הביעור ונשרפות: על גג האיצטבא. שהיה בהר הבית כדי שיראו אותם שם לסימן: ניטלה אחת. מהן בתחלת שעה ה' בא שליח ב"ד ונוטל הא' וכל העם מכירים שהגיע שעה ה' ותולין: ותרומה כל חמש. דאסור להפסיד קדשים בידים כ"ז שיכול לאכלה: ושורפין בתחלת שש. דהשתא ודאי רובא טעו בין ו' לז', ואין הלכה כר"ג: ו מימיהם של כהנים לא נמנעו. משום דבעי למתני סיפא מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה (נקט) לה הכא: מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה. בולד של ולד קאמר כלומר הבשר שהוא ג' שנטמא בב' לטומאה שהוא ולד של ולד לא נמנעו מלשורפו עם הבשר שנטמא באב הטומאה שהוא ראשון לטומאה וכשנוגע זה הבשר שהיה מתחלתו שלישי בבשר שנטמא באב הטומאה חוזר להיות ב' שהרי נגע בראשון ונעשה שני ונמצא שהוסיפו לו טומאה על טומאתו דמעיקרא שלישי והשתא שני אעפ"כ לא נמנעו מלשורפו עם חמור ממנו דהואיל ואף זה הקל לשרפה עומד לא חשו אם מטמאין אותו יותר ממה שהיה ואע"פ שאין אוכל מטמא אוכל מן התורה שנא' בטומאת אוכלים טמא הוא הוא טמא ואינו מטמא אוכל כיוצא בו מ"מ רבנן גזרו שיהיה אוכל מטמא אוכל: השמן. של תרומה (י): שנפסל בטבול יום. הוא שלישי לטומאה, דטבול יום פוסל את התרומה מן התורה ועושה אותה שלישי לעולם, לא שנא אוכלין ולא שנא משקין: בנר שנטמא בטמא מת. האי נר של מתכות הוא וכל כלים חוץ מכלי חרס שנגעו בטומאת מת נעשו כמותה אם אב אב אם ראשון ראשון דכתיב בחלל חרב ודרשינן חרב הרי הוא כחלל, שהחרב שנגע במת נעשה אבי אבות כמת עצמו, וכשנגע בטמא מת שהוא אב נעשה ג"כ החרב אב, והוא הדין לכל שאר כלים חוץ מכלי חרס נמצא הנר של מתכות שנגע בטמא מת נעשה אב הטומאה. והשתא הוסיף ר"ע על דברי רבי חנינא סגן הכהנים שרבי חנינא לא התיר אלא להחזיר הג' שני ור"ע התיר להחזיר הג' ראשון, שהשמן שנפסל בטבול יום שהוא שלישי כשמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת

(ד) ארכו הוא שאמר שבודק שורה העליונה מן הארכן ורחבו הוא שאמר שחוזר ובודק העליונות. ועיין תוי"ט: (ה) ועשויה כמין כ"ף פתוחה שלנו שורה בזקיפה וש"רה עליונה בשכיבה כאדם שבודק כותל הבית מבחוץ והגג הרואה את הקירה דהיינו גג השורות. רש"י: (ו) והאי פתח לאו כנגדו ממש קאמר אלא הכותל שהפתח בו קרי הכי. רש"י: (ז) ואיכא למידק ומשתחשך ואילך למה לא יבדוק ואפשר דה"ט משום דאפי' רבנן מודו דכל היכא דעבום כרת אפי' מחזר עליו לשורפו חיישינן דלמא אתי למיכל מיניה ולא סמכינן אהאי טעמא אלא עד שתחשך דליכא כרת. הר"ב: [ב] שמשייר. בלילה לצרכו שיאכל בלילה גם בבקר. הר"ב: [ג] שלא. דהא דתנן לעיל דאין חוששים היינו מספק אבל הכא היכא למיהם שמא תטול חולדה בפנינו ויהיה צריך בדיקה. גמ': (ח) שנאמר אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם ומפי השמועה למדו שהראשון זהו י"ד ראיה לדבר זה שכתיב בתורה לא תאכל עליו חמץ כלומר על קרבן פסח למדו בפירוש דבר זה לא תאכל חמץ משעה שראוים לשחיטת הפסח שהיא בין הערבים והוא חלי יום. הר"מ: (ט) דלשהוי עד אחר הפסח עוכר בעשה דוחאת שמה והבאתם שמה (כמ"ש הר"ב ריש ד"ה): (י) מדקתני להדליק בנר דאלו שמן של קדש כשנטמאה נשרף בקדש בבית הדשן ואין לכהנים היתר בשם אבל בתרומה כתיב משמרת תרומותי בשתי תרומות הכ' מדבר אחת טהורה ואחת טמאה ואמר רחמנא שלך תהיה להסיק תחת תבשילך. רש"י: [ד] בטמא מת. דייק לומר שנטמא בטמא מת אע"ג דמשקין לעולם תחלה הוי מגזלת י"ח דבר משום דאיהו ס"ל דמן התורה משקין מטמאין אוכלין והשמעינן השתא דכשנטמאו בנר שנטמא בטמא מת הוסיפו על טומאתן שנעשה ראשון ומטמאין אוכלין מדאורייתא. גמרא:

מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח. אמר לו רבי יוסי אינה היא המדה. ומודים ר"א ורבי יהושע ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה. על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה. שר"א אומר תשרף זו לעצמה וזו לעצמה. ור"י אומר שתיהן כאחת:

ברטנורא

שהנר עצמו נעשה אב כמו שאמרנו נמצא שחוזר השליפי להיות ראשון ואעפ"כ לא נמנעו. דהואיל ויש שם טומאה עליו לא חיישינן ליה ומותר להוסיף בידים: ז ומדבריהם למדנו. בין ר"מ בין ר' יוסי תרווייהו סבירא להו דבשר שנטמא בולד הטומאה דאמר דבי חנינא מיירי בבשר שנטמא במשקים שנטמאו בכלי שנטמא בשרץ (יא) ור"מ סבר טומאת משקין לטמא אחרים לאו דאורייתא (יב) שאין משקין מטמאין אחרים אפילו אוכלין אלא מדרבנן ומש"ה קאמר מדברי דבי חנינא דאמר שורפין בשר שנטמא במשקין דהוה ליה טמא מדרבנן דמדאורייתא טהור מעליא הוא עם בשר שנטמא באב הטומאה שהוא טמא דאורייתא: למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה. משהגיעה שעה שהיא אסורה מדרבנן כמו ששורפין בשר שנטמא במשקין שהוא טהור גמור מן התורה עם בשר שנטמא באב הטומאה שהוא טמא דאורייתא: אמר לו רבי יוסי אינו היא המדה. ר"י לטעמיה דסבירא ליה טומאת משקים לטמא אחרים דאורייתא ובשר שנטמא במשקין טמא מדאורייתא הלכך אמר לו אינו היא המדה כלומר אי אתה יכול ללמוד זאת מדבריהם אם התרת לשרוף טמא טומאה קלה עם טמא טומאה חמורה תתיר לשרוף טהורה עם טמאה. והלכה כרבי יוסי שאין שורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח וטומאת משקין לטמא אחרים אינה מדאורייתא אלא מדרבנן כר"מ: ומודים ר"א ורבי יהושע. רבי יוסי קאמר לה דאע"ג דרבי אליעזר ורבי יהושע אפליגו בשרפת תרומה בהא מודים ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה: על התלויה ועל הטמאה. רבי אליעזר סבר דמוזהר על שמירתה של תלויה דכתיב את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה תלויה ואחת תרומה טהורה: ורבי יהושע אומר שתיהן כאחת. כיון דתלויה היא אי אתה מוזהר על שמירתה ועל התלויה והטהור' לא נחלקו ששורפין דהואיל ולא הוחזקו טומאה אין נראים כמטמא בידים:

עיקר תוי"ט

(יא) כ"כ רש"י והקשה דסוף סוף כיון דאין אוכל מטמא אוכל אלא מדרבנן מה קא מהני ליה האי בשר לבשר שלישי אי לשויה שני מדרבנן מעיקרא נמי שני מדרבנן הוי דהרי המשקין בנגע בהן לעולם תחלה הויין אע"כ להאי שנויי ס"ל אוכל מטמא אוכל בקדשים מדאורייתא ולמ"ד דאין מטמא א"כ לאוקמא במשקין. ומדבריהם מר"א ור"י ועיין תוי"ט: (יב) וא"ת א"כ ר"מ נמי מוסיף אדר"ע דמדר"ע דאמר דפסול דאורייתא מותר לעשות ראשון לא שמעינן שיהא שלישי דרבנן מותר לעשות שני. ובירוש' פריך נמי דלא בא ר"ע אלא לפחות ומשני בטבול יום מדבריהם. תוס'. והשתא א"ש ליתנא דמדבריהם דמדבריו הול"ל:

גמרא פסחים דף ז ע"ב

הלכה ה' כלה כלי הסילון דכלא דמלכות דבריאה אבדטם

לאור הנר וכו'. מנא הני מילי א"ר חסדא למדנו מציאה ממציאה ומציאה מחיפוש וחיפוש מחיפוש וחיפוש מנרות ונרות מנר. מציאה ממציאה כתיב הכא שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וכתיב התם ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא. ומציאה מחיפוש דידי' וחיפוש מנרות דכתיב בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות. ונרות מנר דכתיב נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. ת"ר אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר. מפני שאור הנר יפה לבדיקה. ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם ואומר ויחפש בגדול החל ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. ואבוקה לא והאמר רבא מ"ד ונוגה כאור תהיה קרנים מידו לו ושם חביון עוזו. למה צדיקים דומים בפני שכינה כנר בפני האבוקה. ואמר רבא אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר. אמר רב נחמן בר יצחק זה יכול להכניסו לחורין ולסדקין וזה אינו יכול להכניסו לחורין ולסדקין. רב זביד אמר זה אורו לפניו וזה אורו לאחריו. ר"פ אמר האי בעית והאי לא בעית. רבינא אמר האי משיך נהורא והאי מקטיף איקטופי:

רש"י

למדנו מציאה. האמורה בחמץ ממציאה האמורה בגביעת בנימין: ומציאה מחיפוש. כלו' ואותה מציאה של בנימין מחיפוש האמור אצלה דמה מציאה של גביע ע"י חיפוש אף מציאת חמץ ע"י חיפוש: וחיפוש מחיפוש וחיפוש מנרות. לאחר שלמדת שהוא ע"י חיפוש חזור ולמד זה החיפוש מחיפוש שכתוב בירושלים שהוא בנרות כדכתיב בעת ההוא אחפש את ירושלים בנרות: ונרות מנר. דכתיב בנר יחידי נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן ולקמיה מפרש הא למה לי: זכר לדבר. כדפרשינן והשתא מפרש קראי היכי וראיה ממש ליתא אלא אסמכתא בעלמא דד"ת מדברי קבלה גמרינן: מפני שאור הנר יפה לבדיקה. ולקמיה מפרש מאי מעליותא מאבוקה: ונוגה. שלעתיד לצדיקים כאור של שבעת ימי בראשית יהיה: וקרנים. מלשון קרן עור פניו וזהרורין מיד הקב"ה: לו. לצדיק מזיו של הקב"ה יצאו זהרורין להקרין פני הצדיקים ולא יהיה אורם שוה לאורו אלא כנר בפני האבוקה: אורו לאחוריו. ואדם האוחזו לפניו והוא בודק הלכך אין יפה לבדיקה: בעית. מתיירא שלא יבעיר את הבית ואין לבו על הבדיקה יפה: האי משיך נהוריה. אור הנר נמשך ומאריך במקומו ואינו דולג בקפיצות אלא נח במקום אחד: מיקטף איקטופי. נפסק וקופץ תמיד ל' הקוטפין מלוח:

תוספות

ונרות מנר. וקשה דהוה ליה למימר חיפוש מנר ולא נרות מנר. וי"ל דחיפוש לא קאי אנר לכך יש לפ' דיליף חיפוש דנר מחיפוש דירושלים שהיא בנרות ואותן נרות מנר וא"ש דהשתא צריך לאיתויי קרא דחיפוש נרות ולא סגי בקרא דנר אלהים נשמת אדם וגו':

זוהר נשא דף קכא ע"ב ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו'. ת"ח כתיב (שופטים ד) וחבר הקיני נפרד מקין מבני חובב חותן משה וגו'. וחבר הקיני מבני בנוי דיתרו הוה כד"א (שמואל א טו) ויאמר שאול אל הקיני וגו'. אמאי אקרי קיני והא אוקמוה וכתיב (בראשית טו) את הקיני ואת הקניזי. ואתמר דעבד קנא במדברא כעופא דא בגין למלעי באורייתא

ואתפרס מן מתת. נפרד מקין לאתפרס מההוא עמא דהוה בקדמיתא ואתדבק ביה בקב"ה. נפרד מקין. זכאה בר נש דזכי בחורייתא למיזל לאתדבקא בחורוי. דכד בר נש חזיל בחורתי דחורייתא מסיך עליה רוחא קדישא עלאה כד"א (ישעיה לב) עד יערה עלינו רוח ממרום. וכד בר נש סטי מורחוי מסיך עליה רוחא אחרא מסטרא אחרא דהוה סטרא דמחבלא וסטרא דמסאבא לאתער מסטרא דנוקבא דתהומא רבא דתמן מדורין דרוחין ביישין דנפקי מנהון לבני נשא דלקרקפי עלמא דהא (קמג ח כ) מסטרא דקין קדמאה אסתכו. ויתרו בקדמיתא כומרא דע"ז הוה ולההוא סטרא הוה פלח ומסך עליה רוחא מההוא לחר וע"ד לקרי קיני לבתר נפרד מקין (ודלהי) ואתדבק (כ"ה ואתחבר) ביה נקב"ה (מהר משמע) דכל מאן דאתדבק ביה נקב"ה ועביד פקודי אורייתא כביכול הוא קיים עלמין עלמא דלעילא ועלמא דלתתא והא אוקמוה ועמיתם לותם כתיב. וכל מאן דעבר על פקודי אורייתא כביכול פגים לעילא פגים לתתא פגים לגרמיה פגים לכל עלמין. מתל לחיזו מפריסי יחין דשחטי (ס"ח דטסרין) בחרכא קם חד סטיא ניירייהו בעא לנקבא וכו' וע"ד חיים לו תקח כי יעבו וגו' החדם וגו'. (ת"ח) (הוסע ו) והמה כחדם עברו ברית. חדם עבר על פקודא חד לאורייתא גרים ליה לגרמי מיתה וגרים לכל עלמא פגים לעילא פגים לתתא וההוא חובה תלייא עד דיקיים קב"ה עלמא כמלקדמין ויתעבר ההוא פגימו מעלמא. הה"ד (ישעיה כה) בלע המות לנצח ומחה יי' אלהים דמעה מעל כל פנים וגו'. וכג"כ כי יעבו מכל חטאת החדם (כתיב). החדם חדם קדמאה. למעול מעל ביי' דמאן דיפוק מרחמי ויתקא מן דינא הוא גריס פגימו וכו'. וע"ד רחמנא ליבזכן מקיבי דהחי עלמא ומן פגימו דלהון כמה זכאין מסתלקי בגיניהו בר כל מה דגרמי לעילא ותתא:

מוסר — יוסף לחק — הלכה פסוקה

מספר חסידים סי' נ"ט

ואין לנו ניחום לפיון אלא כמה שמצינו מכמים בעניין שמצינו בר"ם יתכלו למת על חיל על שם נסיב לרחם כו' ומיני מחיקה על שם שנא מחוקם כו' וכן ירכו תלמוגות כו' וכן ידליך נר בכית הלא נסיב זקת כו'. ולפיכן כני אדם ניזהר לעשות עלוה כגון להתמיל ללמד לתינוקות או להתמיל במלוה אחת ולומרים כמתין עד ל"ת אף ע"פ שאין זה ניחום אין זה דרך שניכם כי מי יודע אם ימים אם יעות בתוך התדם ושלא תת ולא קיים המלוה. כללו של דבר מיד כשתבא המלוה לידך עשה אותה ואל תדחה אותה. וכן דברו חכמים ושמרתם את המלות לא תקרי המלות אלא המלוות אם בתת מצו' לידך על הניחים להחמין אלא עשה אותה מיד ואם תאבד לעשות מלוה ונחים ולא עשתה מעלה עליו הכתוב כאלו עשתה שנאמר ולקוטבי שמו מתבשבש מוטב הקב"ה מלרשה למעשה:

צרכי. ביוה"כ ובת"ב שאין שם רחיצה אינו מברך נט"י ולא המעביר חבלי שינה. אם לא נכנס לבה"כ אינו מברך אשר יצר את האדם, וכן שאר ברכות אלו:

אונקלוס — נשא יום ג תורה

להמשיך מת"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד האואו הא. נשמה יהוה היה יחידה ה דטילוי הה אל שם ב' שבעשיות בניקוד חולם:

לא וְדָא מַטְרַת מַטוּלְהוֹן לְכָל־ פּוּלְחַנְהוֹן בְּמַשְׁכְּנָא זִמְנָא דַּפְּיֵי מַשְׁכְּנָא וְעַמּוּדוֹהִי וְעַמּוּדֵי דְּרָתָא סְחוֹר וְסַמְכֵיהוֹן וְסִיפֵּיהוֹן וְאַטוּנֵיהוֹן לְכָל מָנֵיהוֹן

לא וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם לְכָל־ עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וַאֲדָנָיו:

לב וְעַמּוּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וַאֲדָנֵיהֶם וִיתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם לְכָל־כֵּלֵיהֶם

רש"י

(לב) ויתדתם ומיתריהם. של עמודים שהרי יתדות ומיתרי הקלעים במשכן כגי גרשון היו ויתדות ומיתרים היו לירידות: הקלעים מלמטה שלא תגביהם הרוח ויתדות ומיתרים היו לעמודים כ סביב לתלות בהם הקלעים ל כשפתח העליונה בכלונסות וקודקסין מ כמו שמנויה במלאכת המשכן:

שפתי חכמים

כ מפרש זה סיפך מלינו שסיפ לתרוייהו יתידות ומיתרים. ופ"ת והא נעיל בפרשת במדבר פרש"י את מיתריו של משכן ואת אהל ולא של חלר ואסכת פרש"י המיתרי החלר היו נ"ל לבני גרשון. וי"ל דהא דפרש"י לעיל ולא של חלר ל"ל דמיתרים של משכן היו כלם במשכן בני גרשון אבל חלר לא היו כלם במשכן בני גרשון אלא קלסם במשכן בני גרשון וקלסם במשכן בני מרכי כמו שפירש כאן, וק"ל: ל' בני הלוי"ם והיו היתדות מחוברים לעמודים שהיה עושה כאן קודקסין סקורין אבל"ם שאן יתידות מרכין ו' וחבין ג' טפחים וכ' אמלע טפחא נחשת וכוכר שפת הקלעים סביביו כמיתרים כנגד כל עמוד וקולס הקיודם דרך מבעא בחוקני מבעמוד מעבוי כמין וי"ן למת אחד זקוף למעלה ולמת אחד מקוע בעמוד: ס בפרשת תרומה בפילוס רש"י מכולה סיפל:

וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּבְשִׁמֹת תִּפְקְדוּ אֶת־
כְּלֵי מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם: לג וְאֵת עֲבֹדַת
מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם
בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן: לד וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
וְנִשִׂיאֵי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי הַקְּהָתִי
לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם:
לה מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה
וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא
לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

וּלְכָל פּוּלְחַנְהוֹן וּבְשְׁמָהָן
תְּמַנּוּן יַת מְנֵי מַטְּרַת
מַטּוּלְהוֹן: לג דֵּין פּוּלְחַן
זַרְעִית בְּנֵי מְרָרִי לְכָל
פּוּלְחַנְהוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא
בִּידָא דְּאִיתָמַר בַּר
אַהֲרֹן כָּהֲנָא: לד וּמְנָא
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְרַבְרְבֵי
כְּנִשְׁתָּא יַת בְּנֵי קְהָת
לְזַרְעִיתְהוֹן וּלְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן: לה מִבַּר
תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָא
וְעַד בַּר חֲמִשִּׁין שְׁנִין
כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא
לְפוּלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא:

נביאים שופטים יג

להמשיך מנ"ח דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמת דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ עַתָּה יָבֹא דְבָרֶיךָ מַה־יִּהְיֶה מִשְׁפַּט
הַנַּעַר וּמַעֲשֵׂהוּ: ב וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ
מִכֹּל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשָּׁמֶר: ג מִכֹּל
אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וְיַיִן וְשֵׁכָר אַל־
תֵּשְׁתְּ וְכָל־טֻמְאָה אַל־תֹּאכַל כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיהָ
תִּשְׁמֹר: ד וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה
נַעְצְרָה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עִזִּים:
ה וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ אִם־תַּעְצְרֵנִי
לֹא־אֹכַל בְּלַחְמֶךָ וְאִם־תַּעֲשֶׂה עֹלָה לַיהוָה תַּעֲלֶנָּה
כִּי לֹא־יָדַע מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא:

וְאִם תַּעֲבִיד עֲלָתָא קָדָם יְיָ תַּסְּקִנַּהּ אֲרֵי לָא יָדַע מָנוֹחַ אֲבִי

א וַאֲמַר מָנוֹחַ כְּעַן יִתְקַיְּמוּן
פִּתְגָמָךְ מָה יְהֵי דָּחֲזֵי לְרַבְיָא
וּמָה נַעֲבִיד לֵיהּ: ב וַאֲמַר
מַלְאָכָא דַּייָ לְמָנוֹחַ מִכֹּל
דַּאֲמָרִית לְאִתְּתָא תִּסְתַּמַּר:
ג מִכֹּל דְּיִפּוֹק מִגּוּפְנָא דְּחַמְרָא
לָא תֵיכוֹל חֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק
לָא תִשְׁתֵּי וְכָל מְסָאֵב לָא
תֵיכוֹל כָּל דִּי פַקֵּידְתָּהּ הֵמַר
ד וַאֲמַר מָנוֹחַ לְמַלְאָכָא דַּייָ
נֵיחוֹד כְּעַן וְנַתְּךְ וְנַעֲבִיד
קֳדָמָךְ גְּדָיָא בַּר עִנְיָי: ה וַאֲמַר
מַלְאָכָא דַּייָ לְמָנוֹחַ אִם
תַּחְדֵּינָנִי לָא אֵיכוֹל בְּלַחְמָךְ

מצודת דוד

(ה) עתה יבא דבריך. כ"ל עד הנה הייתי כמסתפק אם יתקיימו דבריך לכל עתה סותרן וכאלו אינם ע"י תפלתי נלמד ס"ל שדבר ה' הוא ובודאי יבא דבריך נזהר מאכילת חמץ והודיעני מה יהי' מעשה הנער איך להתנהג עמו ומה המעשה אשר נעשה לו:

(ג) מכל אשר אמרתי וגו'. כ"ל אין מעשה הנער להוסיף עליו על אשר נזהרים רק הפוסקים היא אשר גם אתה אמור אמר מכל אשר אמרתי: (ג) מכל וגו'. כ"ל זהו שאמרתי מכל כו': כל אשר וגו'. אין לעשות עוד רק האמור כל אשר נזהיתים: (ה) אם תעלנו. אף אם תעלנו לא אוכל וכ"ל אם כוונתך לעלנו לעשות נדבי הנעים למאכלי הנה לא אוכל ואם כוונתך לעלנו על מעשה עולם כלה לה' תעלנה ואם תעלנו אותי: כי לא ידע. כי אם ידע בודאי לא היה צותו להסכיל לעלות ולא היה אם כן מסלוק לו לומר לא אוכל בלחמך:

רש"י

(ה) מה יהיה משפט הנער. מה חוץ למיעבד ליה: (ד) נעצרה נא. נלחוץ אותך אל הכפיה:

הפי' רד"ק תמצא בהפטרה בשבוע זה

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין יוד רוח יאהרונהי נשמה דיסוד א אד ארנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהֹוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א דְּתָכִיל עֲלָהּ לִבֵּיהּ דְּבַעֲלָהּ וְלָא מִתְבְּנָא וְלָא חְסַר: ב בְּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר: ג גְּמַלַתְהוּ טָב וְלָא־רַע כֹּל יְמֵי חַיֶּיהָ: ד דְּרָשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים וַתַּעַשׂ בְּחֶפֶץ כַּפֶּיהָ: ד הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ: ה וַתָּקָם ו בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ:

א דתכיל עלה לביה דבעלה ולא מתבנא ולא חסרא: ב פרעיתיה טבתא ולא בישתא כל יומי חייהא: ג תבעת עמרא וכתנא ועבדת בחפץ ידיה צבנא דמגרה: ד היך ספנית אלפת דתגרא דמן רחיק מייתיא מבלוהה: ה ונקמת בלילייא ויהבת מזונא לביתה ופולחנא לטלייתהא:

רש"י מצודת דוד

(ה) ושלל לא יחסר. כלומר לא יחסר טוב: (ד) טרף. מזון: וחוק. גס הוא מזון הקצוב להם:

סבוכה אבל את הרע לא גמלה לו כמעשיו: (ג) דמצה. בעשותה מחשבה אחר אחר ומעשים לעוות קומה עם כי אין על האשה אלא לעוות ולא לתזוך אחריהן: בחפץ כפיה. לא עשתה מלאכתה ע"י כפיה וגיעה כ"א בלבון כפיה וכאלו הכפיים עושים בעלמה: (ד) כאניות סוחר. כספינות הסוחרים הסובבים למרחוק, כן היא תביא מאכלה ממרחק כי תשלח את מסחר לחיות ניזונת עוד אף שעל הבעל לזונה: (ה) בעוד לילה. קודם עוד סיום: ותתן. מחלקת מזון לבני ביתה: ומוק. מזון הקצוב מחלק לנערותיה:

עיקר תוי"ט משנה נטין פרק ב ברטנורא

(ה) ואפי' למ"ד מצוה קיום ג"ל בפני נכתב מצוה לאחר אפי' למחלוקי בתליון לחלון שים בו אם כן מצוה עיקר הגט מיכאן מלמד ולא אפי' למחלוקי, תוס': (ב) ופ"ל שיטין שניסב מדוקים ומחוזים בגט אלא שניסב שהניסב מעבד עשה שניסב עלויהם על כך ואמר לסב שניכם סוליכו גט לאשתי ואתו שתאד כשעמד מכיולו כו', תוס': (ג) למ"ד מצוה קיום שתיכף שניס שמעיין לקיומו ולמ"ד מצוה לשמה מיירי לאחר שלמדו ואחרי לא שניתי שלבך לא גזרינן שמא יחזור שרבך לקלקולו: [ה] ואחד. שליחי. בש"ו: (ד) דכיון דשמוע דאחר בפני נתחם לא שמר בש"ס אפי' למחלוקי בקיום כו' ומ"ד לשמה הא ס"ל נמי מצוה דקיום, גמ': [ב] מכשיר. כיון דתיכף אחר דשמעה מכתיבה תו לא אפי' למחלוקי, גמ': [ג] בשר. למאן דס"ל מצוה לקיום אפי' אין שם עד מעיד על הכתיבה כשר שהרי מתקיים ע"פ עדים ולא נקט אחד דומיא דפ"ג אלא אגב דיעד דתניא ר' אומר כו', תוס', ואפי' יוצא מתחת יד נמי כשר ולעצמה דשמה דוקא ביוצא מע"י שניסב. ועתוי"ט: (ה) וכ"ל דנקט בה לאחוזי בפי שניסב שהרי בפני נתחם לא שמע קול הקולמוס בלבד עובר על הצייר בשעת כתיבה תו לא צריך: אחד אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נתחם פסול. בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד מהם דלמרכיזו רבנן לעליה המכיח גט למימר תרוייהו לאכל שם הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר (ב) שניהם שהכיזו גט ס"ל שיאמרו בפנינו נכתב וכפנינו נחתם (ג): שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול. בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד מהם דלמרכיזו רבנן לעליה המכיח גט למימר תרוייהו לאכל שם הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר: ורבי יהודה מכשיר. ואפי' יוצא מתחת יד על אחד מהם ואין הלכה כר' יהודה: ב בלילה ונחתם ביום בשר. שהיום הולך אחר הלילה ואין זה מוקדם: ביום ונחתם בלילה פסול. שהרי מוקדם הוא ותקנו חכמים זמן בניטין גזירה שמא יהיה נשוי עם בת אחותו ותזכה עליו (ה)והם עליה אלא תחנק ומותן לה גט אלא זמן וכשמעידים עליה בש"ד מוליאה גיטה ואומרת גרושה הייתי ופניה כאותה שעה: (ו) ר' שמעון מכשיר. דסבר ר' שמעון דחכמים תקנו זמן בניטין מסוס פרי (ז) אפס לא יהיה זמן בגט יהיה הבעל מוכר והולך פירות נכסי מלוג של אשתו לאחר גירושין וכשאתבעינו כדין יאמר קודם גירושין מכרתי ולהבי מכשיר ר' שמעון בשכתב ביום ונחתם בלילה ואף על פי שהוא מוקדם דסבר מצוה שמתן עיניו לגרשה אף על פי אלא גירשה מיד אין לו לבעל פירות ואין הלכה כר' שמעון: ג בדיו. תלמיד"ר בערבי: סיקרא. צבע חדום: קומוס. ערך המילן: קנקנתום.

(הק לישראל) ח"ר 4 13

וידריהו"ן בלע"ז: על העלה של זית. תלוש: ונותן לה את הפרה. שמיו יכול לקנות חמר כתיבה לכתוב לה ספר כריתות ונתן בידה מי שמיו מחוסר חלה כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קיימה ונתינה: רבי יוסי הגלילי אומר כו'. דרשמא קרייה לגט ספר מה ספר מיוחד שמין בו רוח חיים ושיו מוכל לקף כל שמין בו רוח חיים ושיו מוכל ורבנן אמרי לי כתב נספר כדקא אמרת השתא דכתיב ספר לספירת דברים הוא דאתי (ת) והלכה כחכמי': ד אין כותבין במחובר. מפני שמחוסר קישה: כתבו במחובר כו'. ס"ק כתבו במחובר הטופס שהוא כל הגט כולו חוץ ממקום החיים ממקום השמה והזמן (ט) ותלמו ואחתמו כלומר שכתב התורף (י) שהוא מקום החיים והשמה והזמן (יא) אחר שתלמו כשר דכיון שנכתב התורף כתלום לף על פי שהטופס נכתב כמחובר כשר: על הנייר המחוק. שיכול להזור ולמוקמו (יב) עד שעדים לכתוב עליו מה שירצה ולא מיכרת מלתא שהרי עדים נמי על המחק הס חתומים: (יג) ודיפתרא. שין ממחק עליו ניכר. דפתרא דמליח וקמיא ולא עפין: וחכמים מכשירין. גיטין בלבד דס"ל עדי מסירה כרתי והעדים שהגט נמסר בפניהם הס עיקר הגרושין לף עדי חתימה לכל בשאר שטרות דסמכינן לעדי חתימה (יד) מודים חכמים שמין נכתבים לף על נייר מחוק ולא על דפתרא והלכה כחכמים: ה ואפילו חרש שוטה וקטן. שגדול עומד על גביו ומומר לו כותב לפס פלוני אבל עכו"ם ועבד לפילו גדול עומד על גביו לכתחלה לף ידכתב (טו) גט מפני שהס בני דעת ואדעתא דנפשייהו עבדי שאפילו גדול אומר לו כותב לפס פלוני הוא לף ידכתב אלא לדעת עלמו ולפס כותי ועבד כתבו טופס הגט וידברהל כן דעת כתב התורף שהוא שם החים והשמה והזמן שכל אלו צריכין לפמן הגט כשר וכן הרס שוטה וקטן דממרין במתני' שכשרים לכתוב את הגט ס"מ טופס (טז) אבל תורף אינו כשר אלא שיכתבנו ישרהל גדול וכן דעת: חוץ מחרש שוטה וקטן. דלאו בני דעה ניהו: ושומא. פסול להכיח גט מ"ל שמיו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם (יז) אבל להכיח גט בארץ ישרהל גמ"ל לומר בפני נכתב ובפני נחתם או שפילו בח"ל שם הגט מקויס בחותמיו (יח) או להיות שליח של השה לקבל גיטה לכל אלו הסומה כשר: ועבו"ם. דליתיה בהורת גיטין וקדושין וכמידי דלנפשיה לא חזי לא אלי למעבד שליחותא לאחריני: ו קבל הקטן. הגט מיד הבעל. גדול קודם שמסרו לה: פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח. אפי' לא חזר ונתפתח הוחיל והיה פתוח בשעת קבלת הגט שפיר אלי למהוי שליח להה יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא מיידי דבעי למתני סיפא דחזר ונתפתח שצריך שיהיה בן דעת בשעת כתיבה תנא נמי ריפא וחזר ונתפתח וכל פסולי עדות בעבירה פסולין להכיח את הגט שמין נחתמים לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואם הגט מקויס בחותמיו כשרים להכיחו (יט): ז חמותה ובת חמותה כו'. שמין נחתמות לומר מת בעלה מפני לה ומכוונין לקבלקה: ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ודוקא כשהתה הבעל עמה בשעה שמסר הגט לידה ואמר לה לא תתגרשי אלא בכית דינו של פלוני ותתמרי בפני נכתב ובפני נחתם (כ) והכ"ד לוקחין אותו מידה אחר שחמרה בפני נכתב ובפני נחתם וממנין

וכדון עדי מסירה את שהכר שמיו של קיימת פסול, תוס': (ח) אפי' דכתי"ד ס"ב דסותה לענין מניעת שהתיב דכשר לף לכתחי' כבי ל"ק דכשר שמיו של דבים דוקמן מזר וכלל. אבל שהם כלל ופרט ושמין בכלל אלא מה שבפרט ס"ב הכא קלף יפיפה קדמים וכתב לה שרי זימני, תוס': (ט) ל' טופס הוא שהוא שעתה ותוכה שגט גילוי שגט מל' יניחנה במקום שהוכשה: (י) ולכתה לעיכר דדיעבד אפי' תוכה כשר דכיון דמתוכה פסולה דאוריי"ת הוא אפי' דיעבד לית לן בשפלים, שב"ן: (יא) יש לעיין כיון דבתיבת זמן שגט ליתא אלא מדרבנן כל שבאמר התוכה נכתב כהלכתו זמן לף יהיה לו אלא דין טופס ואפשר דאלמותו לאו היה כל: תוכה, ב"י: (יב) ויעבוד תנאי שהיה בו, רש"י: (יג) ומע"ג דאיכו דומה לשתק פעם אחד לשתק ב"פ ויהיה ניכר אלא שתק דעדים שבר תנא קמא דגזלו דלשת דמי אפי' שתקא להאי שתקא וחכמים מכשירין דאי אינה משמע מזלינן לעידי מסירה, ג"י ועיו"ש: (ו) מכשירין. אין לחמוה אין מכשיל כ"ש בדבר שיכול להזדייף והא מודה ב"ש במזוייף שמותו שהוא שטוב דשם מודה שמי שיכה דלא אפי' לשתק עלייהו נאמן בשעת מוכשרים דכשר ס"ל כשר, הג"ה: (יד) ותע"ג דבשאר שטרות שמי קי"ל דש"י ט"ש גוכה ממשועדים מכל מקום כיון דלגרושיה קיימה דלשת לא מפיק לאו עד זמן מרוך

שליח שיחזור ויתן לותה לה אבל אשה שניטה יולה מתחת ידה בכל מקום שהיא הרי היא מגורשת ואפילו אחין הגט מקויס בחותמיו ואינה צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם (כה):

דלאו בני דעה נינהו: וגבי שליחות איכא צריכה לומר בפני נבתב ובפני נחתם:

(כה) ועפי' שאין הגט מקויס. ועיין תוי"ט:

רש"י

דלאו בני דעה נינהו. וגבי שליחות איכא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם קטן דשליחות נפקא לן מויקחו איכא למיפרך לן לכתוב לאחד לוקח לכותן: דלאו בר הייתרא הוא. לאין להן קדושין ואין גיטין נוהגין בהם וכמידי דלאפשיה לא חזי לא מצי למעבד שליחותא לאחריני: הא לא חזר ונשתפה לא. דטעמא משום דעה הוא וצריך להיות בן דעת לעשות שליחותא: דיקא נמי. לגבי פתוח ונסתמא לא תצא דוקא חזר ונתפתח: מדקתני סיפא וכו'. אלמא היכא דטעמא משום דעה הוא דבשעין תחלה וסוף אבל סומא לא הוי טעמא משום דעה לא בשעין תחלה וסוף אלא תחלה לחודיה דלא מצי למימר בפני נכתב ולהכי קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות: מהו שיעשה שליח. לאשה עבד אל כל אדם מהו שיעשה שליח לאשה בעלמא: לקבל גט מיד בעלה. ותהא מגורשת בקבלתו והוא הדין נמי לאולכה לכולה חדא טעמא הוא אלא כך היתה השאלה בבית המדרש: מדקא פסיל לכותי. כמתני' דהכא ולא תצא עבד: מכלל דעבד כשר. וכי היכי דכשר להכא להיות שליח לגרש כך כשר לקבלה להיות שליח להתגרש שאין הילוך טעם בדבר: הא במילתא דאיתיה. כגון תרומה שאסור לעבד לאכול בכל יום יש לו בכל שיתן לו על מנת שאין לרבו רשות בו מפרישי תרומה הימנו ותרומתו תרומה דעבד כאשה בכל המצות ואימא נמי דכשר להיות שליח לתרום: שתרמו את שלהם תרומתן תרומה. ואסורה לזרי' דסבר אין קנין לכותי בת"י להפקיע מקדושת מעשר והקדש הכותי הקדש כדילפינן מאים אים לרבות את הכותים שנודרים נדרים ונדבות כישראל: אפי' ברשותו. של ישראל שעשאו שליח מ"מ אין תרומתו תרומה: מ"ט. היכא תרומה: לאו משום. דשליחות דתרומה דכתיב כן תרימו גם אתם ודכתיב מדמקי למיכתב אתם וכתיב גם אתם לרבות שלוקחים ואיתקש שליח לשולחו בהאי קרא למימר דמה אתם בני' אף שלוחכם ישראל ואפילו נמי לעבד שתרם את של ישראל בתרומה: לא מה אתם בני ברית. מהולין וכאן בערלים מלות: אף שלוחכם בני ברית. לאפוקי כותי אבל עבד בן ברית הוא כדכתיב מהומד עליך וגו':

גמרא גטין נב ע"א

סלכה ס' כלה כלי המיוחן דם"ח דמלאות דבריהם השתפא

חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא וכותי. בשלמא חרש שוטה וקטן דלאו בני דעה נינהו כותי נמי דלאו בר הייתרא הוא אלא סומא אמאי לא. אמר רב ששת לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו. מתקיף לה רב יוסף היאך סומא מותר באשתו היאך בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה אלא בטביעות עינא דקלא ה"נ בטביעות עינא דקלא. אלא א"ר יוסף הכא ה"ל עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי למימר. א"ל אביי אלא מעתה פתוח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר והא קתני פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח כשר, חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא. ה"ה דאע"ג דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתט וחזר ונשתפה טעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תני נמי פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח. א"ר אשי דיקא נמי דקתני זה הכלל כל שתחלתו וסופו בדעת כשר ולא קתני בל שתחלתו וסופו בכשרות כשר, ש"מ. בעו מיניה מר' אמי עבד מהו שיעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה. אמר להו מדקא פוסל ליה לכותי מכלל דעבד כשר. אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט לאשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין. מתקיף לה ר"א טעמא במילתא דליתא הא במילתא דאיתא כשר והא נכרי והא כותי דאיתנהו בתורת תרומה דנפשייהו דתנן והנכרי והכותי שתרמו משלהם תרומתן תרומה ותנן נכרי שתרם של ישראל אפי' ברשותו אין תרומתו תרומה טעמא מאי לאו משום דכתיב אתם גם אתם מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל. אמרו דבי רבי ינאי לא מה אתם בני ישראל. בר ת אף שלוחכם בני ברית:

זוהר נשא דף קכד ע"א, ת"ם דמלילות יוד הא ואו הא

איש איש כי תעשה מאתו וגו'. מאי הוי לגבי הוי. אלא כמה דכתיב למעול מעל ביי. רבי אלעזר אמר איש איש מאי איש איש דהא כתיב סגי אלא הא אוקמוה. אבל איש איש משמע תרין דאיכו איש ואיש קרא דכתיב (משלי ה) פתח מים מבורך וגו'. כדין הוא איש בעלמא איש לגבי אתתיה. ואעלה בו מעל הא כתיב סגי אמאי תרי אלא חד לעילא וחד לתתא. הד לכנסת ישראל וחד לבעלה. בגין כך והכיה הכתוב את אחתו. אמאי אל הכהן רוח דאמר בגין דכהנא אוסיף איהו דמטרוניתא. הכא איש לאסתלקא הא כתיב (ויקרא ח) ושחט את בן הבקר ושחט אחרן ואלו הכהן למיהב כהנא אסיר ליה בדינא בגין דלא יפגום הכתר לתתר דלתתר איהו אתר דאשתכח תמן את אחתו והכיה הכתוב את אחתו אל הכהן למיהב דיוקנא. אלא ודאי כהנא לדא חזי בגין דאיהו אוסיפא למטרוניתא וכל נפי עלמא מתברכן (ג"ח דאתחזרת) בכ"י וע"ד דאתתא דלתתא מתברכא בשבע ברכות דאתחידת כה בכנסת ישראל וכהנא קאים לאתקנא מלי דמטרוניתא ולעיינא בכל מה דאיצטריך בגין כך כהנא לדא ולא לאחרא. ואי תימא דאיהו עביד דינא לאו הכי אלא לאסנאה אלמא בעלמא קא משתדל כהאי ולאסנאה אסד. דאי הכי היא אתתא משתכחת זכאה כהנא אסגי אלמא כהו ולא עול אלא דמתעברא בכרך דכר ואתעביד אלמא על ידוה. ואי לא משתכחת זכאה איהו לא עביד דינא אלא עביד דינא דאיהי קא משקרת ביה הוא עביד דינא והוא כדיק לה. תא חזי כהנא לא עייל גרמיה להאי אלא כד היא יהבת גרמה קמיה לאפקה (ג"ח לזכאה) זמנא ותרין אחיל לה כיון דאיהי בעיא לאשתכחא זכאה כדין כהנא עביד עובדא בגין לאסנאה אלמא. כהנא כתיב אמאי קדישא אד זמנא אחרא מיבר לבתר כתיב ליה למפרעי אחוון (ג"ח פרישין) עריסין בעטיריו דינא בדינא. רחמי ברחמי. רחמי בדינא. ודינא ברחמי. אשתכחת זכאה אחוון רחמי אשתכחו ודיינין סלקין. לא אשתכחת כדקא יאות רחמי סלקין ודיינין אשתארו וכדין דינא אתעביד:

יהוה

(חק לישראל) ח"ד 5 1

הר"מ הלכות תפלה פרק ז.

(א) נהגו העם ברוב עירנו לברך ברכות אלו זו אחר זו בבה"כ בין נתחייבו בהן בין לא נתחייבו בהן ומעות הוא ואין ראוי לעשות כן ולא יברך ברכה אלא א"כ נתחייב בה: (ב) המשכים לקרוא בתורה קודם שיקרא קריאת שמע בין קרא בתורה שבכתב בין קרא בתורה שבע"פ נוטל ידיו תחלה ומברך שלש ברכות ואח"כ קורא. ואלו הן אקב"ו על דברי תורה והערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך כל בית ישראל ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך יודעי שמך ועוסקי תורתך בא"י המלמד תורה לעמו ישראל בא"י אמ"ה אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו בא"י נותן התורה. בכל יום חייב אדם לברך שלש ברכות אלו ואח"כ קורא מעט מדברי תורה. נהגו העם לקרוא ברכת כהנים, ויש מקומות שקורין צו את בני ישראל, ויש מקומות שקורין שתיהן וקורין פרקים או הלכות מן המשנה ומן הברייתות:

מספר חסידים סימן ס'.

כתיב בקוף כוסא שוכח יסרמל עד ס' מלכין, נדוש תבוסה סמגעת עד כסא סכבוד שנמצר עד ס' יסיו מחד מן הדברים סקדמו לעולם. וסיו סמעולה כענד כל סקרבנות שבמצר זכחי מלכים כוח נשבכה. לפ כמצר זבח פלפ זכחי. ואל יעלם לבעל סתשובה שסוא מבוסק ממעלת הצדיקים מפני שעומדין וסחטאים וספשעים תפר פעמו וחטא ושבע כי אין שדבר בן פלפ שבוב סוא ונמצר לפני שבובה יוסר מן הצדיקים שהרי טעם את סחטא וכפר את יהיו. ומזה"ל במקום שבעלי תשובה עומדין לדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד, ומהרי המתגדר על יהיו בשפות אינם בחוך ועוד כמש"ה וזכור אם בוראיך בימי בחוריתיך:

נשא יום ד תורה — אונקלוס

לחמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יהודה ו דמלוי וו אל שם בין שבעשיה בניקוד חולם

לו וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם אַלְפַּיִם שְׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: לו אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ס שני לח וּפְקוּדֵי בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם: לט מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מ וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: מא אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד

לו וְהָווֹ מְנָנֵי הוֹן לְזַרְעִיתְהוֹן תְּרֵין אַלְפִין שְׁבַע מְאָה וְחַמְשִׁין: לו אִלֵּין מְנָנֵי זַרְעִית קְהָת כָּל דְּפָלַח בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא דִּי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מֵימְרָא דַיְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה: לח וּמְנָנֵי בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְזַרְעִיתְהוֹן וּלְבֵית אֲבָהָתְהוֹן: לט מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְפוּלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא: מ וְהָווֹ מְנָנֵי הוֹן לְזַרְעִיתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן תְּרֵין אַלְפִין וְשִׁית מְאָה וּתְלָתִין: מא אִלֵּין מְנָנֵי זַרְעִית בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל דְּפָלַח בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא דִּי מְנָא מֹשֶׁה

ביאור שנויי הכתובים

(מז) שלש פקודי משפחות בני גרשון וגו' משר פקד משה ואהרן על פי ה'. יש לתבין מדוע בבני קהת ובבני מררי משייס ביד משה ובבני גרשון לא משייס ביד משה. ונלפע דהנה בבני גרשון כתיב על פי אהרן ובניו תהיה כל עבודת בני הגרשוני לכל עבודתם, ומעלה שאהרן ובניו היו הממונים לכל משאם ולכל עבודתם, ואף דלויתאל היה ממונה ע"ז וכו' ג"כ ממונה על בני מררי מ"מ גבי גרשון לפי שהיה הממונע היו אהרן ובניו כלם ממונים ע"ז, ולכך לא שייך למיים ביד משה דמשעע במשה היה עיקר יותר מאהרן, ובני אהרן היה ממונה ע"ז עם בניו, ולכך לא מיים ביד משה:

דעת וקנים מבעלי התוספות

(לז) על פי ה' ביד משה. בבני קהת ובני מררי כתיב ביד משה. ובבני גרשון לא נאמר אלא על פי ה'. וי"ל שהפרשה של מעלה דאל תכריתו משפחות מקהתי כתיב ויודבר ה' אל משה ואל אהרן לפיכך כתיב כאן ביד משה אקד ומפי הגבורה נאמר למשה ובבני מררי דלא כתיב בהו ויודבר ה' אלא בני מררי למשפחותם וגו' פיכם בסוף הפרשה דעל פי ה' ביד משה היה אבל בני בני גרשון כתיב למעלה ויודבר ה' אל משה אהרן לא נזכר כלל לפיכך לא סולק בני בני גרשון ביד משה:

וְאַהֲרֹן עַל מֵימְרָא דַיְיָ : אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה׃

תרגום נביאים שופטים יג

להמשיך מנ״ח דו״א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח ארני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב״ן שבעשיה

א וַאֲמַר מָנוֹחַ לְמַלְאָכָא דַיְיָ מַה שְׁמָךְ אֲרֵי יִתְקַיְמוּן פִּתְגָמָךְ וְנַיְקָרִינָךְ : ב וַאֲמַר לֵיהּ מַלְאָכָא דַיְיָ לְמָא דְנָן אַתְּ שָׁאֵיל לִשְׁמִי וְהוּא מְפָרָשׁ: ג וּנְסִיב מָנוֹחַ יָת גַּדְיָא בַּר עִזֵּי וְיָת תְּקוֹרְבָתָא וְאַסִּיק עַל טִינָרָא קֳדָם יְיָ וּמְפָרֵשׁ לְמֶעְבַּד וּמָנוֹחַ וְאִתְּתֵיהּ חָזִן : ד וַהֲוָה בְּמֵיסַק שְׁכִינְתָא מַעֲלַוי מַדְבְּחָא לְצִית שְׁמַיָּא וְסָלִיק מַלְאָכָא דַיְיָ בְּשַׁלְהוֹבִית מַדְבְּחָא וּמָנוֹחַ וְאִתְּתֵיהּ חָזִן וּנְפָלוּ עַל אַפֵּיהוֹן עַל אַרְעָא: ה וְלָא אוֹסִיף עוֹד מַלְאָכָא דַיְיָ לְאִתְחַזָּאָה לְמָנוֹחַ וּלְאִתְּתֵיהּ בְּבֵן יָדַע מָנוֹחַ אֲרֵי מַלְאָכָא דַיְיָ הוּא : ו וַאֲמַר מָנוֹחַ לְאִתְּתֵיהּ מוֹתָא נְמוּת אֲרֵי מַלְאָכָא דַיְיָ חֲזֵינָא :

א וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי־יָבֹא דְבָרֶיךָ וְכִבַּדְנוּךָ : ב וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וְהוּא־פֶלְאִי : ג וַיִּקַּח מָנוֹחַ אֶת־גְּדִי הָעִזִּים וְאֶת־הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל־הַצּוּר לַיהוָה וּמַפְלֶא לַעֲשׂוֹת וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים : ד וַיְהִי בְּעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשָּׁמַיְמָה וַיַּעַל מַלְאַךְ־יְהוָה בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם אָרְצָה : ה וְלֹא־יָסַף עוֹד מַלְאַךְ יְהוָה לְהֵרָאֹה אֶל־מָנוֹחַ וְאֶל־אִשְׁתּוֹ אָז יָדַע מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא : ו וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֱלֹהִים רָאִינוּ :

סיתיר י סיתירי

רש״י מצודת דוד

(ד) כי יבא דבריך . סח יבא לנו שליחות דבר מאתך מצודתא וכיר את שמך : וכבדנוך. נעשה מה שתשלח לנו : והוא פלאי . מכוסה תמיד הוא משתנה :

(ד) כי יבא דבריך . לשון יקויימו דבריך נעשה לך ככתוב ויסד ושדודינו מה שמך לדעת שם מי נכבד כי כן לא נכירך אז : (ג) נעשה זה וגו' . כ״ל אין רצוני בכתוב וה״ק לא נאמר זה שתשאל והוא פלאי . ועוד שהוא מכוסה ונעלם ואין לנו לדעתו : (ג) לה׳ . לשיות עולה שם׳ : ומפלים לעשות . המלאך עשה פלאים להיות מעשה מן השיר : רומים . מסתכלים במעשיו : (ד) המזבח . למעלה לגד המזבח רומים כשעשה בשלהב : (ה) ולא יסף עוד . מעשה בשלהב לא שים עוד נראה לנסי : מז . כשראה כל זאת הבין מנוח במלאך שים : (ו) מלאכים . מלאך מלאכים :

תרגום כתובים משלי לא

להמשיך מיסוד ומלכות דו״א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב״ן שבעשיה :

א וְאִתְחַשְׁבַת בְּתַרְעֵיתָא וְגַבְרָא חַקְלָא וְמִן פֵּרֵי רִיחֲהָא נְצַבַת כַּרְמָא : ב וְאַסְרַת בְּעוּשְׁנָא חַרְצָהָא וְזָרַעַת דְּרָעָהָא : ג וּטְעֲמַת מְטוּל דְּטָבְתָהּ תַּגְרוּתָהּ וְלָא דָעֲכַת בְּלֵילְיָא שְׁרָגָהּ : ד יְדָהָא פָּשְׁטָא בִּכְוֹשְׁרָא וְיַדָהָא סָמְכָא מְעוֹלָא : ה יְדָהּ פָּשְׁטָה לַעֲנִיָּא וְדַרְעֵיהּ מוֹשִׁיטָא לַעֲלִיבֵי : ו לָא יַדְחֲלוּן בְּנֵי בֵיתָהּ מִן שַׁלְגָּא מְטוּל דְּכוּלְהוֹן בְּנֵי בֵיתָהּ לְבִישִׁין הָווֹ זְהוֹרִיתָא:

א זְמֹמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ מִפְּרִי כַפֶּיהָ נָטְעָה כָּרֶם : ב חָגְרָה בְעוֹז מָתְנֶיהָ וַתְּאַמֵּץ זְרוֹעֹתֶיהָ : ג טָעֲמָה כִּי־טוֹב סַחְרָהּ לֹא־יִכְבֶּה בַלַּיְלָה נֵרָהּ : ד יָדֶיהָ שִׁלְּחָה בַכִּישׁוֹר וְכַפֶּיהָ תָּמְכוּ פָלֶךְ : ה כַּפָּהּ פָּרְשָׂה לֶעָנִי וְיָדֶיהָ שִׁלְּחָה לָאֶבְיוֹן : ו לֹא־תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג כִּי כָל־בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים :

רש״י מצודת דוד

(ו) זממה שדה. חשבה מחשבות החיך תקנה שדה : (ז) כישור ופלך. הם כלים מיוחדים למלאכת צמר ופשתן: (ו) לא תירא לביתה . לבני ביתה : משלג . מלימה: לבוש שנים . בגדי צמרים :

(ו) זממה. כלשון מחשבת על הפרח ותחשב מיניה כה לה תעקום עד לשב תקנה : מפלי כפיה . מעשה ידיה נעשה כלים : (ז) חגרה וגו' . חגרה מתניה בכח וגבורה כ״ל כי סיתם מחשבתה בעשותה מלאכתה : ותאמץ . חזקה זרועותיה במלאכתה והוא כפל ענין דמ״ש : (ח) טעמה וגו' . כלשון יעלס בעלמא כי טוב סחרה לעלות בה ריוח לה יכבה נרה בלילה : (ד) ידיה . פה כי תוכחת בסתרים מ״מ לא זזה ידה ממלאכת נכרים ותושיע ידיה לאחוז בכישור ועמוד בפלך וכפה כלי שטויים : (ה) פרשה . לקחת מידה מתנה ולא קפלה יד : שלחה . הושיטה לתת יד מי שנכלם לקחת בעצמו : (ו) לא תירא . לא תפחד בעבור הבגדי ביתה שהרי ביתה מלבושים במלבוש כפול כי כ״ל מחמת ביתה מקדירה הסגל כי כ״ל מחמת ביתה מלבושים כפולים שהם חמים ולבושים בגדי צמרים בשביל שהוא קודם שיבוא לחמם עמד :

היו בודקין אותן. אחר שחיימו עליהן היו בודקין אותן כשבע חקירות כנגד שבעה לשונות שנאמרו במקרא בחיובי מיתות כ"ך וברשת והקרת (ה) ושחלת היעד הרי כאן שלשה ושחלת חיצו מן המנין (ב) וממקום אחר הוא לומר (ג) והוגד לך ושמעת וברשת היטב הרי כאן שנים שחריס הרי לך חמשה ומקום אחר לומר (ד) וברשו הסופטים היטב הרי שנים שחריס הרי כאן שבעה: באיזו שבוע. שלא יוכל: באיזו שנה. שלא ישמוט: באיזו יום. שלא שבת (ה): באיזו שעה. שלא יוסיף, שכל שבע חקירות הללו מכיחות אותם לידי הזמה ואמרה תורה עדים להזימן לכל היום היו עדים להזימן לאותה שעה: רבי יוסי אומר. ר"ע הלך שלשה חקירות בחיוב יום בחיוב שעה כחיוב מקום. ואין הלכה כר"י הלך אחרי אמרו העדים אחת ממול הרגו בודקים אותם בשבע החקירות כדי שתתרוץ דעתן עליהם אם יש בפיהן סתירות: מכירים אתם אותו. להרוג, שמא עכו"ם הוא, וזו היתה מן החקירות שמכיחות לידי הזמה הלך בשאר בדיקות שאינן הלך לעשות העדות מוכחשת שמא לא ילמד בחלק בדברי תורה והן יהיו פטורים: את מי עבד. לפעור, או למרקוליס: ובמה עבד. בזבוח, או בהסתחוה: ב בן זכאי. ר' יוחנן בן זכאי ותלמיד הן לפני רבו היה (ו) בחותו שעה לבך קורהו בן זכאי: בעוקצי האגים. שהיו מעידין עליו שהרגו תחת התאנה ובדק בן זכאי בזו עוקצים דקים לו נפשי. עוקץ זנב הפרי מקום הבורו לאילן: אמר אחד איני יודע עדותן בטלה. דשוב אי אתה יכול להזימם בחותה הקירה וכ"ו שא"י לקיים תורת הזמה בחחד מן העדים כל העדות בטלה (ז) ואפילו הן מאה לאין העדים נעשו זוממים עד שיזומו כולן: בדיקות. לפי שאמרו כולן אין אנו יודעים מלות הזמה רצונה להתקיים לאין הזמה תלויה הלך בחקירה לומר עמנו הייתם בחותה שעה במקו' אחר: עדותן בטלה. כל עדותן בטלה שבגמר' הוא והן פטורים: ג שזה יודע בעבורו של חבר. זה שאמר בשנים יש לי עדות שהרג הלך היה ויום רחמן על הדם שהוא יום ל' מחדש שעבר היה ודוקא עד אלי החדש בכל מאני החדש ואילך עדותן בטלה שחזקה אין עובר אלי החודש עד שכל העולם יודעים מתי קדשו ב"ד את החדש: במזרח. ממקום ואילך החמה עד אמצע הרקיע קרוי מזרח ומאמצע הרקיע עד מקום השקיעה קרוי מערב: ד נמצאו דבריהם מבוונים. ומעתה צריכין ליתן בדבר: פותחין בזכות. אם לא עברת אל תירא: אמר אחד מן העדים יש לי ללמד עליו ואיתן בדבר: משתקין אותו. לבתיב ועד אחד לא יענה בן לזכות בין לחיבה (ח): אמר אחד מן התלמידים. היושבים לפני הדיינים: יש לי ללמד עליו חוב' משתקין אותו. לבתיב אחד לא יענה בנפש למות הוא דאיתו עונה הא לזכות עונה: אינו יורד משם כל היום.

[ה] היו בודקין אותן בשבע [ב] חקירות באיזו שבוע באיזו שנה באיזו חדש. בבמה בחודש. באיזו יום. באיזו שעה. באיזו [ג] מקום. [ד] רבי יוסי אומר באיזו יום באיזו שעה באיזו מקום. מכירין אתם אותו התריתם בו. [ה] העובד עבודה זרה את מי עבד ובמה עבד: ב כל המרבה בבדיקות ה"ז משובח. מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנ'. ומה בין חקירות לבדיקו'. חקירות אחד אומר איני יודע. עדותן בטלה. בדיקות א' אומר איני יודע [ו] ואפילו שנים אומרים אין אנו יודעים עדותן קיימת. אחר החקירות ואחר בדיקות בזמן [ז] שמבחישין זה את זה. עדותן בטלה: ג[ח] אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בשלשה בחדש עדותן קיימת. שזה יודע [ט] בעבורו של חדש. וזה אינו יודע בעבורו של חדש. אחד אומר בשלשה ואחד אומר בחמשה עדותן [י] בטלה. אחד אומר בב' שעות ואחד אומר בשלש שעות. עדותן [כ] קיימת. אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש עדותן [ל] בטלה. רבי יהודה אומר קיימת. אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע. עדותן בטלה. [מ] שבחמש חמה במזרח. ובשבע חמה במערב: ד ואח"כ מכניסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהן מכוונין. פותחין בזכות. אמר אחד מן העדים יש לי ללמד עליו זכות או א' מן התלמידים יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו. אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות מעלין אותו ומושיבין אותו ביניהם ולא היה יורד משם כל היום כולו. אם יש ממש בדבריו שומעין לו. ואפי' הוא אומר יש לי ללמד על עצמי זכות שומעין לו ובלבד שיהא ממש בדבריו:

[ה] סיו בודקין. לאו בשבע ל' וזה בשני זה: [ב] חקירות. נקט מדה מלכתי דקדק לעצ"ג דבר"ם דלעיל נקט תקרי סכח שני לאו בחדא ונקט חקירה אחר דר"ם לפי שבחקירם סיו מועה יותר על שעשיהם על מעמת העיון עדיפים כל"ם לכל תבלית סיו חוקר: [ג] דוקא לפי שמעמ חקירה אלא עד לחיוב סיעה בהדיא אבל ובדקת בלא כלום סיעה משמע דבייסם עדיפי כר"י: [ד] בעדים זוממים, ומסקינן בגמ' דכולהו ילפינן מהדדי ניתן לת סמעור אל זה זה, ועתו"ע: [ה] לפי שמעמידו בכך וכך בחדש לעשה"ם מועלין לפי בחלוט יום בשבת היה לפי שהיה בדעתם שלא יהא להכיחם לידי הזמה ואין מעלים על לבם מחדש של חדש לפי שהיו מעמידו אותו יום במקום אחר וכשבאו להכיחם יום אלו אומרים היום יום ואם תומרים היום אנו נזכירם עדי הזמה להזימם, כר"י: [ו] מקום. אבל היו מועלים להכיחו לת כל החקירות לאזמה"ם אבל לא מלמה, כר"י: [ד] ר"י כו'. בגמ' מוכיח דר"י ל"ם הלך כשמואל עדותן ניכר שאותו היום מעמידין עליו בשעה בחדש ובחיוב חדש ואם ובשיב דר"י לי לאתם יכול להזימם, ועתו"ע: [ה] העובד כו'. אם מעידין בכך שהלים את מי עבד כר"י ועתו"ע: (ו) בפני רבו. ולכאו' סך כתב אותו בשעת מכוונו כאו שקבל ליתו, סר"מ: (ז) דכתמצא מצד ודכתו שפופטים היטב ודרשו מקר' שבע וגו' ושבועה ה' תהיה זמם לעשות וגו' עדות בת"ח יכול לקיים בה תוקת הזמה כו' פדום ת"ל לא לא, כר"י: [ו] בפני ב'. וגמ' מאי חפי' פשיטא לכיון לחלק אומר ת"י שנני לא מעלה בידיעתו ומקיק דה"ק חפי' בחקירות כ' מועלים ידעינן ומ' אומר ת"י עדותן קיימת פי' אם יש ג' עדים ועד מיומו כולן ר"ל דהיינו בבבוזו עדותן, תוס' ועתו"ע: [ז] מבחישין. בין בשם ב' או ג' וכ' מבחישין דבשלמא בדיפת מת"י, וכ"ב בר"ם דבכחבה עדיפת מת"י: [ח] מאי כל. דבתיב עבורו בכבוזו בשם בשנים לחדש ומפני אומר בבבוזו בשלשי לחדש: [ט] בעבורו כו'. וה"ם בשמ"ל זה יבא בהבחות לחדש בשעה בחדש ועתו"ע: [י] בטלה. דבתיב עבורו בעבור מסל היה, תוס' ועתו"ע: [כ] קיימת. לחדש בוצע בחדש ב' בשעה ג' בשוף ג' כל הנעשים בשלשה בחיוב המעשה בהן יש לנו לעשות ואומר כמו שאמרו. עתו"ע: [ל] בטלה. וה"ת ובחיוב לאמר שני בחמשה ב' בחחלת ה'. וי"ל לבטל עדותן דבקיון לזה מצוה לבחיב והילו שעדה לא לקיים עדותן כו' ע"ש: [מ] בשחמש כו'. ולי"ל דבשמ"ד ס"ם לפסחים גזר כ"י מצוה יום המעונן דעתי על ז' לומר ה' ופסק הר"ב כן בלבם דשחם לאומרה והכל לאומרה דלא נזכרינן ולא קפלינן מספיקה:

(ח) ותע"ג דקחם מסיים לאות כו' משכח בגמ' דבשר ליכל לעיולי הכי מצוה בשבת לאות הוא דאיתו עונה הא לזכות עונה: אינו יורד משם כל היום. ר"י אומר קיימת. דבתיב אחד לא יענה בן לזכות בין לחיבה: אמר אחד מן התלמידים. דבתיב ועד אחד לא יענה בן לזכות בין לחיבה: יש לי ללמד עליו חוב' משתקין אותו. לבתיב ועד אחד לא יענה בנפש למות הוא דאיתו עונה הא לזכות עונה: אינו יורד משם כל היום.

פי הדבר כאן למחר כ"ד דכיון שהגיד כו': (פ) נמ', כדי שלא שהה עלייתו ירידה לו שכשי"ט שחל יום טוב להיות ביום ה' בשבת ג"כ ד' זוגות שלא זוכה להיות במוסב כ"ד ועל הספסל במוסב, ומי' שי"ט: [נ] מזונות. כיוס לחמן למחר שבעה: ממקום שיכיכם מזונו' כבתיכם ש לשון ומוכלין ומוסקין בדבר. בב"ב: [ס] סלולה. שיש שם לפניו, בב"ב, ר"י. או עם זוג שלו, בר"ם: [ע] המזכה לחמול סומר מני סוס המזכה לחמול ומדיין מזכה מני על כרחי מחייבי יכול למחול כי ומתחייב סומר שם לא מלא פלילה זכות מני המחייב ומתחייב מני במקומי, רש"י: [פ] ס"י כו'. בשבועות ונסוקין בדבר שלא בשעת גמר דין יכול למחול: [צ] טעו כו'. ולא ידוע מי שם מחייבו או זיכו משעה ס' שלין נתחכון שלא לחמר, שב"ש: (יח) ושם בשעה דמחני' בבוחת קמ"ל בשם בדקתני ופשי כו' ור' יוסי ס"י ר"ל דלפי שלם שם לחמר חייב לא מחייבו כיון שלין שכוח שיש שלא לחמר ור"ל כשהשכו לבעלו היה מן המזכין שמעינן לזכות ע"פ ס' קמ"ל שלא: (יט) דשור לסו נ"ז מתייבין, בש"ו ופשו"ט: [ק] עד שיעלה כו'. לא ראו מפי פוטרין מוסי ובריך לפטרים משיקבל משפוסיפו עד ע"ם ושלקו לשם מלחכין בדבר לדון שלא יעלו שכר כנגד שלו מי שיש לן להשלוחי בשר שוכה ומשני כדי שלא יעלו שכר כנגד כנסיבוקה ואין יודעין לשמיר שם סדין. גמרא ובש"י ובשו"ט:

ה אם מצאו לו זכות פטרוהו. ואם לאו מעבירין דינו למחר. היו [נ] מזדווגין זוגות זוגות. וממעטין במאכל ולא היו שותין יין כל היום ונושאין ונותנין בדבר כל [פ] הלילה ולמחרת משכימין ובאין לב"ד [ע] המזכה אומר אני מזכה. ומזכה אני במקומי. והמחייב אומר אני מחייב ומחייב אני במקומי. המלמד חובה מלמד זכות. אבל המלמד זכות [פ]אינו יכול לחזור וללמד חובה. אם [צ]טעו בדבר שני סופרי הדיינין מזכירין אותן. אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו עומדין למנין. שנים עשר מזכין וי"א מחייבין. זכאי. י"ב מחייבין ואחד עשר מזכין. ואפילו י"א מזכין ואחד עשר מחייבין. ואחד אומר איני יודע. ואפילו כ"ב מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע. יוסיפו הדיינין. עד כמה מוסיפין שנים שנים. עד ע"א. ל"ו מזכין ל"ה מחייבין. זכאי. ל"ו מחייבין. ול"ה מזכין דנין אלו בנגד אלו [ק]עד שיראה אחד מן המחייבין דברי המזכין:

המזכין דברי המחייבין (יב) דכשעת גמר דין ק"ל דלא המלמד זכות יכול ללמד חובה והכי לא תני לו עד שיראה אחד מן המזכין דברי המחייבין דתנא מזכות קמכדר: ואפילו בתין ממש כדבריו (ט) אבל ים ממש כדבריו אינו יורד מכח לעולם (י): ה מעבירין אותו למחר. מטעירין את הדין עד למחר מפוס הלנת הדין: י"ב מחייבין וי"א מזכין. והטייחך לרשב ע"פ ס' ליתא הלכך יוסיפו לדיינין:

ואפילו כ"ב מזכין או מחייבין וא' אומר איני יודע יוסיפו דיינים. דהאי למחר מיני יודע כמאן דליתיה דמי (יא) ואין דנין דיני נפשות לא לזכות ולא לחובה בפחות מעלה ועשרים: שנים שנים. אם נתחלקו הבני' שהוסיפו זה לכאן וזה לכאן דאכתי ליכא הטייה לא לטובה ע"פ ס' ולא לרעה ע"פ שניס צריך להוסיף עוד שנים וכן עד שבעים ואחד: עד שיראה א' מן המחייבים דברי המזכים. דליכא הטייה לעוכה ע"פ אחד וה"ה אם יראה אחד מן המזכין דברי המחייבין דתנא מזכות קמכדר: ומבני כדי שלא יעלו מב"ד מעורבבים דגמרי בב"ד שיעלו בתחלוקת ואין יודעין לגמיר אם סדין. גמרא ובש"י ובשו"ט:

תוספות

פועלי אמת. פיכם שקועכם אתין מעשים את סדרם. יפיח דגבסי פועל אמת ופשקינ"ם קלי שבאמת ובדין מיפעם ולבסי קאמר כאב שבי ולשבוה אמל שאתמדם:

גמרא ספהדרין דף מב ע"א

שלשה ס' כלם כלי סחיטין דלמא דמלכיה דבישה בם א"ר אחא בר חנינא אמר רב אסי א"ר יוחנן עד כמה מברכין על החדש עד שהתמלא פגימתה. וכמה א"ר יעקב בר אידי א"ר יהודה עד שבעה, נהרדעי אמרי עד ששה עשר, ותרוייהו כר' יוחנן סבירא להו, הא למיהוי בי יתרא, הא למיהוי בי נפיא. א"ל רב אחא מדיפתא לרבינא ולבריך הטוב והמטיב. אמר ליה אטו בי חסר מי מברכינן דיין האמת דלברך הטוב והמטיב. ולברכינהו לתרוייהו. כיון דהיינו אורחיה לא מברכינן. ואמר רב אחא בר חנינא אמר רב אסי א"ר יוחנן כל המברך על החדש בזמנו כאלו מקבל פני שכינה, כתיב הכא החדש הזה וכתיב התם זה אלי ואנוהו. תנא דבי רבי ישמעאל אלמלי לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים כל חדש וחדש דיים. אמר אביי הלכך נמרינהו מעומד. מרימר ומר זוטרי מכתפי אהדדי ומברכי. א"ל רב אחא לרב אשי במערבא מברכי ברוך מחדש חדשים. א"ל האי נשי דידן נמי מברכי, אלא כדרב יהודה דאמר רב יהודה ברוך אתה ה' אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים לעשות רצון קונם פועלי אמת שפעולתם אמת וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה ולפאר ליוצרם על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ה' מחדש חדשים:

רש"י

עד כמה מברכין. אם לא כיוך יכול למחר: על החדש. על הלבנה כשתתחדש: עד שתתמלא פגימתה. לבל כתר הכי לא סיוך למיסר מהדש הדשים שהרי כבר נוצרה היא: ותרוייהו כר"י. במילתיה דר"י פליגי ועד שנתמלא ס"ל מיהו רב יהוד' סבר מלוי פגימתה דקאמר ר"י למיהוי כי יתירא דהוא כמו יתר של קנת שתהא כל פגימת הלבנה מלאה עד שיהא דהיינו הני העיגול והאי לסוף שבעה היא ומהדעי שהרי מלוי פגימה דקאמר ר"י עד דתהוי כי נפיא כנפה עגולה במילותא: וליברך הטוב והמטיב. לדרך יהודה פריך נהי נמי דמשבעה ואילך ליכא למיסר מהדש חדש' ליברך מיהת הטוב והמטיב שבכל שעה שמוספת הוא מטיב לו במילותא תמיד במוספת להחיר לעולם: אטו בי חסר. מי משכיח לה רעה לגבן לברוכי דיין האמת דנשתב את מילותא טיבותא לכיוכי הטוב והמטיב: וליברוך לתרוייהו. דיין האמת בחסרונה וטוב ומטיב במילותה: דהיינו אורחיה. בכל הדם בריאת עולם כמנהגו הוא ואין כאן דין פורעות בחסרונה ולא העבתה לו מסד במילותה: דיין. אלו לא זכו למיתי מחדת אלא לזו שמקבלין פני שכינה פעם ת' בחדש דקאמרן בגזרה טוב: אמר אביי. הואיל ומקבל פני שכינה הוא מעומד בעי לברוכי מפני כבוד שכינה שהוא מקבל: תפקידם. מלוה שעוסקים להתעסק בהילוך תקיפותיהם: ששים ושמחים. כדכתיב ישים כגבור: פועלי אמת. הם שעושים את סדרם: וללבנה אמר. הקב"ה שתתחדש בכל הדם: עטרת תפארת. היה זו לעמוסי בטן שיהיו הוא להם בחי הם שעושים לה עתידים להתחדש בגלותם כמותה ולפאר ליוצרם:

זוהר (נשא דף קכה ע"ב) ת"ת דלעילות יוד הא ואו הא

רבי חזקיה פתח (תהלים קכח) למעלה כנפן פוריה וגו'. מה נפן לא מקבל עליה חלא מדידיה. כך לתתא דישראל קיימת בהאי נוונא דלא מקבלא עלה חלא ההוא בר זוגה. כשפניהא (כ"ח כתורת) דה דלא מקבלא חלא ההוא בר זוגה. וע"ד כנפן פוריה בירכתי ביתך. מהו פוריה כד"ת (דברים כט) פורה ראש. פוריה פורחת דלפיקת ענפים לכל סטרא. ומן בירכתי ביתך ולאו לבר כשוקא כנין דלא תיתי לעקרא בברית עלאה. ובלמה אמר (משלי ג) העושה חלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה. מלן ברית אלהיה ההוא לתתא דאקרי ברית והיה לתתקרא כיה. בג"כ בירכתי ביתך. ת"ר חזקיה תוכחה ליתי על ההוא בר נש דבניך לאתתיה דתתמוי מעטרת דרישה לבר. ודלא הוא חד מהינון לגיעותא דביתא. ואתתא דלפיקת מעטרת דרישה לבר לאתתקנא כיה גריס מסכנותא לביתא וגריס לנהמא דלא יתחסנון בדרא וגריס מלה אחרא דשריא בביתא מלן גריס דלא תעטר דלתתמוי מרישה לבר. ומה בביתא הוי כ"ש כשוקא וכ"ש מליפותא אחרא. ובג"כ אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך. ת"ר יהודה טעטר דיישא דלתתא דלתגלייא גריס טעטרא אחרא לאתגלייא ולאפנמא לה. בג"כ בניך כתתא דלפילו טסירי דביתא לא יחמון טעטרא חד מרישה כ"ש לבר. ת"ח כמה בדכורא טעטרא הוא מוטרא דכלא ה"נ לנוקבא. פוק חמי כמה פגימו גריס ההוא טעטרא דלתתא. גריס לעילא גריס לתתא גריס לבעלה דלתלטייא גריס מסכנותא גריס מלה אחרא בביתא גריס דישלח מזיוותא מבנהא. רחמנא ליזכון מחליפו דלהון. וע"ד בניך כתתא לאתכסייא בזיוותי דביתא ואי עבדת כן מה כתיב (תהלים קכח) כניך כשתילי זתים. מהו כשתילי זתים. מה זית דא כין בקייטא לא אתאבידו טרפוי ותדיר אשתכח ביה חזיוות יתיר על שאר אילנין. כך נהמא יסלקון בחזיוו על שאר בני עלמא ולא עוד אלא דבעלה מתברך בכלא בברכאן דלתתא בעותרא בכנין בנין. הה"ד (שם) הנה כי כן יבורך גבר ירא יי' וכתיב (שם) יברכך יי' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך וראה בניך לבניך שלום על ישראל (ישראל סבא קדישא):

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ז.

(א) שבחי חכמים למי שקורא ומירות מספר תהלים בכל יום ויום מתהלה לדוד ער סוף הספר, וכבר נהגו לקרות פסוקים לפניהם ולאחריהם, ותקנו ברכה לפני הזמירות והוא ברוך שאמר וברכה לאחריהם והוא ישתבח ואחר כך מברך על ק"ש וקורא ק"ש: (ב) יש מקומות שנהגו בהן לקרוא בכל יום אחר שמברכים ישתבח שירת הים ואח"כ מברכין על שמע. ויש מקומות שקורין שירת האזינו, ויש יחידים שקורין שתי השירות הכל לפי המנהג:

ספר חסידים סימן ס"ב.

אשרי איש ירא את ה' במצותיו תמן תמד. דרכו רבותינו משרי העושה תשובה כשהוא איש, לומר שהוא בתחלתו ובעוון שילכו חוקפו והוא מתגבר עליו. במצותיו תמן תמד ולא בשכר מצותיו, ומיומו ואילך תהיו כעבדים המשמשים את הבע"ב לקבל פרס ושכר, כעולם יחשוב אדם בלבו קבל שכרו ויהיה על כ"ו כדברים אלו מי יתן שבבל יומים תוכל לתקן את המעוות אשר עויתי וכל מה שאני עושה מן עכשיו אין לי שכלום שכר כזה כי כל מעשי היום תועלת ותקנה על כל עוונותי והלוואי יועיל לי אלא לעמוד בדין ונם אם היום לדיק גמור ומימיו לא עשה רע אין לו מן הדין שום שכר כי לו יהיה אלף שנים שעתיד לא יוכל לשלם גמול אחת מהקטנות שבקטנות מן הטובות אשר הקב"ה עשה עמו:

נשא יום ה תורה — אונקלוס

להמשיך מת"א דו"א יהוה נפש יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה תיה יחידה ה דמילוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

מב וּפְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם: מג מִבֶּן
שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־
חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא
לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מד וַיִּהְיוּ
פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשֶׁת
אֲלָפִים וּמָאתָיִם: מה אֵלֶּה פְּקוּדֵי
מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה

מב ומנוי זרעית בני מררי
למזרעיתהון לבית
אבהתהון: מג מבר
תלתין שנין ולעילא ועד
בר חמשין שנין כל
לחילא לפולחנא במשכן
זמנא: מד והוו מנויהון
למזרעיתהון תלתא אלפין
ומאתן: מה אלין מנוי
זרעית בני מררי די מנא
משה ואהרן על מימרא

וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃
כָּל־הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַלְוִיִּם׃
לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃

תרגום נביאים שופטים יג

להמשיך מג"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה נצח הוד אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה׃

א וַאֲמַרַת לַיה אִתַּתַיה אִילוּ רַעֲנָא מִן קֳדָם יְיָ רַנְמוּת לָא קַבֵּיל מִנָּנָא עֲלָתָא וּמִנְחָתָא וְלָא אַחֲוִינָנָא יַת כָּל אִלֵּין וּכְעִדָּן פּוּן לָא אַשְׁמְעִינָנָא כְּהָדָא׃ ב וַיְלֵידַת אִתְּתָא בַּר וּקְרַת יַת שְׁמֵיהּ שִׁמְשׁוֹן וּרְבָא רַבְיָא וּבָרְכִיהּ יְיָ׃ ג וּשְׁרִיאַת רוּחַ נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ לְמִתְקְפוּתֵיהּ בְּמַשְׁרְיָת דָּן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל׃ ד וּנְחַת שִׁמְשׁוֹן לְתִמְנַת נָחֲוָא אִתְּתָא בְּתִמְנַת מִבְּנָת פְּלִשְׁתָּאֵי׃ ה וּבְלִיק וְתַנֵּי לְאַבּוּהִי וְלְאִמֵּיהּ וַאֲמַר אִתְּתָא חֲזֵיתִי בְּתִמְנַת מִבְּנָת פְּלִשְׁתָּאֵי וּבְעַן סָבוּ יָתַהּ לִי לְאִתּוּ׃

מצורת דוד רש"י

(ה) וכעת. הזהות: לא השמיענו כזאת. לא היה מאמינו כאמרה זו אם רמיזה לנו למות: (ג) לפעמו. לבת בקרבו לפעמים:

(ה) וכעת. הזהות: לא השמיענו כזאת. לא היה מקבלה מלכתחלה שאם היה מאמינו כאמרה זו אם רמיזה לנו למות: (ג) לפעמו. לבת בקרבו לפעמים:

פתחילה לסוליבו כמעגה דן לכהלות כה גדולות ומפלאות: כין לכעם. מהגה דן היה עומדת כין לכעם וגו' (ומס סלו שהו כנחלת יהודה): (ה) קחו לותה וגו'. כי גייהה מרס שלקחה לכשיהה לו כה לידוען׃

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה׃

א מְרַבְּדִים עֲשְׂתָה־לָּהּ שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁהּ׃ ב נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עִם־זִקְנֵי־אָרֶץ׃ ג סָדִין עָשְׂתָה וַתִּמְכֹּר וַחֲגוֹר נָתְנָה לַכְּנַעֲנִי׃ ד עֹז־וְהָדָר לְבוּשָׁהּ וַתִּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן׃ ה פִּיהָ פָּתְחָה בְחָכְמָה וְתוֹרַת־חֶסֶד עַל־לְשׁוֹנָהּ׃

מצורת דוד רש"י

(ו) מרבדים. מצעות נאות למטה: (ג) נודע בשערים בעלה. ניכר הוא כין הכיריו מפני מלכוסיו שהם נאים: (ג) לכנעני. תגר: (ז) ליום אחרון. כיוס מיתתה נפערת כהם עוה:

(ו) מרבדים. מצעות נאות למטה: (ג) נודע בשערים בעלה. ניכר הוא כין הכיריו מפני מלכוסיו שהם נאים: (ג) לכנעני. תגר: (ז) ליום אחרון. כיוס מיתתה נפערת כהם עוה:

בזק ודבר סמקניים ומהודר ביופי: ותמתק. כל ימיה תמתק עלי הכבוד ביוסים לה ביוס מותה: (ה) פיה פתחה. כל מעשיה כמה כחכמה: ותורת חסד. ניחוד כל מסד על לשונה. כ"ל מלמדת ומזהרת לעשות מסד עם הכריות׃

בל הבשר אסור לבשל בחלב. יש מהן מדברי תורה כגון בשר בהמה וים מהן מדברי סופרים כגון בשר עוף (ה):

חוץ מבשר דגים וחגבים. שאינן לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים: ואסור להעלותן עם הגבינה על השלחן. ואפי' בשר עוף לדיסורי מכילתו (ג) מדברי סופרים אסור להעלותו עם הגבינה על השלחן גזירה שמא יעלה גבינה עם בשר בהמה בתלפש רותח שהוא אסור מן התורה דקיימו מבשל (נ): הנודר מן הבשר. נגדרים לך

כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים. ואסור [ה] להעלותו עם הגבינה על השלחן. חוץ מבשר דגים וחגבים. הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים. העוף עולה עם הגבינה על השלחן, ואינו נאכל. דברי ב"ש. [ב] בה"א לא עולה ולא נאכל. א"ר יוסי זו מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה. באיזה שלחן אמרו בשלחן שאוכל עליו. אבל בשלחן שסודר עליו את התבשיל, נותן זה בצד זה [נ] ואינו חושש: ב צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהיו נוגעין זה בזה. ר"ש ב"ג אומר אף שני אכסנאין אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששין: ג טיפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה. ניער את הקדרה. אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסורה. הכחל קורעו ומוציא את קרעו אינו עובר עליו. הלב קורעו ומוציא את דמו. לא קרעו אינו עובר עליו. המעלה את העוף עם הגבינה על השלחן אינו עובר בל"ת: ד בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה. אסור לבשל ואסור [ד] בהנאה. בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה. בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה. מותר לבשל ומותר בהנאה. [ה] רע"א חיה ועוף אינן מן התורה, שנא' לא תבשל גדי בחלב אמו ג"פ. פרט לחיה ולעוף ולבהמה טמאה. רבי יוסי הגלילי אומר נאמר לא תאכלו כל נבלה. ונאמר לא תבשל גדי בחלב אמו. את שאסור משום נבלה אסור לבשל בחלב. עוף שאסור משום נבלה יכול יהא אסור לבשל בחלב. ת"ל

(ה) מבשר בשר חיה פרטיכם דקיימא א אל אלה אלהי אלהים דמבלי בתי"ר: (ג) דייק לעיקר מכילתא ופע"ג דמתניתין ניחוש שמא יעלה בשר בהמה טהורה עם הגבינה דלא מסכו חכמים אלא מכילתא מבל לא ניחוש ומסיים. ופירש המגיד שלא יפו כאן בשר טהורה עם חלב טמאה כו' אמתיבין בניחוש ומסיים, עיין תוי"ט: (נ) גמרא, דאי משום מכילתא ליכא למגזר דלכילתא עוף גופא גזירה ומן ניקוס דנגזור גזירה לגזירה ומשם ואילך ניחוש בכלי בלפתן, ופתוי"ט: (ה) להעלותו כו' מון כו', ופ"ב דבשר דגים אפי' לאכלו בחלב אפי' שלא נקט העלאה לאסמעינן דבשר בשר אפי' בהעלאה נמי אסור כו'. הכ"ג ועיין תוי"ט: (ד) וכ"פ כו'. ממילתייהו דב"ה מהדרי דקאמרי עוף ומיני נאכל: (ג) ואינו כו'. ובלבד שלא יהיו נוגעים זה בזה, הכ"ג: (ד) כגון שהחיתה שהחתיכה קלפה מון לכותב וזו מונחת עליה, טור: (ה) בגמ' ופרכ"י מפני שמן הסנוים מולין עד סם ויוכדין: (ו) החתיכה עצמה כ"ג ובניימר אי נמי לפסוק כדאמרינן בגמרא: (ז) החלב שהיסך עדהכוריימה שרי אלא דאיכן גזרו לעצם אחי לעיכל דב"ח ויניין שהיולית שם החלב כל מס שיוכל אי ליכא למיגזר, הכ"ח: (ח) ומעמא משום טעם הבשר הבלוע בחלב שבחלב, ב"י. והכ"ב פי' משום מהחיים שעין בחע"ם שבחלב לפתיח בחל זה מפני שהחלב יולא ממנו ומתבטל אחי למעלה מהיכה בגמרא. וב"ל דב"ל הבעלים נבלה ע"י בישום חלב או שאר איסור אלא היה בו עכשיו לבטל דהשתא היינו דומיא דחלב שאיסורו גם כן עכשיו בלישה: [ד] בה"ג: דאלמא קלפי בחיבול לי לבישול ואחד לחכילה ול"ל שם: (ט) בדילוף ליה בגמרא: (י) לחיבה מבשר: בשר בהמה טהורה כו' דלא בהמה במשמע: (יא) לניכר אבי קלפי כדי שיהיו ב' כתובין בהמה כמ' דאין מלמדין אלא ליכא אלא אחד קלפ למילף מיניה דלחיבה בגמרא: [ה] ר"ע כו'. ניחו חולק

בחלב אמו. יצא עוף שאין לו חלב אם: ה קיבת עכו"ם ושל נבלה הרי זו [ו] אסורה. המעמיד בעור של קיבה כשרה. אם יש בה בנותן טעם, הרי זו אסורה. כשרה שינקה מן הטרפה. קבתה אסורה. וטרפה שינקה מן הכשרה, קבתה מותרת, מפני שכנוס במעיה: ו [ז] חומר בחלב מבדם וחומר בדם מבחלב. חומר בחלב שהחלב מועלין בו [ח] וחייבין עליו משום פגול ונותר וטמא מה שאין כן בדם. וחומר בדם שהדם נוהג בבהמה וחיה ועוף בין טמאים בין טהורים, והחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד:

עיקר תוי"ט

אלא מפרש כדברי ת"ק, הרא"ב: [ו] אסורה. בגמרא מקשי' הכא דאמרינן בפ' ב' דע"ז מ"ה דטעמא דאסרו גבינה של נכרים מפני שמעמידין אותה בעור קיבה של נבלה ומשמע הא קיבה גופה שריא ומשנינן לא קשיא הכא קודם חזרה והתם לאחר חזרה דר' יהושע דהתם במשנה: (יב) לא דק דנהר"מ אין חילוק בין קרוש בנלול, וכ' הכ"מ של"ל דכשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה קודם חזרה נשנית (אבל טרפה שינקה כו' מסקינן בגמ' דאחר חזרה נשנית דאל"כ קשיא רישא. וזה דוחק, הרא"ש. וע"ק דלאשמעינן רבותא טפי אחר חזרה דאף כשרה שינקה כו' מותרת): (יג) כתב הרא"ש דלא גרים בגמרא המסקנא שכתב הר"ס, ובדברי רש"י ניחא דנקט קרוש דהוי רבותא דאפי' קרוש אסור ונרש"י כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה אף לאחר חזרה נשנית וכתב הר"ב דה"ט דחלב הכנוס בבהמה לאו כבהמה שנמלא בה דיינינן ליה אלא הרי הוא כמונח בקערה ודינו כמקים שבא מהם ודין חלב גמור יש לו לכל דבר. והא דאמר בע"ז דפירשא בעלמא היא אינו ר"ל שיהא כפרש אלא ה"ק שפורש מגופה ואינה כגופה ומש"ה כשרה שינקה כו' וטרפה שינקה כו': [ז] חומר כו'. משום סיפא שהדם נוהג כו' תנא לה הכא: [ח] וחייבין כו'. בענין איסור חל על איסור, ע' בפ"ג דכריתות מ"ד: (יד) רש"י. ופליאה בעיני דהך קרא בפ' אחרי בפרשת שחוטי חוץ לענין שלמים כתיב וה"ל לכתוב קרא דבפרשת עולה בספר ויקרא וזרקו את הדם וגו' וערכו וגו' את הנתחים וגו'. וכ"כ רש"י והר"ב במ"ד פ"ד דזבחים: (טו) ול' רש"י דבר שאין אחר מתירו אלא הוא מתיר עלמו והיינו דחלב אע"פ שהוא מתיר הבשר לכהנים כדכתיב (בשמואל א ב) קטר יקטירון כיום החלב וקח לך מ"מ יש להם מתיר דהיינו הדם. והתוס' כ' דלא חשיבא מתיר כיון דאם נטמאו או אבדו שרי בשר באכילה:

ברטנורא

ר"י הגלילי ובין ר"ע דר"י הגלילי סבר היה דאורייתא דכל שהוא אסור משום נבלה יש בו משום בשר בחלב הוץ מן העוף שאין לו חלב אם ור"ע סבר היה לאו דאורייתא א"נ עוף מדרבנן איכא בינייהו ר"ע דפריש אינו מה"ת משמע הא מדרבנן יש בו איסור אבל ר"י הגלילי דלא פריש האי ליסנא שרי ליה לגמרי. והלכה כר"ע: ה קיבה. חלב הקרוש שבתוך הקיבה: עכו"ם ושל נבלה. ה"ק (קיבת) שחיטת עכו"ם שהיא נבלה הרי זו אסורה: המעמיד. חלב: בעור של קיבה. דהוא בשר: אם יש בה. ליתן טעם בחלב: הרי זו אסורה. ואם לאו מותרת ואע"פ שהוא מעמיד הואיל ועור עצמו של היתר הוא ואין איסורו אלא מחמת דבר אחר שנתערב בו לא אמרינן בהאי הכל הולך אחר המעמיד אבל אם העמיד הגבינה בעור קיבה של נבלה אפי' אין בה ליתן טעם בחלב אסור מפני המעמיד שאסור ואיסורו מחמת עצמו ולפיכך אסרו גבינות עכו"ס מפני שמעמידין אותה בעור קיבה של נבלה אבל הקיבה עצמה דהיינו החלב הקרוש (יב) שבתוך הקיבה אסיקנא דלית בה איסור כלל דפירשא בעלמא הוא, כן כתב רמב"ס. אבל רש"י כתב והלב הנמצא קרוש בעור הקיבה שמולחין אותה בעורה אני הייתי נוהג היתר עד הנה ובלבד שלא יתנו בה חלב אחר. וטועה הייתי בכך שהייתי סובר מדאמרינן בע"ז (כט) גבי קיבת עולה כהן שדעתו יפה גומעה אי' ש"מ פירשא בעלמא היא ולא מתסרא ולא היא חלב גמור הוא מדתנן במתני' כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה ש"מ חלב הוא (יג) וקיבת עולה דשריא משום דלאו גופה הוא אלא שינקתו מאמו דהו"ל כנוס בתוך מעיה כנתון בקערה ומותר: ו שהחלב מועלין בו. ואפי' קדשים קלים שהן ממון בעלים ואין בהן מעילה בחייהן יש מעילה באמוריהן לאחר שנזרק דמן דכתיב גבי קדשים קלים כל חלב לה' ולהכי כתיב בהו לה' למימרא דקדשי ה' קרינן ביה לענין מעילה: וטמא. אם אכלו בטומאת הגוף חייב ב' חטאות אחת משום חלב ואחת משום טומאת הגוף משא"כ בדם דגבי דם כתיב על המזבח לכפר לכפרה נתתיו ולא שיהא קרוי שלי למעול בו שאין עומד אלא לכפר בשבילכם ומשום פגול אין בו דכל דבר שאחר מתיר אותו כגון בשר קדשים שהדם מתירו לכהנים בזריקתו וכגון עולה שדמה מתירה למזבח דאם לא נזרק דמה אין אבריה נקטרים דכתיב וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' והדר והקטיר את החלב לריח ניחוח (יד) אלו יש בהן משום פגול אבל דם דהוא גופיה מתיר הוא (טו) אין חייבין עליו משום פגול ומשום נותר וטמא נמי אין בו דכתיב בדם תרי מיעוטי הוא ולכם חד למעוטי מנותר וחד למעוטי מטומאה: אלא בבהמה טהורה. כדכתיב מן הבהמה אשר יקריבו ממנו:

גמרא חולין דף קה ע"א

הלכה ה כלה כלי החילון דהוד דמלכות דבריאה במוכן

אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה. גבינה מותר לאכול בשר. אלא כמה ישהא בין גבינה לבשר, א"ל ולא כלום. גופא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה, גבינה מותר לאכול בשר. א"ל רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השינים מהו קרי עליה הבשר עודנו בין שיניהם. אמר מר עוקבא אנא להא מילתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאלו אבא כי הוה אכיל בישרא האידנא לא הוה אכיל גבינה עד למחר עד השתא ואלו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא לסעודתא אחריתי אכילנא. אמר שמואל אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאלו אבא הוה סייר נכסי תרי זמני ביומא ואנא לא סיירנא אלא חדא זמנא. שמואל לטעמיה דאמר שמואל מאן דסייר נכסי' כל יומא משכח אסתירא. אביי הוה סייר נכסיה כל יומא ויומא. יומא חד פגע באריסיה דדרי פתכא דאופי א"ל הני להיכא א"ל לבי מר, א"ל כבר קדמוך רבנן. רב אסי הוה סייר נכסיה כל יומא אמר היכא נינהו כל הני פתכא דאופי.

תוספות

לסעודתא אחריתא אכילנא. לאו בסעודתא שרגילים לעשות אחת שחרית ואחת ערבית אלא אפי' לאלתר אם סילק השולחן ובירך מותר דלא פלוג רבנן:

רש"י

אסור לאכול גבינה. משום דבשר מוליא שומן והוא נדבק בפה ומאריך בטעמו: בשר שבין השינים. מי חשוב בשר שלא לאכול גבינה עמו עד שיטלנה: הבשר עודנו. אלמא מיקרי בשר: אנא להא מילתא חלא בר חמרא. לדבר זה אני גרוע מאבי כחומץ בן יין: למחר בי השתא. מעת לעת: סייר. הולך ורואה קרקעותיו מה הן צריכות: משכח אסתירא. מוצא סלע מפני שמתקנה בכל הצריך: פתכא דאופי. משוי עצים שהיה גונבו: קדמוך. באמרו שיהא אדם רואה נכסיו בכל יום ויראה מה יעשה:

אסתירי דמר שמואל, יומא חד הוא צנורא דבדקא בארעיה שקליה לגלימיה כרכיה אותביה בגויה רמא קלא אתו אנשי סכרוה אשכחתינהו לכולא איסתירא דמר שמואל:

צינורא דבדקא. המים יוצאים חוץ לגדותיהן ובאין לבטוף פירותיו דרך פתח שבשפת האמה: רמא קלא. הרים קול וצווה:

זוהר (נשא דף קמז ע"א) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

תאנא אמר רבי יוסי בשעתא דכהנא פריס ידוי אסיר ליה לעמא לאסתכלא ביה משום דשכינתא שריא בידוי. אמר ר' יצחק אי הכי כיון דלא המאן מה אכפת להו דהא כתיב (שמות לג) כי לא יראני האדם וחי בחייהון לא חמאן אבל במיתתהון חמאן. א"ל משום דשמא קדישא רמיזא באצבען דידוי ובעי בר נש לדחלא אע"ג דלא חמאן שכינתא לא בעאן לאסתכלא בידייהו דכהני בגין דלא ישתכחון עמא חציפאן לגבי שכינתא. תאנא בההיא שעתא דכהנא פריס ידוי צריכין עמא למיתב בדחילו באימתא ולינדע דההיא שעתא עידן רעותא אשתכח בכלהו עלמין ומתברכן עילאין ותתאין ולית דינא בכלהו. והוא שעתא דאתגלי סתימא עתיקא דעתיקין בזעיר אנפין ואשתכח שלמא בכלא. א"ר שמעון בהני תלת קראי רישיהון יו"ד יו"ד יו"ד י"ברכך י"אר י"שא כלהו לאחזאה מהימנותא שלימא ולאתברכא ז"א מעתיקא מאן דאצטריך יו"ד יו"ד לאתברכא זעיר אנפין מעתיקא דכלא ובג"כ יברכך יי' לעילא וישמרך (הוא) הכא לתתא וכן כלהו. ותאני תנא קמיה דר"ש האי מאן דמגער בחלמיה ליתי בשעתא דכהני פרסי ידייהו, ולימא רבש"ע אני שלך וחלומותי שלך וכו'. אמאי משום דההיא שעתא אשתכחו רחמי בעלמין כלהו ומאן דיבעי צלותיה בצעריה אתהפך ליה דינא לרחמי:

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ז.

(א) חייב אדם לברך מאה ברכות בין היום והלילה ומה הן מאה ברכות אלו כ"ג ברכות שמנינו בפרק זה. ושבע ברכות של ק"ש של שחרית וערבית לפניה ולאחריה. וכשמתעטף בציצית מברך בא"י אמ"ה אקב"ו להתעטף בציצית. וכשלובש תפילין מברך בא"י אמ"ה אקב"ו להניח תפילין. שלש תפלות שבכל תפלה מהן שמונה עשרה ברכות הרי שמונים וששה ברכות. וכשהוא אוכל שתי סעודות של יום והלילה מברך ארבעה עשר ברכות ז' בכל סעודה. אחת כשיטול ידיו תחלה ועל המזון אחת בתחלה וג' בסוף ועל היין לפניו ולאחריו. הרי ז' ברכות הרי **מאה** ברכות בין הכל: (ב) בזמן הזה שתקנו ברכת האפיקורסים בתפלה והוסיפו הטוב והמטיב בברכת המזון נמצאו חמשה ברכות יתירות. בשבתות וימים טובים שהתפלה ז' ברכות. וכן אם לא נתחייב בשאר הימים בכל הברכות האלו כגון שלא ישן כל הלילה ולא התיר חגורו ולא נכנס לבית הכסא וכיוצא באלו צריך להשלים ק' ברכות מן הפירות: (ג) כיצד אכל מעט ירק מברך לפניו ולאחריו חוזר ואוכל מעט מפרי זה מברך לפניו ולאחריו. ומונה כל הברכות עד שמשלים מאה בכל יום:

יוסף לחק

מוסר

מספר חסידים סימן ס"ג.

אלה הדברים יעלה אדם על לבו. אל יעבוד אדם את בוראו למען יירש גן עדן אלא מאהבת ה' וממצותו שהוא יוצרו ורבונו. וכשאדם בסתר לבדו יחשוב על דברים שאינם מהוגנים שאלו היה בפני אדם לא היה עושה הדבר מפני הבושה גם עתה לא יעשנו כי כן דרך הרשעים לעשות במחשך מעשיהם ואומרים מי רואנו ומי יודענו. וכן ברך החכם את תלמידיו יהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם:

נשא ליל ו תורה

אונקלוס

כ"ו פסוקי שמו"ת נגד מילוי ב"ן וי' ה' ו' ה' והצשה ממנו צירוף והיה בניקוד ששי

מז מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ מח וַיִּהְיוּ פְּקֻדֵיהֶם שְׁמֹנַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים׃ מט עַל־פִּי יְהוָה פָּקַד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה

מז מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְמִפְלַח פּוּלְחַן פּוּלְחָנָא וּפוּלְחַן מַטּוּל בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא׃ מח וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן תְּמָנְיָא אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה וּתְמָנַן׃ מט עַל מֵימְרָא דַּייָ מְנָא יָתְהוֹן בִּידָא דְּמֹשֶׁה גְּבַר עַל פּוּלְחָנֵיהּ

רש"י

(מז) עבודת עבודה. הוא השיר במצלתים וכנורות שהיא עבודה נ לעבודה אחרת: ועבודת משא.

שפתי חכמים

נ כלומר בזמן שהכהנים היו מקריבים ועוסקים בעבודה הלוים היו משוררים ומנגנים במצלתים וכינורות שנאה ועיבים עבודה

דעת זקנים מבעלי התוספות

(מז) לעבוד עבודת עבודה. פירש הפשט ונתוח שהם עבודת הכהנים וזה היו עובין הלוים כדכתיב בעזרא ובדברי הימים וגבי פסח של חזקיהו שהיו הלוים מפשיטין:

וְעַל מְטוּלֵיהּ וּמְנִינוֹהִי
דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:
ה א וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר: ב פְּקֵיד יָת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁלְחוּן מִן
מַשְׁרִיתָא כָּל דְּסָנֵיר וְכָל
דְּדָאֵב וְכָל דְּמְסָאֲבְ לְטָמֵי
נַפְשָׁא דֶּאֱנָשָׁא: ג מִדְּכַר
עַד נוּקְבָא תְּשַׁלְחוּן
לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא
תְּשַׁלְחוּנוּן וְלָא יְסָאֲבוּן
יָת מַשְׁרִיתְהוֹן דִּי

אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מַשָּׂאוֹ
וּפְקֻדֵיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
פ שלישי ה א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵאמֹר: ב צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְיִשַׁלְּחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה כָּל־צָרוּעַ וְכָל־
זָב וְכֹל טָמֵא לָנָפֶשׁ: ג מִזָּכָר עַד־
נְקֵבָה תְּשַׁלֵּחוּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם

ת"א ויסלקו מן מטכנא כל צרוע וכל
זב. פסחים סו סז לה תעניות
כה עבות טו מנחות לה: וכל זב.
פסחים סו: מזכר עד. נדה כה עב: מל ממון. פסחים לה: ולא יטמאו. פסחים כז מכות יד זבחים קיז:

בעל הטורים

(ג) מזכר עד נקבה תשלחו. כשם שמתגרשו מדש וחוזר ונקח
מע"ש. יסמך פרשת סוטה, לפי שסמכה לה על מות יכפלו
יכיבו דכתיב על נחוך תלך.. וסמך פרשת נזיר, על כם הפרי

רש"י

ם כמשמעו: (מע) ופקדיו אשר צוה ה' את משה. ואותן הפקודים היו במלוה מבן שלשים שנה ע ועד בן חמשים: (ב) צו את בני ישראל וגו'. פרשה זו נאמרה ביום שהוקם המשכן, ואומה פרשיות נאמרו בו ביום פ כדאי' במס' ניטין בפ' המקנין: וישלחו מן המחנה. שלש מחנות היו סם צ בשעת הנייתן. תוך הקלעים היה מחנה שכינה. חניית הלויס סביב כמו שמפורש בפ' במדבר סיני היה מחנה לויה. ומשם ועד סוף מחנה הדגלים לכל מרבע הרוחות היה מחנה ישראל. (פסחים סז) הגרוע נשתלח ק חון לכולן, הזב מותר במחנה ישראל ומטולה מן המחנים, ומשם לנפש מותר לף בשל לויה ואינו מטולה שלח מבל שכינה. ר וכל זה דרשו רבותינו מן המקראות במס' פסחים: טמא לנפש. דמשמע לעמיו נפשא דאשמא. תומר אני שהוא לשון עגמות ש שדש בלשון חרמי, והרבה יש

שלש לאחר מכאן. וי"מ ופקודיו סי' ממוניו, וסי' רש"י פותח עליהם לכיוצא לף שם לכיוון מכן ל' ועד בן ג'. מלמדי בשם גדול אחד: פ דק"ל למה לף לוה לשם פרשה זו מיד בשהוקם המשכן דבא ביום שהוקם המשכן מפשמע היו עוסקין במלאכת המשכן ומ"ב מיד היה לו לגזור שיטלאו כל טמא מן המחנה. ומתכן דבאמת נמלאכת ביום שהוקם המשכן. ואו קשה ליה והיכן מלינו שנאמרה לשם עוד ליום פרשה שהוקם המשכן. ומתכן ומשמה פרשיות הו: צ דכתיב ג' פעמים מחנה בפרשה זו: ק דכתיב נגי מלוגע בדר יבא משמע שהשה שיהיה במקום שהן שלר טמאים סולכים שם דהיינו חון לג' מחנות ומדכתיב ולא יטמאו את מחנה משמע מחנה ג', זה ומחנה לחד לשמע מן ומדשמע מן מיותר במחנה לויה בלמעיל ש"מ דוד הוא במחנה יבואל: ר ופ"ת מ"ל לרש"י. וי"ל הא דשמע מן מיותר לף בשל לויה ילף משם שכינה ע"ם שכינה הוי ובתיב ויקח משם את עלמות יוסף שמו. יש נכנס במחנה לויה: ש כלומר דעת התנגוס שנשמע בשלש של מת. ורבי"ס פירש דהוקחתו משם הוא ל' מיומלה ס"ב היה מחויב שהנוגע בשמע את יכיה לא הטומלה מדלוס בשלה הנוגע בשמע מת מתון למחנה כזב ומלינרע בשם לא הטומלה, ומין שדבר כן שהני הנוגע בשמע מת היינו שלש ולך הטומלה. שלבך על כרחך ל"ל לשמי נשמע כו'. היינו שלש של' עלמות ושלש הוא שהני הטומלה והנוגע בו לא הטומלה. וה"ם מנא ליה למשמ שי' של שמות שנשמע בשבר מת ולא בשלה. וי"ל דש"ב שהנוגע בשבר מתי אחת שנשמע בשבר מת ולא בשלה. וי"ל מדאתקש למשכב לגשמ בשמי נשמע בשבר מת ולא בשלה. וי"ל מדאתקש למשכב לגשמ בשמי נשמע בשבר מת ולא בשלה. ברש"י. ועי"ל מדאתקש למשכב לגשמי נשמע

טעם שילוח טמאים

(ב) צו את בני ישראל וגו'. כתיב הוא יח. והשם יאמר לא ישראל בני ישראל כי גם בתניסם
בין שכינה שורה לף במשכן ומכיון בתחנה לויה, כי על שכינה שוכנת לתם, ש"ב לוה ומשלחו מן מחנה כל לגוף
כן עשה עיקר מנשילוח לתם בני לוי ואחמותם סביב למשכן ככל ולא

מצות השם

(ב) [שסב] (עשה קמג) לשלח מטמאים מן המחנה שנאמר ויסלחו מן המחנה כל לרוע וכל זב וכל טמא לנפש:

(ג) [שסג] (לאו רכ) שלא יכנס כל טמא במקדש וכל שדומם לו לדבוקות בכל העזרה מעצר ניקור ומפיס שכיח אוכל בתוכם: ישראל שטמא ולא ישמרו את מחניסם הפר שוכן בתוכם:

אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם׃ ד וַיַּעֲשׂוּ־
כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְשַׁלְּחוּ אוֹתָם אֶל־
מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ פ
ה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
ו דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה
כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל
מַעַל בַּיהוָה וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא׃
ז וְהִתְוַדּוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ
וְהֵשִׁיב אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ
וַחֲמִישִׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לַאֲשֶׁר
אָשַׁם לוֹ׃ ח וְאִם־אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל
לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם

שְׁכִינְתִּי שַׁרְיָא בֵּינֵיהוֹן׃
ד וַעֲבָדוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְשַׁלְּחוּ יַתְהוֹן לְמִבְרָא
לְמַשְׁרְיָתָא כְּמָא דִי מַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה כֵּן עַבְדוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ה וּמַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
ו מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
גְּבַר אוֹ אִתְּתָא אֲרֵי
יַעֲבְדוּן מִכָּל חוֹבֵי אֱנָשָׁא
לְשַׁקָּרָא שַׁקַּר קֳדָם יְיָ
וְיֵחוֹב אֱנָשָׁא הַהוּא׃
ז וְיוֹדוֹן יָת חוֹבֵיהוֹן דִּי
עֲבָדוּ וְיָתֵיב יָת חוֹבָתֵיהּ
בְּרֵישֵׁיהּ וְחוּמְשֵׁיהּ יוֹסֵף
עֲלוֹהִי וְיִתֵּן לְדַחֲבֵ לֵיהּ׃
ח וְאִם לֵית לְגֻבַר פָּרִיק
לַאֲתָבָא חוֹבְתָא לֵיהּ

ת"א דכר על כני . המוכס ג : מיס
מי שבא . שמיים מג סיכם כח
יכמות פד קידושין לה קמא עו
תמורה ב נדה מח : וכתיב בת. קמא
קו : ותמיעתו . מלישע נד : ונתן
לאהרן . שמיים לח בכורות יט כה

ניסין לז קידושין טו קמא מ : ומס מין לשים . קמא קט קי סנהדרין עח : שמס המוכס . קמא קא קי :

רש"ם

(ו) חטאת האדם. הכתובים בפ' אשם גזילות בסוף פרשת ויקרא וכחש וגו' בעמיתו בפקדון וגו' ובשביל גזל הגר שאין לו גואל נשנית כאן: (ז) והשיב את

דכיוון שהמס שנעשה כמות תמות: למעול מעל כה'. לומר שכל המעשה דילו על גב כשלו מעשה דיהו על מעשה: (ז) והתודו. כמו

בעל הטורים

עקדתי ונחלו את כם קדשי: (ו) מכל חטאת שהמס. שאר גזילות שמתוים, שע"י הטאת שהמס שהטא שהמס כרשעתו שהכל מן כעל והכתם הטעה את השמס וכולים ב"ד שהמס והכו הג' הוכחם בלעטם, ושמס בזיכס, ושהמס גזילות. וכשהר הקלחם מנשה כאן, לכול דהיינו נחש, וזה דהיינו שמס, ושמע לשמס

שפתי חכמים

לא היה לו לכתוב כ"ה דמשמע לכשמא שלא לשמי עלמות משמע, כ"ל: ה דמשון המשתלם כלשון הוא ומפרש ואינה נקרא קרן לאחו שנשבע עליו כ"ל לאחו משון שנשבע עליו לשקוני הומש: א דק"ל למה לא כתיב לשהר גזל לו שלא לשהר שהם לו משמע לשי שהקרן שלו כגון שהים שהר שלוש לגנזל וזה כה וגזל מידו מייב ניהן לשלוש שהלוש לגנזל, וזהו שנקט כש"י לשי שנשחייב לו

פי עדיים עד ביוהר כדכר והנשי על גזל הגר שהוא ניתן להכיוס: (ז) את אשמו בראשו. (ב"ק יח) הוא הקרן ה שנשבע עליו: לאשר אשם לו. (כתובות יט) למי א שנתחייב לו: (ח) ואם אין לאיש גואל. בית התובע

שהשבועו ואין לו יורשים: להשיב האשם אליו. כשנמלך זה

טעם שילוח טמאים

וכל זה וגו'. והטעם הוא שהר שלא יהי בהוכס: (ד) ויעשו כן וגו'. מזה למדנו שהר ה' אל משה כן עשו בני ישראל, יתכן כי כשהר דבר ה' אל משה עשה שפיק משה שלמד שם

מצות השם

(ו—ז) [שמד] (עשה קמד) להתודות על פעולות ושהשיבם נדולים וקטנים שהשלמו לפני שהל ישראל ולפי מביולו מלות עשה חייבון הנו בעת שבלילה לשיב פיוחתי

חוּבְתָּא דְּאִתְחַב קֳדָם יְיָ לְכָהֲנָא בַּר מִדְכַּר בְּפוּרְיָא דִּי יְכַפַּר בֵּיהּ עֲלוֹהִי: ט וְכָל אַפְרְשׁוּתָא לְכָל קוּדְשַׁיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי יְקָרְבוּן לְכָהֲנָא דִּילֵיהּ יְהֵי: י וּגְבַר יַת מַעֲשַׂר קוּדְשֵׁיהּ דִּילֵיהּ יְהוֹן גְּבַר דִּי יִתֵּן לְכָהֲנָא דִּילֵיהּ יְהֵי: יא וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: יב מַלֵּיל

הַמּוּשָׁב לַיהוָה לַכֹּהֵן מִקֵּבֵד אַיִל הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר־בּוֹ עָלָיו: ט וְכָל־ תְּרוּמָה לְכָל־קָדְשֵׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: י וְאִישׁ אֶת־קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: רביעי יא וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: יב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי

ה"א לה' לכהן. סס עדכין כח: מלבד איל. קמץ קי קיף עדכין כח: ואיש אם. כדכות סג קמץ קע עדכין לד: איש אכר יתן. כדכות סם קמץ קי: דבר אל בני ישראל. סוטה לד:

בעל הטורים

כל המוקדשים מקודשים בעת יציאת הנפש: (ט) תרומה לכל קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן לו יהיה. עוקר לה בספרי לכבודיה: יקריבו. בגימ' סם הכבודיה: (י) ואיש את קדשיו לו יהיו. וכמיך ליה פרשה סוטה, לומר שמי שמפקיד קני הנשים

לך: (י) איש אשר יתן לכהן. שיתנדב דבר הראוי לכהנים כגון חמים וכיוצא בהם: לו יהיה. בלומר לכהן יתננו. ומדרש אגדה איש אשר יתן לכהן. מה שחייב ליתן לו יהיה לו ממון הרבה. ולזי שכי תר

רש"י

זה להתודות על עונו ב. ואמרו רבותינו וכי יש לך מדם בישראל שאין לו גואלים אלו בן אלו את אלו אלא זה הקרוב ממשפחות שכיו למעלה עד יעקב, אלא זה הגר ג שמת ואין לו יורשים: האשם המושב. זה הקרן ד והחומש: לה' לכהן. קנאו הפס ה ונותנו לכהן שכאותו ו משמר: מלבד איל הכפרים. החמור בויקרא ז שהוא צריך להכיח: (ט) וכל תרומה וגו'. אמר רבי ישמעאל זכי תרומה מקריבין לכהן והלא הוא ממחר לחריב לבית הגרנות ומה ת"ל אשר יקריבו לכהן אלו הבכורים שנאמר בהם (שמות כג) תביא בית ה' אלהיך ואיני יודע מה יעשה כהן ת"ל לכהן לו יהיה כח הכתוב ולימד על הבכורים שיהיו נתנין לכהן: (י) ואיש את קדשיו לו יהיו. לפי שנאמרו מתנות כהונה ולוים יכול יכולו ויטלום בזרוע ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו מגיד שעושת הנתנן לבעלים ח. ועוד מדרשים הרבה דרשו בו בספרי. ומ"ח ואיש את קדשיו לו יהיו מי שמעכב מעשרותיו ואינו נותנן לו יהיו המעשרות סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה ט לעשות: איש אשר יתן לכהן. מתנות הרשויות לו:

לו

כהן שבא לא שיקח מהכהן מיום ממון שיתן לו מתנות לכך כתיב לו יהיו שיהא שלו: ל

שפתי חכמים

כ"ל למי שנתחייב סנגזל לו: ב דקאמר לכה"י כיון שנגזלן כופר לו וזה שהכניעו הוא כפר עת ס"ל כילקר כח שזה כופר לשכה ומתכפר כשנמלך בו: ג ופ"ת בפ' בתר כתיב ואיש כי לא יהיה לו גואל ופרש"י וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואל, ומתכפר אלא גיהל שיוכל לגאול ממכרו כ"ל דודאי יש לו גואל אלא שאין לו גואל עשיר שיוכל לגאול ממכרו ולפי לא מתכפר דמייתי בגר שאין לו יורשים כמו שמתכפר הכא. וי"ל דהפס ס"ל לומר בגר דהפ כתיב ומכר מאחוזתו דהיינו מירושת אביו ולגר אין לו ירושה מאביו וגם הכא ס"ל לתכן בהתם דכל אדם רוצה לקבל הפסד הבריות קרן ותוספת אין עני ואין עשיר: ד ומפ הלא נלקח לעיל נבי וחם אין לשיח גואל להשיב הפסד ולא נלקח המוסב אפני עצמו אלא לעיל מיניה דכתיב והשיב את אשמו בראשו והתם משמע ליה דאל"כ אם הוא לפ' מיום לכה, וכן בהיפך. ול"ל שבהפס פ' שמיומרים והכתב לבהפים לפ' ולכאן מיבעי ליה: ו ול"ת דלמא לאיתויי כהן שילקה מ"ם שאינו בחותי משמר. ויל מדכתיב לאחריו מלבד איל הכפרים וגו' כ"ל דזה יהן לכהן מלבד חומו איל הכפרים ואיל הכפרים נותן לדוקא לכהן שבאותו משמר כדכתיב בפרשת שופטים חלק לאכלו וגו' מ"ל לא קרן ומומס היו נותן אלא לכהן שבאותו משמר: ז [פסחים נחז] כי אלא מלבד משמע שכתב כך בחומש שתייר אם לבך כ"ל בחומר בויקרא והולך לזכיריו אם דס"ל סיכת המחזיר בגזילה לבעלי לריך להניח קרבן להתכפר לו מן הפסוק אלא סיכת דיוקא לכהן זה יהיה לבפרעו קמ"ל: ח כ"ל שיתן לכל כהן שילקה דהוי סעודת הנאה ומוכל מיבעי אלא לו יהיה כדי לאתפס לכן בתו לו יהיה לכומר שעושה הנאה היא לבעלים: ט למודה בגילה:

טעם לברכת נתינת הו"מ

לויה כמודע מ"מ נם בחומש ס': (י) ואיש את קדשיו לו יהיו אים אשר יתן לכהן לו יהיה. כפ"י פי' לו יהיה ממון הכהן, וקשה להבין מ"הה תוספ' הנהה בהכהה זהות בהאשר יתן לכהן יהיה לו פי"ז ממון הכהן. אך בא ולמה אמרה עלותה מה מדוע מנע הקב"ה מבעבי ו' הכהנים והלויים חלק וקבלה בתורה, כי היכו עיכוס בשורות בתחת בפר ודם, וכהה כלו הישראל הוא מדון בדמו וכמו והכהנים הנוים יבואו לנהם מפה הסתומה והמעשל, מדוע ככה יבוה הקב"ה שבעו הנכחל והקדוש שכל שבטי ישראל. ושבעים רבים נאמרים בזה במכתבי הקודש, ובמים אפס נבחר פה בקלקה, ת) ולמה הקב"ה שהכהנים והלויים לא יהיו עבודים בעבודת אדמה וכרם לחבוש ולזבוע ולקלוד ויהיו עבודת אדמה וכרם, רק יהיו בניים במעשיהם העשויים לעבודת ה' לעבודת המקדש. ומבמת כי הכהנים

(חק לישראל) ח"ד

ישראל ואמרת אלהם איש איש כי־תשטה אשתו ומעלה בו מעל: יג ושכב איש אתה שכבת־זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשה: יד ועבר עליו רוח־קנאה

עם בני ישראל ותימר להון גבר גבר ארי תסטי אתתיה ותשקר ביה שקר: יג וישכוב גבר יתה שכבת זרעא ויהא מכסא מעיני בעלה ומטמרא והיא מסאבא וסהיד לית בה והיא לא אתחדת: יד ויעבר עלוהי רוח קנאה ויקני

ת"א איש איש כי. ברכות סג סוטה ג כג כד כה כז מעילה יח: ושכב איש. יבמות לה: שכבת זרע. יבמות כה כו: ונעלם מעיני. סוטה כז שבועות ה: ונסתרה והיא. סוטה ב ד כז כח: ועד אין בה. סוטה ב ג ו לא: והוא לא. יבמות נו כתובות נא: סוטה ב כו לא נדה נב: ועבר עליו רוח קנאה. סוטה ג:

רשב"ם

הוא דרשו כן: (יב) כי תשטה. כי תסור. כדכתיב שטה מעליו. ושחטה שטים העמיקו: (יג) ועד אין בה.

רש"י

לו יהיה. ממון הרבה: (יב) איש איש כי תשטה אשתו. מה כתיב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו י אם אתה מעכב מתנות הכהן חייך שתצטרך לבא אצלו להביא לו את הסוטה: איש איש. ללמדך שמועלת בשתים באיש מלחמה של מעלה ואישה מלמטה: כי תשטה אשתו. שנו רבותינו אין המנאפים נואפים עד שתכנס בהן רוח שטות ב דכתיב כי תשטה וכתיב בו (משלי ז) נואף אשה חסר לב. ופשוטו של מקרא כי תשטה תט מדרכי צניעות ל ותחשד בעיניו כמו (שם ד) שטה מעליו ועבור (שם ז) אל ישט אל דרכיה לבך: ומעלה בו מעל. ומהו המעל: (יג) ושכב איש מ אותה. (סוטה כח) איש פרט לקטן ומי שאינו איש: אתה שכבת זרע. (יבמות נה) שכיבתה פוסלת אותה ואין שכיבת אחותה פוסלת אותה נ כמעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו: ונעלם מעיני אישה. (סוטה כז) פרט לסומא הא אם היה רואה ס ומעמעם (ס"א ומעלים) אין המים בודקים אותה: ונסתרה. שיעור שתראה ע לטומאת ביאה: ועד אין בה. הא אם יש בה אפי' עד אחד פ שאמר נטמאת לא היתה שותה: ועד אין בה. בטומאה אבל יש עדים לסתירה: נתפשה. נאנסה צ, כמו (דברים כב) ותפשה ושכב עמה: (יד) ועבר עליו. ק קודם לסתירה: רוח קנאה וקנא. פירשו רבותינו לשון התראה שמתרה בה אל

שפתי חכמים

י ואע"פ שרש"י ז"ל אינו דורש הסמוכים אלא אותן שלא נכתבו במקומן שבודאי לא נכתבו אלא לדרשא מ"מ מאחר שאין שום דמיון בין דיני אישות לתרומה וקדשים ודאי לא נסמכו זו אצל זו אלא לדרשא. [ג"א] פי' דלאו סמיכות הפרשה ק"ל דא"כ למה נסמכה פרשת סוטה לקדשים מיבעי ליה כדרכו אלא ק"ל דלא ה"ל להתחיל הפרשה באיש אלא באשה לומר אשה כי תשטה ומעלה וגו' ר"ל שהיא עיקר החטא, לכ"פ מה כתיב למעלה וגו' ר"ל שהוא עיקר החטא ע"כ איש איש מלמד שמועלת בשנים, פ"ם יותר: ב כלומר שילרם הרע מורה להם היתר וזהו השטות דאל"כ למה חייבים מיתה כיון דשוטים היו: ל דוקא נקט רש"י מדרכי צניעות ולא אמר מדרכי תורה דמדרכי תור' משמע דודאי הוא שזינתה ואם ודאי שזינתה אין משקין אותה לכך נקט מדרכי צניעות ר"ל שראתה מחבקת ומנשקת עם איש אחר וספק היא אם זנתה: מ דק"ל ומעלה בו מעל ושכב איש משמע דב' ענינים הם לכן פי' ומהו המעל ושכב וגו'. כאלו כתיב שתשכב איש אותה ואין לומר ששכב איש אותה באמת דאז אין משקין אותה, וסדר הכתובים כן הוא כי תשטה ועברה מדרכי צניעות ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו ואח"כ נסתרה כשיעור טומאה בין מעלה בו מעל לשכב איש אותה שכבת זרע ונעלם ממנו בין. לא שכב איש אותה והיא לא נטמאת רק קנא לה אף שלא המם בכפה והביא האיש את אשתו וגו', הרא"ם: נ ה"ג ושכב איש אותה שכבת זרע שכיבתה פוסלתה ואין שכיבת אחותה פוסלתה מבעלה (יבמות נה) פי' כששכב בעלה עם אחותה אינה נפסלת אשתו מחמת זנות אחותה מבעלה דה"א שיפסלנה מק"ו ומה מי שבא על איסור קל נאסר האיסור מקום שבא על איסור חמור אינו דין שנאסר האוסר פי' רש"י איסור קל אשת איש שיש לה היתר ע"י גט אם זנתה אשתו נאסר בה בעלה האוסרת לכל העולם מקום שבא על איסור חמור כגון אחות אשתו שאשתו אוסרת את אחותה עליו כל ימי חייה אינו דין שנאסר האוסר שתהא אשתו על בעלה האוסרת את אחותה לבעלה לכך נאמר אותה לומר שכיבתה פוסלתה כו' (יבמות דף נה ע"א). וטעות נפל בדברי רש"י מפי הגאון מו"ה יצחק כהן ז"ל. ומצאתי כתוב דהאי מעשה בב' אחיות כו' צריך להיות בפסוק איש איש שפרש"י שמועלת בשנים באיש של מעלה ובאיש של מטה, והכי אי' במדרש באיש שלמעלה ובאיש שלמטה. אמר לה הקב"ה בהיפך את משחקת שמא בי את משחקת ומעשה בשתי אחיות כו': ם ר"ל דשני דברים הם וכלם נתמעטו מפסוק זה מעיני פרט לסומא אע"פ שיודע שזינתה הואיל ואינו רואה אינה שותה ומוכעלם משמע אם היה רואה ומעמעם שהניחם יחד אין המים בודקין אותה, ומעמעם כמו גחלים עוממות, והוא תרגום של כהה: ע פי' האי והיא נטמאה דכתיב אחר ונסתרה בשיעור טומאה קמיירי שהוא כדי צלית ביצה ולגומעה דאס"ד נטמאה ממש הא כבר כתיב לעיל ושכב איש אותה והיינו נטמאה והיא נטמאה דכתב רחמנא ל"ל אלא לשיעור טומאה היא דאתא: פ וא"ת מהיכא נשמע דיוק זה מדכתיב ועד אין בה הא קי"ל כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים מדמוכרך הכ' לפרש לא יקום עד א' משמע כל עד שבתורה שנים אא"כ פרט בו הכ' אחד, כמו שפרש"י בפרשת שופטים, ואם כן הכא כתיב עד שהם משמע שנים אין בה אבל א' יש בה. וי"ל דקרא ועד אין פה קאי על והיא לא נתפשה ולא על וקנא את אשתו והביא האיש את אשתו אל הכהן להשקות אותה כלומר עד אין בה שהיא לא נתפשה שאין כאן ב' עדי טומאה אלא עד אחד ראה שנטמאה אין משקין אותה אלא אסורה על בעלה (סוטה כב) והאי מלת הא הוא כמו והא למדת ולאו דוקא הוא כי לאו לדיוקא אתיא רק מסקנא דמלתא היא הא למדת אבל יש בה כו', ותו קשה לרש"י למה מהימן עד אחד לאוסרה על בעלה ומתרץ ועד אין בה בטומאה אבל יש בה עדים בסתירה והואיל ובסתיר' יש שני עדים שאומרים שראינו שנסתרה עם פלוני כשיעור טומאה ועד אחד בא ואמר שנטמאת רגלים לדבר הוא דמהימן דודאי זינתה כיון שיש גם עדי סתירה לכך נכתב הקרא דועד אין בה כאן כדי ללמדך דקאי אונטמאה דלעיל כלומר שיש עדי סתירה ולכך מהימן עד אחד ואי לא נכתב כאן לא הייתי יודע שיש עדים בסתירה: צ וה"ק קרא ועד אין בה כלומר שנים אין בה אלא אחד והיא לא נתפשה אלא מעיד שעשתה ברצון אסורה לבעלה ודין בפני עצמו הוא: ק משמע דמקרא מסורס כמו

טעם לברכת נתינת תו"מ

להם שפע ברכה ותבואות הרבה ממילא תהיה הברכה לכם ג"כ, ועיקר הברכה הוא לשבט לוי, רק בהכרח בשביל הגוי מתברך ג"כ הישראל, ומי שאינו נותן לכהנים וללוים התרומה והמעשר (חק לישראל) ח"ד

באיזה אופן תבא הברכה אליו, ע"כ יפה אמר הכתוב איש אשר יתן לכהן המגיע לו, לו יהיה ממון הרבה, כי מחמת ברכת הכהן יתברך גם הוא, ומכלל הן אתה שומע לאו: (יב) איש

אֵת אִתְּתֵיהּ וְהִיא מְסָאֲבָא
אוֹ עֲבַר עֲלוֹהִי רוּחַ
קַנָּאָה וְיַקְנֵי יַת אִתְּתֵיהּ
וְהִיא לָא מְסָאֲבָא :
וְיֵיתֵי גַבְרָא יַת אִתְּתֵיהּ
לְוַת כַּהֲנָא וְיֵיתֵי יַת
קוּרְבָּנַהּ עֲלַהּ חַד מִן
עֲשַׂרְתָּא בְּתַר סָאִין
קְמְחָא דְשַׂעֲרִין לָא יְרִיק
עֲלוֹהִי מִשְׁחָא וְלָא יִתֵּן
עֲלוֹהִי לְבוֹנְתָא אֲרֵי
מִנְחַת קְנָאָתָא הִוא
מִנְחַת דּוּכְרָנָא מַדְכֶּרֶת
חוֹבִין : וְיָקְרֵב יָתַהּ
כַּהֲנָא וְיַקְרִימִנַּהּ קֳדָם יְיָ :

וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִוא נִטְמָאָה אוֹ־
אִישׁ עֲבַר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־
אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה : וְהֵבִיא
הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן וְהֵבִיא
אֶת־קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירִת הָאֵיפָה
קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא־יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן
וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי־מִנְחַת
קְנָאֹת הִוא מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן :
וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהֶעֱמִדָהּ

ת"א וקנא ית. סוטה ב ג ע כז כח : או עבר עליו. סוטה ג כח . והביא האיש את אשתו. בכורות כג כתובות סה סוטה ז כז : והביא את קרבנה. מנחות סו: ממחת זכרון. סוטה ב מנחות ד. והעמידה לפני ה'. מזיר מה :

רש"י

תסתרי עם איש פלוני : והיא נטמאה או עבר עליו וגו'. כלומר הוא התרה בה ובאברה על התראתו ואין ידוע ר אם נטמאת אם לאו : קמח. שלא ש יהא מפלת : שעורים. ולא חטים. (סוט' יב) היא עשתה מעשה בהמה וקרבנה מהכל בהמה: לא יצוק עליו שמן. שלא יהא קרבנה מהודר, בהמון קרוי חור ת והיא עשתה בחשך : ולא יתן עליו לבונה. שהמחות נקרות לבונה שנאמר (שיר ד) אל גבעת הלבונה (מאזה ה) והיא פירסה מדרכיהן: כי מנחת קנאות הוא. הקמח הזה, קמח לשון זכר : מנחת קנאות. מעוררת עליה שתי קנאות,

שפתי חכמים

שמסורים למעלה: ר פי' לא שנודע לו שנטמאת ונודע לו שלא נטמאת כפי המנהג נוטיה נטמאה והיה לא נטמאת הבא ועלה מעיני הוצה בתיב ודכתו רז"ל שהם היו רוצה ומעמאת אין סמים מודקין תוהה : ש בתב הרמ"ם הרב הודיע הטעם למה מיעט שלא יתנין לתין לפרש לכוותו לסודיו בקמח ובשורים דכתיב בקרא למעט שלא יהיה זה מעוט הוא זיל קרי בי רב סוף : ת לעולם דשמן סיינו יולבי שקרוי שמן בדפתיב דגיך

(פו) מזכרת עון. שהר מנחות בהוה לכפר עון מנחת חוטא ומנחת נדבה ונותנין בהן שמן ולבונה כדי שיהא הקרבן מהמר ועולה לגיהם ניחוח אבל זו שהיא באה להזכיר זכות אלא לגלגל עון לפיכך לא יהא קרבנה מפורש :

ענייני זווגים הראוים להזדווג

שים כי מעשה מעלה ומעלה בו מעל. י"ל הסוטה כי בשהה ניכר מעשה ס' יח' שהר שפלה לעשות שני מעשיות הפוכות דשתי לפדני, והוא מה שאמר הקב"ם (בראשית ג) הרבה ארבה עלביונך והריונך וגו' ואל אישך תשוקתך וגו'. ואמר הכתוב כאן כמתנים על שנות גדול כזה, שלא די לה כיסורים מעים אחד, שים כי תשמא מעלה, פי' שיהא לגיה שנות גדול שתהלה שים שני בעלים, ולא די שלא תשה על יסודי שלה, שלא ומעלה בו מעל. פי' שני פעמים, ואם הבועל השני כמיתה. והכה מהבא שים נפשה גדולה מאד, שאמר על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו, ולגיך עי"ז לשתחוק נגד שנשב שמשה לעזול כדין סוטה, וזה שאמר ומעלה בעליה בשביעות בשסוטה לו, וגם בו מעל בגוף שלגיך לשנות שפעו עליה לרע שלא. והכה שיהא בנמצא [שים אם' סוטה] כי הוא פחה שים לקוים הסוטה שאר הכי שין מזווגין לו לאדם שלא לפי מעשיו, שנאמר כי לא יוכח אדם על נוכל שלגיקים. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן וקשה לזווגן בקריעת יש סוף, ובריך סנמנאל חיני והא אמר רב יהודה אמר רב שלשים יום קודם שיצא טיפה לאדם יוצא בת קול ב"ק ויאמר ומכרזת בת פלוני לפלוני, ומתרגם סנמנאל לא קשיא הא בזווג ראשון הא בזווג שני, עכ"ל הנמנא. ומקשה הסוס' שם [אמת' מ"ק דף יח] אמר שמואל מיהו לאדם בחול המועד שאל יקדשנו בחול, וקשיין מהכא והלא שלשים יום קודם יוצא ב"ק ומכרזת בת פלוני לפלוני, לעולי לא מתרן דשמואל סייני בזווג ראשון, ובתוס' הניח בקושיא, ובתוס' הרא"ש מצות

(טו) [אשה קמה] (עשה קמה) להביא האשה הסוטה אל הכהן שיעשה לה המפלא הכתוב בפרשה זאת' ולהביא האיש את אשתו אל הכהן וגו' :

(חק לישראל) ח"ד ו 15

לִפְנֵי יְהוָה וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים
בִּכְלִי חָרֶשׂ וּמִן־הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה
בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן
אֶל־הַמָּיִם׃ יח וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת־
הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ
הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת
הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד
הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים׃
יט וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־
הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ
וְאִם־לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ

יז ויסב כהנא מי כיורא
בימן דחספא ומן עפרא
די יהי ביסודא דמשכנא
יסב כהנא ויתן למיא׃
יח ויקים כהנא ית אתתא
קדם יי ויפרע ית ריש
אתתא ויתן על ידהא
ית מנחת דוכרנא מנחת
קנאתא היא ובידא
דכהנא יהון מיא מריריא
מלטטיא׃ יט וישבע
כהנא ויימר לאתתא אם
לא שכיב גבר יתיך ואם
לא סטית לאסתאבא בר

ת"א בכלי חרס. סוטה מו: ומן העפר שבח יהיה. שם: והעמיד הכהן. סוטה מ כז: ופרע את ראש האשה. סוטה כ: ונתן על כפיה. סוטה כז קידושין לו: והשביע אותה. סוטה ח: שם לא שכב איש אתך. יומא לז סוטה יז גיטין ס סנהדרין לג:

רשב"ם

שיונחת: והיא לא נתפשה, לא נאנסה, שאם הפתירוה באונס פטורה: (יז) מים קדשים. כי כיור:

ליתן דין ותסבון: בקרקע. ד' כמ', הכא. ולידך ושם יסתכו מנגד עיני שנתחכם ונעשה מעיני מיאוס. בקרקע יום. יבדוק אותה ע"י קרקע יום דהיינו מים ועפר: נוסף שנדרכים נמי"ח, לומר שנדרכים נמי"ח ליכנים על מים ומל

שפתי חכמים

ותיכוסך ואפרך ויאסר הוא ל' נוסר לחברי׳ סוטה לוי: ת מסיעין ל' מעמיקין סוח: א מצמע דפקע ל' סהיכה סוח. ול"ת בכ"מ סנהס"י פלע דגבי רחם ל' גידול סוח לעיל בפרשה תמוד לח יפרע לח יגדל ולקמן גבי נזיר. וי"ל דגם כאן ל' גידול הוא דשמשהוחיה קלועים קלח ס סם ואינן תכוכים וכשסוחב הקלועה סם מעמיקין זנמצא דהסיהה זו מגדלן. וכתב הרח"ם מע"ם שהפרע בכ"מ ל' גילוי הוא, כמ"ש בכל כשלמו נבי כי פרוע הוא מעולם כו', כמו ופרע את רחם שהשם אין זה סותר מה שפי' דשוחר קלועה שעשה דמה שפי' הכא לאו ממלה ופרע דכא אלא מיסוחה דשהשם דס"ל למכתב ופרע את רחשה דהא שהשם לעיל קאי אלא שהשם לרבות כל גופה שסוחב שעשה ומגלח את לבה ומרבה בקלוגה ותשבר לו לומר דע"י שהסיהה נתגלה אין שאעשותיה לרוכים שם שהיו שעבר עכירם יולה לעזון ומתביים ומשהה את רחשו ואת פניו כך שהשם שעבדה על הלווי מבשה רחשה: ג מפני שהדם גדול סיה זהשיה לדחות נחשת מלכהנים של מלכים לאותו שעה ונעשו כשם נסים שרבה כדהניא בתמ' יומח (דף נז): ד דמ"ל מעשו מיוסף כמו דעל כפי סהרן ועל כפי בניו דעלוחים דהתם כתיב מיך בתיבים והכחם שכל הכלי התחיל בהקרבת מי המרי׳ ובכוחבת שהלה ותח"כ כתיב והכיף ונו' שח"כ כדי ליגעה כו': ה (מהכ"ם) שח דלח פי' טעם זה לעיל בכתב ג"כ ליגעה דהתם י"ל שלוח ליגעה כדי שלח תשתה ותמית התשה התוכה עליה כיון שתין כהן עדים והתרתה על הזוחתה שהכל כהן ח"ל לומר כן דחין לחוש עליה כ"כ כיון שעשה מדבכי לניעות ועבדה על הקינוי שנחשתה שלח שהם הקב"ה על כבוד שמו ויסיח פי' מי המרי׳ המים המכים ופי' המחכיים נמיים להיות בפיה מכים ודעים: ל לומר לח תחמר שישבועה בשם כמי כל שבועה שבירש שבשבע בשם. והכ"ם פי' שלח תחמר שהשבועה לחוד ושבועה לחוד שם שנוסיפין הח שם שכב הנקי, ויש שנוסיפין הח שם שכב הנקי הח שם שכב לח הנקי, הח שם שכב הנקי שלח תחמר שמחזיר קללה בנ"ש על זה: (יט) והשביע ונו'. ומה היח השבועה: הח לח שכב הנקי, הח שם שכב הנקי שלח תחמר שמוח (ס"ח לח תנקי) שמכלל לחו חתה שומע הן שלח שמוח

בעל התורים

ולזינו מקריבים כדרך שעשו בני עלי, הוי כלומר שבשוב: (יז) ומן שעפר שבר יהיה בקרקע המשכן. ביהולעלי, לשם מים ועפר. מים ממקום שבחת, עפר למקום שהולכת. וכתב שהיה עתיד

ליתן דין ותסבון: בקרקע. ד' כמ', הכא. ולידך ושם יסתכו מנגד עיני שנתחכם ונעשה מעיני מיאוס. בקרקע יום. יבדוק אותה ע"י קרקע יום דהיינו מים ועפר. נוסף שנדרכים נמי"ח, לומר שנדרכים נמי"ח ליכנים על מים ומל

רש"י

קנאת המקום וקנאת הבעל: (יז) מים קדושים. שקדשו בכיור, (כתובות עב) לפי שנעשה הכיור מנחשת מרחות הלוכחות וזו פירשה מדרכיהן שהיו נבעלות לבעליהן במערים תחת התפוח וזו קלקלה לחחר תבדק בו: בכלי חרש. (סוט' ז) היה השקתה חת הנוסף יין משובח בכוסות משובחים לפיכך תשתה מים במקידה כזויה של חרס: והעמיד הכהן וגו'. והלא כבר נחמר והעמידה לפני ה' חלח מסיען ת"ה היו חותה ממקום למקום כדי ליגעה ותטרף דעתה ותודה: ופרע. (סס יד, ספרי) סותר חת קלינת שערה א כדי לבזותה, מכחן לבנות ישרחל שגלוי הרחש ב גשמי להן: לפני ה'. (ספרי) בשער נקנור ג הוח שער העזרה המזרחי דרך כל הנכנסים: ונתן על כפיה. ליגעה ד חולי התרף דעתה ותודה ולח יחמה שם המיוחד ה על המים: המרים. על שם סופם שהם מרים לה: המאררים. המסכרים חותה מן העולם לשון (יחזקחל כל) סלון מחתיר, ולח יתכן לקרח מים חרורים שהרי קדושים הן. ולח חרורים כתב הכתוב חלח מחררים חת לחרים. ולח חוכלום לח תרגם ליטיח חלח מלטטיח שמרחות קללה בנ"ש על זה: (יט) והשביע ונו'. ומה היח השבועה: הח לח שכב הנקי, הח שם שכב הנקי שלח תחמר שמוח (ס"ח לח תנקי) שמכלל לחו חתה שומע הן שלח שמוח

מִבַּעְלֵיהָ׃ חֲוֵי וַאֲתָה מַיָּא מָרִירַיָּא מְלַטְּיָא הָאִלֵּין׃
כ וְאִתְּתָא אֲרֵי סְטִית בַּר מִבַּעְלֵיךְ וַאֲרֵי אִסְתָּאַבְתְּ
וִיהַב גְּבַר בָּיְךָ יַת שְׁכְבְתֵּיהּ בַּר מִבַּעְלֵיךְ׃
כא וְיוֹמֵי כַּהֲנָא יַת אִתְּתָא בְּקְמוּתָא דִלְוָטָא וְיֵימַר כַּהֲנָא לְאִתְּתָא יְהֵן יְיָ יָתִיךְ לְלָוָט וּלְמוֹמֵי בְּגוֹ עַמֵּיךְ בְּדִיהֵוֵי יַת יַרְכָךְ מַסְיָא וְיַת מְעַיכִי נְפִיחִין׃
כב וְיֵעֲלוּן מַיָּא מְלַטְּיָא הָאִלֵּין בִּמְעַיכִי לְאַפָּחָא מְעִין וּלְאַמְסָאָה יַרְכִין וְתֵימַר אִתְּתָא אָמֵן אָמֵן׃
כג וְיִכְתּוֹב יַת לְוָטָיָא הָאִלֵּין כַּהֲנָא בְּסִפְרָא וְיִמְחוֹק לְמַיָּא מְרִירַיָּא׃

כֹּהֵן מִמַּיִם הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאָלָה׃ כ וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת־שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ׃ כא וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יְהוָה אֶת־יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת־בִּטְנֵךְ צָבֶה׃ כב וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבוֹת בֶּטֶן וְלַנְפֵּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן׃ כג וְכָתַב אֶת־הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל־מֵי הַמָּרִים׃

בעל הטורים

(כא) ולשבועה. כשמשביע אדם את חבירו יאמר הנני משביעך על זה הדבר שאם תכזב בי תהיה מקולל

רש"י

(כ) ואת כי שטית. לפתוח בדיני נפשות תחלה לזכות: (כא) בשבועת האלה. שכופה על קללה: יתן ה' אותך לאלה וגו'. שיהיו הכל מקללין בך יכוך כדרך שכת לפלונית: ולשבועה. (סוטה יח, שכועות כד) שיהיו הכל נשבעין בך לא יהרע לי ט כדרך שקורע לפלונית וכן הוא אומר (שמ' סה) והנחתם שמכם לשבועה לבחירי שהלדיקים נשבעים בפורענותן של רשעים יכן לענין הברכה (ברחשית יח) ונברכו וגו' (שם מח) בך יברך ישרחל לחמר: את ירכך. נקללה הקדים ירך לבטן לפי שכה התחילה בעבירה תחלה: צבה. כתרגומו נפוחה: (כב) לצבות בטן. כמו להצבות בטן, זהו שמוש פתח שהלמ"ד נקודה כו, וכן (שמות יג) להוחתכם הדרך (דברים ח) לרחותכם חת הדרך חשר תלכו בה, וכן לנפיל ירך להפיל ל ירך שהמים מלכים חת הבטן ומפילים חת הירך: לצבות בטן ולנפל ירך. כטמו וירכו על בועל לו תיהו חלה על נבעלת כשהוח חומר חת ירכך נופלת ותת בטנך נכה הרי על נבעלת חמור: אמן אמן. קבלת שבועה י חמן על החלה חמן על השבועה חמן שם מחים זה חמן שם מחים חחר חמן שלח בעיתי חרוסה ושמוחה שומרת יכם וכעוסה:

רש"ם

(כא) ולשבועה. שכמשביע חדם חת חבירו ימור הנני משביעך על זה הדבר שחם תכזב בי תהיה מקולל

שפתי חכמים

שכחות: ח דק"ל דכי משמע שומעי זימה ושם ולמי זימה חין משקין סוטה: ם כלומר שם לח שמע שם שמעתי יחכע לי וי, דמל"ל יחן ה' חת חלה מיכחן ליש ומ"ל דמלה לחלה כמקום כחכוך שכתיב לעי לכל מקלל ומכזיב: י סוס, פ"ק דקידושין (דף כו) פיכחי דמכח חמן מפיק שכיב חל חלה ועל השכועה ועיש זה ועיש לחר חחר שכתי כשכתב וכתיב נחי חתת חיכך למשמע חין מיש זה חין מיש לחר חחר ולידך חמן קחי חל מחכוסה ושומרת יכם לעי

יום ו כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום חצני תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה :

כד וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־מֵי
ה הָאֲרִרִים הַמְאָרְרִים וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם
הַמְאָרְרִים לְמָרִים: כה וְלָקַח הַכֹּהֵן
מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאֹת
וְהֵנִיף אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה
וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ: כו וְקָמַץ
הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אַזְכָּרָתָהּ
וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת־
הָאִשָּׁה אֶת־הַמָּיִם: כז וְהִשְׁקָהּ אֶת־
הַמַּיִם וְהָיְתָה אִם־נִטְמְאָה וַתִּמְעֹל
מַעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם
הַמְאָרְרִים לְמָרִים וְצָבְתָה בִטְנָהּ
וְנָפְלָה יְרֵכָהּ וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה
בְּקֶרֶב עַמָּהּ: כח וְאִם־לֹא נִטְמְאָה

כד וַיַּשְׁקְ אֶת אִתְּתָא יַת
מַיָּא מְרִירָיָא מְלַטְּטָיָא
וְיֵעֲלוּן בַּהּ מַיָּא מְלַטְּטָיָא
לְמָרִירוּ: כה וְיִסַּב כָּהֲנָא
מִידָּא דְאִתְּתָא יַת מַנְחַת
קְנָאתָא וְיֵרֵים יַת מַנְחָתָא
קֳדָם יְיָ וְיִקָּרֵב יָתַהּ
לְמַדְבְּחָא: כו וְיִקְמוֹץ
כָּהֲנָא מִן מַנְחָתָא יַת
אַדְכָּרְתַּהּ וְיַסֵּק לְמַדְבְּחָא
וּבָתַר כֵּן יַשְׁקֵי יַת אִתְּתָא
יַת מַיָּא: כז וַיַּשְׁקֵנַהּ יַת
מַיָּא וּתְהֵי אִם אִסְתָּאֲבַת
וְשַׁקְרַת שִׁקַּר בְּבַעְלָהּ
וְיֵעֲלוּן בַּהּ מַיָּא מְלַטְּטָיָא
לְמָרִירוּ וְיִפְחוֹן מְעָהָא
וְתִתְמְסֵי יַרְכָהּ וּתְהֵי
אִתְּתָא לְלוֹטָא בְּגוֹ עַמַּהּ:
כח וְאִם לָא אִסְתָּאֲבַת

ת"א והשקה וגו'. נדכיס מג סוטה יט: וכלו כה. סוטה כז כח: ולקח הכהן. מגילה כ כח קידושין לו: ומניף. סוטה יט קידושין לו זבחים קיט: והקריב אותה לא סמוכה. מנחות ס: ולהקטיר יקטיר. סוטה כ כח:

בעל הטורים

בקרב עמה, יולדת בריוח: (כד) והשקה. ג' במס'. והשקה את האשה, יפה יעלה מן הסרכן והשקה. והשקה את האשה כתיב בכולהו: כ כדכתי' והקטיר ממזכתה ואחר ישקה את האשה המים: ל דק"ל הא גם זה כתי' לעיל וכלו המים המאררים הללו לנפות בעון וגו', ומתרץ לפי שנא' כו': כי לא ביאתו את כל הכתוב מניח שכבר הוא ידוע בשנוי ד"א מה: ג פי' בפרשת מעילה: פ דילפינן יד יד מכמיס בכתיב ידיו תביאנה וגו' מה להלן הכעלים מניחים עם הכהן לף כאן עם הכהן וכתיב ולקח הכהן את כלי הלא בשכהן מניף והיא ג"כ מניפה עמו כדאי למעלה מבל כהן. ועוד מן מיד בחטאת לעיל זה פי' מתחת יד הכעל כדאי למעלה מידו של כהן. דמ"ל כדי לו לכתוב ולקח הכהן מן המנחה ול"ל מיד: ע דקאמר נכתי' והקטיר מבשר שלמיו לאחר שהניפה וכתיב אח"כ ולקח הכהן מן המנחה מבשר דעדיין לא נקמלה והיינו כתיב שלקח מזולו קיימן בעזרה לא נקמץ. ומתרץ דהקטיר כ' הנשה שלא כדאמר במנחה שלקח בקמיצה דלעיל: פ כלומר לולא שאנו בולא כתובה ומיני בזמנה אין בזמנין לא היו בזמנה הכא עד שתאמר בסיכום שמחה שני לחל קודם שנמחק הכא ח"ם היו בזמנה ומלא הלא בהובה בימצין לא ואין מבקין לזמנה לף ע"פ שחיסר מידה בשומאה: צ פרש"י בפרק היה נועל פותח, לא היו בלא בזמנה ובוסחין בזמנים לאוך גרונה, עכ"ל. ובעבור ערך כיר פי' ביזור: ק ופע"פ בשבלולה עשה בתיב בשבת בשבן ובנפיל יכך הכעל תהלה ואח"כ היכך בסוף לפי בשבת ויהכה של סוטה קמייתי מלא בשבתו ויהכו של בועל: ר לע"פ בשעיל פירש היו הכל בשבתים בין שלא בשבן ח"ח לשבת

שפתי דכמים

בתיבי בשבת, ואע"ג בלאו הכי: כ כדאמ', ומקטיר ממזכתה ואחר ישקה את האשה המים: ל דק"ל הא גם זה כתי' לעיל וכלו המים המאררים הללו לנפות בעון וגו', ומתרץ לפי שנא' כו': כי לא ביאתו את כל הכתוב מניח שכבר הוא ידוע בשנוי ד"א מה: ג פי' בפרשת מעילה: פ דילפינן יד יד מכמיס בכתיב ידיו תביאנה וגו' מה להלן הכעלים מניחים עם הכהן לף כאן עם הכהן וכתיב ולקח הכהן את כלי הלא בשכהן מניף והיא ג"כ מניפה עמו כדאי למעלה מבל כהן. ועוד מן מיד בחטאת לעיל זה פי' מתחת יד הכעל כדאי למעלה מידו של כהן. דמ"ל כדי לו לכתוב ולקח הכהן מן המנחה ול"ל מיד: ע דקאמר נכתי' והקטיר מבשר שלמיו לאחר שהניפה וכתיב אח"כ ולקח הכהן מן המנחה מבשר דעדיין לא נקמלה והיינו כתיב שלקח מזולו קיימן בעזרה לא נקמץ. ומתרץ דהקטיר כ' הנשה שלא כדאמר במנחה שלקח בקמיצה דלעיל: פ כלומר לולא שאנו בולא כתובה ומיני בזמנה אין בזמנין לא היו בזמנה הכא עד שתאמר בסיכום שמחה שני לחל קודם שנמחק הכא ח"ם היו בזמנה ומלא הלא בהובה בימצין לא ואין מבקין לזמנה לף ע"פ שחיסר מידה בשומאה: צ פרש"י בפרק היה נועל פותח, לא היו בלא בזמנה ובוסחין בזמנים לאוך גרונה, עכ"ל. ובעבור ערך כיר פי' ביזור: ק ופע"פ בשבלולה עשה בתיב בשבת בשבן ובנפיל יכך הכעל תהלה ואח"כ היכך בסוף לפי בשבת ויהכה של סוטה קמייתי מלא בשבתו ויהכו של בועל: ר לע"פ בשעיל פירש היו הכל בשבתים בין שלא בשבן ח"ח לשבת

רש"י

(כד) והשקה את האשה. יין זה סדר המעשה שהרי בתחלה הקריב מנחתה כ מלא הכתוב מכאן שבית שמקדש יכולו לה למרים לפי שנאמר כאן ויבא כל הגוף ת"ל ובאו לה כאלה אם כן מה ת"ל כאן וירך לפי שאם התחילו בעבירה תחלה לפיכך התחיל מהם הפורענות: למרים. מי להיות לה רעים ומרים: (כה) והניף. מעלין ומביא מעלה ומוריד ג ואף היא מניפה עמו שידה למעלה ם מידו של כהן: והקריב אותה. זו היא הגשתה בקרן דרומית מערבית של מזבח ע קודם קמילה כשאר מנחות: (כו) אזכרתה. הוא הקומץ שע"י הקטרתו קמנחה נתת לזכרון לגבוה: (כז) והשקה את המים. לרבות שאם אמרה איני שותה פ לאחר שנמחקה המגלה צ מערערין אותה ומבקין לותה בעל כרחה שא"כ אמרה עמהם אני (סוטה כז): ורצבתה בטנה וגו'. אע"פ שבקללה הזכיר ירך תחלה ק המים הינן בודקין אלא כדרך בניסתן בה: והיתה האשה לאלה. כמו בפירכתי ביהיו ר בכל הין בה: בקרב עמה. הפרס יש בין הדם המתעוול במקום

וְאִתְּתָא וַדְכְיָאָה הִיא
וְתִפּוֹק זַכָּאָה וְתֵעְדֵי
עֲדוּי: כט דָּא אוֹרַיְתָא
דְּקִנְאָתָא דִּי תִסְטֵי
אִתְּתָא בַּר מִבַּעְלָהּ
וְתִסְתָּאַב: ל אוֹ גְּבַר דִּי
תֶּעֱבַר עֲלוֹהִי רוּחַ קִנְאָה
וְיִקְנֵי יַת אִתְּתֵהּ וְיָקֵם יַת
אִתְּתָא קֳדָם יְיָ וְיַעְבֵּד
לַהּ כָּהֲנָא יַת כָּל
אוֹרַיְתָא הָדָא: לא וְיהֵי
זַכָּאָה גַּבְרָא מֵחוֹבָא
וְאִתְּתָא הַהִיא תְּקַבֵּיל
יַת חוֹבְתָהּ: א וּמַלֵּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר:
ב מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְתֵימַר לְהוֹן גְּבַר אוֹ
אִתְּתָא אֲרֵי יַפְרֵשׁ לְמִדַּר
נִדַּר נְזִירָא לְמֵיזַר קֳדָם

הָאִשָּׁה וְטָהֲרָה הִוא וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה
זָרַע: כט זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר
תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ
וְנִטְמָאָה: ל אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר
עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ
וְהֶעֱמִיד אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה
וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל־הַתּוֹרָה
הַזֹּאת: לא וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן
וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא אֶת־עֲוֹנָהּ: פ
ו א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
ב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַפְלִא
לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיהוָה:

ת"א וקתם וזרעת, בכתות לא סוטה ב כם כו: זקת תורת. כיתה ים בכיתות ח: ועבד לה כהנא יח בכיתות ח. מגילה ב סוטה יז יח ב: ונקה האיש. יבמות נה סוטה לה עז קידושין כז שבועות ה: דבר אל בני ישראל. נזיר פה מנחות עג: כי יפלא. מגיהה י נדרים ג ע נזיר ג סב נדה מו: לנדור נדר. נדרים ג נזיר נז: להזיר. נדרים ג ס מ נזיר ה: נם'. נזיר ד:

בעל הטורים

נהג הסטים: (כח) ונזרעה. וסמיך זקת תורת הקנאת. לומר שהם עסוקה היה יהיה לה בנים לדיקים בעבי תורה: (לא) את עונה. ב' במם', הכא, ותדיר בנדרים ונסא את עונה. כדלימת בסוטה אלא יהא סבעל ליתר גרמתי לה מיתה אלא היה מסא את עונה, ודוקא הכא. אבל בנדרים שהיה יכול לסבר ולא סבר כה בעלה הוא יסא את עונה: ונקה האיש מעון. ונקה ג' תנין על ב"א, לומר לך שנקה מחמשה עונות, ואלו הן. עון אלה בה עליה, עון בניו, עון בנותיו: (ב) יפלא. ב' במם' חסרים, הכא. ותדיר בנדרים, דילפינן נדרים מעדרין מה התם בעדרין הכתוב הכל תלוי בהשם אף כאן בנדרים שהכל תלוי בהשם.

רש"י

כאשה פלוני' שצבתה בטנה ונפלה ירכה: (כח) ונזרעה זרע. תתעבר: (לא) ונקה האיש מעון, אע"פ שגרם לה פורעניות זו ע"י קנוי שקינא לה, ול"נ ונקה האיש מעון שלא סבל אשתו להיות מזנה תחתיו ואלו שתק לא היה מנוקה מעון שהיא אסורה לו, אלא היא תשא את עונה, שהרי זינתה. לפיכך קבלה פורענותה:

כאשה פלוני' שצבתה בטנה ונפלה ירכה: (כח) ונזרעה זרע. תתעבר: (לא) ונקה האיש מעון, אע"פ שגרם לה פורעניות זו ע"י קנוי שקינא לה, ול"נ ונקה האיש מעון שלא סבל אשתו להיות מזנה תחתיו ואלו שתק לא היה מנוקה מעון שהיא אסורה לו, אלא היא תשא את עונה, שהרי זינתה. לפיכך קבלה פורענותה:

שפתי חכמים

כן דס"ב כ"ל: ש שגגתי יותר הוא לו: ת שע"פ בלא כי' ליה לומר זה שכל הכתוב בהשם שקנאה וטהרה קנייני ע"מ שיהיו דבני לפיהוי ושסוכה היה מעקרה לחל שפילגו מהשים שקנה לה וטהרה עמו פירש תחלה דוקא לה נטמאה מייני בסתירת השים שקנה לה: א בלא תאמר דונזרעה זרע נעשה שוקתה לגומר ונקתה ונזרעה ונקתה מדכיים המונעים שלידה וכזה ונזרעה זרע לפיכך פי' ונקתה מטעים המתכיים שהיו עניו סלגה מלביית בטן ומפילת ילד, ופי' ונזרעה זרע לעלמו לכ"ש ולא עוד אלא ונזרעה: ב מדסולין לכתוב ונקה השים מעון שהיה בסיתה שכתב אלו אחר שהתה משמע שהסוטה קודם שהתה מכוחה לבעלה: ג דק"ל היה לו לסמוך לפרשה נדלים כי הוה מקנאה הכתוב לה. ותרמ"ס פי' שהיו לו דמיון ועדך עם ס' סוטה בזו שבדה על עסרת הדברות וזה קדם עלמו במוסר לו, ע"ס פרוך לומה נסמוך לה שהיו זה סדר של רש"י ז"ל: ד כלו' היכך שמולין יזיר עלמו מן היין שהוא מביא לידי ניחוף (סוטה כ): נדר נזיר. לין נזירה בכל מקום אלא פרישה מן היין: להזיר לה'. להבדיל עלמו

טעם עניני קדושת הנזיר

(ב) היה לו לומר כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' מיין וכבר יזיר ו'. לפרש כפל הכתוב הזה לומר כי שמדם יזיר עלמו מן היין להוא לו ולוא עובד ממנו להדמיק לה שהוא חם בטבע ויהיו עזיק לו ולוא עובד ממנו להדמיק לה שהוא.

ג מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ
שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת
עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים
וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל׃ ד כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ
מִכֹּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן
מֵחַרְצַנִּים וְעַד־זָג לֹא יֹאכֵל׃ ה כָּל־
יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־
רֹאשׁוֹ עַד־מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יַזִּיר
לַיהוָה קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר
רֹאשׁוֹ׃ ו כָּל־יְמֵי הַזִּירוֹ לַיהוָה עַל־

אונקלוס

יְיָ׃ ג מֵחֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק
יַנְזַר חַל דַּחֲמַר חֲדַת
וְחַל דַּחֲמַר עַתִּיק לָא
יִשְׁתֵּי וְכָל מַתְרוּת עִנְבִין
לָא יִשְׁתֵּי וְעִנְבִין רַטִּיבִין
וִיבֵשִׁין לָא יֵיכוּל׃ ד כֹּל
יוֹמֵי נִזְרֵהּ מִכֹּל דְּיִתְעֲבֵד
מִגֻּפְנָא דְּחַמְרָא
מִפּוּרְצָנִין וְעַד עִצּוּרִין
לָא יֵיכוּל׃ ה כָּל יוֹמֵי
נְדַר נִזְרֵהּ מַסְפַּר לָא
יֶעְבַּר עַל רֵישֵׁהּ עַד
מִשְׁלַם יוֹמַיָּא דְּיִנְזַר קֳדָם
יְיָ קַדִּישׁ יְהֵי מְרַבֵּי
פֵּרוּעַ שְׂעַר רֵישֵׁהּ׃
ו כָּל יוֹמִין דְּיִנְזַר קֳדָם

ת"א מיין ושכר יזיר. נזיר ג לד מד כריתות יג: לא ישתה.

נדרים ג: משרת. פסחים מ מד נזיר לג לה לח: וענבים לחים ויבשים. נזיר לא לח: לא יאכל. נדרים ג: כל ימי נזרו. נזיר יד: מכל אשר יעשה. פסחים מה נזיר ג ד ע לד לז: מחרצנים ועד זג. פסחים כג נזיר לד לה: כל ימי נדר. נזיר יד: נזרו. פסחים כג: תער לא יעבר. יבמות ה נזיר לט מ מא מד: עד מלאת הימים. נזיר ו ע: קדש יהיה. תענית יא יז מ"ק יה סנהדרין כב נזיר ג ה ו לט קידושין כו: גדל פרע. פסחים כ ל מ"ק ח סנהדרין כב: כל ימי הזירו. נזיר יד:

רשב"ם

(ג) משרת ענבים, פי' מנחם ושרת את אחיו. והרי המ"ם כמו מ"ם של מרחם ושל משמר ושל משמן בישרו ירזה. ולא יתכן ל' שירות כי אם אצל עבודת בני אדם לאדוניהם. לכן אומר אני שמשרת מחטיפי למד פעל הוא מגזירת שרה. כמו מקנת כסף מגזירת קנה ופרשתו עם כי לא נמצא במקרא נמצא בל' התלמוד נזיר ששרה פתו ביין. ואם בלשון המקרא הרי מצינו בירמיה אם לא שרתיך לטוב. ופירושו כמו מישר קטרין שב־ניאל, כלומר פתחתיך מן האזיקים במעשה שהיה. ואמר שריתיך כמו וזריתי פרש על פניכם, מגזירת זרה הלאה. אף כאן משרת ענבים כל מה

בעל הטורים

אם נראה לו יתיר ואם לאו לא יתיר: (ו) על נפש מת לא יבא. לומר לך שאם תשרה עליו שכינה מחמת נזרו שלא יאמרו שהיא דורש אל המתים, ל' פעמים כתיב נדר ונזירות בפרשה דשמש

רש"י

מן היין לשם שמים: (ג) מיין ושכר. כתרגומו מחמר חדת ועתיק שהיין ה משכר כשהוא ישן: וכל משרת. לשון לביעה במים או בכל משקה ו. ובלשון משנה יש הרבה אין שורין דיו וסממנים נזיר ששרה פתו ביין: (ד) חרצנים. (נזיר לד) הם הגרעינין: זג. הם הקליפות שמבחוץ שהחרצנים בתוכן כענבל ז בזוג: (ה) קדש יהיה. (ספרי) השער שלו ח לגדל הפרע של ט שער ראשו: פרע. נקוד י פתח קטן (סגול) לפי שהוא דבוק לשער ראשו פרע של שער ופירוש של פרע גידול של שער, וכן (ויקרא כא) את

שפתי חכמים

אותה כדכתיב ופרע את ראש האשה: ה כלומר למה נקרא חדש יין וישן שכר ומפרש ע"ש שמשכר: ו פי' דבר שמטבילין במים או בשאר כל משקה דכל כיבוס שהוא לטבילה מתרגם וילבע, כמו שפרש"י בסוף פרשת תזריע: ז כלומר דעת רש"י זג ל' זוג הוא: ח ר"ל דקדוש לא קאי אגוף אלא אשער והוכחתו מפסוק שלפני קדוש יהיה מדבר בשער כדכתיב תער לא יעבור על ראשו ואחר קדוש יהיה כתיב ג"כ גדל פרע שער ראשו דמדבר בשער וקדוש כתיב באמצע מסתמא מדבר ג"כ בשער: ט הוצרך להוסיף למ"ד על גדל מפני שאחר שפי' קדוש יהיה שער ראשו פי' יהיה קדוש שלא יתתכנו רק יגדלנו וגם פרע סמוך לשער ראשו וכאלו אמר לגדל גידול השער של שער ראשו: י כלומר סגו"ל נקרא פת"ח קטן וגם פת"ח ממש נקוד תחת הרי"ש:

ענייני קדושת הנזיר

וסבה שניה לפי שהיה לסוע אחר היין וגל היום שותה שכור, ועז"כ לנדור את עצמו יזיר מן היין. וסבה השלישית היא שיזיר עצמו מן היין שלא ישלוט בו היצר הרע להעבירנו מעבודתו ית'. וע"כ אמר הכ' איש כי יפליא ר"ל כשיעשה הגדר היותר מופלא שסוא הפרשת עצמו מן היין, לא יהיה לשתי הסבות הנזכרות לעיל, לא לפי שהיין מזיקו, ולא לסבת היותו שכור אלא יהיה לעבודת ה'. וזהו שאמר להזיר לה', ומה האות והסימן שנזר לעבודת ה' ולא לשאר הסבות הנזכרות, הוא, כי הנזהר מן היין

מצות השם

(ג) [שסח] (לאו רכג) שלא ישתה הנזיר יין ושכר היוצא מן הגפן שנאמר מיין ושכר יזיר חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה וגו':

(שם) [שסט] (לאו רכד) שלא יאכל הנזיר ענבים לחים שנאמר וענבים לחים לא יאכל:

(שם) [שע] (לאו רכה) שלא יאכל הנזיר צמוקים שנא' וענבים לחים ויבשים לא יאכל:

(ד) [שעא] (לאו רכו) שלא יאכל הנזיר גרעיני הענבי' הנקראי' חרצנים שנאמר מחרצנים לא יאכל:

(שם) [שעב] (לאו רכז) שלא יאכל הנזיר קליפת הענבים הנקראת זג שנאמר מחרצנים ועד זג לא יאכל:

(ה) [שעג] (לאו רכח) שלא יגלח הנזיר אפי' שער אחת כל ימי נזירו שנאמר תער לא יעבור על ראשו:

(שם) [שעד] (עשה קמו) שיגדל הנזיר שער ראשו כל ימי נזרו בקדושה שנאמר גדל פרע שער ראשו:

(ו) [שעה] (לאו רכט) שלא יכנס הנזיר באהל המת שנא' על נפש מת לא יבא:

נַפְשׁ מֵת לֹא יָבֹא׃ יא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ
יב עוֹל׃ יא לְאָבִיהוּ וּלְאִמֵּהּ
לְאַחִיהוּ וּלְאַחֲתֵיהּ לָא
יִסְתָּאַב לְהוֹן בְּמוֹתְהוֹן
אֲרֵי פְּלִילָא דֱאֱלָהֵהּ עַל
רֵישֵׁהּ׃ יב כָּל יוֹמֵי נִזְרֵהּ
קַדִּישׁ הוּא קֳדָם יְיָ׃
יג וְאֲרֵי יְמוּת מָאן עֲלוֹהִי
בְּתַכָּךְ שָׁלוּ וְיִסְאַב רֵישׁ
נִזְרֵהּ וְיִגַּלַּח רֵישֵׁהּ בְּיוֹמָא
דְּדָכוּתֵהּ בְּיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה יְגַלְּחִנֵּהּ׃
יד וּבְיוֹמָא תְמִינָאָה יַיְתֵי
תְּרֵין שַׁפְנִינִין אוֹ תְרֵין
בְּנֵי יוֹנָה לְוָת כָּהֲנָא
לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃
טו וְיַעְבֵּד כָּהֲנָא חַד
לְחַטָּאתָא וְחַד לַעֲלָתָא
וִיכַפַּר עֲלוֹהִי מִדְּחַב עַל
מָתָא וְיַקְדֵּשׁ יָת רֵישֵׁהּ

נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא׃ יא לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ
יב לְאָחִיו וְלַאֲחֹתוֹ לֹא־יִטַּמָּא לָהֶם
בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל־רֹאשׁוֹ׃
יג כָּל יְמֵי נִזְרוֹ קָדֹשׁ הוּא לַיהוָה׃
יד וְכִי־יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם
וְטִמֵּא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם
טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ׃
טו וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבִא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ
שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד׃ טז וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד
לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו
מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת־

ת"א לא יבא. נזיר מב: לאביו. נזיר מב: לאחיו ולאחתו. נזיר מב: לא יטמא. נזיר מב: לא יסמא כמתים. נזיר מג מא: וכי ימות מת עליו. פסחים פ פא נזיר סג זבחים כג כריתות טו: ונטמא כשם נזרו: כיום הטביעי יגלחנו. נזיר מב: וביום השמיני. נזיר מב: ובכפר עליו. נזיר מד: וכפר עליו. תענית יא נדרים י נזיר יח יט כב קמא לא: וקדש את.

שפתי חכמים

רש"י

רחמנו לא יפרע ואין קרוי פרע פחות ב מל' יוסי: (ח) כל ימי נזרו קדוש הוא. זו קדושת הגוף ל מלטמא למתים: (ט) פתע. זה לוחם: פתאום. זה שוגג. וי"ל פתע פתאום דבר לחד הוא מקרה מ של פתאום: וכי יטות מת עליו. בהלנ שהוא כו: ביום טהרתו. ביום הזייתו ם או היינו שלא בשמיני שהוא טהור לגמרי ת"ל ביום הטביעי לי שביעי יכול לפני לא הזה ת"ל ביום טהרתו: (י) וביום השמיני יבא שתי תורים. להוציא את הטביעי או היינו שלא להוציא את התשיעי קבע זמן ע לקרבן וקבע זמן למקריבין מה קרבן הבאיר שמיני ומשמיני והלאה לא מקריבין שמיני ומשמיני והלאה: (יא) מאשר חטא על הנפש. שלא נזהר מטומאת המת, רבי אלעזר הקפר אומר שליער פ עשמו מן היין: וקדש את ראשו.

ושוב משמיני וכלאה יכלה לקרבן: פ משמע דמביא שום שפי מן היין. וי"ם ושם לעיל פלפ"ו שכל הרוצה שוטה בקלקולא יזיר עשמו מן היין שהוא מביא לידי ניאוף. וי"ל דודאי מלוה הוא שיזיר עלמו מן היין שהוא מביא לידי ניאוף. ור"ת דודאי מלוה הוא שיעיר עלמו מן היין שהוא למי שמשתעה תענית מלוה עבמה וזהו בשיעור זה שמתענה כלאו קיים מלוה גדולה שהוא עונג שבת ויו"ם לריך להתענות לחת כך יום לחד מפני שמתענה בשבת, פ"ב בן. כך פירשו התוספות בשבת (דף לא), ועי"ל דודאי מלוה שוה שמביא עלמו מן היין המשכר במביא לידי ניאוף שכל יין שהוא משכר ועכשיו כשלנים וזגים עכשיו הוא שליער עלמו

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יא) מאשר חטא על הנפש. י"ל מל' קולע של שמעה ולא יחטיא שמחטיא לת הנפש ומניעה מן היין. וקבוב הוא לדרשת ר"ל על שליער עלמו מן היין:

עניני קדושת הנזיר

לפי שהוא מזיקו לא יזכר שלא יהיו יין נוסן שהוא מקלקלו וגוזרו כי לו מזיק לו לכל שם יהיו לו יין שהוא מזיק לפי שליהו מזיקו וס"ם חומן שהוא שבעבו קר שיסחה או יאכל לותו לפי שכל דו שלא יזיק לו שלא יועיל לו וכן עכשיו ומשכח

פגנים כי לא יזיקו, וכן ספיכם מן הסכה הסגיח ג"כ לא יזכר מכל הסמור כי לא יחסכר מסם. פכל הסוכם לעבודת ס' ולסכניס שם יכלו יפרסו ס"ע מכל הכשמר מיין שהוא ויין וחומן ועכשיו ומשכח עכשיו. וזהו לזהיר לפ' מיין ושכר יזיר וגו'. או יאמר

מצות השם

(ז) [שני] (נשו כו) שלא יטמא הקזיר למת כל מיקר שכאמר לאביו ולאמו ולאחיהו לא יטמא להם:

רִאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׃ יב וְהַזִּיר לַיהוָה
אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים יִפְּלוּ כִּי
טָמֵא נִזְרוֹ׃ יג וְזֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר בְּיוֹם
מְלֹאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד׃ יד וְהִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ
לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ תָּמִים אֶחָד
לְעֹלָה וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת־שְׁנָתָהּ
תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאַיִל־אֶחָד תָּמִים
לִשְׁלָמִים׃ טו וְסַל מַצּוֹת סֹלֶת חַלֹּת
בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים
בַּשָּׁמֶן וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם׃ טז וְהִקְרִיב
הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה אֶת־חַטָּאתוֹ
וְאֶת־עֹלָתוֹ׃ יז וְאֵת־הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח
שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סַל הַמַּצּוֹת
וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ׃

בְּיוֹמָא הַהוּא׃ יב וְיַנֵּיר
קֳדָם יְיָ יַת יוֹמֵי נְזָרֵהּ
וְיֵיתֵי אִמַּר בַּר שַׁתַּהּ
לַאֲשָׁמָא וְיוֹמַיָּא קַדְמָאֵי
יִבְטְלוּן אֲרֵי אִסְתָּאַב
נְזָרֵהּ׃ יג וְדָא אוֹרַיְתָא
דְּנָזִירָא בְּיוֹם מַשְׁלַם יוֹמֵי
נְזָרֵהּ יֵיתֵי יָתֵהּ לִתְרַע
מַשְׁכַּן זִמְנָא׃ יד וְיִקְרֵב
קָרְבָּנֵהּ קֳדָם יְיָ אִמַּר
בַּר שַׁתַּהּ שְׁלִים חַד
לַעֲלָתָא וְאִמַּרְתָּא חֲדָא
בַּת שַׁתָּא שְׁלֵמְתָּא
לְחַטָּאתָא וּדְכַר חַד
שְׁלִים לְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא׃
טו וְסַל פַּטִּיר סֻלְתָּא
גְּרִיצַן דְּפִילָן בְּמִשַּׁח
וְאַסְפּוּגִין פְּטִירִין
דְּמִשִּׁחִין בְּמִשְׁחָא
וּמַנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן׃
טז וְיִקְרֵב כָּהֲנָא קֳדָם יְיָ
וְיַעֲבֵד יַת חַטָּאתֵהּ וְיַת
עֲלָתֵהּ׃ יז וְיַת דְּכַרָא
יַעֲבֵד נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא
קֳדָם יְיָ עַל סַל פַּ ל א
דְּפַטִּירַיָּא וְיַעֲבֵד כָּהֲנָא
יַת מַנְחָתֵהּ וְיַת נִסְכֵּהּ׃

ת״א והזיר לה׳. נזיר יח: יתיר נזרו. סם יט: וישתה. סם ג מד נדה סם: כי טמא נזרו. נזיר יט: ושלח תורה. נזיר ו: והקריב את קרבנו לה׳. זבחים סה: ומנחתם ונסכיהם. זבחים מ מנחות לח: והקריב הכהן. זבחים ס׳ ומח סחיל. סם ד מנחות מו מז לח: ועשה הכהן. זבחים ח:

רשב״ם

שנבדל ונופל מן הענבים כאדם הנבדל וניתר מקשר הכבלים והזיקים שקשור בהם: (יג) יביא אותו. את

רש״י

שפתי חכמים

מסם: צ לפקיקי מעשת מדקויק בסמיך ושת סחיל ישעה זבח סלמים וגו׳ ושת מנחתו ישת נסכו דסיינו סל סיל כדפרם״י ולמס הולרך לכתוב והלה בכלל סיים הטעונים נסכים היה ולמס יולא לפקים לגיין מס שלמים בפיס בנדר ובנדבה ושעיון מנחה ונסכים אף כל כו׳ לפקיקי מעשת שמינו בת בנדר ובנדבה לגיכו עשון מנחה ונסכים (בפלק שתי מדות): ק דילפינן מג״ם מלות מלות מקודם ושתם בעי עשר מכל מין ומין דכתיב כלו שת מחכון נכי תודם והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה ר״ל כדין תרומת מעשר דסיינו אחד מעשר: ר פי׳ מלת ישעה ישתם מפני שבעת בסמיכה תניא מלמת שתם מיבר מחשבה לפכלו מין לזמנו או לעקומו שפלה מלהקריב, גם פי׳ על סל המלות ע״מ לקדם שת סלחם מפני שבזולת זה יוכן שבתם ע״מ לקדם שת הסל ולה שת סלחם שבו: ש דלה תימה בכל מחד ומ׳ מהמזבירים לעיל ובח

לקדם שת הלחם: את מנחתו ואת נסכו. כל ש סיל:

מצות השם

(יג — יד — יח) [בעשה קמו] ציוהנו סכתוב זה לסבי כשיעשה שבת׳ ושלח תורת הכתוב היום מלאת ימי נזרו יביא לפיו ויביא קרבנותיו כשבעתים ימי נזירותו לו שלח שעשה קרבנו וגו׳ ונלמד שכתוב וגו׳:

ח וְיַנַּלַּה נְזִירָא בְּתָרֵע מַשְׁכַּן זִמְנָא יָת רֵישׁ נְזָרֵהּ וְיִסַּב יָת שְׁעַר רֵישׁ נְזָרֵהּ וְיִתֵּן עַל אֶשָׁתָא: דִּי תְחוֹת דּוּדָא דְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא: ט וְיִסַּב כָּהֲנָא יָת דְּרָעָא בִּשְׁלָא מִן דִּכְרָא וּגְרִיצָתָא פַּטִּירָתָא חֲדָא מִן סַלָּא וְאַסְפּוֹג פַּטִּיר חָד וְיִתֵּן עַל יְדֵי נְזִירָא בָּתַר דִּיגַלַּח יָת נְזָרֵהּ: י וְיָרֵם יְהוֹן כָּהֲנָא אֲרָמָא קֳדָם יְיָ קוּדְשָׁא הוּא לְכָהֲנָא עַל חֲדָיָא דַּאֲרָמְתָא וְעַל שָׁקָא דְּאַפְרְשׁוּתָא וּבָתַר כֵּן יִשְׁתֵּי נְזִירָא חַמְרָא: יא דָּא אוֹרַיְתָא דִּנְזִירָא דִּי יְדַר קוּרְבָּנֵיהּ קֳדָם יְיָ עַל נִזְרֵיהּ בַּר מַדְתַּדַּבֵּיק יְדֵיהּ כְּפוּם

ח וְגִלָּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־ רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח אֶת־שְׁעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים: ט וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה מִן־הָאַיִל וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן־הַסַּל וְרָקִיק מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־ כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְנַדְּחוֹ אֶת־נִזְרוֹ: י וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן ו תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל־ חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחַר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יָיִן: יא זֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר קָרְבָּנוֹ לַיהוָה עַל־נִזְרוֹ מִלְּבַד אֲשֶׁר־תַּשִּׂיג יָדוֹ כְּפִי נִדְרוֹ

ת"א ולקח כהן. זמניס גם מולין לא: וגלח מגזיר. גזיר עמ:

ולקח את שערו. שם: ונתן על האש. גזיר מא מנחות לא: שאר שאר זבח השלמים. גזיר פה: על גבי הגזיר. קידושין לו: אחד מהגלחו. גזיר מן: ואחר יפתח מגזיר יין. שם: זאת תורת הגזיר. גזיר כ מו: קרבנו לה' על נזרו. תמורה י:

בעל הטורים

גזירות שלשים יום וכן גם ימים טובים שלשים: (כא) זאת תורת הגזיר. ומניין ליום על תורת נזרו. לומר מי שנתחייב יין לא יזקוק. ומניין ברכת כהנים לפנים מגזיר. לומר שתויי יין פסולין לעבודה:

רש"י

(יח) וגלח הנזיר פתח אהל מועד. (ספרי) יכול יגלח בעזרה תלמוד לומר ת"ל ולא יגלח הגזיר לאחר שחיטת השלמים א שכתוב כאן (ויקרא ג) ושחטו פתח אהל מועד: אשר תחת זבח השלמים. תחת הדוד שהוא מבשלן כן ב לפי שלמי גזיר היו מתבשלין בעזרה ג שנאמר ליטול הכהן הזרוע לאחר שנתבשלה ולהניף לפני ה': (יט) הזרוע בשלה. לאחר ד שנתבשלה: (כ) קדש הוא לכהן. החלה והרקיק והזרוע ה תרומה הן ו לכהן: על חזה התנופה. מלבד חזה ושוק הראוים לו מכל שלמים ז מוסף על שלמי גזיר הזרוע הזה, לפי שהיה שלמי גזיר בכלל ה ויצאו לידון בדבר החדש להפרשת זרוע הולרך להחזירן לכללן לידון לף בחזה ושוק: (כא) מלבד אשר תשיג ידו. שאם אמר הריני גזיר ע"מ לגלח על ק' עזות ועל ק'

ומניין לאוסרו ביין מ"מ לגלח כאן רק משום הזרוע הוסיף על שאר גוף השלמי: ח וא"ת מ"ש יין שמשלמי גזיר שם בכלל שאם שלמים דכתיב בהו כי את חזה סתנופ' וגו' למה טורלך לכתוב שם שלמי גזיר תתנופ

ענייני קדושת הנזיר

כמו שאמרו חז"ל על דוד שאמר וזמי בעיני שכעותי וגו', ומשלו לחוליה לוחם שאמה או שמתים וחוכים ויום מקדים לוחם לשניים. ויהו בעיני שכעותי, כ"ל בתעניתי. וכן שכח אמר שם: וכי דוד עני היה, והלא מלך גדול היה. אלא לומדנו שאמר כך שאר דוד וכי בכל י ט ויום כפר' על ס' חו' שאמר שאמר עם כל שביו ושבדיו שבשנה. שמלכים היה נדיך לחוליה דבך מבל שאה שהוכים, או שמתים וחוכים. ויום עומד לוחו יום תעניה, ולא היה נדיך

(תק לישראל) ח"ד

שפתי חכמים

לאסוקי מסאת דלא כדלעיל: ת שלאיך לעמוד בגילוי ראש, לפי שאסור לגלח בעזרה: א וכאלו אמר לגלח הגזיר לאחר שחיטת השלמים א שכתוב כאן (ויקרא ג) ושחטו פתח אהל מועד: אשר תחת זבח השלמים. תחת הדוד שהוא מבשלן כן ב לפי שלמי גזיר היו מתבשלין בעזרה ג שנאיך ליטול הכהן הזרוע לאחר שנתבשלה ולהניף לפני ה': (יט) הזרוע בשלה. לאחר ד שנתבשלה: (כ) קדש הוא לכהן. החלה והרקיק והזרוע ה תרומה הן ו לכהן: על חזה התנופה. מלבד חזה ושוק הראוים לו מכל שלמים ז מוסף על שלמי גזיר הזרוע הזה, לפי שהיה שלמי גזיר בכלל ה ויצאו לידון בדבר החדש להפרשת זרוע הולרך להחזירן לכללן לידון לף בחזה ושוק: (כא) מלבד אשר תשיג ידו. שאם אמר הריני גזיר ע"מ לגלח על ק' עזות ועל ק'

עיקר קרבנו כמו שהולך ומפרש: (כא) מלבד אשר תשיג. שאם נדר קרבנות הרבה לשם שמים יביאם, מלבד אלה של חובה. דוגמת מלבד מתנותיכם ומלבד

רש"י

(כא) מלבד אשר תשיג. שאם נדר קרבנות הרבה לשם שמים יביאם, מלבד אלה של חובה. דוגמת מלבד מתנותיכם ומלבד

אֲשֶׁר יִדֹּר בִּן־יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נְזִרוֹ :
פ כג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר :
כג דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר
כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר
לָהֶם : ס כד יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ :
ס כה יָאֵר יְהוָה ו פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ :
ס כו יִשָּׂא יְהוָה ו פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ
שָׁלוֹם : ס כז וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם : ס חמישי ז א וַיְהִי

גְּדַבְיֵהּ דִּי יִדַּר כֵּן יַעֲבִיד
עַל אוֹרַיְתָא דְּנָזִירֵיהּ :
כב וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר : כג מַלֵּיל עִם
אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי לְמֵימָר
כְּדֵין תְּבָרְכוּן יַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כַּד תֵּימְרוּן לְהוֹן:
כד יְבָרְכִינָךְ יְיָ וְיִטְרִינָךְ:
כה יַנְהַר יְיָ שְׁכִינְתֵּיהּ
לְוָתָךְ וְיִרְחֵם יָתָךְ :
כו יִסַּב יְיָ אַפֵּיהּ לְוָתָךְ
וְיִשַׁוֵּי לָךְ שְׁלָם: כז וְיִשַׁוּוֹן
יַת בִּרְכַת שְׁמִי עַל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַאֲנָא אֲבָרְכִינוּן:

ת"א כן יעשה . ממחות יט כז כתיב : כה תבלכו . סופה לה לפ מולין מע : כל הפרשה . עקרים פ' ס'

סתרין . סם עטין בדקת כהנים מ"ד פ"ע עקדם שער מח : ממור לפם . סופה לה : ויאמרך . פפסים קי : יפא ס' פניו אליך . ברכות נ נדה ט ר"ה יז מגילה כה : ויחנך . פפסים קי : ושמו את שמי על בני . מגילה יח סופה לע עקרים מ"כ ס' כה : ואני אברכם . עקרים פ' מולין פט :

בעל הטורים

כל נדריכם: (כג) כה תברכו . להזכיר זכות ואני אשמר עלכם עד כה וכה יהיה זרעך וזהו לשון עד כה ברכני ה', וכ"ה תוספתא פרשת שמע ישראל וכ"פ פעמים ל' בברכה המזמן וכ"פ פעמים שלום בחומש, ולכך מתחיל בדבר הנוגע בברכה ומפיים בשלום, וזהו ה יברך את עמו בשלום : ממור לפם . מלת ו' נגד ו' בברכות, יברכך, ויאמרך, ויאר, ויחנך, יפא, ויפא לך שלום. כנגד ו' ה'. תולת ה'. עדות ה'. פקודי ה'. עלות ה'. ילפא ה'. משפטי ה': (כד) יברכך ה' ויאמרך. פתחלת פתיבות עולה כ"ו. כנגד הפם של ד' תיבות . וסוף פתיבות כה"ך עולה מ"ה, כנגד הפם של מ"ה תיבות . וזהו ה' יאמר לפתך ושומך . וג' תיבות בפסוק כדי להזכיר זכות ג' אבות . ובפם ט"ו תיבות על פם שפתין שבתו זה לא שפתין דיהד ט"ו פעים וזכות האבות עם הפתיב הם ט"ו ישכך זכות אבותיך כיח יה' כרך לא שכך עד כה ברכני ה', וכ"ה תוספתא שבתו כי ושכרך . וסיה ברכה ושכרכה מברכך : יברכך ה'. בגימט' בפכסים ובגוף : (כה) יאר. כנגד יפתך שבתה שבתה ומת, יהיה שבת"ם את עיניו ומסייפו כדתיתא בפרקי דר"א . יאר להפך לתי פעים עולה רמים ויש בו ה' אבות וכ' תיבות בילפק פתיב אחד כ' דומות ושמר ה' תומתי תומה . יפא . כנגד יעקב, ויפא יעקב רגליו וכתיב ביה ושפתי בשלום . ויש בו ז' תיבות, כנגד השבטים שבה נולדו בזו' פנים. וכ"ה תומות, כנגד כה שתתר לפיח יעקב : (כו) ויפא. יש בו ז' תנין שבו' דכתיב יפא לך שלום על פם בו' דכתיב יומו שלום. בגימט' עפו לרמז הוי מקדים שלום לכל אדם ואפי' בשלום נכרי : (כז) ואני אברכם. בגימט' פפסים על ידיכם : (ס) ויהי ביום כלות.

שפתי חכמים

ונו' והסיב לפי שהיו שלמי כו' : ס ולפ על מפה מעשים מדכתיב אשר נשא לפ שמעתי לפ קדשים שפעים בגדר ובכדפה שהולין בשבעת ימים : ר' לעומר אפלי שפספוק אפשר לפי נדרו שאר ידוד כן יעשה משמע שין מוסיף שום מדינו לכך כתיב על תורת נזרו על כמו שעשה דוקא כשעור יותר מתורת נזרו שאר שלא שם פיתם מתורת הנזיר בגון שמשר שריני נזיר תשם נזירות על מנת כו': כ שהיכולו ל' שוה שכך פי' נפי זכור תנו לך לנזור פעיך כו' מוסף על התעדת הפיעל : ל ולפי זה יהיה מעם שמור שם שלא יסרבן ונכיו ושלא יפסח של כני ישראל כשלו שאר כל ס' שנה שמור לפם ליפראל שברכות של יברכך יהי יפא שתמוהים שאר זה : מ שאל שין לפפס ביברכם בעלמו לע"ב שם שועלת בברכת כהנים ביון שפפס ברכם : ג דלפי טעם רפתון יהיה ואני

לו בתחלה זו, שאל הקב"ה הוא הנותן הוא האומר . והרבה מדרשים דרשו בו בספרי: (כה) יאר ה' פניו אליך. ירחה לך פנים שוחקות פניט להועות : ויחנך . (ספרי) יתן לך חן: (כו) ישא ה' פניו אליך. יכנוס כעסו : (כז) ושמו את שמי. (ספרי) יברכים בפם המפורש : ואני אברכם . ליפראל ושפכים מ עם הכהנים . ד"ח ואני אברכם נ להכהנים : (ס) ויהי ביום כלות משה. (במדבר רבה) כלות כתיב (ר"ל בפת"ח ולא כלות בשו"ת ודו"ק) יום

סדר ברכת כהנים

(כג) כה תברכו את בני ישראל ונו' . לפי שבאומה הישראלית יש שלשה מדרגות וכתות , פהן הל' הוא את הסוהרים יעודני המלחמה , והשניים הוא את הפוהנים לומדי התורה והשביני

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כד) יברכך ה' ויאמרך . יברכך בעושר . ויפמרך שתשמר המלות שלדדרשין ושמרהם את המלות. ד"ח יברכך בבנים. ויפמרך בנכסיו , שהמקנה נכיסים שמירה :

ז א וַהֲוָה בְּיוֹמָא דְּשֵׁיצֵי
מֹשֶׁה לַאֲקָמָאִית מַשְׁכְּנָא
וְרַבֵּי יָתֵיהּ וְקַדִּישׁ יָתֵיהּ
וְיָת כָּל מָנוֹהִי וְיָת
מַדְבְּחָא וְיָת כָּל מָנוֹהִי
וְרַבִּינוּן וְקַדִּישׁ יַתְהוֹן׃
ב וְקָרִיבוּ רַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל
רֵישֵׁי בֵּית אֲבָהַתְהוֹן
אִינוּן רַבְרְבֵי שִׁבְטַיָּא
אִינוּן דְּקָיְמִין עַל מִנְיָנַיָּא׃
ג וְאַיְתִיאוּ יָת קוּרְבָּנְהוֹן
קֳדָם יְיָ שֵׁית עֶגְלָן כַּד
מְחַפְּיָן וְתַרְעֲשַׂר תּוֹרִין
עֶגְלְתָא עַל תְּרֵין
רַבְרְבָיָא וְתוֹר לְחַד
וְקָרִיבוּ יַתְהוֹן לְקֳדָם

ז א וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת־
הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ
וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־
כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם׃
ב וַיַּקְרִיבוּ נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵּית
אֲבֹתָם הֵם נְשִׂיאֵי הַמַּטֹּת הֵם
הָעֹמְדִים עַל־הַפְּקֻדִים׃ ג וַיָּבִיאוּ אֶת־
קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צָב
וּשְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר עֲגָלָה עַל־שְׁנֵי
הַנְּשִׂאִים וְשׁוֹר לְאֶחָד וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם

ת״א וימשחם . סנהדרין יז שבועות טו מנחות כז׃

בעל הטורים

ביעבי מזוכה , ועיין כלי יקר בשלוח עין הרע בשלוחה , לפי דרכו תמלא . ומתן למשכן שבזכות המשכן יסיס שלום . וכן דוד במזמ׳ ס׳ יסיך את עיני בשלום למזמור שיר חנוכת הבית : ומשמו את שמי ואני אברכם . ומתיך ליס ויסי ביום כלות , זסו בכ״מ אבר מזכיר את שמי אבא אלין ובכתיך : (ב) סם נשיאי המטות. סם סופי תיבות לפסך מתיב וכן הפקודים ויכולן את קרבנם ס״ת מוסס . ע״ם ותשבר סס סם ותחלל בקלס סמתפס. בקליעים בשבס : (ג) שש עגלת . כנגד שש אזהרות שאר עוסים בגלגל ובשה יוכדיס. וכנגד שש עגלות , ושוס , וקין, ומוקי, וזרע

רש״י

תקנת המשכן היה ליזרעל ככלה הנכנסת לחופה: בלות משה . בגלגל ותחליה וכל תכס לא עמו את המשכן ותלתו הכתוב כאלו לפי שאסר נפשו ס עליו לעלות תכנית כל דבר ודבר כמו שהראהו בהר להורות לעושי המלאכה ולא טעה בתכנית אחת , וכן מליעו בדוד לפי שאסר עלמו על בנין בהמ״ק שנא׳ (תהלי׳ קלב) זכור ה׳ לדוד את כל עלותו אשר נשבע לה׳ וגו׳ לפיכך נקרא על שמו שנא׳ (מלכים ג׳ יב) ויהי ביתך דוד : ביום כלות משה להקים . ולא נאמר ביום הקים אלמד שכל שבעת ימי המלואים היה משה משמידו ומפרקו ובאותו היום העמידו ולא פרקו לכך נא׳ ביום כלות משה להקים אותו היום כלו הקמותיו ורמז הדם ניסן היה (ניסן ס) בשני נשרפה הפרה ע בשלישי הזה ניזה הראשון ובשביעי פ גלחו: (ב) הם נשיאי המטות. (ספרי) שהיו שוערים עליהם במלרים צ והיו מוכים עליהם שנא׳ (שמות ה) ויכו שוערי בני ישראל וגו׳: הם העומדי׳ על הפקודים . שעמדו עם משה ואהרן בשמנו את ישראל (במדבר ו) שנא׳ ואתכם יהיו וגו׳: (ג) שש עגלת צב.

מין נב חלף מהופיס , וכן (ישעיה סו) בשביס ובפרדיס עגלות מכוהיס קרויס עגיס : ויקריבו אותם לפני

סדר ברכת כהנים

ובשביליס . והשלישים היו את הגבי המלמה ומשמר ומוכה הוא , ויתכן שיש נשמרה על כת השביליס , כמו שמתר ושפכתי על בית דוד וגו׳ ותחנוניס שהיו הכהנים , ונגד כת השלישים שהם מכבי המלחמה שהיתה מלחמות ס׳ שנא׳ ס׳ איש מלחמה ה׳ שמו ולא שלוס , כי יש ס׳ פניו שליהם שפך מה שמתר בשעת הכעס והסתכלי פני משה . וזהו ויהם לך שלוס , כי תשוב בשבוס משמלחמה ולא יפקד ממך איש . וכן תתר בשכוות ובתיו שלוס

רשב״ם

אתכם וגו׳ : (ב) על הפקודים . הם הנקובים בשמות במדבר סיני : (ג) עגלת . לפי שהוא דבוק עגלות צב כמו שיאמר מעשרה עשרות יאמר מן עגלה של שני הנשיאים עגלות ומן ענוה ענוי ארץ ומן ערבה ערבי נחל : צב . כמו בצבים ובפרדים. פתרונו לפי ענייננו . ונראה בעיני עגלות העשויות להלוך בצבא ובדרכים

שפתי חכמים

מכרכם פי׳ מסכים עמהם וזה נראה דוחק לכן פי׳ ד״ם . ועפי׳ סתמהן לחוד קשה דמשמעות הקבלה הוא שיהיו על ישראל ולא על הכהנים לכן נ״ל דגם לפי׳ לעיל : ם נראה דקשה לפ״י דהעניטס דעל כלות מזבח ממלא למקום את המשכן שאין כלות מזבח שייך למלא למקום ולפלו הם שני עניינים ומה ל׳ עניטס ליטל שלא . תע״כ דה״ם ויהי ביום כלות מזבח מעשיית המשכן ומהקמת המשכן ועל זה מקשה רש״י ז״ל בלגלל וכל חכמי לב כי׳ . ומתכן לפי שאסר נפשו כו׳ . וזה יתורן מה שמקשים הסטוס ופלא לא תלה בזבח דקשה רק הקמתה וזה עלה מזבח נגדו דכתיב לעיל בפרשת פקודי . ומלהלתי׳ תי׳ דק״ל שלא סל״ל שלא ויהי ביום סוקם את המשכן ע״כ וכ״ל בתבתי ודו״ק : ע רוקם לפלו שלא מקשה הם מיד אחר הקמת המשכן היו סלוים ביעודים עבודתן כדכתיב בסמיך וסיינו דשאין נעשים כן והלא בשמי מתים היו ולא יוכלו לעשות דעדיין לא נצטרפו הספרה . ות״ל דספרה נצרפה קודם הקמת המשכן דהא כתיב בהויה שלא בא׳ מקח וזה שלא שלא נלמ שני מהל מועד משמע דכבר הוקם המשכן בשחטוה ומתני דבשני נצרפה הפרה כו׳ נמלא דביום שנעשו סיו עסוקים : פ הוא הגיעוק המאוחר בפ׳ בהעלותך ומשבילו תאיר על כל נכרם כו׳ : צ דק״ל ומה שייך ניהן כאן אחמר הם נשיאי מעשים . ועו״ק מהיו שוערים עליהם במלרים וה״ק קלא הם הנשיאים שהיו ממונים שוערים עליהם במלרים שהיו המונעים

לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן׃ ד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ ה קַח מֵאִתָּם וְהָיוּ
לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד
וְנָתַתָּה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי
עֲבֹדָתוֹ׃ ו וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֲגָלֹת
וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם׃
ז אֵת ו שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְאֵת אַרְבַּעַת
הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֹדָתָם׃
ח וְאֵת ו אַרְבַּע הָעֲגָלֹת וְאֵת שְׁמֹנַת
הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבֹדָתָם
בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ ט וְלִבְנֵי
קְהָת לֹא נָתָן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ
עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ׃ י וַיַּקְרִיבוּ
הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם
הִמָּשַׁח אֹתוֹ וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִם אֶת־

מַשְׁבְּנָא׃ ד וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה לְמֵימָר׃ ה קַבֵּיל
מִנְהוֹן וְיהוֹן לְמִפְלַח יָת
פּוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא וְתִתַּן
יָתְהוֹן לְלֵוָאֵי גְּבַר כְּמִסַּת
פּוּלְחָנֵיהּ׃ ו וּנְסֵיב מֹשֶׁה
יָת עֶגְלָתָא וְיָת תּוֹרִין
וְיָהַב יָתְהוֹן לְלֵוָאֵי׃
ז יָת תַּרְתֵּין עֶגְלָן וְיָת
אַרְבְּעָא תּוֹרִין יְהַב לִבְנֵי
גֵּרְשׁוֹן כְּמִסַּת פּוּלְחָנְהוֹן׃
ח יָת אַרְבַּע עֶגְלָן וְיָת
תְּמָנְיָא תּוֹרֵי יְהַב לִבְנֵי
מְרָרִי כְּמִסַּת פּוּלְחַנְהוֹן
בִּידָא דְאִיתָמַר בַּר אַהֲרֹן
כָּהֲנָא׃ ט וְלִבְנֵי קְהָת
לָא יְהַב אֲרֵי פּוּלְחַן
קוּדְשָׁא עֲלֵיהוֹן בְּכָתְפָא
נָטְלִין׃ י וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָּא
יָת חֲנוּכַּת מַדְבְּחָא
בְּיוֹמָא דְּרַבְּיוּ יָתֵיהּ
וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָּא יָת

ת"א ולבני קהת. כוותם לם מכלין יפ:

שפתי חכמים

דודים מוסב שוטרים נעמלים בתקנות על שלח דתקו לת בני יכהלל להסליט מעין סלכנים, ומ"ש שהעומדים על הפקודים עדיין לם נתמנו עד לחר בתייר י"ל שכר דכר על העתיד כיעמדו על הפקודים בתחר בתייר: ק דמ"ל מפי למפי המשכן דמס כבר כתיב ויביולו לת קרבנם לפני ה' דהייט לפני המשכן שמס שכן כבודו ושעלם ומעשם זה דרשו ג"כ בלפני המזבח שלח קבל מעם מעשם שכבר כתיב ויקריבו הנשיחים לת חנכת המזבח ומס

לת תכני המשכן והמלוחים לשמוד ולחמן לכך התנדבו כאן תחלה: (ח) בפי עבודתם. שהיה משל בני גרשון קל משל מרדי שהיו נושחים הקרשים והעמודים והחלנים: (ט) כי עבודת הקדש עליהם. משל דבר הקדושה החרון והשלחן וגו' לפיכך נכתף יסאו: (י) ויקריבו הנשיאים את חנוכת המזבח. לשחר שהתנדבו העגלות והבקר למשכן נשחם נכם להתנדב קרבנות המזבח לחנכו: ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח.

סדר ברכת כהנים

בחרן וגו' והרב לו מעבוד כוללכם. וע"ש לחמר בני יחיד בכלכם ולכן לת לכם וכו'. ולחמר ושמו לת שמי על בני ישרחל ולחני חבלכם, לפי שחמר למעלם כם חברכו לת בני ישרחל לחמור להם שחמעמו שם חקדוש כהנים חוכ שהם חברכם ברכה שלמה ושם לא יהיה כשלר שום לא חסיים ברכה. ומזל ולחמר ושמו לת שמי על בני ישרחל ולחני חברכם, כי מע"פ שלח חלמינו כשלר הזה בשיחת שמי על בני ישרחל כמו שיהיה מני חבלכם. יש לדקדק למה בין יחל ה' לפניו לליך יש טעם פסיק, ובין יחל ה' לפניך ויסם לך שלום ג"כ יש טעם פסיק, ובין יברכך ה' ויחמרך חין טעם פסיק. ועלה לומר כי הברכה הזחה בלי הפסק ובשיפה חמורים, חבל בשמור יחל ה' פניו חליך שרגיש הכתוב כי חוך הפסק לריכה חוכ פני ה' לגבך שום נכלה כי חפי' מלחכי השרת ליכם יכולים לסבול חפי' חהד מחלף מאוד כבודו וכתו שחמר הכ' בשבם רבינו ע"ה לח חוכל לסבול פני שהם וכל כך הפעים שחלינים חבל חין כל בריה יכולה לעמוד ע"ו. ולכן לשעם זה פוסק טעם פסיק כ"ל כי מה שחמר הכ' יחל ה' פניו וגו' פניו הוח בהפסק בשבח מחילות, וכן בפסוק ישל פניו לשעם פסיק בשבח מחילות ועם זה יוכל לסבול לוד פניו ים' ויהעלה שמו:

מצות השם

(ט) [שעם קל] בללעוח כל שכם לוי לבשת לת המלן על כתפיהם כשיבלו לסוליכו מחקים לחיים שנחל כי עבודת הקדש עליהם כשכם יבלו:

קוּרְבַּנֵהוֹן לָקֳדָם
מַדְבְּחָא : יא וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה רַבָּא חַד לְיוֹמָא
רַבָּא חַד לְיוֹמָא יְקָרְבוּן
יָת קוּרְבָּנֵהוֹן לַחֲנוּכַּת
מַדְבְּחָא : יב וַהֲוָה
דְּמַקְרֵיב בְּיוֹמָא קַדְמָאָה
יָת קוּרְבָּנֵיהּ נַחְשׁוֹן בַּר
עַמִּינָדָב לְשִׁבְטָא
דִיהוּדָה : יג וְקוּרְבָּנֵיהּ
מַנְסְתָּא דְכַסְפָּא חֲדָא
מְאָה וּתְלָתָא סְלָעִין הֲוָה
מַתְקָלֵהּ מְזַרְקָא חַד
דְכַסְפָּא מַתְקָלַיָּה שַׁבְעִין
סְלָעִין בְּסֶלְעֵי קוּדְשָׁא
תַּרְוֵיהֶן מְלַן סוּקְתָּא
דְּפִילָא בְּמַשְׁחָלְמְנָחָתָא:

קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ : יא וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם
נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יַקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָּנָם
לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ : ס יב וַיְהִי הַמַּקְרִיב
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן־
עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה : יג וְקָרְבָּנוֹ
קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה :

ת"א נשיא אחד. קידושין מב: ביום הכפורים הראשון. עקדה בעב כו: בשבת מלאים. זבחים פט מנחות ח יט:

בעל הטורים

זקיר: ואני עשר בקר. כנגד י"ב שבטים ו"ב מזלות: (יג) וקרבנו. ז' ימים ע"ש ו' ימים שלמו ממנו וכולם נתכנסו כו' בלבות. ז' ימים שלמו מנחשון בעלי ו' בכורות, ולוי הן. דוד משיח דעתיל מנחתה ומכון דכר ומים תולת וכ' עמו. יודע לפסיב. מים מלחמה יודע ליעט וליתן למלחמתם בל תוסיף. וכתן דכר עבדן דכר מתוך דכר. ומים תוסיף בעגלתה פנים בפלגם. וס' עמו שהלכה בעגלה כמותו בכל מקום. משים דקטיב כיה ומה עליו רוח ס' רוח חכמה וביה רוח עלה ובכורה רוח דעת ויראת ס'. דניאל חכמים משיחל ועזרים דקטיב כהן יגדים אבר מן בסס כל מוס ושובי מלחם ומצרים בכל חכמה ויודעי דעת ומביני מדע ואבר לא בסס לעמיד בהיכל המלך. ד"א למה וקרבנו עם ז' יחידה כנגד שבת דברים שבחתדבו בתורתו ביום בעולם. לחמון לבניהם שבחתה דיחיל, לחמון לנכריהם. לחמון לנכרכת בהנים, לחמון למחילת מחנה שכינה, לחמון לגירות החם. יבא בן לחמון בסם מדות דיבנה יסוד בית המקדש. ולמה נקרא שמו נחשון על שיכל תחלה לנחשול שבים. בכולן כתיב נשיא חון מיהודה שלמוד הוא תורה הסבב לסקנין את עלמו יאב כי עבדך תחת סעבר. וכן בדוד הוא אומר היה קטן. בכל אחד יש שבת פסוקים כנגד שבת ימי המעשה. וכבל אחד היכפל שמו הני כ"ך כנגד כ"ך שנות ביום ובלילה: שלשים ומאה משקלה. כנגד שנות אדם עד שנולד שת: שבעים שקל. כנגד ע' שנה שהיתה לנביא [לוחי ר"ל נדוד המלך ע"ה] ולסיולה מצפעים לחומה: שבעים שקל. בגימ' שבעים

רשב"ם

רחוקים: (יג) וקרבנו. מוסב למעלה, ויהי המקריב נחשון. וקרבנו היה כך וכך בסדר הכתובים בד' דגלים הביאו קרבנותיהם. דגל יהודה ואחרי כן דגל ראובן

שפתי חכמים

כן ל"ל עוד ויקריבו לפני המזבח: ר' דמל"ך מפי לפני המזבח דקמאר ומהו ויאמר ה' אל משה וגו' הכא מקריבו דמשמע שפת לא אמר לו שם"י לא היה יודע מקבלם ופת דאמר לו שם"י כביה אחד ליום וגו' לפ שלא מלינו שנתאחרו משה בזה שהרי לא פרש"י שלא אם כסדר תולדותם כו' י"ל דשפת שביב לו מעלמו שלחי שלחת משה אין יכה לעשות ולומר שכולם יקריבו קרבנם ביום אחד כיון שכולם ביקר הביאו קרבנם ביום אחד זכריזים במלוה דין הוא שיהיו כלם ביום שהקבצתן עד שסולין שפת לומר ביום אחד ליום וק"ל. והכת"ס בתב שנתאחרו גם בזה אם כלם יקריבו ביום אחד אז כל אחד ביומו, מיד שביב לו שם"י כביה אחד ליום, וע"ש מה שהקשה. ותירץ שם ואין כל כך לזכך שפעם מ"ש קלרתי ולא שבאתיו: ש' בתב הרמ"ם וים לתמוה מיקר שנתאחרו משה בסדר המקריבים שם בתולדותם או כפי מעשם ושלח עדיין לא נתמנו סדר המטות עד אחר בניין כמו שמוקדם בפ' במדבר ושמא י"ל שמשה בפת סיני ערבעים יום מתרומת סודיעו שפת חילוף הנכוכים עם סניום וחילוק הדגלים וסדר מסע המחנות, עכ"ל. ול"נ עודע משה סדר מטעות וחילוק דגלים מיעקב פלניו ע"ה כמו שפתם"י בפ' במדבר בשפוך חים על דגלו בלותות וגו' בלותות במבר להם מבוסס לו, ומשמע גם המטעות היו כן דתין סבדא סיהו המטעות משויט מן הדגלי וק"ל: ת' גלומר לין פי' למ"ד למעט יהודה בלמ"ד חמכי כי

(יב) ויהי המקריב ביום הראשון. משמע שמ"ם שמיהו רמוז להקריב לחמון שהיו גדול שבשבטים שהרי בחוכן ומשמעון גדולים ממנו אלא שהות תחנה לכל דבר בדמרי' לעיל פ"ג כפי שהיה: קעלת כסף שפים נשיהו גיסו של אהרן כסן גדול ביום הראשון ביותן ביום:

יד כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת: טו פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל
אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:
טז שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
יז וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן
בֶּן־עַמִּינָדָב: פ יח בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי הִקְרִיב

יד בִּזִיכָא חֲדָא עֲשַׂרְתָּא דְּהַב מְלֵיאָה
סַמְנִין: טו תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר
חַד אִימַר חַד בַּר שַׁתַּיהּ
לַעֲלָתָא: טז צְפִיר בַּר
עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:
יז וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין
תְּרִין דְּכַרִין חַמְשָׁא גְּדָיֵי
חַמְשָׁא אִימְרִין בְּנֵי שְׁנָא
חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבַּן נַחְשׁוֹן
בַּר עַמִּינָדָב: יח בְּיוֹמָא
תִּנְיָנָא קָרֵיב נְתַנְאֵל בַּר

ת"א כף אחת עשרה זהב. פסחים יט מעילה כג:

בעל הטורים

נשא בשביל שבעים פרים שהיו לאומות: (יד) כף אחת. כנגד הפיוט שאתה מצא ידו של הקב"ה: עשרה זהב. כנגד עשרת הדברות: מלאה קטרת. תחליף קף' בד' ת"ש ג"ם יעלה למנין תרי"ג: (טו) פר אחד. כנגד אברהם ואל הבקר רץ אברהם. איל כנגד יצחק. כבש כנגד יעקב והכבשים הפליד יעקב: פר איל כבש. בגימ' אברהם יצחק ויעקב: (יז) ולזבח השלמים בקר שנים. כנגד משה ואהרן שעשו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים: חמשה כבשים עתודים. שלשה מיוחס כנגד האבות ושלשה כנגד תורה נביאים וכתובים: עתודים. מלשון ו' עתיד שעתיד ממנו נתנבר בשם ברכות ואין עתודים אלא ל' עתידה כמ"ש אשר התעתדו לגלים ואומר ועתדם עבדה לך. פי' יפה כן מחבון בשם אדות ויצחק יסוד בית המקדש. ד"ה וקרבנו למה ו' יתירה כנגד ו' דברים שניטלו מאדם הראשון ועתידין לחזור לכשיבא בן

שפתי חכמים

ביהיה פירוש בשביל מעשה יכולה שגגה מצאתו והקריב ופיקח למעה כמו ממעה: א שסיח מאחה לשונה המשונה בעוקבא ולא למחת נפשים שהוא דבר שלמד מעניו מה מלאה קטרת נדפה קף מלאה כלא נדפה: ב דק"ל דעשרה זהב ממעט שהיה עשרה זהובים של מעצע ויוקן יכול לפיות זהב דמם היה קף לא היה מעצע של זהב: ג פי' לא מיניו שפוח יחיד יכיל קטרת על אחד מג' מזמחות ולף הקטרת היתה נקטרת אלא על מזבח הפנימי יכלן נעשו שני פיוטים: ד שפרי לחן אין כאיב אלו היה מספר אחר עד שהילך לכתוב בפי' אלה ז' להבדיל בין המספר השני אלא לדבשה קאתי, ועי"ל מדאיירי קרא ובתב פר אחד בן בקר אחד לדבשה קאתי: ה פי' קרבי התפוח הוא אלא הכיר בה אדם כלומר כאלו הוא מעיקרא בתפוח אלין דרך אדם להסיג שיח שם קבר אחד ויהי לריכין להשהר מעומאה זו ומגיעת ספק עומאה, דאל"כ לא היו נשמים נלא למקדש אז נעזרה דעומאתן ספקית שאפשר לבאר עליהם ע"י בעיר מעשה טולרכה כפרה, אבל עומאה ודאי נדשים מפני קרבן לבור כמו שפשה שנדשים בעומאה מפניו אם היו רוב

דעת זקנים מבעלי התוספות

מעשה שהיה שקול כשבעים זקנים: שיהיה מלוים. יכול שהרן היה כמותו ת"ל שיהיה מלוים שיהיה שוה: (יד) כף אחת עשרה זהב. כנגד עשרת הדברות שקבל משה שמלות היא עוד קטרת. ויש לכווין מכאן שה שמו"ל כוס של ברכה"ז כוס מ' הכוסות וה"ם דקרא אחת מכ"ף דשויו מאה ברכות בחייב אדם לברך בכל יום למעין כף. עשרה זהב. כוס עשרה הכוסות. ול"ב כוס של ברכה היא כו הרבע ברכות כוס מ' הכוסות:

(יז) ולזבח השלמים. כנגד כל התורה שנ"ו וכל נתיבותיה בלוס: בקר שנים. שבתורה בשני לשונות: חלוס חמשה עתודים חמשה. כנגד ה' דבדות על לוח זה וה' על לוח זה: בבשים חמשה כנגד ה' חומשי תורה, וכל שפר עתודים כתיב חסר ו"ו וזה מלא, לפי שנתחדשו בתוכו יום שנה בבשים. לחבון לכתוב בחומש הנכתובים, לחבון לקרבנות, לחבון למדבשים, לחבון לנשיאת מלרים, לחבון לשבח הבנות, זה מלאני. ולא נסיבה לי שהרי כתיב הבא בפ' ר"ע מסיק לותו היום נשל עשר עשרות וכו' חמשה נתחדשו יותר משנה בבשים. לכך ג"ל דוקא"ו דוקבנו מלעיריך לוי לומוד בלא ותגלה ו"ו דהלכה למה לבשה לדורות בולמו שנחבון בדפי' נשיל, ומאי טעמא לא הקריבו מלא לכך

(תק לישראל) ח"ר

נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעַר נְשִׂיא יְשָׂשכָר :
יט הַקָּרֵב אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף
אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם וּמְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה : כ כַּף אַחַת עֲשָׂרָה
זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת : כא פַּר אֶחָד בֶּן־
בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־
שְׁנָתוֹ לְעֹלָה : כב שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת : כג וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר : פ כד בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
נָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן :

צוּעָר ר בְּ א שִׁבְטָא
דְּיִשָּׂשכָר : יט קָרֵיב יַת
קוּרְבָּנֵיהּ מְגַסְתָּא דִכְסַף
חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלָעִין
חֲוָה מַתְקָלֵיהּ מְזַרְקָא חַד
דִכְסַף מַתְקָלֵיהּ שַׁבְעִין
סְלָעִין בְּסֶלַע קוּדְשָׁא
תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוֹלְתָּא
דְפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:
כ בְּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל
עֲשַׂר סְלְעִין הֵיא דְדַהֲב
מְלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמָיָא :
כא תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְכַר
חַד אִימַר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ
לַעֲלָתָא : כב צְפִיר בַּר
עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא :
כג וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא
תּוֹרִין תְּרֵין דְכַרִין חַמְשָׁא
גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִימְרִין בְּנֵי
שְׁנָא חַמְשָׁא דֵין קוּרְבַּן
נְתַנְאֵל בַּר צוּעָר :
כד בְּיוֹמָא תְלִיתָאָה רַבָּא
לִבְנֵי זְבוּלוֹן אֱלִיאָב בַּר

רש"י

שפתי חכמים

זכות שמשים שבתיב בשושנת עדות, יכול ס"ת, תלמוד לומר עדות לכל הכתובים שבו: ו סניף מדכתיב הללו לסיות קרובים לפסוקו של מקרא דלמ"ד מה ענין הללו למסכלם ומשקלם וכן הלבונות הללו עד שכל הסניפים הסכימו גם הללו לגבוע ולהוסיף ולפי שאין מנסנן שכל לסניף מדכתיב הללו, יכול ס"ת: ז דק"ל דכיון דנ' נשיא משמע דכיון שם נשיא אחד אחד מהם כיון שהקריב כולם כאחד מה תלמוד לומר לי שיקריבו כסדר משפן לדגליהם לכך אמר הקדש את קרבנו והוא אחר יו"ד שהוא משמע הקדש לשון לווי שמפי הגבורה נלמדתי ומהו הקריב הקריב ב' פעמים שבכולן ב' דברים זכה להקריב שני לשבטים אחד שהיו יודעים בתורה שנאמר (ד"ה א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ואחת שהם נתנו עלה לנשיאים להתנדב קרבנות הללו. וכיוצדו על ר' משה הדרשן מנאתני ס"ר פנחס בן יאיר נתנאל בן צוער הסיתן עלה זו: קערת כסף. מנין ו תוספתיו בגימ' תתק"ל כנגד שנותיו של אדם הראשון: שלשים ומאה משקלה. ע"ם שבהעמיד תולדות לקיום העולם בן מאה ול' שהם היה שנת' (בראשית ה) ויהי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו וגו': מזרק אחד בכף. בגימ' תק"כ על שם נח שהעמיד תולדות בן ת"ק שנה ועל שם עשרים שנה שנגזרה גזירת המבול קודם תולדותיו כמו שפירשתי (שם ה) חצל והיו ימיו מאה ועשרים שנה לציכך נאמר מזרק אחד כנגד כף אחת ולא נאמר מזרק כסף אחד כמו שנאמר בקערה לומר שאף תותיות של אחד מלטרפות למנין: שבעים שקל. כנגד שבעים לומות שיצאו מיעקב: (כ) כף אחת. כנגד התורה שנתנה מידו של הקב"ה: עשרה זהב. כנגד י' הדברות: מלאה קטרת. נימט' של קטרת תרי"ג וכלכד שתהליף קו"ף כדל"ת ע"י ס"ת ב"ש ג"ר ד"ק: (כא) פר אחד. כנגד שהרהם שנאמר בו (בראשית יח) ויקח בן בקר: איל אחד. כנגד יצחק (שם כב) ויקח את האיל וגו': כבש אחד. כנגד יעקב (שם ל) והכשבים הפריד יעקב: (כב) שעיר עזים. לכפר על מכירת יוסף שנאמר בו (שם לז) ויטבלו שעיר עזים: (כג) ולובח השלמים בקר שנים. כנגד משה ואהרן שנתנו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים: אילם עתודים כבשים. ג' מינים כנגד כהנים זלוים וישראלים וכנגד תורה נביאים וכתובים. ג' ממשות כנגד ממשה מומבין ומשם הלכות הכתובין על לוח אחד ומשם הכתובין על הפי, ע"כ מיסודו של ר' משה הדרשן: (כד) ביום השלישי נשיא וגו'. ביום השלישי הי' נשיא ז המקריב לכני זבולן וכן כולם אבל בנתנאל שנאמר בו הקריב נתנאל מופל אחריו ללמוד לומר נשיא יעשה לפי שכבר הזכיר שמו והקרבתו ובשחר שלח נאמר כאן הקריב מופל עליהן ללמוד זה נשיא לכני פלוני אותו היום היה הנשיא

המקריב לשבט פלוני :

כה קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמְאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן
לְמִנְחָה׃ כו כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ כז פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה׃ כח שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
כט וְלִזְבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיאָב
בֶּן־חֵלֹן׃ פ ל בַּיּוֹם הָרְבִיעִי נָשִׂיא
לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃
לא קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמְאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן
לְמִנְחָה׃ לב כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ לג פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה׃ לד שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
לה וְלִזְבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיצוּר

כה קורבניה מנסתא דכסף חד א מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא במשחה למנחתא׃
כו בזיכא חדא מתקל עשר סלעין היא דדהב מליא קטורת בוסמיא׃
כז תור חד בר תורי דכר חד אימר חד בר שתיה לעלתא׃ כח צפיר בר עזין חד לחטאתא׃
כט ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיי חמשא אימרין בני שנא חמשא דין קורבן אליאב בר חלן׃
ל ביומא רביעאה רבא לבני ראובן אליצור בר שדיאור׃
לא קורבניה מנסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא במשחה למנחתא׃
לב בזיכא חדא מתקל עשר סלעין היא דדהב מליא קטורת בוסמיא׃
לג תור חד בר תורי דכר חד אימר חד בר שתיה לעלתא׃ לד צפיר בר עזין חד לחטאתא׃
לה ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיי חמשא אימרין בני

בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ פ לו בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי
נָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־
צוּרִישַׁדָּי׃ לז קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף
אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמְאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ו מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ לח כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃
לט פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־
אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ מ שְׂעִיר־
עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ מא וּלְזֶבַח
הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
עַתּוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־
צוּרִישַׁדָּי׃ פ ששי מב בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי
נָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃
מג קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמְאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם ו מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לְמִנְחָה׃ מד כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ מה פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ

שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבַּן
אֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר׃
לו בְּיוֹמָא חֲמִישָׁאָה רַבָּא
לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלוּמִיאֵל
בַּר צוּרִישַׁדָּי׃
לז קוּרְבָּנֵיהּ מָגִיסְתָּא
דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין
סְלָעִין חֲוָה מַתְקְלֵהּ
מִזְרָקָא חָד דִּכְסַף
מַתְקָלֵיהּ שַׁבְעִין סְלָעִין
בִּסְלָעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן
מְלַּן סוּלְתָּא דְּפִילָא
בְּמִשְׁחָא לְמִנְחָתָא׃
לח בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל
עֲשַׂר סְלָעִין הִיא דְּדַהֲב
מְלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃
לט תּוֹר חָד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חָד אִימַר חָד בַּר

ת״א בלעיסה בן לוריסדי. סנהדרין מב׃

לְעֹלָה׃ מו שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
מז וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיסָף בֶּן־
דְּעוּאֵל׃ פ מח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא
לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃
מט קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם ו מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן
לְמִנְחָה׃ נ כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ נא פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה׃ נב שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
נג וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִישָׁמָע
בֶּן־עַמִּיהוּד׃ פ נד בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי
נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־

שַׁתִּיה לַעֲלָתָא׃ מו צְפִיר
בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃
מז וּלְנִכְסַת קוּדְשָׁיָא
תּוֹרִין תְּרֵין דְּכַרִין
חַמְשָׁא גַּדְיֵי חַמְשָׁא
אִימְרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא
דֵּין קוּרְבַּן אֱלִישָׁמָע בַּר
דְּעוּאֵל׃ מח בְּיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה רַב אָה לִבְנֵי
אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בַּר
עַמִּיהוּד׃ מט קוּרְבָּנֵיהּ
מְנִיסְתָּא דְכָסַף חָדָא
מְאָה וּתְלָתִין סְלָעִין
חֲוָה מַתְקָלָהּ מִזְרָקָא חַד
דְּכָסַף מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין
סְלָעִין בִּסְלָעֵי קוּדְשָׁא
תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא
דְפִילָא בְּמִשְׁחָא לְמִנְחָתָא׃
נ בִּזִיכָא חָדָא מַתְקַל
עֲשַׂר סְלָעִין הִיא דְּדָהַב
מְלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃
נא תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חַד אִימַר חַד בַּר
שַׁתִּיה לַעֲלָתָא׃ נב צְפִיר
בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃
נג וּלְנִכְסַת קוּדְשָׁיָא
תּוֹרִין תְּרֵין דְּכַרִין חַמְשָׁא
גַּדְיֵי חַמְשָׁא אִימְרִין
בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין
קוּרְבַּן אֱלִישָׁמָע בַּר
עַמִּיהוּד׃ נד בְּיוֹמָא
תְּמִינָאָה רַבָּא לִבְנֵי
מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בַּר

דעת זקנים מבעלי התוספות

(מה) ביום השביעי נשיא לבני אפרים. ומצא היה שהרי ביום שמיני כתיב בהקהל לפון היום למעשה בראשית. ולפי שיסף היה שומר שבת קודם שניתנה התורה שנא' ויצוה עליהם ויאמר סכנס שלח נשבת שנא' והיה ביום השני וכיוצא אח שבר יכילו. תאמר לו הקב"ה שכוחות זה יהיו בנך קרבנו ביום השבת שאין קרבן יתיר דוחה שבת, וזש"ה לי נגלה מצאם ולאפרים מעון לפני יהודה מחוקקי, ותאמר ר"ל שם יאמר לך אדם למה בנם שניהו בשם כהר שלמאל בשעת חיסול הבמות לי גלעד כלימר ע"פ הדבור היה, ושם יאמר לך אדם שבעבר הכריס עשה גדעון אפ הנעבד ופר המוקלם ובכה מזבח וכרת עליו מן השמרה והקריב קרבן בלילה וצ"י עלמו שלח כהן ושיה בין הכוחרים כל אם שעשה ע"פ הגבורה עשה שלח, ויפי בלילה שהוא ויאמר לו שם שם אר הבור שבר לחבירך ושלית עולה בעלי השמרה שבר

(מה) ביום השביעי נשיא לבני אפרים. ומצא היה שהרי ביום שמיני כתיב בהקהל לפון היום למעשה בראשית. ולפי שיסף היה שומר שבת קודם שניתנה התורה שנא' ויצוה עליהם ויאמר סכנס שלח נשבת שנא' והיה ביום השני וכיוצא אח שבר יכילו. תאמר לו הקב"ה שכוחות זה יהיו בנך קרבנו ביום השבת שאין קרבן יתיר דוחה שבת, וזש"ה לי נגלה מצאם ולאפרים מעון לפני יהודה מחוקקי, ותאמר ר"ל שם יאמר לך אדם למה בנם שניהו בשם כהר שלמאל בשעת חיסול הבמות לי גלעד כלימר ע"פ הדבור היה, ושם יאמר לך אדם שבעבר הכריס עשה גדעון אפ הנעבד ופר המוקלם ובכה מזבח וכרת עליו מן השמרה והקריב קרבן בלילה וצ"י עלמו שלח כהן ושיה בין הכוחרים כל אם שעשה ע"פ הגבורה עשה שלח, ויפי בלילה שהוא ויאמר לו שם שם אר הבור שבר לחבירך ושלית עולה בעלי השמרה שבר

פְּדָהצוּר׃ נה קָרְבְּנֵיהּ
מְגַסְתָּא דְכַסַף חֲדָא
מְאָה וּתְלָתִין סְלָעִין
חָדָה מַתְקָלָהּ מְזָרְקָא
חַד דְכַסַף מַתְקָלַיְהּ
שַׁבְעִין סְלָעִין בְּסֶלַעֵי
קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן
סוּלְתָּא דְפִילָא בְמִשַׁח
לְמִנְחָתָא׃ נו בְּזִיכָא חֲדָא
מַתְקָל עֲשַׂר סְלָעִין הִיא
דְדָהַב מְלְיָא קְטוֹרֶת
בּוּסְמַיָא׃ נז תּוֹר חַד
בַּר תּוֹרֵי דְכַר חַד אִמַּר
חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא׃
נח צְפִיר בַּר עִזִּין חַד
לְחַטָּאתָא׃ נט וּלְנִכְסַת
קוּדְשַׁיָא תּוֹרִין תְּרֵין
דְכַרִין חַמְשָׁא גְּדֵי
חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
חַמְשָׁא דֵין קוּרְבַּן
נְתַנְאֵל בַּר פְּדָהצוּר׃
ס בְּיוֹמָא תְּשִׁיעָאָה רַבָּא
לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בַּר
גִּדְעוֹנִי׃ סא קוּרְבְּנֵיהּ
מְגַסְתָּא דְכַסַף חֲדָא
מְאָה וּתְלָתִין סְלָעִין חָדָה
מַתְקָלָהּ מְזָרְקָא חַד
דְכַסַף מַתְקָלַיְהּ שַׁבְעִין
סְלָעִין בְּסֶלַעֵי קוּדְשָׁא
תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָּא
דְפִילָא בְמִשַׁח לְמִנְחָתָא׃
סב בְּזִיכָא חֲדָא מַתְקָל
עֲשַׂר סְלָעִין הִיא דְדָהַב
מְלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָא׃
סג תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְכַר
חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ
לַעֲלָתָא׃ סד צְפִיר בַּר
עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃
סה וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָא
תּוֹרִין תְּרֵין דְכַרִין

פְּדָהצוּר׃ נה קָרְבָּנוֹ
קַעֲרַת־כֶּסֶף
אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמְאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ו מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ נו כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃
נז פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד
כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
נח שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
נט וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
נְתַנְאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃ פ ס בַּיּוֹם
הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן
בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ סא קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף
אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמְאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ו מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ סב כַּף אַחַת עֲשָׂרָה
זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ סג פַּר אֶחָד בֶּן־
בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה׃ סד שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
סה וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים

בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲבִידָן
בֶּן־גִּדְעֹנִי: פ סו בְּיוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא
לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי:
סו קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם ו מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן
לְמִנְחָה: סח כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת: סט פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה: ע שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
עא וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲחִיעֶזֶר
בֶּן־עַמִּישַׁדָּי: פ שביעי עב בְּיוֹם עַשְׁתֵּי
עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל
בֶּן־עָכְרָן: עג קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף
אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ו מְלֵאִים סֹלֶת
בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה: עד כַּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: עה פַּר
אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד

ת"ר ביום עשתי עשר יום. סנהדרין פג:

חַמִּשָּׁא גַּדְיֵי חַמִּשָּׁא
אִימְרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמִּשָּׁא
דֵּין קוּרְבַּן אֲבִידָן בַּר
גִּדְעוֹנִי: סו בְּיוֹמָא
עֲשִׂירָאָה רַבָּא לִבְנֵי דָן
אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי:
סו קוּרְבָּנֵיהּ מָנְסָתָא:
דְּכַסְפָּא חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין
סְלָעִין חָדָא מַתְקָלָהּ
מָזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא
מַתְקָלַיָּא שַׁבְעִין סְלָעִין
בְּסֶלַעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן
מְלַּן סוּלְתָּא דְּפִילָא
בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא:
סח בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל
עֲשַׂר סְלָעִין הִיא דְּדַהֲב
מְלָיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:
סט תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חַד אִימַר חַד בַּר
שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא: ע צְפִיר
בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:
עא וּקְנָכְסַת קוּדְשַׁיָּא
תּוֹרִין תְּרֵיסַר דְּכַרִין חַמִּשָּׁא
גַּדְיֵי חַמִּשָּׁא אִמְרִין בְּנֵי
שְׁנָא חַמִּשָּׁא דֵּין קוּרְבַּן
אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי:
עב בְּיוֹמָא חַד עֲשַׂר
יוֹמָא רַבָּא לִבְנֵי אָשֵׁר
פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן:
עג קוּרְבָּנֵיהּ מָגְסָתָא
דְּכַסְפָּא חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין
סְלָעִין חָדָא מַתְקָלָהּ
מָזְרָקָא חַד דְּכַסְפָּא
מַתְקָלַיָּא שַׁבְעִין סְלָעִין
בְּסֶלַעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן
מְלַּן סוּלְתָּא דְּפִילָא
בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא:
עד בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל
עֲשַׂר סְלָעִין הִיא דְּדַהֲב
מְלָיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:
עה תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי

דְּכַר חַד אֵימַר חַד בַּר
שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא: ס צְפִיר
בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:
ס וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא
תּוֹרִין תַּרִין דְּכַרִין חַמְשָׁא
גַּדְיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי
שָׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּן
פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן:
ס בְּיוֹמָא תְּרֵי עַשַׂר יוֹמָא
רַבָּא לְבְנֵי נַפְתָּלִי
אֲחִירַע בַּר עֵינָן:
ס קוּרְבָּנֵיהּ מְנַסְּתָא
דְּכַסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין
סְלְעִין חֲדָה מַתְקָלָהּ
מִזְרָקָא חַד דְּכַסַף
כַּתְקָלֵיהּ שַׁבְעִין סְלְעִין
בְּסְלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן
מְלֵין סוּלְתָא דְּפִילָא
בְּמַשַּׁח לְמִנְחָתָא:
ס כַּוְּזָא חֲדָא מַתְקַל
עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדָהַב
מְלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא:
פא תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חַד אֵימַר חַד בַּר
שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא: פב צְפִיר
בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:
פג וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין
תְּרִין דְּכַרִין חַמְשָׁא גַּדְיֵי
חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שָׁנָא
חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבַּן
אֲחִירַע בַּר עֵינָן: פד דָּא
חֲנֻכַּת מַדְבְּחָא בְּיוֹמָא
דְּרַבְּיוּ יְתֵיהּ מִן רַבְרְבֵי
יִשְׂרָאֵל מְנַסֵּי כַסְפָּא
תַּרְתָּא עַשְׂרֵי מִזְרְקֵי
כַסְפָּא תְּרֵין עַשַׂר בְּזִיכֵי
דְּדָהֲבָא תַּרְתָּא עַשְׂרֵי:

בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: ש שְׂעִיר־עִזִּים
אֶחָד לְחַטָּאת: ש וְלִזְבַח הַשְּׁלָמִים
בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים
חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה
זֶה קָרְבַּן פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן: פ ש בְּיוֹם
שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי
אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן: ש קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־
כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם וּמְלֵאִים סֹלֶת
בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה: פ כַּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פא פַּר
אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: פב שְׂעִיר־עִזִּים
אֶחָד לְחַטָּאת: פג וְלִזְבַח הַשְּׁלָמִים
בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים
חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה
זֶה קָרְבַּן אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן: פ פד זֹאת
חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ
מֵאֵת נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל קַעֲרֹת כֶּסֶף
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִזְרְקֵי־כֶסֶף שְׁנֵים
עָשָׂר כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה:

רשב"ם

ואח"כ דגל אפרים ואח"כ דגל דן: (פד) ביום המשח אותו. התחילו לחנכו כמו שכתוב בפרשה זו:

רש"י

(פד) ביום המשח אותו. כו ביום שנמשח הקריב ומה תלמוד לומר לאחר זמן, ולא כך נאמר ביום המשח אותו אלא מלמד שכל אחד ואחד מהנשיאים הקריב קרבנו ביום שנמשח המזבח לאחר שנגמרה תקנתו וחלקו לו שבטו של לוי בעגלות ובבהמות שנאמר (ויקרא ז) ביום משחו

פה שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאַחַת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים הַמִּזְרָק הָאֶחָד כֶּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אַלְפַּיִם וְאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: פו כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים־ עֶשְׂרֵה מְלֵאוֹת קְטֹרֶת עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זְהַב הַכַּפּוֹת עֶשְׂרִים וּמֵאָה: מפטיר פז כָּל־ הַבָּקָר לָעֹלָה שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים אֵילִם שְׁנֵים־עָשָׂר כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנֵים עָשָׂר וּמִנְחָתָם וּשְׂעִירֵי עִזִּים שְׁנֵים עָשָׂר לְחַטָּאת: פח וְכֹל בְּקַר | זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים אֵילִם שִׁשִּׁים עַתֻּדִים שִׁשִּׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁשִּׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הִמָּשַׁח אֹתוֹ: פט וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד

פה מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין חַוָּה מַתְקְלָא דִּמְגַסְתָּא חֲדָא דְּכַסְפָּא וְשַׁבְעִין דְּמִזְרְקָא חַד כָּל כַּסְפָּא מָנְיָא תְּרֵין אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה בְּסֶלְעֵי קוּדְשָׁא: פו בָּזִיכֵי דְּדַהֲבָא תְּרֵתַי עֲשָׂרֵי מַלְיָן קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא מַתְקָל עֲשַׂר סְלְעִין חַוָּה מַתְקָלָא דְּבָזִיכָא בְּסֶלְעֵי קוּדְשָׁא כָּל דְּהַב בָּזִיכַיָּא מְאָה וְעַשְׂרִין: פז כָּל תּוֹרֵי לַעֲלָתָא תְּרֵי עֲשַׂר תּוֹרִין דִּכְרִין תְּרֵי עֲשַׂר אִימְרִין בְּנֵי שְׁנָא תְּרֵי עֲשַׂר וּמִנְחָתְהוֹן וּצְפִּרֵי בַּר עִזִּין תְּרֵי עֲשַׂר לְחַטָּאתָא: פח וְכֹל תּוֹרֵי לִנְכְסַת קוּדְשַׁיָּא עַשְׂרִין וְאַרְבְּעָה תּוֹרִין דִּכְרִין שְׁתִּין נְדָנִין שִׁתִּין אִימְרִין בְּנֵי שְׁנָא שִׁתִּין דָּא חֲנוּכַּת מַדְבְּחָא בָּתַר דְּרַבְיוּ יָתֵיהּ: פט וְכַד עָיֵיל מֹשֶׁה

רשב"ם

(פה) אחרי המשח אותו. לסוף שנים עשר יום שכבר נתחנך עלה החשבון כך וכך:

שפתי חכמים

נשיא: ח (קל"מ) נלע"ד קסוף ס"ס ול"ל ביום שמשח לותו וסוף מ"ם לעיל כפרשה ויהי ביום כלות משה כי לא נמלא מקלח בשום מקום ביום משחו לותו אלא זה מיומו ביום משחו לותם גבי כני אהרן, וכביולו בא"י כאן על ענין לחר ומזה טעו הסופרים וכתבו לותו גם כפרש"י: ט דק"ל ל"ל המנין לימנו כף ג' לכל יום ולמה יכתוב ביכולו שנים עשר: י פי' דפי לאו הלי קלת ס"ס דשקל הקדש דכתיב נכי מזכח עליה למזבח קלי, לכך כתיב שנים ולמה הקשה ונו': כ פי' כל לחד מכוין למשקל חבכו לף שבכלי הליוט אין דרך לעשות להכי לעות אבל כלי הקדש היו זה כזה בעשוס. ומעתה ל"ל לסוחות לף שבכל לחד מן הנביחים היה שכוה בקבכו בנגד שבטו. ונמ"ם דכיון בחיי כפרשה הזאת היו הנשיחים מכוונים והמשקלות כלם שוה לסוחות שכוחת כלם נשל ג' ס"ס: ל פי' דזהב הכי' ככף ג"י אי קלי לכף בשוה שים עב זהב אי שכף שים עב כסף והמשקל שים עב זהב מפני שמשקלי הזהב ומכסף אין עיון ת"ל בשוה זהב סמך זהב לכף למדנו לסכף שי' עב זהב דמשמע זהב לכף קלי, רמ"ם. וק"ם נמה לא מלינו כן' כמי שיינן לעיל לנכך נכתב המנין ל"ל דהם הם שהתנדבו כו' דהם בעל"ם ל"ל כן דהם כתיב מזכיר כסף שנים עשר דקאמר גם כן ל"ל מניינם ול"ל הם הם כו' ס"ת דלכך הפסוק נלמדך דכך מחד בכל כלי וכלי ול"ל דק"ל ל"ל לשמעינן דזהב וזה ס"ל כשוה שיים עשרה. והרמ"ם כיון מ"ש נכתב המנין ל"ל דהם הם שהתנדבו כו' מלא מדמעך הזהב מל הכסוף למדנו כדפריטים לעיל:

רש"י

לותם ח למדנו שנמשח ביום ומה ת"ל ביום המשח לותו ביום שנמשח הקריב: קערת בסף שתים עשרה. (ספרי במ"ר) הם הם שהתנדבו ט ולא חירש בהם פסול: (פה) שלשים ומאה הקערה האחת וגו'. מה ת"ל לפי שנא' שלשים ומאה משקלה ולא פירש בחיזו משקל יכול חזר ומנאה כאן ולכל ביכולן כל כסף הכלים בשקל הקדש: כל כסף הכלים וגו'. (ספרי) למדך שהיו כלי המקדש מכוונים במשקלן אוקלן לחד לחד ומוקלן כולן כאחד ב לח ריבה ולא מיעט: (פו) כפות זהב שתים עשרה. למה נאמר לפי שנא' כף לחת עשרה זהב היה לו ול זהב ל ומשקלה עשרה משקלים של כסף, או היינו תלה כף לחת של כסף ומשקלה עשרה משקלי זהב ומקלי זהב היו משקלים שוה לשל כסף ת"ל כפות זהב של זהב היו (ספרי): (פט) ובבא משה. שני כתובים המכחישים זה לת זה נח פליטי והכריע

עַמֵּיהּ וּשְׁמַע יַת קָלָא דְּמִתְמַלֵּיל עִמֵּיהּ מִלְּעֵלָּוֵי בְּפוּרְתָּא דִּי עַל אֲרוֹנָא דְּסַהֲדוּתָא מִבֵּין תְּרֵין כְּרוּבַיָּא מִתְמַלֵּיל עִמֵּיהּ׃
פ פ פ

לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו׃ פ פ פ

קע"ו. פמים סי', עמינדב סי': ומפסיקין בפופטים ויסי סים מהד כפי' י"נ.

בעל הטורים

(פפ) מבין שני הכרובים. כ"ת מפס, לומר לך סמוס מסוך ככבוד של מעלה:

רש"י

כאדם אחד אומר (ויקרא ה) וידבר ה' אליו מאהל מועד והוא הוץ לפרכת וכאוזב אחד אומר (שמות כה) ודברתי אתך מעל הכפרת כך זה והכריע ביניהם משה כה אל אהל מועד ושם שומע את הקול הבא מעל הכפרת: מבין שני הכרובים. הקול יוצא מן הפמים לבין שני הכרובים ומשם יצא לאהל מועד: מדבר. כמו מתדבר כאדם אל מעלה לומר כן מדבר ביני לבין עצמו ומשה שומע מאליו: וידבר אליו. (ספרי) למעט את אהרן מן הדברות: וישמע את הקול. יכול קול ממוך ת"ל את הקול הוא הקול שנדבר עמו בסיני וכשמגיע לפתח היה נפסק ולא היה יוצא הוץ לאהל (במדבר רבה): חסלת פרשת נשא

הפטרת נשא בשופטים סי' יג

רד"ק

(ה) ממשפחת הדני. ביו"ד היפס כמו שבט הגדי ומשפחת כמו שבט וכן ויקרב את משפחת יהודה: עקרם. ולא ילד. תוספת ביאור, וכן ואתי שבי עקרם אין לם ולד: (ג) ולא תשתי יין וכשר. פי' מיכה כי השמרי נא, כ"ל מצומלם. כמו שבגזיר היס נשמר מצומלם ומיין וכשר, כן לוה תוסס לסיותה נשמרת מכל הדברים האסורים לנזיר לסיות קדושה מן הכשן. ומה שאמר ולא תאכלי כל טמא אחר שאמר השמרי נא פי' השמרי נא מצומלם מגע ואכל ופי' כל טמא שלא תאכל דברים טמאים, או פי' ולא תאכלי כל טמא דברים האסורים לנזיר כמו כל שכר יצא מגפן היין מהכלים ועד זג וכל מעשה עבים. כמו שפירשו רז"ל אף תאכלי כל טומאם מגע האסורים לנזיר, אבל י"ם כל מסכת. ולפעמו ולפיכיוכו בהשמרי נא שמצון לא נטמא למתים, אבל מלמדו רבותי רז"ל כי קבלה בידה כי שמצון נטמא למתים, ולדבריהם ולא תשתי יין וכשר פי' השמרי נא, ומפני זה פירשו כל טומאם דברים האסורים לנזיר. ויש לתמוה היאך יש בלוס עליו הכתוב יתי לסיות קדושה מן שכטן היך נטמא בכמה שפלצתים. והקלקה בזה כי היעשים שכר לקח בחמצה ובעשה ובנקל ביוק גייר לותן והסיבן לדת ישראל, כי מילה מצוטם ישראל ומוציעים להתחתן בפלצתים ועובר על לאו ללא תתחתן בם אבל מאוה שלא ומביא את האדם לידי כפירה בעבודת יי, ויתעלה, כמו שאמר כי יסיר את בנך מאחרי, ולא נמלא בכתוב שנעשם על זה ולא נה' עליו שעשה בע בעיני ה' וכי הכתוב יתעלה מלליעו בכל אבר ישנו. וכן אמר הכתוב כי עם ה' היה, כלומר לקחתו שעם מצות פלצתים עם היה, ולכן שאל יאבד היה בזה כי בודאי היה מגייר לותן ומשיבן אל דת ישראל, ואעפ"י שבא היפה עמה ה' נקחה אשה מפלצתים לנקח בשם כי בלבה כי ישראל שבאותו הדור לא היו ידועים בשם כל כך שיושיעם תשועה שלימה מיד פלצתים, כי כל ימי שמצון היו מוכים פלצתים ישראל, כי מ"ש הכתוב ויתנם ה' ביד פלצתים שבשם שהם עשרים שנה שמצון בכללם על כרחך לפי שמצון בשנים ולא היו ישראל נלחמים בשם כי אם שמצון לבדו, ולפיכך לא היה לפלצתים עוצם להלחם בישראל מפני שמצון, כי לא היה בכחותם, והוא לבדו היי עושה מלחמה בפלצתי' ועם פלצתים היה שוכן בעוד שהיה מביא לשם ומיכתם אותו גם כן היו נמנעים מלהלחם בישראל, לפיכך בשבקשו פלצתים מבני יהודה בשהלך לסלע עיטם מסביבו לשם, וכן עדת דבורים בגוית שמיים ודבש, וכן היוה אבא שמצון למלחמו הכל שבא להנקם מפלצתים ית' שהל שבא לו נתכנו עליות וכבות ועשותו הכל שוא שבשל נקיעת עיניו כפי שאמר בעיני שמצון ואמר אותה קח לי כי היא ישרה בעיני ידעתי כי אבא בה אל פלצתים, ואף בהאותו שהיה מלך בחסך ונקח ונתן בשבקשו מפלצתי' נלחם כי בתחלה היתה כוונתו לטובה לנקם נוקמם בשיטה לנון שהל, כמ"ש כי מה' היתה כי אותה היה מבקש מפלצתי' נלחם כי בתחלה היתה כוונתו לטובה לנקם נוקמם ואח"כ נגבה עליו התקוה בהאותו אותה ישרה בעיניו ובשביל כוונתו הראשונה בכוונתו הטובה נאמרם שבט בהעברה שם. ולפיכך נעשה ונקרו פלצתים את עיניו מדם כנגד מדם. וכ"ל אמרו בן תע"ג דבאיב כי מה' היה כי אזל מיסם בהר ישראל ואעפ"כ אזל ואעפ"כ עזבוהו מן הבאים ונקם נקמת עיניו מפלצתים: יין ושכר. כתרגומו חמר חדת ועתיק. ובדברי רז"ל עיין ושכר יזיל, כי אליעזר קרקר בדבי אומר יין זה מזוג בבב זה מי: (ד) כן הגך הרה. תניא הרה: וילדת בן. מורכב מן יולדת וילדת ואעפ"י כן בל' פועלת ואע"פ שהיפה עדיין יולדת לפי שאמר הפה בהוה הוסיף כאן פועלת שאמר ג"כ כי פועלת בעידה ואמר כן כי פועלת לפי שעתיד ללדה. או יהיה יוולדת מן הדומה למעיבא: ועוד לא יעלה על לסלו. הוא התער, וכ"ש ומספר: והוא יהל. כי הפוסקים שכר היו לפניו לא היו נלחמים בפלצתים. וז"ל דבבי סוכלה בפושטו של מקיעתא, דבתיב בם השקור לי ולעיני ולנכדי. ואל נלחמו ביישראל תחלה, או אמר יהל להוציע לפי שלא היפיעם תשועה שלמה: (ה) כמלאך מלאך האלהים

לִי תֹּנֵךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְעַתָּה אַל־תִּשְׁתִּי יַיִן
וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טֻמְאָה כִּי־נְזִיר
אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ׃
ו וַיֵּעָתֶר מָנוֹחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר בִּי אֲדוֹנִי אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ יָבוֹא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ וְיוֹרֵנוּ
מַה־נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיּוֹלֵד׃ ז וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל
מָנוֹחַ וַיָּבֹא מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא
יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמָנוֹחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּהּ׃ ח וַתְּמַהֵר
הָאִשָּׁה וַתָּרָץ וַתַּגֶּד לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִרְאָה
אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בַיּוֹם אֵלָי׃ ט וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ
אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה
הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי׃
י וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ עַתָּה יָבֹא דְבָרֶיךָ מַה־יִּהְיֶה מִשְׁפַּט
הַנַּעַר וּמַעֲשֵׂהוּ׃ יא וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ
מִכֹּל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשָּׁמֵר׃ יב מִכֹּל
אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וְיַיִן וְשֵׁכָר אַל־
תֵּשְׁתְּ וְכָל־טֻמְאָה אַל־תֹּאכַל כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיהָ
תִּשְׁמֹר׃ יג וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה
נַעְצְרָה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עִזִּים׃
יד וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ אִם־תַּעְצְרֵנִי
לֹא־אֹכַל בְּלַחְמֶךָ וְאִם־תַּעֲשֶׂה עֹלָה לַיהוָה תַּעֲלֶנָּה
כִּי לֹא־יָדַע מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃
טו וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי־יָבֹא
דְבָרֶיךָ וְכִבַּדְנוּךָ׃ טז וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה לָמָּה
זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וְהוּא־פֶלְאִי׃ יז וַיִּקַּח מָנוֹחַ אֶת־
גְּדִי הָעִזִּים וְאֶת־הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל־הַצּוּר לַיהוָה
וּמַפְלִא לַעֲשׂוֹת וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים׃ יח וַיְהִי
בְּעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשָּׁמַיְמָה וַיַּעַל מַלְאַךְ־
יְהוָה בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים וַיִּפְּלוּ
עַל־פְּנֵיהֶם אָרְצָה׃ כ וְלֹא־יָסַף עוֹד מַלְאַךְ יְהוָה
לְהֵרָאֹה אֶל־מָנוֹחַ וְאֶל־אִשְׁתּוֹ אָז יָדַע מָנוֹחַ
כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ כא וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־
אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֱלֹהִים רָאִינוּ׃
כב וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לוּ חָפֵץ יְהוָה לַהֲמִיתֵנוּ לֹא־
לָקַח מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הֶרְאָנוּ אֶת־כָּל־

נזכרו מאד. פי' כי ממון כזה מדם מוסכין כי המלאך גוף ונזכרו נזכרם נזכרה: (ג) לנער סיונד. בשביל יולד ואות תואר כמו ומסגר תיראנו מוכל ונכתב במלת סיולד הוא"ו עם הדגש וכן תאכל ליסרכל כמעל יולד: (ע) אשר נא כיום אלי. כזה כיום, וכן ת"י ביומא דיכי: (יא) מצפת הנעך ומעשהו. דמוי לרבים ומה נעשיך ליה: (יב) בלחמך במאכלך כי לחם כולל כל המאכל: ומה תעשה עולם. כלומר זה גדי עזים שאתה אומר שתעשה לפני לא תוכל ממנו עולם תעשה ובמנחה לה' לפי שמותו הדור היו עושים הכל בעיני ה' והיו מעלים עולות ולשלמים תחתים: כי לא ידע. מעמו דבק עם נעלם גם תוכך: (טז) מי שמך. ולא תאמר מה כמשפט הלשון שלא לאמר מי הלא על עלם מי מדבר והשם מיהו העלם לפי לא יאמר על השם מי הלא מה שמך מה שמו ואם תאמר כי לפי שהיה לומרו אמר כי אין למלאך גוף והשם כמו השלם שהוא לא ידע מנוח כי היה לומרו עד שעלה. ויש לפרש לפי שהיה בעיני מנוח כיון גדול וגבוה והתדה הגדול עודע בעצמו למי שלח להגיד והשם השם כמו השלם: כי יבא דבריך וכבדנוך. ובתוב דבריך ולתד הוא על הענין, ופירושו לתרגומו תרי יתקיימון פ מ ג מ ך ויקריך: (יז) פלאי. בהעלם הפל"ך והי"ד ליתם ושם סיתם הפל"ם נלשם היה על מבקל עבדי ופירושו מכושם ונעלם שלא תוכל לדעתו, וי"ת ושוא מפרש, וכן תרגום כי יפליא תדי יפריש ויבדיל מוסרם ומובדל מדעתך תומו: (יח) ויעל על הצור. מבדיל הפעיל, ומה שהעלה ממנו עולם על הצור לפי, בשעת היסוד הבמות שבל זמן שהיה לתל מועד בישלם נשפרו הבמות. ממנו רז"ל סוללת בעם היתה כי השם המלאך תמר לו ושם תעלה עולם לפי העלנה: ומעלין לעבות המלאך היה מפליג לעבות ובסולמם שתם מן הצור ותכול הגדי והמנחה ובשתם גדל והעלה להב עלם מלאך ה', כלו' נסתלק מעליהם בלהב: (יט) בעלות שלהב ממל המזבח. בבי"ת: (כ) ולא יסף עוד. שלא נראה לשם פעם שחרת ויעל מלאך ה' בלהב המזבח ולא עם ולא יסף, או יסיף סי' ולא יסף כלו' בשלשה שנסתלק מעיניו ידע כי מלאך ה' היה. ויש לפרשו דבק עם ולא יסף ויהי' סי' ולא יסף לפרשם על המשם שהיה בעלותם כלומ' עלה בלהב המזבח ולא נראה לשם עוד אז ידע כי מלאך ה' הוא נראה אליהם ולא לפני עוד במראה הסיוק: לפרשם. בתולם וכן לפרשם בשילם כמו שפת בשלמים שבתון תנחו: (כב) ותאמר רוח ה' לפעמו. ת"י ושכיתת רוח נבואה מן קדם ה' לתקפותיה. כלומר הגדולה והכח שהיה לו במחנה דן בחל לו ושום המקום שהיו שם בני דן בשפלתו לגבוה את היה ושום המקום היו לרשת וכן משפחות היו שם בחל לו שבח מלת ה' מולי היה לו שם דבר עם מיהיה ונלחם ובשמוד לא עשו ויהיה ביהוש לפעמו להזקו: שבח נשעל ושפיכת עמנו שפוך שבחת שבח ושביחת

אָבֶה וְבֵעֹת לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ כְּזֹאת׃ ב וַתַּלֶד
הָאִשָּׁה בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדַּל
הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה׃ ג וַתָּחֶל רוּחַ יְהוָה
לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה־דָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל׃

שמיבריס כעו כפעמי ולא מדבר ומפעם רומו ומתפעם, וכנר כתבתי כו׳ סיכוכים לחכיס בספר מכלל כשרש פעם. לפכל זה הסיכום טיח סכיכון בעיני. וכדכתי ז״ל כי סיכום לפעמו מעיכן פעמון שסיפה ריח נכיחה מקבלת לפיכו כיוצ ופי׳ רוח ס׳ נכוחתו על יעקב שביכו חתלה אז אמר יסי דן נחש עלי דרך:

ואחר קריאת פרשת השבוע שניה מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה׳ מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה׳ מלך יגל״ה דברו משנה והלכה יעסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחיבת היום:

עיקר תוי״ט — משנה אהלות פרק ט — ברטנורא

(ה) וכל מוללת בפני עצמה, מהר״ם: (ב) בר״ה אז בקלי מהר״ם. וכתב עוד וז׳ חלוקים הני דב במושב על גדה בפתח ופיה לחון לחד בבלמה ומחולחלת ולחו גבוה מן הסלע ספח. ב׳ בבלמה ומחולחלת וגבוה טפח. ג׳ בפתוחה ולחה מחולחלת ולחה גבוה טפח. ד׳ בפתוחה ולחה מחולחלת וגבוה מן הסלע טפח ופח״כ שוה ד׳ בבות כלו בניה לפנים (ובבא לחת בבלמה כל בניה ולחד בשיטרת בתוך הפתח, עוי״ט) ול׳ בבות במושב על גדה בשוה: ול׳ בבית ביושבת על גיליה: (ג) בדקתני הכא בפיפה סומתה בניה חון טמא מגע פיפה ולא בכוכים, מהר״ם. ובכא מע״ג דלחים לעיל פתיל סוהר ולחו לא בבל מאהיל על פיה ועל בסומתה מלמא כיצו בל״ם: (ד) ותכן נמי לעיל פ״ם מ״ם בכלים מלחיעים דבעות לחליים אבל בלא דבעות לא, בר״ם. וסיים מהר״ם כגון זפת בכוורת בחוך בפתח וכו׳ אבל בדוכן וב״ם בפלחים גבוהה מן הסלע טפח לפה, אבל בדיכן לא מלמא דחון לחבל בחים משפח, ונדעת הר״ם (מרכ״ו ות״ת) דבחון במקה מלילון בלא דבעות לחליים לריך להקיף דפנה שהיא מחולחלת מנקע גרע ובפחום לבלי גלליס שהיה בחלה. ועיעו״ט: (ה) מבחע דבליס שהחחיים בחוך בבית טומחה ואפי׳ בסומחה בלא תהא בכוכת בריון דבומע, מחפשעת בבית ע״ג בל בכוכת שבפנים בוקעת בל תחחיים שבפנים לפנה וכלים ועבים שהבלים לטמא ולא לטהר מע״ג דחנן בפ״ד מ״ה דבלים שחחת המגדל בו׳ בבלים שבולים דב״ם שהבוכת מוחמת בפחה וריון בפוף טומחה לנחת דרך בם ויש פ״ם בין בכירת לבוכית ה״ל בחנו בסומחה על שבורת, ועיין תוי״ט: (ו) דייק לקמיה הנקבים בו׳ הבל בלי בבים דמחולחלת ביישו שבקובה לפחות מעכי בוכותים זה בנגד זה בדלי בחוספחת, וב״ל לבני גמרינן לה מ״ת, ועיעו״ט: (ז) ועמ״ש בבמ״ו (מ״ה): (ח) בלו׳ ובבני מייני מתיניתין ול׳ מהולחלת בני הר״ם בחו מהולחלת דמ״ו מ״ג דבליס. וכתב מהר״ם לחחיה אפי׳ בבבין דפחח דע״ב לא ממיני בבין הפח לחיה אלמא אלא בחבית של חרס שבולה בבית ויון לה פחח בלא דרך המגופה בלבך לא חביבה סחיצה מלביות סומחה קודמת לפחחה ביון דמחולחלת היא, אבל הבא מודו ביון בו פחח מחר שהוא עיקר ס״ב שחני חרס דים בו גיומות ויון בי המגופה חלק בחו בולת בסוה בלי עו שבספחים יפה ומלמא לע״ע. [ח] פחולה. בשוליה, מהר״ם: (ט) ובקה מב״מ בחתי שהפסיות בלחות שבתי נפקה הסומחה בפקק שבשוליה הפה לא מיהדק דמיהדק לפוקה מקליה ופה בן סיכי קחני בחוכה חיכו חמא בלא בוכה בו׳. וי״ל במ״ם לעיל דלעיל מיכה לפחות שני נקביה זה בנגד זה וכשוליה עון שני הנקביה זה בנגד זה דפיפה הוא לחון ושיכו מכניה הסומחה שהיהה פיה לחון מהניח לנפה הבוכה ולפיהך סניח הבא בפקק בעומת מע״ג דלעיכו מיהדק ועון הסומחה נלבחת מחנה לבית סר״ם: (י) וק׳ דזה לא נזכר במשנה, ולפמ״ש לעיל (פ״ח ד) מלמת על גבה ושם טומחה ע״ג כיון דלעון מלמת על מה שהחחיה (ז) הלכך מה שבבית ומה שהחחיה ומה שעל גבה הבל טמא חון ממה שבחוכה שהוא: ג בזמן שהיא בלי. בלא נפחחה ולא בעלה מחורת בלי: מחולחלת. שהבפות נקובים בפוחה טפח שרוצים לעשות נקבים בדפנות הבורת בדי שיכנסו הדבורים ויצאו ופעמים שהנקבים פקוקים בקש בלא דהקיף לה מיהדק (ח): היתה פחוחה. שנפחחה ונחבטלה מחורת בלי: ופקוקה בקש. במקום הפחיחה ודפנותיה בלימית (ט) שהיה מה לחל: או אפוצה. או שפחלו לון דפנותיה בלימית (י) בלא בפחלה בלומר שחומה במקום שהיה בוורת. שים לה שולים ומחזקת מ׳ שהה בלח שהם כוריס בינם שהיה מקבלת טומחה (ח) ומוטה על גדה בחוך הפחח ומקבחה בחון (ב) ומקבחה בבית: ופיה לחוץ. ושוליה מלפיעים: בזית מן המת נחון תחחיה.

בוורת שהיא בתוך הפתח, ופיה לחוץ. בזית מן המת נתון תחתיה. או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הזית תחתיה וגבה טמא. וכל שאינו כנגד הזית תוכה והבית טהור. בבית אין טמא אלא הבית. בתוכה הכל טמא: ב היתה גבוהה מן הארץ טפח. טומאה תחתיה או בבית או על גבה הכל טמא. אלא תוכה. בתוכה הכל טמא: ג בר״א בזמן שהיא כלי מחולחלת. היתה [ח] פחוחה ופקוקה בקש, או אפוצה. איזו היא אפוצה כל שאין לה טפח ממקום אחד. בזית מן

מכאן: כל שהוא בנגד הזית. אם הזית תחתיה וכלים על גבה כנגדו לו הזית על גבה וכלים תחתיה כנגדו: תחתיה וגבה טמא. לפי שם שבתוכי עהור לפף ע״פ שהבוורת מגלת על מה שבתוכה היא מגלת על מה שתחתי׳ ונגד כנגד הזית של טומאה דעל מה שבתוכה דין הוא שתציל לפפי׳ מונחת בתחל המת מגלת בלמיד פתיל (ג) כיון שהיא מקבלת טומאה לפי מה שתחתיה ושעל גבה היא מגלת כיון דכלי היא כדתנן לעיל פ״ו (ד) לפי וכלים נעשים לפלים לעמת לפי לא לעהר: וכל שאינו בנגד הזית תוכה והבית טהור. ה״ק כלים שתחתיה וגבה שהיו כנגד הזית של טומאה ותוכה כלומר וכלים שבתוכה ואפי׳ הן כנגד הזית וכלים נמי שבבית הכל טהור: בבית אין טמא אלא הבית. שם בבוית בבית אין עמת לגלי הבית לפי בתוכה הכל בלים שבתוך הבוורת טהורים (ה) דפיה לחון: בתוכה הכל טמא. שם בבוית בתוך הבוורת הכל עמת דבבוורת שהיה נקובה מן הדפנות בפותה טפח שעקינן בדבעינן למימר לקמן (מ״נ) בלא שהבקבים (ו) פקוקים בקש ואין הבתימה מהודקת ודרך הבקבים יולאת הטומאה לבית כיון בלא מהודקות ואפי׳ בלים שתחתיה ושעל גבה מבחון טומאה דבינן שהוא בתוכה רואין אותה בילו היא מלמה טומאה ואין בלי מגיל על מה שתחתיו ושעל גביו לפי בשהטומאה בבית שתחון לעיל דאין עמת בלא בבית אין העומאה בגבסת בבוורת דרך בקבים מע״פ בים בהן פותה טפח הוגיל והן פקוקים ודרך פיה היה בגבסת שהרי פיה לחון: ב היתה גבוה מן הארץ טפח. דעבשיו יש תחתיה לחל טפח: הבל טמא. למיהה טומאה בבית כיון דגבוהה טפח וכלים שע״ג אפי׳ בלא בנגד הטומאה נמי טומאין ואפי׳ בחון דתחתיה כמאן דמלא טומאה ואין מגלת ע״ג דאין בלי מגיל וכן אם טומאה בבית נמי הבל עמת מהאי טעמא דלחל בבית מבית טומאה לתחתיו ואין הבלך מה שבבית ומה שתחתיה רואים תחתיה כמאן דמלא טומאה (ז) הלכך ג בזמן שהיא בלי. בלא נפחחה ומה בעל גבה הבל טמא: אלא תוכה. כלומר הבל טמא חון ממה שבתוכה שהוא: מחולחלת. שהבפות נקובים בפוחה טפח שרוצים לעשות נקבים בדפנות הבורת בדי שיכנסו הדבורים ויצאו ופעמים שהנקבים פקוקים בקש בלא דהקיף לה מיהדק (ח): היתה פחוחה. שנפחחה ונחבטלה מחורת בלי: ופקוקה בקש. במקום הפחיחה ודפנותיה בלימית (ט) שהיה מה לחל: או אפוצה. או שפחלו לון דפנותיה בלימית (י) בלא בפחלה בלומר שחומה במקום שהיה

מחולחל ויהיו כה חלחול טפח: כנגדו עד התהום טמא. וכל המאהיל כהיין להלן כלי חוץ הסוכ כאהל להגיל תוכה ועל גבה (יח): על גבה. אם כזית מן המת נתון על גבה: כנגדו עד הרקיע טמא. וכל המאהיל טהור דמלמל תוכה ותפתיח כיון דלאו כלי היא (יב): בבית. אם כזית מן המת בבית אין טמא אלא הבית וכל המאהיל טהור דאין טומאה נכנסת לבית כיון דאינה מחולחלת ופיה לחוץ ומלמל נמי על מה שתחתיה ועל גבה כיון דלאו כלי הוא: ד תחתיה והבית טמא. דמיהיין טומאה מזה לזה: תוכה טהור. מה שבפנים כיון דפיה לחוץ וגבה נמי טהור דמלמל על מה שבחוץ כיון דלאו כלי היא: בתוכה. אם העומאה בתוכה: אין טמא אלא תוכה. וכל המאהיל טהור: ה היה פיה לפנים. שהיתה מוטה על גבה ושוליה לחוץ ופיה בפנים והמתח מיירי בזמן שהיה כלי מחולחל (יג) ונתנה גבוה מן הארץ טפח ויהיו חילוק בין פיה לחוץ לפיה לפנים אלא דפיה לחוץ קתני לעיל בבית אין טמא אלא הבית והכא דפיה לפנים קתני הכל טמא משום דנכנסת טומאה דרך פיה: ו היתה גבוהה. לעיל דפיה לחוץ קתני טומאה התחתיה או בבית או על גבה הכל טמא תוכה והכא דפיה לפנים הכל טמא משום דנכנסת טומאה דרך פיה: ז בזמן שהיא כלי מחולחלת. כתנם נקט מחולחלת אלא דפיה לחוץ לעניו הולאת טומאה מתוכה לבית והכא דפיה לפנים הרי יולאה דרך פיה אלא תיירי דתנא רישא מחולחלת כהדי כלי נקטה נמי הכא: כנגדו עד התהום טמא. והמאהיל טהור וכמאהיל גבוה מן הארץ טפח תיירי: בתוכה או בבית תוכה והבית טמאים. משום דפיה לפנים אבל לעיל דפיה לחוץ קתני טומאה בבית והמאהיל טהור. ח אלא גבה. ותוכה טמא כמטומאה בבית (טו) אין טמא אלא הבית וגבה טהור: ט היתה ממלאה את כל הבית. שכולה בתוך הבית לפנים ויושבת על שוליה ופיה מגיע לשמי קורה: בזמן שיש לתקרה פותח טפח: טומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טהור. מידי דהוה אכיוב שהוא קמור תחת הבית שיש בו פותח טפח ואין ביולאתו פותח טפח לעיל בסמ"ג: בין עומדת. כלומר דין זה נוהג בין עומדת ומגעת לקורות בין מונה על לבה ואין שיו פיה לדופן הבית פותח טפח: בין אחת בין שתים. זו על זו ואין בין פי הפיה לקורות פותח טפח וכן אין בין שולי הפיה אל רחבונה פותח טפח: י הבית טהור. שהמקוף יורד ופותח את פי הכוורת ובכוורת שהיה מחולחלת תיירי דאי במחולחלת דרך החלחול היתה טומאה יולאה לבית כבר הני לעיל: טומאה בבית מה שבתוכה טהור. גרסינן שהטומאה יולאה לחוץ ואינה נכנסת לכוורת וכרוב ספרים גורסין מה שבתוכה טמא (יז) לפי שהטומאה יולאה מן הבית דרך פתחה ומעמת מה שבכוורת והיא עומדת בתוך הפתח: יא באויר. כתנא זו בניחא ליה שהיה כדין בכוורת שהיה לתוך הפתח ופיה לחוץ דתנן כרים פרקין וכן נמי גבוה טפח דרים פרקין אלא דכתן אין צריך להזכיר בית (יח) דבשומ

המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא. על גבה כנגדו עד הרקיע טמא. בבית אין טמא אלא [ג] הבית. בתוכה אין טמא אלא [ג] הוכה: ד היתה גבוהה מן הארץ טפח. טומאה תחתיה או בבית. תחתיה והבית טמא. תוכה וגבה טהור. בתוכה אין טמא אלא תוכה. על גבה כנגדו עד הרקיע טמא: ה בד"א בזמן שפיה לחוץ היה פיה לפנים ובית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הזית תחתיה וגבה ותוכה טמא וכל שאינו כנגד הזית תוכה (והבית) (גמרא וגבה) טהור. בתוכה או בבית הכל טמא: ו היתה גבוה מן הארץ טפח. טומאה תחתיה או בבית או בתוכה או על גבה, הכל טמא: ז בד"א בזמן שהיא כלי מחולחלת. היתה פחותה ופקוקה בקש, או אפוצה. איזו היא אפוצה כל שאין לה טפח ממקום אחד. בזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא. על גבה כנגדו עד הרקיע טמא. בתוכה או בבית תוכה והבית טמאים: ח היתה גבוהה מן הארץ טפח. טומאה תחתיה או בבית או בתוכה הכל טמא. אלא [ד]גבה. על גבה כנגדו עד הרקיע טמא: ט [ה] היתה ממלאה את כל הבית ואין בינה לבין הקורות פותח טפח. טומאה בתוכה הבית טמא. טומאה בבית, מה שבתוכה טהור. שדרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס. בין עומדת בין מוטה על צדה בין א' בין שתים: י היתה עומדת בתוך הפתח ואין בינה לבין המשקוף פותח טפח. טומאה בתוכה, הבית טהור. טומאה בבית מה שבתוכה טמא. שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס: יא היתה מוטה על צדה באויר. וכוית מן המת נתון תחתיה. או על גבה, כל שהוא כנגד הזית. תחתיה וגבה טמא. וכל שאינו כנגד הזית. [ו] תוכה טהור. בתוכה [ז] הכל טמא: יב היתה גבוהה מן הארץ טפח. טומאה תחתיה או על גבה, הכל טמא אלא תוכה. בד"א

דכתנאול מפקא לה מתוכית לכל ס"ם דה"ק בד"א בזמן שהיה כלי מחולחלת לכל פחותה דלאו כלי היא יש לה דין לכל ומ"מ דכוותיה בניחות בעינן בלא תכנם הטומאה מתוכה לבית וקתני לו לפחות בלומר ס"ל בפיה מחותה וכיון כלי לכל לאוכה כמדה שיש מחולחלת בלא פקוקה דכשאה כדלן כלי הכשה כמדה שיש לה דין לכל, ועתוי"ט:

(יה) ולריך טעם למה היא כוקעת למעלה למעלה שכשי שיש לנוקה. וי"ל דסיי דומיא דלמלה שלד עליון מפסיל כיון שיש בחלנו טפח וס"ם הכא ועתי"ג דכשלה שיש בינו מקום שיעבי מכוס היש לו דין כלי גמור דלא נעבי לכל לעכור משל"ב בכוותא שפיתה דכשה דפוקין ופחותה שעביה לכל לף לעכור ומ"מ לא נפקא מידי מה שפיתה כשיש כלי שפיתה מלמל עי: מה שבתוכה, ועתוי"ט: (יב) לפי מה ס"ל (לוח ד) ס"ל לזה דכי סיום נמי כלי יש לה כל פדיון סלנו וכן כבל דוכתא דתניק כס"ג: [ב] בבית. לפי' מה שתחת הכוותא וכבל לא שייך שעמה דלעיל (לוח ס) דכשה לאו כלי הוא לאו לאה שעמה שתחתיה שבניה בעל נגעי בבית וסוי כמו כיו שהוא קעיל שתח בניה בלין ס"ם ולין ביולאתו שעמ בע"ז ס"ג, שב"מ: [ג] הוכה. שעמ"ל (לוח ע), ומשב"ם פוסיק וז"ל שתחי' וגבה שהוכיקנו כיה שיש בו וביולאתו ס"ע לבניה טהור ותחתיה שלין בניהים מן הלכן שעה נמי מטמין ולא דמי (פיהוש שם שתחת הכוותא) לניה (פחות משפח) דטומאה בבית מה שבתוכו טמא שבשל לגבי בית הקבוע אבל הכא לא שמעינן לילפעל לגבי תוכו של כוותא שטולחלת: (יג) הר"ם ניחנא דשתיקין ז' נקוט ועיין שם דשולחלת ג"ל, ועמ"ם (לוח יד): (יד) ומשיעה דכשהם נקט נמי לו שפופה, ועמ"ם דשולחלת מוליאו מדין תוכה אבל דאל"ה היה מוליאה ס"ל בדוקה קתני שולחלת וכן לו שפופה שע"י שיש שפופה יש לה תוכה אבל

ומוללת, ועתוי"ו: (טו) הר"ם, והל"ל נמי וכן בטומאה בתוכה כו': [ד] גבה. שם שהוא מכמון: (טז) או תחתיה: [ה] היתה כו'. הכא ומתניתין דלקמן הין בשלמה בין בשפופה הין גבוהה. מן שלמן עשה הין שיש גבוהה, ועתוי"ו: (יו) ועמ"ם שם"ד בכוולה בזה ס"ם הכא, וכ"ל הר"ם: (יח) ולא קתני נמי הכא תוכה ושפויר עשיר דשם שביעל הין לילה שתם לכל, הר"ם: [ו] תוכה. ופי' תוכה. [ז] הכל כל שם שהוכר בניעה לכל שפויר שלא בנגד הכוותא לא היו בכלל

בזמן שהיא כלי. היתה פחותה [ח] ופקוקה בקש, או מחזקת מ' סאה כדברי חכמים. כזית מן המת נתון תחתיה, כנגדו עד התהום טמא. ע"ג כנגדו עד הרקיע טמא. בתוכה אין טמא אלא תוכה. היתה גבוהה מן הארץ טפח. טומאה תחתיה, תחתיה טמא. בתוכה תוכה טמא. על גבה כנגדו עד הרקיע טמא: **יג** היתה יושבת על שוליה והיא [ט] כלי טומאה תחתיה בתוכה או ע"ג. טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח, או [י] מכוסה או כפויה על פיה. טומאה תחתיה בתוכה או על גבה הכל טמא: **יד** [כ] בד"א בזמן שהיא כלי. היתה פחותה ופקוקה בקש או מחזקת מ' סאה כדברי חכמים. טומאה תחתיה, בתוכה או על גבה. טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. ר"א ור"ש אומרים [ל] אין טומאה עולה לה, ואף לא יורדת ממנה. היתה [מ] גבוהה מן הארץ טפח. טומאה תחתיה, תחתיה טמא. בתוכה או על גבה כנגדו עד הרקיע טמא: **טו** ארון שהיא רחבה מלמטן, וצרה מלמעלן והמת בתוכה. הנוגע בה מלמטן טהור, ומלמעלן טמא. רחבה מלמעלן, וצרה מלמטן. הנוגע בה מ"מ טמא. היתה שוה, הנוגע בה מ"מ טמא. דברי ר"א. ר' יהושע אומר [נ] מטפח ולמטן טהור, מטפח ולמעלן טמא. העשויה כמין

תחת האויר עסקינן: **יב** בזמן שהוא כלי. היכא דעומדת באויר אין שייך להזכיר מחולהלת (יט) ומש"ה לא תני הכא או אפולה כדתני לעיל דאין שייך אפולה אלא במחולהלת: או מחזקת מ' סאה כדברי חכמים. דפליגי את"ק וסברי דמחזקת ארבעים סאה כנפחתה ונתבטלה מתורת כלי דמיא ומגלת (כ) אתחתיה ואתוכה ועל גבה: כזית המת נתון תחתית. דינה כנפחתה ואינה גבוה. ופיה לחוץ דתנן לעיל: היתה גבוה מן הארץ טפח. הך נמי דינה כדין כוורת שפיה לחוץ ופחותה ופקוקה וגבוהה טפח דתנן לעיל: **יג** היתה יושבת על שוליה וכו' טומאה תחתיה או בתוכה או על גבה. כל על גבה שנינו גבי כוורת (כא) כשהיא יושבת על שוליה ופיה למעלה היינו שטומאה מאהיל חוצה לה למעלה מפיה: בוקעת ועולה. אע"ג דלעיל במוטה על צדה וטומאה תחתיה או על גבה מגלת על מה שבתוכה הכא דפיה למעלה מאחר דאין מגלת על מה שחוצה לה אין מגלת על מה שבתוכ' כיון דאין הפסק בין אויר שבתוכ' לאויר של מעלה בחוצה לה ודוקא כנגד הזית טמא ולא מן הצדדין כיון דפחותה ואין גבוהה טפח שאין שם אהל להביא את הטומאה בצדדין. אבל היתה גבוה טפח או מכוסה אע"פ שאינה גבוהה טפח: או כפויה על פיה. שיש אוהל להביא טומאה: הכל טמא. ואין הכסוי חשוב להפסיק בין אויר תוכה לאויר של מעלה דלא דמי כלל למוטה על צדה ודוקא דמכוסה בכפישה (כב) או בשאר כלים אע"פ שאינו מקבל טומאה אבל מכוסה בנסר אע"פ שטומאה על גבה אין הטומאה בוקעת את הנסר כדתנן לעיל בפרק ה' גבי כוורת שהיא בתוך הבית: **יד** היתה פחותה. שנפחתה ובטלה מתורת כלי: כדברי חכמים. דפליגי את"ק ומשוי מחזקת מ' סאה לפחותה ופקוקה בקש: אין טומאה עולה לה. בזמן שהטומאה תחתיה אינה עולה לתוכה: אף לא יורדת ממנה. בזמן שהטומאה בתוכה אינה יורדת תחתיה: תחתיה טמא. ותוכה וגבה טהור (כג): כנגדו עד הרקיע טמא. אבל תחתיה טהור: **טו** ארון שהיא רחבה. האי ארון הוא שן סלע שבולט מן ההר ונחצב בו קבר: רחב מלמטה וצר מלמעלה. ופיו למעלה: הנוגע בו מלמטה טהור. דמה שכנגד פיו נחשב כארון אבל שבצדדים לא (כד): רחבה מלמעלה וצרה מלמטה או שהיא שוה הנוגע בו מ"מ טמא (כה) דברי ר"א. שהכסוי מבקע הטומאה בכלי שהטומאה עולה עד הכסוי וחוזר ויורד על פני כולה: רבי יהושע. מטהר מטפח ולמטה דאין נחשב כארון אלא טפח הסמוך לחלל הארון הלכך אינה בוקעת מטפח ולמטה: העשויה כמין קמטרא. הוא כלי שכסויו מכסה

מהר"ם: (יט) ולפמש"ל דמחולהלת דוקא ה"נ דוקא ולא תניא כיון דכבר שנה לעיל והר"ם גרס ליה במשנתנו ג"כ. ועתוי"ט: [ח] ופקוקה. אין חילוק בין פקוקה או לא כיון שמונחת באויר אלא לרבותא נקט דאפ"ה לא חזרה להיות לה תורת כלי. מהר"ם ועתוי"ט: (כ) וז"ל הר"ב כוליה פרקין נמי במחזקת מ"ס איירי אלא דהשתא אשמעינן דרבנן פליגי וסברי כו', ויש לדקדק מ"ש דתנא הכא וכשמיך כדברי חכמים ובכל הני דלעיל לא תני עכ"ל. ותי' הכ"מ בשם הרא"ש דהתם בלא"ה תני תרתי פחותה ואפולה והכא דלא תני אפולה תני מחזקת למהוי תרתי דומיא דלעיל, אבל מהר"ם כתב דדוקא כי מנחא באויר פליגי חכמים אבל בבית לא. ועתוי"ט: [ט] כלי. אין ר"ל שהיא שלמה דהא קתני בסיפא בד"א שהיא כלי ולא הוצריך תו למתני הכא כמו בבבי דלעיל אלא כלי דהכא פי' שיכולה לישב שלא מסומכת אבל אם אינה יכולה לישב אז דינה כמוטה על צדה ואין טומאה נכנסת לה, מהר"ם. וק' דעד השתא נמי לא איירי' אלא בית לה שולים דהא הכי קתני בר"פ דלעיל בכלהו כלים הבאים במדה, וכן בר"פ ט"ו דכלים ובס פי' הר"ב שיכולין לישב כו', אבל נהר"ס משמע דבשידה כו' לא בעינן אלא שיחזיקו מ"ס לפי שהן עשוין לנחת לא הוי דומיא דשק דמטלטל כו' ותנאי דיש להם שולים היא בהסם כלים כשים להם שולים ומחזיקין מ' סאה חוקקן שעשוים לנחת והנ"ה לא: (כא) ולקמן גבי חבית וגבי קדרה כר"ש: (כב) הר"ב ומהר"ם וק' דבפ"ה מ"ו תני וכורת פחותה וכפישה כו' טמא משמע דבשלמה מהני כפישה והא הכא מיירי בשלמה ולא מהני הכפישה ולפמ"ש דהכא מיירי במחולחלת ובהבי נפקא מדין תורת אהל ניחא דהא דתני התם פחותה לאפוקי שלמה לגמרי אבל לא לאפוקי שלמה בשולים ומחולחלת בדפנותיה: [י] מכוסה. אע"ג דלעיל בכורת שמוטה ע"צ ואין גבוה מן הארץ טפח לא אמרינן דדופן העליון חשיב אהל היכא דהכורת שלמה. י"ל דהתם כיון דדופן התחתון פחות מטפח מן הקרקע חשיב נמי דופן העליון כאלו הוא פחות מטפח כיון דשניהם מכלי א' אבל הכא הכפישה אינה מן הכורת וכפויה על פיה נמי אע"פ שפיה פחות מטפח מן הקרקע מ"מ שוליה הם למעלה מטפח ומביאין הטומאה, וכן כשהטומאה ע"ג בוקעת התחיה ומתפשט מנותחיה תחת כל האהל דכעשה אהל לטמא גוזרת ובוקעת כנגד כולה דאינה מפסקת דאינה נעשה אהל לטהר, מהר"ס: [כ] בד"א כו'. לא נקטיה לרבנן משום דינא דהך בבא דלדידהו כאינה גבוה שיה פחותה ופקוקה לבזמן שהיא כלי אלא משום דפליגי הכא ר"א ור"ש נקטיה א"נ משום דבהיתה גבוה יש חלוק כדתני באידך בבא. הר"ש: [ל] אין כו'. בין בפחותה ובין בשלמה ומחזקת מ"ס, מהר"ס ועתוי"ט שהאריך בטעמייהו: [מ] גבוה. לת"ק בפחותה ולר"א ור"ש אף בשלמה מהר"ס: (כג) כיון דיש אהל טפח ואפי' פחותה כיון דפקוקה בקש קש נמי חשיב אהל כמו כורת הקש רפ"ח וכן הטושה מקום לבינה בשבלים, מהר"ס: (כד) וק' אי מיירי במכוסה כדמוכח סיפא העשויה כמין קמטרא א"כ כמאן דמלי דמיא ותהא ביקעת עד התהום כנגד כל החלל ואפשר כיון דמיירי בארון שבולט מן ההר חשוב זה שאינו כנגד פיו כאלו הוא מן ההר מ"ד אמעזיבה דפ"ו מ"ד וכנגד פיו חשוב מן הארון וטעמא משום גולל ודופק ושפי לא ובסיפא מ"מ טמא מיירי בנוגע בחוץ בדפנות וטמא משום גולל ודופק כיון דהכסוי מכסה כל עובי הדפנות שייך לארון ולא להר. מהר"ס: (כה) הר"ב נראה מדבריהם דר"י פליג אף ארחבה מלמעלה והכי מסתבר דלרה מלמטן לא עדיפא מהיתה שוה וק' דלא ה"ל לתנא לחלקו לב' בבות לפי' הר"מ ריבא ד"ה היא (וכ"פ הרא"ש), ועתוי"ט: [נ] מטפח כו'. כלומר מסוף טפח הסמוך לקרקעית הארון ולמטה ממנה טהור ומטפח פירוש וכל אותה טפח דהיינו מסוף טפח הסמוך לקרקעית הארון ולמעלה שהוא כל הטפח הסמוך לקרקעית הארון טמא (וכ"ה למעלה דימנו שהוא לדי הארון) וביוצא בזה הל' עוד לר"י בסוף פ"ב ובתוספתא מכיים באין מעלין עולות גבוה מן הארץ טפח, וכתב הר"ב במס' זבחים דרבינן מזבח אדמה ביהא מחובר באדמה כו' ואם היה חלל טפח תחתיו חשיב

עובי הדפנות (כו) תרגיס לתסר על המלתחה לדי ממנח על קמטרא: הנוגע בה מ"מ טמא. דכל שבנגד הכסוי טמא וכסוי מכסה את כולו: כמין גלוסקום הנוגע בו מ"מ טהור. לין כסוי שלו מלא נגד חללו (כז) כיתד התחוב בנקב בדוקר: חוץ ממקום פתיחתה. בכסוי שבנגד חללה: מז חבית שהיא יושבת על שוליה באויר ובזית מן המת נתון תחתיה. או בתוכה כנגד קורקורותה. טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. והחבית טמאה. תחת דופנה מבחוץ. טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, והחבית טהורה. בתוכה ותחת דופנה אם יש ברפנו' פותח טפח, הכל טמא. וכנגד פיה טהור. ואם לאו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. בר"א בטהורה, אבל אם היתה טמאה, או גבוהה מן הארץ טפח. או [ס] מכוסה, או כפויה על פיה. טומאה תחתיה בתוכה או על גבה, הכל טמא:

קמטרא. הנוגע בה מ"מ טמא. כמין גלוסקום. הנוגע בה מ"מ טהור, חוץ ממקום פתיחתה: מז חבית שהיא יושבת על שוליה באויר ובזית מן המת נתון תחתיה. או בתוכה כנגד קורקורותה. טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. והחבית טמאה. תחת דופנה מבחוץ. טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, והחבית טהורה. בתוכה ותחת דופנה אם יש ברפנו' פותח טפח, הכל טמא. וכנגד פיה טהור. ואם לאו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. בר"א בטהורה, אבל אם היתה טמאה, או גבוהה מן הארץ טפח. או [ס] מכוסה, או כפויה על פיה. טומאה תחתיה בתוכה או על גבה, הכל טמא:

(כו) ותפי' בתוכה מלמעלן כו'. וכ"ש (תוס' כה) וגלמה דד"ם היא. וכן הוא דגלוסקום: (כז) וכיוצא בעיבי דמקלת הכסוי על מקלת הדפנות וק"ל מאחר שכל חלל הפתח מן ממקום פתיחתה ולמה תני "ש: (כח) כי הסיפא דתנן בפ"ב דכלים מ"ב הטהולים שבכל"ח כו' ל"ש בסתם חבית שלא הוסקה. הכ"ש: [ס] מכוסה. פירוש כגון במו"ג דהיינו בכפיית וה"ג אף דבחבית שתיה מקבלת טומאה מאויר מ"מ אין לה דין לחל הואיל ואינה בתחה כמדה: (כט) ומינו' דסה כבר פי' לעיל כלי מגיל סם כן ג"ל לעטמא דבתיבין ושל בשכר"ם ק' יותר שמסייע וזוקק כלים כתוכה שלא כנגד הטומאה שנוגעת בם אבל שאין נוגעין בגופה של חבית שלא בכלים שנוגעין בם טהורים כו' וק' שמאי אין כל הכלים מקבלין טומאה מפני שהטומאה עלתה מתחתיה עליהם שנכנסה לתוך פיה: (ל) בפ"ב הכ"ב מ"ב:

על גבה אין בתוכה מיבי להוה לכוורת דלעיל היושבת על שוליה אבל שבלדיים שלא כנגד הזית טהורים: והחבית טמאה. לא שתחת החבית עלמה טמאה דהא הכא בחבית שאינה מקבל' טומאה עסקינן כדמוכח בסיפא שלא החבית עלמה כלומר לא כלים שבתוך החבית כנגד הטומאה עלמה משום דסתם חבית פיה רחב כשיעור קורקרותה וכיון שאין הפסק בין חוזר לחוזר שעל גבה למעלה הוצה לה מתוך שאינה מקלת הוצה לה אין מקלת בתוכה: תחת דופנה מבחוץ טומא' בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וטמא חוץ לחבית כל שבנגד הזית: והחבית טהורה. היינו מה שבתוך החבית תחת דופני החבית בולטות בתלמע וכשם כזית תחת הדופן דמי דופנה לכוורת שהיא מוטה על לדה שתוכה עהור לפי שיש הפסק בין חוזר תוכה שבנגד הזית לחוזר שהוצה לה כנגד הזית: בתוכה ותחת דופנה. כלומר בפנים בחלל דופנה וקרי לה תחת דופנה לפי שדופן הולך ורב לגד פיה ולאפוקי על הוצה המכוון כנגד פיה: אם יש ברפנות פותח טפח. שבתו החבית בולט כ"ב לחון שיש שם במקום אחד עד כנגד פיה של חבית טפח על טפח ברום טפח: הכל טמא. שהכל מבית את הטומאה שבכל החבית חוץ מכנגד פיה שאין שם אהל הלכך כנגד פיה טהור: ואם לאו. דלית שם טפח: טומאה בוקעת ועולה. ואין טמא שלא כנגד הזית: בר"א בטהורה. בחבית שאינה מקבלת טומאה (כח): אבל אם היתה טמאה. כגון שהיתה שנגדרה בכבשן שהיא מקבלת טומאה: או גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפויה. ואפי' היא טהורה: וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה הכל טמא. דאי בת קבולי טומא' היא ויושבת על שוליה וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה אע"פ שאין כלי הרס מטמא מגבו טומאת כלן החבית עלמה מידי דהוה אכלים שבתוכו מאחר שאינה מוקפת למיד פתיל דאין כלי מגיל אפי' על מה שבתוכו שלא עם דפנות הכלים במקום שאין הפסק מאויר תוכו לאויר שהוצה לו ואפי' תחתיה היינו תחת שוליה דלא תני תחת דופנה מבחוץ וטומא' החבית עלמה דבין החבית לחבית עלמה טומאה היא וטמאו כל הכלים שבתוכה אפילו שלא כנגד הטומאה דתנ"ג דקי"ל דאין לחם וכלים מיטמאין מאויר כלי חרס הכא כל זמן שהזית תחתיה מיטמא'ן מטעם הבורין (כט) מאחר דהחבית עלמה טומאה וכן בוהה מן האויר טפח אפילו טהורה חוזין תחתיה כאלו היא מלאה טומאה ואפי' טומאה על גבה (ל) והשתא כל הני אין דיעם שוה דשם החבית מקבלת טומאה מה שבתוכה אפי' שלא כנגד הטומאה עמה והמהיל על גבה כנגד הטומאה עמה שלא כנגד הטומאה עמה ואין לתמוה בפויה על פיה וטומאה ע"ג תגיל מכוסה או כפויה על פיה המהיל על גבה אפי' שלא כנגד הטומאה עמה ואין לתמוה בפויה על פיה וטומאה ע"ג תגיל על מה שבתוכה ככלים שהזירים המוקפים למיד פתיל דשאני הכא דליכא מירות:

רש"י

ועדיפא. חמירא: אם תוכה מאהים. הכשר מאהים ואפילו אין שם שם ממש: בסומכום. דאמר תוכה כעמה: ועדיפא מדסומכום. דהיינו בעי שם ממש: טמאה לידה. ויש לה ימי טוהר ותשב לזכר ולנקבה ימי טומאה דנקבה ויומי טוהר דזכר: לבנה. דהוי מין כשר: וזגא דמן הדייב. שני תלמידי חכמים מתותו מקיש: אגור. שם תרכה: בסומכום. דאמר שם שבתוכו' מטמא אותה אהים אבל בגדה וגלף בלועד' אבוש דאחי כל הכלייתא בכיבתן:

גמרא נדה דף נא ע"ב

ת"ר המפלת חתיכה, סומכום אומר משום ר"מ וכן היה ר"ש בן מנסיא אומר בדבריו. קורעה אם יש דם בתוכה טמאה ואם לאו טהורה בדבנן. ועדיפא מדרבנן. כרבנן דאמרי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ועדיפא מדרבנן דאינהו סברי עמה אין בתוכה לא וסומכום סבר אפי' בתוכה, ותניא אידך המפלת חתיכה, ר' אחא אומר קורעה אם תוכה מארים טמא, ואם לאו טהורה בסומכום, ועדיפא מסומכום. ותניא אידך המפלת חתיכה ר' בנימין אומר קורעה אם יש בה עצם אמו טמאה לידה. אמר רב חסדא ובחתיכה לבנה. וכן בי אתא וזגא דמן חדייב אתא ואיתי מתניתא בידיה המפלת חתיכה לבנה קורעה אם יש בה עצם אמו טמאה לידה. אמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחאי המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה ואם לאו טהורה בסומכום וקיולא מבולהו מדסומכו' שלא בעי מנור ומדרב אחא דאמר אפי' תוכה שלא מאהים:

תוספות

בתוכה מאהים. ופע"ג דשלא מאהים מבחון ובלאם שם מאהים עדיף טפי' שלא מאהים מבאיים כעין שם שבגד דבפנים היינו מועיל שלא לסומכום ומבחון לפי' כדבתן: וזגא פי' בעיון שם מכוס:

אם יש בה עלם טמאה לידה. והא דתנן הדקוקים שלא בשם שבגד דמיירי אפי' בגדה וגלף בלועד' אבוש דאחי כל הכלייתא בכיבתן:

זוהר תרומה דף קסה ע"א

תיאובתיה דההוא עלמא עלאה לגבי האי אתר כדכורא דתיאובתיה תדיר לגבה דיוקנא. כד מלכא עלאי לגבי בריקיעא וקכ"ה חיים עליה. וכלה חולקיה דההוא כר גם דחושיד דמעין קמי קכ"ה בגלותיה כגוונא דא בשבת מגן דיתיב בתעניתא בשבת מנו נערים אחזי עיניו ובשבת שלמא דההוא רקיעא עלאה דההוא דאתתזי בחדוה ואיהו חדוה זוהרי לכלא דההוא דיתיב עיניו בגין דאיהו שלמא לפיק להההוא כ"ג מההוא עוטרא דאתגזר עליה והא אתמר. פלו הכו יקר ורוממו להההוא דרוכב בערבות דאיהו הדוה וחדי כלא. רקיעא על גבי חיותא כי"ה שמו ודאי דהא דההוא אתר שמא דא אתכליל. ועלוו לפניו בגין דלא אצטריך לאחזאה קמיה עיניו כמה דאתמר:

מוסר — יוסף לחק — הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן עג

זיראת מלכיך מני ס', זהו כלל גדול שצתוכח על כל דבר שמכוך לעשה ורואה מלכיך המכיר מחשבותיך לפיכך יסיו כל דבריך לשם שמים. וכשתעשה בכיתך תעשה לש"ם. וכיוצ אתר שלא תתעצר כי מה לך לעשה זו, וכן אתר שלא תדבר מדבר שפיהו שלך כי בשלך חזכה וזה מוכיח הוא לשאר שאם יביא עמו ומין חבין מדם שלא בפניו. וכן אתר שלשה מחזיק בחזקי כלב עובר מתעבר על כיב לא לו:

הרמב"ם הלכות שבת פ"ט.

(א) האופה בגרוגרת חייב. א' האופה את הפת או המבשל את המאכל או את הממטין או המחמם את המים הכל ענין א' הוא, שיעור המחמם את המים כדי לרחוץ בהם אבר קטן. ושיעור מבשל מממנים כדי שיהיו, אוין לדבר שמבשלין אותן לו: (ב) הנותן ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ונתבשלה חייב, שהמבשל בתולדת האור כמבשל באור עצמה. וכן חמדיח בחמין דג טליח הישן או קוליים האספנין והוא דג דק ורך ביותר הרי זה חייב שהרחתן בחמין זה הוא נמר בשולן, וכן כל כיוצא בזה: (ג) המפקיע את הביצה בצנד חם או בחול ובאבק דרכים שהן חמים מפני השמש אע"פ שנצלית פטור שתולדת חמה אינה כתולדת האש, אבל גזרו עליהן מפני תולדת האור. וכן המבשל בחמי טבריא וכיוצא בהן פטור. המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור:

אונקלוס — בהעלתך יום א תורה

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ו המלוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם

ח א וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: ב מַלֵּיל עִם אַהֲרֹן וְתֵימַר לֵיהּ בְּאַדְלָקוּתָךְ יַת בּוּצִינַיָּא לָקֳבֵל אַפֵּי מְנָרְתָּא יְהוֹן

ח א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרֹת אֶל־מוּל פְּנֵי

ת"א אל מול פני המנורה ימיזו מקום לא עקדה שעד מע:

בעל הטורים — רש"י

(ב) בהעלתך. סמך גכות למעשה לשכחומי נסא בגכות: בהעלתך לשם מעלות: אל מול פני המנורה ימיזו. בגימ' עסא כה מעלות: אל מול פני המנורה ימיזו. בגימ' וכי אמי כי אני מיזי נרין למזרח: פני המנורה ימיזו. בגימ' וכי אמי תדירה היא: אל מול פני המנורה. היה משה ראשי הפרולות של כל שבעת הנרות להאיר על השלחן:

(ב) בהעלתך וגו'. לפי שמלאכת תדיר היא זו הזכירו כאן. אע"פ שכל מלאכת המשכן נגמרה מלאכת הדלקת המנורה לא נגמרה כי אם בימי מיזי נרין למזרח, ומפני שהיא תדירה היא נתנה תורה שתהא ראשי הפרולות של כל שבעת הנרות להאיר על השלחן:

שפתי חכמים

א דק"ל מיך נוסף כ"ל בהעלתך על נכות שכתב שכתוב במקום בהדלקתך בהעלתך ומתרץ ע"ס שסלמד עולם כלומר ע"ס נוסף כו ל' עליה. ותו קשה לרש"י ע"ג שסיס לו לכתוב בהדלקתך ולמה כתב בהעלתך דוקאי ל' בהעלתך נוסף ג"כ בכוכות כמו שפי' על שם שסלמד עולם שכל ע"ג כ"ל בהדלקתך יותר עוב, ומתרץ דע"כ כתיב בהעלתך כדי ללמוד עליך להדליק כו'. שכל בפ' תלוש גבי להעלות לך תמיד לא פי' כך למה כתיב להעלות ולא להדליק ולמה צריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מעליה. י"ל דלעיל כתיב להעלות ל' נוסף ועי"ש למה כתב שלוש בל' להעלות ולא כל' להדליק שהוא ל' יותר מעורך על מם הוא שלוש ומפרש משום שצריך להדליק כו' שהוא בכלל שלוש לכן כתיב להעלות, ובשכתב

מעיר שהוא הלוי שהמתי כדשכתב"י שם קשה למה לא פירש שם כלום. י"ל שהוא סומך על מה שפי' בשלמת תלוש על ל' להעלות שהוא כל' לוי כדפיסיות, ולעל כפי' שכל"ס שפי' פעם יפרש כל שכתיות שנוספים על שי' ופעם יפרש קלת מהם ופעם יסמוך על מה שפי' במקום אחר ומ"ש לא פי' בפ' תמיד כלום שף ע"ג דכתיב שתם להעלות כל תמיד, עכ"ל: ב ולפ ע"ג דדכתי עזה צריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מעליה, י"ל דעיקר דכתב שיה שקלת שכתיבת על תמיד וכיון שגם נקלת נקטיב, ועי"ל דאי שלהבת עולה מעליה לחוד הוא לחתא שיה לו לכתוב בהעלך ולא בהעלתך ואי למעלה שתא לחוד היה לחתא ליה לו לכתוב בהעלתך שלא להבי כתיב בהעלתך למדרש תכוייהו. ושכל"ס פי' דכל זה שתהא שלהבת עולה דקרוים שם ויצאו שניהם: ג וז"ת וכיו קומתו כל מדם ד"ת שמים וקומתה כל מטוסה לא שיה כ"ס ו"ת שמים כדשכתי

ענייני הדלקת המנורה

(ב) בהעלתך את הנרות וגו'. רש"י ז"ל פי' בני תזיקוים מדוע כתיב בהעלתך ולא כתיב בהדלקתך, ויהכן עוד לומר כי בהעלותו את הנרות פי' מוריחה ומכירם מן המנורה כדי לנקותם כמו שאנו מנקיתם בימינו ומפני שהנרות דולקות כל הלילה ובבקר כבין כבר כלו רוב השמן ונשאר בהם פתילות שחורות ומעלות עשן ומסריחות ולכך צריך לנקותם ולהחליף בהם פתילות חדשות ושמן חדש ולכך נאמר בהעלתך שהוא מורה על הנרות שבשעת הדלקתם כבר נתנקו ונתחדשו בשמן ופתילות חדשות ולכך נאמר בהעלתך ולא בהדלקתך, ועוד יש לומר כי בהעלתך משמע שתעלה אש מעצמה מלמטה למעלה בלא נתינת אש מלמעלה כמו שאנו מדליקין בנרות של שעוה ושל שמן שאנו מקרבין הפתילה אל האש שלמעלה ואין האש עולה מעצמה למטה אבל בהעלתך משמע שתעלה אש מעצמה מלמטה למעלה בלא נתינת אש מלמעלה ולכך נאמר בהעלתך ולא בהדלקתך:

הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:
ג וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה
הֶעֱלָה נֵרֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ד וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה
מִקְשָׁה זָהָב עַד־יְרֵכָהּ עַד־פִּרְחָהּ
מִקְשָׁה הִוא כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת־
הַמְּנֹרָה: פ ה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה

אונקלוס

מנהרין שבעא בוציניא: ג ועבד כן אהרן לקביל אפי מנרתא אדליק בוצינהא כמא די פקד יי ית משה: ד ודין עובד מנרתא נגידא דהב עד שדה עד שושנה נגידא היא כחיזו די אחזי יי ית משה כן עבד ית מנרתא: ה ומליל יי

ת"א וזה מעשה. מנחות כח כט עקידה שער ה ושער עח: עד ירכה עד. מנחות כט: מקשה היא. שם כח:

בעל הטורים

לאורה צריך: שבעת הנרות. כנגד ז' המזלות חנכ"ל שצ"ם. כתיב בהעלתך את הנרות וכתיב להעלות נר תמיד לבית הלל נר ואח"כ נרות שמוסיפין והולכין והיינו להעלות נר תמיד שמעלין בקדש ולב"ש תחלה נרות ואח"כ נר שמורידין והולכין: להעלות נר תמיד. ס"ת תכד: (ד) וזה מעשה המנורה. וזה עולה י"ח שגובהה של מנורה י"ח טפחים: כמראה. בגימ' כגבריאל מלמד שגבריאל הראה לו דמות המנורה: כן עשה. כ"ן נרות עשה שלמה בי' המנורות: עשה. בגימ' שלמה. ד' פעמים הזכיר מנורה שהיא כשרה בארבע מינין, כדאיתא במנחות (דף כח) ע"ש. ורמז לארבע מנורות בשמחת בית השואבה:

רש"י

המנורה. אל מול נר האמצעי שאינו בקנים אלא בגופה של מנורה: יאירו שבעת הנרות. ששה שעל ששת הקנים שלשת המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן ד וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי ולמה כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך: (ג) ויעש כן אהרן. (ספרי) להגיד שבחו של ה אהרן שלא שינה: (ד) וזה מעשה המנורה. (שם) שהראהו הקב"ה באצבע לפי שנתקשה בה לכך נאמר וזה: מקשה. בטדי"ן בלעז לשון דא לדא נקשן (דניאל ה) ז עשת של ככר זהב היתה ומקיש בקורנס וחותך ח בכשיל לפשט איבריה כתקונן ולא נעשית איברים איברים ע"י חבור: עד ירכה עד פרחה. ירכה היא השידה שעל הרגלים חלול כדרך מנורות כסף שלפני השרים. עד ירכה עד פרחה. כלומר גופה של מנורה ט כולה וכל התלוי בה. עד ירכה. שהוא אבר גדול. עד פרחה. שהוא מעשה דק י שבה הכל מקשה ודרך ער לשמש בלשון זה כמו (שופטים טו) מגדיש ועד קמה ועד כרם זית: כמראה אשר הראה וגו'. כתבנית אשר כ הראהו בהר כמו שנאמר (שמות כה) וראה ועשה בתבניתם וגו': כן עשה את המנורה. מי שעשאה ל ומ"א על ידי הקדוש:

שפתי חכמים

בפ' תרומה ואח"כ למה צריך למעלה. וי"ל לפי שהטפחים של בית המקדש היו שוחקות ואח"כ י"ח טפחים של מנורה היו כמו כ"ד טפחים של חול כנגד קומתו של אדם ואם בא להטיב צריך שיראה הנרות כדי שייטיב אותם יפה לכך צריך מעלה: ד פי' מדכתיב יאירו שבעת הנרות ע"כ אפתילות קאי שהם המאירים דאי קאי אנרות שהם הבזיכין הל"ל אל מול פני המנור' יהיו מטים שבעת הנרות. וא"ת והא בקרא כתיב אל מול פני המנורה דהיינו נר שעל קנה האמצעי יאירו שבעת הנרות ולפ"י פי' שאין מאירין לנר אמצעי אלא ששה. וי"ל דהא ק"ל דאל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות משמע שהכל יהיו מאירין לפניו של אמצע הקנה דהיינו למעלה על גביו שהוא נקרא פני המנורה וזה א"א בשלמא אותו נר שעומד על קנה האמצעי מאיר כנגד פניו אבל באלו ששה נרות אינן מאירין אלא לפניו של אותן קנים שעומדין מול פניהם כמנהג כל הנרות שמנהגן להאיר כלפי עצמן. ומהרן דגם שאר ששה נרות שעל ששה קנים מאירין לפניו של קנה האמצעי דששה שעל ששת הקנים ג' מזרחיים פונים למול אמצעי ר"ל שהיו כופפין ראשי הפתילות לפני קנה אמצעי וכן מערביים. ויאירו שבעת הנרות פי' שבזה האופן יהיו מאירין שבעת הנרות אל מול קנה האמצעי. הרא"ם האריך כאן הרבה (וע' בתשובת הריב"ש סי' ת): ה דאל"כ ויעש כן אהרן ל"ל וכי תעלה על דעתך שלא עשה אהרן מה שצוה ה' ע"י משה. ואף ע"ג שבלאו הכי נמי ידעינן שעשה צווי של הקב"ה מ"מ דבר גדול הוא זה שהפסוק מעיד על צדקתו וכן כל כיוצא בזה: ו פי' מפני שמלת זה מורה על הרמז והמעשה לא היה כי אם בשעת עשיית בצלאל ומתחלה נתקשה בה משה עד שהראהו באצבע וחזר ונתקשה עד שאמר ליה טול ככר כו', עיין לעיל בפ' תרומה: ז עשת ל' חתיכה: ח בכשיל מספריים: ט דק"ל דהכא משמע שלא היתה מקשה אלא עד ירכה ועד פרחה ובפ' תרומה כתיב שהיתה כולה מקשה: י כלומר מדבר גדול עד דבר קטן הכל היה מקשה ועד משמע ל' דין וכיוצא בזה מפרש רש"י בפ' בא על מבכור פרעה היושב על כסאו וגו': כ דק"ל דכמראה משמע ל' מראה שהוא לצע ובמנורה אין שייך לומר שהראהו הקב"ה לצע של מנורה. א"נ כמראה היא כמראה הנבואה כלומר מה שראה כמראה הנבואה דהיינו של אש ועשו גם הם מנורה של אש וזה אינו דהם לא עשאו של אש, ועז"פ כתבנית ר"ל כמראה פי' כתבנית כמ"ש במקום אחר וראה ועשה בתבניתם דנקראת התבנית בשם מראה מפני שעל ידי מראיה נודע לו התבנית: ל ר"ל מי שעשה את כל הכלים:

עניני הדלקת המנורה

ופתילות חדשות ומדליקם ואז היה מעלה הנרות הדלוקים ומניח אותם על המנורה, ונצטוה עתה בהעלות הנרות על המנורה יניחם באופן שיפנו ויאירו הנרות ההם אל מול פני המנורה, ופני המנורה הוא גופה כמו ופניך הולכים בקרב, והענין שהנרות ג' מכאן וג' מכאן יהיו פונות אל האמצעי והיא פונה אל עבר פניה שהוא כנגד קדש הקדשים [אברבנאל]. ועוד נוכל לומר ע"ד שמצאנו בדבריהם [במדרש רבה במדבר פ' יב] בעת שהוקם המשכן למטה הוקם המשכן למעלה כו', וכה"א מכון לשבתך פעלת ה' [ויכול להיות שזהו מה שרמז הקב"ה למשה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, מדוע לא נאמר ושכנתי בתוכו, אלא כמאמרם ז"ל נשבע הקב"ה שלא יבא לירושלים של מעלה עד שיבא תחלה לירושלים של מטה, ולא היה יכול הקב"ה לשכון כבוד בבית המקדש של מעלה עד שיעשה המשכן למטה. ע"כ אמר הקב"ה למשה ועשו לי מקדש למטה, ואז ושכנתי בתוכם, בשני המקדשים בשל מעלה ובשל מטה, כי כ"ז שלא תעשה משכן למטה לא אוכל לשכון במקדש של מעלה], ובע"כ ראוי לומר שלא נעשה מגוון כ"א בהכרח ע"פ הדבור, וא"כ היה נכון ג"כ בפרטי הדברים היינו מזבח של מעלה נגד מזבח של מטה, והמנורה של מעלה נגד המנורה של מטה, וכן כל דבר אשר המכוון מוכרח, ומעתה הנה בשר הקב"ה את אהרן ד בסוף

(חק לישראל) ח"ד

עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ ב קָרֵב יַת לֵיוָאֵי מִגּוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּתְדַכֵּי יָתְהוֹן׃ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהֲרְתָּ אֹתָם׃

רש"י

כרוך הוא מ נעשית מחליה׃ (ו) קח את הלוים. קחם מדברים לשריפה ג שתזכו להיות ממשים למקום׃

שפתי חכמים

וכוף בלשונך: מ משיכת כפיפת תכונה וזה מעדנים מוכן על פירוש הרמבן: ג לא קיבה מצא שהוא מלשון קנין וכיוצא דבר תמת דשותו כי הלוים לא נקנו ולא נכנסו תחת רשותו. ועיין בפרשת לך לך על פסוק ויקח אבי אתם אברם׃

ענייני הדלקת המנורה ותנופת הלוים

ומעז לסם שיתכתבו מהמדות המגוונות, כי המדות אין עומדים ואין לעשים המם לפומי הנשמה, ומו שמעד המלמך ניח עם הסיבי הסנדלים שלומים מעליו, וכי יסיבש הלך בנגדים לומים, ואח"כ לום שיביאו קרבנות לכפר עליהם מ"ה חמא שעשו בשלומים, והמכונן בהלוים יתמעבדו לפן בשבי שעבודים, הם הוא לעבוד את ה' במעמת המקדש ומשמו ובשיר ומפר מהכרים המועלים עליהם מהמי"ת, והמעבוד הסני הוא שיתמעבדו להפרן ולבניו לעבדם ולשרת לותם, לא בדברים המיוחדים לכהנים בפופיסם ובכוסיהם ובניסם אלא בעניינים הלכהיים לעבות בכל שבר יהיו לותם הכהנים בעניני המקדש. ומעני זה יהיה התוכם בסם תמונות מתהלפות, כי על המעבוד הרמזנו שהוא לפ"י תמת שכהנים למד נלוים ושמנו בני ישראל הם יהיסם על הלוים ובניף להפרן את הלוים שהוא בשופ לפני ה' משת בני ישראל והיו לעבוד את עבודת ה'. כי היה להפרן מניף לותם לפני ה' כלומר בני ישראל יעבדו ה' בעבודו תחת בכורות בני ישראל, ובעבוד בסעבודם והבירות יעשו בני לדם בתוכה ובתוכם לכן היה מניף לותם לסימן שיהיה לותם זכיות לעבודתו, ולפרי שהוא שהוא בשופ הרמזנו זאת זכר תניפה אחת והוא נגד המעבוד שבני יהיו הלוים מבוטלים להפרן ולבניו, ועל זה אמר ובעמדת את הלוים לפני להפרן ולפני בניו לותם לפ"י בלא אמר שיניפ להפרן אבל משם עלמו יניף לותם לפני להפרן, לרמוז על היותם זכיות לעמוד ולעשות בכל אשר יהיו לותם הכהנים׃

(ו) קח את הלוים מתוך בני ישראל וטהרת אותם. לוה הקב"ה לשה"ק דכלים, ה) קח את הלוים מתוך בני ישראל, לפי שהיו הלוים מעוכבים בין הכלים בשאר העם ולוה עתה מיבדלים בשבול מקומי, וכל אחד ואחד לותם, אעד אתה לא היו נזכרים מהעומאה כמו שעת את ומלוכי, לכך לוה לותם לשהרם להודיעם כי מעתה קדושים יהיו לגלויסים כיון שהוא מקבל לותם לעבודתו וסביב למשכן יחני לחוי בעבור זה שיהיו הקדושה וטהרה יותר מהעבר, כי כל אחד הקרוב אל אחד הוא יותר בבבד מן הרחוק ממנו, וסן אחד ואשכיהו אעד על כל אחד, כי להיות השער נותר פנוף היה הסנגלותו לומר להקהקתו מהדברי' העוברים, והד' אחד וכבסי בגדיהם והטהרו, כמו שהוא במעמד הר סיני וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם, וכן יעקב בעלותו בבית אל אחד לאנשי ביתו והטהרו והחליפו שמלותיכם,

נביאים זכריה ב

להמשיך מג"ח דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמת דהוד יהוה חיה יחידה דנצח יהוה היה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה׃

א בּוּעִי וְנַחֲדִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ
נְאֻם־יְהוָה׃ ב וְנִלְוּוּ גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
וְהָיוּ לִי לְעָם וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ וְיָדַעַתְּ כִּי־יְהוָה
צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֵלָיִךְ׃ ג וְנָחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה
חֶלְקוֹ עַל אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלִָם׃
ד הַס כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נֵעוֹר מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ׃
ה וַיַּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ
יְהוָה וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ׃ ו וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־הַשָּׂטָן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשָּׂטָן וְיִגְעַר יְהוָה בְּךָ
הבחר

יְהוֹשֻׁעַ הֲלֹא זֶה מַלְאָא קָאִים קֳדָם מַלְאָכָא וְחַטָּאָה קָאִים קֳדָם מֵימְרָא לְמֶסְטְנָא לֵיהּ׃ ו וַאֲמַר יְיָ
כיצורת רוד
רש"י

(ג) ונלוו ונתחברו: (ג) ונחל ה' את יהודה. לנחלתו ולחלקו: (ד) הס כל בשר. השובדים ע"ג: כי נעור. ל' הערה: (ה) לשטנו. להסטינו על סהיו בניו בעוות כותיות: (ו) יגער ה' בך השטן. שלא תכנום

סמקום יוכל לת יסודה כמאן להיות חלקן לעולם על אדמת הקדש ולא יבלו עוד ממנה: ובחר עוד בירושלים. להסכין עם סביהתו כמאן: (ד) הס כל בשר. סתקו כל המומות מפחד ה' ולא תוסיפו עוד להסריחך סה על ישראל: כי נעור. כי אז יעור ממעון קדשו השמים לרדת לעשות נקם בעכו"ם כי עד סנם סתרים לעכו"ם כלאו סיה יכן לתכל אז כאלו יעור מבאהי: (ה) וישאתי במראות הלילה: על ימיו. על ימין יהושע: לשטנו. לקטרג עליו על מה שלא מיתה בבניו שבעלו נשים נכריות כמ"ש ויעלם עבני בסנים אשר הושיבו בבית מכריות מבני יבוס בן יהודה (עזרא י'), כן מבו"ל: (ו) ייתמר ה'. כ"ל מלאך ה' יגער וגו': ויגער.

הַבַּחֵר בִּירוּשָׁלַם הֲלוּא זֶה אִוד מְצַל מֵאֵשׁ : לְיַחֲטָא וְיוֹף יֵי בָּךְ יַחֲטָא וְיוֹף יֵי בָּךְ דְאִתְרַעֵי לַאֲשָׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיה בִּירוּשְׁלֵם הֲלָא דֵין אוּד מְשֵׁיזִיב מִנְקִדָּא :

מצודת דוד

ר"ל יגער ויתזול ויגער : הבוחר בירושלים . מוסב על ס' לומר הבוחר בירושלים יגער כך : הלא זה . ר"ל לזה תקטרג עליו כלום הוא לחוד המוליל ממנו כי הושלך בכלם ע"י כ"ע עם מחתה ולדקיסו נכויסו הכבד וגילוח הכבד מן הקרבן שהקריב במ"ש מז' ומ"ב זכותו כך ילוף תקטרג עליו : הפי' רד"ק תמצא בהפטרה בשבוע זה :

לפניו לקטרג : הלא זה : אוד מוצל מאש . שהושלך עם מחתה בן קוליה ומבריו למור וגילול :

כתובים תהלים א

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו היה יהידה דיסוד יהוה היה יחידה דמלכות

אל שם בן שבעשיה :

א אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר ו לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב : ב כִּי ו אִם־בְּתוֹרַת יְהוָה חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה : ג וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל־פַּלְגֵי־מָיִם אֲשֶׁר־פִּרְיוֹ ו יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא־יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ : ד לֹא־כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם־כַּמֹּץ אֲשֶׁר־תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ : ה עַל־כֵּן ו לֹא־יָקֻמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים : ו כִּי־יוֹדֵעַ יְהוָה דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד :

א טוּבַיָּה דְגֹבֶר דְּלָא הָלִיךְ בְּמַלְכַּת רְשִׁיעִין וּבְאוֹרְחַת חַיָּבִין לָא קָם וּבְסִיעַת מְמַקְנֵי לָא אִסְתְּחָר : ב אֶלָּהֵן בְּנִימוֹסָא דַיְי רְעוּתֵיהּ וּבְאוֹרַיְתֵיהּ מְרַנֵּן יוֹמָם וְלֵילְיָא : ג וְיֶהֱוֵי כְּאִילָן חֵיי דְנָצִיב עַל מֵימֵי מֵי דִי אִנְבֵיהּ מְבַשֵּׁל פֵּרְעֵנֵיהּ וַאֲטָרְפוֹי לָא נָתְרִין וְכֹל לַכְלוּבֵי דְמַלְבְּלֵב מְנַרְגֵּר

וּמַצְלַח : ד לָא כְּמִטּוּל הֵיכְנָא רְשִׁיעֵי אֶלָּהֵן כְּמוֹזָא דִי תַשְׁקְפִנֵיהּ עַלְעוֹלָא : ה מִטּוּל הֵיכְנָא לָא יְזַכּוֹן רְשִׁיעֵי בְּיוֹמָא כְּדָא וְחַיָּבִין בְּסִיעַת צַדִּיקַיָּא : (ו) מִטּוּל דְגַלֵּי קֳדָם יְיָ אוֹרַח צַדִּיקַיָּא וְאוֹרַחְהוֹן דְּרְשִׁיעֵי תְּהוֹבֵד :

מצודת דוד

(א) אשרי האיש . פעולי תפלות הפיוט סוף לומר עליו בפסוקו זה תמצא לו הלך בעצת רשעים כ"ל לא היה נדבי נפשו עמד בדרך חטאים ולעשות כמותם וכל כך היה מזהר בנפשו עד שלא ישב בסוד המושבים עובדיה כו בתמצו בן יפנפיזהו ויסיפוהו לחכי עלמה ובסיות בן לא כח ס"ך לכלל ישיבה לשבת עמהם להשחית עלמה בלבו ולגלות סוד ועמה ס"ך מעמדת למעמדת :

(ב) כי אם . לא סוף הדבר במדל ומזהר מעלה בתעב כ"א עשה גם את שעה כי כל חפלו היה בתורתו ס' : ובתורתו . בכל עת יהגה להתבונן במה שמעלין בלבו מעשים ולומים ופרמים לתוכה . (ג) והיה . בעבור זה יהיה גמול שכרו להיות דומה לאילן משופע במקום המים שמגדל פירותיו בזמנו ולף שעלים היה כמושים בעבור מכרית הלחלוחית ושפע שהשקיעות כי כן הפירות הוא משופע בכל עוצם מבלי מחסור ולמומר שהם מגמול שכבר ניכל יוסר לכלו : וכל אשר יעשה . כ"ל וכל השעיעות אשר יעשו מעמו יצליח להיות כמותו וכן לשלשי הפיוט הזה יהיו כמוהו : (ד) לא כן . לא יהיו הרשעים מועלחים כן ותהי עוד להפך כי מלמוזים רעים ונלוזים לרשע פעם בפעם כמין הזה שהוא בכל עת מעשיהם שהוא ועלה מגוה : (ה) על כן . בעבור כי נכון היות מלמוזים רעים לזה לא תהיה להם תקומה בעת כה המשפט בשהתעלה שהם כי המלמוזים שהם יבלו עליהם אחד אחד יגבו : ותחטאים . מלת לא המאחר בתחלת המקרא ממשמת שתים בלומר המוטעים לא יהיו נכללים בעדת לדיקים להיות מוזגתים עם כמוסם : (ו) כי יודע ס' . כי המקום ב"ה נותן לב לדעת ולהשגיח על דרך הלדיקים לבל יבשלו בו מבל דרך הרשעים תסיס מבוזה מהשגחת ס' להיות נעזב מל המקרים ולא יהיה ס"ך נכללים בעדת הלדיקים :

ברטנורא בהעלתך יום א משנה שביעית פרק ג עיקר תוי"ט

מאימתי מוציאין זבלים לאשפות . דרך עובדי אדמה לכנום הזבל למקום אחד בשדה ועושה שם אשפה גדולה עד שהוא מפזרו בשדה לזבלה: משיפסקו עוברי עבירה. לעבוד את הארץ בשנה השביעית וקודם שיפסקו עוברי עבירה אסור שלא יאמרו מעוברי עבירה הוא (ה) ולזבל שדהו הוא מוליא יותם ספרים שכתוב בהם עובדי עבודה והיא היא : משיישב המתוק . מביהיה יבש הזבל שנותן מתיקה לפירות (כ) : משיקשור . כשמתחיל להתיבש מתעבה ונעשה קשרים זקרוביה דבריהם להיות ביים וכירושלמי מפ' מביאים המתוק שהקטקה כשהמטר יורד ומתלחים מים

מאימתי מוציאין זבלים לאשפות עובדי עבירה) עובדי עבודה דברי ר"מ. רבי יהודה אומר משייבש המתוק . ר' יוסי אומר משיקשור : ב עד כמה [ג] מוזבלין עד שלש

(ה) יכול' מעתה אפי' מפסיקו עובדי עבודה יהא מותר מפני מה אמרו אין מיפמכו בזה שהרי מוליא שם אשפה ומפסיקו ע"ש בשדה שכשל רגילים להוליאם בה ומשני יוכיח שם בני עירו שם יש לו בית הסלחין שם אין לו

(ג) כלומר הזבל נקרא מתוק ע"ש בעודו כו' וכן קודם בייבש וכן לאחר בייבש נעלם נקרא מתוק ועשתה דבריהם שאם משייבש אין מזבלין אחריך לעבודה ואיכא שהוא מובלו לאולם ולא לזבל . וע' פ"ע מ"ו

במפסק הלכ כב"ש : [ד] מזבלין . תעתיקין דלעיל לקו' נמי כדאמרי לים ומפי כדאמרי לים ' הכ"ש :

מים וחיצם מתייבשים הלח לאחר זמן ונקרשים מתוך על סם מתקו לו רבני נחל: ב משפלות. קופות המוליחים בהם זבלים שבל משפל מחזיק לתך שהוא משפוי של המור והלתך הני כור ט"ו סחין: מוסיפין על המשפלות. נותן בתשפה לחת משפלות כמו שהוא רוצה: ואין מוסיפין על האשפות. לעשות יותר מג' תשפות בבית סאה שלא ירתה כמוזבל ית הבהמה: רש"א אף על האשפות. מוסיפין בהיון שים לבור גדול במקום ח' לח מחזי כמוזבל

אשפתות לבית סאה של עשר עשר משפלות של לתך לתך. מוסיפין על המשפלות, ואין מוסיפין על האשפתות. ר"ש אומר אף על האשפתות: ג עושה אדם את שדהו ג' ג' אשפתות לבית סאה. יתר מכן (כ"ח מותר) [ב] מחציב, דברי ר' שמעון. וחכמים אוסרים [ג] עד שיעמיק שלש, או עד שיגביה שלש. עושה אדם את זבלו אוצר. ר"מ אוסר עד שיעמיק ג' או עד שיגביה ג'. היה לו דבר מועט מוסיף והולך. רבי אלעזר בן עזריה אוסר עד שיעמיק ג' או עד שיגביה ג' או עד שיתן על הסלע: ד המדייר שדהו עושה סהר לבית סאתים עוקר ג' רוחות ומניח את האמצעית נמצא מדייר בית ארבעת סאין. רבן שמעון בן גמליאל אומר [ד] בית שמונת סאין. היתה כל שדהו בית ארבע סאין משייר ממנה מקצת מפני מראית העין ומוציא מן הסהר ונותן לתוך שדהו כדרך המזבלין: ה לא יפתח אדם מחצב בתחלה לתוך שדהו עד שיהיו בו ג' מורביות שהם ג' על ג' רום ג' שיעורן כ"ו אבנים: ו גדר שיש בו עשרה אבנים של משאוי ב' ב' הרי אלו ינטלו. שיעור גדר עשרה טפחים. פחות מכן מחצב וגומכו עד פחות מהארץ טפח. בד"א בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית, אבל אם התחיל בו מערב שביעית מה שהוא רוצה נוטל: ז אבנים שזעזעתן המחרישה או שהיו מכוסות ונתגלו. אם יש בהם שתים של משאוי ב' ב' הרי אלו ינטלו. המסקל את שדהו נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ. וכן [ה] גרגר של צרורות או גל של אבנים. נוטל את העליונות ומניח את הנוגעו בארץ אם יש תחתיהן סלע או קש הרי אלו ינטלו:

[ב] מחציב. כ"ם מותר וגם ניכסה מחציב יש לפרש כן מל' הכותב שהם כעני הקנקן ויש קנקנין שיש להם סדקים כעניים כ"מ: [ג] עד שיעמיק ג'. פס"ק דמ"ם סביון ומלם בשמעמיק בלשה בעודד ימצאו ה"ם בעון שהעמיק קודם לבן יח"ם זבלו מוכיח עליו ובתבו שהוא דעיכה לעיתים להם המלן דתני שתשיכה שה מזי ליה לזבל בשתשיכה: (ג) פיינו דבשהיה לו דבר מועט בתוך ביתו ע"ם וסוף מעקה לסוליתו שתוך שדהו בשביעית הרי זה מוסיף עליו משפסקו ע"ש. דהא דקתני עד כמה מזבלין כו' היינו שיעור כמה משפות לבית סאה וכמה משפות להשפה אבל בתחלה בשמועלת ה"ינו מוליף עשרה משפות בס"ה לבך לפי' אין לו בביתו שיעור כיון שס"ה לשתי לסוליה לותו מעט שים לו ויוסיף עליו בשיהיה לו, ועיין בתוי"ט: (ד) וחי"ת בה"ח מתחלף בשביהם ממולף הגרון: (ה) ביבמו' מקשה המתיניתין ג' בה"ד בדם בגמדייהם לא קודש בש"ם ושבני מתניתין בדולף להעמיד לפן בתוך שדהו, ופיבש הכ"ם דלטעמיהם בעלמא עושה הסהר ותם"ש מלמד על הזבל ועושה משפות כו': [ד] בית ח' סאין. פיינו שמחיל לעשות סהר מבל לד מלדדי הסהר הכשאין ויהיה ה"ם מלבד הסהר בשאין, הב"ע: (ו) לפי שהבהמים מדוכות קורין לסם מלכיים, כמו מודכיות של תלה בשם תמיד פ"ב. הב"ם: (ז) דלמו גדולות לפי' ל' לפי' מוסיף בהלן ולפי' ג' נטיות על שבתף תנן לקמן בש"ט דבתוך מל"מ, הב"ם: [ה] גרגר. מל' שליש ג'

עד שיוליא י' משפלות הא' או עד שיעמיק ג' או יגביה ג'. שביון שתוצו מקום משהו משהר השדה לח מחזי כמוזבל וכן הם מותנו על הסלע שאינו רחוי לזרישה: ד המדייר שדהו. ל' דיר של בהמות שאין לו מקום פנוי להעמיד בהמותיו חלה הם ואינו מתכוין לזבל שדהו בעינן זה ודעתו להבניס הזבל לתשפות הא"כ: בהר. כמו סהר (ד) היקף של מחילה בביב הלהן: עוקר שלשה רוחות. בשתמלחה הסהר זבל עוקר מן הסהר ג' רוחות וזוקפן ללד אחר של אמצעית ומדייר הם כמו כן בית סאתים ועושה משפות (ה) בתוך שדהו ג' משפות לבית סאה בדאמרן: נמצא מדייר בית ארבעת סאין. סאתים בלד זה של מחילה אמלעית וסאתים מלד אחר ואמצעי' מתני' דברי לדייר בית ד' סאין קודם ביעשה ממנה משפות לבל בפי שלה יאמרו לדייר שדהו מתכוין: מפני מראית העין. שלה יהא נרחה כמתכוין לזבל שדהו אם עושה את כולה סהר: כדרך המזבלין. שלשה משפות לבל בית סאה. ואין בל' בריב"ג: ה מחצב. מקום בתוך שדהו שמוליאין ממנו אבנים לבנין אם היה מכוסה עפר ולה היה נרחה לין פותחין אותו בתחלה בשביעית שהרואה יאמר לתקן שדהו הוא עושה בדי לזרוע בתוכו ולה להוליא האבנים לבנין: עד שיהא בו שלש מורביות. שיהיו נגלים ונרחים מאותו מהלה קודם שביעית ג' שורות של אבנים בבל שורה משה ג' אמות אורך וג' אמות רוחב ברוס ג' אמות (ו) שאמלעו של ט' אבנים בבל אחד הוא אמה על אמה ברום ג' וכן בבל שורה ושורה הרי כ"ז אבנים בג' שורות ובהבי ניבר שלשורך אבנים לבנין הוא מוליאם ולה לתקן שדהו. ו של משאוי שנים שנים. שים בבל אחת מהן משאוי שני בני אדם: הרי אלו ינטלו. כולן ואפי' הקטנות שבהם (ז) ולה מתהני בשפה הגדר לעשות מקומו שדה: פחות מבאן מחצב. ואינו נוטלו בולו שלה גוממו ומניח מן הסלע בחרן טפח בדי שלה יהא רחוי לזרישה: בד"א. הני דלה יפתח מהלב ואחי דגוממו: מה שהוא רוצה ינטול. דלה מהני בשתקן שדה בין דלמו דיליה הוא ואפי' בשלו נמי לה מהני בשתקן שדה אם התחיל ליטול מערב שביעית: ז שזעזעתן המחרישה. ואפי' לה זעזעתן חלה שעתידה לזעזעתן הוי בלמו זעזעתן: הרי אלו ינטלו. כולן חגב אחת בתים: המסקל שדהו. שמסלק האבנים מן השדה ל' סלקו מהבן: ומניח. לת התהתונות הנוגעות בתרן שבשהי גוממ לה מהני בשתקן שדה: גרגיר של צרורות. גל של אבנים קטנות: אם יש תחתיהן סלע או קש. לה מהני בשתקן בין דלמן המקום רחוי לזרישה:

ח אין בונין מדרגות. מעלות ע"פ הגאיות שלא יהלכו בירידתן לקחת המים שנתקבלו בשעת בחותן הגומות דברייתה כתתקן להשקות בהן שדותיו בשביעית: לא יסמוך בעפר. שם בח להיות סוכך מקום יציאת המים בתבנים לא יתן עפר ויש בין התבנים משום דמחזי כפי שהוא מתכוין להשקות מהם שדותיו: אבל עושה הוא חייץ. תבנים שדורית זו על זו כעין גדר שלא עפר וכו': כל אבן. שנשברו שפי שהוא קטנה שם כשהוא גושה הגדר או הבנין יכול לעשות

ח אין בונין מדרגות ע"פ הגאיות ערב שביעית משפסקו הגשמים. מפני שהוא מתקנן לשביעי'. אבל בונה הוא בשביעית משפסקו הגשמים מפני שהוא מתקנן למוצאי שביעית. ולא [ו] יסמוך (כ"ף יסבוך) בעפר, אבל עושה הוא [ז] חייץ. כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו וליטלה הרי זו תנטל: ט אבני כתף באות מכל מקום, והקבלן מביא מ"מ. ואלו הם אבני כתף כל שאינה יכולה להנטל באחת מידו, דברי ר"מ. ר' יוסי אומר אבני כתף כשמן. כל שהן נטלות שתים ג' על הכתף: י הבונה גדר בינו ובין רה"ר. מותר להעמיק עד הסלע. מה יעשה בעפר צוברו ברה"ר ומתקנו. דברי רבי יהושע. ר"ע אומר בדרך שאין מקלקלין ברה"ר כך לא יתקנו. מה יעשה בעפר, צוברו בתוך שדהו בדרך המזבלים. וכן החופר בור שיח ומערה:

נרגניס (יבמי' יז): [ו] יסמוך. כ"ף יסבוך שם בח להיות סוכך מקום יציאת המים, מכ' נשתי בשבך, סל"ם: [ז] חייץ. מכ' והוא כושה חייץ (יחזקאל יט): (ח) ואלו פחותות מאבני כתף ואלו מבניס גדולות, סל"מ וסל"ם: (ט) ניצו דלמא ממליך ואינו מעמיק עד שסלע דלמו עד סלע מין כאוי לזרע:

לקבץ מבניס מביא מ"מ (ח) ואפילו מסלע אלו: רבי יוסי אומר וכו'. והלכה כר' יוסי: י להעמיק עד הסלע. ולא הייצינן דלמא ממלך וזרע ליה שלין דרך בני אדם לזרוע סמוך לרשות הרבים אבל בינו לבין חברו הייצינן דלמא ממלך וזרע ליה ואסור (ט): צוברו ברה"ר. ואע"ב עופלו מסם ומתקן את רה"ר כמו שהיה: בשם שאין מקלקלים רשות הרבים כך לא יתקנו. כלומר לא מבעיא לצבור עפרו לרה"ר שהוא אסור אף ע"פ שיסירנו אח"כ שהרי מקלקל הוא לשעה אלא אפילו לתקן אסור בגון אם היו מבניס מי עפר מפוזרים ברה"ר לא יבנרם במקום אחד אלא יפלגם לגמרי מרה"ר והיינו דקאמר בשם שאין מקלקלים ברה"ר לצבור עפרו לרה"ר אע"פ שעתה יפלגנו מיד כך לא יתקן לצבור מבניס או עפר המפוזרים ברה"ר ולשום אותם לצידי רה"ר לפי שעה אלא יפלגם מיד לגמרי מכל רה"ר ויוציאם ליס או לנהר: מה יעשה בעפר. לגיבת דר"ע: צוברו בתוך שדהו בדרך המזבלים. ג' אשפות לבית סאה: וכן החופר בור שיח ומערה. בשאר ימות השנה פליגי בה ר' יהושע ור"ע לר' יהושע צוברו ברה"ר וכלבד שיפלגנו לאחר כך ומתקן רשות הרבים כמו שהיה ולר"ע אע"פ שעתה לתקן אסור אלא צוברו ברשותו, והלכה כרבי עקיבא:

גמרא ברכות דף לד ע"א

מלכה ס' כלים כלי מתילון דתסד המלכות דבריהם אלא למד

אמר רב הונא טעה בג' ראשונות חוזר לראש, באמצעיות חוזר לאתה חונן, באחרונות חוזר לעבודה. ורב אסי אמר אמצעיות אין להם סדר. מתיב רב ששת מהיכן הוא חוזר מתחלת ברכה שטעה זה תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא אמצעיות כולהו חדא ברכתא נינהו. אמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות אלא באמצעיות, דאר"ח ראשונות דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו, אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, אחרונות דומה לעבד שבקש פרס מרבו ונפטר והולך לו. ת"ר מעשה בתלמיד אחד שירד לפני התיבה בפני ר"א והיה מאריך יותר מראי, אמרו לו תלמידיו רבינו כמה ארכן הוא זה, אמר להם כלום מאריך יותר ממשה רבינו דכתיב ביה את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה וגו'. שוב מעשה בתלמיד אחד שירד לפני התיבה בפני ר' אלעזר והיה מקצר יותר מדאי, אמרו לו תלמידיו כמה קצרן הוא זה, א"ל כלום מקצר יותר ממשה רבינו דכתיב אל נא רפא נא לה. א"ר חסדא כל המבקש רחמים על חבירו א"צ להזכיר את שמו, שנא' אל נא רפא נא לה ולא אדכר שמא דמרים:

רש"י

אין להם סדר. ואם לגג ברכה אחת ואח"כ נזכר שה אומרה אף כלא במקומה: מתחלת הברכה שטעה זה. ומעילה מצטעט דגומר ממנה והלאה חלמוד על סדרה צריך לחזור ולאומרה: חדא ברכתא נינהו. ולקתני מתניתין מתחלת ברכה בטעה זה היינו אתה חונן: ונפטר. יוצא רשות: א"צ להזכיר שמו. שם של מולה:

זוהר (בהעלתך דף קמט ע"א) ת"ח דאצילות יוד הא ואו הא

דבי תנא פתח (תהלים פט) אשרי העם יודעי תרועה וי' בתור פניך יהלכון. תא קרא תוקמוה תכל ת"ח זכאין איתון דישראל דקב"ה יהב לון תורייתא קדישא ואוליף לון מרמוי לאתדבקא ביה ולמיטר פקודי דאורייתא למוכי בהו לעלמא דאתי וקריב להו בשעתא דנפקו ממצרים דהא כדין אתפיק לון מרשותא תחרא ואליק לון לאתחדא בשמיה וכדין אתקרון בני ישראל בני תורין מכלא דלא יתבו תחת רשותא תחרא ואליק לון לאתחדא בשמיה דאליק על כלא דאליק על עלאין ותתאין. ומנו דחיתותא דלהון קרא לון (שמות ד) בני בכורי ישראל כנוסחת (דקדוסה) עלאה. (וע"ד) קא: (ס"ח וקטל) כל בכור דלעילא ותתא וארח קשירין דעלאין ותתאין בנין לאפקא לון ועבד לון בני תורין מכלא. וע"ד לא בעא קב"ה לא מלאך ולא שרף אלא אימיה. ועוד דהא אימיה ידע לאתבאה ולמנדע כלא ולמשרי אסירין ולאו אינון ברשותא דאליהא אחרא אלא בידיה. ת"ח בהאוה לילית דבעא קב"ה לקטלא כל אינון בכורי כמה דאתמר בשעתא דרמש עליה אתו מזמרין לזמרא קמיה אמר לון לאו עידן הוא דהא שירתא אחרא מזמרין בני בתרעא בשעתא דאתפליג

ליליא מתער רוח צפון וקכ"ה כדין עבד נוקמין ויברחל עבדין שירתא בקול רם (ס"ח ויברחל מזמרין ותמרין הלילא בקול רם) וכדין עבד לון בני מורין מכלא ומלכין עלאי וכל מסריין כלהו הוו ליתין לתון לקליהון דיברחל כתר לתתזרו רמיזו לבתיהון מההוא דמ ומדמ דפסחא כתלת רמיזין (סה יב) על המשקוף ועל שתי המזוזות. מ"ט הא מוקמוה בגין דיהיו רמיזין קדיסא ומהכלא כל חיהו נפיק וחמי ההוא דמ דהוה רמיזם על ההוא פתחא חיים עלייהו דיברחל.

הה"ד ופסח יי' על הפתח וגו':

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן עד עה.

אל תסי בז לדבר אחד כשהוא מדבר בגנות דבריו שלין שדעת סובלתן ומוח לך להפסילו מגמותו ולהפשו בדבריו על תמום לזה כי מה שלויה בדבר ואל תקנטר שוה שדם לפי נכרי כשבר שהם מעשה יפים לתו ונזכר כמעשה כוזה שהזיקים. אל תגעים קולך להגיד עזות, אך על דבריך תדבר בעוה וכבוד, כי דברי חכמים בנחת נשמעים. ואל תרבה דבריך בעלים. שם תעמוד בין שהנשים וכ"ש בין שהנשים על שרבה שיחה. שם נאו לניש בשקוט מושבך שתוים ומדבריך דברי שבלי אל תוסיפו בן בשמעו יבשלון. לך שמלמד בן תלמוד ממעשיהם שרבים, כי שלימות שנייה לעזוה:

רמב"ם הלכות תפלה פרק ז.

(א) סדר תפלות כך הוא, בשחר משכים אדם ומברך ברכות אלו. וקורא הזמירות ומברך לפניהם ולאחריהם. וקורא אה"ב שמע ומברך לפניה ולאחריה ומדלג קדושה מן הברכה ראשונה שלפניה. שאין היחיד אומר קדושה. וכשהוא חותם גאל ישראל מיד יעמוד להתפלל כדי שיסמוך גאולה לתפלה, ומתפלל מעומד כמו שאמרנו. וכשישלים ישב ויפול על פניו ומתחנן ומגביה ראשו ומתחנן מעט והוא יושב בדברי תחנונים ואח"כ יקרא תהלה לדוד (מיושב) ומתחנן כפי כחו ויפטר למעשיו: (ב) ובתפלת המנחה מתחיל לקרות התהלה לדוד מיושב. ואח"כ עומד ומתפלל תפלת המנחה, וכשמשלים נופל על פניו ומתחנן ומגביה ראשו ומתחנן כפי כחו ויפטר למעשיו. ובתפלת הערב קורא ק"ש ומברך לפניה ולאחריה וסומך גאולה לתפלה ומתפלל מעומד, וכשישלים ישב מעט ויפטר. והמתחנן אחר תפלת ערבית הרי זה משובח ואע"פ שמברך השכיבנו אחר גאל ישראל אינה הפסק בין גאולה לתפלה והרי שתיהן כברכה אחת ארוכה:

אונקלוס בהעלתך יום ב תורה

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד האואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה י דמילוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

י וּבְדִין תַּעְבִּיד לְהוֹן לְדַכּוֹאֵיהוֹן אֲדֵי עֲלֵיהוֹן מַיָּא דְחַטָּאתָא וְיַעְבְּרוּן מְסָפֵּר עַל כָּל בִּשְׂרְהוֹן וְיִחַוְרוּן לְבוּשֵׁיהוֹן וְיִדְכּוֹן: ח וְיִסְבּוֹן תּוֹר בַּר תּוֹרֵי וּמִנְחָתֵיהּ סוֹלְתָא דְפִילָא בְּמִשְׁח וְתוֹר תִּנְיָן בַּר תּוֹרֵי תִּסַּב לְחַטָּאתָא: ט וְתִקְרֵיב יָת לֵיוָאֵי

וְכֹה־תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם הַזֵּה עֲלֵיהֶם מֵי חַטָּאת וְהֶעֱבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־בְּשָׂרָם וְכִבְּסוּ בִגְדֵיהֶם וְהִטֶּהָרוּ: ח וְלָקְחוּ פַּר בֶּן־בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וּפַר־שֵׁנִי בֶן־בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת: ט וְהִקְרַבְתָּ אֶת־

ת"א וכה תעבד לסם לעסרם. ס' הזיכוי ס' תזכיוע: והעבירו תעבר. כויל מ: ופר שני בן בקר. כוריות ס זכחים מע פרס מ"ו:

רש"ם

(ז) והעבירו. ויעבירו אבל והעבירו הוא לשון צווי כמו והעתירו אל ה':

רש"י

(ז) הזה עליהם מי חטאת. על אפר הפרה מפני טמאי מת שכשם: והעבירו תער. מלאתי כדברי רבי משה הדרשן לפי שנתנו כפרה על הכפורות שעבדו ע"ז ע והיה קרויה זבחי מתים והמעורע קרוי מת הזקיקס תגלחת כמעורעי': (ח) ולקחו פר בן בקר. והוא עולה כמ"ש ועשה את האחד עולה והוא קרבן נכור בע"ז: ופר שני. (ת"כ) מה ת"ל שני פ לומר לך מה עולה לא נאכלת אף העשת לא נאכלת (ע"כ דברי ר"מ) וכזו יש בתוך לדבריו את"כ צ ולומר לפי שהורעת שעה היתה שעשיר ק היה

סכיכו פר לחטאת אלא שהיתה שעה היתה כיו נמי הורעת שעה היתה, אבל אלא"ה נוכל לומר בריתת שעה שהרי היתה מיוחד נאכלת זו סריתה ולא תימא חטאת לגויס שחתקבו פר בכבשי ולא פרים היו מתחר דשכשה ושלשה פר עולם

הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ
אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְהִקְרַבְתָּ
אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְהוָה וְסָמְכוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הַלְוִיִּם:

לְקֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא
וְתִכְנוֹשׁ יַת כָּל כְּנִשְׁתָּא
דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וּתְקָרֵיב
יַת לֵיוָאֵי קֳדָם יְיָ
וְיִסְמְכוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יַת יְדֵיהוֹן עַל לֵיוָאֵי:

שפתי חכמים

נסרפת קף מעלת נסרפת בתוס פניתי, ריה"ס: ר מע"ס בסנוי' לה נתנו כפרה אלא על הכפורי' כדלעיל, מ"ע כיון שהכפורים היו על כל ישראל אלא בכורות קסל כל ישראל כלנו הם כל ישראל:

רש"י

להם להקדיש לחטאת ע"ח עם פר העולה: (ט) והקהלת את כל עדת. לפי שהלוים נחוצים קרבן כפרה תקהיסם יבואו ויסמכו על קרבנם ר' יהודה אומר ויסמכו את ידיהם עליהם:

נביאים זכריה ג

תרגום

להמשיך מנ"ה דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבוּשׁ בְּגָדִים צוֹאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי
הַמַּלְאָךְ: ב וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לְפָנָיו לֵאמֹר
הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעָלָיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה
הֶעֱבַרְתִּי מֵעָלֶיךָ עֲוֹנֶךָ וְהַלְבֵּשׁ אֹתְךָ מַחֲלָצוֹת:
ג וְאֹמַר יָשִׂימוּ צָנִיף טָהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיָּשִׂימוּ הַצָּנִיף
הַטָּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבִּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאַךְ
יְהוָה עֹמֵד: ד וַיָּעֵד מַלְאַךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר:

א וְיהוֹשֻׁעַ הֲוָה לְבִישׁ בְּגָדִין דְּנָסִיבִן לְהוֹן גְּשִׁין דְּלָא
בְשָׁרִין לְכַהוֹנְתָא וְקָאִים קֳדָם
מַלְאָכָא: ב וַאֲתִיב וַאֲמַר
לְדַמְשַׁמְּשִׁין קֳדָמוֹהִי לְמֵימַר
וַאֲמַרוּ לֵיהּ נַפֵּיק נְשִׁין דְּלָא
בְשָׁרִין לְכַהוֹנְתָא מִבֵּיתֵיהּ
וַאֲמַר לֵיהּ חֲזֵי דַּאֲעַדִּיתִי מִנָּךְ
חוֹבָךְ וְאַלְבְּשִׁית יָתָךְ גְּבוֹנִין:
ג וַאֲמָרִית שַׁוּוּ מַצְנְפָא דַכְיָא
עַל רֵישֵׁיהּ וְשַׁוִּיאוּ מַצְנְפָא דַכְיָא עַל רֵישֵׁיהּ וְאַלְבְּשׁוּהִי
ד וְאִסְתַּיַּר מַלְאָכָא דַיְיָ בִּיהוֹשֻׁעַ לְמֵימָר:

מצודת דוד

(ז) ויהושע וגו'. ועומד וגו'. כ"ל כשעה שעמד לפני המלאך היה עדיין לבוש בגדים מלוכלכים כ"ל עדיין היה מלוכש כזה כעון כי עוד ישבו הכהנים תחת בניו ולא גלגו עונם ולזה אמר אליו ראה הסירותי כמו כן עונך: (ב) ויען ויאמר. המלאך שעמד יהושע לפניו אמר אל המלאכים העומדים לפניו שסירו מיהושע הבגדים המלוכלכים כ"ל הפרישו אם בניו מהשותפים הכהנים למען יוסר העון מיהושע: ויאמר אליו. המלאך אמר ליהושע: ראה הסרתי ממנה עונותיך להפרישם מניך ומהכהונה העתידה שעתיד העון עמי כך אם שלא תמית נפש: ולבשך. לשון לבישה תוך מחלצות. כ"ל כשיוסר העון יגולה הזכות: (ג) ואומר. זה אמר זכריה שאמר שהתפללתי עליו שיסיר העון טהור כ"ל ביהיה כתר הכהונה גדולה ליכוסה לגלות אחריו שיחול ושפכו מן הכלכיות: ויסירו וגו'. כ"ל שתקבלה תפלתי ועיד נתנו לו לכבוש כתר הכהונה גדולה: וילבישוהו בגדים. כ"ל היה נגלה זכויותיו: ומלאך ה' עומד. בכל משך הזמן שנעשה כל זה: (ד) ויעד. אותר כל המעשים שהיה המלאך ליהושע:

כתובים תהלים מב

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אר אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם
כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים
לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי

א לְמִנְצַח מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קָרַח: ב כְּאַיָּלָא תַּרְעֵג עַל־מַבּוּעֵי
יַרְדְּנָא כֵּן נַפְשִׁי תַּרְעֵג אֲלָהָא: ג צָמְאָה נַפְשִׁי לֶאֱלָהָא
לְאֵל חַיָּא מְתַי אֵיתֵי וְאֶתְחֲזֵי קֳדָם אֱלָהָא: ד הֲוָת
לְוָתִי

מצודת דוד

(ה) משכיל. כזה יעמדו דעת ומשכיל להתבונן על הנעשה: (ב) כאיל. כמו כאשר היונקת על מסרון המים כשהן לה לרווה כלומר כן נפשי וגו': (ג) למאה נפשי. מתאוה אני נפשי מאוד למלאת כל נפשי ומבקש מתי אזכה לראות פני ה' כפשוטו: (ד) היתה לי וגו'. דמעות בכיותי הנה לי

רש"י

(כ) תערוג. תנעוץ: (ג) מתי אבוא וגו'. לעלות לרגל:

לי דַּמְעָתִי לַמַּטְבְּרִי יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהָיִךְ׃
בְּרַיְמֵר לִי סַנְאָה כָּל יוֹמָא אַן הוּא אֱלָהָךְ׃

רש"י

(ד) באמור אלי. לתוכיחים׃

מצורת דוד

במקום הלחם כ"ל יבכיעו אותי כלומר מלגלגי לחם כי דמעות סבכי יומבו לכילה, וכן נאמר בחמה ותכבה ולח תסבה (ב"מ ו):

ו): כלמוכר. בעבור שמוכיי אמרו לי היה מלגלגי לחם לחוכיחים חוח יקום ויעזרך׃

עיקר תוי"ט — משנה פסחים פרק ב — ברטנורא

כל שעה שמותר לאכול. מדלח קחמר כל שעה שחוכל מחכיל וגקט לה כתרי ליכני משמע דחתרי גכרי קחי וה"ק כל שעה שמותר לכהן לחכול בתרומה מחכיל ישרחל חולין להמתו ומתני' ר"ג הוח חר"ג חומר חולין נחכלין כל חרבע ותרומה כל חמש ולית הלכתח כוותיה חלח בין בתרומה בין בהולין חוכלין כל חרבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת יום: **מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות.** לריכה דחי תנח בהמה הוה ממינח בהמה דחי מטיירח חזי ליה

כלי ממעני דגבוכה דמלכים דיוכים אלהים

כל שעה [ח] **שמותר לאכול מאכיל לבהמה לחיה ולעופות ומוכרו לכותי ומותר בהנאתו. עבר זמנו אסור בהנאתו, ולא יסיק בו תנור וכירים. ר' יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שרפה וחכ"א** אף מפרר וזורה לרוח או [ג] **מטיל לים: ב חמץ** של כותים שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר ולא יראה לך שאור: **ג כותי שהלוה את ישראל על חמצו. אחר הפסח** מותר בהנאה. [ג] וישראל שהלוה את הכותי על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה. חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער. [ד] רשב"ג אומר כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו: **ד** האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש במזיד פטור מתשלומין ומדמי עצים: **ה** אלו

ומכעיר ליה חין לכל מיה כגון נמיה וחתול ומולדה דחורמייהו להנעיע חימח לח (ה) ומי תנח מיה ה"ח חיה דלי מטיירח מנענח ליה ולח עבר עליה על כל ירחה חימח חין לכל כהמה זימנין דמטיירח ולחו מדעתיה לבערו ועבר עליה על כל ירחה (ב) חימח לח קמ"ל ועופות לחידי דתני כהמה וחיה תנח נמי עופות: ומוכרו לכותי. לפקוקי מב"ם דחמרי לח יחכור חדם לכותי חת"ל כי יחכור מן העופ ולח תיהיה קיים: **ומותר בהנאתו.** בהנחת חפרו כגון חם הרכו לכור קודם זמן חיסורו מותר ליהנות בחפרו וחפי' לחחר זמן חיסורו: **עבר זמנו.** מהניח שעה שבית (ג) ותע"פ שחין חיסורו חלח מד"ח: **אסור בהנאתו.** כלומר היה מחיסורי הנחה על תורה (ד) שחם קדם בו חשה חין חומטין לקדושין (ה) ואפי' בחמץ נוקשה כגון דגן שנפל עליו דלף וכיו"ב שנפשה עלמו חין חיסורו חלח מד"ח חם קדם בו חשה ביום י"ד משהגיע שעה ו' חין חומטין לקדושין: **ולא יסיק בו תנור וכירים.** לר"י חלטריך לחחר חין ביעור חמץ חלח שרפה מהו לתיחמי כהדי דקח **שריף** ליה לתהני מיניה קמ"ל דלח לחפילו כדרך ביעורו חסור ליהנות ממנו מכי מטי זמן חיסוריה: ר"י **אומר אין ביעור חמץ אלא שרפה.** דליף מנותר לחסור בהנחה ועוטם כרת כחמץ ומלוחו בשרפה ולח בדבר חחר ורבנן לח יליפי מנותר לחלב מה שור הנסקל יוכיח שחסור בחכילה ובהנחה ועוטם כרת ולימו טעון שרפה: **ב מותר בהנאה.** לחו למימרח דבחכילה חסור חלח לחידי דבעי למתנח סיפח ובל ישרחל חסור בהנחה תני נמי גבי כותי מותר בהנחה מי נמי משום דלימה לה כותי (ו) משום הכי לח קתני בהדיח המץ בל כותי מותר בחכילה: (משום) **שנאמר ולא יראה לך.** כלומר **קנסוך** קנסינן ליה דוחיל ועבר על לח יראה לך ח"ל תרוייהו קלי המץ בל כותי מותר משום שנחמר לח יראה לך ודרשינן שלך **אל יחתה** רואה לבל יחתה רואה בל לחחריו: **ג כותי שהלוה לישראל.** משום **ביעור חמץ** ח"ל בבייחו דלח יהח ליה חמץ בל כהמה זימנין דמטיירח ולחו מדעתיה לבערו ועבר עליה בל ירחה חימח לח (ב) חימח לח קמ"ל ועופות לחידי דתני כהמה וחיה תנח נמי עופות: ומוכרו לכותי. לפקוקי מב"ם דחמרי לח יחכור חדם לכותי חת"ל כי יחכור מן העופ ולח תיהיה קיים: **ומותר בהנאתו.** בהנחת חפרו כגון חם הרכו לכור קודם זמן חיסורו מותר ליהנות בחפרו וחפי' לחחר זמן חיסורו: **עבר זמנו.** מהניח שעה שבית (ג) ותע"פ שחין חיסורו חלח מד"ח: **אסור בהנאתו.** כלומר היה מחיסורי הנחה על תורה (ד) שחם קדם בו חשה חין חומטין לקדושין (ה) ואפי' בחמץ נוקשה כגון דגן שנפל עליו דלף וכיו"ב שנפשה עלמו חין חיסורו חלח מד"ח חם קדם בו חשה ביום י"ד משהגיע שעה ו' חין חומטין לקדושין: **ולא יסיק בו תנור וכירים.** לר"י חלטריך לחחר חין ביעור חמץ חלח שרפה מהו לתיחמי כהדי דקח **שריף** ליה לתהני מיניה קמ"ל דלח לחפילו כדרך ביעורו חסור ליהנות ממנו מכי מטי זמן חיסוריה: ר"י **אומר אין ביעור חמץ אלא שרפה.** דליף מנותר לחסור בהנחה ועוטם כרת כחמץ ומלוחו בשרפה ולח בדבר חחר ורבנן לח יליפי מנותר לחלב מה שור הנסקל יוכיח שחסור בחכילה ובהנחה ועוטם כרת ולימו טעון שרפה: **ב מותר בהנאה.** לחו למימרח דבחכילה חסור חלח לחידי דבעי למתנח סיפח ובל ישרחל חסור בהנחה

[ח] שמותר. לדיוקח סיפטריך דחידוק הח משמע שחיכו מותר לחכול חיכו מותר להחכיל, כ"ש: (ג) וכפוס שקבו סיכו שרי להחכיל ושתכן כמ"ק מ"ג ומה שמטייר ישמעו מלגעג ופכ"ש שמ שעוד מולכח כו' ועיין תיכולס, וכלכ"ם תי' דכפי' שיכון הוח ומחכיל כו' וזה ניעוד עיעכס ולח יעכיס עיניו מכס עד שיחכלו ויבער שמטייר ומתני' שיתר שנתח לחי לחמעיון כו' וס"ם לפי שכמה לפי שמייר קח חזי ליה לפף חס מחמת עלמו יעכיס עיניו ויבער כו': (ב) חס לח כיעלו וס"ח כמ"ל לעמח לכל עיניס, חוס: (ג) פי' משמחלת כו': (ד) כלומר כלמו היה בפעס שחסיר בכנף מס"ת: (ה) ועפ"ג

לחחי חיסור הנחה ממן דכהן שמש ומפקע קדושי תורה ומכי מ"ם לעלמה כל דמקדש לדעתה דכהן מקדש כ"ל ספקר וחס ספקיכו ממונו, כ"ש: [ג] מפיל ליס. פי' שחיכו יס שמלח לבים מהלחח חין ספיכה עוכרת וע"ל פיכול וס"ק מפלר וזורק לרוח ומפר ומטיל ליס בכרם בגמרל: (ו) פי' בשל שלמר לחלו בשל שעה"ב לח סיחר בשום מקום: (ז) ועפ"ג דשרשיכו שלמו קו"ל עכו"ס מיישרחל חיכו קיום מעכון ולכיך חיחמר מעכשיו זמ"ג דמ"ל מעכשיו שם לח שרשיכו שלמו לח גרע מחמלו של עכו"ס ברשות ישרחל ומחמיות על ישרחל דקי"ל לחייב לבערו ממ"ם שה"ב עד יום פלוגי דעת שה"מ דקכיעות זמן דוקח קודם מפסח הוח ומחר מפסח דחכן חזמן מסיחר קחי ולח מזמ"ם ודעת שה"ם דכיעות זמן מגיע מקבע עד שם מפסח ודכן חזר מחר מפסח קחי חזמן מכעיון ושה"ב שלמו שדעתו מכ"ש: [ד] ושישרחל מפלוגי. כ' שלמ"ם דמייתי ממי שהשכיחו שלמו ומ"ל מעכשיו דמ"ם ישכחל מעכו"ם לח קני מעכון ומיירי שלין מחמיות המכיון עליו דשם מחמיות עליו שלו הוח ושוכר. [ד] כ' חמעון בן גמליחל. לח הח לחלוק שלח ניחר דין המפולת חין הוח, שה"מ: (ח) פי' כמה יפח מכוסה ולח ניחום כו לחיפוס, ב"מ: (ט) דמשמע חיכו לוקה ול"ל כל הלוקה חיכו מפלם ושיכו שלח"ם מיזד דשרשה ממי לריך לחוקמי בעניו דלוקה דקייכו שלח שהכיכו ועדיים דמ"ם שלח"ם פעוד מחשלומיו לחיכו לוקה ומפלם ומ"ם כחיב כחב חפי' שנ כו': (י) דחלו בפשוכס נח

תחת תבשילו משום דמזיד בתרומה היינו חלה כשאר גזלן דשלמא ומעות משלם לפי דמים וחמץ כשפסח לאו כר דמים הוא שהרי אסור בהנאה ואף להיסק לא חזי ולא מידי אפשר: **ה' ידי חובתו.** משום הוכת מלה כלילה הא' שהוא מחויב לאכול מלה דכתיב בערב תאכלו מלות: **בחטים ובשעורים וכו'.** לפי כלל תורז ודוחן ושאר מינים לא דכתיב לא תאכל עליו מלות אלא דברים הבאים לידי חימוץ תלש יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחטין ובשעורין בכוסמין ובשבול שועל ובשיפון ויוצאין ברמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו[ה] ומעשר שני והקדש שנפדו והכהנים בחלה ובתרומה אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו. חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו אין יוצאין בהן עשאן למכור בשוק יוצאין בהן: ו' ואלו ירקו שאדם יוצא בהן [ו] **ידי חובתו בפסח.** בחזרת, ובעולשין, ובתמכא, ובחרחבינא, ובמרור. יוצאין בהן בין לחין בין יבשין, אבל לא בכושין, ולא שלוקין, ולא מבושלין. ומצטרפין לכזית, ויוצאין בקלח שלהן. [ז] ובדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו: ז' **אין שורין את המורסן** לתרנגולים, **אבל חולטין.** האשה לא תשרה את המורסן שתוליך בידה למרחץ, אבל שפה היא על בשרה יבש. לא ילעום אדם חטים ויניח על מכתו בפסח, [ח] **מפני שהם מחמיצות:** ח' אין נותנין קמח לתוך החרוסת או לתוך החרדל ואם נתן יאכל מיד, ור"מ אוסר. **אין מבשלין את הפסח** לא במשקין ולא במי פירות. אבל [ט] סכין ומטבילים אותו בהם. מי תשמישו של נחתום **ישפכו מפני שהן מחמיצין:**

דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחטין ובשעורין בכוסמין ובשבול שועל ובשיפון ויוצאין ברמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו[ה] ומעשר שני והקדש שנפדו והכהנים בחלה ובתרומה אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו. חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו אין יוצאין בהן עשאן למכור בשוק יוצאין בהן: ו' ואלו ירקו שאדם יוצא בהן [ו] **ידי חובתו בפסח.** בחזרת, ובעולשין, ובתמכא, ובחרחבינא, ובמרור. יוצאין בהן בין לחין בין יבשין, אבל לא בכושין, ולא שלוקין, ולא מבושלין. ומצטרפין לכזית, ויוצאין בקלח שלהן. [ז] ובדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו: ז' **אין שורין את המורסן** לתרנגולים, **אבל חולטין.** האשה לא תשרה את המורסן שתוליך בידה למרחץ, אבל שפה היא על בשרה יבש. לא ילעום אדם חטים ויניח על מכתו בפסח, [ח] **מפני שהם מחמיצות:** ח' אין נותנין קמח לתוך החרוסת או לתוך החרדל ואם נתן יאכל מיד, ור"מ אוסר. **אין מבשלין את הפסח** לא במשקין ולא במי פירות. אבל [ט] סכין ומטבילים אותו בהם. מי תשמישו של נחתום **ישפכו מפני שהן מחמיצין:**

תורז ודוחן ושאר מינים שאין באים לידי חימוץ הלכה לידי סרעון: **ובדמאי ומעשר ראשון שנטלה תרומות.** כל הני למאי הלטריכו מפורשים בשם ספרי פ' מפנין: **והכהנים בחלה ובתרומה.** דמהו דתימא מלה הקוה ורחויה לכל מדם בעי, וחלה ותרומה ליכה רחויה לזרים קמ"ל (יח): **חלות תודה ורקיקי נזיר.** יין יוצאין בהן מע"פ שהם מלה גמורה דכתיב ומצותם לשם מלה יצאו שאין מצותם לשם מלה אלא לשם זבח: **למכור בשוק יוצא בהן.** דכל למכור בשוק אמר מי מוכנה מוכנה ואי לא לא מלה לכלה לה אלא למלה של מלוה: ו' **בחזרת.** בערבי חס"ת לוטג"ת בלע"ז: **ובעולשין.** בערבי סנדב"י ובלע"ז מנדיב"י והערוך פי' שהוא ירק שקורין לו בלע"ז קרספי"ל: **ובתמכא.** סיב הגדל בציבות הקדל (יב): **ובחרחבינא.** לקרעטני"ת בערבי: **ובמרור.** מין בפטרתא והוא מר ביותר: **בין לחים בין יבשים.** דיוקא דקלא שפיר כדאמרינן בסיפא ויוצאין בקלח שלהם אבל עלין לקנן אין יכולים לא: **שלוקים.** מבושלים יותר מלחי"ע: **מבושלים.** בחומן: **מבושלים.** כדרך בשול: **ומצטרפין לכזית.** לענין ידי חובת מרור וה"ה בחמשת מיני דגן שמצטרפין בכזית לענין י"ח מלה ותרוייהו קתי: ז' **אין שורין את המורסן.** בשיט קריס וכ"ם פוסרין כדי לתת לפני התרנגולים: **אבל חולטין.** כרותחין שכל זמן שהשיט רותחים היינו יכול להחמין, והתידנא הוה עלמא לימורה לפי' בחלונה ברותחים: **לא תשרה את המורסן.** לקוף בו בשרה מפני שמחמיץ בשרייתו אבל שפה היא מורסן על בשרה יבש הע"ג שמים עופשים על בשרה (יג): **לא ילעום.** לא יכוס בשיניו: **ח' החרוסת.** דכר שיש בו חומץ ויש (יד) ועשוי לעבל בו בשר: **ואם נתן.** לתוך החרדל: **יאכל מיד.** שהחרדל חד ואינו ממהר להחמין כמו החרוסת אבל בחרוסת מודה ת"ק לר"מ דלשנה: ר"מ אוסר. **ף"ם נתן לתוך החרדל דשבר חרדל לאלתר ממחין כמו החרוסת,** ואין הלכה כר"מ: **לא במשקין ולא במי פירות.** דכתיב ובשל מבושל מ"מ (טו): **אבל סכין ומטבילין.** לאחר לנייתו ולא תמרינן שמבשל טעמו ת"ק לפי' קודם לנייתו ומרי לסוף הפסח במי פירות דשכיח תגן בכיוצ' טולין שכן בשמן תרומה שם חבורת כהנים יאכלו: **מי תשמישו של נחתום.** שמלמן כהם ידיו בשעה שפיקטף את השאר: **ישפכו.** במקום שדרון שלא יסתרו מבושלים בשתיה ר' ויוחנן שיין שלא דמי עלים דשכיח להפסקה דלא ניתנו אלא לכילים כר' כדתנן בפ"ק דשבתות: (יח) **מצות מלות כיצד.** שמבלו בכ"י שבאלפ"ת ובתוספתא לא כדאמרן לקמן לא תאכל כו' אי אתה מוסר על תאכלו אלא אתה יוצא בו י"ח אבל לא יוצא זה שאתה מאמת לישור שאמר: [ט] **ומעשר שני.** תון לילוטים, כ"י. **דאלו לילוטים סרי שם מקומו** לאלו לילוטים בלא פדיון וכ"ל לאלוקי מאלו דאמר דאלו לילוטים לא: [ו] **ידי חובתו.** כ' הר"מ דאלילא מכור מ"ע בזמן שהבית בנוי אבל בזמן הזה מלות ומכורים יאכלנה ומיהו מדאלילים אף בזמן הזה: (יב) **דבר חימה הוא דתנא דמתני' דבר בשבת ויו"ט ולא תנא דבר בשבת ויו"ט** ולא תנא דאלילים אלא דבר שיש בו מלאכה ולא דבר שאין בו מלאכה: [ז] **ידי חובתו.** כ' הר"מ דאלילא מכור מ"ע בזמן שהבית בנוי אבל בזמן הזה מלות ומכורים יאכלנה ומיהו מדאלילים אף בזמן הזה: (יב) דבר חימה הוא דתנא דמתני' דבר בשבת ויו"ט ולא תנא דבר שאין בו מלאכה ולא דבר שיש בו מלאכה ולא דבר שאין בו מלאכה: [ח] **מפני שהם מחמיצות.** כ"ש דאלילא מכור מ"ע בזמן שהבית בנוי אבל בזמן הזה מלות ומכורים יאכלנה ומיהו מדאלילים אף בזמן הזה: (יב) דבר חימה הוא דתנא דמתני' דבר בשבת ויו"ט ולא תנא דבר שאין בו מלאכה ולא דבר שיש בו מלאכה ולא דבר שאין בו מלאכה: [ט] **סכין ומטבילים.** כ' הר"מ דאלילא מכור מ"ע בזמן שהבית בנוי אבל בזמן הזה מלות ומכורים יאכלנה ומיהו מדאלילים אף בזמן הזה: (יב) דבר חימה הוא דתנא דמתני' דבר בשבת ויו"ט ולא תנא דבר שאין בו מלאכה ולא דבר שיש בו מלאכה ולא דבר שאין בו מלאכה: [י] **ישפכו.** כ' הר"מ דאלילא מכור מ"ע בזמן שהבית בנוי אבל בזמן הזה מלות ומכורים יאכלנה ומיהו מדאלילים אף בזמן הזה: (יב) דבר חימה הוא דתנא דמתני' דבר בשבת ויו"ט ולא תנא דבר שאין בו מלאכה ולא דבר שיש בו מלאכה ולא דבר שאין בו מלאכה:

גמרא פסחים דף ל ע"ב

סלכם כ' כלה כלי סמילין דגכוכם דמלכות דכריסם אכדנם

א"ל רבינא לרב אשי הני סכינא בפסחא חיכי עבדינן להו. אמר ליה לרידי הדתא קא עבדינא, א"ל תינח מר דאפשר ליה דלא אפשר ליה מאי. א"ל אנא כעין חדתא קאמינא, קתייהו בטינא ופרוליהו בנורא והדר מעיילנא לקתייהו ברותחין. **והלכתא** אידי ואידי ברותחין **ובכלי ראשון.** אמר רב הונא בריה דרב יהושע עץ פרור מגעילו ברותחין **ובכלי ראשון** קסבר בבולעו כך פולטו. בעו מיניה מאמימר הני כאני דקוניא מהו לאשתמושי בהו בפסחא, ירוקי לא תיבעי לך דודאי אסירי, כי תיבעי לך אוכמי וחיורי מאי, והיכא

רש"י

לרידי חדתא עבדי. לגרכי עושים סכינים חדשים: **למר אפשר ליה.** שהרי עשיר הוא: **קתייהו בטינא.** להגין עליהם שלא יפרפס האוכל: **והלכתא.** לפי שריך לאותם שיהיו בטוחה שלא פרוליהו כי קתייהו **נמי סני** להו כשעשה ברותחין: **ועץ פרור.** ממגיסין בו את הקדרה: **כבולעו כך פולטו.** כשולעו מתוך כלי רחשון כך פולטו בכלי רחשון. **קוניא.** פלוסים בלע"ז **וכל חרס** הוא ושוח בחבר: **ירוקי.** עשוין מקרקע שחופרין ממנה לריף מלו"ס בלע"ז והוא עז וכולע לעולם: ה"ג **יורקי.** לא תיבעי לך דודאי אסור **ממרפי** וכלעי מלרפי לירוף:

קרטופני. בקעים: כי תיבעי לך דשיעי. סהס הלקיס: דמדרייתי. פולטין המקרן מלופפן החילון, ובלע"ז טרסמל"ט וכיון דמדרייתי ולחי בלעי והוחיל וכלעי מוכ חין פולטין מהתורה העידה על כלי חרס שכיון שבלע חינו יולא מידי דופיו לעולם שהרי בכלי עץ ומתכות כתב לך יבטף תעביהו בחם ומורק ובטף לבל בכלי חרס יבבר: חמץ. תמציו ע"י ממין כל השנה לבל יין נסך לא נשתמש בו חלא צונן: בית חרוסת. כלי שותתין בי חימן וכל דבר שיש לו קיוהא ורגילין ליתן בו קמה העשוי נעבל בו בשר כל ימות השנה והקמה מתחמץ ממנה הקיהו, ולשון חרוסת קיהוי לייני"רוס בלע"ז בית שחור כלי שהשמש בהורה ומנחת בו השחיר ושותתין בעיסה ופעמים שהוא שוהה שם בלילה:

והיבא דאית בהו קרטופינא לא תיבעי לך דודאי אסירי, כי תיבעי לך דשיעי מאי. א"ל חזינא להו דמידייתי אלמא בלעי ואסירי. והתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם. ומאי שנא לענין יין נסך דדריש מרימר מאני דקונייא בין אוכמי בין חיוורי ובין ירוקי שרי, וב"ת יין נסך דרבנן חמץ דאורייתא כל דתיקון רבנן בעין דאורייתא תיקון. א"ל זה השמישו ע"י חמין, וזה השמישו ע"י צונן. אמר רבא בר אבא א"ר חייא בר אשי אמר שמואל כל הכלים שנשתמשו בהן חמץ בצונן משתמש בהן מצה חוץ מן בית שאור הואיל שחימוצו קשה א"ר אשי ובית חרוסת כבית שאור שחימוצו קשה דמי. אמר רבא הני אנני דמחווא הואיל ותדירי למילש בהו חמירא וזמשהו ר"ז חמירא כבית שאור שחימוצו קשה דמי פשיטא מהו דתימא כיון דרויחא שליט בהו אוירא ולא בלעי קמ"ל:

זוהר בהעלתך דף קנ ע"א ת"ת דמיכ"ת יוד הא ואו הא

רבי יצחק פתח כתיב (מלכים ח ח) כמה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים. בית זבול ולחי כל מתפקדי בירושה כל גנזי מלכא ומלכתא כה. כדין מקרי בית זבול ורקיע זבול דהא דת מתתכח לקבלת ברכתן ולסדרא כלא והאי מקרי בית זבול. ת"ח כתיב (דברים לג) ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך. מלמד דמתתפו כהדא דת נפיק ואתא קרבא ודת יתיב ולעי בתורייתא. ודת יתיב חולקא לדת. ודת יתיב חולקא לדת. בחולקיה דזבולן יתיב וכ"י מקרי יס כנרת והכי תתחזי בגין דהא תכלת נפיק מתמן ומוקפוה דהא לתתא כגוונא דלעילא יס כנרת לעילא יס כנרת לתתא. תכלת לעילא תכלת לתתא וכלא כחתר חד. וע"ד יהית זבולן למיפק לאתחא קרבא ומכלן דהכי הוא דכתיב (שם) עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי לדק. זבחי לדק. ולחי מ"ט כי שפע ימים ייעקו. וישששכר באהליך בתורייתא ויתיב לזבולן חולקא דתורייתא ולחי וע"ד מתתפו כחדא לאתברכא זבולן מישששכר דברכתא דתורייתא היא ברכתא דכלא. ר' חבא חמר מתתנחא דתורייתא ולחי הכי הוא ודרגא דא שתיתאה יהיב אגר (ס"ת חד שתיתאה יהיב אגר) תורייתא ומתתנחא לכנסת ישראל דמתתנחין חורה לתכלתא. ועל דא תניין מסיכיר בין תכלת ללבן דישתמודען נחני דהא כדין מקרי בק"ב ומחווא לתי לעלמא ותכלתא מתעבר. וע"ד כל קרבין דמלכא וכל זייני מלכא בתכלת מתמן והא מוקימנא:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן עו.

אל תעניש ילדיך ולא תקללו לך שמקלל עליו שיללים שקב"ס לבו ויתגיבו למוטב ואל תמסור עליו דין למלך שלוב ינקמנו מידו ויביב לעוסה שכע לרעתו כי כל המוסר דין על הבירו בשם מדת הדין לפני שקב"ה ומומרת רבש"ע לזה מעשה דין רלוי שתעניטו על כך וכך. לכלו כל דבר אל תקלל שום מדם כי פעמים רבות שקללות מוזרות ומלות בוון על לשלו ועל זרעו, בבן מלינו שכל שקללות שקלל דוד את יואב נתקיימו בזרעו אל תשבח את מחבך שמא מחבך השניה מיהו כי אין לשון שבח אל שקב"ה בועלו. ושוד פעמים שיתעניטו שניהם והוא לא יפשיט עמך כי שמחך היהם חנם, ואל תסי בו לבל מדם שפין לך מדם שפין לו שפע:

אונקלוס בהעלתך יום ג תורה

להבשיך מת"ת דו"א יהוה נפש יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ו דמלוי וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

יא וַיַּרְא אַהֲרֹן אַת לְיוֹאֵי יא וְהָנִיף אַהֲרֹן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה
אָרְמָא קֳדָם יְיָ מִן לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיהוֹן

רש"י שפתי חכמים

(יא) והניף אהרן את הלוים תנופה. כדרך שחסם מעורב עשון ש תנופה חי שלם תנופות נאמרו בפרשה זו את הרחשונה לפני קרת לכך נאמר בם והיו לעבוד את

ש דמעיכע קלוי מת כמו שנאמר בסוף הפרשה אל נא תהי כאחד וסלוים נאמן בפרות על הסכוסים שעשו ע"ם שהיו קלוים ובתי מתים לכך נאמרו סלוים תנופה חי כמו שהם מעיכע ונם ס"ת תנופה בלוים שלם מחיים: ת הם דלא מקבה בב"י על מקבה

לְמִפְלַח יַת פּוּלְחָנָא
דְּיֵי: יג וְלֵיוָאֵי יִסְמְכוּן יַת
יְדֵיהוֹן עַל רֵישׁ תּוֹרֵיָא
וַעֲבִיד יַת חַד חַטָּאתָא
וְיַת חַד עֲלָתָא קֳדָם יְיָ
לְכַפָּרָא עַל לֵיוָאֵי:
יג וְתָקֵים יַת לֵיוָאֵי קֳדָם
אַהֲרֹן וְקֳדָם בְּנוֹהִי
וְתִרֵים יַתְהוֹן אֲרֵמָא
קֳדָם יְיָ: יד וְתַפְרֵישׁ יַת
לֵיוָאֵי מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְיהוֹן מְשַׁמְּשִׁין קֳדָמָי
לֵיוָאֵי: טו וּבָתַר כֵּן יֵעֲלוֹן
לֵיוָאֵי לְמִפְלַח יַת מַשְׁכַּן
זִמְנָא וְתִדַּכֵּי יַתְהוֹן
וְתָרִים יַתְהוֹן אֲרֵמָא:

ת"א ועבד מה דמחד מעלת
סיוויות ס זבחים פט:
רשב"ם
(יג) והנפת אותם, אהרן מניפם:
תחלה ואח"כ משה:
רש"י

שפתי חכמים

עבודת ה' לפי שעבודת קדם הקדשים עליהם התרון והשלמן וגו'. השניה לכני גרשון לכך נאמר כח תנופה לה' שלח עליהם היתה עבודת הקודם יריעות וקרשים (ע"ל וקרסיס) הנחלות בבית קודם הקדשים לחלו קרשים כיל משח בני מרדי. והשלמים לבני מררי:

נביאים זכריה ג

להמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יַהוָה חיה
יחידה דנצח יַהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בִּדְרָכַי תֵּלֵךְ וְאִם אֶת־
מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אַתָּה תָּדִין אֶת־בֵּיתִי וְגַם
תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצֵרָי וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים
הָאֵלֶּה: ב שְׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ | הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אַתָּה
וְרֵעֶיךָ הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי־אַנְשֵׁי מוֹפֵת הֵמָּה כִּי־
הִנְנִי מֵבִיא אֶת־עַבְדִּי צֶמַח: ג כִּי | הִנֵּה הָאֶבֶן

א אֲרֵי כְּדֵין אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת אִם־בְּאוֹרְחָן דְּקְנָן קֳדָמַי תְּהַךְ
וְאִם יַת מַטְרַת מֵימְרִי תִּטַּר
וְאַף אַתְּ תְּדִין לְדָמְשְׁמְשִׁין
בְּבֵית מַקְדְּשִׁי וְאַף תִּטַּר יַת
עֻזְרָתִי וּבְאַחְיוּת מֵיתְיָא
אַחֲיָנָךְ וְאֶתֵּן לָךְ רַגְלִין
מְהַלְּכִין בֵּין סַרְפְּיָא הָאִלֵּין:
ב שְׁמַע בְּעַן יְהוֹשֻׁעַ כָּהֲנָא
רַבָּא אַתְּ וַחֲבָרָךְ דְּיָתְבִין קֳדָמָךְ אֲרֵי גַּבְרִין כַּשְׁרִין לְמֶעְבַּד לְהוֹן נִסִּין אֵינוֹן אֲרֵי הָא אֲנָא מֵיתֵי יַת עַבְדִּי
מְשִׁיחָא וְיִתְגְּלֵי: ג אֲרֵי הָא אַבְנָא דְיָתְבִית קֳדָם יְהוֹשֻׁעַ עַל אַבְנָא חָדָא שִׁבְעָא עֵינִין חָיְוָן לַהּ הָא

רש"י

(ה) בין העומדים. סרפיס ומלאכי השרת שמין להם ימיכה: (ב) ורעיך. העיד מישאל ועזריה: אנשי מופת. נגררין כשרין למעבד להון נסין: (ג) כי הנה

(ה) שם בדרכי תלך. ר"ל שם שרטיך ילכו בדרכי ושמר כמדבר ושם שם שמרתי משמור. ר"ל שם ישמרו הקדושים שלויתי לשמרם וכשל הדבר במ"ם: וגם שתה תדין. ר"ל גם שרשך כמוך יהיו ס"ג ופקידים עד עולם לדון שם ביתי וש"פ ישמש כל ילדי הבית: וגם תשמור. ר"ל בידם יהיו שמירות חלוי, וכשל שדבר במ"ם: ונתתי לך מהלכים. ר"ל ומלבד זאת לא יקוסם שכרם בעולם שנאמרו כי שתן לשם מהלכים ושיולים בין המלאכים שהלוך סעודים שם במ"ם למעלה ויאמר אל העומדים לפניו: (ב) שתה ישרך. גם שתה שמע גם רעיך ישמעו ושם קדושיו מישאל ועזריה כי גם שתה שנכי מופת כי עלו מכבשן האש כאוך ומהרשון ליעוד הקדוש גם לשם: כי אנשי מבוא. ר"ל שהקדוש הוא שתה שנכי שנים שם עבדי נאם וזכו מלך המשיח במ"ם ושקמותיו לדוד נאם לדוך (ירמיה כג): (ג) כי שם שתן וגו'. ר"ל מוכן הוא שם

אֲנָא גְלֵי חֶזְוָתָא אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת וְאַעְדֵי יַת חוּב אַרְעָא הַהִיא בְּיוֹמָא חַד: ד בְּעִדָּנָא הַהִיא אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת לְעַרְעוֹן גְּבַר לְחַבְרֵיהּ לְתָחוֹת פִּירֵי נוּפְנוּתִי וְלָתְחוֹת פֵּירֵי תֵינוּהִי: ה יָתֵב מַלְאָכָא דְמַמְלֵיל עִמִּי וַאֲעַרְנִי כְּגַבְרָא דְמִתְעַר מִשְׁנָתֵיהּ:

אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם הִנְנִי מְפַתֵּחַ פִּתֻּחָהּ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּמַשְׁתִּי אֶת־עֲוֹן הָאָרֶץ־הַהִיא בְּיוֹם אֶחָד: ד בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת גֶּפֶן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה: ה וַיָּשָׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיְעִירֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ:

מצודת דוד

רש"י

האבן. יסוד הכית מיסדוס ביומי כורש: על אבן אחת וגו'. סופו להרחיב על אחד ז': מפתח פתוחה. מתיר: קטרים מפיר עת החויצים: ומשתי. והסירותי:

ס"ה בעלמו יחקוק לוכות על הסתנים ליסודם ר"ל הוא יתן לה ועוד על המלאכה: ומשתי וגו' ביום אחד. ר"ל בפעם אחת מסיר עון הארץ ההיא כי אחד בקדשם הוא נקרן ולא יחפלו עוד ולא יצלה עוד עון: (ד) תחת גפן. להתענג בפרי בלא נזק ונאכול מפרים מרוב הטובה ביסודם מז': (ה) ויעד וגו'. כי במראה שלפניו לא דבר עמו המלאך הדובר בו ג"ז ויעד המלאך וגו': ויעירני. ר"ל הוא הניעני לשלוחי ותתלהלהני בחלום אבל יעור משנתו:

ספרי דר"ק תמלא בהפטרה של פרשה זו:

כתובים תהלים עג

להבישך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו היה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א תּוּשְׁבְּחָתָא עַל יְדֵי דָּאָסָף בְּרַם טַב לְיִשְׂרָאֵל אֱלָהָא לְדַכְיֵי לִבָּא: ב וַאֲנָא כְּזָעִיר אִתְמוֹטְטָה רַגְלַי כְּלָמְא דְאִזְדַּעְזָעָא אַסְתַּוְוֹרִי: ג אֲרוּם טָנְיָנִי בְּמַתַּלְעֵבְיָא בְּעִדָּן דִּי שְׁלָם רִשְׁעָתָא אֲחֲמֵי: ד אֲרוּם לֵיתֵיהוֹן תְּוִהִין וּמְעַמְּרִין מְטוּל יוֹם מַיְתַיְתֵיהוֹן אִתְבַּעְיָן מַחְשַׁבְתְּהוֹן וּפַטְּשִׁין וְאָלִיִּם לְבָהוֹן: ה בְּלֵעוּת נַבְרִין דְּמִתְעַסְּקִין בְּאוֹרַיְתָא לֵיתֵיהוֹן לֶעְיָן וְעִם בְּנֵי נָשָׁא צַדִּיקֵי דְּסַבְלִין יִסּוּרִי לָא מִתְּכְּשִׁין:

א מִזְמוֹר לְאָסָף אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרֵי לֵבָב: ב וַאֲנִי כִּמְעַט נָטוּ רַגְלַי כְּאַיִן שָׁפְכָה אֲשֻׁרָי: ג כִּי קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים שְׁלוֹם רִשְׁעִים אֶרְאֶה: ד כִּי אֵין חַרְצֻבּוֹת לְמוֹתָם וּבָרִיא אוּלָם: ה בַּעֲמַל אֱנוֹשׁ אֵינָמוֹ וְעִם־אָדָם לֹא יְנֻגָּעוּ:

מצודת דוד

רש"י סנשזו קרי ס"שפכו קרי

(ג) ואני. טרם שומי זאת אל לבי כמעט נעיו רגלי וגו'. ר"ל כן שפכתי לדעת שהאלוהים הוא לך טוב ליבראתו ולבבי נכון שבפעם ולא לא־פעמים כי הלוהתם בחמת לא ליוסף יחקד: (ד) יאתי כמעט. טרם שומי זאת על לבי כמעט היו רגלי נעויס מדרך ה': כלון. בפעם מועטת מאפס זמן היו אפוכי נפפיים מעמודת ס', וכפל הדבר בע"ם לנעוך הקרוב: (ג) בהוללים. בהללתם הפולליס כי עיני רחו שלוס הרפעים: (ד) למותם. לעת בא זמן מותם אין להם תחלואים ויפוכים וב"ל כבית הוא בבנין חולם: (ה) בפעמל חולם. בעת הוא עמל על האנשים אין הוא בכלל העמל ואינם מוגעים עם שאר בני אדם:

עיקר תו"ט משנה גטין פרק ג ברטנורא

כל גט. קול סופרים מקרין. הגדולים מקרין לתלמידיהם כשיכתוב גט לפניכם כתבוהו כך והזכירו שם חיתם בשלמא: יתר מכן. ולא זה בלבד שנכתב שלא לשם גירושין שלא להתלמד שלא לשם זה שנכתב לשם גירושין גמורין ונמלך פסול: יתר מכן היו לו ב' נשים כו'. ולא זו בלבד שנכתב שלא לשם גירושין של אדם זה פסול שלא לשם זה שהי' לו ב' נשים שנכתב לשם גירושין דהתי גברת פסול כיון שנכתב שלא לשם גירושין של זו: גדולה וקטנה. לאו דוקא: יתר מכן אמר ללבלר וכו'. הא קמ"ל דלא תמרינן הוכרי הדבר למפרע דכשעה כתיבה נמי דעתיה להכי ואיכא גירושין דידיה ודידה (ה): ב הכותב טופסי גיטין. סופר סרולה סיהיו מזומנין אלו שפעמים אדם בא לשכרו והוא

[ה] לגרש כו'. דילוף להו בגמרא מקראי: (ה)ופפי' לע"ד יש בכיוסם שכח מודם מכוס דוכתב לה לשמם מפעמ שהוא מצוכר בפעמ בתיבה, תוס':

כלי ממעני דמ"ת דמלכות דיסוד צבאות

טרוד בסעורת אחרים: צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן. בגמ' מוסיף אף מקום הרי זה מותרת לכל לדם (ב): מפני התקנה. תתירו לכתוב טופסי גיטין וסעורת אלא לזמן מפני תקנת הסופר שיהיו מזומנים לו ובלבד שיסייר תורף לכותבו לשמה וגזרינן תורף אחר סעורת: אלו תורף לגעין: רבי יהודה פוסל בכולן. דגזר טופס אלו תורף ואחר סעורת אלו גיטין: ר"א מכשיר בכולן. דלא גזר אחר סעורת אלו גיטין: חוץ מגיטי נשים שנא' וכתב לה לשמה. וגזרינן טופס אלו תורף. והלכה כר"ש (ג): ג לאלתר. מיד (ד) כשר: ואם לאו פסול. ולוקה שאחד מקוסקסמה שהעיירות מצויות לתיכף למיתר מעוכרים ושכיח שפל (ה) אחד מהם אחד במקום שהעיירות מצויות שם יש לעדים (בו) סימן מובהק (ו) כגון שיאמרו נקב יש בו בלב אות פלוני או שיאמרו מעולם לא התמנו בגט בלוי הקמות אלא זה (ז) בלבד כשר ואפי' לאחר זמן מרובה: בחפיסה או בדלוסקמא. המתחות שרגילין לתת בהם סעורות ויש בהם סי' שהם אלו (ח): אם מכירו כשר. מלתא בתמני נפקא ליה וה"ק מלמד שאם מכירו לגט או בדלוסקמא שאחד מכירו לגט או שמכירו לגט (ט) אף על פי שאינו מכירו אלא נותנין לה בחזקת שהוא קיים ולא מיבעיא אחד מהם ובטל שליחותו לחלוטין אלא אפילו שניהם בטל לחלין גט לאחר מיתה: מקריבין אותה. ולא חיישי שמא מתו בעליה ובטלת שמתו בעליה למיתה עומדת: ד כרכום. תרגום מלור כרכומין: המטורפת. ועדיין לא טבעה (י): לידון. כדיני נפשות: בת כהן לישראל. חומרי מתים: בת כהן לישראל. חומרי חיים: ה המביא גט בא"י. משלחו ביד אחר. ועוסק שליח מלין ולא ב"ד ולוקה חלה: ואם אמר לו. בעל לשליח: טול לי הימנה חפץ פלוני. כשתתן לה את הגט (יא) לא ישלחנו ביד אחר: ו עושה ב"ד. שליח ומשלחו: שליח ב"ד אני. ומשתמש ב"ד עם הכתב בהכשרו ושליח אני ממנה שליח שליחי (יב) עד מאה וכולן בב"ד מתמנין כמתני' אין השליח האחרון כו' אלא תומר שליח ב"ד לחני: ז להיות מפריש עליהן מחלקן. כשיפרים התרומה ימכרנה ויעכב הדמים לעלמו בשביל חובו שיש לו על הכהן ומעכר רחמון ומעכר עני יעכב ויאכל בשביל החוב שיש לו על הלוי ועל העני אלא שמפרישים ממעכר רחמון תרומת מעכר לכהן וחם רוצה ליתן תרומותיו ומעשרותיו לזה הכהן חו הלוי חו

טופסי גיטין צריך שיניח [ב] מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן. שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה ומקום הלוה. מקום המעות ומקום הזמן. שטרי מקח צריך שיניח מקום הלוקח, ומקום המוכר ומקום המעות ומקום השדה ומקום הזמן מפני התקנה. * רבי יהודה פוסל בכולן. ר"א מכשיר בכולן [ג] חוץ מגיטי נשים שנא' וכתב לה לשמה: ג המביא גט ונאבד הימנו מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול. מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר. המביא גט והניחו זקן [ד] או חולה נותנו לה [ה] בחזקת שהוא קיים. [ו] בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים, אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים. [ז] השולח שטאתו ממדינת הים [ח] מקריבים אותה בחזקת שהוא קיים: ד שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפה (כ"ש ברקוס) כרכום ועל הספינה המטורפת בים ועל היוצא לידון שהם בחזקת קיימין אבל עיר שבבשה כרכום וספינה שנאבדה בים והיוצא [ט] ליהרג נותנים עליהם חומרי חיים וחומרי מתים. [י] בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: ה המביא גט בא"י וחלה ה"ז משלחו ביד [יא] אחר. ואם אמר לו טול לי הימנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר: ו המביא גט ממדינת הים וחלה עושה ב"ד (גמרא שליח) ומשלחו ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואין שליח אחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני: ז המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהם מחלקן שהן קיימין

[ג] מקום כו'. ומשמע אם עיכו ואם עיכס אלא הגמ': (ג) שם: עקבו של גע ומתני' כ"ש היא דאמר עילי מסיקס בכתי הלכך וכתב לה אלו מתחתמת קלי דמתחתמת הגדים אינם אלא מד"ס מפני תקון העולם ובי כתוב לה לשמה אעיקר בריתות קלי דהיינו כל הני דלעיל. קשיא דר"ש מדב"ש דהיינו דמתניתין מוקמינן בר"ש ובכי כתוב לעולם אלא טופס גיטין ובלבד שיהיה תלמי אלימא דר"ש. נגמרא: (ג) ור"ק אמ"ש פרק דלעיל דבכולן בחלם ס"ו אפי' לכתחלה לכתוב טופס ולא גזרינן אלו תורף דקמ"ו לא שכיח כלל לא גזרו, ומתוי"ט שמעת מינה פלוגתת הסופקים בגיטי כשים אי פסול אפי' דיעבד: (ד) בגמרא פליגי אילמא מ"ד כדי שיכא אדם עומד וכותב אלא עבר אדם אם עד שעת מציאת הגט: (ה) לכאלה"ב פסול ואפי' לא סומנקו שיש שמומחזקים שיש כל זמן אלא כאם אלא עבר אדם אם, ולכר"ם אפי' עבר אדם אם הלכתא כמ"ד אלא אפי' כו' אלא ס"ל סומנקו ג"כ דלא סוס ג' לגיעותא ומוכן ג"כ כאין הכיולות מצויות, ועיין תוי"ט: (ו) פי' סימום דהכאים נמי נאמן כפי' מוכיח אלא דבעדים אע"פ שלאמרו ככר מהיומני ואלימא לא מהימן אלא כשאין כן קודם שלאמרו: (ז) ומשמע שיודעים שלא אחמו אלא על אחד אבל אין מכירין מי סוא סומו ומסף כאן שמעון ובכהעדים סומני' כן וסוא סומר אעל אלו אחמו ואמאן אלא כשיש מכירין שיש שיעור בחזיר לומר שסוא אלו לקלקלם אבל כשאין העדים סומלים כלום מיימין שמא סוא סומר אחר אלא אלו אפי' אמיאו יודע שיש י"ש אחר או יודע ואין כלאם לו לאחום אלא סוא אחד גע ולכך סומר

סמוא מכיר אע"פ שאינו מכיר, פוס: (ח) ופ"ה וכיחום בשלשה ויל"ל דקיש ליה בשפחיסה אלא שהשולח לאום אדם אי נמי ביודע שבחפיסה שאדו ומכל מקום לכיך שיסא מכיר שחפיסה אלו"ש: (ט) בשביעת עינא ובחפיסה ודלוסקמא נמי ע"פ כמו אי אחד מהם אין מכירו אלא נותנין לה בחזקת שהוא קיים ולא מיבעיא אחד מהם ובטל שליחותו לחלוטין אלא אפילו שניהם בטל לחלין גט לאחר מיתה: מקריבין אותה. ולא חיישי שמא מתו בעליה ובטלת שמתו בעליה למיתה עומדת: ד כרכום. תרגום מלור כרכומין: המטורפת. ועדיין לא טבעה (י): לידון. כדיני נפשות: בת ישראל לכהן. חומרי מתים: בת כהן לישראל. חומרי חיים: ה המביא גט בא"י. שלין ל"ל בפני נכתב ובפני נחתם משלחו ביד אחר. ועוסק שליח מלין ולא ב"ד ולוקה חלה: ואם אמר לו. בעל לשליח: טול לי הימנה חפץ פלוני. כשתתן לה את הגט (יא) לא ישלחנו ביד אחר: ו עושה ב"ד. שליח ומשלחו: שליח ב"ד אני. ומשתמש ב"ד עם הכתב בהכשרו ושליח אני ממנה שליח שליחי (יב) עד מאה וכולן בב"ד מתמנין כמתני' אין השליח האחרון כו' אלא תומר שליח ב"ד לחני: ז להיות מפריש עליהן מחלקן. כשיפרים התרומה ימכרנה ויעכב הדמים לעלמו בשביל חובו שיש לו על הכהן ומעכר רחמון ומעכר עני יעכב ויאכל בשביל החוב שיש לו על הלוי ועל העני אלא שמפרישים ממעכר רחמון תרומת מעכר לכהן וחם רוצה ליתן תרומותיו ומעשרותיו לזה הכהן חו הלוי חו

[ד] שם: ומשמע דלא קשיל מס יעול אחתן אחלא אם לא וכו'; כלמוכר תן לה בגע ועול אחתן שנא בזה גע ישלחנו ביד אחר כו', ומתוי"ט: (יא) ואחלא דלא עדיף ממי שנא אחר

פוסקים: (יג) דמלבא דסבירא הוא כיון דלדידהו יסיק לסו מסקי להו סגר כך הוא דעתיהו והוו כמאן דמעי ליהדוהו דהכי כ"ש וכר"ן ובסג"מ יסיק עשאה מסוס דכיי כמתנה מועטת ומסוכ לחזור בו: (יד) ומפי' לא ייבש אלא מלא מסך מסוס דגופה ותוזר ונוצה, גמלא ומפוי"ט: [כ] כ"ד. ע"מ בפיסים על מעות

ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני. מתו צריך ליטול רשות מן היורשים ואם הלוון בפני [כ] ב"ד [ל] אין צריך ליטול רשות מן היורשים: ח המניח פירות להיות [מ] מפריש עליהן תרומות ומעשרות. מעות להיות מפריש עליהן מע"ש. מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין. אם נאבדו ה"ז חושש מעת לעת, דברי רבי אלעזר (בן שמוע). רבי יהודה אומר [נ]בג' פרקים בודקין את היין בקדים של מוצאי החג ובהוצאת [ס] סמדר ובשעת בניסת מים בבוסר:

העני שהלוה לכן ח"ל לזכות להם מעשרותיו ותרומותיו על יד אחר אלא לוקחן לעצמו מיד אחר שיפרישם (יג) אבל אם רגיל ליתן תרומותיו ומעשרותיו לאחרים הרי הוא יכול לעכבן בחזרו עד שיזכה להם ע"י אחר אחלה וחח"כ יחזור ויטלן בחזרו: צריך ליטול רשות מן היורשים. שירצו מהם קרקע מסועבדת לבעל חוב (יד) צריך ליטול מהם רשות אם רוצים לפרוע חוב זה מתרומות ומעשרות הללו דשמא רוצים הם ליקח מתמותיהם לפרוע חוב מוריסים ממקום אחר: ח המניח פירות להיות מפריש עליהן כו'. סומך על אלו ואוכל טבלים אחריס שיש לו ואומר הרי תרומתן בחזקת פירות שהקניתי לכך: ואם אבדו. הלך לבדקם ומצאן שחבדו: הרי זה חושש. לחזקת טבלים שחקן בהבעחתן של אלו ואם לא אכלן (טו) צריך להפריש מהם

תוספות

ר קידום של מוצאי שמח של תקופה. אם כבר מבעי לבל מסכה תקופת תמוז עד כאן לא. וי"ת ואם לא"ל שחשמעי ע"כ דלמעיקרא בם"ק דשמיהדין (דף יג) דבעי' מקלח שחג בתקופה שלאחר. וי"ל דאמר סחג בתקופה שלאחר. וי"ל דאמר סחם דעל תקופה לבדה אין מעבדין:

לפני הזרע ובשעת הזרע. תימה דכל זה הוא פרק ל' דאין הספק אין לפני הזרע לשעת הזרע. וי"ל דבשעת הזרע הוא סוף הזרע שבבר זרעו כל מה שהיה להם ושתחסר אפס שלא היה להם כל הטורך:

לשותפין פירש ר"ת ור"פ וכי פ"ה דאמר בריש המקבל (דף קה) אבי בי חבי דעבוד עיסקא בהדי הדדי וא"ל חד לחבריה חא ועיפלוט וא"ל לידך נלויה ופי' דיבא הוא דאמרה עד זה הזמן יבולין לעבד ואז ימבלו ויחלוקו וכן בכל דבר יש זמן:

גמרא גיטין דף לא ע"ב

סלבה ס' בלה בלי סחיון דח"ת דמלבות דבריסה השתפא רבי יהודה אומר בג' פרקים וכו'. תנא בקידום של מוצאי החג של תקופה. תניא רבי יהודה אומר בג' פרקים מוכרין את התבואה, לפני הזרע, ובשעת הזרע, ובפרום הפסח. ובג' פרקים מוכרין את היין, בפרום הפסח, ובפרום עצרת, ובפרום החג. ושמן מעצרת ואילך. למאי הלכתא, אמר רבא ואיתימא רב פפא לשותפין. מכאן ואילך מאי אמר רבא כל יומא פירקיה הוא. ויהי בזרוח השמש ויומן ה' אלהים רוח קדים חרישית. מאי חרישית, אמר רבא בשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה, והיינו דכתיב אשר בגדיך חמים בהשקיט ארץ מדרום. א"ר תחליפא בר רב חסדא אמר ר"ה אימתי בגדיך חמים בשעה שהשקיט ארץ מדרום שבשעה שמנשבת משתקת כל רוחות מפניה. רב הונא ורב חסדא הוו יתבי חליף אזיל גניבא עליהו אמר חד לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הוא, א"ל אידך מקמיה פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה ברוחות אמר להו הכי אמר רב חנן בר אבא אמר רב ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולן שאלמלא בן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומית קשה מכולן ואלמלא בן נין מעמידה מחרבת כל העולם כולו מפניה שנאמר המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן. אמר רבא הכי אמר רב אשה מפלת בו ושמואל אמר אפילו מרגלית שבים מרקבת בו ר' יוחנן אמר אפילו ש"ן שבמעי אשה מסרחת בו אר"נ בר יצחק ושלשתן מקרא אחד דרשו כי הוא בין אחים יפריא יבא קדים רוח ה' ממדבר עולה ויבוש מקורו וגו', ויבוש מקורו זה מקורו של אשה ויחרב מעינו זה שכבת זרע שבמעי אשה והוא ישסה אוצר כל כלי חמדה זו מרגליות שבים מאי

רש"י

של תקופה. אם כבר לבלסה תקופת תשרי אבל אם מבסה תקופת תמוז עד כאן לא: לשותפים. שאין החלה יכול למכור אלא מדעת קבירו חוץ לפרקים הללו אבל בפרקים הללו ג"ל לימלך ואם מכר ונתייקר הסער לאחר זמן אין לו עליו כלום: פרקים. זמן למכור: משתקת כל הרוחות מפניה. כשהיא מנשבת בשעת החום היא חמה מאד ומבטלת לימת כל הרוחות ולבן אינה הכתוב לקרותה חריסית: בהשקיט ארץ מדרום. בשליבת רוח דרומית שוקטת. ומי הוא המשקיטו רוח מזרחית: משתקת. שבשעה שמנשבת רוח מזרחית משתקת בל הרוחות: פלגאה. בעל מריבה. שהיה לו מריבה עם מר עוקבא שהי' אב ב"ד בדאמר בפ"ק בב"מ העומדי עלי וכידי למסרס למלכות והוא היה גנינא בדמפרש התם: רוח צפונית. מוהה היא לא חמה ולא צוננת וממתקת את שאר הרוחות:

בן נץ. מלאך העשוי בכך: מעמידה. בבנפיו: יאבר. ל' אברתו יגדיל בנף: שבבת זרע. תוך שלשה יחים: מקורה של אשה. עובר שבמעיה:

שיפתא

בי הוא בין אחים יפריא אמר רבא אפילו שופתא בקופינא דמרא רפיא רב יוסף אמר אפילו סיכתא בדופנא רפיא רב אחא בר יעקב אמר אפילו קניא בכופתא רפיא:

שופתא. כית יד: קופינא. הור שברחש המרה שקורין פוסקיי"ר וע"ש שדהוק בין ב' גדי ההור קרי ליה בין אחים: שמדובקים: סיכתא בדופנא. יתד שבדופן: רפיא. שמתייבש מחמת החוס ורפה: קניא בכופתא. קנה ההרוג בכפיפה: רפיא. כמו יפריא:

זוהר בהעלתך דף קנא ע"א. ת"ח דאלילות יוד הא ואו הא

רבי אלעזר אמר האי פרשתא הא אתמר עובדא דמנרתא ותקונהא וכל מה דבה. 'אמאי הכא זמנא אחרא אלא כיון דנשיאים קריבו (לעילא) קורבנא דמדבחא וכל תקונא דאתחזי ליה אתא קרא ואשתעי עובדא דמנרתא דהוא תקונא על ידא דאהרן דהא לעילא מנרתא וכל בוצינין (ס"א תקונין) דילה על ידא דאהרן נהרין כלא. ת"ח מדבחא תריסר נשיאין הוו לחנכא ליה ולאתקנא ליה והא אוקמוה תריסר אינון שבטין לד' סטרין ד' דגלים וכלהו תריסר. וכלא כגוונא דלעילא מנרתא אתמני בשבעה בוצינין לאדלקא על ידא דכהנא וכלא כגוונא דלעילא ומנרתא על את קיימא ובניסא אתעבידת והא אוקמוה. בעובדא דמנרתא ומדבחא פנימאה ומנרתא קיימי כחדא לחדוותא דכלא דכתיב (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב ואוקימנא דתרי מדבחן הוו. חד פנימאה דכלא והאי קיימא לחדוותא. וחד לבר לקרבא קרבנין. ומהאי פנימאה נפיק להאי דלבר ומאן דחמי ויסתכל ינדע הכמתא עלאה רזא דמלה אדני ידוד. ועל דא לא אתקרב קטרתא אלא בשעתא דשמן אשתכח. אשכחנא בספרא דשלמה מלכא קטרת הוא לחדוה ולסלקא מותנא. מ"ט בגין דדינא מהאי דבר אשתכח וחדוותא וחדו וקשורא דנהירו מההוא פנימאה דכל חידו ביה קיימא. וכד האי אתער כל דינא אסתלק מהאי ולא יכיל למעבד דינא. וכג"כ קטרת קיימא לבטלא מותנא. וע"ד קטרת קשירו הוא דכלא ודא אתקריב בהאי פנימאה. זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי. עלייהו כתיב (ישעיה מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל וגו':

הלכה פסוקה   יוסף להק   מוסר

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ח

(א) כיצד הוא תפלת הצבור יהיה אחד מתפלל בקול רם והכל שומעים. ואין עושים כן בפחות מעשרה גדולים ובני חורין ושליח צבור אחד מהם ואפלו היו מקצתן שכבר התפללו ויצאו ידי חובתן משלימין להם לעשרה והוא שיהיו רוב העשרה שלא התפללו. וכן אין אומרים קדושה ולא קורין בתורה ומברכין לפניה ולאחריה ולא מפטירין בנביאים אלא בעשרה: (ב) וכן לא יהיה אחד מברך ברכת שמע ורבל שומעים ועונין אחריו אמן אלא בעשרה. וזה הוא הנקרא פורס על שמע. ואין אומרים קדיש אלא בעשרה. ואין הכהנים נשאים ידיהם אלא בעשרה והכהנים מן המנין. שכל עשרה מישראל הם הנקראים עדה שנאמר עד מתי לעדה הזאת וגו' והיו עשרה שהרי יצאו יהושע וכלב:

משערי תשובה לר"י דף ח' ע"ד.

באשר תמלאנה את השים לרות ישיב אל לבו ויאמר אין זה כ"א דרכיו ומעלליו אשר עשו אלה לו וחטאיו עוללו לנפשו וישיב אל ה' וירחמהו כענין שנאמר ומלאוהו רעות רבות ולרות ואמר ביום ההוא על כי אין אלהי בקרבי מלאוני הרעות האלה והראה בטחון בשר ודם כי יחטא איש לאיש ובעת לרתו יתחרט ויכנע אליו מפני שהוא לריך לעזרתו תסיס הסרטה הזאת גרועה בעיני הבירו כענין שאמר יפתח מדוע באתם אלי עתה כאשר לר לכם. ומחסדי השי"ת שהוא מקבל התשובה מתוך הלרה והסי לרלון לפניו ויאהב נדבה את החוטא בשובו עדיו ביום תוכחה ומקרב לרה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך קהו עמכם דברים וגו' ארפא משובתם אוהבם נדבה ונאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירלה ואם לא ישוב האיש מדרכו הרעה ביום רעה והוכח במכאוב ולא שב עד המוכיחו יגדל עונו ויכפל עונשו הלא תראה אם המלך מיסר את אשר הטא לו יקשה מוסרו ויכביד עולו מאד וכתיב ואם עד אלה לא תשמעו לי ויספתי ליסרה אתכם ונאמר והנפי לב ישימו אף לא ישועו כי אסרם:

בהעלתך יום ד תורה   אונקלוס

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא גשמה יהוה חיה יחידה ו דמלוי וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

טז כִּי נְתֻנִים נְתֻנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פִּטְרַת כָּל־רֶחֶם בְּכוֹר כֹּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַחְתִּי אֹתָם לִי: יז כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל־

טז אֲרֵי אַפְרָשָׁא מַפְרְשִׁין אִנּוּן לִי מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲלַף פְּתַח כָּל וַלְדָּא בּוּכְרָא כּוּלָּא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָרֵיבִית יָתְהוֹן קֳדָמַי: יז אֲרֵי דִילִי כָּל בּוּכְרָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בֶּאֱנָשָׁא וּבִבְעִירָא

ת"א כי לי כל בכור. בכורות ד:

בעל הטורים (טז) נתנים נתנים המה לי. בגמט' שאלה לא עשו עגל של זהב:

רש"י

(טז) נתנים נתנים. נתונים למשא נתונים לשיר: פטרת. פתיחת: (יז) כי לי כל בכור. שלי היו הבכורות בקו הדין א שהגנתי עליהם בין בכורי מלרים: הקדשתי

שפתי חכמים

א דק"ל איך אמר כי לי כל בכור דמשמע דעדיין הם שלו והא כתיב ואקח את הלוים משמע שכבר לקח ועז"פ שלי היו בקו הדין כלומר מן הדין. וכתב הרא"ם שתקן בזה שאין כי לי כל בכור ר"ל עתה שהרי נפסלו משטעו בעגל רק ר"ל היו שלו מתחלה (וחק לישראל) ה"ד

בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם
לִי: יח וָאֶקַּח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־
בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: יט וָאֶתְּנָה אֶת־
הַלְוִיִּם נְתֻנִים ׀ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
נֶגֶף בְּגֶשֶׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ:
כ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה לַלְוִיִּם כֵּן־עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: כא וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיְכַבְּסוּ
בִּגְדֵיהֶם וַיָּנֶף אַהֲרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי
יְהוָה וַיְכַפֵּר עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן לְטַהֲרָם:

בְּיוֹמָא דִקְטָלִית כָּל
בּוּכְרָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם
אַקְדֵּשִׁית יָתְהוֹן קֳדָמָי:
יח וְקָרֵיבִית יָת לֵיוָאֵי
חֲלַף כָּל בּוּכְרָא בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל: יט וִיהָבִית יָת
לֵיוָאֵי מְסִירִין לְאַהֲרֹן
וְלִבְנוֹהִי מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמִפְלַח יָת פּוּלְחַן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא
וּלְכַפָּרָא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלָא יְהֵי בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
מוֹתָא בְּמִקְרַב בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא: כ וַעֲבַד
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל כְּנִשְׁתָּא
דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְלֵיוָאֵי
כְּכֹל דִּי פַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה
לְלֵיוָאֵי כֵּן עֲבַדוּ לְהוֹן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כא וְאִדַּכִּיאוּ
לֵיוָאֵי וְחַוַּרוּ לְבוּשֵׁיהוֹן
וַאֲרֵים אַהֲרֹן יָתְהוֹן אֲרָמָא
קֳדָם יְיָ וְכַפַּר עֲלֵיהוֹן
אַהֲרֹן לְדַכּוֹאֵיהוֹן:

ת"א ואתנה את. ערכין יא:

בעל הטורים

(יט) ואתנה את הלוים. ה' פעמים בני ישראל בפסוק, כנגד כהנים לויים ישראלים גרים עבדים משוחררים. וזהו קדש ישראל לה' ראשית תבואתה תבואת ה': ולכפר. ג' בתם', הכא ולכפר על בני ישראל. ואהרן ובניו מקטירים וגו' ולכפר על בני ישראל בדברי הימים. ושבועים שבעים נחתך על עמך ולהתם חטאת ולכפר עון בענין הקץ של דניאל מלמד שגלות מכפרת כמו קרבן:

רשב"ם

(כא) ויתחטאו. כדכתיב לעיל הזה עליהם מי חטאת:

רש"י

אתם לי. עד שטעו בעגל ועכשיו ואקח את הלוים: (יט) ואתנה וגו'. ה' פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה ב להודיע חבתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין ה' חומשי תורה וכך ראיתי בב"ר: ולא יהיה בבני ישראל נגף. שלא יצטרכו לגשת אל ג הקדש שאם יגשו יהיה נגף: (כ) ויעש משה ואהרן וכל עדת וגו'. משה העמידן ואהרן הניפם וישראל ד סמכו את ידיהם:

שפתי חכמים

והודיע גם כן הסיבה למה היו שלו בקו הדין משום שהכתי כו' ואמר ולקחתי אותם לי במקום הקדשתי כדי שיפול עליו ואקח את הלוים תחת כל בכור שפירושו לקחתי עתה את אלה במקום שלקחתי אז את אלה והוסיף וא"ו על ולקחתי שהוא במקום הקדשתי להורות ששם שני ענינים כי לי כל בכור ביום הכותי וגו' וגם הקדשתי אותם לעבודתי אז ומשחטאו נפסלו ולקחתי את הלוים תמורתן ואמר ועכשיו ואקח שלא תאמר ואקח בזמן שהקדשתי הבכורות לי שהרי תחת כל בכור כתיב דמשמע שיצאו אלו ונכנסו אלו במקומם: ב והא דסמך רש"י זה לכאן משום דק"ל במאי שפי' במלת לקחתי אותם לי קאי אבכורות והוא לי עבר כלומר לקחתי אותם לי דמה צריך הכ' לומר מה שכבר באר בהם הקב"ה והלא לא בא אלא לפרש מה שרחק אותם משום שטעו בעגל ועתה מתרצן משום חיבתם ואף שרחק אותם אין רוצה להזכיר חטאתם אלא מזכיר שבחם ומעלתם שקרבם השם יתב' לעבודתו תדע שהרי ה' פעמים הוזכרו בפסוק אחד והוא מפני חבתם. וביש ספרי רש"י מצאתי הגירסא ואתנה את הלוים וגו' ה' פעמים כו' והוא יותר נכון: ג פי' הרי מקרא קשה שהיה לו לאמר ואתנה את הלוים וגו' ולכפר על בני ישראל ולא יצטרכו בני ישראל לגשת אל הקדש ולא יהיה וגו' שטעם נתינת הלוים לכהנים הוא שיעבדו הם העבודה שלא יצטרכו ישראל לגשת ויהיה כדי שלא יהא בישראל נגף בגשתם שאם יגשו יהיה בהם נגף שזהו כונת הכ' לומר שהוא כהן ולאו דולא יהיה בבני ישראל נגף שהוא שלאו וכאלו אמר למה נתנו הלוים לאהרן ולבניו כדי שלא יצטרכו בני ישראל להכנס בעבודה זו ויגעו אל הקדש ולמה לא יגעו אל הקדש כדי שלא יהיה בהם נגף. הרא"ם. ועוד י"ל דקשה לרש"י אטו עכשיו שלקח הלוים לא יגשו בגשתם אל הקדש והא כתיב והזר הקרב יומת, ולכך פי' ולא יהיה בהם נגף שלא יצטרכו לגשת אל הקדש דהולת זה יש לחוש שיהיה בהם נגף בגשת אל הקדש: ד דלא תימא שכלם העמידו הלוים או כלם הניפו או כלם סמכו. אלא ויעש מתחלק לכל אחד מה שעשה משה העמידם וכו'.

להמשיך מנ"ה דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהיר יְהוָה ויחד יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה־ מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל־ רֹאשָׁהּ: ב וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד עַל־שְׂמֹאלָהּ: ג וָאַעַן וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה אֵלֶּה אֲדֹנִי: ד וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה־הֵמָּה אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי: ה וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־יְהוָה אֶל־זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם־בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: ו מִי־ אַתָּה הַר־הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשֻׁאוֹת חֵן חֵן לָהּ:

א ואמר לי מה אתה חזי ואמרית חזיתי והא מנרתא דדהבא כלה ובולה על רישה ושבעא בוצינהא בעלה שבעא ושבעא דמרזיקין מנהון משחא לבוצינא דעל רישה: ב וחרתין זיתין בעלה חד מימין גולתא וחד על שמלתה: ג ואתיבית ואמרית למלאכא דמליל עמי ואמר לי הלא ידעת מה אלין רבוני: ד ואתיב מלאכא דמליל עמי ואמר לי הלא ידעת מן אינון אלין ואמרית לא רבוני: ה ואתיב ואמר לי

מצודת דוד

(ה) מה אתה רואה. במראה הנבואה: כולה. כל המנורה היתה עשויה כולה: וגולה על ראשה. ממעל על ראשה היה כעין ספל וכה היה הסדר: ושבעה נרותיה שלה. ממעל לכל אחד מהנרות היו שבעה נרותים הם כעין גזיזין להטיב בהם השמן והפתילות: שבעה ושבעה מוצקות. כ"ל לכל נר וכך היו שבעה לנרות שהשמן ניזול בהם מעלמו מן הגולה להמשך אל הנרות שהעה על ראש המנורה: (ג) ושנים זיתים. עליהם שני פילוי זית העומדו אצל המנורה: (ג) ואען ואומר. הכיעותי קולי ואמרתי אל המלאך על מה בא אלה לרמוז: (ד) הלא ידעת. הלא מעצמך תשכיל לדעת על מה מרמזין: לא אדני. לא השכלתי לדעת: (ה) זה דבר ה'. כ"ל זה ילמוד כלומר אמר ס' על ידי המלאך הבא מזרע זרובבל: לא בחיל. כ"ל ממשלתו על סנוים לא יהיה בעבור חילו הרב ולא בכח זרועו להכפם בעלמה אבל ימשול הם ברוח מלחמה כי הם בלעוני כי אחז בלב הגוים להיות נכנעים לו ושכיח לנשמעתו ויהיה דומה לעריכות נכות המנורה שהיו מביאי טוהר אבל הכל בעבה בעלמו כי היתיה נחלבו מעלמן ונדרכו מעלמן ומעלמו נמשך השמן אל הגולה כאשר יאמר עוד למעה ומן הגולה נמשכו בעלמה דרך בלעורות אל הנרות: (ו) מי אתה הר הגדול. על ידי גוג ומגוג, כ"ל מה כח יש בך שתתגדל לעמוד בפני המשיח לכל יוכל לעבור לא כן הוא כי לגולו תהיה לפני זרובבל ושבור כ"ל לא יהיה בך כח לעכב מה ע"ז: ושוליט. מלך המשיח יוליה אחרון שהוא יהחשובה להמיתה ביסוד בינה בית העתיד: תשואות. אז ישמע קול שומים אשר בלא ישנו ויאמרו אשר לאחרון הזה יש לא אחרון כי היה עוכה וחשוכה עד מאד:

כתובים תהלים צ

תרגום

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד ארנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו היה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם הָרִים יֵלָדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי

א צְלוֹתָא דְּצַלֵּי מֹשֶׁה גְּבַר דַּיְיָא פַּד חֲבִיב עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבְּרָא עָנִי וְבָן אָמַר יְיָ דְּמִדּוֹר בֵּית שְׁכִנְתָּךְ בְּשִׁבְעָא אַתְּ הֲוֵיתָא לָנָא סָעִיד בְּכָל

דָּר וָדָר: ב פַּד אִתְגְּלִי קֳדָמָךְ דַּעֲמָךְ עָתִידִין לְמֵיחוֹב אַתְקַנְתָּא תְּתוּבָא עַד דְּלָא טוּרַיָּא אִתְנַטְּלוּ וְאִתְבְּרִיאַת אַרְעָא וְיַתְבֵי תֵּבֵל וּבֵן עָלְמָא הָדֵין עַד עָלְמָא דְּאַתְּי אַתְּ הוּא אֱלָהָא: ג תְּתִיב בַּר נָשׁ עַל

מצודת דוד

(ו) תפלה למשה. י"ל מזמורים שמלקן עד לדוד מזמור משה ממשה ודוד יכתב בספרו: איש האלהים. כ"ל שהיה נביא: מעון. לתת לנו למחסה בכל דור ודור כמו המדור המגין מזרם וממעב: (ב) בטרם. עד לא יהו ולא נבראו הרים ואבל ותבל כלם עד שתתה אל כ"ל מזה ובעבל היכולת: (ג) תשב אנוש. שתתה מביא את האדם עד כוח מוען מזקן עד שאר יפי' מדיכא

רש"י

(ה) וגולה על ראשה. ל' מעין כמין ספל גדול ענול: ושבעה נרותיה. כמין כוזכין: שבעה ושבעה מוצקות. לכל נר וגר בתין שבע למורות קטנות: (ה) לא בחיל ולא בכח. שלכם תעשו את כנין ביתי כ"ש ברוחי: (ו) מי אתה הר הגדול. שרי עבר הנהר שבטלתם המלאכה עד כה: האבן הראשה. תכן הכדיל שברחש הכוונים: תשואות חן חן. מה נאה יהיה זה הכנין:

חוֹבָא עַר מוֹתָא וַאֲמַרת תּוּבוּ בְּנֵי נָשָׁא: ד אֲרוּם אֶלֶף שְׁנִין בְּעֵינָךְ מִתְחַשְׁבִין כְּרַמְשָׁא דְיוֹמָא דְאִתְמַלֵּי אֲרוּם וְעִיבַּר וְהֵיךְ מַטְרַת לֵילְיָא: ה וְאִם לָא תַּתֵּיבִין הֲוֵיתִי עֲלַי יְהוֹן מוֹתָא הֵיךְ דְּמָכִין יְהוֹן וְלָעֲלְמָא דְאָתֵי הֵיךְ עִסְבָּא דְמִתְפַּרְבָּא יְתַחְלְפוּן: ו דְּמָן עוֹבָדֵיהוֹן הֵיךְ בְּצַפְרָא יְגִיץ וְיַסְגֵּי לְרַמְשָׁא מִתְטַלְטַל וּמְתְבַּשׁ מִן חִירְבָּא:

בְּנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בַּלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כָּחָצִיר יַחֲלֹף: ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ:

רש"י

והאמר לו. כיסורין הלו שוכו כמי מדם: (ד) כי אלף שנים. של כמי מדם הוא כיום מ' של הקב"ה: כי יעבור. כבכר עבר: (ה) זרמתם שנה יהיו. עכשיו תעשה לאותם הבנים והבאתם לימים מועטים: בבוקר כחציר יחלוף. הגולד בלילה מת בבוקר לסוף הבינה ואם בבוקר יגיץ מיד חלף עד כח הערב ימולל ויבש:

מצודת דוד

כיסורים המגיעים לה וזה כאלו תאמר לכני מדם שוכו מדכריכים הרעי על כי מין יסורין כלא עון: (ד) כי אלף בעיני. כ"ג ע"י כיסורים כאלו תאבד לאדם אלף אם אחים אלף בעיני אלף יהיו בעיניך כיום שתעבור כאחד יעבור כלא אחד שעבר הזמן מה כי אם היום אחד מזמן מרובה אי זמן מועט אלף שלך לו ולינו: ומשמירה בלילה. וכמו משמרה אחת ממשמרות הלילה כי לאחד בעבר הזמן משמר אחד ולפי בעיני לאחד אחשב: (ה) זרמתם. מדלית מייסרם המוח כאלו הבינם כי בסקילו אין כח: (ו) בבקר יגיץ. אם בבקר יגיץ ומהניף כח **אלף לפרש** בימי הקדמונים יעמול ויכם ודומה הוא לאיר שהייבם אחר שזכחם עליו כל היום:

עיקר תו"ט משנה סנהדרין פ"י ברטנורא

כלי ממעני דלמא דמעכות דיליה א אל

[ה] נגמר הדין. חוץ לב"ד. רחוק מכ"ד (ה) שמא בעוד שמוליכין אותו לבית הסקילה יעמלו לו זכות ויפרע: והסודרים בידו. להניף והוא סימן להחזירם: ובלבד שיהא ממש בדבריו. ואם אין ממש בדבריו. רחמנא ומניה כלבד מהזירין אותו דלמא מהמת בעותיו נסתתמו טענותיו ואולי תתיצב דעתו עליו ויזכור טענותיו. יותר על כן אין מחזירין אותו ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שיהיו אם יש ממש בדבריו יחזירו אותו מרבעה זה' פעמים: ופלוני ופלוני עדיו. שעבר עבירה פלוני' פלוני פלוני בשעה פלוני במקום פלוני (ב) דלמא איכא למימר להו: ב היה רחוק מבית הסקילה. דקרוב לבית הסקילה שמא תטרוף דעתו ולא יוכל להתודות: והן לו תודה. ומ"ג אין אדם נהרג ע"פ עצמו הריגת עבן הורמת שעה היתה: כואת ובואת עשיתי. בגמ' מפרש שמעל בחרמים בימי משה: שהוא מזומם. שעדיו הם זוממים: (ג) לנקות את עצמו. מן הכריות ויוציאו לעז על הדיינים ועל העדים. ואין הל' כר' יהודה: ג מפשיטין את בגדיו. לכתיב וראמו לותו ולא כסותו: מבסין אותו מלפניו. פרק אחד (ד) כלו' מעט ממנו מלפניו ואין הלכה כר"י: ד היה רחוק לישראל) ח"ד 8 13 מעט לאחר: הופכו על מתניו. שכשהוא מוסכב פרקדן (ה) מנוסה יותר

[ה] נגמר. לקוסה ומיידי דסקילה ליעמ דכלסו ד' מיתות הוא מפרש מילי דידה בגיעמ, כס"י: (ה) כי אלף בעיניך. כ"ד של מעט"ם שעים לפני פתח אחד מועד ובין מאחד יבואל. הר"ם ועפו"ש: [ב] רחוק כו'. מהלתן מזה שסנהדרין בידו מלא עיניו ובלבד שיוכלו לאוחו אם יניף כסודרין, כס"י: [ג] ומעמידו. עד שיתקרו כ"ד אם יסל טעם בדבריו של זה, כס"י ועפו"ש: [ד] ד' וה'. הר"ם כתב אחר כמה פעמי' וכפו"ש דסמא כתב ג"כ הר"ב ד"ה: [ה] ממש. קלת כלים סלומה לזכות, כס"י: (ב) הכי גמר. אחי דגמ' ונימא דר"י דפ"ם נקיט אחל ולאי כאמזכיר כיום פלוני מזכיכו בסנגון אחר, ניכר מחוכו בכאם בהדם בפ"ם הדם שנם וכבוע ולפ דבכן מוכו דסני בהכי דלא שייך טעמא דלכי מתעכף כו', ועפו"ש: (ג) ל' הר' כאמר שמא לעשות יפ"ם בעדיו הם אזמנו להעיד עליו, ועפו"ש: [ו] מפשיטין. לפי שהוא מאמר לעוות, הר"ם: [ז] מלפניו. פרש"י עכיוחו: (ד) הוא ל' הכרייתא ופרש"י בעליה: [ח] ואין אחם אלו. טענתו דלא עבדינן לה מהאי להמיתה ולישהא בהזיון כזה דכתיב ואחבא בהאי כמוך בהוא לו מיתה יפה ולא הבזהו, ועי' תוי"ט: [ט] ד' קומות. הגה וקומה אלו הרי כאן שלש, גמ' ועפו"ש: [י] דוחפו הו'. בגמ' ילוף לה מקללי, ועפו"ש: [כ] על לבו. כ' הר"ם דוחפו על מתניו ומאחוריו והוא הנכון ונופל על לבו לאחר: (ה) פי' בעכוך אפי' בקיזה: [ל] ונותנ'. נתיכה זו לאו דוקא הקילה מפרש ע"י הקלבה, ועפו"ש: [מ] בראשונה. הקלה אחת שהשיגוהו בתוכיחם

המגדף. מכרך את ה': והעובד ע"ג. נמי מגדף הוא דכתיב והנפש אשר תעשה ביד רמה ונו' את ה' הוא מגדף, ומוהב פרשה בעובד ע"ג מדכתיב: ואין דנין ב' ביום אחד. כב"ד אחד מצוה דנין ב' ביום אחד. כב"ד בזכותייהו דכל חד וחד אלא תלייתן של נשיא הללו הורגת שעה היתה (ו) ואין למדים ממנה, ואין הלכה כר"ת: משקעין. נועצין: העץ יוצא ממנה. כמין יתד הוא: יוצא מן הקורה סמוך לרחבה: ומקיף. סומך זו אצל זו כמו לתרוס אלא מן המוקף: ותולין אותו. בידיו: הקורה מוטה על הכותל. לא היתה נעוצה בארץ אלא רחבה אחד על הארץ ורחבה אחד מוטה ונסמך על הכותל וטעמא דר' יוסי לפי שהעץ שנתלה עליו נקבר עמו (ז) ואמרה תורה כי קבור תקברנו מי שחייב אלא מחוסר קבורה יצא זה שמחוסר הפירה לא כלום היא ולא מיעטה תורה אלא שלא יהיה העץ במהובר מעיקרו (ח) והלכה כהכמים: ה בזמן שאדם מצטער. שפורעניות באה עליו בעולם: מה לשון אומרת. כמיזה לשון שכינה קוראת ומודדת עליו: קלני מראשי. רחמי כאב עלי וזרועי כאב עלי כאדם שהוא עיף: קלני. חיני קל מרחמי (ט): ולא זה בלבד. עוכר כל"ת אם הלינו: לא היו קוברין אותו בקברות אבותיו. לפי שחין קוברים רשע אלא בקברות קברות היו מתוקנים לב"ד. לפי שחין קוברין מי שנתחייב מיתה חמורה אלא מי שנתחייב מיתה קלה והלכתא גמירי לה כ' ולא ד': ו נתעכל הבשר. נתכפר לו בחייתו וכשזיגזו (יא): מלקטין את העצמות. וקוברין אותו בקברות אבותיו: ולא היו מתאבלין. כדי שיהא בזיון כפרה להם. ואית דאמרי לפי שהאבלות הלה משיסתם הגולל ובאותה שעה אין מתאבלים עליהם אלא בגמרא כפרתן עד שיתעכל הבשר (יב) ובאילו ואילך האבלות אחרי:

להמיתו ויד כל העם באחרונה. [נ] כל הנסקלים נתלין, דברי ר"מ. וחכ"א אינו נתלה אלא המגדף והעובד ע"ג. האיש תולין אותו פניו כלפי העם והאשה פניה כלפי העץ, דברי ר"א. וחכ"א האיש נתלה ואין האשה נתלית. אמר להם ר"א והלא שמעון בן שטח הלה נשים באשקלון. אמרו לו שמונים נשים תלה ואין דנין שנים ביום אחד. ביצד תולין אותו משקעין את הקורה בארץ והעץ יוצא (ממנה) ומקיף שתי ידיו זו על גב זו ותולין אותו. רבי יוסי אומר הקורה מוטה על הכותל ותולין אותו בדרך שהטבחין עושין ומתירין אותו מיד, ואם לן עובר עליו בל"ת, שנאמר לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי וגו', כלומר מפני מה זה תלוי מפני שבירך את השם ונמצא ש"ש [ס] מתחלל: ה אמר ר"מ בזמן שאדם מצטער שכינה מה הלשון אומרת [ע] כביכול קלני מראשי קלני מזרועי א"כ כביכול המקום מצטער על דמם של רשעים שנשפך ק"ו על דמם של צדיקים. ולא זו בלבד אלא כל המלין את מתו עובר בל"ת. הלינו לכבודו, להביא לו ארון ותכריכים אינו [פ] עובר עליו. ולא היו קוברין אותו בקברות אבותיו. אלא שני בתי קברות היו מתוקנין לב"ד אחד לנסקלין ולנשרפין ואחד לנהרגין ולבחנקין: ו נתעכל הבשר מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן והקרובים באים ושואלין בשלום הדיינים ובשלום העדים, כלומר דעו שאין בלבנו עליכם כלום. שרין אמת דנתם. ולא היו מתאבלין. אבל [ק] אוננין שאין אניגות אלא בלב:

וס"ה מלגנו סמוך דכתיב שמין אבן יוצעים אלא מה שמצאנו מסה ולפיכך לוה שב"ח מיטיו העדים ממוטים על העניו וזשו עניו נקבה. כב"מ: [נ] כל הנסקלין כו' ואין הנשרפין כו'. בגמ' פליגי דדרשא דקראי, ועתו"ט: (ו) שעה שולכבה לפי שהיו בנות ישראל פרוצות בעבודת כוכבים ועשה סיג לעשה ולפסוקי דמלתא ודן את כלם ביום אחד מפני קדושיהן שלא יתקדשו לעילון, כב"י: (ז) מקבור תקברנו יתיר נפקא לן, כב"י: (ח) כלומר שמחובר קליפה, ועתו"ט: [ס] מתחלל. שמזיזין זזה בלבו, כב"י. ולפיכך אמרו בגמרא שמסרון לוחו עד שגוך לפקיעת הנפש וגומרין את דינו ומעיזין לוחו ואח"כ הולין לוחו אחד קושר ולו' אחד כו': [ע] כביכול. נאמר בסקד"ס בכאדם שיכול לאמר כן כן, כב"י. ומאלך כ"ב שמאמין בחחלת הפיכה ואפיכה סופיך בכלאסוף ויועיץ בכחחלה אחשי"ו, ועתו"ט: (פ) ומדכתיב קללת אלהים תלוי כ"מ וכל"ת קיל ניח, ופריך אלא מעתה לוי שמצטער ניח כלומר ונמלן שכנה ואומר ניח קל ומסיק אלא כת"ד קיל ני עלמא אפי"ו אני מלכה ואיני רוצה להזכיר כבודו בעלמי, גמ': [פ] עובר. מדכויה דהקברנו גמ': (י) בגמ' מוכחי ניח מקבה: (יא) כב"י וכ"ל בזיון הציכול ועתו"ט: (יב) פי' כל זמן שהוא אדום אפי"ו במקנה ופי' כל שהוא מכר"ם נפי מסקנא שהבשר בגמרא בלעצם דהיינו הקבר פוכחא וזכן לסס"ד וכן להמסקנא מחילה הציקה יש לו אלא לסס"ד עד שעת הציקה שהוא כתר הציכול אין מתאבלין כדי שהיא בזיון כפרה (וכ"ה מ שכתב שמין לאוי

גמרא

פלפה פ' כלם כלי המילון דלא דמלכות דכניסה בם

א"ר יהושע בן לוי בל הזובח את יצרו ומתודה עליו מעלה עליו הכתוב כאלו כבדו להקב"ה בב' עולמים בעוה"ז ובעוה"ב, דכתיב זובח תודה יכבדנני. ואמר ר' יהושע בן לוי בא וראה במה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה בזמן שבהמ"ק קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו מנחה שכר מנחה בידו, אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כלם שנא' זבחי אלהים רוח נשברה, ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת, שנאמר לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה. היערוך שועך לא בצר אר"א לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאלמלי לא הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט, ר"ל אמר כל המאמין עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעלה. רבי יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים

רש"י

זובח את יצרו. לאחר שהסיתו לחטוא הוא זובחו והורגו ובא בתשובה ומתודה עליו: יכבדנני. שני נוי"ן דרים נאני כבודים: זבחי אלהים. לשון רבים משמע: לא תבזה. אין דרכך לבזותו: היערוך שועך לא בצר. כך היו אומרים מבריו לאיוב כלום הקדמת שועך לא בצר עד לא באת הצרה אם היית עושה כן היו כל מאמיני את כחך: כל המאמין עצמו בתפלה מלמטה. אין צרים יכולין להסטימו מלמעלה: לעולם יבקש אדם רחמים

שיהו הכל מאמצים את כחו. סיסיעוהו מלאכי השרת לנקם רחמים ושלא יהיו לו מסטיגים מלמעלה והכי מסמע סיערוך שופך חם כאחת לערוך קוץ כזאת תערוכה לא בלר שלא יהיה לך צרות ושהכל יהיו מתמלים כאחך:

רחמים שיהיו הכל מאמצין את כחו ואל יהיו לו צרים מלמעלה:

זוהר (בהעלתך דף קנב ע"א) ת"ת דתפילות יוד הא ואו הא

ר"ש אמר ווי לההוא ב"נ דאמר דהא תוירייתא אתא לאחזאה ספורין בעלמא ומלין דהדיוטי. זאי הכי אפילו כזמנא דא אנן יכלין למעבד תורייתא במלין דהדיוטי ובשבחא יתיר מכלהו אי לאחזאה מלה דעלמא אפי' חילון קפסירי דעלמא אית ביניהו מלין עלאין ויתיר. אי הכי נזיל אבתרייהו ונעביד מנייהו תורייתא כהאי גוונא אלא כל מלין דתורייתא מלין עלאין חילון ורזין עלאין. ת"ח עלמא עלאה ועלמא תתאה בחד מתקלו אתקלו. ישראל לתתא מלאכי עלאי לעילא. מלאכי עלאי כתיב בהו (תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות. (הבי כתיב עלאה) בשעתא דאתתיר לתתא (הע"ג דאתתיר) מתלבשי בלבושא דהאי עלמא ואי לאו מתלבשי בלבושא דהאי עלמא לא יכלין למיקם בהאי עלמא ולא סבלי לון עלמא. ואי במלאכי כך תורייתא דאתת להו וברת עלמין כלהו וקיימין בגויה אתא"ו כוין דאתתא להאי עלמא אי לאו דמתלבשא בהני לבושין דהאי עלמא לא יכיל עלמא למסבל. וע"ד האי ספור דתורייתא לבושא דתורייתא איהו. מאן דחשיב דההוא לבושא איהו תורייתא ממש ולא מלה אחרא תיפח רוחיה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי בג"ב דאמר דוד (תהלים קיט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. מה לתתות לבושא דתורייתא. ת"ח אית לבושא דאתחזי לכלא ואיהו טפסיון כד אסתכל בר נש בלבושא דאתחזי לון ספורין לא מסתכלין ביה. אסיהו דההוא לבושא גופא. אסיהו אתא דגופא נשמתא. כהאי גוונא תורייתא אית לה גופא ואיהו פקודי תורייתא דאקרון גופי תורה האי גופא מתלבשא בלבושין דאיהו ספורין דהאי עלמא. טפסין דעלמא לא מסתכלי אלא בההוא לבושא דאיהו ספור דתורייתא ולא ידעי יתיר ולא מסתכלי כמה דאיהו תחות ההוא לבושא. איהו דידעין יתיר לא מסתכלין בלבושא אלא בגופא דאיהו תחות ההוא לבושא. אכיימין עבדי דמלכא עלאה איהו דקיימו בצורא דסיני לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהי עקרא דכלא תורייתא ממש (ולעלמא) ולזמנא דאתי זמינין לאסתכלא בנשמתא דנשמתא דתורייתא:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מישערי תשובה לר"י דף ט' ע"א.

אם לא ידע ולא יתבונן כי התלמוד מלאיהו מפי חטאיו לא יאמר בלבבו אעמדו הפלבתים כי לא ידוד נגעה בנו מקרה הוא היה לנו בזמן הזה קלה עליו מלפני ה', ויגדל עון זה מהשטח אחר דבתורות התלה כתיב ויספרי ליכרה התכם וכתיב אחרי כן על הכה הזו ואם תלכו עמי קרי ולא תלכו בשמוע לי וגו' כי כל בת המחרון בפרשה קשה מן הראשונה ואחר כן כתיב ואם בחלה לא תוסרו לי והלכתם עמי קרי והלכתי לף לחני עמכם בקרי ואחר כן כתיב ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי. ופי' והלכתם עמי בקרי כי תתאמרו מקרה הוא היה לנו ואם לאו למה תחיה עביד מעבדיו ומינינו יודע כי יום בידו עון אשר חטא עליו לפשפש במעשיו ולחפש דרכיו כעניו שנאמר נחפשה דרכינו ונחקורה. ואם הטלה יעלימו עיניו זניחלו ונשאו לעיניהו ולא הפרו דלכיו ולא ידעו מעשי ידיו ואשר עשו מלעבותיו ויאמר לא חטאתי חטאתני כבדה מאד כמו שנא' סנני נפשם מותך על תמניך לא חטאתי:

(א) כל דבר קדושה לא יהא אלא בתוך העדה מישראל שנא' ונקדשתי בתוך בני ישראל, וכל אלו הדברים אם התחילו בהם בעשרה והלבו מקצתם אע"פ שאין רשאין יגמרו השאר: (ב) וצריך להיות כולם במקום אחד וש"צ עמהם במקום אחד. חצר קטנה שנפרצה במלואה לחצר גדולה, והיו תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין. תשעה בקטנה ויחיד בגדולה אין מצטרפין. צבור בגדולה וש"ץ בקטנה יוצאין י"ח. צבור בקטנה וש"ץ בגדולה אין יוצאין י"ח. שהרי הוא מופלג מהם ואינו עמהם בבקום א' כפני שיש בגדולה פסין מכאן ומכאן הרי היא כמו מופלגת מן הקטנה ואין הקטנה מופלגת מן הגדולה אלא הרי היא כקרן זוית שלה: (ג) וכן אם היתה צואה בגדולה אסור להתפלל ולקרוא ק"ש בקטנה. היתה צואה בקטנה מותר להתפלל ולקרות ק"ש בגדולה אם לא היה שם ריח רע כפני שהיא מופלגת ממנה:

אונקלוס בהעלתך יום ה תורה

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יהידה ה דמלוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם

כב וּבְתַר בֵּן עָלוּ לֵיוָאֵי לְמִפְלַח יַת פּוּלְחַנְהוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא מִקֳדָם אַהֲרֹן וְקֳדָם בְּנוֹהִי כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה עַל לֵיוָאֵי בַּן עֲבָדוּ לְהֵון:

כג וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה

כב וְאַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וְלִפְנֵי בָנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם כֵּן עָשׂוּ לָהֶם׃

כג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

רש"י (כב) כאשר צוה ה' וגו' כן עשו. להגיד שבח העושין (חק לישראל) ח"ד 8 15 והנעשה

כד זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ
וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבוֹא לִצְבֹא
צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ כה וּמִבֶּן
חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה
וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד׃ כו וְשֵׁרֵת אֶת־
אֶחָיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִשְׁמֹר
מִשְׁמֶרֶת וַעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כָּכָה
תַּעֲשֶׂה לַלְוִיִּם בְּמִשְׁמְרֹתָם׃ פ שלישי

ת"א זאת מאמר ללויא. חולין כ׃
מכן חמש ועשרים שנה. סם׃
ומכן חמשים שנה יסוב. סם׃

אונקלוס

כד דָּא דִי לְלֵוָאֵי
מִבַּר חַמֵשׁ וְעֶשְׂרִין שְׁנִין
וּלְעֵילָא יֵיתֵי לְחַיָּלָא
חֵילָא בְּפוּלְחַן מַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ כה וּמִבַּר חַמֵשִׁין
שְׁנִין יְתוּב מֵחֵיל פּוּלְחָנָא
וְלָא יְפַלַּח עוֹד׃
כו וִישַׁמֵּשׁ עִם אֲחוֹהִי
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא לְמִטַּר
מַטָּרָא וּפוּלְחָנָא לָא
יְפַלַּח כְּדֵין תַּעֲבִיד
לְלֵוָאֵי בְּמַטָּרָתְהוֹן׃

רש"ם

(כד) זאת אשר ללוים. מצוה חדשה שעדיין לא נאמרה שבפ' מדבר סיני ובפרשת נשא צוה הקב"ה למנותם מבן ל' עד בן נ' שנה: לעבוד ולמשא. לשאת את המשכן ועתה בפרשה זו בא לפרש מצות עבודת משמרת משכן אשר חכש שנים לפני הל' שאינו ראוי למשא יהא ראוי ומצווה לשמירת משכן וכליו. ומבן נ' ומעלה שאינו ראוי לעבודת משא יהא ראוי לעבודת שמירה כמו שמפרש והולך, מבן כ"ה שנה ומעלה יבא לצבא צבא בעבודת אהל מועד. מלאכת שמירה כמו שמפו' לפנינו. ושרת את אחיו לשמור משמרת. ומבן חמשים ישוב מצבא העבודה של משא, כדכתיב בפרשיות של מעלה מבן ל' עד בן נ': (כה) ולא יעבוד עוד. בעבודת משא, אלא ושרת את אחיו על שניהם הוא מוסב. בן חמש ועשרים ועד בן שלשים ומבן חמשים ומעלה ששניהם נפסלו מעבודת משא ומה יעשה ושרת זה וזה את אחיו לשמור משמרת ועבודת משא לא יעבוד: (כו) ככה תעשה ללוים במשמרותם. ה' שנים לפני הל' ומן חמשים ומעלה יהיו מצוים במשמרת המשכן:

שפתי חכמים

ה דמל"ב ג"ל סם ככר נמאר ויעש מסם וגו' כתב סכמ"ם מן קסם דמסכת מגמעו דמגום דכתיב לעיל מיניה ויעש מסם וגו' מ"ם דכתיכן סכא סעוסם וכעשם כמן מ"ב ויעש כן מסהן דלא כתיב לעיל מיניה בעשם קוסם נימא דגוסם סוא דאמם שקייש המקום שלשוסם סם ולא לסניך שכאו וכן ועשו כן כפרשם כשלם דלא כתיב לעיל מיניה שעשם כן וכן בכמם מקומות שדכשו כן ונ"ל דודאי דככל מקום דכתיב כאוסם ויעש או ועשו לא סיס לסיך לכתוב דמסהמם לל המלות שלום משם קיימו וקבלו סיסודים ולא כתיב ויעש אלא לסניך שכאן אבל שכא אי לאו קרא דכאשר לוה לא סוה דכסיון מקרא דויעש משם וגו' לסניך שכאן דם"ש דגוסם שלשיך שקיימו שלוש לגיכא למימר שסיסם ד"ל דלאו מ"ש דפשיטא סוא דם"ש שלשיך למימר שלא נתנו אלא לאסרן ובניו ולא לבניהם לזה דקמ"ל דמשם נמשם קא משמע לן שלוים ושקש"י קאם כדכתיב שלהיכם כו' מפני שכאם מזכיות ומיתות שלוים כשלוש זו וכן כיוצי יבואו כל מ"ש שלשיך גוסם שכאן אין ללמוד מאלו לכך כתיב קרא דכאשר לוה למשאר שלוים אבל אם שלוש שכאן אין ללמוד מאלו לכך כתיב קרא דכאשר לוה למשאר שלוים כמשמעו שוב אינו רוצה: ז דקאם לכ"ו סא כתיב אם"כ ושרת את אחיו אלא עבודו עכ"ל ולא יעבוד עוד עבודה וזהו שאמר אח"ז ושרת את אחיו עכ"ל אם אחיו אבל לא נאבוד כמשמעו שהוא איכות עבד את מדוניו אלא ובו' עם אחיו כני מרכי וגרשון בנעיל' שערי ומעיי' כענלי' ועזיר:

נביאים זכריה ד

להמשיך מנ"ה הו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמת דחוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דחוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַיָּשָׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיְעִירֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר יֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ׃ ב וַיֹּאמֶר אֵלַי מַה־אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ׃ ג וּשְׁנַיִם זֵתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד עַל־שְׂמֹאלָהּ׃ ד וָאַעַן וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה־אֵלֶּה אֲדֹנִי׃ ה וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלֹא יָדַעְתָּ מָה־הֵמָּה אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי׃ ו וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֹאת דְּבַר־יְהוָה אֶל־זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם־בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃ ז מִי אַתָּה הַר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשֻׂאוֹת חֵן חֵן לָהּ׃

מצודת דוד

(ג) ידי זכובבל יסדו וגו'. זכובבל עלמו קניח סיסוד מסכים סכא סוא כן ידיו יבלימו אם בנין הבית כ"ל ידי סמשיח סכא מזכיו יבלימו לסניח מכן סיסוד מסכית העתיד ולמד ידיו ע"י כשכים נכא מזכיו כדכך שלמר כי סוא יבלה אבן סבדיל נאבי נאחי (חק לישראל)

הַבַּיִת הַזֶּה וְיִדְיוּ תִּבְצָעֲנָה וְיֵדַעְתָּ כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחֵנִי אֲלֵיכֶם׃ ג כִּי מִי בָז לְיוֹם קְטַנּוֹת וְשָׂמְחוּ וְרָאוּ אֶת־הָאֶבֶן הַבְּדִיל בְּיַד זְרֻבָּבֶל שִׁבְעָה־אֵלֶּה עֵינֵי יְהוָה הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל־הָאָרֶץ׃ ד וָאַעַן וָאֹמַר אֵלָיו מַה־שְּׁנֵי הַזֵּיתִים הָאֵלֶּה עַל־יְמִין הַמְּנוֹרָה וְעַל־שְׂמֹאלָהּ׃ ה וָאַעַן שֵׁנִית וָאֹמַר אֵלָיו מַה־שְּׁתֵּי שִׁבֳּלֵי הַזֵּיתִים אֲשֶׁר בְּיַד שְׁנֵי צַנְתְּרוֹת הַזָּהָב הַמְרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזָּהָב׃

שְׂרִיאָה לְמִבְנֵי בֵּיתָא הָדֵין וִידוֹהִי יְשַׁכְלְלוּנֵיהּ וְהַדָּעוֹן אֲרֵי יְיָ צְבָאוֹת שַׁלְחַנִי לְוָתְכוֹן׃ ג אֲרֵי מַן הוּא דְּיָכִי דְּכַסַּר יוֹמָא דֵּין עַל בְּנָנָא דְּהוּא נָעִיר הֲלָא יִתּוּב וְיֶחֱדֵי כַּד יֶחֱזֵי יָת אֶבֶן כִּשְׁקוֹלְתָּא בִּידָא דִּזְרֻבָּבֶל שִׁבְעָא נְהַפְכִין כְּאִלֵּין קֳדָם יְיָ גְּלַן עוֹבְדֵי בְּנֵי אֱנָשָׁא בְּכָל אַרְעָא׃ ד וַאֲתִיבִית וַאֲמָרַת לַיְהּ מָא תְּרִין זֵיתָיָא דְּעַל יְמִין מְנָרְתָּא וְעַל שְׂמָאלָא׃ ה וַאֲתִיבִית תִּנְיָנוּת וַאֲמָרִית לַיְהּ מָא תְּרִין שׁוּבְלֵי זֵיתָיָא דְּבִידְ תְּרִין אַסְקְרִיטָּן דְּדָהֲב דְּמְרִיקִין מִנְּהוֹן מִשְׁחָא לְבוֹצִינֵי דַּהֲבָא׃

רש"י

מצודת דוד

(ג) תבצענה. לשון גמר: (ג) כי מי בז ליום. סיומך הכתיב לפנינו משמע שיתמהו כשיראו כל זה: (ז) מה שני הזיתים. מה רמז הוא: (ה) המריקים. שמן טוב ונהוג כמו זהב:

כעין הסוגה שיש לסת בעבור בזיון יום קטנות: עיני ס' וגו'. כ"ל עיני ס' משגיחים עליהם בכל מקום כאשר בעולם הסוגה: (ד) פלגיו. על שמלאך הדובר בי: מה שני הזיתים. כ"ל למה כה הרבה בשני זיתים ולא בג': על ימין המנורה. כ"ל על ימין הגולה שעל ראש המנורה ועל שמאלה אחד מזה ואחד מזה: (ה) מה שתי שבלי הזיתים. כי במנחם הסוף ראש כאלו שתי עבעי זיתים נתלשו מעצמן ונפלו בתוך שני לגתיות של זהב ושם היו נדלקים מעצמם ושם היו מריקים שמן לגולה וזקוף למעלה ופירשו כאן ושמל למה שיש בהם שיש שיש על מה מהמה השמיות:

כתובים תהלים קז

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו היה יהודה דיסוד יְהוָה היה יהודה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א שִׁבְחוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ב יֹאמְרוּ גְּאוּלֵי יְהוָה אֲשֶׁר גְּאָלָם מִיַּד־צָר׃ ג וּמֵאֲרָצוֹת קִבְּצָם מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב מִצָּפוֹן וּמִיָּם׃ ד תָּעוּ בַמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ עִיר מוֹשָׁב לֹא מָצָאוּ׃ ה רְעֵבִים גַּם־צְמֵאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַטָּף׃

א שַׁבְּחוּ קֳדָם יְיָ אֲרוּם טַב אֲרוּם לְעָלַם טוּבֵיהּ׃ ב יֵימְרוּן פְּרִיקֵיָא דְּיָ דִּי פְרִיקִינוּן מִן יַד מְעִיקָא׃ ג וּמַאֲרָעָתָא כְּנִישִׁינוּן מִמַּדִּינְחָא וּמִמַּעֲרְבָא מִצְפּוּנָא וּמִן יַמָּא דָּרוֹמָא׃ ד עַל עָמָא דְּבֵית יִשְׂרָאֵל אִתְנַבִּי וַאֲמַר עָמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל טָעוּ בְּמַדְבְּרָא בְּצִדְי אוֹרְחָא קַרְתָּא דְּמִתַּבָּא לָא אַשְׁכְּחוּ׃ ה בְּפִינִין לְחוֹד צְחִינִין נַפְשָׁתְהוֹן תִּשְׁתַּלְהֵינָא׃

רש"י

מצודת דוד

(ב) יאמרו גאולי. כשיפלט מיד לר: (ד) תעו במדבר. וגו'. לף הס לריכים להודות:

במדבר שממה ולא מלאו דרך הסולך לעיר מיושבת: (ה) רעבים. יסיו רעבים וצמאים מחסרון לחם ומים: תתעטף. כשחדם סוף כנסם הוא מדוכא וכפוף וכאלו הוא עטוף קלטו בקלטו:

העור והרוטב. משום דתנן בפרק בהמה המקשה גבי טלית, ואינה מטמאה טומאת אוכלים, ולא טומאת נבלות, תנא העור והרוטב. ואמי לתפסיק משום דתנא בפ' בהמה המקשה. מלא הא בן ע' מי טעון שחיטה ואינה בחזקת ואת בנו תנא לא"כ לותו ואת בנו ואינה לחיורי היא בשחיטה שחיטה לחויה תני בתריה (ה) ככתוב הדם ואינה לתנא ככתוב הדם ומוהג בחיה ובעוף, תנא גיד הנשה דמוהג בחיה ולא בעוף, ואינה לחיורי היא בירך שנתכסה הא גיד

[ה] והעלוות. היא הכן מוקי כלי מתכות דסוד דמלכות דיוקא א אל אלה אלהי אלהים ואינה לחיורי היא בשחיטה שחיטה לחויה תני בתריה (ה) ככתוב הדם ואינה לתנא ככתוב הדם ומוהג בחיה ובעוף, תנא גיד הנשה דמוהג בחיה ולא בעוף, ואינה לחיורי היא בירך שנתכסה הא גיד

הנשה בטלית מיסור תנא כל הכשר וכתריה הדר לעניינא קמייתא דטלית אינה מטמאה טומאת אוכלין: העור והרוטב. העור והרוטב והקיפה והאלל [ה] והעצמות

מצטרפים לטומאה קלה שהוא טומאת חולין לכתיב בה על כל זרע זרוע אשר יזרע כדרך שכתיב אדם מוציאים לזריעה (ב) תטה בקליפתה ושורה בקליפתן ושלין בקליפתן ותע"ג דבהוה קרי עהור הוא לכתיב ביה טעם משום דלא הוכשר לטמיך ליה וכי יותן מים על זרע להוכשר טמא הוא: והרוטב. כשהיא קרושה (ג) דרך לאכלה עם הבשר ומצטרפת להבלים שיעור כביצה אבל אינה חולל לקבל טומאה בפני עצמה: והקיפה. תבלין (ד) והם עלמם לאו חולין חמיני אבל לחצטרופי מצטרפין: והאלל. גיד הבדרה והעוקר והוא רחב ולבן וקשה וקורין בלע"ז קפ-ל"ו ודוגמתו בחייב י"ג רופאי חליל לכלבים, שמנשפשך אין לו רפואה להתחבר עור, כך אתם דבר אחין בו רפואתם אתם חומרים לרפואות אי נמי קרי התנא אלל לבשר שפלטתו שכין כשמפשיטין את הבהמה פעמים שהשכין עולה מן הבשר אל העור ולא חשיב חולל, אבל מצטרף עם החולל: והקרנים והטלפים. כל אחותו ויולא מהם דם אל עקרן מלמטה שהן רכים, ומיהו בחפני עפייהו לאו חולין נינהו: מצטרפין. משום שומר: לטמא טומאת אוכלין. להבלים שיעור כביצה אחין חולין טמאים מטמאים בפחות מכביצה (ה): אבל לא טומאת נבלות. אם מנבלה הן אין מטמאין אדם, ואין מצטרפין לכזית להבלים שיעור נבלה לטמא אדם ובגדים שעליו לכתיב המוצ בנבלתה ולא בעור שהן עליו כזית בשר והעור מבלים לכזית שהעוגב בו לימו טמא לפי שאין שומר מצטרף לטומאת נבלות. וכן קיפה ורוטב לאו מן נבלה אהנו ואלל וגידים לאו בשר הן אבל חולין בעלמא הוו כהדי בשר: ביוצא בו. יש שהוא מטמא טומאת חולין להיות מקבל טומאה מן הבשר וטמא חולין הוא מטמא מדרס, אע"ג דלא לעמא אחרי: השוחט בהמה טמאה לנכרי. ישראל שחבן בהמה טמאה לנוכרי אע"ה חושש שמא יבוא נכרי ויטמא לו, אבל לא ישראל שחבן בהמה טמאה לנכרי לפי שאין חושש שמא יבוא ישראל ויטמא לו, שהרי אין לנכרי לא קרבן ולא שחיטה לנכרי אם עבר ושחט לא עשה כלום, אבל ישראל אם עבר ושחט עשה עבירה גדולה ונעשה שוחט לישראל: עד שתמות. שלא יהא בה סימן טומאה: או עד שיתיז את ראשה. ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות. ר' יהודה אומר האלל המבונם אם יש בו בזית במקום אחר חייב עליו: ב אלו שעורותיהן כבשרן [ג] עור האדם ועור חזיר של ישוב. ר' יוסי (בר' יהודה) אומר אף עור חזיר הכר. ועור חטוטרו של גמל הרכה, ועור הראש של עגל הרך, ועור הפרסות, ועור בית הבושה, ועור השליל, ועור שתחה האליה, ועור האנקה והכח והלטאה והחומט. ר"י אומר הלטאה [ד] כחולדה. ובולן שעיבדן או שהלך בהן כדי עבודה טהורין [ה] חוץ מעור האדם. ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות: ג המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה ובטמאה, בדקה ובנסה, לשטיח כדי אחיזה שמיטה שמיטה לשויה: (ב) דאמר יזרע לא לעכירן וכע"ג בכיום שוקלים ואע"ג דלא שייכא לענין זרוע בגמרא דאלמא קלאי כתיבי (שבת"י זרע זרוע יזרע) הך לשומר דזרעים ודאי לשומר דאילנות כלי פירות דאילנות ואף לשומר בשר בלים ודעים כו': (ג) פי' רש"י לאחה פיולא מן הבשר שקורין גלייר"ש: (ד) פי' רש"י אבלין בשפני בפסיוסו לא אבלי לחו אבני, ולעיל ס"ז מ"ש פי' לק דק: [ג] וסגידין. שם נופל על הגידין הדופקים ועל שתין דופקים ועל שבקלי ועל שקרוני' והמיחלים והעלבים. שב"ם: (ה) משמע דאלו נקבל טומאה מעטמים אף בפחות מכביצה ולא פי' כן בלפ"ד דחלומות: (ו) רש"י, ומפייס ובשהוא ליטבול לא מלטרפין למתני דכ"ם דסוי מוכלת מיד שמחטה: (ז) רש"י ולישנא דוגית דלפ"ב נקפי ושם שפ"י שלא יחמיר כל שמצטרף לבניס, ושיין בשם בלים פ"ד מ"ב: (ח) כלומר בשלל דיושב קלמיון דבכולהו שלל קלמר למלטרפין ושפני בפסיוסו לא משמעי ואחי כ"ש למימר בשלל גיד מודיעך כו', שכל בשר שפלטתו כו', רש"י: (ט) וגמר' ושוה שבכשו ופלפ"י דגלי דעתים דלא מטעיקן לאכל בשכיל כמו שבכשוסו תיובתא לחד שפשט לא הוחל ובשל מחלוקת ונעשה עור חו לא הדר הוי בשר: (י) רש"י, דאי אחלוקה אפי בעי מבוסס דסייני שבכשו שם כיון דאכלו אין כיוסס גדולה מזו ושם דלא נקט טעמא דלא חיישא מדאכלן לסכי קאמר חייבין עליו, חוס': [ג] עור שלדם. דמשמע בשמ"ז דאדם דומיא דשלם מה שלם שבכשו עמו ואין נזהו מחליף (שם ניהל אינו חוזר) אף כל כו' ועוד אין נזהו מחליף דמקומו נעשה לגלה (כלומר רוחם שלאם שם אחין לו נזהו ואין כולו חוזר), חוס': (יא) וגמ' כיוצא בו המחובת עם הלאם ושלש"י כל עור שעל עשם שהוא מאבדוכם אחחוהו שמוחכים בשעת הפשעם בהמה: [ד] כחולדה. קשה דבשלאים נקיט: (יב) רש"י ולישנא דמחניתין שפלך מבשר לגה שני בשניאה בעלמא ושכי מוכח בשלאי בגמ' דחלמדי' בשם עבודה ד' מילין, וכ"ב סל"ם: [ה] חוץ כו'. ואע"ג דאת שהוא בהפלאה ובכל שדם אסור לעשות מעורו שטיחין מ"מ נה הוי שפני דבכן מעשו כך משעה שיפה עשה עשה שלא עשוי לכיו ואחו דעתיר טוחא, חוס'. שכל בפ"ז דשדם בחבו השיחה בהאלה, ועשוי"ם: כלומר

(ג) והגידין והקרנים והטלפים מצטרפים לטמא טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלות. כיוצא בו השוחט בהמה טמאה לנכרי ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלות, עד שתמות או עד שיתיז את ראשה. ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות. ר' יהודה אומר האלל המבונם אם יש בו בזית במקום אחר חייב עליו: ב אלו שעורותיהן כבשרן [ג] עור האדם ועור חזיר של ישוב. ר' יוסי (בר' יהודה) אומר אף עור חזיר הכר. ועור חטוטרו של גמל הרכה, ועור הראש של עגל הרך, ועור הפרסות, ועור בית הבושה, ועור השליל, ועור שתחה האליה, ועור האנקה והכח והלטאה והחומט. ר"י אומר הלטאה [ד] כחולדה. ובולן שעיבדן או שהלך בהן כדי עבודה טהורין [ה] חוץ מעור האדם. ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות: ג המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה ובטמאה, בדקה ובנסה, לשטיח כדי אחיזה

(יד) כלומר סמ"ק נפסד יותר מכ"ש וגעבה טומאה כו', וע' תוי"ט: (טו) כלומר שמעיר נשמרת בפולה כמות שסיט ולא שמוט, ול' סכ"מ עד שילא כל הטוח שנם בהקיטו. (טז) כמ"ש וס"ב ליויב"ג סיט דמפרשי הכי וסיינו דכתי' דלבי ויב"ג מפיים כמ"י דמה כלו מבוד לקחתי ל"ד כולו מלא עד שמזה, ע"ב.

ויתכן בעיני שמפרשיון כן כלי שלא יהא סתם וסמ"ב מתלוקת בשמשה ויב"ג וחכמים פליגי בפי' דכולו מבוד, ועיטו"ט: [ו] והסיטן. וס"ם כלא מתיבים ונגע בהן לטמא דמלת"ס לפי' שמשה לא ליטמו דמא שנא לכלל מגע שא לכלל מגע לב"ע (כלומר דלב"י מיבעיא לן בגמרא) וקסבר יש נוגע ואוכל ונוגע שלא מגעו דפניא ב"ע שב"י בעוב שיש עליו שתי תלאי זיתים קמשב דבקיטם כה"ג מודי ליה, תו', ולפיטת שב"מ בסיפא, ועתוי"ט: (ז) לא מי"מ דבר שהסיט בסתם יולים כמ"ש שב"ב בס"ק דשבת וזו ביולים שסם טהוליס בודאי כמוך בשילתן ולא שסם לעתייבו וכמ"ש בכס"ג דיולי: (יא) קאי אפגול שלא יפגלנו בללון כמ"ש בסוף שסחים: (יב) שכוכר בסן מ"ת אין לומנו ושמעוטו עלמות הללו, לש"י: (כ) דשבקן נמי דבים בס"ב ס' שמיני פ"י בכללם לא מן שעלמות ולא מן שביעים בו': (כא) שכי יליף ליה בגמ': (כב) וז"ל שב"מ עינן שבוקמת בים בם בכך שבטוט מוסב ב"ח ואבניו בתוך שביל בדבתיב שבר עוביתי בשבר בוקעתי בתחיות ארן, ע"ב.

וכגמ' מביאין לם מסבעתים: [ז] המדולדלין. זה ע"מ שיסיו בעין שלי שפשר שידבקו ולא שיבשלו בשום פנים, שב"מ: (כג) יכן ל' שב"י דלביכים שבשבה בדמקן כמ"ב פ"ג דעוקלים ושם דפיבשו לעבו"ם פ"ם ליבבשל לעבו"ם שסוב שמ"ש לשו ליבבשל שלא שלק פ"ל שוכל שלהם יכול כו' ולא פיבשו לעבו"ם שלא דעבו"ם בשיעי שיכא דלכלי שבל ליבבשל בשיעי שסקיטן שלא שביטי: (כד) בגמרא יליפיון לה מקרא: [ח] שכשר. ול"ל בשלי שבר שפופו לטמא טומאה חמורה (ותכן במ"ג פ"ל דעוקלים) שזה פ"ל שכשר לפיו טמא טומאה חמורה שלא מן שלי שיעור ושמא לא יבא לידי טומאה חמורה דשמא יבשבה ויהי שחיטה טופה ניפול, ש"י: (כה) כלומר ידי שמ"ש דשמא טומאה שלא

טומאה, ואם הכשר טהור וגעבה טומאה ביותר מבל עטמים שלו (יד) לא נטמאה הכשר ואם הכשר שלא וגע עהור ביותר מב' טפחים הללו לא נטמא הטהור: ולחמת. אם לא תחך העור מתחלה לתרכו אלא מפשיטו כפול (טו) לעורך חמת ומתחיל מעורך והופכו כלפי זכבה: **ער שיפשיט את החזה.** הוי חבור והנוגע בעור כנוגע בבשר בין ליטמא בין לטמא מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים (טז): **המרגיל.** שמתחיל מרגלי הבהמה להפשיט ומפשיטו כפול לעורך חמת: **בולו חבור.** מפני שהחזה לפוף הפשטו הוא לפיכך כולו חבור על החזה והנוגע בעור המופשט כנוגע בבשר בין ליטמא בין לטמא: **עור שעל הצואר.** מעלמו נפשט לפיכך הוי חבור לעשות המופשט הרשון חבור כדרך שהחזה עושה: וחכ"א וכו'. והל' בחכמים: **ד עור שיש עליו כזית בשר.** במקום אחד: **הנוגע בציב היוצא ממנו** רלוזה ותלתול היולא מאותו בשר ותלוי ודבוק במקלת, ולחמת עד שיפשיט את החזה. המרגיל כלו חבור לטומאה, ליטמא ולטמא. עור שעל הצואר, ר' יוחנן בן נורי אומר אינו חבור, וחכ"א חבור עד שיפשיט את כולו: **ד עור שיש עליו כזית בשר,** הנוגע בציב היוצא ממנו, ובשערה שבננדו טמא. היו עליו כשני חצאי זיתים, מטמא במשא ולא במגע. דברי ר' ישמעאל, ר"ע אומר לא במגע ולא במשא. ומודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם. [ו] והסיטן שהוא טמא. ומפני מה ר' עקיבא מטהר בעור מפני שהעור מבטלן: **ה קולית המת וקולית המוקדשים,** הנוגע בהן בין סתומים בין נקובים טמא. קולית נבלה וקולית השרץ, הנוגע בהן סתומים טהורים, נקובים כל שהוא מטמאים במגע. מנין שאף במשא ת"ל והנוגע והנושא, את שבא לכלל מגע בא לכלל משא. לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא: **ו ביצת השרץ** המרוקמת טהורה ניקבה כל שהוא טמאה. עכבר שחציו בשר וחציו אדמה, הנוגע בבשר טמא, באדמה טהור. רבי יהודה אומר אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר טמא: **ז** האבר והבשר [ז] המדולדלין בבהמה. מטמאין טומאה אוכלים במקומן וצריכין [ח] הכשר. נשחטה הבהמה הוכשרו ברמיה, דברי ר"מ, ר' שמעון אומר לא הוכשרו. מתה הבהמה הבשר צריך הכשר. האבר

וכאותו ניב ליכא כזית אכל מעורה הוא לכזית: ובשערה. שבעורה כנגד אותו בשר: **שמא.** לשערה הוי אומר: מטמא במשא. שהרי נשא כזית נבלה: **ולא במגע.** דת"ח ליגע ביחד, וב' נגיעות אין מצטרפות: **לא במגע ולא במשא.** לשמפרש טעמא בסיפא שהשער מבטלו: ומודה ר"ע. לחע"ג אלא הוי כזית מעורה במקום ו' בכה"ג כגון שתחב כ' חלחי זיתים בקיסם, כלומר עץ דק והסיטן שהוא טמא, והלכה בר"ש: **ה קולית.** כל עשם שים בו מוח קרוי קולית וקולית המת הטוגע בה בין סתומה בין נקובה טמא

ולחמת עד שיפשיט את החזה. המרגיל כלו חבור לטומאה, ליטמא ולטמא. עור שעל הצואר, ר' יוחנן בן נורי אומר אינו חבור, וחכ"א חבור עד שיפשיט את כולו: **ד עור שיש עליו כזית בשר,** הנוגע בציב היוצא ממנו, ובשערה שבננדו טמא. היו עליו כשני חצאי זיתים, מטמא במשא ולא במגע. דברי ר' ישמעאל, ר"ע אומר לא במגע ולא במשא. ומודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם. [ו] והסיטן שהוא טמא. ומפני מה ר' עקיבא מטהר בעור מפני שהעור מבטלן: **ה קולית המת וקולית המוקדשים,** הנוגע בהן בין סתומים בין נקובים טמא. קולית נבלה וקולית השרץ, הנוגע בהן סתומים טהורים, נקובים כל שהוא מטמאים במגע. מנין שאף במשא ת"ל והנוגע והנושא, את שבא לכלל מגע בא לכלל משא. לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא: **ו ביצת השרץ** המרוקמת טהורה ניקבה כל שהוא טמאה. עכבר שחציו בשר וחציו אדמה, הנוגע בבשר טמא, באדמה טהור. רבי יהודה אומר אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר טמא: **ז** האבר והבשר [ז] המדולדלין בבהמה. מטמאין טומאה אוכלים במקומן וצריכין [ח] הכשר. נשחטה הבהמה הוכשרו ברמיה, דברי ר"מ, ר' שמעון אומר לא הוכשרו. מתה הבהמה הבשר צריך הכשר. האבר

וכאותו ניב ליכא כזית אכל מעורה הוא לכזית: ובשערה. שבעורה כנגד אותו בשר: **שמא.** לשערה הוי אומר: מטמא במשא. שהרי נשא כזית נבלה: **ולא במגע.** דת"ח ליגע ביחד, וב' נגיעות אין מצטרפות: **לא במגע ולא במשא.** לשמפרש טעמא בסיפא שהשער מבטלו: ומודה ר"ע. לחע"ג אלא הוי כזית מעורה במקום ו' בכה"ג כגון שתחב כ' חלחי זיתים בקיסם, כלומר עץ דק והסיטן שהוא טמא, והלכה בר"ש: **ה קולית.** כל עשם שים בו מוח קרוי קולית וקולית המת הטוגע בה בין סתומה בין נקובה טמא

דהא עשם כשעורה בתת מעמא במגע וכמשא כדכתיב לו בעשם לחם: וקולית המוקדשים. שהפגול והנותר מעמאין הידים (יז) דגזרו בהו רבנן משום מקדי בהונה (יח) ועלאי בהונה וגזרו אף בעלמות שממנו את הנותר (יט): **קולית נבלה.** נבלה אין עלמותיה מעמאין לכתיב בנבלתה ולא בעלמות וכן ערך (כ) הלבך סתומים טהורים אף מלעמא במגע וכ"ש במגע ד"ח לו ליגע בשום שבפיטם ותע"ג דשומר מבנים ומוליא טומאה ה"מ בדבר שאפשר לבטומאה עלמה ואפי' לא נגע בה אלא בשומר עמה אבל היכא דת"ח ליגע בשומר בטומאה עלמה אין שומר מעמא: **נקובים** כל שהוא. אפי' כחוט השערה שאפשר להבנים בו חוט השערה של רחמנו אז זקנו והרי הוא מיעמא בבל: **מנין שאף במשא.** לקולית דנבלה קאי דשרץ אינו מעמא במשא: **ו ביצת השרץ.** יש בשמעה שרלים שמטולין ביולים לגון הנמ והלטאה והחומט: **המרוקמת.** שנולר בה לפרוח (כב): **טהורה.** לפי שת"ל ליגע בלפרוח שבפיטם: **ניקבה כל שהוא טמאה.** ותע"פ אלא נגע שהשומר מבנים ומוליא בומאה בדבר שאפשר ליגע: **עכבר שחציו בשר.** יש מין עכבר שחיטה פרה וכבה אלא מעלמו נולר מן האדמה בלפשה המערת תולעים ואם עדיין לא בללוה: **באותו העכבר אלא מלדו** ת' הימני אז השמאלי הנוגע בבבר מעמ בלאדמה שבננדו טהור: **ר"י אומר בו'.** ואין הלבה בר"י: **ז האבר והבשר המדולדלים בבהמה.** שאלם ממנו אבר דהייטו בבר וגידים ועלמות או שאלם ממנה בבר לבדו ועדיין הן מעורין בה בשלמת ויש הפרש בין אבר מן החי לבבר מן החי שהאבר מעמא אפי' אם שהאבר שהיטו אבר בבר טהור מבלוס בדילפין מקרא דבתיב וכי יפות מן הבהמה ממקת בהמה בגון אבר ממנה ושיפיה לקרא הנוגע בנבלתה יעמא **מלבתי'** וכי יפות ממש בעין מיתה בעינן שהיו עושה הליפין לשפוקי בבר שעושה הליפין אפי' יהלום בבר מן הבהמה בבר **אחר** עולה שהיו: **מטמאין טומאת אוכלין.** אם היבב עליהן להאכילן לבהרי (בג) הוי אוכל לקבל טומאה ולעמא **לחריס** לטומאת עלמו אין בהן עד שיאבלנו בולן (בד) אבל מקבלין טומאה מן השרץ ומעמאין בה את **לחריס**: **וצריכין הכשר.** לבא **במים** לאחר שנדלדלו ות"ב מקבלים טומאה לעולם: **נשחטה הבהמה.** בעהרו מלעמא עוד משום נבלה ות"ש שאלטוריס בהליכה משום ובבר בשרה טרפה ידי נבלה שהרו (בה) דאין שחיטה עושה ניפול (בו): **הוכשרו ברמיה.** לקבל טומאה בלא הבבר אחר בדין בהמה שבשחטה ויצא ממנה דם שהוכשר בשרה בלחודו דם: **מתה הבהמה.** הבשר שנדלדל: **צריך הכשר.** לקבל טומאה מן השרץ אם לא הוכשר משנדלדל דטומאת נבלה אין בו **למיתה עושה נפול**

(כו) וגמצא כלולו נפל לותו הקבר לו לותו הכבר המדולדל ולימו נעשה נגלה עמה במיתתה מלמ כלולו פירש מחייס הוא וכבר הפורש מן החי טהור: **האבר מטמא משום אבר מן החי**. למיתה עוסה ניפול כלפרטינן ולימו נעשה נגלה עמה הלכך לימו מטמא משום נגלה ולימה לין מבר מן החי לאבר מן הנגלה דבבר הפורש מאבר מן החי לא **מטמא** שהרי לפי' בבר הפורש מן החי לא מטמא כ"ש בבר הפורש מאבר מן החי ולנו בבר הפורש מן הנגלה **מטמא משום אבר מן החי**, ואינו מטמא משום אבר נבלה, דברי ר"מ. ור"ש מטהר: **ח האבר והבשר המדולדלין, באדם טהורין. מת האדם, הבשר טהור. האבר מטמא משום אבר מן החי, ואינו מטמא משום אבר מן המת, דברי ר"מ. ור' שמעון מטהר:**

מטמא בבבר הפורש מן הנגלה עלמה: ור"ש מטהר. ח"ת לחוקמי מלתיה דר"ש **אלא** דסיפא דמה נפקא לי **מיתה עוסה** נפול ליטמא **משום** אבר מן החי ולי לימו **עוסה** נפול ליטמא **משום** אבר מן נגלה הלכך ע"כ ר"ש לריך לאשמעינן דאפי' בבבר והבבר המדולדלים בבהמה מטמאין טומאת אוכלין במקומן. ור"ש **מטהר** האבר (כח) כ"ז שמטורה בבעלי חייס **אלימו** טומאת אוכלים וטעמא דר"ש דאמר קרא מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לעבו"ס בהיתר קרוי **אוכל** ומטמא טומאת אוכלים לאפוקי אבר והבבר המדולדלים שאסורים לעבו"ס משום אבר מן החי ומשום בבר מן החי שאין קרוין אוכל ולין מטמאין טומאת אוכלים, והלכה כר"מ בשתיהן: **ח המדולדלים באדם טהורים**. דלמא כי יתות כתיב: **מת האדם הבשר טהור**. למיתה עוסה ניפול ובבר שפירש מן החלש החי שהוא מטמא כ"ז שהוא אבר שלם מטמא במגע ובמשא ובהאהל אבל בזית בשר שפירש ממנו אי אפשר בשעורה שפירש ממנו טהור ואבר שפירש מן המת וזוהר ופירש מאותו אבר בזית בשר או עלם בשעורה טמא: **ור"ש מטהר**. בחבר מן המת נמי כמו בחבר מן החי דבבר בשר שפירש מאבר מן החי בשר הפורש ממנו אי אפשר בשעורה הפורש ממנו טהור ר"ג בחבר מן המת (כט), ולין הלכה כר"ש:

(כו) ומ"מ כש"י ותוס' לא פירשו כן אלא דמ"ק ס"ל אי בכ"ג דהשתם מ"ג וכ"ש ס"ל כר"י דהשתם ואפי' משפבבר אלא להפליג במחלוקת. ועיין"ט:

(כח) וסי"ם לבבר כ"ז כו': (כט) וכ"כ הר"מ ואל תמנה דנולוש מזו מליגו לר"ש אלמר אלא לאוכלי על אבר המטמא אלא מ"ש בדפנן בפ"ו דעדיות מ"ב, עסבו: (כו) (כז) בגמרא ילוף לה מקרא: (כח) וס"ם לבבר

גמרא חולין דף קה ע"א

סלסם ס' בלה בלי המילין דסוד דמלכות דבריהם במוכן

אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיין מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה מיתיבי מים ראשונים ואחרונים חובה אמצעיים רשות מצוה לגבי רשות חובה קרי לה. גופא מים ראשונים ואחרונים חובה אמצעיים רשות ראשוני' נוטלין בין בכלי בין ע"ג קרקע אחרוני' אין נוטלין אלא בכלי, ואמרי לה אין נוטלין ע"ג קרקע. מאי ביניהו איבא ביניהו קינסא. מים ראשוני' נוטלין בין בחמין בין בצונן, אחרונים אין נוטלין אלא בצונן, מפני שחמין מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמא. אמצעיים רשות אר"נ ל"ש אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה. א"ר יהודה בריה דרב חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה שמלח סדומית יש שמסמא את העינים, אמר אביי ומשתכח בי קורטא בכורא א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל מלחא מאי א"ל לא מבעיא. אמר אביי מריש ה"א האי דלא משו מיא בתראי על ארעא משום זוהמא אמר לי מר משום דשריא רוח רעה עלייהו. ואמר אביי מריש ה"א האי דכנשי נשוראה משום מנקירותא אמר לי מר משום דקשי לעניותא. ההוא גברא דהוה מהדר עליה שרא דעניותא ולא הוה יכיל ליה דקא זהיר אנשוורא טובא, יומא חד כרך ריפתא אכלי אמר השתא ודאי נפיל בידאי בתר דאכיל אייתי מרא עקרינהו ליבלי שדנהו לנהרא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ההוא גברא מביתיה:

זוהר (בהעלתך דף קנג ע"ב) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

וביום הקים את המשכן. ר' חייא פתח (תהלים קיב) פזר נתן לאביונים לדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד. פזר נתן לאביונים. מאי פזר כד"א (משלי יא) יש מפזר ונוסף עוד. יכול פזר בעלמא קמ"ל פזר נתן לאביונים. כיון **דיהיב** למסכני הוי פזורא יתות. מאי ונוסף עוד. בכלל. ונוסף עוד בעותרא. ונוסף עוד בחיי. אלא קרא הכי מבעי ליה **יש** מפזר ויוסף עוד מאי ונוסף אלא אתא לאשמעינן דאפילו הוא פזרא דיהיב אי אפשר דלא יתוסף ליה. **אמר** רבי יהודה אמר רבי חייא קרא אסהיד דכל מאן דיהיב למסכני אתעשר אילנא לאוספא ליה ואילנא דעותא **וכדין** מתתקא חייס וחדו לעילא וכד גם דגריס דא בשעתא דאתעשיר ליה אתוא אילנא דחיי קאים עליה ואתוא אילנא **דעותא** אגין עלוי וכ"ש ונוסף עוד (כד"ת) (תהלים קיב) לדקתו עומדת לעד. מאי עומדת לעד עומדת עליה דכד **גם זוכה** ליה קיומא וחייס כמה דאיתו יהיב ליה חייס ואתעתר לנבי קיין. ת"ש יהבין ליה ואיגון תרי אילנין (יהבין ליה **וקיימין** עליה לביזמא ליה ולאוספא ליה חיין. קרנו תרום בכבוד. ת"ח על מה דאמרן אתוא (קב ח) קרן תרום. וכמ)

נכנוד לעילא דהאי כ"נ גריס לחברה לון כחדא ולמרקא ברכאן לעילא ותתא. רבי חנא אמר בכל זמנא דמשכנא אתקם בעובדיהון דבני נשא כדין הוה יומא יומא דחדוה דכלא ומשה רעות קדישא אתרק בהנהו בוצינין ואהרן כלהו מאן דגריס לה גריס ליה (כהנהו עלמא דאתי) דיתתזיב בהאי עלמא ויהא ליה חייס בעלמא דאתי. הה"ד (משלי יח) ודלקה תציל ממות וכתיב (שם ד) ואתרא לדיקים כתור נגה הולך ואור עד נכון היום:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף טו ע"ב.

תדע וזאת אציל כי מוסר שם"י לעובדת השם כ"ש מצות אחרות שבתורה שהוא מתפלל ואחר כך שומע ועונה אמן אחר כל ברכה וברכה הרי הם כמתפללין. בד"א בשאינו יודע להתפלל אבל היודע אינו יוצא י"ח אלא בתפלת עצמו: (ב) בד"א בשאר ימות השנה חוץ מר"ה ויוה"כ של שנת היובל אבל בשני ימים אלו ש"ץ מוציא את היודע כשם שמוציא מי שאינו יודע מפני שהם ברכות ארוכות ואין רוב היודעין אותן יכולים לכוין דעתן כש"ץ. לפיכך אם רצה היודע לסמוך בשני ימים אלו על תפלת ש"ץ להוציאו י"ח הרשות בידו:

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות תפלה פ"ח.

(א) ש"ץ מוציא את הרבים ידי חובתן. כיצד בשעה שהוא מתפלל והם שומעין ועונין אמן אחר כל ברכה וברכה הרי הם כמתפללין. בד"א בשאינו יודע להתפלל אבל היודע אינו יוצא י"ח אלא בתפלת עצמו: (ב) בד"א בשאר ימות השנה חוץ מר"ה ויוה"כ של שנת היובל אבל בשני ימים אלו ש"ץ מוציא את היודע כשם שמוציא מי שאינו יודע מפני שהם ברכות ארוכות ואין רוב היודעין אותן יכולים לכוין דעתן כש"ץ. לפיכך אם רצה היודע לסמוך בשני ימים אלו

אונקלוס

בהעלתך לילו תורה

כ"ו פסוקי שמו"ת נגד מילוי ב"ן וי' ח' ו' ה' ותעשה ממנו צירוף והיה בניקוד ששי

ט א וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי בְּשַׁתָּא
תִּנְיָתָא לְמִפֵּקְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּיַרְחָא
קַדְמָאָה לְמֵימָר:
ב וְיַעְבְּדוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יָת פִּסְחָא בְּזִמְנֵיהּ:
ג בְּאַרְבְּעַת עַשְׂרָא יוֹמָא
בְּיַרְחָא הָדֵין בֵּין שְׁמָשַׁיָּא
תַּעְבְּדוּן יָתֵיהּ בְּזִמְנֵיהּ
כְּכָל גְּזֵירָתֵיהּ וּכְכָל דָּתֵהּ
תַּעְבְּדוּן יָתֵיהּ:

ט א וידבר ס' לג משה. פסחים ו:
ויעשו כני. פסחים ו יומא מז: במועדו. פסחים סו עב יומא מו:

בעל הטורים

(א) וידבר ס' לג משה. כמך פרשת פסח לפרשת ציוה, רמז שלשים מפסיקות: (ב) במועדו. מלא ו', לומר ו' זמנים זמן

רש"י

(א) בחדש הראשון. פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד סיון ח למדת (פסחים פ"ק, ספרי) שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה ולמה לא פתח בזו מפני שהוא נותן על ישראל שכל מרגלים שהוא סיון ישראל במדבר לא היו מעיזין לחזר על הקרקע ט חלף פסח זה בלבד: (ב) במועדו. (שם) לחף בשבת, במועדו לחף ו בטומאה: (ג) ככל חקתיו. חלו מצות שבגופו שם תמיד וכל משפטיו ו. חלו מצות שעל גופו כ ממקום אחר לגון שבעת ימים למלה ולביעור חמץ, (ס"ה מצות שבגופו, שם תמיד זכר לן שבת, שעל גופו, ללי שם רחמו על כרעיו ועל קרבו, בחוך

פסח לא: במדבר סיני מצות ומרורים נדמיס לפסח שני, סיינו דוקא בשאר מצות ומרורים שבכל השנה אבל מצה ומרור של פסח שני לבוא עמהם ובכזיתם מלמד שהן עושין כעיקרן (פסחים קכ) ודוקא שיעלה את הגוף דהתי ומה שבא בימותה (פסחים עז): ב ס"ג ככל חקיהו ומה שבא בימותה שם תמיד זכר לן שבת, כלל

דעת זקנים מבעלי התוספות

(א) בשבת הבאת ויעשו בני ישראל את הפסח וגו'. כשרק קמה קדמים קרא. ובס"א כי' שלא התחיל הספר בהאי פרשה מפני שהיא פרשת מצוה שנצטוו עליה בשעת יציאתן שלא עשו אותה פסח זה כל מושן חלבשים שום בניו לכלכל במדבר ולי קביה מאי נפיק שום זה ולמה נכתבה פרשת תמהי תכל' שנאמר ויהיו כי יכילך וגו' ועבדת את העבודה הזאת וגם פסח זה לא היו מקריבים כי אם על פי הדיבור י"ל דסגולה היא פסח זכו ולא חטאו היו נכנסים לארץ מצה שנים היו עושין פסח בכל שנה ושנה:

(חק לישראל) ח"ד 9 5

מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ׃ ד וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשֹׂת הַפָּסַח׃
ה וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בָּרִאשׁוֹן
בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין
הָעַרְבַּיִם בְּמִדְבַּר סִינָי כְּכֹל אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ ו וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ
טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא־יָכְלוּ
לַעֲשֹׂת־הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ
לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אַהֲרֹן בַּיּוֹם הַהוּא׃
ז וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָהֵמָּה אֵלָיו
אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה
נִגָּרַע לְבִלְתִּי הַקְרִב אֶת־קָרְבַּן
יְהוָה בְּמֹעֲדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

אונקלוס

לֵיהּ תַּעְבְּדוּן יָתֵיהּ׃
ד וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמֶעְבַּד פִּסְחָא׃
ה וַעֲבַדוּ יָת פִּסְחָא בְּנִיסָן
בְּאַרְבְּעַת עַסְרָא יוֹמָא
לְיַרְחָא בֵּין שִׁמְשַׁיָּא
בְּמַדְבְּרָא דְסִינָי כְּכֹל דִּי
פַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה כֵּן
עֲבַדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
ו וַהֲווֹ גוּבְרַיָּא דִּי הֲווֹ
מְסָאֲבִין לִטְמֵי נַפְשָׁא
דֶאֱנָשָׁא וְלָא יְכִילוּ
לְמֶעְבַּד פִּסְחָא בְּיוֹמָא
הַהוּא וּקְרִיבוּ קֳדָם מֹשֶׁה
וְקֳדָם אַהֲרֹן בְּיוֹמָא
הַהוּא׃ ז וַאֲמַרוּ גוּבְרַיָּא
הָאִינוּן לֵיהּ אֲנַחְנָא
מְסָאֲבִין לִטְמֵי נַפְשָׁא
דֶאֱנָשָׁא לְמָא נִתְמְנַע
בְּדִיל דְּלָא לְקָרָבָא יָת
קוּרְבָּנָא דַיְיָ בִּזְמְנֵיהּ בְּגוֹ

ת"א ויהי אנשים. פסחים ו סוכה כה:

רשב"ם

המ:בן הוצרך לצוות שיעשוהו כעיקר מצותו לדורות בלנד: (ו) אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם. בגימ' אלו שהיו נושאים ארונו של יוסף: אשר היו טמאים. בגימ' זה לנת מליה:

בעל הטורים

שהיהם: במועדו. בא"ת ב"ש שיפזקף בגימ' בשבת: (ד) לעשת הפסח. לעשת חסר ו' לומר לך שלא עשו במדבר אלא אותו פסח

רש"י

לגופו. מלה וביעור חמץ): (ד) וידבר משה וגו'. (ספרי) מה ת"ל והלא כבר נאמר (ויקרא כג) וידבר משה ל את מועדי ה' אלא כששמע פרשת מועדים מסיני אמר להם וחזר והזהירם בשעת מעשה: (ו) לפני משה ולפני אהרן. (ספרי) כששניהם יושבין בבית המדרש באו ושאלום. ולא יתכן לומר זה אחר זה, שאם משה לא היה יודע אהרן מנין לו: (ז) למה נגרע. (שם) אמר להם אין קדשים קרבים בטומאה, אמרו לו יזרק הדם מ עליט בכהנים טהורים ויאכל הבשר לטמאים (ס"א לטהורים כ"ג רא"ס), אמר להם עמדו ואשמעה כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכך מובטח שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה (סנהדרין פ"ק), וראויה היתה פרשה זו ב להאמר ע"י משה כשאר כל התורה כולה אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן שמגלגלין זכות ע"י זכאי:

שפתי חכמים

משפטיו אלו מלות שעל גופו ללי אם ראשו על כרעיו ועל קרבו ושאון לגופו כלומר ממקום אחר כגון שבעת ימים וגו' וכן כתב הרמב"ן והרא"ם. אבל מה שבספרים כתיב ככל משפטיו כו' שבעת ימים למצה ולביעור חמץ ט"ס הוא, דאל"פ בפסח שני גם כן כתיב וכמשפטו דאפ"ה בפסח שני מצה וחמץ עמו בבית כדפי' רש"י לקמן. (וע' בקל"מ ובנח"י) שמיישבין גי' רש"י שלפנינו: ל אבל לא הוקשה לרבותינו ז"ל מדוע שנה הקב"ה לצוה כאן על הפסח והלא כבר לוה בפ' אמור מפני שלא תימא שבמדבר היו פטורים משום דביאת הארץ תלה הכ' לפיכך חזר ושנאה כאן אבל מאמר משה לישראל שאינו כתוב בו לעשות את הפסח בחדש הזה אלא לעשות פסח סתם שמורה שלא נוה לכם רק דין הפסח בלבד הוקשה להם לרבותינו ז"ל מה ת"ל כו', הרא"ם. ולי נראה דהוקשה להם ז"ל למה ליה למכתב כלל וידבר משה וגו' לא הל"ל אלא ויעשו בנ"י את הפסח וגו' דמסתמא כיון שלוה לו הקב"ה שידבר ודאי הוא שאמר להם לוי הש"י דהא בתחלת הסדר כתיב דבר אל אהרן ואמרת אליו וגו' וכתיב אחרי כן ויעש כן אהרן וגו' ולא מלינו בקרא שדבר משה אל אהרן לוי השם ית"ש אלא מסתמא הוא שאמר לו לוי השם מדכתיב אחר זה ויעש אהרן וגו' וכן מה שכ' וידבר ה' אל משה קח את הלוים ולא מלינו שאמר להם משה לישראל לוי השם אלא סמך הקרא על מה שכ' אח"ז ויעש משה ואהרן וכל עדת בנ"י וגו' וכן בפרשה ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו' פ"מ בדבר לו השם דיני פסח שני דלא מלינו שאמר להם משה אלא מסתמא אמר להם א"כ למה נאמר וידבר משה וגו' היה לו לסמוך אחריו ויעשו את הפסח וגו' ואין לומר דקידם לכן לא אמר להם דיני פסח ועכשיו הוא אמר להם מש"ה כתיב וידבר משה והא כבר כתיב וידבר משה את מועדי ה' וגו' מש"ה דרשו מה שדרשו אלא כששמע כו', כן נראה לי: מ דק"ל למה אמרו למה נגרע הכי טמאי' היו וטמא אסור להקריב קרבן בימי טומאתו ולמה היה ספק למשה שאמר להם עמדו ואשמעה וגו' ואיך בכח משה פרשת שילוח טמאים שנאמר לו בר"ח ניסן. ומתרץ אין כו', ועיקר שאלתו היה רק על זריקת דם עליהם בטומאה כדם חטאת בהיא קדשי קדשים ובשרה נאכל לטהורים כ"ם פסח הקל: נ מקשים העולם איך תולה זה במה

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ח וַאֲמַר
לְהוֹן מֹשֶׁה אוֹרִיכוּ עַד
דְּאֶשְׁמַע מָה דְיִתְפַּקֵּד
מִן קֳדָם יְיָ עַל דִּילְכוֹן׃
ט וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר׃ י מַלֵּיל עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמֵימָר גְּבַר גְּבַר
אֲרֵי יְהֵי מְסָאַב לְטָמֵי
נַפְשָׁא דֶאֱנָשָׁא אוֹ בְאוֹרַח
רְחִיקָא לְכוֹן אוֹ לְדָרֵיכוֹן
וְיֵעְבֵּיד פִּסְחָא קֳדָם יְיָ׃
יא בְּיַרְחָא תִנְיָנָא
בְּאַרְבְּעַת עַשְׂרָא יוֹמָא
בֵּין שְׁמָשַׁיָּא יַעְבְּדוּן
יָתֵיהּ עַל פִּטִּיר וּמְרִרִין
יֵיכְלוּנֵיהּ׃ יב לָא יְשָׁאֲרוּן
מִנֵּיהּ עַד צַפְרָא וְגַרְמָא
לָא יְתִבְּרוּן בֵּיהּ כְּכָל
גְּזֵרַת פִּסְחָא יַעְבְּדוּן
יָתֵיהּ׃ יג וְגַבְרָא דְהוּא
דְכֵי וּבְאוֹרַח לָא הֲוָה
וְיִתְמְנַע לְמֶעְבַּד פִּסְחָא
וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא
מֵעַמֵּיהּ אֲרֵי קוּרְבָּנָא

ח וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עִמְדוּ
וְאֶשְׁמְעָה מַה־יְצַוֶּה יְהוָה לָכֶם׃ פ
ט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
י דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ
אִישׁ כִּי־יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ
רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה
פֶּסַח לַיהוָה׃ יא בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי
בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבַּיִם
יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־מַצּוֹת וּמְרֹרִים
יֹאכְלֻהוּ׃ יב לֹא־יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־
בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ־בוֹ כְּכָל־
חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ׃ יג וְהָאִישׁ
אֲשֶׁר־הוּא טָהוֹר וּבְדֶרֶךְ לֹא־הָיָה
וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה
הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ כִּי

ת"א סים סיס כי יהיה טמא. פסחים סו מז ל לא זבחים כט זכורות ל: סו דרך רחקה לכם. פסחים פא מזר פנ: במדבר הסני. זבחים כב: על מצות. פסחים ל לח קטו קי קיב קיז קיח ו: לח יטמירו. פסחים לח: ועלם לח. סח פה: בכל חקת הפסח יעשו אתו. סח לח יומא לח זבחים פט: והסיח אבר הוא עסול. פסחים פט לג: והחל לעשות הפסח. סח לג: וכרתה הנפש. סח לח:

בעל הטורים

(י) טמא לנפש. יש פסיק בין טמא לנפש, לומר לך שיש מיעוט בין שעמדו שיש נדחה ואין לעבור נדחין: או בדרך רחקה. כנגד זה מפקיפה שעל ס"ת נקוד כאלו לא נכתב: ועשה פסח לה'. להדם הסני: ועשה פסח לה' בחדש השני. לפי שבמצרים לא הקדים לו מייב במקום ליסן ולפי שהמצה עשר כו יכל לעמן לכל עוברי כו פסח יום אחד: (יג) ונכרתה. ד' דמים. הכא, ולהלן וילך בדרך אחיו ובדרך אמו שהמצה עשר כו יכל לעמן לכל עוברי כו פסח יום אחד: (יג) ונכרתה. ד' דמים. הכא, ולהלן וילך בדרך אחיו ובדרך אמו ובדרך ירבעם בן נבט, ולהלן ובדרך מצרים לא עמד. וזה סוף ובדרך לא היה ולהלן לעשות הפסח בועדו בדרך שעשה ירבעם בהלך בדרך מצרים שבעל הקרבנות והמעיל את יעקב גם זה שמיעו בדרך ומעכל מלעשות הפסח: ולהלן. כ' במס'. הכא, ולהלן לעולם הפסח בכלל וזה סוף ולהלן לעולם לעולמו אל יוכל לסיימו ממיעוט שהוא כלילות מיוחד כלילות הלא מעקי ממעוט:

שפתי חכמים

שפיכת לעיל מיניה. וי"ל דהי לא תי' מעכי יוד שהם כו' שייכי למור דמה שלא נאמרה פרשה זו בסם עשה סוף לעשות על מעשה כל הדבר הקשה וגו' מכל מקום יש' מעכיו יש' מעכי יוד שהם וגו' שהרי כל מדבר בכללו של מעשה ס"ל שהם לא נאמרה פרשה זו

(י) או בדרך רחוקה. נקוד עליו לומר לה שרחוקה ודאי אלא שהיה הזן להקפוקפת העזרה ם כל זמן שהיטה. פסח שני מלה ומצן עמו בכית ע ואין סם יו"ט ואין ליסור חמץ בסם עשה ס"ש ולשויש כו': ם ופ"ת לשה נאמר בחוקה כו', וי"ל שהם נאמר בחוקה כו' שהיטה לה יעשה פסח שני אלא הזן להקפוקפת העזרה לה לכך כתיב בחוקה ונקרו למדכם שהם לה לחוקה מעשה, כמו שפירשתי לעיל גבי לרעות את לאן וק"ל: ע ופ"ת ולהלן סמך זה מדלעיל מיניה, וי"ל דק"ל ל"ל הקוד', ללמד שאפי' היטו הזן להקפוקפ' העזרה נקבע לחוק ויעשה פסח שני בגלו נקודה שמי יש ללמוד זה מדאמרן דין לחוקה אל דין מי שהיה טמא ולמד מהיקשא מהדדי מה טמא אפי' היה כעיר כיון שהזן הזן לעזרה עושה פסח שני אף מי שהיה בדרך רחוקה אפי' הזן הזן לעזרה עושה פסח שני ופ"ח קשה ל"ל הקוד' אפי' אלא לחוקה נמי ס"ל כפי מה שפירשתי לעיל, ומתרץ להתה לתמהון הקוד' לאף פסח שני היה הזן להקפוקפת העזרה כל זמן שהיטה פסח לה יעשה פסח שני. ואין להקשות פרשת מה"ת

מצות השם

(יא) [פסח] (עשה קנ) שכל מי שלא עשה פסח בזמנו חוזר ועושה פסח שני שנא' לה בשוני מיוחד בפסח פסח שני כיון ס"ל בשויי שנאמר בהדם הסני כאלכעה עשר יום להדש יעשו אותו וגו':

(סה) [פסח] (עשה קנה) להקהל בכל פסח שני בגיל ט"ו בשויי ועלם לה יבשרו בו:

(סו) [פסח] (לאו רלב) אלא לבשר עלם מעלמות פסח שני שנא' לה יעשו אותו עד בקר:

(סז) [פסח] (לאו רלג) שכל שהיה בדרך רחוקה ביום ראשון ולא עשה פסח שני שנא' לה יעשו ואכלוהו ממנו עד בקר:

(חק לישראל) ח"ד 9 7

לָא הִקְרִיב בְּמַעֲדוֹ חַטָּאוֹ יִשָּׂא
הָאִישׁ הַהוּא: יד וְכִי־יָגוּר אִתְּכֶם גֵּר
וְעָשָׂה פֶּסַח לַיהוָה כְּחֻקַּת הַפֶּסַח
וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה אַחַת
יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר וּלְאֶזְרַח הָאָרֶץ: ס
רביעי טו וּבְיוֹם הָקִים אֶת־הַמִּשְׁכָּן
כִּסָּה הֶעָנָן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל
הָעֵדֻת וּבָעֶרֶב יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן
כְּמַרְאֵה־אֵשׁ עַד־בֹּקֶר: טז כֵּן יִהְיֶה
תָּמִיד הֶעָנָן יְכַסֶּנּוּ וּמַרְאֵה־אֵשׁ

דַּיָּי לָא קָרֵיב בְּזִמְנֵיהּ
חוֹבֵיהּ יְקַבֵּיל גַּבְרָא
הַהוּא: יד וַאֲרֵי יִתְגַּיַּר
עִמְכוֹן גִּיּוֹרָא וְיַעְבֵּד
פִּסְחָא קֳדָם יְיָ כְּגָזֵרַת
פִּסְחָא וְכִדְחֵזֵי לֵיהּ כֵּן
יַעְבִּיד קְיָמָא חַד יְהֵא
לְכוֹן וּלְגִיּוֹרָיָא וּלְיָצִיבָיָא
דְּאַרְעָא: טו וּבְיוֹמָא
דְּאִתְקַם יַת מַשְׁכְּנָא חַפָּא
עֲנָנָא יַת מַשְׁכְּנָא
לְמַשְׁכְּנָא דְּסַהֲדוּתָא
וּבְרַמְשָׁא הֲוָה עַל
מַשְׁכְּנָא כְּחֵיזוּ אֶשָּׁתָא
עַד צַפְרָא: טז כֵּן הֲוָה
תְּדִירָא עֲנָנָא חָפֵי לֵיהּ
וְחֵיזוּ אֶשָּׁתָא בְּלֵילְיָא:

ת"א מעמו יפ. סם כריסות ז: וכיוס סקים סת המשכן. שבועות עז:

בעל התורים

ונכתבה הפסח בסיון. פ"ת למה, לומר לך למד סתים ול' למשה סיני מלה ומחן עמו בסיון כו' פ"כ פ"ח בפסח נמי יש לחלק מ"ם בפסח הכיבור: (טו) וביום הקים סת המשכן. ז' פעמים כתיב בפרשה כנגד ז' מצוות: ובעלע. ד' במס', סכת, ומידך ובעבד

שפתי חכמים

לחלק, ומתרץ היון במצוה דכתיב פ"ם נמי חלוקים הם דהא פסח סיני מלה ומחן עמו בסיון כו' פ"כ פ"ח בפסח נמי יש לחלק מ"ם בפסח הכיבור: פ דקשה לרש"י דהא מעשן הוא סיכיות המתחוני כמו שפרש"י בפ' במדבר ותאכל אש מעשן הוא סיכיות עזיה תאכל עליהם ותיך נמצא המשכן נאכל במעמוסיו שמשכן הוא לזיך מאכל, לכן פי' שעשויים לאכל כו' וק"ל. ובפ"ם פי' קושיף מלא העשוי קודם מלא לשיות מאכל ובזולת הוא מוכח על סיפה התלויות לשמו שמא לשיות מאכל ובזולת הוא, מלא שעשוי היה נלחם שהסיפה התלויות דבקה עם מלא בפה לומר כפה שענן את המשכן כדי לשיות מאכל ומלא לשיות הוא סיכוח, אבל הסיפה שהמשכן שעשוי כדי לשיות מאכל ומלא לשיות הוא סיכוח שהעדות מפני שהלוחות הם עדות לשכתל הלא בפה מצ"ב גבי משכן העדות בפרש"י שהוא עדות שהמשכן מוכח על השכינה שהוכח בהוכו משה"ב מלא לאהל. (נח"י) כצר כתיב סיטב היש פרשת קרוסה דלפעמים קורה לגלוחות שהעדות ולפעמים קורה לשתוכה

נסיעת ישראל במדבר

(טו) וביום הקים את המשכן וגו'. שכתובים שלשה שמשכים ...שנעשה בני ישראל בשיעתם ותחנותם ע"פ ה' כל ימי ...יותם במדבר, בחצרו ובהקריב הענן על המשכן ימים רבים ...ים להם לשהות במשה על פי מחנהו יושבים במדבר ולשה ...שם נאחן מלכו של שכעתי שהשה כאחן הוא יוצא לנו ...מקום מלוכתו עד עולם, כמ"ש ובהעלותו מן שהחן הוא יוצא לנו ...חן וגו' מקום שכעתי וגו' עכ"ו לא היו קולים ביאותם במדבר ...לא שפגיהו משה מעיקרא להוליכם משה לאחן שכעתי שהוא ...היו שוהים משה ה', ולא יסעו ולא יקומו בעבודם ולתוכם. ...ומיהך כשהיה הענן יומים מספר לא"פ שהיה להם מי ממחוה ...ואחני עדן ושמה בדרך כחם, עכ"ו לא היו שהקשים משה ...לשהת שם יותר זמן, שהל ע"פ ה' יחנו וע"פ ה' יסעו. כפי מה ...שיולה הענן היו הם נוסעים ומויגים, ואמר עוד ויב שהיה יהיה ...הענן מעבד ועד בקר וגו'. שכתוב בא להגיד שכאו שלא היו ...חושבים ללוגוש בכח לא היו נוסעים לבדחה ושמלם, כי פעמי' ...רבה שהיה הענן שוהן בשבת ומתעיד עם עד הבקר ומיד ...שהשכימה היו נעלה הענן, ועכ"ו היו נוסעים, ושלו טירה ...גדול, כי היו שהם שבודים שיעמדו שם לזיוה זמן ופיהן הטעלות ...ביותו משה נעלה שכאה שהשים הבשים מן שדרך, ולא היו ...חושים הן עשה כאחו הן שדרך ולא נאחו עוד ולמה נבוש על ...שדרך מיד, ויוחר קשה מה שהמ"ב שלו יום ולילה ובעלה ...הענן ונעלו, לשומר הלכי שיש והאי שהחלת הלילה ובלילה ...שיום עלמו נעלה הענן, ויש לשה להתרעם ולומר שלא לחה ...ידעת שחותו ומיך גלך בלילה, אבל שם נקוד שבשעה היו עיד

לילה: יז ולפי העלות הענן מעל
האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל
ובמקום אשר ישכן־שם הענן שם
יחנו בני ישראל: יח על־פי יהוה
יסעו בני ישראל ועל־פי יהוה יחנו
כל־ימי אשר ישכן הענן על־
המשכן יחנו: יט ובהאריך הענן
על־המשכן ימים רבים ושמרו בני־
ישראל את־משמרת יהוה ולא
יסעו: כ ויש אשר יהיה הענן ימים
מספר על־המשכן על־פי יהוה
יחנו ועל־פי יהוה יסעו: כא ויש
אשר יהיה הענן מערב עד־בקר
ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם
ולילה ונעלה הענן ונסעו: כב או־

יז ולפום אסתלקות עננא
מעלוי משכנא ובתר
כן נטלין בני ישראל
ובאתרא דשרי תמן
עננא תמן שרן בני
ישראל: יח על מימרא
דיי נטלין בני ישראל
ועל מימרא דיי שרן כל
יומין דשרי עננא על
משכנא שרן:
יט ובאורכות עננא על
משכנא יומין סגיאין
ויטרון בני ישראל ית
מטרת מימרא דיי ולא
נטלין: כ ואית דהוה
עננא יומין דמנין על
משכנא על מימרא דיי
שרן ועל מימרא דיי
נטלין: כא ואית דהוה
עננא מרמשא ועד
צפרא ומסתלק עננא
בצפרא ונטלין או יימם
ולילי ומסתלק עננא
ונטלין: כב או תרין יומין
ת"א על פי ה' יחנו. שבת לה
עירובין נה:

בעל הטורים

שנאמר בו מקטירים לה' בבקר ובערב וכמראה אש עד בקר: (יז) העלות. ב', העלות הענן. עד העלות הגולה, זהו שאמרו ראוין היו ישראל שיעשו להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי משה אלא שגרם החטא: ובמקום. ב' במס', הכא, ואידך ובמקום גדולים אל תעמוד שלא היו נפנין לא לפניהם ולא לצדדיהם אלא לאחוריהם זהו ובמקום אשר ישכן שם הענן דהיינו לפניהם או

רש"י

המשכן, וכן צ כל לשון הפרשה: (יז) העלות הענן. כתרגומו אסתלקות ק וכן ונעלה הענן, ולא יתכן לכתוב ולפי עלות הענן שאין זה לשון סלוק אלא לשון עלייה כמו (מלכים א יח) והנה עב קטנה ככף איש עולה מים: (יח) על פי ה' יסעו. שנינו במלאכת המשכן כיון שהיו ישראל נוסעים היה עמוד הענן מתקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה תקעו והריעו ותקעו ולא היה מהלך עד שמשה אומר קומה ה' ונסע דגל מחנה יהודה, זו ר בספרי: ועל פי ה' יחנו. כיון שהיו ישראל חונים עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סוכה ולא היה נפרש עד שמשה אמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל הוי אומר ע"פ ה' וביד משה: (כ) ויש. כלומר ופעמים: ימים מספר. ימים מועטים: (כב) או ימים.

שפתי חכמים

העדות ולמשכן העדות, ועיין גם ריש פרשת פקודי בשפ"ח: צ ג"א מפני שכל הפרשה מולה על ההוה שבכל יום תמיד ככתוב כן יהיה תמיד דאין מדרך הל' לומר כסה הענן את המשכן ל' עבר ואח"כ ובערב יהיה על המשכן ל' עתיד שאין זה נמשך מזה ומ"ש יהיה ל' עתיד ע' לעיל פרשת בשלח בפסוק אז ישיר: ק ולא מל' עלייה דא"כ ולפי עלות הענן מבע"ל שהוא מבנין הקל ולא העלות שהוא מבנין נפעל: ר והא דאמרינן לעיל שנינו במלאכת המשכן זה הכל משנה במלאכת המשכן עד תקעו והריעו ותקעו אבל מה שאמר לא היה מהלך עד שאמר משה קומה ה' איתו במלאכת המשכן, ועל זה אמר זו בספרי, ומ"ש אח"כ ונסע דגל מחנה יהודה וגם מה שפי' ע"פ ה' יחנו כיון שהיו כו' כל זה

נסיעת ישראל במדבר

נורא הוא ותרומת המשכן והקמתו עם פלאות המשכן והנוכחת הנשיאים וסדר הדגלים, איך יהיה אפשר שאחרי ראותו כל זה יעזוב אותם, וע"ז אמר אל נא תעזוב אותנו, ומלת נא מל' עתה, כלומר אחרי ראותך עתה את כל זה אל נא תעזוב אותנו, ועוד שנה טענה שנית כי על כן ידעת חנותנו במדבר ונתעכבת אתנו פה ימים רבים בארץ השוממה הזאת וכיון שכל כך סבלת מטעולה עד כה כדי להתקרב אל האלפים ולהשיג אמונתנו אין ראוי שתעזבנו עתה, ואם תרצה לשוב לארצך ולמולדתך בעבור ההיית שם נכבד מאד כהן מדין, הנה גם בתוך בני ישראל תקנה כבוד גדול מאד והיית לנו לעינים שיהיה עיני כל ישראל עליך ועלתך הנהגו, כי הם יתלו יועץ וחכם, ואם כלית לשוב אל ארצך בעבור הנחלות שיש לך שם, הנה כאשר תלך עמנו ג"כ יהי' לך נכסים ונחלות. כי והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך, ר"ל ותהיה כאחד מחשובי הנשיאים בירושת הארץ שהיא יותר טוב מכל מה שנשאר לך בארצך:

יַמִּים אוֹ־חֹדֶשׁ אוֹ־יָמִים בְּהַאֲרִיךְ׃
הֶעָנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן לִשְׁכֹּן עָלָיו יַחֲנוּ
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסָּעוּ וּבְהֵעָלֹתוֹ
יִסָּעוּ׃ כג עַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ וְעַל־פִּי
יְהוָה יִסָּעוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה שָׁמָרוּ
עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ פ י א וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ ב עֲשֵׂה לְךָ
שְׁתֵּי חֲצֹצְרֹת כֶּסֶף מִקְשָׁה
תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא
הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנוֹת׃
ג וְתָקְעוּ בָהֶן וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ כָּל־
הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃

יום ו כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה׃

ד וְאִם־בְּאַחַת יִתְקָעוּ וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ
הַנְּשִׂיאִים רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃
ה וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת
הַחֹנִים קֵדְמָה׃ ו וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה

אוֹ יַרְחָא אוֹ יוֹמִין בְּהַאֲרָכוּת׃
עֲנָנָא עַל מַשְׁכְּנָא לְמִשְׁרֵי עֲלוֹהִי
שָׁרַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא נְטָלִין וּבְאִסְתַּלְקוּתֵיהּ
נְטָלִין׃ כג עַל מֵימְרָא דַיְיָ שָׁרַן וְעַל מֵימְרָא דַיְיָ
נְטָלִין יָת מַטְּרַת מֵימְרָא דַיְיָ נְטָרִין עַל מֵימְרָא דַיְיָ
בִּידָא דְמֹשֶׁה׃ פ א וּמַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
ב עֲבֵיד לָךְ תַּרְתֵּין
חֲצוֹצְרָן דְכַסְפָּא נְגִיד
תַּעֲבֵיד יַתְהֶן וְיֶהֱוֹן
לָךְ לְעַרְעָא פְּנִשְׁתָּא
וּלְאַטָּלָא יָת מַשְׁרִיתָא׃
ג וְיִתְקָעוּן בְּהוֹן וְיִזְדַּמְנוּן
לְוָתָךְ כָּל בְּנֵי שִׁתָּא
לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃

ד וְאִם בַּחֲדָא יִתְקָעוּן וְיִזְדַּמְנוּן לְוָתָךְ רַבְרְבֵיָא
רֵישֵׁי אַלְפֵי דְיִשְׂרָאֵל׃
ה וְתִתְקָעוּן יְבָבְתָּא
וְיִטְלוֹן מַשְׁרִיתָא דְשָׁרַן
קְדוּמָא׃ ו וְתִתְקָעוּן

ת"א עמך לך שתי חלולית. יומא ג כ"ם לג ממחות כה מקדש שנה עז: כסף. ממחות שם: והיו לך. מנחות שם: ותקעתם. כ"ם לך עדכין י: ותקעתם תמושה שנים. סוכה נג כ"ם לך:

רש"ם

ולא בפסח מצרים: (ב) **והיו לך למקרא העדה, לך יהיו החצוצרות לקריאה ולמחנית יהיו צריכין למסע. למסע. שם דבר הוא כמו נסיעה: את המחנות. כמו למחנות:** (ג) **ותקעו בהן. בשתיהן:**

שפתי חכמים

סמיט סכל דמלתא סמסכן: ש דסדר מעלות מסיב קלא (גמ"י) וע' לעיל במ"ס כה' סיי שכה בפסוק שאב הנעלה מתנו ימים: ת בשעת סילוק המחנות. וכיוצ' בפרישים גרסינן סילוק המסעות פי' בשעת סילוק המסעות של כל פעמים מחנות של כל דגל ודגל ומיך פירוש הגיכסף תקן זה שלא תמיר בשתי חוליס ניסע סיו תוקעים בתולדות זה סיו שהרי מתחלה סיה הענן מתקפל ומתר כך סיה מעם תומר קומם ס' ותק"ך סיו תוקעים, לכן פי' בשעת סילוק המחנות שהיו מכינים את עצמן ליסע לא סיו נוסעים עד שתקעו בתולדות: א דתל"ך נתלקו עדה ונסיחים בב' דבריס, שם דלגיך לפרש זה מפוש דק"ל דבתרכה כתיב ונועדו אליך ונו' ולא פי' למיום מקום שיהיו יכולין יחד. ל"פ ואף כו' דמלמת דפרישת סיה דנועדו נועדו לג"ם: ב כתיב הכא ונועדו ונכי עדה

(ד) **ואם באחת יתקעו. הוא סימן למקרא המויחים שנאמר ונועדו אליך הנשיאים ואף הן יעידתן א אל פתח אהל מועד** ומגזרה שוה ב הוא כת בספרי: (ה) **ותקעתם תרועה. סימן מסע המחנות תקיעה תרועה ותקיעה**

יַבָּא תְּנִינוּת וְיִטְלוֹן
מַשְׁרִיתָא דְּשָׁרֶן דָּרוֹמָא
יַבָּא יִתְקְעוּן וּלְמַטְלַנְהוֹן:
ז וּבְמִכְנַשׁ יַת קְהָלָא
תִּתְקְעוּן וְלָא תֵיבְבוּן:
ח וּבְנֵי אַהֲרֹן כַּהֲנַיָּא
יִתְקְעוּן בְּחֲצוֹצְרָתָא
וְיִהְוֹן לְכוֹן לִקְיָם עָלַם
לְדָרֵיכוֹן: ט וְאֲרֵי תֵּעָלוּן
לְאוֹגְחָא קְרָבָא בְּאַרְעֲכוֹן
עַל מְעִיקֵי דְּמְעִיקִין לְכוֹן
וְתֵיבְבוּן בַּחֲצוֹצְרָתָא
וְיֵעוֹל דּוּכְרָנֵיכוֹן לְטָבָא
קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן
וְתִתְפְּרְקוּן מִסַּנְאֵיכוֹן:
י וּבְיוֹם חֶדְוַתְכוֹן
וּבְמוֹעֲדֵיכוֹן וּבְרֵישֵׁי
יַרְחֵיכוֹן וְתִתְקְעוּן
בַּחֲצוֹצְרָתָא עַל עֲלָוָתְכוֹן
וְעַל נִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן
וְיִהְוֹן לְכוֹן לְדוּכְרָנָא
קֳדָם אֱלָהֲכוֹן אֲנָא יְיָ

שְׁנִית וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים תֵּימָנָה
תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם:
ז וּבְהַקְהִיל אֶת־הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא
תָרִיעוּ: ח וּבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ
בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם: ט וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה
בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצַּר הַצֹּרֵר אֶתְכֶם
וַהֲרֵעֹתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֹיְבֵיכֶם:
י וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם
וּבְרֹאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם
בַּחֲצֹצְרוֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי
שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי
אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ חמישי

ת"א תרועה יתקעו. סוכה סח ע"א ערכין י: ותקהיל את הקהל. סוכה סח ע"ב ר"ה לד ערכין י: ובני מדין. סוכה סח: בתרעכון על תלת. ס' הזוהר ס' ויקהל: ובתרעי. ר"ה כח ע"ב: ותקעתם. סח לד ז"ח ע"ב ערכין ג יג: ויהו לכם לזכרון. ר"ה לג: מגי ס'. סח:

בעל הטורים

שנית ונסעו. סוטה לב ע"ב: (ח) לדורותיכם. (ט) וכי תבאו מלחמה. רמז למלחמת גוג העתידה שתבא ליעוף המטיח: תבאו מלחמה. גי"מ' מלחמת גוג: תצאו. לחיות שבות שזכות בשבת: וכמועדיכם. מגלה ו"ו כנגד ששה עלמין ר"ה יה"ם שבות שבת: (י) שמחתכם. בעומציכם גם כיום הראשון עומד במלחמה: ובראשי חדשיכם. ע"ש כיום התרועה יתקעו בשבת בראש: ותקעתם. כל ג' תקיעות: ועל נכסת קודשיכון. ע"ש כיום התרועה יתקעו בשבת ואחר כך תקיעה שם כיצד תקיעה תרועה ותקיעה ואחר כך תקיעה שם כיצד תקיעה ותרועה ותקיעה ואין לתקיעות דלמטן שתי תרועות כמעמד דלא מצינו שתי תרועות זה אחר זה: ה, דסח דכתיב בני פעמים תרועה אחד לריך לגי"ם מיום הכפורים וכל ג"ם לריך לשויות מופסף: ד דקסח לרש"י מדם סח כתיב לעיל ותקעו הזועה וגו' ועוד מסיכא ליתי תקיעה תרועה ותקיעה דלריך למכתב תתקעו ולא תריעו, ומתקן לפי שסוף סומך ויהיו לך וגו': ה הוחיל והזקקו לסדדי ס"ג מה מסע המחנות כו' לכך מלמדנו שתריעו: ו מדכתיב על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם ומקום שנאמר לעולם דבל עולם קדבי קדשים הוא ושלמים מקדשן ק"ק ומקדשן קדשים קלים כגון שלמי לבור סח ק"ק ושלמי יחיד קדשים קלים סח לכך הוקשו שלמים לעולם מה עולה חיבה מגלה ק"ק אף שלמים חיבין מגלה קדבי קדשי. דהיינו שלמי לבור ושהר לשלמי עולם מעלמי מה שלמים שהוא קדבי קדשים הוא קדבן לבור דמי אף עולה מדבי קדשים בשלמים מגלה בקדבן לבול אף עולה מדבר בקדבן

זכרונות ושופרות שנאמר ותקעתם הרי שופרות לזכרון מצות השם הרי

וכשלמי חגיגתיכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וגו':

(י) [שסד] (עשה קנב) לתקוע בחצוצרות במקדש עם שקבצת שבהן מקריבי שמועדות שנא' וביום שמחתכם ובמועדיכם (חק לישראל) ח"ד

א וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי
בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ נַעֲלָה הֶעָנָן מֵעַל
מִשְׁכַּן הָעֵדֻת: ב וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינָי וַיִּשְׁכֹּן הֶעָנָן
בְּמִדְבַּר פָּארָן: ג וַיִּסְעוּ בָרִאשֹׁנָה
עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ד וַיִּסַּע דֶּגֶל
מַחֲנֵה בְנֵי־יְהוּדָה בָּרִאשֹׁנָה
לְצִבְאֹתָם וְעַל־צְבָאוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן־
עַמִּינָדָב: ה וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי
יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר: ו וְעַל־
צְבָא מַטֵּה בְּנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־
חֵלֹן: ז וְהוּרַד הַמִּשְׁכָּן וְנָסְעוּ בְּנֵי־
גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן:
ח וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצִבְאֹתָם
וְעַל־צְבָאוֹ אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר:
ט וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן
שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי: י וְעַל־צְבָא
מַטֵּה בְנֵי־גָד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל:

א וַהֲוָה בְּשַׁתָּא
תִּנְיָתָא בְּיַרְחָא תִּנְיָנָא
בְּעַשְׂרִין לְיַרְחָא אִסְתַּלַּק
עֲנָנָא מֵעִלַּוֵי מַשְׁכְּנָא
דְּסָהֲדוּתָא: ב וּנְטָלוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמַטְלָנֵהוֹן
מִמַּדְבְּרָא דְסִינַי וּשְׁרָא
עֲנָנָא בְּמַדְבְּרָא דְּפָארָן:
ג וּנְטָלוּ בְּקַדְמֵיתָא עַל
מֵימְרָא דַיְיָ בְּיַד
דְּמֹשֶׁה: ד וּנְטַל טֵיקַס
מַשְׁרִית בְּנֵי יְהוּדָה
בְּקַדְמֵיתָא לְחֵילֵיהוֹן וְעַל
חֵילֵיהּ נַחְשׁוֹן בַּר
עַמִּינָדָב: ה וְעַל חֵילָא
שִׁבְטָא דִבְנֵי יִשָּׂשכָר
נְתַנְאֵל בַּר צוּעָר: ו וְעַל
חֵילָא שִׁבְטָא דִבְנֵי זְבוּלוּן
אֱלִיאָב בַּר חֵילוֹן:
ז וּמִתְפָּרַק מַשְׁכְּנָא
וְנָטְלִין בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי
מְרָרִי נָטְלֵי מַשְׁכְּנָא:
ח וּנְטַל טֵיקַס מַשְׁרִית
רְאוּבֵן לְחֵילֵיהוֹן וְעַל
חֵילֵיהּ אֱלִיצוּר בַּר
שְׁדֵיאוּר: ט וְעַל חֵילָא
שִׁבְטָא דִבְנֵי שִׁמְעוֹן
שְׁלוּמִיאֵל בַּר צוּרִישַׁדָּי:
י וְעַל חֵילָא שִׁבְטָא דִבְנֵי
גָד אֶלְיָסָף בַּר דְּעוּאֵל:

ת"א ויסי כצמס. סס ג תעניות כט: מדבר פתכן. כצמ סט:

בעל הטורים

שמיני עצרת: (יד) ויסע דגל מחנה בני יהודה. בגולם כתיב ונסע וניהודה כתיב ויסע מסר מ' שכל מ' שנה שהיו במדבר היו זוכרין את הפרכת וכסו בה את הארון שנאמר [במדבר ד] וכך תהרון ובניו בנסוע המחנה ובני גרשון ובני מררי יוריקו המשכן ושועלין חותו בעגלות והארון וכלי הקדש על מנת בני קהת עומדים מכוסין ומתוקן על הכתפות

שפתי חכמים

לצוק: ז דסיינו סיסרים וזכרונות: ח כמ"ש בפ' ויתבו: ט שסכלו ממדבר פתכן שכחום לו קברות מתאוה נסעו למלכות ימהר כך כתיב ומהר נסעו מעשה מהלכות ויתנו במדבר פרן בפ כפר היו במדבר פתכן דסיינו קברות סתאוה כמ"ש סכא, ועז"פ קברות סתאוה במדבר פתכן סיס כ"ג מדבר פתכן סיס גדול גדול ויש בו מקום שנקבע קברות סתאוה ומלכות וכל סיס במדבר פתכן וכשיוף כלו לכוף גדול מדבר פתכן וזהו שנאמר בסוף ספרשם ויהיו במדבר פתכן: י שלש תשעה לומר ממסע שני כמו מקברות סתאוה לפי שמיני עצרת מקבלו למקום מבצרם, כ"פ ממסע זה:

(חק לישראל) ח"ד 9 12 עד

נא וְנַטְלִין בְּנֵי קְהָת נַטְלֵי
מַקְדְּשָׁא וּמְקִימִין יָת
מַשְׁכְּנָא עַד מֵיתֵיהוֹן :
נב וּנְטַל טִיקֵם מַשְׁרִית
בְּנֵי אֶפְרַיִם לְחֵילֵיהוֹן וְעַל
חֵילֵיהּ אֱלִישָׁמָע בַּר
עַמִּיהוּד : נג וְעַל חֵילָא
שִׁבְטָא דִּבְנֵי מְנַשֶּׁה
גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהְצוּר :
נד וְעַל חֵילָא שִׁבְטָא דִּבְנֵי
בִנְיָמִן אֲבִידָן בַּר גִּדְעוֹנִי :
נה וּנְטַל טִיקֵם מַשְׁרִית
בְּנֵי דָן מְכַנֵּשׁ לְכָל
מַשְׁרִיתָא לְחֵילֵיהוֹן וְעַל
חֵילֵיהּ אֲחִיעֶזֶר בַּר
עַמִּישַׁדָּי : נו וְעַל חֵילָא
שִׁבְטָא דִּבְנֵי אָשֵׁר
פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן :
נז וְעַל חֵילָא שִׁבְטָא דִּבְנֵי
נַפְתָּלִי אֲחִירַע בַּר עֵינָן :
נח אִלֵּין מַטְלֵנֵי בְּנֵי

ת"א ונסעו הקהתים . עיכובין כ שבועות יז מנחות לה :

כא וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ
וְהֵקִימוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן עַד־בֹּאָם :
כב וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי־אֶפְרַיִם
לְצִבְאֹתָם וְעַל־צְבָאוֹ אֱלִישָׁמָע בֶּן־
עַמִּיהוּד : כג וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי
מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר : כד וְעַל־
צְבָא מַטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־
גִּדְעוֹנִי : כה וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי־דָן
מְאַסֵּף לְכָל־הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם וְעַל־
צְבָאוֹ אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי : כו וְעַל־
צְבָא מַטֵּה בְּנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־
עָכְרָן : כז וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְנֵי נַפְתָּלִי
אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן : כח אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־

בעל הטורים

עלמותיו בהלכות כלאים לג נסע : (כה) מאסף . ג' פעמים , כנגד , ופידך ומיכן ואילך מאסף לותם סביבותיהם כפילגש בגבעה , ופידך

רש"י

עד שיסע דגל מחנה רחובן ויחל"ק ונסעו הקהתים : (כא) נושאי המקדש . נוסעי דכריס המקודשים : והקימו את המשכן . בני גרשון ובני מררי כ שהיו קודמים להם מסע שני דגליס ל היו מקימין את המשכן כשהיה הענן שוכן ושימן התנייה גרשה כדגל מחנה יהודה והם חונים ועדיין בני קהת בחוס מלחריסם עס שני דגליס החרוניס היו בני גרשון ובני מררי מקימין את המקדש וכשבאים בני קהת מוליכים לותו על מכונו ומכוסין בו החרון והשלחן והמנורה והמזבחות וזהו משמעות המקרא והקימו מקימי המשכן לותו עד טרס כוחס של בני קהת : (כה) מאסף לכל המחנות . תלמוד ירושלמי . לפי שהיס שבעו של דן מרובה בחוללוסין היה נוסע בחחרונה וכל מי שהיה מלבד דבר היה מחזירו לו . חית מאן דאמר כתיבה היו מהלכין ומפיק לה מן (במדבר כ) כאשר יחנו כן יסעו . מ ואית דאמרי כקורה היו מהלכין נ ומפיק ליס מן מאסף לכל המחנות : (כח) אלה מסעי . זה ס סדר מסעיהס : ויסעו . כיוס

ות"ח שבת של יהודה היה מרובה ביותר מכבע של דשבע של יהודה היו ד' דגלים ושבע של דן לא היו כ"ה אלפים ושם מהות כדכתיב בפ' במדבר (ג"ח) כיון שיהודה היה נ' סע תקנה מפני שהוא המלך שכיון שהיה נוסעה שתחתונה לבני דן היה מרובה בחולכיהן מחר יהודה : ב ובכתיים היו חונים כתיבה כדכתיב בפ' במדבר . ות"ח בע"ד בקונטרס היו מהלכין היתר מאסף כאשר יחנו כן יסעו . וי"ל כאשר יחנו היה על דגלו ועל מחנהו כן יסעו וכתיב יחנו בני יששכר היה על דגלו ותיה על מחנהו , מגלתי : ס דקאמר היה למלה מסעי מסעות שבועס נאמרו בהולס כאשר יחנו ונסעו מסס ונסע לקמן

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כה) מאסף לכל המחנות . לפי שהיה לחלוק וכל מי שהיה מחשבח בסוף דבר היה מחזיר עטרתו לכך נקרא מאסף :

יִשְׂרָאֵל לְצִבְאֹתָם וַיִּסָּעוּ׃ כט וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן־רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי
חֹתֵן מֹשֶׁה נֹסְעִים ו אֲנַחְנוּ אֶל־
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֹתוֹ אֶתֵּן
לָכֶם לְכָה אִתָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי־יְהוָה
דִּבֶּר־טוֹב עַל־יִשְׂרָאֵל׃ ל וַיֹּאמֶר
אֵלָיו לֹא אֵלֵךְ כִּי אִם־אֶל־אַרְצִי
וְאֶל־מוֹלַדְתִּי אֵלֵךְ׃ לא וַיֹּאמֶר אַל־
נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי ו עַל־כֵּן יָדַעְתָּ
חֲנֹתֵנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָּנוּ לְעֵינָיִם׃

ישראל לחיליהון ונטלו׃
כט ואמר משה לחובב
בר רעואל מדינאה
חמוהי דמשה נטלין
אנחנא לאתרא די אמר
יי יתיה אתן לכון איתא
עמנא ונוטיב לך ארי
יי מליל לאיתאה טבא
על ישראל׃ ל ואמר
לייה לא איזיל אלהין
לארעי ולילדותי איזיל׃
לא ואמר לא כען תשבוק
יתנא ארי על כן ידעת
כד חוינא שרן במדברא
וגבורן דאתעבידן לנא

רש"ם

(כט) לחובב הוא יתרו כרכתיב מבני חובב חותן משה: (לא) כי על כן אשר ידעת. ונתת על לב צרכנו בחנותנו במדבר. וגם היה לנו לעינים לתת לנו עצה טובה כרכתיב וישמע יתרו. דוגמת

שפתי חכמים

כולהו מסעי מפרש, ועז"פ זה סדר מסעיהם כ"ל דלעם מסעי פי' זס סדר מסעיהם סיתך היו מוסעים מי למקום ומי למחכון: ע לעומר ביום ספקלקו' סעין דלא תימא כיון שסעון סולך לפניהם' שלשה ימים לסור לסס מעוסה בודאי נסעו ביום שלש"ז, מ"ס מפרש מיד, וכלל"ס פי' ביום סהוא נסעו פי' כחדש שסני בל' כו מכל ויסעו כ"ה למסעיהם דלעיל פי' ויסעו כמשמע המפורש למסע דגליסם: פ דק"ל שמותן מסה שכתיב בקלף מסייף קלי לי קלי מרעועל מו שמוכה כזו, ומסרן דקלי שמוכה שהוא יכלו כמ"ש מכאי וגו', רש"י. ויש מקשים ולפ כפר פי' זס כפ' ויסעוע יכלו וע"ק למה לו לסזכיר וכללה בשנות סיה לו כו', ו"ל משוס דק"ל דכתיב מוכה בן רעועל וגו' ממ"ל מי מוכה סוא יכלו ולעועל סוא שכיו פ"ל יכלו לעו רעועל שמו ולו מוכה סוא כזו של יכלו שהוא רעועל פ"ל לעו מוכה שמו ול"ל סיינו מלינו שז' שנות נקלעו לו. לכך מתכון כס"י מוכה סוא יכלו ושהוא נקלע ג"כ רעועל ולא תתעם שיכלו סיה שמו רעועל ולשון שמו נקלע שמו רעועל דגבי שכיו סיה סס שלש בנו רעועל לשפוקי יכלו על סס מעשיו נקלע רעועל בעשבה כיה לשל: צ מדלא כתיב הולכים שמתו ומדכתיב נוסעים משמע בשעה לשהוא רק שהעלו בשהשוגעים ושל דשכ"י עד שלשה ימים כו' שוכשהו מדכתיב בשכשה זו ויסעו מהר ס' דרך שלשה ימים: ק ול"ת ושל פירוש לש"י לפ' שמות גיוך שהר שהכלה לשנות שני לין כופי לשכשים לשלין ולהיות גואלם לעשיה ס"מ בשעה סיה יודע שעתיד גזרה. ול"ל דודאי יודע משה שה לא יכניסם לשלין ויסיה לשם וכו' שליהם שכל מ"מ יכנס כפ' מסס. שכל שקשה לשכוף פ' שנות פי' לש"י העשוי לשרעה שהשה ולא שעשוי לשנעה שלני שמוני כשהכתיבם לו שהלין שלין שהיה יכנס כלל. ול"ל דודאי שכר שיכנס לכל כיכול שלין יכנסו לשם יה"ד שהם ושוהן ל"ד שהם ושוהן יכנסו ויעמוד שהם לא נקע רש"י שכה כשכול שהוא נכנס ולפ נקע שהוא יכניסם לשה ידע שהוא יכניסם ושהם כפ' שקע פרש"י שלמלגלג שעשו זה סיו יכניסם לשלין ולפ נקע שי מניסון לש יכנסו, ול"ת ושל פרש"י כפ' כשלש שניסולו שלש יכנס לש"י משמע שלפני לש יכנס כשהר מיכנסו לש יכנסו, ול"ל דניסה ולפ ידע שם ניסה: ר מדכתיב לש לש כ"ם, כ"ל שם כשכול נכסי ביה כי שם נשלש לשך ושמוע שם כשכול משפשתי כדי לגיידם כדמניגו וילך לו של שלכו לשלש"י לגייר שת כני משפשתו שכל דעתו סיה לשוזר לשם ולפ לדור שם, מלשתי כשם מוסר"כ שכרכתם מפרשת: ש דק"ל למה שקם ממנו שילך עמו ולפ שסניכה סוא לעוכתו ומשהר כפיגו כולם כעזיבה יעיכתו, וע"פ כדי שלש יעמדו כו': ת כ"ל על שרשם נסיס וגבורות עם

בעל הטורים

ונפלו כעמיר מעשהי שקולר ומין מלשון: (כח) ויסעו. כ' ממם' שכח, ולפיך ויסעו ויסעי מתח מלטים, לומר שם שם סיה שתח מלטים על כל שכיזותיהם לף לשן. ד"ש ויסעו דשתם ס"פ ויסעו דשכח ס"ם דשתם לפי שיעקב ביעד ע"פ מעוכם לפיכך נשנו ביד למם ושכיכם נשכיהם שכל בני לן שסיס כיעיס ע"ז

רש"י

ההוא ע נסעו: (כט) חובב. (ספרי) הוא פ יתרו שנאמר (שופטים ד) מבני חובב חותן משה ומה ת"ל (שמות ג) ותבאנה אל רעואל לחגיהן מלמד שהתימוקות קורין לאחי אחיהן אבא ושמות הרבה היו לו יתר ע"ם שיתר פרשה אחת בתורה מוכיח על שהיכה את התורה וכו': נסעים אנחנו אל המקום. (ספרי) מיד עד ג' ימים צ אמו ינקטין לאחרן שבמסע זה ארשמון נסעו ע"מ להכנס לארץ ישראל אלא שהעלו במתלוגים ומפני מה שתף משה עמו שמתה שעדיין לא נגזרה גזרה עליו וכשכור שהוא ק נכנס: (ל) אל ארצי ואל מולדתי. [ספרי] אם נשבעל נכסי אם ר נשבעל משפחתי: (לא) אל נא תעזב. אין נא אלא לשון בקשה אלא יאמרו לא נתגייר יתרו מחמה ש שכור היה שים לגרים חלק בארץ עכשיו ארשה שאין אם חלק העיסה והלך לו: כי על כן ידעת חנתנו במדבר. כי נאה לך לעשות זאת על אחר ידעת חנותנו במדבר ורחית נסים וגבורות שנעשו לנו: כי על כן ידעת. כמו על אשר ידעת כמו [כרחקות (לח) כי על כן לא נתתיך לשלה בני [שם יח] כי על כן עברתם [שם יט] כי על כן בחו [שם לג] כי על כן רחיתי פניך: והייתי לנו לעינים. לשון עשר ת כתרגומו.

נסיעת ישראל במדבר

(לא) כי על כן ידעת חנותנו במדבר. פי' על כן אני מלמדך פניך שתלך עמנו לפי שידעת חנותנו וסניסים וסגבורות שנעשה שהקב"ס וסיים לנו לעיניס נסניסים סיוך עמנו ילמדנו לא עזב מלכו לא שתלכו שם לא שנעשה שלא שהקב"ס ושעיכוב

חֲזֵיתָא בְּעִנָּךְ׃ לב וִיהִי אֲרֵי תֵיזִיל עִמָּנָא וִיהִי טָבָא הַהוּא דִּי יוֹטִיב יְיָ עִמָּנָא וְנוֹטִיב לָךְ׃ לג וְנָטְלוּ מִטּוּרָא דְּאִתְגְּלֵי עֲלוֹהִי יְקָרָא דַּיְיָ מַהֲלַךְ תְּלָתָא יוֹמִין וַאֲרוֹן קְיָמָא דַּיְיָ נָטַל קֳדָמֵיהוֹן מַהֲלַךְ תְּלָתָא יוֹמִין לְאַתְקָנָאָה לְהוֹן אֲתַר בֵּית מַיְשָׁרֵי׃ לד וַעֲנַן יְקָרָא דַּיְיָ מְטַל עֲלֵיהוֹן בִּימְמָא

לב וְהָיָה כִּי־תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה | הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ׃ לג וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהוָה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה נֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לָתוּר לָהֶם מְנוּחָה׃ לד וַעֲנַן יְהוָה עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנָסְעָם מִן־הַמַּחֲנֶה׃ ס

ששי לה וַיְהִי בְּנָסַע הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה

ת"א ויסעו מהר ס'. סדם קיז מנחות כח: ויסי בנסוע. שבת קטז ע"ז כד ידים טי עקיבה מ"ב פכ"ח:

בעל הטורים

נסעו לחזור ולא לפניהם פסיק סימן פולע פותח ומעלה סי' טוסע בסם: (לב) וטיס פסוע פסוק. ס' פעמים טוסע כתיב כאן כנגד חמש מאות אמה דיוסע על ירימו בנסעו בנסוע: והטבנו. טוב. טוב, ייטיב, והטבנו. כנגמ' ביכורים: (לד) בנסעם. ב' בתים בנסעם מן סמחנה. בנסעם מקדם. מה לכאן מלדו אף כאן מלדו: עשה נוני"ן הפוכין בדלתיה בשבת פרק כל כתבי בתין זה מקומה ובתבה כאן להפסיק בין פורעניות לפורעניות סניים ועשה נוני"ן הפוכין לומר שמקומה לפני נ' פרשיות לפניה ואלו לא היו נוני"ן הפוכין לא הייתי יודע אם לאחר נ' פרשיות אם לפני נ' פרשיות לכך עשאום הפוכין לומר לפני נ' לפניה והוא לאחר נ' פרשיות: ויהי. עולה ג"ש בגלגלתא עם ג"ש מלכים: בנסוע. מלמד שהיו מהנעים ולא היה נוסע ממקומו עד שמשה היה אומר קומה ה':

רש"י

ד"ח לצון עתיד א כל דבר ודבר שיתעלם מעיניכו תהיה מחיר עיניכו. ד"ח שתהא חביב עליכו כשגלגל עיניכו שאמר [לדברים י] והאבתם את הגר: (לב) והיה הטוב ההוא וגו'. מה טובה הטיבו לו אמרו כשהיו ישראל מהלכין את הארץ היה דוקסה ב של ירימו ת"ק אמה על ת"ק אמה והיסיהו מלחלוק אמרו מי שיכנה בשמ"ק בהלקו הוא יעלנו וכיו כך וכיו כך נתטוהו לבני יתרו ליובלב בן רכב שנאמר וכני קיי מותן משה עלו מעיר התמרים וגו' [קופטים ס]: (לג) דרך שלשת ימים. דלך שלשת ימים הלכו כיום אחד ג שהיה הקב"ה חפן להכניסם לארן מיד: וארון ברית ה' נסע לפניהם דרך שלשת ימים. (ספרי. כ"ב יד) זה אחרון היולה עמהם ד למלחמה וכו שברי לוחות מונחים ומקדים לפניהם דרך שלשת ימים לתקן להם מקום מניחה: (לד) וענן ה' עליהם יומם. שבשה ענניס כתוכים כמסניהם לארבע מד' רוחות ואחד למעלה ואחד למטה ואחד לפניהם ה מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים: מן המחנה. ממקום מניחתן: (לה) ויהי בנסע הארון. עשה לו סמיות מלפניו ומלאחריו לומר שאין זה מקומו ו ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורעניות ז לפורעניות וכו' כדאיתא בכל מקום:

דעת זקנים מבעלי התוספות

שמשה נעשה: (לג) ותאון כניס ס' נוסע לפניהם וגו'. וכבל פעולה סוף פעמן שוכן על הארון שהרי לא היו יכולין ללוך ג' ימים ללופים לילה ויום דשה ממהיכן המומר שבועה שלא פיחן שלשה ימים עלקין מותו ויהן לאחר וכבקר וכבקר היו נוסע מעל הארון וכלוים היו מתקינין נסיעותיהם קודם שיסעו ממקומן וכשו נוסע לפניהם לפי שעשו שניהם לארון בתוכן ג' ימים עד שבאו למדבר סיני ארון של שבעה למדבר שלשו ממהרים ומגיעים ביכולת ויבלה מותם

רש"ם

עינים הייתי לעור: (לג) מהר ה'. כי עדיין לא זזו מכנגד הר חורב שהוא במדבר סיני וזה לאחר שהוקם המשכן כמשפ"י למעלה. ומ"מ אצל הר סיני היו עד עתה: דרך שלשת ימים. הלכו עור ג' ימים שלא

שפתי חכמים

שמשה הקב"ס ניסרגל וה"ק וסיית לנו לעיניס כלומר שרחית סכל בעיניך: א דנעשה לחסון קשה מלא נמו לכן פי' ד"ח כי ולפי ד"ח קשה ניון שפסניהס ניסיס שמחיר עיניהס ע"י משה ומה נפש ליתנו, ולכן פי' ד"ח כי', ולעשה תחנון לחוד קשה דהל"ל ושיית לנו לעיניס, לכן לניך לכל הטעמים: ב דוחק קלקל שמשה: ג דהל"ל דרך שלשת ימים ל"ל: ד פי' זה הפלון סניתה לפניהס הוא היולה שעשה למלחמה שעשתי מרע"ה קודם שהיו סלוחות בניות ושינו הפלון שעשה בלגל לחת י"ב ושחר שהוליאו סלוחות שניות מתוכו פלון ושוכחו בתיבת שעשה בלגל שומעו כו שברי סלוחות שנשתברו והוא פי' יולא שעשה למלחמ' ושוב פוסקו לפניהס פכל פפלון שהיו כו סלוחות שניות הוא כתוב המתחות היה נוסע לדבריהס בזכות הפרשה: ה ושו' עניים מוכס בספרי ועכן ס' עליהס ועכך עומד ועמוד עכן לחת פולך ושפלחיך פעכן ושפעלות פעכן שם לא יעלה פעכן כי עכן ס' על שמשכן וכלם פייסים בשבע ושחניות כיי שנאמר (עיין בע"ח ובכתי"): ו ושיכן מקומו לעיל בפ' למדבר כמו בדגלים ומסעות דכתיב ונסע אהל מועד מחנה הלויה וגו' ואחר פסוק זה היה לחוי להכתב ולכך עשה הקב"ה סנוני"ן לפשוטין ס"ל מכאן על פורעניות לחחריהס ולכך עשה הקב"ה סנוני"ן לפשוטין ס"ל מכאן על הפרשה נ' למעלה היה לחוי להכתב ולכך הפך הנוני"ן לומר שמקומו בפ' נ' ומעלה ולא בפ' נ' ומעלה: ז וח"ת בשלמא פורעניות לחחריהס ויסי הטם למתונגים שלא פורעניות לפשוטה שם היה י"ל דכתיב לעיל מיניה ויסעו מהר ס' כל"ל ויסעו מהר שלהיה שלא כתיכוח שכוחה מכית שספר והוא גם כן פורעניות

רשב"ם

בעל הטורים

נסעו לחזור ולא לפניהם פסיק סימן פולע פותח ומעלה סי' טוסע בסם: (לב) וטיס פסוע פסוק. ס' פעמים טוסע כתיב כאן כנגד חמש מאות אמה דיוסע על ירימו בנסעו בנסוע: והטבנו. טוב. טוב, ייטיב, והטבנו. כנגמ' ביכורים: (לד) בנסעם. ב' בתים בנסעם מן סמחנה. בנסעם מקדם. מה לכאן מלדו אף כאן מלדו: עשה נוני"ן הפוכין בדלתיה בשבת פרק כל כתבי בתין זה מקומה ובתבה כאן להפסיק בין פורעניות לפורעניות סניים ועשה נוני"ן הפוכין לומר שמקומה לפני נ' פרשיות לפניה ואלו לא היו נוני"ן הפוכין לא הייתי יודע אם לאחר נ' פרשיות אם לפני נ' פרשיות לכך עשאום הפוכין לומר לפני נ' לפניה והוא לאחר נ' פרשיות: ויהי. עולה ג"ש בגלגלתא עם ג"ש מלכים: בנסוע. מלמד שהיו מהנעים ולא היה נוסע ממקומו עד שמשה היה אומר קומה ה':

רש"י

ד"ח לצון עתיד א כל דבר ודבר שיתעלם מעיניכו תהיה מחיר עיניכו. ד"ח שתהא חביב עליכו כשגלגל עיניכו שאמר [לדברים י] והאבתם את הגר: (לב) והיה הטוב ההוא וגו'. מה טובה הטיבו לו אמרו כשהיו ישראל מהלכין את הארץ היה דוקסה ב של ירימו ת"ק אמה על ת"ק אמה והיסיהו מלחלוק אמרו מי שיכנה בשמ"ק בהלקו הוא יעלנו וכיו כך וכיו כך נתטוהו לבני יתרו ליובלב בן רכב שנאמר וכני קיי מותן משה עלו מעיר התמרים וגו' [קופטים ס]: (לג) דרך שלשת ימים. דלך שלשת ימים הלכו כיום אחד ג שהיה הקב"ה חפן להכניסם לארן מיד: וארון ברית ה' נסע לפניהם דרך שלשת ימים. (ספרי. כ"ב יד) זה אחרון היולה עמהם ד למלחמה וכו שברי לוחות מונחים ומקדים לפניהם דרך שלשת ימים לתקן להם מקום מניחה: (לד) וענן ה' עליהם יומם. שבשה ענניס כתוכים כמסניהם לארבע מד' רוחות ואחד למעלה ואחד למטה ואחד לפניהם ה מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים: מן המחנה. ממקום מניחתן: (לה) ויהי בנסע הארון. עשה לו סמיות מלפניו ומלאחריו לומר שאין זה מקומו ו ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורעניות ז לפורעניות וכו' כדאיתא בכל מקום:

נסיעת ישראל במדבר

(לג) ויסי מהר סיני וגו'. סדם בפני פסוקים סתום [ויסי בנסוע וגו' ובתבה יסמר וגו'] יש בשבת מלפי"ן ודרשו רז"ל שיתה מלפי בני הוה עלמה ומד תכיר, וכיון שהתולה כולם כנויה ומיוסדת על מדות העולם, יש להבין בית לו סוף, כי כל דבר בית לו התחלה יש לו סוף בהכרח, ומזה מלף שבשה דשומה במלת מלפי, לומנו שיתה מלפי, והבחיעית מתחמה במלת יסמר, לומנו כמו שבשועה נכלה בבחיל יסמר"ל, כמו שדרשו בע"ז

קוּמָה ו יְהוָה וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ
מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ: יי וּבְנֻחֹה יֹאמַר
שׁוּבָה יְהוָה רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל:
יא א וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאֹנְנִים
רַע בְּאָזְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיִּחַר
אַפּוֹ וַתִּבְעַר־בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל
בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה: ב וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־

ונאמר משה אתגלי יי
ויתבדרון סנאך ויערקון
בעלי דבבך מן קדמך:
לי ובמשרוהי אמר תוב
יי שרי ביקרך בגו רבבן
אלפיא דישראל: אוהוה
עמא כד מסתקפין ביש
קדם יי ושמיע קדם יי
ותקיף רוגזיה ודלייקת
בהון אשתא מן קדם יי
ושיצת בסיפי
משריתא: ב ואצווח עמא

ת"א וכנחם יאמר. יכמות כג ב"ק מג: ויהי העם כמתאננים. שבת קיז: סובנהדרי קרי

רשב"ם

חנו עד סוף ג' ומפני טורח הדרך: (לה) קומה ה'. שהיה אז מסתלק שכינה מעל הכפרת: (א) ויהי העם כמתאוננים. כמו שמצינו בפ' פרה ותקצר נפש העם בדרך. וידבר העם באלהים ובמשה. וארון ברית ה' נוסע לפניהם כל אותן ג' ימים לתור להם מנוחה, כי הענן הולך על הארון: כמתאננים ע"ם סליחות עושם ל"ו. כל פרשה סיום כמו כדי לנקע ס"ם התחיית כמו ויהי בנסע מלינין אותו מפני סדליקה לכך סמוך לו ותבעל גם שם ס' לומר לך שמלינין פס' שיש שם פ"ם סותיות מן שפא ועל"כ כמילה בעושה ס"ם מלמה מדינה של גיהנם: (ג) בקצה

שפתי חכמים

שבכו מס': ח שבכבות ומלבים ס"ל שני לבבות ושני מלבים דפס ל"ב לה היה ל"ל מלא שובה ס' רבבות ישבאל כי שהם רבבה בכל מקום הוא מצרף מלבים ולא מלמ בשום מקום מיוהיר הכ' שפר שלבאה שם מלבים: ם ופ"ת וסלא מלינו העם שפס לדיקים שנאמר ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה, ל"ל בשפס לשעים לא נקרא שפס שם אחד מלא העם: ו ופ"ת וסלא מלינו עמי בשפן לשעים שנאמר ועמי לא שתבונן, ול"ל דס"ם שהיו קודם לכן עמי ועתה לא שתבונן, מלמתי: כ לשעתו שרתמו ל ופ"ת ושפ שקש"י לעיל אין העם מלא לשעים ושכל פי' לש"י בקלינים וכגדולים וס"ל דס"ם דמה שנפ' שבפ בקלינים וכגדולים ל"ל שעשיהם שבשעים נקלפים גדולים דשפ לקנן פי' לש"י והזקנים שלשטרים שיכן הי' בו, ומתרץ מלא בשם שבשעה מקו משמע דשפ היו שזקנים שבמלינים ושותן זקנים שם לדיקים וגדולי הדור, וי"ל חדלתי מ"ש ויהי העם ונו' ושבעה שם שם ס' רקלי שבשעים של העם שבמיד לעיל, ושבשעה שפס שם בעשה נם כן שבלתי מתאוננים וס"ש ותחלל בקלה המחנה מייהי בקלינים וגבולים שבהן ועל שותן לדיקים שבש"י לקמן בשם שבשבש מקו:

נסיעת ישראל במדבר

בלשון בשבל ישראל שנקראו רשעים בשבילם נברא העולם, וישראל היו תחלה במחשבה, כן בשביל ישראל יהיה סוף וקן לשעולם, שיהשבה העולם היה ויהיה עולם אחד, כלי יולד הרע, ולכך שפרשה שסיימה בגוונ"ן בתחלה ובסוף, לפאר כי יולך על סיובל הגדול שהוא שלש דור והיה העולם בשל ויחזור לתיהו ובוהו. ומפ שבתורה שהוי"ן הפרישים כי בשם שנתקה העולם בשניהם כלשוני מורה על קיום דבר כך הפוך שהוא ובטולו מבטלו הלשוני מורה על בטול דבר וחקבלו, וע"כ הי"ן ספוחה: (ה) ויהי העם כמתאוננים וגו'. מלי מה יתאוננו מזה כי היו בוחרים ומלטרים בשבשפס עתה במדבר, והמתוננות זה היה רע בעיני ה', אפי' שלא היו בולבים בשהיו שלכלכים ובוגעים, ותעד בל"ש שהמיון כמתאוננים לשהיות שהיו מנמנעין זה ולא היו שפרשין מיהו עשני שחד מפס שהי שלא יעמיד, ולכך לשון ויהיו

(חק לישראל) ח"ד 9 16

בעל הטורים

בנסע דשבע"ח משמל: בנסע. בפ"ס ב"ס שפס"ז שהוא בגימ' בבבות שבלבבה: בנסע. בגימ' יעקב שהמות יעקב שפר הוא מקוק בכפס שכבוד הוא עשפס: (לו) ובנחה. כתיב הפ"ה, ראד שרבעה דגלים ומחנה לויה. בפסוק ויהי בנסוע י"ב תיבות ובמו שים בפסוק ולכל היד המקום שהוא סוף התורה. ובפסוק ובנחה יש בו שבעה תיבות כמו שים בפסוק לבפסים שהוא תחלת התורה, לומר שהוא תשוב ס"ם בפ"ם. ותתחיל בו ותסיים בל, ונמצא בל' פעמים ב' ל' לומר לך שמלינין פס' שיש בה פ"ם סותיות מן שפא ועל"כ כמילה בעושה ס"ם מלמה מדינה של גיהנם: (ג) בקצה

רש"י

כתבי הקדש [שבת קטז]: קומה ה'. לפי שהיה מקדים לפניהם מהלך שלשת ימים היה משה אומר עמוד והמתן לנו ולא תתרחק יותר [תענומת בויקהל]: ויפצו איביך. המכוונים: וינסו משנאיך. אלו הרודפים: משנאיך. אלו שונאי ישראל שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם שנאמר [תהלים פג] ומשנאיך נשאו ראש ומי הם על עמך יערימו סוד: (לו) שובה ה'. מנחם תרגמו לשון מרגוע וכן [ישעיה ל] בשובה ונחת תושעון: רבבות אלפי ישראל. מגיד שחין הקכינה שורה בישראל פחותים משני אלפים ח ושתי רבבות: (א) ויהי העם כמתאננים. (ספרי) חין העם אלא רשעים ט וכן הוא אומר [שמות יז] מה לעשה לעם הזה ואומר [ירמיה יג] העם הרע הזה ובכתם כשרים קרואים עמי שנאמר [שמות ה] י שלח עמי [מיכה ו] עמי מה עשיתי

דעת זקנים מבעלי התוספות

משה ממדבר סיני ובמקום שהיו ישראל שם היו מתאוננים ומרגנים ומרגנין בדברים פ' ומשה לא משו מתוך המחנה ושיח סיתם נסיעה בלשונה שעשו אחר קוטן שלשה ימים. ומה שכ' דרך שלשת ימים כ"ל בדרך ג' ימים כמו כי אשא ימים משה ס' שפיהודו בשפס ימים: (לה) קומה ה' וגו'. פי' שם יתפללו לשה על ישראל יפולו ולא ימלט בהם שיש ביתר ואם יכלו יכולו ולא תהיה נפס קטונה זו שיש שפלת הדרך שבשה: (לו) ובנחה יאמר וגו'. בשיש הענן שוכן על המשכן היה אומר יהי לנון שיעמדו כל המחנות והרבבות של ישראל במקומם המשפרש ולא יסעו אחרון אחרון כמו שסיעה ודומה לו ושב ה' שם שכונך:

(ה) ויהי העם כמתאוננים. לתוננים על השעה ומתלוננים על עסק בשיש שקב"ה כועס עליהם לפי שיש מקטני אמונה ודומנין

עַל מֹשֶׁה וְצַלֵּי מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ וְאִשְׁתְּקַעַת אֶשָׁתָא: ג וּקְרָא שְׁמָא דַּאֲתְרָא הַהוּא דְּלֵיקַתָּא אֲרֵי דְּלֵיקַת בְּהוֹן אֶשָׁתָא מִן קֳדָם יְיָ: ד וְעַרְבְרָבִין דִּי בֵּינֵיהוֹן שְׁאִילוּ שְׁאֵלְתָּא וְתָבוּ וּבְכוֹ אַף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ מַאן יְיִכְלִנָא בְּשַׂרָא: ה דְּכִירִין אֲנַחְנָא יַת נוּנְיָא דַּחֲוִינָא אָכְלִין בְּמִצְרַיִם מַגָּנַת בּוּצִינֵיָא וַית אֲבַטִּיחַיָּא וּכְרָתֵי וּבוּצְלֵי וְתוּמֵי: ו וּכְעַן נַפְשָׁנָא תְּאֵבָא לַית כֹּל מִדְּעַם אֲלָחֵן לְ מַנָּא

מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ: ג וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא תַּבְעֵרָה כִּי־בָעֲרָה בָם אֵשׁ יְהוָה: ד וְהָאסַפְסֻף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאַוּוּ תַאֲוָה וַיָּשֻׁבוּ וַיִּבְכּוּ גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר: ה זָכַרְנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם אֵת הַקִּשֻּׁאִים וְאֵת הָאֲבַטִּחִים וְאֶת־הֶחָצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים וְאֶת־הַשּׁוּמִים: ו וְעַתָּה נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה אֵין כֹּל בִּלְתִּי אֶל־

ת"א והסספסף. תענית כט ע"ב ע: זכרנו את. יומא עח ס"ב סוטה ס"ב ב"ב קכ"ב: את הקשאים. שם ע"ז כט: ועתה נפשנו. יומא שם:

בעל הטורים

סמהנה. בגימ' סקילינים: (ד) מי יאכילנו בשר. שם"ס בסיס להם בשר בכדם שם היו סבורים לעבוד הידען מסלם ואמרו מי

רש"י

זדם שכעם מ על כמו והלך הכן חגל חוהבו של חביו ואמר לו לא וכקש עלי מלחמה: ותשקע האש. (שם) שקעה כמקומה כארץ שחילו חזרה לאחת הרוחות היתה מקפלת והולכת כל לוחו הרוח: (ד) והאספסף. חלו ערב רב שנאספו עליהם כשלחה ממלרים: וישובו. (שם) גם כני ישרחל נ ויבכו עמהם: מי יאכלנו בשר. זכו לא היה להם בשר והלא כבר נאמר [שמות יב] ונם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר וגו' וה"ת אלוה אכלוה בכניסתם לארץ נאמר [במדבר לב] ומקנה רב היה לבני רחובן וגו' חלא שמלקשים עליהם: (ה) אשר נאכל במצרים חנם. ח"ת שמלריים נותנים להם דגים הנם והלא כבר נאמר (שמות ה') ותבן לא יתנן לכם אם תבן לא היו נותנין להם חנם דגים היו נותנין להם ס חנם ומהו אומר הנם חנם ע מן המלות [ספרי]: את הקשאים. אמר ר' שמעון מפני מה המן משתה לכל דבר הזן מחלו מפני שהן קשים למניקות אומרים לחמה אל תאכלי זנם וכל מפני התינוק משל למלך כו' כלאיתא בספרי: הקשאים. שם קוקומברו"ם בלעז: אבטחים. כורקו"ם: החציר. כריסין פוריל"ם

דעת זקנים מבעלי התוספות

זדוחנין מן המלחמה: (ה) זכרנו את הדגה. ל' וידוי לכוד בקבד שהרן כ"יסיגים"ם בלע"ז: ואת' ב"ם את' הקשוים ואת הסלעטים:

ס', ולא מצה: (ד) והאספסוף וגו'. שם פעם שנאספו אל יבשלו ולא היו מיבשלו, וכן פעמ כ: (ה) את הקשואים ואת הסבטיחים וגו'. היו מבזין המזון שנכנס בהיס לפס נמן, וכדי להוליא עלי' דבה היו מביאין רמיס מפיזיות שהיו במלרים לכוד, וכעין שכתוב בגן ס' כשרן עלרים, אבל לח הזכילו מן פפיזיות שהזכירו לח היו נותנים להם, וכן מה שהזכילו הדגה כי היו ניתנים להם מהנים שנשחנים שהיו להם שהנה ומשה ימים משלולו, כי מהשבונו שהייב שלולו היום לח היו ניתנים להם, וע"כ לח תמר זכרנו חת הדגים, חו חת הדג, כי בכ"מ שהמלה דגה סיח דג חת שנחמר, כדכתיב יסדגה חשר ביתוך עתה ויבחת היתוך, ובלל הדבר כי היו קלים במקנה שהזכיר כולהם לח היתה חלה להעיד דוסי המן ולהוליח עליו דבה, וע"כ הזכיר בכל הפרשה הנס שהוח ל' גרמי ולזה נפשנה פרשה זו לפרשת מריס ב"כ פרשת מריס ב"ב שהיו מולילי דבה כלהן. שנחמר מי

שפתי חכמים

מ דפל"ל ויעקו חל ס' מיבעי ליה: ג דק"ל ויבכו גם בני ישרחל מנחנע גנס שנחספסוף בכו וכרי לח כתיב לפיכך שבכו לכך מפרש רש"י בספוק ויבכו גם בני ישרחל ויבכו עמהם כ"ל דגס קלה על סחמלו חלוק שעשה רב שבו מלחבי ס' וסחמלו לבשר ויבלו גם בני ישרחל וסחמלו לבשר ולח"כ ויבכו עמהם כ"ל שנחניחם בוכין כיחד: ם מקשים הטוב מלי ק"ו הוח זה דלמח סה דלל נחנו לסס הנן חמלס לחמלו בלישים סס וגו', חבל דגים לחכילה היו נותנים לסס, ול"ל דהוכחתם הוח מה שועיל פרשם שחקנתו שלח יתנו להם הנן כדי שחכבד עליהם שעבודה דלמח יחבו לסס הנן מן שמלריים בשעת שלח ידעו יודע היה שרשם שמלריים היו קונים מס ישרחל שפני כשעת שלח יעכבו לן וכ"ש שלח יתנו להם בחנם, ומין לפקנות סה מחיינן שמס' סוטה כשהיו סולכין בני ישרחל לשחוב מיס מן שכבר היה הקב"ם מזמין להם דגים בכדיהם כו', ול"ל שהם שהכעיסו יותר על דגים גדולים, ועו"ש ס"ח שמלריים נותנים להם כו' והיינו לדגים גדולים: ע סי' שלח היה לו מזונותיו ע"י קיום המלות כמו שהן עכשיו שהמזונות הם שכר לפעולתנו שהם נקנים המלות שהמדה תהן יכולה ושם לחו לו תהן שהן יכולה שכל שמלריים היו מזונותיהם בחים בלח

הַמָּן עֵינֵינוּ׃ וְהַמָּן כִּזְרַע גַּד הוּא וְעֵינוֹ
כְּעֵין הַבְּדֹלַח׃ ח שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ
וְטָחֲנוּ בָרֵחַיִם אוֹ דָכוּ בַּמְּדֹכָה
וּבָשְׁלוּ בַּפָּרוּר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֻגוֹת
וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לְשַׁד הַשָּׁמֶן׃
ט וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל־הַמַּחֲנֶה לָיְלָה
יֵרֶד הַמָּן עָלָיו׃ י וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־
הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפְּחֹתָיו אִישׁ לְפֶתַח
אָהֳלוֹ וַיִּחַר־אַף יְהוָה מְאֹד וּבְעֵינֵי

ה"א והמן כזרע גד . סס : כעין כעס ולקטו . סס : וטחנו . סס : ובשלו . סס : עגות . סס : וסיס פעמו . סס : ובלדם. סס: ויסמע מסה . שבת קל יומא פה :

רשב"ם

מצטערים מטורח הדרך : (ז) והמן כזרע גד הוא . ומראהו כמראה הבדולח . כלומר נראה קשה ויבש ולכך היו אוכרים ונפשנו יבשה . כאדם שאוכל חטים יבשים . וא"ב למה הרה אף של הקב"ה כאמור לפניכו, ועתה מפרש טעם של חרון אף שהרי כשטחנו ברחים או דכו במדוכה אז והיה טעמו כטעם לשד השמן . מתחלף טעמו והיה טעמו כצפיחית ברבש כזיתים ואגוזים קודם טחינה . אבל לאחר טחינה או בתישה במכתשת אז והיה טעמו נעשה עתה טעמו בלחלוח של שמן . ובשר שמן כמו שמן זיתים ואגוזים לאחר טחינה שנתחלף טעמו ולפיכך ויבשמע ה' ויחר אפו . שבשרוצים טוחנים אותם ונעשה כשמן ואין מאכלם יבש . כאן כתיב והיה טעמו . שמתחלף טעמו הראשון . אבל בפ' בשלח כתיב וטעמו כצפיחית בדבש . שזה הוא טעמו קודם שיש בהם טעם שמן . לישר . כלו עיקר . כמו נהפך לשדי בחרבוני קיץ , נהפך לחלוחו כיובש תאנים שנתייבשו : (ח) שטו . כמו משוט בארץ , שוטטו בחוצות ירושלים : (יב) ילדתיהו . ילד את אלמודד . הרי ילד את אחרים לפיכך יאמר וירשתם אותם . ילדתיהו . שניהם בחירק לפי שמפעל שלהם דומה כענין מפעיל אבל ישב

בעל הטורים

מי יאכילנו כאכר : (ח) טעמו . ד', והיה טעמו כטעם לשד השמן פלגן מיתב מנעוכיו ומקש סוף על שמריו על כן עמד טעמו כו ויתנו את טעמו כאכתו אף טעמו גבי דוד . מיתב סיס מקש עמד טעמו לשון אל תגלם ממקום למקום כאכתו אף טעמו . ודוד סמדכר מצ"פ שגלו ממקום למקום לא שינו את טעמן כאכילת

שפתי חכמים

סוס קיוס עלות : פ דק"ל הא המן לכן סוף וסנד שמוך סוף ולמה לאמר כזרע גד תלת כו' : צ מדכתיב והמן כעין הבדולח מה רבותא שהיה כעין הבדולח והא כדוך כמדוכה וכשלו כסכול ואח"כ היה נראתה , לכ"ם ולא יהד כביקיום כו' : ק פי' שלא נתפך לצדי וגו' : ר פי' ליטע שמן ודש"ם לאחר זה כעיסה שילוסה כשמן ומקושה כדכש . ש וא"ת והלא יוקר טוטה לשחלוטו של טוטריקון, וי"ל דכטוטריקון סיוקר דכש והכרגוס לא מזכיר דכש . והמ"ם כתב ז"ל פי' ולא לשחלון על רכותינו ז"ל שפיכשו אלי שהיה לאל לא לשחיקי ל' טוטריקון שגם סוף טוטה לשחלוטו של דוג"ש: תוס"ם כאן נשאלו לשם עליות ולמה לא כשו כאכל . וי"ל דקודם שנתלקט המהטות היו שכל מעוככים ביחד וסיו שכיחות שלשן שעליות שכל מצטחלקו למהטות סיו כל שכש ושכש לאד ולא סיו נשים של שכש זה שלל שכש זה שלא שכל של שכש אחד . ת"כ עד שלא סיו נתלקטין למהטות סיו כל שכשיש מעוככין זה כזה וסיו שכיחין שלא שלא נשים שלשן עליות לא סיו מוכשין על שעליות שלל מצטחלקו ושכשר כל שכש ושכש שם"ע ולא שכשלו כאדלי שלא שעליות דשיינו של שוקו שכש לאר שכו , ולא כפי' שכ"ם שפי' שא"ם כשיתה כל שהוכה מסוכה כידו של משה מ"מ שפשר שלא נשמרם ס' עליות ליטרשל יד שהוך לנשיסתן מהר סיני . (קל"ת) שכש שעל מנחם כלולה ולפרו שלוכה שעליות לשלשת שמן לפי שאמרו שאדם שהמעומו . יש מגלה על המעמזים כן של מי סיו שבשיום שכש שמגלה עומר שלו שוב סיה מביו לכך נהלטעמו על שמן, ועיקר

ניעריקין לים שמן דכש ר כעיסה הגלוסה כשמן וקעוסה כדכש, ותרגום של שוקלוס דשתרגם לדים כמשהה טוסה לפתרומו של פוגם ש שהעיסה הגלוסה השמן יש כה : (י) בכה למשפחותיו . משפחות משפחות נשבטים וכוכים לפרסם תרעומתן בגלוי , ורכותינו אמרו למשפחותיו על עסקי משפחות על עריות ת הנאפרות לסם

בִּישׁ׃ יא וַאֲמַר מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ לְמָא אַבֵאַשְׁתָּא לְעַבְדָּךְ וּלְמָא לָא אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין קֳדָמָךְ לְשַׁוָּאָה יָת מַטוּל כָּל עַמָּא הָדֵין עָלָי׃ יב הַאַב אֲנָא לְכָל עַמָּא הָדֵין אִם בְּנִי אִינוּן דַּאֲמַרְתְּ לִי סוֹבַרְהִי בְּתוֹקְפָךְ כְּמָא דְמִסוֹבַר תּוֹרְבִינָא יָת יַנָּקָא עַל אַרְעָא דְקַיֵימְתָּ לַאֲבָהָתְהִי׃ יג מָנַן לִי בְּשַׂרָא לְמִתַּן לְכָל עַמָּא הָדֵין אֲרֵי בָכֵן עֲלַי לְמֵימַר הַב לָנָא בְּשַׂרָא וְנֵיכוֹל׃ יד לֵית אֲנָא יְכִיל בְּלָחוֹדָי

מִשָּׂה רָע׃ יא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לָמָּה הֲרֵעֹתָ לְעַבְדֶּךָ וְלָמָּה לֹא־מָצָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לָשׂוּם אֶת־מַשָּׂא כָּל־הָעָם הַזֶּה עָלָי׃ יב הֶאָנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אָנֹכִי יְלִדְתִּיהוּ כִּי־תֹאמַר אֵלַי שָׂאֵהוּ בְחֵיקֶךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֹמֵן אֶת־הַיֹּנֵק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתָיו׃ יג מֵאַיִן לִי בָּשָׂר לָתֵת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־יִבְכּוּ עָלַי לֵאמֹר תְּנָה־לָּנוּ בָּשָׂר וְנֹאכֵלָה׃ יד לֹא־אוּכַל אָנֹכִי

ת"א כהאי נמי:

בעל הטורים

סחטר א

סמן שגמ' כו וטעמו שלא ניתנה תורה לפחות משלשה ימים: (יא) ולמה לא מלתי תן. חסר אל"ף ותירך גבי חיוב עריות ילתי חסר אל"ף לא לומר שם לא מלתי תן בעיניך למה ילתי מצטרן: (יב) סומוך. תגרן על סס"ד שבחשבון דכתיב שם זוכה לכתיב, ומלו תן. כמו, ככח, בעושר, בחכמה, בשמים. כמו שבחמר ילקח לו עבדיך מעולן ומדרך על כתיפם. ככח שגמ' גבוה בחכן יהיה זכעו דוב יפריס יכוכך. בעושר שגמ' נער שייחי גם זקנתי ולא רציתי לדוק נעזד וזכעו מבקש לפח כל סיום מוזן ומלוה וזכעו לכרכה. בחכמה שגמ' תחת אבותיך יהיו כיון תציחתו לכתיב לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך. בשמים דכתיב למען ירבו ימיכם ויתי כימי השמים, וכשם שסוף זוכה לשם כך תחייב לותם בחשבון דכתיב תילופם דכתיב ימותו על דשם יומך כל כית סבניו ולא יוכרת מניח יוסף זכ זע ומלוע ומחזיק בפלך ומופל בחכך ומסכר לחם. זכ תחת הכח שהזיחות מפקח סכה. מלוע תחת סעוב כי סלבעת מגוסס על שכיוות. ומחזיק בפלך בוב בחן בו חבשם. ומופל בחכך קלך ימים. ומסכר לחם זם עוני תחת סעוב נשלח שלדיק מזכה לבניו בחשבון דכתיב ומסחייב

רש"י

(ספרי): (יב) כי תאמר אלי. שאתה אומר אלי א שאהו בחיקך והיכן אמר לו כן (שמות לב) לך נחה את העם ואומר (שמות ו) וילוס אל בני ישראל ע"מ שיהיו סוקלים אותם ב ומהרפיס אותכם: תלונתם על מיסוי העריות, ע"כ: א וכן עתיד במקום ביוסי מעמם הכח לי עתיד במעמדו שלם במעמדו מלין ידע זה ומלם כי מעמם הכח לי דבם שסוף לי מכר: ב ר"ל שאהיו סוכלין מפם:

שפתי חכמים

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יב) כי תאמר אלי שאהו בחיקך. כי לולי זה לא הייתי בוחק וסולך: (יג) הנה לנו בשר. שלא לסונן שאלו שכרי מעון מי' מתפסף נפש לאוחו שעם שהיו סוחלים שגמ' ויען נפש שאלפם בשר כול ובמעם כבר היה נפש שגמ' וגם עבד לב עלה אתם ואלן ובקר ומ"ת הצאם ובדגם כדי שאמר ובקבם לב וגו', מכאן אמר ר' שמואל בר נחמן שלא לעריות שגמ', ומעבר שיעשם כעפר שאר ומען שלא שלח עריות שגמ' אים אל כל שאר בשרו, שרי שבקשו לפחות עריות וכס"ם וכס"ה בוכה לפשפחותיו על עסקי מפשפחותיו ולכך אמר ויבך אף ס' אלד ובעיני מפס רע. ואיהה שעם אמר מפס לפקב"ה לפעבד היה אתי מי שיפא ויען במלפם בסיו שבעים זקנים שנתנו מפר סיני בגמ' ויעל מפס ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל ועכשיו אני לבדי שגמ' לא אוכל לבדי לשאת ושיכן סיו קורן שבעים זקנים שלא שמעו שמתלוננים שאמר ושפשפף אפר בקבדו פליגי בם כ' שמעון כן אלפא וכ' שמעון כן יוחי שגנים אל אמר שפשפף ה עבד לב ואל אלו שבעים זקנים שגמ', בפס שפשפף לי שבעים היו מזקני ישראל וכשיב פס ושבעב בם פם ס', ואפילו בקלא שמתם ודלפיון בקלניס בשמתם שלו שפשפדין ולפורן סיו לשפפה עם נדב ואביהוא שמעת מתן תורה שגמ' ויתנו את פלניס שמאל ואל תניני כני ישראל לא בלא ידו ואמו שבדגם ואל דבכי כני ישראל לא סוה נזקק מכלל בסיו לפורן לנזק לפשלחת יד שלא שלח בם הקב"ה לשבבד שמתת התורה והמתינו לנדב ואביהוא עד שמיני נמלוקים דשבש"י לעיל ולזקנים עד כאן, וכן בכיב בהקניס ושבעה שם בשבתם ואין

עדם

רשב"ם

שה:א בגוף האדם יאמר וישבתם, ישן וישנתם, כל

לאבותיו

עניני בשר תאוה

(יב) שאהו סביתי את כל העם הזה וגו' כי תאמר אלי וגו' על שהעמם שבר שבשעת שלבותיו. יוכל היות שכועם שבם סי' לומר להקב"ה שאלד סדין אין אכני מחויב לשאת את עולם הבבד בשאתם שם סייתי אומר דבור בשורה ממך שתאמר בשילוח שם שוחם כשבר יפ שאומן את סיוצק על שהעמם שבר בשבעתי לאבותיו, דשנ"א שבוא שתם מעיל עלי עול בבד סייתי מקבל בשאתם יען כי סייתי מצוחר מכניסת אהרן שתהא לומר בשילוח לשאתם על שהעמם, אבל מם אלר לי הוא שתהא נוחל עלי שתשא את עולם ואין שתה עשבר לומר בתוך הדברים על בילת אהרן יבשהל שתו שסייתי מתנשא אן העול הכלד וסיה נשבא אלו בשאן ונשמתם, ז"ש ואכני סביתי את כל העם הזה אם אכני ילדתיהו ושלומי היא כי תאמר אלי שא אלו שהו בחיקך כשבר יפ את שעומן את היוצק על שהעמם שבר בשבעת לאבותיו, שאו הנה שתה מכניד יותר העול עלי שהוא בשהרבה שעומן את היוצק ע"ש סייתי מתנשא הוא ובשתה כי אלו נשא בשלו עלי סייתי לשתבל מביאתי לאהן ישבאל:

לְבַדִּי לָשֵׂאת אֶת־כָּל־הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי: יד וְאִם־כָּכָה אַתָּה עֹשֶׂה לִי הָרְגֵנִי נָא הָרֹג אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאַל־אֶרְאֶה בְרָעָתִי: פ טו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶסְפָה־לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי־הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: טז וְיָרַדְתִּי

לְסוּבָרָא יַת עַמָּא הָדֵין אֲרֵי יַקִּיר מִנִּי: יד וְאִם כְּדֵין אַתְּ עָבִיד לִי קְטוֹלְנִי כְּעַן קְטוֹל אִם אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין קֳדָמָךְ וְלָא אֶחֱזֵי בְּבִישָׁתִי: טו וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּנוֹשׁ קֳדָמַי שִׁבְעִין גַּבְרַיָּא מִסָּבֵי יִשְׂרָאֵל דִּי יְדַעְתָּ אֲרֵי אִינוּן סָבֵי עַמָּא וְסָרְכוֹהִי וְתִדַּבַּר יַתְהוֹן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִתְעַתְּדוּן תַּמָּן עִמָּךְ: טז וְאֶתְגְּלֵי

ת"א מספה לי שבעים איש. יומא כח קידושין לג סנהדרין יז ב: והתיצבו עמו סנהדרין יז לו: וירדתי. עקיבת מ"ג ג' י"ח:

בעל הטורים

סתייר מחייב נכונו כפ' דכרים חילופים: (טז) מספה לי שבעים איש. כנגד שבעים נפש שירדו למצרים, וכנגד ע' לומות, וכנגד ע' שמות שיש בקרק"ס. ומלו כן, מל, מלכים, מדני, מחד, מדון, מדיר, מחיס, מתין, מעת, מרך מפים, מחרון שמן מוסר מלכותו למחד, מחומס, מסכול סכופר, כרוך, כולה, גדול, גמה, גולל, גבור, דגול, סיוחד, ועד, זוכר, לי, מסיף, חנון, מוקד, מסרן, חכם, טוב, טפול טיעים, יפר, יוסד סתר, כבוד, מפתחר, נולה, נכגד, נלח, נולר חסד, נוסף עון, נושה פשע, נוסף חטף, נוקם, נוסר, נקה, יוסב קלם, סולח, סולה, עליון, עופר, עזוז, פודה, פוקד, לוב, לפי, לפלית, קדוש, קנא, קלוב. רחום, רם, רחמון שלח קבל מלכותו מלחמה, רב חסד. שומר, שופט, שלטון, שר. שוכן עד, תמים, תקיף.

שפתי חכמים

ג דקרא לכתי"ו דקרא הכי משמע כמאכר יפת המיוחן מת סיוחד וכי מוחן נוסף מת סיוחד על המדמה וכי מוחן נוסף מת המדמה מחר נשבע, ומתרגם דעל המדמה וגו' קמי משמשה בחיקוך: ד דס"ם על קבל ואם ככה כ"ל שעתיד משה לעמוד כן ליטלטל מת עוסה לו כ"ל כנקבה עשית לי כלומר דמת חומרי למוכח כנקבה כמו שחומרים מחה לזכר וסשעה מוכיח שים סשיח כין ככה לשת דמ"ל דקמי על לח מוכל וגו' כי אין משער של משלוש נוסח כ"ל משה שיחגר כרגני נא הרוג שלא כשכיל הפורעניות שהיה עתיד להביא על ישראל מאכר זה: ה כ"ל כדרך סופרים כשכותבים ספרים מניחין מוחן דרך כתיבתן כך זוסי בקרק"ס לעשה כשכתב התיוכ לתקן הלשון: ו דאל"כ מה ענין פרשה זו אלל פרשת התלונות הסמוכה לה: ז כך היו חוכלים וזומים ומסתכלים כשכיבה: ח דשם ל"ב כיון דכתר היו סוטרי שעם לשה לכיך עכשיו למוחס: ט וס"ת ולמה מפרש כ"ז זה יותר מכלם. ויל"ל שלא כתיב כאן עמידה תורה ופרע להם כאן: אשר ידעת כי הם וגו'. חותם שתתה מכיר שאתמנו עליהם סוטרים כמלרים ח כעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומוכים על ידם שנת' (שמות ה) ויכו סוטרי בני ישראל אתה יתמנו כגדולתן כדרך שנעטרו כתרתן: ולקחת אותם. קחם כדברים למריכם שנתמניתם פרנסים על כניו של מקום: והתיצבו שם עמך. כדי שירחו ישראל ויעמדו כהם גדולה וכבוד ויחמרו חכיכן חלו שנכנסו עם משה למעוד דכור מפי הקב"ה (ספרי):

(יז) וירדתי. ז מחת ט מעבר ירידות הכתובות כתורה: ודברתי

דעת זקנים מבעלי התוספות

פרש חלש סנהדרין שנת' ושם מעיני העדה: (טו) ואל מראש בקשתי: (יז) מספה לי שבעים איש. מכל מי שמכים. משל שלטון סנהדרין מיוסדת משלן ושם שלטים. משל שלטונים גדולים כעוה על משלות כל זמן שמשלות נמוכות משלטון שעל גבן עומדת נשתלקו משלות נשלו השלטון: משר ידעת. כי שם שכוכו כשלילה כמלרים כדאמר ויכו סוטרי בני ישראל שכל מי שמוסר עלמו על ישראל זוכה לגדולה ולכבוד ולכוח הקדש: (יז) וירדתי. מלמד שיוה זה שיח מכיר לשני שם, ב"ם כיוס מתן תורה שנת' כי ביוס השלישי ירד ה' אל הר סיני:

וְאִמְּלֵל עִמָּךְ תַּמָּן וְאַרְבֵּי מִן רוּחָא דִּי עֲלָךְ וְאָשְׁוֵי עֲלֵיהוֹן וְיִסְבְּרוּן עִמָּךְ בְּמַטּוּל עַמָּא וְלָא תְּסוֹבַר אַתְּ בִּלְחוֹדָךְ׃ יח וְלְעַמָּא תֵּימַר אִדַּמְנוּ לְמָחָר וְתֵיכְלוּן בִּשְׂרָא אֲרֵי בְּבִיתוֹן קֳדָם יְיָ לְמֵימַר מַאן יְכֵלִינָא בִּשְׂרָא אֲרֵי טַב לָנָא בְּמִצְרַיִם וְיִתֵּן יְיָ לְכוֹן בִּשְׂרָא וְתֵיכְלוּן׃ יט לָא יוֹמָא חַד תֵּיכְלוּן וְלָא תְּרֵין יוֹמִין וְלָא חַמְשָׁא יוֹמִין וְלָא עַשְׂרָא יוֹמִין וְלָא עַשְׂרִין יוֹמִין׃ כ עַד יַרְחָ יוֹמִין עַד דִּי תְקוֹצוּן בֵּיהּ וִיהֵי לְכוֹן לְתַקְלָא

ת"א ומלמו מתך. קידושין עו סנהדרין יז לו: מד מדם ימים. יומא מה תענית ה מגילה ב כט תמורות כז נזיר ה:

בעל הטורים

(יז) ממך. כגימ' יסו דומין: ומלתי מן הרוח ושמתי עליהם. כי אני לא אסבול ולא אתן מדותי עליהם כי אני מאמינה כי אתה לבדך תשא אותם ואתה מאמת לא תוכל לשאת מצא כל העם הזה כתב לך מי שיבא עמך ואתן מדותך עליהם לכן כתיב ומלתי מן הרוח אשר עלי ויתן על שבעים ולא אמר מכל מלבד ומיד שלח היו מכלל השבעים נמצר נשם ותכף עליהם

רש"י

ודברתי עמך. ולא עמהם: ואצלתי. כתרגומו ו ואחרי כמו (במות כד) ואל מלילי בני ישראל: ושמתי עליהם. למה מצה דומה בחותה שעה לגר שמוצא ע"ג מגורה וחכל מלילין היומו ואין חורו חסר כלום: ונשאו אתך. התנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם עורת בני שהם ערחנים וסרבנים: ולא תשא אתה לבדך. (ספרי) הרי תשובה למה נחמרת לא תוכל לגכי לבדי: (יח) התקדשו. הזמינו עלמכם ו לפורעניות וכן הוא חומר (ירמיה יב) הקדישם ליום הריגה: (כ) עד חדש ימים. זו בכברים כ שמתמין על מעותיהן ואח"כ נשמתן יוצאה וברבעים הוא חומר הבשר עודנו בין שיניהם, כך היה שנויה בספרי. לכל במכילתא שנויה חילוף ברבעים חוכלין ומצטערין שלשים יום וחכברים הבשר עודנו בין שיניהם: עד אשר יצא מאפכם. כתרגומו די תקוון ל כיה יהך דומה לכם כחלו

רש"ם

דומיהן פתחין. זכן מן ירד וירדתם: (כ) עד אשר יצא מאפכם. כתרגום: למה זה יצאנו ממצרים. שאמרתם זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים. לפי שאתם כפויי טובה תלקו. ואלו הייתם מתאוים בשר ולא נתרעמתם על יציאת מצרים לא הייתם לוקים כל כך כמו בשאר

שפתי חכמים

כמו כמחניים: ו ואחרי ל' גדולה: ז דמ"ל כ שתקבלו ל"ל היה לו לומר על כנם תמצר למחר תמלכו בבר, ועוד מה זושנה לזה לחלילה אלא לפומעיות הכתוב בסוף הבאם עליהם ע"ו מכולם הבבר: כ שתמתין פי' מחוזק: ל שתמאסו בו ש"מ דומה

בהעלתך

(יז) ונסכתי. קידושין עו סנהדרין יז לו: מד מדם ימים. יומא מה תענית ה מגילה ב כט תמורות כז נזיר ה:

בעל הטורים

(יז) ממך. כגימ' יסו דומין: ומלתי מן הרוח ושמתי עליהם. כי אני לא אסבול ולא אתן מדותי עליהם כי אני מאמינה כי אתה לבדך תשא אותם ואתה מאמת לא תוכל לשאת מצא כל העם הזה כתב לך מי שיבא עמך ואתן מדותך עליהם לכן כתיב ומלתי מן הרוח אשר עלי ויתן על שבעים ולא אמר מכל מלבד ומיד שלח היו מכלל השבעים נמצר נשם ותכף עליהם

רש"י

ודברתי עמך. ולא עמהם: ואצלתי. כתרגומו ו ואחרי כמו (במות כד) ואל מלילי בני ישראל: ושמתי עליהם. למה מצה דומה בחותה שעה לגר שמוצא ע"ג מגורה וחכל מלילין היומו ואין חורו חסר כלום: ונשאו אתך. התנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם עורת בני שהם ערחנים וסרבנים: ולא תשא אתה לבדך. (ספרי) הרי תשובה למה נחמרת לא תוכל לגכי לבדי: (יח) התקדשו. הזמינו עלמכם ו לפורעניות וכן הוא חומר (ירמיה יב) הקדישם ליום הריגה: (כ) עד חדש ימים. זו בכברים כ שמתמין על מעותיהן ואח"כ נשמתן יוצאה וברבעים הוא חומר הבשר עודנו בין שיניהם, כך היה שנויה בספרי. לכל במכילתא שנויה חילוף ברבעים חוכלין ומצטערין שלשים יום וחכברים הבשר עודנו בין שיניהם: עד אשר יצא מאפכם. כתרגומו די תקוון ל כיה יהך דומה לכם כחלו

דעת זקנים מבעלי התוספות

ומלתי מן הרוח אשר עליך. משל למלך בשים לו שדה נשה ובבר שומה לשמרו לימים ול' השומר שיני יכול לשמרו כלו לבד מלא הניח עוד מחכים שישמרו עמי, חמר לו משלך לך ושתי הפקדם לשמרו וכל שבר שמירתו נתתי לך ועבשיו חמם חומר להניח מחכים חייך שחיו נוחן לשם בבר שמירה משלי מלא מחוך שבר שנחתי לך. ול' שקב"ה למשה לך נתתי רוח ודעת לפרעם כני ולא הייתי מבקש מחכים ושתה חמרת לא חוכל לבדי, חייך יעלו משלי מלא ומלתי מן הרוח אשר עליך ושעב"ה משה לא חיסר כלום שדע לך שפרי לחחר מרבעים שנם חמר לו שקב"ה למשה קח לח יסובע ונחת מסיוע עליו מלא חסר ממנו כלום. משל לגר שהיה דולק ושהלילו ממנו נשה ושוב דליקתו לא חסר: (יט) לא יום אחד וגו'. למה נחמר כל הפרטיות הללו שכל חגו עוגין כל הימים שלשון ישבחל יום ויומים שני שלשה וחמשה ושני שמונה ועשרה שני ל"ח ועשרים יום שני ג"ש וחדש ימים שב"ש יום שני כ"ז יום וכמנין זה יש שבחות וימים טובים שבנה (חק לישראל)

לִזְרֹא יַעַן כִּי־מְאַסְתֶּם אֶת־יְהוָה
אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר
לָמָּה זֶּה יָצָאנוּ מִמִּצְרָיִם׃ כא וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי הָעָם
אֲשֶׁר אָנֹכִי בְקִרְבּוֹ וְאַתָּה אָמַרְתָּ
בָּשָׂר אֶתֵּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים׃
כב הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא
לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף

חֲלַף דַּקְצָתוּן יַת מֵימְרָא
דַּיְיָ דְּשַׁכְנְתַיהּ שְׁרְיָא
בֵּינֵיכוֹן וּבְכִיתוּן קֳדָמוֹהִי
לְמֵימַר לְמָא דְנָ נְפַקְנָא
מִמְצְרַיִם׃ כא וַאֲמַר מֹשֶׁה
שִׁית מְאָה אַלְפִין גַּבְרָא
רַגְלָאֵה עַמָא דִי אֲנָא
בֵינֵיהוֹן וְאַתְּ אֲמַרְתְּ
בְּשַׂרָא אֶתֵּן לְהוֹן וְיֵכְלוֹן
יַרְחַ יוֹמִין׃ כב הֲעָאן
וְתוֹרִין יִתְנַכְסוּן לְהוֹן
הַיְסַפְּקוּן לְהוֹן אִם כָּל נוּנֵי יַמָּא יִתְכַּנְּשׁוּן

ת״א ויאמר משה שש מאות . סופה יב : הלמן ובקר . מולין יג כו :

רשב״ם

תלונות שיש מהם שלא לקו : (כא) ויאמר משה שש מאות אלף וגו׳. צריך לדרש זה דוגמא שפירשתי לא יוכל העם לעלות אל הר סיני. אף כאן משה היה מתירא על בזה שאמר הקב״ה ואכלו חדש ימים וגם אמר והיה לכם לזרא ושאל מן הקב״ה אתה אמרת ואכלו חדש ימים והלא שש מאות אלף רגלי לבד הנשים והטף והלא כל צאנם וכל בקרם לא יספיק להם חדש ימים והיאך תקיים זה הדבר. או תכלה אותם וישארו מעט. ויסתפקו ער חדש שהרי אמרת והיה לכם לזרא או תעשה להם נסים להביא להם בשר ממקום אחר :

שפתי חכמים

לכם כו׳ : מ וזכה הוא ל׳ מזגר ומפרל כמו הגם הוא זוכה דתל״ף מתחלף בה״א לומר ביזוהו מוזן מפיהם ואפס כלו׳ שלא יכלו אפי׳ נהפוכו כי אינמיקוהו לגמרי יותר ממה שהיו מקרבין מוהו תחלה : נ דתל״ך בקרבכם (ל׳ ס (במ״י) הכל הילודים במדבר לא כמו שלא היו יכילים לומר זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים ותע״ג דכתיב ויבכו גם בני ישראל שם״ם ס״ל דלא כמו הילודים במדבר : ע הוי לומר נתן ובקר בקבץ עצמעו גם לשוניהם כלומר ואם על מותו דיבור נעגב כ״ם בזה ולמה לא נפרע מזה לפי כו׳:

רש״י

פירש שלא כמו שלא ם מותן שיצאו ממצרים : (כב) הצאן ובקר ישחט. (ספרי) זה אחד מארבעה דברים שהי׳ רבי עקיבא דורש ואין רבי שמעון דורש כמותו . רבי עקיבא לומר שם מאות אלף רגלי ואתה אומרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים ובקר וגו׳ הכל כמשמעו מי יספיק להם כעניין שנא׳ (ויקרא כה) ומצא כדי נתולתו ואיזו קבה זו מו (במדבר כ) שמעו נא המורים ע שלא לפי שלא אמר ברכים היתה בגלוי לפיכך לא חסך לו הכתוב . רבי שמעון אומר מ״ו לא עלתה על דעתו של אותו נדיק כך מי שכתוב בו (שם יב) בכל ביתי נאמן הוא יאמר אין המקום מספיק לנו שלא כך אמר שם שם מאות אלף רגלי וגו׳ ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים״כ תהרוג אומה גדולה כזו שלמן ובקר ישחט להם כדי שיהרגו ואהי מכזיבה זו מספקתן עד עולם וכי שכחך הוא זה אומרים לו לחמור טול כור שעורים ונחתוך ראשך המיבו הקב״ה ואם לא אתן יאמרו בעיניך

בעל הטורים

שכוח פי׳ הכוח שלא שם שם ולא שכל שם וכשאמר לו יוסף בלעם שאמר מי יתן כל עם ה׳ נביאים כאלו שכנים בתוכם ה׳ אם ירוחי עליהם ולא כשבעים הזקנים שנאצל מרוחו ונתן עליהם : (כ) לזכה . בגל״ף שמלאו בו כל מיני טעמים חון מאחד וסוף טעמו של ויתן (כי עין לא רואה וגו׳) : לזכה . בגימ׳ לאוהי טעים : (כב) הם אם כל דגי הים יאסף להם . פי׳ ימית להם ל׳

עניני בשר תאוה

(כא) ויאמר משה שש מאות אלף רגלי וגו׳ ואתה אמרת בשר אתן להם וגו׳ הלמן ובקר ישחט להם וגו׳. רבו הפיוטים על מאמר זה של משה שאמר כזאת לפניו יתב׳, ומנלאה דהוה כשר מודע שבשבוה מתאוות נדכה העולם, ומקשו משה והלא מאמר מחד יכול לכבדות כו׳, ומשנין הוא שלא מודע כי במלך כ״ו כמה יקר הדבור מה שמולים מפיו וכי לך בדמיו מעט מה שמרבו ועשה הכל כל מה שלבו חפץ ואף כי הוא לריך פוטעים ומניעים היך לעשות עכ״ז עד מהרה שאפשר לסיות בידי אדם כני ספק יעשה, אף כי מאמר המלך הקב״ה אלף אלפים ק״ו שאמרו עושה רושם ומעשה הכל כמאמר פיו, ומלה בלעה הכל הנסים מלו אמר הקב״ה מיכים הם היה הדבר מוכרח, כעת שדבר ילא מפי המלך הקב״ה כשר נכבה ומעשה הדבר וכבר שבין הנחיה במרחה כל העניין טרם נאת הדבר בעולם, כמ״ש בכתיב כמה פעמים מה שלחה באחלה שכוחה עיון הנשוחה שם בשא מא״כ , אבל כאן כיון שרחה משה רבינו שאף שאמר הקב״ה שלאחר יהלכו בשר מ״מ לא נשחנה העיון ולא נעשה בוש דבר , ע״כ שבן שסוף עניו שבעי וגוף

דעת זקנים מבעלי התוספות

עודנו בין שיניהם וגו׳ : (כג) ויאמר משה שש מאות . מקשים העולם היאך עולה על דעתו של משה לומר דבר זה וכי לא היה יודע שהיה בידו של הקב״ה להספיק שלאלתר . ופי׳ הגאון רבי נסים ה״ק ויאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו אומר עם כל אחד ואחד מהם בשר אתן להם ואכלו חדש ימים שיש בלומר שמרת בשר ואחת שבשר אחד יספיק לכל אחד מהם ואכלו חדש ימים : (כד) הלמן ובקר יכתב להם. בלומר על עם שהמרה שהספיק ישעיהו כי כל תולה לכל אם שעל המדה לעשות עם יכיה וכי יוכלו בני אדם לאסוף ביום אחד לומר עם שש מאות אלף רגלי חדש ימים ואם את כל דגי הים יאסף בלומר אם יהיו כל דגי הים נלודים במעידה ולא יהיו לריכים כי אם לאסוף בלום יכולין לאסוף ביום אחד

דָּהֲם וּמָצָא לָהֶם: פ כג וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה הֲיַד יְהוָה תִּקְצָר עַתָּה
תִּרְאֶה הֲיִקְרְךָ דְבָרִי אִם־לֹא: כד וַיֵּצֵא
מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֶת דִּבְרֵי
יְהוָה וַיֶּאֱסֹף שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי
הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סָבִיב לָאֹהֶל:
כה וַיֵּרֶד יְהוָה ו בֶּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו
וַיָּאצֶל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־
שִׁבְעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים וַיְהִי כְּנוֹחַ
עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסָפוּ:
כו וַיִּשָּׁאֲרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים ו בַּמַּחֲנֶה שֵׁם
הָאֶחָד ו אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מֵידָד
וַתָּנַח עֲלֵהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בַּכְּתֻבִים
וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֱלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה:

בעל הטורים

ויגוע יתום ויאסף וזה סוד בלחיפה בעלמא סגי נסוי: (כה) ויגוס. ב' במספרם, ויסי כמוס עליסס סכוה, ופירך כמוס בפוס כגלי סכסגיס. לומר לך שנתה עליסס הסביסה כמו על סמלון

רש"י

ויד ה' תקלר בעיניהס יחבדו הס ומשה כיולא בהס ואל תהי ידי קלרה לפניהס לפי שעה אחת: (כג) עתה תראה היקרך דברי. רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא לומר לי אפשר לעמוד על הטעל פ מאחר שאיון מבקשים אלא עלילה לו תספיק להס כופן לדון מחריף הס אתה בותן להס כשר כהמה גסה יאמרו דקה בקשנו וחס אתה בותן להס דקה יאמרו גסה בקשנו היה ושוף בקשנו לגיס וחגבים בקשנו אמר לו ר"ש אמרו בקלרה ידי אמר לפניו הריני הולך ומפייסן אמר לו עתה תראה היקרך דברי אלא ישמעו לך הלך אצל משה לפייסן (זה קלי גס לרש"י לעיל) אמר להס היל ה' תקלר (תהלים עח) הן הכה צור ויזובו מים וגו' הגס יוכל לתת אמרו פשרה היא זו צ לון בו כח למלחות אלא לתנו וזהו שנאמר ויהי משה וידבר אל העם כיון שלא שמעו לו ויחסף שבעים ליס וגו': (כה) ולא יספו. לא נתנבאו אלא לותו היום לבדו, כך מפורש בספרי, ולומקלום תרגם ולא פסקו: (כו) וישארו שני אנשים. (ספרי) מלותן שנאמרו אמרו לון למו כדלון לגדולה זו: והמה בכתבים. במסורים שבהס לסנהדרין וכתבו כולס נקובים בשמות וע"י גורל לפי שהמשפן עולה לי"ב שבטים אמר משה אמר הקב"ה לי"ב שבטים אמה אמה לכל שבט ושבט מון מבני שבטים אלון מגיע לשיהס אלא המשה המשה אמר משה אין שבט גומע לי לפחות משבטו זקן אחד מה עשה געל ע"ב פתקין וכתב על שבעים זקן ועל שנים ק הלק וכרה מכל שבט ושבט אמה והיו ע"ב אמר להס עלו פתקיכס מתוך קלפי מי

רשב"ם

(כו) בכתבים. שנכתבו לצאת אל האהל ולא יצאו

(כו) ותנח. ר' משס', (עמ"ב בפרשת נה):

שפתי חכמים

פ סעטל ב"ל כיוב: צ ב"ל לעשות פשרה בתת לפשר שלכך שלחך שלחן כו כו': ק ב"ל וכתב על ע' זקן וכ' מהן שיהיו חלק ר"ל ופתק"ב נתן בקלפי וכללן יחד. וס"ת לא סיו לו לישוול בין ר"ב ולכתוב על י' ו' זקנים ועל ב' ס' זקנים ומי שיעלה בידו שתק אל ו' יכרוב מלותו שבט אחד שבט כו', (ג"ס) ומעמ י"ל ס"ל מותו שבט שיעלה בידו פתק של משפה יהיה בזיון לכל שבט כלומי לא כתב הכתוב בכל השבטים לכל עכשיו לא נאמוס לך מיותו מזקן (מי

דעת זקנים מבעלי התוספות

לעולך מדם יעיש: (כג) ויאמר ה' אל משה היד ס' תקלר. כלומ' כמו שבידי להספיק כן בידו לפתוח בידם עד שיתקיימו דבלי זוטה"ב ויבוש על המלינה וגו' ובמתים על פני המדבר מעטה אלא היו לניהן לפני להוספות יב. ד"ם הלמן ובקר וגו' בידלי מבה

(חק לישראל) ה"ד

ענייני בשר ההוה

תמה מאד שלמדי שבח פי משה לא יספיק לפה שבר שבשבי, לזה משיב הרב"ם עתה הלמה היקרך דברי היד ס' תקלר, ומה שכתב מלמד שהכתוב המיעלנו לה' יתעצב דעיניו שלא אלא נעשה הדבר לא יתמה אף בלעג, ע"כ עתה תראה היקרך

כז וַיָּרָץ הַנַּעַר וַיַּגֵּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמַר אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה׃
כח וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מְשָׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחֻרָיו וַיֹּאמַר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם׃
כט וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל־עַם יְהוָה נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יְהוָה אֶת־רוּחוֹ עֲלֵיהֶם׃ שביעי

אונקלוס

בְּמַשְׁרִיתָא׃ כז וּרְהַט עוּלֵימָא וְחַוִּי לְמֹשֶׁה וַאֲמַר אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִין בְּמַשְׁרִיתָא׃ כח וַאֲתֵיב יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן מְשׁוּמְשָׁנֵיהּ דְּמֹשֶׁה מֵעוּלֵימוֹהִי וַאֲמַר רִבּוֹנִי מֹשֶׁה אֱסָרִינוּן׃ כט וַאֲמַר לֵיהּ מֹשֶׁה הַקְנְאָתִי אַתְּ מְקַנֵּי לִי רַעֲוָא פּוּן דִּיהוֹן כָּל עַמָּא דַּיְיָ נְבִיאִין אֲרֵי יִתֵּן יְיָ יַת רוּחַ נְבוּאָתֵיהּ

ת"א מתנבאים. שם: ויען יהושע. ערכין סג סנהדרין יז: ומי יתן כל עם ה' נביאים. שם:

רשב"ם

מתוך ענוה כמפורש בסנהדרין: (כח) מבחוריו. מנעוריו כמו בחרותיך אבל על כן על בחוריו לא ישמח ה' הם האנשים הנקראים בחורים: כלאם. כמו ויכלא הגשם. אוסרם ומונעם מן השוק ותנם בבית הכלא. א"ח ה"ע גורם לומר כלאם. כמו שמענו אדני. ימצאהו בארץ:

בעל הטורים

(כז) מתנבאים. קרי ביה מת נביאם שהיו אומרים משה מת ויהושע מכניס ישראל לארץ: מתנבאים נוטריקון מש"ה תנו"ח נפש"ו בג"ן אלהי"ם יהוש"ע מכני"ס:

שפתי חכמים

נקל"מ) מה שהקשה עוד: ר מדכתיב הנער משמע הידוע ואין ידוע יותר מגרשום שהוא בנו בכורו של משה: ש ר"ל הנבואה כלה מעליהם לפי שאין שכינה שורה על האדם מתוך אבילות וטורח, וכן מצינו גבי יעקב ותחי רוח יעקב אביהם ופי' רש"י שרתה עליו שכינה: ת הא דפרש"י לעיל בפ' בשלח גבי בחר לנו אנשים כו' כלאם כלם מן העולם חייבים הם כלייה וצ"ל הייני לפי ד"א דהכא שפירש תנם לבית הכלא וגו' דהיינו כלייה שמכנים אותו לכיפה: א אוחז בעושי המצוה ומראה א"ע כאלו הוא לבדו יצא את המצוה כן נותן זה לב על הדבר לנקמה:

רש"י

שעלה בידו זקן נתקדש ומי שעלה בידו חלק א"ל לא המקום חפץ בך: (כז) וירץ הנער. ר י"א גרשום בן משה היה: (כח) כלאם. (סנהדרין ז) הטל עליהם צרכי צבור והם ש כלים מאליהם, (ספרי) ד"א תנם אל בית הכלא לפי ת שהיו מתנבאים משה מת יהושע מכניס את ישראל לארץ: (כט) המקנא אתה לי. הקנאי אתה לי הקנאתי אתה מקנא: לי. כמו בשבילי כל לשון קנאה אדם הנותן לב על הדבר או לנקום או לעזור אנפרמנ"ט בלע"ז א אוחז בעוב

עניני בשר תאוה

דברי. והיינו ברגע הלז תראה אם יקרך דברי, והיינו שתיכף ברגע זו יהיה נעשה הכל מוכן: (כח) ויען יהושע בן נון וגו' אדני משה כלאם וגו' המקנא אתה לי וגו'. כוונת דבריהם וכוונתם נוכל לומר שהיה ע"ד שכתב הר"ן ז"ל בדרושים שלו כי מה שאמר הקב"ה שיצאו משה ואהרן ומרים שלשתן ביחד, ומשה למה, לפי שהיה קשה על אהרן ומרים לקבל שפע הנבואה פתאום, לפיכך הוצרך שיצטרף משה עמהם, כי בהיות הנבואה שופעת על משה ראוי ומוכן לכך נמשך השפע לאהרן ומרים אף שלא היו ראוים בעת ההיא וכתב כי גם בשבעים הזקנים היה קשה עליהם לקבל שפע הנבואה לעצמם אבל מצד שהיה שופע על משה מזה נמשך האצילות ושרידי השפעות הנבואה עליהם ג"כ וזה שאמר הקב"ה למשה וירדתי ודברתי עמך ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם, ולפ"ז אלדד ומידד שלא באו אל משה לאהל מועד ומתנבאים במחנה א"כ הורו שלא קבלו נבואתם ע"י משה רק הם מעצמם יכלו לקבל שפע הנבואה כמשה רבינו, ע"כ אמר יהושע למשה אדני משה כלאם, כי יהושע סבר כמו האש הגדולה מכבה האש הקטנה הסמוכה אליה, כי האש הגדולה מושכת אליה האש הקטנה, כן השפעתו הגדולה של נבואת משה המשוך אליה השפעת נבואתם של אלדד ומידד, אשר השפעתם בעת קטנה בכמותה מנבואת משה, ותתבטל נבואת אלדד ומידד. וע"ז ענה לו משה המקנא אתה לי מי יתן והיה כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם, והיינו שיהיו מוכנים מצד עצמם:

דעת זקנים מבעלי התוספות

היה יודע שיש כח ביד הקב"ה להספיק אלא ה"ק אתה אסרת להם בשר תאוה כ"א ע"י הקרבת קרבן אל פתח אהל מועד ואין כאן אלא שלשה כהנים אהרן ובניו וא"כ המורה מהם יבא לידי נותר שלא יספיקו לאכול הכל: אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם. בניחותא כלומר אם היו שואלים דגים ואתה היית מספיק להם ניחא שאין בהם קרבן אבל בשר שאמרת ניתן להם דמשמע מצאן ובקר קשיא לפי שצריכין לעשות מהם קרבן. ויאמר ה' אל משה היד ה' תקצר עתה תראה שאתן להם בשר ולא יצטרכו לקרבן, וזהו השלו שאין מביאין ממנו קרבן:
(כז) וירץ הנער. זה גרשם. ויגד למשה אלדד ומידד אחי משה היו כי כשנתנה תורה ונאסרו על העריות פרשו כלם שנא' וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו ודרשינן על עסקי משפחותיו, וגם עמרם אבי משה פירש מיוכבד שהיתה אשתו ונשא אשה אחרת והוליד ממנה אלדד ומידד אל דוד מידד מי דוד כלומר חלוף דוד. ומצאתי קונטרים מר' עמרם מר' הלל שהיה מארץ ישראל אני הלל ראיתי קבר אלדד ומידד והיה כתוב עליהם אלדד ומידד אחי אהרן מן האב ולא מן האם. וי"א אלדד הוא אלידד בן כסלון מידד הוא קמואל בן שפטן. ואיתמר במדרש ר' תנחומא שלפי שמיעטו עצמן זכו להיות יתרים על הזקנים ה' דברים הזקנים לא נתנבאו עד למחר שנאמר ואל העם תאמר התקדשו למחר אבל אלו מתנבאים מה שעתיד להיות לסוף מ' שנה שנתנבאו משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ. וי"א שנתנבאו על מפלת גוג ומגוג הזקנים לא נכנסו לארץ והם אלידד בן כסלון וקמואל בן שפטן נכנסו לארץ. הזקנים לא נתפרשו שמותן ואלו נתפרשו שמותן. הזקנים נפסקה מהם נבואתם שהיתה מצל משה שנא' ואצלתי מן הרוח אשר עליך הללו היתה נבואתם משל הקב"ה שנא' ותנח עליהם הרוח ולא היו אצל משה א"כ נבואתם משל הקב"ה היתה ולא פסקה שנא' אלדד ומידד מתנבאי' במחנה דמשמע מתנבאים והולכין, כך מסיק בפ"ק דסנהדרין. ותימה לי היאך אפשר לומר שהיו אחי משה והם אלידד בן כסלון שהיה ממטה בנימין ומידד הוא קמואל בן שפטן שהוא ממטה אפרים, וצ"ל דמאן דאית ליה הא לית ליה הא: (כח) ויאמר אדני משה כלאם. פשט. לפי שאמר הקב"ה ע' איש בלבד יהיו נביאים והיה הנער סבור שהיו ע' בלא אלדד ומידד וא"כ נביאי שקר הם ולכך אמר כלאם: (כט) ויאמר משה מי יתן את כל עם ה' נביאים וגו'. כלומר שמא נביאי אמת הן כי הע' שאמר הקב"ה היו מן הרוח אשר עלי כדכתיב ואצלתי מן הרוח אשר עליך אבל מרוחו של הקב"ה שמא אלה מתנבאים. ובפ"ק דסנהדרין מסיק בשלמא למ"ד משה מת היינו דכתיב אדני משה כלאם אלא למ"ד על עסק שלו היו מתנבאים שהיו אומרים שלו עלי שלו ולמ"ד נמי על עסקי גוג ומגוג היו מתנבאים אמאי כלאם ומשני

עֲלֵיהֶן׃ ל וְאִתְכְּנִישׁ
מֹשֶׁה לְמַשְׁרְיָתָא הוּא
וְסָבֵי יִשְׂרָאֵל׃ לא וְרוּחָא
גְּטַל מִן קֳדָם יְיָ וְאַפְרַח
שְׁלָיו מִן יַמָּא וּרְמָא עַל
מַשְׁרְיָתָא כְּמַהֲלַךְ יוֹמָא
לְכָא וּכְמַהֲלַךְ יוֹמָא לְכָא
סְחוֹר סְחוֹר לְמַשְׁרְיָתָא
וּכְרוּם תַּרְתֵּין אַמִּין עַל
אַפֵּי אַרְעָא׃ לב וְקָם
עַמָּא כָּל יוֹמָא הַהוּא
וְכָל לֵילְיָא וְכָל יוֹמָא
דְּבָתְרוֹהִי וּכְנָשׁוּ יָת
שְׁלָיו דְּאַוְעַר כְּנַשׁ עֲשָׂרָא
דִּגּוֹרִין וּשְׁטָחוּ לְהוֹן
מַשְׁטִיחִין סְחוֹר סְחוֹר
לְמַשְׁרְיָתָא׃ לג בְּשָׂרָא
עַד כְּעַן בֵּין שִׁנֵּיהוֹן עַד
לָא פְּסַק וְרוּגְזָא דַיְיָ
תַּקִּיף בְּעַמָּא וּקְטַל יְיָ
בְּעַמָּא קְטוֹל סַגֵּי לַחֲדָא׃
לד וּקְרָא יָת שְׁמָא
דַּאֲתְרָא הַהוּא קִבְרֵי
דְמִשַׁאֲלֵי אֲרֵי תַמָּן קְבָרוּ
יָת עַמָּא דְשָׁאֲלוּ׃

ל וַיֶּאֱסֹף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא
וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ לא וְרוּחַ נָסַע | מֵאֵת
יְהוָה וַיָּגָז שַׂלְוִים מִן־הַיָּם וַיִּטֹּשׁ עַל־
הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה וּכְדֶרֶךְ יוֹם
כֹּה סָבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאַמָּתַיִם
עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ׃ לב וַיָּקָם הָעָם כָּל־
הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה וְכָל | יוֹם
הַמָּחֳרָת וַיַּאַסְפוּ אֶת־הַשְּׂלָו
הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה חֳמָרִים
וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שָׁטוֹחַ סְבִיבוֹת
הַמַּחֲנֶה׃ לג הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם
טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף יְהוָה חָרָה בָּעָם וַיַּךְ
יְהוָה בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד׃ לד וַיִּקְרָא
אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא קִבְרוֹת
הַתַּאֲוָה כִּי־שָׁם קָבְרוּ אֶת־הָעָם

ת"א וכו׳ נסע. עלעת פו: ויאספו את הסלוי. סוטה כז: ויפשטו לסס. יומא עה: הכשר עודנו. סס:

בעל הטורים

(לא) ויגז ג׳ כמכוסה, ויגז סלוים, ומיכן ויגז לשבו שנפל על כניו שנפל עליהם הכיוח בתיוב. וזה הוא סיח במדבש יותר ממה שהכיל בסס הסלוים ע"י מכילם הכל בסס ע"י ירידה ונפילה שנפל על רשפי כשם

רש"י

המחנה: (ל) ויאסף משה. מפתח ב תהל מועד: אל המחנה. נכנסו ג חים לתהלו: ויאסף. לשון כניסה חל הכית כמו (דברים כב) ואספתו חל תוך ביתך. וחכ לכולם (תהלים לט) יעכור ולח ידע מי חוספם מלמד שלח הכיח עליהם פורעניות עד שנכנסו הצדיקים חים לתהלו (ספרי): (לא) ויגז. ויפריח וכן (תהלים ל) כי גז חים וכן (משוח ח) נגוזו ועבר: ויטש. ויפשוט כמו (שמואל ח ל) והנס נעוסים על פני כל הארץ (יהושע ח כח) ונטחתיך המדברה: ובאמתים. פורסות גבוהה עד שהן כנגד לבו ד חל חדם כדי שלח יהח טורח בהסיפתן לח להגביה ולח ה לשחות מיתה בהם מלאה חבל כתובים הוו יכולין לומר שסולים כדי להבליע עצמן. ותיתמר בס"ב דהקבות לתיב הבשר ע דמי כיון שהיה וכיוב עד חדם יומים הם כילל ביומים נדוגין לאלתר הכשים מלטערין והולכים עד שלשים יום:

(לב) ויאספו את הסלוי. סוטה כז: ויטטחו לסס. יומח עה: הכשר עודנו. סס:

שפתי חכמים

ב מפני שמשמעות ויאסף וגו׳ מורה שהיה חון למחנה סולך לפרש מפתח שהל מועד שהוח ממנה שהיה והוח חון מן המחנה שלח שהיה מחנה לויה: ג דק"ל דהקרא משמע ויאסף חל המחנה הוח וזקני ישראל שהכל סולכים עמו למחנהו דהייט מחנה לויה וכי ע' סנהדרין היו הכל לויה חלח נכנסו כו': ד דק"ל דהא ס"ם חם סובבים זה עב כמשמעו ס"ב מהיה שתחתונים ה פי' לח למעלה יותר מדחי כדי שלח יטעדו בלקיעתן: ו פי'

דעת זקנים מבעלי התוספות

לחו חיכח הכעה דהוי כתלמיד המורה סלכה בפני רבו כמי שהיו כידו יכולת לשלוחת מצוותיהם. ותיתמר במדבש מהלים גבי ויסיעו במצוותיהם כלומר שהמיהם והכריחום שמוהן שלח שלח רשון מיתה בהם חלח כמו שהוסיפו כדי שיכולין לומר שהוסיפו כדי להבליע עצמן. ותיתמר בס"ב דהקבות לתיב הבשר ע דמי כיון שהיה וכיוב עד חדם יומים הם כילל ביומים נדוגין לאלתר הכשים מלטערין והולכים עד שלשים יום:

(חק לישראל) ח"ד

הַמִּתְאַוִּים׃ לה מִקִּבְרוֹת הַתַּאֲוָה נָסְעוּ הָעָם חֲצֵרוֹת וַיִּהְיוּ בַּחֲצֵרוֹת׃
פ יב א וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל־אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֻּשִׁית אֲשֶׁר
לָקָח כִּי־אִשָּׁה כֻשִׁית לָקָח׃ ב וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אַךְ־בְּמֹשֶׁה דִּבֶּר יְהוָה הֲלֹא

לה מִקִּבְרֵי דְמִשְׁאֲלֵי נְטָלוּ עַמָּא לַחֲצֵרוֹת וַהֲווֹ בַּחֲצֵרוֹת׃ יב א וּמַלִּילַת מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל עֵיסַק אִתְּתָא שַׁפִּירְתָּא דְנָסִיב אֲרֵי אִתְּתָא שַׁפִּירְתָּא דְנָסִיב רָחִיק׃ ב וַאֲמָרוּ הֲלְחוֹד בְּרֵם עִם מֹשֶׁה מַלֵּיל יְיָ הֲלָא

בעל הטורים

מדבר: (לה) מקברות התאוה נסעו העם חצרות. כלו׳ נתעכבו שם עד האסף מרים. ולכך הארוך בלשונו ויהיו בהצרות, לומר והיו שם בחצרות, ומדרש אגדה בספרי בסוף וזו, ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן, וכי שתי חצרות היו שנסעו מזו ויחנו בזו ונסעו מזה ויחנו בזו. ומסופק לרבות״י ונשאלתי ויורשתיו עליה כפי הדרשה. כי זו אנו למדין מתחלת הפרשה שכתוב בה מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות. ועל פרשה זה כתוב בספרי זה היה בשעה שנצטרע מרים וסוף דבר חוזר ומסיימו בפ׳ האחרון של פרשה ואחר נסעו העם מחצרות וכי ב׳ חצרות היו וכו׳ ופסוק זה הוא נדרש מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות (ולא) כשאר כל המסעות וחניות שכתוב בהן ויסעו ויחנו אלא מקברות התאוה נסעו העם חצרות משמע כי העם נסעו מחצרות ואח״כ ויהיו בחצרות שחזרו לאחוריהם בחצרות שבשנסע דגל הראשון מחצרות ועדיין לא הורד והמשכן. ומשה אהרן ומרים שה׳ עדיין במחנה לויה קרא להם הקב״ה פתאום ונצטרעה מרים וחזרו לאחוריהם ונאספה כרים מצרעתה לסוף שבעה ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן. וכל דרשה זו מצאתי במכילתא בפרשת בשלח בולה בפ׳ הראשון. ושוב מצאתיה בתשובת ר׳ קלונימו״ס איש רומי כמותי. וגם מ״ש במכילתא ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה. ופירשתי לשואלים לפי שאין כתוב שם ויסעו מרעמסס ויחנו סכותה לומר לך שלפי שעה באו מרעמסס לסוכות ובשעה שנסעו מרעמסס נסעו כמו כן מסוכות וזהו כנפי נשרים: (א) הכשית. שהיא ממשפחת חם: כי אשה כשית לקח. כדכתיב בדברי הימים דמשה רבינו מלך היה בארץ כוש ארבעים שנה ולקח מלכה אחת ולא שבב עמה במ״ש שם. והם לא ידעו כשדברו בו שלא נזקק לה. זה״י עיק״ר פשוט״ו. שאם בשביל צפורה דברו מה צורך לפרש כי אשה כושית לקח וכי עד עתה לא ידעני כי צפורה מדיונית היא. ועוד תשובה כי לא היתה כושית כי כוש מבני חם הוא ומדין מבני קטורה אשר ילדה לאברהם: (ב) ויאמרו הרק אך במשה. כלומר עוד זאת אמרו על משה במה יכול להתפאר עלינו הלא

רשב״ם

(לה) מקברות התאוה נסעו העם חצרות. ולכך הארוך בלשונו ויהיו בחצרות, לומר והיו שם בחצרות, ומדרש אגדה בספרי בסוף וזו ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן, וכי שתי חצרות היו שנסעו מזו ויחנו בזו ונסעו מזה ויחנו בזו, ומסופק לרבות״י ונשאלתי ועירשתיו עליה כפי הדרשה. כי זו אנו למדין מתחלת הפרשה שכתוב בה מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות. ועל פרשה זה כתוב בספרי זה היה בשעה שנצטרע מרים וסוף דבר חוזר ומסיימו בפ׳ האחרון של פרשה ואחר נסעו העם מחצרות וכי ב׳ חצרות היו וכו׳ ופסוק זה הוא נדרש מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות (ולא) כשאר כל המסעות וחניות שכתוב בהן ויסעו ויחנו אלא מקברות התאוה נסעו העם חצרות משמע כי העם נסעו מחצרות ואח״כ ויהיו בחצרות שחזרו לאחוריהם בחצרות שבשנסע דגל הראשון מחצרות ועדיין לא הורד והמשכן. ומשה אהרן ומרים שה׳ עדיין במחנה לויה קרא להם הקב״ה פתאום ונצטרעה מרים וחזרו לאחוריהם ונאספה כרים מצרעתה לסוף שבעה ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן. וכל דרשה זו מצאתי במכילתא בפרשת בשלח בולה בפ׳ הראשון. ושוב מצאתיה בתשובת ר׳ קלונימו״ס איש רומי כמותי. וגם מ״ש במכילתא ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה. ופירשתי לשואלים לפי שאין כתוב שם ויסעו מרעמסס ויחנו סכותה לומר לך שלפי שעה באו מרעמסס לסוכות ובשעה שנסעו מרעמסס נסעו כמו כן מסוכות וזהו כנפי נשרים: (א) הכשית. שהיא ממשפחת חם: כי אשה כשית לקח. כדכתיב בדברי הימים דמשה רבינו מלך היה בארץ כוש ארבעים שנה ולקח מלכה אחת ולא שבב עמה במ״ש שם. והם לא ידעו כשדברו בו שלא נזקק לה. זה״י עיק״ר פשוט״ו. שאם בשביל צפורה דברו מה צורך לפרש כי אשה כושית לקח וכי עד עתה לא ידעני כי צפורה מדיונית היא. ועוד תשובה כי לא היתה כושית כי כוש מבני חם הוא ומדין מבני קטורה אשר ילדה לאברהם: (ב) ויאמרו הרק אך במשה. כלומר עוד זאת אמרו על משה במה יכול להתפאר עלינו הלא

שפתי חכמים

יולפה: (ה) ותדבר. (ספרי) לשון דבור בכל מקום שלא לשון קשה וכן הוא אומר (בראשית מג) דבר האיש לאמור לשון תחנה קשות ולשון אמירה בכל מקום שלא ל׳ תחנוניס וכן הוא אומר (בראשית יט) ויאמר אל נא אחי תרעו (במדבר יב) ויאמר שמעו נא דברי, כל נא לשון בקשה: ותדבר מרים ואהרן. (ספרי) היה פתחה בדבור תחלה לפיכך הקדימה הכתוב ומניין היתה יודעת ז מריס ספירם משם מן החסה ר׳ נתן אומר מריס היתה בלד לפורס בשעה שגזר למשה שלדד ומידד מתנבאים במחנה כיון שמשמעה לפורס אמרה אוי לנשותיהן של אלו אס סה נזקקין לנבואה שיהיו פורסין מנשותיהן כדרך בפירס בעלי ממני ומשה ילעזה מריס והגידה לאהרן ומה מריס שלא התכוונה לגנותו כך נעשתה ק״ו למספר בגנותו של הכיורו: האשה הכשית. (שס) מגיד שהכל מודים ביפיה ח כשס שהכל מודים בשחרותו של כושי: כושית. בגימ׳ יפת מראה: על אדות האשה. על אודות מ גירושין: כי אשה כ שית לקח. במעשיס ולא ביפיה אבל זאת נאה בכל: האשה הכשית. ע״ס נויה נקלסת כושית ב כאדס הקורא את בנו נאה כושי כדי שלא תעלוט בו עין רעה: כי אשה כושית לקח. ועתה ל גרשה: (ג) הרק אך. עמו לבדו מ דבר ה׳:

דעה זקנים מבעלי התוספות

(ה) ותדבר מרים ואהרן במשה. לפי שהנשים דבריות הם ומהוקק בדבר יותר מאהרן לפיכך מקדימה הכ׳ ולקחה יותר: כי אשה כשית לקח. הדברי הימים דמשה מצאנו בכית שעשה מלכה משה אבל על כוש לא מלינו שנה ולכך מצאנו

(חק לישראל) ח״ד

אַף עַמָּנָא מַלֵּיל וּשְׁמִיעַ
קֳדָם יְיָ׃ ג וְגַבְרָא מֹשֶׁה
עַנְוְתָן לַחֲדָא מִכֹּל אֱנָשָׁא
דִּי עַל אַפֵּי אַרְעָא׃
ד וַאֲמַר יְיָ בְּתֵכִיף לְמֹשֶׁה
וּלְאַהֲרֹן וּלְמִרְיָם פּוּקוּ
תְּלָתֵיכוֹן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא
וּנְפָקוּ תְּלָתֵיהוֹן׃
ה וְאִתְגְּלֵי יְיָ בְּעַמּוּדָא
דַּעֲנָנָא וְקָם פְּתַר עַ
מַשְׁכְּנָא וּקְרָא אַהֲרֹן
וּמִרְיָם וּנְפָקוּ תַּרְוֵיהוֹן׃
ו וַאֲמַר שְׁמָעוּ כְעַן
פִּתְגָמָי אִם יְהוֹן לְכוֹן
נְבִיאִין אֲנָא יְיָ בְּחֶזְוָן
אֲנָא מִתְגְּלֵי לְהוֹן בְּחֶלְמִין

ת"א וסליק מסא עני מעד. כרכות
לד יומא פה נדלים נח: ויקמל
ס' פתוס. כליתות ט: במדלס מלין. עקביס מ"ג פ"ע ופי"ח:

גַּם־בָּנוּ דִבֶּר וַיִּשְׁמַע יְהוָה׃ ג וְהָאִישׁ
מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר
עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ ס ד וַיֹּאמֶר יְהוָה
פִּתְאֹם אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־
מִרְיָם צְאוּ שְׁלָשְׁתְּכֶם אֶל־אֹהֶל
מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלָשְׁתָּם׃ ה וַיֵּרֶד יְהוָה
בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל
וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם׃
ו וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ־נָא דְבָרָי אִם־יִהְיֶה
נְבִיאֲכֶם יְהוָה בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע

בעל הטורים

שדברו עליו דיבה לפיכך נלקה מהר: (ג) ענו. שפל וסבלן: (ד) פתאם. בלשון פתוס והם ממהרים כל"ת נ והיו לוחצים מים ס מיס להודיעם ביפה עשה משה שפירש מן האשה מחמר שנגלית עליו שכינה תדיר וחין עת קבועה לדבור: צאו שלשתכם. מגיד שנלשתם נקרלו לדבור מחד מה שלי"ת לפה לומר ולחזן לפתוס: (ה) בעמוד ענן. (שם) יצא יחידי ע שלא כמדת כ"ו מלך בשר ודם כשיולא למלחמה יולא בחוכלוסין וכשיולא לגלוס יולא במועטים ומדת הקב"ס יולא למלחמה יחידי שנא' (שמות טו) ה' איש מלחמה ויולא לגלוס בחוכלוסין שנא' (תהלים סח) רכב אלהים רבותים חלפי שנחן: ויקרא אהרן ומרים. שיהיו נמשכין ויולחין מן החלר לקרחת הדבור: ויצאו שניהם. ומפני מה משכן והפרידן ממשה לפי שחומרים מקלת שבאו של מדם בפניו וכולו שלא בפניו, וכן מלינו בנח שלא בפניו נאמר (בראשית ז) חים לדיק תמים ובפניו נאמר (שם) כי אותך רחיתי לדיק לפני. ד"ח שלא ישמע בזיונתו של אהרן: (ו) שמעו נא דברי. אין נח פ שלא לשון בקשה: אם יהיה נביאכם. לס יהיו צ לכס נביחים: ה' במראה אליו אתודע. שכינת שמי אין

רש"י

הלא גם בנו דבר. ולא פירשו מד"ח: (ג) ענו. שפל וסבלן: (ד) פתאם. לגלה עליהם פתוס והם ממהרים כל"ת נ והיו לוחלים מים ס מיס להודיעם ביפה עשה משה שפירש מן האשה מחמר שנגלית עליו שכינה תדיר וחין עת קבועה לדבור: צאו שלשתכם. מגיד שנלשתם נקרלו לדבור מחד מה שלי"ת לפה לומר ולחזן לפתוס: (ה) בעמוד ענן. (שם) יצא יחידי ע שלא כמדת כ"ו מלך בשר ודם כשיולא למלחמה יולא בחוכלוסין וכשיולא לגלוס יולא במועטים ומדת הקב"ס יולא למלחמה יחידי שנא' (שמות טו) ה' איש מלחמה ויולא לגלוס בחוכלוסין שנא' (תהלים סח) רכב אלהים רבותים חלפי שנחן: ויקרא אהרן ומרים. שיהיו נמשכין ויולחין מן החלר לקרחת הדבור: ויצאו שניהם. ומפני מה משכן והפרידן ממשה לפי שחומרים מקלת שבאו של מדם בפניו וכולו שלא בפניו, וכן מלינו בנח שלא בפניו נאמר (בראשית ז) חים לדיק תמים ובפניו נאמר (שם) כי אותך רחיתי לדיק לפני. ד"ח שלא ישמע בזיונתו של אהרן: (ו) שמעו נא דברי. אין נח פ שלא לשון בקשה: אם יהיה נביאכם. לס יהיו צ לכס נביחים: ה' במראה אליו אתודע. שכינת שמי אין

רשב"ם

גם בנו דבר לישראל: בנו. על ידני: (ד) פתאום. בשעה שהיו מדברים במשה ולא היתה שעה רגילה לדבר עמהם אלא לנעור בהם מצני משה ולחלוק לו כבוד: (ו) נביאכם. נבואתכם:

שפתי חכמים

לריך לני מיעוטים למעט הדבור, וכיולא בזה מלינו בספרי: נ דלמ"ד מלי נפקא מיניה דכתיב פתלוס. רמ"ס: ס מדכתיב סכא פתלוס וכמיל ג"כ כתיב פתע פתלוס מס נזיר לריך הכלס במים אף עכלו יום כן וק"ל: ע דלמ"ד כ"ל למכתב ויכד ה' בעגן הא כבר נלמד ויאמר ה' ולמו שנאמרו הכ"ל מחר זה מלא ויעמוד פתח האהל וגו' אבל בפ' כי תשא דכתיב ויכד ה' בעגן שמוס מלמד הגלות השכינה מלינו בקבר, י"ל שבא להודיע הגלות השכינה מלינו ולא נלמד שיכד יחידי עם עמוד ענן כמו שדכתי סכא: פ לגומר פע"פ שחכה בס אף ס' ויכך מ"ם מין נה אלא ג' בקשה ודבר שמסה בנחה שלו סיו דכריו לבעגם לא סיו דכריו נשמעים ולגומר ק"ו לבשר ודס סיסיו דכריו בנחה: צ דבקשה

בעל הטורים

שדברו עליו דיבה לפיכך נלקה מהר: (ג) ענו. שפל וסבלן: (ד) פתאם. בלשון פתוס והם ממהרים כל"ת נ והיו לוחצים מים ס מיס להודיעם ביפה עשה משה שפירש מן האשה מחמר שנגלית עליו שכינה תדיר וחין עת קבועה לדבור: צאו שלשתכם. מגיד שנלשתם נקרלו לדבור מחד מה שלי"ת לפה לומר ולחזן לפתוס: (ה) בעמוד ענן. (שם) יצא יחידי ע שלא כמדת כ"ו מלך בשר ודם כשיולא למלחמה יולא בחוכלוסין וכשיולא לגלוס יולא במועטים ומדת הקב"ס יולא למלחמה יחידי שנא' (שמות טו) ה' איש מלחמה ויולא לגלוס בחוכלוסין שנא' (תהלים סח) רכב אלהים רבותים חלפי שנחן: ויקרא אהרן ומרים. שיהיו נמשכין ויולחין מן החלר לקרחת הדבור: ויצאו שניהם. ומפני מה משכן והפרידן ממשה לפי שחומרים מקלת שבאו של מדם בפניו וכולו שלא בפניו, וכן מלינו בנח שלא בפניו נאמר (בראשית ז) חים לדיק תמים ובפניו נאמר (שם) כי אותך רחיתי לדיק לפני. ד"ח שלא ישמע בזיונתו של אהרן: (ו) שמעו נא דברי. אין נח פ שלא לשון בקשה: אם יהיה נביאכם. לס יהיו צ לכס נביחים: ה' במראה אליו אתודע. שכינת שמי אין

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ג) וסליק מסא עני מעד. מגיד לך סכ' שלא ממהת גסוס לקקה שלא היסה סבה ומזל, וגם זסה היס עניו שלא היס סובע עלמו עד שבא הקב"ס ויבעו. עני כתיב חסר יו"ד לומר שהיס עניו בכל מכריו, כי כשהכעיסו סוחיות של עני בקניתו סיס"ן וס"ו ומלה שהיס לעל מדבר עס משה, שבא בניו לחר מהלים מדבר בו בלחש שהיסה מלוס ולריך שתיון: במדבר מלין מחודש. בלחש שהיסה במדבר שבא שלו ושיהו כוסס מעשיס בלומר דבר משל לני שמדבר עמסס כדכתיב שבא של לדך הממלין, וכן בדניחל כתיב

סם יסיס נביחכם ס', כ"ל סם ס' ידבר לכס לסיס דבר נביחס, סנוף, לבל לח כן עבדי משה וגו' ומעיות ס' יסיס, כ"ל שבא סנוף נזדבר ויסיס קדס, ולכך מיכא מן שבאם, ו"ו"ק:

בַּחֲלוֹם אֲדַבֶּר־בּוֹ׃ לֹא־כֵן עַבְדִּי
מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא׃ פֶּה
אֶל־פֶּה אֲדַבֶּר־בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא
בְחִידֹת וּתְמֻנַת יְהוָה יַבִּיט וּמַדּוּעַ
לֹא יְרֵאתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה׃
ט וַיִּחַר־אַף יְהוָה בָּם וַיֵּלֶךְ׃ י וְהֶעָנָן
סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהִנֵּה מִרְיָם מְצֹרַעַת
כַּשָּׁלֶג וַיִּפֶן אַהֲרֹן אֶל־מִרְיָם וְהִנֵּה
מְצֹרָעַת׃ יא וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה
בִּי אֲדֹנִי אַל־נָא תָּשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת
אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ׃ יב אַל־נָא

אֲנָא מְמַלֵּיל עִמְּהוֹן׃
ז לָא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה
בְּכָל בֵּיתִי מְהֵימָן הוּא׃
ח מְמַלֶּל עִם מְמַלָּל
מַלֵּילְנָא עִמֵּיהּ וּבְחֵיזוּ
וְלָא בְּחִידָן וּבְדִמּוּת
יְקָרָא דַיְיָ מִסְתַּכֵּל וּמָא
דִין לָא דַחֲלְתּוּן לְמַלָּלָא
בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה׃ ט וּתְקֵיף
רוּגְזָא דַיְיָ בְּהוֹן וְאִסְתַּלַק׃
י וַעֲנָנָא אִסְתַּלַק מֵעַלֵּי
מַשְׁכְּנָא וְהָא מִרְיָם חַוָּרָא
כְּתַלְגָּא וְאִתְפְּנֵי אַהֲרֹן
לְמִרְיָם וְהָא סְגִירָא׃
יא וַאֲמַר אַהֲרֹן לְמֹשֶׁה
בְּבָעוּ רְבּוֹנִי לָא כְּעָן
תְּשַׁוֵּי עֲלָנָא חוֹבָא
דְאִטַּפְּשְׁנָא וְדִסְרַחְנָא׃
יב לָא כְּעַן תִּתְרַחֵק דָּא

ת"א בחלום אדבר. בנבואה ה' מגיעה ס': בכל ביתי נאמן הוא. בתלת אתון: פה אל פה. שבת פו: מקרים מ"נ פ"ח פ"ע ופ"ו: ומראה ס': ביבט. בכלום י': ויחר אף ה' כס ויילך. שבת לו: ויען מסרן אל מריס וכתב מצרעת. שם: משר ענלנו ומשר חטאנו. בכלות לג תעניח ז מכות י': אל נא תהי. סנהדרין מז ע"ז ה מוליו ו:

בעל הטורים

במרמה שהיו נרמה לעבירים (ספרי לוירסס עליסס, אבל מצא יוסב כהלמיד לפני רבו: (ח) ומלאה תניו על פה"ו לומר שמליו פה' נוגה בנחמר בישמקאל ונסס' חוב שנחמר בבחלבות: (י) והענן סר. שלח ישלה במשלתן זה שחמ"ל אל תעחיד לו לפחוחו

רש"י

נגלית עליו ק בחסקלריח המחירה חלח בחלום וחזיון: (ח) פה אל פה. (ספרי) חמרתי לו (הוכרה לפרש כך דחילו כפשוטו אפה אל פה הוזכר לשבח דח"כ היה זו פה אל פה ממש כפשוטו, וזה ח"ח דהה כחיב בסוף נשא מדבר אליו וע"ם כרס"י. אלא פה"פ פירושו חמרתי לו לפרוש כו' ופה אל פה לאו דוקא אלא ר"ל בהדיח ודו"ק) לפרוש מן ר החסה והיכן חמרתי לו בסיני (דכרים ה) לך חמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי: ומראה ולא בחידות. ומרחה זה מרחה דכור, שחני מפרש לו דכורי כמרחית פניס שבו ואיני שותנו לו בחידות כעין שנחמר (יחזקאל יז) חוד חידה וגו'. יכול מרחה שכינה ח"ל (שמות לג) לח חוכל לרחות חת פני: ותמונת ה' יביט. זה מרחה לחורים כעין שנחמ' (שם) ורחית חת חחורי: בעבדי במשה. היכן חומר בעבדי משה חלח בעבדי במשה כעבדי

ח"פ פאיזו משה במשה חפי' איזו עבדי כדאי הייתם לירח מפני וכ"ם שהוא עבדי ועבד מלך היה לכם לומר אין המלך חוהבו חנם (ספרי תנחומא) ואם תאמרו איני מביר בטעמיו ש זו קשה מן הרחשונה: (ט) ויחר אף ה' בם וילך. מאחר שהודיעם ברחוש גזר עליהם נדוי ק"ן לכבר ודם שלח יבעום על תבירו עד שיודיעהו ברחוש: (י) והענן סר. ואח"כ והנה מריס מלרעת כשלג משל למלך שחמר לפדגוג רדה חת בני אבל לח תרדנו על שלחן מלכי ברחמי עליו: (יא) אל נא תהי. חחוחתו זו: כמות. שהמלרעת השוב

מני כאיזי ולא מדין ואן קרקה מחכוים: (ז) לא כן עבדי משה. תרגום לאומלמי כלל שמו כלומר כלום מחזיקים מובו לגחמן כי פה אל פה אדבר בו ופרש"י פה אל פה שאדברו לו לבדום מן פשוטו ואחה אומר שדברו עם כל ישראל: (ח) פה אל פה אדבר בו. ומימה ה"ל ואדבר עמו בפיכם. וי"ל שדברתי משה בפיכם קודם שלח היה

מְבֵינָנָא אֲרֵי אֲחָתָנָא
הִיא צְלִי בְעַן עַל בִּשְׂרָא
מִיתָא הָדֵין דְּהָוָה וְיָתְבֵי:
יג וְצְלִי מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ
לְמֵימָר אֱלָהָא בְּבָעוּ אַסֵי
כְּעַן יָתַהּ: יד וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה וְאִילוּ אֲבוּהָא
מְנַזֵף נְזַף בְּהּ הֲלָא
תִתְכְּלֵם שְׁבְעָא יוֹמִין
תִסְתַגַּר שְׁבְעָא יוֹמִין
מִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא וּבָתַר

תֵּהִי כַּמֵּת אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ
וַיֹּאכַל חֲצִי בְשָׂרוֹ: יג וַיִּצְעַק מֹשֶׁה
אֶל־יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ:
פ מפטיר יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם
שִׁבְעַת יָמִים תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים
מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף:

ת"א אל נא רפא נא. ברכות נד ב: ובכיס ילק ירק בפניה. מ"ק יז ע"א קמץ כה בתרא קיים זכרים סט: תסגר שבעת. ב"ק כה: ויהר תאסף. נדרים לג:

בעל הטורים

בשעת קלקולו: (יג) רפא. ג' ממ', רפא נא לה, רפא שבכיס כי מעט. משה התפלל לשלו שיקבל שבכיס כי מעט ש"ב מין מי שיטהרנה: רפא. תניין על סכי"ם ממר ספרים עשרה כתפא נאכל חצי בשרו של חי. כלומר מאחר שנולדה מרים מרחם אמו של משה: אל נא תהי. אל תהיה אתה כמת. כמו אל תהי עד חנם. אל תהי בסובאי יין:

רש"י

כמת מה מת ממעי אמו בכיהה ת לף מלורע מעי אמו בכיהה: אשר בצאתו מרחם אמו. לאמו היה לו לומר חלף שכינה הכתוב וכן חלי בשרו היה לו לומר חלף שכינה הכתוב אשר מאחר שיולה מרחם אמו היה לנו לומר כאלו נאכל חלי בשרו כענין שנא' (בראשית לז) כי אחינו בשרנו הוא ולפי משמעו לף הוא נרחה כן א מין רחוי לאת להניח את לאחותו להיות כמת: אשר בצאתו. מאחר שיולה זה מרחם אמו אל זה שים כח בילדו לעזור ואין עוזרו הרי נאכל חלי בשרו שאחיו בשרו הוא. ד"ח אל נא תהי כמת (ספרי) אם לאיך רופאה בתפלה אי מסגירה ב ומי מאחרה אני ח"ש לרחותה שאני קרוב ואין קרוב רוחה את הנגעים ואהן אחר אין בעולם וזהו אשר בצאתו מרחם אמו: (יג) אל נא רפא נא לה. בח הכתוב ללמדך דרך ארץ שהשואל דבר מחבירו צ"ל שים או שלשה דברי תחנונים ואחר כן יבקש שלוחותיו: לאמר. מה ת"ל אמר ג לו השיבני אם אתה מרפא לותה אם לאו עד שהשיבו ואביה ירק ירק וגו' רבי אלעזר בן עזריה אומר כל' מקומות בקש משה מלפני הקב"ה להשיבו אם יעשה שלוחותיו אם לאו. כיולא בו (שמות ו) וידבר משה לפני ה' לאמר וגו' (ספרי) מה ת"ל לאמר השיבני אם גולחם אתה אם לאו עד שהשיבו שתה תרתה וגו' כיולא בו (במדבר כז) וידבר משה אל ה' לאמר יפקד ה' אלהי הרוחות לכל בשר, כיולא בו (דברים ג) ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר השיבו רב לך: רפא נא לה. מפני מה לא התירך משה בתפלה אלא יהיו ישראל אומרי' לחותו עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפלה. (ד"ח אלא יאמרו ישראל בשביל אחותו הוא מתירך בתפלה אבל בשבילנו אינו מתירך בתפלה): (יד) ואביה ירק ירק בפניה. ואם אביה הרחה לה פנים ד זועפות הלא תכלם שבעת ימים (ב"ק כה) ק"ו לשכינה י"ד ה יום אלא די לבה מן הדין להיות כנדון לפיכך אף בגזיפתי תסגר שבעת ימים: ואחר תאסף. לימר אני כל התסיפות האמורות במלורעים ע"ם שהוא מהוץ למחנה וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה

שפתי חכמים

אלא וק"ל: ת דכתיב כל הנא אל תאסף וכל שאר נאסף נאסף ושמא. ובמלורע כתיב והנא אל הנים כל ימי הנגיע ישמא: א פי' אפי' מעשעות שקלה ניכל לפרש לותו שנלטרע שנלטרף לומר שכיפה שכתוב ונתה אלו במקום אחר ושכינו במקום שכתוב שדבריהם אינם בשביל אחותה אלא שכל אחד אפי' אין לו להניח אחותו להיות כמת כו': ב ופי' אל תהי כמת שאין לו מקום שנסגר שילחת מרחם אמו ומי מסגירים ומלת שנאסף אלו שכינו שנסגר שהוא אחר אם בשכינו לכבד ואין מהופה למכתו: ג דמלת לאחר קלה יתירה הוא דכל"ל ויעצר משה אל ה' אל נא רפא נא וגו' אלא שנ"ל דהשכיני דומיא דויחל משה וגו': ד הוסיף אלא ואם נאלו אחר שאם כתיב כו' מפני אלא שלוחו אינה אלא בשביל אחרים ולא הוסיף אבוש ואחר כו' ק"ל אלו אלים יתיר כו', ואחר שהשה לה פנים זועפות לסוכות שאין יתר יתר כאשכעתו לך גזיפה המתמיהת מן היתירה: ה ואם אחאר ולא ק"ו סוף אפי' כאם ואשה יתים ושמא נקט דוקא ו"ד יום. וי"ל לפי שה אמרו ז"ל (נדה לא) ג' מיתאין בחדש אפ' ב"ש אבוי ואחו אשה אשתו וכל אחד ניתן ה' דברים לוכד ושקבה"ה לבדו ניתן ו' דברים ב"ש שים לו מליו אל ולד. ויש"ל לפי שאשלוכ כשאיטגר ז' יתים לא לא פשה ועשה בעיניו מסגירו עוד שבעה יתים ואם אמר אשה אשה מוהלש הוא לך נקט י"ד יתים שהוא שבעה

רשב"ם

(יב) אל נא תהי כמת. כלומר לכבודך ובשבילך. אל נא תהיה אתה בעצמך כמת והויאך. אשר בצאתו מי שהוא נולד ממעיו מרחם אמו של אחיו שהוא חי הרי נאכל חצי בשרו של חי. כלומר מאחר שנולדה מרים מרחם אמו של משה: אל נא תהי. אל תהיה אתה כמת. כמו אל תהי בתוקעי כף. אל תהי עד חנם. אל תהי בסובאי יין:

דעת זקנים מבעלי התוספות

תפלות מועיל הם. כמו שמציעו בפרשה שלטרע על ידי משה (יג) אל נא רפא נא לה, רפא שבכיס כ"פ שבשה וקבה"ה בפרשה (יד) ואביה ירק ירק בפניה הכלם כמקדש ולא תכלם כ"פ שבשה וקבה"ה בשביל כבוד שכינה ק"ו לשכינה ו"ד יום. ומקשים העולם היכן מלאו שיעור זה ד"ד יום. ו"ל דמן הדין הוה במסכת כדם פרק המפלת ת"ר שלשה שופטין יש בסדום הקב"ה מביו ומתו מכיו מזלזין בוכן שמתו גדולים ועלומות ולסרנים ועוות שבכתם ועוכן שבעיניהם כדי מן סלע ומתו מזלזלת מורם שמתו דם ובשר כו', הקב"ה מעיל בו רוח ומשמה וקלסתר פנים ודעת ובינה ושכל וכלליים פעיניה ומאירות שחוצים ודבור שפתים ושליח רגלים. כלי שבשה דבריהם אלא הקב"ה בשלים שלשתן ולכך נקט בגזיפה דכתיב י"ד שהוא בשלים מבשבה מלכיה (חק לישראל)

טו וַתִּסָּגֵר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הֵאָסֵף מִרְיָם: טז וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מֵחֲצֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר פָּארָן: פ פ פ

בֶּן תִּתְבַּנַּשׁ: טו וְאִתְגְּרַת מִרְיָם מִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא שִׁבְעָא יוֹמִין וְעַמָּא לָא נְטַל עַד דְּאִתְכַּנְּשַׁת מִרְיָם: טז וּבְתַר כֵּן נְטָלוּ עַמָּא מֵחֲצֵרוֹת וּשְׁרוֹ בְּמַדְבְּרָא דְּפָארָן: פ פ פ

ת"א ויתסגר מרים. תעניות כט קטע כה:

קנ"ז. מהלמ"ל סימן: ומפטירין כי ושמתי מזכירים סימן כ':

בעל הטורים

רפה שבירים כי מעם: (טו) והעם לא נסע. כפ' ותחנה לפחות יח ז' תיבות לכך ממתינים לה שבירה שבעת ימים:

שפתי חכמים

מוחזק לומר הכי היה רומיה שתהיה מצורע עולמית: ו ויש לפרש משום דמדה טובה מרובה ממדה פורעניות אחת למאה מפות ס"ג היה ממתינים למשה בשעה שנתעלם לה ממנו מאיר שלשיעות שעות דשיעור ז' ימים דיום ולילה עמי כ"ד שעות וכ' ימים ולילות קס"ח שעות תחלקם לשלשיים נמלא ממנו מפות שלשיים מע"פ שלשיעות שלשיים יהיו יתירים על ס' מפות דשיעור על הז' ימים מ"מ כיון דלפי יום שלם הוה לגלי שעה אחת ושלים על שעה אחת לא חשבי עוד בשביל שהלכה נקרוה לפניו על משה פוסיפו לה ד' שליסים ושם דנקט רש"י שעה אחת ל"ו דוקא שעה שלמה אחד מכ"ד שעות שביום שגם כלומר עם אחת דסיימו שלים שעה, וק"ל:

רש"י

כתיב כן חסיפה לשון הכנסה: והעם לא נסע. (סוטה ט) זה הכבוד לקח לה המקום כשכיל שעה אחת ו שתעכבה למשה כשהולך ליחור שנאמר (שמות ג) ותתצב אחותו מרחוק וגו': חסלת פרשת בהעלתך

דעת זקנים מבעלי התוספות

ממש כ"ל דמזה לא קשיא כלל דהכי קאי למימר לפי וילך ירק בפניו. ומ"מ יש מפרשים שפיר גזה שם מעלים שעדת מסה שעשתה שביה על לשמה כשהולך ביחור ואמר לה כתי סיכן נכונתך הלא תכלם שבעת ימים דשתם כתיב ותתצב אחותו מרחוק מה נכי מצורע ז' לף כאן ז'. ממש לא ידעתי סיכן

הפטרת בהעלתך בזכריה סי' ב

א רָנִּי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ נְאֻם־יְהוָה: ב וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ וְיָדַעַתְּ כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֵלָיִךְ: ג וְנָחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלָם: ד הַס כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נֵעוֹר מִמְעוֹן קָדְשׁוֹ: ה וַיַּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ יְהוָה וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ: ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשָּׂטָן וְיִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבֹּחֵר בִּירוּשָׁלַם הֲלוֹא זֶה אוּד מֻצָּל מֵאֵשׁ: ז וִיהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבוּשׁ בְּגָדִים צוֹאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ: ח וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לְפָנָיו לֵאמֹר הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעָלָיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה הֶעֱבַרְתִּי מֵעָלֶיךָ עֲוֹנֶךָ וְהַלְבֵּשׁ אֹתְךָ מַחֲלָצוֹת:

רד"ק

(ג) כני ושמתי. יתכן לפרש נכוחה זו עד ממעון קדשו עתידה לימות המשיח בעבור שממר ונלוו גויים רבים: הס כל בשר. ולפ' לפיהו זה בבית שני אלא שאמר כל שפרסה עתיד בבית שני שדבר על יהושע ועל זרובבל: (ד) וגלוי. ל' חבור: (ג) ונחל. יסודר פסוק חלק הזה ית' לז יתגל לחזו הלא יתפרך ביתך ונהלתו על מדמת הקדש שיהא מגלות ויהיה נחלת הלא על מדמת הקדש וסס' הוא כמו כי חלק ה' עמו יעקב מכל נחלתו, וזכר יסודם לפי שהוא לשם ממלכות יכהלל ולפ בבית שני יסודם הוא שבא מהגלות: (ד) הס. שתוק: כי נעור ממעון קדשו. הוא שמעיש ואמר נעור ע"ד משל כאיש שמר יעיר משנתו ע"ד שאמר ויקן כיקן ה': (ה) ויראני. שמעון אחד לפלגלג ומבניו שהיו שוטנים לוחם ומשכיל ממלאכתם, וי"ת ומשמה קיים על ימיהם לפשוטה ליה: (ו) ויאמר ה'. הוא המלאך ונקרא בשם רבו, וכן הוא בכ"מ: ויגער ה'. הוא שהי ית' שבחר בירושלים. לשנותם ולא תוכל לשטנו. כמו שהוא: הלא זה הוא מוצל מאש. כמו ד' שהוא סדולק מאישהו הוהו מפשם שלא ידלק עוד, וכן זה מוצל מפש הגלות שבא ביהושלים ונשנות שבית ובכן כו. וז"ל דכתו הו כמשמעו שהיה

(ז) ויהושע היה לבוש בגדים צואים וגו'. פי' כי יהושע היה ללבוש בגדים לוחים וכי יהושע היה בדכו על יהושע בגדים לוחים אלא שהיו בניו ומשפחתו נבזים בעיני העמים ולכך נקראו בגדיו לוחים: (ח) ויען המלאך. אמר אל המלאכים שהיה עומדים לפניו כי הוא פי' גדול מהם שהיה הוא שולח ות"י לתמצבין קדמוהי: הסירו. כ"מ ביהודיו מסגיסים סנהדרין: עונך. פי' כי סבגדים צואים הם מבל לעון: מחלצות. הם תכשיטים נקיים והם מבל על הזכויות כלו' כיון שיוסר עוון יכלו בך הזכויות וכן ת"י ומלבש

ו וַאֲמַר יְשִׁמוּ צִנְיָךְ טַהֲוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיָּשִׂימוּ הַצָּנִיף
הַטָּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבִּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאַךְ
יְהוָה עֹמֵד: ז וַיָּעֵד מַלְאַךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר:
יא כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בִּדְרָכַי תֵּלֵךְ וְאִם אֶת־
מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אַתָּה תָּדִין אֶת־בֵּיתִי וְגַם
תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצֵרַי וְנָתַתִּי לְךָ מַהֲלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים
הָאֵלֶּה: יב שְׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ ו הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אַתָּה
וְרֵעֶיךָ הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי־אַנְשֵׁי מוֹפֵת הֵמָּה כִּי־
הִנְנִי מֵבִיא אֶת־עַבְדִּי צֶמַח: יג כִּי ו הִנֵּה הָאֶבֶן
אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה
עֵינַיִם הִנְנִי מְפַתֵּחַ פִּתֻּחָהּ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּמַשְׁתִּי
אֶת־עֲוֹן הָאָרֶץ הַהִיא בְּיוֹם אֶחָד: יד בַּיּוֹם הַהוּא
נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶל־
תַּחַת גֶּפֶן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה: טו וַיָּשָׁב הַמַּלְאָךְ
הַדֹּבֵר בִּי וַיְעִירֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ:
טז וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה־
מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ
עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל־
רֹאשָׁהּ: יז וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה
וְאֶחָד עַל־שְׂמֹאלָהּ: יח וָאַעַן וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ
הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה אֵלֶּה אֲדֹנִי: יט וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ
הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מַה־הֵמָּה אֵלֶּה
וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי: כ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה
דְּבַר־יְהוָה אֶל־זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא
בְכֹחַ כִּי אִם־בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: כא מִי־
אַתָּה הַר־הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישׁוֹר וְהוֹצִיא
אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשֻׁאוֹת חֵן חֵן לָהּ:

יתר ו׳

יתך זכוי: (ט) ואמר זכריה הנביא מתרתי על המלאך ישימו כניף טהור על ראשו אחר שלוית נסטיר הגדיש בגדים מעליו והלבש לומו מלאות טוב ג"כ שישימו כניף טהור על ראשו לחכנו נסיותיו כ"ג שהיתה מלאפת על ראשו: וילבישוהו בגדים. ובכך מלבישוהו בגדים כי הנה אמר והלבש מותך מחלות קודש בזכר זכריה הנביא: ומלאך ס' עומד. כן לפי שהיתה הנביא כי עד שישימו הכניף הטהור על ראשו אמר מלאך ס' שלא שלך מעיניו: (י) ויעד מלאך ס'. פעיד כי זה הדבר: (יא) כה אמר. הדין את ביתי לפי שהיה כ"ג ועל פיו יעשו שאר הכהנים: ונתתי. אתן לך מהלכים בין העומדים שאפ. כה מהלכים שהם עומדים וקיימים לעולם כ"ל תלך בישים, וזה רמז לנשמתו בשפילדו מ סנ ו ף. ו"ת ובתפיות מיתיה ונו': (יב) שמע נא. ועדיין שאר הכהנים: כי אנשי מופת המה. כלומר שהם לשפעות לפני מופת על ידם. וכ"ל דשמו זכו מוכיח מיהשע ועזיכיה: כי הנני מביא את עבדי צמח. פ' כי זה שיוכיל ועשה מביא יכיר בא כ"ל לשגדיל עוד מכאן תלמוד גדולתו כלומר שהשמש הם לך וגדל וכן אמר עוד למעלה בזה חים לפני אתה ומתתיהו ילמוד ובזה את שיכל ס'. ו"מ כי לשון זה שאר המלאכים אמר אע"פ שזה שיהושע הוא מביא לכם עוד מביא לכם שיהושע גדול ממנו בזמן שמביא את עבדי לשון וצמ"ח יש מעבדי מפשוקו: (יג) כי הנה האבן. הוא שאר הבדיל שמיכרין בו הכהנין הוא פי' שאבן שיהושע תהלה יהושע ובעבל לפני יהושע, כמ"ש למעלה ויהושע את הפתן הגדול שעשה עליהם. על כל אבן אחת שבעה עינים. על כל אבן יהבן יהיו בשבעה עינים כ"ל במילות רבות אחת שעל יהבן יתבונן מפני הלבים המוטבים להשבית מלאכתם ואלה הם שבעה עיני ס' שאמר למעלה: ובשבעה. הוא שר שבעה על הרוח היהו בשבעה רוחי. וא"ת ז"ל בי' שבעה רוחי. והם יהושע, עזרא, זרובבל, נחמיה, וג' נביאים, חגי, זכריה, ומלאכי: הנני מפתח פתחה. כלומר הרוח הבן קבוצה כל היוצים בשבעלי המלוכה יפתח יפתח אותה ויבא לזה בבבן. ויהבן לפרבו מעיני ופתחת עליהם שהוא מוכח ויפי בשמיעת תבונת הבן היפה לעיניים ולשפחים ולכשפיהים שיוליכו הם בפתוח לאבן כן עד"מ כלומר הנני משימים לבניך בכל מבוכתם: ומשתי. פעל יוצא לא משה פעל עמד וזה יהיה בזמן שהבטיחם שבניתם את זרובבל לבגדיל מעלתו כמ"ש הגי לפרך זרובבל ואמר זכריה הנני מביא את עבדי צמח ולא יהיו יכולין בשום פנים שי לפיכך אמר תקבלו הוא לרעתו: עון הארץ. הפבר המשמעו לו יהיה פי' עוכם כמו כי לא שלם עון הארמני לעומר עיסוק עשה בזמן הזה בל רע ובל לכם ויהיו בשלום: (יד) ביום ההוא. תקבלו מהוב שלום ביהיה לכם: (טו) ויעבר. ויעירני. בשאר המלאות אמר ואשא עיני כי הוא מעלתו אבל זאת המראה הראיתי לנשותה: יעור משנתו. מענין ובשבו ופי' הוא העירני ואני נתעוררתי לראות אבר יעיר מעשנו: (טז) ויאמר. ויאמר כתיב והוא שאול דברי הנביא ואמר יתקרי דברי זכריה: ונרות. במפיק ואינהם לנ ק ב ם בשתים: ושבעה נרותיה עליה. כמו עגולת התורה. והמעלעי הוא כמו בעיני השוה שהמהבר בין הספרים וכן שבע בפולות הם הספרים והמשניות' לעולם שהיה בלו הפרים שבע בוכרי לבת ובעולם הם בעיני השוה ושבעה מיברים ובעל הנעורות הוא השבועי והוא העקודים וכן נוף על דבר אלא שבעל ספר יהיה ספר בעולם הם בעיני בעשה נדרים ושיכל הקדם מכוון בתפלת שבבל הנולדים: עליה. על המנורה ושנים זיתים עליה שהם שבעה ושבעה הם שבעה מוצקות לנרות אשר עליה. שבע מוצקות היו לה לכל נר בשהיה לשהיהו כי אחד יהיו ליהבאל ספך הם בסיו בתשבה: שבעה ושבעה מוצקות לנרות. שבע מוצקות היו לה לכל נר מנורה אחד, ועיין בס"א. מוצקות הם אחד מעקום פעל שהיו מוציקות בתן מאד לנר: (יז) ושנים זיתים. שעוד לפיהיו בניהם יהיה על המנורה או על הגלגל ואחד הוא: אחד מימין הגלגל ואחד שמאלה. כמו שמשמלה שבל אמר כי על הגלגל היו ושמעו אחד על ימין המנורה ועל שמאלה והעניין אחד: (כ) ויען. לא בחיל ולא בכח. כמו בלחיים מעשה המנורה שעשה מתלו נגע אדם שיהיה את הגלגל ומעיק בהם את הנרות ועשה בהם שבעה בעיני בהם שבעה בעיני הנרות ואמרו על שעשה את הגלגל ומעיק בהם את הנרות: (כא) מי אתה הר הגדול. כאשר שבעה ואחבאו שהיהיו הבוטעים הם הנהיה לפני זרובבל למישור ואת תוכיל לעמוד לפניו לשבעה המלאכה: והוציא את האבן. הוא שבעה בהבן הבהבה. כמו שהוציא את הבן הבהבה בשבעה עינים כ"ל שהבה הבהיעי הן יביאו המלאכה: תשאות חן חן לה. הוא זרובבל הבן הבהבה לבניין הם שהיה הבה הגדולה והעניין בה ומעניו על שעשה הן חן לה לבהן הזאת עשה שלא יתבבך בן לה. בשבר הם זרובבל הבהן הבהבה לבניין הם שהיה הבה הגדולה והעניין בה ומעניו על שעשה הן חן לה לבהן הזאת עשה שלא יתבבך

לחר קריאת פרשת השבוע שניה מקרא ואחד תרגום ליום השבת וה' מלך יל"מ דברו משנה והלכה והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

ארובה שהיא בתוך הבית. ומגולה לחויר שתין עליה גג מלמעלה: כנגד ארובה טהור. כלים המונחים למטה כתרן כנגד הארובה ורוחים פני הרקיע עהורים: מלמעלן. ע"פ הארובה: עירב את הטומאה. והכל עמא הבית עמא והנותן רגלו ג"כ עמא: ובכנגד הטומאה טמא. שהזיז נמשך לכאן ולכאן: ב אין בארובה פ"ט. הא קמ"ל דאפי' בפתוח מטפח לא תמריץ בטומאה לכוד (ה): נתן את רגלו טהור. המותן דכפתום דמי לגביה שתין טומאה נכנסת לתחל ולא יוצאה ממנה בפתוח מפותח טפח: אם טומאה קדמה את רגלו טמא. שהרי בעת שנתן את רגלו התחיל על הטומאה: ואם רגלו קדמה את הטומאה טהור. שקודם שנגעה הטומאה בכר נגעה בתוכו ובשעה שנכנסה בו הטומאה אין שם בארובה פותח טפח כדי שתצא ממנה הטומאה: שתי רגלים זו על גב זו. של שני אנשים זנתן הראשון רגלו ע"פ הארובה ורגל של שני מונח על רגלו של ראשון והא"כ נכנס טומאה בבית הארובה"כ הסיר הראשון את רגלו ונמצאת רגל השני מונחת ע"פ הארובה הע"פ שהני זה התחיל על הטומאה כשהסיר הראשון את רגלו הני טהור מפני שקדמה רגלו של ראשון התחיל על הטומאה, ואין הלכה כר"ש ולא כר"מ: ג בנגד ארובה. בארובה פותח טפח: ובנגד הטומאה טמא. היינו התחיל על הטומאה: כדי שתחלק. שיהי' במקלת הטומאה שיעור כדי לטמא בהעל והיינו כשיהיה בכולה שני זיתים או יותר, והלכה כרבי יוסי (כ): ד ארובות זו על גב זו. כגון שיש ארובה בין בית לעליה ויש עוד ארובה לחדת בגג העליה מכוונת כנגדה וכל אחת ואחת פותח טפח: בין מלמעלן. בארובה העליונה: בין מלמטן. בארובה התחתונה: הכל טמא. אפי' מה שבעליונה הע"פ שנתן בתחתונה ולא בעליונה דכיון דדבר המקבל טומאה הוא ואין מונח בפני הטומאה שבכית רואין אותו כאלו הוא נתון בפני הארובה העליונה ועירב את הטומאה: ממנו ולמטן טמא. דהוכן בפני הטומאה: ה אין טמא אלא התחתון. דכיון דטומאה בבית אלא כנגד ארובה אין טומאה יוצאה בפחות מטפח ועהורה העליה הע"פ ארובה של עליה פתוחה: הכל טמא. דכיון דטומאה בנגד ארובות ודבר עמא אינו מונח כאלו הוא נתון בפני הטומאה שבכית רואין אותו כאלו הוא נתון בפני הארובה העליונה ועירב את הטומאה: ו ארובה. שהיא רוחה את החויר: וקדרה נתונה תחתיה. בתרן כנגד הארובה ואינה רחבה כל כך שתסיח הע"ה כנגד הארובה שיהיו שפתותיה מוגעות בארובה אלא יוצאת ונכנסת בריוח: טומאה בוקעת ועולה. והבית עהור וכל המחיל עליה אלא כנגד הטומאה עהור אבל כנגד הטומאה עמא הלא"ג אמי עמא הע"ג דטומאה תחתיה וכל מה שבקדרה עמא ואפי' אלא כנגד הטומאה (ז): תחתית והבית טמא.

ארובה שהיא בתוך הבית ויש בה פותח טפח. טומאה בבית. כנגד ארובה טהור. טומאה כנגד ארובה הבית טהור. הטומאה בין בבית ובין כנגד ארובה. נתן [ה] רגלו מלמעלן [ב] עירב את הטומאה. מקצת הטומאה בבית ומקצתה כנגד ארובה הבית טמא וכנגד הטומאה טמא [ג] טמא: ב אין בארובה פותח טפח. טומאה בבית כנגד ארובה טהור. טומאה כנגד ארובה הבית טהור. הטומאה בבית נתן את רגלו מלמעלן טהור. הטומאה בנגד ארובה נתן את רגלו מלמעלן. ר"ט מטמא. וחכ"א אם הטומאה קדמה את רגלו טמא. ואם רגלו קדמה את הטומאה טהור. רש"א ב' רגלים זו על גב זו שקדמו את הטומאה, משך הראשון את רגלו ונמצאת רגלו של שני שם טהור מפני שקדמה רגלו של ראשון את הטומאה: ג מקצת טוביאה בבית ומקצתה כנגד ארובה, הבית טמא. ובנגד הטומאה טמא. דברי ר"מ. רבי יהודה אומר הבית טמא ובנגד הטומאה טהור. רבי יוסי אומר אם יש בטומאה כדי שתחלק ותטמא את הבית ותטמא כנגד הטומאה טמא, ואם לאו הבית טמא, כנגד הטומאה טהור: ד ארובות זו על גב זו. ויש בהן פותח טפח. טומאה בבית כנגד ארובות טהור. טומאה כנגד ארובות הבית טהור. הטומאה בין בבית בין כנגד ארובות. נתן דבר שהוא מקבל טומאה בין מלמעלן בין מלמטן [ד] הכל טמא ודבר שאינו מקבל טומאה. ממנו ולמטן טמא. ממנו ולמעלן טהור: ה אין בארובות פותח טפח. טומאה בבית, בנגד ארובות טהור. טומאה בנגד ארובות הבית טהור. הטומאה בבית נתן בין דבר שהוא מקבל טומאה בין דבר שאינו מקבל טומאה. בין מלמעלן בין מלמטן אין טמא אלא התחתון. הטומאה בנגד ארובות נתן דבר שהוא מקבל טומאה. בין מלמעלן בין מלמטן הכל טמא, ודבר שאינו מקבל טומאה, בין מלמעלן בין מלמטן. אינו טמא אלא התחתון: ו ארובה שהיא בתוך הבית. וקדרה נתונה תחתיה שאם תעלה אין שפתותיה נוגעו' בארובה טומאה תחתיה בתוכה או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת [ה] ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח, טומאה תחתיה או בבית. תחתיה והבית טמא. תוכה

[ה] רגלו. ל"ד רגלו דהוי דבר המקבל טומאה דס"ם דבר שאין מקבל טומאה מיבב את המחיצה ומטה סיפא דאין בתחומה כו' דסתם ים מילוק בין רגלו כו' נתקיים כאי בריבא מסכ"ם: [ג] עירב כו'. שתים נעשה שהל לעשות, סר"מ: (ה) דסכי גמירי לה, גמ' סוכה (דף יח): (כ) ול"ל דבנגד הטומאה טמא בשקדמה הטומאה את רגלו דלא תקנסה שלבסף שהלכתה: (ג) ק' דמי עדיף מצאם סיתם שהומאה בעלייה עמא בנגד תחומה וכ"ל דהכל טמא כיון שם שתתם במשמע כיון שם שלמעלה בנגד תחומה ס"ל כיון שלמעלן וכיון שלמעלן פי' שנתנן בשתיהן ולכך אף על פי שהומאה בבית גם עלייה טמאה דאין דבר טמא תולן וכיו כשתצ' תחומה עליונה ומערבת את הטומאה, סר"ם: [ג] טמא. שכח לא תני כיון למעלה וכיון כו' כמו בסיפא ותני נמי שכח ממנו ולמטה ובסיפא תני כיון שמא שלא תחתון וכ"ל דלא"מ למיתני כיון כו' סיפא בשמעו שנתן בשתיהן ול"ל היכי ליתני עלה ממנו ולמטה טמא ולא ידעינן מי מתחתון מי מעליון שכל הטמא דאני טמא ניחא דאפי' מי נתן לך בת' מלוגון כ' מקומות שכלו כרישא ובפלוגתא ב' לא נתן כלום ממנו (מלוגון שנתן) שם מתחתונה ואם מעליונה ממנו ולמטה טמא ובסיפא ל"א למיתני ממנו ולמטן טמא משום דאפי' נתן לך בעליונה אין טמא שכל תחתון דכיון דאינה בפותח טפח אפי' טומאה כנגד תחומה די לנו בזה דבר שאינו מקבל טומאה שבעליונה מעיב הטומאה בכל סיום שתתחון במקום בטומאה מונחת שם שכל לא תזיון כאלו הטומאה נמי בעליה מה שאין כן בדבר המקבל טומאה דמזיון כאלו הטומאה בעלייה דדבר שאין מינו תולן כו', מסכ"ם: [ד] הכל כו', וכ"ש דמ"ד הכא"ם ופי' בפלוגתא הטומאה וכ"ש ניחא דמתני' בטומאה כו' נתן כו': (ד) משעה מבוכין כמ"ש הכ"ב סם"ב דלעיל וע"ש ומפ' דתני ביקעת ועולה דמשמע דשלא כנגד הטומאה טהול סיינו כמה שמיין לקדש, הכ"ם: [ה] ויורדת. לא שיבדם עד שהגיע מינה לעולה אלא כ"ל שתחתיה מד

ופתח פתח כלי שמח חוץ ומ"מ כיון שמין ע"ג שע"ש שהרי שהותה למויר היו מכיח העומאה לגדרין, הכ"ל. ופס שמאי שהעומאה מתחיל כו"ל לעולם ותלך עד שתחיה, וי"ל כיון לפין כלי שמח חיבן ס"ל כלולו חיה מעולה, כ"מ: (ה) הכ"ש ובשעתיה דזבי דמ"ד פ"ה אבל חיה דוחק, ועי"ק דע"ב ל"ה פתח פתח בגלים שהכוונים שמא לא שמקבלים עומאה, ומשכ"ה בחב דגב כ"ה מליל עם דשנות שהגלים ותכוסה שבשמלע שבים מקרי דשנות שהלים כדמשמע לעיל פ"ה, ועתוי"ט: (ו) ק' דלמאי קאתי לא דמ"ה דשכול עדיפה מכשהעלה ופין בה פ"ש, ומשכ"מ בחב דשל"ה דכשים שמגע תחת המשקוף ופיהם כש"ה פיהם מביאם העומאה שהשל עלמי לשהל קבע שהל שבא נגלה כמ פ"ף עליו פיו שמחוכ למשקוף ושכל שהל שחד קמ"ל בלא, ועיין תוי"ט:

ואבה טהור. בתוכה או על גבה, הכל טמא: ז היתה נתונה בצד האסקופה, שאם תעלה היא נוגעת במשקוף. פותח טפח. טומאה תחתיה בתוכה או על גבה. טומאה ביקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח. טומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא. תוכה וגבה טהור. בתוכה או על גבה הכל טמא, שאם תעלה אינה נוגעת °במשקוף פותח טפח או מודבקת במשקוף. טומאה תחתיה. אין טמא אלא תחתיה:

סנמ' בי"ק ף

טומאה תחתיה. כרשוה חיירי: בוקעת ועולה. והבית טהור וכגון שטומאה מן המשקוף ולמון דאי בשפת המשקוף לפנים היה הבית טמא: תחתיה והבית טמא. כיון לתיכא טפח ממנה לפנים שמכיח את הטומאה לבית: תוכה וגבה טהור. דלגולת עם דופן הבית: הכל טמא. דטומאה הקדרה ואינה חוללת ורואין את הטומאה כאלו היא תחתיה והבית טמא: או מודבקת. שתין הקדרה תחת המשקוף כלל אלא למעלה דכוקה כגד המשקוף ואין רואה דביאתה טפח (ו): אין טמא אלא תחתיה. כיון דליכא טפח תחת המשקוף אין מביא טומאה לבית והבית ותוכה וגבה הכל טהור:

תוספות

והאמר רבי שמעון בן יוחי. וס"ת ועיפ"ש ממתיקין דגבי שמח ס. וי"ל היינו משום דקסבר למיגו דס נדות:

גמרא נדה דף כא ע"ב

בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא הרואה דם בשפופרת מהו בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת או דלמא האי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה בפנים בבחוץ. א"ל בבשר' אמר רחמנא ולא בשפופרת דאי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים בבחוץ א"כ נימא קרא בבשר מאי בבשר' ש"מ תרתי. והאמר ר' יוחנן משום רשב"י המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה, ואם לאו טהורה. הבי השתא התם דרכה של אשה לראות דם בחתיכה הבא אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת:

רש"י

בשפופרת. הכנים' קנה הלול בתוכו מקום וגמלא בתוכו דס: בבשרה. דס יהיה זכה בבשרה שלא דרך כותלי בית הרחם ואין מפסיק ואתי קרא בגדה כתיב ופרסה שניה גמיר בזבה ומשה כי יזוב זוב דמה וגו': שמטמא' בפנים בבחוץ.

מלחר שלא מן המקור לפרוזדור והעמידו כותלים מיד היה מטמא משל"כ בזב וכעל קרי דאין מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ: אם יש בה דם אגור וכו'. ומאי שנא משפופרת: דרכה של אשה לראות דם בחתיכה. הילך בבשרה קרינא ביה דמין במינו לא קיין:

זוהר ויקהל דף רג ע"א

פתח רבי יצחק מבתריה ואמר ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו'. אמאי כתיב לון בגין לממסר לון שבת במלקדמין דהה בקלמיתא על לא עבדו בני ישראל את עגלת מסר לון את השבת ודע תיהו דלא נעזרו תיהו ערב רב. כיון דשמעו כיוי וכין בני ישראל אמרו ואתן מלה דא לתמנע מינן מיד ויקהל משה על אהרן וגו' ואתמשכו סניתין מבתרייהו לבתר דמיתו תיהו דמיתו כתיב משה לבני ישראל בלהודייהו ויהכ לון שבת במלקדמין הה"ד שבת תעשה מלאכה וגו' לא תבערו אש בכל מושבותיכם הכא אית רזא דרזין לתיהו דידעי הכמתא עלאה רזא דשבת הא תוקמוה חברייא לכל רזא דא לתמסר לחכימי עלמין דהא שבת עלאה הוא:

מוסר יוסף לחק

משערו תשובה לר"י דף ט ע"ב.

באשר יקבל האדם את מוסר השם ויביא דרכיו ומעלליו לפני לו בשמחה ביסודיו לפי שהשיעורו תועלת נשגבות, ויש לו לשמוח בשם יתעלה עליהם כמו על שאר הסלקות, שנאמר יום יום יעותו שבשם ה' לקבל, ואמר לשם ויגין במעלת ובשם ה' לקבל. ואמרו ז"ל בשבתי ר' לוניעד בן יעקב אומר כל זמן שהאדם שרוי בבושה מין מהשבר לו מעוותיו בלום וע"י היסורין שוב מתבלם לשקום, שנאמר כי את שבר יהשה ה' יוכיח ובשה את בן ילשה פי' בשה את בן כן ילשה ס' את שבר הוכיח וקבל מוסרו יזהרך שבשה ילשה את בנו שאהבי השוכחות. ויש לפרש עוד ובשה יוכיח את הבן שבר ילשה בו ואימו מוכיח את הבניש שהוא בושה עשה ויודע עשה יועילם השוכחות, ונאמר על האנשים שיהיו שוכח השוכחות ושוכחות ואהבי שפרם והשה דבכו עלי בזמים ונאמר ואהבי יסרתי תזקתי זשוכחתי ואהבי יבשבו רע, וגם' זאהבי תרגלתי לשפרים בשם על זשוכחתי ולא ידעו כי לשפתים זיש על השוכח בשם לשוכיל ממעוך לוקחו כי יהיו השוכח שבת שהוכה בש"ם על השמחי חויבתי כי גשלתי קשתי כי שבר בשבתך ה' חוי לי:

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חית חדה ו דמלוי יו"ד אל שם ב"ך שבעשיה בניקוד חולם

יג א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
ב שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים וְיָתֻרוּ אֶת־
אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמַטֵּה
אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ כֹּל נָשִׂיא בָהֶם׃
ג וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּארָן
עַל־פִּי יְהוָה כֻּלָּם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה׃ ד וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם
לְמַטֵּה רְאוּבֵן שַׁמּוּעַ בֶּן־זַכּוּר׃

יג א ומַלֵּיל יְיָ עִם משֶׁה
למֵימַר׃ ב שְׁלַח לָךְ
גוּבְרִין וְיֶאֱלוֹן יַת אַרְעָא
דְכְנָעַן דַּאֲנָא יָהֵיב לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל גַּבְרָא חַד גַּבְרָא
חַד לְשִׁבְטָא דַּאֲבָהָתְהִי
תִּשְׁלְחוּן כָּל רַבָּא דְבֹהוֹן׃
ג וּשְׁלַח יַתְהוֹן משֶׁה
מִמַּדְבְּרָא דְפָארָן עַל
מֵימְרָא דַייָ כּוּלְהוֹן
גוּבְרִין רֵישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
אִינוּן׃ ד וְאִלֵּין
שְׁמָהָתְהוֹן לְשִׁבְטָא
דְרָאוּבֵן שַׁמּוּעַ בַּר זַכּוּר׃

ת"א שלח לך מגיסים. כוסא לד:

רשב"ם

(ב) שלח לך. כל נשיא בהם. עיקר פשיטו כך כל אלה אנים עשר אנשים **תקח** מאותם שבישראל שנשא אותם לבם ללכת **שתכוין את העם** פי האיש שירצו **ללכת את הארץ**. ומאותם שיאמרו ללכת תקח **ותבחר** מהם שנים עשר ולפי שהאנשים גבורים שאינם יראים ורך לבב ראוים ללכת בארץ נכריה וגם להתחזק ולקחת מירי הארץ לכך הוצרך להכריז ולא נקבם הקב"ה בשמות כשם שעשה לנשיאים שהנחיל את הארץ באלה מטעי. שאותם היו נקובי שמות: כל נשיא בהם. הטעם שתהת כל מוכיח פירושו, כל אלה הי"ב הנה יהיה נשיא באותם המתנדבי' ללכת, כמו כל שתה תחת רגליו:

שפתי חכמים

א פי' מקסם רס"ו למה נסמכה פרשת מרגלים לכך ע' מריס דסיס לו לסמוך ג"כ לפ' קרח ולפ' מריס וסיס לו להקדים מחלוקת קרח ותמ"כ מריס ואמ"כ מרגלים שסרי מחלוקת של קרח לחלוקות סיס לכל עניו מרגלים בפרקן סיס. ומתלן לפי שקקה כו' ומפ"ס כתב הפלביות שלמ על הסדר כדי ל"ד שם זה שסיס כתוב על הסדר לע"ם בסיס מקדים מרגלים שמריס לפ סיס יכול לדרוש זה דעמ"ס בסיס נכתבים, כרמ"ס. (נמ"י) כבר כתבתי כ"פ שלין לדבר כותב טעם על הסמיכה שלמ ס"כ יש בכתוב: תיזה יקול לו שמו ל' וכיוצ"ב זה שכתוב מקדיש על הסמיכה לף בכלן מה שכתב וישלח אותם משה ממדבר פארן פוף מיותר דהם לעיל מיה כתיב ויהיו במדבר פארן ושביעל דמשם נשמלמו שלמ ודלי שכ' סודיע לו מקום הפליחות לומר לך בע"ם שמאלות שאנו נבלו למדבר פארן וס"ל לקרא מוסר ופע"ם חטאו ושלח לפי' כרמ"ס: ב דק"ל שלח נלוי וידוע לפני מה שעתידים לחטוא ע"י שליחות זה ס"ל נמה לוה לסם מה שעתידים מרגלים לפשיטי שעל ידם יבא פורעניות לסם שלמ יבאו ל"י כי יעותו במדבר. ועו"ש מני מיני מלוה לך. וכרמ"ס פי' נמלמ שלח קדיש ולא ממלא לך דכיון דכתיב ותקרבון אלי כלכם ואמרתם נשלחה מנשים לפנינו וגו' ובודאי למלך משה בשקה"ס ובמה שמושה שלח ובהכלכם הוא ניחא כבוש ולא לוויי כיון שהוא שמושה שלמ מוכח הוא על ניחוח רצות ולא לוויי ומלח לך ל"ל אי דרך הל' כך הוא כמו הנשא שלף לך או לך לדרוש בכלמה הקב"ה את המרגלים שעתידין לחטוא קרא הוזן לשמו של משה שלח לך וגו' ובכלמה שקב"ה את שזקנים שמשמשים בשרים קרא הוזן לשמו שלח משה לי ע' איש, רל"ש: ג וכדשמרינן הכא ליטמא פוחתין לו. (נמ"י) אין שפי' בירמלל יפעו בכוונה דכרי המרגלים שהם שמרגלים יפעו ויהיו מרן חולכת יוסבים בעצמו שמרגלים וכמו שפי' שכ' כמ: ד פי' ולא בנזיכתו של משה שם היה רק לרווחם, ואין נפרש דעל פי ה' מחותם קפי כלומר שהשלוחים היו על פי ה' שע"ם שהשליחות לא היה ע"פ ה' שהרי בניהן לא שהכלה כלל עדיין ול"ל היתך ימלל ויאמר חותם שהכלוני מוזה על מזהכיני לעיל ותדבקה בהשיבהן היה לו נומל ע"פ ה' שלא חותם קפי שהשם מנשים שהוזכרו שהיה בהלוים: ה פי' כל שהם מנשים ל' השיבוני חוץ וכשיבהו במקום כוזה כמו בכלי ומכוזה ושיית לנים לפל בשלח יהיו במקום חוזר כמו ויאמרו השנשים ואת שהנשים משר שהם שבית שלח לך מנשים כלם ל' מנשים ממש הם ולא משוכים, רס"ו:

ענין שילוח המרגלים

(ג) שלח לך מנשים וגו'. תוכן ענין המרגלים כתב למדבכתל שכר סיס, שהי משה רצה לשלוח כשפר שלה שהשבים כיפר בזה

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ב) שים אחד וגו'. לך משבט לוי לא שלחו מרגל לפי שלא סיה נלה מלוך בתרך: (חק לישראל) חי"ד 11 ב

בעל המורים

(ב) שלח לך. שמוך מרגלים למריס בכביל לא"ך שספרו: שלח לך מנשים. סופי תיבות מכס סיסו ולדיקים: שלח לך. רמז למען בל"ת שיתלמו ויללו בעלות שבל' שלחים ובל"ת שלח מפל שבים, וכן שלח מפל פני ויללו (ירמיה טו): (ג) ויתלח מותם משה. סופי תיבות המה, שתמר להם בחמה שבניסו לעיר, שלעולם יבוש מדם בכי טוב ויללו בכי טוב: רמב"י כני ישראל המה. המה עולם ממשים, מלמד שסרו שבי ממשים:

ה לְשִׁבְטָא דְשִׁמְעוֹן שָׁפָט בַּר־חוּרִי׃ ו לְשִׁבְטָא
דִיהוּדָה כָּלֵב בַּר יְפֻנֶּה׃

ה לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן שָׁפָט בֶּן־חוּרִי׃ ו לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה׃

ת"א בן יפנה. סם קמ:

ענין שילוח המרגלים

פלגן "ואמר אליכם בפתח עד הר האמורי אשר ה' אלהינו נותן לנו לפי כתן ה' אלהיך נפניך את הארץ עלה רש אל תירא ואל תחת", ולפשר כי ישראל אמרו דברים אלו יוליאים מפי משה שאמר להם "עלה רש אל תירא ואל תחת" משמו שהשה בכתה ובכותרתם ירבו את פחדן ועניהם מוטל ביהושע ומלמעלה, שכיון שאמר להם עלה רש מולה שבשופט אל תרן מובטח לא יליך עוד בענן לפניהם, ומפני זה כתיבו בדברי המלמות בתלו היה כל דבר המלמה מוטל רק עליהם. וז"ש מיד אתה זה ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו, ולא אמרו למשה שלוח ישלחו ולא נ"ב בקשו שישלחם ה' לפי שהם בבעלי הדבר היו רוצים לשלחם, ושוא תמלה "לפנינו" שהם ילכו לחתיהם, ויחפרו לנו, דהיינו שהמרגלים המרגלים יחפרו שמה כל הדרכים שנלכרים לדעת בעניני המלחמה ועניני המרן, ויביאו אותנו דבר, שלינו ישכחו המרגלים תשובתם ולא למשה. והנה שבועה יתברך לשה שהם יעמה בידם ויאמר שליהם שלא ישלחו מרגלים ישבו בלבם שהרגל רעה מאד ולכך הוא מוציא משה שליחותם בן ילכו מתת בפרן וינגו עיניהם, ושם יתן להם מקום לשלחם מידם כמו שהעלו בהם יפרים זה מכך בהסכמת משה ואחו לדור שכל העם פרכיהו, גם לא יהיה עליהם מורא מהרים בהשבם שהיום תחת ידו ואין עבה מהניהם. ע"כ לוה הקב"ה למשה שלח לך מהרים, ר"ל

תרגום נביאים יהושע ב

להמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יהוה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וְיִשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זוֹנָה וּשְׁמָהּ רָחָב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה׃ ב וַיֵּאָמַר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה אֲנָשִׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר אֶת־הָאָרֶץ׃ ג וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחָב לֵאמֹר הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבֵיתֵךְ כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ׃ ד וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנוֹ וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה׃ ה וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגֹּר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָה הָלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מְהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי תַשִּׂיגוּם׃ ו וְהִיא הֶעֱלָתַם הַגַּגָּה וַתִּטְמְנֵם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל־הַגָּג׃

א ויִשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן מִן שִׁטִּין תְּרֵין גּוּבְרִין מְאַלְּפִין בְּרַז לְמֵימַר אֲזִלוּ חֲזוֹ יַת אַרְעָא וְיַת יְרִיחוֹ וַאֲזָלוּ וְעָלוּ לְבֵית אִתְּתָא פּוּנְדָקִיתָא וּשְׁמָהּ רָחָב וּשְׁכִיבוּ תַּמָּן׃ ב וְאִתְאֲמַר לְמַלְכָּא דִירִיחוֹ לְמֵימַר הָא גּוּבְרַיָּא אִתּוֹ הָכָא בְּלֵילְיָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַלָּלָא יַת אַרְעָא׃ ג וּשְׁלַח מַלְכָּא דִירִיחוֹ לָוֹת רָחָב לְמֵימַר אַפֵּיקִי גּוּבְרַיָּא דַאֲתוּ לְוָתִיךְ דְעָלוֹ לְבֵיתִיךְ אֲרֵי לְאַלָּלָא יַת כָּל אַרְעָא אֲתוֹ׃ ד וּדְבָרַת אִתְּתָא יַת תְּרֵין גּוּבְרַיָּא וְאַטְמָרַתְנוּן וַאֲמָרַת כְּקוּשְׁטָא אֲתוֹ לְוָתַי גּוּבְרַיָּא וְלָא יְדֵעִית אֵי מְנָן אינון׃ ה וַהֲוָה עִדָּן

לְמֵיחַד מְרָעָא כְּקַבְלָא וְגוּבְרַיָּא נְפָקוּ וְלָא יְדֵעִית לְאָן אֲזָלוּ גּוּבְרַיָּא רַדְפוּ בְּפוּרְעָנָא בַּתְרֵיהוֹן אֲרֵי תְּדַבְּקוּנוּן׃ ו וְהִיא אַסְקַתְנוּן לְאִנְרָא וְאַטְמַרַתְנוּן בְּטָעוֹנֵי כִתָּנָא דְסָדְרִין לָהּ עַל אִנְרָא׃

מצורת דוד

רש"י

(ג) חרש. לשון להם עשו עלמכם כחרשים כדי שלא יסתירו לכריסם מפניכם: אשה זונה. מוכרת מיני מזונות: (ב) לחפור. לרגל: (ד) ותצפנו. כל ג' ותחד כפ"ע: (ו) בפשתי העץ. כנכטוליין:

(ג) מרגלים חדש. מתפעים מהכות הפריות שם נמם לפשם: למאר. כ"ל וכה למר: (ד) ותלפנו. כל ג' במקום מיוחד כי יותר טוב לפעמים מהד מהד: פלמים. פשר מעללו עליהם: ולא ידעתי. בעת בוחם: (ה) ויהי השער. כ"ל ויהי בעת בא זמן סגירת שער בית השער בשביל הלך היום: כי תשיגום. היות זה מקרוב יצלו: (ו) ותטמנם. הוכיחה להעמינם במקום יותר

נסתר: בפשתי העץ. בפשתים שהם עדיין בתוך העץ יהם הקנים של פשתן: העלוכות. בכדי שלא ירגישו בהם מי שמען שם:

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוי ואו הוי תיה יחידה דיסוד יְהוָה תיה יחידה דמלכות אל שם בן שבעשיה:

א לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים יֶהְגּוּ־רִיק: ב יִתְיַצְּבוּ | מַלְכֵי־ אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ־יָחַד עַל־יְהוָה וְעַל־מְשִׁיחוֹ: ג נְנַתְּקָה אֶת־מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ: ד יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק אֲדֹנָי יִלְעַג־לָמוֹ: ה אָז יְדַבֵּר אֵלֵימוֹ בְאַפּוֹ וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ: ו וַאֲנִי נָסַכְתִּי מַלְכִּי עַל־צִיּוֹן הַר־קָדְשִׁי:

א לְמָה מִתְרַגְּשִׁין עַמְמַיָּא וְאוּמַיָּא מְרַגְּנִין סְרִיקוֹתָא: ב קָיְמִין מַלְכֵי אַרְעָא וְשַׁלְטוֹנַיָּא יִתְחַבָּרוּן כַּחֲדָא לָמֵרָדָא קֳדָם יְיָ וְלִמְנָצֵי עַל מְשִׁיחֵיהּ: ג נִתְרַע יָת אֲסָרָתְהוֹן וְנִטְלוֹק מִנָּא

שלשלותיהון: ד דָיְתִיב בִּשְׁמַיָּא יִגְחַךְ מֵימְרָא דַייָ יִדְהַךְ לְהוֹן: ה הֵידִין יְמַלֵּיל לְהוֹן בְּתוּקְפֵיהּ וּבְרוּגְזֵיהּ יְבַהֵל אִנּוּן: ו וַאֲנִי רַבֵּיתִי מַלְכִּי וּמַנֵּיתִיהּ עַל טוּר מַקְדְּשִׁי:

רש"י

מצודת דוד

(ה) למה רגשו. ל"ל למה נסס זשת להתקבץ ולדבר דברי ריק לא לעזר ולא לתועיל: (ב) יתיצבו. מוסב על למה שתמול כמקבץ שנאמרו לומר למה יתיצבו המלכים והסגיים בעלם אחת על ה' ועל משיחו ויאמר על גוג והמלכים אשר אתו שיעמדו בימי המשיח להלחם עמו ובלבו יעמדו גם על ה' שמשחו למלך: (ג) ננתקה. וכה יאמרו בעלתם נעתק מאתינו את עוסרי עולו לבל נעבוד לותו ואתו במאמר לדבר בל' שמועל בשוד המיוסך בעול: ונסליכה. הוא כפול עניו במלות שוות לאספרם שנליכה ונחזיק שלח יסחק על עלתם ויליגע עליהם, וכפל הדבר בת"ס: (ה) אז. כלשר יאמרו זאת יעשה להם ה' מיד: ובחרונו. ובחמתו יבהלם ויבעתם: (ו) ואני. וכה יאמר ה' אני נסכתי מלכי על ציון הר קדשי:

(ה) למה רגשו. ל"ל למה נסס זשת להתקבץ ולדבר דברי ריק לא לעזר ולא להועיל: (ב) יתיצבו. מוסב על למה שתמול כמקבץ שנאמרו לומר למה יתיצבו המלכים והסגיים בעלם אחת על ה' ועל משיחו ויאמר על גוג והמלכים אשר אתו שיעמדו בימי המשיח להלחם עמו ובלבו יעמדו גם על ה' שמשחו למלך: (ג) ננתקה. וכה יאמרו בעלתם נעתק מאתינו את עוסרי עולו לבל נעבוד לותו ואתו במאמר לדבר בל' שמועל בשוד המיוסך בעול: ונסליכה. הוא כפול עניו במלות שוות לאספרם שנליכה ונחזיק שלח יסחק על עלתם ויליגע עליהם, וכפל הדבר בת"ס: (ה) אז. כלשר יאמרו זאת יעשה להם ה' מיד: ובחרונו. ובחמתו יבהלם ויבעתם: (ו) ואני. וכה יאמר ה' אני נסכתי מלכי על ציון הר קדשי:

ברטנורא משנה שביעית פרק ד עיקר תוי"ט

בראשונה. כדרך שהוא מלקט מחברו את הגם הגם. הכי מפרש מתניתין בירושלמי ברמשומה היו אומרים מלקט אדם כתוך שלו את הגם הגם כדרך שמלקט בשל חברו בין בגין בין בקן ואף ע"ג דעניש ועשכיש כשמלקטין אותם מתוך המדה מתקן המדה לזריעה כשמלקט הגם כלומר העניש והעשכיש הגסים ומניח את הדקים תליגן דלריך לעניש הוא ולא לתקן את הקרקע קעביד כדרך דתליגן במלקט בשדה חבירו בין בקן בין בגסן ללא עביד חיוב לתקן שדה חבירו (ה) ומיהו יזיע לעניש הוא לריך: משרבו עוברי עבירה. אהיו מלקטין בשדותיהן בין דקיס בין גסיס והן אומרים בגסיס לקטנו: שלא בטובה. שאין חבירו מחזיק לו טובה דהשתא ודאי לא אתי ללקט הדקין כיון שאין חבירו מחזיק לו טובה (ב) על זה: ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות. שיאמר לו לקוט מבדי היוס ואתן לך מזונותיך פשיטא דאסור: ב שנתקוצה. שנעלו קויס בשביעית: שנטייבה. שהרבה היוס שכל העולם חורשים פעם אחד והוא חרס כ' פעמים ואתני חייבי בשביעית לחרוס בשביעית כדי ליתן הסם הקלוב מהבהוקה למלך ואם חרס שני פעמים קנסוהו רבנן להריבה ח' התירו ולא כ' חריסות (ג): או שנדיירה. שעשה ממנו דיר לבהמות שעשה בה סהר כדאמרי' בפרקין לעיל ולא עשה ממנו חשפות ולא היניהו כדי לזכל בו השדה: לא הזרע למוצאי שביעית. דקנסינן ליה כהני יותר מכנתקוצה: בטובה. אסור דאין מחזיקין טובה לבעליס דרחמנא אפקריעהו: חלוף הדברים. דב"ס לקולא, ואין הלכה כר"י: ג חוכרין נירין. יכול יהרחל לקבל עליו בכך וכך כורים לשנה שלה כותי שהרשה בשביעית לזרעה למוצאי שביעית ת"ס שנוהג לכותי לחרוס בשביעית. נירין ל' נירו לכם ניר: ומחזיקים ידי כותי. שם מלאו חורש יכול לומר לו ד"א כך וכיוצא בזה: ושואלין בשלומן. ואפי' ביום הגס: ד והמדל בזיתים. כשהזיתים מקורבים זה לזה יותר מדאי נוטל ג' ומניח ב' או נוטל ב' ומניח ג' כדי שיגדל ויתעבה (ד). מדל ל' שליפה והסרה, וי"מ לשון דלדול ודלית שמדלדל שהרו מן הזיתים: יגום. נומס ומקנץ האילן ומשחיר השרש כאדם ולא יצרם לגמרי שלא ירפה כשובל את

(ה) כדאיתיא בפרקין דלעיל מ"ו, סל"ס: (ב) ומשמע דמשמכו ע"ע שקנאו שיסא זס מלקט כו' כדלך כו' ומתוך שלו הכיאו דיוקא, נפין ושעשע דמקנסא שע"ג דמלקטין שגס בשובה שם"ס הופיל וזה מלקט בשל זה וזה בשל זה אי מלקטין שדהן כלאה כמתקן: (ג) וכתבו הסוס, בפ' זה בורך ופ"ת ומשום שהרואה פתיהו לאחרים כו' דסוי ליסור דמוכיחפ. וי"ל דמייהי בזמן הזה שסוס בבבל ס"ס ו"ל דשקוה נפש היא שעושה לשם שמלך עם ואין לשם עם יפרעו ומתים בתפיסה, וסבי שיאמר בירושלמי עשום חיי נפש: [ה] ושואלין. ואפי' בשעת שסנהג שפני שנהלה שעת בביעות לשלוח שמלות שלא לריך לשלוח לאחים ובפ"ב. ס"ח: (ד) ויליך לאחר בין שדה בזיוה ופיסול דפ"ב מ"ג. ללא שיניע

(חק לישראל) ח"ר 4 11

ישרש. ומודים במחליק עד שיגום. איזה הוא המדל אחד או שנים המחליק ג' זה בצד זה בד"א מתוך שלו אבל מתוך של חבירו אף המחליק ישרש: ה [ב] המבקיע בזית לא יחפהו בעפר אבל מבקה הוא באבנים או בקש, הקוצץ קורות שקמה לא יחפהו בעפר. אבל מבקה הוא באבנים או בקש. אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית מפני שהוא עבודה [ג] ר' יהודה אומר כדרכה אסור אלא או מגביה י' טפחים או גומם מעל הארץ: ו [ד] המזנב בגפנים והקוצץ קנים רבי יוסי הגלילי אומר ירחיק טפח ר"ע אומר קוצץ כדרכו בקרדום או במגל ובמגירה ובכל מה שירצה. אילן שנפשח קושרין אותו בשביעית לא שיעלה אלא שלא יוסיף: ז מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית הפגים משיורחו אוכל בהם פתו בשדה. ביחלו כונס להוך ביתו. ובן כיוצא בהם בשאר [ה] שני שבוע חייב במעשרות: ח הבוסר משהביא מים אוכל בו פתו בשדה הבאיש כונס להוך ביתו. וכן כיוצא בו בשאר שני שבוע חייב במעשרות: ט זתים משיכניסו רביעית לסאה פוצע ואוכל בשדה. הכניסו חצי לוג כותש וסך בשדה הכניסו שליש [ו] כותש בשדה וכונס להוך ביתו ובן כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייבים במעשרו' ושאר כל פירות האילן כעונתן למעשרו' כך עונתן לשביעי': י מאימתי אין קוצצין האילן בשביעית בש"א כל האילן משיוציא בה"א החרובין משישלשלו והגפנים משיגרעו והזיתים משינצו ושאר כל אילן משיוציא ובל אילן כיון שבא לעונת המעשרות [ז] מותר לקוצצו. כמה יהא בזית ולא יקוצנו רובע רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל לפי הזית:

סלקא עד כ"ה דמה לי שמזמר וכורת מקלן מהילון כדי שיגדיל פוח או שכורת לולן לסמך כדי שיגדל הפני, ונלפא פי' סכ"מ שהמדל הוא שיכרתם לכיות עלים לסמך, ולפשר שגם הכ"ב סובר כן מלא מדל דשלמא פי' דהוה לך מכל מה"ב דלכיך שלא יעשה בשביל שיעבה ויגדל מלא מיכלות לעלים, תוי"ט: [ד] המזנב. פי' הכ"מ בשלא נתכוין לזנב וע"ל מ"ד: (ה) לקמן כי בזיתים (במ"ב) שבו נ"ל שלקח לשיכם מעכבי יותר מהמרימם משום נפני, בשם ספירים: [ה] שני שבוע. מפיק לקי ביחלו כונס כו' כדתנן בפ"ק דמעשרות בהגיס מעיפלוי, וכ"ב הכ"ם: (ו) וביאמת דקתני (יבמות ה') ויקו לעשות עכבים ויעש בהוסים משמע דשלוסים מעכבים לעיס שם ולפשם"י שם ולפיכך כתב הכ"מ ובזית על זם העין שם בשם מפני שהיא קלוב לשתעפם ולפשתית כשיוכיחו כלומר דפוסים יקלמו בשם בשם בשמניעו לכלב"ז שם מעשר, קמו' לפל עיק' שם בשם היוא על עכבים לעיס כנזכר: [ו] כותש בשדה כו'. פוכתם דמלמא נקט שכן דרך לפופשם בשדה, וכ"כ הכ"מ: (ז) זה פי' הכ"מ ותימה למה משכחת שעה שהי מעט שהמרו בגמרא לשלמה ולא לפשפד, עכמוי"ט: [ז] מותר. פי' לעלים, וכ"כ הכ"מ:

כלומר תאכלו את תבואתה כשתי תבואות הכ' מדבר שהה מן הבית ואחת מן השדה: ח משהביא מים. שספוחנו ויונק ממנו משקה: משהבאישו. משקרקפו ונהיינו כשיתקילו להתבשל ונתבשל (ו) עד שהחרלפים שבפנים נרפים מבחון מתוך הקליפה: ט רביעית לסאה. שמסאה זיתים יכול להוציא רביעית הלוג שמן: פוצע. דרך הזיתים לפעמן כדי למתק מריריותן: ואוכל בשדה. דדבר שדרכו לאכול הוא אכל לסוך לא מזי ואין שכין אלא כדבר שדרכו לסוך: הכניסו חצי לוג. שנתבשלו עד שיכול להוציא חצי לוג משמה: הכניסו שליש. שנתגללו שלים ממה שעתידים להתגדל ס"ע שמוציא מהן עכשיו שלים ממה שמציא לסאה כשנתבשלו יפה יפה: כך עונתן לשביעי'. ואין מוכלין מהן בשביע' עד שיגיעו לעונת מעשרו' המפורש בפ"ק דמעשרות דדוקא תאנים וענבים וזיתים רגילים לאכול קודם בשולן לפיכך התירו לאכול מהם בשדה בשביעית קודם שיגיעו לעונת המעשרות אבל לא בשאר פירות: י אין קוצצין את האילן בשביעית. משום דלאכלה אתי רחמנא ולא לאבסד, ואי שמעת כיון דאפקריהו רחמנא לפירות אם יקלפם הוי גוזל את הרבים (ז): משיוציא. תחלת העלין בימי ניסן: משישלשלו. משיתחילו להכניס ולתלות כעין שלשלת: משיגרעו. משיעשו גרעינים, פ"ת הבוסר כשיגדלו העבים ועשו כפול הלבן נקרא גרוש: משינצו. משיגדל עליהם הגן כמו הפלים שרגו בתרן כשיגיעו לשיעורין הללו אסור לקוצצו: מותר לקוצצו. ואין כאן משום אבסד דפרי הוי משום גזל לאיזך ליאכל שכבר נפרי רשוי לאכילה ומשום קוצץ חילות עובים ליכא אם הוא מעולה בדמים שדמיו יקרים לעלים יותר מלאילן: ובמה יהא בזית. לאו דשביעית אלא שלא יהא אסור לקוצצו משום קוצץ חילות עובים כדכתיב כי ממנו תאכל ואותו לא תכרת: רובע. הקב משום דכתיב יותר מאחר חילות דאלו נאכל לאוכלו עד דעתין קבא:

רש"י

תחלה וסוף. כמודים ולך נאה להודות:

גמרא ברכות דף לד ע"א

סלקא ס' כלפי כלי שחילון דמסכת דכריסא אלף למד

תחלה וסוף. ת"ר אלו ברכות שאדם שוהה בהן, באבות תחלה וסוף, בהודאה תחלה וסוף. ואם בא לשוח בסוף כל ברכה וברכה ובתחלת כל ברכה וברכה מלמדין אותו שלא ישהה. אמר ר' שמעון בן פזי

כ"ג בסוף כל ברכה. כל מה שהוא גדול ביותר לריך להכניע ולהשפיל עלמו: אינו זוקף. עד שיגמור: קם מלפני מזבח ה' מכרוע. ויהי כשלות דקרח ויהי כשלות שלמה להתפלל והדר קס מכרוע: ארצה. ל' משתטח משמע: דמצלוי אצלויי. כשנופלים על פניהם קין פוסקין ידיהם ורגליהם אלא מטין על ידיהם: בתחלה. כורע: חזינא לר"נ דכרע. תחלה וסוף: בהודאה דהלל. הודו לה' כי טוב: אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא הדיוט כמי שאמרנו בה"ג בסוף כל ברכה וברכה והמלך תחל כל ברכה וברכה וסוף כל ברכה וברכה. אמר רבי יצחק בר נחמני לדידי מפרשא לי מניה דר' יהושע בן לוי הדיוט כמו שאמרנו כהן גדול תחלת כל ברכה וברכה המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף, שנ' ויהי כשלות שלמה להתפלל קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו. ת"ר קידה על אפים, שנא' ותקוד בת שבע אפים ארצה. כריעה על ברכים, שנא' מכרוע על ברכיו. השתחואה זו פישוט ידים ורגלים, שנאמר הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה. א"ר חייא בריה דרב הונא חזינא להו לאביי ורבא דמצלוי אצלויי. תני חדא הכורע בהודאה הרי זה משובח, ותניא אידך ה"ז מגונה. ל"ק הא בתחלה והא לבסוף. רבא כרע בהודאה תחלה וסוף, אמרו ליה רבנן אמאי קא עביד מר הכי. אמר להו חזינא לרב נחמן דכרע וחזינא ליה לרב ששת דקא עביד הכי. והתניא הכורע בהודאה הרי זה מגונה, ההיא בהודאה ששהלל. והתניא הכורע בהודאה ובהודאה שבהלל הרי זה מגונה, כי תניא ההיא בהודאה של ברכת המזון:

קידה על אפיס. ומייתי קרא דאשכחן נמי בעניין אחר ומפרש מקבלה דקידה על אפיס ומייתי קרא דמסייע: חזינא לאביי וכרבא דמצלו אלויי. פירוש בשיו אפיס על לריסס:

זוהר שלח דף קנט ע"א ת"ת דתקילות יוד הא ואו הא

ויבאו עד נחל אשכול וגו'. רבי יהודה פתח (ישעיה מב) כה אמר האל יי' בורא השמים ונוטיהם וגו'. כמה חית להו לבני נשא לאסתכלא בפולהנא דקב"ה. כמה חית להו לאסתכלא במלי דתורייתא. דכל מאן דאסתכל בתורייתא כאלו מקריב כל קורבנין דעלמא לקמי קב"ה. ולא עוד אלא דקב"ה מכפר ליה על כל חובוי ומתקנין ליה כמה כורסיין לעלמא דאתי (מסר): ר' יהודה הוה חזיל באורחא כהדי ר' אבא אמר ליה אמר מלה חד בשיעתא לאסתכלא ביון דידע קב"ה דזמין כ"ג למחוי קמיה ולמגזר עליה מיתה אמאי ברא ליה להא תורייתא הוה תרי אלפין שנין עד לא חיכרי עלמא וכתיב בה בתורייתא (במדבר יט) תזה כי ימות בתזה. (שם כז) מים כי ימות. וימת. ויתי פלוגי ויימת מאי קבעי קב"ה לב"ג בהאי עלמא דאתי אי אסתכל בתורייתא יממא ולילי ימות ואי לא אסתכל בתורייתא ימות בלא בחד אורחא כר פריסתא דהאוה עלמא כל"ח (קהלת ט) כעוב כחוטא. ת"ל אורחי דמלכי דמלכי מה לך למטרח בהו מה דאית לך רשו למגזר ולאסתכלא באיל ודלית לך רשו למגזר כתיב (שם ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך לחורחי דקב"ה ואתרין גניזין עלאין דהוה אתיס וגניז ליה לן לאסתכלא. ת"ל ת"ה הא אורייתא כלא אתיס וגניז דהא היא אמת קדישא עלאה הוי ואמן דאתעסק באורייתא כאלו אתעסק בשמיה קדישא וח"ה ליה לן לאסתכלא. ת"ל אורייתא כלא אתיס וגליא ושמיה קדישא אתיס וגליא וכתיב (דברים כט) הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו הנגלות לנו לאסתכלא ולעיינא ולאתפלגא בהו ולמגזר בהו. אבל הנסתרות לה' אלהינו חיזון וליה לאתחזיין דאמן יכיל למגזר ולאתדבקא דעתוי אתיאמ. וכ"ש למאסתכל. ת"ח ליה רשו לבני עלמא למיתי מלין אתיאין ולפרשא לון כר כוליא קדישא ר"ש דהה קב"ה אסתכם על ידוי וכנין דדרא דיליה דשימא הוא לעילא ואתא וע"ד מלין דאתמרו באתגלייא על ידוי ולא יהא דרא כדרא דא דאיהו אתרי נגויה עד דייתי מלכא משיחא:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ח.

(א) אין ממנין שליח צבור אלא גדול שבצבור בחכמתו ובמעשיו ואם היה זקן הרי זה משובח ביותר. ומשתדלין להיות שליח צבור אדם שקולו ערב ורגיל לקרות. ומי שלא נתמלא זקנו אע"פ שהוא חכם גדול לא יהא שליח צבור מפני כבוד צבור אבל פורס הוא על שמע משיביא שתי שערות אחר י"ג שנים: (ב) וכן העלג בגון מי שקורא לא' ע' או לע' א' וכל מי שאינו יכול להוציא את האותיות כתיקונן אין ממנין אותו שליח צבור, והרב ממנה א' מתלמידיו להתפלל לפניו בצבור. הסומא פורס על שמע ונעשה שליח צבור, אבל מי שכתפיו מגולות אע"פ שהוא פורס על שמע אינו נעשה שליח צבור לרבים עד שיהיו מעוטף:

משערי תשובה לר"י דף ט' ע"ג.

כל מים ומים כיוס לך לו יתן לכו להכין ולהסתפות עם התכוסה ולהתפלם כמו שהלכור מיניכים לעוס ולהסתפות כעת לרחם כשאר תקנו תכמינו ז"ל וזה לים נשאר ויום לעוס ולשאר יכם מעוסר שם"י על המים אשר הוא זך ויאר יסיס לעכיון ולהגדיל שכלו לעוסה"כ כמו שנאמר למען עיעוך ולמען נסוסך לשעיך בתמכיסך, ולמרו ז"ל פעמים כמעטיו כעת לרחם ולחסם ותקל ולא מלא חטא בידו קן קן יסורין של תהבה, ומעניו סדבר הזה שאר זכלנו התכוסה ביוס סמוס בלעוס התועה כי כלתם שלוי הרעה ולהדה תקומו כמ"ש במות תדם כשא שאר תקוס וסוס מעודה כעת הסיל ושב אל ס' בלב שלם, וגם התכוסה הפיס מועילה לף על פי שהיה מעונה לתכוסה שאר קן כעולה פי וסוס ככמו:

שלח יום ב תורה אונקלוס

לתשלים מת"ח דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד האואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ך דמילוי יו"ד אל שם בי"ן שבעשיה בניקוד חולם:

ז לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר יִגְאַל בֶּן־יוֹסֵף: ז לְשִׁבְטָא דְיִשָּׂשכָר יִגְאַל בַּר יוֹסֵף: ח לְמַטֵּה אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן־נוּן: ח לְאִפְרַיִם הוֹשַׁע בַּר נוּן:

ט לְשִׁבְטָא דִבְנְיָמִן פַּלְטִי בַּר רָפוּא : ט לְמַטֵּה בִנְיָמִן פַּלְטִי בֶּן־רָפוּא :
י דְזַבּוּלֵן גַּדִּיאֵל בַּר סוֹדִי : י לְמַטֵּה זְבוּלֻן גַּדִּיאֵל בֶּן־סוֹדִי :

בעל הטורים

(י) סודי . כ', גדיאל בן סודי , תעבוני כל אתי סודי . המתגנים שהיו עתי סודי שבלתי פותח לאוזן ונגלית כל סודותים תעבוני שהוליכו דבה ונכמי שנקבצו לפה בכיה לדיכוח :

תרגום נביאים יהושע ג

להמשיך מנ"ח דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה היה יחידת דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה :

א וְגַבְרִיָא רָדְפוּ בַּתְרֵיהוֹן אוֹרַח יַרְדְנָא עַד מְגִיזְתָא וְתַרְעָא אֲחָדוּ בְּתַר דְנָפְקוּ רָדְפַיָא בְּתַרֵיהוֹן : ב וְאִינוּן עַד לָא שְׁכִיבוּ וְהִיא סְלִיקַת לְוָתְהוֹן לְאִגָרָא : ג וַאֲמָרַת לְגוּבְרַיָא דְעָנָא אֲבֵי יְהַב יְיָ לְכוֹן יַת אַרְעָא וַאֲרֵי נְפַלַת אֵימַתְכוֹן עֲלָנָא וַאֲרֵי אִתְבְּרוּ כָּל יָתְבֵי אַרְעָא מִן קֳדָמֵיכוֹן: ד אֲרֵי שְׁמַעְנָא יַת דְיַבֵּשׁ יְיָ יַת מֵי יַמָּא דְסוּף מִן קֳדָמֵיכוֹן בְּמִפַּקְכוֹן מִמִצְרַיִם וְדִי עֲבַדְתּוּן לְתַרְעִין מַלְכֵי אֱמוֹרָאָה דִי בְעִבְרָא דְיַרְדְנָא לְסִיחוֹן וּלְעוֹג דִי נְמַרְתּוּן יַתְהוֹן :

א וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבָרוֹת וְהַשַּׁעַר סָגְרוּ אַחֲרֵי בַּאֲשֶׁר יָצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם : ב וְהֵמָּה טֶרֶם יִשְׁכָּבוּן וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל־הַגָּג : ג וַתֹּאמֶר אֶל־הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נָפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נָמֹגוּ כָּל־ יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם : ד כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר־ הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וַאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחוֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר הֶחֱרַמְתֶּם אוֹתָם :

רש"י מצודת דוד

(ו) המעברות. מקום מעבר המים: והשער סגרו. המיסגרות: (ו) מחיצות. כן מצאנו בכתובים לפי דעתם : סגרו. לפי שהיו נלכדים עוד בעיר לזה סגרו שומרי השער שלא יצאו מעתה : (ג) ומתו . המתגנים . (ג) וכי נפלה וגו'. ולפי שעלה עם הלולתם בכה :

הפי' רד"ק תמצא בהפטרה בשבוע זה

כתובים תהלים מב

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד .אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הו וו הי חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידת דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א אֲלִין נַסְיָא אֲנָא דְכִיר וְאֶשְׁתּוֹר עַל בַּעְיוֹנֵי נַפְשִׁי כַּד אֶעְבַּר טַלָּא בְלַחוֹדֵי אֶתְחַיֵּל בְּמִשְׁרְיָן דַצְדִּיקֵי עַד בֵּית מוּקְדְּשָׁא דַיְיָ בְּקַל בָּעוּתָא וְתוּשְׁבַּחְתָּא אֶתְרַגֵּשׁ עַמְמִין דַאֲתָיִין לְמֶחֱג לִירוּשְׁלֶם: ב מָה תִּתְכַּבְּיִן נַפְשִׁי וְתִרְגּוּשִׁי עֲלַי אוֹרִיכִי לַאלָהָא אֲרוּם תּוּב אֶשְׁבְּחִינֵהּ בְּפוּרְקָנָא דְמִן קֳדָמוֹי : ג אֱלָהִי עֲלַי נַפְשִׁי תִּתְמַכַּךְ בָּגִין כֵּן אַדְכְּרִינָךְ

א אֵלֶּה אֶזְכְּרָה ו וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי ו נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר ו בַּסָּךְ אֲדַדֵּם עַד־בֵּית־אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג : ב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי ו נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו : ג אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן

רש"י מצודת דוד

(ה) כי אעבור בסך. שהייתי עוכרת בגלודי בני אדם ומדדה עמהם עד בית אלהים: המון חוגג. להולכים לחוג: (ג) מה תשתוחחי נפשי. שאה נפשי בגלות: מארץ

(ה) מלא. שהכרים שמעולים לעשה מזמרים ובעבור שעשי נפשי מעשפקת ובולה ללמוד : כי אעבור . בזכרי שאר שעברתי ליכובלים שלא פעמים בשאר בעלות מכוסות בדרך שהכובים וקיימי מדדה ללכת ללמד ובעמה עד בוקי שם ב"מ : הגון חוגג . בקול המון שמח ובוקר : (ב) מה תשתוחחי. כאלו מוכיח נפשו ומוסיר לה את נפשי למה שהוא שאמי תשמי בקול יללה קול לכ' כי עוד יבלו עת שלוחה בו על פיסוע בכה

אֶזְבֻּרֵךְ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחַרְמוֹנִים מֵהַר מְצָעַר: ד תֶּהֱוֹם אָל־ יַתְבֵי לְהַלָּא בְּאַרְעָא יַרְדְּנָא
תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: וַיְתֵבִי טוּרֵי חֶרְמוֹנֵי וְעַמָּא
דְּקַבִּילוּ אוֹרַיְתָא בְּטוּרָא

דְּסִינַי דְּמַיָּין וְעֵיר: ד תְּהוֹמָא עִלָּאָה לְתְהוֹמָא אַרְעָא קֳבֵל קַל זוּלְחֵי מֵרְזָכְיָךְ הֵיכְנָא כֵּיפִלְהוֹן דִּי
מִתְבָּרְיָךְ וְגַלָּלְיָךְ עֲלַי עֲבָרוּ בְּזִמְנָן דַּנְפָּקְנָא מִמָּצְרַיִם:

מצודת דוד

ממן מאב שלכו מל כיש כ: מלכן יכדן וגו'. וזכר המקומות האלה על כי היו בקצה גבול מ"י: (ד) תהום אל תהום. כ"ל ושמה נזכרו המכוכות בתהום קורא כ"ל לל מביכו לבא עלי כי עד שלש תלך תהום אבל תמים וכפלים ומלו קוראין זה לזה לבוא: לקול צנוריך. וכבוא מני לסבול מים מכפכים מן סלנוכות המצמיעי' קיל גדול כבאכם כי רכים הם והוא משל על רוב פלגות: כל משברין. לרוח מרוכות כגלי הים עוכרים עלי:

רש"י

(ג) מארץ ירדן. מה שעשית לנו בירדן והרי הרמון: מהר מצער. מהר סיני: (ד) תהום אל תהום. לרק תל זרה: כל משבריך וגליך. לשון גלי הים: לקול צנוריך. המקלחים עלי פורעניות:

ברטנורא משנה פסחים פרק ג עיקר תוי"ט

אלו עוברין. לולו מתבערים מן העולם דתע"ג דתין עוכרים עליהם על כל ירהה (ה) מדרבנן מיהא נריכי ביעור (כ) דהכי תנן לקמן בימור ישרף ותע"ג דהסוכלו פעור: כותח הבבלי. עשוי מפת משופש וחלב ורגילים לעבל כו את המחבל: שכר המדי. שכר שהיו עושים במדי מחטים או שעורים שרוים במים: וחומץ האדומי. קומן שעשו בארץ לדום שמותים שעורים ביין (ג) ומשהין לותם שם כדי שיחמיצו: וזיתום המצרי. תלתה שערי ותלתי קורטמי

כלי ממלני דגכוכים דמכוכות דיליהם אלהיהם

אלו עוברין בפסח. כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי, וזיתום המצרי, ווומן של [ג] צבעים, ועמילן של טבחים. וקולן של סופרים, ר"א אומר אף תכשיטי נשים. זה הכלל כל שהוא [ב] ממין דגן ה"ז עובר בפסח. הרי אלו באזהרה ואין בהם משום כרת: ב בצק שבסדקי עריבה. אם יש כזית במקום אחד חייב לבער, פחות מכאן בטל במיעוטו. וכן לענין הטומאה, אם מקפיד עליו חוצץ, ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה. בצק החרש אם יש ביוצא בו שהחמיץ ה"ו אסור: ג כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט. ר"א אומר לא

(ה) וכמ"ב ס"ק דהלם פ' דעובדים בכל ילמה פסח כפי' סר"מ נקיט וכפסק"י בכלן ובכיו דסלם מדכרי סר"ג סן ושעמי' דסם לסיכור מלילם בעי קלם לביכיהו כדלקמן ס"ב בל ילמה מלון: (ב) ומפי' לעשם כ' שלי סר"ב סם"ב דבדיקה היה קדי שלא יפכור על כ"י שמיכו מכעים לבשרם מן העולם כמ"ם המים' סם כו' ודייק מדסן איסור שרף וסכי מוקלה היה: (ג) ומומן סמם היינו דיין: (ד) ולפין חומן כמים. שר"מ: [ב] לפעים לבע עור לחום, לב"י: [ג] ממין דגן כו'. כ"ל היה דקס"ל, היה: (ה) ומפי מבאר מיסורי בלא כמו מלב ודם שיש בשם עושם בלא בבע"ם דגבי קלא דמבמלת בשום מעשוה לא כתיב וכלכתם, כ"מ ועמו"ש: (ו) שר"מ היה שהשלך מהמעיט קול כשר מהמעין כו', ושר"ם כ' בשפך שר"ו שבעיסה מלא קולה בשהם עלים לפל בבית מבמלת לף ע"פ שלין בם לעול בשהם עלים לפל בבית מבמלת לף ע"פ שלין בם סדקו' ולף שבשיהו פניה קולה משהקש בהבה והשלכת גם הוא סי' לחמין ושיה שם יש כיולא בו ולכ"ע משבתן שמגביה ידו ולף שעשק בשלק שכל זמן שעושק בו הינו בה נידי סיעון כדאמן שמ"ד וכ"ב בפוסקים: (ז) שר"מ בתב שזה משעות שבעיסה וכ"ל שלא נתבב בשעות הזמניות משזכיר שמ"ב ס"ם דשכות כי אלו שעשות שבשלן שם שעיס בשיטיהן כ"ם שלק מל"ד משיהם ולילה בש"ם, ועמו"ש: (ח) ולפסיקה שמה שבשילו שמי ס"ם ופע"ג דשלקת שבר היו"ט ביכר לוכך מכילה הוא ומותבת כ"ב היפך

בערב ח"ק אמת תהמיך ולהחכילה לכלביס ח"ק אתין מבערין קדשים כיו"ט: ר"א אומר לא יקרא עליה שם חלה עד שתאפה. לחכתי כל הדה והדה מזיח ליה דמכל הדה מפרים פורתא ולאחר שאפייתה אם יקרא יפרים חלה עלויה על הכל דקסבר ר"ח הרואה מן התור ומתן לפל הסל מצרפן להלה: לא זהו חמין שמוזהרים עליו. דלמו דילוה הוה ללחבר שקרא עליה שם וקרא כתיב ולא ירחה לך שלך מי אתה רואה הכלי אתה רואה בעל אחריה ובל נבוה וזה לא תקרא לה שם עד שתאפה. רבי יהודה בן בתירא אומר תטיל בצונן. א"ר יהושע לא זה הוא חמץ שמוזהרין עליו בבל יראה ובבל ימצא, אלא מפרישתה ומניחתה עד הערב, ואם החמיצה החמיצה: ד ר"ג אומר שלש נשים לשות כאחת ואופות בתנור אחד זו אחר זו, וחכ"א ג' נשים עוסקות בבצק, אחת לשה, ואחת עורכת, ואחת אופה. ר"ע אומר לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורים שוין. זה הכלל תפח תלטוש [נ] בצונן: ה שיאור ישרף והאוכלו פטור. סידוק ישרף והאוכלו חייב כרת. איזהו שיאור, בקרני חגבים. סידוק שנתערבו סדקיו זה בזה, דברי ר' יהודה. וחכ"א זה וזה האוכלו חייב כרת. איזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו: ו י"ד שחל להיות בשבת מבערים את הכל מלפני השבת, דברי ר"מ. וחכ"א בזמנן. ר"א בר צדוק אומר תרומ' מלפני השבת וחולין בזמנן: ז ההולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו. אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו, יחזור ויבער. ואם לאו מבטלו בלבו, להציל מן העכו"ם (נמ' הגיים) ומן הנהר (ומן הלסטים ס"ק ל"נ) ומן הדליקה ומן המפולת יבטל בלבו. ולשבות שביתת הרשות יחזור מיד: ח וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש, אם עבר צופים שורפו במקומו. ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה. ועד כמה הן חוזרין. ר"מ אומר זה וזה בכביזה. רבי יהודה אומר זה וזה בכזית. וחכמים אומרים בשר קדש בכזית, וחמץ בכביזה:

פסיס דגזירת סב' סוף דמין קדשים טמאים מתבערים ביו"ט, רס"י ועתו"ט: (ס) טעמא דגם מתסרא אלא דבוזה בעלמא אבל לעיל בעבו"ם שהלוס ליתסלל לא ממרינן הואיל ובידו לפדות פסיס דסתם מסוסר ממולת, סב"ב: [נ] בצונן. ס"ל בב"י דל"ם סיחיל וס"ל נמי דטוסא בגלסה ממין והלבך סוי בך חלה בדדיים שבבי יש לו נס טס"ע נחתם לבל בהן סירולה, הר"ב: (י) הלבך על המולה לינו עיבר אבל על לפייסה טיבר דאיבא אדם דלא חזיה ליה, בב"י: (יא) והקבי בתו' מסס דמתר בפ"ק דעירובין דמין מעברין אלא לדבר מלוה וכלאה ל"י דס"ם לבנו ז שביתת בבבים שהולך לעשות בסחם בבים ל בבו אי קבוהו (וקבי ליה בשם גבי פיק): (יב) וכל לדדי דהוללים במקום בריאין הואם היה בקרא לוסיפס, ועתו"ט: (יג) רס"י וע"ם וק' ולפי מדאלריכיה וכי מבר לוסיפס מאי היי, וי"ל דקרא לבבר קק"ד דימיהי הקלים, אבל בשאר קדשים בהללים לזריבה מבמיס גזרו בתו סבר, תוס':

לאבול סעודת אירוסין. תניא רש"א בל סעודה שאינה של מצוה אין ת"ח רשאי ליהנות

רש"י

בת כהן. לריבה להבמח לבהנים ולא לפנוס משפחתו ולהבמח לישראל: אין זווגם עולה יפה. במזל טוב: מאי היא. מה עולה בידן: או אלמנה או גרושה או

גמרא

פסחים דף מט ע"ב

הלבה ס' בלם בלי סתילין דגזירה דמלבות דבריתה אבדתם

ממנה בגון מאי אר"י בגון בת בהן לישראל ובת ת"ח לעם הארץ דא"ר יוחנן בת בהן לישראל אין ויווגן עולה יפה, מאי היא א"ר חסדא או אלמנה או גרושה או ז"ע אין לה. במתניתא תנא קוברה

או קוברתו או מביאתו לידי עניות. איני והאמר ר' יוחנן הרוצה שיתעשר ידבק בזרעו של אהרן כ"ש שהתורה ובהונה מעשרתן ל"ק הא בת"ח הא בעם הארץ. רבי יהושע נסיב כהנתא חלש אמר לא ניחא ליה לאהרן דאדבק בזרעיה דהוו"ל חהנא כי אנא ואתסי. רב אידי בר אבין נסיב כהנתא נפקו מניה תרי בני סמיכי. רב ששת בריה דרב אידי ורב יהושע בריה דרב אידי. אר"פ אי לא נסיבנא כהנתא לא איעתרי. א"ר כהנא אי לא נסיבנא כהנתא לא נלאי אמרו ליה והא למקום תורה גלית לא נלאי כדגלו אינשי. אמר רב יצחק כל הנהנה מסעודה הרשות לסוף גולה שנא' אוכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרבק וכתיב לכן עתה יגלו בראש גולים. ת"ר כל ת"ח המרבה סעודתו בכל מקום סוף מחריב את ביתו ומאלמן את אשתו ומייתם את גוזליו ותלמודו משתכח ממנו ומחלוקת רבות באות עליו ודבריו אינם נשמעים ומחלל שם שמים ושם רבו ושם אביו וגורם שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות. מאי היא אמר אביי קרו ליה בר מיחם תנורי רבא אמר בר מרקיד בי כובי ר"פ אמר בר מלחיך פינכי רב שמעיה אמר בר מך רבע. ת"ר לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת ת"ח שאם מת או גולה מובטח לו שבניו ת"ח, ואל ישא בת ע"ה שאם מת או גולה בניו ע"ה. ת"ר לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בתו לת"ח משל לענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל:

זרע אין לה. כדכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר ומייר ליה ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה וגו': או קוברה. כלה זמן: ת"ח. הוא שבא לו לכל עם הארץ ואינו כהן גמור הוא לו לאהרן ועבדים: לא נלאי. רב כהנא גלה מבבל לפ"י כדאמר בהגוזל ומקנין: לא נלאי כדגלו אינשי. אחר תלמידים יוצאין מדעתן ואחי יצאתי על כרחי מחמת מרדין ואימת מלכות: ומאלמן את אשתו. שמבקש למודו וח"ח לו וגולה למזומות והרי אשתו כאלמנות קיימת: גוזליו. יתומיו: ותלמודו משתכח. שאינו עסוק לחזור עליו: ומחלוקות רבות באות עליו. מחמת שאסח תלמודו מן הקפו' ומקיף מהמוסים לסעודותיו: קרו ליה. לגמו: בר מרקיד בי כובי. כדרך הליצנים שמשחקין ומרקדין בחמיו' להשקותן בשכרן: מלחיך פינכי. לוחך קערות: מך רבע. מקפל לבושו וכובע ויצן כך דרך המשתכרין שאינו מספיק ליגע לביתו ונשכב על מעטיו אלא מקפל לבושו תחתיו ויצן: מך. כמו בר חמרא מוך שקך וגו':

זוהר (שלח דף קסא ע"א) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

דערה יגדל נא כח יי'. ר' חמא ור' יוסי אמרי זכאי חינון ישראל מעתין עכו"ם דעלמא. דקכ"ה אתרעי בהו ואתכני בהו ואתפאר בהו דהא עלמא לא אתברי אלא בגינייהו דישראל דאתלון באוריתא בגין דכד וחד אתקשרן וישראל לאתתא דאתי עלמא אינון קיומא דילה וקיומא דכל אתר עמין אינתי בזמן דעבדי רעותא דמאריהון. ת"ח כד ברח קכ"ה כד גם בעלמא אתקין ליה כנוונא עלאה (יקירא) ויהב ליה חילוי והוקפיה באתעטיפת דנופא דתמן אריח לכח דהוה תוקפא (ומזונא) דכל גופא ומתמן אתזן כל גופא (וכל אינון סייפי דנופא מתמן אתזנו). והא לכח אחיד ואתקף באתר עלאה דלעילא דאיהו מוחא דרישא דלעילא (ואחיד ביה) ודא אתקשר בדא ובנוונא דדא אתקין קכ"ה עלמא ועבד (ליה) הד גופא ואתקין סייפי דנופא סחריניה דלכח ולכח אחרי באתעטיפת דכל גופא וכל אינון סייפין אחזו מההוא לכח דהוה תוקפא דכלה וכלה ביה תליין וההוא לכח אתקשר ואתאחד במוחא עלאה דאריח לעילא. ת"ח כד ברח קכ"ה עלמא אתרי (ס"ת אסדר) ליעמ דאוקימוה דאסתר כל יומא דעלמא ויומא דכל אינון אומין כלה אסתר לירושלם. וירושלם באתעטיפת דכל יומא דאריח והיא אסתרת להר הבית והר הבית אסתר לעזרות דישראל ואינון עזרות אסתר לנשכת הגזית דתמן סנהדרי גדולה יתבין ותניין לית יומיכה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלחודייהו ולנשכת הגזית אסתר למזבח והמזבח אסתר לבית האולם ואולם להיכל והיכל לבית קדש הקדשים דתמן שכינה דריא וכפרת וכרובים וארון והכא הוא לכח דכל אריעא ועלמא ומהכא אתזנו כל אינון אתרי דיומא אינון סייפי דנופא. ולכח דא אתזן ממוחא דרישא ואתאחיד דא בדא. הה"ד (שמות טו) מכון לשבתך פעלת יי':

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הר"מ הלכות תפלה פ"ח.

(א) סדר תפלת הצבור כך הוא, בשחר כל העם יושבים וש"ץ יורד לפני התיבה ועומד באמצע העם ומתחיל ואומר קדיש וכל העם עונין אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא בכל כוחן, ועונין אמן בסוף קדיש, ואח"כ אומר ברכו את ה' המבורך, והם עונין ברוך ה' המבורך לעולם ועד. ומתחיל ופורס על שמע בקו"ר, והם עונין אמן אחר כל ברכה וברכה. והיודע לברך ולקרות עמו קורא עד שמברך גאל ישראל: (ב) והכל עומדין מיד ומתפללין בלחש, ומי שאינו יודע להתפלל עומד ושותק עד שיתפלל ש"ץ בלחש עם שאר העם וכל מי שיגמור התפלתו עם הצבור יפסיע שלשה פסיעות לאחוריו ויעמוד במקום שהגיע אליו בעת שיפסיע:

כאשר יכלו ימי סוכות והגיעו ימי סמיכת ויכל כמו ויעמד ויעמד ילמד גם יזכור קלו כי קלוב הוא ויבין למחרית ויסוב על ה' וילחמהו ומסר לילנו מוכל בתסוכת בבל ימי סוכות יכפל עיכתו וכפה מסעמה עליו, כמ"ש ז"ל ג' סקב"ה שוחלן לו גלה ועסיר מכתם וזקן מנלף ומתר מכלי זכים כמו הוא לא ידע גם שיכה זקקה כי הוא לא ידע ומן התיכה וספליה כי יעמוד המדם בהלי ימיו והוסף כי סימים סולכים ולילה ויסב סכיסות סכנין ויסמר סמוג בעבעו ותלמה בו סיכסות כעין מלמתר ימי בלל עשו ותני מעבד מיכם לוך עם מלחות עיניו מסעכיל לבבו לא ידלמה כי נוסע הוא לל המקום מקום בית עולמי הלוך וכסיע יומם ולילה. ויש מנסים רבים יעיע מהם סוב סתסוכה כי סם זכרים ועבדים בעיניהם ולא יתעצתו של מקום מעשיהם כי ידעו בעבד סהם מתוקנים ומם מעשים לשם מלר הלא כתיב כי מדם הן לדיק בארן לסבר יעבד טוב ולא יחטא, ומתנים סהם מעבד סם בזיל לדבר עיוות ולא יבריחו ולא יניחו למו לו סיודע מליהם מעשיהם ומעבד מלכם מחמי הן ומהם כמי לז סוכח לו לל הכעים לא יין.

להמשיך מנ"ח דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דאלי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

א לְשִׁבְטָא דִיוֹסֵף לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶּן־סוּסִי: ב לְשִׁבְטָא דְמְנַשֶּׁה גַּדִּי בַּר סוּסִי: ב לְמַטֵּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן־גְּמַלִּי: ג לְשִׁבְטָא דְאָשֵׁר סְתוּר בַּר מִיכָאֵל: ג לְמַטֵּה אָשֵׁר סְתוּר בֶּן־מִיכָאֵל: ד לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי נַחְבִּי בַּר וָפְסִי: ד לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחְבִּי בֶּן־וָפְסִי: ה לְשִׁבְטָא דְגָד גְּאוּאֵל בַּר מָכִי: ה לְמַטֵּה גָּד גְּאוּאֵל בֶּן־מָכִי:

א לְמַטֵּה יוֹסֵף לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶּן־סוּסִי: ב לְמַטֵּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן־גְּמַלִּי: ג לְמַטֵּה אָשֵׁר סְתוּר בֶּן־מִיכָאֵל: ד לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחְבִּי בֶּן־וָפְסִי: ה לְמַטֵּה גָּד גְּאוּאֵל בֶּן־מָכִי:

ת"א סתיר בן מיכאל. סם לד: נחבי בן יבסי. סם:

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יא) למטה יוסף למטה מנשה. כלפי שקיבץ יוסף למערבסיה ממילתי הדבה ולא למטה אפרים אלא סיפא יבכל מקומות פוא לפי שהוליך דבה ולכך הוזכר כאן על מטה מנשה סמיס עזכר על מטה אפרים:

תרגום נביאים יהושע ב

להמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וְשַׁמַּעְנָא וְאִתְמְסֵי לִבָּנָא וְלָא־קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כֵּי יְהוָה אֱלָהֵיכֶם הוּא אֱלָהִים בִּשְׁמַיִם מִלְעֵל וְעַל־הָאָרֶץ מִתְחַת: ב וְעַתָּה הַשְׁבְּעוּ־נָא לִי בַּיהוָה כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד וַעֲשִׂיתֶם גַּם־אַתֶּם עִם־בֵּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת: ג וְהַחֲיִתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אַחַי וְאֶת־אַחְוָתַי וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהַצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשָׁתֵינוּ מִמָּוֶת: ד וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַּחְתֵּיכֶם לָמוּת אִם לֹא תַגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּתֵת יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וֶאֱמֶת: ה וַתּוֹרִדֵם בַּחֶבֶל בְּעַד הַחַלּוֹן כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה וּבְחוֹמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת:

א וְשַׁמַּעְנָא וְאִתְמְסֵי לִבָּנָא וְלָא־קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאֱנָשׁ מִן קֳדָמֵיכוֹן אֲרֵי יְיָ אֱלָהְכוֹן הוּא אֱלָהָא דִשְׁכִנְתֵּהּ בִּשְׁמַיָּא מִלְּעֵילָּא וְשַׁלִּיט עַל אַרְעָא מִלְּרָע: ב וּכְעַן קַיְימוּ כְעַן לִי בְּמֵימְרָא דַיְיָ אֲרֵי עֲבַדִית עִמְּכוֹן טִיבוּ וְתַעְבְּרוּן אַף אַתּוּן עִם בֵּית אַבָּא טִיבוּ וְתִתְּנוּן לִי אָת קְשׁוֹט: ג וְתַיְחִין יָת אַבָּא וְיָת אִמָּא וְיָת אַחַי וְיָת אֲחָתַי וְיָת כָּל דִּלְהוֹן וְתִשֵׁיזְבוּן יַת נַפְשָׁתָנָא מִמּוֹתָא: ד וַאֲמְרוּ לַהּ גְּבָרַיָּא נַפְשָׁנָא מְסִירִין חֲלַף נַפְשָׁתֵיכוֹן לְמֵימַת אִם לָא תְחַוְוֹן יָת פִּתְגָמָנָא דִין וִיהֵי כַּד יִתֵּן יְיָ לָנָא יַת אַרְעָא וְנַעֲבִיד עִמָּךְ טִיבוּ וְקְשׁוֹט: ה וְשַׁלְשַׁלַתְנוּן בְּאַטוּנָא מִן חַרְבָּא אֲרֵי בֵיתָהּ בְּבוֹתַל שׁוּרָא וּבְשׁוּרָא הִיא יָתְבָה:

°אחייתי קרי

רש"י מצודת דוד

(ה) ולא קמה עוד רוח. לפי' לעכב עם חמה: (ב) אות אמת. שתעשו כשתלוו ותכבשו את העיר בתכירו ותקיעו: (ה) ותורידם בחבל. שהיו הגוחקים הולכים חליה לחומה רבה"ע בחלו הצלתי ובחלו תמחול לי:

(ה) ולא קמה עוד רוח. ל"ל כל היום כולו ומיובא ומפלפ: פוא מלכים. ל"ל סיכולת בידו על כלם: (ב) ועתה. הוחיל ודבר בדוק: חסד. היום כי עדיין לא עשיתם לי טובה מלומה: ועשיתם וגו'. לזה גם אתם עשו חסד עם בית אבי כאשר הקדמתי טובה מכם: אות אמת. סימן ממיני לאמן ידעו כל יכלכל לבל ישלחו בנו יד: (ד) נפשנו וגו'. הם מי יכלם לשלוח עכם יד כאשר עמיתי למיתה בכדי להציל אתכם: את דברינו זה. את הדבר הזה שאתה מבקש ואתה לך כ"ל היה לעגלות אחת הדבה ועשיהו להציל עלמה: חסד ואמת. היות אתה עשית עמנו חסד לכל לפיכך גמול אתה גמול לנו עשה עמך חסד אל אחת אבלי תקיש תבכות גמול: (ה) בעד החלון. כי בעבי העיר סגרו: בקיר החומה. ובני החלון אל מחוץ לחומה:

הפי' רד"ק תמצא בהפטרה בשביע זה:

כתובים תהלים עג

להמשיך ביסוד יצלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אר אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דצלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דצלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א לְבֵן עֲנַקְתְּמוֹ גַּאֲוָה יַעֲטֶף־שִׁית חָמָס לָמוֹ: ב יָצָא מֵחֵלֶב עֵינֵמוֹ עָבְרוּ מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב: ג יָמֵיקוּ ו וַיְדַבְּרוּ בְרַע עֹשֶׁק מִמָּרוֹם יְדַבֵּרוּ: ד שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ: ה לָכֵן יָשׁוּב עַמּוֹ הֲלֹם וּמֵי מָלֵא יִמְצוּ לָמוֹ:

אִלֵּךְ כֵּן עֲטַרְתֵּיהוֹן גַּיוָתָנוּתָא כְּלִילָא דְמִשְׁוַן בְּרִישֵׁיהוֹן מָן חֲטוֹף דְּלֵהוֹן: ב שָׁבָא מָן שׁוּמָנָא פָּרְצוּפֵיהוֹן עֲבְרוּ חוֹטָבֵיהוֹן חֲפִירַת לִבָּא:

ג יְתַמְּקְמְקוּן מִן פְּטָמָא וְיִמַּלְלוּן לַאֲבָאשָׁא וְלָטְלוּמָא מִן רוּם לְבָהוֹן יְמַלְלוּן: ד שַׁוִּיאוּ בְקַדִּישֵׁי שְׁמַיָּא פּוּמָהוֹן וְלִשָׁנְהוֹן מְהַלְכָא בְּקַדִּישֵׁי אַרְעָא: ה בֵּן־בַּן תְּבוּ עַל עַמָּא דַיָּי לַאֲלֵקְיוּתְהוֹן וְיָמְחוֹנוּן בְּמַרְוָותָן

ישוב קרי וְדָמְעִין סַגִּיאִין מַהֲתִין לְהוֹן:

מצודת דוד

(ה) עינקמו. מעלה גמום סביב לומרו בענק הזה המסבב לצוארו: יעטף. יכסה עלמו כמלבוש על המכסים עצמו ובקטן המחם נעלמו: (ב) יצא. מרוב שומן ידמה שלולו עיניהם כאלו אין להם נקבים כי בעודי שומן המעים יהיכו כעין־ם: עברו. מלאו הפלגות מרוחות עד כי עברו ליותר מהפשר עלם בלבם להיות לופים ומדומים עליה: (ג) ימיקו. ימאסו כי אדם המעשיהם וכל עת ידברו ברע עושק וכל מחשבותם כלולה: ממרום ידברו. מדמיים בלבו מעלה כפרלה וסנהדרין והדומים: (ד) שתו. שמו פיהם לנדר מול יושב במים: לשונם. לף כי לעומם מהלך בארץ מתחת השמים יעיזו פניהם לנדר מול יושב במים: (ה) לכן. בעבור כוח אלות הרשעים עם נוהל הרשעה: הלם. הנה כ"ל למעשה הרשעים הנם: ומי מלא. מי כוס מלא תרעלות ימלו ויעבו כ"ל מלא דעותיהם ומחשבות לחמי מעשה הרשעים:

רש"י

(ה) לכן. בעבור שהן יסורים באים עליהם העניקתם הגאוה לעלות על צוארם גסות הרוח: יעטף שית חמם למו. החמס שעושין עוקה לוהן שמניח ועוטף את עתותיהם בעודי שמן ובשר: (ב) יצא מחלב עינימו. מרוב שומן עיניהם בולטות: עברו משכיות לבב. עוד יותר ממה שלבם מייחל: (ג) ימיקו. את רעיהם: וידברו ברע עושק. לעשוק מהעניים: ממרום ידברו. לומר מי ה': (ה) לכן ישוב עמו הלום. לפי שעמו רואין דרך רשעים ללחה יעזבו ע"ד הרשעים: ומי מלא. הם דברי תורה: ימצו. נדמה בעיניהם רק כתמלית ומזלזלים בה:

ברטנורא משנה גטין פרק ד עיקר תוי"ט

השולח. והגיע בשליח. אלא היה מתכוין לדרוש אחריו להסיגו אלא שנסתהה השליח בדרך וכו' לו לזה דרך לבם ורחמו וכיטל הגט אפי' הכי בטל דאמרינן לעיולי בעלמא מתכוין שאם היה בדעתו לבטלו היה רודף אחריו: אינו יכול לבטלו. הא קמ"ל דאע"פ דחזינן ליה דמסדר עליה מעיקרא לבטולי לא אמרינן חיגלגי מלתא למפרע דבטולי בעלי והיכא דיהיב ליים ניעול לדביתהו לזמן לו על תנאי אי אמר לה הרי זה גיטך מעכשיו ולזמן פלוני לו אם יתקייים תנאי פלוני אכי מטא גיטא לידה לא מצי תו לבטוליה ותהיה מגורשת לאותו זמן לו בתיתקייים התנאי ואי לא אמר לה מעכשיו אפילו לבתר דמטא גיטא לידה אלא היה מתכוין לדרוש אחריו ולהסיגו אלא שנסתהה השליח בדרך וכו' לו לזה דרך לבם ורחמו וכיטל הגט אפי' הכי בטל דאמרינן לעיולי בעלמא מתכוין שאם היה בדעתו לבטלו היה רודף אחריו: אינו יכול לבטלו. הא קמ"ל דאע"פ דחזינן ליה דמסדר עליה מעיקרא לבטולי לא אמרינן חיגלגי מלתא למפרע דבטולי בעלי והיכא דיהיב ליים ניעול לדביתהו לזמן לו על תנאי אי אמר לה הרי זה גיטך מעכשיו ולזמן פלוני לו אם יתקייים תנאי פלוני אכי מטא גיטא לידה לא מצי תו לבטוליה ותהיה מגורשת לאותו זמן לו בתיתקייים התנאי ואי לא אמר לה מעכשיו אפילו לבתר דמטא גיטא לידה אלא היה מבטלו בפני ג': ב בראשונה. לא היה מבטלו בפני הסליח אלא במקום שהי' עומד היה מבטלו בפני ג' (ה): מפני תקון העולם. שהסליח שאינו יודע בדבר מוליכו לה והיה נשחת בו ומכח התקנת ר"ג מלקין (כ) על מי שמבטל הגט לו מוסר מודעה על הגט: בראשונה היה משנה שמו ושמה. כשהיו לו כ' שמות אחד כאן ואחד במדינת הים היה מגרשה בשם שהוא במקום כתיבת הגט ולא היה מקפיד לכתוב את שניהם: מפני תקון העולם. אלא יוליאו לעז על בניה מן הבני לאמר לא גירשה בעלה אלא שמו ואחד שהוזכר בכ' שמות בכ' מקומות אחד במקום הכתיבה ואחד במקום הגתיבה עד שיכתוב שם של מקום כתיבה ושם של מקום הכתיבה שמו אבל שם אחד מכ' שמות במקום אחד וכתב אחד מן השמות בדיעבד הגט כלי מתלטי דה"ם דמלכות דיליה צבאות

השולח גט לאשתו והגיע בשליח או [א] ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא, ה"ז בטל. [ב] קדם אצל אשתו. או ששלח אצלה [ג] שליח, ואמר לה גט ששלחתי ליך בטל הוא, ה"ז בטל. אם משהגיע גט לידה שוב אינו יכול לבטלו: ב בראשונה היה ע"ד במקום אחר ומבטלו. התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהו עושין כן מפני תקון העולם. בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה. התקין ר"ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו. אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תקון העולם: ג אין

[א] שלחו. מ"ד לא מלינן עליהו דשלחו מעיקרא לבטולי קמ"ל, גמרא. [ב] קדם כו'. מ"ד לא מלינן לעשות קמטין ס"מ לשליח מכל לדידה ודאי לעשות קמטין קמ"ל, גמרא. ופי' הכ"ן דדומיא דשליח דסיימו דפגע מעיילא ס"ל בהאשה דפגע הא מעילא וקמ"ל דלא מלינן לעשות כו' וקדם ל"ד לא מלינן לומר דקדם לשליח דשלחה מעיקרא נקט, ועתו"ט: [ג] שלחו. ומ"ד מיהו הוא דלא מלינן לעשות מכל שליה לא מלינן לעשות קמטין כי טעם ולאי לעשות, גמ'. ושלח דנקט לאו שעמא דהכי הוא אלא לרבותא דאפי' קמטין דכרי מיירי בפגע מעיילא שלחה לדידה אים מוכח ומעמ על האדם לעצר האדם לדיוקו ס"י עלמו מצמ"ב כאדם לשליחו. ועתו"ט: (ה) זה דעת כ"ם. וכ"ל בגמ' דדייקי דב"ד סיימו ג' ועתמה דבעיין ג'והכי איתן זה אלא שדות בעלמא כ' אכ"ן דקקנס קדומה היתה כדי שיהא לבדר קול ע"כ דבי מכי לא מפקי קלא דבכל בעיון גיטו מלתא טפי מלגבות ממשעבדי כו' ולדידהו אשם ממזרת ליכא דאפ ג' מפקי לקלא אלא שתמת מצוה תקנות עגונות כיון דמעכתיון עלים ליתך כו' לא יפרים בשניל לעגנם, וכ"ג וכ"ו אבכרי דב"ד סיימו מכי (וקבי לפו כ"ד מצוה לתין דבר שבעולם פחות מכ' ופחי היכא דלא סיימין לפקפי), וכ"פ כל הפוסקים ולדידהו שתמת מצוה אשם ממזרות וע"כ הכ"ב מזה שעכי אבי מכי ודלא כפלוגתא, ועיין תוי"ט: (ג) ובסיומו מכא מבדות דודאי אתין כאן מלקות לדוסיימ ועתמת המלקין מצוה דקי"ל דתקנתא דב"ג לא היסה אלא לבתחלה אבל בדיעבד אם בעלו מצוה ובימו דוקא לאחר תקנת כ"ג אבל אם בקדום כ"ג לעבר בדפים ליה ולעבר בדפים ליה אפי'

[ד] אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה. [ה] נמנעו מלהשביעה. התקין ר"ג הזקן שתהיה נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה. העדים חותמים על הגט מפני [ו] תקון העולם. הלל התקין פרוזבול מפני תקון העולם: ד עבד שנשבה ופדאוהו אם לשום עבד [ז] ישתעבד, אם לשום בן חורין לא ישתעבד. רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד. עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו. רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר: ה מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי ב"ה. אמרו להם ב"ש תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם. לישא שפחה אינו יכול [ח] (כ"א אי אפשר) שכבר חציו בן חורין, בת חורין אינו יכול שכבר חציו עבד, ליבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה. שנאמר [ט] לא תוהו [י] בראה לשבת יצרה, אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על חצי דמיו. וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש:

כשר מיהו לכתחלה צריך לכתוב שניהם והיכא דשינה שמו או שמה בגט אע"פ שכתב אח"כ כל שם שיש לו הגט בטל: ג אין אלמנה נפרעת. כתובתה מנכסי יתומים: אלא בשבועה. שלא נתקבלה כלום: נמנעו מלהשביעה. שמפני שהיא טורחת לפני היתומים (ג) מורה היתרא לעצמה ליהנות שלא לקחה כלום ואע"פ שלקחה דבר מועט סבורה שבשכר טירחא נוטלתו והיינו מפרעון כתובתה ולפיכך נמנעו מלהשביעה והיתה מפסדת כתובת': התקין ר"ג שיהא נודרת ליתומים כל מה שירצו. כגון קונם מיני מזונות עלי (ד) אם נהניתי מכתובתי: וגובה כתובת'. ואם נשאת לאחר קודם שהדירוה היתומים על כתובתה ואם ידירוה אחר שנשאת שמא יפר לה בעלה (ה) כיצד יעשו משביעין אותה חוץ לבית דין (ו) שבועה דרבנן שאין עונשה מרובה ונוטלת כתובתה אחר שנשאת וכשבאה לגבות כתובתה קודם שתנשא לאחר הרשות ביד היתומים רצו משביעין אותה חוץ לב"ד או מדירים אותה בב"ד: העדים חותמין על הגט מפני תקון העולם. אתרוייהו קאי גבי אלמנה שתהא נודרת ליורשים כל מה שירצו מפני תקון העולם שיהיו הנשים נישאות לבעליהם ולא תדאגנה להפסיד כתובתן וגבי עדים חותמין על הגט מפני תקון העולם דהואיל ועדי מסירה כרתי שהעדים שנמסר הגט בפניהם לאשה הם עיקר הגירושין לא היה צריך שיחתמו עדים בגט אלא מפני תקון העולם דחיישינן שמא ימות אחד מן העדים שנמסר הגט בפניהם ונמצא הגט שבידה בלא עדים כחספא בעלמא: הלל התקין פרוזבול. שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל עמד והתקין פרוזבול וזה גופו של פרוזבול מוסר אני לכם פלוני ופלוני דיינים שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כ"ז שארצה: ד עבד שנשבה ופראוהו. ישראלים אחרים לאחר שנתייאש רבו ממנו: אם לשום עבד ישתעבד. לרבו שני: לשום בן חורין לא ישתעבד. לא לרבו ראשון ולא לרבו ב' לא דהא לשום בן חורין פרקיה לרבו ראשון לא דלמא ממנעי ולא פרקי (ח): רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד. לרבו ראשון שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו (ט): אפותיקי. פה תהא קאי מזה תגבה חובך ולא ממקום אחר (י): ושחררו. רבו ראשון: שורת הדין אין העבד חייב כלום. לרבו שני שהשחרור ששחררו רבו ראשון מפקיעו מידי שעבוד: אלא מפני תקון העולם. שמא ימלאנו רבו שני בשוק ויאמר לו עבדי אתה ויוציא לעז על בניו: כופין את רבו. שני ועושהו בן חורין וכותב לו העבד שטר חוב על דמיו, כלומר כפי מה שהוא שוה לימכר בשוק לא כפי החוב אם היה החוב יותר על דמיו: רשב"ג אומר. אין העבד כותב שטר חוב שהוא אינו חייב כלום אלא רבו ראשון שהזיק שעבודו של זה הוא צריך לשלם לו דמיו שהמזיק שעבודו של חבירו חייב, והלכה כרשב"ג: ה מי שחציו עבד וחציו בן חורין. כגון עבד של ב' שותפים ושחררו אחד מהם א"נ שקבל רבו ממנו חצי דמיו ושחרר חציו בחותם הדמים: תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום: לישא שפחה אינו יכול. מפני צד חירות שבו: בת חורין אינו יכול. מפני צד עבדות שבו: כופין את רבו ועושהו בן חורין. וה"ה אם היה עבד של שני שותפין ואחד מהם שחררו שכופין את כלם לשחררו:

בדיעבד הוא: [ד] אלמנה כו'. וכל הבא ליפרע מנכסי יתומים וה"מ למתני אין נפרעים מנכסי יתומים אלא בשבועה ונמנעו מלהשביע האלמנה אלא דאלמנה הוי חידוש טפי דסד"א משום חינא אקיל רבנן עלה ולכך נקט רישא נמי באלמנה, כדאיתא בגמרא ותוס', ועתוי"ט: [ה] נמנעו. ב"ד, הר"מ: (ג) ולעיכך באלמנה הוא דנמנעו אבל לא בגרושה, גמרא: (ד) וז"ל הר"ן כל מה שירצו יתהני היתומי' דבר קשה להדירה בו כגון קונם כו' ולא חשידא לעבור על נדרה ואפי' תעבור אין עונשן של נדרים חמור כל כך כעונשן של שבועות שנפרעים ממנו ומכל העולם. בגמרא וניחוש דלמא אזלא לחכם ושרי לה ומשני קסבר צריכה לפרט את הנדר שאין נדרה נדר שזה וכי מפרטא קמיה דליתומי' נדרה וכך נדרתי אם נהניתי מכתובתי כלום לא שרי לה: (ה) ואם תאמר ידירוה בדברים שאין בהם עינוי נפש שאין הבעל יכול להפר, וי"ל כיון שאין בהם עינוי נפש לא תחוש אם תקיימה כו' וא"ת ידירוה שלא תאכל ככר זה כו' ותאכלנו לאלתר בפנינו, וי"ל דלא תחוש לעונש זה אלא בנדר שעל ידו עומדת באיסור כל ימיה, תוס' והרא"ש. ובגמ' וכי לא ניסת נמי לכי מנסבא מיפר לה בעל ומשני אין הבעל מיפר בקודמין, ועיין תוי"ט: (ו) פרש"י ששבועות הדיינים של תורה היא ונקיט ס"ת בידיה או תפילין ומשביע לה בשם או בכינוי כדאשכחן באברהם שים נא ידך ואשביעך ועונשו מרובה וחוץ לב"ד שבועה דרבנן בקללת אלור ולא נקט מידי ואין עונשה כל כך ואע"פ ששבועת המשנה עכשיה כשל תורה תקני כאן להקל בכך כדרך שתקנו שתהא גובה בנדר: [ו] תקון כו'. לאו למימרא שיהו צריכין כך נכתבהם דהא לעיל מכשירין חכמים דסייגו ר"א אפי' בלא עידי חתימה אלא תיקן ונימד לעשות כן כדי שלא יהא צריך לע"מ אבל אם רוצה לכתחלה לסמוך על ע"מ יש לסמוך, הרא"ש: (ז) דקני ליה משבאי דכיון דרבו ראשון איאש קנאו השבאי במה שהחזיק בו דיכול עכו"ם לקנות עכו"ם למעשה ידיו מק"ו דישראל דעכו"ם קונה ישראל דכתיב וישב ממנו שבי, כדאיתא בגמרא: (ח) ותימה דתיפוק ליה לפי שנתייאש ממנו, והכי איתא בגמרא, וכ"כ הר"מ, ועתוי"ט: (ט) דאי ישתעבד לשני אכתי יפיל עלמו לגייסות כדי שירויח לענין מליאה ומתנה דלא קני ליה שני אלא למעשה ידיו כמו שקנאו השבאי שממנו קנאו הוא ופעמים נמי שהוא שונא לרבו מתמול שלשום ומפקיע עלמו ממנו, תוס' ועתוי"ט: [ז] ישתעבד. ורבו נותן דמיו, תוס'. ופי' הכ"מ דהיינו אם פדהו לשם עבד אבל כשפדאו לשם בן חורין הרי ספקיה דמיו: (י) והיינו אפותיקי מפרש לאפוקי אם כתב לו גבה חובך מזה דהיינו אפותיקי סתם ל"ל דמשחרר דלכתוב שטר הא כתיב וקאי דהא משתעבדי ליה כולהו נכסי. הר"ן: [ח] אי אפשר. משום לאו דלא יהיה קדש דמתרגמינן לא יסב גברא מבנ"י איתתא אמה וישא חליה שפחה וחליה ב"ח א"י דאתי צד עבדות ומשמש בצד חירות, ועתוי"ט: [ט] לא תוהו כו'. הא דלא נקט קרא דאורייתא דפרו ורבו משום דאי היה יכול לקיים שבת כל דהו משום פרו ורבו לא הוה כפינן ליה דלא מחייב בה משום דאנוס הוא, ועי"ל דנקט לשבת משום דשייך אף בצד עבדות אבל פו"ר לא שייך אלא בצד חירות (דאתתא לא מפקדא אפו"ר וכל מלוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב

יצא

ו יצא בן חורין. אם נרח מן הכיתי לו שקנסו אותו בב"ד לפדותו מן הכותים כדתמרי' (יח) כופין אותו לפדותו ואחר שפדאו לא יעשנו עבד כו ויקנם הכמים הוא לפי שהפקירו מן המצות וכן לה"ל יצא לחירות לפי שהוליאו

ו המוכר עברו לבותי או לחוצה לארץ, יצא בן חורין. אין פודין את השבוים יתר על כדי דמיהן, מפני תקון העולם. ואין מבריחין את השבוים, מפני תקון העולם. רשב"ג אומר מפני תקנת השבוים. אין לוקחין [כ] ספרים תפילין ומזוזות מן הבותי יתר על כדי דמיהן, מפני תקון העולם: ז המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר. רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר, ושלא ידעו בו רבים יחזיר. רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר, ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר. אמר רבי אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה. אמר ר' יוסי בר' יהודה מעשה בצידן בא' שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תקון העולם: ח המוציא את אשתו משום [ל] אילונית, רבי יהודה אומר לא יחזיר, וחכ"א יחזיר. נשאת לאחר והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה. א"ר יהודה אומר לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך: ט המוכר את עצמו ואת בניו לבותי אין פודין אותו. אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן. המוכר את שדהו לבותי, וחזר ולקחה ממנו ישראל [מ]. הלוקח מביא ממנו

(כם). תוס'. [י] בכתה. יולה הסתם לא על תמו לסיום היקנים בכתה לסיום כ"ש לבעת לסיום בם ייסוד בם ר"ם: (יח) כ"ל בגמרא: (יב) ומלוקח קאי שסוח המוליח ונביה סיסח ואיתו קנסו אינהד דמיו, גמ': [כ] ספרים. אלא לכתיל סיתן גלוחין ולגוחין, סר"ח: (יג) יכ"ל אלא בא שומר שלריך שיתמר בין בשעת נבוחין לסם בין בשעת גבוחין אלא ס"ל כמ"ד בשולית משום ס"ר נמי סר"ל לעכם בן אלא שפי' מתי מיכפת לים כסם נדרם וקתמר שהוא שומר ס"ח כו'. תוי"ט וע"ע: (יד) ג"ד דסא לא סתים כך אלא נעז בעלמא, וכ"ב סתום': (טו) אבל לקלקולה לא מיים אלא מלהחזירה לפי שחינו יכול לקלקלה ולומר אלו הייתי יודע כו' שהרי נדר פתוח הוא והיה לו להפר ולא הפר (טו): לא אסרו זה. שלריך הקירת חכם להחזיר: אלא מפני זה. שחינו לריך דבלריך לא היה לנו לחוש לקלקולה לפי שחינו יכול לומר אלו הייתי יודע שחכם יכול להתירו לא הייתי מגרש דאקן שהלי שחע"פ כן היה מגרש שאין אדם רוצה שתחזור אשתו אבל ב"ד בפני חכם לילך לבית דינו ולבקול על נדרה אלא מפני נדר שחינו לריך חכם ובעלה יכול להפר אסרו את כלן אלא יאמר אלו הייתי יודע שהייתי יכול להפר לא הייתי מגרשה: א"ר יוסי ברבי יהודה בו'. בגמרא מפרש דהסורי מחברת וה"ק בד"א בשנדרה היא אבל נדר הוא שיגרשנה וגרשה יחזיר ולא הייתינן לקלקולה (טו) ואמר רבי יוסי ברבי יהודה מעשה נמי בלידן בא' שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשך כלומר יאסרו כל הפירות שבעולם עלי אם איני מגרשך וגרשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תקון העולם כלומר אלא אמרו חכמים המגרש את אשתו משום נדר לא יחזירנה אלא מפני תקון העולם דהייתינן לקלקולה והא ל"ש אלא משום נדר דידה אבל בשביל הוא שאין כאן משום תקון העולם התירו להחזיר והלכה כר' יוסי: ח רבי יהודה אומר לא יחזיר. שמא תגשא ותלד ויאמר אלו הייתי יודע שכן אפילו היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשך (יז): וחב"א יחזיר. אלא הייתינן לקלקולה ובגמ' מפרש מאן תכמים ר"מ דאמר בעינן תנאי בפוף ובהכא בתאי עסקינן אלא בפליא לתנאי (יח) אלא אמר לה הוי יודעת שמשום חילונית אני מוליחך ואם אין את חילונית לא יהא גט (יט) דהשתא הוי גט אפי' אינה חילונית: והיא תובעת כתובתה. שהחילונית אין לה כתובה ועכשיו בגמרא שאינה חילונית תובעת כתובתה: שתיקותיך יפה ליך מדיבוריך. שיאמר אלו ידעתי שסופי ליתן לך כתובה לא גרשתיך (ל) גמלא גט בטל ובניה ממזרים: ט אין פודין אותו. והוא שרגיל בכך שנמכר ושפ

ובשרתו מבעוד שהיו מתייקרין בלקיחתם מן הטבו"ס שתקנו שלקוח מן הטבו"ס לא יבוא בכוליס כדי שיהנאה לו מילדה מקדושתה ולא יתמו לקנות משם וכשרתה ג"כ שזה נוגע שתשאר בית הטבו"ס ותשתקע בידם שתקנו שלקוח משם יביא כדי שיד שתין קטן לטבו"ס בת"י קנין נעור ולכך יתמדל בפדיון זה שקלקע מידו כפי שהוא עומד בקדושתה ובמעלות ידועות, ופתוי"ט: (כב) ס"ג במשנה ונ"ג ומזר ולקחה כו' וכ"ם גי' רש"י ולא משכח לאוקמתא תרי תקנות סוי נכ"ל דכ"ע לא"ד תין קטן לטבו"ס כו' מכל מכ"ם פשיה במאן דאמר דים קנין ומשכח לאוקמתא מילתא דהלכתא וה"ל לאוקמתא כר"ל:

ובמלם: לוקח ממנו ומביא בבורים. (כב) בכל שנה צריך ליקח מעכו"ם בכורי פירותיו כדמיס ומביאם לירושלים: מפני תקון העולם. שלא יהא רגיל למכור קרקע בת"י לכותי ואם מכר יטריח לחזור ולפדות:

בבורים, מפני תקון העולם:

רש"י

יהנה. יועיל להמיתו: דאשתרשי לה מקום דינר. נשתכרה בו עיסה כעובי הדינר שאם לא היה הדינר היתה עותנת עוד עיסה בכבר: ומאי מי שנשבע באמ'. הא לאו לאת הוא: כמי שנשבע באמת. להא שוגגת היא ומפני שעושה מרוכה נמנעו מלהשביעה: אתיא לאורויי היתרא. כדכר מועט ושכורה שתין זה פרעון לה שבשכר טירחת ויטלתו: חוץ לב"ד וכו'. שאמרו' הדיינין של תורה הוא ונקוט ס"ת בידיה או תפילין ומשביע לה בשם או בכינוי כדלעיל בתשכחן בתכרהם שיש לה יד וגו' ותשביעך בה' ועושה מרוכה ומוץ לב"ד שעושה דרכן בקללת תרור ולא נקוט בידי ואין עושה כל כך: לא מגבי כתובתה. משום דמנעו מלהשביעה ואם היתה לישבעה הוץ לב"ד ולגבייה כתובתה: וליאדרה. כדתנן מודרת ניתומים כל מה שילו: קילי נדרי. קלים היו נדריס בעיניהם לעבור עליהם הלכך לא סמכינן אנדר' לתגבייהו: בקופצת. הוחיל וקפלה ושבשה הרי נשבעה וגומה: אין לה מזונות. משתה דגלית דעתה דכשי לתיעסוקי ואיהו לא מתני בהדה שלא כל ימי מיגר תרעלותיך בכיתי שהיה שלמה בשכיל בבודי: הפבוה לבורסיה ותרצוה. הפכו כסתון וקפוהו כדי שתתקייס הקללה בכך. פ"ת הפבוה לבורסייה. תשפל גדולתו: כבי תרי עבדת לי. כרב דלא מגבי כתובה וכשמואל להפסיד מזונות ע"כ:

לא איפרק מחולשא. לא ניעל מלבא לידי חולי:

גמרא גטין דף לה ע"א

סלכה ס' כלה כלי שתילין דת"ת דמלכות דכיתה השתפא

נמנעו מלהשביעה מ"ט אילימא משום דרב בהנא דאמר רב כהנא ואמרי לה אמר רב יהודה א"ר מעשה באדם אחד בשני בצורת שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה והניחתו בבד של קמח ואפאתו בפת ונתנתו לעני, לימים בא בעל הדינר ואמר לה הב לי דנרי, אמרה ליה יהנה שם המות באחד מבניה של אותה אשה אם נהניתי מדינרך בלום. אמרו לא היו ימים מועטין עד שמת אחד מבניה. ובששמעו חכמים בדבר אמרו ומה מי שנשבע באמת כך הנשבע על שקר אעכ"ו. מ"ט איענשא דאישתרשי לה מקום דינר. ומאי מי שנשבע באמת כמי שנשבע באמת. אי משום הא מאי איריא אלמנה אפילו גרושה נמי אלמה א"ר זירא אמר שמואל ל"ש אלא אלמנה אבל גרושה משביעין אותה, שאני אלמנה דבהאי הנאה דקא טרחא קמי דיתמי אתיא לאורויי היתרא. א"ר יהודה א"ר ירמיה בר אבא רב ושמואל דאמרי תרוייהו לא שנו אלא בב"ד, אבל חוץ לב"ד משביעין אותה. איני והא רב לא מגבי כתובה לארמלתא, קשיא. בסורא מתנו הכי בנהרדעא מתנו הכי. א"ר יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בב"ד אבל חוץ לב"ד משביעין אותה. ורב אמר אפי' חוץ לב"ד נמי אין משביעין אותה רב לטעמי' דרב לא מגבי כתובה לארמלתא וליאדרה ולגבייה בשני דרב קילי נדרי. ההיא דאתאי לקמיה דר"ה אמר לה מה אעביד ליך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא א"ל מידי הוא טעמא אלא דלמא נקיטנא מידי מבתובתי חי ה', צבאות אם נהניתי מכתובתי בלום, אר"ה מודה רב בקופצת. ההיא דאתאי קמיה דרבה בר ר"ה א"ל מאי אעביד ליך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ואבא מרי לא מגבי כתובה לארמלתא. אמרה ליה הב לי מזוני אמר לה מזוני נמי לית ליך דאמר רב יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות. אמרה ליה הפבוה לבורסיה כבי תרי עבדת לי, הפבוה לבורסיה ותרצוה ואפילו הבי לא איפרק מחולשא:

זוהר (שלח דף קעג ע"א) ת"ת דמלילות יוד הא ואו הא

כל מעלי שבתא כד מקדשין ישראל יומא לתתא כרוזא כריז לאתרא סטרי עלמא אתכנשו מקריין קדישין אתקנו כרסיין (קדישין) מאן חמי חדוה כתלת שלהי ותשעין רקיעין כמה אלפונין מתכנשן לאתרייהו. כיון דישראל לתתא מקדשין (וקב"ה) כדין אתער לעלא דחייא ואקים בחיונן מרפין דילהו רוח נשיבו חד מגו עלמא דאתי ואיתון עופין דלעלא מתנעשין ומלקין ריחין דעלמא דאתי אתוה דלעלא דחיי אתער ואפיק נשמתין קדישין ופרים על עלמא. ועם כל דא נשמתין נפקין ונשמתין עלאין מלאין מתערי מלין. מלין נפקין ומלין עלאין ואילנא דחיי כחדוה. וכדין ישראל כלהו מתעטרין בעטרין דחיונן נשמתין קדישין כלהו בחדוה בעייתא. וכל הנפש חית לן הוות חדוה והוות נייחא וכל נדיקייתא די בגנתא כלהו מלקין ומתעטרן בעוגלא עלאה דעלמא דאתי. כיון דנפיק שבתא כלהו נשמתין פרחין ומלקין ת"ח כד עייל שבתא נשמתין נהתין לסרייה על עמא קדישא ונשמתין דנדיקייתא מלקין לעילא. כד נפיק שבתא נשמתין מלקין חיונן דשארו עלייהו דישראל ונשמתין נחתין חיונן נשמתין דנדיקייתא כיון דמלקין כלהו נשמתין דשארו עלייהו דישראל מלקין וקיימין כדיוקנא קמי מלכא קדישא וקב"ה שחיל לכלהו מאי חדוותא הוה. לכו נהוון עלמא כחוריתא. זכאה חיסו מאן דחדוותא דחוריתא תמרת קמיה. כמה חדוה עביד קב"ה כניס לפמליא דיליה ואמר שמעו חדוותא דחוריתא דתמרת נשמתא דא דפלוני וכלהו מוקמי ההיא מלה כתרי מתיבתי. חיונן לתתא וקב"ה לעילא התיס להיא מלה. ת"ח כד מלה אתחדש כחוריתא ונשמתא דאתתא בשבתא אתעסקת בחיונן מלין אחרין ומלקי לעילא. כל פמליא דלעילא נייתין להוות מלה והיות הקדש מתרכן בגדפין ומתלבשין בגדפין. וכד שחיל לון קב"ה ולא תבין ותתקין כדין היות הקדש מה כתיב (יחזקאל ח) בשמדש תרפיטה בגפיהם. כד"ת (חיוב לב) כי עמדו לא עמו עוד (נחמיה ח) וכפתחו עמדו כל העם:

הרמב"ם הלכות תפלה פ"ט.

(א) אחר שיפסיע שליח צבור שלש פסיעות לאחוריו ויעמוד מתחיל ומתפלל בקול רם מתחלת הברכות להוציא את מי שלא התפלל והכל עומדים ושומעים ועונין אמן אחר כל ברכה וברכה בין אלו שלא יצאו ידי חובתן בין אלו שיצאו ידי חובתן: (ב) ואומר קדושה בברכה שלישית. וכיון שהגיע שליח צבור לקדושה יש רשות לכל א' ואי לחזור במקום שעמד בו בתפלה, וכשיגיע שליח צבור לודים וכורע כל העם שוחין מעט ולא וישחו יותר מדאי, ואומרים מודים אנחנו לך ה' אלהינו ואלהי אבותינו אלהי כל בשר יוצרנו יוצר בראשית ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש על שהחייתנו וקיימתנו כן תחיינו ותחננו ואספוץ גליותינו לחצרות קדשך לשמור חוקיך ולעבדך באמת ולעשות רצונך בלבב שלם על שאנו מודים לך, ובל האומר מודים מודים משתקין אותו:

משערי תשובה לר"י דף י' ע"א.

הנה מצינו לדוקים ויבינים בלבותם שמצא להם בלבם חפיד במהבשומם ויהמו על מעשיהם בהמת ים ועל מבר קלוד קלבם ודם מעבודת מבם כי על זה יעבע נבר ובלבם מבמם בצו על עבירות החמורות בענין שמ"ל ויתר הקב"ם על ג"ע ועל מפיקות דמים ולא ויתר לענין ביטול תורה אף כי מלמו רב המבים מבר עיקר מעבירם ומתבשוחים על מפני גופם ובלבי זמנם ובסוד בירתה לא תבא נפשם ולהסתינן בלותה עליה אל תחר בבודו במבירות לבבם ודבדם ומעבירתם לעתים מזומנים ולא יתנו חלק לתורה בעסקיהם ומקבץ לבם אחד מסבון על נפשם כי גוי אובד עלות המה ולמה הם במדבדם התמוהה וחו"ל בן ס' לזקנה בן ע' לבירה בן ס' לעבורה בן ק' לשוח בן ק' כלו מע ועבר ובטל מן העולם והיה בויתם ;"ל בדבריהם ה"לה לאזהיר על התבויבם ולימתוב המדם על קלו בהגיעו ימי סוקנה הם לא זבה לעשות בן ימיי בתובותיו ולחבי כי קבוב לבא עתו יעזוב מפני הגוף ותלוותיו ויתקן נפשו בהגיעו ימי הביבה יוסיף לגבא מלבו עיון העולם ולפי מיעוט הפנים הבלות ימעיט בעסק העולם ויתיאב תמיד להתבונן בילתם ס' לתמוך עם נפשו ולתקן מדותיו ולבבם תוכח ומלות:

שלח יום ד תורה

אונקלוס

לחמשיך מת"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידת ו דמלוי וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

טז אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח
מֹשֶׁה לָתוּר אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה
לְהוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן יְהוֹשֻׁעַ׃ יז וַיִּשְׁלַח
אֹתָם מֹשֶׁה לָתוּר אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב וַעֲלִיתֶם
אֶת־הָהָר׃ יח וּרְאִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ
מַה־הִוא וְאֶת־הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ

טז אִלֵּין שְׁמָהַת גּוּבְרַיָּא דְּשַׁלַּח מֹשֶׁה לְאַלָּלָא יַת אַרְעָא וּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן יְהוֹשֻׁעַ׃ יז וּשְׁלַח יַתְהוֹן מֹשֶׁה לְאַלָּלָא יַת אַרְעָא דְּכְנָעַן וַאֲמַר לְהוֹן סְקוּ דָא בְּדַרוֹמָא וְתִסְקוּן לְטוּרָא׃ יח וְתֶחֱזוֹן יַת אַרְעָא מָה הִיא וְיַת עַמָּא דְּיָתִיב

ת"א ויקרא משה להושע בן נון יהושע.

רשב"ם

(טז) ויקרא משה להושע בן נון יהושע. כמו כך פירושו הושע בן נון שאמרנו למעלה שנקרא כן בבית אביו הוא איתו שקרא משה בשעשה משרתו והפקידו על ביתו, שכך היה מנהגם. כמו וירא פרעה שם יוסף צפנת פענח וכמו שאמר ג"כ ועד אחרי על קדמי דניאל די שמיה בלטשצר כשם אלהי: (יח) וראיתם את הארץ מה היא בתחלתה ארץ יערים או חלקה או

שפתי חכמים

ז ויסיס סי' ויקרא ל' תפלא כמו ויקרא שם מבשם בשם ס' ויסיס למ"ד להושע במקום על ושוכלמו לדמות כן דמל"ב מה שעם לקריאת שם בכח: ז שבני מלכיס בדלומם של מרן ישראל וסשולך משם לפ"י הולך לפון לפולן העולם, פלא ע"ב ל"ל בנגב זה נגב פ"י משם מבינן שסקלוסו לקבני מתים וסיא שפחוסה שבמקומות סמרן, כ"פ: ח דק"ל נמה הקדים משם ובכה את סמרן מה סיא היה לו להקדים מבני סמרן שזה סוא סעיקר, לכן

ענייני שילוח המרגלים

(טז) ויקרא משה להושע בן נון יהושע. כ"ל הושע בן נון קלוני לוקח כל ישראל, אבל משה קרא לוחו יהושע, לפיוס שכבר מן הסכוים שאב היה עודע למשה שלריך לקרוא לוחו יהושע, והשבח נעלמה מאתנו, ודבק הזה"ל עליו בס"י: (יח) וראיתם את הארץ וגו'. הנה משה אבינו אם אמת שלחנו, אמיים שהוא בעיני השם והם חזקו הוא בדעה, המעט הוא שם בך, להמשיך שלחו על שלוחות שחזק הוא בדעה, כ"ל שם שמה אמיים חזקי בעיני אנשים גסים, אז בשבך דעים ומלוחים, וזה יוכר למרגלים שעין, ותה"ב שלחו על הכאות המעט הוא שם בך, אה"ב שלחו בעיני אנשים גסים ומלוחים הוא שם בך, ענייני שהארץ שבוחבת שתי שלוות שהבות, ומה שהארץ שלחו שהוא בה העובה היא שם בשר, ענייני שהארץ שבוחבת העובה הוא שהיר עיר ובתים גדים: ובדבריהם ומציות מיס, ומה שעריס

עלה התקיף הוא אם חלש הזער הוא אם סגי: יט ומה ארעא דהוא יתיב בה הטבא היא אם בישא ומה קרויא דהוא יתיב בהון הבפצחין אם בכרכין: כ ומה ארעא העתירא היא אם מסכינא האית בה אילנין אם לא ותתקפון ותסבון מאבא דארעא ויומיא יומי בכורי ענבין: כא וסליקו ואלילו ית ארעא ממדברא דצין עד

ת"א היש בה עץ. בהלא טו:

החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב: יט ומה הארץ אשר הוא ישב בה הטובה הוא אם רעה ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים: כ ומה הארץ השמנה הוא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים: שני כא ויעלו ויתרו את הארץ ממדבר

בעל הטורים

הסר. בגימ' תורה שתעמוד להם זכות התורה: (כ) השמנה. ב', השמנה היא אם רזה, ואת השמנה ואת החזקה אשמיד, ביחזקאל בפרשה הנני על הרועים. אלו לא הוליאו דבה היו זוכים לכל מה שאמר בענין במרעה טוב ארעה אותם ומרעה שמן תרעינה אל הרי ישראל ועכשיו שהוליאו דבה גרמו להם

רשב"ם

ארץ מטונפת ולחה כי לפי מה שתראו את הארץ הכינו לו כלי מלחמה לכתת את היערים ולהכין הליכות חיילותיכם כי בטוחים היו שה' יתן להם את ארץ כנען אך לא בלא טורח כ"א בענין ערכי המלחמה: החזק הוא. כל זה להודיע באיזה ענין יערכו אתם מלחמה:

(יט) ומה הארץ אשר הוא יושב בה. ומה הארץ אשר אמרנו, למעלה מדבר בארץ שהיא בתחלת המלכות שאין שם ישוב ועתה מדבר בארץ אשר הם יושבים בה: הטובה היא אם רעה. אם מלאה תבואות הרבה ומצאו בה כל טוב למלחמותם ולא יצטרכו להקדים להם צדה כל כך לעת מלחמה מקודם: הבמחנים. יושבים. או בערי המבצר. כל זה לדעת אם צריכים לעשות דיק וסוללות לכבוש את הערים: (כ) השמנה היא וגו'. להודיע לישראל שימצאוה זבת חלב ודבש כמו שהבטיחם הקב"ה: והתחזקתם. כאנשים גבורים לקחת ולא תגורו מפני איש: והימים ימי בכורי ענבים. זה מגיד הכתוב מפני אשכול של ענבים שנטלו:

רש"י

מגדלת הלפי' ט יש מגדלת הוכלוסין ויש ממעטת י אוכלוסין: החזק הוא הרפה. (במ"ר) סי' מסר להם כ אם בפרזים יושבין חזקים הם שסומכין על גבורתם ואם בערים בצורות הם יושבין חלשים הם: (יט) הבמחנים. תרגומו הבפצחין כרכין פצוחין ופתוחין מאין חומה: הטובה הוא. במעינות ותהומות טובים ובריאים: (כ) היש בה עץ. אם יש בהם אדם כשר ל שיגין עליהם בזכותו: בבורי ענבים. ימים שהענבים בו מתבשלין בבכור: (כא) ממדבר צן עד רחב

שפתי חכמים

פירש את הארץ את טבע הארץ כי יש ארץ כו' וזהו העיקר: ט ר"ל לכך כתיב החזק הוא הרפה: י לכך כתיב המעט הוא אם רב: כ דאל"כ מנא ידעו אם גבורים הם או לא, ולכך כתיב בפסוק הבמחנים אם במבצרים שהוא פי' על החזק הוא הרפה. אבל אין לפרש שהוא דבר בפ"ע כלומר לראות אם עריה בצורות הם או אם עריה פרזים הם דא"כ היה לו לכתוב הממחנים אם מבצרים וגם התרגום מוכיח כן שתירגם עליו הבפצחין. והרא"ם כתב מאמר ומה הערים יחזור לענין ראשון החזק הוא הרפה אף שהפסיק בינתים וכמוהו רבים: ל שהרי כתיב אחרי כן והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ וא"כ ישנו עלים שם. והרא"ם פי' דמשמעות אם שמנה היא יש בה עלים והרי כבר אמר להם השמנה היא אם רזה, אע"פ שדרשו אותו (בב"ב דט"ו) על איוב, אבל רש"י ז"ל כתב אדם כשר שהם משום שזהו קרוב לפשוטו: ם דק"ל ביכור ענבים הל"ל, ל"פ ימים שהענבים מתבשלים בביכור ועניינו שם דבר ימים של ביכור ואין משמעותו ל' רבים:

עניני שילוח המרגלים

אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים, ר"ל אם עריהם שהם מקומות הנייתם וישיבתם הוא בלבד כבני קדר יושבי אהלים שחונים בשדה במקום מרעה בהמתם, או במבצרים שיש להם כרכים תקיפים, עוד שאל בענין הארץ הבלתי מיושבת והיא הנעבדת ע"י בני אדם שתי שאלות אחרות, והוא אמרו ומה הארץ השמנה היא אם רזה היש בה עץ, כי לא שאל זה על הארצות המיושבות ולכן לא אמר אשר הוא יושב בה, ושתי השאלות האלה אחת מהם השמנה היא להוליא פירות הרבה, וזה יודע מצורת העשב, כי לא היה זמן זרע אז, כי אם זמן קציר, והב' היש בה עץ אם אין, וזה לעשות פירות ולשקמים ועצים לשרפת האש, כי העצים הם מהדברים היותר הכרחיים אל החיים [עיין גטין דף נו], ואמר והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ, ר"ל אל ירך לבבכם ואל תפחדו ואל תיראו אבל תתחזקו לקחת מפרי הארץ להביא הנה אל המחנה לשמח את העם היושבים במדבר, ונתן טעם לחוזקם באמרו והימים ימי בכורי ענבים, ר"ל אל תפחדו להביא את הפירות, כי הימים ימי בכורי ענבים ודרך בני אדם להביא בזמן הזה פירות למאכלם, הנה א"כ משבת השאלות האלה אשר צוה נרע"ה למרגלים שידעו וישיבוהו דבר עליהם, לא היה אחת מאותם ששאלו העם באמרם וישיבו אותנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן, כי משה לא צוה אותם שידעו דבר מהדרכים ולא מהערים היותר מוכנים לכבוש תחלה, וגם המרגלי' בתשובת' לא השיבו ע"ז כלל, והנה הב' שאלות הראשונות והב' שאלות השניות היו עבור ישראל שידעו טובת הארץ שבבואם אליה יאכלו וישבעו ויתענגו מאד עליה, והב' שאלות האחרונות היו שידעו ישראל שאויביהם הם עם רב ועצום ועריהם בצורות בשמים ובזה יכירו וידעו כי גאלם חזק ושלא בכחם יירשו הארץ וזרועם לא יושיע למו, ולכן יוסיפו להדבק לאלוקים יתברך ולקרא אליו כי עת צרה היא ליעקב וממנה יושע כי לה' הישועה ועל עמך ברכתך סלה:

(חב לישראל) ת"ד

גֵּן עַד־־רְחֹב לְבֹא חֲמָת : רְחוֹב לְמַטֵּי חָמָת :

בעל הטורים

גמ׳ סמ״ך ובניסן יהיו ריעים כמדבר מ׳ בנוס: (כח) חמת ויעלו כנגד ויכו. ס״ת בספר מכות בנחתום על קנסי מכות:

רש״י

לבא חמת. הלכו בגבוליה בחורך וכרוחב כמין גס הלכו הוא גבול מערבי ומסס חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת רוח גבול דרומית ממקוע מזרח עד מקוע מערב כמו שלוח היס עד לבא חמת שהוא לגל הר ההר במקוע מערבית עמה עלו זה בנגב דרך גבול דרומית מזרחי׳ עד היס שהיס לפונית, כמו שמפורש בגבולות החלן בפרשת הלה מסעי:

נביאים יהושע ב

תרגום

להמ״שיך בנ״ה דו״א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דחזד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דחזד אל שם ב״ן שבעשיה:

א וַתֹּאמֶר לָהֶם הָהָרָה לְכוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים וְנַחְבֹּתֶם שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוֹב הָרֹדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם: ב וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נְקִיִּם אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֹּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ : ג הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ אֶת־תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתֵּנוּ בּוֹ וְאֶת־־אָבִיךְ וְאֶת־־אִמֵּךְ וְאֶת־־אַחַיִךְ וְאֶת כָּל־־בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה: ד וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר־־יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ הַחוּצָה דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ נְקִיִּם וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתָּךְ בַּבַּיִת דָּמוֹ בְרֹאשֵׁנוּ אִם־־יָד תִּהְיֶה־־בּוֹ : ה וְאִם־תַּגִּידִי אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם מִשְּׁבֻעָתֵךְ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ : ו וַתֹּאמֶר כִּדְבָרֵיכֶם כֵּן־־הוּא וַתְּשַׁלְּחֵם וַיֵּלֵכוּ וַתִּקְשֹׁר אֶת־תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן :

א וַאֲמַרַת לְהוֹן לְטַוָּרָא אֱזִילוּ דִּילְמָא יַעֲרְעוּן בְּכוֹן רַדָּפַיָּא וְתִשְׁתַּמְרוּן תַּמָּן תְּלָתָא יוֹמִין עַד דְּיָתוּבוּן רַדָּפַיָּא וּבְתַר כֵּן תֵּהָכוּן לְאוֹרְחַתְכוֹן: ב וַאֲמַרוּ לַהּ גִּבְרַיָּא אֲנַחְנָא מְמוֹמָתֵךְ הָדָא דְּקַיְּימְתָּא עֲלָנָא : ג קָא אֲנַחְנָא עָלִין בְּאַרְעָא יָת תּוֹרָא דְּחוּשׁ זְהוֹרִיתָא הָדֵין תִּקְטְרִי בְּחַרְבָּא דְּשַׁלַּחְתָּנָא בֵיהּ וְיָת אֲבוּךְ וְיָת אִמָּךְ וְיָת אַחָךְ וְיָת כָּל בֵּית אֲבוּךְ תְּבַנְּשִׁין לְוָתִיךְ לְבֵיתָא: ד וַיְהִי כָּל דְּיִפּוֹק בַּר מִתְּרַע בֵּיתֵךְ לְבָרָא חוֹבַת קְטוֹלְיָה בְּרֵישָׁא נְאַנַחְנָא זַכָּאִין וְכָל דִּי יְהֵי עִמָּךְ בְּבֵיתָא חוֹבַת קְטוֹלְיָה בְּרֵישָׁנָא אִם יַד אֱנָשׁ תְּהֵי בֵיהּ: ה וְאִם תְּחַוְיוּן יָת פִּתְגָמָנָא דֵּין וּנְהֵי זַכָּאִין מִמּוֹמָתֵךְ דְּקַיְּימְתָּ עֲלָנָא: ו וַאֲמָרַת כְּפִתְגָמֵיכוֹן כֵּן הוּא וּשְׁלַחַתְנוּן וַאֲזָלוּ וּקְטָרַת יָת תּוֹרָא דְּזָהוֹרִיתָא בְּחַרְבָּא :

מצודת דוד

רש״י

(ה) עד שוב הרודפים. עכלה כה רוס״ק מיסודו לסוף ג׳ ימים: (ב) נקים. כמו מנו תולין הדכוי כך לעשות החות הזה: (ג) את תקות. ל׳ קו וחבל:

(ה) פן יפגעו. כשתלכו עמה לדרככם פן יפגעו בכם הרודפים כשובכם: ממה. בהסכר: (ב) נקיים. כ״ל כוליס מנחנו לסיות נקיים מעון כי׳ שבועה ולזה נאמר הדבר סיטב: (ג) מנחנו בחוס. כ״ל בעת נתוח בחוך: הוא. שהר סוכדחנו עתה: תקשרי. לסיות לאות וסימן: הוא. מוסב על פחלון וכ״ל דרך הוא: (ד) דמו בראשנו. כ״ל עון מיתתו על עלמו כי שבע בנפשנו: ומתחו נקייס. כי היה מבלי שפסיר נשתכו מן המיתה: (ה) זה. הסימן והאות הזה: (ו) כן הוא. כ״ל זהו דבר הכתוב: ותשלחם. לפי שהלכו על הסר בעלמה ממר ותשלחם: ותקשור. בעת שבאו ישבחל בחלון:

כתובים תהלים צ

תרגום

להמ״שיך מיסוד ומלכות דו״א שין דלת יוד נפש שין שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב״ן שבעשיה:

א כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ב שַׁתָּ עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ

א אֲרוּם אִשְׁתֵּיצֵינָא מִן קֳדָמָךְ וּמִן רוֹגְזָךְ אִתְבְּהַלְנָא : ב שַׁוִּיתָא חוֹבָנָא לְקִבְלָךְ עָוָתָנָא טַלְיוּתָנָא קֳבֵל נְהוֹר אַפָּךְ

מצודת דוד

(ה) כי כלינו. עתה יבאר על ל׳ בני הגלות בימאר שם חיי כל כלינו בשפך שנפת בנו על עוונותינו: ובחמתך. הוא כשל בת״ם: (ב) שתה. במת עוונותינו נגדך לזכור בשם ולפרוע עליהם גמול:

אַפֶּךָ׃ ג אֲרוּם כָּל יוֹמָנָא אִתְפְּנִיאוּ קֻדָּמָךְ בְּרוּגְזָךְ שֵׁצִינָא יוֹמֵי חַיָּנָא הֵיךְ הֶבֶל פִּימָא דְּסַתְוָא׃ ד יוֹמֵי שְׁנוֹהָנָא בְּעָלְמָא הָדֵין שׁוּבְעִין שְׁנִין מְהֵאלֵּמִין וְאִין בִּגְבוּרָתָא בִּתְמָנֵן שְׁנִין וְסוּגְעֵיהוֹן לֵיאוּת וּשְׁקַר לְחַבְּרֵיָא אֲרוּם עַדּוֹ בְּסַרְהוֹבְיָא וְטַיְסִין לְצַפְּרָא׃ ה מַן הוּא דְּיָדַע לְאַתְבָּא עוּשְׁנָא דְּתוּקְפָךְ אֱלָהִין צְדִיקַיָּא דְּדָחֲלִין מִנָּךְ מְשַׁדְּכִין רוּגְזָךְ׃ ו לְמִמְנֵי יוֹמָנָא כֵּן יְתַבְּנוֹן לְהוֹדָע בְּרֵם נְבִיָא דְּלִבָּיָה מַבָּע חוּכְמָתָא׃

עֲלָמָנוּ לְמֵאוֹר פָּנֶיךָ׃ ג כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְמוֹ־הֶגֶה׃ ד יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת ו שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה׃ ה מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ׃ ו לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן חוֹדַע וְנָבִא לְבַב חָכְמָה׃

מצודת דוד

רש"י

(ג) עלומנו. חטאת נעוריו: (ג) פנו. נפנו והלכו להם בעברתך: כמו הגה. כדבר הממהר לכלות: (ד) בהם. בעוונותינו: ואם בגבורות. ואם הרבה גברו ימיו: ורהבם. וממלאתם הוא עמל ואון: כי גז חיש. בתוך עברה מהר הוא עפים ומתים: (ה) מי יודע. בימים מועטים כאלו יקנה לו לב לדעת: עוז אפך. ליראה לותך: וכיראתך. כפי אשר בתחלה היו ימיהו מרוכים: כן הודע. גם עתה:

מצודת דוד

עלמנו. סבניותי שחטא נעלמים מאתנו חטאים חול מאור פניך לזכור גם בהם ולכלם גמול גם עליהם: (ג) פנו. כלנו להם בעברה וזעם בהאף מעמך: כליגו. תגמו בעוותינו נוטים כליון עוונותינו להיות כמעך זמן דמוי בעלמא: (ד) בהם. בחמשים יהיו שבעים שנה: ואם בגבורות. ואם בהגבורות כח שבעה יהיו שמונים שנה: ורהבם. לף התוקף והמומן על חטאים חטא שנה יגיעים ועצב: כי גז חיש. ולפי שלא ידעינו ימי המומן כי מהר יוכרת ויעוף ח"ל המומן בהיה בתחלה גרמה להוסיף הלאר בהעדרו: (ה) מי יודע. בימים מועטים כאלה מי יוכל לדעת חוזק לחף על מה היה ולהיות בשאר ממנה: וכיראתך. כאשר יראתך בעלמה מלדעת לוך ליראה לת ה' כן בעלמה בעברתך מלדעת על מה לחה מחמלת עברה וזעם כי לין להגיד בימים מועטים כאלה: (ו) למנות. לפי מנין ימיני שחטא קלרים כן הודע לי ח"ל לפי ערך מעט הבנים כן תרבה לנו מלמה לדעת בכל במעט זמן ואת נבינ גם לנו לבב חכמה ר"ל גם תתן בנו שכל חכמה מלמה לא נחשוב לאוד ולחשב בה לבוא על תיכן עומק בדבר:

עיקר תו"ט

משנה סנהדרין פ"ז

ברטנורא

(ה) מ"ד פ"ע וסה דלה נקע סמשנה דלעיל מסיק דבנים מחייבי מיתות כ"ד שבתורה נדונין בקלה, וי"ל דבכולהו דחמירא עדיפא. ועי"ל דניחא למקע לפקולא בלחד מחד: [ו] הנה. פע"ג דלה כתיב בהדיא ד' מיתות גמרא נפיכי לה וכל מיתה סחמירה בהדיה בסתם מי סתם דבתי להחמיר עליה

כלי מחמדי דגלח דמלכות דיניכה א אל

ארבע מיתות נמסרו לב"ד. סקילה שרפה הרג וחנק. [ו] וחנק. רבי שמעון אומר שרפה סקילה חנק והרג זו מצות הנסקלין: ב מצות הנשרפין היו משקעין אותו בזבל עד [ג] ארכובותיו ונותנים סודר קשה לתוך הרכה ובורך על צואריו [ז] זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שפותח את פיו ומדליק את הפתילה ווורקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו וחומרת את בני מעיו. רבי יהודה אומר אף הוא אם מת בידם לא היו מקיימין בו מצות שרפה אלא פותחין את פיו [ז] בצבת שלא בטובתו ומדליק הפתילה ווורקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו וחומרת את בני מעיו א"ר אלעזר בן צדוק מעשה בבת כהן אחת שזינתה והקיפוה חבילי זמורות ושרפוה א"ל מפני שלא היה ב"ד של אותה שעה בקי: ג מצות הנהרגים היו מתיזין את ראשו בסייף כדרך שהמלכות עושה ר' יהודה אומר ניוול הוא זה אלא מניחין את ראשו על הסדן וקוצין בקופיץ אמרו לו אין מיתה מנוולת מזו. מצות הנחנקין היו משקעין אותו בזבל עד ארכובותיו

ארבע מיתות. סקילה. שרפה. הרג. וחנק. סקילה חמור מכרפה. וסתיהן מהרג. ולכתן מחנק. וכ"מ למי שנתחייב שתי מיתות דקי"ל דבדון בחמורה (ה): ר"ש אומר וכו'. ותין הלכה כר"ס: יז מצות הנסקלין. הח לפרסיון בפרקין לעיל: ב משקעין אותו. סלה יתהפך חוכ ותכה ותפול הפתילה על בשרו: קשה לתוך הרכה. כורכים סודר קשה לתוך הרכה קשה מכפיפים לחוק ורכה מכחוך להגין (ג): את הפתילה. פתילה של אבר מדליק ומתיך לתוך פיו: וחומרת. כוולת לכן חמרמרו (איכה ה) וילפינן מבני אהרן שנאמר בהם (ויקרא י) וכל בית ישראל יבכו את השרפה ולח בשרפו גופתם דהח כתיב (שם) ויקרבו ויטשום בכתנותם ר"ל מתקיימת מלות שרפה ת"ש סתין נשרפים הלח כני משים בלבד והכי עדיף דכתיב (שם יט) ואחבת לרעך כמוך כרור לו מיתה יפה: אף הוא אם מת בידם. כלומר לם היה מת בידם ע"י מניקתם (ג) קודם זריקת הפתילה: לא היו מקיימים מצות שרפה. לפיכך לם היו חונקים חותו חלח פותחים לת פיו בלבד מתגלויי"ם בלע"ז ותין הלכה כרבי יהודה: שלא היה ב"ד של אותה שעה בקי. לדוקין היו סתין לסם ג"ם חלח קרח כמשמעו: ג ר' יהודה אומר ניוול הוא זה. כסולגו מעומד ומוסל: סדן. עץ עבה תקוצה בחרן כמות של נפחים. (ד) ומכרייתא פי' דטעמא דרבי יהודה דדרכן מפני בחמרה טורה (שם יח) ובחוקותיהם לח תלכו. (ד) ומסרי ליה הכי כיון דכתיב סייף בחורייתא דחמר קרא נקוס יקנס (ה) (שמות כה) לח מיניהו

גמרי' והלכה כחכמים: ד אלו הן הנסקלין. לית מיעייהו דכתיב כהו סקילה בהדיה והכך לגמ כתיבא כהו סקילה כתיב כהו דמיו בו דמיהם בם (ו) וכל מקום שנאמר דמיו בו דמיהם בם מחוב וידעוני דכתיב (ויקרא כ) בהאן ירגמו אותם דמיהם בם: והנותן מזרעו. קסבר התי תנא מולך לאו ע"ג הוא אלא מק ע"ג כעלמא הוא מדתנא ע"ג ותנא מולך: והמקלל אביו ואמו. חמור מחבירו דחיכא תרתי קלון לגביו וחמו. גמוליה ס"ם לכעלה. דהא תנן חיובו חייב עד שיקללם בשם: המסית. את היחידים: והמדיח. עיר הנדחת: והמכשף. דכתיב (שמות כג) לא תחיה ומסיק ליה כל שוכב עם בהמה מות יומת מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכשפה בסקילה: הבא על האם החייב עליה. שתי חטאות דכתיבי ערירות (כתיב הכא כרת וכתיב התם הלוך התלות) ואפי' בגוף אחד. וכן הלכה: בין מן הארוסין. דכתיב (ויקרא כ) ואיש כי יקח את אשתו משעת לקיחה (קרושת אשתו והך קיחה קדושין הן. דגמר קיחה קיחה מאשה שפרון (ז): ה עד שיפרש את השם. ויכרך השם בשם בגאמר (שם כד) ונוקב שם ה' בנקבו שם שיקוב השם בשם (ח): בבל יום. כ"ז שהיו מוסיפים ומותני' בבדיקת העדים: היו דנין אותן בכנוי. כל אחד מהאף דבר ומדבר כמי שמקלל ותולה בחבר קרוי כנוי בלשון חכמים ובלשון מקרא כי לא ידעתי חכנה (חיוב לב): יבה יבוי את יבוי. אני שמעתי מפני שהוא בן ארבע חותיות ועולה בגימטריא אלהי"ם לכך מכנה שם בן ד' חותיות ליוסי (ט): בגמר הדין. וכאיש ב"ד לומר חייב הוא. לא היו יכולים להרגו ע"פ עדות זו שמעו. שהרי לא שמעו מפיהם אלא קללת כנוי: אלא מוציאים את כל האדם לחוץ. דגזרי הוא להשמיע ברכת השם לרבים: וקוברין ולא מאחין. עולמית תפירה אלכסנדרית שאין הקריאה נכרת. אבל שאר תפירות מותר: אף אני שמעתי כמוהו. ואינו צריך להזכיר ברכת שם בשם: והשלישי אומר. אין כאן אלא שם אחד. אף אלפא עדות אחת: ד' א' העובד ע"ג. בדבר שדרך עבודתו בכך: וא' הזובח וכו'. ואע"פ שאין דרך עבודתה בכאן מד' עבודות הללו. חייב. וכל שאר עבודות הוץ מאלו. חייב על שיעבוד כדרך עבודתה: והמקבלו עליו לאלוה. אפי' בחמירה בעלמא. להתקם לזכיה. דכתיב (שמות לב) ויזכחו לו ויאמרו אלה אלהיך: והאומר לו כו'. בפניו ואחת סיפא לגלויי דעתא דאי תנא דעתא ה"א ה"מ בפניו אבל שלא בפניו לא תנא סיפא בפניו מכלל דרישא שלא בפניו ואפ"ה חייב: והמנפף (י): עובר בל"ת. לא תעבדם יתירה כתיב: הנודר בשמו. קושם עלי כל פירות שבעולם בשם ע"ג פלוני (יא): המקיים. נשבע (יב): עובר בל"ת. ושם אלהיהם לא תזכירו (שם כג): הפוער עצמו. מתרין רבי נותנין סודר קשה להוך הרכה וכורך על צוארו זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שנפשו יוצאה: ד אלו הן הנסקלין הבא על האם ועל אשת האב. ועל הכלה ועל [ה] הזכור. [ו] ועל הבהמה. והאשה המביאה את הבהמה. והמגדף. והזובח ע"ג. והנותן מזרעו למולך ובעל אוב וידעוני. והמחלל את השבת. והמקלל אביו ואמו. והבא על נערה המאורסה והמסית והמדיח. והמכשף ובן סורר ומורה. [ז] הבא על האם חייב עליה משום אם. [ח] ומשום אשת אב. רבי יהודה אומר אינו חייב [ט] אלא משום האם בלבד. הבא על אשת אב. חייב עליה משום אשת אב. [י] ומשום אשת איש. בין בחיי אביו. בין [כ] לאחר מיתת אביו. בין מן האירוסין. בין מן הנשואין. הבא על כלתו. חייב עליה. משום כלתו ומשום אשת איש. בין בחיי בנו ובין לאחר מיתת בנו. בין מן האירוסין בין מן הנשואין. הבא על [ל] הזכור ועל הבהמה. והאשה המביאה את הבהמה עליה. [מ]אם אדם חטא בהמה מה חטאה. אלא לפי שבאת לאדם [נ] תקלה על ידה. לפיכך אמר הכתוב תסקל. ד"א שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה: ה המגדף אינו חייב עד [ס] שיפרש השם. א"ר יהושע בן קרחה בכל יום דנין את העדים בכינוי יבה יוסי את יוסי. נגמר הדין לא היו הורגים בכינוי, אלא מוציאים כל אדם לחוץ ושואלים את הגדול שבהן ואומרים לו [ע] אמור מה ששמעת בפירוש, והוא אומר והדיינים [פ] עומדים על רגליהם וקורעין ולא מאחין והשני אומר אף אני [צ] כמוהו והג' אומר אף אני כמותו: ו העובד ע"ג א' העובד וא' הזובח וא' המקטר וא' [ק] המנסך ואחד המשתחוה ואחד המקבלו עליו לאלוה והאומר לו אלי אתה, אבל המגפף והמנשק והמכבד והמרבץ והמרחיץ והסך והמלבישׁ והמנעיל עובר בל"ת. הנודר בשמו והמקיים בשמו עובר בל"ת. הפוער עצמו לבעל יבוי את יוסי, ולא ידעתי למה לא כתבו הכ"מ כ"מ, וע"כ הכ"מ ס"ל דגמרא דידן פליג וקושית הירושלמי לא קשיא דהוה ממקיף את הסוסיא דיכך לוקה שתים שיכא דמ"ח בלא"ת, ועתו"ש: [ס] מוזהרין כו' ולא מתחיין. דגמרא יליף כ"ז מקלל (סופרים ג, ומ"ב י"מ) והא דלא תנן שהעדים קוברים לפי שהכך קברו בעצם שנאמרו ושוב אין מחייבים (כדיליף מקרא): [ל] כאומרו. ס"מ דכתב בד"מ ובד"ב ומעלה הוא דעביד בכנוי והכא כיון דלא מפסיד מקומו בכנוי לא תנא סיפא בפניו מכלל דרישא שלא בפניו ואפ"ה חייב: והמנפף (י): לדכתיב בל תסיך (שמות ל) ונפף לו, סה"מ: (יא) שם מלחמות, רס"י: (יב) נשבע מכח נקמת נקם ברית הוי אומר נקימה זו סייח: (י) ונפנף מקלת שלא לכתף דמיו כו' ושם שכתב על שבועה ושבועת המביאה כו' וילפינן לסו בגמ', ועתוי"ט: [ס] סוזהר. נקב המפיק מקרי זכור, רס"י. ולכתב פסוס דלא לגלי קתני ושייך זכר עליו לע"ג דכתיב בהדיה מות יומתו שניהם מוזה לגמרי לעבוד ולא לנקב דכתיב ולא זכר לא תעשה. [ו] ועל שבועה. [ז] בכח כו'. בפנוג, רס"י: [ח] ומשום כו'. שם דלא קתני ס"ח משום דסקל ליתא מיתה מיוחד לחייבי, תוס': [ט] אלא כו'. בגמ' פליגי בדכתיב דקהל, ועיין תוי"ט: [י] ומשום כו'. וכ"י פליג נמי בשם בדמיתת בגמרא, ועתוי"ט: [כ] ליתא מיתה כו'. אמיוב דשם אב קשי דמדכתי ליה קרא לגבל שם ס"ח לאתה מיתה לא קאמר, רס"י: (ז) כלומר דקיחה זו לאו קיחת מופס היא אלא קיחת קדושין כסף דגמיר מדשה שפרון: [ל] סזכור. חיפא נמלי ס"מ נקט ליה שם: [מ] אם אדם כו'. אף על פי אלא כאשה מפורש בתורתינו שהבהמה שהרגת מ"מ בכח מה שנאשה שהביאוה לידי עשה בפנשה שנאמר אלא אשה בקשה אלא למדנוהו אלא ממה שנאמר בקללת (דברי) בגמ') שייך שפיר למתני הא דשם אדם שפא כו': [נ] תקלה. מכשול עון, רס"י: [ס] שיפרש. שיזכיר את השם שאל אם לא הוציא שם משמו אלא שמע שם יוצא מפי אחר וכלכו שכול: (ח) ובגמרא יליפינן דשמי נוקב ליאמא דכתיב הוה, ועתוי"ט: (ט) כ"ז לקמן בפרק"י, וכ"ש בל"מ שם בן ד' חותיות אל"ף דל"ת מן יו"ד ים מי שמפרש שמיו חייב אלא על שם הוי"ה, ואני אומר שעל שניהם הוא נסקל. ועתוי"ט: [ע] מאוב כו'. כיהושפט פריך ומאריך ליה גדוף ומצי למימר אלא הוא הוה שם שמתחלי לפניהם קלל וכו קלל כלומר מזכיר שם בן ד' חותיות ואומר שם הוה הזכיר שמגדף ולקלל בו כלומר יכה יוסי את יוסי, ולא ידעתי למה לא כתבו הכ"מ כ"מ, וע"כ הכ"מ ס"ל דגמרא דידן פליג וקושית הירושלמי לא קשיא דהוה ממקיף את הסוסיא דיכך לוקה שתים שיכא דמ"ח בלא"ת, ועתוי"ט: [פ] עומדין כו' וקוברין ולא מאחין. דגמרא יליפינן כ"ז מקלל (סופרים ג, ומ"ב י"מ) והא דלא תנן שהעדים קוברים לפי שהכך קברו בעצם שנאמרו ושוב אין מחייבים (כדיליפין מקרא): [צ] כמוהו. ס"מ דכתב בד"מ ובד"ב ומעלה הוא דעביד בכנוי והכא כיון דלא מפסיד מקומו בכנוי לא תנא סיפא בפניו מכלל דרישא שלא בפניו ואפ"ה חייב: [ק] מנסכין. גמרא: (יג) ומנפנף כדכתיב בל תסיך נסכיהם מנחם, גמרא ופוי"ט: (י) מנפנף ויתכך לו ונפף לו, סה"מ: (יא) שם מלחמות, רס"י: (יב) נשבע

מסגם מקיים, רש"י: (יג) וכ"כ הר"מ דהלז כמזיד ולחיוב מיתה ס"ל דסם מועטה קטל, כ"מ. ודעת רש"י דחייב מיתה במזיד כיון דסתכו בו, ועפו"ש: [כ] למרקולים. מלדדים נ' מכנים תחת מכלן ותחת מכלן מלמעלה על נכיהן וקוברין אותו מרקולים, רש"י: (יד) כשהכה כאן לא היה בדעתו שיהא סמכה כאן רב למאד אבל עיקרו הוא כשהיו מכעיסין אם ויהו מלבשין אותו לשם שמעבד אותו ויהו מעבידו על שם מלך זה לגד זה הר"מ ועפו"ש: [ם] סמוכן. מסמע ליה לחנא דתיהם סבלה לגלל שעבדה ולא מסמע ליה נתיהם ע"מ להסביר לחייבים על נתיהם לתודיע, רש"י: [ם] פיתום. שם סמכתם, רש"י: (טו) ואין זה דומה לא המתים לפי שדומם אינו עושה מעשה אלא כדאיתא ודומה כו' זה המכעיס עלמו ואולך ואין נכנס בקברות כדי שלא יהא נכנס עליו רוח טומאה פרש"י שד של בית הקברות יסה לריבו ומכישו בכשפיו, והר"מ כתב כדי שיודישו שמת בחלום מה שעשה עליו: (יג) ול"מ בגמ' דתקיני ניהו: (יז) ל' רש"י מעלה בעת מן הסרן ומעיב לו בשמי התם זלזופיו ומדבר מאחי: (יח) עפ"ה דכלפים מ"ש וגמ' ידעוני זה הממית עלם ידוע בפיו והוא מדבר מלליו (ע"ש בכפיס): (יט) ולמזכה המכפים גופייהו אלא ימלה בך, רש"י ועפו"ש: [ם] בדבר כו'. מכלל לפיכך מידי דהלול שבת הוי ואין מייבין לם מעשה ולא כלם מפי ניסו תקונין ולפיכך דש"מ שבעבה ולפיכך דברי יוסי דאמר לעלמו ילפה: [כ] פוטרים. בגמ' יליף ליה מקרא. ועפו"ש: (כ) זו דברי ר"מ דאמנה אין לם קנם דעבד דוקא ולא קטנה אבל הכאים שנאמלו עליו לם בתן דלא מיעיו כל, אלא כוונת גמ': (כא) בשש"ו דיומם מתניתי שלא בדיבה לכל עניות ושם דלום בסקילה לאו כ"ע סיל: [ג] שלשתן כו'. כשבא עליה בדיבה, הר"מ. וק"ל מפי קמ"ל פשיטא דתולה תנן וכש"ו פי' כגון שבאו עליה שלשה בדיבה בהקילה דאמכלי לשבי בחינ דבעולי, סיל ושם שתתא רבי סיל דאמר שלא בדיבה נקטל לם מכלל בתולה כו': (כב) דמיתה כתיבה בים ושתם מיתה אינה אלא חנק, גמ"ה: (כג) דגמרינן שלשה שלשה מכאן ולא גמרינן שלשה כלשה ממיתת דיינין מיתת כיבה מכאן ואין דיינין מיתת כיבה ממיתת יחיד ואי אתמ דיינין מסדיונו ואין דיינין סדיונו מכאן ניין שסדיונו אין לך סדיונו גדול מזה, גמ"ה: [ד] כל כו'. כלומר שכל חייבי מיתות לריכין שתראה, רש"י. ואין מזה כלומר חון ממיתה זו. והר"מ שעתיק חון מזה: (כד) דאמרגמינן ואחד זו ואמן ניה, רש"י: [ם] נאנים. יחד כן עלמן נעשו עדים ול"ל להתרות בו בשעת חייבי מיתות אלא מלינן לאותו שב"ד שהתרו בו שתמות ולא שכפה עליו, רש"י: [ו] והוא לומר. פשיטא לריך לפסיקו יש לי הבניה כו', רש"י: [ז] עדים. ולא סני אחד ואותו שלומר לו ניון שאלינין בשאמנה מב"ד בשעת מיתות ב"ד ומש"ה נמי בחיוב ב"ל לו פיקח נגיח כו': (כה) דהייט שלמד מעבוד מלי בתחלה ושתם אחרי כ"מ, ותמיהני דבגמרא מוכח דבעינן שלומר מייתי כלומר שבתרלם לו חייב אף פשיטא ואפי' לא עבד ול"ל לגיסת מעלמו דלריך שיעבוד ועפו"ש: [ח] אלך כו'. שמתום. פשיטא אף פיקח גמיאר אלא דקשה דלגמ' מבעית ליה לפיכך דמיקח עיר ונכיח) בתנק כ"ב היה בדבינתא (הק לישראל) ח"ד

פעור זו היא עבודתו. הזורק אבן [ך] למרקולים זו היא עבודתו: ז [ם] הנותן מזרעו למולך אינו חייב עד שימסור למולך ויעביר באש מסר למולך ולא העביר באש העביר ולא מסר למולך אינו חייב עד שימסור למולך ויעביר באש. בעל אוב זה [ת] פיתום המדבר משחיו. וידעוני זה המדבר בפיו, הרי אלו בסקילה, והנשאל בהם באוהרה: ח המחלל את השבת [ת] בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתן חטאה, והמקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיקללם בשם. קללם בכינוי, ר"מ מחייב, וחכמים [כ] פוטרין: ט הבא על נערה המארסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מארסה והיא בבית אביה. באו עליה שנים, [נ] הראשון בסקילה והשני בחנק: י המסית זה הדיוט המסית את החדיוט אמר לו יש יראה במקום פלוני כך אוכלה כך שותה כך מטיבה כך מריעה. [ד] כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהן חוץ מזו. אמר [ה] לב' והם עדיו מביאין אותו לב"ד וסוקלין אותו אמר לא [ו] הוא אומר יש לי חברים רוצים בכך אם היה ערום ואינו יכול לדבר בפניהם מכמינין לו' [ז] עדים אחורי הגדר והוא אומר לו אמור מה שאמרת לי ביחוד והלה אומר לו והוא אומר לו היאך נניח את אלהינו שבשמים ונלך ונעבוד עצים ואבנים אם חזר בו מוטב ואם אמר כך הוא חובתינו וכך יפה לנו העומדים אחורי הגדר מביאין אותו לב"ד וסוקלין אותו. האומ' אעבוד[ק]אלך ואעבוד[ט]נלך ונעבוד. אזבח אלך ואזבח. נלך ונזבח אקטיר אלך ואקטיר נלך ונקטיר. אנסך אלך ואנסך נלך ונסך. אשתחוה אלך ואשתחוה נלך ונשתחוה. המדיח זה האומר נלך ונעבוד ע"ג: יא המכשף העושה

(יח) והיה קרוי' כל' הכתוב כרגש לעור: והנשאל בהם. שבא ושואל בהם להגיד לו דבר העתיד כגון שחול: באוהרה. דלל תפנו אל האובות (יט): ח עד שיקללם בשם. כלומר חון מהמות המיוחדים: קללם בכנוי. רחום חנון ארך אפים. ט עד שתהא נערה. ולא קטנה (כ) פחותה מבת י"ב שנה ויום אחד ולא בוגרת שעברו עליה י"ב שנה ושתה מדשים ויום אחד: בתולה. ולא בעולה ואם נבעלה שלא כדרכה עדיין בתולה היא. ואפי' כאו עליה ו' בני אדם כלם שלא כדרכה כלם בסקילה (כא): מארסה. ולא נשואה: והיא בבית אביה. שאם מסר האב לשלוחי הכעל הרי עליה אמ"כ אינו בסקילה אלא בחנק: י זה הדיוט שהסית. דוקא הדיוט שהסי' שבניה המסי' מיתתו בחנק (כב): והמסית את ההדיוט. לאו דוקא אלא מצינו חילוק בין מסית את ההדיוט למסית את הנביא אלא למעוטי מסית את הרבים. כגון מדיחי עיר מיבראל שמיתתן בחנק (כג): מכמינין. לשון מארב (כד): אם היה המסית ערום ואינו יכול לדבר בפניהם. כלו' לו לניסת שאינו יכול לדבר בפניהם מפני יראת ב"ד: ביחוד. כלומר אין אים שמנו ויכול אתה לומר עתה מה שאמרת לי בסתר: האומר אעבוד. בתחד מכל הלשונות אלו הוי מסית וחייב (כה): המדיח. ואם מדיח את הרבים (כו) הוא שחייב עד שיאמר בלשון רבים נלך

לפניו: זו היא עבודתו. ואפי' נתכוין לעבודתו. הוחיל וזו היא עבודתו חייב חטאת (יג): והזורק אבן למרקולים. שעובדים אותו בזריקת אבנים. והמסלק אבן מלפניו נמי חייב. שעובדים אותו נמי בסילוק אבנים: מרקולים. חלוף הסמה. מר לשון חלוף הוא. כמו כמר דכתיב כמר דסחוטה. קלוס שמה: זו היא עבודתו. ואפי' נתכוין לרגומו חייב חטאת: ז שימסור למולך. מוסרו ביד הכומרים: ויעביר באש. מעבירו מלד זה לגד זה (יד): עד שימסור ויעביר באש. שנאמר (ויקרא יח) לא תתן להעביר וכתיב התם (דברים יח) לא ימלא בך מעביר בנו ובתו בחם. מה העברה האמורה שם בחם. אף העברה האמורה כאן בחם: אוב זה פיתום. לוקח נוגלגת של מת לאחר שנתעבל הבשר ומקטיר לה ושואל ממנה עתידות והיא משיבה (טו): והמדבר משחיו. וים שעושים שיביב המת דרך בית השחי (יז): וידעוני. היה שמה ידוע ועורתה בלידת לדם בפיים וידים ורגלים. והיה מחוברת בעבודה לאבל היולה מן השורש שנאמר בתרן שמשם חיות'. וכשרולים לגזוז לותה מורים באלים של ההבל עד שהוא נפסק והיא מתה מיד

(יח) והיה קרוי' כל' הכתוב כרגש לעור: והנשאל בהם. שבא ושואל בהם להגיד לו דבר העתיד כגון שחול: באוהרה. דלל תפנו אל האובות (יט): ח עד שיקללם בשם. כלומר חון ממיתה זו. והר"מ שעתיק חון מזה: (כד) דאמרגמינן ואחד זו ואמן ניה, רש"י: [ם] נאנים. יחד כן עלמן נעשו עדים ול"ל להתרות בו בשעת חייבי מיתות אלא מלינן לאותו שב"ד שהתרו בו שתמות ולא שכפה עליו, רש"י: [ו] והוא לומר. פשיטא לריך לפסיקו יש לי הבניה כו', רש"י: [ז] עדים. ולא סני אחד ואותו שלומר לו ניון שאלינין בשאמנה מב"ד בשעת מיתות ב"ד ומש"ה נמי בחיוב ב"ל לו פיקח נגיח כו': (כה) דהייט שלמד מעבוד מלי בתחלה ושתם אחרי כ"מ, ותמיהני דבגמרא מוכח דבעינן שלומר מייתי כלומר שבתרלם לו חייב אף פשיטא ואפי' לא עבד ול"ל לגיסת מעלמו דלריך שיעבוד ועפו"ש: [ח] אלך כו'. שמתום. פשיטא אף פיקח גמיאר אלא דקשה דלגמ' מבעית ליה לפיכך דמיקח עיר ונכיח) בתנק כ"ב היה בדבינתא

ועטוד: יא העושה מעשה. ממם בסקילה: ולא האוחז את העינים. מלקה לבריות כחילו עושה ואינו עושה כלום (כז): שנים וכו'. במכשפות כפניהו אחד מהן לוקט והייב מיתה. וחברו לוקט ופטור מן המיתה. כילד. העושה מעשה שלקט ממש בכשפים חייב. והמוזמ את העינים הרחה לנו כחילו נתקבלו כלן למקום אחד והקטוחים לא זזו ממקומן. פטור מן המיתה:

מעשה חייב ולא האוחז את העינים. [י] ר"ע אומר משום רבי יהושע שנים לוקטין קישואין א' לוקט פטור וא' לוקט חייב. העושה מעשה חייב האוחז את העינים פטור:

[י] רש"ל לגרוס כ' דר"ע לפלוגי אחת ואינה לגיעור דלא קוטן ממעט מסקילה ולא ממלקות דהייב משום לא תעשו ופליג ר"ע ואמר פטור אף ממלקות אבל בגמרא מיכח דלפלוגי וגם נח"ק פטור לאבל לסור וג"ק ניחא דר"ע סומך דטובא מיכא כוותים ופשוט"ע: (כז) כלומר אחיהו מעשה שנעשה לבני אדם שנעשה בחמת אלא שנעשה בכשפים אבל נעשה כן אבל ודאי מעשה נעשה לאחרים פטורים. כ"מ:

גמרא סנהדרין דף נח ע"ב

הלכה ה' כלם כלי המילון דגלת דעלית דכריתה בם

אמר ר' חנינא כותי שהכה את ישראל חייב מיתה שנאמר ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי. וא"ר חנינא הסוטר לועו של ישראל כאלו סוטר לועו של שכינה, שנאמר מוקש אדם ילע קודש. אמר ריש לקיש המגביה ידו על חבירו אע"פ שלא הכהו נקרא רשע, שנא' ויאמר לרשע למה תכה רעך, למה הבית לא נאמר, אלא למה הכה. אע"פ שלא הכהו נקרא רשע. אמר זעירי א"ר חנינא נקרא חוטא, שנאמר ואם לא לקחתי בחזקה וכתיב ותהי חטאת הנערים גדולה מאד. רב הונא אמר תקציץ ידו שנא' וזרוע רמה תשבר. רב הונא קיץ ידא. רבי אלעזר אומר אין לו תקנה אלא קבורה, שנאמר ואיש זרוע לו הארץ. וא"ר אלעזר לא ניתנה קרקע אלא לבעלי זרועות, שנא' ואיש זרוע לו הארץ. ואמר ריש לקיש מ"ד עובד אדמתו ישבע לחם, אם עושה אדם עצמו כעבד לאדמה ישבע לחם, ואם לאו לא ישבע לחם. ואמר ריש לקיש גוי ששבת חייב מיתה, שנאמר יום ולילה לא ישבותו. ואמר מר אזהרה שלהן זו היא מיתתן. אמר רבינא אפילו בשני בשבת, ולחשבה גבי שבע מצות, כי קא חשיב שב ואל תעשה קום עשה לא קא חשיב והא דינין קים עשה הוא וקא חשיב קום עשה ושב ואל תעשה נינהו. וא"ר יוחנן כותי שעסק בתורה חייב מיתה, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה. לנו מורשה ולא להם. ולחשביה גבי שבע מצות. מ"ד מורשה מיגזל קא גזיל לה, מ"ד מאורסה דינה כנערה המאורסה דבסקילה. מיתיבי היה ר"מ אומר מנין שאפילו כותי ועוסק בתורה שהוא ככה"ג שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לוים וישראלים לא נאמר אלא האדם הא למדת שאפי' כותי ועוסק בתורה הרי הוא ככה"ג התם בשבע מצות דידהו:

רש"י

ויך את המצרי. משום דהכה ליש עברי: מוקש אדם ילע קודש. הנוקף את האדם היינו ישראל שקרוין אדם דכתיב ואתנה צאני אדם מרעיתי אדם אתם קרוין קרויס אדם וכו': ילע קדש. כאלו לועה את הקדש כלו' סוטר על לועו: סומר. מכה: ואם לא לקחתי בחזקה. בבני עלי כתיב שהיו תוקפים בשר הזבחים ואומרים להן תתן לי לקח בחזקה דהיינו כמריס ידו שהיו מנזמים להכות: וזרועו רמה. הרגיל לרוס ידו על חבירו: קץ ידא. אדם ס' שהיה רגיל להכות את חבירו וקנסו בכך כדאמר בפרקין דלעיל בית דין מכין ושונטין אלא מה"ת לעשות סייג ונדר לדבר: איש זרוע. לים שמניף זרוע: לו הארץ. מתוקנת לקבורה כלו' רשוי להמיתו ולקברו: לא נתנה קרקע. כלומר אין רשוי (לקנות) קרקע אלא לבני זרוע מפני שהתגר רבה ע"י קרקע שבאות בהמית ומפסידות וגובים בתים ונוכנין ושוררין עליו ונריך שיהא חזק לעמוד בנגדן: בעבד לאדמה. לעסוק בה תמיד לחריסה והשקאה וניכוש ועידור: עכו"ם ששבת. ממלכתו יום אלם חייב מיתה אע"ג יום ולילה לא יבשותו וקא דריש לא יבשותו ממלכה לחבני אדם נמי קאי ולא תימא לא יבשותו לחך עצת עתים דקרא קאי כלומר לא יבטלו ולא יפסקו מלהיות פעיטה ל"ג דהא עובדא קא מעמע לן לחבני אדם קאי: אמר רבינא אפי' בשני בשבת. לא תימא שביתה דקאמר רים לקים ליס תוכה קאמר דלא לכוין לשבות כגון בשבת אחות יום שביתה ליעבדאל או לחד בשבת אחות שבותיים בו ההומות אלא מנותה בעלמא קא אסר להו אלא יבטלו ממלאכה אפי' יום אחינו כר שביתה שני בשבת יומא קמא דלאו יום כר שביתי' נקט ה"ה להוה מני למנקט ג' וד': קום עשה לא חשיב. והאי לא יבשותו קום עשה מלאכה היא: והא דינין קום עשה. מעפע הוא וקא חשיב ומשני קום עשה ושב אל תעשה היא קום עשה מעפע ושב אל תעשה היא קום עשה מעפע ושב אל תעשה עול אפי' חינו מלוה לעשות מעפע והוא יושב ובטל מלא תעשה עול אבל מזהרת הוא אלא לעשות עול ומזהרת לא תעשה עול היכא קום עשה מעפע אלא להודיע קיומה שב ותבטל מלא תעשה עול אבל מזהרת לא תשבות ע"ב היכא אלא קום עשה: מורשה לנו. ולא להם ואיכא מאיט חזקה מורשה מאורסה. למורמי איכא דדרשי להו גבי ע"ם בפרק אלו עוברין: מיגזל קא גזל לה. והא קא חשיב גזל וכן נערה המאורסה להא בכלל גילו ערוות הוא: האדם. ר"מ לית ליה אתם קרוין אדם ואין הכותים קרויס אדם ור"ש הוא דדרש לה בסמ' יכמות: בשבע מצות דידהו. עוסקין בהלכות אותן שבע מצות להיות בקיאין בהן:

זוהר שלח דף קעה ע"ב. ת"ח דאלילות יור הא ואו הא

אמר רבי יהודה כמה סהדי צריך קב"ה לאסהדא בהו בבני נשא ובכלהו בעיטא ובסהדותא קיימין לקבליה. קט בשפרא חזיט רגלוי למהך. סהדיה קיימין לקבליה מכריזין ואמרין (שמואל ח ב) רגלי חסידיו יאמור וגו'. (קהלת ד) שמור רגלך כאשר תלך. (משלי ד) פלס מעגל רגלך. תפתח עיטוי לאסתכלא בעלמא סהדיה אמרי (שם) עיניך לנכח יביטו. קט למללא סהדיה אמרי (תהלים לד) נצור לשונך מרע וגו'. חזיט ידוי במלי עלמא סהדיה אמרי (שם) סור מרע ועשה טוב. ת' ליית להו יחות. ותי לא כתיב (זכריה ג) והשטן עומד על ימינו לשטנו כלהו סהדין עליה

כהונתו לעולם. לי נעי ב"ע למסתדלא בפולחנא דקב"ה כלהו סהדין סניגורין קמיה וקיימין לאסהדא עליה טבתן כשעתא דאצטריך ליה. קם בצפרא מבכר כמה ברכאן. מאה תפילין ברישיה בין עיניו בעי לזקפא רישיה חמי אמאי קדישא עלאה אחיד ורמים על רישיה ורצועין תלין מהאי גיסא ומהאי גיסא על לביה. הה אסתכל ביקרא דמאריה. חוסיט ידוי חמי ידא אחרא מתקרא בקטרא דשמא קדישא אהדר ידיה ואסתכל ביקריה דמאריה אתעתף בטופת דמוה בארבע זויוין דכסותיה מרבע מלכין נפקין לקדמות מרבע. מרבע סהדי קטוט דמלכא תלין מארבע זויוין ותלין בהו כעבים באחבלא. מה אתבלא דליהו חד ותלין ביה כמה עננים מהאי סער ומהאי סער כך האי מוה מדא ותלין ביה כמה עננין וזנין וזמורין צריכין בהו. שבעה רהיטין תלין חיזו שבעה צריכין דתבלתא דבעי לכרכא ביה בכל חד וחד. מן לאסנאה עד תליסר מאן דיוסיף לא יוסיף עלייהו על תליסר מאן דימעט לא ימעט משבעה. ותאנא האי תבלת הוא רזא דדוד מלכא ודא הוטא דאברהם דזכה ביה לבניו בתריו מאי תבלת תבלית דכלא (ודאי) רבי יהודה אומר כפא הכבוד מקרי. רבי יצחק אמר שבעה כרובין דליהי שכינתא שביעתא דכלא ודאי דהא היא מתברכא מביתא אחרנין על ידא דלדיך ואי תלת עבר תלת עבר חיזו כמה דתקומה בתלת עבר מכילן והאי היא פתחה דכלהו. והוא הוטא חד ורמיזא בגוונהא וגוונא דילה נפיק מחד גוונא דאזיל ביה בגרת וכגרת על שמה אתקרי ועל דא כתיב הוה תלוי לעילא מערסה דדוד דהא (דדוד) ודאי ליהו כעור דדוד מגנן מהליו למלכא קדישא עלאה וכנ"ל נוזהי עייל עד רקיעא ומרקיעא עד כורסייא והכי כתיב מלוה כל"ן (מלכים ב יח) מלות המלך הוא (אסתר ג) מלוע אתה עוכר את מלות המלך. כי מלות המלך:

מוסר יוסף לחק הלבה פסוקה

משערי תשובה לר"י דף ע"א.

דבר שלמה ע"ה בעניין ימי הזקנה שלא יתעלל לדם בסם מעבודת הש"י ושמר בכתב: כי זקנך ושבך אל תעזבני. ועצב מל תגם ידך כי מיכך יודע כי זה יכאב הזה או זה וגם שיהיה בשמח עוזבים שעתיל ימי הילדות ושחכרות לבקר וימי הזקנה לעצב ושזכע דכך מצא לבניו ולתלמידים כמו שאמר"ל בשם בילדותו יש לשם בזקנותו בעעיד תלמידים בילדותו יעמיד תלמידים בזקנותו כי טוב יגליהו בני הזקנים בחוכמה ובשלות יותר מבני שעוזים וכן שתלמידים שבר יעמיד בזקנותו טוב יגליהו מן שלשעזים טו יהיו כשמש סי' חזר לדבר על ימי הזקנה שעשעיל לחם לעבד ומפני כי הזקן לא יעשה לחם שבר יאכל ולחם שבר יעשה כדבר בכתבי שלמה שמר כי יש לו לזקן ליהזות בשתוי שמשה ושל תקלר נפשו עליו כי קולר הנפש מוטל על שלחן שמלאים שמים ויעבר לו שהוך כשבר יעבדנו לעומת ימי שחוכך שנשים כשבר יזכך במקרא שבר לעשה מזה כי שם עניש שבשה יהיה שלחם כללם יעשה ויזכור את ימי השחכך כי שכבה יהיו בל שבא שבל סי' גם כי יזקין שלחם שלא על עצמו לעשה לך בכל שנותיו יעשה לעצון לא יאבד ל' שבניתיו ולא יבשת שעבודת שבוכה ויזכור ימי שחכך כי שכבה יהיו ואז לא יוכל לעבוד עבודה בעניין שנאמר בשעול מי יודה לך ושלדיקים שתגברים בזקנתם ושזכו תיל ויהניהו כח לעבודת ה', כמו שאמר"ל ת"ש כל זמן שמזקינים שלשם שלושפת בשם שנאמר עוד יניבון בשיבה דשנים ורעננים ויהיו:

אונקלוס שלח יום ה תורה

להמשיך מת"א דז"א יהוה נפש"י יה יהו"ה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דמלוי הה אל שם בן שבעשיות בניקוד חולם:

כב וְסַלִּיקוּ בְּדָרוֹמָא וַאֲתָא עַד חֶבְרוֹן וְתַמָּן אֲחִימָן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי בְּנֵי עֲנָקָא וְחֶבְרוֹן שְׁבַע שְׁנִין אִתְבְּנִיאַת קֳדָם צֹעַן דְּמִצְרָיִם:

כב וַיַּעֲלוּ בַנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד־חֶבְרוֹן וְשָׁם אֲחִימַן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לְפְנֵי

ת"א ויעלו בנגב. סוטה לד: ושם שמיתן. יומא י סוטה לד: והכתוב שבע שנים נבנתה. כתובות קיב סוטה לד:

רש"ם

(כב) ויבא עד חברון. הגדה נראית פשט שעל כלב אמר הכתיב ש אמרולו אתן את הארץ אשר דרך בה והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעי ירשנה. לפיכך ויבא עד חברון הוא כלב ונשתטח על קבורת אבות והתפלל שינצל

רש"י

(כב) ויבא עד חברון. (סוטה לד) כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות שלא יהא ניסת לחזירו להיות מרגל נ (דברים ט) ולו אתן את הארץ אשר דרך בה וכתיב (יהושע יד) ויתנו לכלב את חברון: שבע שנים נבנתה. (סוטה לד) חפצר שבנה הם את חברון לכנען בנו הקטן קודם שיבנה את צוען למצרים בנו הגדול שלא שהיתה מבונה ם בכל עוד על אחד משבעה בצוען וכתיב

שפתי חכמים

נ דאל"כ למה הלך לשם להתפלל ולא התפלל במקום אחר אלא ע"כ משום קברי אבות: ם ופרש"י (סוף כתובות) מבונה ל' שבי אל' ואפשר גם מבני ממנה ושנים אל' בונים כלומר שמנים שי

צֹ֥עַן מִצְרָ֖יִם׃ כג וַיָּבֹ֣אוּ עַד־נַ֠חַל
אֶשְׁכֹּ֨ל וַיִּכְרְת֜וּ מִשָּׁ֣ם זְמוֹרָ֣ה וְאֶשְׁכֹּ֗ול
עֲנָבִ֤ים אֶחָד֙ וַיִּשְׂאֻ֣הוּ בַמֹּ֔וט בִּשְׁנָ֖יִם
וּמִן־הָרִמֹּנִ֥ים וּמִן־הַתְּאֵנִֽים׃ כד לַמָּקֹ֕ום
הַה֥וּא קָרָ֖א נַ֣חַל אֶשְׁכֹּ֑ול עַ֚ל אֹד֣ות
הָאֶשְׁכֹּ֔ול אֲשֶׁר־כָּרְת֥וּ מִשָּׁ֖ם בְּנֵ֥י
יִשְׂרָאֵ֑ל׃ כה וַיָּשֻׁ֖בוּ מִתּ֣וּר הָאָ֔רֶץ
מִקֵּ֖ץ אַרְבָּעִ֥ים יֽוֹם׃ כו וַיֵּלְכ֗וּ וַיָּבֹ֛אוּ
אֶל־מֹשֶׁ֥ה וְאֶֽל־אַהֲרֹ֖ן וְאֶל־כָּל־
עֲדַ֣ת בְּנֵֽי־יִשְׂרָאֵ֗ל אֶל־מִדְבַּ֤ר פָּארָן֙
קָדֵ֣שָׁה וַיָּשִׁ֥יבוּ אֹתָ֛ם דָּבָ֖ר וְאֶת־כָּל־
הָעֵדָ֑ה וַיַּרְא֣וּם אֶת־פְּרִ֥י הָאָֽרֶץ׃

רשב"ם

מעבר מרגלים. ומצינו ביהושע שנתן לכלב את חברון כדכתיב ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב בן יפנה באחוזתו. ומכל מקום לפי עיקר פשוטו ויבא כל אחד ואחד עד חברון שהרי אמרו וגם בני הענקים ראינו שם צען מצרים. לפי פשוטו נבנית' לפני צוען וגם כן חשובה חשיבותה של צוען הוצרך לומר כי ערי ישראל חשובים יותר וגם מתיך וישנה היו בה ענקים שהם מן רוח הראשונים:

שפתי חכמים

כי שבע פעמים יפול. מכאן סופה מלוען מלרים: ע מקביל פעולם ולא קם לפי פשוטו כל קבל קבל גמי מם לא לחודיעך ו"ל דלכתי בס"י מס כמו ומשתח ס"ם דלפי פשוטו קשה מלי ג"מ שבע פעמים כשנתה לבל לפי המדבש ס"ם שבע לחודיעך כו': פ עלשון כלעים פי' לרן יפול ואין עושה פירות כלרן לקח: צ כמלו כתיב ויכלכו מבא זמיתה עם משבול עבדים מחר לא זמוכה לאוד ומשבול לקוד דמ"ל לעמ כלתו הזמוכה כלל שהיו ק: פרי מדכתיב ויכלכו דמשמע מנים דמיעוט כשים מנים ס"ל מם ת"ל מנים כו' ומס דלא פי' זה על שקלה י"ל דהייתי לומד דמנים קלי על זמיכה מסיו מוקשים מזמולה במיו אחד משבול מניו אחד מבל לפי מה שפרש"י זמוכה ומשבול עבדים תלויה בם ס"מ דמשבול וזמיכה בבל אחד היה בין קשה לעמ כתיב מנים, ומתרן בפני מיטות: ר כ"ל לפי שמעד מבא ומתרתם מבלי שהרן מבמע ב"ב בפיכות ולמה לא נעל בך בלבא מילים דבתיב מבבל ענבים ומן אחלים ומן שמיטים אלא ודלי בזמיה נעלו משבול כו' ומפרש בס"י ומויל למה לא נעלו כלום ודלא מבא למה ולקחתם מבל הפירות ומפרש לפי שבל ענבן כו' דאם לא להוליח דבה בתיוהו לא היה לבם ליקח משבול עבדים אלא בדי שיוכלו ליקח מבל פרי הארן לו לא היה לבם ליקח הבטול בלל ודבר דלבי להוליח דבה בתיוהו מפוס דמתבי' בגמ' ומס תפן לחה נידע כו' ומה יכול ללמוד מבדים שהרגלו בגלגל דלמה אלמי הבא אלא לרמז לנו לפי כחם וגבורתם אלא יראי דהכי דייק לשון אלא לפי כחם וגבורתם למה לא נעלו רק אלשה מינים אלא ודלי בדי להוליח דבה בתיוהו. ומ"ש ס"ה הענבה וכ"ש המשבה פוסה אעפ"ב בל זה: ש (נה"י) פרש"י בגמרא ויולו ויפיפה הוא כיון דכתיב ויכיבו לה אל"ל אלא ויהיו לל מבא ע"כ פי' לפיכבו כיון דקודם לזה כתיב ויבואו מתיך שהרן בביאתו פיפור מזדקן למה מזכיר אחר כך ויבלו, ע"כ: היכן נפקים כו': ת ומס תמצי מנ"ל לרש"י דלמה אלא ניפלבל, וי"ל דמי אלא אלא לל עדת בני ישראל מלמד דלעיל מינים קלי אלא בן את בל העדה דבתיב אחר כך למה לי:

בעל הטורים

(כד) למקום פסוק קרא למל משבול. ספסוק מתחיל בלמ"ד ומסיים בלמ"ד, דספסא נזילות ג' יום. וסיון אם זכה למשוטו בלשון, אז תמלא ויהיו פקמין, וזוכה ללמוד ולמד:

טָעֲנִים דְּמִצְרָיִם: כג וְאָתוּ
עַד נַחְלָא דְאֶשְׁכְּלָא
וְקָצוּ מִתַּמָּן עוֹבָרְתָּא
וְאִתְכַּל עִנְבִין חַד
וּנְטָלוּהִי בַּאֲרִיחָא בְּתַרֵין
וּמִן רִמּוֹנָיָא וּמִן תְּאֵנָיָא:
כד לְאַתְרָא הַהוּא קְרָא
נַחְלָא דְאֶשְׁכְּלָא עַל עֵיסָק
אִתְכַּלָא דְקָצוּ מִתַּמָּן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כה וְתָבוּ
מִלְאַלָּא יַת אַרְעָא
מִסּוֹף אַרְבְּעִין יוֹמִין:
כו וַאֲזָלוּ וַאֲתוּ לְוָת מֹשֶׁה
וְלְוָת אַהֲרֹן וְלְוָת כָּל
כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמַדְבְּרָא דְפָארָן לְרָקֹם
וַאֲתִיבוּ יַתְהוֹן פִּתְגָמָא וְיַת
כָּל כְּנִשְׁתָּא וְאַחֲוָיאוּנוּן
יַת אִבָּא דְאַרְעָא:

ת"א וישמעו במוט. פסוסס לד: וישבו עת"ר סמלן. שם לב:

מזמשיך בנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דחוד יְהוָה חיה יחידה
דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַאֲזַלוּ וַעֲלוּ לְטוּרָא וְיַתִּיבוּ
תַּמָּן תְּלָתָא יוֹמִין עַד דְּתָבוּ
רַדְפַיָּא וּבָעוּ רַדָּפַיָּא בְּכָל
אוֹרְחָא וְלָא אַשְׁכָּחוּ: ב וְתָבוּ
תְּרֵין גַּבְרִין וּנְחִיתוּ מִן טוּרָא
וְעָבְרוּ וַאֲתוֹ לְוָת יְהוֹשֻׁעַ בַּר
נוּן וְאִשְׁתָּעִיאוּ לֵיהּ יָת כָּל
דַּעֲרָעָא יַהֲווֹן: ג וַאֲמָרוּ
לִיהוֹשֻׁעַ אֲרֵי מְסַר יְיָ בִּידָנָא
יָת כָּל אַרְעָא וְאַף אִתְּבְרוּ
כָּל יָתְבֵי אַרְעָא מִן קֳדָמָנָא:
ד וַאֲקְדִים יְהוֹשֻׁעַ בְּצַפְרָא
וּנְטָלוּ מִשְׁטִין וַאֲתוֹ עַד יַרְדְּנָא
הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבָתוּ

א וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־
שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיְבַקְשׁוּ הָרֹדְפִים בְּכָל־הַדָּרֶךְ וְלֹא
מָצָאוּ: ב וַיָּשֻׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְדוּ מֵהָהָר וַיַּעַבְרוּ
וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וַיְסַפְּרוּ־לוֹ אֵת כָּל־הַמְּצָאוֹת
אוֹתָם: ג וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ
אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְגַם־נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ:
ד וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיִּסָּעוּ מֵהַשִּׁטִּים וַיָּבֹאוּ עַד־
הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּלִנוּ שָׁם טֶרֶם יַעֲבֹרוּ:
ה וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַיַּעַבְרוּ הַשֹּׁטְרִים בְּקֶרֶב
הַמַּחֲנֶה:

תַּמָּן קֳדָם דִּי יַעֲבְרוּן: ה וַהֲוָה מִסּוֹף תְּלָתָא יוֹמִין וְעָבְרוּ סָרְכַיָּא בְּגוֹ מִשְׁרְיָתָא:

מצודת דוד

(ג) כי נתן. כמקרא שלפניו נאמרו שספרו המעלות לפיכך נתן כ' וגו': (ד) שם. פלג הירדן: (ה) שלשת ימים. כמ"ש ובמלכים תמו לספר מאמרו שם תבליט הדבר פוס דע כי כעוד שלשת כו' (לעיל ג):

הפי' רד"ק תמצא בהפטרה בשבוע זה

כתובים תהלים קז

למשיך מיסוד ומלכות ח"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד
אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות
אל שם ב"ן שבעשיה:

א וְצַלּוֹ קֳדָם יְיָ כַּד עָיִק לְהוֹן
מְמַעֲקָתְהוֹן פְּצָא יַתְהוֹן:
ג וְדַבְּרִינוּן בְּאוֹרַח תְּרִיצָתָא
לְמֵיזַל לִירוּשְׁלֵם קַרְתָּא
דְמִתְבָּא: ג יְהוֹדוּן קֳדָם יְיָ
טָבְוָתֵיהּ וּמְשַׁתַּעְיָן פְּרִישָׁוָתֵיהּ לִבְנֵי נָשָׁא: ד אֲרוּם אַשְׁבִּיעַ נַפְשָׁא כְּרֵיקָא וְנַפְשָׁא מְלֵי טוּבָא:
ה עַל צַדִּיקָוהִי וְכַרְבָנֵי: יִשְׂרָאֵל אִתְנַבִּי וַאֲמַר צְרִיקָוהִי וְרַבְרְבָנֵי דְגָלוּ בְּבָבֶל וְיָתִיבוּ בַּחֲשׁוֹכָא טוֹלָא
דְמוֹתָא וַהֲווֹ אֲסִירִין בְּסִינּוּף שְׁרֵי פַּרְזְלָא:

א וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם:
ב וַיַּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה לָלֶכֶת אֶל־עִיר מוֹשָׁב: ג יוֹדוּ לַיהוָה
חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: ד כִּי־הִשְׂבִּיעַ נֶפֶשׁ שׁוֹקֵקָה וְנֶפֶשׁ
רְעֵבָה מִלֵּא־טוֹב: ה יוֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת אֲסִירֵי עֹנִי וּבַרְזֶל:

רש"י

(ד) נפש שוקקה. נפש המתאוה: (ה) יושבי חשך וצלמות. לף הלמורים בכית המוהר לריכין להודות כשיוללין מבית לסוריהם:

מצודת דוד

(ד) נפש שוקקה. נפש המתאוה: (ה) יושבי חשך. ממלוקותיהם. פלוג לעשם ומן המלוקה הסוגר: (ג) וידריכם. נתן בלבם לדרוך בדרך ישרה: (ג) יודו. ממשים הסם יודו לפי מסדו ויספרו נפלאותיו לבני אדם: (ד) כי השביע. בעבור כי הסביע נפש המתאוים בהוותו קודם: מלא טוב. כשהוא כמו פי מוסב: (ה) יושבי. ממשים היושבים במקום חשך והמה אסורים בקשרים ממעוים וכבלי ברזל:

עיקר תוי"ט

הזרוע והלחיים. בארי"ן ובח"ל. מסוס דכעי למתני כחולין מכל לח כמוקדשין תני לכלהו: בפני הבית. בזמן שבית"מ קיים: ואתן אותם. כחזה ושוק כתיב אותם"מיעוט הוא הזה ושוק מין מיוחד מהריעה לפ: ב כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן. הרי הן כמקדים עליה

משנה חולין י פרק

כלי ממלפי דסוד דמלכות דיניהם א אל אלה אלהי אלהים הזרוע והלחיים והקבה נוהגין בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשין, שהיה בדין ומה אם החולין שאינן חייבין בחזה ושוק חייבין במתנות קדשים שחייבין בחזה ושוק אינו דין שחייבין במתנות, [ה] ת"ל ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם אין לו אלא מה שאמור בענין: ב [ג] כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו חייבים

ברטנורא

[ה] ס"ל כו'. ומ"ל לאו ק"ו לפ סוס לדיך קרא לפ"ג דסתמא כתיב דמתמא כין בחולין כין במוקדשין דה"ק דבר הלמד מעניינו כמוהו כבר מדבר בחולין דכתי' לעיל מספרי קרא גז לפלך ולפלכים הגז פ"מ עוכר במוקדשין, הוס': [ג] כל כו'. ומ"ל בקדושי כ"ש

זאבים לדמיהן ואין בהן קדושת הגוף: ונפדו חייבין בבכורה. אם ילדו לאחר שנפדו אבל קודם פדיון לא דקדושת דמים מדחה מן הבכורה (ה) שאין קדושה אלא על קדושה: וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן. אבל מקדיש תמימים ונעשו בעלי מומין וכ"ו. ולדן אסור כדלקמן. וכן ריפא דקתני מותר וכן סיפא דקתני אסור מיירי כגון דחיטבר לפני פדיונן ואתיליד לאחר פדיון וחלבן נמי דמקדיש תמימים ונפדו נפקא לן דאסור. דכתיב בפסולי המוקדשין שנפדו תזבח ואכלת בשר. תזבח ולא גיזה. ואכלת ולא לכליך. בשר ולא חלב: ואין עושין תמורה. לפי' קודם פדיונן טוב מעיקרא עושה תמורה ולפי' נעשה רע לאחר שהקדישו אבל רע מעיקרא ליכי עושה תמורה: ואם מהו יפדו.. ותע"פ שאין רחוים אלא לכליים (כ) ואין קיי"ל דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. הכי כעיקר בשלמא ניהו ולא נחית להו קדושת הגוף: חוץ מן הבכור והמעשר. דתע"ג דקדש מומן להקדשן אלא שליהן קדושה גמורה לכל דבריהם אלא שאין כשרים ליקרב דכבור בהמה תלה רחמנא לא שנת תם ולא שנת בעל מום קדוש. תם קרב ובעל מום נאכל לכהן במומו. ומעשר בהמה נמי כתיב ביה העבירו יהיה קדש לה' לא יבקר בין טוב לרע שת תם רע בעל מום: או מום עובר להקדשן. דמום עובר כמאן דליתיה דמי: פטורים מן הבכורה. דכתיב בפסולי המוקדשין שנפדו בלבי וכאיל מה לבי ואיל פטורים מן הבכורה. דהא כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך כתיב לא פסולי המוקדשין שנפדו אפי' ילדו לאחר שנפדו פטורים מן הבכורה: ומן המתנות. הזרוע והלחיים והקיבה: וולדן וכו'. דאיעבר לפני פדיון ואתיליד לאחר פדיון מיירי כדפריטית לעיל דאי איעבר ואתיליד לאחר פדיון ולד לבי ואיל הוא. ואי אתיליד לפני פדיון. אפילו קדם מומן ניהו להקדש נמי ולדן אסור (ג): והשוחטן בחוץ חייב. ותע"ג דאין רחוץ רחוץ לפניהם אלא בעלי מומין ניהו זמן הרחוץ לפניהם אהל מועד (ד) חייבין עליו בחוץ. ומיהו רחוץ לפניהם אין חייבין עליו בחוץ. מוקמינן לה למתני' בדוקין שבעין ור"ע היא דאמר אם עלו לא ירדו אלכך הוחיל ונפניהם לא ירדו חייבין עליהם בחוץ אם שחטן קודם פדיון: ועושין תמורה. קודם פדיון דכתיב (ויקרא כז) טוב בבע או רע בטוב: ואם מהו. מעתה יקברו דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים: ג בכור שנתערב במאה. מתני' ליכי בבכור שנתן ליד כהן ונפל בו מום ניד כהן ומכרו ליישראל במומו דאי בבכור קודם שנתנו לכהן אמאי פטורים את כולן ממתנות כהונה. לימא ליה כהן אי בכור הוא כולה דידי הוא אי לא בכור הוא הב לי מתנתאי. אבל בשבכר בא ליד כהן ומכרו ליישראל במומו ונתערב במאה פטורים את כולן ממתנות כהונה דכל חד וחד יכול לדחות את עצמו ולומר לכהן אלי בכור הוא שמכרו הכהן ופטור מן המתנות דמן הבכור אין מוהנין מתנות אחין קדושה הלה על קדושה: אחד שוחט את כולן פוטרין לו אחד. שע"מ שלא יהא הבכור אחד מהן ויכול לומר זה הוא: צריך שירשום. שיעשה בו סי' שיכינו הכל שים לכהן או לנכרי שותפות בה: ואם אמר לו. אם אמר כהן ליישראל פרה זו אני מוכר לך חזק מן המתנות שבה: פטור. ישראל (ה) מן המתנות: אמר לו. ישראל לחברו עבה מכור לי בני מעיה של פרה זו: והיו בהן מתנות. הקיבה שהיא אחת מן המתנות: נותנן. לוקח זה לכהן: ואין המוכר מנבה לו מן הדמים. שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם. וזה לא מכר לו את הקיבה: לקח הימנו במשקל. כך וכך הליטרא ומקל לו הקיבה. ומתנה לו לוקח לכהן שהרי הגזלה תלוי ומריך להשיב. והעבה יוכה לו מן הדמים שהרי מכר דבר שהיו שלו. ואם עבר המוכר ולא נתן מתנות מן הבהמה לא נאסר הבשר בהכילה לכל מדין חזקו ואפי' כהן שפטור מן המתנות אם הוא עבה (ו) שמוסף ומוכר בשוק ממתינין לו ג' וג' (ז) שבתות. מכאן ואילך מוציאין ממנו מתנות ונותנין אותן לכהנים אחרים. ואם נקבע בית מעבהים אין ממתינים לו אלא מוציאין ממנו מיד. ואם לא רצה ליתן מדמי אותו: ד מן הפרק של ארבובה. המאכרת עם הרחם: עד כף של יד. עם רוב של כתף הקורין שפלדו"ן והן כ' עצמות העשר התחתונים

חייבי לאוין אלא בקדישין למזבח לגמרי הן כו' ותע"ס שעובר בשתקדיש בעל מום למזבח מ"מ לתמעיטן דיומ' מום': (ה) לפ"י ובגמרא דבכורות גרסינן נמי מן המעטות, ותפוי"ט: [ג] ויוליאין כו' לאחר פדיונן. כיון דקדושת דמים למזבח נכנו דמתלפא בקדושת הגוף למזבח גזרו בהו בקבן ג"כ דקדשי בדק הבית נמי לפיכי בגיזה ועבודה, גמרא. ועיין לקמן שם דמדלכבן סיפ בקדשי ב"ש: [ד] לפגנו. דלגו מעמיים ונפדו כתיב תוכח ולא גיזה ותפוי"ט: [ה] פטור. אפי' קודם פדיון ואפי' סוי מומן קל בגון דוקין שבעין לגבי קדשים מעייל שפומטן בקרן דלקמן הכא פטור משום דלא חלה עליהן מהתלה קדושה, רע"י: (ב) ואמעטינן נמי דלא בעי העמדה וסערכה, רע"י: [ו] המתנו'. בגמרא דבכורות ליף לה: (ג) פרש"י לפטור בכשלה בלא פדייה ומיקרב לא קבעי דאמרת קדושה דחויה אתי לתעם לא הוקדשה למזבח אלא תמיכי דמיליה ובית ה"ל לפרש דאי אתיליד לפני פדיונו מקדש נמי קדיש דכתי ליתעב בגמרא שם ומפיק לית מקבל: (ד) תע"ס רש"י: [ז] פוטרים. ע"כ בכבולן בעלי מומין פוטרין לאחין שותפין בכור אפ"ה נפל בו מום ומדתעבד ואין מכיחין בו אם כן גם שתחלים בעלי מומין שם, תוס': [ח] בשותפו כו'. ולפני

בכבורה ובמתנות [ג] ויוצאין לחולין [ד] להגזז ולהעבד וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ [ה] פטור ואין עושין תמורה ואם מהו יפדו חוץ מן הבכור ומן המעשר. כל שקדם הקדשן את מומן או מום עובר להקדשן ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע ונפדו, פטורין מן הבכורה ומן [ו] המתנות. ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעבד וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ חייב ועושין תמורה ואם כתו יקברו: ג בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כולן פוטרין את כולן. אחד שוחט את כולן [ז] פוטרין לו אחד. [ח] השוחט לכהן ולנכרי [ט] פטור מן המתנות. והמשתתף עמהן צריך שירשום. ואם אמר חוץ מן המתנות פטור מן המתנות. אמר מכור לי בני מעיה של פרה. והיו בהן מתנות נותנן לכהן. ואינו מנכה לו מן הדמים. לקח הימנו במשקל, נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים: ד גר שנתגייר והיתה לו פרה, נשחטה עד שלא נתגייר פטור, משנתגייר חייב. ואם ספק [י] פטור, שהמוציא מחבירו עליו הראיה. איזהו הזרוע מן הפרק של ארכובה עד כף של יד. והוא של נזיר

ספק מיסוכה לסוכה ופסק ממונה לקולא סי' רכ"ו חלה ספק מיסוכה ליסוכה סימן כה עין מיתה תלוי לא מצינו מחזקה מצוה מתנות לזן כהן המחזיק לגוף העליון המחזיק לגוף דין ממון ומצוה"ס: (ח) כוחה לומר שהעלם העליון המחזיק לגוף סוף כללו הזרוע והוא לחד מצ' העלמות ועד דתנן סוף עד כללו, ועיקר"ט: (ט) ופ"ק לר"י זין במתנות סוזרוע לך עלם המעלני לבדו וכפה פלית לת"ק, ועי' תוי"ט: [כ] מיסוי כו'. בגמרא וסלמיים למאי אתי לסניא למר שבשלם כבשים ושער שבקוקן תייסים וסקסה למאי אתי לסניא חלב עם"ג הקיבה ובשתוכה: נמי הוו שני עלמות מן הפרק של מרכובה שוק. רבי יהודה אומר שוק מן הפרק של ארכובה עד סובך של רגל. [כ] איזהו לחי, מן הפרק של לחי, עד פיקה של גרגרת:

דלמעלה דהיינו כל היקר: סובך של רגל. היינו פרק שבין הקולית. ועלם המעלני (ט). ואין הלכה כר' יהודה: הפרק של לחי. אלל הלדעים וחותך כלפי מטה: עד פיקה של גרגרת. עד פיקיתה ופתחה של קנה דהיינו לחייס התחתונות עם הלשון. פ"ק פיקה של גרגרת עבעת הגדולה של קנה שעשויה ענולה כפיקה. ופיקה היא ענולה ככדור ובתוכה נקב שתוחבות הנשים בפלך להכבידו כשעוויה בו:

הוספות

משקל נמי לא מקילנא. שלא מקבל טומאה ולא מגזול ממי שלקיך יותר ממני פ"ע שנם סוף לא סי' עשיר: לבר ממעלי יומא דכפורי. סי"ע סוף כלמעה דף ו' סוטו ותם בגמ' (דף נג:) ומתחום מרובים וכשיים מתפסקין זמנו לא סיים מובל היו לומדים שלוש כסן:

אמר ליה רבה לנמעים כו'. רבה נלסינן דבבה בסן סיים כלמעה בפרק עד כמה (דף כז:) (רבה) [רבה] הוא מבעל לא בכיב ולמעיקן נמי (ר"ם דף יח) מבני ובבה מדבים עלי קא מתו:

גמרא

הולין דף קלג ע"א

הלכה ה' כלא כלי המילון דסוד המלכות דבריהם במוכן

השוחט לכהן ולנכרי פטור מן המתנות. אמר רבא ברך לן רב יוסף האי כהנא דחטיף מתנתא חבובי קא מחבבי מצוה או זלזולי קא מזלזל במצוה ופשטינן ליה ונתן ולא שיטול מעצמו. אמר אביי מריש הוה חטיפנא מתנתא אמינא חבובי קא מחבבינא מצוה, כיון דשמענא להא ונתן ולא שיטול מעצמו מחטף לא חטיפנא מימר אמרי הבו לי, וכיון דשמענא להא דתניא ויטו אחרי הבצע. ר"מ אומר בני שמואל חלקם שאלו בפיהם. מימר נמי לא אמינא ואי יהבו לי שקילנא, כיון דשמענא להא דתניא הצנועין מושכין את ידיהם והנרגנין חולקין מישקל נמי לא שקילנא לבר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהני, ולפרוס ידיה אנסיה ליה עידניה. א"ר יוסף האי כהנא דאית ליה צורבא מרבנן בשבבותיה ודחקא ליה מילתא ליזבי ליה מתנתא, ואע"ג דלא אתי לידיה במבירי בהונה ולויה. רבא ורב ספרא איקלעו לבי מר יוחנא בריה דרב חנא בר ארא ואמרי לה לבי מר יוחנא בריה דרב חנא בר ביזנא עבד להו עגלא תילתא, אמר ליה רבא לשמעיה זבי לן מתנתא דבעינא למיכל לישנא בחרדלא. זבי ליה, רבא אכל, ורב ספרא לא אכל, אקרויה לרב ספרא בחלמיה מעדה בגד ביום קרה חומץ על נתר ושר בשירים על לב רע. אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה דלמא משום דעברי אשמעתא דמר אקריין הכי אמר ליה כי אמרי אנא באחר שמועה בעל כרחיה מזבה וכי אמרי אנא למאן דלא אפשר ליה מר הא אפשר ליה ואלא מאי מעמא אקריין הכי בלפי רבא ולקריין לרבא רבא נוף הוה א"ל אביי לרב דימי ופשטא דקרא במאי כתיב א"ל בשונה לתלמיד שאינו הגון

רש"י

בדק לן. מנסה אותנו אם נדע להשיב ורבה כהן סיים: דחטיף מתנתא. מתנות שנתנו לכהנים: מי אמרינן חבובי קא מחבב המצוה. ויפה הוא עושה: ונתן. לכהן ולא שיטול הכהן מעלמו: מימר אמרי הבו לי. הייתי אומר בפה מלא שהייתי סבור שהוא חבוב אלוה: חלקם שאלו בפיהם. למגלי להו קרא לבני שמואל ויטו אחרי הבלע ע"ר מחיר שלא היה עבירת גזל בידם שלא הלך ליום כגון מעבר רחמנן היו שואלין בפיהם: הצנועים מושכים את ידיהם. בחלוק לחם הפנים קאמר בתמ' יומא בערך בקלפי מסמת שמעון הלדיק נשתלשה מחרה בלחם הפנים: לאחזוקי נפשאי בכהני. שלא יחתכו הדבר שאני כהן: ופריך ולפרוס ידיה. כיון שאינו עושה שלא יאכל מן הלחם שהוא לכהן ולא יתן לכהן הזרוע. ואם תאמר אם כן מעלין בקודש ומורידין בו ערדים אותו מליחת את פניו שהיה עושק לתלמידיו בעת שהלכור נחספים לכהנ"ג: ודחיקא ליה מלתא. להוא עובדא מדרבנן והכהן רוצה להנותו יתן לו הלק מתנותיו לקבל זרוע ולחיים מבני העיר בשביל הכהן והוא יאכלם ואף ע"ג דלא אתאי לידו לכהן יכול לזכות לו: במבירי בהונה ולויה. בכהן שהיה ניכר בעיר ורוב בע"ח מוכבי אותו ונותנים לו המתנות ובאותו כהן אמרי' דיכול לזכות מעצמותיו לאחר מע"ג דלא אתי לידו: מבירי. ל' יום מלת מכרו: א"ל רבא לשמעיה. למסמו של בעל הבית והוא כהן ובעל הבית נותן לו מתנותיו: זבי לי מתנתא. תן לי רשות ליקח מתנותיך לאכלה מפני שהלשון עם הלחיים ניתן לכהנים ובעי למיכל ליזמא בחרדלא שהוא דבר חמוץ וכו' (וע' ברש"י): רב ספרא לא אכל. משום דלא מעא לידיה דשמעא: מעדה בגד ביום קרה. בגד בלוי וערוך כמו וכנגד עדיס בעת הקור חיטו שהוא בלוס: וכמו חומץ על נתר. שחיטו שלא מפסידו נתר הוא מין קריף תלומ"ח בלע"ז: בן שר בשירים על לב רע. כן החומר דברי תורה למי שאינו יודע להבין כהן: משום דעברי אשמעתא דמר. שלא סמכתי על אמיתך דחמרת מותר לזורעך מרבנן לקבלה מע"ג דלא אתו לידו לכהן: כי אמרי אנא באחר. היכא דמזכי ליה כהן אחר שאינו כפוף לו אבל אמרי' דבעל הבית ע"כ מזכי ליה למדם שהוא בא בביתו של בעל הבית ח"ג לימור דמתרי אלא דיכול לזכות מתנתא לאחר מע"ג דלא אתו לידו: דלא אפשר ליה. כלומר ליה שהוא עני ודחוק אבל רבא דפסחה ליה ולא דחוקא ליה מילתא ופריך כיון דלא עבר רב ספרא אמעשיה דרב יוסף מ"ע לקרויה בחלמיה: כלפי רבא. כלו' על רבא שלא ידע להבין בעצמו של רב יוסף לקריותו לרב ספרא בן: נוף הוה. שני שמעתי מעם

דאמר רב יהודה אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם שנאמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח ירע שריך באהלו ואין שריך אלא תלמיד חכם שנאמר לשרידים אשר ה' קורא א"ר זירא אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקולים שנא' כצרור אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד וכתיב לא נאוה לכסיל תענוג:

דהטיה כלפי מעלה כמ"ש תענית דבעית מטרא כלפי זורק מסוס יקרא דתימיה דסגור מלכא ומתרגין התם דתתזי ליה תפוה בחלמיה וה"ל מי מיכא דמיטרה קמי שמיא תפי דוכתיה למתר תסבתיה לפורייה דמרתם בסכיני שנועדו מלאכי חבלה להורגו בלילה. וע"כ נזוף מסוס הלי מעשה: ירע שריך באהלו. למי שירע שריך בהלו תלמיד רע: האכלהו אש לא נופח. הפו על גיהנם: כזורק אבן למרקולים. זו היא עבודתו כדאמרי' בתמ' ע"ז:

זוהר שלח דף קעה ע"ב ת"ח דתנינות יוד הא ואו הא

ותאנא יסודא ושרשא במלכא מתעטרין בחדא והלי הוא כתרא ופתחא לכל שתר כתרין דכתיב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק. וכתיב (שם) זה השער לי' וע"ד כתיב ורחיתם תותו וזכרתם לת כל מנות יי' לתכללא בהלי כל שתר כתרין וע"ד תינון סהדי סהדותא ולא קיימי בדוכתייהו בגין דהיהי מנות ותנינן תמימי מנוה מזרקין. ותי תימא הא לוט וערכה וכו' תמימי קדושה תינון לתלי מזרקין. אלא תמימי קדושה בגין דרחימין בכתיבה דשמא קדישא. ת"ר יצחק תינון חוטין לתחזקה היך תליין מכאן ומכאן לד' סטרי עלמא מהאי שתר ואיהי אלמא על כלא ברזא דלב דאיהי לבא דכל הלי עלמא ולבא דעלמא ותליא בלב כלב דנפק מתכמה עלאה. ת"ר יצחק שעורא דהאי (ס"א ואורכא) דהאי שתר כתתון נליפן דר' אלעזר. ת"ר יהודה אמר קב"ה מאן דבעי למהך בתר דתלתי יהך בתר לבא דא ובתר עיינין דקיימין עלה. מאן תינון עיינין כל"ת (שם לא) עיני יי' אל נדיקים אבל אתם לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. מ"ם בגין דאתם זונים אחריהם. אמר רבי חייא מאי טעמא הכא יציאת מצרים דכתיב אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים אלא בגין דכד נפקו ממצרים בהאי תולקא עלאה ובהאי קטיל קב"ה קטולא דמצרים וע"ד בתצרים אתדבר ובתצרים אזדבר להו בדא. מאי בתצרים בגין דהאי מלוה היא אתר דילה. תניא רבי ייסא כתיב (מיכה ז) כימי צאתך מארץ מצרים ארחנו נפלאות. כימי. כיום שבעי ליה דהא בחד זמנא נפקו ולא אתעכבו. אלא כתינון יומין עלאין דאתברכו בהו כנסת ישראל כך זמין קב"ה לאפקא להו ליעראל מן גלותא וכדין כתיב (ישעי' יב) ואמרתם ביום ההוא הודו לי' קראו וגו' זמרו וגו' כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ אלו שתים עשרה מדות שבנין דסתתא תסתמודעא זאת בעטופא דמלוה בההוא זמנא תסתמודעא זאת בכמה נמוסין דילה דיעביד קב"ה אתין ונסין בעלמא כדין כתיב (זכריה יד) ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד. ברוך יי' לעולם אמן ואמן. ימלוך יי' לעולם אמן ואמן:

הלכה פסוקה יוסף לחק

הרמב"ם הלכות תפלה פ"ט.

(א) מי שאמר בהתנונים מי שריחם על קן צפור שלא ליקח האם על הבנים או שלא לשחוט אותו ואת בנו ביום אי' ירחם עלינו, וביוצא בענין זה משתקין אותו מפני שמצות אלו גזירת הכתוב הן ואינן רחמים, שאלו היה מפני רחמים לא היה מתיר לנו שחיטה כל עיקר. וכן לא ירבה בבנוים של שם ויאמר האל הגדול הגבור והנורא והחזק והאמיץ והעזוז, שאין כח באדם להגיע לסוף שבחיו אלא אומר מה שאמר משה רע"ה: (ב) במנחה אומר ש"ץ אשרי יושבי ביתך וגו' תהלה לדוד וגו' קורא הוא והעם מיושב ועומד ש"ץ ואומר קדיש והם עומדים אחריו ועונין כדרכן ומתפללין כולם בלחש ואח"כ חוזר ש"ץ ומתפלל בקול רם כדרך שעשה בשחרית עד שישלים כל התפלה ונופלים על פניהם ומתחנן ומגביה ראשו הוא והם ומתחנן מעט מיושב כדרך שעשה בשחרית ועומד ואומר קדיש וכל העם עונין כדרכן ונפטרין למעשיהם:

מוסר

מספר חסידים סי' עז עח עט.

אל תדין את חבירך לכף חובה כי אדם יחטא לעיניך וכי יחטא לנגדך ולא ידעת מה בלבו ועם מחשבתו וסוף דן כל אדם לכף זכות ואמור עיניך מראות כרע ועשה לדקה כפי כחך אחד מעשרה ואחד מחמשים ובלבד שיכוין לבו לשמים שעבד עלמך לקונך ותחשוב בלבבך שכל אדם שומר עבדיו על אחת כמה וכמה שיעבדך רבון העולמים:

אל תביט עלמך לידי שפילה קלה כי הוא יביאך לידי מחוסה עבור על לא תעשה סוף בא לידי עשיות לאוין שבתורה וכי יסיח לבך הוא לעשות ולבך לו וקם עליו ושכחו:

השמר לך פן תבא עם אדם שלא תלמוד ממנו הוא כי קרוב לעלמוד לעשה ולאו לו לאו לנפשי. ועוד שתגביה עיניהם כדבר הא כי יעמדו לך על הנס הלך זה מלגלו ובך יתלו כל מעשיו הרעים:

שלח ליל ו תורה אונקלוס

כ"ו פסוקי שמו"ת נגד כוללי ב"ן וי' ה' ו' ה' ותעשה ממנו צירוף והיה בניקוד ששי

כו וַיִּסְפְּרוּ־לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִוא וְזֶה פִּרְיָהּ׃

כו ואשתעיאו ליה ואמרו אתינא לארעא די שלחתנא ואף עבדא חלב ודבש היא ודיין

רש"י

ה"א ויספרו לו. שם לה:

שפתי חכמים

א דכל"ב ניון שכותם לא היה אלא לעשה למה תאני כאלם (כז) זבת חלב ודבש הוא (במדבר רבה) כל דבר בקר בתלן לומריס כן קלת חמת א בתהלתו לתן מתקיים

אַבָּה׃ כח לְחוֹד אֲרֵי תַקִּיף עַמָּא דְּיָתֵיב בְּאַרְעָא וְקַרְוָיָא כְּרִיכָן רַבְרְבִין לַחֲדָא וְאַף בְּנֵי גִּבָּרַיָּא חֲזֵינָא תַּמָּן׃ כט עֲמָלֵקָאָה יָתֵיב בְּאַרְעָא דָּרוֹמָא וְחִתָּאָה וִיבוּסָאָה וֶאֱמוֹרָאָה יָתֵיב בְּטוּרָא וּכְנַעֲנָאָה יָתֵיב עַל יַמָּא וְעַל כֵּיף יַרְדְּנָא׃ ל וַאֲצִית כָּלֵב יָת עַמָּא לְמֹשֶׁה וַאֲמַר מֵיסַק נֵיסַק וְנֵירַת יָתָהּ אֲרֵי מֵיכַל נֵיכוֹל לָהּ׃ לא וְגוּבְרַיָּא דִּי סְלִיקוּ עִמֵּיהּ אֲמָרוּ לָא נֵיכוֹל לְמֵסַק לְוָת עַמָּא אֲרֵי תַקִּיף הוּא מִנָּנָא׃ לב וְאַפֵּיקוּ שׁוּם בִּישׁ עַל אַרְעָא דִּי אַלִילוּ יָתָהּ לְוָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר אַרְעָא דִּי עֲבַרְנָא בָהּ לְאַלָּלָא יָתָהּ אַרְעָא מְקַטְלָא חִוָּא וְזֵה־פְּרִיהָ׃ כח אֶפֶס כִּי־עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהֶעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם־יְלִדֵי הָעֲנָק רָאִינוּ שָׁם׃ כט עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בָּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל־הַיָּם וְעַל־יַד הַיַּרְדֵּן׃ ל וַיַּהַס כָּלֵב אֶת־הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֹה נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי־יָכוֹל נוּכַל לָהּ׃ לא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוּכַל לַעֲלוֹת אֶל־הָעָם כִּי־חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ׃ לב וַיֹּצִיאוּ דִבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ אֶרֶץ

ת"א פסם כי עז פעם. סס: ויהס כלב את העם. סס: עלה נעלה וירשנו. סס: והאנשים אשר עלו עמו. סס: כי חזק הוא. סס: כי חזק הוא ממנו. סס רבתי

בעל הטורים

(כט) והאמרי יושב. מלה ו' שקולה הוא כו' עמים שנאמר הוא כנעני הרים ונבוה: (ל) עלה נעלה. כפ"ל לומר שפעי' הם עמר עמו שנאמר בהם עלה נעלה ויעלו לנקיע הסוף מסלע ת"ר שבה נעלה: (לא) כי חזק הוא ממנו. מיהת נשמרת על תקרי ממנו חלש ממנו בשפעי' כע"פ היו יכול להוליך כליו משם וי"מ הכ' ממנו ל' מעת פי' כלי וי"מ לפי שכל חותיות של ממנו כפולים כמו מ"ם נו"ן

רשב"ם

(ל) ויהס. שיתקם בחכמתו:

רש"י

בסופו: (כח) בצרות. לשון חוזק ותרגומו כריכין לשון ביריות עגולות וכל' חרמי כריך עגול: (כט) עמלק יושב וגו'. לפי שקלקו בעמלק כבר הזכירוהו מרגלים ב כדי לירשם: על יד הירדן. יד כמשמעו חלל הירדן שלא תוכלו לעבור: (ל) ויהס כלב. השתיק ג את כולם: אל משה. (במדבר רבה) למשוך מה שידבר במשה לגנאי וחמר וכי זו בלבד עשה להו בן עמרם ד הקומע היה סבור שבא לספר בגנותו ומתוך שהיה בלבם על משה בשביל המרגלים שתקו כולם לשמוע גנותו חמר והלא קרצ להו את פיהם והוריד להו את המן והגיז להו את השליו: עלה נעלה. שפי' בשמים ה והוא חומר עשו סולמות ועלו שם וגללוה בכל לבבותיו: ויהס. לשון שתיקה וכן (זכריה ב) הס כל בשר (עמוס ו) הס כי לא להזכיר. כן דרך בני אדם זהוה לשתק חנודת חכמים ו"ו ור' ע"ש (ס"ח הס): (לא) חזק הוא ממנו. (במדבר רבה) בכיכול ו כלפי מעלה אמרו:

(חק לישראל) ח"ר

אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל־הָעָם
אֲשֶׁר־רָאִינוּ בְתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מִדּוֹת׃
לג וְשָׁם רָאִינוּ אֶת־הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק
מִן־הַנְּפִלִים וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים
וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם׃ יד א וַתִּשָּׂא כָּל־
הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם
בַּלַּיְלָה הַהוּא׃ ב וַיִּלֹּנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־
אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם
כָּל־הָעֵדָה לוּ־מַתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם

יַתְבְּהָא הִיא וְכָל עַמָּא
דִּי חֲזֵינָא בְּגַוָּהּ אֱנָשִׁין
דְּמִשְׁחָן׃ לג וְתַמָּן חֲזֵינָא
יָת גִּבָּרַיָּא בְּנֵי עֲנָק מִן
גִּבָּרַיָּא וַהֲוֵינָא בְּעֵינַי
נִפְשָׁנָא כְּבִקְמַיְצִין וְכֵן הֲוֵינָא
בְּעֵינֵיהוֹן׃ א וַאֲרִימַת כָּל
כְּנִשְׁתָּא וִיהָבוּ יָת קָלְהוֹן
וּבְכוֹ עַמָּא בְּלֵילְיָא
הַהוּא׃ ב וְאִתְרַעֲמוּ עַל
מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַאֲמָרוּ לְהוֹן כָּל
כְּנִשְׁתָּא לְוַי דְּמִתְנָא
בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם אוֹ

ת"א מן מוקלת יוסבים סוף. סוטה לה: ומכי בעיניהו כחגבים. שם: ומשם כל העדה. תענית כט סוטה לה סנהדרין קד:

רש"ם

(לג) מן הנפילים. הראשונים כדכתיב בבראשית הנפילים היו בארץ בימים ההם: כחגבים. הנמוך נראה לגבוה ממני הרבה כחגבים שהם נמוכים מאד. וזה מוכיח הישוב על חוג הארץ וישוביה כחגבים:

בעל הטורים

וי"ו לכך כולל כו' דכתיב פסוקו והדדם שלו: (לג) ומכי. כ' במס', כמו, כמו ומכי בעיניהו כחגבים, ומכי כמעמא כלנו: וכן היינו בעיניהם. בגימ' וכן קן נמלים וכ"ן ג"כ מוסיקון וכמו נמלים וזה יפיעד שם שפרש"י שמצינו מומנים נמלים בכרם כי מקן דכר שמם של נמלים והלא בפסוק מומר ומכי בעיניהו כחגבים וכן היינו בעיניהם ומשמע כחגבים ולא כנמלים אלא כמו שמצינו בראה שמדקדק רש"י ע"כ ומכי כמעמא כלנו לפי שלא נזכר עליהם סורו טעמא או כמ"ש כאן יכולו לומר טעמא כחגבים. כ' שם', סבא, ומידך ויושבים כחגבים. כדלעיל במדרש שענק מחד מבני הקשיפה ולכ"ע מדרגים נבואתו ליעד בתוכה שבני

שפתי חכמים

ממך וכלן לא יתכן זה שהרי המרגלים מדמים עצמן למגבים בעיני עצמן ובעיני כל העם היושב בארץ כלפי כו': ז כמ"ש ויכלו בני מלכים עם בעות הסדם וגו' דמל"כ נפילים נפילים לשם לי אלא ודאי נפילים שבני על' נפילה אצם ולשון אחר לפיכך מקום שבפלו מן המים שם שמחזאי ועזאל: ח שהרי"ש בגמרא כלו נוזלים ככלם בתלון שהמתם יולא אצם ופי' מעיקרן אצם שפקיר שמעמו שהמתם נלפית נעשם ענק לגזלנים, ומה דלא שהרי"ש כן לעיל בפסוק וגם ילידי הענק ל"ל דלעיל י"ל דלשון מפיהם שהשמון שיש שמו ענק ועל שמו נקראו כלם בני ענק כמו שאנו מומרים על כל שלומות בני עם אף שכל אחד ואחד אינו בלשונו אלא שמחזאי ועזאל ופ"ה אצם שהיו נפילים אלא משום שהם שמחזאי ועזאל ופ"ה לשון קבלן נפילים בני ענק אלא ודאי משום שמעיקרן כו' (עיין שם) לשון קושלן שהם שהיו נפילים:

עניני המרגלים

(לב) אכלת יושביה הוא. ובכל מקום שעברנו מנאנום קוברי מתים. והקב"ה עשה לעובה כדי לטרדם בהבלם ולא יתנו לב ללכת: אנשי מדות. גדולים וגבוהים וזריך לתת להם מדה כגון גלית (שמואל א יז) וגבהו שם אמות וזרת וכן (שמואל ב כא) היש מדון (ד"ה ח יא) היש מדה: (לג) הנפילים. ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים ז בימי דור המבול (יומא ס): וכן היינו בעיניהם. שמעמו חומרים זה לזה כמלים (רש"י וכפ"ח חגבים) יש בכרמים כחגבים (סוטה לה): ענק. שמעיקרם ח אמה בקומתן: (ח) כל העדה. סנהדרות: (ב) לו מתנו.

דעת זקנים מבעלי התוספות

(לב) וכל העם אשר ראינו בתוכה. לכאורה מה שייך לומר כאן ד"א אל תתמהו שמעמו ביד תריכה שהיה שהרי הם מבני מדוש מולנין במדה ושותין במדה: (לג) הנפילים. שכל הכותים קומה מתפלא עליהם, ד"א שכל הכותים קומה מעיידת אלא יפלו עליו:

(לג) מן הנפילים יוסבים סוף וגו' ומכי כעיניהו כחגבים. לכאורה מה שייך לומר כאן ד"א אל תתמהו שמעמו ביד תריכה שהיה שהרי הם מבני מדוש שהם קוב גדול, ומה יכא לים מלקליים שהם לקליים קקר, או כשאר מלקליים לקל לקליים שהם, לא יוכל לשבול שיעי שמויר, וע"ז אמרו המרגלים שבאלן כעגן שמויר לא כ"ל עד שמולנת יוסבים וכיוסבים שמם מילדותם ומכ"ש לשבים כמעמו שבר דמשתא, וכוונתם לשון שמויר כל מה שהוא נבוה סוף זך וגדול יותר, ואותן שהשבים מעמת נוכחן כמו שאמרו חז"ל שמעיקרן חמה בקומתן, לפי שהיו מניק שמויר כ"ל, אבל שאנו שקטנים שהיו בעיניהם כחגבים, לפי שהיו יזיק שמויר שמעופף, וי"ם ומכי כעיניהו כפגבים וכן היינו בעיניהם:

(ל) ומשה כל העדה וישתו את קולם ויבכו וגו'. שהם אמרו שבאלו שהיה לשות אמרו המרגלים, ג) כי אפרון שוכלת יושבים היא, ד) על שעם כי עז ומזק הוא ואנקים שבר מי יעמוד לפניהם, והנה לם יכלו כל דבריהם אמת או לשאות הדבר שבני כי מוכח הוא נבוכים שהשבר אנקי"ם עם גדול וכב וכם וגו' מי יעמוד לפני בני ענק, ואפי לשומע זה נרגים כחולקים על ה' שמעלה שומה לאלן, ע"כ שלחו בלשונם כי כל תלונתם לא על משה ואהרן ולא על ה'. ומקרו שיהם ודברו אמת שלחו, שם שלחו עודם שהרים שבר עבדו שם גלוני מלרים, שם זוה שהמהו מייחים לו אחזו שבאלן מוהרים, ושם מייחים שהמהו שלחו שעל שבר שיהו שהבדר, או שהבדר הוה לו שהמו, ולמה כ' שבית הוחה שבדנו שם דוקא, ועוד הלא יהיו שבר לא שלחו שהרים כי לדקות היו, ונם שיהו לא שעלו, ובעון שמגל נ"ב לם שם

בְּמַדְבְּרָא הָדֵין לְנִי
דְמִתְנָא: ג וּלְמָא יְיָ
מֵעֵל יָתָנָא לְאַרְעָא הָדָא
לְמִפַּל בְּחַרְבָּא נְשָׁנָא
וְטַפְלָנָא יְהוֹן לְבִיזָא הֲלָא
טַב לָנָא דְנִתוּב לְמִצְרָיִם:
ד וַאֲמְרוּ גְבַר לַאֲחוֹהִי
נְמִנֵי רֵישָׁא וְנִתוּב
לְמִצְרָיִם: ה וּנְפַל מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן עַל אַפֵּיהוֹן קֳדָם
כָּל קְהָל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל: ו וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן
וְכָלֵב בַּר יְפֻנֶּה מִן מְאַלֵּלֵי
יַת אַרְעָא בְּזָעוּ
לְבוּשֵׁיהוֹן: ז וַאֲמְרוּ
לְכָל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר אַרְעָא דִי
עֲבַרְנָא בַהּ לְאַלָּלָא יָתַהּ
טָבָא אַרְעָא לַחְדָּא
לַחְדָּא: ח אִם רַעֲוָא בְּנָא
קֳדָם יְיָ וְיָעֵיל יָתָנָא
לְאַרְעָא הָדָא וְיִתְּנִנַּהּ
לָנָא אַרְעָא דִי הִיא
עֲבָדָא חָלָב וּדְבָשׁ:
ט בְּרַם בְּמֵימְרָא דַיְיָ לָא

ת"א ויפל משה ואהרן . תעניות יד: ויהושע בן נון וכלב בן יפנה. סוטה יג:

אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוֹ־מָתְנוּ: ג וְלָמָּה
יְהוָה מֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת
לִנְפֹּל בַּחֶרֶב נָשֵׁינוּ וְטַפֵּנוּ יִהְיוּ לָבַז
הֲלֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיְמָה:
ד וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו נִתְּנָה רֹאשׁ
וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה: ה וַיִּפֹּל מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָּל־קְהַל
עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ו וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן
וְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה מִן־הַתָּרִים אֶת־
הָאָרֶץ קָרְעוּ בִּגְדֵיהֶם: ז וַיֹּאמְרוּ אֶל־
כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ
אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ טוֹבָה
הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד: שלישי ח אִם־חָפֵץ
בָּנוּ יְהוָה וְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת וּנְתָנָהּ לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר־הִוא
זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ: ט אַךְ בַּיהוָה אַל־

בעל הטורים

הלז, וזה ויושבים למגדים סימנו כה למגנים: (ג) לנפל. ד' בנות שנתמו בחרב נשתיירו ונפלו בידם בבל וסיינו גם בבל לנפול בידם, לנפל בחרב. דמה דחיתני לנפל. שם סתירות לנפל לפניו. כמם, לנפל בחרב. ונם בבל לנפל תלוי יבחל. שבעון זאת כתפילה דהוני שנתמו לי עתה נפילה דכתיב ונפניהם תתם יפלו במדבר ודחיתני לנפל

רש"י

תלוחי ט ותתנו: (ד) נתנה ראש. כתרגומו נמני ריסק נפיש עלינו מלך ורכותינו פירשו לשון ע"ח: (ט) אל

שפתי חכמים

כתוב' דסוטה דף כב): ט פי' ו כ' תלון כמו גו ים תרב בידי לו תלונו ומפני שפ"י הלילוי כמו מי יתן שהוא דבוק עם ו' שתחזיו כמו מי יתן וסיה לשפה לכן הולכך לפוסיף ו' ותתנו שהוא כמו

עניני המרגלים

קנים וסלף מדוע יסיו סם לבד, ותולי עודנה לא שלם עון סיינו, וכשסב משה סמים, וזוה נשוסב במלרים זמן עבודתינו, שלא עזב לנו שוב מלרים משלך לסכן בעצן לנפול שם בחרב סתומות, ומכה בדברים סתלוסים דכתי שכומעים ויתמרו ויש מל מתיו נתנה נשוסב מלרימה, ותמנו שכה כל זמן שהלשים שלנו שם עשה ומהכן לה מוכן לשוב מלרימה, וזה לב' שבות, ו) שם שנתנו סיינו סנמנים סותם רחלים עלינו היו תושבים בן בעהיכם ולא סיו עוכרין לולותינו כדרך כל שם סמתמנה על בלשון שנשא פנים לשבר מנה לותו, ג) כי שם בני רחלים מתיעלים זה עם זה ומה גם סיותם מהים בלב אחד ויתים על סתיו יאמר חזק, שבל שם לא יהיה לך רחל אחד בעוכרו דלונו יהא ויבא ולא יומים מעשות חפלנו לדבר דבר, ע"כ פיפ' נעשה ופה נתנה רחל, שתנו ניתן עלינו רחל אחד ולא

תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם אַל־תִּירְאוּ אֶת־עַם
הָאָרֶץ כִּי לַחְמֵנוּ הֵם סָר צִלָּם
מֵעֲלֵיהֶם וַיהוָה אִתָּנוּ אַל־תִּירָאֻם׃
י וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעֵדָה לִרְגֹּם אֹתָם
בָּאֲבָנִים וּכְבוֹד יְהוָה נִרְאָה בְאֹהֶל
מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ פ יא וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אָנָה יְנַאֲצֵנִי
הָעָם הַזֶּה וְעַד־אָנָה לֹא־יַאֲמִינוּ בִי
בְּכֹל הָאֹתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ׃
יב אַכֶּנּוּ בַדֶּבֶר וְאוֹרִשֶׁנּוּ וְאֶעֱשֶׂה
אֹתְךָ לְגוֹי־גָּדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ׃ יג וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־
הֶעֱלִיתָ בְכֹחֲךָ אֶת־הָעָם הַזֶּה

תמרדון ואתון לא
תדחלון מן עמא דארעא
ארי בידנא מסירין אינון
עדא תוקפיהון מנהון
ומימרא דייי בסעדנא לא
תדחלון מנהון׃ י ואמרו
כל בנשתא למרגמ
יתהון באבניא ויקרא
דייי אתגלי במשכן זמנא
לכל בני ישראל׃
יא ואמר ייי למשה עד
אימתי יהון מרגזין קדמי
עמא הדין ועד אימתי
לא יהמנון במימרי בכל
אתיא די עבדית ביניהון׃
יב אמחינון במותא
ואשיצינון ואעביד יתך
לעם רב ותקיף ממנהון׃
יג ואמר משה קדם ייי
וישמעון מצראי ארי
אסיקתא בחילך ית עמא
הדין מבינ יהון׃

ת״א לחמנו סם . עקדם שער מא : ויאמרו כל סעדה לרגום. סוטה לח : עד מתי . מגילה לא : ושמעו מלריס . עקריס פ״ד פ׳ מז :

בעל הטורים

ליס לא תהיו יתהם לפם ובסופה מלריעה. כ״ם בגיע׳ ע״ז : (ט) לחמנו. ד׳ במס׳, כי לחמנו סם, לחמנו בלבל, זה לחמנו קם פלטיידנו, בגפמנו נכיל לחמנו. סם פס׳ לא תמרודו לחמנו סם ונחכלם כלחם, מכל לחתך שעבדנו חת פי ה׳ ויכוס סדרך מאד שסלנו מ׳ שפס במדבר : (יג) שעלית. ג׳ במס׳. עי׳

רשב״ם

(ט) סר צלם מעליהם . אין להם מחסה לחסות בו כי כבר נמוגו כל יושבי ארץ מפנינו . כיוצא שהובוש מי סוף כמו שאמרה רחב הזונה . וכדכתיב נמוגו כל

ויכוסו וזהו בגפמנו נכיל לחמנו מפני מכל שעדכך וכך לפס

שפתי חכמים

מי יתן ומתנו׳ ' תיקון סופרים הוא שלא המתר ג׳ דבריה הם שלא המתר נמסך מחבירו כלומר שלא יהא לו תעכודו בקבה״ם שוב אין לחת לריכין ליקח: כ׳ כלומר תמר כלחמנו הם : ל׳ מעפי שהמגן נחדם עושה לו לא לכך נקרא המגן לו: מ׳ לא לחת מעה ולחת לחכון כי הם לא דבכו כלום : נ׳ נקבל הנים וכליהטלטלות, ללומו לחתן הרי כבוד ה׳ שוכן עליהם תמיד על הכפרת מבין הכרובים : ס׳ עד לחה עד היכן לא עד היזה מקום כפיכום הגה בכ״מ : ע׳ פיימו הכהתם מן העולם ולא נ׳ יהושע וכן פי׳ למעה מזה : פ׳ דאל״כ מה ענין זה לכאן וכי תעלה על הדעת שהם יניחו להמית יעהמו לגוי גדול, ויש מקריס גבי ענל הם, כי הנה כתיב נמי ושעשה מותך לגוי גדול ואיכים הם הם כהם של רגליס כו׳, ו״ל דהכא קהה לרמ״י למה כתיב עליו ממנו אלא כדי לסלק טענת של כהם של ג׳ רגליס כלומר שלהרעך יהיה כהם של ד׳ רגליס ניין שהוא מזבח הקטרת יהיה לסם ג׳ רגליס וזהוך יהיה רגל ד׳ אי נמי ממנו הא של מהכהם קהה הלכה פיהום ואז יהיה לזרעך ד׳ רגליס הבל לעיל לא כתיב ממנו דמשמע דהתחת יהום יהחיל ממרע״ם כלומר שיקרלו בני משה ולא בני אהכהם ילחק ויעקב לזה אמר הם כהם של ג׳ רגליס כו׳, ודוק סיבה כי בזה יתוללו כעם קוכוים: צ׳ לא ושמעו הם אהר העליהם במוהן מעשיהו של

ענין המרגלים והעם

(יא) ויאמר ה׳ עד מתי ינאלוני העם הזה וגו׳. הנה נפיהות העם במליהם רעים והעשים היה להם התגלות שהשהוה היה נוהג, ולכן סולהתי לומה משה ושמרתי סולריכה (חק לישראל) ח״ד

מִקֶּרְבּוֹ׃ יד וְאָמְרוּ אֶל־יוֹשֵׁב הָאָרֶץ
הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אַתָּה יְהוָה בְּקֶרֶב
הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עַיִן בְּעַיִן נִרְאָה ו
אַתָּה יְהוָה וַעֲנָנְךָ עֹמֵד עֲלֵהֶם
וּבְעַמּוּד עָנָן אַתָּה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם
וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה׃ טו וְהֵמַתָּה אֶת־
הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעֲךָ לֵאמֹר׃
טז מִבְּלִתִּי יְכֹלֶת יְהוָה לְהָבִיא אֶת־
הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע
לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר׃ יז וְעַתָּה
יִגְדַּל־נָא כֹּחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ

וַיֵּמְרוּן לֵיתֵב אַרְעָא
הָדָא דִשְׁמְעוּ אֲרֵי אַתְּ יְיָ
דִשְׁכִינְתָךְ שָׁרְיָא בְּגוֹ
עַמָּא הָדֵין דִי בְּעֵינֵיהוֹן
חֵזֵן שְׁכִינַת יְקָרָא דַיְיָ
וַעֲנָנָךְ מְטַיֵּל עֲלֵיהוֹן
וּבְעַמּוּדָא דַעֲנָנָא אַתְּ
מְדַבַּר קֳדָמֵיהוֹן בִּימָמָא
וּבְעַמּוּדָא דְאֶשְׁתָּא
בְּלֵילְיָא׃ טו וְתִקְטֵיל יָת
עַמָּא הָדֵין כְּגַבְרָא חַד
וְיֵמְרוּן עַמְמַיָּא דִי שְׁמְעוּ
יָת שְׁמַע גְּבוּרְתָךְ
לְמֵימָר׃ טז מִדְּלֵית
יְכָלָא קֳדָם יְיָ לְאַעְלָא
יָת עַמָּא הָדֵין לְאַרְעָא
דְקַיֶּים לְהוֹן וְקָטְלִינוּן
בְּמַדְבְּרָא׃ יז וּכְעַן סְגִי

כְּעַן חֵילָא מִן קֳדָם יְיָ
כְּמָא דְמַלֵּילְתָּא לְמֵימָר׃

ואמתה את העם הזה . עקידה שעה לד : ועתה יגדל נא כח ה׳. שבח שע שלשדין קיל עקידה שעה ו :

בעל הטורים

מ״ם כפרשם כי משם : (יד) עין בעין . ג׳ במס׳, לשר עין בעין נגלה אתה ה׳, כי עין בעין יראו בשוב ה׳ לציון , ופירך עין בעין אין כאן . בעיס״ו ; ס״ת לגלות בשביעית , כדכתיב לא יבואי סמדם ומי , וזה סוף שבתך כאן לשר עין בעין נגלה ושערך ניס ואתמה, אבל לעתיד לבא יראו ועתידין לומר זה ה׳ קוינו לו . וכן רמז למה שדברנו עין בעין ממון כדכתיב שבא עין בעין ושמיך ניס ואתמה פי׳ שם יהיה עין בעין ממש (פירוש) שמא יאמת , ע״כ פירושו ממון : (טז) מבלתי . כ׳ במס׳, מבלתי יכולת ה׳, ופירך ואזי גם אל לבי שבור מבלתי שבעתך בעין פוטרו יכולתי כשיכול שעונות יבבלו עושין ליד חזקה שלין בה יכולת : ושתמש במדבר . שתי׳ם שבורה , לומר שעשלו על המוקם שבכה עליה שעשה כריקות בכלל ושעשה כריקות בשבת , ועל כן נתן לבוש למלאכי חבלה לשרוע על מעשתם : (יז) ועתה יגדל נא כח ה׳.

שפתי חכמים

רש״י

כנגד יושבי הארץ לא יכולת להלחם . וזו היא (יד) ואמרו אל יושב הארץ הזאת . כמו על יושב ארץ הזאת ומה יאמרו אליהם מה שמוער בסוף הענין מבלתי יכולת ה׳ בשביל שמעו כי אתה ה׳ בוכן בקרבם ועין בעין אתה ה׳ נראה להם והכל בדרך הבא ולא הכירו בך שאתה להכחך מכם עד הנה : (טו) והמתה את העם הזה כאיש אחד . פתאום ומתוך כך יאמרו הגוים אשר שמעו את שמעך וגו׳ : (טז) מבלתי יכלת וגו׳ . לפי שיושבי הארץ חזקים וגבורים (ברכות לב) ואינו דומה פרעה לשלשים ואחד מלכים זאת יאמרו על יושב הארץ הזאת : מבלתי יכלת . מתוך שלא היה יכולת בידו להכיאם שחטם . יכלת . שם דבר ק סוף : (יז) יגדל נא כח ה׳ . לשעות ר דבוך : כאשר דברת לאמר . ומהו הדבור

דעת זקנים מבעלי התוספות

(טז) מבלתי יכולת ה׳ . ויאמרו לא מהמת שנאה שיחיה שפרי לגיעו שיש מהבן בשיחיה לשר עין בעין וגו׳ שלא מבלתי יכולת ה׳ שיה : (יז) ועתה יגדל נא כח ה׳ וגו׳ . שהכבוד בעסך כאו שהזכיר לשון נבוד שכובש את ילדו שהמאר טוב לך לשיכ מנבוד : כשבר דברת לאמר . כשהמרתי לשניך שודיעני לא לא דבריך בשיהה שדם שהה דן שם שכביות ועבדת על פני וקללת ה׳ אלהיך שפיש ונכך לא שזכיר כאן ה׳ שפם ש״ל שדת שהמיש ושדת

עונש המרגלים והעם

יעשה , שם״ש כשהשלו במדבר מאתי שמקום היה גונש לגיותו לבן מדבר ותוכו יגיל ישימון , ומאתי לשביאם אל מבן נובשם ואשלינו בי , ועתה בשלותי שהשלים שעשו ועל היה שכי שבמדבר ישלוטי ובכותם אל שלון לא יאמינו בי שם שוליכם לשיאמינו תכוכתם שמה , וז״ש עד שכה יגאלוני , כ״ל עד היה מקום ושבן שהכת נגף אלא יגאלוני העם שזה ואשלינו בי , כי אין מקום אלא יגאלוני : אלא יכאיו שם בשעותי שאתי כל נכוי

לֵאמֹר׃ יח יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד
נֹשֵׂא עָוֺן וָפָשַׁע וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד
עֲוֺן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים
וְעַל־רִבֵּעִים׃ יט סְלַח־נָא לַעֲוֺן הָעָם
הַזֶּה כְּגֹדֶל חַסְדֶּךָ וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה
לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הֵנָּה׃

יום ו תורה

בדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

כ וַיֹּאמֶר יְהוָה סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ׃
כא וְאוּלָם חַי־אָנִי וְיִמָּלֵא כְבוֹד־יְהוָה

אונקלוס

יח יְיָ מַרְחִיק רְגַז וּמַסְגֵּי
לְמֶעְבַּד טַבְוָן (וּקְשׁוֹט)
שָׁבֵיק לַעֲוָיָן וְלִמְרוֹד
וּלְחוֹבִין סָלַח לִדְתַיְבִין
לְאוֹרַיְתֵיהּ וּדְלָא תַיְבִין
לָא מְזַכֵּי מַסְעַר חוֹבֵי
אֲבָהָן עַל בְּנִין מָרָדִין
עַל דָּר תְּלִיתָאֵי וְעַל דָּר
רְבִיעָאֵי׃ יט שְׁבוֹק כְּעַן
לְחוֹבָא עַמָּא הָדֵין
כִּסְגִיאוּת טַבְוָתָךְ וּכְמָא
דִּי שְׁבַקְתָּא לְעַמָּא הָדֵין
מִמִּצְרַיִם וְעַד כְּעַן׃
כ וַאֲמַר יְיָ שְׁבַקִית
כְּפִתְגָּמָךְ׃ כא וּבְרַם
קַיָּם אֲנָא וּמַלְיָא יְקָרָא

ת"א. ויאמר ה'. ברכות לב:

רשב"ם

ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר: (כ) סלחתי. סולח אני עכשיו: כמו נתתי כסף השדה: כדברך. שלא אכנו בדבר בפעם אחת אלא אאריך להם עד ארבעים שנה: (כא) ואולם. ואלא:

שפתי חכמים

באשר דברת: ש וא"ת והרי פסוק זה ג"כ כתיב בפ' כי תשא וגם שם פירשו רש"י. וי"ל דהא דפי' כאן לבד על ונקה לק כדי שלא תקשה לרש"י מה שפי' לעיל ארך אפים לצדיקים ולרשעים והרי כתיב ונקה פי' לצדיקים ולא ינקה פי' לרשעים לכך פרש"י ונקה לשבים ולא ינקה לשאינן שבים: ת לא בשביל דבריך שאתה מתפלל בעדם ואמרת סלח נא וגו' דא"כ מאי כדברך בסלחתי שגי: א בי"ס גורסין חי אני ל' שבועה כשם שאני חי וכבודי מלא כל הארץ כך אקיים להם כי כל האנשים וגו' ואין גורסין אא"כ אם יראו את הארץ וכבודי ימלא את כל הארץ שלא יתחלל שמי במגפה כו' כי הם פירשו וימלא כבוד ה' וגו' וכאשר ימלא כבודי את כל הארץ כמו שפי' הרא"ע ולפי פירוש זה א"ל נסרס המקרא, אבל לפי מ"ש בספרים שלפנינו אם יראו הרי זה מקרא מסורס חי אני כי כל האנשים וגו' כי הם מפרשים וימלא כבוד ה' וגו' שהוא ל' עתיד כמו שפי' הרא"ע בל' שני לכן צריכים לסרס המקרא ולפרש וכבודי ימלא כל הארץ שלא יתחלל שמי אני כי כל האנשים אם יראו את הארץ וכבודי ימלא את כל הארץ שלא יתחלל שמי במגפה הזאת לאמר מבלתי יכולת

בעל הטורים

יגדל יו"ד גדולה, אמר אם נסיך עשר פעמים בי' נסיונות זכור לאם לצדקת אביהם שנסית אותו בעשר נסיונות: (יט) כגדל. ב' במס', כגדל חסדך. כגדל זרועך הותר בני תמותה. זהו שאמרו שני פרנסים טובים עמדו לישראל משה ודוד שידעו להתפלל

רש"י

(יח) ה' ארך אפים. לצדיקים ולרשעים. כשעלה משה למרום מצאו משה להקב"ה שהי' יושב וכותב ה' ארך אפים א"ל לצדיקים אמר לו הקב"ה אף לרשעים אמר לו רשעים יאבדו אמר לו הקב"ה הייך שאתה צריך לדבר כשחטאו ישראל בעגל ובמרגלים התפלל משה לפניו בארך אפים אמר לו הקב"ה והלא אמרת לי לצדיקים אמר לו והלא אמרת לי אף לרשעים: (יח) ונקה. ש לשבים: לא ינקה. לשאינן שבים: (כ) כדברך. בשביל מה שאמרת ת פן יאמרו מבלתי יכולת ה': (כא) ואולם. כמו אבל זאת אעשה להם: חי אני. לשון שבועה כשם שאני חי וכבודי ימלא את כל הארץ א כך אקיים להם כי כל האנשים הרואים וגו' אם יראו את הארץ הרי זה מקרא מסורס חי

עונש המרגלים והעם

באותות אשר עשיתי בקרבו שהם מופתים חזקים על האמונה ובפי שהעם בתלונתם אמרו לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו, ע"כ אמר ית' אכנו בדבר ואורישנו מן העולם, כלו' אתן להם שאלתם ובקשתם שימותו במדבר אבל לא בחרב האויבי' אלא במגפה שהיא יד ה' ובזה הדרך אורישנו ואגרשנו מהמציאות מעל פני האדמה, וכדי שלא יקשה משה בשבועת האבות כמו שעשה בתפלת העגל אמר ית' כאן שלא יעבור בזה על השבועה שנשבע להאבות לתת ירושת הארץ לזרעם כי הנה יעשה לזרעו של משה גוי גדול ועצום מישראל בזמן מועט ולא היה זה שוחד למשה אלא התגלגלות מענין שבועת האבות:

דעת זקנים מבעלי התוספות

הדין וכאן לא הוצרך להזכיר כ"א מדת רחמים. ואל נמי לא הזכיר כאן שמשמע ל' דיין מל' ואת אילי הארץ לקח וגם אלהים לא תקלל מתרגם דיינא לא תלוט, וגם רחום וחנון לא כתיב כאן שאין ל' רחום נופל אלא גם עם חנון וחנינה נתינה היא שנא' ולדיק חונן ונותן וכאן לא היה מבקש כ"א לסלוח בלא נתינה. אבל ה' שהוא מדת רחמים וארך אפים שמאריך אפו אל בריותיו ואינו מכלה אותם מיד שייכי שפיר הכא ורב חסד ישמור גם חסדו עם בריותיו ואינו משלם להם תגמולם. ואמת לא הזכיר כאן דאדרבה לא היה רוצה לאמת מה שאמר אכנו בדבר ואורישנו. ונוצר נמי לא שייך שמא לא עשו חסד אלא (פשעו) נושא עון ופשע. וחטאה לא הזכיר כאן שאין חטא אלא שוגג, כדכתיב ותשאה בשגגה ואלו מורדין היו שנאמר אך בה' אל תמרודו: (יח) ונקה לא ינקה. שאינו מנקה הפושעים מן העולם והוא כמו ויסרתיך למשפט ונקה לא אנקך: פוקד עון אבות על בנים. וזו היא מדת רחמים שאינו נפרע עד דור רביעי. ובפ' כי תשא שבא למנות כל המדות כתיב על בני בנים, אבל לא חשש להאריך כ"כ. וגם מכאן אתה למד דנקה לא ינקה מדת רחמים מדהשיב ליה הכא: (כ) ויאמר ה'. על שהניחו שנתרצה הקב"ה לישראל ביה"כ ואמר לו סלחתי כדברך, ולכך הוקבע אותו יום למחילה ולכפרה לדורות. מקשים העולם היכן מצינו שאמר לו הקב"ה למשה סלחתי כדברך במעשה העגל אלא כאן במרגלים. וי"ל דהאי קרא אדלעיל קאי וה"ק כאשר נשאת לעם הזה ממצרים ועד הנה אז אמרתי סלחתי כדברך, וכן סלח נא לעמך. ועי"ל כדברך משמע כאשר בקשת ממני שהסלח להם עתה כמו שנשאתי להם ביציאת מצרים בעשיית העגל, וא"כ גם שם אמר סלחתי: (כא) ואולם חי אני. ל' שבועה ולא פי' מה היא השבועה אלא אמר וימלא כבוד ה' את כל הארץ כלומר אם

רַיָּ֥ית כָּל־אַרְעָא׃
כּב אֲרֵי כָל גְּבַרְיָא דְּחָזוּ
יָת יְקָרִי וְיָת אָתְוָתַי דִּי
עֲבַדִית בְּמִצְרַיִם
וּבְמַדְבְּרָא וְנִסְיוּנִי קָדָמַי
דְּנָן עֲשַׂר זִמְנִין וְלָא
קַבִּילוּ בְּמֵימְרִי׃ כג אִם
יֶחֱזוֹן יָת אַרְעָא דִּי
קַיֶּימִית לַאֲבָהָתְהוֹן וְכָל
דְּאַרְגִּיזוּ יְקָדָמַי לָא
יֶחֱזוּנַהּ׃ כד וְעַבְדִּי כָּלֵב
חֲלַף דַּהֲוָה רוּחָא אָחֳרִי
עִמֵּיהּ וְאַשְׁלִים בָּתַר
דַּחַלְתִּי וְאָעִילִינֵיהּ
לְאַרְעָא דִּי עַל לְתַמָּן
וּבְנוֹהִי יְתָרְכִינָהּ׃
כה וַעֲמָלֵקָאָה וּכְנַעֲנָאָה
יָתִיב בְּמֵישְׁרָא מְחַר
אְתְפְּנוּ וְטוּלוּ לְכוֹן
לְמַדְבְּרָא אוֹרַח יַמָּא

אֶת־כָּל־הָאָרֶץ׃ כב כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים
הָרֹאִים אֶת־כְּבֹדִי וְאֶת־אֹתֹתַי
אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר
וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא
שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי׃ כג אִם־יִרְאוּ אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָם וְכָל־
מְנַאֲצַי לֹא יִרְאוּהָ׃ כד וְעַבְדִּי כָלֵב
עֵקֶב הָיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא
אַחֲרָי וַהֲבִיאֹתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
בָּא שָׁמָּה וְזַרְעוֹ יוֹרְשֶׁנָּה׃ כה וְהָעֲמָלֵקִי
וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בָּעֵמֶק מָחָר פְּנוּ וּסְעוּ
לָכֶם הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם־סוּף׃ פ רביעי

ת"א ויכסו מפי. מבוא יח עכיון טו: ועבדי כלב. סוטה לד:

בעל הטורים

עליסם: (כד) יוכיבעם. ג', והכתו יוכיבעם. סנה מדני יוכיבעם.

רש"י

ה' להכיאם שלא למיתם פתאום כאיש אחד שלא בחימור מ' שנה מעט מעט: (כב) וינסו. כמשמעו: זה עשר פעמים. שנים ביס ושנים במן ושנים ב בשליו וכו' כדאיתא במס' ערכין: (כג) אם יראו. לפ ג ירמו: לא יראוה. לפ ירמו את הארץ: (כד) רוח אחרת. (במדבר רבה) שתי רוחות אחת בפה ואחת בלב ד למרגלים אחר מני עמכם בעצה ובלבו היה לומר האחת ועל ידי כן היה בו כח להתייקש כמו שנא' ויהם כלב אמר יכול אמר כמותם זה על בספר (יהושע יד) ואשיב לותו דבר כאשר עם לבבי ה ולא כאשר עם פי: וימלא אחרי. וימלא את לבו אחרי וזה מקרא קצר: אשר בא שמה. תכרון ז תתן לו: יורשנה. כתרגומו יתרכינה יורישו את הענקים ואת העם אשר הם ואין לתרגמו יירתינה שלא במקום יירשנה: (כה) והעמלקי וגו'. אם תלנו עם ירמנו אתכם אחר ח שתשיבו עמכם: מחר פנו. להתוריכם

מרגלים, וע"ז פירש בתי רוחות הוי: ה לכן נראין רש"י להביא מנכיאים שלא תקשה מנ"ל שהיה מוזר בפה ואחד כלב דומה רוח אחרת היה בו בפה ולב בשיה אחד בפה ואחד בלב דומה רוח אחרת עם עכמי ולא בפה עם פי: ו ואסתר מלוה את נד, ואסל"ב מפי ויפלא אחרי ואפי בשיה אחד בפה ואחד בלב: ז פי' ובשיתותיו שנאמר בקרא הוא כמו ומתתיו ופי' אל תסתכן על פתרון זה שיהיתתו לתכן לאפוקי שלא יעות במדבר למוכן מן הקרא: ח פודיעכו עשה סגיאות מחר פנו עם והעמלקי הקודם לו ויוסיף לומר להתוריכם שבועלם

דעת זקנים מבעלי התוספות

בעצה שלא יתהלל אחד בגוים לומר מבלעדי יכולת ה' כי סוף סוף ירמנו לפי הסדר אחר אחד אעפ' שלפי הסדר היו ירמו וגו': (כה) והעמלקי. מקדים היום כי כעמק הוא יושבי', ולכי כתיב בסמוך וילך העמלקי ובכנעני היושב בנגב. שלא כך אמר הקב"ה עליה עמוקה היא שפת סיפו דרך בדבר ולא ילמדו כי לא ינוחו ולפ ע"פ שפת

רש"י

(כב) עשר פעמים. הרבה. כמו עשרת מונים. ואפו עשר נשים.

שפתי חכמים

במגפה הזאת שפות ג' עתיד ולפי פי' זה לריך למחוק למעל' וכבודי ימלא כל הארץ וכן לריך לגרוס כאן במי מי כך מני מקיים נפש כו', וד"ק ותמלא. והרמ"ם כתב הכי זה מקרא מפולם שומלא כבוד ה' לכיר לפיות אחר סיום כי הפסוקים הולכים אחר דבקים עם הסבועה שבא תה"כ למד ומה לכי מלריך לפי כדי שיעלה כבוד ה' ולא יתהלל אחי בעצו"ס להחזיר עלי מלבלי יכולת, עכ"ל. והיה הוא שפירש לפי הפסדים שלפניו: ב ז"ל הגמרא הפ' הלו נעלרין תניא עבר לפיוחות נפי תפוחיהו לפקב"ה שנים כיס, שנים במן, שנים בבאיו, שנים במיס, אחד בעגל, ואחד במדבר פארן. פי' שנים כיס אחת בירידה דכתיב ספלני מן קלרים במלרים, ואחת בעלייה דכתיב וימלו על יס סוף מלמד שפיו ירבולל ממרים בתוכה בעם ואחד כפה שאמו עושים מלד זה כן בעלייה עושים עלד אחד כי', שנים בעיס במדבר דכתי' ויהלו מלכתם וגו' ואין קעס על מבפ. בירידה דכתיב ויפנו ובלרידים ולא היה מיס לעם לבתוב ויבא העם עס מבפ, שנים במן דכתיב לל תלמו ואיתו, ולל תותירו ויותירו. שנים בבאיו למחלן בשבתו על סיר בשבר, שני ושתשפוף שבר בקרבו. בעגל בלכתיב, במדבר פארן ערבי"ם היינו מלגיים: ג (ג"ם) דוחלי לא יכלו כי מין ספק יפני הקב"ם. ד עשוס דקפה וכי לכלב לבד היה היה מתכת ושם לוף לישוטע היה היה אחת מעל

רש"י

(כב) עשר פעמים. הרבה. כמו עשרת מונים, ואפו עשר נשים, עשר פעמים תכלימוני;

שפתי חכמים

במגפה הזאת שפות ג' עתיד ולפי פי' זה לריך למחוק למעל' וכבודי ימלא כל הארץ וכן לריך לגרוס כאן במי מי כך מני מקיים נפש כו', וד"ק ותמלא. והרמ"ם כתב הכי זה מקרא מפולם שומלא כבוד ה' לכיר לפיות אחר סיום כי הפסוקים הולכים אחר דבקים עם הסבועה שבא תה"כ למד ומה לכי מלריך לפי כדי שיעלה כבוד ה' ולא יתהלל אחי בעצו"ס להחזיר עלי מלבלי יכולת, עכ"ל. והיה הוא שפירש לפי הפסדים שלפניו: ב ז"ל הגמרא הפ' הלו נעלרין תניא עבר לפיוחות נפי תפוחיהו לפקב"ה שנים כיס, שנים במן, שנים בבאיו, שנים במיס, אחד בעגל, ואחד במדבר פארן. פי' שנים כיס אחת בירידה דכתיב ספלני מן קלרים במלרים, ואחת בעלייה דכתיב וימלו על יס סוף מלמד שפיו ירבולל ממרים בתוכה בעם ואחד כפה שאמו עושים מלד זה כן בעלייה עושים עלד אחד כי', שנים בעיס במדבר דכתי' ויהלו מלכתם וגו' ואין קעס על מבפ. בירידה דכתיב ויפנו ובלרידים ולא היה מיס לעם לבתוב ויבא העם עס מבפ, שנים במן דכתיב לל תלמו ואיתו, ולל תותירו ויותירו. שנים בבאיו למחלן בשבתו על סיר בשבר, שני ושתשפוף שבר בקרבו. בעגל בלכתיב, במדבר פארן ערבי"ם היינו מלגיים: ג (ג"ם) דוחלי לא יכלו כי מין ספק יפני הקב"ם. ד עשוס דקפה וכי לכלב לבד היה היה מתכת ושם לוף לישוטע היה היה אחת מעל

(חק לישראל) ח"ד 13 3

כו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
לֵאמֹר: כז עַד־מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה
הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלַי אֶת־
תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵמָּה
מַלִּינִים עָלַי שָׁמַעְתִּי: כח אֱמֹר אֲלֵהֶם
חַי־אָנִי נְאֻם־יְהוָה אִם־לֹא כַּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנָי כֵּן אֶעֱשֶׂה לָכֶם:
כט בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִגְרֵיכֶם וְכָל־
פְּקֻדֵיכֶם לְכֹל־מִסְפַּרְכֶם מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה אֲשֶׁר הֲלִינֹתֶם
עָלָי: ל אִם־אַתֶּם תָּבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם
בָּהּ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ
בִּן־נוּן: לא וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם
לָבַז יִהְיֶה וְהֵבִיאתִי אֹתָם וְיָדְעוּ
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ:
לב וּפִגְרֵיכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה:
לג וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רֹעִים בַּמִּדְבָּר

רשב"ם

(לג) רעים במדבר. מתפרנסים כעין מרעה הצאן שהולכים חנה והנה כלומר שיטלטלו במדבר

שפתי חכמים

זס סיס כלפס שסגי דלכיס סיו ליכיס לסלרן יסרלל סמד דלך סעטק ולמד במדבר דלך יס סוף ומין סלדבר כן שסגי דלך סמדבר יס סוף סוס לסמוכיסס וכלב סלכו סלסו וכלפ לל כיסוד יפי לסמוכיסס שסם"י סיסו מסן לסכיפס לל סלרן שסם"י מסן שבמדבר יתמו: ם פלבל לפ כל יסרלל שסגי מליסס עלי לפ תלונות בני יסרלל כתיב דמשמע פגורמיס ליסרלל ס"לוסו: י בסגי המרגלים סיו י"ב סולפ מסן יסוסב ולכ שלפ סיו בעלפ שעשס וגשלסו עשיס וקללפ עליס: כ כיסיף מלת יסרלל כיך מליסס ועלי כדי שלפ תשרס מלת מליסס על המרגלים וזס סיך לפת שסמרגלים סולילו דכס על לפך יסרלל ויסרלל סיו המליסס: ל כפלו לפת פס לפ לפשס לכס כפלפ דבלפס סיסלי פגריכס וגו' לילי קי ולפ נזקפ לילי לי בלביד לליסיס לספר יסמך על המעיין שעשס שלפת בלל"ובוסה לי לילי, לפס ל"ב קי לילי נפס ר' לפלפר

דְּסוּף: כו וּמַלֵּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימָר:
כז עַד אֵימָתַי לִכְנִשְׁתָּא
בִּישְׁתָּא הָדָא דִּי אִינּוּן
מְתְרָעֲמִין עֲלַי יָת
תּוּרָעֲמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי
אִינּוּן מְתְרָעֲמִין עֲלַי
שְׁמִיעַ קֳדָמַי: כח אֱמַר
לְהוֹן קַיֶּם אֲנָא אֲמַר יְיָ
אִם לָא כְּמָא דִּי מַלֵּילְתּוּן
קֳדָמַי כֵּן אֶעֱבִיד לְכוֹן:
כט בְּמַדְבְּרָא הָדֵין יִפְּלוּן
פִּגְרֵיכוֹן וְכָל מְנְיָנֵיכוֹן
לְכָל חוּשְׁבָּנְכוֹן מִבַּר
עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא דִּי
אִתְרָעֲמְתּוּן עָלָי: ל אִם
אַתּוּן תֵּיעֲלוּן לְאַרְעָא דִּי
קַיֵּימִית בְּמַיְמְרִי
לְאַשְׁרָאָה יַתְכוֹן בָּהּ
אֱלָהֵן כָּלֵב בַּר יְפֻנֶּה
וִיהוֹשָׁעַ בַּר נוּן:
לא וְטַפְּלְכוֹן דִּי אֲמַרְתּוּן
לְבִיזָא יְהֵי וְאָעֵיל יָתְהוֹן
וְיִדְּעוּן יָת אַרְעָא דִּי
קְצֵיתּוּן בָּהּ: לב וּפִגְרֵיכוֹן
דִּילְכוֹן יִפְּלוּן בְּמַדְבְּרָא
הָדֵין: לג וּבְנֵיכוֹן יְהוֹן
מְאַחֲרִין בְּמַדְבְּרָא

ת"א עד מתי. מגילס כג: לח. גיטין מי סנסדרין ג: במדבר סוס. ספרי קכח: מכן עשרים שנס. שס:

בעל הטורים

שלח סיס יסוד לסוריסס מלעלן שס' סוריכס שעניו: (לח) וסביאתיו י' יסיכס, שלשיל לוסס לל סלכן שיתקדשס בעשר קדושות: (לג) ופגריכס שלס. פי' כלשון שלשוליכס כן שעניך

רש"י

וסשו לכס וגו': (כז) לעדה הרעה וגו'. שלו המרגלים ט מכלן לעשה י שניה עשרס: אשר המה מליניס. לת יסרלל כ עלי: את תלונות בני ישראל אשר המה. המרגלים מליניס לוסס עלי. במעטי: (כח) חי אני. לשון שבועה: אם לא כן אעשה. ל כביכול לויי מי: באשר דברתם. שבקשתס ממנו לו במדבר היה לו מתנו: (כט) וכל פקדיכם לכל מספרכם. כל הנמנה לכל מספר שלתס נמנין בו כעון לעגל ולבא ולתת שקלים כל המעוויס לכל לוסן מספרויך יעוסו וללו הן מכן כ' שנה וגו', להוליא שבעו של לוי שלין פקודיסס מבן עשריס: (לג) ופגריכם אתם. כתרגומו (דילכון) לפי שדבר עם

אַרְבְּעִין שְׁנִין וְיִקַּבְּלוּן
יָת חוֹבֵיכוֹן עַד דִּיסְפּוֹן
פּ גְּרִיכוֹן בְּמַדְבְּרָא׃
לד בְּמִנְיַן יוֹמַיָּא דִּי
אַלֵּילְתּוּן יָת אַרְעָא
אַרְבְּעִין יוֹמִין יוֹמָא
לְשַׁתָּא יוֹמָא לְשַׁתָּא
תְּקַבְּלוּן יָת חוֹבֵיכוֹן
אַרְבְּעִין שְׁנִין וְתִידְּעוּן יָת
דְּאִתְרַעֲמָתוֹן עָלָי׃
לה אֲנָא יְיָ גְּזָרִית בְּמֵימְרִי
אִם לָא דָא אַעֲבִיד לְכָל
כְּנִשְׁתָּא בִּישְׁתָּא הָדָא
דְּאִזְדַּמְנוּ עָלַי בְּמַדְבְּרָא
הָדֵין יִסְּפּוֹן וְתַמָּן יְמוּתוּן׃
לו וְגֻבְרַיָּא דִּי שְׁלַח מֹשֶׁה
לְאַלָּלָא יָת אַרְעָא וְתָבוּ
וְאַרְעִימוּ עֲלוֹהִי יָת כָּל
כְּנִישְׁתָּא לְאַפָּקָא שׁוּם
בִּישׁ עַל אַרְעָא׃
לז וּמִיתוּ גוּבְרַיָּא דְּאַפִּיקוּ
שׁוּם בִּישׁ עַל אַרְעָא
בְּמוֹתְנָא קֳדָם יְיָ׃

אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנָשְׂאוּ אֶת־זְנוּתֵיכֶם
עַד־תֹּם פִּגְרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר׃ לד בְּמִסְפַּר
הַיָּמִים אֲשֶׁר־תַּרְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ
אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה
תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה
וִידַעְתֶּם אֶת־תְּנוּאָתִי׃ לה אֲנִי יְהוָה
דִּבַּרְתִּי אִם־לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל־
הָעֲדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעָדִים עָלָי
בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ׃
לו וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר
אֶת־הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ וַיַּלִּינוּ עָלָיו אֶת־
כָּל־הָעֵדָה לְהוֹצִיא דִבָּה עַל־הָאָרֶץ׃
לז וַיָּמֻתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִאֵי דִבַּת־
הָאָרֶץ רָעָה בַּמַּגֵּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃

ה״א בספר סיעים מצר. מגיפה ס׳: כמדבר סיס יתמו. סנסדרין קמ קי׃ ס״ילינו קרי

רשב״ם

לכאן ולכאן. כך נראה בעיני: (לו) והאנשים אשר שלח משה. אחר ששלחם וישובו מארץ ישראל ואחרי כן וילינו אחרי שובם ככתוב למעלה. עתה וימותו וגו׳:

דבה. מן דובב שפתי ישנים. במו מן באבוד רשעים רנה׳ רננת רשעים מקרוב. וכן כי היתה סבה מעם ה׳.

רש״י

הכניס להכניסם לארץ מ׳ וכתב לומר ואתם תמותו נופל לזמן זה כאן לומר אתם: (לג) ארבעים שנה. לא מת אחד מהם פחות מבן ששים ג לכך נגזר מרכיעים כדי שיהיו אותם כל בני עשרים מגיעין לכלל ששים וכמה רחמנות היתה בכלל ם ותע״פ שקדמה לשלוח המרגלים לפי שמשעטו את העגל עלתה גזירה זו במחשבה אלא שהמתין להם על התמלת אותם וזהו שנאמר (תהלים לב) וכיום פקדי במרגלים ופקדתי עליהם חטאתם. ואף כאן נאמר תשאו את עוונותיכם ולא עוונכם אתי עוונות של עגל ושל תלונה והשב להם במנין חייהם מקצת שנה ככולה ע וכשנכנסו לבנת ששים מתו אותם של בני עשרים: ונשאו את זנותיכם. כתרגומו ויקבלון ית חוביכון: (לד) את תנואתי. שהגילותם את לבבכם פ מאחרי. תועה לשון הסרה כמו (במדבר ל) כי הניא וילינו עליו. וכשבאו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה בהוצאת דבה אותם האנשים ויומתו. כל הוצאת דבה לשון חיוך דברים שמלקיקים לשונם להדם לדבר כו כמו (שיר ו) דובב שפתי ישנים ויפה לטובה ויפה לרעה לכך נאמר כאן מוציאי דבת הארץ רעה ברם דבה שהיא טובה: דבה פרליר״ן בלעז: (לז) במגפה לפני ה׳. כאותה מיתה ההגוכ להם מדה כנגד מדה הם חטאו בלשון ונתרבב לשונם על עסוקם ותולעים יוצאים מלשונם ונכתן לתוך עסוקם לכך נא׳ במגפה ולא במגפה וזהו לפני

ה׳ כאותה הרחוקה להם על פי מדותיו של הקב״ה בהוה מודד מדה כנגד

לח וְיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה חָיוּ
מִן־הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֹלְכִים לָתוּר
אֶת־הָאָרֶץ׃ לט וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד׃ מ וַיַּשְׁכִּמוּ
בַבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל־רֹאשׁ הָהָר לֵאמֹר
הִנֵּנוּ וְעָלִינוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר
יְהוָה כִּי חָטָאנוּ׃ מא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
לָמָּה זֶּה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־פִּי יְהוָה
וְהוּא לֹא תִצְלָח׃ מב אַל־תַּעֲלוּ כִּי אֵין
יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנָּגְפוּ לִפְנֵי
אֹיְבֵיכֶם׃ מג כִּי הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי
שָׁם לִפְנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם בֶּחָרֶב כִּי־עַל־
כֵּן שַׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה
יְהוָה עִמָּכֶם׃ מד וַיַּעְפִּלוּ לַעֲלוֹת אֶל־
רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה וּמֹשֶׁה
לֹא־מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה׃ מה וַיֵּרֶד
הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּהָר הַהוּא

לח ויהושע בן נון וכלב בר יפנה חיו
מן גוברייא האינון דאזלו
לאלפא ית ארעא׃
לט ומליל משה ית
פתגמיא האלין לכל בני
ישראל ואתאבלו עמא
לחדא׃ מ ואקדימו
בצפרא וסליקו לריש
טורא למימר הא אנחנא
סלקין לאתרא די אמר יי
ארי חבנא׃ מא ואמר
משה למא דנן אתון
עברין על גזירת מימרא
דיי והיא לא תצלח׃
מב לא תסקון ארי לית
שכינתא דייי ביניכון ולא
תתברון קדם בעלי
דבביכון׃ מג ארי
עמלקאה וכנענאה תמן
קדמיכון ותפלון בחרבא
ארי על דן תבתון מבתר
פולחנא דייי ולא ימי
מימרא דייי בסעדכון׃
מד ואתרשיעו למיסק לריש
טורא וארון קיימא דייי
ומשה לא עדו ממו
משריתא׃ מה ונחת
עמלקאה וכנענאה
דיתיב בטורא ההוא

ת״א ויהושע בן נון . בתרגום קיקלון : ויעפילו . שבת לז :

רש״ם

מן סובב . סבה : (מ) אל המקום אשר אמר ה׳. וצונו ללכת שם לירש את הארץ: כי חטאנו . כאשר האמינו לעצת המרגלים : (מא) והוא . דרך זה לא תצלח : (מג) כי על כן אשר שבתם . כמו וכל יש לו נתן בידו .

שפתי חכמים

מפני שכיון שהוסכר לכם מהשם הוסכר הכם מהם : צ ל״ן ומה כתיב קרא אחריהם ולא יוכל מהם לשים ל״ה כלב בן יפנה ויהושע וגו׳: ק ומעלת ומיה שבשם של השעולה ושעולים ל׳ נקבה בשלו אמר זאת השעולה אשר אתם עושים לא תצלח : ר שפ׳ על כן הוא כמו הוסיף שפיכתו על אשר ומצינו שהאן שעשה לועג הוסיף ושבתם לכן הוסיף על מלת כי על כן פועל שתפול עליה הפיכה

כי חטאנו . על אשר אמרנו הלא טוב לנו שוב מלרימה: (מא) והיא לא תצלח . זו שהיתה עזבון : (מב) כי אין ה׳ בקרבכם . כלו׳ כי זולת תבח לכם על ר׳ אשר שבתם וגו׳ : (מד) ויעפלו . לשון חוזק וכן (תהלים ק״ז) הגה עפלה . תיגרי״ם בלעז עזות וכן (מיכה ד) עופל בת ציון (נחמיה ג׳) עופל . ומדרש תנחומא

בעל הטורים

עלמלק ותמותו : (לח) חיו . בל״ת ב״ם סמ״ך שהוא בגימטריא בתוקף בחיו בתולדה : (מ) ועלינו . כ׳, הגנו ועלינו , ומה כח יתגלו עלינו ועלינו . זהו שנאמר כי אין לנו מעלור להושיע כדבר זו בעצם הלו היו שבשם היכול ונפלו ויהושען לא היה בהם כח הוא ועברו ונלחמו : (מד) ויעפילו . בגימ׳ ללפחד דהיכל מ״ר

רש״י

כנגד מדה : (לח) ויהושע וכלב חיו . מה ת״ל צ חיו מן המרגלים הרס הלא מלמד שנטלו (כ״ב קיז) חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים : (מ) אל ראש ההר. הוא הדרך הטוב לארץ ישראל: הננו ועלינו אל המקום. לארץ ישראל : אשר אמר ה׳ . לתתה לנו שם נעלה : (מא) והיא לא תצלח . זו שהיתה עזבון ק לא תצלח : (מב) כי אין ה׳ בקרבכם . כלו׳ כי זולת תבח לכם על ר׳ אשר שבתם וגו׳ : (מד) ויעפלו . לשון חוזק וכן (תהלים ק״ז) הגה עפלה . תיגרי״ם בלעז עזות וכן (מיכה ד) עופל בת ציון (נחמיה ג׳) עופל . ומדרש תנחומא

וּמְחוֹנוֹן וּטְרַדִינוּן עַד
חָרְמָה : טו א וּמַלֵּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר :
ב מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְתֵימַר לְהוֹן אֲרֵי תֵּעֲלוּן
לְאַרַע מוֹתְבָנֵיכוֹן דִּי
אֲנָא יְהֵיב לְכוֹן :
ג וְתַעְבְּדוּן קוּרְבָּנָא קֳדָם
יְיָ עֲלָתָא אוֹ נִכְסַת
קוּדְשַׁיָּא לְאַפְרָשָׁא נִדְרָא
אוֹ בִנְדַבְתָּא אוֹ
בְּמוֹעֲדֵיכוֹן לְמֶעְבַּד
לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם
יְיָ מִן תּוֹרֵי אוֹ מִן
עָנָא : ד וְיָקְרֵיב דְּמָקְרֵיב
קוּרְבָּנֵיהּ קֳדָם יְיָ מַנְחָתָא
סוֹלְתָא עֶשְׂרוֹנָא דְּפִילָא
בְּרַבְעוּת הִינָא מִשְׁחָא :
ה וְחַמְרָא לְנַסְכָּא רַבְעוּת
הִינָא תַּעֲבִיד עַל עֲלָתָא
אוֹ לִנְכַסַת קוּדְשַׁיָּא
לְאִמְרָא חַד : ו אוֹ

וַיָּכוּם וַיַּכְּתוּם עַד־הַחָרְמָה : פ
טו א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר :
ב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר
אֲנִי נֹתֵן לָכֶם : ג וַעֲשִׂיתֶם אִשֶּׁה
לַיהוָה עֹלָה אוֹ־זֶבַח לְפַלֵּא־נֶדֶר אוֹ
בִנְדָבָה אוֹ בְמֹעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רֵיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה מִן־הַבָּקָר אוֹ מִן־
הַצֹּאן : ד וְהִקְרִיב הַמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹ
לַיהוָה מִנְחָה סֹלֶת עִשָּׂרוֹן בָּלוּל
בְּרֶבַע הַהִין שָׁמֶן : ה וְיַיִן לַנֶּסֶךְ
רְבִיעִית הַהִין תַּעֲשֶׂה עַל־הָעֹלָה
אוֹ לַזֶּבַח לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד : ו אוֹ

ת"א כי תבאו אל. זבחים קיג: ועשיתם אשה. מנחות ל לח: עלה לי זבח. סם: לפלא נדר. סם: במועדיכם. סם לח: יקריב. זבחים מז: לכבש האחד. מנחות לח: סם לח מולין נג:

בעל הטורים

מן המעשרים היה : (ג) ועשיתם אשה וגו'. סמוך פרשת נסכים למלחמה וכן בפנחס אשר ילח לפניהם סמוך מיד פרשת קרבנות

רש"י

מפרכו לכון לופל הלכו תחכים שלח כרשות:(מה) ויכתום. כמו (דברים ט) ותכות לותו טמון מכה לחר מכה : עד החרמה. שם המקום נקרח ש על שם המחורע : (ב) כי תבאו . כאר להם סיכוסי לחרן : (ג) ועשיתם אשה . לון זה נוות ללה כשתבלו שם ותעלה על נבכסכם ה לעשות שם לה' : ריח ניחח . שיהיה נחת רוח א לפני : לפלא נדר או בנדבה וגו' . או שתעשו החשה כשכיל תוכת מועדיכם ב שהייתי תתכם לעשות במועד: (ד) והקריב המקריב . תקריבו נסכים ומנחה לכל כהמה ג המנחה כלול והשמן נכלל כתוכה ד והיין לספלים ה כמו שעשיתם כמ' סיכה (סוכה נה) : לכבש האחד . על כל החמור למעלה הוח מוסב על המנחה זעל השמן זעל היין : (ו) או לאיל . ואם ו חיל הוח (מנחות לח) ורכותינו דרשו מ

ומכאן היה מעשה היין ושמים בפי הספלים והנסכים מקלחים ויכדין על גבי סיזבח ובמזבח היה נקב אצל שמים ויין יורדין לשיתין של מזבח אמה אצל תעשה : ו פי' מז תעשה מנחתו

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ב) כי תבאו אל ארץ מושבותיכם . למה נסמכה פרשה זו לפר' מרגלים , לפי שכשמעו יכלכל נזכתו של כלב"ה אמרו הוי לעולם לח נכנס לארץ כי לכוף מרגישים שהם ראוי מושלין יעזוב נזכה תחכת ומ"ב ארץ לדבר סוף . ומל למה סך: ב"ה בזולתי לומר ע' שהם תבאו אל ארץ:

שפתי חכמים

סופיל ועשיתם כך כלומר שעשתם מאחרי השם יתברך : ש פי' כדרך שבוחה לו מלמ"ה כתבה כאן כשעתיד התוכה בסוף מ' שהם שלח נקלה כבר שם המקום סמוך מרמה : ת פי' למה זה לווי סוה ארץ עוסל עליו לומר לנלה נדר או נדבה דנדבה היינו לווי ולכך סיכה ותעלה על נבכסכם וכו' : א לח שסוף יתברך מקבל נתת רוח מהקרבן שהרי כתיב שם תרעה לח תומר לך כדלעיל פרשת תלוים ומה דתיכם ריח ניחח קולם לו במועדיכם מפני שניכם ועשיתם שהם שתיו לווי רק כשתעלה על נבכסכם לעשות שהם בעבור ריח ניחח אגב זה סיכה גם כן ריח ניחח קולם במועדיכם : ב סילך לפרש לו שתעשו וכו' שלח תפרש לפלא נדר או לפלא נדבה או כשתעשו במועדיכם וזה שיגו כי קרבן המועד קודם שם למינן תלויין כיד שהשלח : ג כ"ל לף ע"פ שהמלחי לעיל ועשיתם שהם וגו' וזה היגו קודם שהרביתה לעיל מ"ת שם תקריבו נדר או נדבה או בחגיכם מועדיכם קודם עליכם שתקריבו עליכם נסכים ומנחה : ד פי' שהן שהנסים קולקין שלח כולם כליל והשמן נכלל בתוכה ואיני יח שם ע"ש: ה פי' כ' ספלים של כסף היו שם על שהמזבח ומוקבים

סמיכת הקרבנות למרגלים

(ב) כי תבאו אל ארץ מושבותיכם וגו'. למה נסמכה פרשה זו. למה שנאמר למרגלים, לפי שכשמעו יכלכל נזכתו של כלב"ה אמרו הוי לעולם לא נכנס לארץ כי לכוף מרגישים שהם ראוי מושלין יעזוב נזכה תחכת ומ"ב ארץ לדבר סוף . ומל למה סך: ב"ה בזולתי לומר ע' שהם תבאו אל ארץ:

תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֹלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהִין: ה וְיַיִן
לַנָּסֶךְ שְׁלִשִׁית הַהִין תַּקְרִיב רֵיחַ־
נִיחֹחַ לַיהוָה: חמישי ח וְכִי־תַעֲשֶׂה בֶּן־
בָּקָר עֹלָה אוֹ־זֶבַח לְפַלֵּא־נֶדֶר אוֹ־
שְׁלָמִים לַיהוָה: ט וְהִקְרִיב עַל־בֶּן־
הַבָּקָר מִנְחָה סֹלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן חֲצִי הַהִין: י וְיַיִן תַּקְרִיב
לַנָּסֶךְ חֲצִי הַהִין אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ
לַיהוָה: יא כָּכָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד
אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד אוֹ־לַשֶּׂה בַּכְּבָשִׂים
אוֹ בָעִזִּים: יב כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ
כָּכָה תַּעֲשׂוּ לָאֶחָד כְּמִסְפָּרָם: יג כָּל־
הָאֶזְרָח יַעֲשֶׂה־כָּכָה אֶת־אֵלֶּה
לְהַקְרִיב אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה:
יד וְכִי־יָגוּר אִתְּכֶם גֵּר אוֹ אֲשֶׁר־
בְּתוֹכְכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה אִשֵּׁה
רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כֵּן

לְדִכְרָא תַּעֲבִיד מִנְחָתָא
סוּלְתָּא תְּרֵין עֶשְׂרוֹנִין
דְּפִילָא בְּמִשַׁח תִּלְתּוּת
הִינָא: ו וְחַמְרָא לְנַסְכָּא
תִּלְתּוּת הִינָא תְּקָרֵיב
לְאַתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם
יְיָ: ח וַאֲרֵי תַעֲבִיד בַּר
תּוֹרֵי עֲלָתָא אוֹ נִכְסַת
קוּדְשַׁיָּא לְפָרְשָׁא נִדְרָא
אוֹ נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קֳדָם
יְיָ: ט וְיִקְרֵיב עַל בַּר
תּוֹרֵי מִנְחָתָא סוּלְתָּא
תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין דְּפִילָא
בְּמִשַׁח פַּלְגוּת הִינָא:
י וְחַמְרָא תְּקָרֵיב לְנַסְכָּא
פַּלְגוּת הִינָא קוּרְבָּן
דְּמִתְקַבָּל בְּרַעֲוָא קֳדָם
יְיָ: יא כְּדֵין יִתְעֲבִיד
לְתוֹרָא חַד אוֹ לְדִכְרָא
חַד אוֹ לְאִמַּר בְּאִימְרַיָּא
אוֹ בְעִזְיָא: יב כְּמִנְיַן דִּי
תַעֲבְדוּן כְּדֵין
תַּעֲבְדוּן לְחַד
כְּמִנְיֵנֵיהוֹן: יג כָּל יַצִּיבָא
יַעֲבִיד כְּדֵין יָת אִלֵּין
לְקָרְבָא קוּרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל
בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ: יד וַאֲרֵי
יִתְגַּיַּר עִמְּכוֹן גִּיּוֹרָא אוֹ
דִי בֵינֵיכוֹן לְדָרֵיכוֹן
וְיַעֲבִיד קוּרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל
בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ כְּמָא דִי

ה"א וכי תעשה בן בקר. מנחות ל: ככה יעשה. זבחים מה מנחות לו: כל המזכה. זבחים מה מנחות עג קד קו תמורה ג: לה'. תמורה שם: וכי יגור אתכם גר. כריתות ט: כאשר תעשו כן יעשה. שם מה: רש"י

שפתי חכמים

מנחתו שני עשרונים במקום שיש לבצק עשרון אחד ויין ושמן מידות הין במקום שיש לבצק רביעית כמו שתעשה לפרי יותר מלבצק וכי יום שיש בו פי שנים ולא הו כמשמעו ולומר שיהא בצק ושיל בעים: ז ל"ל עד ר"ש דחדשים נקרא בצק ומשבח לי"ג חדשי ושיל בעים ל"ל כן נמי ר"ש דחדשים נקרא בצק ומשבח לי"ג חדשי ושיל בעים שם לא סיל לו כיו לו בצק לעניין הכשיר כלו' שם לעין נסכים כל בצק לו נסכים כל שיל והוא נקרא פלגם לכך דקבו רז"ל מלו לדבות עליך לנסכי שיל ופלגם הוא כמו שתי מלות פלג גם כלומר בהוה תלוק מהיות גדול שנקרא שיל. (ה"ר) כל הפרשה מעוטרת בפרק שתי מדות ד' ל"ח וכמדומני לי שהרא"ם לא ידע את מקומה:

ח מעני שנקרא הזה שהם ובתב כמספר ולא פירש בחיוה מספר כל נסכים ועוד שכפל כל בהמות לו כל נסכים ובתב כ"פ תעשו לכן פירש

סמיכת הקרבנות למרגלים

יהושע לפרן כל דיני הלכך תוכח מהכא בגזרה, כי יודע מלמד ח"ל הישב מדם לעבות מלוא ובאתם ולא תעשה מעלה עליו הכי כפיהו עשאם, וכל דור המדבר מתמת שלח יהושע לפרן ולא יכולו

תַּעְבְּדוּן כֵּן יַעֲבִיד :
טו קְהָלָא קַיְימָא חַד לְכוֹן
וּלְגִיּוֹרָיָא דְיִתְגַּיְרוּן קְיָם
עָלַם לְדָרֵיכוֹן כְּוָתְכוֹן
כְּגִיּוֹרָא יְהֵי קֳדָם יְיָ :
טז אוֹרַיְתָא חֲדָא וְדִינָא
חַד יְהֵי לְכוֹן וּלְגִיּוֹרָיָא
דְיִתְגַּיְרוּן עִמְּכוֹן :
יז וּמַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר :
יח מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְתֵימַר לְהוֹן כְּמֵיעַלְכוֹן
לְאַרְעָא דִי אֲנָא מָעֵיל
יָתְכוֹן לְתַמָּן : יט וִיהֵי
כְּמֵיכַלְכוֹן מִלַּחְמָא
דְאַרְעָא תַּפְרְשׁוּן
אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ :
כ רֵישׁ אֲצוֹתְכוֹן חַלְּתָא
תַּפְרְשׁוּן אַפְרְשׁוּתָא כְּמָא
דְמַפְרְשִׁין מִן אִדְרָא כֵּן
תְּפְרְשׁוּן יָתָהּ : כא מֵרֵישׁ
אֲצוֹתְכוֹן תִּתְּנוּן קֳדָם יְיָ
אַפְרְשׁוּתָא לְדָרֵיכוֹן :

ה"א הקהל מקה מחת לכם. קדושין מג: ככם כגר. כריתות סט: יהיה. מנחות קי: כאזרח. כריתות כה נדה מז: ויהיה כאכלכם. סוטה לה עשיתם לא ספר הזוהר ע' דכרים: מלחם. עשיתם לו מנחות ס: לאשית. עירובין סג עשיתם לה מנחות ע פז חולין קלט מעילה טו: מראשית. מנחות פז: לדרסיכם. ככורות יג:

בעל הטורים

שכזמת הקכלות היו נוהגים כמלחמה: (כ) חלה. תנין על ס"ח, ה' דכרים מיוחים כחלה תעשה כעשים קמח מחויכים: (כא) מראשית עריסותיכם. ספסוק מחמיל כמ"ס ונעשיים כמ"ס

רש"י

מספרם של נפשים: (טו) ככם כגר. כמותכם כן גר וכן דרך ל' עברית (כראשית יג) כגן ה' כארץ מצרים כן ארץ מצרים. (מ"ח כג) כמוני כמוך כעמי כעמך: (יח) כבאכם אל הארץ. משוה כיאה זו מכל כיאות שכתורה שכאן נאמר כי תבא כי תבאו לפיכך כולן למדו זו מזו וכיון שפרש לך הכתוב כאחת מהן שהיא חלה לאחר ירושה ויישוב אף כולן כן אלא זו נאמר כה כבואכם מצנכנו כה ואכלו מלחמה נתחייבו כחלה: (כ) ראשית עריסותיכם. כשתלושו כדי עריסותיכם שאתם רגילין לעוס כמדבר וכמה היא (שמות טז) וימודו כעומר עומר לגלגלת (ומיעורו מ"ג כיצים וחומש כיצה) תרימו מראשיתה כלומר קודם שתאכלו ממנה רשות תלקט חלה אחת תרומה לפי ה': חלה. טורנו"ל כלעז: כתרומת גורן. שלא נאמר כה שיעור ט ולא כתרומת מעשר שני נה שיעור י אלא חכמים נתנו שיעור לכעל הכית אחד מעשרים ואחד ולאחותו אחד מארכעים וחמוה: (כא) מראשית עריסותיכם. (שם יח) למה נאמר לפי שנאמר ראשית עריסותיכם שומע אני ראשונה שכעיסות כ ת"ל מראשית מקשה ולא כולה: תתנו לה' תרומה. (ספרי) לפי שלא שמענו שיעור לחלה נאמר תתנו שיהא

שפתי חכמים

רש"י

כמספר אלו נפשות ויתעכו לחשכן אלו על שקרכה ותעכו שני אלו על הכהנים ופי' לאחד לכל אחד ואחד ופירש כמספרם שכני על שיווי משפר שכאמות לגכוהים: ט פי' כי חשב אחת מועטת שכלי לפי שנאמר שתא רחשית דגנך: י תרומת מעשר יש כו שיעור שלא אחת מי' שלין: כ כלומר שם היו לו י' עיסות ניחן שכאמצע כולם אלא אחת מי"ל כו'. ולא"ת שם כן למה לי רחשית עריסותיכם, וי"ל דאם לא נאמר לך מרחשית עריסותיכם ה"א דאם היו לו י' עיסות לריך ליתן מהלא אחת מן שכאמלע שאחרים פעולים לכך כתיב רחשית עריסותיכם שלריך ליתן מכל עיסה אחלה. שקשה שכל"ם מ"ש שכא דכתיכן מרחשית אלא ולא כולה ומ"ם דגבי ככורים דכתיכן מרחשית ולא כל רחשית שלין כל שריות מיירן כשכורים אלא שכעה מינים כלכד כמו שפירש

שהוא כמו וכל אשר יש לו: (ב) כתרומת גורן. שהיא ראשית דגנך. אף זו מראשית עריסותיכם. וכן שנינו

מצות השם

(כ — כא) [ספה] (עשה קנג) להפריש חלה מכל עיסה ועיסה לנתן שנאמר רחשית עריסותיכם חלה וגו' תתנו לה' תרומה:

בְּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם
הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה :
כ רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם חַלָּה תָּרִימוּ
תְּרוּמָה כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ
אֹתָהּ : כא מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם
תִּתְּנוּ לַיהוָה תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם : ס

כט וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־ הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה: כג אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וָהָלְאָה לְדֹרֹתֵיכֶם: כד וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֶשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל־הָעֵדָה פַּר בֶּן־ בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: כה וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם כִּי־שְׁגָגָה הִוא וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם אִשֶּׁה לַיהוָה

כט וְאֲרֵי תְשְׁתָּרוּן וְלָא תַעְבְּדוּן יַת כָּל פִּקּוּדַיָּא הָאִלֵּין דִּי מַלֵּיל יְיָ עִם משֶׁה: כג יַת כָּל דִּי פַקֵּיד יְיָ לְוָתְכוֹן בִּידָא דְמשֶׁה מִן יוֹמָא דִי פַקֵּיד יְיָ וּלְהָלְא לְדָרֵיכוֹן: כד וִיהֵי אִם מֵעֵינֵי כְנִשְׁתָּא אִתְעֲבִידַת לְשָׁלוּ וְיַעְבְּדוּן כָּל כְּנִשְׁתָּא תּוֹר בַּר תּוֹרֵי חַד לַעֲלָתָא לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ וּמִנְחָתֵיהּ וְנִסְכֵּיהּ כְּדָחֲזֵי וּצְפִיר בַּר עִזֵּי חַד לְחַטָּאתָא: כה וִיכַפַּר כַּהֲנָא עַל כָּל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁתְּבֵיק לְהוֹן אֲרֵי שְׁלוּתָא הִיא וְאֵינוּן אַיְתִיאוּ יַת קוּרְבָּנְהוֹן קוּרְבָּנָא קֳדָם

ת"א וכי תשגו. שבת סט סוליות ם: מ"כ מסכ' נזיר מ: סוליות מן סיום מסכ. קידושין כט סוליות ם: והיה אם. תענית כד בתוס' ד

*לחטאת קרי סוליות ס ז מ: כמשפט. סוליות יג זבחים ג: ומסך סביוהו את קרבנם. זבחים מח:

רשב"ם

בטס' ע"ג ובשבת: (כב) וכי תשגו. בעובד ע"ג בשוגג פירשו חכמים. ופרשת העלם דבר שבויקרא בשאר מצות של כרת: (כג) את כל אשר צוה ה' אליכם ביד

שפתי חכמים

הכתב"ס וכן פרש"י בפרשה כי תצא ולמה לא הזכירון ממו בשו הכא במקום כל הפרישות שבתורה שבכולן מייבים בכולויס אלא מסבכול ג' או ג'מיך ג', ויסיח בקושיא לפי' הכתב"ס וכן לפרש"י דלקמן. וכ"כ דבלי מלה יש עוד מיעוט דכתיב ויסיח בכלכם מלמד שמקן וגו' דקשה מהכן ג"כ הם כתיב לעיל מיעוט ויסיח בכולכם אל מקרן וגו' אלא ע"כ למדרש מתא דלימו מייב בחלא אלא מצבחי ס"י דסיימו ס' מיני דגן וס"כ מייתר מלקבות למדרש מקן כל הטיסה מייבת אלא מקלתה מצמ"ק חסה דמן אם יקוב ודו"ק ג"כ: ל ולא פר לחטאת כ' שגגת כל המצות למדנו מקן שגגת הע"ז בכלל אחר שגגות בלומר אי לאו פרשה זו היה עולה על הדעת שע"ז היה בכלל אחר שגגות שבמצות אבל מפרשה זו למדנו שהיא בכלל: מ דכתיב נעשתה משמע עבירה אחת: נ דוקא בשגגות של דופי כגון לא תרצח למעט אלא ואחזת לוטן תמנע: ס מדכתיב אחר דבר ה' אל משה וכתיב את כל אשר דבר ה' אל משה דמשמע שלוח ע"י משה וכתיב אחר דבר ה' דמשמע שהוא הדבור של הקב"ה בלומר שמעתי יכול אפילו כשדבר למשה מיזה מלוה שהיתה בדבור של הקב"ה ושיהא גם ע"י משה בכ"מ כגון לא תעשה להן אחת אלא שמעתי אלא מפי משה היה לומר זו למכי ולא יהיה לך אלהים אחרים זיקקת ונעשה דבר משמע דבר ולא כל הגוף שידעתי שהשוה לעבודה ע"ז לא תלא ידעתי שהשוה לעבודה ע"ז בכך: ע מדכתיב כפ' יפלא ממך וגו' שמעתי ולא כל הגוף: פ אלא תשמש הקדמה שכיולו את קרבנם זה עולה ומנחה ונסכים ידעתים הוא פר חטאת שהזמור בויקרא ובא הכא כך לומר שמן מפר העולה ומשניר לחטאת שהמוירים בפ' זו מביאים עוד את פר החטאת שמזמר בויקרא לכן פירש הוא פר העולה שנא' כי יקרב לכן פירש הוא פר העולה שנא' כי תשגו לפיקוי

משה. את הכל יעברו בשוגג. וזהו ע"ג שהעובדה כוסה בכל המצות: מן היום אשר צוה ה' והלאה. כל המצות כולן נצטוו אז אנכי ולא יהיה לך כי הם ראשונות:

רש"י

כה כדי נתיזה: (כב) וכי תשגו ולא תעשו. ע"מ שיהא בכלל כל המצות שבתורה מביאין עליהן פר והרי הכתוב מוציאה כאן מכללן לידון בפר לעולה ל ושעיר לחטאת: וכי תשגו וגו'. (שם) בע"ז הכתוב מדבר או היו אלה בכלל מכל המצות ת"ל את כל המצות האלה מצוה אחת שהיא ככל המצות מ מה העובר על כל המצות (כריתות ז) פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים לף מצוה זו פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים ואיזו זו ע"ז: אשר דבר ה' אל משה. (הוריות ח) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה ס ממעמד (תהלים סב) אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי: (כג) כל אשר צוה וגו'. (ספרי) מגיד שכל המולה בע"ז בכופר בכל התורה כולה וכל מה שאתה מוכיחו הגידיהו אלא למן היום אשר צוה ה' והלאה: (כד) אם מעיני העדה נעשתה לשגגה. אם מפי עיני העדה נעשתה עבירה זו ע"י גונב כגון שגנבו והורו על אחת מן העבודות ע שהיא מותרת לעבוד ע"ז בכך: לחטאת. (הוריות יג זבחים ג) הסר מ' שיהיו כאחד חטאות שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה החטאת קודמת לעולה שנאמר (ויקרא ה) ואת הש' יעשה עולה וזו עולה קודמת לחטאת: (כה) והביאו את קרבנם אשה לה'. (ספרי יבמות ע) זה האמור בפרשה הוא פר העולה פ שנאמר

וְהַטְּאַתֶם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שִׁגְגָתְכֶם׃
כו וְנִסְלַח לְכָל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל־הָעָם
בִּשְׁגָגָה׃ ס שביעי כו וְאִם־נֶפֶשׁ אַחַת
תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה עֵז בַּת־
שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת׃ כח וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־
הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגֶגֶת בְּחֶטְאָהּ בִּשְׁגָגָה
לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו וְנִסְלַח לוֹ׃
כט הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר
בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם
לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה׃ ל וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־
תַּעֲשֶׂה ו בְּיָד רָמָה מִן־הָאֶזְרָח וּמִן־
הַגֵּר אֶת־יְהוָה הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה
הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ׃ לא כִּי
דְבַר־יְהוָה בָּזָה וְאֶת־מִצְוָתוֹ הֵפַר
הִכָּרֵת ו תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא עֲוֹנָהּ

וְחוֹבַתְהוֹן קֳדָם יְיָ עַל
שְׁלוּתְהוֹן׃ כו וְיִשְׁתְּבֵיק
לְכָל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וּלְגִיּוֹרָיָא
דְיִתְגַּיְרוּן בֵּינֵיהוֹן אֲרֵי
לְכָל עַמָּא בִּשְׁלוּתָא׃
כז וְאִם אֱנָשׁ חַד יֵיחוֹב
בְּשָׁלוּ וְיִקְרֵיב עִיזָא בַּת
שַׁתָּהּ לַחַטָּאתָא׃
כח וְיְכַפַּר כָּהֲנָא עַל
אֱנָשׁ דְּאִשְׁתְּלִי בְּמֶחֱבְיַהּ
בְּשָׁלוּ קֳדָם יְיָ לְכַפָּרָא
עֲלוֹהִי וְיִשְׁתְּבֵיק לֵיהּ׃
כט יַצִיבָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וּלְגִיּוֹרָיָא דְיִתְגַּיְרוּן
בֵּינֵיהוֹן אוֹרַיְיתָא חֲדָא
יְהֵי לְכוֹן לְדַיָּעֵיד
בְּשָׁלוּ׃ ל וְאֱנָשׁ דְּיַעֲבִיד
בְּרַיש גָּלֵי מִן יַצִיבָא וּמִן
גִּיּוֹרָיָא קֳדָם יְיָ הוּא
מְרָגֵז וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא
הַהוּא מִגּוֹ עַמֵּיהּ׃ לא אֲרֵי
עַל פִּתְגָמָא דַיְיָ בְּסַר
וְיָת פְּקוּדוֹהִי אַשְׁנֵי
אִשְׁתֵּיצָאָה יִשְׁתֵּיצֵי
אֱנָשָׁא הַהוּא חוֹבֵיהּ

ת"א כי לכל העם. טוביות ה: ואם נפש אחת. יבמות ס: ובכל הכתוב. טוביות ז מכות עד קו: תועה אחת. שבת סח קנג יבמות ט טוביות ח כריתות ג ג: ונעשה שגר תעשה. שבת סח סט קיב יבמות ט סנהדרין כט כריתות ג טוביות ה: את ה' הוא מגדף. סנהדרין סד: כי דבר ה' זה. ברכות כד סנהדרין נה שבועות ג: הכרת תכרת. יומא לו סנהדרין סד:

בעל הטורים

לומר לך שעון יפה אחד ממ': (לא) הכרת תכרת. פנ' שדבקה התורה כל' כמי שחדם. סמך מקושש למגדף, לומר לך שכשם שמחד שבזמן שהיו כדמיתם כאחוין בפ"ק ומפני שהשבת תאוד כע"ז שמן לפס ע' לישת השבת והכתיב והכרתם את כל מלות ס':

רש"י

חסה לה': וחטאתם. זה הסעיר: (כז) תחטא בשגגה. צ כע"ח: עז בת שנתה. שאר עבירות יחיד מביא כשאה חו בעיר' ק וכן קבע לה שעירה: (ל) ביד רמה. במזיד: מגדף. מהרף כמו (ישעיה לו) ותאר גדפו נערי מלך אשור. ועוד ר ובלשה יכוין לחטא שהשם שהוא בכרת (סנהדרין ג): (לא) דבר ה'. מזכרת ע"ח מפי הגבורה ש והשאר מפי משה: עונה בה. כזמן שעושה כה ת שלא עשה

שפתי חכמים

חטאת מינו חסה לה' קל עולה הוא חסה לה': צ דוי"ו וחם נפש מיסיף על ענין לחמון שכא"ח הוא מדבר: ק פי' גם זו לחים שבשאה זו מייבי בשגגת ע"ח וחם קבען שגגת יחיד בא ויקבע הוא כשאה חו בעירה וכא' זו דוקא שעירה: ר ס"א ועוד בנו' מדע לא' קלגם היא שהרי לבשו כ"ל מכלן לכם למבכן את חשם בפרקין עדים והתראה והוא במזיד וחם לא היא ל' זה ל' קלגם אם יוכלו לדחות ביאותיו מכלן למבכן חשם שהוא בכרת חשם ודחי בדפריסים: ש פי' כי ל' דבר ה' זה קעייבי חלא כפ"ח שהוא דבור אחד מי' דברות בשמעו אותו יבשלל מפי הגבורה מפי משה: עונה בה. כזמן שעושה כה ת שלא עשה כפ"ח ומאחר כי דבר ה' זה בע"ח מייבי וכלהו אחד את ה' הוא מגדף וכפרשה וגו' וכי דבר ה' זה ואת מי את ספר סכרת סכרת וגו': ת וכלהו אחד בשעושה כה והוכרה בפרש כן מפני שח"ח בפלא עושה כה בכת דומיא דשוחט חבא בפרשת ג

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כז) וחם נפש אחת. פירשו לעיל בפ' ויקרא שחולה שחעה בשגגה יותר מהנוף:

בָּהּ׃ פ לכ וַיְהִי֙ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל בַּמִּדְבָּ֑ר
וַיִּמְצְא֣וּ אִ֔ישׁ מְקֹשֵׁ֖שׁ עֵצִ֥ים בְּי֖וֹם
הַשַּׁבָּֽת׃ לג וַיַּקְרִיבוּ֩ אֹת֨וֹ הַמֹּצְאִ֜ים
אֹת֣וֹ מְקֹשֵׁ֗שׁ עֵצִים֙ אֶל־מֹשֶׁ֣ה וְאֶל־
אַהֲרֹ֔ן וְאֶל־כָּל־הָעֵדָֽה׃ לד וַיַּנִּיח֥וּ אֹת֛וֹ
בַּמִּשְׁמָ֖ר כִּי֙ לֹ֣א פֹרַ֔שׁ מַה־יֵּעָשֶׂ֖ה לֽוֹ׃
ס לה וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֶל־מֹשֶׁ֔ה מ֥וֹת יוּמַ֖ת
הָאִ֑ישׁ רָגֹ֤ום אֹתוֹ֙ בָּאֲבָנִ֔ים כָּל־
הָעֵדָ֖ה מִח֥וּץ לַֽמַּחֲנֶ֑ה׃ לו וַיֹּצִ֨יאוּ אֹת֜וֹ
כָּל־הָעֵדָ֗ה אֶל־מִח֙וּץ לַֽמַּחֲנֶ֔ה וַיִּרְגְּמ֥וּ
אֹת֛וֹ בָּאֲבָנִ֖ים וַיָּ֑מָת כַּאֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה יְהוָ֥ה
אֶת־מֹשֶׁ֖ה׃ פ מפטיר לז וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙
אֶל־מֹשֶׁ֣ה לֵּ֔אמֹר׃ לח דַּבֵּ֥ר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵ֖ל וְאָמַרְתָּ֣ אֲלֵהֶ֑ם וְעָשׂ֤וּ לָהֶם֙

בִּיהּ׃ לכ וַהֲווֹ֙ בְּנֵ֣י
יִשְׂרָאֵ֔ל בְּמַדְבְּרָ֑א
וְאַשְׁכָּחוּ֙ גַּבְרָא֙ כַּד֣ מְגַבֵּ֔ב
אָעִ֖ין בְּיוֹמָ֥א דְּשַׁבַּתָּֽא׃
לג וְקָרִיבוּ֩ יָתֵ֨יהּ דְּאַשְׁכָּחוּ֜
יָתֵ֣יהּ כַּד֣ מְגַבֵּ֗ב אָעִין֙
לְוָת֨ מֹשֶׁ֜ה וּלְוָ֣ת אַהֲרֹ֗ן
וּלְוָ֥ת כָּל־כְּנִשְׁתָּֽא׃
לד וְאַטְרוּ֙ יָתֵ֣יהּ בְּבֵ֔ית
מַטְרָ֖א אֲרֵ֣י לָ֑א אִתְפְּרַ֥שׁ
לֵיהּ֙ מָה֙ דְּיֶֽעְבְּדוּן־לֵ֖יהּ׃
לה וַאֲמַ֤ר יְיָ֙ לְמֹשֶׁ֔ה
אִתְקְטָלָ֥א יִתְקְטֵ֖יל גַּבְרָ֑א
רַגּוּמוּ֙ יָתֵ֣יהּ בְּאַבְנַ֔יָּא כָּל־
כְּנִשְׁתָּ֖א מִבָּרָ֥א
לְמַשְׁרְיָתָ֑א׃ לו וְאַפִּיקוּ֙
יָתֵ֣יהּ כָּל־כְּנִשְׁתָּ֔א לְמִבָּרָ֖א
לְמַשְׁרְיָתָ֑א וּרְגָמוּ֙ יָתֵ֣יהּ
בְּאַבְנַ֔יָּא וּמִית֖ כְּמָ֣א
דְּפַקִּ֥יד יְיָ֖ יָת֥ מֹשֶֽׁה׃
לז וַאֲמַ֤ר יְיָ֙ לְמֹשֶׁ֔ה
לְמֵימָֽר׃ לח מַלֵּ֥ל עִם־
בְּנֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל וְתֵימַ֣ר לְהוֹן֙
וְיַעְבְּד֣וּן לְהוֹן֙ פִּרְסְפִּדִ֣ין

ת״א כה. כחיתות כה: ויהיו בני ישראל. שבת לו ס׳ הזוכר תחלת הפ׳ עמה: המצאים
לקט. סנהדרין מח: כי לא פרש. סס עח: דבר על בני כרכות יד מנחות מב: ועשו לסס. כרכות יג סוטה ט יבמות ד:

רשב״ם (לד) כי לא פרש . באיזה מיתה:

שפתי חכמים

מפני שכבר כתב בה הכרת בפ׳: א פי׳ דלמ״ד במדבר נ״ל מלת עלמד מיד שבלמו למדבר מלל זה לת שבת ולת קודש לכן, ובפ׳ דתמרינן בפרק כל כתבי (דף קיח) מלמלת שמלו ישראל שבת בתמורה לת שלשה בסס לומה ולכון, י״ל דמדכתוב מלוקים בסס. ופת דתמר לל יכולה תמר רל לתשב לוך שבת ודיוים במרם תפקוד ב״מ שלת היה שבת בתשובה, וכמו שבתבלו התוס׳. י״ל דרב״י נזכר מקושה זו בפ׳ בשלה שם שם לו במרם נתן לסס מקלת פרטיות ביתעסקו בסס שבת ופרה הר מה ודיוים מבמע שבודיעם שמוקים שסס ולימד לומס כי עתיד מקב״ה לגזות תחבם בכך כמו שפי׳ שבמב״ן שם בפ׳ בשלה ושם כן לא נלמדו עדיין מבמירת מלמלת שבת ב״ם ללמוד מלות שבשבת: ב המולמים לותו מקשש עלים לא נמצר מלת מקושש לתחר שבלמוהו ומלמוהו היה מקושש ושם טעם תלוי בכך מלת שבתתו הו ועדיין היה מקושש לך ל׳ בס״י בסנהדרין (דף מב). ובמ״ש פי׳ דשם ל״ב המולמים לותו המולמים מלת ויקריבו לותו ועוד מקושש ולת שניה מלקושש ג׳ מדבתיב כי לת פרש מה יעשה לו משמע שהיו יודעין שהיה שבתר מחללים לותו יותר שבל לת היתה ידועה לה היה יודע שהיה חייב עליה שם לתו. ומ״ש שם שהיה שבתוקה הוא תוך דדפרש״י שפ׳ לתמר ועבי שבת ג״ב בתיב שהם חייב דבתיב מחללים לותו יומת, י״ל מב״ם מפקפק לכו לפי שהמחלל שבת בעיבד ע״ם והעובד ע״ם בסקילה לכך מספקא לסו: ד פי׳ הוא ל׳ הוא לפ״ם בלשון נוסף תמיד מלת בתותו עת שהמחלל השבת היין דקאי על כל מקושש בעיניה לו שהמחלל שבת

עיניני המקושש

(לג) ויהיו בני ישראל במדבר וימלאו לים וגו׳. מלת ידוע כי כל ענין שמדברים ומקושש ומעשה קלח שכל שמדבר היה ומה טעם הזכירו בלאן ויהיו בני ישראל במדבר, ונוכל לומר כי כב׳ בא להפליג גודל חטאו של האיש. ולכך הולרך להזכיר במדבר ולומר כי במדבר היו ישראל ואמון ייבד הו בכל יום לבד

דעת וקנים מבעלי התוספות

(לג) ויהיו בני ישראל במדבר. שמעו חז״ל שמלו שראל שבת ביום לא שלשה בתן בל לומה ולעון ומה לסו הזה היה שבת ביום שדבתיב ויהיו וימלאו דתיב לעיל שלשו שמלות שבת מלו מקושש, ומעת כן שמקושש זה שלפחד שדבתיב מקושש

עַל כַּנְפֵי כְסוּתָהוֹן צִיצָת עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדָרֹתָם
לְדָרֵי הוֹן וְיִתְּנוּן עַל וְנָתְנוּ עַל־צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת:
כְּרוֹסְפֵּדָא דְכַנְפָא חוּטָא לט וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ
דְתְכֵלְתָּא: לט וְיֵי הוֹן וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה
לְכוֹן לְכַרוֹסְפֵּדִין וְתֶחֱזוֹן וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תָתוּרוּ אַחֲרֵי
יְתֵיהּ וְתִדְכְּרוּן יַת כָּל לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם
פִּקּוּדַיָּא דְיֵי וְתַעְבְּדוּן זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:
יַתְהוֹן וְלָא תְטַעְיוּן כְּתַר
הַרְהוּר לִבְכוֹן וּבָתַר
חֵיזוּ עֵינֵיכוֹן דִי אַתּוּן

ת"א על כנפי. סם מג מולין קלו: ככוף פתיל. ככוות כו שכם כז יכמות ד מזיר נה מכות לח לט: ולראיתם אתו. כרכות יב שכת כו זכחים יט מנחות לח מג ס' סוסר פרשת פרשה: ולא תתורו. ילקוט ס: לאחרי לבבכם. כרכות יג:

בעל הטורים

(לח) ועשו להם ציצית. למד סקס"ם שני רוחס שתהיו מעוטפים כמלאכים לנוס הבדים כשהר לשיהם חומי מעוטף לכן נוס כתלת שדומה לרקיע ולכסא הכבוד: ציצית. גם"ת ב"ם בגימ' שוה כשתי: ציצים. בגימ' לדקות ובגימ' נשבים לומר שי שהוס זכיר במלות ציצית זוכה ונוחלם שני העבירה דכתיב שני בלדק מחזה פניך ונוכה למה שנאמר ופשע מחכם על נכשי נשבים: (לט) וראיתם. בגימ' ציצית כיוס: וזכרתם. כתיב זכירה בציצית לכן נוס לעשות ד' ציצית בשביל כוונות הנזכרות בכ"מ שיפיס יזכור. וכבל ס' ס' קשבים כדי שיזכור למעשה חומצי חורה. ויש בכל ס' שמוה חוטין שעשיה בשמוה ליחריו שמרמזין עם השדם לעשיה. ואלו הן, מזוזה, ציצים, שה, חומש, ילים, רגלים, הערוה, וחלב. ונוס שמר עלמו מעשיה זוכה לעלות למעלה מעל לקרועים דשמי' ושיהם נשם בכן שכיה נחלוי בחורה דיוון בחשוב שקבר וכו' מדורות של גיהנם: ציצית. עולם ס"ב ומ' חוטין וס' שקשוקה מלוה ציצית לך שבשוקה מלוה ציצית בכל החורה כולה. בכל עת יהיו בגדיך לבנים, בגימ' זה ציצית לבגדיכם: כל מלות ס'. עולם תרי"ב למכי ילוס יהיה לך מפי הגבורה במעמוד:

רש"י

הפתילים התלוים בהם כמו (יחזקאל ח) ויקחני בציצת ראשי. ד"ח ציצית על שם ורחיתם ה אותו כמו (שיר ב) מציץ מן החרכים: תכלת. (מנחות מג) לכע ירוק של ו חלזון: (לט) וזכרתם את כל מצות ה'. שמעין גימטריא של ציצית ז שם מלות ושמונה חוטים וחמשה ח קשרים הרי תרי"ג: ולא תתורו אחרי לבבכם. כמו מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו לת העבירות: עין רואה והלב חומד והגוף עושה לת העבירות:

שפתי חכמים

שייך ל' הוס כי תעיד מוטל עליהם לרגוס לת הדים שעושה עבירה סוזפת: ה למעשה רשמון קשה הל"ל ועשו להם פתילים על הם שגם' פתיל תכלת, לכן ממר ד"ח, ולפי ד"ח קשה הל"ל מלין מפי ציצית, לכן פי' גם טעה רשמון דכתיב ויקחני בציצית ראשי ו וסוס דג העולה מן הים ממח לשבעים שנה ומרחיתו דומה ליס ולשעו כו פתיל של למד שעותים בציצית: ז הרמ"ם כתב והשלחן כשיני פירושו שסוס שלישה ממ"ד יש שם למקרא ויין שסוס מקרא מלא רשלו סוס מלא יו"ד עכ"ל: ח פי' לפ שכוחב סחוכח לזה הטעם דסם י"ם שיכול לעשות ע"ז חוטין וכן שקשרים ממ"ם ג"ם שיהיס רק קשר ממד לכד ועוד יכול לעשות יותר רק שכוחב

עניני המקושש

בשבת לפ היה יודה שען שכוח מן שלשים המפורשים שמוכים על מידות העולם שם נמלה מקושש זה לפלל שבת ולבת כנגד המדות, לפיכך היה עונשו גדול לפייהו מיתה:

(לח) ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם וגו'. הרמ עיקר מלוה זלת כתם להזכיר ולעורר לת שמדם על מלכיהו ושופו, כי שם שמדם מרחיק לת עלמו מתעוגי עולם הזה ע"כ לומר שהוא ממשין היא עולם לחר שהם יתענג עכור מניעת תענוגו זה התענוג היותר נפלא, ומתי יהיה התענוג הזה, לחר מותו בעולם הנשמות, וע"כ הוא ממשין בהשלחת הנפש לחר מותו, ומתשין שהשמדם היא היא לף בלי הגוף, ויש להשמדם שכר קיומו המלות, וכשם שיש שכר לקיום המלות כן יש עונש על העבירות, וע"כ לומר ית', ולזה לעבודת ציצית על כנפי הבגד, על סוף הבגד, לרמוז שהשמדם יקח מוסר לעלמו ויידע שבשעה"ו הוא לובש כשם שיש מלבושים זה על זה, הנה שם שיוקף הבגד הן מבני ויקנסה וכל זה יהיה מחניף לוחם וסופו שקבר הוא לובש מלבוש לחד ונזכר וזה יעבור מלין לדורי דורות שלח יחליפון, וז"ם ועבו להם ציצית ל' שבשה מל' מלין הן המלכיים, כ"ל שיעבו שבשה לשביע על כנפי בגדיהם, כלומר על סוף ומחניף שיגדים שנשם מה יהיו ועה עריכה ומה מביומוסם יהין יחנשנו בהן וסוס רמז על בגד שקבר שהוא סוף ומחניף כל שבגדים שלו, ועל שבשה זו יהן עוד שבשה מחניף שהיה השחיל תכלת, תכלת הוא מל' תכלה ופוף, ולשבר השדם יעיר בלבם שדבירם בעת יבניע סילר שרם וינבל

מצות השם

(לח) [שפו] (פשם קנד) להטיל ציצית בבגד בית לו ד' כנפים לו יותר שלשלר ועשו להם ציצית וגו':

(לט) [שפז] (נשו נלנ) שלא לתור לחר מהשבות שבעות שהלב (חק לישראל) ח"ד

זֹנִים אַחֲרֵיהֶם׃ מ לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם׃ מא אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ פ פ פ

קי"ט . סמ"ס סימן: ומפטירין ויאמר יהושע כיכוכב פימן ב':

טְעַן בַּתְרֵיהוֹן׃ מ בְּדִיל דְּתִדְכְּרוּן וְתַעְבְּדוּן יַת כָּל פִּקּוּדָי וּתְהוֹן קַדִּישִׁין קֳדָם אֱלָהְכוֹן׃ מא אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן דִּי אַפֵּיקִית יַתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְמֶהֱוֵי לְכוֹן לֵאלָהָא אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן׃ פ פ פ

ת"א מני ס'. מנחות מד: ספר סולמתי. כתובות יג: מתנס מעתן. סם יב: מני ס'. סם יד מנחות מד:

שפתי חכמים

פתקנו שעשה קשיים לא פחות ולא יותר היתה למצות פתילין ובציצית כל המצות יותר כרמ"ח איברים ושקשרי' מש"ה פרש"י שקשה כתתר שתקנו ולא כפי קודם שתקנה: ש פי' לתתי כגון: זה היין לומר שהוא מדת הדין: י לא להיות לתתים דהיין רע וכיון כך תתים היו לבא בקצף הגזירות בשותות היין לתתיכם היו לתגלי עלוה שתתם עבדים לא נתחייבו לקבל הגזירות כמו שתר תומות: כ כי לפי טעם לפתון קשה ופא כתיב נמי לפיות לפא לתתים שתשמע שתר כרתתם לפי תמלוך עליכם, לכן תמר ד"ת כו'. ולפי ד"ת קשה לא הל"ל רק תני ס' דפא נפרי מלת בכורות לא כתיב כ"ת וס' הכא וגו' תתים דכתיב בקבלה ל"ל, לכן לריך גם לטעם הרתתון על כרתתם כו': ל פרש"י לבע הדומה לתבלת ותמונה תמר פתיל תכלת ותבלת היא לבוש כדם תלזון ותלטרין קרא לעבוד עליו מבשת תלייש כמו שכתבו פתום' (ב"מ דף פה): מ טעשה דפרפ"י בחולין (דף ס') דשטיבר ע"ת ליבר בקבל"ה ושתתלל תת הבשת ביבר בטעטיו ושעיד שקר שלא שבת הקב"ה בטעשה ברתשית ע"ש. וכן ותתבו תוספות בשבועות (דף עת): נ פי' שיתן ליליות על כל תתם כנפות תבל בד' כנפות חייב לטציל ליליות תת שתים בטלת ה' כנפות דבגלל שתתים תת שליבא דב"ע דס"ל דבי. ולא בשבל"ס שתים שבעור לגמרי בטלת ס' ובש"י תתים דבבי ובי תשה שדרבן ולים לא ס"ל בר"ת שדרבן וק"ל. ג"ל. (גת"י) ס"פ בתלמה בשם שרש על בנפי הסמול שם ונתן בעם לשה דוקא על שלבן ושת"ל בשם על שרבע בנפות הסמול שם: כי תלת יפי: בו ולא בעלת ג' בו' ע"ש: פ ופ"ת ושם בש, בשלח פרש"י שתתרו בויום שבועי של פסח. ויל"ל שסוף סוכר שבלילה סולך תחל ביום שבער כמו שבתוב שבתוב ביום זבחכם יאכל וסבותר ממנו עד הבוקר בשם יאמר ולמה לריך לבתוב בבוקר שבני שם שיר בלילה הוא מתחייב לשחוט שבני כתיב ביום זבחכם יאכל אלא שגם בלילה הוא מותר לאכול שבלילה סולך תחל יום שבבר, ושתחלת יליפה שתבתב שיר שבתחו שפסח ובלילו ואכלו בולו ושתחלת סולילה יהיו בשבה ימים ושתחלה שתתירים שהיה ביום ט"ו שהיה שלילה שתמירים יהיו שבעה שבני ביום שבשיעי סון ושו בלילה שתרו שבלילה ובני מצה שדרבן שמו ס"ל בני אלא שבני שרש' ז"ל לא ס"ל בני. (וע' בגת"י) כי שם בופר שבני שרבע כ"ת שדרבן שבל שם בני שרש' ז"ל לא ס"ל בני, כו' שם דבני כ"ת שדרבן ולא יותר:

רש"י

(מז) אני ה'. נאמן לשלם שבר: אלהיבם. נאמן לי להפרע: אשר הוצאתי אתבם. על מנת בן פדיתי אתבם שתקבלו י עליבם גזרותי: אני ה' אלהיבם. עוד למה נאמר בדי שלא יאמרו ישראל מפני מה אמר המקום המצות לא שנעשה ונעול שבר תנו לא עושים ולא עוטלים שבר (שבת עח) על כרתבם אני מלבבם וכן הוא אומר (יהושע כ) אם לא ביד חזקה וגו' תמלוך עליבם. ד"א למה נאמר יציאת ב מצרים אני הוא שהבהתי במצרים בין שפה של בבור לשלשים של בבור אני הוא עתיד להב"ון ולהפרע מן התולה קלת חילן ל בבנדו ואומר תבלת היא (ב"מ סח) ומיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי למה נסמבה פרשת מקושם לפ' ע"ח (חולין ה) לומר שהמהלל את השבת בעיבד ע"ח שתף היא שקולה מ בבל המצות וכן הוא אומר בעזרת (נחמיה ט) ועל הר סיני ירדת ותתן לעמך תורה ומצות ואת שבת קדשך הודעת להם. ותף פרש' ליליות לבך נסמבה לשלו לפי שתף היא שקולה בנגד בל המצות שבת' ושעיתם את בל מצותי: על בנפי בגדיהם. בנגד (שמות יט) ותשת את בסא בבודי בנפרים. על תרבע בנפות ותף ד"ת בעלת שלש ותף בעלת נ חמש בנגד ד' לשונות של גאולה שנאמר במלריס (שמות ז) והוצאתי והלתי ונאלתי ולקתתי: פתיל תבלת. על שם שבול בבורות תרגום של שבול תבלת. ומבתם היתה בלילה וכן לשבע שתבלת דומה לדקיע המשחיר לעת ערב ומומה חוטים שבה בנגד מצוה ימים שבשו יאמרו ישראל משיאתו ממלריס עד שאמרו ם שורה על היס:

חבלת פרשת שלח

ענייני ציצית

עלמו על תמותיו, ויהיתיך עלמו שלא יהיו לתתי מלאת עיניו ילתתי שבינות לבו, כי יאמר בל תמוני הבל ושענוני סגוף, ולך על הלמת שבשה יהיו ויזבור בל מצות ה' לעבותם ולקיימם ופא ממותר לו יהיתיך עלמו ויבינו לבבו לתבת הקב"ה ויהיה קדוש בתבת הקדושה עד שתתבבל בשמתו בגבוי מרומים ויהיה בבודם בלבו שהיה תחת בפה בבודו יהבלה בעניו שבינתו עדי עד:

דעת זקנים מבעלי התוספות

בתיב לציליות וסלמ"ד משלשת השלש יודי"ן שהסכוים. ושוב שמעתי שיש שעונין מוליות וכיוצות עד שעונין על שתולות ושבבוכות ושתוטין ושהבשים מן בל מרבע ליליות תני"ג. ושיעור שתולים שיעור שפרק שתבלת בדי שיבבוך ויבשם ויבלם בל שפותה לא יפסוק מן בגד בשעה שהיעים ושמיעף לא יוסיף על שלש עשרה בנפי שעשה ליעים ושעה שתולים שבשיעי שלא תסתור לשתת שתחתי עליבם. בדשמר מר ליבא ופ"ג שבי שבשולי שתפשה:

הפטרת שלח

רד"ק

א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ

(ס) שנים אנשים. פי' אנשים סוסים ולא לתוזן שסלבו בשליחות מבה: חרש לאמר. סזסיסים שילבו בשתוקה סולבים בחרשים שלא

וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זוֹנָה וּשְׁמָהּ רָחָב וַיִּשְׁכְּבוּ־
שָׁמָּה׃ ב וַיֵּאָמַר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה אֲנָשִׁים בָּאוּ
הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר אֶת־הָאָרֶץ׃ ג וַיִּשְׁלַח
מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחָב לֵאמֹר הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים
אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבֵיתֵךְ כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ
בָּאוּ׃ ד וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנוֹ
וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן
הֵמָּה׃ ה וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגּוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים
יָצָאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָה הָלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ
מַהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי תַשִּׂיגוּם׃ ו וְהִיא הֶעֱלָתַם הַגָּגָה
וַתִּטְמְנֵם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל־הַגָּג׃
ז וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבְּרוֹת
וְהַשַּׁעַר סָגָרוּ אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם׃
ח וְהֵמָּה טֶרֶם יִשְׁכָּבוּן וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל־הַגָּג׃
ט וַתֹּאמֶר אֶל־הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם
אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נָפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נָמֹגוּ כָּל־
יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם׃ י כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר־
הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם
מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר הֶחֱרַמְתֶּם אוֹתָם׃
יא וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ
מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם
מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת׃ יב וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ־נָא לִי
בַּיהוָה כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם גַּם־אַתֶּם
עִם־בֵּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת׃ יג וְהַחֲיִתֶם
אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אַחַי וְאֶת־אַחוֹתַי* וְאֵת כָּל־
אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמָּוֶת׃ יד וַיֹּאמְרוּ
לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחְתֵּיכֶם לָמוּת אִם לֹא תַגִּידוּ
אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּתֵת־יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ

*אחיותי קרי

רד"ק

ירגישו בהם, כמו ויתהרשו כל הגולה. ופי' כרז למימר ר"ל בסתר שלחם כי לא רצה שידעו כל ישראל כדי שלא ימסו בשלחו מרגלים. והוא לא שלחם אלא לפי שידע שיגליהו בשליחותם וירחיבו לב ישראל בבשורות טובות. ובדרש חרש כמו חרס שטעינם קדרות כדי שיראו קדרים ולא ירגישו בהם. מהם אמרו כלי נגרות היה בידם, כד"א מעשה חרש אבן. ומהם פי' כמשמעו ופשוטו אמר להם ישימו עצמכם כחרשים ועמדו על רזיהם: את הארץ וגו'. הארץ בכלל ואת יריחו בפרט לפי שהיתה עיר גדולה: זונה. כמשמעה או מוכרת מזון, כמו שת"י פונדקיתא והוא במשקל טובה ובאמת דעת יונתן זונה ממש כי כן דרכו במקומות לתרגם זונה פונדקית וכן שתים נשים זונות פונדקין ואע"פ שתרגם מקלחן נפקת ברא ודעתו לפי שהזונה כפונדקיתא שמפקרת עצמה לכל: וישכבו שמה. להודיע כי לא היו שם אלא לילה אחד ובאותו לילה יצאו משם: (ב) ויאמר. בפת"ח המ"ם כמו תשבר ותשכב ותעצר המגפה, והדומים להם: (ג) לחפור. כמו לחקור כי הפר מהפך דבר: (ד) ותקח האשה. כבר לקחה אותם ולפנתם טרם הכנסו שלוחי המלך לביתה כשהרגישה שנודע הדבר למלך: ותצפנו. כל אחד לבדו כדי שלא יכירו מקומם אם יעלו לגג. ובדרש אלו שני המרגלים היו כלב ופנחס ועמד לפניהם פנחס ולא הכירוהו ולא ראוהו לפי שהיה מלאך ואמר ותצפנו על כלב לבדו: (ה) ויהי השער לסגור. עומד לסגור בחשך היום: (ו) והיא העלתם הגגה ותטמנם. כבר אמר למעלה ותצפנו ועתה אמר ותטמנם להודיע איך טמנה אותם: בפשתי העץ. ר"ל שהיו עדיין הפשתן בגבעוליהם והעלתם הגגה ליבשם והטמינה אותם בתוכם ופשתי העץ כמו עלי שבתים וכן שני תולעת תולעת שני: הערוכות. הפשתים ל' נקבות האחת פשתה והרבים פשתים כמו מן חטה חטים והיו ערוכות לה על הגג ליבשם: (ז) והאנשים רדפו אחריהם. לפי מחשבתם. על. כמו עד וכן וירכתו על צידון וכן ינהגנו על מות כמו עד מות כי הוא שתי מלות: המעברות. כביה הבית מגירת מעבר בלרי ואם לא נמלא המעברות נתפשו בקמן הבית מגיעה מעבר בקמן: סגרו. המרגלים או אנשי הבית והוא הנכון כי הם לא ירדו מהגג מפחדם להם ושם שכבו להם: אחרי וגו'. היכו תוספת ביאור אלא אם היה אומר אחרי אשר יצאו ידמה אחר זמן והם לא אחרו לסגור השער מפחדם להם ואם היה אומר כאשר יצאו ולא אמר אחרי ידמה כי תכף לאתם מן השער סגרו ואם היו עושין כן היו מרגישים הרודפים כי המרגלים נחבאים שם אלא כשהרחיקו הרודפים מהשער עד שלא ירגישו בסגירת השער סגרוהו וזה טעם אחרי כאשר: (ח) והמה טרם ישכבון. טרם שישנו: עליהם. עליהם, כמו אליהם כמו וילך אלקנה הרמתה על ביתו כמו אל ביתו. ודברתי על הנביאים כמו אל הנביאים'. ורבים כהם כמו שכתבנו בספר מכלל: (יא) ונשמע וימס לבבנו ולא קמה. כי האדם המפחד כאלו נפלה רוחו כדרך אל יפול לב אדם עליו וי"ת ולא קמה ולא אשתארת: (יב) כי עשיתי עמכם חסד. החסד הוא הטובה שיעשה אדם עם אחר שאין לו גמול עליו והיא עשתה עמהם חסד בהחביאה אותם כי הם לא גמלוה טובה עד הנה לפיכך אמרה להם ועשיתם גם אתם עם בית אבי חסד ולא אמרה עמי כי בהחיותם אותה הוא אמת והובה עליהם כי היא החייתה אותם ובהחיותם בית אביה היא חסד לפי' אמרו נה הם גם כן ועשינו עמך חסד ואמת אמת להחיותה והחסד להחיות בית אביה: אות אמת. האות שתתנו לי שתקיימו אותו ולא תכזבו בי: (יד) נפשנו תחתיכם למות. אנו נמסור עצמינו תחתיכם למות למי שירצה להמית אתכם: תגידו. הראשון בוי"ו כנגדה וכנגד בית אביה כי א"א שלא היה שם עמה מבית אביה כי לא היתה יושבת יחידה או אפשר שאמרו כנגד בית אביה ואע"פ שלא היו שם כמו שאמרו ג"כ נפשנו תחתיכם למות והשני תגידי ביו"ד כנגדה והספ' דודי ומה היה דבר זה שאמרו לה שלא תגיד לא אמרו על דבר היותם שם בביתם שלא תגדו אותה בתגלה אותם בלהתם מבית שהרי כשתה עליהם לשלוחי המלך אפל לאחר זמן כשבשו

יַעֲשֵׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ יח וַתּוֹרֵדֵם בַּחֶבֶל בְּעַד
הַחַלּוֹן כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת׃
יט וַתֹּאמֶר לָהֶם הָהָרָה לְכוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים
וְנַחְבֵּתֶם שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוֹב הָרֹדְפִים
וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם׃ כ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים
נְקִיִּם אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃
כא הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ אֶת־תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי
הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתֵּנוּ בּוֹ וְאֶת־אָבִיךְ
וְאֶת־אִמֵּךְ וְאֶת־אַחַיִךְ וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי
אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה׃ כב וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ
הַחוּצָה דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ נְקִיִּם וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה
אִתָּךְ בַּבַּיִת דָּמוֹ בְרֹאשֵׁנוּ אִם־יָד תִּהְיֶה־בּוֹ׃
כג וְאִם־תַּגִּידִי אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם מִשְּׁבֻעָתֵךְ
אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ כד וַתֹּאמֶר כִּדְבָרֵיכֶם כֵּן־הוּא
וַתְּשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ וַתִּקְשֹׁר אֶת־תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן׃
כה וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־
שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיְבַקְשׁוּ הָרֹדְפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא
מָצָאוּ׃ כו וַיָּשֻׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְדוּ מֵהָהָר וַיַּעַבְרוּ
וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וַיְסַפְּרוּ־לוֹ אֵת כָּל־הַמֹּצְאוֹת
אוֹתָם׃ כז וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ
אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְגַם־נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ׃

טו שלישי ותורדם בחבל בעד החלון כי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת׃ טז ותאמר להם ההרה לכו פן־יפגעו בכם הרדפים ונחבתם שמה שלשת ימים עד שוב הרדפים ואחר תלכו לדרככם׃ יז ויאמרו אליה האנשים נקיים אנחנו משבעתך הזה אשר השבעתנו׃ יח הנה אנחנו באים בארץ את־תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון אשר הורדתנו בו ואת־אביך ואת־אמך ואת־אחיך ואת כל־בית אביך תאספי אליך הביתה׃ יט והיה כל אשר־יצא מדלתי ביתך החוצה דמו בראשו ואנחנו נקיים וכל אשר יהיה אתך בבית דמו בראשנו אם־יד תהיה־בו׃ כ ואם־תגידי את־דברנו זה והיינו נקיים משבעתך אשר השבעתנו׃ כא ותאמר כדבריכם כן־הוא ותשלחם וילכו ותקשר את־תקות השני בחלון׃ כב וילכו ויבאו ההרה וישבו שם שלשת ימים עד־שבו הרדפים ויבקשו הרדפים בכל־הדרך ולא מצאו׃ כג וישבו שני האנשים וירדו מההר ויעברו ויבאו אל־יהושע בן־נון ויספרו־לו את כל־המצאות אותם׃ כד ויאמרו אל־יהושע כי־נתן יהוה בידנו את־כל־הארץ וגם־נמגו כל־יושבי הארץ מפנינו׃

לא זה ובמו התגלי ובמו לה יית: (יח) שם תקות חוט שנני. פי' קו צוזר ועשוי מחוטי שני, וי"ת הוטה דחוט שנוריתא, ותרגם שפה לפיו שכיב חוטא יהא מקוה לפומיה, ס"ל לפי דעתו פי' תקות חוט שנני שפה כגד פתוח ומתרו ס"ם שלחו לוחו שכיב שרט שילדו, ומה שתרגמו תקשרי בחלון בעת כשוב שעיר. ויש פותרין תקות כמו ויכלו כתפם תקוה ל' קו ותכלו: כתוקדמוי. בפ' שתי"ו בלבי שתקוה חוזק כי יבאו זה אחר זה כמקוה זה כמו יפעיל ויפעל: (יט) דמו בראשו. פוש נתחייב בדמו שלא שמר עלינו: (כא) ותקשר בחלון. בדמה שלוחה שתקשר בפ' שלוחו: (כב) ויבקשו. לא קשרה שלוחו עשה אחר בזלזול שלא שיכר שכתוב כי כן עשתה כמו שלוח שלוחה שתקוה בחלון בעת כשוב שעיר: (כג) וישובו. שבו אל הדרך שבאו ממנו: (כד) ויאמרו אל יהושע כי נתן ס'. זמו פוך דכריהם עמה שפרשו לו, כי אלא כי הוא טעם אל הקודם:

לאחר קריאת פרשת השבוע שעיה מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יגל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בתוצת היום:

ברטנורא — משנה אהלות פרק יא — עיקר תוי"ט

הבית שנסדק. גג הבית שנחלק על פני כולו לשני חלקים: טומאה בחוץ. לפי שהחוץ שבו הפתח: כלים שבפנים טהורים. שאין דרך טומאה ליכנס אלא לפי שהוא. ובתוספתא מפרש כל שהוא דכ"ח וכלבד שיהא כחוט המשקולת (ה) והלכה כב"ש: ב אכסדרה שנסדקה. תקרת האכסדרה שנחלקה לשנים: כלים שמצד השני טהורים. שחוץ הסדק מפסיק וגורס שאין הטומאה עוברת לצד זה: עירב את הטומאה. לפי שנפתח החוץ: בארץ. שנפתח האכסדרה כנגד הסדק שבתקרה: ג סגום כנגד גמר עב מלמד: ובופת. קורה

הבית שנסדק. טומאה בחוץ, כלים שבפנים טהורין. טומאה בפנים, כלים שבחוץ בית שמאי אומרים עד שיהא בסדק ד"ט. בה"א כל שהוא. רבי יוסי אומר משום בית הלל פותח מפח: ב [ה] אכסדרה שנסדקה, טומאה בצד זה. כלים שבצד השני טהורין. [ג] נתן את הגלל, או קנה מלמעלן, עירב את הטומאה. נתן את הקנה בארץ, אינו מביא את הטומאה, עד שיהיה גבוה מן הארץ פותח [ג] טפח: ג סגום עבה ובופת

(ה) ל"ל דמ"י לקבל מעזיבה כיוונים דמי יכול לקבל מפי' סכוות ומרעות מביאים טומאה לכאן דמ"ם מ"כ. וע' תוי"ט: [ה] אכסדרה כו'. כל אכסדרה היא שלוחה מהוא ד' ומהוא מג' כיוונות ואכסדרה מתקרה מסכוך שאין עד סכוך ספיני, כ"ג ומתו"ס: [ג] נתן כו'. נלמה דקתי נמי מפיק דמ"ם: [ג] טפח. דמי נמוך טפח לאויר נוד מפיק

פבה טע"פ שגופה עביו יותר מטפח: אינו מביאין את הטומאה. סם נתון בארץ כנגד הסדק שבתקרת הכוסברה מלמ"כ יש תחתיה חלל טפח: קפולין. כמו עלית מקופלת בגדיס הרבה מקופלים זו על זו: **עד שתהיה העליונה גבוהה מן הארץ טפח.** ומע"פ שהבגדים נתונים תחתיה העליונה מביאה את הטומאה הואיל וגבוה מן הארץ טפח: **היה אדם נתון שם.** בארץ כנגד הסדק: **חלול.** חלל הגוף שהסב מע"פ שבני מעיו לתוכו: **ד והאהיל על קוברי המת.** הייני שהאהיל על המת: **ב"ש אומרים אינו מביא את הטומאה.** כ"ם לטעמייהו דחלל גופו לא מסיב חלל הלכך אין מביא את הטומאה לבית וכית הלל לטעמייהו דמסבי ליה חלל הלכך מע"פ שגופו דבוק בחלון לד עליון שבו מביא את הטומאה לבית דהא מיכא חלל גופו דהוי כאהיל טפח: **ומודים.** כ"ם בחדם לגוף: **ה היה מוטל על האסקופה.** מקלתו בתוך הבית ומקלתו חוץ לבית: **אין מביא את הטומאה.** דאין כאן חלל: **ו והאהילו עליו טהורים.** על מקלת גופו שבחוץ: ב"ש מטהרין. דאין בחה תחתיו טומאה שבבית דאין כאן חלל: **וב"ה מטמאין.** דסברי חדם חלול הוא ובחה תחתיו טומאה ואותן שהאהילו עליו בחוך נטמאו: **ז ומת הכלב.** דאלו מי שפי' פולו בבית טהור דטומאה בלועה בכעלי חייס אינה מטמאה: ומוטל על האסקופה. ואותו לפנים: אם יש בצוארו פותח טפח. רוחב הלומר טפח ומסרגין אותו ע"י שיש המקוף את הלומר לכל בים ברחבו טפח בים כהקפו שלשה טפחים: **מביא את הטומאה.** דלד העליון שבו מאהיל על הטומאה (ב) וממשיך את הטומאה לבית: **ואם לאו.** דאינו פותח טפח: אינו מביא את הטומאה. ללעגין הבאת טומאה בשיון פותח טפח: ר"א עבה, אינן מביאין את הטומאה עד שיהיו גבוהים מן הארץ פותח טפח, קפולים זו על גבי זו, אינן מביאות את הטומאה עד שתהא העליונה גבוהה מן הארץ פותח טפח. היה אדם נתון שם. בש"א אינו מביא את הטומאה. ובה"א אדם חלול הוא והצד העליון מביא את הטומאה: **ד** הי' [ד] משקוף בעד החלון והאהיל על קוברי המת. בש"א אינו מביא את הטומאה, ובה"א מביא את הטומאה. ומודים שאם היה לבוש בכליו או שהיו שנים זה על גבי זה שהם מביאין את הטומאה: **ה** היה מוטל על האסקופה והאהילו עליו קוברי המת. בש"א אינו [ה] מביא את הטומאה, ובה"א [ו] מביא את הטומאה: **ו** הטומאה בבית והאהילו עליו טהורין. ב"ש מטהרין, וב"ה מטמאין: **ז** כלב שאכל בשר המת ומת הכלב ומוטל על האסקופה. ר"מ אומר אם יש בצוארו פותח טפח מביא את הטומאה, ואם לאו אינו מביא את הטומאה. ר"י אומר רואין את הטומאה מכנגד המשקוף; ולפנים הבית טמא. מכנגד המשקוף ולחוץ הבית טהור. ר"א אומר פיו לפנים הבית טהור, פיו לחוץ הבית טמא. שהטומאה יוצאת דרך שוליו. ר' יהודה בן בתירא אומר בין כך ובין כך הבית טמא. וכמה תשהה במעיו, ג' ימים מעת לעת. בעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף. דברי ר"ש, רבי יהודה בן בתירא אומר בעופות ובדגים מעת לעת: **ח** החדות שבבית מנורה בתוכו והפרח שלה [ז] יוצא וכפישה נתונה עליו שאם תנטל המנורה וכפישה עומדת ע"פ החדות. בש"א [ח] החדות טהור, ומנורה טמאה. בה"א [ט] אף המנורה טהורה, ומודים שאם הנטל המנורה וכפישה נופלת, הכל טמא: **ט** כלים שבין שפתי [י] כפישה לבין שפתי החדות, אפילו עד התהום טהורים. טומאה שם רואים את הטומאה. כודקים בגופו של כלב את מקום הטומאה אם הוא מן המקוף ולפנים הבית טמא ע"פ שאין בצוארו רוחב טפח דטומאה טמונה בוקעת ועולה ומלא שהבית האהיל על הטומאה, והלכה כר': **פיו לפנים.** וקבר זנבו מבחוץ: **הבית טהור.** אם טומאה מבחוץ (ג) דמסוס המסבה לא מטמאין ליה אחין דרך מחכל לצאת דרך פיו חלח דרך נקב בית הרעי: **פיו לחוץ.** ושוליו לפנים: **הבית טמא.** שהרי דרך פתח קטן זה היה סופה לצאת: **בין כך ובין כך.** בין פיו לפנים בין פיו לחוץ בין טומאה מכנגד המקוף ולפנים בין טומאה לחוץ בין בים בצוארו טפח בין אין בצוארו טפח בכל ענין: **הבית טמא.** דטומאה יוצאה בין דרך כניסתה בין דרך יציאתה: **כמה תשהה במעיו:** בכל כלב קודם שימות הכלב ושוב לא ימות מפני שיהיה חסוב כמעולל: **שלשה ימים מעת לעת.** משעה שהלכה לשחטינן גלוי ויודע לפני הקב"ה שמזונותיו של כלב מוטעין לפיכך משהה לכילתו בתוך מעיו ג' ימים: **בעופות ובדגים.** אם הלכו כשר המת כדי שתפול לאור ותשרף: **רבי יהודה בן בתירא אומר וכו'.** והלכה כר"י בן בתירא: **ח החדות.** כמו הדות. והייגו כור והייגו דות הלא שכור בחפירה ודות בכנין: ומנורה בתוכו. בתוך הדות: **והפרח.** של מנורה יוצא: **וכפישה נתונה עליו.** גרסינן כלומר על הפרח ופרח הוא הרחב שבראש המנורה שהוא יוצא עליו: **וכפישה.** של גזזל שכובשים בו את הזיתים לכומרן: **ע"פ החדות.** שאינה נופלת לתוכה: **טהור.** דעזל עם דופני החלל כדתמרינן לעיל פרק ה': **והמנורה טמאה.** מפני הפרח היוצא מן הדות ואין הכפישה מגלת עליו. ואם תאמר כיון דמנורה טמאה היאך הדות טהור והלא היא מטמאה כמת עלמו דהרב הרי הוא כחלל, י"ל דמייירי בגון לילכא מת בבית (ד) חלא חרב שנגע במת ועל ידו נטמא הבית והמנורה וקי"ל דאין כלי עובה כלי אחר כיוצא בו כדפריטנא בפ"ק: **אף המנורה טהורה.** דבתר דילה אזלינן ולא בתר פרחה והיא בתוך הדות קיימא ונעולת עם הדות: **הכל טמא.** בין הדות בין המנורה כיון דאם תנטל מנורה כפישה נופלת לתוך הדות: **ט טומאה שם.** בתוך

הדות אע"פ שהכפיסה על נכיו: הבית טמא. לתן למיד פתיל לטומאה (ה): טומאה בבית. הסתת מיירי בדות פתוח שתן עליו כפיסה (ו): טהורים. הכלים כיון שים במקומן טפח על טפח כרוס טפח לגלוין סם כביב שהוא קמור תחת הבית לתן לעיל כפ"ג טומאה בבית מה שבתוכו טהור: רחבים משל בית. כגון שהלל דות מרחיב והולך תחת כותל הבית וכותל הדות בטי מחזן לכותל הבית והכלים סם: בין כך ובין כך. לתפילו לתן במקומם טפח על טפח כרוס טפח טהורים:

הבית טמא, טומאה בבית כלים שבבותלי החדות אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח טהורין ואם לאו טמאין. אם היו כותלי החדות רחבים משל בית. בין כך ובין כך טהורים:

רש"י

דם יבש. כגון שילת מנופה מחיכה על דס יבש: **זוב דמה.** משמע לה שהרי תין דרכו לזוב שלא לה: **לח ונעשה יבש.** להא דקתני מטמאים יבשים בגפל דס לה על הבגד ויבש ותא"כ נגע הדם בטהרות דומיא דיבש בשר המת דיבש מעיקרא בשר המת ליכא: **אם נמוחו טמאין.** דדם הוא שלמא תע"ג לכי מזיתים יבש הי' כעפר: **בריה בפני עצמה.** ולא דס: **כי האי גוונא.** מפלת כמין שערות וקליפות: **מטבעין.** שם העיר: **קליפות.** גלדי המכה: **וא"ל שומא בו'.** דרך שומת להיות בה שער: **ובפושרין.** לתי כדק בגוון ולא נימוח לא מטהרינן לה כהכי דללמא לי היה בפושרין הוה נימוק:

גמרא נדה דף כב ע"א

בעא מיניה ר' יוסי בר' חנינא מר"א דם יבש מהו. בי יוב זוב המה אמר רחמנא ער דמידב דייב ליה לח אין יבש לא או דלמא האי כי יוב זוב דמה אורחא דמלתא היא ולעולם אפילו יבש נמי. א"ל תניתוה דם הנדה ובשר המת מטמאין לחים ויבשים. א"ל לח ונעשה יבש לא קמבעיא לי כי מבעיא לי יבש מעיקרא. הא נמי תניתוה המפלת כמין קליפה במין שערה כמין עפר כמין יבחושין אדומין תטיל למים אם נמוחו טמאה. אי הכי בלא נמוחו נמי. אמר רבה כי לא נמוחו בריה בפני עצמה היא. ומי איכא כי האי גוונא אין והתניא אר"א בר' צדוק שני מעשים העלה אבא מטבעין ליבנה מעשה באשה שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים אמרו להם אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין קליפות תטיל למים אם נמוחו טמאה, ושוב מעשה באשה שהיתה מפלת במין שערות אדומות ובאה ושאלה את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים לרופאים ואמרו להם שומא יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין שערות אדומות תטיל למים אם נמוחו טמאה, אמר ר"ל ובפושרין:

תוספות

אם נמוחו טמאה. ופ"ת ופא לא מיקרי יבש דסא סגך דתנן בפרק דם סמוקה (דף נד) דמטמאין לחים ואין מטמאין יבשים תניא סתם דם יכולים לטהרות ולחזור לכתמת בסיו מטמאין כדלמר סתם. וי"ל דמ"מ פשיטא דשיל לא אמר כי יוב דמה דמידב דייב, ופ"ה סתם מייני בלחים ומתייבשי ולסכי אף ע"ג דנתייבשו כיון שיכולין לחזור לכתמת בסיו מטמאין, אבל הכא בלחים ומתייבשו לא קתני בשיעת לים אלא כיצד מעיקרו, ופפ' סם יכול להיות נימוח במים:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הרמב"ם הלכות שבת פרק ח.

(א) המתיך א' ממיני מתכות כ"ש או המחמם את המתכות עד שתעשה נחלת ה"ז תולדת מבשל. וכן המטפס את הדונג או את החלב או את הזפת והכופר והגפרית וכיוצא בהם ה"ז תולדות מבשל וחייב. וכן המבשל כלי אדמה עד שיעשה חרס חייב משום מבשל. כללו של דבר כין שריפה גוף קשה באש או שהקשה גוף רך הרי זה חייב משום מבשל:

(ב) הגוזז צמר אי שער בין מן הבהמה בין מן החיה בין מן החי בין מן המת אפילו מן השלח שלהן חייב, כמה שיעורו כדי לטוות ממנו חוט שארבו כרוחב הסיט כפול. וכמה רוחב הסיט כדי למתוח מן בוהן של יד על האצבע הראשונה כשיפתח ביניהן בכל כחו והוא קרוב לשני שלישי זרת. התולש כנף מן העוף הרי זה תולדת גוזז. הטוה את הצמר מן החי פטור. שאין דרך גוזזה בכך ואין דרך נפיץ בכך ואין דרך טויה בכך:

מספר חסידים סימן ע' פ"א.

כשתשאל על מדם מסר מלמה להתקבר עמו שלל מי לעשו כי סלדם עוסק במעשה לעשו, על כן כשתהיה בתוך עם תתבונע לעוד ולל תתבונע לכע סן תרע כמוהו. וכך תאמר סם דרך היא לך נסתכם שכר ולקח עם מי עושה תיכרה כי כל עוכר לעיניו קרב ועמך עמך יקרא. כשתהבר בעלה הספל קונך. וכשתבר ביום שבע סביכותיך והסוד כדבריך מן שכותל שתתריך כי יפות סדם בכעלון לעזרו ולל יפות בכעלון רגליו כי בכעלון לעזרו יסיר לת רגלו ובכעלון רגליו יכסה לזמן מועד:

כשתתירא מן סהרפה תמיר לפו קודם סן לפו תמר סן מנוכה מפר. ובשבר תתמר סן שביל ויקיים עם שתמרת.

להט"ק מת"ת דו"א יהוה נפש' יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ו דמלוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

שז א וְאִתְפְּלַג קָרַח בַּר יִצְהָר בַּר קְהָת בַּר לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי

טז א וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן־יִצְהָר בֶּן־קְהָת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב

ת"א ויקח קרח בן יצהר . סנהדרין קי :

בעל הטורים

(ג) ויקח קרח. סמך מחלוקת קרח לפרשת לילית, שעל ענין לילית קלק על משה : ויקח קרח . גימ' זה במקח רע. עשה שמו לבעליו לרעתו, גימ' עשהו על קרח לרעתו סיס ט':

רש"י

(ג) ויקח קרח . פרשה זו יפה נדרשת א במדרש רבי תנחומא: ויקח קרח . לקח את עצמו לגד ג' להיות לחלק מתוך העדה ב לעורר על הכהונה , וזהו שתרגם אונקלוס ואתפלג נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת וכן (חיוב טו) מה יקחך לכך . לקח לותך להפליגך משאר בני אדם . ד"ם ויקח קרח ג משך רחבי מהדרשות שכתם נדברים כמו שנאמר (במדבר כ) קח את המטה (הושע יד) קחו עמכם דברים: בן יצהר בן קהת בן לוי. ולא הזכיר בן יעקב , שבקש רחמים על עצמו ד שלא יזכר שמו במחלוקתם שנאמר (בראשית מט) ובקהלם אל תחד כבודי, זהיכן נזכר שמו ה על קרח בהתיחסם על הדוכן בלבדי העמים שנאמר (ד"ה ו ו) בן מכיאסף בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל (תהלים) : ודתן ואבירם . בשביל שהיה שבט רחובן קרוב בחנייתם תימנה ו שכן לקהת וכניו החונים תימנה נשתתפו עם קרח במחלוקתו ז לוי לרעת לוי לבדו. ומה ראה קרח לחלוק עם משה ח נתקנא על גשיאותו מ שלו לנשיאן בן עוזיאל שמיטתו משה נשיא על בני קהת ע"פ הדבור . תמר קרח מתי מצא תרבצא היו שנאמר (שמות ו) ובני קהת וגו' שמרם הכתוב נשלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול מי ראוי ליטול את הנשיאה לא יהי בעיני כן יהיה שהוא שני לאמרם והוא משה נשיא את בן תקין הקשן מכולם הרואי חולק עליו ומבטל את דבריו מה עשה עמד וכתב ר"ל רחמי שנהדרתם רובן משבט רחובן שכניו ושם חליאור בן שדיאור וחכיריו , ויוצא כו שנאמר נשיאי עדה קריאי מועד ולהלן הוא אומר (במדבר

רשב"ם

(א) ויקח קרח . כמו ויקח את שרה אשתו ואת ליט. אף כאן ויקח קרח : ודתן ואבירם . אנשים חרבה עד שקמו עמהם לפני משה חמשים ומאתים :

שפתי חכמים

א דק"ל למה סמך ל' ויקח . ולפי שפרש"י בפ' בראשית ומני לא כתבתי בפרש רק פסוקו של מקרא ולא ע"פ המדרש , לכך פי' רש"י כאן פרשה זו יש נדרשת כו' שסוף קרוב לפשוטו , לכך לפרש פשוט ע"פ המדרש ולא נתעכר לפרש לפי פשוטו : ב פי' לקיחה זו מתחייית הוא ולכך הוא פשוט , וקרח הוא הפעול ל"ב ויקח הוא כמו ויוקח כדעת המתרגם ותתפלג : ג דלעיל הפלוגתן קאמר שיפרש ויקח ל' ויוקח , ל"פ ד"ם . ולפי ד"ם קאמר דלא פי' שעשה משה נגד מה שקרח ל' מחלוקת , ל"פ גם שקרח לא מי שקרא כמו נגד משה דכתיב קח לך מטה , ל"פ גם משה משפט : ד כ"ל למה לא מייחסו ג"כ לתוך יעקב , ומתוך שיעקב סיכן כו' : ה כלומר סיכן נזכר שמו של יעקב בהיכא קרא עד שנלמוד לתת טעם מה על שלא נזכר שמו ומלא מין לך קשה לפי המדרש שדרשו בפוסוק של תבא נפשי סלו שנאמרים ולן מה שפרש"י בפ' ויתו נפי בפוסוק של תבא נפשי זה משה זמרי שנא' בו זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני ולא תאמר כן יעקב סיכן נזכר שמו של זמרי עד שנלמוד לתת טעם על מה שלא הזכיר שמו של יעקב על זמרי עד שנלמוד לתת טעם על כמה דתן ואבירם לפי שהתחילו לריב עם משה ו בשביל כך נזכרו שמותם ולא נזכר שמו של יעקב על זמרי , ומניח שדבר פל"ש . ע' בפה שכתבתי בפ' ויתו תירון על קושיית פרש"י : ו כ"ל היכך כאן דתן ואבירם לפי קשה לפשתף עם קרח שעיקר עלי פכהונה שפרי פה נלו לוים ולמה נכנסים ניהם דכתיב ויקחו נאותן דתן ואבירם ולפ"ה לשון לקוח על פכהונה בשביל נאותן לתיהם שיש בכוח לחוק הוא שיקבלו לתוך בשביל לתיהם ונאותן עלמו שבשבילו התחילוקת לא מוכר בקרא שיש מעיכה : ז (מדבר"ל) ומש"ז קבלתי דפ"ה כי למה בתחלה יעקב בקש לתמים כו' ופ"ב קבה דתן ואבירם שייחסם עד לתוכן למה לתוך בן יעקב ולא מלינו שביקש יעקב על לתוכן פלא יתיחסו בניו שתהיו התחילוקת אל קרח , ע"כ פי' לוי לבדו כו' ומצינו שם בכולל, וכן"ק ע"כ : ח פי' שיש שקרח חשד לת משה בכל מעשיו שעשה פפל מני עלמו מ"ש לפ"ה לתוך על פכהונה שהרי לפתן בדין הוא קורה לו לפיותו בן עמרם פכהון , פרפ"ם. וכ"ם ולמה לא פי' זה על שקרא ולתי פלא קושיא זו ממה שפי' לעיל. וי"ל דבלמע קורה שיריב לעיל על דתן ואבירם לפ"ה כי היה יכול לשקרות שם רחה כו' לפי שהם בשביל שיש לו ליטול פכהונה ולכך שיריב עמהם ג"כ ע"מ שהם מחלוקת היה בשבה שיש לו ליטול פכהונה שהרי הם שהיו נגיי דגלים ג"כ ע"מ שהם מחלוקת היה בשבה שיש לו ליטול פכהונה שהרי הם שהיו כמחנה , לכך מקשה לפ"י מה ראה קרח לחלוק עם משה בשביל פכהונה בשבה שיש לו לת חלק בשבה פכהונה מיד לתר פקמת פאהל, ותיכון פפ"י נתקשה על נשיאות ג"כ בשבה פיהוד שנאמרו ג"כ שיש לו ליטול שנהם פחלוקת היה לפ לנשל לת פכל לתר פדבר בתין לו זכות : ט ול"ת ולמה לפ"י לפ"ו לעיל לעורר על פכהונה , וי"ל דוהלי לת היה מעשה לקרא שנאמרו ודתי לת היה פרשה פכל כיון שיתן הכהונות לאליפן כת קרח לחלוק על פכל גם על פכהונה, לכך פי' לפ"י שהיו חולק עליו ומבטל לת כל דבריו. וצ"ל לפי שפכך לת היה לו חלק גם על פחלוקת , וי"ל לפי שפכך היה עסוק בפכהונה לכך נתפתה עמו פכהונה לבטל דבריו על משה כדי שפה יהיו כהנים פכל על פחלוקת היה פשיך שיפ פדין היה שפיך

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ג) ויקח קרח . סיפה בחלק ויקח סמך ליה לקרא שלפניה מקרא רב לעצמו . קרח שעשה קלסה כיפהלא. ד"ם קרח עולה גימ' ת"ד פשדד ולא סמך פלוחיו של פקל"ם : בן יצהר . שהכחיש לת פשלם לפסוקים : בן קהת. פקוסם שיני מולידיו : בן לוי . שעשה לוים לנישכם . ובניו ולדיהם נמי בן יעקב בן יעקב עלמו לנישכם . ומצי למיכ ר' שמואל כך יפתן יעקב כוקם לחמים על עלמו שנאמר ובקהלם אל תחד כבודי . ודתן שעבר על ת. ואבירם שפניו כ"ו מלשון תפיכה . ואון ש"פ כל ימי בלניות : בן פלת . בן שנשנו בי פלת ח : בני ראובן . בן שמעון ובקר . מדרש לפי שהיו בניהן בכור שמר ים נגו מלך בכהונה לפיכך המחילו במחלוקת נס הם . ואמר הא מון בן פלת שהיו שונלמי , שמרה היה שלי שקרא לך מיניה שי משה כ"ש ת תגלידת בי קרח רבה לת תגלידת . שמר לם ומלי לישבה דהוה בעלה ותפלגני כפריה , שמרה היה ידעה דלה כיישבת קדושת היה , שפל כי כל פעדה כלה קדושים . היב בעיתך ומלה

(חק לישראל) ח"ר

וְאוֹן בֶּן־פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן׃ ב וַיָּקֻמוּ
לִפְנֵי מֹשֶׁה וַאֲנָשִׁים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם נְשִׂיאֵי עֵדָה קְרָאֵי
מוֹעֵד אַנְשֵׁי־שֵׁם׃ ג וַיִּקָּהֲלוּ עַל־מֹשֶׁה
וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם
כִּי כָל־הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם
יְהוָה וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קְהַל

אֱלִיאָב וְאוֹן בַּר פֶּלֶת בְּנֵי
רְאוּבֵן׃ ב וְקָמוּ לָאֲפֵי
מֹשֶׁה וְגוּבְרַיָּא מִבְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מְאָתֵן וְחַמְשִׁין
רַבְרְבֵי כְנִשְׁתָּא מְעָרְעֵי
זִמַּן אֱנָשִׁין דְּשֵׁמָא׃
ג וְאִתְכַּנְשׁוּ עַל מֹשֶׁה
וְעַל אַהֲרֹן וַאֲמָרוּ לְהוֹן
סַגֵּי לְכוֹן אֲרֵי כָל כְּנִשְׁתָּא
כֻּלְּהוֹן קַדִּישִׁין וּבֵינֵיהוֹן
שָׁרְיָא שְׁכִינְתָּא דְיָי וּמָא
דֵּין אַתּוּן מִתְרַבְרְבִין

ת״א ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל. סם קי: כי כל העדה כלם קדושים. סם קמ:

רשב״ם

(ב) קרואי מועד. קוראים ושולחים בשבילם ליום

בעל הטורים

(ב) ויקמו. גימ׳ למלך ממשיח ומפתים, כ״ר דפעים יפדר: קלקלי. מספר יו״ד, שעבדו על י׳ הדבורות: מגיני שם. בתמשח

שפתי חכמים

לומם ממלרים ומוד לנלם כלם יהיו מלכים, ולכן לם נתחתפו עמו לתלוק על המלכות: ׳ יש מקשים ל״ל לסביל לפיס מפסם דכתי׳ קרואי העדה ופסם נופא מלגן אלא מדקתיב נשיאי מעות והפ לכם נמי נשיאי עדה כתיב. וי״ל דאי לאו מקרא דפסם ס״פ אלא לפני משה מפדפוס היו מדקתיב קריאי מועד ס״מ אלא היו נקראין כלל דבר שבקדושה אלא לעניים לחוקים, לכן מביל לפיס שפסם שבקדושים בלל פעם בלל דבר שבקדושה דכתיב קריאי עדה כלומר בלל דבר שלריכין העדה. ופא דמוסיף רש״י וניולא לפס מלום דפאלפים אבד נקרו בשמות לא היו כ״ף ו״ב נשיאי שבעטים ואלה היו משמים ומתפים סוכרה לומר וניולא פסס שבלם היו לפני בני ישראל מפס נשיאי שבעטים ומפס לפני סנסדרפות ומפני ג״ם לגמוד פסיו מעדנים של מלילות ותביהו ומפני דוקא היו״ב אבר נקרו בשמות ולא האחרים כיולא בפן, רמ״ם: כ דפסוף פרפה אלא לך בתיב נישים ופמך ליה ויקח קרח ללומר נעל נישים. ור״ם ופכי רש״י לא דרים פמיכות רק סיכא בפיכו מקומו כמו שפילפלי בפרפה אלא לך. וי״ל שגם כאן פיכו מקומו לפי מה שפילפלי שמתוקפו של קרח היה בשביל נביותו של אליאב וזה היה קודם שנ׳ ס״ת גמם כשמכה כאן שנ׳ שם׳ במדבר סיני ככך דרשינן סמיכות: ל אלא שפרפה בני לאוכן דן לאוכן שמעיהו בשקום שמר ג״כ כמו ובני דן פושים ובני פלוא אליאב שע״ם שפיהו אלא אחד קרא אותו בל׳ רבים. לכך פרפ״ו בני לאוכן דתן ואבירם ואון בן פלת ופלת ג״כ מבני ביהו של לאוכן. ובפ״ם כתב י״מ שבוזמו לומר שבני לאוכן ג״כ לא נאמן כאלו אמר בני לאוכן דתן ואבירם שם, אבל און בן פלת הוא ולא מבני לאוכן. וי״א שבוזמו שמדבקת פיפוה גם נאמן אלא שמר שבני לאוכן יפוד לדתן ולאבירם ולא נאמן שופיל ולא מביאו גזכר בשום מקום לא און ולא פלת בבני לאוכן, ופוא שפה שני פסיבוסים שלמה ופ״ל בתכתי: ם תיקן זפה פרפה פי׳ וכך בשום שם כמו פרפה, ופוסיף יותר מדאי שבוזמה זה יתכן לומר שמוסו פרפוי שלמה הוא ברפוי לפס וגם פוסיף אלא לקחתם מפני שאלת לפס לגדה אין לם מוכן בלבי שתאבד לא אלא לקחתם ומפני שהמלוקת היתה על פלכיפה לכן אמר אם לקחתם לכם ולא אלא על מה בית דוסי אמר גם פי׳ אלא לכם לשלמכם שבוזמה זה יתכן שלמה ותלק לאחרים גם פוסיף אלא גדולה מפני שאלת פרפה נופל על הפשלות כמו על הגדולה ופשאלה לכן פוסיף אלא גדולה: ג כתב פרפ״ם גם ידעתי שאם לא פיכם זה שאלת קדושים תהיו ושתקדשתם ויהייתם קדושים כי עם קדוש וגו׳,

ענין מחלוקת קרח

גבם הוא מי ופם כשבא ופתבון, כי הוא בן יעקב אחי עמרם אבי משה ופסבון, וה״א שתחת בשעמרם הבכור ע״ב סגדולה שייך בבניו, אלא בן קפת הוא, ונבכון אחי קפת היה הבכור, ועכ״ז על הבכורה הוא נתנו לבני נדבון לשתחם רק לבני קפת, ומזה נראה כי אין הקב״ם משגיח על הבכור, רק על מי שראוי לעבודתו יותר, וגם לקח לחיה מלוי אחות אלישבע ליעקב, ולאוכן הוא הבכור, ועכ״ז לא בחלוקן ושמעון בחר הקב״ם רק בלוי, וגם היה יכול להסיח לחיה מיעקב עלמו, אלא עשו אחיו הבכור, ולא בחר בו הקב״ם, כ״ש יעקב בחר בו יה, רק מחמת שיעקב בקש אלא יזכה אחו על מחלוקתו של קרח, ע״כ לא פזכילו שתלוה שע״ם שיכול לפיות שקלה פזכילו, ואחר שידע קרח כ״ם הוא לבדו ויריב נגד משה אלא כל שעתיקיו יבעלו בין על שרח ישראל, ומי יבגיה עליו, ע״כ משך אליו את דתן ואבירם, שהם היו בשבים עזי פנים, ובעזה בעלבים שתקבלו על משה, ואון בן פלת שתחבר ג״כ עמהם שיוסף שאר בשרם: (ב) ויקומו לפני משה. קרח ודתן ואבירם ואון, שהבר לבו את משה קמו מפניו בדרך כבוד, ולא רלו להרגות שתפעור עלמה, אמר לו בית אחות אלה שהיים פעור מן המזוזה או לא, אמר לו מייב, אמר לו בל התורה כולה אלמים ושבעים ואחד פרשיות מין פעורין את הבית מן שהיה אלוה עליהן אלא אלה, אמר לו מיירין, אמר לו אחבבו תורין של תכלת פעורין אלים אבולה אלמה אלו דין

עַל קְהָלָא דְיִי׃ ד וּשְׁמַע
מֹשֶׁה וּנְפַל עַל אַפּוֹהִי׃
ה וּמַלֵּיל עִם קָרַח וְעִם כָּל
כְּנִשְׁתֵּיהּ לְמֵימָר בְּצַפְרָא
וְיהוֹדַע יְיָ יַת דְּכָשַׁר לֵיהּ
וְיַת דְּקַדִּישׁ וְיָקְרֵב
לְקָדְמוֹהִי וְיַת דִּי
יְתָרַעֵי בֵּיהּ יָקְרֵיב
לְשֻׁמּוֹשֵׁיהּ׃ ו דָּא
עִבִידוּ סָבוּ לְכוֹן מַחְתִּין

יהוָה׃ ד וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־
פָּנָיו׃ ה וַיְדַבֵּר אֶל־קֹרַח וְאֶל־
כָּל־עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וְיֹדַע יְהוָה
אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ וְאֶת־הַקָּדוֹשׁ
וְהִקְרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר־בּוֹ
יַקְרִיב אֵלָיו׃ ו זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ־

ת״א וישמע משה. סם קז׃

בעל הטורים

זבעובר, ונתחייבו כדוך המעול לאבד מעילים מגפי סם׃
(ד) וישמע משה. בגימטריא מלמד כי מסדוסו בלשה׃

רש״י

לקחת לחה מלכות לת היה לך לכבר לתחיך כהונה ס לת
לחה לבדכם שמעתם בסיני ע תוכי ה׳ תלחיך כל העדה
שמעו: (ד) ויפל על פניו. (תנחומא, מ״ר) מפני
המחלוקת פ שכבר זה בידם סרחון רבינו צ תעמו בשגל
(שמות לב) ויחל משה מתתלונגים (במדבר יח) ויתפלל
משה במרגלים (שם יד) ויאמר משה תל ה׳ ושמעו מלרים
במחלוקתו של קרח ותתרשלו ידיו. משל לבן מלך שסרח על
תניו ופיים עליו לוהבו פעם ושתים ושלש כשסרח רביעית
נתרשלו ידי התוהב ההוא לאמר על מתי תעריה על המלך
שמא לת יקבל עוד ממני: (ה) בקר ויודע וגו׳. עתה
(במדבר רבה) ק תת שכרות הוא לנו ולת נכון להרלות
לפניו והוא היה מתכוין לדחותם שמת יחזרו בהם: בקר
ויודע ה׳ את אשר לו. לעבודת ד׳ היה: ואת הקדוש.
לכהונה: והקריב. לותם תליו (תנחומא) והתרגום מוכיח
כן ויקרב לקדמוהי ש יקרב לשמושיה. זמדרשו בקר ת״ל
משה גבולות חלק הקב״ה בעולמו יכולים אתם להפוך בקר
לערב כן תוכלו לבטל לת זו שנת׳ (בראשית ח) ויהי ערב
ויהי בקר ויובדל כך (שה״ש כג) ויובדל אהרן להקדישו וגו׳:
(ו) זאת עשו קחו לכם מחתות. מה ראה לומר להם
לך תמר להם כדרכי עכו״ם יש ניומוסים הרבה וכומריהם
הרבה וכולם (ס״ת ואין כולם) מתקבלים בבית אחד תמר
אין לנו תלה ת׳ אחד תרון אחד ותורה אחת ומזבח ת׳ וכהן
גדול אחד ואתם מאתים והמשים אים מבקשים כהונה
גדולה אף אני רולה בכך הת לכם תשמים חביב מכל היה

רשב״ם

המועד הקבוע למשפט בין איש לאישו: (ד) ויפול
על פניו. לתפלה ושם נאמר לו מה שאבר לקרח:

שפתי חכמים

וכ״ל דאל״כ יש לו להסיר כאן אע״פ שנעשה היה קדושה מאל
משה ואהרן יש בהם קדושה יתירה שהם נביאים ושמעו מדבור
אפי׳ שקב״ה ג״כ בלשה שמעו וגו׳: ס (נח״י) וה״פ אם לקחת
אתה מלכות הוא דדין שאתה שמעת כל הדבורות וכל העדה לא
שמעו אלא תכוי ולא יהיה לך לאבל מ״מ לא היה לך לכבר לתחיך
כהונה דהא לתחיך לא שמע יותר מכל העדה וז״ש מדוע תתנשאו
שניהם אתם ואהרן והיה די בניכיותך לבד. אבל לא תשבש שכוותו
היה לתלוק גם על המלכות דהא לא מלינו בכל הפרשה מחלוקת
כ״ש על הכהונה לבד: ע (ג״ב) ואם לא נאמר בפירוש לפרשה זו כיון
שיש לומר זה לבלוא ולא לו בפרע שיהא אסון אחרון כאן ואילך בפיהם:
פ וה״ת וכה לשון נבוי מרגלים כתיב כמי ויפלו משה ואהרן על
פניהם. ו״ל לשון נבוי לרשלו על פניהם להתפלל כיון דלא כתיב
שם שהבדו שום דבר י״ל שהתפללו אבל הבא כתיב ויודבר אל
קרח וגו׳ משמע שבשעת נפילתו דבר משה ולא התפלל אם כן
משה נפלו אלא אפי׳ מחלוקת: צ וה״ת וכי לא היה להם לב
ג׳ שסכי מחלוקת אל קרח היה קודם מרגלים כמו שפירשתי לעיל
פ׳ שלח לך. ו״ל לעיל פ׳ שלח לך פרש״י לפי פי׳ הראשון
שפרש״י בפרשת ולמה הדבירם משה אבל פ׳ שה וחלוקת מחלוקתו של
קרח אבל כאן פרש״י לדבר אחר אפי׳ שה וחלוקת קלי על מרים
ה״ל יקול להיות שמרגלים היו לפני מחלוקת של קרח ה״ב היה
זה סרמון רביעי: ק שהיו מוסקין במחלוקת כל היום לכן אמר
משה שבלוקר היה לנו כמו שמלינו שכוחת ולא עיין ג״ת אפ״ה
אלא שתו נקבלו שכול, ותו קשה לרש״י למה לא משה משה
לעלמו דשת מיוחדת, לכן פרש״י סוף היה מכוון כו׳: ר דכתיב כאן
והיו לי סגליה. ה״ת יהלה לא היו מולקים רק על עבודת הכוהנים.
ו״ל כך אמר משה אם תומר לשם ואת הקדוש לבחור ביון שהם
רולין שאין לשם בה לחלוק על הכהונה יהלקו על הגליה זה לדין
מאחר שהיו בכוהים והגליה כלים מתקיימים, ל״פ כו׳: ש וה״ת
בקר ויודע ה׳, מי סוא משה לו לעבודה בעיני שנאמר והיו לי
סגליה ומי שהוא קדוש לכהים בעיני שנא׳ ויבדל אהרן להקדישו
קדש קדשים ואפי זה יעשר מלת ושקיבל אלו מוכן לכן הוסיף

ענין מחלוקת קרח

תיכף שנאמר אלו, כדי שיולנו לכוס עמו בדבירים, כמו שנאמר
שמעו מז״ל עלית שבולו מלכת וכיו מלא ספיים, ואמרינן לעיין
על שיבולו נידוי מריכה, ואפילו אלא משבו עוד מלאים ואמרים
הים מצני יבדלל, אבל שמא היו נביאי מדה קריאי מועד פ׳ אי
אם, אבל מיני כל יבדלל עליהם, ולאבל היו עם כל זה נקבלו
על משה ועל אהרן ואמרו תקבלו אליהם כל לכם כי כל העדה ללם
קדושים וגו׳ ומדוע תתנשאו וגו׳. טעמהם היה שלא אמרו ואם
יהיה לך שני דבורות אלא כולנו שמענו, ושמוסק כלה מי יודע,
שולי גם אתה לא שמעת ויבדיה כל זה מלבך, וכל טיני קדושת
שמעת שאתה מקבלנו ע״י התוכה ומשלש, שולי גם זה שכל
ויהיה אין תוכה ואין קדושה וכולנו שוים, ו״ל כך לכם, רבוש
עבירה שפיתיתה אם שם אמות אלא היה לומר לשם כי כל שעדה
כלם קדושים ושמוסק ס׳, הגה אין קדושה ואין תוכה ואין ס׳, קדושה
שיהבשלום יש לכם
עליהם, ל״ל אם היתי אומרין שהתוכה ומשלוש קדושה שמת הוא שלא, אלא שמלאתם גדולם
עליהם ויש לכם להשתבר עליהם, ושל אומרו אין מאמינים כל זה, כי מי יגיד לנו אם לא גדיים כל זה שלבך רק ליקח בכשש ושברים
עליהם, ע״כ שאלתיהו מדוע התבשלו על קשל ס׳:

(ד) וישמע משה ויפול על פניו. כשאר שמע משה כי קרה יתבשיו אשר משה גדולי בעדה כופרים בגל שפורש

לָכֶם מַחְתּוֹת קֹרַח וְכָל־עֲדָתוֹ׃ קרח וְכָל כְּנִשְׁתַּיהּ׃

שפתי חכמים

מלא סופם ואין יכיח זה שיקדי כל הר"ן אינם המקשי' שכשהוא מקריבי הקטרת לפניו ומלא פליו כמו לפני ופז יתכן מי הוא הקדוש ודלמו הכל כי אתכן הוא הקדוש לרשיעה כשיקקל הקטרת אלו והלויים הם הלמוך'העבוד' פליו' כי כאשר יאברנו כל מקריבי הקטרת ואפילו הוא קלח שהוא לו וכשלך ויתבטל תלעומת פליו, ושתרגום מוכיח כן שתרגמין מחרגם לקדמוסי והשני לשמושים ופליו שבפסוק שלחריו יתוייב שפירושו הוא לעבודה הכפוסה:

ענין מחלוקת קרח

שלינוך מן השמים, נפל על פניו מחמת מכדה גדולה שנפלה פליו, כי היה יכול ומחד מהני מתפעם הכשירה הוא בעם ישראל כלו או רובו, ופז בעם יחיה לף ס' בעם, ומי יודע אילו פורעניות יבא מזה על עם ס', ע"כ דבר אל קרח ואל כל עדתו שימתינו עד בקר, פז יתבבר מלד השוגב והקדושה: והקרבנות והכפורה:

נביאים שמואל א יא

להמשיך מג"ה דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנוקבא אדני נשמה דהוד יַהוָה חיה יחידה דנוקבא יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

תרגום

א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ וְנֵלְכָה הַגִּלְגָּל וְנְחַדֵּשׁ שָׁם הַמְלוּכָה: ב וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם הַגִּלְגָּל וַיַּמְלִכוּ שָׁם אֶת־שָׁאוּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זְבָחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׂמַח שָׁם שָׁאוּל וְכָל־אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מְאֹד: ג וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְקֹלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר־אֲמַרְתֶּם לִי וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: ד וְעַתָּה הִנֵּה־הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וַאֲנִי זָקַנְתִּי וְשַׂבְתִּי וּבָנַי הִנָּם אִתְּכֶם וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְּעֻרַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: ה הִנֵּנִי עֲנוּ בִי נֶגֶד יְהוָה וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ אֶת־שׁוֹר מִי לָקָחְתִּי וַחֲמוֹר מִי לָקָחְתִּי וְאֶת־מִי עָשַׁקְתִּי אֶת־מִי רַצּוֹתִי וּמִיַּד־מִי־לָקַחְתִּי כֹפֶר וְאַעְלִים עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב לָכֶם: ו וַיֹּאמְרוּ לֹא עָשַׁקְתָּנוּ וְלֹא רַצּוֹתָנוּ וְלֹא־לָקַחְתָּ מִיַּד־אִישׁ מְאוּמָה:

א ואמר שמואל לעמא איתו ונזיל לגלגלא ונחדת תמן מלכותא: ב ואזלו כל עמא לגלגלא ואמליכו תמן ית שאול קדם יי בגלגלא ונכסו תמן נכסת קודשין קדם יי וחדי תמן שאול וכל אנשי ישראל עד לחדא: ג ואמר שמואל לכל ישראל הא קבילית למימריכון לכל די אמרתון לי ואמליכית עליכון מלכא: ד וכען הא מלכא מהלך ברישיכון ואנא סבית ובני הא אינון עמכון ואנא הליכית קדמיכון מן עידני עד יומא הדין: ה הא עד די אנא קיים אסהידו בי קדם יי וקדם משיחיה ית תורא דמן בדרית והמרא דמן עשקית ית מן עשקית וית מן דכית ית מי רצותי ומן דקבילת מיד מן מי אגיסת ואעלים עיני בדינא ואהיב לכון: ו ואמרו לא עשקתנו ולא אגסתנא ולא קבילתא מיד אנש מדעם:

מצודת דוד

(ב) ונחדש שם המלוכה. על כי בראשונה לא קבלוהו כלם כראוי: (ג) ויעלהו שם. המלוכהו שנית בהסכמת כלם וכראוי טוב: לפני ה'. כי הסכימו שיהיה במקום שהוא לבוד נמסכים: (ג) סנה שמעתי וגו'. כ"ל עד לא הגלכתי אילך לא יכולתי לסוכיח אתכם כי אן תחשבו שהגלכתי דבכי סנה לעמוד במלכת עלך ולזה שמעתי בתחלה לקולכם ומעלכתי עלך: (ד) ועתה. לשל עתה הילוך והמלך מתהלך לפניכם ומוחזק במלוכה ול"ל מי הוא אשר יעיד לכי להעבירו ממלכותו וגם אני זקנתי וכיתי שם לחזיק עוד במעשלה ובני הלא שמה אתכם גלוגים לעבודת העגל ואפילו הוא במותכם ול"ל שוב אין מקום לומר שהוא אחרת אתי ולזה אחדר עתה דברי: ומני התהלכתי, כ"ל ועוד הלא הייתי מתהלך לפניכם מעיר לעיר לשפוט אתכם: ולא יום ולא יומים כ"א מעשיו עד היום הזה ול"ל בלכם מכיכים ויודעים אותי אשר לא כן אנכי הולך בהתהלות ועלמעשיו: (ה) הנני. כ"ל בעוד שאני פה עני בי נגד ה' ונגד המלך כשמשח אם': לקחתי כופר. פדיון על נפשי: ואעלים עיני בו. בעבור שכופר שעלמתי עיני מעלי לעשות עוזם הרעוי: ואשיב לכם. כ"ל ואשר אעשה כי דבר אם בעודי פה אשיב אשר לכם על דבריכם: (ו) מאומה. שום דבר אם:

הפי' רד"ק תבוא בהפטרה בשבוע זה:

כתובים תהלים ב

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אר
ארנ ארני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה
דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א אַשְׁתָּעִי קֳיָמָא דַיְיָ אֲמַר
חֲבִיב בְּבַר לְאַבָּא לִי אַנְתְּ
זַכְיָאָה כְּאִילּוֹ יוֹמָא דֵּין בְּרִיתָךְ:
ב בְּעֵי מִנִּי וְאֶתֵּן נִכְסֵי עַמְמַיָּא
אַחְסָנָתָךְ וַאֲחוּדָתָךְ שְׁלִטוֹנֵי
סְיָפֵי אַרְעָא: ג תְּתַבְּרִינוּן
הֵיךְ בְּחוּטְרָא דְפַרְזְלָא הֵיךְ
מָן דְּפָחַר תְּתָרְעִינוּן: ד וּכְדֵין
מַלְכֵיָא אֲשְׁכְּחִילוּ קַבְּלוּ מֵרְדוּתָא נְגִידֵי אַרְעָא: ה פָּלְחוּ קֳדָם יְיָ בִּדְחַלָא וְצַלּוּ בְּרָתִיתָא: ו קַבְּלוּ אוּלְפָנָא
דְּיִלְמָא יְרֻגְיוּ וְתֹהוּבְדוּן אוֹרְחָא מְטוּל דְּיֵיחוֹר בְּעֵיר רוּגְזֵיה טוֹבְיָה לְכָל דְּסָבְרִין בְּמֵימְרֵיה:

א אֶסַּפְּרָה אֶל חֹק יְהוָה אָמַר אֵלַי בְּנִי־אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם
יְלִדְתִּיךָ: ב שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה גּוֹיִם נַחֲלָתֶךָ וַאֲחֻזָּתְךָ אַפְסֵי־
אָרֶץ: ג תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל כִּכְלִי יוֹצֵר תְּנַפְּצֵם: ד וְעַתָּה
מְלָכִים הַשְׂכִּילוּ הִוָּסְרוּ שֹׁפְטֵי אָרֶץ: ה עִבְדוּ אֶת־יְהוָה
בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִרְעָדָה: ו נַשְּׁקוּ־בַר פֶּן־יֶאֱנַף וְתֹאבְדוּ דֶּרֶךְ
כִּי־יִבְעַר כִּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי כָּל־חוֹסֵי בוֹ:

רשי

(ה) אל חוק. הוא חק קצוב עלי לספר: בני אתה. רמז ליסראל הקרוין בני בכורי: אני היום. שהמלכתיך עליהם כאלו היום ילדתיך: (ב) שאל ממני. התפלל אלי: (ג) תרועם. תרועצם: תנפצם. תשברם: (ד) מלכים. מלכי עו"נ: (ה) וגילו. ותשמחו בשיעת רעדה לרשעים: (ו) נשקו בר. זרזו עצמיכם בכר לבנ: כי יבער כמעט אפו. כי ברגע מועט כשיבער חפו עליכם לותו שעה יהיה ניכר משוריו של החוסים בו:

מצודת דוד

(ה) אל חוק. הוא חק קצוב במקום ממשיך מספר את הדבר המקוים בספר שם' אמר אלי בני אתה כמ"ש בני בכורי ישראל (שמות ד) והמלך יהנצב בכל העם: אני היום ילדתיך. כ"ל מעיד אתה בעיני כאן נאמר היום סולדו: (ב) שאל. לשון שאל ממני ואתן אלמלך להיות הגוים נחלתך וגו': (ג) תרועם. תשבר לותם כמו המשבר מה בשבט ברזל: (ד) ועתה. לותיל וסוף מוכחת מה' על כל זה השכילו וקבלו מוסר ואל תדבקו בזאת: (ה) עבדו את ה'. לקבל עול מלכות משיחו: וגילו. לו משמחו בעת בא בעבד על המורדים כי לא עליכם תהיה מלחמה: (ו) נשקו בר. תמרו בכר בבא לקבל מלכות משיחו פן יבא בכם כעס ה' ותאבדו מן הארץ. פן יאנף. פן יחרה אף ה' בכם: ותאבדו דרך. לא תדעו לאן אתם הולכים ולא תדעו מה תעשו:

ר"ג תפיו תוים מכלי דעת מנח תפנו: כי יבער. כשאר יבער אפו אף בשעור מועט אז תאבדו דרך: משלי. זהו תפלות שמוסיפ בה' על כי מלבם השכילו לדעת תומן בה' ועולם זלזעו והזה חסו בו:

עיקר תוי"ט משנה שביעית פ"ה ברטנורא

בנות שוח. תחים לבנות המגדלות מג' מנים לג' מנים: שביעית שלהן. שהה שניה של שמיטה דפירות החונטים בשביעית אין נגמר בשלן עד שהה שניה של שמטה שהות ג' להניעה ואז נוהג בהן דין שביעית לבתר חנטה חוצלין: פרסאות. מין תחים שעושים משתי מנים לשתי מנים. ואין הלכה כר"י: ב הטומן את הלוף. מין ממיני הבצלים שרגילים לטומן בתרן: לא יפחות מסאתים. משום דמיחזי כזורע עד שיטמין מהם סאתים בפירוה תחת

כלי ממלעי דמסד דמלכות דיליכם אלף למד אלף למד

בנות שוח שביעית שלהן שניה שהן עושות לג' שנים. ר' יהודה אומר הפרסאות שביעית שלהן מוצאי שביעית שהן עושות לב' שנים אמרו לו לא אמרו [ה] אלא בנות שוח: ב הטומן את הלוף בשביעית ר"מ אומר לא יפחות מסאתי' ער גובה ג"ט וטפח עפר על גביו. וחכ"א לא יפחות מד' קבין. ער גובה טפח וטפח עפר על גביו. וטומנו במקום דריסת אדם: ג [ב] לוף שעברה עליו שביעית רא"א אם לקטו העניים את עליו לקטו ואם לאו יעשה חשבון עם העניים. רבי יהושע אומר אם לקטו העניים את עליו לקטו ואם לאו אין לעניים עליו חשבון: ד לוף של ערב שביעיות שנכנס לשביעית וכן בצלים הקיצונים. וכן פואה של עידית בש"א עוקרין

(ה) מלת בנות שוח. ולפי נוסחאות שלפנינו שהשעם נמי יהיה לשפרסיות דין ירק דבתר לקיטה כדלעיל במ"ז פ"כ, תוי"ט. וביהושלמי משמע שהשעם דקל במקלף מקומות עוסות בב' שנים, ת"ח: [ב] לוף כו'. ופ"ת ביהק מזלינן בתר לקיטה כדלעיל בפ"ב מ"ז ופ"ב מהי לוף דעקרו בשמיטין אין עליו תוכח שביעית, ותיהן דמתניתין מיירי שעקרוהו עם עליו סוף שביעית ועקרוהו במכובות הדיוט במשנה לקמן והיינו נמקומו ומזר ובשדה והיינו בשמיטין ולפיכך צריך לעשות חשבון עם העניים, כה"ג: (ג) דבשעוקר בשיטוי לא ימלע שיפסיד מלקט שפרי, ולפמ"ש לקמן (מ"ו ע"ב) דכל הפסיקים מסויים בתילים יש

בשמיטין וגדלו העלין ממלאו גדולי שביעית ושמיטין מעורבים יחד: ועשו חשבון. ויאחר כמה גדל מהן בשביעית ויתן לעניי' דר"ת סבר כר"י דאמר לקמן עניים חוכלים אחר ביעור ולא עכירים: רבי יהושע אומר אין לעניים עמו חשבון. דסבר כר' יוסי דאמר לקמן אחד עניים ואחד עכירים חוכלים אחר הביעור, והלכה כר"י: ד לוף של ערב שביעית. שמלם מערב שביעית ולא הוסיף למחים בשביעית אלא הוסיף למחים בשביעית אחיר לעקרן (ה) משום הפסד הפרי: הקיצונים. י"מ שמזרעו בקיץ, וי"מ מיוחדות לקיץ שהן יבשות מאד: פואה של עידית. הגדילה בשדה שמיטה: פואה. שבא מחוש שקורין רוויי"ש בלע"ז:

במארופות של עץ. כמרה שחופריס בו את הקרקע: של עץ. ולא של ברזל שלא ירקה כשובד את הארץ: בקרדומות שר מתכות. ולא חייבין למשוך מחזי כעבודה: בפואה של צלעות. כמו שלעות בסמ"ך פותה הגדלה בין הסלעים כיון לתון דרך לזרוע שם לא מיחזי כעובד את הארץ. פ"ה שלעו' כמו ולשלע הפ שבן כלומר לידי הסדה שתין דרך לזרוע שם: ה ה"י אומר מיד. ותע"ג דכשהר ירקות מודה ר"י דאסור עד שיעשה כיוצא בו כלוף הוחיל ונריך לעקרו לע"ם במארופות של עץ ולכ"ה בקרדומות של מתכות ואין דרך לעקרו בשביעית אלא ע"י (ב) שהוא הלכך כמוצאי שביעית לא שכיח לתיסורא ומ"ה מותר מיד אבל ירק אלא גזרו אלא לתלמו כי מורחיה שכיח כמי לתיסורא בשמיטת לפיכך לאסור עד שיעשה כיוצא בו: מישרבה החדש. בירוש' מפרש להיינו מן הספה ואילך (ג). והלכה כחכמים: ו שאין האומן רשאי למכרן בשביעית. למי שהוא מצוי על השביעית, אבל למי שאינו מצוי שרי לאינו קונה אלא להלטיע עד אחר שביעית: מזרה. מזורים בו התבואה בגורן (ד): דקר. כמין יתד של ברזל שקורין קולטר"ו בלע"ז והוא עשוי לאפור בו את הקרקע לשון וידקור את שניהם: מגל יד ומגל קציר ועגלה. מיותרין שמא הוא רוצה לקנור מן הספקר להניח בעגלה למוכל ביתו ואין אסור אלא להניח הרבה לעשות סוכר (ה): ז היוצר. לומן העושה כלי הרס: מוכר. אפי' להשוד על שביעית: חמש כדי שמן וש"ו כדי יין. וליכא למימר שמא רוצה כלם לשמן או כלם ליין שניכרין הן אותם של יין מאותם של שמן שהעפר שעושין ממנו כדי יין הינו דומה לעפר שעושין ממנו כדי שמן: ואם הביא יותר מכאן מותר. ולא חייבין שמא מן המצומר בשביעית הכיח: מוכר לעכו"ם בארץ. ולא חייבי' שמא יקנור העכו"ם ויחכרם לישראל השוד: ולישראל בח"ל. ולא חייבין שמא יוליכם בחרך ח"י שמא יכנים לתוכן יין ושמן של שביעית שהבית מ"י ולא החמירו חכמים כ"כ: ח שהוא יכול לשחטה. וכבל דהוה למיגין למתלי תלינן (ו) וכ"ם שברי לתין דרך כלל לשמוט פרה העומדת להריסה: אפילו בשעת הזרע. ולא חמרינן ודלמי לזריעה הוא לוקח לתלינן לתחילה הוא רוצה: שיש לו גורן. ולא חייבין שמא מודר להכנים לאוצרו דחיכא למיתלי דלמחר הוא מודר: ופורט לו מעות. מחליף לו מעות בפרוטות: אע"פ שהוא יודע שיש לו פועלים. ונמלא מסייע ידי עוברי עבירה דחמרינן שמא לשחר נרכו הוא נריך: וכלן. אם פירש שלבבר חיסור (ז) רוצה אותם לשחר: ט החשורת על השביעית. לתכול פירות שביעית לחר הביעור כלא ביעור: כברה. שחי אומר לכבור בה את הכול: רחיים. דשמא לטחון בהן שמנין: תנור. שמא לייבש בה אוכין של שחת: ולא תטחון עמה. שאסור לסייע ידי עוברי עבירה: ובוררת וטוחנת עמה. החשובה על השביעית דלחסרו בחשובה על השביעית מסוס דרוב ע"ם מעשרין הן: אבל משתטיל המים. בעיסה לא תגע עמה לפי שמשגלגלה הוטבלה לחלה (ח) וקא מיעשי מחמת כלים שחרי הוטבלה לקבל טומחה וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומחה לחלה: ובולן לא אמרו. לא התירו להשחילן כלים ולסיינן כלא

אותו במארופות של עץ ובה"א בקרדומות של מתכות ומודים בפואה של צלעות שעוקרין אותה בקרדומות של מתכות: ה מאימתי מותר אדם ליקח לוף במוצאי שביעית רבי יהודה אומר מיד וחכ"א משירבה החדש: ו אלו כלים [ג] שאין האומן רשאי למכרם בשביעית מחרישה וכל כליה. העול והמזרה והדקר. אבל מוכר הוא [ד]מגל יד ומגל קציר ועגלה וכל כליה. זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאיסור ולהיתר מותר: ז היוצר מוכר חמש כדי שמן וט"ו כדי יין שכן דרכו להביא מן ההפקר. ואם הביא יותר מכאן [ה] מותר [ו] ומוכר לעכו"ם בארץ ולישראל בחוצה לארץ: ח בש"א לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שהוא יכול לשחטה. ז] מוכר לו פירות (ס"א אפי') בשעת הזרע ומשאיל לו אתו אף ע"פ שהוא יודע שיש לו גורן ופורט לו מעות אע"פ שהוא יודע שיש לו פועלים וכולן בפירוש אסורין: ט משאלת אשה לחברתה החשורה על השביעית [ה] נפה. וכברה. ורחיים. ותנור. אבל לא תבור ולא תטחון עמה. אשת חבר משאלת לאשת ע"ה נפה וכברה [ט] וכוררת וטוחנת [י] ומרקדת עמה. אבל משתטיל את המים לא תגע אצלה. שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה. [כ] וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי

מגל שהם וסיינו למעשר: [ה]מותר. [ו]מותר. ולפיכך לו כלים לפי שם שהיוא ולא נחשדוהו כו'. פיכוח: [ו] ומיכר כו'. פיכוח דבכי זאת שמכרם מוכר לעכו"ם בתרן יותר מכן ולישלחל בח"ש: (ו) ולא דמי לכלים דלעיל שאין אדם מוכר דשתם ניכח לשיתלי, שכ"ש: [ז] מוכר כו'. ובשם מודו ב"ש דאין דומה דאין דרך לשחוט, כמ"ש שכ"ש: (ז) לפי' בדבר שאין שתעו שיעור לכך ה"ה אין אדם מעיד עלמו רשע, ת"ש: [ח] נפה וכברה. נפה היא שאר יניפו בה בקמח לסולית ממנו הסוכין והיא כמו כברה שאר היא לשטוחם ונפה היא לקמח, שכ"מ: [ט] ובוררת כו'. ושם דלא תני תנור וטחיים משום דשמעינן לה מכללא דבוררת ועומדת עמה אי נמי יניח עליו כיוצו, כדלמרי' בפ' יחסור, שכ"ש. ועיין בחוס' סוף פרק ס' לניעין, ת"ש: [י] ומרקדת כו'. משום דבעי למיחש שמא משתטיל מים קמני שכא מרקדת אע"ג דבכיפה לא קתני לניש דביקוד, תוי"ט: [כ] וכתשינן משתטיל המים אפי' משתגלגל אע"ג דלא משייע בחלם אר משתגלגל, חוס' גיטין, ועיין בתוי"ט בשביעית: [ל] וכולן כו'. ביכולמי משכש דלא קאי כך אע"פ דב"ש אלא משתיעין דשמא אבל לכלכו דלעיל מיהם לא קאי ומשכ"ש אם סיכולמי ובע"ם שכ"ש דשפה תלינן לשפוך כו' ולא תלינן סיכשף לעמיגם וכן כלם ולבבר של סיחר ובסכנו דתלינן משמיחין דלעיל מסך אלא הסכא מיחי בידוע אמין לם סיחות של סיחר לשחי כם וכך תלינות לא היו נעשוכות כשכנו דלעיל ואי לפו משני ד"ש לא היה שרינן לכו ואי לא היה לן לשחלי כלל לא היה טעם דד"ש כל כך לשחיר לפיש ידי ע"ש שהוא הכלל לפי עוד כו' ודוקא בשני דנפה וכברה מיעיל ד"ש עם תלויים כל דהו משום דבלו שייך שפי ד"ש (בדשמעתן בתוכות דף עב), שכ"ש:

שמת עבירה עצמה הלא משום דרכי שלום: מחזיקין ידי עכו"ם. הגב גרות דדרכי שלום תנא ליה הכא, ומפורש לעיל בפ"ד:

רש"י

לא נתנבאו. הטובות והנחמות: **עין לא ראתה.** לא נראית ולא נגלית לשום נביא: **רחוק.** שהיה רחוק כל ימיו מן העבירה להיינו לדיק מעיקרו:

גמרא ירכות דף לד ע"א

שלשה ס' כלים כלי סתילין דמסד דמלכות דכריסה אלף למר

אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לת"ח ולמהנה תלמידי חכמים מנכסיו אבל ת"ח עצמן עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעוה"ב עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד שנא' כי לא יחדל אביון מקרב הארץ וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דר' אבהו דא"ר אבהו מקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדין שנא' שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק ברישא והדר לקרוב ור' יוחנן אמר לך מאי רחוק שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא ומאי קרוב שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנה השתא מאי עין לא ראתה אריב"ל זה יין המשומר בענבים ששת ימי בראשית ר' שמואל בר נחמני אמר זה עדן שלא שלטה בו עין כל בריה שמא תאמר אדם הראשון היכן היה בגן ושמא האמר הוא גן הוא עדן ת"ל ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן גן לחוד ועדן לחוד:

זוהר (קרח דף קעו ע"א) ת"ת דתלילות יוד הא ואו הא

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי וגו'. רבי חנא פתח (תהלים יט) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים. כמה עלמין פתגמי תורייתא כמה יקירין חיון תתידין חיון לעילא תתיבין חיון לכלא בנין דחיון במה קדישא. וכל מאן דאשתדל בתורייתא לאשתדלא בשמא קדישא ואשתזיב מכלא לאשתזיב בעלמא דאתי. ת"ח כל מאן דאשתדל בתורייתא לחיי כיון דחיי בחילא דחיי כיה בכלא לחיי. דכתיב (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה וגו'. רבי יצחק אמר כל מאן דישתדל בתורייתא חיון אית ליה מכלא חיון ממיתה כמה דאמרן בנין דחיון עליה שריא לחיי כיה. חילו ישראל מתעטרין בתורייתא ישתזבו מכלא ולא יתתכלו בגלותא. ודא הוא דכתיב (ס"ח חילו ישראל מתעטרין תורייתא ישתזבו מכלא ולא יתתכלו בגלותא כתיב) (שמות לב) חרות על הלחות אל תקרי חרות אלא חירות זכירות דא (תוקומה) בתורייתא דאשתכח תורייתא חיי חילא דימינא. כך"ת (דברים לג) מימינו אש דת למו ומשמאלא אתכליל בימינא מאן דעביד ימינא דשמאלא ושמאלא ימינא הא חיי כחילו מריב עלמא. ת"ח אהרן ימינא. ליזיל שמאלא. קרח בעי למעבד חלופא דימינא לשמאלא בג"כ אתעתם ולא עוד אלא דאשתכח כיה ליזיל ואתעתם בכלא. רבי יהודה אמר שמאלא אתכליל תדיר בימינא. וקרח בעא לאחלפא תקונא דלעילא ואתא. בגין כך אתתבר מעילא ואתא: ויקח קרח. מאי ויקח נסיב עיטא כיצד לגרמיה כל דרדף כתר דלאו דיליה חיזו עריק מקמיה זלא עוד אלא מה דאית ליה אתתבר מניה. קרח רדיף כתר דלאו דיליה דיליה אבד ואתרח לה רווח. קרח חזיל כמהלוקת מאי מחלוקת פלוגתא. פלוגתא דלעילא ואתא. ומאן דבעי לאפלגא תקונא דעלמא יתתבר מכלהו עלמין. מחלוקת פלוגתא דסלוס. ומאן דפליג על סלוס פליג על שמא קדישא בגין דסלוס מקרי. ת"ח ליה עלמא קדיש אלא על סלוס. כד ברח קב"ה עלמא לא יכיל לאתקיימא עד דאתא וברח עלייהו סלוס. ומאי הוא שבת דאיהו קדיש אלא דעלמי ואתתי. וכדין אתקיים עלמא. ומאן דפליג עליה יתתבר מעלמא. לאפלגא פליג על שבת דהוה מקושש עצים ומאן חימן עציס חיזון חילוין דהרגין (קנו ח) כדקתמרן וחימן מלין (ס"ח חילוין) דהול וחול בקדם לה שריא (מכאן ולהלאה מלי דהול בשבת אסיר ודחי) דפליג על שלמא דעלמא. רבי יוסי אמר כתיב (תהלים קיט) סלוס רב לאוהבי תורתך וגו'. תורייתא הוא סלוס דכתיב (משלי ג) וכל נתיבותיה סלוס:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר חסידים סי' קב פג.

בעודך חי דבוק בקונך ואל תפחד, כי מעות בא בפשוט. אל תבקש לדבר מבלי זכר לסלוס בן יקבה אלא ובלב שלם דבוק מהלכים. ואל תביט בחטאי בני אדם הממשיכין זמן רב בעונם ואומר בכך נשתלח ונשכחו מחשבותיהם:

אל תבטל בכוחך לנעשם. שים מסיר לוס לנגי בפעיכתו בשם שבדתיו בחיי כך תבכדני לאחר מותי וקייס מלותי ותניין נעשך ליום אחת ועלוך בכוחך אלא תדבר אלא בשעת הצעה: לא יביך ברכות לבטלה שאין כאן אדם שנתחייב בהם

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ט.

(א) בערב כל העם יושבין והוא עומד ואומר והוא רחום וגו' ברכו את ה' המבורך וגו' והם עונים ברוך ה' המבורך לעולם ועד. ומתחיל לפרוס על שמע ואומר קדיש ואח"כ הכל עומדין ומתפללין בלחש. ובשבשלימין אומר קדיש והם נפטרין ואינו דומר להתפלל בקול רם עירבית לפי שאין תפלת ערבית חובה לפיכך

ברי להוציאו ידי חובתו: (ב) בלילי שבתות חוזר ש"צ אחר שמתפלל בלחש עם הצבור ומתפלל בקול רם. אבל אינו מתפלל שבע אלא ברכה אחת מעין שבע כו' ואומר קדיש וגפטרין כל העם: (ג) ולכתה תקנו חכמים זה בימני שרוב העם באין להתפלל ערבית בלילי שבתות ויהיה שם מי שנתאחר לבא ולא השלים תפלתו וישאר לבדו בבהכ"נ ויבא לידי סכנה. לפיכך חוזר ש"ץ ומתפלל כדי שיתעכבו כל העם עד שישלים המתאחר ויצא עמהם: (ד) לפיכך יו"ט שחל להיות בשבת או יום הכפורים או ראש חדש אין ש"צ היורד ערבית לפני התיבה מזכיר עניין היום בברכה זו, אבל הוא הדין בה מקדש השבת לבד לפי שלא נתחייב היום בברכה זו

להמשיך מה"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמת יהוה היה יהודה ד דבלוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם :

ו וְתִנּוּ בָהֶן ו אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן ו קְטֹרֶת לִפְנֵי יְהוָה מָחָר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקָּדוֹשׁ רַב־ לָכֶם בְּנֵי לֵוִי : ח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־ קֹרַח שִׁמְעוּ־נָא בְּנֵי לֵוִי : ט הַמְעַט מִכֶּם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשָׁרְתָם: י וַיַּקְרֵב אֹתְךָ וְאֶת־כָּל־אַחֶיךָ בְּנֵי־לֵוִי אִתָּךְ וּבְקַשְׁתֶּם גַּם־כְּהֻנָּה :

ז וְהָבוּ בָהֶן אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת בּוּסְמִין קֳדָם יְיָ מָחָר וִיהֵי גַּבְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ הוּא קַדִּישׁ סַגֵּי לְכוֹן בְּנֵי לֵוִי: ח וַאֲמַר מֹשֶׁה לְקָרַח שְׁמָעוּ כְעַן בְּנֵי לֵוִי : ט הֲזֵעִיר לְכוֹן אֲרֵי אַפְרֵשׁ אֱלָהָא דְּיִשְׂרָאֵל יַתְכוֹן מִכְּנִשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל לְקָרָבָא יַתְכוֹן לְקָדָמוֹהִי לְמִפְלַח יַת פּוּלְחָן מַשְׁכְּנָא דְיְיָ וּלְמֵיקַם קֳדָם כְּנִשְׁתָּא לְשַׁמָּשׁוּתְהוֹן : י וְקָרִיב יָתָךְ וְיָת כָּל אֲחָךְ בְּנֵי לֵוִי עִמָּךְ וּבְעַן אַתּוּן בָּעְן אַף כְּהוּנְתָּא רַבְּתָא :

בעל הטורים

(י) ובקשתם. ג', וכקשתם גם כהונה, וכקשתם משה לא ס' מלהיך, וכקשתם לומי וגו' ביחמיש על הגלות. כשתקבלו לומי הגלות בתשובה ותגלו לא ובקשתם גם כהונה שהיה בשלש אבות כ"ז שלשה גלות :

שפתי חכמים

ת ר"ל מאחר שלא קבלו כה' תועה בינתם ס"ל כוונתי היה לו פיוס טעם שפעך עליו: א וכ דהכא פרש"י שהוא תואר במשפע ומאר הדבר המתואר ומלת כי בהשמטין פי' לאותו הכתוב שם ולא תואר מפני שהם היה קרח המולך על ביזוי העטלות שלקחו לעצמם לכן פירשו מעניין לכאו ומלן תמיהת משה לא היתה רק על גודל עוזת פיוסם למלוך על הקב"ה לכן פי' מלת כי דהכא מעניין גודל וכאי תוספת בעלמה אין מובן מאחר כי לכם ומאחר בעלמכם ולא לעצמכם כדלעיל מפני שהיה שהדבר הגדול שנטלו היה לקוק' בעלמה ולא לקוק' מן המוץ לכך פי' לכם בעלמכ' ועיין היטב לקוקה כי הכתוב שלקחו היה מן המוץ, לכך פי' לכם לעלמכם : ב ולא ויקרב תואר מלו שהכתוב מאחר להקריב מאחר מלו

רש"י

(ז) רב לכם בני לוי. הכר גדול אמרתי לכם, ולא עשיתם היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, הם התלו על נפשותם שנאמ' את מתנות החטאים תלה בנפשותם. וקרח שפקח היה מה ראה לעשות זה ת עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאת ממנו שמואל שעקול כנגד משה ואהרן אמר כשבילו אני נמלט וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברה"ק, שנא' (ד"ה ו כח) כל אלה בנים להימן, אמר הפסד כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני חדום לכך בפתח לכח לאותה הזקה שנאמר מפי משה שכלם מוכדים וא' נמלט, אשר יבחר ה' הוא הקדוש, עשה ותלה בעלמו ולא רצה יפה לפי שבניו עתו תשובה ומשה הי' רוצה על הקב"ה: (ח) ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי. התחיל לדבר עמו דברים רכים כיון שראהו קשה עורף אמר עד שלא ישתפו אחר המעבדים ויאבדו עמו אחדבר גם אל כולם התחיל לזרו בהם שמעו נא בני לוי : (ט) ולעמוד לפני העדה. לשיר על הדוכן: (י) ויקרב אתך. לאותו שירות שהרחיק ממנו אחר ב עדת ישראל:

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ז) וסיו סלים אבר יבחר ה'. וכי סיכם יודעים זה שלא כך אמר מהכם מני בכם שלא התחילו עלמכם כי תדעו שהקדוש ברוך הוא בחר בקב"ה ובמשה לפי שהיו מכלל הקרבנות וכו נתון בם סמות שבו נשבעו בדב ואביהוא ובל מי שיבחר הקב"ה מהם הוא הקדוש בלובר יהא ובלבם מובדים ואחי' שכי קבלו עליהם התלתם והקריבו. וזה"ש המתנים הסלם בנפשותם בשבר התרה בהם. וה"ש קרח שפקח היה מה ראה לעשות שנות זה, שלא עיני בשעתו שהיה שלשלת גדולה יוצאה ממנו כדכתיב ז"ל כו'.

להמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יהידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עַד יְהוָה בָּכֶם וְעֵד מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מְצָאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עֵד: ב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: ג וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ וְאִשָּׁפְטָה אִתְּכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־צִדְקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אִתְּכֶם וְאֶת־אֲבֹתֵיכֶם: ד כַּאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם וַיִּזְעֲקוּ אֲבֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיֹּשִׁבוּם בַּמָּקוֹם הַזֶּה:

* וַיֹּאמֶר לְהוֹן סָהִיד מֵימְרָא דְיְיָ בְּכוֹן וְסָהִיד מְשִׁיחֵיהּ יוֹמָא דֵּין אֲרֵי לָא אַשְׁכַּחְתּוּן בִּידִי מִדְּעָם וַאֲמְרוּ סָהִיד: ב וַאֲמַר שְׁמוּאֵל לְעַמָּא יְיָ דְעָבַד גְּבוּרָן עַל יְדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְדַאסִיק יָת אֲבָהָתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם: ג וּכְעַן אִתְעַתְּדוּ וְאִתְוַפַּח עִמְּכוֹן קֳדָם יְיָ יָת כָּל זַכְוָתָא דַיְיָ דְעָבַד עִמְּכוֹן וְעִם אֲבָהָתְכוֹן: ד כַּד עַל יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם וְצַלּוּ אֲבָהָתְכוֹן קֳדָם יְיָ וְשַׁלַּח יְיָ יָת מֹשֶׁה וְיָת אַהֲרֹן וְאַפֵּיקוּ יָת אֲבָהָתְכוֹן מִמִּצְרַיִם וְאוֹתִיבִינוּן בְּאַתְרָא הָדֵין:

רש"י

(ה) ויאמר. עד. זת קול יולאת ומומרת עד: (ב) עשה את משה ואת אהרן. להיות נכוגים לפליקותו: (ג) ואשפטה אתכם. לתוכח עמכם:

מצודת דוד

(ה) עד ס'. ס' יסיס לעד וגס מעימו יסיס לעד מבר לג מלמחם בידי סיס דבר מעימו הגון: ויומר עד. כ"ל כ"ח מעד כן סדבר ס' יסיס עד וכן מעימו יסיס עד, לו שלול לבד מעד מני מסיס עד: (ב) ויומר שמואל. מחר שמעו שלח מלמו בידו מעומה חזק לדבר דבריו לסוכיחס: ס' מבר עבס. כ"ל הלה לכם ידעתם מעשה ס' מבר עשה עס מבס ועס מהכן כ"ל הפלגות שעשה ע"י ועמכס: ואשפט הפלגות הסס הפלה ממלכים: (ג) ועתה. כ"ל סוסיל וידעתם עמדו ושתוכח עמכס על כל לדקות ס' וגו' כ"ל נלמון סויכוח יסיס עס הלדקות: (ד) כאשר בא. כ"ל וס סויכוח שעס הלדקות שהכס בלבד בא יעקב למלכים סיס סוף הדבר שזעקו מבותיכס אל ס' ויולא

שבעבוד ושלח את משה כו' ולא סיס להס אז מלך להושיע מלחמתם:

ספר' דד"ק תמלא בהפטרה של שבוע זו:

כתובים תהלים מב

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוו הוו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מַשְׂכִּיל: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֵּאמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי כִּי אֶעְבֹּר בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם בְּבֵית אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר:

א יְיָ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קָרַח: ב כְּאַיָּלְתָּא תִּתְאֲוֵי לְמַיָּא דְנָגְדִין כֵּן תִּתְאֲוֵי נַפְשִׁי לְוָתָךְ יְיָ: ג צָחֲיָא נַפְשִׁי לֵאלָהָא דְחַי אֵימָתַי אֵיתֵי וְאֶתְחֲזֵי קֳדָם יְיָ: ד הֲוָת לִי דִמְעָתִי לַחְמָא יוֹמָמָא וְלֵילְיָא בְּמֵימַר לִי כָּל יוֹמָא אֵיכָה אֱלָהָךְ: ה אִלֵּין אֶדְכַּר וְאֶשְׁתְּפִיכַת עֲלַי נַפְשִׁי אֲרֵי אֶעְבַּר בְּמַשְׁכְּנָא אֲתַרְעִם בְּבֵית יְיָ בְּקָל תֻּשְׁבַּחְתָּא בְּמֵימַר חֵדְוָה: ו מָא דְּאִתְכַּפְיָת נַפְשִׁי וְתִתְרְגַּשִׁי עֲלַי אוֹרִיכִי לֵאלָהָא אֲרוּם אֶשְׁתְּבַחִינֵהּ בְּפוּרְקָנֵיהּ דְּמָן קֳדָמוֹי דִּי הוּא אֱלָהִי:

רש"י

(ה) יומם. בתור הגלולה: יצוה ה' חסדו. עליו: ובלילה. בתקף הגלות והלרה: שירה עמי. תהא חנייתי בתוכו: (ב) קודר. סחורה מחמת לתן מויב: (ג) ברצח. לדמה לי בלגו הורגים לותי: (ד) פני ואלהי. הקב"ה שהוא תור פני ואלהי עדיין יש לי כו תקוה ואמה תהמה נפשי עלי:

מצודת דוד

(ה) יומם ילוה. ביומים הרחמוים בתבי הלבתי לג בית ס' סגם ביום לוה ס' חסדו עלי והלבתי בלגה: ובלילה. כמלון סיה עמי שירה ותפלה לס' שבומר לי: (ב) לומרה. זלה בזכרי לומרתם לגל מזקין למה עלה שבחתני ולמה הלך בחשך בעבור לחן שעבו"ס: (ג) בלהת וגו'. כ"ל מה שחרפיני לולבי בהמרם מיה מלהין דומה בעיני בלגו בחשך דקדו בעלמוני: (ד) מה תשתומחי. כלגו מזר לגפש שוב לת נפשו לו מר לה מה תשתומחי וגו': כי עוד לודנו. בעבור התשועות חשב יבא לגי כי הלה סוא מעולה: ישועות פני ואלהי. וגם מהגלית סוא ישועתי:

מקום שנהגו. עד חצות. עד חצי היום: שלא לעשות.
כדי שלא יהא ערוד במלאכה ויבוא ביעור חמץ (ה) ושחיטת הפסח ותיקון מלא של מצוה (ב): ואל ישנה אדם. ה"ק. ההולך ממקום נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם ולא יעשה דהא דקי"ל לא יצא אדם ממבוי העיר חילא מפני המחלוקת וכאן אין מחלוקת דמאי קא אמרת הרואה חותו בטל חומר זה שבטל חוסך שהמלאכה אסורה וחולק על כולו לא יאמר הכי חלא יאמר אין לו מלאכה שהרי הוא בטלניס היכא דאיכא מחלוקת כל ימות השנה והא דתנן נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם חילו חלא בזמן שדעתו לחזור למקומו אבל אין דעתו לחזור למקומו וחכא במגלת אנשי מקום שהלך לשם אין נקולין אין להומרת: ב המוליך פירות שביעית ממקום שבלו. להיה מן הספה ומייבין עליו כיי מקומו לבערו מן הבית והוליכו זה למקום שלא כלו ובני חותו מקום עדיין חוכלין הן מן המבוכרין לבית: חייב לבער. משום חומרי המקום ס"ל משם: ר"י אומר אומרים לו צא והבא לך אף אתה. פלוגתא דר"י ות"ק בכותם ג' מיני ירק בחומן חו בייר להתקיים ובגיס משם כלו להיה מן הספה והשליכו לא כלה תנא קמא סבר חוכל מחותן שבלו על סמך חותו שלא כלה הוחיל והן בחבית ר' (ג). והכי משמע למילתיה ממקום שלא כלו למקום שבלו לגמרי חייבין לבער חבל לא כלו כולן חלא מקצתן חוכל אף ממין הכלה כ"ו שלא כלו כולן לחוכלין על סמך החסרון, ור"י חומר חומרים לו לא והבא לך אף אתה מחותו המין שבלה כמו שהביא זה האים ולא תמלא (ד) הלכך היו חוכל חלא מהמין שלא כלה לחין חוכלין מהמינין שבלו על סמך המין שלא כלה וחייב לבער המינין שבלו, והלכה כר' יהודה דקאי בסתיתא דר"ג שהלכה כמותו במסכת שביעית פרק הפיגס: ג מקום שנהגו שלא למכור. להחמירו על עצמן דלמא אתי למכור גסה: ובב"מ אין מוכרים להם בהמה גסה. דנזרו רבנן שמא יפשוט או יסביר (ה) בהמתו לכותי ודלמא מצוה על סביבית בהמתו ר"ג פעמים שמוכרה לו ע"ם עם חשכה וזועק לה הישראל כדי שהלך אצל הקונה והיא מכרת קולו והולכת מהמתו ומלא מהמר אחר בהמתו (ו) בשבת: עגלים וסייחים. קטנים שע"ג דלאו בני מלאכה נינהו מהלפי במכירת גדולים ומבורים מהלפי במכירת שליחים: ר"י מתיר בשבורה. לחינה בת מלאכה לעולם (ז), אבל בעגליכ וסייחים מודה כיון דלבי גדלי הוו בני מלאכה, ואין הלכה כר"י: בן בתירא בותיר בסום. הוחיל ולרכיבה עומד (ח) והחי נוסע ח"ע, ואין הלכה כבן בתירא. וע"י פרסור שרי למכור בהמה לכותי בזמן שאין הבעלים מצוין שם בעת המכירה לביכא למיחש שמא יחזירנה ויבריחנה שהרי חינו שלו ושמא תלך מחמת קולו ושלא מהמר להא נמי ליכא למיחש שאינה מכרת את קולו: ד מקום שנהגו שלא לאבול. שנרחה כחוכל פסחים בה"ל (ט): שנהגו להדליק את הנר ביוה"כ. מפני שיוה"כ לחסור בתשה"מ וכ"ז שהנר דולק לא ישמש, לחסור לחדם לשמש מעות לאור הנר: שנהגו שלא להדליק. שמא יראה ותשתו תן בעיניו וישמש: מדליקין בבתי כנסיות. וכבל מקום שאין קיס ואשתו מתייחדים שם: ה ת"ח בטלים. מלומדתם כל אותו היום כדי שלא יסיחו דעתם מהבילות: לעולם יעשה אדם עצמו בת"ח. ולא מיבזי כיוהרא שלרואה אותו שבל חומר הין לו מלאכה לעשות ולא מפני שהוא בן חיסור (י): וחכ"א ביהודה בן. הכמים שבירה להו דעבירת מלאכה בערבי פסחים להו בתמנית תליא מלתא שלא ביהודה היו מתירים ובגליל חוסרים היסור גמור ולא מבח

[ה] עד חצות. מבל מחלוקת ולמעלה מיבא לידי חיסורא: (ה) נרחה דלאו בזמן הזה קחמרינן ופס"מ בכאב הטעם מהירו' דמחלוקת בחיטת הפסח היו בדין שחטה עסה במלחמה וקל"ך קבע ותמיד שחני דבחמנית חלה ותשתה לעולם ולחידוש מע"ג דבשבל הטעם לא בעי הגזירה ולבך שחני מעשר מן הסכנה דמיבוי ג"כ בסוכתו ול"ע דשחני לבני מלא מעשיית סוכה דבעיקון לקדושי כו' ממולחי יוה"כ שבל מלא בסוג כ"ע שלא לחפוחה קודם שהה שעות בזמן שחיטה: (ג) דחלוה לבבות מבשיר יום כדי להספר עסך בדחתר בפרק ע"ם ותיטין מלא בלילי פסחים בשביל חיבוקות שלא יבנו, בס"י: [ג] חייב. תימה לר"י ולא חלוה לבעור מפני המחלוקת ועד בתן כו' ומיהו לי מבלוהייהם חייב לבער מני מחלוקת לא ישבור על ד"ה ושוד לוב"י דלא חייך מחלוקת בסיבות דחמרינן ממקום שבלו בתו, תוס': (ג) לומר דהא דבבי ת"ק מקום שהמין הכלה בלוע מעטה אין שלא בלה בדמשמע בשביעית וקל"ל כ"י דלין לסתיר מקום בך שהרי הם יחמרו בחתר שיביח גם סוף מזה המין שהביח זה בחים לא יוכל לאבול בו': (ד) ומין זה שבלוע מהין שהיו בלה בעו שבהיח זה מחיב ג"כ לא יחלה דמעיבא הוא שיהיה הוא שיחלה בלוע בזה והוחיל וה"ה למלוח אין לסתיר שלא לבער, ועיין תוי"ט: (ה) ויעשה העבירה בשבת בזדון סה"כ ב"ק דע"ז ע"ו ועיין עוד ע"ם: (ו) ל"ל דבשמעו ל"ך דשמתר לסוב לפני בסיום שלו ובשלא ל"ג שלא יהלה העבודה בשבת בזדון ולבבי אף שמתר היו חייב שלא בשעוטה מיחת כ"ם בו נקע עבוס שביחת בשמתו, וב"מ בב"מ, ועיין תוי"ט: (ז) והלבך מבשמע לבחיטת זבחה ולא מבשו לה ולא חזי לה יבשלל ביד עבו"ם לחיסוך חוכלה מיבה לזבוני שלמה, בע"י: (ח) בס"י, ובפ"ק דע"ז פי' בר"ש דבבי"ם בפ"ב דבי כ"ם בעיומד לעופות דב"ב פ"ל דבל בע"ח בוסף ג"ע, ובבבן סבבי בוקא מדם, ושחוי"ט: (ט) ל בס"י לחוכל בסם בחון דסה שבילת בסמיים בכל העיר ולא בכל סתרן: (י) וסה דבחמר"ב דבבלות לעיין חתן חיבסה בעמיין ליה מהבן בגמרא דבבבן סבבי סבה בי ז דב"ע עבדי מלחבה וסה לה עביד מחזי בייוהבא מבל בתם בייל דב"ע בבו ושיהו נמי בבי לה ובבב"ג סבב בתם דבבע', בוגה ושין סבדי דלה מבי בזוני לעשים מהי בייוהבא סבה לה לחמרינן מלחבה סיה דלים ליה פוק חזי בשם בעלי חיבא בשוקא ושיבא בנוע סחבירא דחוחלפא בסיעה:

כלי שמלטי דנפוסה דמלכות דיליכא אלהים

מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים
[ה] עד חצות עושין. מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין. ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם ושחומרי מקום שהלך לשם, ואל ישנה אדם מפני המחלוקת: ב ביוצא בו המוליך פירות שביעית ממקום שבלו למקום שלא כלו, או ממקום שלא כלו למקום שבלו [ג] חייב לבער. רבי יהודה אומר אומרים לו צא והבא לך אף אתה: ג מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותי מוכרין. מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין. ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסייחים שלימים ושבורין. רבי יהודה מתיר בשבורה. בן בתירא מתיר בסום: ד מקום שנהגו לאבול צלי בלילי פסחים אוכלין. מקום שנהגו שלא לאבול אין אוכלין. מקום שנהגו להדליק את הנר בלילי יוה"כ מדליקין. מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. ומדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים וע"ג החולים: ה מקום שנהגו לעשות מלאכה בע"ש באב עושין. מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין. ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים. ר"ש ב"ג אומר לעולם יעשה אדם עצמו ת"ח. וחכ"א ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות. ובגליל לא היו עושין כל עיקר. ובלילה

שמחמר מחר שמכיכה כדי שלא יהלה העבו"ם לחזור בו ולבבי אף שמחמר חינו חייב חלא בשעושה מיחת כ"ם בו נקע עבוס שביחת בשמתו, וב"מ בב"מ, ועיין תוי"ט: (ז) והלבך מבשמע לבחיטת זבחה ולא מבשו לה ולא חזי לה יבשלל ביד עבו"ם לחיסוך חוכלה מיבה לזבוני שלמה, בע"י: (ח) בס"י, ובפ"ק דע"ז פי' בר"ש דבבי"ם בפ"ב דבי כ"ם בעיומד לעופות דב"ב פ"ל דבל בע"ח בוסף ג"ע, ובבבן סבבי בוקא מדם, ושחוי"ט: (ט) ל בס"י לחוכל בסם בחון דסה שבילת בסמיים בכל העיר ולא בכל סתרן: (י) וסה דבחמר"ב דבבלות לעיין חתן חיבסה בעמיין ליה מהבן בגמרא דבבבן סבבי סבה בי ז דב"ע עבדי מלחבה וסה לה עביד מחזי בייוהבא מבל בתם בייל דב"ע בבו ושיהו נמי בבי לה ובבב"ג סבב בתם דבבע', בוגה ושין סבדי דלה מבי בזוני לעשים מהי בייוהבא סבה לה לחמרינן מלחבה סיה דלים ליה פוק חזי בשם בעלי חיבא בשוקא ושיבא בנוע סחבירא דחוחלפא בסיעה:

(יח) ולכאורה כבר"ש דב"ש עדיפא. וע"ל דהטעם דהמיסור היה מצוי שתינת שכר וקמ"ל ב"ש דכיון דמשום שתיית שכר כ"ש כו' שכי הקרבן והמעשיו שוין שם דלכאורה כתיב כו' ונסיך ולפיכך מתניגן: [ג] בי"ד. דהייגו עד תלות דוקא דאין לך לעולך כמועד יותר מלשכר ומלכתם ולכך סתירו מכאן ומפי' בתחילה והלילה מותר(יח): ן בל מלאכה. שהוא לעורך המועד והתחיל בה קודם י"ד: גומרה בי"ד. ופליגו במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אבל מלאכה שתיגו לעורך המיעד במקום שנהגו לעשות מלאכה עוסין ומקום שנהגו שלא לעשות אפילו התחיל בה קודם י"ד גומרה: חייטים. שרי כי"ד בכ"מ שכן מיגו שכן בהם"מ קולא יותר משאר חומניות שהרייטר שתיגו חומן כבר תופר כדרכו הלכך כי"ד דקיל מהם"מ חפי' חומן נמי שרי: והספרים והכובסים שכן הנה ממדינת היס והיולא מכית המסורי'מספרי' ומכבסים בחול המועד וכיון דלשכמהן שכן לד היתר בהם"מ כי"ד דקיל שרי לכ"ע: אף הרצענים. שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן בהם"מ, וחכמים סברי היו למדין תחלת מלאכת לרבועים שעוברין מנהג: והלילה. ליל י"ד לאחרי גזיל שהוסרים לעשות מלאכה בערבי פסחים: ב"ש אוסרים. להם כבל שאר ימים טוכים שהוסרים בעשיית מלאכה שהלילה הולך אחר היום: וב"ה מתירים. מידי דהוי לתענית שהיום אסור בתחילה והלילה מותר:

ב"ש אוסרין, וב"ה מתירין עד הנץ החמה: ו ר"מ אומר כל מלאכה שהתחילה בה קודם לי"ד גומרה [ג] בי"ד, אבל לא יתחיל בה בתחלה בי"ד אע"פ שיכול לגומרה, וחכ"א ג' אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות. ואלו הן. החייטים, והספרים, והכובסין. רבי (ס"ת יוסי בר) יהודה אומר אף הרצענים: ז מושיבין שובכין לתרנגולי' [ד] בי"ד ותרנגולת שברחה מחזירין אותה למקום' ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה. גורפין מתחת רגלי בהמה בי"ד ובמועד מסלקין לצדדין. מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אע"פ שאינם לצורך המועד: ח ו' דברי' עשו אנשי יריחו על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם. ואלו הן שלא מיחו בידם מרביצין דקלים כל היום וכורכין את שמע [ה] וקוצרין וגודשין [ו] לפני העומר ולא מיחו בידם. ואלו שמיחו בידם מתירין גמזיות של הקדש ואוכלין מתחת הנשרין בשבת ונותנין פאה לירק, ומיחו בידם חכמים: ט ששה דברים עשה חזקיהו המלך, על ג' הודו לו, ועל ג' לא הודו לו. [ז] גירר עצמות אביו על מטה של חבלים והודו לו. כתת נחש הנחושת והודו לו. גנז ספר רפואו' והודו לו. ועל ג' לא הודו לו, קצץ דלתות של היכל ושגרן למלך אשור [ח] ולא הודו לו. סתם מי [ט] גיחון העליון ולא הודו לו. עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו:

מעלים מהשים תחלה מסוף מלאכה תיקון מעלים של עולי רגלים, והלי כחכמים: (ז) מושיבין שובכים. שובכי יוגים שהיו יוגבים לגדל לפרוחים מוציין לותם לבתחלה בתרבעה עשר: ותרנגולת שברחה. בהם"מ דהלו בתרבעה עשר הסתם לותבי לבתחלה לתרת דשרי להסורי מיגעא ללא לתרנגולת שברחה בהם"מ קאמר דמחזירין והוא שיגבה על הביגים ג' יומים קודם שברחה דשוב אין הביגים רחוים לאכילה ודבר החבד הוא הלכך אם מתה מוציא לחרת תחתיה מסוס הספסד לביגים (יב): גורפין. מסלוכין לחון: ובמועד. שחמור יותר אין מסלוכין לחון אלא מסלוכים לצדדין: מוליכין ומביאין כלים מבית האומן. כי"ד ואף על פי שהיגו לעורך המועד: ח עשו אנשי יריחו. היו נוהגין לעשות לחגי יריחו: מרביצים דקלים. עוף רך של דקל זכר מרביצו בדקל נקבה שהזכר עושה פירות והנקבה אינה עושה פירות: כל היום. כלומר כי"ד: וכורכין את שמע. אלא היו חומרים (יג) בריך שם בבוד מלבותי לעולם ועד בקריאת שמע. פ"ת אלא היו מפסיקין בין אחד למחבת שבריך להתריך בחד ולהפסיק בין מלבות שמים לדבריס אחריס: וקוצרין וגודשין. עוסין גדים מן החדש לפני העומר ולא היו סיגגין למחי אחי למיכל מיניה: ולא מיחו בידם. כל השאר דבריס שבאו אלא שלא בהגין חכמים היו עוסין אלא שעל אלו לא מיחו ועל ג' אחרונים מיחו: מתירין לאכול גמזיות של הקדש. גידולים שגדלו בחילן של הקדש דשברי אין לחסר אלא הפרי עלמו שהוקדש, ואית שפרים דגרסי מחזירין לכומר הוחכים וכורתים עלפי חילות של הקדש שלמחו לחר שהקדישו החילן ליהות מהם: ואוכלין. בשבת וי"ט פירות שנמלאו תחת החילן ולא ידע להם שגרו מחמת והם מותרים לו שגרו היום ולמחרים: ונותנין פאה לירק. ואין קי"ל כל דבר דאין חדם מכניסו לקיום היגו אייב בשלו ורק דבר שאין מכניסו לקיום הוא (יד) ומיחו בידם חכמים משום דקא משקעי לה מן המעבר והעניים חוכלים אותה בשבלה כשכורין שהיא שלה ופאה פטורה מן המעבר מם ס להפקר הוא: ט גירר עצמות אביו. משום כפרה ולא קברו לפי שהיו כבודו על מטה שלה כדי שיתגבה על רשעו ויוסרו הרשעים: כתת נחש הנחושת. כדלמרי' בדברי הימים לפי שהיו עושין לחריו: וגנז ספר הרפואות. לפי שלא היה לבם נכון על הלייט אלא מתרפאים מיד (טו) והרמב"ם פירש ספר רפואות ספר מודיע מעשיהן צורת הכוכבים והמזלות שצורה פלונית העשויה בזמן ושת ידוע מרפאת מהולי פלוני (טו) וזה היה קרוב להעשות הבריות אחר עו"ג ולכך גנזו: עיבר ניסן בניסן. לאחר שנכנס ניסן נמלך ועשה אדר שני והכתוב חומר החדש הזה לכם זה ניסן ואחר אחר ניסן ולא עיבר חזקיהו לאחר שנכנס ניסן ממש אלא יום ל' של אדר עיבר את השנה ואמן קי"ל אין מעברין את השנה בשלשים של אדר הוליל ורחיי לקבעו ניסן:

סלכם ס' כלה כלי סחילין דגבורה דמלכות דכרישה אכדתם

ערבי פסחים. מאי אריא ערבי פסחים אפי' ערבי שבתות וערבי ימים טובים נמי דתניא העושה מלאכה בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם. התם מן המנחה ולמעלה הוא דאסור למנחה לא הכא מחצות א"נ התם סימן ברכה הוא דלא חזי אבל שמותי לא משמתינן ליה הכא שמותי נמי משמתינן ליה. גופא העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה ובמוצאי שבת ובמוצאי יו"ט ובמוצאי יוה"כ ובכל מקום שיש שם נדנוד עבירה לאתויי ת"צ אינו רואה סימן ברכה לעולם. רבא רמי כתיב כי גדול עד שמים חסדך וכתיב כי גדול מעל שמים חסדך הא כיצד כאן בעושין לשמה וכאן בעושין שלא לשמה וכדרב יהודה א"ר דא"ר יהודה א"ר לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה ש תוך שלא לשמה בא לשמה. ת"ר תגרי סימטא ומגדלי בהמה דקה וקוצצי אילנות טובו' ונותנין עיניהם בחלק יפה, אינם רואי' סי' ברכה לעולם, מ"ט דתהו ביה אינשי. ת"ר ד' פרוטות אין בהם סימן ברכה לעולם שבר כותבין שבר מתורגמנין ומעות יתומים ומעות הבאות ממדינת הים. בשלמא שבר מתורגמנין משום דמחזי כשכר שבת, ומעות יתומים נמי לאו בני מחילה נינהו. מעות הבאות ממדינת הים משום דלאו כל יומא מתרחיש ניסא אלא שבר סופרין מ"ט א"ר יהושע בן לוי כ"ד העניות. ישבו אנשי כנסת הגדולה על כותבי ספרים תפילין ומזוזות שלא יהעשרו שאלמלי מתעשרין אין כותבין:

מאי אריא ערבי פסחים. דקתני עד חצות במכלל דמחצות ולהלן אסור וא"ל למיתני חצי למחצה כך דיוקא הא כל ערבי ימים טובים אסירי מן המנחה: מן המנחה. תשע שעות ומחצה: סמוך למנחה. קודם לכן: במ"ש. משום כבוד שבת אמוסיפין מחול על הקדש: נדנוד עבירה. רמז עבירה: ת"צ. אסור במלאכה כאלו יש מתעסק על הסמים לכל אחר ת"ל לא כדאמר אמוחל אין חומר ת"ל בנבל: עושין לשמה. מעל סמים ושלא לשמה עד לסמים דמשום מיהא קא עביד כדרב יהודה: תגרי סימטא. יושבי' ומוכרי' בשוק ועין רעה שולטת בהן: ומגדלי בהמה דקה. הכל צווחין עליהן: וקוצצי אילנו' טובו'. למכרן לעצים הכל תמהין ומלעיזין עליהם ומתוך כך עין רעה שולטת בהן מלעקת בני לדם: ונותנין עיניהם בחלק יפה. כשחולקים עם לחביהם תמיד מקפידים ליטול חלק יפה: מתורגמנין. שמומדין לפני החכם בשבתות וי"ט ושומעין מפיו ומשמיעין לרבים: מעות יתומים. למחצית שכר: ממדינת הים. משלח ספיומיהו תמיד למקום שכנה:

זוהר קרח דף קעו ע"א ת"ת דתילולת יוד הא ואו הא

ויאמר משה אל קרח קח את מחתתך וגו'. רבי חייא פתח (משלי יז) חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה. כמה חיות להו לבני נשא לאסתמרא מקודייהו ולנטרא עובדייהו דהא בכמה זמנין עלמא אתדן ובכל יומא ויומא עובדין במתקלא סלקין ומגיהין עלייהו לעילא ותכתיבו קמיה וכד עובדייהו דבני נשא לא מתכסרן קמי מלכא סליק רוגזא ודינא לאתער הה"ד חמת מלך מלאכי מות. וע"ד בכל יומא ויומא בעי בר נש לאזדהרא מקודוי. ואיש חכם יכפרנה. בשעתא דמתריהון דדינין קיימין על עלמא ורוגזא תלי אי אשתכח בדרא זכאה דרגיש לעילא קב"ה אתנחם ביה ואתכך רוגזא. למלכא לאתרנגא על עבדוי והוה תבע על סנטירא למעבד ביה דינא אדהכי עלא רחימותא דמלכא וקא קמיה כיון דחמא ליה מלכא אתנהירו מנפוי אתרי ההוא רחימותא דמלכא לאשתעי בהדיה ומלכא חדי לבתר כד אתא סנטירא חזא מנפוי דמלכא אדהכי אסתלק ואזיל ליה ולא עביד דינא וכדין ההוא רחימותא בעי למלכא על עבדוי ומכפר להו. וכ"כ ואיש חכם יכפרנה. תוף הכא כל חמת מלך מלאכי מות. מיד ויאמר משה אל קרח בגין לאהיזו סובבינא דמרוחיתא וקערת לית סלקא אלא בידוי דאיהו אסני בעלמא וקטיר קטרת דמהימנותא קטרת הא תוקמוה חדוותא דלעילא ותתא קטרת דמהימנותא סליקו דרוגזא. הה"ד (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב. וכדין ואיש חכם יכפרנה יבקי וידכי להאי רוגזא ורחמין מתערין: רבי אלעזר (ס"א רבי אבא) אמר. אל תכריתו את שבט מספחות הקהתי מתוך הלויים בגין דחיגון גזעא ורמשא דליותי. וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו בשעי כהנא לאתקנא להו דתע"נ דקריבין חיגון לקודשא לא ייעלון אלא בתקונא דכהנא דהוה ידע סימנא דימטון לנגיעא ולא יתיר וכד מכסיא למאני קודשא כדין כסייה אחרא שרי ואסיר לון לקרבא למחמי דהא מלה בחשאי לא אית לנגייהו אלא (ויק"ר) דמלה דלהון ושובדא דלהון כרוזא ובחשאי. וליותי לאחרמא קלא. בנ"כ בהאי בחשאי וכרוזא. וע"ד אסיר לון אחרמא דאחרמא לאחרמא קלא ולנלחה רזין חיכו בנ"כ ליותי אתמסרו לאחרמא קלא דהא בדינא אתאחד דינא בהתגלייא חיכו ולפרסמא מלה קמי כלא אבל בהכא כל מלוי כרוזא ובחשאי ולאו בהתגלייא (סימנא דכלא אמאל תהא דומה ויומן מקרבת):

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הרמב"ם הלכות תפלה פ"ט.

(א) בשבתות וימים טובים כשגומר ש"צ תפלת שחרית בקול רם אומר קדיש ואח"כ תהלה לדוד בו' ואומר קדיש ומתפלל מוסף בלחש ואח"כ מתפלל מוסף בקול רם כדרך שעשה בשחרית ואומר קדיש אחר תפלת מוסף והעם נפטרין ואין אומרים קדושה ותחנונים אחר תפלת שחרית כשאר הימים אלא אומר אותה קודם תפלת המנחה, כיצד קורא תהלה לדוד ואומר סדר היום רבתי תחנונים ואומר קדיש ומתכללין מנחה וחוזר ומשמיע תפלת מנחה בקול רם ואומר קדיש: (ב) בראשי חדש ובחולו של מועד אומר סדר קדושה קודם תפלת מוסף. בפ"ש אומרים סדר היום גם אחר תפלת הערב ואומרים קדיש ואח"כ מבדיל:

כמספר חמידים סימן פ"ד פ"ה.

אל תעמוד לבך שם יכבדוך כי לפי שכבוד והשם לו לאדם בעה"ז על מעשיו מלכין מזכיותיו בעה"ב וס"ם ולא תקן כשב"ג שיעמדו לכבוד שמים בעה לפי שיקבלו שכר על שקיבלו מורא נשיאותו עליהם. לעוה מוכך לכבל ושכר לב וקוה לאל. אל תלעיג לעשות זולתך פי' שם תביכך יעשה כי תיכך מוכל בדברי סיך טוב שבדוש ויאמרו דבר של גנאי עליך מעשבדבר ותקלקל מוכך ומתעבר לכל מה שידבר בך ושם טוב שים זקן מטוב מותו כיוצא ואל תעשה לותו כשלו אז יפקד ידיו ויחנק:

אל תגלה למוסכך סוד דבר שהשתיק מטוענך שם לא בשנת פעמים רבות לאוהב נאמן אין ישפך להיות שוגלך ויגלה סודך וסוד אחר אל תגלה לעום אדם שם לא בהשותי:

לחמשיך מת"ת דו"א יהוה נפש ו יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמת יהוה חית יחידה ה דשלוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

יא בְּבֵן אַתְּ וְכָל כְּנִשְׁתָּךְ דְּאִזְדַּמַּנְתּוּן עַל יְיָ וְאַהֲרֹן מָה הוּא אֲרֵי אִתְרַעֲמִתּוּן עֲלוֹהִי: יב וּשְׁלַח מֹשֶׁה לְמִקְרֵי לְדָתָן וַלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַאֲמָרוּ לָא נְסָק: יג הֲזַעִיר אֲרֵי אַסֵּיקְתָּנָא מֵאַרְעָא עַבְדָּא חַלַב וּדְבַשׁ לְקַטְלוּתָנָא בְּמַדְבְּרָא אֲרֵי אִתְרַבְרְבָתְּ עֲלָנָא אַף אִתְרַבְרָבָא: יד בְּרַם לָא לְאַרְעָא עַבְדָּא חֲלַב וּדְבַשׁ אַעֲלְתָּנָא וְיַהֲבְתְּ לָנָא אַחְסָנַת חַקְלִין וְכַרְמִין הֲעֵינֵי גוּבְרַיָּא הָאִינוּן תְּשַׁלַּח לַעֲוָרָא לָא נְסָק: טו וּתְקֵיף לְמֹשֶׁה לַחֲדָא וַאֲמַר קֳדָם יְיָ לָא תְקַבֵּל בְּרַעֲוָא

יא לָכֵן אַתָּה וְכָל־עֲדָתְךָ הַנֹּעָדִים עַל יְהוָה וְאַהֲרֹן מַה־הוּא כִּי תלונו עָלָיו: יב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה: יג הַמְעַט כִּי הָעֱלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ לַהֲמִיתֵנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׁתָּרֵר עָלֵינוּ גַּם־הִשְׁתָּרֵר: שני יד אַף לֹא אֶל־אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הֲבִיאֹתָנוּ וַתִּתֶּן־לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וָכָרֶם הֲעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תְּנַקֵּר לֹא נַעֲלֶה: טו וַיִּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה אַל־תֵּפֶן אֶל־

ת"א ויטלא מסה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב. מ"ק יד: סעיני סמגשים סמס תנקר. שם:

בעל הטורים

(יא) תלינו עליו. תלונו כתיב, וי למה שהרבו על רבם: (יד) העיני. כ' במס', סעיני סמגשים הסם, ומיד סעיני בשל לך. מלמד שדתן ואבירם שעיניו בלפי מעלה אלא שכיוצ כל' עליסס. ולפי שסעט סעיני סמגשים סמס תנקר, שמתם רולס לעשות מומנו עוכים ועינים לנו שכבר ממכם לסכיא מומנו על מרן זצ"ל אלא ודבש ועתה אלא מומר להמיתני במדבר: (טו) על תפן. ג' במס', על תפן על מנחתה, על תפן על קני העם הזה, על תפן על מון. פ' סס קני עם ודכריסס דכרי רחל, גם אותך הרגתי, גם הרגתי אותך: (יד) העיני האנשים ההם תנקר. כסבור אתה שאלו האנשים אשר מתרעמים עליך אין להם עינים לראות המכשול הזה. שמארץ מצרים ארץ טובה העליתנו למות במדבר כי לא השלמת תנאי שלך להביאנו אל ארץ זבת חלב ודבש אבל באלו ארבעים שנה ימותו במדבר: לא נעלה. לפיכך לא נעלה אליך. כלל ופרט וחזר וכלל לא נעלה אמר תחלה ואח"כ פירש למה וחזר וכלל לפיכך לא נעלה: (טו) אל תפן. אל תשעה:

רש"י

(יא) לכן. כשביל כך ג אתה וכל עדתך המועדים אתך על ה' כי כשליחותו עשיתי לתת להזה להחרן ולא לנו הוא המהלוקת הזה: (יב) וישלח משה וגו'. (סנהדרין קי) מכאן אתן מחזיקין במהלוקת שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום: לא נעלה. פיהם הכשילם אתין למס שלא ירידה: (יד) ותתן לנו. הדבר מוסב על לא תמור למעלה כלומר לא הביאותנו ולא נתת לנו נחלת שדה וכרם אמרת לנו (שמות ג) תעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ זבת חלב ודבש ולא אל ארץ זבת חלב ודבש אלא להמיתנו במדבר שאמרת לנו (במדבר יד) במדבר הזה יפלו פגריכם: העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה. אפי' אתה טולה לנקר את עיניהם שלא נעלה אליך ה לא נעלה: האנשים ההם. כאדם התולה קללתו בחבירו: (טו) ויחר למשה מאד. נתפשר

(חק לישראל) ח"ד 14 15

מִנְּחָתָם לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נָשָׂאתִי וְלֹא הֲרֵעֹתִי אֶת־אַחַד מֵהֶם:

קוּרְבָּנֵהוֹן לָא חֲמָרָא דַּחַד מִנְּהוֹן שְׁחָרִית וְלָא אַבְאֵישִׁית יַת חַד מִנְּהוֹן:

רשב"ם

לא חמור אחד מהם נשאתי, אצילו חמור אחד לא נשאתי מהם כשאר משתררים על העם, וא"כ למה מפשיעים אותי בשררה. ואם היה נקוד לא חמור אחד מהם פתרונו היה חמור של אחד מהם, כמו אחד העם, ובמו את אחד מהם:

שפתי חכמים

יוכלו לעלות: ו ס"פ יפני' פשטו על מעלה לפניך: ז דקדקה לו דקרבה דכתיב מנחה וקטרת תיכף נקרבת מנחה וכי' על התמידים במקדיש ג"כ מנחה עם תמיד: ח פי' גם תיפף מלת אחד תוכר לחמול ויפיש פי' חמור אחד ממם פסם ישראל שעבדתי לי וקובץ ליכהל ממוכים תלוים שימאר כחלש רק תעיר שמוך גם' פי' חמור אל אחד ממם ואמר נעלתי במקום נשאתי אלא תחשוב שנשאתי הוא לי' הכיומותי: ט שהולכתי לחמור מ"מ לא לקחתי, דאם לא כן במאי מחשבת דאמת ממוש אלא היה לריך משום שכי לא לקח ואילו היה לריך לוקח:

בעל הטורים

מון לפיכך אל תפן אל מנחתם: אחד ממם. ד' אמת, ולא סלעתי את אחד ממם בחליפין. פי' שמשה פיימו לקרח שידבר טובה ויחזור בו, וכיון שלא רלה רמז לו שימות בעת מחר:

רש"י

עד למחוד: אל מנחתם. לפי פשוטו הקטורת ו שהם מקריבין לפניך מחר אל תפן אליהם, והמדרש לומר יודע אני שיש להם חלק בתמידין וגבור אף הלקט לא יקובל לפניך לרעון תניחנו הוא ולא תחללנו: לא חמור א' מהם נשאתי. לא החמרו אל ר' ממם נעלתי ח אפי' (תחומת) כשהלכתי ממדין למלרים והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור והיה לי ליטול אותו החמור ט משלהם לא נעלתי אלא משלי. ות"ח שחרית ל' תרמי כך נקראת אגגריא של מלך שחור:

נביאים שמואל א יב

תרגום

לחמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יַהְוֶה חיה יחידה דנצח יַהְוֶה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְקֹלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם אֵלַי וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: ב וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וַאֲנִי זָקַנְתִּי וָשַׂבְתִּי וּבָנַי הִנָּם אִתְּכֶם וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְּעוּרַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: ג הִנְנִי עֲנוּ בִי נֶגֶד יְהוָה וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ אֶת־שׁוֹר מִי לָקָחְתִּי וְחֲמוֹר מִי לָקָחְתִּי וְעָשֹׁק מִי עֲשַׁקְתִּי אִם־מִיַּד שׁוֹר מִי לָקָחְתִּי וְכֹפֶר מִי אֶקַּח עֵינַי בּוֹ וְאַשִּׁיב לָכֶם: ד וַיֹּאמְרוּ לֹא עָשַׁקְתָּנוּ וְלֹא רַצְּתָנוּ וְלֹא לָקַחְתָּ מִיַּד־אִישׁ מְאוּמָה: ה וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עֵד יְהוָה בָּכֶם וְעֵד מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מְצָאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמְרוּ עֵד הוּא: ו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

א וַאֲתַנְשִׁיאוּ יַת פּוּלְחָנָא דַּייָ אֱלָהָהוֹן וּמְסַר יַתְהוֹן בְּיַד סִיסְרָא רַב חֵילָא דְּחָצוֹר וּבְיַד דְּפֶלִשְׁתָּאֵי וּבְיַד מַלְכָּא דְּמוֹאָב וַאֲנִיחוּ קְרָבָא בָּהוֹן: ב וְצַלִּיקוּ קֳדָם יְיָ וְאָמְרוּ חַבְנָא אֲרֵי שְׁבַקְנָא יַת פּוּלְחָנָא דַּייָ וּפָלְחְנָא יַת בְּעַלְיָא וְיַת עַשְׁתָּרְתָא וּבְעַן שֵׁיזְבְנָא מִיַּד בַּעֲלֵי דָּבְבָנָא וְנִפְלַח קֳדָמָךְ: ג וּשְׁלַח יְיָ יַת גִּדְעוֹן וְיַת שִׁמְשׁוֹן וְיַת יִפְתָּח וְיַת שְׁמוּאֵל וְשֵׁיזִיב יַתְכוֹן מִיַּד בַּעֲלֵי דָּבְבֵיכוֹן מִסְחוֹר סְחוֹר וִיתַבְתּוּן לָרוּחָצָן: ד וַחֲזַיְתוּן אֲרֵי נָחַשׁ מַלְכָּא דִּבְנֵי עַמּוֹן אָתָא עֲלֵיכוֹן וַאֲמַרְתּוּן לִי לָא אֱלָהִין מַלְכָּא יְמְלוֹךְ עֲלָנָא וְיָי אֱלָהְכוֹן מַלְכְּכוֹן: ה וְכָעַן הָא מַלְכָּא דְּאִתְרְעִיתוּן דִּי שְׁאֲלְתּוּן וְהָא מַנִּי יְיָ עֲלֵיכוֹן מַלְכָּא:

ס ואמרו קרי

מצורת דוד

(ה) ויאמרו. בכתוב נאחז אחרו ס' ומסרם ביד סנוסיו: (ג) ירובעל. זה גדעון: בדן. זה שמשון שבא מבצע דן: ובקמו בם. כ"ל כי ניתחלה לקחו כיבתם ולאחר"ז מסרם ס' כיבם: (ב) ויזעקו. פתפללו לה' לבל לא שלחו לפסו מלך לללום מלחמתם: (ג) ויבעל ס' את ירובעל וגו'. עם כי לא היו מלכים כיבתם בעיל ס' לתפס על ידיפס עיד מויביפס היושבים מסביב: (ד) ותלחו. כ"ל לבל יחס לתבר לתיפס בבם עליפס מלחמה למרחם כי לא נסיו כתבותיהו עבל פיה פסופט יולה לפניפס במלחמה כ"ש מלך ימלוך עלינו והוה יתחום מלחמתינו: וה' וגו'. לבל ס' הוא מלבפס והוא הלוהם מלחמותיפס עם פסופט שבל יהיה וה"ל שפלחתם עבו בשלחת שמלך כי סלה שאלתם ונתן לפיהם מלך ויושיע אתבם מיד אויביהם מסביב וישבתם לבטח: (ו) ויאמר שמואל. אחר שהוכיחם על חטאתם ועל שבקשו מלך ועומד: שבל בחרתם. כ"ל הלא זהו שמלך שבל בעבור התשועה שעשה לבבם עד שבעבר אין כי הלא המלך בפה הוא מלך ועומד: שבל בחרתם. כ"ל הלא זהו שמלך שבל בעבור התשועה שעשה לבבם עד שבעבר אין כי הלא המלך בפה הוא מלך ועומד: שבל בחרתם. כ"ל הלא זהו שמלך שבל בעבור התשועה שעשה לבבם עד שבעבר אין כי הלא המלך בפה הוא מלך ועומד: שבל בחרתם. כ"ל הלא זהו שמלך שבל בעבור התשועה שעשה לבבם עד שבעבר אין כי הלא המלך בפה הוא מלך ועומד:

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונהי נשמה דיסוד א אר ארנ ארני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוי וו הוי תיה יחידה דיסוד יְהֹוָה היה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַיֹּאמְרוּ אֵיכָה יָדַע־אֵל וְיֵשׁ דֵּעָה בְּעֶלְיוֹן: ב הִנֵּה־אֵלֶּה רְשָׁעִים וְשַׁלְוֵי עוֹלָם הִשְׂגּוּ־חָיִל: ג אַךְ־רִיק זִכִּיתִי לִבָּבִי וָאֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי: ד וָאֱהִי נָגוּעַ כָּל־הַיּוֹם וְתוֹכַחְתִּי לַבְּקָרִים: ה אִם־אָמַרְתִּי אֲסַפְּרָה כְּמוֹ הִנֵּה דּוֹר בָּנֶיךָ בָּגָדְתִּי:

א ויאמרו היכבדין ידע אלהא ואית מנדעא בעלאה: ב הא אלין רשיעיא דיתבין בשלוא בעלמא הדין אתכסן חילא: ג בדם לסריקותא ונית לבבי ושיזבית בברירו ידי: ד והויתי כתיש כל יומא ומתכנותי לצפרירי: ה אין אמרית אשתעית דמתהון האעל דר בניך בגדתי:

מצודת דוד

(ג) הנה אלה רשעים. הם והרי הם שלויס בעולם: השגו. הגדילו: (ג) אך ריק. הוא מה שזכיתי לבבי ועל חנם אמרים מלותיו והרי אמו נגועים כל היום: (ד) ותוכחתי. גזרות מכוקר: (ה) אם אמרתי אספרה כמו. שהוא על זאת: הנה דור בניך בגדתי. כלומר אנשים שהם מוכיחים ורבעים:

רש"י

(ג) אך ריק זכיתי לבי. מעשה בני אדם: ויש דעה. לדעת אדם, וכפל הדבר במ"ש: (ד) ואהי נגוע. הנה אלה. לפעמים הם והמה בשלוה מעולם ונדלו עושר הם: (ג) אך ריק. לריק ובחנם הייתי זך בלבב מבלי הרהור עין ובחנם רחצתי כפי מלאיות ממקום מגול ומלא עבירות: (ד) ותוכחתי. והנה מעשה שעות סועלינו להיות נגוע בכל עת ולבקר עלי תוכחת יסורים בכל בקר כי אלה לרשעים אין מתסור ותרי מוכח ומעונה: (ה) אם אמרתי. כמו. לספר הדבר כמו שהוא כ"ל כל אם שיש להרהר: הנה דור. ואנוש לא מרהב עול לדבר:

עיקר תוי"ט

(ג) כלומר הסך לפני תמן לא הכה בניטין ומע"ש אמין עטינו מעניו גיטין אלא מעוט דתני בפרקין לעניל מילי דתקון העולם: (ג) אך ריק. הוא מה שזכיתי לבבי הרהר מחשבות, כ"ש: [ב] בעידית. את כל לפות יעקב, תרגום ית כל עידית בית יעקב. לפות אלסים תרגום עידית, עניך:

(ג) גמרא, ופי' הר"ן שאע"פ שהזכירם הוא כנגד הסוף לא קפדן עליה שיהא: (ד) וק"ל דלמ"ד בתובא דתוריית דיליף לה מכתובה דכתובות כו' מדתוריית דיהב בעידית ותמתי הפקיעי תכמים דיהב מה"ט ולכי מתיך נמי דאמר בבינונית קפיד בתובא דתוריי' כ"ש אף על פי, ו"ל דהפקיעי תכמים דיהב בדאמרי' בגמרא גבי בע"ח שלא יתלה אדם שדה בלה ואמר לקיון ולזיונו ה"ג מהו תכמים בתובא אמר מקניטנו כדי שיגלבנה ובגבה בתובתה וטעמא דיותר מבתולים כו' לא אלא משום תיקו כמו בדע"ח בבינונית משום נעילא דלא אמר משום תיקו ביהו בתולים ניתלים הן בעיני הבעלים ובינונית לאו בתולים, תוס': [ב] בינונית. בפסחים ובלא יודע לי מאיזה ג' הוא, בכ"ס: (ה) ותשיב תיקון העולם דאמ"ה היא נוהג ממעשה בבינונית משום נעילא דלא ע"ק, ומ"ה נקט בכ"ג בע"ח וה"ה לעזקין:[ג]ויתומי', מפרש טעמא בגמ' משום דלא מסיק לדעתיה דמלוה למיגר לוה ונפלו נכסי קמי יתמי דה"ל נועל דלא יכלכך לפני יתומים גדולים ובינוקין אע"ג דמדתוריית בעידית קיימו לזיזק ובני יתמי תיקומה מדתוריית, ועיתו"ט: (ו) ול' לפרש"י פירוש, לפ' דייקא דלפירוש ה"ג לנפשי, וכ"ש מפשט בבבא לחזק קרקע ממעמון ואיתה מלוה פירות ומכל לחזק פירות ומפשיר הקרקע כו' בבינונית מעמון לגבות מדתוכן ספיר' שהכל כו', וכ' הפיטוסים בגמ' ב"מ (דף יב), ופי' הר"ב נדחק: (ז) אבל דמי פירות הוי מלוה ע"פ לפמ"ש דבתב מוכר לנוקח שלא תיקום ומפני תיקון ועמליהן ומבתיסון אפ"ה אין קול ונלא על המקח לא על הבהב כיון שעדיין תיכו בעולם, כ"ש

עיקר תוי"ט משנה גטין פרק ה ברטנורא

הנזקין שמין להם בעידית. תע"ג דמדתוריית הוא (ו) דכתיב מיטב שדהו לניזק ומיטב כרמו יפלם האי תנא סבר למיטב שדהו לניזק קאמר קרא ומפני תיקון העולם (ב) תמרו הכמים שיפלם המזיק מעידית שבכולהו תע"פ שהם טובים מעידית של ניזק כדי שיהיו נזהריס מלהזיק: וב"ח בבינונית. דמדתוריית לא גבו אלא מזבורית דכתיב והתים אחר אחר טובא טפי הו יזיל לנזק אח"כ העמוד המוקם ויקין דרכו של אדם להוציא אלא מן הפחות שבכולן ומפני תיקון העולם תמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא תגעול לה בפני לוין(ג): וכתובת אשה בזבורית. דליכא למימחם כה לגעילת דלת דיותר ממה שהתים רוצה ליפע האשה רוצה להנשא (ד): ר"מ אומר כו'. ואין הלכה כר"מ: ב אין נפרעין מנכסים משועבדים. כגון לוה ממכר ביזונית עלו שהיה משועבדת לב"ח אין הב"ח יכול לערוף אותה מן הלוקח אם נשתר אלל הלוה נכסים בני קורין ותע"פ שאינן אלא זבורית (ה): ג אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות. הגוזל שדה ומכרה לאחר וזרעה וגמחה ועשתה פירות וכך גזל ונפחה עם פירותיה מן הלוקח אינו משלם לגוקח כ"א היציאה וחוזר הלוקח על המוכר וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שהרי מכר לו בתחריות וכתב לו שטר מכירה והרי היא מלוה בכבר (ו) ואת הפירות מנכסים בני קורין ולא ממשועבדים (ז) וכן לשבח קרקעות אם השביחה הלוקח בעטיית החילות או בזבל וכיוצא בזה: ולמזון האשה זהבנות. לתנאי כתובה הוא ואת תהא יתבת בביתי ומתזונת מנכסי וכן מוקנין דיהויין ליכי מנאי יהויין יתבין בביתי ומתזנין מנכסאי וכו' כשבאות לגבות מזוניותיהן אין גובין אלא מנכסים בני קורין ולא ממשועבדים: מפני תקון העולם. שהם הכרים שאין להם קנקנה ולא ידע כמה הם ולא מני מזדהר: והמוצא מציאה. והחזירה דהכעלים חומרים אלא החזיר כולה: לא ישבע מפני תקון העולם. כלומר אתה אומר יפבע אין לך אדם שמשביל במציאה להחזיר: ד יתומים שבמכו אצל בעל הבית. לעבדי מעשיהם על פיו ולא נתמנה עליהם אפוטרופוס אפ"ה כאפוטרופוס הוי, אפוטרופוס בל' רומי קורין לאב פקט"ר ולקטינים פופי"ל ופי' אפוטרופוס לכיהן בל קטנים:

שמינהו אבי יתומים ישבע. דהי לאו דהית ליה הכא מיבה לא ס"ל לאפוטרופוס ומשום שבועה לא חתי למנועי: מנוהו ב"ד לא ישבע. דטובת הנס היה שזה שומה לב"ד לקבל דבריהם ולעולם הנס ואי רמית עליה שבועה חתי למנועי: אבא שאול אומר חלוף הדברים. מיגהו כ"ד יכבע דבהכיא הכא דקא נפיק עליה קלא דחיגם מהימנא הוא דהא ממיכח עליה כי היכי משום שבועה לא חתי למנועי מיגהו אבי יתומים לא ישבע דטובת הנס עומה ס לשקר עם כניו ואי רמית עליה שבועה חתי למנועי, והלכה כאבא שאול: המטמא. טהרותיו של חברו: והמדמע. מערב תרומה בחולין של חברו ומפסידו שצריך למוכרן לכהנים בזול: והמנסך. במערב (ה) יין נסך ביין כשר וחוסרו מהלכה: במזיד חייב. וכדין הוא שיהא פעור להיזק שחיגו ניכר לאו כמיה היזק הוא (ע) אלא מפני תקון העולם שלא יהא כל ס' וס' הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר פטור אני: הכהני שפגלו. קרבנות שחשבום וזרקו דמם (י) כמחשבה לאכול מהם חוץ לזמנו ולא הוכלו לבעלים: מזידים. שידעו שפסולין בכך: חייבים. לשלם דמיהן לבעלים שהרי צריכין להביא אחרים ואי כמי שאכלה היא שחיגו חייב כתשלומין מ"מ קשה בשיגוי שלא הקריב קרבנו שהרי להביא דורון היה מקבל: ה' על החרשת שהשיאה אביה. ותע"ג דהוית ס"ת גמורה שהרי קבל תביה קידושיה כשהיא קטנה שם"ס יוצאה בגט ומקבלת את גטה כשהיא חרשת ותע"ג לית בה דעתא דשוה מתגרשת בע"כ הלכך לא בשיגו דעתה: ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן. והיא יתומה שלא הוי בעוחיה שלא מדרכן: שאובלת בתרומה. בתרומה דרבנן (יח) ולא גזרי' תרומה דרבנן משו תרומה דאורייתא: מריש. קודם: בירה. בית גדול: מפני תקנת השבים. שלא יהא מגרופו לקעקע בירתו ולהחזיר המרים עלמו ימנע מלעשות תשובה: שלא נודעה לרבים. שהיא גזולה: שהיא מכפרת. וס"ל להביא מחרת: מפני תקון המזבח. שלא יהיו כהנים עלים שלבלו חולין שנשחטו בעזרה ומעלת מזבח בעל שמעשים מלעשות עבודה: ו לא היה סיקריקון. עכו"ם רוצח כלומר לא הי דין סיקריקון לומר שהקונה קרקע של ישראל מיד עכו"ם רוצח יהי' חייב לדון עם הבעלים: בשעת הרוגי מלחמה. בשעה שהיתה הגזרה קשה על ישראל ליהרג במלחמה שהלוקח ממנו בתוכה שעה היה מקחו קיים ולא היה צריך לדון עם ישראל בעל הקרקע משום דתנא תוספיה דישראל הוי גמר (יב) ומקני לסיקריקון וקי"ל תלוהו וזכין זכייה זכיי בכל מהרוגי המלחמה ואילך שלא היתה הגזרה ליהרג דהו דין סיקריקון לומר שהקונה ממנו יעשה דין עם הבעלי' כמו שמפורש במשנה: מקחו בטל. דאמרי' מירמה עבד: נותן לבעלי: נותן לבעלים רבית. שמיערו לסיקריקון מתוך שבחנם נתן לו: ז חרש רומז ונרמז. מה שהוא רומז יעשה כאלו הוא מדבר: בן בתירא אומר קופץ

והב"ן: [ד] אביהן. וכ"ם המעוכב מעכ"ד שהוא בליה כ"ד: [ה] לעבד. קונקלין כל המעכב בגבד ובגמ' דמיקן דתנן (בבים תכומות) ומפורש שם שמיגו שלו אין תכומתו תכומה ומשנינן ג"ק כאן לחכיל כאן לחביא, פרש"י לחכיל יפומים לאחר חייב לעבד לחביא התכוסה תחילה עד שיגדלו ג"ע עיכוד: (ו) שמינהו. שם: (ז) אמיגהו. ומי שממעו שלנו שבקים מלדון בו יום כזה מחלוקת שפוסקים למי דמי יוחר: (ח) ותע"ג דהויגו מדמע מעבד גמי מלעריך למתני בפלוגי שפוסק הקנסא מקנסא לא יגעיגן דהא לאו דיגא הוא ואיכא דקנים קנים ואיכא דלא קנים לא קנים, גמרא: (ט) ול"ל דמזיק בעבודה של חביגו דתגן בפרק לעליל מ"ד לגבעה"ג הקריבה לן בחוסיא מחייבינן ליה דמזיד היה ניכר לגבי הך דהכא, תום' ועיי"ש: (י) וס"ם בעבודה כילון וקיבול: (ז) שהכהנים. משום דהני בתחייבה דמשום תקנה ניהו תקנה ליה הכא. רש"י: [מ] קנים כו'. פרל שהכהן לחייבי הם ובפרק ב"מ דגן מלוה ופעמא בגמ' גזיכה אמא הכא בשאין פוקחת ומהילה ונזכה משום תרומה לחולייתה: (כ) וס"ת ולוקמא לפי' בדאוריימא דקתן לוקל בפיות הוא דתן מלוגן לספריכו, וי"ל דבגמרא מצמע לפלוגי מהילה בזיכה ועוד משמע דפפי' לכי גדלה מוכלת מכף זה ס"ע שעדיין לא בעל, הוס'. וע' תוי"ט: [ע] יוכפה. דהפקר ב"ד הפקר תוי"ט: [י] שלא נודעה. דלי נודעה לבהנים מלחת לא שביחת הוא שיהיכלה הגזלן ולא תקנו בחלחת דלא בשיחת: [כ] לבהנים. תמרינן בירושלמי לבהנים סיימו ג', וע' תוי"ט: [ל] מבפרת. ולי קשיא היאך שתנו בב"ד לעקור דבר מה"ת ולפשוט את זה מחשתת פשוט חייב שם תמרינן בייבמות (דף ל) שב ואל תעשה שקני דלמו מיעקר הוא, רש"י. וקשה דעדיין הוא מיושב היאך הבהנים הוכלים חולין בעזרה ולהמשכנא מתרן דבגון חוקעים בית הגזלן שיהא שלו ושיוכל להקדישו ופרש"י דהפקר ב"ד הפקר ס"ב הוי שלו כמי שנתן לעניין בפרה ומיושב בכל, ת"ש: [מ] ביכולה. מלחמת טיהוי שהיכהן בירולים וביכולה, רש"י. ויביי דלמי בהשוחה גזלו גזלה על יכולה לפי שמשום בירה מלחיכה בהא עשו דבהיכל יהי בעזרה שהוא (יג) לו בבתחה בכולה לו שהבעלים לו שום בהיכה"ב ס"ם שלא בפסים לפי שלא עלתה ליה ס"ל עיניך בתי בגיכולין ובמיתה, רש"י ועיי"ש: [נ] רבית. בגון שלקח מסיקריקון שהם בני דיהלין הוא נותן לבעה"ב דיהלין לפי שהגו לותרין דמי הקרקע מ' דיהלין ויותר והבוד מסיקריקון עושה ממנו זול שם על פי שהיהה שלו בלא דמים היה זה בהיעור יכול עתין מ"ב רבית בקרקע שהוא בליה בחשוחה, רש"י: [ס] לוחתי כו'. מל' לוחתי משמע דקלי מדסמיך ליה נותן לבעלים רבית לוחתי כו' וכלומר זמן שהקרקע בשלו בלוקח הלא הוא נותן רבית לבעלים הוא בזמן שהיו בבעלים ליקח הלאו הוא נותן רבית ליהיר לפי בל הקרקע בדמים שנתן הם ומדלה מפיים שבו הוא נותן ליהיר יהיר הקרקע לבעלים ומפיים הן קודמין משמע דמייתי בשבחים ליקח הלוקח והבעלים בהשלום על הלוקח הלא ליקח ולהא בהביא הלא יהא לבעליו ליקח (בשל מי קדם הלוקח וקנאה זכה), ומה"ם מבמע בדסיקריקון מפסיפא, ופשוט בקב בדסיקריקון מהיכיגא כו' ומשמעי' (לל"ל ה"ק) דייק מהיכו' שהם יהו מבמע בשעה שהקרקע לוקח בעלים מהלקין כ"ז שילוקח והשתא אתי שפיר ליבשה קודמין המלחמה בשעמע קרקע שהי קודמים הלא בשהיה שבח נמצא בתוכו שעה ליקח לא מפני זה שבחו שבחים, ופף דבהי בה"ם נוכל לפרש כן, תוי"ט ועי"ש: [ע] בפני כו'. פי' בהשומו, הר"ן: (יד) ומע"ם זה שהלים

ג"כ הוא כרמיזה ט"ס שיש רומז ל"ק דס"ת כי נרמז מתחריס אם כתלמ כרמ"ה לא קאי אלא למאי דלעמ טעם כמה כתרמז לו קמ"ל ומהי כתלמ לא קאי אלא אמ כתרמז דאלו כתרמז מהי כתי שפי ומה רלו שייך: [פ] במטלטלים. אבל בניסיון ד"ה כרמיזה כדתנן פרק"ד דיבמות ומיהו דאמרי במחלוקת במטלטלין כך מתניתין בניסיון ומיהו אף במטלטלין נמחל. ומיהו אם בניסיון כשכתב בסתם כדתנן סתם כשם שכתב כרמיזה כו': (עו) מכי נרם מכי"ם כדכתב כהגה: (עז) וזה פשיון תלוי בדיון, כר"מ: [ק] מקח. ומעמ מכום כדי מיוי, נמלא. דאי נלמ זכיתם זכיתי לא מזכי ליה מזוני ולא מזכי מיניה, כם"י: (יז) דאי בדכתי סוף סוף מה שכתן קונה לאמון ומקבלי יליף לה ומיהא דעלף מוקדשות: (יח) דשכיחי נמי כשים, סוס: (יט) ופיכא כשפרשה שכיבי, בפסק הקבר ליכך שלוי אם כשהוו בשכיל שכיללו שנפרשה ומיהו קולא הוא, כם"י: (כ) ול"ל אפי יחפדו יפוחו ט"י כך לידי מחלוקת, כם"י. וכ"ש מפרש מצדה אלא יאמרו מפני שהצד מחזקים קולם לנזוק פת של עיכוב אין מניחין קולו: (כא) וכשהוא ממלמל סוכר את שאמר עד שיתמלמל, כם"י: (כב) ועעמ דכ"י כשלמה דקפכל עשו מפני ד"ס אם שאינו זוכה לקנות קנין גמור כזוכה, כם"י: [ק] מכח שוטה וקטן. דמדלוכיית לא זכה לפי שאין לו יד לזכות כמה שאינו שלו ואין דעת אחרת מקנה לו, כ"י: (כג) ומייהי שכשהותך ספרי שיטו קולה לפני בידו ומייהו דהכא בנמכרת אם ליקח ונתן ביד שני יש גזל גמור. וז"ל הסוס' נראה דמלטרין למשעתין בחולין בידו ומפיל אם אלא שמעבדו בידו ולא אמר כאן אלא לספרים:

ונקפין [פ] במטלטלים הפעוטות מקחן [ק] מקח וממכרן ממכר במטלטלים: ח ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום. כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום. מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום. בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום. מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר גזל גמור. מציאת [ק] חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום. ר' יוסי אומר גזל גמור. עני ממחין ביד עניי נכרים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום: ט משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית. נפה וכברה וריחים ותנור, אבל לא תבור ולא תטחן עמה. אשת חבר משאלת לאשת ע"ה נפה וכברה וכוררת ושוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל המים לא תגע אצלה (ס"ה עמה) לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה. ובולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום. ומחזיקין ידי עכו"ם בשביעית, אבל לא ידי ישראל. ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום:

כידו וכרחמו. קפילה עקימת שפתים שלמור קפלה פיה ואינו סיומן ניכר כמו רמיזה: במטלטלין. אם מכר מטלטלין, וחין הלכה כבן בתירה: הפעוטות. הקטנים כבן ז' כבן ח' (עו) אם הוא חריף (עז) ויודע בעיב מצת ומתן אז כבן ט' וכן י' אם חינו חריף כ"כ: מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין. ומתנתן מתנה ס' מתנות כריא ו' מתנות שכיב מרע ס' מתנה מרוסה ו' מתנה מועטת:

ח כהן קורא ראשון וכו'. בשכח סוין בחכמה אבל אם הישראל גדול בחכמה קודם לכהן וללוי ממזר ת"ח קודם לכה"ג ע"ה הדין הוא דיעל דגמרא, והחידוש הוא שכהן אפי' ע"ה קודם להכם גדול מישראל מפני דרכי שלום דמלחורייתא יכול הכהן לתת רשות (יז) למי שירלה שיקרא בתורה לפניו ומפני דרכי שלום אמרו שיקרא הוא ראשון ולא יתן רשות לאחר שיקרא ללא ליתי לאגעויי ולומר מפני מה הרשה לזה ולא לאחר ול"ש בשבת ויו"ט דשכיחי רבים ול"ש בשני וכחמישי בזמן הזה (יח) לעולם כהן קורא ראשון ואין יכול לתת רשות ליישראל שיקרא לפניו כי היכי ללא ליתי לאגעויי ואם אין שם כהן מתפרדה החבילה ולא יקרא לוי שני ללא כפי חשיבותו, ואית דאמרי לא יקרא לוי בתורה כלל (יט) וכן המנהג: מערבין בבית ישן. כגי האחר שרגילים ליתן שירובן בכל שבת בבית ח' אין מבטלין את מקומן ליתן שירובן בבית אחר: מפני דרכי שלום. שבני חלם שהיו רגילין לראות העירוב בחותו בית עכשיו אחין רואין אותו ויאמרו שמטלטלים בלא שירוב ואיכא חשדא (כ): בור שהוא קרוב. למולא חמת המים הבא מן הגשר: מתמלא ראשון. (כא) ואחריו יתמלאו התחתונים: מצודות חיה. אחין להם תוך לליקני ליה בליו: יש בהן גזל מפני דרכי שלום. ולא נפיק בדייני': רבי יוסי אומר גזל גמור. מדברייתם ונפיק בדיינים (כב) ומיהו מודה רבי יוסי דלא הוי גזל דאורייתא לעבור עליו בלאו, ואין הלכה כר"י: המנקף. חותך (כג), כמו ונקף סבכי היער: ט החשודה על השביעית. לשמור פירות שביעית שלהשיעם מן הביעור ואילך: לא תבור ולא תטחן עמה. לסייע מפני שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה: לאשת עם הארץ. שחשודה על המעשרות: וברוררת ושוחנת. לפי שרוב עם הארץ שמערין קן: אבל כשתשטיל המים. בעיסה: לא תגע עמה. לפי שמגלגלה הוטלה לחלה וקה מיטמחת ממת כלים טמחים שהרי הוכשרה לקבל טומחה וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומחה לחלה: וכולן לא אמרו וכו'. לא התירו להחזיק כליס ולסייעם בלא שעת עבירה עלמה אלא מפני דרכי שלום: ומחזיקין ידי עכו"ם. לומר להם תחזקה ידיכם: ושואלין בשלומן. כל הימים ואפי' ביום חגם ואע"פ שמזכיר שם שמים על העכו"ם שבלום אחד מפמוחיו של הקב"ה:

רש"י

ויתנה אל הכהנים בני לוי. שיקרחו שם כהנים והדר בני לוי: לפתוח ראשון. בכל דבר בכוד, בין בתורה, בין בזימה הוא יהבר בראשן: ולברך ראשון. בסעודה: וליטול מנה יפה ראשון. אם בח לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שיטלקו בשוה תומר לו ברור ושול חיזה שתלקה: א"ל דאורייתא היא. ותורה אמרה כן מפני דרכי שלום: אלא אמר אביי. דרכי שלום דקתני מתני': לבדמר אתא. רבה בר נחמני שהיה רבו: אין ממתינין. אין גריכין להמתין: הבוצע. כגון בעל הבית

חייא בר אבא אמר מהבא וקדשתו לכל דבר דבר שבקדושה, לפתוח ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון. א"ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא. א"ל דאורייתא ומפני דרכי שלום. כל התורה כולה נמי מפני דרכי שלום היא דכתיב דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. אלא אמר אביי לכדמר דתניא שנים

גמרא גטין דף נט ע"ב

הלכה פ' כלה כלי המילון דף"ת דמלכות דכריתם השתפא

כהן קורא ראשון וכו'. מנה"מ אמר רב מתנה דא"ק ויבתוב משה את השירה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי אטו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי נינהו אלא כהן ברישא והדר לוי. ר' יצחק נפחא אמר מהבא ויגשו הכהנים בני לוי אטו אנן לא ידעינן דכהנים בני לוי נינהו אלא כהן ברישא והדר לוי. רב אשי אמר מהבא ובני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים. רבי שבקדושה. תני דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר דבר שבקדושה, לפתוח ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון. א"ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא. א"ל דאורייתא ומפני דרכי שלום. כל התורה כולה נמי מפני דרכי שלום היא דכתיב דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. אלא אמר אביי לכדמר דתניא שנים

הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק בכבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו. ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבהכ"נ לא דאתי לאינצויי. אמר רב מתנה הא דאמרת בבהכ"נ לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים אבל בב' וה' לא. איני והא רב הונא קרי בכהנא בשבתות וימים טובים, שאני רב הונא דאפי' רבי אמי ורב אסי כהני חשיבי דא"י מיכף הוו כייפי ליה. אמר אביי נקטינן אין שם כהן נתפרדה חבילה. ואמר אביי נקטינן אין שם לוי קורא כהן. איני והאמר ר' יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון לוי אחר לוי לא יקרא משום פגם שניהם, כי קאמרינן באותו כהן: יאמר הרחמן הימנו כהן ולקמיה פריך והא קתני דסליק ממעייהו: משום פגם שניהם. לא ידעי הימני פגמא בהי מיעייהו ויאמרו רחמן הימנו לוי לפיכך חוזר וקרא לוי ת"ל שני הימנו לוי אלא ישראל, ולקמיה פריך נבי כהן נמי ממאי ליכא נמי פגם שניהם דלמא למימר שני לאו כהן הוא אלא לוי. באותו כהן: שהוא מברך המועיל ואפי' הוא קטן: הוא פושט ידו. בקערה תחלה ללפת בו את פרוסת המוציא: ל"ש. דחולק כבוד לרבו: אלא בסעודה. כדלמרן: אבל. נעניין לקרות בתורה בבית הכנסת אין כהן חולק כבוד ללוי ולוי לישראל אלא ליתי שתרא לתעניי ולמימר אלא נמי קרייתא כריעתא והיימו דקתני מתני' כהן קורא ראשון וכו' כמו שכ' בתורה ואיני רחמי להלוק כבוד בדבר ולפומהו מפני דרכי שלום וכדפריסית: רב הונא. ישראל הוה: נקטינן. מסורת מאבותינו: נתפרדה חבילה. נפסק הקשר ואבד הלוי את כבודו בשביל הבילתו הנפרדת ואינו קורא כלל כך אמר מורי הזקן ומורי ר' יצחק בן יהודה וכן סידר רב עמרם, אבל מתלמידי מורי ר' יצחק הלוי שמעתי משמו שאין סדר לדבר להקדים לוי לישראל ומי סירלה יקדים: קורא כהן. במקום לוי: מפני פגמו של ראשון. שלא יאמר הרחמן הימנו כהן ולקמיה פריך והא קתני דסליק ממעייהו: משום פגם שניהם. לא ידעי הימני פגמא בהי מיעייהו ויאמרו רחמן הימנו לוי לפיכך חוזר וקרא לוי ת"ל שני הימנו לוי אלא ישראל, ולקמיה פריך נבי כהן נמי ממאי ליכא נמי פגם שניהם דלמא למימר שני לאו כהן הוא אלא לוי: באותו כהן. עלמו יחזור ויקרא במקום לוי:

זוהר קרח דף קעו ע"ב. ת"ח דלילות יוד הא ואו הא

רבי יהודה פתח (חיוב לד) שמעו חכמים מלי ויודעים האזינו לי. הכי קרא לשיהוא לאמרו. ת"ח מה כתיב (שם לב) ובשלשת רעיו חרם לפו על אחר לא מלאו מעמא וגו'. דהא חיכון הוו לאמרו מלין. וחיוב לא הוה לאתחזיא עלייהו. מהכא הוא ליפקא מלן דשקל לנחמה לאחזב בעי ליסדר מלין בקלמיסא. דהא חברייה לחיוב הוו לאמרו מלי קשוט אבל לנחמה ליה לאו כגון דבעי מלין דחיוהו יודי עלייהו (כתרה קשוט) וכדין יקבל עליה דינא ויודי למלכא קדישא עליה מה כתיב (חיוב לב) ואליהוא חכה את חיוב כדבריהם וגו' לחודי לבתר לקב"ה וקבל עליה דינא דמיות. ת"ח כתיב (שם לד) לכן אנשי לבב שמעו לי הלילה לאל מרגש ושדי מעול. לכן אנשי לבב שמעו לי שלימין בכללא לאתכפיא מלין. הלילה לאל מרגש הה"ד (תהלים ז) ואל זועם בכל יום. ושדי מעול דא שמיך לקבלא דא (ושם לוחמוה) אל שדי. (חיוב שם) כי פועל אדם ישלם לו. הא כ"ש לחיל בהאי עלמא ועביד עבידתוי ובעי קמי מריה דהוה עובדא תליא עליה לאלמא ליה דינא הה"ד כי פועל אדם ישלם לו דהוה עובדא ישלם לו. ועם כל דא אם ישים אליו לבו כיון דכ"ש שוי לביה ורעותיה לאתבא קמי מריה כדין אל אלהי הרוחות רוחו ונשמתו אליו יאסוף לאתערא בצורתא דחיי ולא שביק לנפשיה לבר לאתדבקא בדינא אחרא:

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הר"מ הלכות תפלה פ"ט.

(א) מי שהתפלל ולא כוון את לבו יחזור ויתפלל בכונה ואם כוון את לבו בברכה ראשונה, שוב אינו צריך. מי שטעה באחת משלש ברכות הראשונות חוזר לראש. ואם טעה באחת משלש ברכות אחרונות יחזור לעבודה. ואם טעה באחת מן האמצעיות חוזר לתחלת ברכה שטעה בה ומשלים תפלתו על הסדר. וכן שליח צבור שטעה כשהוא מתפלל בקולרם על דרך זו הוא חוזר: (ב) אבל אם טעה ש"צ כשהוא מתפלל בלחש אני אומר שאינו חוזר ומתפלל פעם שניה כפני טורח צבור אלא סומך על התפלה שמתפלל בקול רם. והוא שלא טעה בג' ראשונות שאם טעה בהם לעולם הוזר כמו שהיחיד חוזר:

מספר חסידים סימן פו' פז' פח.

כללה של מצות שתוקף מלא בכלע שתוקעת בתקון בשתי מדבר לני מתחלת ובשתיני מדבר לניו מתפלל. עד שלא דבריתי לני בלוע ומוכל על דבר לני בשיעור שדבור עם לו שדבור מוכל בי:

ונתן לך רחמים ורחמך. שתחם על שבריות עד שתעשים ירחמנו עליו. פס אין אדם רחמן עם בריו בשעה שתוא מקפיד ומיושב בלעל הבריות:

אמר המקום מי שוכה שלא יקלוך לא שתלמד. אחרית קלעל תלעל. שתתן מעל ולא תתחרט. שלילות מעביר שמוכל והוא שיהי לעתום. ולא שתלמוך מוכל בניהם ואיני זוכה להקביל פני שכינה, כמו שדברו ז"ל עד שתקבלות כמה יתפקה אדם משובתו יוסיף מעלה ויהיה בשלמו. שתקבל בינו לבין הבריות יתקן הבוראו בינו לבין אדם:

קרח יום ד תורה — אונקלוס

לתמשיך מת"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשבה יהוה חיה יחידה ו דמלוי וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

טז וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קֹרַח אַתָּה וְכָל־ עֲדָתְךָ הֱיוּ לִפְנֵי יְהוָה אַתָּה וְהֵם וְאַהֲרֹן מָחָר: יז וּקְחוּ ו אִישׁ מַחְתָּתוֹ וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת וְהִקְרַבְתֶּם

טז ואמר משה לקרח את וכל כנשתך היו זמינין לקדם יי אתה ואינון ואהרן מחר: יז וסבו גבר מחתיתיה ותתנון עליהון קטרת בוסמין

ת"א ויתנו מעשה על קרח ע"ק:

וְתִקְרְבוּן קֳדָם יְיָ גְּבַר
מַחְתִּיתֵיהּ מְאָתָן וְחַמְשִׁין
מַחְתִּין וְאַתְּ וְאַהֲרֹן גְּבַר
מַחְתִּיתֵיהּ : יח וּנְסִיבוּ
גְּבַר מַחְתִּיתֵיהּ וְיָהֲבוּ
עֲלֵיהֹן אֶשְׁתָּא וְשַׁוִיאוּ
עֲלֵיהֹן קְטוֹרֶת בּוּסְמִין
וְקָמוּ בְּתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא
וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן : יט וְאַכְנֵשׁ
עֲלֵיהוֹן קֳרַח יַת כָּל
כְּנִשְׁתָּא לְתָרַע מַשְׁכַּן
זִמְנָא וְאִתְגְּלֵי יְקָרָא דַייָ
לְכָל כְּנִשְׁתָּא : כ וּמַלֵּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן
לְמֵימָר : כא אִתְפְּרְשׁוּ
מִגּוֹ כְּנִשְׁתָּא הָדָא
וַאֲשֵׁיצֵי יַתְהוֹן כְּשָׁעָה :

ה"א סבדלו מתוך. ברכות נח מגילה כג סנהדרין עד :

לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ מַחְתָּתוֹ חֲמִשִּׁים
וּמָאתַיִם מַחְתֹּת וְאַתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ
מַחְתָּתוֹ : יח וַיִּקְחוּ אִישׁ מַחְתָּתוֹ וַיִּתְּנוּ
עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת
וַיַּעַמְדוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן : יט וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם קֹרַח אֶת־
כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וַיֵּרָא כְּבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעֵדָה :
שלישי כ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
אַהֲרֹן לֵאמֹר : כא הִבָּדְלוּ מִתּוֹךְ
הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרָגַע :

בעל הטורים

(יט) ויקהל עליהם קרח. כמו שעשה למחנהו במדבר ופת כל אחד היה לו לחם חקק לעשה"כ סימן דכתיב לחמה נתנה כרגע. רמז למ"ד עדת קרח מן לחם חקק לעשה"כ סימן דכתיב לחמה נתנה כרגע ספו רמז ספו כעשה"ו רמז לעשה"כ :

שפתי חכמים

י וה"ת והלא כתיב בחומו פסוק אחד וכל עדתך. וי"ל לפי שקרח היה סבור בעצמו יבוא עמהם ואמר קרח לחינו לא תלין עמנו כי אין בלבנו עוין אלא על מחלוקת ואז סמיך ליה אחד ואמר לו אתה ואהרן וכל עדתכם כו', מלאתי. והרמ"ס פי' שלא נתכוין בעצמו שם מוקש על מנעים מחריב הון מהזוכרים לעיל דהם כ"ן מיש דומיא דמחרן דשוח הון מהזוכרים שהרי כתיב מחניו ומנעים ומחריב מחתות ואתה וגו' שהם הזוכרים לעיל : כ דמ"ש לית קטטיל עליהם כל יחרוק על פתח אהל מועד ושלא נלך היו במחלוקת רק קרח ודתן ואבירם וכ"ן מיש דחילו סוו לך דקשה ליה שלא כדבר בדכתי לילונו פתח אוהל פתח אוהלה שהוא לבד : ל דקשה ליה שלא כדוד ס' תמיד סוכן בעצמן, והרמ"ס פי' לא שהשרה עליהם שכינה שהרי אמר הבדלו מתוך העדה וגו' :

תרגום

נביאים שמואל א יב

להמשיך מנ"ח דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה :

א אִם־תִּירְאוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ וּשְׁמַעְתֶּם
בְּקוֹלוֹ וְלֹא תַמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה וְהִיִתֶם גַּם־אַתֶּם
וְגַם־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־מָלַךְ עֲלֵיכֶם אַחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם :
ב וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת־פִּי יְהוָה
וְהָיְתָה יַד־יְהוָה בָּכֶם וּבַאֲבֹתֵיכֶם : ג גַּם־עַתָּה
הִתְיַצְּבוּ וְרְאוּ אֶת־הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עֹשֶׂה
לְעֵינֵיכֶם : ד הֲלוֹא קְצִיר־חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל־יְהוָה
וְיִתֵּן קֹלוֹת וּמָטָר וְתֵדְעוּ וּרְאוּ כִּי־רָעַתְכֶם רַבָּה
אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לִשְׁאֹל לָכֶם מֶלֶךְ : ה וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם עֵדִים יְהוָה בָּכֶם וְעֵדָיו הַיּוֹם הַזֶּה
כִּי לֹא מְצָאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמְרוּ עֵד : ו וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־
אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם :

מצודת דוד

(ה) תירלו. כ"ל לך אם תירלו אתם ה' וגו' אז כלכם תהיו אחד ס' כי הוא יהי' לפניכם למלחמה ואתם תלכו אחריו: (ב) יד ס' . עכת יד ה' : וכמלכותיכם . וכמלכיכם כי כל אחד ואחד מהם

(ג) ואכזיתי לאחד לפרעה : (ג) גם עתה. כ"ל ואם תשובו לומר אם ה' בחלת המלך רעה סיפר כעיני ה' נשם

הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת־הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה
עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם: ד הֲלוֹא קְצִיר־חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא
אֶל־יְהוָה וְיִתֵּן קֹלוֹת וּמָטָר וְדַעוּ וּרְאוּ כִּי־רָעַתְכֶם
רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לִשְׁאוֹל לָכֶם מֶלֶךְ:
ה וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קֹלֹת וּמָטָר
בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָּל־הָעָם מְאֹד אֶת־יְהוָה וְאֶת־
שְׁמוּאֵל: ו וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אֶל־שְׁמוּאֵל הִתְפַּלֵּל
בְּעַד־עֲבָדֶיךָ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאַל־נָמוּת כִּי־
יָסַפְנוּ עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לִשְׁאֹל לָנוּ מֶלֶךְ:

חוֹבָנָא בִּישְׁתָּא לְמִישְׁאַל לָנָא מַלְכָּא:

מצודת דוד

סמכים על ידינו ע"ז לפיכך לכם גם עתה לתר בסמכים סתילכו ולמו וגו' ומזה תסכילנו לדעת דרכי ס' לפר ימלא שמלת השולל שם פס היה רעה בעיני ס' וגם פס בשומלה גם לעוכם יתשב: (ד) הלא קציר חטים היום. וע"כ עתה המטר לקלנם תתשב ולף רעה היה בעיני ס' לפכיל הקלנם בעולם על נף דבר: תקרא וגו'. ועכ"ז כשפר תקרא אל ס' על המטר ישמע קולי ויתן קולות לרעמים ומטר כי כן ימלא שמלת המבקש הטובה היה פס ינעה: ודעו. ובזה דעו שרעה שתכם לעשכם ובשפר תמצאו ופף שפסכים המקום עמכם כי כן מעשה ס' לפכל המעת סוף שמעיתם הרע לעשכם וגם רעה סוף בעיני ס': (ה) ויקרא שמואל. על המטר בשפר ימטר:

תפי' רד"ק תמצא בהפטרה בשבוע זה:

כתובים תהלים צ

לחמ"ש מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה המלכות יו הו וו הו תיח יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות

אל שם ב"ן שבעשיה:

א שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: ב שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: ג שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: ד יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: ה וִיהִי נֹעַם ו אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ
כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ: ו יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל
שַׁדַּי יִתְלוֹנָן:

א תוּב יְיָ עַד אֵימָתַי
תִּסְתַּפִּינָנָא וְתוּב מִן בִּישְׁתָּא
דִּי מַלֵּילְתָּא לְמֶעְבַּד לְעַבְדָּךְ:
ב שַׂבַּע יָתָנָא לְעַלְמִין
דְּמִתְיַל לְצַפְרָא טוּבָךְ וּנְרַנֵּן
וְנֶחְדֵּי בְּכוּלְהוֹן יוֹמָנָא: ג שַׁמַּח
יָתָנָא חֵיךְ יוֹמִין דְּסַגִּיפְתָּנָא
חֵיךְ שְׁנִין דַּחֲמֵינָא בִּישְׁתָּא:

ז יָתְחַמֵּי לַעֲבָדֶיךָ עוֹבָדֵי נָסְךָ וְשֻׁבְחוֹרָךְ עַל בְּנֵיהוֹן: ח וִיהִי בְּסִימוֹתָא רַנַּן עֲלֵיהוֹן מִן קֳדָם יְיָ עֲלָנָא וְעוֹבָדֵי
יָדָנָא מְנִיָּה יְתַקְנֵן: ט דְּאַשְׁרֵי שְׁכִנְתֵּיהּ בְּרָזָא עִלָּאָה בְּטָלַל עֲנָנֵי יְקָרָא דְּשַׁדַּי יְבִית:

רש"י

(ז) שובה ה'. מחרון אפך: עד מתי. תתלה עוד: והנחם. תשוב מחשבת טוכה על עבדיך: (ג) בבקר. כיום הגאולה: (ג) שמחנו. בכל ימינו. בכל הצרות שעברו עליהם: (ד) יראה אל עבדיך פעלך. שיתגלה לעיני כל העמים, וכמיון שעות תשר תשיחנו כמיון יתות שעיתנו בגלות, וכמיון שנות תשר ראינו רעה: (ה) נועם ה'. שכינתו: כוננהו. כונן מותו: (ו) יושב בסתר עליון. מי שהוא מוסף בסתר כנפי השכינה הוא יתלונן בצלו שהקב"ה הגין עליו:

מצודת דוד

(ז) שוכה ס'. שוב מחרון אפך: עד מתי. תתלה עוד: והנחם. תשוב על עבדיך מחשבה תחכת לטיוב מרוצה לפס: (ג) בבקר. בכל בקר: ונרננה. פסולתה ושלל: ונשמחה וגו'. כי תשיב לפטיב לפו כשעור כוד פסולתה ושלל וכן יהיה סולף ומוזב תחילה כל הימים: (ג) כימות. כמיון הימים תשר עניתנו ובפי הפעים תשר לחיינו לעם, וכפל הדבר בע"פ: (ד) יראה. פועל יהיו יהיו נכתים על עבדיך וגם על בניהם תתביים תפיה הפדר מעמך: (ה) ויהי נועם. נעימות ס' יהיה עלינו: כוננה עלינו. הכן עלינו לטיוב מהוכן בידנו ולא יהלש לנו תקלה בעת נעשה את המעשה: כוננהו. הכן את המעשה סהיה שלם יהיה בה תקלה ופספד מה: (ו) יושב. תשר בני קריתה על מול היושב בסתר עליון ר"ל המתכודד בעבודת ס' ובעיון סתרי תורתו בלל כו' שתה המתלונן בי' וכפל הדבר בע"פ:

בן סורר ומורה. משיביא שתי שערות. והוא בן י"ג שנה ויום א' דמקמי הכי אין השערות סי' אלא שומא: עד שיקיף זקן התחתון. מאי זקן דאמרי רבנן התחתון אמרו שיקיף השער סביבות הגיד: ולא העליון. זקן ממש:

כלי אמלעי דגלא דמלכות דיליה א אל

בן סורר ומורה. מאימתי נעשה בן סורר ומורה, משיביא שתי שערות, ועד שיקיף זקן. התחתון ולא העליון, אלא שדברו חכמים בלשון נקיה. שנאמר כי יהיה לאיש בן, בן ולא בת, בן ולא איש. קטן פטור שלא בא לכלל מצות: ב מאימתי חייב משיאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין האיטלקי. רבי יוסי אומר מנה בשר ולוג יין. אכל בחבורת מצוה. אכל בעבור החודש. אכל מעשר שני בירושלים. אכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים (ירושלמי ל"ג [א] אכל טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו), אכל דבר שהוא מצוה. דבר שהוא עבירה. [ב] אכל כל מאכל ולא אכל בשר. שתה כל משקה ולא שתה יין, אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיאכל בשר וישתה יין, שנאמר זולל וסובא. ואף ע"פ [ג] שאין ראיה לדבר זכר לדבר, שנאמר אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו: ג גנב משל אביו ואכל ברשות אביו. משל אחרים ואכל ברשות אחרים. משל אחרים ואכל ברשות אביו, אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיגנוב משל אביו ויאכל ברשות אחרים. ר"י ברבי יהודה אומר עד שיגנוב משל אביו ומשל אמו: ד היה אביו רוצה ואמו אינו רוצה. אביו אינו רוצה ואמו רוצה, אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיהיו [ד] שניהם רוצים. ר"י אומר אם לא היתה אמו ראויה לאביו אינו נעשה בן סורר ומורה. היה אחד מהם גידם, או חיגר, או אלם, או סומא, או חרש. אינו נעשה בן סורר ומורה. שנאמר ותפשו בו אביו ואמו ולא גדמין. והוציאו אותו, ולא חגרין. ואמרו, ולא אלמין. בננו זה, ולא סומין. איננו שומע בקולנו, ולא חרשין. מתרין בו בפני שלשה ומלקין אותו. חזר וקלקל נידון בכ"ג, ואינו נסקל עד שיהיו שם ג' הראשונים, שנא' בנינו זה זהו שלקה בפניכם. ברח עד שלא נגמר דינו ואח"כ הקיף זקן התחתון פטור. ואם משנגמר דינו ברח ואח"כ הקיף זקן התחתון חייב: ה בן סורר ומורה נידון על שם סופו. אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב, שמיתתן של רשעים הנאה להם והנאה לעולם,

שנאמר בן ולא איש. משהקיף זקן התחתון איש הוא ואע"ג דמקטנותו הוא קרוי בן לא מצינו לחייבו מקמי שיביא שתי שערות דקטן פטור שלא בא לכלל מצות הלכך חיוביה בתר הכי הוא וה"ק קרא כי יהי' לאיש בן בן הסמוך לגבורתו של איש בתחלת אישותו חייביה קרא (א) ומשהקיף זקן התחתון איש גמור הוא: ב תרטימר. חלי מנה והוא שיהיה הבשר בשיל ולא בשיל כדרך שהלסטים אוכלים: מן היין האיטלקי. שהוא משובח וממשיך בתריה והוא דשתי ליה מזיג ולא מזיג: רבי יוסי אומר וכו'. ואין הלכה כרבי יוסי: אבל בחבורת מצוה. בסעודה של מצוה: אבל בעיבור החדש. ואע"ג דאין עולין לאותה סעודה אלא בפת וקטנית בלבד ואיהו אסיק בשר ויין הואיל ובמצוה קא עסיק לא ממשיך: אבל מעשר שני בירושלים. כיון דבדרך מצותו הוא דכתיב במעשר שני בבקר ובצאן וביין ושכר לא ממשיך: נבלות וטרפות שקצים ורמשים. דכתיב איננו שומע בקולנו ולא זה שאפי' בקולו של המקום ב"ה אינו שומע: דבר שהוא מצוה. דרבנן לאתויי תנחומי אבלים דאי מריעא הוי אמינא המרת מצוה היינו כהנים שאוכלים קדשים או אכילת פסחים: ודבר שהוא עבירה. לאתויי תענית צבור שאסיר מדברי סופרים: ג גנב משל אביו ואכל ברשות אביו. אע"ג דשכיח ליה לגנוב משל אביו הואיל ואכל ברשות אביו מתפחד ומתבעת מאביו שמא ירדאנו ולא ממשיך: גנב משל אחרים. לא שכיח ליה שיוכל בכל עת לגנוב משל אחרים ולא ממשיך: עד שיגנוב משל אביו. דשכיח ליה לגנוב בכל עת: ויאכל ברשות אחרים. שאינו מתבעת שם מאביו דבה"ג ודאי ממשיך: ומשל אמו. מנכסים שיש לה שאין לאביו רשות בהן כגון שנתן לה אחר נכסים במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן, ואין הלכה כר"י ברבי יהודה: ד ראויה לאביו. שוה ודומה לאביו בקול במראה וקומה דכתיב איננו שומע בקולנו מדלא כתיב בקולותינו (ב) ש"מ קול א' לשניהם ומדקול בעינן שוים מראה וקומה נמי בעינן שוים (ג), ואין הלכה כר' יהודה: גידם. ידו קטועה: בנינו זה. משמע שמראין אותו: חרשים. אם אומר להם איני מקבל מכם אינם שומעים אותו ואע"פ שרואים אח"כ שאינו מקיים מצותן מ"מ התורה אמרה איננו שומע בקולנו דמשמע בשעת הקול קאמרי (ד) דלא שמע שמעוהו שאמר איני מקבל מכם: ומתרין בו בפני ג'. ה"ק ומתרין בו בפני שנים (ה) שלא ירגיל ואם לא שמע מלקין אותו בב"ד של ג' כדתנן בפ"ק דמכות דויסרו אותו האמור בבן סורר ומורה מלקות הוא כתיב הכא בן סורר ומורה וכתיב התם והיה אם בן הכות הרשע: זה הוא שלקה בפניכם. ואע"ג דמבעי ליה זה ולא סומין אם איתא דלהך מלתא לחודא אתא לזה הוא שלקה בפניכם נכתוב בננו הוא מאי בננו זה שמעת מינה תרתי (ו): ואח"כ הקיף זקן התחתון פטור. דכיון דאלו עביד השתא לאו בר קטלא הוא: ואם משנגמר דינו ברח. הוי כגברא קטילא וחייב אפי' לאחר כמה שנים: ה נידון ע"ש סופו. סוף שמכלה ממון אביו ומבקש מה שהורגל בו ואינו מוצא ויושב בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב: הנאה להם. שאינן מוסיפין לחטוא: והנאה לעולם. שקטה כל הארץ: רע להם. שהיו מוסיפים זכות:

(א) ודלמא שנה שלפני גדלות כדאשכחן במופלא הסמוך לאיש ומפרש ר"ת דהכי דריש לאיש דמשמע גבור כדכתיב וחזקת והיית לאיש (מש"כ בגדרים דאיש מרחק מיפלגא), ועתוי"ט: [א] אכל טבל. ירושלמי ל"ג, וכן לא"ס לא העתיקו בחבורו ופשיט הוא דהא אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיאכל בשר וישתה יין ונשתבשו הס' ממש' ברכות שבת עירובין פסחים: [ב] אכל כו'. לאתויי דבילה קעילית כל משקה לאתויי דבש וחלב דתניא אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונכנס למקדש חייב (משום יין ושכר אל תשת ובכהן עסקינן), גמ': [ג] שאין כו'. דדלמא מאכל אחרינא נמי קרי ליה זולל ונניהו שלמה אתא אזכריה דממשיך טפי זכר לדבר דבבשר מקרי זולל וביין מקרי סובא, רש"י: [ד] שניהם כו'. שנאמר ותפשו בו אביו ואמו, הר"ם: (ב) או בקולינו רש"י: גמ', וצ"ל לפי שכן אתה מוצא בשנים שהשוו אותן הכ' בדברים והצריכם ג"כ שיהו שוים במראה וקומה והן ב' שעירי יו"כ, ועתוי"ט: (ד) וז"ל רש"י והיכא נהפוכי לזכותא לאדרש דבשעת הקול כו': (ה) דבעינן עדים שהוכיחו ועבר שאין אביו ואמו נאמנים להורגו דכתיב ע"פ ב' עדים יומת המת, רש"י. וכ' עוד מתרין בו לאו התראה גמורה הוא כו' אלא מוכיחין אותו, ועי' תוי"ט: (ו) ומשמע הוא שלקה בפניכם, רש"י. ול"ק דלמא לסומין לחוד אתא דלעולם לא מפקינן קרא ממשמעותיה דמשמע שמעידין אותו בפני ב"ד ואומרין שזהו שלקה כו':

ורע לעולם, שהיו מגיעים על דורן ומוכיחין את הדור: יין ושינה לרשעים. כ"ז שמותיס ויאניס חין חוטאים וחין מריעים לבריות: ולצדיקים רע להם. שחינס עוסקים בתורה: ורע לעולם. שכאהן מתבטלים פורעניות כח לעולם: פיזור. שהן נפרדים זה מזה וחין יכולין להועץ ולסייע זה לת זה: ו הבא במחתרת. שחמרה תורה יהרג: ע"ש סופו. שסופו להריג לת הבעל הבית שם יעמוד (ז) כשנגדו להגיל לת שלו: אם יש לו דמים חייב. כגון החב הבח במחתרת על הבן בידוע שרחמי החב על הבן לפיכך חין הבן רשחי להרגו וחס שבר החב הבית חייב לשלם: אם אין לו דמים פטור. ושחר כל חדם הבח במחתרת שחס הרגו בעל הבית חין לו דמים חס שבר לת החבית פטור מילבלב שכיון שהוח מתחייב בנפשו פטור מן התשלומין (ח) שחין חדם מת ומשלם: ז ואלו הן שמצילים אותם בנפשם. שמצילין חותן מן השעירה בנפשם שניתן רשות לכל חדם להרגן כדי להצילן מן השעירה: הרודף אחר חבירו להרגו. דכתיב לגל נערה המחורסה כי כחשר יקום חיש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה מקיש רוצח לנערה מחורסה מה נערה מחורסה ניתן להצילה בנפשו חף רוצח ניתן להצילו בנפשו ונערה מחורסה נפקח לן מקרח דכתיב נעקה הנערה המחורסה וחין מושיע לה הח חס יש מושיע לה חייב להושיעה בכל דבר שיכול להצילה: ואחר הזכר. נפקח לן דחמר קרח ולנערה לח תעשה דבר נער כתיב הסר ה"ח זה זכר (ט) וה"ה לכל חייבי כריתות ומיתות ב"ד בשעריות (י) שמצילין חותן בנפשן דכתיב הקח מות חקח גלו חייבי כריתות מות גלו חייבי מיתות ב"ד (יח): אבל הרודף אחר בהמה. חע"פ שדומה לעריות: והמחלל את השבת והעובד ע"ג. חע"פ שמניעס כופרין בעיקר: אין מצילין אותם בנפשם. וכ"ש אחר חייבי כריתות ומיתות ב"ד שחינן של עריות מחיין בנפשם וחין מותר להרגו כלל עד שיעברו בעבירה בעדים ויהיו חייבים מיתה בב"ד:

ולצדיקים רע להם והנאה לעולם. יין ושינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם. ולצדיקים רע להם ורע לעולם. פיזור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם. ולצדיקים רע להם ורע לעולם. כינוס לרשעים רע להם ורע לעולם. ולצדיקים הנאה להם והנאה לעולם. שקט לרשעים רע להם ורע לעולם. ולצדיקים [ה] הנאה להם והנאה לעולם: ו הבא במחתרת נידון על שם סופו. היה בא במחתרת ושבר את החבית, אם [ו] יש לו דמים חייב אם אין לו דמים פטור: ז ואלו הן שמצילין אותם [ז] בנפשן הרודף אחר חבדו להרגו ואחר הזכר ואחר הנערה המאורסה. אבל הרודף אחר בהמה והמחלל את השבת והעובר ע"ז אין מצילין אותם בנפשם:

[ה] סנהד' כו'. שים לבך פנחי לעפיק כתורה ובמצות. [ו] דחקה אין אדם מעמיד על ממונו אחר שם יעמוד כו'. [ז] בנפשן. דומיח דמתניתין דלעיל דניתן רשות לכל אדם להרוג במחתרת שהוח בדי להציל שבידוע שבאנו בא: (ט) ונדכתי מקרא ומם הם, בם"י ועתו"ס: (י) דלא ניתן להציל בנפשו אלא מדבר שהוח עבירה ויש בה קלון ופנס לנדקה, בם"י. דומיח דנערה המאורסה: (יח) ואי כתב רחמנא הקח ה"פ חפי' חייבי לאוין כתב רחמנא מות ולא לכתוב נער נערה (שפרי בן בבלי) שם"ם ונער נערה אד למעוטי עבד"ם ואד למעוטי בהמה, גמ"ם:

רש"י

מתוך שבפל רבי יוסי ביין. דקאמר ת"ק היי לוג והוח אמר לוג: כיפל נמי בבשר. והוח מיה דקאמר כ' תרטימר: יין בזול. אבל ביוקר לח שכיחי ליה מעות לגמוד כולי האי ולח ממכיך: זול. לשון זול ותממכתא למילתיה הוח: מולדא. שם מקום: בשר חי. כדמפרש לקמן בפיל ולח בפיל דזו היח מדת גנב למהר אבל בפיל שפיר לח ממכיך למעבד כה"ג לפי שמתיך שהוח גנב ושוסה בסתר אין לו שהות: יין חי. ממכיך מפני שמבוכח הוח ולקמן מיקי לה במזיג ולח מזיג אבל בתר יין מזיג לח ממכיך: אמר רבינא יין חי. דקאמר רב הוסח מזיג ולח מזיג לאפוקי היכח דנתן בו מים הרבה ותע"פ שרוב בני אדם שותין כן: בשר ביבא דאבלי ונבי. כויוה בגהלים וכוותה בעירובין ויכביה ויכול ובזהקים לאפוקי בבבא דלא: בשר מליח ויין מגתו. לח חביבי ולח ממכיך: כל זמן שהוא בשלמים. שלח עבר עליו זמן חכילת שלמים ב' ימים ולילה ה' ועדיין בלהלוחיו הוח לח לקרבי מליח ומעמח לח הבא דכתיב וזבחת שלמים וחכלת שם ושמחת לגמ בר שמחה הוח לכל בתר הבי הוי מליח ונחלף טעמו במלח: בל זמן שהוא תוסס. שהוח מיפך בגרון מהמת שהוח מחמיך: הבא. בבן סורר ומורה מכי עד כמה לח קרינן מליח למפער בן סורר ומורה: ובבל שהוא. לח ממכיך מבשר לילה ה' מפיג טעמי ולח חביב: לשלם שבר לרשעים. שמתענגין בו

גמרא כנהדרין דף ע ע"א

סלקא ה' כלפ כלי שהילון דלפ דמלכות דבכילפ בם תרטימר בשר. א"ר זירא תרטימר זה איני יודע מהו אלא מתוך שבפל רבי יוסי ביין נמצא כופל אף בבשר ונמצא תרטימר חצי מנה. א"ר חנן בר מולדא אמר רב הונא אינו חייב עד שיקח בשר בזול ויאכל יין בזול וישתה דכתי' זולל וסובא. ואמר רב חנן בר מולדא אמר רב הונא אינו חייב עד שיאכל בשר חי וישתה יין חי. אינו והא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אכל בשר חי וישתה יין חי. אינו והא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אכל בשר חי ושתה יין חי. אינו והא רבינא ורב יוסף בן סורר ומורה. אמר רבינא יין חי מזיג ולא מזיג בשר חי בשיל ולא בשיל כבשר כיבא דאבלי גנבי. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אכל בשר מליח ושתה יין מגתו אין נעשה בן סורר ומורה. תנן התם ערב ט"באב לא יאכל אדם שני תבשילין ולא יאכל בשר ולא ישתה יין והנא אבל אוכל הוא בשר מליח ושותה יין מגתו. בשר מליח עד כמה א"ר חנינא בר כהנא כ"ז שהוא כשלמים. ויין מגתו עד כמה כ"ז שהוא תוסס. ותניא יין תוסס אין בו משום גילוי וכמה תסיסתו שלשה ימים. הבא מאי התם משום שמחה הוא כ"ז שהוא כשלמים נמי אית ביה שמחה הבא משום אימשובי הוא בכל שהוא לא ממשיך. ויין עד מ' יום. א"ר חנן לא נברא יין בעולם אלא לנחם אבלים ולשלם שבר לרשעים, שנאמר

תוספות

חי מזיג ולח מזיג. בעיון זה מפכ"ת (בכורות דף נח) עמדתי דבריס נלמדנו בכוס של ברכה ואח"ב מעייפו מי ומקשיון הם למעיון הכל מודים בכוס של ברכה שמין מבדכין עליו. ומפשט ב"ת דמי פוס מזיג ולח מזיג:

בעוה"ז ומקבלין בו שכר מצות בעוה"ז: לאובד. הייט רש"י שנטרד והולך לו: למרי נפש. המכעיס לפכוחי עריריהו: אל תרא יין. כלומר אל תתן עיניך למשוך אחריו: שאחריתו דם. סופו יהרג עליו: כתיב יין ישמח. לבב אנוש בכי"ן ומשמע שומט משממתו ומוטל הכמת לבו: וקרינן ישמח. לשון שמחה: זכה. כלומר שם זכה וידע להזהר בעלמו מלעשות יותר מדאי משממו שמפקה את הלב: פקחין. עשקוני פקח:

שנאמר הבו שכר לאובד ויין למרי נפש. א"ר יצחק מ"ד אל תרא יין כי יתאדם אל תרא יין שמאדים פניהם של רשעים בעוה"ז ומלבין פניהם לעוה"ב. רבא אמר אל תרא יין כי יתאדם אל תרא יין שאחריתו דם. רב כהנא רמי כתיב תירש וקרינן תירוש זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש. רבא רמי כתיב ישמח וקרינן ישמח, זכה משממחו לא זכה משממו, והייטו דאמר רבא חמרא וריחני פקחין:

זוהר (קרח דף קעח ע"א) ת"ח דאצילות יוד הא ואו הא

ת"ח (קהלת ט) כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה. דא הוא דכתיב בר גם לחכללה שמחלה בימינא וכל מה דהוא עביד מכאי ליה לא יהון חלה כלילן בימינא. כל אשר תמצא ידך. דא שמחלה. ליעשות בכחך. דא הוא ימינא. כד"ה (שמות טו) ימינך יי' נאדרי בכח. וכיון דכר גם יזדהר בכל עובדוי יהון לסטרא דימינא ויכליל שמחלה בימינא כדין קב"ה שרי בגוויה בהאי עלמא ויכנים ליה לגביה להאוה עלמא דאתי ולא יימא בר גם כשעתא דאתינא להאוה עלמא כדין אתבע מן מלכא רחמי ואיתיהב קמיה חלא כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה כאשר דיסתלק בר גם מהאי עלמא חלא אי בעי בר גם דמלכא קדישא ינהיר ליה להאוה עלמא ויתן ליה חולקא לעלמא דאתי יסתדל בהאי עלמא לאכללא עובדוי בימינא. וכל עובדוי יהון לשמא דקב"ה דהא לבתר כל יתכנים מהאי עלמא לאתדנא כדינא תקיפא כדינא דגיהנם לית תמן עיטא והצמה וסכלתנו לאסתזבא מן דינא. ד"ת כי אין מעשה וחשבון ודעת והכמה כשאול. כגיהנם לית ביה אלא מדורין של מדורין. מדורא אתחא שאול. מדורא אתחא מניה אבדון ודא סמיך לדא. מאן דאחית לשאול ידורון ליה ואתמן ליה יפלפף ושולא. הה"ד (שמואל ב ג) מושיב שאול ויעל. ומאן דאחית לאבדון תו לא סליק לעלמין. מאן דאחית ביה עובדוי טבא ד"א למעבד טבא לו דאיתיו (ס"ח לי טבא איתיו) מארי דהוסבנא הא לוקמוה דכתיב לילית וליליח עד לא יכבד ועד לא נחים בעי ד"א למעבד הוסבנא מעובדוי דעבד כל היום יומא ואיתוב מניוהו ויבעי עלייהו רחמי. מ"ט בהאיה שעתא כגין דהאיה שעתא לילית דמותא אחרי בעלמא וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא וכבי בהאיה שעתא למעבד הוסבנא מעובדוי ויודי עלייהו בגין דליהוי אסרון מארי דהוסבנא. וכן מאן דאסתדל בדעת והכמה למנדע למאריה כל יבערון ליה לאסתכלא בחיון מייכין דאתעדידו בגיהנם ובדרגא דשאול וכלהו לוזהרין מחיון דרגין הוא לא יבחור תמן ולא יסתכל ביניהו. וע"ד אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול ולא יסתכל חלא לעילא לעילא כאתר דכתיב נהורין וכוליין וכתם כסופין אתרין ביה וקב"ה אתי (ביה) (ס"ח ותחיב ליה) לאסתעטפא מס אחר לדיקייא לי בגו ענן. זכ"ה הולקהון דלדיקייא בהאי עלמא ובעלמא דאתי. עלייהו כתיב (תהלים קמ) אך לדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר החינוך סימן פט צא.

פרישות מן העולם פגוף לגד ומנוחה לגוף ומכתם עושה טרדת הלב ויגיעת הגוף מם יסכמוך בני אדם במה שאין דך דמג. אל תסי להיות אחר הדברים ומאי הדוכיח כי אלה מסיבים לב אדם מן האוהב. שוכו אחאים כי אחאוכה מקובלת זאסיבי מעלליכם בשוד סיכולת על נפשותיכו ערב יבא אדון עליכו כי הוא ס' שופעיכו אשר עיניו פקוחות על כל דרכי בני אדם למת לאיש בדרכיו וכפרי יעללו, זלין לאדם אלא כפניו: בעשה בחים אחד אחים אחד מעיין בעליותיו של בחים אחר אחים לדחות אם נקדעו או נתקלקלו חיוב הליתים וכיוצ מליתים בסלכתן וכיוצ מודיע לבעל הסליח:

יראי ה' יכבד בחיזק עיון בגון אחים לו לבבד אב ואם יקום מפניהם ויכבדם. ונאחר קומו יחזוק ויבבד אפי' כי' בדעתו לנחת אחם אך לו אז לא יכלו אחם לקום לכבודם:

אונקלוס קרח יום ה תורה

להמשיך את"ת דז"א יהוה נפ"ש י יה יהו יהוה. רוח יוד האואו הא. נשמה יהוה היה יהידה ה דמילוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

כב וְנָפְלוּ עַל־אַפֵּיהֶן וַאֲמְרוּ אֵל אֱלָהָא רוּחַיָא לְכָל בִּשְׂרָא גַּבְרָא חַד

כב ויפלו על־פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחת לכל־בשר האיש אחד

רשב"ם

(כב) אלהי הרוחות. אתה מכיר רוחות ולבבות שאר העם שלא פשעו:

רש"י שפתי חכמים

(כב) אל אלהי הרוחות. יודע מחשבת כל אדם אין מדתך כמדת בשר ודם מלך בשר ודם שכשהוא עליו מקנא מדיגא כי לא אלוי הכשמות יכולן מכריחות אחם אין זה לכעס ואם אתם לקחתם לכל יקבל הקכיו לכל פיהוכו אחם יודע

יְחַטָּא וְעַל כָּל־הָעֵדָה תִּקְצֹף׃ ס
כג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
כד דַּבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הֵעָלוּ
מִסָּבִיב לְמִשְׁכַּן־קֹרַח דָּתָן וַאֲבִירָם׃
כה וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּתָן וַאֲבִירָם
וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
כו וַיְדַבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ
נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים
הָאֵלֶּה וְאַל־תִּגְּעוּ בְּכָל־אֲשֶׁר
לָהֶם פֶּן־תִּסָּפּוּ בְּכָל־חַטֹּאתָם׃

רשב״ם

(כה) וילך אל דתן ואבירם. אולי יחזרו בתשובה׃

בעל הטורים

(כו) תספו. כ׳ במסרה בן תספו כלל מצאתם ואם תכעיסו תרעו גם אתם גם מלכיכם תספו במר לפס פעם לא יחזיו כפס שימותו פס וקלת נדולם׃

שפתי חכמים רש״י

פ זכזות ותוכל לדעת מי החוטא וכו׳: נ מפני שאין כוונתו על מי שיחטא להבא רק על זה שאמלוקת שבכך היה קלם חוטא לכל מלא תקלוף היה במשמעו שהרי עדיין לא קלף רק לשה לקלוף: ס והעלו כמו ילוני עלה. ועמ״ד למשכן נוסף ולכן כתב מסביבות: במקום סביב כדי שיסמוך למלא המשכן מפני שסביב אינו נסמך:

יחטא ועל כל העדה תקצף. (כה) ויקם משה. (מדרש רבה) כשבור שיעשו לו פניס ולא עשו׃

נביאים שמואל א יב תרגום

להמשיך מנ״ה דו״א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב״ן שבעשיה׃

א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה
שָׁמַעְתִּי בְקֹלְכֶם בְּכֹל אֲשֶׁר־אֲמַרְתֶּם
אֵלַי וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ׃
ב וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם
וַאֲנִי זָקַנְתִּי וְשַׂבְתִּי וּבָנַי הִנָּם אִתְּכֶם
וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְּעוּרַי
עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃
ג הִנְנִי עֲנוּ בִי נֶגֶד יְהוָה וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ
אֶת־שׁוֹר מִי לָקָחְתִּי וְחֲמוֹר מִי לָקָחְתִּי
וְעָשֹׁק מִי עָשַׁקְתִּי מִיַּד מִי לָקַחְתִּי
כֹפֶר וְאַעְלִים עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב לָכֶם׃
ד וַיֹּאמְרוּ לֹא עָשַׁקְתָּנוּ וְלֹא רַצְּתָנוּ
וְלֹא לָקַחְתָּ מִיַּד־אִישׁ מְאוּמָה׃
ה וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עֵד יְהוָה בָּכֶם וְעֵד
מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מְצָאתֶם
בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמְרוּ עֵד׃
ו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר
עָשָׂה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר
הֶעֱלָה אֶת־אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
ז וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ וְאִשָּׁפְטָה אִתְּכֶם
לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־צִדְקוֹת יְהוָה
אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם וְאֶת־אֲבוֹתֵיכֶם׃
ח כַּאֲשֶׁר בָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם וַיִּצְעֲקוּ
אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־
אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיֹּשִׁבוּם בַּמָּקוֹם
הַזֶּה׃
ט וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכֹּר
אוֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שַׂר־צְבָא חָצוֹר
וּבְיַד פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב
וַיִּלָּחֲמוּ בָּם׃
י וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי
עָזַבְנוּ אֶת־יְהוָה וַנַּעֲבֹד אֶת־הַבְּעָלִים
וְהָעַשְׁתָּרוֹת וְעַתָּה הַצִּילֵנוּ מִיַּד
אֹיְבֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ׃
יא וַיְשַׁלַּח יְהוָה אֶת־יְרֻבַּעַל וְאֶת־בְּדָן
וְאֶת־יִפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם
מִיַּד אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וַתֵּשְׁבוּ בֶּטַח׃
יב וַתִּרְאוּ כִּי נָחָשׁ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ בְּנֵי
עַמּוֹן וַתֹּאמְרוּ לִי לֹא כִּי מֶלֶךְ יִמְלֹךְ
עָלֵינוּ וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם מַלְכְּכֶם׃
יג וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם
אֲשֶׁר שְׁאִלְתֶּם וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם
מֶלֶךְ׃
יד אִם־תִּירְאוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ
וְשָׁמַעְתֶּם בְּקֹלוֹ וְלֹא תַמְרוּ אֶת־פִּי
יְהוָה וְהָיִתָה גַּם־אַתֶּם גַּם־הַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר מָלַךְ עֲלֵיכֶם אַחֲרֵי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם׃
טו וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם
אֶת־פִּי יְהוָה וְהָיְתָה יַד־יְהוָה בָּכֶם
וּבַאֲבוֹתֵיכֶם׃
טז גַּם עַתָּה הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת־הַדָּבָר
הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם׃
יז הֲלוֹא קְצִיר־חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל־
יְהוָה וְיִתֵּן קֹלוֹת וּמָטָר וְתֵדְעוּ וּרְאוּ
כִּי־רָעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי
יְהוָה לִשְׁאֹל לָכֶם מֶלֶךְ׃
יח וָאֶקְרָא אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן קֹלוֹת וּמָטָר
בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָּל־הָעָם מְאֹד
אֶת־יְהוָה וְאֶת־שְׁמוּאֵל׃
יט וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם אֶל־שְׁמוּאֵל הִתְפַּלֵּל
בְּעַד עֲבָדֶיךָ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאַל־
נָמוּת כִּי־יָסַפְנוּ עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ
רָעָה לִשְׁאֹל לָנוּ מֶלֶךְ׃
כ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אַל־תִּירָאוּ
אַתֶּם עֲשִׂיתֶם אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת אַךְ
אַל־תָּסוּרוּ מֵאַחֲרֵי יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם
אֶת־יְהוָה בְּכָל־לְבַבְכֶם׃
כא וְלֹא תָסוּרוּ כִּי
אַחֲרֵי הַתֹּהוּ אֲשֶׁר לֹא־יוֹעִילוּ וְלֹא יַצִּילוּ כִּי־תֹהוּ
הֵמָּה׃
כב כִּי לֹא־יִטֹּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בְּעֲבוּר שְׁמוֹ
הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעָם׃
כג גַּם אָנֹכִי חָלִילָה לִי מֵחֲטֹא לַיהוָה מֵחְדֹּל לְהִתְפַּלֵּל
בַּעַדְכֶם וְהוֹרֵיתִי אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה
וְהַיְשָׁרָה׃
כד רַק יְרָאוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ
בֶּאֱמֶת בְּכָל־לְבַבְכֶם כִּי רְאוּ אֲשֶׁר
הִגְדִּיל עִמָּכֶם׃
כה וְאִם־הָרֵעַ תָּרֵעוּ וְסָפֹה תִּסָּפוּ גַּם־
אַתֶּם גַּם־מַלְכְּכֶם׃

מצודת דוד

(ג) בעבור שמו הגדול. אשר יגה עליכם שהוא מושיעכם ולמען לא יתמעט שם גדלו: הואיל. נשבע: (7) גם אנכי. מאחר שתעשו לאט תשובה:

(ו) מאס עשיתם. כ״ל הלא מאס כבר עשיתם ומין להכיא לך מל תסורו מס׳ ויכופך הענין: (ג) ולא תסורו וגו׳. לא תסורו מס׳ ללבת אחרי ע״ג כי הלשון מסוף היה שליכם אחרי סתורו כו׳ שאין כאם ממש: (ג) כי לא יטוש ה׳. נתן טעם למה לא ימלו ממם שעשו ואמר כי לא יטוש ה׳ אם יעשו בעבור שמו הגדול כלל יהונל: כי הואיל. כ״ל כבר נשבע אבר כלם ככה לטיות לו לעם סגולם ואם יטוב אחכם לא כשתשובו מסיום ושלחו יאמרו אז מבלי יכולת עזכם: (ד) גם אנכי. כ״ל

בְּעַדְכֶם וְחוֹרִיתִי אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה :
ה אַךְ | יְרָאוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבָדֻתָם אֹתוֹ בֶּאֱמֶת בְּכָל־
לְבַבְכֶם כִּי רְאוּ אֵת אֲשֶׁ־הִגְדִּיל עִמָּכֶם :

מְלַאְתְמַנְעָה לְצַלָּאָה עֲלֵיכוֹן
וְאַלֵּיף יַתְכוֹן דַּהֲכוֹן בְּאוֹרַח
תַּקָּנָא וְכַשְׁרָא : ה בְּרַם דְּחִילוּ
מִן קֳדָם יְיָ וְתִפְלְחוּן קֳדָמוֹהִי
בְּקוּשׁוֹט בְּכָל לִבְּכוֹן אֲרֵי חֲזוֹ
יַת דַּאֲבַדְנִי לְמֶעְבַּד עִמְּכוֹן :

מצודת דוד

פמו במקום יכפר הטעין הזה גם נסב לנכי תמחול על עלבוני כי חלילה כי מקוות לה' להיות מכזר מלמחול ולהדל מלהתפלל בעדכם כי כמעט שתפלל כאשר תמכתם לף אלמד אתכם בדרך הטובה אשר תלכו בה : (ה) אך יראו וגו' . כי אז תועיל תפלתי : אשר הגדיל עמכם . אשר הגדיל חסדו עמכם למחול פטיון פזה :

תרגום כתובים תהלים קז

לחמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נשפ שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אר אדנ
אדני נשפ אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוו וו הוו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם
בין שבעשיה :

א אֲרוֹם קָרִיבוּ עַל מֵימְרֵיהּ
דָּאֲלָהָא וּמִלְכַת עִלָּאָה רְחִיקוּ:
ב וְחַבַּר בְּלָעוּתָא לָבְהוֹן
אִתְקִילוּ וְלֵית דְּסָעִיד : ג וְצַלּוּ
קֳדָם יְיָ בְּדָעִיק לְהוֹן
מֵמָעִיקָהוֹן פְּרָקִינוּן : ד אַפֵּקִינוּן מֵחֶשׁוֹכָא וְטוּלָא דְּמוֹתָא וְשַׁלְשָׁלְיָתְהוֹן יָתֵרַע : ה יְהוֹדוּן קֳדָם יְיָ קושׁוֹט
חַסְדֵיהּ וּמִשְׁתָּעַן פְּרִישָׁתֵיהּ לִבְנֵי נָשָׁא :

א כִּי־הֵמְרוּ אִמְרֵי־אֵל וַעֲצַת עֶלְיוֹן נָאָצוּ : ב וַיַּכְנַע בֶּעָמָל
לִבָּם כָּשְׁלוּ וְאֵין עֹזֵר : ג וַיִּזְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בַּצַּר לָהֶם
מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם : ד יוֹצִיאֵם מֵחֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם
יְנַתֵּק : ה יוֹדוּ לַיהוָה חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם :

רש"י

(ג) כי המרו אמרי אל . יש פורעניות בא על החוטא מלא כעונו :

מצודת דוד

(ג) כי המרו . וכנגזל העוסק בא על כי המרו אמרי אל : (ד) ויוצא . ולכן הכניע לבם בעמל ממשכ וכשלו בלתם ולא מצלו עוזר : (ד) יתק . יעתק מסם קשרי מאסרם, כ"ל פעמים ממאסרם כאלו הפעתיק הקשרים :

עיקר תוי"ט יום ה משנה חולין פרק יא ברטנורא

(א) סכן כ' מלעלי פוטר כמי בסו מס"ש דילוף נסיכה, ועמוי"ש: (ב) משום דמשכחן למולמי טוכח לכהנו : (ג) בגמרא מכיכין עלם מהם דמלכין דקדשים אפי' של ב"ש מסוכים בגיזה כמ"ש פ"י מ"ב ומסיק במקדים חון מגיזה וכחבם בגיזה פי' כחבם בגיזה שבגיזה כיישלא מכחבת הבשר ואפי' לולו דמאר חון סיס מסוכ לגוזזה (שלא להכחיבה) וסכי חון משום קדשי ב"ש בקטיכן לפי קדשי מזבח אפי' כי מאר חון לא מהני דאפי' לא קריב מלא מאכ ממנ שבשם בכולם : [ב] בכחלום . ולא בעזיב מע"ג דעזיב מקרי נמי מלן דכחיב לך נא על מלמן וקח לי משם שני גדיי עזיב, חום' : (ד) בגמרא ויליף גיזה גיזה מכוכר כו', ומסקינן מלא כדאמר ריב"ל לעעוד לאכלה (דסמיך לגז כחיב) דכל הכתוב לאכלה ס"ג דכל הכתוב לאכלה קרב קרב"י לאכלת דבגדי ברב ופשם למר בסיכן ילין למר מלא על לחליב, ועמוי"ש : (ה) דלמן שם סמיך סיא : [ב] ומשם . משכח בגמרא דלמן מכיכא קלי מדקמני בכל שהן מלמא בשפי נשפש סיא

ראשית הגז . כל הגוזז למו ולפי' נוזן מלה פעמים נותן מן הגיזה מתנה לכהן : נוהג בארץ ובח"ל . והמידלג נהוג עלמו כרבי מלעזי דלמר רחמת הגז חיבו נוהג בחרן דילוף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה חיבו נוהג מלא בחרן ולא בארץ, אף רחמת הגז חיבו נוהג מלא בחרן. וכבותי הורו כמתנות נמי דחין נוהגות מלא בחרן דרחמת הגז והמתנות שוין הן (ה), ומלא הודו להן שאר חכמי הדור (ב) : במוקדשין . לפי' קדשי בדק הבית משום דכתיב גז למך ולא בל הקדש (ג): נוהגים בבקר ובצאן . דכתיב הם שור הם ומנז כבני הם : ובמועט . לפי' לא שמט מלא מחת : אלא ברחלות . כתיב הכא גז למך וכתיב התם ומנז כבני יתמום מה להלן כבשים אף כאן כבשים(ד):ב ושתי צאן. מלמד תרתי מקרי למן : שנאמר חמש צאן עשויות. שמעשות מת בעליהן ומומרות לו קוס עשה מזוה חדשה מלא היית מזוזה עליו בפחות מכן והיינו ע"כ רחמת הגז דכתיב כיה למן דמשמע מרובה (ה) דלולו בכורה כתיב בכור שור דמשמע לפי' הל וכן מתנות הם שור הם שה : מנה מנה ופרס . כל מחת מנה ומלי וכיוצ מהכי לא משכ גז שה

פחות שבניזות: בכל שהן. ללמד דכפרות הגז מפשיס סלעים לפ מהייב ברחמים הגז חלת משום דרבי דוסא יהיב שיעורא רבה (ו) קרי תנא לשיעורא זוטא דרבנן כל שהן והסלע משקלו כ"ד מעה ומשקל כל מעה שבה עשר גרעיני שעורה: כמה הוא נותן לו. הבא לחלק רחמים הגז שבידו לא יפחות לכל כהן ממשקל ה' סלעים למר מלוכן ולא שיהיה חייב הישראל ללבנו חלת שיתן לו שיעור מן המר הלוקי דהיינו שחיטו מלוכן עד שכשילבנו הכהן ישמוד משקל החמש סלעים למר מלוכן: כדי. שיוכל לעשות ממנו בגד קטן הרחוי לשירות ומאי ניהו מצנפת קרא מיד רחמים הגז מיד כי בו בחר ה' לשמיך מכל שבטיך לעמוד לשרת שמשיון מינה דה"ק תן לו מרחמים גז שלקך כדי שיוכל לעשות בגד לעמוד לשרת והקטן שבגדים הרחוי לשירות הוא מצנפת והוא נעשה מהמש סלעים למר מלוכן ורחמים הגז אין לן שיעור מה"ת ומדברי סופרים סלע יפחות אחד מהשיש ואין חייב ברחמים הגז עד שיגזוז חמש שלין ותהיה גיזת כל אחת מחמשתן אין פחות מי"ג סלע שהש היתה גיזת אחת מהן פחות מי"ג סלע אע"פ שחמשתן גוזזות יותר מהשיש סלעים ה"ז פטור: עד שצבעו. בעליו קודם שנתנו: פטור. מלתא עוד דקניה בשעוי והוי ליה כמוזיל מתנות בהווה לו שהכלן דפטור (ז): ולא צבעו. אין זה שעוי ואפילו הוא: הלוקח גז צאנו של נכרי. כשהוא מחובר לגוף: פטור. דגז לאחר כתיב והאי לאו לאו דידיה הוא ואגלן קניד רחמנא ולאו מגיזה דידיה: אם שייר המוכר המוכר חייב. דת"ל לוקח מתנה דכהן גבך היא (ח) ואם לאו הלוקח חייב דת"ל מוכר מתנה דכהן לא זכי לך: שחופות. לא שחורות ולא לבנות: זה נותן לעצמו. הלוקח נותן לעשמו על מה שלקח והמוכר נותן לעצמו על מה שהקנן לו כל שלשים יום:

גוזזות כל שהן. ובמה הוא נותן לו משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל. מלובן ולא צואי. כדי לעשות ממנו בגד קטן, שנאמר תתן לו שיהא בו כדי מתנה. לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור. לבנו ולא צבעו חייב. הלוקח גז צאנו של נכרי פטור מראשית הגז. הלוקח גז צאנו של חבירו אם שייר (גמרא ל"ג המוכר) המוכר חייב לא שייר הלוקח חייב. היו לו שני מינים שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו:

רש"י — גמרא הולין דף קלח ע"א — תוספות

תנא. הא דקתני מתניתין חמש סלעים מלוכן לא שיהא מוטל על ישראל לבנו חלת משיעורא קפיד דליתב לי' כהכרע שבשיתלבן שיהא בו חמש סלעים ונפערות כל גיזות: אמר קרא לעמוד לשרת. כתיב רחמית הגז כתיב כי בו בחר ה' מכל שבטיך לעמוד לשרת: מאי ניהו אבנט. שהוא קטן שבבגדי כהונה וקיש להו לרבנן ביכול לעשות מחמש סלעים למר שהרי אין כולו למר אלא כלאים הוא: תפשת מרובה לא תפשת. ברייתא ת"כ גבי זבח ימים שנים רבים שלמה או חמש אלא רבים עשרה ומרת כל שמשמעו מרובה ומשמעו מועט תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת וכו' (ועיין ברש"י): ואימא כיפה של צמר. שהיא מועטת מאבנט ואף היא בכלל שירות כדכתיב על פתיל תכלת והכלת עמרת הוא: כיפה. כובע קטן פלעזר"ו: ושמת אותו. כאן כתיב: אמר קרא. גבי שירות דרחמית הגז: הוא ובניו. ואין חיוב בכהן הדיוט:

וכמה נותן לו וכו'. הבא לא שילבננו ויתננו לו אלא שילבננו כהן ויעמוד על חמש סלעים. כדי לעשות בגד קטן. מנה"מ אריב"ל אמר קרא לעמוד לשרת דבר שהוא ראוי לשירות, מאי ניהו אבנט. אימא מעיל, תפשת מרובה לא תפשת, תפשת מועט תפשת. ואימא כיפה של צמר דתניא כיפה של צמר היתה מונחת בראש כה"ג ועליה ציץ נתון לקיים מה שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת. א"ק הוא ובניו דבר השוה לאהרן ולבניו. אבנט נמי לא שוה, הניחא לכ"ד אבנטו של כה"ג לא זהו אבנטו של כהן הדיוט שפיר אלא למ"ד זהו אבנטו של כהן הדיוט מאי איכא למימר. שם אבנט בעולם: לא הספיק ליתנו וכו'. אתמר גזז ומכר ראשונה, רב חסדא אמר חייב, נתן בר הושעיא אמר פטור. רב חסדא אמר חייב דהא גזז. נתן בר הושעיא אמר פטור בעידנא דקא מלא שיעורא בעינא צאנך וליכא. תנן הלוקח גז צאנו של נכרי פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב אמאי כל חד וחד בתר גיזה נפקא לה מרשותיה, תרגמא רב חסדא אליבא דר' נתן בר הושעיא בגון שהקנן לו כל שלשים יום:

הכי גרסינן קניתא למאן דלמר לא זהו מבנטו כו' כדמוכח בפ"ק דיומא (דף כ):

זוהר (קרח דף קעח ע"א) ת"ת דתקיעות יוד הא ואו הא

ועבד הלוי הוא עבודת אהל מועד וגו'. רבי חנא פתח (ישעיה מ) היושב על חוג הארץ וגו'. ת"ח כד בעא קב"ה למברי עלמא סליק ברעותא קמיה וברא ליה בחוריותא (ס"ח כד סליק ברעותא קמי קב"ה למברי עלמא אסתכל בחוריותא וברא ליה) וכה אתכלל. הה"ד (משלי ח) בהכינו שמים שם

חני. וכתיב (שם) והיה חללו חמון. והא חוקמוה אל תקרי חמון אלא חומן. כד אתא למכרי לדם והא אתמר חמרה תורה וכי למגנא אתקריאת אלא חסד. בההיא שעתא דנפק לדם לעלמא הוה זיו פרצופא דיליה מעילא ואתתא והוו דחלין מיניה כל ברייו וחוקמוה. ת"ח לא אתקיים עלמא ולא אתחלים עד ההיא שעתא דנפיק לדם בצלימו דכלא ואתקדם יומא ואתתקן כרסייא קדישא למלכא כדין אתחלימו עלאי ותתאי ואתתכסו תדוון בכלהו עלמין בההיא שעתא דכעא יומא לאתקדשא הוו נפקי רוחיהון דצדיקי לאתברי נופא דלהון ואתקדם יומא ולא אתברייו ואתאחר עלמא כמה דאתפגים מעכידתא ואתאחר (ס"ת ואתחסר) כיון דאתקדשו (עלמין) ואיתחל אתחלימו בדרגיהון ואתתכסו ליותי בסטר אחלא כל (ס"ת כדון) אתחלים ההוא פגימא דעלמא דמסטר אחלא וע"ד בעלמין לאתדכאה ליותי וכדין כלא אתכליל בימינא ועלמא לא אתפגים. וצ"ל כתיב ועבד הלוי הוא. הוא אחלים לסטר אחלא. הוא אחלים לפגימו דעלמא ואפי' ההוא סטרא דלעילא דאתאחר אחר בעלמא כל ברא קב"ה עלמא. ליותה כתרוהי אחלים לכלא אלא כתרוהי בההוא מעולא דהוו נטלי במסכנא אתחלים כל ההוא פגימו על ידוי ההוא לעילא לאחלא הוא אתכליל בימינא תו הוא דא עתיקא (ס"ת ת"ח ול"נ מן תו) אלמלי דינא לא אתסכא בעלמא לא הוו ידעי כמי כמא מהימנותא עלאה ולא יתדלון בני נשא בחורייתא ולא יתקיימו פקודי חורייתא פולחנא עלאה דיתסכא בעלמא לגבי מלכא קדישא מאן עניד ליה הוי אומר דא ליותה. ותו ועבד הלוי הוא כל"ת (דברים ז) כי יי' הוא האלהים הוא אחלים עלאה למהוי כלא חד הוא פסיקא לקבלא לכנסת ישראל. כל"ת (שיר ג) שמלתו תחת לראשי בגין לאחברא זווגא כחדא מאן אתער רחימותא הוי אומר הוא. תו הוא כל"ת (ס"ת תו הוא דא עתיקא כל"ת כי יי' הוא האלהים) (תהלים ק) הוא עשנו ולא אנחנו עמו. בג"כ הוא אתתא הוא לעילא הוא אתגליית הוא סתים הוא אלהים. ר' יצחק אמר זמין קב"ה לאתהדרא לסיהרא כאהורא דשמשא ואהורא דשמשא יהא על תד שבע זמנין. הכ"ד (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה וגו'. וכתיב (שם ס) לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסף. וכתיב (שם) לא יהיה לך עוד השמש וגו':

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן צב צג.

סיוג לחסידות סמי יתן על לבו מקריוס ופגעי בני אדם וידע כי על המעשים סיה־להם כן וכדבר אשר זדו נפרע להם מדם כנגד מדם ומתוך כך יפשפש במעשיו. מן יקבה לו כאשר קבה להם:

כל ישראל ערבים זה לזה ואפילו הערבות לא סיה אדם מוסר כיד מדיבו על חטאיו ולא סיה מוכיח לב לחבור על עוסי דשמה לבעדם אלא כדי שיעשו סיינות וגדלות אלא יחטאו מן כל אלה יפעל אל חטאים אלא עם גבר כיון שאחר אדם עלמו מן העבירה וכפה יבו פעם לחשובה סיה אליהו מבקש ומוצא בקב"ה בומנו:

ומתפלל של שבת. בד"א בערבית או בשחרית או במנחה, אבל במוסף פוסק אפילו באמצע הברכה. וכן אם השלים תפלה של חול על דעת שהוא מוסף, חוזר ומתפלל מוסף א' שבת וא' יו"ט וא' ר"ח:

(א) האומר איני יורד לפני התיבה מפני שבגדי צבועים אף בלבנים לא יעבור באותה תפלה, אמר איני עובר מפני שיש ברגלי סנדל אף יחף לא יעבור: (ב) מי שנסתפק לו אם התפלל אם לא התפלל אינו חוזר ומתפלל אא"כ התפלל תפלה זו על דעת שהיא נדבה שאם רצה יחיר להתפלל כל יום תפלות נדבה יתפלל, מי שהיה עומד בתפלה ונזכר שכבר התפלל פוסק ואפילו באמצע ברכה ואם היתה תפלת ערבית אינו פוסק שלא התפלל אותה מתחלה אלא על דעת שאינה חובה: (ג) מי שטעה והתפלל של חול בשבת לא יצא. ואם נזכר והוא בתוך התפלה גומר ברכה שהתחיל בה וחוזר

אונקלוס קרח ליל ו תורה

כ"ו פסוקי שבו"ת נגד כילוי ב"ן וי' ה' ו' ח' והעשה ממנו צירוף והיה בניקוד ששי

כז וְאִסְתַּלְקוּ מֵעַילַוי מִשְׁכַּן קָרַח דָּתָן וַאֲבִירָם מִסָּחוֹר סְחוֹר וְדָתָן וַאֲבִירָם נְפָקוּ קָיְמִין בִּתְרַע מַשְׁכְּנֵיהוֹן וְנָשֵׁיהוֹן וּבְנֵיהוֹן וְטַפְלֵהוֹן:

כח וַאֲמַר מֹשֶׁה בְּדָא תַּדְעוּן אֲרֵי יְיָ שְׁלָחַנִי בְּאוֹאת תִּדְעוּן כֵּי־יְהוָה שְׁלָחַנִי

כט דְּלָא מִלָּי יִלְּעוּן כְּלָבִישׁ מִסְתַּמְתָּא לָא יִלְּעוּן כְּסֵפֶס יוֹסִפְיָן, רמ"ס. וְעַל"ל מִלֵּי יִלְּעוּן זֶה כְּלָבִישׁ דְּמִלְּת יִלְּעוּן מִסְתַּמְתָּא סְכוּתוּ וְעִלַּת כְּלָבִישׁ מִסְתַּמְתָּא בְּעַמְּתוּ, וְעַל זֶה פָּרַשׁ"י לְמַטָּה וְגוֹ'. ס"י וְסֵס כְּתִיב

כז (כז) יצאו נצבים. (תנחומא) בקומה זקופה ע למרף וגנדף כמו (שמואל ב יז) ויתילכ מרכעים יום פ דגלית: ונשיהם ובניהם וטפם. כח ורחה כמה קשה ממהלוקת שהרי כ"ד של מעה אין עומדין אלא עד שיבוא אחד מעשרות וכ"ד של מעלה עד כ' שנה וכאן מצאנו אלף יונקי שדים:

(חק לישראל) ח"ד 15 13

לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־
לֹא מִלִּבִּי׃ כט אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם
יְמֻתוּן אֵלֶּה וּפְקֻדַּת כָּל־הָאָדָם יִפָּקֵד
עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה שְׁלָחָנִי׃ ל וְאִם־
בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוָה וּפָצְתָה הָאֲדָמָה
אֶת־פִּיהָ וּבָלְעָה אֹתָם וְאֶת־כָּל־
אֲשֶׁר לָהֶם וְיָרְדוּ חַיִּים שְׁאֹלָה
וִידַעְתֶּם כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
אֶת־יְהוָה׃ לא וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֵת
כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם׃ לב וַתִּפְתַּח
הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת־
בָּתֵּיהֶם וְאֵת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֹרַח

לְמֶעְבַּד יָת כָּל־עוֹבָדַיָּא
הָאִלֵּין אֲרֵי לָא מֵרַעוּתִי׃
כט אִם כְּמוֹתָא דְכָל אֱנָשָׁא
יְמוּתוּן אִלֵּין וּסְעָרָא דְכָל
אֱנָשָׁא יִסְתָּעַר עֲלֵיהוֹן
לָא יְיָ שְׁלָחָנִי׃ ל וְאִם
בְּרִירָאָה יִבְרֵי יְיָ וּפְתָחַת
אַרְעָא יָת פּוּמָהּ וְתִבְלַע
יָתְהוֹן וְיָת כָּל דִי לְהוֹן
וְיֵחֲתוּן כַּד חַיִּין לִשְׁאוֹל
וְתִדְעוּן אֲרֵי אַרְגִּיזוּ
גּוּבְרַיָּא הָאִלֵּין קֳדָם יְיָ׃
לא וַהֲוָה כַּד שֵׁי צַי
לְמַלָּלָא יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא
הָאִלֵּין וְאִתְבְּזַעַת אַרְעָא
דִי תְּחוֹתֵיהוֹן׃ לב וּפָתְחַת
אַרְעָא יָת פּוּמָהּ וּבְלָעַת
יָתְהוֹן וְיָת אֱנָשׁ בָּתֵּיהוֹן
וְיָת כָּל אֱנָשָׁא דִי לְקָרַח

ת"א כי ס' שלחני. עקידה שער פד: סם כמות כל. לדיכים נט: ומם בריאה. דדיכים לט סנהדרין קי: ותפתח הארץ. סנהדרין נ"ב

רשב"ם

(כח) כי לא מלבי. שחייבתם בקטורת כשאמרתי אתה ואהרן איש מחתתו: (כט) לא ה' שלחני. אלא עשיתים מדעתי שצויתי להקטיר קטורת: (ל) ואם בריאה חדשה יברא ה' בארץ. כדכתיב כי ברא ה' חדשה בארץ.

בעל הטורים

(כח) כי לא מלבי. שחייבתם בקטורת כשאמרתי אתה ואהרן איש מחתתו: (כט) לא ה' שלחני. אלא עשיתים מדעתי שצויתי להקטיר קטורת: (ל) ואם בריאה חדשה יברא ה' בארץ. כדכתיב כי ברא ה' חדשה בארץ.

טין תמות על כיס על סלעים ועל רבעים מלא סיעתם מיד: כריפה. סהסיל קרח לעדתו עד שהמציאם לחטיו, כדתי' בפרק (נח) ותבקע. ד' במס', ותבקע סהמה, ותיבל ותבקע ותעקר מהכן לקולם. וסיינו דכתיב וכל יבראל אשר סביבותיהם נסו לקולם, ותבקע ועקרה סעיר פי' כיולפלים שם ותבקע סהמה וירדו שאולה: (נג) סהמה שהי לקרח. ס"ת חדש, מלמד שעשאן חדש על

(כח) ימותון. כ', כמות כל סהמה ימותון, וסהכן כנגד סהלא ויושבים כמו כן ימותון. פי' שהר שהכלא ויושבים ימותון שיכנעו סם שחתם: ופקודת. ג' במס', ופקודת על סהדם, ופקודת מעמת, ופקודת שלעזר בן סהכן. בשביל שהלא ליכנס בפקודת שלעזר שבקשו לסוסם ע"ך ופקודת כל סהדם יפקד. שהר משה סם שקב"ס לא יעשה בהלו כמו שעושה לכל סדם שהוא פוקד (ל) בריפה. ד' במס', מתרי ליסני, ומם בריפה, ומתלטו: ותבקע סעיר פי' כיולפלים שם ותבקע סהמה וירדו שאולה: (נג) סהמה שהי לקרח. ס"ת חדש, מלמד שעשאן חדש על

שפתי חכמים

מני מרפתי לת מערכות שלהי יבראל: צ דשל"ך כל המעשים סהלה ל"ל סם לת שלקו שלא על סהכן מלי כל המעשים סהלה ומע"ם שהיכם נזכרים לשון סם מסמסוכמים לסם וכאלו סם נזכרים, דשל"ך כרי שספק על המלכות ומכריזות עדיין במקומה עומדת ומם שלא סזכיר המלכות משום שהין חולק עליו: ק תיקון זוס ומם כתיב הין כל סדם תחת סשמש, לכן פי' לשמים ליהם מת כה סדם על הגה ק ומה היה הבריאה ופלתה החזמה לת פיה ותבלעם זו וידעתם כי נאלו הם לת ה' ואני מפי

ענין בליעת קרח

הנה על מה ולמה כתב משה במיתה זאת ושטיח לת הקב"ה בהיכול לעשות דבר חדש כמ"ש ומם בריאה יברא ה' וגו', ומדוע לא סיה די לם כמות כל סהדם ימותון שלא, שלא שם מיזה מגשים דסייכו קרח דתן ואכירם וכשיכם וכשיכם ועפם היו מתים מיתה פתחומית תוך כדי דיבור ולמשה יהי שהדבר מפי משה ג"כ היה פלא, וסיו כל יבראל מודיט למשה, ומדוע כהר משה מיתה זו מפי מדה כנגד מדה היה זה. אבל ידוע שוה דבא הו"ל על פסוק ויהיהבו בתחתית סהר כפה עליהם סהר כניגית

(ל) ומם בריאה יברא ה' וגו'. כמדבא אמר רבי בריאה בא בריאה ולהם במה קבא סמחלוקת שהרי בין על מעה אין בין על מעה אין עושין עד שיבוי שתי שערות ושוה בן י"ג שנה ויום אחד ובין דין על מעלה אין עוקרין עד שיברים שנה ובאן שהדשו אף יוצרי שדים, שנאמר ובקע פותה ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ויהדו הם וכל אשר להם חיים שאולה, ואלו אותה מוזכת בדבן ואבירם שנזכרו למעלה ובניהם ובניהם ועפם שהיו גלגים גדולים וקעניט בתוהו מעטי:

(תק ישראל) ח"ד

וְאֵת כָּל־הָרְכוּשׁ׃ לג וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל־
אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֹלָה וַתְּכַס
עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל׃
לד וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיהֶם
נָסוּ לְקֹלָם כִּי אָמְרוּ פֶּן־תִּבְלָעֵנוּ
הָאָרֶץ׃ לה וְאֵשׁ יָצְאָה מֵאֵת יְהוָה
וַתֹּאכַל אֶת הַחֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם
אִישׁ מַקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת׃ יז א וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ ב אֱמֹר אֶל־
אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת־
הַמַּחְתֹּת מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה וְאֶת־הָאֵשׁ
זְרֵה־הָלְאָה כִּי קָדֵשׁוּ׃ ג אֶת מַחְתּוֹת
הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשֹׁתָם וְעָשׂוּ
אֹתָם רִקְעֵי פַחִים צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ כִּי־
הִקְרִיבָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיִּקְדָּשׁוּ וַיִּהְיוּ

לג ונחתו אינון וכל די להון כד חיין לשאול וחפת עליהון ארעא ואבדו מגו קהלא׃ לד וכל ישראל די בסחרניהון ערקו לקלהון ארי אמרו דלמא תבלענא ארעא׃ לה ואשתא נפקת מן קדם יי ואכלת ית מאתן וחמשין גברא מקרבי קטורת בוסמיא׃ יז א ומליל יי עם משה למימר׃ ב אמר לאלעזר בר אהרן כהנא ויפרש ית מחתיתא מבין שריפתא ויקדיא ית אשתא ירח היק להלא ארי אתקדשו׃ ג ית מחתית חייביא האלין דאתחייבו בנפשתיהון ויעבדון יתהון רדידין טסין חופאה למדבחא ארי קריבינון קדם יי ואתקדשו ויהוון לאת

ת"א ויכדו הם וכל מאן. עיכובין
יט: ותכס עליהם. סנהדרין קי: ופתח ישמח מאת ה'. סנהדרין קי את מתחתם. סנהדרין נב מנחות לט:

בעל הטורים

שאינה במיתת נדב ואביהוא: (לד) נסו לקולם. כשצעקו בשעת נפילה כדכתיב מקול נפלם רעשה הארץ:

רש"י

הגבורה ממרתי. ורבותינו פירשו (סנהדרין קי) מס בריאה פה לאחר מששת ימי בראשית ר מועד ומס לאו יברח ה' (ר"ל יברח ה' הפה לכאן): (לד) נסו לקולם. בשביל ש הקול היוצא מהם על כליעתן: (ג) ואת האש. שבתוך ת המחתות: זרה הלאה. לאחר מעל א המחתות: כי קדשו. המחתות ומסורין בהגלה ב שהרי עשאום כלי שרת: (ג) החטאים האלה בנפשותם. (יומא דף לו) שעשאו פוטעים ג בנפשותם שהלכו על הקנ"ה: רקעי. רדידין: פחים. טסין מרודדין ומוכני"ם בלע"ז: צפוי למזבח. ד למזבח הנחשת: ויהיו לאות. לזכרון שיאמרו

שפתי חכמים

במיתה כו': ר' דסוקסה לסס ומס עשרה דברים נבראו בע"ש בין השמשות ואלו הן פי הסלע: ש פי' שסוס הקול היוצא מפומך שבריעה כדמות רעם שמשליל השומעים לברוח מקול קול לעקתם בעת הכליעה שסוס אינו קול מבכיה שדרכה מקדם לכלות הפלגה ת לא גם לסס בעל המזבח דע"ב מלי כי קדשו דקמאר מס מועלת לסס בעל גבי המזבח מקדשתן: א לא למקום רחוק דע"ב סיס לו לפרש בפיוס מקום: ב לכל לא לסס בעל דע"ב לא לסס נסס לזכוך לעתן ופי' עת"ב מס עשס קדשו שסס מסוכים בהגלה בעשותם מקלקלי מקטרת כלי שרת וטעונים גניזה: ג דקשה ומס לסס בעל המזבח ע"ב למס בתיב מחטאים שסוף ל' שוגג, לכן פי' פוטעים וכן כתיב כי נלכו סטעים מסס שסוף ל' מנלך נעשה ונשמע לך על תוכס שנכתב דלא נסים מליהו, לכל תמהו נעשה ונשמע לך על תוכס שנכתב דלא נסים מליהו, לכל תוכס בעבל פס דנפיקי מלייהו לא רצו ישראל לקבלם בלוגס

ענין בליעת קרח

אמר לסס לא מסס מקבלים את התורה מוטב ומס לאו שם מסס קבוכתכם, ומקנא לתיכם, הלא בכך הקדימו ישראל נעשה ונשמע, ומדוע היה לליך הקב"ה לגזייס עליהם לומר כזו, והכתב (תהלים ישראל) ח"ד

לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ד וַיִּקַּח אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן אֵת מַחְתֹּת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר
הִקְרִיבוּ הַשְּׂרֻפִים וַיִּרְקְעוּם צִפּוּי
לַמִּזְבֵּחַ׃ ה זִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן
אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא
מִזֶּרַע אַהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קְטֹרֶת
לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה כְּקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ׃
פ ו וַיָּלִנוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מִמָּחֳרָת עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן
לֵאמֹר אַתֶּם הֲמִתֶּם אֶת־עַם יְהוָה׃
ז וַיְהִי בְּהִקָּהֵל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־
אַהֲרֹן וַיִּפְנוּ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִנֵּה
כִסָּהוּ הֶעָנָן וַיֵּרָא כְּבוֹד יְהוָה׃ ח וַיָּבֹא
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד׃ ס

תא ונפ יסיס בקרח וכעדתו. סנהדרין קי׃

לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ד וְנָסִיב
אֶלְעָזָר כַּהֲנָא יָת מַחְתָּיַת
נְחָשָׁא דִּי קְרִיבוּ יְקִידַיָּא
וְרַדִּידִינוּן חוֹפָאָה
לְמַדְבְּחָא׃ ה דְּכָרָנָא
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִיל דְּלָא
יְקָרֵב גְּבַר חִלּוֹנִי דִּי
לָא מִזַּרְעָא דְּאַהֲרֹן הוּא
לְאַסָּקָא קְטוֹרֶת בּוּסְמִין
קֳדָם יְיָ וְלָא יְהֵא כְּקָרַח
וְכִכְנִשְׁתֵּיהּ כְּמָא דִּי מַלֵּיל
יְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה לֵיהּ׃
ו וְאִתְרַעֲמוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא
דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִיּוֹמָא
דְּבַתְרוֹהִי עַל מֹשֶׁה וְעַל
אַהֲרֹן לְמֵימָר אַתּוּן
גַּרְמְתּוּן דְּמֵית עַמָּא דְיָ׃
ז וַהֲוָה בְּאִתְכַּנְּשׁוּת
כְּנִשְׁתָּא עַל מֹשֶׁה וְעַל
אַהֲרֹן וְאִתְפְּנִיאוּ לְמַשְׁכַּן
זִמְנָא וְהָא חֲפָהִי עֲנָנָא
וְאִתְגְּלֵי יְקָרָא דְיָ׃
ח וְעָאל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
לָקֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא׃

רשב״ם

(ה) כאשר דבר ה׳ ביד משה לו. מוסב למעלה, ויקח אלעזר הכהן את מחתות הנחשת מבין השרפה כאשר דבר ה׳ ביד משה לו, לא עזר. שכך צוהו הקב״ה למשה אמור אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחתות: (ו) אתם המתם את עם ה׳. על דתן ואבירם הבלועים אנו מודים שחטאו, אבל המאתים וחמשים איש שמתו

שפתי חכמים

לע״ס. ועוד מלפני לפי סב׳ ויהיי לפות לבני ישראל ולפין ישראל יכולין לומכם למזכח הזהב: ה פי׳ סוף נחיכת טעם ולפ מזכרם ומה שמעמו כל המחזיק במחלוקת עובר בלפ מעשה שלמצר ולפ יהיה כקרח וגו׳ פיי פלפ לפסמכתא: ו ולפ ע״ג דכתיב כ״ם בקרח ביד משה בפרשת בשעלתך על פי ה׳ ביד משה וכן בפרשת בחקתי וכן כם׳ פנחס, וי״ל דק״ל מפי ביד משה לפין לומר דעל ידי משה למר לקרח ועדתו שיעמדו לפוקו פם יקלוק על הכהונה דלפ מלינו זה בקרח ועוד דלמה לוה לקרח יותר משאר ישראל דע״כ פפי לו על קרח קפמר לפי למר דלמר רמז למולקים פלו׳ קרח פמולק פלפ ע״כ פפי ביד משה דהכי למדכם למה רמז למולקים פי׳ דכתיב הכא ביד משה וכתיב התם הכא פל ידך במיקר מה הכא לרעה לף הכא כל המולקים יקפו בלרעה: ז וליין שממדכם דיוק כן ס״מ דהפי לו על קרח קפמר בלומר על

תלו היו מלותן שנחלקו על הכהונה ומפרפו: (ד) וירקעום. תיגטיגדר״ם בלע״ז: (ה) ולא יהיה בקרח. כדי שלפ ה יהיה קרח: כאשר רבר ה׳ ביד משה לו. כמו עליו על להרן דבר אל משה ויניו כהניס לפיכך לפ יקרב היס זר אבר לפ מזרע אהרן וגו׳, וכן כל לי ולו ולפס הסמוכים אצל דבור פתרונם כמו על, ומדרשו על קרח ומהו ביד משה וכתיב התם הכא רמז למולקים על הכהונה שלוקין ז בלרעת כמו שלקה מפה בידו שנאמר

רעת זקנים מבעלי התוספות

(ה) כאשר דבר ה׳ ביד משה לו. פפסיס דקרא קפי פדליעל. בלומר ויקח פלעזר לת המחתות כאשר דבר ה׳ ביד משה לו: (ו) ואתם המיתם לת עם ה׳. לדעת לפי שאתתם לפכיס קטרת והוא פס המיות שבי נשרפו נדב ואביהוא שהיו כהניס ולכך ויאמר משה אל אהרן קח לת המזבח וגו׳ ובים קטרף ויכפו פלין הקטרת ממית פלפ פחצי ממיו ויחיו כלפי שהכתה פלין לכפר לכהונה המיות ויוכיחו. ולכך לוה הקב״ה

דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אבותיהם מאת כל נשיאיהם וכתוב אחיו את מטה אהרן על מטה לוי כי ראש אחד לבית אבותם: (חק לישראל) ח״ד 15 15 16

ט ומליל יי עם משה
למימר: יא אתפרשו מנו
בנשתא הדא ואשיצי
יתהון כשעה ונפלו על
אפיהון: יא ואמר משה
לאהרן סב ית מחתיתא
והב עלה אשתא מעלוי
מדבחא ושו קטורת
בוסמיא ואוביל בפריע
לבנשתא וכפר עליהון
ארי נפק רוגזא מן קדם
יי שרי מותנא: יב ונסיב
אהרן כמא דמליל משה
ורהט לגו קהלא והא
שרי מותנא בעמא ויהב
ית קטורת בוסמיא וכפר
ת"א ויקח את. שכח פט יומא סד
זכתים עם עקרין יז: ענין
קריאת פ' הקטרת בגילה מליהו ז"ל
לר' פנחס ומעשה מתה מחסיה
פי' הזוסר פ' ויקח:

בעל הטורים

ממצרי רומתה ויקח לתוכה: (י) ויפלו על פניהם. לפ שהפללו
כמו למעלה בלילה ויפל עליהם בפיהם, וע"כ ממך כי
יפה פלילה כדאמר רבי חנינא בן דוסא כשיש מתפלל על
החולים שם הוא יודע שפוה בפי מי יודע שפוה מצוקי:
(יב) ויהן. בפ"ם ב"ם לומיות מגפה שהן לעלוי שמגפה:

קטרת. להודיע שהקטרת הכמיהה כשאינם כהנים היא
הנותנת

רש"י

שפתי חכמים

(שמות ד) ויוליאה והנה ידו מצורעת כשלג וע"כ לקה
עוזיה בצרעת: (יז) ובפר עליהם. רז זה מסר לו מלאך
המות כשעלה לרקיע שהקטרת עולר המגפה (ר"ל כשניתן רשות למשחית לו אין מכחין בין טוב לרע ועל מה שמוסיף
מדיליה יש תיקון בקטרת אבל מה שגזר הקב"ה בהדיא אין שום מי מחה. וכזה מתורץ מ"ש לח"ב שלא היתה
המלאך את אהרן לעשות בקטרת והלא הוא מסר לו רז זה שלא שהיה גזרת הקב"ה כמ"ש אני שמוהו על מקום ודו"ק),

ענין בליעת קרח

סמוך על הכפוש דאין לומר שכם סוכרים דמלת לו שב על
ופלוני ופלוני נצו למות, ממר לפו רבי אחא ליה עתא לקייעא
סכא דשעתא דחיקא אבל אפריכו מצוכן לרבעין רבי נשא אמיתין
דזקפין יתיר עבדא עבדה למרבעה מוליקין ואתא עמכון עבדה
לזוייתא דאתא ועבדה לזוייתא דעתא וכן למרבע זוייתא דאתא
ואמרו בכתוב נפפגין עניגה דקטרת טומסין דקב"ה יפב למבה
ועניגה דקבלנא עניגי, עבדו לן תלת זמנין ומבכלו בכל אתא
למבע זוייתא ושוו אמרין כן, לבתר אמר לפו רבי זגיל לאיתין
דמוסיפו למיתא אפריכו מניכו לבחיכון ואמרו כדין וכך אסיימו
אמרין אין אסוקין ויאמר עשה לל אהרן קח את המחתה ותן
עליה אש ושו וקח אהרן וגו' ויעמד בין המתים וגו', וכן עבדו
ואתבטל מניכו, שמעו אסוה קלא דאמר שתרא שתרא אסתיימו
אוקילו לגיעא דאת דיקא דאמית לא אבכי אכא אסא ידעי לבשלא
ליש, אלא למה דרבי אחא אדאמר שמע אמרי ליש כך עבדת דא
עביד דא זיל ואימא ליו דיחזרון בתובה דאיידין אינון קטלי,
כך ואתזר ליו בתשובה אלמלא וקבלו עלייהו דלא יהבטלון
אמוסייתא לעלם, ואלעיבו שמע דקרחא וקלהן לה אתא אחסיא
[אמשמש זו וכול לעמוד כמה גדולה מעלת אמירת הקבנות
ואמירת הקטרת בכל יום אני פעמים אחד בשחרית ואחד
בעבדית, והעיקר ביותים בכוונת הלב ויהן לפחות פיוטו הפלוני
וי"בעמו מזוני מה בפיו אדכר]:

1 16

(הק לישראל) ח"ד

עַל־הָעָם׃ ג וַיַּעֲמֹד בֵּין־הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה׃ ד וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלְּבַד הַמֵּתִים עַל־דִּבְרַ־קֹרַח׃ ה וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמַּגֵּפָה נֶעֱצָרָה׃ פ חמישי ו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ ז דַּבֵּר ו אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאִתָּם מַטֶּה מַטֶּה לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל־נְשִׂיאֵהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מַטֵּהוּ׃

יום ו כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצענו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה׃

ח וְאֵת שֵׁם אַהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל־מַטֵּה לֵוִי כִּי מַטֶּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבֹתָם׃ ט וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אִוָּעֵד לָכֶם שָׁמָּה׃ חצי הספר כ וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶבְחַר־

על עַמָּא׃ ג וְקֵם בֵּין מֵיתַיָּא וּבֵין חַיָּיא וְאִתְבְּלִי מוּתָנָא׃ ד וַהֲווֹ דְמִיתוּ בְּמוּתָנָא אַרְבְּעַת עֲשַׂר אַלְפִין וּשְׁבַע מְאָה בַּר מִדְּמִיתוּ עַל פִּתְגָמָא דְּקֹרַח׃ ה וְתָב אַהֲרֹן לְמֹשֶׁה לְתַרְעָא דְּמַשְׁכַּן זִמְנָא וּמוּתָנָא אִתְבְּלִי׃ ו וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃ ז מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְסַב מִנְּהוֹן חוּטְרָא חוּטְרָא לְבֵית אֲבָא מִן כָּל רַבְרְבֵיהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן תְּרֵי עֲשַׂר חוּטְרִין וּגְבַר יָת שְׁמֵיהּ תִּכְתּוֹב עַל חוּטְרֵיהּ׃

ח וְיָת שְׁמָא דְּאַהֲרֹן תִּכְתּוֹב עַל חוּטְרָא דְּלֵוִי אֲרֵי חוּטְרָא חַד לְרֵישׁ בֵּית אֲבָהָתְהוֹן׃ ט וְתַצְנְעִינוּן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא קֳדָם סָהֲדוּתָא דִּי אֶזְמִין מֵימְרִי לְכוֹן תַּמָּן׃ כ וִיהֵי גַּבְרָא דִּי אֶתְרְעֵי

תיא ויעמד בין המתים ובין החיים. סנהדרין פט: לפני העדות. סוטה יג: כויקרא ה׃

רש"ם

הניחנת חיים ביד כהנים לדעת שהם ראויים: (יג) ויעמד בין המתים ובין החיים. שלא עבר המשחית את מקום ההקטרה׃ (יז) וקח מאתם מטה מטה וגו׳. מאחר

שפתי חכמים

מסכן דמס עניו לבעה לעניו מסכן: ח דמ"ב מפי כון פחייס ובין המתים וכי פחייס היו לגד ל׳ ומתים לגד מהב בסיס מסכן פומד ביניסס ומי קקי על המלוך ס"ם פי׳ בלשון מקו עוד: פ דלעשה למטון קשה למה לא פתבלל מיד כדי בלשון יתמיל הגוף הו לכל הפחות לפפתמיל הגוף. לכן פיכם דפר אחר בסיס גזיכה הקב"ה. וכפי דבר אחר קשה בלשון מניעו שמעו ו קדוש בלוך הוא זה, מבוש כני פיכם טעם למטון כז זה כו׳:

ויבא אהרן אל מבא (מכילתא). ד"ח ליה בקטרת ט לפי שהיו יכרחל מליזין ומרגנים אחר הקטרת לומר מס המות הוא, על ידו מהו נדב ואביהוא, על ידו נכרפו ר"ל חיים. למר הקב"ה תרחו מעופר מגפה הוא והקטרת הוא הממית: (יח) בי מטה אחד. אף על פי שחלקתים לבתי מבפחות מבפחת כהונה לבד ולויה לבד מ"מ מבט ג׳ הוא:

בֵּי֣ה חוּטָרֵ֔יה יְנַ֖עִי וַאֲנִ֣יחַ
מִן־קֳדָמַ֑י יָת֙ תּוֹרְעֵמַ֣ת
בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל דִּ֥י אִנּ֖וּן
מִתְרָעְמִ֥ין עֲלַ֖יכוֹן׃
כא וּמַלֵּ֣יל מֹשֶׁ֔ה עִם֙ בְּנֵ֣י
יִשְׂרָאֵ֔ל וְיָהֲב֣וּ לֵיה֔ כָּל
רַבְרְבָנֵיהוֹן֙ חוּטָ֣רָא
לְרַבָּ֣א חַ֔ד חוּטְרָ֥א לְרַבָּ֖א
חַ֑ד לְבֵ֣ית אֲבָהָתְהוֹן֙
תְּרֵ֣י עֲשַׂ֔ר חוּטְרִ֖ין
וְחוּטְרָ֥א דְאַהֲרֹ֖ן בְּגוֹ
חוּטְרֵיהוֹן׃ כב וְאַצְנַ֥ע
מֹשֶׁ֛ה יָת֥ חוּטְרַיָּ֖א קֳדָ֣ם
יְיָ֑ בְּמַשְׁכְּנָ֖א דְּסָהֲדוּתָֽא׃
כג וַהֲוָ֣ה בְיוֹמָֽאדְבַתְרוֹהִ֗י
וַעַל֩ מֹשֶׁ֨ה לְמַשְׁכְּנָ֜א
דְּסָהֲדוּתָ֗א וְהָ֤א נְגָ֨א
חוּטְרָ֙א דְּאַהֲרֹ֔ן לְבֵ֖ית
לֵוִ֑י וְאַפֵּ֣יק לַבְלְבִ֔ין וַאֲנִ֖יץ
נִ֥יץ וְכָפִ֖ית שִׁיגְדִּֽין׃
כד וְאַפֵּ֣יק מֹשֶׁ֔ה יָת֙ כָּל֙
חוּטְרַיָּ֔א מִן־קֳדָ֖ם יְיָ֑ לְוָת֖
כָּל֥ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל
וְאִסְתְּמוֹדְעוּ֙ וּנְסִ֣יבוּ גְּבַ֔ר

בָּ֣ו מַטֵּהוּ֮ יִפְרַ֒ח וַהֲשִׁכֹּ֣תִי מֵעָלַ֗י אֶת־
תְּלֻנּוֹת֙ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל אֲשֶׁ֥ר הֵ֛ם מַלִּינִ֖ם
עֲלֵיכֶֽם׃ כא וַיְדַבֵּ֥ר מֹשֶׁ֖ה אֶל־בְּנֵ֣י
יִשְׂרָאֵ֑ל וַיִּתְּנ֣וּ אֵלָ֗יו ו כָּל־נְשִׂיאֵיהֶם֙
מַטֶּ֣ה לְנָשִׂ֔יא אֶחָ֖ד מַטֶּ֣ה לְנָשִׂ֑יא
אֶחָ֔ד לְבֵ֖ית אֲבֹתָ֑ם שְׁנֵ֥ים עָשָׂ֖ר
מַטּ֑וֹת וּמַטֵּ֥ה אַהֲרֹ֖ן בְּת֥וֹךְ מַטּוֹתָֽם׃
כב וַיַּנַּ֥ח מֹשֶׁ֛ה אֶת־הַמַּטֹּ֖ת לִפְנֵ֣י יְהוָ֑ה
בְּאֹ֖הֶל הָעֵדֻֽת׃ כג וַיְהִ֣י מִמָּחֳרָ֗ת וַיָּבֹ֤א
מֹשֶׁה֙ אֶל־אֹ֣הֶל הָעֵדֻ֔ת וְהִנֵּ֤ה פָרַ֙ח
מַטֵּה־אַהֲרֹ֙ן֙ לְבֵ֣ית לֵוִ֔י וַיֹּצֵ֥א פֶּ֖רַח
וַיָּצֵ֣ץ צִ֑יץ וַיִּגְמֹ֖ל שְׁקֵדִֽים׃ כד וַיֹּצֵ֣א
מֹשֶׁה֩ אֶת־כָּל־הַמַּטֹּ֨ת מִלִּפְנֵ֤י יְהוָה֙
אֶל־כָּל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל וַיִּרְאוּ֙ וַיִּקְח֔וּ אִ֖ישׁ

בעל הטורים

(כ) יפרח. ד' במס', הפס, ופיהך לדיק כתמר יפרח, יפרח כסוסנה, יפרח כימיו לדיק. מטעו יפרח זהו לדיק כתמר יפרח תחיון שמעשו יפרח יפרח לדיק בדימו. וזהו יפרח כסוסנה ויהי כזית סורו. וזהו כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן מחסן. וכן יפרח כימיו לדיק בס' על המלך המשיח שכימיו תחזור הכהונה ויפרח מטה אהרן: (כג) פרח. ניץ. שקדים, כנגד ג' בשדברו על הכהונה. קרח, וירבעם, ועוזיהו: שקדים. בגימ' משמונים, כמו שהמולים שהם מזהיר ותשקיים שהכוהנים כיהם: (כד) ויולא מטה את כל המטות. מסר ויו"ו שסיו יכנים

רש"י

(כ) והשכתי. כמו (ברחשית ח) ויהכו המים [מסתר ז] ומחת המלך שכחה: (כה) בתוך מטותם. שיהיו כחמלע י שלא יחמרו מפני שהניחו בלה שכיחה פרח: (כג) ויצא פרח. ב כמשמעו: ציץ. הוח חנטת הפרי כשהפרח נופל: ויגמל שקדים. כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים לשון [ברחשית כח] ויגדל הילד ויגמל ולשון זה מלוי בפרי החילן כמו (ישעיה יח) וכוסר נומל יהיה עלה ולמה שקדים הוח הפרי הממהר להפריח מכל הפירות לף המעורר על הכהונה פורעניותו ממהרת לבח כמו שמליהו בעוזיה (ד"ה ב כו) והלרעת זרחה במלחו ותרגומו וכפית שגדין כמין זשכול שקדים יחד כפותים זה על

רשב"ם

על ידי: (כ) והשכתי. מן ושמת המלך שבבה. הסבות מן סבב: (כג) ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים, נ"ל לפי הפשט כשהוציאו משה מצאו שפרח ולא יותר, כדכתיב והנה פרח מטה אהרן. אבל אחר כן ויצץ ציץ לעיני כל ישראל, ואחרי כן ויגמל שקדים, שאילו כן היה הענין תחלה הנה לא היתה נראה לא הפריחה ולא הניצה וגם לא היה לו לכתוב והנה פרח אלא והנה

שפתי חכמים

' מדקחיב שניס עבר מטות ע"ל ומטה מהרן בתוך מטותם ללמד שם שקודם שנהנו במקדש היו מסדרין המטות בפניהם ומניחו בחמלע, ומכח"ם כתב ומפשר כרש"י ז"ל מלח פס מגדם כדבריו ולח שמלח בתוך מוכח על זה: כ לפי שמלינו לין קודם הפלח שנחמר לין ופלח, לכן פרש"י פרח כמשמעו. וח"ת ונמה לח פירש לין כמשמעו ופרח הוח דבר הבח קודם הלין כגון נחלות בל מיגן, וי"ל לפי שנחמר מחר הלין ויגמול שקדים ומהו הדבר שלפני גומל שקדים חנטת הפרי, מלמדנו. ועוד מלמדנו סיכן שים שהי לשהות בעון שכח פרח והדר ולין לין ופרח הוח ידוע ל' מה הוח ולין לין ידוע מה ל' הוח לנך פרט"י פרח כמשמעו ולין נכיך פי' שכל לין מין ידוע ולכיך פי' ופרח חנטת פרי וכן מלחתם הטלתם ופשם כמשמעו דכפשוטן לפי שהם ידועים מה הם חבל חשר ישהיהו לי לניך יפרח זה גזל. שנר כי לח הייתי יודע מה פירוש של חשר ישהיהו לי חבל מלחתם

(כג) והנה פרח מטה אהרן. משמע דהרי עשיו פרח היו שם דשלר מחד פרח ושוהן פרחים עמדו ולח נפלו לשולם ומלד פרח ויולח פרח ונפל כדרך כל פרחי שולמות (ויק"ר ויגמול (חק לישראל) ח"ד

מַטֶּהוּ: פ ששי כה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה הָשֵׁב אֶת־מַטֵּה אַהֲרֹן לִפְנֵי
הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לִבְנֵי־מֶרִי
וּתְכַל תְּלוּנָתָם מֵעָלַי וְלֹא יָמֻתוּ:
כו וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ
כֵּן עָשָׂה: פ כז וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גָּוַעְנוּ אָבַדְנוּ
כֻּלָּנוּ אָבָדְנוּ: כח כָּל הַקָּרֵב | הַקָּרֵב
אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה יָמוּת הַאִם תַּמְנוּ
לִגְוֹעַ: ס יח א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן
אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבֵית־אָבִיךָ אִתָּךְ

ת"א כל הקרב. סנהדרין פט:

רשב"ם

גמל שקדים מטה אהרן לבית לוי: (כה) לאות לבני מרי. לדורות הבאים שירצו למרוד כגון עוזיהו: ותכל תלונ"ם. ותכלה את תלונתם של ישראל, כמו מן צוה: (כז) אבדנו. ויאבדו מתוך הקהל, א"כ כולנו אובדים מדי יום ביום, כיוצא כל הקרב הקרב כל איש ואיש אשר ימות שעדיין לא התרה בם הקב"ה, שערעין לא נכתב לא יקרב אליכם וזר הקרב יומת שמכאן ואילך לא שכתוב שם דבר אל אהרן לאמר איש מזרעך אשר יהי', שם לא פסל אלא בעלי מומים אבל זרים לא פסל, ומה שפסל בפ' אמור יקרב באוכל בטו"א הגוף מדבר אבל בעבודת זרים במשכן ובכליו לא ראינו ובנוך וגי', וזר לא יקרב והזר הקרב יומת, הרי הזהרתם בחיוב מיתה. ומעתה אין להיש הקרב שהרי אפרתים

שפתי חכמים

מפעמם ומפעם כמפעמי בין לזיכוי בין לחיוב. ופי' סכרם כרם כפ' ויפ' סכתב שפפרם סוס הכן מלפ סכהן גדול מפרם יפיס פרם מוסס על הכן סקטן ויולפ פרם וגו' מוסס על סכן סגדול כי סניסס נקלסים פרם וסיינו ענו כספפרם עליון לפ כפל נקלס גם הכן פרם מלפ שזה גדול וזה נקלס בן קטן מכל כספפרם נופל כמו סכס נקלס כספפר כפס לין: ל דפס ל"ב ותקליסס מבעני ליס ומפ שלפ פיפס ומכל לנוסף מפס שפמר לו פפס שזה ספועל תכלס תלונופס מעלי הוא מפני שכלוי פתלונות ליינו מפעולותיו של מפס רק הוא מתחייב מפסועל פזה מעלמו: ס מעמחר ביפרס מעפו והוא פנותן המעם ולפ פלעזר בנו פהוא נפיל לפפכס לוי כפפר כפיפים ופזה יוצא שכמר כמהכן שניקר פמקלוקת פזה סיס כפכיל פכהוסס ולפ כפפיל פתקלות שכמ לוי ומין לניכיין לאות ולזכרון רק על פפהוסס ודי ג"כ כפכיפת מפס מפכן על שיכות פלויס כי מפס פחד על שפפ לוי, כל זה תוקף דכרי רפ"ס. ונרפס כי כל פניפס המעם של מהכן פהוס מפפכ לוי הוא עדות שכמר הפי"ם כפפכ לוי יותר מפפר כפעים וכיון שפפכיקות סיס כפס של מהכן ולפ כמקום אחר של מעם כמו כפכתבי כפמוך זה עדות שכתר הפ"י כמהכן יותר מפפר כני לוי: ג פי' הקרב הרפמנן כהלר מיעד והקרב הכני כהוך המהל וכפלו אתר כל הקרב למלר מהל מועד מכיקרב לתוך מהל מועד ימות ואם אלא אתר כל הקרב אל מפכן ה' ימות מי פהוא הין לעזרה ניינו כל מהל מועד ולא המעם ואין כאן ראיה שידעו אל מהל פעולמו זה לומר פהל מועד ומלינם ים לדפ"ו, לפ"ם: ס לפ שהמתו כבר פלין נופל ע"ז ה"פ פמיתם אל הפס ועוד פכרי לפ אתי אלא שמעה כו': ע דזה אחד מי"ג מיעוטים כתו פפרש"י בכיתי פרשת הקהל למפר ולפהכן. וכפ"ם דפס תיכין זה דשמעה לפ כתו מיעוטים אלו למיצוי מהכן למיכה פיקס פקרב"ם אתר למפר ניפתר אתו אל מפר אפי אל מהכן מהל

חוּטְרֵיהֶם: כה וַיֹּאמֶר יְיָ
לְמֹשֶׁה אֲתֵיב יַת חוּטְרָא
דְאַהֲרֹן לְקֳדָם סַהֲדוּתָא
לְמִטְרָא לְאָת לְעַמָּא
סָרְבָנָא וְיִסּוֹפֵן
תּוּרְעֲמָתְהוֹן מִן קֳדָמַי
וְלָא יְמוּתוּן: כו וַעֲבַד
מֹשֶׁה כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ
יָתֵיהּ כֵּן עֲבַד: כז וַאֲמָרוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה
לְמֵימָר הָא מָנָּא קְטָלַת
חַרְבָּא הָא מָנָּא בְּלָעַת
אַרְעָא וְהָא מָנָּא דְמִיתוּ
בְּמוֹתָנָא: כח כֹּל דְּקָרֵב
מִקְרֵב לְמַשְׁכְּנָא דַיְיָ
מָאִית הָא אֲנַחְנָא סְיָפִין
לְמֵמַת: יח א וַאֲמַר יְיָ
לְאַהֲרֹן אַתְּ וּבְנָךְ וּבֵית
אֲבוּךְ עִמָּךְ תְּסַלְּחוּן עַל

בעל הטורים

כמו שהכניסוס: (כה) לבני מרי. מכאן למד מפס שקרפס מעמיס: (כח) פפס. ב' פעמ', ופפס פעמו לגוע, ולימך קפוד פהס מן עזרתי בי וגו' שמי פמין לו פפס כדכתיב פעפס לו עזר כנגדו, וכן מי שמינו לומד מוהס כדכתיב פס וחוטים נדהס ממני תבוא

חובי קוּדְשָׁא וְאַתְּ
וּבְנָךְ עִמָּךְ תְּסַלְּחוּן עַל
חוֹבֵי כְּהוּנַתְכוֹן: ב וְאַף
יָת אֲחָךְ שִׁבְטָא דְּלֵוִי
שִׁבְטָא דַּאֲבוּךְ קָרֵיב
לְוָתָךְ וְיִתּוֹסְפוּן עֲלָךְ
וְיִשְׁמְשׁוּנָךְ וְאַתְּ וּבְנָךְ
עִמָּךְ קֳדָם מַשְׁכְּנָא
דְּסַהֲדוּתָא: ג וְיִטְּרוּן
מַטְּרַתָּךְ וּמַטְּרַת כָּל
מַשְׁכְּנָא בְּרַם לְמָנֵי
קוּדְשָׁא וּלְמַדְבְּחָא לָא
יְקָרְבוּן וְלָא יְמוּתוּן אַף
אִינּוּן אַף אַתּוּן:
ד וְיִתּוֹסְפוּן עֲלָךְ וְיִטְּרוּן
יָת מַטְּרַת מַשְׁכַּן זִמְנָא
לְכָל פּוּלְחַן מַשְׁכְּנָא
וְחֵילוֹנִי לָא יִקְרַב לְוָתְכוֹן:
ה וְתִטְּרוּן יָת מַטְּרַת
קוּדְשָׁא וְיָת מַטְּרַת

תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה
וּבָנֶיךָ אִתָּךְ תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֹן
כְּהֻנַּתְכֶם: ב וְגַם אֶת־אַחִיךָ מַטֵּה לֵוִי
שֵׁבֶט אָבִיךָ הַקְרֵב אִתָּךְ וְיִלָּווּ עָלֶיךָ
וְיִשָּׁרְתוּךָ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ לִפְנֵי
אֹהֶל הָעֵדֻת: ג וְשָׁמְרוּ מִשְׁמַרְתֶּךָ
וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֹהֶל אַךְ אֶל־כְּלֵי
הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרָבוּ וְלֹא־
יָמֻתוּ גַּם־הֵם גַּם־אַתֶּם: ד וְנִלְווּ עָלֶיךָ
וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד
לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזָר לֹא־יִקָּרֵב
אֲלֵיכֶם: ה וּשְׁמַרְתֶּם אֵת מִשְׁמֶרֶת
הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־

ת״א וילוו עליך ויצטרכון. תניד כו זכמים כז: ולא ימותו. עכלין יג: ונלוו עליך. תניד שם: וזר לא יקרב. זכמים יג: ושמרתם את משמרת הקדש. מגיפ יח:

בעל הטורים

כמת דכתיב סתם תמו לגוע: (ד) ונלוו. ד׳ במס׳, סכת, ופירך. ונלוו עליהם לכיס בחלקלקות, ונלוו גויס לכיס על ס׳ המסיליס יכנסו וגו׳ עד עת קץ מכל כשיבא קץ ונלוו גויס לכיס סהיא וסיו לי לעס, ליון יאמלו דכך כנס פניס, כתו ונלוו וגו׳.

רש״י

אביך. סס בני קהת פ מבני עמרס: תשאו את עון המקדש. עליכס לתי מעיל עוגס הזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקודשים המסורים לכס הוא לחלל והחרון והסלחן וכלי הקדש לחת תסבו ותזהירו על כל זה הכתוב ליגע: ואתה ובניך. הכהנים: תשאו את עון כהנתכם. שחיה מסורה ללויס ותזהירו הלויס המוגעים שלא יגעו עליכס בעבודתכס: (ב) וגם את אחיך. בני גרשון ובני מררי: וילוו. ויתחברו עליכס להזהיר צ גס את הזרים מלהתקרב אליכס: וישרתוך. בשמירת הטערים ולמנות מהס גזברין ק ומחרלין (זכחים נז): (ד) וזר לא יקרב אליכם. מחכס לתי ר מזהיר על

מלוה להזהיר הלוי שלא יגע בעבודת הכהנים ככה הלוי מלוה להזהיר הזר שלא יקרב לעבודת הלוים ושניהם יהיו בכלל אזהרה אחת שנאמר וזר לא יקרב אליכם. ומ״מ ודאי אין הזר חייב עד שיעבוד שתי עבודות שהרי אין עבודת הכהנים מפורשת בתורה אלא שהלוים עבדו את הכהנים ועבדו את ישראל ועל כל עבודה שעבדו הלוים נאמר וזר לא יקרב אליכם. מחכס לתי ר מזהיר על

מצות השם

(א) [סעס] (עשה קיט) שיצטרו המקדש הכהנים מעבירו ולוויס מכחון שעמד ושמרו משמרתך ומשמרת כל סאהל וגו׳:

(ב) [בסס] (לאו רלד) שלא יתעסקו לוויס בעבודה המיוחדת לכהנים ולא שחוו בעבודת הלוי חביבו ולא הכהנים בעסק המיוחד ללויס ולא שחוו בעבודה בהן חביבי שנאמר לך (חק לישראל) ח״ד

(ג) [צב] (לאו רלה) שלא יעבוד הזר שאינו מזרע אהרן אפי עבודה מהתרבע המיוחדות לכהנים שנאמר וזר לא יקרב אליכם:

(ד) [נגס] (לאו רלו) שלא יבטל שמירת המקדש שנזהרה שנאמר ושמרתם את משמרת הקדש.

יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
ו וַאֲנִי הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מַתָּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ ז וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃ פ
ח וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחֻקַּת־עוֹלָם׃ ט זֶה יִהְיֶה לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקָּדָשִׁים מִן־הָאֵשׁ

מדבחא ולא יהי עוד רוגזא על בני ישראל׃
ו ואנא הא קריבית ית אחיכון ליואי מגו בני ישראל לכם מתנא יהיבין קדם יי למפלח ית פולחן משכן זמנא׃ ז ואת ובנך עמך תטרון ית כהונתכון לכל פתגם מדבחא ולמגיו לפרוכתא ותפלחון פולחן מתנא אתן ית כהונתכון וחילוני דיקרב יתקטיל׃ ח ומלל יי לאהרן ואנא הא יהבית לך ית מטרת אפרשותי לכל קודשיא דבני ישראל לך יהבתינון לרבו ולבנך לקים עלם׃ ט דין יהי לך מקודש קודשיא מותר מן

ת"א לתתם וכיוץ לתך מצמכו. יומא כך כז: ולעיל. יומא כך: עבודת מעמה. פסחים מג: וסוכה. שבת לא סנהדרין סג ד

עירכין יג: ומיי סנה. שבת כה כו יבמות עד כתובות לד: למעלה. סוטה טו זבחים כה לא חולין קלב:

רשב"ם

אל יקרב וחייבתים מיתה: (ז) עבודת מתנה. ונמצאו ישראל פטורים מן העבודה ומתוך שאינם מצויים לא יקרבו עוד שהרי והזר הקרב יומת: (ח) לך נתתים למשחה. (ט) מן האש. לאחר הקטרת אימורין. הנותר מן האש: אשר ישיבו יי. האשם המושב לה' לכהן והו גזל הגר

בעל הטורים

מכריכים וכומריכם: (ח) ומיי סנה נתתי. כדרך שנותנים שכר נתינה בדמעה שלמעה וכפפ הפלה: (ט) מקדש קדשים מן.

שפתי חכמים

סוף סה סליוס מוסקיס ק"ו ישראל אין עומדין מן הדין: ש כולכך לומר כמו שסיס כלכ בעבוד מלת עוד שפיכולו שכלכ קלף כיולף כו: ת ול"ק לוסס משמרת על גזכרים שלכס היס שלמעלה ליס עוסים לוסס מייסיס לסס לעשות לוסס: א פי' עבודה שסיס עשוים כלומר העשודה עלמה היס נותנס לס עבודה על נותנס שלו שסיס נותנס זולת העבודה וכמו שפירש זה שהעבודה שסיס נותנס היס לתתן לכס לס כהולתכס כו' כרש"י: ב ול"ת והס כיוצ ומיי אכיל לת המעבול מיס כו' כלר תלו כספרי אין נותנס לפי המקום אלא כשיבדו מלעיסיו מן העולם: ג (חולין קלג) והס עבד במקדש. מעלת כהונה, ועוף, שהס ודאי, ושלמי, זכחי שלמי לבול, ואוג שמן של עלולע, שתי הלחם, ולחם הפנים, ושיירי מנחות, ותלמת העומר. וד' סיכוסים, כלול, ביכורים, ומוהס מתוהס ועשול נזיר, ושוחת קדשים. ועשהס בגבולים, תרומה, ותרומת מעשר, אלא, לחמים שנו, מתנות, פדיון הבן, ופטר חמור, שהס שהס, שהס לחוזס, ועול שור. ויכולן עכיהלין בפרשה זו ובתורת כהנים לחת: ד כלומר ולא לעומתן מן הזרים דומיא דומיהס לת משמרת הקדש שאין נוגע בהכומה לך אלא לעומת לוסה בידים: ה ספרי אין מביאין כדגן ויין ס: ו כלומר מתת שהס אלא מלחת שהוקטרו כשר. ואין לפרש מן שהס

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ז) ומיי סנה נתתי לך. דוק ותשלח בשתי שרכותיה ס"ת מתניות כהונה ומלא נקלפת כרומה: (ט) זה שהס כל

כָּל־קָרְבָּנָם לְכָל־מִנְחָתָם וּלְכָל־
חַטָּאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ
לִי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים לְךָ הוּא וּלְבָנֶיךָ׃
י בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ כָּל־זָכָר
יֹאכַל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָּךְ׃ יא וְזֶה־
לְךָ תְּרוּמַת מַתָּנָם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ
אִתְּךָ לְחָק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ
יֹאכַל אֹתוֹ׃ יב כָּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל־
חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר־
יִתְּנוּ לַיהוָה לְךָ נְתַתִּים׃ יג בִּכּוּרֵי כָּל־
אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהוָה
לְךָ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֶנּוּ׃
יד כָּל־חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה׃ טו כָּל־
פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ

ה"א כל קרבנם. זכתים פם מנחות נמ פג: מגחת. מנחות פג: בקדש. זכתים נז מנחות ע פג: כל חלב. בכורות נג תמורה ס: תירוש. כנסדרין ע תמורה ס: ולבניך. בכורות נב זכתים ס: כבודי כל מפר בחכלם. מנחות פד חולין קלו: לך יהיה. מנחות פד: כל מסור. שם: כל חרם. בכורות נד ערכין כח כט:

בעל הטורים

ם"ת כמן כמו שדרשו רז"ל לרבות לוג שמן מנוכר: (יא) וזה לך תרומת מתנם. וכן למעלה זה יהיה לך שני פעמים זה עולה

רש"י

כל קרבנם. כגון ז זכחי שלמי נכור: **מנחתם חטאתם ואשמם.** כמשמעו: **אשר ישיבו לי.** זה גזל ח הגר: (י) **בקדש הקדשים תאכלנו וגו'.** נאמר על קדשי קדשים שאין נאכלין אלא ט בעזרה **ולזכרי כהונה:** (יא) **תרומת מתנם.** המורם מן התודה י ומהשלמים ואיל נזיר: **לכל תנופות.** שהרי אלו טעונין תנופה: **כל טהור.** (ספרי) ולא כ טמאים. ד"א כל טהור לרבות ל לפתו: (יב) **ראשיתם.**

בשני אלו טעונין תנופה כגון תודה כו': ב כלומר היכא מלות עשה לעכובא כגון תודה ושלמים. לפשוטן קשה שלא נאמר בפסוק דפוס עשוי ולא נעשים. לכן פי' ד"א, ולפי ד"א קשה למה נאמר בפלת כל נפוך:

רשב"ם

שאין לו יורש ן: (יב) כל חלב יצדר. כדכתיב בהריטכם

שפתי חכמים

מן הקטנים פשם שאין הכהנים זוכים מהטומרים שבתוך פשם שכבר סוקלו לגמוך אלא פירש שאין הכהנים זוכים אלא לאחר הקטרת הטימורים: ז לפי שמלמד לאין מקדשי קדשים ושלמי יחיד קדשים קלים סם, אבל אין לפרש לכל הקרבנות כמשמעו שהרי מנחתם חטאתם ואשמם אמ"כ בתיב: ח דילפינן בגו"א בתיב הכא בפלת המנחה המובא לפ' לכהן ובתיב הכא בפלת יהיה לו: ט ויפים פי' בקדש הקדשים וגו' כדרך קדש הקדשים שפירוש כדרך אכילת קדשי קדשים שהוא במקום קדוש שהוא הכהנים במקום אחד ופשם לאין לפילוגין: י פוף חזה ושוק ואחת מן המנופה, לאך פרש"י שהרי אמ"כ בתיב לכל מנופות ואין מנופות אלא ב': ל לדפיכים שהכהנים המוקטרים לא יהיה להם עמו. ומ"ח מל"ל לרש"י לומר תנופת מן המנופה, לאך פרש"י שהרי אמ"כ בתיב לכל מנופות ואין מנופות אלא ב': ל לדפיכים שהכהנים המוקטרים לא יהיה להם עמו. ומ"ח מל"ל לרש"י לומר תנופת

דעת זקנים מבעלי התוספות

קרבנם. בכלל זה יש מנחת פלת, ומנחת מאפה תנור, ומנחת מרחשת ומנחת מחבת: לכל מטמאי. מלו חטאות. מלו מסמאת, ומנחת מרחשת: לכל מטהרי. מלו נזל הגר דכתיב בפ' נפח הכהן השוכב לה' לכהן: (יא) תרומת מתנם. זה המורם מן התודה ומן הכבשים חזה ושוק ומורם מלחמי תודה והוא בכלל אחיל נזיר: מתנם. זה זכוח לחיים וקיבה: (יג) בכורי. כל זה שכתובים המובאים מפרפת מינים: (יד) כל חרם. מלו חרמים שבשם נכסי נכרי: (טו) כל פטר רחם. זה שדיון בכור **שור בשעת**

לַיהוָה בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה כֵּן אַךְ
פֶּדֹה תִפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם
וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה
תִּפְדֶּה: טז וּפְדוּיו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה
בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמֻשֶּׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הִוא: יז אַךְ
בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר
עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם
תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם
תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:
יח וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָּךְ כֶּחָזֵה הַתְּנוּפָה
וּכְשׁוֹק הַיָּמִין לְךָ יִהְיֶה: יט כָּל תְּרוּמֹת
הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
לַיהוָה נָתַתִּי לְךָ וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ

בִּשְׂרָא דִּי יְקָרְבוּן קֳדָם יְיָ
בֶּאֱנָשָׁא וּבִבְעִירָא יְהֵי
לָךְ בְּרַם מִפְרַק תִּפְרוֹק
יַת בּוּכְרָא דֶּאֱנָשָׁא וְיַת
בּוּכְרָא דִּבְעִירָא מְסַאֲבָא
תִּפְרוֹק: טז וּפוּרְקָנֵיהּ
מִבַּר יַרְחָא תִּפְרוֹק
בְּפוּרְסָנֵיהּ כְּסַף חַמְשָׁא
סְלָעִין בְּסֶלַע קוּדְשָׁא
עַשְׂרִין מְעִין הוּא:
יז בְּרַם בּוּכְרָא דְּתוֹרָא
אוֹ בּוּכְרָא דְּאִמְּרָא אוֹ
בּוּכְרָא דְּעִזָּא לָא תִפְרוֹק
קוּדְשָׁא אִינוּן יַת דְּמְהוֹן
תְּזוֹרֵק עַל מַדְבְּחָא וְיַת
תַּרְבְּהוֹן תַּסִּיק קוּרְבָּן
לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם
יְיָ: יח וּבְשַׁרְהוֹן יְהֵי לָךְ
כְּחַדְיָא דַּאֲרִמּוּתָא
וּכְשָׁקָא דְּיַמְנָא דִּילָךְ
יְהֵי: יט כָּל אַפְרָשׁוּת
קוּדְשַׁיָּא דִּי יַפְרְשׁוּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל קֳדָם יְיָ יְהָבִית
לָךְ וְלִבְנָיךְ וְלִבְנָתָיךְ

ה"א יסיס לך. כבוכות נפ: פדם תפדם. קידושין כט ב"ק יפ מנחות לו כבוכות נ ס יזב: פדה. יומם כט: ופדויו מבן חדש תפדה. שבת קלח יומם פט קידושין כט שבועות ד חולין עד כבוכות מט נפ ערכין ג יח: בערכך כסף ה' סיס. כבוכות ד נפ: לך בכור שור. קמץ נפ, זבחים לז כבוכות כפ ו יח כריתות ד: לא תפדה. ב"ק יג זבחים לז כבוכות לג לב תמורה כ ח: לחם דמם תזרק על המזבח. ספרים סד זבחים לז נו קב תמורה ח: ובשרם יסיס לך. זבחים כז לז קב כבוכות כג לב נג תמורה כפ: לך יסיס. זבחים לג כבוכות כפ: כחזה התנופה. זבחים נו:

בעל הטורים

כ"ך כמו לכ"ד מתנות כהונה: (טו) פדה. כ' במס', לך פדה תפדה, ולירך אם לא פדה יפדה. סיינו דאמר רבי יוסנע בשם רבי יוסנן ולא פדה בכורה וילדה שני זכרים בניסים נכהן ומין בהמה פיטר אם אינו מכירו וסיינו אם לא פדה יפדה: (יט) תרומת. ג', כל תרומת הקדשים, שכן בנלבוע על על ואל מעל ומדי תרומות, ואיש תרומות יקריבנה. זהו שדברו רז"ל אם דומה שדיין למלך שסיינו לריך כלום יעמיד מלך, וסיינו ומדי תרומות כנס' נבי שמוח. ואם דומה לכהן שמקוד על הנלנות, וסיינו כל תרומות הקדשים

שפתי חכמים

ם פי' שסכ' הקיש בכור לחזה ושוק של שלמים שסם קדשים קלים שנאכלים לבני ישיס ולילה אחד: נ כתב הרמ"ם ויש לחמוה ל"ל היקש היפוך ניס מקרא דשסם בשסם ופרש"י שם שהטעו בשוף שנתו שנאכל לוקו ביום ויום ל' בשסם שנאכל ליומד שנאכל בכבוד לבני ישיס ולילה אחד. ול"ל דמי לאו קרא דלך יהיס ה"ל שסם בשסם שנאכל לוקו ביום ולא בשסם שנאכל בשני ישיס נאכל לוקו בשני ישיס ולילה אחד, לכך כתב לך יהיס נאכל לוקו ביום שנתם כו' ומניא דרשיון שסם בשסם שסם חוה תרומה גדולה: (יח) כחזה התנופה וכשוק הימין. [זבחים נו] של שלמים שנאכלים לכהנים לבניהם ולבניהם ולעבדיהם לבני ישיס ולילה אחד לף הכשר מ נאכל לבני ישיס ולילה אחד: לך יהיה. (ספרי) בא רבי עקיבא ולמד הוסף לך הכתוב היה תחנת שלא תאמר כחזה ושוק של תודה שחיבו נאכל ב ללף ליום ולילה: (יט) כל תרומת הקדשים. מחיכתה של

דעת זקנים מבעלי התוספות

שלמים: ולא בכור בבמה בעזרה. זה פשר חמור שבר בכור בשב בכור עז. שלו בכורות בשתי שעשר מן השעבר:

מצות השם

(ט) [בנך] (עשה קנו) ביפדה ניכרמל שם בן הבכור בניגד לו מיבשבלית בן בכהן שזכהו בבי"ת בי בנשמה לך פדה תפדה שם בכור הפדה וגו':

(פי) [בנך] (עשה קנו) ביפדה ניכרמל שם בן הבכור בניגד לו מיבשבלית בן בכהן שזכהו בבי"ת בי בנשמה לך פדה תפדה שם בכור הפדה וגו':

(נחל לישראל) ח"ד

עִמָּךְ לְקַיָּמָא עָלַם קַיָּם
מְלַח עְלַם הִיא קֳדָם יְיָ
לָךְ וּלְבַנָךְ עִמָּךְ: כ וַאֲמַר
יְיָ לְאַהֲרֹן בְּאַרְעֲהוֹן לָא
תַחֲסַן וְחוּלַק לָא יְהֵי לָךְ
בֵּינֵיהוֹן מַתְנָן דִי יָהֲבִית
לָךְ אֲינוּן חוּלְקָךְ
וְאַחֲסָנָתָךְ בְּגוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: כא וְלִבְנֵי לֵוִי הָא
יְהָבִית כָּל מַעֲשַׂר
בְּיִשְׂרָאֵל לַאֲחֲסָנָא חֲלַף
פּוּלְחָנְתּוֹן דִי אִינוּן
פָּלְחִין יָת פּוּלְחַן מַשְׁכַּן
זִמְנָא: כב וְלָא יִקְרְבוּן
עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַשְׁכַּן
זִמְנָא לְקַבָּלָא חוֹבָא
לְמֵמָת: כג וְיִפְלְחוּן לֵוָאֵי
אִינוּן יָת פּוּלְחַן מַשְׁכַּן
זִמְנָא וְאִינוּן יְקַבְּלוּן
חוֹבֵי חוֹן קָיָם עָלַם
לְדָרֵיכוֹן וּבְגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לָא יַחֲסָנוּן אֲחֻסָנָא:
כד אֲרֵי יָת מַעֲשַׂר דִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל דִי יַפְרְשׁוּן קֳדָם
יְיָ אַפְרְשׁוּתָא יְהַבִית
לְלֵוָאֵי לַאֲחֻסָנָא עַל כֵּן
אֲמָרִית לְהוֹן בְּגוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לָא יַחֲסָנוּן

ה"א בְּרִית מֶלַח עוֹלָם. מגמות יט כה: כִּי אֶת מַעֲשַׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיְיָ תְּרוּמָה. מגמות פו כגכוכות כו נט תמורה ג:

אִתָּךְ לְחָקַק־עוֹלָם בְּרִית מֶלַח עוֹלָם
הוּא לִפְנֵי יְהוָה לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ:
כ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא
תִנְחָל וְחֵלֶק לֹא־יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם
אֲנִי חֶלְקְךָ וְנַחֲלָתְךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: ס שביעי כא וְלִבְנֵי לֵוִי הִנֵּה
נָתַתִּי כָּל־מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה
חֵלֶף עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־הֵם עֹבְדִים
אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: כב וְלֹא־
יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֹהֶל
מוֹעֵד לָשֵׂאת חֵטְא לָמוּת: כג וְעָבַד
הַלֵּוִי הוּא אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד
וְהֵם יִשְׂאוּ עֲוֹנָם חֻקַּת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא
יִנְחָלוּ נַחֲלָה: כד כִּי אֶת־מַעְשַׂר בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה תְּרוּמָה
נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל־כֵּן אָמַרְתִּי
לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחָלוּ

רשב"ם

את חלבו ממנו: (יט) ברית מלח. נראה לי ל' קיום. וכן ברוד לו ולבניו ברית מלח, כי פתרונם לפי ענינם.

רש"י

פרשה זו כללה בתחלה וכללה בסוף ופרט באמצע: ברית מלח עולם. כרת ברית עם אהרן כדכר הברית ומתקיים ומברית את אחריו: ברית מלח. כברית הכרותה למלח מימיו מסריח לעולם: (כ) וחלק לא יהיה לך בתוכם. (ספרי) חלק ם בכיזה: (כג) והם. הלויס ישאו עונס של ע ישראל בעליהס להיזיר הזרים מגשת מליהס: (כד) אשר ירימו להי תרומה. (ספרי) הכתוב קראו תרומה עד

שפתי חכמים

בסוף שמתו כו': ס לשון לתקן כי כתיב בתורה לא תחמד ולמה כתיב ואולך לא יסיס וגו' אלא לא בכיזה, ות"ת וסכי נטל מלעזר סכהן בבזיון כמו שמבואר בפ' מעשר. ו"ל שבאן מדבר בפ"י ושם לא נאלו ביזה ולכך כתיב בתורה מעשר ע"י: ע לא שמעתי אמלא ושם ומלת עוסס שבא על ישראל לא ושם שבא על סלויס ועוסס שבא על ישראל סמוך ומח"כ פי' מלו בשיעור עון

מצות השם

(כג) [שלא] (עשה קנז) לכיות הלויס בועריס ומשיריס קבועים במקדש בשעה שבני ישראל עובד בהיו היו את עבודת אהל מועד:

(כד) [שלא] (עשה קסח) לתת ללויס חלק אחד מעשרה ממה שיוליאו בתורת הזרע הוא הנקרא מעשר לשון שנאמר כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללויס וגו':

9 16

(חק לישראל) ח"ד

נַחֲלָה׃ פ כה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵאמֹר׃ כו וְאֶל־הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם
מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ
תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר׃
כז וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן־
הַגֹּרֶן וְכַמְלֵאָה מִן־הַיָּקֶב׃ כח כֵּן
תָּרִימוּ גַּם־אַתֶּם תְּרוּמַת יְהוָה מִכֹּל
מַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת
יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ כט מִכֹּל
מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֶת כָּל־תְּרוּמַת
יְהוָה מִכָּל־חֶלְבּוֹ אֶת־מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ׃
מפטיר ל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּהָרִימְכֶם אֶת־

אַחֲסָנָא׃ כה וּמַלֵּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה לְמֵימָר׃ כו וְלֵלָוָאֵי
תְּמַלֵּיל וְתֵימַר לְהוֹן אֲרֵי
תְּסְבוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת
מַעְשְׂרָא דִי יְהָבִית לְכוֹן
מִנְּהוֹן בְּאַחֲסָנַתְכוֹן
וְתַפְרְשׁוּן מִנֵּיהּ
אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ
מַעְשְׂרָא מִן מַעְשְׂרָא׃
כז וְתִתְחֲשֵׁב לְכוֹן
אַפְרְשׁוּתְכוֹן כְּעִבּוּרָא מִן
אִדְרָא וְכִמְלֵאתָא מִן
מַעְצַרְתָּא׃ כח כֵּן תַּפְרְשׁוּן
אַף אַתּוּן אַפְרְשׁוּתָא
קֳדָם יְיָ מִכֹּל מַעְשְׂרָתֵיכוֹן
דִּי תְסְבוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְתִתְּנוּן מִנֵּיהּ יָת
אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ
לְאַהֲרֹן כָּהֲנָא׃ כט מִכֹּל
מַתְּנָתֵיכוֹן תַּפְרְשׁוּן יָת
כָּל אַפְרְשׁוּתָא דַיְיָ מִכֹּל
שׁוּפְרֵיהּ יָת מַקְדְּשֵׁיהּ
מִנֵּיהּ׃ ל וְתֵימַר לְהוֹן
בְּאַפְרְשׁוּתְכוֹן יָת

תא וגו׳ סליוס תדכר ומעבר
סליסס. כ״ס יב יבמות סו
בכורות יח: והכמתם. בכורות מז

שבת כג מיכוין נמ שסמיס לס כילס יג מנחות פז: ונחשב לכם. ניטין ל מנחות לד: תרומתכם. שסמיס כג כילס יג בכורות נח:
גם לסס. ניטין נג קידושין נמ מ״ציעס כח עס: ונחתם ממנו. סנהדרין ל: מכל מתנותיכם. בכורות מו שבת קכז מיכוין
לא שסמיס לס כילס יג תמורה ד ס: מכל חלבו. תמורה ח:

רש״ם

אבל לא תשבית מלח ברית אלהיך, מדבר במלח ממש. ברית מלח. ברית קיים ועימוד לדורות: (כז) כדגן מן הגורן. שהוא בלאו. ו־ל זר לא יאכל קודש, באמור אל הכהנים, לא יחללו לאכלם בטומאה:

בעל הטורים

יסרכסים: (כו) וסרמוסס מתנו. קרי ביס ממינו שמין סורמין ממין של שמינו מינו ולס מחדש של חיטין:

שפתי חכמים

שמס לס יזסיכוס כו׳: ג דמל״ל תרומה ל״ל לס כבר נתנה שמר שמס יכיולו לס׳ ועוד מעיקרא קרי ליס מעשר וכסוף תרומה: צ מכוס דמכל מעשרותיכם תרימו תרומת מעשר משמע ולא״כ תרימו לס כל תרומת ס׳ ע״כ בתרומה גדולה קמייבי ולוי יהיס לס לס כבר נתן ישראל תרומה גדולה ומער לגון שהקדיש לוי את הכהן דהיינו אחד מהשמה ולס נשבעיס שמס הקדימו מן מינו מייב ליתן מלאה. לשון ניכול תבואה שנתמלאת: יקב. הוא הבור שלפני הגת שהיין יורד לתוכו, וכל לשון יקב חפירת קרקע הוא וכן (זכריה יד) יקבי המלך הוא יש לוקיימוס חפירה שהפר מלכו של עולם: (כח) כן תרימו גם אתם. כמו שישראל מרימים מנרנס ומיקציסס תרימו גם אתס ממעשר שלכס כי היא נחלתכס: (כט) מכל מתנותיכם תרימו את כל התרומה ה׳. בתרומה גדולה הכתוב מדבר צ שמס הקדיש לוי את הכהן ככרי וקבל מעשרותיו קודס שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי לריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מהמאה לתרומה גדולה ויהזור ויפריש

מצות השם

(כו) [שלו] (עשה קנב) שלווס יפריסו מעשר מן המעשר את המעשר שלכס נתתי לכס מאתס בנחלתכס והרימוסס ממנו תרומת ס׳ מעשר מן המעשר וגו׳:
שניתן לכס ויתנו ממנו לכהנים והוא הנקרא תרומת מעשר שנמ׳ ולא הלווס תדבר ושמרת שלוסס כי תקחו מאת בני ישראל

חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְנֶחְשַׁב לַלְוִיִּם כִּתְבוּאַת
גֹּרֶן וְכִתְבוּאַת יָקֶב: לא וַאֲכַלְתֶּם
אֹתוֹ בְּכָל־מָקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם כִּי־
שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף עֲבֹדַתְכֶם
בְּאֹהֶל מוֹעֵד: לב וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלָיו
חֵטְא בַּהֲרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ
וְאֶת־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלֵּלוּ
וְלֹא תָמוּתוּ: פ פ פ

ל"ס. דלילל סימן: ומפטירין ויאמר שמואל כשמואל ג סי' יא:

אונקלוס

יְשׁוּפְרִיָּה מִנְיָה וְיִתְחַשַּׁב
לְלֵוָאֵי כַּעֲלָלַת אִדְרָא
וְכַעֲלָלַת מַעֲצַרְתָּא:
לא וְתֵיכְלוּן יָתֵיהּ בְּכָל
אֲתַר אַתּוּן וְאֱנָשׁ בָּתֵּיכוֹן
אֲרֵי אַגְרָא הוּא לְכוֹן
חֲלַף פּוּלְחָנְכוֹן בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא: לב וְלָא תְקַבְּלוּן
עֲלוֹהִי חוֹבָא
בְּאַפְרָשׁוּתְכוֹן יָת
שׁוּפְרְיָה מִנְיָה וְיָת
קוּדְשַׁיָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לָא תְחַלְּלוּן וְלָא תְמוּתוּן:
פ פ פ

ת"א ולא תמותו. יכמות פט כבכורות לו:

תרומת מעשר: (ל) בהרימכם את חלבו ממנו. לאחר שתרימו ק תרומת מעשר ממנו: ונחשב. המותר ר ללויס חולין גמולין: כתבואת גרן. ליזרעאל שלא תאמר הואיל וקרחו הכתוב תרומה ש שנאמר כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה': תרומה יכול יהא כולו אסור ת"ל ונחשב ללויס כתבואת גרן מה גרן ישראל חולין לף שלוי חולין: (לא) בכל מקום. אפי' בבית הקברות: (לב) ולא תשאו עליו חטא וגו', (יכמות פט) הא אם לא תרימו ת תשמו

לו רק תרומת מעשר: ק אפילו בחוץ מהרחת חלבו לא בעת שהרימכם ובי"ם כשהרימכם כמו בשעור דהיינו אחר ר וי"ו דואחשב הוא וי"ו ביוסף שפיכושו אחר הרימכם את חלבו ואחשב שאחר כך: ש שפי' דלמ"י מעשר מעלמי ואל יקשה לומר מהיכא היתי לאסור את השאר דאלטרין קרא לגמרי משום שלא תאמר כך: ת פי' אפי קרא לא נצטוו העבריים אחר דאחיכי תיתי לחייב הלא נאחיב אחת ומכלל לאו אתה שומע הן, ומזה הטעם עלמא פי' נפי ולא תמותו הא אם תחללו תמותו דמכלל לאו אתה שומע הן, דאם לא כן ל"ל ולא תמותו אפילו פ"פ לחייב דאלטרין קרא לעצור, הרמ"ם:

העלה: ולא תמותו. (כבורות לו) הא אם תחללו תמותו: חמלת פרשת קרח

א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־הָעָם לָכוּ וְנֵלְכָה הַגִּלְגָּל
וְנְחַדֵּשׁ שָׁם הַמְלוּכָה: ב וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם הַגִּלְגָּל
וַיַּמְלִכוּ שָׁם אֶת־שָׁאוּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־
שָׁם זְבָחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׂמַח שָׁם שָׁאוּל
וְכָל־אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מְאֹד: ג וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־
כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְקֹלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר־
אֲמַרְתֶּם לִי וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: ד וְעַתָּה הִנֵּה־
הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וַאֲנִי זָקַנְתִּי וְשַׂבְתִּי וּבָנַי
הִנָּם אִתְּכֶם וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְּעֻרַי עַד־הַיּוֹם
הַזֶּה: ה הִנֵּנִי עֲנוּ בִי נֶגֶד יְהוָה וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ אֶת־
שׁוֹר מִי לָקָחְתִּי וַחֲמוֹר מִי לָקָחְתִּי וְאֶת־מִי עָשַׁקְתִּי
אֶת־מִי רַצּוֹתִי וּמִיַּד־מִי לָקַחְתִּי כֹפֶר וְאָעְלִים
עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב לָכֶם: ו וַיֹּאמְרוּ לֹא עָשַׁקְתָּנוּ
וְלֹא רַצּוֹתָנוּ וְלֹא־לָקַחְתָּ מִיַּד־אִישׁ מְאוּמָה:

(ל) ונחדש שם סמלוכה. נכי שבשעם שהמלוכה מקלקלם בזוזו ותמכו מה יועילנו זה עכשיו נתכלו כלם אפני המלוכה שבאתה עלי ידו כמלחמת נחש ותמר שמואל לחדש שמלוכת נגלגל לבזוד המלוך ומשל מועד שהיו שם מתהלם כשבאו לחרן לסיכך פיו מכבדים לזולו סמקום שע"פ בעתה לא היה שם כי לעוד היה: (ד) זקנתי ושבתי. שהיכה יותר מהזקנים, ותמהו רז"ל כי קשלם עליו זקנה כי לא היה שלא כן חמשים וחמשים שנה שמשא ולפי שלא יתמהו עליו ולא יהרגוהו שעה שעת הקולר יניח קשלם עליו זקנה כדי שיולשם זקן כי לא היו שכל יודעים מספר עליו וזהו שחר מיחתו כדי שלא יעות שמואל בקריו וכ"ב שנה שמואל תמהו כי כשהשלשה חנה זולו היתה מלם כי מן השמיים לא היתה שום עלה שבשעת שמדיין לא היה שום עלי שכל היה נדיה וכ"ג כשלם ולשחר זמן נתמנה שופט ושם כן הוה שמואל היה נתמנה שופט ישלח לפי זה שלא היה שמואל שלח כן כ"ב שנה שהרי עלי שבע שנים שישראל מרבעים שנה ועוד היה שלם שמלון והיה שבעה חדשים כשהיה שלשים והיה קבלת יעירים עשרים שנה ודוד הטעה זולו מקבלת יעלים שחר שבע שנים שנה שבע שנים של דוד נשמואל שלא ועשרים לשמואל והרבעים על עלי שהרי כ"ג לא עשה שנה אחת לעבודת שנה ויש לפקופת שנים וגו' שהי חמשים ושנים: וכבי שנה שתכה. נלמד תלמודו לכה בהגרי פיזולות וכדיוין שקבלו ממנו: (ה) לקחתי. כלומר למלמדי: ואת מי עשקתי. ממון: את מי

ז ויאמר אליהם עד יהוה בכם ועד משיחו היום הזה
כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר° עד: ח ויאמר
שמואל אל־העם יהוה אשר עשה את־משה ואת־
אהרן ואשר העלה את־אבותיכם מארץ מצרים:
ט ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני יהוה את
כל־צדקות יהוה אשר־עשה אתכם ואת־אבתיכם:
י כאשר־בא יעקב מצרים ויזעקו אבתיכם אל־
יהוה וישלח יהוה את־משה ואת־אהרן ויוציאו
את־אבותיכם ממצרים וישיבום במקום הזה:
יא וישכחו את־יהוה אלהיהם וימכר אתם ביד
סיסרא שר־צבא חצור וביד פלשתים וביד מלך
מואב וילחמו בם: יב ויזעקו אל־יהוה ויאמר
חטאנו כי עזבנו את־יהוה ונעבד את־הבעלים
ואת־העשתרות ועתה הצילנו מיד איבינו ונעבדך:
יג וישלח יהוה את־ירבעל ואת־בדן ואת־יפתח ואת־
שמואל ויצל אתכם מיד איביכם מסביב ותשבו
בטח: יד ותראו כי נחש מלך בני־עמון בא עליכם
ותאמרו לי לא כי־מלך ימלך עלינו ויהוה אלהיכם
מלככם: טו ועתה הנה המלך אשר בחרתם
אשר שאלתם והנה נתן יהוה עליכם מלך:
טז אם־תיראו את־יהוה ועבדתם אתו ושמעתם
בקולו ולא תמרו את־פי יהוה והיתם גם־אתם
וגם־המלך אשר־מלך עליכם אחר יהוה אלהיכם:
יז ואם־לא תשמעו בקול יהוה ומריתם את־פי יהוה
והיתה יד־יהוה בכם ובאבתיכם: יח גם־עתה
התיצבו וראו את־הדבר הגדול הזה אשר יהוה
עשה לעיניכם: יט הלוא קציר־חטים היום אקרא
אל־יהוה ויתן קלות ומטר ודעו וראו כי־רעתכם
רבה אשר עשיתם בעיני יהוה לשאול לכם מלך:
כ ויקרא שמואל אל־יהוה ויתן יהוה קלת ומטר
ביום ההוא ויירא כל־העם מאד את־יהוה ואת־

° ויאמרו קרי

רצותי. בגופו, וכן עשוק ורצוץ, וי"ת ית מאן עשקית וית מאן אנסית. ורז"ל דרשו עשקתי, באונס. רצותי, ברצון. כלומר כי אפי' ברצונו לא לקחתי ממונו, ולדבריהם יהיה רצותי מן רצון אע"פ שאינו משרשו: כופר. להטות הדין: ואעלים עיני בו. אם יבוא לומר בפני אעלים עיני שלא אסתכל בו ויאמר נכס ואשיב, כן פירש אדוני אבי ז"ל. ויונתן פירש לענין הדין וכן תרגם ומיד מאן קבילית ממון לשקר וכבשית עיני מניה בדינא ואתיב לכון: (ז) ויאמר עד. כל ישראל כאחד אמרו עד, לפיכך אמר ויאמר בל' יחיד. ורז"ל אמרו כי ב"ק יצאה ואמרה עד, אמר להם הקב"ה אתם מעידים עליו על מה שבגלוי ואני מעיד עליו על מה שבסתר, וזהו אחד משלשה מקומות שהופיע רוח הקדש בב"ד שלמטה: (ח) אשר עשה את משה ואת אהרן. אשר הגדילם ולמדם, וכן ואת הנפש אשר עשו בחרן. וי"ת די עבד גבורן על ידי משה ואהרן. וטעם הפסוק הזה על אשר הקדים עד ה' כלומר אשר עשה את משה ואת אהרן לגאולתכם ועל ידם העלה את אבותיכם מארץ מצרים הוא יהיה עד ביני וביניכם: (ט) והשפטה אתכם. כלומר אהיה נשפט עמכם לפני ה' ביניכם ובין ה' כי הוא עשה עם אבותיכם ועמכם צדקות ואתם עשיתם רעות: (י) כאשר בא יעקב מצרים ויזעקו. דרך קצרה דבר כי כאשר בא יעקב מצרים לא זעקו ולא היה להם במה לזעוק אלא כאשר בא יעקב מצרים והאריכו הימים לבניו ולבני בניו שם ויקם מלך חדש על מצרים וגזר על ישראל גזירות וזעקו אל ה': ויושיבום במקום הזה. והנה משה ואהרן מתו מעבר לירדן ואיך הושיבו אותם במקום הזה אלא שהוליכו אותם ולמדום ללכת דרך ה' ולפיכך נכנסו לארץ והרי הם כאלו הושיבום במקום הזה: (יב) ויאמרו חטאנו. ויאמר כתיב וקרי ויאמרו והכתיב על דרך כלל והקרי על דרך פרט: (יג) ירובעל. הוא גדעון: ואת בדן. הוא שמשון, וכת"י. ופי' בדן בן דן כי מן משפחת הדני היה ואע"פ שהיה אחר יפתח הקדימו ליפתח לפי שהיה גדול ממנו: ואת שמואל. ואותי היה לו לומר אלא כי כן מנהג הל' במקומות, כמו נשי למך, ואל משה אמר עלה אל ה'. ובדרש אמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא אף שמואל רבן של נביאים מתנבא ולא היה יודע מה היה מתנבא שנאמר וישלח ה' את ירובעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל ואותי לא אמר אלא שמואל לפי שלא היה יודע מה היה מתנבא: (טו) אשר בחרתם. אשר שאלתם, השאל"ף בסגו"ל, וכן הלא שאלתם עוברי דרך: נתן ה' עליכם מלך. כי' והושיעכם: (טז) אם תיראו את ה'. ובאבותיכם, כמו במלככם כי האדון לעם כמו האב לבן, וכן אמר ויפינני לאב לפרעה. וי"ת כמה דהוה באבהתכון. ורז"ל פירשו תמוטי דשכיבי דאמר מר בעון חיים מתים נחטטים כלומר אם תמרו את פי ה' תהי' יד ה' בכם וגם באבותיכ' המתים שמתו שיוציאום מקברותיהם לבזיון: (יח) את הדבר הגדול הזה. מה דבר גדול היה שנעשה בעת הקציר פעמים רבות יהיה זה. פי' א"א ז"ל כי בארץ ישראל לא היה יורד מטר כלל כל ימי קציר, וזהו שאמר הכ' הנותן גשם יורה ומלקוש בעתו שבועות חקות קציר ישמר לנו וכן אמר בבני רצפה בת איה מתחלת קציר עד נתך מים עליהם. ואמרו רז"ל משבעה עשר בניסן עד י"ז במרחשון שהוא עת המטר ולפי שהי' מטר בקציר הדבר גדול אצלם פחדו מאד ואמרו התפלל בעד עבדיך אל ה' אלהיך ואל נמות. ובדברי רז"ל יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה שנאמר הלא קציר חטים היום וגו' ועשה כל זה שמואל להודיעם כי רע בעיני ה' היה מה ששאלו מלך ואע"פ שהם מאמינים בשמואל היה בהם בני בליעל שהיה לבם נוקפם בדברי שמואל כמו שעשו כשמליכו את שאול ואמרו מה יושיענו זה ואע"פ

שמואל : ו וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אֶל־שְׁמוּאֵל הִתְפַּלֵּל
בְּעַד־עֲבָדֶיךָ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאַל־נָמוּת כִּי־
יָסַפְנוּ עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לִשְׁאֹל לָנוּ מֶלֶךְ :
א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אַל־תִּירָאוּ אַתֶּם עֲשִׂיתֶם
אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת אַךְ אַל־תָּסוּרוּ מֵאַחֲרֵי יְהוָה
וַעֲבַדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־לְבַבְכֶם : ג וְלֹא תָסוּרוּ כִּי ו
אַחֲרֵי הַתֹּהוּ אֲשֶׁר לֹא־יוֹעִילוּ וְלֹא יַצִּילוּ כִּי־תֹהוּ
הֵמָּה : ג כִּי לֹא־יִטֹּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ
הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעָם :

סמוך לפס כי על פי ס' נתנו לפס זולתו כי נלכד בסוליס ותומים ולו כנוכל על ידי קלפי לפיכך עמד לפס שמואל שום שילחו כלם ולא יוכלו להכחישו לפיכך ממך ויישר כל העם אשר לפ ס' ולא שמואל : (כב) פתח עמהם לפ כל הרעה הזאת . לשמואל לפס מלך אבל לא שילחו פס לפ מסורו מאחרי ס' . וי"פ לפ כל הרעה הזאת על העמר שתרגם כן לפיכך גדמיון יש כל ביתפ הדא , ובמקלף בספרים לפיכך עבדתיכן : (כג) ולא תסורו כי מאחרי סתורו . פי' ולא תסורו מאחרי ס' כי פס תסורו מאחרי ותסורו לאחרי סתסורו פס סלילים אשר לפ יועילו ולא יועילו לפיכך כי תורו הרעה , או פי' ולא תסורו לאחרי שתסורו כי פס שאר לפ יועילו ולא יצילו : (כד) כי לפ יטוש . כי לע"פ שלפיכך מועטים לפניו לפ יטוש לפיכך בעבור שמו הגדול כלומר כי כבר נשמע בגויש כי הלה בכם להיותכם לו לעם סגולה ופס לפ יסבול לפיכך ויגמולכם כמשפטיכם ויעשיתכם שרי כמילו נתמעט שמו בגויש ויתמרו לפ יכול להצילם , וכן לשון משה ומתרו הגויש לפיכך שמעו את שמעך לשון מצלתי יכולת ס' וגו' , וכן לשון יהושע ומה תעשה לשמך הגדול :

לפי קריאת פרשת השבוע אינו מקרא ומחל תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יגל"ח דברו משנה והלבה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום :

[ה] שע"ג כו' . לשל שבתוך התנור (וכ"ם תתחיו) טעמים מ"ד מלכים שנאכן כשיש , מהר"ם : (ה) דכתיב"ג שהטומאה מתפשטת סביב לתנור מכל לד ממקיון שפ' מן לשל פדם וכלים כשאין לליתנהו דמי לטעמא ולא לשהא ומתפשטת הטומאה תחת כל הסכר שפ' כנגד פי התנור וכיון שהתנור פתוח נכנסת הטומאה לתוכו , מהר"ם :

(ג) כיון שאין פי התנור נסכר שפתח הוי"ל כמגדל ובוקע שפתח הוי"ל כיון שיש לשקוף שפתח לאין טומאה נכנסת לפס ולא בעי למיד פתיל שלא סיכך דלסיכך שפתח בין פי הכלי לגג שעליו שהל כלים מודה דטמאה שהל לטמא : ום ר"ק ס"ל דנזכו בתנור לשל ליטמו התנור מפסיק בין הטומאה שלא לעבור לגד לאחר , מהר"ם : [ג] טמאים. שתנורי וכ"ם כלי שתתח הסכר דטעודף שפת מייבי , הר"ם : (ג) וטעמא דכשיש לה לזכות הוא שהסיכה לאוין והוללת שהל כשלין לה לזכות לא שהיכה אלא מוללת הר"ם.וקשה דהא"ו ס"ם טמאין דסכיתה שלין לה גפיים מוללת זלא כשיש לה גפיים . ומהר"ם כתב על פי תוספתא דמייבי דסכיתה שלין לה לזכות דהזי לשכיים לה לזכות דמדם טמאה ע"ע לכן שיש מוללת אבל כשיש לה גפיים מוללת אלא כשיש לה לזכות (ולא בד' תוספות דהל"ל טמאה מעשה כלי קיבול) דלא חזי לסכיתה תוכן וכיון דהסתנור מוקף לאוין פתיל למיד פתיל למדבר הכאות ע"ג שכלים דהא"ו , ועתוי"ט : [ג] שכל כו' . כלומר שכל טמא תוך מכנגד פיהו של תנור , מהר"ם : [ד] פיהו כו' . כלומר על הסכיתה אשר על פיהו התנור לא על פיהו העגול כיולא מפי התנור , הר"ם : (ד) כיון דכזו עשוי לסמיכה תוס הסמבטי בשל שהמבטי לגביה טפי מלגבי נסר ,

נסר שהוא נתון על פי תנור חדש . שלא הוסק ללא מקבל טומאה וכתנור העומד כאחר לו בניינה לוי"ו : בפותח טפח . שהנסר רחבו יותר על תנור טפח סביב מכל לדדיו : שעל גביו . ע"ג הנסר : טהורים . כיון שהתנור טהור נעולים הכלים וכן אם טומאה ע"ג הנסר וכלים תחת הנסר : ובישן . כגון שהוסק התנור דמקבל טומאה : טמא . התנור (ה) שתין הנסר מלילו וכ"ם כלים שתחת הנסר ושעל הנסר ועומת דמתניתין דכלים נעשים להלים לטמא אבל לא לטהר הלכך חדש דלאו כלי הוא מלל יש דכלי הוא מיטל : ורבי יוחנן בן נורי מטהר . דוקא בתנור (ג) אבל בכלים מודה דטמאין , הכי ליתא בתוספתא : נתון על שני תנורים . רוחב הנסר על תנור זה ורוחב הנסר על תנור אחר וטומאה בין שני התנורים וכתנורים ישנים לוי"ו וחזרו רבנן לטעמייהו ורבי יוחנן בן נורי לטעמיה , ושין הלכה כרבי יוחנן בן נורי : ב סרידה . כמין סכוכה של חרס תרנוס מעשה דשת עוכד סרדק והיא הלקה (ג) וטודפת הוץ לתנור טפח מכל לד : הבל טמא . כלים שתחתיה ושעל גבה הוץ מכלים שעל גבה כנגד פיהו של תנור לפי שהאהל מביא טומאה תחתיה

כל סביב התנור וחוזרת ובוקעת למעלה וף כשהטומאה למעלה בוקעת למטה ומשכת סביב וחוזרת ובוקעת למעלה : כנגד אוירו של תנור טהור . שהרי הוא מוקף לעיל ומפסיק : כנגדו עד הרקיע טמא . אבל מה שתחתיו טהור : ג נסר . שהוא לרוך ולא וכשהוא נתון ע"פ התנור יוצא טפח מן המזרח וטפח מן המערב ודרום וצפון לאין יוצא : טומאה בצד זה . תחת הנסר במזרח או במערב : כלים שבצד השני טהורים . לאין מקום לטומאה לעבור שאין הנסר עוכד מן הלפון ומן הדרום : ורבי יוסי מטמא . קסבר אין תנור מפסיק , ואין הלכה כר' יוסי : הבטח . יש ספרים שגורסים מבטח והוא כגון עשוי כעין מחבתי שבמרחלאות שנותנין בהם מים לרחילה ונסר נתון עליו לתקרה והנסר עוכד מבני לדדים ושם הטומאה מלד זה אין יוצא ללד אחר לפי שהבטח חוכץ : היה בו זיז . היתה קורה יוצאה למעלה מן הבטח מן המזרח למערב : רואין את הבטח כאלו אינו . שפ"ם שהבטח חוכץ לנסר נבי זיז אינו חוכץ (ד) , והלכה כרבי יהושע : ד סנדל של עריסה . עריסה של תינוק רגילים

להניח תחת רגליה כעין סגדל של מתכת לגיי או בכביל שלא ירקבו: שפחתו בתוך הבית. שפחת הגג של עליה (ה) שהעריסה נתונה עליו ונראה שהסגדל העריסה בתוך הבית מן הפתח שבגג ומומלה בתוך הבית: אם יש.

במקום הפתח פותח טפח: מביא את הטומאה. מן הבית לעליה: ואם לאו. אין שם פותח טפח: מונין בו כדרך שמונין במת. בהסגדל והעריסה טמאים טומאת ז' כדין כלים בכלים יהתיוק עמה טומאת ערב כדתנן בפ"ק דכלים כל מדף בין כלים טמאים טומאת ערב: ה מעזיבה. טיט ורעורות שרגילים לשום ע"ג קורות: ומבוונות. קורה העליונה כנגד התחתונה וכל ל' יום כה רוחב טפח: תחתיה טמא. ושעל גבי טהור שהקורה תוללת וה"מ בשים בקורות פותח טפח אבל אין רחבות טפח לא מכיאות טומאה ולא חוללות וכמלן דליתהו דמי ומשא טומאה כאלו עומדת בחוץ: ביניהן טמא. ותחת התחתונה ושעל העליונה טהורים דתניהן חוללות: בנגדו ער הרקיע טמא. ותחת כולן טהור: בבין התחתונות. כנגד חוץ התחתונות ורחבן כשיעור חוץ שבין שתי תחתונות לו תזריל את העליונות ומשא הכל סתום (ו): תחת כולם טמא. כאלו היתה תקרה שוה ושל גבן טהור: ן תחת כולה. כל כלים שתחתיה טמאים דמביאה טומאה לכולה ושעל גבה עהורים דחוללת בשני העומאה: ואם לאו. שתיה רחבה טפח: בוקעת ועולה. דאם טומאה תחתיה כלים שעל גבה כנגד הטומאה טמאים: בוקעת ויורדת. דאם טומאה על גבי כלים שתחתיה כנגד הטומאה טמאים: היקפה שלשה טפחים. דכל שים ברחבו טפח ים בהיקפו שלשה טפחים שכן מצינו בד"ה כיס (ז) שעשה שלמה י' באמה מעפתו שלש שפתו עגול סביב וקו ל' באמה יסוד לחומו סביב: ז עמוד שהוא מוטל לאויר. עמוד עגול שמוטלך בארץ ושוכב על עגולו באויר כגון באלך או בגיזה ומשמע העגול הוא שתחיל להתיל על הארץ והולך ומתקלר מכאן ומכאן עד שתאמיתו שממוך לארץ לעניו הכאת טומאה בעיגן טפח על טפח ברוחב טפח מרובע ואם יש בלן לגד האוץ מתחתיו רוח טפח (ח) לע"פ שלמטה בממוך במקום שביבתו לארץ אין רוח טפח כולו מטמא בהלל לגיעול בפיפוע להלים (ט) ועמוד עגול בשים בהיקפו עשרים ואחד שבעה טפחים נמלא רחבו שמנה טפחים דכל שים ברחבו טפח יש בהיקפו שלשה טפחים ונמלא ביוקל לאם לרבע תחת דפנו במלכן ומכאן טפח על טפח ברוח טפח בהרי בשים בלן רבוע של שמנה על שמנה אם תעשה בתוכו ענול של שמנה נמלא הזויות עודפים שמנה הומשים בן מסה מלאה לקרן זה ומלאה לקרן זה הרי לכל ל' שמנה הומשים בהלכסונה נמלא התלכסון עוקף על הרוחב ט"ז הומשים בן מסה מלאה לקרן זה ומלאה לקרן זה הרי לכל ל' שמנה הומשים ואם בתת לעשות בקרן זוית שתון לענול רבוע של טפח על טפח נמלא תלכסונו עודף על רחבו בני הומשים ונמלא מלת תלכסונו ז' הומשים לא נשתייר בו יותר על הלורך אלא הומש אחד ומשום הומש אחד לא קן (י) ועוד דכל שמתת ברבוע שמתת ותרי הומשי בהלכסונה הימו מכוון לגמרי שהסר ממנו מעט: ה מודבק לאסקופה. שהאסקופה רחבה וטומאה מודבקת באסקופ' מן הלקוף ולהון רבי אליעזר אביב כל האסקופה בבית הילוך מטמא את הבית ורבי יהושע סבר מן הלקוף ולהון אין האסקופה הסובבת בבית, והלכה כרבי יהושע: ירון מחצה למחצה. מחלה של אסקופה ולפים בלפים והבית טמא מחלה ולהון בלהון והבית טהור מחלה על מחלה הבית טמא: מודבק למשקוף. שתת המשקוף מן הלקוף ולהון: הבית טמא. דאפי' מן הלקוף ולהון חבוב בית: ורבי יוסי מטהר. דלא הבוב ליה בבית (יא), ואין הלכה כרבי יוסי: ר"א מטמא. דאביב כל האסקופה בבית: מטפח ולמטה טהור. דבקרקע דמי: בינהם ולמעלן טמא. ואף ע"ג דבמודבק לאסקופה מטהר רבי יהושע את הבית הכא בהומלה בבית מטמא רבי יהושע אסקופה מטפח ולמעלה מבוס דדרך טומאה לנפת ולא לבנות והלכה כרבי יהושע:

של עריסה שפחתו בתוך הבית, אם יש בו פותח טפח [ה] הכל טמא (ג"ח מביא את הטומאה) ואם לאו [ו] מונין בו כדרך שמונין במת: ה קורות הבית והעלית שאין עליהם [ז] מעזיבה והם מבוונות. טומאה תחת אחת מהן תחתיה טמא. בין התחתונה לעליונה ביניהם טמא. על גבי העליונה בנגדו עד הרקיע טמא. היו העליונות בבין התחתונות, טומאה תחת אחת מהן תחת כולם טמא. על גביהן בנגדו עד הרקיע טמא: ן קורה שהיא נתונה מבותל לבותל וטומאה תחתיה. אם יש בה פותח טפח מביאה את הטומאה תחת [ח] כולה, ואם לאו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. כמה יהא בהיקפה ויהא בה פותח טפח בזמן שהיא ענולה היקפה שלשה טפחים בזמן שהיא מרובעת [ט] ד', שהמרובע יותר על העיגול [י] רביע: ז עמוד שהוא מוטל לאויר. אם יש בהיקפו כ"ד טפחים, מביא את הטומאה תחת דפנו, ואם לאו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ח בזית מן המת מודבק לאסקופה, רבי אליעזר מטמא את הבית, רבי יהושע מטהר. היה נתון תחת האסקופה ירון מחצה על מחצה. מודבק למשקוף, הבית טמא. רבי יוסי מטהר. היה נתון בתוך הבית, הנוגע במשקוף טמא. הנוגע באסקופה, רבי אליעזר מטמא, רבי יהושע אומר [כ] מטפח ולמטן טהור מטפח ולמעלן טמא:

(ה) כלומר ממקום למעלה שמטפח ומקפח דכר"ם מקום מטות: (ט) כלומר מע"פ שהעומאה תוכו במקום כיס טע"ש: (י) ג"ל דר"ל דהתפח לא דק מכל לדיעה ה"ל כ"ד ממש דק ביוקל לקבל תחתיו טע"ש דלכ"ע היכי דמעי' ג"ד בהקל בכל תוכם ולחשבון המדויק של הר"מ ה"ם דכתוקם סום, עפוי"ט: (יא) וכביוצים בפ"ח מ"ז וכ' יוסי וכ' יהושע בחגה סיפא, יעפוי"ט: (כ) מטפח כו'. וכיולא בזה מלמנו בו' בפ"ט מע"ו וע"ם:

מהר"ם ועפוי"ט: (ה) ממעט שפחת מאליו ומקפ דכר"ם דלקמן ממקין בין עומקה לעשה, וכר"ם כתבו סגדל שפחת ממעזיבה כיעולו בפ"ט מ' ביעולו כמלא מגרוף וכ"כ מהר"ם דמתניתין דוקא בפחת ולא בנפחת: [ה] הכל כו'. העלייה וכל מה שבא מבלים. הר"ש: [ו] מונין בו'. וקשה דפ"ח תנן בפ"ג מ"ב עבי מרובה שמין בה פ"ם טומאה בכיי נתן לה רגלו עסוקה, י"ל דמייתי בסגדל נתון, בפחת מעזיבה בתלין על מעה דכלעיל בפ"ו מ"ד מפי' הטומאה בנגד הנקב ג"ל עיבב את הטומאה שבל הבר בנגבם בעובי המעזיבה ומעלה בפחת ויובב שם מהקבה פוח מסוב ואין לומרי כו עיבב את הטומאה, כ"מ בשם מהרי"ק ועי' תוי"ט: [ז] מעזיבה. ולא נסיים בלא דמדת נקב, ועפוי"ט: (ו) שנוב בסיק ונ"ל מחים הל"מ ובתמלי ביפת רוחב בקובה טפח ובביפה בויכיפה חוץ טפח, הכ"מ: [ח] כולה. הע"פ שהקלפה בחוקה מטפח מפני שהקלפה מקלת מהל סוף, הר"מ. ולהל"ב לעיבני מביאה את הטומאה ואם לא, כ"מ: (ז) משום דלא סגי בטעמא שהמובע כו' דהיכו גופיה קשה מנלן לכך מביא מקלה. תמיהני ויש לו להביאו מע"ה ז' דקדים: [ט] ד'. וקשה דלגופיה לא מיצריך דבשמדד לד' ל"ל תחת עוד סג' לאדי ולהשמעי' דאפילו עד כו' אינו בשמע דל"ב אם זה בא ללמד ומשה למה: [י] כביע. דהם כל עיגול שהמבו הוא סיקפו ג' ומביבע של הוא מיקפו ד', כמ"י ועפוי"ט:

ליפלוג נמי רבי יהודה בהא. וליפלוג נמי ר' יהודה בהא. המפלה כמין דגים. וליפלוג נמי ר' יהודה בהא. אמר ר"ל במחלוקת שנויה ורבנן היא. בהא. ונימא כן ור' יוחנן אמר אפילו תימא רבי יהודה ע"כ לא כך וכן כך תמהה דמ"מ קאמר רבי יהודה התם אלא גבי חתיכה דעביד טעמא דר"י מוקמינן דמ"מ דם דקריש והוי חתיכה אבל בריה לא הוי, ולהך לפתיחת הקבר בלא דם: דמיפלגי ליפלוג נמי ר' יהודה בהא. מאן דמתני הך לישנא מתני הכי. רבי יוחנן ור"ל במחלוקת שנויה ורבנן היא: דאמרי תרוייהו

לישנא דא"ר יוחנן דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי ליפלוג זו שנויה כמחלוקת דלמ"ד סתמא ודברי הכל היא אלא רבי יהודה פליג: והוי חתיכה. דעתמא למ"ד מקום פתיחת הקבר בלא דם הוא אלא בחתיכה עסקה ס"ל דהוי דם וכגון שהיא מחרצנת מיני דמים:

זוהר ויקהל דף רג ע"ב

ת"ח כיון דעלמא אתתא ואתעמר ההוא מדורא כל חמיז דאתא קמיה אתעמרו ואתכפין ואפי' עם דגיהנם ומייתי דגיהנם לית לון נייחא. וכלה תתא ועילא לית להו נייחא. כד נפיק אתתא ומכרכין ירושלם על מורא כדין נפקין כל חמיז דמתעמרן כל חד ומד לאתריה וכגין הלא לאתערא חמא לחברא כתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. והא תוקמוה חמא דמדכחא חמאי הלא כד עלא אתתא כרוזא קרי בכלהו רקיעין אתתקנו רתיכין אתתקנו מגרין לקדמות מהריכון כדין נפיק חד רוחא מסטרא דדרום והוה רוחא אתפרס על כל חיוון חיילין ומגרין לסטר ימינא ואתלבנן ביה והוה רוחא לקרי לסוסי דיקר דשבתא כדין פתורי דהאי עלמא מתתקן בחד היכלא. זכאה חולקיה דההוא ב"נ דסדורא דפתוריה אתתזי תמן כדקא יאות וקיימא כלא מתתקנא כלא כסופא לחיים בפוס חיליה:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן צד צה.

הן יקצלני לו איחל ימים אדם אל נכו ויקח מכל מן ספרכים פסולים למלאכה לכלום גבוהים במלות אדוניסם ולא יוכו מפני מכר ופלעים ומכרגים וכל זה חיוו רק מן כלליות כי תחשב כליות אם יוכו וכמותם במלאכה לא יקבלו שכר מאדוניסם, אחתו על אחת כמה וכמה ביום גמו לשכול לכות ויכוריס אף לפלגים בפטותיהו למות על מלות מלכיו אדון כל יתברך שמו:

לעולם אל יקבע אדם מסקב"ס דבר שאינו רצוי בעיני שאלך אחתו לכאנה מדשים ויקיים סולד. לו יהיה רצון בשמים בכבכי היה, פע"פ שיש יכולת להקב"ס לעשות כן מכי זו תפלת היה. אסור לקבוע בתפלתו שבח אחר (פירוש בעמידה) אבל כל היום כולו אם רוצה לומר שירות ותשבחות תבא עליו בדבר:

אונקלוס חקת יום א תורה

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ו דמלוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

א ומליל יי עם משה וְיַדַּבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
ועם אהרן למימר: אַהֲרֹן לֵאמֹר: ב זָאת חֻקַּת
ב דא גזירת אוריתא דפקיד יי למימר מליל הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר דַּבֵּרוּ

ת"א זאת חקת סתורה. יומא ד מב זכתים יד מנחות יט מולין קד:

בעל הטורים

(ב) זאת חקת התורה. סתם חקת סתורה לסכיימא את חלבו ממנו, כמו לא יישלם תורה מלא למוכלי סמן סנייס למוכלי תרומה. ועוד כמו שבמתניתין בתורת ס' יש לסס מנות שאין נותנין תרומה לכהן עם הסתן: לא תחלנו.

רש"י

(ב) זאת חקת התורה. לפי שהשטן א ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המלוה הזאת ומה טיעם סתורה כמו זאת חקת סתורה לעולה ולחטאת וזאת תורת העולה הוא הדבר אשר צוה ה' לאמר לאמר לישראל) ה"ד 15 16

ענייני פרה אדומה

(ב) זאת חקת סתורה אשר צוה ה' לאמר. שקבו כשבשאיס סיס לו לכתוב זאת חקת הבהמה, ולמה נאמר חקת סתורה, ועיין"ך המיסר נוכל לומר דיוקו דיסוד כל שאלות סוס

אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה
אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוּם
אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עֹל׃ ג וּנְתַתֶּם
אֹתָהּ אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא
אֹתָהּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט
אֹתָהּ לְפָנָיו׃ ד וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל־נֹכַח
פְּנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע
פְּעָמִים׃ ה וְשָׂרַף אֶת־הַפָּרָה
לְעֵינָיו אֶת־עֹרָהּ וְאֶת־בְּשָׂרָהּ

עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִכְבּוֹן
לָךְ תּוֹרְתָא סְמוּקְתָּא
שְׁלִמְתָּא דִּי לַיְת בַּהּ
מוּמָא דְּלָא סְלִיק עֲלָהּ
נִיר׃ ג וְתִתְּנוּן יָתָהּ
לְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא וְיִפֵּיק
יָתָהּ לְמִבְרָא לְמַשְׁרְיָתָא
וְיִכּוֹס יָתָהּ קֳדָמוֹהִי׃
ד וְיִסַּב אֶלְעָזָר כָּהֲנָא
מִדְּמָהּ בְּאֶצְבְּעֵיהּ וְיַדֵּי
לָקְבֵיל אַפֵּי מַשְׁכַּן זִמְנָא
מִדְּמָהּ שְׁבַע זִמְנִין׃
ה וְיוֹקַד יַת תּוֹרְתָא
לְעֵינוֹהִי יַת מַשְׁכָּהּ וְיָת

ת"א דכר לא דני ישראל . ע"ז כג׃
ויקמו עלין . יומא ג׃ פרס
מדומה . מגילה כט: אסר לן כם
מום סוסה מו: אסר לא עלה עליה
על. שם: ונתתם אתה . יומא מא
זכחים יד: והוליא אתה . יומא מא

פרה פ"ז: לל מהון למחנה. יומא סה זכחים קה קיג: ושחט אתה . יומא מא מג זכחים קיג מוזין יח כד לכ: ולקח אלעזר ככהן . יומא מג: והזה . זכחים קיג: לל נכח . יומא ד מנחות כו: וטרף אתה לפניו . זכחים לג קיג מנחות ז מוזין יח: .

רשב"ם

התורה : פרה אדומה . צוה לקחת לעשות תורת
מהרתי של אדם כי ימות באהל להטהר בו נוגע
ונושא ומאהיל : (ה) לעיניו . של אהרן :

כליה לכד שסולה : (ה) וטרף את הפרה לעיניו . הפסוק

שפתי חכמים

מקח לאוכלם. ע"כ ל"ל שהאחד היה פי' לשני כלומר אעפ שהוכיח היותה של פרה מקח ולא סוף דומיא דחקוקי ותוכחי דאפשר שיהו שמוך חוקים לתוכות וכו"ג דכל התוכיח כלפי היה גזירה אעפ"כ אפשר שיהו של נכרי ואפ"ה כשרה אעפ"כ ומתוך שהיה כלל רק הגזרה ולהוי לקבלה אף אחרין שעשה כלל בידי ליכתבל וזהו שאפ"ש ומתוך לפי שהשטן מקטרג: וע"ת גבי כלי מדין נמי כתיב זאת חקת התורה, וי"ל דאפשר נמי קאי אאפר פרה דכתיב אך במי נדה יתחטא. ולפי מדרש רז"ל דאפי' לכך אין במי נדה יתחטא אעפילו קאי אאפר להכשירן מן הטיסול אעפ"ג שאין בהם טעם למה יועיל אפר דגם אפר אינה במקום עכילה למי' אפר דמי מקוה, רש"י: ב ות"ח למה נקט רש"י כפל ל' מה במלום הזאת ומה טעם יש בה וע"ק נעמ מיהן את יבחלל במלום זו יותר מבשאר מלות שאפי כעמ מלום יכנן אחרין בהם טעם כגון בלעים או אחר דברים וכיולא בזה, וי"ל דבמלום זו הן מוגין ומומרים מה מלום זו שאפי היא עלמה אפילו לאחר אפר פרה מעמאין ושוב אינו אחר מה טעם יש בה ביולא לשאר טמאים: ג ר"ל למה כתיב לך לשון יחיד מעמע שאפה יעשנה בשבילה וכשמוך כתיב ונתתם לוהה אל אלעזר. אבל גבי ויקחו אליך אחרן זית בלא כיולא אבל מי היה מתעסק. ר"ל שאפה היה מתעסק בו לכך כתיב ויקחו אליך אחרן זית: ד לפי שבשאר אפה זה במדבר היו מניחין אותה לבד בשאפה לבתים גדולים לפנות אחרות אאקדהן אאותה כדאפרי"ש בסמוך כ"ל בכל פרוה היו לריכים לעבר אפרה על אפה וזהו אאקדהן לאחר אלו ולפי שכי אפשר לבתים גדולים אלו אפה בלא אפר אחר נמי, וי"ל דאפה לאחר כתיב אמיעה ת"ל שאפה אמיעה בלא אוס אפה בהדיה כתיב אאר לין אפה אחר אעד אחר נמי, וי"ל דאפה לאחר כאלה היה כתיב אמיעה בלא אחרת בלבד אוס ידענה דלריך שאפה אלא אחר בשר ג' אחרי אפה אפילו ואחר אל, וכתב אמיעה דאפה אילו אחרת אמיעה אאחרת אמיעה אם יש אם אפי' בשר אחר אחוי פסילה אוס מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות שנים אפילו אחד כשרה, אבל כשרה"ם אפי' שני בשרים אל"ת: ז פי' דה"ל לכתוב ורחלה ושפה אל אכאן אלא אלותה בשבן כ"ל בשבן אל כ"ג דשיהו אלעזר ויקבל אפה אים כ"ג שאפה היה אאקמוהו לשאור עבודה ומה אפי' אלותה אפרה זו אלותה בשבן ל"ל דוקא אפרה זו שכבר אפרה אחרות ר"מ (יומא מג) שנשחית ע"י כ"ג עלמו כדאפרי"ש בסמוך ולכך כתיב ונתתה דהיינו שבן ל"ל אלותה אפרה זו שבן אבל אחרות עשוים ע"י כהנים גדולים: ח דילפין אאון לאחרים דאפה אאון אלותה בהדיה כתיב בשפרה ושפה אוכל אחרת דאאון לשלם אאות אחרי כדכתיב בדד יבד אאון לאחרים וגו' כ"ל בדיבה בדד בלין אוס אאה יובד עמו, ע"ב כפי' ויקח: ט אדאכתיב לפניו דכל"ל ושחט אותה, לפניו ל"ל אלא אחד אוסף ואחד אוסף ואחד אוסף. הבאוסף אאאע אפי' אכי אוס: כ"ל דאפה אקאה אכתיב אלריך

בעל הטורים

שעיין ליה אקת. אאוכיח שה"מ באוסף אוס אילול אאפ: ולא אאוכיח ואעיין ליה אקת אאוכיח דאאין עין חייב אים לאאחזיקים בה: פרה אדומה. גאימ"ז אל עין עגל: לא עלה עליה עול. על כתיב אאר אאפרי' לא אאשכה בעול אלא עלה אאפ אאאכה ואעשיים בשבילה, לומר אאוכה עליה בשבילה:

רש"י

ים כה ב לפיכך כתב כה אקה גזירה היא אלפני אין לך רשות להרהר אחריה: ויקחו אליך. (במדבר רבה) לעולם היה נקרלת על שמך ג׳ פרה שעשה משה ד׳ במדבר: אדמה התימה. שתהא תמימה בחלמימות ה שאם היו כה שתי שערות שחורות ו פסולה: (ג) אלעזר. (ספרי) אלותה ז בנסן: אל מחוץ למחנה. (יומא סח, ספרי) חון לשלם ח אהלות: ושחט אותה לפניו. (יומא מב) זר שוחט ט ואלעזר רואה: (ד) אל נוכח פני אהל מועד. כאאזרה י על ירושלים ואאכוין ורואה פתהו של היכל כנגאת הזאת אדם (יומא לח):

מצות השם

(ב) [צוה] (עשה קס) לעבור פרה אדומה כיאיה אפרה אוכן ואאוכן למי שילערך לזיו לעבור אאוכה אומאת אם שאפאר זאת אקת התורה אלא לאאגיע עלמו אה לי להקעיק את הכיבו, וכן אאר להאביא ילאים אם קוביא יקר אאוכל כם לעבוד את יבאל וגו' דכר וגו' ויקחו אליך פרה אדומה וגו' וכיולא

בִּשְׂרָהּ וְיָת דְּמָהּ עַל אוֹכְלָהּ יוֹקִיד׃ וְיֵסַב כָּהֲנָא אֶעָא דְאַרְזָא וְאָזוֹבָא וּצְבַע זְהוֹרִי וְיִרְמֵי לְגוֹ יְקִידַת תּוֹרְתָא׃

וְאֶת־דָּמָהּ עַל־פָּרְשָׁה יִשְׂרֹף׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל־תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה׃

ת״א על פרשה. זבחים קיג: ולקח הכהן. יומא מג:

שפתי חכמים

לפחות סדרה חון לשלם מהנות כדפרישית לעיל, ועל זה נקל להזות ושם כן שמין שיך נוכח פני שהל מועד, ומקרן זקת מזבח וגו' משמע דשף להזות חוז לשלם מהנות לגין לא מיירי שקדם נוכח פני שהל מועד ממש שלא עומד כו׃

עניני פרה אדומה

תמים וגו', וס״כ יוכל סיות שכן סוף פי׳ המקדש, זאת תקת סתורה, אמ׳ העיקר אשר צוה ס׳ למשה ולאהרן, ללמדם דרך ס׳, לא שכאשר ידי׳ לו שם מיכי לפדי משבוד שת ס׳, רק יצוום גם על אחרים ללמדם תורה ומות: ויקחו אליך פרה אדומה תמימה וגו׳. כמולם אמרתי אחרתה ואין אחוקה ממני זו פרה אדומה אשר עשיר עמשים ועשית טסוכים. וסעיון כלשה דסוס ככר נודע שיש עיניים מגוים אשר שם שם מגוזים שת לשים הדיוט ופחות, ויש עיניים אשר שמשון אין עול כלל רק לשים הלדיק וישר ואחרים כמעשיו ליש שת שקלם שבקוחו לגדולם יהשב. כמו שכתוב אם יפול על גבד פתחן לימו נלשה ויכה הקלקול, מש״כ ככגד מני שכתוב הקטן טיכה ונגלה בעליל, והכי שפיר

מכפרת על עון הטעגל וטעגל כפי שלשת הפשוטי היא עניכה שלוחה שלשי עשיר עמשים ועשית טסוכים, כי שלל הטעון שוא טסוך שלדיק לפי עניכה ועשית עשיר עמשים ועשית טסוכים, כי שלל הטעון שוא טסוך שלדיק לפי שיש ככוך שוכן בגויים, משל״כ שלל שסכן שוא עמא, לכך שכה שלדמה היא כה שגולה זו שעשר עמשים ועשית עשיכים כי טומשה קלם יש גם שעשיכים שלדיק נתעסכו על ידה והעשוכים לכך מעלתם עשיכים על ידה [ד״ע]:

תרגום נביאים שופטים יא

להמשיך מנ״ת דו״א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב״ן שבעשיה:

א וְיִפְתָּח גִּלְעָדָאָה הֲוָה גִּבָּר חֵילָא וְהוּא בַּר אִתְּתָא פּוּנְדָּקִיתָא וְאוֹלִיד גִּלְעָד יָת יִפְתָּח׃ ב וִילִידַת אִתַּת גִּלְעָד לֵיהּ בְּנִין וּרְבִיאוּ בְנֵי אִתְּתָא וְתָרִיכוּ יָת יִפְתָּח וַאֲמָרוּ לֵיהּ לָא תֶחֱסַן בְּבֵית אֲבוּנָא אֲרֵי בַּר אִתְּתָא אוֹחֳרִי אַתְּ׃ ג וַעֲרַק יִפְתָּח מִן קֳדָם אֲחוֹהִי וִיתֵיב בְּאַרְעָא טָבָא וְאִתְכַּנִּישׁוּ לוָת יִפְתָּח גַּבְרִין סְרִיקִין וּנְפָקוּ עִמֵּיהּ׃ ד וַהֲוָה מִזְּמַן יוֹמִין וְאַגִּיחוּ קְרָבָא בְּנֵי עַמּוֹן עִם יִשְׂרָאֵל׃ ה וַהֲוָה כַּד אַגִּיחוּ קְרָבָא בְּנֵי־עַמּוֹן עִם יִשְׂרָאֵל וַאֲזָלוּ סָבֵי גִּלְעָד לְמִדְבַּר יָת יִפְתָּח מֵאַרְעָא טָב׃ ו וַאֲמָרוּ לְיִפְתָּח אִיתָא וּתְהֵי לָנָא לְרַבָּא וְנִגְיַח קְרָבָא בִּבְנֵי עַמּוֹן׃

א וַיִּפְתָּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִּבּוֹר חַיִל וְהוּא בֶּן־אִשָּׁה זוֹנָה וַיּוֹלֶד גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח׃ ב וַתֵּלֶד אֵשֶׁת־גִּלְעָד לוֹ בָּנִים וַיִּגְדְּלוּ בְנֵי־הָאִשָּׁה וַיְגָרְשׁוּ אֶת־יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־תִנְחַל בְּבֵית־אָבִינוּ כִּי בֶן־אִשָּׁה אַחֶרֶת אָתָּה׃ ג וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֶחָיו וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב וַיִּתְלַקְּטוּ אֶל־יִפְתָּח אֲנָשִׁים רֵיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ׃ ד וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל׃ ה וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־נִלְחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי גִלְעָד לָקַחַת אֶת־יִפְתָּח מֵאֶרֶץ טוֹב׃ ו וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לְכָה וְהָיִיתָה לָּנוּ לְקָצִין וְנִלָּחֲמָה בִּבְנֵי עַמּוֹן׃

רש״י

(ד) וילחמו בני עמון. היה ראוי לומר למעלה: (ו) והיית לנו לקצין. לגבר וגניד:

(ג) ויתלקטו. ממקומות אחרים: ויצאו עמו. בכל אשר ילך הוא: (ד) ויהי מימים וילחמו וגו'. כ״ל מה שלחמו בני עמון עם ישלאל: (ה) לקחת. להסיכו על גלעד:

הפ׳ רד״ק תמצא בהפטרה בשבוע זה

כתובים תהלים ג

להמשיך מיסוד ומלכות דו״א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש ארני רוח אהי״ה דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הוו הי היה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב״ן שבעשיה:

א תּוּשַׁבְחָא לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ׃ ב יְיָ מָה־

א מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ׃ ב יְהוָה מָה־

רַבּוּ צָרָי רַבִּים קָמִים עָלָי : ג רַבִּים אֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה לוֹ בֵּאלֹהִים סֶלָה : ד וְאַתָּה יְהוָה מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי : ה קוֹלִי אֶל יְהוָה אֶקְרָא וַיַּעֲנֵנִי מֵהַר קָדְשׁוֹ סֶלָה : ו אֲנִי שָׁכַבְתִּי וָאִישָׁנָה הֱקִיצוֹתִי כִּי יְהוָה יִסְמְכֵנִי : ז לֹא אִירָא מֵרִבְבוֹת עָם אֲשֶׁר סָבִיב שָׁתוּ עָלָי : ח קוּמָה יְהוָה הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי הִכִּיתָה אֶת כָּל אוֹיְבַי לֶחִי שִׁנֵּי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּה : ט לַיהוָה הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה :

רַבְּוּ צָרָי רַבִּים קָמִים עָלָי : ג רַבִּים אֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין פּוּרְקָנָא לֵיהּ בֵּאלָהָא לְעֵלְמִין סֶלָה : ד וְאַנְתְּ יְיָ תְּרִים עָלַי יְקָרִי מְשַׁקֵּי סַגִּיאִין דְּקָיְמִין עָלָי : ה סַגִּיאִין אָמְרִין לְנַפְשִׁי לֵית פּוּרְקָנָא לֵיהּ בֵּאלָהָא לְעֵלְמִין סֶלָה : ו אֲנָא שְׁכִיבַת וּדְמָכֵת אִתְעָרִית מְטוּל דַּיְיָ סְמִיךְ יָתִי : ז לָא אֶתְרְעֵי מִרִבְבָן עַמְמִין דְּסָחֲרִין עֲלָי קוּמָה יְיָ אֱלָהִי אֲרֵי אַתְּ מָחֵית לְכָל בַּעֲלֵי דְבָבַי לְחִי שִׁנֵּי חַיָּבַיָּא תְּבַרְתָּ : ח דְּיָ הוּא פּוּרְקָנָא עַל עַמָּךְ בִּרְכְתָךְ סֶלָה :

מצודת דוד

(ה) מזמור . הפעלם הסיה לאמרם בזמרה : לדוד . כל דוד כי סוף יסדה : בנגינתי . ולפסי לה בכה"ק שיהיוה למנלמתו , ואמר הפעלם הסיה בזמרה : (ב) מה רבו לכי . עד שלם בני קם עלי : רבים . כני לדם גדולים בשמעי ודוגע ואחיתופל : (ג) לנפשי . על נפשי ממרו שעד עולם לא יסיה לו תשועה מס' ובפשר סלה לנסוך לא יוסיף לקום : (ד) ומפס ס' . שפל לא כן סוא כי אתה מגן בעדי ותוסך כבודי ומרים לשני כי אחזור למלכותי : (ה) קולי . כשאקלא בקולי אל ס' ידעתי כי יעניני מהר קדשו והיא ליון מקום שכינתו : (ו) אני שכבתי . כשאני שוכב ונרדם מנודל הלעב : הקיצותי . כ"ל שפעתי לעני בזוכרי שאני ס' יסמכני :

(ה) מזמור לדוד בנרחו וגו' . יש מדרשים רבים : (ב) רבים קמים עלי . כני לדם גדולים בתורה : (ג) לנפשי . על נפשי : אין ישועתה לו . לפי שבח על אמת חיש : (ו) ואישנה . לבי לטוב בלתנה ופחד : הקיצותי . מלאתני כי בטחתי כי ה' יסמכני :

ברמנורא יום א משנה שביעית פרק ו עיקר תוי"ט

שלש ארצות לשביעית . חלוקות לענין דין שביעית : כל שהחזיקו עולי בבל . עזרת וסייעתו כשעלו מבבל : לא נאכל ולא נעבד . שעבודת הארץ הסיה אסורה בשביעית ואם נעבדה ונלקה אסור לאכול מאותן גדולים פ"ח ועיקר לא נאכל לאחר שביעית אלא כיעור ולא נעבד בשביעית : מכזיב ועד הנהר ועד אמנה . כזיב מקום כלפי הפיפון לצד מזרח ורצועה יוצאה מעכו שיושבת כרצועה של ס"י במקלוט לפונית מזרחית ואותה רצועה מפוכה כלפי פיפון והולכת עד כזיב ורצועה אחרת מפוכה מעכו כלפי מזרח וכה הנהר החמור כאן , ואלו הנתני כאן , עולי מצרים ולא כשעלו עולי בבל : ועד אמנה . הוא הר השר (ו) הכתוב בשבולי הארץ בפרשת מפעי תתאו לכם הר ההר מתרגמינן בירום' טורי חמוס והוא בלפון של ס"י לצד מערב אצל היס הגדול וגם זו לא כשעו עולי בבל הלכך נאכל לאחר שביעור לאיבד ליבא אם נעבד בשביעית נאכל בקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא ולא נעבד לשעתן עבודה החמירו לאסור מדרבנן : מן הנהר ומאמנה ולפנים . כך כתוב בכל הספרים ונפני הוא ניחא לי הוא גרסינן ולאחוז ולפשר לפרש בדוחק מהנהר ולפנים מתחלת הנהר ולפנים לצד הנהר חוזה לארץ וכן מתחלת טורי חמוס ולפנים לצד הר קרוי לפנים : ב סוריא . הרס מהרים וארס נוכה שבכם דוד ואינו כת"י לכל דבר מפני שבכתה קודם שבכם ת"י כולה ובקלת דיעים עשיות כת"י ובקלתן כת"ל : עושים בתלוש . אפי' אל החמודים ואלו בת"י תן לה תבור ולא תעקר עמה : אבל לא במחובר . כגון מסיקה קנירה וכניכה ודוקא בשמור אבל במופקר אפי' בארץ מותר דתניא בת"כ מן השמור אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר ושעמו דבוצר בסוריא במחובר כדי שלא יהא מניחים את ת"י והולכים ומתקעים בסוריא ובתלוש התירו כדי שימלא העניים שבת"י קלת ריוח בסוריא שהיא קרובה להם ולא יטרכו ללאת מ"י לח"ל : כל שביוצא בו מותר בא"י . מדתוריית כגון תלוש מע"ג דמדרבנן אסור כלא שיעור : עושים אותן בסוריא . כי תורתיה ותיעו לריך לשמות ת"ק כל שביוצא בו מותר בארץ במופקר עושים בסוריא אפי' במשמר אבל במחובר אסור מדרבנן בארץ אפי' במופקר : ג בצלים שירדו עליהם . בלצלים של שנת שביעית ומבטלים לשביעית וירדו עליהם גשמים ולמחו : אם השחירו העלין . כיצוע שגדלו והוסיפו ואחו גדולי שביעית ומבטלים העיקר לע"פ שהיא מרוכה אבל אם הוריקו העלין אז הולכים וכמסין ולאו מלרעא קא רמו : אם יכולין לתלוש בעלין . דרך בללים כשנמרים יוצאין מעלמן מן הארץ ונוחין ליתלש ואם העלין חזקים וכשתופה בהן יכול ליתלש הבללים מן הארץ אז ולאי גדלו בשביעית : וכנגד כן למוצאי שביעית מותרין . לאו בללים של שביעית שיצאו למוצאי שביעית מיירי אלא מקילים בהו כולי האי שגדולי היתר כל שהוא יעלו את האסור אלא סיפא נמי מיירי בללים של שנת שעקרן בשנת והזר ונטען בשביעית ולאחר שגדלו מעט בשביעית עקרן והזר ונטען בשמינית ומתוך שכבר גדלו בשנת לא הוסיפו כ"ח מעט בשביעית ואפילו והוסיפו מעט בשמינית חזר ותלו היתר וכעל היסור המועט שנם של שנת מסייע לבעלו לאחר שכוף גדולו היתר , ואין הלכה כרבי חניגא בן אנטיגנוס : ד משיעשה ביוצא בו . ממה שנזרע במוצאי שביעית יש גדל כיוצא בזה דתלינן כיה לי נמי מבני ברכה היתר על האיסור ונתבטל (כ) : הבבור . מקום שממהר

(הם לישראל) ח"ר 17 ×

(ה) ז"ל הר"מ יש מי שקורא שמנה ויש מי שקורא שמנים ויש שאומר כוונו לפסוק תשובי מלאם שמנה (ס"ם ד) וכן פרש"י שם שמנה היא הר הסר : [ו] אבל לא נעבד מן אנהר וכו' . ודוקא בשמיני אבל בתלוש מותר כמו בסוריא דבשמיני ס"ב נתני ד' הלכות לשביעית דיש לסוריא דין לעלמה , הר"מ וכר"ש : [ב] דשין וזורין . שם כתב הר"מ שעושים ועוד דהביאה שסוף בעלים מביאים בין מלאכות שבשביעית ואם ידעינן בעצמן , עיי"ש : [ג] אסורין . מפני גדולי שביעית ואלאם בקדושת שביעית , ס"ל לפוריים אפי' בתלוש בדין בפיפוים : (ב) ואם ע"ג דהיכר מזלין בתר לקיטה ע"מ מיירין בשם יפה מן

נכנס פירותיו יותר מעשר מקומות: הותר האפל. דתלין שממקום הכניר הניחוס: במוצאי שביעית מיד. לפי שהיו מביאים ירק מח"ל והיה רבה על ירק שבח"י. ואני שמעתי הטעם לפי שבשנים הן בשלשה ימים עושה פיולת בו: ה ושמן שרפה. שמן של תרומה שנפרפה עומד תוך שלשרפה עומד קרי ליה שמן שרפה ומעלה עשו לשרפה בתרן כדלעיל שבכל בקשנים פסולים שהן כשרפים במקומן וכן פירות שביעית לריכין ניעור בתרן דכתיב בתרך תהיה כל תבואתה, ואין הנכה כך: ו אין מביאין תרומה מחו"ל לארץ. לפי שהתרומה כהניס מחזירים מהריה לבית הגרנות חייבי רבנן שמא יהיו הכהנים מרבים מחריה ויעלו תולה לתרן להכיח את התרומה (ג) ואין הלכה כר"ש:

סלקים כשביעית, סר"ם:
[ד] האפל. פי' מקום הפסל דתלין כע"ם סל"ב:
(ג) ויעמדו. כשם פסיחים:

[ד] האפל. רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית מיד: ה אין מוציאין שמן שרפה ופירות שביעית מהארץ לחוצה לארץ. אמר ר' שמעון שמעתי בפירוש שמוציאין לסוריא, ואין מוציאין לחוצה לארץ: ו אין מביאין תרומה מחו"ל לארץ. אמר ר' שמעון שמעתי בפירוש שמביאין מסוריא ואין מביאין מחו"ל:

תוספות

כאן בזמן שיכרמל עומין לעולם שם מקום נתמר ומספת דגנך. וש"מ והא לקמן בזמן שהיו יכרמל עומין לעולם על מקים מוקצי' לם. וי"ל דמייירי ודאי שעומין לעולם אבל אין עומין לעולם כל כך לחיוב לדיקים גמורים, ועי"ל דפליג ניה אסם דקמן אבא בזמן שהיו אין עומים ואין עומים ואבא בעומים ואין עומים כי סדרי ניהו:

דרך טרקסמון. פרש"י סייטו דמוכייתא אבל מדרבנן נם מלר קונעא דמעשר בשבת יולא דופן (דף מז) מיזהו מלל שחייב במעשר כיו וכן מוכח בפרק המביא (ביצה דף לה):

גמרא ברכות דף לה ע"ב

סלכה ס' כלה כלי שהיו דמסר דעלנות דכניפה אלף למר

ת"ר ואספת דגנך מה ת"ל לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיך יכול דברים בכתבן ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל, ר"ש בן יוחאי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים, שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו', ובזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן שנא' ואספת דגנך ולא עוד אלא שמלאכת אחרי' נעשית על ידן שנא' ועבדה את אויביך וגו', אמר אביי חרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידן, כר' שמעון בן יוחאי ולא עלתה בידן. אמר להו רבא לרבנן במטותא מיניייבו ביומי ניסן וביומי

רש"י

דברים בכתבן. שלא יעסוק בדרך תורה:
הנהג בהם. עם דברי תורה: מנהג דרך ארץ. שאם תעה לילי לורך הבריות סופך לבטל מדברי תורה: אפשר. בתמיה, אפשר כדבריך: ביומי ניסן. ימי הקליר, ביומי תשרי לריכת הגיתות והבדין: דרך טרקסמון. דרך שערי החלר הכית: אין הטבל חייב במעשר. מן התורה: פני הבית. פתח כיסה ויליאה אבל אכילת קבע אסור לאכול מדרבנן:

תשרי לא התחזו קמאי כי היכי דלא הטרידו במזונייכי כולה שתא. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים, דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו לא נתקיימה בידן, דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי זו וזו לא נתקיימו בידן. ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים, דורות הראשוני' היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר. דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות, דרך חצרות, דרך קרפיפות, כדי לפטרן מן המעשר, דא"ר ינאי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית, שנאמר בערתי הקדש מן הבית. ור' יוחנן אמר אפילו חצר קובעת, שנאמר ואבלו בשעריך ושבעו:

זוהר (חקת דף קפ ע"ב) ת"ח דאצילות יוד הא ואו הא

ונתתם אותה אל אלעזר. מאותה בסנן ומוקמוה. מ"ע ליה ולא לאהרן. אלא אהרן קושטיא דמטרוניתא ועוד דאהרן לא אתי מסטרא דשהור אלא (קעו ב) מסטרא דקדוש וכגון דלא אתייא לשהרה לא אתחייבו ליה. כל מלה דאתי פרה היא בשבע ז' כבוסים וכו' והא (עז ב) אתמר. מ"ע בגין דהיא שבע אני שמטה ויבל שבע אתקרי וע"ד כל עובדוי בשבע. ת"ח כל מאי דאתעביד מהאי פרה בגין לדכאה ולא לקדשה ואע"ג דאתחייבו למגן הוא לא שהיט ולא שריף בגין דלא יסתכח דיוקא בסטרוי וכ"ש אהרן דליהוי בדרגא עליס יתיר דלא בעי לאסתכחא תמן ולאזדמנא תמן. האי פרה כיון דאתעביד אפר בעי למסדי בה עץ ארז ואזוב ושני תולעת והא אלין אתמרו. ואסף איש טהור ולא קדוש. והיינו מהון למהוי במקום שהור דהא שהור לא אקרי אלא מן סטרא דמסאבא בקדמיתא רזא דכלא האי דכתיב למי נדה העלת היא בגין דכל דיוקין תתאין וכל זיונין דאתו מסטרא דמסאבא כד חיכו יקפו מסטרא אחרא ויתיבת בדוכתא, כד"ת (ישעיה לד) מלאה דם הודשה מחלב כדין כלהו מתעברי ומסתלקי ואהרן בעלמא האי עובדא דלעתה ולא האי דיוקא בהאי דא דהאי פרה ורמלון עלה עץ ארז וגו'. כדין אתחלם תילא דלהון וכלא אתר דאהרן אתברו ואתחלשו וערקין מיניה דהאי תילא דלהון אתחזי כגוונא דא לגבייהו כדין לא אהרן בר"ש ואתדבי. וע"ד אתקרי מי נדה מייה לדכאה כד עלמא אחרי בדיוקא וסטרא מסאבא אתפשט בעלמא הכא אתכלילן כל זיונין מסאבי וכל זיני דכיו וכגון כך עומאה וטהרה כללא עלאה דאורייתא ואוקמוה הבריית:

הרמב"ם הלכות פרה אדומה פרק א.

(א) מצות פרה אדומה שתהיה בת שלש שנים או בת ארבע. ואם היתה זקנה כשרה אלא שאין מתחנים לה שמא תשחר ותפסל. ואין לוקחים עגלה ומגדלים אותה, שנאמר ויקחו אליך פרה ולא עגלה, לא מצאו אלא עגלה פוסקין עליה דמים ותהיה אצל בעליה עד שתגדיל ותעשה פרה, ולוקחים אותה מתרומת הלשכה: (ב) זה שנאמר בתורה תמימה תמימה באדמימות לא תמימת קומה, אלא אם היתה נגסת כשרה כשאר הקרשים. היו בה שתי שערות לבנות או שחורות בתוך גומא אחת או בתוך שתי גומות והן מונחות זו על זו פסולה: (ג) היו בה שתי שערות עיקרן מאדים וראשן עיקרן משחיר וראשן מאדים, הכל הולך אחר העיקר. וגוזז בממפ"ים את ראשן המשחיר ואינו חושש משום גיזה בקדשים שאין כוונתו לגוז:

מספר חסידים סימן צו צז צח.

אל יקן שלוש לבני בניך שנוכים מכניס זה לזה, ולא יחזור שלוש כדכך מתחזיקין שלוש, שלא יוסיף לפניו כיוצא וכיוצ וכומר שלוש עליך כני ומוכי:

מעשה בחכם אחד שלוש לבנו בלא יוסף מדעי מן שלוש ושלא יעבדו עניו יותר מעשרים יום בלא תענית, וכשעה סוליוסיו מקבלו וכיוסיו ונלטעיו מלך על סדכר, ובא כחלוש בלילה לאחל ואמר לו מפני כשסייתי כוסף ספרים נמחקים קרועים עם דפי ספרים לא סייתי קוסכת יחד ומלניעס: אהוב את הבשעה ושנוא את מה שכך. סיכוך שהוא נוער שעה שם שומע דבר זה או מעשה או מלך לעשות או לדפוס דבר זה או משמע דבר זה בעיוות זמיכות או מלך לעייל שעה יבא לגרוס לי ליכי חעה. ושעה נומר כי מה שכך לספר מידושים ולשמוע דכרי הבחי בספירות לבי ולא שלא לידי חעה:

חקת יום ב תורה — אונקלוס

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ד דמלוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

ו וְכִבֶּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ
בַּמַּיִם וְאַחַר יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא
הַכֹּהֵן עַד־הָעָרֶב׃ ח וְהַשֹּׂרֵף אֹתָהּ
יְכַבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ
בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ ט וְאָסַף ו
אִישׁ טָהוֹר אֵת אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ
מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה
לַעֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי
נִדָּה חַטָּאת הִוא׃ י וְכִבֶּס הָאֹסֵף

ו ויצבע לבושוהי כהנא
ויסחי בשריה במיא
ובתר כן ייעול למשריתא
ויהי מסאב כהנא עד
רמשא׃ ח ודמוקיד יתה
יצבע לבושוהי במיא
ויסחי בשריה במיא ויהי
מסאב עד רמשא׃
ט ויכנוש גבר דכי ית
קטמא דתורתא ויצנע
מבר למשריתא באתר
דכי ותהי לכנשתא דבני
ישראל למטרא למי
אדיותא חטאתא היא׃
י ויצבע דכנוש ית

ת"א וכבס בגדיו כהן. שם: ורחץ בשרו במים. זבחים קא: ואסף פרה. יומא מג:

בעל התורים

(ט) ואסף. ג', הכא, ולידך ואסף המלוכלך, ואסף את הטמא, דכתיב גז ידלג כשיל שפה וכן לא יעלכלו לאסר שכה דכתיב כלא שמות לגלם:

שפתי חכמים

כ לפי' טמא מת מוסר מכהנה לויה ק"ו ממת עלמו שמוסר כשהוא לויה שכרי עלמות של יוסף סיו עם משה ומשה כשהוא לויה סיה שכרי לוי סיו כל שכן מי שנטמא כשכת שמוסר כשהוא לויה ואם כן מה דכתיב ואחר יבא על המחנה זה שמשה שכיבה: ל דק"ל דשכרם משמע לאחר שכיבה דגדיו מוסר לבא למחנה שכיבה שכל עדיין היה שמא עד שיעבד וכי שייך זה שיהא מוסר לבא למחנה שכיבה כשעה שכטומאה עליו ואם לפי' שכילת הטומאה היו לא לטמול שם לא שכיבה שמשו כ"ש שלא יבאו למחנה שכיבה שם לא שכיבה שמשו, לכן צריך לומר שהקשה כו': מ כדתנן בשרק ג' שכרה (דף סו) ושתום' פירשו שג' מלקיות למ"ש שם רש"י ז"ל. ושכרה"ם פתב וכ"ל שמחלוק שמשו שמחלוקין לשלשה מלקיות הוא קשה שיהא כיון כי שם על פי שאמר שכ' תפלה ואסף שם טיהר וגו' הזר ואמר וכיהא לעדת בני ישראל וגו' כדי להודיע מי יעשה שם כשנמשה במקום מסוי ופ' הג' שאמר והיתה לבני

(ז) אל המחנה. למחנה שכיה שאין טמא משולח חוץ לשתי מחנות שלש זב כ ובעל קרי ומוסרת: וטמא הכהן עד הערב. סרסקו ורשקו ועמא על הערב ל ואחר יבא אל המחנה: (ט) והניח מחוץ למחנה. (פרה פרק י) לשלשה חלקים מן מתחלקת, אחד נתן בהר המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות, ואחד נתן בחיל. זה של משמרות היה חוץ לעזרה ליטול ממנו בני הטיירות וכל הלריכים לשהר. וזה שבהר המשחה כהניס גדולים לפרות אחרות מקדשין הימנה. וזה שבחיל נתון למשמרת מניירת הכתוב, שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת: למי נדה. למי הזייה, כמו (תיקה נ) וידו תכן כי. (זכריה ב) ליזות את קרנות הגויס, לשון וריקה:

קַטְמָא דְּתוֹרְתָא יַת
דְּבוּשׁוֹהִי וְיַהֲי מְסָאֲב עַד
רַמְשָׁא וְתֶהֱוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וּלְגִיּוֹרָיָא דְּיָתְנַיְרוּן
בֵּינֵיהוֹן לְקָיֶם עָלַם׃

אֶת־אֵפֶר הַפָּרָה אֶת־בְּגָדָיו וְטָמֵא
עַד הָעָרֶב וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם לְחֻקַּת עוֹלָם׃

רש"י

חטאת היא. לשון חטוי נ כפשוטו. ולפי הלכותיו קרויה הכתוב חטאת לומר שהיא כקדשים להאסר ם כהאי: פורס כהאי, וי"מ כקדשים שכשים לכפרה כך לעסר כל שהוא ב"ן שבעשיה:

שפתי חכמים

יש"ל ולגר הגר וגו' כל לשודיע שיפה דין זה גוסג ע"פ הסדר סוף פרשת אמור, עכ"ל: נ לפ מעשה כמשמעו שעל פה שיפה מכפרת: ם וע"פ והלא היו מטמאין ממנה, וי"ל זה שכתוב מלפני:

תרגום

נביאים שופטים יא

לחמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יהוה חיה יחידה דנצח יהוה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַאֲמַר יִפְתָּח לְסָבֵי גִלְעָד הֲלָא אַתּוּן סָנֵיתוּן יָתִי
וְתָרֵיכְתּוּנִי מִבֵּית אַבָּא וּמָא
דִּין אִתֵּיתוּן לְוָתִי כְּעַן כַּד
עֲקַת לָכוֹן׃ ב וַאֲמָרוּ סָבֵי
גִלְעָד לְיִפְתָּח כְּכֵן כְּעַן
תָּבָא לְוָתָךְ וְתֶהֱוֵי לָנוּ לְרֵאשׁ לְכֹל יָתְבֵי גִלְעָד׃ ג וַיֹּאמֶר
יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד אִם־מְשִׁיבִים אֹתִי לְהִלָּחֵם
בִּבְנֵי עַמּוֹן וְנָתַן יְהוָה אוֹתָם לְפָנָי אֲנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם
לְרֹאשׁ׃ ד וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח יְהוָה
יְהֶיֶה שֹׁמֵעַ בֵּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כִדְבָרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃

א וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם
אוֹתִי וַתְּגָרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי וּמַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי עַתָּה
כַּאֲשֶׁר צַר לָכֶם׃ ב וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח
לָכֵן עַתָּה שַׁבְנוּ אֵלֶיךָ וְהָלַכְתָּ עִמָּנוּ וְנִלְחַמְתָּ בִּבְנֵי
עַמּוֹן וְהָיִיתָ לָנוּ לְרֹאשׁ לְכֹל יֹשְׁבֵי גִלְעָד׃ ג וַיֹּאמֶר
יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד אִם־מְשִׁיבִים אֹתִי לְהִלָּחֵם
בִּבְנֵי עַמּוֹן וְנָתַן יְהוָה אוֹתָם לְפָנָי אֲנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם
לְרֹאשׁ׃ ד וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח יְהוָה
יְהֶיֶה שֹׁמֵעַ בֵּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כִדְבָרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃

אֲמַר לְכוֹן לַרְיש׃ ד וַאֲמָרוּ סָבֵי גִלְעָד לְיִפְתָּח מֵימְרָא דַיְיָ יְהֵי סָהִיד בֵּינָנָא אִם לָא כְּפִתְגָמָךְ כֵּן נַעֲבִיד׃

מצודת דוד

(ה) וקנדשוני. עזרתם לפתי לגרש מוסי: ומדוע וגו'. כ"ל וסס תמכתי שכשמת נמצאם על הכעשה ח"כ יוצאר הדבר ואלך למלחמה ונתן ה' וגו' לפ מלכי בעלמי סמים לכם לכסם מלך סדין וכ"ל עדיין אין זה הכעשה ועל מקודם וכלסם מזה שעדיין הסיכה במקומו עומדת ומסיכה כמה שאמרו למשיל מוסי לסר המלסמה כי כודעי סם סהים מעוסק לא תסא עוד למשיל מוסי וסס מלסמה סני כסם מן סדין רלוי לי המלסמה וכאלו אמר לא כן סוא כ"ל מיד קודם המלסמה המשילו לוסי: (ז) ה' יהיה שומע. ויסיה סוא לעד כדבירן למשיל מוסך מיד:

כתובים תהלים מג

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אך אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א דִּין יָתִי יְיָ בְּדִין קְשׁוֹט עִלָּךְ
לְמַנְצֵי מִצּוֹתִי מִן עַמָּא דְּלָא
נְבָאי מִן גְּבַר נָכִיל וּטְלוֹמָא
תְּשֵׁיזְבִינָנִי׃ ב אֲרוּם אַנְתְּ
הוּא אֱלָהָא עוֹשְׁנִי לְמָה
שְׁבַקְתָּנִי לְמָה סַכִּיר אֵיזִיל
בְּדָחוֹק בְּעֵיל דְּבָבָא׃ ג שַׁדַּר

א שָׁפְטֵנִי אֱלֹהִים וְרִיבָה רִיבִי מִגּוֹי לֹא חָסִיד מֵאִישׁ מִרְמָה
וְעַוְלָה תְּפַלְּטֵנִי׃ ב כִּי־אַתָּה אֱלֹהֵי מָעוֹזִּי לָמָּה זְנַחְתָּנִי
לָמָּה־קֹדֵר אֶתְהַלֵּךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב׃ ג שְׁלַח־אוֹרְךָ וַאֲמִתֶּךָ
הֵמָּה יַנְחוּנִי יְבִיאוּנִי אֶל־הַר־קָדְשְׁךָ וְאֶל־מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ׃
ד וְאָבוֹאָה אֶל־מִזְבַּח אֱלֹהִים אֶל־אֵל שִׂמְחַת גִּילִי וְאוֹדְךָ
בְּכִנּוֹר אֱלֹהִים אֱלֹהָי׃

וְהוֹרָךְ וְהֵימְנוּתָךְ הֵינוּן וְדַבְּרוּנַנִי יַצְלוּן יָתִי לְטוּר בֵּית מוּקְדָּשָׁא וּמָדְרֵשֵׁי בֵּית שְׁבִנְתָּךְ׃ ד וַאֵיעוֹל
לְקֻרְבָּנַיָּא קוּרְבָּנַיָּא לְמַדְבַּח דַּיְיָ אֱלָהָי דִּי מְנִיָּה חֶדְוַת בָּעוּתִי וְאוֹרֵי קֳדָמָךְ בְּכִנּוֹרָא יְיָ אֱלָהָי׃

רש"י

(ו) שפטני. נקמני: מגוי לא חסיד. הוא עמלק: (ז) שלח אורך ואמתך. מלך המשיח ואליהו:

מצודת דוד

(ו) שפטני. שפוט משפטי לנקום נקמתי: מעוש. מכל סוש מרמה וגו': (ב) למה זנחתני. למה עזבתני כיד סאויבים ולמה אלך כחשך בעשוק לפני סאויבים: (ג) שלח אורך. מלך סמשיח ואליהו כי הם יסנסגו אותי אל קדשך: (ד) שמחת גילי. שמחת לבי ושישי כנילה וכנס:

תמיד נשחט. תמיד של בין הערבים נשחט כל אחר ימות השנה: בשמנה ומחצה. דזמן שחיטת התמיד מכי יגעו בללי ערב שהוא משש שעות ומחצה ולמעלה שהחמה נוטה למערב שהגי שש וחצי שבע היא עומדת בחמצע הרקיע וחין לו טוטה אלא של כל אדם תחתיו (ה) ומחריס שחיטתו שתי שעות אחר זמנו מפני הדריס וגדלות שתי אפשר להקריבם אחר תמיד של בין הערבים דכתיב והקטיר עליה חלבי השלמים על עולת הבקר השלם כל הקרבנות כלם (ג) שלא יהא דבר מחוסר לתמיד של בין הערבים ואפי' בשבת שתין קרבים נדריס ונדבות מאחריס זמן שחיטת תמיד של בין הערבים משום סרך נדריס ונדבות דאול ובערב פסח שהפסח קרב אחר תמיד של בין הערבים מקדמין לה שעה אחת ועבדינן לה בשבע ומחצה: חל להיות בערב שבת. דאיכא שתי עליית הפסח דלא דחיית שבת ואריך לעלוחו מבעוד יום (ג) מקדמין ליה ומותבינן ליה אדעיקר שיהיה נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה גמר הקרבתו בשבע ומחצה שמוחין שעה אחת בעזייתו: ב ששחטו שלא לשמו. כגון ששחטו לשם שלמים או בשחרית או בין הערבים שלא ע"ג המזבח שלא לשמן שכל עבודות הללו המחשבה (ד) פוסלת הזבח: או לשמו ושלא לשמו. כגון ששחטו לשמו וקבל הדם שלא לשמו: או שלא לשמו. כך סיפא דמתניתין המחשבים מעבודה לעבודה (ה) שהם חשב בשעת עבודה זו על הברתה לעשות במחשבה פסולה כגון דאמר הריני שוחט לשמו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו נפסל הזבח מיד ואפי' לא עשה השניה במחשבה פסולה כמו ששחט. והכי משמעותא דמתניתין או ששחט בשעת שחיטה לזרוק הדם שלא לשמו ושחט לשמו פסול, ופשח דפסול שלא לשמו נפקא לן מקרא דכתיב ואמרתם זבח פסח הוא עד שיהיה הזבח לשם פסח והוא משמע לעכב: ג שחטו שלא לאוכליו. חולה ויולן שתין יכולין לאכול כזית בשר ואין בו מנויים אחריס אלא שם פסח: פסול. דלפי אכלו כתיב הרחוי לאכול: שלא למנויו. ומנו עליו הכורה זו ושחטו לשם חבורה אחרת: לערלים. ליטרלים שמתו אחיהם מחמת מילה והני פסולים לאכול פסח, דכתיב וכל ערל לא יאכל בו וטמאים נמי אסורים בקדשים ובכרת הן על אכילתן: לאוכליו ושלא לאוכליו בשר. ולא דמי לשמו ושלא לשמו דפסול דהתם פסולו בגופו שהמחשבה שפוסלתו היתה בגופו של קרבן אבל לאוכליו ושלא לאוכליו אין המחשבה הפוסלת בגופו של קרבן אלא בדבר שהוא חוץ ממנו: ממרם בדמו. שלא יקרום כדי שיהא רחוי לזריקה: ואם זרק קודם להתמיד בשר. תע"ג דפסח מחוסר להתמיד מקום שכתוב ביה בערב ובין הערבים לא מפסל כהכי: ד השוחט את הפסח על החמין. כלומר ובשעת שחיטה היה חמץ ברשות השוחט או ע' מכני ההבורה (ו) אפי' לא היה החמץ בעזרה (ז): עובר בלא העשה. ללא תשחט על חמץ דם זבחי ואין הזבח נפסל (ח): אף התמיד. של בין הערבים לדעי פסחים שנשחטו על חמץ שהיה חמץ ברשות השוחט או המקריב (ט) עובר בלאו דלרים דכתיב זבחי המיוחד לי (י) והוא התמיד, ואין הלכה כרבי יהודה: ר"ש אומר הפסח בי"ד. שנשחטו על חמץ: לשמו חייב. מכוש לא תשחט על חמץ דפסח כשר הוא ושחיטה רחויה היא ושמה שחיטה: שלא לשמו פטור. דפסול הוא ושחיטה שחיטה רחויה היא ולאו שמה שחיטה: ושאר כל הזבחים. שנשחטו בי"ד לאחר הנות על החמץ: בין לשמן בין שלא לשמן פטור. ותע"פ שכשרים הן בדתנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים וכו', תעפ"כ פטור דכתיב זבחי זבחי שתי פעמים לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תזבח על חמץ דם זבחי ולמאי הלכתא פלגיהו רחמנא ולא כתב זבחי בחד קרא והכל במשמע בין פסח בין שאר זבחים לומר לך בזמן דאיכא זבח דהיינו בי"ד לאיכא פסח לא מחייב לאתויי זבחים ובזמן דליכא זבח אבל כתוך הפסח מחייב הא אר זבחים אם שחטן על לשמו שחטו שלא לשמו כגון כתוך הפסח מחייב

(ה) כ"ל ואין לו ניחיים לא למזבח ולא למערב אפשר שיהיה מתעי ממש זמן דבר שהחום מכחישו בכל אלו פרלות ולפ"ז בפ"י, ועתוי"ט: (ג) ולא תבלינן על תמיד של ערב דלאחר תמיד של ערב לא מקריב קרבן, לפ"ז: (ג) כ"ל קודם שיגיה דהתם בפסח"ק דשבת מבלבלין עם הפסח בשבת עם שאר, ול' סר"מ לפי שח"ל לעלומי שהיא שבת: (ד) כ"ל כדבור שהוא ופשוט שלא לשמו ו"ש בשעון כגון דאמר כו', פוס' פס"ג דר"מ: (ה) לדבריו ם ניח דמתניתין דהכא ודלר מפרש דהא דתנא דיצא שנשחטו שלא לשמו לא מפרש כן אלא אם אתה אומר שנשחטו לשמו מ"ל שלא לשמו ול"ש דהכא ניחא דקתני שלא לשמו ולא מפרש כן אלא לשמו מ"ל כי דבעבודה אחרת קתני ול"ש מ"ל שלא לשמו ולא ניחא דקתני שלא לשמו ול"ש וכן כך וכן כך ניחא ליה דפשטא דמתניתין דמפרש שלא לשמו מעלת דמקדישים שלא לשמו ופסלים כמקדישים שלא לשם שפסחו ושוחט הוא מעלת דמה"ת מיחזור ויבוא וניחא ליה דהך סיפא דמתניתין דמחשבין מעבודה לעבודה כו', ומולך לפרש כן אע"ג דליכא דהך סיפא דאיכא הוא שלא לשמו ולשמו מ"מ אף מתע"ם נמי לא אצטריך לאתויי כמקדישים שלא לשם מפרש לה סכי ומבשל יחילה הוא דדייק לאכוי אחא, כך נלמוד דכתיב. תוי"ט וע"ע:

(ו) למנויו. דת"ר במשפח מלמד שתין שפסחו שלא למנויו, גמ': (ז) קודם כו'. לכאחחלה פסח עלמו לאחר משום דכתיב ביה בערב ובין הערבים אבל בתמיד לא כתיב אלא בין הערבים, גמ' (דב"ח): (ח) וא"ת לא תשחט על חמץ הכי דעבדו עליה משום לא יליף, גמ': (ט) משום בגמ' דאף ע"ג דכתיב על חמץ לא בעינן על בשמוץ: (י) ביהוי' משפחם דזבח קרייה רחמנא: (ט) כ"ל זוקק הדם או מקטיר שמעורין דזריקת דם פי' דם"י דתמרבי מבילתא מלד זבחי ומקטיר יליפינן בגמרא מדשמעינן לא תשחט ללא יליף אלא בעבודה שלהן בתזכה שאנו יכולין בעבודה אחרת ומ"ל לכתוב לפרש כן בדא"ק: (י) בגמרא, ול"ל דלכי ליף זבח זבחי כלומר זבח הייט פסח וכתיב נמי ביה"ד להביא הפסח דהא ר"י אף התמיד קאמר ס"מ דלסוסף בא, הוי"ט: [ג] כל הזבחים. גמרא, דכתיב זבחי זבחי מלי זימני קלי ביה זבח זבחי מכח"י אקיל י' דחד מיישו ומלי למיכתב וקרי ביה זבח להייט פסח וקרי ביה זבחי לשאר זבחים:

כלי מעלמי דעבודה דמלכות דיליפה אלהים

תמיד נשחט בשמנה ומחצה וקרב ביט' ומחצה. בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמנה ומחצה, בין בחול בין בשבת. חל ערבי פסחים להיות בערב שבת. נשחט בששה ומחצה וקרב בשבע ומחצה והפסח אחריו: ב הפסח ששחטו שלא לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו או לשמו ושלא לשמו או שלא לשמו ולשמו פסול. ביצד לשמו ושלא לשמו, לשם פסח ולשם שלמים. שלא לשמו ולשמו, לשם שלמים ולשם פסח: ג שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו. לערלים ולטמאים פסול. לאוכליו ושלא לאוכליו [ג] למנויו ושלא למנויו לטולים ולערלים לטמאי' ולטהורים כשר. שחטו קודם חצות פסול, משום שנאמר בין הערבים. שחטו [ג] קודם לתמיד כשר. ובלבד שיהא אחר ממרם ברמו עד שיזרוק דם התמיד ואם נזרק כשר: ד השוחט את הפסח על החמץ עובר בל"ת. רבי יהודה אומר אף התמיד. ר"ש אומר הפסח בי"ד לשמו חייב ושלא לשמו פטור. ושאר [ג] כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן פטור. ובמועד לשמו פטור שלא

(יח) כדאיתא בירו' פ"ק דזבחים דק"ל פסח בכל יומו כשבתות וי"ט דינו כשבתות וק' דלמעי' נפשו יפה חייב דפסח שבתות בשחטן שב"ד דהיינו בפסח שבתות בשבת ובי"ט דפסחים נפש פסח קתי: (יט) כדי שיכול לשמו חייב. ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן חייב. חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה: ה' הפסח נשחט בשלשה בירות, שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, קהל, ועדה, וישראל. נכנסה כת הראשונה נתמלאה העזרה. נעלו דלתות העזרה, תקעו והריעו ותקעו. הכהנים עומדים שורות שורות, ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב, שורה שבולה כסף כסף, ושורה שבולה זהב זהב. לא היו מעורבין ולא היו לבזיכין שוליים שמא יניחום [ד] ויקרש הדם: ן שחט ישראל וקבל הכהן, נותנו לחברו וחברו לחברו, ומקבל את המלא ומחזיר את הריקן. כהן הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד: ז יצתה כת ראשונה ונכנס כת שניה. יצתה שניה נכנסה שלישית. כמעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית. קראו את [ה] ההלל. אם גמרו שנו, ואם שנו שלשו. אף ע"פ [ו] שלא שלשו מימיהם. רבי יהודה אומר מימיהם של כת שלישית לא הגיעו לאהבתי כי ישמע ה' מפני שעמה מועטים: ח כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת. [ז] אלא שהבהנים מדיחים את העזרה [ח] שלא ברצון חכמים. רבי יהודה אומר כוס היה ממלא מדם התערובות זרקו זריקה אחת על גבי המזבח ולא הודו לו חכמים: ט כיצד תולין ומפשיטין. אונקליות של ברזל היו קבועים בכותלים ובעמודים, שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט מקלות דקים חלקים היו שם. ומניח על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט. ר' אליעזר אומר י"ד שחל להיות בשבת, [ט] מניח ידו על כתף חבירו ויד חבירו על כתפו ותולה ומפשיט: י קרעו והוציא אימוריו נתנם במגס [י] והקטירן על גבי המזבח. יצתה כת הראשונה וישבה לה בהר הבית, שניה בחיל, והשלישית במקומה עומדת. חשבה יצאו וצלו פסחיהם:

לשמו חייב. ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן חייב. חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה: ה' הפסח נשחט בשלשה בירות, שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, קהל, ועדה, וישראל. נכנסה כת הראשונה נתמלאה העזרה. נעלו דלתות העזרה, תקעו והריעו ותקעו. הכהנים עומדים שורות שורות, ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב, שורה שבולה כסף כסף, ושורה שבולה זהב זהב. לא היו מעורבין ולא היו לבזיכין שוליים שמא יניחום [ד] ויקרש הדם: ן שחט ישראל וקבל הכהן, נותנו לחברו וחברו לחברו, ומקבל את המלא ומחזיר את הריקן. כהן הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד: ז יצתה כת ראשונה ונכנס כת שניה. יצתה שניה נכנסה שלישית. כמעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית. קראו את [ה] ההלל. אם גמרו שנו, ואם שנו שלשו. אף ע"פ [ו] שלא שלשו מימיהם. רבי יהודה אומר מימיהם של כת שלישית לא הגיעו לאהבתי כי ישמע ה' מפני שעמה מועטים: ח כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת. [ז] אלא שהבהנים מדיחים את העזרה [ח] שלא ברצון חכמים. רבי יהודה אומר כוס היה ממלא מדם התערובות זרקו זריקה אחת על גבי המזבח ולא הודו לו חכמים: ט כיצד תולין ומפשיטין. אונקליות של ברזל היו קבועים בכותלים ובעמודים, שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט מקלות דקים חלקים היו שם. ומניח על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט. ר' אליעזר אומר י"ד שחל להיות בשבת, [ט] מניח ידו על כתף חבירו ויד חבירו על כתפו ותולה ומפשיט: י קרעו והוציא אימוריו נתנם במגס [י] והקטירן על גבי המזבח. יצתה כת הראשונה וישבה לה בהר הבית, שניה בחיל, והשלישית במקומה עומדת. חשבה יצאו וצלו פסחיהם:

(יט) כדי שיכול לשמו חייב. חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה: שלא לשמן. שלא לשם שלמים: חייב. דלהכי נקטי (יח) והויא לה שחיטה רחויה וחייב משום לא תשחט כנגד חמץ ומצה: (יט) כדי שיכול לשמו חייב. חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה: שלא לשמן. שלא לשם שלמים: חייב. דלהכי נקטי (יח) והויא לה שחיטה רחויה וחייב משום לא תשחט כנגד חמץ ומצה: (יט): ושאר כל הזבחים. שנזבחו בתוך המועד על חמצן: בין לשמן בין שלא לשמן חייב. דקרא תשחט זבחים נמי מזהר: חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה. לפסולה היה משום דכתיב בחטיות חטאת היא היא ולא הנאכלת שלא לשמה: ה' הפסח נשחט בשלש כתות. (כין שהנאכלו מרובים) כין שהקיהו מועטים ויכולים כלם לאכול בכת אחת מצוה ליחלק לשלשה כתות זו אחר זו: שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל קהל ועדה וישראל. הרי ג' כתות: בזיכי. כפות (יג) גדולות לקבל בהם הדם: שורה שבולה בסף בסף. לכבי שפיר טפי: ולא היו לבזיכים שולים. רחבים היו מלמעלה ותחתיהן הדיס כדי שלא יוכלו ליתב על הקרקע: שמא יניחום. הכהנים ליתב על הקרקע עד שיקבל דם אחר מהמת שהם מרובים ויבשכחום: ויקרוש הדם. ולא יהיה רחוי לזרוק: ן שחט ישראל. אם יראה שהשחיטה כשרה בזר בכל הקרבנות: וקבל הכהן. הדם בכוך (יד) שמקבלה ואילך מצות כהונה:

נותנו לחברו. שהרי בשורה הם עומדים: וחברו לחברו. הם קמ"ל דכרוך עם הדרת מלך: ומקבל את המלא. מיד הנותן תחלה ואח"כ מהויר את הריקן לבל יפיסנה מחזיר את הריקן בריצה לא דאכי מוסיע ליה הני (יג): פטור. שלא תשחט לפסח שלא בזמנו לשמו פסול והויא לה שחיטה רחויה: שלא לשמו. שלא לשם שלמים: חייב. דלהכי נקטי (יח) והויא לה שחיטה רחויה וחייב משום לא תשחט כנגד חמץ ומצה: (יג): ושאר כל הזבחים. שנזבחו בתוך המועד על חמצן: בין לשמן בין שלא לשמן חייב. דקרא תשחט זבחים נמי מזהר: חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה. לפסולה היה משום דכתיב בחטיות חטאת היא היא ולא הנאכלת שלא לשמה: ה' הפסח נשחט בשלש כתות. (כין שהנאכלו מרובים) כין שהקיהו מועטים ויכולים כלם לאכול בכת אחת מצוה ליחלק לשלשה כתות זו אחר זו: שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל קהל ועדה וישראל. הרי ג' כתות: בזיכי. כפות (יג) גדולות לקבל בהם הדם: שורה שבולה בסף בסף. לכבי שפיר טפי: ולא היו לבזיכים שולים. רחבים היו מלמעלה ותחתיהן הדיס כדי שלא יוכלו ליתב על הקרקע: שמא יניחום. הכהנים ליתב על הקרקע עד שיקבל דם אחר מהמת שהם מרובים ויבשכחום: ויקרוש הדם. ולא יהיה רחוי לזרוק: ן שחט ישראל. אם יראה שהשחיטה כשרה בזר בכל הקרבנות: וקבל הכהן. הדם בכוך (יד) שמקבלה ואילך מצות כהונה:

(יד) בכוך. כלי שרת: (טו) ומפשיט עמהן. כגמרא אפס יפשך דמו של אחד מהן לאחר שנתקבל בכלי דבהכי זריזים הם ובודאי עבדי קבלה בכלי שרת ומגד זריזותייהו משמע נמלא זה מעכירו ואי משום דם שנתלש שמע מינה דם הפ קפכר כ"ע ן"ן דם מעכל דם: [ם] מניח ידו כו'. פי' רחוקן מניח יד שמאלו על כתף ימין שמעון ושמעון מניח ידו שמאלית על כתף חבירו ומאחר שהחוקן מימיו ומלא שמיכה יכולים לספקים כל אחד כיד ימינו: (טז) דבשחי שבות ס"ל דאפסוק אף במקדש הותיל ואפשר בלא"ר: (יז) כ"ל ושעתים בשמר מלאים ובכליות ויותרת שכבד מלבד מלב שבל שקרב וחלב הכליות: (יח) ונקבלו לחיותן שלמו מן הזבחים המיועדים בתורה להקטירן, כל"ם: [י] והקטירן. מצות בגמרא לימא להקטירן דבהי דפסח בשבת כזה כו':

מיד בעי לקבולי דאין מעבירין על המצות: זריקה אחת. בבזך עלמו ולא מתנה בחצבע אחין לך קרבן אשתו מלבע אלא קטלת לבדה דכתיב בחצבע: בנגד היסוד. ברוחות שבמזבח שהיסוד מתחיהן ושורק לזקיפתו של מזבח והוא טופל ליסוד ולפי שאין היסוד מקיף את המזבח אלא את הלפון ואת המערב ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת כמו שמפורש בסמ' מדות לכך הוצרך לומר כנגד היסוד: ז' קראו את ההלל. כל הלנם כתות: אם גמרו שנו. כשהיו מתחילים לשחוט היו מתחילים לקרות ואם רבו הפסחים ונמשך זמן שחיטתן עד שגמרו ועדיין רבים לשחוט מוזרים וקורים אניה ואם קראו אניה ועדיין לא גמרו שחיטת הפסחים של אותו הכת מוזרין וקורין אליבא וכן כת שניה ושלישית: אף ע"פ שמעולם לא שלשו. שהכהנים היו רבים וזריזין: לא הגיעו לאהבתי. לפי' פעם ראשון: ח' שהכהנים היו מדיחים את העזרה. מפני שהדמים מרובים היו מדיחים אותה בכת אחת שהיא מהלכת בעזרה וכשהן רואים להדיח פוקקים את נקב יציאתה והמים פושטין על גדותיה ומדיחין כל העזרה (שהעזר' רצפה של שיש היתה כולה) ואח"כ פותחין את הנקב והמים יוצאים: מדם התערובות. המוטל על הרצפה (טו), ואין הלכה כר"י: ט' אונקליות. מסמרים שרואים כפופים למעלה: ובעמודים. שהיו קבועים בבית המטבחים בעזרה שמודיע קטנים נקראים גגסים: חלקים. מפולגות קליפתן: שחל להיות בשבת. ואין יכול לשלטל המקלות (טו): ידו על כתף חבירו. ותולה אותו בגידי מרכבותיו בזרוע, ואין הלכה כר"ש שמותר לשלטל אותן המקלות אלא שהוא במקדש: י' אמוריו. החלבים (יז) הקרבים (יח) ע"ג המזבח: במגס. בקערה תרגום קפרתין מציטוני: ישבה לה בהר הבית. בשבת קאמר שאין יכולין להוליך פסחיהן: בחיל. בין הסורג לחומת העזרה על שיש בתחלת עליית הבית: חשבה יצאו וצלו את פסחיהם. שאין עליית הפסח דוחה את השבת:

הפסח נשחט. א"ר יצחק אין הפסח נשחט אלא בשלשה ביתות של שלשים שלשים בני אדם מ"ט קהל ועדה וישראל. מספקא לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה הילכך בענין שלשה בתות של שלשים שלשים בני אדם, דאי בבת אחת הא איכא ואי בזה אחר זה הא איכא הילכך בחמשין נמי סגיא דעיילי תלתין ועבדי עיילי עשרה ונפקי עשרה עיילי עשרה ונפקי עשרה. נבנסה כת הראשונה וכו'. אתמר אביי אמר ננעלו הנן רבא אמר נועלין הנן, מאי ביניהו איכא ביניהו למסמך אניסא אביי אמר ננעלו הנן במה דעיילו מעלי וסמכינן אניסא רבא אמר נועלין הנן ולא סמכינן אניסא. תא דתנן א"ר יהודה ח"ו שעקביא בן מהללאל נתנדה שאין עזרה ננעלת על כל אדם בישראל בחכמה וביראת חטא בעקביא בן מהללאל. אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה, אביי מתרץ לטעמיה אין בעזרה בשעה שננעלת על כל אדם בישראל בחכמה וביראת חטא בעקביא בן מהללאל, רבא מתרץ לטעמיה אין בעזרה בשעה שנועלין אוהה על כל ישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל.

הלכה ג' כלם כני סיעון דנפורה דמלכות דכריתה אכדשם

שלשים. כגון כת וכת קהל י' ועדה י' וישראל י': מספקא לן. דלמא כב"ש גזה מן הצואר ויהיו כה ל': או בזה אחר זה. ג' כתות של י' י': הלכך ג' כתות בעינן. דלמא בזה אחר זה קתמר ואם ל' בעינן דלמא כב"ש קתמר ואינו יכול לשוחטן בפחות מל': בני סגי. עיילי ל' כריסא ושוחטין פסחיהם ונפקו י' מנייהו ועיילי י' חדשים דאי כהדדי קתמר הא ליכא ואי ג' כתות קתמר הא ליכא: ננעלין תנן. מלניהם ומעשה נסים: סמכינן אניסא. וכ"ו אמתי נועלין מלניהם מניחים חותם ליכנס ולא חיישינן דלמא עיילי כולהו ואין כאן ג' כתות: חם ושלום וכו'. במסכת עדיות תנן ד' דברים העיד עקביה בן מהללאל וכו' ואתני התם הוה היה אומר אין מסקין לא את הגיורת ולא את המשוחררת אמרו לו מעשה בכרכמית שפחה שהיתה בירושלי' והקשה ממיעה ואבטליון אמר להם דוגמת המקום הזומין לה היו חותן שהמקום ונדחו ס"ר יהונדב ס"ו שעקביה נתנדה שאין עזרה ננעלת וכו' כשהיתה ננעלת על כל אדם בע"פ שהקהל גדול ורב ואין כח אחד בחכמה וביראת חטא כעקביה: פסח מעובין. ע"פ שמתמעט: פסח מעובין. ע"פ שהעם רבו: והקטירון. משמע לכדם שלא יערב חלבים של קרבן זה בחלבים של קרבן אחר: שיהא כולו כאחד. כל התימורין של קרבן: תפיסה בעלמא. תופס כולו ומרמה שמניח והוא נותן פול או חרס בכנגדם:

ת"ר מעולם לא נתמעך אדם בעזרה חוץ מפסח אחד שהיה בימי הלל שנתמעך בו זקן אחד והיו קורין אותו פסח מעובין [או מעובין]. ת"ר פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלסי ישראל א"ל לכה"ג תן עיניך בפסחים, נטל כוליא מכל אחת ונמצאו שם ששים רבוא זוגי כליות כפלים כיוצאי מצרים חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוקה, ואין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מי' בני אדם והיו קורין אותו פסח מעוכין. נטל כוליא הא בעיא אקטורי דהדר מקטיר לה והבתיב והקטירו שלא יערב חלביו של זה בזה דהדר מקטיר להו חדא חדא והתניא והקטירם שיהא כולו כאחד אלא תפיסה בעלמא דשקיל מנייהו עד דיהבו ליה מידי אחרינא:

זוהר קרוא דף קפב ע"ב. פ"ת דמלילות יוד הא ואו הא

ת"ח זכאין זכאין לאתקרבא בגרורת דחיי חיון זכאין למחמי ביקרא דמלכא עלאה קדישא כד"א (תהלים כז) לחזות בנעם יי' ולבקר בהיכלו וחיון מדוריהון יתיר ועלאה מכל חיון מלאכין קדישין וכל דרגין דלהון דאת הוה אתרא (ס"א חדוה) עלאה לא זכאין עלאין למחמי ליה הה"ד (ישעיה סה) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'. וחיון דלא זכאן לסלקא כ"כ כחיון (ס"א דוכתא וכו') דכייתא תית לון לאתתא כפום חורכייהו וחלין לא זכאן לסלקא לההוא אתר ולמחמי כמה דחמאן חיון דלעילא וחלין קיימי בקיומא דעדן אתתא ולא יתיר. ותו תימה מאן עדן אתתא חלא דא עדן דאקרי הכמה אתתא ולא קיימא על גן דכתיב ומנהרה יפרד עדן עליה (ולא יתיר) וחלין קיימי בתרי גן. ואתהנון מעדן דא. מאי בין עדן אתתא לעלאה כיתרון האור מן החשך. עדן אתתא אקרי פתחא מוקמא. עדן עלאה אקרי עדן דכר. עליה כתיב עין לא ראתה אלהים זולתך. הלי עדן אתתא אקרי גן לעדן דלעילא והכי גן אקרי עדן לגן דלאתתא וחלין דמשתכחי בגן אתתא אתהנון מהאי עדן דעלייהו בכל שבת ושבת וכל ירחא וירחא הה"ד (שם סו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו. ועל חלין אמר שלמה מן החיים אשר שם חיים עדנה דהא חלין כדרגא עלאה יתיר מניהו מאן חיון שכבר מתו וקבילו עונשא תרי זמני וחלין אקרון כסף מזוקק דעלאל לגורא זמנין ותרין ונפיק מניה זוהמא ואתדכר ואתנקי. (קהלת ד) ועוד מאי אתר עדן לא היה הוה רוחה דקאים לעילא ואתעבד לנחתא לאתתא דהאי קאים בקיומיה ולית ליה לקבלא עונשא ואת ליה מזונא מההוא מזונא עלאה לעילא טב מכלהו מאן דלא אתפרס ולא אתגלייא וכל מלוי כאתיימא חיון דא הוה זכאה חסידא דעבד פקודי אוריתא וקיים נון ואשתדל באוריתא יומא ולילי דא אתאחיד ואתחבי בדרגא עלאה על כל שאר כני נשא וכלהו אתאחדן (ס"א אתוקדן) מקופה דהאי:

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

ברמב"ם הלכות פרה אדומה פרק א.

(א) צריך ששאר כח המאדים כדי שינטל בזנב שבל שערה שאינו נוטלה בזנב היו היא כאלו אינה לפיכך אם היו בה שתי שערות לבנות או שחורות שאינן נלקטין בזנב הרי זו כשרה: (ב) היו קרניה או מליפה שחורים יגור. גלגל העין והשינים והלשון אין בראיהן פוסלין בפרה: (ג) הוחה בה יבלת והתכה אף ע"פ שצמחה בבקיומה שער אדום פסולה:

לא תחמד אשת רעיך ולא תחמד בית רעך וגו' (שמות כ). לפי שהיצר מסית את האדם ומראה לו בעין יפה את אשת חבירו ואת בתו ואת עבדו ואת שורו ואת חמורו ואת כל אשר לו לפיכך הזהיר הכתוב על כך. ועוד שכל זמן שלא יחמוד לא יבוא לידי גזל ולא יבוא לידי נפש שהרי אחאב לא הרג את נבות ולא נטל את כרמו אלא מפני שחמד אותו תחלה:

(תק לישראל) ת"ד 17 8

אם כחת מלוה ליד בלא כתיבה בפנחס ותתן בפנחס והודיה לא ישבעט אדם קונטרס על הספר מפני שהספר יש לבקש"ס שמיכל היתה ליד נעמיהם: לו קדושם, וכ"ש שהסוד נסתרות עליו רחמנו להסילו בחלק בכו:

אונקלוס — חכמת יום ג תורה

להמשיך מה"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד האואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ה רפילוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם

יא דְּיִקְרַב בְּמִיתָא לְכָל נַפְשָׁא דַּאֲנָשָׁא וְיַהֲבִי מִסָּאב שְׁבְעָא יוֹמִין:
יב הוּא יְדֵי עֲלוֹהִי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יִדְכֵּי וְאִם לָא יְדֵי עֲלוֹהִי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה לָא יִדְכֵּי:
יג כָּל דְּיִקְרַב בְּמִיתָא בִּנְפַשׁ דַּאֲנָשָׁא דִּי יְמוּת וְלָא יְדֵי עֲלוֹהִי יָת מַשְׁכְּנָא דַּייָ מְסָאֵב וְיִשְׁתֵּיצֵי אֲנָשָׁא הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל אֲרֵי מַיָּא דְּוָתָא לָא אִזְדְּרִיקוּ עֲלוֹהִי מְסָאֵב יְהֵי עוֹד סְאוֹבְתֵּיהּ בֵּיהּ:
יד דָּא אוֹרַיְתָא אֲנָשׁ אֲרֵי יְמוּת בְּמַשְׁכְּנָא כָּל דְּעָלֵיל לְמַשְׁכְּנָא וְכָל

יא הַנֹּגֵעַ בְּמֵת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים:
יב הוּא יִתְחַטָּא בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר וְאִם־לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהָר:
יג כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה טִמֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מֵי נִדָּה לֹא־זֹרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ:
יד זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי־יָמוּת בְּאֹהֶל כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֹהֶל

ת"א הנוגע במת. נזיר מג ע"ז לז מוין עב:

רשב"ם (יג) עוד טומאתו בו. אף על פי שטבל:

רש"י — שפתי חכמים

(יב) הוא יתחטא בו. כאפר הפרה ע [ס"ח הזה]:
(יג) במת בנפש. ואי זה מת של נפש האדם להוציא נפש בהמה פ שאין טומאתה לריכה הזאה [ולא טומאת שבעה] ד"ח בנפש זו רבויות דס צ (חולין מב): את משכן ה' טמא. שם נגעו ק לעזרה אפי' בטבילה בלא הזאת שלישי ושביעי: עוד טמאתו בו. אף על פי שטבל: (יד) כל הבא אל האהל. בעוד

ע כ"ח בלאחריו לכך אמר בפנחס"ב פירש הנוגע רק עם המת נ"ש שהוא פי' על המת: צ שיולא מן המת בהנוגע כ"ל דקאי אאפר ואפר נ' זכר הוא: פ ר"ל כיון שבתוך המת פשיטא שהוא בנפש ומאחר שהוא פי' על המת ללומר לך שהנוגע במת ואינו מת בנפש אדם בכ"ל נפש אדם כו'. ואף ע"פ דלעיל ג"כ כתיב במת בכל נפש אדם, י"ל דלעיל כתיב במת לכל נפש והכי קאמר כתיב במת על כל נפש אדם דהוי פירושו דמ"ד בלמ"ד בפ' ויצא אתם בל מי אתה וגם בלמ"ד לעבדך ויעקב ופי' על עבדך על יעקב אבל הכי קאמר מלת את נפש אדם שתיסה עם שות כי"ת וכאלה שמלת הנוגע דבוקה עם שתיסה כדרך שתיסה שמחברת

עם כי"ת בלאחריהם לכך אמר בפנחס"ב פירש הנוגע רק עם המת נ"ש שהוא פי' על המת: צ שיולא מן המת בהנוגע כי יטמא טומאת שבעה ולריך להזות ג' ו' ואפי' הם יהיה שימוש הכלי"ת במשמעו כ"ש ד"ח כו', ואפי' ד"ח קבה הל"ל לו בנפש כו' כיון שאין בנפש דיוק שאלו למלת המת נ"ש נפ לעשה הרמבן: ק מנוה דמשמע כשהוא נוגעו טמא את מבכן ס' ולמה יסה משכן טמא שם הוא טמא ואתרן דמייתי כשנטמא ואח"ב נגעו לעזרה קודש בשתהזה. וח"ק היה לו לפרש שם נגעו למשכן כו' וי"ל דה"ל כיון שאין בנפש דיוק למלת המת נ"ש גם לעשה הרמבן: ק מנוה דמשמע כשהוא נוגעו טמא את מבכן ס' ולמה יסה משכן טמא שם הוא טמא ואתרן דמייתי כשנטמא ואח"ב נגעו לעזרה קודש בשתהזה. וח"ק היה לו לפרש שם נגעו למשכן כו' וי"ל דה"ל כו' מבעו דוקא הבאה בשוה טמא מה שהוא לגבו שם שהוא בשעה שהביא הוא בשעה שהביא הוא לגבו שם שהוא בשעה שהביא. ומה שהיה מביא לגבו בשעה שהוא טמא מה שהוא לגבו שם שהוא בשעה שהביא הוא בשעה שהביא. רב"י עלמו מפרש ליה ובוך עוד ניחא מאי כ"ש מדכתיב עוד טומאתו בו משמע בשיהא עלמא קלת טומאה עליו אלא שהדין קלת טומאה עליו שלא יהא הזה ג' וז' מ"ש משמע לך בשטבל בכל שהוא ליכנס בם. מ"ש מדכתיב כי מי נדה לא זרק עליו וגו' ב"מ דמייתי שטבל

מצות השם

(יד) [בלא קפ] (עשה קפ) לדון ולהתנהג בכל דיני טומאת מת כמו שלומה הכתוב בענין זאת התורה אדם כי ימות בהסל כל הבא על הסהל וכל אשר בהסל יטמא:

וְכָל־אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: טו וְכָל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא:

דִּי בְמִשְׁכְּנָא יְתֵי מְסָאֲב שִׁבְעָא יוֹמִין: טו וְכָל מָן דְּחָסַף פְּתִיחַ דְּלֵית מְגוּפַת שְׁיָיעַ מַקַּף עֲלוֹהִי מְסָאֲב הוּא:

בעל הטורים

(עי) פתוח. ד' במס', וכל כלי פתוח, שרשי פתוח מלי מים. קשר פתוח גרוסים. משפחו ככבר פתוח. כיוצו דתמרי ד' מדות בכלי חרס ניקב כפוס נפסל מלקדם כו מי חטאת, והיינו כלי פתוח שתאוה כאן אלא מי חטאת שיהו חשוב כלי. ועדיין כלי הוא לענין זרעים, ניקב בשוכם קטן כלוף (פי' הוא מאכל עופות) דהיינו מין קטניות עשיר הוא לענין זרעים אפס היו זרעים זשועים בעלין ניקב אינו מקבל טומאה, והיינו שרשי פתוח אלי מים. ועדיין כלי הוא לענין זרעים, ניקב כשוכם קטן זיתים, ניקב כמויא זית עשור משפח כלי חרס שעומד לזיתים, והיינו פתוח גרוסים דשפח שכולה שכוית. ועדיין כלי הוא לכמוסים, ניקב כמויא כמין עשור מכוסה, והיינו משפחו ככבר פתוח, כלומר כשניקב כשמין ופתוח כמויא כמין זוכקים אותו למשפח ואין שם כלי עליו עוד:

שפתי חכמים

דמי לא טבל פל"ל ולא יכון במים ולא זכך עליו אלא שהפסל ע"כ מייבי מע"ם שטבל: ר' לפתיקו אלא תאמר שהפסל מעמא לעולם אף ביולת ממנו מעמ דהכלי הוא דממאי יטמא הא היינו טונע ומשו הוא טומאה בשלמא אם אמת שהפסל נעשה כלאו כל שהפסל אלא טומאה ביון שהיו טומאה לעולם היא שהכלים בוקעת ושולם ואינם מתפשטת בהפסל אבל כשהיתה לעולם היא מתפשטת בהפסל והכא אל הפסל כלאו נגע כטומאה עלמה וק"ל: ש כיון שאלינו הכ' שמיני דכלי חרס הינו מטמא מגבו אלא שי' נפתולי אלעזר שנפתל מהם בן סדוק היכם נפתולי מהם המקום ש מגבו תאמר לעולם אף ביולת ממנו מקבל טומאה ש מגבו אלא מתוכו לפיכך אם אין מגופת למידתו פתולה עליו יפה כחבור עמה הוא אם יש למיד פתיל עליו טהור: פתיל. לשון מחובר בלשון עברי וכן (ברכות ל) נפתולי מלכים נפתלתי נתחברתי עם ת אחותי:

רש"י

שהמת ר בתוכו: (טו) וכל כלי פתוח. (שם כח) ככלי חרס הכתוב מדבר שאין מקבל טומאה ש מגבו אלא מתוכו לפיכך אם אין מגופת למידתו פתולה עליו יפה כחבור עמה הוא אם יש למיד פתיל עליו טהור: פתיל. לשון מחובר בלשון עברי וכן (ברכות ל) נפתולי מלכים נפתלתי נתחברתי עם ת אחותי:

נביאים שופטים יא

להמשיך מנ"א דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דתור יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דתור אל שם ב"ן שבעשיה:

תרגום

א וַיֵּלֶךְ יִפְתָּח עִם־זִקְנֵי גִלְעָד וַיָּשִׂימוּ הָעָם אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקָצִין וַיְדַבֵּר יִפְתָּח אֶת־כָּל־דְּבָרָיו לִפְנֵי יְהוָה בְּמִצְפָּה: ב וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן לֵאמֹר מַה־לִּי וְלָךְ כִּי־בָאתָ אֵלַי לְהִלָּחֶם בְּאַרְצִי: ג וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־מַלְאֲכֵי יִפְתָּח כִּי־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצִי בַּעֲלוֹתוֹ מִמִּצְרַיִם מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הָשִׁיבָה אֹתָהֶן בְּשָׁלוֹם: ד וַיּוֹסֶף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן: ה וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וְאֶת־אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן: בְּשָׁלֵם: ו וְאוֹסִיף עוֹד יִפְתָּח וּשְׁלַח אִזְנַיִן לְוָת מַלְכָּא דְּבְנֵי עַמּוֹן: ז וַאֲמַר לֵיהּ כִּדְנַן אֲמַר יִפְתָּח לָא נְסִיב יִשְׂרָאֵל יַת אַרְעָא דְּמוֹאָב וְיַת אַרְעָא בְּנֵי עַמּוֹן:

א וַאֲזַל יִפְתָּח עִם סָבֵי גִלְעָד וּמַנִּיאוּ עֲמָא יָתֵיהּ עֲלֵיהוֹן לְרֵישׁ וְלִרְבָּא וּפְרַר יִפְתָּח יַת כָּל פִּתְגָמוֹהִי קֳדָם יְיָ בְּמִצְפָּיָא: ב וּשְׁלַח יִפְתָּח אִזְנַיִן לְוָת מַלְכָּא דִּבְנֵי עַמּוֹן: ג וַאֲמַר מַלְכָּא דִּבְנֵי עַמּוֹן לְאִזְגַדֵי יִפְתָּח אֲרֵי נְסִיב יִשְׂרָאֵל יַת אַרְעִי בְּמִסְקֵיהּ מִמִּצְרַיִם מֵאַרְנוֹנָא וְעַד יבקא וְעַד יַרְדְּנָא וּכְעַן אֲתֵיב יַתְהֶן

כצודת דוד

(ה) ויאמרו וגו', מיד עשאוהו למלך טרם נלחם למלחמה: שם כל דבריו. דברי תפלתו ותחנוניו: לפני ה'. כי שם נקבלי לכיס מיכאל וסכיניס סורס על רוש לכור (ועל שמשפה נלח יסודם כל המלכים הנלחמים עליו לזה קבעוה למקום קבון זכן נקבלו שמה כפלגב כגבעה וכן בימי שמואל כשהמלין שם שמואל): (ג) מה לי ולך. ר"ל מה הפיבה ושהנלח מאב ביניהו עם לי עליך ומה לך עלי ובפי שמואל לשלח הלא הדבר בשלמו: (ג) בשנוס. מלבי מריבה ומלחמה: (ה) את אחן מואב וגו'. ד"ל שם שמואל שהיה היתה מזה של מואב ועמון שכם בעת שלקחה ישראל לא היתה עוד למלך, ובשבר יפרש במקומות שלשתיהן:

רש"י

(ה) את כל דבריו. התנאי שניהם: במצפה. שנאספו כולם והכריזה שם:

להמשיך מיסיד דשלבות הד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשבח דיסיד א אד
אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלבות יו הו וו הו היה יהדה דיסוד יְהוָה היה יהדה דמלבות אל
שם ב"ן שבע"ה:

א וַאֲחַשְׁבָה לָדַעַת זֹאת עָמָל הוּא בְּעֵינָי : ב עַד־אֲבוֹא
אֶל־מִקְדְּשֵׁי־אֵל אָבִינָה לְאַחֲרִיתָם : ג אַךְ בַּחֲלַקּוֹת תָּשִׁית
לָמוֹ הִפַּלְתָּם לַמַּשּׁוּאוֹת : ד אֵיךְ הָיוּ לְשַׁמָּה כְּרֶגַע סָפּוּ תַּמּוּ
מִן־בַּלָּהוֹת : ה כַּחֲלוֹם מֵהָקִיץ אֲדֹנָי בְּעִירְ ו צַלְמָם תִּבְזֶה :

א (ג) ואחשבה. מה הוא מדתו של הקב"ה: עמל הוא בעיני. נרדית בעיני עמל ולא מעפט: (ב) עד. אשר בתי אל מקדש אל אשר בירושלים ורחיתי מה אחירע בסנהדרי ואז הבינותי לאחרית הרשעים שהוא לאבדון: (ג) אך. כל המוכה הכאה להם: בחלקות תשית למו. שהקב"ה מחליק להם הדרך למען לא יתנו לב לשוב ויאבדו בסופם: הפלתם למשואות. לשממון: (ד) ספו. נאספו: תמו בלהות. שדים: (ה) כחלום מהקיץ. שיהא כלא קץ שהוא שינת מות: בעיר. בירושלים שהרישו עליה שם נתכוזה גלה למותם ונשרפו כל מנהגי סנהדריב:

רש"י

(ה) לדעת זאת. מה הוא מדתו של הקב"ה: עמל הוא בעיני. נרדית בעיני עמל ולא מעפט: (ב) עד. אשר בתי אל מקדש אל אשר בירושלים ורחיתי מה אחירע בסנהדרי ואז הבינותי לאחרית הרשעים שהוא לאבדון: (ג) אך. כל המוכה הכאה להם: בחלקות תשית למו. שהקב"ה מחליק להם הדרך למען לא יתנו לב לשוב ויאבדו בסופם: הפלתם למשואות. לשממון: (ד) ספו. נאספו: תמו בלהות. שדים: (ה) כחלום מהקיץ. שיהא כלא קץ שהוא שינת מות: בעיר. בירושלים שהרישו עליה שם נתכוזה גלה למותם ונשרפו כל מנהגי סנהדריב:

מצודת דוד

(ה) ואחשבה. שהרשע בעשותו לדעת ולהבין שם זאת על כי נראה בעיניו שהדבר הזה עמל ולא מעפט יושר: (ב) עד אבוא. לא שהרשעים מתבוננים שם בעיון שהרשע ואת שיסיח שלאחי ומדע מעין יעשוני ומביאים לאחריות שרשעים שיעשה טובה: (ג) אך בחלקות. כל טובתם הוא שך לשלוט נשול מעט מעשה שעוד שעשו למען שחליק דרכם שיעשו שהר ליפול בחשכת שכזות ולא יסיח לשם זכות מה שיגון: (ד) סיך. כל רוחיים יתמהו עליהם ויתמהו סיך נעשה שנעשה כרגע וכלו מן שלהות שהרשעים: (ה) כחלום. כמו שחלום שנעשה שיקיצים שלא וכלך כן יכלו שהם שפעם: בעיר. שהקום רואים שהזה לעשם ושמוחם:

עיקר תו"ט משנה גטין פ"ו ברטנורא

[ה] שהקבל כו'. וכי מעט גיטה לידה ולא חזר מנוסחא ושא"ג דשעל כלו כך שייה שיה לקבלה הוא שם"ס שמרי' שלשם יודע שמיטו יכול לעשות לקבלה וגמר ונתן לשם הולכה ושהקבל יחזור לה קשמר, גמרא: [ו] שהקבל. קשמ' קדושין (דמ"ש) שלאחה מלמד שהשעם עושה שיה ושרשע"י קני ניה ושלאחה כלא מעיק ס"ש: [ז] שהקבל כו'. כיון דשמרו אין יכול לחזור אין כלו שקנה לחזור שם"ב שמר שבעל כו', רש"י ועיין תוי"ט: [ד] יחזור. כ"ז שלא הגיע שעם לידה שהיה שהקבל מהגרשת שלא מעשם המגרש וכול היכו רוצה שיכא גט עד שיגיע לידה, רש"י: [ה] שהקבל. וכול חזר ושמר קבלתי, רש"י ועיין תוי"ט: [ו] כתי כו'. ולא הוה כל כם שעידה על אלי דבר שלבד וכחמנא שמר דבר ולא אלי דבר שלל שם לחסה מה שיכולה לרחות בחותם שעם, תוס': [ז] קבל כשתין מכיקין חשיטת שעידה שחתומים על שעם שכל שם שהקיימה שהיטתן ש"ל שהביא עדי מסירה בפניהו רק שיטתר שהלוה שהקבלה בשני שיטה, טור ועיין תוי"ט: (ה) ואפילו ק"ל לעלמי כ"ש שעידין כן וש"ל משום דשע"ם שים גיהה ומש"ה נקבע לרין שיעידו על כך דלאו ב"ע מסקי שדעתייהו דמש"ה לא יבינהו בידו ויאמרו שלו שיה שעם שיה לו להסתכן בנפשו ולהביאו ו' ליעו לעז: [ח] שלי' הן כו'. שד"ש דשתי כשיקבל שתין שלשה שנזדמן שכיון שלשון שהלוה שעשו שהלוה שלא שיכא בעלי שיקבלו שלא שיכא בעלי שיקבלו הן כיון שהיא שעם שיה ושיכא שהקבלתו עיד שבעל ושש"ה שהיו שיכין שמקבלו לאד מיסת חיישין קמ"ל, שכ"ן: [ט] לכשור. יש חילוק גלסלות כזה בידועה לשמוך, ב"י ושיעתו גוסכין שמשגיע לעזרה שעזרה, וגליכם כרי"ף ושיעתו שמשגיע לשדה לכור שוהקבלו שגזו ושעזרו: [י] שתין קטן כו'. ושע"ש כיש לו שלר שם שעם

כלי שמלעי דש"ס שמלות דיוליה צבאות

האומר [ח] התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי, אם רצה לחזור יחזור. האשה שאמרה [ב] התקבל לי גיטי, אם רצה לחזור לא יחזור. [ג] לפיכך אם אמר לו הבעל אי אפשי שתקבל לה, אלא הולך ותן לה, אם רצה לחזור [ד] יחזור. רשב"ג אומר אף האומרת טול לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור: ב האשה שאמרה [ה] התקבל לי גטי צריכה שתי [ו] בתי עדים. שנים שאומרים בפנינו אמרה, ושנים שאומרים בפנינו [ז] קבל וקרע. [ח] אפילו הן הראשונים והן האחרונים, או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהן. נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה. רבי יהודה אומר אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה מקבל את גיטה בלבד. וכל שאינה יכולה [ט] לשמור את גיטה, אינה יכולה להתגרש: ג קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה. לפיכך אם רצה הבעל לחזור יחזור, [י] שאין קטן עושה שליח. אבל אם אמר לו אביה צא והתקבל לבתי גיטה, אם רצה לחזור לא יחזור. האומר תן גט זה לאשתי במקום פלוני, ונתנו לה במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר. האשה שאמרה התקבל לי גטי במקום

האומר התקבל. אם רצה לחזור יחזור. דגט מוכ הוא לה ואין מכין לאדם שלא מדעתו: לא יחזור. לכיון לתיתי סויתיה שליח הרי הוא כידה ונתגרשה מיד בקבלתו של זה: אף האומרת טול לי גיטי. לשון קבלה הוא, והלכה כרשב"ג: ב צריכה. להכיח לפנינו: שתי כתי עדים. שנים שיאמרו בפנינו אמר' לו לקבלו ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע ובשעת הגזירה שנו שגזרו על המלות והיו קורעים גט מיד שלא ירלהוהו (ח): ואפי' הן כו'. שאע' שאמרה בפנינו שם עלמם רשו בשקבלו: או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד. שלשי שעשה על כזו וכזו מלטרף עמהם: היא ואביה. או היא או אביה. שהיה לו מכיח היא יש לה יד להח גדולה היא ואביה נמי זכאי לקבלו: אינה מתגרשת. ואפי' בקבלת שכיה דכתיב ושלחה מכיתו מי שמשלחה ואינה חוזרת ילתה זו שמשלח' וחוזרת: ג במקום אחר פסול. שהבעל מקפיד שמין רלונו שילשיזו עליו שם: הרי היא במקום פלוני. אינו

מלא כמרחה מקום שם תמצאנה: ר"א מבשיר. דסבר היכו דמדעתיה מגרש ליכא קפידא ליהי דבעל כרחה מתגרשת (ג) מרחץ מקום היה לו, ודין הלכה כר"ח: ד' הבא לי גיטי אובלת בתרומה. שם תשת כהן פלוני וקבלו לה במקום אחר פסול, רבי אליעזר מכשיר. [כ] הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאוה ממקום אחר כשר: ד' הבא לי גיטי אובלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה [ג] מיד. התקבל לי גיטי במקום פלוני, אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום. רבי אליעזר אוסר מיד: ה האומר כתבו [מ] גט והנו לאשתי, גרשוה כתבו אגרת והנו לה, הרי אלו יכתבו ויתנו. פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס: עשו לה כראוי לא אמר כלום. בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי. הרי אלו יכתבו ויתנו, חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא. רבי שמעון שזורי אומר אף המסובן: ו מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע את קולי יכתוב גט לאשתי. הרי אלו יכתבו ויתנו. הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה. מעשה בבריא אחד שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת, אמר רשב"ג אמרו חכמים אם [כ] מעצמו נפל ה"ז גט, אם הרוח דחפתו אינו גט: ז אמר לשנים תנו גט לאשתי, או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי, הרי אלו יכתבו ויתנו. אמר לשלשה תנו גט לאשתי הרי אלו יאמרו לאחרים ויכתבו, מפני שעשאן ב"ד, ד' ר"מ. וזו הלכה העלה רבי חנינא איש אונו מבית האסורים מקובל אני באומר לשלשה תנו גט לאשתי שיאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן ב"ד. [ם] א"ר יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין. שאפילו אמר [ע] לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה. אמר לי' כתבו גט לאשתי, א' כותב וב' חותמין. כלכם כתובו, א' כותב וכולן חותמין. לפיכך אם מת א' מהן ה"ז גט בטל:

חולה (ה), והלכה כר' [פ] כתובו. וכלפי שלהין פיסקא ג"כ מתניתין, וכ"כ שכ"י:

שמעון שזורי: ז ואמר כל השומע את קולי. ופירש שמו ושם עירו (ו): רצה לשחק בה. והיכי ולא אמר תנו: מעשה בבריא. מפרש בגמרא דמסורי מסתברא דה"ק ושם הוכיח כוסו על תחלתו דרי זה זה גט ומעשה נמי בבריא וכו', והלכה כרשב"ג: ז אמר לשנים תנו גט לאשתי. מ"ג דלא אמר כתבו ותנו: הרי אלו יכתבו. בעצמן ולא יאמרו לסופר אחר איכתוב ולא לעדים לחתום דלמו ב"ד צויהו לצוות על אחריהם שלא עדים צויהו והן הן עלוהו ושם אמר לג' כתבו ותנו גט לאשתי מ"ש אמר לשנים ב"ד כיון דהדיא אמר להו כתבו לאו ב"ד צויהו אלא עדים: אמרו. לעדים אחריהם לכתוב ולחתום וליתן מפני שעמהן ב"ד: מבית האסורי'. משמו של רבי עקיבא שהיה מבוא בבית האסורים: נומינו לשליח. אמרינן לרבי הניחא שעשאה שליח בהלכה זו לומרה בבית המדרש: ילמדו. שם אינם יודעים לכתוב ילמדו לכתוב עד שיכתבוהו בעלמן:

גמרא גטין דף סד ע"ב

הלכה פ' הלכה כרבי שמעון דאמר דבריהם השתפא

ובל שאינה יכולה לשמור וכו'. תנו רבנן קטנה היודעת לשמור את גטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור את גטה אינה מתגרשת, ואיזו היא קטנה יודעת לשמור את גטה כל שמשמרת גטה ידבר אחר, מאי קאמר א"ר יוחנן הכי קאמר כל שמשמרת דבר אחר מחמת גטה. מתקיף לה רב הונא בר מנוח הא שוטה בעלמא היא. אלא אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא כל שמבחנת בין גטה לדבר אחר. אבר

רש"י

אינה מתגרשת. דכתיב ובלתה מכיתו מי שמבלתה וחיכה חוזרת ילתה זו שמבלתה וחוזרת, הכי דרשי לה ביבמות בפרק חרם שנשא הלכך אפי' בקבלת תכיה חיכה מתגרשת: כל שמשמרת דבר אחר מחמת גיטה. שאם תבדה גיטה משמרת דבר אחר שתיהו דומה לו וכשירה שהיא גיטה: הא שוטה בעלמא היא. ולין לך מבלתה וחוזרת יותר ממנה דמלה קתני שמשמרת שטר אחר מכלל דלאו שטר הוא מלא מידי דלא ניחא:

דרור וזורקו. קטן שמותרין לו לדור וזורקו וכשמותרין לו לעמוד ואין זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים. מש זכה מדם לחבירו דבר ע"י חותו קטן שמסר בידו ההפך ואמר זכה בהפך זו לפלוני לא זכה ומש בא המותן לחזור חוזר: חפץ ומחזירו לאחר שעה. כשמוכעו חותו ממנו: זוכה אף לאחרים. ומדרבנן: דא ודא. מתי תקנות חלה דינן שוה: מאי אחא היא. שיעש לזכות לו שיעש חלה לזכות: וורדאן. מתני וורדינין, מקום: משתתפין במבוי. להיות כל המצרות מוליחין לתוכו ויעלטלו בכולן: את החבירה. שהיין בתיוש לטיתוף דשתם טיתוף דיין: מאי בעיא גבית. הרי היא יולאת בשיטין: שתופי מבואות דרבנן. דמדלורייתא מין טיסור להכניס ולהוליא חלא מרשות טיחיד לרשות הרבים: אשתיק וורדאן. נחלש חלא השיב תשובה על תירון זה: במלתא דאית ליה עיקר מן התורה אבל מלתא דלית ליה עיקר מן התורה לא:

רב יהודה א"ר אסי צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים. הפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה בין לעצמו בין לאחרים. כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי דא ודא אחת היא. מאי דא ודא אחת היא אמר רב חסדא אחד זה ואחד זה זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים. מתיב רב חינגא וורדאן כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני המבוי ומזכה להם ע"י בנו ובתו הגדולי' וע"י עבדו ושפחתו העבריים האי שפחה היכי דמי אי דאתיא שתי שערות מאי בעיא גבית אלא לאו דלא אתיא שתי שערות וקתני זוכה לאחרים, שאני שתופי מבואות דרבנן. אמר רב חסדא אישתיק וורדאן מאי הוה ליה למימר כל דתקון רבנן בעין דאורייתא תקון ואידך כי אמרינן כל דתקון רבנן בעין דאורייתא תקון

זוהר (חקת דף קפג ע"א) ת"ת דמילות יוד הא ואו הא

זיעש משה כאשר ציוה וגו'. למאי לעיני כל העדה חלה בגין דלהרן הוה רקיטה דעמא יתיר מכלה ולא יימרון דהה לתנגיד על דהה דמשה ומשה משיך לאהרן במלין עד דסליקו ולטורא וכל ישראל הוו חמאן בשתא דלפשיט משה לכסוי דלהרן ולבשים לון לאלעזר. מאי טעמא משה (ל"ת ולא לאהרן) חלה משה לגלגיסיון לאהרן כד סליק לכהנא הה"ד וילבש משה את אהרן את בגדיו וכתיב (ויקרא ח) וילבש אותו את המעיל. השתא משה חעדי מיניה מה דיהב ליה וקב"ה חעדי מיניה מה דיהב לה ותרוויהו לפשיטו ליה לאהרן מכלה ומשה חעדי לבר. וקב"ה לגו. ועד דאעדי משה קב"ה לא חעדי זכותה הולקת דמשה. זכותה הולקהן דלדיקייא דקב"ה בעי ביקריהון. אתקין קב"ה לאהרן ערסא ומערתא דלהבהא דשרת. ומדידיה נטיל מההוא מערתא דהוה לגיך בכל יומא תרי זמני. ואסתיס פום מערתא ואתחא. רבי יהודה אמר פום מערתא הוה פתיחא לכל ישראל הוו חמאן לאהרן שכיב וכועיא דמערתא לגיך קמיה וערסיה נפיק ועייל ועננא חד קאים עליה וכדין ידעו ישראל דהה אהרן מית ואמו דהה אסתלקו ענני כבוד הה"ד וירחו כל העדה כי גוע אהרן וגו' והה חוקמוה. וע"ד כתו לאהרן כל בית ישראל נוברין ונזין ועף דהה רקיטה מכלהו הוה. רבי שמעון אמר הני תלתה אהרן עלאין קדישין אמאי לא אתקברו בחד חד ושייפין אתכברו חד בהה וחד בהה וחד בחד אחרת. חלה חית דאמרי בחד דבעאן ישראל לאסתכלא ביה מית כל חד וחד בגין לאגנא עלייהו ואסתזכון אבל כל חד וחד מית כדקא חזי עלייהו. מריש בקדם בין נפון לדרוש אהרן לסגר ימינא משה כדקא חזי ליה. אחיד ההוא טורא לטורא דאהרן וכתיב ואעלה אל ההר אשר אנכי נותן לך ואחרי סטרי. ועל דא אתקרי הר העבריים אחרי סטרי טורא דמעברי ואחיד לסטרא דא ולסטרא דא. זכותה הולקהן דלדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי. ואע"ג דאיתון בחד אחרת בעלמא אחרת עלאה זכותהון קיימת בעלמא דא לדרי דרין. ובשעתא דישראל חייבין בתיובתא קמי הב"ה וגזרה אתגזר עלייהו כדין אתרי הב"ה לדיקייא דקיימי קמיה לעילא ואודע לון ואיתון מבעלי הבית גזרה והיים הב"ה עלייהו דישראל. זכאין אינון לדיקייא דעלייהו כתיב (ישעיה נח) ונחך יי' תמיד וגו':

מוסר יוסף לחק

מספר חסידים סימן קכ קג קד.

אסור לכהן כיהם על טלחן שמוכלים עליו וסכוסג עליו כלפי סוכג על המזבח כי הטלחן הוא המזבח שנא' וידבר אלי זה הטלחן אשר לפני ה'. ומשעם זה מנסים הסכיגים בשעת הקרבת קרבנות שלא יעמוד הכהן עליהם ותמלים. ואסור לכהוב בספר על הוכס שלוי חייב לי כך וכך. וסכיבי בשעה מאלו מכלן שהקב"ה מדקדק עם הלדיקים לפי כחוט השערה. לפי שהזכה הלה ע"י יולק והכתם הלה לעמד וגו' לפיכך בא סיבה מיתה ע"י יולק בשמעם שמיעת הקרקה שהיה כוהה ומת ע"י יולק:

לעולם יזום אדם מנם כי אמת אין עושין לו נס ואם עושין מכניין לו מזכיותיו. וגדול זכות יפה תוקר המתגבל על ילדו יותר מבשיהו יפה לפי שהיו מקובל לבניהם: גדול זכות עני המחזיר אבידה לבעלים יותר מעשיר וקבה עושה בשביל שהיו מחזיר יותר מעני ואכל לפי שהוכה הוא בשכר ועל פי המחשבה הטובה. חשב לזכות את הרבים ולא יכול אבל עושין לו מעלה עליו כל' כאלו מזכה אותן ויש מלטיס יפה את כלם:

הלכה פסוקה

הר"מ הלכות פרה פרק א.

(א) כל המומין הפוסלין בקדשים פוסלין בפרה, שנא' אשר אין בה מום, היתה יוצאה דיין או כהיר או אהנן או טרפה או שנרבעת פסולה, שכל הפוסלים את הקדשים למזבח פוסלין את הפרה. ואע"פ שהיא בקדשי בדק הבית הואיל וקראה הכתוב חטאת. ומיהר ליקח אותה מן העכו"ם ואין חוששים שמא רבעה העכו"ם שאינו מפסיד בהמתו. יתירה פרה על הקדשים שהעבודה פוסלת בה, שנא' אשר לא עלה עליה עול, ובעגלה ערופה אומר אשר לא עובד בה אשר לא משכה בעול, מה עול האמור בעגלה ערופה עשה שאר עבודות כעול, אף עול האמור בפרה יפסול בה שאר עבודות כעול. אלא שהעול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה, ושאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה. כיצד קשר עליה העול אף ע"פ שלא חרש בה פסולה. הכנ סה לדוש אינה עשה רצונו, וכן כל כיוצא בזה. רכב עליה, נשען עליה, נתלה בזנבה, ועבר בה את הנהר, קפל עליה את המיסרה, נתן טליחו עליה, נתן עליה כסות של שקים, פסולה. קשרה במוסרה, אם היתה מורדת וצריכה שמירה כשרה, ואם לאו פסולה. שכל שמירה שאינה צריכה משוי הוא. עשה בה סנדל שלא תחליק. פירש טליחו עליה מפני הזבובים כשרה. זה הכלל כל שהוא לצדכה כשרה, לצירך אחר פסולה. נעשית בה מלאכה יאליה או שעלה עליה עול מאליו כשרה, אם לרצונו פסולה, שנאמר אשר לא עובד בה שאם עיבד בה לרצונו ה"ז כמי שעבד בה. לפיכך אם שכן עליה עוף כשרה. עלה עליה זכר פסולה, ואין צריך לומר שהמעוכרת פסולה. הכניסה לרבקה ודשה מאליה כשרה. הכניסה כדי שתניק ותידוש פסולה, שהרי

המשיך מת"ת דז"א יהוה נפש ו יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא: נשמה יהוה חיה יחידה ו דמלוי וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

טז וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל־חֶרֶב אוֹ בְמֵת אוֹ־בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בַקֶּבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים:
יז וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל־כֶּלִי:
יח שני יח וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל־הָאֹהֶל וְעַל־כָּל־הַכֵּלִים וְעַל־הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ־שָׁם וְעַל־הַנֹּגֵעַ בְּעֶצֶם אוֹ בֶחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקָּבֶר:
יט וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל־הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטָּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב:
כ וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא

טז וְכֹל דִּי יִקְרַב עַל אַפֵּי חַקְלָא בְּקְטִיל חַרְבָּא אוֹ בְמִיתָא אוֹ בְגַרְמָא דֶּאֱנָשָׁא אוֹ בְקִבְרָא יְהֵא מְסָאַב שִׁבְעָא יוֹמִין:
יז וְיִסְבּוּן לְדָמְסָאַב מֵעַפַּר יְקִידַת חַטָּאתָא וְיִתֵּן עֲלוֹהִי מַי מַבּוּעַ לָמָן:
יח וְיִסַּב אֵזוֹבָא וְיִטְבּוֹל בְּמַיָּא גְּבַר דְּכֵי וְיִדֵּי עַל מַשְׁכְּנָא וְעַל כָּל מָנְיָא וְעַל נַפְשָׁתָא דִּי הֲווֹ תַמָּן וְעַל דְּיִקְרַב בִּגַרְמָא אוֹ בְקְטִילָא אוֹ בְמִיתָא אוֹ בְקִבְרָא:
יט וְיִדֵּי דְּכֵיָא עַל מְסָאַבָא בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְיַדְכִּינֵיהּ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְיִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְמַיָּא וְיִדְכֵּי בְּרַמְשָׁא:
כ וּגְבַר דִּי יִתְאַסַּב וְלָא יַדֵּי

ת"א וכל מאן דיגע. נזיר נז מולין עב: בחלל חרב. שבת קמ פסחים יד עט מולין כ: ולקחו לטמא. יומא מג סוכה לג יבמות עב סוטה יז מולין עב: ונתן עליו מים חיים. פסחים לד סוטה ט תמורה יב: ולקח אזוב. יומא מג סוכה לו זבחים נג מנחות ז: ועל הכפסות. כלי מד: ועל הגוגע בעצם. נזיר נג: והזה הטהור. יומא יד מג מגילה כ יבמות עג נזיר סה קידושין כה סג זבחים יז: ושם מאן דיטמא. נזיר סה מכות ח עירובין ג:

רשב"ם

(טז) וכל אשר יגע על פני השדה. כלומר הבא אל האהל שהמת בו טמא בלא נגיעה, אבל אם המת על פני השדה ולא באהל אינו מטמא אלא במגע:

בעל הטורים

(יז) מל כלי. ב' במ', ונתן עליו מים חייס מל כלי, ומידך ולא סורק מכלי מל כלי. מלמיך שמסס מיותן בכלי ולא מיוקיקס

שפתי חכמים

א שכוד שמעיס סס על פני השדה. גולל סוס הדף סניתן על סמדון לכיסוי, ומוסיף שבדשנות קבי לה דוסק (רש"י בסנהדרין פרק נגמר הדין). וי"מ גולל סוס המצבה כדכתיב וגללו את האבן, ודוסק סוס כפי' סכתוב: ב ר"ל וכי דוקא טמרתו ביום ז' מכל יומי מיום מז לטמעינן קרא מלא דגמר טמרתו ביום ז' מפסוקי דלא כת למשמעינן קרא מלא דגמר טמרתו ביום ז' מפסוקי דהום מז', וכמלו מאר ביום נעמר טמרתו: ג ר"ל מס נמצר נבי מקדש שמסוך ליכנס בטומאס ק"ו במשכן דהוס ומשא בשאר שמשאה, ומתרץ מלו נאמר משכן ולא נאמר מקדש סיינו שומר שבמשא בשאר שמשאה בשאר ומשא בשאר שמשאה ופס נאמר מקדש ק"ו מס למקדש שקדושתו עולס ומש"כ משכן בשאר קדושתו קדושת עולס שלא נבי

רש"י

(טז) על פני השדה. (חולין עב) רבותינו דרשו נרבות גולל ודופק א ופשוטו על פני השדה שאין שם אהל מטמא המת שם בנגיעה: (יז) וחטאו ביום השביעי. (ספרי) הוא גמר ב טהרתו: (כ) ואיש אשר יטמא וגו'. שם נאמר מקדש למה נאמר ג משכן וכו' כדאיתא

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יז) מים חיים מל כלי. מבאן למז שקבות בסוכה כשן לוי יכשל בלומר ונתן עליו שסוכה שנקבשת מים, כד"ש הוא כל נמצ (חק לישראל) ח"ד

נבו לעיס. ונב נקבשת מן חייס, שנאמר מן מים חיים מל כלי כשן 'לוי 'יכשל:

עלוהי וישתיצי אנשא ההוא מגו קהלא ארי ית מקדשא דיי סאיב מי אדיותא לא אזדריקו עלוהי מסאב הוא: כא ותהי להון לקים עלם ודידי מי אדיותא יצבע לבושוהי ודיקרב במי אדיותא יהי מסאב עד רמשא:

יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל כי את־מקדש יהוה טמא מי נדה לא־זרק עליו טמא הוא:
כא והיתה להם לחקת עולם ומזה מי־הנדה יכבס בגדיו והנגע במי הנדה יטמא עד־הערב:

ת"א ונכרתה הנפש. סוריות ט: כי את מקדש ה' טמא. מכות יד שבועות טז: ומזה מי הנדה. יומא יד:

בעל הטורים

בכלי אל כלי: (כא) במי. ה' במס', במי הנדה, אך במי נדה יתחטא, במי מריבת קדש, במי הירדן, אם התרחצתי במי שלג. זהו מה שדרשו ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא שכיון שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות ששכח להורות להם הלכות גיעול, זהו דמי מריבה, כיון שבא לכלל מריבה טעה במי נדה. במי הירדן לומר שמי הירדן כמי נדה ולריכים ארבעים סאה. והיינו כשמואל דאמר (בשבת דף סה) לטביל בנהרות שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין ואינן מטהרין דרך זחילה. במי שלג לומר שיכולין לעשות מקוה משלג, כדאיתא בפ"ז דמסכת מקואות. העידו אנשי מידבא על רבי ישמעאל שהיה אומר להם לאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה:

רש"י

בשבועות (דף טז): (כא) ומזה מי הנדה (נדה ט, יומא יד) רבותינו אמרו שהמזה טהור ד וזה בא ללמד שהנושא מי ה חטאת טמא טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו משא"כ בנוגע וזה שהוציאו בלשון מזה לומר לך שאינן מטמאין עד שיהא בהן שיעור הזאה: והנוגע וגו' יטמא. ואין טעון ו כבוס בגדים:

שפתי חכמים

טעה קמ"ל: ד מדכתיב והזה הטהור על הטמא פשיטא שהוא טהור דאם טמא הוא א"כ מטמא את הפעים אלא לומר אף ע"פ שהזה טהור הוא: ה משא"כ בנוגע ר"ל אל תקשה לי מה דפריבית דקרא ומזה וגו' בא ללמד שהנושא טמא אם נושא כשיעור מזה והא אה"כ כתיב והנוגע במי נדה יטמא עד הערב דמשמע אפי' יש בו שיעור מזה טמא ואם מזה הוא נושא ל"ל למכתב והנוגע אם הנושא טמא מכ"ש הנוגע ומפרש דקרא ומזה וגו' בא ללמדך שנושא מי חטאת לריך כיבוס בגדים משא"כ בנוגע דהתם לא לריך כיבוס בגדים ומה שאמר לטמא בגדים שעליו ה"ה כמי לכל בגד וכלי שנוגע בו טמא זה בשעת חיבורו דמטמאין והא דנקט עליו דמסתמא הם עליו בשעת חיבורו במטמאין ומה שטמא טומאה חמורה היינו כשנושא שלא לצורך הזייה וקודם שיעשו מלותן הבל לצורך הזייה או לאחר שנעשה מלותן טהורין במגע ובמשא, הרא"ם: ו ר"ל כיון דמזה הוא נושא א"כ הל"ל הנוגע גבי ומזה דרך המקרא לכלול נוגע ונושא יחד וכאן חלקו אלא שאין כו':

מצות השם

(כא) [שלט] (עשה קסב) להיות מימי הזייות אפר הפרה מטהרין לטמא ומטמאין לטהור שמזה אותן כנאמר והזה הטהור על הטמא וגו' ומזה מי הנדה יכבס בגדיו:

תרגום · נביאים שופטים יא

המשיך מנ"ה דז"א צבאות נפ"ש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יהוה חיה יחידת דנצח יהוה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

(א) ארי במסקהון ממצרים
ואזל ישראל במדברא עד
ימא דסוף ואתא לרקם:
(ב) ושלח ישראל אזגדין
לות מלכא דאדום למימר
אעבר כען בארעך ולא שמע
מלכא דאדום ואף לות
מלכא דמואב שלח ולא
קבל ויתיב ישראל ברקם:
(ג) ואזל במדברא ואקיף ית
ארע אדום וית ארע מואב
ואתו ממדנח שמשא לארעא
דמואב ושרו בעברא דארנון ולא עלו בתחום מואב ארי ארנון תחום מואב: (ד) ושלח

א כי בעלותם ממצרים וילך ישראל במדבר עד־
ים־סוף ויבא קדשה: ב וישלח ישראל מלאכים ׀
אל־מלך אדום לאמר אעברה־נא בארצך ולא
שמע מלך אדום וגם אל־מלך מואב שלח ולא
אבה וישב ישראל בקדש: ג וילך במדבר ויסב
את־ארץ אדום ואת־ארץ מואב ויבא ממזרח־
שמש לארץ מואב ויחנון בעבר ארנון ולא־באו
בגבול מואב כי ארנון גבול מואב: ד וישלח

רש"י

(א) עד ים סוף. בדרומה של ארץ אדום וארץ אדום בדרומה של ארץ כנען:

מצודת דוד

(ב) אעברה נא. לבוא אל ארץ כנען: (ג) ממזרח שמש. במזרחה של מואב: כי ארנון וגו'. ארנון היה הפסק

יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחוֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן
וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל נַעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ עַד־מְקוֹמִי :
ה וְלֹא־הֶאֱמִין סִיחוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶבֶר בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף
סִיחוֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיִּחֲנוּ בְיָהְצָה וַיִּלָּחֶם עִם־
יִשְׂרָאֵל : ו וַיַּכֵּהוּ יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־סִיחוֹן
וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיַּכּוּם וַיִּירַשׁ יִשְׂרָאֵל
אֶת כָּל־־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַהִיא :

עַמֵּיה בִּידָא דְיִשְׂרָאֵל וּמְחוֹנוֹן וְיָרִית יִשְׂרָאֵל יָת כָּל אַרְעָא אֱמוֹרָאָה יָתֵיב אַרְעָא הַהִיא :

יִשְׂרָאֵל אוּנְדִין לְוָת סִיחוֹן מַלְכָּא דֶאֱמוֹרָאָה מַלְכָּא דְחֶשְׁבּוֹן וַאֲמַר לֵיהּ יִשְׂרָאֵל נֶעְבַּר בְּאַרְעָךְ עַד אַתְרִי :
ה וְלָא הֵימִין סִיחוֹן יָת יִשְׂרָאֵל לְמֶעְבַּר בִּתְחוּמֵיהּ וּכְנֵשׁ סִיחוֹן יָת כָּל עַמֵּיהּ וּשְׁרִי בְּיָהֲצָה וְאָגִיחַ קְרָבָא עִם יִשְׂרָאֵל : ו וּמְסַר יְיָ אֱלָהָא דְיִשְׂרָאֵל יָת סִיחוֹן וְיָת כָּל

מצודת דוד

(ד) עד מקומי. פרק כנען מקום מסבר נקן לי ס׳ : (ה) ולא האמין. כי לרעותו כצ ויכבו מהלו :

הפי׳ רד״ק תמצא בהפטרה בשבוע זה :

כתובים תהלים צא

להמשיך מ סוד ומלכות דו״א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יָהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב״ן שבעשיה :

א אֹמַר לַיהוָה מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח־בּוֹ : ב כִּי הוּא
יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת : ג בְּאֶבְרָתוֹ | יָסֶךְ לָךְ וְתַחַת
כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ : ד לֹא־תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה
מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם : ה מֶדֶבר בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד
צָהֳרָיִם : ו יִפֹּל מִצִּדְּךָ | אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ :

א אֲמַר לַייָ מִחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלָהִי אֶבְטַח־בֵּהּ : ב כְּדִי הוּא
יְצֵילָךְ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת : ג בְּאֶבְרָתוֹ | יָסֵךְ לָךְ וְתַחַת
כְּנָפוֹהִי תְּהֵא צָנָּה וְסוֹחֲרָה אֲמִתֵּהּ : ד לָא־תֵירָא מִפַּחֲדָא לֵילְיָא
מֵחֵץ פָּרַח יוֹמָם : ה מֵדֶּבֶר בַּאֲפֵל יְהַלֵּךְ מִקְּטָטָא יְשׁוֹד
צָהֳרָיִם : ו יִפֹּל מִסְּטָרָךְ | אַלְפָא וְרִבְבָה מִימִינָךְ אֲלָיִךְ לָא יִקְרַב :

הָרֵיסָא וַעֲנִילָא הֵימָנוּתֵיהּ : ד לָא תִדְחַל מִן דַּלְהוֹחָא דְמִזְדַּמְּנָא בְּלֵילְיָא מִן גִּרְדָּא דְמַלְאָךְ מוֹתָא דְשָׁרֵי בִּימָמָא : ה מִן מוֹתָא דִּי בְקִבְלָא מְהַלָּךְ מִסְתַּעַר שֵׁידִין דְּמִתְחַבְּרִין בְּטֵיהֲרָא : ו תִּדְחַל מִן סְטַר שְׁמָאלָךְ אַלְפָא וְרִבְבוֹתָא מִן יְמִינָךְ לְוָתָךְ לָא יְקָרְבוּן לְמִנְגַּק :

מצודת דוד

(ג) כי הוא יצילך. לכל אחד וא׳ הוא לומר : יקוש. מלשון מוקש : מדבר הוות. הכוה : (ג) באברתו. כנפיו : יסך. יסוכך : תחסה. תתכסה : צנה וסחרה. המסבב את המגן : אמתו. הקמת עלו : (ד) מחץ יעוף יומם. שר המעופף כחץ : (ה) מדבר. מות שדים כמ : ישוד. יפגוד : (ו) יפול. יהכו : מצדך. משמאלך : אליך לא יגש. להזיקך :

רש״י

(ה) לומר לה׳. לומר אני לך בעבור ס׳ פסר סוף ממסי וגו׳ : (ג) כי הוא יצילך. פסר סוף יצילך מעפ סלוכד ומדבר פמסבר : (ג) בפברתו. בכנפיו יסוכך ויגן עליך : פמתו. פמתח פבעתהו היא כלכה יסוחרה : (ד) לא תיראי. על כי יסוך עליך לא תיראי מפחד פבדים פטולעים בלילה : מקן. מפבד המעופף בלילה כתן : (ה) מדבר. מן המזיק דבר פסולך בפופל : מקטב. מן המזיק קטב פשודד בפפום בעת פלכים : (ו) יפול. לף אם בעת הדבר יפלו מאתים רבים מלדך ומימינך מ״ע מניך לא יגש הדבר פהוא ולא יזיק לך :

ברטנורא משנה סנהדרין ג״ט עיקר תוי״ט

ואלו הן הנשרפין הבא על אשה ובתה. על חסה שכבר נפש כתה דהיינו חמותו : ובת כהן. וכן בת כהן שזנתה היא כשרפה : יש בכלל אשה ובתה. כלומר בחסה ובכת כתיבת שרפה בהדיא ואיש חסר יקח לה חסה ואת חמה וגו׳ כחם ישרפו ומינה ילפינן כולהו הכך נמי דאתנהו בשרפה : בתו. מלמעסתו דלקו בת חסתו היא דלחייב עליה משום בת חסתו דהא לקו בת חסתו היא : ובת בתו ובת בנו. שהיו לו מלמעסתו : בת אשתו. בין שהיא בתו בין שהיא מורגתו : וחמותו. לף ע״ג דתנא לה ריפא בהדיא הכא על חסה שכבר נפש כתה ולא מדרשא אתיא לחייבי דתנא בהך בללא חס חמותו וחס חמיו דתיא מדרשא תני נמי חנא רהיטא המותו

כלי פאלעי דנלה דמלכות דילידה א אל

ואלו הן הנשרפין. הבא על אשה ובתה, ובת כהן שזנתה, יש בכלל אשה ובתה. בתו ובת בתו, ובת בנו, ובת אשתו, ובת בתה, ובת בנה. (חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו). ואלו (הן) הנהרגים. [ה] הרוצח ואנשי עיר הנדחת. רוצח שהכה את רעהו באבן או בכרול [ב] וכבש עליו

[ה] הכומס כו׳. יליפינן נסו כגונבת דכסיף, ועפו״ת: [ב] וכבש כו׳ מייב. דס״ל קו כתיבה לרבות את המלמעם סיינו כובש שלמעלה סם שלא יקום, נמלא כבש עכרים כמו

לתוך המים או לתוך האור, ואינו יכול לעלות משם ומת חייב. דחפו לתוך המים או לתוך האור, ויכול לעלות משם ומת פטור. שיסה בו את הכלב. שיסה בו את הנחש פטור. השיך בו את הנחש. ר"י מחייב, וחכמים פוטרין. המכה את חבירו בין [ג] באבן או באגרוף, ואמדוהו למיתה והקל ממה שהיה ולאחר מכאן הכביד ומת חייב. ר' נחמיה אומר פטור שרגלים לדבר: ב [ד] נתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם. לעכו"ם והרג את ישראל. [ה] לנפלים והרג בן קיימא פטור. נתכוין להכותו על מתניו ולא היה בה כדי להמית על מתניו והלכה לו על לבו והיה בה כדי להמית על לבו ומת פטור. נתכוין להכותו על לבו והיה בה כדי להמית על לבו והלכה לו על מתניו ולא היה בה כדי להמית על מתניו ומת פטור. נתכוין להכות את הגדול ולא היה בה כדי להמית את הגדול והלכה לה על הקטן ומת פטור. נתכוין להכות את הקטן והיה בה כדי להמית את הקטן והלכה לה על הגדול ומת פטור. אבל נתכוין להכותו על מתניו והיה בה כדי להמית על מתניו והלכה לה על לבו ומת חייב. נתכוין להכות את הגדול והיה בה כדי להמית את הגדול והלכה לה על הקטן ומת חייב. ר"ש אומר אפילו נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור: ג רוצח שנתערב באחרים כולן פטורין. רבי יהודה אומר כולן אותן לכיפה. כל חייבי מיתות שנתערבו זה בזה נידונין בקלה. הנסקלין בנשרפין. ר"א נידונין בסקילה שהשרפה חמורה, וחכ"א נידונין בשרפה שהסקילה חמורה. אמר להם ר"ש אלו לא היתה שרפה חמורה לא נתנה [ו] לבת כהן שוונתה. אמרו לו אלו לא היתה סקילה חמורה לא נתנה [ז] למגדף ולעע"ז. הנהרגין בנחנקין. ר"א בסייף, וחכ"א בחנק: ד מי שנתחייב בשתי מיתות ב"ד נידון בחמורה. עבר עבירה שנתחייב שתי מיתות נידון בחמורה. ר"י אומר נידון בזוקה הראשונה שבאה עליו: ה מי שלקה ושנה ב"ד מכניסין אותו לכיפה ומאכילין אותו

(ה) תפ"ה בידע שסופו להקיש מיהו נלע מכאן מיהת רבי"ו: [ג] נתכון כו'. הכא דפליגי למה יקום וכתלמוד כו' דהכיר בפרצה מפסקים ובפוסה בהיר בתלמוד סו בתלמוד וכיבה נפיר מכן לו כרגל דהכיר בפרצה הוקה בפ' מבטי: [ד] נתכוין כו'. היה עומד סדם מלל בתמוך ובתכוין בתמוך ובהרג סדם פטור משום דכי תתכוו היה בתלמה בפק הוה תפ"ם בקבל עליו בתלמה בתמר יודע הני שהוה בן בכרם וע"ש כן תני עומד בתם בתכוונו הני לתייב מיהם פטור דבתמן לית בתכוין רבי"ו: [ה] נפלים. תינקים לח בתייב דבתמן דקטיל דמי, רבי"ו: (ב) בתם לח נתכוין למכת מיהם בתלמה בפק היה דתתכו בו בל תזוק דבתמן תנך על נבו רבי"ו: (ג) ובתכו בו עליו בתלמה ודלמי הוה וכרג לח זה תייב דתיקה בתלמה בל בן בכרם וכוי מתכוין על בן בכרם ב"ם כו' ובלמי דבתיק ר"ם בפיקה בתדיה ובדר מדיוקא דבישה ד"ם דר"ם פוטר תכיולהו ולפני'תכוין על מתניו ובלכה לו על לבו. רבי"ו: (ד) בלמ לפטרים ד"ר, רבי"ו: [ו] לבת כהן. וכ"ם לעטמים דם"ל דמכוסה ג"כ בשרפה ומדלפקה מפוסה בת ישראל בסקילה ס"ת כו', גמ': [ז] למגדף כו'. בפוסטין יהן בשיקר ובת כהן לח יהלה בלמ בשוחט ומכלל בת ישראל בשוחט בסיף בחנק, רבי"ו: (ה) כ"ם לעטמים דם"ל מדיפי ליב בבדתם בחנק דהיון דלתם בדתם מבטיו ומליהו לתשבי ליב בבדתם עלמך אהן בסייף בשבת וכי תיתה לה מכוסה בליתר תיפה עון תמוך בם בתדים לו בם בבדתם הוי לומר בם בתדים ס"ת דהנק הטיר מסייף, גמ': (י) אהן תמיר ליב בבדתם בפוסטים יש בעיקר בהיון בסייף וממדיטים אין לתייב דבהיון בהיבי לפו דמדיטי ליב בבדתם בסקילה כו', גמ': ועיין תוי"ט: (ז) בגמ' יליף לה: (ח) ס"ק שמפלת עבדיו בסייפה תחלה כו': (ט) ולפ ע"ג דלחיסור מוסיף מודם ר"י בתהן בגמ' פ"ג דבריסות ד:ה על הפתוח ובעמ"ש פ"ח לף ע"ג דמוסיף חיסורא לעלמא בסייפה מיבעי ליפ קודם שבעשית פ"ח ומיו תפסר גמי עיין פ"ח הני קטלי לה מלות קטיל ליה ועדיו בתמוכה בסיף בתמוכו, גמ': (י) דבבבא בר קטלה הוה בידי שנים וקבורי הוה דלה מיבעי קטליה וביון דקא מוכר ליה לביפיה לעבירות על כרת מיבעי לי לקטליה עליה ובעיה בקיש דמיתת בשב ביפ בבם"י מי שבוסקן בשב תמיתהו לעלמו מלמד שוסקן בשב בר מיתה הוה ובעיה הוה דחוה ועיקר דמלמד דביפה בלבה

שניס שהיו עומדים ויצא הן מביניהם ופרע הרג שניהם פטורים ואפי' ר' מביניהם מוחזק בחסידות וידוע שהוא לא זרק האן אפ"ה לא קמחייבינן ליה לחידך בחזקה זו: ר"י אומר כונסין אותן לכיפה. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני וזור שנמצר דינו שנתערב בשוורים לחרים סוקלים אותו דהא על כרחך כלהו אסורים בהאי ואפי' הן הלף מפני זה המעורב בהן הלכך סוקלים את כלם כדי שיתקיים מלות סקילה בחמוייב בה. רי"ו כונסים אותם לכיפה, וה"ג לסקלן: (ד) הלא כונסין אותם לחדר והם מתים בדעב, ואין הלכה כר"י: ר"ש אומר בסייף. בחנק חמור: וחכ"א בחנק. בסייף חמור (ו): ד מי שנתחייב בשתי מיתות. כגון שעבר עבירה קלה וחזר ועבר עבירה חמורה, סד"א כיון דגמר דינו לעבירה קלה היי נגרר קטילת הוא קמ"ל: (ו): עבר עבירה שיש בה שתי מיתות. כגון חמותו והיא לשת איש: נידון בחמורה. בשרפה מפני שהיא חמותו ולא בחנק איש בחנק: נידון בזוקה הראשונה. כחותו חיסוך בהוקק תהלה להזהר ולפרוש ממנו הוא נידון בחנק לא בחיסור הבא עליו אחרון ואע"פ שהוא חמור דקסבר רבי יוסי אין חיסור על חיסור ואפי' חמור על הקל ואם נבא את חלמה בהיתה תהלה חמותו (ח) בשהיתה פנויה ואח"ב ניתפת נידון בשרפה (ט) ואם היתה לשת איש ואחר כך נעשית חמותו נידון בחנק בשהיתה תהלה, ואין הלכה כר"י: ה מי שלקה ושנה. שלקה בני פעמים על עבירה בחייבי לרת (י) שכל חייבי בריתות נוין בשהעד

ויעשה לותה עבירה עמה (יח) פעם שלישית (יב): מכניסין אותו לכיפה. מקום כשעור קומת אדם ולא יותר (יג) ומחכילין לותו תחלה לחם צר ומים לחץ על שיקטנו בני מעיו והדר מחכילין לותו שעורים שמפוחות כמעיו עד שכריסו נבקעת: שלא בערים. שלא בעדות שיהיה מחויב עליה מיתה ומ"מ ידוע לב"ד שהדבר אמת שנודעי הרע שלא שהוכחתו העדים בבדיקות או שלא היתה שם התראה מספקת: ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ. תחלה וחת"כ מחכילין לותו שעורים עד שכריסו נבקעת והיינו ריפה ומה שחסר זה גילה זה: ו הגונב את הקסוה. ס' מכלי ארת מלשון קסות הכסף (יב): והמקלל בקוסם. המדבר חת ה' כשם ע"ג: והבועל ארמית. נכרית: קנאין פוגעין בו. המקנחים קנקתו של מקום הורגים לותו (טו), והוא שתהיה החרמית חת עובד ע"ז ובשעת מעשה ובפני עדים מיוחדין ואם חסר ל' מן התנאים הללו אסור להורגו אבל עושהו מפורש על פי נכיית יכרת ה' לחים חסר ישעשה ומלקין לותו ד' מלקיות מד"ס. מסוס נדה, מסוס שפחה, מסוס כותית, מסוס זונה (טז): פרחי כהונה. כחורים שמתחילין שער זקנם לפרוח שהם: בגזירין. בקטיות של עיסי: ר"ע אומר בחנק. נאמר כאן והזר הקרב יומת ונאמר להלן והנכרי הקרב יומת להלן לו הזלם החלוס שהוא יומת מה להלן בחנק אף כאן בחנק: וחב"א בידי שמים. נאמר כאן יומת ונאמר להלן כל הקרב הקרב אל משכן ה' יומת מה להלן בידי שמים אף כאן בידי שמים (יז), והלכך כחכמים. ומיתה בידי שמים היא פחות מן הכרת שהכרת יש עליו עונש לאחר מיתה אם לא עשה תשובה כראוי ומיתה בידי שמים אין לאחר מיתה עליו כלום. ורמ"י כתב בפ' ב"מ למיתה בידי שמים יתיו נקברים ואיני יודע עריני כרת היא שהם תרתי יתיו נכרתים ויולך עריני ומחויבי מיתה בידי שמים שעל עסקי מקדש וקדשים הם אחד עשר ואלו הן החוכל טבל וכהן טמא שאכל תרומה טהורה וזר שאכל תרומה (יח) וטבול יום שטמאו ומחוסר כפורים ומחוסר כגדים ושלח קידם ידים ורגלים ושתויי יין ופרועי ראש. קשת מהם נאמר מיתה בהם בפרוש ויקהת למדה רבותינו מפי הקבלה בג"ם ובהיקש:

שעורין עד שכריסו מתבקעה. [ח] ההורג נפש שלא בעדים מכניסין אותו לכיפה ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ: ו הגונב את הקסוה והמקלל בקוסם. והבועל ארמית [ט] קנאין פוגעין בו. כהן ששמש בטומאה אין אחיו הכהנים מביאין אותו [י] לב"ד אלא פרחי כהונה מוציאין אותו [כ] חוץ לעזרה ומפציעין את מוחו בגזירין. זר ששמש במקדש, ר' עקיבא אומר בחנק, וחכמים אומרים בידי שמים:

למעשה מסיבי הוא: (יח) גמרא, לכאל של ב' ושל ג' בריתות שלישי הוא דקא משמע לן דאפילו פעם שלישית שלוש לעשות של מיתוק דשוב לא יתיסר ובכדי שתיה דקי"ל דאפילו זימני הוא שלישי: (יט) ואין שם מקום לאכסנאי לו ליתן, של"ם. וכיסה מלא פרגיות ונקב אחד בו מלא של מאכסנאי: [ח] ההורג. מהגמרא נשמע [ח] שסוגע כו'. ואין עושין לו בבית מחויב מיתות ב"ד אלא שם אינו מייב מיתה סיטרין אותו שלש"ם שיש עושות תמותות משל"ד אין בהן ההמתה יחידו של עוקה בם"ד שפי' ע"ז ושבועה ושבת אינן בם"ד שאלו הן הן שלש ב"ד מחויבות שבין שלש להבירו ואל מי שיש בידו עון זה הבי הוא לשש נעשה כל ואין כל מלות שעשה כל

ימיו שקולים כנגד זה ולא ילינולו מן הדין הוא, של"מ: (יל) כלומר שקשה הוא שם מוחלו: (טו) כמו לך פגע בו (מ"ש ג), רש"י: (טז) שם הוא כהן, רש"י: [ט] קנאין הוא. גוזר קשה דמיז ליה קרא ולא יבלו לכלות כשלש אם הקדים ואחר ופרש"י שכלש ל' נגד שמלטיעין ומחכיליין ומעז שעלמה הוא כו' ושמקלל בקוסם דמחוי כמדבר עם השם, גמרא. ובועל הוא דשם שמשכחן לבר בקע הוא יכלת ה' לאוש: [י] של"ד. כלומר להלקות בדין לאו שיש בו חיוב מיתה בידי שמים שלא מוליאין הו' ואין ממתין עליהם, של"מ: [כ] חוץ הוא. דשמר הבית מוכיח שמתי מתים ושם עלמו: (יז) שאין לו שיעור (שבועות דקרא) כתיב, רש"י. וכ"ם סבר אין דינן יותם מיתות הו', גמרא: (יח) וא"ם ומיסוק ליה שבכים למקדש דשכתב, וי"ל שעשמע שבעים ולא שהם בשיעור שלא שם שקלים ויוסף בעלוקה, תוס' ועתו"ט. ושמי לא מצינו נמי פרומי בגדים:

גמרא סנהדרין דף פא ע"א

סלכה ס' כלה כלי שחילון דעלם שעלילות דבריהם בם

נידון בחמורה. פשיטא וכי איתגורי אתגור אלא אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון שעבר עבירה קלה ונגמר דינו על עבירה קלה וחזר ועבר עבירה חמורה סד"א כיון דנגמר דינו לעבירה קלה האי גברא קטילא הוא קמ"ל. בעא מיניה אבוה דרב יוסף בר חמא מרבה בר נתן מנא הא מלתא דאמור רבנן מי שנתחייב בשתי מיתות ב"ד נידון בחמורה דכתיב והוליד בן פריץ שופך דם אל ההרים אכל ואת אשת רעהו טמא ואל הגלולים נשא עיניו. והוליד בן פריץ שופך דם בסיף. את אשת רעהו טימא זו אשת איש בחנק. ואל הגלולים נשא עיניו זו ע"ז בסקילה. וכתיב מות יומת דמיו בו יהיה בסקילה. מתקיף לה ר"נ בר יצחק אימא כלהו בסקילה, והוליד בן פריץ שופך דם זה בן סורר ומורה דבסקילה, ואשת רעהו טמא זו נערה המאורסה דבסקילה, ואל הגלולים נשא עיניו זו ע"ז דבסקילה. א"כ מאי קמ"ל יחזקאל. דלמא תורה אב מהרר, א"כ איבעי ליה להדורי כי היכי דאהדרה משה רבינו. דרש רב אחא בר חנינא מ"ד אל ההרים לא אכל, שלא אכל בזכות אבותיו. ועיניו לא נשא אל גילולי בית ישראל, שלא הלך בקומה זקופה. ואת אשת רעהו לא טמא, שלא ירד לאומנות חבירו. ואל אשה נדה לא קרב, שלא נהנה מקופה של צדקה. וכתיב צדיק הוא חיה יחיה. כשהיה ר"נ מגיע

רש"י

פשיטא. דכחמורה נידון שהרי לף כה נתחייב להיכי אתגור. כמה שעבר שתי עבירות תלו לו עבר תלף על החמורה היה נידון כה וטכטיו שהיסיף לעבור עמה עבירה קלה נידון בקלה: אמר רבא. ולמי מי מקמי דתתא לקמן עבדינהו לתרוייהו לף תמטרין לשמעתין כי תמטרין למתנייהו כגון דנגמר דינו תחלה לקלה סל"ח וכו': מנא הא מלתא וכו'. ופ"ג דנגמר דינו לקלה: בסקילה. דכל דמיתה שם בסקילה חיינו חמורה ואי תלף נגמר דינו קודם לכן לף תמטרין קרא לשמעתין: בן סורר ומורה. וקרי ליה שופך דם ע"ם שפופו לשפוך כלשמרין שעומד בפרשת דרכים וכו': דאהדריה משה. כשנה תורה: אל ההרים לא אכל. סיפיה דקרא לדיק הוא חיה יחיה לו' זה לדיק גמור וע"כ משום הלף עבר הני לאו לדיק הוא שם עבר עבירות לחרות הלף לאו כשמעותיה מדרש: אל ההרים לא אכל. שלא נטרך לזכות חבותיו מתוך שהוא חסיד: שלא נהנה מקופה של צדקה. שהוא בכר נגמי לדם הגון:

למקרא הזה היה בוכה ואמר מאן דעביד לכלהו בחדא מינייהו לא אלא בא' מכל אלה ה"נ בא' הוא דחיי בחדא מינייהו לא חיי. א"ל ר"ע אלא מעתה אל תטמאו בכל אלה ה"נ בכלהו אין מבל אלה:

זוהר חקת דף קפג ע"ב ת"ת דתילולת יוד הא ואו הא

אשר חמר יו' למסק לסיף ית העס בנין דהתי בתר לת לעדי (בתר) מנייהו. ותי תימת היך יכלין למשבח מיה כלת מלת סיהו כפיף לתליסר [לתריסר] נתלין ונכיהו תתמלי וסליף לכל סטרין וכדין הוו יסרתל בסעתת דסתרן ובעין מיה קיימין עליה ואמרי צירתת ואתי אמרי עלי בתר סלקי מימיך למשקף מיין לכלת ולתשקתה מך וכן אמרי תוסבתתת דסתי בתר בתר תפרוס סריס וגו'. מלה קסוט הוו אמרי וכך הוה מסכת תוליפת (כ"ת ת"ת) כל מתן דבעי לתתערת מלין לעילא בין כעובדא בין במלה. תי ההוא עובדא תו ההוא מלה לת תתעכיד כדקא יאות לת תתער מידי. כל בני עלמא חזלין לבי כניסתא לתתערת מלה דלעילא. תכל זעירין חימן דידעין לתתערת וקכ"ה קריב לכלת דידעי למקרי ליה ולתתערת מלה כדקא יאות תכל תי לת ידעי למקרי ליה לתו חיכו קריב דכתיב (תהלים קמה) קרוב יי' לכל קוראיו וגו'. מתי בתמת דידעי לתתערת מלה דקסוט כדקא יאות וכן בכלת. תוף הכת הוו אמרי יסרתל הני מלין מלין דקסוט בנין לתתערת לסתי בירת ולתשקתה לון ליסרתל ועד דאמרי הני מלי לת תתער. וכן אפי' בחיזון חרסי עלמת דמסתמסי בזיזין ביסין עד דעבדי עובדוי דקסוט לגבייהו תי לת אמרי מלי דקסוט בנין לתמסכת לון בהני גווני דבעיין לת מתערין לגבייהו ואפי' לכוותי כל יומת כמלין אחרנין תו כעובדא אחרת לת מסכין לון לגבייהו נעלמין ולת מתערין לקבלייהו. ת"ח כתיב (מלכים ח יח) ויקרתו בסס הבעל וגו'. מתי טעמת. תד דלתו רצו בהיזות בעל בהתי. ועוד דמלין לת מתסברן ביניייהו ומסבי לון קב"ה מנהון הה"ד (סס) ואתה הסכות ית לבס אחורנית. זכתין חיזון לדיקייא דידעי למקרי למתריהון כדקא יאות. תמר רבי אסעון הכת בעינת לנלסה מלה. ת"ח כל מתן דידע לסדרת עובדא כדקא יאות ולסדרת מלין כדקא יאות הת ודתי מתערי לקב"ה לתמסכת מלין עלתין דמתסברן (ס"ת ותי לת תתסבר לגבייהו) ולת תכסר לגבייהו תי הכי כל עלמת ידעי לסדרת עובדא ולסדרת מלין מתי מסייהו דלהון לדליקייא דידעי עקרת דמלה ועובדא וידעי לכוותת לבת ורעותת יתיר מלין אחרנין דלת ידעי כל כך. תלת חלין דלת ידעי עקרת דעובדא כולי הני תלת סדורת בעלמת ולת יתיר מסכין עלייהו מסיכו דבתר כתפוי דקכ"ה דלת טס בחוירת דבניתו לקרי. וחלין דידעי ומכווי לבת ורעותת מפקי ברכתין מתתר דמסבלה ונפקי בכל נזעין ונרסין בתרה מיבר כדקא יאות עד דמתברכן עלתין ונמת קדישת עלתה מתברך על ידיהון. זכתה חולקיהון דהת קכ"ה קריב לגבייהון וזמין לקבלהון בסעתת דקרתון ליה הוא זמין לון בסעתת דחיזון בעקבו הוא לגבייהו הוא חוקיר לון בעלמת דין ובעלמת דתתי הה"ד (תהלים לת) כי בי חסק ואפלטהו אסגבהו כי ידע שמי:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן קה קו.

כל עניני סתין לת דומס ותין מי סיכסק תוסס תדכסנה לפי כסיס כעת עניני, ומצוס שתין לת כודפיס לדוף מחריס לעבוסה כהמצוס מקטרנת ומוסכת כמה גדוצה מכני שתעצמו מכל וכל:

לא יגור חיש ירת ה' כמקיש שתצודים על התרמית ועל השבועת כי כל עבירה יש תקנה בתשובה ולתקנם ולשבועה לת יקנה כיצד כה כזה העולם ולכן חין טוב לדור בחנם כי ת"ח שלת יסלם מכה חו הוא עכשה חוסס וכל העובר על התרה כאלו עבר על המצה חומצי חוכה. סס תמצה כל חיבה שבתוף כל ספר במליה דספר בלעזית מפעיסם דספר שמות סיני דספר ויקרת יביחו דספר במדבר ישראל דמשכה חוכה ותצוה לחמצוס ומתרוצס על כל חיבה וחיבה יעלו למנין חכס וחכס כגימ' נמ"ח כמנין חיבות של אדם:

אונקלוס חקת יום ה תורה

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דשולי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

כב וְכָל דִּי יִקְרַב בֵּיהּ מְסָאֲבָא יְהֵי מְסָאֵב נַאֲנָשׁ דִּי יִקְרַב בֵּיהּ יְהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁיָא:

כב וְכָל אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנֹּגַעַת תִּטְמָא עַד־הָעָרֶב׃פ

ת"א וכל מסר יגע. מ"ז לון: ונפש סנוגעת. בס:

רשב"ם (כב) והנפש הנוגעת. באותו שנוגע במת תטמא עד הערב

רש"י שפתי חכמים

(כב) וכל אשר יגע בו הטמא. הזה שנטמא ז' ימת יטמא: והנפש הנגעת. כו בטמא ח' מת: תטמא עד הערב. כלן למדנו שהמת מכי תכות העומתה והנוגע כו כל העומתה ומטמא ד"ס, זהו פירושה לפי משמעה והלכותיה. ומ"ה העתקתי מיסודו על ר' משה הדרשן

ז כלומר סיזה טמא כי מלא שטמא מוכה על שנוכה וסוה שנוגע בזי מטמא וזה סיכו דבה לין בנוגע בזי נדה מלא טומאת ערב ולין יטמא מדם ומתיכן שהטמא הזה שנגע בו המת יטמא כ"ל שהם יגע בכלים יטמא הכלים וסוסיף מלא כו לכוכית שהזה מקום נגע ופ' שמלא כו מוזה שהטמא מת לא כו בנוגע בטמא מת: ח כ"ל מדם שהר שבנוגע בטמא מת סזה תטמא עד שערב ומקשה

כ א וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה מִדְבַּר־צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם׃ ב וְלֹא־הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן׃ ג וַיָּרֶב הָעָם עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוּ גָוַעְנוּ בִּגְוַע

א ואתו בני ישראל כל כנשתא למדברא דצין בירחא קדמאה ויתיב עמא בקרקם ומיתת תמן מרים ואתקברת תמן׃ ב ולא הוה מיא לכנשתא ואתכנשו על משה ועל אהרן׃ ג ונצא עמא עם משה ואמרו למימר ולוי דמתנא במותנא

ת"א ותמת ס מריס ותקבר. תעניח ע מ"ק כה ע"ד: כו: ולח היה מיס לעדה. תעניח שם:

רשב"ם

הערב, כי המת אבי אבות הטומאה: (א) ותמת שם מרים, בחדש הראשון החדש שלסוף ארבעים שנה, שהרי מת אהרן באחריה בחדש החמישי בשנת ארבעים לצאת בני ישראל, כדכתיב בפרשת אלה מסעי:

מדיבה על עסקי נחל ספסף מסס דסיינו סבאר בסי׳ מוסך כנחל׳

בעל הטורים

(ה) במדב סרסטון. סמך זס לפרסת פרס, שברסטון נכרסס פרס. ונס כמו שדרשו חז"ל שמיתת לדיקים מכפרת כמו פרס: פרס מדומס. גניגי׳ מכפר: ותמת שם מריס ותקבר שם. שס בגימטריא מכפר: שם. בגימ׳ לסון נקבה היס: (ג) ויריב. שניס במעבה, ויריב הטעם, ומידך ויריב בנחל. לומר שעשו

שפתי חכמים

רש"י בשלמא כלים יכול לטמא לפי שעשו מת הוא לשמן וכלים נטמאו מלשמן שבל מדם מחר שנוגע בשמא נעשה יסה טמא ומכי אדם חיט נטמא מלשמן שלח מחר שנוגע בשמא, ומתחן ומכלן נגמדו כו׳: ט ו"ת ומפ"ח חין קטיגור נעשה סניגור דכת"ג נמי מצינו שהרי בגדי כהן גדול שעשו עבודה כהן בפניס מטמא דעביד׳ בשלח בשם ע"י זבח ס"ב בשם שעבידה ע"י שגגה, ו"ל דוקא עבודת פניס שסול לעשות מבוס לחין קטיגור נעשה סניגור כמו בגדי כהונה שבל שמשמש בחון בבגדי זבח וס"ב בגדי פרס לחומה שבעבידה בחון חין שייך לומר חין קטיגור נעשה סניגור. ול"ת ומפ"ח חמרן פרס"ו חם לולי שיהם עבודת פרס לחומה על ידי לחמרן מבוס לחין קטיגור נעשה סניגור, י"ל דשחני לחמרן דעביד׳ שיהם ע"י עלמו לבל פרס לחומה דשל חומה פרס לח שיהם בעבידה שלח שגגה מינה שיהם. ול"ת ומפ"ח בשריבת בחיני כתיב בחמרן קח לך שגגה ובפרס"י לסוחיטו שע"י שגגה זס מבפר לו שקב"ס על חעשה שגגה וחין לחלק בחון ובפניס דבפניסים, ו"ל דלחמס מיירי שם ס שיה מבפר ע"ש חין שייך לומר חין קטיגור נעשה סניגור חע"פ שהיס מבפר עליו בעון השגגה: י לפי שהשגגה היס ע"ס ופ"ח מצינו בחת בדבריס בספר מהלים ויללחו לבעל פעור ויחבלו ובחי מתיס: כ בלשון לחרון היון שבחיב בני ישראל בחלו בחרון בל העדה ומפרש שבבר חתו חתי מדבר: ל פי׳ דחין בחן מקומו שסרי בשם בשבוחה לגיללת מלינס עשו חת השגגה ובשהם גלוס בלפי פרס לחומה ומיתת מניס היס בסוף מ׳ שנס לגילחת מלינס: מ ו"ת וכי קרבן היתה בפרה לחומה, ולח לח היו מקריבין ממנה כלום. ו"ל לפי ד"ת שפיכס"י לשיל שקבלה בידינו חשלח לומר שהיו מקריבים ליסבר בשלח פ"ת בהיה לו לכפרן ע"ס ופ"ח לפי זה היה לו לכפרן בפי קלבות ממנו. ו"ל לבך בסמבה לפרה לפי שהיה דומיה לסדלי לפי שמיתת לדיקים חינן קלבות וגם בפרה היה קרבן ממנו ולמדנו מסדלי בחו שהם מבפר גם זה מבפר: ס מדלמיך בחן שם שם וקחיב נס בני חהרן ויחת חהרן שם דחי לחו ג"ם פחי שם שם חני זימני דבני חהרן ע"ל חלח ע"ב בג"ם פחי חת שהם בבניקוקא]בחרי בחיב בל פי ס' חף בחן בבניקוק: ע יב מקשים חת מקשה רש"י חף פיהם"י דילפינן שם שם מחהרן. ו"ל דהם"י שבי פריך ל"ל ג"ם לבתוב בהדיה על פי ס' דע"ב לחו ג"ם גמולה היה דע"ב ל"ל גבי חהרן ע"פ ס' לסוכות בבניקוק חת גלמוד שם שם ממשה ס"ו לחו ג"ם גמוחה היה מ"ם לחב גבי חהרן ע"פ ס' ס"ב גבי מלים שם לכתוב ע"פ ס' כו'. חבל בגמרא בחב בפיכוב מילחו הב"ם ממשה לבן נ"ל דהם"י ז"ל נמי ס"ק חף היה בבניקוק חלח ל"ל דילוף שם שם ממשה חבל חהרן וחמל בו ע"פ ס' ול"ל לגלמוי מחשה לב"ם ובחהרן בו' ולח חמר שבחהרן ויע"ש: פ בשרי חיד בממחה מריס לח היה לסם עוד חיס. ו"ת לחה לח היה בשבר בזבות חהרן חו חשה, ו"ל בזבות שהחיחים למשה על חיים לרחות חת ישרחל לו בשבושלך בחיים לבך בעשה בח זבות זה שלח בחר היניו חיס בשהן בקב"ס חיס לעדה בבשילה: ז פירוש בחו בן לו יהי בדברך לח חעניו בחמה בחו לו ישבחני יוסף ולח חעניו חולי בחו לו בקבבך בחזותי: ק בחלו בחרון בחמה בחו לו חעניו בחמה לו

דַּאֲחָנָא קֳדָם יְיָ׃ ד וּלְמָא אַעֲלְתּוּן יָת קְהָלָא דַיְיָ לְמַדְבְּרָא הָדֵין לְמֵמָת תַּמָּן אֲנַחְנָא וּבְעִירָנָא׃

אַחֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ ד וְלָמָּה הֲבֵאתֶם אֶת־קְהַל יְהוָה אֶל־הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוּת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירֵנוּ׃

רש"י

שפתי חכמים

כשמתו לחינו שמס כן היה לו להקדי בנוטע (כהולס)׃ סוף מקוב ושכחי׳ שירושו בזמן בנוטו שמתו כתו ויסי כשמוע לכן׃

תרגום

נביאים שופטים יא

להמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חית יהידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה׃

א וְיָרִישׁוּ יָת כָּל־גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק וּמִן־הַמִּדְבָּר וְעַד־הַיַּרְדֵּן׃ ב וְעַתָּה יְהוָה ׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּירָשֶׁנּוּ׃ ג הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יוֹרִישֲׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֵךְ אוֹתוֹ תִּירָשׁ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִפָּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירָשׁ׃ ד וְעַתָּה הֲטוֹב טוֹב אַתָּה מִבָּלָק בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב הָרֵב רָב עִם־יִשְׂרָאֵל אִם־נִלְחֹם נִלְחַם בָּם׃ ה בְּשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֶשְׁבּוֹן וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְעַרְעֹר וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְכָל־הֶעָרִים אֲשֶׁר עַל־יְדֵי אַרְנוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמַדּוּעַ לֹא־הִצַּלְתֶּם בָּעֵת הַהִוא׃

רש"י

(ג) מארנון עד היבוק. שאתה אומר שהוא שלך הס מסיחון לקחוס׃ (ג) ואתה תירשנו. ואתה רוצה לרשת אותו׃

מצודת דוד

(ג) מאלהיו וגו'. ע"כ המתוס הסיח לקחו מסיחון שאכ בכם סוף מלו שמואכ ומעמון׃ (ג) מפני עמו ישראל. לפיכך הס וגלו ביוחזר לך ו"ש ואתה מירשתו כאשר. (ג) הלא אשר יוריש כמוש. כדרך נעג שאר׃ (ד) בשבת וגו'. וכי עשה סוף מריבה עם ישראל בעבור המתוס הסיח עם כי יש הם גם שאל מואב׃

(ה) בשבת ישראל. כ"ל בשיות ישראל יושבין בחשבון וגו' ג' עיוות שכם (כ"ל קריב לג' עיות שכם, ושיא בחשבון שנת הדוכות)׃ ומדוע לא הצלתם. מיד ישראל׃ בעת ההיא. במשך הזמן הזה׃

כפי' רד"ק תמלא בספרכם של שבוע זו׃

כתובים תהלים קו

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה׃

א אֲרוֹם הָבֵר דְּשֵׁי נַחֲשָׁת וּבְרִיחֵי בַרְזֶל גַּדֵּעַ׃ ב אֱוִלִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם וּמֵעֲוֹנֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ׃ ג כָּל־אֹכֶל תְּתַעֵב נַפְשָׁם וַיַּגִּיעוּ עַד־שַׁעֲרֵי מָוֶת׃ ד וַיִּזְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בַּצַּר לָהֶם

רש"י

(ה) כי שבר דלתות נחשת. שהיו נעולים בפניהס׃ (ב)אויליס. שוטים מבר מדרך פשעס׃ ומעונותיהס יתענו. כיסורי הלילוס, לפ הס גרוכים להודות בכיעלת דברו וירפאס׃

מצודת דוד

(ה) כי שבר. על כי שבר וגו' כ"ל סולים אמלכים בפני שבר דלתות בית הסוהר ונדע סבריחים׃ (ב) אויליס. הפושים בפולים מבר מדרך פשעם ומעוותיהם הרא מעוותים בחני ושכיוצ׃ (ג) תתעב. כדרך התולה פתולה בפיהם׃

מְמִצָּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם : ה יְשַׁלַּח דְּבָרוֹ וַיִּרְפָּאֵם וַיְמַלֵּט מִשְּׁחִיתוֹתָם : יְפָרְקִינוּן : ה יְשַׁבַּח פִּתְגָמֵי אָסוּתֵיהּ וַיִּסֵּי יַתְהוֹן וִישֵׁיזִיב מֵהַחֲבָלוּתְהוֹן :

מצודת דוד

ויגיעו. קרובים הוא למות: (ה) ישלח דברו. לפי כרוסות הכתוב שהוא כממהר כ"ף מדבר כמלאכו: משחיתותם. מהחת הקבר שהיה קרוב לבא:

ברטנורא — יום ה משנה חולין פרק יב — עיקר תוי"ט

שלוח הקן. אבל לא במוקדשין. מסכת מוקדשין דלמו היו חולין היו חייבים בשלוח הקן כגון שהיה לו עוף והקדישו בהמתו ברשותו לבדק הבית וברח ומלמו מת"כ רובן על הקן והכירו פ"ג כגון שהקדים גוזלות של שוכני למזבח לעולת נדבה ואח"כ כשגדלו קותן גוזלות ברחו ויצלו וקנו במקום אחר דמעיקרא כי הקדישו דידיה הוו ולא הקדם עלייהו והשתא דמלמן לפי מזון הוא ולפי הוו חולין הוו מחייבי: ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן. דכתי' כי יקרה פרט למזומן: שקננו בפרדס. שמרדו ויצלו מן הבית ולפין חוזרות לבית ועשו מדבריות ופרדס לפו מזומן הוא מפני שיכולין לברוח: הרדסיאות. שדרכן ליגדל עם בני אדם ועל שם הורדוס המלך שהיה מתעסק בגדולן נקראו הרדסיאות על שמו: **ב עוף טמא פטור מלשלח.** דכתיב קן לפור עוף ממש פין טהור ולפ טמא: עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור. לפ ע"ג דמינה דאפרוחים בר בלוה הוא פטור דקן לפור כשיגיע שתפת האם המקנגת טהורה: **ועוף טהור הרובץ על ביצי עוף טמא פטור.** דאמר קרא ואת הבנים תקח לך ולפ לכלבך: קורא. בשבתי קורין לו שיפ"ר וכלע"ז פרדי"ז (ה) ודרכו שהזכר רובץ על הביצים כמו הנקבה הלכך ר"א מחייב. לשלח הזכר אבל בשאר עופות מודה ר"א שזכר פטור דאם אמר רחמנא ולפ לא, ואין הלכה כר"פ: **ג בזמן שבנפיה נוגעות בקן חייב לשלח.** דאמר קרא רובצת ולפ מעופפת ומדכתיב רובצת ולפ כתיב יוצאת ש"מ דאם בנפיה נוגעות בקן חייבת: שנאמר שלח. לעולם משמע (ב): נטל את הבנים וכו'. דכיון דנטל את הבנים ה"ל קן מזומן: **ד לוקה ואינו משלח.** פע"ג דלפו הייתה לעשה אין לוקין עליו הכא היינו טעמא דסבר ר"י שלח מעיקרא משמע (ג) וה"ק קרא לפ תקח האם אבל מה יש עליך לעשות כשתמלא הקן שלח תשלח את האם ואין כאן ניתק לעשה שלא עברת עשה ול"ת, ואין הלכה כר"י: אין לוקין עליה. אם קיים עשה שבה אבל אם לפ קיים העשה כגון הלוקח אם מעל הבנים ושחטה או מתה תחת ידו לוקה: **ה מצוה שהוא באיסור.** שחין בה מסרון כיצד שלח דבר מועט:

[ה] כלי ממעני דסוד דמלכות דיליה א אל אלה אלהי אלהים

[ו] לפ כו'. דפ"ק שלח וגו' יכול אם שלח אחם מלוסם לשלחו שלח לשכיחו לגזוב דאם ע"ג דמבדו לפ עקעו קדושתייהו דכל היכא דאיתיה בי גזלא דאמאי איתה דכתיב לפ' שלח תשלח, גמ': (ו) ושוף עשוי סוף ולפ זה שקולה קוק"פ, רש"י: [ד] כ"פ כו'. עיין לפ בגמרא מקרא ד: [ג] משמיעין. יתכן שדרך העופות שפולחות בהבא ביחד ובגמ' כ"פ משמיע לחביהו שמע יולפ: [ד] מפ כו'. דסל"ג והאם לוכלת עליהם, גמ': ושמו"ש: (ב) ז"ל סר"פ שלח תקוב נופל על מעט ובהבא: (ג) ומשמעת לפ שלח לפרש מעיקרא משמע בגזל ס"פ ליתר וסמיך קודם בגזל דאם לפ גזל מה תעשה, גמ': [ה] שפי' לעשה כו'. דכתיב תשלח מ"מ ולי לאו הבא מד"פ כוחלי ובגזל משלוח שבין שם למשמו כלומשכתן בפוטים שנמתק הפה על המעט ומלוכע לפוך בתמרים ליתי עשה דיקים ויוהפה עשה דשלוח קמ"ל, גמ':

גמרא חולין דף קמב ע"ב — רש"י

פלגא פ' פלפ כלי המילין דסוד דמלכות דכויפה במוכן

שמתן שכרה בצדה. כגון כבוד אב ואם ושלוח הקן: פלגא תוכל להכין מתן שכרם כשעתידים המתים

תניא רבי יעקב אומר אין לך בכל מצוה ומצוה שבתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה. בביבוד אב ואם כתיב למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך, בשילוח הקן כתיב **למען ייטב לך והארכת ימים.** הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את

(חק לישראל)

האם ולקח את הבנים ובחזרתו נפל ומת היכן אריכות ימיו של זה והיכן טובתו של זה אלא למען יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך ולמען ייטב לך בעולם שכולו טוב. ודלמא לא הוה הכי. רבי יעקב מעשה חזא, ודלמא מהרהר בעבירה הוה. מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. ודלמא מהרהר בע"א הוה דכתיב למען תפוש את בית ישראל בלבם ואמר רב אחא בר יעקב זו מחשבת ע"ז ה"ק אם איתא דאיכא שכר מצוה בהאי עלמא תהני ליה ותגן עליה דלא ליתי לידי הרהור וליתזק אלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והאמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקין. בחזרתם שאני. והאמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזרתן. סולם רעוע הוה מקום דקביע היזקא שאני דכתיב ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני. אמר רב יוסף אלמלי דרשו אחר להאי קרא כרבי יעקב בר ברתיה לא חטא. מאי חזא איכא דאמרי כי האי מעשה חזא ואיכא דאמרי לישנא דרבי חוצפית המתורגמן חזא דהוה מוטלת באשפה אמר פה שהפיק מרגליות ילחוך עפר והוא לא ידע למען ייטב לך בעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך:

זוהר חקת דף קפד ע"א ת"ח דאצילות יוד הא ואו הא

ה"ה כתיב ויאמר יי' אל משה אל תירא אותו. תרין אותו תיובן אליהו כתריי"ת כתרי ווי"ן חד דף והד (דברים כב) עד דרוש תמיך אותו מ"ט בגין דתיובן אות ממש עד דרוש תמיך (תהיך ממש) אותו דכתי לפרעה אות הוא להות תבזה אוף הכא דין אותו דף עוג דתתדבק בכתרהם ומאכסי ביתיה הוה וכד תתגזר תכרהם מה כתיב וכל תגבי כותו וגו'. דף עוג דתתגזר ממיה וקביל תמי את קדישא כיון דממה עוג דישראל מקרבין גביה אמר הה ודאי אנא הקדימנא זכותא דקאים לון ודף סי' לקבליה. ביה שעתא דחיל משה היך יכיל לאתקרא דשימת דרביס תכרהם. אמר ודאי הה ימיתנא דילי מית דהה ימיתנא בעיא להאי. מי נימת הה אלעזר. ימיתה דסיהרה הוא ואנא דילי ואהאי את לימיתנא הוא דתכרהם לימיתנא הוא מיד אמר קב"ה אל תירא אותו לא תדחל לההוא את דיליה ואפי' לימיתנא לא תטרוך. כי כיוצד נתתי. סמלא דילך יעקר ליה מעלמא דהה הוא פניס רשימה דיליה ומאן דפניס להאי את מתחזי לאתעקרא מעלמא כ"ם סמלא דילך דאיהו יהד יעקר ליה מעלמא בג"כ מתעקר מעלמא ואפי' דאיהו תקיפא מכני נגרייה וכעא לסיתלה להו ליסראל נפל בידיה דמשה ואסתאי. בג"כ כלא שניתו יסראל כמו וכל עמיה וכל דיליה כמה דכתיב ויכו אותו ואת כניו ואת כל עמו וכתיב (דברים ג) ונך אותו ואת כנו. כנו כתיב מסר יו"ד וקרינן כניו והה אוקמוה הכרייתא. זכאין תיובן יסראל דמשה נביאה הוה ביניהון דכניניה עביד לון קב"ה כל הני אתוון ואוקמוה. וקב"ה לא גזר קיימיה עם שאר עמין לאתקטרא כיה אלא עם יסראל דתיובן כמו דתכרהם דכתיב בו (בראשית יז) וכין זרעך תחריך לדרתם ברית עולם. וכתיב (ישעיה נט) ואני זאת בריתי אותם אמר יי' רוחי אשר עליך וגו' לא ימושו מפיך וגו'. כרוך יי' לעולם אמן ואמן:

מיסר יוסף לחק הלכה פסוקה

ספר חסידים סימן פו פז פח.

כל המונע ס"ת מלכתיבת לתוך מקום המקודם כגון המקיל בכתיב' בפני הסיכול וכן המולך לכתיבת ומדחוק את המקבל שיעשו חפלו ובעוכים תומנים אלא בדין אחם עושם עתידים תוכיח שתלעק ותכניע על נשמתו אים אלוני אל יבא למקום אלוני לעולם:

ואם מעכב את התפלה והעוכים תומנים אלא בדין הוא ואינו נושם תליסם לעתיד לבא מתפללים ומתחנניס ואל יזכה לקיים עתיסם:

האומר לתכיבו תוכים לי ספר יקחנו בימינו ואל בשמאלו לפי שהתוכה ניתנה בימין שנאי' מימינו אש דת למו:

שמורים מהעולה על רוחם לא מן הקבלה. וכן כל הכלים שמכניסין להוכן אפר הפרה כולם טבולי יום: (ג) החותך שפופרת של קנה להניח בה אפר חטאת יטמא אוהלה ואם"כ יניח בה והחותכה והמטבילה טעון טבילה מפני שעשאוה כטמא מת כו' שלו. ולפיכך אינה צריכה האת שלישי (שביעי) אלא מטמאה כדי להראות לצדוקים ומטבילה יונתן בה:

אונקלוס חקת ליל ו תוריה

כ"ו פסוקי שמו"ת נגד כילוי ב"ן וי' ה' ר' ה' והעשה ממנו צירוף והיה בניקוד ישש

ה וְלָמָּה אַסַּקְתּוּנָא מִמִּצְרַיִם לְאַיְתָאָה יָתָנָא לְאַרְעָא בִישָׁא הָדֵין לָא אֲתַר כֵּשֶׁר לְבֵית

וְלָמָּה הַעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הָרָע הַזֶּה לֹא

בעל הטורים

(ה) הענינו מסר ו"ו בעיקר התרגומת היה על משקה: ותהלכו יונתן וכמוהו. יולכון תקדיש יונתן דכתיב תרן חטא ישפוכה ונתן

מְקוֹם זֶרַע וּתְאֵנָה וְגֶפֶן וְרִמּוֹן וּמַיִם
אֵין לִשְׁתּוֹת: ו וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
מִפְּנֵי הַקָּהָל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֵּרָא כְּבוֹד־יְהוָה
אֲלֵיהֶם: פ שלישי שני כשהן מחוברין ז וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ח קַח אֶת־
הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת־הָעֵדָה אַתָּה
וְאַהֲרֹן אָחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֶל־הַסֶּלַע
לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם
מַיִם מִן־הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת־הָעֵדָה
וְאֶת־בְּעִירָם: ט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־
הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ:
י וַיַּקְהִלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקָּהָל
אֶל־פְּנֵי הַסֶּלַע וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּ־
נָא הַמֹּרִים הֲמִן־הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא

זֶרַע וְאַף לֹא תְאֵנִים
וְגוּפְנִין וְרִמּוֹנִין וּמַיָא
לֵית לְמִשְׁתֵּי: י וְעַל
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִן
קֳדָם קְהָלָא לְתָרַע
מַשְׁכַּן זִמְנָא וּנְפָלוּ עַל
אַפֵּיהוֹן וְאִתְגְּלִי יְקָרָא
דַיְיָ לְהוֹן: ז וּמַלֵּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: ח סַב
יָת חוּטְרָא וְאַכְנֵישׁ יָת
כְּנִשְׁתָּא אַתְּ וְאַהֲרֹן אָחוּךְ
וּתְמַלְּלוּן עִם כֵּיפָא
לְעֵינֵיהוֹן וְיִתֵּן מוֹהִי
וְתַפֵּיק לְהוֹן מַיָא מִן
כֵּיפָא וְתַשְׁקֵי יָת כְּנִשְׁתָּא
וְיָת בְּעִירֵהוֹן: ט וְנָסִיב
מֹשֶׁה יָת חוּטְרָא מִן קֳדָם
יְיָ כְּמָא דִי פַקֵּדֵיהּ:
י וְכְנָשׁוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
יָת קְהָלָא לְקֳדָם כֵּיפָא
וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמָעוּ כְעַן
מָרֵי כֵּיפָא

ת"א והשקית את העדה ואת בעירם. מנחות טו:

רש"י

(ח) וְאֶת בְּעִירָם. (במדרש רבה) מִכָּאן אָמַר הקב"ה לְר' על מְמוֹנוֹ של יִשְׂרָאֵל: (י) וַיַּקְהִלוּ וגו'. (סם) זֶה מִן הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהֶחְזִיק מוֹעֵט שֵׁם אֶת הַמְּרוּבֶּה: הַמַּטֶּה הַזֶּה נוֹצִיא. לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ מַכִּירִין אוֹתוֹ תּ לְפִי שֶׁהַלָּךְ הַסֶּלַע וְיָצָא לוֹ בֵּין הַסְּלָעִים כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק הַכֹּהֵן וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לָהֶם מַה לָּכֶם מְחַזְּקִין סֶלַע תּוֹעִילוּ לָנוּ מַיִם לָכֵן אֹמֵר לָהֶם מוֹרִים מוֹרִים אַתֶּם בְּדִבְרֵיכֶם מִדֶּרֶךְ שֶׁהָיָה הַסֶּלַע מְהַלֵּךְ אַחֲרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר: ת לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ש לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ר לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ק לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: פ לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ע לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ס לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: נ לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: מ לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ל לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: כ לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יט לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יח לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יז לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: טז לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: טו לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יד לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יג לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יב לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יא לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: י לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ט לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ח לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ז לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ו לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ה לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ד לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ג לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ב לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: א לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם:

רש"ם

(ח) קח את המטה. מלפני העדות: וּדְבַרְתֶּם אל הסלע. לא צוה הקב"ה לקחת את המטה להבות בו הסלע כמו שעשה ברפידים, שכתוב שם והכית בצור ויצאו ממנו מים, אלא המטה צוה לקחת להראות בו קשוי בני שלהם, כדכתיב למשמרת לאות לבני מרי. אפס בדבור ידבר עם הסלע לתת מימיו והוצאת להם מים ע"י דבורך עם הסלע: (י) ויאמר להם שמעו נא המרים. כמו שהמטה הזה שיש בו שקדים מוכיח שהוא למשמרת לאות לבני מרי: המן הסלע הזה נוציא לכם

שפתי חכמים

ר וע"ת מ"ל לכ"י דלעמ שקב"ה כשיב נסם על מה שבקשו סם ומרו למה נמוח סם מנחמו וכשילמו וכשיב נסם קב"ה וסבקש את העדה ואת בעירם, וי"ל דל' וסבקית נוסל על כשמם כדכתיב כפ' חיי שרה וסבקית את הגמלים וכל"ל ויאמו העדה כדכתיב בסמוך ישמח העדה דל' שתייה נוסל על שדה כדכתיב נמי שם שתה תדיני ומדשנה ושבקת ולפי שבקשיך על בעירם, מכלל"י. ועי"ל דק"ל ואת בעירם ל"ל דסא כפ' בשלח בכתובים שבקב"ה למעשה על דבר שעשה לא שביב לו שלא ושמח שעה שמ"ם שיבשלל שמרו לשמירת חוקי ואת בני ואת מקני וע"ב ואת בעירם ל"ל שלא שתם כו': ש ק"ל וכי שפשר בשקשיל בל שקבל

ענין מי מריבה

(י) המן הסלע הזה נוציא לכם מים וגו'. כש"י- פי' שבלך הסלע ונשמע בין הסלעים ולא שבידו מותו וסיו ישראל מצטערים עם כ"ע בין זה לזה לכך אמר להם בעצמו לא מהסלע.

(חק לישראל) ח"ד

בעל הטורים

ותשמע וכמוך. שלש בכ"מ מקדים נשן כדכתיב שים שתם נשפ שמעתו בילכו משם עלי תשנה: (ח) וקבקל את העדה. שלו שעשוסים שגדולים שבעדה, ושוף לא שמם כן שלש ויקשילו משם ושהכן את שקבל גדולים וקטנים: (י) שני כנים. שני כנים כפולה, שלשך שהיו כל ישראל של פני הסלע פל"ם וסיה המיתם מחזיק את שעדה: המן. ג' במס', המן הסלע, המן הסלע כמו שהם שפ שלוי גם כלן כמי שפר סלוי, ולידך המן הנולן שו מן שיקב. כמו שהיה שם רעב גם כלן לכן היה בלי מים ושבלך ע"ד מן שבלל ממנו שדם הכשמון מעם סיה זשו המן המן

רש"י

(ח) וְאֶת בְּעִירָם. (במדרש רבה) מִכָּאן אָמַר הקב"ה לְר' על מְמוֹנוֹ של יִשְׂרָאֵל: (י) וַיַּקְהִלוּ וגו'. (סם) זֶה מִן הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהֶחְזִיק מוֹעֵט שֵׁם אֶת הַמְּרוּבֶּה: הַמַּטֶּה הַזֶּה נוֹצִיא. לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ מַכִּירִין אוֹתוֹ תּ לְפִי שֶׁהַלָּךְ הַסֶּלַע וְיָצָא לוֹ בֵּין הַסְּלָעִים כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק הַכֹּהֵן וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לָהֶם מַה לָּכֶם מְחַזְּקִין סֶלַע תּוֹעִילוּ לָנוּ מַיִם לָכֵן אֹמֵר לָהֶם מוֹרִים מוֹרִים אַתֶּם בְּדִבְרֵיכֶם מִדֶּרֶךְ שֶׁהָיָה הַסֶּלַע מְהַלֵּךְ אַחֲרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר: ת לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ש לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ר לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ק לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: פ לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ע לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ס לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: נ לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: מ לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ל לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: כ לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יט לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יח לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יז לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: טז לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: טו לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יד לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יג לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יב לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: יא לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: י לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ט לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ח לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ז לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ו לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ה לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ד לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ג לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: ב לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם: א לְפִי שֶׁהָיָה מַכֶּה אֶת הַסֶּלַע בְּמַקֵּל וְהָיָה יוֹצֵא מַיִם מְרוּבִּים וְעַכְשָׁיו אֲפִלּוּ מְדַבֵּר אֵלָיו אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַיִם:

דעת וקנים מבעלי התוספות

(ח) קח את המטה והקהל. אמר הכא כאוך אוך ולהלאה בסלע קאמר לו ביקח המטה, והכי המעשה של בשלח דכתיב שם וכיבית בלוך אלא שהיה מכהו במקל שם פיך שלנם ישראל בזה ובשלו

חֲדִין נַפִּיק לְכוֹן מַיָּא׃
יא וַאֲרֵים מֹשֶׁה יָת יְדֵיהּ
וּמְחָא יָת כֵּיפָא
בְּחוּטָרֵיהּ תְּרֵין זִמְנִין
וּנְפָקוּ מַיָּא סַגִּיאֵי
וְשָׁתִיאַת כְּנִשְׁתָּא
וּבְעִירֵהוֹן׃ יב וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן חֲלַף דִּי
לָא הֵימַנְתּוּן בְּמֵימְרִי
לְקַדָּשׁוּתִי לְעֵינֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּכֵן לָא תַּעֲלוֹן
יָת קְהָלָא הָדֵין לְאַרְעָא

לָכֶם מָיִם׃ יא וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ
וַיַּךְ אֶת־הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם
וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה
וּבְעִירָם׃ יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
וְאֶל־אַהֲרֹן יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם בִּי
לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן
לֹא תָבִיאוּ אֶת־הַקָּהָל הַזֶּה אֶל־

ת"א יען לא המנתם כי. שבת כה ע"ב יומא סז:

בעל הטורים

סנוקן ולע"ד מפסוק סיס דכתיב מו מן סיקוב: (יא) ויך את הסלע. הוא הכה לסלע מחד ובקעו כל הגלוסים שבמדבר שנא' יבקע לוסים במדבר: (יב) לכן. בגימ' מדם במדם:

רש"י

מוריסם המן הסלע הזה שלא נעטיוו עליו נוליח לכם מים: (יא) פעמים. לפי שברחשונה לא הוציח שלא א סיפין לפי שלא נוא המקום להכותו שנית ודברתם אל הסלע והמה דברו אל סלע אחר ולא הוציח אמרו משה צריך להכות כברחשונה שנא' (שמות יז) והכית בצור ומזדמן להם אותו סלע והכהו: (יב) יען לא האמנתם בי. גלה הכתוב ב שחלולי חטא זה בלבד ג היו נכנסין לארץ כדי שלא יאמרו עליהם כשון ד שחר דור המדבר שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ כך היה עון משה ואהרן, והלא (במדבר יח) הלוין ובקר ישחט קשה מזו ה שלא לפי שבשחר חסך עליו הכתוב וכאן שבמעמד כל ישרחל לא חסך עליו הכתוב מפני קדוש השם: להקדישני. שחילו דברתם חל הסלע והוליח הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שחינו מדבר ואינו צומא ואינו צריך לפרנסה מקויים דבורו של מקום ק"ו ומו: לכן לא תביאו. בשבועה, כמו (למוחל ח ג) לכן נשבעתי לבית עלי. נשבע ו בקפילה שלא יראו

כדפירש גילה כו': ג דק"ל דיתן משמע שהוא עשה למעלה, ומתהן דה"ק דהשתא זה בזולת זה היה נכון לתהן שבבר נגזרה ונו' ולא שעשו לשלשים ו' מלחים, ויכולו ע' שם, כשעלתך שמה שבתבתי בפסוק נוסעים מאחיו כו' שדבריהם שהם כמו שתיהן הוא שבח לתן לא שבחתי בבראשית על הגליון: ד כ"ל שאל תסכור לומר שהיו בניהם אף מוחות דור המדבר דסם עוונות גדולות כמו מתלונים ושאר דברי: ה שהם אחר שתין שבח שהם לחת שבר כדי סיפוקה ושתן אחר שלא נלעזו והיה זה שבח שיתמינו שהם שמחזיק הסלע ושבשו היו שמיס ונח שפני גזירתו של הסי"ם יגלו לו שאר ק"ס שהם לא שיהו קל שלא בשעתו שם' שיוליחו משה ואהרן מבל שכא שילכו הע"ם שלא נלעזו עליהם: ו כלומר מעלמו בלי שום ומעתחם לא שיהו קל שלא בשעתו שם' שיוליחו משה ואהרן מבל שכא שילכו הע"ם שלא נלעזו עליהם: ו כלומר מעלמו בלי שום

דעת זקנים מבעלי התוספות

וכמים ואמ"כ מפרש כל אחד במקומו ובכוויסו מד מעשה הוא דהא כתיב התם ויקרא שם המקום מסה ומריבה ובפרשת ואתה שבללה כתיב שבר לפיהו במשה מריבתו על מי מריבה, וגם להן כתיב התם מי מריבה קדש מדבר סין ודהם שמי כתיב ויסעו ממדבר סין והא דכתיב להן ודבדתם אל הסלע לאו לאפוקי שלא נהכוהו ממאי שלא ס"ק שתדברו אל בני ישראל (מה) נפני הסלע בדי שילמו הדבר בעיניהם שאני מוליח לכם מים מיד מחלמים ושם שמעו אתו המורים שמן הסלע הזה מוליח לכם מים ללומר למה תריבון עמי ובי אתו יכולין להוליח לכם מים מן הסלע שזה שם לא ס"י פקב"ה ומ"ל דרך תפלה ובקשה הוא לכם לבקש ממנו ולא דרך מלוכה ומלוה ולפי שהיס לכם לפרש דבריהם יותר שקפיד הקב"ה עליהם ואמר יען לא המנתם בי. ולפי שפשט הענין ממה שאמר מוליח והיה לכם לומר יולים דמשמע שלא הקדוש ב"ה. וכן ייסד הפיוט מיקב בשבר והביאו סיו"ד דיולים שבר:

רש"ם

מים. בשעת הרמת ידו במטה ויך בו את הסלע פעמים אז אמר להם דרך כעס וחמת סבורים אתם שמן הסלע הזה נוציא לכם מים. ומפסק אמר משה כן שטעה בסה

שפתי חכמים

שמאלו המן הסלע כו' כיון שאמר הקב"ה ונתן מימיו ודאי כך יהיה, ומתהן לפי שלא היו כו' והיו יכולין לומרים להם מה לכם מלוה שלא תוליחו כלו' מה מילוק בין זה לזה לכך אמר לכם כו': א ד"ק בשם הכתב ב' פעמים, ומתהן לפי שבשלה בלשונה הוליח טיפין כו', והוקשתו דהם היחה שלא הוליח כלום אמר הכה אותי פעם שנית ואמה לא היה קובר ודאי זה שלא אחר שלא זוה עליו הקב"ה והם הוליח מתחלה מים שהכה לא היו לריכין להכותו פעם שנית אלא ודאי הוליח מתחלה טיפין לכך הכה אותו פעם שנית, ואם דלא הוליח מים כשיעור כפעם ראשון לפי שלא כו' ואם שהוסיף לומר ואם דברו כו' כדי להודיע טעותו של משה שהכה משום שהם דברו לשלע אחר ולא הוליח אמ"ה הכה את הסלע שהיו מפני שחשבו שאותו שהם לא היה אלא בשלמה כמו שאמר כאן, ואמ"ל שהם לא היה אלא בשלמה כמו שאמרו כל"ג, ע"ל בכל"ם: ב כלומו לתהן וכו דרך כבוד נגלות מפשה של נדיקים ומפשה דמדרש מפני שהם שהם גילה הקב"ה לעבדיו שהם מתוקן הסלע ועבשו היו מתים ואם מפני גזירתו של הסי"ם יגלו לו שלא זה שלא בשעתו שם' שיוליחו משה ואהרן מבל שכא שילכו הע"ם שלא נלעזו עליהם: ו כלומר מעלמו בלי שום

כוונה: דבשלמא שם היה דרך שבע שהסלע יתן מים ח"כ שפיר שמרו שיבאל עם כ"מ בין שלע זה לזה כמו שילמוה שמוליחים שירות מין ג"מ בין מילן זה למילן זה, אבל עד"מ בשילני שרק שם נשלח אחד שמשם שירות הוא יולא מגדר שבעבי ולא שייך לומר שם ב"מ בין מילן זה לזה שהרי ע"ם שבע מילן שרק הוא בלי שירות והם לא יולא מגדרו וה"ל זה הוא ולא אחר, וה"ל כאן שבשלמא זה היה לם גדול שהסלע יתן מים ח"ל לא שייך לומר שם ב"מ בין זה לזה שם מיהא קפידא גדולה שהוא לוה ר' את שבדבה שיתן מים מבא"ל בשאחר שבשלה על שבעו ולכך בשיבאל שתרו שתין ב"מ בין הסלעים הרבין משם רבינו ע"ם שמקשיעים הכם ח"ל היה קשה לו מאד ואחרב שפו ואמר שתן הסלע הזה נולים לכם מים היינו שם בשמת מהסלע הזה היינו יכולים להולים מים רק שם הקב"ה נתן בו מים וה"ל דוקא הלע זה ולא אחר. שבל שם כי היית להסביל הזה ע"ם אחת שיבאל

הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם׃ ג הֲמָה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־ יְהוָה וַיִּקָּדֵשׁ בָּם׃ ס רביעי יד וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקָּדֵשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם כֹּה אָמַר אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ׃ טו וַיֵּרְדוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיְמָה וַנֵּשֶׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיָּרֵעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלַאֲבֹתֵינוּ׃ טז וַנִּצְעַק אֶל־ יְהוָה וַיִּשְׁמַע קֹלֵנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ

ג הֲמָה מֵי מְרִיבָה דְנָצוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם יְיָ וְאִתְקַדַּשׁ בְּהוֹן׃ יד וּשְׁלַח מֹשֶׁה אֲזַנְדִּין מִרַקָּם לְוָת מַלְכָּא דֶאֱדוֹם כְּדֵנֶן אֲמַר אֲחוּךְ יִשְׂרָאֵל אַתְ יָדַעְתְּ יַת כָּל עַקְתָא דִּי אַשְׁכַּחְתַּנָא׃ טו וּנְחָתוּ אֲבָהָתַנָא לְמִצְרַיִם וִיתֵיבְנָא בְּמִצְרַיִם יוֹמִין סַגִּיאִין וְאַבְאִישׁוּ לָנָא מִצְרָאֵי וְלַאֲבָהָתַנָא׃ טז וְצַלֵּינָא קֳדָם יְיָ וְקַבֵּיל צְלוֹתָנָא וּשְׁלַח מַלְאָכָא וְאַפְּקָנָא

ת"א המה מי מריבה. סוטה יב: סנהדרין קי קי: תענ מסה ומרים עקיבים מ"ד פ' כב ס' הוסכ פ' נט:

רשב"ם

שאמר לו הקב"ה קח את המטה ולא האמין שבדבורו עם הסלע יוציא ממנו מים אלא בהכאת המטה כמו שעשה ברפידים, ומה שאמר לו הקב"ה ודברתם אל הסלע היה סבור שזו היא דבור הסלע הנאבר במטה ולכך הכה פעמים בסלע כעין חמה וכעס ומפפק אם יוציא מים הרי טוב ואם אין אדבר אל הסלע אחרי כן. והקב"ה הסכים ע"י משה לצאת ע"י הכאתו ואף

שפתי חכמים

הכרח שהרי לא עמדו לפניו כשהלה: ז כ"ל מה שאמר הקב"ה לאהרון כי גם יהיה זרעך והקב"ה הטיל על יעקב וכיון לבדו גזירתו שסיימו עבדים כאהרן מלכים כמלה שאמר סלגו לחום הסעבוד בעד עשו תחיך וכיון וע"כ לחוי לכם לסניח לנו דרך מלך כדפרים"י כשמעון גבי נשבדים גם באהרון וגו': ח [ג"ם] תע"ב שלשון ויכיו לא משמע רק שעשו בסלע לעשה מתח ובמקום אחר כתיב וידעו שומעו ויעשו וגו' ג"ם שפי' ויכיו הוא כולל לדות כדות וה"ב כלם בכלל: ט ולפי קלי על שבות שהיו באהרן מלכים היה לו להקדיש אבותיהו לללו ובכי הל"ל וידעו לאבותיהו ולנו ומדכתיב לאבותיהו לכשוף משמע דמלמה לאחריתא היא, מהרש"ו: י עתבוכה שמשיב מלך אדום למשה שמעיכן דמשה אמר לו כן בשלמה הוי מדכתיב בשמעון אין בשבר מלה לשלמה ישראל עם לו לשניה זה מלה מתנגדים הוי שם כן מוכח שמשה אמר לו זה בשבר (דברי טוב) דאל"כ היכן שמשה ואהרן אל ס' וגו' הל"ל וישמע ס' ויוציא וגו' קולנו ג"ל מלה בשבר הוי:

ב כלומר לאהרן והא משה הוליאם ועל זה מפרש מכאן הוי:

כתוב על ישראל: (טז) וישמע קלנו. בברכה שברכנו יתרו מלאך. זה משה כ מכאן שהנביאים קרואים מלאכים, ואומר (ד"ה ב לו) ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים

ענין מי מריבה

חשבו שדיבור אחת סלע יוכל ליתן מים מהמת שיש בו מים מלד טבע ומה ב"מ בין כמ"ם ובין מיעיו אבל"ב אחד סלע אחד, ושיש לו למשה להקדים שם שם"י בעיני ישראל שאחר שהיו רואים יתן מים, עד"מ לרב גדול הבא לעיר וקוכה, שבני העיר מיום יודעים עדיין שם מולי שמע זאת אז לשם אז יבא, וע"כ מנסים אותו ואומרי שעשי יכחבו סוגיא אחת ואם יבדוק משם אז ידעו כי הוא בעל בינה וחכם, והנה כי כן היה למשה רבינו ל"מ בלילה סלע שתלנו אני אומר ונותן לכם מים, שהרי אחמת אחלי ב"מ כיון שלא נ"ם (חק לישראל) ח"ד

וַיֹּצִאֻנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְקָדֵשׁ
עִיר קְצֵה גְבוּלֶךָ: יז נַעְבְּרָה־נָּא
בְאַרְצֶךָ לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם
וְלֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ:
לֹא נָטֶה יָמִין וּשְׂמֹאול עַד אֲשֶׁר־
נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ: יח וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱדוֹם לֹא
תַעֲבָר בִּי פֶּן־בַּחֶרֶב אֵצֵא לִקְרָאתֶךָ:
יט וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמְסִלָּה
נַעֲלֶה וְאִם־מֵימֶיךָ נִשְׁתֶּה אֲנִי וּמִקְנָי
וְנָתַתִּי מְכָרָם רַק אֵין־דָּבָר בְּרַגְלַי
אֶעֱבֹרָה: כ וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא
אֱדוֹם לִקְרָאתוֹ בְּעַם כָּבֵד וּבְיָד
חֲזָקָה: כא וַיְמָאֵן אֱדוֹם נְתֹן אֶת־
יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֵּט יִשְׂרָאֵל
מֵעָלָיו: פ חמישי שלישי כשהן מחוברין כב וַיִּסְעוּ
מִקָּדֵשׁ וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־

ת״א ופס מימך נשתה. עקריס מ״ד פ׳ כס: ׳יתיר ו

אונקלוס

מִמִּצְרַיִם וְהָא אֲנַחְנָא
בְּרַקֵם קָרְתָּא דִּבְסִטְרָ
תְּחוּמָךְ: יז נְעִיבַר כְּעַן
בְּאַרְעָךְ לָא נְעִיבַר
בַּחֲקַל וּבְכַרְמָא וְלָא נִשְׁתֵּי
מַי גּוּב אוֹרַח מַלְכָּא
נֵיזֵיל לָא נִסְטֵי לְיַמִּינָא
וְלִשְׂמָאלָא עַד דְּנֶעְיבַר
תְּחוּמָךְ: יח וַאֲמַר לֵיהּ
אֱדוֹמָאָה לָא תֶעְבַּר
בְּתְחוּמִי דִּלְמָא
בְּדַקְטָלִין בְּחַרְבָּא
אֶפּוֹק לְקַדְמוּתָךְ:
יט וַאֲמָרוּ לֵיהּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּאוֹרַח פְּרִישָׁא
נִסַּק וְאִם מֵימָךְ נִשְׁתֵּי
אֲנָא וּבְעִירַי וְאֶתֵּן
דְּמֵיהוֹן לְחוֹד לֵית פִּתְגָם
דְּבֵישׁ בְּרַגְלַי אֶעֱיבַר:
כ וַאֲמַר לָא תֶעְבַּר וּנְפַק
אֱדוֹמָאָה לְקַדְמוּתֵיהּ
בְּחֵיל רַב וּבִידָא תַּקִּיפָא:
כא וְסָרֵיב אֱדוֹמָאָה
לְמִשְׁבַּק יָת יִשְׂרָאֵל
לְמֶעְבַּר בִּתְחוּמֵיהּ
וּסְטָא יִשְׂרָאֵל
מִלְוָתֵיהּ: כב וּנְטָלוּ
מֵרַקֵם וַאֲתוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

בעל הטורים

(עז) ונלמ״ד. מסך ׳ ע״י ׳ מכות הוליכו מסס: (יז) נעברה נא. ל״ל נעבור. ובסיפון תמר כעברה נא, אלא תמר זכור את אשר עשו עמלק ובלבך תמר תמין ישראל: (יח) בן במדבר אלא בקרמתך. וסיימו דכתיב פן יבוא אלי פדכר פתה במלחמה: (יט) מכלם. ג׳, ופס מימיך נשתה ובתתי מכרם. ותעיד ביום מכרם ליד, על מכרם בכסף נדיק ולדו אם פכיסה

רש״י

(יז) נעברה נא בארצך. לתן לך לעורר על הירושה ל שלא תרע ישראל כשם שלח פרעת החוב, עשה לנו עזר מעט לעבור דרך ארצך: לא נשתה מי באר. (במדרש רבה) מי בורות היה ג״ל, אלא כך אמר משה לפ״ש שים בידינו מן לאכול מ ובאר לשתות לא כשתה ממנו אלא נקנה מכם לאוכל ומים להנאתכם. מכאן לאכסנאי שלפ״ש שים בידו לאכול יקנה מן התגוע כדי להנות את חוסכיו: דרך המלך נלך ונו׳. אנו מוסיפים את בהמתנו ואלו יטו ג לכאן ולכאן לאכול: (יח) פן בחרב אצא לקראתך. אתם מתנאים בקול בהוריכם לביכם וחמרתם ונעשה אלו ה׳ וישמע קולנו ואתי אלא עליכם במה ם שהוריתני אבי (בראשית כז) ועל הרבך תהיה: (יט) רק אין דבר. אין שום דבר מזיק: (כ) וביד חזקה. בהבטחת ע זקנו

רשב״ם

ואע״פ שלא דברו אל המלך: (יז) לא נשתה מי באר. שלכם כי המים היו יקרים לאומות באותה הארץ: דרך המלך. במסלה מסלת עוברי דרכים. המיוחדת

שפתי חכמים

ל רלוזו לתתן מס לכיך מסס לסזכיר למלך מדוס עניך יכי״מ ונס כל העניך דלכתיב לפניו: מ מס דנקט רש״י מן לאכול ולא כתיב בקרא אלא מים אלא דסוקמס לרש״י דאי לא תאמר למלך מדוס על עניך מכילה מס מסמס לוס לסס כזה שיקחו מסס מים דסנאמס מועטת היא אלא אף על פי כאכילה אמר משה ליקח מסס, ופס דנקט מקנה דוקא מים כבושה נקט אף מים כולין ליקח מסס אף במין דרך לקנות מים כמו מסיס מקנין ירמיס מיעילו ככסף שמיו, מכאן ״: ג (נת״י) דק״ל מס כבר אמרו לס יעבור בשדה וכרם וגו׳ ודכתיב אלא אעבור ברגלי קאי אמעשה כרגלים ומאן קאי אמעשה ולכאול: ס דמס ל״כ בתרא ל״ל כל אם כבר יש ל יד מזקה: למלחמה: ע דמל״כ ביד חזקה ל״ל כל אם כבר יש ל יד מזקה:

הָעֲרָבָה הַר הָהָר׃ כג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־ כג וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה
מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּהַר הָהָר עַל־ וּלְאַהֲרֹן בְּטוּרָא עַל
גְּבוּל אֶרֶץ־אֱדוֹם לֵאמֹר׃ כד יֵאָסֵף תְּחוּם אַרְעָא דֶאֱדוֹם לְמֵימָר׃ כד יִתְכְּנֵישׁ
אַהֲרֹן אֶל־עַמָּיו כִּי לֹא יָבֹא אֶל־ אַהֲרֹן לְעַמֵּיהּ אֲרֵי לָא
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל יֵיעוֹל לְאַרְעָא דִּי יְהַבִית
אֲשֶׁר־מְרִיתֶם אֶת־פִּי לְמֵי מְרִיבָה׃ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל דִּי
כה קַח אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ סְרִיבְתּוּן עַל מֵימְרִי
וְהַעַל אֹתָם הַר הָהָר׃ כו וְהַפְשֵׁט לְמֵי מְצוּתָא׃ כה דַּבַּר יָת
אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אַהֲרֹן וְיָת אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ
אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְאַהֲרֹן יֵאָסֵף וְאַסֵּיק יָתְהוֹן לְטוּרָא׃
וָמֵת שָׁם׃ כז וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה כו וְיָת לְבוּשׁוֹהִי וְתַלְבֵּישִׁינוּן יָת
אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ וְאַהֲרֹן יִתְכְּנֵישׁ וִימוּת תַּמָּן׃
כז וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמָא דִּי
פַקִּיד יְיָ וּסְלִיקוּ לְהוֹר

בעל הטורים

כיום מכרם בסיפא ומתנו לו חיים כעס תלכתו, על כן ונתתי מכרם והולכו לבחות מיניסם בכסף: (כה) ואעל. ד' במס',

שפתי חכמים

ם וה"ם ולמש לם מצכם כל' זה ספ' לעיל על כל העדם ומס לרין לנקום כלם שלמים ליכם לתקן וגם זה לם לרין לפנם ולהו מתוקן כו', ו"ל שלל תקבה למש לרין לכתוב כל פעדה וללמדך שכל העדם כלם ע"מ"ם לתיים שכבל מתו מתי מדבר וסל לעיל כתיב כל פעדה. ומפכם לומר לך לף בשעה שהיו נכנסין לתקן שהיה זמן מרובה לתהר מיתת דור המדבר היו כלם שלמים כו': צ' לומר לתקן דתי בגדיו של מולין מס טעם לוס סקנ"ם לתנדים לת שלעזר לפניו בתגדיו. ולפל"ם תירן ע"כ פילמו בגדי כהונה, דתל"כ ס"ך היה לוס על זכיותו בכהונה גדולה לשאר דכללל דכיהו דבכי: ק' לע"ם שתין כתיב כתן ברך לוס כמו שתין כתיב שלח והפכיב לת מסכן וגו' דתל"כ בשאר שלמים לת מסכן תחלה ולפ"ז יובב מסכן בגדי כהונה שלח בשאר שבועה ולכך סיולה מסר לניה בבגדי כהונה סיפה מלבשים לוס ע"כ ל"ל בשאר שלמיהו ע"ם הדבור כדי שיסמיהן ילביהן לת שלעזר בפני לסכן לקבלות שבהו זוכה לכה"ג תחתיו: ר' משה דק"ל ולמה לם הפכיבו מסכן לת בגדיו ולבישם שלעזר לת עלמו כי זה נלסה בשוה גלוי למשה שיסה מוצה לכה, ומתכן לומר לו כו' ובי לם שני בלה דיבורו של משה שלה בהוכיח עליה גמליות מסדים של מתים שסכי משה בעלמו היה מתעסק בכל עסקי מיתת מסכן: ש' דתל"כ ויעש משה ל"ל וכי תעשה ת"ל דעתך שעבר על עליהו של מקום. כתב הכמ"ם ולה ידעתי למה לה הכהו על מ"ש בס' קרח ויעש משה כאשר לוה ה' לותו כן עשה ופשבה שלה הכהו כו משום שיש לומר שמשה זה בשתתף משום עוכתו שלה יכוהו כני ישכאל לחליון עוד על פרשה שבע לעי ומפני שתפשת

ענין אסיפת אהרן

(כג — כד) ויאמר ה' אל משה וגו' יאסף אסכן וגו'. למה נלכך אסכן למות על גבול ארן אדום, משום דבעבת עשו היה בכי קרא שנו ויעקבו וה בעמים כי נקח לו הכהונה ושנגדולה לעלמו ועשו היה גדול ממנו בלידה וכו' שייך לו הכהונה והכבוד, ו"ל היו מגזלים זיל יעקב, ויעקבינו שבתו לבקש ממנך אדום שיהן להם רשות לילך דרך אלנו לארן כנען, שלה יעירנו כזה ממך הגלך אדום, כי יזכור כי לה בלבך ילבו אסכן כנען, כי גם לו חלק בארן, מהעת כי יעקב נתן לת עשו אסכן, ושבר של מלך אדום יקבל עליהם למעשה, ע"כ מת שם אסכן, וכשבר שבר של אדום יהיה מעשה אסכן יעקוב מקפוהו, כי שלה אסכן היה גדול מאשה בשנים, מ"ש מחל למעשה כל הגדולה בשמתים כדכתיב והיה ובשוב בנו, מהמת כי אסכן היה גדולה לה שייך לעני שגדל בשנים רק לעני שמעלתו גדולה, ויבוע

(סה) והוריש ידי עשו: (כג) כל הערה. כולם שלמים ושומדים להכנס לארן פ שלח היו בהן אחד מאותן שנגזרה גזרה עליהם שבכר. כלו מתו מדבר ואלו מאותן שכתוב בהן (דברים ז) חיים כלכם היום: הר החר. הר ע"ג הר כתפוח קטן ע"ג תפוח גדול, ותע"פ שהעבן הולך לפניהם ומסוה לת החרים שלשה נפארו בהן, הר סיני לתורה, והר נבו לקבורת משה, והר החר לקבורת אהרן: (כג) על גבול ארץ אדום. מגיד שמפני שנתאכרו בהן להתקרב לעשו הרשע נפרעו מעשיהם והסרו הגדיק הזה, וכן הגבית אומר ליהושפט (ד"ה ג כ) כהתאכרך עם אחזיהו פרץ ה' לת מעשיך: (כה) קח את אהרן. כדברי נהומים, אמור לו אהרון אתרוה נתון לבכך מה שתין ני זכלי לכך: (כו) את בגדיו. לת בגדי כהונה גדולה צ הלבישהו קן והפשיטם מעליו לתתם על בנו בפניו. אמר לו הכעס למעשה ר ובכעס, רלה משה מוציאת וכר לוין אמר לו עלה למשה ועלה, פשוט ידיך ופשט, קמוץ פיך וקמץ, עשוק עיניך ועלם. מיד חמד משה לתותה מיתה, וזהו שנאמר לו (דכרים לב) כהאסר מת אהרן אחיך מיתה שנתאוית לה: (כז) ויעש משה. ש (במדרש רכה) תע"פ שהדבר קשה

טוּרָא לְעֵינֵי כָּל בְּנֵי שְׁתָּא׃
כח וְאַשְׁלַח מֹשֶׁה יָת אַהֲרֹן יָת לְבוּשׁוֹהִי וְאַלְבֵּישׁ יָתְהוֹן יָת אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ וּמִית אַהֲרֹן תַּמָּן בְּרֵישׁ טוּרָא וּנְחַת מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן טוּרָא׃
כט וַחֲזוֹ כָּל בְּנֵי שְׁתָּא אֲרֵי מִית אַהֲרֹן וּבְכוֹ יָת אַהֲרֹן תְּלָתִין יוֹמִין כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ כא א וּשְׁמַע כְּנַעֲנָאָה מַלְכָּא דַּעֲרָד יָתִיב דָּרוֹמָא אֲרֵי אָתָא יִשְׂרָאֵל אוֹרַח מָאלָיָא וְאָגַח קְרָבָא בְּיִשְׂרָאֵל וְשָׁבָא מִנַּיהּ שְׁבְיָא׃

ת"א וילכו כל סעדם כי גוע סחרן. כ"ס ג תעניות ט ס' סזוכר פ' שמור: וישמע הכנעני. כ"ס ג תעניות ט ספר הזוהר פ' שמור ופ' וילך: ויבא ממנו. גיטין לח:

בעל הטורים

ענין מצוקה כמה דוכתיהם בתנ"ך דסתם כיתה במצוקה אף ובלבושים דסכלו היה במצוקה: (כח) ויפשט אהרן את. בגימ' מלמד כי מת במצוקה: (כט) וילכו. בגימטריא בעניים:

רש"י

לו לא עכב: (כט) ויראו כל העדה וגו'. (סס) כשראו משה ואלעזר יורדים ת ואהרן לא ירד אמרו היכן הוא אהרן, אמר להם מת, אמרו אי אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועצר את המגפה יצלוט בו מלאך המות. מיד בקש משה רמזים והרהורו מלאכי השרת להם מועל במעל, רצו והאמינו: כל בית ישראל. התנשים והנקבים א לפי שהיה אהרן רודף שלום ומעביל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו: כי גוע. אומר הני שמתרגם להא מית טועה הוא ת"ש מתרגם וירקו ותתחזיא שלא אמרו רז"ל כי זה משמם בלשון הזה שלא על מדרש שנסתלקו ענני כבוד וכדאי"ר תנחומי (ר"ה ג) דא"ר חנינה לא תקרי וירקו שלא ויירקו ועל לשון זה מופל לשון הזה לפי שהוא נתיעת טעם למה שלמעלה הימנו למה וירקו לפי שהרי את אהרן, אבל על תרגום וחזו כל כנשתא אין לשון הזה מופל שלא לשון אשר שהוא מגזרת שמות אי שמליעו שם משמש בלשון אשר כמו (חיוב כח) ושם מדוע לא תקצר רוחי והרבה מפוזרים מזה הלשון (שם יד) שם תרועים ימיו: (ל) וישמע הכנעני. שמע שמת אהרן ב ונסתלקו ענני כבוד וכו' כדאי' בר"ה (דף ג) ועמלק מעולם רשעה מרדות לישראל מזומן בכל עת לפרעניות: יושב הנגב. זה עמלק ג שנאי (במדבר יג) עמלק יושב בארץ הנגב, ושנה את לשונו לדבר בל' כנען כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת בנעניים בידם ושם חיים בנעניים, רצו ישראל לנסותם בלבושי עמלקים ולגזום לשון כנען אמרו נתפלל שתא שנא' שם נתן תתן את העם הזה בידי: דרך האתרים. דרך הנגב שהלכו בה המרגלים שנא' (שם ז) ויעלו בנגב, ד"א דרך התקנים דרך התייר הגדול ד המוסף לפניהם שנאמר (שם י) דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה: וישב ממנו

רש"י

לכל העולם: (א) יושב הנגב דרך האתרים. התרת מרגלים בכתוב שם עלו זה בנגב, ועמלק יושב בנגב ובנענים אצלם, כי העמלקי והכנעני שם לפניכם:

שפתי חכמים

שהכוו שכבו מעולכם כעציית מלוה זו לה שעשה ג"כ מלוה שם"י לא רלו לדבוק בו כלום, ודו"ק כ"ל: ת כלומו לתכן והכי לא רלו מיתה על מסכן רק מסה ומלעזר וכל"ל ויאמרו ולא מפי משה ומלעזר שמעו ומשם לשכלו כו' ובכלומו מלאכי השרת כלומר כיון שכו' וילכו כל העדה: א כ"ל למה כתיב בזה מכע"ם ויבכו בני ישראל והכא גבי מסכן כל בני ישראל, ומשום דהכא לא הכניס בכו ולמה לפי שסיס כו': ב ובו"ת מלילים לכע"ר למה לשנותו כדכתיב מחריו כי גם ישראל וגו'. ויל"ל דקאמר לשנותו ג"כ ויאמר דלא כ"ל אלא ויבא ישראל דרך האתרים ויבא שכנעני וילחם ויבא ממנו שבי וכמו ויבא לקראת ישראל מעדכים ויבא ישלח וילחם ביישראל וכן גבי עוג ויצא לקראת ישראל וגו' למלחמה מדלעי אלא שנא שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד. ועי"ל דסוקמתו מדכתיב כאן וילחם מכנעני וישמע הכנעני וגו' אחר מיתת אהרן וסתם ע"כ לא שנא אלא שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד שכשמת אהרן וסתם שכח"י כתן לאחר כו' לשון מכתן לאחר מאמע שפי' דלחייתו מאמ, ושם אמרם כח"ה. וכלה"ס פי' מדכתיב וילכו כל העדה וגו' ואמר כ' לאמרו קבי וילכו בניכ"י אחת היו"ד וכדכתיב לקים לאמר כאשר כי נתיקם טעם לדבר שלפניו הוא נתגלו העדה לפי שנוע אהרן: ג ומשום לל תקבי ס"ל סתכי קלקי אסהדי דכתיב וישמע הלבעני ואמר כך כתיב יושב בנגב כיון שהוא עמלק ל"ש בישם כו': ד פי' והוא אהרן כלומר כיון שהוא נסתלקו ענני כבוד ולא היה להם כ"ש לחין הקודם שנוסע לפניהם מ"ש בא להלחם אם שלא עשה קודם לכן הוא"ס. ויוכלך לעשה על ד"ש כי לעשה שהשלשן שקה בשיב דרך האתרים וכי שעלגים ככתו לותו דרך וכלה דרך כפושם היה לכל עוזבים ושניים לכן פי' ד"ש ומו וכמו שפי' הכל"ס כי בסבת שלא הלך לפניהם אלא אהרן ונסתלקו ענני כבוד בא להלחם ויעשה על ד"ש קשה ולמה כתיב האתרים לשון רבים כיון דלא קאי אלא על אהרון הקודש

יום ו כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצענו תשלים כל הסדרה והתרגום והפטרה:

ב וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמַר
אִם־נָתֹן תִּתֵּן אֶת־הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי
וְהַחֲרַמְתִּי אֶת־עָרֵיהֶם׃ ג וַיִּשְׁמַע
יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּנַעֲנִי
וַיַּחֲרֶם אֹתָם וְאֶת־עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא
שֵׁם־הַמָּקוֹם חָרְמָה׃ פ ד וַיִּסְעוּ מֵהֹר
הָהָר דֶּרֶךְ יַם־סוּף לִסְבֹּב אֶת־אֶרֶץ
אֱדוֹם וַתִּקְצַר נֶפֶשׁ־הָעָם בַּדָּרֶךְ׃

ב וְקַיָּם יִשְׂרָאֵל קְדָם
יְיָ וַאֲמַר אִם מְמַסַּר
תְּמַסַּר יַת עַמָּא הָדֵין
בִּידִי וַאֲנַמַּרִית קִרְוֵיהוֹן׃
ג וְקַבֵּיל יְיָ צְלוֹתֵיהּ
דְּיִשְׂרָאֵל וּמְסַר יַת
כְּנַעֲנָאָה וַנַמַּר יַתְהוֹן וְיַת
קִרְוֵיהוֹן וּקְרָא שְׁמָא
דַּאֲתַר חָרְמָא׃ ד וּנְטָלוּ
מֵהוֹר טוּרָא אוֹרַח יַמָּא
דְּסוּף לְאַקָּפָא יַת אַרְעָא
דֶּאֱדוֹם וְעָקַת נַפְשָׁא
דְּעַמָּא בְּאוֹרְחָא׃

רש"ם

האחרים. כמו אפרוח אתמול אזרוע הרבה אלפי"ן באין לשמושו בראש התיבה: (ב) והחרמתי. המטלטלין

בעל הטורים

נפשי כפש. כיון שכתו גבול מדום ותקלר נפש פעם ויבדיו כפ' וכעפש כפ' כסרון מדום וכן ותקלר נפשי בעמל יפרחל ותקלר נפשו למות פעמ' (ד) ותקלר נפש פעם. מלמד שכתו כל סלונות שיכתו עליהם

שפתי חכמים

ל"ם גם טעם בתקון: ה סולרו־ר"ל לפרש כן משום דס"ל מין יפרחל מנוסחים שלו פעם קלקולים לפני פס"י וכמן לא מלאו שום קלקול לכן אמר שפשבי שבכו פם היו שלא פשבי שבכו יפרחל מפס ואין לומר מנליס אחת דלמא פחים י"ל דמנ' שבי מפעם שיהם שלא אחת. ומ"ת מ"ל לרש"י דפשפס היס, ו"ל דמנ' שבי מפעם שפשפ כדכתיב כפ' כל מעכוך פרעם היוצ על כפשו עד כבוד פשפס וגו' כך כתיב בפתרפס וכסוף כשלקם כתיב עד כבוד השבי ע"כ לריך לפרש דשבי היינו כבוד השפתה לף שבי דכתיב הכא מייירי ביפתה, ולא"כ ויצ ממנו מפשים או גפשים או טף מיבעי ליה: ו דלי כמפעמו מס נדר להחריב על פס דהא פתם נדר לה' נאמר על הקדש שלא מקדים כו' ולבון מרס הוא, ומפרש עד לפיכוך זה דוימרס היינו שלם גבוה פילף בייך לומר על בני שלם מרס כדכתיב בתחם ואת עריהם ומפרש בשקלו על בני שלם מפעם לשון כריגה ושקלו על עריהם מפעם מרס גבוה: ז ר"ל מס דכתיב ויסעו מהר סהר דרך יס סוף וגו' הא קודם שבאו להר סהר היו סובבין אלן אדום דכתיב לסבב לשון יומאן שלום וגו' ומפני מה חזרו לאחוריהם ולמה אמר לון משה שבשביל חזרו לאחוריהם ומפרש כיון שאמר כו': ח ות"ת למה שספידותו במוסרס, וי"ל גפ' פתם וכפ' עקב מפרש בס"י למה שספידותו במוסרס וזה תיכף דבריו לפי שבשאר חזרו למוסרס היו יודעין בני לוי שהבריחם עד מ סרס וכרגו כמה משפעות כדפתם"י גפ' פתם וספפידו לו על הסרן משום דמתמת שמת אהרן נסתלקו ענני כבוד מעליהם לכן במעט ומלו שבטעיס עליהם למלקמה ומ"ם חזרו לאחוריהם למוסרס ומחמת בהזרו נסרגו כמה משפעות לכן ספפידותו בתוחו פעם היון שם"י מיתתו בא לפס כל זה כך פרש"י ומה שפרש"י הכא שבע מסעות חזרו לאחוריהם וכפ' פתם פי' שמנה מסעות חזרו לאחוריהם פפרש במקום אחר דהיינו לבד מאותו מסע שאחוזם הוא שבע

רש"י

שבי. לוים הלה שפחה ה אמת: (ב) והחרמתי. לקדיש ו שללם לגבוה: (ג) ויחרם אתהם. כהריגה: ואת עריהם. תרמי גבוה: (ל) דרך ים סוף. כיון שמת אהרן ובאת עליהם מלחמה זו ז חזרו לאחוריהם דרך יס סוף הוא הדרך שחזרו להם כשנזר עליהם גזרת מרגלים שנאמר (דברים ח) ומסע המדברה דרך יס סוף. וכאן חזרו לאחוריהם (עיין פ' פתם). שבע מסעות שנאמר (שם י) ובני יפרחל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי במוסרה מת והלא בהר ההר מת הלא שם הוזרו והתאבלו עליו והספידוהו ח כאילו הוא בפניהם, לא ובדוק ומפעות ומתא שבע מסעות מן מוסרה עד הר ההר: לסבב את ארץ אדום. שלא נתנם לעבור בארלו: ותקצר נפש העם בדרך. בעוכה הדרך שהוקפה להם לחמרו עכשיו היינו קרובים ליכנס לארץ ואנו חוזרים לאחוריכו כך חזרו אבותינו ונפתחו שלשים ושמונה שנה עד היום לפיכך קלרה נפשם בעינוי הדרך ובלשון לעז מקרובלי"ר ולא יתכן לומר ותקצר נפש העם בדרך בהיותם בדרך ולא פי' כו כמה קלרה שכל מקום שתמלא קלור נפש במקרא מפורש שם כמה קלרה כגון (זכריה יח) ותקלר נפשי בהם וכגון (שופטים י) ותקלר נפשו בעמל יפרחל וכל דבר הקשה על הלם נופל בו לשון קלור נפש כאלם שהטורח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר ואין לו מקום בתוך

לכו לגור שם לותו הלער וכדבר המטריח נופל לשון גדול שגדול הוא וכבד על האדם כגון (זכריה יח) וגם נפשם בחלה כי גדלה עלי (חיוב י) ויגלה כשחל תלודתי כללו של פירוש כל לשון קלור נפש בדבר לשון אחין יכול לשכלו

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ד) ויסעו מהר סהר לכסוב את ארץ אדום וגו'. וכתיב ותקלר כתיב ונפשינו קלה בלחם הקלוקל אינו דומה רואה ושומע לשומע בלא רואה שלפי שאינו רואה ממשות הדבר שאינו (שכואה) שומה ואינו נחשב בעיניו לכלום. אי נמי שלא היו עמין שעשה הסיוב הסוף על שהיו שוכחין כו ושמעו בריחים שו דכו כאבותיכ. וכן משמע קלת דשכשת בשעלתך דכתיב בית וסיס שעשו לשד

(חק לישראל) ח"ד

ה וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה לָמָּה
הַעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוּת בַּמִּדְבָּר
כִּי אֵין לֶחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה
בַּלֶּחֶם הַקְּלֹקֵל: ו וַיְשַׁלַּח יְהוָה בָּעָם
אֶת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וַיְנַשְּׁכוּ אֶת־
הָעָם וַיָּמָת עַם־רָב מִיִּשְׂרָאֵל: ז וַיָּבֹא
הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי־
דִבַּרְנוּ בַיהוָה וָבָךְ הִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה
וְיָסֵר מֵעָלֵינוּ אֶת־הַנָּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל
מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם: ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל־
נֵס וְהָיָה כָּל־הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וָחָי:

ה׳׳א וידבר העם באלהים. סנהדרין
י: ובמשה קלקל. ע״ז ה: עשה
לך שרף. כ״ס כט ע״ז מד:

בעל הטורים

שלשתן בתיבת למה: (ה) קלקל. בגימ׳ זה כמ״ש שבלע בכמ״ש
מיכאל: (ו) הנחשים. לפי שעשו מעשה נחש שסילוהו לה״ב על
רש״י

הוא שיון הדעת סולתו: (ה) באלהים ובמשה. יהפוו עבד לקונו (במ״ר): למה העליתנו. סיחס אוים: ונפשנו קצה. לף זה לשון קוצר נפש ומחוס: בלחם הקלקל. (ע״ז ה) לפי שהמן נבלע בחיבורים קרוהו קלוקל ממרו עתיד המן הזה שיתפח ט במעיו י כלוס ים ילוד שהה מחכנים ומיגו מוציא: (ו) את הנחשים השרפים. (במ״ר) שמורפים כ את האדם בחרס מיוחס: וינשכו את העם. יבא נחש שלקה על הוללת דבה ויפרע ממוליאי דבה יבא נחש שכל המינין נטעמין לו טעם אחד (טעם עפר) ויפרע מכפויי טובה שבכר אחד משתים להם לכמה טעמים: (ז) ויתפלל משה. מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא תלמידי מלמחול: (ח) על הנס. על כלוס שקורין פורק״ח בלעז וכן (ישעיה ל) וכנס על הנבעה (שם יג) בתו גם ולפי שהוא גבוה לשות ל ולרחי קורהו גס: כל הנשוך. (במדרש רבה) לפי כלב לו חמור טובכו מ היה נזוק ומתנוזה ב והולך אלא שכשיבא הנחש ממהרת להמית לכך נא׳ כאן ורפא אותו רחיה בעלמא וכשיבא הנחש נ׳ והכיט והיה אם נשך הנחש את איש והכיט וגו׳ אלא היה ממהר בשוך הנחש להתרפאות אלא ה״כ מביט בו בכוונה ולמרו רפואתו וכי נחש ממית או מחיה אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם

דעת זקנים מבעלי התוספות

שמות: (ה) עשה לך שרף. לכך נוס הקב״ה לעשות נחש ולא דבר אחר כדי להגדיל נסיו ונפלאותיו שהוא מכה בחומר ומרפא

ענייני הנחש והשרף

(ה) וידבר העם באלהים ובמשה וגו׳. יש להבין מיון אחד הנס שהתלוננו את הבינוני עוד מצאנו. אבל הוקשה להם ה׳ עובה הכל בנס למה ייבלו מחלוים וסבבו את הלוים, ויש להם
זה לשר גדול ניסא עוד במדבר לא זוזא ויש לו למשה לסוליכם בחוזק יד דרך חלוים, ומוה שמשר לו יתבבך בלא יבלו מחלוו
ב״ס יוליכם בחוזק דרך חלום, ומוה שפעו כי מצלתי יכולת ה׳ הוליכתי לסביב חרן חלום, ע״כ אמרו בעבור כך [הם העם
ב״ע] לוחה העלוו אלו הוא היו דעים זה למדם עובה לבעות מחייבו הם לה בחלומות מלוה, וכיון שדבמת נס״כ על מעשה מעשה
בנחש הוא דבר נס״כ:

רשב״ם

יהיו הקדש לשמים: (ה) הקלקל. כמו קלקל בחצים:

שפתי חכמים

מעשות: ם מה שפירש שיתפח מלשחיב הקלוקל בחול״ס מעשה ל׳ קלקול ממש היינו שיתפח בעיניו, ומה שפילש נבלע בחיבורים ר״ל מלשחיב קלקל חסר היינו ל׳ קל שלא סיה לריך לעבלו (במ״ר) זה ל׳ רש״י (בע״ז דף ה) בלחם הקלוקל הוא הענן ומעני שהיה נבלע בכל חיבוריהן ולוין ו לשון לחון קלוחוהו קלקל כו׳. עב״ל. ם״מ שהוא מל׳ קלות ע״ל יבקלקל מלמדם ועבלעם מעיני הכל״ם: ו ול״ת ולשלו כתיב ויתד מהיה לך על זוילך ויהי כשבתך חון וגו׳ ם״מ שהיה להם יתידה, ו״ל ממה שהקולים מן החנלים היו מוליחים, מלמחי: כ פירוש שהשרפים הוא תולה לנחשים דכתיב בקרא לעומר הנחשים שהורפים ולא שהם נחש מין נחש כמו שרף מעוסף וכאו נחש שרף ועקרב דע״כ והשרפים מבעי ליה ושם דכתיב עשה לך שרף ם״מ לשון נחש הוא שיהיה שמשו שרף י״ל עשה לך נחש שרף קשה וכמיהו ומהלבו בריחה עי׳ שם בריחה: ל ר״ל לפי שדרך לבעוו בחוזו בחוש על חולו מקום שהחולה שם לפי שהשוב נשוה משום שהי קרוין לשוב גם: מ דחל״ב כל ר״ל לבחוב וכיה הכשוך: נ ל׳ חולי מלכחש נפשו ולולך אלא מה

ט וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחַשׁ נְחֹשֶׁת וַיְשִׂמֵהוּ
עַל־הַנֵּס וְהָיָה אִם־נָשַׁךְ הַנָּחָשׁ
אֶת־אִישׁ וְהִבִּיט אֶל־נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת
וָחָי׃ ששי ׀ וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּחֲנוּ
בְּאֹבֹת׃ יא וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיִּחֲנוּ בְּעִיֵּי
הָעֲבָרִים בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ׃ יב מִשָּׁם
נָסָעוּ וַיִּחֲנוּ בְּנַחַל זָרֶד׃ יג מִשָּׁם
נָסָעוּ וַיִּחֲנוּ מֵעֵבֶר אַרְנֹן אֲשֶׁר
בַּמִּדְבָּר הַיֹּצֵא מִגְּבֻל הָאֱמֹרִי כִּי

וַיְהִי וַיְתַקְּנֵם׃ ט וַעֲנַד
מֵיָּה חַיְיָא דְּנְחָשָׁא
וְשַׁוְיֵהּ עַל אָת וַהֲוֵי כַּד
נְכִית חַיְיָא יָת בַּרְיָא
וּמִסְתַּכֵּל לְחַיְיָא דְּנְחָשָׁא
וּמִתְתַּקֵּים׃ י וּנְטָלוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּשְׁרוֹ בְּאוֹבוֹת׃
יא וּנְטָלוּ מֵאוֹבוֹת וּשְׁרוֹ
בְּמַגְיַזַת עֲבָרֵי
בְּמַדְבְּרָא דִּי עַל אַפֵּי
מוֹאָב מִמַּדְנַח שִׁמְשָׁא׃
יב מִתַּמָּן נְטָלוּ וּשְׁרוֹ
בְּנַחֲלָא דְּזָרֶד׃
יג מִתַּמָּן נְטָלוּ וּשְׁרוֹ
מֵעִבְרָא דְּאַרְנוֹן דִּי
בְּמַדְבְּרָא דְּנָפֵיק מִתְּחוּם
אֱמוֹרָאָה אֲרֵי אַרְנוֹן

ת"א ויעש משה נחש נחשת. ספר סזוסר פ' תבוסה:

רש"ם

(ט) והביט. וראה אותו. שיסתכל לשמים למעלה:
(יא) בעיי העברים. לשון ארץ חרבה. כמו נסעו. ולפי שמר ויסעו ממקום זה כדרך שכתוב בכל המסעות, לפיכך סעל כאן זה סיו מקומות רבים דיבון גד ועלמון דבלתיסים

בעל הטורים

סנן: את הנחשים. לרבות בלבים ותיית לעיל: (ט) ויתמסר על הנס. כדרך שמייסר את־בניו שמשיא בשבט שמצאו במקום גבוה כדי שיתלה עיניו ויזכור: (יב) משם נסעו. ולפי שעל כאן זה סיו מקומות רבים דיבון גד ועלמון דבלתיסים

שפתי חכמים

מיד (ב"ק דף לב): ס כתב הרמב"ן ולפ"ז יהיו שני הקרי שבכתיב הוא שעשה לך משה אבל כותבים לומר שהלך משה אחר שם הנחש, עכ"ל. ולפ"ז לפרש כיון דשם הנחש על נחש בקלקלו הקב"ה הוא נקט ס"ל כמ"ד קללו הכתוב תלה כאלו משה הוא שעשה הנחש נחשת כדי שעל ידו יבא שם הנחש, ודו"ק: ע"ל לא ידעתי למה נקרא מקום הזה עיי העברים אבל סי' על שיי ידע כדפרש"י: פ סי' מכבד במגדת מפני הזוהמא ל' יפיס שגורף בו את הדשן: צ ר"ל דל' העברים משמע בשלי מקום עיברים למקום אחר ללמוד מקום היו עוברין ממקום למקום ומפרש דרך העוברים שם אל הר נבו כו', ובפ' המזיק ג"כ כתיב העברים הזה הר נבו: ק והולך לפרש שהוא מלה ולא ל' רבות מפני שהם הוא גבול המערבי הילו גבול מואב והם הוא גבול

רש"י

שבמדבר היו מתרפאים ואם לאו היו נמוקים [כ"ה ניזוקים]: (ט) נחש נחשת. (שם) לא נאמר לו לעשותו אל נחשת אלא אמר משה הקב"ה קורקו נחש ם ואני אעשנו על נחושת לשון נופל על לשון: (יא) בעיי העברים. לא ידעתי למה נקרא שמם עיים ע ושי ל' חורבה הוא דכר המעוט במשקל פ והעי"ן בו יסוד לבדה והוא מלשון יעיש (יחזקאל כח) ויעה ברד: העברים. דרך מעבר העוברים שם את הר נבו צ אל ארץ כנען שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ האמורי: על פני מואב ממזרח השמש. במזרחה של ארץ מואב: (יג) מגבול האמורי. תחום סוף מזרח ק שלהם

וכן (דברים ג) גבול מואב. לשון קצה וסוף: מעבר ארנון. הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה על שכתוב מעבר הנחל בתוך ארץ האמורי בקצוה של ארץ מואב: היוצא מגבול האמורי. רצונו יוצאה מגבול האמורי והיא של האמוריים ונכנסת לגבול מואב עד ארנון שהוא גבול מואב ושם היו ישראל ולא נתו לגבול מואב (כי ארנון גבול מואב והם לא נתנו להם רשות לעבור בארצם ואע"פ שלא פירשו מהם פירשו יפתח)

ענייני הנחש והשרף

(ט) והביט אל נחש הנחשת ויחי. למה דוקא בהבטה אל הנחש סיה תולה הסיות, עיין רמב"ן ז"ל, נוכל לומר כי ישראל סיכלו שכבר הגיעו למדרגה עליונה כמו סיהים לעתיד ביכיהו את הדבר הזה משה הוא המעכב, ע"כ דיברו על משה בהתעוותם מדוע לא נלחם עם הדום, ובאמת היה עוד ממשלת הנחש הזה סילה"ר הוא שם מ"ב עדיין בילוד בלבם, ועוד לא הגיע העת לכבוש את הדום ומשה היה חייב בדבר, ע"כ בא משה ע"י הנחש לסודיעם בעוד לא תקנו עון הנחש וסילר כרוך בלבם, ע"ל כל הספר הסיע והבקיף נעיין בכולו על הנחש הספר צדן רבתו פרושם על ישראל, תו"ל, כי זה נקרן נעון הספר הפרו למשה, וסבן:

ביתה כל הארץ למלך מואב מבני לדי הנהר וכיוון לקנה כל מה שהיה למלך מואב ונתן גבול מואב ונתן גבול ארץ כיתון מלך האמרי שהוא מפסיק בין גבול מואב לארץ כיתון מלך בשבעב היודן הגיר כיתון עד מואב לקנה שלהם

דעת זקנים מבעלי התוספות

בהשמל הנחש הכה ו הנחש מכפה: (י) ויחנו בהלמות. פי' בלעזון ובכיוון שבון הר הסר ומוזות כמ"ש בהלה מפני ושם סיתה מכת נחשים ומשה הרו מחר המכה לחוכות: (יב) משם נסעו. פי' מעיי העברים ויחנו בזרד. ובמסעי כתיב ממעי העברים הלו לדיבון גד, וי"ל דהסתם מפרש שם המקומות ובכל מקום שם הנהרות לפי שהוא לבה על הכתוב: (יג) ויחנו מעבר לארנון. לארנון הוא שם הנהר ואתו מעבר הנהר לגד הר סיחון כי היו מקיפין את ארץ מואב בלא ניתנה לפם רשות לעבור דרך עניו כי אם בגבולו לדבריהם וגם על מלך מואב בלא רשות ובאו ממזרח את ארץ מואב והסיתו ארץ מואב למעבר מעבר מעבר לארנון לגד הר סיחון. כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמרי. כלומר בהנהר מפסיק בין שני הגבולים כי מחנים

(חק לישראל) ה"ד

תְּחוֹם מוֹאָב בֵּין מוֹאָב
וּבֵין אֱמוֹרָאָה: יד עַל כֵּן
יֵאָמַר בְּסֵפֶר קְרָבִין
דִּי עֲבַד יְיָ עַל יַמָּא דְסוּף
וּגְבוֹרַיָּא עַל נַחֲלֵי אַרְנוֹן:
טו וּשְׁפוּף נַחֲלַיָּא
דְּמִתְפָּרִין לְקִבֵּיל לְחָיַת
וּמִסְתְּמִיךְ לִתְחוּם מוֹאָב:
טז וּמִתַּמָּן אִתְיְהִיבַת לְהוֹן
בְּיָרָא הִיא בֵּירָא דִּי אֲמַר
יְיָ לְמֹשֶׁה כְּנוֹשׁ יָת עַמָּא
וְאֶתֵּן לְהוֹן מַיָּא: יז בְּכֵן

ת"א על כן יאמר. בדכות גד נמ
ס' הזוסר פ' בשלח: לח וסב.
קידושין ל: ומסר הגחלים. בדכות
גד:

אַרְנֹן גְּבוּל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין
הָאֱמֹרִי: יד עַל־כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר
מִלְחֲמֹת יְהוָה אֶת־וָהֵב בְּסוּפָה
טו וְאֶת־הַנְּחָלִים אַרְנֹן: וְאֶשֶׁד
הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשֶׁבֶת עָר
וְנִשְׁעַן לִגְבוּל מוֹאָב: טז וּמִשָּׁם בְּאֵרָה
הִוא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה
אֱסֹף אֶת־הָעָם וְאֶתְּנָה לָהֶם מָיִם: ס

בעל המורים

וגסעו מכל על נחל ממקום למקום: (יד) את וסב בסופה. כמו יסב וכן סוף בגזיר כמו סיח גבול, פי' מסך ניתן לנו בסופה כלומר בסערות כמו בעבור סופה שבמדבר נקמנו סין לך, וזסו שכתוב במלחמות ה' דכתיב לך בסופה ובגלל סערים בזמנו לנו: בסופה. כ', את וסב בסופה, ומיזך בסופה ובסערה דכתי. וזסו את"ס בסופה בסיזכור גסיס בל יס סוף דכתיב ס' בסופה וגו' סיסיס דקרא נועד ביס סוף ובידסו. והכא כמו סייני ביספת יס סוף: (טו) ומסך הנחלים. ס"ת דס שסדס סיס יוכד מן הסלוגים שבסגנו בנחל: לשבת. סיס במס', לשבת מסכס, לשבת עד, שבזכות מסכסס זכו לזס. ד"ס סיינו דמתרגין בגמרא נסא מסס ומסס עמס עבר סיס ולא ילדס שסוא יכול לסוליסס, ויליסין נס מדכתיב מקן עבר סיס לשבת מסכס בתרן נעשן אלקח סגר. וסיינו לשבת עד בימס עתידי יכול ליסן מסס מסכת ונמס מקן עבר סיס: ונשען. ד' במס', ונשען לגבול מואב, ונשען על ס' קדוש יסרגל בתעת. כיון שכתו לגבול מואב ולא נכנסו

רש"י

כמו יאמר יפתח (שופטים יא) וגם אל מלך מואב שלח ולא לקח. ומשה רמזה (דברים ג) כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער מה אלו לא נתנו לעבור בתוך ארצם אלא הקיפוס סביב לף מואב כן: (יד) על כן יאמר. על הניה זו ר ועטיס שנעשו לס ניסיס בספר מלחמות ה'. כשמספרים נסיס שנעשו לאבותיו יספרו את והב וגו': את והב. כמו את יהב כמו שיאמר מן יעד ועד כן יאמר מן יהב והב והוי"ו יסוד הוא כלומר את אשר יהב להם והרבה נסיס בים סוף: ואת הנחלים ארנון. כשם שמספרים בנסי ים סוף כך יש לספר בנסי נחלי ארנון שלף כאן נעשו נסים גדולים. ומה הם הנסיס (טו) ואשד הנחלים. תרגום של שפך אשד שפך הנחלים שנשפך שם לפי שהיו הרים גבוהים והגחל עמוק וקור וההרים סמוכים זה לזה לפיכך עומד על הסר מזה ומדבר עם חברו מזה והדרך עובר בתוך הגחל אמרו אמוריים בעיניהם ישראל [לאחר] לתוך הגחל לעבור גלה מן המערות שבהרים שלמעלה מהם והרגם בחיצים וחנני בליסטראות והיו אותן הקעקים בהר שלך אמוריים היו כנגד אותן נקעקים כמין קרנות ושדיים בולטין לתוך כיון שבאו ישראל לעבור נזדעזע ש ההר על ת"י כשפתה היולדת להקביל פני גבירתה ותתקרב לגד הר של מואב ונכנסו אותן השדיים לתוך אותן נקעקים והרגום וזהו אשר נטה לשבת ער שההר נטה ממקומו ותתקרב לגד גבול מואב וגדבק בו וזהו ונשען לגבול מואב [ס"ת אינו] ועברו ישראל על ההרים ולא ידעו הנסים הללו אלא ש"י הבאר הנכנס לשם: (טז) ומשם בארה. משם

דעת זקנים מבעלי התוספות

ציד סיחון, כמו את"ל ענין ומואב שבחי סיחון כלומר כשבאו ונכבשו לישראל על ידי סיחון ואותה גבלה היא שולל מלך ענין שיבראל ואומר לף נקח ישראל מואב כי לף עבדו מרגון: (יד) על כן. על שנלה את מואב יאמר בספר מלחמות ה' כמו שדברי סיחים שבותבין בו מלחמות שבין אומה ואומה שבקבר ומוסף לנחלים כנגד מבדמתה וכתוב בו ענין מלך מואב: את וסב בסופה. את וסב ניסה בתת וכיה כמו שבתובים יוסף

יז אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עֲלִי בְאֵר עֱנוּ־לָהּ : יח בְּאֵר חָפָרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמְחֹקֵק בְּמִשְׁעַנְתָּם וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה : יט וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת : כ וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימֹן : פ

שבח ישראל את תושבחתא הדא סגי בירא שבחו לה : יח בירא דחפרוה רברבי עמא כרוה נדיבי עמא במחקק במשענתם וממדברא אתיהיבת להון : יט ומאתיהיבת להון נחליאל ומנחליאל לנחליא ומנחליא סלקא עמהון לרמתא : כ ומרמתא לחילייא די בחקלי מואב רישׁ רמתא ומסתכיא על אפי בית ישימון :

ת"א מז יזיר. ל"ס נס ס' וזסר פ' וילך : בסר מסרוס . ס' וזסר פ' בסעלתך : וממדבר . נדסיס נס : וממתנה . עירובין נד נס לגנוס ו : ומנחליאל . נדסיס עט :

רשבים

הוה לאדם. מן יקשת לך וגם נלבדת בבל. פן תוקש בו למען תורא. וי"ו תחת יו"ד כן והב מן יהב: (יח) שרים. משה ואהרן: וממדבר מתנה. לפי הפשט כל אלו שמות

בתוזה ותמרו סירה: (כ) ומבמות הגיא. קרי בת מות הגיא,

בעל הטורים

שנאמרו לסס ונסעתן על ס' קדוש יסראל בתמת: (יז) עלי בסר עמו לס . בסתזזו מן סמלתס תמו על הבסר ותמרו בזכה בתוקום שהכה הכתיב בין מסתיים סס יתמו לדקות ס': עמי. ב' תמס'. עלי בסר עמו לס, עמו לס' בתודה. שעל בסר עמו נס' דכתיב

שפתי חכמים

לא הסוס סותס סותו בסס : ת אמר מתוך שמתל תפני שעשיס לעולס ממקום ומוך למקום גבוס ומפני שסין המצוות בתלות עמו לס . בסתזזו מן שמלתס תמו על הבסר ותמרו בזכה בתוקום שהכה הכתיב בין מסתיים סס יתמו לדקות ס': עמי. ב' תמס'. עלי בסר עמו לס, עמו לס' בתודה. שעל בסר עמו נס' דכתיב

רש"י

בת התמד לל הבאר כיולד תמר הקב"ס מי מודיע לבני הנסיס הללו התמל תומר נתת פת לתיוק הודיע לתמו לתחר שעברו חזרו ההריס למקומס והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה מסס דס ההרוגיס וזרועות ויתברים ומוליכתן סביב המחנה וירחל רחו ותמרו סירה: (יז) עלי באר. מתוך הנחל והעלי מה שת מעלה ת ומיון שהבאר הודיעה להס שנ' ומסס בתרה (במ"ר) וכי מסס סיתה א ולל מתחלת תרבעים שנה סיתה

עמהס לל סירדה לפרסס ת הנסיס וכן (שבת לה) לז יזיר ישראל השירה הזות נתמרה בסוף תרבעים והבאר נתנה להס מתחלת מ' ומה רחה ליכתב כאן לל הענין הזה נדרש למעלה בימנו. (יח) באר חפרוה את היו הבאר תשר חפרוה שרים מסס ותהרן : במשענתם. במטה: וממדבר . נתנה להס : (יט) וממתנה נחליאל . כתרגומו: (כ) ומבמות הגיא אשר בשדה מואב . כי סס מת מסה ב וסס

ענין שירת הבאר

(יז) לז יזיר ישראל ת השירה הזות וגו'. שמדרש שמחומע מקשה הלא הבאר נתנה להס מתחלת תרבעים שנה מה לאו לומר שירה סיתה זמפני מה לל הוזיר שם מסה בשירה זו , ע' רש"י ז"ל , ולפיה דבר העולם סוה בשדה סיס ומעבירה עליו בענין זה בשנה שמינה לו יוחר , בגמרו טושא שעשה שלמה לפוחביו ולקרוביו , כגון שעליו שמחתה הגדולה שעשה שלמה בגמר מלאכת המקדש , וכמו כן מליו ביולדת שלרם לה כל הרחמים שבי' לעשה ויעקב' עד שתתם ממלרי' וכשנתמלא יומתם שתר שעברו לת היום בתרבה ומלרים שבעבו היום סוף וכן יתר הסירות שנאמרים בבתרי הקדש ללם היו בגמר היום וידעו יסראל כי גלות מלרים נגמר בשלמות ע"ב שבו מסה יסראל, וכן בגמר הסירה שאר הקב"ס כתבו לכם הסירה הזאת, "ויסרתל את מים מסירדן וסבאת הוא הסלע ויבא לו בזן סלגש", לו יה לתוך היודן ידעת הוא"ל בדבריסים, ע"ל בעת שבו הסירה הזאת בשובן הוזה לקב"ס ולבאתר על עוכתו שעשה וסבקה זה שמן בא שאמתם , בתיב שהקב"ס עזר לתומו מהביהו שמן בא בעת שהקו ואמר לך שהבר הקב"ס עזר לתומו ויבעבורו ולוכו ללך עוד לשובה ת"ילו הוא נותן לו תודה על כל הטובה שבר עשה עמו עד היום , עניו זה היה ביהשראל כי היה בבני שמחתם שלמה , כי לפו שבעוד שמן שלך ובנסו שלחן ייתן

(חק לישראל) ח"ד

רביעי בשחן מחוברין

כא וְיִשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֲגָדִין לְוָת סִיחוֹן מַלְכָּא דֶאֱמוֹרָאָה לְמֵימָר: כב אֶעֱבַר בְּאַרְעָךְ לָא נְסְטֵי בְּחַקְלָ וּבְכַרְמָ לָא נְשַׁתֵּי מֵי גוּבָ בְּאוֹרַח מַלְכָּא נֵיזִיל עַד דִּי נְעֲבַר תְּחוֹמָךְ: כג וְלָא שְׁבַק סִיחוֹן לְיִשְׂרָאֵל לְמֶעְבַּר בִּתְחוּמֵיהּ וְכִנֵּשׁ סִיחוֹן יָת כָּל עַמֵּיהּ וּנְפַק לְקֻדָּמוּת יִשְׂרָאֵל לְמַדְבְּרָא וַאֲתָא לְיָהַץ וְאַגִּיחַ קְרָבָא בְּיִשְׂרָאֵל: כד וַיַּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי לֵאמֹר: כה אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ לֹא נַטֶּה בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם לֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ: כו וְלֹא נָתַן סִיחֹן אֶת יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף סִיחֹן אֶת כָּל עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יָהְצָה וַיִּלָּחֶם

בעל הטורים

דכתיב ויקבוץ מותו בגיע: (כב) נעברה בארצך. ולא תאמר נא כדרך שאמר בשמר בחדוש, שלח לשם לפייסו על כך ולא שלח לו אלא

רש"י

שפתי חכמים

בעלה ג הבאר. ד"ח כרוה נדיבי העם כל נשיא וגשיא בשהיו מושים וגועל מקלו ומושך אחד דגלו ומחנהו ומי הבאר ממכון דרך לותו שיתן לפני הנייח כל שבט ושבט: במחקק. ע"פ משה שנקרא מחוקק שנאי (דברים לג) כי שם חלקת מחוקק ספון ולמה לה נזכר משה בשירה זו ד לפי שלקה ע"י הבאר וכיון שלה נזכר שמו של משה לה נזכר שמו של הקב"ה משל למלך שהיו מזמינין לותו לסעודה אמר אם אוסיפ שם אני ואם לאו אינו חולך. ראש הפסגה. כתרגומו ריש רמתא: פסגה. לשון נוכח וכן (תהלים מח) פסגו ארמנותיה הגביהו ארמנותיה: ונשקפה. אותה הפסגה ה על פני המקום שמשו יסימון והוא ל' מדבר שהוא שמם. ד"ח ונשקפה הבאר ו על פני הישימון שנגנזה בימה של עברים והעומד על הישימון מביט ורואה כמין כבכרה בים והוא הבאר כך דרש רבי תנחומא: (כה) וישלח ישראל מלאכים. ובמקום אחר תולה הפליחות במשה שנאמר (דברים ג) ואצלה מלאכים ממדבר קדמות וכן (במדבר כ) ויעלה משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וביפתח הוא אי (שופטים יא) ויעלה ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו' הכתובים הללו נראיים זה לזה. זה נועל וזה פותח שמשה הוא ישראל וישראל הם משה לומר לך שכשיה הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הדור הוא הכל: (כג) אעברה בארצך. ת"ע פלה נלטוו לפתוח ז להם בפלים בקשו מהם שלום: (כג) ולא נתן סיחון וגו'. לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס ח שהיה שומרם שלה יעברו עליהם נייסות כיון שאמרו לו ישראל נעברה בארצך אמר להם כל עלמי חיוי יושב כאן שלה נשמרם מפניכם ואתם חומרים כך: ויצא לקראת ישראל. הלו היתה הבאר שלשה יתושין אין כל בריה יכולה לכנסה ואם היה סיחון בכפר חלם אין לדם יכול לכנסו וכ"ש שהיה בחשבון אמר הקב"ה מה חיי מטרית ט על כני כל זאת לוור על כל עיר ועיר נתן בלב כל אנשי המלחמה לצאת מן העיירות ונתקבלו כולם למקום אחד ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין שומד לנגדם כי אין

דעת זקנים מבעלי התוספות

בסכך דאין בו תורתו מתקיימת ונשתה לו במתנה וכיון שנתנה לו במתנה נתלו לו בעלמה שלה נכנסו גבולו מכאן כמו שנכנסו מכאן אחרון אחרון מותר ובן כתוב בפרשה אלה הדברים בעבר יהודה במדבר ערבה וגו' ובמקומות הרבה כיוצאים בעבר לפי שהיו עכו"ם רוצים לכתוב ומטעמים הרבה כיוצאים בעבר שמיטתם לכתוב אלה הדברים

ענין שירת הבאר

ע"פ הנשבע לה ע"פ נסיס, כלומר שמעו על ידן והבאר "כי אין לחם ואין מים" שלחם אינו להם בעלמה ומים אינם בעלמה, ויהיו ויהיו שם, רק נדמו כלחם ומים, שכל לה כן משה, כלומר שלו למותר ושכל אחר יודע כי כח אלו לפסוק מן העולם, ע"כ לה פתח פיו בשירה ומשה על הפסקת עני הבאר, כי לה נשמעתה הוה לו. ע"כ רק אז יפיק ישראל השירה הזאת עלי באר וגו' ולא משה:

בִּישְׁרָאֵל׃ כד וַיַּכֵּהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־
חָרֶב וַיִּירַשׁ אֶת־אַרְצוֹ מֵאַרְנֹן עַד־
יַבֹּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל בְּנֵי
עַמּוֹן׃ כה וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־
הֶעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל־
עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכָל־בְּנֹתֶיהָ׃
כו כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
הוּא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב
הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־אַרְצוֹ מִיָּדוֹ
עַד־אַרְנֹן׃ כז עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים
בָּאוּ חֶשְׁבּוֹן תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן עִיר

כד ומחי ישראל לפתגם
דחרב וירת ית ארעיה
מארנונא עד יובקא עד
בני עמון ארי תקיף
תחומא דבני עמון׃
כה וכבש ישראל ית כל
קרתנא האלין ויתיב
ישראל בכל קרוי
אמורָאה בחשבון ובכל
בפרנהא׃ כו ארי חשבון
קרתא דסיחון מלכא
דאמוראה היא והוא
אנח קרבא במלכא
דמואב קדמאה ונסיב
ית כל ארעיה מידיה
עד ארנון׃ כז על כן
יימרון מתלניא עולו
לחשבון תתבני
ותשכלל קרתא

ת״א כי חשבון עיר סיחון. מולין ס: ויקח את כל מדנו מידו. מגיעה גז: על כן יאמרו המשלים. כתרגמ עם ס׳ סוסר פ׳ בלק׃

רשב״ם

מקומות של נסיעה וחנייה: (כז) על כן יאמרו המשלים. על מלחמת סיחון ועוג נתנבא תחלה: מושלי

רש״י

סם היש אלה נסיס וטף: (כד) כי עז. ומהו חזקו התרתחו של הקב״ה שאמר להם (דברים ב) אל תעורר ונו׳: (כה) בנתיה. כפרים הסמוכים לה. (כו) והוא נלחם. למה הוצרך להכתב לפי שם׳ (סם) אל תצר את מואב ואחנכון משל מואב היתה כתב לנו שסיחון לקחה מהם ועל ידו עברה לישראל: מידו. מרשותו:

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כד) עד יבק עד בני עמון. יבוק שם נהר שאמר ויעבור את מעבר יבק, וכמו שלקח סיחון את ארץ מואב עד ארן מלבון כך לקח ארץ בני עמון על יבק והנהר היה מפסיק ביניהם אבל לא מצא ארץ בני עמון מן הנהר ולילך מפני שהנהר היה מפסיק הגבול: (כו) כי חשבון עיר סיחון. לפי שכתוב לעיל ויצא יהצא לקראת סיחמלך האמרי ויודעין היו שהוא מלך מואב כי חשבון היה עיר סיחון שהכי הוה ללמה במלך מואב הרשתון והכתב מידו ולא עם שלח מלך מואב ללוח במלך סיחון שהיה קודם לכן: (כז) על כן יאמרו המשלים. כלומר הרשעים המושלים על הארצות שבאו לכבוש ארץ סיחון שהרי לוחמי סיחון היו לדוד ואחר כתוב הנביאים למשול במואב ס״י שלקחה סיחון שהי לדוד כתוב שם שהיה לו יכולת לכבוש ארץ סיחון כי כל זמן שסיחה בחזקת מואב לא היה שלך מזק שבל מצבשה סיחון (אין

מעם יהיה היולד הרע המעולל ביניהם ויקבצם עוד ויתך בתוכו וכסוך עד שיהיו כולם ה״ם שנאמר סלמסון, וכל זמן שהיולד הרע לא נכנס בגדר הרשעון לא יהיה בהם לזנות, כי לא לחם לוחם ולא תמך לוחם. שבל שם היולד הרע פרץ בגדר הרשעון ופתח עיני האדם להסתכל ביניהם, אף שם האדם נוקב מתוכו, שוא יודע ומעומד הוא לתך להסרמיד הנקבה הזה ולעשות היותו שער גדול לנכנס בתוך לבו, וזה מאמר הכתוב לפתח חטאת רובץ, היולד מעצר שלא שהאדם שעומד שלא יפשפש במעשיו מתי יפתח מי מעט ויפשפש בהליון עיניהם מתי יפתח ותו יוכל להתוק עשני ליכנס הביתה. שבל כל זמן שהפשפש שהוא עומד שם שכן, כן הוא היולד הרע, ע״כ העיקר הוא שהאדם יעמוד הסניו והנדר, והעיני זה היה שבלך מואב, כי עיר חשבון עומדת על הגבול שבין מואב והאמרי, ואף היה שלך מואב שומר הגבול היטב שיהיה שסיחון בלי יאמרי לב יוכל לכוח לחשבון, הזי היתה כל מדינת מואב כאמרת מסיחון נצח הם, הבל מלך מואב לא עשה כן, ולא אמר את הגבול. ויש לך לכתב כאשר היה סיחון כי הגבול שהוא בא לחשבון וכבשה, ואמנם שלך הלשה ולחמה וכבשה עד כי אף יולא שחשבון לבשה

בעל הטורים

כדי לפתוח לו בשלום. ועל כן לא הציב לו הסופר כמו בשאר מלך סדום שלא מיד יצא לקראתו למלחמה: (כז) על כן יאמרו

רש״י

(כז) על כן. על זאת מלחמה שנלחם סיחון במואב: יאמרו המשלים. בלעם וכ׳ כו (במדבר כג) וישא משלו: המשלים. בלעם ובעור וסם יאמרו. באו חשבון. שלח היה סיחון יכול לכבשה והלך וכבר את בלעם לקללו וזהו שאמר לו בלק (שם כב) כי ידעתי את אשר תברך מבורך ונו׳: תבנה ותכונן. חשבון

דרשת חז״ל ע״פ ע״כ יאמרו המושלים

(כז) על כן יאמרו המושלים וגו׳. ודרשו חז״ל [ב״ב עה ע״ב] המושלים אלו המושלים בילקוט, כאן חשבון כאן ומשבב שחשבונו של עולם, דכתיב מלוס כנגד שבכה ושבר עבירה כנגד הפסדה, ויש לפשוט מיך שייך הדרש הזה למקרא זה ולעיני זה שכתוב בתוכה במלחמת סיחון במואב, אך במדת חז״ל למו כתוב בתוכה מיך לקחו ישבלל בעם עיניהם ממואב, וזה סיח ס״י שלחמת סיחון במואב, כמאמר חז״ל עמון ומואב קותרו ליסרמל ע״י סיחון, ולקחו מזה מוסר לעניו מלחמת היולד עם סדום, כמבואר במדרש במאר דוד מין מני מעיילה מסעבירות הממורות מפני שהן מעבירות סקלות מפני שהן קלות, כ״ל בסדום מין לריך להשמר כ״ב שלא יכנס עם שום סיח, כי בודאי לא יוכל עמה, כי לא יעלם על מחשבתו שחשום לבוא לשחות שום שבירה לזנות עמה, אך עמה לריך להשמיר עלמו שלא יביט ביניהם, ולא להתקרב עלמו לניס בדברי חבם, כי מעט

סִיחוֹן׃ כח כִּי־אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן
לֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחֹן אָכְלָה עָר
מוֹאָב בַּעֲלֵי בָּמוֹת אַרְנֹן׃ כט אוֹי־לְךָ
מוֹאָב אָבַדְתָּ עַם־כְּמוֹשׁ נָתַן בָּנָיו
פְּלֵיטִם וּבְנֹתָיו בַּשְּׁבִית לְמֶלֶךְ אֱמֹרִי
סִיחוֹן׃ ל וַנִּירָם אָבַד חֶשְׁבּוֹן עַד־
דִּיבֹן וַנַּשִּׁים עַד־נֹפַח אֲשֶׁר עַד־
מֵידְבָא׃ לא וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ
הָאֱמֹרִי׃ לב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת־
יַעְזֵר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֹתֶיהָ וַיִּירֶשׁ אֶת־

ת"א כי אש יצאה מחשבון. בתרא פס: ונירם אבד חשבון. פס:
סנקוד על ר' ס ויורש קרי

אונקלוס

דְסִיחוֹן: כח אֲרֵי קִידוֹם תַּקִּיף כְּאֶשָּׁא נְפַקַת מֵחֶשְׁבּוֹן עָבְדֵי קְרָבָא כְּשַׁלְהוֹבִיתָא מִקִּרְתָּא דְסִיחוֹן קְטִילוּ עַמָּא דִשְׁרוֹ בִּלְחַיַּת מוֹאָב כּוּמְרַיָּא דְפָלְחִין בֵּית דַּחְלָא רָמָתָא דְאַרְנוֹן: כט וַי לְכוֹן מוֹאֲבָאֵי אֲבַדְתּוּן עַמָּא דְפָלְחִין לִכְמוֹשׁ מְסַר בְּנוֹהִי צִירִין וּבְנָתֵיהּ בְּשִׁבְיָא לְמַלְכָּא דֶאֱמוֹרָאָה סִיחוֹן: ל וּמַלְכוּ פְּסַקַת מֵחֶשְׁבּוֹן עֲדָא שׁוּלְטָן מִדִּיבוֹן וְצַדִּיאוּ עַד נוֹפַח דִּסְמִיךְ עַד מֵידְבָא: לא וִיתֵיב יִשְׂרָאֵל בַּאֲרַע אֱמוֹרָאָה: לב וּשְׁלַח מֹשֶׁה לְאַלָּלָא יָת יַעְזֵר וּכְבַשׁוּ כַּפְרָנַהָא וְתָרֵיךְ יָת

בעל הטורים

משלים. בגימטריא אלו הם המושלים בילעם: (ל) אשר עד מידבא. ריש נקודה שאמר אש כי שרפה באש וניטל ראש שלה: (לב) ויורש. כתיב ויירש, שלא הוצרכו להורישם אלא ברחו מעצמם:

רשב"ם

נבואות גם בלעם וחבריו: (כח) ער מואב. עיר מלוכה של מואב נקראת ער: (ל) ונירם. ונשליך אותם ממקומם, ונחרם אותם, כמו כן נטה יאמר נטנו יאמר מן ירה ניר. ונירם כמו ונרם, וכן יבדלני מן יבדלני להוציאנו כמו

רש"י

בשם סיחון להיות לו עירו: (כח) כי אש יצאה מחשבון. משכבשה סיחון: אכלה ער מואב. שם אותה המדינה נקרוי ער בלשון עברי ולחיית בל' ארמי. ער מואב. ער של מואב: (כט) אוי לך מואב. שקללו את מואב שימסרו בידו: כמוש. שם אלהי מואב: נתן. הנותן את בניו של מואב: פליטים. נסים ופלטים מחרב ואת בנותיו בשבית וגו': (ל) ונירם אבד. מלכות שלהם: אבד חשבון עד דיבון. מלכות ועול שהיה למואב בחשבון אבד משם וכן עד דיבון. תרגום של סר עד כלומר סר ניר מדיבון. ניר לשון מלכות ועול וממשלת איש כמו (מלכים א יא) למען היות ניר לדוד עבדי: ונשים. שי"ן דגושה לשון שממה כך יאמרו המושלים ונשים אותם: עד נפח. השימונים עד נפח: (לב) וישלח משה לרגל את יעזר. המרגלים לכדוה אמרו לא נעשה כראשונים בטוחים אנו בכח תפלתו של משה

שפתי חכמים

יצא האויב, ר"ל אמר הקב"ה כו': י תבנה ותכונן שב להבנות שנזכר למעלה ולא לעיר סיחון שמאחר שכבש אותה וזכה בה מה צ"ל תבנה ותכונן אלא הכי קאמרו המושלים בואו סיחון ועמו לעיר חשבון כי תוכלו לה לפי שמתחלה כשנבנית ונכונה עיר סיחון בשם סיחון נבנית כלומר שמאז נגזר עליה להיות עיר סיחון ויהיה תבנה ותכונן עתיד במקום עבר: כ לא קודם זה דאל"כ כי אש באה בחשבון מיבעי ליה: ל אמר זה שלא תחשוב שפי' ער כמו עיר והוא על משקל דם שהרבים ממנו דמים וכן ער הרבים ממנו ערים ויהיה על שם המין בעבור כל העיירות שלו לא יתכן זה שהרי עדיין נשארו למואב עיירות רבות שהיה מולך עליהם וגם לא בעבור עיר אחת שלו דא"כ היה לו להזכירו איזה עיר כמנהג הכ' בכ"מ כי לא בא לסתום אלא לפרש והביא ראיה מהתרגום שתרגם ולחיית ולא תרגמו קרתא: מ כ' הרא"ם נ"ל שכיון בזה אע"פ ששם העיר הפרטי לא נסמך וכיון שאמר שם פרטי של מדינה הוא ואיך הוא סמוך ומכח זה תרלם לדחוק ולפרש ער מל' עיר לא תדחוק לפרש ער מל' עיר כי יותר נכון לפרש שהעיר הפרטי הוא סמוך אף שהוא שלא כמנהג מלפרשו מל' עיר מפני הטענות הנופלות עליו עכ"ל: נ פי' שמקרא זה דבוק עם תבנה ותכונן כלומר שנבנית העיר לסיחון א"כ היה בהכרח שסופה להמסר ביד סיחון: ס רש"י נפרש עד ל' סר כלומר סר ניר מדיבון דליכא לפרש אבד חשבון, עד דיבון הוא כמשמעו שאבד כל אותו ישוב שמחשבון עד דיבון דאם כן נאמר ונירם שפירושו מלכות שלהם בלתי נקשר לא לפניו ולא לאחריו אבל לפי מה שפירש רש"י ז"ל הוא כאלו כתיב ונירם שבחשבון אבד ונירם שבדיבון סר: ע מדכתיב וילכדו בנותיה וילכדו ל'

דעת זקנים מבעלי התוספות

מושלים נגזר בה): (כח) כי אש יצאה. לאחר שנכבשה חשבון נלחם גם באשר עיירות שהוא ער וארנון וכבשם אז אמר כי אש יצאה מחשבון כלומר חיל וגבורים ולהבה מאותה עיר שנקראת קרית סיחון: אכלה ער מואב. כלומר ממקומו יצא אש ושרפם והוא כמו תלא אש מאבימלך ותאכל את אנשי שכם ומבעלי שכם ותאכל את אבימלך כלומר מהם ובהם וזה המשל שמשלו על גבורות סיחון להודיעך כמה גדול כחו של משה שנלחם והרגו. אבן משלו משל על בני עמון ומואב שנלחם סיחון ואמרו אוי לך מואב אבדת עם כמוש עם שעובדין לע"ז כמוש דהיינו בני עמון וכמו שאמר יפתח למלך בני עמון הלא את אשר יורישך כמוש אלהיך: (כט) נתן בניו פליטים. כלומר הבנים הקטנים שפלטו מן החרב והבנות שאין דרכם להלחם שבק והניחם להוליך בשבים לפי שלא היה יכול להצילם מידו: נתן. כמו נדרי נתן ריחו: (ל) ונירם אבד חשבון. כלומר ניר ויורם שלהם אבד חשבון וכל הארץ עד דיבון שלא יירשום עם ירושתו: ניר. לשון יורם

הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־שָׁם׃ לג וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ
דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן
לִקְרָאתָם הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה
אֶדְרֶעִי׃ מפטיר לד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה אַל־תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ
נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אַרְצוֹ
וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ
הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן׃
לה וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ
עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד וַיִּירְשׁוּ
אֶת־אַרְצוֹ׃ כב א וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן
יְרֵחוֹ׃ ססס

יתא אֱמוֹרָאָה דִּי תַמָּן׃
לג וְאִתְפְּנִיאוּ וְסַלִּיקוּ
לְאוֹרַח מַתְנָן וּנְפַק עוֹג
מַלְכָּא דְּמַתְנָן
לְקֳדָמוּתְהוֹן הוּא וְכָל
עַמֵּיהּ לְאַגָּחָא קְרָבָא
לְאַדְרָעִי׃ לד וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה לָא תְדַחַל מִנֵּיהּ
אֲרֵי בִּידָךְ מְסָרִית יָתֵיהּ
וְיָת כָּל עַמֵּיהּ וְיָת אַרְעֵיהּ
וְתַעֲבֵיד לֵיהּ כְּמָא דִּי
עֲבַדְתָּא לְסִיחוֹן מַלְכָּא
דֶּאֱמוֹרָאָה דִּי יָתֵיב
בְּחֶשְׁבּוֹן׃ לה וּמְחוֹ יָתֵיהּ
וְיָת בְּנוֹהִי וְיָת כָּל עַמֵּיהּ
עַד דְּלָא אִשְׁתְּאַר לֵיהּ
מְשֵׁיזִיב וְיָרִיתוּ יָת
אַרְעֵיהּ׃ א וּנְטָלוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּשְׁרוֹ בְּמֵישְׁרַיָּא
דְּמוֹאָב מֵעִבְרָא
לְיַרְדְּנָא דִּירֵחוֹ׃ סס

ת"א ויתמר ס' על מפס על תיבת. נדה פח:

ס"ו. למידת סימן, ימולל סימן, מזי סימן: ומסיקין ויפסח הגלעדי בכוספים כסימן יח:

רשב"ם

להוציאנו: ונשים. ונפעלו, כן וגירם. ואלו היה מפורש כתרגומו היה לו ליגקר וגירם וי"ו חסר: (א) מעבר לירדן ירחו. כלומר כנגד ירדן וכנגד ירחו, לא למטה בירדן ולא למילה מיושבי ארץ ישראל ראוי ליכתב מעבר לירדן לאחר שעברו את הירדן שלהם קרוי ערבות מואב עבר לירדן:

שפתי חכמים

רש"י

כסיס ולפ כסיב ויליכוד כ' יהיד כדכתיב דכתיב ויוכס ל' יסיד פלוס המרגלים נכנסו שם בנותיה: ב להל"ב מס נשמעם עוג מסיחון לפ שמר סיחון לפ שמר שם י' פל מירס פוסו. ומ"ת ופלפ לפ נקבוץ דגבי סיחון לפ שמר שם י' פל מירס פוסו. ומ"ת ופלפ לפ נקבוץ רק לכעס סיסרא מכרכם ייפא לפ שרה כמו שפרש"י שם, לך לך שם ב', ויפא הפלים וגו', וי"ל מ"מ ביון שזכות פלפ פלה על ידו שיעל לוט סיס משם ישם שמר תעמוד לו לוסי זכות שף ע"ם שנתכוין לעשה כדאמרינן בזכות שקבעוה שסקריב בלק זכה ויפא פעמ רוח שף על פי שנתכוין לעשה סיסרא ושקריבס לכבוד שקב"ה:

* דרשת חז"ל ע"פ ע"כ יאמרו המושלים

מקרית סיחון, וחשבון סיחה לפ נקרפ שפם עיר סיחון עד שהלכם על מואב [עיר היה שם עיר הגבולים של מואב], ומאחר שהכריס [דומין זה לזה שלחמת קילר עם מלחמת סיחון, ע"כ שסמיכו חז"ל דברי מוסריהם על הפסיק הזה:

יורם, כמו שמניו בשבק חלק בזכות מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויפא ממנו רות ותע"פ שלא נתכוין אלא לכעס לקלל שם ישראל. ומיהו תימה לע"ד דעוג נקרא פליט על שכפלט מן המבול דכמסכת נדה מפיק דעוג וסיחון לחי הוי ול"ל סיחון שלא מן המבול דכשלמא עוג שהיה גבור ומן המבול ואילך הוי אלא סיחון שהיה בימי משה ולא היה גבור ומן המבול אלא שהיה מלך ומושל בחשבון כמו שפרש"י בפרשת בלק ומיהו אפשר דכי קאמר עוג שהיה גבור ומן המבול היינו לפי שהיה מלך קודם המבול ומתו סיחה מעוברת מסיחון בשעת המבול ושלפה ונשתה מבני נח ובבר סיחה מעוברת מפותן בני סלסים שבר לקחו מבנות שלפד ומילד סיחון שהיכם:

א וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִּבּוֹר חַיִל וְהוּא בֶּן־אִשָּׁה
זוֹנָה וַיּוֹלֶד גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח: ב וַתֵּלֶד אֵשֶׁת־גִּלְעָד
לוֹ בָּנִים וַיִּגְדְּלוּ בְנֵי־הָאִשָּׁה וַיְגָרְשׁוּ אֶת־יִפְתָּח
וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־תִנְחַל בְּבֵית־אָבִינוּ כִּי בֶן־אִשָּׁה
אַחֶרֶת אָתָּה: ג וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֶחָיו וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ
טוֹב וַיִּתְלַקְּטוּ אֶל־יִפְתָּח אֲנָשִׁים רֵיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ:
ד וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל: ה וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר־נִלְחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי
גִלְעָד לָקַחַת אֶת־יִפְתָּח מֵאֶרֶץ טוֹב: ו וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח
לְכָה וְהָיִיתָה לָּנוּ לְקָצִין וְנִלְחֲמָה בִּבְנֵי עַמּוֹן:
ז וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לִזְקְנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם
אוֹתִי וַתְּגָרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי וּמַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי עַתָּה
כַּאֲשֶׁר צַר לָכֶם: ח וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח
לָכֵן עַתָּה שַׁבְנוּ אֵלֶיךָ וְהָלַכְתָּ עִמָּנוּ וְנִלְחַמְתָּ בִּבְנֵי
עַמּוֹן וְהָיִיתָ לָּנוּ לְרֹאשׁ לְכֹל יֹשְׁבֵי גִלְעָד: ט וַיֹּאמֶר
יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד אִם־מְשִׁיבִים אַתֶּם אוֹתִי לְהִלָּחֵם
בִּבְנֵי עַמּוֹן וְנָתַן יְהוָה אוֹתָם לְפָנָי אֲנִכִי אֶהְיֶה לָכֶם
לְרֹאשׁ: י וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח יְהוָה
יִהְיֶה שֹׁמֵעַ בֵּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כִדְבָרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה:
יא וַיֵּלֶךְ יִפְתָּח עִם־זִקְנֵי גִלְעָד וַיָּשִׂימוּ הָעָם אוֹתוֹ
עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וְלִקָּצִין וַיְדַבֵּר יִפְתָּח אֶת־כָּל־דְּבָרָיו
לִפְנֵי יְהוָה בַּמִּצְפָּה: יב וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים אֶל־
מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן לֵאמֹר מַה־לִּי וְלָךְ כִּי־בָאת אֵלַי
לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי: יג וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־מַלְאֲכֵי
יִפְתָּח כִּי־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצִי בַּעֲלוֹתוֹ מִמִּצְרַיִם
מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הָשִׁיבָה אֹתָן
בְּשָׁלוֹם: יד וַיּוֹסֶף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ
בְּנֵי עַמּוֹן: טו וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא־לָקַח
יִשְׂרָאֵל אֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וְאֶת־אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן:
טז כִּי בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרַיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־
יַם־סוּף וַיָּבֹא קָדֵשָׁה: יז וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים
אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם לֵאמֹר אֶעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ וְלֹא
שָׁמַע מֶלֶךְ אֱדוֹם וְגַם אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלָח וְלֹא

(ה) כן פסח זוסק. כן פלגש גלעד
היה וכלכלת זוסק לפי שחיבה
עם בעלה בכתובה וקדושין ופוסק כמו
פזוסק ופע"פ שפיל מיוחדת לו. ו"ת
פידקיתה כמו שתרגם ג"כ בחבה
פזוסק פודקיתי, לו פוסק פעטין בעלמו
כי הזוסק כמו הפודקיתי שמפקרת
עלמה וכתרגום של תופשתה של היה
גימוסק פוסק ביטרעל מלקדמין דלא
מפסחרא לחסכתה מפצטא לפצטא
וכן לא פוסק יכול נפרא כמיסב לחתה
דלא מפצטא וכל פוסק פחתה דרמפא
נפרא דלא מפצטא פוסק נפקא מכי
נפא בלא פחסכתה ופוסק נפקי קדין
לפ פודקיתה דרמיפא נפרא דלא
מפצטא וכן פוסק לית לפיעיה דיפחתה
ודומה כי פלגיכו של זה למתרגם לפי
שמתר לא תנהל בבית אבינו כי בן
פסח פחרת פחה וכן תרגם לפי כך
פחתה מפצטא פוחרי פת ולזיכוסקו
יפסי' פי' לא תנחל לפי שפי' בן פלגש
וזסק כן פסח פחרת לפי' היו פומרים
שלא יחלל עמפסח ושלא כדין היו
מגרשין פוחו כי כן הפלגש יוצא כמו
שתמרו רז"ל מי שים לו בן מ"ש כאו
פוח לכל דבר חוץ מפני שים לו בן מן
פסחתה ופתרו לכל דבר לפתי
שלחתה ליכאו ולעמה לו וכן שתר
לפס יפחת ותגרשוני מבית אבי כלו'
פפיחס עמדי שלא כדין: (נ) כתרן
סיב. פדון פתרן היה שמו עיב ו"ת
שתרא טיב. וכן פס יגחלך סיב:
(יא) לפני ס' כמלפס. כתקוס שפיס
פס ביאו כמו שתמר ויבא יפתח
המלפס של ביאו ופס שתמר לפני ס'
כשם שתמר ס' יפיס פוסע ביאוחיכו
לו לפי שפסכיוס פוסק ביטרעל
בתקוס פיתקבלו. לו פטעם כמו
פפיכתי בספר יפוסע כי פוח
המלפס פעוזדו המלכים להלחם עם
יפוסע ומפני התפוצה הגדולה פהיס'
פס היה המתנג ביטרעל לתקבץ פס
והיה פס מזכח ובית תפלה ולפוחה
מלפה הלכו תגבי גלעד עם יפתח
לדבר פס דבריהם לפני ס' כמלפס:
(עו) את ארן מואב ואת ארן בני עמון. פפ לו לפניכ לו על ארן מואב
והוא לא היה פואב ממנו כי פס ארן
בני עמון לפי פהוא פואב היה פואב ממנו
מתרגמין ועד היפוך לפיכך הפניכ לו
כי לוחה פארן שתתה שראל בפס
מואב היתה בקרבת ומלך המתרי
לכדי ממואב וישראל לקחה ממלך
המתרי. והפס ישראל לא לקח לא
ממואב ולא מבני עמון: (עז) במדבר
עד יס סוף. במדבר הידוע וסוף
מדבר סוף וכן כתוב ויסעו ממדבר
סוף ויבאו פלפת ימים במדבר וב
מדבר חיפס ובני שמות נקראו לו כי
כן כתוב ויעברו בתוך היס המדבר
ויבאו פלפת ימים במדבר חיפס ויתנו
במדבר ובכו המפעות בפס מפה
ומלים עד ים סוף וכן כתוב
ויסעו מאלים ויחנו על יס סוף, ומפ
שתמר עד יס סוף ופס בכל מקום
היס ומתרי עדפס הלכו היס המדבר
דע כי ישראל לא עברו היס לרחקו כי
כפיאה פנכנסו ממנה ליס סוף
כשופה הפיאה עמנה ויאמו כי הנה
נכנסו ממדבר חיפס ליס סוף ימים
סוף יאמו למדבר חיפס עלמו וה"ת
שתרי פלא הולכו לעבור היס לרחקו לפי שהמקום שהיו שם פלא היה עשה כן יה"ב פלא לשראות שופס
גדולתו שעשה ישראל בתוך היס ביבשה ויעברו המלכיים בתוכו ולשוחך היס הלכו המפעות פסס אחר שעברו ופא שתמר ויחנו
על יס סוף ועד עתה במדבר יס סוף הלכו המפעות עד עתה הלכו לשוחך אין היס ובשפא היה חנו על שפת היס לפיכך שתר ג"כ
שפא עד יס סוף ופפס נפעו פל מדבר סין ופא שתמר שפא ויבא קדשה קלל המפעות וכתב פלכך לו לכתוב וסוף קדש כי מפס

אבה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקָדֵשׁ: יח וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיָּסָב
אֶת־אֶרֶץ אֱדוֹם וְאֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא מִמִּזְרַח־
שֶׁמֶשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב וַיַּחֲנוּ בְּעֵבֶר אַרְנֹן וְלֹא־בָאוּ
בִּגְבוּל מוֹאָב כִּי אַרְנֹן גְּבוּל מוֹאָב: יט וַיִּשְׁלַח
יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחוֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן
וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל נַעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ עַד־מְקוֹמִי:
כ וְלֹא־הֶאֱמִין סִיחוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף
סִיחוֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בְּיָהְצָה וַיִּלָּחֶם עִם־
יִשְׂרָאֵל: כא וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־סִיחוֹן
וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיַּכּוּם וַיִּירַשׁ יִשְׂרָאֵל
אֶת כָּל־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַהִיא:
כב וַיִּירְשׁוּ אֶת כָּל־גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאַרְנֹן וְעַד־הַיַּבֹּק
וּמִן־הַמִּדְבָּר וְעַד־הַיַּרְדֵּן: כג וַעֲתָּה יְהוָה ו אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה
תִּירָשֶׁנּוּ: כד הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ
אוֹתוֹ תִּירָשׁ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
מִפָּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירָשׁ: כה וְעַתָּה הֲטוֹב טוֹב אַתָּה מִבָּלָק
בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב הָרֵב רָב עִם־יִשְׂרָאֵל אִם־נִלְחֹם
נִלְחַם בָּם: כו בְּשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֶשְׁבּוֹן וּבִבְנוֹתֶיהָ
וּבְעַרְעֹר וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְכָל־הֶעָרִים אֲשֶׁר עַל־יְדֵי אַרְנֹן
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמַדּוּעַ לֹא־הִצַּלְתֶּם בָּעֵת הַהִיא:
כז וְאָנֹכִי לֹא־חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה עֹשֶׂה אִתִּי רָעָה
לְהִלָּחֶם בִּי יִשְׁפֹּט יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן: כח וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־
דִּבְרֵי יִפְתָּח אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלָיו: כט וַתְּהִי עַל־יִפְתָּח
רוּחַ יְהוָה וַיַּעֲבֹר אֶת־הַגִּלְעָד וְאֶת־מְנַשֶּׁה וַיַּעֲבֹר
אֶת־מִצְפֵּה גִּלְעָד וּמִמִּצְפֵּה גִּלְעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן:
ל וַיִּדַּר יִפְתָּח נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמַר אִם־נָתוֹן תִּתֵּן אֶת־
בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי: לא וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדַּלְתֵי
בֵיתִי לִקְרָאתִי בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה
לַיהוָה וְהַעֲלִיתִיהוּ עוֹלָה: לב וַיַּעֲבֹר יִפְתָּח אֶל־בְּנֵי
עַמּוֹן לְהִלָּחֶם בָּם וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיָדוֹ: לג וַיַּכֵּם מֵעֲרוֹעֵר
וְעַד־בּוֹאֲךָ מִנִּית עֶשְׂרִים עִיר וְעַד אָבֵל כְּרָמִים
מַכָּה גְדוֹלָה מְאֹד וַיִּכָּנְעוּ בְּנֵי עַמּוֹן מִפְּנֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

שלמו המלאכים כאן סב' ושלח משם מלאכים מקדש הנ מלך אדום ונם הנ מלך מואב שלח, והנה לא הלכו: כהיום שמת הנ מלך מואב רק מלכו שמר כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער כהיום שמלך נסם כמו שמלך נכרי עשו ומשם כאשר עשו לי בני עשו ומשם לא הניחום לעבור וע"כ המואבים לא הניחום לעבור כמ"ש ומשם לא מלך מלך שלח ולא הנה וזוז ומה שמר כאשר עשו לי בני עשו והמואבים כלומר שלא הניחום לעבור: כי' מהנה כאמ"ע ז"ל כי מלך אדום לא הניחום לעבור על דרך מדינתו כי משם היתה להן כניסה קלה מכל עברו על דרך שעיר לפיכך נשמר היושבים בשעיר כי כן כתיב אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים בשעיר וכתיב ונסכה לה בר שעיר. וכן מלך מואב לא הניחום לעבור, לפי המואבים היושבים בער סניחום לעבור שנאמר אתם עוברי סיום את גבול מואב את ער: (יח) וילך במדבר. כמדבר יש סוף כמו שנ' ויסעו מהר סיני דרך יש סוף לסבוב את ארץ אדום: ויחנו בעבר ארנון, הכל"ן נוסף כנ"ן שנאמרו מזכרון לזכרון (כד) כמוש תלטין. ושמש הוא היה שלפי מוצב הוא זה שאמר לו שמש שהיה מושב ואנך שמעבי לקחה ממואב ולא הילוו כמוש תלטיו וכן היה בפי המואבים טוב לך מושב שנתת עם כמוש ושם כן הוא שכתוב ישיבך לך וכמוש היה תלטיך תחת שמר יושיבך כמוש תלטיך תחת מלכו היה כי היה יכול לפייל לפניהם מיד שלח שמעני וה' מלכינו כוריש מלך הפרסי מצינו ויכינו את הפרס הפיל: כוריש. ענין גירוסין, כתרגומו דמכרין. וכן לא תשב שוח דפק עם מפני הוא לשון גירוש וזולתו הוא לשון ירושה: (כה) השוב טוב אתה. הזקף מלרע בתי"ו ומקף הפרים מדויקים מלעי' הזקף בתי"ו פ' הרב רב. ענין מרדיפה: הם נלחם נלחם הם. הכפלון מקיר בחול"ם דשקל נשמל נשמל דוד ושמי נפשי נפשל עבל שמוש פתח ושמי לעמר ביהושע ויקם בלק וילחם בישראל הלא כמו שפי' כם כי הפעלתם פיתם פתח נלעלם לשלם לקלל אותם ושמי הוא לא נלחם עם ישראל בעבור אחלו ומשי מלכי מיאב אחבי כן לא נלחמו בישראל בזו הפעמים היום שלם מלחמה שנה ביום היה ישראל: (כו) שלש מאות שנה. ג' מאות שנים ישבו בארץ חשבון עד היום מיום שכבשם ומדוע לא הלחמתם עליהם עד היום ולא הצלתם לוה' ושלש מאות שנה שהם ישבו בארץ זה כמו שאמרנו בשבד עולם ישיבם פרעה את ישראל כ"ה שנה שהיו בגלות מרבעים שנה שהוד שמואל בן קנז מרבעים שנה שהוד שמשון מרבעים שנה ועלי מרבעים שנה נדעון מרבעים שנה שמיעלך ג' שנים תולע בן פואה כ"ג שנה יאיר כ"ב שנה יפתח כ"ו שנה הרי רע"ו שנה ושני השעבוד בכלל ו"ת שנה שעשתה בני עמון בישראל שמונה עשרה שנה עד שבא יפתח הרי ג' מאות שנה עם שני שנים של יפתח: (כז) ואתה עשה אתי רעה. ושמי על יפתח רוח גבורה מן קדם ה': עכר בני עמון פיהום של מרן בני עמון: (לא) והעליתיהו עולה. דעת רז"ל כזה יחוד. ור"ת ז"ל ס' והעליתיהו

סו"ו כמקום שו יפו' וכיום שם הקדש שם היו כלוי נעולה שו והעליתיהו עולה שם כלוי נעולה שו ומנו זה ס"ו מנה מבני ומשם סו ממנו ויעבד פירוש:

לאחר קריאת פרשת השבוע שנוהגים מקרא ותרגום ליום השבת וה' מלך יגל"ה דברו משנה והלכה והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר מפסוקי התורות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

העושה מאור. לון העשוי לאורה: בתחלה. משום דכעי למתני סיפא שירי המאור תנא ריפא בתחלה: מקדח גדול של לשכה. הוא כפודדין המטלקי וכפלא נירוגית ויעמו כמלא נקב של עוף אם יש בחלון כשיעור הזה מבית לית מאור. שירי המאור. אם נשאר מן החלון שלא נסתם: חררוהו מים. שלא נעשה החור ע"י חדם שלא ע"י מרוצת המים: או שרצים. כגון החולד והעכבר: או שאבלתו מלחת. שהאדן מלחה ומתבקעת מאליה: מלא אגרוף. חלון העשוי לאורה: בתחלה. משום דכעי למתני סיפא שירי המאור תנא ריפא בתחלה: מקדח גדול של לשכה. הוא כפודדין המטלקי וכפלא נירוגית ויעמו כמלא נקב של עוף אם יש בחלון כשיעור הזה מבית לית מאור. שירי המאור. אלו [ה] הן שירי המאור. חלון שסתמה ולא הספיק לגומרה. חררוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחת שעורו מלא אגרוף. חשב עליו לתשמיש שעורו בפותח טפח. למאור שעורו מלא מקדח. הסריגות והרפפות מצטרפות כמלא מקדח כדברי ב"ש. בה"א עד שיהא במקום אחד מלא מקדח להביא הטומאה ולהוציא את הטומאה. רש"א להביא הטומאה, אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח: ב חלון שהוא לאויר שעורה מלא מקדח. בנה בית חוצה לה שעורה בפותח טפח. נתן את [ג] התקרה באמצע החלון התחתון בפותח טפח והעליון מלא מקדח: ג החור שבדלת שעורו מלא אגרוף דברי ר"ע. ר"ט אומר בפותח טפח. שייר בה החרש מלמטן או מלמעלן הגיפה ולא מירקה או שפתחתו הרוח שעורו מלא אגרוף: ד העושה מקום לקנה ולאספתי ולנר שעורו [ג] כל שהוא כדברי ב"ש. בה"א בפותח טפח. ולוון את עיניו ולדבר עם חבירו ולתשמיש בפותח טפח: ה אלו ממעטין את הטפח פחות מבזית בשר ממעט [ד] ע"י רובע עצמות ופחות מעצם כשעורה ממעט ע"י בזית בשר. פחות מבזית מן המת פחות מבזית מן הנבלה פחות מכעדשה מן השרץ פחות מכביצה אוכלים. התבואה שבחלון וכבי שיש בה ממש. ונבלה [ו] ג' טפחים ופף דמקן פ"ק את הטומאה לבית וכן להוציא את הטומאה מן הבית ור"ש פליג וסבר כין להביא כין להוציא [ז] כולן שיעורן בפותח טפח ולית ליה לר"ש שיעור מלא מקדח ומלא אגרוף כלל, וחין הלכה כר"ש: ב חלון העשוי לאויר. להכניס בו חויר העולם והיינו חלון העשוי למחר ומשום דכעי למתני בנה בית חוצה לה הדר תניא: בנה בית חוצה לה. כנגד החלון ונתבטל חויר של חלון: שעורה בפותח טפח. כחלון העשוי לתשמיש: נתן את התקרה באמצע החלון. שמלא החלון הניח למעלה מן התקרה והניח למטה: חלון התחתון בפותח טפח. כדין חלון העשוי לתשמיש דהא אין כאן חויר: והעליון מלא מקדח. למעלה מן התקרה הוא לאויר: ג החור שבדלת. בחלון של דלתו עשוי לאויר: שייר בה החרש. החלון שתקן את הדלת: מלמטן. כגון שסייר ממוך לאספקופה: או מלמעלן. ממוך לתקופה: הגיפה. סגרה: ולא מירקה: או שפתחתו הרוח. כלומר או שמירק את הסגירה אלא שפתחה הרוח ופתחתו: שעורו מלא אגרוף. דכיון דנפתח ממילא הוי כחררוהו מים או מרציס וכך סיפא לא פליג ר"ט משום דחור שבחלון עשה החרש כמתכוין ולא מפני שצריך לחור אלא שלא קלקל בדלת ועלתה בדעתו להניח הנקב בחלון יותר מלהניח למטה או למעלה ודמי לעשה במתכוין אבל כשהניחו מלמטה או מלמעלה אין זה כעושה כיון אלא מחמת שהנסרים קלרים ולא נתמלא הנקב: ד העושה מקום. שנקב נקב מפולש (ג) כשהוא להניח שם קנה של תורגים: ולאספתי. חרב בלשון יון קורין לספתי ויש לאחרים כלי כתבנית חרב: שעורו בבל שהוא. להניח את הטומאה לא להחר: לזון את עיניו. להסתכל משם לרשות הרבים או להפך: ולתשמיש. להניע שם חפלין (ד): ה אלו ממעטין את הטפח. חלון שעשוהו בפותח טפח והיה אחד מכל הני לחשיב הכא מוסיף בו וממעט את החויר משפח הוכן שאין הטומאה יוצאת לא לחוץ: ע"י רובע עצמות. שם יש בבית רובע עלמות דממעט בהאי פחות מבזית מבשר המת מונח בחלון ממעט ודוקא פחות מבזית דאלו הוא עלמו מטמא בהאי ודוקא ע"י רובע עלמות אבל אי חיכא בבית כזית בשר מן המת אין פחות מבזית זה ממעט לדדרכה בשר מצטרף עם בשר והיינו טעמא נמי דדוקא בשר ממעט ע"י עלמות ולא עלמות ע"י עלמות דעלמות מעלמות מצטרפי: פחות מעצם בשעורה. אבל עלם כשעורה לא ממעט משום דטומאה במגע ומשא: פחות מבזית מן המת. הסתם הדר תניא ת"ג דתנא ליה ריפא לאחמעיון דממעטי ע"י כל המטמאין בהאי כגון רביעית דם ומלא תרווד רקב וכל אותן המעוין בפ"ב (ה): פחות מבזית מן הנבלה וכו'. כל הני דחשיב מכאן ואילך ממעטי בין ע"י עלמות בין ע"י בשר ופחות מכביצה טולים שאין חיכל פחות מכביצה מעמת אחרים ולא מקבל טומאה מן התורה (ו) הלכך ממעטת ואוכל כפני עלמה: והתבואה. שהנרעים רחוק (ז) מן הכותל ואפילו עגפיה וכרכרו את החלון דמהאוכר לקרקע הוי: וכבי

ששיש בה ממש. קורי עכבישים נקרשים ככיוי לפי שמעתי כמין קורי עכבישים גמלא בתוך הקנה ופעמים שהוא דק מלא זהומא ככיוי שלין בו ממש ופעמים שהוא כעין מרישת בגד והוא ככיוי שיש בו ממש: **ונבלת עוף טהור שלא הישב עליה.** שנבלת עוף טהור לוקה מטמאה על שיקבוב עליה ואז מטמאה טומאת אוכלים בכביצה ולוקה לריכה הכפר: **נבלת עוף טמא שחשב עליה ולא הכשירה.** דנבלת עוף טמא לריכה מהצבה ולריכה הכפר כלומר

העוף הטהור [ה] שלא חשב עליה ונבלת העוף הטמא שחשב עליה ולא הכשירה או הכשירה ולא חשב עליה: **ו אלו שאינן ממעטין אין העצם ממעט ע"י עלמות ולא בשר ע"י בשר ולא כזית מן [ו] המת ולא כזית מן הנבלה ולא בערשה מן השרץ ולא בביצה [ז] אוכלים ולא תבואה שבחלונות ולא ככלי שאין בה ממש. ולא נבלת העוף הטהור שחשב עליה ולא נבלת העוף הטמא שחשב עליה והכשיר' ולא השתי והערב המנוגעי' ולא לבנה מבית הפרס דברי ר"מ וחכ"א הלבנה ממעטת מפני שעפרה טהור. זה הכלל הטהור ממעט והטמא אינו ממעט:**

הלכה פסוקה — **יוסף לחק** — **מוסר**

הרמב"ם הלכות שבת פרק ט.

(א) המלבן את הצמר או את הפשתן או את השני וכן כל כ וצא בהם ממה שנרבן להתלבן חייב. זכמה שיעורו כדי לטיות ממנו חוט א' אורכו כמלוא רוחב הסיט כפול שהוא אורך ד' טפחים: (ב) המכבס בגדים הרי זיא תולדות מלבן וחייב, והסוחט את הבגד עד שיוציא המים ה"ו מכבס וחייב, שהסחיטה מצרכי כיבוס היא כמו שההגיסה מצרכי הבשול. ואין סחיטה כשיעור וה"ה לעור שאין חייבין על סחיטתו:

רש"י — **גמרא** נדה דף כג ע"א — **תוספות**

אדם במעי בהמה. שהטה ומלא פי דמות אדם מהו מי אמרינן כי היכי דאזיל ר' מאיר בתר תמיס ה"ג זיל בתר בהמה ובתי בהכילה: **עוף אין לו פרסה.** אבל אדם נהי דפרסות ליכא אחין פרסותיו סדוקות אחין לו שני עקבים כמו לבהמה: **פרסה מיהו איכא.** וכתיב כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו דאם נמלא תוך מעי בהמה קלוט כ"ז שלא יצא לאויר העולם אע"ג דאין לו אלא פרסה אחת ואפי' לר"ש דאמר קלוט בן פרה מסור מודם הוא דאם נשחטה אמו ונמלא במעיה דמעתה וכפי מפרש בפרק בהמה המקשה:

בעא מניה רב אדא בר אהבה מאביי לר"מ דאמר בהמה במעי אשה ולר מעליא הוא אדם במעי בהמה מאי למאי נפקא מיניה לאשתרויי באכילה ותפשוט ליה מהא דר"י דא"ר יוחנן השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה. הכי השתא התם לא פרסות איכא ולא פרסה איכא הכא נהי דפרסות ליכא פרסה מיהא איכא:

ומצא בה דמות יונה. ול"ת ולמאמ לכבון ולא לכ"מ וי"ל דמ"כ ס"ל לכ' יוחנן דאמר לכבון מלא בה דמות יונה כו'. ס"ל לא מבעיא ליה מלא לכ"מ דבבר קל עושהו ולר במעי אדם ואדם במעי בהמה נמי קלוי ולר אי לא מכל לכבון פשיטא לי' דבעי דלא מיקלי ולר אלא אדם במעי אדם ומייתי לשם מכ' יוחנן דאמר מסוסא אפי' לכבון וכ"ש לכ' מאיר:

זוהר ויקהל דף רג ע"א

בר עמל שבתא מעטריכו לישין עמא קדישא למסחקה גרמייהו ממומאה דחול. מאי טעמא. בגין דבחול רוחא אחרא חולה ומטיא ושרא על עמא. וכד בעי בר נש לנפקא מן ההוא רוחא ולאעלא ברוחא אחרא קדישא עלאה בעי למסחקה גרמיה למהוי עליה ההוא רוחא עלאה קדישא. ת"ח רזא עלאה דמלה כל לישין בית יומין (קיימא מלה דכלא) אתאחדן ברזא דחד נקודה קדישא וכלהו יומין אתאחדן ביה. ולית יומין אחרנין דקיימין לבר בסטרא אחרא. ולית יומין אחרנין דקיימין לגו מעגולא קדישא ואתאחדן בנקודה קדישא. ויסראל קדישין וכל לישן דמתעסקין בקדושה כל יומא דשבתא אתאחדן כל לישן בית יומין בלישן בית יומין דלגאו דאתאחדן בההיא נקודה עמירא לישי. כיון דעאל שבתא כדין לון. וכל לישן בית יומין (ד"ח בלישן בית יומין דלגאו) דשבתא ההיא נקודה עמירא לישי. כיון דעאל שבתא כדין סלקא ההיא נקודה ואתעטרת ואתאחדת לעילא וכלהו עמירין בגוה:

הלכות שבת — **יוסף לחק** — **מוסר**

מספר חסידים סימן ק"י קי"א.

שער בשמה עכוס, וכל שאמנו בעיר שסיכוס מעון בעיר עמהם הטיס סוקו עצידי שם שני שדיך כו' וכל שדכך לכסות עכוס שסוך לשמה לגגות. בשבת על יכבר שדם מלוסקיו שעמו לו שמן בשער כדי שלא יבעבר ושסוך בשבת לבבר שבעיר בעליך דשתיך בשמא חשלן ובבר בבר. וכן מליגו בירושלמי אמיר דר' ישמעאל קום קו מפתני עוכא אמר לה שתוקי דעולי מסיכי. ואמר רב אמי בדוחק שסיכי שלוק בשבת שלא מפני שהשם עליך וכגול ועמיך לבבר:

הצמא לשתות מים לא יבבר ולא"ב יפסוק מפס שלא בוסף מפס ולא"ב מבבר יבוסה. ולא יפשה מבן ויתן לשלשה:

סוף הם כן שפך מפס בשמ שמעטים כוס ולא יכשה מפס ויעוים בשמ:

לחמשיך מת"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ו המלוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

ב וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי: ג ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל: ד ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא:

ב וחזא בלק בר צפור ית כל די עבד ישראל לאמוראי: ג ודחיל מואבאה מן קדם עמא לחדא ארי סגי הוא ועקת למואבאה מן קדם בני ישראל: ד ואמר מואב לסבי מדין כען ישיצון קהלא ית כל סחרננא כמא דמלחיך תורא ית ירוקא דחקלא ובלק בר צפור מלכא למואב בעידנא

ת"א בלק. סנהדרין קה:

בעל הטורים

(ב) וירא בלק. בא ללוק דמן של ישראל: בן צפור. שעף עליהם כצפור לקללם וזהו כצפור נודדת מן קנה כן קללת חנם לא תבא: וירא. שראה שעמד לו חמה לבנה וירא כשנתקדרה חמה מלינו ראייה ל' סכנה כמו וכל העם רואים. וכן שמיעה ל' הבנה כמו כי שומע יוסף: (ג) ויגר. ב' במס', הכא, ואידך וירא שאול אשר הוא משכיל מאד ויגר מפניו. אף כאן בשביל שראה שישראל מצליחים ומשכילים בכל ירא מפניהם: ויגר מואב. והיינו דכתיב אילי מואב יאחזמו רעד: (ד) ילחכו. ב' במס', ילחכו הקהל, ילחכו עפר כנחש בתרי עשר בפרשת רעה עמך בשבטך שמדבר מענין הגאולה. והיינו דכתי' כאשר שמע נמלרים

רשב"ם

(ג) ויקץ מואב. בחייו כמו קצתי בחיי: (ד) ילחכו.

רש"י

(ב) וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי. אמר אלו שני מלכים א שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם ב אנו על אחת כמה וכמה לפיכך ויגר מואב: (ג) ויגר. לשון מורא כמו גורו לכם: ויקץ מואב. קצו ג בחייהם (כמו קצתי בחיי והוא מקרא קצר): (ד) אל זקני מדין. והלא מעולם היו שונאים זה את זה שנאמר (בראשית לו) המכה ר את מדין בשדה מואב. שבאו מדין על מואב למלחמה. אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. ומה ראה מואב ה ליטול עצה ממדין ז כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל נשאל מהם מה מדתו אמרו לו אין כחו אלא בפיו אמרו אף אנו נבוא עליהם באדם שכחו בפיו: בלחך השור. (במדבר רבה) כל מה שהשור מלחך אין ז בו ברכה: בעת ההיא לא היה ראוי למלכות מנסיכי ח מדין היה וכיון שמת סיחון מנוהו עליה'

שפתי חכמים

א דק"ל וכי הוא ראה והאריך לא ראו אלא הוא שם על לבו לפיכך אלם הראיה בו. א"כ דק"ל ויסמע הל"ל דמסתמא לא היה במלחמה אלא וירא הוא ל' הבנה ומהו ההתבוננות אמר כו': ב דק"ל היאך מוסב ויגר מואב אוירא בלק וגו' דמשמע בשביל שראה לפיכך ויגר מואב ועז"פ אמר אלו שני מלכים כו' סיחון ועוג כלומר כיון ששמעו המון העם את דבר המלך שאמר כן מ"ה ויגר מואב וק"ל. כתב הרא"ם ותימא אם מלת ויגר דבקה אדלעיל מיניה אמאי כי רב הוא דכתיב בתריה משמע שמפני רבויים הוא שפחדו ולא מפני מה שעשו לשני מלכי האמרי וליכא למימר שחסר וי"ו מן כי רב הוא כאלו אמר וכי רב הוא שפירושו ועוד מפני שרב הוא דא"כ היה לו לפרש זה כמו שפירש גבי כי הוציא ה' את ישראל ממצרים וגו' ונראה לפרש שגם המואבים ידעו שבני ישראל נלחו את ב' המלכים אבל חשבו שהגלות היה בדרך הטבע כיון שגלות מלחמתם לא היה כ"א מפני רבוי העם אפשר לגלת אותם ברבוי העם שישכרו עליהם כל מלכי כנען ועכשיו ששמעו מפי מלכם כי גלוה מלחמת ישראל היא שלא כדרך הטבע כי ישראל הרגו האמורים והם לא עמדו כנגדם להרוג בהם אז ויגר מואב מפני העם כי רב הוא כלומר שעדיין נשארו ברבוים כבתחלה ולא נפקד מהם איש ולכך קצו בחייהם בעלמם. ולפ"ז יהיה פירושו של רש"י הכי אלו ב' מלכים כו' כלומר אלו ב' מלכים שהיינו בטוחים עליהם שישכרו לכל הפחות מישראל כפי המספר שיהרגו ישראל מהם ואז נכיה אנחנו עם כל מלכי כנען ונהרוג הנשארים בהם בישראל אבל עכשיו שלא הרגו מהם כלום כי לא נשא איש את ידו עליהם מפני שנפל פחד ישראל עליהם אנו על אחת כמה וכמה שלא נוכל להם אפי' עם כל מלכי כנען: ג ר"ל המואבים קצו בחייהם וכאלו אמר ויקץ מואב בחייו והסיבה היא בשביל מוראו שיראו מפני בני ישראל, והוכחתו מדכתיב מפני העם: ד דאל"כ לכתוב הכה את מדין דמשמע פעם אחת אבל המכה את מדין משמע שתמיד מכה והולך: ה פי' אע"ג דעשו שלום ביניהם מפני יראתם מ"מ השלום לא היה אלא שלא יהיו עוד שונאים אבל ליטול עצה מהם מה ראו, ומשני כו': ו דמתחלה הק' בקשת העצה במ"א ולא כתיב ויאמרו זקני מואב וזקני מדין ש"מ דמואב לקחו עצה ממדין מ"ה קשה ומה ראו כו' ועל הקרא לא קשה מידי דה"א מדין לא היה ירא מפני בני ישראל אלא מואב לבד היה ירא. אבל עכשיו שפרש"י מיראתם של ישראל עשו שלום ביניהם ש"מ דשניהם יראו אם כן קשה מה ראה מואב ליטול עצה ממדין ולמה לא נטל מדין עצה ממואב להציל את עצמם. ומתרץ כיון שראו כו' ר"ל דהמדינים מכירין מנהיגם של ישראל דהיינו משה לפי שבמדין נתגדל לכך נטל מואב עצה ממדין: ז לפי שעוקר את הכל מן השורש כך אלו בן שעוקרים את הכל כדכתיב עד בלתי השאיר לו שריד, דאל"כ כלחוך הבהמה מבע"ל: ח פי' שרים. והר"ס נוהם מנסיכי

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ב) וירא בלק וגו' לאמרי. לסיחון מלך האמרי ונשא ק"ו בעלמו ומה סיחון שגלח מלך מואב לא היה יכול לעמוד בפניהם אנו על אחת כמה וכמה: (ד) עתה ילחכו הקהל וגו'. לא היו יראים אלא שלא יהו בולעים ובוזזים את כל סביבותינו ולהכי נקט ל' לחיכה. אבל שלא יהרגום לא היו יראים שכבר הזהיר הקב"ה

ענייני שליחות בלק לבלעם

(ב) וירא בלק בן לפור וגו'. הנה בלק היה מלך מואב כן כתוב ובלק בן לפור מלך למואב בעת ההיא, וא"כ היה ראוי שיאמר וירא בלק בן לפור מלך מואב, ומדוע לא הזכירו פה בשם מלך, ויתכן לפרש כי כאן גלה לנו הכ' פחדו הגדול ממה שנהרגו שני המלכים הגדולים סיחון ועוג, כי מן היום שראם

ה וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־בִּלְעָם בֶּן־
בְּעוֹר פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל־הַנָּהָר אֶרֶץ
בְּנֵי־עַמּוֹ לִקְרֹא־לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עַם
יָצָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כִסָּה אֶת־עֵין
הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמֻּלִי׃ ו וְעַתָּה
לְכָה־נָּא אָרָה־לִּי אֶת־הָעָם הַזֶּה כִּי־
עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוּלַי אוּכַל נַכֶּה־בּוֹ
וַאֲגָרְשֶׁנּוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי יָדַעְתִּי אֶת

ה וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנהר ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא יושב ממלי׃ ו ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את

ת"א בן בעור. סם: והוא יתב ממלי. מולין יט:

רשב"ם

כל התבואות וכל מיני אוכלין: (ה) ארץ בני עמו. הנה עם יצא. הנה עתיד ס' לומר ס' רבותם ילמו: יתב ממלי. סמקיפים מוקו: (ו) לכה נא. סם"ך כי ד' דגליס הם ועכ"ל יולא לחכייסו בזכר: ארה. כי: בעל הטורים

יחילו כשמע לוך לומר כתיב כאן כפל פחדם על כל התותות כן יהיה לעתיד: (ה) אל בלעם בן בעור פתוכה. בגימ' זה סותר הלום ס:

שפתי חכמים

סיחון היה וע"ם. אבל ס"ל למחוק ספרים בשביל זה כי בקרא ע"ם כתיב נזכרו דכתיב ואת בלעי מדין את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע נסיכי סיחון: ט ופתוכה כי שלמן: י ליטול עלה סימנו: כ ופתוכה פיתוכו כמו לפתור דבל תיבה שלריכה למ"ד בתחלתה קמיל לה ס"ת בקומה. ולפי סמדבס הוה ס"ת שכם כי הרגום של שלמן פתוכה: ל ר"ל בלעם הי' מתנבא עליו ואף על פי שהיה מנסיכי מדין תרע מולדתו היה פתוכה: מ וכה דלה במתין הפ"י לשקשות שקוטות במקומה גבי ותפי עליו רוח אלהים י"ל דלקמן לא קאמ מידי דלמא משום כבודו של ישראל הוצרך שכיוצא עליו כדי שיבוא לומן, אבל הכא קאמ: ג מדכתיב נקבה לו ר"ל למתכא וכה אמ"ך כתיב לכה נא וגו' הי' שילך עם שלוחיו אלא לדחוק הוי, ור"ל כיון שכוונתו היה שיקללו ישלם לאם רבה שיהו שיבא פלוני אלא ומלי שקיללה שיהא להפוכה שיעשו עמו פסוק הדמים. וכזה יתולן קושיית הרמ"ם שכתב אבל לא ידעתי מסיכן דבלעם שפרי הין אלא לו מיותר כמו גבי אסל לך עשם לך שלח לך שפרי כאן הוה לריך לאלא לו במקום שהוא כמי קללן לו ויאבל לאם שאלא ט במקום שהוא: ם דק"ל ר"ל למכתב הכא כל הכא מצעתי דבר בתלמי נפשיה. ותלוספת זה יתולן הכפל שיהיה עשם בתחלת דיבור וגריך הו אלא הכא: ע פי' ממולי אלא סיכוהו לנגדי אבל כיון שפתיבה תפר הוה לי לכתיב: פ דק"ל דאולי אוכל לי יתיר ונכה הוה לי לכתוב: צ ר"ל כך אמרו למוסכים על ישראל שיתפרו מישראל מעט. והולך לעשם של ד"ח כי לפי עשם לתשון

עיני שליחות בלק לבלעם

אם כל אשר אשם ישראל לאמרי לא היה מחשיב עלמו כאלך, ומפני זה הזכירו אל' בשמו אתם לא בשם אלך, ויוסיף בשם הסיה, בעת שנאמרו אני מאלכים, כלומר בעת שהיית, בעת מיותם היה עדיין אלך אבל אחר זה לא תחזיק עוד את עלמו לאלך, לך בלק אמם: (ה) הנה עם יצא ממלרים וגו'. הנה בלק אינו אל בלעם לאמר לו אל תתיירא מהם שהם מפני אחותם שבהם יתקן יעקב עשם ס' למלה מן השמש ולא אלם בהם שילחה שמוא ומפני שבהבים ועד נאמן על זה אשר אם שיהיו לשולל ואמר לו שקו"ם שבהם לא אשלנעיות אלך, הנה אל תתהה אנם על שם שום לא השלוט בם הקמעים ומפני שבהבים, ישן כי שבט בא ירלה שהשרש שים ניסיסם לבין אחותם, כי אלו כל אשם ומעלתם כוח הוא לך מלד שפאותם הקדושות, ומאחר הנה שם יצא ממלרים, כ"ל זה קלוב מבילתו ממלרים שהיו בם גוי ומעמו שפאם בחולה, פ"ב לין לשם קדושת הנשם שאותם כדי שיהיו למעלת אחותם בעיניהם כאלה, ושנית הנה כשם אם עין שאכן, אלא ידוע כי נשמת אדם שבאשון אשר נופח בו אשם ס' מעלומות יח'. הנשמה הזאת היתה קדש קדשים בחלילת הקדושה עד שאין אשם יכול לדבר, ואחר שאבל מאן הדעת עוף ודע ובא הרע נשבשם בו שתגבר שרע על הטוב ונשבר שאשר לבויר תולדות היו שולדות נשעשים דוב אחר דוב מלד הרע, ע"ש כל שהולות מאדם ועד נח ומנח עד אברהם כלם היו מנעיסים ובאים, עד שבא אברהם שבחוהו שהשם נשמת אדם הראשון הקדושה, וכיון שהתחלקה בשלשה חלקים, לשלשה אנשים, נשיבך גם יצחק נקרא אל וגם יעקב נקרא אל, משני אנשים בלם בניים בעולמנתם, ואל"ב התחלקה לי"ב חלקים, ע"ב היו השבטים קטנים בשלשתם מהשנות, ואל"ב התחלקה בשאשה נשבטים לבול יעשה', ע"ב יש בכל אחד מישראל חלק קטן מהקדושה, וזה שאני כלם אל בלעם לא ישראל מישראל. אך גם השם יזכו להשאנה אחיקה. כי השבש גדול יש בין מעלת אחותם שמשלאל כי הן הניח עתה עם יעקב אשם שאם את עין

רש"י

לעורך שעה: (ה) פתורה. כשולחני ט הוה שהכל מריני לו מעות כך היו כל המלכי מריגין לו לנרותיה' ו ולפי פשוטו של מקרא כך שם ב המקום (שם): ארץ בני עמו. (שם) של כלק. משם היה וזה היה מתנבא ל ואומר לו עתיד אתה למלוך וז"ת מפני מה השרה הקב"ה שכיותו על גוי רשע מ כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב העמיד להם נביאים והם פרנו נגד העולם שבתחלה היו גדורים בערוות וזה נתן להם עלה להפקיר עלמן לזנות: לקרא לו. (שם) הקריאה שלו היתה ולהגאתו נ שהיה פוסק לו ממון הרבה: עם יצא ממלרים. והם תאמר מה ם מזיק: הנה כסה את עין הארץ. סיחון ועוג שהיו שומרים לותנו עמדו עליהם והרגום: והוא יושב ממלי. חסר כתיב ע קרובים סם להכריתני כמו (תהלים קיז) כי חמילם: (ו) נכה בו. חני ועמי פ נכה בהם. ד"ח לשון משנה הוא (במ"ר) מנכה לו מן הדמים נחסר צ מהם מעט: כי ידעתי את אשר

דעת זקנים מבעלי התוספות

לא תלר שם מוסב: כלאחון שבור. משום שאין לו סיוים למעלה ואינו יכול לחתוך השבשים כמו סוס וחמור וכמו גדול עוקר שבשים והשבשים: (ו) ואגרשנו מן הארץ. משלן אני שלקחו מיד סיחון שכבש מיד מואב כדפרש"י לעיל: כי ידעתי את אשר

אֲרֵי יַדַּעְנָא יָת דִּי תְבָרֵךְ מְבָרָךְ וְדִי תְלוּט לֵיט : ו וַאֲזַלוּ סָבֵי מוֹאָב וְסָבֵי מִדְיָן וְקִסְמַיָּא בִּידֵיהוֹן וַאֲתוֹ לְוָת בִּלְעָם וּמַלִּילוּ עִמֵּיהּ פִּתְגָמֵי בָלָק :

אֲשֶׁר־תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וַאֲשֶׁר תָּאֹר יוּאָר : ז וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וְקֶסָמִים בְּיָדָם וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דִּבְרֵי בָלָק :

בעל הטורים

מברך . ג', סגי מבדך מבדך, ומיהו יסי סם ס' מבדך, ומיהו בתיוב . מלמד שסיס יודע לכוין שעשה שקללה"ס כועס כס וסיס שקללו ומברך כס' וזסו יסי סם ס' מבדך : תתר . ג', ומסר תתר, לס תתר סת סעם, ונכיס בעגל לס תתר . ודרשינן מיניס בסנסדרין ס"ס לכל מדם מ"ס לס תסוך שמשוך לקללו כל מדם : ומסר תתר יוסר, בגימטריס שקיללה סת מוסב :

הקסם ירושלים קלקל בחצים

רש"י

ע"י מלחמת סימון שעזרתו להכות את מואב: (ז) וקסמים בידם. (שם) כל מיני קסמים שלא יאמר אין כלי תשמישי עמי (שם) . ל"ש קסם זה נטלו בידם ק זקני מדין אמרו אם יבא עמנו בעשר הזאת יש בו ממש ואם ידאגו אין בו תועלת לפיכך כשאמר להם ליום פה הלילה אמרו אין בו תקוה היזהרו והלכו להם שאמר ויאסבו שרי מואב עם בלעם אבל זקני מדין הלכו ר להם :

שפתי חכמים

קשה שלפיך נסגיס לסי ועמי , לכן פי' ל"ש כו', ועשה של ל"ש קשה דסל"ל נכס ממנו כל שכשכס מוכס מן סקסמים , לכן לפיך גס לעשה לשון ; ק כלומר סימן זה נטלו בידם . ושולכך לעשה של ל"ש כו' דלפי טעם שלשון קשה מפי כלי תומכות לפיך נזה ועוד ושם שביאו סי' ובידם כלי תומכתו בידו, ל"ש ל"ש , ועשה של ל"ש קשה דמפי קסמים כ' רבים ועוד כ' בידם פיהו גופל על הסימן, לכן לפיך לעשה זה נטלו בידם ועוד כ' בידם פיהו גופל על הסימן, לכן לפיך לעשה לשון ק"ל : ר פירשו שמין זו ממש לפי שקו שקי"ש לשל"ש קשה זה נטלו בידם זקני מדין שפרי זקני מואב יפבו עם בלעם :

רשב"ם

עמו . של בלק : (ז) את אשר תברך . בנבואה , גם בלק היה יודע שנביא היה ובנבואה היה אומר עתידות או ע"י קסמים כי כן נקרא בלעם הקוסם ביהושע אך סבור הוא שיועילו תפלותיו וקרבנותיו : (ז) וקסמים בידם . מיני קסמים היו מוליכים לבלעם פן יאמר אין בידי מיני קסמים , כדכתיב ביעונו היה שאל בתרפים ראה בכ ד :

דעת זקנים מבעלי התוספות

מבקך מבקך . לפי שנסגף על מואב שיעוד ביד סימון כדכתיב לעיל על כן ימהרו המואבים דסיינו בלעם: (ז) וילכו זקני מואב. בפרק חלק תכא מואב ומדין לא היה שלום ביניהם לעולם. מבל לפני כלבים סביו בעבד ושיו שונאין זה את זה ובא על אחד מהם אמר אם אין אני מוזמן לאחד יבא עלי הלכו לשם שיהיה ושלשו שונאי אחד , אמר הא משכשית היינו דאמרי אינשי שוכלא זכרכוותא יי מולדא עבדו שלוחו מתבעא דיש גדא : וקסמים בידם. שכל־הקסמים בידיהן שהשיאו לו שפני קוסמים : יי נמי מגרמא דקסמיא בידיהון שהשיאו לו שפני קוסמים :

ישראל , ולכן עשה לכה אלה לי אם שעם הזה , עשה דייקא בלי מיקוד ושיבוש קודם שיכנסו לפרן , כי אם"כ כשיבואו לפרן לא תוכל לעשות לו מלומה :

תרגום

נביאים מיכה ו

להמשיך מנ"ה דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דבצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דבצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה :

א וְהֲוָה ו שְׁאֶרִית יַעֲקֹב בְּגַוְוָתָא דְּעַמְמִין סַגִּיאִין כְּטַלָּא מִן קֳדָם יְיָ וְכִרְסֵיסִי מִלְקוֹשָׁא דִּי־עַל עִסְבָּא דִּי לָא מְחַכֵּי לַאֲנָשָׁא וְלָא מְצַפֵּי לִבְנֵי אֲנָשָׁא : ב וְהֲוָה שְׁאֶרִית יַעֲקֹב בְּעַמְמַיָּא בְּגַו עַמְמִין סַגִּיאִין כְּאַרְיָא בְּבְעִירָא בְּחוּרְשָׁא וּכְלְיְתָא בְּעָרְבִי עָנָא דְּאִם־עָבַר וְרָמַס וְיַקְטֹל וְלֵית דִּי מְצוּדַת דּוֹד

א ויהי שארא דבית יעקב בגו עממין סגיאין כטלא מן קדם יי וכרסיסי מלקושא דיי־על עסבא דיי לא מוריך לאנשא ולא מכתר לבר אנשא : ב ויהי שארא דיעקב בעממיא בגו עממין סגיאין כאריא בבעירא בחורשא וכליתא בעדבי ענא דאם יעבד ורמס ויקטול ולית

רש"י

(ג) כארית בבהמות יער . כך יהיה מלכה שליט בכל : (ו) בקנה עמים רבים . הוא גוג ומגוג שנאמר בשר עמו : כשל תמר ס' . ל"ל מז לא יהא בעומס במלכי עכו"ם אלא יהא בעומס בם' ומיהו בעומס בם' כמו בשמן יהידת סגל שמן מס' לכך וכן בשמן סרביניס מפר המקוה להם לא יקוה נאים שמן שמן יהידי שפי שמן היד מדם כן מז לא יקוה למי רק לס' : ולא ייחל ונו' . הוא כשל עיון כמ"ש : (ב) ואיה שמרית יעקב . ל"ל לכן יגבר יהא ויסיו בקנה בחומות סרביניס הסם בפרים בחיות סיעד וכשטיר בעדבי הלמן שמר שם מי מסם שבר דרך שליסם הוא כומם ושוקף ומין מי מגיל עידו כן הם יסרגו סרבעים הסם ומין מי יעמוד נגדם .

חפץ' ויד"ק תמצא בהפטרה בשבוע זה

וְאֵין מַצִּיל׃ ג תָּרֹם יָדְךָ עַל־צָרֶיךָ וְכָל־אֹיְבֶיךָ
יִכָּרֵתוּ׃ ד וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה וְהִכְרַתִּי
סוּסַיִךְ מִקִּרְבֵּךְ וְהַאֲבַדְתִּי מַרְכְּבֹתָיִךְ׃ ה וְהִכְרַתִּי
עָרֵי אַרְצֵךְ וְהָרַסְתִּי כָּל־מִבְצָרֶיךָ׃ ו וְהִכְרַתִּי
כְשָׁפִים מִיָּדֶךָ וּמְעוֹנְנִים לֹא יִהְיוּ־לָךְ׃

דִּי מְשֵׁיזִיב׃ ג סְגִי מִכְּבַן
תַּתְקֵף יְדָךְ יִשְׂרָאֵל עַל שַׂנְאָךְ
וְכָל בַּעֲלֵי דַבָּבָךְ יִשְׁתֵּצוּן׃
ד וַיְהֵי בְּעִדָּנָא הַהִיא אֲמַר יְיָ
וְאֶשֵׁיצֵי סוּסָנָת עַמְמַיָּא מִבֵּינָךְ
וְאוֹבִיד רְתֵיבֵיהוֹן׃ ה וְאֶשֵׁיצֵי
קִרְוֵי עַמְמַיָּא מֵאַרְעָךְ וַאֲפַגַּר
כָּל דַּרְבַּיהוֹן תַּקִּיפַיָּא׃ ו וְאֶשֵׁיצֵי חַרָשִׁין מִבֵּינָךְ וּמְעָנְנִין לָא יְהוֹן לָךְ׃

מצודת דוד

נגדם׃ (ג) תרום ידך. גז תרום ידך להתנבר על צריך ויכלמו כלם׃ (ד) והכרתי סוסיך. כ״ל לא תהיה נועז בגבורות הסוס ומרכבות כ״ש בעזר אלהי׃ (ה) ערי ארצך. עיר המוקפת חומה נקראת כפה עיר נגד ופה היא מבני חומה נקלפת עיר פרזי, ולזה אמר סגר שלא יהיה לך עיר המוקפות חומה להסגר בה כי עוד לא יבא עליך מלחמה׃ וסרסיתי וגו׳. סוף כפל ענין במ״ש׃ (ו) והכרתי כשפים. כלומר יסתר מהשדים וכ״ש לא תעשה עוד כשפים לדעת מה מהעתידות׃

רש״י

(ז) והכרתי סוסיך. היה עזרת מצרים מחתם נשענים עליהם להמליכם סוסים׃ (ה) והכרתי ערי ארצך. ולא תנטרך לערי מבצריך׃

כתובים תהלים ג

תרגום

להבישיך מיסוד ומלכות דז״א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד
אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל
שם ב״ן שבעשיה׃

א לְאֵ־אִיָּרָא מֵרִבְבוֹת עָם אֲשֶׁר סָבִיב שָׁתוּ עָלָי׃ ב קוּמָה
יְהוָה ו הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי־הִכִּיתָ אֶת־כָּל־אוֹיְבַי לֶחִי שִׁנֵּי
רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ׃ ג לַיהוָה הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה׃
ד לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ה בְּקָרְאִי עֲנֵנִי ו אֱלֹהֵי
צִדְקִי בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִּי חָנֵּנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי׃ ו בְּנֵי־אִישׁ עַד־
מָה כְּבוֹדִי לְכְלִמָּה תֶּאֱהָבוּן רֵיק תְּבַקְשׁוּ כָזָב סֶלָה׃

א לָא־אֵירָא מֵרִבְבָן עַמְמַיָּא דְּסָחֲרִין עֲלָי׃ ב קוּמָה
יְיָ ו פְּרוֹק יָתִי אֱלָהַי אֲרוּם מְחֵיתָ כָּל בַּעֲלֵי דְבָבַי
עַל לֵיסְתָהוֹן כְּבֵי רִשְׁיָעֵי
תְּבַרְתָּ׃ ג מִן קֳדָם יְיָ פּוּרְקָנָא
עַל עַמָּךְ בִּרְכָתָךְ לְעָלְמִין׃
ד לְשַׁבָּחָא עַל חֲנִגְיָתָא
תּוּשְׁבַּחְתָּא לְדָוִד׃ ה בְּעִדָּן צַלּוֹתִי קֳבֵל מֵימְרָא דַּייָ עֲנָתָנִי בְּרַוְחָא אַפֵּתְיָתָא לִי חוּס עֲלַי וְקַבֵּל
צְלוֹתִי׃ ו בְּנֵי נָשָׁא מְטוּל מָה צַיְקְרִי לְאַתְבָּנָעוּתָא תְּרַחֲמִין סָרְקוּתָא תִּבְעוּן כַּדִּיבוּתָא לָעֲלְמִין׃

מצודת דוד

(ו) לא אירא. לזה לא ירוד מרוב העם אשר סביב אשר שמו פניהם להלחם בי׃ (ב) קומה ס׳. כוללו שהקב״ה יקומם ויושיעני׃ כי הכית. שלא מעולם הכית את מוכיו על הלחי כ״ש מכת בזיון כמ״ש (מיכה ג) יתן למכהו לחי יבצע בחרפה כ״ל הכאת הלחי תחשב לחרפה׃ שני רשעים. שהם היו מוכיחים עליו בניאתו בחברון לפיכך הוא מעולם שברת את שיניהם ולזה גם עתה על תכף ידך ממני׃ (ג) לה׳ הישועה. שלא התשועה היא ביד ה׳ וכל יכול לפושיעני מיד יחף על עמך תהי׳ ברכתך לעולם כ״ל תושיע לי לבל יוכלו לכרע לי ולחף עליהם הפיס ברכתך שלא יהיו נענשים גם אתה ולהמשיל על מפלתם כ״ש על תשועתי. (ד) למנצח. כ״ל המזמור הזה של דוד נמסר לנגן לנגנים בנגינת ה״ש׃ (ה) בקראי. בעת שקראתי לך ענני׃ אלהי צדקי. אתה אלהי העושה עמדי לצדקה שלא מעולם בפשיעתי בלבד ובדאתך העמדתני במרחב לכן גם עתה חנני׃ (ו) בני איש. אתם בני אדם גדולים עד מתי תכפידון כבודי לבלימה כ״ל במקום שכבוד פרסום לי תבקשו לותי ולכזב שלא מצפיע החשובים לכבד אתם מי הכלאי לכבוד׃ תתפדון ריק. מוסב על עד מתי לומר עד מתי תתפדון לדבר דברי ריק וכזב מבלי הפסק׃

ברטנורא

א כלל גדול. ולדמיו שביעית. אם מכרן וקבל הדמים שלהן יש בדמיהן קדושת שביעית׃ יש לו ביעור. כשבלה להיה חייב לבערו: עלה לוף שושה. לילטריך למתני לוף שיטה מפני דתנן בפ״ב דשביעית עלה לוף שושה חיבו מעמח עומסת מוכלין סד״ח ה״ב לא ליהוי עלייהו קדושת שביעית קמ״ל: הדנדנה. בערבי נע״ע וכלע״ז מינטי״ש׃ העולשין. תרי גווני עולשי אן עולשי גינה ועולשי

משנה שביעית פרק ז

[ח] כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ. יש לו שביעית ולדמיו שביעית. יש לו ביעור ולדמיו ביעור. ואיזה זה עלה הלוף השושה ועלה הדנדנה העולשין והכרישין

עיקר תוי״ט

[ח] כלל גדול. להכי תני גדול ולא כלל לומר כדתנן במ״ד בפ״ק דפאה ובמעשרות פ״ק מפני דגדול עומדו של שביעית יותר מכל מעשר דאלו בשביעית מיתלף בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ומעשר ופאה במאכל אדם מיתלף במאכל

והרגילה ונץ החלב. [ג] וממין הצובעים ספיחי אסטים וקוצה. יש להם שביעית ולדמיהן שביעית יש להן ביעור ולדמיהן ביעור: ב ועוד כלל אחר אמרו [ד] כל שאינו מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ומתקיים בארץ יש לו [ה] שביעי' ולדמיו שביעית. אין לו ביעור ואין לדמיו ביעור. ואיזה זה עיקר הלוף השוטה ועיקר הדנרנה והעקרבנין והחלבצין והבוכריא. וממין הצובעין הפואה והרכפה יש להם שביעית ולדמיהן שביעית. אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור. ר"מ אומר דמיהן מתבערין עד ר"ה. אמרו לו לזן אין ביעור ק"ו לדמיהן: ג קליפי רמון והנץ שלו. קליפי אגוזים והגלעינין יש להם שביעית ולדמיהם שביעית. הצבע צובע לעצמו ולא יצבע בשכר שאין עושין סחורה בפירות שביעי' ולא בבכורות ולא בתרומות ולא בנבלות ולא בטרפות ולא בשקצים ולא ברמשים ולא יהיה לוקט [ו] ירקות שדה ומוכר בשוק אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו לקח לעצמו והותיר מותר למכרן: ד לקח בכור למשתה בנו או לרגל ולא צריך לו מותר למכרו. צרי חיה ועופות ודגים שנזדמנו להם מיני מאין מותרין למכרן. רבי יהודה אומר אף מי שנתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר ובלבד שלא תהא אומנותו בכך [ז] וחכמים אוסרים: ה לולבי זרדים והחרובין יש להם שביעית ולדמיהן שביעית יש להן ביעור ולדמיהן ביעור. לולבי האלה והבטנה והאטרן.

להם ביעור. לפי שמתקיימת בחרן ולא כלה לחיה מן השדה לפיכך ס"ל לבערו מן הבית: דמיהם מתבערים עד ר"ה. ה"ק דמיהם צריך שיתבערו מן העולם קודם רקם השנה של שמיטה ור"ה הוה מיד למחרתי מתבערים לחר רקם השנה שהם יצאן לאותן דמים בעולם לחר רקם השנה של שמיטה קייב לבערם בקדושת שביעית: ק"ו לדמיהן. ור"מ סבר מהמיר ליה דמיהן יותר מבהן עצמן דפרי עצמו מנכרי ולא חתי למעבד ביה סחורה לכל דמים לא מנכרי וחתי למעבד בהו סחורה ואין הלכה כר"מ: ג והנץ שלו. פרש בעל השמוה: וקליפי אגוזים. כל הני נוכעים בהן: והגלעינין. גרעיני פירות כגון הגרעיסים שבזיתים שמוליאים מהן שמן וגרעיני תמרים שרחוים למאכל בהמה: צובע לעצמו. לתיבי לכם לכל נרכיכם: שאין עושין סחורה בפירות שביעית. ולעיבה בשכר היינו סחורה: לא בבכורות ולא בתרומות. דלמא מסהי להו לגביה ואתי הכא לידי תקלה ודוקא בבכור חי גזרו אבל שחוט שרי למכרו לפי' מדרבנן ובלבד שלא ימכרנה בחעלין: ולא בנבלות ולא בטרפות. דמחזר לכתב רחמנא שמחים הם מה שריך נומר חו וטמחים יהיו לכם שלא ס' לחסור אכילה וס' לחסור הנאה ואם חאמר הרי חמור הרי גמל וסוס ופרד אחני הני למלחכתן הן גדלים (ח) ולא חסרו לעשות סחורה שלא בדבר העומד לחכילה וכל דבר שחיסורו מן התורה חסור לעשות בו סחורה אבל דבר שחיסורו מדבריהם חין חסור לעשות בו סחורה חלא סתם ייכם דאמר "חסור מדבריהם חסור לעשות בו סחורה: ולא יהא לוקט. כלו' לוקט ומוכר בשוק דגרחה כסחורה אבל כשבני מוכר על ידו פ' כשבילו אע"פ שהוא לקנן למוכרן לא מהני בסחורה: לקח לעצמו. לחכול: והותר מותר למוכרן. אפי' הוא עלמו: ד לקח בכור. בעל מום דמותר לזרים: מותר למכרו. ובלבד שלא ימכרנו שלא בדמים שקנה חותו שלא יחתכר בו: מותרין למוכרן. דהה כתיב גבי עגלה זו מכור לנכרי (ג) הח לא חסרה תורה שלא לקיימן לעשות בהם סחורה אבל כמדמן מוחר: ר"י אומר אף מי שנתמנה. אע"פ שחינו נייד אלא ממלא עופות ממיים כמו כי יקרה קן לפור ופליג אע"ק דאמר נייד דוקא. ותמנה. נזדמן לזון ויתן המלך: וחכמים אוסרים. למי שחינו נייד ואפי' חין חומנותו ככך ועשמייהו דרבנן הוא לפי שהניידי ברייכין ליתן מס למלך מחומנותם (ג) התירו להם למכור היה ושופות ידנים עמיים כדי שיוכלו לפרוע למלך המס שעליהם אבל אחר כל אדם לא ולכבה כר"י (ז): ה לולבי זרדי. חילן בשמו זרדתא: לולבי האלה. לבון כלולה וכלולן בערכי בחלי"ט וכלע"ז גלגל"י: בטנה. מל' בטים ושקדים

בשמה ליתא, נמלא שבא ס"ו: [ב] והדדרים. כר"מ בפ' שהדים ומע"ג דלעיל מלומדת דבס"ת בחבו נלפה שלא נלמד מסכם בן: [ג] ומעין כו'. בגמרא פ"ק (דף קא) אמר קבל למלכה במי שהנאתו וביעורו שוה ופרש"י שבשעת שביעית אבל מן הסולם ומינו לבעים במי שעשה רפיחת פיורה בלה הסולם וקולע בלעב נמלא דבשעתן וביעורן שוה: [ד] כל שאינו. סולין ומינו לבעים יש להם כו': כ"ב בר"מ ומפהם דמתקיים בחלון לא קחי אלא אמין הנוטעים אבל שאינו מאכל אדם ובהמה אף על פי שאינו מתקיים אין ביעור כו', וכ"ש כל שהוא מאכל אדם וגרינסא זו מתקיים בחלון אלמא קחי: [ה] שביעית. ולעניין ביעור כתב בר"מ בפ"ז דאין להם ביעור ולא לדמיהן ובר"מ יסיב טעמא דלספקא קיימי ובכל נדעיני סיכות ביון דעיקר ספרי רחוי למאכל אדם-חלא קדושת שביעית שליהם, אבל לפי פי' בר"ש דדוקא בהני דרחויים לבהמה או לעשות מהן שנון אלמא אתה נקיט שביעית וב"ש ביעור: (ח) מכלאן ולא חסרו משעת דבענן הוא דאמרי' ובקה דברי מתקלקל הוא נדכם וכ"ל דאע"ג דמדלקיי"ת אסור לעשות בהן סחורה מדבהיב יפיו אפי' מדבהיב נמי לכם לומר שלכם יהיו בשאר אפיכור ואפיכר אסור לאכלם לפרם לנו בהיוב דרך אסור ובאיזה דרך מותר. תוי"ט: [ו] ירקות שדה. לשון משנ"ם (פ"ה מ"ד) דכל הספיחין אסורים בכל ביקורת אלין דרך בני אדם לזרען דאין לאדם שנזרעו בשביעית מוכרין ולבני אין ירקות שדה משמע הגדלים מאליהם בשדה: (ז) הוא ליה למיקח קלח דלכם דמייתי בגמ' בדלעיל אלא דקתי פסוק אלוזה דאמר לאחר שביכיה דמיתכם: (ג) ומ"ש דבבריכן דמדאוריי"ת אסור אלא שאסור ביד בחמים אינה לשאר דאסור אם אחרת נמי בח בידם לומר שבחנוחים לא אכלה בני אם ס"ע אשה חי בפה, תוי"ט: (ד) וכר"מ בחביכו ובשור ספקו בחביכים: [ז] וחבמים חוסרים. הבמים סיינו ר"ק

כלשון ערבי פחמ"ק: ואטרים. מין ממיני הקוסס שמומחים בו גרעיניס שהורים קטים והם נאכלים: אבל לעלים. שלא כל אלו: יש ביעור. דתע"ג לולבי' אין בהורים ואין מיני קורח בהם ולכהמתך ולחיה כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית מ"מ העלים מוערין הן ממקום חבורן ולענפיו שהן מחוברים הן קרוי לביהן זכיון שהם מוערים יש להם ביעור: ן ורד. שומן: והכפר. הוא שקורים לו בערבי אלחנ"ה וי"ח שהוא כושם שקורים גרופל"יח: והקטף. לילן אפרסמון(ה): לוטם. תרגום לוט ולטוס וי"ח שהוא ליונב"ר בערבי פניולי"ם בלע"ז: יש להם שביעית ולדמיהן שביעית. וה"ה דיש להן ביעור (ו) ולדמיהן ביעור ותע"פ שלא נזכר במשנה: מפני שאינו פרי. ולינן בעלים שלהן להם קדושת שביעית משום דהשלהתלחר ביעורן והתורה אמרה לאכלה דומיא דאכילה שהשלהתן וביעורן הוא יגלו עליה דהשלהתן אחר ביעורן ות"ק סבר דקטפו זה פריו (ז) והלי כר"ש: ז ורד חדש שכבשו בשמן ישן. ורד של שביעית שכבשו בשמן של שנית: ילקט את הורד. קודם שיגיע זמן הביעור והכל מותר אבל ורד של שביעית שכבשו בשמן של שמינית וכבר הגיע זמן הביעור של הורד חייב לבער את הכל כדקתני סיפא דשביעית חוסרת מין בשלישו מינו בל"מ (ח): חרובין חדשים וכו'. הכא מיירי בבא לשתות היין אחר זמן הביעור דבכל עניו חייב לבער ואם לא נשתהו החרובים בין עד זמן הביעור ילקט החרובין והיין מותר כמו בורד (ט) והכי תניא בתוספתא: זה הכלל וכו'. בכל איסורים (י) שבתורה מיירי דבכלן במינו במשהו ומין בשאינו מינו בל"ט ואין הלכה: השביעית אוסרת בכל שהוא במינה. לאחר הביעור אבל קודם הביעור אין בהם קדושת שביעית אינה אוסרת אחור להפסידה ולעשות בהם אחור' עד שיהא בהם כמותן טעם בין במינה בין שלא במינה. תפי' לאחר הביעור כמותן טעם:

יש להן שביעית ולדמיהן שביעית. אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור אבל לעלין יש ביעור (ח)מפני שנושרין מאביהן: ן הורד והכפר והקטף והלוטם יש להם שביעית ולדמיהן שביעית. ר"ש אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי: ז ורד חדש שכבשו בשמן ישן ילקט את הורד. וישן בחדש חייב בביעור. חרובים חדשים שכבשן ביין ישן וישנים בחדש חייבין בביעור. זה הכלל כל שהוא בנותן טעם חייב לבער מין בשאינו מינו. מין במינו [ת] כל שהוא. שביעית אוסרת כל שהוא במינה. ושלא במינה בנותן טעם:

ורד הדם בשמן ישן וורד דשביעית שכבשו בשמן דשמינית מפני שלא נכנס בו כח הורדין וטעמם בשמן שמשמן ישן והורד הדם של"ב יניחם זמן רב ויהן בתוכם ורד דשביעית בשמן דשמינית וזה יכנס בו כח הורד וטעמו מיד ומפני זה חייב לבער בשמן ופי' הר"מ כי הורד סיכן ונותן כח וטעם יותר מכר מן בתוכם והשמן שתוכם הוא לקוח טעם יותר מסיכן: (ט) ותמוה דמשמעתין משמע דבעינן שתי שמן לורד ותרוכין שלא שהיה שתמהו כו' והכ"מ מפרש דמתרוכין בין יכנוס בו טעם תרוכין מיד ומפני זה על כרחך בדלקיחס חייב לבער: (י) כ"ל זה שלל לאחויי כל האסורים: [ע] כ"ם. תימה למעי' הדר חני לה והכי זה הכלל ללמד על עלמו על שביעית כח בדתני חייב לבער וכ"ל דלעיל גדולין הוא שאם לקח בלל שהוא וטעם בשביעית וסופיפא כ"ם מותו כ"ם מבטל אח העיקר ומחויב כולו בביעור, תוי"ט וע"ש:

גמרא ברכות דף לט ע"ב

שלשה ס' שלש שמינין דמסד דמלאות דבריאם אלף למד

איתמר הביאו לפניהם פתיתין ושלמים א"ר הונא מברך על הפתיתין ופוטר את השלמים ור' יוחנן אמר שלמה מצוה מן המובחר אבל פרוסה של חטין ושלמה מן השעורין ד"ה מברך על הפרוסה של חטין ופוטר את השלמה של שעורין א"ר נחמן בר יצחק וירא שמים יוצא ידי שניהן ומנו מר בריה דרבינא דמר בריה דרבינא מניח פרוסה בתוך השלמה ובוצע. תני תנא קמיה דר"נ בר יצחק מניחין הפרוסה בתוך השלמה ובוצע ומברך א"ל מה שמך א"ל שלום א"ל אהה ושלמה משנתך ששמת שלום בין התלמידים. א"ר פפא הכל מודו בפסח שמניח פרוסה בתוך שלמה ובוצע מ"ט לחם עוני כתיב. א"ר אבא ובשבת חייב אדם לבצוע על ב' ככרות מ"ט לחם משנה כתיב א"ר אשי חזינא ליה לרב כהנא דנקיט תרתי ובצע חדא ר' זירא הוה בצע אכולה שירותא א"ל רבינא לרב אשי והא קא מתחזי ברעבתנותא א"ל כיון דכל יומא לא קא עביד הכי והאידנא קעביד לא מתחזי כרעבתנותא. רב אמי ורב אסי הוה מתרמי להו ריפתא דערובא מברכין עליהם המוציא לחם מן הארץ אמרי היאיל ואתעביד ביה מצוה חדא נעביד ביה מצוה אחריתי:

רש"י

פתיתין ושלמין. ת"ר הוה יש רלה מברך על הפתיתין ואם הפתיתים נדוליס מן השלמים קריך לברך עליהן: יוצא ידי שניהם. ידי מחלוקתו של רב הוה ור"י: מניח פרוסה תחת השלמה. ומגלגו פתיהן בידו ובוצע לו מפתיהן לו מן השלמה: לחם עוני כתיב. ודרכו של עני בפרוסה לפיכך קריך שיהלה כבוצע מן הפרוסה: אבולא שירותא. פרוסה גדולה שהי' לו לכל הסעודה כשבת: ריפתא דערובא. שערבו בי מתמול שירובי חצרות:

זוהר בלק דף קצה ע"א. ת"ח דמלילות יוד הא ואו הא

ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו'. ר' אבא פתח. תפלה לעני כי יעטוף וגו' הלא חיזון דכתיב בזי תפלה וזקומה מלה דא (אבל מלה דא) חד הוא מצה וחד הוא דוד ומד עני דאתכליל בהו ואתחבר בהו. ולי תימא הא כתיב תפלה לחבקוק הנביא הא מרבע חיזון הלא חבקוק לאו בבני תפלה הוא ואע"ג דכתיב ביה תפלה תוכחתא והוקלקה היזון לקב"ה על דאתחיל ליה ועבד עמיה נסין וגבורן דהא בריה דמומית הוא. אבל נ' חיזון דאקרון תפלה. תפלה למצה איש האלהים תפלה דא תלית בניניה בבר נש אחרה. תפלה לדוד. וזפלה דא חיזי תפלה דלית בניניה

במלכא לחרת . תפלה לעני . תפלה תיהי מתיזין ג' מתן הסיבה מכלהו הוי תיומת תפלה דעני תפלה דת קדיש לתפלה דמשה . וקדיש לתפלה דדוד וקדיש לכל שאר צלותין דעלמא . מ"ט בגין דעני תיהי תכיר לבא . וכתיב קרוב יי' לנשברי לב וגו' ומסכנא עכיד תדיר קטטה בקב"ה ותקב"ה תדיר ומתע מלוי . כיון דצלי צלותיה פתח כל כוי רקיעין וכל שאר צלותין דקא סלקין לעילא דהי לון ההוא מסכנא תכיר לבא דכתיב תפלה לעני כי יעטוף . כי יתעטף מכעי ליה . מאי כי יעטוף . אלא תיהי עכיד עטופא לכל צלותין דעלמא ולא עתלין עד דצלותא דיליה עתלת . וקב"ה אמר יתעטפון כל צלותין וצלותא דת תיעול לגבאי . לא כשיעת הכא כי דיעת דילמון כיונא קמאי ליהוו תרעומין דיליה ותמת זהוה כלהודתא וקב"ה אתייחד בלחודוי בתיזון תורעמין ההוה צלותא דכתיב ולפני יי' יספוך שיחו . לפני יי' ודאי . כל חילי שמיא שתלין לתלין קב"ה כמאי דאתעסק כמאי דאסתדל . אמרין לתיתדא כתיהוכתא כמתיזין דיליה כלהו לא ידעו מה לתעביד מסהוה צלותא דמסכנא ומכל תיזון תורעמין דיליה דלית תיהוכתא לגלא כד שפיך דמעוי כתורעמו קמי מלכא קדישא ולית תיהוכתא לקב"ה אלא כד מקבל לון ומחדו קמי' ודא תיהי צלותא דעכיד עטופא לכל צלותין דעלמא . מסה צלי צלותיה ואתעכב כמה יומין כהאי תפלה . דוד ממת כל כוין וכל תרעי שמיא כלהו זמיזין לאפתחא למסכנא ולית כבל צלותין דעלמא דקב"ה תלית מיד כצלותא דמסכנא . כיון דאמי הלי עבד גרמי' עניא ומסכנא פעט לבוסא דאלוהא ויתיב בתרעא כמסכנא אמר תפלה דכתיב תפלה לדוד הטה יי' אזנך ענני . ואי תימא אמאי . בגין כי עני ואביון אני . ת"ל קב"ה דוד ולאו אלא מלכא אמת ומליטא על מלכין תקיפין ואת עכיד גרמך עני ואביון . מיד אהדר צלותיה בגווזא אחרא ואבא מלה אחיון ואני ואמר שמרה נפשי כי חסיד אני . ועכ"ד כלא הוה ניהו בדוד.

אמר ליה רבי אלעזר ספיר קאמרת :

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן ק"ב קיג קיד .

אם תעה סכרך ותכירת בו פלוני לא תעשה כן יותר ומזר ועשהו כי לא שמע מיך ועבר עבירה תכריז עליו בכנסיה שתכירו בו ושוב לא ישמע להתרחקתי :

ואם ירבני העולם על דבר פלוני ס' שבא לו מקקש ס' רע , תאמר לו בעון שדול נתפס בסלדיקים נתפסים בעון סדול שנאמר רוח מפיהו מעים ס' גלגל בסתיתופס :

המשנה מנסג לסשנים כמו פיוטים וקרובן שסנהגו לומר קרובן שקליב ומאי קרובן מלכות עוכר משום לא תסיג גבול עולם שלא עשו שסותיך לא תסיג גבול רעך שלא גגלו שלסשנים :

הרמב"ם הלכות תפלה פ"א .

(א) מי שטעה בימות הגשמים ולא אמר מוריד הגשם ולא מוריד הטל חוזר לראש ואם הזכיר השל אינו חוזר . ואם טעה בימות החמה ואמר מוריד הגשם חוזר לראש . ואם לא הזכיר של אין מחזירין אותו שאין הטל נעצר ואין צריך בקשה : (ב) מי ששכח שאלה בברכת השנים אם נזכר קודם שומע תפלה שואל את הגשמים בשומע תפלה . ואם אחר שגיבך שומע תפלה חוזר לברכת השנים . ואם לא נזכר עד שהשלים כל תפלתו חוזר לראש ומתפלל שניה : (ג) טעה ולא הזכיר יעלה ויבא אם נזכר קודם שהשלים תפלתו חוזר לעבודה ומזכיר, ואם נזכר אחר שהשלים תפלתו חוזר לראש . ואם היה רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו ונזכר אחר שהשלים תפלתו קודם שיעקור רגליו חוזר לעבודה : (ד) בד"א בחולו של מועד ובשחרית ובמנחה של ראשי חדשים , אבל ערבית של ר"ח אם לא הזכיר אינו חוזר :

אונקלוס יום ב תורה

לחמשיך מת"ת דז"א יהוה נשי"ת יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חית יחידה ד דמילוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם :

ח וַאֲמַר לְהוֹן בִּיתוּ הָכָא בְּלֵילְיָא וְאֶתְיַב יַתְכוֹן פְּתְגָמָא כְּמָא דִּי מַלֵּיל יְיָ עִמִּי וְאוֹרִיכוּ רַבְרְבֵי מוֹאָב עִם בִּלְעָם : ט וְאָתָא מֵימַר מִן קֳדָם יְיָ לְוָת בִּלְעָם וַאֲמַר מָן גּוּבְרַיָא הָאִלֵּין דְּעִמָּךְ :

ח וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֵלָי וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי־מוֹאָב עִם־בִּלְעָם : ט וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ :

ת"א לינו פה הלילה . פס : ויאמר מרי מועד . פס :

רש"י

(ח) לינו פה הלילה . מין רוח הקדש שורה עליו עלת בלילה , וכן כל נביאי אומות העולם ע"ה , וכן לבן בחלום הלילה שנאמר (בראשית לא) ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה, כתדש ההולך אצל פלגש בהבטה : באשר דבר ה' אלי . אם ימליכני ללכת עם בני תדש כמותכם ש אלך עמכם שמא אין כבודו לתתי להלוך אלא עם שרים גדולים מכם : וישבו . לשון עכבה : (ט) מי האנשים האלה עמך . להטעותי ת בה (ר"ל ישרים דרכי ה' לדיקים

שפתי חכמים

ש וס"ת דלעמ בספוטו בלא בלס בקב"ס שילך עמהס וכן בשמוך כתיב לסלוך עמכס ובקס"י אלא עס שרים גדולים קשה גס כן מנלים . וי"ל מדכתיב ויוסף עוד בלק שלוח שרים רבים ונכבדים מאלה משמע שהוא אמר שהשמוטים אינן לפוים שילך עמהס דשם שכבר ידבר ה' אלי אי' אם יום לילך ולקלל אם לא אם כן לשם הלכו לשם זקני מדין מאחר שהוא אומר שהוא עושה בלעו ס' אלא עס' אם יתן לו לשוא שילך עם בני תדש שהיו כשוחס ס"ב כלו בני מדין שודאי אינן בו תקוה מאחר שהוא רוח נביאה ולכך הלכו לשם : ת ע' לעיל שם' דהשתים ושם אי' כדי לכעים עוני דהכיס וכלן אי' להשעותו . וסה"ס אי' להשעותו כו'

(ז) ויאמרו אלי מיתת בעם בלעם. וזקני מדין לסוכן הלכו , כיון דאמר להו לינו כאן הלילה וגו' הלכו לשם משמו בלוס ים של

ה וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן־צִפֹּר מֶלֶךְ מוֹאָב שְׁלָחַנִי: יא הִנֵּה הָעָם הַיֹּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיְכַס אֶת־עֵין הָאָרֶץ עַתָּה לְכָה קָבָה־לִּי אֹתוֹ אוּלַי אוּכַל לְהִלָּחֵם בּוֹ וְגֵרַשְׁתִּיו:

ה ואמר בלעם קדם יי׳ בלק בר צפור מלכא דמואב שלח לותי: יא הא עמא דנפק ממצרים וחפא ית עין שמשא דארעא בעין אית לוט לי יתיה מאים איכול לאנחא ביה וארתיכיניה:

רש״י

שפתי חכמים

כלומר ליכנס עמו בדברים שלא יסח נפשו ולמה כדי להשגיחו יכול פיכם הטעם למה נכנס עמו בדברים ושם לא פי׳ הטעם: א דשם לא כן מלך מואב ל״ל: ב דשם לא כן למה שינה כאשר הלך הלך למה לכם לי. לכן פי׳ כ״כ שנאמר היש לי על ישבחלך הלא ד״ל דקבה לי ל׳ נוקב ומפרש הקללה יפה: ד לא מתקללו לבד ד״ל מן סתרן מבעיא ליה כמאמר בלק. אף כלן פיכם הלא ד״ם מכוח שנאמרו אתר ונבראו מן העולם. ומי יתיר כאמר כן שמולי יכא עמו הטם כשכרם, כמו שפירשתי לעיל:

ד וכלק לא אמר הלא ואגרשנו מן הארץ לומי מנקם הלא להכניעם מעלי, ובלעם היה מונעם יותר מבלק:

דעת זקנים מבעלי התוספות

שנאמר את בנו: (י) בלק בן צפור. סוף היה מבלעם מנשים שנשיאו שלא כהוגן. קין ובלעם יחזקיה. קין כשנאמר הקב״ה לו הקב״ה היכן הבל אחיך, עגה שפומר אתי מלכי. היה לו להשיב בהבן שיונעים אתה יודע הכל והכל גלוי לפניך. בלעם כמו כן אמר מי שנשים אתה. חזקיה כשנאמר לו ישעיה מאין באו אלה לאמר מנשים ויאמר לו מארץ למרוקה באו אלי מבבל, היה לו להשיב שנאמר את בנו: (י) בלק בן צפור. סוף היה מבלעם מנשים שנשיאו שלא כהוגן. קין ובלעם יחזקיה. קין כשנאמר הקב״ה לו היכן הבל אחיך, עגה שפומר אתי מלכי. היה לו להשיב בהבן שיונעים אתה יודע הכל והכל גלוי לפניך. בלעם כמו כן אמר מי שנשים אתה. חזקיה כשנאמר לו ישעיה מאין באו אלה לאמר מנשים ויאמר לו מארץ למרוקה באו אלי מבבל, היה לו להשיב כבית אוצרי אין דבר שלא הראיתים: (יא) הנה העם היוצא ממצרים. לשון אחר הנה העם היוצא ממצרים ויכס את עין הארץ, כשהוציאם ממצרים כיסה את עין כל הארץ מן הזהב והכסף שהוציאו ממצרים: עתה לכה קבה לי אותו. לשון אחר עתה לכה קבה לי אותו, לשון נקיבה כמו (שופטים ה) קברת עזים רגלי סיסרא: אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו. לשון אחר אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו, לשון נקיבה כמו (שופטים ה) תבוסנה נפש עזי:

כבית אוצרי אין דבר שלא הראיתים: (יא) הנה העם היוצא ממצרים. לשון אחר הנה העם היוצא ממצרים ויכס את עין הארץ, כשהוציאם ממצרים כיסה את עין כל הארץ מן הזהב והכסף שהוציאו ממצרים: עתה לכה קבה לי אותו. לשון אחר עתה לכה קבה לי אותו, לשון נקיבה כמו (שופטים ה) תבוסנה נפש עזי: אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו. לשון אחר אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו, לשון נקיבה כמו (שופטים ה) תבוסנה נפש עזי:

נביאים ביכה ו

להמשיך מנ״ה דו״א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב״ן שבעשיה:

ו וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיךָ וּמַצֵּבוֹתֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְלֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: ז וְנָתַשְׁתִּי אֲשֵׁרֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ: ח וְעָשִׂיתִי בְאַף וּבְחֵמָה נָקָם אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמָעוּ: ט שִׁמְעוּ־נָא אֵת אֲשֶׁר־יְהוָה אֹמֵר קוּם רִיב אֶת־הָהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלֶךָ:

ו ואשיצי צלמי עממיא וקמתהון מבינך ולא תשתעבד עוד לעובדי ידך: ז ואעקר שהילי עממיא מבינך ואשיצי בעלי דבבך: ח ואעביד ברנז ובחמא ית מארעא דלא פרעונות דין מן עממיא דלא קבילו אורייתא: ט שמעו כען ית דיני אמר קום רונא וישמען רמיתא קלך:

רש״י

מצודת דוד

(ה) וכרתי פסיליך. כי לא תכיר שפן מנוס מבלעדי: למעשה ידיך. פסיליהם עשה מעשה בני אדם: (ב) ונתשתי. כ״ל עוד לא תעמוד: ומצבותיך: וכמרתי עריך. ומי שמעיד מני את מיותר: (ג) ומשמרתי עריך. ומשני בעלי דבבך: עריך. מונחים: (ד) ההרים. המות: הגבעות. המות:

כתובים תהלים נג

להמשיך מיסוד ומלכות דו״א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אר אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוו הוו חיה יה״ו דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב״ן שבעשיה:

א מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים

מצודת דוד (א) מה תשתוחחי. לשון יהוה בוש לנפש נפשו ויאמר לה מה

הַרְנִישִׁי עָלַי אוֹרִיכִי לְאֶלְהָא אֲרוֹם הוּב אֶשְׁבְּחוּנֵיהּ בְּפוּרְקָנֵיהּ דְּמָן קֶדְמוֹי דִּי הִיא אֱלָהָּ׃ ב לְשִׁבְחָא לְדָוִד עַל יְדֵיהוֹן דִּבְנֵי קֹרַח שְׁבָחָא טָבָא׃ ג יְיָ בְּאוּרְנָא שְׁמַעְנָא אֲבָהַתָנָא אִשְׁתְּעִיו לָנָא עוֹבָדָא דַּעֲבַדְתָּא בְּיוֹמֵיהוֹן בְּיוֹמָיָא דִּי מֶלֶכְדִּין׃ (ד) אַנְתְּ בִּידָא דְּגָבוּרְתָּךְ עַמְיָא כְּנַעֲנָאֵי תְּרֵיכְתָּא וּנְצַבְתִּינוּן לֶבֵית יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָהוֹן תַּבְרַתָּא עַמְיָא וּפְטַרְתִּינוּן׃

כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנָי וֵאלֹהָי׃ ב לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי־קֹרַח מַשְׂכִּיל׃ ג אֱלֹהִים ו בְּאָזְנֵינוּ שָׁמַעְנוּ אֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ־לָנוּ פֹּעַל־פָּעַלְתָּ בְּיָמֵיהֶם בִּימֵי קֶדֶם׃ ד אַתָּה ו יָדְךָ גּוֹיִם הוֹרַשְׁתָּ וַתִּטָּעֵם תָּרַע לְאֻמִּים וַתְּשַׁלְּחֵם׃

רש"י

(ד) ותטעם. לשׁוֹן מקוֹם: תרע לאומים. הרעותם לו' עממים ושלחתם מפניהם:

מצודת דוד

משמחמי נפשי וגו': (ג) פועל פעלת. פעולה שכר פעלה: (ד) ידך. כלח יד. הרעות לשמות. הרעות לשמות ושלחתם מארצם:

עיקר תוי"ט — משנה פסחים פ"ו — ברטנורא

אלו דברים בפסח דוחין את השבת. פסח דוחה את השבת דנאמר מועדו בפסח ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו ונאמר מועדו בתמיד תעמרו להקריב לי במועדו מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת שנאמר על עולת התמיד לפי מועדו האמור בפסח דוחה את השבת: שחיטתו וזריקת דמו. ג"ז לעשותן בלילה לכתיב ביום אותו להקריב ביום ולא בלילה: מחוי. קוה כמו מלכה ומחתה פיה: מחוי קרביו. דוחין את השבת שלא יסריחו:

כלי שמעתי דגבוהים דמלכות דיליה אלהים

אלו דברים בפסח דוחין את השבת שחיטתו [ה] וזריקת דמו ומיחוי קרביו [ג] והקטר חלביו אבל צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת. הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין את השבת. ר"א אומר דוחין: ב אמר ר"א והלא דין הוא מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את חשבת אלו שהן משום שבות לא ידחו את השבת. אמר לו ר' יהושע יום טוב יוכיח שהתירו בו משום מלאכה ואסרו בו משום שבות. אמר לו ר"א מה זה יהושע מה ראיה [ג] רשות למצוה. השיב ר"ע ואמר הואה תוכיח. שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת. אף אתה אל תתמה על אלו שאע"פ שהן מצוה והן משום שבות לא ידחו את השבת · א"ל ר"א ועליה אני דן, ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת הואה שהיא משום שבות אינו דין שדוחה את השבת. א"ל ר"ע או חלוף, מה אם הואה שהיא משום שבות אינה דוחה את השבת, שחיטה שהיא משום מלאכה אינו דין שלא תדחה את השבת. א"ל ר"א עקיבא עקרת מה שכתוב בתורה בין הערבים במועדו בין בחול בין בשבת. א"ל רבי הבא לי מועד לאלו במועד לשחיטה. כלל אמר ר"ע כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת.

[ה] וזריקת דמו. תנא מנא שחיטתו (תוס') דסמ זריקה משום מתי תסמ תסמ תסמוכה ובכתב עוד הלא מלמדיך למתני ופסחו משום דסוי בכלל הקטר חלביו למיו יכול לסוליסם תלמ על ידי פסמע, ועיין תוי"ט: [ג] והקטר חלביו. בגמרא תניא תמר ר"ש בח וכתם כמה תכיכם מליה בפשתם פסכיו תלכים ופדרים פסכיו כל הליני ואין מתחיין עד שתתקן ע"כ. ושמעת מהדיוין פסכי דתמם שחיטה תת פסמע בדתי' במתני' (דף עב) וה"ט פסולקן תר"ב לפסכם גבי שחיטה תמ"ם לעשות כו' דתי לתו פסוק קרא לת דתיין לפסח כלל: (ה) משמע דיוסולים כ"ם סוס. וכמ"ש פ"ו דעיסולין פי' תר"ב דיוסולים כדמליק היח פי' בתוס' דתכח לתמר שנפקלו כה פלוגת: (ג) תמיה כאן בתיכת לעיל פ"ד מ"ע: (ג) דפי"ש דשבת ותפי' מלמלכה גמורה ס"ל דכבי בדתי' תמם: [ג] דשות למצוה. משמע דר"ת מוקה דכרכות הטעתו דכתיכם. ובכיתם פ"ב דשבת ס"ל דוחין לתניח בשבת. וכתום' תילו דלת שבי תלת דוקת משמעת דלת סוי מלמלכה כולי תתי, ועיין תוי"ט: (ד) ולפכיסם תת יום ויעבוד יעשה פסחו וכפ"ת מ"ש תזר כו ר"ב ע"ב, ועיין תוי"ט: (ה) סיומא דקתא כי"ד יום השבת. כפסח: אלו שהם בשום שבות לא ידחו. בתמיה: יו"ט יוכיח שהתירו בו. שחיטה וכיוצ תסוי

חג מלאכה ומותרין להדיוט ואסרו כו להכיח דבר מתוך לתחום ולאכלו הואיל והיה אפשר לו מאתמול ותא על גב דאתמוין מלרכן: מה ראיה רשות למצוה. לאילת הדיוט רשות הוא ומורך גבוה מצוה היא ואם העמידו חכמים איסור שבות אלמא במקום רשות יעמידוהו אם במקום מצוה. ורבי יהושע אמר כל אמתת י"ט מצוה הוא אף"ה הינו דוחה שבות: הואה תוכיח. שהיא מצוה בעמת מת אחל שביעי אלו להיות בשבת ערב פסח שאם לא יזה לא יעשה פסחו (ה) ואף"ה הינו דוחה אלמא דהכי קיים ליה לר"ע דלא דחי והוחה שבות הוא דאמחי אמתקן דאתקן גברא: ועליה אנו דן. וגם על ההוחה הני קושן ותומר בתדחה ולא יעבכוהו מפסח מק"ו זה בעצמו: אמר לו ר"ע או חלוף. אני אחליף את הדין דפשיטא ליה דהוחה מעכבת ולפיכן בא"ו מיהא לאחיטה בתעכב: במועדו. ויעשו בני ישראל את הפסח (ה) במועדו: הבא לי מועד לאלו. בתמיה לפי זמן קבוע כמו שקבע לשחיטה הילכך היו אלו קבע להם

אמן ומני למעבד מלתמול לא דמיא והוסה נמי לאו מנופיה דפסח היא ולא כתיב ביה במועדו והל' כרבי עקיבא:

ג אימתי מביאין חגיגה עמו. עם הפסח כו"ל כגיסן: בזמן שהוא בא בחול ובטהרה. דתע"ג דפסח דמי שבת וטומאה מגיגה לא דמיא שבת (ו): ובמועט. שהיה פסח מועט לאכילה כגי הכורה ואוכלין החגיגה תחלה כדי שיהא הפסח גמר שביעתן (ז): במרובה. שהיתה הכורה מועטת ולי להן בפסח לבדו: ובטומאה. שרוב לבור טמאין:

שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת דוחה את השבת: ג אימתי מביא חגיגה עמו. בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט. ובזמן שהוא בא בשבת במרובה ובטומאה. אין מביאין עמו חגיגה: ד חגיגה היתה באה מן הצאן מן הבקר מן הכשבים ומן העזים ומן הזכרים ומן הנקבות. ונאכלת לשני ימים ולילה אחד: ה הפסח ששחטו [ד] שלא לשמו בשבת חייב עליו חטאת. ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח אם אינן ראוים חייב, ואם ראוין הן ר"א מחייב חטאת, ור' יהושע פוטר. אר"א מה אם הפסח שהוא מותר לשמו, כששינה את שמו חייב. זבחים שהן אסורין לשמן כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב. א"ל ר' יהושע לא, אם אמרת בפסח ששינהו לדבר אסור האמר בזבחים ששינן לדבר המותר. אמר לו רבי אליעזר אימורי צבור יוכיחו שהן מותרין לשמן. והשוחט לשמן חייב. א"ל רבי יהושע לא אם אמרת באימורי צבור [ה] שיש להן קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה. ר' מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי צבור פטור: ו שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו. לערלין ולטמאין חייב. לאוכליו ושלא למנויו, למנויו ושלא למנויו, למולין ולערלים. לטהורים ולטמאים פטור. שחטו ונמצא בעל מום חייב. שחטו ונמצא טרפה בסתר פטור. שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם, או שמתו או שנטמאו, מפני ששחט ברשות:

אמר רבי אליעזר מחייב חטאת. חף על פי שעשה בדבר מצוה: ורבי יהושע פוטר. דקסבר עשה בדבר מצוה ועשה מצוה כל דהו פטור מקיום חטאת שכך וזה עשה מצוה שהקריב קרבן לכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשריס וקף הנשחטים לשם פסח מכשיר להו ר' יהושע בפרק תמיד נשחט: מה אם פסח. שמותר לשחטו בשבת לשמו. שכח לת שמו תודיע מיהא דחייב חטאת כדקתני לעיל: ששינהו לדבר האסור. ששחטו לשם קרבנות אחרים שאסורים לשחוט בשבת: ששינן לדבר המותר. ששחטן לשם דבר המותר לשחטו בשבת: אימורי צבור. קרבנות החמורים בלבור בשבת כגון תמידים ומוספים: יוכיחו. שמותרים לשחטן לשמן ושוחט שלא זכאים לשמן בשבת חייב: שיש להם קצבה. שאינו רואה אחריס עסוקין בשחיטתו וכיון שנשחט תמיד יודע הוא שלין צריך לשחוט עוד הלכך אין זה עושה אלא שוגג ולא היה לו לעשות כדבר: תאמר בפסח שאין לו קצבה. דהכל צריכין לכך והרי הוא רואה אחריס הרבה עסוקים בכך וטרוד הוא להתעסק במלוה ואפי' שהוא פסח כבר ומלת זבח זה עומד בעזרה וכשכור שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא עושה כדבר מצוה הוא: ר"מ אומר. השוחט בשבת זכאים אחריס כל ימות השנה: לשם אימורי צבור פטור. והלכה כר"י ואין הלכה כר"מ: ן לאוכליו ושלא לאוכליו פטור וכו'. דהא פסח כבר הוא דלמרי בפרק תמיד נשחט דהשוחט לפסולים ולכשריס לא פסל: שחטו ונמצא בעל מום חייב. דשוגג הוא ולא אנוס שהיה לו (לבקרו): שמשכו הבעלים את ידם. ממנו קודם שחיטה ונמנו על אחר: או שמתו או שנטמאו. דבעכיו לא נתנה שבת לדחות אלא: פטור. שאנוס הוא דלא היה יודע שכך הוא ולא היה לו לבדוק ע"כ:

רש"י

דבעינן נמי לכם. שיהא בו באוכל ובמשתה להרחות שנוה ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו: כל

גמרא פסחים דף סח ע"ב

סלקה ה' כלה כלי החיללן דגבורה דמלכות דכתיה אבדתם

אמר ר"א ומה אם שחיטה וכו' רבי יהושע לטעמי' דאמר שמחת יו"ט נמי מצוה היא דתניא ר' אליעזר אומר אין לו לאדם ביו"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש. וא"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר עצרת לה' אלהיך וכתוב אחר אומר עצרת תהיה לכם ר"א סבר או כולו לה' או כולו לכם, ורבי יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם. אמר ר' אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא. אמר רבא הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם מ"ט וקראת לשבת עונג. אמר רב יוסף הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכם מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב ביה. מר בריה דרבינא בולה שהא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכפורי. עצרת יום שניתנה בו תורה. פוריא ימי משתה ושמחה כתי'.

תוספות

הכל מודים בעצרת דבעי' לכם. תימה לריב"ם ס"ל מפי קלמר ב"ש מם לשים בשות בעלו דבעינן עלרת תוכיח שבת מלוה, וי"ל דסם דבעי ב"ש בעלרת לכם לאו דוקא מקרא מלא מסכרא:

כל האוכל ושותה וכו'. כפ"ב דיומא מוקמינן לה דרשא אליבא דמאן דאמר אין אדם מוזהר על תוספת פיכורי להתחיל להתענות מבעוד יום ואפי' למאן דאית ליה מוסיפין מהול על הקדם מקרא אחריני נפקא ליה מבחרים ובקיצר תעבות הלכך כי אתא אתי בתשעה להכי אתא והכי קאמר ומה שאתם עושי' בתשעה דהיינו אכילה ושתיה אני קורא עיונו: **עבדי לי' עגלא תלתא.** הי' מצוה למכסי ביתו להכין לו סעודה: **אי לאו האי יומא. שלמדתי תורה ומתרוממתי הרי אנכי' הרבה** כשוב שמעון יוסף ומה ביני לביניכם: **ותלי.** נשען: **חדאי נפשאי. שמחי נפשי: לך קראי לך תנאי.** כשכילך ולנורכך שניתי וקריתי: **איני.** וכי אין הגמה בתלמוד תורה אלא לעומדיה לכך: **אם לא בריתי.** של יומם ולילה דהיינו תלמוד תורה שכתוב בו יומם ולילה: **איה ליה פירכא.** למילתיה דאמר מלאכת מצוה דוחה שבת כ"ם שבות דמצוה שפיר מיהדר ליה רבי יהושע יו"ט יוכיח מק"ו ומה שמחת יו"ט שהיא רשות והתרתה בו מבו' מלאכה לא התתי' בו משום שבות שבת דלא התרתה בה אלא מלאכת מצוה כגון שחיטת קרבנות לצורך חינו דין שלא תתיר שבות לאפי' של מצוה: **ור"א.** אמר לך האי יו"ט דשמחתו רשות גזרו על שבות שלה שבת דלחיות מלאכה שבו משום מצוה היא לא גזרו חכמים בה על השבות לדחות את המצוה:

מעלי יומא דכפורי דתנא חייא בר רב מדפתי ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש וכי בתשע' הם מתענין והלא בעשירי מתענין אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשעה עליו הכתוב כאלו מתעגה תשיעי ועשירי. רב יוסף ביומא דעצרתא עבדי ליה עגלא תלתא אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. רב ששת כל הלהין יומין מהדר ליה תלמודיה והלי וקא בעיברא דרשא ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי. איני והא אמר רבי אלעזר אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנא' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. מעיקרא כי עביד איניש אדעתא דנפשיה קא עביד. א"ר אשי ולמאי דקאמר ר"א נמי יו"ט רשות אצ"ל היה פרכא ומה יו"ט שהתיר בו מלאכ' של רשות לא התיר שבות שעמה שבת שלא התיר בה אלא מלאכה של מצוה אינו דין שלא התיר שבות שעמה. ור"א שבות דמצוה עדיף ליה:

זוהר

בלק דף קצה ע"א ת"ח דאצילות יור הא ואו הא

אמר רבי אלעזר תרימית ידי בגלו לקמי מלכא קדישא דהא תניון אסור ליה לבר נש לאחמא ידוי לעילא בר בגלו ובברכתן ותמנוים למריה דכתיב תרימותי ידי אל יי' אל עליון ומתרגמינן תרימית ידי בגלו דהא אנכעתן דיתין אלין עלאין אית בהו. והאתא תנא הכי עבידנא ואמינא דכל מאן דאלין תרבע ועביד גרמיה כרעותא בתקונא דא כדקא יאות בתקונא דא לא תהדר בלותיה בריקניא. בקדמיתא עבד לסדרא שבחא קמי מאריה ולזמרא קמיה. ודא בתושבחן דקמי בלותא ולבתר עבד לבתר בגלי בלותא דעמידה היינו עבדא דסדר בלותא דמאריה. ולבתר עבד לבתר בגלי כל בלותיה ואזיל ליה וע"ד דוד **תלת זמנין** עבד גרמיה בגלותא דא עבד דכתיב הושע עבדך **תלתי** שמא נפש עבדך וכתיב תנה עוז לעבדך. **הא תלת זמנין** מצטריך לשותא גרמיה עבד. לבתר לשותא גרמיה גו חינון דמסרי נפשייהו על קדושת שמיה והיינו כיחודא דשמע ישראל דכל מאן דשוי רעותיה בהאי קרא מתחשיב ליה כאלו מסר נפשיה על קדושת שמיה. **לבתר** לשותא גרמיה עני בזמנא דשאל ודפיק לתין דרומי מרומים כל חמר חמת ויניב (וסמיך) נשותא לתפלה למהוי בגלותיה דעמידה תניר לבא ענית ומסכנת. ולשותא רעותיה לאתכללא גו מסכני כתבירו דלבא במחיכו דנפשא. לבתר לשותא גרמיה גו חסידים בשומע תפלה לפרשת חטאותו דהכי מצטריך יחיד בשומע תפלה בגין לאתדבקא בימינא דפשוטה לקבלה לחינון דתנין וכדין תקרי חסיד הא תרבע אלין כדקא יאות. **מאן** כליל לכל הני ההוא דקא מצטריך לכללא לין והאי מיהו עבד דאכליל לכל שאר. **תלת** עבדין חינון בחלת דוכתין יכלהו חד ושלייהו כתיב הנה כליעי עבדים אל יד אדוניהם וגו'. בין עבד לעבד חינון אחרנין בין עבד קדמאה לעבד תנויינא אית ליה למסר נפשיה על יחודא דקדושת שמיה ושותא גרמיה עני ומסכנת בגלותא דעמידה ושותא גרמיה גו חסידים בשומע תפלה. עבד תליתאה כתר דסיים וסדר כלא. תנן בהאיה שעתא דסדר בר נש כל הני סדורין תרבע ברעו דלבא קודשא בריך הוא ניקא קמיה ופרים ומיניה עליה בההוא עבד תליתאה וקרא עליה וה"ל עבדי אתה דכתיב ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. ודלי בלותא דהא בר נש לא תהדר בריקניא לעלמין. **אתא ר'** אבא ואמליה:

מוסר — יוסף לחק — הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן קטו קטו.

כשרבה דיו על אות לא יכתוב את ה' ממנו וכן פסח רבה על פסח לא יכתוב ממנו אות לפסחה:

ואהבתם את הגר מלמד שתוכה לפסבה את הבנבנם אחת בנפני הפשיעה לקיים את כל המלות והתורה ובפלטיה ופסח מקומות הזכירה תורה על פסחתו ופלא לפמותו כין תורתו ממנו בין תורת בכיים וגדולה פסחתן וקביעה לפני המקום יותר מפסחתן של ישראל. משל לפני בני אדם אחד תורם את המלך ואחד המלך תורתו. עי גדול תורתו פסחתו. נמלך ישראל תורתם הקב"ה והקב"ה תורתו פסחתו את הגר שנאמר ותורתו גר בתוך שעריך לתת לו לחם ושמלה. ע"כ מלות עליהו לפתוב את מי פסחתך תורתו לפיכך כתיב ואהבתם את הגר:

(א) כל מקום שהיחיד חוזר ומתפלל שליח צבור חוזר ומתפלל אם טעה כמותו בעת שהתפלל בקול רם חוזין משחרית של ראש חדש שאם שכח שליח צבור ולא הזכיר ועלה ויבא עד שהשלים תפלתו אין מחזירין אותו מפני טורח צבור שהרי תפלת המוספין לפניו שהוא מזכיר בה ר"ח: (ב) עשרה ימים שבראש השנה עד יום הכפורים טעה וחתם בהם בברכה שלישית האל הקדוש חוזר לראש טעה וחתם בעשרת מלך אוהב צדקה ומשפט חוזר לתחלת הברכה וחותם בה המלך המשפט ומתפלל והילך על הסדר ואם לא נזכר אלא עד שהשלים כל תפלתו חוזר לראש א' יחיד וא' שליח צבור:

להמשיך מת"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא-ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דמלוי הה אל שם כ"ץ שבעשיה בניקוד חילם:

יג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם לֹא תֵלֵךְ עִמָּהֶם לֹא תָאֹר אֶת־הָעָם כִּי בָרוּךְ הוּא: שני חמישי כשהן מחוברין יג וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי בָלָק לְכוּ אֶל־אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יְהוָה לְהִתְּתִי לַהֲלֹךְ עִמָּכֶם: יד וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל־בָּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בִּלְעָם הָלֵךְ עִמָּנוּ: טו וַיֹּסֶף עוֹד בָּלָק שְׁלֹחַ שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים מֵאֵלֶּה: טז וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר אַל־נָא תִמָּנַע מֵהֲלֹךְ אֵלָי:

יג וַיֹּאמֶר יְיָ לְבִלְעָם לֹא תֵיזֵיל עִמְּהוֹן לָא תְלוֹט יַת עַמָּא אֲרֵי בְרִיךְ הוּא: יג וְקָם בִּלְעָם בְּצַפְרָא וַאֲמַר לְרַבְרְבֵי בָלָק אִיזִילוּ לְאַרְעֲכוֹן אֲרֵי לֵית רַעֲוָא קֳדָם יְיָ לְמִשְׁבְּקִי לְמֵיזֵל עִמְּכוֹן: יד וְקָמוּ רַבְרְבֵי מוֹאָב וַאֲתוֹ לְוָת בָּלָק וַאֲמָרוּ סָרֵיב בִּלְעָם לְמֵיתֵי עִמָּנָא: טו וְאוֹסִיף עוֹד בָּלָק לְמִשְׁלַח רַבְרְבִין סַגִּיאִין וְיַקִּירִין מֵאִלֵּין: טז וַאֲתוֹ לְוָת בִּלְעָם וַאֲמָרוּ לֵיהּ כִּדְנָן אֲמַר בָּלָק בַּר צִפּוֹר לָא כְעַן תִּתְמְנַע מִלְּמֵיתֵי לְוָתִי:

ת"א לא תלך עמהם. סם מכות י: מאן בלעם. קידושין ג:

רש"ב

(יד) הלך עמנו. כי לא נחשבנו בעיניו: (טו) רבים. מרובים ונכבדים מן הראשונים:

ככסף. מלמד שכופתו להרבות לו שכרו, וזהו מאן כדי לתתו בכסף סדיוס להדיוט שכרו:

שפתי חכמים

ת דקסב"ר פ"ג לא למכבד תרי זמני לא סיס לכתוב מלא לא תלך עמהם לילוך את העם ושוב אמר לו כי ברוך הוא סיעתא שילך לאור את העם כדי לבטל את הקבלות, ומתקני דכל ס' דסיכ כתיב נפשיה, ומפני שבלעם לבבו אמר לא תלך, ומפני שבקש לקללם בעקומו אמר לא תאר, ומפני שבקש לבבלם אמר כי ברוך הוא ואין לריכים לבבוכך: ו ופס אתמר לענין עמכם דסבקש כמו לא תלך עמהם דבקש"ס. וי"ל דסוכמתו ל"ל עמכם כל"ל מאן ס' נתתי להלוך ואין לא כבמעת עמהם דבקש"ס פי' לא תלך כאמר סס מוסבים לקללם אבל עמכם דסבא ל"ל. וכרא"ס פי' דדייק מקרא דיוסף עוד בלק שלוח שרים רבים ונכבדים מאלה:

עיוני שילוח בלק לבלעם

(טו) ויוסף עוד בלק שלוח שרים רבים ונכבדים מאלה. לכאין סס סיס דעת בלק [שאר מ"ל אמרו עליו כי קוסס גדול סיס] סאס כאמת שבלעם יוכל לעשות דבר בלי לילון ס', ומה גס שבלעם בעלמו אמר לו לא אאבר יסים ס' בפי תוכו אמנם לבבל, ולא מוכל לעשות קטנה או גדולה נגד לילון ס', ובלק סתחזק עליו פעם ופעים ובפע שדוקא יקללם, ועוד סיפס במדבר בילכתו אל בלעם סיס בפעם אלוף בעולם עד סוסו, ובוה אמנם, ונראס טעמו אל דבר דבלק ובלעם שניסס סיו יודעים שאמנם כי בקללות אל בלעם לא יפעלו כלום, ובלק לסס בפעם לעשות מלחמה גדולה עם ישראל, לקבן עם כל אלוהות שבעולם להלחם עם ישראל, אך סיס ירא כי מי יפעם לו לעשות מלחמה עם ישראל אלמלי אאבר אאת אני מלכי האמרי אאבר לא סיס דוגמתם בעולם, לכן החתחב בלק לבקשת לבלעם שיקלל את ישראל, ובל האומות שאמרו כי קללות בלעם יוכלו כפעול פעולות בעוס מעט ואאבו כי אם שישראל בבאו אל סיחון ועוג ואומאב אכל סיס מאחת קללות בלעם, וכאשר יאמרו כל העמים כי כח בלעם לקלל את ישראל יתחזקו לבבם למלחמה ויתאספו כאוד אאבר על אחת סיס לגוד להלחם עם ישראל ובו בעת יכניעו את ישראל, ובאשר בעת בלעם אבקש"ס שאוכיח לבבך את ישראל סיס רולס לבבם בחשבי בלעם יסיס יודע להאומות עם בבר, ויבולים בלק ובלעם לומר כי בלעם קללם, אם עשה אבקש"ס אתה מוציאם אל כל האומות שיאמינו דבקי בלעם בבראו את העם ואין בודאי לו יבלו לאאאמה על ישראל, ו) מאחת מזרח אל ישראל, ב) יאמרו אם בלעם עוד בבבם אי יכול לעמוד מפניהם, וזהו ספר ה' עלת ברבעים סחלם, ויוסיף ס' את הקללה לבבבם, ובל האומות בבבו את ישראל, כי אאבו אם בלעם מבבבם אבש"ם אאמנו:

להמשיך מג"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נ"שמה דהוד יְהוָה היה יחידה
ונצוח יְהוָה היה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א שִׁמְעוּ טוּרַיָּא יַת דִּינָא דַּיְיָ וְעַקְרַיָּא מְיסוֹדֵי אַרְעָא אֲרֵי דִינָא קֳדָם יְיָ עִם עַמֵּיהּ וְעִם יִשְׂרָאֵל עָבִיד תּוֹבָחָה: ב עַמִּי מָה טָבָא אֲמָרִית לָמֶעְבַּד לָךְ וְלָא עֲבָדִית אוֹ מָה רְוִיעָא קְשִׁיָּא אַסְגֵּיתִי עֲלָךְ אַסְהֲדָא בְּיִ: ג אֲרֵי אַסְקִיתָךְ מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם וּמִבֵּית עַבְדּוּתָא פְּרַקְתָּךְ וּשְׁלַחִית קֳדָמָךְ תְּלָתָא נְבִיֵּי מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְמִרְיָם: ד עַמִּי זְכַר־נָא מָה־יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמָה־עָנָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִן־הַשִּׁטִּים עַד־הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת יְהוָה: ה בַּמֶּה אֲקַדֵּם יְהוָה אִכָּף לֵאלֹהֵי מָרוֹם הַאֲקַדְּמֶנּוּ בְעוֹלוֹת בְּעֶגְלִים בְּנֵי שָׁנָה:

א שִׁמְעוּ הָרִים אֶת־רִיב יְהוָה וְהָאֵתָנִים מוֹסְדֵי אֶרֶץ כִּי רִיב לַיהוָה עִם־עַמּוֹ וְעִם־יִשְׂרָאֵל יִתְוַכָּח: ב עַמִּי מֶה־עָשִׂיתִי לָךְ וּמֶה הֲלְאִתִיךָ עֲנֵה בִי: ג כִּי הַעֲלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתִיךָ וָאֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה אַהֲרֹן וּמִרְיָם: ד עַמִּי זְכָר־נָא מָה־יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמָה־עָנָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִן־הַשִּׁטִּים עַד־הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת יְהוָה: ה בַּמֶּה אֲקַדֵּם יְהוָה אִכֹּף לֵאלֹהֵי מָרוֹם הַאֲקַדְּמֶנּוּ בְעוֹלוֹת בְּעֶגְלֵי בְנֵי שָׁנָה:

רש"י

(ג) מה עשיתי לך. תן לנך להכיר מה טובה עשיתי לך: ומה הלאיתיך. בעבודתי: ענה בי. העד:
(ד) משה ואהרן ומרים. משה למלפא דיינין ואהרן לכפרה על עמא ומרים לאורחה לנשיא: ומה ענה אותו בלעם וגו'. שלח בעשתי כל חותן הימים. השטים. שהעתקתי לו ולא מעתי עוזתי ועזרתי עד שהגעתיך לגלגל וכבשתי לפניכם את הארץ: (ה) אכף. להיה כפוף:

מצודת דוד

(ג) עמי מה עשיתי לך. תן לנך להכיר מה טובה עשיתי לך: ומה הלאיתיך. בעבודתי: ענה בי. העד:
(ד) משה ואהרן ומרים. משה למלפא דיינין ואהרן לכפרה על עמא ומרים לאורחה לנשיא: ומה ענה אותו בלעם וגו'. שלח בעשתי כל חותן הימים. השטים. שהעתקתי לו ולא מעתי עוזתי ועזרתי עד שהגעתיך לגלגל וכבשתי לפניכם את הארץ: (ה) אכף. להיה כפוף:

רש"י

(ו) כי יתחמין. כי מקודם ערשיתי מפלה זו ברוח הקודש וכפוי לחתדד בעיותי להרסה: (ז) ואני בער. עדיין סייתי בפר ולא ידע מדוע דרך הפשעים שלחה: ענך. כהסנמה שכר ענך סייתי כשהמה כי לא הבטחתי: (ח) ואני תמיד עמך. וצ"ע סייתי תמיד עמך ולא זזתי ממך ולכן תחזק ביד ימיני ללכת אחריך: (ט) בעלתך. כלומר נסגת חוזי ללכת בעלתך: ואחר. אחר כל מלה תקח חוזי ללכוד. כ"ל בעבור שלא זזתי ממך כשבחתי את הכנענים ללכוד לפתיותו: (י) אוצרות. לי. סוס מלחך:

(ו) כי יתחמין לבבי. כי בעוד שיש בי כעסים על שדבר וכפוי לחדד בעיותי להרסה: (ז) ואני בער. עדיין סייתי בפר ולא ידע מדוע דרך הפשעים שלחה: ענך. כהסנמה שכר ענך סייתי כשהמה כי לא הבטחתי: (ח) ואני תמיד עמך. וצ"ע סייתי תמיד עמך ולא זזתי ממך ולכן תחזק ביד ימיני ללכת אחריך: (ט) בעלתך. כלומר נסגת חוזי ללכת בעלתך: ואחר. אחר כל מלה תקח חוזי ללכוד. כ"ל בעבור שלא זזתי ממך כשבחתי את הכנענים ללכוד לפתיותו: (י) אוצרות. לי. סוס מלחך:

רומז סגולי כי יש בו כוחות הפשעים להודיע לו להבטיח: ועמך לא הבטחתי: עמך אני בתרן כי יש דומה לך:

תפי' רד"ק תמצא בהפטרה בשבוע זה:

כתובים תהלים עג

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד
אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוו הוו חיה יחידה דיסוד יְהוָה היה יחידה דמלכות
אל שם ב"ן שבעשיה:

א אָרוּם יְחוּשׁ לִבִּי וְכוּלְיָתַי בְּעֶרֶן בָּאֶשָׁא: ב וַאֲנָא שְׁטָיָא וְלָא אִדַּע הֵיךְ בְּעִירֵי אִתְחֲשָׁבִית נִבְּךְ: ג וַאֲנָא תְּדִירָא עִמָּךְ אוֹחַדְתָּא בִּימִינִי: ד בְּמִלְּתָךְ תְּדַבְּרִנִי וּבְתַר רְשָׁלִים אֵיקָרָא דַּאֲמַרְתָּא עֲלַי לְאִיתָאָה תְּסַבְּנִנִי: ה מִן כְּוָתָךְ דַּיְלִי בִּשְׁמַיָּא אֶלָּא אַתְּ וְעִמָּךְ חַבְרָא לָא צְבִיתִי בְּאַרְעָא:

א כִּי־יִתְחַמֵּץ לִבָּבִי וְכִלְיוֹתַי אֲשִׁתּוֹנָן: ב וַאֲנִי בַעַר וְלֹא אֵדָע בְּהֵמוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ: ג וַאֲנִי תָמִיד עִמָּךְ אָחַזְתָּ בְיַד יְמִינִי: ד בַּעֲצָתְךָ תַנְחֵנִי וְאַחַר כָּבוֹד תִּקָּחֵנִי: ה מִי־לִי בַשָּׁמָיִם וְעִמְּךָ לֹא־חָפַצְתִּי בָאָרֶץ:

מצודת דוד

(ה) כי יתחמין לבבי. כי בעוד שיש בי כעסים על שדבר וכפוי לחתדד בעיותי להרסה: (ז) ואני בער. עדיין סייתי בפר ולא ידע מדוע דרך הפשעים שלחה: ענך. כהסנמה שכר ענך סייתי כשהמה כי לא הבטחתי: (ח) ואני תמיד עמך. וצ"ע סייתי תמיד עמך ולא זזתי ממך ולכן תחזק ביד ימיני ללכת אחריך: (ט) בעלתך. כלומר נסגת חוזי ללכת בעלתך: ואחר. אחר כל מלה תקח חוזי ללכוד. כ"ל בעבור שלא זזתי ממך כשבחתי את הכנענים ללכוד לפתיותו: (י) אוצרות. לי. סוס מלחך:

מי שאחזו קורדייקום. שמתבלבלה דעתו מחמת סך המולע על המותה יין חדש: (ה) אין בדבריו האחרונים כלום. דלמך לריך לחזור ולשחלו אחר שתיעשה דעתו חלת כותבים הגט וסומכין על דבריו הרחשונים ומיהו כל זמן שדעתו מבולבלת אין כותבין הגט: הרבין. הטה (כ): בודקין אותו. כדכרים אחרים: הרי אלו יכתבו ויתנו. שם הרבין על הגט הרבנת הן: ב אמרו לו. לכרוין לו לשפיב מרע הכסי: נכתוב גט לאשתך. שלא תזקק ליבם: ג זה גיטך אם מתי לא אמר כלום. דמשמע לכשתמות ואין גט לאחר מיתה (נ): מחולי זה. משמע מחולי זה ולילך וכין שמת מתוך החולי נמלא שאין הגט של חלת לאחר מיתה: מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. משפקא לן לי שלא הוי מהיום שם לאחר מיתה וכין שמת מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום כיון שלא אמר מהיום שם מתי: חולצת. שמא לימו גט: ולא מתיבמת. שמא גט הוא והויא לה גרושת אחיו וקיימא עליה כאיסור כרת: ד לא התייחד עמו. זה שאתן גט ואמר לה מהיום שם מתי לא תתייחד עמו שמא יבא עליה ותהא לריכה גט שני לחייבי שמא בעל לשם קדושין: מה היא באותן הימים. מהיום שם מתי דהניח ולאי לכי מיית מבלחת דהוי גט משעת נתינה והכא עליה פטור שלא כאמור לה כמסירת הגט הרי זה גיטך והתנרסי בו מעת שאני בעולם שם מתי רבי יהודה סבר כמוך למיתה היא דהוי גט ומקמי הכי לאת שים היא ורבי יוסי סבר מכי יהיב לה גיטא כל שעתא מספקא לן דלמא זו היא שעה הסמוכה למיתה והוי גט ספק לה על גב דאי מפי אין כריאה הלכך ספקא היא והכא עליה כאסם תלוי: ה הרי זו גרושת ואתן. מגורשת מעכשיו משעת קבלת הגט וחייבת ליתן מה שהתנה עמה ואם אבד הגט או נקרע קודם שתתן אינה לריכה גט אחר דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו: אמר רשב"ג מעשה בצידן. מפרש בגמרא דאסורי מחסרת והכי קתני אם אמר לה ע"מ שתתיבי לי לילטליתי ואחבה לילטליתי דוקא קאמר לה רשב"ג אומר אין לה להתחה דיניה ומעשה נמי כצידן כאחד שאמר לאשתו וכו' ואמרו חכמים תתן לו את דמיה ואין הלכה כרשב"ג: ו ע"מ שתשמשי את אבא על מנת שתניקי את בני. בגמ' מוכח דכל שאם שלא קבע זמן כמה תשמש את תכיו או כמה תניק את בנו יום אחד בלבד הוא: כמה היא מניקתו. כלומר כמה היא זמן היניקה שאם היניקתו יום א' בזה הזמן נתקיים התנאי: שתי שנים ר"א אומר י"ח חודש. אבל אם היניקה חותו אחר שנלמדו אתי שניס לרבנן וי"ח חודש אין זו יניקה ולא נתקיים התנאי ואין הלכה כרבי יהודה: מת הבן. ולא היניקתו כלל: או מת האב. ולא שמשתו: ה"ז גט. דלאו לעשורה תכוין. בתנאו שלא להרוחת דיניה (ה) והא לא תילעריך ואם היה יודע שימות תכיו או כנו

(ה) וסך היטה קורדייקום שמה, גמ': [א] כלום. ופפי' שמה כתבו ותני, תוס': [ב] נשתתק. לפי שאחזו קורדייקום קלי שלא שדעתה שלם מחמת חולי, רש"י. (ג) ויש שניס (ב"ב ס' כב) מפרשין ואין כאן שתיקה, רש"י. וכתוס' שני כך כדך מפרשים הרבינו, כה"מ: [ג] לאו. שרוצה על תשובת לאו שהשיבה לו כלום. ופפי' שמה כתבו ותני, תוס': [ב] נשתתק. לפי שאחזו קורדייקום קלי שלא שדעתה שלם מחמת חולי, רש"י. (ג) ויש שניס (ב"ב ס' כב) מפרשין ואין כאן שתיקה, רש"י. וכתוס' שני כך כדך מפרשים הרבינו, כה"מ: [ג] לאו. שרוצה על תשובת לאו שהשיבה לו כלום.

כלי ממלעי דה"ם דמלכות דיוליכם צבאות

אמר [ה] כלום. אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקום וחזר ואמר אל תכתבו, אין דבריו האחרונים כלום. [ב] נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך. והרבין בראשו. בודקין אותו ג' פעמים. אם אמר על [ג] לאו לאו. ועל הן הן. הרי אלו יכתבו ויתנו: ב אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן [ד] כתובו. אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל. עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: ג זה גיטך [ה] אם מתי. זה גיטך אם מתי מחולי זה. זה גיטך [ו] לאחר מיתה. [ז] לא אמר כלום. [ח] מהיום אם מתי. מעכשיו אם מתי ה"ז גט. מהיום ולאחר מיתה. גט ואינו גט. ואם מת חולצת ולא מתיבמת. זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט, ואם לאו אינו גט: ד לא תתייחד עמו אלא בפני עדים. אפילו עבר אפילו שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גם בה. מה היא באותן הימים, ר' יהודה אומר כא"א לכל דבריה. רבי יוסי אומר [ט] מגורשת ואינה מגורשת: ה הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ה"ז [י] מגורשת ותתן. ע"מ שתתני לי מכאן ועד ל' יום. אם נתנה לו בתוך ל' יום מגורשת, ואם לאו אינה מגורשת. אמר רשב"ג מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו ה"ז גיטך על מנת שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה: ו ה"ז גיטך ע"מ שתשמשי את אבא. ע"מ שתניקי את בני. כמה היא מניקתו ב' שנים. רבי יהודה אומר י"ח חדש. מת הבן או שמת האב. ה"ז גט. ה"ז גיטך ע"מ שתשמשי את אבא [כ] ב' שנים. ע"מ שתניקי את בני ב' שנים. מת הבן (או שמת

(ה) שמא מחמת חולי זה. (ו) שמא מחמת חולי אחר. (ז) שמא אין כוונתו לכלום. (ח) שמא כוונתו לכלום. (ט) שמא אין כוונתו לכלום. (י) שמא אין כוונתו לכלום.

שמשל מעכשיו שעה אחת שמוך למיתתו לגיטך שיש כ"ש כלל דכריס ולדידים כריסה דלא תתייחד כו' לא סוי טעמא משום משפה דקידושין דכל עדיין לימה מגורשת אלא משום גט יחן וכ' יוסי משפקא ליה לי מכיוס ממש קאמר ומכי היא כספיה מי שעה שאני בעולם ויהיה ה"ה עד שעה ס' סעיף למיתתו ולא סוי טעמא משום דאין כריסה דלי משום דאין כריסה לא סיה לשול סניטין כלל לף ע"ג דסוכבר הדבר לנסוף יהן דאין כריסה: [ט] מגורשת ויהיה מגורשת. ולא תנן ספק מגורשת דכשתמרו ל' מגורשת. [י] מגורשת. שמשעה כעולם מיה כמזונותיה כדשתיא בגמרא: [כ] ב' שנים. ע"ד קדושין לפי קדושה ולזוזה קאמר ה"ה, גמ': [כ] ב'. ולעיל לשמש את אביו כל ימי חייו, רש"י: (ס) ול"ק דרבנן

מדרבנן דסבח לח נחבוין לעטוחה בחגם חלח לסיוק בנו וסביו וכי ג"ח סח לח לחמריך חבל בבי כ"טעיים נעזיום הוח לריך לחטעיים חלח לדמיים ולבך לבחבדה יכול ליומר סיני חפן בדמי חטעיים, חום': (ו) וכבי מעמע מחניחין ס"ז ניטך חס לח בחחי מבחן ועד ל' יום מיום שחלח מבחן וסיס סולך מיסודס לגליל וחלה הגע גם בניחחו לגליל, סכ"ן: [ג] בחל חנחו. ואין לחן לריך תנחי בבי, ואפי' קיימו לחחר זמן סבי לח סחנה חלח חם מבלך לחפון, רש"י: (ז) דחבו מחרן ישבחל סיה פש"נ דחענין מביח גע מחזיבת פיס עבו בס"ל לח"ק מ"ב דף"ר: (ח) וב"ש כש"י בסיחדה ממו ובעל ס"ל גם יבן ע"ב ובלומר ואין בח"ד לקחן דב"ס סוסכין לגרש בו ובלח חנן ס"ז גם דמגדסיון בו לכחחלה סכ"ן. לפי שחסבה קיום סחנחי לגחי חגע בו', וכחב סחום' דחבי' כש"י (וכ"כ סכ"ב) ויעבור מבחע שהסבה זו היה חלח מבום בויוחין לעז ובייון שהחניה לח יוניח לעז דבכיבה ליה מלחח, ועיש"ט: [ד] מעבבין. חע"ג דבכך חנן לה בגיל ח"ג סד"ח גס' דלם מחי לחחר מיקח ח"ח בח"ח ס"ח בייון דלח חגדם לס חלח בי סיכי דלח חפוח קחי יבא חף סיה היבו בולם ביקוח ניטה חלח לחחר מיחה דבבוח הוח דום גע לחחר מיחה חבל הכח דחלה בחם לה בחחי סד"ח דחעבין מבחע קע"ל בו', סכ"ן ועי"ש: [ה] ס"ז גע. וגמרה מיכח דחחני חחניחין דח"ב שלריך בימחע ס"ח חלח גם ומיכח דלח חחי הכי חחניחין דבייון חלח לחיבו שבח לעיב מביחה לח מיבין בחח בח. וסכ"ב חלח פי' מבחע שבובר דח"ב, וכ"ם סכ"ח עוד ויש בחן קיום חנחי ח"ד לחחר יב"ח דחחקיים חחחה ופי' החום' חבים דחיכח למיגזר חחיו לח חח ולח בימחחה וחפחקו בחיבחה: [ה] חיבו גע. דלח חימח חלח הקפיד חלח חל הבימיכה חלח חף חל הבימיכה הקפיד, סכ"ן: [ע] כוזב גע. מדהוה"ל חם לח בחחי כחבו ובבו ואחר בחבו ובבו חם לח בחחי ס"ח בחבי מעבבין ובבו חם לח בחחי ובבין ב"ח ח סבי וב"ח סבי, גמ': [פ] חיבו גע. חם חח חחר יב"ח חחר שבובח חגע קודם בימחים לה, סכ"ח: [צ] זו בו'. בלומר גם זו בים בכלל חמ"ר מגודבח בו': [ק] מגודבח ולימ מגודבח. ולח מוקחיבן ליה לח היה מחנה: שלא בהקפדה. חמח"י חלח הבעיסתו ואין העבבה ממנו חיבו גע וכל בבן חם היה בהקפדה: בזה גע. הוחיל ולח הקפידתו ואין העבבה ממנה ואין הלבה כרשב"ג: ז הגיע לאנטיפטרס. מפרש בגמ' מבחה זו כבין

האב) או שאמר האב אי אפשי שהשמשני שלא בהקפדה. אינו גט. רשב"ג אומר כזה גט. כלל אמר רשב"ג כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט: ז ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן עד ל' יום. והיה הולך מיהודה לגליל. הגיע לאנטיפטרס, וחזר [ל] בטל תנאו. ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן עד ל' יום. והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל תנאו. ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן עד ל' יום. והיה הולך למד"ה והגיע לעכו וחזר בטל תנאו. ה"ז גיטך כ"ז שאעבור מכננך פניך ל' יום. היה הולך ובא הולך ובא. הואיל ולא נתייחר עמה ה"ז גט: ח הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט. הרי זה גיטך [מ] מעכשיו אם לא באתי מבאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש [נ] ה"ז גט: ט אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש כתבו ותנו גט לאשתי כתבו גט בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש [ס] אינו גט. כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש. כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט. ר' יוסי אומר [ע] כזה גט. כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש ומת. אם הגט קדם למיתה ה"ז גט. ואם מיתה קדמה לגט [פ] אינו גט. ואם אין ידוע[צ] והיא שאמרו[ק]מגורש' ואינה מגורש':

רש"י

אינו משמט. מאחר שכתבו פרוזבול אינו משמט חובו כשביעית: מוסרני לכם. את שטרותי שתהא תהיי נוגשים ואני לא אגוש ולקמן מוקי לים כח בידם להפקיע ממנו על זה וליתן לזה במקום שיש שייג ותקנה: והתקין הלל. הלא תשמט ועקר דבר מן התורה: בשביעית בזמן הזה. והלל הרבי ס"ל דת' שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן היא, ואע"ג דהלל בבית שני הוה ס"ל לחכמי דבבית שני הוחיל ולא היה יובל מוכן לא נהגו שמיטין מדלוריימא ולמדרבן בשרבן מאו יובלות לקדם שמיטין שרבנן קחמר. ומשתתי בתלמידי דבינו יונתן בירושלמי מנין שאין השמטה נוהגת אלא בזמן שיובל נוהג שנאמר וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משיכת יבו את רעהו לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמיטה לה' אי אתה גושה ומשיכה אבל אתה גובה מבני נכר, ואפילו בזמן שאין יובל נוהג, ואומר אני שהוא מחלוקת: בזמן שאי אתה משמט קרקע. כגון שבבו שבעלה קדושת הקרן: אי אתה משמט בספי'. ואע"פ שהשמטת

גמרא

תנן התם פרוזבול אינו משמט זה א' מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שבתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' עמד והתקין פרוזבול וזו היא גופו של פרוזבול מוסרני לכם דיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כ"ז שארצה והדיינים חותמים למטה או העדים. ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטא שביעית והתקין הלל דלא משמטא אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא רבי אומר וזה דבר השמטה שמוט בשתי שמיטות והכתוב מדבר אחת שמיטה קרקע ואחת שמיטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה

סלכה ס' כלם כלי סמיכון דת"ק דמלכות דבריהם הים תפא

משמט בספים ותקינו רבנן דתשמט זכר לשביעי׳ דאה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה עמד והתקין פרוזבול. ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית ותיקנו רבנן דתשמט אמר אביי שב ואל תעשה הוא רבא אמר הפקר ב"ד הפקר דא"ר יצחק מנין שהפקר ב"ד הפקר שנאמר כל אשר לא יבא לשלשת ימים בעצת השרים והמגנים יחרם הוא וכל רכושו. איבעיא להו בי התקין הלל פרוזבול לדריה הוא דתיקן או דלמא לדרי עלמא נמי תיקן למאי נפקא מיניה לבטוליה אי אמרת לדריה הוא דתיקן מבטלינן ליה אלא אי אמרת לדרי עלמא נמי תיקן הא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין. מאי. ת"ש דאמר שמואל לא כתבינן פרוזבול אלא או בבי דינא דסורא או בבי דינא דנהרדעא ואי סלקא דעתך לדרי עלמא נמי תיקן בשאר דינא נמי לכתבו:

כספים תוכת הנוף היא ואינה תלויה בארץ ולפי׳ בהיקפת הלא נהגו: ואמרו רבנן דתשמט. בזמן הזה לשביעית. הלא תפתכה תורת שביעית: ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית. בזמן הזה כרבי ואמור רבנן דתשמט ומצות הלוה גזלן על פיהם: שב ואל תעשה. הלוה הזה יושב ובטל ואינו עושה המצוה לפרוע את מוכו ולא עקר ליה בידים ובה"ג מותר לעקור דבר מן התורה כגון שופר ולולב ודומיהן ביבמות בהמצה רבה הלא עקירה בידים היא: רבא אמר. לעולם בין לרבנן דפליגי מדרבי ואמרי שביעית וכו' דבדבר שבממון אין כאן עקירת דבר מן התורה במקום סיני ונדר להפקר ב"ד בממון הפקר הוא: לבטולי. להושיב ב"ד אי מכשיר דרת הלא יחמנו מלהלוות: לא כתבינן פרוזבול. הלא מלוים להפקירי ממונם: אלא בי דינא דסורא. רב: דינא. דנהרדעא שמואל:

זוהר בלק דף קצו ע"א ת"ת דהילולות יוד הא ואו הא

פתח ר' אלעזר ואמר (ישעיה ג) מי ככם ירח יי' ונו'. מאי שומע בקול עבדו היה קרא מוקמה הכריות בעלותה וכבי הוא מאן דרגיל למיתי לבי כנסתא לצלותא ויומא חדא לא אתי קב"ה אשתיל עליה ואמר מי ככם ירח יי' שומע בקול עבדו אשר הלך הסכים ואין נגף לו. מאי שומע בקול עבדו במאן. אי תימא בנביאה שומע בקול נביאה הו גבר אחרא לצלותא. דבגין דלאי צלותיה שומע בקול נביאה הו דגבר בעלמא. אלא הכוה דלאי צלותין בכל יומא מאי היה שומע בהכוה קול דקרי ליה קב"ה ומשתכח ביה ואמר לאיהו עבדו ולאי. שומע בקול במאי קול בהכוה דאקרי עבדי שכחה עלאה איהו דכפיף עלאה קול לאיהו עבדו. ותו דקלא משתמע בכל אינון רקיעין דאיהו עבדא דמלכא קדישא ודא הוא שומע בקול עבדו. אשר הלך הסכים ואין נגף לו. וכי בגין דלא אתא למצלויי הלך הסכים. אלא לוקמוה. הכל עד לא יהכנסון ישראל לבתי כנסיות לצלותא סטרא אחרא קיימא וסניר כל נהורין עלאין דלא יתפשטון ויפקון על עלמין. ואלא ואמינן ביומא חזלי סטר אחרא דכר ונוקבא ומשטעין בעלמא והכוה עידן אתקן לצלותא בגין דלא הוי תמן קטרוגא כלל. וכדין איהו עידן לצלותא בגין (כי תשא קלא ע"ב) דאינון חזלי למשטעא בטורי חשוך והרי נפשה כדין פתיקין כוי גהורין עלאין ונפקי וסרקין על בתי כנסיות כריסיהון דאינון דצלאן לצלותין ומתפלגן גהורין על ריסייהו וקב"ה אשתיל על ההוא דלא אשתכח תמן ואמר הכל על פלניא דהוה רגיל הכא ואשתכח דהלך הסכים ואתעבר מקמי גהורין והלך לבתשמ בטוריה בעלמא ונפיק מההוא נגף נהורא דאסיר ולית דאיהו (ליה) ביה חולקא אין נגף לו כמה דאתפליג וסריק על אחרינן דתמן כמה עכין אתכידו מניה (אין נגף לו משתא דהלך הסכים). ואלו הוא תמן יבעה בנפש יי' בכללא דשבת קדמאה. ויצטן באלהיו ברוח דעבד תנייתא. אר"ש אלעזר ברי ודאי רוח נבואה שריא עלך:

הלכה פסוקה — יוסף לחכ — מוסר

הר"ם הלכות תפלה פ"ו.

(א) טעה ולא הזכיר הפדלה בחונן הדעת משלים תפלתו ואינו צריך לחזור וכן מי שלא הזכיר על הנסים בחנוכה ובפורים ועננו בתפלת תענית אינו חוזר ומתפלל אחד יחיד ואחד ש"צ. ואם נזכר קודם שיעקור את רגליו אומר עננו כי אתה שומע תפלה פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה יהיו לרצון אמרי פי וכו'. שכח ולא התפלל מנחה בע"ש יתפלל ערבית שתים של שבת. וכן ביו"ט. שכח ולא התפלל מנחה בשבת או ביו"ט מתפלל במוצאיהן ערבית שתים של חול מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה ואם הבדיל בשתיהן או לא הבדיל באחת מהן יצא, אבל אם לא הבדיל בראשונה והבדיל בשניה חוזר ומתפלל תפלה שלישית מפני שהראשונה לא עלתה לו מפני שהקדימה לתפלת ערבית. וכל המתפלל שתי תפלות אפיל שחרית ומוסף לא יתפלל זו אחר זו אלא בין תפלה לתפלה כדי שהתחנון דעתו עליו:

מספר חסידים סימן קיז קיח.

ישראל שמשמע שמועה עליו שהוא עכו"ם ליכן טעמי יסדי תני מ"ל ממעש"ה תמר בכש"ע יכנסו עלמותי בתוכן הוסיף ולא זכיתי ליכנס כמו עלמות יוסף תמר סקב"ה דמודה בתרעים יקבר בתרעים יוסף על שתמר כי גנוב גנבתי מתוכן העבדים זכו עלמותיו ליקבר בתוכן תכל שתמר שתקת כשמשמע שמועה עליך היש עלני סלינהו מיד כרועים ולא תמרת היש עבדי תכניס לכן לא יכנסו עלמותיך לתוכן:

הנותן יין למי שעשקו בכוסים כדי זה מסייע ידי עוברי עבירה כי הוא מעבירן מן הפדש בידי עבירה, תכל שנותן יין למלעיב ומיהו יכול ללמוד ולהתפלל בכוונה עשני לעבוד ובשעשקהו אז מתייבשת דעתו עליו ושמח על זה נאמר השמחת אלהים ואנשים:

בלק יום ד תורה — אונקלוס

להמשיך מת"א דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ו דחילו וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

יז כִּי־כַבֵּד אֲכַבֶּדְךָ מְאֹד וְכֹל אֲשֶׁר־ תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וְלְכָה נָּא קָבָה־לִּי לַחֲרָא וְכֹל דִּי תֵימַר לִי

רש"י

שפתי חכמים

(יז) כי כבד אכבדך מאד. ז (במדבר רבה) יותר ממה

ז דמל"ך סימן הוא יודע לכבד תומו שמא כל מה שיבקש ממנו

אַעֲבֵיד וְאֵיתָא כְּעַן לוֹט
לִי יַת עַמָּא הָדֵין :
יח וַאֲתֵיב בִּלְעָם וַאֲמַר
לְעַבְדֵי בָלָק אִם יִתֶּן לִי
בָּלָק מְלֵי בֵיתֵיהּ כְּסַף
וּדְהַב לֵית לִי רְשׁוּ
לְמֶעְבַּר עַל גְּזֵירַת
מֵימְרָא דַּייָ אֱלָהִי
לְמֶעְבַּד זְעֵרְתָּא אוֹ
רַבְּתָא : יט וּכְעַן אוֹרִיכוּ
כְּעַן הָכָא אַף אַתּוּן
בְּלֵילְיָא וְאִדַּע מָה יוֹסֵף
יי לְמַלָּלָא עִמִּי : כ וַאֲתָא
מֵימְרָא מִן קֳדָם יי לְבִלְעָם
בְּלֵילְיָא וַאֲמַר לֵיהּ אִם
לְמִקְרֵי לָךְ אֲתוֹ גְּבָרַיָּא
קוּם אֵיזֵיל עִמְּהוֹן וּבְרַם
יַת פִּתְגָמָא דִּי אֲמַלֵּיל
עִמָּךְ יָתֵיהּ תַּעֲבֵיד :
כא וְקָם בִּלְעָם בְּצַפְרָא
וְזָרִיז יַת אָתָנֵיהּ וַאֲזַל עִם
רַבְרְבֵי מוֹאָב : כב וּתְקֵיף

ת"א קוס לך אתם . סנהדרין קה
מכות י : ויקס בלעם בנקב
ויחבש . סנהדרין קה :

תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וְלִבָּהּ־נָא קָבָה־
לִי אֶת הָעָם הַזֶּה : יח וַיַּעַן בִּלְעָם
וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדֵי בָלָק אִם־יִתֶּן־לִי
בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל
לַעֲבֹר אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהָי לַעֲשׂוֹת
קְטַנָּה אוֹ גְדוֹלָה : יט וְעַתָּה שְׁבוּ־נָא
בָזֶה גַּם־אַתֶּם הַלָּיְלָה וְאֵדְעָה מַה־
יֹסֵף יְהוָה דַּבֵּר עִמִּי : כ וַיָּבֹא אֱלֹהִים
אֶל־בִּלְעָם לַיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־
לִקְרֹא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם־לֵךְ
אִתָּם וְאַךְ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר
אֵלֶיךָ אֹתוֹ תַּעֲשֶׂה : שלישי כא וַיָּקָם
בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־אֲתֹנוֹ
וַיֵּלֶךְ עִם־שָׂרֵי מוֹאָב : כב וַיִּחַר־אַף

בעל הטורים

(כ) ואך את הדבר . יכול אם יכלם לקלל הקומות יקלל יכרכל עמהם או אם יכלם לברך יברכל יכרך הקומות ג"כ ת"ל אך

רש"י

שהיית נוטל לשעבר (ר"ל במלחמת סיחון) **תני** נותן לך :
(יח) **מלא ביתו כסף וזהב** . למדנו שנפשו רחבה
ח ומחמד ממון מחריס אחר רחוי לו ליתן לי כל כסף
וזהב שלו שהרי ירוך לעבור חיילות רבות ספק נוקף ספק
חיגו נוקף ואני ודאי נוקף : **לא אוכל לעבור** . על כרחו
נלה שהוא ברבות אחריס ואחבצת כאן שחיגו יכול לבטל
הברכות מ שנתברכו האבות מפי הגבורה': (יט) **גם אתם**.
פיו הבטיחו גם אתם סופכם ליזל בפחי נפש י כרשעונים:
מה יסף . לא יעשה דבריו כ מברכה לקללה הלוחי אלא
יוסיף לברך כאן ואחבצת לעשות להוסיף להם ברכות על
ידו : (כ) **אם לקרא לך** . אם הקריאה אלך ושבור אתה
ליעול עלייה שבר קום לך אתם : **ואך** . על כרחך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה ואעפ"כ ויזל בלעם אחר
שמע אפתחו ויתרצה : (כא) **ויחבש את אתנו** . מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה ל שחבש הוא בעצמו . אחר
הקב"ה רצא כבר קדמך אברהם אביהם שנאמר (בראשית כב) ויבכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו : **עם שרי**

שפתי חכמים

עדיין לא הגיע להם כבודו : ח מדנא אחר בלעם שם יחתוך בלק
את לשבי או כוס דבר אחר יעשה לי לא אוכל לעבור ונו' אלא
אחר שם יתן לי בלק מלא ביתו כסף והוא למדנו שנפשו רחבה
ט בלומר ניבא ולא ידע מה ניבא ל"ל אפילו לא אוכל לעבור את
פי ה' ופי ה' כולל את שניהם , רש"י . מ"ב דקאמר לפ"א לעבור
אחר לא אוכל הל"ל לא שעבור דפוי משמע דאולם בשחיטתו אבל
לא אוכל משמע בשינו דאפי כיון שהוא ברשותו של הקב"ה
ומהכל"ל לא אוכל לקללם אפי פי ה' דקאמר אלא לא אוכל
לשנות שהרכה שנתברכו אפי ה' וק"ל : י כדאמרי נפש : כ דק"ל
הול"ל ידבר ה' אעפי אלא אלא שלא יאמר כו' הלואי אלא
יוסיף לברך. והרש"י פי' גם כאן ע"ד ניבא ואינו יודע מה ניבא:
ל כיון שקם בבקר קודם שקמו נשיאי כדי למהר ולילך ובלא
נפשעבד עד שהשיאים ישמעו את הטוב ואז קבה ת"ל לא אמר
בחיב ויבכם בבקר וגו' , ומתרן כדי למנוע הקונתו של מקום

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כ) **אם לקרא לך** . פי' אם אתה סבור להשכיר בהליכתך קום
לך אתם ואל תאמר שהפסדתי שכרך ואך ידוע תדע כי את
כדבר אשר אדבר אליך תוכל לעשות על כרחך : (כא) ויחבוש
אלמים כי הוכל היה . ואע"פ שניתן לו רשות מ"מ מחבבת בלעם
שהשכים ובכרת אתון ועשיו אפי לא היה דעתו לקללן לא היה לו
עיון אלא ודאי כך היה שכלו שלו מאחר שאמר לו הקב"ה

אֱלֹהִים כִּי־הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְיַצֵּב
מַלְאַךְ יְהוָה בַּדֶּרֶךְ לְשָׂטָן לוֹ וְהוּא
רֹכֵב עַל־אֲתֹנוֹ וּשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ׃

רשב"ם

(כב) כי הולך הוא. ברצון מתאוה לקללם אע"פ שהיה יודע שאין ה' ב"ה רוצה:

שפתי חכמים

סמ"ק הקב"ה כו': ב דק"ל למה כעיס ויתר קף ה', ונ', והלא סמך לו קום לך פתם מלא לחם שהדבר רע הוא בעיני המקום מלא סתיר לו ליך מלא בבגיל הנאתו ליעול עניס שכר והוא נתקוס ליך כדי לקללם בפיכך ויתר קף ה', וגומר והכתי"ם פי' כיון מלא הסכים ס' ליך מלא מפני שכרו לא היה לו ליך מ"ם ויתר וגומר נ דק"ל אם היה שכן לא היה מלמך ס' שהוא על רחמים. (נח"י) מצמע דפייק מהיכא לי מצמע הא לאמר לא היה שטן מלא מלאך של רחמים היה ומעילה גם כאן נסך עמו כדחמים לעיתו: ם דאם ל"כ שני ל"ל מלא היה לו לכתוב מלא נשניו עמו: ע כלומר אם יעטך מ' לנקטיו יהיה הכני מצמע שמוע אלו ובל מכיוו ובן פרש"י בהדיא בפ' וירא על פסוק ויקח את שני נשיו ואת ב' שפחותיו דל"ל ב' יש לפקפק על ב"ש שלא פירש הכא כמו שפירש התם נגני מכדרש. ופין לפקפוס ומלא כבר למדנו זה מכדרש, וי"ל דאי לאו אתי קרא ס"ל דיוקא ת"מ מסוך כדאמרינן פסוך גת"מ ליך יחידי בלילה מפני שחשב ומכדרש ס"מ היה מכך היום לחכיניה מע"פ שהוא מדם חסוך לא ע"ה כתב כאן, ואי לאו קרא לאחסם ה"ת דרך מרן בעלמא אבל מיסורת ליכא לפני לריך למכתב קרא לאחסם. וע"ל דלכך לא פרש"י הכא כמו שפירש מסוס דגני מכדרש בפרק ב' ויעכם מכדרש בפרק ד' ויעכם מצמע קודם לוך מכתוב ב"ל קודם מיהיר היה ועדיין היה לילה ולכך פרש"י שמא ס' יעטרך לנקניו יעמד יחידי ומסוך ללמת יחידי בלילה ולכך נקט כת"י שלין אדם חשוב כשמי ללמת בלתי שני נעריס מסוס שכשם המולת מפיסורת, אבל נני בלעם לא כתיב ויעכם אלא ויקם בבקר מצמע שהיה היום ולכך לא היה שכשם אף אם יעמד יחידי ולכך מפרש מסוס דרך מרן, וקל להבין:

רש"י

מואב. (במדבר רבה) לבו כלכס אוה: (כב) כי הולך הוא. רחה שהדבר רע בעיני המקום מ ונתאוה ליולך: לשטן לו. (סם) מלאך של רחמים נ היה והיה רוצה למנעו מלקוטת אלא יהעטך ויחבד: ושני נעריו עמו. מכאן לאחד הסוב היולה לדרך יוליך עמו שני ם מנשים לשמשו ומוזרים ע ומשמשים זה מת זה:

בעל הטורים

מלך: (כב) בדרך לשטן. מכאן שכל פדכיים כחזקת שכנס:

נביאים מיכה ו

להמשיך מנ"א דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דתפ"ר יְהוָה חית יהידה דנצח יהוה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א הָרִיבִי יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־רָב אֶת־קוֹלִי תִּתֵּן בָּעֲרָצוֹת׃
הַרְרֵי מוֹסְדוֹת הַאֵתָנִים מִשְׁפָּטֶךָ כִּי רִיב לַיהוָה וְהָאֵתָנִים
מוֹסְדֵי אָרֶץ׃ ב שִׁמְעוּ־נָא רִיב יְהוָה וְהָאֵתָנִים מוֹסְדֵי אָרֶץ
כִּי רִיב לַיהוָה עִם־עַמּוֹ וְעִם־יִשְׂרָאֵל יִתְוַכָּח׃ ג עַמִּי מַה־עָשִׂיתִי
לָךְ וּמָה הוֹגַעְתִּיךָ הָעֵד בִּי׃ ד כִּי הֶעֱלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתִיךָ וָאֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה אַהֲרֹן
וּמִרְיָם׃ ה עַמִּי זְכָר־נָא מַה־יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ־מוֹאָב וּמָה
עָנָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִן־הַשִּׁטִּים עַד־הַגִּלְגָּל לְמַעַן
דַּעַת צִדְקוֹת יְהוָה׃ ו בַּמֶּה אֲקַדֵּם יְהוָה אִכַּף לֵאלֹהֵי מָרוֹם
הַאֲקַדְּמֶנּוּ בְעוֹלוֹת בַּעֲגָלִים בְּנֵי שָׁנָה׃ ז הֲיִרְצֶה יְהוָה
בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי־שָׁמֶן הַאֶתֵּן בְּכוֹרִי פִּשְׁעִי פְּרִי
בִטְנִי חַטַּאת נַפְשִׁי׃ ח הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה־טּוֹב וּמָה יְהוָה דּוֹרֵשׁ
מִמְּךָ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת־חֶסֶד וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם־אֱלֹהֶיךָ׃
ט קוֹל יְהוָה לָעִיר יִקְרָא וְתוּשִׁיָּה יִרְאֶה שִׁמְעוּ
מַטֶּה וּמִי יְעִדָהּ׃ י עוֹד הַאֵשׁ בֵּית רֶשַׁע אֹצְרוֹת
רֶשַׁע וְאֵיפַת רָזוֹן זְעוּמָה׃ יא הַאֶזְכֶּה בְּמֹאזְנֵי רֶשַׁע
וּבְכִיס אַבְנֵי מִרְמָה׃ יב אֲשֶׁר עֲשִׁירֶיהָ מָלְאוּ חָמָס
וְיוֹשְׁבֶיהָ דִּבְּרוּ־שֶׁקֶר וּלְשׁוֹנָם רְמִיָּה בְּפִיהֶם׃ יג וְגַם אֲנִי
הֶחֱלֵתִי הַכּוֹתֶךָ הַשֵּׁם עַל־חַטֹּאתֶךָ׃ יד אַתָּה תֹאכַל וְלֹא
תִשְׂבָּע וְשִׁפְלוּתְךָ בְּקִרְבֶּךָ וְתַסַּג וְלֹא תְפַלֵּט וְאֶת־אֲשֶׁר
תְּפַלֵּט לַחֶרֶב אֶתֵּן׃ טו אַתָּה תִזְרַע וְלֹא תִקְצוֹר אַתָּה תִדְרֹךְ
זַיִת וְלֹא־תָסוּךְ שֶׁמֶן וְתִירוֹשׁ וְלֹא־תֵשְׁתֶּה יָיִן׃ טז וַתִּשְׁמֹר
חֻקּוֹת עָמְרִי וְכָל־מַעֲשֵׂה בֵית אַחְאָב וַתֵּלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתָם
לְמַעַן אֶתֵּנֵךְ לְשַׁמָּה וְיוֹשְׁבֶיהָ לִשְׁרֵקָה וְחֶרְפַּת עַמִּי תִּשָּׂאוּ׃

מצודת דוד

(ה) הילמ. וכי יהיה ס' בכמה אלפי אילים נקרבנות ובכבות נחלי שמן לכפרת על המקוות: פשעי. וכי אתן לו בכורי בטני לכפרן על כי אחל פשעי וכי אתן פרי בטני מיהר בני על כי כפר חטאת נפשי וכלומי יאמלו ס"ב מפו הגמול שאעשה לו: (ב) הגיד לך אדם. כלומי הנביא משיב לחם בן אדם מפו שהגיד לך ס' מה טוב בעיניו. ומפו שהדבר אשר דובק ושומל ממנו: כי אם. כ"ל אין טוב רבה כ"א לעשות משפט ולאהוב את הצדק ולילכת עם אלהיך בדרכי מלותיו בלעגה לא בפרכסום כי ולהתייחס: (ג) קול ס' לעיר יקרא. סנס קול ס' קורה לפניך המיועדת היא ירושלים אליה יקרא לעורר אנשים לתשובה: ותושיה יראה שמך. כ"ל הקול הנשמע בא ע"י היא הושיה הרואה את שמך ומתבונן בך שהיא שכינת המתבונן בשם ה': שמעו מטה. וכא יאמר שמעו אנשי העיר המתבונן בשם ה' שכינת גודל ספיקעניות הנשון עליהם ומי הוא המייעד להם אלא ס' שהיכולת בידו ולכומר שם הנביא אל שם ב"ן שבעשיה היא גדולה

(חק לישראל) ח"ד

רש"י

(ה) נחלי שמן. כמנחות: האתן בכורי. קרבן פשעי: (ג) הגיד. הקב"ה לך לדם: מה טוב. לך לעשות: והצנע לכת. הוי צנוע למיהך בדהלתא דאלהך: (ג) קול ה'. קול נביא ה'. על קרתא מכריזין להם העובה: ותושיה. קורא להם הנביא אשר רואה את שמך אתן לב להתבונן ולראות דרכיך: שמעו מטה. הטו אזן ושמעו מטה הפורעניות: ומי יעדה. ומי הוא אשר ייעד אותו הפורעניות: (ד) האש. היש בלבבכם שיתקיימו אזהרות רבע: ואיפת רזון. מדה קטנה שעשיריכם מרמים בה העניים ומביאים להם רזון היא זעומה לפני הקב"ה:

וְלִשְׁנֵהוֹן נְבַלִּין כְּפוּמְהוֹן׃ וְיִשְׁבֵיהָ דִּבְרוּ־שֶׁקֶר וּלְשׁוֹנָם רְמִיָּה בְּפִיהֶם׃

מצודת דוד

ומזקס וסמייעד הוס בעל יכולת ושיס ח"כ מהכלוי שמאד יקדרו ויבולו לל ס': (ד) עוד סמס. כ"ל עכ"ז רלו עוד סמס יש בניס רצס מולכות הכדצ סמסך בגזל ופופק לו מס המזיק לבעליו ולפופ סלס עכ"ז לל צד וללס סמזיר סעופק: ותיפס רוון ושופס. כ"ל רלו מס עדיין בביתו תיפס כמופס ותסלס לסוכות סס הכביו' סמצוות זעס בלמו לל הקב"ס: (ה) סמזכס. כ"ל לצד היס

רלוי לפס לופר הכי: הוסיל וכן הוס שעדיין לל שכנו וכי תמלא זכות במאזני הכדצ לפס עמדי וכניס לפני המקפס כ"ל לין נוכל לסעדק במאזני הס עדיין הפון במיר מללו: (ו) עציכיס. עציכי הפיר הסיוס: וללוכס למיס בפיהס. וללוכס תלבל למיס בפיהס כי הלבון היס המדברס בפוך הפס:

כתובים תהלים צא

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות

אל שם ב"ן שבעשיה׃

א יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן׃ ב אֹמַר לַיהוָה מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח־בּוֹ׃ ג כִּי הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת׃ ד בְּאֶבְרָתוֹ יָסֶךְ לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ׃ ה לֹא־תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם׃ ו מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם׃ ז יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ׃ ח רַק בְּעֵינֶיךָ תַבִּיט וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה׃ ט כִּי־אַתָּה יְהוָה מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ׃ י לֹא־תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא־יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ׃ יא כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה־לָּךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל־דְּרָכֶיךָ׃ יב עַל־כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן־תִּגֹּף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ׃ יג עַל־שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין׃

רש"י

(ג) ושלמת רשעים. וכליון שלהס: (כ) כי אתה. לאמרת ה' מחסי: עליון שמת מעונך. לת הקב"ס שמת מעון מבטחך: (ג) לא תאונה. לל תקרס: (ה) פן תגוף. פן תכשל:

מצודת דוד

(ג) רק וגו'. מיתת המגפים תביט רק בעיניך ותראה שלומיעין שלבעים וכופלים לפני לל יגעו בך לרעה: (כ) כי אתה. כאשר תאמר לתה ס' מחסי ועל לל עליון שמת מעונך ל"ל תכטח בו כלפס שכופת במדוכו לתסוס בו מזרס ומעטל: (ג) לל תאונה. לל לל מזדמן לך לרעה: וגגע וגו'. כפל שלבר במ"ש: (ד) על כפים. שמלאכים שהס ישאו לותך על כף ידם ולל עליהס כרגליך ולל יזיקו לותך:

עמוד לילה בתרן כרגליך כי פן תכה רגליך בתרן המוטל בתרן ושוס משל על גודל שבמיכה ושבשמחה: (ה) תדהך. תדמות

עיקר תוי"ט יום ד משנה סנהדרין פ"י ברטנורא

[ו] כל. עמוי"ש שהעיון בשיעורו של שכר זה לפרק חלו של חלק: [ד] לתן. לתן זו משל לומר לתן שתיים והוא שפה"נ: [ג] לין כו'. שכופר המלכיים דלרבי: בעמ' עין לתחיית המתים מן התורה ולפי' יפה מודה ומאמין שיחיו המתים אלא דלא רמיזה בתוכיית כופר הוא הופיע ועוקר עיש

כלי תמלפי דלעת דמלכות דיסיד א אל

[ו] כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו [ב] ארץ נצר מטעי מעשי ידי להתפאר. ואלו שאין להם חלק לעוה"ב. האומר [ג] אין תחיית המתים מן התורה, ואין תורה מן השמים, ואפיקורוס. ר"ע אומר אף הקורא בספרים החיצונים, והלוחש על [ד] המכה, ואומר כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו: ב שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעוה"ב. האומר אין תחיית המתים מן התורה. גמ' קאמר וכל כך למה תנא הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים, ומכאן אני מוכיח שעוה"ב האומר במשנה זו אינו העולם שהנשמות מוצאו' בו בזמן הזה ולא העולם של תחיית המתים כדפריסית: אפיקורוס. במזנה ת"ח וכ"ם המכזה התורה עלמה: בספרים החיצונים. ספרי מינים בגון ספרי מרסיון היוצי והכריון (ג) וכללו זה הקורא בספר דברי הימים של מלכי עכו"ם וכתיהם של ענבים ולכרי קסק אחין בהם תכמה ולא תועלת אלא מיכוד זמן בלבד: והלוחש על המכה. וכרוקק בלבד הוא דאחין לו חלק לעוה"ב לפי שאין מזכירין ש"ם על הרקיקה: והמוגה את השם. של ד' אותיות כמו שהוא נכתב: ב שלשה מלכים וארבע' הדיוטו'. אע"פ שגדולים וחכמים היו אין להם חלק לעוה"ב אלא היתה תמותתם שלימה ואע"ג דכלעט מעכו"ם היה ומתן כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב

תן מסוס דקי"ל חסידי חוה"ע יש להם חלק לעוה"ב תמתני' דבלעם לאו מחסידי חוה"ע היה: ג שנאמר לא ידון רוחי באדם לא דין ולא רוח. פתין עומדין בדין ואין להם רוח לחיות עם הצדיקים שיש להם חלק: בחתולה כל גופו: [ה] וכבעם כו'. בגמ' ליף לה מבקרני: [ו] בלעם כו'. בגמ' ליף לה מבקרני לבד מאחיתופל דלא מחסרא בגמ', וכ"ל מדכתיב מאנשי דמים ומרמה לא יחצו יחיו והכי איתא בגמ' על דוחק. ואחיתופל מעלה דשיים סס, ועתוי"ט: [ז] בדין. בפ"ב בסנהדרין פ"ק דף ל"ז ע"ב:

ג' מלכים, [ה] ירבעם, אחאב, ומנשה. רבי יהודה אומר מנשה יש לו חלק לעוה"ב, שנאמר ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחינתו וישיבהו ירושלים למלכותו. אמרו לו למלכותו השיבו ולא לחיי העוה"ב השיבו. ארבעה הדיוטות, [ו] בלעם, ודואג, ואחיתופל, וגחזי: ג דור המבול אין להם חלק לעוה"ב, ואין עומדין [ז] בדין, שנאמר לא ידון רוחי באדם לעולם, לא דין ולא רוח. דור הפלגה אין להם חלק לעוה"ב, שנאמר ויפץ ה' אותם משם על פני כל הארץ, ויפץ ה' אותם בעוה"ז, ומשם הפיצם ה' בעוה"ב. אנשי סדום אין להם חלק לעוה"ב, שנא' ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד, רעים בעוה"ז, וחטאים לעולם הבא, אבל [ח] עומדין בדין. ר' נחמיה אומר [ט] אלו ואלו אין עומדין בדין, שנאמר על כן לא יקומו רשעים במשפט וחטאים בעדת צדיקים, על כן לא יקומו רשעים במשפט זה [י] דור המבול, [כ] וחטאים בעדת צדיקים אלו אנשי סדום. אמרו לו אינם עומדין בעדת צדיקי, אבל עומדין בעדת רשעים. מרגלים אין להם חלק לעוה"ב, שנאמר וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה', וימותו בעוה"ז, במגפה לעוה"ב. דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב, ואין עומדין בדין, שנאמר במדבר הזה יתמו ושם ימותו. דברי ר"ע, ר"א אומר עליהם הוא אומר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח. עדת קרח אינה עתידה לעלות, שנא' ותכס עליהם הארץ בעוה"ז, ויאבדו מתוך הקהל בעוה"ב. דברי ר"ע, ר"א אומר עליהם הוא אומר ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל. [ל] עשרת השבטים [מ] אינן עתידין לחזור, שנא' [נ] וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה, מה היום הזה הולך ואינו חוזר, אף הם הולכים ואינם חוזרי. דברי ר"ע, ר"א אומר מה היום [ס] מאפיל ומאיר, אף עשרת השבטים שאפל להם כך עתיד להאיר להם: ד אנשי עיר הנדחת [ע] אין להם חלק לעוה"ב, שנאמר יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את יושבי עירם. ואינן נהרגים עד שיהיו מדיחיה מאותה העיר ומאותו השבט ועד שיודח רובה ועד שידיחוה אנשיה. הדיחוה [פ] נשים או קטנים או שהודח מיעוטה או שהיו מדיחיה חוצה לה הרי אלו כיחידין וצריכין [צ] ב' עדים והתראה לכל אחד ואחד. זה חומר ביחידים מבמרובים שהיחידים בסקילה לפיכך ממונם פלט והמרובי בסייף לפיכך ממונם אבד: ה הכה תכה את יושבי העיר וגו' החמרת והגמלת העוברת ממקום למקום הרי אלו מצילין אותה (גמרא שנא') החרם אותה ואת כל אשר בה (וגו'), מכאן אמרו נכסי [ק] צדיקים שבתוכה [ר] אובדין להן פליטין, ושל רשעים בין שבתוכה בין שבחוצה לה הרי אלו אובדין: ו (שנאמר) ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה אם אין לה רחוב [ש] עושין

וקריון כמו את יושבי העיר הסיח: [ק] לצדיקים כו'. וסס שאר יושבי העיר פלט סודמו עס רוסס, הכ"מ: [ר] אובדין. בגמ' מוסס פרש לנכסי לצדיקים שהוסס לס כל' נרסות שבתוסס, אכ"מ מפני מס שאמרה תוסס נסכי לצדיקים שבתוסס יאבדו אף גרס לס שיהיו כתוסס ממונס לצדיק ממונס אבד, בגמ' ושיין תוי"ט ות"ס: [ש] עושין כו'. דלמוסס דסשתא נעי משמע

דנמלת אין דעתן מעורבת עם בני העיר שיהיו נדחין עמהן: ו היתה רחובה חוצה לה. פס מקום קנוז בני העיר היה חוזה לה: בונסים אותה. לתוך העיר שנריך לעשות לה רחוב בתוכה: רחוב. פלטיא גדולה: הקדשות שבתוכה יפדו. כלומר אין נשרפים אלא נריכים פדיה כשאר כל הקדשות: ותרומות ירקבו. כשנשרף מוקמינן לה בתרומה ביד כהן דממון כהן הוא וחל עליה איסור דשיר הנדחת ומיהו לא היו התרומות נשרפים כשאר שלשה דברים מזונינן בה כולי האי לפיכך ירקבו ואם תרומה ביד ישראל היא שלא נגזה היא ותתן לכהן שבעיר אחרת (ה): ומעשר שני. מע"ג דממון ישראל הוא (ו) שהרי הוא נאכל לישראל הוחיל וקדש לקרני לא ישרף אלא ינגו: כליל לה' אלהיך אר"ש כו'. נרסינן ולא נרסינן שנאמר כליל לה' אלהיך: לא תעשה גנות ופרדסים. דעוד לנמרי ממש: כמו שהיתה. כיוצא בתיב לנל

נמ': [ח] יפדו. פס פס בדק פניס: (ה) מפני כהן נכסי פמים וקדושתן קדושת הגוף, סר"מ. כלו' ולא דמי לפקדשות דתמן כפס יפדו דלמון מן דפדק פניה פמין לפס אלא קדושת דמים, ועיין תוי"ט: (ו) לא דק"ל שכי כו' אלא אפי' נמ"ד דממון ישראל הוא קאמר: [ז] ינגו. ולא פני לפניפס פיקבו כמו בתרומה משום דמע"ם וכן בתבי הקדש הכל מיתרין ומפיון כהן משני שפס יניפום פיכון מפס מע"ם תרומה דליתא אלא לכהנים וכהנים זריזין ולא יהנו מעניה: [ח] שהרשעים. מלן בפעים נגזי, נמרא (דף קיג):

לה רחוב. היתה רחובה חוצה לה כונסים אותה לתוכה (נמרא שנא') ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל לה' אלהיך שללה ולא שלל שמים מכאן אמרו החקדשות שבה [ת] יפדו ותרומות ירקבו. מעשר שני וכתבי הקדש [ת] ינגנו. כליל לה' אלהיך אמר ר"ש אמר הקב"ה אם אתם עושין דין בעיר הנדחת (נמרא מעלה אני עליכם) כאילו אתם מעלין עולה כליל לפני. והיתה תל עולם (לא תבנה עוד) לא תעשה (אפי') גנות ופרדסים. דברי רבי יוסי הגלילי, ר"ע אומר לא תבנה עוד לכמו שהיתה אינה נבנית, אבל נעשית היא גנות ופרדסים. ולא ידבק בידך מאומה מן החרם שכל זמן [ב] שהרשעים בעולם חרון אף בעולם, אבדו רשעים מן העולם נסתלק חרון אף מן העולם:

נעשית היא גנות ופרדסים והלכה כר"ע:

רש"י — נמרא סנהדרין דף קיב ע"א

סלכה ס' כלה כלי סחילון דעלם דמלכות דבדילה בם

ובנקבצין לתוכה. נכסי רשעים הקבוצין לעיר שיכולים לקבצם לתוך העיר בחותו היום עצמו שכושעים כלל העיר לרחוב לשורפן שם שנדין עמה שכל רחוקים דחין מניעין לעיר חין שכודין: אלא דידהו. דבני עיר הנדחת ומופקדים בעיר אחרת: דקבול עליה אחריות. בני עיר הנדחת: כמאן דלא פליגא. ס"ת לכזית בשר בלא שחיטה: עיסה. כל לישת דבעי פלוג לה ושין חלק של עיר הנדחת מעורב בו: ל"ש שחטה מישחט וכו'. דבין בשחיטה ובין בהריגה קרינן ביה לפי חרב דפקיל שחטה מיתה בעלמא היא ולא מהמי מידי: או דלמא. לפי חרב היינו בלא כדרך שחיטה שכל דרך שחיטה ליהני לטהרה מידי נבלה: שער נשים צדקניות. שבעיר הנדחת וכו' מי היו בכלל ואת כל שללה תשרוף או לא: רשעיות. פשיטא לן דיפרפו עם שלל העיר: תלישה. שריך לגלחה: פיאה נברית. גדיל של שערות דשלמת בעושין לגוי: מחובר בגופה. שקשר בה בגופה דמי, וכשם שאין שורפין שלשיהן שעליהן שהרי לדקניות היו כך אין שורפין אותו גדיל: דתלי בסיכתא. כיתד ואין קשורה בה עכשיו:

החרם אותה ואת כל אשר בה וגו'. ת"ר החרם אותה ואת כל אשר בה החרם אותה פרט לנכסי צדיקים שבחוצה לה. ואת כל אשר בה לרבות נכסי צדיקים שבתוכה. שללה ולא שלל שמים. ואת כל שללה לרבות נכסי רשעים שחוצה לה. אמר ר"ש מפני מה אמרה תורה נכסי צדיקי שבתוכה יאבדו מי גרם להם שיזדוו בתוכה ממונם לפיכך ממונם אבד. אמר מר ואת כל שללה תקבוץ לרבות נכסי רשעים שבחוצה לה. אמר רב חסדא ובנקבצים בתוכה. אמר רב חסדא פקדונות של אנשי עיר הנדחת מותרים היכי דמי אילימא דעיר אחרת ואיתנהו בגוה פשיטא דמותרין לאו שללה היא ואלא דידהו ואיתנהו בעיר אחרת אי דנקבצין לתוכה אמאי מותרין ואי אינקבצין לתוכה הא אמרת חדא זמנא. לא לעולם דעיר אחרת דמפקדי בתוכה והכא במאי עסקינן בגון דקבול עליה אחריות מ"ד כיון דקבול עליה אחריות כדידיה דמי קמ"ל. אמר רב חסדא בהמה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת אסורה. עיסה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת מותרת מ"ט בהמה כמאן דלא פליגא דמיא עיסה כמאן דפליגא דמיא. בעי רב ספרא בהמת עיר הנדחת מהו דתיהני בה שחיטה לטהרה מידי נבלה לפי חרב אמר רחמנא לא שנא שחטה מישחט לא שנא קטלא מיקטל או דלמא כיון דשחטה מהניא לה שחיטה מאי תיקו. בעי רב יוסף שער נשים צדקניות מהו אמר רבא הא דרשעיות אסור תקבוץ ושרפת בתיב מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושרפה יצא זה שמחוסר תלישה וקביצה ושרפה, אלא אמר רבא בפיאה נבריה ה"ד אי דמחובר בגופה דמיא, לא צריכא דתלי בסיכתא כנכסי צדיקים שבתוכה דמי ואבד או דלמא כיון דעיילא ונפקא כלבושה דמי תיקו:

זוהר (בלק דף רא ע"א) ת"ח דאצילות יוד הא ואו הא

הן עם כלביא יקום וגו'. מאן עמא תקיפא כיסראל. בשעתא דאתנהיר נפרח קס ומתגבר כחריה לעולמא דמחריבון בכמה גוירין בכמה תוקפנין מסתדלי בתורייתא כל יומא. ובלילה לא יסבב ינו'. כד בעי בר נש למסבב על ערסיה מקדם שמא עלאה ממליך ליה לשעלה ואתא כמה גרדיני מוסין מתקטרן קמייהו בשעתא דפתחין פומהון על ערסייהו בשמע יסראל ובעאן רחמי קמי מלכא קדישא בכמה קרקי דרחמי. ר' אבא אמר הן עם כלביא יקום. ומינין הוי עמא למיקם על כל עמין עכו"ם כחריה ניכר ותקיף וייתרמי עלייהו. מרחייהו דכל תרייותא למסבב על ערסייהו אבל עמא דא לא יסבב עד יאכל טרף. ד"א הן עם כלביא יקום לקרבא קרבין ועלוון קמי מלכהון על גבי מדבחא. ותאנא בשעתא דקרבנא אתוקד על גבי מדבחא. הוי אמן דייקינן דהד חריף רביע על ההוא קרבנא ואכיל ליה. ואמר רבי

מלכא תורי"ם מלכא עלאה הוה וחמרין ליה בדיוקנא דתריה תקיפא רכיב על מדכחת ותכיל לון לקרבנין וכד ישראל לא הוו זכאין כל כך הוו חמרין דיוקנא דחד מלכא תקיפא רכיב עליה כדין הוו ידעי ישראל דבעיין תשובה וכדין תייבין. לא יסכב וגו'. תנו קרבנין דליליא כגון עלין. ודם חלליהם יסתה. דקב"ה תגח קרבא דלהון על סנהיהון. רבי אלעזר אמר לא יסכב מהו לא יסכב. אלא בכל ליליא וליליא כד כר נש חייהו חזיל בפקודי דמריה לא סביב על ערסיה עד דקטיל אלף ומאה ועשרים וחמש מחיון זינין ביזין דשרין עמיה. רבי חבא אמר אלף חיזין דסטר צפונא דכתיב (תהלים צא) יפול מצדך אלף ממה דכתיב (שם קמט) ישלוו חסידים בכבוד וגו' (שם) רוממות אל בגרונם וגו' לעשות נקמה וגו'. הב"ד לא יסכב וגו' ודא הוא לעשות בהם משפט וגו'. אמר רבי חזקיה לקבלי תלת זמנין דהוה מתא לאתעטרא ואטעין לה בחרטמי אתברכון ישראל תלת זמנין. רבי חייא אמר לקבליה אתברכון ישראל תלת זמנין דסלקין ישראל לאתחזאה קמי מלכא קדישא:

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יא.

(א) אסור לו להתפלל בצביר שוקדים תפלתו לתפלת הצבור. הנכנס לבהכ"נ ומצא צבור שמתפללין בלחש אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"ץ להתפלל בקול רם יתפלל, ואם לאו ימתין עד שיתחיל ש"ץ להתפלל בקול רם ויתפלל עמו בלחש מלה במלה עד שיגיע ש"ץ לקדושה ועונה קדושה עם הצבור ומתפלל שאר תפלה לעצמו. ואם התחיל להתפלל קודם ש"ץ והגיע ש"ץ לקדושה לא יפסיק ולא יענה קדושה עמהן וכן לא יענה אמן יהא שמיה רבא מברך והוא באמצע התפלה, ואצ"ל בשאר הברכות:

(ב) כל מקום שיש בו עשרה מישראל צריך להכין להן בית שיכנסו בו להתפלל בכל עת תפלה ומקום זה נקרא בהכ"נ. וכופין בני העיר זה את זה לבנות להם בהכ"נ ולקנות להם ספר תורה נביאים וכתובים:

יוסף לחק

מוסר

מספר חסידים סימן קיט קב קבא.

יש גוזל ומינו גלמים זה סדר עם כני סדם ועמינו לעם בעלמם. סבומת והמנוי גלמדות בבמתלק המתם מסתלק מבריתם: שנו מבמים העוסם עלמכם בעבני מבמום ובעבני ימים עוכים ומנולמי מבתות ומעולמי ימים עוכים ומחנוכם ומפוכים וכ"מ מים נדנוד עכירם למבית מעניים לגבור מיום כומים סימן כרכם לעולם:

מעשה בחסיד אחת שהיתה עוה בע"ם ולא היתה עוסקת בלבני עינים וידיה בעשוכת של פשתן, שלל לאחר בחלום שהיו עוכים מפני שהיתה עוסקת בעבד שבת בפשתן ולא היתה עוסקת בלבני שבת:

בלק יום ה תורה

אונקלוס

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה הה דמלוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

כג וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְיָדוֹ וַתֵּט הָאָתוֹן מִן־הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה וַיַּךְ בִּלְעָם אֶת־הָאָתוֹן לְהַטֹתָהּ הַדָּרֶךְ: כד וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ יְהוָה בְּמִשְׁעֹל הַכְּרָמִים גָּדֵר מִזֶּה וְגָדֵר

כג וַחֲזַת אָתְנָא יָת מַלְאֲכָא דַיְיָ מְעָתֵד בְּאוֹרְחָא וְחַרְבֵּיהּ שְׁלִיפָא בִּידֵיהּ וְסָטַת אָתְנָא מִן אוֹרְחָא וַאֲזָלַת בְּחַקְלָא וּמְחָא בִּלְעָם יָת אָתְנָא לְאַסָיוּתָהּ לְאוֹרְחָא: כד וְקָם מַלְאֲכָא דַיְיָ בְּשָׁבִיל כַּרְמַיָּא אַתְרָא דְגַדֵּירָא מִכָּא וּגְדִירָא

בעל הטורים

(כג) ותט. ג' פעמים, כאלו עושה הכי, וחד ותט משוכתו מני מרחק. למה ותט המתין בשביל ותט משוכתו שבלעם נשתה מני

שפתי חכמים

ה דקשה לרש"י דלעיל מכאן יכול מעולם להמיתו, וע"ז פי' פעמ כשלמך רשע זה כו' ולכך כתיב שלופה בלומר שלו שם הפס

רש"י

(כג) ותרא האתון. והוא לא ראה שנתן הקב"ה רשות לבהמה לראות יותר מן האדם שמתוך כך הוא דעת תתרף

דעתו כשיראה מזיקין: וחרבו שלופה בידו. אמר רבא זה הניח פ כלי זיינותיו שכלי זיין של אומות העולם כחרב והוא בא עליהם כפיו שהוא אומנות שלהם לפי שיכול לתפוש את שלו ולכך עליו בחומנותו וכן היה סופו (במדבר לא) ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב: (כד) במשעול. כתרגומו בשביל, וכן (מ"ש כ) שם יפשוק עפר שומרון למועלים, עפר הנדבק בכפות הרגלים בהלוכן, וכן (ישעיה מ) מי מדד בשעלו מים, כרגליו ובהלוכו: גדר מזה וגדר מזה. שתם

ענין אתונו של בלעם

(כג) ותט משוכתו את אלמך ה' וגו'. משל גדול היה לאומות כמשל הקב"ה ליעקב את ישראל בשיין לך לשם בעולם שילמד בדרך הסיומים בשביל שהוא יהיה זוכה וכ"ש מנשה וקוסם כשומו שכל אומנותו היתה לילך לקללה נחשים, כי התלה לשתה בהתון מן סדרך סיבר ועקשה כלילך הבשדה, זהו שאמר ותט משוכתו, שניה ופלחן את הקיר תלחן את רגל בלעם, לעזה לו בעול פסיעותיו (חק לישראל) ח"ד 16 20

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כג) ותלך בשדה. פרש"י שמתי שכות שכלאתו. ולריך פי' לאי' וה"ק בתחלה עעד בשדה נגדו שים דרך לעבות יצין ומעמל למו לו שתם יכלם לקלל זכרו של שבשבם יקלל מיצין ומשמאל. בני ישמעאל מלד אחד ובני קטורה עלד אחד, שכל לא הלך בשמאל של שקלל זכר יעקב, ואחר שעמד בשמאל שבשבים שתין דרך אם ב"ש דרך שלך בלעם שבשים בשמאל ולמו לו שתם

מִזֶּה׃ כה וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ
יְהוָה וַתִּלָּחֵץ אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחַץ
אֶת־רֶגֶל בִּלְעָם אֶל־הַקִּיר וַיֹּסֶף
לְהַכֹּתָהּ׃ כו וַיּוֹסֶף מַלְאַךְ־יְהוָה
עֲבוֹר וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר
אֵין־דֶּרֶךְ לִנְטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאול׃
כז וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה
וַתִּרְבַּץ תַּחַת בִּלְעָם וַיִּחַר־אַף
בִּלְעָם וַיַּךְ אֶת־הָאָתוֹן בַּמַּקֵּל׃

אונקלוס

בָּבָא׃ כה וַחֲזַת אֲתָנָא יָת
מַלְאֲכָא דַיְיָ וְאִדְחִיקַת
לְכָתְלָא וּדְחִיקַת יָת
רִגְלָא דְבִלְעָם לְכָתְלָא
וְאוֹסִיף לְמִמְחַהּ׃
כו וְאוֹסִיף מַלְאֲכָא דַיְיָ
לְמֶעְבַּר וְקָם בַּאֲתַר
עֲקַד דְּלֵית אוֹרַח לְמִסְטֵי
לְיַמִּינָא וְלִשְׂמָאלָא׃
כז וַחֲזַת אֲתָנָא יָת
מַלְאֲכָא דַיְיָ וּרְבַעַת
תְּחוֹת בִּלְעָם וּתְקֵיף
רוּגְזָא דְבִלְעָם וּמְחָא
יָת אֲתָנָא בְּחוּטְרָא׃

בעל הטורים

אראך בשי' הפן לקללם והקב"ה רלה לברכם: (כז) ויך את האתון. ולא קלל אותה לפי שהי' דעתו לקלל את ישראל ואין בו קללו' ביום א' דכתיב לא אוסיף לקלל. א"נ מפני שלא הגיע הרגע של הזעם:

יתיר ו רשב"ם

(כה) ותלחץ את רגל בלעם. שעל זה נעשה חיגר כדכתיב וילך שפי:

רש"י

גדר של צ אבני' הוא: (כה) ותלחץ. היא עלמה: ותלחץ. את אחרים את רגל בלעם: (כו) ויוסף מלאך ה' עבור. לעבור עוד לפניו ק להלן להיות לפניו במקום אחר, כמו (בראשית לב) והוא עבר לפניהם. ומ"א יש בתנחומא מה ראה לעמוד בשלשה מקומות ר סימני אבות הראהו:

שפתי חכמים

לישראל שמתפללים להקב"ה ולא שלך: צ מדכתיב בסמוך ותלחץ אל הקיר בה"א הידיעה משמע הגדר שהוזכר לפניו, כן פירש הרא"ם וכל קיר של אבנים הוא דבפרשת מלורע כתיב והנה הנגע בקירות הבית וכתיב אחריו וחללו את האבנים משמע דקיר הוא של אבנים וקיר דהכא קאי אגדר אבנים דלעיל (ב"ק כט): ק דק"ל דל' עבור אינו שייך אלא בשעוברין על הנהר או בין שבהלים והכא לא מלינו שעברו ומפרש דהאי עבור פי' לפניו כלומר שהלך במקום אחר לעמוד לפניו והא דנקט רש"י לעביר במקום עבור כי כן משפט המקור בצורתו עבר שהוא בא בלנ"ד, רא"ם: ר כ"ל פירושו הכי דבעמידה ראשונה היה לו ריוח מכאן ומכאן לכך כתיב ותט האתון מן הדרך משמע שלא היתה לריכה אלא הטייה מעט ובעמידה שניה לא יכלה לזוז אלא לצד אחד דכתיב ותלחץ אל הקיר משמע שדחקה את עלמה לצותו לד קיר כדי שילך המלאך והעמידה שלישית אין דרך לנטות ימין ושמאל כדכתיב בקרא. ומה היו הסימנים שאם יבקש לקלל בניו של אברהם ימלא ריוח מכאן ומכאן בתחול הקללה שילאו ממנו בני ישמעאל ובני קטורה. ואם יבקש לקלל בניו של ילחק ימלא ריוח מלד אחד שילא עשו ממנו. ואם יבקש לקלל בניו של יעקב לא ימלא בהם פסול ולא יוכל ליגע בהם וזהו שכתוב בעמידה שלישית במקום צר וזה יעקב שנאמר ויצר לו:

דעת זקנים מבעלי התוספות

כא לקלל זרעו של ילחק שיוכל לקללו מלד אחד דהיינו מלדו של עשו אבל לא בלד השני מלד יעקב. ואחר עמד במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל דהיינו זרע יעקב כי כל בניו כשרי' הם וזהו סימני האבות הראהו:

ענין אתונו של בלעם

ועכוב הליכתו כי אין רצון הקב"ה על הכונה שהיה הולך, שליעית ותרבץ תחת בלעם שרבצה תחתיו ולא רצתה ללכת כלל, וכל אלה רמזים לו כי אותו הדרך לא בחר בו ה', רביעית הנס הגדול שנעשה בדבור האתון ובכאן פירש לו כי כונתו רעה בענין הדבור והודיעו כי אין לו להתגאות בדבור פיו, כי כאשר הקב"ה רולה אף האתון מדבר, וכאשר ירלה גם בלעם לא יוכל לדבר, ע"כ אין לו לדבר רק מה שהקב"ה רולה שידבר, והקב"ה כבר אמר לו שאין רצונו שיקלל, ומה לו לילך לבלק, וע"כ נגלה אליו מלאך ה' ואמר לו בפירוש הנה אנכי יצאתי לשטן לך וגו', וענה בלעם אם רע בעיניך אשובה:

תרגום | נביאים מיכה ו

להמשיך כנ"ה דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהֹוָה חיה יחידה דנצחיְהֹוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וְגַם־אֲנִי הֶחֱלֵיתִי הַכּוֹתֶךָ הַשְׁמֵם עַל־חַטֹּאותֶךָ׃
ב אַתָּה תֹאכַל וְלֹא תִשְׂבָּע וְיֶשְׁחֲךָ בְּקִרְבֶּךָ וְתַסֵּג

א וְאַף אֲנָא אַיְתֵיתִי עֲלָךְ מְרַע
מְחָא אַצְדֵּינָךְ עַל חֲטָאתָךְ׃
ב אַתְּ תֵיכוּל וְלָא תִשְׂבַּע

רש"י

(א) החליתי הכותך. הבאתי מכותיך להשמך על הטאתיך: (ב) וישחך בקרבך. המאכל שתאכל יאכנים בו מארה ויהיה נשחת בקרבו: ותסג. את אויבים

יתיר ו מצודת דוד

(א) וגם אני. הואיל וכן עשו לכן גם אני מוכן להחליא אותך במס שהכה אותך מכה חזקה ולהשמם אותך בעבור חטאתיך: (ב) ולא תשבע. כי תהיה המארה במעיך: וישחך בקרבך. ותשאר אם כן הכנעתך בקרבך, כי כשהאדם שבע רב נדבו אבל בשהיא רעב הוא שפל ומוכנע: ותסג. אף אם תשיג

וְלֹא תַפְלִיט וַאֲשֶׁר תִּפְלֹט לַחֶרֶב אֶתֵּן: ג אַתָּה תִּזְרַע וְלֹא תִקְצוֹר אַתָּה תִדְרֹךְ־זַיִת וְלֹא־תָסוּךְ שֶׁמֶן וְתִירוֹשׁ וְלֹא תִשְׁתֶּה־יָיִן: ד וְיִשְׁתַּמְּרוּ חֻקּוֹת עָמְרִי וְכֹל מַעֲשֵׂה בֵית־אַחְאָב וְתֵלְכוּ בְּמֹעֲצוֹתָם לְמַעַן תִּתִּי אֹתְךָ לְשַׁמָּה וְיוֹשְׁבֶיהָ לִשְׁרֵקָה וְחֶרְפַּת עַמִּי תִּשָּׂאוּ: ה אַלְלַי לִי כִּי הָיִיתִי כְּאָסְפֵי־קַיִץ כְּעֹלְלֹת בָּצִיר אֵין־אֶשְׁכּוֹל לֶאֱכֹל בִּכּוּרָה אִוְּתָה נַפְשִׁי:

ויהי לך למרע במעך ותרבק ולא תשיויב והתשיויב למחרבא אמסר: ג את תזרע ולא: תחצוד את הבדר זיתין ולא תשוף משח ותעצר ענבין ולא תשתי חמר: ד ועל די נטרתון גזירת בית עמרי ועבדתון עובדי בית אחאב והלכתון בגימוסיהון בדיל לממסר יתך לעדו ויתבהא

לָאֹשְׁתָּמְמוּ וְחִסּוּרֵי עַמִּי תְקַבָּלוּן: ה אָמַר נְבִיָּא נִי לִי אֲרֵי הֲוֵיתִי כְּמֵיסַף טָבְיָא בְּעֶדַן רְאָבְרוּ חֲסִיבְיָא כִּן אַרְעָא הָא כְּסוּפֵי־קַיְטָא כְּעוֹלְלָן בָּתַר קָטֵף לַיִת עִנְבִין טָבִין לְמָבְיָא חֲמַדַת נַפְשִׁי:

מצודת דוד

רש"י

אם תמוד המוליכים את כיוך בשבי עכ"ז לא תוכל להפיל מיהם מידו ומפי סבאי תפיל מהן למחר כי יגבר יד תמוד להכותם גם אף אם לא יגבר ידו להקמתם בשבי: (ג) ולא תקוטר. כי תמוד יקדושו לעלמו: ולא תסוך שמן. ולא תסוך עם שמחן כי סנכרים יקדושו: ותירוש. תדרוך את ענבי יין: (ד) וישתמרו. כ"ל עם כל היושדים הכאים אחר יבאתי אלא תשמעו לי ויסי נשמר על ידכם חקות עמרי וכל מעשה בית אחאב כמו שעשו מלכי ישראל והלכתם בעצות הפסילים אשר אתם לומדים מפם ושומרים את החקים והמעשים שהיו במועדותם. על עמרי ואחאב כתו: למען אתי. כ"ל היושב זה שכם שאתן אותך ירושלים לשמם כשל ישמעו על מוכדכן ויוכני העיר יהיו לשרקה כי שכשו"ם ישרקו על גודל המכלון: וחרפת עמי תשאו. גם אתם תשלו החרפה שאשר עמי שם כני עשרת השבטים להיות גוזים כמותה היושל ומחזתם בדלכיהם: (ה) אללי. הנביא מקונן ואומר אללי לי כי הייתי אני בזמן שאסיפת פירות הקיץ כאלו בכר נאספו כלם ולא נמלא עוד בשדה כ"ל שעמדתי לכניה בזמן שנאספו לגדיה בדור: בעולות עליך. כאלו בכר נאספו אף העולות של שליף העלקט בהחזיקה כ"ל אף הבינונים נאספו: אין אשכול לאכול. אין אני מוצא אשכול של ענבים לאכול כ"ל אין אני מוצא איש לדיק בדור: בכורה. נאמר אתאנים אלא בכורה שהאדם ממהר לאכול ובלומר איה נאמר אותם ואין לם ואות בפל עניך שם"ם:

כתובים תהלים קז

תרגום

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד ארנ ארני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוו הוו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א יוֹדוּ לַיהוָה חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: ב וְיִזְבְּחוּ זִבְחֵי תוֹדָה וִיסַפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה: ג יוֹרְדֵי הַיָּם בָּאֳנִיּוֹת עֹשֵׂי מְלָאכָה בְּמַיִם רַבִּים: ד הֵמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי יְהוָה וְנִפְלְאוֹתָיו בִּמְצוּלָה: ה וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סְעָרָה וַתְּרוֹמֵם גַּלָּיו:

א יהודון לייהוה חסדוי ונפלאותוי לבני אנשא: ב ויזבחון זבחי תושבחתא ויחוון עובדוי בתושלמנותא: ג דנחתין ימא באלפיא עבדי פולחנא במיין סגיעין: ד הינון חמון עובדיא דייי ופרישותיה במצוקתא: ה ואמר במימרי ואקים ועפא ואתרוממו גלוי:

בר אמתי אתנבי ואמר מלחיא נמא באלפיא עבדי פולחנא במיין סגיעין: ד הינון חמון עובדיא דייי ופרישותיה במצוקתא: ה ואמר במימרי ואקים ועפא ועלועלא ואתרוממו גלוי:

מצודת דוד

רש"י

(ג) זבחי תודה. קרבן תודה הבא על הנס: (ג) יורדי הים. הסוחרים היוכדים הים בספינות (ועל כי שפת הים הוא ממעל וממטה יוכדים למעלה על הים לנה ממה יוכדי הים): עושי מלאכה. היא התכואות שסוחרים הרוח על המקום שהלכה: (ה) ויעמד. כשבר ממה ס' תעמוד הוא שעשה וסיא תרומם גלי הים:

(ג) ויזבחו. יביאו קרבן תודה: (ג) באניות. ספינות:

ברטנורא

משנה בכורות פ"א

עיקר תוי"ט

הלוקח עובר חמורו של כותי. כשהוא כמעי אמו וכבר הוא ולכאי נקע עובר חמורו אסור לך כשהוא עמהם קדושה בכורה אלא פער חמור בלבד ואסידי דזוערן מילים דפער החמור פסק ודאי ליה (ה) וכל הנך פירקי לחריני מיירי בבכור כשהוא טהורה: אע"פ שאינו רשאי. למכור לעכו"ם כשהם גמה מפני שעשית בה מלאכה בשבת

[ה] הלוקח עובר חמורו של כותי. כשהוא כמעי אמו וכבר הוא ומכי אמר אסור לך למכר כי יגבר יד אחיך עמהם קדושה בכורה: (ג) ומיהו אינו רשאי למוכרו אסור לכותי ואיכא נמי דשמא כעון המוכר נאן בבית: (ד) הוא"ל לפרש המוכרה שהוא שמא יטמול או יכעיב, ועיקר: (ג) וא"ת סיכי מוכרת לה איתקון שום אכר ואף אשיה בשעת שום כו', וי"ל דשכרתה לה בגון שכיה יפה כמין שלשה ימיה או ברגליו ואין בו עשה שהם התבו בכר, כ"ו:

(ה) הלוקח עובר חמורו של כותי. אף ע"פ שאינו רשאי. והמוכר לו, אף והנותן

(ג) והמשתתף לו. אפי' הלך העכו"ם מסויים וידוע בעון יש לו רגלו של בכור אז של אמו כ"ו שאם יתתף ממנו אותו אבר תשאר הבהמה בעלת מום (ג) ה"ז בותפות עכו"ם ופטור: המקבל ממנו. שהמוכרה של עכו"ם

והנותן לו בקבלה, פטור מן הבכורה. שנאמר בישראל אבל לו באחרים. כהנים ולוים פטורים מקל וחומר. אם פטרו של ישראל [ד] במדבר דין הוא שיפטרו של עצמן: ב פרה שילדה כמין חמור וחמור שילדה כמין [ג] סוס. פטור מן הבכורה. שנאמר פטר חמור פטר חמור שני פעמים עד שיהא היולד חמור והנולד חמור ומה הם באבילה בהמה [ד] טהורה שילדה כמין בהמה טמאה, מותר באבילה. וטמאה שילדה כמין בהמה טהורה [ה] אסור באבילה. שהיוצא מהטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור. דג טמא שבלע דג טהור, מותר באבילה. וטהור שבלע דג טמא, אסור באבילה. לפי שאינו גדוליו: ג חמור שלא ביכרה וילדה ב' זכרים, נותן טלה אחד לבהן. זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו. שתי חמורות שלא ביכרו וילדו שני זכרים, נותן שני טלאים לבהן. זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה, נותן טלה אחד לבהן. שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לבהן כלום: ד אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה. וילדו [ו] שני זכרים, נותן טלה אחד לבהן. זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו. [ז] שנא' ופטר

[ב] במדבר. ולדורות מנלן מ"ק וסיו לי סנויס וסיו כהויקן יסיו, גמרא: (ד) כסנים מנלן כלמיי"ל פכ"ד מקומות נקראו כהנים לויס וזה אחד מהן מהכהנים הלויס בני לדוק, גמרא: [ג] סוס. פרש"י גרס כמין פרס מדגרס כסמוך ומ"ש סס ולא ומסו גס מדחנן לקמן ומשמע שילדה כמין סוסה וכמין סוס בכוייעת תני לה וגס כלניכוסף שכתב פר"ח מהכריית גמגר כפוגיא ומיהו פר"ח גרס ומסו: (ה) סתם סוסים מדומים סס, רש"י: [ד] טהורה שילדה כו'. בגמרא יליף לסו מקרא והא דקתני שהיולד כו' מימרא בעלמא הוא דלא תימלך לך גיפפחך דלא תימא זיל בתריי דידיס ואפי טהור מעליא הוא אלא זיל בתר אימיה, גמ': (ו) נפקא לן בגמרא הוא טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא ואפי עלה בשניים אבל לא פירש אסור מדרבנן, וכ' פר"ח דטעמא משום דלתי לאתלוסי בחלב בהמה טמאה וכן בשר אדם כיון דאין דרך לאכול בשר אדם אימלוך בבהמה טמאה: (ז) פי' דדג טמא מצוין בעופו עוכלו בשפר בשמו וחיים אלא דרוב מצוין במינו וזה מצוין מין אחר כמו שבלע כו': [ה] אסור כו'. תימא דבמסכת מכלות פרי"ח תנן בעופות ובדגים כדי בתפול לאוד ותבקע אלמא השיב עיכול וס"ל לעפרי וים לאלק בין איסור לטומאה עי"ל דים להאמיר בריי"ב דבעי מעל"ע והכא אלא שהם שם כדי עיכול, תוס': (ח) לשוצרו ממלות שריפה לא סיס לריך לספרים מפסק כמו שתין נותן לכהן מפסק כמו כן אינו עיכול מפסק, תוס'. ובגמרא מתייתין ר"י היא דס"ל פשר חמור אסור בשמא ואפי מחייס, ועיתוי"ט: (ט) ותפ"ג דלגבי הפרשת חלה אחד ה"ל לר' יהי ספיקו שמא אחד ילדם ב' הזכרים ותפ"ג אחד ילדה זכר ונקבה שמא יילה הנקבה תחלה אפי' ספי כיון דלפשר בהקניא ליה ליט למשמך אספיקי, ועיין תוי"ט: (י) ולא הם לאלכוחי תיכ דמתייתין מיהו דלכר אשמעינן בנבה קמייתא דבמקום הספק מפרישים טלה והוא לעלמו ואבבה דסיפא לאחת ביכרה ואחת לא ביכרה דתנא זכר ונקבה מפרישים טלה והוא לעלמו ולא תנא אין לכהן כלום מיהו דלעני לאסוקי טלה אשמעינן ופשר חמור אפילו בבה ועוד כו', תוס': (יא) ותפ"ג דלזכר ונקבה לא משמע אספשא טלה אע"ג דלריכא נמי דסיפיא אין לכהן כלום ד"ל דבתרי ד' זכרים ונקבה דמיתין שהוא לריך לעשות בהם מעשה ליתן טלה ל' לכהן מעכירין ליה דיפרים טלה ותפ"ג דתרי ספיקי הוא אבל בד' נקבות וזכר או ד' זכרים וד' נקבות כיון דאין לריך לעשות מעשה ליתן הוא טלה לכהן לא מעכירין אידיהו טלה לעלמו אלמא תרי ספיקי הוא: (יב) גם בהפ"ד מבואר בהכל נכנס בספק אחד אפילו אמת הזכר יליף אחר הנקבה: [ו] שני זכרים. ופשטא, הר"ש: [ז] שנאמר. פריכא הפי לעיל מנלן דפליון פטר חמור בפס ואפי עשה הדבק. וחלב הלמד מותר (י) בפשיטא אבל לעיל מצדי הלמה אסור וכל אחר חלב של בהמה ואפי טמאה הוי יולא מן הטמא ואסור: דג טמא שבלע דג טהור: ג נותן טלה אחד לבהן. בפדיון דמאה בפסף אד מעייהו בכור: זכר ונקבה. ואין יודע אם יליף זכר תחלה והוא בכור או נקבה יליף כאן דין בכורה: מפריש טלה. מפוס ספק ומפקיע עליו (ח) קדושת הפטר חמור והוא לעלמו יאכל הטלה ולא יתנו לכהן דכהן הוי מוליא מחבירו ועליו הראיה להביא עדים שהזכר יליף תחלה ואיסורא ליכא דאפי' פטר חמור גמור שפדאו בשה אין קדושה לא בו ולא בפדיונו. אלא גזל הוא דליכא אם אינו נותן טלה לכהן דממונו הוא והכא ליכא גזל דספק הוא: שתי חמורות וילדו ובו' זכר ונקבה נותן טלה אחד לבהן. בפשיל הזכר: או שני זכרים ונקבה. דהדר ילדה זכר והדר ילדה זכר ונקבה. ר"ל הדא ילדה שני זכרים ואחת ילדה נקבה: נותן טלה אחד לבהן. דהא הדא זכר ליכא ודאי בכור ואפילו הכי ספק דשמא הנקבה יליף תחלה מפרים (ט) טלה והוא לעלמו (י): שני זכרים ושתי נקבות. ספק הן דשמא כל הדא ילדה זכר ונקבה ושמא הנקבות יליף תחלה הלכך אין כאן לכהן כלום. אלא מפרים עליהם שני טלאים לאפקועי לאיסורייהו והן לעלמו כך פירשו רבותי לכל דמב"ם סבר דאין כאן לכהן כלום ואפי' טלה לעלמו אינו לריך להפרים מפוס דליכא בכל אד מהנך ספקי טובא כשילדו אתי נקבות וזכר שמא אחת מהניהן ילדה ב' נקבות והאחרת זכר או שמא זו ילדה נקבה והאחרת זכר ואחריו נקבה או נקבה ואחריה זכר וכן ספיקות הרבה יש שני זכרים ושתי נקבות הלכך אפי' טלה לעלמו אינו מפרים (יא) ופירוש רבותי עיקר (יב): ד זכר ונקבה מפריש

טלה אחד לעצמו. דשמא מותר שלא בכורה ילדה הנקבה: שנאמר ופטר חמור תפדה בשה. כל שה במשמע שה בכבשים או שה עזים שה זכר או שה נקבה וכו': ופורה בו פעמים רבות. אם חזר כהן ונתנו לו (יג): נכנס לדיר להתעשר. ישראל שהיו לו י' (יד) ספק פטרי חמורים והפרים עליהן עשרה שיין והן שלו הרי הלו נכנסין לדיר למקום שמכניסים שם הבהמות להתעשר ומעשרין כדרך שמעשרים שאר בהמות ום"ס שאם היה לו ספק פטר חמור מ' או שניס והפרים עליהן שה אחד או שניס שנכנס לדיר עם שאר כבשים להתעשר: ואם מת נהנים בו. שה שהפריש לפדיון פטר חמור אם מת ביד בעלים קודם שיצא ליד כהן נהנה בו הכהן מע"פ שלא הגיע לידו מחייב המעידה לאפרושי כרשות הכהן קמי' ה' ולא בחיה. דכהן קמי' ה' (טו): ולא לבעלים ויחיל (טו): ולא בשחיטה. כגון שחוט: ולא בטרפה. כגון שנחתכו רגליה (טז) מן הקרסוף ולמעלה: כלאים. תיש שנתן על רחל: מפני שהוא שה. דכין רחל בין עז קרויה שה ואין הלכה כר"ש: כוי. פריה בפני עלמו היא ספק היה ספק בהמה(יז): נתנו לכהן. הפטר חמור עלמו: חמור תפדה בשה ונקבה [ח] גדול וקטן תמים ובעל מום [ט] ופודה בו פעמים הרבה. נכנס לדיר להתעשר. ואם מת נהנים בו: ה אין פורים [י] לא בעגל ולא בחיה ולא בשחוטה ולא בטרפה ולא בכלאים ולא בכוי ר' אליעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה. ואוסר בכוי מפני שהוא ספק. נתנו לכהן אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש שה תחתיו: ו המפריש פדיון פטר חמור ומת. ר' אליעזר אומר חייבים באחריותו כחמש סלעים של בן. וחכמים אומרים אין חייבים באחריותו בפדיון מעשר שני. העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת שאין כאן לכהן כלום. מת פטר חמור ר"א אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה, וחכ"א אין צריך להקבר והטלה לכהן: ז לא רצה [כ] לפדותו. עורפו בקופיץ מאחריו וקוברו. מצות פדויה קודמת למצות עריפה. שנאמר ואם לא תפדה וערפתו. מצות יעידה קודמת למצות פדייה. שנא' אשר לא יעדה והפדה. מצות יבום קודמת למצות חליצה. בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה, ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה. אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום. מצות גאולה בארון הוא קודם לכל אדם. שנאמר ואם לא יגאל ונמכר בערכך:

שנאמר ופטר חמור וגו', כ"ש: [ח] גדול כו'. תפדה תפדה כיוצא: [ט] ופודה כו'. מדכתיב ולא בשנת הכויס תמת בכעתם כו' בשמת תמת בשמתם ס"מ מד פוטר טופח. גמ': (יג) כ"ש דכעודו כיוצ יכרכל ס"ש לשכס דשם כן לשמ טופן שכי שנויים כשילהו כ' זכריס כדשכן בשתיעין דלעיל, ושפוטס כתבו הכס בשפיקוס מיילי כשו כשיפוש נכנס לדיר כו' ושמתם לשני כשכוס שדיין ביד יכרכל: (יד) שכי נקט בגמרא כהיס כו עשרה, וכתב תוס' דלכדוחק נקט י' מע"ג שלשה (שדיין) פטר חמור כלס נכנסין לדיר לשפעשר: [י] לא בעגל כו'. גמ' כאן שם ונגמר לשון בשמת שה מס לשון שכיר לכל שמות שלנו אף כאן כו', גמ': (טו) היו"ד קמוצה והוא היס וכ"ס בכתוב כלבי וכחיל: (טז) נקט שכי לפי שכוס עיפוש שכרשס וכיוצ שאל מי שו עיפוש שתחת נמי שפדייס שפדה בו היס כלוס: (יז) כלומר ולא שכניעו ט מכעים שם הוא היס אי בשמת: (יח) דשיבה בס שיהא שקשכר ביין דשם שתפדים תמתין יפה שלו נמצ לי לפדותו: (יט) שכ"ש ותוכיח דמ"ש לשתי שוקק כלל דשפדיים גופא בשליה כתיב ובגמרא משמע דשתמא ליה לשו לשכון שיקשך שפדיס כלל, ועיתוי"ש: [כ] לפדותו. ולא ניתנו לכהן, עוב: (כ) וכלומר לד"ש דלהלכה אף מחיים לשיב בשתמא, ועיתוי"ש: (כא) שכי תנן במ"ג פ"ח דשכיון ושריך בגמרא דשיפוש ליס מעלות גאולה בשלון ומשני מדא ועוד קשמר:

חמור תפדה בשה מן הכשבים ומן העזים זכר ונקבה [ח] גדול וקטן תמים ובעל מום [ט] ופודה בו פעמים הרבה. נכנס לדיר להתעשר. ואם מת נהנים בו: ה אין פורים [י] לא בעגל ולא בחיה ולא בשחוטה ולא בטרפה ולא בכלאים ולא בכוי ר' אליעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה. ואוסר בכוי מפני שהוא ספק. נתנו לכהן אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש שה תחתיו: ו המפריש פדיון פטר חמור ומת. ר' אליעזר אומר חייבים באחריותו כחמש סלעים של בן. וחכמים אומרים אין חייבים באחריותו בפדיון מעשר שני. העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת שאין כאן לכהן כלום. מת פטר חמור ר"א אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה, וחכ"א אין צריך להקבר והטלה לכהן: ז לא רצה [כ] לפדותו. עורפו בקופיץ מאחריו וקוברו. מצות פדויה קודמת למצות עריפה. שנאמר ואם לא תפדה וערפתו. מצות יעידה קודמת למצות פדייה. שנא' אשר לא יעדה והפדה. מצות יבום קודמת למצות חליצה. בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה, ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה. אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום. מצות גאולה בארון הוא קודם לכל אדם. שנאמר ואם לא יגאל ונמכר בערכך:

גמרא בכורות דף יב ע"ב

הלכה ה' כלה כלי המילון דסוד דמלכות דכדיקה בסוכן

ר"א אומר חייבים באחריותו. אמר רב יוסף מ"ט דר"א דכתיב אך פדה תפדה וגו' מה בכור אדם חייב באחריותו אף בכור בהמה טמאה חייב באחריותו. א"ל אביי אי מה בכור אדם מותר בהנאה אף בכור בהמה טמאה מותר וכי תימא הכי נמי והתנן מת פטר חמור ר"א אומר יקבר מאי יקבר לאו דאסור בהנאה לא יקבר בכבור אדם אלא אדם בכור הוא דבעי קבורה פשוט לא בעי קבורה. ועוד תניא מודה ר"א בישראל שיש לו ספק פטר חמור בתוך ביתו שמפריש טלה עליו והוא שלו. אלא אמר רבא אמר קרא אך פדה

חייב באחריותו. אם הפריש פדיונו ואבד: מותר בהנאה. קושי: יקבר בבכור אדם. לא אמרו לאסור בהנאה אלא שלא יהא מותר לאחרים לבכור אדם ואתם בכור אדם ניתן לקבורה: מודה ר"א. מע"ג דכולהי פטר חמור ס"ל דכל כמה דלא מצי פטר חמור כיד כהן לא מיפרק מוקה הוא בספק אע"ג דאת פדיון לכהן הלא מפריש וכו' ומדמקריב לאפרושי עלה לאפקועי קיסורי' מכלל דס"ל פטר חמור לאסור בהנאה:

לאו דאתמר עלה אתמר. דכ"ע מעכשיו אין בנו פדוי. נראין דברים שזה אומר לקמן בפרק יש נכסים (דף מג):

תפדה לפדייה הקישתיו ולא לדבר אחר. תנן התם הערכין בשעתן ופדיון הבן אחר שלשים יום פדיון פטר חמור לאלתר. פדיון פטר חמור לאלתר ורמינהו אין בערכין ובפדיון הבן ובנזירות ובפטר חמור פחות מל' יום ומוסיפין עד עולם. אמר ר"נ לומר שאם פרעו פדוי מכלל דבנו אם פרעו אינו פדוי והא איתמר הפודה את בנו בתוך ל' יום רב אמר בנו פדוי לאו אתמר עלה אמר רבא דכ"ע מעכשיו אין בנו פדוי רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו. מתיב רמי בר חמא מצותו כל ל' יום מכאן ואילך או פודהו או עורפו מאי לאו מצוה לשהותו כל ל' יום לא ליה אלא אמר רבא ל"ק הא רבי אליעזר דמקשי הא רבנן דלא מקשי: לפדייה הקישתיו. דכתר מה הפדיון האמור בבכור אף הפדיון האמור בפטר חמור. ולא לדבר אחר. להכי: הערכין. כשעתן קאמר עולם. אמר ר"נ לומר שאם פרעו פדוי מכלל דבנו אם פרעו אינו פדוי והא איתמר עלה אמר רבא דכ"ע מעכשיו אין בנו פדוי רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו. מתיב רמי בר חמא מצותו כל ל' יום מכאן ואילך או פודהו או עורפו מאי לאו מצוה לשהותו כל ל' יום. אי הכי מכאן ואילך או פרעו או עובר עליו מיבעי ליה אלא אמר רבא ל"ק הא רבי אליעזר דמקשי הא רבנן דלא מקשי: שלשים. כדכתיב ופדוי מבן חדש וגו': ופדיון פטר חמור לאלתר. בתמיה: אין בערכין פחות מבן שלשים. היינו נערך כדכתיב בפרשה: ובנזירות. סתם נזירות ל' יום כדכתיב קדש יהיה יהיה נזיר שלשים הוו: ומוסיפין. שיש ערך לכל זמן שהוא עומד כו כדכתיב בפרשה וכן נזיר עודר בנזיר תרבץ וחמש שניה ושם המתין מפדיון בנו ומפדיון פטר חמור למלאת שתים שניה עדיין יכול לפדותו והיינו נותן יותר: לומר שאם פרעו פדוי. הת דקתני לעיל פדיון פטר חמור למלאת שתים פדהו למלאת פדוי אבל עיקר מצות פדוי לא מקיים: מכלל דבנו. דמוקמית ליה כדיעבד וקתני הכי אחר שלשים מכלל לתם פדהו בתוך שלשים יום הינו פדוי: והא איתמר. בפרק יש נכסים: רב"ע מעכשיו. היינו דאמר ליה מעכשיו יחול פדיון זה הינו פדוי כי פליגי היכא דאמר עכשיו הני נותן מעות והפדיון לא יחול עד לאחר ל': רב ששת אמר. לעולם מצות פדיון לאלתר והכי דקתני אין בערכין ופטר חמור פחות משלשים שהינו טובר עליו עד ל' יום מכאן והילך עובר: מאי לאו מצוה להשהותו. כר"נ וקשיא לר"ם: מצוה לפרותו. דמלאלתר עד ל' הוי זמן פדוי' ומכאן והילך עובר: אלא אמר רבא. לעולם מצוה לשהותו ותפ"ה כר"נ לא מתרצינא ולא קשיא הא דקתני שלשים יום מצוה להשהותו. ר' אליעזר הוא דמקים לה דכתיב בכור תהיה לשם והא דקתני לאלתר רבנן היא דמתניתין דלא מקשי:

זוהר

בלק דף רב ע"א. ת"ח דאמירות יוד הא ואו הא

פתח ואמר כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה וגו' כמה ענין הינון דרחין וסבילין דחורייתא דהא בכל מלה ומלה אית בה כמה ענינין כמה ענין לבני נשא כמה מרגלין דקא מהרן לכל סטר ולית לך מלה בחורייתא דלית בה כמה בוצינין מהרן לכל סטר. האי קרא היכן הינו בפום פשטיה ואית בה בפום מדרשיה. ואית בה חכמתא עלאה לאדהרה למאן דאתעריך זכאה חולקיה מאן דאסתדל בחורייתא תדיר. מאן דאסתדל ביה מה כתיב ביה כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. והיה כעץ. למאי דא סמיך לדא. אלא מאן דאסתדל בחורייתא יומם ולילה לא ליהוי כאינש דאית ליה כעץ בתול על פלגי מים. מה הינו אית ביה ברכין ואית ביה קליפין ואית ביה מוחא ואית ביה עינפין ואית ביה ערדין ואית ביה פרחין ואית ביה חיכא כשבעה זינין אלין סלקין לשבעה טבר לשבעין. אוף הכי בחורייתא אית בה פשטא דקרא. דרשא. רמז דקא רמיז חכמתא. גימטריאות. רזין טמירין. רזין סתימין אלין על אלין. פסול וכשר. טמא וטהור. חיסור והיתר. מכאן ולהלאה מתפשטין ענפין לכל סטר והיה כעץ ולאי ולא לאו אלין היכן חכם בחכמתא. ת"ח כמה חכיכין הינון דאסתדלי בחורייתא קמי קב"ה דאפי' בזמנא דדינא תלית בעלמא ואתייהיב רשו למלכא קב"ה פקיד ליה עלוייהו על היכון דקא מסתדלי בחורייתא והכי ה"ל קב"ה. כי תצור אל עיר בגין הוכיחון סגיאין דאתעתן לקמאי ואתחייבו בדינא ימים רבים. מאי רבים. (תלתא יומא דא כתר דא תקרי ימים רבים אוף הכא כי תצור אל עיר ימים רבים) תלתא יומין דא כתר דא דאסתמודעא דכר במתא. מגלן דימים רבים תלתא יומין היכן דכתיב (ויקרא טו) ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים. וכי ימים רבים היינו אלא בגהה תלתא יומין היכן דכתיב רבים תלתא יומין דא כתר דא דאסתמודעא דכר במתא. תא וחפיד לך על (כל) בני כיתו. לא תשחית את עצה דא ת"ח דדא היכו במתא דאינו אילנא דחיי אילנא דחיי דיחיב חיכין. ד"א את עצה ההוא דיחיב עיטא למתא לאסתזקא מן דיוקא וחוליף לון מרחק דיוקא כה. וע"ד לא תשחית את עצה לגדוה עליו גרזן לנדחה עליה דיוקא ולא לחוטבא עליה הרבה מלהעיל. הרבה משגגה הכיה דקטלה לשחר חיכוי דעלמא. כי ממנו תאכל וכי ההוא מהכלא תכיל מיניה. לא. אלא כי ממנו תאכל הכיה עובדא תקיפא הכיה דכל רוחין תקיפין וקדישין נפקין מנה דלית הכאה ותיקונא לרוח קודשא כהאי עלמא אלא חורייתא דההוא זכאה כביכול היכו מפרנס לה ויהיב לה מזונא כהאי עלמא יתיר מכל קרבנין דעלמא:

מוסר יוסף לחק

מספר חסידים סימן קנג.

שני הפסוקים יש בו לאדם יומם ולילה להסוכי אשה והסוכוני ממון והסבילים הוא נותן נפשו ועוד הסכוכי' מחשים הקונים אשה והשגחה והסתכוח והתלות בניס ונעשוע בניס ושים אשה מחשים ועיוולים ומחשבי דבריס בעלים וכל אלה נוכחיים לבעל תוכם לכן נאמר כל לבבך וכל נפשך כל מעודך והשמרם נלמוד עליו ותסוב את המקום וכל מאדך וכל נכסיך לא נא' אלא מאדך כל מדה ומדה שהוא נותן לך גדם ממך ממון על הסבירה שחייבו כי הכל לעובדו וזהו בשלמה ולך ה' הסחד כי אחה הנשם לחים כמעשהו על חקרי כמעשהו אלא מעשהו אם בעל נפים אוח נוהג בניו ואם אוח עביד נוהם את עובדו בחיוי. וזהו סחד גדול שהשלם לו נמוכו בעה"ז חיי הכל כדי להסיחו לעולם הבא. דבר אחד וכל מאדך בכל עתיך מחשבותיך כמו שמך עמקו מחשבותיך:

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות הפלה פי"א.

(א) כשבונין בית הכנסת אין בונין אותה אלא בגבהה של עיר, שנאמר בראש הומיות תקרא. ומגביהין אותה עד שתהא גבוה מכל חצרות העיר שנא' ולהומם את בית אלהינו. ואין פותחין פתחי בהכ"נ אלא במזרח שנאמר והחלונים לפני המשכן קדמה. ובונין בו היכל שמכניסין בו ס"ת ובונין היכל זה ברוח שמתפללין כנגדה באותה העיר כדי שיהיו פניהם אל מול ההיכל כשיעמדו להתפלה: (ב) ומעמידין בימה באמצע הבית כדי שיעלה עליה הקורא בתורה או מי אשר אומר לעם דברי כיבושין כדי שישמעו כלם וכשמעמידין התיבה שיש בה ס"ת מעמידין אותה באמצע ואחורי התיבה כלפי ההיכל ופניה כלפי העם:

כ"ו פסוקי שמו"ת נגד מילוי ב"ן וי' ה"ו ה' ותעשה. מעני צירוף והיה בניקוד ששי

כח וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאָתוֹן
וַתֹּאמֶר לִבִלְעָם מֶה־עָשִׂיתִי לְךָ כִּי
הִכִּיתָנִי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים: כט וַיֹּאמֶר
בִּלְעָם לָאָתוֹן כִּי הִתְעַלַּלְתְּ בִּי לוּ
יֶשׁ־חֶרֶב בְּיָדִי כִּי עַתָּה הַרַגְתִּיךְ:
ל וַתֹּאמֶר הָאָתוֹן אֶל־בִּלְעָם הֲלוֹא
אָנכִי אָתְנֵךְ אֲשֶׁר־רָכַבְתָּ עָלַי
מֵעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הַהַסְכֵּן
הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא:
לא וַיְגַל יְהוָה אֶת־עֵינֵי בִלְעָם וַיַּרְא
אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ
שְׁלֻפָה בְּיָדוֹ וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו:

כח ופתח יי ית פומא
דאתנא ואמרת לבלעם
מה עבדית לך אבי
מחיתני דנן תלת זמנין:
כט ואמר בלעם לאתנא
ארי חייכת בי אילופון
את חרבא בידי ארי
כען קטלתיך: ל ואמרת
אתנא לבלעם הלא אנא
את גך דרכבת עלי
מדאיתך עד יומא הדין
המיליף אלפנא למעבד
לך כדין ואמר לא:
לא וגלא יי ית עיני בלעם
וחזא ית מלאכא דיי
מעתד באורחא וחרביה
שליפא בידיה וכרע
וסגיד לאפוהי: לב ואמר

ת"א הלא מכני מחנך. סס ע"ז ד עקידס שעב לח: הסכנתי. סנהדרין קט ע"ז ד: ומדט פ"פס. סוטס יח:

בעל הטורים

(ג) הלוא מכני מחנך. מלח וי"ו שסס דכרים ממדה לו לעשות כעלמה מקלני בעלמה כדאיתא בפ"ק דע"ז (דף ד): בכבש עלי. בגימ' רבעתני: (לא) מלאך ה' בדרך. בגימ' גבריאל המלאך

שפתי חכמים

ש ומה דכמו לו מלוס זו ולא מחס מבקש מלוס. י"ל דגבי רגלים כתיב בלא שעשים בשבח יכלה כל זכוכך ודכשו רז"ל יכלה יכלה כשם שבח לכלוח כך, ור"ל המלאך לחס לח לעקור הקומה מן סעוים שבקב"ה כולם לכלוח קומה ג"פ וכבר זה כיולך יקוס לח מחס מבקש מן סעוים שבקב"ה כולם לכלוח קומה ג"פ: ת יש מקרים ומס כיה רגלים דסס הוה עלמו אמר אין בלי אלא שמי יודע לכוין הבשעה שחק ב"ה כועם יש בשבח"י לקמן ומס קומה לח זעם ה', ור"ל מכו רגלים שלא כיה עכשיו בעת של זעם. וי"ל דזה לח כיה יודע בלק ומבקים מחמלה דסס אמר בלק כי ידעתי לח אשר תברך מבורך ומאר לחר יועד וכולם אין בידו לקללו אם לא בעת שזועם ס' ומשה לח זעום ס' אלא ע"כ ל"ל שבלעם לח גלה סוד ומכח כלי ע"כ ל"ל כעיקר: גילה בדבר וק"ל: א קיומ בשבר ומעמד לו מלכי לחוכך אמר לח מן בשמ ולא לכיכיה אמרה לו אשר רכבת עלי אמר לה עד היום הזה ולא עוד אלא

רש"י

(כח) זה שלש רגלים. רמז לו אתה מבקש לעקור קומה החוגגת שלש רגלים בשנה: (כט) התעללת. כתרגומו ל' נגעי וכזיון: לו יש חרב בידי. גזות גדולה היה לו לבר זה בעיני הברים ת זה הולך להרוג קומה שלמה בפיו ולאחיון זו לריך לכלי זיין: (ל) ההסכן הסכנתי. כתרגומו וכן (חיוב כב) הלמל יסכן גבר. ור"ד מקרא זה (ע"ז ד) בגמ' אמרו ליה מאי טעמא לח רכבת אסוסיה אמר להון כרעיבא א שדאי ליה כו' כדאיתא בגמ' ע"ז:

פי האתון דרשת חז"ל ע"פ שלש רגלים

(כח) ויפתח ס' פס פי האתון וגו'. מלמון שפסוק שלא נאמר ויפתח ס' פס לאתון אלא היה כאן כדיס חדשה כמו שהיס האתון יכול לדבר כך בהיס כבר בכתו לדבר ולא הולרך כך לגלוליו מכח כל שעועל בשבילם היו, וזהו שלמדנו חז"ל כי פי האתון נבקע בע"ש בין השמשות, כי היס האתון שדבור, והיס נשאר בו שדבור בכח ולא בפועל. וכן נתן הקב"ה כח הדבור בפי האתון כדי שתהיו כל האומות שבולדו משבח יפי בהשבוח עד שלעשו היס שבחה כח הדבור, ובכח כשבר נלכך לוה אותה הקב"ה את פיו שילא הדבור מכח אל הפועל, ויובל היות שכח הדבור שהיס בהאתון כבכח הוה לא השתבלל בדבורות האומות רק אותה של אותה, ע"ש שהאתון כלאתון הוליד כמה אומות, לכבח הדבור לא היס רק בהאתון, וכן אותה של אותה עד האתון הזה של בלעם, ובשבל אותה האתון של בלעם כדברי חז"ל שהיקר אותה ולא היה לה עוד אלות אסר שהאומות אף כי בכחך האומות אף כי

לַיהּ מַלְאָכָא דְיָי עַל מָא
מְחֵיתָא יַת אָתָנָךְ דְנָן
תְּלַת זִמְנִין הָא אֲנָא
נְפַקִית לְמִשְׁטַן אֲרֵי גְלִי
קֳדָמַי דְאֹרַח רַעְיָ לְמֵיזַל
בְּאוֹרְחָא לְקִבְלִי :
לג וַחֲזָתְנִי אָתָנָא וְסָטַת
מִן קֳדָמַי דְנָן תְּלַת זִמְנִין
אִילּוּפוֹן לָא סְטַת מִן
קֳדָמַי אֲרֵי כְעַן אַף יָתָךְ
קְטָלִית וְיָתָהּ קַיֵימִית :
לד וַאֲמַר בִּלְעָם לְמַלְאָכָא
דְיָיָ חָבִית אֲרֵי לָא יְדַעִית
אֲרֵי אַתְּ מְעָתֵד לְקֳדָמוֹתִי
בְּאוֹרְחָא וּכְעַן אִם בִּישׁ
ת"א כי יצ' הדרך. כס קס
מנחות סו:

לג וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמַּלְאָךְ יְהוָה עַל־מָה
הִכִּיתָ אֶת־אֲתֹנְךָ זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים
הִנֵּה אָנֹכִי יָצָאתִי לְשָׂטָן כִּי־יָרַט
הַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי : לג וַתִּרְאַנִי הָאָתוֹן
וַתֵּט לְפָנַי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים אוּלַי
נָטְתָה מִפָּנַי כִּי עַתָּה גַּם־אֹתְכָה
הָרַגְתִּי וְאוֹתָהּ הֶחֱיִתִי : לד וַיֹּאמֶר
בִּלְעָם אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה חָטָאתִי כִּי
לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נִצָּב לְקָרָאתִי
בַּדָּרֶךְ וְעַתָּה אִם־רַע בְּעֵינֶיךָ

בעל הטורים

כמלאך: (לג) כמה מלכי יצתי לבטן. יצתי ממדתי ממדת כמעיים כמלאך כמעים סיס: (לג) מחכה. כת"ב כס"ת, כס' דכתיב הכא: ולפוכה כמייתי. מנח"ו ס"ס כסמיכה פוכו ו' דכתיב

אולי יש תקוה, אולי יחנן ה' צבאות, אולי משגה הוא. וכן אמר המלאך על מה הכית את אתונך שלש פעמים שלא כדין עשית שהרי ותט לפני זה שלש רגלים כל נטייתיה היו לפני אבל לא מפני שהרי לא עברה אותי: אולי נטתה מפני. כלומר שאם נטתה מפני ולא לפני כלומר שאם עברה אותי את הדרך עכ אדרבי. גם הרגתי אותך. כלומר לא היית ניצול בהיזק מועט של לחיצת רגלך אלא אף אותך הרגתי והיא לא היתה מספדת שאוהבה החייתי קיומת גם עתה שהיא לא היתה פושעה כ"א אתה שה ית פושע בי שהכית אתנך: גם אתכה.

רש"י

(לג) כי ירט הדרך לנגדי. (שבת קד) רבותינו מכמי המצה דרשוהו מוטריקון ירתה ב רתתה נעתה בשביל שהדרך לנגדי כלומר ג לקנאתי ולהקניטני. ולפי משמעו כי תרד הדרך לנגדי לשון רעט ד כי רתיתי בעל הדרך שהרך והר הדרך ה שהוא לכעסני ולהמרותי ומקרא קלר הוא כמו (ס"כיג) ותכל דוד. ו ליצמא לחריגת ירט ל' ז רעון וכן (לחיב טז) ועל ידי רבעים ירטני מפיים ומנקם לותני על ידי רבעים שחיגן אלא מקניטים: (לג) אולי נטתה. כמו לולא ח פעמים שחילי משמש כל' לולא: גם אתכה הרגתי. הרי זה מקרא מסורס ט והוא כמו גם הרגתי לותך כלומר לא העכבה בלבד י קרתיתך על ידי כי גם הסריגה: ואותה החייתי. (במ"ר) ועתה מפני שהרה והכיתיתך כ ולא יכולת לעמוד בתוכחתה כמו שכתוב ויאמר לא. הרגתיה. אלא יאמרו זו היא שסלקה את בלעם לתוכחתה ולא יכול להשיב שהם המקום על ככוד הכריות וכן (ויקרא כ) ואת הכהמה תהרגו וכן (שם) והרגת את האשה ואת הכהמה: (לד) כי לא ידעתי. גם זה גנותו ועל כרחו הודה שהוא ה' משתכח דעת עליון ופיו העיד לא ידעתי: אם רע בעיניך אשובה

דעת זקנים מבעלי התוספות

(לג) גם אתכה הרגתי. פרש"י כי זה מקרא מסורס והוא גם שכתוב לותך הרגתי, ומצד שהוא כמו לולי הכתוב מדבר, ובירושלמי פי' כי אם כן היה לו לכתוב גם אותך הרגתי, ולא גם אתכה, אלא שכתוב כאן ואותה החייתי משמע גם אותך הרגתי עם אתונך ופ"כ היכי קאמר אתה כן ואותה החייתי אלא שכתוב כאן לומר לך שאפילו בשביל אתונך לא היה לו להכותך אלא שהיה לו לומר גם אתונך הרגתי אותך

(חק לישראל) ה"ד

רשב"ם

(לג) אולי נטתה מפני. כל אולי שבמקרא פירושם כמו אם וכמו אילו, והמפרשים את זה כמו לולי התמהמהנו וכמו לולי ה' וגו', טעות הוא בידם. אבל פירושו כמו אולי יש תקוה, אולי יחנן ה' צבאות, אולי משגה הוא. וכן אמר המלאך על מה הכית את אתונך שלש פעמים שלא כדין עשית שהרי ותט לפני זה שלש רגלים כל נטייתיה היו לפני אבל לא מפני שהרי לא עברה אותי: אולי נטתה מפני. כלומר שאם נטתה מפני ולא לפני כלומר שאם עברה אותי את הדרך עכ אדרבי. גם הרגתי אותך. כלומר לא היית ניצול בהיזק מועט של לחיצת רגלך אלא אף אותך הרגתי והיא לא היתה מספדת שאוהבה החייתי קיומת גם עתה שהיא לא היתה פושעה כ"א אתה שה ית פושע בי שהכית אתנך: גם אתכה.

שפתי חכמים

גם שכתוב מלי שכתמר שסשכן שסכתבי ומתיגא שסומנים כתיב ופסי למלך סוכנים פי' ממשמת: ב כלומר כשביל שהלחם מותי ולכך נעתה: ג כלומר דרכה לכס"י כיון דילה מוטריקון הוא על מה קלי דרכך לנגדי, ומלכן דקלי לחכם מלכי יצתי לבטן וכיי קלמלי שכם מלכי יצתי לבטן כי שכל דרכך שהלכת פי' לנגדי לקנאתי ולסקניטני. וכזה יסיישב קלם קוסיית שכת"ם שכתב ולא ידעתי לין מתפכם מלא כי בסקום סזה ודו"ק: ד כלומר מיסכי: ה וס"ק קלם סיכם כעל כדרך דסיינו כלעם לנגדי שהוא לכעסני ולהמרותי ומקרא קלר הוא דשתי תיבות מסכיים שה כעל ושדרך דרך לשון ליתכה כי יכי כעל כדרך שדרך שהוא לנגדי. וזה ניחא שי מלי שכתיב כם"י שפטוטו לשחר שהיא שהדם שעל שע"ם המד' מין ל"ל מקרא קלר וק"ל: ו דגם כן מסר הוא דוקבל הוא לי נקבה ולשון נוסף על דוד ולריך לקיות ומבל נסב דוד: ז וגם קיבודו על מקרא כשתלם כי ללם כעל שדרך בילך בדרך שהוא לנגדי מלא לפי דלשון יכי ל' מיסר ולפי זה יכי ל' לשון: ח דק"ל דלולי משמע שמת נעתה וכו' ולפי נעתה: ט דק"ל דגם שוחר שכתבי משמע שתשלחם שכא ס ס שדם שחר וזה סילו דס"ל שכי בלם שסס שלסוני העכיכה דשה כתיב לך עם שהכתיב ס"ל הנעכיכ דעם שסעם ושם חטאתם ול"ל דגם קלי על שהתון כלומר כמו שהרגתני שחתון שתר חטאתם ול"ל דגם קלי שה כתיב ושוחם סמייתי: י כ"ל לא שעבתי שחתון שהרגתני שוחר וזה כתיב ושוחם קלשתי פי' מיכא לך: כ דקשה לכס"י מדכתיב שולי נעשה וגו' כלומר שי לא נעתה מפני כי עתה גם שוחתה שהרגתי ושוחם סמייתי משמע שכל עכשיו שנעשה לא סמייתי ולשה שהרגתי

דרשת חז"ל ע"פ שלש רגלים

בשלש פעמים ותט ותלך שדהו ותלך כרמו ותלך כל כרמו שאר סיו מלאים כל טוב, להתגולל ביניהם, וכיוהר כיום טוב, ביוצי שמחה, ושם היה כביהם היה מתעצל על כל טוב, וביוהכפים היה כגר בתוך בלכין, תלין זה גלות, לעצירים כשופה שרי זה גלות גדול, וזה היה בשרה על כל הסלשה גלויות, וזה שי שנין פעמים שלש רלה להניחם לשלח מעלים בחשבו שגם שני גלויות

אָשׁוּבָה לִי׃ לה וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה
אֶל־בִּלְעָם לֵךְ עִם־הָאֲנָשִׁים וְאֶפֶס
אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ
תְדַבֵּר וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־שָׂרֵי בָלָק׃
לו וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי־בָא בִלְעָם וַיֵּצֵא
לִקְרָאתוֹ אֶל־עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־
גְּבוּל אַרְנֹן אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַגְּבוּל׃
לז וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם הֲלֹא שָׁלֹחַ
שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לִקְרֹא־לָךְ לָמָּה לֹא־
הָלַכְתָּ אֵלַי הַאָמְנָם לֹא אוּכַל כַּבֶּדְךָ׃
לח וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק הִנֵּה־
בָאתִי אֵלֶיךָ עַתָּה הֲיָכֹל אוּכַל דַּבֵּר
מְאוּמָה הַדָּבָר אֲשֶׁר יָשִׂים אֱלֹהִים
בְּפִי אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃ רביעי ששי כשהן מחוברין

בְּעִינָךְ אֲבוּב לִי׃
לה וַאֲמַר מַלְאָכָא דַייָ
לְבִלְעָם אֵיזֵיל עִם גּוּבְרַיָּא
וּלְחוֹד יָת פִּתְגָמָא דִי
אֲמַלֵּיל עִמָּךְ יָתֵיהּ תְּמַלֵּיל
וַאֲזַל בִּלְעָם עִם רַבְרְבֵי
בָלָק׃ לו וּשְׁמַע בָּלָק אֲרֵי
אָתָא בִּלְעָם וּנְפַק
לְקַדְמוֹתֵיהּ לְקִרְתָּא
דְמוֹאָב דִי עַל תְּחוּם
אַרְנוֹן דִי בִסְטַר תְּחוּמָא׃
לז וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם
הֲלָא מְשַׁלַּח שְׁלַחִית
לְוָתָךְ לְמִקְרֵי לָךְ לְמָא
לָא אֲתֵיתָא לְוָתִי
הַבְקוֹשְׁטָא הַוֵיתָא אֲמַר
לַיִת אֲנָא יְכִיל לְיַקָּרוּתָךְ׃
לח וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק הָא
אֲתֵיתִי לְוָתָךְ כְּעַן הֵמֵיכַל
יְכִילְנָא לְמַלָּלָא מִדְעֵם
פִּתְגָמָא דִי יְשַׁוֵּי יְיָ
בְּפוּמִי יָתֵיהּ אֲמַלֵּיל׃

רש"ם

גם הרגתי אותך, כמו וברכתם גם אותי, גם תברכו

שפתי חכמים

בקשו היה לו להקיזם ויהי סוסיו ופרדיו ופשט מפניו ולפי שהגם, ומפרש לכך הרגה מפני שהכה כו' ופי' מלא הרגתי ר"ל הייתי כורגך וק"ל הכתיבי פיכוכו נמי הייתי מתיר מותך ולמעלו מזה שהלכו לילך ולפי רש"י שם ודלמי רש בעיניו הפה קלקלעליו ועוד קשה בעינין ג"ל דמשמע בעיניך ולפי בעיני מתר יע"ק מלת לי ל"ל, וע"ז פי' נסתכים נגד המקום כו', וזה יקורלו כל הקושיות וק"ל: מ"ד לפי ג"כ כיון שלמר בלעם מסופה לו היה לו לומר שיב מלאך משום דדרך בלעם היה כך למר לו לך: ג דק"ל עם האנשים ג"ל מלאך למעו כי מלאך עמהם. וכפ' דנשבעך בכ"י. וכפי' שלא ע"ד שקדמה י"ל דהם"י לפ לסוכות דלפם וגו' לקי למלאך לך בדרכו בו בדרך שהיה רוצה כו' כי על עבדתם עם האנשים כי מלאך כו' אין נופל עליו לפי שהם דש"ל ולפם וגו' מלאת שהכריחה וכ"ל אחלת דיבור וי"ו שרשוף דאלה ולפם ג"ל מלאך ע"כ כדפירש: ם דאל"כ מפ שהיה המלאך בכדיפתו בדרך מחריו אפני שהשם הרה לו לפני שב בעבור שאמר לו ולפם את הדבר וגו' הרי כבר אמר לו שהשם ואת לך את הדבר וגו', ע"כ ל"ל שכוונת הש"י זה שלפי שהשם כי ידוע כי לפי שהם נאמר על העבד הדבר לו שעיון כמו אפי' ג"כ (מלת נאיב) במלת שהם ויהיו דברי המלך על בלעם לך מכל הטיעות שבאמת היה נעבדת כי את הדבר אבר וגו' שהם מוכרח נדבר: ע דאל"כ עיר מוסף ג"כ שם להודיע שכבוד

דרשת חז"ל ע"פ שלש רגלים

יפיה עיד בעלים כמו בהאמר לאבשלם כי שם שקר"כ מדבר רק מלאמר שהיא מעשה של שקר ועוון יפיו רק שהיא יודע בחתם, הם היה גם עיון בלק דלא רצה להניחם לעשות בעבורו בחשבו כי אין יפיו זמנם ניכנס עיי"ש עד שמר שלשה רגלות, ובאמת שלשה רגלים הם שלשה רגלות ומכפרים על הרגלות, וזה שמרמז שלשה רגלים בפשט ירמז לנשך את ישראל מליכים לתן מחתם שקיבלים הם לניות עיד בשלשה רגלות, הלא השם מוגנים שלש רגלים בשנה, לשלות לקבל לרוכלים, והיו השם ישלחו ביהושלים: (נו) וילך נקראתו אל עיר מואב

בעל הטורים

ובקראת ביום ו' כין השמשות: (לה) בפי. כעגין' מלאך: בפי. בגימ' סומא במלאך נתן זמם לתוך פיו כדי לסחזיקו על בלק:

רש"י

לי. להתירים נגד המקום ל היה תשובה זו. אמר לו הוא בעצמו נוני ללכת ואתה מלאך מבטל את דבריו למוד הוא בכך שאומר דבר ומלאך מחזירו אמר לאברהם (בראשית כב) קח נא את בנך וגו' ועי' מלאך בעל את דברו אף אני אם רע בעיניך ארוך אני לשוב: (לה) לך עם האנשים. (במ"ר) בדרך שהשם רוצה לילך בה מוליכין מ אותו: ואפם על כרחך את הדבר נ אמר אדבר וגו': לך עם האנשים. כי הלקך עמהם ם וסופך להחבד מן העולם: עם שרי בלק. אמה לקלקם כמותם: (לו) וישמע בלק. שלח שלוחים לבשרו: אל עיר מואב. (במד"ר) אל מערפולין שלו ע עיר החסובה שלו ליאר רחה מה אלו מבקשים לעקור: (לו) האמנם לא אוכל כבדך.

דעת זקנים מבעלי התוספות

ולותם שהייתי כי מאחר שיוסיף נסרא אין לחוש על כבודו כל כך הכל עתם מצני בדברים וסיכיתם תותך ולא יכולם לעמוד כתיכתם, קחם המקום בכבודו שבכיות. ולותם שהייתי ונלחם שם הנעדים הרע בעין טובה הנה: (לה) ופפם את הדבר. בעל כרחך

לט וַאֲזַל בִּלְעָם עִם בָּלָק וַאֲתוֹ לְקִרְיַת מְחוּזוֹהִי :
מ וּנְכִיס בָּלָק תּוֹרִין וְאָמַן וְשַׁדַּר לְבִלְעָם וּלְרַבְרְבַיָּא דִּי עִמֵּיהּ : מא וַהֲוָה בְּצַפְרָא וּדְבַר בָּלָק יַת בִּלְעָם וְאַסְקֵיהּ לְרָמַת דַּחֲלַתֵּיהּ וַחֲזָא מִתַּמָּן קְצַת מִן עַמָּא: כג א וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק בְּנֵה לִי הָכָא שִׁבְעָא מַדְבְּחִין וְאַתְקֵן לִי הָכָא שִׁבְעָא תּוֹרִין וְשִׁבְעָא דְכַרִין : ב וַעֲבַד בָּלָק כְּמָא דִּי מַלֵּיל בִּלְעָם וְאַסִּיק בָּלָק וּבִלְעָם תּוֹר וּדְכַר עַל כָּל מַדְבְּחָא : ג וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק אִתְעַתֵּד עַל עֲלָתָךְ וְאֵיזִיל מֵאִים יְיָ אֶעְרַע מֵימַר מִן קֳדָם יְיָ וּפִתְגָמָא דִּי יְגַלֵּי לְקָדָמוֹתִי אֵפְתְּגָם לָךְ וַאֲזַל דַּיְחִזִינַנִי וַאֲחַוִי לָךְ : ד וְעָרַע מֵימַר יְחִידָי : ד וְאִתְגְּלִי

וילך בפי׳. כופה י סנהדרין סה:

בעל הטורים

(מ) ז׳ פרים וז׳ אילים. וכן מצא היוב כי כן מנהג בני נח לה קריב ז׳ ז׳ כנגד ז׳ מלות שבתה: (נ) על עלתך. הסר וי״ו, כי לא תמן הם הקב״ה שלא עוד עם תרבה ובלוס הם מביא מלא זכתי ריב ר״ם ממנו פי׳ משבעה פרים וז׳ אילים שהקריבו מובחים שבלו ממעזלות: יחידי. ז׳, ככל, ומיהר תלמים יהלחי הבורכי. מלמד שהיה בלעם שונא לוים ויתן לקללם יותר מבלק

רש״י

נתנבא שסופו פ לנאת משה בקנון: (לט) קריית חצות. עיר מלאה שווקים וגשים ושם פמוליות לומר רחה ורחם שלא יעקרו חלו: (מ) בקר וצאן. (שם) דבר מועט צ בקר אחד וצאן אחד בלבד: (מא) במות בעל. כתרגומו לרמת דחלתיה שם ע״ח: (ג) אולי יקרה ה׳ לקראתי. לוגו רגיל לדבר ק עמי כיוס: ויילך שפי. כתרגומו יחידי ל׳ שופי ושקט שאין עמו ר שלא שתיקה: (ד) ויקר. ל׳ טרחי ל׳ גגלי ל׳ טומאת קרי כלומר בקומי וכגזיון ש ולא היה נגלה אליו כיום שלא בשביל להרחות הכתוב על ישראל: את שבעה המובחות. שבעת מזבחו׳ ערכתי אין כתיב כאן אלא את שבעת המזבחות אמר לפניו אבותיהם של אלו כמו לפניך שבעה מזבחות ואני ערכתי כנגד כולן אברהם בנה אחד (ברא׳ כב) ויצן שם

דעת זקנים מבעלי התוספות

ואם על דעת האומרים דבלעם לאחר מיתת בתרב. ודלי ליהלו ולבללו בה בעלמך:

(מה) ויולא משם קלם בעם. פי׳ כל העב מקלם שהיה שלוח עד

ויהיו בהיס על הגבע, ואין הגבה מצוה, והבא בתבר בעבע בלק מבלעם ש״ם. מדבר עמו, ואיהי בקב בו אין יכול ס׳ עם בלעם בתוך ס ס ס״ל, ע״כ נקה לוחו של גביו נכר

רשב״ם

אותיו: (ג) וילך שפי. חגר, כמו ושפו עצמותיו. גם שניהם

שפתי חכמים

שילא לקראתו עד קלם גבולו סיס לו לומר ויולא לקראתו של עיר קלם גבולו אם לריך לומר של עיר מואב אבר על גבול ארנון וכיולא בזה דבשו גבי קריית ח לות כמו שפרש״י לקמן, דהם ל״ב ויבלו קריית חלוות ל״ל: פ (ג״ח) דאל״כ של״ל לאחנם לאריה לא מוכל כבדך מאי אחנם לא מוכל כבדך אלא שיהא כבדך מלא סיס אחנת אלא יכבד לוחו: צ׳ מדאתיב כי כבד מכבדך מכלל ל״ל למכהב לאן ובקב ודלי כבדו כמו שבאבותיו. ועוד דלכך של שלוחי בן בוס שלוחים לבעים הבאים אלא מלכי ומאחם ול״ם לבלעם ולבעים אבל אחו שבאו בשבילו אלא לבך בתיב בקב ולאן לומר לך אלא כבדו כמו שבאבותיו אלא כבדך מועט אלא אלא לו אלא בקב אחד ולאן אחד לאחודיע בבעתו של בלק שאחר שבאו ושאם אמא: ק׳ בדאתיב ויהו שם בלילה וכן אחר נומל ועלו עיים שפיכו לפי פשוטו בשאחנם בהיו נראה אלא בלילה בשהוה שוכב על מבאתו. (ג״ח) דאל״כ למה אחר לו׳ מפוסף ומעלה אחר ואלבשה אם יוסף ובו׳ שאחנם שיהא בעוה שבקב״ה יבבר עמו: ר׳ בין שהולך יחיד אין לו אבר לבבר עמו: ש אחר בקובי

בלעם ויאמר אליו את־שבעת
המזבחת ערכתי ואעל פר ואיל
במזבח: ה וישם יהוה דבר בפי
בלעם ויאמר שוב אל־בלק וכה
תדבר: ו וישב אליו והנה נצב על־
עלתו הוא וכל־שרי מואב: ז וישא
משלו ויאמר מן־ארם ינחני בלק
מלך־מואב מהררי־קדם לכה
ארה־לי יעקב ולכה זעמה ישראל:
ח מה אקב לא קבה אל ומה אזעם

מן קדם יי לות בלעם
ואמר ליה ית שבעא
מדבחין סדרית ואסקית
תור ודכר על כל
מדבחא: ה ושוי יי
פתגמא בפומא דבלעם
ואמר תוב לות בלק
וכדין תמליל: ו ותב
לותיה והא מעתד על
עלתיה הוא וכל רברבי
מואב: ז ונטל מתליה
ואמר מן ארם דברני
בלק מלכא דמואב
מטורי מדנחא איתא
לוט לי יעקב ואיתא
תריך לי ישראל: ח מה
אלוטיה דלא לטיה אל
ומה אתרכיה דלא

ת"א וישם ה' דבר בפי בלעם. שם קמ: מהררי קדם. פ' הוסר פ' חיי שרה: מה אקב לא קבה אל. ברכות ו סוטה מא סנהדרין כז לב קה:

רשב"ם

בגזרת חטופי למ"ד פעל של ה"א: (ז) ינחני. תנחני: מהררי קדם. כפל לשון דכתיב ארם מקדם, כלו' טורח גדול מארץ רחוקה. ובחנם כי לא יועיל לו: זועמה. נראה לי פתח שהוא לשון צווי. אבל זועמה מלאפו"ם (כלומר בחול"ם) משמע נקבה זועמת, כמו אש אוכלת, והיא שופטה את ישראל, לא זעם ה' אותם. לא דבעיסם

בעל הטורים

והיה מתפלל עליהם אנשים ישראלי בשורי: וילך שפי. בגימט' סיגר ברגל. ד"א מל' שף מדולתיה משום שנאמר ותלחץ רגל בלעם אל הקיר. שפי פ"א כפולה בפשפש והפש באיזה שעה טוב לקלל את ישראל: (ד) ערכתי. ב', סגא, ואידך הנה לא ערכתי משפט. כלומר שערך המזבחות כדי לערוך משפט עם ישראל: (ז) וישא משלו. שהרים קולו שישמעוהו כל ע' אומות כדי שיקנאו בישראל והוא מברך לעשו בקול גדול קללה תחשב לו:

פן הרס. כלומר היאך אנו באים עליהם נאהרם לקללם ומאהרם יצא אברהם אביהם שעין בברכות שנאמר לך לך מארצך וכתיב והברכך וגו' וכן יעקב הלך מארם שעין כל אותן הברכות שנא' והנה אנכי עמך ושמרתיך וגו'. ד"א מן ארם שאלולי הם לא הייתו בעולם שאני מארם ולשנעקד יצחק נפקדה גם מלכה מנחור שנאמר הנה ילדה מלכה גם היא. ואתה ג"כ כפוי טובה שאלולי הברכה לא באת לעולם שבזכותו ניצל לוט מסדום ואני ג"כ כפוי טובה שאלו לא בא יעקב אל לבן לא היה לו בנים. ואנו באים מארם לקללם: מן ארם. בגימ' אשר פי' באים בזכות אברהם שנטע אשל: ינחני. ב' במס', ינחני בלק, ינחני במעגלי צדק. כשבא אותו רשע לקללני הנחני במעגלי צדק שלא כעס: ינחני. בגימ' לגיהנם: מהררי קדם. מהר שהעמידו קדמונים זה גל וזה גל וכרתו עליו ברית כדכתיב אם אני לא אעבור וגו' הגל הזה וגו' והוא שלא הי' לעבור הברית לקללם: ד"א מהררי קדם אני רואה שלא לקללם כי ההרים נהגו בהם כבוד דכתיב ההרים רקדו כאילים לכבודם ואני אקללם: מהררי קדם. בגימ' מאבית העולם: ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל. מזכירם בשני שמותיהם אמר באיזה שם אקללם הקב"ה ברכו בשניהם שמו יעקב וש ב

שפתי חכמים

מל' מקרה ועראי ובזיון ימל' קרי: ת דאל"כ ואעל עולות מיבעי ליה מה ת"ל פר ואיל אלא לא כאברהם כו': א אע"פ שלא נזכר בקרא רק הרם וגו' משמעה כן הי' כיון שהוא אמר כן וכן מצינו בקרא ונאמרו נשלחה אנשים אע"פ שלא נזכר בקרא: ב ויהיה פי' הפסוק מה אקוב כי יודע אני שלא ישכים אל ע"י לקלל וממה אני יודע משלא נתקללו כלל אף שהיו ראוים להתקלל שאין לומר שפי' שאין השם רוצה לקללם א"כ מאי ומה אזעום לא זעם ה' שהרי כבר אמר שאין השם רוצה לקללם א"כ אפי' היה כועס

רש"י

מזבח לה' הנראה אליו (שם) ויעתק משם ההרה וגו' (שם יג) ויאהל אברם וגו' ואחד בהר המוריה. ויצחק בנה אחד (שם כו) ויבן שם מזבח וגו' ויכרו שם עבדי יצחק באר. ויעקב בנה שתים אחד בשכם ואחד בבית אל: ואעל פר ואיל במזבח. ואברהם לא העלה ת אלא איל אחד: (ז) ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל. בשני שמותיהם א"ל לקללם א שמא אחד מהם אינו מובהק:

(ח) מה אקב לא קבה אל. (במ"ר) כשהיו ראוים להתקלל לא נתקללו ב כשהזכיר אביהם את עונם כי באפם הרגו איש. לא קלל אלא אפם שנאמר (בראשית מט) ארור אפם. כשנכנס אביהם במרמה אצל אביו היה ראוי להתקלל

תוכחת בלעם לבלק

ארכון ושם יוכל בלעם לשמוע דבר ה': (ז) לכה ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל וגו'. הנה אחז"ל שבלעם הרשע בא למדרגת נבואה בשביל שלא יאמרו האומות אילו היה לנו נביאים חזרנו למיטב, וגם היה קוסם כמו שנאמר ואת בלעם הקוסם, וידוע מאמר הז"ל למה נקרא שמם כשפים שמכחישין פמליא של מעלה, אך היא אשר נפיש זכותיה כמו רבי חנינא לא היה ירא מכשפים כדאיתא בחולין, וא"כ יוכל היות דבלק שלח אל בלעם את שרי מדין וקסמים בידם לכה ארה לי יעקב, פי' אם הם בבחינת יעקב והם במדרגה פחותה בהז נקראים בשם יעקב ומן השמים

(חק לישראל)

דעת זקנים מבעלי התוספות

סוף המחנה: (ד) ויקר אלהים אל בלעם. מקשים העולם מדוע בא הקב"ה לקראת בלעם ולא בא לקראת משה רע"ה אלא קוראו כדכתיב ויקרא אל משה. וי"ל שזה משל למלך שיושב בפלטרין שלו בא מצורע אחד וקורא בשער שרוצה לדבר עם המלך באו והגידו למלך אמר המלך אל תכניסוהו ניכנס פן יטנף הפלטרין שלי אך אלך לדבר עמו חוץ וכשאוהבו רוצה לדבר עמו אינו זז ממקומו ומניחו לבא תוך חדריו ומדבר עמו: (ה) וכה תדבר. אמור לו מה שאמרתי לאברהם כה יהיה זרעך וא"כ אין לכלותם כיון שגזרתי עליהם להרבותם: (ח) מה אזעם לא זעם

תַּרְכִּיהּ יְיָ: ט אֲרֵי מֵרֵישׁ טוּרַיָּא חֲזֵיתֵיהּ וּמֵרָמָתָא סְבָרְתֵּיהּ הָא עַמָּא בִּלְחוֹדֵיהוֹן יִתְיְדַּר וּבְעַמְמַיָּא לָא יִתְחַשְּׁבוּ: י מַן יְכוֹל לְמִמְנֵי זַרְעָא דְּעַקֹב דְּבֵית יַעֲקֹב דְּאָמִיר

לֹא וָעָם יְהוָה: ט כִּי־מֵרֹאשׁ צֻרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ הֶן־עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב: י מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רֹבַע

ת"א ובגויים לא יתחשב סגי סו: מי מנא עפר יעקב ומספר: נרש לא ס' הסר ס' מספטים:

בעל הטורים

כרכו כתם יבמות ס"ב בתוס' סם מקלוס והקד"ס לא רלה לגיחד שמו על הקללה בקללתם כתיב וכאן עליך כל הקללות וכבכורות כתיב ילון ס' תחך את הכבכרה בתמיך וכל מעלה ידיך ושילך לקללם: (ט) כי מראש צרים אראנו. אני יוסף שנכלאתי קודם שכבכה הטיבה והטובים: כי מראש: מלמד לגיים בגימ' מזכות אבות: מגבעות. בגימ' בן שמעות: לבדד. ג' פעמ', בן עם לבדד ישכון, שכני לבדד בתני עבד עם' לעם עמך בשבטך בעניו שגמולה שבלעם היה מתכוון על שגמולה, כי אחת ה' לבדד לבטח תושיבני. אלא כעם כל אותן גיתים על כן לבטח תושיבני: לבדד ישכון. ז' תניו על שי"ן דישכון ניתי לך בישכון בתרן ז' עמעים: לבדד יושב לחשבון אל' לומר לך בישכון בתרן ישראל בטוח מבלך מ' יום: לבדד ישכון. יושב לחשבון ת"ב שכמו ניתי בית שני: לבדד ישכון. בגימ' ניתי מבנה: (י) מי מנה עפר יעקב. כמו יושב הסיולים ע"פ כי נער ישראל ואהבהו וגו' וכן ת"פ מן יכול לומרי דעדקיה דבית יעקב: עפר בגימ' עולה בחול רמז למה שנותנין בעלה

רש"י

מה נאמר שם (שם כז) גם ברוך יהיה. במברכים נאמר (דברים כז) ואלה יעמדו לברך את העם אלא על הקללה לא נאמר ואלה יעמדו לקלל את העם אלא על הקללה לא רצה להזכיר עליהם שם קללה: לא זעם ה'. (ברכות ו) אני אין כחי אלא בתורה יודע לכוון הפעה שהקב"ה כועס בה והוא לא כעס כל הימים הללו ג שבתתי לגיך וזהו שנאמר (מיכה ו) עמי זכר נא מה יעץ וגו' ומה ענה אותו בלעם וגו' למען דעת צדקות ה': (ט) כי מראש צרים אראנו. אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כלורים וגבעות הללו ע"י תכות ד ותמות: הן עם לבדד ישכן. הוא אבר זכו לו אבותיו ה לבכון בדד כתרגומו: ובגוים לא יתחשב. כתרגומו לא יהיו נעשין כלה עם שאר האומות עו"ג שנאמר (ירמי' ל) כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' אין נמנין עם השאר. ד"א כשהן שמחין ואין אומה שמח' עמהם שנאמר (דברי' לב) ה' בדד ינחנו. וכשהאומות פו"ג בעוכה הם אוכלין עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן החשבון וזהו ובגויים לא יתחשב: (י) מי מנה עפר יעקב וגו'. כתרגומו דעקיה דבית יעקב וכו' מארבע מאריתיה זארבע דגליה. ד"א עפר יעקב אין חשבון במות שהם ח מקיימין בעפר (דברי' כב) לא תזרע

תוספות

ס'. אלא כעם הקב"ה בכל אותן הימים וכיוצא דקשה ליה נגיח ליבמות שמי זכר לא מה יעץ וגו' כדלקמן ממ' בדכות דמתניתן הכא וכמה הוי זעמו רגע וכמה רגע כמיעבים. ותימה היאך יכול לקללם בתוחו זמן מועט, ר"ל בסיס יכול לומר כלם. וזה"ב ויספוך ה' אלסיך לך את הקללה לבבכה שתמר ותיועת מלך בו. הוא שפך כלם. ומיהו קשיא מדאמרינן התם הסוה מיגא דסוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי הסוה קל מלעבר ליה עוכה כו' כי מעא הסיא שעשה אתבגמא שתמר ב"א לאו אוכא לאשעבד בסכי דתתיב גם עמוס לגדיק לא עיב ואפי' למיגאי ושילך היה יכול לקללו בתוחו רגע ואי זו קללה היה יכול לומר בשעה מועבת בזוהא וכ"ל דאין הדבר תלוי כי אם להתחיל הקללה בשעת הזעם. ואפי' נתי אוכא התם דאסיק שתמר בני אבבכותיו על אותו בשעה שתה למד מם היה בלבו בקב לומר לא היה להם בתי בבכיות כמו שהתפרש בסמוך וכל אלו הקללות לא היה יכול לומר בזוהתו בגע, אלא ב"א דבהתהלה אלו מילתא: (י) ומספר את רובע ישראל. פי' ר' רביעה כלומר זרע העתיד ללאת מהם. ד"א ר' רביעית לפי שהיה ישראל מיוחים בתדגלים שתר לפי מלק

(חק לישראל) ח"ד

רשב"ם

כדכתיב והעם אשר זעם ה' שהקב"ה זעם אותם לשון הבעים אחרים הוא: (ט) כי מראש צרים אראנו. שאני עומד עכשיו אני רואה אותם. כפרש הטעם למה לא זעם אותם הקב"ה ולמה אינו חפץ לקללם שהרי מראש צורים שאני עומד עכשיו אני רואה אותם ומראש הגבעה אני רואה כי לבדם הם ואין שאר אומות מתחשבין ומעורבין עמהם וגם יש בהם בנים קטנים שאין להם מנין כי לא נמנו כ"א מבן עשרים שנה ומעלה נמצא יותר ויותר: (י) מי מנה עפר יעקב. לכך אינו חפץ לקללם. כדכתיב בנינוה ואני לא אחום על נינוה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו אם גדולים חטאו קטנים מה חטאו: רובע ישראל. זרע ישראל. לפי שעל ידי

שפתי חכמים

נימים הסם לא היה יכול לקללם: ג וז"ת כיון שלא יכול לקלל מאן דאמר שמועם הקב"ה והקב"ה לא כעם כל הימים הללו למה אמר לו שמלהים לא תאור את העם הזה הקללה לא היתה תלם. וי"ל דהקב"ה היה יודע שעתידין לבעוד בעגל פעור ומגפה תבא עליהם ואם היה מקללם היה לומר בשביל הקללה באה המגפה, מלאתי: ד לפנים קדושי ליהים ומאמות קלוות נבעות: ה פירוש אם כן למי הן נמכך לתקלת המקבל כי מלאם ליהים וגו' הן המאות כמו שפתם"י ובא להודיע מה טוב שתזוק אזהו לו מהיותו עתידין כו' דתל"ק מה טוב ל' הן היה לו לומר והיה עם וגו': ו דלעעם לתפון קצה מהיכא תיתי ביהיו נעשים כלה עם הע"ז ל"ע ד"ל, ולר"ת קצה מ"ל לתלק בין שתחה לפורעניות, ל"ק טעם ל': ז לפי פשיטם מי אמר אפר כו' התרגומו ותסתגום מתרגם אם מהרבע ותלא יתבעו מלי הוא, ל"ת מד' דגליה וק"ל: ח ויהיה המקבלת הזה מפורש לאלו תאמר מי אמר מה שפורש יעקב בפעם פי' המלות שעומה בפעם ומספר את רובע ישראל זרע היולה מן התשמים לאלו תאמר מי אמר מלות הפעם שפורשים ישראל ומספר זרע רובע ישראל תאמר הם הם ולא ידעתי מה יענו במלת את ע"ל הפ"ס וה"ת דפירש ד"ל כו' מפוש לפעם

דעת זקנים מבעלי התוספות

ה'. אלא כעם הקב"ה בכל אותן הימים וכיוצא דקשה ליה נגיח ליבמות שמי זכר לא מה יעץ וגו' כדלקמן ממ' בדכות דמתניתן הכא וכמה הוי זעמו רגע וכמה רגע כמיעבים. ותימה היאך יכול לקללם בתוחו זמן מועט, ר"ל בסיס יכול לומר כלם. וזה"ב ויספוך ה' אלסיך לך את הקללה לבבכה שתמר ותיועת מלך בו. הוא שפך כלם. ומיהו קשיא מדאמרינן התם הסוה מיגא דסוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי הסוה קל מלעבר ליה עוכה כו' כי מעא הסיא שעשה אתבגמא שתמר ב"א לאו אוכא לאשעבד בסכי דתתיב גם עמוס לגדיק לא עיב ואפי' למיגאי ושילך היה יכול לקללו בתוחו רגע ואי זו קללה היה יכול לומר בשעה מועבת בזוהא וכ"ל דאין הדבר תלוי כי אם להתחיל הקללה בשעת הזעם. ואפי' נתי אוכא התם דאסיק שתמר בני אבבכותיו על אותו בשעה שתה למד מם היה בלבו בקב לומר לא היה להם בתי בבכיות כמו שהתפרש בסמוך וכל אלו הקללות לא היה יכול לומר בזוהתו בגע, אלא ב"א דבהתהלה אלו מילתא: (י) ומספר את רובע ישראל. פי' ר' רביעה כלומר זרע העתיד ללאת מהם. ד"א ר' רביעית לפי שהיה ישראל מיוחים בתדגלים שתר לפי מלק

יִשְׂרָאֵל תָּמֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים
וּתְהִי אַחֲרִיתִי כָּמֹהוּ: יא וַיֹּאמֶר בָּלָק
אֶל־בִּלְעָם מֶה עָשִׂיתָ לִי לָקֹב אֹיְבַי
לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֶךְ: יב וַיַּעַן
וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יָשִׂים יְהוָה
בְּפִי אֹתוֹ אִשָּׁמֵר לְדַבֵּר: חמישי

יום ו תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

יג וַיֹּאמֶר אֵלָיו בָּלָק לְךָ־נָא אִתִּי
אֶל־מָקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם
אֶפֶס קָצֵהוּ תִרְאֶה וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה
וְקָבְנוֹ־לִי מִשָּׁם: יד וַיִּקָּחֵהוּ שְׂדֵה
צֹפִים אֶל־רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וַיִּבֶן שִׁבְעָה
מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ:
טו וַיֹּאמֶר אֶל־בָּלָק הִתְיַצֵּב כֹּה עַל־
עֹלָתֶךָ וְאָנֹכִי אִקָּרֶה כֹּה: טז וַיִּקָּר

בעל הטורים

כחול: תמות. ג' דמס', הכא, ותידך תמות נפשי עם פלשתים, ולא סיים כן הכא דדבקם מת מות פלשתים כלומר מות רשעים כעובר כדמיתת מנחי דמים ומלמעם לא יחלו ימיהם שכן ל"ד ענים סיים כשכתבו שנאמר: ישרים. בגימ' מבות שעולם. ס"ת

שפתי חכמים

רמכון קצה וכי לא ידעינן מספר ד' דגליס שפני מספר לפסוק מוכן ולכן כניה ד"ת כו' וכדפירים במקן שכלן קמייני. ולפ"ז קצה שלפיך לפרש המקרא לכך פי' גם טעם לחשבון: ט פי' ולא ישבים שתם דמ"ש שכתבם בוהמ מיום שי ישבתו ומיך שמר בלק

מקום גבוה היה שמם הצופה עומד לשמור שם יבא חיל על העיר: ראש הפסגה. בלעם לא היה קוסם כבלק רחה כשכוון שמם תחול עליהם הקללה וזו היה הפרלה שהפעל

רוחה: (טו) אקרה בה. מאת הקב"ה. אקרה. לשון

תוכחת בלעם לבלק

דומה כשביהם ויודע מיהי על לשון ומלאך כי יגיע את שכר ישכחל לעבוד ישכון בהלן ישכחל כי שם ש"י יפיל את הל"ש מלעיל לפעיהם כשפלה עליהם שבר בגויים עוד לא יתחשב, כי לא ישבדנו עוד בגויים, מחמת שלא ישתייר מי משם ניסיים נחשב עיד לגוי, חולם

טו מוס שבר יעקב, כי' מי שיהיה לו בבל יבינה ויתפלק בעבר בגלי יעקב ויחנה עלמו עם שפר יעקב ומספר את עלמו עם ביעב ישרחל, ר"ל שיגייר את עלמו שהי מהריהו כמוהו: (חק לישראל) ח"ל 21 12

יְהוָה אֶל־בִּלְעָם וַיָּשֶׂם דָּבָר בְּפִיו
וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל־בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר׃
טז וַיָּבֹא אֵלָיו וְהִנֵּהוּ נִצָּב עַל עֹלָתוֹ וְשָׂרֵי
מוֹאָב אִתּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בָּלָק מַה־
דִּבֶּר יְהוָה׃ יח וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר
קוּם בָּלָק וּשְׁמָע הַאֲזִינָה עָדַי בְּנוֹ
צִפֹּר׃ יט לֹא אִישׁ אֵל וְיכַזֵּב וּבֶן־
אָדָם וְיִתְנֶחָם הַהוּא אָמַר וְלֹא
יַעֲשֶׂה וְדִבֶּר וְלֹא יְקִימֶנָּה׃ כ הִנֵּה
בָרֵךְ לָקָחְתִּי וּבֵרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה׃

בִּלְעָם נוֹתֵן דְּבָרוֹ בְּפִי יְיָ וְשָׂם דָּבָר בְּפִיו לְהַגִּיד מַה שֶּׁיְּהֵא אוֹמֵר לְבָלָק בְּפוּמֵיהּ וַאֲמַר תּוּב לְוָת בָּלָק וּכְדֵין תִּמְלֵיל׃ טז וְאִתְגְּלִי לְוָתֵיהּ וְהוּא מְעַתַּד עַל עֲלָתֵיהּ וְרַבְרְבֵי מוֹאָב עִמֵּיהּ וַאֲמַר לֵיהּ בָּלָק מַה מַלֵּיל יְיָ׃ יח וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר קוּם בָּלָק וּשְׁמַע אְצִית לְמֵימְרִי בַּר צִפּוֹר׃ יט לָא כְּבְנֵי בְּנֵי אֱנָשָׁא מֵימַר אֱלָהָא בְּנֵי אֱנָשָׁא אֲמִרִין וּמְכַדְּבִין וְאַף לָא כְּעוֹבְדֵי בְּנֵי בִּשְׂרָא דְּאִינּוּן גָּזְרִין לְמֶעְבַּד וְתַיְבִין וּמְתַמְלְכִין וְהוּא אֲמַר וַעֲבִיד וְכָל מֵימְרֵיהּ מְתְקַיְּמִין׃ כ הָא בְּרִכְנָן קַבֶּלִית וַאֲבָרְכִינֵיהּ לְיִשְׂרָאֵל וְלָא אָתִיב בִּרְכָתִי מִינֵיהּ׃

ת"א לא מים אל ויכזב. פסמים קיח: ולא יקיימנה. שם:

רש"ם

הרביעה נוצר האידם: (יט) לא איש אל. אינו איש בו בהנם: ויתנחם. בתמיה, והיאך יתנחם: ולא יעשה. לחזור מברכתו בשעה מועטה כזו שהרי לא פשעו אחר בתמיה: (כ) הנה ברך לקחתי. הנה כבר לקחתי לברך הברכה שברכתי אותם היום: ויכזב. וה"א היאך יכזב אותם היום והוא ברך אותם הברכה לא

רש"י

תתפעל: (טז) וישם ה' דבר בפיו. ומה היה השימה הזאת ר' ומה הסר המקרא כאמרו שוב אל בלק וכה תדבר אלא כשהיה שומע שאינו נרצה לקלל אמר מה אני מועיל אצל בלק לגערו ונתן לו הקב"ה רסן וחכה בפיו כאדם הפוקס בהמתו בחכה להוליכה אל אשר ירצה ח"ל כ על כרחך תשוב אל בלק: (יז) ושרי מואב אתו. ולמעלה הוא אומר וכל שרי מואב כיון שראהו שאין זו תקוה הלכו להם מקצתם ולא נשארו אלא מקצתם: מה דבר ה'. (במ"ר) ל' לקוח הוא זה ל כלומר תיקף כראשונה: (יח) קום בלק. כיון שראהו מלאכן זו נתכוון לגערו עמוד על רגליך תיקף רשאי ליעד ואני שלוח אליך כשליהותו של מקום: בנו צפור. ל' מקרא הוא זה כמו (תהלים קד) חיתו יער (כראשית ח) וחיתו ארץ (תהלים קיד) למעוניו מים: (יט) לא איש אל וגו'. כבר נשבע להם להכיאם ולהורישם ארץ שבעה חומות ואתה סבור להמיתם במדבר: ההוא אמר וגו'. כל תימה מ ותרגומו תייבין ומתמלכין חוזרי' ג ומלכין למזור כהם: (כ) הנה ברך לקחתי. אתה שומעני מה דבר ה' קבלתי ממנו ם לברך אותם (ס"ח ברך כמו לברך): וברך ולא אשיבנה. הוא ברך אותם ואני לא אחזיר ע את ברכתו: וברך. כמו וברוך וכן הוא גורת ר"ם כמו(תהלים עד) חויב חרף כמו חַבְרַךְ וכן (שם ו) ובונע ברך המהלל ומברך את הנוזל ומומר אל תירת כי לא תשגיח שלום יהיה לך מרגיז הוא להקב"ה: ואין לומר ברך שם דבר שמ"כ היה נקוד בפתח

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כ) הנה ברך לקחתי. קבלתי ברכה מפי הקב"ה לברך את ישראל ובכך ולא אשיבנה כלומר ולברך אותם ולא אשיב אותה ברכה שברכתי אותם היום והוא ברך אותם הברכה שברכתי אותם היום ולא אשיב אותה ברכה לא אחזיר אותה ברכה כי לא תשגיח שלום יהיה לך מרגיז הוא להקב"ה: ואין לומר ברך שם דבר שמ"כ היה נקוד בפתח

שפתי חכמים

לקוב מויבי לקחתיך והנה ברכת כרך: ר' שמי קוסיות מקשה לכ"י מחד מה היה השימה הזאת דלא מפקים קשיות מה היה השימה, ועוד מה מהר המקרא כאמרו כי כ"ל היה לו לכתוב ויקב ה' אל בלעם ויאמר שוב אל בלק וגו' ומה לא מהר המקרא כלום אי לא תמר ויהם דבר בפיו. ומלא"ם פי' מה היה השימה הזאת דמי מהבר לומר שמאמר שוב אל בלק הוא פירוש ושם דבר בפיו דמ"ל ויאמר כ"ל היה לו לימר ויהם דבר בפיו ושוב אל בלק וכה ת"כך: ב ומ"ת למה לא מהר"י זה לעיל ושם נ"כ כתיב ויהם ר' ר"ל כפי כלעם ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר, י"ל דלעיל י"ל ויהם ה' כפיו וגו' הוא תכוכה על לא שכעת המוזקות עכשתי וגו' אבל כאן אמר לא דבר בלעם כלום: ל דמל"ל מה כפיך מיבעי ליה דפשיטא שבאל מה דבר ה'. (נ"ת) דמל"ל מה היה לפיך לבאול דוקא מעלמי יאמר לו מה דבר ה' כבראשונה אלא כיון שלחך ם כלומר וכי מקב"ה אמר ולא יעשה ודבר ולא יקיימנה: נ כלומר תרגומו על ויתנחם מייבין ומתמלכין ס' מוזרין ומלכין למזור כהם והוא מדברי כ"י ז"ל ולפי התרגום אינו ל' תמיה כלומר כי אדם דבר כבר אבל לא הקב"ה: ס הודיענו זאת כי בדרך אינו דבר עם ובדבר ולא יקיימנה אמינו לו אלא עם מאמר מה דבר ה' ואמר קבלתי במקום לקחתי שפרי לא נקט ממנו בלישנא לקיחה בכ"מ ולהיות אלא בלבד מקוד סופיק לומ"ד כי המקוד בכ"מ יאמרך לשימוש קודמיות בכל"ם ולהודות ממי קבל שבלבות סופיק אלא ממנו ולפוכות לא בדך קודם ולא מבישנא אינו נופל אלא על כשם כלומר שבדיין ומשני במלת ולא לשבישנה אינו נופל אלא על כשם כלומר שבדיין על השועל אינו נופל לא אשיבנו כיון שכבר בדך קודם נולדך

(חק לישראל)

כא לֹא־הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה
עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ
וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ׃ כב אֵל מוֹצִיאָם
מִמִּצְרַיִם כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ׃ כג כִּי
לֹא־נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא־קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל
כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה־

כא אִסְתַּכְּלִית לֵית פָּלְחֵי
גְּלוּלִין בְּדֵבֵית יַעֲקֹב וְאַף
לָא עַבְדֵי לֵיאוּת שְׁקַר
בְּיִשְׂרָאֵל מֵימְרָא דַיְיָ
אֱלָהֵהוֹן בְּסַעֲדֵהוֹן
וּשְׁכִינַת מַלְכְּהוֹן בֵּינֵיהוֹן׃
כב אֱלָהָא דְאַפֵּקְנוּן
מִמְצְרַיִם תּוֹקְפָא וְרוּמָא
דִילֵיהּ׃ כג אֲרֵי לָא
נַחֲשָׁיָא צָבְן דְּיִתְחַב
לְדָבֵית יַעֲקֹב וְאַף לָא
קְסָמַיָא רָבְנִן בְּרְבוּת בֵּית

תא ס׳ מלכיו עמו ותרועת מלך בו. כ״ם לב: על מוציאם ממלכים. ברכות יב לא ספרים קיט עקיבים מ״ג פ״ח: כי לא נחש. נדלים לג עקיבים שם ס׳ הוסר פ׳ ויבלק:

יִשְׂרָאֵל כְּעֵדֶן יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה עבד

בעל הטורים

(כא) לא הביט און ביעקב. שלח מותיות חט ביעקב. שלח מותיות חט בשמותיהם של בלעם ל׳ מון: צ בלעם בזה דמלת בלק כמו כוס לפ בלק שהוא בשמה שלין לשוני אין בם שלל לבשמה וס״ק כמו הכתבי שבנה בין נבוה וחזק לחת מכיהו ויודע שהוא חזק לך הקב״ה בכח עולמו ויסדו על חזקו וסולאם במזקק בתוקף כוס ונובה שלו ר״ל כחזקת עולמו, ול״ל כתועפות דסבא וכפף תועפות שניהם מל׳ מעוז: ק ר״ל דשוה כולה לשת טעם נשמ בקבל התוקף כל׳ תועפות ויאמר שהוא ל׳ עוף יעופף דמה ביעוף העוף תוקף רב הוא זה לפי שסדר כל דבר שהוא מורכב מל׳ יסודות בשהורקין קותו כאויר נופל לארץ והעוף מעופף כאויר שהוא שבר עבעו וזולתי כח רב יש לו: ר ר״ל כחוקף הבשרים שפוטמין ממיכות מהוא שעולם עד שופו. ולטעם לשמן קשה בתיב רשם, לכן שניה ד״ם דשרים נקלקים לשמים, ולד״ם קשה היל״ש בקבא לשמים, ל״ם גם טעם לשמן וק״ל: ש מפני שב״ף הדמיון מורה שהוא נדמה עת החזה לעת הזהם: ת מפני דלעיל מיניה כתיב ותרועת מלך בו שהוא חבה וניב ת אמר עוד עתיד שהאה עת שמחת בזהם ביתבו לפניו דרך חבה: א פי׳ ויהיה דבוק עם כי לא נחש ביעקב, ולפי שהבר שהר יהיה פי׳ כ״ף הדמיון שכי בעת לומר שם יבמי עתים שיעטרכו לבבר בעניו נחש הו קסם יאמר לשם ע״י נבואה ולא יעטרכו נחש הו קסם בכ״ל. ובזה נאי ניחש ל״ל לשם״י לשני מעתים וק״ל:

תועפת ראם. עפיפת נובה. ד״ם תועפות רחם. תוקף רחמים (גיטין כה) ואמרו רבותינו אלור השדים: (כג) **כי לא נחש ביעקב.** כי רחוים הם לברכה שלין בהם מכתשים וקוסמים: **כעת יאמר ליעקב וגו׳.** עוד שתיד להיות עת כעת הזאת ש אשר תגלה מכתן לעין ת כל שהן יוכנין לפניו ולומדים תורה מפיו ומהיותן לפניו ממלאכי השרת והם יספלו להם מה פעל אל וזהו שנאמר (יפעיה ל) והיו עיניך רואות את מוריך. (ד״ם יאמר ליעקב היום לשון עתיד אלא ל׳ הוה היום לריכים למכתם וקוסם כי בכל עת שלריך להאמר ליעקב וליסראל מה פעל הקב״ה ומה גזרותיו במרו׳ היום מכתשים וקוסמים א אלא נאמר להם על פי נביאים מה היה גזרת המקום או תוריס

בלעם משבח את ישראל

(כא) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל ביסראל. לכאורה מהוק או בדבר הפעיד לבניו. ונראה הוא בדבר שהוא טוב בעיניו. ויתכן כי בלק חשב בע״פ בעצה הם נדיקים ע״מ מעותדים הם לחטוא בזנות וכע״ז כמו שהיה בחצי השבר בן שזנו עם בנות מיאב ועבדו לפעור. ואולי יעצהו ס׳ על פעניך. והשיב לו בלעם ע״ז: לא הביט און ביעקב. שקדוש ב״ה היה מביט על הטוב שבישראל לעשות. ואינו מעיניהם עכשיו על החטאים ביחתם, ולא ראה עמל ביסראל, ועכשיו נדיקים הם ושיהו כוחם שוה עמל בהם וה״ל שין שום מקום להעניהם בעת:

(חק לישראל) ח״ד 21 14

רשב״ם

אשיבנה, וברך לשעבר, כמו חרף עושהו: (כא) לא הביט און ביעקב. אינו רוצה לעונשן אפילו כשהם חוטאין, כדכתיב וירא און ולא יתבונן, לא הביט אינו רוצה להביט: ותרועת מלך. רעות, כמו איש רעים להתרועע. כי שוכן ביניהם. ולמה שוכן אתם ומחבב אותם: (כג) כי לא נחש ביעקב וגו׳, אינם מעוננים וקוסמים כמונו ולא שואלין אוב וידעוני. אלא כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל ה׳. מתוך ששכינה ביניהם אומרים להם הנביאים ליעקב ולישראל היום

שפתי חכמים

נומר ולא מסיבנה שם ברכתו כמלו תמר וכרך ברכה ולא מסיבנ׳:
ס בתוניות שלסם ל׳ מון: צ בלעם בזה דמלת בלק כמו כוס לפ בלק שהוא בשמה שלין לשוני אין בם שלל לבשמה וס״ק כמו הכתבי שבנה בין נבוה וחזק לחת מכיהו ויודע שהוא חזק לך הקב״ה בכח עולמו ויסדו על חזקו וסולאם במזקק בתוקף כוס ונובה שלו ר״ל כחזקת עולמו, ול״ל כתועפות דסבא וכפף תועפות שניהם מל׳ מעוז: ק ר״ל דשוה כולה לשת טעם נשמ בקבל התוקף כל׳ תועפות ויאמר שהוא ל׳ עוף יעופף דמה ביעוף העוף תוקף רב הוא זה לפי שסדר כל דבר שהוא מורכב מל׳ יסודות בשהורקין קותו כאויר נופל לארץ והעוף מעופף כאויר שהוא שבר עבעו וזולתי כח רב יש לו: ר ר״ל כחוקף הבשרים שפוטמין ממיכות מהוא שעולם עד שופו. ולטעם לשמן קשה בתיב רשם, לכן שניה ד״ם דשרים נקלקים לשמים, ולד״ם קשה היל״ש בקבא לשמים, ל״ם גם טעם לשמן וק״ל: ש מפני שב״ף הדמיון מורה שהוא נדמה עת החזה לעת הזהם: ת מפני דלעיל מיניה כתיב ותרועת מלך בו שהוא חבה וניב ת אמר עוד עתיד שהאה עת שמחת בזהם ביתבו לפניו דרך חבה: א פי׳ ויהיה דבוק עם כי לא נחש ביעקב, ולפי שהבר שהר יהיה פי׳ כ״ף הדמיון שכי בעת לומר שם יבמי עתים שיעטרכו לבבר בעניו נחש הו קסם יאמר לשם ע״י נבואה ולא יעטרכו נחש הו קסם בכ״ל. ובזה נאי ניחש ל״ל לשם״י לשני מעתים וק״ל:

תועפת ראם. עפיפת נובה. ד״ם תועפות רחם. תוקף רחמים (גיטין כה) ואמרו רבותינו אלור השדים: (כג) **כי לא נחש ביעקב.** כי רחוים הם לברכה שלין בהם מכתשים וקוסמים: **כעת יאמר ליעקב וגו׳.** עוד שתיד להיות עת כעת הזאת ש אשר תגלה מכתן לעין ת כל שהן יוכנין לפניו ולומדים תורה מפיו ומהיותן לפניו ממלאכי השרת והם יספלו להם מה פעל אל וזהו שנאמר (יפעיה ל) והיו עיניך רואות את מוריך. (ד״ם יאמר ליעקב היום לשון עתיד אלא ל׳ הוה היום לריכים למכתם וקוסם כי בכל עת שלריך להאמר ליעקב וליסראל מה פעל הקב״ה ומה גזרותיו במרו׳ היום מכתשים וקוסמים א אלא נאמר להם על פי נביאים מה היה גזרת המקום או תוריס

דעת זקנים מבעלי התוספות

המוציאם ממלרים. שלל ל׳ חוזק כמו ותם היו סמרן לקמ: (כב) כתועפת לשם לו. לנומר כפני כפלים כמו כפול מבל לשם. תועפות ל׳ כפלות דוגמת וכפלת ותעוף וכן תעופה בקבר תסיה שתשה חוב שלך כפול מהור הבקר ומדמה הקב״ה לשם כדי לשמוין לבני אדם וכן הוא נאמר לאחי ה׳ כלריה יבשר כמו שהבתי לנומר מין ליסוח שם יקללם כי ידולתי לא יקללם וכי תימה מין הקב״ה שתן לקללם אבל על ידי בשפים וקסמים יכול אדם לקללם ת״ל ולא קסם ביסראל שתין שום בשפים מועילין כשם שהקב״ה אומרה: כעת יאמר ליעקב. כשה שהה כעת היה יאמר על יעקב ועל יסראל מה פעל אל בלו׳

עֲבַד אֱלָהָא : כד הָא עַמָּא דְּלֵי יְתֵב וְשָׁרֵי וְכַאֲרָיָא יִתְנַטַּל לָא יְשָׁרֵי בְּאַרְעֵיהּ עַד דְּיִקְטוֹל קְטוֹל וְנִכְסֵי עַמְמַיָּא יֵרֵת : כה וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם אַף מֵילַט לָא תְּלוֹמְזִנּוּן אַף בָּרָכָא לָא תְּבָרְכִנּוּן : כו וַאֲתֵיב בִּלְעָם וַאֲמַר לְבָלָק הֲלָא מַלֵּילִית עִמָּךְ לְמֵימַר כֹּל דִּי מַלֵּיל יְיָ יָתֵיהּ אֶעְבֵּיד: כז וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם אֵיתָא כְּעַן אֲדַבְּרִנָּךְ לַאֲתַר אָחֳרָן מָאִים יְהֵי רָעוּא מִן קֳדָם יְיָ וּתְרוּטֵיהּ לִי מִתַּמָּן : כח וְדַבַּר בָּלָק יָת בִּלְעָם רֵישׁ רְמָתָא דְּמִסְתַּכְּיָא עַל אַפֵּי בֵּית יְשִׁימוֹן : כט וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק

ת״א מה פעל מה. פסקים פסק: ומה מלים. חולין לה ו:

בְּנֵה לִי כָּאן שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת וְהָכֵן לִי כָּאן שִׁבְעָה פָּרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים : ל וַעֲבַד בָּלָק כְּמָא דַּאֲמַר בִּלְעָם וְסַלֵּיק פַּר וְאֵיל בְּמַדְבְּחָא : א וַחֲזָא בִלְעָם אֲרֵי טָבָא קֳדָם יְיָ לְמִבְרֵךְ יִשְׂרָאֵל וְלָא הֲלַךְ כְּזִמְנִין בְּזִמְנִין לְקִדָּמוּת נְחָשִׁין וַאֲפֵיק לְקִבְלַת מַדְבְּרָא אַפּוֹהִי : ב וּנְטַל בִּלְעָם יָת עֵינוֹהִי וַחֲזָא יָת יִשְׂרָאֵל שָׁרֵי לְזַרְעַיְהוֹן בְּמַטְוָתְהוֹן וַהֲוָת עֲלוֹהִי רוּחָא דַּייָ : ג וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר דֵּין אָמַר בִּלְעָם בַּר בְּעוֹר וְדֵין אָמַר גַּבְרָא דְּאִתְגְּלִי לֵיהּ : ד דֵּין אָמַר דְּשָׁמַע מֵימְרָא דֵּאֵל דְּחָזֵי מְחָזֵי שַׁדַּי נָפִיל וְאִתְגְּלִי לֵיהּ : ה מָה טָבוּ מַשְׁכְּנָתָךְ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֵי בָּתֵּיכוֹן יִשְׂרָאֵל : ו כְּנַחְלָן דְּמִתְפָּרְשָׁן כְּגִנְּתָא כְּאִילָנֵי אֲהָלִים דִּנְצָבִין יְיָ כַּאֲרָזִים עַל מַיָּא : ז יִזַּל מַיָּא מִבְּזָרְעֵיהּ וְיֶהֱוֵי בְּבֵירָן סַגִּיאִין וְיִתְרוֹמַם מַלְכֵּיהּ מֵאֲגָג וְיִתְנַשֵּׂא מַלְכוּתֵיהּ : ח אֵל מִפְּקֵיהּ מִמִּצְרַיִם תְּקוֹף כְּרֵמוֹי עַמְמִין בְּנָכְסֵיהוֹן וְעַצְמָתְהוֹן יְתָרֵעַ וְחִצּוֹהִי יְנַכֵּישׁ : ט כְּרַע שְׁכִיב כְּאַרְיֵה וּכְלָבָיָא מַן יְקִימִנֵּיהּ בְּרִיכָךְ בְּרִיכָא וְלָטָךְ לְטִיל : י וּתְקֵיף רוּגְזָא דְּבִלְעָם עַל בָּלָק וּרְטַט יְדוֹהִי וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק לְמִלַּט לְשׁוֹנָאַי קְרֵיתָךְ וְהָא בָּרֵכְתָּא יְתִיר תְּלָתָא זִמְנִין : יא וּכְעַן עֲרוֹק לַאֲתַרָךְ אֲמָרִית אֲנָא אֲמַרִית לְיַקָּרָא יַקָּרֶךָּ וְהָא מְנָעָךְ יְיָ מִיקָּרָא : יב וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק הֲלָא לְשׁוֹלְחָנָךְ דְּשַׁלַּחְתָּ לְוָתִי מַלְאָכַיָּא אֲמָרִית לְמֵימַר : יג אִלּוּ יִתֵּן לִי בָּלָק מְלֵי בֵיתֵיהּ כְּסַף וְדַהֲבָא לָא אִכּוֹל יָכֵילְנָא לְעִבַּר מֵימְרָא דַּייָ לְמֶעְבַּד טָבָא אוֹ בִישָׁא מִלִּבָּי דִּי יְמַלֵּיל יְיָ יָתֵיהּ אֲמַלֵּיל : יד וּכְעַן הָא אֲנָא אָזֵיל לְעַמִּי אֵיתָא כְּעַן אֲחַוִּינָךְ מָה דְּיַעֲבֵד עַמָּא הָדֵין לְעַמָּךְ בְּסוֹף יוֹמַיָּא : טו וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר דֵּין אָמַר בִּלְעָם בַּר בְּעוֹר וְדֵין אָמַר גַּבְרָא דְּאִתְגְּלִי לֵיהּ : טז דֵּין אָמַר דְּשָׁמַע מֵימְרָא דֵּאֵל וְיָדַע מְדַע עִלָּאָה מִן קֳדָם יְיָ דְּחָזֵי מְחָזֵי שַׁדַּי נָפִיל וְאִתְגְּלִי לֵיהּ : יז חֲזֵיתֵיהּ וְלָא כְעַן חֲמֵיתֵיהּ וְלָא קָרִיב אֲתָרֵיהּ דְּכוֹכְבָא נְהַר מִיַּעֲקֹב וְקָם שַׁלִּיט מִיִּשְׂרָאֵל וְיָבַר רִבְרְבָנֵי מוֹאָב וְיַחֲרִים כָּל בְּנֵי שֵׁת : יח וְיֶהֱוֵי אֱדוֹם יְרוּתָא וְיֶהֱוֵי שֵׂעִיר יְרוּתָא לְבָעֲלֵי דְּבָבוֹהִי וְיִשְׂרָאֵל מְעַבְּדִין חָיִל : יט וְיִשְׁלוֹט דְּמִיַּעֲקֹב וְיוֹבֵד שֵׂרִידֵי מִקִּרְיָתָא : כ וַחֲזָא יָת עֲמָלֵק וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר קַדְמָאָה עַמְמַיָּא עֲמָלֵק וְסוֹפֵיהּ לְמֶהֱוֵי לְשׁוּם עַד דְּיֵיבַד : כא וַחֲזָא יָת קֵינִיָּא וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר תַּקִּיף מוֹתָבָךְ וְשַׁוִּי בְּכֵפָּא קִנָּךְ : כב אֲרֵי אִם יִתְכַּוֵּי לְשׁוּם קָיִן עַד אִמָּתַי אָשׁוּר יְגַלֵּי לָךְ : כג וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר וָוֵי מַן יְחֵי מִשְּׁמָהָא דְּיִשְׂרָאֵל : כד וְאָתְיָן מִן כִּתִּים וְיִתְבְּרוֹן לְאַתּוּר וְיִתְבְּרוֹן לְעֵבֶר וְאַף הוּא לְשׁוּם עַד דְּיֵיבַד : כה וְקָם בִּלְעָם וַאֲזַל וְתָב לַאֲתַרֵיהּ וְאַף בָּלָק אֲזַל לְאָרְחֵיהּ :

ששי שביעי כשהן מחוברין

בעל הטורים

רשב״ם

בְּנֵה לִי כָּאן שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת. ספסוק מתחיל בה״ה ומסיים בס״ת, מה פעל וגזר הקב״ה ליומים הבאים ואינם צריכים נחש וקסם: בעת יאמר. מה שעתיד לבא בעת אחת מן הרבה ימים ושנים יאמר להם היום ע״י נביא, וכן כל בעת מדבר בעת דוד, כדכתיב באשת מנוח לא לקח מידינו עולה ומנחה ובעת לא השמיענו בזאת. לידת הבן שהודיענו שתהיה בעת לשנה הבאה לא השמיענו. אלא ודאי נחיה ונתקיים לנו בן שאם היינו מתים האיך יהיה לנו בן לשנה הבאה. וכן בעת חיה את חובקת בן:

שפתי חכמים

רש״י

ותומיך מגידים לפס. ומוקלום לפ תרגם כן): (כד) הן עם כלביא יקום וגו'. כשהן עומדין מצותם תהרית הן מתגברים כלביא וכארי להקיץ את המלות לעכום ליליית לקרות את שמע ולהגיח תפילין: לא ישכב. כלילה על מטתו עד שהוא חוכל ב ומשכל כל מזיק הבא לערפו כיולד קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום כת מחנה וגיים להזיקס הקב״ה שומרס ולפס מלחמותס ומפילס ג חללים. ד״ח הן עם כלביס יקום וגו'. כתרגומו: ודם חללים ישתה. (במ״ר) ניתבצע בתין מבס שנאמר ביהוש יג) ואת בלעם בן בעור הקוסס הרגו בני ישראל בחרב על חלליהס: (כה) גם קב לא תקבנו. גס רחמנן מוסף על גס הבני וגס בני ה על גס רחמנן וכן (מ״ח ג) גס לי גס לך לפ יהיה וכן (דברים לב) גס בחור גס בתולה: (כז) וקבתו לי. תין זה לבון לווי ו כמו וקבנו חלף ל׳ עתיד חולי ייסר בעיניו ותקבנו לי מבס. מלידר״ס בלע״ז: (כח) ראש הפעור. קוסס היה בלק ורחה שהן עתידין לילקות על ידי פעור ולפ היה יודע במה חמר בתין הקללה תחול עליהס מבס וכן כל החוזיס בכוכבים ז רוחים ותין

רעת זקנים מבעלי התוספות

(כד) הן עם כלביא יקום. לפ כמו שתקבה לשבעילה לפ יקומו ויתגברו כארי וכלביא:

בִּלְעָם אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזֶה שִׁבְעָה
מִזְבְּחֹת וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָּרִים
וְשִׁבְעָה אֵילִם: ל וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר
אָמַר בִּלְעָם וַיַּעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ:
כד א וַיַּרְא בִּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה
לְבָרֵךְ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־הָלַךְ כְּפַעַם־
בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים וַיָּשֶׁת אֶל־
הַמִּדְבָּר פָּנָיו: ב וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת־
עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו
וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים: ג וַיִּשָּׂא
מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר
וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן: ד נְאֻם

בְּנֵה לִי הָכָא שִׁבְעָא
מַדְבְּחִין וְאַתְקֵן לִי
הָכָא שִׁבְעָא תּוֹרִין
וְשִׁבְעָא דְכָרִין: ל וַעֲבַד
בָּלָק כְּמָא דִי אֲמַר
בִּלְעָם וְאַסֵּיק תּוֹר וּדְכַר
עַל כָּל מַדְבְּחָא:
כד א וַחֲזָא בִּלְעָם אֲרֵי
תַקִּין קֳדָם יְיָ לְבָרְכָא יַת
יִשְׂרָאֵל וְלָא הֲלִיךְ כְּזִמְנִין
כְּזִמְנִין אֶלָּהֵין לְקַדְמוּת
נְחָשַׁיָּא וְשַׁוִּי לְקָבֵיל
עַמְלֵק וַאֲבַדוּ יִשְׂרָאֵל
כְּמַדְבְּרָא אַפּוֹהִי:
ב וּזְקַף בִּלְעָם יַת עֵינוֹהִי
וַחֲזָא יַת יִשְׂרָאֵל שָׁרֵן
לְשִׁבְטוֹהִי וּשְׁרַת עֲלוֹהִי
רוּחַ נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ:
ג וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר
אֵימַר בִּלְעָם בְּרֵיהּ בְּעוֹר
וַאֲמַר גַּבְרָא דְשַׁפִּיר
חָזֵי: ד אֵימַר דְשָׁמַע

ת"א ולא הלך. ס' הוסר פ' מיי סרכ: וישת בלעם את עיניו. כתיב ס ס' הוסר ס' נמ: כפי בעל. סימדין קף ס' הוסר פ' נבפ: ונאם הגבר שתם העין. נדה לף:

רשב"ם

(א) לקראת נחשים. לנסות ממקום למקום אולי יוכל לקללם אלא מעתה נתכוין לברכם בלב שלם ומתוך כך כתיב כאן ותהי עליו רוח אלהים שרוח שכינה שרתה עליו מאהבה דרך חיבה: (ג) שתום העין. פתוח עין, רואה מראות אלהים כמו ששנינו עד

בעל הטורים

לומר שלא ימות משה עד שיסדוג לאחשדרפן מלכי מדין: (ג) ונאם סגיבל. כד"ת קבל גבר דמותם בגעם לתרגנגול כמו שסתרגגל הוא נוסף מכל, כך בלעם רצע אתונו. וכמו שסתרגגול יודע העתים, כן בלעם ידע לכוין הבעם שסקב"ה כועס בם. וכמו שסתרגגול דרכו לעמוד על רגל א', כן בלעם חגר בשתי מרגליו:

שפתי חכמים

לסכל דס"ל לא היה בלק קוסם דסח טעה, ולכך היכן וכן כל המוזכים כן: ח ס"ג רוצה ונח רוצה לקללם מזכיר כו' כלומר בין רוצה בין מונו רוצה לקללם מזכיר עוכיהם: ט שמזכיר להם עון של עגל שעשו במדבר: י ר"ל כשם שלא עיניו בפעם הזאת יותר מבכאחר פעמים: כ ל"ן כשם שכ' ותבי עליו רוח אלהים מבשע שהיה עיניו נבוחה ולא מסכים לחכיו מלי נבואה אלא מספר בשבחן של ישראל ומוסכם עלה בלבו כו' וכלאי למר ותבי עליו רוח אלהים והוא רוח אלהים שלא יקללנ: ל בלעם ובלק ועגיל ג"כ בחיב בבלק בנו לפור: ופיכוכו בנו הוא בעור אבוי ובן בלק. ושם בלעם פי' זה לעיל נבי בנו לפור, י"ל דלעיל ס"ת כוי"ו נוספה היא כמו למעונו מיס שהכא דקאי מבוס דבחיב בעם שניה בנו בעור ע"כ לדרשה אחי ומשלן יליפינן נמי למעט דבחיב בנו לפור: ס כלומר ניעבדה בן אחי ניעבדה היה: נ ונעניין

ותהי עליו רוח אלהים. שלא בלבו כ שלא יקללם: סניהם ל היו גדולים מאבותיהם בלק בנו לפור אביו בנו הוא במלכות ובלעם גדול מאביו בנביאות משה בן בי פרס היה: שתם העין. עינו נקורה ומוגלת לחוץ וחור שלה נראה פתוח ולאון משה הוא כדי ניסתום נ ויסתום וינוב

בלעם משבח את ישראל

(ה) וישם על סמדבר עיניו וגו' עד מה טובו אהליך יעקב וגו'. התרגום פי' וישת על המדבר עיניו, ושוי אפוהי לקבל ענלת דמכדו ישראל במדבכם, ולכאורה כמה נחניים במה שלמה ישראל שיכן לשבטיו, ושתח ואמר מה טובו אהליך יעקב וגו'. (חק לישראל)

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ה) ולא הלך וגו' לקללת נסיונות לפי שיודע הוא בלעם שיעשה כדפרי' לעיל אלא נחכוון לברכם והסכים הקב"ה על ידו שבעגל ותקוי עליו רוח אלהים. פי נמי לא הלך לקללם ובברכם שכינה עליו וכ"ימו בע"כ לברכם:

מֵימַר מִן קֳדָם אֵל וְחָזוֹ
מִן קֳדָם שַׁדַּי חֲזֵי שְׁכִיב
וּמִתְגַּלְיָא: ה מָה טָבָא
מִשְׁכְּנָךְ יַעֲקֹב בָּיִת
מַיְשְׂרָךְ יִשְׂרָאֵל: כִּנְחָלִין
דְּמִתְפָּרְיָן כְּגִינַּת שַׁקְיָא
דְּעַל פָּרָת כְּבוֹסְמָיָא
דְּנָצִיב יְיָ כְּאַרְזִין דְּנִצִּיבִין
עַל מַיָּא: ז יִסְגֵי מַלְכָּא
דְּיִתְרַבֵּא מִבְּנוֹהִי וְיִשְׁלוֹט
מַיִם: ז יַזַּל־מַיִם מִדְּלָיָו וְזַרְעוֹ בְּמַיִם

שִׁמְעַ אִמְרֵי־אֵל אֲשֶׁר מֶחֱזֵה שַׁדַּי
יֶחֱזֶה נֹפֵל וּגְלוּי עֵינָיִם: ה מַה־טֹּבוּ
אָהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל:
כְּנַחֲלִים נִטָּיוּ כְּגַנַּת עֲלֵי נָהָר
כַּאֲהָלִים נָטַע יְהוָה כַּאֲרָזִים עֲלֵי־
מָיִם: ז יַזַּל־מַיִם מִדְּלָיָו וְזַרְעוֹ בְּמַיִם

ת"א מה טבו אהליך יעקב. סנהדרין קה: כנהלים נטיו. כלכות יז סנהדרין קה: כתרגומו עלי. תענית כ: יזל מים. כלכים פה

בעל הטורים

(ד) יחזה מיפל וגלוי עיניים. ס"ת מילה: נופל. כשכיל שעלה שמיה נופל לפי הקב"ה: (ה) מה טובו אהליך. לפי שיקבל פני שכינה: כנחלים. כשעלה כבקשת הכיכור. שכח שיכות כשפוך כעגל שכח כהלים. נוח, ועשעון, נעגל, גילה, וכיה עולמים שיים: (ו) כאהלים נטע ה'. עיי"ן שלא נטיעה קיימת רק לעתיד לכא: (ז) יזל מים. כגיית' יגדל מלך אשין מולכיו ממלכים מלח על שנסר:

רש"י

(ע"ו סט). ורכותינו אמרו לפי שאמר ומספר את רוכע ישראל שהקב"ה יושב ומונה רציעותיהן של ישראל מתי תכא טפה שעולד הלדיק ממנה. אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים ישתכל כדברים הללו ועל דבר זה נסמית עיניו של בלעם [כלה לח] וי"מ אתו' העין פתוח העין ס"מ אתרנם אונקלוס ועל שאמר שתום העין ע ולא אמר שתום העיניים למדנו שסומא כאחת מעיניו היה: (ד) נפל וגלוי עיניים. פשוטו כתרגומו שאין נראה עליו אלא כשהוא שוכב. ומדרשו כשהיה נגלה פ עליו לא היה כו כח לעמוד על רגליו ונופל על פניו לפי שהיה ערל ומלום להיות נגלה עליו הקומה זקופה לפניו: (ה) מה טבו אהליך. על שראה פתחיהם שאין מכוונין זה מול זה: משכנותיך. חניותיך כתרגומו. ד"א מה טובו אהליך מה טובו ואיך עולמים ביטובן שמקריבין כהן קרבנות לכפר עליהם. משכנותיך. לף שכהן חרבין לפי שהן מכפין עליכם וחרבן כפרה על הנפשות שנאמר [ויקרא ד] כלה ה' את חמתו וכמה כלה ויצת אש בציון: (ו) כנחלים נטיו. שנתרבו ומשכו לנטות למרחוק למרוץ רכותינו מברכותיו של יותו רמז תנו למדים מה היה בלבו לקללם כשאמר להשית של המדבר פניו. וכשהפך המקום לח פיו ברכם מעין יותם קללות שבקש לו' כו' כדתיתת כחלק [סנהדרין קה]: כאהלים. כתרגומו [תהלים מה] מר ואהלות: נטע ה'. כגן עדן. לשון אחר כאהלים נטע כשמים המתוחין כאהל שנאמר [ישעיה מ] ויימתחם כאהל לשכת [ולשון זה תינו לד"ך היה לו לנקוד כאוהלים הפ' כאהל"ם] נטע ה'. ל' נטיעה מינו כאוהלים שנאמר [לדניאל יא] ויטע אהלי אפדנו: (ז) מדליו. מכאריותיו. פירושו כתרגומו: וזרעו במים רבים. לשון הללוה הוא

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ה) מה טבו אהליך יעקב. ויאמר כתלק אמר כ"א מכרכותיו של יותו רצה אחת לאמר מה היה כלבו כקש לומר לא יהיה לפה כתי כנסיות וכתי מדרשות אמר מה טבו אהליך יעקב. לף שפתח עליהם שיהא אמר משכנותיך ישראל. לף מצאם אמר כאהלים נטיו. לף יהיה לפה יחים וכאהלים אמר משכנך אמר כאהלים נטיו. לף יהיה יחים נוקף אמר כאהלים נטע ה'. לף יהיה לפה מלכים בעלי קומה אמר כאהלים עלי מים. (אמר) לף יהיה לפה מלך בן מלך אמר יזל מים מדליו. לף תפא מלכותם שולטת בתומות אמר וזרעו כמים רבים. לף תהיה מלכותם עזה אמר ויכוח אגג מלכו. לף תהא קומה למלכותן אמר ותנשא מלכותו. ג"ל מפא כך כפכה וכלן חזרו לקללם חוץ מבתי כנסיות וכתי מדרשות, שנאמר ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה קללה ולא קללות. ד"א כאהלים נטיו (ל' נטיו) ל' נטיה שייך כאהלים שנאמר הנני נוטה אליה כנהר שלום כמו שאהאהלים ומשפאשים לשון ונפלן ונפלנים כך ישראל יפהו ויכהו ויקיו לגויים לפעם אהלים ולכהיכם כדאמר כהאיכי מקום לפלך כו': (ו) כאהלים נטע ה'. לשותן זכיותה מעיכות שנטע כן בגן עדן שנאמר ויטע ה' לגנים גן בעדן מקדם שנגדלין ומתפדלין: (ז) יזל מים מדליו. כמי שיש נזלו בלועה יתעטפו שים מעיקום שכם דולים בלועה ישכה היל מזרעו כי חיילות נמצאו

(חק לישראל) ח"ד

רשב"ם

ש־שתום ויבתום: (ד) אשר מחזה שדי יחזה. פעמים נופל שוכב בלילה ופעמים גלוי עינים כיום. כי עתת היו נבואות הללו ביום. כמו נופלים על פני השדה בשאול. שוכבים: (ו) כנחלים נטיו. נגנטיו, מיושרים: כאהלים. כמו מור ואהלות כאהלים כארזים עלי מים פת"ח לפי שהוא במקום חטף. כארזים על יבלי מים.

שפתי חכמים

יין נסך קאמר שאם היה חבית של יין נכרי עכו"ם לכדו ונפלה אם על שיכול לנקב עכו"ם שהחבית ונהוליא יין ויפסוד ויגוד פי' ויכפ שפתיפם כתרגומו מכבו פעים גנוכו לו פוי יין נסך ס"פ דלי שהוא נקוב פיו: פ לומר שאם היה לפייה פוכה יופר שאפר שהתם: ע ע"ל פא מפוכח בידיעו דכלעם היה פוכח ונפא זהא רש"י פהוא פעין דמשמע שאם היה כלפייה פוכה. פ לא קאמר שהוא פעיים כו': פ לפי פשוטו קשה למה קאמר

בלעם משבח את ישראל

ונהלפא כזה לפי מה שכתב שכוזכי בעשה הענל שלא היה שחפא גדול כל כך, לפי שאם היו מוכנלים לעבוד לגולות מוחשות ופא רוצים שיהיה כבוד ה' חוזה בתוך נויה ולכך בקשו לת הענל, ושראיה זה שאח"כ נתן לפא הקב"ה לת המקדש כדי שיהיה להם לורה מוחשת שאם ענלה כעגל ה', כי לא כלה להשתוקק מתכונת שבעה, כמ"ש כשוזכי פא, ועכ"ל קאמר מז"א על פסוק משכן שעדות היה לישראל שנאמרו לפא עון הענל, כ"ל שהמשכן שהקב"ה זוה לעשות הוא עדות שלא עשו ישראל כעגל לעשותו שלפוש, לק כלו שהקב"ה יעכה שיכינו על ידי שהקב"ה עתיד כנין על זכי הענל, לא על ידי פאי הוא כן שמוחה, כשאר עד שהם שהרה שיכינו על משה, ושאם משה תינו, ע"כ נם שהשלחה השכינה תינו, ושהקב"ה שהכיה על ידם ולוה לעשות משכן ותכון משהב ועליו יהרה שכינתו עכין שני שהלוכים, ושהם כא כלעם לטעות זה ותשב כי ישראל עכדו לענל, ע"כ ויפת עינו על המדבר להזהיר לפני הקב"ה תטא הענל, ושל כ"ש שהלה לו לת המשכן לבד עשו ישראל, והמשכן הוא עדות שלא השתו ישראל כעגל, ע"כ שם הקב"ה בעיו שיהכה לת המשכן ושתח ואמר מה טובו אהליך יעקב, זה המקדש שעתידים לכנותו כשיכוחו על סיני, משכנותיך ישראל, הוא המשכן שעשו ישראל כמדבר, ונם כשהמשכן והמקדש יהרבו יהיה על מקומם כתי

רַבִּים וַיָּרֶם מֵאֲגַג מַלְכּוֹ וְתִנָּשֵׂא
מַלְכֻתוֹ : ח אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם
כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ יֹאכַל גּוֹיִם צָרָיו
וְעַצְמֹתֵיהֶם יְגָרֶם וְחִצָּיו יִמְחָץ :
ט כָּרַע שָׁכַב כַּאֲרִי וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ
מְבָרְכֶיךָ בָרוּךְ וְאֹרְרֶיךָ אָרוּר :
י וַיִּחַר־אַף בָּלָק אֶל־בִּלְעָם וַיִּסְפֹּק
אֶת־כַּפָּיו וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם
לְקֹב אֹיְבַי קְרָאתִיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ
בָרֶךְ זֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים : יא וְעַתָּה
בְּרַח־לְךָ אֶל־מְקוֹמֶךָ אָמַרְתִּי כַּבֵּד
אֲכַבֶּדְךָ וְהִנֵּה מְנָעֲךָ יְהוָה מִכָּבוֹד :

ה"א מגפדין סס : כתופסם כתם לו . ניטין סח : ומשמוסיסם . עקידה שער מה : כרע שכב . כרכות יג מגפדין סס : ובלביא מי . ס' הזהר ע' ויצלח :

בְּעַמְמִין סַגִּיאִין וְיִתְקוֹף
מַאֲגַג מַלְכֵיהּ וְתִתְנַטַּל
מַלְכוּתֵיהּ : ח אֵלָהָא
דְאַפֵּקִינוּן מִמִּצְרַיִם
תּוֹקְפָא וְרוּמָא דִילֵיהּ
לְמֵיכְלוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִכְסֵי
עַמְמַיָּא סַנַּאֲיהוֹן וּבְגִיזַת
מַלְכֵיהוֹן יִתְפַּנְקוּן
וְאַרְעָתְהוֹן יַחְסְנוּן :
ט יָנוּחַ יִשְׂרָאֵל בְּתִקּוֹף
כְּאַרְיָא וּכְלַבְיָא דְלָית
מָלְכוּ דְתִתְעוֹרְרִיהּ
בְּרִיכָךְ יְהוֹן בְּרִיכִין
וְלַיָּטָךְ יְהוֹן לַיְטִין :
י וְתִקֵּף רוּגְזָא דְבָלָק
בְּבִלְעָם וְשַׁקְפִינוּן לִידוֹהִי
וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם
לְמִילַט סַנָּאֵי קְרִיתָךְ וְהָא
בְּרֵכְא מְבָרֵכְתָּ לְהוֹן דְּנָן
תְּלַת זִמְנִין : יא וּכְעַן
אֵיזֵיל לָךְ לְאַתְרָךְ אֲמָרִית
יְקָרָא אֲיַקְרִינָךְ וְהָא

רשב"ם

אבל בחור כארזים קמ"ל. שהוא מבורר כארזים :
(ז) וירום מאגג, מלכות שאול. כל מלכי עמלק נקראין
אגג כמו כל מלכי מצרים קרוים פרעה . מלכי פלשתים
אבימלך . ועל ירושלים מלכי צדק . אדוני צדק :
(ח) תועפות. חוזק כמו ותועפת הרים לו :

שפתי חכמים

נופל היה לו לומר שוכב ונלוי עיניו: צ שמואל המלך וס"ק קכח
ויכה כ"ל שמואל המלך יעוד מלכותו מאגג ע"י שיכבוש ממנו :
ק ויפיס פי' המקרא כמו שמואל ממלכי תוקפו בתוקף
רים ונוכח שלו ומתר ובאותו תוקף וכוח שלו יאכל ישראל ע"ל
שמם כריו ונשמוסיסם של ע"ל יגרם שלא כח שכ' לפוזיע כחו של
עקב"ס שמכי כבד מתר למעלה , ועיד שיפתר מתגר יאכל גויס
צריו כלומי נקבה לא לפניו ולא לאחריו ופ"ל יפיס פיכיסו של
קכח הכי פתר שמואל ממלכי תוקפו כתוקף רוס ונוכח שלו ועם
אותו התוקף וכוח שלו יאכל ישראל כו' וכוסיף מלא אח וס"ת
פיזיעה על מלא ע"ל מתר אח שמ"ח כי עם זה יובן פיסיו
שמ"ח נאכלים ולא מוכלים וכוסיף מלא שמם כי עם זה תפיה
מלא לריו ינגרם ולא כל שמ"ח כללו , לכן מתר לריו ולא לריס :
ר מרמיותיו ל' עריס : ש מרגוס של בעלי חלים וס"ק קכח
חלוקה ו' ליה] וכן ימחץ ל' [בופעים ה] ומחלה וחלפה רקתו פיחלו את מרכם וים לפתור ל' חלים ממם חליו של הקב"ה ימחץ
בדמם של מריס ישכול וינקבע בדמם כמו (תהלים סח) למען תמחץ רגלך בדם ולשיו זו מל' מכה כמו מהמחי מחמצוע בדם
מרמה כחילו ממון וגגוע: (מ) כרע שכב כארי. כתרגומו. יתיישבו בתרגום יונקבע וכגבורה: (י) ויספוק. הכה זו על זו:

דעת זקנים מבעלי התוספות

למים כמי המים פעלומים את מלך מסור בלועד יפ חיל מזומו
וזכפו יהיו כמים רבים שינדלו מאד ויכום מגג. מלכו יהיה
מלכו של ישראל יפר מאגג כמו שמליהו במלך בתגון של ישראל

בעל הטורים

(מ) על מוציאו ממלרים. מעד זה ב"פ , לומר כמה שסוליפס
עמלרים כן יוליאם לעתיד לבא : ועמוזיסס. ע"ן מלויס לומר
לך כי יעקוב ז' עממים ולע"ל ס"ג לומות וזה סוף כלו ס"ג יחדיו
נאלמו: (ע) כרע שכב כאדי ולביא מי יקימנו. ולמעלה מאר
מן עם כלביא יקום ובאדי יתנשא לשמלה הקדיש לריה כי כן
סדרך מתחלה יתגבר מעט בלביא ואחר כך יתנשא ובאוך כמו
שמי יהושע בניו מאוך מבורך ברוך. ע"כ לא מאר לו בלק לקללם יופר מלא מאר לו בלק לקללם : (יפ) מגגן. ב' כמה, סכם,

רש"י

זה זרעו כזרע הזרוע על פני המים : וירום מאגג מלכו.
מלך רחמון שלהם צ יכבוש את אגג מלך עמלק : ותנשא
מלכתו . של יעקב יותר ויותר ביזת תחריו דוד ושלמה :
(ח) אל מוציאו ממצרים . מי גרם להם הגדולה הזאת
של המוציאם ממלרים בתוקף ורום שלו ק יאכל את הגוים
שהם לריו : ועצמותיהם . של לריו : יגרם . מלחם פתר
בו לשון שבירה וכן (לפניה ג) לא נגרמו לבקר וכן (יחזקאל
כג) ואת הרועיה תגרמי . ואני אומר לשון עלם שהוא שמגרר
הכאר בשניו מסביב והמוח שבפנים ומעמיד העלם על
ר עלרמיותו : וחציו ימחץ . מאקלוס תרגם חציו של
לריס חלוקה שלהם כמו בעלי חלים מרי פלוגתא ש (ם"ח ל'

מִנָּעֲךָ יְיָ מִן יְקָר: יג וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק הֲלָא אַף לְאִנַּדָּךְ דִּי שַׁלְחַת לְוָתִי מַלִּילִית לְמֵימָר: יג אִם יִתֶּן לִי בָלָק מְלֵי בֵיתֵיהּ כְּסַף וּדְהַב לֵית לִי רְשׁוּ לְמֶעְבַּר עַל גְּזֵירַת מֵימְרָא דְיְיָ לְמֶעְבַּד טַבְתָּא אוֹ בִּישְׁתָּא מֵרַעוּתִי דִּי יְמַלֵּיל יְיָ יָתֵיהּ אֲמַלֵּיל: יד וּכְעַן הָא אֲנָא אָזֵיל לְעַמִּי אִיתָא אִמְלְכִינָךְ מָה דְתַעֲבִיד עַמָּא הָדֵין לְעַמָּךְ בְּסוֹף יוֹמַיָּא: טו וְנָטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר אֵימַר בִּלְעָם בְּרֵיהּ בְּעוֹר וְאֵימַר גַּבְרָא דְשַׁפִּיר חָזֵי: טז אֵימַר דְּשָׁמַע מֵימַר מִן קֳדָם אֵל וְיָדַע מַדָּע מִן קֳדָם עִלָּאָה חֲזִיוֹ מִן קֳדָם שַׁדַּי חָזֵי שְׁכִיב וּמְתְגַּלְיָא לֵיהּ:

ת"א סגני סולך לעמי. סס: סמס העין. סה קס: וידע דעת עליון. כנכוים ו סנהדרין קס ע"ז: נפל וגלוי עיניס. סנסדרין סס:

בעל הטורים

ומיד מאר מנעך סיום מכוח דמיס. כשכיל שמנעך מכוח דמיס שלא יקללם על כן מנעך מכבד: (טו) בנו בעור. בעה כתיב חסר ו"ו כי נכער מדעה שמאז לא דבקה עמו שכינה: (טז) וידע דעת עליון. ממר כאן וידע דעת עליון לפי שהלה נגלית יותה

שבלחש אברה בלעם לבלק ולא נודעה העצה עד שפירשה

רש"י

(יג) לעבור את פי ה'. כאן לא נאמר אלהי כמו שאמר בראשונה לפי שידע שנכעס בהקב"ה ונעבד: (יל) הולך לעמי. מעתה הריני כאחד עמי ת שנפתלת הקב"ה מעלי: לכה איעצך. מה לך לעשות א ומה היה העלה אלהיהם של אלו שזמה זמה הוא כו' כדאיתא בחלק [סנהדרין קה] ותדע שבלעם הזית עלה זו להכעילם כזמה שהרי נא' [כמדבר לא] הן הנה היו לבני ישראל קנר הוא זה. איעצך להכעילם ואומר לך מה שהן

דעת זקנים מבעלי התוספות

פנויס שהס לכיו: ועלמותיהס יגרס. כאחד שאוכל כשר ואח"כ אוכל הטלמות ואינו משייר כלום:

(יד) לכה איעצך. ס"ר יוחנן אלשה היו כאותה השלה כלעם ליוב ויתכו. כלעם ביעץ נכלל. ליוב שאתה נדון ביסוריו. יתכו שבאתם זכו כניו ויאבו כלשכת סנזית, שאתר ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרשיים שמשפחות סוכאים כו' שהס בקניס בשלים מחמת וגו' וכאיב שהס ובני קני מותן משה עלו מעיר בשתרים כו'. ד"א איעצך כלומר על מותו דבר שאתה יכל ואחרך ויפני זה שקבל סיוסב ממולך דע שהס לא תתגבר בהס אל תיבא מהס

סעם הזה לעמך אות יסיו באחרית הימים ולא עשה בקרוב:

רש"י

(יד) איעצך. עצה להכשילם. לפי דעתי אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים, אבל עתה בקרוב בחייך לא תירא מהם. וזו היא העצה הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו' ובאן שהם משה את העצה לפי

שפתי חכמים

וחלוקה של כיוס יחלקו ישראל כ"ל ג"י שהיה להם בחלוקה יהלקו ישראל: ת דא"כ לפי סולך למקומי מכעי ליה כמו שאמר בסעיף ויבב למקומו: א כ"ל דלי מיעלך מן שייך לומר על מאכר יעשה העם וגו' מלא יאמר לו השמועה מאל לא בל' עלה. וסיה לפי לכתוב מאכר יעשה וגו', ועו"ש מה לך לעשות ומקרא קלר הוא כמו שפירשתי בסעיף וס"ש לפיעלך מה לך לעשות וגם לפיעלך את מאכר יעשה כו' ומה היא העלה שאכ' גילה אותה מלאיהן

בלעם משבח את ישראל

כנסיות וכתי מדרשות שהס נקראים מקדש מעט, משום דבשס סוכה שכינה: ג שלא חשתו כ"כ בעגל כפי שהשתו שאר ישראל נמלוח עון של יעקב ולמה יקללם, ע"כ היס מוכלס לכבכס: (יד) ואשתה הכני סולך לעמי לכה איעלך וגו'. בלעם אמר לבלק שהס שתים שהס תלוחיך עלי, ו) שלא הושלתיך נגד ישראל ומדרכה בהכתים, ב) על השוכתי הרעה שבשרתיך שאמרתי לכל גויס לניו שבכלל לניו הוא מוחב, לכן הכני סולך לעמי, ועל כל' מיני יכול לעשות לך מלומה זולתי עלה שולל ניתן לך, וזהו לך מיעלך והוא עלה שאת בניה מוחב המפורשים בעמה, ועל כל' שיבלל גויס לניו, לל תחוש, כי שבר יעשה

יז אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמָחַץ פַּאֲתֵי מוֹאָב וְקַרְקַר כָּל־בְּנֵי־שֵׁת׃ יח וְהָיָה אֱדוֹם יְרֵשָׁה וְהָיָה יְרֵשָׁה שֵׂעִיר אֹיְבָיו וְיִשְׂרָאֵל עֹשֶׂה חָיִל׃ יט וְיֵרֶד מִיַּעֲקֹב וְהֵאֲבִיד שָׂרִיד מֵעִיר׃ כ וַיַּרְא אֶת־עֲמָלֵק וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר רִאשִׁית גּוֹיִם

יז חֲזִיתֵיהּ וְלָא כְעַן סְבִיתֵיהּ וְלָא אִיתּוֹהִי קָרִיב כַּד יְקוּם מַלְכָּא מִיַּעֲקֹב וְיִתְרַבֵּא מְשִׁיחָא מִישְׂרָאֵל וְיִקְטוֹל רַבְרְבֵי מוֹאָב וְיִשְׁלוֹט בְּכָל בְּנֵי אֲנָשָׁא׃ יח וִיהֵי אֱדוֹם יְרוּתָא וִיהֵי יְרוּתָא שְׂעִיר לְבַעֲלֵי דְבָבוֹהִי וְיִשְׂרָאֵל יַצְלַח בְּנָכְסִין׃ יט וְיֵיחוֹת חַד מִדְּבֵית יַעֲקֹב וְיוֹבִיד מְשֵׁיזִיב מִקִּרְיַת עַמְמַיָּא׃ כ וַחֲזָא יָת עֲמָלֵקָאָה וּ נְ טַ ל

מַתְלַיהּ וַאֲמַר רֵישׁ קְרָבַיָּא דְיִשְׂרָאֵל הֲוָה עַמְלֵקָאָה

רשב"ם

שפירושה משה בשעת הצורך: (יז) אראנו. אני רואה עתה עכשיו את התעתידות ולא עתה יהיה: כל בני שת. לפי הפשט זה כלל המשיח: (יח) ירשה. כמו תמאה. נפש שבעה. ארטור"א: (יט) וירד מיעקב. יהיה רודה בכל המלכיות איש מיעקב: והאביד שריד מעיר. מארום. כדכתיב ולא יהיה שריד לבית עשו

שפתי חכמים

כו': ב דקרקין יודע דעת עליון לומר שיודע עם שכועס כס עליון [דע"ם] דק"ל הסתם דעת כסמאי לא ידע ואילך ידע דעת עליון ל"ם לכוין כו': ג (ג"ם) דתין לפרש מלתו לעם דמם כן תיך ממר ולא עתה מלא ממר רומס כו': ד ושוא ל' נוקב: ה (ה"ע) שסיס לפרש גם כן וסכל שם הכל הכינו קין קודם שהיו לו בנים וקין ס"ם שסיו לו בנים הם מתו כלם במבול לכל עסם בן מדם כל מה שסיס סתם המבול ומצאנו ילפו כל שלומות שסיס בם. מעם: ו ר"ל מויכיו שבתיב בקרא שם ישראל מויכיו של ע"ה וכסיף לומ"ד למלת מויכיו מפני שבזולת זה לא סודיע שכ לסיסם שומם יסיס שעיר יכושם: ז כלומר זולת דוד שנזכר: ח פי' לא רצים מוכיים שכתי כתיב ומחציהו עדי שוכד וסכיס מלא ויכא ע"כ שרצים שבכלית ומה שלא פי' לעיל גבי מלמו שכוא ל' שסתכלות שסיה רצים שבלית מפני שסם מדבר בעניו שבתו וגדולתו של יעקב שסיה רצים שבלית שבכלם לבל שם ממר רצים גויס עמלק סיס עולם על הדעת שסיה רצים מוכיים לסיכך פי' שכוא שורש ורצים שבלית. (רמ"ם): ט ר"ל שם שכבה ע"ה סיו נפני עמלק. ואין נפרש נמו נפצים

מעיר החסוכה של אדום והיה רומי ועל מלך המשיח [עובדיה ס] ולא יהיה שריד לבית עשו: (כ) וירא גוים עמלק. הוא קדם את כולם ט

דעת זקנים מבעלי התוספות

מעם: אשר יעשה עמם הזה. כדמפרש ומזיל: (יז) מלמעו ולא עתה שכוכנו ולא קרוב. אני אר ומעיין הדבר ולא יהיה בקרוב ובעל דבר הוא לך מעם לא ממר כן אלא כי קרוב יום מידם של אומות העולם והם עתידות למו. אבל למלך המשיח דרך ועמו לוסכו ובוכלו למה שמלך למיס המיה ממר לו למוקיס אלו למיס כדי לגעדו המוסכ ממר אדומי המלך רבה כי קרוב לנו המיס כדי להשיב נפשו עליו. לך בלעם המייב ממר כי היכועה להוקם לבל ישמי המיכה ממר שמרו משמם ועכו אדקה כי קרובה ישועתי לבא ונדקתי להגלות: דרך כוכב מיעקב. נלמחזק שמועל של יעקב, דרך ל' מוזק כמו תדבקי נפשי עוז: וקם שבט מישראל. חזק

(חק לישראל) ח"ד

בעל התורים

המיס: (יז) ומתן שמתי מועד וקרקר כל בני שת. קרקר בס"ם כ"ם דג דג בניע' דוד: (יט) וילד תיעקב. כ' במ', שכל, ומיד וירד מיס עד יס לסייעו מלך שמשים שסתכלה על מלך המיס: (כ) וירא את עמלק. ומתן שבט מבלו ויאמר לשיס גויס עמלק ומחריבו עדי שבד. לשיס גויס בניע' שבלתם ביישראל:

כי ה' דבר: (כ) וירא את עמלק. ממקום שהיה שם

רש"י

דעת עליון. לכוין ב השעה שכועס כס: (יז) אראנו. רוחה לני שבאו של ישראל וגדולתו ג אך לא עתה היא אלא לאחר זמן: דרך כוכב. כתרגומו לשון [מיכה ב] דרך קשתו. שהכוכב עובר כאן. וכלעז דיסטי"נס כלומר יקום מזל: וקם שבט. מלך רודה ומושל: ומחץ פאתי מואב. זה דוד שנאמר בו [שמואל ב ח] ויכה את מואב. התרגום מפרש קולר העברי ויקטול וכו': וקרקר. לשון קורה ד כמו לני קרתי. מקבת כור נקרתם. (משלי ל) יקראוהו עורבי נחל. פוריי"ר בלעז: כל בני שת. כל האומות שכולם יצאו מן ת ה בנו של אדם הראשון: (יח) והיה ירשה שעיר איביו. לאויביו ו ישראל: (יט) וירד מיעקב. ועוד יהיה מושל אחר ז מיעקב: והאביד שריד מעיר. אומר כן שנאמר בו [התהלים עב] וילד מיס עד יס את עמלק. נסתכל ח בפורענותו של עמלק: ראשית

וכן

שיאמרו שפתי מועד של מיוסד. שפתי ל' היתה לרשם שפה. ועל דוד נבא שנאמ' ויך את מואב ויימדדם בחבל וגו': וקרקר כל בני שת. האומות כדפרש"י ואין ישראל בכלל שכני בניסים דקרא הנא המתנכם ביישראל: (יח) והיה אדום ירשה. שהיו עבדים לדוד ושלמי מנחה: והיה ירשה שעיר אויביו. שעיר יהיה ירושה לאויביו: (כ) וירא את עמלק. וכתיב ויבא את סקיני וגו' שתי אומות הללו נקנו ביחד לפי שעמלק היה לשתים שנאמר וקיני כתיבת לשתים שעל ידו הועמדו שרי אלפים ושרי מאות ושבויים מפרש תנחומא עמלק עדי שבד וקיני מיתן מושבך וקן שלך יהיה קנך. ושים שם דבר כלומר ושימת מושבך וקן שלך יהיה

עַמְּלָקְאָה וְסוֹפֵיהּ לְעָלְמָא
יְבָדֵי: כא וְחָזָא יָת שַׁלְמָאָה
וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר
תַּקִּיף בֵּית מוֹתָבָךְ וְשַׁוִּי
בְּכַרְכָּא תַּקִּיף מְדוֹרָךְ:
כב אֲפִלּוּ יְהֵי לְשֵׁיצָאָה
שַׁלְמָאָה עַד מָה
אַתּוּרָאָה יַשְׁבִּינָךְ:
כג וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר
וֵוי לְמַחְיֵיבָא דֵּין מִן
יַעֲבַד אֱלָהָא יָת אִלֵּין:
כד וְסִיעִין יִצְטַרְכָן מִרוֹמָאֵי
וְיַעֲנוּן לְאָתוּר וְיִשְׁתַּעְבְּדוּן
לְעֵיבֶר פְּרָת וְאַף אִינוּן
לְעָלְמָא יְבָדוּן: כה וְקָם
בִּלְעָם וְאָזַל וְתָב לְאַתְרֵיהּ

עֲמָלֵק וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד: כא וַיַּרְא
אֶת־הַקֵּינִי וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אֵיתָן
מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ: כב כִּי אִם־
יִהְיֶה לְבָעַר קָיִן עַד־מָה אַשּׁוּר
תִּשְׁבֶּךָּ: כג וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אוֹי
מִי יִחְיֶה מְשֻׂמוֹ אֵל: כד וְצִים מִיַּד
כִּתִּים וְעִנּוּ אַשּׁוּר וְעִנּוּ־עֵבֶר וְגַם־
הוּא עֲדֵי אֹבֵד: כה וַיָּקָם בִּלְעָם וַיֵּלֶךְ

בעל הטורים

(כא) מושבך. ג' פעמים, ככה, ותירך מצאתי כתוב יסוד מושבך, ויפקדם כי יפקד מושבך. פלא ע"ם שתיתן ומצאתי כתוב מושבך יפקד מושבך כי יבא לשבור ויעבך: (כב) עד מה. ד' במספר, ככה, ותירך עד מה ה' תלתף לגלם, עד מה ה' תספה לגלם, ולא תאבו יודע עד מה. על גלות אשור. עד מה ה' תלתף לגלם ותספה לגלם כי אין תאבו יודע עד מה. ויתמה לי מקי ישובו מגלות אשור כי אף כשחזרו גלות יהודה ובנימין לא חזרו עשרת

ת"א ויכה את פקני ויצא מצלו. סם קו: פיתן מושבך. כ"ה יפ סועה מו: ויצא מצלו ויאמר טוי מי. סנהדרין קו: ולים מיד כתיים. סם:

רש"י

וכן תרגם יונקלוס: ואחריתו. להתכב בידם י שנה' (דברים כה) תמחה את זכר עמלק: (כא) ויירא את הקני. לפי שהיה קיני תקוע אצל עמלק בעצין שנאמר [שמואל א טו] ויאמר שאול אל הקיני וגו' הזכירו אחר עמלק נסתכל בגדולתם אל כני יתרו שנאמר בהם [דה"א ב] תרעתים שמעתים ב אוכתים: איתן מושבך. תמה אני מהיכן זכות ל לכך הלא אתה עמי היית בעצת [שמות ג] הבה נתחכמה לו ועתה נתיעצת בחיתן ומעון אל ישראל: (כב) כי אם יהיה לבער קין וגו'. משריך שנתקעת לתוקף זה שתיכף נערך עוד מן העולם כי אף אם אתה עתיד לגלות עם עשרת השבטים והיה לבער ממקום שנתיעצת שם מה בכך: עד מה אשור תשבך. עד היכן הוא מגלה אותך שמא לחלח וחבור מ קין זה ערוד מן העולם אלא טלטול ממקום למקום ותשוב עם שאר הגליות: (כג) וישא משלו וגו'. כיון שהזכיר את שביית אשור חמר. אוי מי יחיה משמו אל. מי יכול להחיות את עצמו משומו את אלה נ אלא איש עליו הגוזר את אלה שיעמוד שנתריס ויבלבל את כל החומות ועוד יבואו ליש מיד כתיס ויעברו כתיס שהן חרמייס בכריכות גדולות על אשור: (כד) וענו אשור וענו עבר. ועמו אותם שנעבר הנהר: וגם הוא ס עדי אובד. וכן פי' [דניאל ז'] עד דקטילת חיותא והוכד גשמה: וצים. ספינות גדולות כדכתיב (ישעיה

רשב"ם

משם רואה אותם: ראשית גוים. כתרגומו: (כא) איתן מושבך. כסבור אתה שאיתן יהא מושבך ושיהא בסלע קנך קיים. לא יהיה כמו שאתה סובר אלא אשר כן יהיה לבער קין עד מקום רחוק: (כב) אשור תשבך. מלכות אשור תשבך. ויגלה אותך בשבי: (כג) אוי מי יחיה. מפני מלך המשיח בשומו הקב"ה אלה הדברים שיקרקר כל בני שת: (כד) וצים. כמו

שפתי חכמים

לי מסיחות ומעלם בהרי מפלגם מליפז כן עשו היס: ' כלומר ולא כמו שאר מלכי ע"ם סיאבדו מכח מלחמת שאר המומות וידעינו זה בכתיב תמחה את זכר עמלק ידעינו שעל כל פניס יסי' זה מיודינו: כ כ"ל שהיו סנהדרין ובל הלשונות הללו סייכים גבי סנהדרין, תרעתים ל' שער כ"ל שער של סנהדרין, שמעתים ע"ם שיודעים בשמעתא, שוכתים כ"ל שסוכים בהם"ק: ל סולכך לפ' שסוף ל' תיתה מפני שבלעם לא בא אלא להודיע גדולתן של יסראל ומפ לו להודיע גדולתן של בני יסראל. ומיון לומר משום שסוף תקוע אצל עמלק מ"ס שהזכיר אחר עמלק וכמו שפרש"י לעיל, ועדיין קשה מ"ל שהוא ל' תיתה, י"ל דל"ל למה הזכיר גדולתו עד שסולכך לפרש גס שבשם שלו דסייהו סיגלה ומיון שזה סיזך מלחמה עים לו תקוף שיהוד אלא ע"כ אלא שהזכיר אלא על דרך תיתה, כמ"ש. ועי"ל כיון שהזכירו בל' נוכח ואמר תיתן מושבך ולא אמר מושבו ס"מ ל' תיתה היה: ס כלומר היו מענך אלא לחלח וחבור ומיון זה שיכוד כו' לחלח וחבור שם מקומות שם וס"ק כי אף שם יסיה שאם עתיד לבער עם יסראל אחה חין מה בכך עד מה אסור תשבך כ"ל היו מענך אלא לחלח וחבור ומיון זה שיכוד מן העולם: נ כ"ל מי שאדם שיכול לעשות אלא יסיה עליו לגזוד את אלה וסס כשלמיים שיהו בעולם: ס כלומר ומס"כ גס שע"ם שעתו את אשור ועכ שופן ליתבד עדי עד:

(כא) כי אם יהיה לבער קין. כלומר כשיהיה לבער קין כשילכו גלות עד מה אסור כלומר עד מתי יהיה דבר זה נזמן מרוך ולא תהיה כי אם כשיהיה שכלי אשור תשבך ולא תהיה נבער ונשבך בן פעולה כמו במלך נפלי המריב בהם פושה והמפלים בעשה הכוס: (כג) ויאמר אוי מי יהיה ממנו אל. כשיבא חנך אחר היש יקום אוי לאי שמהיה עלמו בהיש אל אי נמי בשום אלה וכ' יותאן אחר אוי לה לאומה שמעלת בשעה שסקב"ה עושה פדיון לבניו אי משל כשיהו בין לבניו בשעה שנזקקין זה לזה. ד"ם

(חק לישראל) ח"ד

וַיָּשָׁב לִמְקֹמוֹ וְגַם־בָּלָק הָלַךְ לְדַרְכּוֹ: פ

כה א וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים וַיָּחֶל הָעָם לִזְנוֹת אֶל־בְּנוֹת מוֹאָב:
ב וַתִּקְרֶאןָ לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן:
ג וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל:
ד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח אֶת־כָּל־רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַיהוָה נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ וְיָשֹׁב חֲרוֹן אַף־יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל:
ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים

אונקלוס

ואף בלק אזל לאורחיה:
כה א ויתיב ישראל בשטין ושריאו עמא למטעי בתר בנת מואב:
ב וקראן לעמא לדבחי טעותהון ואכל עמא וסגידו לטעותהון:
ג ואתחבר ישראל לבעלא פעור ותקיף רוגזא דיי בישראל:
ד ואמר יי למשה דבר ית כל רישי עמא ודון וקטול דחיב קטול קדם יי לקביל שמשא ויתוב תקוף רוגזא דיי מישראל:
ה ואמר משה לדיני ישראל קטילו גבר גברוהי דאתחברו

ת"א וישב ישראל בשטים. סנהדרין קו בכורות ה: ותקראן לעם לזבחי. סנהדרין סם בכורות ס: קח את כל ראשי העם. סנהדרין לה: והוקע אותם לה' נגד השמש. סם לד: ויאמר משה. סם פב. סנהדרים. סם סד:

רשב"ם

וצי אדיר דרמו"ן בלע"ז הוא בורני גדולה: (ג) ויחר אף. שהתחילה מגפה בעם: (ד) והוקע אותם. החטאים כמו והוקענום בגבעת שאול. לשון תלייה

בעל הטורים

סהכפים: (כה) וישב למקומו. ולא אמר הלך לדרכו, שנאמר מדרכו וילך לגיהנם: (א) בשטים. ל' כי תשטה אשתו: ויחל העם. מלמד שנתחללו מקדושתם: רבים חללים [ומשתעי בהאי זרה והוא ג"כ כינוי לע"ז] בגימ' זה שטים: (ג) לבעל פעור.

רש"י

לג) וצי אדיר וכורני רבתא: (א) בשטים. כך ע שמה: לזנות אל בנות מואב. ע"י עצת בלעם כדאיתא פ בחלק: (ב) וישתחוו לאלהיהן. כשתקף יצרו עליו צ ואומר לה השמעי לי והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו השתחוה לזה: (ג) פעור. על שם שפוערין ק לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי וזו היא עבודתו: ויחר אף ה' בישראל. שלח בהם ר מגפה: (ד) קח את כל ראשי העם. [סנהדרין לה] לשפוט ש את העובדים לפעור: והוקע אותם. את העובדים והוקע היא תלייה כמו שמצינו בבני שאול (שמואל ב כא) והוקענום לה'. ושם תלייה מפורשת בע"א בסקילה ת וכל הנסקלים נתלין: נגד השמש. לעין כל א ומדרש אגדה השמש מודיע את החוטאים הענן ב נקפל מכנגדו ג והחמה זורחת עליו: (ה) הרגו איש אנשיו. כל אחד וא' מדייני ישראל היה הורג שנים ודייני ישראל

שפתי חכמים

ע כלומר אע"פ שיש מדרשים למה נקרא שטים שעשו שם מעשה שטות אין אלו המדרשים הקרובים לפשוטו של מקרא לכך פי' כך שמה: פ ר"ל דשם מפורש מה העצה שנתן בלעם איך ביתפשו אע"פ שהיו פרושים מן העריות כדאיתא התם שהיתה הילדה יוצאה מבפנים והזקנה מבחוץ כו' אבל לא ר"ל כדאיתא בחנק בבלעם נתן העצה שזה מוכח בהדיא בקרא כדפרש"י לעיל דכתי' הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם: צ הוצרך לומר זה מפני שהזנות יצר הרע שולט בו א"כ אין לתמוה היאך נכשלו בה ישראל אלא שיש לתמוה בע"א היאך נכשלו בה וזה בא להודיע כו'. (נ"ס) דאם לא כן הל"ל וישתחוו לאלהי מואב למה אמר אלהיהן שתלה האלהות בזנות, אלא שע"י הזנות עבדו ע"א: ק פי' פעור מל' פתיחה וגלוי הוא שהיו מגלים פי הטבעת ומוציאין רעי: ר מדכתיב בסמוך ותעצר המגפה מכלל שבאה בם מגפה: ש ר"ל אם העם חטאו ראשי העם מה חטאו, ומתרץ דהוקע לא קאי אראשי העם אלא הם דנו את העם וכל מי שידונו למיתה והוקע אותם: ת ר"ל הא ע"א בסקילה ולמה נתלו אלו: א מפני שהשמש הוא לעין כל נקרא כל דבר שהוא לעין כל נגד השמש ולא שהוא נגד השמש ממש: ב יש מקשים והא כשמת אהרן נסתלקו העננים כדפרש"י לעיל בפ' חקת ולא מצינו שחזרו כמו הכא שנסתלק שנוזר לנס וכן הקשה החזקוני. ולי נראה אף שנסתלקו העננים הענן שהיה מיסך עליהם מפני השרב והשמש שלא יכה על ראשם בשרב במדבר שהיה החום גדול ושלא נשבו הרוחות שהרי מש"ה לא מלו את עצמם מפני שלא נשבה רוח לפונים אותו ענן לא נסתלק מהם. ועי"ל שאף שנסתלקו העננים ענן זה היה לפי שעה כדי להודיע מי הם החוטאים: ג דהענן היה נמשך עליהם כסוכה ואותו שחטא נקפל

דעת זקנים מבעלי התוספות

יהיה מעונו אל: (א) וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות. וישב יעקב ויבא י סף את דבתם רעה ונמכר. וישב יוסף במצרים ויאמר יוסף אל אחיו הנה אנכי מת. וישב ישראל בארץ מצרים ויקרבו ימי ישראל למות. וישב ישראל ויהודה בטח וסמיך ליה ויקם ה' שטן לשלמה וגו': בשטים. אמר ר"א שטים שמה ור' יהושע אמר שעסקו במעשה שטות: ויחל העם לזנות. נעשו חולין ע"י הזנות בעצת בלעם ולכך הוא נדון בשכבת זרע רותחת כדאי' במס' גיטין פרק הניזקין מדה כנגד מדה

לְבַלְעָם פְּעוֹר׃ ו וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי
נִבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָתָא
וְקָרִיב לְנַת אֲחוֹהִי יָת
מַדְיָנֵיתָא לְעֵינֵי מֹשֶׁה
וּלְעֵינֵי כָּל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאִינוּן בָּכֵן בְּתַרְעָ
מַשְׁכַּן זִמְנָא׃ ז וַחֲזָא
פִּינְחָס בַּר אֶלְעָזָר בַּר
אַהֲרֹן כָּהֲנָא וְקָם מִגּוֹ
כְּנִשְׁתָּא וּנְסִיב רוּמְחָא
בִּידֵיהּ׃ ח וְעַל בָּתַר
גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל
לְקוּבְתָּא וּבְזַע יָת
תַּרְוֵיהוֹן יָת גַּבְרָא בַּר
יִשְׂרָאֵל וְיָת אִתְּתָא
לְמֵעָהָא וְאִתְכְּלִי מוֹתָנָא
מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ט וַהֲווֹ
דְמִיתוּ בְּמוֹתָנָא עַשְׂרִין
וְאַרְבְּעָה אַלְפִין׃ פ פ פ

ת"א ומעם כנים. סם: ויהי פנחס. סם ס' סופר פ' מחני מות: ויקח רמח. סנהדרין סם מוקין קלד: בקבה. סוטה סם: ותפ המגפה על קבתה. סם: ויהיו המתים. סנהדרין מד סב:

ק"ד. עמוס סימן: ומפטירין ויהי אחרית יעקב במיכה סי' ס:

רש"י

ח' רכוס ומעות חלפים כדחיתה בסנהדרין: (ו) והנה איש וגו'. נתקבלו שבעו על סמעון ד' אלף זמרי שהיה נסיא שלהם ומתרו לו חמו נדונין במיתה ואתה יוסב וכו' כדחיתה בהלו אף הסערפין (סנהדרין סב): את המדינית. כוזבי בת צור: לעיני משה. למרו לו. משה. זו אסורה לו מותרת ח"ת אסורה בת יתרו מי התירה לך ה וכו' כדחיתה התם: והמה בכים. נתעלמה ממנו ו הלכה (כל הבועל ארמית קנאין פוגעין בו) נעו כולם בבכיה. בשעל עמד משה בשנד שהיה רבוה שבאמר (במות לב) ויעמן על השער דק וגו'. וכאן רפו ידיו. אלא כדי שיכוה פנחס ויעול את הרחוי לו (סנהדרין שם): (ז) וירא פנחס. (שם) ראה מעשה וזכר הלכה ז אמר לו למשה מקובלני ממך הבועל ארמית קנאין ח פוגעין בו. ח"ל קריינא דשיגרתא הייט ליהוי פרוונקא, מיד ויקח רומח בידו וגו': (ח) אל הקבה. אל החבל: אל קבתה. כמו הלחייס (ס"ח אל הקיבה) והקיבה. כיון בתיך זכרות אל זמרי ונקבות אלה ורחו כלם אלא למנס הרגם והרבה נסיס שעשו ט לו כו' כדאי' התם (סנהדרין שם): חסלת פרשת בלק

בעל הטורים

בעל בניס' לוסס וכניס' סהבל ויהרגו: (ז) ויקח רמח. לוחיות מהס שעשלן מלס:

והריגה: (ו) ויקרב אל אחיו. להזנותה. כרכתיב לא תקרבו לגלות ערוה: (ח) הקבה. ענין אהל: קבתה. בטנה כמו והקבה:

שפתי חכמים

מכנגדו כו': ד כ"ל הס רחו כל יפרחל שמשה לוס להכוג כל שלמאל לבעל פעור וסשוכה שמשה ולמשה לה ילה מלקבה מניס. וסכתי"ם פי' דאס משלמו עשה זה מדוע סמתין עד שמאמר משה הנגו מיס מנסיו שלמדים: ה שבל עשו דמשה סיס נוסשה קודס מתן תורה מי יתי שסיסה גיורת: ו דאל"כ למה היו בוכין כאן יותר מבשעו שעגל לו שאר פעבירות: ז דאל"כ למה ניס ויבל הל"ל ויקח פנחס מתוך העדה וגו': ח כ"ל הרוגים נקנה נסמ"י יסרגוהו יפי' קנאין פוגעין בו כלומר מעלמן ודוקא בשעה משעה שבל אס אי אפשר לו הוכגין לוחו ואס בא בקללי ליטול רשות מב"ד אין מוכין לו אע"פ שהוא בשעה משעה מ"ס הולכ פנחס לקום מפלגו ומעשות המעשה: ט שסיס לו לזמרי לפרוש ופנחס לא סיס בשאי לו להרגו ולא פיכא, וכן ס"ל לזמרי לקבא למשי שבעו שיכייעוהו ושכוון בזכרות של סיס ונקבות הסשה שיהיו הכל יודעין למה הרגס, ושלא נשמעו בן שלומיס, ובא שעלף והגביה המקוף כדי שיוכל לפוליסס, ובא שעלף ושסשה בעה שיהא שבעו של שמעון עכירים, ושלרך מיה שכוומה עד שיכנס בתוכם ויהא לשעלה, ושתחזק זכוע פנחס, ולא נשכר כרומה, ולא נפל מדמה על פנחס, ולא מחו לשמא לה פנחס, ודרך העליון לסיות המתין ושתחין עליון, וכאן שעליון עליון ושתחתון תחתון:

א וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֵת יְהוָה כִּרְבִיבִים עֲלֵי־עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא־יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם: ב וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בַּגּוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּאַרְיֵה בְּבַהֲמוֹת יַעַר כְּכְפִיר בְּעֶדְרֵי־צֹאן אֲשֶׁר אִם־עָבַר וְרָמַס וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל: ג תָּרֹם יָדְךָ עַל־צָרֶיךָ וְכָל־אוֹיְבֶיךָ יִכָּרֵתוּ: ד וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה וְהִכְרַתִּי סוּסַיִךְ מִקִּרְבֵּךְ וְהַאֲבַדְתִּי מַרְכְּבֹתַיִךְ: ה וְהִכְרַתִּי עָרֵי אַרְצֶךָ וְהָרַסְתִּי כָּל־מִבְצָרֶיךָ: ו וְהִכְרַתִּי כְשָׁפִים מִיָּדֶךָ וּמְעוֹנְנִים לֹא יִהְיוּ־לָךְ: ז וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיךָ וּמַצֵּבוֹתֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְלֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: ח וְנָתַשְׁתִּי אֲשֵׁרֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ: ט וְעָשִׂיתִי בְאַף וּבְחֵמָה נָקָם אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמָעוּ: י שִׁמְעוּ־נָא אֵת אֲשֶׁר־יְהוָה אֹמֵר קוּם רִיב אֶת־הֶהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלֶךָ: יא שִׁמְעוּ הָרִים אֶת־רִיב יְהוָה וְהָאֵתָנִים מוֹסְדֵי אֶרֶץ כִּי רִיב לַיהוָה עִם־עַמּוֹ וְעִם־יִשְׂרָאֵל יִתְוַכָּח: יב עַמִּי מֶה־עָשִׂיתִי לָךְ וּמֶה הלאתיך [הֲלְאִיתִיךָ] עֲנֵה בִי: יג כִּי הֶעֱלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתִיךָ וָאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה אַהֲרֹן וּמִרְיָם: יד עַמִּי זְכָר־נָא מַה־יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמֶה־עָנָה אֹתוֹ בִלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִן־הַשִּׁטִּים עַד־הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת יְהוָה: טו בַּמֶּה אֲקַדֵּם יְהוָה אִכֹּף לֵאלֹהֵי מָרוֹם הַאֲקַדְּמֶנּוּ בְעוֹלוֹת בַּעֲגָלִים בְּנֵי שָׁנָה: טז הֲיִרְצֶה יְהוָה בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי־שָׁמֶן הַאֶתֵּן בְּכוֹרִי פִּשְׁעִי פְּרִי בִטְנִי חַטַּאת נַפְשִׁי: יז הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה־טּוֹב וּמָה יְהוָה דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת־חֶסֶד וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם־אֱלֹהֶיךָ:

(ה) וזכרתי מה ענה. מוסב אל הענין שלפניו כמו שהזכרנו ולפרשים ללוף הכתוב ונו': בקרב עמים רבים. שיתפללו על ישראל עם גוג ומגוג ויהיו ישראל ביניהם כטל מאת ה' כי כטל הוא מאת ה' שמים והמקום לו לא יקום לפיכך נאמר לו אלא לה' יקוו כי הוא הממטיר והמציא למהר הטל והמטר כן ישראל ביהושע הכניס לא יקוו אלא לה' כי היה המושיעם והוא זולתו מושיע כי הם יהיו עם מעט והעמים המתפללים עליהם יהיו רבים ומי יוכל לפושיעם בלתו ודבר ישועתו להם כאשר ידך הטל על פתחה, ומאחר כן כדבירם עלי עצם כי כדבירם הם המעט הכה והעצם גדול מהשלם כן יהיו הם פוגעים ונלכדים ונוטלים להם כולך ונדל: יקום לעתיד. ייתכל לבני מדם, כמו פעלי עמים"ם: (ג) וסיה. כתרגום בכשפים יעד, כתרגום הוא הגדול ויש לו כח ועצום בחיות היעד המזיקים כמו בכשמר והדוב והזאב ויעביר עליהם וילמדם ויעיבוך מהם כלילותו ויהיו מלוי והכפיר הוא הקטן ממין המיני אבל הוא גדול מנוך והכפיר הין לו כח בחיות היעד לעדוך אבל יש לו כח בעדני לפן ועדוך מהם ואין מליל כן יהיו ישראל בקרב העמים בהם הלובשים על ילושלים ביומדום ויסרנוס, כמ"ם בנבואת יחזקאל ובנבואת זכריה: (ג) תרום ידך. מצודתך הוא: (ד) וסיה. וזכרתי סיסין. כלומר אלא תלערך לסוסים ולמרכבות כי אלוה יסיה לך לעזוב אחר מלחמת גוג ומגוג. וי"ם ואבלי סוסות עמעים מביך ומיבר יש לרמיסין: (ה) וזכרתי עדי מרלך. אשם מוקיע חיטם ולא יעלרנו לחומה כי אלוה יהיה לשם ולריב אדם לא יהיה בשם, ואחר וזכרתי כלומר כמו שאלרכם אחכם ואתן לכם אלוה כאלו אני עכשיו את תומת עריכם עד אלא יקראו עריט אלוה צדוק וכן אחר אדוקות יהוה ונו' וכן פי' וזכרתי לך מכלירך ושוב כי יהיוכם אדוקות טובה לבליאות הגוף ומיביבם אעיים המוקפות וזכרכים. וכן אמרו רז"ל אין מוליאין מעיר לבירך מפני שיהיה בירים קשה. ואחר מאין שיהיה בירים קשה אלא ויבירו הטם לבל אאשים אחרונים לבבא בירושלים, והטעם כי אחויב לך בבירים ובאדוקות טוב לאחר ושוב לבירושלים הגוף. וי"ם ואבלי קרוי עמעים אחרון ואחבר בל בירים: תקיסין: (ו) וזכרתי בשפים מידך. כמו מבשוך כמו ויקח אם בל אלוה מידו. ר"ל אלא יהיה בבל אירך מבשפים ומעוננים כמו בשם הזה ושעם וזכרתי סיסיך לך אחבם ושעם וזכרתי לך אחבם. ר' מעוננים זה אחזה אם אחזה בעינים, רבי עקיבא אחר זה אחבאה עונות ואומר היום יפה ללאת לאחר יפה ללוא. ושעם וזכרתי כמו אסיבאתי למעלה ממנו וכן בשם ואחשתי: (ח) ואבאתי. והשמדתי ערך. פייבין כמו ויהי עיך. וכן ר"י ואבלי בעלי דבבך. ויש לפרשו כמו אסיר אבו וזכרתי ערי אלרכם: (ט) ובעבירי. אחר לא אמנו. ר"ו אלא קבילו אולבן אילוף: (י) שמעו. אחר אבלים בנגד ישראל שמעו מה שאחר לי אחל ים', ואם אחתר קום ריב את ההרים וכן וזכרתי את אשר ים' אלרכם וכן בבלם כיל"ל הבאה ריבך לניסם וכן אחר לנבעות אחשמענה קולך, ואחם ההרים והנבעות על דרך אחזיני אחמים ואחמעו אחרי שמעו אחים ואחזיני אחרן כי היא אחעה את כל דבלי ה' וזכריב הוא עם ישראל אירכיח עמהם אחל ים' על הסוכות אחעה להם וסם נאמרו לו לעם. וי"ם ההרים אחבאה ואבעות אחבאה, כלומר אימאני אחבאות אחם ההרים ואחבעות אחעה להם רבקה רחל ולאה מה שנאמרו בניהם אחל ים': (יא) שמעו הרים. וזכרתי הם ההרים הו אנבעות אחם ההרים ואחבאות אחם אחם רבקה רחל ולאה מה שנאמרו בניהם אחל ים': (יא) שמעו הרים. וזכרתי הם ההרים הו אנבעות אחם ההרים ואחבאות אחם אחם וסם מוסדי אחרן, וי"ם שמעו אחבאה ים ואחל הם' ואקריב יסודי אחבאה: (יב) עמי מה עשיתי לך. מה רעה עשיתי לך: ומה הלאחיך. הם"ם כאנו"ל ואחל"ך בלי"ו ופי' מה מוזה לויתי לך אחלאה לעשותה: עונה בי. הענד כי אם עשיתי: (יג) כי העליתי. אחל עשיתי לך טובות אשאלרך אחרן מלרים אחרים אם בעבודה קשה: ומבית עבדים. פי' מ"ם כמו אחבי ס' אחלוף אחר טובאחיך מ"ם מבית עבדים ופי' מבית עבדים ממקום אחייתם בו עבדים: ואשלח לפניך. לפני אלאך אחלחתי לך בעבורך אחבאתים אחבלו אחך ביד מלכת אחבאתים לך מרגזך. אחבאתים היו ג' בבירים אחם ואחרון ומרים. וי"ם ואבלחית קדמך אחבאה ובירים ונו': (יד) עמי זכר נא. ואם עמה הוזו אחר אשאחבלתו אחל יקלל אחחבם: מן השטים עד הגלגל. ואחר נ"ל מן השטים עד הגלגל. מה עשה לכם אחל ים' אשאחבלתם אם אירכם בישבם:

פייבין כליה וכשר לכם אחקלת הירושלים אשאחים אחעשה אחעשה:

אחר קריאת פרשת השבוע ביום מקרא ואחד תרגום ליום השבת וה' מלך יע"ח דברו משנה והלכה והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחיצת היום:

הזיז שפניו למטה. כמין לוח יוצא מן הכותל לחוץ ורחבו כפוף למטה לתרץ לגד הפתח הלכך מצטרף לחלו עם הפתח כלומר שהוא כנגד פתח ומביא את הטומאה בכל שהוא וחבוב כלומר יש בו פותח טפח ושם טומאה תחתיו הבית עמוד ארוחין רחבו הכפוף למטה כלומר הגיע לתרץ ומביא הטומאה שתחתיו לגד הבית: וגיזרה שפניה למעלה. רחבה כפוף למעלה ואין להכל שלה מצטרף עם הפתח הלכך בשיפון פותח טפח: וגבלית. מפרש בתוספתא כלי חמיקה (ת) מכלין ומכתן ומצייר מן התחתם: י"ב טפחים. דשיעור כל נדבך ד' טפחים ונדבך הוא שורה של בנין מלבנים: והעטרות. מלבנים סלורות כעגול כולנו' מן הקיר למעלה מן הפתח כשיו כיפה למוי והיינו עטרה: והפתוחים. שעושין מלבן על הפתח או על החלון לנוי ופעמים שבולטים מן החלון ומן הפתח טפח או יותר: **ב זיז שעל גבי הפתח כו'.** הכל מיירי שבפתח הפתח (ב) ומ"ה בשיפון שיהא **בזיז** פותח טפח והכי משמע בתוספתא: **ושעל גבי החלון רוחב אצבעיים.** כלומר בין חלון שבשיעורו רוחב אצבעיים כגון שיעור המחזר בין חלון שבשיעורו פלא מקדח כגון העושה מחזר בתחלה זיז שעל גבי שביתם בכל שהוא: ורבי יוסי אומר מלואו. חלון שבשיעורו רוחב אצבעיים זיז שעל גבי חלון שבשיעורו פלא מקדח, ואין הלכה כרבי יוסי: **ג אפילו גבוה מאה אמה.** מע"ג דזיז שיעור גובהו מן הפתח י"ב טפחים שיעורו בפותח טפח, והלכה כרבי יוחנן בן נורי: **ד זיז.** שהוא רחב טפח. וסובב את כל כותלי הבית מבחון וכנגד הפתח חוכל שלא אצבעות ועל שאר הפתח אין זיז שאם היה הבית עמוק לדברי הכל: כלים שתחתיו טמאים. וכתה לא פליג רבי יהושע כדפליג לעיל מדרך טומאה לגלות: ר"א מטמא את הבית. כיון דזיז חמור שמטמא כל שהוא מביא את הטומאה לבית אצבעות: וכן בחצר שהיא מוקפת אבסדרא. והלכה כרבי יהושע מטהר: **ה שני זיזין זה על גב זה.** ומכוונים זה כנגד זה: **יש בהן פותח טפח.** שכל אחד מן הזיזים רחבו טפח על טפח: **וביניהן פותח טפח.** התחתון גבוה מן הארץ טפח והעליון גבוה מן התחתון טפח: **וטומאה תחתיהן.** תחת התחתון כל מה שתחתיו פתח ומה שעל גביו טהור, דחוץ בפני הטומאה: **ביניהן.** שם טומאה בין תחתון לעליון כל מה שביניהן טמא שהוא כנגד הטומאה שתחת התחתון ועל העליון טהור דחוצים: **על גביהן.** ע"ג העליון כנגד הטומאה עד הרקיע טמא וכל האחר טהור: **היה העליון עורף על התחתון כו' תחתיהן וביניהן טמא.** לכן שהטומאה תחת התחתון בין שהטומאה ביניהן תותו העוקף שהעליון יותר על התחתון טפח מערב את הטומאה בכל מקום מכל מה שעל העליון טהור דחוצין: **על גביהן.** ע"ג העליון: **היה העליון עורף על התחתון וכו' טומאה תחתיהן.** תחת התחתון: **תחתיהן וביניהן טמא.** לפותו עוקף מערב את הטומאה ביניהן ומביא את הטומאה למה שתחתיו: **ביניהן.** שם הטומאה ביניהן לו למטה בתרץ תחת המותר דהיינו כנגד העוקף ולא תחת התחתון: **ר"א אומר תחתיהן וביניהן טמא.** דתע"ג דליכא טפח בעוקף מביא את הטומאה לתחת התחתון הוחל ועוקף עליו (ג): **ביניהן ותחת המותר טמא.** מה שבין ב' הזיזין ומה שתחתיהן בתרץ כנגד המותר טמא: **ותחתיהן טהור.** מה שתחת התחתון דכיון דתין במותר טפח אין הטומאה בתר תחת התחתון, והלכה כרבי יהושע: **ו ואין ביניהם פותח טפח.** שאין התחתון גבוה מן הארץ טפח. ואין העליון גבוה מן התחתון טפח: **ביניהן ותחתיהן טמא.** לפי התחתון חוכל כיון דתין תחתיו פותח טפח ולא על גביו פותח טפח (ד) והעליון מביא את הטומאה לכל מה שתחתיו ותחת התחתון וחוכל למה שעל גביו כיון דעליון גבוה מן הארץ טפח: **כנגדו עד הרקיע טמא.** ומה שתחתיו טהור דתע"ג דתין גבוה מהכירו טפח הרי גבוה מן הארץ טפח וחוכל:

[ת] כ"ם. כתוב בכל הכפלי טומאה כזו שהוא בשאר טפח מכלים שיש בו מדבריהם, כ"מ: (ה) כ"ם, ובעבור שעתיק כל שעתוקה מכלן כו' ופי' גבלית חוכל: (ד) ולא מיבעי לת שטומאה לבית אלא אפילו שטומאה שתחתיו של כלים שתחתיו וקמ"ל דלא לתרוץ דזיז כ"ש לכל דבר, ועתו"ס: [ב] ג"ם. כלומר פתוח מעשה: [ג] תחתיו. זיז שהוא למעלה מי"ט כ"ש דלע"ל היה מביא את הטומאה כ"ש, כ"מ: (ג) ד"ה לטעמים דתמר לעיל טומאה תחת זיז הבית טמא אף ע"פ שאינו חוכל כ"מ, כ"ש. וכלו' וה"ג מתחיל כלן בב' זיזין זה ע"ג זה דהא לעיל פי' דהתחתון גבוה מן הארץ טפח וה"ה לזה בזיז אע"ג דאין פתח מיילי, ועיין תוי"ט: (ד) פי' בין התחתון לבליען לכך כוקעת ויורדת, ועתו"ס פי' לגירסת כל':

ז אין בהן פותח טפח. שהזיזים אין בראשן טפח (ה) הלכך אין שהעומקה למעה אין שהעומקה למעלה לא חייבי כלל: וכן שתי יריעות שהן גבוהות מן הארץ בפותח טפח. וגבוהות זו מזו טפח דינן כשני זיזין:

פותח טפח. טומאה תחתיהן ביניהן או על גביהן טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. [ד] וכן שתי יריעות שהן גבוהות מן הארץ פותח טפח:

(ה) ולפי מ"ש שר"ש לעיל מ"ש דהכא כל"ו: [ד] וכן כו'. וכן בכל המקומות שהעתיק בעין משיון:

גמרא טרה דף נג ע"ב — רש"י

וחכ"א כל שאין בו וכו'. אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב הכל מודים גופו תיש ופניו אדם אדם גופו אדם ופניו תיש ולא כלום לא נחלקו אלא שפניו אדם ונברא בעין אחת בבהמה שר"מ אומר מצורת אדם וחכ"א כל צורת אדם. אמרו לו לרב ירמיה בר אבא והא איפכא תניא ר"מ אומר כל צורת וחכ"א מצורת א"ל אי תניא תניא:

גופו תיש ופניו אדם אדם. הוא דכתר צורת פניס לזולין: בעין אחת בבהמה. אחת מעיניו דומה לבהמה: ה"ג. רמ"ח מצורת וחכ"ח כל צורת. שרמ"ח כיון שיש בו מצורת אדם הוי ולד ותע"ג דאין כל צורתו כצורת אדם: והא איפכא תניא. שרמ"ח כל צורת והחי כל צורת דר"מ ס"ק כל שהוא צורת אדם שבו הוי ולד ואפילו כל פניו תיש אלא שנברא בעין אחת או בלשת אחד הדומה לאדם: וחכ"א מצורת. עד שיהא בו מקצת צורה ניכרת כגון חני הפרצוף דומה לאדם: אי תניא תניא. שמעתי אני מרב מה שאמרתי אבל אתם הוחיל ויש מהם גידכם לכו לחמריכם:

זוהר ויקהל דף רג ע"א

ת"ח ימים ימים ולית יומם. ימי חול כמה דאתמר ואלין קיימין לכר לעמין. ימי השבת דאיהו ימי השבוע קיימין ליעקב"ל. וכד סלקא הדי נקודה כלא אתנגיז ואיהי סלקא. כיון דאיהי סלקא אקרי שבת. מהו שבת. אי תימא בגין שביתה דכתיב כי בו שבת יהוה כלא. אבל רזא דמלה כיון דסלקא סלי נקודה ונהורא נהיר כדין מתעטרא איהי בתהן כיון דמתעטרא איהי בתכלא כדין אתחברת ואתחזרת בהו למהוי חד ואקרי כלא שבת. שבת ש' בת. ב' הא אוקמוה רזא דתלת אבהן דמתחזרן בכת ואיהי מתעטרא בהו ואיהי בעלמא דאתי. וכלא איהו חד ודא איהו ש' בת למהוי כלא חד. ואי תימא שבת הגדול ואיהו לעילא דמאי אקרי שבת. אלא ודאי הכי הוא. ורזא דמלה בכל אתר נקודה דאיהי עקרא לכל עיבא אקרי בת. כד"ת דמרבי כליבון בת עין. בגין דאיהי (נקודה) עקרא לכל עיבא אקרי בת:

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הר"מ הלכות שבת פרק ט.

(א) המנצח את הצמר או את הפשתן או את השני וכיוצא בהן חייב. וכמה שיעורו כדי לטווות ממנו חוט אחר ארכו ד' טפחים. והמנפץ את הגידים עד שיעשו בצמר כדי לטווות אותן הרי זה תולדת מנפץ וחייב: (ב) הצובע חוט שארכו ד' טפחים או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה חייב. ואין הציבע חייב עד שיהא צבע המתקיים אבל צבע שאינו מתקיים כלל בגון שהעביר סרק או ששף ע"ג כרזל או נחשת וצבעו פשור שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו צובע כלום וכל שאין מלאכתו מתקיימת בשבת פטור:

מספר חסידים סימן קכד קכה.

אל יעמוד אדם לדבר עם מלאכי חבלה מן הטעם דהכריו. גם ולמד מלבא חלקים כי כריס דחויי המעגל עלה לפה לסביב בעלמא אפי' שלוס כדאיתא בתעניים דאמתני לו שלוס זוגא דרכין לא הסיב שלוס כ"ם בעלמא שמים חרוב עופא מלאכא שמים בכתיב:

מי שהיו לריך לבריות והוא לוקח ממס אינו נפטר מן העולם עד שיעעדך. וכן המפסח את חוקיו והמסמא את עיניו לא יגא מן העולם עד שיבא לידי עגדא זו:

פינחס יום א תורה — אונקלוס

להמשיך את דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ו דמלוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

ו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ו ומַלֵּיל יְיָ עִם משֶׁה לְמֵימָר:

יא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן — יא פִּנְחָס בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא אֶלְעָזָר בַּר

ת"א פינחס. סנהדרין סב:

שפתי חכמים — סיו"ד זעירא — רש"י

א דמל"כ הם כתיב לעיל פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ומשה כתיב כאן אע"כ כדי ליתסו ות"כ קשה ומשה ליס ליתסו ואלא כבר יתסו לעיל בסוף פרשה אלא אחר מסדן שכאן נבי ספי ששה עלמו דכתיב ויהי פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקח

(יח) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. (סנהדרין פב, סוטה מב) לפי שהיו המבעיס מכוזס אותו א הרחיקם בן פועי זה שפיטה אבי אמו ענלים לע"ז והרג נשיא שבט

תשלום גמולו של פנחס

(יח) פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן וגו'. פרש"י ז"ל לפי שהיו המבעיס מכזיז אותו לפיכך יתסו פר' אחר מסדן, ויש גדקדק הא גם כשתחלת המעשה למאי ג"כ ויהי פנחס בן אלעזר (חק לישראל) ח"ר

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יח) פינחס בן אלעזר. כלומר אין נסס בשמותו אם הרג זמרי שהרי ס"י כן הסיב אם התחי מעליהם ולא כליתי אותם. לכן

הֵשִׁיב אֶת־חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
בְּקַנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא־
כִלִּיתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי :
יב לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת־בְּרִיתִי
שָׁלוֹם : יג וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו
בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא
לֵאלֹהָיו וַיְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
יד וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֻּכֶּה אֲשֶׁר

אֲתֵיב יַת חֵמָתִי מֵעַל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַקְנָי יַת
קַנְאָתִי בֵּינֵיהוֹן וְלָא
שֵׁיצֵיתִי יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּקַנְאָתִי : יב בְּכֵן אֵימַר
הָא אֲנָא גָּזַר לֵיהּ יַת
קְיָימִי שְׁלָם : יג וּתְהֵי
לֵיהּ וְלִבְנוֹהִי בָּתְרוֹהִי
קָיֵם כְּהוּנַת עָלַם חֲלַף דִּי
קַנֵּי קֳדָם אֱלָהֵיהּ וְכַפַּר
עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : יד וְשׁוּם
גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל קְטִילָא

ת"א לכן אמר. קידושין כז סנהדרין פב זכר למהי עקביה פ' פחרן : ופיתה. יבמות ק לקיחות יג קידושין סו זבחים קא: בריח כסנת עולם. מנחות כ:

ס' קפיצא

בעל הטורים

(יא) השיב את חמתי מעל. בגימ' זה את המלאך של לף ושל חמש : בקנאו את קנאתי. תנין על הקו"ף, לומר שעשו על שקנה לה'. ג"פ קנאה כנגד ג' עבירות שעשו. לזנות, וישתחוו, וילמד : (יב) לכן. ל' כ"פ, הכא, ותידר לכן למעוד לבני ישראל וזה שאמר הקב"ה במלכים גן נעול אחותי כלה עתה תחת קדושים למען ותחת סבורים בעריות : לכן. בגימ' מדה כמדה : את בריתי שלום : שלום כתיב והוא וי"ו קטיעא בפ"ג דקידושין רש"י

ב מיצרעל לפיכך כתיב ויכתוב אחר אחרון: בקנאו את קנאתי. בנקמו את נקמתי. בקנאו את הקוף ג שהיה לי לקוף. כל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום ד נקמת דכר מנפריומ"ע בלע"ז : (יב) את בריתי שלום. (סנהדרין פב) אתמה לו ה לברית שלום כאדם המחזיק טובה ואומות ו למי שעושה עמו טובה תף פירש לו הקב"ה שלומותיו : (יג) והיתה לו. בריתי ז זאת : ברית כהנת עולם. אחע"פ שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן, אבל פנחס שנולד קודם לכן ולא נמשח לא נח בלבבו כהונה עד כאן. וכן שנינו בזבחים לא נתכהן פנחס עד שהרג לזמרי : לאלהיו. כשביל אלהיו, כמו (במדבר יח) המקנא אתה לי (זכריה ח) וקנאתי לציון, כשביל ציון: (יד) ושם איש ישראל וגו'. כשם שיהם

רש"י

יש לו לקוף עליו לעשות כו ונקמה ס"ש אתמלא פנקמה יש בו כתיב כריתי כל"ל את כריתי שלום. ואתכן כריתי אתי נותן לו אתה לו שלא אתה שלום שלא יהא שלום דיקוק אלא הוא כמו מקרא קלר כמו שעשה"י ז"ל. והכל"ס פי' הוסיף מלות אתה לו לכריתי שלום ולא הספיק במלות שגי נותן לו שכ' לעיל אפני שעשוב אתהיו וכיתה לו ברית כהנת עולם שלא כריתי הכתובים לעיל יהוייב היאך גם לגבי שלום כמותו שפיכולו שגי נותן לו את בריתי שלום ויכריתי כהונת עולם שלא נתתי שלום לפנחס על העבור הלמיך לו לפנחס שפכריתי אזאת בהונת עולם ויכופף לע"ד בעלת שלום לפנחס על העבור הלמיך לו לפנחס שפכריתי אזאת בהונת עולם ויכופף לע"ד בעלת שלום לפנחס שעשה עם המשיח ויגאל את בניו וזה יגל יעקב ישמח ישראל ישמח פנחיות מניות שיעשה לימות המשיח ויחזור לו ויהא שלום שלום : שלום. בגימ' זה מניות : שלומי אל. בגימ' זה שמי בן שלום: (יג) ויכפר. לכפר לה נאמר אלא ויכפר שעומד ומכפר כפנחס שלם. ד"א מתנה שלמה שי נותן לו י' מתנות במקדש י' במדינה (יו"ד במילוי נו' כ'). ד"א ו' קטיעה כי פנחס הוא שליטה וכן אלים כתיב קסר ו' ויעקוב מגא ו' שמעל ו' מלכו למעכזן עד שיבא עם המשיח ויגאל את בניו וזה יגל יעקב ישמח ישראל ישמח פנחס"ה במלכים גן נעול אחותי כלה עתה תחת קדושים למען ותחת סבורים בעריות : לכן. בגימ' מדה כמדה : את בריתי שלום : שלום כתיב והוא וי"ו קטיעה בפ"ג דקידושין

שפתי חכמים

וגו' ומתרגן לפי שהיו פנחסים מכזין אותו סולקן מכ' ליתפסו עוד פשיטא כן בנו של אהרן. פ"ש ר"ל דמ"ה יתפסו לעיל אחר פנחס כלומר למו שאהרן היה עלר המעשה מיצרעל נקראו את המחשבה כך פנחס עלר המעשה מיצרעל נקראו פיום מיצרעל ולכך יתפסו אחר אהרן מ"ש מעשה כפ"ו וכאן לפי שהיו בהם עיון לתרץ כן : ב ר"ל דשני דבריס הן תדע שהוא כן פיעי ר"ל שמעו אל תעשוה סיתה ממשמעתה יתרו ואחיים פיהם ענליס לע"פ כדפרס"י לעיל בפרשה ואלה ועוד שהרג בשיו מיצרעל. והא דנקט רש"י פשיטא אחי אמו ענליס לע"פ ולא למימרא דפשיטא ניה לרש"י דאחי אמו היה מזכיר יתרו אלא לפי שהוא הוא אלא תדע נקט כי פשיטא הוא אחי אמו היה מזכיר יתרו אלא אחי אמו ק"ו: ג דק"ל דקאמר הינו אלא שנשמע עליו שאתה בלב ואמתם לא פי' לו קאמר בלבו על זמרי. ואתרן נקמתו את נקמתי כלומר דקאמר ר' נקמה ואו ק"ל הוסף עייך למיכתב דקאמר"ה נקמתו את נקמתי, ומתרן קאמר הו אלא לומר דקאמר הוא בא ע"י קלף מ"ה נקט ליכתב דקאמר ואין ע"י נקאמר שכתיב בקב"ה כ' קלף הוא. ואו ק"ל דקאמר ואין ע"י נקאמר שכתיב בקב"ה כ' קלף הוא. ואו ק"ל כיון דקב"ה הויגו נקמה למה לא כתיב בהדיה נקמתו את נקמתי, ומתרן כל ל' קאמר הו' כלומר קודם שעשה נקמה מתחבה בלבו

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יב) לכן. שעשה דבר הגון לפני: שני נותן לו את בריתי שלום. יפה יאמרוהו יבמות לא יפה ואין לו ליבא לא מקרוב זמרי ולא מקרוב כזבי אשה שהיתה בת מלך. ובקידושין פרק האומר מפיק ר"ו דשלום קטיעה היא למדתם בשבועה שלם ולא בשבועה חסר מכלן לכפן בעל מום שבעזבתו שלום: (יג) ושיתה לו ולזרעו אחריו זנו'. שיהם מסום שלמתם מכלן ואילך. וזה"ם במלחמת מדין לומם ואת פנחס בן אלעזר הכהן לאמר וגו'. מכלן אתרו ר"ל דלא נתכפן פנחס עד שהרגו לזמרי. ובסכי ניחם מה שהעולם

הָבָה אֶת־הַמִּדְיָנִית זִמְרִי בֶּן־ סָלּוּא נְשִׂיא בֵּית־אָב לִשְׁמְעֹנִי : טו וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמֻּכָּה הַמִּדְיָנִית כָּזְבִּי בַּת־צוּר רֹאשׁ אֻמּוֹת בֵּית־־־אָב בְּמִדְיָן הִוא :

ת"א זמרי . סנהדרין פב : סוטה פ :

דִּי אִתְקְטֵל עִם מִדְיָנֵיתָא זִמְרִי בַּר סָלּוּא רַב בֵּית אַבָּא לְבֵית שִׁמְעוֹן : טו וְשׁוּם אִתְּתָא דְּאִתְקְטִילַת מִדְיָנֵיתָא כָּזְבִּי בַּת צוּר רֵישׁ אוּמֵי בֵּית אַבָּא בְּמִדְיָן הוּא :

בעל הטורים

על יסראל עד סוף כל הדורות : (יד) הכה . ג' במסרת , הכה , ופירוש הכה כעצב ויוכח לבני , הכה הפרישם . על ידי שבחתני מלכול נחמי שעל ידי תכילת נחמי עשיתי ונלמדתי לעצל פעור ,

כדאיתא במדרש שמושיבו לסס סוטקלות שסיו מיכיון לסס מיני מלכל ומעכה . וכן הכה הפרישם על ידי פעור , כדאיתא בסנהדרין שם הסס כתו כעל פעור ויזכור לכוסם וגו' :

שפתי חכמים

סיס . והרמ"ס פי' מלת ושיתה סיסה דהקה עם מלת בריתי שלום לס פסיס בריתי שלום לס פסיס בריתי כשוסה לק סיס דבוקה עם מלת בריתי שהבריתי הסיס לבריתי שלום כמו שהיתה לבריתי שלום : ח דק"ל דבתיב לעיל ושהה סיס מכני יסראל בס וגו' שם סיס לו להזכירו , ומתרץ כשם כו' יקם מת הרשע לגמרי כל מי שהוא יותר גדול ממנו יותר גדול , שהר"ם : ט נהלה לשם דמה שהרמ"ס נשיא בית אב לאחד כו' קשי מדלעיל מה שפי' כך יתם לת הרשע לגמרי כלומר שלת תתמר סופיל ומליהו דזמרי היה נשיא לת אחד מהמשת הסיה נשיא על כל שבט משעון שלת לת פי' נשיא מלת לאחד מהמשת הו' וזהו גמרי : ' לשעבד לשעון קשה דלת כ"ל למכתב שלת שלים שהשת עם המדיניות זמרי וגו' המכה בתיתיב בקנאתי ב"ל . מ"ס פי' ד"ת , ולפי ד"ת קשה למיל היה לו להזכיר , לכן תמר טעם לשעון וק"ל : כ מקשים העולם מ"ל דשבוש שבשתן לשעת לעשן לעשן סיו להתעלים סוסם כדי שתשוב השבוש מיכאל כי היו מתייראים מיכאל . וי"ל כיון דזקני מדין שלבו לסס וסביאה לסו לדין בשלשה שוס משלות ס"ב סיך עבו מעשה כוס ע"ם שלמן שלת משוס שבשה עשו : ל וס"ת ושמה שת תיכן כמו שדיכן על שבשה כו' כל"ל נמי שת שת ע"ם שהיתה בת שלך לת מצא כו' . וי"ל דשה שהרמ"י לת מצא כו' ל"ל לת יכא שיעשה כשבילו שת יסרגנו סוסיל וסיה נשיא כדפי' כש"י : ם כ"ל שת דבתיב בקנאו בקנאי לתת לומות שעשה ולתת"ב כתיב בית לת שעשה שלת היה לתת שלת על היה לת , ושתיכן דוסיל לת היה לתת שלת על לתד שתשה שבת לתות על שדין לכל סוס שהשוב שבשלן וזסו שבתיב לתת לומות : ג י"ש למה מלת שלישי ולת בני דהוי כדי ניוון שלת מלת לתשון לף שני' לתת ס"ת לפי שעשה ניוון מלת שלת משוס שני' לעיל כימי יותר מבלם שבשלם שהשוב שבשלם שהרמ"ס לת שהשה שבשה לת ג' ש"ב משוס ניוון :

תשלום גמולו של פנחס

כשדה וכרכיב עוז בעשו לסמית עוסי לשעה , ולזה שער ס' לשעה יען שנתם ברכיב עוז בעשו לשעה עוסי לשעה לשעה שתשה שהוא בן כשנים ע"ש שברלתי ליתן לו שכרו שיהיה הוא ג"כ כהן לו ולזרעו לתחריו : פנחס בן אלעזר וגו' כתיב לת תמתי שעל כני יסראל בקנאתי לת קנאתי ולת כליתי לת בני יסראל בקנאתי , ואתי דכתיב קנאתי קנאתי וגו' . תקשה התוס"ת ז"ל למה כתב שכשה שהוא בקנאו לת קנאתי בתוכם בשמלע בני שרשי המשוכב שכם שכיב לת תמתי ולת כליתי , שכיש לו לומר בקנאו לת קנאתי שכיב לת תמתי ולת כליתי לת בני יסראל ע"כ , ולולי דברירו שקדושים ז"ל שפשר לפרש דהכי פירוש בנשרת על שפוך ועשוה פנחס ויפלל ותעלר המגפה , שעשה פלילות עם קורו ותכלון לפני המקום ואמר על שלו יפלו כ"ד אלף מיסראל , וס"ת שהפלה שהפללו זה ותעלר המגפה , כי זה שהרג לזמרי וכזבי קיים בך שדין בל תוסיף שכועל תרעית קלקין פוגעין בו , שולם שהתפלה שהפללו הושילה תפלתו שנעלרה המגפה , ות"ב יוכל לעות פי' שהקלה כך , פנחס בן אלעזר וגו' כשיב לת תמתי שעל בני יסראל [במאמר הז"ל בתפלתו שהפללו שלישם עשה בני דקיים לת זמרי וכזבי יתכבן לתרן וקנא לת קנאת ה' שהפללו לה' ואמר על שלו יפלו כ"ד אלף מיסראל] נמלא שפנחס עשה בני דקיים לאחד , ב) קנא לת קנאתי , כמה שהרג לזמרי וכזבי , ג) שכיב לת תמתי שהפללתו , ועי"ז לת כליתי לת בני יסראל שקנאתי , ס"ב מוסב שהפוסק ג' שהכיות יחד , ושם שכיב לת תמתי שעל בני יסראל [שהפללתו] שקנאו לת קנאתי לת קנאתי] , והשמוכב כשם , ועי"ב ולת כליתי לת בני יסראל שקנאתי , לכן יהיה שהכו בשהים , ע"י שקנא לת קנאתי וקיים השלום קנאין פוגעין בו , שני נותן לו לת ברית שלום , שיהיה שלום בין נוחו ובשתו , שיהיה שלום בשלמת ז"ל שנחם זה שליהו שעלם בשערים פשעים , ועל ידי שהפללו על בני יסראל ויכפר עליהם בתפללתו , יהיה לו ולזרעו ברית בשנת עולם , שפרש השקרא שנני שם הכבר כל דבריה , תחת אשר קנא לאלהיו לכן לתן לו לת ברית שלום כנ"ל , ומשני שם יהיה לו ולזרעו [illegible] עולם , יען ויכפר על בני יסראל , פי' בתפללתו , לכן יהיה שהכו שיכפר תמיד עליהם בעבודתו עבודת שהקטורת :

לחמשיך מניה דוא"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וְרוּחַ גְּבוּרָה מִן קֳדָם יְיָ
הֲוַת עִם אֵלִיָּהוּ וְזָרִיז סַרְצִיָּה
וְרָהֵט קֳדָם אַחְאָב עַד דְּאָתָא
לְיִזְרְעֵאל: ב וְחַוִי אַחְאָב
לְאִיזֶבֶל יָת כָּל דְּעָבַד אֵלִיָּהוּ
וְיָת כָּל דְּקָטִיל יָת כָּל נְבִיֵּי
שִׁקְרָא בְּחַרְבָּא: ג וּשְׁלַחַת
אִיזֶבֶל אוֹנְדָא לְוָת אֵלִיָּהוּ
לְמֵימַר כְּדֵין יַעְבְּדוּן דַּיְתָאֵי
יְכְבִין יוֹסְפוּן אֱלָהִין דְּעָרְנָא
הָדֵין מְחַר אֱשָׁוֵי יָת נַפְשָׁךְ
כְּנַפְשָׁא דְּחַד מִנְּהוֹן: ד וְחָזָא
וְקָם וַאֲזַל לְשֵׁיזְבָא נַפְשֵׁיהּ
וְאָתָא לִבְאֵר שְׁבַע דִּי לִשְׁבְטָא
יְהוּדָה וְשָׁבַק יָת עוּלֵימֵיהּ
תַּמָּן: ה וְהוּא הָלִיךְ בְּמַדְבְּרָא
מְהַלַּךְ יוֹמָא וַאֲתָא וִיתֵיב
*אחד קרי
תְּחוֹת רְתָמָא חַד וּשְׁאֵיל יָת נַפְשֵׁיהּ לְמֵמָת וַאֲמַר סַגִּי לִי אַרְכָּא עַד אֵימָתַי אֲנָא מְתָרֵף בְּדֵין כְּעַן יְיָ סַב נַפְשִׁי אֲרֵי לָא טַב אֲנָא מֵאֲבָהָתָי: ו וּשְׁכִיב וּדְמִיךְ תְּחוֹת רְתָמָא חַד וְהָא דֵין מַלְאֲכָא קָרִיב בָּיֵהּ וַאֲמַר לֵיהּ קוּם אֱכוֹל:

א וַיַּד יְהוָה הָיְתָה אֶל־אֵלִיָּהוּ וַיְשַׁנֵּס מָתְנָיו וַיָּרָץ
לִפְנֵי אַחְאָב עַד־בֹּאֲכָה יִזְרְעֶאלָה: ב וַיַּגֶּד אַחְאָב
לְאִיזֶבֶל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֵלִיָּהוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
הָרַג אֶת־כָּל־הַנְּבִיאִים בֶּחָרֶב: ג וַתִּשְׁלַח אִיזֶבֶל
מַלְאָךְ אֶל־אֵלִיָּהוּ לֵאמֹר כֹּה־יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים וְכֹה
יוֹסִפוּן כִּי־כָעֵת מָחָר אָשִׂים אֶת־נַפְשְׁךָ כְּנֶפֶשׁ אַחַד
מֵהֶם: ד וַיַּרְא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־נַפְשׁוֹ וַיָּבֹא בְּאֵר שָׁבַע
אֲשֶׁר לִיהוּדָה וַיַּנַּח אֶת־נַעֲרוֹ שָׁם: ה וְהוּא־הָלַךְ
בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב תַּחַת רֹתֶם אֶחָת וַיִּשְׁאַל
אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר רַב־עַתָּה יְהוָה קַח נַפְשִׁי כִּי
לֹא־טוֹב אָנֹכִי מֵאֲבֹתָי: ו וַיִּשְׁכַּב וַיִּישַׁן תַּחַת רֹתֶם אֶחָד
וְהִנֵּה־זֶה מַלְאָךְ נֹגֵעַ בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֱכוֹל:

רש"י

(ה) ויד ה'. ורוח גבורה מן קדם ה' נתלבש כח לרוץ לפני המרכבה כרגלין שלא יגע בחמה ויהיו שחלק כבוד למלכות: וישנס. כמו שעשית לנביאי הבעל: (ה) ויאמר רב. סני לי מרכה:

מצודת דוד

(ה) ויד ה'. כ"ל רוח גבורה מה': ויאכל. מגר מתניו לסיום מזרז ביותר וכן כרגלין לפני מרכבת אחאב עד שעקום אבר יכולתי כו ליזדעזע ועשה זאת לחלוק כבוד למלכות: (ב) מאבר עשה. כסיורים שהם ומנשה: (ג) כה יעשון וגו'. סוף ענין שבועה וגומתם ולא תמרם ובלשון מאבר בהשוואה הסוף יעשון כו' ועוד יוסיפו עוכה כי בעת מחר כו' ומלאה כל רציה כי עבדה עלמו בסכנה: מאד מפש. מעבודי הבעל: (ד) וירא. כלה נפשו: ויבא. שהל מה' לקחת את נפשי ולמות בידי אדם: רב עתה. כ"ל סופיל ומני עתה כלעב הגם מחשבתי לי ימי למרודים ואין לי תפן בכסם ולכן קח נפשי כי לא לעולם אחיה כי לא עוד אחכי מאבותי לשאול מן הסיורים ות"ש מם לי עתה מם לי למאר זמן: (ו) וישכב וגו'. כ"ל לף כשבא לשכב ולישן כהשפעטות רגליו לף מלא שיש יחד לחסות בללם כל מוכך פנוף: והנה זה. שלי שזה יורם למשיכות שדבר לומר עיד כשישן גם עליו המלאך וכן (שיר ג) קול דודי הנה זה בא: נוגע בו. לפקילו עשמו:

תרגום כתובים תהלים ד

לחמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א וְיֵדְעוּן אֲרוּם פְּרִישׁ יְיָ זַכָּאָה
לֵיהּ יְיָ יְקַבֶּל צְלוֹתֵיהּ דְּדָוִד
בְּמִקְבֵּי לְוָתִיהּ: ב נְעוּ מַנְיָה
וְלָא תֶחֱטָאוּן אֲמְרוּ בְּעוּתְכוֹן
בְּפוּמְכוֹן וְשַׁלְהֵכוֹן בְּלֵבְבְכוֹן וְצַלּוּ עַל שְׁגִיוּתְכוֹן וְאִדְכְּרוּ יוֹמֵי מִיתוּתָא לֶעָלְמִין: ג כְּבְשׁוּ יְצֵרֵיכוֹן
וְיִתְחַשֵּׁב לְכוֹן כְּנִכְסַת צַדְּקָא וְסַמְכוּ עַל יְיָ: ד סַגִּיאִין דְּאָמְרִין מַן יַחֲמִינָנָא טָבָא נְשָׂא עֲלָנָא נְיהוֹר

א וְיֵדְעוּ כִּי־הִפְלָה יְהוָה חָסִיד לוֹ יְהוָה יִשְׁמַע בְּקָרְאִי אֵלָיו:
ב רִגְזוּ וְאַל־תֶּחֱטָאוּ אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל־מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ סֶלָה:
ג זִבְחוּ זִבְחֵי־צֶדֶק וּבִטְחוּ אֶל־יְהוָה: ד רַבִּים אֹמְרִים מִי־

רש"י

(ה) הפלה. הבדיל: (ב) רגזו. מרדו מלפני הקב"ה: אמרו בלבבכם על משכבכם. הסיחו על לבבכם שהזהיר הקב"ה על כך: ודומו סלה. מלדבר רכילות: (ג) זבחו זבחי צדק. מלזיקו מעשיכם והרי לחם כמקריבים קרבן: ובטחו אל ה'. סיסופיע לכם טובה: (ד) רבים. מיערמלן ים שרוחין חו"ה כעופר: מי יראני

מצודת דוד

(ה) הפלה. הבדיל: (ב) רגזו. מרדו מלפני הקב"ה: אמרו בלבבכם על משכבכם. הסיחו על לבבכם שהזהיר הקב"ה על כך: ודומו סלה. מלדבר רכילות: (נ) זבחו זבחי צדק. מלזיקו מעשיכם והרי לחם כמקריבים קרבן: ובטחו אל ה'. סיסופיע לכם טובה: (ד) רבים. מיערמלן ים שרוחין חו"ה כעופר: מי יראני

יָרֵאנוּ טוֹב נְסֶה עָלֵינוּ אוֹר פָּנֶיךָ יְהוָה : ה נָתַתָּה שִׂמְחָה סְבַר צַפֵּךְ יְיָ : ח יְהַבְתָּא חֶדְוָתָא בְּלִבִּי מִן עִדָּן בְּלִבִּי מֵעֵת דְּגָנָם וְתִירוֹשָׁם רָבּוּ : ו בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֶשְׁכְּבָה דְעִבּוּרֵיהוֹן וְחַמְרֵיהוֹן סַגִּיאוּ : וְאִישָׁן כִּי־אַתָּה יְהוָה לְבָדָד לָבֶטַח תּוֹשִׁיבֵנִי : ו בְּשָׁלְמָא כַּחֲדָא אֲשַׁכֵּיב

וְאַדְמוֹךְ מִן בְּגַלַל דְּאַנְתְּ הוּא יְיָ בְּלַחוֹדוֹהִי בְּסִיבְרָא תּוֹתְבִינָנִי :

רש"י

מצודת דוד

טוֹב נסה עלינו טוב כ"ל מיקרים עושר כמ : נסה. סבם עלינו אור פניך אתה ס' למלות תמלוניו : (ה) נתתה. שבם נא כן מני כי אתה ס' נתת בלבי למות שמח בתלבי יותר מבשביס שבם שבמתים מעת שבהו דגנם ותירושם : (ו) בשלום. מבלי פחד שבשבב ואיבן יבדיו שבושים זל"ז כי שדומג ומתפחד נגזלם שבמו לבל יוכל ליבן מיד כאשר יבשב. שבל אני בטחתי בס' ולא פירש ולזה שבשב ואיבן יחד שתוך זל"ז : כי אתה ס'. שמושל בכל ובידך הוא להושיב אותי בבטח שבלי פחד :

ברטנורא משנה שביעית פרק ח עיקר תוי"ט

כלל גדול. מלוגמא. תחבושת ורטיה ופי' מלוגמת מלח לוגמת שדרך אדם לנעוס מלח לוגמיו חטים או תאנים וניתן ע"ג מכתו: אין עושין ממנו מלוגמא. דכתיב והיתה שבת הארץ לכם לאכלה מה שהוא מיוחד לכם להיותו למאכל אדם יהיה לאכלה ולא מלוגמת שכל מה שהיו מיוחד לכם יהיה בין לאכלה בין למלוגמת הלכך כל שהיו מאכל אדם עושין ממנו מלוגמת לאדם. עושין ממנו מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה. דכתיב ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול דבר הראוי לחיה ולבהמה תהיה לאכול לבהמה מה שהוא לה מלוגמת: חומרי אדם. שאין עושים מהם מלוגמת: וחומרי בהמה. שאסור לשלקן (ג): הסיאה. שבב שקורין לו בערבי לידר"נ: והאזוב. בערבי ליר"נ וכלע"ז זעתר"ר בערבי וכלע"ז חיסמ"ו: וקורנית. בערבי חס"ק וכלע"ז שדריש"ק: ב לאביל' ושתיה וסיכה. בענבים וזיתים מיירי שאם בהם לאכילה ושתיה וסיכה: לאכול דבר שדרכו לאכול. אף ע"ג דלמרה תורה לאכלה ולא להפסד אין מחייבין אותו לאכול דבר שאין דרך בני אדם לאכלו כגון תבשיל שנתקלקל ולא חייבין אם הולך לאכול וכן דבר שאין דרך בני אדם לאכלו אלא ע"י תיקון וכל הוא לאכלו כמות שהוא אלא תיקון כגון לאכול תרדין חיין או לכוס חיטין חיין שומעין לו: וכן בתרומה. וכן במעשר שני לא ניתנו אלא לאכילה ושתיה וסיכה: שנתנה להדלקת הנר. מצה"כ בתרומה שהורה אבל תרומה שאחה מדליקין בו את הנר ובמעשר שני כתיב ולא בערתי ממנו בטמא לאבל בטהור אותר לבערם ובשביעי' אין בטמא בין בטהור אותר: ג לא במדה ולא במשקל ולא במנין. כדי שימכרו בזול ג"ג אחות שאין מוכרים אותו כדרך שמוכרים בשאר פירות שהם קדושת שביעית ולא אחו לזלזולי בהו: אף לא אגודות. אלא יאכור בדרך שמוכרין בשאר פירות: ונין חלב. מפורש בפרקין דלעיל: ד שברי מותר. ואין בו קדושת שביעית ואע"ג דשביעית תופסת דאיה אחי לאו דמי שביעית הוא: לקוט לי בו ירק. לשון מכר הוא דאמעי לקוט לי שוויו ירק אבל לקוט לי לשון שכירות הוא ולא לשון מכר: ככר בפונדיון. לא שאמר לו אחן לך פונדיון רק ככר שוה פונדיון (ב): בשאלקוט ירקות שדה אביא לך מותר. משום דאחנת חנם יהבי זה לזה לפי שירקות שדה מצויין: לקח ממנו בסחם. בהקפה כדרך מוכרים בחנות: לא ישלם לו מדמי שביעית. דהוי כשאחרה: ה בייר. חופר בורות ומסיק מים

(חק לישראל) ח"ד 14 22

[ג] כלל גדול אמרו בשביעית כל המיוחד למאכל אדם אין עושין ממנו מלוגמא לאדם, ואין צריך לומר לבהמה. וכל שאינו מיוחד למאכל אדם עושין ממנו מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה. וכל שאינו מיוחד לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה. חשב עליו למאכל אדם ולמאכל בהמה. נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה. חשב עליו לעצים הרי הוא כעצים. כגון הסיאה והאזוב והקורנים: ב שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה. ולאבול דבר שדרכו לאבול (ולשתות דבר שדרכו לשתות) ולסוך דבר שדרכו לסוך. לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן. וכן בתרומה ובמעשר שני. קל מהם שביעית [כ] שניתנה להדלקת הנר: ג אין מוכרין פירות שביעית [נ] לא במדה ולא במשקל ולא במנין. [ד] ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל. [ה] ב"ש אומרים אף לא אגודות. ובה"א את שדרכו לאגוד אותו [ו] בבית אוגדין אותו בשוק בגון הברישין וגץ החלב: ד האומר לפועל הא לך איסר זה ולקוט לי ירק היום [ז] שכרו מותר. לקוט לי בו ירק היום [ח] שכרו אסור. לקח מן הנחתום בכר בפונדיון כשאלקוט ירקות שדה אביא לך מותר. לקח ממנו סתם לא ישלם לו מדמי שביעית שאין פורעים חוב מדמי שביעית: ה אין נותנין לא לבייר

[ב] כלל גדול. ע' כר"ש דלעיל: [ג] והטעם כתב הר"ם וז"ל לפי שבאם מכרוהו בכרכים מכרוהו בדרך שמוכרין ומע"ם דבר שדלכו לאכול מי לא יקנהו מכשיל כו' לפי שאין שולקין תוכלי בסמה: [כ] שניתנה להדלקת הנר. דכתיב (ויקרא כה) והיה כל תבואתה לאכול תהיה לך להדלקת הנר, [ג] לא בסדה. הם דעתה למכור בתבו סתום, פ"ק דר"ם דהמדקת על מנת לאכול ואותיב מוכר למכור ואפשר דלוקח ט"ג לאכול לא חני: סמוכה אע"ב לוקח בזול על מנת למכור ביוקר שקונה לשביעית ובאב הר"ש שדמ"ש ים לפן דין קדושת שביעית: [ד] ולא תאנים כו'. מפתיע דאף ט"ג דכניות שתאנים שלקלן כו' ר"ש דבשאנים ומלמן שני וכן ביוק דדרך למוכרן בגודות וה"ק לי אלא ושלקן שכי קע"ל דאין מוכר למלוך בשלו שדכיכים אפי' בשיעור מכדרכו אלא מוכר לחבירו מכדרכו למוכר, תוי"ט: [ה] בש"ש כו'. לשמר אע"פ שרואה למכור אלא במנין אלא מוכרן לחבירו מכדרכו: [ו] בבית. סי' אם שדרכו לאגוד בשדוחה קונים אותה בשוק ולפיכך אוגדין אותה בבית, הר"ש: [ז] שכרו מותר. וי"ל דדוקא בדבר שבבלו מכלכלה דליכא למיחש שמא יאכל אבל בדבר שאין מכלכלה כגון ירק אסור, כ"ל משום דאי שביעית ואסור לנהוג בו מנהג דמי שביעית, הר"מ: (ב) כ"ל בשאלקוט כו' מוכח כוחא מאידך בכר בפונדיון לא שיהא לו

ופ"ה ומ"ש מלוכח בשכר במ"ג פ"ז, וי"ל דדוקא בדבר שבבלו מכלכלה דליכא למיחש שמא יאכל לפיכך אוגדין אותו בבית ומשום הכי לא חשיב ליה מכלכלה: [ג] שבבלו לאכול. כ"ל משום דמי שביעית ואסור לנהוג בו מנהג דמי שביעית, הר"מ: (ג) כ"ל בשאלקוט כו' מוכח כוחא מאידך בכר בפונדיון לא שיהא לו

פונדיון רק ככר סוס כו' כ"ד כסס סכ"ס: [ט] ולא לבנן. מסיים סכ"מ ולא לבקר מומנין ומשמתינו נקטה אלו לכניסתו דבלן ובפר הסמ קנוף עשיהן לו ויסון דבר שמ"ס שיעבור סנהל מלא ע"י ספינה וה"ל דמרי: (נ) ומפורש ידי לעמוד ולא יעמוד בסביעות שביעית בדרך שמעשהו בשפר סמיום: [ט] ולא לבנן. מל' ומס עשי דרי כמלשון (ישעיה מז) יושב מגין מיעוד ומסיפה: (ד) זס פי' סכ"ס שפיכה בדמ"ק שמא יפשכו עד מאר זמן שביעור ויבית שהכוונה לבית שפסול. ומהכ"מ ז"ל שבית שיבוא"מי דמעט מופר ויאכלנו קודם שביעור. ובבבי שלב בדמ"ק שם מסכ"מ ולא שיבה בדכ"ס כלום, ס"מ: (ס) ודין שיוכל ודין שמעשה בשיכותיהן שיוס לכל דבר: (ו) ומפיס סכ"מ מלבד שיכות שביעית (וע' מ"ש במשנה דלקמן): [כ] מין מביאין. שכל דבר שבתוכה פיגו בה אלא מן המולין: [ל] מין שבין כלים. דמה דמנן לעיל דשביעית ניתנה לשיבה ר"ל לשיבת מדש ולא לשיבת טוהות ובלים, שכ"מ: [מ] ר"ש אומר ידלק. משמעינן דלף שבלים ס"ל דידלקו אלא דבי אמר למאתים בעיר אמרם: [כ] יאכל בבגדו. משמעינן לה סיו אלא משום דקשה דשמעת לה סיו בסוף פ"ק דמע"ס: (ז) משמע דלאחר שנזכו על שבותים שיבוי בשבו"ס לכל דבריהם פייבי וסיסום' בשבו שנזכו על פחן לפי שסיו מבטלין מבנין בשב"ק בימי עזרא כדאמר בפרקי דר' אליעזר: [ס] מיהר. שף ע"ג דמתן וקש של שביעית אסור כדמתן לקמן, שכ"ס. ול' סופק בדיעבד קאמר דמיהר לכתחלה נמי מיהר לפסיק בס מרחץ משום דלוקח מדם הוא כדמתן נבי עלוגמא, ס"מ:

לבייר [ט] ולא לבלן ולא לספן ולא לספן. אבל נותן הוא לבייר לשתות. ולכולם הוא נותן מתנת חנם: ו האנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה. אבל קוצר אותם בחרבה. אין דורכין ענבים בגת אבל דורך הוא בעריבה. [י] ואין עושין זיתים בבד ובקוטב. אבל כותש הוא ומכנים לבודידה. ר"ש אומר אף טוחן הוא בבית הבד ומכנים לבודידה: ז אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלא יביאנו לידי פסול, ר"ש מתיר. ואחרון אחרון נתפש בשביעית והפרי עצמו אסור: ח אין לוקחין עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי שביעית, ואם לקח יאכל בנגדן. [כ] אין מביאין קיני זבים וקיני זבות וקיני יולדות מדמי שביעית. ואם הביא יאכל בנגדן. [ל] אין סכין כלים בשמן של שביעית ואם סך יאכל בנגדו: ט עור שסכו בשמן של שביעית. [מ] ר"א אומר ידלק. וחכ"א [כ] יאכל בנגדו. אמרו לפני ר"ע אומר היה ר"א עור שסכו בשמן של שביעית ידלק. אמר להם שתוקו לא אומר לכם מה שר"א אומר בו: י ועוד אמרו לפניו אומר היה ר"א האוכל פת כותים באוכל בשר חזיר. אמר להם שתוקו לא אומר לכם מה שר"א אומר בו: יא מרחץ שהוסקה בתבן או בקש של שביעית [מ] מותר לרחוץ בה, ואם מתחשב הוא הרי זה לא ירחץ:

לקח בפירות שביעית בשר הכשר והפירות מתבערין בשביעית לקח בכשר בגיס יצא בשר ונתפש בגיס לקח בגיס שמן יצאו בגיס נתפש השמן וחייב לבער הפירות והשמן נמצא לאחרון לחרון נתפש: והפרי של שביעית עצמו אסור. לעולם ומפקינן לה מדכתיב כי יוכל היה קדש מה קדש תופס את דמיו אף (ה) שביעית תופסת את דמיה מי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף שביעית תופסת דמיה ויוצאת לחולין ת"ל תהיה בהוייתה תהא: ח יאכל בנגדן. כנגד חותם דמים ויקנה משלו דברים לעולם לפילה

(ו) ויאכל בקדושת שביעית: קיני זבים וקיני זבות. שתי תורים או שני בני יונה שחייבים להביא הזבים והזבות והיולדות: ט שתוקו לא אומר לכם מה שר"א אומר בו. ר"ע מיקל מר"ש רבו דמיקל בפי בסיכה וכשתמרו לו סיה ר"ש אומר ידלק תמר להם שתוקו שחיני דשתי לפרש כמה היה ר"ש מיקל בו, והלכה כחכמים: י באוכל בשר חזיר. לאו דוקא שחין האוכל פת כותי לוקה מן התורה אלא מכת מרדות מדרבנן (ז): מה שר"א אומר בו. דמיקל בו בפי: יא ואם מתחשב הוא. אם מדם חשוב הוא שכני מדם למדים ממנו לריך להחמיר על עלמו:

רש"י

שחשודים על משכב זכור. מבשמין עלמן כדי שיתאוו להם: ושערו כבגדו דמי. דלא שכיח ביה זיעה: ואמרי לה כגופו דמי. דשכיח ביה זיעה: משום חשדא. של זנות: דלא קביע ליה עידנא. שלא קבע לו רבו קביעות ללמדו בלילה: בפנתא. בלע"ז שעל גבי הרגל: גילדא. עקב שקורין סול"ש: ביומות הגשמים. הטיט מלכלו: אפילו היא אשתו. שחין כשהוא מבושם לשוק, א"ר אבא בריה דרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן במקום שחשודים על משכב זכור. א"ר ששת לא אמרן אלא בבגדו אבל בגופו מעברת ליה. א"ר פפא ושערו כבגדו דמי, ואמרי לה כגופו דמי. ואל יצא יחידי בלילה משום חשדא, ולא אמרן אלא דלא קביע ליה עידנא אבל קביע ליה עידנא מידע ידיע דלעידניה קאזיל. ואל יצא במנעלים המטולאים מסייע ליה לרב חייא בר אבא דא"ר חייא בר אבא גנאי הוא לת"ח שיצא במנעלים המטולאים. איני והא רבי חייא בר אבא נפיק. אמר מר זוטרא בריה דר"נ בטלאי ע"ג טלאי. ולא אמרן אלא בפנתא אבל בגילדא לית לן בה ובפנתא לא אמרן אלא באורחא אבל בביתא לית לן בה ולא אמרן אלא ביומות החמה אבל ביומות הגשמים לית לן בה. ואל יספר עם אשה בשוק א"ר חסדא ואפילו היא אשתו. תניא נמי הכי אפילו היא אשתו ואפילו היא אחותו לפי שאין הכל בקיאין בקרובותיו.

גמרא ברכות דף מג ע"ב

סלכם ס' כלם כלי סמילון דמסר חמלכות דכריסם אלף למר

ת"ר ששה דברים גנאי לו לת"ח. אל יצא כשהוא מבושם לשוק. ואל יצא יחידי בלילה. ואל יצא במנעלים המטולאים. ואל יספר עם אשה בשוק. ואל יסב בחבורה של עמי הארץ. ואל יכנס באחרונה לבית המדרש. וי"א אף לא יפסיע פסיעה גסה. ואל יהלך בקומה זקופה. אל יצא

ואל יסב בחבורה של עמי הארץ מ"ט דלמא אתי לאמשוכי בתרייהו. ואל יכנס באחרונה לבהמ"ד משום דקרו ליה פושע. וי"א אף לא יפסיע פסיעה גסה דאמר מר פסיעה גסה נוטל א' מת"ק ממאור עיניו של אדם, מאי תקנתיה להדריה בקידושי דבי שמשי. ואל יהלך בקומה זקופה דאמר מר המהלך בקומה זקופה אפי' ד"א באלו דוחק רגלי השכינה דכתיב מלא כל הארץ כבודו:

הכל מכירין בה והושדין אותו: דקרו ליה פושע. מתעלל: בקדושה דבי שמשי. שעותה כוס של קדוש בשבת בלילה:

זוהר פנחס דף ריג ע"א ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

וידבר יי' אל משה לאמר. פנחס בן אלעזר וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר (משלי א) שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. (יתרו פה א) שמע בני מוסר אביך דא קב"ה. ואל תטוש תורת אמך דא כנסת ישראל. מאי מוסר אביך מוסר דא אורייתא דאית בה כמה תוכחין כמה עונשין. כד"א (שם ג) מוסר יי' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. ובגין דכל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא זכי דיפתחון ליה כמה תרעין להוא עלמא כמה נהורין. בשעתא דינפוק מהאי עלמא היא אקדימת קמיה ואזלא לכל נטורי תרעין מכרזת ואומרת (ישעיה כו) פתחו שערים ויבא גוי צדיק. אתקינו כרסיין לפלניא עבדא דמלכא דלית הדו לקב"ה אלא במאן דאשתדל באורייתא כ"ש ב"נ דמתער בליליא לאשתדלא באורייתא דהא כל צדיקייא דבגנתא דעדן צייתין לקליה וקב"ה משתכח בינייהו כמה דאוקמוה (שיר ח) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ר"ש אמר האי קרא רזא דחכמתא אית ביה. היושבת בגנים דא כנסת ישראל דאיהי בגלותא עם ישראל ואזלא עמהון בעקתייהו. חברים מקשיבים לקולך. משריין עלאין כלהו צייתין לקולך לקול תושבחתך בגלותא. השמיעני כד"א (שם ב) הראיני את מראיך השמיעיני את קולך. השמיעני קלא דאינון חברייא דמשתדלי באורייתא דהא לית תושבחתא קמאי כאינון דמשתדלי באורייתא. אמר ר"ש כביכול כל אינון דזכאן לאשתדלא באורייתא ומכד פליג ליליא ואתיין במטרוניתא כד נהיר יממא לקבלא אנפי מלכא אתקיף ואחסין בשכינתא ולא עוד אלא דשריא ביה חוט של חסד כמה דאוקימנא. ת"א כל מאן דזכי לאתתקף בשכינתא ישתמר גרמוהי מאינון מלין דאחידן לקבלה כגון מאן. אינון דלא משקרי באת קדישא כגון בת אל נכר וכל מאן דנטיר גרמיה כביכול כנסת ישראל אחידא ביה ונטרא ליה והיא אקדימת ליה שלום וכ"ש אי זכי וקני להאי. ואמר ר"ש אתחזיין ישראל לאשתצאה בההוא שעתא כר דאקדים פנחס להאי עובדא ושכיך רוגזא. הה"ד פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב וגו':

הלכה פסוקה

הר"מ הלכות תפלה פרק ו.

(א) כיצד העם יושבים בבית הכנסת הזקנים יושבים ופניהם כלפי העם ואחוריהם כלפיהה כל וכל העם יושבין שירה לפני שורה ופני השורה לאחורי השורה שלפניה עד שיהו פני כל העם כלפי הקודש וכלפי הזקנים וכלפי התיבה ובעת שליח צבור עומד לתפלה עומד בארץ לפני התיבה ופניו לפני הקדש כשאר העם:

(ב) בתי כנסיות ובתי מדרשות נוהגין בהן כבוד ומכבדין אותן ומרביצין אותן. ונוהגין כל ישראל בספרד ובמערב בשנער ובארץ הצבי להדליק עששיות בבתי כנסיות ולהציע בקרקען מחצלאות כדי לישב עליהם. ובערי אדום יושבין בה על הכסאות:

יוסף לחק

מוסר

מספר חסידים סימן קכו קכז.

אל תסי לדיק סרכה, הרי שהיתה אשה טובעת בנהר וילדך להצילה אל תאמר אני מניחה לטבוע כי איך אלך ואראה את ערותה למה תשומם ויחשב לך עון ותענש. לא ולמד משאול שחמל על אגג ועשה ק"ו של שטות ועל דבר זה נטרד. וכן איש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו בדבר אלהים הכני נא וימאן האיש להכותו ועי"כ נענש והכהו האריה וימיתהו:

לא יאכל אדם אלא א"כ ירעב, ולא ישתה אלא א"כ יצמא, ואל ישהא נקביו אפי' שעה אחת דכל זמן שאדם צריך להשתין ולהסך את רגליו ויעמיד נקביו מיד ישתכן ויפיל נידי חולי סדריקן והאדם חייב להבריא את עצמו כדי שיוכל לעבוד את בוראו, ועוד יעבור על בל תשקצו את נפשותיכם:

פנחס יום ב תורה

אונקלוס

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ד דמילוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

טז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
יז צָרוֹר אֶת־הַמִּדְיָנִים וְהִכִּיתֶם אוֹתָם:
יח כִּי צֹרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר־נִכְּלוּ לָכֶם עַל־דְּבַר

טז וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: יז אָעִיק יָת מִדְיָנָאֵי וְתִקְטְלוּן יָתְהוֹן: יח אֲרֵי מְעִיקִין אִינּוּן לְכוֹן בְּנִכְלֵיהוֹן דִּי נְכִילוּ לְכוֹן עַל עֵיסַק פְּעוֹר וְעַל

ת"א לרור. ב"ק לח:

בעל הטורים

(יז) צרור את המדינים. ל' יחיד והכיתם ל' רבים לומר כי על ידך היה שאמר לה אביה אל תבעלי אלא לגדול שבהם וזהו מ"ש

שפתי חכמים

ם היכרח לפרש כן מפני שאין אדם נעשה צורר לאחרים אלא מפני הרעה שבאה לו מאחרים ולא מצינו שעשו להם ישראל שום רעה. לכן פי' שהפקירו כו' מפני שבשיבותיהם היו מוכרחים להפקיר

רש"י

(יז) צרור. כמו זכור ושמור לשון הווה, עליכם לאייב אותם: (יח) כי צוררים הם לכם וגו' על דבר פעור. שהפקירו בנותיהם ם לזנות כדי להטעותכם אחר פעור.

עֵיסָק בְּזַבֵּי בַּת רַבָּא דְּמִדְיָן אֲחָתְהוֹן דְּאִתְקְטִילַת בְּיוֹמָא דְּמוּתָנָא עַל עֵיסָק פְּעוֹר׃ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא לְמֵימָר׃

פְּעוֹר וְעַל דְּבַר כָּזְבִּי בַת נְשִׂיא מִדְיָן אֲחֹתָם הַמֻּכָּה בְיוֹם הַמַּגֵּפָה עַל דְּבַר פְּעוֹר׃ א וַיְהִי אַחֲרֵי הַמַּגֵּפָה פ כו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר׃

בעל הטורים

ופכיתם ל׳ רבים ולפי משם כי נתגדל במדין: (ה) ויהי אחרי המגפה. פרשה זו פתוחה שעשה הפסק בין המגפה למנין שלא תשלוט המגפה בפקוד פותם:

רש״י

זאת מוהב לה זוה להמיד מפני רות ע פרישה עתידה ללאת ממה כדתמרין בבבא קמא (דף לח): (ה) ויהי אחרי המגפה וגו׳. מכל לרושה פ שנכנסו זאכים לתוך עדרו והרגו בהם וזוא מוכה לותם לידע מין העותרות. דבר אחר כשיצאו ממלרים ומסרו למשה נמסרו לו במנין ועכשיו שקרב למות ולהחזיר נלתו מחזירה במנין:

שפתי חכמים

כעותיהם לזגות כדי להמעיטם בפעור, רש״ס: ע ופ״ת ולפי לא כתב שלא שעם פ׳, ובפרשת מטות כתב שני טעמים בשבח, ו״ל דקשה לכם״י מדכתיב הכא לכור לה המדיניים ופכיתם לותם ל״ל שלא לכוך בין דכתיב ופכיתם שלא ע״כ ל״ל מש״ה כתיב לכור עליכם לשייר לותם תמיד משא״ה כתיב כל פוזה ל״ה קשה למה לא יפייבו את המוכיחים לכל הפחות שלא יתחתנו בהם ולפסול את סנקבות ועו״פ משום רות כו׳, ובזה יתורץ למה דעת רש״י משום מכל המדקדקים שבלם סוכלים שסול מקור במקום לווי וכמו שכתב הרש״ם: פ דק״ל סיכך תלוי המנין במיפה לוותם המגפה. מכל ק׳ לפי הד״ם שפניה רש״י ל״ל דכתיב לעיל מיניה לכור את המדיני ופכיתם לותם וגו׳ וכתי׳ כפ׳ מטות נקום נקמת בני ישראל מפה המדיניים אחר תפסק כל ענין ב״מ דכתיב מדין קולם מיתת משה לכך סמך מנין ישראל למלחמת ׳מדין׳. וסולכך לעשה של ד״ם משום לשטעם שלא שהיה לו למנות שלא שהיה סיה יודע סנותרים, לכן כי׳ ד״ם כו׳. ולד״ם קשה סוף עדיין לפ שהיה זמן מיתת משה, לכן כי׳ גם לעשה לשטען וק״ל:

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ה) ויהי אחרי המגפה. לוה הקש״ם למנות את ישראל לידע לותם פילמתו עם הכבעייים ובני פעמים נמנו וזה למנין תמה להזכיר שם המשפחות אבל במדבר סיני לא הזכיר המשפחות ולפי שפשט לא כל בני השבטים עלו למשפחות כי יש משה שלא היה להם בנים ונקראו ע״ש לותם שהיתה משפחתם מרובה ונמצאו בהם ולא היה להם שם לעצמן לבן בני שמעון שמיעו מהשפחות לוהד ויכין ולתר וגם בני לתר לא משה משפחת עינה ונמצאו במשפחת יתרי ופעמים שתין משפחה נקראת שלא ע״ש בני בניהם לבון לזהם משפחת שוהתי ולא מיעו לזה בשעון שלא משה בניו היה להם ובנותיו בו משפחתה וכן בלבון וכן אהד ונמצן שפה בני בלע מדקתמר. משפחת הבלעי מבלי בלע שהיו בנים לותרים לבלע ונקראו על שמו וכן גלעד שפה לו משפחה לעצמו ומביר היו לו בנים לותרים ונקראו על שמו כדכתיב למביר משפחת המביר ויש משה שנשתנו קלת במותם לבון נמוסל יתומל, חומים חומש חומש, לתי לתיהם, חופים שפופים:

מקום לקטרג וכ׳ עתה, ומזו המדבש שם לתמתי [לתקני המגפה] מעה בלאי, שפשניהם נפהלקה ממני, כלומר שבו סלו״ם, לכל תכדך לי׳ יפעדני, בלתמת למנות מיתתו ולהכלום לנו כי שמד הקש״ם תפדו לתנו שתתמלא מיכה המספר של שבט ראוה ופכיונתך לתנו כמעז ומקדש, [ת״י]:

תרגום

נביאים מלכים א יט

להתבשיך מצ״א הוי״א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח ארני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב״ן שבעשיה:

א וְאִסְתְּבִי וְהָא אִיסְדּוֹהִי חַרְבָא מְעוֹפְפָא וּצְלוּחֵיתָא דְמַיָא וַאֲכַל וּשְׁתִי וְתַב שְׁכִיב׃ ב וְתַב מַלְאֲכָא דַייָ תִּנְיָנוּת וּקְרִיב בֵּיהּ וַאֲמַר לֵיהּ קוּם אֱכוֹל אֲרֵי סַגֵי מִנָּךְ אוֹרְחָא׃ ג וְקָם וַאֲכַל וְשָׁתִי וַאֲזַל בְּחֵילָא דַאֲכִילָתָא הַהִיא

א וַיַּבֵּט וְהִנֵּה מְרַאֲשֹׁתָיו עֻגַת רְצָפִים וְצַפַּחַת מַיִם וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּשָׁב וַיִּשְׁכָּב׃ ב וַיָּשָׁב מַלְאַךְ יְהוָה ו שֵׁנִית וַיִּגַּע בּוֹ וַיֹּאמֶר קוּם אֱכָל כִּי רַב מִמְּךָ הַדָּרֶךְ׃ ג וַיָּקָם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתְּ וַיֵּלֶךְ בְּכֹחַ ו הָאֲכִילָה הַהִיא

ארבעין

רש״י

(ה) עגת רצפים. חררה הנאפה ע״ג נחלים: (ג) כי רב ממך הדרך. כ״ל שהדרך שאתה רולה לילך בה היא מהלכת כל ארבעים יום ואם אין אתה מוצא שם מאכל ומשקה קום ואכול

מצודת דוד

יום ומצאנו מהלכ זמן רב: (ג) בכח האכילה הפיא

אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵב: ד וַיָּבֹא־שָׁם אֶל־הַמְּעָרָה וַיָּלֶן שָׁם וְהִנֵּה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ:

אַרְבְּעִין יוֹמִין וְאַרְבְּעִין לֵילְיָן עַד דְּאָתָא לְטוּרָא דְּאֶתְגְּלִי יְקָרָא דַייָ לְחוֹרֵב: ד וְעַל תַּמָּן לְמְעָרְתָּא וּבָת תַּמָּן וְהָא פִּתְגָמָא דַייָ עֲמֵיהּ וַאֲמַר לֵיהּ מָה לָךְ פָּא אֵלִיָּהוּ:

מצודת דוד

(ד) אל המערה. היא נקרת הצור שעמד בו משה:

רש"י

גם נחעכלה בעניו כל הזמן הסיח: עד כה. עד כאן נסר פעמים והיה כה תוכיח: (ד) אל המערה. בעמד בה משה כמו שכ' (שמות לג) ומעתיק בנקרת הצור וקללנוהו במערת טבעת: מה לך פה. למה נתת פנים וכה הסעלה כדרך בני אדם שנוהגים בבני נכרים לכנות עמו בדברים ודומיהם (בראשית ד) אי הבל אחיך:

חפי' רד"ק תמצא בהפטרה בשבוע זה:

כתובים תהלים מד

להמשיך ביסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א כִּי לֹא בְחַרְבָּם יָרְשׁוּ־אָרֶץ וּזְרוֹעָם לֹא־הוֹשִׁיעָה לָמוֹ כִּי־יְמִינְךָ וּזְרוֹעֲךָ וְאוֹר פָּנֶיךָ כִּי רְצִיתָם: ב אַתָּה־הוּא מַלְכִּי אֱלֹהִים צַוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב: ג בְּךָ צָרֵינוּ נְנַגֵּחַ בְּשִׁמְךָ נָבוּס קָמֵינוּ: ד כִּי לֹא בְקַשְׁתִּי אֶבְטָח וְחַרְבִּי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי:

א אֲרוּם לָא בִגְבוּרַת סַיְיפֵיהוֹן יָרִיתוּ אַרְעָא וּתְקוֹף אֲדְרָעֵיהוֹן לָא פְּרָקַת לְהוֹן אֲרוּם יְמִינָךְ וְאָדְרַע גְּבוּרָתָךְ וּנְהוֹר זִיו יְקָרָךְ אֲרוּם כָּל זְמַן דַּעֲסֵיקוּ בְּאוֹרַיְתָא אִתְרְעִיתָא בְהוֹן: ב אַנְתְּ הוּא מַלְכִּי אֱלָהָא בְּעִדְנָא דָּרָא פַּקִּיד פּוּרְקָנוּת דָּבִית יַעֲקֹב: ג בְּמֵימְרָךְ מְעִיקָנָא נְגַח בִּשְׁמָךְ נְכבּוֹשׁ כָּל דְּקָיְימִין עָלָנָא: ד אֲרוּם לָא בְקַשְׁתִּי אֲנָא רְחִיץ וְסַיְיפִי לָא תְּפָרוֹק יָתִי:

מצודת דוד

(ה) כי לא בקשתי. אם בזרועו ישבתו גם סמרון לא יבטח בקשתו וכמה מלא אחת מושעת לפני בימיך ובסתרה הבא לפני מפניך כי היית מבוקש לפני: (ב) מלכי אלהים. הלא אתה מלכי וכיוון לפושעים ואתה הוא מלכי ורצוי למלך לפושיע לעמו כאשר ים לפני ידו ונוסף לבוז ישועת יעקב: (ג) בך. בעזרתך: בשמך וגו'. כפל הדבר במ"ש:

רש"י

(ה) כי רצית. לשון רצוי: (ב) צוה ישועות יעקב. נס עתה: (ג) נבוס קמינו. נרמוס קוממיו:

ברטנורא משנה פסחים פ"ז עיקר תוי"ט

ביצד צולין. שפוד של רמון. ולא אחר עיסי דמפקי מיא והו"ל כפל מבושל במיס ורמון לא מפיק מיס וכשפוד של מתכת לא כדלקמן דחס מקלתו חס כלו (ה) וכלה מחמת שפוד ורחמנא חמר כלי חם ולא כלי מחמת דבר אחר: כמין בישול הוא זה. שמתבשלין כני מעיו לתוכו כתוך הקדרה: תולין חוצה לו. תוכחן כשפוד למעלה מפיו של טלה, כדכתי' (ג) טלה, והלכה כר"ע: ב א"ר צדוק בו'. מהניתין הסורני מהסרת והכי קתני ואם אסכלא מנוקבת היא (ג) כגרה וא"ר צדוק בו', והלכה כרבי צדוק: נגע. הפסח: בחרסו של תנור יקלוף. מן הפסח מקום הנוגע בתנור שנאלה עם מקום חרס התנור ולא כלי אם הוא (ד): נטף מרוטבו על החרם וחזר עליו. שחזר שומן שנתחמם מן החרם ונבלע בפסח: ושוטל את מקומו. ולא סגי בקליפה אלא בנטילה כשוכי אלעזר דשומן שנלע בתוכו הרבה ואותו שומן לבי מן החרס הוא: נטף מרוטבו על הסולת. והסולת רותחת דנאלה רוטב מחמת סולת והרוח רוטב שבתוך הסולת חסיר למיכליה דה"ל כלי מחמת דבר אחר, שלכך יקמוץ את מקומו. ויזרוק אותו קומץ (ה) כשאר קדשים הפטולים: ג סבו בשמן תרומה. שמותר לסוך הפסח כמי

כלי מאלעזר דגבורת דיסוד אלהים

(ה) שהפנימי מתחמם ע"י קלתו שהיולן, כש"י: (ד) שהוכחו מתוך פיו. לפי שיתן גרם שהשפוד נשאר בו אלא יסוד הפסח ואת סוף כית שהמיסים למטה וקדייב דמם דרך שם, פוס': (ג) ול"ל שהם מסובבים וכלוכים בעניו אלא יפלו מעל הרשפ שהרי אי אפשר למעט: (ג) ופעמי"ו עשויים כבריחים בעין שלנו ויש אלא גדול בין בריח לבריח שומן הפשוך (כ"ל על הסיען) לתוכו וכל הטלה נאלה בשויר אבל שני בריחים שהין בשבו מוגע בשבזול: (ד) ות"ת מגע בהרכו כו' שמאי סגי ליה בקליפה הלא שרוטב שיש בתוכו נאלה בשפוד עד כדי שיעור כו' ומיכא לאוקמי בשהין רוטב כ"א מעט ומעט רוטב מיגו מוסב כ"ש כדלקמן גבי סיכה, פ"ש: (ה) כ"ש כ"ש ות"ל

ישראל אם חי הוא [כ] ידיחנו. ואם צלי הוא [ג] יקלוף את החיצון. סכו בשמן של מעשר שני לא יעשנו דמים על בני חבורה, שאין פודים מעשר שני בירושלים: ד ה' דברים באין בטומאה ואינן נאכלין בטומאה. העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וזבחי שלמי צבור ושעירי ראשי חדשים. הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה. שלא בא מתחלתו אלא לאכילה: ה נטמא הבשר והחלב קיים אינו זורק את הדם. נטמא החלב והבשר קיים זורק את הדם. ובמוקדשין אינו כן אלא אף ע"פ שנטמא הבשר והחלב קיים זורק את הדם: ו נטמא קהל או רובו או שהיו [ד] הכהנים טמאים והקהל טהורים יעשו בטומאה. נטמא מיעוט הקהל. הטהורים עושים את הראשון והטמאים עושים את השני: ז הפסח שנזרק דמו ואחר כך נודע שהוא טמא, הציץ מרצה. נטמא הגוף, אין הציץ מרצה. מפני שאמרו הנזיר ועושה פסח. הציץ מרצה על טומאת הדם, ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף. נטמא טומאת התהום, הציץ מרצה: ח נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה [ה] מעצי המערכה. נטמא מעוטו והנותר שורפין אותו בחצרותיהן או על גגותיהן מעצי עצמן. הציקנין שורפין אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה: ט הפסח שיצא או שנטמא ישרף מיד. נטמאו הבעלים או שמתו. תעובר צורתו וישרף בט"ן. ר' יוחנן בן ברוקא אומר אף זה ישרף מיד לפי שאין לו אוכלים:

פירות: אם חי ידיחנו. דלמ"ד בלע: ואם צלי הוא. בטיגן קליפה מסוס דבלע: שאין פודים. מוכרים (ו): מעשר שני בירושלים. ואפי' לחכלו בטהרה דכתיב בידך והלכת אל המקום: ד חמשה דברים. אין לך בצבור קרבן נאכל אלא אלו וקרבן צבור דוחה את הטומאה דילפינן מפסח דכתיב ביה במועדו ודוחה את הטומאה דכשרוב הקהל טמאים דהכי תמרינן ליה כי יהיה טמא וגו' יחיד נדחה ואין צבור נדחים ובקרבנות צבור כתיב אלה תעשו לה' במועדיכם (ז) כמו שנאמר בפסח במועדו ותמניען מתניתין דלעי"ג דקרבין בטומאה לאפוקי צבור ידי חובתם אין נאכלין בטומאה והא דתני ר' דברים אלא תני קרבנות צבור וכו' מניחא למעוטי חגיגת הרגלים כולם דדמו לקרבן צבור מסוס דאתי בכמופיה בחסיפת חבריו לרגל ואינם דוחים את הטומאה כדרך שאין דוחים את הפסח (ח): זבחי שלמי צבור. ככשי עצרת שאין שלמים לחרים לצבור: שעירי ראשי חדשים. ולא תני שעירי רגלים לכיון דתמשינן זמני שלמי צבור מהו מיני דמים ואין נאכלין בטומאה ר"ס לכל שאר מיני דמים ולא לתעריך למתני שעירי רחבי חדשים אלא משום דלא כתיב בהו מועד (ט) ומד"ת לא לידחו את הטומאה דהא כל הקרבנות לצבור ממועד נפקא לן דכתיב בכלהו אלה תעשו לה' במועדיכם (י): שלא בא מתחלתו אלא לאכילה. שבשלמי טובה עיקר מצות פסח לאכילה לטובה דכתיב לפי אכלו וכי תריית רחמנא לאתויי בטומאת מתים נדחה ואין לצבור נדחין ודהתן למכליה תרייה: ה נטמא הבשר והחלב קיים אינו זורק את הדם. דעיקר פסח לאכילת חדש הוא: ובמוקדשים אינו כן. שאפי' נטמא כשר והלב קיים זורק את הדם (יא): ו נטמא קהל. בטומאת מת שאין פסח נדחה מפני הטומאה אלא מטומאת מת (יב): יעשו בטומאה. ואפי' מתים יחידים דהא פסח טהורים גופייהו בטומאה אתו משום כהנים שאין קרבן לצבור הבא בטומאה חלוק מאחר שקרבן רובם בא בטומאה אף היחידים עושים בטומאה: ז ואח"כ נודע שהוא טמא. דפסח אי הדם (יג): הציץ מרצה. ופטור מפסח שני: נטמא. בעליו טומאת הגוף במת: אין הציץ מרצה. דכתיב וכי יהיו מת עליו והיינו הרחקותיו יפלו דהם נעשה במת קודם הבאת קרבנותיו מותר: הציץ מרצה על טומאת הדם. ותגלחתו כשרה ומותר לאחות יין וליטמא למתים: ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף. ואם נטמא בשעת הבאת קרבנותיו מותר הכל: נטמא. גופו בטומאת התהום כל טומאת מת אלא יש לו לדם קודם לכן נקרעת טומאת התהום: הציץ מרצה. להלכה למשה מסיני שהותר לעשות פסח שני. וכן נזיר שנודע לו בטומאת התהום לחזר שהיה קרבנותיו (יד) ג"ל להכיה קרבן טומאה ולא תמרו טומאת התהום אלא בטומאת מת בלבד: ח לפני הבירה. כל המקדש בולו קרוי בירה ושורפים אותו שם כדי לכייחן ביזהרו אלא יבואו עוד לידי טומאה: מעצי המערכה. אלא לכייח את מי שאין לו עצים (טו): נטמא מעטו. וכן נותר של פסח עסוה: הציקנין. העצרין ארי עין: שורפין אותו. מעוט שנטמא והמותר מפסח עסור לפני הבירה: ט הפסח שיצא. חוץ לחומה (טז): ישרף מיד. כי"ד ולא צריך לאסהויי על הנוקר של ט"ו כדי שתעובר צורתו דהייגו שיבא לידי נותר ומיהו בי"ט לא מצי צריך ליה דאין שורפים קדשים בי"ט: נטמאו הבעלים או שמתו. אין פסולו בגופו אלא משום דבר אחר: תעובר צורתו. ימתין עד שיבא לידי נותר ואח"כ ישרפנו: אף זה ישרף מיד. ר"י בן ברוקא לא פליג את"ק אלא כשנטמאו הבעלים או מתו קודם זריקת הדם דלא מהני כשר לאכילה והוה

ליה כפסולו דנופו, וחין הלכה כר"י דכן פרוקח: **י העצמות.** שחיטו יכול לשברן מפני שמאכרה שבירת עלם ומותר בכל מוח וטעון שרפה: והגידין. שהן לסורין בחליצה וחין הייבין עליהן מן התורה כגון שמטו על גיד הנשה שהוא מותר חלח שיסרגל קדושים נהגו בו חיסור לי נמי גיד החיטון הסמוך לכשר שהוא לסור וחין חייבין עליו ומן התורה הוי עותר ולחכלו ע"ל דרבנן לסריהו: והנותר. כשר פסח שנתעכלו בחליכתו ומותר: **בששה עשר.** שהוא חולו של מועד לע"פ שנפסל בשקר רחמון חין רחמי לעורפו ביו"ט דשרפת קדשים עשה ויו"ט עשה ול"ת (יז) וחין עשה דוחה לת ל"ת ועשה: **יא כל הנאכל בשור הנדול.** שכשר הוקשה כל השתיד להקשות בו: **יאכל בגדי הרך.** רחוי לחכילה בפסח בן שנתה יתיר עליו בפסח ול"ש בשבשיו הוא רך הוחיל וסופו להקשות: **וראשי כנפים והשחוסים.** ה"ק ומהו הנאכל בשור הגדול רחמי שקורין טירו"ס בלע"ז שברחש בף הכתף ושאר שחוסים כגון תוך החזון ושחוסי החזה והלעות הקטנות שבסוף השדרה הוחיל ובשור הגדול נחכלים ע"י שליקה יחכלו בגדי הרך שנחמר: **אבל המותיר בטהור וכו'.** דכתיב בה חותירו ממנו עד בוקר והמותר ממנו עד בוקר בחש תשרופו בח הכתוב ליתן עלה חחר ל"ת לומר שם עברת על לחו קיים עלה שבו ואינך לוקה ס"ב דהוי לחו שחין בו מעלה ומל לחו שחין בו מעלה חין לוקין עליו: **והשובר בטמא וכו'.** דכתיב ועלה לח תשברו בו בכשר שנחמר על שבירת עלם ואינו מוזהר על שבירת שחר עלמות שבגידים: **יב אבר.** מן הפסח: **שיצא מקצתו.** חוץ למחיצתו ונריך להתוך לת היולח דכתיב ובשר בשרה טרפה לח תחכלו ודרשינן בית כל בשר שיהח בשרה כלומר שיהח חוץ ממחיצתו כגון קדשי קדשים שיצחו חוץ לעזרה וקדשי קלים שיצחו חוץ לירושלים חותו בשר היולח טרפה הוח ולח תחכלו: **חותך.** לת הבשר היולח סביב עד שמגיע לעלם: **וקולף.** לת הבשר שלח יהח לחוץ: **עד שמגיע לפרק.** שמתחברים שם ב' עלמות וחוכל לת הבשר שקלף שהרי לח יהח ואותך לת הפרק ומצליך כל העלם (יח) שיהח מקלתו: **ובמוקדשין.** בשאר קדשים חוץ מהפסח: **קוצץ בקופיץ.** חותו מקלת החבר שיהח ובפסח חיכו יכול לעשות כן מפני שהוח מוזהר על שבירת עלם: **מן האגף ולפנים בלפנים.** חגף קרי כל מקום הגפת הללוחות שהוח סופף ונוקף שם כשסוגרים דהייכו משפת הפנימי של עובי הפתח עד מקום הנקיפה: **מן האגף ולפנים.** דהייכו תוך העיר ממש: **בלפנים.** וחוכלים שם קדשים קלים: **מן האגף ולחוץ.** דהייכו ממקום הנקיפה ולחוץ כלחוץ: **החלונות.** שבחומות ירושלים (כ) ושובי רחב החומה בגגה כלפנים: **יג שתי חבורות שהיו אוכלות.** פסח לחד: **אלו הופכין פניהם הילך וכו'.** וחפי' נרחה כשתי הכורו' על פסח לחד לח חיכפת לן דרחמנח לחמר על הבתי' לשר יחכלו לחו דמשמע שני בני לדם חוכלין פסח לחד בשני בתים (כח) דכתיב יחכלו (שמות) לחו חד פסח (בחים) שהיו לחל לדם לחד חינו חוכל בשני מקומות ולהכי מוקמי בבית לחד יחכל בחין לחד חוכל בשני בתים ושתי חבורות ההופכים פניהם כשני בתים דמי: **המיחם.** שממחמים בו חת החמין שמוזגין בו חת היין רשחי ליתן בתוכו כדי שיהח נוח לשתיין למזוג לכלן ולכלן. ות"ס שמפסיק בין החבורות לח חיכפת לן: **וכשהשמש.** המשתם לשתיין: **עומד.** מהבורה לחד שהתחיל לחכול הפסח עמה ומוזג לחבורה החחרת: **קופץ את פיו.** סוגר וטולם חת פיו ומהזיר חת פניו לגד חבורתו שלח יחשדוהו שהוח חוכל עם החבורה החחרת לחין לדם לחד חוכל בשתי חבורות כדחמרן: **והבלה.** שהיה טופח רשחי להפוך פניה לגד לחד (כב) ולחכול דפסח נחכל בשתי חבורות:

(יז) ס"ק כ"ם בגמרח ובפ"ב דשבח מפרש בחנח דכי חוקים: (ו) בשבח. דלח חימח דלח לדמו לשרפתה כולי לחי קמ"ל: (יח) דכלינ מכני לח שני דכתיב ומיום שממיני ובלשה יכלים: (ז) בשסוד. לפי' בשסוד, רש"י. כלומר ולין ל"ל בפסח שבח בטומחה וכן בשובר בטמח פי' סכ"ם בפסח שבח בטומחה: (מ) מבב שיצח. כי"ל מחיכתו חומח יכולים ובלול ע"י מחיכתו כשיר בשבח בשלכל בו: (ע) ומותר. בפסח שיש עליו כזית בשר ובשבו בלח במקום שבשר מייב לף ע"פ שבמקום שבשר פטור מבשרו: (יט) בלין בו חות עבקינן דמי כיש בו חות לף מבשר בע"י דטעון שרפה, ועטו"ש: (י) ובפיים בלפנים. לף לפנף עלמו נעשה כמן לפנף ולמון, סכ"מ: (כ) וס"ם בק"ק בעזרה ולחכילה בפסח בבית, סל"מ: (כח) ובמ"ל דבמוף לשולטן בב' בתים בלח דבבה"ג ניחח ליה למקף עלה דיני דבמה ודבלה, ובכ"מ פי' חלו סופרין לריכין להפוך כדי בלח יהו נלחין בחבורה חחת דחיכח בלח חבורה חבי בייבינ דמן בשבר חולה חן חולה, ועטו"ש: (כב) ול"ל דלמעיין בלח משבינן בב' חמקומות לף"ם בחכלה מקלת שעודה בלח ספיכה פניה ל"ב קע"ל דחייבת להפוך פניה משום לריעות, תוס':

רש"י | **גמרא** פסחים דף פו ע"א | **תוספות**

מפני שהיא בושה. לחכול לעיני החבשים על ידי שמתכלים בה: יתיב. ומטה מקום מסב מסובים היה: והקטנים יושבים על ספסלין והגי עלמו בחסיבות: קבלה בחד זימנא. ולח סירב עד שיפרנו בו: ושתייה בתרי זימני. לעיני החבשים על ידי שמתכלים בה: יתיב. ומטה מקום מסב מסובים היה: והקטנים יושבים על ספסלין והגי עלמו בחסיבות: קבלה בחד זימנא. ולח סירב עד שיפרנו בו: ושתייה בתרי זימני. הפסיק בו: ולא אהדר אפיה. לגד מחר חלח חתה לעיניהן: בעל השם אני.

כלבם ס' כלם כלי המילון דנבורה דמלכות דבריתם אבדתם

הבלה הופכת את פניה וכו'. מ"ט א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מפני שהיא בושה. רב הונא בריה דרב נתן איקלע לבי ר"נ בר יצחק אמרו ליה מה שמך אמר להו רב הונא אמרו ליה ניתיב מר אפוריא יתיב בסא קבלה בחד זימנא ושתייה בתרי זימני ולא אהדר אפיה אמרו ליה מ"ט קריית לך רב הונא אמר להו בעל השם

הבלה הופכת פניה. מפני שהיא בושה. מפשיטין לפני החבשים ובלול מפשיטין לפני החבשים בשעת הסבה כדי שלא יתבייש בפני החבשים: **כתבי מקומות** לף ע"פ שחבלה מקלת שעודה בלח ספיכה פניה ל"ב קע"ל דחייבת להפוך פניה משום לריעות, תוס':

מקטנותי כך קורחים לי רב הונא: מ"ט כי אמרי לך תיב אפוריא יתבה. ולא יפצת ע"נ קרקע ולא פ"נ בפסל ולבהי בעו ליה אלא היה מהנסם כך ותמיה להו: כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה. מתניתא היא במסכת דרך ארץ בפרק בן עזאי: מסרבין לקטן. מלקבל דבריו עד שיפגיר בו ואין מסרבין לגדול, שכן מלאכים שאמרו לאברהם כן תעשה ולא סירבו בו וללוט אמרו כי ברחוב נלין עד ויפגר בם מאד: כלה

ואין מסרבין לגדול. פשוט דיקיש לגדול לא שייך לומר מפני מה דאין מסרבין דיקיש מורים דכך נפוס ושברים הוא ולא היה לו ליכנס לפי שלא מפני כבוד עשה:

נכנסין בג' כו'. פירש ר"ח מכאן' שנמנו על הפסק ובאו מקלת מכן בעת שדבר בני סדם לקבול ונצלו סדיינלא פי' שעם להפסק מהריסן ולא מצלן שם מקבלו רק שלשה מוכלים שם הפסק ואין עליהם להמתין עד שיבואו כלם שכל הפוסק לא מצלם ולא מצא אפי' לא כשהר רק אחד מהם אין לריך להמתין כיון שסיו שם וילאו:

אמר רבינא ונותנין דמים. פשוטה פשה ולים הלכתא כוותיה ומכ"מ דעל בעידנא דפיילי מנכי ומדר כסו דיילא:

אני מ"ט כי אמרו לך נתיב אפוריא יתבה א"ל כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא מ"ט כי יהבו לך כסא קבלת בחר זימנא א"ל מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול מ"ט אשתיתיה בתרי זימני א"ל דתניא השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן שנים דרך ארץ שלש' מנסי הרוח מ"ט לא אהדרה אפך א"ל כלה הופכת פניה תנן. רבי ישמעאל ברבי יוסי איקלע לבי ר"ש ברבי יוסי בן לקוניא יהבו ליה כסא קבלה בחד זמנא ושתייה בחד זמנא אמרי ליה לא סבר להו מר השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן אמר להו לא אמרו בכוסך קטן ויינך מתוק וכריסי רחבה. אמר רב הונא בני חבורה נכנסין בג' ויוצאין אפי' באחד. אמר רבה והוא דעיילי בעידנא דרגילי למיעל והוא דרגש בהו דיילא. אמר רבינא ונותנין שכר דמים וצריך האחרון להוסיף דמים, ולית הלכתא כוותיה: יותר מפשת סעודת המחרי: והוא דרגש בהו דיילא. שהודיעו לשמש שזה דרכם לגלות אחד אחד לפי שעורת הוא לו לשמש היחידי: וצריך אחרון להוסיף דמים. לשמש:

הופכת פניה תנן. ואין דרך הים להפוך פניו: רבי ישמעאל ברבי יוסי. כריכו דקאה הוה כדאמרינן בהשוכר את הפועלים: בני חבורה. ולא כפסח קאי בני חבורה שמא המשמש כפעודתן נכנסים כשלשה להסב ישמש ואם לא יחיד או שנים והסבו אין על השמש לשמש עלייהו: יוצאין אחד אחד. כל מי שסיים תכילתו קודם אם כא לגמת יגא לף ע"פ שקשה לשמש לשרת היחידים הגמרים: והוא דעיילי בעידנא. דעיילי מיבעי שתין התחרון מחריך

זוהר (פנחס דף ריב ע"ב) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

רבי יהודה פתח ואמר (תהלים פו) שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגו'. סיפיה דקרא לית לתסתכלא ולבתר קרא כלא. סיפיה דקרא כתיב הבטח אליך הבטח כך מבעי ליה מאי הבטח אליך כלא כביכול דוד מבטח ליה ולא יעבר ליה פלגות ליליא בשעתא כמה דכתיב (שם קיט) חצות לילה אקום להודות לך. קמתי מבעי ליה אלא אקום ואתקשר כך לעלמין. שמרה נפשי שמור מבעי ליה והא תנין דלית לת כתורייתא אלא לית בה רזין עלאין ויקירין. שמרה לקב"ה קאמר שמרה לההוא חולקא דאתחזר ביה נפש דכד נפשא נפקא מהאי עלמא אתיא למירת עלמא (דאתי) לי זכי כמה חיילין עלאין נפקין לקבלה ולגנזרא לה ולאעלא לה במדורא דדוכתא והאי ה' נטיר לה לאתחזרא עמה כרים ירחי ושבתי ואי לא זכי כמה גרדיני טהירין חוזמנין לקבלה ודמו לה לבר ווי להההיא נפשא דמתנוולא בריוקיא כחכנא בקופיתא הס"ד (שמואל ב כה) ואת נפש אויבי יקלענה בתוך כף הקלע. ודוד בעי בעותיה קמי קב"ה ואמר שמרה נפשי אלא ידחון לה לבר וכד אטי (ס"א לקבלך יפתחון לך) לקבלה יפתחון לה פתחין ותקבל לה קמך. כי הסיד אני וכי חסיד אקרי. ת"ר יהודה אין דכתיב (ישעיה נה) חסדי דוד הנאמנים בנ"ב שמרה נפשי אלא תסבוק לה למהך לבר. ר' יצחק אמר כל כ"ג דאית ליה חולקא בקדיק יראת להאי ארץ כמה דכתיב (שם ס) ועמך כלם לדיקים וגו' והאי לדיק חסיד אקרי אמר דוד בתר דכתאי אתר לחיילא חסיד אני. וכנ"ל שמרה נפשי לאתקשרא בך: רבי חייא פתח (תהלים פח) עדות ביהוסף שמו וגו'. הא אוקמוה דאוליף דאצנין שבעין פתקין ולעון הקדש יתיר הס"ד (שם) שפת לא ידעתי אשמע. אבל מאי עדות. ת"ח בשעתא דאתתיה דפוטיפר הות אתידא ביה להחיה מלה הוה יוסף עביד גרמיה כאלו אינו יודע ליאמא דילה וכן בכל יומא עד ההיא שעתא בתרייתא דכתיב (בראשית לט) ויתפשהו בבגדו מאי ותפשהו אלא נגיון דעביד גרמיה כאלו אינו יודע ליאמא. ורוח הקדש צווח לקבליה (משלי ז) למחר מאכה זרה מכריזי אמריה החליקה. מאי קמ"ל אלא כל מאן דעביד גרמיה מהאי אתקשר בה בשכינתא ואתיד בההוא עדות ואמאי הוא ה' דאתוסף ביה. דכתיב עדות ביהוסף שמו. לוף הכא י' אתוסף בפוקדם על דקני בהאי:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מבאר חסידים בוימן קבח קבט.

מעשה בהבחור יעקב בר' יהב סמיך מבבד בזקנו לפני סלמין סקדם ובסמיו סהבל סילבים לפני סמלך אז לפני סלבטין אז מוהן מנעלין ואומר אני עני הם בבסמים ואני בהחמים ובהחנוגים נמלה הם בשלשה ואני בשלי וכן נמנו סהבל לחבריו: ובבבד את ה' מהונך, אתם קונה לנפשו לשמוח כסף וזהב יש לך לקנות לנפשך נלה להמליט שפיניך יפפילין. בבד ה' מהונך אמה שהאלך יש לך קול ערב מלוה להתפלל. זה אני ואמיהו סתובה נפניו התנוח מפלוג נלה ולובה נלה וסובה נלה ועליה נלה כן פעשה לבל חפלי ס':

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יא.

(א) בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגים בהן קלות ראש כגון שהוק והיתול ושיחה בטלה ואין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין נאותין בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. וחכמים ותלמידיהם מותרין לאכול ולשתות בהן מדוחק: (ב) ואין מחשבין בהן חשבונות אלא א"ב היו חשבונות של מצוה כגון קופה של צדקה ופדיון שבוים וכיוצא בהן. ואין מספידין בהן אלא הספד של רבים כגון שיהיה שם הכפד גדולי חכמי אותה העיר שכל העם מתקבצין ובאין בגללם:

להמשיך מת"ת דרא יהוה נפ"ש י"ה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דמלוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

ג שְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ | כָּל־עֲדַת בְּנֵי־ יִשְׂרָאֵל מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל: ג וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר: ד מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: שני ה רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפַלּוּא מִשְׁפַּחַת הַפַּלְאִי: ו לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרוֹנִי לְכַרְמִי מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי:

ג קַבִּילוּ יַת חוּשְׁבַּן כָּל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָּא לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן כָּל נָפִיק חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל: ג וּמַלִּיל מ ש ה וְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא וַאֲמָרוּ לְמֵימְנֵי יַתְהוֹן בְּמֵישְׁרֵיָא דְמוֹאָב עַל יַרְדְּנָא דִירֵחוֹ לְמֵימָר: ד מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָּא כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דְּנָפְקוּ מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם: ה רְאוּבֵן בּוּכְרָא דְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ זַרְעִית חֲנוֹךְ לַפַּלּוּא זַרְעִית פַּלּוּא: ו לְחֶצְרוֹן זַרְעִית חֶצְרוֹן לְכַרְמִי זַרְעִית כַּרְמִי:

בעל הטורים

(ב) לבית אבתם. ולא אמר למשפחותם כמו למעלה, לפי שנגמר כבר אחת משפחה מהבני משפחת הפלאי וכן כלהם: (ו) לכרמי.

שפתי חכמים

ב משום דמשפחה מן הילוק אם תולך אחר אחד מן אחר אחת דאת כל שבט אחד תולד שני משפחות הרבה בשבט ר' אבל כשבטים יש חילוק אם אחת משבט אחר: ק לקמן גזה דמלת תולדות קאי לזכרי' שהבני יש יחידי אבל לנקיבות אינה שפיר כמו אחת שהבני שם ישראל: ד דנאמר לא קאי תולדה משה ואלעזר אלא קאי משלמעלה דסיינו מבן עשרים שנה וגו' והכי נאמר קרא וידבר משה ואלעזר הכהן תולדות כ"ל שהבני בערבות מואב על ירדן יריחו ואמר הן שהבני שהבר לנאמר מבן עשרים וגו' שהר אחת על זאת: ש ות"ח נשא אינה פסוק אלא נאמר כפ' כי תשא ולא מצינו פסוק שהיה כאן שנאמר שמו את ראש וגו' מבן עשרים שנה וגו', וי"ל משום דק"ל דכאשר הוא משמע שהכר הוא לשם וגם ישראל יודעין הכר וזווי דשכח עדיין לא ידעו אלא כשנאמר לשם משה: וע"ק לרש"י ז"ל למעלה ובני ישראל סיולאים מארץ מצרים לא אלא ובני ישראל ואז לא לכך תולך לפרש ולהכיא מזה פסוק שהמור בני משה דתיו לווי ולא שנאמר אלא ליולאי מצרים. וע"ש מ"מ שיש לו להביא מפסוק שנאמר כפ' במדבר סיני, וי"ל דמניו שנאמר כפ' במדבר סיני לא שיש אלא לפי שעה דיוס קטנה שמשכן ולא לדורות אבל מניין שנאמר בני משה אלה לדורות דמשמע כי אבא אלה שמות וגו' לעולם כשנאמר אחת לא תשנה אלא שהם בשם: ת וע"ש הא גבי עכו"ם ג"כ כתיב בני דכתיב וילד משלקי בכורו, וי"ל מי סוס כתיב כאן בני לאחרון משפחת שנאמר ולא כתב אחרון לא שיש קשה מידי כמו גבי עמלקי אבל עכשיו דכתיב בני לאחרון מניין משפחת שנאמר קשה לשם שטיל ס"ת אלא ב' וי"ל אלא ב':

נביאים מלכים א יט

להמשיך מנ"ת דוא צבאות נפ"ש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דחוד יַהְוֶה חיה יחידה דנצח יַהְוֶה חיה יחידה דחוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה | אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־ א וַאֲמַר קַנָּאָה קַנֵּיתִי קֳדָם יְ

אֱלָהָא צְבָאוֹת אֲרֵי שְׁבָקוּ קְיָמָךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת מַדְבְּחָךְ פָּגְרוּ וְיָת נְבִיֵּיךְ קְטָלוּ בְּחַרְבָּא וְאִשְׁתָּאֲרִית אֲנָא בְּלָחוֹדִי וּבָעוֹ יָת נַפְשִׁי לְמִקְטְלָהּ׃ (ב) וַאֲמַר פּוֹק וְתֵקוֹם בְּטוּרָא קֳדָם יְיָ וְהָא יְיָ מְהַנְּלֵי וְקֳדָמוֹהִי מְשַׁרְיָת מַלְאֲבֵי רוּחָא מְפָרְקִין טַנְיָא וּמְתַבְּרִין בֵּיפָיָא קֳדָם יְיָ וְלָא בְּמִשְׁרְיָת מַלְאֲבֵי רוּחָא שְׁכִינְתָא דְיָי וּבְתַר מִשְׁרְיָת מַלְאֲבֵי רוּחָא מַשְׁרְיָת מַלְאֲבֵי זְיָעָא וְלָא בְּמִשְׁרְיָת מַלְאֲבֵי זְיָעָא שְׁכִינְתָא דְיָי׃ (ג) וּבְתַר מִשְׁרְיָת מַלְאֲבֵי זְיָעָא מַלְאֲבֵי אֶשְׁתָּא וְלָא בְּמִשְׁרְיָת מַלְאֲבֵי אֶשְׁתָּא שְׁכִינְתָא דְיָי וּבְתַר מִשְׁרְיָת מַלְאֲבֵי אֶשְׁתָּא קַל דְּמִשְׁבְּחִין בְּחֶשְׁאִי׃ ד וַהֲוָה בַּר שְׁמַע אֵלְיָהוּ וְקָרִיךְ אַפּוֹהִי בְּשׁוּשְׁפֵיהּ וַהֲוָה כַּד נָפַק וְקָם בְּתָרַע מְעָרְתָּא וְהָא אֲמַר מָה לָךְ פֹּה אֵלְיָהוּ׃ ה וַאֲמַר קַנָּאָה קַנֵּיתִי לַיהוָה אֱלָהָא צְבָאוֹת אֲרֵי שְׁבָקוּ קְיָמָךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת מַדְבְּחָךְ פָּגְרוּ וְיָת נְבִיֵּיךְ קְטָלוּ בְּחַרְבָּא וְאִשְׁתָּאֲרִית אֲנָא בְּלָחוֹדִי וּבָעוֹ יָת נַפְשִׁי לְמִקְטְלָהּ׃

עֲזָבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרָגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ ג וַיֹּאמֶר צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִנֵּה יְהוָה עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים לִפְנֵי יְהוָה לֹא בָרוּחַ יְהוָה וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ יְהוָה׃ ד וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יְהוָה וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה׃ ה וַיְהִי כְּשָׁמְעַ אֵלִיָּהוּ וַיַּלֵּט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַמְּעָרָה וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה־לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ׃ ו וַיֹּאמֶר קַנֹּא קָנֵאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרָגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃

רש"י

(ה) מזבחותיך הרסו. כמות היחיד משמעות לפי שמים: (ג) ורוח גדולה. מצריית מלאכי רוחות: רעש. מצריית מלאכי זיעה: (ג) אש. מצריית מלאכי אש. קול דממה דקה. קל דמשבחין בחשאי: (ז) וילט פניו. וכריך לפומי: באדרתו. כלשרת שער שלו:

מצודת דוד

(ה) קנא קנאתי לה'. מקנא סייתי קנאת ה' לפרוע נקמת עבדיו כמעל ועשוק ממנו על לפר עזבו בריתך וגו': הרסו. כמ"ש למעלה וירפא את מזבח ה' שהרום: לבדי. כי מלא הנביאים שהחביו עובדים תיכם ירושים לפי: ויבקשו וגו'. כפומר נפש בחתי הנם להחבלא במקום שמקודם לקחת נקמתי ממנו: (ב) לא. נוהו לנפלת מן המעמד לעמוד בהר לפני ה' כי כבוד השכינה מעבור לפניו: והנה ה' עובר. מתר כל שמחנות הפה: ורוח

כתובים תהלים עג

לחמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א אַשְׁתֵּיצָא גוּשְׁמִי וְלִבְבִי צוּר־לִבָּבִי וְחֶלְקִי אֱלֹהִים לְעוֹלָם׃ ב כִּי־הִנֵּה רָחֲקֶיךָ יֹאבֵדוּ הִצְמַתָּה כָּל־זוֹנֶה מִמֶּךָּ׃ ג וַאֲנִי קִרְבַת אֱלֹהִים לִי טוֹב שַׁתִּי בַאדנָי יְהוִה מַחְסִי לִסְפֹּר כָּל־מַלְאֲכוֹתֶיךָ׃ ד מְשַׁכְּיִל לְאָסָף לְמָה אֱלֹהִים זָנַחְתָּ לָנֶצַח יֶעְשַׁן בְּתַר דַּחֲלָתָךְ׃ ג וַאֲנָא לְמִקְרַב בְּיָ לִי טַב שַׁוֵּיתִי בַּיְיָ אֱלָהִים רוּחֲצָנִי לְמִשְׁתָּעְיָא לְצַדַּיקָיָא כּוּלְהוֹן פֻּרְקוֹנֵי שְׁלִיחוּתָךְ׃ ד שְׁבָקָא טָבָא עַל יְדוֹי דְאָסָף לְמָא אֱלָהָא רְחַקְתָּא לְעָלְמִין יְתָקֵיף רוּגְזָךְ

מצודת דוד

(ה) כלה. כשרי ולבבי יפלו לפי: צור לבבי. כי סלעים הוא מוצק לבבי וחלקי לעולם: (ב) רחקיך. סרחוקים ממך יאבדו כשאר עשולם סלכות כל אשר ממך: (ג) ואני וגו'. יש לי קרבת סלהים כי מקרב עלמי מניו: שתי. שסתים מחסי בפי: לספר. לעשות בספורי מעשיך סגולים ושבחוים יגיע נעשוק בדבקי זולת: (ד) זנחת לנצח. למה עזבת פה ישראל זה זמן רב

אַפֵּךְ בְּצִאן מַרְעִיתֶךָ: ה זְכֹר עֲדָתְךָ ו קָנִיתָ קֶדֶם גָּאַלְתָּ שֵׁבֶט נַחֲלָתֶךָ הַר־צִיּוֹן זֶה ו שָׁכַנְתָּ בּוֹ: רוּגָזֵךְ בְּעַן בַּעֲיָרָךְ: הַאֲדַכַּר בְּנִשְׁתָּךְ דְּקָנֵית מִלְּקַדְמִין פְּרַקְתָּא מִמְצָרַיִם שִׁבְטֵי

צַהֲסַנְתָּךְ טוּר דְּצִיּוֹן דְּנָן דִּי שְׁרֵיתָא שְׁכִנְתָּךְ בֵּיהּ:

מצודת דוד

(ד) יעשן אפך. כעסת: (ה) קנית קדם. לפני בריותיך עולם: זה שבנת בו. תחר שכינת כו:

רש"י

עד שנראה כאלו כן יהיה לעולם: יעשן. למה יעשן אפך ביעד על שהעם הללו שחטא רועה: (ה) קנית קדם. אתר קנית לך לעם מיומן קדם מאז גאלתה ממצרים והכנסתם על הר ציון שהשכנת בו והוא מקרש מקדש:

ברטנורא משנה נטען פרק ח עיקר תוי"ט

הזורק. ה"ז מגורשת. לכתיב וכתן כידה ומלמ כתיב וכידה יתנו ממע ותן מ"מ (ח) כין כתורה כין כנגה כין כקרפיפה והוא שתהא עומדת כגד כיתה או כגד חצרה (כ): קלתה. כלי שהכשים נותנות כו מעות ומחטין:

ה"ז מגורשת. ואפי' היה תוך ביתו דמקום חיקה וקלתה קרוי לה שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה (ג) ולא על מקום קלתה: ב או שמצאתו מאחוריו. שהיה הגט על גבו ושקע גבו לה כדי שתטלנו: אינו גט עד שיאמר טלי גיטך. ולכי תימר טלי גיטך מיהת הוי גט לכל הס היה הגט ע"ג קרקע או על גבו או גבופו ולא עקע גבו או לא המיא גיפו לה כדי שתטלנו תפי' תמר טלי גיטך תיכו גט: קוראה והרי הוא גיטה. כשהיה קורחה כו רוחה שהוא גיטה: קרוב לה מגורשת. קרוב לו אינה מגורשת. כל שהיה יכולה לשומרו והוא תיכו יכול לשומרו זהו קרוב לה וכל שהיה יכולה לשומרו והוא יכול לשומרו (ד) זהו קרוב לו שניהם יכולים לשומרו או שניהם תינם יכולים לשומרו זהו מחלה על מחלה (ה) ולעניו פסק הלכה תינה מגורשת עד שיגיע (ו) גט לידה או לרשותה: ג אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי. בגמרא מוקמינן לה בתומר זרוק לי חובי כתורת גיטין (ז) דכיון דמ"ל הכי ה"ל למוד זה דין גט ותם זרק חותו הלוה קרוב למלוה ותכד זכה הלוה ותימו חייב לשלם ותם קרוב ללוה הלוה חייב כו' תכל תם תמר לו זרוק לי חובי והפטר מכיון שזרקו לו בכל עניו פטור (ח): לאויר הגג. כפקות משלשה סמוך לקרקעית הגג דכלכוד דמי: מרשות הגג. ילא מתהילת הגג וכלכם לתוך מהילת המקום שהיא עומדת בו (ט): או נשרף ה"ז מגורשת. והוא שקדמה זריקת הגט בתאר קודם שתהא הדליקה בתוור האחר שתם היתה הדליקה בתאר תחלה מעיקרא לשרפה קתזל ותינה מגורשת: ד בגט ישן.

כלי מלטני דם"ע דמלכות דילידה צבאות

הזורק גט לאשתו והיא בתוך [ח] ביתה או בתוך חצרה הרי זו מגורשת. וזרקו לה בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו [כ] הוא עמה במטה אינה מגורשת. לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת: ב אמר לה בנסי שט"ח זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה [ג] אינו גט [ד] עד שיאמר לה [ה] הא גיטך. נתן בידה והיא [ו] ישנה נעורה קוראה והרי הוא גיטה אינו גט [ז] עד שיאמר לה הא גיטך. היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה, קרוב לה מגורשת. קרוב לו אינה מגורשת. מחצה על מחצה, מגורשת ואינה מגורשת: ג וכן לענין [ח] קדושין וכן לענין החוב. אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה הלוה קרוב ללוה הלוה חייב. מחצה על מחצה, שניהם יחלוקו. היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה. כיון שהגיע לאויר [ט] הגג, הרי זו מגורשת. הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה, כיון שיצא מרשות הגג, [י] נמחק [כ] או נשרף ה"ז מגורשת: ד בש"א פוטר אדם את אשתו בגט ישן. וב"ה

[ח] כיתה. שכל נכסי מוכח וזרקו לה ע"ג קרקע, רש"י. וכגמ' (כ) גמרא, ומעמא כי יהא שם יהא כסמוכה לה חלוק כסמיכה ומזה שכל' מעמא דכלך ותילה לה סני וכתוב ג"ד, ועתו"ס: [ג]סוס. פי' שגט ומוקי לה בגמ' כשמתעה שלו שכל מעם שלה גבוה י' מוקמת כשות שעמה מפי מיכה מוקם כלכי למקום כלבי לה מקדי מיכני: (ג)וס"ם פשיטא דסה מיקם סוס מתם כיכה ותוכ"י דמיהי כשכתיב נגרשין כתכן, תוס': [ד] תימה גט. בשטוקים בעיגן גירושין עסקינן דפי לא מפי תיכה ס"ל כנסי ס"ם כו' פפי' נתנו לה ניתוס מעליותה מלא שלא פיכם תיכו כלוס דסה קי"ל לכיך נפכם שלא בעסוקין בעיגן עסקינן כו' שלא כיון שה"ל כנסי שה"ז הכי נתבטל כל מה שכתו בשוקין בשות עיגן מתהלה כיון שלא אמר לעדים כלו גט שלי ניתן לה דכשפי מפני (כדלקתת בגמרא דף נה) וכן נמי כשמלאתו תמוכין תן עסוקין בשות עיגן מועיל כיון שהוא נתינה גרועה שעיקר גבו לה, כך"ן: [ד] עד שיאמר. פי' אפי' בעודו בידה ול"ל לתזור ליעלנו מידה כלבי בגמ' דוקא בידה כיה אף ע"ג דמתוך מסוגה לאו כלום הוא, כך"ן. אבל לתוך כיתה כשיגיע ועמ"ס עלי גיטך מע"ג קרקע לא מהני ואפי' ס"ל שה"כ הא גיטך: [ה] הא גיטך. עלמך שיהן לה בתוכת גרושין בגמ' ספר כריתות ונתן בידה שיהן תוכו בתוכת ספר כריתות, כך"ס: [ו] ישנה דשע"ג דלא בעיגן דעתה בידה מקום שמעתה מיהו בעיגן וכשכיה ישנה לא מיינר, כך"ן: [ז] עד שיאמר לו'. ואף ע"ג שהיו מתחלה עסוקין בשותו עיגן ואפי' אמר לעדים מתחנה לו שגם שאני נותן לה למכי כריתה הכא לא דיכנה לאו כח שגרושי היה, כך"ן. ויתמה לה בעודו בידה כשנעשה וכלכי וכמ"ל: (ד) וא"ת מה לי יכול לשומרו כיון דהיה לינה יכולה לשומרו ו"ל בפ"ע כה לינה יכולה לשומרו אלא עם תחר והוא יכול לשומרו בפ"ע, תוס': (ה) תימה היא תמני מגורשת כלל ותיקן בתוס' דכשיהם לינם יכולים לשמרו היינו כל אחד בפ"ע אבל שיהם כיקר יכולים לשמרו, ועתו"ס: (ו) נזרוק שמא ימחו על תוקן סחום קרוב, רש"י: [ח] קדישין. דכתיב וילקח וילתה וכיתה, גמרא: (ז) בכ"י דדוקא לענין גיטין מפני התקנה וכן לקדושין משום דלתקנת הלכך הם דתנן וכן לענין הזוק כשלא דוקא בשותו

[ט] ומיהו אם נתנה לו בתוך ביתה ונפלה לחוץ ועמדה על הפתח ונטלה חוץ לפתח ונתנה לו בחוץ גט מגורשת מפני שנתנה לו בחוץ. ס"ם בריטא ומה דתנן לה כסיפא תורתו מתלה

אוסרין. ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה [ג] אחר שכתבו לה: ה כתב לשום מלכות אחרת לשם מלכות [מ] מדי לשם מלכות יון, [נ] לבנין הבית, [ס] לחורבן הבית. היה [ע] במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח הצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה, ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה. אם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה. ולא זה וזה מטמאין לה, ולא זה וזה זבאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה. היתה בת ישראל נפסלת מן הכהונה. בת לוי מן המעשר. בת כהן מן התרומה. ואין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין בתובתה. ואם מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין. [פ] שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה הצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: ו כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות. הלכו הצרות האלו ונשאו ונמצאו אלו אילונית הצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: ז [נ] הכונס את יבמתו, והלכה צרתה ונשאה לאחר ונמצאת זאת שהיא אילונית הצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: ח כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה, וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה ולאחר זמן הרי הגט יוצא מיד האיש ושובר מיד האשה הצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה. רבי אליעזר אומר אם לאלתר יצא אין זה גט, ואם לאחר זמן יצא ה"ז גט לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני. כתב לגרש את אשתו ונמלך. בש"א [ק] פסלה מן הכהונה. ובה"א אע"פ שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה: ט המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק. בש"א אינה צריכה

(י) ומזלי לעצמייהו דכ"ם לית להו כסוף מלילאין לא יגרש אדם את אשתו אע"ג מלא כתב עליה מזומנת היא בעיניו ואינו כח עליה וכ"ם לית להו אפי' הקדימה מכשילו יכול לגרשה ואינה מזומנת בעיניו ויאמרו כי כח עליה, יכולנא. ואף על גב דלא"ש נמי אפשר שיגרשנו משום דכר עליה מ"מ מייפי' שמא יאמרו שהקדימה כו': [ג] אחר כיומו שנכתב ונמסר ושלח ל"ם למסדר קדושין ס"ל מם סוגיתו מכמים שהקדימה דזמן בגיטין דסרכינן לגיטין שמביאין אע"פ, תוי"ט וע"ש: [מ] מדי. דפי' שמעתין מהרת ס"ם משום דמולכת עכשיו ולפיכך יקנאנה לבל מלכות מדי ויון מפי דהוה הוה קע"ל, נמ': (יא) שינה לו שנם שמעם שיאמרו כו', רש"י: [נ] לבנין הבית. דה"ם ליון מלכותה היה לה קפדי, נמ': [ס] לחורבן הבית. דלא תימא כיון שהיה למדכרי תכיבותייהו היה דקפדי לבל תוכרן הבית לגערה היה תימא לה לגיהא, נמ': [ע] במזרח. נמ' נמלא מאן דלימא בעל כייון שיש שמו ושמה שם עירו ושם עירה הלא לאו סופר הוא"ל רב לספרא, כו' כי יתיבינן בשילי בתיבי בשילי ופע"ג דמיעכר לכו שילי בהיני כו' ונתבו לוה בסיפקים דספרי ס"ד הלא עדים מחתימים קתמרי: (יב) ומיהו אינה כיניהו דאלו שם שמו דלאו שמו דלאשון מלכותיה היא ואלו הכא לאבדה דאשתו על שני מלכותיה היא ולפיכך יאמרו בדין ובטעם כיניהם וקל לסכין ממקומה ולפיכך לא הולרך לכתב. וכ"י מפרש בסגנון דאשם ונאלקו עליו שהוא וכל"ן ול"נ ניחא שכיבר הפה הלל"מ הולד ממזר פייט ממזר שעשאוהו ממזר נמור בכל תורה ונותר בממזר'.

וכ"כ ר"י לדעת ר"ח ולפשט שכ"ם ג"כ לדעת הכ"ב וכמו שכתב הר"ן בשמעתין, ושפוי"ט: (יג) דפי' לאו ר"מ אפי' מדכריהם לא ולא דמי לסה דפשטא דשם אחד שהוא מדכריהם: [פ] שינה. פי' התום' לאו דוקא ממש קאמר אלא היא לו שני שמות בב' מקומות וכן היא שם שהיה דפי' בשינוי שם ממש פשיטא שפטר פשוט אלא נכתב לשם בעלה בלל וכן מדאלטריך למיתר בשמ' דתקמני' מודיה לר"מ הכי ואם היא שם ממש אפי' לריכא למיתר; ב"י ועיין תוי"ט דמפיק דבר"מ מולק ומפרש בשינוי ממש ושכ"ם ג"כ לדעת הכ"ב: (יד) לאע"ג דמודו דכתן בשינוי שמו ושמה דהולד ממזר אפי' מן הכתן שהם ס"ע לפי שבשעת גט פשוט שעושה ולדה מן הפגי מעזר מדאוריימא ומ"ה קנסינן ליה מדבנן בולדה הכתן אבל כל היכא דליכא ממזר מדאו' לא קנסינן למעבד ממזר מדבנן, הר"ן ועפוי"ט: [נ] הכונס. ולפיכך דפי' בשמעתין כגון שקיימה משום דלא מקיים מלית יכול הלבך קנסינן לה על שלא המתינה עד שתשלם שנעריה פילונית אבל בגון דלקיים מלות יכול פיגמי דלא סוי לה להמתין ולא לקנסה ואי בשמעתין הכא משום דקא דמיא קמיים ויכולי והיא זקוקה לו כמו שהתכים סוי לה להמתין עד שתכלה שיהיו יכולי מבלתה נפילתה לפניו היתה שבולה אבל היה דלא דמיא קמיים שתתבלה נפילתה לפניו היתה שבולה שבוח לבם עבוה ומעולם לא נזקקה לו אימא לא נקנסה על שלא המתינה לכיבל, נמ': (טו) וה"ת מה קנוניא שייך בכיון שנשתה לבני לא מלי להחזיקה להלא גיהא ומזה, וי"ל דשעתים דאין הבעל בם על לבי שבוסי לשתוילה קנוניא, תום': (ק) פסלה כו'. מומרת בעלמא היא שהתחילו בקדושת יהוסין לשומרה לבסוף מפני בתיבת הגט בדמוכת בגמ': (טז) ובתב

גט אחר: ואם לאחר. שנשתה ה"ז גט: לא כל הימנו של שני. שנשתה דאמרינן קנוניא היה ביניהם (טו) ואחליפו השטרות לאחר שנשתה, כ"ה שברי הן הן עידי כיתה, כלומר הן הן עידי יהוד ואין שם עידי יהוד (טו) ואין עמו בפונדקי. וים שם עידי יהוד ואין שם עידי כיתה (טו) ואין

הימנו גט שני. ובה"א צריכה הימנו גט שני. אימתי בזמן שנתגרשה מן הנישואין. ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה הימנו גט שני מפני שאין לבו גס בה. כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: י גט קרח. [ר] הכל משלימין עליו. דברי בן ננס, ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראוין להעיד במקום אחר, ואיזהו גט קרח כל שקשריו מרובים מעדיו:

ברטנורא

אדם עושה בעילתו בעילת זנות והרי קדשה בביאה, וב"ש סברי לא אמרינן הן הן עידי ביאה עד שיראו שנבעלה: גט קרח. שקשריו מרובין מעדיו דתקון רבנן גט מקושר משום כהנים קפדנים שהיו כותבים גט פתאום לנשותיהם ומתחרטים ולא היו יכולים להחזירן ותקנו להם גט מקושר שאינו נוח ליכתב מהרה שמא בתוך כך יתפייס וכותב שיטה אחת או שתים וכורכן על החלק ותופר ועד אחד חותם על הכרך מבחוץ וחוזר וכותב שני שיטין או יותר מבפנים וכורכן על החלק והותם עד שני על הכרך מבחוץ וכן עד שלישי ואם יש קשר כריך ואין עד חתום מאחוריו זהו קרח ופסול דמסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחלה והיישינן דלמא הבעל אמר להו כלכם חתומי והרי אחד שלא חתם ואם נשאת אשה בגט זה תלא מזה ומזה: וכל הדרכים האלו בה. ומתניתין ר"מ היא דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר, ואינה הלכה: י הכל משלימין עליו. ואפי' עבד ואפי' פסול לעדות מחמת עבירה: אלא קרוב. שהוא ראוי להעיד בעדות אחרת שאין עליו פסול עדות אלא קורבה אבל עבד או גזלן לא עבד דלמא אתי לאסוקי ליוחסין (יז) וגזלן דלמא אתי למימר עבד תשובה אבל קרוב כ"ע ידעו ליה דקרוב הוא. והלכה כבן ננס שהכל משלימין עליו ומ"מ אין חותם עליו אלא עד אחד פסול בלבד והשאר צריך שיהיו הכל כשרים:

עיקר תוי"ט

שב"מ שכל המקדש בביאה א"ל לבעול בפני עדים אלא יתייחד בפניהם ויבעל: [ר] הכל כו'. ואפי' פסולים דליתא להא שפלמה הלא משום חששה בעלמא שמא בשילא אחר זמן בב"ד יפסלוהו שיהיו סבורים שה אין הבעל עדיו למנין קשריו ולא התמו בו כלם כש"י. וס"פ היכא דחזינן בהדיא שריבה הסופר בו קשרי' יותר ממנין העדים והכא ליכא למיחש לכלכם שכל משלימין עליו ואפי' פסולים לפי שלא יבא ב"ד אחר לפסלו דכיון דבעיקר עדותו של מקושר דהיינו בג' עדים דלריכים לו ע"א קרוב כשר משום דג' במקושר לאו דאורייי' כדאיתא בגמרא דהכא אפי' אמר כלכם עדים לא נגרף עדותן אמר כן ותשא עדותן בטלה אלא כך אמר שיתחתמו הכשרים כדינן והקרוב כדיני, הר"ן: (יז) תימה אמאי לא מפרש נמי בעבד שמא יאמרו נשתחרר וכ"ה בגמ' למסקנא וכ"ה בר"ן:

רש"י

גזלן. לא יהיב דמי חמסן יהיב דמי: יוצאת לרצונה וכו'. ע"כ בעל מגרשה: מאי דבר אחר. היכי הוי טעמא לכתובה למשקל בזבורי': וכי תימא. כלו' מלתא אחריתא קאמר ולא טעמא לזבורית הוא: אפשר דמשהי לה. ולא יהיב לה גיטה וכיון דלא אשהי מלעתיה גרשה: אלא מיתמי. כגון כתובת אלמנה: משום חינא. שיהיו אנשים נושאים חן בעיני הנשים וינשאו להם:

גמרא גטין דף מט ע"ב

הלכה ה' כלה כלי ההילון דת"ת דמלכות דבריאה השתפא

תניא אמר ר"ש מפני מה אמרו הנזקין שמין להם בעידית מפני הגזלנין ומפני החמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני חומס למחר ב"ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך אמרו הניזקין שמין להם בעידית. ומפני מה אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ודירה נאה ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנו בחובי לפיכך אמרו בעל חוב בבינונית, אלא מעתה יהא בזבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לוין. כתובת אשה בזבורית דברי רבי יהודה ר"מ אומר בבינונית. אמר ר"ש מפני מה אמרו כתובת אשה בזבורית שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא. ד"א אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו. מאי ד"א וכ"ת כי היכי דכי מפיק לה איהו תקינו לה רבנן כתובה מיניה, כי נפקא איהי נמי ליתקני ליה רבנן כתובה מינה, ת"ש אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו אפשר דמשהי לה בגיטה. כתובת אשה בזבורית אמר מר זוטרא בריה דר"נ לא אמרן אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפי' כל מילי נמי דהא תנן אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזבורית אלא לאו מיניה לעולם מיתמי וכתובת אשה אצטריכא ליה סד"א משום חינא אקילו רבנן גבה קמ"ל:

תוספות

משום חינא. פירש בקונטרס שיהיו האנשים נושאים חן בעיני הנשים וינשאו להם. וקשה דבפרק הכותב (דף פד) תנן ר"ע אומר ינתנו לכותל שבהם ואיכא דמפרש בגמרא לכתובת אשה משום חינא ולפי' הקונטרס לא ה"ל לאוקמיה כותל דאדרבה האיש כותב שצריך למצוא חן בעיני האשה ובפרק נערה (דף נב) ובפ"ק דקדושין (דף ל) קחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תתנו לאנשים בשלמא בנו בידו אלא בתו מאי עביד לה אלמא יותר הבעל מולא ליקח אשה ממה שהאשה תמלא בעל ולעיל נמי יותר מששאים רוצה ליקח אשה רוצה לינשא. ונראה כפירוש ר"ח דפי' משום חינא שיהו הכל קופצין עליה לישאנה והכי איתא בהדיא בירושלמי דפירקין:

זוהר פנחס דף ריד ע"א ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

רבי אלעזר פתח ואמר (זכריה ג) ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך יי' וגו'. ת"ח ווי לאינון בני נשא דלא מסתכלאן ביקרא דמאריהון וכל יומא ויומא כרוזא קארי עלייהו ולא משגיחין. אתא ב"נ לאסתכלא בפקודי אורייתא כמה סניגורין קיימין לאדכרא עליה לטב. אתא ב"נ ואעבר על פקודי אורייתא אינון עובדין קטיגורין עליה לבית קמי קב"ה. יהושע כהן גדול הוה ואוקמוה מה כתיב ביה והשטן עומד על ימינו לשטנו. ומה בהאי כך בשאר בני עלמא דלא מסתכלי ביקרא דמאריהון עאכ"ו. תאני מה כתיב ויהושע היה לבוש בגדים צואים ואוקמוה. אבל בגדים צואים ודאי אינון לבושין דאתלבשא ביה רוחא בההוא עלמא. זכאה חולקיה דמאן דלבושוי מתתקנין ושלמין בהאי עלמא והא אתמר כל מאן דבעיין לאעלא לגיהנם אינון לבושין דמלבשין ליה היך אינון מה כתיב הכא ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך. מאן מלאך דא מלאך דממנא על גיהנם וממנא על מאן דחמי באינון לבושין עד דאתיב קלא ואמר הסירו הבגדים הצואים מעליו. מהכא אית לאסתכלא דעובדין בישין דב"נ עבדין ליה אינון לבושים צואים. ויאמר אליו ראה העברתי מעליך עונך והלבש אותך מחלצות. אלבישיה לבושין אחרנין מתתקנן דבהו אסתכל בר נש בזיו

יקרא דמאריה. ת"ה כגוונא דא פנחס דלא אסתלק מעלמא עד דאתתקנו קמיה לבושין אחרנין דרוחא אתהני בהו לעלמא דאתי. בשעתא הדא אתפשט מאלין ואתלבש באלין לקיימא דכתיב הנני נותן לו את בריתי שלום. עד דהוו אזלי שמשא הוה תקיפא ויתבו תחות גלא דהד טנרא דמדברא. א"ר אלעזר ודאי גלא הדוותא דנפשא הוא:

מוסר — יוסף לחק — הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן קל קלא קלב.

יאחז צדיק דרכו, יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפלתו אלא בעבור תוקף תחנוניו ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן אף ע"פ שאין בידו זכות ומעשים טובים מקבל הקב"ה תפלתו ועושה חפצו:

אם ישאל אדם דבר שהיא שבח לבוראו כגון על למוד תורה או דבר אחר מתפלל שמים ומוסר את נפשו עליו הקב"ה שומע תפלתו אע"פ שאין בידו מעשים טובים:

אם ישאל אדם עצה ממך אם ידעת הדריכהו בדרך ישרה לפי מה שנראה בעיניך כדרך חכמים אבל לא לפי דרכו כנגד הבורא ואם משתוק ואתה יודע להדריכו פן ישאל מאחר ויתן לו עצה שאינה הוגנת לו כמו מעשה אבשלום ששאל עצה מאחיתופל ונתן לו חושי עצה ונפל ביד דוד:

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יא.

(א) היה לבית הכנסת או לבית המדרש שני פתחים לא יעשנו קפנדריא כדי שיכנס בפתח זה ויצא בפתח שכנגדו לקרב הדרך. שאסור להכנס בהן אלא לדבר מצוה: (ב) מי שצריך להכנס לבהכ"נ לקרות תינוק או חבירו יכנס ויקרא מעט או יאמר שמועה ואחר כך יקרא חבירו כדי שלא יכנס בשביל חפציו בלבד. ואם אינו יודע יאמר לתינוק מן התינוקות קרא לי הפסוק שאתה קורא בו או ישהא מעט בבהכ"נ ואח"כ יצא שהישיבה שם מעסקי המצות היא שנאמר אשרי יושבי ביתך וגו': (ג) מי שנכנס להתפלל או לקרות מותר לו לצאת בפתח שכנגדו כדי לקרב את הדרך. ומותר לאדם לה גם לבהכ"נ במקלו ובמנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל רגליו ואם היה צריך לרוק ירוק בבהכ"נ:

אונקלוס — פנחס יום ד תורה

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפ"ש י יה יהו יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ו דמילוי וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

ז אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הָראוּבֵנִי וַיִּהְיוּ
פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף
וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃ ח וּבְנֵי פַלּוּא
אֱלִיאָב׃ ט וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן
וַאֲבִירָם הוּא־דָתָן וַאֲבִירָם קְרוּאֵי
הָעֵדָה אֲשֶׁר הִצּוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־
אַהֲרֹן בַּעֲדַת־קֹרַח בְּהַצֹּתָם עַל־
יְהוָה׃ י וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ
וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת־קֹרַח בְּמוֹת
הָעֵדָה בַּאֲכֹל הָאֵשׁ אֵת חֲמִשִּׁים
וּמָאתַיִם אִישׁ וַיִּהְיוּ לְנֵס׃ יא וּבְנֵי־

ז אלין זרעית ראובן והוו מניניהון ארבעין ותלת אלפין ושבע מאה ותלתין: ח ובני פלוא אליאב: ט ובני אליאב נמואל ודתן ואבירם הוא דתן ואבירם מערעי כנשתא דאתכנשו על משה ועל אהרן בכנשתא דקרח באתכנושיהון על יי: י ופתחת ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית קרח במותא דכנשתא כד אכלת אשתא ית מאתן וחמשין גברא והוו לאת: יא ובני קרח

ת"א ובני פלוא. בתרא קמג: הוא דתן ואבירם. מגילה יא: בהצותם, סנהדרין קי: באכל האש. שם: ובני קרח. מגילה יד סנהדרין קי:

°קריאי קרי

בעל הטורים

(י) ויהיו לנס. ג' במס', ויהיו לנס, שורש ישי אשר עומד לנס עמים. שם ברקמה וגו' היה מפרסך להיות נך לנס. זהו שאמר מקום נתבלע להם כשנפתחה הארץ נשאר מקום באמצע כמו הנס שהוא בראש התורן. כך נשאר מקום תוכן. ומכאן רמז למאן דאמר שהיא אבדה המתבקשת שיעמדו לתחיית המתים לימות המשיח. והיינו שורש ישי אשר עומד לנס עמים:

רש"י

(ט) אשר הצו. את ישראל על א משה: בהצותם. את העם על ה': הצו. השיאו את ישראל לריב על משה, לשון הפעילו: (י) ויהיו לנס. לאות ב ולזכרון. (במדבר יז)

שפתי חכמים

א מפני שמלת הצו בהצותם הם מבנין הפעיל היולא לאחר שהוא פעול וצריך לפרש מי הוא הפעול הצו את העם. כתב הרא"ם ולא ידעתי למה שינה הפעולים ואמר שהאחד מהם הוא ישראל והאחד מהם הוא העם ולמה לא יהיו שניהם ממין אחד, ושמא י"ל כיון שמכפיל הפסוק בלשונו במ"ש הצו בהצותם לכן אמר הצו את ישראל ובהצותם הוא העם או נוסיף עכ"ל: ב כלומר מל' נס שהוא

קְרָח לֹא־־־מֵתוּ׃ ס יב בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְנְמוּאֵל מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי לְיָמִין מִשְׁפַּחַת הַיָּמִינִי לְיָכִין מִשְׁפַּחַת הַיָּכִינִי׃

לָא מִיתוּ׃ יב בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְזַרְעֵיתְהוֹן לְנְמוּאֵל זַרְעֵית נְמוּאֵל לְיָמִין זַרְעֵית יָמִין לְיָכִין זַרְעֵית יָכִין׃

שפתי חכמים

על פתוח כמו כנס על סגבעה ביכויה נם כריס: ג לנוחו לפרן סיפך יפרן בלפ מתו פם כתיב כל מת כל פתח מאכר נקרא ב״מ דגש הכעים נפלטים בפרן: ד מל׳ ערי מבלר כלומר פתקיק לפס פקב״ס מקום נבוה שלפ שפעיקו כל כך בניסוס ולפ עמו:

רש״י

למען תאכר לפ יקרב חיים זר לחלוק עוד על הכהונה: (יא) ובני קרח לא מתו. (במ״ר, סנהדרין קי) הס היו בעלה תחלה, ובשעת המחלוקת הרהרו ג תשובה בלבם, לפיכך נתעלר ד להס מקום נבוה בגיהנם ויושבו שם:

נביאים מלכים א יט

תרגום

להפטיר מנ״ה דז״א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיות יהידה דנצח יהוה חיה יחידה דהוד אל שם ב״ן שבעשיה:

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ מִדְבַּרָה דַּמֶּשֶׂק וּבָאתָ וּמָשַׁחְתָּ אֶת־חֲזָאֵל לְמֶלֶךְ עַל־אָרָם׃ ב וְאֶת יֵהוּא בֶּן־נִמְשִׁי תִּמְשַׁח לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־־ אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה תִּמְשַׁח לִנְבִיא תַּחְתֶּיךָ׃ ג וְהָיָה הַנִּמְלָט מֵחֶרֶב חֲזָאֵל יְמִית יֵהוּא וְהַנִּמְלָט מֵחֶרֶב יֵהוּא יְמִית אֱלִישָׁע׃ ד וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל־הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא־כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל־־־הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא־־נָשַׁק לוֹ׃ ה וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט וְהוּא חֹרֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר צְמָדִים לְפָנָיו וְהוּא בִּשְׁנֵים הֶעָשָׂר וַיַּעֲבֹר אֵלָיהוּ אֵלָיו וַיַּשְׁלֵךְ אַדַּרְתּוֹ אֵלָיו׃ ו וַיַּעֲזֹב אֶת־הַבָּקָר וַיָּרָץ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶשָּׁקָה־־נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֵלְכָה אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ שׁוּב כִּי מֶה־־עָשִׂיתִי לָךְ׃

א ואמר יי ליה אזיל תוב לאורחך למדברא דמשק ותיתי ומשח ית חזאל למלכא על ארם׃ ב וית יהוא בר נמשי תמשח למלכא על ישראל וית אלישע בר שפט מאבל מחולתא תמשח לנביא תחותך׃ ג ויהי דישתיזיב מחרבא דחזאל יקטול יהוא ודישתיזיב מחרבא דיהוא יקטול אלישע׃ ד ואשאר בישראל שבעא אלפין כל רכוביא דלא כרעו לבעלא וכל פומא דלא נשק ליה׃ ה ואזל מתמן ואשכח ית אלישע בר שפט והוא רתי בתרי עשר פדנין דתורא

צְמִידִין קֳדָמוֹהִי וְהוּא בְּחַד מִתְּרֵי עַסְרָא וַעֲבַר אֵלָיהוּ לְוָתֵיהּ וּרְמָא שׁוּשְׁבֵּיהּ עֲלוֹהִי׃ ו וּשְׁבַק יַת תּוֹרֵיָא וּרְהַט בָּתַר אֵלָיָהוּ וַאֲמַר אֲנַשׁוֹק בְּעַן לְאַבָּא וּלְאִמָּא וַאֵיזִיל בָּתְרָךְ וַאֲמַר לֵיהּ אֲזַל תּוּב אֲרֵי מָה עֲבַדִית לָךְ׃

מ ודת דוד

רש״י

(ג) תמשח לנביא תחתיך. מ״מ בנבואתך מחחר שחתה מלמד קטנורית על כני: (ה) והוא. מלישע עלמו הרס כמים עשר: (ו) כי מה עשיתי לך. שחשוב מחרי:

(ג) לך שוב לדרכך. בדרך אשר בחת שם ושוב במדבר דמשק: ובאת. מל׳ משחת: ומשחת. כל׳ שוה יורש על מינוי הגדולה ושופל ממשיחת מלכי ישראל שהיתה מציחה ממש: (ב) תמשח לנביא, חף שוה שוה ענין מינוי הגדולה: תחתיך. אחר שחעלה בשערה שמעיה: (ג) והיה שמלט. לפי שאקש נקמה מישראל שוה לו שמקום נשוחו שלו ושם יהיו שנלומים בדבר שנקש כי מזאל יבוא להשמיד ושמלט ממנו ימית יהוא כי יכיהו לב בית אחאב וכל עובדי הבעל (וחף שיהוא שרגש מרע מזאל עכ״ז אמר ל׳ כאלו לא שלו לא שמיתה יהוא היו נאלטים מחרב חזאל על כי שמה אין מדבוב לרדת כאלתנה להיות שם שנהנים כיד מזאל): ימית אלישע. ברי״ל שסם הנעריס שנושבים מן שנאות שברגש שקללתו: (ד) והשארתי. חף שאשאול שם מרב חזאל לא יכלה שבשריס שבשם מיהיו כאספר שבעת אלפים אשר לא כרעו וגו׳ כי זולת שלו לא יעלה בשם עוד בשריס: (ס) והוא חרש. הולך לאחר שקבר אחיהו: בשנים עשר לנדיו לפניו. כי היו שם עשר עשר מוכשים והכל אחד לאחר ושוב שאחיהו בשניס העשר ע״ב הלכו לפניו וי״ב כי גם לאחיו הלך לפניו כי דרך החיהים ללכת אחרי אחיהם הבקר: אדרתו. שסליך עליו קלת מאדרתו לרמוז שיהיה בניך לה׳ ויילכו גם הוא לדרכם כאנשים וכמ״ש (זכריה יג) ולא ילבשו אדרת שער וגו׳: (ו) ואשקה נא. כדרך הבוחלים רשות ונשמיים ללכת מאחם: לך שוב. לשקר אחיך ואחר כאשר אחזה ושוב אלי: כי מה עשיתי לך. כי שפלגחם ובשים אח שעשיתי אוי אחה גם לך כי ע״כ גם אחה תעשה כאוחם שם לך אחרי:

כתובים תהלים צא

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אר ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוי וו הוי תיה יחידה דיסוד יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א מְטוּל דִּי בְמֵימְרֵי אִתְרַעִי וַאֲשֵׁיזְבִינֵיהּ אֲשַׁגְּבִינֵיהּ מְטוּל דְּיָדַע שְׁמִי: ב יְצַלֵּי קֳדָמַי וַאֲנָא עֲנֵי יָתֵיהּ עִמֵּיהּ אֲנָא בְעָקָא אֲפַצֵּינֵיהּ וַאֲיַקְרִינֵיהּ: ג אוֹרִיכוּת יוֹמִין אַשְׂבְּעִינֵיהּ וְאַחֲמִינֵיהּ בְּפוּרְקָנִי: ד שְׁבָחָא

א כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי־יָדַע שְׁמִי: ב יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה אַחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ: ג אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי: ד מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת: ה טוֹב לְהֹדוֹת לַיהוָה וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן: ו לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת:

רש"י

(ד) ליום השבת. שתומרים בשבתות והוא מדבר מענין עזה"כ שכלו שבת: (ו) להגיד בבקר חסדך. בעת הגאולה: ואמונתך בלילות. ובעוד זאת הגלות להתמין בך שתשמור הבטחתך:

מצודת דוד

(ה) כי בי חשק. כאשר יאמר ה' פיהול ואחלק לו כאן פלילהי מן שתים המעותים: כי ידע שמי. פולול ושול יודע ומכיר שמי לטיוב מכל מעני: (ב) יקראני. לכן כאשר יקרא אלי אענה פולו עמנה: אחלצהו. בעת צרה אכבדהו. בעת גדולה בעולם הסיה עמו להפילו (ג) משביעהו. יסיה שבע מכל לנודל הרצוי: ותראהו. בעיניו ולפה כימי חמנה: (ד) ליום השבת. המזמור הזה הקדמה לומר על הזיכון בשבת: (ה) טוב להודות לה'. טוב ויבר לנו להודות לה' ולומר בשמך פעליון על כל: (ו) בבקר. בבקר: ומאמונתך. קיום הבטחתך בגיד בכל פלילות:

עיקר תוי"ט — משנה סנהדרין פרק יא — ברטנורא

[ה] סמוכה כו'. דכתיב ומכה אדיו ואמו מות יומת וכל מיתה המסורה בתורה סתם לישה אלא חנק, גמרא. וכן בכלם כתיב מיתה סתם: [ג] ממלא. כמו ממציא סייתא, כש"ו: [ג] מבורה. ופיעמ ס"ג דלא שביר מבורה כתיב בהמה נפש (דמשמע דה דסיה מבורה, כש"ו) ופיה ס"ע לבהמה דסיה מבורה, כש"ו) כתיב מיתה סתם: [ג] ממלא. כמו ממציא סייתא, כש"ו: [ג] מבורה. ופיעמ ס"ג דלא שביר מבורה כתיב בהמה נפש (דמשמע דה דסיה מבורה, כש"ו) ופיה ס"ע לבהמה דסיה מבורה) חייב מבואו עניו בנפש מדם דכיינו אדיו, גמרא. ותמייסה לי דלא כתיב בהמה בכהוקש, דכתוקמי קרקי ס"פ תמור. ובמכילתא דרבי שכי ומה שם מדת נזקין מרובה חייב עד שיעשה בה מכובה (דל"ש לין בלן נזק) מדת עונשין מעוטה לא יהיה חייב עד שיעשה בהן מכובה כו': (ו) לבהן לי לאו דכי ס"ל ניתוף ממקבל בהיקש, ועיו"ט: [ד] לרשותו. ונסתפקו התוס' לי בכל כמי הגבלים כמו שהוציאו דמי ס"ד בכל שהי דסה שהיו לקנות דעבדו לקרובים שעול דבעינן שיוליאו מרשות לחי כל שכן דבקרוב בעלים לא מהני כלל: [ה] וסתעמר כו'. ות"ק כמי בעי עיומל בדפי' בכ"ד וכ"ב מכיכה דבה ליה פלוגתא ולא היה לריך להסיק לבכיה בכ' כ"ם ומכלו: (ב) ואלא למעוטי מאי, וי"ל דכיון דמ"ם דמתחיו דרבינן ליה ס"ק לא סגי דלא לכתוב מ"ם סתם גביפים דקרא דנוסף נפש מן שחיו ולבכי כ' שתחיו מפום דמ"ם וכ"י לאו מ"ם דייק אלא למעוטי חיומעו מבדים דחיו בכלל שחיו ושוד ג"ל דמלטרין שחיו דכתיב רס"ג שחיו עד שיוליאו מרשות שחיו לשפוקי מכבי לקרובים דשוב

[ו] סמוכה כו'. דכתיב ומכה אדיו ואמו מות יומת וכל מיתה המסורה בתורה סתם לישה אלא חנק, גמרא. וכן בכלם כתיב מיתה סתם: [ג] ממלא. כמו ממציא סייתא, כש"ו: [ג] מבורה. ופיעמ ס"ג דלא שביר מבורה כתיב בהמה נפש (דמשמע דה דסיה מבורה, כש"ו) ופיה ס"ע לבהמה דסיה מבורה) חייב מבואו עניו בנפש מדם דכיינו אדיו, גמרא. ותמייסה לי דלא כתיב בהמה בכהוקש, דכתוקמי קרקי ס"פ תמור. ובמכילתא דרבי שכי ומה שם מדת נזקין מרובה חייב עד שיעשה בה מכובה (דל"ש לין בלן נזק) מדת עונשין מעוטה לא יהיה חייב עד שיעשה בהן מכובה כו': (ו) לבהן לי לאו דכי ס"ל ניתוף ממקבל בהיקש, ועיו"ט: [ד] לרשותו. ונסתפקו התוס' לי בכל כמי הגבלים כמו שהוציאו דמי ס"ד בכל שהי דסה שהיו לקנות דעבדו לקרובים שעול דבעינן שיוליאו מרשות לחי כל שכן דבקרוב בעלים לא מהני כלל: [ה] וסתעמר כו'. ות"ק כמי בעי עיומל בדפי' בכ"ד וכ"ב מכיכה דבה ליה פלוגתא ולא היה לריך להסיק לבכיה בכ' כ"ם ומכלו: (ב) ואלא למעוטי מאי, וי"ל דכיון דמ"ם דמתחיו דרבינן ליה ס"ק לא סגי דלא לכתוב מ"ם סתם גביפים דקרא דנוסף נפש מן שחיו ולבכי כ' שתחיו מפום דמ"ם וכ"י לאו מ"ם דייק אלא למעוטי חיומעו מבדים דחיו בכלל שחיו ושוד ג"ל דמלטרין שחיו דכתיב רס"ג שחיו עד שיוליאו מרשות שחיו לשפוקי מכבי לקרובים דשוב

כלי מעלני דלא למלכות דיליה א אל

אלו הן הנחנקין [ה] המכה אביו ואמו וגונב נפש מישראל וזקן [ג] ממרא ע"פ בית דין ונביא השקר והמתנבא בשם ע"ג והבא על אשת איש וזוממי בת כהן ובועלה. המכה אביו ואמו אינו חייב עד שיעשה בהן [ג] חבורה. זה חומר במקלל מבמכה, שהמקלל לאחר מיתה חייב, והמכה לאחר מיתה פטור: ב הגונב נפש מישראל אינו חייב עד שיכניסנו [ד] לרשותו. רבי יהודה אומר עד שיכניסנו לרשותו וישתמש בו, שנאמר [ה] והתעמר בו ומכרו. הגונב את בנו רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא מחייב, וחכמים פוטרין. גנב מי שחציו עבד וחציו בן חורין, רבי יהודה מחייב, וחכמים פוטרין: ג זקן ממרא ע"פ בית דין, שנאמר כי יפלא ממך דבר למשפט וגו'. ג' בתי דינין היו שם. אחד יושב על פתח הר הבית. וא' יושב על פתח העזרה. וא' יושב בהל המקדש. כיצד? בא זה ושאל לו והלה אומר לו כך למדתני ואני סבור שכך אמרת לי וזה אומר לו כך למדתני ואני סבור שכך אמרת לי, זה שומע לדברי שניהם ואינו מורה. אבל עומד הוא במקומו ומשמיע לכל הגולה כולה. ואין זקן ממרא נהרג אלא על פי שני זקנים ממרים שיושבים בלשכת הגזית וזוממי בת כהן. לפי ע"פ שהם באים להמיתה ברשות אין נדונים אלא כמיתה שהיו מחייבים את בועלה שהוא בחנק כשאר הבא על אשת איש לכתוב הרי בהן בועלה ובועלה בסקילה: שהמקלל לאחר מיתה חייב. דכתיב ומכה אביו ואמו קלל וקרא יתירה הוא לרבות לאחר מיתה: והמכה לאחר מיתה פטור. דהא לא מחייב עד שיעשה בו חבורה ואין חבורה לאחר מיתה: ב עד שיכניסנו לרשותו. דכתיב ומכרו בידו ואין ידו אלא רשותו וכן הוא אומר ויקח את כל אלנו מידו: וישתמש בו. תעמים שים בו שום פרועה ות"ק מחייב אפי' בתעמים שהוא פחות משוה פרועה, והלכה כתנא קמא: והגונב את בנו. טעמייהו דרבנן דפעורי דכתיב ומכרו יתירה הוא דהא כתיב כי יתנא שים אלא למדרש מיוחד פרט לזה שהוא מכרו, והלכה כחכמים: רבי יהודה מחייב. דכתיב מאחיו מבני ישראל מאחיו למעוטי עבדים מבני ישראל לי כתיב בני ישראל הוה ממעטינן מי שהניו עבד וחניו בן חורין והכתיב השתא דכתיב מבני ישראל למעוטי עבדים מבני ישראל למעוטי מי שהניו עבד וחניו בן חורין, והלכה כחכמים: ג ג' בתי דינין היו שם. כירושלים דמשתעי בה קרא ומקמי ועלית: אחד יושב על פתח הר הבית. הוא שער מזרחי שלפניו מן החיל לפני

לפני עזרת נשים (ג): **ואחד יושב.** למעל' הימנו כשערו עזרת נשים וכיום לפתח עזרת ישראל: **ואחד יושב בלשכת הגזית.** שהיה מושב כתוך העזרה חליה בקדש והיה כחול: **באים לזה שעל פתח הר הבית.** זקן זה שהורה בעירו ונתלקו כ"ד שבעירו עליו והזקיקן שכתוב לעלות לירושלים כחיים הוא וכ"ד שבעירו לזה הכ"ד שעל פתח הר הבית שהרי בו פוגעים תחלה: **תלמיד שהורה לעשות.** תלמיד שלא הגיע להוראה ונתלק על כ"ד שבעירו וכתו לכ"ד הגדול ונתלו וחזר לעירו והורה כשתחלה: **פטור.** שאין לחם לסמוך על הוראתו ואתה לא תייבה אלא על מופלא ומומחה (ד) לכ"ד כדילפינן מכי יפלא ממך כמופלא שבכ"ד שכתוב מדבר: **נמצא חומרו קולו.** חומר שבעבירה שעבר והורה ע"פ שלא הגיע להוראה מוסיף על ההוראה שהמיתה ע"פ כ"ד היא נעשית לו קולא לפוטרו מן המיתה שאם היה זקן שהגיע להוראה והמית ע"פ בית דין היה חייב מיתה: **ד' האומר אין תפילין פטור.** שאין זו הוראה דזילי קרי בי רב הוא: **חמשה טוטפות.** יש להורות ע"פ שאין דבר זה אלא להוסיף על דברי סופרים: **חייב.** שמדרש סופרים [לעטפת לעטפת] (ה) לעטפת כתיב הרי כאן מרבע פרשיות: **ה' ולא בב"ד שביבנה.** שאלו לכ"ד שבלשכת הגזית ואמרו לו וחזר לעירו ושאה אם יחיה עד שגלתה סנהדרי גדולה ליבנה וחז"כ הורה כשתחלה אין ממיתים אותו כיבנה (ו) אע"פ שסנהדרי גדולה אם ואע"פ שעדיין הבית קיים כיון שסנהדרי גדולה היה יושבת כמקומה בלשכת הגזית (ז): **ו' מה שלא שמע.** מה שלא נאמר בגמרא לפיכך נכיל כעולם ומה שנאמרה לו שני אלו נכיאי ובמעמד מפי חכירו וכח ואמר שנאמרה לו שני אלו נכיאי בשקר אם ומיתתן בחנק דכתיב לך הנכיא אשר יזיד לדבר דבר בשמי זה שהנכיא מה שלא שמע מעולם אשר לא צויתיו לה להכירו צויתיו זה שהנכיא מה שלא נאמר לו ואמר להכירו (ח) ומת הנכיא ההוא וכל מיתה שהמורה בתורה סתם חייב שלא חנק: **מיתתן בידי שמים.** דכתיב והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר יהא לא ישמע ונקרי כו לא ישמיע ונקרי כיה לא ישמע ונקרי כיה לא ישמע אלא הוא עצמו אל דברי הנכיא אשר ידבר בשמי אנכי אדרוש מעמו: **ז' המתנבא** [כ] בשם ע"ג ואומר כך אמרה ע"ו אפי' כוון את ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור. הבא על א"א כיון שנבנסה לרשות הבעל לנשואין אף על פי שלא נבעלה הבא עליה הרי זה בחנק. **וזוממי בת כהן ובועלה שכל הזוממין** [ס] מקדימין לאותה מיתה חוץ מזוממי בת כהן [ע] ובועלה:

א' יושב בלשכת הגזית. באים לזה שעל פתח הר הבית. ואומר כך [ו] דרשתי וכך דרשו חבירי כך לימדתי וכך לימדו חבירי [ז] **אם שמעו אומרים להם ואם לאו באין להם לאותן שעל פתח העזרה.** ואומר כך דרשתי וכך דרשו חבירי כך לימדתי וכך לימדו חבירי **אם שמעו אומרים להם ואם לאו אלו ואלו באים לב"ד הגדול שבלשכת הגזית שממנו יוצאת תורה לכל ישראל,** שנאמר מן המקום ההוא אשר יבחר ה'. **חזר לעירו ושנה ולימד כדרך שהיה למד פטור. ואם הורה לעשות** [מ] **חייב. שנאמר והאיש אשר יעשה בזדון אינו חייב עד שיורה לעשות. תלמיד שהורה לעשות פטור נמצא חומרו קולו: ד' חומר** [ע] **בדברי סופרים מדברי תורה. האומר אין תפילין כדי לעבור על דברי תורה** [י] **פטור. חמשה טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב: ה** [כ] **אין ממיתין אותו לא בב"ד שבעירו ולא בב"ד שביבנה אלא מעלין אותו לב"ד הגדול שבירושלים ומשמרין אותו עד הרגל וממיתין אותו ברגל, שנאמר וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד. דברי ר"ע.** [ל] **ר' יהודה אומר אין מענין את דינו של זה אלא ממיתין אותו מיד וכותבין ושולחין שלוחים בכל המקומות איש פלוני בן פלוני נתחייב מיתה בבית דין: ו' נביא השקר המתנבא מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו מיתתו בידי אדם אבל הכובש את נבואתו** [מ] **והמוותר על דברי נביא ונביא שעבר על דברי עצמו מיתתו בידי שמים, שנאמר אנכי אדרוש מעמו: ז' המתנבא** [כ] **בשם ע"ג ואומר כך אמרה ע"ו אפי' כוון את ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור. הבא על א"א כיון שנבנסה לרשות הבעל לנשואין אף על פי שלא נבעלה הבא עליה הרי זה בחנק. וזוממי בת כהן ובועלה שכל הזוממין** [ס] **מקדימין לאותה מיתה חוץ מזוממי בת כהן** [ע] **ובועלה:**

(ג) כסא ע"ז. שלמעל' הימנו כסא שלמים מחכיה, גמרא: (ד) מקדימין. לשומר מן כסא שלמים מחכיה, כש"י. ותכוח' פיכש דלמ"ק מקדימין לשומר ולמי מחם נקרי להמיתם כמיתם שלמ להמיתו מכל ודמי מם קיבל יכול מם"ס נמי למיתם כבל מיתם כשומר, ועתו"ס: (ע) ובועלה. כלמה דמ"ק מן מכשהזמו לבם כסן שם בועלם שם בועלה נדון דמקדימין כהו מכבר זמם לעשות לחתיו מבל. כבלה זמתו לחתיו כגון שהיו מכיהן לומו מו לא הכתו כו כו! דמשתם מין נמו להקדים כו דמ"ב דמקדימין לומם נדין מלם שהתום' סוכיהו דחלע"ם שלין דין כבועל נדון בחנק ולדבריהם ג"ל דתנא מיסך סדין בגישנא דבים בקבין נקיט ובועלה מע"נ דלא מלינהך ליה הכא:

(ה) כסא ע"ז, ועתו"ס: (ו) כש"י, וכ"ה בספרים כדי לקרב שבתי דינין לל המקום שיותר מקודש שבשתים ולפיכך פי' פתח סר שבית סות שפתח לל שבבר שבשתים שבם מתחלת עזרת נשים ולא בתחר שלל שבבר שבכתון: (ז) דכשתי כו'. כ' דבכה כלומר לבניס בנים שמדרש ול' לימוד לתלמידיו שמשמעין לפניו בכיהו, ועתו"ס: (ח) שם שמעו כו'. כ"ל שם שם יודעים סותו סדין ושמעו דין שבתוב בו יגידו כו' עד שיגיע סדבר לב"ד סגדול ושם ב"ד סגדול מקובלים בדבר שסות יודעים שם שסם יודעים מן שקבלה ושם לח שמעו בו ידעו בו כפי שסבדות ושקיבות שבוכיות סידעו, שלמה עד שיסביאו כלם לו כוכם שבדין כך ויאמרו לשם שיתחייבו לעשות כן, סר"ן. ועומר שסשני בתי דינין שיין לשים שבוכים לשורות שלשם שלא שם שקבלו ושמעו יאמרו ולא יולא כו', ושם כן היו נעשה ממרא אפי' לא יאמר לדבריהם וקשיא ס"ב שם שועילו בשמרא שע"פ קבלתם כו'. וע"ל שזה שבביהו לשב"ם שבשבועו כתב בעין שתם כו', וכתב שב"ם נרחה שהוא שמרא שם בשעו חזקן (וכית דינו) וקבלו לעבות לדברי שותו ב"ד חומרים לשם שבדוקם ע"כ, וע' תוי"ט: (ט) תייב. ופפי' כוה שומר ג"כ שפי שקבלם והטעם שהחורה שלקה לשם כבוד כמו שחייבה שהקבל שבין ושמו שיהא לבבוד שבין ושמו, סר"ש: (י) שבוד שבעבור שבוד יבטל חוקם כמו שאמר לעבוד על ד"ם עד שיוזה שהוא שביהם ולפיכך לינו חייב שיהא ב"ד לפי שלא יסבא מי שבטל מלות עשה שלל שם שמר אין תפילין על דרך כפיהם יסבא מלד שהוא אין, סר"ש ועתו"ש: (ה) כ"ה בגירסת בזבחים ד"ל, ועתו"ש: [כ] אין ממיתין כו'. שלל דינן שותו בב"ד שבעיהו, גמרא ועפ"ק מ"ש: (ז) רש"י, ולפיך לפלם שלא מעלין כו' בשבב"ד מזר. ושהום' שקשו ושעלו ושלל"ב בשגמרא דינו קודם שגלתה לשהר בשלה בשלה ד"ב, ול"ב דשלא מעלין שיהו מזר שלא על ב"ד שבעיהו: (ח) דשניא של שהקום שלמד שבמקום גופו: [ל] כי"ת כו'. בגמ' ת"ל כ"י וכי נאמר יכול ויילכו ושלא לא נאמר שלא יאמרו ויילכו לשם שמעון כו': (ט) ומיהו להתלמתו לניך שיהו נביאים, ועתו"ש: [מ] יהמוותר כו'. שמשקיבה שלא הבשם שם שאמר לו הנביא, רש"י. ול' הב"מ ניקל ויעלים עין בדברי הנביאים ולא יעשם מלוסם על הדיוט ושדקדוק: (י) ובגמרא לא אמרו כל שהשאין קרי בים שלא לקיים ושים שהים שאר לא יאמר ונקרי בים לא יאמיע של דברי וש"ם דשהי ושים שהים שאר לא יאמר בייהו שהום, שמעמעת שב' כאי שהיהו שומע לדברי ם' שדבר הנביא בשמו ונקרי בים לא יאמיע בייהו כוכם כו' ונקרי בים לא יאמר של דברי לשומר שמקיימן לנקרא בשביהם מביהם ולא שתמיל נקרות ושים שהים שלא שאר לא יאמר ושבוכיו גופיו קאמר, ועתו"ש: [ס] מקדימין. לשומר מן לשם לנשות מיתה שתחת שלא שבביהן שבגמר לה דיהו של נדון, רש"י. ושהום' פיכש דלמ"ק מקדימין לשומר ולמי מחם נקרי להמיתם כמיתם שלמ להמיתו מכל ודמי מם קיבל יכול מם"ס נמי למיתם כבל מיתם כשומר, ועתו"ש: (ע) ובועלה. כלמה דמ"ק מן מכשהזמו לבם כסן שם בועלם שם בועלה נדון דמקדימין כהו מכבר זמם לעשות לחתיו מבל. כבלה זמתו לחתיו כגון שהיו מכיהן לומו מו לא הכתו כו! דמשתם מין נמו להקדים כו דמ"ב דמקדימין לומם נדין מלם שהתום' סוכיהו דחלע"ם שלין דין כבועל נדון בחנק ולדבריהם ג"ל דתנא מיסך סדין בגישנא דבים בקבין נקיט ובועלה מע"נ דלא מלינהך ליה הכא:

מנא ידע. הכי גמרא מזה נביא למת שהקב"ה עומד והלה למת סבר מזה נביא שהקב"ה לפיכך מוותר על דבריו: היכא דהוחזק. שהוא נדיק ונביא למת: שאני. ולא כפי אות: היכי שמע ליה יצחק. דהוה דבר למת שלא נאמר לשום אדם להקריב את בנו: שחוטי חוץ. שהרי בית המקדש היה בירושלים: הנסה דבר אליך תלאה. וכי היה למהוכיך לנסותך בדבר שהיה תלאה לותך ומכרית את זרעיך: הנה יסרת רבים. ורפית וחפיית כל כחי העולם בדברים ועתה הגה בא להלחותך ובכחך:

הקב"ה רבש"ע זקן זה חננתו למאה שנה פרי בטן אחד להקריב לפניך אמר לו כלום עשה אלא בשביל בנו אם אני אומר לו זבח את בנך לפני מיד זובחו מיד והאלהים נסה את אברהם. ויאמר קח נא את בנך אמר ר"ש בר אבא אין נא אלא ל' בקשה. משל למלך ב"ו שעמדו עליו מלחמות הרבה והיה לו גבור אחד ונצחן לימים עמדה עליו מלחמה חזקה אמר לו בבקשה ממך עמוד לי במלחמה זו שלא יאמרו ראשונים אין בהם ממש, אף הקב"ה אמר לאברהם ניסיתיך בכמה נסיונות ועמדת בכולן עכשיו עמוד לי בנסיון זה שלא יאמרו אין ממש בראשונים. את בנך שני בנים יש לי. את יחידך. זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו. אשר אהבת. תרוייהו רחימו לי. את יצחק. וכ"ב למה בדי שלא תטרף דעתו עליו. קדמן שטן לדרך א"ל הנסה דבר אליך תלאה הנה יסרת רבים וידים רפות תחזק כושל יקימון מליך כי עתה תבא אליך ותלא, אמר לו אני בתומי אלך, אמר לו הלא יראתך כסלתך, אמר לו זכר נא מי הוא נקי אבד. כיון דחזא דלא קא שמע ליה א"ל ואלי דבר יגונב כך שמעתי מאחורי הפרגוד שאיל לעולה ואין יצחק לעולה, אמר לו כך עונשו של בדאי שאפילו אמר אמת אין שומעין לו. רבי לוי אמר אחר דבריו של ישמעאל ליצחק. אמר לו ישמעאל ליצחק אני גדול ממך במצות שאתה מלת בן ח' ימים ואני בן י"ג שנה, אמר לו ובאבר אחד אתה מגרה בי אם אומר לי הקב"ה זבח עצמך לפני אני זובח מיד והאלהים נסה את אברהם:

המוותר על דברי נביא מנא ידע דאיענש דיהב ליה אות והא מיכה דלא יהב ליה אות ואיענש היכא דמוחזק שאני דאי לא תימא הכי אברהם בהר המוריה היכי שמע ליה יצחק אליהו בהר הכרמל היכי סמכי עליה ועבדי שחוטי חוץ, אלא היכא דמוחזק שאני. ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם. אחר מאי א"ר יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא אחר דבריו של שטן, דכתיב ויגדל הילד ויגמל וגו' אמר שטן לפני

הלכה ח' כלפי פתיחה דהלכות דבריהם בם

זוהר פנחס דף רכו ע"א. ת"ח דסיליות יוד הא ואו הא

אמר רבי אלעזר תיגון כל מאן דאמר תהלה לדוד בכל יום תלת זמנין ליומא כד עלמא אתתר. והא אתמר עלמא. אי כגון פרנסה ומזונא דכל עלמא תרין זמנין ליומא בכל יומא בפרשא ובפנייא. דכתיב (שמות טז) פתח יי' לכם כעדר בשר וגו'. אי הכי אמאי תלת זמנין בכל יומא. אלא תרין למזונא דבני מבשא ודכל עלמא ואת למיהב תוקפא להאוא אתר דפתיחו ידוי. ותרין מזונין אלין מבניין דא מן דא. וכלהו תלת מזוני כתיבי הכא (תהלים) קמה) ואתה נותן להם את אכלם בעתו. דא מזוני דעתירי דיהיב ליכלא סגי. בעתו הא אחד. תרין דכתיב ומפתיח לכל חי רצון דא מזונא דמסכני דליתון מבעיין מרצון ולא מגו ליכלא סגי. תלת דכתיב פותח את ידך דא תוקפא להאוא אתר דכפתיחו דידוי נפקא רצון ומבעיא לכלא. תו הכי תוליפנא דלא הוו אלא תרי זמני בגין מזונא ופרנסה בכל יומא דאלין תיובתא על ב"ש ודאי אמר יתיר לאו בגין תוכפא הוו אלא בגין מבחא גו תוסכתן דזמירות דדוד מלכא

* מ"ע בגין דפרנסה לא חזי למסתמל אלא בתר גלותא ופרנסה דמתריה. מלכא ייכול בקדמיתא ולבתר ייכלון עבדוי הס"ד (סיר ה) בתתי לגבי תחותי כלה אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. לבתר אכלו רעים. אכלתי יערי דא גלותא דמיומב. עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. אכלתי יערי דא גלותא דמיומב. עם דבשי דא ק"ם. אכלתי יערי דא גלותא דמיומב דהוה יער לבמן יותר חור (ס"ח מסרתים) ואסופים וחיות הקדם (כלם קדומים) כל הני אקרון יער חילוין ונילוין דביה. עם דבשי דא ק"ם דאיהו מתיקו דכלא בכמה גוונין ומתיקון. שתיתי ייני דא גלותא דמיומד מעיבו [ס"ח מסיבו] דייינא עלאה דאתתבר ודא בשלם ברכות דאסוגות. עם חלבי אלין חיתון שלם ברכות דאחרנות. ואתכלילן אלין בחלין. על כמן מיכלא דמלכא. לבתר דאכל מלכא אכלו רעים לעילא אתו ושכרו דודים לתתא. וע"ד ליה חיובא דמזונא אלא לבתר גלותא. כגלותא דמנחה (בערב) קודם גלותא מ"ע בגין דעד לא מסתכא דינא קשיא כעוד דאנפין דמלכא נהירין ניימא תהלה לדוד כהאי סדורא דמזונא לבתר דינא קשיא ותליא על עלמא לאו בעלמא אתו. אתא ר' פנחס ומנשקיה:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן קלג קלד.

אל תכא לקנא עלא ממי שמתא חיובו אמא יעלך לפי דעתו לעוב לו ומוני לא תלנא בדבר וני"ב תקשוב אותו ותאמר לו בדעתו יעלני לא ומתא נקי אוא כוא בדבר ואו יחשב לך עוון כי מחשב בעשים:

אמר מחכם תן עלא עוכא וכוכוא לכל אדם אשר יבא אלינך להתיעץ ואפי' לשומעין מפני טעמים ג' אשר תלא מדין שמים ולא יפי' דך תעת, ועוד כי כזה תתקשה משומעין כי שומעין יחשוב בלבבו ודאי זה שוגא איתי לא יעלני עוכא ויעיא דעתך ויעשה דבר אחר אשר יהיה לו לעכבול:

מספר חסידים סימן קלג קלד.

אל תכא לקנא עלא ממי שמתא חיובו אמא יעלך לפי דעתו לעוב לו ומוני לא תלנא בדבר וני"ב תקשוב אותו ותאמר לו בדעתו יעלני לא ומתא נקי אוא כוא בדבר ואו יחשב לך עוון כי מחשב בעשים:

אמר מחכם תן עלא עוכא וכוכוא לכל אדם אשר יבא אלינך להתיעץ ואפי' לשומעין מפני טעמים ג' אשר תלא מדין שמים ולא יפי' דך תעת, ועוד כי כזה תתקשה משומעין כי שומעין יחשוב בלבבו ודאי זה שוגא איתי לא יעלני עוכא ויעיא דעתך ויעשה דבר אחר אשר יהיה לו לעכבול:

הרמב"ם הלכות תפלה פי"א.

(א) בתי כנסיות ובתי מדרשות שחרבו בקדושתן הן עומדות שנאמר והשימותי את מקדשיכם אף ע"פ שהן שוממין בקדושתן הן עומדין. ובשם שנוהגין בהן כבוד בישובן כן נוהגין בהן בחרבנם חוץ מכיבוד ורבוץ שאין מכבדים אותם ואין מרביצים אותם. עלו בהם עשבים תולשין אותן ומניחין אותן במקומן כדי שיראו אותן העם ותעור רוחם ויבנוה: (ב) אין סותרין בהכ"נ כדי לבנות אחר במקומו או במקום אחר, אבל בונין אפילו כותל אחד ממנה בונה החדש בצד הישן ואח"כ סותר את הישן: (ג) בד"א שלא חרבו יסודותיו או שלא נטו כותליו ליפול, אבל אם חרבו יסודותיו או שנטו כותליו לנפול סותרין אותו ומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה שמא תדחק השעה וישאר תרב:

להמשיך מת"א דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה' המלוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד החלם:

יג לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי לְשָׁאוּל מִשְׁפַּחַת הַשָּׁאוּלִי : יד אֶלְיָה מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעֹנִי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וּמָאתָיִם : טו בְּנֵי גָד לְמִשְׁפַּחְתָּם לְצִפּוֹן מִשְׁפַּחַת הַצְּפוֹנִי לְחַגִּי מִשְׁפַּחַת הַחַגִּי לְשׁוּנִי מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּנִי : טז לְאָזְנִי מִשְׁפַּחַת הָאָזְנִי לְעֵרִי מִשְׁפַּחַת הָעֵרִי : יז לַאֲרוֹד מִשְׁפַּחַת הָאַרוֹדִי לְאַרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאַרְאֵלִי :

יג לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת זַרְעִית זֶרַח לְשָׁאוּל זַרְעִית שָׁאוּל : יד אִלַּין זַרְעַיָת שִׁמְעוֹן עֶשְׂרִין וּתְרֵין אַלְפִין וּמְאָתָן : טו בְּנֵי גָד לְזַרְעַיָתְהוֹן לְצִפּוֹן זַרְעִית צְפוֹן לְחַגִּי זַרְעִית חַגִּי לְשׁוּנִי זַרְעִית שׁוּנִי : טז לְאָזְנִי זַרְעִית אָזְנִי לֶעֱרִי זַרְעִית עֶרִי : יז לַאֲרוֹד זַרְעִית אֲרוֹדִי לְאַרְאֵלִי זַרְעִית אַרְאֵלִי :

בעל הטורים

(טו) **לצפוני.** כ' ממ', סכא, ומידך יתא לצפוני מרמיק מעליכם. זסו שמליסו כח מכני נד שכל"ם י"ז מייחס חיוחו עם כני נד לח ולצפוני מרמיק מעליכם שיחבטל יכי סרע: לצפון. כוח נפיון וכחיב נפיון על שם שמשם שקבל י' סדכרום נפיון בחלקו:

שפתי חכמים

ה כ"ל סס לח מחיב כחן חלח כחי מלרים שנמנו כח' ויגע וסחס כחיב וכני שמעון ימ חל ימיני ואחד ויכין ולחר ושחול הן הכלנעית וסכל מנס זכח וסחס לח נמנס ונס שחל חס מנס לחן ומשפס דזכח נמנס כחן י"ל סייעו לחר ולחר ל' לוסר דס"ל מחחלף כח' וזכח ג"כ ס ס ל' לוי חל חכל משפחת חמד ע"כ כעלה: ו יח"ל וסח כ"ש עלמו משפס לקמן לחזוי לומר מני זו משפחת חלנון, י"ל דסח דפי' סכח כוש ע"ס המדרש דז' משפחות כעלה חכל ליס לח ס"ל וזסו שני שכתב"י לקמן דלח נקרלס משפחה חלח חלו שיולדו מלרים וחזוי לח ליס מיולדי מלרים ולמה חשב חוסס דס"ל דחזוי הוח חלנון לחן דמיון לחזוי עם חלנון חלח ע"כ ל"ל דמה שכתב"י יכן חלנון לגד כוח ע"פ מדרש יכיולמני דז' משפחות מסכיס יליס ליס שני למדרש יכיולמני דמין נקרלת משפחה חלח מיולדי מלרים. וזכה יסוען סל"ע על הכל"ס שכתב לך קשה וללח ס"ס עלמו כתב חח"ו שכל המשפחות נקרלו ע"ש יולדי מלרים וכוגלדי, משם וללמה לח נקרלו על שמם וח"כ לחך מוסס המזוי וסס מיוחו מ"מ מלרים ול"ע עכ"ל. ו"ל ן וכן חלנון לגד כלומר חל חחמש חל ניני משם שכח חל זרס שכני חלנון לגד משכע גד גס כוח נשמס שמו. וסח דכתב כס"ו שכו ז' משפחות וסח לח ניו לפי זה חלח ששם משפחות, י"ל הכי שכע כוו דנקט כס"ו כ"ל חל משפחות יוסוס כוסוח מנני חשב חשכר שכח לח נמנס כחן חלח יחוי ופ', ויגע כחיב יסוס ויכוו וזסו שכתב"י שכע משפחות: ז וח"ח וסח נעיל כס' חקח פי' שכע משעות, ו"ל דלעיל מחיב מהר שהר זחילוק וחח חל שהר כללו: ח כלומר דיליכר ניו ג' כניס קדם וסנס וזכרי כעלו וסוחיל ומכל הכוך כחלו כעלו כלם נמלח מנני לוי נפלו ג' משפחות שמתו ועזיחלי ויליכרי: ם יש מקשים דלמה ד' משפחות שהסרי סס שמתו ועזיחלי וסנס וזכרי שהס כני יליכר י"ל דמשפחות הלוי ניין חלח חוחן ח' שהמורות כס' כמדבר ולח נמנו שם וסנס וזכרי וקרחי שהחיב לחן כוח שמקום סילחרי, וח"ם: י פי' הז' משפחות דוקח ולח שמתר שהלוים נמי ניו כדכר כלעם שנח מלינו שהלוים מעלו כדכר כלעם: כ דמדכר סיני ניו ס' שקודיסס משפס וחשעה חלף ומשס וכחן לח נמנו כי חס שנים ועשרים חלף ומחתים נמלחו משניס חלפים ושעה חלף ומחת: ל כלומר העשרים וחמישה חלף שמתו כדכר כלעם כלם נפלו משכטו על שמעון שיולד ומלחו דשכטו על שמעון חטחו יותר משאר שכטים שהרי הכטיח על שמעון חטח: מ כלומר חוזי שמנס כחן לח שמס שנשיחי מלרים לחן לניך לומר שסיח חלנון חשל חניני יוחד כו'. וסח שחמר וסח נעיל פיכס כ"ו וכן חלנון לגד, פירשתי זס לעיל:

(יג) **לזרח.** הוא יומר, ל' זומר. לכל משפחת אחד בעלה. ה וכן חמש משבט בנימין, שהרי בשברה בניס ירד למלרים וכאן לח מנה חלח חמשה, וכן חלנון ו לגד הרי שבע משפחות. ומלאתי בגמרת ירושלמית שבשמת אהרן נסתלקו ענני כבוד וכאו הכנענים להלחם ביסרחל ואתו לב לחזור למלרים וחזרו לאחוריהם' שמנה ז מסעות אהר ההר למוסרה שנאמר (דברים י) ובני יעקל נסעו מבחרות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן וחלך בהר ההר מת וממוסרה עד הר ההר שמנה מסעות יש למפרע חלף אחזרו לאחוריהם ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם והרגו מהם שבע משפחות ומבני לוי נפלו לרבע משפחות משפחת שמעי ועוזיחלי ומבני יעהר לח נמנו כאן חלח משפחת ח הקרחי והרביעית לח ידעתי ט מה היח וריבי תנחומא דרש שמתו במנפה בדבר בלעם י לפי שלפי ההסרון שהסר משבט שמעון במנין זה ממנין הרחשון שבמדבר סיני ב נרשם שבט כ"ד חלף נפלו משבטו ל של שמעון: (טז) **לאזני.** לומר לחי זזו משפחת חלנון מ ואיני יודע למה לח נקרחת משפחתו על שמו:

תרגום

(יג) **לזרח.** הוא יומר, ל' זומר. לכל משפחת אחד בעלה. ה וכן חמש משבט בנימין, שהרי בשברה בניס ירד למלרים וכאן לח מנה חלח חמשה, וכן חלנון ו לגד הרי שבע משפחות. ומלאתי בגמרת ירושלמית שבשמת אהרן נסתלקו ענני כבוד וכאו הכנענים להלחם ביסרחל ואתו לב לחזור למלרים וחזרו לאחוריהם' שמנה ז מסעות מהר ההר למוסרה שנאמר (דברים י) ובני יעקל נסעו מבחרות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן וחלך בהר ההר מת וממוסרה עד הר ההר שמנה מסעות יש למפרע חלף אחזרו לאחוריהם ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם והרגו מהם שבע משפחות ומבני לוי נפלו לרבע משפחות משפחת שמעי ועוזיחלי ומבני יעהר לח נמנו כאן חלח משפחת ח הקרחי והרביעית לח ידעתי ט מה היח וריבי תנחומא דרש שמתו במנפה בדבר בלעם י לפי שלפי ההסרון שהסר משבט שמעון במנין זה ממנין הרחשון שבמדבר סיני ב נרשם שבט כ"ד חלף נפלו משבטו ל של שמעון: (טז) **לאזני.** לומר לחי זזו משפחת חלנון מ ואיני יודע למה לח נקרחת משפחתו על שמו:

נביאים מלכים א יט

להמשיך מנ"ח דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דתור יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת־צֶמֶד הַבָּקָר

וַיִּזְבְּחֵהוּ וּבִכְלֵי הֶבְקֵר בְּשָׁלָם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן לָעָם
וַיֹּאכְלוּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֲחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיְשָׁרְתֵהוּ :
ב וּבֶן־הֲדַד מֶלֶךְ־אֲרָם קָבַץ אֶת־כָּל־חֵילוֹ וּשְׁלֹשִׁים
וּשְׁנַיִם מְלָךְ אִתּוֹ וְסוּס וָרֶכֶב וַיַּעַל וַיָּצַר עַל־שֹׁמְרוֹן
וַיִּלָּחֶם בָּהּ : ג וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־אַחְאָב מֶלֶךְ־
יִשְׂרָאֵל הָעִירָה : ד וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר בֶּן־הֲדַד
כַּסְפְּךָ וּזְהָבְךָ לִי־הוּא וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ הַטּוֹבִים לִי־
הֵם : ה וַיַּעַן מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כִּדְבָרְךָ אֲדֹנִי
הַמֶּלֶךְ לְךָ אֲנִי וְכָל־אֲשֶׁר־לִי :

תּוּרְיָא בַּשִׁיל לְהוֹן בִּשְׂרָא
וְיהַב לְעַמָּא וַאֲכָלוּ וְקָם וַאֲזַל
בָּתַר אֵלִיָּהוּ וְשַׁמְשֵׁיהּ : ב וּבַר
הֲדַד מַלְכָּא דַּאֲרָם כְּנַשׁ יַת
כָּל מַשְׁרְיָתֵיהּ וּתְלָתִין וְתַרֵין
מַלְכִין עִמֵּיהּ וְסוּסָוָן וּרְתִיכִין
וּסְלִיק וְצַר עַל שׁוֹמְרוֹן וַאֲנַח
קְרָבָא בָּהּ : ג וּשְׁלַח אוֹנְדְרִין
לָוַת אַחְאָב מַלְכָּא דְּיִשְׂרָאֵל
לְקַרְתָּא : ד וַאֲמַר לֵיהּ כְּדֵין
אֲמַר בַּר הֲדַד כַּסְפָּךְ וְדַהֲבָךְ
דִּילִי הוּא וְנָשָׁךְ וּבְנָךְ שַׁפְּרַיָּא
דִּילִי אִינוּן : ה וְאָתֵיב מַלְכָּא
דְּיִשְׂרָאֵל וַאֲמַר כְּפִתְגָמָךְ רִבּוֹנִי מַלְכָּא דַּיְלָךְ נַפְשִׁי וְכָל דִּילִי :

מצודת דוד

רש"י

(ח) בשלם. כישל להם את הבשר : ויתן לעם. מרוב שמחה עשה מצתה : (ט) ובכלי הבקר. שחטה מעליה : ויתן לעם. שהיה עמו בחריסה ועשה זאת לגודל שמחתם : (ג) ושום ובכך. כ"ל הרבה שום וכבר כבתוי לע"כ מלבים : (ה) כדברך. כשאר דבריך כן שוה כי חבב שבעת שאלת בן הדד יותר ממאמלתו ולפעמים יוסיף שהם ושעבוד ולעבד לספו וזסבו ולבן סודם לו :

כתובים תהלים קז

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אד"נ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה :

א סַלְקִין צִית שְׁמַיָּא נַחְתִּין
עְמָקֵי תְהוֹמַיָּא נַפְשָׁתְהוֹן
בְּבִישָׁא תִּתְמוֹגָג : ב יְהַתְּנוּן
וְנוּעִין הֵיךְ נַוָּא דַּחֲמַר וְכָל
חוּכְמָתְהוֹן מְסַתְּלַעֲמָא: ג וְצַלּוּ
קֳדָם יְיָ כַּד עָיְקִ לְהוֹן
וּמֵעֲקַתְהוֹן יַפְּיק יַתְהוֹן :

א עֹלִים שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרָעָה תִּתְמוֹגָג :
ב יָחוֹגּוּ וְיָנוּעוּ כַּשִּׁכּוֹר וְכָל־חָכְמָתָם תִּתְבַּלָּע : ג וַיִּצְעֲקוּ
אֶל־יְהוָה בַּצַּר לָהֶם וּמִמְּצוּקֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם : ד יָקֵם סְעָרָה
לְדֶמְמָה וַיֶּחֱשׁוּ גַּלֵּיהֶם : ה וַיִּשְׂמְחוּ כִּי־יִשְׁתְּקוּ וַיַּנְחֵם אֶל־
מְחוֹז חֶפְצָם :

ד יְקִים עַלְעוֹלָא לְשַׁתְּקוּתָא וְיִשְׁתְּקוּן גַּלַּיְהוֹן : ה וַחֲדוֹן אֲרוּם שְׁתִקִין וּדְבָרִינוּן לְמָחוֹז רַעֲנָתְהוֹן :

מצודת דוד

רש"י

(ו) יעלו. הגלים עד לשמים ח"כ תרדמה עד תהום : נפשם. של יושבי התניות : (ב) יחוגו. לשון שכר : (ד) לדממה. לשתיקה : וישתקו. (ה) וישמחו. יורדי הים : כי ישתוקו. הגלים : וינחם. ויוליכם :

(ו) יעלו שמים. מלבי הספינה עולים למעלה לגד שמים ומוציאים ויורדים גד התהום כי הגלים מגביהים הספינה למעלה ותח"ז מוריחים מוחם למעה עם מהפינה : בתעה. בלעת הספינה תמוג נפשם : (ב) יחוגו. ומעה נעים ונדים בתוך הספינה בעבור גודל תנועת הספינה עד שלי שכר לעמוד במקום עמדה ובדרך הספוכה: וכל מכמתם. שכר למדו והשכילו וגלי הים לא יכמו עוד : (ה) וישמחו. מבלי הספינה ישמחו בשכר ישתקו הגלים : וינחם. והמקום יוליכם אל הנמוך שכר מפלו גלבת מליו :

עיקר תו"ט משנה בכורות פ"ב ברטנורא

[ו] בהמה טהורה (ולא נפטרו) אלא מפדיון הבן ומפטר חמור: ב כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו ויוצאין לחולין ליגזז ולהעבד וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ פטור. ואין עושים תמורה ואם מתו יפדו חוץ מן הבכור ומן המעשר: ג כל שקדם הקדשן את מומן, או מום עובר להקדשן ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע ונפדי

כלי מעלני דסוד דמלכות דיליסה א אל אלה אלהי אלהים הלוקח עובר פרתו של כותי והמוכר לו אף ע"פ שאינו רשאי המשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה שנא' בישראל אבל לא בכותים. [ו] כהנים ולוים חייבים לא נפטרו מבכור בהמה טהורה (ולא נפטרו) אלא מפדיון הבן ומפטר חמור: ב כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו ויוצאין לחולין ליגזז ולהעבד וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ פטור. ואין עושים תמורה ואם מתו יפדו חוץ מן הבכור ומן המעשר: ג כל שקדם הקדשן את מומן, או מום עובר להקדשן ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע ונפדי

הלוקח עובר פרתו. אף על פי שאינו רשאי. למכור לו כהמה גסה: ב כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן וכו'. ג וכל שקדם הקדשן את מומן הרי תרתי כבי פירסמו לעיל במס' חולין (ו) :

ד המקבל צאן ברזל מן הבוחי. שמא לו הכותי בהמותיו דמים קטנים ולתת לו תחתן דמים מה עבר שנים בין מתו בין הוזלו ותחתן ולדות שיהיו להם עד תותו זמן יהיו כיניהם: ולדות פטורין. מן הבכורות ולדותיהן של תחתן לאחן כמינהגו ויבכרו יפטרו מן הבכורה דהי לא יהיב זוזי לכותי תפים בהמה ואי לא משכח בהמה תפים ולדות תפשכח דמייכא יד כותי בולדות הלכך ולדות בכורות שיהיו לתחתן ולדות פטורות מן הבכורה לכל דמייכא יד כותי בחמו הוא פטור מן הבכורה אבל מה שיכרו ולדי ולדות דמייכו רבינו ליאחן ברזל ויתנו לכהן דכולי האי לא מייכא יד כותי למשפט ולדי ולדות: ה"ג העמיר ולדות תחת אמותיהם ולדי ולדות פטורין ולדי ולדי ולדות חייבים. העמיד ולדות תחת תמותיהן שפתח לו פתח לכותי להיות לו כח בולדות ואמר לו אם ימותו הבהמות תעול ולדות המגיעות לחלקי הפתח מלימא יד עכו"ם בפי ומייכא בדור תחת עפי משל רחבון (ב), הלכך ולדי ולדות. של בהמות אחן ברזל בבכורה: פטורות. מן הבכורה הואיל ומייכא יד העכו"ם בדידהו: ולדי ולדות של ולדות. בשיכרו דהיינו תמיני לאחן ברזל יתנו לכהן: שאחריותן לבותים. דלעולם כל מה דמשכח עכו"ם תפים, ואין הלכה כרשב"ג: ה רחל שילדה כמין עז. תע"ג דתדוייהו מיניס חייבים בבכורה תפ"ה אם אין דומה לאמה: פטור מן הבכורה. דכתיב לך בכור שור עד שיהא הוא (שור) ובכורו שור (ג): ואם יש בו מקצת סימנים. שדומה לאמו עד שהוא ניכר בהן שהוא מאותו המין חייב: ו שנא' הזכרים להי. הזכרים משמע שיש: אי אפשר. לשמש שיולדו כ' רשביהן כאחד אלא האחד ולא ידעינן מי מיניהו: בורר לו את היפה. דמסתמא היפה והכריח נפיק בריפה: משמנין ביניהם. והבעלים והכהן אין להם יתרון זה על זה בחלוקתן אלא הכומן שהישראל נוטל הכומן ומניח הכהוס לכהן בהמע"ה, והלכה כר"ש: והשני. שנשאר לישראל: ירעה. עד שיפול בו מום ואח"כ יאכל דספק בכור הוא הלכך תיהו נשחט תמיס ובאותו עד שיפול בו מום דכומן הוא קעיירי (ד): וחייב במתנות. לישראל כשיאחטנו יתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה ממ"ע מי כבור הוא כולו לכהן מי לאו בכור הוא פייב במתנות: ורבי יוסי פוטר. דהוי כחלו זכה בו כהן והגיע לידו (ה) וכשנפל בו מום נתני לישראל ומאן דהוא פטור מן המתנות הואיל ובשניהן ליה כחלו בא מיד כהן לישראל, והלכה כרבי יוסי: ר"ט אומר יחלוקו. דהדר ביה ר"ט ממאי דאמר לעיל דכהן בורר לו את היפה וסבר דמחייס נמי שמין את שניהם בדמים וחולקים את הדמים לשניהם ים חלק בשניהם (ו) הלכך את מחד מהם יחלוקו את שתי: ר"ע אומר המוציא מחבירו עליו הראיה. והלכה כר"ע: זכר ונקבה אין לכהן כלום. דשמא ונקבה יפתה תחלה והמע"ה ונהפוך אפי' ר"ע מודה (ז) דהתם הוא דקא פליג משום דודאי הוי חד לכהן הלכך יפה כהו לחלוק בשוה אבל הכא הוא כהו דשמא לא שייכא בכורה כלל ומיהו ירעה עד שיסתאבו ואח"כ יאכלנו דספק הוא: ט יוצא דופן. שקרעה אמו והוציאו העובר דרך דפנותיו: והבא אחריו. והגולד אחריו דרך הרחם: ירעו עד שיסתאבו. דמספקא ליה לר"ע אי נכור לולדות קדום אע"פ שאינו בכור לרחמים כגון יוצא דופן שהוא הראשון בגולד אע"פ שלא פער הוא את הרחם אי

[ב] פטורין מן הבכורה ומן המתנות. ואינן יוצאין לחולין ליגזז ולהעבד, וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן, והשוחטן בחוץ [ג] חייב, ועושים תמורה ואם מתו יקברו: ד המקבל צאן ברזל מן הבותי ולדות פטורין, ולדי ולדות חייבין. העמיד ולדות תחת אמותיהם, ולדי ולדות פטורים, ולדי ולדי ולדות חייבין. רשב"ג אומר אפילו עד י' דורות פטורים שאחריותן לבותים: ה רחל שילדה כמין עז, ועז שילדה כמין רחל, פטור מן הבכורה. ואם יש בו מקצת סימנים חייב: ו רחל שלא ביכרה וילדה ב' זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחד. רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן, שנאמר הזכרים לה'. וחכ"א אי אפשר אלא אחד לו ואחד לכהן. ר"ט אומר הכהן בורר לו את היפה. ר"ע אומר משמנין ביניהן. והשני ירעה עד שיסתאב. [ד] וחייב במתנות. רבי יוסי פוטר. מת אחד מהן ר"ט אומר יחלוקו, ר"ע אומר המוציא מחבירו עליו הראיה. זכר ונקבה אין לכהן כלום: ז ב' רחלות שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שניהם לכהן. זכר ונקבה הזכר לכהן, שני זכרים ונקבה אחר לו ואחד לכהן. ר"ט אומר הכהן [ה] בורר לו את היפה. ר"ע אומר משמנין ביניהן, והשני ירעה עד שיסתאב. וחייב במתנות, רבי יוסי פוטר. מת אחד מהן, ר"ט אומר יחלוקו, ר"ע אומר המוציא מחבירו עליו הראיה. שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום: ח אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים אחד לו ואחד לכהן, ר"ט אומר הכהן [ו] בורר לו את היפה ר"ע אומר משמנין ביניהן, והשני ירעה עד שיסתאב. וחייב במתנות, רבי יוסי פוטר, שהיה רבי יוסי אומר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות. ר"ט מחייב. מת אחד מהן, ר"ט אומר יחלוקו, ר"ע אומר המוציא מחבירו עליו. זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום: ט יוצא דופן והבא אחריו, ר"ט אומר שניהם ירעו עד שיסתאבו

[ב] פטורין. אפי' למאן דאמר בחוץ אין שחיטתן פסולה כשחט בולדות ומכיון דספק הוא לו אתי לעפויי ליה: [ג] גמ' ומחייב הא בכור בפר פייב פיסא פיסא בפר ובכורו בבכור עז פייב כי' יכול אפי' יש בו מקצת סימנים ת"ל לך תהא ומפיק מהמ"מ נמצאת לך בכור שור בפר ועז ג"כ בכור לאמה לו אלא למדנו בכללו בדמאי, ועיין תוי"ט: [ד] חייב. הס"ל ספק שילדה כמין חמור מכל מקום ילדה כמין סוס ס"ל מחוסר שילדה כמין סוס לא מיספקא ליה כמין סוס ולא כמין חמור ודכמן לא חזי למיכלקא דספק בכור הוא ומייב למיחש משום חולין בעזרה לפיכך יהיה כמי שמיום ומספ דמקמי שילדה על ישכחלל יהיה כו' משום דבעי למיחר ומייב בחתנות ומלו כהן פטור מן המתנות לגזרה דמחמת לגזרה דמחמת (דף קלב) כו', רס"ו: [ד] ומייב כו', פתח משום הוא זו, רס"ו, ומ"ש דוסבי ויהיה דבכי ר"ט הן משכחת רס"י לעיל דמחוסר ומייב במתנות כשוה לא ביכרה כ"ש דכי משכח בהמ"ע נפיש בדמ"ע ומשני כו' משום דבעי למיחש דבר מכי וקייב במתנות: (ה) שמע"מ מלא זכה עבו שלימו שוכה כשוכה בחמשים דמ"ס דפיסא מ"כ, ועיין"ט: (ו) דמסקינן בסוגיא דמלקו בכהן מספיכול מי שומד בחלל בעכ"ם וכהן כועם כל בחמשתיו של בעכ"ם ר"ט קבר מקנייו מקני ליה בעכ"ם לכהן מקום בחלקו כדי שיוכל בהכן בבכוריו בביולדו מיד דתקני ליה מלמו דמיחש לי' לחיים דתיעבד מלום בחמשים ביגדלו בכורותיו של כהן בחלקו וס"ל הלך של בחיים הלכך מוקמים בחיים עומד ור"ט סבר כיון דחיים ליה בספיק הוא דספיקא בעכ"ם מי קיימות מלך בכבו' כהן לא מקני לי' מדע': (ז) ונהפוך. כפר דפק ליה ר"ע מודה ופפ' יהמו שני רבנים בל' מקי דכיון דהכא יפפה עמו בפלם בכורותו נגמרי כו': [ה] בורר. דמסתמא דילמה מדם בחים טפי ובכבי עביד לכיבותא בגמרא דקמ"ל דפק זה פליג ר"ט: [ו] בורר כו'. דמסתמא הך הלא בכלם בחים טפי ובכבי עביד בכיבותא דקמ"ל דפק זה פליג ר"ט:

זכור לרחמים קדום מע"פ שהיו זכור לולדות כגון הכא אחר יוצא דופן שהוא הרחמן שפטר את הרחם אבל היו זכור לולדות שהרי יוצא דופן קדמוהו ומספיקא שניהם ירשו עד שיסתלקו ויאכלו במומן לבעלים שהרי דמתו תרתי כעיקר זכור לולדות ולרחמים ואין סוס אחד מהן קדום ומתו"ס. ור"ע פשיטא ליה דתרוייהו כעיקר ואין סוס אחד מהם קדום, והלכה כר"ע:

ויאכלו במומן לבעלים, ר"ע אומר שניהם אינם בכור, הראשון משום שאינו פטר רחם, והשני משום שקדמו אחר:

תוספות

אביו אבל זה היה תלמידים שלנו על הטהרות כמו שעשה כאן:

גמרא

בכורות דף ל ע"ב

הלכה ה' כלפי הסיקון דסוד העלכות דפיקה במוכן

ת"ר הבא לקבל דברי חברות צריך לקבל בפני ג' חברים ואפילו ת"ח צריך לקבל בפני ג' חברים, זקן ויושב בישיבה אינו צריך לקבל בפני ג' חברים קיבל עליו משעה שישב. אבא שאול אומר אף ת"ח אינו צריך לקבל בפני ג' חברים ולא עוד אלא שאחרים מקבלים לפניו. אמר ר' יוחנן בימי בני של ר' חנינא בן אנטיגנוס נשנית משנה זו. ר' יהודה ורבי יוסי אסתפק להו מלתא בטהרות שדרו רבנן לגבי בנו של ר' חנינא בן אנטיגנוס אזלו אמרו ליה לעיין בה אשכחוהו דקא מעיין טהרות אותיב רבנן מדידיה לגביהו וקאי איהו לעיוני בה אתו א"ל לר' יהודה ור' יוסי א"ל רבי יהודה אבוי של זה ביזה ת"ח אף הוא מבזה ת"ח א"ל ר' יוסי כבוד זקן יהא מונח במקומו אלא מיום שחרב בהמ"ק נהגו כהנים סלסול בעצמן שאין מוסרין את הטהרות לכל אדם. ת"ר חבר שמת אשתו ובניו ובני ביתו הרי הן בחזקתן עד שיחשדו. וכן חצר שמוכרין בה תכלת הרי היא בחזקתה עד שתיפסל:

רש"י

נשנית משנה זו. לתפילו תלמיד חכם צריך לקבל: בטהרות. בסדר טהרות לא גרסינן שבטהרות עלמן חירש להם משפה ונסתפקה הלכה: שדרו רבנן. שלחו זוג דרכון: אותיב רבנן מדידיה. מתלמידיו שקבלו עליהם דברי חבירות לותיב כמדי הגך עלוחין וקאי איהו לעיוני כשלחתם: אביו של זה בו'. חגב ריתחיה קאמר ולא הוא: כבוד זקן. שלא והכן: סלסול. מעלה רבי תניא

בן חנטיגנוס כאן היה: בחזקתה עד שתיפסל. שימכרו בה קלף לכתוב תכלת:

זוהר פנחס דף רמו ע"א ת"ת דאילות יוד הא ואו הא

תכלת פיון דגרמין כיס לגרמייהו תרין כהאי עלמא וחד בעלמא אחרא ואלין פיון מאן דלייט גרמיה דתכון חד ממנא מלה ואמרי אמן וסלקי לה לעילא ודיייקן לה ואיהו רדיף אבתריה עד דעביד ליה ואקלים ליה הוות מלה. מאן לן רב ממנא דאמר (שמות לב) וסם אין אלהי נא מספרך אשר כתבת ואמר לעורך ואת"ג דקב"ה עביד רשותיה עם כל דא לא אתעביד מעובדא והא אתמר דלא אדכר בספרא ואתה תלוה ואתתמי מתמן. והא תוקמוה מאן לן רב מדוד מלכא דאמר (תהלים לט) אמרתי אשמרה דרכי מחשות בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי הוות ממנא דאתפקד על דא ועטיל אהיא מלה לאתכתא ליה לב"נ. ואד מאן דזריק נהמא או פירורין דנהמא בארעא וקא עביד ביה זלזולא כמה דאתמר הני תרי אהי עלמא. ואד כאהיא עלמא מאן דאוקיד שרגא במאלי שבת עד לא מטו ישראל לקדושה דשבת בגין דקא מהלל שבתא וגריס לעורך דניכסא לאתוקדא עד לא מטא זמניה. אד דוכתא אית בניכסא לאיזון דקא מהללי שבתא. כיון דאיהו אוקיד שרגא עד לא מטא זמניה אד ממנא אית בניכסא מ"ם ואוקיד בקדמיתא לההוא דוכתא ואמר האי דוכתא דפלניא. וכל היינין דניכסא מסייעי לאוקדא הוות דוכתא. והוא ממנא קאמרי ואמר (ישעיה כב) הנה יי' מטלטלך טלטלה גבר ועטך עטה. תייבין דניכסא אמרי כדור אל ארץ רחבת ידים שמה תמות ונו'. בגין דאיהו גריס לון לאתוקדא עד לא מטא זמנייהו. הה לן תלתא דגרמי כיס לגרמייהו כמה דאתמר:

מוסר

מספר חסידים סימן קלה קלו.

על זאת יתפלל כל חסיד אליך נעתר מלא ודבקו מכשיר נעתר מלא זו אסר סיזמין לו הקב"ה אסר סיכה כי אם ה' לבדו מעלה. כמוהו שבעולם אסיר כליך אחר אסתר שנאמר בחתימת אסר אסתר אותו סיזכל לעשות (ב"ר פ"ז ס"ג כל המעשה) שבאסר אסתר הסיחד נעשוכה ליוסיף נתן לה נעתר אליך ונאסר אסתר רעה בת בליעל, ואסת אלהה ובאסת לבעל נעתר. אחסיד עזר מדעתו ונאסף בעלת אלהה, ובאלהא שב מבשעתו ונעשה אסיר נעתר ע"י אסתר. לכן כל יחל ה' אל יקח עליה מאשתו בדבר אלוה אפני שעיניה לרע ואפי' היה יודע שאיש עי לנו גדול ביוחאת אנשים יותר מאשתו אף ע"פ שאתר לה שאחרים מכרי שלא אסיים לה אסלה קאה עד שיש לה סולא ודאי אחרים מבאן שאחרים עיניה לרע נופלת עליהם ואינה יכולה לעמוד בפניהם ונופלת בעוון אחתר נופלת גפין ונאיש לה:

שם לשעיה יקב אלו אסופיים אמוסיפים תיבות או מאסירים תיבות ואמוניים לגרוע אחת מהאי ביטוי ובי בשביל שאת שאחת יאחבו תיבות או יוסיפו או יאפכו, עליהם נאמר אחת מהיות לעולם ועד:

(הק לישראל) ח"ד

יוסף להק

הלכה פסוקה

רמב"ם הלכות תפילה פי"א.

(א) מותר לעשות בהב"נ בהמ"ד אבל בהמ"ד אסור לעשותו בהב"נ שקדושת בהמ"ד יתירה על קדושת בהב"נ ומעלין בקדש ולא מורידין. בני העיר שמכרו בהב"נ יש להם ליקח בדמיו תיבה. מכרו תיבה יש להם ליקח בדמיה מטפחות או תיק לס"ת. מכרו מטפחות או תיק לוקחין בדמיו חומשין. מכרו חומשין לוקחין בדמיו ס"ת. אבל אם מכרו ס"ת אין לוקחין בדמיו אלא ס"ת אחר שאין שם קדושה למעלה מקד שת ס"ת וכן במותריהן: (ב) וכן אם גבו העם מעות לבנות בית המדרש או לבהב"נ לקנות תיבה או מטפחות ותיק או ס"ת ורצו לשנית כל מה שגבו אין משנין אותו אלא מקדושה קלה לקדושה חמורה מתנה. אבל אם עשו מה שגבו לעשות והותירו משנין המותר לכל מה שירצו, וכל בל בהב"נ בהב"נ. פרוכת שעל ארון שבניחים בו הספרים במטפחות הספרים, ואם הזכו על הם הרי הן כבי הקבאי: (ג) בד"א שמיתר

לסכור בית הכנסת בבית הכנסת של כפרים שלא עשו אותה אלא על דעת בני הכפרים לבדם שתהיה להם להתפלל בה שאם רצו כולם למוכרה מותרין, אבל בהכ"נ של כרכין הואיל ועל דעת כל אנשי העולם נעשה שיבוא ויתפלל בו כל הבא אל המדינה נעשה של כל ישראל ואין מוכרין אותו לעולם:

פנחס ליל ו תורה — אונקלוס

כ"ו פסוקי שמו"ת נגד מילוי ב"ן וי' ה'ו' ח' ותעשה ממנו צירוף והיה בניקוד ששי

יח אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־גָד לִפְקֻדֵיהֶם
אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: ס יט בְּנֵי
יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וַיְמָת עֵר וְאוֹנָן
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: כ וַיִּהְיוּ בְנֵי־יְהוּדָה
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְשֵׁלָה מִשְׁפַּחַת הַשֵּׁלָנִי
לְפֶרֶץ מִשְׁפַּחַת הַפַּרְצִי לְזֶרַח
מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי: כא וַיִּהְיוּ בְנֵי־פֶרֶץ
לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרֹנִי לְחָמוּל
מִשְׁפַּחַת הַחֲמוּלִי: כב אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת
יְהוּדָה לִפְקֻדֵיהֶם שִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים
אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: ס כג בְּנֵי יִשָּׂשכָר
לְמִשְׁפְּחֹתָם תּוֹלָע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי
לְפוּוָה מִשְׁפַּחַת הַפּוּנִי: כד לְיָשׁוּב
מִשְׁפַּחַת הַיָּשֻׁבִי לְשִׁמְרוֹן מִשְׁפַּחַת

יח אֵלֶּין זַרְעַת בְּנֵי גָד
לְמִנְיֵנֵיהוֹן אַרְבְּעִין אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה: יט בְּנֵי יְהוּדָה
עֵר וְאוֹנָן וּמִית עֵר וְאוֹנָן
בְּאַרְעָא דְכְנָעַן: כ וַהֲווֹ
בְּנֵי יְהוּדָה לְזַרְעֵיתְהוֹן
לְשֵׁלָה זַרְעַת שֵׁלָה לְפֶרֶץ
זַרְעַת פֶּרֶץ לְזֶרַח זַרְעַת
זֶרַח: כא וַהֲווֹ בְּנֵי פֶרֶץ
לְחֶצְרוֹן זַרְעַת חֶצְרוֹן
לְחָמוּל זַרְעַת חָמוּל:
כב אֵלֶּין זַרְעַת יְהוּדָה
לְמִנְיֵנֵיהוֹן שִׁבְעִין וְשִׁתָּא
אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה:
כג בְּנֵי יִשָּׂשכָר לְזַרְעֵיתְהוֹן
תּוֹלַע זַרְעַת תּוֹלָע לְפוּה
זַרְעַת פּוּנִי: כד לְיָשׁוּב
זַרְעַת יָשׁוּב לְשִׁמְרוֹן

השמרני

בעל הטורים

(כג) לפוה משפחת הפוני. סיס לו לומר פסוי וכתיב פוני לומר שכל ישכר"ל פוניס פליו ללמוד מפיהמו: (כד) ליושוב. סוף יוד

שפתי חכמים — רש"י

ג כפ' ויגש פכם"ו וכדפרי סימים (פימן ז) כי יוד סוף שמו ולפי שנתייפשו ללמוד מיפה דכתיב ומכי ידפני ביום לפשים לכך זכה ונקרפ ישוב: ס כלומר גם יפלו נולדו במלרים: ע ל"ן סמוך מפרש טפם למה נמנו מפפחות מכאן ופעמן כני ביום פל כימיין כיון פלם פיולדי מלרים היו: ם יס"ם פל מקפם פיקך פייך דכני ביום יקפלו מפפחות פל שמם, ומפרש בהלמון וחמול כו': צ כלומר פם רפי מפם סדרפן מלח טעם זה בספר לגדם סרי טוב ופיכי דפפי לפלוק פליו ופם לפי לומר מני כו' כלומר ופם טעמך דנפפים קפמל לומר מני גם כן טעם פחד מפלמי: ק פי' מכך ופעמן שנמנו למפפחות פיכו פלח מפני דפויים שיולדו פכל פחד מפם ביום פפמם ופלו כל פחד מפם לפקבל פפם מפפחה ע"ם פלח היו מיולדי מלרים ומפני כיום לפטות מפחר כפלך ופעמן מפני דפוי ביום יקבלו מפפחה לפ ביום לפלח ממיפס לפקבל מפפחה כפני טפמס כמו שלמ"ה נוסף

(חק לישראל) ח"ד

זַרְעִית שִׁמְרוֹן : כה אֵלֶּה
זַרְעַת יִשָּׂשכָר לְמִנְיָנֵיהוֹן
שְׁתִּין וְאַרְבְּעָה אַלְפִין
וְתַלַת מְאָה : כו בְּנֵי
זְבוּלוֹן לְזַרְעִיתְהוֹן לְסָרֶד
זַרְעִית סֶרֶד לְאֵלוֹן זַרְעִית
אֵלוֹן לְיַחְלְאֵל זַרְעִית
יַחְלְאֵלִי : כז אִלֵּין זַרְעַת
זְבוּלוֹן לְמִנְיָנֵיהוֹן שִׁתִּין
אַלְפִין וְחַמֵּשׁ מְאָה :
כח בְּנֵי יוֹסֵף לְזַרְעִיתְהוֹן
מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם : כט בְּנֵי
מְנַשֶּׁה לְמָכִיר זַרְעִית
מָכִיר וּמָכִיר אוֹלִיד יָת
יָת גִּלְעָד לְגִלְעָד זַרְעִית
גִּלְעָד : ל אִלֵּין בְּנֵי גִלְעָד
אִיעֶזֶר זַרְעִית אִיעֶזֶר
לְחֶלֶק זַרְעִית חֶלֶק :
לא וְאַשְׂרִיאֵל זַרְעִית
אַשְׂרִיאֵלִי וְשֶׁכֶם זַרְעִית
שֶׁכֶם : לב וּשְׁמִידָע זַרְעִית
שְׁמִידָע וְחֵפֶר זַרְעִית
חֵפֶר : לג וְצִלְפְּחָד בַּר
חֵפֶר לָא הֲוֹוֹ לֵיהּ בְּנִין
אֶלָּהֵין בְּנִן וְשׁוּם בְּנַת
צִלְפְּחָד מַחְלָה וְנוֹעָה
חָגְלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה :

אלין

הַשְׁמְרֹנִי : כה אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשָּׂשכָר
לְפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף
וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת : ס כו בְּנֵי זְבוּלֻן
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְסֶרֶד מִשְׁפַּחַת הַסַּרְדִּי
לְאֵלוֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֹנִי לְיַחְלְאֵל
מִשְׁפַּחַת הַיַּחְלְאֵלִי : כז אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת
הַזְּבוּלֹנִי לְפְקֻדֵיהֶם שִׁשִּׁים אֶלֶף
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת : ס כח בְּנֵי יוֹסֵף
לְמִשְׁפְּחֹתָם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרָיִם : כט בְּנֵי
מְנַשֶּׁה לְמָכִיר מִשְׁפַּחַת הַמָּכִירִי
וּמָכִיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד
מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי : ל אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד
אִיעֶזֶר מִשְׁפַּחַת הָאִיעֶזְרִי לְחֵלֶק
מִשְׁפַּחַת הַחֶלְקִי : לא וְאַשְׂרִיאֵל
מִשְׁפַּחַת הָאַשְׂרִאֵלִי וְשֶׁכֶם מִשְׁפַּחַת
הַשִּׁכְמִי : לב וּשְׁמִידָע מִשְׁפַּחַת
הַשְּׁמִידָעִי וְחֵפֶר מִשְׁפַּחַת הַחֵפְרִי :
לג וְצִלְפְּחָד בֶּן־חֵפֶר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים
כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בְּנוֹת צְלָפְחָד
מַחְלָה וְנֹעָה חָגְלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה :

אלה

רש"י

וכן אני אומר בבני מכיר שנתחלקו לבני משפחות אחת נקראת על שמו ואחת נקראת ע"ש גלעד בנו. כ' משפחות הסמוכות זו מבניו של בניהם כאן נתקיימה מקרא שנאמר בן אומץ בן תומות, וכפלגש בגבעה נתקיימה

שפתי חכמים

שכם בס"ע משני שכבר נחלק לשבטים הקבוצים ומשם כשלאת לי' משם סדרסן שמשוב עיבר לילוד נעמן אך וכן לשניים כפרן וכניו משני שהיו שניהם מיוחדי מלחים אחד נפרש"י קשם מש"ם סולכן לומר שהיו נשלש בניש שכשם מון מאחד ונעמן ונקלאו על שמו משב"כ ביוסף, סכש"ס: ר פי' זס ג"כ מיסודו של רבי משם

לד אֵלֶּה מִשְׁפַּחֹת מְנַשֶּׁה וּפְקֻדֵיהֶם
שְׁנַיִם וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת: ס
לה אֵלֶּה בְנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְשׁוּתֶלַח מִשְׁפַּחַת הַשֻּׁתַלְחִי לְבֶכֶר
מִשְׁפַּחַת הַבַּכְרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת
הַתַּחֲנִי: לו וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוּתֶלַח לְעֶרָן
מִשְׁפַּחַת הָעֶרָנִי: לז אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת
בְּנֵי־אֶפְרַיִם לִפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה
בְּנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפְּחֹתָם: ס לח בְּנֵי
בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֶלַע מִשְׁפַּחַת
הַבַּלְעִי לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאַשְׁבֵּלִי
לַאֲחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירָמִי:
לט לְשֻׁפוּפָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּפָמִי
לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת הַחוּפָמִי: מ וַיִּהְיוּ
בְנֵי־בֶלַע אַרְדְּ וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת
הָאַרְדִּי לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי:
מא אֵלֶּה בְּנֵי־בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָם
וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אָלֶף

ושש

לד אלין זרעית מנשה
ומנייהון חמשין ותרין
אלפין ושבע מאה:
לה אלין בני אפרים
לזרעיתהון לשותלח
זרעית שותלח לבכר
זרעית בכר לתחן זרעית
תחן: לו ואלין בני שותלח
לערן זרעית ערן: לז אלין
זרעית בני אפרים
למנייהון תלתין ותרין
אלפין וחמש מאה אלין
בני יוסף לזרעיתהון:
לח בני בנימין לזרעיתהון
לבלע זרעית בלע
לאשבל זרעית אשבל
לאחירם זרעית חירם:
לט לשפופם זרעית
שפופם לחופם זרעית
חופם: מ והוו בני בלע
ארד ונעמן זרעית
הארדי לנעמן זרעית
נעמי: מא אלין בני
בנימין לזרעיתהון
ומנייהון ארבעין
וחמשא אלפין ושית
מאה

בעל הטורים

סלסין ישראל סימן שיבוא ממנו יכפר שעשה שני עגלים ולכן כתיב ג"כ שלש בכני דן על שם ויהן את התחן כדן: (לט) לשפופם שמשפחת הסופמני. סי"ל הספופמי רמז שזה כנימין קעטיו של

שפתי חכמים

סדרכן ולכן סי' זה קודם ושלש בני כושלם: ש זה ל' רש"י וכולם נפרש למה נקראת משפחה על שם בני בניו, כמו שפירש

רש"י

כולה, זו מצאתי ביסודו של רבי משה הדרשן: (לו) ואלה בני שותלח וגו', מאי בני שותלח ש נקראו תולדותיהם

ע"ם שותלח ומערן יצאת משפחה רבה ונקראת על שמו ונתמעטו בני שותלח לפתי משפחות לא וחמוש ותמנה בפרשה זו חמשים ושבע משפחות ומנכי לוי שמנה הרי שבעים וחמש וזהו שנאמר (דברים ז) כי אתם המעט וגו' ה"ל מעט אתם חסרים ממשפחות כל העמים שהם שבעים, אף זה הכתוי מיסודו של רבי משה הדרשן, לך הוצרכתי לפתות ולהוסיף בדבריו: (לה) לאחירם. הוא אחי אחיד למלרים ולפי שנקרא ע"ש יוסף שהיה אחיו ורש ממנו נקרא

מָאָה : מכ אִלֵּין בְּנֵי דָן לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְשׁוּחָם זַרְעִית שׁוּחָם אִלֵּין זַרְעֲיַת דָּן לְזַרְעֲיָתְהוֹן : מג כָּל זַרְעִית שׁוּחָם לְמִנְיָנֵיהוֹן שִׁתִּין וְאַרְבַּע אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה :

וְשֵׁשׁ מֵאוֹת : ס מכ אֵלֶּה בְּנֵי־דָן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְשׁוּחָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּחָמִי אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת דָּן מג לְמִשְׁפְּחֹתָם : כָּל־מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּחָמִי לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת : ס

יום ו כדי להשלים כל חסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצענו תשלים כל הסדרה ותרגום והפטרה :

מד בְּנֵי אָשֵׁר לְזַרְעֲיָתְהוֹן לִימְנָה זַרְעִית יִמְנָה לִישְׁוִי זַרְעִית יִשְׁוִי לִבְרִיעָה זַרְעִית בְּרִיעָה : מה לִבְנֵי בְרִיעָה לַחֶבֶר זַרְעִית חֶבֶר לְמַלְכִּיאֵל זַרְעִית מַלְכִּיאֵל: מו וְשׁוּם בַּת אָשֵׁר שָׂרַח: מז אִלֵּין זַרְעֲיַת בְּנֵי אָשֵׁר לְמִנְיָנֵיהוֹן חַמְשִׁין וּתְלָתָא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה : מח בְּנֵי נַפְתָּלִי לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְיַחְצְאֵל זַרְעִית יַחְצְאֵל לְגוּנִי זַרְעִית גּוּנִי : מט לְיֵצֶר זַרְעִית יִצְרִי לְשִׁלֵּם זַרְעִית שִׁלֵּם : נ אִלֵּין זַרְעֲיַת נַפְתָּלִי נ' הרמכ"ן ושום בת אחת אשר .

מד בְּנֵי אָשֵׁר לְמִשְׁפְּחֹתָם לִימְנָה מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנָה לִישְׁוִי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁוִי לִבְרִיעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי : מה לִבְנֵי בְרִיעָה לַחֶבֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרִי לְמַלְכִּיאֵל מִשְׁפַּחַת הַמַּלְכִּיאֵלִי : מו וְשֵׁם בַּת־אָשֵׁר שָׂרַח : מז אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־אָשֵׁר לִפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת : ס מח בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְיַחְצְאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחְצְאֵלִי לְגוּנִי מִשְׁפַּחַת הַגּוּנִי : מט לְיֵצֶר מִשְׁפַּחַת הַיִּצְרִי לְשִׁלֵּם מִשְׁפַּחַת הַשַּׁלְמִי : נ אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת

בעל הטורים

נחם שנאמר בו היה יוסף נחם . ויש בפסוק זה ס"ג כל תיבה ותיבה לומר שהיה לו פה ולא גלה על אחיו כמעשית יוסף :

רש"י

שפתי חכמים

לחיורס: (לא) שפופם. הוא מופיס ע"ם שהיה יוסף שפוף

ת בין התומות : (מכ) לשוחם. הוא חופיס : (מו) ושם בת אשר שרח. לפי שהיתה קיימת בחייס מנלה כאן:

דעת זקנים מבעלי התוספות

(מו) ושם בת אשר שרח. לפי שזוכרה עם יוסף מלכיס כאן ויש לחמוס מהו ושם וגם על התכונים יש לחמוס שתרגום ושוס בת אחת אשר שרח מצאתי שלא היתה בת אשר אלא בת אחת ונדלה אשר ולכך נקראת על שמו והו ושם אלא היה לו אשר על ס אלא הסם . לפי שזוכרה עם יוסף מלכיס והיו מיתאם שם

נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּפְקֻדֵיהֶם
חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְאַרְבַּע
מֵאוֹת: נא אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וְאֶלֶף שְׁבַע מֵאוֹת
וּשְׁלֹשִׁים: פ שלישי נב וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: נג לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק
הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת:
נד לָרַב תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט
תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדָיו יִתַּן
נַחֲלָתוֹ: נה אַךְ־בְּגוֹרָל יֵחָלֵק אֶת־
הָאָרֶץ לִשְׁמוֹת מַטּוֹת־אֲבֹתָם יִנְחָלוּ:
נו עַל־פִּי הַגּוֹרָל תֵּחָלֵק נַחֲלָתוֹ בֵּין

לְזַרְעֲיָתְהוֹן וּמִנְיָנֵיהוֹן
אַרְבְּעִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין
וְאַרְבַּע מְאָה: נא אִלֵּין
מִנְיָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁית
מְאָה אַלְפִין וְאַלְפָא שְׁבַע
מְאָה וּתְלָתִין: נב וּמַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר:
נג לְאִלֵּין תִּתְפַּלַּג אַרְעָא
בְּאַחֲסָנָא בְּמִנְיַן שְׁמָהָן:
נד לְסַגִּיאֵי תַּסְגּוֹן
אַחֲסָנָתְהוֹן וְלִזְעֵירֵי
תַּזְעֲרוּן אַחֲסָנָתְהוֹן גְּבַר
לְפוּם מְנָיְנוֹהִי תִּתְיְהַב
אַחֲסָנָתֵיהּ: נה בְּרַם
בְּעַדְבָּא תִּתְפַּלַּג יָת
אַרְעָא לְשָׁמָהָן שִׁבְטֵי
אֲבָהָתְהוֹן יַחְסָנוּן: נו עַל
פּוּם עַדְבָּא תִּתְפַּלַּג

ת״א לְמֵלֶא תחלק. כתרגמ קיז: לרב תביהם נחלתו. סס: לך תגדיל. סס קכב סנהדרין מג:

שפתי חכמים

א פי׳ למלא סמוכים לעיל דסיינו סס מחית פלג ופלג ושבע מחית ושלשים סססס בפי׳ סחרן תחלק סחרן בכלי יוצרן ומפני פלג היס סכתוב ל״ל דמתחלק סחרן בנחלה כמספר בשמות הכא לחכיהו ידעינו פלגלס סמוכים לעיל תחלק ומס ת״ל למלא דמשמע מיעוטא למלא ולא לזולתם לס סח למעט פלג למלא דוקא סססס מבני עכרים ומעלה ולא לזקנים, כרס״ס: ב ופע״ס שנתחלק בחלקים שויס מ״מ לא נתחלקה סחרן פלג שנולדות ל״ב תחומין לימס שויס ומעשה נסיס סיתס סתנוקס שנולדות כל מגני סשבט יתמכרו ידמו בשעיון לכך כמו שהיס גס כן גס פלג עלס גולל חלק גדול בחרן לשבט מועט בחולסין (ועיין במזרסי סחרוך ובגמרא): ג ל״ל הס לעיל לחיד למלא תחלק סחרן משמע לתתן שכנסנים לפ״י וכלן משמע ליולאי מלרים: ד נלמה שעשה משוס דכל דכור שילא מפי הקב״ס לטובה מיגו מוצן וכלה שבטים הקב״ס ניתן ליולאי מלרים לפ״י ומשו כלס כמדבר לכן לוס סס״י שהמזיר הנחלה ליולאי מלרים וסס ימותו לפ״ס בניסס. וזסס יתורן כמו שס שנאמר לעיל כפ׳ ומרע ונתתי לוותס לכס מירשס וגו׳ ולא כתיב ונתתי לוותס לכס ירוסס פלג רמז פלג ינחלו לסחן ולא ייבשוס רק שסס יוליכו לת בניסס לסלכיסס: ה ל״ל שסס לכי כ׳ ולסויס ליכס: ו ל״ל פלג לביסס של שני לחיס שבכר משו ס״מ שסמתיס יורשים לת סחיים ולסחר כך יוכלו בן לחד כמו שלו ג׳ בניס. ופע דקשנמר פלג לבי סבניהן ולא שנר פלג ס׳יסן משוס דאלו לא סזכיר נחלתן פלג פלג ס׳יסן שסיו מבני עכרים ומעלה כשיגלו מעלרים ומס יחלקו בשוה כשנתמיד כל לחד מבני סחרן לפניו פלג כל לחד מוזל ומוכיס לבניו ולא לבני לחיו (ועיין בגמרא ומזרסי סחרוך): ז פי׳ דלך מיעוט הוא לגומר שלא נחלק בגולל ופע כתיב ע״פ הגורל פלג

(נג) לאלה תחלק הארץ. ולא לפחותים מבן עשריס א תע״פ שבאו לכלל עשריס בשרס חלוק הארץ שהרי שבע עשיס בכבו ושבע חלקו לא נעלו חלק בארץ אלא שם מאות אלף ואלף ואס היה להחד מהס שהה בניס לא נעלו אלא חלק אחיסס לכדו׳: (נד) לרב תרבה נחלתו. לשבע שהיה מרובה בחוכלוסין נתנו חלק רב ב ותע״פ שלא היו החלקים שוים שהרי הכל לפי רבוי השבע חלקו החלקים לא עשו אלא ע״י גורל והגורל היה ע״פ רוח הקודש כמו שמפורש בב״ב (דף קיח) אלעזר הכהן היה מלובש כתורים ותומים ואומר ברוה״ק אס שבע פלוגי עולה תהום פלוגי עולה עמו והשבטים היו כתובים בי״ב פתקין וי״ב גבולים בי״ב פתקין ובללום בקלפי והגביל מכניס ידו לתוכה ועולל שני פתקין עולה בידו פתק של שם שבטו ופתק של גבול המפורש לו והגורל עלמו היה נזוק ואומר אני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט פלוני שנאמר ע״פ הגורל ולא נתחלקה הארץ כמדה לפי שיש גבול משוכה מאכרו אלא בשומת בית כור רע כנגד בית סאה עוב הכל לפי הדמיוס. (נה) לשמות מטות אבתם. אלו יולאי מלרים שיהה הכתוב ג נחלה א מכל הנחלות שבתורה ד שכל הנחלות החייס יורשים לת המתים וכאן מתים יורשים לת החייס. כיצד שני חיים מיולאי מלרים שהיו להם בניס ה בשני הארץ

לזה אחד ולזה שלשה החחד נטל חלק אחד והשלשה נטלו שלשה שנאמר לאלה תחלק הארץ מזרס נחלק לגל אלי אביהן ו וחלקו הכל בשוה. וזהו שנאמר לשמות מטות יעקלו החלוקה לפי החלוקות שיולאו ממלרים ואלו מתחלה חלקום למנין יולאי מלרים לא היו נוטלין אלא הל׳ אלא שני חלקים עכשיו נעלו ל׳ חלקים: אך בגורל. יעלו יהושע וכלב ז וכה״ח (לוסטים ח) ויתנו לכלב לת חברון כאשר דבר משה ואומר (יהושע יט) ע״פ ה׳ נתנו לו לת העיר אשר שאל: מטות אבותם. יעלו גרים ועבדים: (ט) על

אַחֲסַנְתְּהוֹן בֵּין סַגִיאַי
לְזֵעֲרַי: נז וְאִלֵּין מְנְיָנֵי
לֵיוָאֵי לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְגֵרְשׁוֹן
זַרְעִית גֵּרְשׁוֹן לְקָהָת
זַרְעִית קָהָת לְמָרָרִי
זַרְעִית מָרָרִי: נח אִלֵּין
זַרְעִית לֵוִי זַרְעִית לִבְנִי
זַרְעִית חֶבְרוֹן זַרְעִית
מַחְלִי זַרְעִית מוּשִׁי זַרְעִית
קֹרַח וְקָהָת אוֹלִיד יָת
עַמְרָם: נט וְשׁוּם אִתַּת
עַמְרָם יוֹכֶבֶד בַּת לֵוִי
דְּיָלִידַת יָתָהּ לְלֵוִי
בְּמִצְרַיִם וְיָלִידַת לְעַמְרָם
יָת אַהֲרֹן וְיָת מֹשֶׁה וְיָת
מִרְיָם אֲחָתְהוֹן:
ס וְאִתְיְלִיד לְאַהֲרֹן יָת
נָדָב וְיָת אֲבִיהוּא יָת
אֶלְעָזָר וְיָת אִיתָמָר:
סא וּמִית נָדָב וַאֲבִיהוּא
בְּקָרוֹבֵיהוֹן אֲשָׁתָּא
נוּכְרָיְתָא קֳדָם יְיָ: סב וַהֲוֹו
מְנְיָנֵיהוֹן עֶשְׂרִין וְתַלְתָּא
אַלְפִין כָּל דְּכוּרָא מִבַּר
יַרְחָא וּלְעֵילָּא אֲרֵי לָא
אִתְמְנְיוּ בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲרֵי לָא אִתְיְהִיבַת לְהוֹן
אַחֲסָנָא בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רַב לְמַעֲט: ס נ וְאֵלֶּה פְּקוּדֵי הַלֵּוִי
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת
הַגַּרְשֻׁנִּי לְקָהָת מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי
לִמְרָרִי מִשְׁפַּחַת הַמְּרָרִי: נא אֵלֶּה
מִשְׁפְּחֹת לֵוִי מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי
מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחְלִי
מִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי
וְקְהָת הוֹלִד אֶת־עַמְרָם: נב וְשֵׁם
אֵשֶׁת עַמְרָם יוֹכֶבֶד בַּת־לֵוִי אֲשֶׁר
יָלְדָה אֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרָיִם וַתֵּלֶד
לְעַמְרָם אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וְאֶת
מִרְיָם אֲחֹתָם: ס וַיִּוָּלֶד לְאַהֲרֹן אֶת־
נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־אֶלְעָזָר
וְאֶת־אִיתָמָר: סא וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא
בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ־זָרָה לִפְנֵי יְהוָה:
סב וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים
אֶלֶף כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה כִּי
לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי
לֹא־נִתַּן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי ישראל

רש"י

פי הגורל. הגורל היה מדבר. כמו שפירשתי מניד שמתחלקק כרוח הקודם ח לכך נאמר ע"פ ה': (נח) אלה משפחת לוי. חסר כאן משפחת השמעי והעזיאלי ונקת מן הילהרי: (נט) אשר ילדה אתה ללוי. (סוטה יב) תאמתו. לדתה במצרים ט ואין הורתה במצרים. כשנכנסו לתוך החומה ילדתה. והיא השלימה מנין שבעים. שהרי כפרטן לי אתה מונה אלא שבעים ותשע: (סג) כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. להיות נמנין בני עשרים שנה ומ' מה טעם. כי לא נתן להם נחלה כ והגמנין מבן עשרים שנה היו בני נחלה (חק לישראל) ח"ד

שפתי חכמים

יפי יסופט וכלב כו': ח דאל"כ ע"כ הגורל נ"ל שם כתיב בך כגורל תחלק וגו' שלא נאמר שע"ם רש"ק כלומר בשעה שיעלו שקלים היה שקול עולה עם שקלים ואומר מני גורל של תמום עכו עליהי בשבט שלוני, וסולכן לזה דאל"כ מאחר שלשי רבני בשבט ולפי מישוט השבט היו מולקים ואם כן למה חלקו בגורל שמא יסול בשבט מכוסה בסוכלסין חלק מועט, לכן קי' שבגורל סיס ע"פ רש"ק: פי' מפוס שבכ' קלר ונפ' מי' ילדם סולכן נומר משמו ילדם ושם"כ ק"ל במלכים ל"ל סוכלם לדרוש שיורשם סיסם במלכים ולא סוכשם וש"פ זה שלא בשנולדם בין המועות: י כ"ל שם שבאם כי לא שתפקדו בתוך בני ישראל שם מנה פותם, ומתכון שלא נמנו מבן כ' כישאל שלא מבן חדש: כ כתב שלפ"ם ל"ע ושם נעיל בפ' במדבר כתיב אך שם מספ לוי וגו' ובאב רש"י שני טעמים אחד כדאי נניון המלך כו' ואחד לפי שקב"ס

יִשְׂרָאֵל׃ סג אֵלֶּה פְּקוּדֵי מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן
יְרֵחוֹ׃ סד וּבְאֵלֶּה לֹא־הָיָה אִישׁ
מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר
פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר
סִינָי׃ סה כִּי־אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת
יָמֻתוּ בַּמִּדְבָּר וְלֹא־נוֹתַר מֵהֶם אִישׁ
כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־
נוּן׃ פ כז א וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צְלָפְחָד
בֶּן־חֵפֶר בֶּן־גִּלְעָד בֶּן־מָכִיר בֶּן־
מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחֹת מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף
וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מַחְלָה נֹעָה
וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְתִרְצָה׃ ב וַתַּעֲמֹדְנָה
לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִם וְכָל־הָעֵדָה פֶּתַח

בעל הטורים (סה) מות ימותו. כתיב יסר, קרי בית מתות מיתות הכתב׃

סג אֵלֶּין מְנָיְנֵי מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא דִּי מְנוֹ
יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֵישְׁרַיָּא
דְּמוֹאָב עַל יַרְדְּנָא
דִּירֵיחוֹ׃ סד וּבְאִלֵּין לָא
הֲוָה גְּבַר מִמְּנָיְנֵי מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן כָּהֲנָא דִּי מְנוֹ יָת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבְּרָא
דְּסִינָי׃ סה אֲרֵי אֲמַר יְיָ
לְהוֹן מֵ֫י֥ מ֥ת יְמוּתוּן
בְּמַדְבְּרָא וְלָא אִשְׁתְּאַר
מִנְּהוֹן אֱנָשׁ אֱלָהֵן כָּלֵב
בַּר יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן׃
כז וְקָרִיבָא בְּנָת צְלָפְחָד
בַּר חֶפֶר בַּר גִּלְעָד בַּר
מָכִיר בַּר מְנַשֶּׁה לְזַרְעִית
מְנַשֶּׁה בַּר יוֹסֵף וְאִלֵּין
שְׁמָהַת בְּנָתֵיהּ מַחְלָה
נוֹעָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה
וְתִרְצָה׃ ב וְקָמָן קֳדָם
מֹשֶׁה וְקֳדָם אֶלְעָזָר
כָּהֲנָא וְקֳדָם רַבְרְבַיָּא
וְכָל כְּנִשְׁתָּא בְּתָרַע מַשְׁכַּן

ת״א ולא נותר. כתיב סיח קכא׃
ותעמדנה. שם קיב׃

מתנוניס

שפתי חכמים

רש״י

(סד) ובאלה לא היה איש וגו׳. חבל על הנסים ל לא נגזרה גזרת המרגלים. לפי שהן היו מחבבות את הארץ. התנסים חומרים (במדבר יד) נתנה רחם ונשובה מלרימה. והנסים חומרות תנה לנו לחזוק. לכך נסמכה פרשת מ בנות לצלפחד לכאן: (ה) למשפחת מנשה בן יוסף. למה נאמר והלא כבר נאמר בן מנסה אלא לומר לך יוסף חכב את הארץ שנאמר (בראשית נ) והעליתם את עלמותי וגו׳ וכשותיו חכבו את הארץ שנאמר תנה לנו לחזוק. וללמדך שהיו כולם ג לזדיקים שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופרט לך הכתוב בחלב מהם ליתקו לשבח הרי זה לזדיק בן לזדיק. ואם יתסו בידוע שכל הנזכרים עמו רשעים היו: מחלה נעה וגו׳. ולהלן הוא אומר (במדבר לו) ותהיינה מחלה תרלה. מגיד שכולן שקולות זו כזו לפיכך נסה את סדרן: (ג) לפני משה ולפני אלעזר. מגיד שלא עמדו לפניהם אלא בשעת התרכשים אחר שמת אהרן: לפני משה. וחס״כ לפני אלעזר תפשר אם משה לא ידע אלעזר יודע אלא פרש המקרא ודרשהו ם דברי רבי

זְמָנָא לְמֵימָר: ג אֲבוּנָא
מִית בְּמַדְבְּרָא וְהוּא לָא
הֲוָה בְּ ג ו כְּנִשְׁתָּא
דְּאִזְדַּמְנוּ עַל יְיָ בִּכְנִשְׁתָּא
דְּקָרַח אֲרֵי בְּחוֹבֵיהּ מִית
וּבְנִין לָא הֲווֹ לֵיהּ:
ד לְמָא יִתְמְנַע שְׁמָא
דַּאֲבוּנָא מִגּוֹ זַרְעִיתֵיהּ
אֲרֵי לֵית לֵיהּ בַּר הַב
לָנָא אֲחֻסָּנָא בְּגוֹ אֲחֵי
אֲבוּנָא: ה וְקָרֵב מֹשֶׁה
יָת דִּינֵיהֶן קֳדָם יְיָ:
ו וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמֵימָר:
ז יָאוּת בְּנָת צְלָפְחָד
מְמַלְלָן מְתַן תִּתֵּן לְהוֹן
אֲחוּדַת אֲחֻסָּנָא בְּגוֹ אֲחֵי
אֲבוּהֶן וְתַעֲבַר יָת
אֲחֻסַּנְתָּא אֲבוּהֶן לְהֶן:
ח וְעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלִּיל

אֹהֶל־מוֹעֵד לֵאמֹר: ג אָבִינוּ מֵת
בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה
הַנּוֹעָדִים עַל־יְהוָה בַּעֲדַת־קֹרַח כִּי־
בְחֶטְאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ: ד לָמָּה
יִגָּרַע שֵׁם־אָבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ
כִּי אֵין לוֹ בֵּן תְּנָה־לָּנוּ אֲחֻזָּה בְּתוֹךְ
אֲחֵי אָבִינוּ: ה וַיִּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת־
מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה: פ רביעי ו וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ז כֵּן בְּנוֹת
צְלָפְחָד דֹּבְרֹת נָתֹן תִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזַּת
נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ
אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן: ח וְאֶל־בְּנֵי

ת"א מכיוון שת. שבת לו בתרפ
קיים: למס יגרע. בתרפ קי:
ויקרב משה. שם קיט שבתרין ת:
נתן תתן. בתלת קיים:

יגרן רבתי

בעל הטורים

מתלונים ועדת קרח: (ז) דברת. ב' כתפ', ככ"ף, ותיך ומני תשעה דברות הים. שהיו מלאות הוא מלכים ומחצות היה שהוא

רש"י

יחמיה תבא חנון משום רבי מלעזר תומר בגיות המדרש היו יושבים ועמדו לפני כולם (כ"כ קיט ספרי): (ג) והוא לא היה וגו'. (שם קיח ספרי) לפי שהיו כאות לומר מתעלו מת נזקקו לומר לה בחטאו מתלונים ולא בעדת קרח שהרי על הקב"ה חלה בחטאו לבדו מת ולא החטיאו את אחרים ע עמו (שבת לו) רע"ק מקומם עליס פ היה ור"ש תומר מן המשפיעים צ היה: (ד) למה יגרע שם אבינו. תמי במקום בן עומדות ואת אין הנקבות תסובות זרע תתיבס תמנו ליכס (כ"כ קיט): כי אין לו בן. הא אם היה לו בן לא היו ק תובעות כלום. מגיד שהמקומיות ר היו: (ה) ויקרב משה את משפטן. (סנהדרין ח) נתעלמה הלכה ממנו ש וכתן נפרע על שגגתו עשרה לומר (דכרים ח) והדבר תסר יקהה מכס תקריבון תלי (סנהדרין שם). ד"ת רחויה היתה פרשה זו להכתב על ידי משה חלה זכתה בנות צלפחד ונכתבה על ידן: (ז) כן בנות צלפחד דברת. כתרגומו יפות א כך כתובה פרשה זו לפני במרום מגיד שרחתה עיון מה חלה רחתה עינו של משה: כן בנות צלפחד דברת. יפה תכנו. תמרי חדש שהקב"ה מודה לדבריו: נתן תתן. (כ"כ קיח) שני מלקים ב חלק תניהן שהיה מיושלי מלרים וחלקו עם תחיו מלקים ב חלק תניהן שהיה מיושלי מלרים וחלקו עם תחיו נכחלי חפר: והעברת. ל' העברה (ס"ת ג עברה) הוא

סתיו כל אחד מלק אחד הרי לבנות צלפחד שני מלקים של מבוסים בנכסי חפר ועל פותן שני מלקים בכתב קלה נתן תתן, וכ"ש נקט לישנא חלק תניהן וחלקו עם תחיו בנכסי חפר כל הכרייתא ותין כותבו לומר רק שני חלקי תניהן עם תחיו בנכסי חפר אבל מכל מקום חפר עלמו לא נתנו כלום שהרי לבתי אחרן ותן ולא ניולאי מלרים ותזרה לא שייך שם שהרי לא היו לו כנים בנכסים לאחרן עד שתזרו לו מלקיהם שנטלו אחרן ולי"ע, על"ל דהא"ס: ג כ"ל שים לו לאקב"ה עבדיה ועשה עליו לבן שיהו מניה בן ליוחנו:

(חק לישראל) ח"ד 24 11

יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת
וּבֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ
לְבִתּוֹ׃ ט וְאִם־אֵין לוֹ בַּת וּנְתַתֶּם
אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו׃ י וְאִם־אֵין לוֹ
אַחִים וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לַאֲחֵי
אָבִיו׃ יא וְאִם־אֵין אַחִים לְאָבִיו
וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֵב
אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ פ יב וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל־הַר
הָעֲבָרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ

לְמֵימַר גְּבַר אֲרֵי יְמוּת
וּבַר לֵית לֵיהּ וְתַעְבְּרוּן
יַת אַחְסָנַתֵּיהּ לִבְרַתֵּיהּ׃
ט וְאִם לֵית לֵיהּ בְּרַתָּא
וְתִתְּנוּן יַת אַחְסָנַתֵּיהּ
לַאֲחוֹהִי׃ י וְאִם לֵית לֵיהּ
אַחִין וְתִתְּנוּן יַת
אַחְסָנַתֵּיהּ לַאֲחֵי אֲבוּהִי׃
יא וְאִם לֵית אַחִין לַאֲבוּהִי
וְתִתְּנוּן יַת אַחְסָנַתֵּיהּ
לְקָרִיבֵיהּ דְּקָרִיב לֵיהּ
מִזַּרְעִיָּתֵיהּ וְיֵרַת יָתָהּ
וּתְהֵי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְגְזֵרַת דִּין כְּמָא דִי
פַקֵּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה׃
יב וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה סַק
לְטוּרָא דַּעֲבָרַיָּא הָדֵין
וְחֲזֵי יַת אַרְעָא דִּי יְהָבִית

ת״א מים כי יומת. סס קס קי קטי: והעברתם. סס קס קמו קטז: ונתתם. סס: ואחיהם. סס קיס קמז: ומס מין פמיס. סם קע: נשמתו. סס קס קיס:

ממשפחתו. סס קט: וירש. סס קס: לתתה. קמח מע בתרא קי קיס קיג סנהדרין לח:

בעל הטורים

מלא כמו שדרשו חכמיות היו דרשניות היו: (יח) נחלתו לשמו. סיותיו נתנה שמתו לו ואין שמתו מלא משמו. וסיינו מה שמתו ומתו

שפתי חכמים

ד כ״ל שלא תקשה ומה כתיב כח׳ ומלא משמו ולא תפוש וגו׳ דאין משם משמע שם רבותו לקבצם לשים משמע אחר ומפרש דלא נלטיש שלא לשומו הדוק ולא לדוכות כלשים. ולטעם לשמן קשה היה לו ליתר והעברת בשניהן אין שהוא ל׳ עשרה, ל״ש ד״ש, ולפי ד״ש קשה למה כתיב בשנים נלמדה והעברתם דשם לא היו רבותים להבין כ״ש לבני דורותן, ל״פ גם טעם רבותן: ה׳ פי׳ הוא הר העברים היא סר נבו ולילן שעלה משם לשר נבו שיב לפ ירך ועוד שם מיד כדכתיב כאן ויהי הכרכה ולמה נאמרה כן: ו דלטעם רבותן קשה למה שמת למעלה הא דכתיב נתן תתן כלומר פ״י לוותך כמ״ש בפרשת מטעי, ל״פ ד״ש, ולפי ד״ש קשה הין המקום להגמילם שמת הותרה הגזירה וחכמים לחרץ חמר משה ו לנחלת בני גד וכני ראובן שמת ומחר. כמדומה שהיתה לי נדרי משל למלך שנזר על בנו שלא יכנס לפתח

צוי ה׳ למשה לראות הארץ

(יב) עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ וגו׳ וכתיב תחזה בעיניך וגו׳. פנה היה למשה תועלת רב בידיעת הזמן כדי שיתפלל עליהן ע״ז דוד במלך ע״ס פודושני ס׳ קלי ומדת ימי מה היא ומדעה מה חדל אני. ולומו הקב״ה ביעלם בכך הזה הר שעברים פעמים רבות וכבל עת ביעלה שמה יפח עיניו על שברים כדי לדעתם יום יום, ואמרו עתה ובלות אותה ומפסקה על עמך לבניך ו שעתה ירשה את הארץ ומדעת מעלמו כל מה שיוכל לבלות מבל עוד ירשה אותה רשים שמתה בעת מיתתו כמו שיזכיר שמה, וזהו ובלות אותה בעיניך כומן פסוק ומפסקה על עמך לאחרי לבותך רשים שתתבוננ, כלומר שהוא פסוק בתפסיקים על עמיו מבל לא בתשית הארץ כי משה בשה אותה ושמרן לא רשה אותה, שהם ל״ב לא יום למשה בימות שלא יומיד לעלות שמה בשר ובלבות את הארץ משה כי קדושה מיתתו לבא ונתן שבשה בתפיסתו על עמיו במדבר ובלא יבא על הארץ מחמת מעשה כמי מריבה. ומשה שביבו יפקוד אלהי הרוחות לבל בשר ל״ל שתהי עתיד למיות ותלוה לאחי דבריו מחמת מריבה, נם אני לא אתעלץ פי ואתקדש מתוך דבריו בלריבים לאותו עניין והוא שבתוב אים אים שר לבא העם הזה, ולפי שלריך שיהי׳ בו רוח אלהים קדישין לבן אמר יפקוד ה׳ אלהי הרוחות בותן לבות ובניות תפקוד אים ביהו׳ על העדה נגיד ומלוה ויהי׳ אים חיל רב פעליה מושל ותקיף בתוכה, ובקש בני דבריה שתהי בוסים גדול מלמעה, ועל זה אמר משל יפח

מצות השם

(ח) [ח] (עשה קסג) דין בדיני הנחלות כמו שלותה התורה, שנאמר איש כי יומת ואין לו והעברתם את נחלתו לבתו וגו׳:

לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ יג וְתֶחֱזֵי
יָתַהּ וְתִתְכְּנֵשׁ לְעַמָּךְ
אַף אַתְּ כְּמָא דְאִתְכְּנֵשׁ
אַהֲרֹן אֲחוּךְ׃ יד כְּמָא
דְסָרֵיבְתּוּן עַל מֵימְרִי
בְּמַדְבְּרָא דְצִן בְּמַצּוּת
כְּנִשְׁתָּא לְקַדָּשׁוּתִי בְמַיָּא
לְעֵינֵיהוֹן אִנּוּן מֵי מַצּוּת
רְקַם מַדְבְּרָא דְצִן׃
טו וּמַלִּיל מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ
לְמֵימָר׃ טז יְמַנֵּי יְיָ אֱלָהּ
רוּחַיָּא לְכָל בִּשְׂרָא גַּבְרָא

אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ יג וְרָאִיתָה
אֹתָהּ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־עַמֶּיךָ גַּם־אָתָּה
כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אַהֲרֹן אָחִיךָ׃ יד כַּאֲשֶׁר
מְרִיתֶם פִּי בְּמִדְבַּר־צִן בִּמְרִיבַת
הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בַמַּיִם לְעֵינֵיהֶם
הֵם מֵי־מְרִיבַת קָדֵשׁ מִדְבַּר־צִן׃ ס
טו וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר׃
טז יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל־

בעל הטורים

יכלת שאמרו שהיה אשתו לו. והיינו מה שאמז"ל שהבעל יורש את אשתו: (יג) וראיתה. כתיב בה"א, מלמד שהראהו כל הארץ המערות והמחילות ואוצרות כסף וזהב שבה: נאסף אהרן אחיך. בגימ' זהו בנשיקה: (טו) וידבר משה אל ה' לאמר. אין פסוק אחר כזה בתורה ר"ל לא תזכור כמה וידבר שהברכת אני: (טז) יפקד ה' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רעה. באלו השני פסוקים יש כ"ה

רש"י

פלטין שלו נכנס לשער והוא אחריו לחצר והוא אחריו לטרקלין והוא אחריו כיון שבא ליכנס ז לקיטון א"ל בני מכאן ואילך אתה אסור ליכנס: (יג) כאשר נאסף אהרן אחיך. מכאן שנתאוה משה ח למיתתו של אהרן. ד"א אין אתה טוב ט ממנו (דברים לב). על אשר לא קדשתם. הא אם קדשתם י אותי עדיין לא הגיע זמנכם להפטר. בכ"מ שכתב מיתתם כתב סרחונם לפי שנגזרה גזרה על דור המדבר למות במדבר בעון שלא האמינו לכך בקש משה שיכתב סורחנו שלא יאמרו אף הוא מן הממרים היה (יומא פו) משל לשתי נשים שלוקות בב"ד אחת קלקלה כ ואחת אכלה פגי ל שביעית וכו' אף כאן בכ"מ שהזכיר מיתתן הזכיר סרחונם להודיע שלא היתה בהם אלא זו בלבד: (יד) הם מי מריבת קדש. הם לבדם. אין בהם עון מ אחר. ד"א הם שהמרו במרה נ הם היו שהמרו בים סוף. הם עלמם שהמרו במדבר לין: (טו) וידבר משה אל ה' וגו'. להודיע שבחן של לדיקי' ס שכשנפטרין מן העולם מניחין לרכן ועוסקין בלרכי לבור: לאמר. אמר לו השיבני ע אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו: (טז) יפקוד ה'. כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת ללפחד לבנותיו (במ"ר) אמר הגיע שעה שאתבע פ לרכי שיירשו בני את גדולתי. אמר לו הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני. כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש צ מתוך האהל. וזהו שאמר שלמה (משלי כז) נוצר תאנה יאכל פריה: אלהי הרוחות. למה נאמר ק אמר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד

שפתי חכמים

נסמך זה לכאן, ל"פ גם טעם ראשון וק"ל: ז לקיטון הייני לחדר, ויבא ההדרה ת"י ועייל לקיטונא: ח מדלא כתיב כאשר נאסף אברהם או שאר לדיקים: ט כלומר והשתא שהוא מת בשביל עון זה כך אתה תמות: י וא"ת והא בפרשה זו לא כתיב על אשר לא קדשתם, וי"ל דלפי' ד"א שפי' אין אתה טוב ממנו משמע כשם שאהרן מת ועדיין לא הגיע זמנו כך משה ימות אף על פי שלא הגיע זמנו והיכן מלינו שמתו קודם זמנם ומתרץ דהא כתיב גבי מיתת משה על אשר לא קדשתם כו', והולך לטעם של ד"א דלטעם ראשון קשה והא לא היתה מיתת משה כמיתת אהרן דהא אהרן ראה בחייו שנתנה גדולתו לבנו משא"כ גבי משה, לכן פי' ד"א, ולפי' של ד"א קשה דמשמע מכאשר מת אהרן וגו' דאהרן מת קודם שהגיע זמנו למות וזה אינו מפורש אצל אהרן, לכן לריך גם לטעם ראשון וק"ל: כ שזנתה תחת בעלה בלא התראה: ל ר"ל פירות שביעית שעדיין לא גמלו כל לרכן וכתיב לאכלה ולא להפסד יאותה שאכלה הפירות שביעי' מבקשת מב"ד שיכריזו עליה משום מה נלקתה כדי שלא יאמרו אף היא קלקלה כו': מ ר"ל עון של מי מריבה לבד היה בהן ולא עון אחר ולפי זה קאי אל משה ועל אהרן. נ ר"ל הם מי מריבה שהמרו במרה הם היו שהמרו כו'. ולפ"ז קאי על ישראל, והולך לד"א דלפי' ראשון קשה הא כבר נאמר שלא היה בהם עון אחר, ל"ע ד"א וקאי על ישראל, ולפי' של ד"א קשה מאי בעי הכא בעון ישראל, לכן לריך לטעם ראשון: ס ר"ל למה אמר משה ענין זה ולא השתדל שיכנס: ע דאל"כ לאמר ל"ל דבשלמא וידבר ה' לאמר בכל פירשו בו לא ואמור להם דברי כבושים או לא ואמור להם דברי והשיבני אם מקבלים כמ"ש וישב משה את דברי העם אל ה' אבל כאן שני הטעמים בלתי נכון, ל"פ השיבני כו', ועיין בפרשת ואתחנן: פ ר"ל דקשה לרש"י ורז"ל מאי לאמר אלא אמר לו השיבני כו' ומי יהיה הדור בלא פרנס אלא שאלתו היה אם לריך למנות פרנס או שירשו בניו אחריו גדולתו כמו שאמר תן נחלה ללפחד לבנותיו לכך דרשו ולפיכך נמשך גם רש"י ז"ל אחרי דברי רז"ל: צ ר"ל ישב באהל ועסק בתורה: ק ר"ל ולא נאמר אלהי השמים או אלהי

ענין מינוי יהושע על ישראל

לפניהם ואשר יבא לפניהם', כי רוב הסכנה במלחמה הוא להולכי' בראשונה ולכך ביקש שיהיה כ"כ גבורתו ותקפו שהוא יצא לפניהם ויבא לפניהם, וע"ז אמר אשר יוליאם ואשר יביאם, ר"ל שלא יפנו במלחמה לפניו, וע"י זה ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה, וע"ז השיבו הקב"ה קח לך את יהושע בן נון, מפני כבודך שיהי רולה לפקוד אותו אבל אתה תפקוד אותו כי אני אנשי הרוחות מעיד עליו שהוא היא אשר בו רוח חכמה ותבונה רוח עלה וגבורה רוח דעת ויראת ה' ורוח נבואה ג"כ, ומלבד המעלות אשר יש בו בטבעו כדי שישלים יותר תסמוך את ידך עליו ותלמדהו במדות ובדעות, ויעש משה כאשר לוה ה' אותו בלי שום קנאה ושנאה על שירש גדולתו, ויקח את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה, למען ידעו הכל כי יהושע יהיה להם במקום משה כמו אלעזר במקום אהרן, ויסמוך את ידיו עליו הכל כאשר לוה ה' אותו:

בָּשָׂר אִישׁ עַל־הָעֵדָה׃ יז אֲשֶׁר־
יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יָבֹא לִפְנֵיהֶם
וַאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם וְלֹא
תִהְיֶה עֲדַת יְהוָה כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין
לָהֶם רֹעֶה׃ יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן אִישׁ
אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו׃
יט וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
וְלִפְנֵי כָל־הָעֵדָה וְצִוִּיתָה אֹתוֹ
לְעֵינֵיהֶם׃ כ וְנָתַתָּה מֵהוֹדְךָ עָלָיו
לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
כא וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל

בעל הטורים

עליס, נומר לך כיצד כל פעם לכיך לבא לפניהם: (יט) ונותה. כתיב בס"ת, נומר לך שנמלו ה' מומאי תומה: (כ) מהודך. כבוד, נומר לך שנסר לו סוד המלכה

רש"י

ותקד ותיכן דומין זה לזה מה עליהם מגיפ שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו: (יז) אשר יצא לפניהם. לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין את חייליהם למלחמה אלא כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיחון ועוג שנאמר (במדבר כא) לך תירש לותו. וכדרך שעשה יהושע שנאמר (יהושע ה) ויהי יהושע אלו ויאמר לו הלנו אתה וגו'. וכן בדוד הוא אומר (ש"ב יח) כי הוא יוצא ובא לפניהם. יוצא ברחש ונכנס ברחש: ואשר יוציאם. בזכויותיו: ואשר יביאם. בזכויותיו. ד"א ואשר יביאם אלא תעשה לו ר כדרך שאתה עושה לי. שאני מכניסן לארץ: (יח) קח לך. קחמו בדברים ש מאריך בזכיות להסניא בניו אי מקום: לך. את שבודק לדת את זה אתה מכיר: אשר רוח בו. כאשר שאול לקהיל כשנד אדומו של כל אחד ואחד: וסמכת את ידך עליו. תן לו מתורגמן בירדנו כתיוב ג שלא יאמרו עליו לא היו לו להריס רחם בימי משה: וצויתה אתו. על ידי שאל דע שטרחתן הס סרבניס הס ע"מ שתקבל עניך: (כ) ונתתה מהודך עליו. זה קיומן עור פניס: מהודך. ולא כל הודך ומליכו למדין פני משה כחמה ד פני יהושע כלבנה: למען ישמעו כל עדת בני ישראל. שיהיו מהגין בו כשאר ה וירחס כדרך שמהגין בך: (כא) ולפני אלעזר הכהן יעמוד. הרי שהלכה ו שנמלת אחין הכבוד הזה זו (ס"ת מוקד) מביא לכיך שהוא למלחמה

יהושע יהא נרוך לאלעזר: ושאל לו. כשיוצרך לדעת (חק לישראל) ח"ר

14 24

ת"א קח לך. בכתוב כך יומא עם עקביס מ"ד ס"ס: וסמכת. קמץ נב: ונתת מהודך. תניגב זו בחלה פס: ולפני אלעזר. עירובין סג סנהדרין טז: ובאל לו. יומא עג:

תיבות ובכן פרים יהושע את ישראל כ"ח פעים וזה הוא שנאמר ויצוהו את ס' אלסיך כי הוא העומן לך לעשות חיל: (יז) ואשר יבא. כ' במע', הכא, ואתיך ואשר יבא את דעשו כיעב למעוב

שפתי חכמים

כאן: ר' לעזר אומר כאשר יוליאם אף אשר יביאם אף זכות לכיך נעבי הולאה כבלעה גבי הכנסה לכיך זכות אחד יפקד איש. כ"פ ר"ש כו', ולפי' ר"ש קאי דאשר יוליאם כו' לא יהיה דומה לאשר יהא לפניהם דעיקר הפלתו הוה בשביל הפעם ואשר יוליאם פיהושו הוה בשביל עובדא דמעטיא היה חפלתו ולפי' ר' שעיטיף דומה יוליאם מבעוד היה חפלתו ודביו היה לעובדא ישראל, לכן פי' גם פעם לשון וזו"ק: ש"י כאשר בתבאר זה כ"פ שאין קיוסו נופלת בבני אדם כ"פ כו': ת"א פע"פ שמעטה הכי שיאמר אלא לך אלא לנוהך כמו עלה לך היעדה והדומה לזה פ"א כל היולה לאחיה למדבר דכסיון, [ברמ"ס]. ולי נראה דקאי לכתיב כיון שבקאי מאה היה שיהיבו בניו גדולתו כמו שפרע"י לעיל לא כ"ל לך המורה כאלו אלא בקבתו מחשבתו היה על יהושע וזה ניחא, ומתרגם בכדוק לך כו': א כ"ל אלא ואמרת גלוי לפניך דעתי כל אחד ואחד כו' לך לעשה ולאביר את יהושע אלה אלה מכיר אבל כאן הוא לאבר אלא: ב מלבישיב אלאין לשון ושמעו כל עדת בני ישראל ומה ישמעו אלא שיתן להם מורגמן, אלאיו: ג דע"כ אסתיבות אל אבל להלמיד הוא עניך לבוות לאולין ולבין לאחוב ולאחיב וה"ב הכא גבי יהושע לו אסתיבות הוא לאחב מעות אבל אבא, וא"ל דלעמת האי ואמרת, היא נאחיבות אסיד דאם כן היה לו להאמיך אאחר ואמת ואחד מאודך עליו לאלא ואמרת וגו' אלא ע"כ ואמרת אלאת אלאיבות אלו ואוה נאחיבות לבוות: ד לעיל פניס בל עבא אלאיבים יוצר אבל יהושע. וי"מ כמו אמר אבעלם אורא אלאבה"ס ולבוא בעלם אורא אלאת אך אבא בעל קבון עור אלאבה"ס ויאלבוב בעל אבאבה: ה פי' לאעון ישאעו אסוד אבאבה לו ויאוייב אוה בוכחו בו בבוד הו' אבל לא ובל לאפרם דיאמעו יאבלו דע"כ יאסר אלא עליו אבני אסיבוהו היה לאעון יאבלו דבה"ב ובוכות בו בל ובאבל, אסנה"ס: ו כ"ל היולך בה עניך זה לבאן עוא עניך לאבוד אלא יהושע. (ג"ב) דאל"ב לאאה בוה זה

לָוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל־
פִּיו יֵצְאוּ וְעַל־פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל־
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל־הָעֵדָה׃
כב וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ
וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמִדֵהוּ לִפְנֵי
אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל־הָעֵדָה׃
כג וַיִּסְמֹךְ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיְצַוֵּהוּ כַּאֲשֶׁר
דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ פ חמישי
כח א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
ב צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
אֶת־קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי
תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ׃
ג וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר

אוּרִיָא קֳדָם יְיָ עַל מֵימְרֵיהּ יְהוֹן נַפְקִין וְעַל מֵימְרֵיהּ יְהוֹן עָאלִין הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִמֵּיהּ וְכָל כְּנִשְׁתָּא׃
כב וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָתֵיהּ וּדְבַר יַת יְהוֹשֻׁעַ וַאֲקִימֵיהּ קֳדָם אֶלְעָזָר כַּהֲנָא וּקְדָם כָּל כְּנִשְׁתָּא׃ כג וּסְמַךְ יַת יְדוֹהִי עֲלוֹהִי וּפַקְדֵיהּ כְּמָא דִי מַלֵּיל יְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה׃ כח א וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
ב פַּקֵּיד יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן יַת קוּרְבָּנִי לְחֵם סְדוּר לְקוּרְבָּנַי לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא תִּטְּרוּן לְקָרָבָא קֳדָמַי בְּזִמְנֵיהּ׃ ג וְתֵימַר לְהוֹן דֵּין קוּרְבָּנָא דִי תְקָרְבוּן

ת"א כמסכת סופרים. יבמות עט: ויומא סג: סנהדרין יג קמ"ב עירובין לג: לו ע"ב כלי. מעילה יז. מנחות נג: לו ע"ב כלי. מעילה יז. ס"ס ס' הוסר ס' וילפ': תמורה. פסחים לו ומ"ב: במועדו. פסחים סו: שניה ליום. יומא סב:

בעל הטורים

ומעשה בראשית: (כג) וילפו כמסכת דרך ס' דיד משה. לומר מלא לבעל תורה ותמיד מפני המלחמה, ולכך סמך בלק למשה תמידין: (ג) משה למה לו את. ס"ם תורה, לומר שהעוסק

רש"י

למלחמה: על פיו. של אלעזר: וכל העדה. ז שנהדרין (יומא עג): (כב) ויקח את יהושע. (ספרי) לקחו בדברים ח והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הבא: (כג) ויסמך את ידיו. בעין יפה יותר מ ויותר ממה שנאמרה. שהקב"ה אמר לו וסמכת את ידך והוא עשה בשתי ידיו ושמחו ככלי מלא וגדוש ומלאו מכאחת בעין יפה: כאשר דבר ה'. לף לעניין הסוד נתן מהודו עליו: (ב) צו את בני ישראל. מה תאמר למעלה ו יפקוד ה'. אמר לו הקב"ה עד שאתה מלוני על בני ב לוה את בני עלי. משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בניה וכו' כדאיתיה בספרי: קרבני. (ספרי) זה ל הדם: לחמי. אלו זימורין וכן הוא אומר (ויקרא ג) מ והקטירם הכהן המזבחה לחם אלקה: לאשי. שתינתן לאבי מזבחי: תשמרו. (ספרי) שיהיו כהניס ולויס ויסראלים עומדין על גביו מכאן למדו ג ותקנו מעמדות (תענית כז): במועדו. בכל יום ס הוא מועד התמידים:

מצות השם

(ג — ג) [חס] (עשה קסד) להקריב במקדש בשם כל ישראל שני תמידים בכל יום ס' בבקר ואת השני בין הערבים (חק לישראל) ח"ד 15 24

תַּקְרִיבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
תְּמִימִם שִׁבְעָה לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד׃
יט אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר
וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין
הָעַרְבָּיִם׃ כ וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת
לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת
הַהִין׃ כא עֹלַת תָּמִיד הָעֲשָׂיָה בְּהַר
סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃
כב וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד
בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיהוָה׃
כג וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין
הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ
תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ פ
כד וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת

ה"א מם הכבש. מסמיים גם יומא מג זמחים יג מנחות פה: ועוד מכאן. מנחות כ: עלם תמיד. מגיגה ו: ונסכו. יומא לד: לכבש מממד. שם: בקדש מסך. סנהד מו תעניח ג מעילה יח: כמנחת מבקר. יומא לד: וכיום מממת. מגיגה לא:

בעל הטורים

מומפי תוכה ומעלה מני מלינה כמלו מקרבמם ס' מיני קרבנות: ממימים מכים ניום. כ"ם הם"ל, לומר לך מממכון מם"ל מתנידין

קבלין לממה: ליום עלם תמיד. קבי כיס עלם (בסנוג) לומר לך מממטין

שפתי חכמים

מלם ע"ד מפי' רש"י ז"ל, הם"ם: ע פי' מזהרה לכ"ד מיהסיבו לעבודת על המתידין, דמל"כ ומממת מכים ג"ל: פ פי' מכים בכל יום ס' בבקר ומ' בערב: צ דמל"כ מכים ניום ג"ל הבי בכר בממר מם הכבש מממד מעשה בבקר מת"ל מכים ניום מלם בנגד מכים בפיוהו בנגד המממ: ק כלומר מלל מעבות מכים במזבח בדי מיהם בנגד מממת בדי מלם יממרו לממת הם עובדין, ומעבות מסוכיח כאן הם מעבות מקבע יוחנן כ"ג במקום מממיהם בעזרה ובו קבועים בקרקע מלוכין בהם רגלי הבהמה וידיה בעת מממיהם כו': ר ללומר פיה מפולת בהיא עבידים מהיהם מבהמ עם מקרבן למפוקי מתמת הנמנות המעורבות בוקרן הם כתוב בפני עלמן: ש ל"ל בין מבקר מעשיהם בכר כיני מממת מבקר ועשו בכר מיני ובין מבקר עשו למה לניהן לעשות כאן, ומתרן כאומן כו' כלומר דמגיס הפסוק ובוי כאלו בחיב בהעשויה בכ"ף הדמיון: ת פי' ולא מהר מצקין בהן בהי' בם' נכניס יין לנקר בביניה הפין: א מע"ג דבחיב בהם בקדש ולא פי' בפיוה ל"ל על המזבח מהוא קדש בדאיתא בפוכה (דף

מצות השם

(ע) [תמ] (עשה קמס) להקריב קרבן בכל שבת מוסף על תמיד סיום בני בבבי' שמ', וביום השבת שני כבשים בני שנה וגו':
(חק לישראל) ח"ד

(ג) ואמרת להם. מזהרה ע לכ"ד: שנים ליום. כפשוטו פ ועיקר כח ללמד שיהיו שמהין בנגד סיום צ תמיד של שחר במערב ושל בין הערבים במזרחן של ק עבודות (יומא סב): (ד) את הכבש אחד. מע"פ שבכל נאמרו בפ' ואתה תצוה (שמות כט) וזה אחר תעשה וגו' היה היתה מזהרה לימי המלואים וכאן לזה לדורות: (ה) סלת למנחה. מנחת ח נאכלים: (ו) העשויה בהר סיני. כלומנן ש שנעשו בימי המלואים. ל"ת העשויה בהר סיני הקים שולת תמיד לעולת הר סיני לומה שנתקרב לפני מתן תורה שכתוב בה (שמות כד) ויבח בחנגות מלמד שעשוה כלי: (ז) ונסכו. ת יין: בקדש הסך. (ספרי) על המזבח א יתנסכו: נסך שבר. (כ"ב ט) יין המשכר פרט ליין מנגחו: (ח) ריח ניחח. נחת רוח לפני המקום

דעת וקנים מבעלי התוספות

(ט) וביום השבת. פירש בקונטרס שוב בכל המוספים לא תמלא מוסף מועדי בשבת, ועל דבר זה קרבים שבת שני כבשים בשבת אבל

דְּמִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח
וְנִסְכֵּיהּ : י עֲלַת שַׁבַּתָּא
תְּתַעֲבִיד בְּשַׁבַּתָּא עַל
עֲלָתָא תְּדִירָא וְנִסְכָּהּ :
יא וּבְרֵישֵׁי יַרְחֵיכוֹן
תְּקָרְבוּן עֲלָתָא קֳדָם יְיָ
תּוֹרִין בְּנֵי תּוֹרֵי תְּרֵין
וּדְכַר חַד אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא שַׁבְעָא שַׁלְמִין :
יב וְתֻלְתָּא עֲשְׂרוֹנִין
סוּלְתָּא מְנָחָתָא דְּפִילָא
בְּמִשַּׁח לְתוֹרָא חַד וְתַרְיָן
עֲשְׂרוֹנִין סוּלְתָּא מְנָחָתָא
דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְדִכְרָא
חָד : יג וְעִשְׂרוֹנָא עִשְׂרוֹנָא
סוּלְתָּא מְנָחָתָא דְּפִילָא
בְּמִשַּׁח לְאִמְּרָא חַד
עֲלָתָא לְאִתְקַבָּלָא
בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ :
יד וְנִסְכֵּיהוֹן פַּלְגוּת הִינָא
יְהֵי לְתוֹרָא וּתְלָתוּת הִינָא
לְדִכְרָא וְרִבְעוּת הִינָא
לְאִמְּרָא חֲמַרָא דָּא
עֲלַת רֵישׁ יַרְחָא
בְּאִתְחַדְּתוֹתֵיהּ כֵּן לְכָל
רֵישֵׁי יַרְחֵי שַׁתָּא :
טו וְצָפִיר בַּר עִזִּין חַד

מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ : י עֹלַת
שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד
וְנִסְכָּהּ : פ יא וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם
תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר
שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
שִׁבְעָה תְמִימִם : יב וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַפָּר
הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד : יג וְעִשָּׂרוֹן
עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה
לַיהוָה : יד וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה
לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת
הַהִין לַכֶּבֶשׂ יַיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ
בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה : טו וּשְׂעִיר

ת"א עלת שבת. שבת כד קיד קלג פסחים נט סז פג : ובלאשי. מגילה כח לא עקידה שער כ"ט ג מגילה כט : ושעיר. יומא סו שבועות ט חולין ס כיבורים יז :

רש"י

ומנחה רגוי : (י) עלת שבת בשבתו. ולא עולת שבת בשבתה ב הרי שלח הקריב בשבת זו שומע אני יקריב בשתים לשבת הבאה ת"ל בשבתו מגיד שאם עבר יומו בטל קרבנו : על עלת התמיד. (ספרי) ולו מוספין לבד מותן שמי כבשים של עולת התמיד ומגיד שאין קרבן שלא בזמנו אלא עולת התמיד וכן בכל המוספין נאמר על עולת התמיד לתלמוד זה : (יב) ושלשה עשרונים. במנחת נסכי פר שבן הן קמוצין בפרשת ד נסכים : (יד) ואת עלת חדש בחדשו. שאם עבר יומו בטל קרבנו ומוב ין לו תשלומין : (טו) ושעיר עזים וגו'. כל שעירי המוספין באין ה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו ו הכל כמו שמפורש במסכת שבועות (דף ט) ומשמה שעיר ר"ח שנאמר בו לה' ללמדך שהכפר על שאין בו ידיעה ן לא נתכלה ולא בסוף שאין מכיך בחטא שלא הקב"ה בלבד ומאחר שעירין ח למדין ממנו (חולין ס) ומדרשו בתנחמא ט

דעת זקנים מבעלי התוספות

שקב"ה, אעב לא שקב"ה שאם זמן קרבן מוסף הכתוב לך לפי שלא מעמיך בפועים, שיר בפול, שנאמר מזמור שיר ליום השבת. אינו בפול שנאמר וקרבתם לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד. ומנהגו בפול שנאמר מחלליה מות יומת. לאם בפול לאם מצוה לפיכך

שפתי חכמים

יו). ב וח"ת נבי יו"ט לאם לא כתב ג"כ שאין מכיאין עולת יו"ט כיו"ט שאחר, וי"ל דזה לא לגיך ללמוד דפסיעה לשאול ביון דיו"ט זה שם בפ"ע וזה שם שם בפ"ע לאכל מצאת לשבת בכל ענין שאר פיום ה"פ דשרי קמ"ל דאסור : ג מדכתיב על עולת שתמיד משמע שבא עולה שתמיד, ומלא כתיב על עולות שתמידים משמע שין שני תמידים. וזאם יתורן מ"ש שבא"ס, אבל ממש שתמיד לבד תורן שני כבשים של עולת התמיד שפי' מלא של שני חון לא יתעסק שיך יתוייב מזה מגיד שאין הקרבן שלא בזמן שני שתמידין : ד ר"ל בפ' שלח לך : ה ר"ל שאם מביאין בר"ח שעיר עזים להשתא על פיזה הטעם : ו ר"ל שם נכנס בהן בעומאה למקדש וקדשיו ר"ל שם הקריב הקרבנות בעומאה : ז בגון נר שבתנייר והנוגע שבשבה לבין שם"ע : ח פי' כל שעירי המוספין דרגלים יליפינן מעשיר דר"ח מדכתיב ושעיר בו' מוסיף על מוסף דר"ח מה שעיר דר"ח מכשר על טומאת מקדש וקדשיו לף שאר שעירים ובאותן שאין בשם ז' יליפינן כיון דגלי קלא בשר ר"ח ליפינן מיניה מפס דיליפינן פשום מן המעולם : ט פע"ם שהרשון נמי

(יח) [נמ] (עשה קסו) לפקריב קרבן בכל רגם חדש מיסף על תמידי פיום שנא', ובכלשי חדשיכם תקריבו עוף לה' פריס בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם ומנחתם ונסכיהם וגו', ושעיר עזים אחד לחטאת לפ':

עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֹלַת
הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ: ס ששי טז וּבַחֹדֶשׁ
הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
פֶּסַח לַיהוָה: יז וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם
לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חָג שִׁבְעַת יָמִים
מַצּוֹת יֵאָכֵל: יח בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן
מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה
לֹא תַעֲשׂוּ: יט וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה
עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנָיִם
וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה
תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם: כ וּמִנְחָתָם סֹלֶת
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרנִים לַפָּר
וּשְׁנֵי עֶשְׂרנִים לָאַיִל תַּעֲשׂוּ: כא עִשָּׂרוֹן
עִשָּׂרוֹן תַּעֲשֶׂה לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד
לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים: כב וּשְׂעִיר חַטָּאת
אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: כג מִלְּבַד עֹלַת
הַבֹּקֶר אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ

לְחַטָּאתָא קֳדָם יְיָ עַל
עֲלָתָא תִּתְעֲבַד
וְנִסְכַּיהּ: מז וּבְיַרְחָא
קַדְמָאָה בְּאַרְבְּעַת
עַשְׂרָא יוֹמָא לְיַרְחָא
פִּסְחָא קֳדָם יְיָ:
יז וּבְחַמְשַׁת עַשְׂרָא יוֹמָא
לְיַרְחָא הָדֵין חַגָּא שַׁבְעָא
יוֹמִין פַּטִּיר יִתְאֲכַל:
יח בְּיוֹמָא קַדְמָאָה מַעְרַע
קַדִּישׁ כָּל עֲבִידַת פּוּלְחָן
לָא תַעְבְּדוּן: יט וּתְקָרְבוּן
קוּרְבָּנָא עֲלָתָא קֳדָם יְיָ
תּוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי תַּרְתֵּין
וּדְכַר חַד וְשִׁבְעָא אִמְּרִין
בְּנֵי שְׁנָא שְׁלֵמִין יְהוֹן
לְכוֹן: כ וּמִנְחַתְהוֹן
סוֹלְתָא דְפִילָא בְּמִשַּׁח
תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא
וּתְרֵין עֶשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא
תַּעְבְּדוּן: כא עִשָּׂרוֹנָא
עִשָּׂרוֹנָא תַּעְבֵּיד
לְאִמְּרָא חַד בַּר לְשִׁבְעָא
אִמְּרִין: כב וְצִפִּירָא
דְחַטָּאתָא חַד לְכַפָּרָא
עֲלֵיכוֹן: כג בַּר מֵעֲלַת
צְפָּרָא דְהִיא עֲלַת תְּדִירָא

ת"א וצעיר. שבועות נז: מנחת עלת. יומא ע קמא קיא סוכות יג זבחים נח:

שפתי חכמים

מדכתיב מלא סיכומו וכי ומדכתיב לפי מנהגו כלומר שכל דבריה מנהגיים וכהמשנה מדלקמן ע"פ הכריעות של ר"ל שכל סגנונות ודינים: י (ג"ה) פי' דלא קאי על הטעיר כלל דלעם יכפוד זה הטעיר ולא מלא הספרים ותילים וכבשים ועוד שכבי לא קאי על הטעיר כלל מיין נסכים לחטאת מלא על הקרבן: כ פי' לק מוסף על עולה תמיד בשמיני לו כתלו תמר על עולת התמיד

(יט) פרים. כנגד אברהם שנאמר (בראשית יח) ואל הבקר רץ אברהם: אילים. כנגד יצחק: כבשים.

דעת זקנים מבעלי התוספות

לקח הקרבן שלו להיות כפול ושמו מוכיחים במוסף של שבת להקריב כפי הקרבן מוסף שבת כלומר מה שלא נאמר בכל המוספין. אבל למעלך שאמר לעבדיו שכינו שעודם לבני שכינו לפסח שני מיני מאכלים, לאחר שעשאו לזה המעלך לזה שיכין לו סעודתו, תאמר לו עבדיו מה נכין לך, תאמר להם ולבני מה שכינותם, תאמרו לו כך וכך, תאמר להם ולו כמו כן על שכינו יותר מבני. לך הקב"ה נתן לבני ישראל לחם מלאכת היום שבשת לפיכך לוה להקריב ג"ב לחם מלאכת היום ושוה וכיום השבת שני כבשים. ומגד גדלת מפרש פירוש של תכנת שבת ושוה ל' ומכן נבנים כלומר שבשבת יום לחמנו יום שני כר ושבת היום שבינו שהקב"ה מוסיף שבינו לפיכך

רש"י

לחמר הקב"ה הביאו כפרה עלי על שמעשתי את הירח: על עולת התמיד יעשה. כל הקרבן הזה: ונסכו. יין ונסכו מפורש על הטעיר ב שמין נסכיו לחטאת: (יח) כל מלאכת עבודה. לפיכך מלוכה הקריבה לכם. כנון דכר האחד המותרת בחומ"מ מפורש ביום עוד:

תַּעַבְדוּן יַת אִלֵּין :
כד כְּאִלֵּין תַּעְבְּדוּן לְיוֹמָא
שְׁבוּעָא יוֹמִין לֶחֶם קוּרְבָּנָן
דְּמִתְקָבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם
יְיָ עַל עֲלָתָא תְּדִירָא
יִתְעֲבֵיד וְנִסְפֵּיהּ :
כה וְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה
מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן
כָּל עִבִידַת פּוּלְחַן לָא
תַּעְבְּדוּן : כו וְיוֹמָא
דְבִכּוּרַיָא בְּקָרוֹבֵיכוֹן
מִנְחָתָא חַדַתָּא קֳדָם יְיָ
בְּעַרְתֵּיכוֹן מְעָרַע
קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל
עִבִידַת פּוּלְחַן לָא
תַּעְבְּדוּן : כז וּתְקָרְבוּן
עֲלָתָא לְאִתְקַבָּלָא
בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין

ת"א כמלה תעבו . זבחים סח :
בקריבכם . מנחות ע פד :

אֶת־אֵלֶּה : כי כְּאֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם
שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ
לַיהוָה עַל־עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה
וְנִסְכּוֹ : כה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ : ס כו וּבְיוֹם
הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה
חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא־
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה
לֹא תַעֲשׂוּ : כז וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה
לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר

בעל הטורים

שמותיהן לומר במקום שהיו עולה: (כז) כל עולת כל' המועדות כלם מסכים חון מעולת העלות שהוא עלה, ומה שנשנה בסיון ניתנה תורה. כלל המועדות נאמר חג חון משבועות, כי בעמים

רש"י

כענד יעקב (ברחשית ל) והכשבים הפריד יעקב. כיסודו על רבי משה הדרשן רמיתני זאת: (כד) **כאלה תעשו** ליום. שלח יהיו פוחתין והולכין כפרי החג: (כו) **וביום**

הבכורים. חג השבועות קרוי בכורי קציר חטים ע"ש שתי הלחם שהם רחשונים ל למנחת חטים הבאה מן החדש:

דעת זקנים מבעלי התוספות

דכ"מ שהמ' המאר אין ואפ' אינו אלא לא תעשה ואפילו מייכות, כי דומה שהא לפסוק הבאין על אחריהם שהוא בלשון מוקח. ומיכאן היה מייכות בקדוש היום דכל דמיהנתו בשבילה מיהנתו בזכילה. ויש להקשות למה אין אנו קורין בכל השנה פרשה זו דביום השבת כמו שאנו קורין בר"ח ובשועדות מוסיפין אלא ואינה למיימר משום דאין בפרשה פרוש שאלשה קרבנות. אלא ודאי מתחילין בפרשה פרוש שאלשה קרבנות. אלא אנו לקרותה ולהתחיל בפ' דאו את תורת הקרבני אחרי כמו שאנו מתחילין אף בר"ח אחר שהיה בשבת, וי"ל לפי שכל קריאת הפרשיות שאנו קורין בפרשה דהמדבר בפרשת הענין בשעה שאחר הקרבנות ואחר שהיו שם הדע כי הקרבנות בלומר בזכות הקרבנות ופשיט לו הקב"ה הקה לי עגלה משולשת בלומר בזכות הקרבנות ופשיט לו הקרבנות תינח בזמן שבית המקדש קיים בית המקדש קיים מה תהא עליהם, אחר לו הקב"ה שיהו קורין לפני הקרבנות ועשה אני עליהם כאלו הקריבום לפני ומכפר להם. וכל פרשיות של מועדות וכ"ש בתיב בהו בפרה שאחר עזים שעיר אחד לכפר עליכם אחר בפרשת שבת לא בתיב בה בפרה לפיכך אין אנו קורין אותה. ר"ש משום דאחי מועדות בתיב אלא מיעוטא דמשמע ס' אחר תקלו אותם ואין תקנה יולא מידי שנוהו דמשמע קרבנה בשולה ממש אחל בשבת לא בתיב כן וגם לא סיקרי מועד וכ"ח סיקרי מועד בדכתיב קרא עלי מועד וגו'. בר"ש בתיב לחטאת לה' מה שלא נאמר בכל המוספין, ומשמ' שבועות דרים שם אחר הקב"ה שיהו עלי בפרה על שמעשרי את הכרם. ויש

שמותיהן לומר במקום שהיו עולה: (כז) כל עולת כל' המועדות כלם מסכים חון מעולת העלות שהוא עלה, ומה שנשנה בסיון ניתנה תורה. כלל המועדות נאמר חג חון משבועות, כי בעמים

רש"י

כענד יעקב (ברחשית ל) והכשבים הפריד יעקב. כיסודו על רבי משה הדרשן רמיתני זאת: (כד) **כאלה תעשו** ליום. שלח יהיו פוחתין והולכין כפרי החג: (כו) **וביום**

הבכורים. חג השבועות קרוי בכורי קציר חטים ע"ש שתי הלחם שהם רחשונים ל למנחת חטים הבאה מן החדש:

שפתי חכמים

ונסכו יעשה כל הקרבן הזה: ל תע"ש שבשועה מחיר כל מיני חדש של חיטין ושל שעורין ושאר מיני דגן ה"א לשבילה שאל למנחה לחיטים אין רשאי לשבית אן החדש אלא אחר מנחת שתי

בעל הטורים

שמותיהן לומר במקום שהיו עולה: (כז) כל עולת כל' המועדות כלם מסכים חון מעולת העלות שהוא עלה, ומה שנשנה בסיון ניתנה תורה. כלל המועדות נאמר חג חון משבועות, כי בעמים

רש"י

כענד יעקב (ברחשית ל) והכשבים הפריד יעקב. כיסודו על רבי משה הדרשן רמיתני זאת: (כד) **כאלה תעשו** ליום. שלח יהיו פוחתין והולכין כפרי החג: (כו) **וביום**

הבכורים. חג השבועות קרוי בכורי קציר חטים ע"ש שתי הלחם שהם רחשונים ל למנחת חטים הבאה מן החדש:

דעת זקנים מבעלי התוספות

דכ"מ שהמ' המאר אין ואפ' אינו אלא לא תעשה ואפילו מייכות, כי דומה שהא לפסוק הבאין על אחריהם שהוא בלשון מוקח. ומיכאן היה מייכות בקדוש היום דכל דמיהנתו בשבילה מיהנתו בזכילה. ויש להקשות למה אין אנו קורין בכל השנה פרשה זו דביום השבת כמו שאנו קורין בר"ח ובשועדות מוסיפין אלא ואינה למיימר משום דאין בפרשה פרוש שאלשה קרבנות. אלא ודאי מתחילין בפרשה פרוש שאלשה קרבנות. אלא אנו לקרותה ולהתחיל בפ' דאו את תורת הקרבני אחרי כמו שאנו מתחילין אף בר"ח אחר שהיה בשבת, וי"ל לפי שכל קריאת הפרשיות שאנו קורין בפרשה דהמדבר בפרשת הענין בשעה שאחר הקרבנות ואחר שהיו שם הדע כי הקרבנות בלומר בזכות הקרבנות ופשיט לו הקב"ה הקה לי עגלה משולשת בלומר בזכות הקרבנות ופשיט לו הקרבנות תינח בזמן שבית המקדש קיים בית המקדש קיים מה תהא עליהם, אחר לו הקב"ה שיהו קורין לפני הקרבנות ועשה אני עליהם כאלו הקריבום לפני ומכפר להם. וכל פרשיות של מועדות וכ"ש בתיב בהו בפרה שאחר עזים שעיר אחד לכפר עליכם אחר בפרשת שבת לא בתיב בה בפרה לפיכך אין אנו קורין אותה. ר"ש משום דאחי מועדות בתיב אלא מיעוטא דמשמע ס' אחר תקלו אותם ואין תקנה יולא מידי שנוהו דמשמע קרבנה בשולה ממש אחל בשבת לא בתיב כן וגם לא סיקרי מועד וכ"ח סיקרי מועד בדכתיב קרא עלי מועד וגו'. בר"ש בתיב לחטאת לה' מה שלא נאמר בכל המוספין, ומשמ' שבועות דרים שם אחר הקב"ה שיהו עלי בפרה על שמעשרי את הכרם. ויש

מצות השם

(כו — כז) [הד] (עשה קסו) להקריב קרבן מוסף ביום מעשים להקהל העומר והיה יום שבו בסיון שנאמר ביום

(חק לישראל) ח"ד

שבכולים בהקריבכם מנחה חדשה לה' וגו' והקרבתם עולה לריח ניחח לה':

שְׁנַיִם אַיִל אֶחָד שִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי
שָׁנָה: כח וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה
בַּשֶּׁמֶן שְׁלִשָּׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד
שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד: כט עִשָּׂרוֹן
עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
הַכְּבָשִׂים: ל שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר
עֲלֵיכֶם: לא מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתוֹ תַּעֲשׂוּ תְּמִימִם יִהְיוּ־לָכֶם
וְנִסְכֵּיהֶם: פ כט א וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה
לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ
יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: ב וַעֲשִׂיתֶם
עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר בֶּן־בָּקָר
אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
שִׁבְעָה תְּמִימִם: ג וּמִנְחָתָם סֹלֶת
בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן שְׁלִשָּׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר
שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל: ד וְעִשָּׂרוֹן אֶחָד
לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים:

בְּנֵי תּוֹרֵי תְּרִין וּדְכַר
חַד שִׁבְעָא אִמְרִין בְּנֵי
שַׁנָּא: כח וּמִנְחָתְהוֹן
סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח
תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא
חַד תְּרֵין עֶשְׂרוֹנִין
לְדִכְרָא חַד: כט עֶשְׂרוֹנָא
עֶשְׂרוֹנָא לְאִמְּרָא חַד
לְשִׁבְעָא אִמְרִין: ל צְפִיר
בַּר עִזִּין חַד לְכַפָּרָא
עֲלֵיכוֹן: לא בַּר מֵעֲלַת
תְּדִירָא וּמִנְחָתֵיהּ
תַּעְבְּדוּן שְׁלִמִין יְהוֹן
לְכוֹן וְנִסְבֵּיהוֹן: א וּבְיַרְחָא
שְׁבִיעָאָה בְּחַד לְיַרְחָא
מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן
כָּל עֲבִידַת פּוּלְחָן לָא
תַּעְבְּדוּן יוֹם יַבָּבָא יְהֵי
לְכוֹן: ב וְתַעְבְּדוּן עֲלָתָא
לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם
יְיָ תּוֹר בַּר תּוֹרֵי חַד
דְּכַר חַד אִמְּרִין בְּנֵי
שַׁנָּא שַׁבְעָא שְׁלִמִין:
ג וּמִנְחָתְהוֹן סוֹלְתָּא
דְּפִילָא בְּמִשַּׁח תְּלָתָא
עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא תְּרֵין
עֶשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא:
ד וְעִשְׂרוֹנָא חַד לְאִמְּרָא
חַד לְשִׁבְעָא אִמְרִין:

ת"א עסכון עסכון. סם מוז: וכתבם.
כ"ם לכו: כל מלאכת. שבת קלא:
יום תרועה. סם כ"ה כט לב לד:
מגילה כ עירובין ג: ועסכון. מנחות פז:

בעל הטורים

עליו: (ב) כתיב הכא כתיב ובמקום אחר עולה לריח ניחח לפני ה' וגו', לומר שמו תשובה ותני מעלה עליכם כאלו הקריבתם כל הקרבנות.

שפתי חכמים

שלחם שהיה כאן מן המחיצין של שנה זו: מ פי' דכל"ל למעלה ומעיר עזים אחד לכפר עליכם תמימים יהיו לכם ומתיר ליה מלי

רש"י

(לח) תמימים יהיו לכם ונסכיהם. לפי הנסכים יהיו כי תמימים. למדו רבותינו (מנחות פז) מכאן שהיין

דעת זקנים מבעלי התוספות

עכלנו דכתיב כאן וקרבתם. וי"ל לפי שסוף יום שדין ומשכחנן לדין הם נעשים כאילו מדשם, וזהו שיסד שלמים שכולם צריכים מדשם ולכך למעלה מחמר שכולו דמיוחד דלפי שמדשם עליהם שלמן למעלה כ"ש דכתיב בספר תהלים ועם נבחר יבללו יס ומסיק על מי נמעד שסוק זה כל כך וכו' יוחנן מד אמר על דוד ומדבר ומסתבר דוד מבעלי התוספות. ומדכתי ואתם תמר על כל דוד ודוד נמעד שסם עשיס מצות השם

(ה) [הם] (עשה קטן) למעוט קול שופר כר"ש שסוף יום כשיגין על הדם תכרי שנאמר ובחדש השביעי כאחד לחדש וגו' יום תרועה יהיה לכם:

ח וְשָׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת לְכַפֵּר
עֲלֵיכֶם: ט מִלְבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ
וּמִנְחָתָהּ וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ
וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרֵיחַ נִיחֹחַ
אִשֶּׁה לַיהוָה: ס י וּבֶעָשׂוֹר
לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא־
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־
נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא
תַעֲשׂוּ: יא וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה
רֵיחַ נִיחֹחַ פַּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אַיִל
אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה
תְמִימִם יִהְיוּ לָכֶם: יב וּמִנְחָתָם סֹלֶת
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר
שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד: יג עִשָּׂרוֹן
עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
הַכְּבָשִׂים: יד שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
חַטָּאת מִלְבַד חַטַּאת הַכִּפֻּרִים וְעֹלַת
הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם: ס שביעי

ח וְצָפִיר בַּר עִזִּין חַד
חַטָּאתָא לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן:
ט בַּר מֵעֲלַת יַרְחָא
וּמִנְחָתָהּ נְעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּי הוֹן
כְּדְחֵזֵי לְהוֹן לְאִתְקַבָּלָא
כְּרַעֲוָא קוֳרְבָּנָא קֳדָם יְיָ:
י וּבְעַשְׂרָא לְיַרְחָא
שְׁבִיעָאָה הָדֵין מְעָרַע
קַדִּישׁ יְהֵי לָכוֹן וְתִעַנּוֹן
יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן כָּל
עֲבִידְתָּא לָא תַעֲבְדוּן:
יא וְתַקְרְבוּן עֲלָתָא קֳדָם
יְיָ לְאִתְקַבָּלָא כְּרַעֲוָא
תּוֹר בַּר תּוֹרֵי חַד דְּכַר
חַד אִימְרִין בְּנֵי שְׁנָא
שִׁבְעָא שַׁלְמִין יְהוֹן לָכוֹן:
יב וּמִנְחָתְהוֹן סוֹלְתָא
דְפִילָא בְמִשְׁחָא תְּלָתָא
עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא תְּרֵין
עֶשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא חַד:
יג עִשָּׂרוֹנָא עִשָּׂרוֹנָא
לְאִימְרָא חַד לְשִׁבְעָא
אִימְרִין: יד צְפִיר בַּר
עִזִּין חַד חַטָּאתָא בַּר
מַחְטַאת דְּכִפּוּרְיָא וַעֲלַת
תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ

ת"א יבעשור. יומא פז סוסא מ:
כל מלאכה. שבת קיד:
תעניתם יהיו. מנחות פז: שעיר
עזים. יומא ס שבועות י:

בעל הטורים

וכפסיקתא דורש כאלו נעשה כאיש מדקדק: (יא) ביום"כ כתיב שעיר עזים אחד מחטאת ולא כתיב לכפר, לפי שיום"כ מכפר:

שפתי חכמים

רש"י

מהעלה קמחין פסול לנסכים: (ו) מלבד עלת החדש. מוספי ר"ח בהוה ביום ראשון הבאה: (יא) מלבד חטאת הכפורים. שעיר הנעשה בפנים הלמור בחמרי מות שנה הנת חטאת: ועלת התמיד. ומלבד עולת התמיד תעשו ג עולות הללו: ונסכיהם. מוסב על המוספין הכתובים ועל תעשו ם והוא לשון ליווי ע מלבד עולת התמיד ומנחתה ונסכיה. וכן כל ונסכיהם האמורים בכל המועדות הוץ מבל קרבנות החג שבל ונסכה ונסכיהם ונסכיה שבהם מוסבים על התמיד ולילן ל' לויוי. שהרי

דעת זקנים מבעלי התוספות

דעולת ר"ח מנסכיה על שלין בה ידיעה לא בחגים ולא סיון ובל ל"ם שני שעירי מ שעיר אחד של ר"ה ולא של ר"ה של שלין בה ידיעה בחגים ויש בה ידיעה בסיון. ושיטו ר"ה ולפי שלא פי' שכ' שעיר ל"ם בפי' קולם שלעמוד ר"ה בה

יב וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ
וְחַגֹּתֶם חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים:
יג וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ
לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר
אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם יִהְיוּ:
יד וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרנִים לַפָּר הָאֶחָד
לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר פָּרִים שְׁנֵי עֶשְׂרנִים
לָאַיִל הָאֶחָד לִשְׁנֵי הָאֵילִם: טו וְעִשָּׂרוֹן
עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה
עָשָׂר כְּבָשִׂים: טז וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד
מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס יז וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי
פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנֵים עָשָׂר אֵילִם
שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה
עָשָׂר תְּמִימִם: יח וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם

וְנִסְכֵּיהוֹן: יב וּבְחַמְשָׁה
עַשְׂרָא יוֹמָא לְיַרְחָא
שְׁבִיעָאָה מָעֳרַע קַדִּישׁ
יְהֵי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת
פּוּלְחָן לָא תַעְבְּדוּן
וְתֶחֱגוּן חַגָּא קֳדָם יְיָ
שִׁבְעָא יוֹמִין: יג וְתָקְרְבוּן
עֲלָתָא קוּרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל
בְּרַעֲוָא קֳדָמַיְ תּוֹרִין בְּנֵי
תּוֹרֵי תְּלַת עֲשַׂר דְּכָרִין
תְּרִין אִמְּרִין בְּנֵי שָׁנָא
אַרְבַּעַת עֲשַׂר שְׁלֵמִין
יְהוֹן: יד וּמִנְחַתְהוֹן
סוּלְתָא דְּפִילָא בְּמִשַׁח
תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא
חַד לְתַלַּת עֲשַׂר תּוֹרִין
תְּרֵין עֶשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא
חַד לְתַרֵין דִּכְרִין:
טו וְעֶשְׂרוֹנָא עֶשְׂרוֹנָא
לְאִמְּרָא חַד לְאַרְבַּעַת
עֲשַׂר אִמְּרִין: טז וְצָפִיר
בַּר עִזִּין חַד חַטָּאתָא
בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא
מִנְחָתֵהּ וְנִסְכֵּהּ: יז וּבְיוֹמָא
תִּנְיָנָא תּוֹרִין בְּנֵי תּוֹרֵי
תְּרֵי עֲשַׂר דִּכְרִין תְּרֵין
אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבְּעָא
עֲשַׂר שְׁלֵמִין:
יח וּמִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן

ת"א וביום. סיכה מז: ומנחתם. תענית ג זמנים ח פד מנחות מד נב תמורה יד: ונסכיהם. שבת קנ תענית ג:

סנקוד על ו בתרא רש"י

נסכיהם של מוספין כתוכן לעצמן בכל יום ויום: (יח) ומנחתם ונסכיהם לפרים. (סוכה נז) פרי החג

ע' הם כנגד ע' לאומות עו"נ שמתמעטים והולכים סימן כליה להם וכימי המקדש היו מניחין עליהם מן היסורין:

דעת זקנים מבעלי התוספות

בהקדם מתכפר בו כי כשעיר הזה כח לכפר ומתכוונין לנכפר שמתמעטה. ולפי שמתם הוא דבני שעירים קיבלו למוסף כל ר"ח חיקנו לומר בנוסף של ר"ח ובני שעירים לכפר ובני תמידים כדלקמן. ונם נכון לומר מלכד מולת החדש ומנחתה שהבי נם כיה קריבה במוסף. וכבר כתב ראשי מלחמי מלחמי בסין ל"ו ובני בשעירים כי מלחמי שכר' מכפרו בין לפרשתו. ויש מקשים למה בין פוערים בתפלת מוסף של שבועות כמו בן ובני בשעירים שכבי כוללים מכיון בני שעירי עלרת נמי בתוך על מומחה בתירא בין זה לזה. וכן מוכיחין הספיקים בפרשת לתוך דכתיב ועביתם שעיר עזים לחטאת ופרט"י יכול שעיר שתמוד כאן הוא (חק לישראל) ח"ד

לְתוֹרִין לְדִכְרַיָּן וּלְאִמְּרִין בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּדַחֲזֵי: יח וְצָפִיר בַּר עִזִּין חַד חַטָּאתָא בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתֵהּ וְנִסְכֵּיהוֹן: כ וּבְיוֹמָא תְּלִיתָאָה תּוֹרִין חַד עֲשַׂר דִּכְרִין תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבְּעָא עֲשַׂר שְׁלָמִין: כא וּמִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרִין לְדִכְרַיָּן וּלְאִמְּרִין בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּדַחֲזֵי: כב וְצָפִיר בַּר עִזִּין חַד חַטָּאתָא בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתֵהּ וְנִסְכֵּהּ: כג וּבְיוֹמָא רְבִיעָאָה תּוֹרִין עֲשַׂרְא דִּכְרִין תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבְּעָה עֲשַׂר שְׁלָמִין: כד מִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרִין לְדִכְרַיָּן וּלְאִמְּרִין בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּדַחֲזֵי: כה וְצָפִיר בַּר עִזִּין חַד חַטָּאתָא בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא מִנְחָתֵהּ וְנִסְכֵּהּ: כו וּבְיוֹמָא חֲמִישָׁאָה תּוֹרִין תִּשַׁע דִּכְרִין תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבְּעָה עֲשַׂר שְׁלָמִין: כז וּמִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרִין לְדִכְרַיָּן וּלְאִמְּרִין בְּמִנְיָנֵיהוֹן

לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: יט וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם: פ כ וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עַשְׁתֵּי־עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: כא וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: כב וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס כג וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים עֲשָׂרָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: כד מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: כה וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס כו וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: כז וּמִנְחָתָם

וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם

רש"י

ולכבשים. כנגד ישראל שנקראו (ירמיה נ) שה פזורה אני תמידי היום ולא שנה הכתוב אלא לדרוש כמי שאמרו **וסם קבועים ומניחם תמיד ושמונה לכלות מסם תמיד** רז"ל בפסחי ובסכיכה בפסחי ובסכיכה כמספסף מ"ס **ושמונה קלות שבמשנה תורה.** בפסחי גחמר ובסכיכה על יו"ד מ"ס הרי כאן מיס ושמונה לעסוק המיס מן התורה בהגה:

דעת זקנים מבעלי התוספות

במקום שדפרש"י לעיל שאו מוספת קדמן יספרים מפתעטין ל"ש תוספות בשבת. ומפורר הכא בפוכ שוכ שלריך שי' יכולין כדי שיכלו להקדים שבעים כנגד שבעים לימות ושבעים נמצ"ן ע"ימדין בכל יום לילים שיש ולבי שבכל יתי שמנ קדמן **פופדין** במקומן בכל יום י"ד כדי ביעלו להשבין ל"ש כדי לכתל מוכף מבשתים מבש"ב במוסף שפש לעיקר שלו גופדין את השבל

בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: כח וּשְׂעִיר חַטָּאת
אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ
וְנִסְכָּהּ: ס כט וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי פָּרִים
שְׁמֹנָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם:
ל וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם
וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:
לא וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת
הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס לב וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר
תְּמִימִם: לג וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם
לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם
כְּמִשְׁפָּטָם: לד וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד
מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ
וְנִסְכָּהּ: ס מפטיר לה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי
עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: לו וְהִקְרַבְתֶּם
עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר

בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּדָחֲזֵי:
כח וְצָפִירָא דְחַטָּאתָא חַד
בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתֵהּ וְנִסְכֵּהּ:
כט וּבְיוֹמָא שְׁתִיתָאָה
תּוֹרִין תְּמָנְיָא דְכָרִין תְּרֵין
אִימְרִין בְּנֵי שְׁנָא
אַרְבְּעָה עֲשַׂר שְׁלִמִין:
ל וּמִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן
לְתוֹרִין לְדִכְרִין וּלְאִימְרִין
בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּדָחֲזֵי:
לא וְצָפִירָא דְחַטָּאתָא
חַד בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא
מִנְחָתֵהּ וְנִסְכֵּהּ:
לב וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה
תּוֹרִין שְׁבְעָא דְכָרִין תְּרֵין
אִימְרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבְּעָא
עֲשַׂר שְׁלִמִין:
לג וּמִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן
לְתוֹרִין לְדִכְרִין וּלְאִימְרִין
בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּדָחֲזֵי לְהוֹן:
לד וְצָפִירָא דְחַטָּאתָא
חַד בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא
מִנְחָתֵהּ וְנִסְכֵּהּ: לה בְּיוֹמָא
תְמִינָאָה כְּנִישִׁין תְּהֵי
לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פּוּלְחָן
לָא תַעְבְּדוּן: לו וּתְקָרְבוּן
עֲלָתָא קוּרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל
בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ תּוֹר חַד

ת"א כמסמס. שבת קנ סוטה כח מז סעטים ב מנחות עד: ביום. סוכה מז: ביום שמיני. שבל זוסר פ' בהעלותך: עלתם. פסחים סח ביצה טו מגיפ ע: פר אחד. סוכה מז:

רש"י

(לה) עצרת תהיה לכם. עצורים בשמיית פ מלאכה. (ספרי). ד"ח עלרת עלרו צ מלאכת. מלמד שעשון ליום. ומזרגו בהגדה לפי שכל יומות הרגל ק הקריבו כנגד ע' לומות וכשבאין ללכת אמר להם זמקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שתהנה מכם: (לו) פר אחד

שפתי חכמים

על עולות המוספין דהא לפני זה לא כתיב שום נסכים בעולות הללו: פ ומה דכתיב בהיתיר כל מלאכה עבודה לא תעשו הוא תוספת ביאור שכל עלמו מפרש לענין מה מהני עלוכים: צ דלעטם ביאור שכל עלמו יפרש מהו שעלרת שביום עצרת מלאכה, ל"פ ד"ח, ולפי ד"ח קשה ביון דקאי על יכלכל מהו דכתיב עלרת תהיה לכם לא סיל"ל מלא עלוכים הוו, ל"פ טעם לשון: ק טע"פ שגם הרגלים הוא מדכם מפני שהרגלים

דעת זקנים מבעלי התוספות

בכל ימי החג. ויתיי שפשה אין אנו נומרין אותו אלא בני ימים ימים כ"ה להרלות בכבד ובזרוע כ' דעדכין קרוב שבת דהלוקה בקרבנותיה לעשה ומפני שבת לא מיקרי מועד ביום כ"ה ויש"כ שפשה אדון אין נומרין אותו ובמוסף נומרין שבוע ניסוך יבשוכים דליכא לעיגול שלוים שלנו עבדי ס' ולא עבדי מחשוכות: בשביעי הג (חק ליישראל) ח"ר

אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
שִׁבְעָה תְּמִימִם: לי מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם
לַפָּר לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם
כַּמִּשְׁפָּט: לח וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד
מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ
וְנִסְכָּהּ: לט אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיהוָה
בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם
וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם
וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם: ל א וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ פ פ

רַבָּר חַד אִימְרִין בְּנֵי
שְׁנָא שַׁבְעָא שְׁלָמִין:
לי מִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן
לְתוֹרָא לְדִכְרָא וּלְאִימְרִין
בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּדֵ חֲזֵי:
לח וְצָפִירָא דְחַטָּאתָא חַד
בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: לט אִלֵּין
תַּעֲבְדוּן קֳדָם יְיָ
בְּמוֹעֲדֵיכוֹן בַּר מִנְדְּרֵיכוֹן
וְנִדְבוּתֵיכוֹן לְעֹלָוָתְכוֹן
וּלְמִנְחָתְכוֹן וּלְנִסְכֵּיכוֹן
וּלְנִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן:
א וַאֲמַר מֹשֶׁה לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דִּי פַקִּיד יְיָ
יָת מֹשֶׁה: פ פ פ

ת"א כמספט. סם: שלם תעשו. ספרים עו ל"ס ד שבועות י מנחים עב תעורם יד: לעלתיכם, מנחות קד: ולנסכיכם. תעורם יד:

קסה. לחלק סימן, ותליפס"ו סימן. ומעטירין ויד ס' סימה על חליסו במלכים ח בסימן יח ובסימן יט.

ר"ש"י

איל אחד. חיל כנגד ישראל ר התעכבו לי מעט עוד. ולשון חכמה הוא זה כבניס הנפערים מחכיהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד. משל למלך שעשה סעודה וכו' כדאיתא במסכת סוטה (ל"ה) ובמדרש רבי תנחומא למדה תורה דרך ארץ ש אמרי שים לו אכסנאי יום ראשון יאכילנו פטומות למחר מאכילו דגים למחר יאכילנו בשר בהמה למחר מאכילנו קטניות למחר מאכילנו ירק פושת והולך כפרי החג: (לט) אלה תעשו לה' במועדיכם. דבר הקביב ת לאוהב: לבד מנדריכם. אם בחתם לידור קרבנות ברגל מלה היה בידכם לו נדרים לו נדבות שנדרתם כל השנה תקריבום ברגל אמת יקשה לו להזיר ולעלות לירושלים ולהקריב נדריו ומלת עוכר כאן תאחר: (א) ויאמר משה אל בני ישראל. להספיק העניו דברי רבי ישמעאל לפי שעד כאן דבריו א אל מקום ופרשת נדרים מתחלת בדבורו אל משה הולרך להספיק תחלה ולומר אחזר משה ואמר פרשה זו לישרחל אחם לא כן ים במשמע שלח אמר לסס זו אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו: חסלת פרשת פנחס

שפתי חכמים

מדכתיב ע"פ סבריות אבא"כ אחם כלכ הלכות ודיוים אבל זה אם דברי מגדייכ: ד אחם עם אחד כאחרן: ש ר"ל קחי אחלעיל אפרי חג אם אמחמעטין וחוכיון כזה למדה טובה ד"ל כו':ת כ"ל כאיב אלא חעשו לס' במועדיכם לכד מאדריכם וגו' חוליל וגם הנדרים ונדבות צריך לעשות אמה לא כלאן בכלל אחד, ומאכן דאלו אכתיבים למעט דבר קלוב לאוהב לכד מנדריכם אחם כאוב: א דק"ל פסיעה הוא דאמר אם אלוה לו אקב"ה ועוד בכל אחובה נאמר הניוי לבד ואמה נאמר כאן הניוי וגם דברי אחם לישראל, ומהכן לפי כו':

רד ק

(ל) ויד ס' סימה על חליסו. כלומר, כי לא וגבובה יוסף לו אבבי אחאב כבר ככב ויהוא הלך אחריו רגלי ובסיגו וכן לפניו עד יזרעאל: ויאמר. ויקבול, ולמדו דז"ל מזה ואמרו לעולם חבא אימת מלבות עליך אפילו אחם אומה אחה יכן לפני אחאב: כאחב. כן דרך אמרה, כמו באחב עניו, באחב משורה: (ג) אם יעבון אלהים וכו'

דעת זקנים מבעלי התוספות

יח' מיד אחר שבוע. משל למלך שעשה סעודה לבניו ואחר כך אמר להם בקשו ואחן אעמקום לחוק, לפותם אסיה אמקום קרוב אמר להם עכשיו נעשה הסעודה ונאחר אלאה אחה מדמים לאחזר אחם ונעשה אכסניותן כי קרוב הוא המקום, ולפותה אסיה אמקום רחוק אמר להם נעשה עכשיו הסעודה וכשותין בימך כי לחוק המקום ולא חיכלו לעכוב לשוב אם פעם אחרת. וזהו שייסד הפייט בשמיני חג העלכת הקך נאספו עד שבעה מפני טוהר יוהדת השבעה וישראל נקרא כן שנאמר תומלוה שבעה על שם שיהדת שבעה מלכים לניהם:

הפטרת פנחס במלכים א יט

א וַיַּגֶּד יְהוָה הָיִתָה אֶל־אֵלִיָּהוּ וַיִּשְׁנֵם מִתְנֵיו וַיָּרֶץ
לִפְנֵי אַחְאָב עַד־בֹּאֲכָה יִזְרְעֶאלָה: ב וַיַּגֶּד אִיזֶבֶל
לְאִיזֶבֶל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֵלִיָּהוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
הָרַג אֶת־כָּל־הַנְּבִיאִים בֶּחָרֶב: ג וַתִּשְׁלַח אִיזֶבֶל
מַלְאָךְ אֶל־אֵלִיָּהוּ לֵאמֹר כֹּה־יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים וְכֹה

יוֹסִפוּן כִּי־כָעֵת מָחָר אֲשִׁים אֶת־נַפְשֶׁךָ בְּנֶפֶשׁ אֶחָד
מֵהֶם: יד וַיָּרָא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־נַפְשׁוֹ וַיָּבֹא בְּאֵר שָׁבַע
אֲשֶׁר לִיהוּדָה וַיַּנַּח אֶת־נַעֲרוֹ שָׁם: טו וְהוּא־הָלַךְ
בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב תַּחַת רֹתֶם אֶחָת וַיִּשְׁאַל
אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר | רַב עַתָּה יְהוָה קַח נַפְשִׁי כִּי
לֹא־טוֹב אָנֹכִי מֵאֲבֹתָי: טז וַיִּשְׁכַּב וַיִּישַׁן תַּחַת רֹתֶם אֶחָד
וְהִנֵּה־זֶה מַלְאָךְ נֹגֵעַ בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֱכוֹל:
יז וַיַּבֵּט וְהִנֵּה מְרַאֲשֹׁתָיו עֻגַת רְצָפִים וְצַפַּחַת מַיִם
וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּשָׁב וַיִּשְׁכָּב: יח וַיָּשָׁב מַלְאַךְ יְהוָה |
שֵׁנִית וַיִּגַּע־בּוֹ וַיֹּאמֶר קוּם אֱכֹל כִּי רַב מִמְּךָ הַדָּרֶךְ:
יט וַיָּקָם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתְּ וַיֵּלֶךְ בְּכֹחַ | הָאֲכִילָה הַהִיא
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הַר הָאֱלֹהִים
חֹרֵב: כ וַיָּבֹא־שָׁם אֶל־הַמְּעָרָה וַיָּלֶן שָׁם וְהִנֵּה דְבַר־
יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ:
כא וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה | אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־
עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־
נְבִיאֶיךָ הָרָגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־
נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: כב וַיֹּאמֶר צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר לִפְנֵי
יְהוָה וְהִנֵּה יְהוָה עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק
הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים לִפְנֵי יְהוָה לֹא בָרוּחַ יְהוָה
וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ יְהוָה: כג וְאַחַר הָרַעַשׁ
אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יְהוָה וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה:
כד וַיְהִי | כְּשָׁמְעַ אֵלִיָּהוּ וַיָּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ וַיֵּצֵא
וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַמְּעָרָה וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה־
לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ: כה וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה |
אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרָגוּ בֶחָרֶב

°אחד קרי

ועליה נמצא ושמתיך בנקבת הסוף: מה לך פה אליהו. עתה שהלוה תחלת הדברים לשמוע שעתה כדרך בני אדם. ותע"פ שהוא יודע לך כני אדם, וכן עניין מה לך פה למה יצאת ממקומך מה יש לך פה: (יא) קנא קנאתי וגו'. הקנאה שהקנאתי לשם ה', והכרגתי בניהו שבעבו שהעתיעו את ישראל עד שעזבו בריתך שכרת עם אבותינו. ולדעתי כוונתו שבעבו שהיה בניהו עובד מילה שהוא הקנאה נגזרה לי ללחת ממקומי לבקש מפני חיזבל ולשה פה: ותותר אני לבדי. והלא נותרו המלה נביאים שהחביא עובדיה מלא לפי שלא היו נודעים הרי שם לשלו חיים: (יב) לא ועמדת בסר. הלשה הי בדרשון ס' בחתיית שסר שסרי אחר לו לא ועמדת בסר והוא עמד פתח המערה: והנה ה' עבר. פי' כבוד ה' עבר לפניו כמו שאמר במרע"ה ויעבור ה' על פניו ועבר לפניו תחלה רוח גדולה וחזק והוא אומר לו הקול לא ברוח ה' כלומר שכבוד ה' עבר ברוח ההיא ולא ברעש ההוא ולא באש ההוא אלא בקול דממה דקה: ומשכר סלעים דרך הפלגה ואמר לו הקול בעבור הרוח כי שכבוד לא היה עובר עדיין ואחר עבור הרוח היה רעש שהיה בסר ואחר לו הקול כי שכבוד אינו בהם אחר עבור הרוח ואחר הרעש ואחר האש אלא בקול דממה דקה: (יד) ויהי כשמע וגו'. ואחר שהבין שכבוד ה' עבר ובסוף הרוח והרעש והאש אלא בקול דממה דקה ועמד בפתח המערה וכבה פניו כמו שאמר בסר"ש ויסתר משה פניו ופי' ויצא ועמד פתח המערה כשמעו קול דממה דקה כלי ועמד בפתח המערה וכבה פניו כמו שאמר לו הדבור לא ישמדו בפר נסבי פסם ב"ל בעיטור שכבוד ומתוך קולו הקול דממה ילא אליו קול דבר שאמר לו מה לך פה אליהו ופי' קול דממה דקה קול נמוך. ויש לשאול מה היה כל זה הענין ולא אמר לו מה יעשה עד שכניא לו כל זה הדבור. ונראה בעיני כי כל זה היה גמול מעשה הטוב שעשה שכבר הכרמל וקדם שם ה' בתוך כני ישראל והחזיקם למוטב עד שאמרו כלם ה' הוא האלהים ה' הוא האלהים וכרג בניהו הנביא הבעל ונמלו אחל דבקו שאמר לו מקום שכבוד עם פלא גדול בשעשה עמו בדרך ושלחה לו כל שכבוד הזה ולכן נתחזקו כרוח ובדעתם ובשם ונקול דממה דקה: ויעש פניו. כמו ויעטה

יוסיפון. דכך שכועה, הנו כה יעשה אלהים לי וכה יוסיף. ומעתה אל יכני שיאמר כי דעתם על אלהים שהיתה עובדת הבעל ושתבעה: (ד) ויבא ויקם. כלה עלמו בשכנה ושלך ונמלא על נפשו, וכן ת"י: ויבא בלה שבע לשבר ליהודה. כלומר יגא לו מהחת רשות אחאב ומתולו ושלך לו אל מלן יהודה מפחדו מאיזבל: (ה) והוא הלך במדבר. אפי' בלכן יהודה לא בטח בעלה כי ירא שמא יתלה אחאב ויהרגהו. ולשה בא אל המקום שלא יחלה מקום וישוב כי בתר עוזו מחייו לו ילשה אלהי דבר ה' מה יעשה: תחת רתם אחת. רותם מן גחלי רתמים, כמו מן בקר בקריים והוא מן שבל שנתלחו תמה מלה: ויאמר לה. כלומר כה לי עוד בעה"ז ואני עיד לסבכה בכל יום ויום: כי לא טוב אנכי מאבותי. נראה כי אליהו ידע יותר מימי אבותיו, וזה ראיה לאומר פחות זה אליהו: (ו) תחת רתם אחד. ובאמרו פעם שנית תחת רתם אחד ולא אמר אחת הכותב לחודיע כי כסוכם היה יחידי ולא אחת מבותו המדבר מחמם אחד שיבבר שם אלא אותו הכותב: ודוחק היה לבדו ומלוכה היה יכול להשות אחרתו: והנה זה מלאך. היה אומר זה על סודות המלאך אלא יבא אל אומת סדר, כלומר תכף ובכן בא אליו המלאך ואמר לו קום אכול: (ז) עוגת רצפים. עוגה מצויה בגחלים: ויאכל וישת. לא אכל כל העוגה ולא שתה כל המים אחרי פעם אחת אמר לו שיאכל ולא לחינו היטיב עם עוגה אחת ולא עם מים אחרים: (ח) כי רב ממך הדרך. ושוב לא היה יודע מהם ילך אלא היה יודע לחונו מרבעים יום ומרבעים לילה עד הר חורב ומתיעב לו הדרך עם כמו שאמר ובכחם הבהמות בדרך וגו' ובסניות עם עמד כי חבב לו עם יהלה לו דבר ה' שבשותו הרב ונגלה אליו ומתה נאמר ונקח תוכה ליעקב או היתה העמידה כלי כוונתו כמו שהיתה בהליכה בעם: (ט) ויבא המילה סניה. לא היה זה כעם אבל רבינו כי בו נאמר מרבעים יום ומרבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה ולא אמר שעמד בכח האכילה ובהליכה אלא בכח מילה. כלומר שבשהתה האכילה בתעטוקה ולא בבלה שוחו הכח האכילה ולא אבל אבל לחם ומים כמו שאמר מפני מה אתה יוצא היום ולא אתמול ולא שלשום: (י) ויאמר עם לא סמעתי. מעלה היתה בכך שיהי

וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃
טו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ מִדְבַּרָה דַמָּשֶׂק
וּבָאתָ וּמָשַׁחְתָּ אֶת־חֲזָאֵל לְמֶלֶךְ עַל־אֲרָם׃ טז וְאֵת
יֵהוּא בֶן־נִמְשִׁי תִּמְשַׁח לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה תִּמְשַׁח לְנָבִיא
תַּחְתֶּיךָ׃ יז וְהָיָה הַנִּמְלָט מֵחֶרֶב חֲזָאֵל יָמִית יֵהוּא
וְהַנִּמְלָט מֵחֶרֶב יֵהוּא יָמִית אֱלִישָׁע׃ יח וְהִשְׁאַרְתִּי
בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל־הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא־כָרְעוּ
לַבַּעַל וְכָל־הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא־נָשַׁק לוֹ׃ יט וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם
וַיִּמְצָא אֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט וְהוּא חֹרֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר
צְמָדִים לְפָנָיו וְהוּא בִּשְׁנֵים הֶעָשָׂר וַיַּעֲבֹר אֵלִיָּהוּ אֵלָיו
וַיַּשְׁלֵךְ אַדַּרְתּוֹ אֵלָיו׃ כ וַיַּעֲזֹב אֶת־הַבָּקָר וַיָּרָץ אַחֲרֵי
אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶשְּׁקָה־נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֵלְכָה
אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ שׁוּב כִּי מֶה־עָשִׂיתִי לָךְ׃
כא וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת־צֶמֶד הַבָּקָר
וַיִּזְבָּחֵהוּ וּבִכְלִי הַבָּקָר בִּשְּׁלָם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן לָעָם
וַיֹּאכֵלוּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיְשָׁרְתֵהוּ׃

כשמלה פני הלוט: (טז) שוב לדרכך. אחר שאמר לו שוב הבטיחו שלא יהרגו אותו ואמר לדרכך מדברה דמשק ומדבר דמשק לא היה דרכו אלא אמר לו לך דרכך והלך מדרך הזה דרך המדבר דמשק למשוח חזאל מלך ארם והנה אליהו לא משח את חזאל ולא יהוא אלא א"ל הקב"ה על הקנאה אשר קנאת לי כי עזבו בני ישראל את בריתי אני מודיעך כי על ידי שלשה אלה אכלה כל העוזבים את בריתי ואתה תמשח חזאל למלך על ארם כלומר תצוה אל אלישע שיהי' נביא תחתיך שימנה אותו למלך והוא יעשה רעה על ישראל וכן יהוא תמשח כלומר תצוה לאלישע שימשחהו וכן משחו אלישע ע"י אחד הנביאים אם כן למה צוה לו שילך מדברה דמשק כיון שלא משח הוא חזאל יתכן לפרש כי כיון שהלך מדברה דמשק ומצא בדרכו אלישע בן שפט והנבואה אמרה לו משיחת אלישע אהרון לחזאל ויהוא והוא כאלו הכין כי ע"י אלישע יהיו נמשחים ולא הקדימם אל בנבואה אלא על דרך הנקמה שיהיה ראשון חזאל ואחריו יהוא ואחריו אלישע כמו שאמר והיה הנמלט וגו': ומשחת את חזאל. לפי שמנוי המלוכה הגדולה הוא ע"י משיחה כדוב נאמר למנוי אף ע"פ שאינו על ידי משיחה בל' משיחה לפיכך אמר ומשחת את חזאל וכן אמר תמשח לנביא תחתיך וכן אמר על האבות אל תגעו במשיחי וכן למשיחו לכורש: (יז) תמשח לנביא תחתיך. כיון שאתה רוצה להסתלק מן העולם שאמרת רב עתה ה' קח את נפשי צריך שתניח נביא תחתיך ותמנה אלישע בן שפט ותלמדהו. ובדרש א"א בנבואתך מאחר שאתה מלמד קטיגוריא על בני: (יח) ימית יהוא. שהרג כל עובדי הבעל וכל בית אחאב שהיו עע"ג: ימית אלישע. כי בהוכיחו אותם ולא היו שומעים אליו ולא היו שבים מדרכם הרעה האויבים יבואו עליהם והרגום וכאלו הוא הי' ממית אותם כי יותר היו ענושים כשהיה מזהיר להם ומלוה משלא היה להם מזהיר: (כ) והוא חרש. מצאו שהיה חורש הוא עם עבדיו שהיו חורשים עם הבקר וי"ב צמדים היו לפניו חורשים. וצמדים ר"ל בקר לפי שהשוורים נצמדים יחד בעת החרישה נקראים צמד וצמדים: והוא בשנים העשר. מן הי"ב צמדים שיה היה חורש באחד מהם. וי"א עבדיו היו כל אחד ואחד וא' עם צמדו והוא מתורגם והוא כדי כחד מתרי עשר, והספור הזה להורות כי מצאו בי"ב והיה אות כי יהיה ממונה על י"ב שבטי ישראל לנביא ולמזהיר: וישלך אדרתו אליו. כמו עליו ולא שעזבה אצלו. אלא שנתנה והלך לו, וזהו שאמר וירץ אחרי אליהו עשה לו סימן שילך אחריו ולא אמר לו בפי' כי ידע שיבין כי מה' יהיה נביא וידע כי האל נתן בלב אלישע ללכת אחריו לשרתו לפיכך לא עשה אלא סימן ומה שאמר לו לך שוב כי מה עשיתי לך לנסותו אם היה הולך בלב שלם, ופי' מה עשיתי לך ר"ל אם הטיתי אדרתי עליך לפיכך אתה רץ אחרי: (כב) וישב מאחריו. לנשק לאביו ולאמו אע"פ שלא זכר הכ' ואח"כ שחט הבקר ועשה סעודה באותו השדה לחורשים ולעם אשר באו אחריו ללותו וזהו שאמר ויתן לעם כי מהעם לא היו אתו בשדה כי אם אחד עשר החורשים אלא זהו פירושו כי הלך לקחת רשות מאביו ואמו ובאו אחריו מאנשי עירו ללותו כי הוא נפרד מהם: צמד הבקר. א' מהשנים עשר: בשלם הבשר. בשל להם הבשר כלומר לעם אשר אתו, וכת"י בשיל להון ומרוב מהירות ללכת אחרי אליהו לא המתין להטוב עלים לבשל ובקע מכלי הבקר והוא כלי המחרישה ובשל להם בשר ומ"ש בשלם כמקום להם:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום ליום השבת וה' מלך יל"ח דברו משנה והלכה
והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

עיקר תוי"ט — משנה אהלות פרק ט — ברטנורא

סגום עבה. הך מתני' פירשנוה לעיל (א) בפרק הבית שנסדק (מ"ג) ואיידי דבעי למתני טבליות הדר תניא הכא:
ואם היה של שיש. אפי' עליונה גבוה מן הארץ טפח לא הביאה אהל להביא את הטומאה כיון דהתחתונה ממעטת את האויר לפי שהן נחשבין כארץ אבל טבלאות של עץ אינן חשובות כקרקע בזמן שהעליונה גבוה מן הארץ טפח אף ע"פ שהתחתונה ממעטת את האויר העליונה מביאה את הטומאה: ב טבליות של עץ. שהן סמוכות זו אצל זו וכ"א מהן גבוהה מן הארץ טפח ונוגעים בקרנותיהן כ"א בחברתה שאלה ודרך קרני הטבלאות שאין ברחבן טפח והלכך

סגום עבה וכופת עבה, אינן מביאין את הטומאה
עד שיהו גבוהין מן הארץ פותח טפח.
קפולין זו ע"ג זו אינן מביאות את הטומאה עד
שתהא העליונה גבוהה מן הארץ פותח טפח.
טבליות של עץ זו על גב זו, אינן מביאות את
הטומאה עד שתהא העליונה גבוהה מן הארץ
פותח טפח. ואם היה של שיש, טומאה בוקעת
ועולה בוקעת ויורדת: ב טבליות של עץ שהם
נוגעות זו בזו בקרנותיהם והן גבוהות מן הארץ פותח

(א) ומיהו התם לענין נתונים תחת הסדק ואשמעינן דלא אמרינן כאלו הסגום קלוט ומלול תחתיו וגוד אסיק והכא לאו בהכי איירי אלא כשהטומא' רצוצה תחתיהם או ביניהם ואשמעינן דאפי' קלוט לחוד נמי לא אמרינן ולא זה אחר זה תני, מהר"ם ועיין תוי"ט:

כלים שתחת הרמשים שבטומאה תחתיה טמאים ושתחת השניה טהורים: הנוגע בשניה טמא טומאת שבעה. ומ״ג דתנן בפ״ק כלים הנוגעים בתמ וכלים בכלים טמאים טומאת שבעה הצליחי בין ובין כלים טמאים טומאת ערב (ב) הת תנן התם אין החלל מתחצב הלכך בעלמא שהטומאה תחתיה חיכה מן המנין: עד שיהא בו דבוע בפותח טפח. כמין תיבה-פרוסה שיש לה ד׳ דפנות היו עושים לשלחן שהשלחן יושב קרוי רבוע ופעמים שהשלחן גולש ויולא חוץ מאותו רבוע טפח או פחות או יותר והשתח קטנה דקריך שיהא השלחן בולט חוץ מאותו רבוע בפותח טפח דמה שבתוך הרבוע חיצו מצטרף ואם טומאה נמי בתוך הרבוע מצפיים הרבוע חוזק ומוגע הטומאה מלעבור לחוץ: ג חביות. שורות הרבה של חביות זה״ז ווז על זו: שהן יושבות על שוליהן. ופיהן למעלה: או מוטות על צדיהן. ופיהן מן הצד: באויר. כגון או בחלר: בפותח טפח. ברוחב טפח מוגעות זו בזו: טומאה בוקעת ועולה. לצדדין קתני לה דמוטות על צדיהן אפי׳ כנגד הטומאה אין טמא אלא מה שבתוכן ועל גביהן אבל מה שבתוכן טהור כיון דאין כלי הרס מיטמא מגבו על מה שבתוכו אלא ומה שאינו כנגד הטומאה אפי׳ בתחתיהן ועל גביהן טהור וכיוסבות על שוליהן אפי׳ על מה שבתוכו אין מצילות כיון שאין הפסק מחויר תוכו לחויר שהוא לה וחבית עשה נעשאה וגעשאו כל הכלים שבתוכה כדאמרינן בעשה בפ״ב בטהורות. דכיון דטהורות הן דמי לעבלאות של שיש שבתחתונות סותמות לה אלא טפח ועומאה בוקעת ועולה: אבל אם היו טמאות. אפי׳ אין גבוהות מן הארץ העליונות שבגבוהות מן הארץ טפח מציחות את הטומאה שאין התחתונות סותמות כיון דטומאה מידי דהוה לקפולין זע״ז וטבלאות זו בזו (ג) על זו: או גבוהות מן הארץ פותח טפח. מציחות את הטומאה ואפי׳ טהורות כיון דגוגעות זו בזו ברוחב טפח נחשבות כולן כחלל ה׳: ד שחצצו. בשמו בו מחיצה: מן הצדדים. שהיריעות והמסרים נתונות כנגד הכלים על הכתי: או מן הקורות. שתונות תחת תקרת הבית: כלים שבחצץ טהורים. היריעות ומסרים מוללים ומחפים בכלים שעל הגג וכלים שתוך לכותל: כלים שבבית טמאים. דאין מציחה לטומאה מידי דהוה לכלי חרס המוקף למיד פחיל דאם טומאה בבית מגיל על מה שבתוכו ואם טומאה בתוכו אין למיד פחיל לעומאה: כלים שאם העומאה בתוך המחילה: אם יש שם פותח טפח. שיש שם חלל רחב טפח: ואם לאו טהורים. הכלים שבתוך לבל בית מיהא טמא: ה חצצו מארצו. שכפה קרקעות הבית מעסריס או יריעות: טומאה בחצץ. אפי׳ יש בו טפח על טפח ברוח טפח: כלים שבבית טמאים. כגון שהוא קטור תחת הבית דתנן לעיל בפ״ג יש בו פותח טפח ואין ביניהם פותח טפח טומאה בתוכו הבית אפי׳ מה שבתוכו טהור: שארצו של בית כמותו. כאילו יש ברוחב לחמה מן הפתח עד כותל שבנגדו שבנסין ויוצאין דרך שם לחוליח התבן והכניס וכלים שבתוכו מקום הפנוי מידי דהוה לעומאה בתוך הבית מטמיס: טומאה בחוץ. היינו במקום הפנוי מן הפתח עד כותל שבנגדו: כלים שבפנים. במקום התבן: אם יש במקומם טפח על טפח על רום טפח טהורים ואם לאו טמאים. דבתלן נמי אם טומאה בבית כלים שבתוך שפח במקומן טפח טמאים: ואם יש בין התבן ולקורות פותח טפח. לא נתבטל התבן ההוא ליחשב בתוך והרי הוא כאחר הפנים שבבית ואין מגיל על מה שבתוכו בין שים במקומו טפח בין אין במקומו טפח: ז ובן ברי של תבואה. שבטלו: אפילו טומאה בצד הכלים. שהיתה הטומאה בתוך הגל וכלים שם סמוכים לטומאה בתוך הגל אין מוגעין ב ומאה: טומאה בוקעת ועולה. ומה שבגלה טהור ואם יש במקום הטומאה טפח על טפח ברוח טפח הרי הוא כקבר פתוח ומעמא כל שביניהו: ח חצר הקבר. חצר המוקפת מד׳ רוחותיה ד׳ מערות על קברות: טהור עד שיהא בה ד״א. כ״ו שים בה ד״א טהור העומד בה (ד) אבל פחותה מד״א טמא העומד בה ואם אין שם אלא שלש מערות מצלע רוחות רביעית של חצר פחותה לחויר הכלים אפי׳ חיטו מרוחק מפתח המערה אלא כל שהוא טהור ובלבד שלא יגע למשקוף של פתח המערה והני מילי חצר הקבר דמסיימה מחיצתה אבל חצר בעלמא תופס

(ב) ופי׳ מכוס מיכוין נמי ליה דהוי דיקר׳ דדיקרב לדיקר׳ דטמא טומאה ערב. ומ״ת והא כל היולא מן סתן חיטו מטמא טומאת אהלים כו׳ דהתם לעיסה אבל עמא בעלמא לא לאחר שהוציאו לאחר והכא בחמת בפיכו דהוי כמלא טומאה: [ג] שפח. ומשום סיפא דקתני לעיל אפילו כל שהוא דכיון שחחת עלמא חיכה מיכוך טומאה בוקעת ועולה אבל לא מטמא אהלים אחר אחר: (ג) וסחמהנוס כמלא חיטה דמי ולוחה שע״ג מכוסה טומאה לכל מה שחחתיה ובוקעת כנגדה עד לרקיע דאהל וכלים שבתו אהלי לעומה ולא לעכב ולכך מביא את הטומאה לכל אחתיהן ומוגעת ובוקעת לעולה דתין נעשו אהלים לפסיק וסח לא חני בחחיהן למעלה מסה עשוה דבסיוחות נמי שנגיחות שפח סיכי דחולות דבחבית של חיטין וכיולא בהן סיכי שחיטין ושוטרים לגמרי ודמי לעבליות של שיש דלעיל ולא לכלים שבסוכים שעוגין לקבלה דנעשו אהלים לעומת שלא לעכב, מהר״ם: [ב] שבחלן. פיכה שבחמיכי חחלן שבתוך חחלן לריך ע״פ: [ג] ובטלו. ואם לא בעלו הוי כאהל שפלים חמיכים בפסל, ועיין חוי״ט

ב"ש, בה"א ד"ט. קורה שעשאה גולל לקבר בין עומדת בין מוטה על צדה אין טמא אלא כנגד הפתח עשה ראשה גולל לקבר אין טמא אלא עד ד"ט ובזמן שהוא עתיד ליגור ר' יהודה אומר כולה חבור: ט חבית שהיא מלאה משקים טהורים ומוקפת צמיד פתיל ועשאה גולל לקבר הנוגע בה טמא טומאת שבעה והחבית והמשקים טהורים. [ל] בהמה שעשאה גולל לקבר הנוגע בה טמא טומאת שבעה. ר"ט אומר כל שיש בו רוח חיים אינו מטמא משום גולל: י הנוגע במת ונוגע בכלים המאהיל על המת ונוגע בכלים המאהיל על המת ומאהיל על הכלים הנוגע במת ומאהיל על הכלים [ה] טהורים [ו] אם יש בידו פותח טפח טמאים. שני בתים ובהן כשני חצאי זיתים פשט את שתי ידיו להן אם יש בידיו פותח טפח מביא את הטומאה ואם לאו אינו מביא את הטומאה:

מדרש לר' יוחנן כבר נעשה, כבשב"ס: (ה) דגזרו כדי שלא יבנו ולא יזרעו סביבו ויקרב ויבוא ויטמא מדעתיה שלא בחלל הקבר יש היכר, רש"י ועיו"ט שם. כזה כפי מקנת הגמ"ח: (ו) וקבר דמ"ב היינו עומדת שלא סיפא שהקורה שוכבת ולפתח נכנס לתוך הקבר נעשה גולל וכיון שסיפא עומדת לו עומד ומטמא על הקבר כל שקורה לכיוצא בפתחון שהוא גולל לכיוצא ב"ש בגגד הקבר טמא המוטה כפי זקוף קלף שכל כשהיא שוכבת היינו כן ומה שעשאה לקון היינו מיבור סב"ח ומתו"ט: (ז) כל זמן שהוא מחובר לקבר וכמ"ז ב"ק דעיבורין פי' כל"ב דף ל"ח ב"ה שפיר טעמא: [ד] בפתח. שבפתח דכל"ב כבי היה סוכלת ואין כאן גולל כ"מ: (ה) וכ"ם דלקמן מפרש שפי' שלא כתבורין וכל"ת כתב כשטעמא שהרי בפתח ע"י לבל או ע"י גיעה וגגע גם"ב בכלים טמאים אבל גם שמאהיל על הכלים אין מטמא מותן שם לא שמאהיל בידו פתח כו': [ה] טהורים. ומע"ג דשהרי טעמא דכלים מביאים טומאה על עלמן כב"ם מיהו פשיו מביא את הטומאה בשהות מטמא, כב"ם: [ו] שם כו'. ובלומר כפ"ש בשהרי מת ושאבר שיעור נעד קטן, כב"מ. כיוצ"ב מבטרינן:

רוח חיים מטמא חוץ מאהל מ"מ מטמאים הן משום גולל כ"ז שאין גולל לקבר: י המאהיל על המת ונוגע בכלים. הכלים טמאין טומאת שבעה מטעם חבורים (ח) כגון דבשעה שנגע במת או מאהיל עליו נוגע כמו כן בכלים: אם יש בידו פותח טפח טמאים. כיון דידיו מאהילות על המת ועל הכלים מביאות את הטומאה: שני בתים. ופתחיהן מכוונים זה כנגד זה: מביא את הטומאה. ונאמרו שני הבתים טמאים לאהל על ידיו מלרף את הטומאה כאלו שני האהלים מוקפים זה וזה: ואם לאו. לאין בידיו פותח טפח נגרת מיהא טמא הוי כדאתן לקמן ועל עלמו בכל אהל שני הבתים טהורים:

רוח חיים מטמא חוץ מאהל מ"מ מטמאים הן משום גולל כ"ז שאין גולל לקבר: י המאהיל על המת ונוגע בכלים. הכלים טמאין טומאת שבעה מטעם חבורים (ח) כגון דבשעה שנגע במת או מאהיל עליו נוגע כמו כן בכלים: אם יש בידו פותח טפח טמאים. כיון דידיו מאהילות על המת ועל הכלים מביאות את הטומאה: שני בתים. ופתחיהן מכוונים זה כנגד זה: מביא את הטומאה. ונאמרו שני הבתים טמאים לאהל על ידיו מלרף את הטומאה כאלו שני האהלים מוקפים זה וזה: ואם לאו. לאין בידיו פותח טפח נגרת מיהא טמא הוי כדאתן לקמן ועל עלמו בכל אהל שני הבתים טהורים:

תוספות גמרא נדה דף כג ע"ב רש"י

הגבינים. גבות עיניים פורלי"ל וגבות הזקן סגע"ר שקורין מנטי"ן: עד שיהו כולם כאחד. לרבנן כדמפרש בסמוך דר' ירמיה כרבנן וכדפירשה רב לפלוגתא דרב חנא הוא ופליג ולא הדר ביה ממאי דאמר לרבנן דבעי כל צורת האדם והא דקתניא ר' ירמיה ואזיל הא קמ"ל לדפוי' לרבנן מחזיק לא קפדינן והא דאמר נמי כרבנן ולגיבא דתנא דבריית' דאמר לא בעי אלא מצורת ובקמ"ל דבאחד לד בעי צורות שלימות ומחזיק לא קא קפיד: **אפילו פרצוף אחד.** לאבר אחד כגון עינו או מלמו או לסת אחד דדומה לאדם הוא ולד: **חוץ מן האזנים.** מזניו כשל אדם ואמר צורתו כבהמה לא חשיב פרצוף אלמא למ"ד מצורת אחד סגי וקשיא לרבא דאמר הסס: אמר אביי כי תניא ההיא לעבב תניא. כלומר צורת פנים שאמרו המעכבים אפי' אבר אחד כהמ' מעכבת חוץ מן האוזן דלא מעכבת וכמ"ד לרבנן כל צורת מיתוקמה ולא ע"ג דמאי לאוקמי כדאי' וכדר' א"ר ירמיה בר אבא אמר ר' יוחנן מצח והגבינים והעינים והלסתות וגבות הזקן עד שיהו כולם כאחד. רבא אמר חסא מצח והגבן והעין והלסת וגבת הזקן עד שיהו כולם כאחד ולא פליגי הא כמ"ד כל צורת הא כמ"ד מצורת. מיתיבי צורת פנים שאמרו אפילו פרצוף אחד מן הפרצופים חוץ מן האוזן למימרא דבאחד נמי סני אמר אביי כי תניא ההיא לעכב תניא וכמ"ד כל צורת. ואיבעית אימא לעולם כמ"ד מצורת ומאי אחד אחד אחד. אמר רבא נברא בעין אחת ובירך אחד מן הצד אמו טמאה ובאמצע אמו טהורה. אמר רבא ושטו נקוב אמו טמאה ושטו אטום אמו טהורה:

אבר דכל ושטו נקוב אמו שמאם לידה. קשבר טרפה היה וכן בפ"ק דתמורה (דף יח) גבי לגל של זו עולה (אמו) כולה עולה דקאמר כל קבדא דבדבר שעושה מוהם טרפה כולה עולה דטרפה היה וכבא אמר דוקא דבר שעושה מוהם גלגה כולה עולה דטרפה היה ובפ"ק דבכורות (דף ג) פרוגתא דיפתא גבי מקלה לנכרי מקלה לפסקיע מן הכבורה דבר מסדא אמר דבר שעושה מוהם גלגה דטרפה היה וכבא אמר דבר שעושה מוהם גלגה דטרפה היה, ולומר כ"ת דהוי כפיכא דאמרי:

דאמר כל דהו צורת ניחא ליה לאוקמי כרבנן: ואבע"א לעולם כמ"ד מצורת. ולא קשיא לחסא: ומאי אחד אחד אחד. כלומר מכל דאמרי יכיה אחד דומה לאדם כחסא דאמר העין והלסת וכו' כמאן דאמר מצורת: **מן הצד.** שעינו גדלו וירכו גדלו כדאמר בנ"ח: **ושטו נקוב אמו טמאה.** קשבר טרפה היה: **ושטו אטום.** פתוס:

זוהר ויקהל דף רד ע"א

עלמא דאתי ליהו היכלא לההוא נקודה עלאה. וכד ליהו קיימא ונעלא בגלפהא לאהנהן לאתעטרא בעילא **תקרי כלא שבת** וכד אהנהן מתעטרן בעילא בנו נקודה עלאה תקרי שבת. נקודה תתאה כד מתעטרא באהנהן תקרי שבת

הלכה פסוקה | יוסף לחק | מוסר

הר"מ הלכות ש"ת פרק ט.

(א) העושה עין הצבע ה"ז תולדת צובע וחייב. כיצד כגון שנתן קיקנתום לתוך מי עפצא שנעשה הכל שחור או שנתן איסטיס לתוך מי כרכום שנעשה הכל ירוק וכן כל כיוצא בזה. וכמה שיעורו כדי לצבוע בו ח"ט שארבו ארבע טפחים: (ב) הטווה אורך ארבעה טפחים מכל דבר הנטוה חייב. אחד הטווה את הצמר או את הפשתן או את הנוצה או את השיער או את הניירין וכן כל כיוצא בזה. העושה את הלבד הרי זה תולדת טווה וחייב. והוא שילבד דבר שאפשר לטווות ממנו חוט אורך ד' טפחים בעובי בינוני:

מספר חסידים סימן קלו קלח.

בכל דכיון דעסו כל חד יכל סמים בקפוח כופם על מוכני עכירים יפקול כעסו כדי שתסא דעתו מיוסכם עליו כיון לכין עלמו ויליף ממסם רפ"ס כשכעם על כני לקוכן ממר תכשום תכשים חפשים לפיכך כן כמו נעסם עכד לפסל מיכא לף על פי שלסם סמים סוף כעם וכן העושים עלוה כשכוק לף יכעום עליהם: בכל דכיון על חד יכלי סיפך יעשה עלוה כין כשכוק כין כשעם סיך יסכן נמסם לעכד לף שלומות שכתובים למעלה שלוסיף עלה למקנת יכשכל עשה ממר מוטב שתהים חייב ולל יסיו כל יכשכל מייסין וכיון שתכא שפו נשם סמים שעשים עמו שקנ"ס ונמר לו יפר כתך שעשנא:

מטות יום א תורה | אונקלוס

להמשיך מח"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ו דמלוי יו"ד אל שם בן שבעשיה בניקוד חולם:

ב וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת ג וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם רֵישֵׁי שִׁבְטַיָּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר פִּתְגָמָא דִּי

ת"א לשבטי המטות. נדניס עם כתלת קב: זס סדבר. נלס מו:

רשב"ם

(ב) **וידבר** משה אל ראשי המטות. נשאלתי בי ניניב בכרך לוישדון לפי הפשט היכן מצינו שום פרשה שמתחלת כן שלא נאמר למעלה וידבר ה' אל משה לאמר איש כי ידור וגו'. והויאך מתחלת הפרשה בדבורו של משה שאין מפורש לו מפי הגבורה. וזה

שפתי חכמים

א ר"ל למס כתיב לל לשבטי המטות ול"ל ללה לאמר שכשס זו שלא לשבטי המטות בלבד ולא לכל יכשכל דשס נאמר כאן זס שבבר לנ"ם כדשכים"י כשמוך דשכשס זו לכל יכשכל כאמכם ול"ש נ"י לשבטי המטות, ומתכן שלא כצוד כו' ול"ש לש"ז יסים שפו' לל לשבטי המטות לבני יכשכל כמו ולבני יכשכל (רש"י). ול"ל למעט שיכיוכו של קרא שוס שכי שבטי המטות של בני יכשכל ס"ש בני יכשכל דשכיב בקרא נ"ל נא ס"ל רק לל לשבטי המטות למעט וגו', שלא ע"ש כבר שלימוד שוס בא לשמעינן ומו שפי' שבש"ם ומו שמשכש כשמוע. ס"ש דק"ל נמס כתב קרא לשבטי המטות לבני יכשכל ס"ל לל לשבטי מטות בני יכשכל שלא ע"ש ליין לכתב קרא שבי נ"ל דשבטי המטות שוס דבוק לנומר שלא מטות דבוק למעט לשבטי המטות ומי יסיס שלא יכשכל מובלת ושיכו דבוק למעט מטות יהוי שלמת כשני עלמה ופ"ש פיכס שבא משתלם למד משה לשבטי המטות ושמ"ש לבני יכשכל ושלמו כתיב ולבני יכשכל ושמ"ש לבני יכשכל וק"ל. ובזה ניחא נמי למה לא כתיב וידבר ס' לל משה לאמר דבר לל בני יכשכל ושמ"ש לבני יכשכל ושמ"ש ת"ל (שמות לד) ויצוכו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני יכשכל, ומה ראה לאומרם כאן למד ב שספרת ג מדרים ביחוד מומחה, ושם אין יחיד מומחה אפר בשלשה הדיוטות. (ב"כ קנ) ד מו יכול שלא אמר משה פרשה זו אלא לנשיאים בלבד ה נאמר כאן זה הדבר ונאמר בשחוטי חוץ (ויקרא יז) זה הדבר אשר להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני יכשכל שנא' דבר אל אהרן וגו' אף זו נאמרה לכולן: זה הדבר. (ספרי) משה

רש"י

(ב) **ראשי המטות**. הלך ככוד לנשיאים ללמד שחלה ות"ל כל לא יכשכל. ומנין שלף שלא הלכרות כן, ת"ל (שמות לד) ויצוכו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני יכשכל, ומה ראה לאומרם כאן למד ב שספרת ג מדרים ביחוד מומחה, ושם אין יחיד מומחה אפר בשלשה הדיוטות. (ב"כ קנ) ד מו יכול שלא אמר משה פרשה זו אלא לנשיאים בלבד ה נאמר כאן זה הדבר ונאמר בשחוטי חוץ (ויקרא יז) זה הדבר אשר להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני יכשכל שנא' דבר אל אהרן וגו' אף זו נאמרה לכולן: זה הדבר. (ספרי) משה

ענין סמיכת פ' נדרים לשלמעלה

(ב) וידבר משה אל ראשי המטות וגו'. כמיכת פרשה זו לפרשה שלפניה כי הנה בהיות משה מי לא שכר דיני הפרשיות על נדרו בא לפני משה להוכיחו, ושוא כהיותו יחיד מומחה שבדור שיש שכר שנדרים והשבועות ומכאר שליהם כל הפרק שיש בדבר, אבל כשמעו לו ס' עלם אל שר השבטים והסלק אל עמך ושוס על (חק לישראל) ח"ד

בעל הטורים

(ב) ראשי המטות. שמר לשבטי המטות לנדרים ונדבות ובשביל שלין מכדריכים ונדבותיכם, לומר לך שבשבטי המטות כוסן להביא שכדרים ושבדבות, כשלמדינן שלשלה בפ"ד שיעשון. וכן בגלים פ"ש בשבטי המטות שקבעים ועוד בשיבשל בלשה לשבטים מודין כמו שיפשה. כן שרי שלפים ושקבא שם שינו משלש, לשבון נדרים בגימ' רולם, שבשולר משוב כרולם שם שינו משלש, לשבון נדרים

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ב) וידבר משה אל ראשי המטות וגו' אף ובשביל שלין מכדריכים ונדבותיכם. נשמל שרשב"ם סיכן מלינו שנלסוס משה על שרשה שנדרים. ושפיר שכתוב לשיל מיני' שלה שעשו לס' כשומשיכים נבד שנדריכם כלומר שנדרים ונדבות שלשה נוהר ונוהג שנדרים ים נדרים שלרים שים לשן דין שלה ושלו משה שלי שמני שכתוב כרים קרבנות ויבדר ס' לל משה לשמר:

14 25

אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃ ג אִישׁ כִּי־יִדֹּר
נֶדֶר לַיהוָה אוֹ־הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה
לֶאְסֹר אִסָּר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ
כְּכָל־הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה׃ ד וְאִשָּׁה
כִּי־תִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה וְאָסְרָה אִסָּר
בְּבֵית אָבִיהָ בִּנְעֻרֶיהָ׃ ה וְשָׁמַע
אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וֶאֱסָרָהּ אֲשֶׁר

פַּקֵּיד יְיָ׃ ג גְּבַר אֲרֵי יִדַּר
נְדַר קֳדָם יְיָ אוֹ יְקַיֵּים
קְיָם לְמֵיסַר אֱסָר עַל
נַפְשֵׁיהּ לָא יְבַטֵּל פִּתְגָמֵיהּ
כְּכָל דִּי יִפּוֹק מִפּוּמֵיהּ
יַעְבֵּיד׃ ד וְאִתְּתָא אֲרֵי
תִדַּר נְדַר קֳדָם יְיָ וְתֵיסַר
אֱסָר בְּבֵית אֲבוּהָא
בְּרַבְיוּתְהָא׃ ה וְיִשְׁמַע
אֲבוּהָא יָת נִדְרַהּ וְאֶסָרַהּ
דִּי אֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ

ת"א כי ידר. נדרים יב עז שבועות כ: לה'. נזיר ד: או השבע.
נדרים עז: לאסר אסר. נדרים יד נזיר סא סב: לא יחל דברו. ברכות לב חגיגה י נדרים יד טו טז פא ל נזיר לה שבועות כ כא נדה מו: ככל היצא. נדרים ג':

רשב"ם

תשובתי. למעלה כתיב אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם שאתם צריכין להביא באחד משלש רגלים משום בל תאחר כמפורש במסכת ר"ה הלך משה ודבר אל ראשי המטות שהם שופטים להורות לישראל הל' נדרים ואמר להם הקב"ה צוה לי שיקריבו נדריהם ונדבותם ברגל פן יאחרו נדריהם לפיכך איש כי ידור נדר לה' קרבן. או השבע שבועה. לענות נפשו: (ג) לאסור אסר לא יחל דברו. מוסב על הנדר כלו' לא יאחר את נדרי עד לאחר הרגלים כמו שצום הקב"ה שכך פי' לא יחל כמו ויחל עד בוש. וייחל עוד שבעת ימים. יחל ישראל אל ה'. ימתין ויחכה לו. והמפרש ל' חלול לפי הפשט טעות הוא בידו: ככל היוצא מפיו יעשה. מוסב על השבע שבועה כענין שפירש בשעת שבועתו יעשה. ולפי הזמן שפירש הן קרוב הן רחוק. וראיה לדבר בענין ב' דברים הללו פירש משה במשנה תורה. כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו. מוצא שפתיך תשמור ועשית. השבע שבועה וגו':

רש"י

נתנבא (שמות יא) ככה אמר ה' כחצות הלילה, והנביאים נתנבאו ככה אמר ה' מוסיף עליהם משה שנתנבא בלשון זה ו הדבר (ספרי, נדרים עז) ז ד"א זה הדבר מיעוט ח הוא לומר שהחכם בל' התרה ט ובעל (והב) בל' הפרה כלשון הכתוב כאן י ואם חלפו אין מותר ואין מופר: (ג) נדר. האומר הרי עלי קונם כ שלא אוכל ל או שלא אעשה דבר פלוני. יכול אפי' נשבע שיאכל נבלות אני קורא עליו ככל היוצא מפיו יעשה ת"ל לאסור אסר לאסור את המותר ולא להתיר את האסור: לא יחל דברו. כמו לא יחלל מ דברו לא יעשה דבריו חולין: (ד) בבית אביה. (ספרי) ברשות אביה נ ואפי' אינה בביתו: בנעוריה. ולא קטנה ולא בוגרת שהקטנה אין נדרה נדר ס והבוגרת אינה ברשותו של אביה להפר נדרה. ואי זו היא קטנה אמרו רבותינו בת י"א שנה ויום א' נדריה נבדקין, אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה נדרה נדר, בת י"ב שנה ויום א' אינה

שפתי חכמים

משה עצמו לא נמד לכלם משום שמשה לא הולך לזה מאהר שלהפרת נדרים לריכים ממונים על ישראל להורות איזה מהן אין יכולים להתיר ואיזה מהן יכולים להתיר ולזה היה די ג"כ בנשיאי שיהיו המורים להם, ומתרן נאמר כאן כו': ו וא"ת כא אלטריך זה הדבר לג"ש דלעיל כדפרש"י, וי"ל דג"ש דהכא אין להשיב עליה אינה לריכה להיות מופנה: ז וזה מעלה יתירה דזה הדבר משמע הדבר עצמו ובדור שמשמע מהקב"ה ונקרא אספקלריא המאירה משא"כ בשאר נביאים דלא היה מדבר להם אלא בחידות או ע"י חלומות ונקרא אספקלריא שאינה מאירה אבל למשה היה מדבר הדבר עצמו שיאמר לבני ישראל כענין שנאמר פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות ומה שנתנבא משה בכה אמר ה', כדכתיב בפ' וארא ובפ' בא, י"ל דקודם עמידתו בהר סיני היה מתנבא בכה אבל אחר מתן תורה היה מתנבא בזה הדבר או אמר קירון עור פניו: ח דלפי פי' הראשון קשה למה לא אמר בכל המצות כן ל"פ זה הדבר כו' וא"ל דלמא מפני טעם זה לבד נא' א"כ למה נאמר זה הדבר אסר לוה ה' למעט כו' היה לו לומר בהדיא מאי ממעט, לכן לריך גם לטעם ראשון: ט לפי שהחכם אינו מתיר אלא בחרטה לריכה ל' התרה אבל הבעל מיפר בלא חרטה ובלא נתינת טעם שייך ביה ל' הפרה: י דגם כאן כתיב איש כי ידור נדר וגו' לאסור איסר על נפשו לא יחל דברו דמשמע הוא לא יחל דברו אבל אחר יחל לו וכתיב לאסור איסר דמשמע באוסר עליו דבר פלוני ואחר יבא ויתיר לו הדבר שאסר עליו דעל איסור נופל ל' מתיר כי איסור הוא מל' קשר וגבי קשר שייך ל' התרה במתיר הקשר ש"מ דבחכם כתיב ל' התרה: כ ר"ל שאמר דבר זה יהא עלי קונם שלא אוכל כו': ל אף ע"ס שלא אוכל שייך גבי שבועה ולא גבי נדר וכמו שהקשה הרמב"ן ז"ל כבר תירץ הרא"ם ע"ש: מ והוא מבעלי הכפל ולולא שהי"ת שאינו מקבל דגוש היתה נדגשת לתשלום אות הכפל ופי' לא יזלזל דבריו כזלזול החולין שאינו חושש בשמירתן מטומאה רק ישמרנה לקדש: נ מדכתיב בסוף פרשה זו בנעוריה בית אביה דקרא יתירה הוא דהא כתיב כאן בבית אביה בנעוריה אלא בא ללמדך כל שבח נעוריה לאביה ואפי' אינה בביתו דלאו דוקא כתיב בבית אביה אף בבית אביה דלעיל מיניה פי' ברשותו ולא בביתו ממש, רא"ם: ס ה"פ אין נדרה נדר ודאי אלא יש שנדרה לריך בדיקה

עניני נדרים והתרתם

שקרבנות שיקריבו אחר מותו, כיון שהיה קרוב ליום מיתתו, ואז יהיו נדרים הרבה לבני ישראל, כמ"ש לבד מנדריכם ונדבותיכם, לאם ללמד דיני ספרת נדרים אל ראשי המטות לבני ישראל, ולזה נכתבה פרשה זו סמוך למיתת משה: (ג) איש כי ידור נדר לה' וגו'. איתא במדרש אמר להם הקב"ה לישראל היו זהירים בנדרים ואל תפרלו בהם, שכל הפורץ בהם סופו למעול בשבועות, וכל המועל בשבועות אין לו מחילה לעולם הזה שנא' כי לא ינקה ה' וכתוב אחד אומר ונשבעת חי ה' באמת במשפט ובלדקה אמר להם הקב"ה לישראל לא תהיו סבורין שהותר לכם להשבע בשמי כלל אלא א"כ יש בכם כל המדות הללו את ה' אלהיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע אם יש בך כל המדות הללו אתם רשאי להשבע בשמי ואם לאו אי אתה רשאי להשבע בשמי, ע"כ:

מצות השם

(ג) [תו] (עשה קשט) לדון בדין הפרת נדר ש שנאמר איש כי ידור נדר לה' וגו'. (שם) [תז] (לאו רלט) שלא לעבור על הנדר שנא' לא יחל דברו:

אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ
אָבִיהָ וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אִסָּר
אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם: וְאִם־
הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־
נְדָרֶיהָ וַאֲסָרֶיהָ אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־
נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ כִּי־
הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ: וְאִם־הָיוֹ תִהְיֶה
לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבְטָא
שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ:

ת"א ופס סיו תסיס. סס סו סס ע עס שבועם כ:

וְיִשְׁתּוֹק לָהּ אֲבוּהָא
וְיָקִימוּן כָּל נִדְרָהָא וְכָל
אִסָּרֵי דִי אָסְרַת עַל
נַפְשָׁהּ יְקוּמוּן: י וְאִם
אַעְדֵי אֲבוּהָא יָתָהּ
בְּיוֹמָא דִשְׁמַע כָּל
נִדְרָהָא וְאִסָּרָהָא דִי
אָסְרַת עַל נַפְשָׁהּ לָא
יְקוּמוּן וּמֵן קֳדָם יְיָ
יִשְׁתְּבַק לָהּ אֲרֵי אַעְדֵי
אֲבוּהָא יָתָהּ: וְאִם מֶהֱוֵה
תֶּהֱוֵי לְגָבַר וְנִדְרָהָא
עֲלָהּ אוֹ פִּרוּשׁ שְׂפָוָתָא
דִי אָסְרַת עַל נַפְשָׁהּ:

בעל הטורים

סכנים מתים: (ה) והחרים לה. ג' נמם', דין, ומיזך בסכנם עלמה ושמע מיסה כיום שמעו והחרים לה וקמו כל נדריה. סיינו דמיתה בנדרים ושמע מיסה סס הוא חכם שהוא מדבר ומינו שומע אלינו מיפר ולינסינן סה מכעל:

שפתי חכמים

ויש שמינו נדר כלל כמו שמפרש: ע ומ"ח ושס בלמו קלח זס נמי ידע כס"י פירושו על שינה כמו שמניח לה"ק פשוס ולמה תיתיון על ישיה רשעי ועוד סתירין בקושיות. וי"ל דס"ס בתחלה מפרש כס"י שס מנע לוסה מן סנדר כמו שפי' לס"ק ופשוטו כו' וסוזקל וכו' שס מנע לוסה ס"ל כדיבור בעלמה יכול לבעל הנדר כשמחר לי תשבי שקניים נדר זס לכך מפרש כלומר שפשר לס ר"ל במדרש מפוסם כן שלריך לפשר לס ולומר לס מיפר לך שבל לו שמר כן שלה מניעה בעלמה לוינו מיפר ולפי המדרש לחר כשהס זו שיני יודע מה שינ ר"ל שהי ושס שניה שביה לוסה לפי המדרש שפי' שהוא ר' שפשר פיני יודע שינך מעמע מפניה שפשר שבל כיון שפי' במדרש כשהוא לומר בפשר ס"ס דשמע נבי בעל ושס ביום שמוע לוסה יניה לוסה ושפר ס"ס דשמע נבי בעל שינ ר' שפשר סיו לומר כשהס זו דשניה נבי שב סיו נמי שפשר לפי שינוטו ר' מניעה בעלמה שס קלתי שפני שפדי שפשר שביה שפוה לוסה ושפר הוי מניעה בעלמה ויש דשניה נבי בעל מעמע שפשר שיחמר מיפר לך שבשניה ושס יניה לוסה שבר וע"ב ר"ל דשפר פיטוטו שלניה ס"ס דשניה דשניה נבי שב נמי פיינו שפשר וכשה שכשוב כשהס שמקום שפשר שב לפי פשוטו ר' מניעה זשפשר כדשפר"י לקמן ומניה רשיי מספסוקים ושמ"ב ק"ל כיון דשניה שניה לוסה מעמע שפשר ממש למה כתיב וס' יפלה לה לשם לניכה שליכה כיון שלה השהה דשה שפר לה שבל ומעתן דשה כתיב נמי בשמוך נבי בעל וס' יפלה לה ומשה שב' מבשל בשפה שבל כו' זו שיה שלניכה שלים' ושע"ם שהוא מיפר ושע"ם שהוא בשנדרם בשיר ומעמע שניה כו' שלניכה כיון שניה לה יבשה שפשר לה ועוכשה על שבשה כך פיבש רש"י ושבשל"ם בשפרון חע"ם: פ פירוש חע"ם שפשה טויה ר' סז) זו שרוסה, לו שינו פ שלה שהוא כשהוא לומר ושם בית שיפה נדרה הרי זהוסה לומר וכשן כשרוסה צ וכ"ה לשון ק"ק שה שאבי' ובעלה מפירין נדריה שפר שאב ולא שפר הבעל לו שפר הבעל ולא שפר שאב הרי זה שינו מיפר ושין ר"ל שם קיים ר שאב מהם: ונדריה עליה. שנדרה בבית שניה ולא שמע בהן שניה ש ולא הופרו ולא ת הוקמו:

נביאים יהושע יג

להמשיך מנ"ה דז"א צבאות נפש"י צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנוצח **אדני** נשמה דהוד **יְהוָה** חיה יחידה דנוצח **יְהוָה** חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

* **נַחֲלָה** נָתַן מֹשֶׁה לְמַטֵּה בְנֵי־רְאוּבֵן לְמִשְׁפְּחֹתָם: א וַיְהִי מֹשֶׁה לְשִׁבְטָא דִבְנֵי

תרגום

מצודת דוד

(ה) נמשפסס. ר"ל לס נהן מנס לסס כיחד וסס בעלמס יסלקו כיניסס דק סוס בעלמו מנק לכל מסנסס הלנס:

דְאִיכֵן לְמַרְעִיתְהוֹן: ג וַהֲוָה לְהוֹן תְּחוּמָא מֵעַרְעַר דְּעַל גֵּיהּ נַחְלָא דַּאַרְנוֹן וְקַרְתָּא דִּי בְגוֹ נַחְלָא וְכָל מֵישְׁרָא עַד מֵידְבָּא: ג חֶשְׁבּוֹן וְכָל קִרְוָתָא דִּי בְמֵישְׁרָא דִיבוֹן וּבָמוֹת בַּעַל וּבֵית בַּעַל מְעוֹן: ד וַיְהַצָּה וְקִרְיָתַיִם וְשִׂבְמָה וְצֶרֶת הַשַּׁחַר בְּהַר הָעֵמֶק: ה וּבֵית פְּעוֹר וַאֲשְׁדּוֹת הַפִּסְגָּה וּבֵית הַיְשִׁמוֹת:

ג וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל מֵעַרְעֵר אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־נַחַל אַרְנוֹן וְהָעִיר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַנַּחַל וְכָל־הַמִּישֹׁר עַד־מֵידְבָא: ג חֶשְׁבּוֹן וְכָל־עָרֶיהָ אֲשֶׁר בַּמִּישׁוֹר דִּיבוֹן וּבָמוֹת בַּעַל וּבֵית בַּעַל מְעוֹן: ד וְיָהְצָה וּקְדֵמֹת וּמֵפָעַת: ה וְקִרְיָתַיִם וְשִׂבְמָה וְצֶרֶת הַשַּׁחַר בְּהַר הָעֵמֶק: ו וּבֵית פְּעוֹר וַאֲשְׁדּוֹת הַפִּסְגָּה וּבֵית הַיְשִׁמוֹת:

ומַשְׁפַּךְ מְרָמְתָא וּבֵית יְשִׁימוֹת:

רש"י

(ה) בהר העמק. בעורת למיסרת:

מצודת דוד

(ה) בסר העמק. בסבר בעמד בתוך העמק:

כתובים תהלים ה

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין יוד רוח ואהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו היה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות

אל שם ב"ן שבעשיה:

א לַמְנַצֵּחַ אֶל־הַנְּחִילוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אִמְרַי הַאֲזִינָה יְהוָה בִּינָה הֲגִיגִי: ג הַקְשִׁיבָה לְקוֹל שַׁוְעִי מַלְכִּי וֵאלֹהָי כִּי־אֵלֶיךָ אֶתְפַּלָּל: ד יְהוָה בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי בֹּקֶר אֶעֱרָךְ־לְךָ וַאֲצַפֶּה: ה כִּי ו לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע ו אַתָּה לֹא יְגֻרְךָ רָע: ו לֹא־יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים לְנֶגֶד עֵינֶיךָ שָׂנֵאתָ כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן:

א לַמְנַצֵּחַ עַל חֲנִנִּין תּוּשְׁבַּחְתָּא לְדָוִד: ב אֲמָרַי אַצִּית יְיָ אִתְבָּנֵן רֵיגוּנִי: ג צַיִּת לְקָל בָּעוּתִי מַלְכִּי וֵאלָהִי אֲרוֹם קָדְמָךְ אֲצַלֵּי: ד יְיָ בְּצַפְרָא שְׁמַע קָלִי בְּצַפְרָא אֶסְדַּר קֳדָמָךְ וְאֶסְתְּכִי: ה מְטוּל דְּלָא אֱלָהָא רָעֵי רִשְׁעָא אַנְתְּ לָא אִתְחֲבִ עִמָּךְ בִּישָׁא: ו לָא יִתְעַתְּדוּן מִתְלַעֲבִין קֳבֵיל עֵינָיְךָ סָנֵיתָא כָּל עוֹבְדֵי שְׁקַר:

רש"י

(א) הנחילות. שם כלי זמר: (ב) אמרי האזינה ה'. כשום כי כה להתפלל. וכשחין כי כה להתפלל. בינה הגיגי. הכן הגיון לבי: (ד) בבוקר. שהוא עת משפט לרשעים: אערוך לך. תפלתי: ואצפה. שתעשה בהם משפט: (ה) לא יגורך. יגור ולנלך: (ו) הוללים. משתגעים ומעורכבין:

מצודת דוד

(א) הנחילות. שם כלי זמר: (ב) אמרי האזינה ה'. כשום כי כה להתפלל. וכשחין כי כה להתפלל. בינה הגיגי. הכן הגיון לבי: (ד) בבוקר. שהוא עת משפט לרשעים: אערוך לך. תפלתי: ואצפה. שתעשה בהם משפט: (ה) לא יגורך. יגור ולנלך: (ו) הוללים. משתגעים ומעורכבין:

(ג) בינה הגיגי. שאבר תפלתי היא בכוונת הלב: (ג) כי אליך אתפלל. שמכשלוני למלך לשמוע בקול עבדי הפוטח עליו ומבקש ממנו בקשתו: (ד) בקר. בכל בקר תשמע קולי כי בשחרית הבקר אסדר לפניך תפלתי ולא קדמתי לפ דבכי הכשות ולוה פקום שאר תשמע קולי: (ה) כי לא ונו'. ולא תתן כח ביד הרשעים שמביעים לי: לא יגורך. לא ילוה שרע תלנך והוא דבר משל לומר שפרע הוא למקום: (ו) לא יתילכו. שיכף הפן שפרשעים יעמדו מול עיניך:

עיקר תוי"ט משנה שביעית פ"ט ברטנורא

הפיגם. עשב שקורין רוע"ק בלע"ז: והירבוזין. שפרג"י בלע"ז: השושנים. הם שפרג"י של שדות חוחין שחינן של גפות: והחלגלוגות. בערבי רגג"ל ובלע"ז וירלולאג"ם: ובוסבר. קולי"כדר בלע"ז ודוקא של הריס שבכל של גינה הסוב הוא וכן כרפס של נהרות דוקא שבכל לא של גינה: כרפס. שקי"ו בלע"ז: גהגיר. חורי"ל בלע"ז: שבאפר. הגדול בחחו שבכל של גינה הסוב הוא: **פטורים מן המעשר.** כל הפגים כדמפרש טעמא שחין ביוצא בהן כשמר שחין נחשבין בעיני בעליהן ומפקירין חותן והפקר פטור מן המעשר כדכתיב(דברים יד) ונתת הלוי כי חין לו חלק ונחלה עמך כדכר שחין לו חלק ונחלה עמך ישול כלי שמעתי דשבת דילילא אלף למד אלף למד (ו) בשוכף (דף נט) ולא ידעינן טעם דיקטין בכהאי סיפא ושלי שפרוסף היא שפסוקה שבשבועות וה"ל לפשוכי, תוי"ט: (ב) ושפיכו לו כדי מזונו כדלשיף כשם שנאמר וג' שעודות הן מזון יום שבשת (ושיעכו הן לף בחול שלוי כדי שיזדעו מקדושת שביעית שג"כ נקרא שבת וט' רש"י מעשרותיו יוצא הפקר לקט שכחה ופאה שים לו חלק עמך: **ונלקחים מכל אדם בשביעית.** לפי שחין דרך לשמרן שכל דבר שדרך לשמרו חסור לקנות חותו משם התרך בשביעית שהוא הסוד לשמור הפירות ושלא להפקירן והלוקח מן המשומר לפי' בחלי חיסר (ח) חסור וכל הקך דתניא' שקונקן שחין משמרין חותן מותר ליקח מהן מעט התרן כדי מזון ג' שעודות שלבד ולא יותר (ב) שחין מוסרין דמי פירות שביעית לעם התרן שט"פ שהפירות הן מן ההפקר יותר ממזון ג' שעודות מפני שהוא הסוד לשמור הדמים

וחינו נוהג בהם קדושת שביעית: שלא נחשדו עליהם עוברי עבירה. להביאם מן המשומר, וחין הלכה כרבי יהודה: כל הספיחין מותרין. לקחת מכל אדם דמחזקינן להו שחינם מן המשמר: חוץ מספיחי כרוב. שחזקתן אומר ספיחי חרדל מותרין שלא נחשדו עליהן עוברי עבירה רש"א כל הספיחין מותרין חוץ מספיחי ברוב שאין כיוצא בהם בירקות שדה וחב"א כל הספיחין אסורין: ב ג' ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל. וג' ארצות לכל אחת ואחת. גליל העליון. וגליל התחתון והעמק. מכפר חנניא ולמעלן כל שאינו מגדל שקמין גליל העליון. ומכפר חנניא ולמטן כל שהוא מגדל שקמין גליל התחתון. ותחום טבריא העמק. וביהודה ההר השפלה והעמק. ושפלת לוד כשפלת הדרום וההר שלה כהר המלך מבית חורון ועד הים מדינה אחת: ג ולמה אמרו ג' ארצות שיהו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה ר"ש אומר [ה] לא אמרו ג' ארצות אלא ביהודה. ושאר כל הארצות כהר המלך. [כ] וכל הארצות כאחת לותם ולתמרים: ד אוכלין על המופקר אבל לא על [ג] השמור רבי יוסי מתיר אף על השמור. אוכלין על הטפיחין ועל הדופרא אבל לא על הסתוניות. ר' יהודה מתיר כ"ז שבכרו עד שלא יכלה הקיץ: ה הכובש ג' כבשי' בחבית אחת. ר"א אומר אוכלין על הראשון. רבי יהושע אומר אף על האחרון. [ד] ר"ג אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית

אומר ספיחי חרדל מותרין שלא נחשדו עליהן עוברי עבירה רש"א כל הספיחין מותרין חוץ מספיחי ברוב שאין כיוצא בהם בירקות שדה וחב"א כל הספיחין אסורין: ב ג' ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל. וג' ארצות לכל אחת ואחת. גליל העליון. וגליל התחתון והעמק. מכפר חנניא ולמעלן כל שאינו מגדל שקמין גליל העליון. ומכפר חנניא ולמטן כל שהוא מגדל שקמין גליל התחתון. ותחום טבריא העמק. וביהודה ההר השפלה והעמק. ושפלת לוד כשפלת הדרום וההר שלה כהר המלך מבית חורון ועד הים מדינה אחת: ג ולמה אמרו ג' ארצות שיהו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה ר"ש אומר [ה] לא אמרו ג' ארצות אלא ביהודה. ושאר כל הארצות כהר המלך. [כ] וכל הארצות כאחת לותם ולתמרים: ד אוכלין על המופקר אבל לא על [ג] השמור רבי יוסי מתיר אף על השמור. אוכלין על הטפיחין ועל הדופרא אבל לא על הסתוניות. ר' יהודה מתיר כ"ז שבכרו עד שלא יכלה הקיץ: ה הכובש ג' כבשי' בחבית אחת. ר"א אומר אוכלין על הראשון. רבי יהושע אומר אף על האחרון. [ד] ר"ג אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית

(ג) ג"ל שדה דמתני' ודנקט הכ"ג בניגוד מדכר קניגן ליה: (ד) ע"ל מ"ד, אבל ג' הכ"ג דבי' בתוספתא מו בשמיני ובתוספתא כתב שמעי בשדה, תוי"ט: (ה) אין כלומר שיתלפם מו יזרקס ליה המלח כדעת כתה דבוותה אלא כדעתו כדעת התום' כו' דאין פירות שביעית נא בכלל הנכבדו' אלא בשביע ר' דהיינו בכלאים בכל מין ומין כדאמן מחלק כו' ומוסיף על שתה כיתו ונעקיב כת"ס הכ"ב, ת"ק: (ו) ומשמעינן דבוותה אף דשמני כ"ג מוילה דכר קטלם או מיסבא לעניו ביעור שקילו ושפשום כפ' ופ' תוס' פסחים (דף כב), ת"ק: [ו] נא שמר כו'. כ"ם פליג את"ק דס"ל דדין ג' ארצות שן יהודה כו' ובכל מקן שמן ג' אלא לעניו שביעית כל מקן אחת היא ותמר כ"ם דהדכרם נא שמרו ג"כ אלא בשאר מקן אבל זאת שבמקן היא יהודה כלומר שמעם שאר ארצות כו': [ז] ובל כו'. סוכר כ"ם דלעיל"ת מתמקים דהא מין מתמקים נמיכי כו' ובכי גדילים ולפיכך מהמקים (וע' בת"ם שבשיג ע"ז ספי' ועסק קים נהו לרבנן דפי' שלנו כלים כ"מ בשוס) ומשמר"מ נלפה דזאת שבכה דוכל שתכלות דכרי סכל סיא: [ז] שמור. ופיתם דלת"ק שמור היינו מה שבקתים ומה שבגגות ולי אמרת לך על שמור ת"ק זמן שביעית אימתי כו' וכ"ל שזה שאמר כ"ש ת"ק נא שכוסר על כל שמיר אלא שמלינו שבשפי לאכול אף על שמור ופשטת מוכח כו' דהיינו בבנין מחובר בלולן ושפולן במקום שמור סיא עומד מ"מ שוחל ושפילות עדיין במחובר מוכלים עליהם, תוי"ט: [ח] ב"ג שומר כו'. ג' תוס' דב"ג שבר ממשות על כל אחד שבלה מן השדה שסור שלא כמעשר ונ"ל דשתים

(והלכה כדבריו) ר"ש אומר כל ירק אחד לביעור [ה] אוכלין ברגילה עד שיכלו סגריות מבקעת בית נטופה: ו המלקט עשבים לחים עד שייבש המתוק [ו] והמגבב ביבש עד שתרד רביעה שניה. עלי קנים ועלי גפנים [ז] עד שישרו מאביהן והמגבב ביבש עד שתרד רביעה שניה. ר"ע אומר בכולן עד שתרד רביעה שניה: ז כיוצא בו המשביר בית לחבירו עד הגשמים עד שתרד רביעה שניה. המודר הנאה מחבירו עד הגשמים עד שתרד רביעה שניה. עד אימתי עניים נכנסין לפרדסאות עד שתרד רביעה שניה. מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית משתרד רביעה שניה: ח מי שהיו לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור. מחלק מזון ג' סעודות לכל אחד ואחד ועניים אוכלים אחר הביעור. אבל לא עשירים ד"ר יהודה ר' יוסי אומר [ח] א' עניים וא' עשירים אוכלין אחר הביעור: ט מי שהיו לו פירות שביעית שנפלו לו בירושה או שנתנו לו במתנה ר"א אומר ינתנו לאוכליהן וחכ"א אין החוטא נשכר אלא הורמה חלתה חייב מיתה. אבל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה:

ליה נמי מקרא דכתיב כ"י וס"ל דמי נפו מפי קרא ס"ת דסף בשעה מוסר וכסל יבער ושוה לשאר מיסורים נאשור בשעתו קמ"ל סך קרא מן המדה מאכלי כסל זמן שהמין בשדה אע"פ שיש בו בלוע מן המיסור ליש בן בה ואחה מוכל מן הבית, פוי"ש: (ג) וכ"ש דוקא ס"ת לשאר מפני קרא ופיוהו דסוכר דמי נפו מפי קרא ס"ת דאיתו המיוחק יבער ולא יוכר אע"פ שנשה בשעה מיסור מעורב בהן דלא דמי מיסור דביעור לשאר מיסורים דשם שרי לענייני וס"ת דשאכלי כמעורב ביון שהין בהן אלא בשעה וכ"י סיכר דוקא שנשה בשעה מיסור מעורב ושפי קרא שפי לשאר אף גוף ליהו שלא סוחיל ועכוכ בהן בשעה מן המוחרין וס"ק כו': [ה] חוכלין ברגילה עו'. רגילה מפוקש בשם"ז ול"ל שר"ש רגילה היא עשב הנגוגיים ויש בו ליחות הרבה וכשביל זה בעמוד ימים רבים ואם שפקט ממקום שפל נמלאת בשאר שיהים יוכר לה ממנו וכשהשם מן השדה וכשאם רוחים שיהם (עשב כ"ל וכ"ש בפי' שר"ש וכיון שפקיעתם יוכר שרגילה ואפי שבשלה דבכה לשיות בשקום שפל ס"ת לשבר שם ב"ד) בשעשע בית נטופה בכ"ש יוכש יבשה בכ"ש ולא נשפל ממנו כלום משפי בזו השדה לשה משל וכשביל זה נקראת בית נטופה שהיא מהן רבה הליחות ועשב שהל עומד ימים רבים על השדה וכיון שהוא בשבויות: [ו] והמגבב. פוסף שעשבים שלמים נקרא מלקט וכיבשים נקרא מגבב לקוטם קם הרגומו לגבשה גלו', שר"ש: (ח) כלומר בין עלי קנים בין עלי גפנים: [ז] עד כו'. ולין בשם"ב מוסף ושעשע דשל"י לא קשה דשיעת שכול לזשעים עד שהו זמן דלשיעת בשרוסה, שר"ש. ול"ד לדשיט ס"ת דשפה דשהם לענין שיהר כל שדה בשעשוי עשיים, פוי"ש: (ט) יוסוף ושעשע משום ר"ש כלה בשהמתך מן הבית אלא שפם היא זה שהין מבהון בשדה לחים היא לם שהאכל ממנו שהל שהא והוא שהין נהאכל כבר ונשהב ממנו בשדה ס"ב אלו היא זה שבבית נ"ב בשדה בבר היא עבר ובשל מן השוללה ולא היא לם לחיה שהאכל ממנו בזה אין לו לבלות מן הבית היון אלא נקשב לחיה כלום בשה שבבית זה לבי: [ח] אחד עניים. עניים כל שה שלקטו שביעית שהבית מן שהקרקע עשידים היינו בשלי שבדות עשהי שלקטו לוחם מן שבדות שלהם בשהקלם כ"ש בשם שהמ"ן והה דשהור לאכול אחר שביעור היינו לשהחזיק בשם בשלו אבל אחר שהקרקע ושוליאם שלקיחו אם חזר ונשם בשם לשבים לעוך היחו לוחל ושולך עד שיכלו, ירושלמי: (י) כן פי' שר"ש, ושר"ש משמיה דגמליא ס"ק דבבוכות כתב שלדוכוחיכם דגבי חלם ופרש"י לדוכוחיכם כתיב בהלם שעשע לפי' בשביעית וכתיב שלאכלים עשיסותיכם וגו':

עד העלרת בגרוגרות עד התוכה בתמרים עד הפורים וכולן של שנה השמינית וזמנים הללו בשתים יודע אם כלה לחיה מן השדה אם לאו אבל בזיזו הכל לפי מה שכלו: מחלק מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד. מאכלי ביתו ואחר כך מחלק לשכניו ולקרוביו ומיודעיו ומוניח על פתח ביתו ואומר מחיו כני ישראל מי שצריך ליטול יטול: וענים אוכלים אחר הביעור אבל לא עשירים. לכתיב (שמות כג) ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה, אביוני עמך ולא עמך: אחד עניים ואחד עשירים. קרי ביה ואכלו אביוני וגם עמך, והלכה כרבי יוסי: ט ר"א אומר ינתנו לאוכליהן. אע"פ שפירות הללו כהיתר נלקטו לאכול בקדושת שביעית מ"מ סבר ר"ש דאסור לזה שנתנו לו פירות הללו לאכלן לבדו אלא יאתנו לו שיאכלם הוא עם אחרים דר"ש לטעמיה דסבר כב"ש דאמרי (לעיל מ"ב פ"ד) אסור לאכול פירות שביעית בשוכה לאוכר למי שנותן לו פירות שביעית דרחמנא אפקריהו הלכך זה שנתנו לו פירות שביעית כמתנה הו גפל לו בירושה אסור שיאכלם לבדו אלא יזקיק עוכה למי שהוריש לו או שנתנ לו במתנה אלא יאכל אותם עם אחרים כדי שלא יהא נכשל פירות שביעית בעוכה: וחכמים אומרים אין החוטא נשכר. הכמים לדבריו דרבי אליעזר קאמרי ליה לדידך מותר לאכול פירות שביעית בין בעוכה בין שלא בעוכה אלא לדידך דאמרת אסור לאכול פירות שביעית בעוכה היכי קאמרת יתנו לאוכליהן וחרית למי שנתנו לו פירות שביעית במתנה לאוכלן עם אחרים והלא מצינו הוצא נשכר שאוכל אותן עם כל בני אדם והדין נותן לפי דבריך שיאכרו לאוכליהן שיפרע אותם מה שהן חוין כדי שלא יהא הוצא נשכר והדמים יתחלקו לכל אדם, ואין הלכה כרבי אליעזר: האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה. שלא תיעול אין הלה בשביעית משום דכתיב לאכלה ולא לשרפה והלה אם נעשאת שרפה קמ"ל (י) דרחמנא עריסותיכם לאמרה תורה מצינו שיפה שהיה חלה תרומו:

הלכה ה' כלה כלי הסילון דחסד דמלכות דבריאה אלף למד

רבי זירא חלש על לגביה ר' אבהו קבל עליה אי מתפח קטינא חריך שקי עבידנא יומא טבא לרבנן אתפח עבד סעודתא לכולהו רבנן כי מטא למשרי א"ל לר' זירא לישרי לן מר א"ל לא סבר לה מר להא דר' יוחנן דאמר בעל הבית בוצע שרא להו כי מטא לברוכי א"ל נבריך לן מר א"ל לא סבר לה מר להא דרב הונא דמן בבל דאמר בוצע מברך ואיהו כמאן ס"ל כי הא דא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי בעל הבית בוצע ואורח מברך בעל הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה ואורח מברך כדי שיברך לבעל הבית מאי מברך יה"ר שלא יבוש בעל הבית בעה"ז ולא יכלם לעוה"ב ורבי מוסיף בה דברים ויצלח מאד בכל נכסיו ויהיו נכסיו ונכסינו מוצלחים וקרובים לעיר ואל ישלוט שטן לא במעשה ידיו ולא במעשה ידינו ולא יזדקר לא לפניו ולא לפנינו שום דבר הרהור חטא ועבירה ועון מעתה ועד עולם:

קטינא וכו'. כך היו קורין לרבי זירא וטעמא מפרש בבבא מציעא בהשוכר את הפועלים: **כי מטא למשרי.** לישנא דשירותא כלומר לפרוס ברכת המוציא ולאכול: **רב הונא דמן בבל.** היינו רב הונא סתמא ולפי שעכשיו היה רבי זירא בא"י במקום רבי אבהו והיה עולה מבבל קאמר הכי: **קרובים לעיר.** שיכול לראותן בעה"כ תמיד ולדעת מה הן צריכים: **נכסיו.** קרקעותיו:

לא סבר לה מר להא דרב הונא דמן בבל כו'. מיהו יש לייתב הני תרי לישני דרבי יוחנן דבעל הבית מסב עמהם ודאי הוא בוצע והאורח מברך כו' אבל כשאין בעה"ב מסב עמהם הגדול שבהם יטעום המוציא וגם הוא יברך ברכת המזון:

זוהר (תרומה דף קנב ע"ב) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

רבי יצחק פתח ואכלת ושבעת וברכת את יי' אלהיך וגו'. כמה זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהו וקריב לון לגביה מכל עמין ובגיניהון דישראל יהיב מזונא ושבעא לכל עלמא ואלמלא ישראל לא יהיב קב"ה מזונא לעלמא והשתא דישראל אינון בגלותא על אחת כמה וכמה דנטלי מזונא על חד תרין. בזמנא דהוו ישראל בארעא קדישא הוה נחית לון מזונא מאתר עלאה ואינון יהבי חולק תמצית לעמין עכו"ם ועמין כלהו לא אתזנו אלא מתמצית והשתא דישראל אינון בגלותא אתהפיך בגוונא אחרא. מתל למלכא דאתקין סעודתא לבני ביתיה כל זמנא דאינון עבדי רעותיה אכלו סעודתא עם מלכא ויהבי לכלבא חולק גרמין למגרר. בשעתא דבני ביתיה לא עבדי רעותא דמלכא מלכא יהיב כל סעודתא לכלבי וסליק לון גרמי. כגוונא דא כל זמנא דישראל עבדי רעותא דמאריהון הא על פתורא דמלכא אינון אכלי וכל סעודתא אתתקן להון ואינון מההוא חדוה דלהון יהבי גרמי דאיהו תמצית לאו"ה וכל זמנא דישראל לא עבדי רעותא דמאריהון אזלי בגלותא והא סעודתא לכלבי ואסתלק לון תמצית ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים דהא תמצית דגעוליהון אכלי. ווי לברא דמלכא דיתיב ומצפה לפתורא דעבדא מה דאשתאר מגו פתורא איהו אכיל. דוד מלכא אמר (תהלים כג) תערוך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רויה. תערוך לפני שלחן דא סעודתא דמלכא. נגד צוררי אינון כלבי דיתבי קמי פתורא מצפאן לחולק גרמין ואיהו יתיב עם מלכא בענוגא דסעודתא בפתורא. דשנת בשמן ראשי דא רישא דסעודתא דכל משחא ומעונגא ותקון סעודתא אתיהיב בקדמיתא לרחימא דמלכא מה דאשתאר לבתר אתייהיב לכלבי ולאינון פלחי פתורא. כוסי רויה מליא כסא קמי רחימא דמלכא תדיר דלא יצטרך למשאל ועל רזא דא הוו ישראל תדיר עם סאר עמין:

הלכה פסוקה

הר"מ הל' תפלה פרק יא

(א) בני הכפר שרצו למכור ביהכ"נ שלהן או לבנות בדמיה בה"כ אחר או לקנות בדמיה תיבה או ס"ת צריכין להתנות על הלוקח שלא לעשות אותו לא מרחץ ולא בורסקי, והוא המקום שמעבדין בו את העורות ולא בית הטבילה ולא בית המים ואם התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר בשעת מכירה שיהא הלוקח מותר לעשות בו כל אלו מותר: (ב) וכן אם התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר על מותר הדמים שיהיו חולין הרי הם חולין וכשלוקחין הדמים בונין מהם בה"כ אחר או שיקנו מהם תיבה או מטפחות ותיק או חומשין או ס"ת והשאר יהא חולין כמו שהתנו ויעשו בהן מה שירצו: (ג) וכן אם קבלו עליהן כל אנשי העיר או רובם אדם אחד כל מה שעשה עשוי והוא מוכר נותן לבדו כפי מה שיראה ויתנה כפי מה שיראה:

יוסף לחק

מוסר

מספר חסידים סי' קלט קמ קמא

אם שמעת איש אחד מלמד טעות לתלמידו לא תאמר שמוע אתה אומר אלא תודיעהו לאחד מקרוביו או לאוהבו ואל תספוק דמו. לא יאמר אדם לחברו בקש איש פלוני בתי נכסו מפני שמתביים הא' נזה מתגאה ונהגה לבו: מי שעולר כוסו ומשפיל עיניו וכומו משביע אל נשים ואינו דובר דברים בטלים וסובל כעסו ואינו מתגאה ועוסק בתורה ובמעשים טובים לעתיד יהיה לפנים ממלאכי השרת עליהם נאמר כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל:

מי שאבד קונטרס או חומש או כתובים או נביאים וספחיל לכתוב אחר וכשנכתב תליו נמלא הראשון אסור לכתיב כחלק הנשאר דברים האסורים גם מדברי סופרים לפי שלא יהיה עיקר הקדש והחומש טפל וכן אל ישים ספרי תלמוד על ספרי מקרא וכן אל יכסה את ספרו בקלפים הכתובים בהם לשון לעז או יוני ומעשה באחד שכיסה חומש שלו בעור והיה כתוב בו לועזים של דברי הבאי תגרי שלחני פסוקים וכא לדיק וקלעו והסירו:

מטות יום ב תורה

אונקלוס

לתמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ד דמילוי יו"ד אל שם בן שבעשיה בניקוד חולם:

ח **וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהֶחֱרִישׁ**

ח **וְיִשְׁמַע בַּעְלַהּ בְּיוֹמָא דִשְׁמַע וְיִשְׁתּוֹק לַהּ**

ת"א ושמע אישה. נדרים עב מג: ביום שמעו. שם עב:

רש"י

(ח) ושמע אישה וגו'. הרי לך שאם קיים הבעל שהוא

סיים

וְיִקוּמוּן נִדְרָהָא וֶאֱסָרָהָא דִּי אָסְרַת עַל נַפְשָׁהּ יְקוּמוּן׃ ט וְאִם בְּיוֹמָא דְשָׁמַע בַּעְלָהּ אַעְדֵי יָתָהּ וִיבַטֵּל יָת נִדְרָהָא דִּי עֲלָהּ וְיָת פִּירוּשׁ שְׂפָוָתָהָא דִּי אָסְרַת עַל נַפְשָׁהּ וּמִן קֳדָם יְיָ יִשְׁתְּבַק לָהּ׃ י וְנִדַּר אַרְמְלָא וּמְתַרְכָא כֹּל דִּי אָסְרַת עַל נַפְשָׁהּ יְקוּם עֲלָהּ׃ יא וְאִם בֵּית בַּעְלָהּ נִדְרַת אוֹ אֱסָרַת אִסַּר עַל נַפְשָׁהּ בְּקִיּוֹם׃

ת"א ונדר אלמנא. כתוכות מא נדרים פח פט: ופס בית מ"ש. נדרים סו שבועות כ: לו מסקה מסק. שבועות כ:

רש"ם

(יא) ואם בית אישה נדרה. אבל למעלה כתיב ונדריה עליה אותו פסוק בנדרים הקודמים קודם שנשאה ומשמע לפי הפשט שהבעל מיפר בקודמין:

שפתי חכמים

רש"י

קיים: (ט) והפר את נדרה אשר עליה. יכול אפי' א לא הפר תלוי ב ת"ל כשעוריך בית לגעוריך ברכות לגיים היא (קידושין יג): (י) כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה. לפי שהיה לה ברכות אב ולא ברכות בעל ג וכשלמנה מן הנשואין הכתוב מדבר, אבל אלמנה מן האירוסין מת הבעל נתרוקנה וחזרה לברכות אביה: (יא) ואם בית אישה נדרה. נגמוחה ד הכתוב מדבר:

כאב כתיב בית לגיים כשעוריך ושני פירושים הלו בגמרא סה ובמו שסמיכת סרמ"ס ג"כ ויסיס פי' הפסוק ומס סיו פסי' הפסה הכאב הסבה מאב בבית לגיים כשעוריך ונדלים עליס כי לא שמע לגיים כהן ושמע לגיים מאב שיפתרסרס גס הוא יפתוף בספרסה: ג דה"פ אלמנה לגיים אביה בכרות אב וגרושה לגיים בכרות בעל, ת"ל ואין תעלה על דעתך ביאב, ו"ל לפי שאינו הבעל מפר אלא נדר שלא נדרה בכרותו כגון שנדרה בעיה לגיים לא בכן ביאוה לסבור לה מה שנדרה בכרותו, לכך פי' לגיים בכרות הבעל, אלמנה: ד (ג"ה) ופס דלא הקדיס סכ' ופס בית לגיים נדרסה"קידס קרא דוקא אלמנה שנדרה בחוך שבועתן מפני דאלמנה וגרושה לאו דוקא אלא הוא הדין בוגרת ופיה פנויה הין לאב רשות עליס ובדלה קיים כמו באלמנה ופס הן הכל לסדר דבחלק ביאב בעשה שניה בכרות בעיה לגיים בעמני ופא"ב ופס סיו תפיס לגיים בכרות בעיה ובכרות בעלה ואפי כך בהסה שהין רשות לאב עליה אלמנה וגרושה וס"ס בוגרת ואפי כך בגרושה שניה בכרות בעלה לגמרי:

תרגום נביאים יהושע יג

להמשיך מנ"ח דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וְכָל קְרֻוֵי מֵישְׁרָא וְכָל מַלְכְוָת סִיחוֹן מַלְכָּא דֶאֱמוֹרָאָה דִּי מָלַךְ בְּחֶשְׁבּוֹן דְּמָחָא מֹשֶׁה יָתֵיהּ וְיָת רַבְרְבֵי מִדְיָן יָת אֱוִי וְיָת רֶקֶם וְיָת צוּר וְיָת חוּר וְיָת רֶבַע רַבְרְבֵי סִיחוֹן יַתְבֵי אַרְעָא׃ ב וְיָת בִּלְעָם בַּר בְּעוֹר קָסְמָא קְטָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחַרְבָּא עַל קְטִילֵיהוֹן

א וְכָל עָרֵי הַמִּישֹׁר וְכָל־מַמְלְכוּת סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר מָלַךְ בְּחֶשְׁבּוֹן אֲשֶׁר הִכָּה מֹשֶׁה אֹתוֹ וְאֶת־ נְשִׂיאֵי מִדְיָן אֶת־אֱוִי וְאֶת־רֶקֶם וְאֶת־צוּר וְאֶת־חוּר וְאֶת־רֶבַע נְסִיכֵי סִיחוֹן יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ ב וְאֶת־בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר הַקּוֹסֵם הָרָגוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּהֶרֶב אֶל־ קטיליהון

מצודת דוד

(ט) יוכלו הפרן. מתוכלי מקן כיחון: (ב) לא תקניסם. עם שהי החקניס ודומה נסם יקח סיו יכול נסניל עלמו כקסניו:

חַלְלֵיהֶם: ג וַיְהִי גִבּוֹל בְּנֵי רְאוּבֵן הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־רְאוּבֵן לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶן: י וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לַמַּטֵּה גָּד לִבְנֵי גָד לְמִשְׁפְּחֹתָם:

קְטַלֵיהוֹן: ג וַהֲוָה תְּחוּם בְּנֵי רְאוּבֵן יַרְדְּנָא וְתָחוֹמָיָה דָּא אַחֲסָנַת בְּנֵי רְאוּבֵן לְזַרְעָיָתְהוֹן קִרְוָיָא וּפְצָחֵיהֶן: ד וְיָהַב מֹשֶׁה לְשִׁבְטָא דְּגָד לִבְנֵי גָד לְזַרְעָיָתְהוֹן:

מצודת דוד

(ג) וגבול. כ"ל גם גבול סיחון יהס העריס שבגבול ליכדן גס סמס גבול למוכן יתבכו: (ד) למשפחתם. שמלק לכל משפחה חלק לבד:

כתובים תהלים מד

להמשיך מיסוד ומלכות הז"א שין דלת יוד נשם שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הנ חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצָּרֵינוּ וּמְשַׂנְאֵינוּ הֶבִישׁוֹתָ: ב בֵּאלֹהִים הִלַּלְנוּ כָל־הַיּוֹם וְשִׁמְךָ ו לְעוֹלָם נוֹדֶה סֶלָה: ג אַךְ־זָנַחְתָּ וַתַּכְלִימֵנוּ וְלֹא תֵצֵא בְּצִבְאוֹתֵינוּ: ד תְּשִׁיבֵנוּ אָחוֹר מִנִּי־צָר וּמְשַׂנְאֵינוּ שָׁסּוּ לָמוֹ:

א אֱרוֹם פָּרְקַתְּנָא מִבָּעֲקָנָא וּמְשַׂנְאָנָא אַיְיתֵיתָא עֲלֵיהוֹן: ב בְּמֵימְרָא דַיְיָ אֲנַן מְשַׁבְּחִין כָּל יוֹמָא וּשְׁמָךְ נוֹרֵי לְעָלְמֵי עָלְמִין: ג לְחוֹד אַשְׁלַיְתָא וַאֲכַסַּפְתָּנָא וְלָא תְשָׁרֵי שְׁכִנְתָּךְ בְּחַיָּלָנָא: ד אַחֲרַתְּנָא קֳדָם מְעִיקָנָא וּמְשַׂנְאָנָא כְּבִשׁוּ לָנָא: רש"י

מצודת דוד

(ו) כי הושעתנו. לא בכח ידינו עלה ממך כמה פיעועה: (ז) בלילים. מהללי עלמים: ושמך לעולם. שמך המתקיים לעולם נודה בשם לא בכחנו כמ התבועה: (ג) לא זנחת. לא בעת מלא עדיין זנחת ותקנו וכלמת פוחנו ולא עלה בלבלותינו להלחם גיל פחומים: (ד) תשיבנו. לאחור מכוך. לאחרות נשמעו את שבר כלי: בסו נמו. בוזזים נעמעם את שבר נמו:

ברמבנורא משנה פסחים פרק ח עיקר תו"ט

האשה. תאכל משל בעלה. כ"ז שלא פירשה שדעתה בעלה: רגל הראשון. שלאחר נשותיהם בכן דרך הנשואות ללכת לבית חמיהן: תאכל במקום שהיא רוצה. כגון שחיה רחוקה עד הנה ליכך לבית חמיה תדיר הלכך מספקה לן בהי ניחא לה:אפוטרופוסין יתום שהיו לו ב' אפוטרופסין ומנהו זה על פסחו וזה על פסחו: לא יאכל משל שניהם. לח מפסחו של זה ולח מפסחו של זה דמי נתן רשות לחלק החחד להמנות עם זה ואין לו תקנה עכ"ל רלו שניהם שוחפין עם האחד: לא יאכל משל רבו. אבל מצל עלמו מוכל בניון דדינא הוי בכופין את רבו וכותב לו נע שחרור אע"פ שעדיין לח נשתחרר הרי הוח כבן חורין הלכך מוכל משל עלמו (ח): ב שחט גדי יאכל. רבו ממנו ואע"פ דבכל שחר פסחים רגיל תדיר בעלה בניון דלח פירש לו עליה סמוך: יאכל מן הראשון. והכי ירגוף. וכגמרת מוקי לה דוקא במלך ומלכה, חית דחמרי מבוש שלים מלכות (ג) וחית דחמרי מפני בסומכין על עבדיהם וחין מקפידים על בעודתן חס גדיים חס טלחים הלכך יאכל מן הרחשון כיון דליכא קפידא דברחשון יגאו י"ה אבל מכאי דעלמא דקפדי לח יאכל לח מן הרחשון ולח מן האני דקי"ל חין נמנין על ב' פסחים כאחד לאכול חיזה מהם שיהא למין בריורה וכי בעי למיכל מהא בשעת שחיטה לח הוה דעתיה עליה: שכח מה שאמר. שפירש לו גדי מו טלה וזה שכח: וטלה שלי. כגמרת מוקי לה כגון שהלך העבד אצל רועה הרגיל אצל רבו ורועה בתקנתו ואמר לו אם גדי אמר לך רבך גדי שלו וטלה שלך (ג) ע"מ שאין לרבך בהות בו (ד) דכה"ג קנה העבד דאי נאו הכי מה קנה עבד קנה רבו וגמלת שניהם של רבו: ופטורים מלעשות

כלי מעלני דגבוכה דמלכות דיליכא אלהים

האשה בומן שהיא בבית בעלה שחט עליה בעלה ושחט עליה אביה. תאכל משל בעלה. הלכה רגל ראשון [ח] לעשות בבית אביה. שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל [ב] במקום שהיא רוצה. יתום ששחטו עליו אפוטרופסין. יאכל [ג] במקום שהוא רוצה. עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהן. מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל [ד] משל רבו: ב האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח. שחט גדי וטלה יאכל. שחט טלה יאכל. שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון. שכח מה אמר לו רבו כיצד יעשה ישחוט טלה וגדי ויאמר אם גדי אמר לי רבי גדי שלו וטלה שלי ואם טלה אמר לי רבי טלה שלו וגדי שלי. שכח רבו מה אמר לו שניהם יצאו לבית השרפ' ופטורין מלעשות פסח שני: ג האומר לבניו הריני

[ח] לעשות. בתחת סתג: [ב] במקום שהיא רוצה. מוקים בגמרת שבכרם בשעת שחיטה לשיהה מקום שיש רוצה לשם ג"כ אין בכריכים כן' וקע"ל דאי לא בכרכם היכא מיכלת כלל אע"ג דס"ד דאפר בשלם גלילים שפי: [ג] במקום כו'. אף ע"ג דלא בירך בשלם גלילים שפי: [ד] משל רבו. דמסתמא אלא סים דעת רבו להמנות הלא סמיכות על אפסח, כ"י: (ח) כ"י, ובכיום מנינם מחלפת בשתים דמדכפ דמעי דכופין לכאכר לא יאכל אף משל עלמו כדי שבכרו יעשה לשאכרו שיוכל שפשר לקייס שאלות, וכ"פ סר"מ: (ב) בגמ' אמרינן דשפעון קלם וסיינו שאם נאמר למלך בלא יאכל כלל יכעום על עבדיו ויפרנס אר אמא יכעום על האכעים כי' שיאמר שלקניטו אמרו כן, ופעו"ש: (ג) וכן לפסך יאמר בו ג"כ: (ד) לפ"ד סר"מ לריך שיאמר ומה שהלכה בו העבד

שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים כיון שהכניס הראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו. לעולם נמנין עליו עד שיהא בו כזית לכל אחד ואחד. נמנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחטו"ש אומר עד שיזרוק עליו את הדם: ד הממנה עמו אחרים בחלקן רשאין בני חבורה ליתן לו את שלו והוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן: ה זב ש־אה שתי ראיות שוחטין עליו בז'. ראה ג' שוחטין עליו בח' שלו. שומרת יום בנגד יום שוחטין עליה בשני שלה. רא. זה ב' ימים שוחטין עליה בג'[ה] והובהשוחטין עליה בח': ו האונן[ו] והמפקח את הגל. ובן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים. והחולה והזקן שהן יכולין לאכול כזית שוחטין עליהן. על כולן אין שוחטין עליהן בפני עצמן שמא יביאו את הפסח לידי פסול. לפיכך אם אירע בהן פסול פטורין מלעשות פסח שני חוץ מן המפקח בגל[ז] שהוא טמא מתחלתו: ז אין שוחטין את הפסח על היחידה"ר יהודה[ח]ור' יוסי מתיר. אפי' חבורה של ק' שאין יכולים לאכול כזית אין שוחטין עליהן ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים: ח אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא במוקדשים

פסח שני. דתע"ב: דמיהם יוצאים לבית השרפה ואין נאכלין מפני תקון המזוין ויכירם מיהו שחיטה וזריקה מעלייתא היו קדם תחלי והדר תחלי דקתי שמיט גליא: ג על מי שיעלה ראשון לירושלים. כדי לזרז קמתר שיזדרזו כל אחד לראות רחצון (ה) ומיהו כל כניו המנה על הפסח חלק שחותו שיעלה רחצון יוכה רחצון וכל תקיו יזכו תחריו על ידו: עד שיזרוק הדם. לעולם יכול לימשך תפי' אחר שחיטה עד שיזרק הדם ומודה רבי שמעון דתין נמנין חלק עד שיחטו (ו), ואין הלכה כרבי שמעון: ד הממנה אחרים על חלקן. אחד מבני חבורה שהמנה אחרים על חלקו כלא דעת חבורה: רשאין בני חבורה. לומר לו טול את שלך וגא ואכול אתה ומכירך שאין בני חבורה מתרעים להיות כל אלו הקעות בחבורתן. ואית ליה להאי תנא פסח נאכל כזבני מבורות: ה זב שראה שתי ראיות. שמעת טומאת זיבה קלה מטומאת קרי שהזב מטמא במשכב ומושב בראיה ראשונה ואין הקרי מטמא במשכב ומושב עד שתראה שניה ואפילו הכי שוחטין עליו על חד מינייהו. ואי נמי כשראה ראיה שניה ביום ראשון שהוא יום שלישי לזיבתו ואין הקרי מטמא עד יום שלישי לו: ו האונן. דכתיב (במדבר ט) ואנשים היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויוכלים לאכול בפסח ונדחו לפסח שני אבל לא לערב ואין אונן אוכל בפסח ראשון: ז חוץ מן המפקח בגל. דתנן (נגעים פ"ג מ"ה) המפקח את הנגע ואומר טמא הוא ואינו יודע אם טמא אם טהור טהור עד שיאמר לו חכם טמא הוא: ח אונן טובל ואוכל את פסחו לערב. דתנן תניא מן התורה אלא ביום שנאמר (ויקרא י) ואכלתי חטאת היום יום חטור הלילה מיתר

ולפי שני בשמאל ע"מ בתלת בו ידי פסח לאחד שני: (ה) ויכיר היה לאחי לאחיו ביזכו על ידו, כמ"ש: (ו) דמ"ק בפסח נפשות וחדר תכוסו ומתוקנים ליעשך דבכון שכבי מהיות מבא מחיצים דמם וכמ"ש מטוחים דמם קודש נאכל עבודתו: (ז) ולריכ למיחם דאמר שפעי דחזקה בזמן ב"ד של כשנים עומדים משם יד שיכלו כל מעות שבטופיום, נמ': [ח] וחזקה כו'. פיינו כאני כשמפקח קבבורותיה לב"ה: (ט) והיינו כל יום שמיחה קודם קבורה ולאחר קבורה דאלו יום קבורה שאינו יום שמיחה אינו מונן אלא מדבריהם ואפילו אלמחריו אין מינות בלא אפי' מדבריהם: [ו] ומפקח. עם להסליק הגוים מהרגתיון עיקר כאיר לפקחת דגיר אבניו: (י) וקשיא דהם מינה כל זמן שלא נקבר אבל לאחר שנקבר אפי' ב', ופרוי"ט. ומ"ש מפקח דאין שוחטין על אונן לכתחלה אמת לא יאבל לגודל טומאתו ויותר שנקבר ויבקר: [ז] שהוא טמא מתחלתו. פיומא לב"י מפקח הגל נמי נימא כי היכי דמפקחינן לפקח, וי"ל דהיין דנמלא עם גיה לן למימר שנתחללו כיון שם שכל טומאות בשעת מליאתן הוא, (הג"ה בכפיים מעיונים נמנו קול גדול ולא יסף וכגלון הם"ש (פימן ג) ומעודע ביהודה בפ"ח (פימן לח) לפקודת דבני חתו אחדדי ע"פ שפעלו בניים גדה (ד' ד) דחזקה שעת מליאתן לאו לפוקיעהו הוא לן אלא מטום מומאת הקדשים ופ"ב פרקא קומיות היטוב דכשפקח נמי נימא דחי סיס מתחלתו ונם למעוטי מפס נשמי לפס לבזיונו סע"ו) ובקידושין פרק בי"ד (פימן שלו) מנדבי כלם סולך וכועבר פיומא פשנים לפיין לפיבר לא פשפקח בפסח שני ולא בטום לטולין בעזרה ובשבועי פפחי כלם בפסח ב"פ ב"ו) ועמדתי בכלל אחד בעזה"י ויסו כל דבני מבעים קיימין ומעיין למפקח על תוכם לא יפליק דבני מחני גיוו): (י) מע"פ פסוק בעגול כל פסוק אריך עד שפיבר אלא פתחיל פוק פסוק כמו ענול כל פסוק: (יא) מכפלת פעריך דבים ליה בתחר ביחיד כדלקמן: [ח] לבי יוסי מתיר. דפס כתיב פיס לבי יכלו יכפחר דבים ליה לזוכה אם פפחו בפעם יחיד פתיר פירש אלא בפעם פתיבת בפתיר פתחר פעריך בפעם אחד ישבעל נבפיין בפער אחד, נמ': (יב) לבי מיחא בנמ' ומפעם ודלי לתבבין עם פנפים שבי: (יג) לבל מבוכם פבכם קבעים דבעיון לפפור יום המחרת: שוחטין עליה. ביום הספירה דכיון פספירה מקלת היום מותרת לעבוד ואף ע"פ פמיפרת הערב שמא שוחטין עליה: והובה. פרחמה נ' יפים לעופס בתוך י"ח יום וגריכה לפפור ז' נקיים ולהביא קרבן שוחטין עליה בח': ו האונן. כ"ו אלא נקבר המת קרוי אונן ולאחר שנקבר כל יום המיתה הוא קרוי אונן (ח) ולילה שלאחריו הוא אונן מדרבנן ולא העמידו דבריהם במקום כרת גבי פסח הלכך שוחטין עליו לדאורייתא חזי: והמפקח בגל. שנפל על פדם ואין ידוע פס ימלאנו פי אז מת: שוחטין עליו. דבאחזקת טהרה עומד עד שיודע פנטמא: שוחטין עליהם. בשהורת פחרים: שמא יביאוהו לידי פסול. שמא יטמא אונן למתו מתוך טרדו (ט) ומפקח גל שמא ימלאנו מת ומפני שהחיפל על הטומאה והחזום שמא לא יגע ובחזום בבית האסורים שלא בכריס מיירי שהי"ם שהבטיחוהו שמא לא יוציאוהו אבל חבום ע"י יפראל כגון בלוסיו להוציא אפה פסולה או לשלם ממון שוחטין עליהם אפי' בפני עלמן אם הבטיחוהו לשוחטין דאחרית יפראל לא ידברו כזב ואם בית האסורי, בתוך ירושלי' אפי' בילי בכריס שוחטין עליהם בפני עלמן דאפשר דמעיילי לפסח לבית האסורים ואחלי ליה התם ומולה וזקן אין שוחטין עליהם בפני עלמן שמא יבבד עליהם הקולי ולא יוכלו לאכול כזית: לפיכך. הואיל ובשעת שחיטה רשאין היו וזרק הדם עליהם: אם אירע בהם פסול. כמו שאמרנו פטורים מלעשות פסח שני: חוץ מן המפקח הגל. ומלמד את תחתיו שעריך לעשות פסח שני אם היה טמא מתחלתו קודם שחיטה שהרי התחיל על הטומאה משעה שהתחיל לפקח והוא שהיה הגל עגול דודאי התחיל עליו מתחלה לבל אם היה הגל לרוך (י) שמא בשעת שחיטה עדיין לא התחיל על הטומאה זפטור מלעשות פסח שני: ז אין שוחטין את הפסח ביחיד. דכתיב (דברים יז) לא תוכל לזבוח את הפסח וגו' כלומר ביחיד (יא): אפילו חבורה של מאה. רבי יוסי אומר לא תליף מלתא מלתא בתלילא, יחיד ויכול לאכול כזית שוחטין עליו. מתה ואין כל אחד מהם יכולין לאכול כזית אין שוחטין עליהם, והלכה כר"י: אין עושים חבורת נשים ועבדים. לשחוט פסח נשים ועבדים בחבורה אחת משום הרגל עבירה ולא קטנים ועבדים בחבורה אחת (יב) משום פרישות דמשכב זכור לבל נשים ועבדים כל הדא בתנאי נפשה עוסקן (יג): ח אונן טובל ואוכל את פסחו לערב. דתין תניאת מן התורה אלא ביום שנאמר (ויקרא י) ואכלתי חטאת היום יום חטור הלילה מיתר

ומצילה כעי מתוך שלאסר עד עכשיו בקדשים (יד) לגרכוהו רבנן טבילה, אבל לא יאכל חולן בשאר קדשים לערב דתניגות לילה לסורה מדרבנן ולגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת אבל לאכילת שאר קדשים עשה כעלמא הוא ואכלו חולם לשאר כוהן בשר כופר כהם (שמות כט): השומע על מתו. יום שמועה הוי חולן דרבנן וכן מי שלקטו לו (טו) עלמות חביו ומתו אמרינן בש"ק מתאבל עליהם כל חולו היום ולערב אין מתאבל עליהם: טובל ואוכל בקדשים. לערב דאמר יום גופיה מדרבנן הוא: בפורש מן הקבר. ולריך הזאה ג' וז' ולא נאלקו כ"ם וכ"ה אלא בערל עכו"ם שאל כיום י"ד דכ"ה שברי גזירה שמא יעמא לשאה הכאה ויאמר אשתקד לא טהרתי מכל טומאה (טז) עד יום שרב פסח שטבלתי ואכלתי השתא נמי אטבול ואוכל ולא ידע לאשתקד עכו"ם הוה ולא מקבל טומאה עכשיו ישראל הוא ומקבל טומאה. וכ"ם שברי לא גזרינן אבל ישראל אטו ערל עכו"ם:

השומע על מתו והמלקט לו עצמות טובל ואוכל בקדשים. גר שנתגייר בערב פסח בש"א [ט] טובל ואוכל את פסחו לערב, ובה"א הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר:

טומאה הוא גזור כה אף בעלמו מקבל טומאה הוא כשאר כ"ש ליכא למגזר היא משום שנא שלמה. רש"י: (יח) נמי תימה לריב"ם דלא מלינו בשום מקום שלילה ביטבל שאר כפ' מדרבנן. ול"ג ליבב לבון השמבא אלף על גב דלעניו שלילה ס"ל שלילה כלל מ"מ לשאר שבבל לריך שלילה דה"ם דזה שאר ומבל לגזור אטו ערל עכו"ם דאל כלי ומבל, תוי"ט:

(יז) שאם יש לו עבשיו מין שמאין בני דעת, הר"ב. ומשמר דשמעת דאין שקדיש שקדש, כ"מ ועתי"ם: (יד) ומשים דשמו ומשמ נשמע ומוא לא יבא, הר"ם: (טו) בגמ' דאי מלקט עלמו שם בני שיש ג' וז': [ט] טובל. דכל גר לריך טבילה לשאכתן בש"א ושקדשים שיום ומשר ומכאו שמלומים, ועיין בכש"ב דלריאות: (טז) ופש"י. דמשום זיבה בעי ז' משום כשרה כיון דאי אפשר לייתי כשרה דשו לא קיבל טומאה קודם שנתגייר אי אמרת אגזור לא אייתי לעולם פשח וכולי שאי לא נזכו. רש"י:

גמרא פסחים דף פז ע"א

שלשה ד' כלה כלי פחיזין דגבוהה דמלכות דכליפה אכדתם

האבל במקום שהיא רוצה שמעת מיניה יש ברירה.

מאי רוצה בשעת שחיטה ורמינהו אשה רגל הראשון אובלת משל אביה מבאן ואילך רוצה אובלת משל אביה רוצה משל בעלה ל"ק כאן ברדופה לילך כאן בשאינה רדופה דכתיב אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום וא"ר יוחנן בכלה שנמצאת שלמה בבית חמיה ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה כרכתיב והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי לי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי א"ר יוחנן בכלה בבית חמיה ולא בכלה בבית אביה. אחות לנו קטנה ושדים אין לה א"ר יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד. אני חומה ושדי כמגדלות א"ר יוחנן אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות אלו ת"ח ורבא אמר אני חומה זה כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות א"ר זוטרא בר טוביה אמר רב מ"ד אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם בנותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל אשר בנינו כנטיעים אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא בנותינו כזויות אלו בתולות ישראל מחוטבות שאוגדות פתחיהן לבעליהן וכן הוא אומר ומלאו במזרק כזויות מזבח אי בעית אימא מהכא מזוינו מלאים מפיקים מזן אל זן מחוטבות תבנית היכל אלו ואלו מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה היכל בימיהם:

רש"י

שמעת מינה יש ברירה. קס"ד ממקום שהיא רוצה בשעת שלילה קאמר ומהניון הוכרר דבשעה וזריקה דהאי פסח שפיר לידריק עלה דהאי אתחיה בשעה שחיטה. שבאלו את פיה בשעת שחיטה ואמרה זה אני רוצה: אובלת משל אביה. מן שמתם, מתני' בשאינה רדופה. לילך תמיד לבית חמיה דבית בעלה הכיב לה הלכך כל שאר הרגלים ולאי שייכא בתריה ורגל רשמון שפך, וכרייתא ברדופה. הלכך רגל הרשמון ולאי בבית חמיה מכאן ואילך שפך: במוצאת שלום. מתכבתי עליו ומשלתי שלמה לו: להגיד שבחה. היילך מקובלת היא בבית חמיה: ושדים. להניק תחרים: אין לה. שהין הכאה ממנה: זו עילם. שהיה בה לימול שנאמר ואני לימול הייתי בסוסן הבר בעולם המדינה וזכה ללמוד ולא רבן תורה ביטרחל אבל בבל גילה עורף הסופר דכתיב הוא הכין לבבו לדרוש בתורת ה' ולעשה חק ומשפט ביטרחל: ושדי. אלו תלמידי חכמים המניקים תחרים כבדים הללו: כמגדלות. שמניעים על הדור: בנטיעים. נטיעות ויונקות שלא נתקלקלו עדיין ולא לירע כהן שכר: שאוגדות פתחיהן לבעליהן. שומרות פתחיהן על מזודקות לבעליהן ואין נבעלות לאחרים. לשון אחר שמגידות פתחיהן של בלה לבעליהן לפרוש מהן ואע"פ שתאוותן רבה: וכה"א ומלאו במזרק כזויות מזבח. מה זויות להתם כתיב כהו ומלאו ה"ל כזויותיו כזויות ע"י שמתמלאות תמיה ואין נזקקות אלא עד שיכלו בעליהן: כאלו נבנה היכל בימיהן. להכי משמע מהוטבות שבנין אבן היכל, תבנית לשון בנין:

זוהר ויגש דף רי ע"א ת"ת דתקילות יוד הא ואו הא

רבי חייא פתח (ישעיה סו) שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש וגו'. ת"ח כד אתחרב בית מקדשא וגרמו חובין ואתגלו ישראל מארעא אסתלק קב"ה לשילא ולא אשגח על חרוב בית מקדשא ועל עמיה דאתגלו וכדין שכינתא אתגלייא עמהון. כד נחת אשגח על כיתיה דאתחוקר אסתכל על עמיה והה אתגלו. אתל על מערוציהון ואתתרכת כדין (שם כב) ויקרח יו' אלסים בבחות כיום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק והיה גם היא מה כתיב בה (יואל ח) אלי בכתולה חגורת שק על בעל נעוריה. כד"א (ירמי' לא) כי חינמו בגין דאסתלק מינה ואסתכה פרודא. ואפי' שמיא ואדעא כלהו אתאבלו דכתיב (ישעיה נ) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם. מלאכי עלאי כלהו אתאבלו עליה דכתיב (שם לג) הן ארעלם לעקו חוזה מלאכי שלום מר יבכיון. שמשא וסיהרא אתאבלו וחשכו נהוריהון דכתיב (שם יג) חשך השמש בצאתו וגו'. וכלא עלאי ותתאי כבו עלה ואתאבלו מ"ט בגין דאסתלק עלה סטרא אחרא דאשגח על ארעא קדישא. וכ"ש כיון דמלכו קדישא שמים אתכפיא ומלכות סיהרא אתגבר חית ליה לכל ב"נ לאתאבלא עמה ולאתכפיא עמה וכגין דכד חיסי יזדקפא ועלמא יתמדי יתמדי חיסי בהדה דכתיב (שם סו) שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה:

מספר חסידים סימן קמב קמג.

אם אחד מתווכח עם חכם אל יכיח לו לפעמ אם יגלגל כי ממנו תלמוד ותוסיף חכמה ואם תגלת מוסיף מה תכיח לכל אם יגלגל כוס הכוזהם אבר יפעם עתם מה בלא יפעם קודם לכן:

אין נוזרין שני הקמות ביום אחד בגמ' לא מוסיף עוד לקבל ולא מוסיף עוד להכות וכתיב בתרי עבר בספל מלאכי כי מני כ' לא כניסי וסמיך ליה במאכת אחם נזרים במאכת בנימ' מכם יכתיב לה תקוס פעמים לכם. ומין נוזרין תכם בלא ביום שנאמר ויקבל את יומו מכוב ביום:

רמב"ם הלכות תפלה פרק יא

(א) בשם שמותר להם לכבור בה"כ כך נותנין אותו ב תנה שאלו לא היה להם לצבור הנייה בהנה ח לא נתנ'הו אבל לא שוכרין אותה ולא ממשכנין אותה וכן בשש'תרין בתי כנסיות לבנוחן מותרין למכור ולהחליף ולתת במתנה הלבנים והעצים והעפר שלהן אבל להלוותן אסור שאין הקדושה עולה מהן אלא בדמים או בהנייה שהיא כדמים: (ב) רחיבה של עיר אף ע"פ שהעם מתפללין בו בתענית ובמעמדות מצני שהקיבוץ רב ואין בתי כנסיות מכילין אותן אין בו קדושה מפני שהוא עראי ולא נקבע לתפלה יכן בתים וחצרות שהעם מתקבצים בהם לתפלה אין בהם קדושה מפני שלא קבעו אותם לתפלה בלבר אלא עראי כתפללין בהם כאדם שמתפלל בתוך ביתו:

אונקלוס — מטות יום ג תורה

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש יהו יהוה רוחיוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דמילוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

יב וְיִשְׁמַע בַּעְלָהּ וְיִשְׁתּוֹק לָהּ לָא אֲעַדֵי יָתָהּ וְיָקוּמוּן כָּל נִדְרָהָא וְכָל אֱסָרֵי דִי אֲסָרַת עַל נַפְשָׁהּ יְקוּם: יג וְאִם בַּטָּלָא יְבַטֵּל יָתְהוֹן בַּעְלָהּ בְּיוֹמָא דִשְׁמַע כָּל אַפְקוּת שִׂפְוָתָהָא לְנִדְרָהָא וּלְאֱסַר נַפְשָׁהּ לָא יְקוּם אִישָׁהּ הַפְרָם וּמֵן קֳדָם יְיָ יִשְׁתְּבִיק לָהּ: יד כָּל נֶדֶר וְכָל קְיוֹמֶת אִסַּר לְסַגָּפָא נַפְשׁ בַּעְלָהּ יְקַיְמִינוּן וּבַעְלָהּ וּבַעְלָהּ יְבַטְּלִינוּן: טו וְאִם מְשַׁתֵּק יְשַׁתּוֹק לָהּ בַּעְלָהּ מִיּוֹם לְיוֹם וְיָקִים יָת כָּל נִדְרָהָא אוֹ יָת כָּל אֱסָרָהָא דִי עֲלַהּ קַיֵּם יְתָהוֹן אֲרֵי שְׁתֵיק לָהּ בְּיוֹם שְׁמָעֵהּ: טז וְאִם בָּטָלָא יְבַטֵּל יָתְהוֹן בָּתַר דִשְׁמַע וּנְטַר עֲוֹבָדָא דְנָפְקַת מִפּוּמָהָא אִתְּתֵהּ וְקָבֵל עֲלַהּ חוֹבַת נַפְשָׁהּ: יז אִלֵּין קְיָמַיָּא דִי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה יָת גְּבַר לְאִתְּתֵהּ יָת אֲבוּהִי לְבַר אִמֵּהּ בְּרַת עַמָּא בְּגוֹ יַלְדַּת בְּנַת עַמָּא בְּגוֹ גְּבַר לְאִתְּתֵהּ וּבְרַת בְּנַת עַמָּא בְּגוֹ בַּעְלָהּ:

יב וְשָׁמַע אִישָׁהּ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ לֹא הֵנִיא אֹתָהּ וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ וְכָל־ אִסָּר אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם: יג וְאִם־הָפֵר יָפֵר אֹתָם ו אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־מוֹצָא שִׂפְתֵי נִדְרָיהָ וּלְאִסַּר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ הֵפֵרָם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ: יד כָּל־נֶדֶר וְכָל־ שְׁבֻעַת אִסָּר לְעַנֹּת נָפֶשׁ אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ: טו וְאִם־ הַחֲרֵשׁ יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אֶל־יוֹם וְהֵקִים אֶת־כָּל־נְדָרֶיהָ אוֹ אֶת־כָּל־אֲסָרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הֵקִים אֹתָם כִּי־הֶחֱרִשׁ לָהּ בְּיוֹם

ת"א פיסא סתרם יפ' יסלח לה. גזיר כג קידושין פא: כל נדל וכל. נדרים יב עב עו עז גיטין יקימנו. נדרים יב עב עו עז גיטין פא מציעא נז: ופא סתרם. נדרים עם: כי סחרים לה. עם:

בעל הטורים

(יד) לענה. ב' כתם', לענה כפם, מל מחלת לענות, והוא ענין כלי שיר. לומר שאם נדלה אלא לשמוע כלי שיר שבעל מניחר לה בתנאי שלא יסיעה (כך פוה כל' עם):

רש"י

(יד) כל נדר וכל שבעת אסר וגו'. לפי שאמר שהבעל מפר יכול כל נדרים כשמע ת"ל לענות נפש תימו מפר אלא נדרי ענוי נפש ה בלבד, והם מפורשים בתר' נדרים (דף עט): (טו) מיום אל יום. אלא תאמר מעת לעת ו נכך נאמר מיום אל יום ללמדך שאין מפר אלא עד

(חק לישראל: ח"ד

שָׁמְעוֹ׃ טז וְאִם־הָפֵר יָפֵר אֹתָם אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ וְנָשָׂא אֶת־עֲוֹנָהּ׃

בֵּיוֹמָא דִּשְׁמַע׃ טז וְאִם בְּטָלָא יְבַטֵּל יָתְהוֹן בָּתַר דִּשְׁמַע וְיִקַּבֵּל עֲלוֹהִי חוֹבָה׃

רש"ם

(טז) ואם הפר יפר אותם אחרי שמעו. והיא אינה יודעת ששמע ונשא את עונה. שאינם כופרים והיא שוגגת שלא ידעה אם שמע אר עתה אם לאו:

שפתי חכמים

טז: ז ר"ל אם שמע ביום ע"י שמוע בעל שמיע לבקיעת שמעה אם שמע עד שתחתך בו ט וחזר והפר לה לפיכך בו ביום: ונשא את עונה. הוא נכנס תחתיה. ולמדנו מכאן שהגירוש תקלה לחכירו הוא נכנס תחתיו לכל עוונין:

רש"י

ז שתחתך: (טו) אחרי שמעו. לאחרי שמע וקיים אמר לפני כו ח וחזר והפר לה לפיכך בו ביום: ונשא את עונה. הוא נכנס תחתיה. ולמדנו מכאן שהגירוש תקלה לחכירו הוא נכנס תחתיו לכל עוונין:

נביאים יהושע יג

להמשיך מנ"ח הו"א צבאות נפש צ צב צבא צבא, צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

תרגום

א וַיְהִי לְהֶם הַגְּבוּל יָעזֵר וְכָל־עָרֵי הַגִּלְעָד וַחֲצִי אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן עַד־עֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי רַבָּה׃ ב וּמֵחֶשְׁבּוֹן עַד־רָמַת הַמִּצְפֶּה וּבְטֹנִים וּמַמְחֲנַיִם עַד־גְּבוּל לִדְבָר׃ ג וּבָעֶמֶק בֵּית הָרָם וּבֵית נִמְרָה וְסֻכּוֹת וְצָפוֹן יֶתֶר מַמְלְכוּת סִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הַיַּרְדֵּן וּגְבֻל עַד־קְצֵה יַם־כִּנֶּרֶת עֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה׃ ד זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־גָד לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶם׃ ה וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה וַיְהִי לַחֲצִי מַטֵּה בְנֵי־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחֹתָם׃

א וַהֲוָה לְהוֹן תְּחוּמָא יַעְזֵר וְכָל קִרְוֵי גִּלְעָד וּפַלְגוּת אַרְעָא דְּבְנֵי עַמּוֹן עַד עֲרוֹעֵר דְּעַל אַפֵּי רַבָּה׃ ב וּמֵחֶשְׁבּוֹן עַד רָמַת מִצְפֶּא וּבְטוֹנִים וּמַמְחֲנַיִם עַד תְּחוּם לִדְבִיר׃ ג וּבְמֵישְׁרָא בֵּית הָרָם וּבֵית נִמְרָה וְסֻכּוֹת וְצָפוֹנָא שְׁאָר מַלְכוּת סִיחוֹן מַלְכָּא חֶשְׁבּוֹן יַרְדְּנָא וְתְחוּמֵיהּ עַד סְיָפֵי יַם גִּינוֹסַר עֲבָרָא דְּיַרְדְּנָא מַדִּינְחָא׃ ד דָּא אַחֲסָנַת בְּנֵי גָד לְזַרְעֲיָתְהוֹן קִרְוֵיהוֹן וְא

וּפְצֵהֶיהֶן׃ ה וְיָהַב מֹשֶׁה לְפַלְגוּת שִׁבְטָא דְּמְנַשֶּׁה וַהֲוָה לְפַלְגוּת שִׁבְטָא דִּבְנֵי מְנַשֶּׁה לְזַרְעֲיָתְהוֹן׃

רש"י

(ג) וחצי ארץ בני עמון. הלא מה שכבשו מארץ בני עמון ומסיחון: (ג) הירדן וגבול. הערים שעל שפתו: (ד) הערים. המוקפות חומה: וחצריהם. ערי הפרזי כלא חומה:

כתובים תהלים עד

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוֹ וו הוֹ תיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות א שם ב"ן שבעשיה:

תרגום

א חֲרִימָה פְּעָמֶיךָ לְמַשּׁאוֹת נֶצַח כָּל־הָרַע אוֹיֵב בַּקֹּדֶשׁ׃ ב שָׁאֲגוּ צָרֶיךָ בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶךָ שָׂמוּ אוֹתֹתָם אוֹתוֹת׃

א אֲרִים אַתְּוָרֵךְ לְמִשְׁנַק אוֹמְיָא לְעָלְמִין דְּכָל חֵילְיָה אֲבַאֲיִשׁ בֵּעֵל דְּבָבָא בְּקוּדְשָׁא׃ ב אֲבְלִין מְעַקְּרָא בְּמִצְעַ זְמַנְיָךְ

יודע

מצודת דוד

(ה) חרימה פעמיך. סדם רגלך ללכת למהמיך עד נלח את כל הדברים שיעשה הרעה בקדש וכן (הושע יד) כל תשא עון ומשעינו כל עון תשא: (ב) בקרב מועדך. בתוך בהמ"ק מקום שהיו מועדים שם כל ישראל ושכינתם עמהם: שמו אותותם. שמו אותותם עבודה זרה שלהם, בהמ"ק (יחזקאל כח) שמת בתרם ב תוך מקדשי ואתה בשכשם תמך שים אותות בתוך

רש"י

(ה) הרימה פעמיך. הנכה פעיותיו וכחלות שלך יהיה לאויבין: למשואות נצח. על כל הקץ: הרע האויב בקדש: (ב) מועדך. הוא בהמ"ק: שמו אותותם

שׁוּן אַתְּהוֹן אֲמַיָא: ג יַצְלִיף בְּקוֹרְנָא הֵיךְ גְּבַר דְּמָרִים יְדֵי בְּסָבֵיךְ קִיסָא לְמִקְטַע בְּכוּלְבֵּיא: ד וּבְדִין גְּלִיפְיָהָא מְרִין בַּחֲדָא בְּקוּפְיָן וּבְמַפְּלַת דְּיוּסְטָר מַחְיָן בְּבַמְרְזוּפָן: ה אַדְלִיקוּ בְּנוּרָא בֵּית מַקְדְּשָׁא לְאַרְעָא אַפְּיסוּ מַשְׁכַּן דְּאִתְקְרִי בֵּיהּ שְׁמָהּ:

רש"י

אותות. קסמיהם שמו לותות לחמת: (ג) **יודע.** החויב כהכהה כשער המקדש שהוא כמכיח מכותיו למעלה כרקיע: **בסבך.** שהיה רואה שהיה עץ מסוכך ולוהו לת קקרזומות: (ד) **ועתה.** לף ארלה כל זה, קעפ"כ **בבשיל ובלפות.** **כלי** מסמית של נגרים: **יהלומון.** לשון הכלה:

מצודת דוד

סתיכות: (ג) יודע וגו'. כל מי שה"ת קדמותו כשכן עלי סלכנון לחתיב מרוים להסיח לכנין כשמ"ק סיה מודע לו כחלו מניח למעלה לפני כשן שכטוך כי למעלה כשן סיה מחשב עליהן: (ד) ועתה. כשם שמוכיחן כל פתוחי הוכח שעל הקיכות סיו סלנים סולמים ומשכנים כבשיל ובלפות. (ה) שלחו בשם מקדשך. כשו שלחו שם מתקדשין: לתכן. מקום שניות שנשך תלנו והפילו עד לתכן:

עיקר תו"ט

משנה גטין פרק ט **ברטנורא**

[ג] ואמר לה. בכשם מסיכה, רש"י ר"פ: (ה) **ושעם לדבר** מחמת שלין לוחרים יש כריכה למע"ם שמתקיימו מתנלים ע"י בשעה שנכתב ס"ג לה סיה שפר כריעות, סמניך: **[ב] יטלנו כו'.** ומי' לריבי דש"ל לחזור ולעלו מעכה שלחי הכא סמואל וקנקתו בשתיהם קמייתא ליפסל כו לכהוכה שלכך נדין לחזור ולעלו סימנה שלא כשר"ג דלעיל לא זכתה כו לכלוס, בגמ': **[ג] פסול.** לפי שלא נכתב שגט הגלה על תנאי זה ותנן לקמן כיריעות, תוס': **[ד] לעבד כו'.** דלא תפסו בשו קדושין כשלי, רש"י ביריעות (דף מה) ע"ש, ועיו"ט: **[ה] ולכל מי כו'.** לשחויי שאר חייבי כריתות, גמרא: **[ו] כשר.** דלמו שיוכל פוה דכלמו לישר פוה לכהוכה ומי לא תפסי כשו קדושין, רש"י: **[ז] אלמנה כו'.** משום סיבכה דשאר כוהני נקט הכי שאני משום גיכושין שלמו שאסרה לף לכהן הדיוט ושש"ג לגה לכה"ג ולכהן הדיוט, ע' חוי"ט: **[ח] ולכל מי.** לשחויי שאר חייבי לתוין כגון עמוני ומואבי, גמ': **[ט] שיש כו'.** שיש לה ס"ז גיעת ע"מ שלא תגאתי לפלוני מודו רבנן דהוי גט שהרי התירה לכל אדם בשאירת הגע שלא שהתנה עמה שלא תגאת לאותו פלוני והוי כשאר תנאי דעלמא ואשרי רבנן למגרש לומר ה"ז גיטך ע"מ שתגאת לפלוני שלא יאמרו כשותיהן כותנים זו לזו במתנה וכל תנאי שמתנה אדם בגט קודם כתיבת הגע לף על פי שלא נכתב התנאי בתוכו פסול (ה) שלא לאחר שגתנו לידה מתנה מה שהוא רולה להתנות: **ב אלמנה לכ"ג.** כיון דקידושין תופסים בחייבי לתוין ולהאי לא תפסו משום לישור חיטות שבה משתכח דשייר בגיטה: **ג גופו של גט.** עיקר כתב הגט כך יכתבו כו: ודין דיהוי ליבי מנאי. שלריך להוכיח בתוכו "שר" ספר זה הוא מגרשה ואי לא כתב ביה הכי אתו למימר דבדבור בעלמא גרשה ושער רחים בעלמא והלכה כר"י (כ): **ד כתב בכתב ידו ואין עליו עדים.** לר"מ דאמר עדי אתיאה כדאתי כ"י כמאה עדים דמי ולר"ש דאמר עדי מסירה כדאתי כ"י הוא הוא וכתב ונתן קריא ביה ותע"ג דליכא עדי מסירה כשר מדאורייתא וחכמים פסלוהו לעמת אתי לאכשורי בכתב סופר: **ואין בו זמן.** דזמן תקנת דרבנן הוא אי משום פירוש אי משום שמא יתפה על ת תקותו כדאמרינן בפ"ב: **ואין בו אלא** דתפי' תין בו עד הולך כשר והכא משמעינן

[ג] ואמר לה. בכשם מסיכה, רש"י ר"פ: (ה) ושעם לדבר מחמת שלין לוחרים יש כריכה למע"ם שמתקיימו מתנלים ע"י בשעה שנכתב ס"ג לה סיה שפר כריעות, סמניך: **[ב] יטלנו כו'.** ומי' לריבי דש"ל לחזור ולעלו מעכה שלחי הכא סמואל וקנקתו בשתיהם קמייתא ליפסל כו לכהוכה שלכך נדין לחזור ולעלו סימנה שלא כשר"ג דלעיל לא זכתה כו לכלוס, בגמ': **[ג] פסול.** לפי שלא נכתב שגט הגלה על תנאי זה ותנן לקמן כיריעות, תוס': **[ד] לעבד כו'.** דלא תפסו בשו קדושין כשלי, רש"י ביריעות (דף מה) ע"ש, ועיו"ט: **[ה] ולכל מי כו'.** לשחויי שאר חייבי כריתות, גמרא: **[ו] כשר.** דלמו שיוכל פוה דכלמו לישר פוה לכהוכה ומי לא תפסי כשו קדושין, רש"י: **[ז] אלמנה כו'.** משום סיבכה דשאר כוהני נקט הכי שאני משום גיכושין שלמו שאסרה לף לכהן הדיוט ושש"ג לגה לכה"ג ולכהן הדיוט, ע' חוי"ט: **[ח] ולכל מי.** לשחויי שאר חייבי לתוין כגון עמוני ומואבי, גמ': **[ט] שיש כו'.** שיש לה ס"ז גיעת ע"מ שלא תגאתי לפלוני מודו רבנן דהוי גט שהרי התירה לכל אדם בשאירת הגע שלא שהתנה עמה שלא תגאת לאותו פלוני והוי כשאר תנאי דעלמא ואשרי רבנן למגרש לומר ה"ז גיטך ע"מ שתגאת לפלוני שלא יאמרו כשותיהן כותנים זו לזו במתנה וכל תנאי שמתנה אדם בגט

כלי מגלעי דש"ת המלכות דילים לבואות

המגרש את אשתו [ח] ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר"א מתיר וחכמים אוסרין ביצד יעשה [ב] יטלנו הימנה ויחזור ויתננה לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם. ואם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו [ג] פסול: ב הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך לאחי ולאחיך [ד] לעבד ולעכו"ם [ה] ולכל מי שאין לה עליו קידושין [ו] בשר. הרי את מותרת לכל אדם אלא [ז] אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין [ח] ולכל מי [ט] שיש לה עליו קידושין אפי' בעבירה פסול: ג גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם. רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליבי מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין וגט פשורין למהך להתנסבא לכל גבר דתצבין. גופו של גט שחרור הרי את [י] בת חורין הרי את לעצמך: ד [כ] ג' גיטין פסולין ואם נשאה הולד [ל] כשר. כתב בכתב ידו ואין עליו עדים. יש עליו עדים [מ] ואין בו זמן. יש בו זמן ואין בו אלא [נ] עד א'

עד אחד. תיכף למ"ד תכתב ידו קלי וריבה תמעינן דתפי'

פ"ד מחד לכתהלה לא ויהיבא למ"ד מכתב סופר קאי ומ"ה הולד כשר דסופר הו"ל במקום עד אחי: תיקון העולם. שמא ימותו עדי מסירה ויצא הבעל ויערער לומר לא גרשתיה, והלכה כר"מ: ה' שני גיטין שוין. כשמותיהן: הרי השני בטל. דלמא ידעינן דמאן ניהו (ג): בלל. זמן מ' לכאן מכך נשבת גירש פלוני לפלוני ופלוני לפלוני הגט וכך נשבת (ה) גירש פלוני לפלוני והשלים הגט וכן כולם והעדים מלמעלן: ו' שני גיטין שכתבן. כשני דפין זה בלד זה: ושני עברים. התומים מתחת הגט הראשון לתחת השני שם שם העד תחת הראשון שם תכיו תחת השני (ו) וכן עד אחי תחתיו וחזרו ותחתו תחתיהם שני ישראלים הדרים בחרן יון ותחתו כתוב יוני ודרך כתב יוני שהולך מן השמאל אל הימין (ז) נמצא שם העד תחת שני ושם תכיו תחת הראשונים: את שהעדים הראשונים נקראים עמו בשר. שם העברים התומים למעלה שדרך כתב עברי שהולך מן הימין אל השמאל ומצא שם העד תחת הגט הימני ושם תכיו תחת הגט השמאלי הימני כשר ואם היומים התומים למעלה השמאלי כשר שמות העדים תחת השמאלי שם ועטמא דחייסינן שמא העדים התחרומים הפכו את כתבם לסדר שכתבו הרחשונים (ח) שאם העברים היו התומים למעלה שהם הולכים מן הימני אל השמאלי ותחתו על הגט הימני כשהו שני היומים לתחום תחתיהם הלכו גם הם מן הימני אל השמאלי כסדר כתיבת העברי ומצא שדרכעתם תחתו על הגט הימני וכן אם היומים התומים למעלה שמא הפכו העברים שכתבו אחריהם סדר כתב עברי והלכו מן השמאלי אל הימני ומצאו שרבעתם התומים על השמאלי: ח"ג עד אחד עברי ועד אחד יוני ועד אחד עברי ועד אחד יוני באים מתחת זה לתחת זה שניהם פסולים. ועטמא דחייסינן שמא העד עברי הרחשון תחם על הגט הימני כפי סדר כתב עברי ועד היוני השני תחם על הגט השמאלי השני כפי סדר כתב יוני שמתחילים מן השמאל ועד השלישי העברי הפך כתב העברי והתחיל גם הוא מהשמאל כמו היוני שלפניו ומצא גם הוא תחום על הגט השמאלי והעד היוני האחרון תחם כדרכו מן השמאלי אל הימין ונם הוא תחום על השמאלי ומצאנו ג' עדים התומים על השמאלי ואתה בלבך תחום על הימני או בהפך שהעד השני היוני הפך כתבו לסדר כתב עברי והתחיל מן הימין אל השמאל כמו שתחם העד עברי הרחשון והעד עברי הג' תחם כדרכו מן הימין ומצאנו שהשלשתם התומים על הגט הימני הרחשון והעד היוני האחרון לבדו תחם כדרכו על הגט השמאלי ומשום דלמא ידעינן בהי מיירייהו לא התום אלא אחד שניהם פסולים: ז בדף השני. שמצאו בדוחב המגילה: מן הצד. בגליון של ימין הגט או בגליון השמאלי: או מאחוריו בגט פשוט. שעדיו כתוכו: הקיף. הבר (י) זה אחד מן שני שהעדים נקרין בסופו. שגג התימה כלפי סופו

(חק לישראל) ח"ד 26 12

[ס] הרי אלו ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר. ר"א אומר אע"פ שאין עליו [ע] עדים אלא שנהנו לה בפני עדים כשר [פ] ונובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני התקון העולם: ה ב' ששלחו ב' גיטין שוין ונתערבו נותן שניהם [צ] לזו ושניהם לזו לפיכך אם נאבד א' מהן הרי השני בטל. ה' שכתבן בלל בתוך הגט איש פלוני מנרש פלונית ופלוני פלונית ועדים מלמטה כולן בשרין וינתן לכל אחת ואחת היה כתוב טופס לכל אחת ואחת והעדים מלמטה את שהעדים [ק] ניקרין עמו [ר] כשר: ו ב' גיטין שכתבן זה בצד זה וב' עדים עברים באים מתחת זה לתחת זה וב' עדים יונים באים מתחת זה לתחת זה את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר עד אחד עברי ועד אחד יוני ועד אחד עברי ועד אחד יוני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין: ז שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה [ב] כשר חתמו עדים בראש הדף מן הצד או מאחוריו בגט פשוט פסול [ת] הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין (ל"ת סופו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים נקרין עמו כשר) ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את

[ס] סרי כלו. נמצאינן דמע"נ דיש כו זמן לא תכבה לכתהלה: [ם] סרי כלו. נמצאינן דמ"ה דתניא המביא גט ממ"ה נתנו לה ולא אמר בפ"נ ובפ"נ יוליא ויכלך ממיכ דר"מ, גמ' ועטו"ט: [ע] עדים. ולין כתב ידו כשר ליטמא לכתהלה: [פ] ונובה כו'. ס"ק ואם אמר סוף נובה כו' דר"ס ס"ל עדי מסירה כלתי הין בנישין הין בשבתות, ועטו"ט: [צ] לזו. אפי' לר"ש דאמר עדי מסירה כלתי ועכ"פ נה נאמר דבתיב בקרא לזו מחתיתה קאי אלא אכתב ומיהו אינהו העדים בשעת מסירה כשי מנייהו מתנרשת, גמ': (ג) וז"ל הכ"ן לא בעל ממש אלא דקיין דלא ידעינן דמאן ניהו לא יכתן לא לזו ולא לזו אבל אם אמר נתן לאחת מהן או בהסיתן ס"ל ספק גילוסין: (ד) זמן בכלל תוקף הוא לכל אם טופס סומא על כל נוסח שגב כו' אלא שהולילו מן הכלל וקבלו ממקצת מהן תוקף ואם נאמר טופס אלא הזכרת תוקף שמו יש במשמע טופס כל נוסח הגט, ועטו"ט: (ה) מפרש בגמ' שזה שזמן כו' ביום שלמו של הרקשון דאל"ה מי הרקשון מוקדם לחתימת העדים ואם כי לריך שיעשה שהין העדים מיקרים שמו ואם מפוכח בגמ' דלוקח שכתוב וכך כו"ו לאכלס דאל"ה תיפוק לים דהין עדים מתומים על הכל: [ק] ניקרין עמו. היינו תחתון אבל עליונים פסולים שמא לא העידוהו אלא על החתין, כ"ש: [ר] כשר. ואפ' החתים היינו אלא ע"מ שכ' בע"מ כלם כשרי דאל נגלע מאם לא היו בו עדי כלל, כ"מ. וכתב הרמב"ן ופסחים יפה כו' ולפתום, ומכל"ם דהין כתב אלא ע"מ לפניהו דאמו חולין שבדין נמסר לה: (ו) מפרש בגמ' דאכי כתב אלוני בן תחת אלוני מאחרת דאל"ה אלא בן יעקב עד שכתבה כשרי, כדתנן במשנה דלקמן בן חיש אלוני על כאל ומשני כשר וכן נמי כאל קמא דאכי"ת דקאי אבן יעקב עד דכתב ואל"ה כתב אלוני בן תחת הרקשון ואלוני על שכתבה שניהם כשרים אבל תחום על שתחד ואחד אחרי, ועטו"ט: (ז) ולא הכיוחי זה אלא כדרך שכותבים הפומים לנפוחם בתלמוד שבמכוחיהו כו' ס"ק היפך אפשר לומר שהתחומים הפכו כתבם לסדר שכתבו הרקשונים וכ"ש מפרש התימם פומים פוכם נקלחת התחתונה העברים שבשמאלי מוסם יוסף בן שמעון בידוע שמשו שמעון בן יוסף בלומר בשו של יוסף שמעון ומצא שם העד תחום על הגט ושם תכיו על הרקשון שלכך ע"כ פיומים תחת הגט תכיו תחתו ע"כ ומצא דחשם שמא הפכו מחשם קבוצה היא דשמא יוסף בן שמעון פיומי לא שמעון שמא שלא יוסף ותחם עלמו בדרך תחימת העברי: (ח) דאלו מפום המוסלנים בתחימתן מן הגט לא היו פסולים דקי"ל מלמאו בקבוצים כשר, גמ': (ט) ואפ' ודאי חפכו דלמא תחימי כיהו שלא שלא פוכלך לומר כ"ש שהשם דפ"י בן פסולים מפוייהו: [י] כשר. מפיק בגמ' שהיה ניכר בקלף שלא נחתך ממנו כלום כו' דאם כ"כ מיירייהו שמא שני גיטין היו זה אחר זה ושהשמאלי נכתב בגובה יותר מפיומי ופיומי היה שום אבוסו ואפקך התחתי מפיומי ופעליון מהשמאלי וכוונם יחד, ועטו"ש: [ת] הקיף כו'. וה"ת למאי דפייהו דפיירין בדפם סלף, וי"ל דלפניהן למיפסל גוו של עדים בגוד גוו של כתב דמייפם לא שמעינן שלא שרגלי תחימת עדים בגוד גוו שכתב כו' ומשום דמכתב ס"ת דפסולים היינו משום דכי היכי דלא קיימי אפסי לא קיימי נמי אפסי אבל היכא דהיכו שלא גם ג' מיפס ולפי קיימי פליס תחימת זו קמ"ל היכא ופיכא דפיפס דשמא של זה בלר סופו של זה לפעריך דלא תימא דאפלי מעשם כי היכא דלא קיימי אפסי כו', ולכ"ע דגרס מעיקרא סופו כו' לא סוף לריך פיפס דפיפס שלא דכל נוונוי מפמיעטו, תוס': (י) כמי מין מקיפים שתי

(ט) ובכי מיירייהו לא התום שלא אחד שניהם פסולים: ז בדף השני. שמצאו בדוחב המגילה: מן הצד. בגליון של ימין הגט או בגליון השמאלי: או מאחוריו בגט פשוט. שעדיו כתוכו: הקיף. הבר (י) זה אחד מן שני שהעדים נקרין בסופו. שגג התימה כלפי סופו

שהעדים נקרין בסופו כשר: ח גט שכתבו עברית [א] ועדיו יונית יונית ועדיו עברית עד א' עברי ועד אחד יוני כתב סופר ועד כשר. איש פלוני עד כשר (ס"אבן איש פלוני על בשר איש פלוני בןאיש פלוני ולא כתב עד כשר) וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין כתב חניכתו וחניכתה כשר. גט מעושה בישראל כשר ובנכרים פסול ובנכרים [ב] חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך וכשר: ט יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מגורשת הרי זו מגורשת ובלבד שלא יהא שם [ג] אמתלא איזו היא אמתלא גירש איש פלוני את אשתו [ד] על תנאי. זרק לה קידושיה ספק קרוב לה ספק קרוב לו [ה] זו היא אמתלא: י בש"א לא יגרש אדם את אשתו אלא א"כ מצא בה דבר ערוה שנא' כי מצא בה ערות דבר ובה"א אפי' הקדיחה תבשילו שנאמר כי מצא בה ערות דבר ר"ע אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה שנא' והיה אם לא תמצא חן בעיניו:

סופו ולא שרגלי התימה כלפי ראשו כשר: ח כתב סופר ועד. התם (יא) סופר ועד דהוו להו ב' עדים והשמעינן מתניתין דלא חיישינן שמא הבעל לא צוה לחתום לסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני עדים ויחתמוהו וחשו הנך עדים לכסופא דספרא שיאמר איני בעיניו כשר לעדות והחתמוהו בלא רשותו דבעל להא לא חיישינן: חניכתו. שם לווי של משפחה (יב): מעושה. כחזקה: בישראל כשר. אם אנסוהו כדין (יג) כגון כל הנך דכופין להוציא או שהיתה אסורה לו ואם אנסוהו שלא כדין פסול ופוסל מן הכהונה משום ריח גט: ובעכו"ם. כדין פסול ופוסל מן (יד) הכהונה שלא כדין אפי' ריח גט אין בו ומי שחייב ליתן מן הדין ואין כח בדייני ישראל לכופו: חובטין אותו. על ידי עכו"ם שאומר עשה מה שישראל אומר לך ונותן הגט ע"פ דייני ישראל: ט יצא שמה בעיר מקודשת. פנויה שיצא עליה קול פלונית נתקדשה היום לפלוני ולא קול הברה בלבד אלא כגון שהיו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסים ויוצאים ואומרים פלונית נתקדשה היום: מגורשת. ה"ז מגורשת. ארישא קאי (טו) האי אתתא דיצא עליה קול מקודשת וחיישינן לה והצרכוה לינשא אלא לאותו האיש אם חזר ויצא עליה קול מגורשת שגרשה אותו פלוני שיצא לה קול קדושין ממנו ה"ז מגורשת ומותרת לכל שהרי קול שחששנו לו תחלה שוברו עמו: ובלבד שלא יהא אמתלא. שלא יהא עם הקול של קדושין או של גרושין אמתלא טעם שהוא שובר את כח הקול: י אפילו הקדיחה תבשילו. שרפתהו ע"י האור או ע"י מלח (טז) דדרשי ב"ה ערות דבר או ערוה או דבר (יז) כלומר שאר דבר סרחון שאינו ערוה: ר"ע אומר אפילו מצא אחרת נאה הימנה. ודריש קרא הכי אם לא תמצא חן של נוי בעיניו או אם מצא בה ערוה (יח) או דבר סרחון (יט) על כ"א מג' דברים הללו יכול לגרש, והלכה כב"ה:

הכיות, רש"י: [א] ועדיו כו'. והוא שיהיו מכירים ל' הכתב וכתיבה, הר"מ: (יא) הכי איתא בגמ' אבל כתב סופר ולא חתם לא הוי כעד שני וזה דלא אניבא דמ"ד שכתב הר"ב (בפי' פ"ד) דכתב סופר במקום עד שני, ועתוי"ט: (יב) וכ"פ רש"י והרא"ש ור"ח ור"ת ז"ל מפרשים שם לווי של האיש עצמו או של האבה והניכת אביו דגמ' חניכה אחרת ולא מיירי בשם לווי וכתב הב"י דלרש"י ז"ל נמי שם לווי של האיש עצמו בגט חשיב טפי לכתוב דסברא הוא דעדיף מחניכת המשפחה ונ"ד למשנה שמו כפ"ד מ"ב דהשם בב' מקומות והכא במקום אחד, המגיד ועיין תוי"ט: (יג) ותני נמי בספ"ה דערכין וכן בגטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני דאי אנוס אין גיטו גט וכתב הר"מ ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד עכו"ם בין ביד ישראל שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחויב בו מן התורה כגון מי שהוכה עד שמכר או עד שנתן אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הרע שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו: (יד) גמרא ומסקינן דטעמא דבדין עכו"ם כבדין דישראל מחליף ואי אמרת דאינו פוסל אתי למימר דבדין ישראל ע"י עישוי נמי אינו פוסל והוא גיטא מעליא הוא שלא כדין דעכו"ם כבדין דישראל לא מחליף ופי' רש"י ואי אמרת מחליף בשלא כדין דישראל ואתי למימר שלא כדין דישראל נמי לא פסול ואמרן לעיל דפסול היא גופא גזירה אטו כדין וגזירה לגזירה לא גזרינן: [ב] חובטין. שעכשיו אין העכו"ם אלא כמקל ורצועה לב"ד של ישראלים ושלוחו של ב"ד ואין מדקדקים בשליח שהיא היודע אם הוא ישראל או עכו"ם, הר"ן: (טו) גמ' דאלו למיסר אגברא (אם אשת כהן היא, רש"י). הא קי"ל כל קלא דבתר נשואין לא חיישינן ליה: [ג] אמתלא. משל וטעם, רש"י: [ד] על תנאי. שמא לא נתקיים התנאי, רש"י: [ה] זו היא כו'. של קידושין והה"נ איפכא, רש"י: (טז) כמו אם קדחה באפי: (יז) ואצטריך לכתוב ערוה לומר שאפי' יצאת משום ערוה מותרת לינשא לאחר כדכתיב ויצאה והיתה לאיש אחר, ולב"ש אצטריך דבר לג"ש דכתיב הכא ערות דבר וכתיב להלן ע"פ שנים עדים יקום דבר מה להלן בשנים אף כאן בשנים, ועתוי"ט: (יח) דאמר ר"ל כי משמש בד' לשונות אי דלמא אלא דהא ב"ש סברי כי מצא דהא מצא ור"ע כי מצא אי נמי מצא: (יט) היינו כדמסיק התוס' דר"ע כב"ה אתי דאי לאו דאייתר ליה דבר להקדימה לא הוה דריש כי מצא בה בל' אי נמי:

רש"י מטות יום ג גמרא גטין דף צ ע"א

כי משמש בד' לשונות. במקום ד' לשונות הללו נכתב כי בתורה במקום אם במקום פן במקום אלא במקום אשר וכו' (ועיין ברש"י בגמרא באורך): דהא מצא בה. מפני שמצא בה הא לאו הכי לא יגרשנה וב"ה נמי הכי משמע להו ל' מפני מפני שמצא בה או ערוה או דבר ואם לאו לא יגרשנה הלכך לא תמצא חן דקאמר קרא היינו מפני שמצא בה כדמפרש ביה ולא משום חן של נוי: ור"ע מפרש ליה להאי כי בלשון אם הלכך תרי מילי נינהו אם לא תמצא חן של נוי בעיניו ואם מצא בה ערות דבר: לא מצא בה לא ערוה ולא דבר. לב"ה וגרשה: מהו. מי כייפינן ליה להחזירה או לא: גבי אונס. האונס את הנערה בתולה: לא יוכל לשלחה כל ימיו. ואמרי' במס' מכות דהאי כל ימיו קרא יתירא הוא ובא ללמדך לא יוכל לשלחה ואם שלח לא יהא בשילוחה כל ימיו שבית דין כופין אותו להחזירה ואינו לוקה על שילוחו שנתקו הכתוב לעשה של עמוד והחזר מכלל דכל המגרשים אינן בעמוד והחזר דלאי

הלכה ס' כלה כלי הסילון דת"ת דמלכות דבריאה השתפא

ר"ע אומר אפי' מצא אחרת במאי קא מיפלגי בדריש לקיש דאמר ר"ל כי משמש בד' לשונות אי דילמא אלא דהא ב"ש סברי כי מצא בה ערות דבר דהא מצא בה ערות דבר ור"ע סבר כי מצא בה ערות דבר א"נ מצא בה ערות דבר א"ל רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזר קאי התם הוא דגלי רחמנא אבל הכא מאי דעבד עבד א"ל רב משרשי' לרבא אם לבו לגרש' והיא יושב' תחתיו ומש משתו

(חק לישראל) ח"ד

קהו קרי עליה אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך תניא היה ר"מ אומר כשם שיש דעות במאכל כך יש דעו' בנשי' יש לך אדם שזבוב נופל להוך כוסו וזורקו ואינו שותהו זו היא מדת פפוס בן יהודה שהיה נועל בפני אשתו ויוצא ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו וזו היא מדת כל אדם שמדברת עם אחיה וקרוביה ובניחה ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי מוציו ואוכלו זו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע טווה בשוק ופרומה משני צדדיה ורוחצת עם בני אדם עם בני אדם סלקא דעתך אלא במקום שבני אדם רוחצין זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר כי מצא בה ערות דבר וגו'. כי שנא שלח אמר רב יהודה אם שנאת שלח רבי יוחנן אומר שנאוי המשלח ולא פליגי הא בזווג ראשון הא בזווג שני דאמר רבי אליעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפי' מזבח מוריד עליו דמעות שנא' וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה'בכי ואנקה מאין עוד פנו' אל המנח' ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד ביניך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדת בה והיא חברתך ואשת בריתך:

כל מגרשי נשותיהן בעמוד והוזר למה לי לגלויי מהתי: מהו. ים שומם כדבר זו לח: שיש דעות במאכל. דעות כגי אדם הלוקות בחסרונים של מאכל ומפני ים שהוא חסרונים וקן במאכל מחמת מיחום מוטע וים שהיו חסרונים כ"כ ויש שהיו חסרונים כלל כך דעות כגי אדם הלוקות בפריצות ים מקפיד על פריצות מוטע וים שהיו מקפיד כל כך ויש שהיו מקפיד כלל: פפוס בן יהודה. בעל של חמה לחת היה וכשיוצא מביתו לשוק נועל דלת בפניה שלא תדבר לכל אדם מלה שהיה הולגת היה זו מתוך כן היכה נכנסת בניהם ומזה תחתיו: ופרומה משני צדדיה. חגל לגילי ידיה כדרך חלויות שבגרסת שבגרון גרלה מגידיהן: עם בני אדם סלקא דעתך. חם כן רגליה לדבר זווגה היה ומסורה לו: במקום שבני אדם רוחצים. והיה נכנסת לעיניהם לאחר יציאתן כשהן לובשין בגדיהן: כי שנא שלח. פסוק הוה בגמרא מלאכי: אם שנאת שלח. כך"ע חם שנואה היה לפני המקום שלח כך"ם. ואית דגרם שמו המשלח וזו שמעתי שמו המשלה לפני המקום ואפי' לכ"ם נהי דלח כייפינן שלח להוציא מיהו שמו הוא: זווג ראשון. חשת נעוריים וכה משתעי קרא כדאתי' בתריה חשת נעוריך וכתי' וגשמרתם ברוחכם ובחשת נעוריך לח יבגוד:

זוהר ויגש דף רט ע"ב ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

פתח ואמר (שיר ד) כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים. כמגדל דוד מגן מגדל דוד דא מגדל דוד ודאי דכתי ביה דוד וסליק ליה גו ירושלם אלא כמגדל דוד דא ירושלם דלעילא דכתיב **ביה** (משלי יח) מגדל עז חם יי' כי ירוץ לדיק ונשגב. מגן נשגב אלא ההוא מגדל נשגב בגין דכיון ירוץ לדיק צוארך דא בית מקדשא דלתתא דאיהו קאים בתקונא דשפירו בקדלא בגופא. מה צואר איהו שפירו דכל גופא אבי נמי בי מקדשא איהו שפירו דכל עלמא. בגוו לתלפיות תל דכל בני עלמא הוו מסתכלן ביה ובכי תוקמוה תלפיות תל דכל פיות דעלמא מסכתן ומללן לגביה. אלף המגן תלוי עליו אלין אלף תקונין דמתקנן ביה כדקא יאות. כל שלטי הגבורים דכלהו קא לתיין מסטרא דדיוקנא קאים מה צואר כל תקונין דלתתא כך במקדשא כל תקונין דעלמא ביה תליין ושרשין. והא תוקמוה דכתיב (חיכה ה) על צואריו נרדפנו על בי מקדשא דאיהו צואר וספירו דכל עלמא נרדפו יגעו למכלי ליה תרין זמנין ולא הוכח לן ואתחרב ולא לתבני לבתר. מה צואר כיון דאתבני כל גופא אתבני עמיה הכי נמי בי מקדשא כיון דאיהו אתבני ואתחבר. כל עלמא הכי נמי אתחבר ולא נהיר אתבר ולא אתיב ואתרעי וכבידי. בג"כ בכה יוסף על דא ולבתר דבכה על אבנין דאתגלו. כד אתחריב בי מקדשא כלהו אבנין אתגלו מיד ואתבדרו ביני עממיא. הה"ד (ברחשית מה) ויפל לכל אחיו ויבך עליהם. עליהם ולחיי. על כלם בכה על בי מקדשא דאתחריב תרין זמנין. ועל אחוי עשרת השבטים דאתגלו בגלותא ואתבדרון ביני עממיא. ואתהני כן דכרו אחיו אתו ולא כתיב ויבכו דהא איהו בכה דנשמה קדישא ואינון לא בכו אלא ברוח עלייהו רוחא קודשא:

הלכה פסוקה יוסף לחק מזמור

הרמב"ם הלכות תפלה פי"א

(א) משה רבינו תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה ברבים בשבת בב' ובה' בשחרית כדי שלא ישהו ג' ימים בלא שמיעת תורה ועזרא תיקן שיהיו קורין בן במנחה בכל שבת משום יושבי קרנית. וגם הוא תיקן שיהיו קורין בשני ובחמישי שלשה בני אדם ולא יקראו פחות מעשרה פסוקים: (ב) ואלו הן הימים שקורין בהן בתורה בצבור בשבתות ובמועדים ובראשי חדשים ובתעניות ובחנוכה ובפורים ובשני ובחמישי שבכל שבוע ושבוע ואין מפטירין בנביאים אלא בשבתות וי"ט ות"ב בלבד [ובת"צ במנחה]:

מספר חסידים סימן קיד.

הביאו לת כל המעשר של פיס הפולל וכלליהו לא נזכת גדול הפרשת המעשר שלמר סקב"ס ובתמוני מכל הכריזו מחריס שפסוק לנסותו שנאמר לא תנסו לת ס' לחריכם חוסו המעשר הוא מעשר עני לתת מעשר לעניים מכל לחד ולחד ויודע הלדם כן בכתים כן לסביכיר לת עלמו כן מכל הכריס שמר לת ליד לדם בריוחו שם מלא לוזס מליסה לו מחזיקו לו נעכתו לריך לשבר ולספרים כשמר נכתב בפסוק כי עדיין היו יכולל לעין פסוחים ומעוין בריבים. ויהו נסם המעשרים מעשרותיהם כי לפוף לת יכולל בניס כ"ל המעשר ושיעור דכתיב ויתיב לת קדשיו לו יהיו:

מטות יום ד תורה אונקלוס

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יהודה ו דמלוי וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

יי אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־ יי אִלֵּין קְיָמַיָּא דִּי פַקֵּיד

(חק לישראל) ח"ד 14 26

מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב
לְבִתּוֹ בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ: פ שני
לא א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
ב נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת
הַמִּדְיָנִים אַחַר תֵּאָסֵף אֶל־עַמֶּיךָ:
ג וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר
הֵחָלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לַצָּבָא
וְיִהְיוּ עַל־מִדְיָן לָתֵת נִקְמַת־יְהוָה
בְּמִדְיָן: ד אֶלֶף לַמַּטֶּה אֶלֶף לַמַּטֶּה
לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּ לַצָּבָא:
ה וַיִּמָּסְרוּ מֵאַלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לַמַּטֶּה

יְיָ יָת מֹשֶׁה בֵּין גְּבַר
לְאִתְּתֵיהּ בֵּין אַבָּא
לִבְרַתֵּיהּ בְּרַבְיוּתַהָא
בֵּית אֲבוּהָא: א וּמַלִּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר:
ב אִתְפְּרַע פּוּרְעֲנוּת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מִן מִדְיָנָאֵי בָּתַר
כֵּן תִּתְכְּנֵישׁ לְעַמָּךְ:
ג וּמַלִּיל מֹשֶׁה עִם עַמָּא
לְמֵימַר זְרִיזוּ מִנְּכוֹן
גֻּבְרִין לְחֵילָא וִיהוֹן עַל
מִדְיָן לְמִתַּן פּוּרְעֲנוּת דִּין
עַמָּא דַיְיָ בְּמִדְיָן:
ד אַלְפָּא לְשִׁבְטָא אַלְפָּא
לְשִׁבְטָא לְכֹל שִׁבְטַיָּא
דְיִשְׂרָאֵל תְּשַׁלְּחוּן
לְחֵילָא: ה וְאִתְבְּחַרוּ
מֵאַלְפַיָּא דְיִשְׂרָאֵל

ה"א בין איש לאשתו. שם: בנעריה בית. כתובות מה מו נדרים מ קידושין ג: החלצו מאתכם. יבמות קב:

בעל הטורים

(יז) בנעריה. אותיות נערה י"ב, לומר לך בת י"ב שנה ויום אחד נדרים נבדקין: (ב) נקם נקמת בני ישראל. סמך זה לפרשת נדרים, לומר לך שנודרים בעת צרה ומלחמה. ועוד אמרי המתחרים לבתו ולאשתו ולא הפר להן הוא נכנס תחתיהם. מדינים שהחטיאו את ישראל לא כ"ש שיענשו: אחר תאסף. לפי ברחה מעשה מדינית ולא קנא לשם לכך נתנו היו בנקמת מדיני': אל עמיך. מלא יו"ד, לומר לך שביו"ד מקומות הוזכרה מיתתו בתורה: (ד) אלף למטה אלף למטה. לכל מטה שני אלפים הרי כ"ד אלפים הלכו עליהם למלחמה כנגד כ"ד אלפים שהפילו מישראל. הפסוק מתחיל באל"ף ומסיים באל"ף, לומר לך שכלם היה להם לב אחד לאביהם שבשמים: (ה) וימסרו מאלפי ישראל. שמסרו עצמן על קדושת השם להצלת ישראל:

רשב"ם

(ה) וימסרו. בעל כרחן לפי שאמר הקב"ה ברוך הוא ואחר תאסף אל עמך. מדרש אגדה:

רש"י

(ב) מאת המדינים. ולא מאת המואבים ט שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה שהיו יראים מהם שיהיו שוללים אותם שלא נאמר אלא (דברים ב) אל תתגר בם מלחמה. אבל מדינים נתעברו על ריב י לא להם. ד"א מפני שתי פרידות כ טובות שיש לי להוציא מהם רות המואביה ונעמה העמונית: (ג) וידבר משה וגו'. (ספרי) אע"פ ששמע שמיתתו תלויה ל בדבר עשה בשמחה ולא איחר: החלצו. כתרגומו ל' חלוצי צבא מזויינים: אנשים. צדיקים מ וכן (שמות יז) בחר לנו אנשים וכן (דברים א) אנשים חכמים וידועים: נקמת ה'. שהעומד כנגד ישראל כאלו עומד נ כנגד הקב"ה: (ד) לכל מטות ישראל. (ספרי) לרבות ס שבט לוי: (ה) וימסרו. להודיעך שבחן של רועי ישראל

שפתי חכמים

ט ר"ל למה לוה לנקום מהמדינים והלא המואבים שכרו את בלעם כדכתיב בפ' בלק. וא"ת ולמה נקט רש"י הכא תרי טעמים ובפ' פנחס לא נקט הלא חד טעמא, וי"ל דק"ל למה שינה כאן הכ' וכתב נקום נקמת והתם כתיב צרור וגו'. אלא ע"כ צ"ל משום הדיוק מאת המדינים ולא מאת המואבים א"כ ש"מ מדיוקא דנקום דוקא להרגם אסור אבל לאייב אותם מותר ולעיל משמע אפי' לאייבם אסיר מדכתי' צרור את המדינים א"כ סתרי קראי אהדדי ועל זה נקט הכא ב' טעמים דהא שאסר להרגם משום שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה כו' והא דמשמע הכא דמותר לאייבם היינו לאחר שנתגיירו הב' פרידות דעיקר הטעם הוא משום ב' פרידות כו' וכיון שיצאו הב' פרידות מותר לאייבם אבל לאייבם קודם שנתגיירו אסור: י פי' כתרגומו לריב עם ישראל ולא להם ר"ל ישראל לא נסעו דרך ארצם ולא היה להם לריב עם ישראל: כ פרידות פי' גוזלות ואף ע"פ שלא באה ממואב אלא אחת י"ל דרש"י נקט ל' הגמ', והוצרך לד"א דלטעם ההבין קשה דהא לעיל משמע דאף מדין היו יראים מישראל כדפי' לעיל שעשו שלום ביניהם כו' ע"ש, ל"פ ד"א. ולד"א קשה היה לו להקב"ה להבב שיבות שלא יהרגו ישראל שנפלה מספחתה של רות ולפם זה על כל האומה שלא לצור את מואב, ל"פ גם טעם הראשון: ל דכתיב נקום נקמת וגו' אחר תאסף אל עמיך דאל"כ וידבר משה ל"ל דמשמעה כל מה שנצטוה אמר לישראל: מ דלא הל"ל אנשים דהא אין דרכן של נשים שיוצאות למלחמה ופשיטא שהיו אנשים' אלא אנשים בא ללמדך שהיו צדיקים לכך בפ' שלח לך לא פרש"י על שלח לך אנשים צדיקים דהלצריך נגופים ועל אנשים דכתיב את"כ פי' צדיקים דהוא אנשים יתירא הוא לפי שכתוב לעיל אנשים. והרא"ם פי' מדכתיב מאתכם וגו' שדבור הזה היה לאנשים משמע אותם שנחלצו מהם הנשים היו א"כ אנשים דכתב ל"ל: נ ר"ל למה לא כתיב נקמת ישראל: ס דה"א דהואיל

נקמת ומלחמת מדין

(ב) נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים וגו'. ומשה שינה ואמר לישראל נקם נקמת ה' במדין, הקב"ה אמר שהנקמה תהי' עבור בני ישראל, ומשה אמר לישראל שהנקמה תהיה עבור ה', עיין רש"י מה שפי' בזה, כתב הכ"י ביאור הדבר שהמדינים בתים לעית עשו את לשמים כדי להחטיא את ישראל בע"ז ובזנות ואמת לישראל כי הפילו בעלתם כ"ד אלף מישראל, ואמר הקב"ה למשה נקם נקמת בני ישראל במדין, כי מה שעשו לי שלי ומחול כי אם רבו פשעי האדם מה יעשה לו ית', ועיקר

שְׁנַיִם־עָשָׂר אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא׃ אַלְפַּיִן תְּרֵי עֲשַׂר אַלְפִין מְזָרְזֵי חֵילָא׃

שפתי חכמים רש"י

וזכר לו גם כן נשלו מלך במדין גם הם ילכו לפניך לרעים ואם תאמר כיון דגם כבר לוי סולפין לגמרי הוי ל"ג דלמה תכתיב למכה מכה אלף כבר נלכל ובקהל כתיב ויפקדו ונו', אלף למטה מכה אלף. וכ"ש תירץ דתפסים ומגשש לא נקללו אני אפפיס רק בדבר נחלת במדין ולכן במלחמה לרעי מעשו ואם אלף אלף רק לנקמת ה' בלבד לזה נקראים אלף אלף אחד, ע"ל: ע' דאם לא כן ויקח מכה אלף מכה מיכאל ליה ונו':

כמה הם חכיכים על ישראל עד אלף אמעו במיתתו מה הוא אומר (ממות טז) עוד מעט ואקלוני ומשמשו אמיתת מעט תלויה בנקמת מדין לא רנו לנכה עד שנאמרו ע על כרחן:

נקמה ומלחמת מדין

שנקמה הוא על מה שעשו ליעקב כי רבה רעתם, וכאשר אמר שנקמת ה' בלבד היום נקראים אלף אחד, ע"ל: ע' דאם לא כן ויקח מכה אלף מיכאל ליה ונו':

נקמת ה' במדין ויקבצו ישראל מאחר שנקמ"ה מבקש אינה נקמת מעשה שעשו ליעקב אם כן מעשו גם הוא נקמת ה' שנתחייב עד שיבא יום הנקמה, כלומר כל כך מאלף כי בידינו לומר זמן שנקמה עד שיתחייב מאליו, ומשם נפי שיום שעשו לעשות דבר ה' הוי היום ולומר ליום נקמת ה' בלבד היום נקראים אלף אחד, ע"ל: ע' דאם לא כן ויקח מכה אלף מיכאל ליה ונו':

נביאים יהושע יג תרגום

להמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַיְהִי גְבוּלָם מִמַּחֲנַיִם כָּל־הַבָּשָׁן כָּל־מַמְלְכוּת ו עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן וְכֹל־חַוֹּת יָאִיר אֲשֶׁר בַּבָּשָׁן שִׁשִּׁים עִיר׃ ב וַחֲצִי הַגִּלְעָד וַעַשְׁתָּרוֹת וְאֶדְרֶעִי עָרֵי מַמְלְכוּת עוֹג בַּבָּשָׁן לִבְנֵי מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לַחֲצִי בְנֵי־מָכִיר לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ ג אֵלֶּה אֲשֶׁר־נָחַל מֹשֶׁה בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרִיחוֹ מִזְרָחָה׃ ד וּלְשֵׁבֶט הַלֵּוִי לֹא־נָתַן מֹשֶׁה נַחֲלָה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא נַחֲלָתָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם׃ ח וְאֵלֶּה אֲשֶׁר־נָחֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר נָחֲלוּ אוֹתָם אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְרָאשֵׁי אָבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ י בְּגוֹרָל נַחֲלָתָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה לְתִשְׁעַת הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה׃

א וַהֲוָה תְחוּמֵיהוֹן מִמַּחֲנַיִם כָּל מַתַּנַן כָּל מַלְכוּתֵיהּ דָּעוֹג מַלְכָּא דְּמַתְנַן וְכָל כַּפְרֵנֵי יָאִיר דְּבְמַתְנַן שְׁתִּין קִרְוִין׃ ב וּפַלְגוּת אַרְעָא דְּגִלְעָד וַעֲשְׁתָּרוֹת וְאַדְרֶעִי קִרְוֵי מַלְכוּתֵיהּ דָּעוֹג בְּמַתְנַן לִבְנֵי מָכִיר בַּר מְנַשֶּׁה לְפַלְגוּת בְּנֵי מָכִיר לְגַרְעֵיתְהוֹן׃ ג אִלֵּין דִּי אַחְסִין מֹשֶׁה בְּמֵי שַׁרְיָא דְּמוֹאָב מֵעִבְרָיָא לְיַרְדְּנָא דִּירִיחוֹ מִדִּינְחָא׃ ד וּלְשִׁבְטָא דְּלֵוִי לָא יְהַב מֹשֶׁה אַחְסָנָא מַתְּנַן דִּיהַב לְהוֹן יְיָ אֱלָהָא דְּיִשְׂרָאֵל אִינוּן אַחְסָנָתְהוֹן כְּמָא דְּמַלֵּיל לְהוֹן׃ ח וְאִלֵּין דְּאַחְסִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא

דִּכְנָעַן דַּאֲחַסִינוּ יְהוֹן אֶלְעָזָר כָּהֲנָא וְיהוֹשַׁע בַּר נוּן וְרֵישֵׁי אֲבָהָת שִׁבְטַיָּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ י בְּעַרְבָא אִתְפַּלְגַת לְהוֹן אַחְסָנְתְּהוֹן כְּמָא דְּפַקִּיד יְיָ בִּידָא דְּמֹשֶׁה לְתִשְׁעַת שִׁבְטַיָּא וּפַלְגוּת שִׁבְטָא׃

מצודת דוד רש"י

(ב) נבני מכיר. הני נגעד כו' נתן לבני מכיר גם כן לכלם כי גם (ה) אשר נחלו אותם. הסר הגחלו אותם:
לחצי בני מכיר: (ג) אלה אשר נחל. אלה שבבשים אשר
סגיחולם מעם: (ד) ס' מלמי ונו'. כ"ל מוסף אחר ס' סיח נחלתם: (ה) ואלה. כ"ל שעדיס שמוזכרים בסוף פעניך:
(ו) בגורל נחלתם. בגורל הלך גסס נחלתם:

כתובים תהלים צב

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוי וו הוי חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

ט עֲלֵי עָשׂוֹר וַעֲלֵי נֵבֶל עֲלֵי הִגָּיוֹן בְּכִנּוֹר׃ ג כִּי שִׂמַּחְתַּנִי יְהוָה בְּפָעֳלֶךָ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַנֵּן׃

מצודת דוד

(ג) מעי טעמך. קומר עלי כלי נגון בשלת עשרה ניתרן: עלי הגיון בכנור. על פניך שבדעור שסה עננן בכנור לכפם

דְּנַנְתְּ בְּנַרְיָא : ב אֲרוֹם אַחֲדִיתְנִי יְיָ בְּעוֹבְדָךְ בְּעוֹבְדֵי אִידָךְ אֲבַנְיָא : ג בְּמָה רַבְרְבִין עוֹבָדָךְ יְיָ לַחְדָּא עֲמִיקִין מַחְשְׁבָתָךְ : ד בַּר נָשׁ שָׁטְיָא לָא יְדָע וּכְסִילָא לָא יְתְבַּיֵּן יַת דָּא : ה כַּד אִתְלַבְּלָבָן רַשִׁיעַיָא הֵיךְ עִסְבָּא נְצָצִין כָּל עַבְדֵי שִׁקַּר וְאִתְיְהִיד דִּי יְשֵׁיצִינוּן אִלֵּהָא עַד עָלְמָא : ו וְאַתְּ רָמָא וְעַלָּאָה בְּעָלְמָא וְאַתְּ רָמָא וְעַלָּאָה לְעָלְמָא דְּאָתֵי :

יְהוָה בְּפָעֳלֶךָ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַנֵּן : ג מַה־גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְהוָה מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ : ד אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא־יָבִין אֶת־זֹאת : ה בְּפָרֹחַ רְשָׁעִים ו כְּמוֹ־עֵשֶׂב וַיָּצִיצוּ כָּל־ פֹּעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי־עַד : ו וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם יְהוָה :

מצודת דוד

רש"י

(ד) איש בער לא ידע. לת החומר למטה: (ה) בפרוח רשעים. לויכס יוסדעי' שהפרחתם הוא להשמידם עדי עד שמשלם לשונאיו על פניהם להשחיתם: (ו) ואתה מרום. ככל משפטיך ידך על העליונה:

(ו) ואתה. כי אתה מרום לעולם ככל עת ידך על שעליונה ואם לא תפרע עכס בחייהם תפרע ממם לאחר מיתתם:

עיקר תוי"ט — משנה ע"ז פרק א — ברטנורא

(ג) דלי תכ"ת הוא דכתיב כי קדוש יום לידם ופרש"י ותעובדי מועדים כו': [ה] ג"י. דלכתיב לכל הקדמה (עמ"ס דחולין ע"ג) לכתיב ג"י הלכך מסוק לשלם לתת כי משום דשם ע"ג שגוב בפיו ואזיל ומודם, גמ' ופעור"ש: (ב) ועשב ירבלם משום לפ יעמע על פיך, דש"י. כלומר לפ יעמע מגזם שלך, סה"מ: [ב] ובשמוש. שמכירי יעמה כשיעשלם לכיך לו ודגמ' עביד לכיכו: [ג] לחלותן. דיקא בחנם ס"ל בכיכים שכי, כ"ם: [ד] ומכ"ש כו'. מכאים פיינו ס"ק הן בלא מיכים ביינייהו ס"ק שכר הן בלא מיכים ובכן בתלמי שכרי הן ומיכים ומשש"ס כו', גמ': (ג) לי' סכ"מ מכל מכחנו מנוסים ומתקיים בנו עם שגמ' ומשלחם שם מלכים מחכים עין ומכן: (ד) ומלו שגוים לפו עש"ג ממש שם כלומר שמיום יוסדים כשיב ע"ג כל כך כדמסיק בחולין (דף יג) גוים שבחו"ל לפו ע"בדי ע"ג שם פלח מנסג מנוסים ביכיכם ב"י: (ה) גמ', ובלבד דמשום בשלו שם פוחן יו"ט שמחר החקופה עשה פוחן שקודם החקופה פלח עשלן פלח לשמה שכיכם לפיכך הקדימן לשנות קלנדה קודם שלשלושה ול"ל כי קלן היה ל' שכרם וגדולם במ"ם שכ"ב פ"ד דסוסה מ"ה קלנדא מפני ממם ומיכן לך שפשי לשמ"ה שקב"ה ושוח ליש"ו שבל' יון קורין פלוס ליש"ו, ופעור"ש: (ו) בל' יון הוא קרוי ל' שפיסה, חיים, ופעור"ש: (ז) גמ' גנוסיה מלכות פי' שכסיפי מלכות: [ח] ובלוכיטו. פי' לגיה של שער, עכיון: [ו] נשם. לשוחה העיר

(ה) ע"ג קלי כדכתיב יקומו ויעזרכה וכ' שכ"מ ומשום לקרותם מועדים כו': [ח] ג"י. דלכתיב לכלי הקדמה (עמ"ס דחולין ע"ג) לכתיב ג"י הלכך מסוק לשלם לתת כי משום דשם ע"ג שגוב בפיו ואזיל ומודם, גמ' ופעור"ש: (ב) ועשב ירבלם משום לפ יעמע על פיך, דש"י. כלומר לפ יעמע מגזם שלך, סה"מ: [ב] ובשמוש. שמכירי יעמה כשיעשלם לכיך לו ודגמ' עביד לכיכו: [ג] לחלותן. דיקא בחנם ס"ל בכיכים שכי, כ"ם: [ד] ומכ"ש כו'. מכאים פיינו ס"ק הן בלא מיכים ביינייהו ס"ק שכר הן בלא מיכים ובכן בתלמי שכרי הן ומיכים ומשש"ס כו', גמ': (ג) לי' סכ"מ מכל מכחנו מנוסים ומתקיים בנו עם שגמ' ומשלחם שם מלכים מחכים עין ומכן: (ד) ומלו שגוים לפו עש"ג ממש שם כלומר שמיום יוסדים כשיב ע"ג כל כך כדמסיק בחולין (דף יג) גוים שבחו"ל לפו ע"בדי ע"ג שם פלח מנסג מנוסים ביכיכם ב"י: (ה) גמ', ובלבד דמשום בשלו שם פוחן יו"ט שמחר החקופה עשה פוחן שקודם החקופה פלח עשלן פלח לשמה שכיכם לפיכך הקדימן לשנות קלנדה קודם שלשלושה ול"ל כי קלן היה ל' שכרם וגדולם במ"ם שכ"ב פ"ד דסוסה מ"ה קלנדא מפני ממם ומיכן לך שפשי לשמ"ה שקב"ה ושוח ליש"ו שבל' יון קורין פלוס ליש"ו, ופעור"ש: (ו) בל' יון הוא קרוי ל' שפיסה, חיים, ופעור"ש: (ז) גמ' גנוסיה מלכות פי' שכסיפי מלכות: [ח] ובלוכיטו. פי' לגיה של שער, עכיון: [ו] נשם. לשוחה העיר

(ה) לפי שרחה מדם הרחמן יום שהיה מתמעט והולך תמר

חוי לי שמח כשכיל שסרחתי חזר העולם לתהו ובהו עמד ויעש ח' ימים כתעית ובתפלה כיון שנפלה התקופה ורחה יום שתריך והולך תמר מנהגו של עולם הוא עמד ועשה ח' ימים עוזים לשמח עשלן לחלו ולחלו ימים עוזים הוא קבעם לשמים והם קבעום לע"ג: קרטיסים. יום תפיסת בו מלכות (ו) וקבעום יום חיל: גנוסיא. יום שמעמידים בו מלך (ז): יום הלידה. יום שנולד בו המלך: שרפה. שסרפו עליו כלי תשמישו כדרך שסורפים על המלכים: יש בה ע"ג. כלומר אותו היום יש להם לידי לע"ג. וכן משנה לשנה כל ימי כנו. וכל הך דחשכינן עד השתח השיבה להו ותסורים ג' ימים לפניהם. חכל יום תנלחת זקנו שחיונו זמן הקבוע לרגים חלח כל לחד כשמנלה עושה יום לידי ובלוריות. שמיום כלורית מחמרין כל השנה כולו: ואיזו מנלחה חלח משנה לשנה ויום שמנלחה עושה יום לידי: ויום שעלה מן הים. ומקריב זבחים לע"ג על שנולד, כשל הך היו חסור חלח אותו היום ולח לפניו חלח חשיבי כולי הלי: ד עיר שיש בה ע"ג. ויום לידי יש לבני העיר היום לע"ג שבעיר: חוצה לה. ואפי' שמוך לעיר מאד מותר לשחת ולחת עם היושבים חוץ לעיר שהרי נמשכים לחר אותה ע"ג שכן מלהגם יום לידי של חלו חוץ כיום לידי של חלו: מהו לילך לשם. בחותה העיר ביום ע"ג שלהם: בזמן שהדרך מיוחדת. לחותה העיר שהדרך הכנוס מכאן לחותה העיר מיוחדת לחותה העיר לבדה חסור לילך חס מפני שנראה כמהלך חס לעבוד ע"ג ואם היס דרך מסולל

לפני אידיהן של עובדי כוכבים. חס כתוי לקניהם ולמועדיהם (ח): לשאת ולתת. למכור ולקנות מהם משום דחזלי ומודו לע"ג (ב) כיון לידם: להשאילן. כהמה וכלים מידי דהדרי בעינית: להלוותן. משות דלח הדרי בעין דמלוה להוחם ניתנה: לפורען. בשהן שפרעין חזלי ומודו לע"ג כיום לידם: מפני שהוא מיצר לו. על מעותיו שהיום מוזרים לו ולח חזיל ומודם: שמח הוא לאחר זמן. למחר כיום לידו וחזיל ומודם, ואין הלכה כר"י ודוקא במלוה בשער חסור להפרע מהם חבל במלוה על פה שרי מפני שהוח כחו שמעיל מידם: ב לאחר אידיהן מותר. וכן הלכה ובגולה אפילו חמו יכולים להעמיד עלמן מלינה ולינת עמהם שעיקר פרנסתן מהם ועוד משום ירחה (נ) לימו חסור חלח יום לידם בלבד. והחידנא נהוג עלמח היתר חפי' בכל יום לידם משום דקים להו לרבנן בנוייהו דלח עובדי ע"ג המה דכל הני דאתסר בזו המם' מיירי בעע"ג, וע"ג ממש(ד): ג' קלנדא. ה' ימי' קודם התקופ' טבת: סטרנור'. ה' ימי' קודם התקופ' תמוז והולך תמר מנהגו של עולם הוח עמד ועשה ה' ימים עוזים לשמה מחרת עשלן לחלו ולחלו ימים עוזים הוח קבעום לשמים והם קבעום לע"ג: קרטיסים. יום תפיסת בו מלכות (ו) וקבעום יום חיל: גנוסיא. יום שמעמידים בו מלך (ז): יום הלידה. יום שנולד בו המלך: שרפה. שסרפו עליו כלי תשמישו כדרך שסורפים על המלכים: יש בה ע"ג. כלומר אותו היום יש להם לידי לע"ג. וכן משנה לשנה כל ימי כנו. וכל הך דחשכינן עד השתח השיבה להו ותסורים ג' ימים לפניהם. חכל יום תנלחת זקנו שחיונו זמן הקבוע לרגים חלח כל לחד כשמנלה עושה יום לידי: ובלוריות. שמיום כלורית מחמרין כל השנה כולו: ואיזו מנלחה חלח משנה לשנה ויום שמנלחה עושה יום לידי: ויום שעלה מן הים. ומקריב זבחים לע"ג על שנולד, כשל הך היו חסור חלח אותו היום ולח לפניו חלח חשיבי כולי הלי: ד עיר שיש בה ע"ג. ויום לידי יש לבני העיר היום לע"ג שבעיר: חוצה לה. ואפי' שמוך לעיר מאד מותר לשחת ולחת עם היושבים חוץ לעיר שהרי נמשכים לחר אותה ע"ג שכן מלהגם יום לידי של חלו חוץ כיום לידי של חלו: מהו לילך לשם. בחותה העיר ביום ע"ג שלהם: בזמן שהדרך מיוחדת. לחותה העיר שהדרך הכנוס מכאן לחותה העיר מיוחדת לחותה העיר לבדה חסור לילך חס מפני שנראה כמהלך חס לעבוד ע"ג ואם היס דרך מסולל

להלוך גם לעיר אחרת מותר שהרואה יומר למקום אחר הוא הולך: היו בה חנויות מעוטרות. וסימן הוא להם שאותם החנויות של ע"ג נעולות מבפנים ומבחוץ ואין פותחין אותן אלא בשעת הצורך: ואין מוכרין בהן כלום. ואפילו לנכרי אחר שאינו מכיר בעל החנות: ואם היה יכול להלך בה למקום אחר מותר. עיר שיש בה עבודת גלולים והיו בה חנויות מעוטרות ושאינן מעוטרות זה היה מעשה בבית שאן ואמרו חכמי המעוטרין [ז] אסורות ושאינן מעוטרות מותרות: ה אלו דברים [ח] אסורי למכור לעו"ג אצטרובלין ובנות שוח ופטומרותיהם ולבונה ותרנגול לבן רבי יהודה אומר מותר למכור לו תרנגול לבן בין התרנגולים ובזמן שהוא בפני עצמו קוטע את אצבעו ומוברו לו לפי שאין מקריבין חסר לעבודת גלולים ושאר כל הדברים סתמן מותר. ופירושן אסור. ר"מ אומר אף דקל טב וחצב ונקליבם אסור למכור לכותי: ן מקום שנהגו למכור בהמה דקה לנכרי מוכרין. מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה. עגלים וסייחים שלמין ושבורין. ר' יהודה מתיר בשבורה. ובן בתירא מתיר בסום: ז אין מוכרין להן דובין וארויות וכל דבר שיש בו נזק לרבים[ט] אין בונין עמהם בסילקי וגרדו' ואיצטדי' ובימה אבל בונים עמהם בימוסיאות ומרחצאות. הגיעו לכיפה שמעמידין בה עבודת גלולים אסור לבנות: ח ואין עושין תכשיטין לע"ג קטלאות ונזמים וטבעות ר"א אומר בשבר מותר. אין מוכרין להם [י] במחובר לקרקע. אבל מוכר הוא לו ע"מ [כ] משיקצץ. ר' יהודה אומר מוכר הוא לו ע"מ לקוץ. אין משבירין להם בתים בארץ ישראל. וא"צ לומר שדות. ובסוריא משבירין להם בתים. אבל לא שדות. ובחוצה לארץ מוכרין להם בתים. ומשבירין שדות דברי ר"מ. ר' יוסי אומר בא"י משבירין להם בתים אבל לא שדות ובסוריא מוכרין בתים ומשבירין שדות ובחוצה לארץ

שהדרך מיוחדת לאותו מקום אסור ואם היה יכול להלך בה למקום אחר מותר. עיר שיש בה עבודת גלולים והיו בה חנויות מעוטרות ושאינן מעוטרו' זה היה מעשה בבית שאן ואמרו חכמי המעוטרין [ז] אסורות ושאינן מעוטרות מותרות: ה אלו דברים [ח] אסורי למכור לעו"ג אצטרובלין ובנות שוח ופטומרותיהם ולבונה ותרנגול לבן רבי יהודה אומר מותר למכור לו תרנגול לבן בין התרנגולים ובזמן שהוא בפני עצמו קוטע את אצבעו ומוברו לו לפי שאין מקריבין חסר לעבודת גלולים ושאר כל הדברים סתמן מותר. ופירושן אסור. ר"מ אומר אף דקל טב וחצב ונקליבם אסור למכור לכותי: ן מקום שנהגו למכור בהמה דקה לנכרי מוכרין. מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה. עגלים וסייחים שלמין ושבורין. ר' יהודה מתיר בשבורה. ובן בתירא מתיר בסום: ז אין מוכרין להן דובין וארויות וכל דבר שיש בו נזק לרבים[ט] אין בונין עמהם בסילקי וגרדו' ואיצטדי' ובימה אבל בונים עמהם בימוסיאות ומרחצאות. הגיעו לכיפה שמעמידין בה עבודת גלולים אסור לבנות: ח ואין עושין תכשיטין לע"ג קטלאות ונזמים וטבעות ר"א אומר בשבר מותר. אין מוכרין להם [י] במחובר לקרקע. אבל מוכר הוא לו ע"מ [כ] משיקצץ. ר' יהודה אומר מוכר הוא לו ע"מ לקוץ. אין משבירין להם בתים בארץ ישראל. וא"צ לומר שדות. ובסוריא משבירין להם בתים. אבל לא שדות. ובחוצה לארץ מוכרין להם בתים. ומשבירין שדות דברי ר"מ. ר' יוסי אומר בא"י משבירין להם בתים אבל לא שדות ובסוריא מוכרין בתים ומשבירין שדות ובחוצה לארץ

ז) יומ ע"ג בלסם לספר עם מחד מבני העיר, רש"י: [ז] מסוכות. מבוש דבבוש מבל ע"ג מסוכ בדפתיב ובל יבדבו בידך מלומה בן ויחבם ב"ם למבבה לע"ג דלסוכ, סב"ן: (ח) ואי מבוש דבוסף וביתן ביום מידם ב"ש לזבוני לה דלמא מזבן ליה בסתם ואזיל ומקריב לה לע"ג ס"ל דרך לוקח להיות שמח ואזיל ומודה מבל לבזבן מיניה דבר שמקריבים שבי דסתם מוכר עבד הוא, רש"י. ואף ע"פ שבר"ן פי' בר"ם למבור ולקוחת ל"ק בדפירש הרש"ם לעבם"י יש בחירים לה מיסוך ולה מיבוך דבר בלקחה לה מיסוך דבר שמתקיים ולה שיהא שלהם מתקיים ובלקוחה סוף בסיפוך: [א] מסוכים למבור. לעולם, ב"מ. ועעמם דבינן דלמקבבה בניך לבם קל עבר על לפני עור לו מתן מבסול דבן בם מוהבר על ע"ג ב"ל בו' ובב"י בתב שאסתפ שב' לעולם שאפי' בלא ביום מבם סמוב לו. [ב] מסוכים למבור. לעולם, ב"מ. ועעמם דבינן דלמקבבה בניך לבם קל עבר על לפני עור לו מתן מבסול דבן בם מוהבר על ע"ג ב"ל בו' ובב"י בתב שאסתפ שב' לעולם שאפי' בלא ביום מבם סמוב לו. (ט) קטול, רש"י: (י) רש"י וחום' עוד פירשו שסוף מין עבד שבו תיסס יהושע בם סמלן: [ט] ומין בוזין בו. ובדו' שלא יתפס יבהמ"ל שב' מסוב לבהות עבדים, רש"י: (יא) והוא בימה של מבן מהב ומקריב עליה זבחים דבור מבמים דהמזבח לע"ג, רש"י. וב"פ הל"מ ופסוס מקשו ע"ז ממ"ז פ"ג ועוד בו' וכפי' בסב"ם בתב דיוסיסות והוא גיבסא הל"ב ופי' בו נ"ב בסב"ב ועוד פי' ל' מרחלות: (יב) ומע"ג הלא מיפסד מדמן מבוש ע"ז שמעמידין בסא בלחבן פ"ג מ"ד מ"מ מסוב ליבהל בקייב להעמיד בע"ג שם, ב"י: [ג] במחובר. ביינו לר"מ בדפ"ל ולר"י בדפ"ל דוקא בפ"י דאז בפ"ל הא מ"י דמוכחין לפי' בדוק והא מסוב עפי מחובר לקרקע מקרקע עלמו, רש"י ועפוי"ט: (יג) אפי לא יהיה לסם קרקע יהיבתן יהיבת עבמי היה, הל"מ. וכ"ד ז' עעמין ואפי' בעבד בחום' שב' בפ"ק דבבא בו', ועפוי"ט: [כ] משיקלן. אף ע"ג דה"ל בחובר מעיקלו, רש"ן, הבל הרש"ם מסיק דל"י מפבב מלמא דם"ק הלא מבעע ליה דקלמב ם"ק מבקלן דמם חדוש הוא זה ובי בבבול אפיס מחובר לקרקע לא יבבלנו לו אלא בקלן, ועיין חוי"ט: (יד) גמ' ם"ק בתיס נמי מיהא תבחי מניות לקרקע וקא מפקע לה ממזוזה ומבזי מזוזה חובת הדר הוא ודמעבדות היינו הסם יהבעים יהרבל, עפוי"ט: (טו) תימה דמפי' בה בוי גזדם לגזדם ומ"ם מסיק בגמ' דם"ל בתיס בבום אלא דלמא מחמת בבון למגזר מבירה בשיס לעו מבירה הבל בדום דתיס בפו תבחי בו' וב"י ם"ל לפו בתיס בבום והיכא דתיבא תבחי לפ

נזיר כלל, ועתו"ס: (עז) ולדלמא מזיל נכרי דזבין מיסרחל ומזבן לנכרי הרחי פלני ומעכב הסליפי לעלויי לכולי הסי לא ס"ל הייסינן, גמ': (יז) כלומר ומפיקינן דתנן במקום שהמנהג כ"מ פיק, ועתו"ס: [ל] להשביר. כיוצא בזה במקום שהנהג למכור מוכך הוא ולא הפי' לבית דירה ומשכיר הוא לו ולפי' לבית דירה וס"ס מסוס הסלי לא תביא מוצרים לכאן מלמד שמשכיר בעלמא הוא ועיקר קרא ביסרחל המכוים ע"ג לניתו הוא הלוך כאדם שהנו מלווין לעבדם אחר ע"ג אלו מכוים שלא להשכיר לבית דירה וקבלו מפני שמיכוחה לא"י אבל אם נתנו לעבדם אחרים מפני שמיכוחה לבית דירה כו' וליכא למיגמ דמתניתין נמי בכי דייקא כו', הכ"נ: (יח) כלומר לאפוקי להשכיר כו יין נסך שהינו רשאי להשכירו לכך ואם עשה כן שכרו אסור, הר"ש: (יט) ל' הכ"מ ויובנו כו לכרים וייאמר לחלנו כו' ובזה יש תילול שבת לפי שיעשה שכונה על כותים (עז): אף במקום שאמרו להשביר. לר"מ בסוריה דוקא ולא בא"י ולר' יוסי אפילו בא"י: לא לבית דירה אמרו. אלא להכניס שם תבן ועצים וכיו"ב (יח): מפני שהיא נקראת על שמו. והכרי מחממה בשבת ויאמרו מרחץ של פלוני יהודי רוחצים בה בשבת (יט) ולא דמי לשדה של ישראל שחרים כותי עושה בה מלאכה בשבת דשדה לחריסות קא עבידא והכותי חריסותא דנפשיה קא עביד לגבי מרחץ לאו לחריסותא קא עבידא ואין הכל יודעי' שהישראל השכירה לכותי ולכך אסור ובזה"ז שדרך להוריד חרים למרחץ לשנה למחר לשלים ולרביע כדרך שמורידין לשדות ברי להשכיר מרחץ לכותי ואע"פ שהכותי עושה בה מלאכה בשבת מידע ידעי שהכותי חרים בה ואחריות דנפשיה קא עביד:

תוספות נמרא ע"ג דף ב ע"א רש"י

וצריבא ליה לכתוב חטאם וקבלת תשובתם: הלכה ס' גלה כלי סתילון דגבורה דמלכות דכתיב בם לפני אידיהן רב ושמואל חד תני אידיהן דכתיב כי קרוב יום אידם וחד תני עידיהן דכתיב יתנו עידיהן ויצדקו. אריב"ל כל מצות שישראל עושין בעוה"ז באות ומעידות להן בעוה"ב שנא' יתנו עידיהן ויצדקו אלו ישראל ישמעו ויאמרו אמת אלו עו"ג ואריב"ל כל מצות שישראל עושין בעוה"ז באות ושורפות לכותים על פניהם לעה"ב שנאמר ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים נגד העמים לא נאמר אלא לעיני העמים מלמד שבאות ושורפות אותם על פניהם ואריב"ל לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי התשובה שנא' מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים והיינו דא"ר יוחנן משום רשב"י לא היה דוד ראוי לאותו מעשה ולא היו ישראל ראויין לאותו מעשה לא דוד ראוי דכתיב ולבי חלל בקרבי ולא ישראל ראויין דכתיב מי יתן והיה לבבם זה להם ולמה עשו לו' לך שאם חטא יחיד אומרי' לו כלך אצל יחיד ואם חטא צבור אומרים לו כלך אצל צבור וצריכא דאי אשמעי' יחיד משום דלא מפרסם חטאיה אבל צבור דמפרסם חטאיהן אימא לא ואי אשמעינן צבור משום דנפישי רחמיהו אבל יחיד דלא אלימא זכותיה אימא לא צריכא והיינו דרבי שמואל בר נחמני דא"ר שמואל בר נחמני מ"ד נאם הגבר הוקם על נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה ואמר רבי שמואל בר נחמני כל העושה מצוה אחת בעולם הזה מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא שנאמר והלך לפנין צדקך וכל העובר עבירה אחת מלפפתו ומוליכתו ליום הדין שנאמר ילפתו ארחות דרכם ר"א אומר קשורה עמו ככלב שנאמר ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעולם הזה להיות עמה לעולם הבא:

לא עשו ישראל את העגל כו'. כלומר גבורים וגליטים כיצרם היו ולא היה רחוי להתגבר יצרם עליהם אלא גזרת המלך היתה כדי ליתן פתחון פה לבע"ת: ולבי חלל. יגר הרע חלל בקרבי ואין לו כח לגלוע בי: דמפרסם חטאיהן. ואינה קיבול: לא יתקבלו: מלפפתו. מעטפתו לגון מלבוש:

זוהר נח דף סא ע"ב. ת"ח דמלילות יוד הא ואו הא

רבי אלעזר חזל לגביה דר' יוסי בר"ם בן לקוניא חמוי כיון דחמוי ליה אתקין ליה תוספיתא (ס"א טופסיפא) דקומרא במטון דקולפא וייתיבו ס"ל חמוי אפשר דשמעת מאבוך האי דכתיב (תיכה ג) עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר זמם מימי קדם. ס"ל הא מוקמוה מכריה. בצע אמרתו דכתיב פורפירת דיליה. אשר זמם מימי קדם. הכא פוכפירת פקיד לה מימוי יומי קדמאי עלאי וביומא דאתחריב בי מקדשא כתיב לה בגין דהאי פורפירת חיבי יקרא דיליה ותיקונא דיליה וכתיב ליה. ס"ל עשה ה' אשר זמם. וכי מלכא משיב(קודם) לאבהתא לכמוי עד לא ייתון למחטוי ס"ל למלכא דהוו"ל מאן יקר ובכל יומא הוה דחיל עלוי דלא יתבר והוה מסתכל ביה ותקין בעיוני. ליומין אחא ברייה ואחריני ליה למלכא נפל מלכא ההוא מאן יקר ותבר ליה הה"ד (שם) עשה ה' אשר זמם. ת"ח מן יומא דאתברי בי מקדשא הוה קב"ה מסתכל ביה והכיר עליה סני והוה דחיל עלוי דיסתאל דיחטון ויחרב בי מקדשא וכן בכל זמנא דהוה אתי לגבי בי מקדשא הוה לבוש ההוא פורפירת לבתר דגרמו חובין ואתרגיז קמי מלכא אתחרב בי מקדשא וזש"ה אשר זמם פורפירת (ד"ה גריס הכי זש"ה פורפירת ואתחרב בי מקדשא) סיימו דכתיב עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו וגו' האי אמרתו בקדמיתא יתבת ברקיע כמיר והא אתעטרו עטרא לריסא ואילן נאה לפניו ואיהי מימי קדם ולבתר עלייהו קמיה כבתי ברקי ולבתי והכן (ישעי' לג) ואתלבש נעקו הוה קמי קב"ה כזמנא דאתחריב בי מקדשא ואתחריב בי מקדשא אתל בזמנא דאתחרבת גית הדוה קמי קב"ה כזמנא דאתחריבו היכלי עלמא ואילן דאתרגיז קמיה הה"ד (משלי יא) ובאבוד רשעים רנה. וכן כתיב דרך ודרך דעביד דיני בחייבי עלמא. הדוה ואוסכתא קמי קב"ה. ואי תימא הא תניא דלית הדוה קמי קב"ה כד היהו עביד דינא בחייביא. אלא ת"ח בשעתא דאתעביד דינא בחייביא הדוין ואוסכתא קמיה על דאתחריבו מעלמא והני מלי כד מעיין ההוא זמנא דאורייתא לון ולא אתכן לגביה מקוייהו. אבל אי אתעביד כהו דינא עד לא מעיין זמנייהו

(ועד) דלא אשתלים חובייהו כל"א כי לא שלם עון האמורי עד הנה כדין לית הדוה קמיה ובכיש קמיה על דאתאבידו. ואי תימא איהו עד לא מטו זמנייהו אמאי עביד בהו דינא. אלא איגון גרמין בישא לגרמייהו דהא קודשא ב"ה לא עביד בהו דינא עד לא מטא זמנייהו אלא בגין דמשתתפי בהדייהו דישראל לאבאשא לון ובגין כן עביד בהו דינא ואוביד לון מעלמא בלא זמנא ודא הוא דאבאיש קמיה ובג"כ אטבע מצראי בימא ואוביד שונאיהון דישראל בימי יהושפט וכן כלהו דהא בגיניהון דישראל אתאבידו בלא זמנא אבל כד אשתלים זמנא דהוריך לון ולא תבו כדין הדוה ותושבחתא קמיה על דאתאבידו מעלמא בר בזמנא דאתחריב בי מקדשא· דאע"ג דאשתלים זמנא דלהון דארגיזו קמיה לא הוא חדוה קמיה ומההוא זמנא לא הוה חדוה לעילא ותתא :

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יב

(א) אין קורין בתורה בצבור בפחות מעשרה אנשים גדולים בני חורין. ואין קורין פחות מעשרה פסוקים. וידבר עולה מן המנין. ולא יהיו הקורין פחות מג' אנשים. ואין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים. ואין משיירין בפרשה פחות מג' פסוקים. ולא יקרא הקורא פחות מג' פסוקים: (ב) ג' שקראו עשרה פסוקים שנים קוראין שלשה וא' ארבעה ובין שהיה הקורא ארבעה ראשון או אחרון או אמצעי ה"ז משובח:

יוסף לחק

מוסר

מספר חסידים סימן קמח,

בעס בחיק כסילים ינוח. הכעס רע מאד, ועל כן צריך להתרחק ממנו עד קצה האחרון וילמד כל אדם לעצמו כל שעה ושעה שלא יכעוס כלל ואפי' על דבר שראוי לכעוס עליו ואם רוצה להטיל אימה בתוך ביתו או על הצבור אם הוא פרנס יראה בעיניהם שהוא כועס והסיה דעתו מיושבת עליו בינו לבין עצמו· כאדם שהוא מראה פנים של כעס ובלבו אינו כועס כי הכעס מביא לכלל טעות ואמרו חכמים כל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ובעלי כעס חייהם אינם חיים יגם מתים קודם זמנם וכה"א כי לאויל יהרג כעס. לפיכך נאה מאד נתרחק מן הכעס ולהנהיג בעצמו שלא ירגיש אף בדברי שמכעיסו וזו היא דרך הטובה:

מטות יום ה תורה

אונקלוס

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דמלוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד הולם:

ו וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמַּטֶּה
לַצָּבָא אֹתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן לַצָּבָא וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ וַחֲצֹצְרוֹת
הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ: ז וַיִּצְבְּאוּ עַל־מִדְיָן
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיַּהַרְגוּ
כָּל־זָכָר: ח וְאֶת־מַלְכֵי מִדְיָן הָרְגוּ

ו וּשְׁלַח יָתְהוֹן מֹשֶׁה
אַלְפָא לְשִׁבְטָא לְחֵילָא
יָתְהוֹן וְיָת פִּינְחָס בַּר
אֶלְעָזָר כַּהֲנָא לְחֵילָא
וּמָנֵי קוּדְשָׁא וַחֲצוֹצְרָת
יַבָּבְתָא בִּידֵיהּ:
ז וְאִתְחַיָּילוּ עַל מִדְיָן
כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה
וְקַטָּלוּ כָּל דְּכוּרָא:
ח וְיָת מַלְכֵי מִדְיָן קַטָּלוּ

ת"א וישלח אתם משה. סוטה מג: ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם. סנהדרין קו:

בעל הטורים

(ו) וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס. והכפילים לא שלה עמהם כדי שלא יתחייב שבט שמעון שנהרג

שפתי חכמים

פ מדכתיב וישלח אותם משה למה חזר וכתב אותם ואת פנחס אלא מגיד כו': צ בשלמא בלא זה ה"א דשא דלא שלח את אלעזר משום חשיבותו של אלעזר שהיה שקול כנגד כלם אבל עכשיו שפי' שגם פנחס היה שקול כנגד כלם א"כ למה שלה את פנחס כו': ק ולהאי טעמא לחוד קשה דהא עיקר מלוה היה מה שהרג את זמרי ולא מה שהרג את כזבי, לכן אמר ד"א שהלך כו'. ולפי ד"א קשה הא לטובה היה לו ליוסף מה שמכרוהו נמכרים שהרי נעשה מלך שם, לכן אמר ד"א שהיה משוח מלחמה. ולהאי טעמא לחוד נמי קשה למה מפרש קרא שמו של פנחס שהיה משוח מלחמה במלחמה זו יותר מבמלחמה אחרת, ולכך לריך רש"י לכל הטעמים נ"ל: ר משום דשניהם נקראו קדש דכתיב בפרשת במדבר שיני בסופו ולא יבאו לראות כבלע את הקדש וגבי ציץ כתיב בפ' תרומה ועשית ציץ וגו' קדש לה': ש רלנ"ח שאך יכול פנחס ליטא כל זה בידו הארון והציץ והחלולרות: על חלליהם מן האויר וכן בבלעם כתיב על חלליהם בספר

רש"י

(ו) אותם ואת פינחס. מגיד שהיה פנחס פ שקול כנגד כולם. ומפני מה הלך פנחס ולא הלך אלעזר צ אמר הק' ב"ה מי שהתחיל במצוה שהרג כזבי ק בת צור יגמור. ד"א שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו שנאמר (בראשית לז) והמדינים מכרו אותו (סוטה מ) ומנין שהיתה אמו של פנחס משל יוסף שנאמר (שמות ו) מבנות פוטיאל, מזרע יתרו שפיטם עגלים לע"א ומזרע יוסף שפטפט ביצרו. ד"א שהיה משוח מלחמה: ובלי הקדש. זה הארון והציץ ר שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי מדין בכשפים והוא עצמו פורח עמהם הראה להם את הציץ שהשם חקוק בו והם נופלים לכך נאמר על חלליהם במלכי מדין שנופלים (יהושע יג): בידו. ברשותו ש וכן (במדבר כא) ויקח את

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ו) וישלח אתם משה. שקב"ה אמר למשה נקם נקמת אתה בעצמך והוא· משלח אחרים אלא ע"י שנתגדל במדין אמר אינו בדין שאבגוד בכס שהם עשו לי טובה הגאה כדאמרי אינשי בירא דשתית מיניה מיא לא תשדי ביה עפרא. וי"מ שאין זה מדין שנתגדל בו משה שזו כלך מואב ועד עכשיו היא חרבה. ולמה שלה פנחס דמי שהתחיל במצוה אומרים לו גמור ושוא שהם זה המדינית לפיכך יגמור מצותו:

עַל־קְטַיְהוֹן יַת אֲוִי
וְיַת רֶקֶם וְיַת צוּר וְיַת
חוּר וְיַת רְבַע חַמְשָׁא
מַלְכֵי מִדְיָן וְיַת בִּלְעָם
בַּר בְּעוֹר קְטָלוּ בְּחַרְבָּא:
ט וּשְׁבוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יַת
נְשֵׁי מִדְיָן וְיַת טַפְלְהוֹן
וְיַת כָּל בְּעִירְהוֹן וְיַת
כָּל גֵּיתֵיהוֹן וְיַת כָּל
נִכְסֵיהוֹן בְּזוֹ: י וְיַת כָּל
קִרְוֵיהוֹן בְּמוֹתְבָנֵיהוֹן
וְיַת כָּל בֵּית סַגְדָּתְהוֹן
אוֹקִידוּ בְּנוּרָא:

עַל־חַלְלֵיהֶם אֶת־אֱוִי וְאֶת־רֶקֶם
וְאֶת־צוּר וְאֶת־חוּר וְאֶת־רֶבַע
חֲמֵשֶׁת מַלְכֵי מִדְיָן וְאֶת בִּלְעָם בֶּן־
בְּעוֹר הָרָגוּ בֶּחָרֶב: ט וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֶת־נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת־טַפָּם
וְאֶת כָּל־בְּהֶמְתָּם וְאֶת־כָּל־
מִקְנֵהֶם וְאֶת־כָּל־חֵילָם בָּזָזוּ:
י וְאֶת כָּל־עָרֵיהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם
וְאֶת כָּל־טִירֹתָם שָׂרְפוּ בָאֵשׁ:

בעל הטורים

נסיעת מצבתו: (ח) ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב. כיוצא בו (סימן נ"ג) הומר ואת בלעם בן בעור הקוסם מלמד שהכיתוהו לפני מטה ודומה נדון מכספה לא תחיים. יש דרך יפה לפני רש"י

כל חרגו מידו: (ח) חמשת מלכי מדין. וכי היו רוזה חמשה מה הכתוב למה הזכיר לומר חמשת חלף ללמדך שכולו כלם בעלה והוסיו כלם בפורעניות. בלעם הלך שם ליעוץ את אשר עשרים ותרבעה חלף שהפיל בעצתו (ספרי) ויעץ ממדין לקרות ישראל ומשיתן עלה רעה א"ר לחם אם כשהייתם שנים רמוז לא יכולתם להם, ועכשיו כי"ב חלף תתם כחים להלחם, נתנו שכרו משלם ב ולא קפחוהו: בחרב. הוא הן על ישראל והחליף חומתו בחומותם אחן נופעים חלף בפיחם וע"י תפלה וכקשה, והוא הוא ותפש חומותם לקללם בפיו, אף הם כתו עליו והחליפו חומותם בחומות החומות שבחים בחרב שנאמר (ברחשית כז) ועל חרבך תחיה: (י) טירתם. מקום פלטרין שלהם שהוא ל' מוסב כומרים יודעים חוקיהם. ד"ח ל' מוסב שריהם כמו שמתורגם שרני ג פלטתיס טורני פלטתאי:

תרגום נביאים יהושע יד

להמשיך נפ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דחוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דחוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א אֲרֵי יְהַב מֹשֶׁה אַחֲסָנַת
תְּרֵין שִׁבְטִין וּפַלְגוּת שִׁבְטָא
מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא וּלְלֵיוָאֵי
לָא יְהַב אַחֲסָנָא בֵּינֵיהוֹן:
ב אֲרֵי הָווֹ בְּנֵי יוֹסֵף תְּרֵין
שִׁבְטִין מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וְלָא
יְהָבוּ חוּלָק לְלֵוָאֵי בְּאַרְעָא אֱלָהֵן קִרְוִין לְמִיתַב וּרְהָטֵיהוֹן

א כִּי־נָתַן מֹשֶׁה נַחֲלַת שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה
מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְלַלְוִיִּם לֹא־נָתַן נַחֲלָה בְּתוֹכָם: ב כִּי־
הָיוּ בְנֵי־יוֹסֵף שְׁנֵי מַטּוֹת מְנַשֶּׁה וְאֶפְרָיִם וְלֹא־נָתְנוּ
חֵלֶק לַלְוִיִּם בָּאָרֶץ כִּי אִם־עָרִים לָשֶׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶם

לבעיריהון

רש"י מצודת דוד

(ג) כי היו בני יוסף שני מטות. תחת שבט לוי: (ג) כי נתן משה. יכפר מדוע חלק יהושע נחלה לשבטים שהרי לוי לא נמנה עמהם ומשה נתן להם ב' חלקים בארץ ע"י גורל ולא נתן נחלה כי אם ערים לשבת ומגרשיהם לבהמתם וקנינם ומקנם: (ד) כי היו. ל"ל לפי שבני יוסף נחלקו נחלה כ"א במטה אחת ולוי ב"ש לוי לא נמנה עמהם במטות ולוי נחלה בהמתם וקנינם ומקנם: (ג) כי נתן משה. ל"ל נתן משה ולא יהושע: נכפר. ר"ל נכפר לדוד

(חק לישראל) ח"ד 27 5 נכפר

לְמִקְנֵיהֶם וּלְקִנְיָנָם׃ ג כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְחַלְּקוּ אֶת־הָאָרֶץ׃ ד וַיִּגַּשׁוּ
בְּנֵי־יְהוּדָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל וַיֹּאמֶר אֵלָיו כָּלֵב בֶּן־
יְפֻנֶּה הַקְנִזִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה ו אִישׁ הָאֱלֹהִים עַל אֹדֹתַי וְעַל־
אֹדוֹתֶיךָ בְּקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ׃ ה בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה אָנֹכִי
בְּשָׁלְחַ מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה אֹתִי מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לְרַגֵּל
אֶת־הָאָרֶץ וָאָשֵׁב אֹתוֹ דָבָר כַּאֲשֶׁר עִם־לְבָבִי׃

לְמִקְנֵיהוֹן וּלְקִנְיָנֵם׃ ג כְּמָה דְפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה
כֵּן עֲבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְפָלִיגוּ
יָת אַרְעָא׃ ד וּקְרִיבוּ בְּנֵי
יְהוּדָה לְוָת יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּלָא
וְאָמַר לֵיהּ כָּלֵב בַּר יְפֻנֶּה
קְנִזָּאָה אַתְּ יָדַעְתְּ יָת פִּתְגָמָא
דְמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה נְבִיָּא דְיָי
עַל עֵסֶק דִּילִי וְעַל עֵסֶק
דִּילָךְ בְּרָקֵם גְּיָאָה׃ ה בַּר
אַרְבְּעִין שְׁנִין אֲנָא בַּד שְׁלַח
מֹשֶׁה עַבְדָּא דְיָי יָתִי מֵרָקֵם

נָאָה לְאֵלָלָא יַת אַרְעָא וַאֲתֵיבֵת יְהֵיה פִּתְגָמָא כְּמָה דַהֲוָה עִם לְבָבִי׃

מצודת דוד

(ג) כאשר צוה ה׳. שלח לפתם: (ד) ויקרבו בני יהודה. לפתם: ויחלקו ביניהם. חלקו ולא נתנו ממנו לנשים: (ה) ויגשו בני יהודה. לעזור לכלב בשלחם בקשתו: על אודותי ועל אודותיך. בגזרה שלא יכנסו בארץ ולא נמות במדבר: (ו) עם לבבי. כי כפי היה בעלם פחת עם יתר המרגלים כי אמר ונכבו לו לפני משה וכחם פושם:

מצודת דוד

(ג) כאשר עם לבבי. ולא כאשר עם פי, שכפי הכעסתני להמרגלים שאומר כאשר היה עם יתר המרגלים והייתי מדבר עמהם פחד בפה ופחד בלב:

כתובים תהלים קז

לתבשיר מיסוד ומלכות דז״א שין דלת יוד נפש שין שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד ארנ ארדני נפש ארדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוי וו הוי חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות

אל שם ב״ן שבעשיה׃

א יוֹדוּ לַיהוָה חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם׃ ב וִירוֹמְמוּהוּ
בִּקְהַל־עָם וּבְמוֹשַׁב זְקֵנִים יְהַלְלוּהוּ׃ ג יָשַׂם נְהָרוֹת לְמִדְבָּר
וּמֹצָאֵי מַיִם לְצִמָּאוֹן׃ ד אֶרֶץ פְּרִי לִמְלֵחָה מֵרָעַת יוֹשְׁבֵי בָהּ׃
ה יָשַׂם מִדְבָּר לַאֲגַם־מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמֹצָאֵי מָיִם׃

א יְוַדוּן קֳדָם יְיָ טְבוּל
חֶסְדֵיהּ וּמְשַׁתְּעַן פְּרִשָׁתֵיהּ
לִבְנֵי נָשָׁא׃ ב וּמְרוֹמְמִין
יַתֵּיהּ בְּכְנִשְׁת עַמָּא בֵּית
יִשְׂרָאֵל וּבְסַנְהֶדְרִין דְּחַכִּימָא
יְשַׁבְּחוּן יָתֵיהּ׃ ג עַל דְּרָא
דְיוֹאֵל בַּר פְּתוּאֵל אִתְנַבִּי וַאֲמַר כַּד מָרְדוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָא דְיוֹאֵל נְבִיָּא אֵיתֵי עֲלֵיהוֹן
שְׁנֵי נְהָרְוָתָא דְיָךְ מַדְבְּרָא וּמַפְקָנוּת מַיָּא הֵיךְ צְחוֹחְתָא׃ ד אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל דַּעֲבָדָא פֵּירֵי צָרָא הֵיךְ סְדוֹם
דְאִתְהַפְּכַת מִן בִּישׁוּת יַתְבִין בָּהּ׃ ה בַּד תָּבוּ לְאוֹרַיְתָא שַׁוִּי מַדְבְּרָא הֵיךְ אֲרִיתָא דְמַיָּא וַאֲרַע צִיחָנָא
לְמַפְקָנוּת מַיָּא׃

מצודת דוד

(ב) בקהל עם. בקהל עם הכתוב. כ״ל מלבד סלכים המלא יעשה עוד פלאות דבר וקלוסו כי יעשה נסלות להיות עקוב ליובש במדבר: ומוצאי מים. כפל הדבר במ״ש: (ד) מרעת. ולא מלרן שוסא פרי תסיס נסלך להיות עשלה עלוסא לל יעשה פרי: מרעת. כ״ל לא על תכס יעשה כזאת כ״ל בעבור רעת יושבים ונמולא סוא מבלים: (ה) יסם מדבר. מקום יוכא כמדבר יבא למקום מגמי מים: ומלרן ליה. כפל סדבר במ״ש:

ברטנורא משנה בכורות פרק ג עיקר תוי״ט

הלוקח. עז בת שנתה. טילדה בתוך שנתה: ודאי. שמוכו הולד: לכהן. דקודם לכן לא ילדה: ספק. ירעה עד שיפול בו מום ויאכל במומו לבעלים ואם ספק פטר חמור הוא מפרים עליה והוא שלו: מנוף. לבעבועות

על דס שפולמת סכסמה ומרחין שותה לרופא סלס ומכיר בהן אס הן מחמת הריון שהפילה ושמא טנפה בתוך שנתה להוי ספק ולך ופטרה מן הכבורה הלכך

הלוקח בהמה מן הכותי ואין ידוע אם ביכרה ואם לא ביכרה. רבי ישמעאל אומר עז בת שנתה ודאי לכהן. מבאן ואילך [ס]ספק. רחל בת שתים ודאי לכהן מבאן ואילך ספק. פרה וחמור בנות שלש ודאי לכהן מבאן ואילך ספק. אמר לו

כלי מתכות דסוד דמלכות דיסוד א אל אלה אלהי אלהים

[ס]ספק. וכגון שיכלו ספק סלך לתך כוכ בסמוס וכיוכ בסמוס מעכבתם ויולדת בתוך שיהן וסס ילדו מיכל מוליד ומסיק בדיעבד כי מזלינן בתר כוכב כוכב דלא תלי במעבד מבל כוכב דתלי במעבד כגון

ר״ע אלו בולד בלבד בהמה נפטרת היה כרבי׳ך אלא אמרו שימן הולד בבהמה דקה טנוף ובגסה

שליא ובאשה שפיר ושליא. זה הכלל כל שידוע שביוצרה אין כאן לכתן כלום. וכל שלא ביוצרה ה"ז לכהן. אם ספק יאכל במומו לבעלים. ר"א בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם ה"ז תקבר [ב] ונפטרת מן הכבורה: ב רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן הכותי אינו חושש שמא בנה של אחרת היה. נבנם לתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ואת שאינן מבכירות מניקות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו. ושמא בנה של זו בא לו אצל זו: ג רבי יוסי בן משולם אומר השוחט את הבכור עושה מקום בקופין מכאן ומבאן ותולש השער ובלבד [ג] שלא יזיזנו ממקומו וכן [ד] התולש את השער לראות מקום המום: ד שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ שחטו. עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין ד"ר יהודה. א"ר יוסי לא בזה התיר עקביא אלא בשער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ מת בזה עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין. הצמר (גמ' המדולדל) המדובלל בבכור את שהוא נראה (גמרא עם) מן הגזה מותר ואת שאינו נראה (גמרא עם) מן הגזה אסור:

שיכור הבסמא דתני בהדיא עם הארץ ופיכח לגזיזת בעלים זכה לה: [ג] ונפטרת. מהקדש שהולד בחולה ובפה קדושה דמעיקרא מיעוטא דנפטרת למקלה דיקבות הוי ולא ס"ד דקולבה כדי לפרסם לפי שהן סדנר יודע שהפה מרפה שליא עז בת שנתה ספק היא: שליא. כמין כסוי על העובר שהעובר מוגה בה: שפיר. למעלה מן הכליא קרום שיש בו דם נקרם וזוהי קרוי שפיר וריבוי פירות התיכה על כבר שיש בה צורת אדם וי"מ לעיולי עז בת שנתה ספק היא: שליא. כמין כסוי על העובר שהעובר מוגה בה: שפיר. למעלה מן הכליא קרום שיש בו דם נקרם וזוהי קרוי שפיר וריבוי פירות התיכה על כבר שיש בה צורת אדם וי"מ לעיולי

שפיר לפי שעבוי כשפורת: ששפעה חררת דם. שהפילה מתיכת דם: הרי זו תקבר. לחודיע (ה) שנפטרת מן הכבורה שהרופה מקוברים אותו יודע שהבת שהניח אינו קדום בבכורה והלכה כר"ש וכר"ת בן יעקב: ב אין חוששין שמא בנה של אחרת היה. שיכח הבת לחבריו בכור ספק דשיכח דך בהמה לא ילדה משולם אלא שהבה זו את בן חברתה ולא תיכח לחית לה אלא הא תיכח מיעוטא (ג) לחולבות אע"פ שאין יולדות הא ולחי לא אמרינן אלא בבה הוא ופעוטה מן הבכורה: מבכירות. בה רוח אלא יולדו על עבעיו: אין חוששין שמא בנה שר זו בא לו אצל זו. לדיהום לכולהו ספק בכורות אלא ולחי לותן הכרוכים אחר המבכירות הוי בכורות ולחין והכרוכין אחר אחין מבכירות הוי פאטיין ולחין והלכה כרשב"ג: ג עושה מקום בקופין. גרסינן וגבגרא מעתם תני לקופין כלומר לנוכך מקומו בב קופין (ג) תולש שער על נוחר ואין כאן מבום אלא תניא בכור נאחך (ד) דתלוטם ביד לאו גזיזה היא אבל בכלי ולחי אסור. וכן מותר לתלום את השער ואפילו לכתקלה להרחות בו לחכם מקום המום והלכה כר"י בן משולם: ד עקביא בן מהללאל מתיר. הגמר בהגיה לקמן: וחבמים אוסרים. דלחי שריית ליה גמר המוסרת מהייט לחי לאחהווי לבכור כדי שתציר גמרו בכל שעה ולחי בה לידי תקלה בגיזוז ויעבוד בו ופסולי המוקדשים אסורין בגיזה ועבודה דכתיב תזבה ואכלת בשר תזבה ולא גיזה: לא בזה התיר עקביא. כלומר לא בזה עקביא מתיר וחבמים אוסרים דבשחטו דברי הכל שרי דמנו דמהניא שחיטה לגמר המחובר בו להתירו לאחר שחיטה מהניא נמי לתלום ומותר בהלון ולא נתלקו אלא בתת דלוחו גמר המחובר בו עיון קבורה עקביא מתיר ולגמר שנשר ממנו כבהוה בחיים וחבמים אוסרים גזירה שמא ישהנו כדי ליהנות בגמר שנשר ממנו בל שעה ולחי למעבד בידי גיזה ועבודה ופסק הלכה דתפילו לאחר שחיטה גמר שנשר ממנו בחיים אסור: צמר המדובלל. אלא נתלש לגמרי לבל מחובר הוא עם הגמר ולחיו טופל: את שנראה עם הגזה. כשחטעו וגוזזו לאחר שחיטה וילה הגמר המדובלל בבלל עם שאר הגיזה ולחיו נראה כמופרש ממנה: מותר. בשאר הגיזה: ושאינו נראה עם הגיזה. אילא חוץ יותר מדאי ועיכר לבל שמדובלל מן הגיזה: אסור. כמי שנשר לגמרי קודם שחיטה ואסתמא כרבנן (ה) דפליגי עליה דעקביא דהלכתא כוותייהו:

תוספות

גמרא בכורות דף כד ע א

רש"י

והנבנם לתוך עדרו בלילה כו'. ולמחר בשביים כו'. קיימא לגמ לו למעקב בעיון זה לימא הנכנם לתוך עדרו ולמה לי בלילה תנויים כו' ונקבות כו'. וי"ל דלבדוקה נקט הכי דאע"ג דודאי שיכח מחנם נידחן בלילה שמדיין הן מהמות מכירים בולדות שם ודבקן לעשות בלילה ומה לו בנם בל זו אלא זו אע"פ לפ מיירינן:

תניא הלוקח בהמה מניקה מן הכותי הבא אחריו בבור מספק מפני שמרחמת אע"פ שאינה יולדת רשב"ג אומר דבר בחזקתו וכן היה רשב"ג אומר הנכנם להוך עדרו בלילה וראה בעשר בט"ו מבכירות ושאינן מבכירות יולדות למחר השבים ומצא זברים תלויין בשאינן מבכירות ונקבות

מרחמת. מוהבת בן הכרתה: ומצא זברים. בגולדים שבשני תלויין וכרוכין ויוצקין מן הזקנות שנפטרו בבר מן הבכורה והנקבות הגולדות עכשיו מלא תלויות במבכירות דהשתא הין בלין

תלויות במכבירות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו. איבעיא להו דבר בחזקתו דקאמר רשב"ג דאינה מרחמת אא"כ יולדת הא היכא דאוליד חיישינן לרחמנו או דילמא דידה מרחמת דלא דידה לא מרחמת למאי נ"מ למילקא עלה משום אותו ואת בנו אי אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא לקי ואי אמרת דלא דידה נמי מרחמא לא: לקי מאי. ת"ש רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי אינו חושש שמא בנה של אחרת הוי מי קתני הוא היה קתני ה"ק אינו חושש שמא בנה של אחרת אא"כ היה לה ולד מעיקרא ת"ש נכנס בתוך עדרו וראה את המכבירות מניקות ואת שאינן מכבירות מניקות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו ושמא בנה של זו בא לו אצל זו. אמאי ליחוש דילמא רחומי רחים. במקום דידה לא שבקה דידה ומרחמת דלא דידה. ת"ש דבר בחזקתו וכו' מאי לאו רישא דומיא דסיפא מה סיפא ודאי דידה אף רישא ודאי דידה מידי איריא האי כראיתא והאי כראיתא ומאי ובן אפטורה דבבורה:

דין בכורות ניהנת כהן: אין חוששין. להמיר ולספק בספק בכורות ולומר שמא כמה של זו בא לו אצל זו וזכרים הן בני המכבירות: שאינה מרחמת ולד בהמה אחרת. הלכך ס"כ יולדת אם היה לה וולד מתחלה דהא ודאי מי נמי לא הוי הא ודאי ולד דידה פטורה מן הבכורה דהא הוי"ל מחריגא ומיהו היכא דילדה חיישינן לרחומי שמרחמת וולד בהמה מחריגא: למאי נ"מ. הא לענין בכורה ממה נפשך פטורה דאי הא לאו דידה הא הוי"ל מחריגא: למילקי עליה. דהאי שכרוך מחריגא משום אותו ואת בנו: לא לקי. דלמא לאו דידה הוא: אין חוששין וכו'. מלמד ודאי דילה מחזיק ליה הלכך מרחמת הלכך דידה: מי קתני. מין הוספין שמא בנה של אחרת הוא היה קתני והכי קאמר ממה נפשך פטורה מן הבכורה דאין הוספין שמא מרחמת כן מכרתה הלכך ס"כ היה לה ולד אחר מעיקרא הילכך לענין בכורה ודאי פטורה אבל לענין אותו ואת בנו ספיקא הוא: דילמא רחומי רחים. הוחיל ולכולן הוי ולדות הלכך ודאי אפילו ילדה היכא מרחמת הלכך על שלה ומצני במקום דידה וכו': הרבר בחזקתו. וכן כלומר דקתני סיפא וכן היה רשב"ג אומר הנכנס וכו' מאי לאו מדסיפא וכו' מדקתני וכן וכו': ודאי דידה. דכל חדא והדא התלוי בה דידה היא דהא אחרת במקום דידה לא שבקה דידה ומרחמת דלא דידה מקשינן לה ולענין אותו ואת בנו לקי: הא בראיתא. וסיפא ודאי רישא ספק: ומאי וכן. הוחיל ולא דמי: ומשני לפטורא. להא דמי דכי היכי דסיפא פטורות ודאי דהא ודאי נקבות תלויות במכבירות הלכך קאמר דידה דקאי קאמה ומרחמת הלכך דידה רישא נמי פטורות מן הבכורות ודאי דאי נמי לא דידה היא הא ילדה מחריגא והיכא מרחמת הלכך ס"כ יולדת ולעולם לענין אותו ואת בנו הוי ספק:

זוהר (חיי שרה דף קלג ע"ב) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

רבי חזקיה פתח ואמר (ישעיה מב) מי נתן למשיסה יעקב ויסראל לבוזזים הלא ה' וגו'. ת"ח מזמנא דאתחרב בי מקדשא כרכין לא סריין בעלמא ואתמנעו כביכול מלתמנעו מעילא ותתא וכל זיונין אחר דרגין תתאין מתתקפי ואזלי ושלטי עלייהו דיסראל בגין דחיזנין גרמו בהודייהו. האי קרא לא אתייסבן אלא בהני דכתיב (משלי) מי נתן למשיסה יעקב ויסראל מאו הטעאנו לו הטעו ליה ואי תאמר הטעאנו לו מאי הלא הלכו ולא חכינו מבעי ליה. אלא בשעתא דאתחרב מקדשא ואתוקד היכלא ועמא אתגלי בעי שכינתא לאתעקרא הדוכתא ולמיהך עמהון בגלותא דאמר מיהך בקדמיתא למהמי ביתאי והיכלאי ואפקוך על דוכתי דכהני ולויאי דהוו פלחין כניתאי אמר רבי אלעזר כהניא שעתא דאסתלק כסא דיסראל לעילא וחמתא דכעלה אסתלק מנה לעילא לשילא נהפיך לתתא עלמא בכיתא ואסתכלת בכל חינון דוכתי ואשתמע קלא לעילא ולשילא ואשתמע קלא לתתא הכ"ד (ירמיה ל) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו' ותוקמוה. כיון דעאלת בגלותא אסתכלת בעמא וחמתא דדחקי לון ורמסי לון בגלותא כין דגליוהי דאחר עמין כדין אמרת מי נתן למשיסה יעקב וגו'. ואמאן אמרין הלא ה' זו הטעאנו לו והיא אמרת ולא חכו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו. ובשעתא דזמין קב"ה למפקד על עמיה כנסת יסראל תיתוב אן גלותא בקדמיתא (ישעיה ל"ל קב"ה) תהך לביתך בגין דבית המקדש יתבני בקדמיתא ויימא לה קב"ה קומי מעפרא. היינו תכת ואמרת לזן אחר היכך ביתאי מרא היכלי אתוקד כוותי עד דקב"ה יבני בי מקדשא בקדמיתא ויתקין היכלא ויבני קרתא דירושלם ולבתר יוקים לה מעפרא הכ"ד קומי ירושלם ה' וגו' קומי ירושלם בקדמיתא ולבתר נדחי יסראל ויכנס ויימא לה התעורי מעפר קומי שבי ירושלם וגו'. ואתכנים גלותהון דיסראל הכ"ד קומי ירושלם ה' בקדמיתא ולבתר נדחי יסראל יכנס וכדין הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם הכ"ד תהיית המתיש. וכתיב ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו וגו' כילה"ו:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

מספר חסידים סימן קנג.

רגזן לא עלם כידו כי אם כגזוזתו וגוזם להוליך מפיו דבריו שלא לסונן קף בלפי מעלם ועויתת סבעם עציפתו לכעם בדבר פעמים. לא ולמד מהלל שלא היה כעומו אדם עניו מעולם עצותיתו גרם להכעים ג' גויים קמה בקפי הכבישם. ואל יעיל אדם לימם יתיכם בתוך ביתו אן יכילוהו עבדיו דבר מסוך כשאר לא יהיה בעבל עמוק או בעם עניים מילאתו ילכו ויקנו דבר מיסוך וזה לא ידע ולא בעניל לימם יתיכם בתוך ביתו סוף גם לידי שלם עציות גיוון עניות והילול שבת ושפיכות דמים תבעם מבעו נדם מילאתו תבעל לו תבעיל בשבת או אם היה בעיל בעך בתדל מבעתו להליך לוחם אם מבעוד יום ושבתם לשוחם אם תדליך מפני לימתו בשבת או תבעת אבתו או אמך מבניו בלילה בחבב' ויפנו בשתר שפתחים ס"ו שפיכות דמים ב

הרמב"ם הל' תפלה פרק יא

(א) כל אחד ואחר מן הקורין פותח ס"ת ומביט למקום שהוא קורא בו. שה"כ אומר ברכו את ה' המבורך וכל העם עונין ברוך ה' המבורך לעולם ועד וחוזר ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה ה' נותן התורה וכל העם עונין אמן ואח"כ קורא עד "ישלום לקרות וגדול הספר ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר נתן לנו תורתו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו בא"י נותן התורה: (ב) אין הקורא בתורה רשאי לקרות בתורה עד שיבלה אמן מפי הצבור. קרא ונעה אפי' בדקדוק אות אחת מחזירין אותו עד שיקרא אנה בדקדוק

(חק לישראל) ח"ד

ולא יקראו שנים בתורה אלא האחד לבדו. קרא ונשתתק יעמוד אחר תחתיו ויתחיל ממקום שהתחיל הראשון שנשתתק ומברך בסוף:

אונקלוס — מטות ליל ו׳ תורה

כ״ז פסוקי שמו״ת נגד מילוי ב״ן וי׳ ה׳ ו׳ ה׳ ותעשה. ממנו צירוף והיה בניקוד ששי

יא וְנַסִיבוּ יַת כָּל עָדְאָה
וְיַת כָּל דְּבְרָתָא בְּאֱנָשָׁא
וּבְבְעִירָא: יב וְאַיְתִיאוּ
לְוָת מֹשֶׁה וּלְוָת אֶלְעָזָר
כָּהֲנָא וּלְוָת כְּנִשְׁתָּא
דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יַת שְׁבְיָא
וְיַת דְּבְרָתָא וְיַת עָדְאָה
לְמַשְׁרִיתָא לְמִשְׁרְיָא
דְּמוֹאָב דִּי עַל יַרְדְּנָא
דִּיְרֵחוֹ: יג וּנְפָקוּ מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא וְכָל
רַבְרְבֵי כְנִשְׁתָּא
לְקַדְמוּתְהוֹן לְמִבְּרָא
לְמַשְׁרִיתָא: יד וּרְגִיז
מֹשֶׁה עַל דְּמַמְנֵי עַל
חֵילָא רַבְּנֵי אַלְפִין וְרַבְּנֵי
מְאָוָתָא דְּאָתוּ מִקְרָבָא:
טו וַאֲמַר לְהוֹן
כְּעַן הַקַיֵּמְתּוּן כָּל
נוּקְבָא: טז הָא אִינוּן
הֲוָאָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּעֵצַת בִּלְעָם לְשַׁבָּרָא
ת״א ייקוף מסס. שבת סד פסחים עז:

יא וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־הַשָּׁלָל וְאֶת כָּל־
הַמַּלְקוֹחַ בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה: יב וַיָּבִאוּ
אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־
עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׁבִי וְאֶת־
הַמַּלְקוֹחַ וְאֶת־הַשָּׁלָל אֶל־הַמַּחֲנֶה
אֶל־עַרְבֹת מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־יַרְדֵּן
יְרֵחוֹ: ס שלישי שני כשהן מחוברין יג וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל־נְשִׂיאֵי הָעֵדָה
לִקְרָאתָם אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה:
יד וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הֶחָיִל שָׂרֵי
הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת הַבָּאִים
מִצְבָא הַמִּלְחָמָה: טו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
מֹשֶׁה הַחִיִּיתֶם כָּל־נְקֵבָה: טז הֵן הֵנָּה
הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם

רשב״ם

(יב) את השבי. אדם: ואת המלקוח. בהמות: ואת השלל. מטלטלין: (יג) אל מחוץ למחנה. כדי שלא יכנסו הבאים מן המלחמה במחנה. מפני טומאת נפש:

רש״י — שפתי חכמים

(יא) ויקחו את כל השלל וגו׳. מגיד שהיו כשרים ולדיקים ולפי שהשלו על הגזל לפיכך יל בכזה שלא כרשות שנאמר את כל השלל וגו׳ ועליהם מפורש בקבלה שניך כעדר הרחלים וגו׳. לפי שהיו המלחמה שכיך כולם לדיקים. שלל. הן מטלטלין של מלכוש ותכשיטין: בז. הוא כיוש מטלטלין ד שתוכם תכשיטין: מלקוח. חלש וכהמה. וכמקו׳ שכתוב שבי תפל מלקוח שבי כחלש ומלקוח כבהמה: (יג) ויצאו משה ואלעזר הכהן. לפי שרמזו את נערי ישראל יוצאים לתטוף מן הכזה: (יד) ויקצוף משה על פקודי החיל. ממונים על החיל ללמדך שכל שרשון הדור תלוי בגדולים שים כה כיוס למחות: (טז) בדבר בלעם. אמר להם תפילו אתם מכניסים כל המוות [ס״ת חומות] כעולם אין אתם יכולים להם אמת מרוכים אתם מן המלרי שהיו עם מחות רכב כחור בוחו ואשיתכם עכה. אלהיהם של אנו שונא זמה הוא וכו׳ כדאיתא כחלק ובספרי: הן הנה. מגיד שהיו מכירין אותן. זו היא שנכתכל פלוני כה:

לְמִסַּר־מַעַל בַּיהוָה עַל־דִּבְרַ־פְּעוֹר
וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת יְהוָה: יז וְעַתָּה
הַרְגוּ כָל־זָכָר בַּטָּף וְכָל־אִשָּׁה יֹדַעַת
אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הַרְגוּ: יח וְכָל
הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב
זָכָר חַיּוּ לָכֶם: יט וְאַתֶּם חֲנוּ מִחוּץ
לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כֹּל הֹרֵג נֶפֶשׁ
וְכֹל נֹגֵעַ בֶּחָלָל תִּתְחַטְּאוּ בַיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם
וּשְׁבִיכֶם: כ וְכָל־בֶּגֶד וְכָל־כְּלִי־עֹר

שְׁקַר קֳדָם יְיָ עַל עֵיסָק
פְּעוֹר וַהֲוַת מוּתָנָא
בְּכְנִשְׁתָּא דַיְיָ: יז וּכְעַן
קְטוֹלוּ כָּל דְּכוּרָא בְּטַפְלָא
וְכָל אִתְּתָא דְיַדַעַת גְּבַר
לְמִשְׁכַּב דְּכוּרָא קְטוֹלוּ:
יח וְכָל טַפְלָא בְּנִשְׁיָא דִי
לָא יְדָעוּ מִשְׁכַּב דְּכוּרָא
קַיְימוּ לְכוֹן: יט וְאַתּוּן
שְׁרוּ מִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא
שִׁבְעָא יוֹמִין כָּל דְּיִקְטֹל
נַפְשָׁא וְכָל דְּיִקְרַב
בְּקְטִילָא תְּדוֹן עֲלוֹהִי
בְּיוֹמָא תְלִיתָאָה וּבְיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה אַתּוּן וּשְׁבֵיכוֹן:
כ וְכָל לְבוּשׁ וְכָל מָאן
דְּמִשַּׁךְ וְכָל עוֹבַד מַעֲנִי

ת"א וכל משם . יכמות ס : וכל טמא . שם קידושין שם : כל הרג נפש . יכמות שם : וכל נגד . שבת סג סד מוצין נט :

בעל הטורים

(יז) ידעת איש . בגימ' אין כתיב אוכין : ידעת . ג' פעמים , סכך , לחיוב דיבק נגעב , יסיר כפלים מעשיך וכשבי יודעת אתר . וכיון דליכא ביבמות פסקיבום לפני אין כל פסקים אוכיות בידוע שבעולם וכיון כפלים מעשיך נפל"ו נפלאות מעשיך נודע מם פוא יודעת איש : וכל פעם ידעת איש למשכב .

(יח) וכל הטף . בגימ' אין כתיב אוכין : ידעת . ג' פעמים , סכך , לחיוב דיבק נגעב , יסיר כפלים מעשיך וכשבי יודעת אתר . וכיון דליכא ביבמות פסקיבום לפני אין כל פסקים אוכיות בידוע שבעולם וכיון כפלים מעשיך נפל"ו נפלאות מעשיך נודע מם פוא יודעת איש : וכל פעם ידעת איש למשכב .

שפתי חכמים

בגמ' וגו' תלת ע"כ ג"ל הכא דכלל פוא מעלמין אל מכניס וכו' פוא מעלמין בתיון של תכניס : ה כגון בת ג' שנים ויום אתד פתוסה מכלן פיכ לפוים ליבעל : ו דלא"כ פוי קשיי פתני פתדדי דכתיב וכל פעם יודעת איש למשכב זכר פלוגו מעמע דוקא גדולה שבעולם אם גדולה שבעולם אתיו וקטנה בין שבעולם וביו לא שבעולם אתיו והדר כתיב וכל הטף בנשים אשר לא ידעו מעבה זכר אתיו לכם מעמע דוקא קטנה שלא שבעולם אם קטנה שבעולם וגדולה בין שבעולם בין לא שבעולם תפרוגו ופם כן קשיא ליבא לסוספא לכך פוכרה לפרש כו' : ז ומ"ם אם כן תמתי מלעיל למתכת וכל הטף בנשים אשר לא ידעו איש אתיו לכם פשתא אפי' אשה יודעת איש אתיו אתיכ יודעת מעטית אלא ס"א מדלעיל למתכת וכל הטף בנשים אשר לא ידעו אתיו לכם מכלל דאשה יודעת איש פרוג , וי"ל דע"כ לגיך לכתוב וכל הטף בנשים וגו' דאל"כ לא הייתי יודע דאשה יודעת איש מייבי בכתוב ליבעל ומ"ם שלא שבעולם או דלמא בשבעולם ממש דאפי' למוקצין כגון יש ליבעל פיינו משום דקטיל קלקי פאבדי בדפריבות , ואבל"ם תוכן בעניו אתר : ח ומ"ם מ"מ ומשום פבנו על זכר שבתוב בכיאם דקטל ל"ל . וי"ל דאי לא כתיב פרוגו בזכרים בכיאם דקטל ה"ל דגם בזכרים יש תילוק אם לגוי לבעול דסיינו גדול אתיו לאוי לבעול דסיינו קטן לכך נת' ומשם פרגו מ"מ . ומשכח"י תיכן דאי לא פוי כתיב פרוגו ממעמעת פכ' פוי מוכח למדכם וכל אשה למשכב זכר וכיון למעמע קאי סיינו מספיק שבכלה ומימא דאי פוי כתיב וכל אשה יודעת איש למזקיב ולא פוי אשה יבעלו ולא שבעולם מ"ם אתיו לפי שבאתה לאוי לבעול אלא אם כן יבאתל ולא שבעולם אם יבאתל אל טף לפיו לפתחיל אם יבאתל אל טף זכות לפתחיל מ"ם כתיב פרוגו ולמה אתר לפסיק : ט כ"ל פא למה אתר לפתחיל מ"ם כתיב פרוגו לפספיק : אבל ניבעל אין לפם זכות לפתחיל , ואתרון דאתכם מייבי בעוכם : י כ"ל דאל פוכר נפש אמעמ אש"ם אלא נגע בו ואם זכר פו אין והרגו אז כשפוצי אלו עין בפיו אקבל פוצאה למה יפא אתר אתיו איש : ב וה"ת והא נבי נגע ג"כ כתיב אלא דקתיב כל נגע בעצם אלא בעצם אלא , וש , בשבת קמא (דף לה) בתוספתא תנאה יש"ו על כל הספוקים שבגויים ג"כ נקראו אלא : ל ונקטא זה

וְכָל מַאן דַּאֲע תַּדּוּן עֲלוֹהִי: כא וַאֲמַר אֶלְעָזָר כָּהֲנָא לְגִבְרֵי חֵילָא דַּאֲתוֹ לְקְרָבָא דָּא גְּזֵירַת אוֹרַיְתָא דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה: כב בְּרַם יָת דַּהֲבָא וְיָת כַּסְפָּא יָת נְחָשָׁא יָת פַּרְזְלָא יָת אֲבְצָא וְיָת אָבְרָא: כג כָּל מִדְעַם דְּמִתְּעַל בְּנוּרָא תַּעְבְּרוּנֵיהּ בְּנוּרָא וְיִדְכֵּי בְּרַם בְּמֵי אֲדִיוּתָא יִתְּדֵי וְכָל דִּי לָא יִתְּעַל בְּנוּרָא תַּעְבְּרוּנֵיהּ בְּמַיָּא: כד וְתִתְחַרְוּן לְבוּשֵׁיכוֹן בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְתִדְכְּוֹן וּבָתַר כֵּן תֵּעָלוֹן

ת"א ויאמר אלעזר. עיכובין סד פסחים סו: אך מים יזכה. עבה יז: כל דבר. שבת כה: נוזל לו ס הלכין לט ע"ז כה: במי נדה. ע"ז עם: וכבסתם. ב"ק כה:

בעל הטורים

דעמד מת מיתר ליכנס במחנה לויה: (כא) ויאמר אלעזר הכהן. מצה דבר לכתבי הקדש ס' שהרי הוסיף ואם לא היו כידם כלי מתכות מצה דבר לכתבי הקדש ס' שהרי הוסיף ואם לא היו כידם כלי מתכות מלא נגדים הטובים. מכאן אלעזר הכהן דבר לאחרי מלחמה ולאחר כידם כלים של מצעים המעלים צבעים לכך הוכה לפסח דיני גיעול: (כד) וטהרתם. ג', שבת, ותילוך וזלקתי עליכם מים עסוקים ושפכתם. שעם הלכות גיעול הוכה לפסח גם כן

רש"י

(כ) וכל מעשה עזים. (ת"כ) להביא מ כלי הקרנים והטלפים והעצמות: (כא) ויאמר אלעזר הכהן וגו'. לפי שכל משה לכלל כעס בא לכלל טעות שכתעלמו ממנו הלכות גיעולי נכרים וכן תמה מזלת במחיצי למלוחים שבת, (ויקרא י) ויקצוף (משה) על אלעזר ועל איתמר בא לכלל כעס בא לכלל טעות וכן (במדבר כ) בשמעו נא המורים ויך את הסלע ע"י הכעס טעה: אשר צוה ה' וגו'. (ספרי) תלה ההוראה ג ברבו: (כב) אך את הזהב וגו'. מע"פ שלא הזהיר לכם משה אלא על הלכות טומאה עוד יש להזהיר לכם על הלכות גיעול ואך לשון מיעוט כלו' ממועטין אתם מלהשתמש בכלים אלפי' לאחר שהרתן מעומאת המת עד שיטהרו מבליעת איסור בכלות וכרותיהו אמרו אך את הזהב לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיגעילנו וזהו לשון אך שלא יהא סוס חלודה אך המתכת יהיה כמות שהוא: (כג) כל דבר אשר יבא באש. לבשל בו ם כלום: תעבירו באש. כדרך תשמישו הגעלתו מי ע"י אמין יגעילנו בחמין ומי שתשמישו על ידי גלי כגון הסכוך והמסכלה ילבנגו בלור: אך במי נדה יתחטא. לפי פשוטו הטעי זה לטהרו מטומאת מת ע"ל לריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור וחטעי לטהרן מן הטומאה וכבטיתי דרשו מכאן אחד להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות ומי נדה הכתובין כאן דרשו מיס הרמוים למעול בהם נדה. וכמה הם מ' סאה: וכל אשר לא יבא באש. כל דבר שאין תשמישו ע"י האור. כגון כוסות וללוליות שתשמישן בגוון ולא בלעו איסור: תעבירו במים. מצינו זדוקק כלי מתכות: (כד) אל המחנה. למחנה שכינה שאין שמא מת עשין טילוח ממחנה לויה וממחנה

רשב"ם

(כג) אך במי נדה. של פרה אדומה לטהרם מטומאת נפש ושאר דברים לנקותם מאיסור מאכל הנבלע בכלים:

שפתי חכמים

לף לדוכות נאמר וכן כל הפשוט של גיעולי כלים: מ ר"ש נ"ל שמעמ ולא מעשה עזים שם כתיב וכל כלי עור: ג פי' שלא ל"ל שמעמ מכאן אלא ל"ל שאפי כל שהוא יוצא ע"י מעה אלא לומר דבר שהם חומרו כגון ותמר שהתר בשם מכדבי: ם ל"ל וכי בשביל שהטומאה שוכה בלוך הכלים שכ' לטעביר תוכי עוד בשם ל"ם לבשל בו וזוה מקרא קלר דשב"ל וכל אשר יבא בשם לבשל בו: ע ומלת נדה מנזרת וידו אחן בשל לפי שהרבה שוך מל' נדת דוהם מים שהטומאה לטבילה נדה ומפני שאלת יתחטא לשון נופל אלא על החטוי קרא שפי' שלאחרן לפי שבוטו ומפני שהטים שהטומאה לטבילה נדה דשניהו ת' שאין טומאה לכל שהטמאים וכיל"ל בפי' שאת יתחטא שאמר ודבוקיהו דרשו מכאן כו' שעבירו במים טיבלן ודיו. וסא דקשה שבילה בל' שעבדה ולא שאמר ל' שבלה כגון במים ייבא ומאת עד שעבד ב"ל מפני שאמר לעיל שעבירו בשם שאין פיבוטו אל שעבדה אלא ל' שבלה בשם ס"ם שעבירו שבשם פי' כפי ל' שבלה וסיא שבילה וכיון שבילה לשפיר מצינו כל דבר שנדבק בו בכלי בדי אלא יבא בו דבר

(כג) כל דבר שבא בשם. תימה מפני מה לא בלטיו יבשלו עד גיעולי עכו"ם בשלחת סיחון ועוג כמו בשלחת

ם רביעי כה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
קְאמַר: כו שָׂא אֶת רֹאשׁ מַלְקוֹחַ
הַשְּׁבִי בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה אַתָּה
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הָעֵדָה:
כז וְחָצִיתָ אֶת־הַמַּלְקוֹחַ בֵּין תֹּפְשֵׂי
הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים לַצָּבָא וּבֵין כָּל־
הָעֵדָה: כח וְהָרֵמֹתָ מֶכֶס לַיהוָה
מֵאַת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים
לַצָּבָא אֶחָד נֶפֶשׁ מֵחֲמֵשׁ הַמֵּאוֹת
מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבָּקָר וּמִן־הַחֲמֹרִים
וּמִן־הַצֹּאן: כט מִמַּחֲצִיתָם תִּקָּחוּ
וְנָתַתָּה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן תְּרוּמַת
יְהוָה: ל וּמִמַּחֲצִת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
תִּקַּח ו אֶחָד ו אָחֻז מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־
הָאָדָם מִן־הַבָּקָר מִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־
הַצֹּאן מִכָּל־הַבְּהֵמָה וְנָתַתָּה אֹתָם
לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה:
לא וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: לב וַיְהִי

הַמַּלְקוֹחַ יֶתֶר הַבָּז אֲשֶׁר בָּזְזוּ עַם הצבא

לְמַשְׁרְיָתָא: כח וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה לְמֵימָר: כט קַבֵּיל
יָת חוּשְׁבַּן דַּבְרַת שְׁבְיָא
בַּאֲנָשָׁא וּבְעִירָא אַתְּ
וְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא וְרֵישֵׁי
אֲבָהָת כְּנִשְׁתָּא: ל וְתַפְלַג
יָת דְּבַרְתָּא בֵּין גַּבְרֵי
מַגִּיחֵי קְרָבָא דְּנָפְקוּ
לְחֵילָא וּבֵין כָּל כְּנִשְׁתָּא:
לא וְתַפְרֵישׁ נְסִיבָא קֳדָם
יְיָ מִן גַּבְרֵי מָגִיחֵי קְרָבָא
דְּנָפְקוּ לְחֵילָא חַד נַפְשָׁא
מֵחֲמֵשׁ מְאָה מִן אֲנָשָׁא
וּמִן תּוֹרֵי וּמִן חֲמָרֵי וּמִן
עָנָא: לב מִפַּלְגוּתְהוֹן
תִּסְבּוּן וְתִתֵּן לְאֶלְעָזָר
כָּהֲנָא אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם
יְיָ: ל וּמִפַּלְגוּת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל תִּסַּב חַד דְּאַתְחַד
מִן חַמְשִׁין מִן אֲנָשָׁא מִן
תּוֹרֵי מִן חֲמָרֵי וּמִן עָנָא
מִכֹּל בְּעִירָא וְתִתֵּן יָתְהוֹן
לְלֵיוָאֵי נָטְרֵי מַטְרַת
מַשְׁכְּנָא דַיְיָ: לא וַעֲבַד
מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא
כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָת
מֹשֶׁה: לב וַהֲוָה דְּבַרְתָּא
שְׁאָר בִּיזָא דִי בְזוֹ עַמָּא

דִי

בעל הטורים

סדרים הכלים סכוס כסוסם: (כו) מלקוח. כ', כנס לת לסם מלקוח, סיוקח מגכוד מלקוח. פי' סיוקח מגכוד מלקוח ופתם לקחתם מגכוד מלקוח לכן נסם לת לסם מלקוח ותתן ממנו מכס

שפתי חכמים

כחיון כסכיוס כדכתיב כך לת כוסכ וגו': פ פי' קבל כמו לפ ולם כמו לפ כמו כוס ולפ כ' כלמס כמו ובפ פכוס לת לפתך ותיכם לפם סך מכסין כמו כי תפא לת לפם ומקרא פסך כפם מפני שמוכח כענין החכסון לכיוכ פסך כדפם מנכת כדפם הפלטיס: צ"מ לפי מ"ם פקרא מכמע תיפסיו המלחמה יעמדו כלך זה ובפ כ

(חק לישראל) ח"ד

רש"י

ישראל: (כו) שא את ראש. קח לת פ החכסון: (כז) וחצית את המלקוח בין תופשי המלחמה וגו'. חלוץ ללחו והניו צ ללחו: (לב) ויהי המלקוח יתר חבז. לפי שלח נלחמו לחרים מכם מן המעולין ללח מן המלקוח

דִי נְפַקוּ לְחֵילָא עָנָא
שִׁית מְאָה וְשַׁבְעִין
וְחַמְשָׁא אַלְפִין: לג וְתוֹרֵי
שַׁבְעִין וְתַרְעִין אַלְפִין:
לד וְחַמָרֵי שְׁתִּין וְחַד
אַלְפִין: לה וְנַפְשָׁא דֶאֱנָשָׁא
מִן נְשַׁיָא דִי לָא יְדָעָא
מִשְׁכְּבֵי דְכוּרָא כָּל
נַפְשָׁתָא תְּלָתִין וְתַרְעִין
אַלְפִין: לו וַהֲוָת פַּלְגוּתָא
חוּלָק גוּבְרַיָא דְנַפְקוּ
לְחֵילָא מְנַן עָנָא תְּלָת
מְאָה וּתְלָתִין וּשְׁבַע
אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה:

הַצָּבָא צֹאן שֵׁשׁ־מֵאוֹת אָלֶף
וְשִׁבְעִים אָלֶף וַחֲמִשֶּׁת אֲלָפִים:
לג וּבָקָר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אָלֶף:
לד וַחֲמֹרִים אֶחָד וְשִׁשִּׁים אָלֶף:
לה וְנֶפֶשׁ אָדָם מִן־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־
יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר כָּל־נֶפֶשׁ שְׁנַיִם
וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף: לו וַתְּהִי הַמֶּחֱצָה
חֵלֶק הַיֹּצְאִים בַּצָּבָא מִסְפַּר הַצֹּאן
שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אָלֶף וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף
וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת:

יום ו כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה

לי וַהֲוָה נְסִיבָא קֳדָם יְיָ
מִן עָנָא שִׁית מְאָה
שַׁבְעִין וַחֲמֵשׁ: לח וְתוֹרֵי
תְּלָתִין וְשִׁתָּא אַלְפִין
וּנְסִיבְהוֹן קֳדָם יְיָ שַׁבְעִין
וְתַרִין: לט וַחֲמָרֵי תְּלָתִין
אַלְפִין וְחַמֵשׁ מְאָה
וּנְסִיבְהוֹן קֳדָם יְיָ שִׁתִּין
וְחַד: מ וְנַפְשָׁא דַאֱנָשָׁא
שִׁתְּא עֲשַׂר אַלְפִין
וּנְסִיבְהוֹן קֳדָם יְיָ תְּלָתִין
וְתַרִין נַפְשִׁין: מא וְיָהַב
מֹשֶׁה יָת נְסִיב אַפְרְשׁוּתָא
קֳדָם יְיָ לְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא

לי וַיְהִי הַמֶּכֶס לַיהוָה מִן־הַצֹּאן שֵׁשׁ
מֵאוֹת חָמֵשׁ וְשִׁבְעִים: לח וְהַבָּקָר
שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה
שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם: לט וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים
אָלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּמִכְסָם לַיהוָה
אֶחָד וְשִׁשִּׁים: מ וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה
עָשָׂר אָלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה שְׁנַיִם
וּשְׁלֹשִׁים נָפֶשׁ: מא וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־
מֶכֶס תְּרוּמַת יְהוָה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן

בעל הטורים

כרכם ותכלת לחוץ מלמד, שצ"ש שלש עשרה לשון מכס שלש מן ושלשה וכשכתוב מעלמין ניתנו מכות המעלטין דילפינן מינו

שפתי חכמים

רש"י

כתב את הלשון הזה ויהי המלקוח שבח לכלל חלוקה ולכלל מכס שהיה עודף על כז המעלטין חסר כזוז עם הלבח חיש

וצעדה יעמדו כלד בני ובין פלו שתי סמחנות תחלקוהו וע"כ מה ועשה יש בדבר וגם לא מצלים הקרא לומי יקן סחלקים ומתכן ס"ק

דעת זקנים מבעלי התוספות

מדין. ויל"ד שמלאך מלמעלה היו בצבא ולא היו שם כלי משחית בידם, אבל כאן שמלאכם שיתה במדין ושלחו משחית בידיהם כדכתיב לא יזוסך על ניעולי עכו"ס: (נג) וכקר שנים ושבעים אלף. (חק לישראל) ת"ר

כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ חמישי
מב וּמַחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
חָצָה מֹשֶׁה מִן־הָאֲנָשִׁים הַצֹּבְאִים׃
מג וַתְּהִי מֶחֱצַת הָעֵדָה מִן־הַצֹּאן
שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף
שְׁבַעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
מד וּבָקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃
מה וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אָלֶף וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת׃ מו וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר
אָלֶף׃ מז וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחֲצַת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאָחֻז אֶחָד מִן־
הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבְּהֵמָה
וַיִּתֵּן אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת
מִשְׁכַּן יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה׃ מח וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה הַפְּקֻדִים
אֲשֶׁר לְאַלְפֵי הַצָּבָא שָׂרֵי הָאֲלָפִים
וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃ מט וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה
עֲבָדֶיךָ נָשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ אַנְשֵׁי
הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא־נִפְקַד

רשב"ם

כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָת
משֶׁה׃ מב וּמַפְלְגוּת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל דִי פְלֵיג מֹשֶׁה
מִן גּוּבְרַיָּא דְנָפְקוּ
לְחֵילָא׃ מג וַהֲוַת
פַּלְגוּת כְּנִשְׁתָּא מִן
עָנָא תְּלָת מְאָה
וּתְלָתִין וְשַׁבְעָא אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה׃ מד וְתוֹרֵי
תְּלָתִין וְשִׁתָּא אַלְפִין׃
מה וְחַמָּרֵי תְּלָתִין אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה׃ מו וְנַפְשָׁא
דַּאֲנָשָׁא שִׁתָּא עֲשַׂר
אַלְפִין׃ מז וּנְסֵיב מֹשֶׁה
מִפַּלְגוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת
דְּאִתְחַד חַד מִן חַמְשִׁין
מִן אֲנָשָׁא וּמִן בְּעִירָא
וְיָהַב יָתְהוֹן לְלֵוָאֵי נָטְרֵי
מַטְרַת מַשְׁכְּנָא דַיְיָ כְּמָא
דִי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃
מח וּקְרִיבוּ לְוָת מֹשֶׁה
דְּמַנְּנֵי דִי לְאַלְפֵי חֵילָא
רַבָּנֵי אַלְפִין וְרַבָּנֵי
מְאָתָא׃ מט וַאֲמָרוּ
לְמֹשֶׁה עַבְדָךְ קַבִּילוּ יָת
חוּשְׁבַּן גַּבְרֵי מְגִיחֵי
קְרָבָא דִי עִמָּנָא וְלָא

ת"א ותהי מחלת העדה . בתרגום נ׃
ונפש אדם . יבמות סח
כריתות ו : ולא נפקד . בכת סד
יבמות סח !

(מט) עבדיך נשאו את ראש וגו' . ולא נפקד ממנו איש במגפה . לפיכך . ונקרב את קרבן ה' לכפר על נפשותינו

שפתי חכמים

קרבן יתן מיין נסכו ומיני נסכיו: ק"ל מ"ם בקרבן סבר חלם מצם מצם מן החכמים הלוקחים מכאן שהחיל גוף המחכמים וכי מפסבר זה ומ"ק למה לו מפרש הקרבן למי נתן מכאן החלוקה, ועז"פ לעדה כ"ל שכתן לעדה וסוליחה לסם מן החכמים הלוקחים ולא מגופן וכו' מקרבן קלר: ר' לא שכח לסודיעינו מפסר סמחלם כמה סוא שזה נלמד ממחלית מוסבי סמלחמה מלא הכ' נמשך עד ויקח

נקמת ומלחמת מדין

(מט) עבדיך נשאו את ראש מחלת המלחמה מפר בירכי וגו' . עיין במכתובים פי' סמקריא , ומפבר עוד לומר לפי שמן (חק לישראל) ח"ד

שְׁנָא מְנָא אֵינָשׁ׃ ג וְקָרִיבְנָא יָת קוּרְבָּנָא דַיְיָ גְּבַר דְּאַשְׁכַּח מָאן דְּדָהַב שִׁירִין וְשִׁבְכִין עִזְקִין קְדָשִׁין וּמָחוֹךְ לְכַפָּרָא עַל נַפְשָׁתָנָא קֳדָם יְיָ׃ נא וּנְסֵיב מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא יָת דַּהֲבָא מִנְהוֹן כָּל מָאן דְּעוֹבָדָא׃ נב וְהָוָה כָּל דַּהֲב אַפְרָשׁוּתָא דְאַפְרְשׁוּ קֳדָם יְיָ שְׁתָּא עֲשַׂר אַלְפִין שְׁבַע מְאָה וַחֲמִשִׁין סְלָעִין מִן רַבְּנֵי אַלְפִין וּמִן רַבְּנֵי מְאָתָא׃ נג גְּבָרֵי דְחֵילָא בָּזוּ גְּבַר לְנַפְשֵׁיהּ׃ נד וּנְסֵיב מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא יָת דַּהֲבָא מִן רַבְּנֵי אַלְפִין וּמְאָתָא וְאַיְתִיאוּ יָתֵיהּ לְמַשְׁכַּן זִמְנָא דְּכִרְנָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם יְיָ׃ לב א וּבְעִיר

מִמֶּנּוּ אִישׁ׃ ט וַנַּקְרֵב אֶת־קָרְבַּן יְהוָה אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְלִי־זָהָב אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ נא וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאִתָּם כָּל כְּלִי מַעֲשֶׂה׃ נב וַיְהִי כָּל־זְהַב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵרִימוּ לַיהוָה שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף שְׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃ נג אַנְשֵׁי הַצָּבָא בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ׃ נד וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד זִכָּרוֹן לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה׃ פ ששי שלישי כשהן מחוברין לב א וּמִקְנֶה

ת"א ונקדב. בכח סם יומע סג זכחים קג תמורה ז יג: ומקנה כל. בכורות ד:

רשב"ם

שכן מצינו בכי תשא וגו'. ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם. ולקחת את כסף הכפורים מאת בני ישראל ונתת אותו על עבודת אהל מועד והיו לבני ישראל לזכרון

רש"י

לְפִי הוּא כלמון חַסְרוֹן כמו (בראשית לח) חָנכִי אֶתְעַנֶּה תַּרְגּוּמוֹ דְּהוּת בְּגִין מְמַנְּעָא וכן (שמואל ב כ) כִּי יִפְקֹד מוֹכֵךְ. יֶחְסַר מקום מוֹכֵךְ. חֵיל הַרְגִּיל לֵיכָּאֵב סם. וכן (ג) אֲצַעֲדָה. מלו לְמִידִים של רגל: וְצָמִיד. של יד: עָגִיל. גומי אוזן. וכומז. דפוס של בית הַרְחֵס לְכַפֵּר עַל

וגו'. אף כאן ויביאו אותו אל אהל מועד לזכרון לפני ה'. מאבא מורי הרב רבי מאיר שמעתי שיטה זו ועיקר:

שפתי חכמים

מסם וגו' שממליצים לקח מהן סממנים וכתן לגויס ועוד דסל"ב ומחלים מבע"ז דממליצים מוסיס שב"ל שממליצים לקח מס

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ג) וקדב מת קדבן. כתב"י בשם שמייתי סם מיהי עבירה יכחמו מידי דכתוב לה יכחמו. ותע"ג דיפת תואר מותרת קח כבשיה, י"ל דסיינו דוקא כבישה דכשהוא וסשב אחת בלבד, אבל סתם ואפי' קח מבישה לכשהוא ומילך מסוסה אפי' בסבהוב: (נג) מבני סלבא בזזו איש לו. כבוזו כלנים ומעלטלים והכגדים את אלו לא הלקו מסם לעבדם אלא כל מה שבזזו כל איש ואיש היו לו: (ל) ומקנה רב היה. נפי שהיו עבירים ביופר מכבו ממוסם ושבאול הביא ממוסם פילבו מהחיסם ויבבו לבם חון נאחן יבבאל ולפיכך גלו מחלה לכל הבבויים בבא, ויגלם לבמוכני ונגדי ולבני שבט הגאבי וזש"ה כי לא ממוסם ואעפ"ב ולא מאבד בהיס כי אלסים סופע זס יפפיל וזס היה כלומר על מה בחלה אמר ויולא בסחוסה ומילך מחזיק לאעפ"ב ודוקא את שבעה להתעבר אינו אעפ"ב עכיל בשביל זה ואפי' יקר בעדכויות ואל סהבים אפו ולא ממאבד הבים אחד כ' אבא לל סהים שבאעפ"ב

(חק לישראל) ח"ר

רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן וְלִבְנֵי־גָד עָצוּם מְאֹד וַיִּרְאוּ אֶת־אֶרֶץ יַעְזֵר וְאֶת־אֶרֶץ גִּלְעָד וְהִנֵּה הַמָּקוֹם מְקוֹם מִקְנֶה: ב וַיָּבֹאוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־נְשִׂיאֵי הָעֵדָה לֵאמֹר: ג עֲטָרוֹת וְדִיבֹן וְיַעְזֵר וְנִמְרָה וְחֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה וּשְׂבָם וְנְבוֹ וּבְעֹן: ד הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה לִפְנֵי עֲדַת יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מִקְנֶה הִוא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקְנֶה: ס

סַגִּי הֲוָה לִבְנֵי רְאוּבֵן תַּקִּיף לַחֲדָא וְחָזוֹ יַת אַרְעָא דְיַעְזֵר וְיַת אַרְעָא דְגִלְעָד וְהָא אַתְרָא אָתַר כְּשַׁר לְבֵית בְּעִיר: וַאֲתוֹ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה וּלְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא וּלְרַבְרְבֵי כְנִשְׁתָּא לְמֵימָר: מַקְלַיְתָא וּמַלְכִּישְׁתָּא וְכוּמְרִין וּבֵית נִמְרִין וּבֵית חוּשְׁבְּנָא וּבַעֲלֵי דְבָבָא וְסִימָא וּבֵית קְבוּרְתָּא דְמֹשֶׁה וּבְעוֹן: אַרְעָא דִי מְחָא יְיָ יַת כְּנִשְׁתָּא קֳדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַרְעָא כְּשֵׁרָא לְבֵית בְּעִיר הִיא וּלְעַבְדָךְ אִית בְּעִיר:

ת"א עטרות ודיבון . נכסות ס.

בעל הטורים

דכתיב מקנה רבתים : (ד) ומקנה רב היה נמי דכתיב לקמן ולבני גד. כלן מקניים לקונן , וימצא בני גד ובני לקונן מקדים גד מלא כלן מקדים לקונן בהיה מגדול ואח"כ מקדים גד שהיו נכנסים ומוציאים מיכרים דבתיב ועטף אחיו אף מקדש . מ"פ הוזכרו בני

שפתי חכמים

מלקח : ש וע"פ ומלח סותר לפס יפת תואר . וי"ל דלא סותר לפס אחר אלא לפתח ז' פנים שבכבו וז' פנים שבחלקו , וכן משמע בירושלמי דסיק מפסח ע"ז , מלפתי . ול"ג הא דסותר לפס יפת תואר שהיו נכנסים על עסק אחד ומוציאים על עסק אחר ואין זה מתחלה לגלח מחר שלשום מוכח שלא גלח תחלה כל גופו ויתגלח לא ידעו זה מתחלה לגלח מחר שלשום פנים לפס

רש"י

הרחור הלך על ש בנות מדין : (ג) עטרות ודיבון וגו'.

נקמת ומלחמת מדין

ס' , וע"כ מעשו רק בעתיד , נזקף את וקרב את קרבן ה' לכפר על נפשותינו כמו שהעתיקו במתרגם שלא ניתן לך להבין את דכך ה' על כרחן :

(ד) ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עושים מאד וגו'. ויש לפתח טעם למה דוקא לבני שבטים הללו היה מקנה רב , מלבד לתיתת כוחה ומתן כזקע גד , כזקע גד תכבו לתת מתן, ומשמע מסמן סיפו' זכותו של עשו וכבש גד תכבו את משה ואת מתן שיהד זכותו', ע"כ זכה גד שמשה יקבר בחלקו , ומשמע שהכבו את המתן לא היו ב כלים שום דברים מהניס ואפי' כשר לא היו לעשות לשם עד מספר גדול כל שכמותם , ומשכך הזמן שהו ובאו לעשות לשם עד מספר גדול כל שכמות , ובזיקוק שלהנו כתיב ויהי ל לאן כבוש וגו' ונעלים ותמוהים ומאמי מ"ל מיון היה לו כל זאת , ולכל הלל לבן היה כך רושם לאן לבד , אלא שהיה לאחו שהיו בדעים ובאמת נס נקרא עבדים ושפחות. ובכיון מדעתיהם על דבהי שהלכה למע"ל למכלן כדמים יקרים לנעמ אחתת שמכר לאן שהיה ע"ב סי' קומה כשה עבדים ושפחות ונעלים ותמוהים , אלא סי' כעמ' וכעדלם שלמנו על יעקב היו פנים ובאים אלא כדרך שהיה ועי"ז מכלן כדמים יקרים, וכתיב כפ' ויגש גבי יעקב לאבינו ויקבו את כל מקניהם וילכו למלים , וכשהיה יעקב ובניו יושבו את כל הכשפות והלאן אלו נשל לקונן מלך כבורה שלו בשפחות על יעקב ע"כ היה לו לאן כשנים בכל שבע, ומשמע שהלאן היו פרים ובאים אלא כדרך שהיו ע"כ כמשך שהלכעים שכר נמכרו ושפחותיו בעבד הילדן כיצד הוא סוף . ושהלכה אלו כזמן שהיון מאת הקב"ה סיון ניקוק מאנו . וכן בני ז"ל שי מלכים וסיו עשוילים עמהו בשבם אחד מיהלאל ואחד מישמים הפילם , קדם ואחן ושיהם עם שדו מן הפילם . וכן לו"ל עושה שעשר לבעליו ביעתו זה עשרו של קדם של אחן וכל כך למה לפי שלא היה מתוקן מאת הקב"ה אלא מעשי מיון לפס :

(חק לישראל) ח"ד

ה וַאֲמַרוּ אִם־מָצָאנוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ יִתֶּן
אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לַאֲחֻזָּה
אַל־תַּעֲבִרֵנוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן׃ ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
מֹשֶׁה לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן
הַאֲחֵיכֶם יָבֹאוּ לַמִּלְחָמָה וְאַתֶּם
תֵּשְׁבוּ פֹּה׃ ז וְלָמָּה תְנִיאוּן אֶת־לֵב
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֲבֹר אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָה׃ ח כֹּה עָשׂוּ
אֲבוֹתֵיכֶם בְּשָׁלְחִי אֹתָם מִקָּדֵשׁ
בַּרְנֵעַ לְרְאוֹת אֶת־הָאָרֶץ׃ ט וַיַּעֲלוּ
עַד־נַחַל אֶשְׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ
וַיָּנִיאוּ אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי
בֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם
יְהוָה׃ י וַיִּחַר־אַף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר׃ יא אִם־יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים
הָעֲלִים מִמִּצְרַיִם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב כִּי לֹא־

מלאו

רש"י

מתניאן קרי שפתי חכמים

מארץ סיחון תושג היו: (ו) האחיכם. לטון תמיה הוא: (ז) ולמה תניאון. תסירו ותמנעו לכם מעבור שיהיו סבורים שאתם ירמים לעבור מפני המלחמה וחוזק הערים והעם: (ה) מקדש ברנע. כך שמה א ומני קדם היו:

ונם מערי מדין שנכתב קודם לזה: א כלומר סם דכתיב קדם כתיב לו סתמר דקדם כמה ושם בעלם ברנע כמו שלומי ממלת מדוע ב"ג וב"ר רצו להשאר בעבר הירדן.

כלכו נעשוב כירדן לסרן ועוד משם נעזוב סם נכדו, כשמעו כי ויכה לסבות לו כי שם סלקת מסוקק ספון, כ"ל גד לשם כשכחוכם כי בסרן מוסב ישנו סשלש כלכת סרן משם שם יסיס ספון ושמון שמחוקת, משם כשיעו, ע"כ תמרו לשבוע לשבט ג"כ בסרן מוסב, לך ילכו לסגיד זשת ניתר שבשבים, כי שם יגעו שמחשבם סזאת וסשעין סזה לשפני כל ישראל, כל ישראל לא יסכי ניכנס לארץ, רק יסמרו שישבסרו שם עם קבוצת משם, ע"כ תמרו לפני כל סעדה מחמת כי"תקנם כל כשם ושרסן זאת כך עדעה שרשם ע"כ לכוסם לשבט שם, וידע בן ושוני מחך כך (תק לישראל) ח"ד

מִלְּאוּ אַחֲרָי׃ יב בִּלְתִּי כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה
הַקְּנִזִּי וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן כִּי מִלְּאוּ אַחֲרֵי
יְהוָה׃ יג וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל
וַיְנִעֵם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־
תֹּם כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה׃ יד וְהִנֵּה קַמְתֶּם תַּחַת
אֲבֹתֵיכֶם תַּרְבּוּת אַנְשִׁים חַטָּאִים
לְסֹפֶת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־
יִשְׂרָאֵל׃ טו כִּי תְשׁוּבֻן מֵאַחֲרָיו וְיָסַף
עוֹד לְהַנִּיחוֹ בַּמִּדְבָּר וְשִׁחַתֶּם לְכָל־
הָעָם הַזֶּה׃ ס טז וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ
גְּדֵרֹת צֹאן נִבְנֶה לְמִקְנֵנוּ פֹּה וְעָרִים
לְטַפֵּנוּ׃ יז וַאֲנַחְנוּ נֵחָלֵץ חֻשִׁים לִפְנֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם־הֲבִיאֹנָם
אֶל־מְקוֹמָם וְיָשַׁב טַפֵּנוּ בְּעָרֵי
הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ יח לֹא

דַּחַלְתִּי׃ יג אֱלָהָן כָּלֵב
בַּר יְפֻנֶּה קְנִזָּאָה וְיהוֹשָׁעַ
בַּר נוּן אֲרֵי אַשְׁלִימוּ
בָּתַר דַּחֲלְתָּא דַיְיָ׃
יג וּתְקֵיף רוּגְזָא דַיְיָ
בְּיִשְׂרָאֵל וְאַחֲרִינוּן
בְּמַדְבְּרָא אַרְבְּעִין שְׁנִין
עַד דְּסַף כָּל דָּרָא דְּעָבִיד
דְּבִישׁ קֳדָם יְיָ׃ יד וְהָא
קַמְתּוּן חֶלֶף אֲבָהַתְכוֹן
תַּלְמִידֵי גְּבָרְיָא חַיְבָא
לְאוֹסָפָא עוֹד עַל תְּקוֹף
רוּגְזָא דַיְיָ לְיִשְׂרָאֵל׃
טו אֲרֵי תְתוּבוּן מִבָּתַר
דַּחֲלְתֵּיהּ וְיוֹסִיף עוֹד
לְאַחֲרוּתְהוֹן בְּמַדְבְּרָא
וְתְחַבְּלוּן לְכָל עַמָּא הָדֵין׃
טז וּקְרִיבוּ לְוָתֵיהּ וַאֲמָרוּ
חַטְרִין דְּעָן נִבְנֵי לְבָעִירָנָא
הָכָא וְקִרְוִין לְטַפָּלָנָא׃
יז וַאֲנַחְנָא נְזַדְרֵיז מַבְּעִין
קֳדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד
דְּנַעֲלִינוּן לְאַתְרְהוֹן
וְיִתְּבוּן טַפָּלָנָא בְּקִרְוִין
בְּרִירִין מִן קֳדָם יָתְבֵי
אַרְעָא׃ יח לָא

רש"ם

(יז) חשים, נמהרים (צ"ל) מהירים במו חושה מפלט לו:

שפתי חכמים

דכעל המישור נקרא ממלא ל"ם כן שמא קדם ברגע פעל שם המקום ושם דקרי ליה במקום אחר קדם לאחד ע"ז פי' דכ' קדם סיון: ב כ"ל מ"ם כמן בלע כן יפנה שקניזי ושם הוא כן יפנה לאו כן קנז הוא ושם כן קנז הוא נאו כן יפנה במקום אחר נא לחיב אלא בלב כן יפנה, ומתרגם דמ"ם כאן כן יפנה שקניזי ס"ם אחר שמא יפנה אחיו על בלב נשמע אמו על בלב נקנז וילדה לו את עתניאל ובלב נקבה כן יפנה אחיו וקניזי שם בעל אמו: ג כ"ל למה שיאם משה ואמר הנו לכם עליס לעשכם ונדרות לנשותכם, ומתרגם לפי שהם היו מבניס כו: ד דמ"ב מה עשה

בעל הטורים

(יז) חשים. ב' פעמ' מתרי ליישנא, הכא, ומידך ובני דן חשים.

רש"י

(יג) הקנזי. (סוטה יא) חורגו של קנז היה וילדה לו אמו ב של כלב את עתניאל: (יג) וינעם. ויעלעלם. מן נע וגד [ס"ת ועלעלם בנע וגד]: (יד) לספות. כמו (יסעיה כט) ספו שמח על שמח (ירמיה ז) עולותיכם ספו וגו' לשון תוספות: (טו) נבנה למקנינו פה. הסיס היו על ממוכ יותר מביניהם וכוותיהם שהקדימו מקניהם לטפם. ואמר להם משה לא כן ג עבו המיקר עיקר והטפל טפל. בנו לכם תחלה ערים לטפכם ואחר כך גדרות למקנכם: (יז) ואנחנו נחלץ חשים. נזדיין מהיריס כמו (יסעיה ח) מהר שלל חש בז (שם ה) ומהר יחיש: לפני בני ישראל. כרחבי נייסות. מתוך שגבורים היו. שכן נאמר בגד (דבריס לג) וערף זרוע לף קדקד (ולף מסא מזר ופירש להם בחלה הדברים (שם ג) ואלו אתכם בעת ההיא וגו' חלוציס תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל. וביריחו כתיב (יהושע ו) והחלון הולך לפניהם. זה רחוכן וגד שקיימו הגאם: בערי המבצר. ויישב טפנו. כשובנו ד אלל אחינו:

תנאי משה עם ב"ר וב"ג

לא סיהדן. לישה במדרש שהמרגלים לא נסבלו בנסי ירדן ע"כ לא הצליחו לא סירדן, ושלי אחי שכלי ושבולן, ע"כ אמר להם משה ועמד תעמיון וגו' כלומר אתם תהיו וגו', ביאור דבריו שבוטה בדכריכם, דשמה בשבתו המרגלים מתוך שלהן תשובו

(חק לישראל) ת"ד

רעת זקנים מבעלי התוספות

(יג) בלתי כלב בן יפנה וגו'. תימה והלא יהיה בן משבט שכנם למה בדכרים בן בשבטו ויהי משה מוכי לעי בשלשים ושמה שם זה יהיה בן משבט בניס בקול בקיאה בל שבשבטו וזה היה להתה משמה בעזכה. ויש"ע פי שהיה נשבה מרגלים

לְבֵיתְנָא עַד דְּיַחְסְנוּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל גְּבַר אַחֲסָנָתֵיהּ׃
יט אֲרֵי לָא נַחְסִין עִמָּהוֹן
מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא וּלְהָלְאָה
אֲרֵי קַבִּילְנָא אַחֲסָנָתָנָא
לָנָא מֵעִבְרָא דְּיַרְדְּנָא
מַדִּנְחָא׃ כ וַאֲמַר לְהוֹן
מֹשֶׁה אִם תַּעְבְּדוּן יָת
פִּתְגָמָא הָדֵין אִם תְּזַרְזוּן
קֳדָם יְיָ לְקְרָבָא׃
כא וְיֶעְבַּר לְכוֹן כָּל דְּמְזָרֵז
יָת יַרְדְּנָא קֳדָם יְיָ
עַד דְּיִתְרַךְ יָת בְּעֵלֵי
דְּבוֹהִי מִן קֳדָמוֹהִי׃
כב וְתִתְכְּבֵשׁ אַרְעָא קֳדָם
יְיָ וּבָתַר כֵּן
תְּתוּבוּן וְתְהוֹן זַכָּאִין מִן
קֳדָם יְיָ וּמִישְׂרָאֵל וּתְהֵי
אַרְעָא הָדָא לְכוֹן
לַאֲחָסָנָא קֳדָם יְיָ׃
כג וְאִם לָא תַּעְבְּדוּן כֵּן
הָא חֲבְתוּן קֳדָם יְיָ
וְתֵדְעוּן חוֹבַתְכוֹן
דְּתַשְׁכַּח יָתְכוֹן׃ כד בְּנוּ
לְכוֹן קִרְוִין לְטַפְלְכוֹן
וְחַטְרִין לְעָנְכוֹן וּדְיוֹפוֹק
מִפּוּמְכוֹן תַּעְבְּדוּן׃

ת"א ועבר לכם. סוטה ג׃ וכתבתם.
כה׃ וסייתם נקיים. פסחים
יג׃ בקיום ד יומא לח׃

נְשׁוּב אֶל־בָּתֵּינוּ עַד הִתְנַחֵל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלָתוֹ׃ יט כִּי לֹא נִנְחַל
אִתָּם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וָהָלְאָה כִּי בָאָה
נַחֲלָתֵנוּ אֵלֵינוּ מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה׃
פ שביעי רביעי כשהן מחוברין כ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
מֹשֶׁה אִם־תַּעֲשׂוּן אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
אִם־תֵּחָלְצוּ לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה׃
כא וְעָבַר לָכֶם כָּל־חָלוּץ אֶת־הַיַּרְדֵּן
לִפְנֵי יְהוָה עַד הוֹרִישׁוֹ אֶת־אֹיְבָיו
מִפָּנָיו׃ כב וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה
וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וִהְיִיתֶם נְקִיִּם מֵיְהוָה
וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם
לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְהוָה׃ כג וְאִם־לֹא
תַעֲשׂוּן כֵּן הִנֵּה חֲטָאתֶם לַיהוָה וּדְעוּ
חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם׃
כד בְּנוּ־לָכֶם עָרִים לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת
לְצֹנַאכֶם וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ׃

בעל הטורים

(כא) חלוץ. ב׳ במס׳, סכא, ומיהך חלוץ הכתיב. ושיינו דאמרינן כל סיוע׳ למלחמת בית דוד גע כליותיו כותב לשמחו שלא הזקק ליכם ולא תלטרך לחלוץ עון סיכם ושמעינן מכאן שגם עשה כן ומתנו למען דוד וזהו ועבר לכם כל חלוץ חלוץ הכתיב: (כב) ונכבשה

זסייגו דאיתמא כפ׳ מי שמת ודלמא כחושים של קנה פי׳ שכבה קנים יונקים עמוקים לתוך ולמעלה נפלגים זה מזה וכך פי׳ נחלן מוס׳ כמו חושים של קנה שנלחמים זה בזה כך נחלן במלחמה כי כן דרך המלחמים להתקלב זה על זה כדי שלא יפכילוס סמיכים:

רש"י

שנאמר ה עכשיו: (יט) מעבר לירדן וגו׳. בעבר המערבי: כי באה נחלתנו. ככר קבלנוה בעבר המזרחי: (כא) לצנאכם. תיבה זו ז׳ מגזרת (תהלים ח) צנה וחלפים כלם. אחין הן של״ך מפסיק בין ע״ן לנל״ו ואל״ף שבא בלשן אחר הגו״ן במקום ה״א של נוה הוא. מיכולו של ר׳ משה הדרשן למדתי כן: והיוצא מפיכם תעשו. לגבוה ח שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כבוש והלוק שמשה לא דקדק כח ח שלא ובכבשה ואחר תשובו והם קבלו עליהם עד שתנחל הרי הוסיפו להתעכב שבע שחלקו וכן ט תעשו:

דעת זקנים מבעלי התוספות

מיכה סלקן מצד אחד וזה שכיה לשם כי עז השם וגו׳, כ״ל שבשבע השלקן בשמה אחד וקבה לשדה לכבוש שלקן שמשה כזו

תנאי משה עם ב״ר וב״נ

3 28

(חק לישראל) ת״ד

כה וַיֹּאמֶר בְּנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל־ משֶׁה לֵאמֹר עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי מְצַוֶּה׃ כו טַפֵּנוּ נָשֵׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכָל־בְּהֶמְתֵּנוּ יִהְיוּ־שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד׃ כז וַעֲבָדֶיךָ יַעַבְרוּ כָּל־חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי דֹבֵר׃ כח וַיְצַו לָהֶם משֶׁה אֵת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְאֶת־רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ כט וַיֹּאמֶר משֶׁה אֲלֵהֶם אִם־יַעַבְרוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי־רְאוּבֵן אִתְּכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן כָּל־חָלוּץ לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יְהוָה וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם לָהֶם אֶת־ אֶרֶץ הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה׃ ל וְאִם־לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים אִתְּכֶם וְנֶאֶחֲזוּ בְּתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ לא וַיַּעֲנוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־עֲבָדֶיךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃ לב נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי

כה וַאֲמָרוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֹשֶׁה לְמֵימָר עַבְדָךְ יְעַבְדוּן כְּמָא דְרִבּוֹנִי מְפַקֵּיד׃ כו טַפְלָנָא נְשָׁנָא גֵּיתָנָא וְכָל בְּעִירָנָא יְהוֹן תַּמָּן בְּקִרְוֵי גִלְעָד׃ כז וְעַבְדָךְ יְעַבְרוּן כָּל מְזָרִיז חֵילָא קֳדָם יְיָ לְקִרְבָא כְּמָא דְרִבּוֹנִי מְמַלֵּיל׃ כח וּפַקֵּיד לָהֶון משֶׁה יָת אֶלְעָזָר כַּהֲנָא וְיָת יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן וְיָת רֵישֵׁי אָבְהָת שִׁבְטַיָּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ כט וַאֲמַר משֶׁה לְהוֹן אִם יְעַבְרוּן בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן עִמְכוֹן יָת יַרְדְּנָא כָּל דְמָזָרִיז לְקִרְבָא קֳדָם יְיָ וְיִתְכְּבֵישׁ עַמָּא דְיָי וְתִתְכְּבֵישׁ אַרְעָא קֳדָמֵיכוֹן וְתִתְּנוּן לְהוֹן יָת אַרְעָא דְגִלְעָד לְאַחֳסָנָא׃ ל וְאִם לָא יְעַבְרוּן מְזָרְזִין עִמְכוֹן וְיֶחֱסָנוּן בֵּינֵיכוֹן בְּאַרְעָא דִכְנָעַן׃ לא וַאֲתִיבוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֵימָר יָת דְמַלֵּיל יְיָ לְעַבְדָךְ כֵּן נַעְבִּיד׃ לב נֶחְנָא נַעֲבַר מְזָרְזִין קֳדָם עַמָּא דְיָ

ת״א ויאמר עמהם. קידושין סט: ומס לט יעבדו מלוים. סה: ונפתוי שם:

בעל הטורים

ס׳. נסמכה ז״ס לענד ז׳ פנים בל כתוב: (כה) ויאמר בני גד. כיל״ך ויאמרו אלא הגדול שבהם דבר בשביל בלם: (לב) נחנו נעבר מלוים. הסבוק מתמיה בני״ן ומסיים בני״ן בלומר נעבוד וילחן

שפתי חכמים

בשכבו עד שתגמל שארן ב״מ שבן קבלו עליהם: ו ל״ל למה ובהיב ויאמר ג׳ יחיד ובני ג׳ רבים סוף: כ משני בלווי זה סוף ל׳ מנוי בש״ס שם״ז ושיטו נוסל בזה שלא לחם שלש עליהם למר

רש״י

(כה) ויאמר בני גד. כולם בלשון י׳ יחיד: (כה) ויצו להם. בשני עליהם ועל תלמיד ב מינה את יהושע ויהושע.

תנאי משה עם ב״ר וב״נ

בשבוע ציוה משה בשני שלה, לך לעם היושב עליה עד סוף

לְאַרְעָא דִכְנָעַן וְעִמְנָא
אָחוּד דִילְתְנָא אַחֲסָנְתָנָא
מֵעִבְרָא לְיַרְדְנָא :
לג וְיָהַב לְהוֹן מֹשֶׁה לִבְנֵי
גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וּלְפַלְגוּת
שִׁבְטָא דְמְנַשֶׁה בַּר יוֹסֵף
יַת מַלְכוּת סִיחוֹן מַלְכָּא
דֶאֱמוֹרָאָה וְיַת מַלְכוּת
עוֹג מַלְכָּא דְמָתְנָן אַרְעָא
לְקִרְוָהָא בְּתָחוּמִין קִרְוֵי
אַרְעָא סְחוֹר :
לד וּבְנוּ בְנֵי גָד יַת דִיבוֹן
וְיַת עָטְרוֹת וְיַת עֲרוֹעֵר :
לה וְיַת עָטְרוֹת שׁוֹפָן וְיַת
יַעְזֵר וְיָגְבְּהָה : לו וְיַת
בֵּית נִמְרָה וְיַת בֵּית הָרָן
קִרְוִין בְּרִירִין וְחַטְרִין דָעָן :
לו וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּנוּ יַת
חֶשְׁבּוֹן וְיַת אֶלְעָלָא וְיַת
קִרְיָתָיִם : לח וְיַת נְבוֹ וְיַת
בַּעַל מְעוֹן מַקְפָן שְׁמָהָן
וְיַת שִׂבְמָה וּקְרוֹ בְּשָׁמָהָן

יהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאֹתָנוּ אֲחֻזַּת
: נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן לג וַיִּתֵּן לָהֶם
מֹשֶׁה לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי
שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף אֶת־מַמְלְכֻת
סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת־מַמְלְכֻת עוֹג
מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ בִּגְבֻלֹת
עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב : לד וַיִּבְנוּ בְנֵי־גָד
אֶת־דִּיבֹן וְאֶת־עָטְרֹת וְאֶת־עֲרֹעֵר :
לה וְאֶת־עָטְרֹת שׁוֹפָן וְאֶת־יַעְזֵר
וְיָגְבְּהָה : לו וְאֶת־בֵּית נִמְרָה וְאֶת־
בֵּית הָרָן עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרֹת צֹאן :
לו וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת־חֶשְׁבּוֹן וְאֶת־
אֶלְעָלָא וְאֶת קִרְיָתָיִם : לח וְאֶת־נְבוֹ
וְאֶת־בַּעַל מְעוֹן מוּסַבֹּת שֵׁם וְאֶת־
שִׂבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת אֶת־שְׁמוֹת

ת"א וכני למחוך. סוטה יג : ומת נבו. שם :

רש"י

כמו (שמות יד) ה' ילחם לכם : (לב) ואתנו אחוזת נחלתנו. כלומר בידינו וברשותנו ל תהי לחזוקה נחלתנו מעבר הזה : (לו) ערי מבצר וגדרות צאן. זה סוף הפסוק מוסב על תחלת הענין ויבנו בני גד את הערים הללו להיות ערי מבצר מן וגדרות לצאן : (לח) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם. נבו ובעל מעון שמות ע"ח הם והיו החמוריים קוראים עריהם נ ע"ם שלהם וכני ראובן הסבו את שמם לשמו, לחריס וזה מוסבות הם נבו ובעל מעון מוסבות לשם לחר : ואת שבמה. גם שבמה היתה שם

שפתי חכמים

כמו עליהם ושפיר שלא נתנו רק על החמשים לחר וצל חמשים ולחר שמעינו מלא נסם כמו עליהם וחוס מל' ה' ילחם לכם שפירושו עליהם כלומר בשבילכם : ל ר"ל ע"ם ולתנו לחזק נחלתנו מעבר לירדן מזרחה משמע שבעלו בקרקע חחם וסיקר לפשר זה ע"ש למה כתיב מעבר לירדן והלא כלר עלו בעלו בחלקן לזה כתב רש"י מעבר הזה וסוסיף מלת חחי משני שבחלקו לזחזק נחלתנו ובכשותיו לחזק נחלתנו יסבול שהיקם ברשותנו לחזק נחלתנו לעיקר סיסוף מלת חחי שהרי עדיין לא זכו בחלקן זו שלא לחרי קיום התנחים ופי' כי בשם נחלתנו שלנו לחרי קיום התנחים שלנו לחר לחרי קיום שם ה' ינקם לח יבקש עוד לגחול מעבר לירדן ולשם כי כבר קבלנו נחלתנו מעבר לירדן מזרחה לשבש קיום שעבדנו שם הקדוש ברוך הוא שיהיה נתן עיון שכבר קיימנו בחלרונה לחר שנחלקנו

מלא כפי' מצלר שמוסב שכל אלה הערים שנזכרים כן עכי מצלר וגדרות צאן דע"כ מפי ויבנו דקחמר הם ככך בנוים ושומדים : ג כלומר שהבנו בשם קודם בניהם מחדש כדי שלא יזכר שם ע"ש בפיסם כי נבו ובעל מעון שהיו בשות ע"ח ושיו נקרחים הערים על שמם וכני ראובן הסבו להם שמם כמו שהיו נקרחים בית בניה בעל שמם העיירות הספו שמם מחר בניהם החדש כמנהג כל בוני עיר : ס ר"ל למה לי כללן הכ' בכלל מחד ואת שבמה ובעל מעון ואת שמם מוסבות שם, ומחרין דחוקה יבו ובעל מעון מוסבות לשם מחר בניהם החדש שהבו שמם שבדי שלא יזכר שם ע"ח בפיסם אבל שמר שמר הערים הספו שמם מחר בניהם החדש ויסיה שמם דבוק למלת בנו בלעיל ולא שם

דעת זקנים מבעלי התוספות

(לח) מוסבת שם. פי' מחלוקת ע"ב עעון ומוסב ומחר כן על שם סיחון ולכסוף על שם יבמה :

תנאי משה עם בית וב"נ

ייכלו לסבול מרן שמשה כזו, ומחמת כלב לא סכתים לוחם רק מחר בניהם שם כדבר זה כי המרן שמשה, מרן שם שמחמת כי יסבלה לא יוכלו לכבוש שם, ויש ס' חקלר, ס' יעזכרו ע"ם שם ומכל לסבול מרן שמשה כזו, ומשרגלים שמרו מין מחו בדחים לקיום חמיד ע"ם שם, וסכו מחחרי ס' וקבעו סכיה לדורות, זה שחמר משה לבני גד ולבני לוחם שומרים שלין כלוכם לעבור סירדן מחמת שלין לחם כדחים לנסוע ירדן, זה שחמר יהיה משה המרגלים, שם ג"ב חחרו בדבריה סחלה שחים בדחים לנסוע ולח לו ליכם לחרן יסבלה, ויחמרו יסבלה דכריה בשביל שחמרו שחמר בדברי משרגלים, ויעיקר כל יסבלה שהם לחחרי בחמר בשבר היה עם חבותיכם :

הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ׃ מפטיר לט וַיֵּלְכוּ בְּנֵי מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה וַיִּלְכְּדָהּ
וַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־בָּהּ׃ מ וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־הַגִּלְעָד לְמָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה
וַיֵּשֶׁב בָּהּ׃ מא וְיָאִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת־חַוֹּתֵיהֶם וַיִּקְרָא אֹתָן
חַוֹּת יָאִיר׃ מב וְנֹבַח הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת־קְנָת וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וַיִּקְרָא לָהּ נֹבַח
בְּשִׁמוֹ׃ פ פ פ

ק"כ. קס"י וק"ב מיב"ל סימן: ומפטירין דכתי ויהי מיכה סי' ז:

בעל הטורים

כנס. ויאמר לה כעז שלח דבר עמה סוף כעולם שלח ע"י שליח. לה כמו לח:

רש"י

המורה למעלה: (לט) ויורש. כתרגומו ותריך. שתיבת רים ממשמת שתי חלוקות ל' ירושה ולשון הורכה שהוא עירוד ותירוך: (מא) חוותיהם. כפרסיון: ויקרא אתהן חות יאיר. לפי שלא היו לו בניס קרוס כשמו לזכרון: (מב) ויקרא לה נבח. לה חימו מפיק ה"ח ורמיתי כיסודו של ר' משה הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוה רפה. שמשמע מדרשו כמו לח. ותמהני מה ידרוש בשתי תבות הדומות לה (רות ג) ויאמר לה בועז ע (זכריה ה)

לכאות לה בית: חסלת פרשת מטות

הפטרת מטות י־מיה א רד"ק

ואם מעיות ומסעי מחוברין אז קורין דברי ירמיהו בפרשת פנחס וקורין שמעו כפ' מטות ומסעי ואפילו הוא ר"ח.

א דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן־חִלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר
בַּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן׃ ב אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־
יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן־אָמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה
בִּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ׃ ג וַיְהִי בִּימֵי יְהוֹיָקִים
בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־תֹּם עַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם

(ג) דכתי ירמיהו בן חלקיהו. כתב ס"ג ז"ל כי חלקיהו זכו מנקיהו בן שפן הכהן שמלא ספר התורה בבית ה' בימי יאשיהו וירמיהו כמו כן בימי יהויקים ותחלת נבוכדנצר סיתה בשנת שלש עשרה למלכו ועדיין לא שבו יהויכין ויהודה מגלעתם עד שנת עשרה שנה למלכו שמלא ספר תורה: מן הכהנים. ת"י מן ריבי מעברא דכהניא מן תמרלגין דהוו בירושלם נגבא דקבל מתפנתיה בענתות: בענתות. היא עיר מערי הכהנים כמ"ש בספר יהושע. ומה שתחל נבואתו לפי סדורו בספר הוא כל דברי נבואות שכתב על יהויקים ועל צדקיהו, וכן דברי עלמו מה שקדם לו בנבואתו עם יהויקים, ובדרש שלפנינו ע"י שבתיתה דברי קינותיו לפיכך כתלם נבואתן בעלמן. ולפי כן, דברי קהלת, דברי עמוס, דברי ירמיהו. כ"ל שדברי נבואתו בעלמן, כמו שלמה בתחלת ספרו כתלת מיני משל וכל שלמין בספר בעלמו, וכן עמוס בספרו בדברי עלמו קבל עליו תמוס וכל העניין כמ"ש, וכן ירמיהו בספר בתחלת ספרו דברי עלמו שלמה בתחלת ספרו ידעתיך וכל העניין וכן בתוך ספרו מה שספר מן בלעות שעשו לו: (ג) ויהי בימי. דבר ס' שנים מלין היה ג"כ בימי יהויקים כן יתבאר וכן בימי צדקיהו עד תום מלכותו שמלך י"ח שנה כשנת שתם עשרה נפל בית מלך בבל וגלות יהויכין בתחלת כמ"ש בספר

שפתי חכמים

מיסבות שם ומאי שלא מתעסק בדבוק עם מיסבות שם שכרי שכם ומכאן שם מחד ס ג: ע שכם שלמעל"ן וכן שלר מפרשים מוך לא רמה בשדכם כוה ותבכי לא תסיס כמתה שפתוך ס"ל ת"ו לון מהם מן הממסות שלא מן הממסות ודכוותם ודכתם הלך וגו' ודכוותם ויאמר אלי לנביא לה בית בלחן שעשר מלמד שאין לשקר הכתוב כו' ע"ש וכ"ב דגם רש"י ודע שמדרש זה מ"ש ותשכני לו' כוה לפי מה שדרש רבי משה הדרשן שלא עמד שכם על עיר דין לכן כתיב לה רפה כלומר כתיב לה נבח שלא נתקיים זה שכם שהרי שם שחד וכן לריך לדרוש נמי בשתי דיוקי ויאמר לה בעז לה בועז שלא אליה וזה לשון לכנות לה בית שלא אל בית שלה אבל זה לשון לכנות לה כמו לו:

כנס. ויאמר לה בעז שלא דבר עמה סוף כעולמו שלא ע"י שליח. לה כמו לו:

רש"י

המורה למעלה: (לט) ויורש. כתרגומו ותריך. שתיבת רים ממשמת שתי חלוקות ל' ירושה ולשון הורכה שהוא עירוד ותירוך: (מא) חוותיהם. כפרסיון: ויקרא אתהן חות יאיר. לפי שלא היו לו בניס קרוס כשמו לזכרון: (מב) ויקרא לה נבח. לה חימו מפיק ה"ח ורמיתי כיסודו של ר' משה הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוה רפה. שמשמע מדרשו כמו לח. ותמהני מה ידרוש בשתי תבות הדומות לה (רות ג) ויאמר לה בועז ע (זכריה ה)

לכאות לה בית: חסלת פרשת מטות

הפטרת מטות י־מיה א רד"ק

ואם מעיות ומסעי מחוברין אז קורין דברי ירמיהו בפרשת פנחס וקורין שמעו כפ' מטות ומסעי ואפילו הוא ר"ח.

א דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן־חִלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר
בַּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן׃ ב אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־
יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן־אָמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה
בִּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ׃ ג וַיְהִי בִּימֵי יְהוֹיָקִים
בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־תֹּם עַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם

(ג) דכתי ירמיהו בן חלקיהו. כתב ס"ג ז"ל כי חלקיהו זכו מנקיהו בן שפן הכהן שמלא ספר התורה בבית ה' בימי יאשיהו וירמיהו כמו כן בימי יהויקים ותחלת נבוכדנצר סיתה בשנת שלש עשרה למלכו ועדיין לא שבו יהויכין ויהודה מגלעתם עד שנת עשרה שנה למלכו שמלא ספר תורה: מן הכהנים. ת"י מן ריבי מעברא דכהניא מן תמרלגין דהוו בירושלם נגבא דקבל מתפנתיה בענתות: בענתות. היא עיר מערי הכהנים כמ"ש בספר יהושע. ומה שתחל נבואתו לפי סדורו בספר הוא כל דברי נבואות שכתב על יהויקים ועל צדקיהו, וכן דברי עלמו מה שקדם לו בנבואתו עם יהויקים, ובדרש שלפנינו ע"י שבתיתה דברי קינותיו לפיכך כתלם נבואתן בעלמן. ולפי כן, דברי קהלת, דברי עמוס, דברי ירמיהו. כ"ל שדברי נבואתו בעלמן, כמו שלמה בתחלת ספרו כתלת מיני משל וכל שלמין בספר בעלמו, וכן עמוס בספרו בדברי עלמו קבל עליו תמוס וכל העניין כמ"ש, וכן ירמיהו בספר בתחלת ספרו דברי עלמו שלמה בתחלת ספרו ידעתיך וכל העניין וכן בתוך ספרו מה שספר מן בלעות שעשו לו: (ג) ויהי בימי. דבר ס' שנים מלין היה ג"כ בימי יהויקים כן יתבאר וכן בימי צדקיהו עד תום מלכותו שמלך י"ח שנה כשנת שתם עשרה נפל בית מלך בבל וגלות יהויכין בתחלת כמ"ש בספר

בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי׃ ד וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
ה בְּטֶרֶם אֶצּוֹרְךָ בַבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶחֶם
הִקְדַּשְׁתִּיךָ נָבִיא לַגּוֹיִם נְתַתִּיךָ׃ ו וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי
יֱהוִה הִנֵּה לֹא־יָדַעְתִּי דַּבֵּר כִּי־נַעַר אָנֹכִי׃ ז וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלַי אַל־תֹּאמַר נַעַר אָנֹכִי כִּי עַל־כָּל־אֲשֶׁר
אֶשְׁלָחֲךָ תֵּלֵךְ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוְּךָ תְּדַבֵּר׃ ח אַל־
תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי־אִתְּךָ אֲנִי לְהַצִּלֶךָ נְאֻם־יְהוָה׃
ט וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדוֹ וַיַּגַּע עַל־פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרַי בְּפִיךָ׃ י רְאֵה הִפְקַדְתִּיךָ ׀
הַיּוֹם הַזֶּה עַל־הַגּוֹיִם וְעַל־הַמַּמְלָכוֹת לִנְתוֹשׁ וְלִנְתוֹץ
וּלְהַאֲבִיד וְלַהֲרוֹס לִבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ׃ יא וַיְהִי דְבַר־
יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מָה־אַתָּה רֹאֶה יִרְמְיָהוּ וָאֹמַר מַקֵּל
שָׁקֵד אֲנִי רֹאֶה׃ יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הֵיטַבְתָּ לִרְאוֹת
כִּי־שֹׁקֵד אֲנִי עַל־דְּבָרִי לַעֲשֹׂתוֹ׃ יג וַיְהִי דְבַר־יְהוָה ׀
אֵלַי שֵׁנִית לֵאמֹר מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר סִיר נָפוּחַ
אֲנִי רֹאֶה וּפָנָיו מִפְּנֵי צָפוֹנָה׃ יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי
מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ טו כִּי ׀
הִנְנִי קֹרֵא לְכָל־מִשְׁפְּחוֹת מַמְלְכוֹת צָפוֹנָה נְאֻם־
יְהוָה וּבָאוּ וְנָתְנוּ אִישׁ כִּסְאוֹ פֶּתַח ׀ שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִַם
וְעַל כָּל־חוֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה׃
טז וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי אוֹתָם עַל כָּל־רָעָתָם אֲשֶׁר
עֲזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעֲשֵׂי
יְדֵיהֶם׃ יז וְאַתָּה תֶּאְזֹר מָתְנֶיךָ וְקַמְתָּ וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם
אֵת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי אֲצַוֶּךָּ אַל־תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם פֶּן־
אֲחִתְּךָ לִפְנֵיהֶם׃ יח וַאֲנִי הִנֵּה נְתַתִּיךָ הַיּוֹם לְעִיר

סיתיר ו

מלכים: (ה) בטרם אצורך. ועניו בטרם אצרך כתב א"א כאשר באו היסודות הד' ידעו בכח הטבע ואחר כך הוציאו לפעל. או פי' ידעתיך כמו ידעתיך בשם שאמר למשה ומירה עליו. ובטרם תצא מרחם הקדשתיך. מל' קדושה. וידעתיך ל' גדולה. ויש לשאול והלא כל הנביאים והצדיקים וכן הרשעים בטרם הבראם ידעם והכירם אך יורה זה שאביו ואמו נזהרו בקדושה וטהרה בעת ההריון שיהיה נביא ומקודש. והחכם הגדול ר' משה בר מיימון ז"ל כתב כי זה ענין כל נביא אי אפשר לו מבלתי הכנה טבעית בעיקר יצירתו שיהיה נכון לנבואה עם ההתלמדות. ויש לדעתו לישאל למה לא אמר זה הענין לנביא אחר אלא לירמיהו, ונוכל לומר לפי שידע האל יתברך שירמיהו ישרב בשליחות האל הודיעו כי הוא מוכן לנבואה מן הבטן כדי שיחזק לבו ללכת בשליחות האל. וא"ת והלא משה רע"ה היה מסרב ג"כ בשליחות האל ולא אמר לו כן, הנה הראה לו אות גדול לחזק את לבו והוא אות הסנה והאותות האחרים שנתן בו יכולת לעשותן לפני פרעה: (ו) ואומר אהה. ל' קריאה על הצער ועל הדאגה. ומה שאמר לא ידעתי דבר ר"ל דברי תוכחה כי אני נער ואיך אוכיח עם אחד. ואין תימה אם באה לו נבואה והוא נער כי הנה ג"כ שמואל היה נער בתחלת נבואתו כמ"ש ורוח הנבואה ההכימה אותם אע"פ שהיו נערים, ואפשר כי נער ר"ל משרת ואע"פ שהיה גדול בשנים יקרא נער, כמ"ש ומשרתו יהושע בן נון נער והי' משרת נביא אחד שהיה בימיו או חכם ר"ל ביד גדול ממני ראוי לשלוח זה השליחות לא בידי, כמו שאמר משה רבינו שלח נא ביד תשלח: (ז) כי על כל אשר אשלחך. על במקום אל, ומה שאמר אשלחך תלך כי בענתות באה לו הנבואה בתחלה ורצה האל לשלחו לירושלים מקום המלוכה להוכיח את המלך ואת עמו והבטיחו שיחזק לבו ללכת למקום שלא היה רגיל שם ויתקן דבריו בפיו שידע לדבר דברי תוכחות בלא מורא: (ח) להצילך. לא הבטיחו שלא יגעו בו אלא יגעו בו ויכוהו ויצילהו מידם שלא ימיתוהו אף ע"פ שהיה ברצונם להמיתו כמ"ש וכשבאו להמיתו ואת ברוך ויסתירם ה': (ט) וישלח ה' את ידו. הוא המלאך שנראה אליו ודבר אליו בשם השם ונקרא בשמו ונראה במראה הנבואה שהושיט ידו אליו והגיע הדברים על פיו ונראה לו כאלו שם בפיו דבר שיש בו ממש לתקן אע"פ שאין הנגעת הדבר אלא על האוזן לא על הפה במראה הנבואה נראה לו כאלו שם בפיו דבר שיש בו ממש לתקן בו בפיו לדבר בחתוך ל' בלא מורא: (י) ראה הפקדתיך. שמתיך פקיד וממונה עליהם לטוב ולרע כי כאשר תתנבא עליהם כן יבא עליהם ואמר לבנות כנגד לנתוש, ולנטוע כנגד לנתוץ: (יא) ויהי דבר ה'. זה היה במראה הראשונה כי בתחלה אמר לו שילך באשר ישלחהו ואחר כן באותה המראה עצמה הראה לו במראה הנבואה מקל שקד כאמרו מקל שקד אני רואה נראה כי ראה המקל בלא עלים ובלא פרחים והתבונן אליו במראה הנבואה והכיר בו שהוא מעץ שקד לפיכך אמר לו הטבת לראות שאילו ראה אותו בעלים ובפרחים מה היתה הטבת הראיה נקל הוא להכיר זה והראה לו שאל מקל שקד להיות משל על הפורעניות העתידה לבא על ישראל שתבא להם במהרה כמו שעץ השקד ממהר לפרוח יותר משאר העצים לפיכך נקרא שקד כי הפקידה ענין שמהירות והשתדלות: (יג) ויהי דבר ה' שנית. מה שאמר שנית לפי ששתי המראות היו בענין אחד ואף ע"פ שהדברים נראים לו נשתנו אמר כי בענין זה נראה לו פעם שנית שאלו ג"פ מה הוא רואה ופירש לו ג"כ המשל תוך המראה לא שבא לספר הפעמים שנראה לו כי לא ספר אלא זאת. לא כדברי בעל המדרש שאמר שנית דבר עמו שלישית לא דבר עמו: סיר נפוח. נפוח תאר, ופירושו רותח, והסיר כשהוא רותח מעלה הבל כמו הנופח באש שמוציא הבל מפיו בעת הנפיחה: ופניו מפני צפונה. הצד מן הסיר שיצקו ממנו יקרא פנים: מפני צפונה. פי' אל פני צפונה אלא באמרו כמ"ש לצורות כי המרכבתיים אותם היו מארץ צפון והיא בבל שהיא מזרחית צפונית לארץ ישראל. וא"א ז"ל פירש ופניו פני השפתים או הסירם שבופתין עליה הקדרה אמר כי פני השפתים שמכניסים משם האש תחת הסיר היו לצד צפון מורה שהמבעיר שאש תחת הסיר יבא מצפון והסיר היא ירושלים כמו שממשיל אותם גם כן בנבואת יחזקאל לסיר: (טו) כי הנני קורא. כאלו אני קורא להם שיבאו כלומר אשים בלבם שיבאו: משפחות ממלכות צפונה. המשפחות אמר על העם וממלכות אמר על המלכים כלשון הממלכות ועל שמם נקראים ממלכות ואומר זה על מלכי ארץ בבל והמלך הגדול היה נבוכדנצר ועל שממלכות אמר ובאו ונתנו איש כסאו ר"ל כשיצורו על ירושלים: (טז) ודברתי. דבור האל עמהם הוא הביא המלכים עליהם: (יז) ואתה תאזור מתניך. ללכת בזריזות כמ"ש באליהו וישנס מתניו וירץ לפני אחאב: פן אחתך. אם לא תירא מהם ותבטח בי אצילך מידם ואם תירא מהם אחתך ואפילך לפניהם:

על

מִבְצָר וּלְעַמּוּד בַּרְזֶל וּלְחֹמֹתֶיהָ נְחֹשֶׁת עַל־כָּל־הָאָרֶץ
לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֶיהָ לְכֹהֲנֶיהָ וּלְעַם הָאָרֶץ׃
יט וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא־יוּכְלוּ לָךְ כִּי־אִתְּךָ אֲנִי נְאֻם־
יְהוָה לְהַצִּילֶךָ׃ כ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
כא הָלֹךְ וְקָרָאתָ בְאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר
יְהוָה זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ
אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה׃ כב קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל
לַיהוָה רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כָּל־אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ רָעָה
תָּבֹא אֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה׃

(יח) על כל סתרין. ותא"ד אי׳ בלעזי יסודי תמל תשים שנדמה בעיר מבלי שלא יוכלו לך רצו שלא יוכל אדם לבנות עיר מבלי ר"ת אם יהיו לה חומות גפתם ומה שלמה לעמוד בדול שלא יוכל אדם להשתותו ולשבחו: (יט) ונלחמו אליך. כמו שת"י ויסון דיין ומניחין לקבלך למסחר יש פתגמי בבואתך: להציליך. שלא יצויתיך: (כא) הלך. מקום לו לזוז: בחזוי ירושלים. כ"ל עם ירושלים ומדבר בנגד סיעה כאלו מדבר בנגד העם: זכרתי לך חסד נעוריך. תא"ד שאני מניח עליך בעת שעבור מעבירין לה מעשיך אותן כלה וגם מעשים שעבירים לך כי זכרתי לך חסד נעוריך ועוון חסד נעוריך מסתת לגלותיך קודם שיעשו הקדמונים יצאו נעוריך בדרך שמלה כמו שהעבירים קודמים לבהורים ולוקנים. ויפלא בלעזותיך שם מן כלם כי כנסת ישראל נדמית לכלה ביום מתן תורה והקב"ה נדמה למתן: (כב) קדש ישראל. נתקב כמו קדם שלא יפחדו זה ומה שלמה בתפלתה הוא כפל ענין במ"ש כי התהלות שהיה לתשית התפלה הוא קדם וכל זולתי זה עליהם מצד עצמן כן ישראל אף על פי שהקב"ה מניח עליהם החוב הוא בעבור שיעשו כי זוכר להם חסד נעוריהם שהיו מסתת כשהלכו אחריו במדבר ולעולם יהיה נזכר בשבחם ולא בגנותם: ראשית תבואתה. ת"ק קדם שתתעשר העושר:

מחר קריאת פרשת השבוע שניה מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך וגו"ח דברו משנה והלכת מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחמית היום:

ברטנורא — משנה אהלות פרק טז — עיקר תוי"ט

כל המטלטלין מביאין את הטומאה. משום שאם התקיל רחבו לחד על המת. ורחבו לחד על הכלים מביא להם הטומאה. **בעובי המרדע.** לפילו אין בו רוחב טפח אלא שיש בהקיפו טפח דמוט על טפח מקיפו דנזרו על הקיפו משום טוביו: אקפח את בני. לקבורה קפוח לשון כריתה ומתוך ובטוחה היה לקפח את בני אם אין לכך זה אמת: שהלכה זו מקופחת קטוטה ומקוטכת דהא פותח טפח בעין: **ששמע השומע.** כשנשאלה אשלה ע"י מעשה בניית המרדע ומע שטמאותו ולא ידע משום מה טמאותו הם טמאו את המרדע משום כלים המתהילות על המת שהכלי עצמו המתהיל על המת טמא בכ"ם אלא להכיח את הטומאה תחת רחבו הכ' (ל) וטמאו את התיכר או מעשה חבורים (ג) או משום דהוה ליה כלים שנגעו במת ואחד בכלים וטמא שבעה (ג) והשומע טעה לומר דטמאותו מעשה שהמרדע מביא עליו טומאה מדין אהל: **שיהו דברי חכמים מקויימים.** שאומרים המרדע מביא טומאה: **על האדם הנושאן.** ומכין דאחד הנושאן אין עליו כי אם טומאת ערב שבגדו מפסיק בין כתיפו למרדע וה"ל דיקרב בדיקרב לדיקרב (ל) והרואה שהמטלטלים אותו טומאת ערב יטעה לומר משום אהל טמאותו לפי שיש בהקיפו טפח ואתי למימר דטומאת אוהל אין בה כי אם טומאת ערב הלכך גזרו עליו בעובי המרדע לטמא טומאת שבעה מדבריהם משום אהל: **ועל עצמן בכל שהן.** דכלי המהתיל על המת טמא אפילו בכל שהוא: **ועל שאר אדם וכלים.** שהמת המרדע: **בפותח טפח.** כיון דאין להם טומאה כלל אין שייך לגזור על הקיפו משום עוביו: **ב כוש.** פלך שהנסים עוות בו לף על גב דפעובי כלי עץ הוא מקבל טומאה משום לטורות של מתכת הקבוע בו: **אף על פי שאינן מכוונין.** שאין שני חלקי זיתים מכוונים זה כנגד זה: **טמא.** הכום המביא הטומאה על עצמו בכל שהוא: **הקדר.** מוכר הקדרות: **והטל.** המוט שעשוי בו את הקדרות ובמסכת כלים קורהו מיסל לתקן התם התיסל שיש בו בית קבול משות. ושם יש בתיסל שיתא

[ב] המטלטלין. נקט מטלטלין משום שאם נזרו אלא על כלים שבהן אבל אם מ"ע מחוברין כגון כמו פלין המיסך ושם דוקרים בו' אין מ"ש משום דאין בהם ממש דסוי כמו כפת שבשך בו', תום': (ג) לפביל טומאה על שהרים, רש"י: (ג) ומדבר בה קבולי טומאה שם שיש בפטוטי כלי עץ שיש בו דרכן מלד אחד ובראשו שב' יש בו תכמות, רש"י. וזה לשיטת ר"ת דתניא ס"ה כתלל דוקא מתכות אבל שאר כלים דוקא בחבורין שבשעה שנגעו נעשו נגע בפן שאדם. ובתב שר"ש ומיהו לי לתלוין תכב כי' לעשות כאהל היום שהיכר לתו לעשות משום המרדע מתטיל עליו לף לדשבח לף משבח הכי ושוב דאי משום אהל אלי קשיא ר"ש על האדם בעובי המרדע שם אחי' בר"ם שמא מן המוסב דתכב ס"ה כתלל מתכות ואפשר דכלן לף היה בו דרכן ולא תכתוב ומדבר מקבל כלי עץ שיש בהקיפו טפח ודרך לסביבו, ועתו"ס: (ג) זאו לשיטת בר"י (וכן פתב בר"ב בפ"ק מ"ב בשר"מ) דתכב כי' ל"ד כלי מתכות ול"ב ס"ל תיבורין לף קבוצים בר"ם במקומות שומדת דה"ל לטמאו משום אהל וגם ל"ש ל"ש בשובי המרדע ומשום גזרה כו' בר"ל בה בר"ם שני ול"ש: (ד) דמרלוייתא יקבל בדיקרב טמא ז' בדבתים ולא אבל יגע בו בשבע ישמא ושמאו ז' וביינו בתיבורין ויקבל בדיקרב לדיקרב בשית ג' היה טמא טומאת ערב בדבתים ובשפה קטנטת בשבע עד שיעבר ובבואה כו' לפי שאינו משום ר"ב טומאה בתיבורין ויתמהו שהיא משום אהל כיון שיש בהקיפו טפח אבל בשפות אבן לף יתמהו שהיא משום אהל ויש"ל שטעה וזהו ג"ב לשיטת ר"ת אבל לשיטת בר"ם (וזהו שיטת בר"י מ"משו"ת) הוא טמא משום טונא אבל בתיבורין ופ"ע דעת בר"ת בר"ק: [ב] לעלמו. ולא לטונא

שפה. מכיון טומאה על הקדושת שתחתיו לפי שעלויס כו': התלוליות. לשון תל: הקרובות בין לעיר. הסמוכה לבית הקברות: בין לדרך. הסמוך לבית הקברות (ה): אחד חדשות ואחד ישנות טמאות. מפני שהמשיכו קוברות שם נפליון דעד שמעיס שמה מזלה שמה להודה (ו) וקוברה שם הנפל שלא מכל רחוקות לא מזלה להודה לקבור בתל והולכ ורביה לחיים שילך עמה הולכת לבית הקברות ואיה קוברה בתל והא דמטמאין ביטנות

הקבר הכלים שבצד השני טהורים. אם יש בסל פותח טפח [ג] טמאים. התלוליות הקרובות בין לעיר בין לדרך אחד חדשות ואחד ישנות טמאות. הרחוקות [ד] חדשות טהורות וישנות טמאות. איזהו קרובה נ' אמה. וישנה ס' שנה. דברי ר"מ, רבי יהודה אומר קרובה [ה] שאין קרובה ממנה, וישנה שאין אדם זוכרה: ג המוצא מת (בתחלה) מושכב בדרכו נוטלו ואת תבוסתו. מצא שנים נוטלן ואת תבוסתן. מצא ג' אם יש בין זה לזה מד"א ועד שמנה כמלא מטה וקובריה ה"ז שבונת קברות ובודק ממנו ולהלן ב' [ו] אמה. מצא אחד בסוף ב' אמה בודק ממנו ולהלן ב' אמה שרגלים לדבר שאלו מתחלה מצאו נוטלו ואת תבוסתו: ד הבודק בודק אמה על אמה. ומניח אמה עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה. המוציא את העפר ממקום טומאה אוכל בדמעו. המפקח בגל אינו אוכל בדמעו: ה היה בודק הגיע לנחל או לשלולית או לדרך הרבים מפסיק. שדה שנהרגו בה הרוגי' מלקט עצם עצם והבל טהור [ז] והמפנה קברו מתוך שדהו מלקט עצם עצם והבל טהור. בור שמטילים לתוכו נפלים או הרוגים מלקט עצם עצם והבל טהור. ר' שמעון אומר אם התקינו לקבר מתחלה יש לו תבוסה:

כו כדתנן סוף מ"ב פ"ו: [ג] טמאים. לפי שהם מקבל טומאה מיטו מונן, מכ"ש: (ה) הא"ש מפסיק לא מהקיטן טומאה, נמצא: [ד] מדשום. שמין זמן רחוק שלא היה כאן תל ואיכא למימר מי יקבר שם מת מדבר לא כש"י ועתו"ש: (ו) וכדבר. טעמא כדאי' בגמ' דזמנין דאתאמי כש"ם של ע"ם ומקבי וקברו בתל וסומיל ומטעם שטוב לא סולקן לשלשו: [ו] שמין כו'. לפי שם יש קרובה טיתנה אפי' היא בתוך ג' סוי בכתוקה ומדשם דטעורב דשם מיתת הסלקם כו' לא שכקה קרובה טיתנה ומזלה לפך, כש"י: [ז] טמא. ג' של"מ ומפני שם מיטיס בין קבר לקבר שמא מחד כו', ועיין תוי"ט: (ז) של"ם ושל"ם, שלא של"ם שי' תבוסה שתעורבה בחולין ולא בתבוסה ולפי: (ח) לי נמי בעבד לו מחשב כהן וכהנת כהן דלוכלים ואין מוזהרים על טטומאה, מכ"ש: (ט) וכ"ש שאין להם שכונת קברות ומעמא סוחיל ולא נתקנה לקבר, כ"ש: [ז] והמפנה קברו כו'. בתוספתא

המפנה קברו לפה"ב והלך לשם מדם מפנה עלם כו': מלצעות דכתיב ונשתתני ממזרים וקברתני בקבורתם שלא היה לריך לומר ממזרים שלא ח"ק מעפר של מלרים טול עמי ורמב"ם נרים תבוסתו העפר המעורב מדם וליחה של המת לשון מתנוסמת כדמיך: מצא ג' אם יש בין זל"ז מארבע אמות ועד שמונה. כלומר מקבר רחשון עד שלישי אין פחות מארבע אמות ולא יותר על שמונה: ה"ז שבונת קברות. ויכיר שלשם קבורה נתנוס שם ואסור לפנותם דקמו מקומם ואפי' מת אחד שם ניכר שלשם קבורה נתנוהו שם אסור לפנותו שלא שנאחד או בשנים אנו תולים שלא נקברו שם שלא נפי שעה והיה דעתם לפנותם לכל בשלשה מוכח שזה מקום מיוחד לקברות ואורך המערה דרכה להיות שבעה ורחבה ארבעה ואלכסונה עולה שני אמות ומ"ה תנן מארבע' ועד שמונה:

כמלוא מטה וקובריה. לפי גרסי' לה הכא: בודק הימנה ולהלן ב' אמה. שהמערה ארבע אמות רוחב על שם אורך והאחר שהעשרות פתוחים לו מכאן ומכאן שבה על שבה דהכי ס"ל לרבנן בשב"ב בפ' המוכר פירות נמלא אורך ג' מערות ואחר שביניהן ר"ח אמות ולפי שפעמים הופרים מערה ח' בחלכסונה ואלכסון של מערה ארבע ב' אמות נמלאו ל' אמה שמנה למערה ראשונה בחלכסונה ושם דאחר שביניהן ב' המערות ושם למערה שניה דאך אלכסון אחריון תרי אלכסוני לית אחריון דקתני ב' ועוד לריך לבדוק מלמעלה ומלמטה ב' אמה דהיינו מ' אמה דשמא זו היא מערה שבאמלע האחר ויש עדיין אחרת בנגדה במערב האחר אי נמי זו היא שבמערב האחר ויש עדיין אחרת באמלע האחר: מצא. את אחד בסוף ב' אמה: בודק הימנו ולהלן ב' אמה. דמי יש יותר דמבית הקברות זה הוא הפיא מערה שמא קבר אחר הוא ואחר אחרת של אדם אחר ולריך לעשות גם לשם כל דקיקות דלעיל דכמו שיש שם קבר כמו כן יש אחרים: שרגלים לדבר. אחרי שמלא כבר בשדה זו שבונת קברות: שאלו מתחלה מצאו. לקבר זה קודם שמלא השלשה הרחשונים היה נוטלו ואת תבוסתו כדתנן בריש המוצא את בתחלה כו' נוטלו ואת תבוסתו: ד הבודק. הא דתנן ובודק הימנו ולהלן ב' אמה ה"ל לתפור את כלן אלא תופר אחד על אחד: ומניח אמה. שהיו תופר ושונה כן עד שמגיע לסוף ב' ואותה אמה שהוא תופר לריך לתפור: עד שמגיע לסלע או לבתולה. שהיו קרקע שלא נתפרה מעולם: המוציא את העפר ממקום הטומאה. מאותם החמות שהוא תופר: אוכל בדמעו. אם כהן הוא אוכל בתרומתו לשון מלאתך ודמעך (ז) לפי תאחר ואף על גב דאין כהנים רשאין לבדוק שהרי הן מוזהרין על הטומאה מ"מ אי אתרמי כהן (ח) וכלך אינו אסור לאכול בתרומה-היכא דלא אתחזק שם טומאה: המפקח את הגל. של הנמים שנפל על האדם ומת. אם כהן הוא: אינו אוכל בדמעו. דכיון דהוזקה שם טומאה חיישינן דלמא אתחיל ואפי' ספק ספק אי אתחיל ומת ספק מייטינן: ה היה בודק. להפלים עשרים אמה: לנחל. נהר: לשלולית. אמת המים שמחלקת שלש לגנסיה שמות אחרות של מים שותות ממנה: או לדרך הרבים. שאין קוברין בה את המת: מפסיק. אינו בודק עוד להפלים עשרים אמה: והבל טהור. ואין לה תבוסה (ט) הלא מלקט העלמות בלבד ואינו לריך ליטול יותר: רבי שמעון אומר כו'. ואין הלכה כרבי שמעון:

גמרא נדה דף נג ע"ב

ת"ר המפלת גוף אטום אין אמו טמאה לידה. ואיהו גוף אטום רבי אומר כדי שינטל מן

עד הארכובה. שנאמר רבי זכאי אומר עד הארכובה רבי ינאי אומר עד לנקביו ור' יוחנן אומר משום רבי יוסי בן יהושע עד מקום טבורו. בין רבי זכאי לרבי ינאי איכא ביניהו טרפה חיה. מר סבר טרפה חיה ומר סבר טרפה אינה חיה. בין רבי ינאי לר' יוחנן איכא ביניהו דר"א דאמר ר"א ניטל ירך וחלל שלה נבלה. אמר רב פפא מחלוקת מלמטה למעלה, אבל מלמעלה למטה אפילו כל דהו טהורה. וכן אמר רב גידל אמר רבי יוחנן המפלת את שנולגלתו אטומה אמו טהורה. ואמר רב גידל אמר ר' יוחנן המפלת במין אפקתא דרקלא אמו טהורה:

החי וימות. וכמה ינטל מן החי וימות רבי זכאי אומר עד הארכובה רבי ינאי אומר עד לנקביו ור' יוחנן אומר משום רבי יוסי בן יהושע עד מקום טבורו. בין רבי זכאי לרבי ינאי איכא ביניהו טרפה חיה. מר סבר טרפה חיה ומר סבר טרפה אינה חיה. בין רבי ינאי לר' יוחנן איכא ביניהו דר"א דאמר ר"א ניטל ירך וחלל שלה נבלה. אמר רב פפא מחלוקת מלמטה למעלה, אבל מלמעלה למטה אפילו כל דהו טהורה. וכן אמר רב גידל אמר רבי יוחנן המפלת את שנולגלתו אטומה אמו טהורה. ואמר רב גידל אמר ר' יוחנן המפלת במין אפקתא דרקלא אמו טהורה:

עד שתכוסנה והתכוסנה כשלג דהיינו מן התורכוסה ומעלה ואין בייך להביא זה נגד כל מיעוטי תלמוד להתהיר לעניין עד ועד כשלג כתלו טרפות (דף נה) ופ"ג דתכלית יד תמציין בפרקין דשמעה לידה היינו כשעור שמונה גמחי כשפי' פ"ג כאן מיילי דיכיר היטב שלא נגלח יותר כגון בחרים שחפירין יום עול ניקנס:

ברכות וגרסית בסרה: עד טבורו. אבל עד נקביו לא דלית ליה דר"ח ואי משום טרפה קסבר טרפה חיה: בין רבי ינאי לר' יוחנן איכא ביניהו דר"א. ותרוייהו לית להו טרפה חיה: מלמעלה, שנחתך מגולגלתו: אטומה. בסרה: כמין אפקתא דרקלא. שהדקל למטה יחיד ומתפצל מלמעלה כך היו ידיו וכגליו על כתפו ומלמטה הוא כלה לורה:

זוהר ויקהל דף רד ע"א

ההוא רוחא דנחית ואתוסף בבני עלמא כד נחית אסתחי בכוסמין דגנתא דעדן ונחית ושרא על עמא קדישא זכאין חיזון כד ההוא רוחא אתער. כסהנא בעא להסוה רוחא נחית נתתין עמה לגו גנתא דעדן נתתין דתיכון מתעטרין לגיות סטרין. וכד מטי לגנתא דעדן כדין כל חיזון רוחין ונשמתין דגנתא דעדן כלהו מתערי להסוה (מתעטרי בהסוה) רוחא. כרוזי קרי ואמר זכאין אתון יסראל עמא קדישא דרעותא דמריכון אתער לגביכו רזא דרזין לידעי חכמתא זכאין חיזון כד ההוא רוחא אתער. ההוא רוחא חיזו אתפצעותא דסהי נקודא. ונפקא מינה ואתפצעת בעלמא והסוה הוא רזא דשבת דשרא לאתא ועל דא כתיב כיה שמירה ושמרו בני"י את השבת והא אוקמוה. שבת לא כתיב אלא את השבת לאסגאה הסוה רוחא דשרי על כלא ואתערין לגטרא ליה הוסיל וקיימת עמיה דב"י ועל דא כתיב כל שומר שבת מחללו:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

רמב"ם הלכות שבת פרק יט

(א) העושה שני בתי נירין חייב העושה נפה או כברה או סל או סבכה או שסרג מטה בחבלים ה"ז תולדות עושה נירין ומשיעשה ב' בתים באחד מכל אלו חייב וכן כל העושה שני בתי נירין בדבר שעושין אותו בתים בתים כגון אלו חייב:(ב)דרך האורגין שמותחין החוטין תחלה באורך היריעה וברחבה ושנים אוחזין זה מכאן וזה מכאן ואחד שובט בשבט על החוטין ומתקן אותן זה בצד זה עד שתעשה כולה שתי בלא ערב ומסיבת החוטין בדרך האורגין היא הנסכת המסכת וזה המותח נקרא מיסך וכשקופלין אותם ומתחיל להכניס השתי בערב נקרא אורג:

מספר חסידים סימן קמה.

פרנס לא יעיל מיעם על הלפוף שלא לפס שעים ולא יכדם ויגנוב ויכוף מיתם בחזקה לכבוד עלמו כדי שיהיו יכלים ומתאכדים ממנו פס עשו כן כמס עוכסם גדול כי הס נמנים עם לויבי ס' ומסמוכות מיכר מעון הכבישים כידי לחכיים יכ"ם נוסף וספלסוכסים וסמכיים תלמידי חכמים ובכפרו בחמיית הסתים הפוכם מדרכי לכור מע"פ שלא מעם שלא נכדל מעדת יכראל סיעו עוכם עלום בכללן ומיעו נכנם בישים בלכתם ולא מחעכם כחביעים שלא מחמת כוסם ומוני שלא סולך בדרכיו כפ' מעעי סלין בעבד ונלעי לא היה עסם ושבחעו מחיים בלכן הכיים מלו כמציליס לימים על הלבור שלא לפס שעים יוכלים לכלך שעה ואיכם יוכלים עכם לעולם גיכנם כלם ושם לימים עלים בעלמך ולוכם לכלות שלא שלא לם יולא מעלמותיהם וכבריכים:

מסעי יום א תורה אונקלוס

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש"י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ן דמלוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

לג א אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לג א אלין מטלני בני ישראל די נפקו
יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם מֵאֲרָעָא דְמִצְרַיִם

רשב"ם

(א) אלה מסעי. כל מסעות וחניות חוזר ומונה כדי לפרש היכן היו חונים:

רש"י

(ה) אלה מסעי. למה נכתבו המסעות הללו. להודיע חסדיו של מקום, שאף ע"פ שגזר עליהם לשלשים

מסעות ב"י במדבר

(ה) אלה מסעי בני ישראל וגו'. וקשה דהו"ל לכתוב ויכתוב משה וגו' ימים לא כך הוא לפשוטו, וי"ל דכתב מספר שנסעו בני ישראל לגרסיהם יכתוב כמסעות אלה

בעל הטורים

(ה) אלה מסעי. מולמיסם למסעיסס. ובתב סבי סבך ובתב ומלה מסעיסס למולמיסם, כלומר שסבל סיס ע"פ ס' יין

רש"י

ולהגיעם כמדבר לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה, שהרי אין

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ד) וכתלמיסס עשה ס' שפעים. כלומר וכבוסעיסס עשה ס' בשעים, לשון מופל על הלבון ולכך נאמר וכתלמיסס וסוא ס' דיעים כדאמר ונקבל בעל הכיית לל תלמיס:

(חק לישראל) ח"ד

ביד־משה ואהרן: ב ויכתב משה
את־מוצאיהם למסעיהם על־פי
יהוה ואלה מסעיהם למוצאיהם:
ג ויסעו מרעמסס בחדש הראשון
בחמשה עשר יום לחדש הראשון
ממחרת הפסח יצאו בני־ישראל
ביד רמה לעיני כל־מצרים:
ד ומצרים מקברים את אשר
הכה יהוה בהם כל־בכור
ובאלהיהם עשה יהוה שפטים:
ה ויסעו בני־ישראל מרעמסס ויחנו
בסכת: ו ויסעו מסכת ויחנו

אונקלוס

לחיליהון בידא דמשה
ואהרן: ב וכתב משה ית
מפקניהון למטלניהון
על מימרא דיי ואלין
מטלניהון למפקניהון:
ג ונטלו מרעמסס בירחא
קדמאה בחמשא עשרא
יומא לירחא קדמאה
מבתר יומא דפסחא
נפקו בני ישראל בריש
גלי לעיני כל מצראי:
ד ומצראי מקברין ית די
קטל יי בהון כל
בוכרא ובטעותהון עבד
יי דינין: ה ונטלו בני
ישראל מרעמסס ושרו
בסכות: ו ונטלו
מסכות ושרו באיתם

ת"א ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה. בסכות ס:

בעל הטורים

מסע בין מילה: (ג) ויסעו מרעמסס. ובתר הכי כתיב ויסעו ב׳ ישראל מרעמסס, מתחלה נסעו בערבוביא ערב רב ביניהם ואח"כ כשמספר המסעות כלם הזכיר בני ישראל כי הפרידו ערב רב מביניהם: יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים. לומר שגם ערב רב שהם מצרים יצאו ביד רמה לעיני שאר מצרים: (ד) ומצרים. ב׳ ר"פ, ומצרים מקברים, ומצרים ילד את לודים. לומר שאפי׳ אותם שבבר מתו רובם נחטטו: מקברים. ב׳, ומצרים מקברים, מקברים את העוברי׳ בפ׳ גוג. והיינו דכתי׳ כאשר שמע למצרים יחילו כשמע צור: (ה) בסכות. ששם נסתככו בענני כבוד:

רש"י

כאן אלא ארבעים ושתים מסעות, לא מהם י"ד שכלם היה בשנה ראשונה קודם גזרה משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה שמשם נשתלחו המרגלים שנאמר (במדבר יב) ואחר נסעו העם מחצרות וגו׳ (שם יג) שלח לך אנשים וגו׳. וכאן הוא אומר ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה למדת שהיא במדבר פארן א ועוד הוצא משם שמנה מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מהר ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים נמצא שכל שמנה ושלשים ב שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות, זה מיסודו של רבי משה הדרשן. ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת ג משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו, כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות, אמר לו כאן ישננו ד כאן הוקרנו ה כאן חששת את ראשך וכו׳ (במדבר רבה): (ד) ומצרים מקברים. טרודים ו באבלם:

שפתי חכמים

א ר"ל דפארן היה מישור גדול ומקום היה בו שנקרא רתמה ש"מ דגזירת מרגלים היה ברתמה: ב שלא היתה הגזרה כ"א ל"ח שנה כמו שפרש"י בפ׳ אלה הדברים. וא"ת והלא מרתמה עד הר ההר לא היו אלא י"ט מסעות וא"כ לא יהיו אלא נ"א מסעות ולעיל פרש"י מ"ב מסעות, ע"ל בפ׳ חקת כפרש"י שבע מסעות ממוסרה עד הר ההר: ג ר"ל דלכך נכתבו מסעות: ד ר"ל כאן היית ישן כו׳ כך הקב"ה מונה כל המסעות כלומר דבר זה עשיתם במסע פלוני וזה אירע לכם במסע פלוני: ה ל׳ מיקר שכן דרך החולים שנוח להם כשמקררין אותן: ו כלו׳ שנותן טעם הלמעלה מ"ש יצאו בני ישראל ביד רמה ולמה הניחו להם המצריים ונפרש ומצרים מקברים וגו׳ והיו טרודים באבלם ר"ל שהיו עסוקים לקביר מתיהם ולא היה להם פנאי לעכב את ישראל:

מסעות ב"י במדבר

ולהיות כמה פעמים נסוג אחור ולהיות במדבר ארבעים שנה, א) בשביל טובת הגוף, כי באמת ארץ מצרים היתה מדינה טובה מאד, שנאמר כגן ה׳ כארץ מצרים, ונאמר זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, שר"ל היו הדגים בזול שכמעט חנם הוא, כי כן דרך בני אדם לומר על זול גדול שהוא בחנם, ואם היו ישראל באים מיד לארץ ישראל לא היה טוב ארץ ישראל חשוב בעיניהם, לכן עכבם הקב"ה ארבעים שנה במדבר וכלכלם שם במן ובמים מצור החלמיש וכל הדור ההוא שיצאו ממצרים מתו במדבר, והנם הילודים במדבר אשר לא ראו את ארץ מצרים נסעו במסעות רבות ולא היה להם מנוחה, ואח"כ באו אל המנוחה ואל הנחלה איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, ואז הרגישו בטובת ארץ ישראל, והודו לה׳ ית׳ על חסדו וטובו, וזה שאמר הכ׳ אלה מסעי בני ישראל, כלומר אשר נסעו בארבעים שנה במדבר, וא"ת למה עכבם הקב"ה כ"כ זמן במדבר, והלא שחטאו במרגלים הי"ל להענישם בעונש אחר, ומתרץ הכ׳ הסבה לזה הוא אשר יצאו מארץ מצרים, שהיא ג"כ ארץ טובה, כנ"ל. עוד טעם שני אמר הכ׳ מצד הנפש, דאיתא במדרש שע"כ היו צריכים ישראל להיות ארבעים שנה במדבר בכדי שתהי׳ התורה נקבעת בלבם, ותהיה להם התורה בהרגל והרגל נעשה טבע, ויהיה טבעם ללמוד וללמד ויכירו את עצמם ביראת ה׳, ואם היו נכנסים לארץ מיד זה פונה לכרמו וזה פונה לזיתו תורה מה תהא עליה, וגם לא היו מרגישים טובה האמתית של ארץ ישראל, מה שא"י פועל בהויה ובקדושתה העצמית לעלות עי"ז במעלות הקדושות, כמ"ש הכ׳ קדושים תהיו עד שלמדו כל זה אלל משה והכהן במשך הארבעים שנה, ונעשו קדושים וטהורים ואז כשבאתם לארץ יהיו יכולים להרגיש קדושתה, וזה שאמר הכתוב

באתם אשר בקצה המדבר: די בסטר מדברא:

מסעות ב"י במדבר

פעם שני שהיו לגאולתם ביד משה ואהרן, כלומר שהיו מוכרחים להיות גלויות מ"ב ואהרן שיהיו ת"ח וצדיקים קודם שיכנסו לארץ: (ב) ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם. הקשו המפרשים על השנות הכתוב ועל השינוי בחלוף, בתחלה מוצאיהם למסעיהם ואחר כך מסעיהם למוצאיהם, ונאמר דוגמא לזה, לאנשים רבים הולכים ונסעו למרחקים מעבר לים לקנות שם סחורה, ובדרך מצאום תלאות הרבה מאד, ברעבון ולמאון ובסערות הים עד משך זמן רב ובטלטול הדרך הרבה עד שבאו בשלום לביתם, ומכרו הסחורה, וקרוביהם ובני משפחתם שאלו אותם שאם היה כדאי המסחר הזה לסבול עבורו כ"כ צרות ותלאות, יש מהם בהשיבו מעט אמרו לא היה כדאי הנסיעה הזו ולא יסעו עוד אל המקום ההוא, והפוחדים אבל השיבו הרבה אמרו כי הנסיעה הזו היה כדאי, ואם יקרה אותם שיצטרכו לנסוע עוד הפעם למקום הזה נכונים הם לנסוע. הנה חז"ל אמרו שלשה מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכלם ע"י יסורים. ואלו הן, תורה, וארץ ישראל, ועולם הבא, והנה ישראל ביציאתם ממצרים לנסוע לארץ ישראל נסעו לג' מתנות אלו, לתורה ולארץ ישראל ולעולם הבא, והיה להם תלאות הרבה בדרכם ומנוחה לא היה להם בנסיעתם, עד שבאו לקנה גבול ארץ ישראל, ויכתוב משה כל מוצאיהם למסעיהם, ר"ל כל המוצאות אותם במסעיהם, את כל התלאות שעברו עליהם במסעיהם, ואם תרצה לידע אם כל התלאות היו כדאי לנסיעה זאת, כפל דבריו ואלה מסעיהם למוצאיהם, המסעות היו כדאים לסבול עבורם כל התלאות שמצאו אותם, והתלאות היו כדאים להמסעות והמסעות היו טובים לסבול עבורם כל התלאות, כי הרבה הרויחו ישראל בהתלאות וגם בהמסעות, כי נאמר בתורה בהארבעים שנה שהיו במדבר, ולולי התלאות לא השתבו במדבר כ"כ ולא באו לכלל התורה, כנ"ל. ובשביל התורה זכו לארץ ישראל כמאה"כ ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו, ובשביל התורה ינחלו עוה"ב: (ג) יצאו בני ישראל ביד רמה וגו'. הורה בזה מה שאמרו חז"ל לצדיקים תחלתן יסורים וסופן שלוה ולרשעים בהפך, היינו הן בעניני הגוף והן בעניני הנפש, וזה הורה הקב"ה לישראל ולמצרים, שישראל יצאו ביד רמה היינו בכל. עוד הגשמי כמו שנאמר וינצלו את מצרים, והיו במעלה רמה עליהם בעושרם עד שאמרו חז"ל [בכורות ה ע"ב] שלכל אחד ואחד מישראל היו תשעים חמורים טעונים כסף וזהב ממצרים, ופי' ביד רמה מל' כהי ועלם ידי וגו'. וגם פי' ביד רמה כמו כאשר ירים משה את ידו, וירם משה את ידו, והיינו בתפלה ובמעלות הנפש הגדולה בהשכינה היתה עמהם, אבל ומצרים מקברים וגו' היינו לעניני הגוף אין צרה גדולה מזו חוץ מכל מיני צרות שהיה עליהם, ועוד ובאלהיהם עשה ה' שפטים וגו' ואין ירידה בנפשם גדולה מזו, אלא לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם, כי עי"ז אבדו כל נחמה כי על כל צרה מתנחמים בתפלה לאלהיהם, אבל כאשר עשה ה' שפטים באלהיהם של עץ נרקב ושל מתכות נמסת, בזה אבדו כל מעמד לנפש:

נביאים ירמיה ב

תרגום

להמשיך מנ"ה דז"א צבאות נפ"ש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נ"שמה דנצח אדני נשמה דהוד יהוה חיה יחידה
דנצח יהוה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א שמעו דבר־יהוה בית יעקב וכל־משפחות בית
ישראל: ב כה ׀ אמר יהוה מה־מצאו אבותיכם בי
עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו:
ג ולא אמרו איה יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים
המוליך אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחה בארץ
ציה וצלמות בארץ לא־עבר בה איש ולא־ישב
אדם שם: ד ואביא אתכם אל־ארץ הכרמל לאכל
פריה וטובה ותבאו ותטמאו את־ארצי ונחלתי
שמתם לתועבה: ה הכהנים לא אמרו איה יהוה
ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי
והנביאים נבאו בבעל ואחרי לא־יועלו הלכו: ו לכן
עוד אריב אתכם נאם־יהוה ואת־בני בניכם אריב:

א קבילו פתגמא דיי בית יעקב וכל זרעית בית ישראל: ב כדנן אמר יי מה אשכחו אבהתכון במימרי שקר ארי אתרחקו מדחלתי וטעו בתר טעותא והוו ללמא: ג ולא אמרו נדחל מן קדם יי דאסיק יתנא מארעא דמצרים דדבר יתנא במדברא בארעא מישר וחרוב בארע צדיא וטולימותא בארע דלא עדא בה אנש ולא אתותב אנשא תמן: ד ואעילית יתכון לארע דישראל דהות מנצבא כברמלא למיכל אבה וטיבה ועלתון וסאיבתון ית ארע בית שבנתי ואחסנתי שויתון לפולחן טעותא: ה כהניא לא אמרו נדחל מן קדם יי ומלפי אוריתא לא אליפו למידע דחלתי ומלכיא מרדו במימרי ונביאי שקרא מתנבן בשום טעותא ובתר דלא יהנון להון אזלו: ו בכן אנא עתיד לאתפרעא מנכון אמר יי ומן בני בניכון דאם יעבדון כעובדיכון אנא עתיד לאתפרעא:

מצודת דוד

(ב) מה מצאו וגו'. מה דבר עולה מצאו בי אשר בעבורם רחקו מעלי: ההבל. זהו הע"ז שהיא הבל ואין בה ממש אלא ויהבלו ובעבור זה נעשו גם המה הבל מבלי ממש כי נכפל מאפלתם עדי ארץ: (ג) ולא אמרו. ולא הורו מדרכם לומר איה ה' ר"ל נשוב לעבוד את ה' אשר העלה אותנו מארץ מצרים: המוליך וגו'. ר"ל ולא העינו בדרך ולא חסרנו דבר: בארץ וגו'. כפל הדבר במ"ש פעמים רבות להפלגת הענין וכדרך המליצה: לא עבר. בדרך העברה: ולא ישב. בקביעות מקום: (ד) ואביא. הנה הבאתי אתכם משם אל ארץ הכרמל ר"ל מקום בדות וכרמים: ותטמאו. במה שעבדתם בה לע"ז: ונחלתי. א"י שהיא נחלתי שמתם להיות מתועב לפני: (ה) הכהנים. אשר עליהם להורות דרכי ה' כמ"ש (מלאכי ב) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו: לא אמרו איה ה'. לא הזהירו לעם לומר איה ה' למה תעזבו אותו: ותופשי התורה. הם הסנהדרין אשר עליהם משפטי התורה: לא ידעוני. לא רצו לדעת ולהשכיל גודל רוממותי: והרועים. המלכים מרדו בי: והנביאים. נביאי השקר מתנבאים בשם הבעל: ואחרי לא יועילו הלכו. הולכים אחר דברים שאין

רש"י

(ג) ולא אמרו איה ה'. כי נלך אחרי אלהים אחרים: ערבה ושוחה. לשון שממה: וצלמות. לשון חשך: (ד) אל ארץ הכרמל. אל ארץ ישראל דהות מנצבא ככרמלא: (ה) ותופשי התורה. סנהדרין: והרועים. המלכים: נבאו בבעל. בשם הבעל:

כתובים תהלים ה

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד
אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו ו ה הו ו ה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידת
דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א תֵּיבַר מְמַלְלֵי כַדְבוּתָא אֱנָשׁ שְׁבֵי דָם זַבַּאי וְנִבְלָא יְרַחֵיק יְיָ: ב וַאֲנָא בְּסַגִּיאַי מוּבָךְ אֵיעוּל לְבֵיתָךְ אֶסְגּוּד לְהֵיכְלָא דְקוּדְשָׁךְ בְּדַחֲלְתָךְ: ג יְיָ דַּבֵּר יָתִי בְּצִדְקָתָךְ מִן בָּגְלָל תּוּשְׁבְּחֵי הַקֵּן קֳדָמַי אוֹרְחָתָךְ: ד מְטוּל דְּלֵית בְּפוּמֵיהוֹן דְּרִשְׁנֵי כַּיְנוּנָתָא גּוֹפֵיהוֹן מְלֵיָא אִתְרַגְּשָׁתָא הֵיךְ שְׁיוֹל פָּתִיחַ גַּרוֹנְהוֹן לִישַׁנְהוֹן מָשַׁעְעִין: ה חַיֵּיב לְהוֹן אֱלָהָא יִתְבַּטֵּל מֵרִיבַתְהוֹן בְּסַגִּיאוּ מָרָדוּ בְמֵימְרָךְ: ו וְיִחְדוּן כָּל דְּסָבְרִין בְּמֵימְרָךְ לְעָלַם יְשַׁבְּחוּן וְתַטֵּיל עֲלֵיהוֹן וְיִבְרְחוּן קֳךְ רַחֲמֵי שְׁמָךְ:

א תֵּיבַר מְמַלְלֵי כַדְבוּתָא אִישׁ־דָּמִים וּמִרְמָה יְתָעֵב יְיָ: ב וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ: ג יְיָ נְחֵנִי בְצִדְקָתְךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי הַיְשֵׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ: ד כִּי אֵין בְּפִיהוּ נְכוֹנָה קִרְבָּם הַוּוֹת קֶבֶר־ פָּתוּחַ גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוּן: ה הַאֲשִׁימֵם וֹ אֱלֹהִים יִפְּלוּ מִמְּעֲצוֹתֵיהֶם בְּרֹב פִּשְׁעֵיהֶם הַדִּיחֵמוֹ כִּי מָרוּ בָךְ: ו וְיִשְׂמְחוּ כָל־חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעֲלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ:

פהושר קרי

רש"י

(ה) איש דמים ומרמה. עשו וזרעו: (ג) ברב חסדך. תפלתו של: אבוא ביתך. להודות לך: (ג) שוררי. המלפים שתכנוד כך ותעזבני: (ד) אין בפיהו נכונה. נרחים כלותכים והם חויכים: קרבם הוות. מחשבותם מרמה: קבר פתוח. לבלוע יניע תמריס כקבר הבולע את הגוף: יחליקון. מדברי' דברי חלקות': (ה) ממועצותיהם. שיועצים על ישראל, ואז יעמדו כל חוסי בך: (ו) ותסך עליהם. תגונן ותסוכך עליהם: יעלצו בך. כשירבו שתתה תכרך לזיך:

מצודת דוד

(ה) איש דמים ומרמה. עשו וזרעו: (ג) ברב חסדך. תפלתו של: אבוא ביתך. להודות לך: (ג) שוררי. המלפים שתכנוד כך ותעזבני: (ד) אין בפיהו נכונה. נרחים כלותכים והם חויכים: קרבם הוות. מחשבותם מרמה: קבר פתוח. לבלוע יניע תמריס כקבר הבולע את הגוף: יחליקון. מדברי' דברי חלקות': (ה) ממועצותיהם. שיועצים על ישראל, ואז יעמדו כל חוסי בך: (ו) ותסך עליהם. תגונן ותסוכך עליהם: יעלצו בך. כשירבו שתתה תכרך לזיך:

כי לא רוצה לא יוכלו לו: (ד) כי אין בפיהו. אין בפה אחד מהם נכונה ולשם לכוונים ואחד לחוויכים: קברם. כקבר לבם תוהים לכבר אותי: וגלוזם. כקבר פתוח שוחים לבלעני כקבר שבולע את אחת ובלשונם ידברו חלקלקות ואיפה יוכיחם אין הלב: (ה) האשימם. לכן האשימם באשמתם ויפלו בשפל המצב בעבור רוע עלילתם ובשי רוב פשעיהם כן הדיחם מדחי אל כי הלא כך מבדו כי הוסכת על זה: (ו) ויעמחו. שגל חסוחים כך יעמחו לעולם ואתה תסך עליהם מעפי הרעה: כך. כשיועתך:

עיקר תוי"ט משנה שביעית פרק י ברטנורא

שביעית משמטת את המלוה. המלוה את חבירו מעות ועברה עליו שביעית אחר המלוה אינו יכול לתבוע המלוה מחבירו כדכתיב (דברים טו) שמוט כל בעל משה ידו: **בשטר.** שכתב לו בער בתוריות ונכסים ובעבד קרקעות על המלוה דמחזי כמי שמכתן הלו מלוי (ה) דתפ"כ שביעית מפמטתו: **הקפת החנות.** קרקה ממנו בחמה: **אינה משמטת.** דתין זה חוב ותין זו דרך מלוה: **ואם עשאה מלוה.** שהקבב עם הקונה וזקפ עליו במלוה: **הראשון הראשון משמט.** אם לקח בחמה פעם ראשונה מן החנות וחזר ולקח אניה הרחשונה נעשית מלוה ומפמטת ולא השניה חזר ולקח עליה רחשונה ואניה נעשו מלוה ושביעי מפמטתן ולא העליות וכן לעולם התחרונה תין שביעית ממפמטתה וכל התחרות שביעית תין שביעית מפמטתו שכל המוכר תפן לחבירו ולא קבע שביעית' מפמטתן הוחיל ושי' רחוי שיתן מעות הרחשון קודם ביקח השניה שהקפה ולא נתן נעשית רחשונה מלוה וכן לעולם, ותין הלכה כר"י: כל מלאכה שפוסקת בשביעית. אם שכר שכיר זה ממלאכות הפוסקות בשביעית כלומר ממלאכות שאסור לעשותן בשביעית כגון החריפה וקצירה ועבודת קרקע נעשה שכר זה בשביעית כמלוה ושביעית מפמטתו ואם לאו שכר זה שהייב לו היה מאחר מלאכות שתין אסורות בשביעית לא נעשה כמלוה ותין שביעית מפמטתו, ותין הלכה כר' יוסי: **ב השוחט את הפרה וחלקה בר"ה.** אם היה אלול מעובר. כמלו דיוס רחצון שנתחלקה היה

חול והיה יום מחרון על מלון על שמה הצביעית וצביעית משמעת בסופה דכתיב (שם) מקן שבע שניס תעבה שמטה: האונם והמפתה. שמותיהם המסיס שקל: והמוציא שם רע. שמותן מאה: וכל מעשה ב"ד.

לאו אינו משמט. האונס והמפתה והמוציא שם רע וכל מעשה בית דין אין משמטין. המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אינן משמטין: ג פרוזבול אינו משמט. זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועוברין על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' התקין הלל פרוזבול: ד זהו גופו של פרוזבול מוסר אני לכם [ג] איש פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב [ג] שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה והדיינים חותמין למטה או העדים: ה פרוזבול המוקדם כשר [ד] והמאוחר פסול. שטרי חוב המוקדמים פסולים והמאוחרים כשרים. אחד לוה מחמשה [ה] כותב פרוזבול לכל אחד ואחד. חמשה לוין מאחד אינו כותב אלא על פרוזבול אחד לכולם: ו אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע, אם אין לו מזכה הוא בתוך שדהו כל שהוא. היתה לו שדה ממושכנת בעיר כותבין עליה פרוזבול. רבי חוצפית אומר כותבין לאיש על נכסי אשתו [ו] וליתומים על נכסי אפוטרופסים: ז כוורת דברים, רבי אליעזר אומר הרי היא בקרקע [ז] וכותבין עליה פרוזבול, ואינה מקבלת טומאה

ולו זמן לפרעו לאחר ב"ד בלולו על שמה הצביעית וצביעית משמעת בסופה דכתיב (שם) מקן שבע שניס תעבה שמטה: האונם והמפתה. שמותיהם המסיס שקל: והמוציא שם רע. שמותן מאה: וכל מעשה ב"ד.

ממון שכתבו עליו פסק דין חייב לאחר ליתן לו: אין משמטין. שכיון שפסקו ב"ד על הממון נכנסו דמי זכאלו הגיע לידו: המלוה על המשכון. דכתיב (דברים טו) ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך פרט לזה שיש לאחיך בידך (ג): והמוסר שטרותיו לב"ד. דכתיב (שם) ואשר יהיה לך את אחיך פרט למוסר שטרותיו לב"ד שכ"ד יש להם זמן הסוד אצל אחיו: ג פרוזבול. פרוז תקנה, בול עשירים, דכתיב (ויקרא כז) ובצרתי את גאון עוזכם ואמר רב יוסף אלו בולאות שביהודה תקנה לעשירים אלא יעברו על השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל ותקנה לעניים שמלוה מי שילוה להם והשמטת כספים בזמן הזה דרבנן דכתיב (דברים טו) וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו בשתי השמטות הכתוב מדבר אחד השמטת קרקעות ואחד השמטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ובזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים דרבנן הוא דתקינו השמטת כספים בזמן הזה ומ"ה היה כח בידי הלל לתקן פרוזבול להפקיע דין השמטה הוחיל והן השמטת כספים בזמן הזה אלא מדברי סופרים (ג): ד זהו גופו של פרוזבול. עקרו ושרשו: והדיינים חותמים למטה או העדים. להבי קתני הדייעים או העדים ללמדך שיכול עד להיות דיין (ד) או הדיין עד דדרבנן עד נעשה דיין ופרוזבול דרבנן הוא: ה פרוזבול המוקדם. שזמנו מוקדם שכתב בכשליו וזמנו הכתוב בתוכו מתברי קודם: כשר. מפני שהורע כחו של מלוה בכך דפרוזבול לימו מועיל אלא להלוות' שלפניו דמשמטרו ב"ד הרי הן כגבויות ושוב אין משמטות הלכך הלוות שכתוב אחריו אלא נמשרו ב"ד משמטות נמלא דמפסיד במה שהקדים וזמן, אבל פרוזבול המאוחר פסול שאיחר וזמן והוא הלוה בנתייס וכשמוליא פרוזבול זה ורואים ב"ד זמנן סבורים שאותן הלוות קדמו לפרוזבול ונמלא גובה אלא כדין: שטרי חוב המוקדמים פסולין. כגון דקתי בניסן וכתב בסטר זמן תשרי שלפניו פסולים משום דגובה אלא כדין מן הלקוחות שכתן תשרי לניסן וקנסוהו רבנן דאלא ליגבו בסטר זה מן הלקוחות כלל ואפי' מניסן ולהלן גזירה שמא יגבה מאותן שכתן תשרי לניסן אלא כדין ומיהו לא הוי הסטר פסול מחמת שהעדים שבתחתו כן הוו רשעים שבתחתו על סטר מוקדם בשקר דמלו העדים למימר אמתני על עיקר המלוה בתחתו ולא על הזמן אלא בחלו להעיד שכתב ונחתם ביומו (ה): והמאוחרים כשרים. דהורע כחו של מלוה שאיני טורף לקוחות אלא מזמן שכתוב בסטר: כותבין פרוזבול לכל אחד ואחד. שכל מלוה ומלוה לריך שימסור שטרותיו לב"ד ויכתוב לו פרוזבול, הלכך בשממשה לוין ממחד: אינו כותב אלא פרוזבול אחד. שאין כאן אלא מלוה אחד זאע"פ שהלוין מרובין כשיהיה למלוה פרוזבול אחד על כולן דיו: ו אלא על הקרקע. שא"כ יש לו קרקע ללוה שאם חסוב החוב כנכסי בית ב"ד ולא קרינן ביה לא יגוש (ו): אם אין לו. ללוה ולמלוה יש לו: מזבה לו. מלוה ללוה בתוך שדהו קרקע כל דהו וכותבים עליו פרוזבול ואפי' החוב מאה מנה משום דקרקע כל שהוא רחוים לגבות בה כל חובו כגון דגבי והדר גבי עד דמשלם כל חובו: היתה לו. ללוה: שדה ממושכנת בעיר. שיו שאחרים משכנו אותה לו שיו שאין מכרן הוא לאחרים כותבין פרוזבול: כותבין לאיש על נכסי אשתו. כגון קרקע של נכסי מלוג שהוא אוכל פירות (ו): על נכסי אפוטרופסין. שלוין לאורך היתומים והיתומים אין להם קרקע: ז כוורת דברים וכו'. כשהיא מחוברת בעיר הכל מודים שהיא כקרקע לכל דבר ואם היתה מונחת ע"ג יתדות הכל מודים שהיא ככלים ואינה כקרקע לא נחלקו אלא שמונחת ע"ג קרקע ואינה מחוברת בעיר: ר' אליעזר אומר הרי היא כקרקע. ונקנית בכסף כשאר ובחזקה כקרקע (ח): וכותבין עליה פרוזבול. אם יש ללוה כוורת כאלו היה לו קרקע: ואינה מקבלת

טומאה. כדרך שקרקע המחובר אינו מקבל טומאה:

במקומה והרודה ממנה בשבת חייב. וחב"א אינה בקרקע ואין כותבין עליה פרוזבול, ומקבלת טומאה במקומה והרודה ממנה בשבת [ח] פטור: ח המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני. אמר לו אעפ"כ יקבל ממנו, שנאמר וזה דבר השמטה. כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני. אמרו לו אעפ"כ יקבל מהם, שנאמר וזה דבר הרוצח: ט המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו. הלוה מן הגר שנתגיירו בניו עמו [ט] לא יחזיר לבניו, ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. כל המטלטלין נקנין במשיכה [י] וכל המקיים את דבורו רוח חכמים נוחה הימנו:

והרודה. מחלות דבש שכתוכה בשבת: חייב. תעת"ק כתולש דבר ממקום הגדול דכתיב (שמות ל"ה יד) ויעבול אותה כיערת הדבש, וכי מה ענין יער אלא דבש אלא יער התולש ממנו בשבת חייב תעת"ק אף דבש הרודה ממנו בשבת חייב תעת"ק, וזהו הלכה כר"ח: ח המחזיר חוב בשביעית. בסוף שביעית דהיינו בשמיטתה שהיו שביעית משמטת אלא בסופה שנאמר (דברים ט"ו) מקץ שבע שנים (ט): אמר לו אעפ"כ. אמר לו הלוה אעפ"כ אני רוצה לפרוע לך: יקבל ממנו. ולא עוד אלא שמותר לו שתהא ידו פשוטה לקבל (י) כשעה שאומר לו משמט אני: שנא' וזה דבר השמטה.

ט"י משמעין אע"ג דאין סכוכה נכנס אלא מדכתיב: [ח] פטור. כ"ל פשוט משיתה והייב מלקות עכ"ס, כה"א. וכ"ל משה מדקדוק: (ט) וז"ל ר"ת כשביעית ביום מחצון של שביעית ס"ל כשמיטין דשעה מחלוקת של שביעית משמטת: (י) ודכך תימה הוא דלפם יקבל מסכעון ס"ל סיון משמע ומאי מפני שאמר משמע אני ומינו פשוט כן, ובגמרא בסכוכה ניתן לו על יאמר לו במוכיו אלא יאמר לו כן במשמע אני נותן לך, תוס': [ט] לא יחזיר כו'. זאע"ג דמד"ס גב יוכס אביו כמ"ש הר"ב ס"ו דדמאי ד:קא אביו עכו"ס אבל בשביעי גב לא מקנו, גמרא קידושין (דף יז): (יא) ולישב מיכוכה אלא מין מכמיס מקזיקים לו עוכס אלא אליביכוסו לכך: [י] וכל כו'. נוסף מיימוני. אלא נחיית דמיס ייני שאם נתן מדמיס לו שני דאם מוזל הו דמין רוח מכמיס נוחה הימנו אלא שעומד במי שפרע כדאיתא בפ"ד דכ"מ:

בלומר דבור בעלמא אמוניא מפיו שהוא משמט היו וכדבור ראשון שאמר משמט אני סגי וא"צ שיאמר ויאמר: שנאמר וזה דבר. מין לך אלא דבור ראשון וכן וזה דבר הרוצח: ט המחזיר חוב בשביעית. לוה שאומר למלוה אעפ"כ זמחזיר לו מעותיו רוח חכמים נוחה הימנו: לא יחזיר לבניו. היו חייב להחזיר לבניו אם מת הגר: ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. ודוקא לבניו שנתגיירו עמו משום דעכו"ם יורש את אביו מן התורה דכתיב (דברים ג) כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר ואם לא יחזיר לבניו יש לו לחוש שמא יפזרו לפורס שיאמרו אם היו עכו"ם היו יורשים אביהם והיו צריכין להחזיר להם אבל אם היתה הורתם אלא בקדושה ולידתם בקדושה דמעולם לא ירשו את אביהם מן התורה ולא היתה ירושה זו רלויה להם לעולם אין לחוש כזה שמא יחזרו לפורס והמחזיר להם אין רוח חכמים נוחה הימנו (יא): כל המטלטלין נקנין במשיכה. וכל זמן שלא משך יכול כל אחד מהם לחזור בו ואע"פ שנתן המעות אין המעות קנוות עד שימשוך החפץ הנקנה, וא"ש כן המקיים את דבריו. והיינו קונה בו ואפי' לא משך: רוח חכמים נוחה הימנו. דהכי תניא לעיל מיניה והיו לכם לנחלה לאחוזה לבניכם אחריכם לרשת אותם לעולם לא ירבו את אחיהם מן התורה ולא יגבה מהם ריבית אפילו אגרון של מלח ואפילו אגרון של תבן ואפילו אגרון של בצלים ואפילו אגרון של כרתי ופלתי ואפילו אגרון של תרדין ואפילו אגרון של חלתית ואפילו אגרון של קיסמין ואפילו אגרון של אפרסמון ואפילו אגרון של אפרסקין ואפילו אגרון של אגוזים ואפילו אגרון של רמונים ואפילו אגרון של תפוחים ואפילו אגרון של תפוזים ואפילו אגרון של לימונים ואפילו אגרון של אתרוגים ואפילו אגרון של אבטיחים ואפילו אגרון של מלפפונות ואפילו אגרון של דלועים ואפילו אגרון של קישואים ואפילו אגרון של כל דבר שבעולם אסור ואפילו אגרון של חרדל ואפילו אגרון של כוסברין ואפילו אגרון של כמון ואפילו אגרון של שום ואפילו אגרון של בצלים ואפילו אגרון של כרתי ופלתי ואפילו אגרון של תרדין ואפילו אגרון של חלתית ואפילו אגרון של קיסמין ואפילו אגרון של אפרסמון ואפילו אגרון של אפרסקין ואפילו אגרון של אגוזים ואפילו אגרון של רמונים ואפילו אגרון של תפוחים ואפילו אגרון של תפוזים ואפילו אגרון של לימונים ואפילו אגרון של אתרוגים ואפילו אגרון של אבטיחים ואפילו אגרון של מלפפונות ואפילו אגרון של דלועים ואפילו אגרון של קישואים ואפילו אגרון של כל דבר שבעולם אסור ואפילו אגרון של חרדל ואפילו אגרון של כוסברין ואפילו אגרון של כמון ואפילו אגרון של שום

רש"י

לטעום איתמר. אין חילוק בדבר אלא שחייב לומר בלשון רבו: קדים. רבה בר בר חנה ליסד על הסלעין ולשמות לבני הלכות סעודה לפי שהחתן רגיל לבלוע והוא מלמדו היאך יעשה: לבצוע. לפרוס הפרוסה מן הפת: עד שיכלה אמן מפי העונים. למן אחר ברכת המוציא דלף עניית אמן מן הברכה היא ואמרי' בפרק כיצד מברכין לריך שתכלה ברכה קודם בציעה: חטופה. שקורין את המל"ף בהטף ולא בפתח ואומר למן ואות לריך לומר למן: קטופה. שמקטר קריאת הנו"ן שאינו מוציאה בפה שתהא ניכרת: יתומה. אלא שמע הברכה אלא שמעון למן. והא דאמרינן בפרק החליל שבאלכסנדריה של מלרים היו מניפים בסודרים בשבתו את לעומת למן אלמא לא שמעו וקא עני, התם מידע ידעי שהם עומים למן אחר ברכה ועל זיוה ברכה הם עומים אלא היו עומעין את הקול: ולא יזרוק ברכה מפיו. כאחיזרות שדומה עליו כאלו אלא אחוק קטוע הוא לו:

קטופה, ולא אמן יתומה, ולא יזרוק ברכה מפיו. בן עזאי אומר כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים, חטופה יתחטפו ימיו, קטופה יתקטפו ימיו. וכל המאריך באמן מאריכין לו ימיו ושנותיו:

גמרא ברכות דף מו ע"א

סלקא ס' כלפי סכיליון דהסמך דמלכות דכריסה אלף למד

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אין המסובין רשאין לאכול כלום עד שיטעום הבוצע. יתיב רב ספרא וקאמר לטעום איתמר. למאי נפקא מינה שחייב לומר בלשון רבו. ת"ר שנים ממתינין זה לזה בקערה, שלשה אין ממתינין. הבוצע הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול הימנו הרשות בידו. רבה בר בר חנה הוה עסיק ליה לבריה בי רב שמואל בר רב קטינא קדים ויתיב וקא מתני ליה לבריה אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי העונים, רב חסדא אמר מפי רוב העונים. א"ל רמי בר חמא מאי שנא רובא דאכתי לא כליא ברכה מיעוטא נמי לא כליא ברכה. א"ל שאני אומר המאריך באמן יותר מדאי אינו אלא טועה. ת"ר אין עונין לא אמן חטופה, ולא אמן קטופה, ולא אמן יתומה, ולא יזרוק ברכה מפיו. כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים, חטופה יתחטפו ימיו, קטופה יתקטפו ימיו. וכל המאריך באמן מאריכין לו ימיו ושנותיו:

זוהר בשלח דף נה ע"ב ת"ת דלילות יוד הא ואו הא

רבי חזקיה פתח ואמר (תהלים י) למה יי' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בלרה. בשעתא דשובי עלמא נרמו קב"ה סליק לעילא לעילא ובני כפא לוחין ונחתין דמעין ולית מאן דיסגה עלייהו. מ"ט בגין דשיהו סליק לעילא לעילא ותשובה לחתגע מעייהו, כדין כתיב (שמות טו) וברב גאונך תהרוס קמיך. ר' יהלא אמר אלי קרא בשעתא דאתלבש קב"ה בגוונא של עממיא דיתכבשון עלייה, כמה דכתיב (תהלים ב) ורוזנים נוסדו יחד על יי' ועל משיחו. ותא חזי מזיגין חיגון שבעין קטטורין מכל עיבר (כ"ל עמין) לאתכבשה בההוא זמנא בחוכלוסין דכל עלמא ולמעבד קרבא על ירושלם קרבתא קדישא ולאחלפא עיטיין עליה דקב"ה ומאי אחמרי נוקיס על פטרונא בקדמיתא. ולבתר על עמיה ועל היכליה. כדין זמין קב"ה לאתייכא עלייהו, דכתיב (מס) יושב בשמים יסחק יי' ילעג למו. בההוא זמנא ילבש קב"ה גלוותא עלייהו

ויסיעון מן עלמא כמה דכתיב (זכריה יד) וזאת תהיה המגפה אשר ינף יי' את כל העמים אשר צבאו על ירושלם המק כשרו והוה עומד על רגליו. רבי חבא אמר מהמיה דרב ייסף אבא והכי אמר ר"ש זמין קב"ה לאחייא לכל מיתי מלכין דעבו לישראל ולירושלם למדריגתהום לעופיונם וגבוכדנצר ולכל אלין מלכי עמין דאתריכו ביתיה ולאלטאה לון בקדמיתא ויתכנשון עמהון אלין עמין וזמין קב"ה לאתפרעא מניהו בתתגליית סהדי ירושלם. הה"ד (זכ) וזאת תהיה המגפה אשר ינף יי' את כל העמים אשר צבאו על ירושלם. אשר צבאו לא כתיב אלא אשר צבאו. כדין כתיב (שמות טו) וברב גאונך תהרוס קמיך. ודא לזמנא דאתא מבחינת כתיב ובירתא דא בירתא דשלמין הוא:

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הרמב"ם הלכות תפלה פי"ב

(א) אין הקורא רשאי לקרות עד שיאמר לו גדול שבצבור לקרות ואפי' חזן הכנסת או ראש הכנסת אינו קורא מעצמו עד שיאמרו לו הצבור או גדול שבהם לקרות וצריך אחד לעמוד עמו בשעת קריאה בדרך חזן העומד עם הקורין: (ב) הקורא יש לו לדלג ממקום למקום בענין א' כגון אחרי מות ואך בעשור שבפרשה אמור אל הכהנים והוא שלא יקרא על פה שאסור לקרות אלא מן הכתב אפי' תיבה אחת ולא יאמר בדילוג אלא כדי שישלים המתורגמן ת"ג ז הפסוק:

מספר חסידים סימן קכו קמז.

אם סגיא לדם את עלמו לידי תאוה יתעסק בכל המובדים כי סוף גורם לעלמו:

זמירות הוי לי מוקין דוד מניח כל זמירות ושירות שבעולם לעסוק בתורה וסיפ קורא את העעמים בעטמותיו וכעטמותיו וכזמירותיו, לכל מוקם שהלכים ומומרים העקרות דרך לנים והם בפיהם כשיר של ענגים עתידה מוקם שהעתיק עליהם ומומרת בכתיב ע"ש ענין עשהוני ככניר וכשעה שהם קולטים כו כמכולתם מו מוגים קולטים כמזמורים הטעמים וגם מפסיקים המעקלות בדכרים מחלים עליהם סיפ לועקת ומומרת ת' מלפים תמש מלות פסוקים שהקהלי שהם פעמו יותר מעשים רכים ועוד הם עושים כי לף מה שמין לעשות בשיחת מוגין לדם מדבר בעלים:

מסעי יום ב תורה — אונקלוס

לחמשיך מה"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יור הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ך דמילוי וויך אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

י וַיִּסְעוּ מֵאֵתָם וַיָּשָׁב עַל־פִּי הַחִירֹת
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בַּעַל צְפוֹן וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי
מִגְדֹּל: ח וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי הַחִירֹת וַיַּעַבְרוּ
בְּתוֹךְ־הַיָּם הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ
שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבַּר אֵתָם וַיַּחֲנוּ
בְּמָרָה: ט וַיִּסְעוּ מִמָּרָה וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה
וּבְאֵילִם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם
וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ־שָׁם: י וַיִּסְעוּ
מֵאֵילִם וַיַּחֲנוּ עַל־יַם־סוּף: שני

י ונטלו מאתם ותב על
פום חירתא די קדם
בעיל צפון ושרו קדם
מגדול: ח ונטלו מן פום
חירתא ועברו בגו יממא
למדברא ואזלו מהלך
תלתא יומין במדברא
דאיתם ושרו במרה:
ט ונטלו ממרה ואתו
לאילם ובאילם תרי עשר
מבוען דמין ושבעין
דיקלין ושרו תמן:
י ונטלו מאילם ושרו
על ימא דסוף:

בעל הטורים

(ז) ויסב על פי החירת. ושינו תומר ויכוכו, מלמד שכלם מפני החירת. סיפ לו לומר מפי החירת, אלא ויסבו כיד דמה סיפ לפ לד אחד לעשות קן ע"פ ווי בל מסה: על פי החירת. מפני שכבשיתון סיפו כני מוכין: (ט) ויבאו אילמה. ולא תמר ויתנו בחילים, מלמד שלא סיפ דעתם להנות שם עד שבשבש וכפרשת שבלח לימר לפני פי החירת, מלמד שתמר להם מעשה לפם גם במלתו בחיפ עשרה עינות מים, ואז תנו שם: על פי פ' שני לימר לכם בחסיו כני מוכין: (י) ויסעו

נביאים ירמיה ב — תרגום

לחמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דחוד אל שם ב"ן שבעשיה:

מצורת דוד

א כִּי עִבְרוּ אִיֵּי כִתִּיִּים וּרְאוּ וְקֵדָר שִׁלְחוּ וְהִתְבּוֹנָנוּ מְאֹד וּרְאוּ הֶחָכְמָה כָּזֹאת: רש"י

א אֲרֵי עֲבָרוּ לְגַנָּוָת כִּתָּאֵי וַחֲזוֹ וְלַמְדִינַת עַרְבָאֵי שַׁלַּחוּ

(ה) מיי כתיים. לפני כתיים וסם תלות המעבד כי כתיים סם (ו) וקדר שלחו. לקדר שלחו לרחות מהנסם:

וְאִסְתְּכָלוּ לַחֲדָא וַחֲזוֹ עַמְמַיָּא
דְּגַלָּן מִכְּרַךְ לְכָרַךְ וּמִמְדִינָה
לְמָדִינָה נְטָלִין יַת טַעֲנוֹתְהוֹן
וּמוֹבְלִין לְהוֹן עַמְהוֹן וּבְאַתַר
דְּאִינּוּן שָׁרָן פָּרְסִין יַת
מַשְׁכְּנֵיהוֹן וּמְקִימִין יַת
טַעֲנוֹתְהוֹן וְסָגְדִין לְהוֹן אִרְעָא
הִיא אוּמָא וְלִישָׁן דְּעִבְדַת
כְּוָתְכוֹן בֵּית יִשְׂרָאֵל: ג הָא
עַמְמַיָּא לָא שְׁבָקוּ פּוּלְחָן טַעֲנוֹתָא וְאִינּוּן טַעֲנוֹן דְּלֵית בְּהוֹן צְרוֹךְ וְעַמִּי שְׁבָקוּ פּוּלְחָנִי דִּי בְּדִילֵיהּ אֲנָא
מַיְתֵי עֲלֵיהוֹן נְקָרָא וַאֲזִלוּ בָּתַר דְּלָא יַהֲנוּן לְהוֹן: ג אִתְאַבְּלוּ שְׁמָיָא עַל דְּבַר עַל אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל
דַּעְתִּידָא לְמֶחֱרַב וְעַל בֵּית מַקְדְּשָׁא דְּעִתִּיד לְאִצְטְרָאָה וְעַל דְּעוֹבְדִין בִּישִׁין עֲבָדוּ עַמִּי לְמַחְרָא אֲמַר יְיָ:
ד אֲרֵי הַרְהִּין בִּישִׁין עֲבָדוּ עַמִּי פּוּלְחָנִי דִּי בְּדִילֵיהּ אֲנָא מַיְתֵי עֲלֵיהוֹן נְקָרָא כְּמַבּוּעַ דְּמַיִן דְּלָא
פְּסִיק וְשָׁעוּ בָּתַר טַעֲוָתָא דְּאִינּוּן לָהוֹן דָּגְבִין תְּבִירִין דְּלָא יְכִלִין לְקַיָּמָא מַיָּא:

מְאֹד וּרְאוּ הֵן הָיְתָה כְּזֹאת: ג הֲהֵימִיר גּוֹי
אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי הֵמִיר כְּבוֹדוֹ
בְּלוֹא יוֹעִיל: ג שֹׁמּוּ שָׁמַיִם עַל־זֹאת וְשֹׂעֲרוּ חָרְבוּ
מְאֹד נְאֻם־יְהוָה: ד כִּי־שְׁתַּיִם רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי
אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר | מַיִם חַיִּים לַחְצֹב לָהֶם בֹּארוֹת
בֹּארֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא־יָכְלוּ הַמָּיִם:

מצודת דוד

(ב) ההמיר גוי. הֵם הֵמִיר גּוֹי מֵהֶם אֶת אֱלֹהָיו וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים: וְעַמִּי הֵמִיר כְּבוֹדוֹ. הֵמִיר כְּבוֹדוֹ הָיָה נִכְבָּד: בְּלֹא יוֹעִיל. כִּי"ו שְׁמוֹת הוּא תּוֹעֶלֶת: (ג) שומו. לְשׁוֹן תִּמָּהוֹן: וְשֹׂעֲרוּ. לְשׁוֹן שֵׂעָר: חָרְבוּ מְאֹד. כֻּלָּם הֵם מַחֲרִיבִים עַל כְּהַמ"ק שֶׁעָתִיד לֵיחָרֵב: (ד) אשר לא יכילו המים. שֶׁהַמַּיִם מְעַכְּבִין אֶת כֹּחֲלֵיהֶם וְשִׁפְעָתָם וּמוֹלִיכִים:

רש"י

(ג) שמו שמים. כ"ל לְמוֹי מִיסִים כְּעוֹלָם שֶׁמָּמוֹן וְסֵעָרָה וְחוֹלְכִין גְּדוֹל כְּעִנְיָן הַזֶּה: (ד) שְׁתַּיִם רָעוֹת. כ"ל לְשֶׁם כְּפוֹלָה וְתַקְשֶׁה נִשְׁמַע: מְקוֹר מַיִם חַיִּים. שֶׁהֵמָּה כְּמַעְיָן שֶׁהוּא מַיִם חַיִּים, כ"ל מַשְׁפִּיעַ לְכֹחַ שֶׁהוּא בְּכָל עֵת: לַחְצֹב. לְמַעַן לַחְצֹב לְעַצְמָם בְּתֵבוֹת רְבוֹת לְכַבּוֹת כּוֹתְלֵיהֶם מִכֹּחַ הַמַּיִם אֲשֶׁר נָתַנּוּ בְּהֶם כ"ל עוֹבְדִים לְמִזְגוֹת הַמַּיִם הַמְקֻלְּלִים שֶׁהַשְּׁפָעָה מִמֶּנּוּ מִמְּקוֹם וְלֹא מִן מְזִיד לְהַמְזִיק שֶׁהַשְּׁפָעָה שֶׁלּוֹ בְּכָל עֵת וְלִפְעָמִים שֶׁהַמְּלִיחַ דַּכְּרִי דַּכְּרִי שֶׁהוּא לוֹ סִבָּה לְגַרֵּעַ מִמֶּנּוּ כִּי הַמְּלִיחַ דַּכְּרִי דַּכְּרִי סְגֻלָּה מִמֶּנּוּ:

סִפְרֵי דְּרַ"ק תַּמְלֹךְ בְּשֶׁפְעָתָהּ עַל שְׁבוּעָה זוֹ:

כתובים תהלים מד

לְהַמְשִׁיךְ מִיסּוּד וּמִלְּכוּת דִּזְ"א שִׁין דָּלֶת יוֹד נֶפֶשׁ שִׁין שִׁין דָּלֶת שִׁין דָּלֶת יוֹד רוּחַ יֵאהֲדוֹנָהִי נִשְׁמַת דִּיסּוּד א אד
אדנ אדני נֶפֶשׁ אדני רוּחַ אלף דָּלֶת נוּן יוֹד נִשְׁמַת דִּמְלוּכוּת יוּ הוּ וּ הוּ חִיָּה יְחִידָה דִּיסּוּד יְהוָה חִיָּה יְחִידָה דִּמְלוּכוּת
אֶל שֵׁם בֶּן"ן שִׁבְעִשִׁיָּה:

א לְמַנַּצֵּחַ הַיְדוּתָא לְמַיְכָלָא
וּבְרֵי עַמְמַיָּא בְּדַרְקָא יָתְנָא:
ב וַאֲנָא עַמָּךְ מִנָּן בְּלָא
מְטוּנָא וְלָא אַסְגֵּיתָא קְנְיָנָא
בְּפֻרְגְּיהוֹן: ג שַׁוְיֵתָנָא קְלָנָא
לְשֵׁיבְבָנָא מְמַקְנוּתָא וְתוּרְפֵיתָא לְחַזָּרָנוּתָנָא: ד שַׁוְיֵתָנָא לְמַתְלָא בְּעַמְמַיָּא מְלַטְוּט רֵישָׁא בְּאוּמָיָא:

א תַּתְּנֵנוּ כְּצֹאן מַאֲכָל וּבַגּוֹיִם זֵרִיתָנוּ: ב תִּמְכֹּר־עַמְּךָ בְּלֹא־
הוֹן וְלֹא רַבִּית בִּמְחִירֵיהֶם: ג תְּשִׂימֵנוּ חֶרְפָּה לִשְׁכֵנֵינוּ לַעַג
וָקֶלֶס לִסְבִיבוֹתֵינוּ: ד תְּשִׂימֵנוּ מָשָׁל בַּגּוֹיִם מָנוֹד רֹאשׁ
בַּלְאֻמִּים:

רש"י

(ו) זריתנו. פִּזַּרְתָּנוּ: (ד) מנוד ראש בלאומים. סְמוּכִים כְּרֹאשׁ עַל גְּרוֹתֵינוּ:

מצודת דוד

(ו) כצאן מאכל. כְּצֹאן הַנֶּאֱכָלִים לְמַאֲכָל: (ב) ולא רבית. לֹא לְקַחְתָּ רֹב הוֹן בְּתַמּוּרָתָם: (ג) לשכנינו. בְּעֵבוּרֵנוּ כִּי הֵם יוֹדְעִים בְּיוֹתֵר מֵהַלְכוֹת הַכְּתֹבוֹת עָלֵינוּ וְלָכֵן יִשְׂמָחוּ לְתוֹתֵנוּ: (ד) תבימנו משל. לְמָשָׁל עַל מִי לְגֹדֶל מְכוֹרָתוֹ וּגְדוֹלוֹ: מנוד ראש. נָדִיס בְּרֹאשָׁם דֶּרֶךְ לַעַג:

עיקר תוי"ט משנה פסחים פרק ט ברטנורא

מי שהיה טמא. שאלו פטורין מהכרת. הטמא לו שהיה בדרך רחוקה פוטרן הכתוב מלעשות פסח ראשון ועיקר כרת בפסח ראשון הוא (ו) לפיכך הם לא עשו פסח שני פטורים מן הכרת: ואלו חייבין בהכרת. שוגג לו הוזנם מייבין היו בפסח ראשון מלא
בהשגגה והזונם עכשתן

כלי ממלטי דת"ק דמלכות דיזליה צבאות

[ו] שגג כו'. טמא לנפש כו' מטומים לו שוגגים מניו ת"ל אים אים כיצד כו' וכ"י דם"ל דבדרך קוזקה כל' בני מדם שני לא עשו לנפש בשרי דרך רחוקה ולא כו' אלא שאנס שאנס בשרי שאנס לא עשו לא ברטנורא בדרך רחוקה שאלו פטורין מהכרת. ואלו חייבין בהכרת: ב איזו

מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון יעשה את השני [ו] שגג או נאנס ולא עשה את הראשון יעשה את השני. א"ב למה נאמר טמא או שהיה

היא דרך רחוקה מן המודיעים ולחוץ וכמדתה לכל רוח דברי ר"ע. ר"א אומר מאסקופת העזרה ולחוץ. א"ר יוסי לפיכך נקוד על ה' לומר לא מפני שרחוקה ודאי אלא מאסקופת העזרה ולחוץ: ג [ב] מה בין פסח ראשון לשני. הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא. והשני מצה וחמץ עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו. והשני אינו טעון הלל באכילתו. זה וזה טעון הלל בעשייתן ונאכלין צלי על מצות ומרורים. [ג] ודוחין את [ד] השבת: ד הפסח שבא בטומא' לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות ואם אכלו פטורים מהכרת. ר"א פוטר אף על ביאת מקדש: ה מה בין פסח מצרים לפסח דורות. פסח מצרים [ה] מקחו מבעשור וטעון הזאה באגודת אזוב על המשקוף ועל שתי המזוזות. ונאכל בחפזון בלילה (גמ' אחד) אחת. [ו] ופסח דורות נוהג כל שבעה: ו אמר רבי יהושע שמעתי שתמורת הפסח קריבה ותמורת הפסח אינה קריבה ואין לי לפרש. אמר ר"ע אני אפרש. הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח ירעה עד שיסתאב וימכר ויקח בדמיו שלמים וכן תמורתו. אחר שחיטת הפסח קרב שלמים וכן תמורתו: ז [ז] המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים [ח] ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו

חייבין בהכרת כדכתיב (במדבר ט) והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה משמע דעל כל שאר שגגות ואונסין שארעו בראשון חוץ מטמא ודרך רחוקה חייבין כרת אם לא עשו פסח שני: ב מן המודיעים. שם מקום רחוק מירושלים מהלך ט"ו מילין והוא שיעור מהלך אדם בינוני בימי ניסן וימי תשרי שהימים והלילות שוים מהנץ החמה עד בין הערבים שהוא שעת הקרבת הקרבן (ב): חוץ לאסקופת העזרה. אפי' היה קרוב לירושלים וחלה ונתעכב ולא הגיע לאסקופת העזרה עד סוף שעת הקרבת הקרבן נדון כדין דרך רחוקה ור"ע סבר שאין לו אלא דין נאנס אבל לא דין דרך רחוקה הואיל והיה מן המודיעים ולפנים, והלכה כר"ע: לפיכך נקוד על ה'. של רחוקה. ואני שמעתי לדרוש רחוק חמש אמות מאסקופת העזרה שאפי' אינו רחוק אלא חמש אמות בלבד בסוף שעת הקרבת הקרבן נדון בדין דרך רחוקה (ג): ג והשני חמץ ומצה עמו בבית. דכתיב (במדבר ט) ככל חקת הפסח יעשו אותו משמע מצות שבגופו כגון צלי ועל מצות ומרורים יאכלוהו (ד) עושין אותו ככל חקת הפסח אבל מצוה שעל גופו ממקום אחר כגון תשביתו שאור ולא תשחט על החמץ אין עושין אותו ככל חקת הפסח: הראשון טעון הלל באכילתו וכו'. דכתיב (ישעיה ל) השיר יהיה לכם כליל התקדש חג ליל המקודש לחג שהוא פסח ראשון טעון הלל ושאינו מקודש לחג אינו טעון הלל: זה וזה טעון הלל בעשייתן. דלילה מיעט קרא משיר יום לא מיעט: ד לא יאכלו ממנו זבין. דגבי טמא נפש כתיב איש ודרשינן מיניה איש נדחה ואין צבור נדחין (אבל גבי זיבה אף צבור נדחין) (ה): ואם אכלו פטורים מהכרת. דאוכל קדשים בטומאת הגוף דכתיב (ויקרא ז) כל טהור יאכל בשר. וסמיך ליה והנפש אשר תאכל בשר וגו' וטומאתו עליו ונכרתה בשר הנאכל לטהורים טמאין חייבין עליו משום טומאה ושאינו נאכל לטהורים כגון פסח הבא בטומאה אין טמאין חייבין עליו משום טומאה: אף על ביאת מקדש. פוטר הזבין וזבות אם נכנסו למקדש פטורים כשהפסח נדחה מפני הטומאה, דכתיב (במדבר ה) וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש, בזמן שטמאי מתים משתלחים זבים ומצורעים משתלחים, אין טמאי מתים משתלחים אין זבים ומצורעים משתלחים ותנא קמא לא דריש לקרא הכי דכולהו אצטריכו לחלקם ממחנותיהם, ואין הלכה כר"א: ה בלילה אחד ופסח דורות נוהג כל שבעה. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני נאכל בחפזון בלילה אחד וחמוצו כל היום ופסח דורות חמוצו נוהג כל שבעה דבפסח מצרים כתיב (שמות יג) ולא יאכל חמץ היום אתם יוצאים קרי ביה לא יאכל חמץ היום שאתם יוצאים בלבד: ו שמעתי. מרבותי: שתמורת הפסח קריבה. שלמים אחר הפסח (ו): ותמורת הפסח אינה קריבה. ויש תמורת פסח שאינה קריבה היא עצמה שלמים אלא תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא בדמיה שלמים דמותר הפסח קרב שלמים: ואין לי לפרש. ששכחתי על איזו שמעתי תקרב ועל איזו תרעה עד שתסתאב: הפסח. שאבד והפריש אחר תחתיו ונמצא פסח ראשון קודם שחיטת השני שהיה עומד לפניו בשעת שחיטה הרי קבעתו שעת שחיטה בשם פסח וזה שלא הקריב דחהו בידים (ז) ולא יקרב הוא עצמו שלמים: עד שיסתאב. שיפול בו מום שלא יהיה ראוי לקרבן: וכן תמורתו. אם המיר בו בהמת חולין אחרי כן: לאחר הפסח. כלומר ואם לאחר שחיטת השני נמצא הרי לא קבעתו שעת שחיטה בשם פסח ולא נדחה בידים ויקרב הוא עצמו שלמים: וכן תמורתו. ה"ה דמצי ר' יהושע למתני בפסח עצמו (ח) יש פסח קרב ויש פסח שאינו קרב: ז ויפלו דמיו לנדבה. נותנים אותם המעות לתיבה שבמקדש ומקריבין מהן עולות

גבי דיליף ממגדף דכתיב גביה ונשא חטאו והוא בכרת כדתנן בריש כריתות: (ב) דבין הערבים כתיב ביה כתמיד ותמיד אף על פי שנשחט משש ומחצה זמנו מן התורה מתחלת שבעה שמתחלת החמה להתעקם כלפי מערב והכי אמרי' ביומא דפ"ג: (ג) ובירושלמי הה"א שברחוקה נקוד אית רחוק ואין דרך רחוקה: [ב] מה כו'. פירש דאין השני נשחט בג' כתות כדאי' בתוספתא ופירש נמי ביקור ד' ימים דליתיה בשני כדאיתא בגמרא, תוס': (ד) אע"ג דעל מצות ומרורים מקרא מלא הוא בפ"ט ה"ק דכלל דככל חקת וגו' מרבה צלי דדומיא דפרטא דעל מרורים כו': [ג] ודוחין. פרש"י דשני כתיב ביה במועדו ולמ"ד דהך במועדו אראשון קאי יליף ליה מככל חקת הפסח, תוס': [ד] השבת. בגמרא טומאה לא מ"ט מפני טומאה דחיפיו יחזור ויעשה בטומאה: (ה) וא"ת לאשמעינן טמאי מגעי טומאות והיה נ"ל דמשום רבותא דאם אכלו פטורים מכרת נקטינהו לאנך דטומאה יוצאה מגופן ואפ"ה פטורים אלא שהר"מ כתב דטמאי מגעי הרי אלו אוכלין: [ה] מקחו מבעשור כו'. דכתיב בעשור לחדש הזה ויקחו זה מקחו מבעשור ואין פסח דורות מבעשור מיהו לענין ביקור ילפינן לה בגמרא מדכתיב ועבדת כו' בחדש הזה שיהיו כל עבודת החדש זה כזה דהיינו שיבקר בעשור כמה טלאים ובע"פ יקח איזה שירצה, ועתוי"ט: [ו] ופסח דורות כו'. וא"ת שלש כתות היאך אתה מוצא בשל מצרים, וראיתי בירושלמי ניתן כח בקולו של משה והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך מ' יום והיה אומר ממקום פלוני עד מקום פלוני כת אחת כו'. ואל תתמה ומה אם אבק שאין דרכו להלוך נאמר והיה לאבק בכל ארץ מצרים קול שדרכו להלוך לא כ"ש: (ו) ל"ד דה"ה במועד עצמו דהא שלמים קרבים במועד ואפי' בחג עצמו אם הם שלמי חגיגה וא"ל שר"ל שממיר אחר שחיטת הפסח דלא הו"ל לפרש כן בדר"י שמסופק היה: (ז) ואפי' למ"ד רפ"ו דיומא דאין בעלי חיים נדחים הייני דוקא כגון דלא דחייה בידים כגון כטמאו בעלים או שמשכו ידיהם, תוס': (ח) ובגמרא הא קמ"ל דאיכא תמורת הפסח דלא קרבה ופרש"י ול"א מתחלתה שלמים היא ואפי' שעיר קודם שחיטה לא קבעתה זמן השחיטה בשם פסח ואין בה דיחוי אלא אף היא נקבעת בפסח ונדחית: [ז] שמפריש כו'. ואינם ראויים לפסח דכתיב שה תמים זכר בן שנה: [ח] ירעה כו'. במ"ג פ"ג דתמורה מפרש הר"ב אמאי לא תמכר בלא מום דזהו מימו הואיל ולא חזיא למלתיה. והתוס' כתבו הואיל והיא ראויה לשלמים והפסח אחר פסח ק"ש הלכך לא

מדכה: לא יביאנו בנו אחריו לישם פסח. דהוה ליה פסח שמתו בעליו ואין כאן מכיין (ע): ח הפסח שנתערב. ג' מלמים, אחד של פסח, ואחד של עולה שנתערבו: כולן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן. עולה דשמח היפה שבהן מסח דשמח היפה מסח היה, ובדמי היפה שבהן פסח. מס קודם הפסח נסתאבו כולן, ומס לאחר הפסח נסתאבו יביאם לשלמים דשמח היפה ואותו מותר

לנדבה. המפריש פסחו ומת לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח אלא לשם שלמים: ח הפסח שנתערב בזבחים כולן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ויפסיד המותר מביתו. נתערב בבכורו' ר"ש אומר אם חבורת כהנים יאכלו: ט חבורה שאברה פסחה ואמרה לאחר צא ובקש ושחוט עלינו והלך ומצא ושחט. והם לקחו ושחטו. אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלים עמו משלו. ואם שלהן נשחט ראשון. הם אוכלין משלהן והוא אוכל משלו. ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד [ק] הוא אוכל משלו והם אינם אוכלים עמו ושלהן יצא לבית השרפה. ופטורין מלעשות פסח שני. אמר להן אם אחרתי צאו ושחטו עלי. הלך ומצא ושחט והן לקחו ושחטו. אם שלהן נשחט ראשון הן אוכלין משלהן. והוא אוכל עמהן. ואם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן. ואם אינו ידוע איזה מהם נשחט ראשון או ששחטו שניהם כא' הן אוכלין משלהן והוא אינו אוכל עמהן. ושלו יצא לבית השרפה ופטור מלעשות פסח שני. אמר להן ואמרו לו אוכלים כולן מן הראשון. ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון שניהן יוצאין לבית השרפה. לא אמר להן ולא אמרו לו [ן] אינן אחראין זה לזה: י ב' חבורות [כ] שנתערבו פסחיהן אלו מושכין להן אחד ואלו מושכין להן אחד. אחד מאלו בא לו אצל אלו ואחד מאלו בא לו אצל אלו. וכך הם אומרים אם שלנו הוא הפסח הזה. ידיך משוכות משלך ונמנית על שלנו. ואם שלך הוא הפסח הזה. ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך. וכן חמש

סוי מוס ע"כ ופ"ס מינו ק"ס מלס יכשר לכפרים דקבעתו כספרים וכני סוס דקבוע שנמצא שמין סוס עלמו קבע מלס דמיו: (ע) עיין במ"י וי"ס בכל מיירי שלס נתעצא כמו עמו לכחיפס בגמרא: (י) לפ"י יסיב טעמא למילתיה דמל"ס שכי סוס מכליף שמכיס שנמיס דמי מסמס מו שמי סעוף וכני קדושת בכמה מלתס על מעות דעיס ואין מעבין מקדושס לקדושס: (יא) ואין טעונין תנופת חזה וכוק ולס סמיכה ולס נסכים, לפ"י: (יב) ומעבודת מוכל כולס כחוכת בכור בעל מום: [פ] סוף כו' וכס סיס. מתמן כל"י בפ"ס מ"ו דס"ל דשתעין פסח על סיקוד וכלבס כמותו ול"ג אפי' לכ' יהודה וכעין שבמה עליו מהכיס: [י] סיס מתחלין. כתב סב"מ לף על פי שכיס בכיכס שיעתו כ"ל מכן על מכיכו לו פסיו שם לשיעור אודכיס שמודין שדעת כהן שב"ס שיעלס יפעוט על העיכו ובכך סב"מ דמיפוקה דמתני' נמד כן דסס ל"ב אפי קמ"ל פסיעה: [כ] שנתערבו. כלומ סוס כי זס שהעבודות לס נפל פלס קודס עישחו הפסח, סב"מ: (יג) ויליף מדכתיב סס ישחט הכיח מכיות מכס משמע סס לפי שכיח מכיות מכס ישחט בכל מקום קייס לס ישחט משמע בשיל:

כדתמרינן בפסח שנתערב בזבחים, ואין הלכה כר"ס: ט צא ובקש. את התכוך ושחוט עלינו: אם שלו נשחט ראשון. הואיל וקס לתרו לו שחוט עלינו על פי קס נתני' ושלהם יקרב דפסח פלס בעליס הוא ואוכלין כולן משלו: ואם שלהן נשחט ראשון הוא אוכל משלו. שהרי לא נתנה על שלהן: והן אוכלין משלהן. שהרי חזרו כהן מן התכוך ושחטו ידיהן מתני והן אוכלין עמו שמא שלהן נשחט ראשון ושחטו ידיהן מזה: ושלהן יצא לבית השרפה. שמא שלו נשחט ראשון ואין נתנין על הפני: ופטורין מלעשות פסח שני. דתמ"ל בתי' נתנו ואכיל' לא מעכבת: אמר להן. לותו היחיד שהלך לבקש את התכוך: אם אחרתי. תמצוי עתכם ושחטו עלי וקס לא תתרו לו שחוט עלינו: הוא אוכל עמהן. ושלו יקרב. כיון שהמצוה על שלהן הרי נמקך מן הרחמן וחזר בו מקליחותו: ושלו יצא לבית השרפה. שמא שלהן נשחט ראשון ונמקך (משלו שהרי) עשאן שלוחיו: ופטור מלעשות פסח שני. דתמה נפקך ברחמן נמנה ואכילה לא מעכבת: אמר להן. שחטו עלי קס אתרתי: ואתרו לו. בקש ושחוט עלינו: אובלים כולן מן הראשון. להוא שלוחס וקס שלוחיו: ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון שניהן יוצאין לבית השרפה. ופטורים מפסח שני: אינן אחראין זה לזה. אין להס טענה זה על זה אין מוסיפין אילה רחמן אילה הוא תוכל משלו והן אוכלין משלהן: י אלו מושכין להן אחד. מן הפסחים ואלו מושכין להס אחד: אחד מבני חבורה זו בא לו אצל בני חבורה זו. ואתר מזו בא לו אצל זו: וכך הם אומרים. לאותו יחיד הבא אצלם. אם שלנו הוא. אותו הפסח שמשכנו אלינו יפה בררנו את שלנו המעך ידך משלך והמנה עמנו על שלנו: ואם שלך הוא הפסח הזה. הרי אתה עליו: וידינו משוכות משלנו. ויהא לבני חבורה האחרת ונמנינו על זה שלך נמלו מס התליפו הרי נמשכו כל החבורה משלהם ונמנו על אותו שבררו. וכך אומרים בני החבורה השניה ליחיד הבא אצלם ועל בררתם מתלו בבא אצל אלו ולמנות עמהן ולא אתרינן יתשכו אלו משלהן בב"מ שחוט ואלו משלהן ויתזרו ויתנו אלו על אתד ואלו על אתד מהם ואתרינן בגמרא דאסור למשוך כל בני החבורה מן הפסח ולהניחו בלא בעלים (יג) ומתי התליפו ורואים למשוך מפסחם ולימנות על אתר כשאתרו הרי ידינו משוכות משלנו הרי נותר פסח בלא בעלים מיד וזה אסור ועכשיו כשאתד מהחבורה זו בא אצל האתרת ממה נפשך אין לתן פסח בלא בעלים אס יפה בררו להס הרי כל בני חבורתו עליו חוץ מן האתד שפירש מהן ומשך ידו ואס התליפו הרי אלך אתד מהם עם פסחו וכשמשכו האותרים יניחו ויתנו בשאר הוא עליו, וכן חמש חבורות של חמשה

חמשה. כגי לדם שנתערבו פסחיהן כל חכורה וחכורה מושכין להן אחד מן הפסחים ה' שנפשים שבכל חכורה וחכורה מתחלקין לה' פסחים שאם החליפו לא יהא כאן פסח אחד ג' מבעליו הרשעים עליו (יד): וכך הם אומרים. כשנעמו עתה ה' חבורות של חמשה חמשה ושל עשרה עשרה מושבין להן א' מכל חבורה וחבורה וכך הם אומרים: יא ב' שנתערבו פסחיהם זה מושך לו אחד וזה מושך לו אחד זה ממנה עמו אחד מן השוק וזה ממנה עמו א' מן השוק. זה בא אצל זה וזה בא אצל זה. וכך הם אומרים. [ל] אם שלי הוא פסח זה. ידיך משוכות משלך ונמנית על שלי. ואם שלך הוא פסח זה ידי משוכות משלי ונמניתי על שלך:

רחוקן וממעון שנתערבו פסחיהן רחוקן. מוסך לו ג' דמי. ולדיוק סלכם כמשניות אלו אף דספקיון בכרי יוסי דלעיל ובמעון מוסך. לו ג' רחוקן הולך וממכה עמו אחד מן השוק ואומר כל מקום שהוא פסח שלי הרי אתה ממכה עליו ורחוקן כח לו לגל פסח שמסך לו במעון וממעון כח לו לגל פסח שמסך לו רחוקן וכך אומר לו רחוקן ליהודה הנאחר על הפסח שמסך לו במעון אם שלך הוא פסח זה שיפה כירר לו במעון תחלה הרי ידי משוכות משלי והריני ממכה עמך על זה ואם שלי הוא פסח זה שלך. כוותיה מתחלה לבסוף יפה ואין זה פסח שנמני' עליו עם במעון הרי ידיך משולות משלך והמכה עמי על זה. ולכך הולך להמעות עמו אחד מן השוק שאם באו להתעות בכהן יחידים ולומר אם שלי הוא פסח זה ושלך שלך הרי יפה כדרכנו ואם לאו הרי אני מושך ידי משלי ומכה על שלך ונמצא כשהוא מושך משלו הרי הוא מניח את פסחו שלא בעליס (טו) שעדיין לא נמכה עליו אחר והא ליכא למימר שימכה כל אחד על של חבירו קודם שימשוך ידו משלו דאין נמנין על שני פסחים כאן ואין זה מעויין:

(יד) נאפוקי אם הפורש ג' שנהן על ד' שנשר שיתחלף פסחו שלהן לחבורה שנשתתפה שיתחלפה משל ה' חבורות שנ' ה' ומנאה שלין עליו שים אחד מבעליו שהשוטים, ועיין נקמן: (טו) אבל בשמעתא שמו אחד מן הכוכב קודם לבן שני ים כאן בעליס ופע"ג דליכא אחד מבני חבורה שהשוטים ולעיל מעני דחיקא לא ס' ס' אבל אל ס' ו' לא משום דאין אחד מבני חבורה כו' ול"ש שיתמו ג' מן הסוק קודם שיחמו ויהיו גם כן של ס' מפרסים בגמ' דמתניתין דלעיל כר' יהודה דס"ל דבשיכן דוקא אחד של בני חבורה יהיה קייס עליו כו' ואם דמהכי הכא משום דר' יהודה לעתיד ס"ל בפ"ק מ"ז דאין שוחטין אף הפסח על שימיד אלא מעיקרא לשמו מחרים בהדיה קאי ואחד מבני חבורה לא משום דאין אחד מבני חבורה ס' ס' אבל אל ס' ו' ואם דלעיל מפרסים בגמ' דמתניתין דלעיל כר' יהודה דס"ל דבשיכן דוקא אחד של בני חבורה יהיה קייס עליו כו' ואם דמהכי הכא משום דר' יהודה לעתיד ס"ל בפ"ק מ"ז דאין שוחטין אף הפסח על שימיד אלא מעיקרא לשמו מחרים בהדיה קאי ואחד מבני חבורה לא משום דאין

רש"י — גמרא פסחים דף קו ע"א — רש"ם

לקדשו. משמע משעה שמתקדש היום: אין לי אלא ביום. לקמיה פריך מדרכך עיקר קדושה בלילה הוא דכניסתו היא קדושתו: קידושא רבא. כפה"ג ואהכי קרי ליה קידוש' רבה לתבלהו קידושא המדי לה: ואגיד ביה. המריך בו: עד רביעי בשבת. מכל מרביעי ולהלן נכי שבת הכא מתחשב: לענין גיטין. אמר לה ר"ז ביוך ע"מ שתתני לי מתחיש זו אחר השבת תתן לו: אבל קודם השבת תתן לו: אבל לא על האור. שם לא ביוך מלורי הסם במ"ם שוב חינו מברך: הנוטל ידיו לא יקדש. דקידושא מפסיק בין נעילה לתכילה והוי כהיסח הדעת ובעי נעילה מחריתי כתך קידושא: דחביבא עליה ריפתא. שהיה רעב מקדם מריפתא תלמא לא בעי נעילה מחריתי תלא משיקרא מני ותכיל נהמא דקידושא: דחביבא ליה חמרא. שהיה צמא:

לקדשו. משמע משעה שמתקדם היום: אין לי אלא ביום. לקמיה פריך מדרכך עיקר קדושה בלילה הוא דכניסתו היא קדושתו: קידושא רבא. כפה"ג ואהכי קרי ליה קידוש' רבה לתבלהו קידושא המדי לה: ואגיד ביה. המריך בו: עד רביעי בשבת. מכל מרביעי ולהלן נכי שבת הכא מתחשב: לענין גיטין. אמר לה ר"ז ביוך ע"מ שתתני לי מתחיש זו אחר השבת תתן לו: אבל קודם השבת תתן לו: אבל לא על האור. שם לא ביוך מלורי הסם במ"ם שוב חינו מברך: הנוטל ידיו לא יקדש. דקידושא מפסיק בין נעילה לתכילה והוי כהיסח הדעת ובעי נעילה מחריתי כתך קידושא: דחביבא עליה ריפתא. שהיה רעב מקדם מריפתא תלמא לא בעי נעילה מחריתי תלא משיקרא מני ותכיל נהמא דקידושא: דחביבא ליה חמרא. שהיה צמא:

ת"ר זכור את יום השבת לקדשו זוברהו על היין אין לי אלא ביום מניין ת"ל זכור את יום השבת לקדשו. בלילה מניין אדרבה עיקר קדושה בלילה הוא קדיש דבי קדיש אתחלת יומא בעי לקדושי ותו בלילה מניין ת"ל זכור את יום תנא מיהרר אלילה וקא נסיב ליה קרא דיממא. ה"ק זכור את יום השבת לקדשו זוברהו על היין בכניסתו אין לי אלא בלילה ביום מניין ת"ל זכור את יום השבת. ביום מאי מברך א"ר יהודה בפה"ג. רב אשי איקלע למחוזא אמרו ליה ליקדש לן מר קידושא רבא הבו ליה סבר מאי ניהו קידושא רבא. אמר מכדי כל הברכות כולן בפה"ג אמרי ברישא אמר בפה"ג ואגיד ביה חויא להההוא סבא דגחין ושתי קרי אנפשיה החכם עיניו בראשו. אמרו בני רבי חייא מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך בכל השבת כולו ועד כמה א"ר זירא עד רביעי בשבת כי הא דיתיב רבי זירא קמיה דרב אסי ואמרי לה רב אסי קמיה דרבי יוחנן ויתיב וקאמר לענין גטין. חדא בשבתא תרי ותלתא בתר שבתא. ארבעה וחמשה ומעלי יומא קמי שבתא. א"ר יעקב בר אידי אבל לא על האור. א"ר ברונא א"ר הנוטל ידיו לא יקדש אמר להו רב יצחק בר שמואל בר מרתא אכתי לא נח נפשיה דרב שבחתינהו לשמעתתיה זמנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב זמנין דחביבא עליה ריפתא מקדש אריפתא זמנין דחביבא ליה חמרא מקדש אחמרא:

סלכם ס' כלם כלי סחילון דגבוכם דמלכות דכניסם אכדסם ת"ר זכור את יום השבת לקדשו זוברהו על היין אין לי אלא ביום מניין ת"ל זכור את יום השבת לקדשו. בלילה מניין אדרבה עיקר קדושה בלילה הוא קדיש דבי קדיש אתחלת יומא בעי לקדושי ותו בלילה מניין ת"ל זכור את יום תנא מיהרר אלילה וקא נסיב ליה קרא דיממא. ה"ק זכור את יום השבת לקדשו זוברהו על היין בכניסתו אין לי אלא בלילה ביום מניין ת"ל זכור את יום השבת. ביום מאי מברך א"ר יהודה בפה"ג. רב אשי איקלע למחוזא אמרו ליה ליקדש לן מר קידושא רבא הבו ליה סבר מאי ניהו קידושא רבא. אמר מכדי כל הברכות כולן בפה"ג אמרי ברישא אמר בפה"ג ואגיד ביה חויא להההוא סבא דגחין ושתי קרי אנפשיה החכם עיניו בראשו. אמרו בני רבי חייא מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך בכל השבת כולו ועד כמה א"ר זירא עד רביעי בשבת כי הא דיתיב רבי זירא קמיה דרב אסי ואמרי לה רב אסי קמיה דרבי יוחנן ויתיב וקאמר לענין גטין. חדא בשבתא תרי ותלתא בתר שבתא. ארבעה וחמשה ומעלי יומא קמי שבתא. א"ר יעקב בר אידי אבל לא על האור. א"ר ברונא א"ר הנוטל ידיו לא יקדש אמר להו רב יצחק בר שמואל בר מרתא אכתי לא נח נפשיה דרב שבחתינהו לשמעתתיה זמנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב זמנין דחביבא עליה ריפתא מקדש אריפתא זמנין דחביבא ליה חמרא מקדש אחמרא:

זוהר תרומה דף קנז ע"ב . ס"ה דאצילות ויוד הא ואו הא

פתח ר' יוסי ואמר (דברים ח) המוליכך במדבר הגדול והנורא נחשים שלשה סטרין לקרא וכעל כרחיה מזלו ישראל עליה ותברו חיליה מרכבין שנין . ולזי ישראל יסתכלו זכאין בחיזו מרכבין שנין היה מתעברא ההוא סטרא לקרא מעלמא . ומדקא מרגיזו ליה לקודשא בריך הוא כל חיזו זמנין לתתקף ההוא סטרא לקרא ונפלו כלהו תמן תחות רשותיה ושולטניותיה דרזא דמהימנותא גו לממעיקא דעקודה דכל מרעין קדיפין בכי קדם הקדושים . וזעי"ב דהשתא לאו היכו בקיומא בזכותיה כל עלמא לתתן ומזונא וספוקא מתמן נפקא לכלא ככל אתר סטרא דיסובא . וכגין כך תע"ג דישראל השתא לבר מארעא קדיפין עם כל דא מהילא וזכו לה לארעא מסתכא מזונא וספוקא לכל עלמא . וע"ד כתיב (דם) וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך . על הארץ הטובה ולזי דאת בגיניה מזונא וספוקא מסתכא בעלמא . מאן דלתתעדן על פתוריה ומהענג בחיזו מיכלין חית ליה לאדכרה ולהודאה על קדושה דארעא קדיפין ועל היכלא דמלכא קדיפין דקא אתחריב . וכגין הכוא עזיכו דלזיזו קא מתעכב על פתוחים בההוא חדוה ומשתיא דתמן קכ"ה חסיד עליה כאלו כנה כיתיה וכנה כל חיזו חברי דכי מקדשא זכאה הולקיה :

מוסר	יוסף לחק	הלכה פסוקה
מספר חסידים סימן קמח .	הר"מ הלכות תפלה פרק יב	
שלשה דברים כרת הקב"ה בפלס , חזיס , פיוס , נשון . חזיס לשמוע , עיוס לעשות , נשון לדבר . וסס הדברים שמעשה בפלס נעשה על ידיסס , אלו לא היו לו חזיס לא היס סועס דברי סבלי , וכמס שביכולת אדס נעשה ע"י שמועה והוא סולך ועומד סועס ס"ס נשס אדס ועשה ע"י שמועה והוא סולך סיס לו עיוס לא היס נוסס בעבוס ומתקוס לס וכמס דברים . אלו לא היס לו נשון לא היס מדבר נשון ברע וכמס הנס של אדמי על ידי נשון . מה עשה הקב"ה עס כל אחד ואחד נדב ומוסס לאבניזל בפלס ולאהליאב מן האריגה :	(א) כיון שהחיל הקריא לקריות בתורה אסיר לספר אפי' בדבר הלכה אלא הכל שומעין ושותקין ומש מין לבם למה שהוא קורא שנאמר ואזני כל העם אל ספר התורה ואסור לצאת מן בהכ"נ בשעה שהקורא קורא ומותר לצאת בין איש לאיש ומי שה א עוסק בתורה תמיד ותורתו אומנתו מותר לו לעסוק בתלמוד תורה בשעה שהקורא קורא בתורה : (ב) מימות עזרא נתנו שיהא שם תורגמן מתרגם לעם מה שהקורא קורא

בתורה בדי שיבינו עניו הדברים והקורא קורא פסוק אחד בלבד ושותק עד שיתרגם אותו המתורגמן ואזר וקורא פסוק שני . ואין הקורא רשאי לקרות למתורגמן יותר מפסוק אחד :

אונקלוס — מ:עי יום ג תורה

לחמשיך מת"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דמלוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם :

יא וְנָטְלוּ מַיָּא דְּסוּף וַיִּסְעוּ מִיַּם־סוּף וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־סִין :
וְשָׁרוּ בְּמַדְבְּרָא דְסִין
יב וְנָטְלוּ מִמַּדְבְּרָא דְסִין וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר־סִין וַיַּחֲנוּ בִּרְפִקָה :
וְשָׁרוּ בִּדְפִקָה : יג וְנָטְלוּ מִדְּפִקָה וַיִּסְעוּ מִדְּפָקָה וַיַּחֲנוּ בְּאָלוּשׁ :
מִדְפִקָה וְשָׁרוּ בְּאָלוּשׁ :
יד וְנָטְלוּ מֵאָלוּשׁ וְשָׁרוּ בִּרְפִידִים וְלָא־ וַיִּסְעוּ מֵאָלוּשׁ וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִם וְלֹא־
הֲוָה תַּמָן מַיָּא לְעַמָּא לְמִשְׁתֵּי : הָיָה שָׁם מַיִם לָעָם לִשְׁתּוֹת : טו וַיִּסְעוּ
טו וְנָטְלוּ מֵרָפִידִים וְשָׁרוּ מֵרְפִידִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִינָי :
בְּמַדְבְּרָא דְסִינָי

בעל התורים

(יא) מדבר סין . מתחלה נקרא מדבר סין ולבסוף נקרא סיני , שנתוסף לו ו"ו כנגד ו"ד לבבות . סי"ן ימים סיס מסס בסכ: (יב) דפקה . סס דפק לכס שלא סיס לכס לסס : (יג) כאלוש . נתן לכס הצור , בזכות לושי ועפאי עגות :

תרגום — נביאים ירמיה ב

לחמשיך מנ"ת דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יַהְוֶה חיה יחידת דנצח יַהְוֶה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה

א הַבְּעִבְדָא הֲוָה יִשְׂרָאֵל אִם־יְלִיד בַּיִת הוּא מְדוּעַ הָיָה לָבַז : ב עֲלוֹ יִשְׁאֲגוּ כְּפָרִים נָתְנוּ קוֹלָם וַיָּשִׁיתוּ

מצודת דוד

(ה) יליד בית . בן החמה : (ג) ישאגו . שומגים : (ד) העבד ישראל . וכי ישראל הוא בעבד מקנת כסף או יליד בית בן הפאחה כי אלו מפני פחיתותם לא יבעיט הפדון לבז : (ג) עליו . על ישראל יסתגו הכפירים לקריס עליו וסס מלכי סו"ס : נתנו קולם , וכפל סדבר בע"ס :

אַרְצוֹ לְשִׁמָּמָה עָרָיו נִצָּתָה מִבְּלִי יֹשֵׁב׃ ג גַּם־בְּנֵי־
נֹף וְתַחְפַּנְחֵס יִרְעוּךְ קָדְקֹד׃ ד הֲלוֹא־זֹאת תַּעֲשֶׂה־
לָּךְ עָזְבֵךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהַיִךְ בְּעֵת מוֹלְכֵךְ בַּדָּרֶךְ׃
ה וְעַתָּה מַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת מֵי
שִׁחוֹר וּמַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ אַשּׁוּר לִשְׁתּוֹת מֵי נָהָר׃

מלכיא ירימון קליהין ושוו
ארעיה לצדו קרוותי יצדיין
מבלי יתיב׃ ג אף בני מפיס
ותחפנחס יקטלון נפקדך׃
ויבזון נפקך׃ ד הלא דא
פורענותא תתעביד מניך על
דשבקת ית פולחנא דיי אלהך
דאחזיך אורחא תקנא ולא

°ותחפנחס קרי

הֲלִיבָתֶךָ בָּהּ׃ ה וְעַתָּה מַה לָּכוֹן לְאִתְחַבָּרָא לְפַרְעֹה מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְמִרְמֵי דְכוּרֵיכוֹן בְּנַהֲרָא וּמַה לָּכוֹן
לְמִנְזַר קַיִם עִם אִתּוּרָאֵה לְאַנָּלָאֵה יַתְכוֹן לַהֲלָאֵה בְּעִבֶר פְּרָת׃

רש"י

מצודת דוד

כפירים. מלכים: נצתו. נלחו בהם: (ג) בני נוף והתחפנחס. הם מלרים שחתם כותבים עליהם לעזרה: ירעוך קדקוד. יהללו גולגלתכם: (ה) מה לך. למה תעזבו אותי ותבטחו על מלרים: מי שיחור. שהכמו זכוריכם בניליום: ומה לך. למרוד בי למען תגלו לדרך תשור:

ויפיותי. שמו שלרו לשמחה ועכיו נעשו שמחה מבלי יום יושב בהם. ועל מלכות לפרעה יאמר בגלוי כאן מפלש: (ג) גם בני נוף ותחפנחס. שהם מלרים שהם כותבים בהם ותשתלל משם עזר גם המה יבאכו חוזך וחזוך ומפרש את הקדקוד יבאכו ולשומר וכי זאת בעבור שעשוה על המקרים וכי מהללוי ניסיון נעשים על המקרים וכי המה בעבד לו כיליך בית: (ד) הלא זאת תעשה לך. ר"ל לא זאת בעבור שעזבים על המקרים אלא שהיה הדבר הטוב את הדעה יהיה עזיבתך אשר עזבת את ה' ולא הלכת לדרכו עתה בסיה מוליך לתיך דרכך היכבה וכעוכם לך נלכת לדרך מלרים ושוב לכוות למשוך כמי מלרים כ"ל לקבל מהם עזרה על ידיהם הלא בהבטחה ומה יועילו לך:

הפי' רד"ק תמצא בהפטרה בשבוע זה

כתובים תהלים עד

להמשיך ביסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד
אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות
אל שם ב"ן שבעשיה:

א אָמְרוּ בְלִבָּם נִינֵם יָחַד שָׂרְפוּ כָל־מוֹעֲדֵי־אֵל בָּאָרֶץ׃
ב אֹתֹתֵינוּ לֹא־רָאִינוּ אֵין־עוֹד נָבִיא וְלֹא־אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד־
מָה׃ ג עַד־מָתַי אֱלֹהִים יְחָרֵף צָר יְנַאֵץ אוֹיֵב שִׁמְךָ לָנֶצַח׃
ד לָמָּה תָשִׁיב יָדְךָ וִימִינֶךָ מִקֶּרֶב חֵיקְךָ כַּלֵּה׃ ה וֵאלֹהִים
מַלְכִּי מִקֶּדֶם פֹּעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃

א אמרו בלבהון בניהון כחדא
אוקידו כנשתהון כל מערעיא
אלהא בארעא׃ ב אתוונא
דיהבו לנא נביא לא חמינא
לית תוב נביא ולית עמנא
ידע עד אימתי׃ ג עד
אימתי אלהא יחסר מעיקא

°חיקך קרי

יַחְתִּיךְ בְּעִיל דַּבְּבָא שָׁמֵךְ לֶעָלְמָא׃ ד לְמָא תְּתִיב יְדָךְ וִימִינָךְ לְמִפְרוֹק מִן גּוֹ עִטְפָךְ אֲפֵיק וְשֵׁיצֵי עָקָתָא׃
ה וֵאלָהָא מַלְכָּא דְשִׁכְינְתֵי קַדְמַיִן עָבִיד פּוּרְקָנָא בְּגוֹ אַרְעָא׃

רש"י

מצודת דוד

(ג) נינם יחד. כל מרלים בעלם אחת: כל מועדי אל. כל המקומות המיועדות לה' כמ"ש וכאמ"ר: (ד) לומיבו. טריין לא רלונו לומום בעמום ואין עוד כביל לנעות הזמן: ועם אתנו. אין מי אתנו יודע עד מתי יתמהר: (ג) יחרף לל. כתומרו מכלי יכולת ס' הניחס ביד סלויב: ינאץ. כפויב לת שמך בלמ בתעים ועמ תאחר זמן הנח לכ: (ד) תשיב ידך. למהר לכל הכות בו אח הלויב: כלה. ימינך כלה מקבל חיקך וה ליהה מכם וכבס הכם בו אח הלויב: (ה) מקדם. מעולם הוא מלכו והוא פועל ישועה:

ברמנורא מסעי יום ג משנה סוטה פ"א עיקר תוי"ט

המקנא לאשתו. תע"ג דהמקנא ממעט ביעבד אין לכתחלה לא (ל) הלכה היא שהייב לחדש לקנאות לאחתו אם היה נזיכה לכך ולקמן מפ' כילד מקנא: מקנא לה ע"פ שנים. אם כח להעקותה מי המרים נזיך להכיח בני עדים ולומר לה בפניהם אל תסתרי עם איש פלוני ואם לא

כלי מתכות דאם דמלכות דיוכה צבאות

המקנא לאשתו ר' אליעזר אומר מקנא לה ע"פ שנים ומשקה [א] ע"פ עד א' או על פי

(ל) אלא מסתברא דייק ליכול לפיכך הכא לקנאות אלא כדפרישי' עלמא ני"ל דמקנא ג' כעם הוא שמכניסה ומקניטה אכמ"י כמו כן קנאתי כי קנאה תמת גבר. ולהלפה שבאמ סכ"ל דהייב לקנאות ליבא דהתראם כמו ויקנא ס' לאהרן, גמרא ופיין תוי"ט:
[א] ע"פ כו'. דפתיכה אתקנא לנשואתה דהיינו ונכתבה

עצמו. רבי יהושע אומר מקנא לה ע"פ שנים ומשקה ע"פ שנים: ב כיצד מקנא לה א"ל בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני ודברה עמו עדיין היא מותרת לביתה ומותרת לאכול בתרומ' נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי טומאה אסורה [ב] לביתה ואסורה לאכול [ג] בתרומה. ואם מת חולצת ולא מתייבמת: ג ואלו אסורות מלאכול בתרומה. האומרת טמאה אני לך ושבאו [ד] עדים שהיא טמאה. והאומרת איני שותה. ושבעלה אינו רוצה להשקותה ושבעלה בא עליה בדרך. כיצד עושה לה מוליכה לב"ד שבאותו מקום ומוסרין לו שני ת"ח שמא יבא עליה בדרך. רבי יהודה אומר בעלה נאמן עליה: ד היו מעלין אותה לב"ד הגדול שבירושלים ומאיימין עליה [ה] כדרך שמאיימין על עדי נפשות ואומרים לה בתי הרבה יין עושה הרבה שחוק עושה הרבה ילדות עושה הרבה שכנים הרעים עושים. עשי לשמו הגדול שנכתב בקדוש' שלא ימחה על המים, ואומרים לפניה דברים שאינה כדי לשומען היא [ו] וכל משפחת בית אביה: ה אם אמרה טמאה אני שוברת כתובתה [ז] ויוצאת. ואם אמרה טהורה אני מעלין אותה לשער [ח] המזרח שעל פתח שער נקנור [ט] ששם משקין את הסוטות, ומטהרין את היולדות, ומטהרין את המצורעים. וכהן אוחז בבגדיה, אם נקרעו נקרעו, ואם נפרמו נפרמו. עד שהוא מגלה

אין עדים שנסתרה אלא ע"א או הוא עצמו אומר ראיתיה שנסתרה אחר שקנאתי לה נאסרה בסתירה זו עד שתשתה שסתירתה אוסרת' עליו מספק (ב): רבי יהושע אומר כו'. צריך שני עדים אף לסתירה והל' כר"י ואעפ"כ אמרי' בגמרא דבזה"ז לא לימא איניש לביתיה אפי' בינו לבינה אל תסתרי עם איש פלוני שיש לחוש לדברי ר"י כר' יהודה דאמר מקנא אדם לאשתו ע"פ ע"א או ע"פ עצמו ואם נסתרה (ג) אחר שקנא לה בינו לבינה נאסר' עליו איסו' עולם בזה"ז שאין שם מי המרים: ב כיצד הוא מקנא לה א"ל (ד) בפני ב' אל תדברי עם איש פלו' כו'. בגמ' מפרש למתני' הכי אמר לה בפני שני' אל תדברי ודברה אל תדברי ונסתרה ולא כלום הוא ואינה אסורה לא לבעלה ולא לתרומ' אמר לה אל תסתרי ודברה עמו שלא בסתר עדיין מותרת לבעלה ומותרת לאכול בתרומ' אם אשת כהן היא: נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה כדי טומאה אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה. ושעור כדי טומאה כדי לצלות (ה) ביצת תרנגולת ולגמעה: ואם מת חולצת ולא מתיבמת. ואם מת בעלה קודם שישקנה חולצת ולא מתיבמת דכתיב בה' שמצא בה ערות דבר (דברים כד) ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ודרשי' לאיש אחר ולא ליבם ואעפ"כ אינה מותרת לזר בלא חליצה שכשם שאם היה בעלה קי לא היתה מותרת בלא גט כך אינה מותרת מן היבם בלא חליצה: ג ואלו אסורות לאכול בתרומה. לעולם ואפי' היא בת כהן ואלו שאר סוטות אינן אסורות אלא עד שישתו וימצאו טהורות: שבאו עדים שהיא טמאה. ואפי' לאחר שתשתה ולא בדקוה המים אסורה איסור עולם לפי שאין המים בודקים באשה שיש בה עדים שנטמאת שנ' (במדבר ה) ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה (ו) דליכא דידע בה הוא שהמים בודקים אבל איכא דידע בה אפי' העדים הם במדינת הים אין המים בודקים: ושבעלה בא עליה בדרך. דשוב אין המים בודקין אותה דכתיב (במדבר ה) ונקה האיש מעון בזמן שהאיש מנוקה מעון שלא בא עליה לאחר סתירה אז והאשה ההיא תשא את עונה אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו: שני ת"ח. שידעו להתרות בו: רבי יהודה אומר בעלה נאמן עליה. אם הבעל נאמן על אשתו באיסור חמור של נדה לא יהא נאמן באיסור קל של לאו גרידא. וטעמייהו דרבנן מתוך שאיסור קל הוא תקיף עליה יצריה (ז) ואין הל' כרבי יהודה: ד היו מעלין אותה לב"ד הגדול. דכתיב בסוטה (שם) ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת וכתיב התם ע"פ התורה אשר יורוך מה להלן בב"ד הגדול אף כאן בב"ד הגדול: ומאיימין עליה. כדי שתודה: הרבה ילדות עושה. וגורם לילדה שתבא לידי קלקול: דברים שאינה כדי לשומען. שאינה ראויה לשמוע אותן הדברים שאומרים לפניה ממעשיהן של צדיקים כגון יהודה הודה ולא בוש במעשה תמר ראובן הודה ולא בוש במעשה בלהה (ח): ה שוברת כתובתה. כותבת שובר על כתובתה זניתי ואבדתי כתובתי כדי שלא תוכל לחזור ולתבוע כתובתה ממנו ובמקום שאין כותבין כתובה אלא סומכין על תנאי ב"ד היא שכותבת שובר אבל במקום שכותבים כתובה מקרעה כתובתה ואינה כותבת שובר: מעלין אותה לשער המזרח. מעלין ומורידין אותה (ט) כדי ליגעה אולי תטרוף דעתה ותודה: שעל פתח שער נקנור. אדם ששמו נקנור שהביא דלתות לאותו פתח מאלכסנדריא של מצרים ונעשו לו נסים ונקרא שער נקנור על שמו כדאמרי' ביומא: ששם משקין את הסוטות. דבעינן לפני ה': ומטהרין את היולדות. כדי שיעמדו ע"ג קרבנן (י) וה"ה זבין וזבות הטעונים קרבן: ומטהרין את המצורע. כדכתיב (ויקרא יד) והעמיד הכהן המטהר וגו' לפני ה': אוחז בבגדיה. בבית הצואר שלהן: אם נקרעו. אינו חושש: ואם נפרמו. אינו חושש פרימה גדולה מקריעה שנקרעת לקרעי' הרבה. ל' אחר פרימה מן התפרין קריעה באורך: עד שמגלה את לבה. דכתיב (במדבר ה) ופרע את ראש האשה אין לי

מודי' דע"א נאמן לאסור קנוי גו', גמ': (ב) הכי יליף לה בגמרא (דף כח): (ג) פי' אפי' ע"פ ב' כו' אבל בזמן שיש מי המרים אע"פ שאם תסתר ע"פ עצמו או ע"פ עד אחד תאסר עליו עולמית היאיל ואפשר ביכול להיות שתסתר על פי ב' ואז יקנה לפיכך רשות או הובה לקנאות מאה"כ בזמן הזה שא"א שתשוב לסיתרה אסרו לקנאות כלל: (ד) ואמר לה לא: פירושה דביצד מקנא לה הוא אלא תרתי קתני וה"ק לא תדברי כו', רמ"י: [ב] לביתה. כלומר לבעלה, לפי שלא אסרה תורה מספק אלא ע"י קינוי: (ה) באשה בינונית: [ג] בתרומה. כדילפינן לקמן שלשה ונטמאה אמורים בפרשה, אחד לבעל, ואחד לבועל, ואחד לתרומה, רמ"י: [ד] עדים. ה"ה לע"א בכ"מ שהאמינה תורה לע"א הרי כאן שנים, תוס' ועמ"ש מ"ב פט"ו דיבמות: (ו) אף ע"ג דדרשינן דע"א נאמן בסוטה אין מקרא יוצא מידי פשוטו ודרשינן ליה נמי הכי, רמ"י: (ז) והדר א"ל ר"י מקרא דכתיב והביא האיש את אשתו אל הכהן מן התורה האיש מביא את אשתו, גמ': [ה] כדרך. כלומר כמו שמאיימין יותר על עידי נפשות מעל עידי ממונות כדאיתא בסנהדרין כמו כן מאיימין יותר על האשה אבל לא שאותו איום עצמו אומר באשה שאין ענינו לענינה כלל: (ח) כשאמר יהודה צדקה ממני עמד ראובן ואמר בלבלתי יצועי אבי, תנחומא: [ו] וכל משפחת כו'. שא"א שלא יהיו נמצאים אנשי ביתה ומשפחתה בזכרון אלו הדברים, הר"מ: [ז] ויוצאת. ואינה נהרגת שלא התרו בה עדים בשעת מעשה: (ט) דאל"ה מאי מעלין הא התם קיימא לפני הסנהדרין שבלשכת הגזית שבעזרה, גמ'. וי"ל מורידין ומעלין ומורידין: [ח] המזרח. שער המזרח שבו נכנסין להר הבית (לשער נקנור) ומשם לשער נקנור הוא שער העליון שבין עזרת ישראל לעזרת נשים, רמ"י: [ט] ששם כו'. ובמ"ג פ"ו דשקלים פי' הר"ב שער הנשים בצפון לעמוד על קרבנן שיינו בנידר ונידב או שאר חובות שאינן מחוסרי כפרה: (י) מפני שלא נתקדש בקדושת עזרה עודי אלו

חלף רחמה נופה מיין ת"ל החמ' ל"כ מה ת"ל את רחמה מלמד שסותר את שערה: ר"י אומר כו'. שמח תלת זכאה ויתגרו בה פרחי כהונה (יח) שרתו לבה נאה ושערה נאה ולון הל' כר"י: ך היתה מבושה מבכה בשחורים. ואם היו שחורים יפין לה מבכה בבגדים מכוערים: קטליו'. ענקים שמזיזים סביב הצואר מפני שהחמה חונקת עצמה בהם כדי שתרחה בעלת כשר נקרחו קטליות: נזמים וטבעות מעבירי' ממנה. מפרש בגמר' דלת תיזמת שיזמו לה הנזמים והטבעות תחר שקרעו בגדיה וגלו את לבה שזה יותר נגעי לה כמו שנגעי יותר לחדם ערוס מילך במעלים ברגליו מלילך יתף קמ"ל דלת: חבל מצרי. מפ' ביזום' לפי שעשתה מעשה מלריס (יב) ואם אין חבל מצרי מביא שאר חבלים וקושר למעלה מדדיה שלא יפלו בגדיה ותשאר ערומה: וכל הרוצה לראות יבא ויראה. ולוקח בחנויות רמות ואינה חוכה לכל בנשים חוכה על כל הנשים המצויות שם לבא ולראות כלכתיב ונוסרו כל הנשים: ונשים מותרות לראותה. קשיין להחותה הכי מפרש לה בגמ': ז המקום נוולה. שמגלה כהן את רחמה וסותר את שערה וקורע את בגדיה: היא גלתה א"ע. יסבה בפרסת דרכיה וגלתה עלמה לנוף: המקום גלה עליה. שכהן מעמילה על שער נקעור ומרחה קלוסה לכל: בירך התחילה ב ע ב י ר ה תחלה. בדרך תשמים היוך נהל תחלה בקרוב כשר: ושאר כל הגוף לא פלט. שאר מכרי גופה מיום פלטים מן הקולו ואע"פ שלא הוזכרו במקרא חלף בטן וירך: ח לונביאות. מיתיות: לב אביו. ת"ל מכשלוס לאביו כתוב לי שילכו עמי שנים יום שאמר מכל ישראל כתב לו והי' מרחה חומתו של אביו לשנים והולכים אחריו לשנים אחרים והולכים אחריו עד שכנם מאתים יום כולן רחמו שהדרחות הרי שנגע לב אביו ולב כ"ד ולב כל ישראל דכתיב ויגנוב אבשלום את לב אנשי ישראל: יותר ממה שעשה מסחלם דמלה עוכה מרוכה בתשלומין ממדת פורעניות (יג):

את לבה וסותר את שערה. ר' יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מגלהו, ואם היה שערה נאה [י] לא היה סותרו: ן היתה מתבסה בלבנים, מבסה בשחורים. היו עליה כלי זהב וקטליאות [כ] נזמים ושבעות מעבירים ממנה כדי לגוולה. ואח"כ מביא חבל מצרי, וקושרו למעלה מדדיה. וכל הרוצה לראות בא לראות. חוץ מבעדיה ושפחותיה מפני שלבה [ל] גם בהן. וכל הנשים מותרות לראותה, שנאמר ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה: ז במדה שאדם מודד בה מודדין לו. היא קשמה את עצמה לעבירה, המקום ניוולה. היא גלתה את עצמה לעבירה, המקום גלה עליה. בירך התחילה בעבירה [מ] תחלה ואחר כך הבטן, לפיכך תלקה תירך תחלה ואח"כ הבטן. ושאר כל הגוף לא פלט: ח שמשון הלך אחר עיניו, לפיכך נקרו פלשתים את [נ] עיניו, שנא' ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו. אבשלום נתגאה בשערו, לפיכך נתלה בשערו. ולפי שבא על עשר פילגשי אביו, לפיכך נתנו בו עשר לונביות, שנאמר ויסובו עשרה אנשי' נושאי כלי יואב [ויכו את אבשלום וימיתהו]. ולפי שגנב ג' לבבות לב אביו ולב ב"ד ולב ישראל (שנאמר ויגנב אבשלום את לב אנשי ישראל), לפיכך נתקעו בו ג' שבטים, שנא' ויקח ג' שבטים בכפו ויתקעם בלב אבשלום: ט וכן לענין הטובה. מרים המתינה למשה שעה אחת, שנאמר ותתצב אחותו מרחוק, לפיכך נתעכבו לה ישראל שבעה ימים במדבר, שנאמר והעם לא נסע עד האסף מרים. יוסף זכה לקבור את אביו [ס] ואין באחיו גדול ממנו, שנאמר ויעל יוסף לקבור את אביו ויעל עמו גם רכב גם פרשים. מי לנו [ע] גדול מיוסף, שלא נתעסק בו אלא משה. משה זכה בעצמות יוסף, ואין בישראל גדול ממנו, שנאמר ויקח משה את עצמ' יוסף עמו. מי לנו גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא המקום, שנאמר ויקבור אותו בגיא, ולא על משה בלבד אמרו אלא [פ] על כל הצדיקים, שנאמר והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך:

גמרא סוטה דף ג ע"ב רש"י

סלקא ד' כלה כלי בחיון דף"ח דמלכות דכתיב השתא המקנא דיעבד אין לכתחלה לא קסבר הנא דיבן אמור לקנאות. א"ר חסדא ונותא בביתא כי קורא לישוטשמא. וא"ר פפא תוקפא בביתא אמור לקנאות. מכניס עלמו לידי תגר ואת מסחו לידי ניוול ואפי' היא טהורה: קורא. תולעת של ארגמן המוכלתן כך הזנות מחרכת את הבית: תוקפא. כעס:

אידי ואידי. תוקפא וזיעותא דמיבי דמחרכא את הכית: באיתתא. כשהאשה מזנה או כשעוברת לפי שהאיש מתעסק בזנויה ואינה עושה מלאכתה ולא משמרת ביתה ומפקרת את של בעלה למגופים: קודם שחטאו ישראל. בעריות: עם כל אחד ואחד. בביתו: נסתלקה מהם. שלבה לביתה דאינו יכול לראות בעבירות שבביתו: בעד אשה זונה כו'. השתא דרים ליה מסיפיה לריסיה בשביל כבר להס אדם מתחייב בעונם של אשה זונה. דמילתיה דרבא נרסינן בעד בבר להס עד אשה זונה מכעי ליה דמשמע בשביל בבר להס רב העונש על בדי עונש אשה זונה והוא הדין נמי לו הוה כתיב עד אשה זונה בעד בבר להס לא הוה קשיא לרבא מידי דולחי מסיפיה להיסיה מדרים קרא אלא עד ובעד לא קשיא ליה דגבי בבר להס הוה ליה למימר בעד ונבי אשה זונה הוה ליה למימר עד: המזלול. שלוכל תמיד בלא נעילת ידים: נעקר. דעובר על דברי חבמים חייב מיתה דבתיב ופורץ גדר יבשכו נחש: מים ראשונים. שלפני המזון: שיגביה ידיו. רשתי שלבעותיו שיהיו המים מסופגים לגד זרועותיו ולקמן מפרש טעמא: אחרונים. שלאחר הסעודה שהיו מחייבו חבמים משני שמלח סדומית יש בשמשת את העיניים: צריך להשפיל ידיו למטה. כדי שיזרד הזוהמה של תבשיל שבידיו שהרי להעביר הזוהמה הן: שמא יצאו המים חוץ לפרק וכו'. כדתנן בשמסת ידים שלריך ליתן מים על ידיו שני פעמים הרשעונים מטהרין את המים הטופחים על ידיו שנטמאו בתחילה מחמת ידים וכו' (ועיין כרס"י בשורך): כל האוכל בלא נינוב ידים. דבר מלוס היה ושעוב בעומאה שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את לחמם בעומאה:

כי קורא לשומשמא. אידי ואידי באתתא אבל בגברא ליח לן בה. וא"ר חסדא בתחלה קודם שחטאו ישראל היתה שכינה שורה עם כל אחד ואחד שנאמר כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך, כיון שחטאו נסתלקה שכינה מהם, שנאמר ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך. דרש ר' עוירא זמנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזמנין אמר לה משמיה דרבי אסי כל האוכל לחם בלא נטילת ידים כאלו בא על אשה זונה שנאמר כי בער אשה זונה עד כבר לחם. אמר רבא האי בער אשה זונה עד כבר לחם בער כבר לחם עד אשה זונה מובעי ליה, אלא אמר רבא כל הבא על אשה זונה לסוף מבקש בבר לחם ואינו מוצא. א"ר זריקא אמר ר"א כל המזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם. אמר רב חייא בר אשי אמר רב מים ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה, מים אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה. תנ"ה הנוטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה שמא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים. אמר רבי אבהו כל האוכל פת בלא ניגוב ידים כאלו אוכל לחם טמא, שנאמר ויאמר ה' בכה יאכלו בני ישראל את לחמם ובו':

זוהר שמות דף ב ע"ב ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

א"ר יצחק מאי דכתיב (ירמיה ט) על ההרים אשא בכי ונהי. אלא אלין אינון עינין רמיזן דעלמין. ומאן אינון טוריא רמיזן אינון בני עיון היקרים המסולאים בפז. והשתא הוו נחתין בגלותא בריחיא על קדליהון וידיהון מהדקן לאחורא וכד (הוו עתלו) בגלותא בבבל חמיבו דהא לית להו קיומא לעלמין דהא קב"ה אסיק לון ולא ישנח כהון לעלמין. ואינון ת"ר שמעון בהחיא שעתא קרא קוב"ה לכל סמליא דיליה וכל חיליה ומשרייתיה ורכבניו וכל חילא דשמיא ואמר לון מה לתון עבדין הכא ומה בני רחימתי בגלותא דבבל ואתון הכא קיימו חותו כלכון לבבל ואמר מכון הה"ד (ישעיה מג) כה אמר ה' למענכם שלחתי בבלה וגו'. למענכם שלחתי בבלה דא קוב"ה. והורדתי בריחיים כולם אלין כל ריחיין ומסריין עלמין. כד נחתו לבבל לתפתחו שמיא ושרית רוח נבואה קדישא על יחזקאל ואמר כל מה דחמת ואמר לון ליסרחל הא מתריכון הכא וכל חילי שמיא ורתיכו לתתו למילר ניסיכון. לא הימנותו עד דאתריך לגלותא כל מה דחמת. ואתרך ואתרך כך. ואי גלי יתיר מה דגלי כלא אתעריך. כיון דחמו יסרחל כך חדו וכד שמעו מלין מפומיה דיחזקאל לא חייסו על גלותהון כלל דהא ידעו דקב"ה לא שכיח לון וכל מה דגלי ברשותא גלי:

מספר חסידים סימן קמח.

שם לאוזים שמלבעות המסופות ביחידות או אלים שמוון כתבם בכתב לסיום מומם ונדל נגך שמועם שם ישמע דבר תגא שם גביהי' לעיניים לכסות ולפתום ולעשום עיניו מרפות בבע ולבסון כ' תומות תומם עלם ותומם בשר שלדבר בלם"ך ושיש דבר עבירה ושמדם שנכוה בשמות שם מזיקו לשמוע שבירות ושיהיו לרחות עבירה לשוטו לשמיד מהשם שם עשה שרן גדר שלכו של עולם כמה מתלוים נעשו בו שבל שדם שסיכן גדל שלך בשר ודם הוא מייב שיתם שסיכן גדר שלכו של עולם שבר שבר מסר ניתו לשמור על אחת כמה וכמה שבן תוא בוא, ועל זה נאמר וסיכן גדר יעבבנו נחש:

שנים בא' אלא אחד קורא ואי' מתרגם: (ב) ולא כל המקראות מתרגמין בעבור. מעשה ראובן וברכת כהנים מעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה את העם וגו' עוד פסוק א' ויגוף ה' את העם וגו' נקראין ולא בתרגמין ומעשה אבנון במקום שנאמר אמנון בן דוד נקרא ולא מתרגם:

אונקלוס מסעי יום ד תורה

להמשיך מת"ת דז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה היה יחידה ו דמלוי וו אל שם בן שבע"שיה בניקוד חולם:

טז וְנִטְלוּ מִמִּדְבָּרָא דְסִינַי וְיִסְעוּ מִמִּדְבַּר סִינַי וְיִחֲנוּ בְּקִבְרֹת
(חק לישראל) ח"ד 29 9

הַתַּאֲוָה: יי וַיִּסְעוּ מִקִּבְרֹת הַתַּאֲוָה וַיַּחֲנוּ בַּחֲצֵרֹת: יי וַיִּסְעוּ מֵחֲצֵרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה: יי וַיִּסְעוּ מֵרִתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרִמֹּן פָּרֶץ: כ וַיִּסְעוּ מֵרִמֹּן פָּרֶץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה: כא וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרִסָּה:

וּשְׁרוֹ בְּקִבְרֵי דְמִשְׁאֲלֵי: יי וּנְטָלוּ מִקִּבְרֵי דְמִשְׁאֲלֵי וּשְׁרוֹ בַּחֲצֵרוֹת: יי וּנְטָלוּ מֵחֲצֵרוֹת וּשְׁרוֹ בְּרִתְמָה: יי וּנְטָלוּ מֵרִתְמָה וּשְׁרוֹ בְּרִמּוֹן פָּרֶץ: כ וּנְטָלוּ מֵרִמּוֹן פָּרֶץ וּשְׁרוֹ בְּלִבְנָה: כא וּנְטָלוּ מִלִּבְנָה וּשְׁרוֹ בְּרִסָּה:

בעל הטורים

(יח) ברתמה. על שם המרגלים, שאמר חלי גדול שנוטים עם נחלי רתמים: (כח) וימנו בלשה. שתרוסמו שם:

שפתי חכמים

ז רלוונו לתרץ למה קדמו כאן רתמה וכמקום אחר קדמו פארן וק"ל. (דב"ט) מה שהולך לפרש מסע זו יותר ממסעי כל המסעות מפני שהם כתוב ויסעו מתלונות ויחנו ברתמה וכפרשת בהעלותך כתיב ותחר נסעו העם מתלונות ויחנו במדבר פארן, לכן פירש על שם לשון סרע כו' ללומר שהכל מקום אחד:

רש"י

(יח) ויחנו ברתמה. על שם לשון הרע ז שלו מרגלים שאמר מה יתן לך ימה יוסיף לך לשון רמיה חלי גבור גנוטים עם נחלי רתמים:

נביאים ירמיה ב

תרגום

להבשיך בנ"ה דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנוקבא אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנוקבא יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

כ תֵּיסַר רַעְתֵּךְ וּמִשְׁבּוֹתַיִךְ תּוֹכַחְךְ וּדְעִי וּרְאִי כִּי־ רַע וָמַר עָזְבֵךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהַיִךְ וְלֹא פַחְדָתִי אֵלַיִךְ נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת: כ כִּי מֵעוֹלָם שָׁבַרְתִּי עֻלֵּךְ נִתַּקְתִּי מוֹסְרוֹתַיִךְ וַתֹּאמְרִי לֹא אֶעֱבוֹד כִּי עַל־ כָּל־גִּבְעָה גְבֹהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן אַתְּ צֹעָה זֹנָה: ג וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כְּלָה זֶרַע אֱמֶת וְאֵיךְ נֶהְפַּכְתְּ לִי סוֹרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה: ד כִּי אִם־תִּכַבְּסִי בְּנֶתֶר וְתַרְבִּי־לָךְ בֹּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי נְאֻם אֲדֹנָי

°אעבור קרי

נוֹסָף עוֹד לָמָּעַבר עַל מֵימָרָךְ אֲרֵי עַל רָמָא מְנַטָּלָא וּתְחוֹת כָּל אִילָן עָבוֹף אַתְּ פָּלְחָא לְטַעֲוָתָא: ג וַאֲנָא קַיֵּימְתְּכוֹן קַדְמֵי כְּמַנְצַב גַּפְנָא בְּחִירָא כּוּלְכוֹן עֲבַדֵי קְשׁוֹט וַאֲיכְּדֵין אִשְׁתַּנְיְתוּן קֳדָמַי בְּעוֹבָדֵיכוֹן מְקַלְקְלָא סְטָיתוּן מִבָּתַר פּוּלְחָנִי הֲנֵיתוּן בְּגֶפֶן דְּלַית בַּיהּ הֲנָאָה: ד אֲרֵי אִם תְּדַכּוֹן לְאִתְנַקָּאָה מֵחוֹבֵיךְ בְּמָא דְמִנְקַן בְּנִתְרָא וּמְסָחַרְן בְּבוֹרִיתָא הָא כְּרוּשָׁם כְּתָמָא דְּלָא כְּבִי קֳדָם סַגִּיאוּ חוֹבֵיךְ

מצודת דוד

(ח) תיסר רעתך. סרעות שתסה תמה ייסרו מוסך כמוסר יסורין כ"ל בעבוסה סוסר ביסורין: ומשובותיך. מה שהלכת בדרכי נכר תוכיחך במלוט, וכפל הדבר במ"ש: ודעי וראי. הן לך לדעת ושינים לרחוק מהר רע ומר דבר כעוזבה תסר עוזבת תם ס' ולפ היה ממד ס' עליך כלומר לא היה מרגלו לעזבו תם תסתם העזר הכתם ממנו תם תסתת ילתם העוכח: (ב) כי מעולם. הלא מימות עולם שיתי לך לעזרה שהברתי העול תהר הכבידו עליך המומות: נתקתי. הסעתקתי עול נוהרך קהרי רצועות העול: ותאמרי. ותאמרי לא תעבוד עוד על דבר כ': כי על כל גבעה. כלומר והנה לא קיימת כי פל כל כו': תם לועה זונה. סולכת ומוסבת ממקום למקום כ"ל כמו הזונה תין דרכה לשבת במקום אחד כמ"ש תם תם בשיתה ונו' (משלי ז) כן הלכת תמה מבית ע"ז זו לבית ע"ז זו: (ג) ומלכי נטעתיך. מתחלה נטעתיך מטעני גפן משובח והוזר ומפרש הכל מזרע אמת תם תם שהיתם יכול ישראל כ"ש כלומר היית נסיות כמוסב ואין נסיבת לשולי להיות בדים רעים המוסבים תין כגפן שבר כל אחת נכרית וזרם תן הכשיעה ולא תבוא טוב: (ד) ותכבסי לך כרית. תרבי לעצמך בוסות לנקות עצמך על ידי ד"ל תם הרחם לפני הכבוות לדקות ומעשים טובים הנה לא תועיל כזה כי עוון שתה עשה בשתר נרחם לפני ככתם כי לא

קֶדְמִי אֱמֹר יְיָ אֱלֹהִים:
יְהוָה: ה אַיֵּךְ תֹּאמְרִי לֹא נִטְמֵאתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים
לֹא הָלַכְתִּי רְאִי דַרְכֵּךְ בַּגַּיְא דְּעִי מֶה עָשִׂית בִּכְרָה
קַלָּה מְשֹׁרֶכֶת דְּרָכֶיהָ: ו פֶּרֶא ו לְמֵד מִדְבָּר
בְּאַוַּת נַפְשׁוֹ שָׁאֲפָה רוּחַ תַּאֲנָתָהּ מִי יְשִׁיבֶנָּה
כָּל־מְבַקְשֶׁיהָ לֹא יִיעָפוּ בְּחָדְשָׁהּ יִמְצָאוּנָהּ:
נפשה קרי

דְּמִקַּלְקֵלָא אוֹרְחָתָהּ: ו בְּעָרוֹדָא דְמִדְבְּרָא בְּרַעוּת נַפְשָׁהּ שַׁתְיָא רוּחָא כְּיָרוֹדָא בַּן בְּנַשְׁתָּא
דְיִשְׂרָאֵל מָרְדַת וְטָעַת מִן אוֹרַיְתָא וְלָא צַבְיָא לְמֵימַב נְבִיָּא אֵימַר לַהּ כָּל בָּעָתָא דְאוֹרַיְתִי לָא יִשְׁתַּלְהוֹן
בְּזִמְנַהּ יִשְׁכְּחוּנָהּ:

רש"י

על עון הענל נאמר: (ה) דרכך בניא מה עשית. מול בית פעור ועד עתה לת מחזקת בחותו הדרך: בכרה קלה. גמלה בחורה: משרכת דרכיה. מחזקת בדרכי נעוריה: (ו) פרא. חמור הכר למוד להיות במדבריות: שאפה רוח. פותחת פיה ושופת רוח: תאנתה. מדת תניוגים שים כה: מי ישיבנה. מחותה מדה: לא ייעפו. כי על חכס ייעפו כי לת יוכלו להשיבה: בחדשה. מחדש לחל יס בשנה שהיא. ימצאוה כל המחדש:

מצודת דוד

שעשיתו הענל בחר והכוכים בלומר שלקח שחתם עושה לפני הכביות לת כפלו על שנון שבשחתו: (ה) אין תאמרי. איך תאמרי לומר לת נטמאתי אחרי הבעלים: לפי דרכך בניא. לחומר איך תוכל לומר כן הלא לפי דרכך בניא מול בית פעור. לחומר איך תוכל לומר כן הלא לפי דרכך בניא מול בית פעור שחתם עשית עדת הבעל ודעי מה שעשית עד היום הזה ותבני ותשכיל שחומו שנון שבר שחתלת שם חוא עמך עד היום הזה: בכרה קלה. והרי חתם כנמלה נקבה בחוכם הקלה לרון ביותר מהזכר שבר נתקשר עמם דרכם ומנהג עד שכל ימים תמיד במנהג הזה לדוף ולרון בכל עת וכן חתם בחבר שחתלת בעבודת בעל פעור ודבקת בעבודת הבעלים עד היום הזה ולת תעזבה: (ו) פרא. הרי חת כפרא הזה הלמוד והרגיל במדבר

תרגום כתובים תהלים צב

למשיך ביסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אר
אדנ: אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו חו חה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל
שם ב"ן שבעשיה:

א אַרוּם הָא בַּעֲלֵי דְבָבָךְ יְיָ
אֲרוּם הָא בַּעֲלֵי דְבָבָךְ יְהוֹבְדוּן
לֵיעֲלָא דְאִתְפָּרְשִׁין מִן
כֵּיעֲתְהוֹן דְצַדִּיקַיָּא כָּל עָבְדֵי
שֶׁקֶר: ב וּזְקִיפְתָּא הֵיךְ רַמָּא
תּוֹקְפִי רְבִיתָא יָתִי בְּמִשְׁחָ
רְבוּתָא דְטִיבָא דְנָיַח עֲבוּף:
ג וְאִסְתַּכְּלַת עֵינִי בְּאוּבְדָנָא דְמָעִיקִי בְּקַיְימִין עֲלַי לְאַבָאשָׁא שְׁמָעַן אוּדְנַי קַל תְּבִירְהוֹן: ד צַדִּיקָא הֵיךְ
דְקָלָא יִתְפְּרַח כְּאַרְזָא דִּבְלְבָנוֹן יִסְגֵּא: ה בְּנוּי דְיָהֲוַיִן שְׁתוּלִין בְּבֵית מַקְדְּשָׁא בְּיַ
בְּדָרַת בֵּית אֱלָהָנָא יַלְבְּלוּן: ו תּוּב בְּאַבְהַתְהוֹן עֲבְדוּן בְּנִין בְּשֵׁיבוּ דְהֵינִין וְרַטִיבִין יְהוֹן:

רש"י

(כ) בלותי בשמן רענן. בלותי ל' בלול כשמן של שרפה: (ג) בשוררי. כשוררי: (ד) כתמר. לעשות פירות: כארז בלבנון. להחליף גזעו: (ו) ינובון. ימחזן: דשנים. שמנים ורעננים יהיו:

מצודת דוד

(כ) כי הנה וגו'. ומוזר ומפרש כי הנה מיניך יאבדו כ"ל המפרדין נכון כיוצ ויעמ בשרש ויפקדנו עלמותם: (ג) ותבט. קבלי הלומם בקולי קולם: נאתי. לשון לחתי בשמן לח ורטן וחוא מבל על לבוי מתעטו: (ו) ינובון. עניי תלשה הפלח בחשוב המביע כי בעין לעה: בקיים. בעת יקומו עלי מרעים: תשמעם אזני. מם שחפלח לשמוע וכוא שכלן המרעים: (ד) כתמר יפרח. יעשה פרי בשנים ובשנות כתמר כוא הפוכח לחולים פירות: יסגא. יתגדל ויתעלה מעלה מעלה בקומת שמר: בשר בלבנון. (ה) בחולים: יהיו עוד בשנות הפוכח ס' נומדו הפוכח ושמחתם: בחלכות. בכל הדבר בש"ם: (ו) עוד ינובון. ביומו זקנתם יהיו עוד תמוכח ושמחתם ויהיו דשנים ורטיבים

אין מעכירין בהמה בפונדקאות. העשויין להתחכמן
אם עוברי דרכים לפי שהכותים חשודים על הרביעה
אפי' נקבות אצל נקבות אסור לפי שהכותים מעוים אצל נקבי
מבריהם ופעמים חיטו מוליה ומרביע את. הבהמה: ולא
תתייחד אשה עמהן.
אפי' ביחוד שכיו"ב אצל
ישראל מותר כגון שאמתי
שמא אצל כותי אסור כגון
אין לחוש כותי מסור לכותי
תילד את הכותית. מפני
שמגדלת בן לע"ג: אבל
בותית מילדת בת
ישראל. כגון שחותרות
עומדות על גבה (ה) אבל
ביום וביום לא שחוזרות על
שפיכות דמים שמא תהרגנו:
ב רפוי ממון. כהמתו:
רפוי נפשות. נופו ואם
ח"ל סם פלו' יפה לך אפי'
רפוי נפשות מותר להתרפאות
ממנו (ג): אבל לא בינו
לבינו. ואי רוצה במלאה
(ג) מותר דמימר אמר
הכותי הוזיל ומסתפר הכי
אלא הוזיל הוא ומתירא
להורגני: ג שהיה מתחלתו
יין. לאפוקי היכא דקנה
הכותי חומץ מישראל אלא
מתסר בהנאה דטעמא
דמתסר בהנאה משום דלמא
נסכיה לע"ג וחומץ לא קא
מנסך לע"ז (ד): וחרם
הרדייני. אלרדייאום קיסר
היה מגבל טיט ביין ושופה
ממנו כלים ולא היו מלרפן
בכבשן ומשתמש אותן
כמלאכה וכשרוצים לעשות
משימים אותם החרסי' בתוים
וממה אם הטיט שוקע למטה ונשאר היין מזוג במים וע"ש
אלרדייאום נקרא חרס הדרייני: עורו לבובי'. קורעים
הבהמה מחיים כנגד הלב במין נקב ענול ומוציאין הלב
ומקריבין אותו לע"ג(ה): משוך מותר. אחין עושין לע"ג
אלא ענול ולא כרסע"ג: היוצא אסור בהנאה. שכבר
נעשה תקרובתו: להתרפות. לעשות ע"ג. מקום ערוותה
של אשה נק' בית תורפה: אסור לשאת ולתת עמהם.
דאזלו ומודו לע"ג ועוד דזכני מידי לגרוע לתקרובת ע"ג
ולא כר"ש: ד נודות. של עור וקנקנים של חרס אין
חיסורן חיסור הנאה ודעייהו הכי אם תדעים שם מותר
לתת לתוכן יין מיד ואם הכניס בהן הכותי יין לקיום
(ו) ממלא אותם מים ומשהה בתוכן ג' ימים מע"ל אלא
ממערה המים ככל יום מע"ל אל ג' ימים ומשים מים
אחרים תחתיהם. ואח"כ מותר לשום בתוכן יין. ואם יעמו
יב"ח אלא היו כהם יין של כותים מותרים מיד אחר שנה כלי עירוי: חרצנים וזגים. פסולת של ענבים וגרעינים
שבענבים והקליפות שבהון: לחים. כל יב"ח אסורים בהנאה: ויבשים. לאחר יב"ח מותרים בהנאה: המוריים.
שומן של דגים ורגילין היו שמערבין בו יין אבל אם אינו מכיר ממנו אלא טעמא בעלמא כגון ד' זיתים לשלשה לוגין
אוניקי. אם כפר שרוב ענגלים הנמלאים שם קרובים לע"ג ר"מ היא למיעוטא וסבר ד זע"ג דרוב ענגלים הוו מיעוטא
כנגד שאר בהמות הויין למיעוטא ואל הנכיות הנמלאו' אם תמרי' דלמא בקיבת ענגלי ע"ג העמידן וחכמים לא
חייבי למיעוטא ואין הלכה כר"מ בכל הני תלתא בבי: ה מפני מה אסרו גבינות הכותים. כתכילה ולרבנן
קא בעי ומשום חלב של בהמה טמאה ליכא למיחש דקיס לן דחלב בהמה טמאה היא נקפה: שורפה חיה. דפרשת

[ה] הרביעה. וכני נם נאסרו נם דרביעה אינו בפעם אחד יפה
בהמה היא ושוף היא לאן לא תהן מקבול. רש"י.
והא דנאסרו תלוי בטעמא הויגו משום דאין חשש בעלמא
שלא תעקר, נמרא: [ד] הערויות, נמרא: [ה] מניקות, רש"י: [ו] בהמתם
שפיכות דמים ומעני שמא כלי יהיה עליה, ופירשו הטום, לפי
שהיא מזמלא ובפלא היא בה מביאה כלים מהמתן עליה ואין
מוכנין אותה: (ז) ואם"ה נם
שניה אצל בהמות יפרסלו:
(ג) נם תינה כו'. מפני
שמנדלת בן לע"ג, נמרא:
[ד] מניקה כו'. בנמרא ופרש
אלכיס לומניך ובפרשתם
מניקותיך, פרש"י: [ה] בהמתם.
דיסל לאלים ופיסל אחתום
עומדות ע"ג) אבל לא שמחזרות
עם ניהו בביהם אלא שהתגנו,
רש"י. ופני' אחרות עומדות
ע"ג, תוס' ופרש"י שם שבא
בדעת סר"ת ופר"ב ר"ל
דבעומדות ע"ג סגי יבהנאת
שמחמת עומדות ע"ג אי"ל
יולאות ונכנסות בעומד ע"ג,
ופני"ת: (ז) סבר שייני
מבליל ניס (לפסוקי שם לומד
מן אמת) וכי היכי דמבליל ניס
מבטל לגמיים בהיכא ואתא
סהוה נגלת לאסוקי נסנים,
נמרא: [ו] - רש"ת. אפי'
בשב ל רש"י שעוכרין שם תדיל
שאת יקחון מוהו אחר,
רש"י: [ז] כיני לניני. אי'
במקום אחין לעיסים בני אדם
ב"ש אבל ביחוד אחם לא
אלעזיך דחיפוק ליה משום
שפיכות דמים וכן יש לפרש
לעיל נבי מניקה, תוס':
(ג) פי' לאחות שם מספר יפה
בתומנות יפבר שעבו"ם ניין
דקיד אמכי כו', רש"י:
[ה] סיין כו'. כלומר אע"ג
שלא ידעתו בו בהתנסן ובנמ
מייתי ליה מקלא דיין שהתנך
אסור בהנאה ונזכו מכמים
על סדם יינם שיהיה ג"כ
אסור בהנאה, ועפ"י:
[ט] שהיה כו'. ובפרשת
משום דחמיין לא אקע מיא
ביה בפוקי כו': (ד) וכן ב'
רש"י ול"ב לא נשחיה היה לנו לאחיהו אלא ל"ל שרפה
לא כלה לכתוב היכל בשחיה מעטא שב' סחום' כי אין
אלו בקיאים בעיב מיומן אם סוא מומן אל אין: (ה) ובפרוד
זו מקלידין אף העוף ולעיבך כל עוד אים בה סי' כוזה אסור ול"ב
רש"י בהנאה שבקריבה כולה לע"ג אסורה בהנאה לאפי' בהנאה
ועלמותיה וקרנים ופלפים ושוכה בכל אסור בהנאה: [ו] שנאמר
כו'. שבאברי רולם לאסיעו מוהר בהנאה אם נוהר יבאהל ניעלו
עם ניעסה קודם שיקריבו אותו, רש"י: [ב] מפני כו'. מיסדר
ואני אפ"י כו' לומר שאסור ואמנם. וכ"ת פי' דסכל אחריהם
שאינם זהות לפני ע"ג אלא במאיתים דוהן ולבני אני כוזהי,
וביהושלמי נאמר זכרי: (ו) פיינו נ"י ומפ"ם מעלון נ"י דכבולעו
כך פולטו, מהדרי. ובפסוח מען משכחר, טור: [ז] מעולה
שבעולה אסורה בהנאה ומועלין בה, רש"י: [ח] יפה. כתיבו
קן ומוליפ בה: [ט] בוכרה. נומעה ולא סודו לומרים בן להחיות
להחלה אבל אמרו לא נסנין ולא מועלין בו: ובכי אמאה לא
נהנין מדבקן ואם נאסה אין בם מעילה (כלומר מדלוריינא)

אין נהנין ולא מועלין, (חזר) אמר לו מפני [ם] שמעמידין אותה בקיבת עגלי ע"ג, א"ל א"כ למה לא אסרוה בהנאה. [ע] השיאו לר"א א"ל ישמעאל אחי היאך אתה קורא כי טובים דודיך מיין, או כי טובים דודייך א"ל כי טובים [ק] דודיך א"ל אין הדבר כן, שהרי [ק] חבירו מלמד עליו לריח שמניך טובים: ן אלו דברים של כותים אסורין ואין אסורין איסור הנאה. [ר] חלב שחלבו כותי ואין ישראל רואהו, והפת והשמן שלהן. רבי [ם] שרדכן לתת לתוכו יין [ק] וחומץ וטרית טרופה וציר שאין בה דגה (כלבית שוטטת בו) והחילק וקורט של חלתית ומלח סלקונטית [כ] הרי אלו אסורין ואין איסור הנאה: ז אלו מותרין באכילה, חלב שחלבו כותי וישראל רואהו [ג] והדבש והדברניות אע"פ שמנטפין אין בהן משום הכשר משקה ובכשין [ד] שאין הדרכן לתת לתוכן יין וחומץ וטרית שאינה טרופה וציר שיש בה דגה [ה] ועלה של חלתית וזהים גלוסקאות המגולגלין. רבי יוסי אומר השלוחין אסורים.

בעלמא היא: בקיבת עגלי ע"ג. ותע"ג דפרסה בעלמא היא דשחטי ע"ג בכתיפה בה ולא בקיבה כיון מן התורה: השיאו לר"א. ולא רצה להניח לו שטעה בל דבר מפני שעדיין לא עברו יב"ח שנגזרה גזרה זו וכי גזרו רבנן גזרה לא מנלן לעשות עד תריסר ירחי שתא עד שתתפשט גזירתן (ז) דלמא ליכא דלא ס"ל לעשות ותו לזלזולי ביה ועשות דשכרו גניבות של כותים מפני שמעמידין אותם (ח) בעור קיבה של בהמה טהורה שהיא נבילה ותע"פ שהוא דבר מועט כנגד כל החלב כיון שהוא מעמיד החלב ושופה בו מעשה לא בטל דקי"ל הכל הולך אחר המעמיד. ומשום בשר בחלב לא היה לאסור כיון שהבשר בפני עצמו מותר אינו אוסר בחלב אף ע"פ שמעמידו עד שיתן בו טעם לאכל דבר של איסור מעיקרו אוסר בהיתר אע"פ שאינו נותן בו טעם כל זמן שהוא מעמיד: בי טובים דודייך מיין. הקב"ה אומר כן לכנ"י: אין הדבר כן. אלא כנ"י אמרה לפני הקב"ה ערכיס עלי דברי דודיך כלומר תקנות שתקנו וגזרו החכמים יותר מיינה של תורה. מעיקר תור' שבכתב (ט): ן הפת והשמן וכו'. כל היי לאסורין מאי חתנות ופת של נחתומין התירוהו אבל פת של בעלי בתים לא הותר אלא לטולני דרכים ובשעת הדחק. והשתן ראוי אלא פעם אחת ומאו עליו והתירוהו כדמסיק בתמיהות: ושלקות. כל דבר שבשלו אותו העו"ג ואפילו בשלו אותו בכלים של ישראל ובפניו אחין לחזק לתערובו' איסור ולגיעולי עו"ג אסרוהו משום בשולי עו"ג והוא אלא סייע כו ישראל לא בתהלה ולא בסוף ולא אסרו משום בשולי עו"ג אלא דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ועולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אבל אם אסר אחת מאלו אין בו משום בשולי עו"ג: ובבשין שדרכן לתת בהן יין. אין איסורן איסור הנאה לפי אחין טעם היין ניכר בהן אבל באכילה אסורין: טרית טרופה. אין דגים טהורים שעוקרין אותן דק דק ואינן נכרין ואסורים כשנלקחו מן העו"ג שמא (ככתב) עמהם דג טמא: וציר שאין בו דגה. דג קטן שנקרש בלבית וזרכו שהוא גדל בתוך ציר של דגים טהורים וכשים ציר דג טמא מעורב עמו לא יגדל בו בלבית: והחילק. אין דגים קטנים טהורים ואין לפם סנפיר וקשקשת ואתיד לגדל תחר זמן ודגים קטני' טמאים הדומי' להם מתערבים עמהם ואינם ניכרים אפי' כשאינה טרופה אבל טרית אין הדגים טמאים דומים לה ולכך צרי כשאינה טרופה: חלתית. כך שמה בערבי והותכין קרעין בסכין ואסורה משום שמנונית הנלבע בה: ומלח סלקונטית. ממתקת (י) היא עשה השמנונית הנלבע בה: ומלח סלקונטית. למשוה מותה בחלב חזיר וכשומן דגים טמאים והיא גסה ולבנה ביותר: ז וישראל רואהו. כיון דאי רקי חזי ליה אע"ג דאי תרתוי מרתית (יא) אמר אסתא רקי וחזי לי: והדברניות. החלות שרודין מן הכשורת שבהם הדבש אע"פ שהם טופות לא חייבי' שמא עירב בהם יין נסך (יב) פירוש אחר אסכלות של ענבים אע"פ שהיין טופ מהן אין בהן משום יין נסך. ואין בהם משום הכשר משקה שיהא מוכשר לטומאה דשמנון נאסכילה. ולא ניחא ליה במשקה הטופ מהן: וטרית שאינה טרופה. שהיא עשויה חתיכות (נשחר) דשם הדג ושדרתו קיימין וניכר שהוא טהור: עלה של חלתית. דהא לא מפסקי לה בסכין: וזהים גלוסקאות המגולגלים. זיתים הכבושים בכלי ענול ותתממים ומעלין מהליהן ונעשי' כגלוסקים מגולגלים כמו בילה מגולגלת שנתממו (יג): השלחין אסורין. אם נתרבבו הזיתים כל כך עד שבשלוקה הזית בידו הגרעין שבתוכו

מיין. הקב"ה אומר כן לכנ"י: אין הדבר כן. אלא כנ"י אמרה לפני הקב"ה ערכיס עלי דברי דודיך כלומר תקנות שתקנו וגזרו החכמים יותר מיינה של תורה. מעיקר תור' שבכתב (ט): ן הפת והשמן וכו'. כל היי לאסורין מאי חתנות ופת של נחתומין התירוהו אבל פת של בעלי בתים לא הותר אלא לטולני דרכים ובשעת הדחק. והשתן ראוי אלא פעם אחת ומאו עליו והתירוהו כדמסיק בתמיהות: ושלקות. כל דבר שבשלו אותו העו"ג ואפילו בשלו אותו בכלים של ישראל ובפניו אחין לחזק לתערובו' איסור ולגיעולי עו"ג אסרוהו משום בשולי עו"ג והוא אלא סייע כו ישראל לא בתהלה ולא בסוף ולא אסרו משום בשולי עו"ג אלא דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ועולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אבל אם אסר אחת מאלו אין בו משום בשולי עו"ג: ובבשין שדרכן לתת בהן יין. אין איסורן איסור הנאה לפי אחין טעם היין ניכר בהן אבל באכילה אסורין: טרית טרופה. אין דגים טהורים שעוקרין אותן דק דק ואינן נכרין ואסורים כשנלקחו מן העו"ג שמא (ככתב) עמהם דג טמא: וציר שאין בו דגה. דג קטן שנקרש בלבית וזרכו שהוא גדל בתוך ציר של דגים טהורים וכשים ציר דג טמא מעורב עמו לא יגדל בו בלבית: והחילק. אין דגים קטנים טהורים ואין לפם סנפיר וקשקשת ואתיד לגדל תחר זמן ודגים קטני' טמאים הדומי' להם מתערבים עמהם ואינם ניכרים אפי' כשאינה טרופה אבל טרית אין הדגים טמאים דומים לה ולכך צרי כשאינה טרופה: חלתית. כך שמה בערבי והותכין קרעין בסכין ואסורה משום שמנונית הנלבע בה: ומלח סלקונטית. ממתקת (י) היא עשה השמנונית הנלבע בה: ומלח סלקונטית. למשוה מותה בחלב חזיר וכשומן דגים טמאים והיא גסה ולבנה ביותר: ז וישראל רואהו. כיון דאי רקי חזי ליה אע"ג דאי תרתוי מרתית (יא) אמר אסתא רקי וחזי לי: והדברניות. החלות שרודין מן הכשורת שבהם הדבש אע"פ שהם טופות לא חייבי' שמא עירב בהם יין נסך (יב) פירוש אחר אסכלות של ענבים אע"פ שהיין טופ מהן אין בהן משום יין נסך. ואין בהם משום הכשר משקה שיהא מוכשר לטומאה דשמנון נאסכילה. ולא ניחא ליה במשקה הטופ מהן: וטרית שאינה טרופה. שהיא עשויה חתיכות (נשחר) דשם הדג ושדרתו קיימין וניכר שהוא טהור: עלה של חלתית. דהא לא מפסקי לה בסכין: וזהים גלוסקאות המגולגלים. זיתים הכבושים בכלי ענול ותתממים ומעלין מהליהן ונעשי' כגלוסקים מגולגלים כמו בילה מגולגלת שנתממו (יג): השלחין אסורין. אם נתרבבו הזיתים כל כך עד שבשלוקה הזית בידו הגרעין שבתוכו

מסהלה ונופל מתלין לסורין . דמחמת היין נתרככו . ואין הלכה כר' יוסי : מן הסלולה . מן הסל שלפני החמור לסורים שמזלף עליהן יין כדי שיתרככו : מן ההפתק . ממקום שכופתן שעורים לותם שם זה על זה מותרין שחיטה מזלף עליהם יין עד (יד) שנותן לפניו למכור : וכן לתרומה . וכן כהן החשוד למכור תרומה לעם הולין .

(טו) כל הנמלח לפניו לסור שמו תרומה היא . לפי הכתוב מן החומר מותר . לתרתותי מרתת דלמא שמעי רבנן ויפקירו כל החומר :

החגבים הבאים מן הסלולה אסורין , מן ההפתק מותרין , וכן לתרומה :

מחמת שמתן , כש"י . וכגמרא פשיטא לן דלרבה שע"י דלקו טובא מ"ד מחמת שהן כאו, קמ"ל דאי מחמת מלחמה הוא דלקו: (יד) דמקלקל להו,כש"י: (טו)דתרומה מין דמיה יקרים שחיטה מלוח לכהנים,כש"י:

גמרא ע"ז דף כה ע"א

פלגה ס' עלה כלי המיון דגלה המלכות דכתיב בם

לא תתייחד אשה עמהן במאי עסקינן אילימא בחד דכוותה גבי ישראל מי שרי והתנן לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים אלא בתלתא דכוותה גבי ישראל בפרוצים מי שרי והתנן אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים וא"ר יהודה אמר שמואל ל"ש אלא בכשרים אבל בפרוצים אפילו עשרה נמי לא מעשה היה והוציאוה עשרה במטה לא צריכא באשתו עמו נכרי אין אשתו משמרתו אבל ישראל אשתו משמרתו ותיפוק ליה משום שפיכות דמים א"ר ירמיה באשה חשובה עסקינן דמירתי מינה רב אידי אמר אשה כלי זיינה עלי' מאי בינייהו איכא בינייהו אשה חשובה בין האנשים ושאינה חשובה בין הנשים . תניא כוותיה דרב אידי בר אבין האשה אע"פ שהשלום עמה לא תתייחד עמהן מפני שחשודין על העריות . ולא יתייחד אדם עמהן . ת"ר ישראל שנודמן לו עובד כוכבים בדרך טופלו לימינו . ר' יוחנן בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר בסייף טופלו לימינו במקל טופלו לשמאלו . היו עולין במעלה או יורדין בירידה לא יהא ישראל למטה ועו"ג למעלה אלא ישראל למעלה ועו"ג למטה . ואל ישוח לפניו שמא ירוץ את גולגלתו . שאלו להיכן הולך יראיב לו את הדרך בדרך שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע עד אשר אבא אל אדני שעירה ובתי' ויעקב נסע סכותה . מעשה בתלמידי ר"ע שהיו הולכים לבזיב פגעו בהן לסטים אמרו להם לאן אתם הולכים אמרו להם לעבו . ביון שהגיעו לבזיב פירשו אמרו להם מי אתם אמרו להן תלמידי ר"ע אמרו להן אשרי ר"ע ותלמידיו שלא פגע בהן אדם רע מעולם . רב מנשי הוה אזיל לבי הוזרתא פגעו בי' גנבי אמרו לי' לאן קאזלת אמר להן לפומבדיתא כי מטא לבי הוזרתא פריש אמרו ליה תלמידו דיהודה רמאי את אמר להו ידעיתו ליה יהא רעוא דליהוו אינשי בשמתא אזלו עברו גניבתי עשרין ותרתין שנין ולא אצלחו ביון דחזו אתו בולהי תבעי שמתייהו והוו בהו חד גירדנא דלא אתא לשרויי שמתיה אכליה אריא היינו דאמרי אינשי גירדנא דלא טייון שתא בציר משני . ת"ח מה בין גנבי בבל ללסטים דארץ ישראל :

רש"י

עם שתי נשים . שדעתן קלות ומתיהן תתרגנה לעבירה: בפרוצים מי שרי . ולמה ליה לתנא למתנייה בכרי הא לפי' ישראל דכוותייהו מיסרי : והוציאו עשרה . פרוצים למטת חיש זוכה במטה הון לעיר כעין קוברי מת שלח יכיון: באשתו . של כותי: ותיפוק ליה . כלח עבירה נמי לא תתייחד משום ס"ד: באשה חשובה . בין המגיס ובין הנגיס שאם יפה וקרוכה למלכות דמיסתפי מינה ולא קטלי לה : כלי זיינה עליה . מע"פ לחוכה חשובה חין הורג חותה חלח בח עליה: איכא בינייהו אשה חשובה בין האנשים . קרוכה למלכות : ואינה חשובה בין הנשים . חיש יפה, לרבי ירמיה שריח ליהודי דמשום ס"ד ליכא דהא קרוכה למלכות היח ומשום עריות נמי ליכא דמכוערת היח, לרב חידי לחמר שאם שאם כלי זיינה עליה אסורה ליהודי : שהשלום עמה . דוקחי לא יהרגנה דהא כלי זיינה עליה: לא תתייחד בו' . והיינו כרב חידי. השלום עמה משמע היח נוסחת חת שלומה ואינה נרייכה לשלום מלכות : טופלו לימינו . מהברו לכותי לימינו של ישראל שאם ירלה כותי שלהרגו יכלה ישראל יד ימינו ויחמוז בו : למעלה . כשליה לך ישראל לפני הכותי וכירידה יוליך הכותי לפניו: לא ישחה . הישראל לפני הכותי ליטול כלום : שמא ירוץ . ירוץ : נסע סכותה . ולא הלך עד שעיר : לעבו . רחוק מכזיב : בשמתא . לפי שהיה חדם גדול ומתיה היילא : גרדן דלא טייק . שניו חין לו כוסת פיום : גנבי דבבל . שפגעו בתלמידי ר"ע שפרו בשבחו ומ"ש שאתם לסטים פריצים מגניבים להודיעך שבחה של חרץ ישראל :

זוהר (ויגש דף רט ע"א) ת"ת דתילות יוד הא ואו הא

והקל נשמע ביה פרעה . ת"ח כל מר גם דלעי עלותיה (וקס) קמי מלריה לשעריך ליה דלח למשמע קליה בעלותיה ומאן דמשמע קליה בעלותיה עלותיה לח משמע מ"ש בגין דעלותא לאו חיהי היה קלח דמשתמע דההוח קול דמשתמע לאו היח עלותא. ומאן חיהי עלותא דח קלח חחרח דתליא בקלח דמשתמע ומאן הוח קלח דמשתמע דח הוח קול דהוח ביה"ו קלח דתליא ביה דח הוח קל בלח וח"ו ובגין כך לח לשעריך ליה לבר גם למשמע קליה בעלותיה חלח ללחה בלהם בההוח קלח דלח משתמע ודח היח עלותא דתתקבלת תדיר וסימיך והקל נשמע קל בלח וח"ו נשמע דח היח עלותא דהיח בחשמי דכתיב בחמה (ס"ח ח) וקולה לח ישמע דח היח עלותא דקב"ה קבילי . כד תשביב נו רעותא וכוונה ותקונא כדקא יחות וליחדא יהודה דמריה כדקא יחות בכל יומא . ת"ח (ברחשית מה) והקל נשמע דח הוח קל בלח וח"ו דח היח קלח דבכחת על מקדם רחשון ועל מקדם שני . נשמע כמה דחת חמר ועד בית חל (תהלים קו) מן העולם ועד העולם הכח ברמה דח הוח עלמח עלחה דהח בהחית שעתח די ברמה נשמע כדין מה כתיב (ישעיה כב) ויקרח ה' בלהים בעלות ביום ההוח לבכי ולמספד וגו'. והקל נשמע לעילח ל"ע בגין דוח"ו חתרחק ואתעלח מעיה וכדין (ירמיה לח) רחל מבכה על בניה מחבה להנחם על בניה כי חינמו . כי חינמו כי חיום מבעי ליה חלח כי חינמו והח חזוקימנה כי חינמו דבעלה לח תנחתה עמה דחלמלי בעלה יבחתה עמה תתנחם עלייהו דהח כדין בהח לח יהון

בגלותא ובנין דלעילא לאו לאיהי מתחתא על כנהא בנין דבנהא לתתקא מנה על דלעילא עמה. ת"ח כד יקים קוב"ה להאי קל מעפרא ויתחבר כולא כדין כל מה דלתתעביד מניהו בזמנא דגלותא יתהדר ויתעלמן במסורין עלאין דתתוספן מנו עלמא עלאה כד"א (שם כז) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכתו התוכדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו להי' בהר הקדש בירושלם:

מוסר

מספר חסידים סימן קנא.

קרוב לחתא בפיסים וכחוק מצליחותיהם אלו בני אדם המצליחים מעט ונכזל פה או דבר בא על הכניסים בכועס ומומרים במקום ימחול נא ואיכא במעלת היכולת כי היכא דעבד אלמים ומימתו עליהם שיכלו להעמיד את עלמם אלא לסולית מפיהם הדבר הבא ובמדומה בעיניהם שהוא מוכל להם בשעה שלוב ימחול נא אלא יחכם ס' שלוח לו כי שם יודעים שומו ומתכוונים למרוב בו:

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הר"מ הלכות תפלה פרק יב.

(א) המפשיר בנביא צריך לקרות בתורה תחלה אפילו ג' פסוקים חוזר וקורא מה שקרא לפניו, ולא יפשיר בנביא ג' שיגלול ס"ת, ולא יפחות מעשרים ואחר פסוקים, ואם שלם הענין בפחות מאלו אינו צריך להוסיף. ואם קרא עשרה פסוקים ותרגמן המתרגם דיו ואפילו לא שלם הענין. ובנביא אחר קורא ואפי' שנים מתרגמין, ומדלג מענין לענין אחר ואינו מדלג מנביא לנביא אלא בנביאים של תרי עשר בלבד, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו. וכל המדלג לא ישוא בדילוג אלא כדי שישלים המתרגם תרגומו: (ב) הקורא בנביא יש לו לקרות לתורגמן שלשה פסוקים והמתרגם מתרגם שלשתן זה אחר זה, ואם היו ג' הפסוקים ג' פרשיות לא יקרא למתורגמן אלא אחר אחר בלבד:

אונקלוס

מסעי יום ה תורה

להמשיך מת"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה היה יהידה ה דמילוי הה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

כב וּנְטָלוּ מֵרִסָּה וְיַחֲנוּ בְּקְהֵלָתָה:
כג וְנָטָלוּ מִקְּהֵלָתָה וְיַחֲנוּ בְּטוּרָא דְשָׁפֶר:
כד וְנָטָלוּ מְטוּרָא דְשָׁפֶר וְיַחֲנוּ בַּחֲרָדָה:
כה וְנָטָלוּ מֵחֲרָדָה וְיַחֲנוּ בְּמַקְהֵלוֹת:
כו וְנָטָלוּ מִמַּקְהֵלוֹת וְיַחֲנוּ בְּתָחַת:

כב וַיִּסְעוּ מֵרִסָּה וַיַּחֲנוּ בִּקְהֵלָתָה:
כג וַיִּסְעוּ מִקְּהֵלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שָׁפֶר:
כד וַיִּסְעוּ מֵהַר־שָׁפֶר וַיַּחֲנוּ בַּחֲרָדָה:
כה וַיִּסְעוּ מֵחֲרָדָה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֵלֹת:
כו וַיִּסְעוּ מִמַּקְהֵלֹת וַיַּחֲנוּ בְּתָחַת:

בעל הטורים

(כב) בקהלתה. על שם ויקהל עליהם שפחי' עוברים שבמעי אמן ממרו שיהא על שם, (כה) במקהלות. על שם ויקהלו על משה ועל אהרן: וזהו ויסעו מחרדה פי' מחרדת מלכים שהיה נופל לתוכיהם במקהלות. ג', הכא, ופירך במקהלות בכרו שלמים. ויתנו במקהלות מלמד שנעשו קהלות קהלות נגד שיהא:

תרגום

נביאים ירמיה ב

להמשיך מנ"ת דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א מְנַעֲי רַגְלֵךְ מִלְּאִתְחַבְּרָא לְעַמְמַיָּא וּפוּמֵיךְ מִלְמִפְלַח לְטָעֲוָת עַמְמַיָּא וַאֲמַרְתְּ הָבִית מִבְּתַר פּוּלְחָנֵךְ לָא אֲרֵי רְחִימִית לְאִתְחַבְּרָא לְעַמְמַיָּא וּבְתַר פּוּלְחָן טָעֲוָתְהוֹן אִיזְדַּהַדְתְּ: ב כְּבַהֲתַת גְּבַר דְּמִתְחַשֵּׁב מְהֵימָן וּמִשְׁתַּבַּח גְּנִיב כֵּן בְּהִיתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל אִינוּן מַלְכֵיהוֹן רַבְרְבֵיהוֹן וְכָהֲנֵיהוֹן וּנְבִיֵּיהוֹן דְּשַׁקְרָא: ג אָמְרִין לָאֲלַם אָעָא אִבּוּנָא אַתְּ וּלְמָא דְּמִתְעַבֵּד מִן אַבָּנָא אָמְרִין לֵיהּ אַתְּ בְּרִיתָנָא אֲרֵי אַחֲוֵרוּ

א מְנַע רַגְלְךָ מִיָּחֵף וּגְרוֹנְךָ מִצְּמָאָה וַתֹּאמְרִי נוֹאָשׁ לֹוא כִּי־אֲהַבְתִּי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֵךְ: ב כְּבֹשֶׁת גַּנָּב כִּי יִמָּצֵא כֵּן הֹבִישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם וְכֹהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם: ג אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה וְלָאֶבֶן אַתְּ יְלַדְתָּנִי כִּי־פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים

רש"י

(ה) מנעי. עצמך מעבודה זרה שלא תלכי יחף בגולה: ומנעי גרונך. מלמות בצמא: נואש. אין מיחום: (ג) כי ימצא. שהוא גנב והוא היה מוחזק לאמן

(ה) מנעי רגלך מיחף. כ"ל לשון נקבה מעתיק ונח תלכי בגולה יחף ומשם למים: ותאמרי נואש. שתבא אני מתיאש מעבודת העכום ולא תשוב אלינו כי סופה שני את סוסים שם שבידים שבעלים: ותאמרים שלך. לעצים סופה: (ג) כבושת גנב כי ימצא. כתרגומו כופת בושת שהגנב שהוא בושת ימצא שהוא גנב אבל אם יהיה מוחזק לגמרי כן יהיה בושת בית ישראל שהוא מוחזק בעיני הבריות כ' ומשלמי עד"ז בכל הענינים: כמה. כמון עם: והכהניהם. בשני שבעל: ונביאיהם. בעלי הכעל: (ג) אומרים. על שהם אומרים לעצל שבעלי עצים אלו ונלמד מפסוק זה שאמרו בעלי הפסוקים בכלו הפסוקים ובעלי ע"ז קף. כ"ל פיהם שומרים לגבעי בעלי עצים

ג בְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ: ד וְאַיֵּה
אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ יָקוּמוּ אִם־יוֹשִׁיעוּךָ בְּעֵת
רָעָתֶךָ כִּי מִסְפַּר עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה:
ה לָמָּה תָרִיבוּ אֵלָי כֻּלְּכֶם פְּשַׁעְתֶּם בִּי נְאֻם־יְהוָה:

בְּפוּלְחָנֵי קְדָל וְלָא שְׁוִיאוּ דַחֲלְתִּי לְקֳבֵיל אַפֵּיהוֹן וּבְעִדָּן דְבִישְׁתָּא אַתְיָא עֲלֵיהוֹן כַּפְרִין בְּטַעֲוָתְהוֹן וּמוֹדַן קֳדָמַי וְאָמְרִין רַחֵים עֲלָנָא וּפְרִיקְנָא:
ד וְאָן דַחֲלַתְכוֹן דַעֲבַדְתּוּן לְכוֹן יְקוּמוּן אִם יָכְלִין לְמִפְרְקְכוֹן בְּעִדָּן בִּישַׁתְכוֹן אֲרֵי מִנְיַן קִרְוֵיכוֹן הֲוָאָה דַחֲלַתְכוֹן דְבֵית יְהוּדָה:
ה לְמָא אַתּוּן מְרַמַּן לְמִידַן לָקֳבֵיל פִּתְגָמֵי כֻּלְכוֹן מְרַדְתּוּן בְּמֵימְרִי אֲמַר יְיָ:

מצודת דוד

כמספר עורף מול רעהו ולא יהפכו לשמוע אמריו: ובעת רעתם. בעת בא עליהם הרעה יתפללו אלי ויאמרו קומה והושיענו מן הרעה: (ד) ואיה. ר"ל והנה אשיב לך איה אלהיך אשר עשית לך בפועל ידך יקומו הם ויקומו אם יוכלו להושיע לך בעת בא אליך הרעה: כי מספר עריך. לפי חשבון מספר עריך עשית פסילים אתה יהודה א"כ רבים המה ואף אחד לא ימלא מהם שיוכל להושיעך: (ה) למה תריבו אלי. למה תתרעמו למולי על באין אני מציל אתכם מן הרעה הבאה הלא כלכם פשעתם בי והיא לא נעדר ומהו הזכות המגלה לכם:

רש"י

(ג) ובעת רעתם. אמרו אלי קומה והושיענו: (ד) מספר עריך. בכל עיר ועיר אלוה אחר: (ה) למה תריבו. איך תבואו להתווכח בריב אם כולכם פשעתם בי:

כתובים תהלים קז

להמשיך מיסוד זמלכות דז"א שין שין דלת שין דלת יוד נפ"ש שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד **א אד** אדנ אדני נפ"ש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהֹוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א וַיּוֹשֶׁב שָׁם רְעֵבִים וַיְכוֹנְנוּ עִיר מוֹשָׁב: ב וַיִּזְרְעוּ שָׂדוֹת
וַיִּטְּעוּ כְרָמִים וַיַּעֲשׂוּ פְּרִי תְבוּאָה: ג וַיְבָרְכֵם וַיִּרְבּוּ מְאֹד
וּבְהֶמְתָּם לֹא יַמְעִיט: ד וַיִּמְעֲטוּ וַיָּשֹׁחוּ מֵעֹצֶר רָעָה וְיָגוֹן:
ה שֹׁפֵךְ בּוּז עַל־נְדִיבִים וַיַּתְעֵם בְּתֹהוּ לֹא־דָרֶךְ:

א וְאַשְׁרֵי תַמָּן כַּפִּינִים וְאַתְקִינוּ קַרְתָּא מֵיתְבָא: ב וְזָרְעוּ חַקְלִין וּנְצִיבוּ כַּרְמַיָּא נַעֲבְדוּ פֵּרֵי אִבָּא: ג וּבָרֵיכִינוּן וְיִסְגּוּן לַחֲדָא וּבְעִירְהוֹן לָא יַזְעִיר: ד וְכַד חָבוּ אַזְעֲרוּ וְאִתְמַסְכִּינוּ מִן אֲנִיק בִּישְׁתָּא וְדָוְנָא: ה שָׁדֵי בְּסַרְנוּתָא עַל רַבְרְבָנַיָּא וְאַטְעִיאוּנוּן בְּלָמָא דְלָא אוֹרְחָא:

מצודת דוד

(א) ויושב שם. ובמקום ההוא מושיב אנשים שהיו רעבים עד הנה מבלי מצוא מקום להחיות נפשם: ויכוננו. והם יכוננו את המקום ההוא להיות עיר מושב לבל תחסר כל בה: (ב) ויעשו. השדות והכרמים: פרי תבואה. הכרמים יעשו פרי והשדות תבואה: (ג) וימעטו. ר"ל וכן בהפוך כי בעונם ימעטו וישחו עד לעפר מן הרעה אשר תהיה עלורה ועכובה אלהם ומן היגון אשר תהיה עליהם: (ה) שופך. פעמים יביא בזיון הרבה על נדיבים: ויתעם. עושה אותם תועים ללכת במקום תוהו לא בדרך ישר ר"ל שוגים בדעתם:

רש"י

(ד) וימעטו וישחו. ומתחלה היו שוחין ומועטין מעוצר רעה ויגון: (ה) נדיבים. שרים:

ברטנורא משנה תמיד פרק ד עיקר תוי"ט

כלי המלאכי דה ד דמלכות דיליר"ס א אל אלה אלהי אלהים

לא היו כופתין את הטלה אלא מעקידין אותו. מי שזכו באברים [א] אוחזים בו. וכך היתה עקידתו, ראשו לדרום ופניו [ב] למערב. השוחט עומד במזרח ופניו למערב. של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה, ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית

ברטנורא

לא היו כופתין את הטלה. את התמיד בשתי ידיו לעצמן או בשתי רגליו לעצמן כדי שלא לעשות כחקות העכו"ם שכך היו עושי' כשהוקשים לע"ג: אלא מעקידין אותו. היד עם הרגל כעקידת יצחק: ראשו לדרום. היה נשחט על ירך המזבח צפונה כדין עולה והיה נוטה ראשו לדרום ופניו למערב שאם ירביץ גללים לא יהיו סמוך למזבח: של שחר. קרבן תמיד של שחר: היה נשחט על קרן צפונית מערבית. לפי שבבוקר חמה במזרח וזורחת כנגדה למערב והכתוב או' שנים ליום כנגד היום כלומר נגד [illegible] (א) בחמה קרוי יום: ושל בין הערבים. [illegible] במערב ומאירה כנגד המזרח: היה נשחט על קרן מזרחית צפונית. בטבעת שניה רחוק מן המזבח לפי שהמזבח גבוה ומאפיל כלו (ב) ויוחנן כהן גדול התקין שם סדרים של טבעות בכל סדר ארבע טבעו'

עיקר תוי"ט

[א] אוחזים בו. בשעת שחיטה ומסייע אותו, הרמב"ם: [ב] למערב. שצריך שיהא בית שחיטתו כלפי מערב דכתי' ושחט אותו וגו' לפני ה'. מפרש. ומ"ש הר"ב שאם ירביץ ארכאו לדרום קאי: (א) כמ"ש ובתחפנחס חשך היום, הר"מ. ובריית' או אינו אלא חובת היום (כלומר יום ויום תקריבו שנים) כשהוא אומר את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים הרי חובת היום אמור: (ב) כלומר ועל טבעת שנים לאו בטבעת שניה של סדר ראשון שהיא אצל המזבח אלא בטבעת הראשון שהיא אצל הקרן בסדר השני המשוכם נגד לפין ופני השוחט ולואר [illegible] נגד מערב לפין באלכסון כדי שלא יעכב אור החמה לבא כו'. המפרש. וק' כו' והתוס' כתבו הטעם שהרחיקו מן המזבח שמא יטיל גללים. והבעל המאור כתב לפי שהחמה נגד יום ותניא מעולם לא יצאה חמה מקרן מזרחית לפונית ולא שקעה בקרן מערבית לפונית וכמ' [illegible] מופלגת מן הקרנות כל לפין העולם כן היה התמיד [illegible] בהיותו מן הקרנות [illegible]

מזבח, ועתוי"ט: (ג) וזה לשאר קרבנות אין מתמידין דכתיב בהו ניחוח: (ד) ד' רגלים יחד. מפרש, ודעת הר"מ שאוחזין ידיו ורגליו בידיהן בלבד: [ג] המקבל. שעומד כנגד השוחט הכהן ומצדד עצמו כדי שיהא פניו כלפי דרום, המפרש: (ה) מפורש בפי' הר"ב מ"ד פ"ה דזבחים ובגמרא פריך דכ'תב בכישא מערבית דרומית והדר מזרחית צפונית ומשני כיון דאמר מר כל פינות כו' דרך ימין בכישא בההוא פגע פרש"י בעולה בכבש ופונה לימין פוגע במזרחית צפונית קודם מערבית דרומי' והע"ג דהכא של שלפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק אפ"ה כיון בהמשאת שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח ה"נ בכל הדמים אע"פ שכהן למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח ומשם פונה לימין: [ד] דרומית. בגמרא מדכתי' בשעיר נשיא אל יסוד מזבח העולה שאין ת"ל אלא לומר תן יסוד במזבחם של עולה (ועי' פ"ו דזבחים אות ד' ופ"ה אות י"ד) ופי' התוס' דתרתי ילפינן מינה להחנת דמים שצריכים יסוד ומדלא כתיב אל יסוד העולה וכתיב יסוד מזבח למדרש נמי לשיריים דבעינן יסוד ודרשינן תרתי דקודם יש נסעמיד פשטא דקרא נתחלת מתנות ושיתור בשיריים: (ו) ומניחין רגל השמאל ברגל האחר אלא נוקבו בשני הרגלים ומניח באונקליות דרך הנקבים וכל כך למה בנאמר שהפשיטו מנחתה אבל אבר וכשחותך רגל ימין עדיין תלויים הבהמה ברגל השמאלי ואם היה תולה אותה כמו הטבחים לאחר שיחתוך ממנה רגל ימין תפול הבהמה לאכן לפי שאותו הרגל תחוב ברגל האחר וע"י כן תלויה הבהמה, מפרש: [ה] הכרעים. רגלי הבהמה וע"ש כריעה קרי להו כרעים שמאחר שהופשטו הידים עד כנגד החזה יכול לחתוך כל ד' רגלים יחד, נפרש. ולא הרגלים כלם שסופיהן חותכן לאח"כ כדלקמן, ולכך יתכן לומר דמירכיים עד מקום הכריעה קורא כרעים ולא

לארבעה ועשרים משמרות כהונה (ג) והיו קבועות ברצפה עשויות כמין קשת ולפי שלא היו כופתים את התמיד (ד) כדתנן בריש פירקין היו מכניסין צואר הבהמה באותן הטבעות בשעת שחיטה ונועלים ראשי הטבעות כארץ : ונותן מזרחית צפונית. תחלה לאחר ששחט תמיד של שחר בקרן מערבית צפונית הולך לצד מזרח ועומד בארץ וזורק הדם בכלי למטה מן הסקרא ונותן ב' מתנות שהן ארבע אחת שהיא כשתים בקרן מזרחית צפונית והולך למערבית דרומית ונותן אחת שהיא כשתים בקרן מערבית דרומית (ה) :

ב לא היה שובר בו את הרגל. כדרך שהטבחים עושין שמחתכין את הרגל עם העור שבו (ו) : אלא נוקבו מתוך ערכובו. הנמכרת עם הראש: ותולה בו. ומפשיט הרגל עם שאר הבהמה והא קמ"ל דהכרעים בכלל הפשט הן : ערכובו. כמו ארכובו : מירק את ההפשט. שהרי לא הופשט אלא עד החזה ועדיין העור מחובר בו : נטל את הפדר. החלב : ונתנו על בית השחיטה. וזו היא דרך כבוד של מעלה שלא יראה לכלוך דם השחיטה: והכרם מדיחין אותה. מן הפרש שבתוכה בפני עצמה: בבית המדיחין. בלשכה שהיתה במקדש ולא היו מדיחין אותה עם שאר הקרבים שלא תטנף' : ג"פ. שאין הרעי יוצא מהן אלא בדוחק לפי שהן דקים: במיעוטה. לכל הפחות ואם רצה להוסיף להדיחן יותר מג"פ מוסיף : ג ואצבע הכבד. היה מפריש מן הכבד: ולא היה מזיזה. לאצבע הכבד ממקומה (ז) שהרי

על טבעת שניה. שחט השוחט וקבל [ג] המקבל. בא לו לקרן מזרחית צפונית ונותן (מזרחה צפונה) מערבית [ד] דרומית ונותן (ס"א מערבה דרומה) שירי הדם היה שופך על יסוד דרומית: ב לא היה שובר בו את הרגל, אלא נוקבו מתוך ערכובו ותולה בו. היה מפשיט ויורד עד שהוא מגיע לחזה הגיע לחזה חתך את הראש ונותנו למי שזכה בו. חתך את [ה] הכרעים ונתנן למי שזכה בהן. [ו] מירק את ההפשט קרע את הלב והוציא את דמו. [ז] חתך את הידים ונותנן למי שזכה בהן. עלה לרגל הימנית [ח] חתכה ונתנה למי שזכה בה ושתי ביצים עמה. קרעו ונמצא כולו [ט] גלוי לפניו. נטל את הפדר ונתנו על בית שחיטת [י] הראש מלמעלן. נטל את הקרביים ונתנן למי שזכה בהן להדיחן. והכרם מדיחין אותה בבית המדיחין [כ] כל צרכה. והקרביים מדיחין אותן ג"פ במיעוטה על שולחנו' של שיש שבין העמודים: ג נטל את [ל] הסכין והפריש את הריאה מן הכבד ואצבע הכבד מן הכבד ולא היה מזיזה ממקומה. נקב את [מ] החזה ונתנו למי שזכה בו. עלה לדופן הימני היה חותך ויורד [נ] עד השדרה ולא היה נוגע בשדרה עד שהוא מגיע לשתי צלעות [ס] רכות. חתכה ונתנה למי שזכה בה והכבד תלויה בה. בא לו לגרה והניח בה [ע] שתי צלעות מכאן ושתי צלעות מכאן חתכה ונתנה למי שזכה [פ] בה והקנה והלב והריאה תלוים בה. בא לו לדופן השמאלית והניח בה ב' צלעות רכות מלמעלן ושתי צלעות רכות מלמטן וכך היה מניח בחברתה נמצא מניח בשתיהן שתים שתים מלמעלן, ושתים שתים מלמטן. חתכה ונתנה למי שזכה בה והשדרה עמה והטחול תלוי בה והיא היתה גדולה אלא של ימין קורין גדולה [צ] שהכבד תלויה בה. בא לו לעוקץ [ק] חתכו ונתנו למי שזכה בו והאליה ואצבע הכבד [ר] ושתי כליות עמו. נטל רגל [ש] השמאלי ונתנה למי שזכה בה. נמצאו כולן עומדין בשורה והאברים בידם. הראשון בראש וברגל הראש

יותר: [ו] מירק כו'. כלומר גמר (עפ"ג דיומא מ"ד) הפשטו כנגד החזה ולאחר וסוף הידים, מפרש: [ז] חתך כו'. ס"ה דקודם שיחתוך הידים ה"ל להתיך רגל הימנית אלא שעדיין כובד הבהמה ברגלים והבהמה נתלית. ובכל הסדר הזה אין שום ספק כי אם שבלא לפי מה שנכון לעשות עושין, מפרש: [ח] חתכה כו'. ועדיין תלויה הבהמה ברגל השמאלי: [ט] גלוי. עכשיו שנטל רגל הימני כשקרעו נמצא כולו גלוי לפניו ויכול לראות בפנים שכשלא היה הרגל עדיין התוך אפי' אם הי' קורעו לא היה מה שבפנים נראה כמו עתה, מפרש: [י] הראש. הא דלא קתני בית השחיטה סתם למעוטי שחיטת צואר שהיא סד"א כמו שהראש מגונה בשביל שחיטה ה"נ צואר מגונה קמ"ל דלא ולואר כפהיה נושא היה היפך שחתך אללו ואינו נראה אבל הראש קרביו בין אלבע תיו והוטמי כלפי זרועותיו ובית שחיטתו למעלה הלכך מכסה הפדר בית השחיט' והכי יפה לעשות ושחיטת הצואר אינו מגונה בדם כל כך כמו הראש, מפרש: [כ] כל צרכה. ולא קבע בה הדחה שיש כרס שיש בה טינופת הרבה ויש שאין בה כל כך, מפרש: [ל] הסכין כו'. ועד עכשיו לא היה לו צורך לסכין לא בנטילת הפדר ולא בנטילת הקרבים שזהו דבר שנוטלין ומפרידין בלא סכין, מפרש: (ז) שכשמותכין את הכבד ומפרידין אותו ממקומו נשאר מעט כבד מן העוקץ אצל הכליות ולא היה מזיזה ממקומה, מפרש. והאצבע נ' נקבה : [מ] החזה. לפי שהחזה על הדפנות כמו האל וכשנוטל את החזה משם הוה כמי בנוקב בבהמה שהחזה קצר ברחבו ודומה המקום לאחר נטילתו כחלון, מפרש: [נ] עד כו'. פי' המפרש אצל השדרה חותך ולא היה נוגע בשדרה שהשדרה היה מניח עם הדופן השמאלי לפי שבזה הדופן היה תולה הכבד ולא היה חותך השדרה עמו שלא יהא כבד הרבה : [ס] רכות. אצל החזה כלומר היה חותך ויורד עד שיהא מגיע לאותן צלעות וגם למעלה אצל העוקץ הי' מניח שתי הצלעות ולקמן מפרש כשיפרש דופן השמאלי כו', מפרש : [ע] ב' כו'. ב' צלעות הניח בו כשר כשחתך הדופן הימני ועכשיו הניח בו עוד ב' מצד אחר וזהו אותן צלעות שהן מדופן אצל הזה ועדיין לא התך דופן השמאלי לכך ביין נומר והניח בה שעדיין הן מחוברין לדופן, המפרש: [פ] בה. כתב המפרש דל"ג בה אלא והניח (אצל העוקץ) דהיינו ב' למעלה וב' מלמטה אצל החזה והניחן במקומן ולא התך עם הדופן וכן הניח בחברתה ב' למעלה אצל העוקץ ולפי שלא פי' לך למעלה ב' צלעות למעלה בנטילת דופן ימין פירשו כאן כמלא מניח כו': [צ] שהכבד כו'. ובשביל שהכבד נאו מן הדופן הוא יאינו בכללו אלא תלוי בה לכך קראה גדולה : [ק] חתכו. אצל רגל השמאלי שעדיין תלויה הבהמה בו, מפרש: [ר] ושתי כו'. וכן שתי צלעות מכאן ושתי צלעות מכאן ולפי שאותן צלעות מקרי כנפי העוקץ לא חש נפרש ב' צלעות כו': [ש] השמאלי. שנשאר יחידי שבו הבהמה מגותחת

היה היתה קריכה עם השוקן והתליה וקבבד, היו עם הדופן הימני והריאה עם הגרה וזפתי גלעות עמה. כתב שמפורש בסמוך דופן ימיני סמוך לכבד, תלת שהיה מניח ב' גלעות למעלה מל המדרה וכן ב' גלעות למטה: והרגל של ימין בשמאלו. ולפ"ג דהולכת מכריס לכבש עבודה היא ועבודה פסולה בשמאל כיון דלא מעכבת כפרה שריא לפילו בשמאל כדאיתא ביומא: ובית עורו לחוץ. המקום שמפסיקים ממנו העור והוא סמוך לרגלי

בימיני וחוטטו כלפי זרועו וקרניו [ת] בין אצבעותיו. ובית שחיטתו מלמעלן והפדר נתון עליה. והרגל של ימין בשמאלו ובית עורו לחוץ, השני בשתי ידים של ימין בימינו, של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ. השלישי בעוקץ וברגל העוקץ בימינו והאליה מדולדלת בין אצבעותיו, ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו. הרגל של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ. הרביעי בחזה ובגרה, החזה בימינו והגרה בשמאלו. וצלעותיה בין אצבעותיו. החמישי בשתי רפנות, של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו, ובית עורן לחוץ. הששי בקרביים הנתונים בבוך. וכרעיים על גביהם מלמעלה. השביעי בסולת. השמיני בחביתין. התשיעי ביין. הלכן ונתנום (ס"ת מחצי) הכבש ולמטה במערבו ומלחום וירדו ובאו להם ללשכת הגזית לקרות את [ת] שמע:

לסכיס מלבד זה הרגל שבשמאל עדיין בפוקלי, מפרש: [ת] בין בו'. ומפי למה פי' וביח עוסק לחון ס"ט דב' גלעותיו מוסיפים בין מלבעותיו ס"ב הוי בית עוסק לחון מבל נבי דפסות לא פי' לך לעוס (כמיך נוסחן) וסיס יכול ניפא דפסות פל פם ידו, לכך פי' מפרש: (ע) נפי שמין מחוברים יחד לניך לחפש בכלי. מפרש, ויוסר מלמה פי' סב"מ כזן קטרם: (י) וכך פי' נמי סדר הקרבתן בחביתין קודמים לנסכים מה"ט דנסיפה בן מנחה וע"ל דפיכתן ס"ל סדרן: (יא) ומפ היו קרובין למזבח לא תלפה הולכה, מפרש: [ת] שמע. ולפחר ק"ם יקריבו את הקרבת, ומכי נפון סדבר סיתפלגו קודם סיקריבו פום הקרבה ויפלו קרבים לניים נימם. מפרש:

נמרא בכורות דף כט ע"א

הלכה ה' כלה כלי שתילין דהיד דעלמות דבריפה בזמנן

הנוטל שברו וכו' מ"ט האי נפיש טירחיה והאי לא נפיש טירחיה: בין תם ובין בעל מום, בשלמא בעל מום משום דקא שרי ליה אלא תם אמאי דא"כ אתי למיחשדיה ואמרי האי בעל מום תם הוא והאי דקא שרי ליה משום אגרא. א"ה תם נמי אמרי בעל מום הוא והאי דלא קשרי ליה סבר כי היכי דלישקיל אנריה זימנא אחריתי. חד זימנא הקינו ליה רבנן תרי זימני לא תקינו ליה רבנן. הנוטל שברו לדרן וכו' מנה"מ אמר רב יהודה אמר רב דא"ק ראה למדתי אתכם וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם, תנ"ה כאשר צויני ה' אלהי מה אני בחנם אף אתם בחנם. ומניין שאם לא מצא בחנם שילמוד בשכר, ת"ל אמת קנה. ומניין שלא יאמר כשם שלמדתי בשכר כך אלמדנה בשכר, ת"ל אמת קנה ואל תמכור. להוות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה, ורמינהי המקדש במי חטאת באפר חטאת ה"ז מקודשת אע"פ שהוא ישראל. אמר אביי ל"ק כאן בשכר הבאה ומלוי כאן בשכר הזאה וקידוש, דיקא נמי דקתני הכא להזות ולקדש והתם קתני המקדש במי חטאת ובאפר חטאת, שמע מיניה:

רש"י

מ"ט. לקה מרבע מיסרות ונפסח שסה נפים טרחיה להעליכו לתרץ לכפותו ולרחות מומו: אלא תם. כי אמר להו מום עובר הוא ממעי אקיל מגרת הא לא מיכה ליה מיקי למיסר קאסר ליה: דא"כ. דלא אקיל מגרת אתי למיסחיה כי אמר בעל מום הוא: תרי זימני לא תקינו ליה רבנן. דכי הוה אמר תם הוא אקיל מגרי' וכי מייתי ליה לקמיה כמה זימנין לא אקיל מידי דילכך ליכא למיחש: מנה"מ. דתין עוסקין שכר על תורה ותלמוד תורה מילמד: אמת. תורה: ה"ז מקודשת. מלמת יכול ליתן שכר דתר לא במתי מקדש לה: אף על פי שהוא ישראל. ואפי' הזה ישראל דכהנים רגילין בהזאי וקידוש: שכר הבאת האפר. שילך למקום רחוק מירוסלים להביא האפר: ושבר מלוי. המים מלי למיעקל דאגר טירחיה אקיל ולא הכסר המלוה: באן בשכר הזאה וקידוש. שהיה היה הכסר מלוה לא אקיל: במי חטאת. דמשמע מילוי המים ונאפר מיכא לאוקמי נמי כהכתת אפר:

זוהר (בשלח דף נה ע"ב) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

רבי ייסא פתח ואמר כמה מית ליה לבר נש לרחמא ליה לקב"ה דהא ליה פולחנא לקב"ה (תלת) רחימותא וכל מאן דרחים ליה ועביד פולחנא כרחימותא קדאי ליה לקב"ה רחימא. אי הכי כמאי אוקימנא הכי קראי (משלי כז) ריעך ורע אביך אל תעזוב וכתיב (שם כה) הוקר רגלך מבית רעך. תלת הא אוקמוה מבריית הכי קרא (ס"ת בעולות ושלמים והכי בחטאת ואשמות וכתיב וכו') בעולות כתיב השתא רעך ורע אביך אל תעזוב למפלה ליה ולהתבקא ליה ולמעבד פקודוי. אל תעזוב ודאי. והא דאתמר הוקר רגלך מבית רעך. כלומר הוקר ילרך דלא ירתח לקבלך ולא ישלוט בך ולא תעביד הרהורא אחרא. ר' יהודה הוה ייתיב קמיה דר' שמעון והוה קרחי כתיב (ישעיה נב) קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו. קול צופיך מאן ליעון צופיך. תלת מלין ליעון למאכלן לימתי ירחם קב"ה למבני ביתיה. נשאו קול. יתאו קול מבעי ליה. מאי נשאו קול. תלת כל בר נש דבכי ואחרים קליה על הרבן ביתיה דקב"ה זכי למה דכתיב לבתר (שם) יחדיו ירננו. וזכי למחמי ליה ביסובא בהדווחא. (שם) כשוב ה' ציון ודאי. תלת כשוב ה' ציון. תלת כשוב ה' ציון ודאי. תא חזי בשעתא דאתחריב ירושלם לאתא זכותא ישראל אתתרכת סליק מאי כשוב ה' ציון. תלת כשוב ה' ציון ודאי. תא חזי בשעתא דאתחריב ירושלם לאתא זכותא ישראל אתתרכת סליק

מלכה קדישא לעיון ותתעניד ליה לקבליה בגין דכנסת ישראל אתתרכת . השתא דאתגליאת כ"י סליק ליה לנביה) וכד תתהדר כנסת ישראל לאתרה כדין יתוב מלכה קדישא לעיון לאתריה לאזדווגא הד בהד ולית הוא בסוב ה' עיון . וכדין ומינין ישראל למימר (שמות טו) זה אלי ואנוהו . וכתיב (ישעיה כה) זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו . בישועתו ודוי :

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן קנב .

דשנו של אדם זהו כבודו ואפי' לכבוד אב ואם אסור לא כן אפי' לדיק גמור לא יוכל לסבול מן הטעיבה , כיצד אפי' ואפי' יושיטו לו פרוס של יתמנו וכמה דברים אחין אדם יכול להצטער מפס . ולכן טוב סוף לכל יקרי ה' שיעמלו לכבושם אם כבודם אף אלא יזיעתם כדי שלא להצטער כי אם דבר טוב קרב אליהי בשפי רבה כדיה לסקניטו לרעות אם יכעוס ויעמול לו :

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יב .

(א) המפטיר בנביא מברך לפניו ברכה אחת בתוך אתה ה' אמ"ה אשר בחר בנביאים וגו' ומברך לאחריו ארבעה ברכות בי"כה ראשונה חותם בה האל הנאמן בכל הבריו , שניה חותם בה בונה ירושלים , שלישית חותם בה מגן דוד , רביעית חותם בה ענין קדושת היום כמו שחותם בתפלה . וכן אם חל ראש חדש להיות בשבת המפטיר בנביא מזכיר ר"ח בברכה זו כמו שמזכיר בתפלה : (ב) כמה הן הקוראים בשבת בשחרית קוראין ז' ובויה"כ ו' ובימים טובים ה' אין פוחתין מהם אבל מוסיפין עליהן . בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ד' בשבת ובויה"כ במנחה ובשני ובחמישי של כל השנה ובחנוכה ובפורים בשחרית ובימי התענית בשחרית ובמנחה קורין שלשה אין פוחתים ממנין זה ואין מוסיפים עליהם :

אונקלוס ליל ו תורה

כ"ו פסוקי שמו"ת נגד מילוי ב"ן וי' ח'ר' ה' ותעשה ממנו צירוף והיה בניקוד ששי

כז וְנָטְלוּ מִתָּחַת וְיִשְׂרוּ בְּתָרַח : כח וְנָטְלוּ מִתָּרַח וְיִשְׂרוּ בְּמִתְקָה : כט וְנָטְלוּ מִמִּתְקָה וְיִשְׂרוּ בְּחַשְׁמֹנָה : ל וְנָטְלוּ מֵחַשְׁמֹנָה וְיִשְׂרוּ בְּמֹסֵרוֹת : לא וְנָטְלוּ מִמֹּסֵרוֹת וְיִשְׂרוּ בִּבְנֵי יַעֲקָן : לב וְנָטְלוּ מִבְּנֵי יַעֲקָן וְיִשְׂרוּ בְּחֹר הַגִּדְגָּד : לג וְנָטְלוּ מֵחֹר הַגִּדְגָּד וְיִשְׂרוּ בְּיָטְבָתָה : לד וְנָטְלוּ מִיָּטְבָתָה וְיִשְׂרוּ בְּעַבְרוֹנָה : לה וְנָטְלוּ מֵעַבְרוֹנָה וְיִשְׂרוּ בְּעֶצְיוֹן גָּבֶר : לו וְנָטְלוּ מֵעֶצְיוֹן גָּבֶר וְיִשְׂרוּ בְּמִדְבַּר דְּצִן הִיא רָקֶם : לז וְנָטְלוּ מֵרָקֶם וְיִשְׂרוּ בְּהוֹר טוּרָא בְּסָפֵי אַרְעָא דֶּאֱדוֹם : לח וְסָלִיק אַהֲרֹן כָּהֲנָא לְהוֹר טוּרָא עַל מֵימְרָא דַּיְיָ וּמִית תַּמָּן בִּשְׁנַת אַרְבְּעִין לְמִיפַּק בְּנֵי

כז וַיִּסְעוּ מִתָּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתָרַח : כח וַיִּסְעוּ מִתָּרַח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה : כט וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחֲנוּ בְּחַשְׁמֹנָה : ל וַיִּסְעוּ מֵחַשְׁמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמֹסֵרוֹת : לא וַיִּסְעוּ מִמֹּסֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בִּבְנֵי יַעֲקָן : לב וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקָן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר הַגִּדְגָּד : לג וַיִּסְעוּ מֵחֹר הַגִּדְגָּד וַיַּחֲנוּ בְּיָטְבָתָה : לד וַיִּסְעוּ מִיָּטְבָתָה וַיַּחֲנוּ בְּעַבְרוֹנָה : לה וַיִּסְעוּ מֵעַבְרוֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּעֶצְיוֹן גָּבֶר : לו וַיִּסְעוּ מֵעֶצְיוֹן גָּבֶר וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־צִן הִוא קָדֵשׁ : לז וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהֹר הָהָר בִּקְצֵה אֶרֶץ אֱדוֹם : לח וַיַּעַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶל־הֹר הָהָר עַל־פִּי יְהוָה וַיָּמָת שָׁם בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

ת"א ויעל אהרן הכהן על פי ה' ומת שם בשנת ארבעים לצאת בני ישראל ממצרים בחדש החמישי באחד לחדש :

רש"י

(לח) על פי ה'. מלמד שמת ח בנסיקה : (חק לישראל) ח"ד

שפתי חכמים

ח כלומר על פי ה' נדרש לפניו ונסתכיו ויעל אהרן על פי ה' וקר

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי
בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ: לט וְאַהֲרֹן בֶּן־שָׁלֹשׁ
וְעֶשְׂרִים וּמְאַת שָׁנָה בְּמֹתוֹ בְּהֹר
הָהָר: ס מ וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד
וְהוּא־יֹשֵׁב בַּנֶּגֶב בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּבֹא
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מא וַיִּסְעוּ מֵהֹר הָהָר
וַיַּחֲנוּ בְּצַלְמֹנָה: מב וַיִּסְעוּ מִצַּלְמֹנָה
וַיַּחֲנוּ בְּפוּנֹן: מג וַיִּסְעוּ מִפּוּנֹן וַיַּחֲנוּ
בְּאֹבֹת: מד וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי
הָעֲבָרִים בִּגְבוּל מוֹאָב: מה וַיִּסְעוּ
מֵעִיִּם וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֹן גָּד: מו וַיִּסְעוּ
מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה:
מז וַיִּסְעוּ מֵעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה וַיַּחֲנוּ
בְּהָרֵי הָעֲבָרִים לִפְנֵי נְבוֹ: מח וַיִּסְעוּ
מֵהָרֵי הָעֲבָרִים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבֹת מוֹאָב
עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: מט וַיַּחֲנוּ עַל־הַיַּרְדֵּן
מִבֵּית הַיְשִׁימֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים
בְּעַרְבֹת מוֹאָב: ס שלישי חמישי כשהן מחוברין
נ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת
מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר: נא דַּבֵּר

יִשְׂרָאֵל מַאַרְעָא דְמִצְרַיִם
בְּיַרְחָא חַמִישָׁאָה בְּחַד
לְיַרְחָא: לט וְאַהֲרֹן בַּר
מְאָה וְעַשְׂרִין וְתַלַת שְׁנִין
כַּד מִית בְּהוֹר טוּרָא:
מ וּשְׁמַע כְּנַעֲנָאָה מַלְכָּא
דַעֲרָד וְהוּא יָתִיב
בְּדָרוֹמָא בְּאַרְעָא דְכְנָעַן
בְּמֵיתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
מא וּנְטָלוּ מֵהוֹר טוּרָא
וּשְׁרוֹ בְּצַלְמוֹנָה: מב וּנְטָלוּ
מִצַלְמוֹנָה וּשְׁרוֹ בְּפוּנוֹן:
מג וּנְטָלוּ מִפּוּנוֹן וּשְׁרוֹ
בְּאוֹבוֹת: מד וּנְטָלוּ
מֵאוֹבוֹת וּשְׁרוֹ בְּמַגְיַת
עֲבָרַאֵי בִּתְחוּם מוֹאָב:
מה וּנְטָלוּ מִמַגְיָתָא וּשְׁרוֹ
בְּדִיבוֹן גָּד: מו וּנְטָלוּ
מִדִיבוֹן גָּד וּשְׁרוֹ בְּעַלְמוֹן
דִבְלָתָיְמָה: מז וּנְטָלוּ
מֵעַלְמוֹן דִבְלָתָיְמָה וּשְׁרוֹ
בְּטוּרֵי עֲבָרַאֵי קֳדָם
נְבוֹ: מח וּנְטָלוּ מִטוּרֵי
דַעֲבָרַאֵי וּשְׁרוֹ בְּמֵישְׁרַיָא
דְמוֹאָב עַל יַרְדְנָא דִירֵחוֹ:
מט וּשְׁרוֹ עַל יַרְדְנָא מִבֵּית
יְשִׁימוֹת עַד מֵישַׁר שִׁטִּין
בְּמֵישְׁרַיָא דְמוֹאָב:
נ וּמַלֵיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
בְּמֵישְׁרַיָא דְמוֹאָב עַל
יַרְדְנָא דִירֵחוֹ לְמֵימָר:

ת"א דבלתימה. יכמות ט: ויתנו
על. עירובין נה יומא עה:

רש"י

רשב"ם (מט) ויחנו על הירדן
וגו' בערבות מואב וירבר

שפתי חכמים

כיס נמי על פי ס' ויעמ שם: מ כ"ל לעיל בפ' מקח ג"כ כתיב
לפר מיתת לפרן וישמע הכנעני וגו' לפל לא מוכח שם שמעת
מיתת לפרן לפיכך לעיתר שמעת מה שעתר בקרב לפרניו כי בא
ישראל דרך לפתרים לפל כאן לא מפקיב לפרניו מידי לכך מוכח
כאן שמיתת לפרן כו' ספי' כאן ללמדך שמיתת לפרן היה
לכשועה דכתיב ולפרן בן קכ"ג שנה במותו וישמע לכנעני לפל
נב' הקש לא ידעינו שם לשועה שמע שם מיתתו של לפרן שם
נכיתי שעשיסה כתוכים שם: ו סיינו ו' לכסוקות דמיים סיינוית
ב: לפל לכשיים י"ב מיל לב: כ לפל אין סיכוכו של לפל מיכול
וכב' לך לפרין רס"י כי ומקרוש לפרנש לפל מיכול פשר

(חק לישראל) ח"ד

א מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן אֲרֵי אַתּוּן עָבְרִין יַת יַרְדְּנָא לְאַרְעָא דִכְנָעַן: ב זְתָרְכוּן יַת כָּל יָתְבֵי אַרְעָא מִן קֳדָמֵיכוֹן וְתַבְדוּן יַת כָּל בֵּית סְגִדָתְהוֹן וְיַת כָּל צַלְמֵי מַתְּכְתְהוֹן תְּבַדוּן וְיַת כָּל בָּמָתְהוֹן תְּשֵׁיצוּן:

א אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן: ב וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאִבַּדְתֶּם אֶת כָּל־מַשְׂכִּיֹּתָם וְאֶת כָּל־צַלְמֵי מַסֵּכֹתָם תְּאַבֵּדוּ וְאֶת כָּל־בָּמוֹתָם תַּשְׁמִידוּ:

כל ההפטרה שנים מקרא ואחד תרגום הצענו תשלום כל ההפטרה ותרגום והשפטרה

יום ו כדי להשלים

ג וְתָרְכוּן יַת יָתְבֵי אַרְעָא וְתֵתְבוּן בַּהּ אֲרֵי לְכוֹן יְהָבִית יַת אַרְעָא לְמֵירַת יָתָהּ: ד וְתַחְסְנוּן יַת אַרְעָא בְּעַדְבָּא לְזַרְעִיתְכוֹן לְסַגְיֵי תְּנוּן יַת אֲחְסַנְתְּהוֹן וְלִזְעֵירֵי תְּזְעִירוּן יַת אַחֲסַנְתְּהוֹן לְדִיפּוֹק לֵיהּ תַּמָּן עַדְבָּא דִילֵיהּ יְהֵא לִשְׁבָטֵי אֲבָהַתְכוֹן תַּחְסְנוּן: ה וְאִם לָא תְּתָרְכוּן יַת

ג וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וְיָשַׁבְתֶּם־בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ לָרֶשֶׁת אֹתָהּ: ד וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם לָרַב תַּרְבּוּ אֶת־נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט אֶת־נַחֲלָתוֹ אֶל אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה לְמַטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנָחָלוּ: ה וְאִם־לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת־

ת"א כי אתם מיבריס את ירדנא. בכוכות נה: ומוקשתם את כל יתבי מתכן. סוטה יז: ומסלע תוריטו את יתבי מתכן. מגילה יז:

בעל הטורים

(נג) ומבדתם. כ', הכא, ואידך ומבדתם את שמם. מצטיעם סיומו בלשה"ק ע"ס בלשה"ק ומתחיל ע"ז לומר לשכם תחריב בכתיב ומבדתם את שמם: (נד) והתנחלתם. ב', הכא, ואידך נמי מצד

רש"י

(נג) כי אתם עוברים את הירדן וגו' והורשתם וגו'. זהלא כמה פעמים הוזהרו על כך אלא לך ר"ל משה כשאתם עוברים בירדן כיבשה ע"מ כן תעברו. ולא לאו מיס בלין זמוטפין אתכם וכן מיימו אתמר להם יהושע בעודם בירדן: (נב) והורשתם. ל ורבתם: משביותם. כתרגומו בית סגדתהון על שם שהיו מסככין את הקרקע בריצפת מכניס של שיש להשתחוות עליהם בפיסוע ידים ורגלים כלכתיב [ויקרא כו] ואבן מכבית לא תתנו בארלכם מ להשתחוות עליה: מסכותם. כתרגומו מתכתהון: (נג) והורשתם את הארץ. והורשתם לותה מיושביה וחז ויושבתם בה: ג תוכלו להתקיים בה ם ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה: (נד) אל אשר יצא לו שמה. מקרקע קלר הוא זה לל מקו' אחר יגיע לו שמה הגורל לו יהיה לבימות אבותיכם. (כ"כ קיז) לפי הסבון ע יוצאי מלרים ד"א כשיש עשר

דעת זקנים מבעלי התוספות

(נב) ומבדתם את כל צלמי מכסיהם. לאיזה במדבר זה"ס מלמטו וגו' מלמטו מנסמות אדון הקב"ה מלמד לנו משמו של אליהו. מיד בשם שלאיהו מזכח ובונה ויעמ שבעה כבשים ושבעה פרים. כנגדם דיומיא דהלך למעלה, וזהו שלמו"ל בכל מקום שהלכו

יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר
תּוֹתִירוּ מֵהֶם לְשִׂכִּים בְּעֵינֵיכֶם
וְלִצְנִנִים בְּצִדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֶתְכֶם
עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ׃
נ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמֵּיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם
אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃ פ לד א וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ ב צַו אֶת־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־אַתֶּם
בָּאִים אֶל־הָאָרֶץ כְּנָעַן זֹאת הָאָרֶץ
אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ כְּנַעַן
לִגְבֻלֹתֶיהָ׃ ג וְהָיָה לָכֶם פְּאַת־נֶגֶב
מִמִּדְבַּר־צִן עַל־יְדֵי אֱדוֹם וְהָיָה לָכֶם

יַתְבֵי אַרְעָא מִן קֳדָמֵיכוֹן
וִיהֵי דְּתִשְׁאָרוּן מִנְּהוֹן
לְסִיעַן נַטְלִין נִיצָן
לְקִבְלֵיכוֹן וּלְמַשְׁרְיָן
מַקְפָנֵיכוֹן וְיעִיקוּן לְכוֹן
עַל אַרְעָא דִי אַתּוּן יַתְבִין
בַּהּ׃ נ וִיהֵי כְּמָא
דְחֶשְׁבִית לְמֶעְבַּד לְהוֹן
אֶעְבַּד לְכוֹן׃ א וּמַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
ב פַּקֵּיד יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְתֵימַר לְהוֹן אֲרֵי אַתּוּן
עָאלִין לְאַרְעָא דִכְנָעַן
דָּא אַרְעָא דִי תִתְפַּלֵּג
לְכוֹן בְּאַחֲסָנָא אַרְעָא
דִכְנָעַן לְתָחוּמָהָא׃
ג וִיהֵי לְכוֹן רוּחַ דָּרוֹמָא
מִמַּדְבְּרָא דְצִן עַל
תְּחוּמֵי אֱדוֹם וִיהֵי לְכוֹן

ת״א מִן כְּנָעַן לְגַבְיהָא. פְּנֵיכֶם׃

רש״ם

ה׳ אל משה בערבות מואב על ירדן יריחו׃ (נה) לשבים בעיניכם. לשון קיצים וסירים הנוקבים את העינים, כמו הנני סך את רבך בסירים, ובספר יהושע סוכיה שם והיו לכם לפח ולמוקש ולשוטט בצדיכם, לשון אבי יסיר אתכם בשוטים, שוט לסוס: ולצנינים. גם הוא ממיני

שפתי חכמים

ם ר״ל דכל נגוד נקרא על שבטו זה נגוד לחודן וזה נגוד שמעון ובסחמ״ק מה שפרש״י בפ׳ ויחי מ״מ לפ״ז נקראו שבטים פלג מלו ר״ל אף נחלת שבטים ומספר נקראו פלג על שמם נגוד שבטים ונגוד מספר. כתב הרמ״ק ת״ג לפ״ז נמצאו דלוקחי יפתים לשמות מטות שבותם יחלו ולדבי יונתן דתמר נחלי שלקן נחלקה ג״י שמתמר נחלקה תחלק שלקן ומה שלי מקיים לשמות מטות שבותם מספרם נחלקה זו כו׳, ובניהם בנ״ש. וי״ל דק״ל לכל שסיבובים קשה מפי למטות שבותם לפ״ז פלג למטות שבותיו יחלו, למטות ל״ל. פלג ע״ש למדבש נמי לי״ב נגולין כו׳. וזה שסכימים עם רש״י לפרש ד״ם, ולפי ד״ם נמי קשה ל״ל למימר שבותיו דלמ״ל פלג למטות מטות, ל״ל גם לטעם רחמון: צ״ל לפי שמתקרא מספע שפם יותיכו ע״מ כן כלולן שיהיו לכיס ועיד סיפך שייך לומר על בנ״ש שיהיו שכיח דסיינו יהדות דשפרש״י, ומתכן יהיו לכם לרעה ר״ל שם תותירו שיהם יהיו לכם לרעה כלומר לפ יהיו לכם לשכים ממש פלג לרעה להכעיב לכם: קמנו מפך פתח כלו׳ נגד שכוכת: ר בלל זה נקוט ביהך כ״מ שהזכיר רש״י לי מיכר ר״ל הוה נגוד פי׳ הכלועה שהקפת ר״י: ש כמו שפיל פוך הוה שנולו: ת כלומר לפו דוקא שפפה על שנ פלג כל שהוה נקרא שפם מקרן מזכחים דלומית עד קרן מערבית דלומית: א וע״י חדוש ר״ל אבר פלגו ולהודיע מקום אלא מדבר לין בתרן כעין שסיף קרן הסע מצות היו שקרן מזרחית דלומית שלפ: ב כל דכיון שהחזים לכל מעיין בלוסה שמלייחת נגוד קרן ישראל: ג שסיחוך

מגרים שנת׳ (יהושע יג) מן השיחור ג אשר על פני מצרים. ומפסיק בין קרן מקצה לקרן ישראל ואחר חדום תלמה

דעת זקנים מבעלי התוספות

כן שפם אשר יצא מים על ידי מלישו. ומעשה שהיתה התחלתו מפני ע״ז שהיתה בכיבו. ול״ל דהא לא הוי כשפם דתמיד בש״ק בחולין דמפיק ושעודדים מכישים לו וגו׳ ופ״ה יהודה פ״ר מעכו שבתי למתמא:

תְּחוֹם דָּרוֹמָא מִסְּיָפֵי יַמָּא דְּמַלְחָא קִידוּמָא׃ ד וְיִסְחַר לְכוֹן תְּחוֹמָא מִדָּרוֹמָא לְמַעֲלֵי עַקְרַבִּים וְיֵעִבַר לְצִן וִיהוֹן מַפְקָנוֹהִי מִדָּרוֹמָא לְרַקְמָ גַּיְאָה וְיִפּוֹק לַחֲצַר אַדָּר וְיֵעִבַר לְעַצְמוֹן׃ ה וְיִסְחַר תְּחוֹמָא מֵעַצְמוֹן לְנַחֲלָא דְּמִצְרַיִם וִיהוֹן מַפְקָנוֹהִי לְיַמָּא׃ ו וּתְחוֹם מַעְרְבָא וִיהֵי לְכוֹן יַמָּא

גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יַם־הַמֶּלַח קֵדְמָה׃ ד וְנָסַב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַעֲלֵה עַקְרַבִּים וְעָבַר צִנָה וְהָיְתָה תּוֹצְאֹתָיו מִנֶּגֶב לְקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְיָצָא חַצַר־אַדָּר וְעָבַר עַצְמֹנָה׃ ה וְנָסַב הַגְּבוּל מֵעַצְמוֹן נַחֲלָה מִצְרַיִם וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו הַיָּמָּה׃ ו וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם

ת״א וגבול יום והיה לכם סיס סגדול. גיטין מ׃ יוהיו קרי

רש״ב

קוצים המזיקים לעינים. מנחם בן סרוק חברו עם ואל מצינים יקחהו. אך אני מפרשו לשון בצנת שלג. שהרי שם כתב אשר קצירו רעב יאכל ואל מצינים יקחהו ושאף צמים חילם כלומר הלסטים הרעבים והערומים צנים וצמאים יקחו ממונם: (נו) כאשר דמיתי. חשבתי לעשות להם אשר צויתי לכם לא תחיה כל נשמה ואתם מותירים אתם ומחיים אותם אעשה לכם שלא אחיה אתכם: (ב) זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה. רבינו זקיני פירש וצייר תחומין ואע״פ כן אפרש בקיצור כי תחלה הכתוב פירש גבול דרום ואח״ב גבול מערב כי הים הגדול הוא גבול מערבי וא״כ מורחי: (ג) על ידי אדום. ממוך לאדום: (ד) ונסב לכם. שם בולט הגבול: ויצא ועבר. דרך ישר בלא הוקף: (ה) והיו תוצאותיו הימה. גבול דרומית מערבית: (ו) וגבול ים.

רש״י

לגד המזרח תרגם אונקלוס על ארץ אדום כסוף הדרום למזרח וכשיעלו ישראל ממצרים אם רצה המקום לקרב את כיסחתם לארץ היה מעבירם את הגילום לגד נפון וכתן לארץ ישראל ולא עשה כן וזהו שנאמר (שמות יג) ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים אשר הים כמערבם של ארץ כנען כעוין כל׳ כפלשתים (לעיל ג) ויסבי תכל הים גוי כרתים. ולא נחם אותו הדרך ללא הסיבן והוליכם דרך דרומה של המדבר והוא שקראו יחזקאל (יחזקאל כ) מדבר העמים לפי שהיו כמה תומות יושבות בגלה והולכין לגד דרומ׳ מן המערב כלפי מזרח תמיד עד שבאו לדרומה של ארץ אדום וביקשו ממלך אדום שיניחם לעבור דרך ארצו ולהכניס לארץ דרך רחבה ולא רצה והוצרכו לסבוב את כל דרומה של אדום עד בואם לדרומה של ארץ מואב שנאמר (שופטים יא) וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה. והלכו כל דרומה של מואב עד סופה ומשם הפכו פניהם לעפון עד שבאבו כל מזר מזרחי אלה לרחבה וכשבלו את מזרחה מצאו את ארץ סיחון ועוג שהיו יושבין במזרחה של ארץ כנען והירדן מפסיק ביניהם וזהו שנא׳ ביפתח (שם) וילך במדבר ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ד ויבא ממזרח שמש לארץ מואב. וכבשו את ארץ סיחון ועוג שהיתה בעפונה של ארץ מואב. וקרבו עד הירדן והוא כנגד מקום עפונית מערבית של ארץ מואב נמצא שארץ כנען שבעבר הירדן למערב היה מקום דרומית מזרחה שלה ה אצל אדום: (ד) ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים. כל מקום שנאמר ונסב או ויצא מלמד שלא היה המזר שוה אלא הולך ויוצא המזר ועוקם לגד ופונו של עול׳ בתלכסון למערב ועובר המזר בדרומה של מעלה עקרבים נמצא מעלה עקרבי׳ לפניו ז מן המזר: ועבר צנה. אל נין ח כמו מצרימה: והיו תוצאותיו. קצותיו. בדרומה של קדש ברנע: ויצא חצר אדר. מתפצל המזר ומרחיב לגד נפון של עולם ט ונמשך עוד בתלכסון למערב וכא לו לתזר אדר ומשם לעצמון ומשם לנחל מצרים. ולעתן ומשם לעצמון ומשם לנחל מצרים ומשם לגד המערב של הים הגדול שהוא מזר מערבה של כל ארץ ישראל. נמצא שנחל מצרים במקצוע מערבית דרומית: (ה) והיו תוצאותיו הימה. של מזר המערב שעין עוד גבול נגב מתחיל לגד המערב ומשם והלאה: (ו) וגבול ים. ומזר מערבי מהו. והיה לכם

שפתי חכמים

סיעו גילום: ד וכתיב ואחריו ויבאו מלכיהם על סיחון וגו׳ ומשמע מתחלה שכבשם מן המערב למזרח בגד דרומו של אדום ומולא וכשהגיע למקום דרומית מזרחית פנה אל נפון העולה לכבוש את מזר מואב ולכבוש את מזר המזרחי בתיב תחריו ויבאו וגו׳ שמלמד את מזן סיחון ועוג: ה זה מוסב למעלה כ״ל לכך כתיב ממדבר ין ע״י אדום: ו כ״ל שעיקר לגד מזן ישראל ומתחלה שעלה נחל ארנון ע״י מקצר דכל כמה שמתיחיב שעיר לפון ישראל מקצר מזן ישראל: ז מדכתיב מנגב למעלה עקרבים משמע שהגבול היינו שעיר דכדומה של מעלה עקרבים שכל סיבא שכשוב ועבר משמע שעבר שעיר תוך שיעור: ח דה״ק בסופה במקום נמ״ד בתחלתה: ט פי׳ שהגבול של ט״ו שתפסה לגד דרום של עולם ומה כן מתחיל שבול של ט״ו לגד נפון של עולם, ודו״ק סיעה: י לשומר מה שבתב ומה שבול מעלמון נתלה מלכיה מין סיחון כיוצא דלעיל, דלעיל פי׳ שעשילה היה מתעקש לע״י ונמלא ע״י מתקצר ושעילה מתיחיב לחל ומה דכתיב כאן היה מתעקש לנחל מלכיו שהוא דכדומו של עולם ונמלא שמתקצר העילה ול״י מדכתיב: כ כלומר אלא היה מרחיב יותר משנא למלך אדר אלא עושה כדומה שראתון שכל מעלמון

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ד) ממנב לקדש ברנע. תימה לשבב בבור שיר דשבל משמע הירדן ומקדש בשלוח ומשם מקדש דקדש בלגע סיתה מתרן בנען והלא משם דשיעו לא עבר ברנע. ול״ל דתבי קדש ברנע הוי דלתיתא בפרק נ׳ דעבות ת״כ

הַגָּדוֹל וּגְבוּל וֶהְיִיתָה לָכֶם גְּבוּל
יָם׃ ז וְזֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן מִן־
הַיָּם הַגָּדֹל תְּתָאוּ לָכֶם הַר הָהָר׃
ח מֵהַר הָהָר תְּתָאוּ לְבֹא חֲמָת וְהָיוּ
תּוֹצְאֹת הַגְּבֻל צְדָדָה׃ ט וְיָצָא הַגְּבֻל
זִפְרֹנָה וְהָיוּ תּוֹצְאֹתָיו חֲצַר עֵינָן
זֶה־יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן׃ וְהִתְאַוִּיתֶם
לָכֶם לִגְבוּל קֶדְמָה מֵחֲצַר עֵינָן
שְׁפָמָה׃ יא וְיָרַד הַגְּבֻל מִשְּׁפָם
הָרִבְלָה מִקֶּדֶם לָעָיִן וְיָרַד הַגְּבֻל
וּמָחָה עַל־כֶּתֶף יָם־כִּנֶּרֶת קֶדְמָה׃
יב וְיָרַד הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ
תּוֹצְאֹתָיו יָם הַמֶּלַח זֹאת תִּהְיֶה
לָכֶם הָאָרֶץ לִגְבֻלֹתֶיהָ סָבִיב׃
יג וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר

רַבָּא וּתְחוּמֵיהּ דִּין יְהֵי
לְכוֹן תְּחוּם מַעַרְבָּא׃
ז וְדִין יְהֵי לְכוֹן תְּחוּם
צִפּוּנָא מִן יַמָּא רַבָּא
תְּכַוְּונוּן לְכוֹן לְטוּר טוּרָא׃
ח מִטּוּר טוּרָא תְּכַוְּונוּן
לְמֵיתֵי חֲמָת וִיהוֹן
מַפְּקָנוֹהִי דִּתְחוּמָא
לְצַדָד׃ ט וְיִפּוֹק תְּחוּמָא
לְזִפְרוֹן וִיהוֹן מַפְּקָנוֹהִי
לַחֲצַר עֵינָן דֵּין יְהוֹן לְכוֹן
תְּחוּם צִפּוּנָא׃ י וְתְכַוְּונוּן
לְכוֹן לְתְחוּם קִדּוּמָא
מֵחֲצַר עֵינָן לְשָׁפָם׃
יא וְיֵחוֹת תְּחוּמָא מְשָׁפָם
לְרִבְלָה מִמַּדְנַח לְעֵינָן
וְיֵחוֹת תְּחוּמָא וְיִמְטֵי עַל
כֵּיף יַם גִּינוֹסַר קִדּוּמָא׃
יב וְיֵחוֹת תְּחוּמָא לְיַרְדְּנָא
וִיהוֹן מַפְּקָנוֹהִי לְיַמָּא
דְּמִלְחָא דָּא תְּהֵי לְכוֹן
אַרְעָא לְתְחוּמָהָא סְחוֹר
סְחוֹר׃ יג וּפַקֵּיד מֹשֶׁה יָת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימָר דָּא

ת"א זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ. כְּכוּתָא כָּף׃

רש"ם

כלומר וגבול מערבי. כיצד והיה לכם הים הגדול וגבול. מערב: וגבול. חכמים פירשו לרבות נסים שבים הם איי הים: (ז) תתאו. תתחימו לשון תחום וגבול:

שפתי חכמים

סתמיל לקלר וכל לו לגמל מלכים: ל מגבול יהיה מרכה ליס לף נפון: מ ל"ל בכוחב היס מסכב לת הסר בלך פעיס דסיימו ק"י ובלך מולס דסיימו מ"ט: נ ל"ל מלדסה עד מלך עיון ומכון סעילה לדרומו בל צולס ממערב למזרח נמלא עם"י מתקלל והמילל

רש"י

הים הגדול. למער: וגבול. הנסין ל שכתוב היס לף סס מן הגבול וסס ליס שקורין לימזל"ס: (ז) גבול צפון. מלר לפון: מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר. שהוא במקלוע לפונית מערבית. ורלמו מעפיע וככה לתוך היס ויס מרוחב היס לפניס היומו מ: תתאו. תעפעו לכס לעטות ממערב לפון לל הר ההר. תתאו. לשון סיבה כמו (ד"ה ב יב) לל תת הרניס (יהזקלל מ) ותתי הסער היליע שקורין לפנדי"ץ שהוא מוסב ומשופע: (ח) מהר ההר. תסבו ותלכו לל מלר הלפון ללד המזרח ותפנעו בלבה חמת זו תקטוכי: תוצאות הגבול. סופי הגבול. כל מקום שנלמר תוללות הגבול או המלר כלה סס לגמרי וחיזו עובר להלן כלל לו מסס מתפסס ומרחיב ויולה לתחוריו להמשך להלן בחלכסין יותר מן הרוחב הרלשון, ולעניו רוחב המדה הרלשון קרלו תוללות ססס כלתה נ לותה המדה: (ט) והיו תוצאותיו חצר עינן. הוא היה סיף המלר הלפוני, ומפלת חלר עינן במקלוע לפונית מזרחית, ומסס ואתלויתם לכס לל מלר המזרחי: (י) והתאויתם. לשון הסבה ועטייה כמו תתלו: שפמה. במלר המזרחי ומסס הרבלה: (יל) מקדם לעין. סס מקום והמלר הולך במזרחו נמלל העין לפניס מן המלר ומלרן ישרלל הוא: ויורד הגבול. כל שהגבול הולך מלפון לדרום הוא יורד והולך: ומחה על בתף. עבר: ים כנרת קדמה. סיהס יס כנרת תוך לגבול במערב והגבול במזרח יס כנרת ומסס יורד לל הירדן והירדן מוסך ובל מן הלפון לדרום בחלכסין נוטה לגד מזרח ומתקרב לגד תרן כנען כנגד יס כנרת ומוסך לגד מזרחה

דעת זקנים מבעלי התוספות

יומי מרחי קדם זוי, וכן כיכוצע עיכה לויחי בעיירות שמעבר לירדן וכן פלש"י דסיס סל סכך סוי לפי שמעיכו בכך סכך מת תתאו לכם הר הסר:

סהכן בלש עבר לת סירדן והכא מסמע בהוש שמעבר לירדן כנען דכתיב

אַרְעָא דְתִתְחַסְנוּן יָתַהּ
בְּעַדְבָא דִי פְקִיד יְיָ
לְמִתַּן לְתִשְׁעַת שִׁבְטַיָּא
וּפַלְגוּת שִׁבְטָא: יד אֲרֵי
קַבִּילוּ שִׁבְטָא דִבְנֵי
רְאוּבֵן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן
וְשִׁבְטָא דִבְנֵי גָד לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן וּפַלְגוּת
שִׁבְטָא דְמְנַשֶּׁה קַבִּילוּ
אַחֲסַנְתְּהוֹן: טו תְּרֵין
שִׁבְטַיָּן וּפַלְגוּת שִׁבְטָא
קַבִּילוּ אֲחֻסַּנְתְּהוֹן
מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא דִירֵחוֹ
קִידוּמָא מַדִּנְחָא:
טז וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר: יז אִלֵּין שְׁמָהָת
גּוּבְרַיָּא דִי יַחְסְנוּן לְכוֹן
יָת אַרְעָא אֶלְעָזָר כָּהֲנָא
וְיְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן: יח וְרַבָּא
חַד רַבָּא חַד מִשִּׁבְטָא
תִּסְבּוּן לְאַחֲסָנָא יָת
אַרְעָא: יט וְאִלֵּין שְׁמָהָת

ת"א מעבר לירדן. סם:

זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אֹתָהּ
בִּגְורָל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת
לְתִשְׁעַת הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה: יד כִּי
לָקְחוּ מַטֵּה בְנֵי הָרְאוּבֵנִי לְבֵית
אֲבֹתָם וּמַטֵּה בְנֵי־הַגָּדִי לְבֵית
אֲבֹתָם וַחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה לָקָחוּ
נַחֲלָתָם: טו שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה
לָקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן יְרֵחוֹ
קֵדְמָה מִזְרָחָה: פ רביעי ששי כשהן מחוברין
טז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
יז אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יְנַחֲלוּ
לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
וְיְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן: יח וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא
אֶחָד מִמַּטֶּה תִּקְחוּ לִנְחֹל אֶת־
הָאָרֶץ: יט וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים

בעל הטורים

נמצן וגמ: (יז) אלה שמות האנשים. ולמעלה פעם אחרת ואלה שמות האנשים, לומר שנאים בשמותם ונאים במעשיהם:

שפתי חכמים

רש"י

על ג"י כנגד יס כנרת עד שיפול כיס המלח ומשם כלה הגבול בתוכותיו אל יס המלח שממנו התחלת מער מקנוע דרומית מזרחית הרי סוכבת אותה לתרבע רוחותיה: (טו) קדמה מזרחה. אל פני השולש שהם במזרח ם שרוח מזרחית קרויה פניה ומערבית קרויה אחור לפיכך דרום לימין ויצחן לשמאל: (יז) אשר ינחלו לכם. בשבילכם ע כל כניה ובזה תפוטרופוס לשבטו פ ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים צ ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון, ומה שהם עושין יהיה עשוי כאלו עשוהו שלוחיו. ולפי יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שבמקרא שה"כ הי"ל לכתוב יחזילו לכם יחלו מבמע שהם מוחלים לכם ק בשבילכם ומקומכם, כמו (במות יד) ה' ילחם לכם: (יח) לנחול

שפתי חכמים

מדמיה: ם כלומר דקדמה סוף ג' פיס ומס"ש בסופ ם בעמ"י בתחלתה וזהו שפי' לא פני לך פי' סעולם כ"ל לא פני פיס לך דסיינו במזרח קצוי לא פני לכך פי' ס"ל דיכולו מבמע שהם יעמדו לעלמו ולכך מבמע שהם יעמדו לכם כ"פ שאר יעמדו בשבילכם: פ דהם לא כן הכי כלן היו קצינים דלעלו פני שליחות ניכו וגם מיכל דיחה זהו בהל ותיכל דיחה לזו בבקעה אלא מה שעשה שלפוטרופוס עשו ושיעו בחלוקת נחלת השבט למשפחות ומשפחות לגברים ובלוקת הארץ מלמה לשבטים היה ע"פ הגורל ושיעו חלוי ביד שלפוטרופוס: צ הם דלא נקט כם"י נ"ל דהשבטים היו מחלקים אחלם לשבטים ואח"כ למשפחות וגברים משום דהשבטים לא חלקו לשבטים אלא ע"פ הגורל כאח"כ למשפחות: ק כ"ל ע"כ למה

(יג) זאת הארץ אשר תתנחלו וגו' לתת לתשעת המטות וחצי המטה. כמשמעו. וקשה אחר שפורט גבולי ארץ ישראל למה חזר ואמר זאת לתשעת המטות וגו'. ומלשון כי לעיל (פסוק נד) אל תשאר לו אלא שהגורל לו יפיל בתוך כתף כם"י משמע שיהא המקום שהם יפיל לו בתוך של המקום אשר וגו', וכבר מובא"ן במאי שם"י היה ארץ ישראל ומ"ש לקודם שלשה הגורל לא היה אלא מקום כלל ואח"כ בחלוקת המקום ועשאם ע"י גורל, ודפח"ם. ולפ"ז שם לא פי' לנוקמים כני גד וכני למזרח מלקח בשבר הירדן פי' מ"ש מחלוקת אחר מכל אחר שלקחו וגו' לפי שלא היה אלא שהחלוקת בגורל, ולפ"ז זאת הארץ

(יח) לנחול את הארץ. לפי שיש שלשים לחלוקת המטות, ולכך

לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה :
ג וְלִמַטֵּה בְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־
עַמִּיהוּד : ד לְמַטֵּה בְנְיָמִן אֱלִידָד
בֶּן־כִּסְלוֹן : ה וְלִמַטֵּה בְנֵי־דָן נָשִׂיא
בֻקִּי בֶן־יָגְלִי : ו לִבְנֵי יוֹסֵף לְמַטֵּה
בְנֵי־מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חַנִּיאֵל בֶּן־אֵפֹד :
ז וְלִמַטֵּה בְנֵי־אֶפְרַיִם נָשִׂיא קְמוּאֵל
בֶּן־שִׁפְטָן : ח וְלִמַטֵּה בְנֵי־זְבוּלֻן
נָשִׂיא אֱלִיצָפָן בֶּן־פַּרְנָךְ : ט וְלִמַטֵּה
בְנֵי־יִשָּׂשכָר נָשִׂיא פַּלְטִיאֵל בֶּן־עַזָּן :
י וְלִמַטֵּה בְנֵי־אָשֵׁר נָשִׂיא אֲחִיהוּד
בֶּן־שְׁלֹמִי : יא וְלִמַטֵּה בְנֵי־נַפְתָּלִי
נָשִׂיא פְּדַהְאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד : יב אֵלֶּה
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָנַחֵל אֶת־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן : פ חמישי
לה א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת
מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר : ב צַו
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתְנוּ לַלְוִיִּם
מִנַּחֲלַת אֲחֻזָּתָם עָרִים לָשָׁבֶת

גוּבְרַיָּא לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה :
כָּלֵב בַּר יְפֻנֶּה :
ג וּלְשִׁבְטָא דִבְנֵי שִׁמְעוֹן
שְׁמוּאֵל בַּר עַמִּיהוּד :
כא לְשִׁבְטָא דִבְנְיָמִן
אֱלִידָד בַּר כִּסְלוֹן :
כב וּלְשִׁבְטָא דִבְנֵי דָן
רַבָּא בֻקִּי בַּר יָגְלִי :
כג לִבְנֵי יוֹסֵף לְשִׁבְטָא
דִבְנֵי מְנַשֶּׁה רַבָּא חַנִּיאֵל
בַּר אֵפוֹד : כד וּלְשִׁבְטָא
דִבְנֵי אֶפְרַיִם רַבָּא
קְמוּאֵל בַּר שִׁפְטָן :
כה וּלְשִׁבְטָא דִבְנֵי זְבוּלוּן
רַבָּא אֱלִיצָפָן בַּר פַּרְנָךְ :
כו וּלְשִׁבְטָא דִבְנֵי יִשָּׂשכָר
רַבָּא פַּלְטִיאֵל בַּר עַזָּן :
כז וּלְשִׁבְטָא דִבְנֵי אָשֵׁר
רַבָּא אֲחִיהוּד בַּר שְׁלוֹמִי :
כח וּלְשִׁבְטָא דִבְנֵי נַפְתָּלִי
רַבָּא פְּדַהְאֵל בַּר
עַמִּיהוּד : כט אִלֵּין דִּי
פַקִּיד יְיָ לְאַחֲסָנָא יַת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא
דִכְנָעַן : א וּמַלֵּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה בְּמֵישְׁרָיָא דְמוֹאָב
עַל יַרְדְּנָא דִירֵחוֹ לְמֵימָר :
ב פַּקֵּיד יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְיִתְּנוּן לְלֵוָאֵי מֵאַחֲסָנַת
אֲחוּדַתְהוֹן קִרְוִין לְמִתַּב

בעל הטורים

(כג) אלידד בן כסלון. סוף מלך והוסיף לו יו"ד ע"ש הגבוהה שבקללת בי' לשונות. [חזון, סטפא, דיבור, תמידא, לווי, מצפ רש"י]

את הארץ. שיהא עוסק ומוליך אותה במקומה: (כט) לנחל את בני ישראל. שהם יחלקו אותה להם למחלקותיהם:

חלוקת הארץ

כאנשים וגו'. כשפוקים אלו ים לדייק שני דקדוקים, ו) מ"ש מלך אחד, שמעון אחד ליהודה שיעזרהו למלחמה, ויהודה שבט' שבטים אלו יהודה שמעון בנימין לא כתיב כאן שבט אחד למלך לשמעון שיעזרהו במלחמה, וגם בנימין היה חלקו עם נביא, ומן דן ולהלן כתיב בכל שבט חיבת נביא, ב) כשבט ושמוך ליהודה, כאן שמעון מז"ל שהלוצה שיהא יוצא מחלקו יהודה ובנימין לא כתיב חיבת נבי, ובהלן כתיב חיבת נבי, וגדלה כי כספר יהושע ושופטים כתיב כי שמעון הי' עם יהודה על יהודה וכנוכח בחלקו של בנימין, לכך כתובים שבשני שבטים חלק זה אחר זה, ושם יהודה שמעון בנימין, מחמת כי שבשם

מצות השם

(ג) [תחת] (עבה קע) לתת לגויס עריס לשבת, כי אין לשם חלק ונחלה בארץ, שנאמר לו את כי ישראל ונשו לגויס מנחלתם ערים לשבת:

וּמִגְרָשׁ לְעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ
תִּתְּנוּן לְלֵיוָאֵי׃ ג וְיהוֹן
קִרְוָא לְהוֹן לְמִפַּב
וְרַוָחַיהוֹן יְהוֹן לִבְעִירֵיהוֹן
וּלְקִנְיָנֵיהוֹן וּלְכָל
חַיָוָתְהוֹן׃ ד וּרְוָחֵי קִרְוָא
דְתִתְּנוּן לְלֵיוָאֵי מִכּוֹתֶל
קִרְתָּא וּלְבָרָא אֶלֶף אַמִּין
סְחוֹר סְחוֹר׃ ה וְתִמְשְׁחוּן
מִבָּרָא לְקִרְתָּא יַת רוּחַ
קִידוּמָא תְּרִין אַלְפִּין
בְּאַמִּין וְיַת רוּחַ דָּרוֹמָא
תְּרִין אַלְפִּין בְּאַמִּין
וְיַת רוּחַ מַעֲרְבָא
תְּרֵין אַלְפִּין בְּאַמִּין וְיַת
רוּחַ צִפּוּנָא תְּרִין אַלְפִּין
בְּאַמִּין וְקִרְתָּא בְּמִצְיָעָא
דֵּין יְהֵי לְהוֹן רְוָחֵי
קִרְוָא׃ ו וְיַת קִרְוָא
דִי תִתְּנוּן לְלֵיוָאֵי יַת
שִׁית קִרְוֵי שֵׁיזְבוּתָא דִי
תִתְּנוּן לְמֵיעֲרַק תַּמָּן
קְטוֹלָא וְעֲלֵיהוֹן תִּתְּנוּן
אַרְבְּעִין וְתַרְתֵּין קִרְוִין׃
ז כָּל קִרְוָא דְתִתְּנוּן
לְלֵוָאֵי אַרְבְּעִין וְתַמְנֵי

וּמִגְרָשׁ לֶעָרִים סָבִיב לָהֶם תִּתְּנוּ
לַלְוִיִּם׃ ג וְהָיוּ הֶעָרִים לָהֶם לָשָׁבֶת
וּמִגְרְשֵׁיהֶם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכֻשָׁם
וּלְכָל חַיָּתָם׃ ד וּמִגְרְשֵׁי הֶעָרִים
אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם מִקֶּיר הָעִיר
וָחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב׃ ה וּמַדְתֶּם
מִחוּץ לָעִיר אֶת־פְּאַת־קֵדְמָה
אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־נֶגֶב
אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־יָם וְ
אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת צָפוֹן
אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְהָעִיר בַּתָּוֶךְ זֶה
יִהְיֶה לָהֶם מִגְרְשֵׁי הֶעָרִים׃ ו וְאֶת
הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אֵת שֵׁשׁ־
עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶס שָׁמָּה
וְעַל־הֵרְצַח וַעֲלֵיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים
וּשְׁתַּיִם עִיר׃ ז כָּל־הֶעָרִים אֲשֶׁר
תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר

ת"א ומגרשיהם. נדרים פח מכות יב: עירובין נג: סוטה כז: ומדתם ממון לעיר מה פסח קדשים. עירובין נג נדרים מ סוטה כו: זה יסיח לכם. עירובין נג: ועליהם תהנו. מכות ט יג:

בעל הטורים

מגל, מליפ, מידם, נכוסה]: (ה) ומדתם ממון לעיר מלפים בעמה. שמלפים עמה יסיו מון מע' עמה ומיכים, וזהו ומדתם

רש"י

(ב) ומגרש. רוחב מקום חלק חון לעיר סביב להיות לנוי לעיר וחין רשאין לבנות שם בית ולא לנטוע כרם ולא לזרוע זריעה: (ג) ולכל חיתם. לכל גרכיהם: (ד) אלף אמה סביב. (עירובין כא) ואחריו הוא אומר אלפים באמה

(ה) אלפים באמה. אלף אמה מגרש והשאר שדות

חלוקת הארץ

מלם מלקס סיו סמוכים לאחד לל אחד, ואי סיא נחלק לבני מנקים יהודה וגולל, ובלבד שלבסם מלם סיא נקרא יהודה, ובשאר סיא נקרא גולל, וכאא למעו בנלדים (דף מח) שמנאי גולל סיו קונלים, וסיו נודדים בשאם זה מזד, ומעריון שאם שבודפים שנדמו בשאם זה מיא ומוזים נשבחתם בחלקם, סיו כוחבים כל אחד חלקו בנפנא, לזה מדמו שכ' בכלם שם נפנא, כי מיודים לנחוב מלקוסס על שם הכיות, חון מיסודם שמעון בניעמין שלא יפלקו לנחוב הנקיסס ע"ב הכפיא, ע"כ לא נזכר בנלם שם נפנא על מלקיסס, ומתוכן קובות קל. היה נודע כי

אֹתָן וְאֵת־מִגְרְשֵׁיהֶן׃ ח וְהֶעָרִים
אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאֲחֻזַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מֵאֵת הָרַב תַּרְבּוּ וּמֵאֵת הַמְעַט
תַּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נַחֲלָתוֹ אֲשֶׁר
יִנְחֲלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו לַלְוִיִּם׃ ששי שבעי כשחן

מחוברין ט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
י דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן
אַרְצָה כְּנָעַן׃ יא וְהִקְרִיתֶם לָכֶם
עָרִים עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם וְנָס
שָׁמָּה רֹצֵחַ מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה׃
יב וְהָיוּ לָכֶם הֶעָרִים לְמִקְלָט מִגֹּאֵל
וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי
הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט׃ יג וְהֶעָרִים אֲשֶׁר
תִּתֵּנוּ שֵׁשׁ־עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה

ת"א וסיו לכם סמיכים לעקלט. סם ט: עד עמדו. סם יב: סם עמי, סם ט:

קְרוֹיִן יַתְהֹן וְיָת רְוָחֵיהֶן׃
ח וְקִרְוַיָא דִי תִתְּנוּן
מֵאֲחוּדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִן סַגִּיאֵי תַּסְגְּנוּן וּמִן
זְעִירֵי תַּזְעֲרוּן גְּבַר כְּפוּם
אַחֲסָנָתֵיהּ דִי יַחְסְנוּן
יִתֵּן מִקְרְוֹהִי לְלֵוָאֵי׃
ט וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר׃ י מַלֵּיל עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן
אֲרֵי אַתּוּן עָבְרִין יָת
יַרְדְּנָא לְאַרְעָא דִכְנָעַן׃
יא וְתִזְמְנוּן לְכוֹן קִרְוִין
קִרְוֵי שֵׁיזְבּוּתָא יְהֵוְיָן
לְכוֹן וְיֵעֲרוֹק לְתַמָּן קָטוֹלָא
דְיִקְטוֹל נַפְשָׁא בְּשָׁלוּ׃
יב וִיהוֹן לְכוֹן קִרְוִיָא
לְשֵׁיזָבָא מִגָּאֵל דְּמָא וְלָא
יְמוּת קָטוֹלָא עַד דְּיֵקוּם
קֳדָם כְּנִשְׁתָּא לְדִינָא׃
יג וְקִרְוַיָא דִי תִתְּנוּן שֵׁית
קִרְוֵי שֵׁיזָבוּתָא יְהֵוְיָן

בעל הטורים

מכון לעיר: (ח) יתמו. ג' טעמ', סכא, ופירך לשמות תפיות סכוים יתמו, כבוד חכמים יתמו. סכר יתמו לשמות עזות בחכמה: (יא) כשר כת מקלט כתיב ס' טעמים למקלט ביקלט ולא שפתי חכמים

כתיב לכם מלא כשביכם: ר' כיומר מגומל פי' מפני גומל הדם ומשלם ומזיל פי מקרי גומל הדם לפיות שהם גומל נוסל על גומל הדומה בעל גומל הנקלה פיכבו הכה ומשל שהוא קרוב לנקלה: ש"ל ג"ל למכתב המכון שם מדכתיב מחריו שם שלם תיכוים תמכוים: (יא) כשר כת מקלט כתיב ס' טעמים למקלט ביקלט ולא

רש"י

מניד שמע"פ שהכדיל משה בחייו ג' ערים בעבר הירדן לא היו קולטות עד שכבאו ש שלש שנתן יהושע בארץ

חלוקת הארץ וערי מקלט

(יח) וגם שאתה רואה משה נפש בשגגה ומת. משום שסורני נפש בשגגה גורם לערבי שהקלקל, שהל גילו מויה מיום ביון שלא הלכו בשביכות וע"כ הוא נענש בגלות ולא בשיתה לפי שהם לבו בשבשתם שלוחה ואין חייב שהוא בשיתה עד שיהיו הנוף והלב שבותפין בשיתה כיחה, שיף בשגגתו ושלא בשוכתו, וכיון שלא השכיחו שיהשם בכך גורם ואינו נהנה, וכן לעיל

מצות השם

(יב) [תם] (לפי הלע) שלא לשכוך עמי שבכך עשה משפט רע בעדים והתרשה קודם שיעמיד לדין לפני כ"ד. שנאמר ולא יעמוד לפני העדה למשפט:

לְכוֹן: יד אֵת תְּלַת קִרְוָיָא תִּתְּנוּן מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא וְית תְּלַת קִרְוָיָא תִּתְּנוּן בְּאַרְעָא דִכְנָעַן קִרְוָיָא שַׁיְזִבוּתָא יְהוֹן: טו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגִיּוֹרָיָא וּלְתוֹתָבָיָא דְבֵינֵיכוֹן יְהוֹן שִׁית קִרְוָיָא הָאִלֵּין לְשֵׁיזָבָא לְמֵיעָרַק תַּמָּן כָּל דִּיקְטוֹל נַפְשָׁא בְּשָׁלוּ: טז וְאִם בְּמָאן דְּפַרְזְלָא מָחֲהִי וְקָטְלַיהּ קְטוֹלָא הוּא אִתְקְטָלָא יִתְקַטֵּל קְטוֹלָא: יז וְאִם בְּאַבְנָא דְמִתְנַסְבָא בִידָא דְהִיא כְּמֵיסַת דִּי יְמוּת בָּהּ מָחֲהִי וְקָטְלַיהּ קְטוֹלָא

ת"א את שלש סעיים . שם : לבני ישראל . שם : כשנגה . שם ז :

יד) את שלש הערים תתנו מעבר לירדן . אותן הבדיל משה בחייו, כדכתיב אז יבדיל משה :

(יד) את שלש הערים וגו'. (מכות ט) תע"ס שבתורת כהנים ט' שבטים וכהן חינן שלש סניס וחצי השוה מיון ערי מקלט שלהם משום דבגלעד נפיסי ת רוצחים דכתיב (הושע ו) גלעד קרית פועלי און עקובה א מדם : (טז) ואם בכלי ברזל הכהו. יון זה מדבר בהורג בשוגג [הסמוך לו] אלא בהורג במזיד ובא ללמד שההורג בכל דבר שיהא בו שיעור כדי להמית שנאמר בכולם תאבר ימות בו, דמתרגמינן דהיא כמסת ב דימות בה חוץ מן ההרוג שגלוי וידוע לפני הקב"ס שההרוג ממית בכל שהוא אפי' מהא לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור לכתוב בו תאבר ימות בו, וא"ת בהורג בשוגג הכתוב מדבר ג הרי הוא אומר למעט אן ככל אבן ד תאבר ימות בה בלא רואת וגו' למד על המורים למעלה שבהורג במזיד הכתוב מדבר :

(יז) באבן יד. (ספרי) שים בה אלא יד : אשר ימות בה. שים בה שיעור להמית ה כתרגומו לפי שנא' (שמות כא) והכה איש את רעהו באבן ולא נתן בה שיעור יכול כל

וא"ת כתיב באבן יד ופרש"י שים בו אלא יד כלומר שים בו כדי להמית ואם כתיב בה שיעור כדי להמית בזריקה דפשמים יש בו כדי להמית במכה ואין בי כדי להמית בזריקה ואם כתיב ואם שיסא בו כדי להמית בזריקה ואם זרקו ומיתת בו ס"ם דמייב קמ"ל דאינו

בעל התורים

יסבור שיסא שים בו שיעור שנאמר : (יז) באבן. ג', שכל, ומיך שהכה אים את עצמו באבן באבן המלך. והכה אים את העכו ואפילו אם היה באבן יד לפיך אומר שיסא בו כדי להמית שנאמר

רש"י

באבן (ספרי): (יד) את שלש הערים וגו'. (מכות ט) תע"ס שבתורת כהנים ט' שבטים וכהן חינן אלא שניס וחצי השוה מיון ערי מקלט שלהם משום דבגלעד נפיסי ת רוצחים דכתיב (הושע ו) גלעד קרית פועלי און עקובה א מדם : (טז) ואם בכלי ברזל הכהו. יון זה מדבר בהורג בשוגג [הסמוך לו] אלא בהורג במזיד ובא ללמד שההורג בכל דבר שיהא בו שיעור כדי להמית שנאמר בכולם תאבר ימות בו, דמתרגמינן דהיא כמסת ב דימות בה חוץ מן ההרוג שגלוי וידוע לפני הקב"ס שההרוג ממית בכל שהוא אפי' מהא לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור לכתוב בו תאבר ימות בו, וא"ת בהורג בשוגג הכתוב מדבר ג הרי הוא אומר למעט אן ככל אבן ד תאבר ימות בה אלא רואת וגו' למד על המורים למעלה שבהורג במזיד הכתוב מדבר :

(יז) באבן יד. (ספרי) שים בה אלא יד : אשר ימות בה. שים בה שיעור להמית ה כתרגומו לפי שנא' (שמות כא) והכה איש את רעהו באבן ולא נתן בה שיעור יכול כל

שפתי חכמים

שיסיו כל שהם כיחה: ת וא"ת וכרי ערי מקלט לא היו קולטות אלא שוגגין ולא מזידין וא"כ למה היה לו לומר בגלעד לבדה מקלט ד"ל דנפיסי רוצחים כ"ל שוגגין דאין שעה בדבר שיאך בא דנפיסי שוגגין היו, וי"ל דוקא מזידין היו אבל לא היו בהם עדים ומעמו שוגגין אמו לכך היו לריכין שלא ערי מקלט, ר"ס. ועי"ל דמייני בעיניו אפי' כש' שמשמיים על המלמים לבא ליהו שמקב"ס מזמין לפוקדן מחד כו' ס"ל מייני בעיניו זה לפי בשיו סבכה רוצחין בגלעד שהיו מזידין אלא עדים וכא"י היו בהכה שוגגין אלא עדים מה שמה הקב"ס מזמין לפוקדן ע' כ"ל לגלעד ואותן שוגגין שמא"י רוצחין אותן המזידין בשוגג כגון שיוצאין תחת הסוכה בעיניו שמכה"י אם וא"כ שמזידין נהרגו ושוגגין היו גולין אם בגלעד לערי מקלט לכך לריכין שלא ערי מקלט בגלעד כמו בכל ג"ו : א עקיבא ל' אלא: ב כמיסת כ"ל כשיעור: ג כלומר מ"ם ואם בכלי ברזל וגו' ואם בידו אבן וגו' אי בכלי עץ וגו' עד ואם בשמאי וגו' דלמא מייני בשוגג סולך ואם בכלי ברזל תאמר בגלעד אם הוא על השוגג סולך לומר ואם בכלי ברזל וכל שכן שמשמיים לסודיע שכר קטלא הוא אם הוא רוצח אפי' בשוגג אבל אם ס ס על שמזיד מה לי דבר אחר מיד הוא אבל אם מ"ם אחריו או כאיכא וגו' עד ואם בשמאי וגו' זה ולמי מייני במזיד: ד וא"ם דקשה לכם"י ל"ל למכתב אבן אם הוא לעיל כתיב ג"כ אבן ומייני נמי בשוגג אלא למד על המזוקות למעלה כו': ה וא"ת אבן ואיירי נמי בשוגג אלא למד על המזוקות למעלה כו': ה וא"ת

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יד) את שלש הערים מעבר לירדן ואת שלש הערים בארץ כנען. ובפרק שני דמכות מקשה בעבר הירדן תלת ובארץ כנען תלת, ומשני בגלעד הוה מעבר לירדן שביסי רוצחים, דכתיב גלעד קרית פועלי און עקובה מדם. ק"ל מלעיל שהיו עוקבים לרוצח בפשות, ומקיש אחי קא משני והא לא מהני ערי מקלט אלא לשוגג, לרוצחים בשוגג, ובגלעד דשביחי רוצחים דקאמר הייני בשוגג. וי"ל דהיון דשביחי רוצחים בשוגג הקב"ס מביא שם רוצחים בשוגג אלא עדים כדי שיסברו הרוצחים במזיד ויהיו שם עדים ויגלו, כדאמרינן סתם בסמוך מכשעים יגלו בשני אחד בשוגג ואחד במזיד ובאני בני אדם שסברו את הפשע אחד בשוגג ואחד במזיד אבל גלו אין עדים ולזה אין עדים שהקב"ס מזמין לפוקדן אחד זה

ענייני ערי מקלט

המלות שכל תלוי בלא שהם עשה מלוה ולא נתכוין שם **כלכו** לעשותה לשם מלוה אין שכרו גדול כ"כ, שלשלך **שלום** שיתכוין המלות לעשותה לשם מלוה, ודין תורה להיות לוקה משנה גולה שכן מלינו בהדם הרמשון זה"ם (תהלים קם) זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה, תמר דוד לפני הקב"ס הבט"ם בהמיך וחסדיך הם על הכולת שהתם מכון לו ערי מקלט וגולה שם היון אלא שהג במזיד ואינו לאוי לגאות ואותן שהתעים מעולם ה' שכן עשית לאדם הרמשון שהשכון מיתה לכל הדורות והתעת **עלי** לגיהנם גולה, שנאמר (בראשית ג) ויגרש אחכם ה' מגן עדן, וכתיב (שם) ויגרש את האדם, לכך נאמר זכור רחמיך ה' **וחסדיך כי** מעולם המה :

(חק לישראל) ח"ד

מוֹת יוּמַת הָרֹצֵחַ׃ יח אוֹ בִכְלִי עֵץ־ יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בּוֹ הִכָּהוּ וַיָּמֹת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת הָרֹצֵחַ׃ יט גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ־בוֹ הוּא יְמִיתֶנּוּ׃ כ וְאִם־בְּשִׂנְאָה יֶהְדָּפֶנּוּ אוֹ־הִשְׁלִיךְ עָלָיו בְּצָדִיָּה וַיָּמֹת׃ כא אוֹ בְאֵיבָה הִכָּהוּ בְיָדוֹ וַיָּמֹת מוֹת־יוּמַת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ הוּא גֹּאֵל הַדָּם יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ־בוֹ׃ כב וְאִם־בְּפֶתַע בְּלֹא־אֵיבָה הֲדָפוֹ אוֹ־ הִשְׁלִיךְ עָלָיו כָּל־כְּלִי בְּלֹא צְדִיָּה׃ כג אוֹ בְכָל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוֹת וַיַּפֵּל עָלָיו וַיָּמֹת וְהוּא לֹא־ אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ׃ כד וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה׃ כה וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת־הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם

הוּא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל קָטוֹלָא׃ יט וְאוֹ בְמָאן דְּאִתְנְסִיב בִּידָא דְּמִתְנַסֵּב בִּידָא דְּהִיא כְּמִיתַת דֵּי יְמוּת בַּיְיָה מְחֵי וְקָטֵל לַיְיָה קְטוֹלָא הוּא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל קָטוֹלָא׃ יט גָּאֲלָא דְּמָא הוּא יְקָטֵל יָת קָטוֹלָא כַּד אִתְחַיַּב לַיְיָה מִן דִּינָא הוּא יְקָטְלִנֵּיהּ׃ כ וְאִם בְּסָנְאָה דְּחָתֵי אוֹ רְמָא עֲלוֹהִי בְּכַמְנָא וְקָטֵל לַיְיָה׃ כא אוֹ בְדֶבְנָה מְחֵי בִידֵיהּ וְקָטֵל לַיְיָה אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל מְחֵיָא קָטוֹלָא הוּא גָּאֲלָא דְּמָא יְקָטֵל יָת קָטוֹלָא כַּד אִתְחַיַּב לַיְיָה מִן דִּינָא׃ כב וְאִם בְּתֻקְפֵיהּ בְּלָא דֶבְנָה דְּחָתֵי אוֹ רְמָא עֲלוֹהִי כָּל מָאן בְּלָא כְּמָן לַיְיָה׃ כג אוֹ בְּכָל אַבְנָא דְּהִיא כְּמִיתַת דֵּי יְמוּת בָּהּ בְּלָא חֲזֵי וּרְמָא עֲלוֹהִי וַקְטָלַהּ וְהוּא לָא סָנֵי לַיְיָה וְלָא תָבַע בִּישְׁתֵּיהּ׃ כד וִידוּנוּן בְּנִשְׁתָּא בֵּין מְחֵיָא וּבֵין גָּאֲלָא דְּמָא עַל דִּינַיָּא הָאִלֵּין׃ כה וְיַשֵּׁזְבוּן בְּנִשְׁתָּא יָת קָטוֹלָא מִיַּד גָּאֲלָא דְּמָא וְיָתִיבוּן יָתֵיהּ

ת"א או כמיכס. סנהדרין עו פד: מות יומת המכה. מליעז לא סנהדרין עו מה גג עב עז: גואל הדם. שם מה: ושם בשפע. שם כלילות ע: בלא לחות. נדרים פז שם ב"ק סו מכות ט: ויפל עליו. מכות ז: וסוא לא סויב. סנהדרין כט: ושפטו העדה. שמות יב ל"ם סו סנהדרין ג שם ב"ק פז: והצילו העדה. שמות יב ל"ם סו סנהדרין ד ג שם:

בעל המורים

שמי יומת כמו אתה גדול כאלו המלך ס"ל לומד ממילה ים כו כדי להמית: (כב) הדפו. כ' בעמ', בלא לחיכם הדפו, כי ה' הדפו. והיינו דתמרינן והמלחים אמר לירו איש אלהי כגי שהם אחד הרג שונג ואחד הרג מזיד הקב"ם מזמנן לפונדק ס'

שפתי חכמים

מייב עד שיחם בו כדי להמית בזריקה, וכזה יתיכן שם שבחב סרג"ס ולא ידעתי כו': ו לפי שמדבר כאן במזיד לכן במזיד ושגגה ל"ל לא המיתתו כ"ד ונלה לעבדי מקלט שלא בהכוונת כ"ד ימית לחזו לפי' תוך עבי מקלט דמל"כ ל"ל בפגעו בו הא בכל כחיב גואל הדם ימית אם הלונם: ז לפי שבחולת תוספת מלת בו מקלט: (כ) בצדיה. כתרגומו בכמנא, כמחרב: (כב) בפתע. בחוסם, ותרגומו בתקיף שהיה סמיך לו ולא היה לו שהות להזהר עליו: (כג) או בכל אבן אשר ימות בה. הכתו: בלא ראות. שלא ז רחמו: ויפל עליו.

דעת זקנים מבעלי התוספות

שהרג מזיד יוצא תחת הכלים והרג שוגג עולה על השלחן ויפול עליו ואומרים ויש שם עדים שהרג והם גולים:

בְּנֵי שְׁתָּא לְקִרְיַת שֵׁיזְבוּתַיהּ דִּי עֲרַק לְתַמָּן וְיָתֵב בָּהּ עַד דִּימוֹת כָּהֲנָא רַבָּא דִּי רַבִּי יָתֵיהּ בְּמִשְׁחָא קוּדְשָׁא: כה וְאִם מָפֹק יָפוּק קְטוֹלָא יַת תְּחוּם קִרְיַת שֵׁיזְבוּתַיהּ דִּי עֲרַק לְתַמָּן: כו וְיִשְׁבַּח יָתֵהּ גָּאֵל דְּמָא מִבָּרָא לִתְחוּם קִרְיַת שֵׁיזְבוּתַיהּ וְיִקְטוֹל גָּאֵל דְּמָא יַת קְטוֹלָא לֵית לֵיהּ דְּמָא: כח אֲרֵי בְּקִרְיַת שֵׁיזְבוּתַיהּ יָתֵיב עַד דִּימוֹת כָּהֲנָא רַבָּא וּבָתַר דִּימוֹת כָּהֲנָא רַבָּא יְתוּב קְטוֹלָא לְאַרְעָא אֲחֻסָּנָתֵיהּ: כט וִיהוֹן אִלֵּין לְכוֹן לִגְזֵרַת דִּין לְדָרֵיכוֹן בְּכֹל

ת"א ויצב כה. סנהדרין יח מכות יח יב: ופס ינלף יגלף סרלף. מכות יב: ולקח גאל הדם. סס יב: כי בעיר מקלטו. סס יח זבחים קמז: ולמכי מות הכהן הגדול. מכות יח: ישוב הרלף. סס יג: וכיו מלפ. יבמות ו סנהדרין לס מכות ז:

בעל הטורים

יותר: ממס סהרג בסס פלינו ע"י מכילס הרג בסס ע"י יהיהס סיוכך וכפל על המשס וזהו ויפל עליו ויעש ויפל ס' פלטים סהדמס כדלמיס כדלמיס במהדס לדיקים מוכלים ומתים מיד לשעיס יוכדים למעלת ומקנוסים וסולכים עד שלשים יום, וזהו ויפל ס' פלטים סהדמס שהכה נפשות פולס: (כה) עד מות סכהן הגדול. ג"פ כהן גדול כה', לומר למה כ"ג שמשמח ולמה מלוכש כגדים ולמה כ"ג שמשמח ולמה מכוליס לו כלולה כמיס הן

רש"י

(מכות יח) מכאן למדו הסורג דרך ירידה ח גולה דרך עלייה ט חיזו גולה: (כה) עד מות הכהן הגדול. שהוא בח להשרות שכינה ביסרחל ולהאריך ימיהס, והרוצח בח לסלק את השכינה מיסרחל ומקלר את ימי חייהס, חיזו כדאי הוא לפני כהן גדול. ד"ח לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל י שלא תתרע תקלה זו ליסרחל בחייו: אשר משח אותו בשמן הקדש. לפי פשוטו מן המקרואות הקלריס הוא שלח פי' מי משחו ב שלח כמו אשר משחו המושח לותו בשמן הקלש. ורבותינו דרשוהו במסכת מכות לרחיית דבר ללמד שחס עד שלא נגמר דינו מת כ"ג ומתו תחר תחתיו ולאחר מכאן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני שנא' אשר משח אותו וכי הוא משחו לכהן הו הכהן משח אותו שלח להכיח את הנמשח בימיו שמזיזו במיתתו (מכות יב): (כו) אין לו דם. (מכות ז) הרי הוא כהורג את המת שאין לו דם: (כט) בכל מושבותיכם. למד שתהא סנהדרין [קטנה] נוהגת בהוא למרן כ"ו שנוהגת ל בח"י:

רשב"ם

(כה) עד מות הכהן הגדול. לפי פשוטו כל ימי השופט הגדול, דוגמת אסיריו לא פתח

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כח) כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול. פעם כדי שלא יהיו סעולם מתנגדים על הכהן הגדול בשיכלו סרולח יולא סעולם בדבר זה שהרג בשגגה ושלן הכהן הגדול שעשה כי נקמה עליו הדבר שלכך חל כדכתיב וכפר על הכהן

מצות השם

(לה) [תי] (פעם קעח) לסוליח מכם נפש בשגגה מעירו לעיר מקלטו, שנאמר ובשיבו לותו שפלה על עיר מקלטו:

וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר־נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר־מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: כה וְאִם־יָצֹא יֵצֵא הָרֹצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: כו וּמָצָא אֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרָצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת־הָרֹצֵחַ אֵין לוֹ דָּם: כח כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרֹצֵחַ אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ: כט וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם:

ל כָּל־מַכֵּה־נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצַח
אֶת־הָרֹצֵחַ וְעֵד אֶחָד לֹא־יַעֲנֶה
בְנֶפֶשׁ לָמוּת: לא וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר
לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר־הוּא רָשָׁע לָמוּת
כִּי־מוֹת יוּמָת: לב וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר
לָנוּס אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לָשֶׁבֶת
בָּאָרֶץ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן: לג וְלֹא־
תַחֲנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ
כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת־הָאָרֶץ

מוֹתְבָנֵיכוֹן: ל כָּל דְיִקְטוֹל
נַפְשָׁא לְפוּם סָהֲדִין יִקְטֵל
יַת קָטוֹלָא וְסָהִיד חַד לָא
יְסַהִיד בְּאִינָשׁ לְמִקְטַל:
לא וְלָא תְקַבְּלוּן מְמוֹן עַל
אִינָשׁ קָטוֹל דִי הוּא חַיָּב
לְמִקְטַל אֲרֵי אִתְקְטָלָא
יִתְקְטֵל: לב וְלָא תְקַבְּלוּן
מְמוֹן לְמֵעְרוֹק לְקַרְיַת
שֵׁיזְבוּתָא לְמֵתוּב לְמִתַּב
בְּאַרְעָא עַד דְיִמוּת כַּהֲנָא:
לג וְלָא תְחַיְבוּן יַת אַרְעָא
דִי אַתּוּן בָּהּ אֲרֵי דְמָא
הוּא מְחַיֵּב יַת אַרְעָא

ת"א כל מכה נפש. סנהדרין טו:

סנ סנהדרין י לו מכות ס: ולא תקחו כפר לנוס. כתובות לו: לנוס לנפשו. עכות יח: ולא תקחנו. שבת נג:

רשב"ם

פתח ביתה: (לא) ולא תקחו כופר. לא יפטר בממון. בבריית' דרבי אליעזר מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חבירו יצא ביצד לא תקחו כפר לנפש

רוצח וגו'. והלא הריגת רוצח בכלל כל העונשין ולמה יצאת ללמד על שאר עונשין ימה היא מלמד עליהם לרוצח אין לוקחין כופר אבל לשן ועין ליד ורגל לכויה

שפתי חכמים

יוצרין בלשכת סנזים ס"ד שבת"ל וכבל המקומות נוסעין: ם כ"ל סדוקה על שבסה את הנפש: ג פי' וכרי' זה מקבלת קלר כלומר כל מכה נפש כלומר שהרג נפש חיוב לסגלו מלת שיעידו שמוזד וכשתראה הרגו: ם פי' ומקבלת קלר סוף כלומר למד לא תקחו כפר לנפש רוצח לפני סוף שבע למות לפטרו מן המיתה כי מות יומת ולפי שכ' כפ' מספיקים ולם שור נגח וגו' ומפיק הים לו מלא סבור יסקל ונם בעליו יומת בידי שמים מפני שלם שחייב ברוב עליו מיתה כך סוף שמיתה ולם"ד כתיב לחכיון לם כפר יוצא עליו ונקן פדיון מפני מיתה חייב מיתה בשביל שיהו יכול ליפטר עלמו בממון: ע בשו"ע תחת שלמ"ד וכקמ"ן תמת הנו"ן פי' כשם שאין פדיון למיתה כך אין פדיון לגלות: פ מפני וקורהו נוס כלומר מוכרח. וח"ת לנוס לברוח ולפרשהו לא תקחו כופרו לפטרו מן הגלות לא יקשה היאך יחמר לנוס לשבת בארץ הרי עדיין לא נס ומהיכן יבוא: (לג) ולא תחניפו. תרגומו ולא תרשיעו, תרגום ולא פ

רש"י

(ל) כל מכה נפש וגו'. הבא להרגו מ על שהכה את הנפש: לפי עדים ירצח. שיעידו שמוזד נ והתרוהו הרגו: (לא) ולא תקחו כפר. (תוכות לז) לא יפטר ם ממון: (לב) ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו. למי שנס אל עיר מקלטו שהרג בשוגג אינו נפטר מגלות בממון ליתן כופר לשוב לשבת בארץ בערם ימות הכהן: לנוס. כמו ע לנס (במו"ק ובקמ"ן) כמו (מיכה ב) שוכי מלחמה שמבו מן המלחמה, וכן (נפניה ג) נוגי ממועד, וכן (יהושע ה) כי מוליס היו כאשר תאמר שוב על מי שנס בכר כאשר ומול על מי שמל בכר כן תאמר לנוס על מי שנס בכר

דעת זקנים מבעלי התוספות

יהיה בימים הסס, שהל בשעת הכהן הגדול אין לנוס על הכהן הכא אהניה לו שהיה מהניה על שם שלא נעשה בימיו: (לא) ולא הקחו כפר. ושם בכח לעבי שקלא מוכר לנקחו משם ולהרגו בהרי אפי' שהו בקרוב המובח שאם יהרגוהו משם מובחי מקמו נשוח. וכן מליט ביולא שנשחר ויש יולא על שהל ס', ויש בקרוב המובח. שאם מולא שהיה יולא שהם גדול וכשם סנהדרין שנשחר יולא בשבת שהקמוני לשם שהליטי לא שיש יודע שהסוק משם מובחי שהקמו לנוס שלא שחר הרוגי ב"ד אין נקבריס בקברי אבותיהם מוטב שנשחר ושקבר בקברי אבותי מיד ויבא בניהו שם שהלך שלשה לשחר כך דבר יולא וכה שנני ויאמר משם בשבר דבר ושגב בו וקברתו והסירותי שת דמי חשפך חנם שבר שבך מעלי ומעל בית אבי. ולמה נסרא שבן לוס דוד דבניהו ושהה ידעת שת שבר שפך חנם כי יולא בן לחויה, ושם משם לו שהה מולה שבשעה שבקש דוד ליולא שנו שהרי שת שהי שהלשחה ונו' ומשם בן ובסרא חוריה, ונקבלו כל רבני שהיולות על יולא לסרגו שהיה רשם סנהדרין שבן בחיב בשפך שמולל ושת חוריה

מצות השם

(ל) [תיב] (נלו רמב) שלא ליקח כפר נפש מהכורע שמזיד כדי להעניד עדותו לא לזכות ולא לחובה, שנאמר ועד אחד לא יענה בנפש למות:

(לא) [תיב] (נלו רמב) שלא ליקח כפר מהכורע שמזיד כדי לפטרו מן המיתה ופפי' ניתן כל ממון שבעולם, שנאמר ולא תקחו כפר לנפש רוצח שהוא חייב מות: (לב) [תיב] (נלו רמב) שלא ליקח כפר מהכורע שמזיד כדי לפטרו מן הגלות, שנאמר ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו:

וּלְאַרְעָא לָא מִתְכַּפַּר עַל
דַּם דְּאִתְשַׁד בַּהּ
אֶלָּהֵין בִּדְם אַשְׁדֵּיהּ :
לד וְלָא תְסָאֲבוּן יַת אַרְעָא
דִּי אַתּוּן יָתְבִין בַּהּ דִּי
שְׁכִינְתִּי שַׁרְיָא בְּגַוֵּהּ אֲרֵי
אֲנָא יְיָ דְּשָׁכִינְתִּי שַׁרְיָא
בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: א וְקָרִיבוּ
רֵישֵׁי אֲבָהָתָא לְזַרְעִית
בְּנֵי גִלְעָד בַּר מָכִיר בַּר
מְנַשֶּׁה מִזַּרְעִית בְּנֵי יוֹסֵף
וּמַלִּילוּ קֳדָם מֹשֶׁה וְקֳדָם
רַבְרְבַיָּא רֵישֵׁי אֲבָהָתָא
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל : ב וַאֲמָרוּ
יַת רְבוֹנִי פַּקִּיד יְיָ לְמִתַּן
יַת אַרְעָא בַּאֲחָסָנָא
בְּעַדְבָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְרִבּוֹנִי אִתְפַּקַּד בְּמֵימְרָא
דַּייָ לְמִתַּן יַת אֲחָסָנַת
צְלָפְחָד אָחוּנָא לִבְנָתֵיהּ:
ג וַיְהָווֹן לְחַד מִבְּנֵי

ת"א ולמרן לא. לכוהנים לו סותם מז כריתות כה: ולא תטמא. שבת לג שבועות ז:

בעל הטורים

(לג) יכופר. ד', ככף, ומיד סם יכופר שטון, לכן נוטה יכופר עין יעקב, בחסד ומתן יכופר עון. שחסופה ויס"ב הולין ומיתה מעלקת שנאמר סם יכופר שטין עד תמותון לכן נוטה יכופר

רש"י

תחייבון: (לד) אשר אני שוכן בתוכה. שלח תשכינו מותי בטומאתה: כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל.

דעת זקנים מבעלי התוספות

לכתוב בפרשת אחת כל הנפטרים וכל נפטרתם. כך נראין שהתחיל למנות הנפטרים שהם לדוד ושניעו לתורים שהיו שהכלב בשעת דוד ספסיק וכתב ויהי אף ה' וה"ק לדוד שאם אני נוטל עליך לו כעס שאם שנים או שלשה מן נוטל כאיל לו כעס שאם שנים שהם בחלקך. ומתי דוד שפלה בת דוד ה' כי היום החמיו וכתב בדבר כי היא שהם בעשרים ובעשים ישהלשים ושלשה בני אחד בדעת היו ישראל חומשים בשבטי היא בוטח ואלו שהיו מלחמה היו חומשים בנפטרים שלו היא נוטח, ולשהר שלקו שהיו בדבי חומשים כל מנין הנפטרים משלש, ושסיפים דקדק לשעול כתיב שהם שבא לו ליוסף שהר עבא בשני שרי לשהול ישראל לשהבר בן בר ושעשתה בן יהר ויסרבם, ומה ענין זה לזה לפי שהשם שהם דוד ליוסף לשהרוג את חוריס כשבורי' שנם אלו היה דוד לשהנם לפי שהי' שהבר בן דודו של שאול ולפיכך עמד דוד וקלל את יואב ואחר שלו יכרת מביא יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ושוגל בשהר ושסר לחם. ואו יהרו ישהבול כי לא שלח דוד היה לשהרוג את שהבר בן דודו לשלחם בנו לשהרוג את יואב ולא היה לשהרוג לפי שהיה בן אחותו שנח' ואחיותיהם קרויה ואביגיל. ובשעה שהם בניהו להנהו מ"ל לך ואחה לו לשלחם של אחיני בניי דוניו לשהבר לפי שהיה בן אחותו שנח' ואחיותיהם קרויה ואביגיל. ובשעה שהם בניהו להנהו מ"ל לך ואחה לו

רשב"ם

ולחבורה ושאר חבלות לוקחים כופר: (לג) כי אם בדם שפכו. אני אומר שהוא נקוד מן הדין מלאפו"ם לפי

שפתי חכמים

שלח יסוד תמוסף דדם בשלמת גבי מכן שיך תמוסף שסיפס מכן סוף תמבי מכן ובסס שיך תמוסף שכל גבי דס לף שיך לפרש

טעם הסבת נחלה

(ב) ויאמרו את אדני צוה ה' לתת את הארץ בגורל וגו'. יל"ד מנוע שהביאו בלשון כ"כ סיס די לומר עיקר שעשה בדר "אדני צוה בה' לתת את אחלת לצלפחד לבנותיו וסס יעבילו שהשם מעבר בשבט", למה שקדימנו לומר את אדני צוה ה' לתת את אחלת צלפחד לבנותיו, ומתי בקבץ מיעט לזה שהיו מזה השבט. לכן נראה לומר לפי שם בידוע שהדין שלח תיפול בת סיפרס אחלת מפני שבשבט שהיה לה בחומו שהול לבד שהל בשאר השבטים שיכול להשא לכל אדם שרוצה כמו שעשו בנות צלפחד ומפני שהיו מיוחסים בנפטרים שלו היא נוטח, ולפחד שלקו נכתבו בדבי חומשים כל מנין הנפטרים משלש, ובסיפים דקדק לשעול כתיב שהם שבא לו ליוסף שהר עבא בשני שרי לשהול ישראל לשהבר בן בר ושעשתה בן יהר ויסרבם, ומה ענין זה לזה לפי שהשם שהם דוד ליוסף לשהרוג את חוריס כשבורי' שנם אלו היה דוד לשהנם לפי שהי' שהבר בן דודו של שאול ולפיכך עמד דוד וקלל את יואב ואחר שלו יכרת מביא יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ושוגל בשהר ושסר לחם. ואו יהרו ישהבול כי לא שלח דוד היה לשהרוג את שהבר בן דודו לשלחם בנו לשהרוג את יואב ולא היה לשהרוג לפי שהיה בן אחותו שנח' ואחיותיהם קרויה ואביגיל. ובשעה שהם בניהו להנהו מ"ל לך ואחה לו לשלחם של אחיני בניי דוניו לשהבר לפי שהיה בן אחותו שנח' ואחיותיהם קרויה ואביגיל. ובשעה שהם בניהו להנהו מ"ל לך ואחה לו

מִבְּנֵי שִׁבְטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַנָּשִׂים
וְנִגְרְעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ
וְנוֹסַף עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר
תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגּוֹרָל נַחֲלָתֵנוּ יִגָּרַע׃
ד וְאִם־יִהְיֶה הַיֹּבֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְנוֹסְפָה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה
אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מַטֵּה
אֲבֹתֵינוּ יִגָּרַע נַחֲלָתָן׃ ה וַיְצַו מֹשֶׁה
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי יְהוָה
לֵאמֹר כֵּן מַטֵּה בְנֵי־יוֹסֵף דֹּבְרִים׃
ו זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לִבְנוֹת
צְלָפְחָד לֵאמֹר לַטּוֹב בְּעֵינֵיהֶם
תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אַךְ לְמִשְׁפַּחַת מַטֵּה
אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לַנָּשִׁים׃ ז וְלֹא־תִסֹּב
נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל־
מַטֶּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתָיו
יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ח וְכָל־בַּת
יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ

שִׁבְטַיָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְנָשִׁין וְתִתְמְנַע
אַחְסָנַת תְּהוֹן מֵאַחְסָנַת
אֲבָהָתָנָא וְתִתּוֹסַף עַל
אַחְסָנַת שִׁבְטַיָּא דִי יְהוֹן
לְהוֹן וּמֵעֲדַב אַחְסָנַת
יִתְמְנַע׃ ד וְאִם יְהֵא יוֹבְלָא
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִתּוֹסַף
אַחְסָנַת שִׁבְטָא דִי תֶהֱוֵין לְהוֹן
וּמֵאַחְסָנַת שִׁבְטָא
דַאֲבָהָתָנָא יִתְמְנַע
אַחְסָנַתְהֶן׃ ה וּפַקִּיד
מֹשֶׁה יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל
מֵימְרָא דַיְיָ לְמֵימָר יָאוּת
שִׁבְטָא דִבְנֵי יוֹסֵף
מְמַלְלִין׃ ו דֵּין פִּתְגָמָא
דִי פַקִּיד יְיָ לִבְנָת צְלָפְחָד
לְמֵימָר לְדַתְקִין בְּעֵינֵיהוֹן
תֶּהֱוֵין לִנְשִׁין בְּרַם לְזַרְעִית
שִׁבְטָא דַאֲבוּהֵן תֶּהֱוֵין
לִנְשִׁין׃ ז וְלָא תִסְחַר
אַחְסָנָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
מִשִּׁבְטָא לְשִׁבְטָא אֲרֵי
גְבַר בְּאַחְסָנַת שִׁבְטָא
דַאֲבָהָתּוֹהִי יִדְבְּקוּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ ח וְכָל בְּרַתָּא
יַרְתַת אַחְסָנָא מִשִּׁבְטַיָּא
דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַד
מִזַּרְעִית שִׁבְטָא דַאֲבוּהָא

ת"א כן מעה כני. עקידה סעד פד: זס סדבר. תענית ל: וכל בת. כתוב קי קיט:

רשב"ם

פירושו כי אם בדם האיש השופך את הדם: (ו) לטוב בעיניהם. מן שבט שלהם לפי הפשט: נשלם חומש הפקודים.

בעל הטורים

עון יעקב כמה כתיב בספר בראשית ומת יוסף עון כדמתרגין כאן דעסיק בגמילות חסדים היה בתין בנין: (ו) זה הדבר. בגימ' כדור זה שלח נסג מלח בחומו הדור: (ז) ולא תסב נחלה. בגימ' זו סיה בספרא הכן לומר בסבן יוסף את מכיו:

שפתי חכמים

מכי: צ רלב"ה למה כתיב ומת הלא"ל וכי יהיה דומה משמע שמפק סיה מה יהיה סיובל ומה שכ' לאחר זה ומפי' יהיה יובל מיובל ל"ל שמפי' ומה שפי' שמ"ל סיה סומר מה שכ' לעיל דמלא ומה סוה שפק מלא ומפי' זה מל' רם"י סוה לה מפי' מלא מה: ק כ"ל שיהיה שכיח ויהיבטלו שממות ויובלות:

ומפי' מה יהיה היובל לא תחזור הנחלה לשבטו, ומשלח שנושפה על נחלת המטה ומעה תפי' תהיינה למה: (ה) וכל בת (חק לישראל) ח"ד

תְּהֵי לְאִנְתּוּ בְּדִיל דְּיֵרְתּוּן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר אֲחָסְנַת
אֲבָהָתּוֹהִי : ט וְלָא
תְּסְחַר אֲחָסְנָא מִשְׁבְּטָא
לְשִׁבְטָא אוֹחֳרָנָא אֲרֵי
גְּבַר בַּאֲחָסְנָתֵיהּ יְדַבְּקוּן
שִׁבְטַיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל :
י כְּמָא דִּי פַקֵּיד יְיָ יָת
מֹשֶׁה כֵּן עַבְדוּ בְּנָת
צְלָפְחָד: יאוַהֲוָאָה מַחְלָה
תִּרְצָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה
וְנוֹעָה בְּנָת צְלָפְחָד לְבְנֵי
אֲחֵי אֲבוּהֶן לְנָשִׁין :
יב מִזַּרְעִית בְּנֵי מְנַשֶּׁה
בַּר יוֹסֵף הֲוָאָה לְנָשִׁין
וַהֲנַת אַחְסַנְתְּהֶן עַל
שִׁבְטָא דַּאֲבוּהֶן :
יג אִלֵּין פִּקּוּדַיָּא וְדִינַיָּא
דִּי פַקֵּיד יְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה
לְוָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמֵישְׁרָיָא דְמוֹאָב עַל
יַרְדְּנָא דִיְרֵחוֹ : חזק

ת"א ולא תסב. בתרס קוף : ממטה למטה . סם קוג : ידבקו מצות . סם : והכיוסם מחם ועשם . סם קכ :

בעל הטורים(כ)ולא תסב כתלם. בגימ' זו סיפ בסבת בעל :
(יח) נכני דיסן . בגימ' לסגון לסם:

סכום פסוקי הספר במדבר אלף ומאתים ושמנים ושמנה, אפרח סימן. והצו והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח ופרשיותיו עשרה. י"י בדד יגחנו סימן, וסדריו ל"ב, לב טהור ברא לי אלהים סימן. ופרקיו ל"ו, לו חכמו ישכילו זאת סימן. מנין הפתוחות שתים ותשעים, והסתומות ששים ושש. הכל מאה וחמשים ושמנה פרשיות.

אני חלקך ונחלתך סימן :

שפתי חכמים

רש"י

יורשת נחלה. שלא היה בן לצלפחד : (יח) מחלה תרצה וגו' . (כ"ב קכ) כתן מצאן לפי גדולתן זו מזו בשעיר ר ועשאו כסדר תולדותן ואכל המקרא מצאן לפי הכמתן ש ומגיד שבקולות זו כזו :

ר' דק"ל בפ' שכתם תביא תלם לבסוף ובאן מצא לומר שעיר, ומצינו כתן מצאן לפי גדולתן זו מזו בשעיר כו' פי' משום דבאן כתיב והסיונם בבני דודיהן בשעיר כדרך שמוני סמחיות להשמע כסדר תולדותיהן תלם הכתוב ואחריו הפעירם על הסדר שכתיב לך ישבע כן בעקומי וגו': ש בפרשת פנחס פירשתיו

חסלת פרשת מסעי

דעת זקנים מבעלי התוספות

שמוריס למלך בעלות במלכם וכתיב כל המלכ חסר לובכיות על כרחו עד שעשה כל גופו ככבכם . חסר נקס מיסוכין שבשעה ובהוסיפו חכוסת תמיד נתנה לו מפת שלך כל ימי חייו מבלעדו על סויל מדוכך :

וכמלך בהבעה התמען בעלות במלכבה וכתיב כל המלכ חסר שבעלה בו שלש מלות יכבכ עליו כזב . מלוכע מעזיבו דכתיב ויסי המלך עזיבו מלוכע על יוש מובו . מחזיק בשלך מפסף דכתיב בעת ובקובו שלש שת בעליו שלשה שפחזבו פדגלה . בופל בהבכ מיעבויבו דכתיב ויוכו

רד"ק

(כ) שם שמר ס' שם מנאו שבותיכם. פדוכות שבשעוים מבבעבו בשמן

הפטרת מסעי

א שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכֹל־מִשְׁפְּחוֹת בֵּית
יִשְׂרָאֵל : ב כֹּה | אָמַר יְהוָה מַה־מָּצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי

עַל כִּי רָחֲקוּ מֵעָלַי וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל וַיֶּהְבָּלוּ׃
ג וְלֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֹתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
הַמּוֹלִיךְ אֹתָנוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ עֲרָבָה וְשׁוּחָה בְּאֶרֶץ
צִיָּה וְצַלְמָוֶת בְּאֶרֶץ לֹא־עָבַר בָּהּ אִישׁ וְלֹא־יָשַׁב
אָדָם שָׁם׃ ד וָאָבִיא אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הַכַּרְמֶל לֶאֱכֹל
פִּרְיָהּ וְטוּבָהּ וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת־אַרְצִי וְנַחֲלָתִי
שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה׃ ה הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה
וְתֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה לֹא יְדָעוּנִי וְהָרֹעִים פָּשְׁעוּ בִי
וְהַנְּבִיאִים נִבְּאוּ בַבַּעַל וְאַחֲרֵי לֹא־יוֹעִלוּ הָלָכוּ׃ ו לָכֵן
עֹד אָרִיב אִתְּכֶם נְאֻם־יְהוָה וְאֶת־בְּנֵי בְנֵיכֶם אָרִיב׃
ז כִּי עִבְרוּ אִיֵּי כִתִּיִּים וּרְאוּ וְקֵדָר שִׁלְחוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ
מְאֹד וּרְאוּ הֵן הָיְתָה כְּזֹאת׃ ח הֲהֵימִיר גּוֹי
אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי הֵמִיר כְּבוֹדוֹ
בְּלוֹא יוֹעִיל׃ ט שֹׁמּוּ שָׁמַיִם עַל־זֹאת וְשֹׂעֲרוּ חָרְבוּ
מְאֹד נְאֻם־יְהוָה׃ י כִּי־שְׁתַּיִם רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי
אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר / מַיִם חַיִּים לַחְצֹב לָהֶם בֹּארוֹת
בֹּארֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא־יָכְלוּ הַמָּיִם׃
יא הֲעֶבֶד יִשְׂרָאֵל אִם־יְלִיד בַּיִת הוּא מַדּוּעַ הָיְתָה
לָבַז׃ יב עָלָיו יִשְׁאֲגוּ כְפִירִים נָתְנוּ קוֹלָם וַיָּשִׁיתוּ
אַרְצוֹ לְשַׁמָּה עָרָיו נִצְתָּה מִבְּלִי יֹשֵׁב׃ יג גַּם־בְּנֵי־
נֹף וְתַחְפַּנֵח�es יִרְעוּךְ קָדְקֹד׃ יד הֲלוֹא־זֹאת תַּעֲשֶׂה־
לָּךְ עָזְבֵךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהַיִךְ בְּעֵת מוֹלְכֵךְ בַּדָּרֶךְ׃
טו וְעַתָּה מַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת מֵי

נאלין שעבדו עכו"ם : (נ) סיס ס' לא נאמו על דעתם לאמר אין נעבוד אלטים אחרים ופיס ס' שעשלה מוחנו כלומר אין השלכנו אותו אחרי גויינו ולא עניבו אלינו : ולא יבא אדם שם . שמא אחמת כבד ביתים שעבדו נתיבשו המקומות שסם ומ"ל שכבו ובבו מדבל זה לא היה כי אין המקומות שסם לחוים ליבוש כי אינם מקום זרע : (ד) אל ארץ הכרמל . מס שסמך חותם אל הכרמל לפי שסחלון שעבדת בשדה ובכרמים ותיבונות עוביס נקרא כרמל , ולפי שאלין ישראל היסה כן ב"ש עניס אלן חמס ושמוסה ונקן ותחוסה וכתון וגו' קראם אלן הכרמל : לאוכלה . כתרגומו . ושם שאמר אלי נחלתי , כ"ל שאלן הכתוים לי ביחוד שביחתי סם , כי היו נכחתם מכל האלוים : (ה) הכהנים . סיס ס' . שיקשוסו. והכהנים שסם לשפי ס' כל היום ומקריבים קרבנות לשניו היס לסם לומל לעם העובדים לעגל היס ס' שאעבדו לזולתו : ותפשי התורה . סם שאתם לומדי התורה לאמם לקיים מס שכתוב בה וזהו עיקר למוד התורה וידועתה . וי"ת ומלפי חוריותה לא מניפו לשידע למידע דאלוי : והרעים . סם המלכי' שסם רועי העם כמו שהכוונים רועי הלאן : והנביאים . סם נביאי שקר : (ו) לכן עוד אריב אתכם . אלאל שאתם עוד בחיי ביב ותוכחה ואתה עוד כי הקדים בדברי תוכחה בתחלת מה שלשו אחוכיכם ואתה כתו שאתחלתי על אחוכיכם כן אני נ"ל לכם כי גם אתם רעים כאותם וכן אתה לריך להכיח עם בני בניכם כי גם סם יבאו לכם . ודבלי תוכחה שלא שאחמוכם כי עבלו אלי כתים ואחבלוהו ובל העניו , ועיין בתרגום : (ז) כי עברו איי כתיים . ע"י בס"י ואחבלוהו : הן ראוה ענין בזאת . בדבל שאלה , ויבא ענין השאלה בלא ה"א בשאלה ובלא הם כמו השאם זה בני ושלוחיה לו : (ח) השמיר . כן כתוב ביו"ד בין סס"ו ומ"ם ובכתב כן לפניו בשאל ב' עניניס ענין השחלפה כמו ושם שאר יאיר אלי שמי"ן

והענין השני מן יבכיחוה תתימו מלאי סס"ו ושוה הענין גדולה כ"ל שם שחליף גוי אלהיו ושם הגדיל אלוס גוי שאר הלעה : שמו . ענין שמאה : שעבו . ענין סעלה : ראבו . ענין מלכון , ועיין בתרגום : (י) כי בתים . השמיל הענין השפיע לסם כמו גאלות נשבירים : בתרות . סם חביליס עשוים בענין לשקוף לאוכס מי שאעבר ושם סס נשבירים יעלו השים שסם כמו שיקבלו סס ושוה סוחלת הבירות שסם נבזה ושוה שוחת שהל למיקלים לו שוה נשבל למקול מים חיים לשני פנים לשוחה אחת אלא יבאו לו השים שאלה אחל אלא שאקומו סס נוחעים ושוה שאין לסם שפסק כן לוחת שהל למיקלים לו כי שחוחה יש לסם שאתו ושוה לא יקבלנו שאחל ושוחו ג"כ אין לו שפסק וכן השניל השוה שאיקלים יבאל שאלוחות ושאקומות העובדים לוחם וסיו בוחעים כשלך שבור וכשלך שלים שסיו בוחעים לסם בועזלות שאלוחים סלוים לוחם כמו שהבחות שנשבלים כי אפי' יהיו בלעים יש לסם שפסק בעילנו השים שאבוחעים כי שאקום שאל יבאו לסם השים שאבוחעים לא שעלשה כן שבוח סניס לעוזליסס סיס בא לסם שאחל כי שהלך לא יעשה דבל אם לא בעזל בלעים כמו שנאשל אין שהלך נוחש בדל שאל סס בוחעים שלולים יעזבו השם סס כמו בחלות נשבלים שלא יהיו השים כי אפי' יבאו לסם שבוחעים שלולים שאלים יהיו עם כל אפי' יהיו לסם לני ניין הכי סס לאלו סיס וילשלוח לוויסים ואפי' יהיו מלוקיים וכן דגים ושחוסם יהיו לשחל , כמו שאמר פנס אל הכבש ושבס מעט , ושאר ושבאתם פנים ושפחתי בו : יהיו . יחזיקו , כמו שלפים בת יהיו : (יא) שברו . סס"ל פחוחה , כי היא לשחוה , כלומר לס עבד הוא או יליד בית ואם הוא יליד בית שולד הן שפסחה שיא לו לאדם בביחו ושלא נקרא בני בכרי בניס אחם לס' שלויסים ושאבד ומדוע (יב) עליו יבשמו כשבים ושחנו קולם עליו . שבהולוהו בקולם וובזוהו בידם, ומדוע היא זה שבשניים סס שלני העמ"ס נדמו לבשיבי חביות . וסשלשה הזאת שלנו יבשל שולים מדוע היא לסם זה , ושבעיה מביאם שלא שאת תעשה לך עוזב את ס' שלשיך שלתה . חבלו ושמעו . או יהיה שלאו ענין השלוקה וסבעבה כמו ושלת שבכבי היעך וסוא על דבל שביכם ערפות שם . וש"ת ל"ל סילם שלאו שמעו כי המקום השבל יעלה לשחיו : (יג) גם בני נף . לשל שבניה וסבוא לסם כשופש שבויסם כן סוא כמו שאחם ו שניס ועוד שלאו שמעו כי אפי' נף ותחפנחס שאת בוחעת בסם ושלך לשלוים לבקש עזל שמלניס וגם סם יבשון בקדקד ושם יעשה לך בל זה ע"ב ת"ס : יבשוך . ושם שאמר קדקד כי מכת הקדקד מכה רבה ומיחלת שלאם בהעלם כי הוא קולה שבאם , ועיין בתרגום : ותחפנחס בחיב וקבי ותחפנחס, והיא עיר בחבן שלניס שבקת בזה וכזה כי קבועים סס:(יד) בעת מוליבך בדבל. הוא סיס מוליך לוחך בדבל יבשה ושת נעיה מעליה ועזבת את ס' אלהיך שהבי שלניס שאומל בדבל בידיעה בלומל בדבל הידוע שבאלו שם שבוחך בלה"בוים : (טו) ושעה שם לך . לשה שלבו לבקש עזל שמלניס ושעזבו בשלוחו שם שבלי שלבת דבל יבשה

שְׁחוֹר וּמַה־לָּךְ לַדֶּרֶךְ אַשּׁוּר לִשְׁתּוֹת מֵי נָהָר׃
יח תְּיַסְּרֵךְ רָעָתֵךְ וּמְשֻׁבוֹתַיִךְ תּוֹכִחֽוּךְ וְדָעִי וּרְאִי כִּי־
רַע וָמָר עֲזׇבֵךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהָיִךְ וְלֹא פַחְדָתִי
אֵלַיִךְ נְאֻם־אֲדֹנָי יֱהוִה צְבָאוֹת׃ יט כִּי מֵעוֹלָם שָׁבַרְתִּי
עֻלֵּךְ נִתַּקְתִּי מוֹסְרוֹתַיִךְ וַתֹּאמְרִי לֹא אֶעֱבוֹד כִּי עַל־
כָּל־גִּבְעָה גְבֹהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן אַתְּ צֹעָה זֹנָה׃
כ וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת וְאֵיךְ
נֶהְפַּכְתְּ לִי סוֹרֵי הַגֶּפֶן נׇכְרִיָּה׃ כא כִּי אִם־תִּכַבְּסִי בַּנֶּתֶר
וְתַרְבִּי לָךְ בֹּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי נְאֻם אֲדֹנָי
יֱהוִה׃ כב אֵיךְ תֹּאמְרִי לֹא נִטְמֵאתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים
לֹא הָלַכְתִּי רְאִי דַרְכֵּךְ בַּגַּיְא דְּעִי מֶה עָשִׂית בִּכְרָה
קַלָּה מְשָׁרֶכֶת דְּרָכֶיהָ׃ כג פֶּרֶא ׀ לְמִדְבָּר
בְּאַוַּת נַפְשָׁהּ שָׁאֲפָה רוּחַ תַּאֲנָתָהּ מִי יְשִׁיבֶנָּה
כָּל־מְבַקְשֶׁיהָ לֹא יִיעָפוּ בְּחׇדְשָׁהּ יִמְצָאוּנָהּ׃
כד מִנְּעִי רַגְלֵךְ מִיָּחֵף וּגְרוֹנֵךְ מִצְּמָאָה וַתֹּאמְרִי נוֹאָשׁ
לֹוא כִּי־אָהַבְתִּי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֵךְ׃ כה כְּבֹשֶׁת גַּנָּב
כִּי יִמָּצֵא כֵּן הֹבִישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה מַלְכֵיהֶם
שָׂרֵיהֶם וְכֹהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם׃ כו אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי
אַתָּה וְלָאֶבֶן אַתְּ יְלִדְתָּנִי כִּי־פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים
וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ׃ כז וְאַיֵּה
אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ יָקוּמוּ אִם־יוֹשִׁיעוּךָ בְּעֵת
רָעָתֶךָ כִּי מִסְפַּר עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה׃
כח הֲלוֹא מֵעַתָּה קָרָאת לִי אָבִי אַלּוּף נְעוּרַי אָתָּה׃

•אעבור קרי •נפשה קרי •וגרונך קרי •ילדתנו קרי

לא סיפם לכיפם לעבוד דרכים נחוקים כלומר שתפוים לבעות מי שיחול לו מי נהר מלך אשור, ועיין בתרגום: (טו) תיסרך. תחר מכסה כמה פעמים כי בעמוקך רעה יבא לך רע וכעבור מעוותיך שלא מוכרת כי ימצאו בך המיצים שם בעצמם רעתך ומשובותיך יהיו לך מוסר ותוכחה ליסרך שלא תעוכי עוד בדרך שהעם שסרו נמים כי יבא לך רעה בעבורך, זהו ודעי וראי כי לע ומר עזבך את ה' אלהיך: פחדתי. ממך ירגתי ופי זרתי לא היתה לנוך ולא פחדת שתביא עליך רע בעיני מעשיך שהרעו: (יז) מעולם. מזמן קדמון שבתחי עול מלכים מעליכם וכן בכל דור ודור נתקתי מוסרות הגויס מעליך וכשהייתי מגיל לתוך היית תומרת לא תעבוד עוד על מלותיך וכך זיה תעביד לא תעבוד עוד עכו"ם ולא עשית כן שלא כנוס לך עברת על מלותי ושבת לעבוד עכו"ם כמו שאתה עושה עתה כי על כל גבעה גבוה וגו': למד זונה. דמה לוחם בעבודתם שלהים אחרים כמו זונה שתדבק תעם זתן בזונה תחת ואת"ב תתוסק זונה תחלת ותלך אחריו לא עבדת עכו"ם פלונית זתן אחר ואחר כך עכו"ם פלוני ואת הולכת מגבעה אל גבעה ומעון דעתן אל תן דעתן לעביד עכו"ם: לעב. הולכת ונוסעת ממקום למקום: (יח) ואנכי. שוקק. סיח שגון שמשיכת שמעיני הגפן ואומר כי בעבורו לא יעלה חלון. ואמר זה על שכרכם. שמר פיך סיח זה יפיך יעלה כמו גפן נכליה. כי מעטרן סיח גפן נכחר וזכר תמת וכיה לחוי שילת ממנו ג"כ פרי טוב וגפנים שימעי ממנו יהיו טובי' ולפי נסבסת לי סובי הגפן נכליה וסיח גפן הכע וסיח נכרי למעט שסיח שוקק ועבע תמת סיח לי כמו נכרי וזה לפנו לא יצא ממנו וסובי הגפן שם הכדים הכעים שמסיחין תוסם מן הגפן שיין בשם לוכך תמר נסבסת לי כמו סובי הגפן או כמו גפן נכליה שיכרותיה בסיסים לא ענבים: (יט) כי שם תבכמי. כמו שמבכמין שכנך בעתר וכבוניה להעביר ממנו שכחם כן שם תבכמי עלתך ותוכח כי מעוותיך עלתך שתשובי בתשובה תע"ם כן תעניש עלתך ותוכחתך. שכו מענין שכך בעתר: כ"ף. כל כך תמהני. כ"ל כל כך עוכך מגולה שלם לית לכסתיכו למתר לא נעשתי ותחרי שכעלים ע"א שהוא עבד שמכסין בו: (כ) לך תמהני. כניע מול סיח עשוי וסנה ג"כ כתלכך הנה את שכבכה קלם שמכרכת דרכיה שם תמן הנה ושם תרון הנה כן את שובדת עכו"ם פלונית ושם עכו"ם פלונית וכבכה היא גאלה קלמה עולת יתוס ושוק לשם יותר מהוכל: מבלבת. מעניין שרוך הגמל שקושרין אותו שביב הגמל כמו שעתים: (כא) פרה. הוא חמול הכר תתר והנמ את כמו שאמר מדבר שהוא רגיל במדבר הוא תרן מיטור לרון בו תמר. ושאתר שהנקבה לשם יותר לפיכך זכר לי נקבה ותתר הוא ושם נשמה לכל תחר שהוא כיוצ נשמו לי' זכר לשם המעמל הזה ושקרי נשמה כמו שהוא כוח נשמת בני נקבה ותת הוא נשמה שלמה שתהוא לא יכול לדם להשיבה מעקום תעוחה. וענין שלמה הוא כמו שלמה לום כתיים וסיח שהכתה ומשיבת סתייר על הלף והשלישים סיח במשוש כמו שכתב הרכם הגדול ר' שלמה בן גביכול כי רצו חום שניח בתעתו כי לא לקלים השרון שמי שהשרון. יסיח כשלישה שסויר מתון לנתף או לנוסף על התעיתות הרצוני שבר כתוך גוף שדם והשלישים תניח כחוא שלף ולולי שלף לא סיתה שנישתה שהיא מניחם לילי התעוצ, ועל"י כוסף כו כתניח כמו שנאתר שלשה חוא כתניח: תלנתה. מן תנה לילו שהוא נשא הדבר וכשהיו לומר כשבר תעשה עלתה לעקוה תעוחה מי יוכל להשיבה: כל מבקשיה לא ייעפו. כי בחמם יהיו לא יוכלו להשיבה: בחדשה ימלאוה. יש מפרשים שהדם שהשה כרויה לו היא מלאה וכבדה ואז יוכלו להשיבה ולמלאה, כן נאמת ישראל ושהקשים פיהם שהיו המוכיחים אותם לשוב אל ה' ולא יושיבו לאתר כי בחדש שיכבד עליו פשעו ונפלו, והוא חדש שהוא אחד עשר לשבט שהיו ומחכ אז ימלאה שלא יוכלו להשיבו. ועל"י: (כב) מנעי. כשהשרשים לומרים לך מעני רגלך מיחף שלא תלך יחף ובגרון מעני גם כן מלמלה, כלומר שלא תלכו בדרכים רחוקים להשתר מן שמועות. ובדרכים יקרה לשם לשון יחף כי יבלו מעניהן בדרכים, וכן לא ימלה לא תלכי עוד עכ"מ מיס ואם תלכי לא תשקרכי לזה כי כשקומך יסיה לך מזר שמשל שם מלכי שהריו ואת מאהת לשם לוחש כלומר נוחש כמי שלכת שהרי ה' לא לחך עוד שהריו שלם שהוא לוחש ושהשרשים לומרים לחך, ועל"י: (כג) כבשת גנב. סי' שכחן שתרגומו, כי שגנב המשוכשם שין לו בשת: כן שביבו. סי' סיח לשם לשוכ"ם ושם לא סיח לשם שהוא, ע' כש"י ומל"ת: שבישם. כלח ו"ו כמו בוי"ו: ושבישם. לשני שלשה: נשיחיסם. נשיחי שחקר: (כד) מעניה טען ומלכן. נלעני טען ומלכן: שני אתה. גדולי ואחוני: ילדתני. כמו ילדתני, וכן לשרם הרים יולדו: כי פנו אלי ערף. כ"ל כל עבודתם סיתה אלא לעכו"ם סיתם פונים לעבודתי כלל ופנותם אלי היו אלא כעורף והיא לשיתם כי: ובעת רעתם. כשתבא עליהם הרעה וכוחים כי אין אלהיהם מושיע אותם אלי קומה ושושיעני. כשמר שלקיטו דומה לו בעבור שהוא ה' כי כ"ל אלך בבל נלחם עליהם: (כח) ואיה. כי מספר אריך. ול"ת אין לי אלהים אחרים

מספר עריך היו אלהיך כי ככל עיר יש לך אלוה: (חק לישראל חי"ד) 5 31

לחר קריאת פרשת השבוע שניה מקרא ואחד תרגום ליום השבת וה' מלך יגל"ח דברו משנה והלכה והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

החורש בית הפרס. מקום שהטומאה פרוסה ומתפשטת שם. וכזותי פירשו פרס מלשון דבר פרוס ושכוך שעלימות נפרסו שם. ומפי לחריס שמעתי ע"ם שפרסות בני אדם נמנעים ללכת שם מפני הטומאה: **מלא מענה.** של המחרישה ממקום הקבר שהתחיל לחרוש בו עד מלא אמה בתוך השדה על מנת כרוחב חייזין שמא הוליכה המחרישה ממנו עפר כשעורה, ואם היה חורש והולך חוץ למלא אמה ולחוץ טהור שאין המחרישה מולכת עלמות הקבר אלא עד מלא אמה: **בית ארבעת סאים.** מלא אמה אורך על מלא אמה רוחב הוא מקום זריעת ד' סאין שהרי אלר המסכן שהיה מלא על חמשים הוא בית שתיים, כלומרין בשירודין, נמלא מלא על מלא בית לרבעה סאין: **רבי יוסי אומר בית חמש.** סאין, ואין הלכה כרבי יוסי: **במורד.** כלומר שיעור זה שאמרנו לת"ק ולר"י, למר כלאים ניה ולמר כלאים ניה, ה"מ כשהוליך המחרישה במורד ממגלגלתו למרחוק וה"ס כשהקרקע שוה כמישור: **אבל במעלה.** כשהורם ועולה לגבעי ת"ק נותן רוחב קב כרשיין: **על בורך המחרישה.** הוא עץ הלול בקוף עשוי כעין ברך שהמחרישה תקועה בו ועושה בשוליו נקב קטן כשיעור שיצא ממנו גרעין אחד מגרעיני הכרשינים ומוליך המחרישה והגרעינים נופלים מעט מעט ובמקום שכלו הכרשינים שאין נופל מהן הרבה ניחד אלא ג' גרעינים זה בצד זה (ח) שם כלה בית הפרס: **ר' יוסי אומר במורד ולא במעלה.** ולא אמרינן בית הפרס אלא במורד אבל כשהמחרישה עולה בגובה אין שם בית הפרס כלל שמיד המחרישה נגערת ואם יש שם עפר נופל, ואין הלכה כר"י: **ב והטיח בסלע.** הכה המחרישה בסלע ומתוך כך נגערה המחרישה: **או שניער המחרישה.** מן העפר שעליה והוא ק"ל דלא חייזינן שמא לא ניער יפה: **עד שם הוא עושה בית הפרס.** ולא יותר ואפי' תוך שמה אמות או ממנה (ג): **בית פרס עושה בית פרס.** המתחיל לחרוש בסוף בית הפרס או בחלמע מוכח מלא אמה ממקום שהתחיל לחרוש והוא נעשה בית הפרס כאלו חרש ממקום הקבר: **חרש חצי מענה.** חמשים אמה ממקום הקבר: **וחצר.** אח"כ וחרש משם עוד חמשים אמה לחרוש כל האמה נעשה בית פרס, והלכה כר' יהושע: **ג מלטיריא.** כמו מלא טמיא, חפירה מלאה מתים זה ע"ג זה. **טמיא** בלשון ארמי עלמות של מתים: **ומצבירת העצמות.** ממקום שהעלמות נכבדים שם (ג) דזה דבר שאינו מצוי שיהיה אדם הורס על חפירה שהיא מלאה מתים ועל גבירת עלמות גלויים ולא נזרו אלא בקבר שאחרב שהוא דבר המצוי: **ומשרה שנאבד בה הקבר.** להוה ליה ספק ספיקא שמא לא חרש במקום הקבר ואם תמצא לומר חרש שמא לא הוליך ממנה עפר: **או שנמצא בה קבר.** שחרש וחל"כ נמצא בבית הפרס דרכנן ולא נכנסו ניה כיון דלא ידע: **החורש את הקבר.** ה"ז עושה [ט] בית הפרס. עד כמה הוא עושה מלא [כ] מענה מאה אמה בית ארבעת סאים. רבי יוסי אומר בית [נ] חמש. במורד, ובמעלה נותן רובע כרשינים [ס] על בורך המחרישה, עד מקום שיצמחו [ה] שלשה כרשינין זו בצד זו עד שם הוא עושה בית הפרס. רבי יוסי אומר במורד ולא במעלה: **ב** היה חורש והטיח בסלע או בגדר או שניער המחרישה עד שם הוא עושה בית הפרס. רבי אליעזר אומר בית פרס עושה בית פרס. ר' יהושע אומר פעמים עושה פעמים אינו עושה. כיצד חרש חצי מענה [ו] וחזר וחרש חציה ובן הצדדין ה"ז עושה בית פרס. חרש מלא מענה חזר וחרש ממנו לחוץ אינו עושה בית פרס: **ג** החורש מלטימיא מצבירת העצמות משדה שנאבד הקבר בתוכה או שנמצא בה קבר החורש את שאינו שלו, ובן עכו"ם שחרש אינו עושה אותה בית פרס, שאין בית פרס לכותים: **ד** שדה בית הפרס על גבי טהורה שטפו נשמים מבית פרס לטהורה אפילו אדומה והלבינוה או לבנה והאדימוה אין עושה אותה בית פרס: **ה** שדה [ז] שאבד קבר בתוכה ובנה בה בית ועליה על גביו. אם היתה פתחה של עליה מכוון כנגד פתחו של בית, עליה טהורה, ואם לאו עליה טמאה. עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא בירק מצטרפין כחותם המרצופין. דברי ר"א, וחכ"א עד שיהא במקום אחד כחותם המרצופין. אמר רבי יהודה מעשה שהיו איגרות באות ממדינה הים לבני כהנים גדולי, והיו בהם כסאה וכסאתים

[ח] בית הפרס. וטומאתם עד"ם, סכ"מ: [ט] מענה. מע' סכ' המכילתא למעניתם, סכ"מ: [י] תמש. והיא ק"ל ונ' בירושלמי אמה בקירוב. ועיין תוי"ט: [כ] על כו'. וגירסת מסכ"מ עד בורך כו' וכ' כ"ל עד סומק בורך כו' שהוא סומק ג' טפחים ירלפקמן פי"ח מ"ט ולמוך עד כו' מוקן בורך שקב כרשיניו בקרקע ומגלגל המחרישה עליהן והיא מוליכה הכרשינים עמה ויש מקום שמועטין: [ס] בלשה כו'. דשעור שהוא שלשה כרשינים, סכ"ם: [ע] לא שמחמלה נופלים זה על זה כו' אלא כח לומר דג' יפלו זה בלד זה ולא יותר, ועיין תוי"ט: [ג] ולא ידענא למה כתב ו' ניין דאפי' ס' סני: [ו] וחזר כו'. כלומר ואע"פ שלא חרש בפעם אחת כשנגלים חרישתו נעשה בית הפרס וכשחזר אפי"ה עד מלא שניה הפרס שהיה בבר עושה עוד בית הפרס, ועתו"ס: [ג] כלומר ואינם מחסיכה שחרש בבר בשנתו, סכ"מ: [ז] שאבד כו' שמלה. ממנע ומשמ ומחלל: [ד] ומל דקס"ל דמעלות טמאות כו' אפי' אבות הטומאה בכותל ומכל אבות הטומאה סכ"מ בכ"מ: [ה] הכה מקוף מלים מאחיל עליו ויש' מקוף עלייה מחל על מחל, סכ"מ:

(ט) לא אמת נאמרו אלא ג' גרעינים זה בצד זה (ח) שם כלה בית הפרס: **ר' יוסי אומר במורד ולא במעלה.** ולא אמרינן בית הפרס אלא במורד אבל כשהמחרישה עולה בגובה אין שם בית הפרס כלל שמיד המחרישה נגערת ואם יש שם עפר נופל, ואין הלכה כר"י: **ב והטיח בסלע.** הכה המחרישה בסלע ומתוך כך נגערה המחרישה: **או שניער המחרישה.** מן העפר שעליה והוא ק"ל דלא חייזינן שמא לא ניער יפה: **עד שם הוא עושה בית הפרס.** ולא יותר ואפי' תוך שמה אמות או ממנה (ג): **בית פרס עושה בית פרס.** המתחיל לחרוש בסוף בית הפרס או בחלמע מוכח מלא אמה ממקום שהתחיל לחרוש והוא נעשה בית הפרס כאלו חרש ממקום הקבר: **חרש חצי מענה.** חמשים אמה ממקום הקבר: **וחזר.** אח"כ וחרש משם עוד חמשים אמה לחרוש כל האמה נעשה בית פרס, והלכה כר' יהושע: **ג מלטיריא.** כמו מלא טמיא, חפירה מלאה מתים זה ע"ג זה. **טמיא** בלשון ארמי עלמות של מתים: **ומצבירת העצמות.** ממקום שהעלמות נכבדים שם (ג) דזה דבר שאינו מצוי שיהיה אדם הורס על חפירה שהיא מלאה מתים ועל גבירת עלמות גלויים ולא נזרו אלא בקבר שאחרב שהוא דבר המצוי: **ומשרה שנאבד בה הקבר.** להוה ליה ספק ספיקא שמא לא חרש במקום הקבר ואם תמצא לומר חרש שמא לא הוליך ממנה עפר: **או שנמצא בה קבר.** שחרש וחל"כ נמצא בבית הפרס דרכנן ולא נכנסו ניה כיון דלא ידע: **החורש את הקבר.** ה"ז עושה [ט] בית הפרס. עד כמה הוא עושה מלא [כ] מענה מאה אמה בית ארבעת סאים. רבי יוסי אומר במורד, ובמעלה נותן רובע כרשינים [ס] על בורך המחרישה, עד מקום שיצמחו [ה] שלשה כרשינין זו בצד זו עד שם הוא עושה בית הפרס. רבי יוסי אומר במורד ולא במעלה: **ב** היה חורש והטיח בסלע או בגדר או שניער המחרישה עד שם הוא עושה בית הפרס. רבי אליעזר אומר בית פרס עושה בית פרס. ר' יהושע אומר פעמים עושה פעמים אינו עושה. כיצד חרש חצי מענה [ו] וחזר וחרש חציה ובן הצדדין ה"ז עושה בית פרס. חרש מלא מענה חזר וחרש ממנו לחוץ אינו עושה בית פרס: **ג** החורש מלטימיא מצבירת העצמות משדה שנאבד הקבר בתוכה או שנמצא בה קבר החורש את שאינו שלו, ובן עכו"ם שחרש אינו עושה אותה בית פרס, שאין בית פרס לכותים: **ד** שדה בית הפרס על גבי טהורה שטפו נשמים מבית פרס לטהורה אפילו אדומה והלבינוה או לבנה והאדימוה אין עושה אותה בית פרס: **ה** שדה [ז] שאבד קבר בתוכה ובנה בה בית ועליה על גביו. אם היתה פתחה של עליה מכוון כנגד פתחו של בית, עליה טהורה, ואם לאו עליה טמאה. עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא בירק מצטרפין כחותם המרצופין. דברי ר"א, וחכ"א עד שיהא במקום אחד כחותם המרצופין. אמר רבי יהודה מעשה שהיו איגרות באות ממדינה הים לבני כהנים גדולי, והיו בהם כסאה וכסאתים

בסאה ובסאתים חותמות. עד סיע, ואפי' עובדא מייתי רבי יהודה לסיועי לרבן ולסתם וכתים מעפר שבת מת"ל לא תעשו הוחיל ולא היה חותמות ולא חשו להם (חכמים) משום טומאה: כחותם אחד בפני עצמו כחותם המרגופין, והלכה כחכמים:

סברי עבל סם פתח סביה כחד מעבל עלייה לכל לד ס"ג עלייה עסוקים לכל לד, מעכ"ם:

תוספות

ליתני שמא מגוף אטום בפת לו ממי שפניו כו'. אע"פ וסם סיכה עובד דלא מני כגון פניו חיים (ופניו) אטום אפקתא דיקלא, וי"ל דפניו מוסמסין דומם לגוף אטום וסיום ניח ליתני בסדים פני מאחליה:

אמר רב פפי בפניו מוסמסין כ"ע לא פליגי. וסם דקאמר מיתיבי רבי יוחנן אע"ג לא היו דבכים מעולם, וכמיין זה יש בניס מולין (דף ד):

גמרא נדה דף כד ע"ב

אתמר המפלת מי שפניו מוסמסים, רבי יוחנן אמר אמו טמאה, ריש לקיש אמר אמו טהורה. איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש המפלת יד חתוכה רגל חתוכה אמו טמאה לידה ואין חוששין שמא מגוף אטום באתה ואם איתא ליתני שמא מגוף אטום או ממי שפניו מוסמסין. א"ר פפי בפניו מוסמסין כ"ע ל"פ דטמאה כי פליגי בפניו טוחות. ואיפכא איתמר ר' יוחנן אמר אמו טהורה וריש לקיש אמר אמו טמאה. ולותביה ריש לקיש לר' יוחנן מהא משום דשני ליה היינו גוף אטום היינו מי שפניו טוחות:

רש"י

מוסמסין. מעופין קלת ולא כל כך כפניו טוחות: כי פליגי בפניו טוחות. שמין זורה ניכרת כהם לגמרי: ואיפכא איתמר. ולא אטום זורה מפיק לה אלא הכי גמר לה מרביה: ולותביה ר"ל לר"י מהא. דאם איתא ליתני לו ממי שפניו טוחות: היינו פניו טוחות. אבל כפניו מוסמסין ליכא לאוויי הכי דהא זורה נהן הצורה ולמו אטום הוא דאטום היינו אסר לגמרי:

זוהר ויקהל דף רד ע"א

בהאי רזא אית רזא לאתרא. הכי רוחא אתהני בהאי יומא מהנאותן דיסראל ומעונג דלהון. וכנ"ל כעי למיהב ליה עונג כמילא ומכתיה תלת זמנין בתלת סעודתין דתלת דרגי מהימנותא כמה דאוקמוה. והאי נעול הדוה ועונג בתיגון סעודתי דיסראל. זכאה חולקיה מאן דאתהני ליה ומעגג ליה כהאי יומא הכי רוחא אתהני כל שיתא יומין מרוחא עלאה דעתיקא דכל עתיקין. וביומא דשבתא כיון דמחית ואתפסחי בגנתא דעדן בליליא אתעגג מעונג דגופא בסעודתי דמהימנותא ואתעטר (כ"ל ואתעגג) האי רוחא משילא ואתא ואתרוי בכל סטרין בעטרא (כ"ל בעונגא) דלעילא ואתא. והוחיל וקיימא עמיה דבר נש מצטריך ליה לגטרא ליה. וע"ד כתיב (שמות לא) ושמרו בני ישראל את השבת שבת דא הוא הסיא נקודה תתאה. את השבת דא הוא האי רוחא אתפשטותא דההיא נקודה:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן קמט קנ.

והיה ביום השבי והניחו, מי שמלוך בע"ם יחלל בשבת. מפד מפד יש לו לפדם לחיות זכיז לשמר שבת ומכיל וזכיז כאדם שמע כי המלכה בפה ומתלכלכים בניחו לו שלום וכל בני מבול שם בפים על כיתו מה הוא עושה שמע שמתה גדולה ותומ' כמה עושין לי כבוד גדול שכר כלו בלל קוכתי, לומר לעבדיו תקנו סביה ופנו לותו וכבדו לותו ותקנו המטות מפני כבוד שבתים ולתי לליך לקנות לפה בשר ודגים מה שמוכל לסעיד לבבודה והוא עלמו טורח בסיקון מאכל לפני כיו לו פלך עבדים. ומי לנו גדול מפשת שבת כלה ומלכה ואית קרואה עניגג עפל"ו שים לנו לעכות ולפיות בעל סביה עלמו מתקן לפני כיה לו מפה עבדים בשבת למלא ביומא:

אל יכנס אדם לשבת בשמחה מעונה לפיכך תין לשתעמת בע"ם ומעגין: (ני' המפרש ל"ל ושמחה ול"ל מי שיש לו תענית מיום ישעיה):

הלכה פסוקה

הר"ם הלכות שבת פרק ט.

(א) המיסך חייב, והוא מלאכה מאבות מלאכות. והשיבט על החוטין עד שיפרקם ויתקנם הרי זה תולדת מיסך. וכמה שעורו משיתקן רוחב שתי אצבעות. וכן האורג שני חוטין ברוחב שני אצבעות חייב בין שארגן בתחלה בין שהיה מקצת הבגד ארוג וארג על הארוג שיעורו שני חוטין ואם ארג חוט אחד והשלים בו הבגד חייב. ארג בשפת הירועה שני חוטין ברוחב שלשה בתי נירין חייב. הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן ברוחב שלשה בתי נירין: (ב) המדקדק את החוטין ומפרידן בעת האריגה הרי זה תולדת אורג. וכן הקולע את הנימין הרי זה תולדות אורג, ושיעורו משיעשה קליעה באורך שני אצבעות: (ג) הבוצע שני חוטין חייב הבוצע הוא המפריש את הארוג בין שהוציא הערב מן השתי או שהעביר השתי מעל הערב הרי זה בוצע וחייב. והוא שלא יהא כקלקל אלא יתכוין לתקן כדרך שעושין אלו שמאחין את הבגדים הקלים ביותר שבוצעין ואח"כ מאחין וחוזרין ואורגין חוטין שבצעו עד שיעשו שני הבגדים או שני הקרעים אחד. והסותר את הקליעה לתקן הרי זה תולדות בוצע ושיעורו כשיעור הבוצע:

קדש הלימוד ביום השבת קודש יאמר זה בכוונה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחד שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל. הריני לומר כדי שיביאני הלימוד לשמור שבת כהלכתה ואזכה להתעדן באהבת ויראת השם יתברך ולזכות ליום שכולו שבת וקדושה ומנוחה:

כ' הסמ"י ז"ל ביום השבת יכוין בז' שמות אלו

יוד הי ויו הי. יוד הי ואו הי. יוד הא ואו הא. יוד הה וו הה (סהם ד' מילואי הוי"ה) אלף הי יוד הי. אלף הא יוד הא. אלף הה יוד הה (סהם ג' מילואי אהי"ה) ושם יה בגימט' שבת

תורה (ויקרא כד)

וְלָקַחְתָּ סֹלֶת וְאָפִיתָ אֹתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חַלּוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים יִהְיֶה

הַהִיא הָאַחַת׃ ה וְשַׂמְתָּ אוֹתָם שְׁתַּיִם מַעֲרֻכוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֶכֶת עַל הַשֻּׁלְחָן הַטָּהֹר לִפְנֵי יְהוָה׃ ו וְנָתַתָּ עַל־הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זַכָּה וְהָיְתָה לַלֶּחֶם לְאַזְכָּרָה אִשֶּׁה לַיהוָה׃ ז בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעַרְכֶנּוּ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם׃ ח וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן וְלִבָנָיו וַאֲכָלֻהוּ בְּמָקוֹם קָדֹשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יְהוָה חָק־עוֹלָם׃

רש"י

(ה) שש המערכת. שם תלוי המערכת התחת: השלחן הטהור. של זהב טהור. ד"ח על שלחן שלא יהיו הסכיפין מגביהין את הלחם מעל גבי השלחן (מנחות ל"ו ת"כ): (ו) ונתת על המערכת. על כל אחת ממתי המערכות היו שני בזיכי לבונה מלא קומץ לכל אחת: והיתה. הלבונה הזאת: ללחם לאזכרה. שתן מן הלחם לבזבה כלום אלא הלבונה נקטרת כשמפלקין אותו בכל שבת ושבת והיא לזכרון ללחם שעל ידה הוא נזכר למעלה בקומץ שהוא מזכיר למנחה: והיתה. המנחה הזאת שכל דבר הבא מן התבואה בכלל מנחה הוא: (ז) ואכלוהו. מוסב על הלחם שהוא לשון זכר:

נביאים (ישעיה נח)

י וְנָחֲךָ יְהוָה תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וַעֲצָמוֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא־יְכַזְּבוּ מֵימָיו׃ יא וּבָנוּ מִמְּךָ חָרְבוֹת עוֹלָם מוֹסְדֵי דוֹר־וָדוֹר תְּקוֹמֵם וְקֹרָא לְךָ גֹּדֵר פֹּרֵץ מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת לָשָׁבֶת׃ יב אִם־תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצְךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְהוָה מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר׃ יג אָז תִּתְעַנַּג עַל־יְהוָה וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל־בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִּי יְהוָה דִּבֶּר׃

רש"י

(י) בצחצחות. שמת למחן יבלורת כך תירגם יונתן: יחליץ. יזין כמו הלוני לנו (במדבר לג): (יב) משובב נתיבות לשבת. תירגם יונתן מתיב רשיעין לתורייתא. מצוכב כמו מציב. לשבת לייסובו של עולם: (ד) נחלת יעקב אביך. נהלה שלא מלרים כמה שנאמר ופרלת ימה וקדמה וגו' (בראשית כה) לא כאברהם שנאמר (שם יג) התלך אשר אתה רואה ויעקב אמר את שבעת שנאמר (שם לג) ויהן את פני העיר שקבע תמונין עם דמדומי חמה כך פירש רבי שמעון:

מצודת דוד

(י) וינחך. המקום ינהג אותך תמיד בדרך הטוב לך: והשביע בלשלמות נפשך. שעת יהיה בעולם לשתון ויוכל יעבוד את נפשך ולא תהיה חסר מכל טוב: ועלמותיך יחליץ. יחזק את עלמותיך וזכר את העלמות לפי שהם מוסדי הגוף: והיית. הגוף שבע מטוב כגן שהגן מן המים כי הדרך הוא להשקותה בכל עת ובמולא מים תהיה בכל עת מוספע לעוכה כמקור שמולא מים אבר המים המוטפין מיכם ונפסקין: (ב) ובני ממך. כ"ל המעשים הטובים שיולאים ממך יבנו את חרבות העולם. ומה שהמעשים הרעים מחריבים את העולם כן הטובים יבנו החרבות: מוסדי דור ודור. היסודות שנפלו בימי הדורות תקומם לותם במעשיך הטובים. וכפל הדבר במ"ש: וקורלך. כל בני העולם יקרלו לותך גודר פרץ. שהבי בזכות מעשיך

גדלה פרלת העולם: משובב. לשון הוא שמציב את הנתיבות להיות מיושבות בתיבות הרבים כמו הנתיבות וכזכותך נבנו העריס ונתייבבו הנתיבות: (ג) אם תשיב משבת וגו'. כ"ל אם תחזק בדרך נלמה מן לתהום ובזכות שבת והבטיח רגלך בעבור השבת: עשות. המ"ם של משבת עומדת במקום שתים וכ"ל אם תציב מעשה הפלך אחר מן המלאכות המלוכות: ביום קדשי. זהו השבת שקדשו המקום: וקראת לשבת ענג. תקרלו לשבת יום ענג. כ"ל יהיה מיוחד לך לשבת כו: לקדוש ה' מכובד. ליום שבבת שקדשו המקום תקרלו יום מכובד מכלי מלאכת שי מלאכה של חול: וכבדתו. כ"ל לא תקיימנו שם בלבד לומר תבבדו מעשות בו ענינך: ממלוא. מכלי מלוא בו הפלך כ"ל שלא תעשה בו הפלך מדבריס המלוכים בשבת: ודבר דבר. ומלדבר בו דבר בלשכר בשבת בחשבונות וכיולא: (ד) אז תתענג על ה'. בשתעשה כן אז יפציע לך טוב הרבה ותתענג על ה' כ"ל לא תתענג לעבדן הגוף כ"א להעמיד הגוף בשלב בדלוי לבשכיל בתורת ה': והרכבתיך. כ"ל תהיה בהום המעלה והמשלה: והאכלתיך. כ"ל לך תהיה הארן לאכל מבחר [ולשמר יעקב לתוק וגו'] לשמר לך לתן את ארן כנען (תהלים קה): כי פי ה' דבר. וכיון שהוא דבר יקויים:

ומומריס ברכי נפשי (תהלים קד) תמצה לקמן:

ברמנורא משנה שבת פרק ז עיקר תוי"ט

כלל גדול השוכח עיקר שבת. כשכוח אין שבת בתורה ומע"ג דמעיקרא שמע ועכשיו שכחו: **אין חייב אלא חטאת אחת.** על כל השבתות שבלל דכולה שגגה חדא היא דכתיב את שבתותי תשמורו ומשמע אחת לשבתות הרבה (ה): היודע עיקר שבת. שיש שבת בתורה ומקרו בו מלאכות:

כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו

(ה) ומשמעו דכי כתיב שמיים שבת לשבתות הרבה כ"ש.

ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה. ע"י שגגת שבת אחת יודע שהשבת היום: **חייב על כל שבת ושבת.**

חייב אלא חטאת אחת. היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת. היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתו' הרבה [ח] חייב על כל אב מלאכה ומלאכ'. העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת: ב אבות מלאכות [ב] מ' חסר אחת הזורע והחורש והקוצר והמעמר הדש והזורה הבורר והטוחן והמרקד והלש והאופה הגוזז את הצמר המלבנו והמנפצו והצובעו והטווה והמיסך והעושה שתי בתי נירין והאורג שני חוטין והפוצע שני חוטין הקושר והמתיר והתופר שתי תפירות הקורע על מנת לתפור שתי תפירות הצד צבי השוחטו והמפשיטו המולחו והמעבד את עורו והמוחקו והמחתכו הכותב שתי אותיות והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות הבונה [ג] והסותר המכבה והמבעיר המכה בפטיש המוציא מרשות לרשות הרי אלו אבות מלאכות ארבעי' חסר אחת: ג ועוד כלל אחר אמרו כל הכשר להצניע ומצניעין במוהו והוציאו בשבת חייב עליו חטאת וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת אינו חייב אלא המצניעו: ד המוציא בשבת חטאת אחת ועל זה נאמר ושמרו בני ישראל את השבת לדמשמע שמירה לכל שבת ושבת כלומר שחייב חטאת על כל שבת ושבת ואע"פ שלא נודע לו בינתייים והעלם אחד הוא לתרוץ ימים שבינתייים הויין ידיעה אע"פ שלא נתנתיים שהותו היום שבת היה חלוק שלא נזכר במלאכות שעשה בו הלכך כל שבת ושבת שנגנה אחת היא: היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה. שלא ידע שמלאכות הללו אסורות ושעשאן כמה פעמים בכמה שבתות: חייב על כל אב מלאכה. חטאת אחת ואע"פ שחזר וכפלן בכמה שבתות כל זמן מהן אדם שגגה היא להה לא נודע לו בתחילה והא ליכא למימר ימים שבתחילה הויין ידיעה לחלק דמשום ימים שבתחילה אין לו לדעת היזו מלאכה אסורה והיזו מותרת שלא ע"כ יבא ועסק לפני הכמים להלכות שבת והוא הדין שחייב על שתי תולדות של שתי תלות שתולדות של כל מלאכה כאב מהן אדם שגגה היא להה לא נודע לו בתחילה ולא ידע שהוא חייב על כל אחת ואחת מהן בפני עצמה ואע"פ שכולן נעשו בהעלם אחד ואין הלוק חטאות בהעלם אחד שלא בגופי עבירות שהן דומיס לו בחלוק שבתות לענין שגגת שבת: ב הזורע והחורש. הא שלא תנא החורש בריבוי קשה והרבו וזרעו ותנ"כ הזר וחרשו מחייב בחריסה שנייה משום זורע: הקוצר. כזרעים והמלקט בתילות חייב משום קוצר: המעמר. לוסף זרעים תלושים וצובר על מקום אחד: והזורה. כרחת לרוח: הבורר. פסולת בידו או בכברה: והמרקד. בנפה ותע"ג דהני כולהו חדא היתה להפריש פסולת מתוך האוכל נעשו שלשתן משום דשלשתן הוו במשכן תע"ג דדמי להדדי חשיב להו כל חדא בתפני פסיה. ת"ל לפי שאינו בכח אחת שלא זה אחר זה: האופה. לח הויא במשכן לחין שלא בפת ופת לא שייכא במלאכת המשכן שלא תנא סדורה דפת נקט (ב) ומיהו מכשל שהות מעין מלאכת חופה הוה במשכן בסממנין של צבע תכלת וארגמן ותולעת שני. והמגיס בקדרה והנותן בפיו עב על גבי קדרה העומדת על האש חייב משום מבשל וכל הך קמחי דחשיב במתניתין הזורע הקובר הדש וכו' כולהו היו בסממנין של צבע במלאכת המשכן: הגוזז צמר. וכל שאר מלאכותיה שייכי לצמר תכלת של מלאכת המשכן: המלבנו. מכבסו בנהר: המנפצו. הוכעו בכבע לי נמי סורקו משום סורק: המיסך. לורד"יר בלע"ז (ג): בתי נירין. שמותן שני חוטין בתוך הבית ניר (ד): הפוצע. מסיר חוטי הערב מעל השתי או השתי מעל הערב לעורך לריגה: והקושר והמתיר. שכן ליילי הלזון שממנו עושין התכלת קושרין ומתירין שפעמים לריך ליטול חוטין מרשת זו להוסיף על זו ומתיר בכאן וקושר כאן (ה) ותופר וקורע נמי הוו בריירות שכן יריעה שאבדה עם ונקבה כו נקב קטן ועגול לריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב כדי שתהא התפירה עשויה קמעין קמעין: והתופר שתי תפירות. והוה מקשרן דאי לא קשרן לא קיימי ומחייב תרתי משום קושר ומשום תופר: הצד צבי. וכל מלאכת עורו מהנות בתחשים בעורותיהן (ו): המולחו והמעבדו. כש"ס מקשה היינו מולח היינו מעבד אלא לפוף חד מנייהו ופייל ברשות במקומו שנשחט מלאכות הוא: המוחקו. מגרד שערו: מחתכו. מקציעו ומחתכו לרצועות וסנדלים: וכותב ומבעיר. הוו במשכן שכן רושמים בקרשים ליודע היזו זה זהו וכותב לות לא לא וחות כזה ופעמים שטעה ומוחק: מכבה ומבעיר. בפתח שתחת דוד הסממנין: מכה בפטיש. הוא נמי מלאכה שכן חומן מכה בסנדן כנמר מלאכה ואין מכה בפטיש חייב אלא בנמר מלאכה (ז) ומניחן דריסת דמכה תכות מלאכות דרבנים הסר אחת לא אף על גב דהדר חשיב להו חדא חדא אחת לאחמשתיהן דאפילו עביד היום כל מלאכות שבעולם בשבת אחת אי אפשר שיתחייב יותר מחטאת אחת (ח) דכולהו אחר מלאכות תולדות להך תולדות ואחתכח דעביד לא והולדה דיליה ולא מחייב אלא חדא: ג כל הכשר להצניע. אהוא דבר העשוי לעורך אדם: ומצניעים כמוהו. שיש לו שיעור הראוי להצניעו: אינו חייב אלא המצניעו. אם נעשה האוב על אדם אחד

כתיב דכולא חדא שגגה היא וקרבן מצונה קאתי. רש"י: [ו] חייב על כל כד. גמ' ליף פעמים שהוא חייב על כל אחד ואחד ופעמים שאינו חייב אלא אחד על כל שבת. ומסתברא דמיירי כגון שבת ושגגה מלאכות דאיכא שגגות טובא ופעמים בשגגת שבת וזדון מלאכות דאדם שגגה היא. רש"י: [ז] מרבעים חסר א'. ר"ל וכי לא מני ליה למתא דלאחר שעשאן כאן שהוא עלעים ואחד כו'. ומקרוב אני דמסרין סדרן בעלמא דמ"ו פ"ג דמכות ואחת מקרא קאי מרבעים ילכו. ועיעו"פ שהמדין: (ב) גמ' ופעמים שהוא שבעה. שב"ן. וע"ג משום דלדידיים שפת בשעה שאינו מלאכה ס"ל שם שמדליק נמי לא שוה מלאכה דמתילה נאפה אחר כך קמ"ל. מי ר"ל דאחי לאשמועי לדיים שפת. ת"ח: (ג) פי' רש"י ולפלן כ' שאחד מיני שפתי. וז"ל שב"ם הוא הדיוסך את השפתי נגזר מן השפכה שבאוכה: (ד) רש"י. וז"ל שערוך מלבים את מיני שפתי בניירן שיעלה זה ויורד זה ויהא שערן ויתקוד שפתי יעלה שתחתון וירד העליון ויהא שערן. ושניהן מלמטן שיהא רש"י בריש פ"ח ממס' כלים וז"ל בן שתוין שתוגרין על שקנה ובעבודה מגביהין קלת שתוין ושוהין דרך שילך בה שתוין בחוש. ומ"ע תוי"ט: (ה) רש"י ומוה שלמטן יש לדקדק דאיני קייל שלא נתחייב ע"מ לקשור אלא שהתו' דש"י כו' שהיו מלכין שיהיב ע"מ לקשור ולא דקדקו מן שלי' הוה לפוסיף כו' ומ"מ כ' בשם שר"ח ור"מ שם שיהו' לכתי מתיב ע"מ לקשור וסה שלא תני ע"מ מתוקן כמו שכתוב לקמן. תוי"ט: (ו) וכ"ל דוקא לבי משום דשכיחא בפי שר"ח גבי פת לעיל: (ז) וכסותב. דוקא ע"מ לכבות. גמ'. ול' משום' דמכבה נמי ע"מ להבעיר. ושקשו דש"ל למתני ע"מ כו'. וי"ל דשפת נמי לא קתני ליה אלא משום דבעי למתני שעורה דש דוקא אבל ע"מ להבעיר ולכבות אפי' כל שהוא מייב לא מיקטריך למתנייה: (ח) כן פיכש"י ועיין בפיהוש ר"ם ור"ב ומש"ם בשם משום' ול"ק קושיות שר"ן מדר"ם ג"ג שם. תוי"ט: (ט) לפי דוקא אלא חטאת אחת. ובש"ם דייקי לה מאלו ומניחא דכיוסן למתני על כל ת' וח' (ואפי' לא ידע לא' מהן כלל) ודשיפא למשועי שוכח (משום שפתי מלכלך) ומדקדק

מכון אופיר

והניעו חייב על הוצאתו שם הוציאו אחד מהם חייב עליו להניחה לאו מלאכה היא: **ד עצה**. תכן של מיטה קטניות: **כמלא פי גמל**. שיעורו גדול ממלא פי פרה וכמלא פי פרה לא מחייב כאלה דהא לא חזי לפרה: **עמיר**. קסמין של שבלין: **פי טלה**. נפים מפי גדי הילוך עמיר דלא חזי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי אב לחיבת מלא פי טלה מכל שבשים הוחיל וחזי לגדי ולטלה מחייב אפילו כמלא פי גדי: **לחין**. הרחוץ לחדש: **כגרוגרת**. דזה שיעור לכל

מחכל אדם כשבת אכל כמלא פי גדי לא דלהים לא חזו לגדי: **ה ומצטרפין**. כל אוכלי אדם ז"ש: **חוץ מקליפיהן**. שאינן אוכל ואין מצליחין בשיעור: **ועוקציהן**. זנב הפרי דהוה עץ בעלמא: **וסובן**. קליפת החטים הגוססת מאמת

פי פרה. עצה כמלא פי גמל. עמיר כמלא פי טלה. עשבים כמלא פי גדי. עלי שום ועלי בצלים לחים בגרוגרת יבשים כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוה בשיעוריהן: ה המוציא אוכלים כגרוגרת חייב ומצטרפין זה עם זה מפני ששוו בשיעוריהן חוץ מקליפיהן וגרעיניהן ועוקציהן [ד] וסובן ומורסנן רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים שמתבשלות עמהן:

(מיימד מוס פעריב) : [ד] סוכן ומורסנן . ופמ"נ דמלטרפין לשיעור מלא פתם שפני. שכן עני אוכל פתו בעיסה מעורבת בסובתה כו' שלקך לתם הפרה קדירן היא . אבל נעניין שבת מידי דתשוב בעיבה ושפייבי דשני לאו אוכל ניכסו . נפ' :

הכתיבה : ומורסנן . הנשאר בנפה ורמב"ם פ' חיבת דמורסן הוא עבה וגרוע מסובין : **חוץ מקליפי עדשין**. שמצטרפין : **שמתבשלות עמהן**. לפאקי הקליפות החיצונות שהן מוערות כשעורה מהן נורן וקליפי הפול בזמן שהן להים ומתבשלין עם קליפתן לרבי יהודה מצטרפין עם האוכלין לשעור גרוגרת אבל יבשים לא שהין נאכלין בקליפתן לפי שהם נראים כזבובין בקערה ואין הלבה כרבי יהודה :

נמרא שבת דף קיז — רש"י

תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש. רבי חדקא אומר ארבע. אמר רבי יוחנן — תלתא היום. למיון שלש סעודות בה :

ושניהם מקרא אחד דרשו. ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאהו בשדה, רבי חדקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא. ורבנן סברי בהדי דאורתא. תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות: אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך. אל תקרא בניך אלא בוניך. שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול. יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך. למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. למען בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך. ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

זוהר (יתרו דף פח ע"ב)

ביומא דשבתא בסעודתא תניינא כתיב זו תתעגג על ה'. על ה' ודאי דאיהו שעתא לתתנלית עתיקא קדישא וכלהו עלמין בחדוותא ובשימו וחדוותא דעתיקא עבדיון וסעודתא דיומא היא ודאי. בסעודתא תליתאה דשבתא כתיב והלכתיך נחלת יעקב אביך דא היא סעודתא דאשיר לעפין דהוי בשלימותא וכולהו אינון יומין מההוא שלימו מתברכין וכעי כר גם למחר בסעודתיה ולאתלמא תלין סעודתי לחיון סעודתי מהימנותא שלימתא דזרעא קדישא דישראל די מהימנותא דא דלהון היא ולא דעמיק עיינ"ג ובגין כך אמר ביני ובין בני ישראל. תא חזי בסעודתי תלין לאתתודעון ישראל לחיון כני מלכא לחיון מהיכלא דמלכא. לחיון כני מהימנותא (עלאין) ומאן דפגם חד סעודתא מנייהו לחזי פגימותא לגיהנם ולחזי גרמיה דלהו מכני מלכא עלאה הוא. דלהו מכני היכלא דמלכא הוא. דלהו מזרעא קדישא דישראל הוא. ויהכון עליה מומרת דתלת מלין דיוקא דגיהנם וכו'. ותא חזי בכולהו אתר זמינין ובגין כני בר גם לחדי ולמחדי למסכני ולמי הוא חדי בלהודו ולא יהיב למסכני עוגשא סגי דהוא בלהודו חדי ולא יהיב חדוה לאחרא עליה כתיב וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם ולמי יהיב בסעודתא חדי לף על גב דלא יהיב לאחרא לא יהכון עליה עונשא כאתר זמינן ובגין דכתיב פרש חגיכם. פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם. וכתיב מדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי ולאו שבת לא קאמר. ובגין כך כתיב ביני ובין בני ישראל. ומשום דכל מהימנותא לשבתא בשבתא יהכון ליה לבר גם בשבתא לאחרא בשבתא פילחה בשבתא דכל שלימו דה כדוגמת דעלמא דלתתי. וכנ"ל לקרי שבת מהו שבת שמח דקודשא בריך הוא שמח דלהיהו שלים מכל שטרוי. אמר רבי יוסי ודאי כך הוא ווי ליה לבר גם דלא שלים חדוותא דמלכא קדישא ומאן חדוותא דילה הא דלין תלת סעודתי מהימנותא. סעודתא דאברהם יצחק ויעקב כלילן כהו. וכלהו חדו על חדו מהימנותא שלימותא מכל סיטרוי. תתא בהדין יומא מתעטרין תמהן וכל בנין יקרין מה דלא כן בכל שאר חגין וזמנין. בהדין יומא חייבין גיהנם נייחין בהו ן יומא כל דינין אתכפיין ולא אתערן בעלמא בהדין יומא דורייתא מתעטרא בשערין שלימין בהדין יומא הדוותא ותפוקא דשתמע במתא ומסתן עלמין. כ"ל"ו :

הלכה פסוקה — מנחת שבת — מוסר

הלכות שבת מלוקט מש"ע ונו"כ וגדולי אחרונים : — **עניני שבת מלוקט מזוה"ק והאר"י ז"ל וספרי מוסר.**

(א) חייב כל אדם ללמוד הלכות שבת קודם שבת עד שיהא בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה וליזהר בכה שצריך ליזהר כדי שלא יכשל ח"ו באיסור שבת, וכמו שאמרו שואלין ודורשין בהלכות פסח זבו' כמו כן הוא בהלכות שבת, כי הלכות שבת הם כהרים התלוים בשערה. ס' חסי. ים. ומי שלא למד הלכות שבת פעמים

(ה) כתוב בספרים הקדושים בערב כל שוה זמן מתשוכה למוצ"ש מכל מה שפגם בכל ימות השנה, ולכן יפשפש מעשיו בע"ש ויתעורר בתשובה לתקן כל מה שפגם בשבה ימי המעשה כדי שלא יבוא לידי חטא בשבת קודש בשטות מחשבה בטלות מדמיון ויהודש כדי לקנות הפגם שפגם בעונגי השבוע קודם שיחזרו למקומם. כי אם הם ושלום יחזרו למקומם בשבת קודש פעמים אז

ח"ש לא יוכל להמלט מחילול שבת הן דאורייתא הן דרבנן. ושבת מגין עלינו בגלות כמאמר רז"ל כאשר לא שמרו ישראל השבת כראוי מיד ויבא עמלק. ולכן יזהר בזה ושכרו יהיה מרובה מאד. יערת דבש ח"ב: (ב) אסור לפתוח דלת או חלון נגד נר דולק כשהוא קרוב להם בענין שכשיפתח בשעה שינשב הרוח אי אפשר שלא יכבה. ואסור לפתוח אף בשעה שאין הרוח מנשב בחוץ שמא יתחיל לנשב מיד שיתחיל לפתוח אבל מותר לסגור דלת וחלון, מג"א: (ג) פתח התנור שיש בו אש או גחלים לוחשות אסור בין לפתוח ובין לסגור כי על ידי זה הוא מבעיר או מכבה, ואפילו אם אין בו גחלים לוחשות אם יש להסתפק שמא לא נתבשלו הקדרות עדיין כל צרכן אסור גם כן לסתום התנור מפני שגורם למהר בישולם, רמ"א ואחרונים: (ד) אסור לתלוש פירות מן המחובר ואם תלש חייב משום קוצר, ואף לנשכו בפיו מן המחובר אסור, ואף שנשרו בעצמן בשבת מן האילן אסורים בשבת משום גזירה שמא יעלה ויתלוש הישראל בעצמו ואסורין בשבת אפילו בטלטול כיון שאינם ראוין לו בשבת לשום תשמיש הרי הם מוקצים (כמו שנתבאר בהל' מוקצה) וכן כל פירות שיש להסתפק שמא נתלשו בשבת אסורים אפילו בטלטול, הפוסקים: (ה) לא תקיל אשה חלב מדדיה לתוך הכוס או לתוך הקדרה ותניק את בנה כי החלב לתוך הכלי הוא מפרק גמור וחייב משום דש ולא התירו אלא במקום סכנה, שכ"ח: (ו) וכן אסורה להתיז מחלבה על איזה דבר לרפואה במקום שאין בו סכנה וצערא יתירה אבל מותרת לקלח מהחלב כדי שיאחז התינוק את הדד ויניק, וכן מותרת להוציא בידה החלב המצער אותה שכיון שהחלב הזה הולך לאיבוד אין בו משום מפרק מן התורה אלא מדברי סופרים ומשום צערה או לצורך התינוק לא גזרו, שכ"ח: (ז) אין לסנן שום משקה כי יש בזה כמה חילוקי דינים, אבל מותר לשתות על ידי מפה דלא שייך בורר אלא במתקן הענין קודם אכילה או שתיה אבל בענין זה אינו אלא מעכב את הפסולת שלא יכנוס לתוך פיו ומ"מ לשתות מים כך ע"י מפה יש אוסרין משום כיבוס, ובשעת הדחק כשאין לו מים נקיים לשתות יש להקל אך יזהר שלא יהיה במקום ההוא ששותה בהמפה שום לכלוך וכן יזהר שלא ישתה דרך בית יד מהכתונת שלו כי מפני שמצטער בלבישתו איכא טפי למיחש שמא יסחוט, ש"ב שי"ט ואחרונים: (ח) אם צריך לדוך פלפלין או מלח וצוקר וכיו"ב לתת לתוך מאכל או משקה מותר לדוך בקתא דסכינא על השלחן וכיוצא בו אבל לא ידוך במדוכה ולא במכתשת, הפוסקים: (ט) השופך משקים ומכ"ש מים במקום שהקרקע מצמחת חייב משום זורע שהרי המשקה גורמת שתצמיח הקרקע ועל כן יש ליזהר מלאכול בגינה כי בקושי יכול ליזהר שלא לשפוך משקין על הארץ שם (ומלבד זאת יש בגינה איסור טלטול כמבואר בהפוסקים): (י) חבית שיש בו מים או שאר משקים המלבנים אסור לפרוס עליו בגד שאינו מיוחד לו לכסותו בו דחיישינן שמא יבוא לידי סחיטה, אבל בבגד המיוחד לו מותר לכסותו דכיון דמיוחד לו לא חיישינן שיסחטו, ש"ב: (יא) בגד ששוטחין על פי חבית לכסותה שמיוחד לכך אם החבית אינה מלאה לגמרי אלא שיש בין המשקין שבתוכה להכיסוי חלל טפח אזי לא יכסה את החבית על פני כולה משום אוהל אלא יניח מקצת פיה מגולה (ע' פמ"ג במ"ז ס"ק י"א ותו"ש ס"ק כ"ה מענין זה), הפוסקים. ומ"מ אין למחות ביד המקילין לכסות כולה מפני שיש מתירין, חיי"א יע"ש וברש"ז: (יב) ספסל שנשמט אחד מרגליו אסור להחזירו וגם אסור לטלטלו

תשובתו קשה. וסימנך זכור את יום השבת לקדשו: (ב) הרש"ש ז"ל תיקן לומר בכל ע"ש קודם תפלת מנחה מזמור ק"ז מתהלים, והטעם לזה כתוב בספרים לפי שאין אחד מישראל שיעבור עליו השבוע בלא נס רק אין בעל הנס מכיר בניסו וע"כ אנו אומרין מזמור זה להודות להשי"ת על הנס, ועוד יש הרבה טעמים ע"ז ע' בהספה"ק. ואחר המזמור נוהגין לומר ידיד נפש כדי לעורר לבו לעבודת השי"ת, ואח"כ יאמר הקרבנות ואשרי ויתפלל מנחה בכוונה גדולה, ספרי יראים: (ג) כתיב זכור את יום השבת לקדשו, ריבוי את הנזכר בפסוק הזה היינו שצריך לקדש ולהמשיך עליו בכל יום ויום מששת ימי החול מאור קדושת השבת טהרת המחשבה, היינו שידבק מחשבתו בהשם יתברך על דרך שויתי ד' לנגדי תמיד. ויפנה מחשבתו מעסקי עולם הזה וכאלו אין צריך כלל לעניני העולם הזה ואין לו התקשרות כלל עם אנשי העולם הזה (כמו שהוא באמת אחר פטירתו) וכדומה מעניינים אלו. ומלבד טהרת המחשבה בענין קדושת השבת יש עוד שאר פרטים בענין זה כמו קדושת השבת בדיבור ובמעשה וכדומה וכל זה יקדש וימשיך עליו בכל ששת ימי המעשה וכמו שנצטוינו עלי' בתורתנו הקדושה כמה פעמים קדושים תהיו וגו'. והתקדשתם והייתם קדושים וגו'. ובפ' ציצית והייתם קדושים וגו'. ועיין מזה בארוך בר"ח ובשאר ספרי מוסר: (ד) קדושת השבת היא קדושה עליונה מאד אור האצילות והאיש הישראל המקדש עצמו בששת ימי החול נקל לו לקבל אור קדושת השבת כי אז גם מן השמים מסייעין לו אבל אם אין מקדש עצמו אין משיג כלל הקדושה והוא משל לבגד שנפלו בו כתמים משמן וכיוצא בו שאם לא יורחץ ויולבן כראוי לא יוכל לקבל שום צבע. וכן משל לאדם שהוא בחושך שאם יצא לאור ויקבל אור השמש בתקפו יחשיך עיניו ולא יהנה ממתיקות האור כלל וכלל כמו כן הוא בענין הבא לקבל אור קדושת השבת ונפשו מלוכלכת מזוהמת כתמי עונותיו, כמ"ש כל זה בארוך בספרי מוסר: (ה) זהו לשון ר"ח בשה"ק פ"ז כיון שהשרה עליו קדושת שבת כראוי תביאהו לידי ענוה ויראת חטא וחסידות ורוה"ק. כנזכר במאמר ר' פנחס. כי מי הוא הגורם שלא יהא עניו ויירא חטא וחסיד מפני שאין לו נשמה שתהיה גוברת על יצרו. וכיון שתבוא לו נשמה קדושה בוודאי יגבר עליו ויהיה עניו ויירא חטא כו' עכ"ל: (ו) גדולה מעלת המקיים עונג שבת אין לשער. ובתיקוני זוהר (תיקון ע') כתוב וזה לשונו וכל מאן דנטיר שבת ואוקיר ליה ומענג ליה בגין יקרא דקב"ה הכי קב"ה יהיב ליה אתר לעילא בנייחא דלא טרח ביה ונח תמן מכל טרחא דהאי עלמא דטרח בכמה גלגולין ועובדין יע"ש. ולהיפך ח"ו מאן דמבטל עונג שבת כמה גדול עונשו. ושם בתיקון כ"א מפליג מאד בזה וכתב שם מאן דאית ליה רשו למיעבד עונג שבת ולא עביד אתהפיך ליה עונג לנגע צרעת וחריב ביתיה וממוניה עיין שם בארוך: (ז) בספר עשרה מאמרות סוד עונג שבת הוא לעדן נשמה יתירה שתשבה הוא מצוה רבה לכבוד השכינה דהיינו לברך ברכת הזימון מצוה שאינה נוהגת בעליונים יע"ש בחלק ראשון פ' כ"ה: (ח) בשבת כתוב „לדרתם" חסר מלשון דירה להורות כי כשנכנס שבת השכינה באה ורואה לאיש הישראל אם ערך ביתו כמו שלחן ומטה ונר אומרת השכינה זה דירתו של ישראל ואם לאו אז אומרת אין זה דירת ישראל. זוה"ק במדבר במדרש הנעלם יעיין שם: (ט) עיקר החכמה הוא בארץ ישראל כמו שאמרו רז"ל אין חכמה כחכמת ארץ ישראל ועיקר קדושת ארץ ישראל תלוי בשמירת שבת כי קדושת ארץ ישראל נמשך מקדושת שבת כמבואר כל זה בספרים הקדושים בארוך: (י) רבי אלעזר בן פרטא אומר מניין אתה אומר שכל מי שמשמר שבת כאלו עשה את השבת שנאמר ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגו'. מכילתא: (יא) בשבת קודש באה לאדם תוספת הנשמה יתירה לעוררו לתשובה לשוב מעונותיו. וכן שבת הוא אותיות „תשב" ומחמת שאמירת מזמורי תהלים מסוגל לתשובה על כן רבים מישראל נוהגין לומר הרבה מזמורי תהלים בכל שבת כדי שיזכו לשוב

ולסמכו על ספסל אחר אלא אם כן כבר ישב עליו כך פעם אחת קודם השבת, אבל מותר להניח דף על ספסלים או על חתיכות עצים שתכינם לכך מערב שבת. הפוסקים ואחרונים בסימן ש"ח (יע"ש יתר פרטי דינים אלו): (יג) כלי המורה את השעות (אוהר, זייגער) אפילו שעדיין הולך אסור להעריכו (אן ציהען) בשבת שלא יפסוק הליכתו, ולצורך חולה שאין בו סכנה יש להתיר אם אינו נמצא עכו"ם בנקל אבל כשאינו

הולך אין להתיר אלא דוקא להולה שיש בו סכנה, אחרונים: (יד) אסור להשמיע קול של שיר בכלי או באבריו (חוץ מפיו) אפי' להכות באצבעותיו זה על זה או על הלוח להשמיע קול או לקשקש באגוז או בזוג לתינוק שלא יבכה, ולא משפחין יד על יד ולא מרקדין, אבל מותר לטפח ולרקד לכבוד התורה וכן אין לכתוב במי שעושה לתינוק כדי שלא יבכה כיון שיש מתירין, הפוסקים: (טו) המשמר פירות או זרעים מפני חיה ועוף לא יספיק כף על כף ולא יטפח כפיו על ירכו ולא ירקד ברגליו כדי להבריחם כדרך שהוא עושה בחול, שם: (טז) קול שאינו דרך שיר מותר להשמיע ולכן מותר להקיש על הדלת כדי שיפתחו לו וכיוצא בזה, ויש אומרים שאף על פי כן אסור להשמיע קול בכלי שמיותר לכך כגון להקיש על הדלת בטבעת הקבוע בה או בפעמון המיותר לזה כיון שהכלי מיותר לכך, וכל שכן דאסור למשוך (הקלינגעל) שבפתח, הפוסקים. ובעת הדחק כגון שאינו יכול לכנס לבית הקיל בתפארת ישראל בהלכתא גבירתא מפני כמה טעמים שכתוב שם, ומ"מ נ"ל דיושב עכ"פ ע"י שינוי, וכן אותן כלי שעות שהן עגיות לקשקש השעות על ידי מה שדוחקין בהן או שמושח ן בחוט המיותר לכך אין לעשות כן בשבת ויו"ט: (יז) אין שוחקין באגוזים וכיוצא בהם על גבי קרקע אפילו מרוצף, ונשים וקטנים ששוחקין אין למחות להם לפי שבוודאי לא ישמעו ומוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים, ואם שוחקין כדי להרויח אסור בכל ענין ואפילו בשוחק בתם או מועד (גראד או אום), אסור, והטעם שאסור לשחוק להרויח מפני שדומה למשא ומתן, של"ח: (יח) טלית שאחז בו האור מותר לשפוך עליו שאר משקין שלא במקום האש רק רחוק קצת מן האש כדי שכשיגיע האש למקום המשקים לא יוכל לשרוף יותר ומאליו יכבה אבל מים אסור לשפוך עליו משום כיבוי, של"ר: (ט) אין מציעין את המטה משבת למוצאי שבת אע"פ שיש שהות ביום שיוכל לישן עליו בשבת עצמו מ"מ כיון שאין דעתו לישן עליו עד למוצאי שבת הרי הוא מכין משבת לחול ואסור, ש"ב: (כ) וה"ה שאר הכנות אסורין לעשות משבת למוצ"ש כגון להביא יין וכדומה, וכן אסור להדיח כלי אכילה לאחר שלא נשאר לו שום סעודה לאכול בהם בשבת דאסור משום שמכין משבת להול אבל כלי שתיה מותר להדיח כל היום דאין קבע לשתיה, ומ"מ לא ידיח כלי זכוכית בשבולת שועל כדי להצהירו ביותר כיון דבלא"ה הן נקיים הוי שרחא יתירה, אחרונים: (כא) כשם שמותר להדיח כך מותר לתוף ולשפשף אפילו בחול אם יחד לחול מקום והוכנו לכך מערב שבת, ע' בחי"א בה"ש כלל ל"ה סימן ז' יע"ש: (כב) כשמדיחין כלים (שמלובלכין בשומן) במים רותחין לא יערה המים על הכלים אלא יערה את המים לתוך כלי אח' ואח"כ יתן בהם את הכלים, ולא ידיחם במפה משום איסור סחיטה אלא מדיחם בסמרטוט המיוחד לכך שאינו מקפיד על מימיו אפילו בחול לסוחטו אחר הקינוח, הפוסקים: (כג) אם נשפך מים על השלחן וכדומה אסור לקנחו בבגד שהוא מקפיד עליו דכיון דאיכא מים מרובים חיישינן שמא יסחוט. אבל לקנחו בבגד שאינו מקפיד אף בחול על מימיו לסוחטו אחר קינוח מותר (מג"א וש"פ). ורוקא בשהוא נקי אבל אם יש עליו לכלוך אסור לקנח בו במקום הלכלוך (מהר"ש) ומ"מ אם הושחר מחמת לבישה או תשמיש אינו נקרא לכלוך ומותר לקנח בו, רא"ש ורש"ז: (כד) אם נשפך מים או שאר משקים על המפה לא ישאוב משם חוך כף ולשפוך לחוץ אע"פ שישלינכו לאיבוד (ט"ז סימן ש"כ עיי"ש הטעם בפמ"ג במשבצות), ואסור לגרדו אפילו בסכין אף על פי שאינו גורד בכח (שם ואלי' רבא) ואסור גם כן לנער המפה מן המים כדלקמן: (כה) היה הולך וירדו גשמים עליו ועל בגדיו מותר לילך לביתו, וכשפושטן אסור לשטחן

(חק לישראל) ח"ד

לבוש בתשובה. ותפילו מי שאין לו שום התעוררות לתשובה על ידי תמיהת הסיום להתעורר לעשות התשובה כמבואר כל זה בספרים הקדושים: (יג) טוב ללמוד בשבת קבלה כמו שפיי עוהגין הקדמונים ז"ל. ובפרט כי קבלה היא נעולם שתלולות תאר הוא מספיא בתחתונים ביום השבת ובעולם שתלולות הוא קודם גמור ולפי שם בתינת קליפות כלל ובשבת נקרא קודש ובשבת יום השבת עולה למודן עד עולם שתלולות הנקרא קודש כנ"ל. פרי עץ חיים שער השבת פ' כ"ח: (יג) בספר עץ חיים חב לכתוב הק' וזכו סוד שלרוץ לקבניה ידיו כנגד רחתוממם ובפרט שם הוא יום השבת כי אז נרוץ להתחיל הקליפות בהכלית הריחוק עיי"ש בשער פרשתי זו"ע: (יד) בשם הריב"ש ז"ל אסור להסיח דעתו משבת ק"ו מתפילין שתשוב בשיחה בדעת. ובשבת דפטור מתפילין משום דקדושתו הוא יותר מתפילין כ"ש שתשוב להסיח דעתו כל היום מקדושת השבת. סולות ה"פרשת נח: (טו) על ידי שמירת השיח היטהרל השבת כשלבתו יגעים תוספת נשמה בגופו והוא עונג לנשמה ונוגף עד שתמרו רז"ל בשבת הוא אחד משבעים מעין עולם הבא. כ"ח בשער ק': (טו) שבת הוא יום מנוחה לנשמות גשיהם ולא עוד אלא שאף מתיקרין מוחן בשבת ואפי' למי שחייב בשבת בשבתיות נעוב"ז ובשבת אם דעין מוחן ביום השבי כפול כדי שלא לדוחם בשבת ושמך לדבר ואפי ביום השבי לקטו לחם משנה. זוהר חדש: (יז) כל המזמר שבת כראוי הקב"ה אומר עליו יצרחל אשר בך אתפאר (כתמוהר כ"ז בזוה"ק) כי הקב"ה מתפאר בו לפני כל פמליא של מעלה: (יח) על ידי שמירת שבת כראוי הוא לפני הקב"ה כאן מתתשת לפני תניו והקב"ה ממלא שתלוחו. גם הוא גוזר גזירה והקב"ה מקיימה. גם הקרן של מעשים טובים שלו קיימים לעולם הבא ואינו חוכל פלא מפיהוחיהם. זוהר רבה תמות סוף פר' כ"ה ע"ש מתמות כהוזה: (יט) כל המחלל שבת אחת מעלה עליו הכתוב כאלו תיכד עולם מלא שבבה בעבירה מתמרות וכל המשמר שבת אחת מעלה עליו הכ' כאלו קיים עולם מלא שבבי בי מתמרות אחד (ע"ז פ' ג"ח): (כ) אל יסיח עונג שבת קל בעיניך כי כשם ליל שבת מעוררת זכותו של יצחק אבינו ע"ה ומצלת מהבלי מבוח. ובל שתריח מעוכר זמוחו של אברהם אבינו ע"ה להבעל מדיבה של גיהנם שהוא עומד על פתחה לסגל את בניו בומרי שבניה, ומילה ושבת תרי פלגי דגופא ניהו. ובל מנהה העוכר זכותו של יעקב אבינו ע"ה להבעל מהלחמת גוג ומגוג. גם מלוה לסדר בלחמו במוצאי שבת לעורר זכות דוד המלך ע"ה רגל רביעי להגאל מהיזוב הקבר. עבודה מתמות ח"ח פרק כ"ד: (כא) יש כמה נשמות לדיקים שתיום זוכים לעלות בגן עדן של מעלה ומהעדנים בגן עדן של מטה, ובכל שבת וכל חדש הקב"ה מכלה חומם לניסיבם של מעלה. ע' בזוהר חדש מעין זה: (כב) תמרו רז"ל כל המענג את השבת נותנים לו מבלעם לבו שנאמר וה המענג על ס' וגו'. ובקצה מבה"ם מלבוש ז"ל דהוי"ל לומר כל המבבד בשבת. והיינו דאם לא יתמר השיח בשבי שונג לו שוח שחוק וקלות ראש וטיולים ולדבר דברי שבחי וכדומה אין נמי נימא לו אין לנו אלא מה שהיחין לעונג היום בשבת אין לו עונג מזה ואין לבשבת בבוד מזה. ובאמת העיקר לענג את השבת הוא בהורה ובתפלה ושירות ותשבחות ותלילה וכמיה בדת בחוכו בשבת יהיה לשבת קודש עונג מזה. ולכן בכוונה דקדקו בלשונם הקדוש ואמרו כל המענג את השבת פי' שיענג את השבת ולא שיענג את עצמו. וזכרתו: (כג) רמוי לכל אדם בע"ם להיות מוכיח מחול על הקודש בכל מה דאפשר בשבת. וכן בהוספת מוצאי שבת לאחר בבל מה דאפשר בהוספת מדבר זה בספרים הקדושים ובתקוני זוהר תיקון מ"ח בחוב וזה לשונו ואניח למהוי מוסיף על הקודש וכל המוסיף מוסיפין לו נפש יתירה בשבת וכל הגומע גורעין לו בחות נפש יתירה ה"ו עכ"ל. ועיין בספר בתנין מב"ב בענין זה: (בד) קדושת השבת גדולה מאד וגדול בקדושתה מימים טובים כי בשבת בעצמו נקרא קודש "שבת קודש" אבל בל הימים טובים נקראים רק "מקראי קודש" ולא קודש בעצמו במו שבת ובשעה שזה ע' בפרי עץ חיים בשער ר"ח פרק ו' טעם עפ"י סוד וחין בלן מקומו: (בה) בשבת חוח ובשאר יתירים בשהשירים בשמים ב"ק מבבדין להסדיר בשבת בגוף השבת בתוכף ובעונג שבת לבשה "יכי רצון שתזכה לעשות בן בשבת בהלה. בגדי יוסף פ' וירא: (בו) על ידי שמירת שבת בראוי תניח ברכה והשפעה בל שבת ימי השבוע וזכו מליאת רז"ל ברבו במן. תוס"ח סק':

(כו) בשבת נקרית אצל הקב"ה מתוך טובה כמ"ש רז"ל (שבת י) למה הקב"ה למשה מה"ט יום לי בשבת נתתי ובשבת שמח לך והודיע לישראל: (כח) כתוב בספרים עיין במירת שבת הוה לסוכות כי אכל ומלוחה הוה שייך רק לכבי"ם וכן על שבת יתיש בשאול נגו את בתבל לבשתמש בה אצל על יום בשבילי לא בשאול נגו כלל ועל כן אסור נגו לשמח שבת דבר מסוייהו דרך היקון, והמה ל"ש אחות מלאכות ולכל אב מלאכה יש ל"ש תולדות כמו שכ' בירושלמי שבת פרק כלל גדול וכוונת בפמ"ג: (כט) זה לשון הילקוט פ' בשלח רמז רס"ח שמח תאמרו שבל מי שמשמר את השבת אפ שכר טובל עליו ה"ל לשבי אחות שבשוחה וגו' הה למדנו שבל מי שכוח משמר את השבת מרוחק מן העבירה עכ"ל יע"ש: (ל) על עון חילול שבת נגזר גלות שבשאול לאדץ וגם נגזר גלות לדורות (עי' יחזקאל קפיטל כ'): (לא) אם גדלה וגבוה מעלת המשכר מטומאת כל ימות השבוע כמ"ש בספרים הקדושים המדברים מענין זה ומכ"ש ביום השבת קודש שצריך ליזהר בזה מאוד ולכן קודם שבולך ליבן יכין לו בלי עס מיס סמוך למטתו ככדי שלא יצטרך לילך ד"ל גלא עט"י *) ואח"ל לעולם יהא אדם בלוי קדום שרוי בתוך מעיו שנאמר שקרנך קדום ונפרש ביום שבת קודש שצריך לקדש עצמו מאוד ע' בזוה"ק במזמור לתודיעך בתפדלותה דגרמי' ותפדלותה דמכניס יע"ש ויש שרגיל תבי מעבה בתין הולכים ליבן רק עד בסוכן לפניהם המים עס הבלי ליטול בשם ידיו והין שומעין על ג"כ במבטיחים לשם תיכוני לפניהם כי שמא יבשכחו וכדומה. וכל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה וקדוש יאמר לו: (לב) בשם האר"י ז"ל על המשנה (שבת פ"ב משנה ז') שלשה דבריס צריך אדם לומר בו', "ערב שבת" היינו בעוה"ז שבוח דומה לערב שבת שמעמו רז"ל (מי שטרח בערב שבת יאבל בשבת) "עס הבשר" פירוש לעת זקנתו יאמר בנפשו וכוחותיו "עטרתם בשר השדלתם להשיג עשירות (ואף שאפשר כי הוא לא בשיג אבל עכ"פ בודאי השפעל בכל מיני השדלות) "ערבתם" בשר השדלתם להשיג התות הערב "שלינו לא הגר" פעמה חובה עליכם להשליך כוחות הנשמה הנקראת גר כי גר ה' בשמת אדם וע' מכ"ש עוד מזה בעניו בספר בני יששבר במאמר שבת: (לג) יש הרבה בני אדם שאינם מניחים בשלה תיך לשבר לאדם הגשמי להמשיך בשרות הבשיה בעבה ידיו. וכן יש להיזהר בני אדם המוטעשים ושקועים בגשמיות ונדמה להם שיש להם ג"כ השה הזה להמשיך השרות הלקוחה מעשה יהישם. ועיקן קדושת השבת הוא מופת מוחק על כל הע"ל כי בשבת יש בכל אחד ואחד מישראל קדושה יתירה ובשרות הלקוחה יתברך יותר מבחול ומזה מובן וידוע לכל שאדם שהשיה בשיניו ובשרות הלקוחה יתברך בתחהוניס. אך שעפ"כ בעניו השרות קדושת השבת קודש לה בכל בווין וכל אחד ואחד לקדושה יתירה בשבת קודש בפי אשר בכין את עצמו לזה ביום מול (בתורה. ותפלה. ומע"ט. ומהבוות קדושה) וזה נגלה גם בן בחוש שאין קדושת שבת שוה בכל אדם כי יש בני אדם שמרויחין יותר קדושה בשבת. ויש שאין מרגישים כל בך רק מעט מן המעט. ויש שיש להם הרבה קדושה אחד בשבת אבר כמעט כל רואיהם יכירוה כי הם זעב בוך ה' וזכו לקדושת שבת בהשרה נפלאה. ומזה מובן וידוע לכל כי אף על פי שאדם להמשיך בכיוצא ובשרות הלקוחה בהתהוניס שעפ"כ לא כל אחד שווין זה כי צריך זה הבאה והזדככות גדול הרבה. מו"ם יעיין שם בס' כי הבה: (לד) זה לשון ספר זכרו תורה משה (מנעל חיי אדם) סי' ל' יוכל אדם להתבונן ונפלאות כי בשבר יכוון אדם את דעתו והביה יבחה ה' בלבו בחמת ויהיו מעשיו לרוס חזי וחדתי לאחר שהבל בע"ם בבוודה רוחיה לקבל קדושת שבת יבין בדעתו שמוסף לו בשה יהיבה כי יבנים בנפשו יבחת רוממות שבאה לו עד שהבער בו אהבת ויחת בשם יתברך זה בדול ומוסיף מבחה אחרים בלא בום בפך אבל בשאין בשמתו שבורה חזי לא יבנים בקדושה בשבת עכ"ל: (לה) קודש הבת בעגל היה לכל אחד מישראל בשה יהיבה בכל יום ולאחר הבת בעגל ניעלה מהם ולא ירדה להם כי אם בשבת ויום טוב. כוונת אחר"י ז"ל: (לו) מה שמובאין לומר במוע"ם פסוקי דזמרה אליהו המיומדים על שמו מבוס דלהיות בתוספתא דמע"ם יובב אליהו ז"ל בתת עץ חיים וכוונה שיות בל שומרי שבת. ש"ה בשם מהרי"ל: (לז) הרגשת עניו שבחות ויומים טובים הוא לכל אחד ואחד מישראל לפי ערבו. כי להדיק בתמה הוא העמוק בדי שיתייבשו, ואפי' היו להים רק מן הויעה אסור לשוחחן וכל שכן דאסור לשוחחן בנגד האש ואפילו היה לבוש בהם אסור לעבור נגד האש סמוך כל כך עד שהבגד יוכל להתחמם שם עד שהיד סולדת בו, והטעם לכל זה הוא מפני מראית העין שלא יחשדוהו שכבסן בשבת ואפילו בחדרים אסור כי לא הלקו חכמים בכך, ורוקא בשבת אסור לשטוח אבל אם שטח בערב שבת בלים המכובסים אינו חייב לסלקן בשבת, וכן אסור לנער הבגד מן המים. הפוסקים: (כז) בגד שהוא מקפיד על מימיו אסור אפילו לטלטלו לאחר שפשטו מעליו (וה"ה לבגדים הישרוים במים שלא היה לבוש בהם. הפוסקים) דחיישינן שמא ישבח ויסחטו, ואם אין בו אלא שרייה מועטת שאין דרך להקפיד עליו לסוחטו מותר לטלטלו, וכן אם נשרו בשכר או בשאר משקים שאינם מלבנים מותר לטלטלו אף על פי שנשרו הרבה, ומ"מ לסחטו פשיטא שאסור שם: (כז) בגדים העשוים להכניס בהם משיחה או רצועה בגון מכנסים או מנעלים או חלוק אם הבגד חדש אסור להכניסו בהם משום דהוי תיקון מנא ובישן אם אין הנקב צר שאין טורח להכניסו מותר ואם יש טורח להכניסו אסור, שו"ן, (ע"ש בט"ז ובמג"א): (כח) לפעמים איזהו תפירה מתקלקלת ומתפרדים החתיכות קצת זה מזה ומושכין בחוט התפירה והן מתהדקות ומתחברות אסור לעשות כן בשבת משום דהוי הופר. ש"מ: (כט) נרות שנדבקו שלא בכוונה כמו שלפעמים נדבקו דפי ספרים מחמת הצבע שצבעו הבורך או שנדבקו איזהו דפין בשעוה מותר לפתחן. שם. ואם נדבקו במקום האותיות יש לאסור לפתחן בשבת, פרמ"ג: (ל) טיט שעל בגדו אם הוא לח מגרדו בציפורן או בסכין (וכשהבגד שחור ומקפיד עליו אף זה אסור משום מלבן. חיי"א) וכן מותר לשפשפו מבפנים דאין זה דומה לליבון. אבל לא בבחוץ דדומה לליבון, אבל אם הוא יבש הכל אסור משום דהוי בשוחן, וע"י עכו"ם כיותר דהא אין צריך לעפר הנטהן והוי מלאכה שאין צריך לגופה. הפוסקים: (לא) אם ישב לו זרע פשתן או תבשיל על בגדו מותר לקלפו. שם: (לב) מי שנתלכלך ידו בטיט לא יקנח בדבר שמקפיד עליו ואפילו במפה שמקנח בה ידים אסור שמא יבוא לכבס המפה. שם. ובסמרטוט שרי לקנח בה ידיו. פרמ"ג: (לג) כשאוכל פירות הצובעין כמו (קערשין) וכדומה יזהר שלא יגע בבגד מפני שצובעו וכל שכן שצריך ליזהר בבגד אדום, וכן אם יצא דם מחוטמו או שחתך באצבעו ויוצא דם לא יקנח בבגד מפני שצובעו רק ישפשפו הרבה במים, ומכל מקום כשהוא דחוק יש להקל, סס"י ש"כ יע"ש בסג"א ס"ק כ"ד: (לד) המוצץ דם בפיו מן חבורה הויב מדאורייתא, ולכן אסור למצוץ דם שבין השיניים. ר"ס: (לה) נפל דיו או כל דבר לח על ספר לא ילחכנו דמוחק. א"ר: (לו) עוגה שכהוב עליה אותיות או צורות ממיני צבעים אסור לשברה דהוי כמוחק אבל אם כתוב עליה במשקין או בדפוס מעצמה מותר דהוי דבר שאינו מתקיים על דבר שאינו מתקיים, אף על גב דשאר כתיבות כמו זה אסור למחוק משום בבוד עונג שבת לא גזרו. אחרונים: (לו) ספרים שעל חודי גליונות מבחוץ נכתבו אותיות יש אוסרים לפותחן או לסגרן בשבת, ויש מתירין וכן נוהגין, והמחמיר שלא לפתחן חבוא עליו ברכה. (שלחן עצי שטים) וטוב לפתחן עכ"פ ביד שמאל. א"ר, ויש למנוע מלכתוב כן שלא יבוא לידי חשש חיוב הטאת מאחר שהרבה פוסקים אוסרין לפתחן. אחרונים: (לח) הנושא קמיע צריך לעשות שאלת חכם אם מותר לצאת בה בשבת (היינו במקום שאין עירוב) כי לא כל הקמיעות שוות. שם: (לט) אשה הנושאת אבן שנקרא (ששערין שאם) כדי שלא תפיל את הולד מותרת לצאת בו בשבת, ואפילו שספק אם נתעברה עדיין ניהרת ג"כ. שם. אבל אם יודעת בוודאי שאינה מעוברת

*) ונעיין מש"כ בהתוספות ז"ל דאין נקיות וכבר במוצ"ש בשם שכ"כ בשם ידיו בתשובי מוה בתשובות חיים בעגל ב' סק"ד ובגליון שם יע"ש.

נגף בימי נדחה וכדומה למה תצא. פרי מגדים: (מ) ראוי לירא שמים להחמיר שלא ילך (בהאנדשען) שמא יצטרך למשמש בגופו וישא אותם וכן באותו שקורין (ארבירל בל"א טו"ף) שתוחב בו ב' ידיו, כי רבו בהם דעות דשניהם אסורין ומ"מ אין למחות לאותן שנתנו בהם היתר, ספר תורת שבת יעיין שם באורך: (מא) אסור להניח להתרנגולים לצאת ברצועות שקושרין ברגליהן לסימן או שלא תשבר כלים הפוסקים. אבל אם קושרין רגליה כדי שלא תוכל לברוח מותר דכל מה שעושה לשמירה הוי כמו מלבוש. חי"א כלל נ"ז וע' בדבריו שם ס"ק ו': (מב) אם עלה ע"ג אילן בשבת במזיד אסור לירד משם עד מוצאי שבת משום קנס, אבל אם עלה על גבי בהמה בשבת אפי' במזיד א"ג שעשה איסור מכל מקום לא קנסינן ליה משום צער בהמה ומשום איסור שביתת בהמה דכ' למען ינוח לכן צריך לירד. ש"ה: (מג) יש מחמירין ליתן להבירו מיהנה דדמי למקח וממכר שהרי יוצא מרשותו, ואפי' להחייב לחבירו ליתן לו כך וכך אבל צדקה מותר וכן לצורך שבת או לצורך מצוה נמי מותר. ש"ו: (מד) אסור ליתן משכון להבירו בשבת אלא א"כ הוא לצורך מצוה או לצורך שבת ואז לא יאמר לו הילך משכון אלא נותנו בסתם. שם: (מה) נגד שיש לו שתי רצועות או משיחות לקושרו בהן. או שיש לו קרסים לחברו ונפסק אחד מהן אעפ"י שהשני שנשאר כנגדן אינו חשוב מ"מ אם דעתו לתקנו ולהשלים אחר כך להביא לו בן ובנו, אם כן זה שנשאר אינו בטל לגבי הבגד והוי כמו משא ואסור לצאת בבגד זה, אבל אם אין דעתו לתקנו ולהשלים אם כן כיון שזה שנשאר אינו דבר חשוב הרי הוא בטל לגבי הבגד ומותר לצאת בו. ואם הוא דבר חשוב כגון משיחה של משי או קרס של כסף אף על פי שאין בדעתו לתקנו ולהשלים מ"מ אינו ב"ל לגבי הבגד, דכיון שחשוב אינו בטל ואסור לצאת בו באותו בגד. הפוסקים ואחרונים בסימן ש"א (ומ"מ חיוב חטאת ליכא כזה כיון שאינו דרך הוצאה בכך פמ"ג): (מו) לא ילך אדם יחף בשבת, אפילו דרכו לילך בחול יחף מכל מקום בשבת ילבוש מנעלים משום עונג שבת, רמ"א ומג"א שם: (מז) לא יצא אדם בשבת כמו שהוא יוצא בחול בלתי דבר אח (הייגו מלבוש או תכשיט שכשרי לצאת בו) שיזכור על ידו שהיום שבת ועל ידי זה לא יבוא לחללו. שם: (מח) מותר לטייל בשבת אף על גב דכוונתו להתעסל ולהתחמם לרפואה כיון שאינו ניכר שעושה משום רפואה. (הפוסקים ופמ"ג ולא כא"ר) אבל לרוץ משום רפואה אסור. שם: (מט) מחט שנתעקמה אפילו מעט אסור לפושטה (סימן ש"מ). ומזה נלמוד במי שיש לו בתי עינים שנפתחו הרבה עד שאינו יכול לקרות בהן דאינו רשאי להדקן. וכזר לאברהם ח"א ערך תיקון מנא. נז": (נ) אסור ליטול ידיו או להשתין על גבי טיט או עפר (אפר) או הול, וכן לא ירוק המוהל דם המציצה לעפר או לחול בשבת והטעם לכל זה משום דהוי תולדה דמלאכת לש (שב"א) ולכן בשמכסה בשבת מי רגלים בחול ואפר וכשיתן מעט יהיה מתערב במי רגלים והוי כמו לישה ומנתינת מים חייב ליש אוזרים ולכן ידקדק ליתן הרבה אפר וחול ואז לא ניכר כלל הלישה. חי' אדם: (נא) אסור לרסק שום מאכל משום טוחן רק בחיות מרוסקין קצת מותר לגמור רסוקן. הפוסקים. ולכן יש ל זהר מלהפריד רגבי (שנופ"ף מאבא"ק) דדמי לטוחן ה"י בכלכלת שבת ובשע"ת מקיל בזה וע' בס' יסוד יוסף: (נב) אסור לסרוק במסרק בשבת ואפילו באותן שקורין (בערשט) משערות ואפילו היא רכה ומיוחדה לשבת גם כן אסור, ולכן אסור גם כן אפילו למלטלם מפני שהוה כלי שמלאכתן לאיסור, הפוסקים והאחרונים. וכתוב בספר ישועות יעקב (סי' ש"ג סוף ס"ק ב') וות לשונו וראיתי בעיני רבים מקילים לסרוק ראשם בשבת. ובמעט נעשה הדבר כהיתר אוי לעינים שכך רואות לעבור בשאט נפש ולחלל שבת בידים וראוי לכל חכם בעירו להוהיר על זה אולי ישמעו ויקחו מוסר עכ"ל, אבל מותר להפריד ביד השערות זה מזה. מג"א וש"פ: (נג) המלקט מראשו או מזקנו שערות לבנות מתוך השחורות כדי שלא יהא נראה נזקן אפילו ניקט שער אחד בידו חייב ואפילו בחול אסור משום לא ילבש גבר וגו'. שם: (נד) אסור לשאת בתי עינים שקורין (ברילי"ן) על החטוס במקום שאין עירוב דילמא נפיל ואתי לאהוויי ד' אמות בר"ה. כ"כ בחי"א וש"א, אולם בקונטרס קובץ יגדיל תורה בתב דדוקא הבתי עינים (ברילי"ן) שאין להם (האטשקעס) לתחבם אהורי אוזן רק שנושא על החוטס ושייך הגזירה דילמא נפיל וכו', אבל (הברילי"ן) שיש להם (האטשקעס) לתחבם אהורי אוזן מותרים לצאת בהם במקום שאין עירוב דלא שייך בהו הגזירה דילמא נפיל, והאריך בזה בראיות מש"ס ופוסקים יע"ש בהשמטת שבסוף הקונטרס. וכן בספר תורת שבת מתיר הברי"ל מטעמים אחרים ע"ש. וע' בשו"ת שואל ומשיב ח"א סימן ק"ט מענין זה. השי"ת יאיר עיני העורות והיו למאורות ואבוטה נפלאות מתורתו. בבקשת דוד המלך ע"ה גל עיני ואבוטה נפלאות מתורתך. אביאה"ר בילאו"א ייללו"א:

(חק לישראל) ח"ד ה

מור בכלי דיקות הכורת יתנך בגוטא זיו. וזהו שמחה גדולה לחין קץ. ומי שאינו מדיק הוא מרגיש שמחה וכרחבת כלב להטעות במלבל ומבהה. (כמו שפירש רש"י במסכת ניזה (טו.) בעניין נשמה יתירה יע"ש) וזהו חומריות של המוסר כשמחה וזהכה וקיב התחתון וזהו גם כן קודם ליין שתיני יכול להדבק ביותר, לקוטי יקרים יע"ש בתוך: (לח) בשי"ת רלה להטעות ליטול ככר עוה"ב ברוחני ולכך נתן לכם שבת שהוא תענוג מעין עוה"ב ונשבת יכול כל אדם להכניס התענוג ברוחני. לך כיון דשכר מצוה בכאי עלמא ליכא ליתן יכנס תוכם בתענוג שבת לכך נתן לכם שבת בהוכת מתנה ושכר גופי' של המצות בכאי עלמא ליכא אבל יכול בשי"ת ליתן במתנה לף בעולם הבפל הזה להטעות בעובי לנוכי ובומרי שבת מעין תענוג עוה"ב. קדושת לוי פ' כי תשא יע"ש בתוך: (לט) בשבת שומר שבת בכאי וכן לך נתן לכם שבת בהוכת יב לו חיות ושפע על כל השבוע בכדי לעבוד את ס' כל ימי השבוע ובשבת עובד את ה' כל ימי השבוע אז נקבל לו לשמור את שבת השבת בכאי וכן לעולם יתנהג כך. וזהו שאמרו רז"ל תלמידי שמרו שבי שבתות וכו'. וז"ש ושמרו בני ישראל את השבת היינו שבת אחד ועי"ז לעשות את השבת לדוחותם כי יתנהג כך בשבר בי"ב. שם. וע' במדרש"ת מש"כ על הגמ' הנ"ל: (מ) ימי שבתות וי"ט דומה למלך שפתח שערי חוצות ביום אחד בשנה. וכשהוא יוצא כל כרוזיו ליקח מחוצות המלך את שנאבו תפץ יקח. וזהו לעתיד אחר בזה היום שפערי חוצות המלך נפתחים ולא פנה עליכם רק יבן ולבך לטייל כל היום, לכן בשבת יום טוב לזהו לכל אדם לשמוח כל היום רק בעבודת הבי"ת ולא בהבלי עולם הזה. שם הלק ב' קדושה שניה: (מא) זה לשון ספרדם כי בהיות בכל פיו של אדם מתלחלל מנשמתו ח"כ בפי היעור נשמתו הפיה היעור תפלתו. והנה היום השבת היא בחדש הוספת נשמה יהיה ממקום גבוה יב כח נרוחניות תפלתו לעלות דרך עליית הנשמה ויעלו עמה גם תפלות חול. עכ"ל יע"ש: (מב) בשיות שבת בכל הפרטים ולעניו כפי כחו היא סגולה גדולה לבקשת עומתו ונפרט לעון הידוע כי בשמירת השבת מיחד קוב"ה אכר גרם להיות נרגן מפריד חלוף חס וכלום. עכוה"ק: (מג) על ידי קדושת השבת זוכין לתקן תיקון פגם הברית כי בשבת קודש הוא עיקר זיווג של הכנעת וביטול הקליפה שממנה בא הטומאה רוחת רח"ל (ומש"ט עיקר זמן הזיווג הוא בשבת קודש מחמת שאז נכנעת ונתבטלת הקליפה ואז הזיווג הוא בקדושה ולכן יש בשבת עליית לכל ניצוצות קדושות כידוע לי"ת ועי' בפי' הכיר"ם על מזמור ק"ז שתיקנו לומר קודם מנחה) ולכן עיקר בלימות תיקון פגם הברית הוא בשבת קודש כמבואר כל זה בספרים הקדושים המדברים מענין זה ועי' בגמ"ז בפי' על הזוהר פרשה תמוה דף ק"ל מש"כ שם ובבי"ת יזכנו לתקן אבר פגמנו ולבוא בתשובה שלימה אכיע"ר בילאו"א ייללו"א:

אלו ארבע משניות הם אותיות נשמה והם מסוגלין לנשמה

ד נָפַל לְתוֹכוֹ יַיִן אוֹ מוֹחַל וְשִׁנּוּי מַרְאָיו. אִם אֵין בּוֹ מַרְאֶה מַיִם אַרְבָּעִים סְאָה הֲרֵי זֶה לֹא יִטְבּוֹל בּוֹ:

ה שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם וְנָפַל לְתוֹכָן קַרְטוֹב יַיִן וַהֲרֵי מַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה הַיַּיִן וְנִפְלוּ לְמִקְוֶה
א לֹא פְּסָלוּהוּ. שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם חָסֵר קַרְטוֹב וְנָפַל לְתוֹכָן קַרְטוֹב חָלָב. וַהֲרֵי מַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה הַמַּיִם. וְנִפְלוּ לְמִקְוֶה לֹא פְּסָלוּהוּ. ר״י בֶּן נוּרִי אוֹמֵר הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּרְאֶה:

ו מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מ׳ סְאָה מְכוּוָּנוֹת. יָרְדוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ זֶה אַחַר זֶה. הָרִאשׁוֹן טָהוֹר וְהַשֵּׁנִי טָמֵא. ר״י אוֹמֵר אִם הָיוּ רַגְלָיו שֶׁל רִאשׁוֹן נוֹגְעוֹת בְּמַיִם אַף הַשֵּׁנִי טָהוֹר. הִטְבִּיל בּוֹ אֶת הַסְּגוּם וְהֶעֱלָהוּ מִקְצָתוֹ נוֹגֵעַ בְּמַיִם טְהוֹר. הַפֵּר וְהַכֶּסֶת שֶׁל עוֹר כֵּיוָן שֶׁהִגְבִּיהַּ שִׁפְתוֹתֵיהֶם מִן הַמַּיִם הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָן (ג) שְׁאוּבִין כֵּיצַד יַעֲשֶׂה מַטְבִּילָן וּמַעֲלֶה אוֹתָם דֶּרֶךְ שׁוּלֵיהֶם:

ז הִטְבִּיל בּוֹ אֶת הַמִּטָּה אַף עַל פִּי שֶׁרַגְלֶיהָ שׁוֹקְעוֹת בְּטִיט הֶעֱבָה טְהוֹרָה מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם מְקַדְּמִין. מִקְוֶה שֶׁמֵּימָיו מְרוּדָּדִין כּוֹבֵשׁ אֲפִילּוּ חֲבִילֵי עֵצִים אֲפִילּוּ חֲבִילֵי קָנִים כְּדֵי (ט) שֶׁיִּתְפַּחוּ הַמַּיִם וְיוֹרְדוּ וְטוֹבֵל. מַחַט שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל מַעֲלַת הַמַּעֲרֶה הָיָה מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בַּמַּיִם. כֵּיוָן שֶׁעָבַר עָלֶיהָ הַגַּל טְהוֹרָה:

עיקר תוי״ט

(ה) לֹא פסלוהו . והוא שלא שינו מראה המקוה . הרא״ש :
(ג) כלומר ואין הלכה כמיתו . וכר״מ פסק לקמן דסגום :
(ג) שאובין . שכלי קיבול שיכולו כשם המים : (ד) לפי שבשכלי המקוה לא נכתבו ובשמעלמו נתספק דרך שולוי תו לא מקרי מים שכשכו שתים מתקבלין בתוכו : (ה) כלומר בשיע לכלו לכל כשכמים לפים ע״ג נעטילין בו : (ו) וקשה דמ״מ מלי מסני בה מז לא סיתה המעט כולה במים ואין כולה בשת בשיעו , וי״ל הרא״ש קדמו המים וגעגו כגלגה בו׳ ותותם המים מתאכים למקוה לשפך לא שיו מלילה קדמתן שפ״ם המותו בתחם בו׳ שם הדיח ידיו עסוקים : (ז) כדילפינן בספרא . ועתוי״ט : (ח) וק׳ דמ״ש מלי תפי׳ הא דוקא עלים וקנים . אבל ג׳ הר״ם לא מבעיא אבנים אלא תפי׳ תבילי עלים וקנים בהמים ביניהם לא תביא הפסק ומלטרפין המים בביניהם למ״ש שלה ובלבד שלא יחלקו כל המקוה שלמ״ש שהמים שבין שלגליס מחברן זה זה תבור בו׳ וכ״ש בהבלי ועתוי״ט : (ט) שיתפחו . כלומר ביעלו כעין תפוח ויהיו עתוקים מלד ג׳ ותובל בשם . הר״ש : (י) ולא סוי כמחוס מקוה על ידי דבר המקבל טומאה מ״ד תעובל את הבלי בידיו בתוך המקוה אלא שהיו עסוקים בם״ל עיקר המקוה במקומו ובגל לא נהנם לגמרי . ועתוי״ט :

ברטנורא

ד אם אין בו מראה מים מ׳ סאה . אם אין המקוה מ׳ סאה אין בהן מראה מים . לא יטבול בתוכו מקוה שעילו בתוכו לד שיש בו מראה מים ואם יטבול לא עלתה לו טבילה : ה ונפלו למקוה לא פסלוהו . הואיל והן נראין כיין ומי פירות אין פוסלין בשאם לוגין : הכל הולך אחר המראה . אף על פי שאין ההלב פוסל המקוה ואין במים שיעור ג׳ לוגין לפסול מ״מ כיון שיש כאן ג׳ לוגין שנראין כמים תשבינן להו כאלו כלן מים ופוסלין ואין הלכה כריב״ן : ו והשני טמא . דולמרי תסר שיעור המקוה בשביולתו של ראשון : אף השני טהור . לאמרי׳ גוד אחית והוי כאלו המים שהעלה הראשון בגופו הן מחוברין למי המקוה ולא נחסר משיעורו כלום ופירשו בגמרא (דהגיגה דף י״ט) דלא שייבר ר״י אלא במעלות דרבנן כגון שהיה טהור לחולין ועבל להיות שהור למעבר או שהיה טהור למעבר ועבל לביות טהור לתרומה . אבל לעלות מטומאה גמורה לטהרה דברי הכל עמא ואין הלכה כרבי יהודה :

הסגום . נגד למר עב וקורין לו בערבי אלבורג״ה וכולא מים הרבה : מקצתו נוגע במים טהור . במקוה שים כה מ׳ סאה אלו מלמות לייבי ועבל כה אלא לאחר שהשבילו בו את הסגום טהור שהים הטובל לף על פי שנמסר שיעור מקוה בשבילת הסגום מאחר שמקלת הסגום נוגע במי׳ . ור״י הוא דס״ל לאמרי׳ גוד אחית (כ): המים שבתוכן שאובים. ואוזלין ופוסלים המקוה כג׳ לוגין שהרי לא היה בו אלא מ׳ סאה מכוונות ואתסר כשהגביה שפתותיהן מן המים : ומעלה אותם דרך שוליהן. כדי שלא יפלו המים שבתוכן למקוה ויפסלו כל מימיו (ל) : ז הטביל בו את המטה. שרגליה נכוהות וא״א להטביל כולה כאחת במקוה קטן כזה שבשיעורו מלומלם אף״ש רגליה הוקעות בשיע העבה שאינו עמוק ואין מעכילין בו (ה) : שהמים מקדמין . להטביל הרגלים קודם שיתקעו בשיע(ו) ובמים הוטבלו : שמימיו מרודדין . שאין המים עמוקים מהמת שהמקוה רחב והמים מתפשטים בכלו ואף על פי שיש בו מ׳ סאה אין כל נופו מתכסה במים כבת אחת (ז) : כובש . לגד אחד של מקוה : אפילו חבילי עצים וקנים . ואע״פ דגרסה במקוה שהלקה אף״ה הואיל והמים נכנסין ביניהן (ה) לא הוי חלוק. וכובש דנקיט מפני שהעלים והקניה לפים על פני המים ולריך לכבוש עליהם שבים כדי שיכנסו תחת המי׳: היה מוליך ומביא במים . ומשמע המים כיו : (י) כיון שעבר עליה הגל טהורה. כיוי שעבר הגל של מים על המעלה של מקוה שהמקוה מוכח כה ואפי מי הגל על המקוה טהורה ולפי שהמקוה דקה וקטנה וירא פן תפול במים דרך להטבילה כן :

נוסח בונות פשטיות לאשר בא בסוד ה׳ לכוין בכל יום חק״ת עולם על פי כתבי הקדש האמתיים :

עשיה ת״ת	נצח הוד	יסוד מלכות
תורה	**נביאים**	**כתובים**
כלי מחיצון תפארת דז״ת נפש יהוה. כלי ממעטי רוח י יה יהו יהוה. כלי פנימי נשמה יוד הא ואו הא מורות פנימים לנפש רוח נשמה חיה יהוה :	כלי מחיצונו״ה דז״ת נפש צבאות כלי ממעטי רוח צ צב צבא צבאו צבאות. כלי פנימי דנשמה דנפש יהוה. כלי פנימי דנשמה דהוד מדני מורות פנימים דנר״נ חיה דנפש יהוה דהוד יהוה :	כלי מחיצון יסוד דז״ת נפש שין דלת יוד. כלי ממעטי רוח שין שין דלת שין דלת יוד. כלי פנימי דנשמה יאהדונהי. כלי מחיצון מוקבל דז״ת א אד ארנ אדני. מורות פנימים דנר״נ חיה דיסוד יו הוי וו הוי דמלכות יהוה מוקבל דז״ת :

יצירה	בריאה
משנה	**הלכה**
יס ת׳ ס׳ **זרעים** חסד דמוקבל דיצירה ובחינה ממעטית של הכלי אלף למד אלף למד :	יוס ת׳ ס׳ **זרעים** חסד בחינה מיצונה של הכלי דמוקבל דבריאה אל :
יס כ׳ ס׳ **מועד** גבורה שלה ובחינה ממעטית אלהים :	יוס כ׳ ס׳ **מועד** גבורה בחינה מיצונה כנזכר אבדתם :
יס נ׳ ס׳ **נשים** ת״ת שלה ובחינה ממעטית צבאות :	יוס נ׳ ס׳ **נשים** ת״ת בחינה מיצונה כנזכר השתפא :
יס ד׳ ס׳ **נזיקין** נצח שלה ובחינה ממעטית א אל :	יוס ד׳ ס׳ **נזיקין** נצח בחינה מיצונה כנזכר בם :
יס ה׳ ס׳ **קדשים** הוד שלה ובחינה ממעטית א אל אלה אלהי אלהים :	יוס ה׳ ס׳ **קדשים** הוד בחינה מיצונה כנזכר במוכן :
יס ו׳ ס׳ **טהרות** יסוד שלה ובחינה ממעטית שדי :	יוס ו׳ ס׳ **טהרות** יסוד בחינה מיצונה כנזכר ש שד שדי א אד ארנ אדני .

אצילות

קבלה

סיח בתפארת דאצילות יכוין בו בכל יום שס יוד הא ואו הא.

הקדמה למגילת רות

אמרו חז"ל במסכת ב"ב (דף יד ע"ב) שמואל כתב ספר רות, הנה אחרי כתבו ספרו ומה שקרה בימיו ער יומו האחרון, ואיך הטליך את שאול, ומה שנחם הקב"ה על מלכות שאול, וציה לו ה' למשוח את דוד למלך על ישראל, וכן עשה, וכאשר ראה שמואל כי מלכות דוד יהיה לדורי דורות הוא וזרעו אחריו, זהוא יהיה המלך האחרון לעת קץ, כמ"ש הנביא יחזקאל (קביטל לו) ודוד עבדי נשיא להם לעולם, ע"כ רצה הנביא הזה לפרסם ולהודיע יחוסו ומשפחתו בישראל למען ידעו דור אחרון משפחת בית דוד בחיר ה'. יעור פעם אחר יש מדוע רצה שמואל הנביא לכתוב בספר יחוסו של דוד, כי בא להורות לנו הלכה למעשה שעמונית ומואבית מותרות לבא בקהל כראיתא במסכת יבמות (עו ע"ב) כאשר דרשו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ורצו להתיר את דוד לבוא בקהל אקשו להו דואג קישיות הרבה על הדרש הזה, ולא היה בידם לתרץ קושיותיו עד שבא עמישא ואמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, ואז היה שמואל יבית דינו קיים, ולולי ואת הקבלה היו פוסלין את דוד מלבוא בקהל, ובאשר דאה שמואל כך כי כל היתרו של דוד הוא רק על קבלתו נסמכה, ואילולא היה הוא קיים באותו הזמן לא היו מכשירין את דוד, ע"כ כתב בעט ברזל ועופרת חרות על הגליון בקצרה יחוסו של דוד שבא מרות המואביה, ועכ"ז שלחו ה' למשוח אותו למלך על ישראל ועליו נאמר וכסאו כשמש נגדי כירח יכון עולם, כי הלכה רווחת היא בישראל שהנקבות מעמון ומואב מותרות לבוא בקהל, אך זה קשה מדוע לא כתב שמואל יחוסו של דוד בקיצור „בבית לחם יהודה היה איש ושמו בועז ולקח את רות אשה מואביה לו לאשה ותלד לו את עובר ועובד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד". ובזה ג"כ נדע יחוס דוד. ועור קושיא אחרת על בועז גופא מדוע לקח אשה מבנות מואב, האין בבנות ישראל אשה כשרה והגונה לבועז. התמו או הבנות הכשרות מבנות ישראל, ובועז שהיה איש זקן בעת לקחו את רות לאשה, ושר ושופט בישראל, ועשיר גדול, ח"ו לומר עליו שמחמת יפיה או מחמת איזה פניה אחרת לקחה לו לאשה, אלא חדא קושיא מתורצת בחברתה כדאמר רבי זעירא במדרש רות, כגלה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה לא איסור ולא היתר ולמה נכתבה ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים, בשביל שראה בועז טוב לבב רות, ושהיא בעלת גומלת חסדים, שזה אחר מהשלשת סימנים שיש בהם בישראל, כמו שאמר בועז אליה הגד הוגד לי את אשר עשית את חמותך, ורז"ל אמרו במסכת שבת (קיג ע"ב) צניעות ראה בה, וזה הסימן השני מהשלשה סימנים שבישראל, גם ראה את גודל ענותנותה כאשר אמרה ואנכי לא אהיה כאחת שפחותיך, את כל אלה ראה בועז ברוח והכיר בה כי היא הכשרה בנשים והגונה להתחבר בה להכניסה בביתו, ע"כ היה מוכרח שמואל הנביא להאריך מעט בכתיבת המגלה הזאת להודיענו איך נתגלגל הדבר שתבא רות המואביה הזאת בין קהל ישראל, מי הביאה עד הלום, והתחיל בדרך ספור להודיע הזמן מתי היתה ביאת רות לקהל ישראל, ועל ידי איזה סבה נתגלגל הדבר שתבא לקהל ישראל ותתגייר כמ"ש בתוכן המגלה.

הנה ראה ראינו כי המגלה הזאת נקראה בשם „רות" להראות כי עיקר הסיפור הזה הוא בשבילה, ובסיפה סופר ומונה מפרץ בן יהודה עד לידת דוד, לא יותר, ונראה כי גם עבור יחוס דוד נכתבה המגלה הזו, על כן למען סבב לידת המאושר הזה ולהגיחו מבטן רות המואביה סיבב הבורא יתעלה כל אלה, ויקרא רעב על הארץ, גם נתן בלב אלימלך להרחיק נדוד מבית לחם יהודה אל ארץ מואב ובניו ישאו נשים מואביות אלה, וימותו גם שניהם ורות שבה את חמותה, ונפלה בחבל גורל בועז ליבמה להקים ממנה שם, הוא עובד אבי ישי אבי דוד:

עתה פליאה נשגבה ממנו להבין ולפתור החדה הזאת מה זה ועל מה זה הרחיק הקב"ה סיבת לידת אדונינו דוד בדרך רחוקה ממשפחת מואב, ומקור מחצבת מואב הוא לוט אשר בנותיו פרצו גדרי עולם, האם לא מצא הקב"ה בבנות ישראל אשה כשרה הראויה יצא ממנה צמח צדק.

שנית במעשה יהודה עם תמר, מדוע לא באה תמר אל בית דינו של שם ועבר לקבול על חמיה יהודה, שיתן לה את שלה בנו להקים זרע לאחיו, או יהודה בעצמו ייבם אותה, כאשר היה המנהג אז [כראיתא במפרשים האלשיך ואברבנאל בפרשה זו], ועל יהודה קשה עוד יותר אם חשבה לזונה כמ"ש ויחשבה לזונה, מדוע בא אליה, וכאשר אמר הוא בעצמו אחז פן נהיה לבוז, ומדוע לא רצה להיות לבוז בעיני הבריות, זמה יענה נגד הקב"ה על עניו זה, אמנם המ"ר [ויישב פ' פה] אמר רבי יוחנן בקש [יהודה] לעבור ויימן לו הקב"ה מלאך שהוא ממונה על התאוה וא"ל יהודה היכן אתה הולך מהיכן מלכים עומדים וכו' ויט אליה אל הדרך בעל כרחו שלא בטובתו, ויש בתהלת הפרשה רבי שמואל בר נחמני פתח כי אנכי ידעתי את המחשבות וכו' שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף ובו' והקב"ה היה עוסק באורו של משיח וכו' קורם שנולד משיעבד הראשון גולר גואל האחרון, מכ"ז ראינו כי מה' היתה זאת, אך היא נפלאת בעינינו, מדוע סבב ה' ככה כדרך נפלא כזה, אשר כל הבא אל הפרשה הזאת הכתובה בתורה ועמד משתומם ומתפלא. הנה כבר שגיא כח אתו להוציא את משיח צדקני מכח אל הפועל ע"י ביאת היתר בקדושת המחשבה בלי שום חטא ורוח זונים.

שלישית במעשה רות, נעמי אמרה לרות כלתה [על בועז] קרוב לנו האיש מגואלנו הוא וגו' הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך, אם אמנם בועז גואל הוא ועליו החיוב לקחת את רות לו לאשה, למה הסבה נעמי עצתה וזרכה בדרך זונים כעין נואף שמרה נפשך, והיא גם היא בחשבה ההתלכה אל הגורן אל מקום משכב בועז להחריד בגלותה מרגלותיו, למה לא הלכו שתיהן נעמי ורות אל זקני השער ולפרסם טענתה

לפני הב"ד שבועז מחויב ליבם את רות ולהקים שם המת כדת וכדין, וגם בועז לא גער בה ולא התרעם עליה אדרבה בברכה שלחה מהגורן, ואמר לה ברוכה את לה' בתי וגו'. הפלא ופלא גם הדבר הזה.

רביעית מעשה דבת שבע, נורא הוא הענין הזה, הלא הוא אמר לנו בספרו „תהלות ה'" שויתי ה' לנגדי תמיד ובכל עת ובכל שעה היה לפני ה' בקדושה ובטהרה, ואיך נתפתה מיצרו לעשות מעשהו זר מעשהו, גם מאמר הגמרא (שבת נו) כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה תמוה מאד, הלא הקב"ה שלח אליו את נתן הנביא להוכיחו על החטאתו והוא בעצמו הודה ואמר חטאתי לה', אם כי נתן הנביא השיבו גם ה' העביר חטאתך, אבל ע"פ חטא, גם במזמור נ"א האריך באד בודויו ובתחנוניו ואמר כי פשעי אני ארע וחטאתי נגדי תמיד וגו' כל הענין שמה, ער סוף הקפיטול.

והנראה בזה ע"פ מה שכתב הרב ראב"ע ז"ל ע"פ מי יתן והיה לבבם זה להם וגו' כל הימים וגו'. הנה אהבה והשנאה המה קנינים פנימים וחיצונים, יש אהבה ושנאה התלוים בדבר, כמו ראובן אוהב את שמעון עבור שמקבל טובות ממנו, אהבה זו אינה מושרשת בלב ראובן, כי כאשר שמעון יפסיק טובתו מראובן, או ראובן יעור לא ישיב אהבה לשמעון, כי מתחלה לא אהב את שמעון רק את עצמו אהב, וכמו כן הוא אם ראובן שונא את שמעון בעבור ששמעון עשה לו רעות רבות, אם שמעון יפייס את ראובן ויבטיחהו על להבא להטיב עמו, ויחזיר לו כל ההיזקות שעשה לו, אז לא ישנאהו ראובן עוד, כי מתחלה לא היתה השנאה מושרשת בלב ראובן, רק מחמת רעת שמעון, ובאשר יתפייס עם ראובן, מה לו לראובן שישנא את שמעון, זהו אהבה ושנאה חיצונית, אבל יש אהבה פנימית, דהיינו אם ראובן אוהב את שמעון אהבת שאינה תלויה בדבר, ומעולם לא נהנה ראובן משמעון ואינו נצרך לטובת שמעון כלל, רק ההשתוות הפנימיות שיש בראובן ושמעון המה הקושרים את נפש ראובן בנפש שמעון אשר נפשו קשורה בנפשו, אהבה זו לא תבטל לעולם, ואף אם יזדמן ע"פ מקרה שיחטא ראובן לשמעון אי שמעון לראובן, ויכעוס אחד על חברו, לא לעולם יקצוף ולא לנצח יטור איבתו בלבו, כי מעט מעט תגרש אהבה את השנאה, והאהבה תמלא כל חללי לבו, ותקח עמדתה. וכמו כן השנאה שאינה תלויה בדבר, היא מושרשת בלב האדם. אשר ישנא איש את איש והוא בעצמו לא ידע מדוע שונא אותו, וע"ז אמר שלמה המלך ע"ה שנאה תעורר מדנים ועל כל פשעים תכסה אהבה, והדברים ארוכים, ועיקרן של הדברים כי האהבה ושנאה התלויה בדבר היא מצד הגוף ואהבה והשנאה שאינה תלויה בדבר הוא מצד הנפש. וכן הוא בענין אהבת האדם להקב"ה, האהבה שיש לי להאדם להקב"ה מצד הגוף מעט היא, כי אף אם יש לו כל טוב עה"ז הלא לא לעולם חוסן ואם נזר לדור ודור, ואחריתו רמה ותולעה כמו שאחז"ל נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, וע"כ אמר משה רבינו ע"ה ואהבת את ה' וגו' בכל לבבך וגו' ר"ל אם הגוף אינו נחשב אצלך לכלום לעומת אהבת הנפש, וממונך וחייך תתן עבור אהבת הנפש, אז תוכל לאהוב את ה' אהבה עצמית, כי הנשמה היא חלק אלוה ממעל, והיא הכוסף תמיד להתדבק עם הקב"ה כי החלק מתאוה אל הכלל, רק הגוף מפריד ביניהם, ובאשר הוא מבטל את הגוף, וכלא נחשב אצלו זוזי תוכל הנשמה להתדבק עם הקב"ה בעודנה תוך הגוף, כמו משה רבינו ע"ה והאבות הקדושים ועור צדיקים כל אחר לפי מדרגתו. והגוף עם הנשמה נתחברו יחדיו כאשר חברם היוצר מתחלה ועשאם זוג אחד, והזוג הזה נחלק לשלשה כתות, יש מהם שנלחמים יחדו. פעם הגוף מכריע תחתיו את הנשמה, ופעם הנשמה תכריע תחתיה את הגוף, זו מדת בינונים. ויש מהם שאינם נלחמים רק הגוף הכריע תחתיו הנשמה על כל ימי היותם על האדמה, זו מדת הרשעים. ויש מהם שהנשמה תכריע תחתיה את הגוף על כל ימי היותם על האדמה, זו מדת הצדיקים. וע"ז סובב הולך שאלת הגמרא מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, רשע וטוב לו רשע ורע לו, ר"ל יש צדיק שטוב לו בעבודת ה', שגופו אינו מעכבו ללמוד תורה ולומד תורה ועושה מצות ומע"ט וגותן צדקה, והגוף מסכים ושמח בעבודתו כשמחת הנשמה וזהו צדיק וטוב לו שהטוב דבוק בעצמותו, ויש צדיק שהגוף אינו מסכים לעבודת ה', ובקושי גדול הוא מכריע א"ע ללמוד תורה, ולעשות מצות ומע"ט וגתינת צדקה, וזה צדיק ורע לו, שהרע דבוק בעצמותו ועכ"ז הוא צדיק אך בקושי גדול. ויש רשע וטוב לו, שבאמת הטוב דבוק בעצמותו, ועכ"ז בהכרח נטה מדרך הטוב לדרך הרע ולבו נוקפו על הרע שעושה. ויש רשע ורע לו, שהרע דבוק בעצמותו ואיננו צריך שום השתדלות לרוע מעשהו, והולך שמח וטוב לב. ע"ז מתרץ הגמרא שפיר צדיק וט"ב לו, צדיק בן צדיק, ומדותיו הטובות בירושה לו פאבותיו. צדיק ורע לו, צדיק בן רשע, ומדותיו הרעות בירושה לו מאבותיו. רשע וטוב לו, רשע בן צדיק, ומדותיו הטובות ירושה לומאבותיו. רשע ורע לו, רשע בן רשע, ומדות ורעות ירושה לו מאבותיו. אך ע"ז קשה רשע ורע לו שיש לו הרעה בירושה מאבותיו מדוע יעגש על מעשיו הרעים, אבות אכל בוסר ושני בניו תקה נה. והתירוץ ע"ז כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ואת זה לעומת זה עשה הקב"ה, לאיש אשר לו גוף טוב מלידה ומבטן ומהריון מאבות צדיקים וישרים ותמימים אשר המה מולידים בדמותם וצלמם בנים טובים וישרים ותמימים כמוהם, להם אין מההכרח ליתן להם נשמה קדושה וטהורה אשר מפיק קדוש תהלך גבוה מעל גבוה, כי אף אם נשמתו תהיה ממדרגה קטנה מזו ג"כ הגוף לא יטה מדרך הטוב, ועוז כי הגוף בעצמו טוב הוא, ולא יתאוה אל הרע באשר הוא רע, אבל לאיש הנולד מאבות רעים בכל תועבות, אז יודע הקב"ה כי האיש הזה יחטא ואשם, אבל האשם לא ממנו הוא, רק ירושה לו מאבותיו, ויוכל לטעון ביום הדין יפקוד אלהי הרוחות לכל בשר את רוח אבותי אשר זמה חוי בעוכרי, המה נטעו בי השורש פורה ראש ולענה הזה, ע"כ לעומת גודש נותן כח

הקדמה

הקב"ה נשמה נקיה וטהורה קדושה מאד, וערך קדושת נשמתו לעימת ערך טומאת גופו, ונוכל לומר כי זהו כונת חז"ל הקב"ה מזווג זווגים, זווגי גוף ונשמה, שיהיה זה לעומת זה, שלא יהיה לו לאדם פתחון פה נגד דינו של הקדוש ברוך הוא.

וכאשר עלה במחשבתו יתברך להביא לעולם את משיח צדקנו אשר הוא יהיה ירום ונשא וגבה מאד, וישרש נשמתו צריכה להיות ממקום קדוש גבוה מעל גבוה אשר אין למעלה ממנה, ע"כ צריך להיות הזווג הזה עם גוף עכור מאד, לכן תחלת יצירת גופו היה ממקום היותר טמא מבנות לוט שנתעברו מאביהן, ומהבכירה דוקא, ועכ"ז היה ניצוץ קדושה בזה כמ"ש הכתוב ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן ואיש אין בארץ וגו'. וא"ת במדרש [וירא נא] שהיו סבורות שנתכלה העולם כדור המבול, רבי תנחומא אמר משום רב שמואל ונחיה מאבינו זרע ונחיה מאבינו בן אכ"כ אלא ונחיה מאבינו זרע איתו זרע שבא ממקום אחר, ואיזהו זה מלך המשיח, אמר רבי יהודה ברבי סימון נעשה להם [היין] מעין דוגמא של העוה"ב, רבי הונא אמר כתחלת עכורו של מואב לא היה לשם זנות אלא לשם שמים, ע"כ לשון המדרש. מדברי המדרש נתברר לנו אע"פ שהמעשה בעצמותה היתה רעה, עכ"ז היה טהור מטמא. וכאשר היה נולד דור אחר דור ונשמת משיח צדקנו באה דרך גלגול מבנות לוט אל תמר, וזווגה היה יהודה, מחמת כי שניהם היו צדיקים היה הנולד מהם צדיקים גמורים, ולא היו יכולים להוציא מאוצר הנשמה הגדולה הזאת, היא נשמת משיח צדקנו, ע"כ הבין והזמין הקב"ה שפרץ יה"ה נולד ע"ד זנות, הגם כי באמת לא היה בזה זנות כי אדרבה קיימו בזה מצות יבום, אבל מחשבת יהודה היה לזנות, ואח"ז נתקרב עוד הדבר ובאה נשמת תמר ברות המואביה, הסב הקב"ה סבות שונות שתבא בקהל ישראל [כמבואר בהמגלה הזאת], וזווגה היה בועז, ומחמת כי היו שניהם צדיקים, והנולדים מהם יהיו כמוהם צדיקים גמורים, ע"כ לא היו יכולים להוציא מאוצר הנשמות הנשמה הגדולה הזאת, ונעמי ראתה וידעה והבינה כל זה ואמרה אל רות הלא תדע כי בועז הוא הגואל, ר"ל הגואל האמתי, אשר ממנו יהיה הגואל ישראל האמתי הוא מלך המשיח, ובהתדבק עם בועז תהיו מוכרחים להביא לעולם נשמה הראויה למלך המשיח, ומחמת כי שניכם צדיקים אתם, וכניכם אשר יולדו מכם יהיו בקדושה ובטהרה גופם בעצמם, ואין מן הדין ומהצורך ליתן לבניכם שמות קדושות כמו אלה, ע"כ מן ההכרח שתהיה זווגיכם על דרך לא טהור מעט, לכן תרד הגורן בלילה ותגל מרגלותיו של בועז ותאמר ופרשת כנפיך על אמתך וגו'. ואז יוכל להולד מכם הגואל האמתי, וכאשר חלפו ועברו עוד דורות עד דוד, תחלת לידת דוד היה ג"כ באופן לא טהור, כמבואר על הפסוק אני עבדך בן אמתך, שהיה רצונו של ישי לבא על שפחתו הכנענית ונתחלפה לו באשתו, ובעת ביאתו על אשתו סבור היה שהוא בועל את שפחתו ובאמת בעל את אשתו ומביאה זו נולד דוד, וגם זאת היתה סבה מאת ה' למשיך לדוד נשמה קדושה וטהורה מאד נעלה [עיין בילקוט חדש דפוס פ"ב דף לה ע"ב], ובמדרש תלפיות (דף קנ) איתא אילו היה בא דוד על בת שבע וכו' והבן הנולד מבת שבע היה מלך המשיח ושוב לא היו ישראל רואים הרפת גלות ובלע המות לנצח וכו'. ומחמת כי שנותיו של דור היו השבעים שנה שנתותרו מאדם הראשון, והיה ממש אדם הראשון, ובת שבע היתה חיה ממש כמבואר בדברי חז"ל (סנהדרין דף קז) ראויה היתה בת שבע לדוד משית ימי בראשית, אך עוד לא בא הקץ הגמור, רק התחיל להתנוצץ, ע"כ קרה מה שקרה לדור עם בת שבע*) ולמען הראות לעיני כל ישראל להצדיק את הצדיק אדונינו דוד ע"ה ע"כ בחר הקב"ה בשלמה בנו הנולד מבת שבע, ונתן לו חכמה ובינה יתרה אשר לא היה עוד כמוהו במלכים, והוא בנה את בית המקדש, והוא הוריד את השכינה בבית אשר בנה ובעשרה נסים שנעשה בבית המקדש, ומחמת שידוע כי סוף מעשה במחשבה תחלה, ובתחלת בריאת העולם היה מחשבתו של הקב"ה על הקץ של מלך המשיח כדאיתא (פסחים נד) שבעה דברים נברא קודם שנברא העולם וכו' ושמו של משיח. והעולם לא נברא אלא בשביל התורה כמ"ש חז"ל (שבת פח) תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם יקבלו את התורה מוטב ואם לאו אחזיר את העולם לתהו ובהו, ואמר ריש לקיש מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ופי' רש"י ז"ל הששי משמע הששי המיוחד וכו' אף כאן ויהי ערב ויהי בקר של ערב מעשה בראשית תלוי ביום הששי והוא ששי בסיון שנתנה בו תורה וכו'. נמצא כי בריאת העולם והתורה ומלך המשיח הכל אחד ותלוי זה בזה, גם שכר מצות בהאי עלמא ליכא והכל תלוי בבואת משיחנו והוא דור בעצמו כמו שכתוב (ישעיהו לז) ודור עבדי נשיא להם לעולם, ע"כ תקנו קדמונינו ז"ל לקרות המגלה הזאת בחג הזה חג השבועות יום מתן תורתנו, להודיענו שכר ותקית עם ישראל אשר יהיה בעת בא משיחנו אשר זה יום הולדתו ואם הסתלקותו מן העולם עד שיגלה לעת שתעלה רצון הבורא יתברך כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ר"ה כה) שלת לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקים:

המעתיק

---

*) וזכו שמעו דוד לפני הקב"ה סרב כבסני מעוני ומחטאתי מסרני, כ"ל מהקלקול סוף שמתהוו עוני, כי פשעי אני אדע, פני ועם אתה שלין סוס בעולם שידע ויבין קוד מעתי, לן לנדך מעמתי, לך לשם לנדך יודע סוד מעתי, כ"ל לך אני ואתה יודעים עניו מעמי, סן בעוין קולנתי, עין לוט וכוותי, יסוד ושמר, ביעו וכוח לוך היה סזלוונם שמלם בגלן, ועון שלי שמחרון ע"י שני, ועל ידי עלמי, סן שמע שפלת בעוקום וכשקום בשעם קודי עוני, בדבר שפשום ושתוס שכל שדם קודיעני שכמה שמחכם גם אני לידע שפתומות וסשודות לוך שכל כשמת וביומר, ע"כ שמו"ל כל שפומר דוד שמע סימו שלם טוטה ותועה בדבים שעלמים שכל שדם וכשם כידוד עמוקים.

המעתיק

מגילת רות

א וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֶחֶם
יְהוּדָה לָגוּר בִּשְׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו : ב וְשֵׁם הָאִישׁ
אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נָעֳמִי וְשֵׁם שְׁנֵי־בָנָיו ו מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן אֶפְרָתִים מִבֵּית
לֶחֶם יְהוּדָה וַיָּבֹאוּ שְׂדֵי־מוֹאָב וַיִּהְיוּ־שָׁם : ג וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נָעֳמִי
וַתִּשָּׁאֵר הִיא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ : ד וַיִּשְׂאוּ לָהֶם נָשִׁים מֹאֲבִיּוֹת שֵׁם הָאַחַת עָרְפָּה
וְשֵׁם הַשֵּׁנִית רוּת וַיֵּשְׁבוּ שָׁם כְּעֶשֶׂר שָׁנִים : ה וַיָּמֻתוּ גַּם־שְׁנֵיהֶם מַחְלוֹן

ת"א ויהי בימי. מגלה י בתרס לח: מחלון. בתרס לח: ויעמ. סיסדרין כב: ערפה. סוטה מב: רות. כתובות ז בתרא יד:

רש"י

(א) ויהי בימי שפט השפטים. לפני מלך שהוא מהיות הדורות מתפרנסים על ידי שופטים ובימי מכלן היה שמחמרו רבותינו מכלן זה בועז: וילך איש. עשיר גדול היה ופרנס הדור וילך מע"י לחזק למרן מפני נרות העין שהיתה עינו נרה בעניים הבאים לדוחקו לכך נענש: (ג) אפרתים. חשובים, וכן כן תוהו כן נוף אפרתי.

השאלות

א) למה כתב שני פעמים ויהי, היה לו לכתוב ויהי רעב בארץ בימי שופט השופטים, או בימי שפוט השופטים היה רעב בארץ. ב) בתחלה כתב שתם וילך איש, ושתם ולא אמר מי הוא האיש. ג) למה הפסיק בין האיש לאשתו בשבעה תיבות, היה לו לכתוב וילך איש ואשתו ושני בניו מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב. ד) מדוע כתב שלשה פעמים ושם היה לו לכתוב בקיצור וילך אלימלך ואשתו נעמי ושני בניו מחלון וכליון. ה) מדוע כתב בפל לשון ויבאו שדי מואב ויהיו שם:

יחום דוד

(א) ויהי בימי שפט השפטים ויהי רעב בארץ. סנהדרין פה מדרש שמו"ר פרשה ז, ב) מזמן שמי היה שפוט השופטים בימי שפוט השופטים לפני מלך בישראל, ולמה סיפר בימי יעבץ, כמ"ש בספרו לפי מלך בישראל היה בישראל שופט אחר, ע"כ כתבה כאן שלימלך לגמלא מאחן ישראל עם כל בני ביתו וכולו וכיוצא לו היה מי שיאמתה בידו, ג) מודיענו שכתוב ספר שלומי אל שלימלך בח"ל, היה מפני הרעב, ואע"פ שאמרו חז"ל (ב"ק ס) רעב בעיר פזר רגליך, כמו שעשה אע"פ ויהי רעב בארץ וירד שלימה, ובא"ז נעשה שלימלך על מאי ילך שלימלך בח"ל (ומדכתיב אלך ב"ב) [ומהכתיב אלך ע"פ ה' כי היה מעשיה נסיונות, ועמהם"ל ב"ב לא]. ע"כ אמר סב' שני פעמים ויהי, כ"ל ויהי בימי שפט השפטים, שמעשה שכתוב כאן קרה בימי שפט השפטים, ויהי רעב בארץ וילך היש וגו', מיכף ומיד כשבא כוסם הרעב אע"פ שלך שלימלך מע"י ומזה שם כלם, ולא שמתין קודי בועז עד שיפסוק הרעב, או לף כלם בחת יהיה רעב אם כבר, כשבא שלשים יתן ס' ברכה בפדות ויתכרכו כל שהבזותו ויפסוק שלבא, על כל זה לא לפם לשמתין רק מיכף כשהתחיל הרעב לפוח בארץ וילך מלכלו ומפולדתו וגו', לף שהיה עשיר גדול והיה יכול לפרנס בני המדינה לפי' עשר שיש, ע"ז בא מלמדך ישראל לפי שהיו עיניו לרש בעניים שבמדינה, כמ"ש במדרש שמשל שלימלך שבעיו כל ישראל משבטין פחתי, זה לף בקושטו וזה בכפיפתו עמד ומכח לו משפיסה, ולפי שהיה יודע בשיבעיבו שבעניים "בשלימלך" רומה לפרוח מע"י לף יתמהו בלמה, ע"ז בלה בשהבא, בשהלא הוה לבדו ילף, כמ"ש וילך היש מבית לחם יהודה, הוה לבדו, וכ"ש בשהלכו עוד בניו לחם, ובכל הדבר שהיה עשיר הולך שלך בהיש שהוה, לף שהיה רואה בעניות שמו מי הוה, שלא יתקבלו עליו עניים בדרך, ובשהבא שבא מהבזות לאיזה מקום ילך, כי בכ"מ הוה יבזוהו ויתכרפוהו עשיר בעוד עזיו ומולדתו בשבא ולא לפה לפרנסם, ע"כ בשהבא מלכו שילך לשהר מוה, כי השומעים שבעים ליקנים היו, בשהבי שעידה הוה עליהם על דבר שבא לף קדמו שהבא בלחם ובעיים, ושם לף יתבזוהו ולף יבזוהו, כי בעיניהם לף שבא שלימלך הוה עול בשבתו מע"י ולף נתן מלכתו לדל, ובשבא הוה היה בדרך לשן מוה, אז יהיה שבאו ושבי בניו ג"כ בשהבא שבעיו בחם יהודה, ושהשיבו ג"כ שמוה, ואז בשבוא שבבא הוה לף בלם יתהיו לשהר מוה, ומשמע כי שהן שבא קרוה לשהר יהודה ושי' יהיה שלא יהודע לעניי שהן ויבואו שלא שהר מוה, ע"כ לף בלם לשהייבה בחתה העיקום, לף בשהר שבאו בשבוא, ושם בשבה שהר לף היה רוצה לזוה זמן שהוך, שן יהודע שבבה, ע"כ ד' שהר ימים בשבה זה ושהר בשבה שהר, ובשן בשיב בשבוא מוה בל' בשים, כי בשבוא שבבה בלם לגוב: (ב) ושם האיש וגו'. לף כי הוה בשהיר אמו בא בל', ושבשמו, לם שבלם לידע מי הוה שהיה שהר בבא מע"י, הוה שלימלך, בשיה עשיר גדול ושיה בעל יומר תעיר אלי שלך, אלי לשוי לשיות שלך ישבאל, ושם שהבא שהר בשהיבה עשמה לבמה, שיה שעמי, בשעוברמת, ושם שני בניו שהר בשהיבה עשמן לבמה, שהה שהלון ובליון שהברים וגדולי שדור בבית לחם יהודה, ובשהלה שיה דעתו לך לגור שהרך ניבות, ולשוב אל ביתו שהרי בלוה שהבא, ושהשה בי לף שבו עוד שם, שבשה שתו ושקבלו ע"כ בתיב ויהיו שם, כי שלימלך ושני בניו בשהרי קבוריס שהרן שוהב עד היום, ולף שבו לשהן ישבאל לשהר שהבו, ועלתה סוכרה ושהבעלה. ע"כ בתיב (ג) ויעמ שלימלך שיה נעמי, יולל היות שהר ע"כ שמר שיה נעמי, כי לרך בשולם בשהשה נקראת על שם בעלה, ושם שה בשלם, כ"ז שלא נשתה לשיה שהר ג"כ נקראת ע"ש בעלה בשלם נשתי, ושהשה כי נעמי עוד לף נשתה לשיה, נשהרב ע"ש שלימלך, ולבודיעבו זה, שהר ויעמ שלימלך, ולף שהרי מוהו בשהר בשה שיה נעמי, לו יאמר כי שלימלך בהיותו בבית לחם היה גדול בדור ועשיר ושיה מפורסם בשהר שהוהו ומסיומתו, ושיה לו לם בפ"ע, ונעמי היתה נקראת על שמו, נעמי שהה שלימלך, ובשהר בשו בין השומעים לף היה שלימלך שהבא לבלום, ובשהפך הדבר כי נעמי קנתה שהה שם שוב ושהשהשה שלימלך היה נקרא על שמה, ע"כ שהר ויעמ שלימלך שיה נעמי, כי בן בקשוטו שהוסיפו, "שלימלך היה נעמי", ולף ע"ש שנעמי ושני בניו בשו בשו כי נעמי שלימלך ויעמיבו ה' על שהר שלך מע"י לח"ל היה לשה לקמת מוסר ולשוב שיבה לף"י, ושיבר הכ' שהר"ז ושהשהר היה בניה, נעמי ושני בניה נשהלו עוד בשהרן מוהב, וכ"ז שהיה שהיה שלימלך קייים לף היה שיהה בשה שבמוה מוהב כי היה שהשבתו לשוב לף"י ויקחו בשים שהרשלם, שהל שהר מוהו לף היה עוד בעשה לשוב לף"י בק לשהשהקע בשהרן מוהב, ע"כ (ד) ויעשו לשה בשים מוהביות, לף שהר שכ' ויקחו לשה בשים כל' שהוסב כי יקה שיה שהה לשה כי שיהה שהן בקידושין בדה בל תוסב, ויעשו שהן בלא קידושין, כדמיינו (עזרא ט) ובמתיהם של שהשו לשהיהם (שה י) כל שלא נשתו בשים בכניהן, לשר בנו ב' בלא בניהו בוהם: שם השהר שרשה ושם שהנים היה. ומשמע שלא נייבום ע"כ לף היו את שהר שהשה[ן], גם סודיעבו כ' שלניון הפעיר בשו שהר שהלה, קודם שהיו שהבור בשו, ומשמע שהוו שהר היה בהשהבה בבית בעלה מהלון בשהרב לבות מוהב, ע"כ שזמין לו ה' לף שרשה שהר שהדה בניהם, ושהלון שהיו שהעת בשהלה ליהר שהר שהה מבחות מוהב, כי לף לשולם יהר בלא שהר, ולשהוד לבדו לף"י בלא שמו ובלא שהיו ג"כ היה קשה בעיו, וכשעת שלד שהבלה לקח לו לשהר מבחות מוהב, ע"כ הזמין לו ה' לת היה הבשרה, בגם כי לף התגייבה ביעבו לף שהיה בזה על שהלה בבית היוקה בבית בעלה מהלון בשהרב היה בשלה גומלת בעלה גומלה שהבים לף בשלה מוהב: וישבו שם בשהר שנים. כי שהרב היה עשר שנים, כי שהר בשהו בשהם נעמי כי בקר ה' לת עמו לתת לשם לחם, ע"כ[ן]"ז היה שהרב בשי' ובשה

וּבִלְיוֹן וְתִשָּׁאֵר הָאִשָּׁה מִשְּׁנֵי יְלָדֶיהָ וּמֵאִישָׁהּ׃ ו וַתָּקָם הִיא וְכַלֹּתֶיהָ
וַתָּשָׁב מִשְּׂדֵי מוֹאָב כִּי שָׁמְעָה בִּשְׂדֵה מוֹאָב כִּי־פָקַד יְהוָה אֶת־עַמּוֹ
לָתֵת לָהֶם לָחֶם׃ ז וַתֵּצֵא מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הָיְתָה־שָּׁמָּה וּשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ
עִמָּהּ וַתֵּלַכְנָה בַּדֶּרֶךְ לָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה׃ ח וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לִשְׁתֵּי
כַלֹּתֶיהָ לֵכְנָה שֹּׁבְנָה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּהּ יַעַשׂ יְהוָה עִמָּכֶם חֶסֶד כַּאֲשֶׁר

יחום דוד ס׳ ש קרי רש״י

לא יחזרו לא״י, ע״כ היו בכלן מואב, ובפסר לא העד שיקוד ס׳ לא עמו בלחם, פולי בפסר ישמעו גם שם כי פקד פקד בא״י יתנו דעתם לשוב לא״י בפסר עשתה נעמי, ופקב״ס לא בלה שיעורו עוד לא״י, מחמת כי בתחלה מלאו בכלן ממדה כמו שהיה במרגלים, מחמת כי מלאו בא״י, ע״כ לא זכו אף לתשובה, כמ״ש חז״ל (ב״כ לא) אפי׳ מי שיש לו זכות לעלות

שניהם. מהו גם בתחלה לקו כשמושם ומתו גמליהם ומקניהם וחמ״כ מתו גם הם: (ז) ותצא מן המקום. למה נאמר הרי כבר נאמר ותשב משדי מואב ומהיכן תשוב אם לא תאמר מן המקום שהיתה שם תלמ מניד שיעיות לדיק מן

גם יחזרו לא״י, ע״כ היו בכלן מואב, ובפסר לא העד שיקוד ס׳ לא עמו בלחם, פולי בפסר ישמעו גם שם כי פקד פקד בא״י יתנו דעתם לשוב לא״י בפסר עשתה נעמי, ופקב״ס לא בלה שיעורו עוד לא״י, מחמת כי בתחלה מלאו בכלן ממדה כמו שהיה במרגלים, מחמת כי מלאו בא״י, ע״כ לא זכו אף לתשובה, כמ״ש חז״ל (ב״כ לא) אפי׳ מי שיש לו זכות לעלות עומדת לו בשעה שלא מ״י לא״י, ע״כ קבוע לזמן הפסקת שבעה בא״י שעיסה ס׳ (ב) ומשום גם שעיסה מחלין וכליון. לודיעכו הכ׳ שפעיסה מתו, הגם שכליון את קודם מחלון [כמ״ש קפיטל (ד ע) קניתי כל אשר לאלימלך ואת כל אשר לכליון ומחלון, בפסר את אלימלך ויכלו לומר לוקח ומחלון, ובפסר את כליון יכלו לומר מחלון אלך לכליון. ובפסר את מחלון בפסר בכל לפני נעמי, בלפי מזה שכליון את קודם מחלון] עכ״ז מזכיר הכ׳ לא מחלון ראשה, שלף מחלון את בפסר את אחיו כליון, ובפוסף עבשיה עלמה שאת כליון את גם מחלון, ע״כ לאמר גם שעיסה, כי זה בזה אתו עבור שעיסה לאחת, או יאמר ומתו גם שעיסה, כי אחלה את אלימלך ואחריו כליון ואחריו מחלון, ודבך כי לדם כי לרע לאחרונה מזכרת שלאחרונה אשר בשעת שבפסה, ובפסר את כליון שתפוקרם נעמי גם על איזה בשלה אשר בעת שהתעמה, ובפסר את גם מחלון ולא די׳ לה עוד עם שי לפתגם שיה דומה בשיעיה כמו שבלבון אתו בפעם אחת, ע״כ לאמר ומתו גם שעיסה, איזה מחלון נחוסף על איזה כליון, ואיזה שעיסה נחוסף על איזה אשעיסה בפסר אלימלך, ע״כ לאמר ובפסר בפסה אשעיסה ילדים ומתים, כי שכול ואלמון בתו לה כשהם יחד כיום אחד, ומדוע נתני שלבאן ויש בפלרם, כמובן היה כדי שתבא רות עמה לא״י, כמו שאמר אל תיפני אחר זה ומקום היה ובלתים וגו׳: **הנה** המפרשים פירשו שפסוקים אלו לשבח על אלימלך וכניו, ולפירושו למעשיהם, אף לומתו נכח לפלא שפסוקים לשבח הן בלשון נמוך, חז״ל אמרו עשבח בתו לעולם, וקודם ביאת משיחנו יהיה רשב ובלורם בעולם, כמ״ש (עמוס ח) והשלחתי רעב בארץ וגו׳. והמפורש מאחר שני פעמים וילך איש, בתוכם וילך איש מבית לחם יהודה, ובאן וילך איש מבית לחם וגו׳, מה שאם גולד גולד בראשון, אשר לבניו, אף כאן גולד גולות בתחלון. ושכח אלימלך בלה ס״ע מיותם גדול אחד מבני נחשון בן עמינדב (ב״כ לא), ועשיר גדול, ומתו מוטים על זה, אלי־מלך, בשאר אחד אלי מלך, אלי לחוי לבניו מלוטם ישראל, ובשאר בלה שבא לעבון בעולם התעורר ס״ע מוטי הוא שרעזון זה על ימות המשיח, ״״ ״לאחי בנון ולחוי לזה, ובשאר שזכיה ס״ע כי נעמת מבית הוא בשורה (עיין בפקמה), ע״כ בשאר אלו לעזור את ס״ו ליוך לארץ מואב, שולי שקרה לפניו שאשה שאשה שמעה מואב ילדה עמים ילדה לו לאחם על אשתו נעמי, ומחמת שהיה לו ידוע אלימלך בהיותו מקום ימלאהם, ע״כ שלך לבדי מואב לבקשה שם, ואף שנעמי ידעה כל זה וכניו ידעו כל זה, עכ״ז לא מיחו בידו, ולדרשה שבניהם כלם לזה, ובלבו גם שם אתו לבדי מואב, וכל׳ לומר ויהי כשב בארץ מיקח בשאר נחסוף שבעה וילך איש יהודה, איש אחד מיוחד שבשבתי ישראל, שלך לגור בשדי מואב, בשדי לי רבים, מחמת כי לא ידע בהיותו מקום ימלאהם שזאת השגוחה לבניו בעולם אתו מוזו על אלך במשיח, ע״כ אלא על דעתו לילך מאקום למקום ואחתו ומכי בניו הלכו ג״כ עמו לסייע לו בעניין זה, ואף שכ׳ שבני בשאר לנו מי שוא שתים שלוח שאר שלשיב בשפטו בשבת לבדי זה, ואתה ושם שתים שזה, אלימלך. ומה שם אשתו שאר שפניהם בזה, נעמי. ומה שם בניו שאר שפניהם בזה, מחלון וכליון שתרגים מבית לחם יהודה. ע״כ בלה לשם לגשת לדבר זה, ומחמת כי לא בקלו היה לשם שדבר שזה לשלוח שאשה שזאת, ע״כ שאר שכ׳ ויבואו שדי מואב ויהיו שם, ימים רבים, מחמת כי לא שלוחה, ושאר לנו שכ׳ כי אלימלך עשה בחשבונו, כי לא שלח שאר בקש, ומחמת שלימלך היה נעמי, לבד, לא בעל המוזכרים שאר חיבה לקחת אותה לשאשה, כי לא שלחה. ומחמת כי מחלון וכליון היו שפרסים, ע״כ לא לגמור את שאר שהל שבניהם, לבקש עוד את המוזכרים שכ״ל, ואיזה משם אלימלך יקראם לו לשאשה, ע״כ ובשאר שאשה ובני בניהם בשאר מואב. ויעשו לשם בניהם מואבים וגו׳, ושפר לנו שכ׳ כי מתו גם שניהם מחלון וכליון, כגם כי מחלון שלח שאר בקש ולקח לשאשה המואבית שכ״ל, שאל לא זכה לבניהם, וכלנו מן העולם בלי שאיר שאריהם בשאר, ויהיו בניו נעמי כאלו תנאו את העולם בילדות, שאר לא היו עוד לשוים לכוליד בניהם, ע״כ בתיב ותשאר שאשה משני ילדיה, וקרשה מואב ילדים. ובשביל מחלון את גם כליון, הגם כי כליון לא היה שיך לענין זה כי אשתו היה עדשה, עכ״ז את גם היה מחלון נבדו את, היה לו לכליון ליבה את בית, לו לאחלון, ואם היה את כליון בתשבה לקטנות כי אתו אבי בעליה, ואי יודע אם היה בעז בולה לקחת את בית לו לאשה, ע״כ את כליון עוד קודם מחלון, ולכן לאמר שכתוב ויאמרו אל נעמי בעליה, אלא היה לריך לאמרו, ושבניו את בשביל אחיו: (ו) ותקם היא וכלותיה ותשב משדי מואב. נעמי ולבתים ממדו מאקומה שאר דרו שם עם בעליהם, ושבניהם כלם לעזוב האקום שהיו שם, כי בתוך שבעה לא עשה שם לרות עלות זוגות, אלימלך בעליהן, ואחדות כל ישובה שאר שבניהן אחת מהן, ואם לכן עוד אף שם באקום הזה, אך אתם יבכו, עוד לא ידעו, כך מחשבת נעמי היתה לעזוב את ארץ מואב בכלל, כי אין לה עוד בניה שיקבלו את המואבית שאר שלכו בשבילם, ולפחה את שעלתה לה ולבעלה ולבניה לדות עיון זה, ע״כ משאר כי אין לדבר עוד מזה, ואם גם כי שמעה בשדה מואב כי פקד ה׳ את עמו לתת להם לחם, שבניה כי אין זה שבשר על שקבלת התשובה, כי הרעבון על עקבות התשובה יומשך עד ביאת המשיח, ובעת אין שום שחלה לשמיח, ושבשר מדל מן הארץ, מחמת שיה שבשר לפנים שחלת היה [ושיה ידוע לא ידעה כי ביאת המשיח, ושבה שחלה המואבית שאר ממנה יהיה המשיח שחלה היה, וזו רות]: (ז) ותצא מן המקום שאר היתה שם ושתי כלותיה עמה, בשפטו שבאשון שיאר שחלת נעמי וכלותיה ״ שאשבו לאזור מקומן ארץ מואב, ובאמת מקום הילדתן היו בשאתן שנים בעלה ושדעה אחת, ע״כ בתיב היה וכלותיה, ולא בתיב ושתי כלותיה, כי לא היו חלוקות לשבתים. ובפשוט זה מפשר כי יכלו מחקומן, ונעמי היתה עקרית כזה בלבה לעזור מקומה, ע״כ מוסב לומה שבדה, וכלותיה שבניהם עמה לזה, ומחמת שבדבר אחד היו חלוקות בדעותיהן ומחשבתן, כי עבשה חשבה לילך עם נעמי לא לגמרי בשבת ארץ עד שתבא אתדושה מואב ותבא לגבול א״י, ואז תוכל נעמי לשלח אותן בשלום, כי בתלה ומחלה יהודים כמוה אין לה מי לשמוך, ומחשבת רות היתה נעמי כל ימי קיום ולפיות עמה אף בארץ יהודה, ע״כ לאמר ותבא בלותיה, כי שתים היו, אתם בשחשבה זו ואתם בשחשבה זו: ותלכנה בדרך לשוב אל ארץ יהודה. בשבר אלו אלימלך מבית לחם לגור שתם מואב, ומבשר לבבר, מבל נעמי ובלותיה בתשבה אחת היו, ומחמת שהיו בדרך לשוב אל ארץ יהודה, ע״כ בשבר סר מאקום שהי בדרך, בי בארץ יהודה יבשלו בית לחם לגור שתם, ומחשבת בלותיה שתם בשבר בדרך לשוב אל ארץ יהודה, ולפוסר הוא לפשרים את בלותיה בשוויה, ע״כ בשבר לפנין. ל ב ג ה מאחי, בשבת שבה לבית לחם, עד שבשיו שהיו

עשיתם עם־המתים ועמדי׃ ט יתן יהוה לכם ומצאן מנוחה אשה בית
אישה ותשק להן ותשאנה קולן ותבכינה׃ י ותאמרנה לה כי־אתך
נשוב לעמך׃ יא ותאמר נעמי שבנה בנתי למה תלכנה עמי העוד־לי
בנים במעי והיו לכם לאנשים׃ יב שבנה בנתי לכן כי זקנתי מהיות
לאיש כי אמרתי יש־לי תקוה גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים׃
יג הלהן ׀ תשברנה עד אשר יגדלו הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש אל
בנתי כי־מר־לי מאד מכם כי־יצאה בי יד־יהוה׃ יד ותשנה קולן
ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה־בה׃ טו ותאמר הנה
שבה יבמתך אל־עמה ואל־אלהיה שובי אחרי יבמתך׃ טז ותאמר רות

ת"א ותשאנה. סוטה מב: הלהן. בתרא עג: ותשק. שבת קיג סוטה מב: ◦ותשנה ח"א

רש"י

המקום ניכרת ועושה רושם פנה זיוה פנה הדרה פנה שבחה של עיר, וכן ויצא יעקב מבאר שבע: (יב) כי זקנתי מהיות לאיש. שאנשא לו ואוליד בנים ותנשאו להם שאינם אסורים לכם ואינכם אסורות להם משום אשת אחיו שלא היה בעולמו שאינה זקוקה ליבם לפי שלא הי' למחלון וכליון קידושין בהן שנכריות היו ולא נתגיירו ועכשיו הם באות להתגייר כמו שנאמר כי אתך נשוב לעמך מעתה נהיה לעם אחד: כי אמרתי יש לי תקוה. כי אפי' אמר לי לבי יש לי תקוה לינשא עוד וללדת בנים: גם הייתי הלילה לאיש. ויותר מכן אפי' הריתי הלילה זכרים: וגם ילדתי בנים. או אפי' כבר ילדתי בנים: (יג) הלהן תשברנה. בתמיה, שמא להן תצפינה עד אשר יגדלו. לשון שברו על ה' אלהיו: תעגנה. לשון אסור וכלוא כמו עג עוגה ועמד בתוכה. ויש פותרין לשון עיגון, ולא יתכן שא"כ היה לו לינקד הנו"ן דגש או לכתוב שני נוני"ן: כי יצאה בי יד ה'. אמר רבי לוי כל מקום שנאמר יד ה' מכת דבר היא ובנין אב לכולם הנה יד ה' הויה: (טו) הנה שבה יבמתך. זה טעמו למעלה תחת השי"ן לפי שהוא לשון עבר. ובבקר היא שבה טעמו למטה בבי"ת לפי שהוא לשון הווה, וכן

יחוס דוד

בעליכן חיים היה טוב לכם שבת עמדי, אבל כעת אנחנו זרים, מה לכן שבת עם אשה זרה, ועוד כאשר נשב ביחד, אנכי אביט בכם ואזכור את בני, ואתם תביטו עלי ותזכרו את בעליכן, ולא יהיה לנו מנוחה, אבל כאשר תלכו לבית אמכם היא תשגיח עליכן ואתם תשכחו את בעליכן, והייתן כאלו מעולם לא היה לכן בעל, ובפרט כי יודע אנכי בודאי יעשה ה' עמכם חסד, כי מגיע לכם החסד מאת ה', כאשר עשיתם חסד עם המתים ועמדי, ומהו החסד אשר יעשה ה' עמכם, (ט) יתן ה' לכם ומצאן מנוחה אשה בית אישה. הקב"ה יתן לכם בעלים, וזהו מדה כנגד מדה על אשר עשיתם חסד עם בעליכם המתים, ועל אשר עשיתם חסד עמדי, יעשה ה' עמכם חסד ותמצאו מנוחה בבית בעליכן, ותהיה לבכן נכון ובטוח שכן יהיה, כי הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה: ותשק להן. ונעמי נשקה אותן להראותן שאין בלבה עליהן שום תרעומת רק אהבה וחבה, ונשיקה זו היא נשיקת הפרידה שתפרד מהן, ומי יודע אם עוד תזכה לראותן, וכאשר ראו הכלות את הפלגת אהבת נעמי אליהן, ובאיזה מצב ומעמד היא הולכת מאתן, ובאיזה עשירות היתה כאשר התחתנו עמה [כי באמת היתה נעמי אז עשירה גדולה, כי רות בתו של עגלון מלך מואב היתה, ובת מלך לא התחתן עם עניה], ע"כ ותשאנה קולן ותבכינה, בכו בקול רם מקירות לבן ובמרירות: (י) ותאמרנה לה כי אתך נשוב לעמך. ומחמת כי נכמרו רחמיהן על נעמי אמרו לה לא נשוב אל ארצנו, כי אתך נשוב ונשב אתך בין בני עמך, ואת ובני עמך יהיו נחשבים אצלנו כאלו כבר דרנו ביניהם ומשם יצאנו וכעת אנחנו הולכים חזרה אליהם: (יא) ותאמר נעמי שבנה בנתי. נעמי אמרה לכלותיה אל תדמו בנפשכם מחמת כי כלותי אתן ע"כ איען אתכן שתשובו לארצכם, אף אם הייתם בנותי ג"כ יעצתי אתכם שתשובו מאחרי, כי למה תלכנה עמי, איזה טובה יגיע לכם כי תלכו עמי, הלא עם בני ישראל לא יתחתנו עמכם [מחמת שאזהרה לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה', ומההיתר עמוני ולא עמונית לא ידעו עדיין], ואם היה לי עוד בנים הייתי מחתן עמכן [כי יודע אנכי ההיתר עמונית ומואבית] אבל העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים. בנים נולדים אתם רואים שאין לי, ובמעיים אתם יודעים שאין לי, ועם מי תתחתנו, ומה לכם פה בארץ יהודה: (יב) שבנה בנתי לכן. ע"כ טוב לכן שתשובו לארצכם ולמולדתכם, ואף אם תהיו רחוקים ממני, כבנותי אתן נחשבות אצלי, ופן תאמרו אנכי אנשא לאיש, הלא אתם רואים כי זקנתי מהיות לאיש, כי אמרתי, ואף אם אומר יש לי תקוה גם הייתי הלילה לאיש, כי תקותי חזקה ואמתי כי עוד בלילה זה אנשא לאיש, וגם ילדתי בנים, וגם אלד, והילדים יהיו זכרים, ויהיו התאומים שני זכרים, אחד בשביל רות וא' בשביל ערפה, וישאו אתכם לנשים, ואף אם יהיה כן, (יג) הלהן תשברנה עד אשר יגדלו. האם תמתינו כל כך זמן רב עד אשר הבנים יגדלו ויהיו ראוים לקחת נשים, ואולי תאמרו כי אין רצונכם להנשא עוד לאיש, הלהן תעגנה, וכי בשביל בעליכן או בשבילי או בשביל עמי תעשו כזאת שתעגנו עצמכם לבלתי היות לאיש, מדוע ככה תעשו. אל בנתי, לא תעשו כן בנתי, מחמת כי אתם נחשבות אצלי כאלו הייתם בנתי, ע"כ איען אתכם שלא תעשו כן. כי מר לי מאד מכם, מה שמר לי מאד הוא רק מכם, כי לצערכם גדול אני יותר מצערי. כי יצאה בי יד ה', מה שהקב"ה ענש אתכם במיתת בעליכם לא היה בשביל חטאתכם, כי אתם לא חטאתם כלל, רק אנכי חטאתי, והקב"ה ענש אותי, ואתם תשאו עונש עונותי [כמאמר דוד המלך ע"ה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו], אנכי אשר חטאתי מוכרח אני לסבול עונש חטאתי, אבל מדוע אתם סובלים עונש בשבילי, ע"ז לצערי גדול מאד, ומר לי מאד רק מכם: (יד) ותשנה קולן ותבכינה עוד. כעת ראו יותר הפלגת אהבת חמותן, כי היא לא תדאג כלל בשביל עצמה כאשר תדאג עבורן, וכל עיקר צערה היא בשבילן, ע"כ ותבכינה עוד פעם הרבה יותר מאשר בכו קודם זה, וכל אשר דברה נעמי עמהן יותר ויותר הכירו גודל ישרות לבבה וצדקתה, את אשר לפנים לא ידעו כ"כ, ע"כ בכו בכי רב, או יאמר כי מר לי מאד מכם, אני המרירות יותר מכם, כי המרירות שלכם יוכל להרפא ולהמתק, כי תוכלו להשיג בעלים אחרים, אולי עוד יותר טובים מן הראשונים, ותשכחו בעליכם הראשונים, אבל התשכח אשה עולה, אם האם תשכח בניה, בפרט בנים אחרים לא יהיו לי עוד, במי ובמה אתנחם, ע"כ בכו בכי רב, כי ראו כי אמת בפיה שצערה גדול מאד, אשר אין לנחמה עוד. וערפה חשבה להנשא עוד לאיש, ומבני ישראל לא תמצא מי יקחנה, מחמת כי מואבית היא, וגיורת תהיה, וישראל קדושים המה ושומרים יחוסם, ע"כ ותשק ערפה לחמותה, נשיקה של פרישות לשוב אל ארץ מואב, ורות שהעיקר היה אצלה היהדות והגירות ולא חשבה להנשא עוד, ע"כ דבקה עצמה בה בנעמי: (טו) ותאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה. נעמי אמרה לרות הראית כי שבה יבמתך מאחרי, הגם כי בתחלה אמרתם שניכם במאמר אחד „כי אתך נשוב לעמך", עכ"ז התחרטה עתה, בטח היא כי חפצה לקחת בעל מעמה, ומחמת כי בעלה יהיה עובד אלילים, גם היא תעבוד אלילים, אולי גם את תתחרטי לאחר זמן ולא יהיה לך עם מי לילך בדרך, ע"כ טוב שתתחרטי עתה ושובי אחרי יבמתך ותוכלו ללכת שניכם יחדיו, ובדרך טובים השנים מן האחד: (טז) ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך. רות אמרה אל נעמי הלא תדעי כי דבריך אשר תדבר אלי לעזבך שמה

אַל־תִּפְגְּעִי־בִי לְעָזְבֵךְ לָשׁוּב מֵאַחֲרָיִךְ כִּי אֶל־אֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלֵךְ וּבַאֲשֶׁר
תָּלִינִי אָלִין עַמֵּךְ עַמִּי וֵאלֹהַיִךְ אֱלֹהָי׃ יז בַּאֲשֶׁר תָּמוּתִי אָמוּת וְשָׁם אֶקָּבֵר
כֹּה יַעֲשֶׂה יְהוָה לִי וְכֹה יֹסִיף כִּי הַמָּוֶת יַפְרִיד בֵּינִי וּבֵינֵךְ׃ יח וַתֵּרֶא כִּי־
מִתְאַמֶּצֶת הִיא לָלֶכֶת אִתָּהּ וַתֶּחְדַּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ׃ יט וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם
עַד־בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם וַיְהִי כְּבֹאָנָה בֵּית לֶחֶם וַתֵּהֹם כָּל־הָעִיר עֲלֵיהֶן
וַתֹּאמֶרְנָה הֲזֹאת נָעֳמִי׃ כ וַתֹּאמֶר אֲלֵיהֶן אַל־תִּקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי קְרֶאנָה
לִי מָרָא כִּי־הֵמַר שַׁדַּי לִי מְאֹד׃ כא אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי וְרֵיקָם הֱשִׁיבַנִי
יְהוָה לָמָּה תִקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי וַיהוָה עָנָה בִי וְשַׁדַּי הֵרַע־לִי׃ כב וַתָּשָׁב

ת"א לא מסבר. יבמות מז: ותלמ' כי. סמ עט: ומסמ כל. בתרמ לא:

רש"י

א במ"ה יהום דוד

כמדקדוק מכל, ומסגגני בדבריך, לשון סם סיום כמלין יסודם מין דלוני לעזבך, ומכ"ם לשון מאחריך גילך עם יכמתי למלין עזובך, זשם בודמי לא מעשם. כי אל מסבר תלכי אלך ובמסבר תליני מלין, כי למלינה זה מסבר תשם סולך אלך גם אינכי, הלא שתם לא תלך למלין יסודם בשביל לסמשם נשים, לק כל מגמתך ותכליח הליכתך שמם סוא בשביל לדור בין עמך היראלים, ומלי אלך ג"כ בשביל תכליח זה לסלין יסודם, לדור עם עמך היראלים, ושם שתדע שתליני שם. כ"ל בלא תקום שם סוכם ושלשתם רק מניות ודקות סמבוכים בשם לילם, ג"כ אינכי מקבל עלי הלינה הוא, וגם אלכי היכי מקום לשום שלשתם שתם, ומניני לדבר אחד מתבוננים, ולא יסיו דברי מדשים אלמך, כי בכר עמך עתי ואלמיך אישי, עוד כסיותי אלמן מיוא למדתי ממך דברי סיסדות ואיך לעבוד שם ס', ולא אחסוב אולי אשמר יכבד עלי עבודת ס' אסחדש מזה לא כן סוא, (יז) בשבר אמות אמות. בשבר אחם לא אסיר תומתך אחסך עד רגע אחכוכם של מוחך, כן אינכי אמות בלדקתי ובמומת לבי ועד רגע אחכוכם בשבוד שם ס', ובלי ומי מיי אסיב בחלק יסודם ושם אקבר, בחלק יסודם אברכם לי מקום קבורתי, בשבוחי יסיו מונחים בחלק הקבוצה. ובשבע רות על הלבר הזה כי בחמת תדבר, ואמרם לה יעשה ס' לי על להבא בשבר עשה לי עד כה, וכה יוסיף עוד ליסרני, שם משבר אבכי, ושם לא אחלטי עוד בחלק יסודם, הדע כי אין אחיף ואיך אסבוע יפריד בינו ובינך, כי המות אין אחיף לפניך מדוע לעלי ויגוני: (יח) ותרא כי מתאמצת סיא ללבת אחה. ובשבר נעמי לאחה כי יבר לב רות יאמר אליה שלא תלך עם נעמי ולא אתגייר, לק רות אתאמצה נגד יבלה ללבת אחה, בבינה מזה כי רות אין לה בוח פנים לעניני הגוף לק עוזת הבשמה סיא מבקשת, כי לו סיה סיום פנים ועוזה להנוף גם יבלה סיום מבניס לביאחם לחלק יסודם ולא סיה מתנגד לזה, ע"כ יחחדל לדבר אליה ולדמוקה מאחה: (יט) ותלכנה שתיהם עד בואנה בית לחם. בכ' כולל אח נעמי ורות בשלה אחה, שתיהם, ללמוד שבשיהן עלכו בבוקה אחת לעבוד את ס' בבית לחם יסודם, ועד בית לחם לא אתפרדו אשה מאה רעותה, ויסי בבואחם בית לחם והסם כל העיר עליהן. חיקה בבניגה קה רגלם בפם העיר, כל אחבי העיר בביהן אותה שהיא נעמי, ואיקה אשבו אותה כל אחבי העיר אקבון עד גדול ויסי בעם גדול בעיר שם נעמי בשה, אבל את מראה עיניהם לא אסמינו, ואפלו זה את זה אזשה נעמי, יוכל היות שבשיהם גדולם כשה אחם עניה בדולה בשה: (כ) ותאמר אלינה. נעמי אמרה לשם שבי דבניה, ה) שהיום עוד אל אקראנה לי נעמי, כי שבם זה שיה לי אקודם, בשלו ס' בל בללאחו עלי, שבם זה עולאחי אבל עבשיו בללו לי אבם, כי אמר שדי לי אמד, ע"כ בשם קולאחי שם אבם: (כא) אני מלאה הלבחי וגיקם השיבני ס'. ועל אשיסבם אוך יכול היות שאמבשיכות הגדולה שזאת בידי עניות גדולה בזאת, אל אחמהו, כי בדרך שבשע כעבד לי אשבר אין לי כוח, אך לא שיה זה ע"פ דרך השבע, אך אמת ס' היה זאת עונש על אחטאי, יען אלאה הלבחי, בעת שבייחי אלאה בכל טוב, שלבחי אחבלה בבשע, ע"כ וגיקם השיבני ס', לקח ס' בל בבוזי וכולי עד שבשיבני ריקם, ואז השיבני ס' אליכם אחקחה אחתי מוכי מוכה אלא אשבו עוד לשבר עשיתי, ואם אחאלו אחקראני לי נעמי על זמן השבר, אשאל אחבם אני דבניה, ו) למה אחקראה לי נעמי, שלא אחת שיה לכם אם נעמי אלו אמי אבא, למה אחקראו לי נעמי אשם זה הוא בשה למבר־אח מי עוד יועד, שע"י אם זה אזכור ימים עברו עם סייחי בעבוה, אל אזכרו לבחבות וקראו לי מרא, ועוד אומר לכם שבר בשבר סייחי בשל כי היה לגיך לסיות שמי מרא, ושמי נעמי היה בעבות, למשל בשבר יעלו אח היה אחד למקום גבוה מאד ואח"ב יבחיפוהו מאשם לאחר, הלא לא היה זה עליה אלא יבידה, כי בל מה שבעלוהו יותר שבעו לו יותר, כמו שאמר דוד המלך ע"ה כי נשאחני ואליבני, וספרו שבעם אחד קרה בבן מלך על סיסי בישר לגוד ליד, ואיש בפרי אחד היה בוסם עליו על שבעם נשא בן מלך זה דרך שבשר אלו ונקח אח בלבו מאנו, ע"כ בשבר לאח שבפרי כי בן המלך סוא לבדו בישר, ויוב עליו ויהרגהו, ובשבר בהודע שדבר למלך אלא גדול מבני מיל לשביא את שדוא בבשר ובין יקרא לו, ואמרו בל בני המלך ע"ז, ויאבו ולא דברו מלוזה, אבל אמלך לשבקש אלא לשבשר אוש שיוזה בדרוא מה יעשה שם שבשרי זה, ושבשרי הלוים אמד ויבי שדיר גדול, ובכוב ימים נשבח נבשח אבל שבשים בניגה בן המלך, וגם שבשרי שבח בל זה, כי היה שדול בניה ובשדה, ואחר בשה בניה בשבע אחאם אלא המלך גדול אחבי מיל מיוזים לשביא אח שבשרי בשבר בבלי בדול ואלו אומו על שבן שדוא בהזוקה קריה, ויאמרו לשם המלך אחיב אחבי המלך בשה לראוח בעיני שבשרי זה, שבאחי כי לא יהיה לו עוכב גדול לשבר אחיבאו עחה, ישן כי היו שהבה לו לאמוחה שהייה זה, ע"כ שבשרי אומו עובר גדול בשה בניה, עד שבבא בבל ואיש היה לו אחוק אחד, ובבא ואחבקו בשחאי אחבו, ואח העובר בשחאי לקחאי ג"כ חוקה, ואחל אחאחיקה בשבורות היה לאחר אחד אח אויחאו. בן אחרה נעמי לאחבי בית לחם, כ"ש אחבי בא נעמי היה למבר אח חיי לאחען יוכלו לקרא לי בשה אחרה, כי אם ס' בייחי עניה אויב אלא היה אח בי בשה בשניות, ורק אחבאח עבשיוחי בשיה לי, ע"כ על לי אחד, ע"כ אחרה וס' עוה כי, ס' בשלה לוחי בשה עבשיוחי, בשוכר, יען יבא יום ישלי הבע לי אחד,

נָעֳמִי וְרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה כַלָּתָהּ עִמָּהּ הַשָּׁבָה מִשְּׂדֵי מוֹאָב וְהֵמָּה בָּאוּ בֵּית
לָחֶם בִּתְחִלַּת קְצִיר שְׂעֹרִים׃

ב א וְלִנָעֳמִי מֹדַעַ לְאִישָׁהּ אִישׁ גִּבּוֹר חַיִל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ וּשְׁמוֹ
בֹּעַז׃ ב וַתֹּאמֶר רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה אֶל־נָעֳמִי אֵלְכָה־נָּא הַשָּׂדֶה וַאֲלַקְּטָה
בַשִּׁבֳּלִים אַחַר אֲשֶׁר אֶמְצָא־חֵן בְּעֵינָיו וַתֹּאמֶר לָהּ לְכִי בִתִּי׃ ג וַתֵּלֶךְ
וַתָּבוֹא וַתְּלַקֵּט בַּשָּׂדֶה אַחֲרֵי הַקֹּצְרִים וַיִּקֶר מִקְרֶהָ חֶלְקַת הַשָּׂדֶה לְבֹעַז
אֲשֶׁר מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ׃ ד וְהִנֵּה בֹעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים
יְהוָה עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרֶכְךָ יְהוָה׃ ה וַיֹּאמֶר בֹּעַז לְנַעֲרוֹ הַנִּצָּב עַל־
הַקֹּצְרִים לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת׃ ו וַיַּעַן הַנַּעַר הַנִּצָּב עַל־הַקֹּצְרִים וַיֹּאמַר

ת"א ותלך ותבא. שבת קיג: וסנה בעז. בלכות נד: ויאמר בעז. שבת קיג:

יחום דוד סמודע קרי רש"י

ומכאן לח סייתי מזכר ס"ב כאם עלי בלבם הזאת ולמה תקלקלה (הוסע ז) ועבה גאון ישראל: (כב) בתחלת קציר שערים. בקלירת העומר הכתוב מדבר: (ה) מורע. קרוב בן תחיו של אלימלך היה. תמרו רז"ל אלימלך וכלמון וחבי בועז ופלוני אלמוני הגואל ומבי נעמי כולם בני נחשון בן עמינדב ולח הועילו להם זכות אבותם בלחתם מהארץ לאומה לחרון: (ג) אלכה נא השדה. לחחד מהבחים אמבי הטיר אחר אחד מהם אשר אמצא חן בעיניו אלא יגער בי: ואלקטה בשבלים אחר אשר אמצא חן בעיניו. אחר מי אשר אמלא חן בעיניו: (ג) ותלך ותבוא ותלקט בשדה. מיכן למדרש רות עד לא לוחת אחת שהות אומר ותבוא ותלך ואחר ותלקט, אלא שהיתה מסמכת הלרכים קודם שהכנסה לשדה והלכה ובאה וחזרה לעיר כדי לעשות סימנין ויועים שלא תטעה בהבילין ותדע לעזה: ויקר מקרהה. לבא בחלקת השדה אשר לבועז: (ה) למי הנערה הזאת. וכי דרכו של בועז לשחול בגשים, אלא לדברי לניעות וחכמה רחה כה שתי שבלים לוקטת שלשה חיגה לוקטת והיתה מלקטת עומדות מעומד ומוכבות מיושב

(ג) ותאמר רות המואבית אל נעמי. לה תאמר אל נעמי לך ין נאה אחלך בשדות עבור לקט שכחה ופאה אבל אנכי אומלים ואין אחד מכיר לותי, ע"כ אולכה נא השדה, ואלקטה בשבלים. פגם כי יוכל היות שבעל השדה לא יתנני לבא אלא לקט, (ה) כי מי יודע אם גיורת אנכי, כ"ב) פולי יחשדני אלא מגיד מעשים שבאותה שדה ואומר כי לקט הוא, ג) לא בפרהסיא אדבר אמירת אנכי לבא בקשל, אף אם יתגיירתי לא יקבלוני לעדת ישראל. ולא תוכל להפסיד אחר עניי ישראל, ע"כ לא בכל השדות הוכל ללקט בשבילים, לא אלך אלא אחר מי אמלא חן בעיניו, ויאמר לבז אחר הקוללים ויחר שעניים לא יגערו בי מלקט: ותאמר לה לכי בתי. נעמי מביחה יודעת מי היא רות, בת אלכים, בתו של ענגון אלך מואב, ומביחיל תמוחים בחלחי שלמלך בלח למדנים זו ללקט בשבלים, ע"כ אמרה לה לכי בתי, מ"ו לא מחמת שבויתי היית ומכיון לה אלי שכשם שאתך לא כתי אלא לקט, כך בתי לא, פרי בטני, ומכ"ז עמחת שבויה יותר מחמת ה' ממחת בשר ודם ע"כ אומר לך לכי: (ג) ותלך ותבא ותלקט בשדה אחרי הקלרים. מלמד שכל חיקה לשכר הלכה מביחה ומשעיר בלח בשדה הרחשונה מן העיר לנפות שם יבשים ללקט, ורחיתה שלן מלטיעים מוקה ולא יגעבו בה, ע"כ הלכה אחרי הקלרים ללקט השבלים חיקף שיבלו מבהכעם ומגיע ~ חלקה, וכל מבשר של מי היתה שדה, ויקר מקרה שבחת בחלקת השדה לבועז, שבר מבשבחת אלימלך, והשדה נופה היתה שייכת למבשבחת אלימלך, ובעז יכבה לו קנאם מפיהם היא ממשפחת אלימלך, ומחמת שבעל השדה היא לדיק, ע"כ גם הקלרים היו לדיקים ולא הלטיעום ולא נגעו בה: (ד) והנה בעז בא מבית לחם. כ"ע שבאתר ושכן היה דבר חדש, אבל לא מבבוהו מקודם, ויפה זה בהשגחה פ' שיבא בעז אל השדה אשר לא היה רגיל בוה, ושאבל בא בעז על השדה ולמה כי אמלאהו מבוהה ומבוהה בשדה כך מעד, ויאמר לקלרים ה' עמכם, רוחה אחבי כי ה' עמכם, כ"ל בברכת ה' עמכם, כי ה' שולח ברכה במעשה ידיכם, ויאמרו לו יברכך ה', והקלרים בשיבוהו שבלכה בשדה לא בשבילו רק בשבילך, וכה יברכך ה' לעולם, בין כה וכה לפה בעז שבחוק פה כי פ' המשיך לא עיניו עליה, ולא הכיבה כי לא לפה זוהה שעולם, וחז"ל אמרו שעניני לניעות לפיה כה, שם בלא לפה בעניות אחרות שעלקטות, אע"פ שאין דרכו של בעז לשחול בגשים, אבל הקב"ה שבחין לו לבו ולפי עיניו על כל הנשים שבעלקטות בשדהו בכדי שיזכה לניעות רות ויעמוד בעז לעתידו לעלות עליה, ע"כ (ה) ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוללים. ומיהו טובא מלטעם בלא שיבוה לנערה אלא שבעז ידע בה שהיא בת אלימלך ומבשבחת אלימלך, על כן הבעז בשבל, על כן בעז בוקף פה שהיא בת מבשבחת אלימלך, ומבשבחת הגואל ידע שהיא בת אלימלך, לפי שיבוהו שהיא בת שניים היא, ע"כ בקרא פה שהיא עליה, ופה היא לפה היא, יבוהו לפה בלוקה עליה היא: (ו) ויען הנער הנלב. על הקוללים. אע"פ שהיהם מהקוללים ידעו פה רות פה היא, ע"כ: מדוע לרן לא בתיבר לוס לחד להסיב לת בעז על שלאתו רק בעד על הקוללים פוף נבדו היה הבשבים, [ע"כ חוזר ואומר עוד פעם בעיה הנער הנלב על הקוללים] ומחמת שרבות מבבוהות עלו בלב הנער על שלאת בעז, ולא ידע מפני מה פוף בועל עליה, ומה לראוי לוידע, כי בעז שלל הקוללו נאמרו רק שלפה תיבת "למי הנערה הזאת" ע"כ הוכרה הנער להחזיר בדברי בבוהתו. ויאמר, הנה לבוהתו הנאמרים ז"ל, יש מפה מ"מרים הנערה הלפה לגנות לת רות בעיני בעז, ויש מפה מ"מרים הנערה הלפה לשבח לת רות בעיני בעז, ולחזהו ילדות ושהיא בבוהתו בבוהות, ויאמר בעז לנערו הנלב על הקוללים לשבח, הנער הסיה לבעז הנערה הזאת היא נ ע ר ה מ ו א ב י ה, ומחמת כי מואביה היא, מוחלת לבז הקבל, ע"כ אע"פ דין הנחתים לנקוט בשדה. וגם השדה עם נעמי, הגם כי לא ידע היזה החיסרות יש לנעמי עמה, ע"כ: לם לא היתה לשם בשדה לא היתה נעמי מחבקת עמה, וממקום שהיתה שבויה נעמי לניה נקח, מצדי מוסד, לאבר שם גרה נעמי בעבר בניה, ומסתמא נעמי מבבת שהיה בי שם

נַעֲרָה מוֹאֲבִיָּה הִיא הַשָּׁבָה עִם־נָעֳמִי מִשְּׂדֵה מוֹאָב׃ ז וַתֹּאמֶר אֲלַקֳטָה־
נָּא וְאָסַפְתִּי בָעֳמָרִים אַחֲרֵי הַקּוֹצְרִים וַתָּבוֹא וַתַּעֲמוֹד מֵאָז הַבֹּקֶר וְעַד־
עַתָּה זֶה שִׁבְתָּהּ הַבַּיִת מְעָט׃ ח וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל־רוּת הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ בִּתִּי
אַל־תֵּלְכִי לִלְקֹט בְּשָׂדֶה אַחֵר וְגַם לֹא תַעֲבוּרִי מִזֶּה וְכֹה תִדְבָּקִין עִם־
נַעֲרֹתָי׃ ט עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר־יִקְצֹרוּן וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן הֲלוֹא צִוִּיתִי אֶת־
הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נָגְעֵךְ וְצָמִת וְהָלַכְתְּ אֶל־הַכֵּלִים וְשָׁתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאֲבוּן
הַנְּעָרִים׃ י וַתִּפֹּל עַל־פָּנֶיהָ וַתִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה וַתֹּאמֶר אֵלָיו מַדּוּעַ מָצָאתִי
חֵן בְּעֵינֶיךָ לְהַכִּירֵנִי וְאָנֹכִי נָכְרִיָּה׃ יא וַיַּעַן בֹּעַז וַיֹּאמֶר לָהּ הֻגֵּד הֻגַּד לִי
כֹּל אֲשֶׁר־עָשִׂית אֶת־חֲמוֹתֵךְ אַחֲרֵי מוֹת אִישֵׁךְ וַתַּעַזְבִי אָבִיךְ וְאִמֵּךְ
וְאֶרֶץ מוֹלַדְתֵּךְ וַתֵּלְכִי אֶל־עַם אֲשֶׁר לֹא־יָדַעַתְּ תְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃ יב יְשַׁלֵּם
יְהוָה פָּעֳלֵךְ וּתְהִי מַשְׂכֻּרְתֵּךְ שְׁלֵמָה מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־
בָּאת לַחֲסוֹת תַּחַת־כְּנָפָיו׃ יג וַתֹּאמֶר אֶמְצָא־חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי כִּי נִחַמְתָּנִי
וְכִי דִבַּרְתָּ עַל־לֵב שִׁפְחָתֶךָ וְאָנֹכִי לֹא אֶהְיֶה כְּאַחַת שִׁפְחֹתֶיךָ׃ יד וַיֹּאמֶר
לָהּ בֹעַז לְעֵת הָאֹכֶל גֹּשִׁי הֲלֹם וְאָכַלְתְּ מִן־הַלֶּחֶם וְטָבַלְתְּ פִּתֵּךְ בַּחֹמֶץ
וַתֵּשֶׁב מִצַּד הַקֹּצְרִים וַיִּצְבָּט־לָהּ קָלִי וַתֹּאכַל וַתִּשְׂבַּע וַתֹּתַר׃ טו וַתָּקָם

ת"א וכה תדבקין. שם: הגד לי את כל. נדרים לז: ויאמר לה. שבת קיג: ותשב מלד. חגיגה כב:

לה בל"מ רש"י

כדי שלא תשהה: (ו) השבה עם נעמי. הטעם למעלה תחת השי"ן לפי שהוא לשון עבר והיא לשון פועלת: (ז) ותאמר. בלבה: אלקטה נא. לקט השבלים: ואספתי בעמרים. שכחה של עמרים: (ט) וצמית והלכת אל הכלים. ואם תצמאי אל תכלמי מלכת ולשתות מכלי המים אשר ישאבון הנערים: (יג) לא אהיה כאחת שפחתך. אינני חשובה כאחת מן השפחות שלך: (יד) וטבלת פתך בחומץ. מכאן שהחומץ יפה לשרב: ויצבט לה קלי. ויושט לה, ואין לו דמיון במקרא אלא

יחוס דוד

כשרה היא: (ז) ותאמר. בעת בואה בשדה, לא רצתה שלא ברשות כלל הבעלים, רק שאלה אותי, אלקטה נא, התתן לי רשות ללקט, ואם לא תתן לי רשות ללקט, תן לי רשות להרויח, ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים, אאסוף התבואה אחרי הקוצרים ואעשה מהם עמרים, ותתן לי שכרי ככל השכירים העוסקים במלאכה: ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד עתה. ובאה מהכן החמה בעת התחיל הבקר להאיר ותעמיד ללקט ועד עתה היא עומדת ומלקטת: זה שבתה הבית מעט. מה שישבה בבית לנוח היה מעט, איזה רגעים, ושבה לעבודתה, וזה סימן שבעייה היא מאד ועניותה דוחקת אותה שתעבוד בכל כחה: (ח) ויאמר בעז אל רות. אחר ששמע בעז כל השבח הזה של הנער, ואשר דבר דבריו בקול רם, ולא היה אחד מהקוצרים שיכחיש דבריו, וידבר בנוכחה, הבין בעז בכל דברי הנער כנים הם, ע"כ פנה עצמו אל רות ויאמר לה, הלא שמעת בתי, כי הם מוצאת חן בעיני כל הפועלים, ע"כ אל תלכי ללקט בשדה [איש] אחר, ובשדותי האחרות שיש לי ג"כ לא תלך ללקוט, וגם לא תעבורי מזה, ורק בשדה זו תלקטי, כי אולי שם לא תמצא חן בעיני הפועלים והקוצרים כאשר מצאת פה, ועוד אומר לך וכה תדבקין עם נערותי, אשר באו ג"כ אל השדה לקצור ולאסוף עמרים: (ט) עיניך בשדה אשר יקצרון. תשגיח בעיניך באיזה מקום בשדה יקצרון הנערים והלכת אחריהן, ושם תלקטי ושם תאספי עמרים, ולא תיראי מהנערים שיתרעמו עליך על אשר התרחקת מהם, הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעך, וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים, ולא תלך בעצמך לשאוב מים מהבאר, ולא תיראי אולי יגערו בך, או לא יניחו אותך לשתות מאשר שאבו הם, ע"ז צויתי הנערים לבלתי נגעך: (י) ותפל על פניה ותשתחו ארצה. לפני בעז, הנה כאשר נושא חן בעיני הגדול ממנו הוא באחד משני אלה או בשניהם יחד, או בזכות עצמו או בזכות אבותיו, או בשניהם יחד, וגם רות רצתה לידע סבת מציאת החן בעיני בעז, ע"כ ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך. להכירני, מחמת שהכרת אותי, הודיעני נא מה ראית בי, ומה הכרת בי יותר מבכל הנשים שבשדה זו, אולי שהכרת את אבי ומשפחתי יודע אנכי שאינך מכיר אותם כי אנכי נכריה: (יא) ויען בעז ויאמר לה. רק אותך הכרתי, הגד הוגד לי עליך שני דברים, א) כל אשר עשית את חמותך, ופעמים שהכלה עושה חסד עם חמותה מחמת שיראה מבעלה או לקנות בזה אהבת בעלה, לא כן הדבר, אתה עשית חסד עם חמותך אחרי מות אישך, וזה לא מיראת בעלך ולא מאהבת בעלך, רק מטוב לבבך [וחמותך היא בצרה בעניי, ואיך לא תעשה חסד עמה], וזהו מה שעשית בין אדם לחבירו, ועוד עשית גדולה מזאת ותעזבי אביך ואמך [אשר אביך הוא מלך מואב], וארץ מולדתך [אשר יוכל היות כי ירשת כסא ממלכת אביך] ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשם: (יב) ישלם ה' פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל. הנה אחד מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, הוא גמילות חסדים, ואתה שקיימת מצוה זו בתכלית השלמות, בטוח אני ותהי את בטוחה שישלם ה' פעלך בעולם הזה, ומה שתלית בעולם הזה, לא יכנס הקב"ה משכר עולם הבא, כי משכרתך תהיה שלמה בעולם הבא, מלבד השכר המגיע לך על אשר באת לחסות תחת כנפיו ולהתגייר: (יג) ותאמר אמצא חן בעיניך אדני. רות אמרה לבעז הלואי שהלואי אמצא חן בעיניך כאשר מצאתי עתה, כי נחמתני, שאמלא פרנסתי בשדך, ולא אבא עוד חרפת רעב, וכי דברת אל לב שפחתך, דברת אלי דברים המתקבלים על הלב, שה' לא יעזבני, בעולם הזה, ובעולם הבא ג"כ יהיה לי חלק ונחלה, ואנכי לא הרהבתי עוז בנפשי לחשוב אהיה כאחת שפחתיך, מעולם לא עלה על רעיוני שאדמה א"ע לאחת שפחתיך, או שאמת שפחתיך תהלה לשתקרב אלי: (יד) ויאמר לה בעז לעת האכל גשי הלם. בין כה וכה הגיע עת האוכל, וישב בעז עם הקוצרים אל השלחן לאכול, ומסתמא ישב בעז בראש השלחן, ואצל אחד ישבו הקוצרים, והצד השני היה פנוי, ע"כ אמר בעז אל רות גשי הלום [בצד הפנוי] ואכלת מן הלחם אשר אנחנו אוכלים, ותקח מן הלחם פת לחם [לחם הוא כבר שלם, פת לחם הוא חתיכה מן הלחם] וטבלת פתך בחומץ, ומחמת שהיתה רות בושה לישב קרוב אל בעז, ע"כ ותשב מצד הקוצרים, ויצבט לה [בעז] קלי, ותאכל ותשבע ותותר, הכתוב מספר היום אכלה לשבעה, אבל ימים רבים עברו שלא אכלה לשבעה, כי לא היה לשם מה לאכול: (טו) ותקם ללקט. ובעת שהלכה מהשלחן ויצו בעז את נעריו לאמר גם בין העמרים תלקט. בעז צוה לנעריו שיאמרו

לְלַקֵּט וְיִצּוֹ בֹּעַז אֶת־נְעָרָיו לֵאמֹר גַּם בֵּין הָעֳמָרִים תְּלַקֵּט וְלֹא תַכְלִימוּהָ׃
טו וְגַם שֹׁל־תָּשְׁלוּ לָהּ מִן־הַצְּבָתִים וַעֲזַבְתֶּם וְלִקְּטָה וְלֹא תִגְעָרוּ־בָהּ׃
טז וַתִּלְקֹט בַּשָּׂדֶה עַד־הָעָרֶב וַתַּחְבֹּט אֵת אֲשֶׁר־לִקָּטָה וַיְהִי כְּאֵיפָה
שְׂעֹרִים׃ יז וַתִּשָּׂא וַתָּבוֹא הָעִיר וַתֵּרֶא חֲמוֹתָהּ אֵת אֲשֶׁר־לִקָּטָה
וַתּוֹצֵא וַתִּתֶּן־לָהּ אֵת אֲשֶׁר־הוֹתְרָה מִשָּׂבְעָהּ׃ יח וַתֹּאמֶר לָהּ חֲמוֹתָהּ אֵיפֹה
לָקַטְתְּ הַיּוֹם וְאָנָה עָשִׂית יְהִי מַכִּירֵךְ בָּרוּךְ וַתַּגֶּד לַחֲמוֹתָהּ אֵת אֲשֶׁר־
עָשְׂתָה עִמּוֹ וַתֹּאמֶר שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בֹּעַז׃ יט וַתֹּאמֶר
נָעֳמִי לְכַלָּתָהּ בָּרוּךְ הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר לֹא־עָזַב חַסְדּוֹ אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־
הַמֵּתִים וַתֹּאמֶר לָהּ נָעֳמִי קָרוֹב לָנוּ הָאִישׁ מִגֹּאֲלֵנוּ הוּא׃ כא וַתֹּאמֶר
רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה גַּם כִּי־אָמַר אֵלַי עִם־הַנְּעָרִים אֲשֶׁר־לִי תִּדְבָּקִן עַד אִם־כִּלּוּ
אֶת כָּל־הַקָּצִיר אֲשֶׁר־לִי׃ כב וַתֹּאמֶר נָעֳמִי אֶל־רוּת כַּלָּתָהּ טוֹב בִּתִּי כִּי
תֵצְאִי עִם־נַעֲרוֹתָיו וְלֹא יִפְגְּעוּ־בָךְ בְּשָׂדֶה אַחֵר׃ כג וַתִּדְבַּק בִּנַעֲרוֹת בֹּעַז
לְלַקֵּט עַד־כְּלוֹת קְצִיר־הַשְּׂעֹרִים וּקְצִיר הַחִטִּים וַתֵּשֶׁב אֶת־חֲמוֹתָהּ׃
ג א וַתֹּאמֶר לָהּ נָעֳמִי חֲמוֹתָהּ בִּתִּי הֲלֹא אֲבַקֶּשׁ־לָךְ מָנוֹחַ אֲשֶׁר יִיטַב־לָךְ׃

יהום דוד

לבוש שתלקט גם מה שתמצא בין העמרים, ולא תכלימוה, להשגיח עליה מה שתקח, רק תעזימו עיניכם ממנה, ותקח לה מה שתקח: (טז) וגם זאת תעשו, שול תשולו לה מן השבתים, תעשו מלאכם כי שלחתם בשדה לבתים, עמרים קטנים, ועזבתם לה ולא תגערו בה לקחתם, ולקטה לחוש, ולהיו תקח בבוקר מן כנורן בחוסן בחר ג"כ לא תגערו בה, כללו של דבר יש לה רשות לעשות בחבואת שדה כלו כיוצא בזה שלא: (יז) ותלקט בשדה עד הערב. ובמתא רוח לה לקחה לבוש, לה מן השבתים ולה מן בין העמרים, רק ותלקט בשדה עד הערב, ולא עד שלוה, מחמת ותחבט את אשר לקטה, כי לאחה לחבוט בגרעינים מן השבלים, כי לאחה לה ליאה מעשה בשדה שקה עם השבלים, ע"כ סיפה מוכרחת להניח מלקוט בעוד יום לעת ערב סיפים לה עוד שהות קודם שלוה לחבוט אחבוטה שלה לקטה כל היום, ויהי כאיפה שעירים, ומדקה התבואה ויהיו השבולים קרוב לעדת התיפה: (יח) ותשא ותבוא העיר. השמיענו הכ' שלא התחבבה עם שום אחד מנערי בעז ולא עם הקלינים לבקש מהם סיפוייהו שוחה ליבא השמיענו הזה, ובעת שתמלא לו מי סיפוייב לה, רק היה בעלמה נשמה כל המשא עד שבאה העירה: ותרא חמותה את אשר לקטה. מדלה כתיב ותבא אל חמותה, ס"ע כי חמותה לשלה לאחה שהזמין הוא שמוך לחבשה ובעת בעת הזאת שבא הוא מן השדה, ע"כ יצאה לקראתה עד קלה סעיר, ע"כ אמר שכ' ותבוא סעיר ותלה חמותה, סיכך כאשר שלה סעיר שנשה את חמותה אשר התחיבה עליה: ותוצא ותתן לה את אשר הותירה משבעה. רוח סוליאה את לחם ותעש קלי אשר קוחיבה אחר שבעה ותתן לחמותה, קודם כל דבריה אשר היה לה לדבר ונספר לחמותה, ותגם לה לאכול, שלי לעשה הוא ולא אכלה כל היום: (יט) ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום ואנה עשית. נעמי רשתה מן רבוי הלקט, שלקטה כל היום בלי מרגוע, תעכ"ז כך הוא מלא, כי מן מדרך העניים ללקוט היום אחד שך כך כוח, ובשבע שהיה לה עוד שלפי להבוא את אשר לקטה, ונעמין לקחה החוכל, כי להעניים שלוקטים בשדה אין נותנים לאכול, ע"כ אמרה נעמי לרות בחמתי, היכה לקחת היום, או חומר יוכל היות שלא לקחת מחומר, לך היה שכורת יום לעבוד בשדה, ע"כ נחנו לך לאכול, ושמעתים היה שכר העבודה, אמור לי בחי מהם עשית, כלומר שדה או לחניה נותן עשית היום, ישיה לין שיהיה בוללי היא אחד הכיוך לעשות עמך טובה, יכי מכיוך כבוך, ותגד לחמותה את אשר עשתה עמו, רוח שנידה לחמותה מדוע מלאה מן בעיני האיש בעל השדה, כי אחיה בעל השדה אמר לי כי סוגד לו להסד אשר עשיתי עמך ומה שנחנייתי, ושמח היה בלבו שעשיתי אחסד היה עמו ממנ: ותאמר אם האיש אשר עשיתי עמו היום בעז. רוח אמרה עוד לנעמי אם אלמה [אשר אמת על כל אשר עשיתי לך בלבו עשיתי ואת עמו היום] שמו בעז: (כ) ותאמר נעמי לכלתה. בחמלה נכבד את האיש ונאמר ברוך הוא לה', שיהיה כבוך מלא ס', אשר לא עזב חסדו את החיים, שהוא משכיח חומתו, וגם ואת המתים, לא יעזוב, שיעשה אחד גם עם המתים, שיקיים מלוא יבום, ובזה יעשה טובה ואחד עם המתים: ותאמר לה נעמי. נעמי אמרה עוד לרות, קרוב לנו הוא, ומקרוב יבואנו יפרנסנו חומרו: מגאלנו הוא. יש לנו עוד גאלים חון ממנו, והוא ג"כ אחד מגאלנו, אך קרוב הדבר שהוא יגאל את נחלת המיתים: (כא) ותאמר רות המואבית. מחמת שהיה מואבי, ע"כ לא הבינה דברי נעמי שמואב מה שתאמר שיעשה אחד עם המתים, אבל שהיה לה לומר שהחיים יוכלו לעשות עם המתים, וכי מתים לריכין לחסד, ע"כ לא הסבינה לך מה שתאמר בעז לרות החיים, ושפרש לנעמי כי בעז אמר אלי עם הנערים אשר לי תדבקין, שתתדבק עם נערי הקלינים עד שם כלו את כל הקליר אשר לי, עד אשר יכלה הקליר בכלל, הן קליר השעורים, והן קליר החטים אשר יהיה לחלי קליר השעורים, ע"כ עד העת הזאת בעומים שתאמו שבבע לחם: (כב) ותאמר נעמי אל רות כלתה. נעמי יעלה לרות שלא תעשה כן, ותאמר לה, את חומרת שתדבק עלמך עם נערי בעז, טוב בחי שתלקט עם נערותיו, ולא עם נערוחי, ולא יפגעו בך בשדה אחר, שם תתחבר עם נערי בעז, פגם כי בשדה זו אשר היית היום לא תהיה לליך כל כך מסס, כי יהיו ויספרו מבעז ומן הנערה בעלה על הקלינים, אבל יוכל היות שהנערים יפגעו מוקף בשדה אחר, ושמא יעלילו דעת מסס: (כג) ותדבק בנערות בעז. וכות שמעה עלת נעמי וכן עשתה כי התדבקה בנערות בעז, לא עם נערוחי, ותהי עמהם בשדה ללקט השבולים עד שבא כלו קליר השעורים וקליר החטים, ולחר זה שבה לביתה ותשב את חמותה:

רש"י

בלשון משנה מחורייש ותוך וכית הלבישה: (טז) וגם שול תשולו. שכוח תשכחו עשו עלמיכם כאלו לחם שוכחים. תרגום של שגגה שלותא וכן על השבל. ד"ח ל' כי יסל זיתיך: הצבתים. עמרים קטנים, יש דוגמתו בלשון משנה מלמן שכתים לו כריכות: (יט) יהי מכיריך. בעל השדה שנשא ונתן לך פניס ללקוט בשדהו: (כ) את החיים ואת המתים. זון ומפרנס את החיים ונעטיל בלרכי המתים:

ג (ה) ותאמר לה נעמי חמותה וגו'. סוף נעמי ורות שיהיו שניהן הכיהו מדברי בעז על רות שהוא קורבנו בשיהו ללמוד ושמא נשיהו לו לאשה, ושניהן הסכימו העולה ללמת מעמה שכח יבי, וגם מלעיזות דבריו ומעשיו היה מוכן שדעתו להכניסה לביתו לאשה, והוא הסכימה העולה ללמת מעמה שכח יבי, וגם מלעיזות דבריו ומעשיו היה מוכן שדעתו להכניסה לביתו

ג וַ֠וַּאֲתָּה חָלָא בֹּעַז מְדַעְתָּנוּ אֲשֶׁר הָיִית אֶת־נַעֲרוֹתָיו הִנֵּה־הוּא זֹרֶה
אֶת־גֹּרֶן הַשְּׂעֹרִים הַלָּיְלָה׃ ג וְרָחַצְתְּ֠ וְסַכְתְּ וְשַׂמְתְּ שִׂמְלֹתַיִךְ עָלַיִךְ
וְיָרַדְתְּי הַגֹּרֶן אַל־תִּוָּדְעִי לָאִישׁ עַד כַּלֹּתוֹ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת׃ ד וְיִהְי
בְּשָׁכְבוֹ וְיָדַעַתְּ אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּב־שָׁם וּבָאת וְגָלִית מַרְגְּלֹתָיו
וְשָׁכָבְתִּי וְהוּא יַגִּיד לָךְ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשִׂין׃ ה וַתֹּאמֶר אֵלֶיהָ כֹּל אֲשֶׁר־
תֹּאמְרִי אֵעֱשֶׂה׃ ו אֵעֶשׂ֠ה׃ ו וַתֵּרֶד הַגֹּרֶן וַתַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוַּתָּה חֲמוֹתָהּ׃ ז וַיֹּאכַל
בַּעַז וַיֵּשְׁתְּ וַיִּיטַב לִבּוֹ וַיָּבֹא לִשְׁכַּב בִּקְצֵה הָעֲרֵמָה וַתָּבֹא בַלָּט וַתְּגַל
מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב׃ ח וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת וְהִנֵּה אִשָּׁה

ת"א הכי הוא. מולין לא: ומקלא. שבת קיג: כל שבר. נדרים לו: ויסי בקרי. סנהדרין יט:

רש"י ס"יתיר י ס"יתיר י ס"אלי קרי ולא כתיב יחום דוד

(ב) מודעתנו. קרובנו: הנה הוא זרה. ממון, ווינט"ר בלע"ז: הלילה. שהיה הדאר פרוס בגבוה וגזל והיה יכן בגורנו לשמור גורנו: (ג) ורחצת. מטיוף ועבודת כוכבים עליך: וסכת. חלו מלות: ושמת שמלותיך. בגדיס של שבת: וירדת הגורן. ירדתי כתיב, זכותי תרד עמך: אל תודעי לאיש. לבועז: (ו) ותרד הגורן ותעש. היה תמרה לה ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך ותט"כ וירדת הגורן והיה לא עשתה כן אלא תמרה שם תרד כשתלי מקוטעת הפוגע בי והרוחה לותי יחמר שתי וזעה לפיכך יירדה בתחלה הגורן ותט"כ קשטה את עצמה כשהגר נותה תמותה: (ז) וייטב לבו. עשק בתורה: ותבא בלט. בשהה: (ח) ויחרד האיש. כשכור שד הוא וביקש לזעוק זהיה לחוזי ולפפתו בזרועותיו: וילפת. ויחזו כמו וילפת שמשון: והנה אשה. נתן ילו על רחשה והכיר שהיה שכבה:

תכין עצמך לשמוע עלתי שבר תומר מניך, כי מוכרחים מהתנו ליך לעניין זה בדרך עקלתון, (ג) כי שם תבוא על בעז בדרך שדוכין ולפליט לפניו עיון סייעים, סייעם תופך, יעמני מיך שלח יש בשמשהתנו קרוב ממני, ואין חיוב סייעום מוטל עלי יעשה הקרוב שעוד בעיניו, (ד) שלח תדע כי בזווגך זה כל בית ישראל כשען, כי חיובו של מלך המשיח יגלה בעולם, וכל דבר שקדושתו גדול מלך, מוכרח שהשיח מעוכב בו חיוב עיון חטף, כמו שמ"ש לגדר דבר המתוק מדבש, ושם מעכב בו מעט מל, יטעם לו ויתענג מזה, כן בעולם הזה לו שבר שהשיח הקדושה לבדה בלי שום תערובת טומאה, כמו שמליטו ביעקב לחיטו ע"ש שהשיח מעטו שלמה ב"ל שבטי יה, נתנגלל שדבר ע"י לבן שהשמו ונתן לו שם לשה תחלה, ולקח אתי לחיות, שם שהשיח שעשה היה שיהה גמור, שכל עתידים תורה לשמור, שכל שהשבשה היתה קדושה מלך להעמיד שי"ב שבטים. גם נזכרה עיון יהודה ותמר, שע"ש שהשיח בזה מלות יבוא, שעלמך עבדו בדרך ותמר לו יהודה שתה תעבור מזו ולא מזדווג עם שבשה זו תסיכן מלכים יולאים מהיכן ובניהם יולאים, וקבשה שהם לא יובלו מלכים לסולד מיהודה ותמר שם יזדווגו זה עם זו בדרך שהם ויהם סייעם שותה בשבשהשה, שעשת הנשה מיבוי לא היה בדקה בתמים רק בשהחד מבני המשפחה (כדלהלן בשפרשים ובאלשון ש"ל) והיה לו להשלמך לפניך זאת ליהודה ולפותרו שהשהשה שותה היה תמר בלתו ולעיות עליו סייעם שותה כי ממך ומשבה מלכים יולדו, והסיכון בזה שמוכרח לסיום בקדושה מעוכב קלת טומאה, ע"ש תמר לו שמלך שהם לא מזדווג לשהשה זו מסיכן מלכים יולאים ולא תמר לו מי היה בכדי סיסיים מעוכב בדבר זה מעט טומאה הגם כי לא היה סיכוך בזה (כשבר שהרבה בקדושה) שהשות לא בעז בשופן שמיטו מבודך כל בך, לך הכוסה סיסיים שיבם, ע"ש תמר נעמי לכות בתי, לא תדעשה על עלתי כי לבתי לת נחשבת שלי, וכמו שלא תיטן עליה שהיגה טובה לבתי, כן לא תיטן לך עליה שהיגה טובה, ע"ש שמע לדבריי, שהם בעז שזה שם גיכן שבעולים בלילה הזה, ומודתי שם יהין בעיני לא יהא יחידי בלילה: (ג) ורחצת וסכת ושמת שמלתיך עליך וירדת הגרן וגו'. ממתם כי בעז רשם לותך בדבר בשהת העניות, ובשת כשבר תתלחן ותשוך בשמן ותלבש בגדיס טובים לא יסיכך וידמה כי שבה שהרת שבה, ומן שבשיש יעוכרו תשובו לשבר בית ביהודה ותמר, והוסיפה טובה עוד שתתחבה בגרן בחיה קרון זוית ולא יהודני לאיש עד בלותו לאכול ולשתות: (ד) ויסי בשכבו וגו'. תיבף לשבר יבוא שמנית היבוי על המקום שבר יבוא שם, כדי שתדע מקומו שהשך יתהלף לך בחלה, בחשב הנעדים היסיים ע"ש בגרן, ושבשר שבעולם הזה אין ידוע היכן יהא לעתיד לבא: (ה) ותאמר אליו וגו'. היה שסיבה לנעמי שפי' שהר שיאמר לי בעז דבר שם, לתיבון עמך וכל שבר תאמרי אעשה: (ו) ותרד הגרן וגו'. היה ירדה בגרן בעז, שהגיבה בגרן, ושמה עשתה בכל שבר לוהם תמותה. או יאמר כי תיבה "אלי" קרי ולא כתיב, כי היה הסיבה לנעמי בל שבר תאמרי לעשה, לא מבעיה שתעשה שם שיעלתני "אלי" לעזבתני, אף אם שהמרי שתעשה שם שבר שיב לך יהא לי, ע"ש לעשה, ע"ש שבר ותעש בכל אשר לוהם תמותה, היה שעשה בללו היהם שמיבם לעשות לוי תמותה, ולא בלבם לעשות שדבר שהשת שיהים לא טובה מזה, רק שלבם לקיים מלות תמותה: (ז) ויאכל בעז ויבש וייטב לבו, משבר שכ' שבעז בכל ושתה, משמע יין, ושתה יין הרבה עד שייבב לבו עליו, והיה שמח ויוצב לב, ומעופש לבו שלך לשבב, בקלם שעברה, והבל היה משבר"ם, שישבב בקלם שעברה, ולא שתעלם שבעז שלא תיעבך רות ליגך בין שתרי הנעדים שבולדים ויהיים בגרן, גם שבקלם שעברה לא ישמע שום שדם שיבדבו בעז עם רות ולום עם בעז: ותבא בלט ושגל מרגליתיו ותשבב. היה שלה בלבת וביישוב שדעת שלא תהשוב לזות, וגם שתדע שה לשבוע לבעז על שלמליתיו שיעלל לותה: (ח) ויהי בחצי הלילה. בכל מקום חצי הלילה מיבמת לנעמים, ושבשר לעניני גאולה, בחצי הלילה היה גם לאברהם לחלוקו ע"ש עם שלבעה מלכים, כמ"ש ויהלק עליהם לילה. בחצי הלילה עבר ס' בתוך מלרים, ע"ש בחצי הלילה היה שהעוללות הזה של בעז ולום שמזה נחשוב שתחלת שגאול שתחדון: ויחרד שלום ויילפת. שבה בעת שהבדה לשהרגים שמי שוכב שלל רגליו, שלא לעצור של נעריו, שך נאחז מיום כי שהשב היו לבבו ויעשיך, לו שהחזי בהזדווגות דרך שבה [עיין רש"י]. ובין שם יכה שרגים

שכבת מרגלתיו: ט ויאמר מי־את ותאמר אנכי רות אמתך ופרשת
כנפך על־אמתך כי גאל אתה: י ויאמר ברוכה את ליהוה בתי היטבת
חסדך האחרון מן־הראשון לבלתי־לכת אחרי הבחורים אם־דל ואם־
עשיר: יא ועתה בתי אל־תיראי כל אשר־תאמרי אעשה־לך כי יודע
כל־שער עמי כי אשת חיל את: יב ועתה כי אמנם כי אם גאל אנכי
וגם יש גאל קרוב ממני: יג ליני | הלילה והיה בבקר אם־יגאלך טוב
יגאל ואם־לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי חי־יהוה שכבי עד־הבקר:

ת"א כי אמנם. נדרים לח: °כתיב ולא קרי °למערבאי הג רבתי ולמדנחאי הל רבתי

רש"י

(ט) ופרשת כנפך. כנף בגדך לכסותי בטליתך, והוא לשון נשואין: כי גואל אתה. לגאול נחלת אישי כמו שנא' ובא גואלו הקרוב אליו וגאל וגו' וחמותי ואני צריכות למכור נחלתנו ועתה עליך לקנות קנה גם אותי עמה שיזכר שם המת על נחלתו כשאבא על השדה יאמרו זאת אשת מחלון: (י) מן הראשון. אשר עשית עם חמותך: (יב) ועתה כי אמנם כי. אם כתיב ולא קרי כלומר משמע ספק, ודאי יש גואל קרוב ממני (ס"א כי אם משמע ספק והוא ודאי). אמר רבי יהושע בן לוי שלמון ואלימלך וטוב אחים היו ומהו אשר לאחינו לאלימלך לעולם קורא אדם את דודו אחיו כענין שנאמר וישמע אברם כי נשבה אחיו והלא אברהם דודו היה כך בועז לאלימלך בן אחיו קרובו של מחלון אבל טוב היה קרוב יותר: קרוב ממני. שהוא אח ואני בן אח: (יג) ליני הלילה. ליני בלא איש: חי ה'. אמרה לו בדברים אתה מוציאני, קפץ ונשבע לה שאינו מוציאה בדברים. ויש מרבותינו אמרו ליצרו נשבע, שהיה יצרו מקטרגו אתה פנוי והיא פנויה בא עליה, ונשבע

יחוס דוד

שאשה שוכבת אצל רגליו: (ט) ויאמר מי את וגו'. האמירה והשאלה הזאת „מי את" היה ביישוב גדול כאחד החכמים הגדולים, אחרי חשבו אם היא אשה זונה, לא תבא בגרן אשר ישנים שם רבים מנערי, כי בדבור קל אשר יצא מפי יעמדו כלם על רגליהם ויצליחו ויבוז ויכלימוה ויטבעו אותה ברוק שבפיהם, ואם חשבה שמחמת תאותי אקרב אותה אני לשכב עמה, הלא איש זקן אנכי ובכר בטלה תאותי, אין זה כי אם היא אשה חשובה. ולענין דבר גדול עשתה זאת, ואתאפק ואשמע מה בפיה: ותאמר אנכי רות. אשר זה זמן לא ... כביר מצאת אותי בשדך וראית כי צנועה אנכי, וגם אתה שבחת מעשי החסד ומעשי הגירות שלי: אמתך. אינני שפחתך, כי כבר אמרתי לך „שלא אהיה כאחת שפחתיך", רק „אמתך" אנכי, [כי שפחה נקראת אשה מאומות העולם הנמכרת לישראל, ואמה נקראת אם היא מהעברים הנמכרות רק לשש שנים. ע"כ אמרה לו אנכי לא אהיה כאחת השפחות אע"פ שגם אנכי מואבית, עכ"ז אתחשב כאלו הייתי עבריה מלידה ומבטן]. וכמו שאמרת אז אלי „אשר באת לחסות תחת כנפיו" כי נתגיירתי ובאת תחת כנפי השכינה, והקב"ה פרש כנפי חסדו **עלי**, כן גם אתה ופרשת כנפך **על אמתך**, שאחסה תחת כנפך ג"כ, שגם אתה תפרוש כנפי חסדך עלי, שאשב תחת צל קורתך בביתך, ואתה תגן עלי, ואל תבטום עלי איך ארהב בנפשי כל כך נבקש נשיאה בישראל ישאני לאשה, הלא די לפני שאחד מישראל יקחני לאשה, אומר לך כי לא למעני אני עושה זאת, כי גאל אתה, צריך אתה לגאול את נפש מחלון וליבם אותי, ונפש מחלון צריך להתדבק עם הבן שאוליד משגואל, ורצוני וחפצי להביא את נפש מחלון בבן צדיק, ע"כ באתי אליך כי קרוב אתה וגדול הדור, והבן אשר אוליד ממך יהיה צדיק כמוך, ואעשה חסד עם בעלי המת, כאשר **אתה בעצמך** אמרת עלי **כי בעלת** חסד אנכי, הגד הגד לי את אשר עשית את חמותך וגו' *): (י) ויאמר ברוכה את לה' וגו'. ובעז השיבה רואה אנכי כי ברוכה את לה', ע"כ הקב"ה שמר את פי לבלתי אוציא קללה מפי נקללך בעת מצאתיך שוכבת מרגלותי: בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון. החסד הזה האחרון שתרצה לעשות עם נשמת **בעלך** המת, להביא נשמתו בבן צדיק, הוא טוב יותר מן החסד הראשון שעשית עם חמותך, כי העושה חסד עם נשמת חבירו הוא גדול יותר מהעושה חסד עם גופו של חברו: לבלתי לכת אחרי הבחורים וגו'. כי בטח תדע כי עוד יש קרובים ממשפחת בעלך בירצו ליבמך, אך מחמת שבחורים הם אולי לא יכוונו לשם מצוה, רק מחמת כי אשה יפת מראה את, והבן אשר תוליד מאחד מהם לא יהיה צדיק גמור כאשר תרצה אתה לעשות חסד עם בעלך, ע"כ אלי באת, כי אנכי איש זקן ובטח לא איבמך רק לשם מצוה, ע"כ חסדך גדול מאד, ויקרה את בעיני כאלו היית בתי ממש, ורואה אנכי כי ברוכה את לה': (יא) ועתה בתי אל תיראי וגו'. אף אחרי אשר עשית שמעשה הזה, אשר לא נעשתה עוד כזאת, שאף אם כנים ואמתים דבריך ולש"ש אתה מכוון לעשות חסד עם בעלך המת, עכ"ז מה לך כי הלכת דרך אשה זונה, ובפרט לבא אל הגרן, אשר הרבה נערים ישנים שם, ואולי איש מהם אינו ישן רק שוכב על משכבו ושומע דברינו, והיינו שנינו לבושת ולכלימה ולזות שפתים, כי יפרסם הדבר לפני כל אנשי העיר, ומה יאמרו הבריות עליך, ואף אם ארצה לייבם אותך לא אוכל, כי יאמרו בעז נשיא ישראל לקח אשה זונה לו לאשה, ומי יעיד עליך שלשם שמים אתה מכוון, לא מפיך אנו חיין. ומחמת כי בעז הבין כי עוד יתמהו כלם, הלא נעמי היתה יכולה לבא אלי ולדבר עמי אדותיך, כי גם אליה נוגע הדבר, הלא בעלך המת הוא בנה, עכ"ז אומר לך בתי את, אל תיראי, ממני אל תירא כי ירדת ממדרגתך אצלי, כי יודע אנכי ומבין אשר בדרך זה היה לך לעשות [כנ"ל פסוק ב]. ע"כ כל אשר תאמרי אעשה לך, ומחמת לזות שפתים אל תירא כי יודע כל שער עמי כי אשת חיל את, ובמה תאמר מדוע לא איבמך תיכף, כי ע"פ דין תורה לייבום אין צריך מאמר [קידושין], רק ביאה, ותחשוב בלבך כי אנכי רק מדחה אותך, אל תאמר כן: (יב) ועתה כי אמנם כי אם גאל אנכי. אמת כי גאל אנכי, אבל יש גאל קרוב ממני, ע"כ המצות יבום עליו אל יותר ממני, ואולי האמת כי מואבית אסורה, לא עלי מוטל העשה דיבום ואיך אבטל הלא תעשה של לא יבא עמוני ומואבי וגו': (יג) ליני הלילה. מחמת כי לילה הוא חשך ואפלה לא אוכל לשלחך מפה, ע"כ מוכרחת אתה ללין פה עד בקר, והיה בבקר, תיכף בבקר, אם יגאלך טוב יגאל, אם הקרוב ששמו טוב ירצה לגאלך, יגאל, ואם לא יחפוץ לגאלך, וגאלתיך אנכי. ע"ז אני נשבע לך בשם ה', חי ה', שכן יהיה. ומחמת שרצתה לקום ממרגלותיו ללכת לישכב באיזה מקום בגורן, ע"כ אמר לה

הערה *) ועל דרך דרש נוכל לומר מליצה ופרשת כנפך על אמתך, כי במסכת יבמות (דף ו) למדין שמצות עשה דוחה לא תעשה, מציצית, שהתורה אמרה ליתן פתיל תכלת בציצית, כמ"ש ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת, ותכלת הוא צמר, ואם מערב פתיל תכלת בציצית של פשתן, הוא שעטנז, ועל כל זה התירה התורה, כמו שדרשו חז"ל סמיכות הפסוקים לא תלבש שעטנז וגו' גדילים תעשה לך וגו', הרי שמצות עשה של ציצית מבטל הלא תעשה של לא תלבש שעטנז, ובמזה רוה בדבריה אל בעז אולי לא תרצה יבמי, מחמת כי עוד לא נתבררה ההלכה בעמונית ומואבית מותרות לבא בקהל, ואנכי אצלך כאיסור לא תעשה לא יבא עמוני ... ומואבי בקהל ה', הלא תדע מכנפך, מהציצית שלך, ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת, שעשה דוחה לא תעשה, ואולי גם כן הדחה העשה של מצות יבום, הלא תעשה של לא יבא עמוני ומואבי וגו'. שלמצות יבום מותרת אני לך.

ד וַתִּשְׁכַּב מַרְגְּלוֹתָו עַד־הַבֹּקֶר וַתָּקָם בְּטֶרֶם יַכִּיר אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיֹּאמֶר
אַל־יִוָּדַע כִּי־בָאָה הָאִשָּׁה הַגֹּרֶן׃ ט וַיֹּאמֶר הָבִי הַמִּטְפַּחַת אֲשֶׁר־עָלַיִךְ
וְאֶח�זִי־בָהּ וַתֹּאחֶז בָּהּ וַיָּמָד שֵׁשׁ־שְׂעֹרִים וַיָּשֶׁת עָלֶיהָ וַיָּבֹא הָעִיר׃ י וַתָּבוֹא
אֶל־חֲמוֹתָהּ וַתֹּאמֶר מִי־אַתְּ בִּתִּי וַתַּגֶּד־לָהּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה־לָהּ הָאִישׁ׃
יא וַתֹּאמֶר שֵׁשׁ־הַשְּׂעֹרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי כִּי אָמַר׀ אַל־תָּבוֹאִי רֵיקָם אֶל־
חֲמוֹתֵךְ׃ יב וַתֹּאמֶר שְׁבִי בִתִּי עַד אֲשֶׁר תֵּדְעִין אֵיךְ יִפֹּל דָּבָר כִּי לֹא
יִשְׁקֹט הָאִישׁ כִּי אִם־כִּלָּה הַדָּבָר הַיּוֹם׃

ד א וּבֹעַז עָלָה הַשַּׁעַר וַיֵּשֶׁב שָׁם וְהִנֵּה הַגֹּאֵל עֹבֵר אֲשֶׁר דִּבֶּר־בֹּעַז
וַיֹּאמֶר סוּרָה שְׁבָה־פֹּה פְּלֹנִי אַלְמֹנִי וַיָּסַר וַיֵּשֶׁב׃ ב וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים
מִזִּקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ־פֹה וַיֵּשְׁבוּ׃ ג וַיֹּאמֶר לַגֹּאֵל חֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר
לְאָחִינוּ לֶאֱלִימֶלֶךְ מָכְרָה נָעֳמִי הַשָּׁבָה מִשְּׂדֵה מוֹאָב׃ ד וַאֲנִי אָמַרְתִּי

רש"י ו מרגלותיו קרי סיתיר ו סאלי קרי ול"כ יחום דוד

שלא יבא עליה חלא ע"י כשוחין: (יד) ויאמר אל יודע. מוסב על ותקם בערפ יכיר, הוא זרזה לקום כי חמר בלבו אין כבודי מיודע כי כלה האשה הגורן: (טו) שש שעורים. ס"ח לומר שם סאין מאין דרכה של אשה לשאת כמשאוי זה, אלא שם שעורים ממש, ורמז לה שעתיד לשאת ממנה בן שמתברך בו' ברכות רוח חכמה וביגה רוח עלה וגבורה רוח דעת ויראת ה': (יח) כי אם כלה. היום את הדבר היום: (ה) פלוני אלמוני. ולא נכתב שמו לפי שלא אבה לגאול: פלוני אלמוני. מתורגם בנביחים כפי ועמיר פלוני מכוסה ונעלם לשון כי יפלא היפלא מה' דבר: אלמוני. חלמן מבלי שם (ס"ח אלמוני שהיה חלמן מד"ת שהי"ל לדרוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית והוא אומר מן

ותאמר מי את בתי. פי' כשיזה מלא תחא עתה, שם עוד עלומת רוח הוא שלא יבעלוה מבני רות לפי שהיה מבני רות ותבוז לה אשת בעל עמה לה הפיס, כי נעמי שלחה על מלבה, ורות שמיבה כי היא בתקוה טובה [או ותאמר דבבר ידוע ענין פיכוח כי בעל כרחמון שמפיר רות מבועז שבאה לקחת בחולה, ותה"ב ע"י היכוח מתחוה שהוא רות שבועב ותהו בעל הלחמון עלמו ובעת שעשה מבעלה בבה, ושם בעז שיה בם על רות בלילה זה, אז אין לכוותה לבעלי תעותה, ותאמר שלא בא עליה נאלה דרוח מחלון בגם של נעמי מבשתם עדיין בעשים של רות, ובעלי עדיין תעותה, ע"כ שלחה נעמי את רות מי את בתי, שם את עדיין בחשבת לאשתו של מחלון או לאחו של מחלון]: ותגד לה וגו'. רות שפרה לנעמי כי כך וכך אמר לה בעז ושפרה לה ה' כי היום יגמור הדבר, או הוא יקח אותי לו לאשה או שקנוי הוא לו לאשה: (יז) ותאמר אם שעשיה שלשה וגו'. רות אמרה לנעמי של תדאגי מלומה בן לאחר שהוא של בית בעז [אשר זה קרוב גואל] או לבית הגואל האחר, אלא הוא קרוב ואתה הקרוב מאחר, ולא שאחרה עוד לשובחך ולפרסחך, לא בן הדבר, רצי בא אחר לגואלו שניהו לשובחך, כי בעז נתן לי שש השעורים שלשה, עבורך, ואמר לי אל תצאי ריקם של חמותך, ואלכי רשאתי לו שאמר אל תבואי ריקם אל חמותך, הגם כנגדה שאמרו לא תוכל עוד מאחר שעשיה שלשה, כי בעז אמר שהיום אינה לאחר אחר, ע"ז נאמרו שניהו רק עבורך וכדי שיהי כל יעי היומני של האחרה חייה: (יח) ותאמר שבי בתי ונו'. נעמי אמרה לרות שבי בין בה ובה אם יגמור בעז שעניין היום או לא, אל תלך עוד אל בעלן, ולא אל שום מקום אחר, רק שבי בתי אם עד שאר תדעין איך יפול דבר, אל מי שעיסקה תפול לגאלה, אבל אדע כי גם בי אשר לא תשב למחר ימים, כי לא יקום האיש בעז כ"א כלה סדבר היום ועיד היום הזה גם מביתי:

ד (א) ובעז עלה השער וישב שם. וקשה היום לו לכתוב ויעל בעז השער וגו', ונעז עלה, שום נאמר אל שקודם. אבל איתא במדרש (רות רבה פ"ז) לכי מליעזר אומר בעז עשה את שלו, ורות עשתה את שלה, ונעמי עשתה את שלה. אמר הקב"ה אף אני אעשה את שלי. וכיוצא באמתר בבעז ונעמי ורות עשה כל אחד את שלו ושם בעז לשון שמים לפניו גאולה נעשה מחלון ולכל נסיבות היה יכראל שיעמדו גואלים מביניהם, אמר הקב"ה אף אני אעשה את שלי ולבה לעשה את שלה שמייע שהאול רות מחלון של בעז, וזה היה על ידי שגזל הקב"ה שלשו של גואל שלא יפחון לקחתה, ולפ"ז היה גם בתוך גם, שגזרה שמים שלשאוה היה שיקחנה סוף הגואל הקרוב, אלא לפי שלשם הקב"ה שלדיקים שלנו עשו את שלשם לשם שמים שאמר לשולוח לרות, גם הקב"ה עשה את שלו, והדבר נתפשר שיאשה לחלקו של בעז, ולפ"ז יהיה עשה שכתוב מאחר שנעמי ורות עשו את שלשם ובעז גם הוא עשה את שלו, ובעז עלה לשער, שסקדיים פלמו ועלה לשער בשלש מלו שזקדיים, וסקדיים עלמו לדבר מלוס, גם הקב"ה עשה את שלו, וסיה שגאל מוכר, שפסיפו הקב"ה שילך דרך שער בית דין, בית עם חשר דבר בעז, והגואל לדבר בעז, ובעז עשה לו חשר לו דבר, אם לילונו ממנו, ואם לא אני אגאל, ויאמר סוהא שבא אם אני גואלני, ואחר לו ביסוד מדברו חשר בוח שולך שמא ויאבד אם חלקו, פלוני אלמוני, יש לי לדבר אחר עמו, רק (ג) ויקח עשרה אנשים מזקני העיר וגו'. ואחר לשם שיבאו אם ויאבדו, מז"ל מולקים בדבר, י"ח שדרש לפיהם שהלשם שמעון ולא עמונית, מואבי ולא מואבית, כדי שהגואל יוכל ישמע שרות מואבית לו לקחתה לאשה, ולא יהיה לו שעה וחביעה ע"ז שח"ב, כי לא ידע שהיעד מואבית. ו"ח מאחר שבבית חמיהם בעשרה, ע"ב כלה ביסיו עשרה קנים מזומנים לברכת חתנים ביסיה חיקה לו ע"י טוב לו על ידו, כי בעז היה חכר על שבועתו שבשבע שני, שאח ח"ו לא יקיים: (ג) ויאמר לגאל חלקת השדה אשר לאחינו לאלימלך וגו'. בעז אמר לגואל טוב שהא לאחינו לאלימלך [שלימלך חחיו של טוב היה, ובעז היה לו חלקת שדה אשר לאחינו לאלימלך] היה לו חלקת שדה, ונעמי אמר זה לו בבר שבא מעדי מואב לישוב לארצה ומכרה את חלקת השדה, כי עכשיו היה: (ד) ואני אמרתי וגו'. ואמרתי בלבי אגלה אזנך, שבעמי לשוב למכור השדה, והיועד שאתה חקנה קנה, ואם לא תגאל אחיבים היושבים שם ובגד זקני עמי היושבים שם, ואמרתי לי תיכף תבועה, שם תגאל גאל, שם תגלה לקנות קנה, ואם לא תגאל לגאול, לקנות, ינאל, סוא, שי שילא לגאול, סגידה לי לשפך בזה, ואדעה, ולשיני לידע, כי אין זולתך לגאול, בלשדין אין

אֱלֹהָ אוֹנְךָ לֵאמֹר קְנֵה נֶגֶד הַיֹּשְׁבִים וְנֶגֶד זִקְנֵי עַמִּי אִם־תִּגְאַל גְּאָל וְאִם־
לֹא יִגְאַל הַגִּידָה לִּי וְאֵדְעָה כִּי אֵין זוּלָתְךָ לִגְאוֹל וְאָנֹכִי אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר
אָנֹכִי אֶגְאָל : ה וַיֹּאמֶר בֹּעַז בְּיוֹם־קָנוֹתְךָ הַשָּׂדֶה מִיַּד נָעֳמִי וּמֵאֵת רוּת
הַמּוֹאֲבִיָּה אֵשֶׁת־הַמֵּת קָנִיתִי לְהָקִים שֵׁם־הַמֵּת עַל־נַחֲלָתוֹ : ו וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל
לֹא אוּכַל לִגְאוֹל־לִי פֶּן־אַשְׁחִית אֶת־נַחֲלָתִי גְּאַל־לְךָ אַתָּה אֶת־גְּאֻלָּתִי
כִּי לֹא־אוּכַל לִגְאוֹל : ז וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל־הַגְּאֻלָּה וְעַל־הַתְּמוּרָה
לְקַיֵּם כָּל־דָּבָר שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל :
ח וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לְבֹעַז קְנֵה־לְךָ וַיִּשְׁלָף נַעֲלוֹ : ט וַיֹּאמֶר בֹּעַז לַזְּקֵנִים וְכָל־
הָעָם עֵדִים אַתֶּם הַיּוֹם כִּי קָנִיתִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לֶאֱלִימֶלֶךְ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
לְכִלְיוֹן וּמַחְלוֹן מִיַּד נָעֳמִי : י וְגַם אֶת־רוּת הַמֹּאֲבִיָּה אֵשֶׁת מַחְלוֹן קָנִיתִי
לִי לְאִשָּׁה לְהָקִים שֵׁם־הַמֵּת עַל־נַחֲלָתוֹ וְלֹא־יִכָּרֵת שֵׁם־הַמֵּת מֵעִם אֶחָיו
וּמִשַּׁעַר מְקוֹמוֹ עֵדִים אַתֶּם הַיּוֹם : יא וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־בַּשַּׁעַר
וְהַזְּקֵנִים עֵדִים יִתֵּן יְהוָה אֶת־הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל־בֵּיתֶךָ כְּרָחֵל וּכְלֵאָה
אֲשֶׁר בָּנוּ שְׁתֵּיהֶם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וַעֲשֵׂה־חַיִל בְּאֶפְרָתָה וְקְרָא־שֵׁם

ת"א וזמח נפנים כיפרסל. מליעא אז נדה מה זכר פרשת מקח : יתן ה' את המשה כעב כח :

יהום דוד

סואדעה קרי ס"יתיר ו יתיר ו רש"י

שמים גואל קרוב יותר ממנוכלא שיש לך, כי אין עוד מחיה לגאולתך. קרוב לגאול : (ה) ומאת רות המואביה. אתה צריך לקנות והיא אינה מתרצה אלא ע"כ תשתכח : (ו) פן אשחית את נחלתי. זרעי, כמו נחלת ה' בניה לתת פנס זרעי אנשי' לא יוכל עמוני ומואבי ועשה בעמוני ולא עמונית: (ז) על הגאולה. זו מכירה: תמורה. זו חליפין: שלף איש נעלו. זהו קנין, כמו שאנו קונין בסודר במקום נעל. ורבותינו ז"ל נחלקו בדבר מי נתן למי, יש אומרים קונין בכליו של קונה וכונעו נתן לגואל, ויש אומרים קונין בכליו של מקנה וגואל נתן לבעוז : וזאת התעודה בישראל. משפט העדות : (ט) להקים שם המת על נחלתו. מתוך שאמתו יוצאה ובאה בנחלה ומכנסת ומוציאה אומרים זאת היתה אמת מחלון ומזי מזכר עליה : (יא) ברחי ובלאה. מע"פ שהיו משבט יהודה ומכני לאה מודים הם על רחל שהיתה עיקרם של בית והקדימו רחל ללאה: וקרא

שמחית את נחלתי) : (ד) ואדעה כי אין זולתך. קרוב לגאול : (ה) ומאת רות המואביה. אתה צריך לקנות והיא אינה מתרצה אלא ע"כ תשתכח : (ו) פן אשחית את נחלתי. זרעי, כמו נחלת ה' בניה לתת פנס זרעי אנשי' לא יוכל עמוני ומואבי ועשה בעמוני ולא עמונית: (ז) על הגאולה. זו מכירה: תמורה. זו חליפין: שלף איש נעלו. זהו קנין, כמו שאנו קונין בסודר במקום נעל. ורבותינו ז"ל נחלקו בדבר מי נתן למי, יש אומרים קונין בכליו של קונה וכונעו נתן לגואל, ויש אומרים קונין בכליו של מקנה וגואל נתן לבעוז : וזאת התעודה בישראל. משפט העדות : (ט) להקים שם המת על נחלתו. מתוך שאמתו יוצאה ובאה בנחלה ומכנסת ומוציאה אומרים זאת היתה אמת מחלון ומזי מזכר עליה : (יא) ברחי ובלאה. מע"פ שהיו משבט יהודה ומכני לאה מודים הם על רחל שהיתה עיקרם של בית והקדימו רחל ללאה: וקרא

שם גואל קרוב יותר ממנוכלא שיש לך, כי אין עוד מחיה לגאולתך. קרוב לגאול : (ה) ומאת רות המואביה. אתה צריך לקנות והיא אינה מתרצה אלא ע"כ תשתכח : (ו) פן אשחית את נחלתי. זרעי, כמו נחלת ה' בניה לתת פנס זרעי אנשי' לא יוכל עמוני ומואבי ועשה בעמוני ולא עמונית: (ז) על הגאולה. זו מכירה: תמורה. זו חליפין: שלף איש נעלו. זהו קנין, כמו שאנו קונין בסודר במקום נעל. ורבותינו ז"ל נחלקו בדבר מי נתן למי, יש אומרים קונין בכליו של קונה וכונעו נתן לגואל, ויש אומרים קונין בכליו של מקנה וגואל נתן לבעוז : וזאת התעודה בישראל. משפט העדות : (ט) להקים שם המת על נחלתו. מתוך שאמתו יוצאה ובאה בנחלה ומכנסת ומוציאה אומרים זאת היתה אמת מחלון ומזי מזכר עליה : (יא) ברחי ובלאה. מע"פ שהיו משבט יהודה ומכני לאה מודים הם על רחל שהיתה עיקרם של בית והקדימו רחל ללאה: וקרא

שם גואל קרוב יותר ממנוכלא שיש לך, כי אין עוד מחיה לגאולתך, ואוזל אחר מכני מגאל, מקנה הבדם מנעמי : (ה) ויאמר בעז וגו'. בעז אמר לגואל בעת שבר מקנה הבדם מנעמי ועבות המואביה שבא מת, מקנה אותם על מנת זה להקים שם המת על נחלתו, שאם מחלון מקנה על שדה זו, ואוזל ובין תוכף מחשבת בעז, שייבם את רות, ויהיה היולד לבית ממנו יירש שדה זו כפני עצמו,ומקנה על שמו : (ו) ויאמר הגואל וגו'. אוזל אמר בלבו שם לא אוזל לקנות השדה מקנה על שמי, כי מוכרח אני לייבם את רות, סגם כי מזקנים שומעים שרות מואביה נשת מחלון, ע"כ אין לגואל זולתי עיד בקנים זו , ן תשחית את נחלתי, ן יתים יבולו, ויאמרו תנשים שבאותו הדור שסיום מסכימים לסיפר זה ויהיו שנים שיולדו לי מרות אותם היום מיוחסים לי , כי אם שנים על שם רות יחשבו , כי אם רות אסורה לבא בקהל לעיכוב גיורה, וקידושיה היום קידושין , וכאשר תבא לעיכוב ויולד , הולד בקהל על שמה, כי ישכלל הבא על הנשים אם ילדה בן שבן מהיום אחר אמו שנשים ולא אחר אבי שיכלל ויעין (במדרש רות פ"ב ובילקוט) ואין תשחית את נחלתי , כי יפסלו זרעי מלבא בקהל, כמו שבלו לעשות לדוד (עיין יבמות עו) , אתה בעז שאיוך אוהב את גאל לך אתה את שבר יש עני לגאול, כי לא אוכל לגאול, כ"ל אין לגואל לגאול , ואם גם כי יש לי לחוש לבל זרעי , אף שאיום הסיכוי שיהיו זרעי בקהל, יבחינו העולם היום מהם פסולים ויהיה מהם כשרים , לא את כלם יפסלו, ותשחית את נחלתי , נחלת ה' בניה , ואם תשחה שניים כשרים חיוליהו לעז עליהם ויפסלום : (ז) וזאת לפנים בישראל וגו' . לפני דורות הרם הנקיבו מנהג זה בישראל , על הגאולה ועל התמורה , הם הקים היום דבר אחת בעמו יכלו לחזור , לקיים כל דבר אלא יכלו לחזור , שבדבר זה יהיה נאמר לפקנין , אלף היום נעלו ונתן לרעהו , ואחבר בעמו הקנין אלא יכלו עוד לחזור אח זה ולא זה ; מתחלה היה לך מנהג שהנוהגו הפוכהים , ואח"ז וזאת התעודה בישראל , נעשה דבר זה לדין קבוע , לא יכלו יעבור , ואחמת שהקניים שדות לגואלך וגם רות היו חייבים לגואל עיד , והגואל אלא יכלו להקנות זכות זה לבעז , ובדי שלאחר ימים לא יתבטל הגואל עיד וילאו לקנות שדות לגואלך וגם את רות, ויתבע אותם ממנו, ע"כ יכול לחזור אותם מבעז, ע"כ (ה) ויאמר הגואל לבעז וגו'. היכן הגואל לבעז קנה לך , ויאמר נעלו , שאתה יכול לחזור ולגואל , להשלותו שיקנה הבדם שבעז ולא יוכל לחזור , ויהיה הגואל לבעז וגו' . בעז אמר לזקנים וגו' : (ט) ויאמר בעז לזקנים וגו' . בעז אמר לזקנים אתם עדים שקניתי הכל מהגואל , את כל אשר היה לאלימלך , ואת כל אשר היה לכליון ומחלון , ונאמן בידוע לעצמי , קניתי הכל מנעמי , לא הגואל קנה , כך אני קניתי בדשלח הגואל בקנין נעול : (י) וגם את רות המואביה וגו' . וגם תהיו עדים בקניתי לי לאשה את רות אשת מחלון , ול"ל לא עשיתי כך לפני עדים ידוע , להקים שם המת על נחלתו וגו', ועכ"ז תהיו עדים שלא יכחישו . [הגמ"ח ז"ל כתב ידוע כי הגואל שם שבועה לו בשתים יחתון עמה , ה) שיהיה ביתו בית נתנן בלא יבבל זרעו , שנים שיולדים ממנו מיני הורלות ישראל [או שהיולדים לגואל ישראל] , וזה שאמר בעז אל כל הזקנים אשר היו שם כאלו הוזה , ולו שהה לוך שהיה הגואל בזמן שבועה הגואל לו , כי שם שבני הבנים העיומדים לגואל שהיה שם הגואל בזמן שבועה הגואל לו כאן יעמדו ובאן יהיו , על הני שבועה כי יהיה לו בית נתנן בלא יבבל זרעו , שאר "לא יבבל שם המת מעם אחיו" [ולימד בעוים שיולדים משם בעים שיולדים ועבדיהם בעלי הורלה , שאר "ומשער מקומו" יבבל שם המת מעם אחיו] . ועל הבנים שיולדים משם בעים שיולדים ועבדיהם בעלי הורלה , שאר "ומשער מקומו" שגם לא יבבל זרעו מהיות מאנשי משפחתו , שבל אחת מהשבעה שיהיה לו בית נתנן בלא יבבל זרעו בלא יבבל שם המת מעם אחיו , ולהו מהבנים שיולדים מהוך הבבית העיומדים לגואל , ה) יתן ה' את האשה הבאה "עדים אתם היום" , כי מעידים אתם עלי כי כן הוא בבל שאני בדעתי עדיום על הבדר כי כן יהיה ולא אמנם כי יבא אחת בל זה שהשבר הגואל לגואל , אז (יא) ויאמרו בל העם אשר בשער והזקנים . שם שבתי בהום שאמר בעז "עדים אתם היום" , ואלו שהבנים שיולדים מהוך הבבית העיומדים לגואל , ה) יתן ה' את האשה הבאה

בבית לחם: יב ויהי ביתך כבית פרץ אשר־ילדה תמר ליהודה מן־הזרע
אשר יתן יהוה לך מן־הנערה הזאת: יג ויקח בעז את־רות ותהי־לו
לאשה ויבא אליה ויתן יהוה לה הריון ותלד בן: יד ותאמרנה הנשים
אל־נעמי ברוך יהוה אשר לא השבית לך גאל היום ויקרא שמו בישראל:
טו והיה לך למשיב נפש ולכלכל את־שיבתך כי כלתך אשר־אהבתך
ילדתו אשר־היא טובה לך משבעה בנים: טז ותקח נעמי את־הילד

ת"א ויהי ביתך כבית פרץ. עקידה שער כח: ויתן ה' לה הריון. נדה לא:

רש"י | יחוס דוד

שם. כלומר יגדל שמך: (יב) כבית פרץ. שילאנו ממנו: הארמי וע"י זה, וגו ליעקב בנו שתיסס את בית ישראל. כן יבנה מן האשה הזאת מלכות המשיח שכל בית ישראל מחכים עליו וכל הגלחתם תלוי בו. ב) ברכו את בעז ואמרו לו ועשה חיל באפרתה [אפרת הוא שם יחוס משפחתו], וברכו אותו שיהיה הוא תפארת כל המשפחה, בגבורה בחכמה ועשירות, שכל זה נכלל בתיבת חיל (עיין לעיל פרשה ב), וקרא שם בבית לחם, ושמך יקרא בבית לחם עירך להלל מאד: (יב) ג) ויהי ביתך וגו'. כמו בית פרץ אשר ילדה תמר ליהודה, היה מיבום, שיהודה ייבם לתמר, וה' הגדיל את זרעם אשר הולידו ויברך אותם, ובראשם הגדיל את פרץ אשר ממנו נולד נחשון בן עמינדב שהיה ראש לנשיאי ישראל במדבר, כן יגדיל ה' את הזרע אשר יולד לך מן האשה הזאת אשר באה אליך ג"כ ע"י יבום [או יאמר ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן ה' וגו'. והשה מאי עדות שייך בברכה, הל"ל ויברכו העם, ועוד הברכה שייך אל הזקנים אשר הם יהיו המברכים, והעם יהיו עדים [והר"ב הג"ם אמר שבימי הרפו שמע שהעם היו המברכים והיו אומרים לבעז שתתקיים ע"כ מברכים ברכתם עד שיהיו הזקנים עדים בקיום הברכה שבימיהם תתזיגה עיניהם שיתן ה' את האשה שהיא כרחל וכלאה, שירא קודם שימותו בנים רבים להם, ופי' הפסוק הכי ויאמרו כל העם אשר בשער יתן ה' וגו' ואמרו עוד שהזקנים יהיו עדים על הברכה שנתקיימה]. אבל עיקר הקושי אשר בפסוק זה הוא מ"ש ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים, הנה על מי תסוב תבת „עדים" על הזקנים לבד, או על העם ועל הזקנים, ומאי עדות שייך בברכה, כנ"ל. ונוכל לומר שתיבת עדים חוזר על המקרא שלפניו ולפני פניו, וה"פ ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים, אנחנו עדים על כל הנעשה על קניית השדה ועל קניית רות, והזקנים הם העשרה אנשים מזקני העיר אשר הכין בעז לברכת חתנים, מחמת כי לא ידע בעז שיהיו שם עוד אנשים חוץ מהם, ע"כ הזמינם לדבר, ואח"כ כאשר באו רבים מאנשי העיר שמה, כפלי כפלים מהעשרה זקנים הללו, חושב אותם לראשונה ואחריהם חושב הזקנים הללו, ואחר שהיו כלם עדים בדבר זה, התחילו בברכה, מחמת שהיה בזווג זה עניינים שלא ע"ד המוסר, כי רות היתה מואביה, וגם באה אל הגרן לבקש מבעז שייבמה, וגם זה היה סר מדרך המוסר, וזה שלא כדרך כל הזווגים, הנעשים ע"י הקב"ה, ובנראה היה הכל במקרה, ע"כ אמרו כלם יתן ה' את האשה [אע"פ] שבאה אל ביתך, מעצמה, יהיה חשוב בעיני ה' ככל הזווגים אשר הוא מזווג אותם, כרחל וכלאה, אשר גם זווגם היה ע"י מקרה, כי לקח יעקב שברכום מעשו וסוכרח לברוח ללבן ולעבוד אללו ובשכר העבודה נתן לו שתי בנותיו. עם כ"ז היו הנשים האלו הזווג האמתי אשר בנו שתיהם את בית ישראל, ומה גם לאה אשר כמעט כל הבנין היה ע"י, כי היא ילדה ששה בנים ושני בני זלפה שפחתה אשר על שמה יקראו [כמאמר חז"ל ארבע אמהות, וקשה הלא שש אמהות היו, אלא בני בלהה שייכים לרחל ובני זלפה שייכים ללאה] ולאה ג"כ יולאה לקראת יעקב בערב ותאמר אלי תבא כי שכור שכרתיך וגו', ונולד מעיבור זה יששכר, אשר על תורתו היו כל בית ישראל נשענים, כדכתיב (דה"א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וגו'. ובזווג זה ג"כ היה לך ערעור, כי רחל ולאה אחיות היו אשר עתידה תורה לאסור, ועכ"ז בנו שתיהן את בית ישראל, וכבית פרץ אשר ילדה תמר ליהודה, אשר גם שמה היה מעט שלא כהוגן, ככתוב בתורת משה, ועכ"ז ברכם ה', כן יברך ה' אתכם ויתן לך זרע מן הנערה הזאת כבנים ההם של רחל ולאה ושל תמר: (יג) ויקח בעז את רות וגו'. הכתוב מספר בשבחה של רות, דכמו שבעז לקח אותה בשמחה, לקיים מצות יבום, כן היא שמחה עמו עם היותו זקן מופלג ולא פנתה לבה אחרי הבחורים, אם דל ואם עשיר, כדרך הנערות, אלא לש"ש בלבד, וז"ש ויקח בעז את רות ותהי לו לאשה, וזהו כפל לשון, כי כאשר בעז לקח את רות לאשה מסתמא היתה לו לאשה, אלא להשוות את שניהם, כי שניהם רוצים רות בבעז כאשר בעז היה רוצה ברות. או יאמר ותהי לו לאשה, רות היתה ראויה להיות אשת בעז, כי היתה לדקת כמוהו: ויבא אליה. כדרך כל הארץ, אעפ"כ ויתן ה' לה הריון, כי ע"פ דרך הטבע לא היה ראוי בעז להוליד, רק הקב"ה שהזירו לאותה שעה לנערותו. ע"כ ותלד בן, כי ע"פ דרך טבע זקן מוליד בנות, אבל אחר שהחזירו ה' באותה שעה לנערותו, ע"כ ותלד בן ולא בת. או יאמר ויתן ה' לה הריון בזכותה ולא בזכותו, כי כבר היו לו שלשים בנים ושלשים בנות ומתו, רק בזכותה ובצדקתה זכה לבן שממנו יצא מלכות בית דוד ומלך המשיח: (יד) ותאמרנה הנשים אל נעמי וגו'. כיון שהיה כעת נודע לכל כי נשואי בעז את רות היה לקיים מצות יבום, להקים שם המת מחלון על נחלתו, כי רות מחלון היה בבטן רות, וכאשר רות נתעברה ותלד בן, ילדה את נשמת מחלון, והביאתו לעולם בגוף אחר, הגוף היה מבעז ורות, והנשמה היא נשמת מחלון, נמצא מחלון בן נעמי בא לעולם, ע"כ אמרו הנשים לנעמי ברוך ה' אשר לא השבית לך גאל היום, כי הילד הנולד לרות הוא יגאל הותך שלא תמית ערירי, ובישראל יקרא שמו גואל נעמי. או יאמר כי ידוע מאמר חז"ל כי בעז אחר שבא על רות פעם הראשונה מת בעז, נמצא אלו היה נתאחר הנשואין עוד יום אחד היה מת בעז ולא היה מי שייבם את רות, ולא היה נשמת מחלון בא לעולם, ע"כ אמרו הנשים לנעמי ראי נא כמה אתה צריך לברך את ה' אשר לא השבית לך גאל היום, כי הקב"ה בהשגחה פרטית הזמין לך את הגואל בעז היום, כי לולי היום הזה, והיה נמשך העגין עוד יום אחד לא היה עוד הגואל בעז בעולם, וכעת היה לטובת שניכם, לטובתך שתבוא נשמת בנך לעולם, ויקרא שמו בישראל, וגם שם בעז יקרא בישראל, כי הבן הזה יקרא בישראל בן בעז ונכתב בספר המגלה הזאת „ובעז הוליד את עובד": (טו) והיה לך למשיב נפש וגו'. כל זה אמרו הנשים לנעמי, הילד הזה יהיה להשיב את נפשך לצרור בצרור החיים את נשמתך, כי בן זה נשמת מחלון בנך בו, וברא מזכה אבא ואמא, נמצא כל המצות ומע"ט שבן זה יעשה בעולם יש לך זכות בהם, ויהיה עוד לכלכל את שבתך בעולם הזה, כי כלתך אשר אהבתך ילדתו, וישתדלו שניהם לכלכל שבתך, כי כלתך טובה לך משבעה בנים, היא הביאה יותר טובה בעולם מהשבעה בנים שהיו מיהודה עד בעז: (טז) ותקח נעמי את הילד וגו'. כנראה מהמשך הפסוקים לא לקחה נעמי את הילד בחיקה תיכף בהולדו, רק אחר דברו הנשים השני פסוקים האלו אז לקחה נעמי את הילד בחיקה, ומדוע לא לקחה אותו מיד בחיקה, הנה הר"ב הלוי תירץ יען כי בעת נולד הילד הזה לא שמחה נעמי בו, מחמת שני ספיקות שעמדו אז בפניה, אחד גופני ואחד רוחני, הנה נעמי חרדה כל החרדה הזאת עבור כלתה רות ונתנה כל אשר היה לה מבעלה ומכליון ומחלון לבעז, כדי שיקח את רות לו לאשה, כי חשבה אחרי הנשואין חשב גם היא בגלל קורות בעז ותהיה אללו כל ימי חייה, מפתו הקלל וכביתו תדול, ומה לה לשדות וכרמים שישאו לה פרי, ובאמת ראתה תיכף כי עלתה נמהרה מעל, יען היכף ביום מחר מת בעז, וחשבה כי כעת תשוב הכל אליה כמקדם, ועכ"ז כל עת שריונה של רות היתה אתה ודכו שניהם יחד ג"כ כמקדם, אבל כעת שנולד בן לבעז ורות, והוא ירש נכסי בעז, נמצא כל מה שנתנה לבעז ירש הבן הזה, ומי יודע אם הבן הזה כשיגדל ירצה לפרנס את נעמי, ואם ירצה להכירה, נמצא לשוא היה כל עמלה, וגם ספק שני עלה על רעיונה מי יודע אם בעז ורות היה כל כונתם לשם מלוה שיוכלו להמשיך נשמת מחלון בבן הזה, אולי רות עשתה זאת מחמת דחקה ובעז עשה זאת מחמת כל העושר אשר נתנה לו נעמי, ע"כ גם את נשמת מחלון לא הביאו בעולם, ומה לה לשמוח בילד אשר לא שייך לה, אבל הנשים אשר היו שמה אמרו לה כי טעה בדמיונה הכוזב בב' הדברים, ואדות מצות היבום שהי' לשם מצוה והביאו את נשמת מחלון בעולם והבן הזה הוא בחמת בנה, אין לה להסתפק בזה כי בן הוא, כי אם לא היה לשם מצוה

וְתִשְׁתַּהוּ בְחֵיקָהּ וַתְּהִי־לוֹ לְאִמֶּנֶת׃ יז וַתִּקְרֶאנָה לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם לֵאמֹר
יֻלַּד־בֵּן לְנָעֳמִי וַתִּקְרֶאנָה שְׁמוֹ עוֹבֵד הוּא אֲבִי־יִשַׁי אֲבִי דָוִד׃ יח וְאֵלֶּה
תּוֹלְדוֹת פֶּרֶץ פֶּרֶץ הוֹלִיד אֶת־חֶצְרוֹן׃ יט וְחֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת־רָם וְרָם
הוֹלִיד אֶת־עַמִּינָדָב׃ כ וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד אֶת־נַחְשׁוֹן וְנַחְשׁוֹן הוֹלִיד אֶת־
שַׂלְמָה׃ כא וְשַׂלְמוֹן הוֹלִיד אֶת־בֹּעַז וּבֹעַז הוֹלִיד אֶת־עוֹבֵד׃ כב וְעוֹבֵד
הוֹלִיד אֶת־יִשַׁי וְיִשַׁי הוֹלִיד אֶת־דָּוִד׃

סכום הפסוקים של ספר רות שמונים וחמשה . וסימנו **ובעז** הוליד את עובד . ופרקיו ארבעה , והרמז **אבא** בגבורות ח' וגו', וחציו ותאמר רות המואבית גם כי אמר אלי :

ת"א ותקלמה לו פסבנות פם נעמי . פנסדרין יט :

יחום דוד

נפ פיפ הקב"ה מזמין כל מלו פדכיים פנקבו ויפתיו כלפ יפדיו כיום ממד , ונופפ פיום פסוף פיום בעז עם ופיפ בעל פבל , וכופים פנהגו פין בעין כי פ' מיפר פיפ פדבר כיום פממרון פל בעז,פיינים בן בעופם ונפ יולך עריכי מן פעופם,כמאמר חז"ל (ב"ב פקף יפ נוחלין) כל מי פחיינו מניח בן הקב"ה מלפ עליו פעבים , ופ"ב פפיפ פדבר נפפ מלוה יפיפ לך [פבן פזה] נמפיך נפפ , נפפיך נפפך נפכור נפכור כמהיים וגו' כנ"ל . ופפ כוה בממת בך , כלי פפק יכלכל עם פיכחך , ותפכון כלל דליותיו כמבר דמיט נפיות בפל בעז מחיו , וכוה נ"ב כמת עפתם זפת רק נמענך נפכיפ נפפ בך נעופם כי היה כלחך מבר מהבחך , מפבה פחיים נלויה בדבר, מבר כעוה נפ רחיינו בעופם פהבלה תפבר נמחיתה מחרי מות בעלה , ותבפ נפחיפך ונהתגייר, פנפ היה בת מלך , בעת נפ עפתה זפת רק נמען מלות יכוה נפביפ נממת בעלה עוד פפעם בעופם [ע"כ כוגת הב"ח פלוי כיחפר כיפוד וכפיוני נפון מעט] . וכעני כממעה זפת, מיד ותקח עם היולד ותפיחפו כחיקה וגו': (יז) ותקלמה לו פסבנות פם. מחר דכרו פרפיפ פל נעמי , ופפכנות פממו דכריהן , פפכימו פסבנות נפ פם לדבני פנפיפ ותקלמה לו פפבנות פם נמעך יולד בן לנעמי : ותקראנה פמו עובד . וממעת כי ממלות יכוה נולד בעת יהיה ע ו כ ד עם ס'. וספפוק מפפר כי בחמת בן היה , פפיפ יובד ס' , ופרפיפ כי הוא פבי יפי פבי דוד , וסניפ חוכו פל מלך המפיח בעופם , פבר פל המולד פזה כל היה יפרפל: **מפניפ** פנפ יפ במהרה כימינו ממן :

(יח) ואלה תולדות פרץ . לפי שהיה את דוד על שמה
על רות המואביה חזר וייחסו על שם יהודה:

חסלת מגלת רות

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

מה שכתב לבנו על הענוה ויראת שמים וציוה שיקראה תמיד וילמדה גם לאחרים תמיד למען תהיה רגילה על פיהם. ובישר כי ביום שיקרא איש זאת האגרת יענוהו מן השמים כל מה שישאל, לכן טוב לאומרה בכל יום. נדפס ראשונה במנטובה שנת שפ"ג:

שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך, תתנהג תמיד לדבר כל דבריך בנחת לכל אדם ובכל עת, ובזה תנצל מן הכעס שהיא מדה רעה להחטיא בני אדם, וכן אמרו רבותינו ז"ל, כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו, שנאמר והסר כעס מלבך, והעבר רעה מבשרך, ואין רעה אלא גיהנם, שנאמר וגם רשע ליום רעה, וכאשר תנצל מן הכעס תעלה על לבך מדת הענוה שהיא מדה טובה מכל המדות טובות, שנאמר עקב ענוה יראת ה', ובעבור הענוה תעלה על לבך מדת היראה כי תתן אל לבך תמיד מאין באת, ולאן אתה הולך, שאתה רמה ותולעה בחייך, ואף כי במותך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקב"ה, שנאמר הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, אף כי לבות בני אדם, ונאמר הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה', וכאשר תחשוב את כל אלה, תירא מבוראך ותשמור את עצמך מן החטא, ובמדות האלה תהיה שמח בחלקך, וכאשר תתנהג במדת הענוה להתבושש מכל אדם ולהתפחד ממנו ומן החטא, אז תשרת עליך רוח השכינה וזיו כבודה וחיי העולם הבא, ועתה בני דע וראה כי המתגאה בלבו על הבריות מורד הוא במלכות שמים, כי מתפאר הוא בלבוש מלכות שמים, שנאמר ה' מלך גאות לבש וגו'. ובמה יתגאה לב האדם, אם בעושר, ה' מוריש ומעשיר, ואם בכבוד, הלא לאלהים הוא, שנאמר והעושר והכבוד מלפניך, ואיך מתפאר בכבוד קונו, ואם מתפאר בחכמה, מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח, נמצא הכל שוה לפני המקום, כי באפו משפיל גאים וברצונו מגביה שפלים, לכן השפל עצמך וינשאך המקום. על כן אפרש לך איך תתנהג במדת הענוה ללכת בה תמיד, כל דבריך יהיו בנחת, וראשך כפוף, ועיניך יביטו למטה לארץ ולבך למעלה, ואל תביט בפני אדם בדברך עמו, וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך, ואם חכם או עשיר הוא, עליך לכבדו, ואם רש הוא ואתה עשיר או חכם ממנו, חשוב בלבך כי אתה חייב ממנו, והוא זכאי ממך, שאם הוא חוטא, הוא שוגג ואתה מזיד. בכל דבריך ומעשיך ומחשבותיך ובכל עת חשוב בלבך כאלו אתה עומד לפני קודשא בריך הוא ושכינתו עליך, כי כבודו מלא העולם, ודבריך יהיו באימה וביראה כעבד לפני רבו, ותתבייש מכל אדם, ואם יקראך איש אל תענהו בקול רם רק בנחת כעבד העומד לפני רבו והוי זהיר לקרות בתורה תמיד אשר תוכל לקיימה, וכאשר תקום מן הספר, תחפוש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו, ותפשפש במעשיך בבקר ובערב, ובזה יהיו כל ימיך בתשובה, והסר כל דברי העולם מלבך בעת התפלה, והכן לבך לפני המקום ברוך הוא, ושהר רעיוניך, וחשוב הדבור קודם שתוציאנו מפיך, וכן תעשה כל ימי חיי הבלך בכל דבר ודבר ולא תחטא. ובזה יהיו דבריך ומעשיך ומחשבותיך ישרים, ותפלתך תהיה זכה וברה ונקיה, ומכוונת ומקובלת לפני המקום ברוך הוא, שנאמר תכין לבם תקשיב אזנך. תקרא האגרת הזאת פעם אחת בשבוע, ולא תפחות לקיימה, וללכת בה תמיד אחר השם יתברך, למען תצליח בכל דרכיך, ותזכה לעולם הבא הצפון לצדיקים, ובכל יום שתקראנה, יענוך מן השמים, כאשר יעלה על לבך לשאול עד עולם, אמן סלה:

תפלה על הנפטר אחר הלימוד

אנא יי מלא רחמים אשר בידך נפש כל חי ורוח כל בשר איש. יהיו נא לרצון לפניך תורתנו ותפלתנו, בעבור נשמת (פלוני) (פלונית) וגמול נא עמו (עמה) מחסדך הגדול לפתוח לו (לה) שערי רחמים וחסד ושערי גן עדן ותקבל אותו (אותה) באהבה ובחבה ושלח לו (לה) מלאכיך הקדושים והטהורים להוליכו (להוליכה) ולהושיבו (ולהושיבה) תחת עץ החיים אצל נשמות הצדיקים והצדקניות חסידים וחסידות ליהנות מזיו שכינתך להשביעו (להשביעה) מטובך הצפון לצדיקים, והגף יגוח בקבר במנוחה נכונה בהדות ובשמחה ושלום, כדכתיב יבא שלום ינוחו על משכבותם הולך נכוחו, וכתיב יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם, וכתיב אם תשכב לא תפחד ושכבת וערבה שנתך, ותשמור אותו (אותה) מחבוט הקבר ומרמה ותולעה ותפלה ותמחול לו על כל פשעיו (לנקבה, לה על כל פשעיה) כי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, וזכור לו זכיותיו וצדקותיו אשר עשה (לנקבה, לה זכיותיה וצדקותיה אשר עשתה) ותשפיע לו מנשמתו לדשן עצמותיו (לנקבה, לה מנשמתה לדשן עצמותיה) בקבר מרב טוב הצפון לצדיקים, כדכתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, וכתיב שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה, וישכון (לנקבה, ותשכון) בטח בזד ושאנן מפחד רעה, ואל יראה (תראה) פני גיהנם, ונשמתו (ונשמתה) תהא צרורה בצרור החיים, ולהחיותו (ולהחיותה) בתחית המתים עם כל מתי עמך ישראל ברחמים. אמן:

(תק לישראל) [ח"ג] 1 3

ארחות חיים

זה הספר חברו

רבינו אשר אביו של רבינו יעקב בעל הטורים זצלה"ה.

וחמה דברי תוכחת מוסרים. כאשר עיניכם תחזינה מישרים. מאירים לארץ ולדרים:

וידא כי טוב. הגאון מוה"ר יום טוב והוא בעל **תוספות יום טוב** לחלקו לחלקים שבעה כדי **להקל** על הקוראים וצוה לאמר חלק אחד דבר יום ביומו בקהלות אשר היה אב"ד ור"מ הלא היא ק"ק ווינא **תנר** אומר קודם ברוך שאמר אחרי שהעם מעוטפים בציצית ומעונרים בתפלין שיעמוד או החזן ויאמר בקול רם **ושתו** עמו כל העדה: וספחנו ספר **ארחות חיים** לספר **חק לישראל** כדי שכל אחד גם **מאור חות חיים** דבר יום ביומו ילמוד שיעור שלו וכל השומע לדברי הספר הזה ישיג **ארחות חיים**.

ואלה הדברים שיזהר בהם לסור ממוקשי מות ולאור באור החיים:

ליום ראשון

(ה) **להתרחק** מן הנאוה בהכלית הריחוק. (ב) וכן מן החניפות. (ג) וכן מן השקר והכזב. (ד) וכן מן הליצנות. (ה) וכן מן הרכילות. (ו) וכן מן הכעס. (ז ח) שיזהר ממכשול הנדרים ומאונאות הבריות הן בממון הן בדברים ומקנאתם ומשנאתם. (ט) שלא יכנה שם לחברו שלא יקראנו בכינוי שכינוהו אחרים אם לא יהיה נזכר ונכבד בשמו. (י) שלא יספר לשון הרע ושלא יקבלו. (יא) ושלא ישב עם יושבי קרנות ולא בישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ. (יב) שלא יסתכל באשה שהיא אסורה לו. (יג) שלא יסיח על כוס של ברכה. (יד) שלא יספר משיתחיל ברוך שאמר עד שיסיים תפלות לחש ולא בעוד שש"צ חוזר ומתפלל התפלה אא"כ בדברי תורה*) או בדבר מצוה או לתת שלום ולהחזיר שלום. (טו) שלא ידבר בקריאת ההלל ולא בעוד שש"צ קורא בתורה. (טז) שלא יאכל פת בעלי בתים של כותים ולא של פלטר אא"כ לא יזדכן לו של ישראל. (יז) שלא יסעוד בסעודה הרשות (כפי מה שכתוב עוד להלן בסימן קכ"א). (יח) שלא ישיח שיחה בטלה ויזהר ללמוד בלילה עד שישן מתוך דברי תורה ולא מתוך שיחה בטלה. (יט) שלא יכנים עצמו בספק חשכה ויזהיר בני ביתו על שמירת שבת ויקדים להתפלל ערב שבת תפלת מנחה כדי שיקבל עליו השבת מבע"י. (כ) כשיגיע עת תפלה משלש תפלות שביום יניח כל עסקיו ויתפלל, וראש כל הדברים שישמור את עיניו מכל דבר שאינו שלו. (כא) אל ידבר בין נטילה לברכת המוציא ויקדים שלום לכל אדם. (כב) לברך את בוראו שהשביע נפש שוקקה. ואם יקללוהו בני אדם או יחרפוהו אל ישיב להם דבר אלא יהא מן הנעלבים. (כג) ולא יצא לריב מהר ויתרחק מן השבועות ומן הנדרים כי בעון הנדרים בנים מתים. (כד) ויתרחק מן השחוק ומן הכעס כי מבלבל רוחו ודעתו של אדם ושיעבוד תמיד ליוצרו באהבה ושלא יניח דבר לעשות מענין זאת התקנה. (כה) לאהוב את ה' בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך והסכם באמרך את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' למסור גופך וממונך על קדושתו ובזה תקיים בעצמך דברי המשורר כי עליך הורגנו כל היום. (כו) לבטוח ביי בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו פרטית ובזה תקיים בלבבך היחוד השלם בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש ובוחן לב וחוקר כליות כי מי שאינו מאמין אשר הוצאתיך מארץ מצרים אף באנכי יי אלהיך אינו מאמין ואין זה יחוד שלם כי זה היה סגולת ישראל על כל העכו"ם וזה יסוד כל התורה כולה:

ליום שני

(כז) להרחיק מגאוה וכעס וגער ביצר הרע המשיאך ללכת בדרכי לבך ואל ישיאך כי דרכיו זך וישר. (כח) מדבר שקר תרחק ואל תוציא שם שמים לבטלה ולא במקום מטונף. (כט) והסר ממך משינת בני אדם והצנע ללכת עם בוראך ואל תשים זהב כסלך כי זאת תחלת עבודת עכו"ם ופזר ממונך באשר הוא רצונו כי בידו למלאות חסרונך ולתת טרף בני ביתך. (ל) דע את אלהי אביך ודבריך במאוני צדק תשקול והין צדק יהיה לך ויקל בעיניך הוצאות ממונך מהוצאת דבריך ופיך אל ימהר להוציא דבר רע עד אשר תשקלהו במאוני שכלך. (לא) וידוי על עונותיך ערב ובוקר אל יחסר, וזכרון ציון וירושלים בשברון לב ובדאגה ובאנחה ובדמעה. (לב) וזכור את יום הכפורים תמיד

בידה לדרך הכן ושים בין עיניך שני אלו תמיד ויהיו מוכנים לך ליום הפירוד ומשתך ברמעה תמסה ויבהלוך רעיונך מדי זכרך חרדת רבי יוחנן ז"ל. (לג) חבר טוב היה ליראי יי התחבר בחברתן ומחברת פועלי און הרחק, ואזב המוכיחים. (לד) טוב וישר לך להמעיט בעיניך פעולותיך הטובים ולהגדיל פשעיך ולהרבות חסדי בוראך ויוצרך מבטן ונותן אכלך בעתו ולא תהיה משמש ע"מ לקבל פרס בעשותך מצותיו. (לה) יומם ולילה זכרו מפיך אל ימוש, בשכבך תשנה באהבתו, ובקומך ובהלוכך תמצאנו, והקיצות בו תשעשע, והוא יישר אורחותיך. (לו) כוון בתפלתך כי התפלה היא עבודת הלב ואם בנך ידבר לך ולא מלבו הלא יהר לך ומה תעשה טפה סרוחה לפני מלכו של עולם ולא תהיה כעבר שמסרו לו מלאכה נכבדת למובתו וחבלה ואיך יעמוד לפני המלך, ומה טוב לבקש סליחה על אמרך סלח לנו בלא כונה, ואם אי אפשר בכל התפלות בוכה ראשונה של שמונה עשרה ופסוק ראשון של קריאת שמע אל יחסר כי לא יצא ידי חובת התפלה מי שלא כוון בהם. (לז) למוד פרשיותיך עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ופי' רש"י ז"ל ותרקדק בו כאשר תוכל וכן יהיה לך בגמרא כי העוסק בגמרא מדה טובה ונותנין עליה שכר ואין לך מדה טובה היפנה ותנן ותלמוד תורה כנגד כולן:

ליום שלישי

(לח) מכל מאכל אשר יאכל ומכל משקה אשר ישתה אל תהיה בלא ברכה תחלה וסוף וכוון בה כאשר תוכל וכסה ראשך כשתזכור את יי ותסגר עיניך כי מדי דברך בו אל תהי כאמור בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני. (לט) נטול ידיך לתפלה ולאכילה ובעת צאתך לצרכך ברך אשר יצר ועל נטילת ידים לא תברך אם לא קנחת או שפשפת ותרצה להתפלל מיד אז תברך אשר יצר ועל נטילת ידים. (מ) גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך למען הזכור לקדש עצמך בכל דבריך והוי צנוע בבית הכסא ועם ביתך כי אפי' שיחה קלה שבין איש לאשתו עתיד ליתן עליה את הדין ואל תנהג עצמך בקלות ראש ויהי מורא שמים עליך והשמר פלהסתכל באשה זאפילו פנויה, ומזוזות על פתחי ביתך אל יחסרו. (מא) סור אחר אל תגל גם את הדברים אשר ידברו לפניך שלא על דרך כוד טמנם בקרב לבך גם אם תשמענו מאחר אל תאמר כבר שמעתי זה ומשובבת חיקך שמור פתחי פיך. (מב) ערב ובוקר וצהרים שמור העתים הקבועים לתפלה זפתח לבך שעה אחת קודם תפלה והוי זהיר שתהיה מעשרה הראשונים ואל תדבר שיחה בטלה בבית הכנסת ותפילין על ראשך ועל זרועך אל יחסרו. (מג) פלס מעגל רגליך לישר עצמך בדרך בינוני במאכל ובמשתה ובכל מדותיך ואל תט ימין ושמאל ובריבורך ובהסברת פנים עם האמונה זרדוף אחר השלום. (מד) קבע עתים לתורה קודם אכילה ושביבה ודברת בם על שלחנך והזהרת באנשי ביתך להדריכם על פי התורה בכל הדברים הצריכים אזהרה לשמור פיהם מלהתחלל כי תחלת דינו של אדם קבעת עתים לתורה. (מה) שמח בשמעך תוכחת כמוצא שלל רב והוכח לחכם ויאהבך כי טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת ולמוכיחים ינעם. (מו) בתחלת מעשיך הבט סופה והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה כי החכם עיניו בראשו. (מז) הזהר שלא תסמוך בלבבך ושמע עצה וקבל מוסר ותהיה זריז לעשות כל מה שמוטל עליך לעשות ומכל משמר נצור לבך. (מח) אל תקום ממטתך כאיש עצל כי אם בזריזות כדי לעבוד ליוצרך. (מט) אל תאחר לרוץ מהרה אל בית התפלה ושמרת רגליך פן יהיו מטונפות אל תשים לבך אחורנית בשעת התפלה והתכוין לברך ליוצרך. (נ) אל תדבר בלעגי שפה ובלשון אחרת כל עת שהחזן מתפלל זתענה אמן. (נא) אל תנשה פניעת המות שתבוא פתאום ותזכור מעמד הדין. (נב) אל תתעסק במצוה כדי לקבל פרס ואל תרחק מן העבירות מפני העונש רק עבוד מאהבה:

ליום רביעי

(נג) אל תתרשל במצות אם בא לידך ותעשנה לש"ש בלי איחור. (נד) אל תתעצל בברכת הלבנה שאם לא זכו ישראל אלא להקביל פני שכינה בכל חודש דים. (נה) אל תעשה דבר שילעגו הבריות שררכם להעלים המאובות ולגלות הרעות. (נו) אל תקלה אביך ואמך ואל תצער אותם בברם כפי יכלתך כל ימיהם. (נז) אל יהיו פניך זעומות נגד עוברים ושבים וקבל אותם בפנים מאירים. (נח) אל תשכח להעניק להם צידה ולעשות לויה להם ותנחמם בדברים. (נט) אל תשים עיניך למי שעלה לעושר יותר ממך אלא למי שהוא תחתיך. (ס) אל תבהל לקצוף משום דבר

תהרך אפך פן תאבד את חכמתך . (סח) אל תוציא ממך עקשות פה וניבול פה כי על כל דבריך תבא במשפט . (סט) אל תחזק כעסך עם תביריך יום אחר ותכנע לפניו לבקש ממנו מחילה קודם . (ע) אל תדבר בציור עתק ואל תעיז מצח שלא לקבל עליך יראת שמים . (עא) אל תשיב למחרפיך ולמבזיך ותשים יד לפה ושתוק פן יחם לבבך . (עב) אל תתעבר על ריב לא לך כי לסוף הם ישלימו ביניהם ואתה תשאר בכעס . (עג) אל תתגאה על הבריות ותהיה שפל רוח וכעפר שהכל דשין בו . (עד) אל תהי בז לכל אדם ולכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום . (עה) צדק צדק תרדוף כי רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד ואל יחסר ממהיצית השקל בכל שנה בפעם א' ובכל חדש ובכל שבוע כפי מסת ידך ובכל יום לא תחסר מתנה מועטת לכל הפחות קודם הפלה ואם הגיע למעשר תתן ויהי טרף בביתך , בכל אשר תמצא ידך תגמול הן לחיים הן למתים הן לעניים הן לעשירים . (עו) רצה באשר ירצה יוצרך שמח בחלקך אם מעט ואם הרבה והתחנן לפניו תמיד להטות לבבך לערותיו ובשאר דרכיך השלך על ה' יהבך ואל יקשה בעיניך מלחוציא לכבוד השבת ויום טוב בכל הצריך והשתדל לכבדם ולקבלם מבעוד יום ולהתענג בהם באכילה ושתיה וחציו לבית המדרש , וכבדהו בכניסתו וביציאתו , לערוך שלחן במוצאי שבת . (עז) אל תישן כעצל שינה רבה ותרגיל את עצמך להקיץ בהנץ החמה ולקול הצפור קום ממטתך . (עח) אל תתפלל בלא נקיות כפים ובלא טהרה כי תפלתך לא תהיה נשמעת . (עט) לא תתפלל כי אם בכונת הלב ובנחת כדי שישמע האזן . (פ) אל תשכח צור ילדך ומחוללך ובכל דרכיך דעהו ותביאהו לנגדך תמיד :

ליום חמישי

(עא) אל תרבה לשמוח וזכור כי רוח חייך אתה נוצר מעפר ואחריתך רמה . (עב) אל תאמר על שום מצוה אעשה אותה למחר שמא לא תפנה לעשות . (עג) אל תפרד מהגייית חכמה ומוסר ותתאבק בעפר רגלי חכמים ותתחכם . (עד) אל תניח דרך חסידות אף ע"פ שמלעיגין עליך ואל תבוש לדבר מצוה . (עה) אל תקפץ ידיך מליתן תמיד אל העניים ולאביונים ומבשרך אל תתעלם . (עו) אל תאחר לרוץ ולמהר ולהכין לפניהם שלחן ולחם כי שמא הם רעבים . (עז) אל תתעצל להביא מעשר אל בית האוצר כי מתן בסתר יבפה אף . (עח) אל תביט למי שהוא קטן ממך בעבודה ויראה כי אם לגדול ממך . (עט) אל תרים ידך על חבירך ואף אם הוא מקלל את אביך ואת אמך בפניך . (פ) אל תוציא דבה ולשון הרע על שום בריה ולא לזות ורכילות . (פא) אל תהי נבהל להשיב בעוות למי שאמר דברים אשר לא טובים . (פב) אל תשמע בחוץ קולך ואל תהיה צווח כבהמה ודבריך יהיו בנחת . (פג) אל תלבין פני חברך ברבים כי העושה כן אין לו חלק לעוה"ב . (פד) אל תראה יכולת נגד שום אדם אם ידך גברה כי לא תדע אם תחלוש . (פה) אל תרדוף אחר הכבוד ולא תעלה במעלה שאינה ראויה לך . (פו) אל [תתגאה אם] יכבדוך בני אדם פן יבעטו וישפילוך . (פז) אל תרף ידך מלבקש רעים ואוהבים ואל ימעט לפניך שונא אחד . (פח) אל תגנה מקח חברך ואל תחליש דעתו כי זה מנהג לחסירי דעת . (פט) אל תאמר בצדקתי העשרתי ותירא שלא תקבל שכרך בעוה"ז . (צ) אל תטה את חברך מדרך טובה אל דרך רעה כגון מסית ומריח וכיוצא בזה . (צא) אל תאכל אכילה גסה עד שתמלא כריסך כי הרבה חלאים באים על רוב אכילה. (צב) אל תהי בסובאי יין בוללי בשר פן תשכח את בוראך ותחליא . (צג) אל תטיל אימה יתירה בתוך ביתך כי הרבה קלקולים באים על רוב מורא . (צד) אל תתיחד עם שום אשה חוץ מאשתך ואמך ובתך ואפילו עם שתי נשים . (צה) אל תשבח אשה ביפיה ובטוב מעשיה יאשרוה השומעים. (צו) אל תתן תפארת לעצמך ואל תיקר גופך בעיניך ותקטין את עצמך . (צז) אל תבהל מעשיך . (צח) אל תרבה לדבר בדברים המועילין ובלא נזק כי אם בקוצר לשון . (צט) אל תרף ידך לקנות לך חבר נאמן ושמור אותו ואל תאבדהו כי טוב :

ליום ששי

(ק) אל תפתה את חברך בשפתי חלקות ובחניפות ואל תדבר בלב ולב . (קא) אל תבעים לשום אדם כי אין אדם שאין לו שעה . (קב) אל תתחבר לאדם רע וחוטא וכעסן ונסיל פן תביא כלימות עליך . (קג) אל תעלה בדעתך לנצח את החכם כי לא ורבה על חכמתך חכמה . (קד) אל תהי קפדן לדבר מועט נגד שום אדם פן תלקט שונאים על חנם . (קה) אל תהי להוט לדעת הסתרים

שביו אדם לחברו ודבר המכוסה ממך. (קע) אל תעש בסתר מה שתתבייש לעשות בגלוי ואל תאמר מי רואני. (קי) אל תחשוב עון למי שיבא להתנצל לפניך אם אמת ואם שקר. (קיא) אל תסטור על מתנת בשר ודם ותעבור לבקש מזונותיך. (קיב) אל יהי ממון שלך חביב עליך יותר מגופך כמו לעבור על המכם וללכת יחידי. (קיג) אל תתן בלבבך קנאה שוו היא חולה רעה שאין לה רפואה. (קיד) אל תרגיל לישבע על גופך ואפילו על דבר אמת. (קטו) אל תאחר לעשות תשובה שלסה ולבקש רפואה לחולי נפשך. (קטז) אל תעמול לרוח ואל תשמע דברים בטלים. (קיז) אל תכנת שם רע לחברך כי המכנה שם לחברו אין לו חלק לעוה"ב. (קיח) אל תבטח בעשרך כי הבוטח בעשרו מלקט שונאים ויכשל תחת שונאיו. (קיט) אל תהי סרבן אל אנשי עירך ובטל רצונך מפני רצון אחרים. (קכ) אל תרגיל עצמך לאכול חוץ מביתך עם קיבוץ הרבה שלא לסעודת מצוה. (קכא) אל תרגיל גופך להשתכר מיין פן תהיה מגונה ותנבל את פיך ותתחרט. (קכב) אל תכעום באשתך ואם רחקת אותה בשמאל קרב אותה בימין בלא איחור. (קכג) אל תבזה את אשתך וכבד אותה ותסירנה מן החטא. (קכד) אל תהי רגיל לישב עם הלצים פחותי הנפש פן יחטיאך. (קכה) אל תתעצל לבקש חכמה ותייסר את חברך בסתר ודרך כבוד. (קכו) אל תדבר בלא עתו ובדבר שאין בו תועלת ושמור פתחי פיך. (קכז) אל תדבר עם מהולל ומשוגע שלא יקבל דבריך ויבזה אותם. (קכח) אל תהי כפוי טובה וכבד כל מי שפתח לך פתח לבקש די סיפוקך. (קכט) אל תוציא מפיך דבר שקר וכזב והיה נאמן לכל אדם ואפילו לנכרי. (קל) אל תתעצל להקדים שלום לכל אדם ואפילו לנכרי מפני דרכי שלום. (קלא) אל תרגיל עצמך לעמוד כי אם אצל חכם ושמע והאזין דבריו:

סליק ההנהגה אשר תקן הרב רבינו אשר זצ"ל:

ליום השבת

אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול ממה. (א) שיפריש מעשר מכל ריוח שיביא ה' יתעלה בידו. (ב) שיתן מיד לצדקה אשר תשיג ידו ובסוף כל הדש ובסוף כל שנה והב וחצי. (ג) שיתפלל ערב ובוקר בכל יום עם הצבור. (ד) שיניח תפילין בכל יום. (ה) שיקבע מזוזה בכל שערי ביתו המחויבים במזוזה. (ו) שיקבע עתים לתורה. (ז) שיהיה נאמן במשאו ובמתני ובדבורו. (ח) שיכבד לומדי תורה בכל יכלתו. (ט) שיוכיח את עמיתו ולא ישא עליו חטא. (י) שידין את חברו לכף זכות. (יא) שימחול בכל לילה קודם שישן לכל מי שחטא לו בדברים. (יב) שישתדל להכנים שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחברו. (יג) שיזהיר את בני ביתו על התפלה ועל נטילת ידים ועל ברכת הנהנין. (יד) שיפרע התמיד בכל ששי. (טו) שילמוד הפרשה בכל שבוע שנים מקרא ואחד תרגום ופי' רש"י ז"ל. (טז) שיקרא אגרת התשובה שחבר רבינו יונה ז"ל בשבוע שיחול ראש השנה להיות בתוכה. (יז) שיקבע סעודה שלישית בכל שבת אחר מנחה. (יח) שיכבד את השבת בברכת ה' אלהיו אשר נתן לו. (יט) שיערוך שלחן בכל מוצאי שבת ויאכל אפילו דבר מועט. (כ) שיסייע לחברו בכל מה שיצטרך בגופו ובדבריו. (כא) שיתודה בכל לילה קודם שיישן מלבד הלילות שהן אסורות בהספד ובתענית ויתאבל על עונותיו ועל אורך גלותינו ועל חורבן בית מקדשנו ותפארתנו שיבנה ב"ב. (כב) שיעשה יום אחד תענית בכל חדש ביום שקורין בתורה ואם לא יכול להתענות יתן שני פשיטין לצדקה. (כג) שיקיים בהצנע לכלכל מעשיו הטובים כי הוא עבודת ה' יתברך הנבחרת והרצויה לפניו: סליק

תפלה לאומרה קודם קריאת התורה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקמא שכינתא מעפרא הריני קורא בתורה שהיא כנגד תפארת דזעיר אנפין שבו ג' כלים דג' בחינות נפש רוח נשמה יהו"ה כלי החיצון דנפש. י' יה יהו יהוה כלי אמצעי דרוח. יוד הא ואו הא כלי פנימי דנשמה. ובחינת אורות מקיפים שהם יחידה חיה יהו"ה בנקודת חולם לעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוים לעורר מיין תתאין ע"י קריאת התורה הזאת ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת התורה הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

ברוך יי לעולם אמן ואמן:

ויכוין מ"ש דיהודים הנלחמים בכנ"י בכעי"ז בדעי' ד' מדי יוסי ביומו ולא יולידו בוסי בס מסיו לק יכוין בכ"ג:
(חק לישראל) [ח"ג] 1 7

תפלה לאומרה קודם קריאת נביאים

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקמא שכינתא מעפרא הריני קורא בנביאים שהוא כנגד נצח הוד ז"א שבתם ג' כלים של ג' בחינות נפש רוח נשמה צבאות כלי החיצון דנפש צ' צ"ב צב"א צבא"ו צבאו"ת כלי אמצעי דרוח יהו"ה כלי פנימי של נצ"ח אדנ"י כלי פנימי של הוד בחינת נשמה בבחינת אורות מקיפים שהם יחידה חיה של נצח יְהוָה ישל הוד יְהוָה נקוד חיריק וקבוץ לעשות לו מרכבה ויהי רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי נפשי ונשמתי לעורר מין תתאין ע"י קריאת הנביאים הזאת ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת הנביאים הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך יי לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם קריאת כתובים

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקמא שכינתא מעפרא הריני קורא בכתובים שהוא כנגד יסוד דזעיר ומלכות נוקבא דזעיר שהם שלשה שמות בבחינת שלשה כלים נפש רוח נשמה שי"ן דל"ת יו"ד כלי החיצון דנפש שי"ן דל"ת יו"ד כלי אמצעי דרוח יאהדונה"י כלי פנימי דנשמה אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד כלי החיצון דמלכות דנוקבא דזעיר ובבחינת אורות מקיפין יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד דז"א יהוה חיה יחידה של מלכות נוקבא דזעיר אנפין ולעשות מרכבה להם. ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוים לעורר מין נוקבין ע"י קריאת הכתובים הללו ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת הכתובים הללו. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך יי לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם לימוד משנה

לשם יהוד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקמא שכינתא מעפרא הריני קורא משנה שהוא סוד מטטרו"ן שביצירה שהוא אותיות מש"ה ומשה עולה א"ל שד"י והם גימטריא רצו"ן ושהוא קפ"ד קס"א כזה יו"ד יו"ד ה"י יו"ד ה"י וי"ו ה"י אל"ף ה"י יו"ד ה"י יסוד אבא נו יסוד אמא להוריד שפע מאבא ואמא מבריאה ליצירה ותוכלל יצירה בבריאה והיא תרד מבריאה ליצירה שלשה שמות אהי"ה כזה אל"ף ה"י יו"ד ה"י אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה אל"ף ה"א יו"ד ה"א שהם ה' יודין שהם סוד חמשים שערי בינה הנקראת משנה שהם י"ה אדנ"י מטטרו"ן (כשהוא לומד בסדר זרעים יאמר כך) והריני בסדר זרעים בחסד דנוקבא דזעיר שבו שני פעמים א"ל במלואו כזה אל"ף לט"ד אל"ף למ"ד (וכשהוא לומד בסדר מועד יאמר) והריני בסדר מועד שהוא בגבורה דנוקבא דזעיר שבו שם אלהים (וכשהוא לומד בסדר נשים יאמר כך) והריני בסדר נשים שהוא בתפארת דנוקבא דזעיר שבו שם צבאות (וכשהוא לומד בסדר נזיקין יאמר כך) והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר שבו שם א אל (וכשהוא לומד בסדר קדשים יאמר כך) והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר שבו שם א' א"ל אל"ה אלה"י אלהי"ם. (וכשהוא לומד בסדר טהרות יאמר כך) והריני בסדר טהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר שבו שם שד"י להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך י"י אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוים לעורר מין נוקבין על ידי קריאת המשנה הזאת ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שאזכה לבחינת נשמה דבריאה אותיות משנה ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת המשנה הזאת ויהי נועם אדני אלהינו וגו':

תפלה לאומרה קודם לימוד הלכה

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקמא שכינתא מעפרא הריני לומד הלכה שהוא אותיות ה' כל"ה לקשט שם אדני שהיא הכלה העליונה בעשרים וארבע קשוטי כלה כדי לחברה בבעלה (וכשהוא לומד הלכה בסדר זרעים יאמר כך) והריני קורא בסדר זרעים שהוא בחסד דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם א"ל במלואו אל"ף למ"ד (וכשהוא לומד הלכה בסדר מועד יאמר) והריני קורא בסדר מועד שהיא בגבורה דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם אכדט"ם (וכשהוא לומד הלכה בסדר נשים יאמר כך) והריני בסדר נשים שהוא בת"ת

דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם השתפ"א (וכשהוא לומד הלכ' בסדר נזיקין יאמר כך) והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם ב"ם (וכשהוא לומד הלכה בסדר קדשים יאמר כך) והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם ש' ש"ד שד"י (וכשהוא לומד הלכה בסדר טהרות יאמר כך) והריני בסדר טהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם במוכ"ן להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוין לעורר מיין תתאין ע"י קריאת הלכה הואת ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את ליומד הלכה הואת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך יי לעולם אמן ואמן:

עוד יומד ח' להלכה יכוין בשם י"ה בצירוף ח"כ כזה

אִיָּה בִּיָּה גִיָּה דִיָּה הִיָּה וִיָּה זִיָּה חִיָּה טִיָּה יִיָּה כִּיָּה לִיָּה מִיָּה נִיָּה סִיָּה עִיָּה פִּיָּה צִיָּה קִיָּה רִיָּה שִׁיָּה תִיָּה:

תפלה לאומרה קודם לימוד קבלה

לשם יחוד קב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקמא שכינתא מעפרא הריני לומד בספר קבלה (פלוני) שהוא כנגד תפארת דזעיר אנפין דעולם האצילות שבו שם מ"ה כזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א לעשות לו מרכבה. ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת ספר הקבלה הזה. ויהי נ'עם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך יי לעולם אמן ואמן:

משפט הקריאה

חדה יהיה משפט הקריאה לעולם כשתקרא פסוקי תורה בין ביום בין בלילה תקרא הפסוק שני פעמים מקרא ופעם אחת תרגום אבל כשתקרא נביאים וכתובים א"צ לקרות אלא פעם אחת מקרא ופעם אחת תרגום ואם שכח או נאנס יום אחד ולא קרא הסדר של אותו יום אין לו תשלומים ביום שלאחריו אלא יקרא הקריאה של אותו יום שהוא עומד בו ר"ל שאינו מתקן בקריאה של יום השני מה שהיה לו לתקן ביום שעבר שזה אין לו תקנה אבל לעולם כדי לתקן מה שצריך לתקן ביום ב' צריך לקרא הקריאה של יום שעבר תחלה ואחר כך יקרא הקריאה של אותו יום ואם לא יעשה כן נמצא מעוות כל אותו השבוע וה' יכפר בעדו. וכן אם אירע שבוע אחד של שני פרשיות מחוברות א"צ לקרות באותו שבוע הסדר של שני הפרשיות אלא יקרא הסדר של הפרשה הראשונה שבהם. אבל אם אירע שפרשה אחת נקראת בשני שבועות כגון שחל בה י"ט או בשלשה שבועות כגון שחל יום ראשון של פסח ביום שבת לבני חוצה לארץ שנמצאת הפרשה של שתי שבוע נקראת בשלש שבועות אז צריך לקרות בכל שבוע ושבוע מאותם השבועות הקריאה של אותה הפרשה שלא נקראת עדיין בשבת בצבור:

היוב דקדוק התיבות בק"ש ותפלה

(סימן ס) הנה אמרו רז"ל בברכות (דף טו ע"ב) תני רב עובדיה ולמדתם שיהא למודך תם שיתן ריוח בין הרבקים. עני ורבא בתריה כגון (על לבבך) (על לבבכם) (ואבדתם מהרה). תוס' ד"ה בין הרבקים רב אלפס מוסיף כגון (וחרה אף) (וראיתם אותו) (וזכרתם את כו') שצריך ליתן ריוח בין מ"ם שבסוף תיבה לאל"ף שבתחלת תיבה שאחריה, עכ"ל התוספות. והובא בטור וב"י (סימן ס"א) שאף בפסוקי דזמרה צריך לדקדק בכך. וכתב הרמ"א וה"ה הקורא בתנ"ך צריך ליזהר, עכ"ל:

גודל חיוב התפלה בכוונה

נרסינן בגמרא המתפלל צריך שיכוין את לבו. אבא שאול אומר סימן לדבר תבין לבם תקשיב אזנך. וכו". הר"י בן הרא"ש ז"ל שיכוין מה שמוציא בשפתיו ויחשוב כאלו שכינה כנגדו, שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד ויעיר הכוונה ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו בתפלתו עד שתהיה מחשבתו וכוונתו זכה. ויחשוב אלו היה מדבר לפני שר בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל, ק"ו לפני מ"ת הקב"ה שצריך לכוין אף מחשבתו כי לפניו יתברך המחשבה כדבור:

וכתב הרמב"ם בסידר, אם תתפלל בתנועות שפתיך ואתה כיוסב פניך אל הקיר ומחשב במקחך ובממכרך לא תחשוב שהתפללת אבל תהיה אז ממי שנאמר קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם:

וז"ל הטור או"ח (סימן לח) התפלה היא במקום קרבן, דכתיב ונשלמה פרים שפתינו. וכתיב ולעבדו בכל לבבכם וכי יש עבודה שהיא בלב אלא איזו עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה. ולכן צריך ליזהר שתהא דגמת הקרבן בכוונה ולא יערב בה מחשבה אחרת כמו שפוסל בקדשים, ומעובר דוטיא דעבודה דכתיב לעמוד לשרת. וקביעות מקום כמו הקרבנות שב"א קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמו, ושלא יחוץ בינו לבין הקיר דוגמת הקרבן שחציצה פוסלת בינו לבין הכלי ובינו לרצפה. וראוי הוא שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים להתפלה אלא שאין כל אדם יכול לבוזבז על זה וכו', וכתב התוספתא"ז דע כי התפלה שיש בה הערובת מחשבות זרות לא העלה לרצון כו', עכ"ל:

מעלת אמירת תהלים וליומדו ומעשה רב

(ח) דוד המלך ע"ה התפלל לה', שיהא חשוב לפניו אמירת תהלים ליתן שכר עליו בעוסק בנגעים ואהלות, וליומדו מועיל להיקון פגם הברית: (ג) האומר תהלים בכל יום, כאלו קיים כל התורה, וזוכה להיות תחת כנפי הכבוד. ומצוה טן המובחר ללמוד אותו בהשכמה מעוטף בציצית: (ג) החושק לידבק בה' יתברך ובשבחיו, יתבק בלימוד תהלים. ומסוגל להרחיק הת"פ הידועה מהשבינה: (ד) יזהר לומר כל ספר תהלים בכל שבת, ואם יוכל ללמוד אותו שני פעמים בכל שבוע, פעם אחת בחול, וכעם אחת בשבת, מה טוב. כי שני פעמים הם ש' מזמורים, גימטריא כפ"ר, ומבטל יצה"ר: (ה) הרגיל בתהלים, דוחה גל פורעניות וכמה פגעים רעים מעליו ומבני ביתו ומשפחתו וכל בני דורו, ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע, ברכות טובות והצלחות ורחמים והכרים, וגין דבר להגין מהמזיקים, כאמירת קדיש על תהלים: (ו) ההולך בדרך ים, ילמוד בכל יום בספינה מזמורי תהלים בכוונה והכנעה: (ז) יש ותיקין שקורין כל התהלים באשמורת. ובארץ ישראל יש חבורה בכל בית הכנסת שקורין כל התהלים בכל יום באשמורת: (ח) בשנת קי"ב, היה בספר אחד זקן אחד ירא שמים מסכן וחסיד, ולא ידע ספר רק פשוטי המקרא, והיה לומר ספר תהלים בכל יום. ונפטר בשיבה טובה, ותוך שלשים יא בחלום לחכם אחד מופלג בתכריכים, וספר קטן בזרועו. אמר לו האיבך האיש שקברתוך ביום פלוני, ויאמר אני. אמר לו ומה ספר הזה ביזך, אמר לו ספר התהלים. ובאתי להודיעך שהזהיר בני הישוב שרדתי בו, שיבחו משם וינצלו, כי כל זמן שדרתי שם, בזכות שגמרתי התהלים בכל יום זה כמה שנים, האריכו בשלום וניצולו, ועתה אין טי שיגין עליהם, וכלתה עליהם הרעה. ובבוקר נתפעם רוח החכם, ושלח שליח מיוחד לשם בכתב והזהירם. והירא נמלטו וניצולו, ומקצתם נתייאשו מפורעניות ונשארו שם ופגע בם יד ה'. ע"כ יזהר לומר בכל יום בכוונה מזמורים לפחות. (וקודם התפלה מסוגל לומר ערוצים ולהכרית המסטינים) במתון ובכוונה כפי יכלתו. ולכבוד הבורא ב"ה לבד ולא לשום כוונה ח"ו:

מיד שיתעורר מצמיד כדי שלא ימהר ויישן יכוין מ"ע להתעורר משנת קרי"ש לפני מי שהוא שוכב לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. כמ"ש שלא ישן המתים ואת המלך אני מלא וכו' ואומרי היום שוכב לפני מלך כ"ו פיס מתחיל בנפשו וכו' ומי"ז יזכור את ה' הגדול עלינו ויקום בזריזות. ויאמר זה לפ קודם נטילה לפי שלפן כו שם:

מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיָּם שֶׁהֶחֱזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחֶמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ:

קודם לנטילת סטלית קטן יאמר זה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת צִיצִת:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּהֵא חְשׁוּבָה מִצְוַת צִיצִית לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ קִיַּמְתִּיהָ בְּכָל פְּרָטֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ וְכַוָּנוֹתֶיהָ וְתַרי"ג מִצְוֹת הַתְּלוּיִם בָּהּ אָמֵן סֶלָה:

כשיבוק סלית מסלית גדול יאמר ברכי

בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ: עוֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה:

קודם עטיפת הסטלית גדול יאמר זה:

לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בְּדָחֲלוּ וּרְחִימוּ לְיַחֵד שֵׁם י"ה וי"ו בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. הִנְנִי מִתְעַטֵּף טַלִּית בְּצִיצִית בֵּן מִתְעַטֵּף נִשְׁמָתִי וּרוּחִי"מ אֵיבָרַי וּשׁ"ה גִּידַי בְּאוֹר הַצִּיצִית הָעוֹלֶה תְּרֵי"ן וּכְשֵׁם שֶׁאֲנִי מִתְכַּסֶּה בְּטַלִּית בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּךְ אָזְכֶּה לַחֲלוֹקֶא דְּרַבָּנָן וּלְטַלִּית נָאֶה לָעוֹלָם הַבָּא בְּגַן עֵדֶן. וְעַל יְדֵי מִצְוַת צִיצִית תִּנָּצֵל נַפְשִׁי רוּחִי וְנִשְׁמָתִי וְתִפְלָתִי מִן הַחִיצוֹנִים וְהַסְּטָלִית יִפְרוֹשׂ נִסִּים עֲלֵיהֶם וְיַצִּילֵם בְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף. יִתְהֶא חְשׁוּקָה מִצְוַת צִיצִית לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאִלּוּ קִיַּמְתִּיהָ בְּכָל פְּרָטֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ וְכַוָּנוֹתֶיהָ וְתַרי"ג מִצְוֹת הַתְּלוּיִם בָּהּ. אָמֵן סֶלָה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִתְעַטֵּף בַּצִּיצִית:

ויכסה ראשו ויאמר מה יקר

מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן: יִרְוְיוּן מִדֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תַשְׁקֵם: כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר: מְשׁוֹךְ חַסְדְּךָ לְיוֹדְעֶיךָ וְצִדְקָתְךָ לְיִשְׁרֵי לֵב: קודם הנחת תפילין יאמר זה:

לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בְּדָחֲלוּ וּרְחִימוּ לְיַחֵד שֵׁם י"ה וי"ו בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. הִנְנִי מְכַוֵּן בְּהַנָּחַת תְּפִילִין דְּקָיְמִין מִצְוַת בּוֹרְאִי שֶׁצִּוָּנוּ לְהָנִיחַ תְּפִילִין כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתוֹ וְקָשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטוֹטָפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ וְהֵם אַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת אֵלּוּ. שְׁמַע. וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ. קַדֵּשׁ. וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם יְחִידוּ וְאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בָּעוֹלָם וְשֶׁנִּזְכּוֹר נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בְּהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וַאֲשֶׁר לוֹ הַכֹּחַ וְהַמֶּמְשָׁלָה בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים לַעֲשׂוֹת בָּהֶם כִּרְצוֹנוֹ וְצִוָּנוּ לְהָנִיחַ עַל הַיָּד לְזִכָּרוֹן וְרוֹשׁ הַנְּטוּיָה וְשֶׁהִיא נֶגֶד הַלֵּב לְשַׁעְבֵּד זֶה הָאִוּוֹת וּמַחְשָׁבוֹת לְבֵנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְעַל הָרֹאשׁ נֶגֶד הַמּוֹחַ שֶׁתַּחְשְׁקָה שְׁבְּמוֹחִי עִם שְׁאָר חוּשַׁי וְלִבִּי כֻּלָּם יִהְיוּ לְשׁוּעָבָדִים לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְיִשְׁפַּע מִצְוַת הַתְּפִילִין יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ

עַל לְהִיוֹת לִי חַיִּים אֲרִיכִים וְשֶׂפַע קוֹדֶשׁ וּמַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת בְּלִי הִרְהוּר חֵטְא וְעָוֹן בְּכָל וְשֶׁלֹּא יְפַתֵּנִי וְלֹא יִתְעָרֶה בְּנִי יֵצֶר הָרָע וְיַנִּיחֵנִי לַעֲבוֹד אֶת יְיָ כְּאֶשֶׁר עִם לְבָבִנוּ וְיִהְיֶה רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא חְשׁוּקָה מִצְוַת הַנָּחַת תְּפִילִין לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאִלּוּ קִיַּמְתִּיהָ בְּכָל פְּרָטֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ וְכַוָּנוֹתֶיהָ וְתַרי"ג מִצְוֹת הַתְּלוּיִם בָּהּ אָמֵן סֶלָה:

וְיִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין:

ומיכף יאמר זה:

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

וּמֵחָכְמָתְךָ אֵל עֶלְיוֹן תַּאֲצִיל עָלַי וּמִבִּינָתְךָ תְּבִינֵנִי. וְתַחְסְדְךָ תְּגַדֵּיל עָלַי וּבִגְבוּרָתְךָ תַּצְמִית אוֹיְבַי וְקָמַי: וְשָׂמַן תְּשׁוּב תְּרִיךְ עַל שְׁבָעָה קְנֵי הַמְּנוֹרָה לְהַשְׁפִּיעַ שׁוּבְךָ לְקְרִיוֹתֶיךָ. פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן:

מח"כ כוכן כליס כריכות על המלכם סמלטעים ומומר:

וְאַרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם. וְאַרַשְׂתִּיךְ לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. וְאַרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת יְיָ:

ויאמר פרשה זו:

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: קַדֶּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיא יְיָ אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חָמֵץ: הַיּוֹם אַתֶּם יוֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב: וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ יְיָ אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לְךָ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ וְעָבַדְתָּ אֶת הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה: שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חַג לַיְיָ: מַצּוֹת יֵאָכֵל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבֻלֶךָ: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְיָ לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְיָ בְּפִיךָ כִּי בְיָד חֲזָקָה הוֹצִיאֲךָ יְיָ מִמִּצְרָיִם: וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ מִיָּמִים יָמִימָה: וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ יְיָ אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְךָ וְלַאֲבוֹתֶיךָ וּנְתָנָהּ לָךְ: וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לַיְיָ וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיְיָ: וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה: וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה זֹּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְיָ מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: וַיְהִי כִּי הִקְשָׁה פַרְעֹה לְשַׁלְּחֵנוּ וַיַּהֲרֹג יְיָ כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכוֹר אָדָם וְעַד בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל כֵּן אֲנִי זֹבֵחַ לַיְיָ כָּל פֶּטֶר רֶחֶם הַזְּכָרִים וְכָל בְּכוֹר בָּנַי אֶפְדֶּה: וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְיָ מִמִּצְרָיִם:

וְאֲנִי בְּרוֹב חַסְדְּךָ אָבֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ: בֵּית אֱלֹהִים עַהֲלֵךְ בְּרֶגֶשׁ:

תפלה קודם התפלה

סדר סחסיד המפורסם סים מלכי מו"ס אליפלך ז"ל:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שומע קול שועת עתירות ומאזין לקול תפלת עמו ישראל ברחמיו שתכין לבנו ותכונן מחשבותינו ותשגר תפלתנו בפינו ותקשיב אוזך לשטוע בקול תפלת עבדיך המתחננים אליך בקול שוטה ורוח נשברה. ואתה אל רחום ברחמיך הרבים ובחסדיך הגדולים תמחול ותסלח ותכפר לנו ולכל עמך בית ישראל את כל מה שחטאנו והעוינו והרשענו ופשענו לפניך. כי גלוי וידוע לפניך כי לא בכרד ובמעל הלילה ובמעל חלילה ברינו את פיך ודברי תורתך ומצותיך כי אם מרוב היצר הבוער בקרבנו תמיד לא ינוח ולא ישקוט עד אשר מביאנו אל תאות העולם השפל הזה ואל הבליו ומבלבל את מחשבותינו התמיד. אפילו בשעה שאנחנו עומדים להתפלל לפניך ולבקש על נפשנו הוא מבלבל את מחשבותינו תמיד בתחבולותיו ואין

הוא דְּקַשְׁיָא לוֹן . וּמִיחַד לוֹן . וּבְנִין דְּצִנְתָּ סְלָנְאוּ כָּל מַאן דְּאִשְׁתְּכַח בְּהוֹן מִלָּה דְּאִשְׁתְּמוֹדַע לְהוֹן . חַד אִשְׁתְּכַח בְּהוֹן דַּהֲוָה מִתְחַשֵּׁיב בֵּין אִינּוּן דְּאִתְּמַר בְּהוֹן . אִינּוּן אָזְלִין בְּסִדְרָן . חַד צָרִיךְ וְחַד קָצִיר וְחַד בֵּינוֹנִי . וְאִנְתְּ הוּא דַּאֲנְהִיג לוֹן וְלֵית מַאן דְּאַנְהִיג לָךְ לָא לְעֵילָא וְלָא לְתַתָּא וְלָא מִכָּל סִטְרָא . לְבוּשִׁין הָקְנֵית לוֹן וְרָמֵיתְ פָּרְחִין נְשָׁמָתִין לְבֵינֵי נָשָׁא . וְכַמָּה נוּפִין הָקְנֵית לוֹן דְּאִתְקְרִיאוּ נוּפִין לְבֵנֵי לְבוּשִׁין דְּמַכְתִּין עֲלֵיהוֹן . וְאִתְקְרִיאוּ בְּחִנָּא דָּא . חָסֶד דְּרוֹעָא יְמִינָא . גְּבוּרָה דְּרוֹעָא שְׂמָאלָא . תִּפְאֶרֶת גּוּפָא נָצַח וְהוֹד תְּרֵין שׁוֹקִין . וְיְסוֹד סִיוּמָא דְּגוּפָא אוֹת בְּרִית קוֹדֶשׁ . מַלְכוּת פֶּה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה קְרִינָן לָהּ . חָכְמָה מוֹחָא אִיהִי דְּחַשִּׁיבָה מִלָּאוּ . בִּינָה לֵבָא וְגַבֵּי לֵבָב מַבְּנִין . וְעַל אִלֵּין תְּרֵין כְּתִיב הַנִּסְתָּרוֹת לַיְיָ אֱלֹהֵינוּ . כְּתַר עֶלְיוֹן אִיהוּ כֶּתֶר מַלְכוּת . נַעֲלֶה אִתְּמַר מִנַּיִן מֵרֹאשִׁית אַחֲרִית וְאִיהוּ קַרְקַפְתָּא דְּתִפְלִין מַלְנָא אִיהוּ שָׁם [מ"ה כזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א] דְּאִיהוּ אוֹרַח אֲצִילוּת . וְאִיהוּ שָׁקִיו דְּאִילָנָא בְּדַרְגּוֹהִי וְנָפְקֵי מִמֶּנָּא דְּמַשְׁקֵי לְאִילָנָא וְאִתְרַבֵּי בֵּהֲהוּא שָׁקִיוּ דְּרִבּוּן עֲלָמִין אִנְתְּ הוּא עֲלַת חֲעָלוֹת וְסִבַּת הַסִּבּוֹת דְּאַשְׁקֵי לְאִילָנָא בֵּהֲהוּא נָבְיוּ . וְהַהוּא נְבִיוּ אִיהוּ כְּנִשְׁמְתָא לְנוּפָא דְּאִיהוּ חַיִּים לְנוּפָא . וְכָךְ לֵית דְּמִיּוּן וְדִיוּקָנָא כְּכָל מָה דְּלְעֵילָא וּלְבָר . וּבְרֵאשִׁית שְׁמָיָא וַאֲרָעָא וְאַפִּיקַת מִנְּהוֹן שִׁבְעָה וְסִיהֲרָא וְכוֹכְבַיָּא וּמַזָּלָיָא . וּבְאַרְעָא אִילָנִין וְדֶשֶׁא וְגִנְתָּא דְּעֵדֶן וְשִׁבְעָה יַמִּין וּנְהָרִין וְטוּפִין וְנִינִין וּבְנֵי נָשָׁא וְאִשְׁתְּמוֹדְעָא בֵּהוֹן עֲלָמִין וְאִתְּמַר בְּהוֹן עֵילָאֵי מִבַּתְּאֵי וְלֵית דְּיָדַע בָּךְ כְּלָל . יְבֹרַךְ מִיָּךְ וְאִדּוֹן עַל כּוּלָּא . וְכָל סִפְּרָא אִית לֵהּ שָׁם יְדִיעָא וּבְהוֹן אִתְקְרִיאוּ מַלְאָכְיָא . וְאִנְתְּ לֵית לָךְ שֵׁם יְדִיעָא דַּאֲנְתְּ הוּא מִכֹּלָּא כָּל שְׁמָהָן וְאִנְתְּ הוּא שְׁלִימוּ דִּכְלְהוּ וְבַר אִנְתְּ הִסְתַּלֵּק מִנַּיְהוּ אִשְׁתְּאַרוּ בְּהוֹן שְׁמָהָן כְּנִטְפָּא בְּלָא נִשְׁמְתָא . אִנְתְּ הוּא חַכִּים וְלָא בְּחָכְמָה יְדִיעָא . אִנְתְּ הוּא סָבִין וְלָא בִּבְינָה יְדִיעָא . לֵית לָךְ אֶחָד יְדִיעָא אֶלָּא לְאִשְׁתְּמוֹדְעָא תִּקּוּפָךְ וְחֵילֵךְ לְבֵנֵי נָשָׁא וּלְאַחֲזָאָה לוֹן אֵיךְ סְתָרַנְגֹּל עִלָּאָה בְּרִיוּתָךְ דְּאִינּוּן צַדָּק וּמִשְׁפָּט כְּפוּם עוֹבָדַיְיהוּ דִּבְנֵי נָשָׁא . וְיֵ אִיהוּ גְּבוּרָה מִשְׁפָּט שְׁמוּרָה דְּאַמְצָעִיתָא צְדָק מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא מְאוֹנֵי צֶדֶק תְּרֵין סִמְכֵי קְשׁוֹט הֵין צֶדֶק אוֹת בְּרִית קוֹדֶשׁ . כּוּלָּא לְאַחֲזָאָה אֵיךְ סְתָרַנְגֹּל עִלָּאָה אֲבָל לֵאוֹ רְאִיתְ לָךְ צֶדֶק יְדִיעָא דְּאִיהוּ דִּין וְלָא מִשְׁפָּט יְדִיעָא דְּאִיהוּ רַחֲמֵי וְלָא חֶסֶד אֵין מִדּוֹת כְּלָל : בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן :

אֲנִי יְכוֹלִים לַעֲמוֹד נִגְדִּי כִּי נִחְלֹשׁ שִׁכְלִנוּ יְהִי מֵאוֹד וְהַשֵּׂכֶל כֹּחַ הַסֵּבֶל טְרוּם הַצָּרוֹת וְהַתְּאוֹת וּסְרֵדַת הַזִּמָּן לְכֵן אַתָּה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ עַל יְדֵי נָאֱמָן בֵּיתֶךָ וְחִנַּנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֶחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם וְאַתָּה חִזַּ"ל אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוּ הָגוּן וְאֵינוּ כְּדַאי כִּי כֵן דַּרְכְּךָ לְהוֹפִיעַ לְרֵעִים וְלַמּוֹבִים כִּי גְלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ אִנְקְתָנוּ וְצַעֲרֵנוּ וְשִׁיחָנוּ עַל אֲשֶׁר אֵין אֲנוּ יְכוֹלִים לְקָרֵב עַצְמֵנוּ לַעֲבוֹדָתְךָ וּלְדַבֵּק לִבֵּנוּ בְּךָ בְּאֹפֶת וּבְתָמִים אֲהָהּ עַל נַפְשֵׁנוּ אוֹי עֵלֵינוּ מְאֹד אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם . וְאַתָּה תְּעוֹרֵר נָא רַחֲמֶיךָ וְחַסְדֶּיךָ הַגְּדוֹלִים וְהַמְרוּבִים עָלֵינוּ לְגָרֵשׁ וּלְעַבֵּר אֶת יִצְרֵנוּ הָרַע מִקִּרְבֵּנוּ וְתַעֲבֵר בּוֹ שִׁיסּוֹר וְיִלַּח מֵאִתָּנוּ וְאַל יִסַּת אוֹתָנוּ לְהַדִּיחֵנוּ מֵעֲבוֹדָתְךָ חֲלִילָה וְאַל יַעֲלֶה בִּלְבֵנוּ שׁוּם מַחֲשֶׁבֶת רָעָה הֵן בְּהַקִּיץ הֵן בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה בְּפֶרֶט בְּעֵת שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹמְדִים בִּתְפִלָּה לְפָנֶיךָ אוֹ בְּשָׁעָה שֶׁאֲנַחְנוּ לוֹמְדִים תּוֹרָתֶךָ וּבְשָׁעָה שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹסְקִים בְּמִצְוֹתֶיךָ תָּהֵא מַחֲשַׁבְתֵּנוּ זַכָּה צְלוּלָה וּבְרוּרָה וְחָזְקָה בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם כִּרְצוֹנְךָ תָּמִיד עִמָּנוּ . וְתַעֲזֹר לִבֵּנוּ וְלֵבָב כָּל יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ לְיַחֵד בֶּאֱמֶת וּבְאַהֲבָה לְעָבְדָךְ עֲבוֹדָה הַיְשָׁרָה הַמְקֻבֶּלֶת לְפָנֶיךָ כְּמוֹ כֵּן כְּבָרֶךָ וְתַקְּבֵץ אֲסוּנָתֶךָ בְּלִבֵּנוּ תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק . וְתָהֵא אֲסוּנָתְךָ קְשׁוּרָה בְּלִבֵּנוּ כְּיִתֵּר שֶׁלֹּא תָמוּשׁ . וְתַעֲבִיר מֵעָלֵינוּ כָּל הַמַּסְכִּים הַמְבַדִּילִים בֵּינֵינוּ לְבֵינְךָ אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם . וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל הַמִּכְשׁוֹלוֹת וְהַפְּגִיעוֹת עַל תַּעֲזְבֵנוּ וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ וְהַכְלִיסֵנוּ וְתָהֵא עִם פִּינוּ בְּעֵת הַסִּיּוּם עִם יְדִינוּ בְּעֵת מַעֲבָרֵנוּ וְעִם לִבֵּנוּ בְּעֵת מַחֲשָׁבוֹתֵינוּ וְהִזְכִּנוּ שֶׁבְּשִׁבְעִים אֵל מֵלֵא רַחֲמִים שֶׁנִּיחַד אֶת לִבֵּנוּ וּמַחֲשָׁבוֹתֵינוּ וְרִבּוֹרֵנוּ וּמַעֲשֵׂינוּ וְכָל תְּנוּעוֹתֵינוּ וְהִרְגָּשׁוֹתֵינוּ חִידּוּעוֹת לְנוּ וְשֶׁאֵינָן יְדוּעוֹת לְגַו הַגְּלוּת וְהַנִּסְתָּרוֹת שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל בְּיִחוּד אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים בְּלִי שׁוּם מַחֲשֶׁבֶת פְּסוּל חֲלִילָה וְחָס לְבֵנוּ וְקַדְּשֵׁנוּ וְזַכֵּנוּ מִיּוֹם מִיּוֹם מְחוֹרְרִים וּמְחַדְּרִים בְּאַהֲבָתֵךְ וּבְחִבָּתֵךְ וְתִפְעַל אֶת וִירְאָתְךָ בְּלִבֵּנוּ תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן וּבְכָל מָקוֹם בְּלִבְּתֵנוּ וּבְשִׂכְבֵנוּ וּבְקוּמֵנוּ תְּבָעֵר תָּמִיד רוּחַ קָדְשֵׁךְ בְּקִרְבֵּנוּ וְנִשְׁעַן תָּמִיד בְּךָ וּבְגְרוֹלָתֶךָ וּבְאַהֲבָתֵךְ וּבִירְאָתֵךְ וּבְתוֹרָתֵךְ שֶׁבְּכָתָב וּשְׁבֶעַל פֶּה הַנִּגְלָה וְהַנִּסְתָּר וּבְמִצְוֹתֶיךָ לִיחֵד שִׁמְךָ הַנִּבְרָא וְהַנּוֹרָא וְתַשְׁמִרֵנוּ מִן הַפְּגִיעוֹת וּמִן הַכְּשָׁפִים וְהַקְּפָדָנוּת וְהַעֲצָבוֹת וְהָרְכִילוּת וְשֹׁאֵר מִדּוֹת רָעוֹת וּמִכָּל דָּבָר הַמַּפְסִיק עֲבוֹדָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה וְהַטְּהוֹרָה הַחֲבִיבָה עָלֵינוּ וְתַשְׁפִּיעַ רוּחַ קָדְשֵׁךְ עָלֵינוּ שֶׁנִּהְיֶה דְּבֵקִים בְּךָ וְשֶׁנִּשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד אֵלֶיךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר . וְתַמְדִּרֵנוּ לְמַדְרֵגָה תְּעֵלֶה שֶׁנּוֹכַח לְבֹא לְמַעְלָה אֶבְיוֹנֵי הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וּכוֹתָם יַעְמִיד לָנוּ שֶׁתִּשְׁמַע בְּקוֹל תְּפִלָּתֵנוּ שֶׁנִּהְיֶה תָּמִיד נְעִנִּים בְּעֵת שֶׁנִּתְפַּלֵּל אֵלֶיךָ עֵלֵינוּ אוֹ עַל שׁוּם אֶחָד מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל עַל יְחִיד אוֹ עַל רַבִּים וְתִשְׁמַע וְתִתְאַבֵּר בָּנוּ וְנַעֲשֶׂה פְּרִי לְמַעְלָה וְשׁוֹרֵשׁ לְמַטָּה וְאַל תַּזְעִיר לָנוּ חֲסָדֶיךָ וְתַפְסִיק חֲסָדֶיךָ נְעוֹרֵינוּ כְּמַאֲמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה הַמְּאוֹת נְעוֹרַי וְפִשְׁעַי אַל תִּזְכֹּר . וְתַהֲפֹךְ עֲוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ לִזְכוּת וְתַשְׁפִּיעַ עֵלֵינוּ מֵעוֹלָם הַתְּשׁוּבָה תָּמִיד הָרְהוּר לְשׁוּב אֵלֶיךָ בְּלֵב שָׁלֵם וְתַלְקֵן אֶת אֲשֶׁר פִּנַּסְנוּ בְּשִׁמּוּתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהַמְּהוֹרִים וְתַצִּילֵנוּ מִקְּנְאַת אִישׁ מֵרֵעֵהוּ וְלֹא תַעֲלֶה קִנְאַת אָדָם עַל לִבֵּנוּ וְלֹא קִנְאַתֵנוּ עַל אֲחֵרִים . אַדְרַבָּה תֵּן בְּלִבֵּנוּ שֶׁנִּרְאֶה כָּל אֶחָד מִעֲלַת חֲבֵרֵינוּ וְלֹא חִסָּרוֹן וְשֶׁנִּדְבֵּר כָּל אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ בְּדֶרֶךְ הַיֹּשֶׁר וְהָרָצוּי לְפָנֶיךָ וְאַל תַּעֲלֶה שׁוּם מַאֲוַת חֲבֵרוֹ בְּלִבֵּנוּ וְתַחְזֵק הִתְקַשְּׁרוּתֵנוּ בְּאַהֲבָה אֵלֶיךָ כַּאֲשֶׁר נִדַּע בֶּאֱמֶת כַּוָּנַת רְצוֹנְךָ הַטּוֹב וְעַל כָּל זֹאת תַּעֲלֶה עִיקַּר כַּוָּנָתֵינוּ וְאִם אֵין לָנוּ שֵׂכֶל לְכַוֵּן אֶת לִבֵּנוּ אֵלֶיךָ אַתָּה תַּלְמִדֵנוּ אֲשֶׁר נִדַּע בֶּאֱמֶת כַּוָּנַת רְצוֹנְךָ הַטּוֹב וְעַל כָּל זֹאת מִתְחַנְּנִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ אֵל מָלֵא רַחֲמִים שֶׁתְּקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתֵנוּ בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן :

יְהִי נַפְשִׁי אַךְ בְּרַחֲמָן מְשׁוּשׁ עַבְדְּךָ אַל רְצוֹנְךָ יְרוּץ עַבְדְּךָ כְּמוֹ אַיָּל תַּעֲרֹב יְדִידוּתְךָ כְּנוּפַת צוּף וְכָל טָעַם :

הָדוּר נֶאֱה זִיו הָעוֹלָם נַפְשִׁי חוֹלַת אַהֲבָתֶךָ אָנָּא אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ בְּהַרְאוֹת לָהּ נוֹעַם זִיוֶךָ אָז תִּתְחַזֵּק וְתִתְרַפֵּא וְהָיְתָה לָהּ שִׂמְחַת עוֹלָם :

וְחִיס יָחֻסוּ רַחֲמֶיךָ וְחוּסָה נָא עַל בֵּן אֲהוּבֶךָ כִּי זֶה כַּמָּה נִכְסַפְתִּי לִרְאוֹת בְּתִפְאֶרֶת עֻזֶּךָ . אֲלָה חָמְדָה לִבִּי וְחוּסָה נָא וְאַל תִּתְעַלָּם :

הַגְלֵה נָא וְפְרוֹס חָבִיבִי עָלַי אֶת סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ . תָּאִיר אֶרֶץ מִכְּבוֹדֶךָ . נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ . מַהֵר אָהוּב כִּי בָא מוֹעֵד וְחָנְנֵנוּ כִּימֵי עוֹלָם :

כשנכנס לבית הכנסת יאמר זה

מַה טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל : וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ: יְיָ אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ: וַאֲנִי אֶשְׁתַּחֲוֶה וְאֶכְרָעָה אֲבָרְכָה לִפְנֵי יְיָ עֹשִׂי : וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ :

אַדּוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ . בְּטֶרֶם כָּל יְצִיר נִבְרָא : לְעֵת נַעֲשָׂה בְחֶפְצוֹ כֹּל . אֲזַי מֶלֶךְ שְׁמוֹ נִקְרָא : וְאַחֲרֵי כִּכְלוֹת הַכֹּל . לְבַדּוֹ יִמְלוֹךְ נוֹרָא : וְהוּא הָיָה, וְהוּא הֹוֶה . וְהוּא יִהְיֶה בְּתִפְאָרָה : וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי . לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחְבִּירָה : בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית . וְלוֹ הָעוֹז וְהַמִּשְׂרָה : וְהוּא אֵלִי וְחַי גּוֹאֲלִי. וְצוּר חֶבְלִי בְּעֵת צָרָה : וְהוּא נִסִּי וּמָנוֹס לִי . מָנָת כּוֹסִי בְּיוֹם אֶקְרָא : בְּיָדוֹ אַפְקִיד רוּחִי . בְּעֵת אִישַׁן וְאָעִירָה : וְעִם רוּחִי גְּוִיָּתִי . יְיָ לִי וְלֹא אִירָא :

יִגְדַּל אֱלֹהִים חַי וְיִשְׁתַּבַּח . נִמְצָא וְאֵין עֵת אֶל
כְּציאוּתוֹ : אֶחָד וְאֵין יָחִיד כְּיִחוּדוֹ . נֶעְלָם וְגַם אֵין
סוֹף לְאַחְדוּתוֹ : אֵין לוֹ דְּמוּת הַגּוּף וְאֵינוֹ גּוּף . לֹא
נַעֲרוֹךְ אֵלָיו קְדֻשָּׁתוֹ : קַדְמוֹן לְכָל דָּבָר אֲשֶׁר נִבְרָא .
רִאשׁוֹן וְאֵין רֵאשִׁית לָרֵאשִׁיתוֹ : הִנּוֹ אֲדוֹן עוֹלָם לְכָל
נוֹצָר יוֹרֶה גְּדֻלָּתוֹ וּמַלְכוּתוֹ : שֶׁפַע נְבוּאָתוֹ נָתַנּוּ
אֶל אַנְשֵׁי סְגֻלָּתוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ : לֹא קָם בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה
עוֹד . נָבִיא וּמַבִּיט אֶת תְּמוּנָתוֹ : תּוֹרַת אֱמֶת נָתַן
לְעַמּוֹ אֵל . עַל יַד נְבִיאוֹ נֶאֱמַן בֵּיתוֹ : לֹא יַחֲלִיף
הָאֵל וְלֹא יָמִיר דָּתוֹ . לְעוֹלָמִים לְזוּלָתוֹ : צוֹפֶה וְיוֹדֵעַ
סְתָרֵינוּ . מַבִּיט לְסוֹף דָּבָר בְּקַדְמָתוֹ : גּוֹמֵל לְאִישׁ
חֶסֶד כְּמִפְעָלוֹ . נוֹתֵן לָרָשָׁע רָע כְּרִשְׁעָתוֹ : יִשְׁלַח
לְקֵץ הַיָּמִין מְשִׁיחֵנוּ . לִפְדוֹת מְחַכֵּי קֵץ יְשׁוּעָתוֹ :
מֵתִים יְחַיֶּה אֵל בְּרוֹב חַסְדּוֹ בָּרוּךְ עֲדֵי עַד
שֵׁם תְּהִלָּתוֹ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדָיִם :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר
אֶת הָאָדָם בְּחָכְמָה וּבָרָא בוֹ נְקָבִים נְקָבִים חֲלוּלִים
חֲלוּלִים גָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי כִסֵּא כְבוֹדֶךָ שֶׁאִם יִפָּתֵחַ
אֶחָד מֵהֶם אוֹ יִסָּתֵם אֶחָד מֵהֶם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם
וְלַעֲמוֹד לְפָנֶיךָ (אֲפִילוּ שָׁעָה אַחַת) : בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ רוֹפֵא כָל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲסוֹק בְּדִבְרֵי תוֹרָה :

וְהַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ
וּבְפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ
(וְצֶאֱצְאֵי צֶאֱצָאֵינוּ) וְצֶאֱצְאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ
יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ (לִשְׁמָהּ) . בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר
בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ : בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה :

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר : דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר
כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם :

יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ : יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ
וִיחֻנֶּךָּ : יִשָּׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם :

וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם :

אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר הַפֵּאָה וְהַבִּכּוּרִים
וְהָרָאָיוֹן וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְתַלְמוּד תּוֹרָה . אֵלּוּ
דְבָרִים שֶׁאָדָם אוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן
קַיֶּמֶת לָעוֹלָם הַבָּא : וְאֵלּוּ הֵן כִּבּוּד אָב וָאֵם
וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְהַשְׁכָּמַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ שַׁחֲרִית
וְעַרְבִית וְהַכְנָסַת אוֹרְחִים וּבִקּוּר חוֹלִים וְהַכְנָסַת
כַּלָּה וּלְוָיַת הַמֵּת וְעִיּוּן תְּפִלָּה וַהֲבָאַת שָׁלוֹם בֵּין
אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וְתַלְמוּד תּוֹרָה
כְּנֶגֶד כֻּלָּם :

אֱלֹהַי נְשָׁמָה שֶׁנָּתַתָּ בִּי טְהוֹרָה הִיא
אַתָּה בְרָאתָהּ אַתָּה יְצַרְתָּהּ אַתָּה נְפַחְתָּהּ

בִּי וְאַתָּה מְשַׁמְּרָהּ בְּקִרְבִּי . וְאַתָּה עָתִיד
לִטְּלָהּ מִמֶּנִּי וּלְהַחֲזִירָהּ בִּי לֶעָתִיד לָבֹא :
כָּל זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה בְּקִרְבִּי מוֹדֶה אֲנִי
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי רִבּוֹן כָּל
הַמַּעֲשִׂים אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת : בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ הַמַּחֲזִיר נְשָׁמוֹת לְפְגָרִים מֵתִים :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן
לַשֶּׂכְוִי בִינָה לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה :

בָּא"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גוֹי :

בָּא"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי עָבֶד :

בָּא"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי אִשָּׁה :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם פּוֹקֵחַ עִוְרִים :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַתִּיר אֲסוּרִים :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹקֵף כְּפוּפִים :

בָּא"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם רוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם :

בָּא"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר הֵכִין מִצְעֲדֵי גָבֶר :

בָּא"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה לִי כָּל צָרְכִּי :

בָּא"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בִּגְבוּרָה :

בָּא"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל בְּתִפְאָרָה :

בָּא"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּעֲבִיר
שֵׁנָה מֵעֵינַי וּתְנוּמָה מֵעַפְעַפָּי :

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
שֶׁתַּרְגִּילֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ וְדַבְּקֵנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְאַל תְּבִיאֵנוּ
לֹא לִידֵי חֵטְא וְלֹא לִידֵי עֲבֵרָה וְעָוֹן וְלֹא לִידֵי נִסָּיוֹן
וְלֹא לִידֵי בִזָּיוֹן וְאַל תַּשְׁלֵט בָּנוּ יֵצֶר הָרָע וְהַרְחִיקֵנוּ
מֵאָדָם רָע וּמֵחָבֵר רָע וְדַבְּקֵנוּ בְּיֵצֶר טוֹב וּבְמַעֲשִׂים
טוֹבִים וְכוֹף אֶת יִצְרֵנוּ לְהִשְׁתַּעְבֵּד לָךְ וּתְנֵנוּ הַיּוֹם
וּבְכָל יוֹם לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל
רוֹאֵינוּ וְתִגְמְלֵנוּ חֲסָדִים טוֹבִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ
הַגּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי
שֶׁתַּצִּילֵנִי הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם מֵעַזֵּי פָנִים וּמֵעַזּוּת פָּנִים.
מֵאָדָם רָע . מִיֵּצֶר רָע . וּמֵחָבֵר רָע . וּמִשָּׁכֵן רָע .
וּמִפֶּגַע רָע . מִעֵין הָרָע מִלָּשׁוֹן הָרָע מִמַּלְשִׁינוּת
מִעֲרוּת שֶׁקֹּר מִשְּׁנָאַת הַבְּרִיּוֹת מֵעֲלִילָה מִיתָתָה
נְשׁוּנָה מַחֲלָיִם רָעִים מִמְּקָרִים רָעִים וּמִשָּׂטָן
הַמַּשְׁחִית חֲרִין קָשֶׁה וּמִבַּעַל דִּין קָשֶׁה . בֵּין שֶׁהוּא
בֶּן בְּרִית וּבֵין שֶׁאֵינוֹ בֶּן בְּרִית וּמִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם :

אלהינו ואלהי אבותינו זכרנו בזכרון טוב לפניך ויקדרנו
בפקודת ישועה ורחמים משפתי קדם חכר לנו אהבת
הקדמונים אברהם יצחק וישראל עבדיך את הברית ואת החסד
ואת השבועה שנשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה ואת
העקידה שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח ככתוב בתורתך :

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר
אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי : וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ
אֲשֶׁר אָהַבְתָּ אֶת יִצְחָק וְלֶךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה
עַל אַחַד הֶהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ : וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ
אֶת חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיְבַקַּע עֲצֵי

עוֹתָנֵיכֶם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים: בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחוֹק: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם: וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת עֲצֵי הָעוֹלָה וַיָּשֶׂם עַל יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת הָאֵשׁ וְאֶת הַמַּאֲכֶלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעוֹלָה: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֶה לּוֹ הַשֶּׂה לְעוֹלָה בְּנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיָּבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיָּשֶׂם אֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים: וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ: וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ יְיָ מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: וַיֹּאמֶר אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אָתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ מִמֶּנִּי: וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל אַחַר נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאַיִל וַיַּעֲלֵהוּ לְעוֹלָה תַּחַת בְּנוֹ: וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא יְיָ יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר יְיָ יֵרָאֶה: וַיִּקְרָא מַלְאַךְ יְיָ אֶל אַבְרָהָם שֵׁנִית מִן הַשָּׁמָיִם: וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם יְיָ כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידֶךָ: כִּי בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר אֹיְבָיו: וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְקוֹלִי: וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שָׁבַע: וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם כְּמוֹ שֶׁכָּבַשׁ אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת רַחֲמָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כֵּן יִכָּבְשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ וְיִגּוֹלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מִדּוֹתֶיךָ וְתִתְנַהֵג עִמָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ כְּמִדַּת חַסְדְּךָ וּכְמִדַּת הָרַחֲמִים וּבְטוּבְךָ הַגָּדוֹל יָשׁוּב חֲרוֹן אַפְּךָ מֵעָלֵינוּ וּמֵעִירְךָ וּמֵאַרְצֶךָ וּמִנַּחֲלָתֶךָ. וְקַיֵּם לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ כַּאֲמוּר וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכּוֹר וְהָאָרֶץ אֶזְכּוֹר. וְנֹאמַר וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלּוֹתָם לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם. וְנֹאמַר וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לִהְיוֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ. וְנֹאמַר וְשַׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתֶךָ וְרִחַמְךָ וְשָׁב וְקִבָּצְךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הֵפִיצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה. אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ. וְנֹאמַר וְהֵבִיא יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבוֹתֶיךָ וְיָרַשְׁתָּהּ וְהֵיטִיבְךָ וְהִרְבְּךָ מֵאֲבוֹתֶיךָ. וְנֹאמַר עַל יְיָ נַבִּיאֵךְ חָנֵנוּ לְךָ קוִינוּ חַיֵּת זְרוֹעַ לַבְּקָרִים אַף יְשׁוּעָתֵנוּ בְּעֵת צָרָה. וְנֹאמַר וְעַתָּה צָרַת הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ. וְנֹאמַר בְּכֹל צָרָתָם לוֹ צָר וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ הוּא גְאָלָם וַיְנַשְּׂאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם. וְנֹאמַר מִי אֵל כָּמוֹךָ נוֹשֵׂא עָוֹן וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ לֹא הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא. שׁוּב יְרַחֲמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצוּלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָם. וְכֹל חַטֹּאת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר לֹא יוֹכְרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל לֵב לְעוֹלָם. וְנֹאמַר תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם. וְנֹאמַר וְהֵבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלוֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל הָעַמִּים:

לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם יָרֵא שָׁמַיִם בְּסֵתֶר וּבַגָּלוּי וּמוֹדֶה עַל הָאֱמֶת וְדוֹבֵר אֱמֶת בְּלִבּוֹ וְיַשְׁכֵּם וְיֹאמַר:

רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים וַאֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים. לֹא עַל צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ. כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים. מָה אָנוּ מָה חַיֵּינוּ מָה חַסְדֵּנוּ מָה צִדְקוֹתֵינוּ מָה יְשׁוּעָתֵנוּ מָה כֹּחֵנוּ מָה גְּבוּרָתֵנוּ: מַה נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הֲלֹא כָּל הַגִּבּוֹרִים כְּאַיִן לְפָנֶיךָ וְאַנְשֵׁי הַשֵּׁם כְּלֹא הָיוּ וְהַחֲכָמִים כִּבְלִי מַדָּע וּנְבוֹנִים כִּבְלִי הַשְׂכֵּל כִּי רוֹב מַעֲשֵׂיהֶם (נ"א מַעֲשֵׂינוּ) תֹּהוּ וִימֵי חַיֵּיהֶם (נ"א חַיֵּינוּ) הֶבֶל לְפָנֶיךָ וּמוֹתַר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אַיִן כִּי הַכֹּל הָבֶל: לְבַד מִנְּשָׁמָה טְהוֹרָה שֶׁהִיא עֲתִידָה לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לְפָנֶיךָ כִּסֵּא כְבוּדֶךָ. וְכָל הַגּוּפִים כְּאֵין נֶגְדֶּךָ. שֶׁנֶּאֱמַר הֵן גּוֹיִם כְּמַר מִדְּלִי וּכְשַׁחַק מֹאזְנַיִם נֶחְשָׁבוּ. הֵן אִיִּים כַּדַּק יָטוּל:

אֲבָל אֲנַחְנוּ עַמְּךָ בְּנֵי בְרִיתֶךָ בְּנֵי אַבְרָהָם אֹהֲבְךָ שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ לוֹ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה. זֶרַע יִצְחָק יְחִידוֹ (נ"א עֲקֵדְתּוֹ) שֶׁנֶּעֱקַר עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ עֲדֹת יַעֲלֹב בִּנְךָ בְּכוֹרֶךָ שֶׁכְּאַהֲבָתְךָ שֶׁאָהַבְתָּ אוֹתוֹ וּמִשִּׂמְחָתְךָ שֶׁשָּׂמַחְתָּ בּוֹ. קָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל וִישֻׁרוּן:

לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְשַׁבֵּחַךְ וּלְפָאֶרְךָ וּלְבָרֵךְ וּלְקַדֵּשׁ וְלָתֵת שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְשִׁמְךָ. אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ וּמַה יָּפָה יְרֻשָּׁתֵנוּ: אַשְׁרֵינוּ כְּשֶׁאֲנַחְנוּ מַשְׁכִּימִים וּמַעֲרִיבִים בְּכָל יוֹם תָּמִיד וְאוֹמְרִים פַּעֲמַיִם בְּאַהֲבָה:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

(קורין פרשה ק"ש וכו' ססדר)

אַתָּה הוּא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם אַתָּה הוּא מִשֶּׁנִּבְרָא הָעוֹלָם אַתָּה הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַתָּה הוּא לָעוֹלָם הַבָּא קַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ עַל מְקַדִּישֵׁי שְׁמֶךָ וְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בְּעוֹלָמֶךָ וּבִישׁוּעָתְךָ תָּרִים וְתַגְבִּיהַּ קַרְנֵנוּ לְמַעֲלָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בְּקָרוֹב לְמַעַן שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ הַמְקֻדָּשׁ שִׁמּוֹ בְּרַבִּים:

אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וּבְשָׁמֵי הַשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים אַתָּה אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין אֱלֹהִים: קָבֵץ נְפוּצוֹת קְנֵיךָ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ: יֵבִינוּ וְיֵדְעוּ כָּל בָּאֵי עוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ עֲלֵיהֶן לְכָל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ. אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם. וּמִי בְכָל מַעֲשֶׂה יָדֶיךָ בָּעֶלְיוֹנִים (וּבַתַּחְתּוֹנִים) אוֹ בְּהַתְחוֹנִים שֶׁיֹּאמַר לָךְ מַה תַּעֲשֶׂה וּמַה תִּפְעַל. אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם חֲי וְקַיָּם עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וָחֶסֶד בְּעֲבוּר שִׁמְךָ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ וְקַיֵּם לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ (מַה שֶּׁכָּתוּב) אֶת הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ עַל יְדֵי צְפַנְיָה חוֹזֶךָ כָּאָמוּר בָּעֵת הַהִיא אָבִיא אֶתְכֶם וּבָעֵת קַבְּצִי אֶתְכֶם כִּי אֶתֵּן אֶתְכֶם לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה בְּכֹל עַמֵּי הָאָרֶץ בְּשׁוּבִי אֶת שְׁבוּתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אָמַר יְיָ:

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכַנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרָחְצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מָיִם: וְרָחֲצוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: בְּבֹאָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ מַיִם וְלֹא יָמוּתוּ אוֹ בְגִשְׁתָּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשָׁרֵת לְהַקְטִיר אִשֶּׁה לַיְיָ: וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמוּתוּ וְהָיְתָה לָהֶם חָק עוֹלָם לוֹ וּלְזַרְעוֹ לְדוֹרוֹתָם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתרחם עלינו ותמחול לנו על כל חטאתינו ותכפר לנו על כל עוונותינו ותמחול ותסלח לנו על כל פשעינו ושיבנה בית המקדש במהרה בימינו. ונקריב לפניך קרבן התמיד שיכפר בעדנו כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך מפי כבודך כאמור:

מְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחִי נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיְיָ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד: אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם: נְעָשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת הַהין: עֹלַת תָּמִיד הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיְיָ: וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיְיָ: וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ:

וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְיָ וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהִקְטִירוּ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים בְּזֹמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם. כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ אוֹתָם עַל יַד מֹשֶׁה נְבִיאֶךָ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ:

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ סַמִּים נָטָף וּשְׁחֵלֶת וְחֶלְבְּנָה סַמִּים וּלְבֹנָה זַכָּה כַּד בְּכַד יִהְיֶה: וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רֹקַח מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ מְמֻלָּח טָהוֹר קֹדֶשׁ: וְשָׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הָדֵק וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם: וְנֶאֱמַר וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה: וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ לְדֹרֹתֵיכֶם:

תָּנוּ רַבָּנָן פִּטּוּם הַקְּטֹרֶת בֵּיצַד. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשִׁמּוֹנָה מָנִים הָיוּ בָהּ. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה. מָנֶה לְכָל יוֹם פָּרַס בְּשַׁחֲרִית וּפָרַס בֵּין הָעַרְבָּיִם. וּשְׁלִשָּׁה לְיוֹם יַתִּירִים שֶׁמֵּהֶם מְכַנִּים כֹּהֵן גָּדוֹל מְלֹא חָפְנָיו בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. וּמַכְנִיזִין קְטֹרֶתְשׁ בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים. וְשׁוֹחֲקָן פָּחוֹת יָפָה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא דַקָּה מִן הַדַּקָּה. וְאַחַד עָשָׂר סַמָּנִים הָיוּ בָהּ. וְאֵלּוּ הֵן הַצֳּרִי וְהַצִּפּוֹרֶן הַחֶלְבְּנָה וְלִבְנָה מְשֻׁקָּל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנֶה. מוֹר וּקְצִיעָה שִׁבּוֹלֶת נֵרְד וְכַרְכּוֹם מִשְׁקָל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר מָנֶה. הַקּוּשְׁטְ שְׁנֵים עָשָׂר. וְקִלּוּפָה שְׁלִשָּׁה וְקִנָּמוֹן תִּשְׁעָה. בּוֹרִית כַּרְשִׁינָה תִּשְׁעָה קַבִּין. יַיִן קַפְרִיסִין סְאִין תְּלָתָא וְקַבִּין תְּלָתָא וְאִם לֹא מָצָא יַיִן קַפְרִיסִין מֵבִיא חֶמֶר חִוָּרִין עַתִּיק. טְלָה קִרְטוֹמִית רוֹבַע הַקַּב מְעֻלֶּה עָשָׂן כִּי שָׁהוּא. רַבִּי נָתָן הַבַּבְלִי אוֹמֵר אַף כִּפַּת הַיַּרְדֵּן כָּל שֶׁהוּא וְאִם נָתַן בָּהּ דְּבַשׁ פְּסָלָהּ וְאִם חִסַּר אַחַת מִסַּמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה:

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַצֳּרִי אֵינוֹ אֶלָּא שְׂרָף הַנּוֹטֵף מֵעֲצֵי הַקְּטָף בּוֹרִית כַּרְשִׁינָה לָמָּה הִיא בָאָה כְּדֵי לְיַפּוֹת בָּהּ אֶת הַצִּפּוֹרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נָאָה. יַיִן קַפְרִיסִין לָמָּה הוּא בָא כְּדֵי לְשָׁרוֹת בּוֹ אֶת הַצִּפּוֹרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עַזָּה וְנִלְאֵית בֵּי רַגְלַיִם יָפִין לָהּ אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְנִיסִין מִי רַגְלַיִם בְּמִקְדָּשׁ מִפְּנֵי הַכָּבוֹד:

תָּנְיָא רַבִּי נָתָן אוֹמֵר כְּשֶׁהוּא שׁוֹחֵק אוֹמֵר הָרֵק הֵיטֵב הֵיטֵב חָרֵק מִפְּנֵי שֶׁהַקּוֹל יָפֶה לַכֶּשָׁפִים פְּטָמָהּ לַחֲצָאִין כִּשֵּׁרָה לִשְׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ לֹא שָׁמַעְנוּ: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה זֶה הַכְּלָל אִם בְּמִדָּתָהּ כְּשֵׁרָה לַחֲצָאִין וְאִם חִסַּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה:

תָּנְיָא בַּר קַפָּרָא אוֹמֵר אַחַת לִשְׁשִׁים אוֹ לְשִׁבְעִים שָׁנָה הָיְתָה בָּאָה שֶׁל שִׁירַיִם לַחֲצָאִין: וְעוֹד תָּנֵי בַּר קַפָּרָא אִלּוּ הָיָה נוֹתֵן פֵּה קוֹרְטוֹב שֶׁל דְּבַשׁ. אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲמוֹד מִפְּנֵי רֵיחָהּ: וְלָמָּה אֵין מַקְרִיבִין פֵּה דְּבַשׁ. מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה כִּי כָל שְׂאוֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיְיָ:

נ״ם יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: נ״ם יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ: נ״ם יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ: אַתָּה פָּתַר לִי כִּצֵּר תַּצְרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: וַעֲרֵבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

אֵמֶשׁ הֲוָה מִסְדַּר פֶּרֶד הַמַּעֲרָכָה מִשְׁמָא דְּגַבְרָא וְאִלֵּךְ דְּאַבָּא שָׁאוּל. מַעֲרָכָה גְּדוֹלָה קוֹדֶמֶת לְמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת. וּמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת קוֹדֶמֶת לְסִדּוּר שְׁנֵי גְּזָרֵי עֵצִים וְסִדּוּר שְׁנֵי גְּזָרֵי עֵצִים קוֹדֶם לְדִשּׁוּן מִזְבַּח הַפְּנִימִי וְדִשּׁוּן מִזְבַּח הַפְּנִימִי קוֹדֵם לְהֶטְבֵּת חָמֵשׁ נֵרוֹת וְהֶטְבֵּת חָמֵשׁ נֵרוֹת קוֹדֶמֶת לְרֹם הַתָּמִיד וְרֹם הַתָּמִיד קוֹדֵם לְהֶטְבֵּת שְׁתֵּי נֵרוֹת וְהֶטְבֵּת שְׁתֵּי נֵרוֹת קוֹדֶמֶת לְקְטוֹרֶת וּקְטוֹרֶת קוֹדֶמֶת לְאֵבָרִים וְאֵבָרִים לְמִנְחָה וּמִנְחָה לַחֲבִתִּין וַחֲבִתִּין לְנִסְכִּין וְנִסְכִּין לְמוּסָפִין וּמוּסָפִין לִבְזִיכִין וּבְזִיכִין קוֹדְמִין לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם שֶׁנֶּאֱמַר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלָיו חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים עָלָיו הִשְׁלִם פְּ הַקְּרָבָנוֹת בֻּלָּם:

אָנָּא בְּכֹחַ גְּדֻלַּת יְמִינְךָ תַּתִּיר צְרוּרָה: אב״נ יח״ץ
קַבֵּל רִנַּת עַמְּךָ שַׂגְּבֵנוּ טַהֲרֵנוּ נוֹרָא: קו״ש שט״ן
נָא נְבוֹר דּוֹרְשֵׁי יִחוּדֶךָ כְּבָבַת שָׁמְרֵם: נג״ד יכ״ש
בָּרְכֵם טַהֲרֵם רַחֲמֵם צִדְקָתְךָ תָּמִיד גָּמְלֵם: בט״ר צת״ג
חָסִין קָדוֹשׁ בְּרוֹב טוּבְךָ נַהֵל עֲדָתֶךָ: חק״ב מנ״ע
יָחִיד גֵּאֶה לְעַמְּךָ פְּנֵה זוֹכְרֵי קְדֻשָּׁתֶךָ: יג״ל פו״ק
שַׁוְּעָתֵנוּ קַבֵּל וּשְׁמַע צַעֲקָתֵנוּ יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת: שק״ו צי״ת
בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

כשבת וביו״ט אין אומרים זה:

רבון העולמים אתא צויתנו לתקריב קרבן התמיד במועדו ולהיות כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם ועתה בעונותינו חרב בית המקדש ובטל התמיד ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו ולא ישראל במעמדו ואתה אמרת ונשלמה פרים שפתינו. לכן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיהא שיח שפתותינו חשוב ומקובל ומרוצה לפניך כאלו הקרבנו קרבן התמיד בזמנו ועמדנו על מעמדנו:

לשבת וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרונים סולת מנחה בלולה בשמן ונסכו: עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה:

לר״ח ובראשי חדשיכם תקריבו עולה ליי פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים: ושלשת עשרונים סולת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרונים סולת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: ועשרון עשרון סולת מנחה בלולה בשמן לכבש האחד עולה ריח ניחוח אשה ליי: ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לכבש יין זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה: ושעיר עזים אחד לחטאת ליי על עולת התמיד יעשה ונסכו:

איזהו מקומן של זבחים. קדשי קדשים שחיטתן בצפון פר ושעיר של יום הכפורים שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון הזיה על בין הבדים ועל הפרכת ועל מזבח הזהב מתנה אחת מהן מעכבת. שיירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון אם לא נתן לא עכב. אלו ואלו נשרפין בבית הדשן: חטאת הצבור והיחיד אלו הן חטאת הצבור שעירי ראשי חדשים ושל מועדות שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון ארבע מתנות על ארבע קרנות. פיר עליה בכבש ופנה לסובב וכא לו לקרן דרומית מזרחית. צפונית מערבית. מערבית דרומית. שיירי הדם היה שופך על יסוד דרומי. ונאכלין לפנים

מִן הַקְּדֵמִים לְזַכְּרֵי בְרָכָה בְּכָל מַאֲכָל לְיוֹם וְלַיְלָה
עֵר חֲצוֹת :

הָעוֹלָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים שְׁחִיטָתָהּ בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָהּ בִּכְלִי
שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָהּ טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע וּמְעוֹנָה הַפְשָׁט
וְנִתּוּחַ וְכָלִיל לְאִשִּׁים :

זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר וַאֲשָׁמוֹת . אֵלּוּ הֵן אֲשָׁמוֹת . אָשָׁם
גְּזֵלוֹת . אָשָׁם מְעִילוֹת . אָשָׁם שִׁפְחָה חֲרוּפָה . אָשָׁם נָזִיר .
אָשָׁם מְצוֹרָע . אָשָׁם תָּלוּי . שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן
בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע .
וְנֶאֱכָלִין לְפָנִים מִן הַקְּלָעִים לְזַכְּרֵי כְהֻנָּה בְּכָל מַאֲכָל לְיוֹם
וְלַיְלָה עַד חֲצוֹת :

הַתּוֹדָה וְאֵיל נָזִיר קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בְּכָל מָקוֹם בָּעֲזָרָה
וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע . וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר לְכָל
אָדָם בְּכָל מַאֲכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד : הַמּוּרָם מֵהֶם כֵּיוֹצֵא בָּהֶם
אֲבָל שֶׁהַמּוּרָם נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים לְנָשֵׁיהֶם וְלִבְנֵיהֶם וְלַעֲבָדֵיהֶם :

שְׁלָמִים קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בְּכָל מָקוֹם בָּעֲזָרָה . וְדָמָן
טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר לְכָל אָדָם
בְּכָל מַאֲכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד : הַמּוּרָם מֵהֶם כֵּיוֹצֵא בָּהֶם
אֲבָל שֶׁהַמּוּרָם נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים לְנָשֵׁיהֶם וְלִבְנֵיהֶם וְלַעֲבָדֵיהֶם :

הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַפֶּסַח קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בְּכָל מָקוֹם
בָּעֲזָרָה וְדָמָן טָעוּן מַתָּנָה אַחַת . וּבְלֹבָד שֶׁיִּתֵּן כְּנֶגֶד הַיְסוֹד : שְׁנָה
בְּאֵכִילָתָן הַבְּכוֹר נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים וְהַמַּעֲשֵׂר לְכָל אָדָם . וְנֶאֱכָלִין
בְּכָל הָעִיר בְּכָל מַאֲכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד : הַפֶּסַח אֵינוֹ
נֶאֱכָל אֶלָּא בַּלַּיְלָה וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא עַד חֲצוֹת וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא
לִמְנוּיָו וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא צָלִי :

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת
הָאָדָם . מִקַּל וָחוֹמֶר . וּמִגְּזֵרָה שָׁוָה . מִבִּנְיַן אָב מִכָּתוּב אֶחָד .
וּמִבִּנְיַן אָב מִשְּׁנֵי כְתוּבִים . מִכְּלָל וּפְרָט . וּמִפְּרָט וּכְלָל . כְּלָל
וּפְרָט וּכְלָל אִי אַתָּה דָן אֶלָּא כְּעִנְיַן הַפְּרָט : מִכְּלָל שֶׁהוּא צָרִיךְ
לְפָרָט . וּמִפְּרָט שֶׁהוּא צָרִיךְ לְכָלָל : כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל
וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ יָצָא אֶלָּא לְלַמֵּד
עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ יָצָא : כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא לְטַעוֹן טוֹעֵן
אֶחָד שֶׁהוּא כְּעִנְיָנוֹ יָצָא . הָיָה לְהַחֲמִיר : כָּל דָּבָר
שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא לְטַעוֹן טוֹעֵן אַחֵר שֶׁלֹּא כְּעִנְיָנוֹ יָצָא לְהָקֵל
וּלְהַחֲמִיר : כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא לִדּוֹן בְּדָבָר הֶחָדֵשׁ
אִי אַתָּה יָכוֹל לְהַחֲזִירוֹ לִכְלָלוֹ עַד שֶׁיַּחֲזִירֵנוּ הַכָּתוּב לִכְלָלוֹ
בְּפֵרוּשׁ : דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ . וְדָבָר הַלָּמֵד מִסּוֹפוֹ : כֵּן
שְׁנֵי כְתוּבִים הַמַּכְחִישִׁים זֶה אֶת זֶה עַד שֶׁיָּבוֹא הַכָּתוּב
הַשְּׁלִישִׁי וְיַכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם :

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיבנה בית
המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך :

קדיש דרבנן

תאדרת ותאמונה לחי עולמים : חבינה וחברכה לחי
עולמים : הגאות והגדולה לחי עולמים : הדעת והדבור לחי
עולמים : החוד וההדר לחי עולמים : הועד והותיקות לחי
עולמים : הוך והזוהר לחי עולמים : החיל והחוסן לחי עולמים :
חסכה והטהרה לחי עולמים : היחוד והיראה לחי עולמים :
חכתר והכבוד לחי עולמים : הלקח והלבוב לחי עולמים : המלוכה
חממשלה לחי עולמים : חנוי והנצח לחי עולמים . הסגוי והשגב
לחי עולמים : העוז והעטרה לחי עולמים : הפדות והפאר לחי
עולמים : הצבי והצדק לחי עולמים : חקריאה והקדושה לחי
עולמים : הרון והרוממות לחי עולמים : חשיר וחשבח לחי
עולמים : התהלה והתפארת לחי עולמים :

הוֹדוּ לַיְיָ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו : הִתְהַלְלוּ
בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְיָ : דִּרְשׁוּ יְיָ וְעֻזּוֹ
בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד : זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי פִיהוּ : זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו:
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו : זִכְרוּ לָעוֹלָם
בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר : אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם
וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְחָק : וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל
בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶרֶץ כְּנַעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם:
בִּהְיוֹתְכֶם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ : וַיִּתְהַלְּכוּ
מִגּוֹי אֶל גּוֹי וּמִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר : לֹא הִנִּיחַ לְאִישׁ
לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים : אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי
וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ : שִׁירוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם
אֶל יוֹם יְשׁוּעָתוֹ: סַפְּרוּ בַגּוֹיִם אֶת כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים
נִפְלְאוֹתָיו: כִּי גָדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד וְנוֹרָא הוּא עַל
כָּל אֱלֹהִים : כִּי כָל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים . (כאן אדיז
להפסיק) וַיְיָ שָׁמַיִם עָשָׂה : הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְחֶדְוָה
בִּמְקוֹמוֹ : הָבוּ לַיְיָ מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַיְיָ כָּבוֹד
וָעֹז : הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ לְפָנָיו
הִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ : חִילוּ מִלְּפָנָיו כָּל הָאָרֶץ
אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט : יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ
וְיֹאמְרוּ בַגּוֹיִם יְיָ מָלָךְ : יַרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ יַעֲלוֹץ
הַשָּׂדֶה וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ : אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי יְיָ
כִּי בָא לִשְׁפּוֹט אֶת הָאָרֶץ : הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ : וְאִמְרוּ הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְקַבְּצֵנוּ וְהַצִּילֵנוּ
מִן הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ:
בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וַיֹּאמְרוּ
כָּל הָעָם אָמֵן וְהַלֵּל לַיְיָ : רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לַהֲדֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא : רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ: וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן
וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ:
אַתָּה יְיָ לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד
יִצְּרוּנִי : זְכוֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה :
תְּנוּ עוֹז לֵאלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל גַּאֲוָתוֹ וְעֻזּוֹ בַּשְּׁחָקִים:
נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נֹתֵן עֹז
וְתַעֲצֻמוֹת לָעָם בָּרוּךְ אֱלֹהִים : אֵל נְקָמוֹת יְיָ אֵל
נְקָמוֹת הוֹפִיעַ : הִנָּשֵׂא שׁוֹפֵט הָאָרֶץ הָשֵׁב גְּמוּל עַל
גֵּאִים: לַיְיָ הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי
אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ : יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :
הוֹשִׁיעָה אֶת עַמֶּךָ וּבָרֵךְ אֶת נַחֲלָתֶךָ וּרְעֵם וְנַשְּׂאֵם עַד
הָעוֹלָם : נַפְשֵׁנוּ חִכְּתָה לַיְיָ עֶזְרֵנוּ וּמָגִנֵּנוּ הוּא : כִּי
בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ בָטָחְנוּ : יְהִי חַסְדְּךָ יְיָ
עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ : הַרְאֵנוּ יְיָ חַסְדֶּךָ וְיֶשְׁעֲךָ תִּתֶּן
לָנוּ : קוּמָה עֶזְרָתָה לָּנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חַסְדֶּךָ : אֱלֹהֵי יְיָ
אֱלֹהַיִךְ הַמְסֻלָּל מְאֻרָּים מְצָרִים הָרַחַב פִּיךָ וַאֲמַלְּאֵהוּ :
אֲשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ אֱלֹהָיו :
וַאֲנִי בְּחַסְדְּךָ בָטַחְתִּי יָגֵל לִבִּי בִּישׁוּעָתֶךָ אָשִׁירָה
לַיְיָ כִּי גָמַל עָלָי :

מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד : אֲרוֹמִמְךָ יְיָ כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא
שִׂמַּחְתָּ אֹיְבַי לִי : יְיָ אֱלֹהַי שִׁוַּעְתִּי אֵלֶיךָ וַתִּרְפָּאֵנִי : יְיָ הֶעֱלִיתָ
מִן שְׁאוֹל נַפְשִׁי חִיִּיתָנִי מִיָּרְדִי בור : זַמְּרוּ לַיְיָ חֲסִידָיו וְהוֹדוּ לְזֵכֶר
קָדְשׁוֹ : כִּי רֶגַע בְּאַפּוֹ חַיִּים בִּרְצוֹנוֹ בָּעֶרֶב יָלִין בֶּכִי וְלַבֹּקֶר רִנָּה :
וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְשַׁלְוִי בַּל אֶמּוֹט לְעוֹלָם : יְיָ בִּרְצוֹנְךָ הָעֱמַדְתָּ לְהָרְרִי
עוֹ הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל: אֵלֶיךָ יְיָ אֶקְרָא וְאֶל אֲדֹנָי אֶתְחַנָּן :
מַה בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל שָׁחַת הֲיוֹדְךָ עָפָר הֲיַגִּיד אֲמִתֶּךָ : שְׁמַע
יְיָ וְחָנֵּנִי יְיָ הֱיֵה עוֹזֵר לִי : הָפַכְתָּ מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי

וְהַאֲזִינִי שִׁמְעָה׃ לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד וְלֹא יִדֹּם יְיָ אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ׃

בְּיוֹם יְיָ מָלֵךְ יְיָ יְמָלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד׃

וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד׃

הושיענו יי אלהינו וקבצנו מן הגוים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך: ברוך יי אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר כל העם אמן הללויה: כל הנשמה תהלל יה הללויה:

כשכא ויו"ט וכו"כ מתחילין למלה מזמור לדוד כשמיט וכו':

למנצח בנגינות מזמור שיר: אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה: לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך: יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם: ישמחו וירננו לאמים כי תשפט עמים מישור ולאמים בארץ תנחם סלה: יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם: ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו: יברכנו אלהים ויראו אותו כל אפסי ארץ:

הריני מזמן את מי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה על ידי ההוא סמיר ונעלם בשם כל ישראל:

בָּרוּךְ שְׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. בָּרוּךְ הוּא. בָּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה. בָּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם. בָּרוּךְ עוֹשֶׂה בְרֵאשִׁית. בָּרוּךְ מְרַחֵם עַל הָאָרֶץ. בָּרוּךְ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת. בָּרוּךְ מְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב לִירֵאָיו. בָּרוּךְ חַי לָעַד וְקַיָּם לָנֶצַח. בָּרוּךְ פּוֹדֶה וּמַצִּיל. בָּרוּךְ שְׁמוֹ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הָאֵל אָב הָרַחֲמָן הַמְהוּלָל בְּפִי עַמּוֹ מְשֻׁבָּח וּמְפֹאָר בִּלְשׁוֹן חֲסִידָיו וַעֲבָדָיו. וּבְשִׁירֵי דָוִד עַבְדֶּךָ נְהַלֶּלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּשִׁבְחוֹת וּבְזִמְרוֹת וּנְגַדֶּלְךָ וּנְשַׁבֵּחֲךָ וּנְפָאֶרְךָ וְנַמְלִיכְךָ וְנַזְכִּיר שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ אֱלֹהֵינוּ. יָחִיד חֵי הָעוֹלָמִים. מֶלֶךְ מְשֻׁבָּח וּמְפֹאָר עֲדֵי עַד שְׁמוֹ הַגָּדוֹל: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת:

ס"ו מזמור לתודה לה כשכא ויו"ט ולו כש"ם ולז כמוסי"ם ז"ם ולח כעי"כ לפי שמין תודה כשם כימים לט:

מִזְמוֹר לְתוֹדָה הָרִיעוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ: עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה: דְּעוּ כִּי יְיָ הוּא אֱלֹהִים הוּא עָשָׂנוּ וְלוֹ אֲנַחְנוּ עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ: בֹּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרוֹתָיו בִּתְהִלָּה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ: כִּי טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְעַד דֹּר וָדוֹר אֱמוּנָתוֹ:

כמו מתחילין כאן יהי כבוד:

מזמורים לט מומרים כשכא וכיו"ט וכסומ"ם לכם:

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ: יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אוֹמֶר וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה דָּעַת: אֵין אוֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם: בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קַוָּם. וּבִקְצֵה תֵבֵל מִלֵּיהֶם לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם אֹהֶל בָּהֶם: וְהוּא כְּחָתָן יוֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח: מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ וּתְקוּפָתוֹ עַל קְצוֹתָם וְאֵין נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ: תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ עֵדוּת יְיָ נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי: פִּקּוּדֵי יְיָ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב מִצְוַת יְיָ בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם: יִרְאַת יְיָ טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי יְיָ אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו: הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנוֹפֶת צוּפִים: גַּם עַבְדְּךָ נִזְהָר בָּהֶם בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב: שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי: גַּם מִזֵּדִים חֲשֹׂךְ עַבְדֶּךָ אַל יִמְשְׁלוּ בִּי אָז אֵיתָם וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע רָב: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

רַנְנוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה: הוֹדוּ לַיְיָ בְּכִנּוֹר בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ לוֹ: שִׁירוּ לוֹ שִׁיר חָדָשׁ הֵיטִיבוּ נַגֵּן בְּתְרוּעָה:

כִּי יָשָׁר דְּבַר יְיָ וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה: אֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט חֶסֶד יְיָ מָלְאָה הָאָרֶץ: בִּדְבַר יְיָ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם: כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם נוֹתֵן בְּאוֹצָרוֹת תְּהוֹמוֹת: יִירְאוּ מֵיְיָ כָּל הָאָרֶץ מִמֶּנּוּ יָגוּרוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל: כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֹד: יְיָ הֵפִיר עֲצַת גּוֹיִם הֵנִיא מַחְשְׁבוֹת עַמִּים: עֲצַת יְיָ לְעוֹלָם תַּעֲמֹד מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדֹר וָדוֹר: אַשְׁרֵי הַגּוֹי אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהָיו הָעָם בָּחַר לְנַחֲלָה לוֹ: מִשָּׁמַיִם הִבִּיט יְיָ רָאָה אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם: מִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ הִשְׁגִּיחַ אֶל כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם הַמֵּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם: אֵין הַמֶּלֶךְ נוֹשָׁע בְּרֹב חָיִל גִּבּוֹר לֹא יִנָּצֵל בְּרֹב כֹּחַ: שֶׁקֶר הַסּוּס לִתְשׁוּעָה וּבְרוֹב חֵילוֹ לֹא יְמַלֵּט: הִנֵּה עֵין יְיָ אֶל יְרֵאָיו לַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ: לְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשָׁם וּלְחַיּוֹתָם בָּרָעָב: נַפְשֵׁנוּ חִכְּתָה לַיְיָ עֶזְרֵנוּ וּמָגִנֵּנוּ הוּא: כִּי בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ בָּטָחְנוּ: יְהִי חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ:

לְדָוִד בָּשְׂנוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיְגָרְשֵׁהוּ וַיֵּלַךְ: אֲבָרְכָה אֶת יְיָ בְּכָל עֵת תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי: בַּיְיָ תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ: גַּדְּלוּ לַיְיָ אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו: דָּרַשְׁתִּי אֶת יְיָ וְעָנָנִי וּמִכָּל מְגוּרוֹתַי הִצִּילָנִי: הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ וּפְנֵיהֶם אַל יֶחְפָּרוּ: זֶה עָנִי קָרָא וַיְיָ שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוֹ: חוֹנֶה מַלְאַךְ יְיָ סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם: טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב יְיָ אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר יֶחֱסֶה בּוֹ: יְרָאוּ אֶת יְיָ קְדֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב: לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ לִי יִרְאַת יְיָ אֲלַמֶּדְכֶם: מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב: נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה: סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ: עֵינֵי יְיָ אֶל צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל שַׁוְעָתָם: פְּנֵי יְיָ בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זִכְרָם: צָעֲקוּ וַיְיָ שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָם הִצִּילָם: קָרוֹב יְיָ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב וְאֶת דַּכְּאֵי רוּחַ יוֹשִׁיעַ: רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ יְיָ: שֹׁמֵר כָּל עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה: תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה וְשֹׂנְאֵי צַדִּיק יֶאְשָׁמוּ: פּוֹדֶה יְיָ נֶפֶשׁ עֲבָדָיו וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ:

תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר וָדֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בַּלָּיְלָה: זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לְמָאוֹר פָּנֶיךָ: כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ הֶגֶה: יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם עָמָל וָאֱוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי יוֹדֵעַ עוֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִא לְבַב חָכְמָה: שׁוּבָה יְיָ עַד מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עַבָדֶיךָ: שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְכָל יָמֵינוּ: שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: יֵרָאֶה אֶל עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם: וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן: אֹמַר לַיְיָ מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח בּוֹ: כִּי הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת: בְּאֶבְרָתוֹ יָסֵךְ לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ: לֹא תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם: מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יְהַלֵּךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם: יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ: רַק בְּעֵינֶיךָ תַבִּיט וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה: כִּי אַתָּה יְיָ מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ: לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ: כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ: עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגֹּף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ: עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין: כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי: יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ: אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי: אורך

מזמור שירו ליי שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו: הודיע יי ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו: זכר

עכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת
אלהינו: תריעו ליי כל הארץ פצחו ורננו וזמרו: זמרו ליי בכנור
בכנור וקול זמרה בחצוצרות וקול שופר תריעו לפני המלך
יי: ירעם הים ומלואו תבל ויושבי בה: נהרות ימחאו כף
יחד הרים ירננו. לפני יי כי בא לשפוט הארץ: ישפוט תבל
בצדק ועמים במישרים:

שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי: עזרי
מעם יי עושה שמים וארץ: אל יתן למוט רגלך אל ינום שומריך:
הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל: יי שומרך יי צלך על יד
ימינך: יומם השמש לא יככה וירח בלילה: יי ישמרך מכל רע
ישמור את נפשך: יי ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם:

שיר המעלות לדוד שמחתי באמרים לי בית יי נלך: עומדות
היו רגלינו בשעריך ירושלים: ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה
יחדו: ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם
יי: כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד: שאלו
שלום ירושלים ישליו אוהביך: יהי שלום בחילך שלוה
בארמנותיך: למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך: למען בית יי
אלהינו אבקשה טוב לך:

שיר המעלות אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים: הנה
כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גברתה כן
עינינו אל יי אלהינו עד שיחננו: חננו יי חננו כי רב שבענו בוז:
רבת שבעה לה נפשנו הלעג השאננים הבוז לגאי יונים:

שיר המעלות לדוד לולי יי שהיה לנו יאמר נא ישראל: לולי
יי שהיה לנו בקום עלינו אדם: אזי חיים בלעונו בחרות אפם
בנו: אזי המים שטפונו נחלה עבר על נפשנו: אזי עבר על
נפשנו המים הזידונים: ברוך יי שלא נתננו טרף לשיניהם:
נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים הפח נשבר ואנחנו נמלטנו:
עזרנו בשם יי עשה שמים וארץ:

הַלְלוּיָהּ הַלְלִי אֶת שֵׁם יְיָ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ: שֶׁעוֹמְדִים
בְּבֵית יְיָ בְּחַצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ: הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב יְיָ זַמְּרוּ
לְשְׁמוֹ כִּי נָעִים: כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ: כִּי
אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל יְיָ וַאדונינו מִכָּל אֱלֹהִים: כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ
יְיָ עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיַּמִּים וְכָל תְּהוֹמוֹת: מַעֲלֶה נְשִׂאִים
מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר עֹשֶׂה מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו:
שֶׁהִכָּה בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה: שָׁלַח אתות
ומופתים בְּתוֹכֵכִי מִצְרַיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל עֲבָדָיו: שֶׁהִכָּה גּוֹיִם
רַבִּים וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים: לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמוֹרִי וּלְעוֹג
מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּלְכֹל מַמְלְכוֹת כְּנָעַן: וְנָתַן אַרְצָם נַחֲלָה נַחֲלָה
לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ: יְיָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְיָ זִכְרְךָ לְדוֹר וָדוֹר: כִּי יָדִין
יְיָ עַמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנֶחָם: עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה
יְדֵי אָדָם: פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: אָזְנַיִם
לָהֶם וְלֹא יַאֲזִינוּ אַף אֵין יֶשׁ רוּחַ בְּפִיהֶם: כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם
כֹּל אֲשֶׁר בּוֹטֵחַ בָּהֶם: בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת יְיָ בֵּית אַהֲרֹן
בָּרְכוּ אֶת יְיָ: בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת יְיָ יִרְאֵי יְיָ בָּרְכוּ אֶת יְיָ:
בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן שׁוֹכֵן יְרוּשָׁלִַם הַלְלוּיָהּ:

הודו לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: הודו לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: הודו לַאֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: לְעֹשֵׂה
הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדוֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: אֶת
הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים
לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: בְּיָד חֲזָקָה
וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: לְגוֹזֵר יַם סוּף לְגֻזָרִים כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ: וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: וְנִעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ
בְּיַם סוּף כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדוֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אַדִּירִים
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: וּלְעוֹג
מֶלֶךְ הַבָּשָׁן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר לָנוּ כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: וַיִּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל
בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: הודו לְאֵל הַשָּׁמָיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

סומכים הגדרת והאכונה וסמ"ך ב"ש תמלא נעיל

מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת: טוֹב לְהודות לַיְיָ וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ
עֶלְיוֹן: לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת עֲלֵי עָשׂור

נַעֲלֵי נִבֶל עֲלֵי הִגָּיוֹן בְּכִנּוֹר: כִּי שִׂמַּחְתַּנִי יְיָ בְּפָעָלֶךָ בְּמַעֲשֵׂי
יָדֶיךָ אֲרַנֵּן: מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ:
אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת: בְּפָרְחַ רְשָׁעִים
כְּמוֹ עֵשֶׂב וַיָּצִיצוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד: וְאַתָּה
מָרוֹם לְעוֹלָם יְיָ: כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יְיָ כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֹאבֵדוּ
יִתְפָּרְדוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן: וַתָּרֶם כִּרְאֵים קַרְנִי בַּלּוֹתִי בְּשֶׁמֶן
רַעֲנָן: וַתַּבֵּט עֵינִי בְּשׁוּרָי בַּקָּמִים עָלַי מְרֵעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנָי:
צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה: שְׁתוּלִים בְּבֵית יְיָ
בְּחַצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יַפְרִיחוּ: עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים
יִהְיוּ: לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר יְיָ צוּרִי וְלֹא עַוְלָתָה בּוֹ:

יְיָ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְיָ עוֹז הִתְאַזָּר אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל
תִּמּוֹט: נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז מֵעוֹלָם אָתָּה: נָשְׂאוּ נְהָרוֹת יְיָ נָשְׂאוּ
נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דָּכְיָם: מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים
מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ: עֵדֹתֶיךָ נֶאֶמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נַאֲוָה
קֹדֶשׁ יְיָ לְאֹרֶךְ יָמִים:

יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו: יְהִי שֵׁם יְיָ מְבוֹרָךְ
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ:
רָם עַל כָּל גּוֹיִם יְיָ עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: יְיָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְיָ
וְזִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר: יְיָ בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל
מָשָׁלָה: יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ וְיאמְרוּ בַגּוֹיִם יְיָ מָלָךְ:
יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: יְיָ מַלְכוּתֵהּ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ
בְּכָל דּוֹר וָדוֹר: יְיָ מָלָךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן
אַבְדוּ גוֹיִם מֵאַרְצוֹ: יְיָ הֵפִיר עֲצַת גּוֹיִם הֵנִיא מַחְשְׁבוֹת
עַמִּים: רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וַעֲצַת יְיָ הִיא תָקוּם: עֲצַת
יְיָ לְעוֹלָם תַּעֲמוֹד מַחְשָׁבוֹת לְבּוֹ לְדֹר וָדֹר: כִּי הוּא אָמַר
וַיֶּהִי הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֹד: כִּי בָחַר יְיָ בְּצִיּוֹן אִוָּה לְמוֹשָׁב לוֹ:
כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ: כִּי לֹא יִטּוֹשׁ יְיָ עַמּוֹ
וְנַחֲלָתוֹ לֹא יַעֲזוֹב: וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית
וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ: יְיָ הוֹשִׁיעָה
הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ:

אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶלָה: אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה
לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ אֱלֹהָיו: תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ
וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּכָל יוֹם אֲבָרְכֶךָּ וַאֲהַלְלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם
וָעֶד: גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר: דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח
מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ: הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ
אָשִׂיחָה: וֶעֱזוּז נוֹרְאוֹתֶיךָ יֹאמֵרוּ וּגְדֻלָּתְךָ אֲסַפְּרֶנָּה: זֵכֶר רַב טוּבְךָ
יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יְרַנֵּנוּ: חַנּוּן וְרַחוּם יְיָ אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדָל חָסֶד:
טוֹב יְיָ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו: יודוּךָ יְיָ כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ
יְבָרְכוּכָה: כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ: לְהודִיעַ לִבְנֵי
הָאָדָם גְּבוּרוֹתָיו וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ: מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים
וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר: סומֵךְ יְיָ לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל
הַכְּפוּפִים: עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם
בְּעִתּוֹ: פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן: צַדִּיק יְיָ בְּכָל
דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו: קָרוֹב יְיָ לְכָל קוֹרָאָיו לְכֹל אֲשֶׁר
יִקְרָאוּהוּ בֶּאֱמֶת: רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם:
שומֵר יְיָ אֶת כָּל אוהֲבָיו וְאֵת כָּל הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד: תְּהִלַּת יְיָ
יְדַבֶּר פִּי וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ
יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עולם הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ: אֲהַלְלָה יְיָ בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה
לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי: אַל תִּבְטְחוּ בִּנְדִיבִים בְּבֶן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ
תְּשׁוּעָה: תֵּצֵא רוּחוֹ יָשׁוּב לְאַדְמָתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ
עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו: אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׂבְרוֹ עַל יְיָ אֱלֹהָיו:
עוֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם הַשּׁומֵר אֱמֶת
לְעוֹלָם: עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט לָעֲשׁוּקִים נוֹתֵן לֶחֶם לָרְעֵבִים יְיָ מַתִּיר
אסוּרִים: יְיָ פּוֹקֵחַ עִוְרִים יְיָ זוֹקֵף כְּפוּפִים יְיָ אוהֵב צַדִּיקִים:
יְיָ שומֵר אֶת גֵּרִים יָתוֹם וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יְעַוֵּת:
יִמְלוֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב זַמְּרוּ אֱלֹהֵינוּ כִּי נָעִים נָאוָה תְהִלָּה:
בּונֵה יְרוּשָׁלַיִם יְיָ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס: הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ
לְעַצְבוֹתָם: מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא: גָּדוֹל

שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו׃ הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְיָ׃ דִּרְשׁוּ יְיָ וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד׃ זִכְרוּ נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מוֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי פִיהוּ׃ זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו׃ הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו׃ זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר׃ אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְחָק׃ וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם׃ לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם׃ בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ׃ וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי וּמִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר׃ לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים׃ אַל תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ׃ וַיִּקְרָא רָעָב עַל הָאָרֶץ כָּל מַטֵּה לֶחֶם שָׁבָר׃ שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף׃ עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל נַפְשׁוֹ בָּאָה׃ עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יְיָ צְרָפָתְהוּ׃ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ׃ וַיָּשֶׂם אֲדוֹן לְבֵיתוֹ וּמוֹשֵׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ׃ לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וְזִקְנָיו יְחַכֵּם׃ וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם׃ וַיִּפֶן אֶת עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ מִצָּרָיו׃ הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו׃ שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ׃ שָׂמוּ בָהֶם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם׃ שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ׃ הָפַךְ מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת דְּגָתָם׃ שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם׃ אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל גְּבוּלָם׃ נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם׃ וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם׃ אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר׃ וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם׃ וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית כָּל אוֹנָם׃ וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל׃ שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם׃ פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה׃ שָׁאֲלוּ וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם׃ פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר׃ כִּי זָכַר אֶת דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת אַבְרָהָם עַבְדּוֹ׃ וַיּוֹצִא עַמּוֹ בְּשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו׃ וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יָרָשׁוּ׃ בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ׃ הַלְלוּיָהּ׃

אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיְיָ וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיְיָ כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם׃ עֻזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה׃ זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ׃ יְיָ אִישׁ מִלְחָמָה יְיָ שְׁמוֹ׃ מַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ בְיַם סוּף׃ תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ יָרְדוּ בִמְצוֹלוֹת כְּמוֹ אָבֶן׃ יְמִינְךָ יְיָ נֶאְדָּרִי בַכֹּחַ יְמִינְךָ יְיָ תִּרְעַץ אוֹיֵב׃ וּבְרוֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ׃ וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ מַיִם נִצְּבוּ כְמוֹ נֵד נוֹזְלִים קָפְאוּ תְהֹמוֹת בְּלֶב יָם׃ אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ נַפְשִׁי אָרִיק חַרְבִּי תּוֹרִישֵׁמוֹ׃ נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים׃ מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא׃ נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ׃ נָחִיתָ בְחַסְדְּךָ עַם זוּ גָּאָלְתָּ נֵהַלְתָּ בְעֻזְּךָ אֶל נְוֵה קָדְשֶׁךָ׃ שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן חִיל אָחַז יֹשְׁבֵי פָלֶשֶׁת׃ אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֹאחֲזֵמוֹ רָעַד נָמֹגוּ כֹּל יֹשְׁבֵי כְנָעַן׃ תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד בִּגְדֹל זְרוֹעֲךָ יִדְּמוּ כָּאָבֶן עַד יַעֲבֹר עַמְּךָ יְיָ עַד יַעֲבֹר עַם זוּ קָנִיתָ׃ תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ כּוֹנָן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְיָ מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ׃ יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד׃ יְיָ מַלְכוּתֵהּ קָאֵם לָעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא׃ כִּי בָא סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו בַּיָּם וַיָּשֶׁב יְיָ עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם׃ כִּי לַיְיָ הַמְּלוּכָה וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם׃ וְעָלוּ מוֹשִׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפּוֹט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיְיָ הַמְּלוּכָה׃ וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד׃

וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד׃

יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ . כִּי לְךָ נָאֶה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וּשְׁבָחָה הַלֵּל וְזִמְרָה עֹז וּמֶמְשָׁלָה נֶצַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה תְּהִלָּה וְתִפְאֶרֶת קְדֻשָּׁה וּמַלְכוּת . בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וּמְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת בּוֹרֵא כָּל הַנְּשָׁמוֹת רִבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים הַמְבֹרָךְ בְּשִׁירֵי וְזִמְרָה מֶלֶךְ יָחִיד אַל חֵי הָעוֹלָמִים : ח"ק

כעט"ת מומרים שיר המעלות ממעמקים

חזן **בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְבֹרָךְ :**

קו"ח בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם **יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא** חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת הַכֹּל :

הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים עָלֶיהָ בְּרַחֲמִים . וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית . מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ : הַמֶּלֶךְ הַמְרוֹמָם לְבַדּוֹ מֵאָז . הַמְשֻׁבָּח וְהַמְפֹאָר וְהַמִּתְנַשֵּׂא מִימוֹת עוֹלָם : אֱלֹהֵי עוֹלָם בְּרַחֲמֶיךָ רַחֵם עָלֵינוּ . אֲדוֹן עֻזֵּנוּ צוּר מִשְׂגַּבֵּנוּ . מָגֵן יִשְׁעֵנוּ מְשֻׂגָּב בַּעֲדֵנוּ : אֵל בָּרוּךְ גְּדוֹל דֵּעָה . הֵכִין וְפָעַל זְהֵרֵי חַמָּה . טוֹב יָצַר כָּבוֹד לְשִׁמּוֹ . מְאוֹרוֹת נָתַן סְבִיבוֹת עֻזּוֹ . פְּנוֹת צְבָאָיו קְדוֹשִׁים רוֹמְמֵי שַׁדַּי תָּמִיד מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל

דְּבָרְךָ כִּי צַדִּיק אָתָּה : וַתֹּאמֶר אֶת עָנְיֵ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרָיִם וְאֶת עַוְלָקָם שָׁמַעְתָּ עַל יַם סוּף : וַתַּתֵּן אֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּפַרְעֹה וּבְכָל עֲבָדָיו וּבְכָל עַם אַרְצוֹ : כִּי יָדַעְתָּ כִּי הֵזִידוּ עֲלֵיהֶם וַתַּעַשׂ לְךָ שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה : וְהַיָּם בָּקַעְתָּ לִפְנֵיהֶם וַיַּעַבְרוּ בְתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה : וְאֶת רוֹדְפֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ בִּמְצוֹלוֹת כְּמוֹ אָבֶן בְּמַיִם עַזִּים :

וַיּוֹשַׁע יְיָ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם : וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת יְיָ וַיַּאֲמִינוּ בַּיְיָ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ :

אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיְיָ וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיְיָ כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם : עֻזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה : זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ : יְיָ אִישׁ מִלְחָמָה יְיָ שְׁמוֹ : מַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ בְיַם סוּף : תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ יָרְדוּ בִמְצוֹלוֹת כְּמוֹ אָבֶן : יְמִינְךָ יְיָ נֶאְדָּרִי בַכֹּחַ יְמִינְךָ יְיָ תִּרְעַץ אוֹיֵב : וּבְרוֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ : וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ מַיִם נִצְּבוּ כְמוֹ נֵד נוֹזְלִים קָפְאוּ תְהֹמוֹת בְּלֶב יָם : אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ נַפְשִׁי אָרִיק חַרְבִּי תּוֹרִישֵׁמוֹ : נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים : מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא : נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ : נָחִיתָ בְחַסְדְּךָ עַם זוּ גָּאָלְתָּ נֵהַלְתָּ בְעֻזְּךָ אֶל נְוֵה קָדְשֶׁךָ : שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן חִיל אָחַז יֹשְׁבֵי פָלֶשֶׁת : אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֹאחֲזֵמוֹ רָעַד נָמֹגוּ כֹּל יֹשְׁבֵי כְנָעַן : תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד בִּגְדֹל זְרוֹעֲךָ יִדְּמוּ כָּאָבֶן : עַד יַעֲבֹר עַמְּךָ יְיָ עַד יַעֲבֹר עַם זוּ קָנִיתָ : תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ כּוֹנָן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְיָ מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ : יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד : יְיָ מַלְכוּתֵהּ קָאֵם לָעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא : כִּי בָא סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו בַּיָּם וַיָּשֶׁב יְיָ עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם : כִּי לַיְיָ הַמְּלוּכָה וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם : וְעָלוּ מוֹשִׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפּוֹט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיְיָ הַמְּלוּכָה : וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד :

וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד :

יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ . כִּי לְךָ נָאֶה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וּשְׁבָחָה הַלֵּל וְזִמְרָה עֹז וּמֶמְשָׁלָה נֶצַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה תְּהִלָּה וְתִפְאֶרֶת קְדֻשָּׁה וּמַלְכוּת . בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וּמְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת בּוֹרֵא כָּל הַנְּשָׁמוֹת רִבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים הַמְבֹרָךְ בְּשִׁירֵי וְזִמְרָה מֶלֶךְ יָחִיד אַל חֵי הָעוֹלָמִים : ח"ק

כעט"ת מומרים שיר המעלות ממעמקים

חזן **בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְבֹרָךְ :**

קו"ח בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם **יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא** חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת הַכֹּל :

הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים עָלֶיהָ בְּרַחֲמִים . וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית . מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ : הַמֶּלֶךְ הַמְרוֹמָם לְבַדּוֹ מֵאָז . הַמְשֻׁבָּח וְהַמְפֹאָר וְהַמִּתְנַשֵּׂא מִימוֹת עוֹלָם : אֱלֹהֵי עוֹלָם בְּרַחֲמֶיךָ רַחֵם עָלֵינוּ . אֲדוֹן עֻזֵּנוּ צוּר מִשְׂגַּבֵּנוּ . מָגֵן יִשְׁעֵנוּ מְשֻׂגָּב בַּעֲדֵנוּ : אֵל בָּרוּךְ גְּדוֹל דֵּעָה . הֵכִין וְפָעַל זְהֵרֵי חַמָּה . טוֹב יָצַר כָּבוֹד לְשִׁמּוֹ . מְאוֹרוֹת נָתַן סְבִיבוֹת עֻזּוֹ . פְּנוֹת צְבָאָיו קְדוֹשִׁים רוֹמְמֵי שַׁדַּי תָּמִיד מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל

אל

וְקָרוֹת עָמוּ נ בְּרִית לָתֵת אֶת אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַיְבוּסִי וְהַגִּרְגָּשִׁי לָתֵת לְזַרְעוֹ וַתָּקֶם אֶת

אֵל וְקַדִּישְׁתּוֹ. תִּתְבָּרַךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת עַל כָּל שֶׁבַח מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְעַל מְאוֹרֵי אוֹר שֶׁעָשִׂיתָ (שְׁיִזְרְחוּ) הֵמָּה יְפָאֲרוּךָ סֶלָה:

תִּתְבָּרַךְ יְיָ צוּרֵנוּ מַלְכֵּנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ בּוֹרֵא קְדוֹשִׁים יְשַׁבַּח שִׁמְךָ לְעַד מַלְכֵּנוּ יוֹצֵר מְשָׁרְתִים וְאֲשֶׁר מְשָׁרְתָיו כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּרוּם עוֹלָם וּמַשְׁמִיעִים בְּיִרְאָה יַחַד בְּקוֹל (בְּ)דִבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם: כֻּלָּם אֲהוּבִים כֻּלָּם בְּרוּרִים כֻּלָּם גִּבּוֹרִים כֻּלָּם קְדוֹשִׁים וְכֻלָּם עֹשִׂים בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה רָצוֹן קוֹנָם. וְכֻלָּם פּוֹתְחִים אֶת פִּיהֶם בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בְּשִׁירָה וּבִזְמָרָה וּמְבָרְכִין וּמְשַׁבְּחִין וּמְפָאֲרִין וּמַעֲרִיצִין וּמַקְדִּישִׁין וּמַמְלִיכִין:

אֶת שֵׁם הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא. וְכֻלָּם מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם זֶה מִזֶּה. וְנוֹתְנִים רְשׁוּת זֶה לָזֶה. לְהַקְדִּישׁ לְיוֹצְרָם בְּנַחַת רוּחַ בְּשָׂפָה בְּרוּרָה וּבִנְעִימָה קְרֻשָּׁה כֻּלָּם כְּאֶחָד עוֹנִים בְּאֵימָה וְאוֹמְרִים בְּיִרְאָה:

קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:
וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקּוֹדֶשׁ בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֻמַּת שְׂרָפִים. לְעֻמָּתָם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים:

בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ:

לְאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת יִתְּנוּ לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם זְמִירוֹת יֹאמֵרוּ וְתִשְׁבָּחוֹת יַשְׁמִיעוּ. כִּי הוּא לְבַדּוֹ פּוֹעֵל גְּבוּרוֹת עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בַּעַל מִלְחָמוֹת זוֹרֵעַ צְדָקוֹת מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת בּוֹרֵא רְפוּאוֹת נוֹרָא תְהִלּוֹת אָדוֹן הַנִּפְלָאוֹת הַמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. כְּאָמוּר לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדוֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: (וְהִתְקִין מְאוֹרוֹת מְשֻׁבָּח עוֹלְמוֹ אֲשֶׁר בָּרָא): אוֹר חָדָשׁ עַל צִיּוֹן תָּאִיר וְנִזְכֶּה כֻלָּנוּ בְּמְהֵרָה לְאוֹרוֹ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת:

אַהֲבָה רַבָּה (אַהֲבַת עוֹלָם) אֲהַבְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. חֶמְלָה גְּדוֹלָה וִיתֵרָה חָמַלְתָּ עָלֵינוּ. אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּעֲבוּר שִׁמְךָ הַגָּדוֹל וּבַעֲבִיר אָבוֹתֵינוּ שֶׁבָּטְחוּ בְךָ וַתְּלַמְּדֵם חֻקֵּי חַיִּים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כֵּן תְּחָנֵנוּ וּתְלַמְּדֵנוּ: אָבִינוּ הָאָב הָרַחֲמָן הַמְרַחֵם רַחֵם עָלֵינוּ וְתֵן בְּלִבֵּנוּ בִּינָה לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל לִשְׁמוֹעַ לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ וְדַבֵּק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְיַחֵד לְבָבֵנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ לְמַעַן לֹא נֵבוֹשׁ וְלֹא נִכָּלֵם וְלֹא נִכָּשֵׁל לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ הַגָּדוֹל (וְהַגִּבּוֹר) וְהַנּוֹרָא בָּטָחְנוּ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתֶךָ: וְרַחֲמֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְחַסְדֶּיךָ הָרַבִּים אַל יַעַבְוּנוּ נֶצַח סֶלָה וָעֶד: מַהֵר וְהָבֵא עָלֵינוּ בְּרָכָה וְשָׁלוֹם מֵהָרָה מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. וּשְׁבוֹר עֻלֵּנוּ מֵעַל צַוָּארֵנוּ וְתוֹלִיכֵנוּ מְהֵרָה קוֹמְמִיוּת לְאַרְצֵנוּ כִּי אֵל פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת אָתָּה. וּבָנוּ בָחַרְתָּ מִכָּל עַם וְלָשׁוֹן וְקֵרַבְתָּנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל סֶלָה בֶּאֱמֶת בְּאַהֲבָה. לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְיַחֶדְךָ בְּאַהֲבָה וּלְאַהֲבָה אֶת שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

יחיד חותם אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:
בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ

הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ: וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מְטַר אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ: הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְיָ נֹתֵן לָכֶם: וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יֶדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפוֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ בְּשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ:

לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבוֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרוֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

אֱמֶת וְיַצִּיב וְכָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר וְנֶאֱמָן וְאָהוּב וְחָבִיב וְנֶחְמָד וְנָעִים וְנוֹרָא וְאַדִּיר וּמְתֻקָּן וּמְקֻבָּל וְטוֹב וְיָפֶה הַדָּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: אֱמֶת אֱלֹהֵי עוֹלָם מַלְכֵּנוּ צוּר יַעֲקֹב מָגֵן יִשְׁעֵנוּ לְדוֹר וָדוֹר הוּא קַיָּם וּשְׁמוֹ קַיָּם וְכִסְאוֹ נָכוֹן וּמַלְכוּתוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לָעַד קַיֶּמֶת: וּדְבָרָיו חַיִּים וְקַיָּמִים נֶאֱמָנִים וְנֶחְמָדִים לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. עַל אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ עַל בָּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל כָּל דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבָדֶיךָ:

עַל הָרִאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דָּבָר טוֹב וְקַיָּם לָעוֹלָם וָעֶד אֱמֶת וֶאֱמוּנָה חוֹק וְלֹא יַעֲבוֹר. אֱמֶת שֶׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. מַלְכֵּנוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ. גּוֹאֲלֵנוּ גּוֹאֵל אֲבוֹתֵינוּ. יוֹצְרֵנוּ צוּר יְשׁוּעָתֵנוּ. פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם (הוּא) שְׁמֶךָ. וְאֵין לָנוּ עוֹד אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ סֶלָה:

עֶזְרַת אֲבוֹתֵינוּ אַתָּה הוּא מֵעוֹלָם מָגֵן וּמוֹשִׁיעַ לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר: בְּרוּם עוֹלָם מוֹשָׁבֶךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ וְצִדְקָתְךָ עַד אַפְסֵי אָרֶץ: אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁיִּשְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ וְתוֹרָתְךָ וּדְבָרְךָ יָשִׂים עַל לִבּוֹ: אֱמֶת אַתָּה הוּא אָדוֹן לְעַמֶּךָ וּמֶלֶךְ גִּבּוֹר לָרִיב רִיבָם לְאֻמּוֹת וּבְנִים: אֱמֶת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ: אֱמֶת מְמַצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ: כָּל בְּכוֹרֵיהֶם הָרָגְתָּ וּבְכוֹרְךָ יִשְׂרָאֵל גָּאָלְתָּ יָם סוּף לָהֶם בָּקַעְתָּ וְזֵדִים טִבַּעְתָּ וִידִידִים הֶעֱבַרְתָּ (עברו יָם) וַיְכַסּוּ מַיִם צָרֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתָר: עַל זֹאת שִׁבְּחוּ אֲהוּבִים וְרוֹמְמוּ לָאֵל. וְנָתְנוּ יְדִידִים זְמִירוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם: רָם וְנִשָּׂא גָּדוֹל וְנוֹרָא מַשְׁפִּיל גֵּאִים עַדִי אֶרֶץ וּמַגְבִּיהַּ שְׁפָלִים עַדִי מָרוֹם

מוֹצִיא אֲסִירִים וּפוֹדֶה עֲנָוִים וְעוֹזֵר דַּלִּים (הָעוֹנֶה)
וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּעֵת שַׁוְּעָם אֵלָיו: תְּהִלּוֹת לָאֵל
עֶלְיוֹן גּוֹאֵלָם בָּרוּךְ הוּא וּמְבוֹרָךְ שְׁמוֹ. מֹשֶׁה וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כֻלָּם:
מִי כָמוֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָּמוֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא
תְהִלּוֹת עֹשֵׂה פֶלֶא:

שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְאוּלִים לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל שְׂפַת
הַיָּם יַחַד כֻּלָּם הודוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ. יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

צוּר יִשְׂרָאֵל קוּמָה בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל וּפְדֵה כִנְאֻמֶךָ יְהוּדָה
וְיִשְׂרָאֵל: וְגֹאֲלֵנוּ יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל:

(בפוסח ולמנחה) כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ:
אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל
הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים
וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי
בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:

(בעשי"ת) זָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר
הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים:

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם:
אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ:
נשיב הָרוּחַ ומוריד הַגֶּשֶׁם:

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ
נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי
עָפָר. מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמֶה לָךְ: מֶלֶךְ מֵמִית
וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה:

(בעשי"ת) מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמָן זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים:
וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:
כמנהג הס"ת קומרים זה

קַדֵּישׁ שִׁמְךָ וְעַרְצֵךְ כְּנוֹעַם שִׂיחַ סוֹד שִׂרְפֵי קוֹדֶשׁ
הַמְשַׁלְּשִׁים לְךָ קְדוּשָׁה. כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל
זֶה וְאָמַר: קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ. לְעֻמָּתָם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים: בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ:
וּבְדִבְרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר: יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן
לְדֹר וָדוֹר הַלְלוּיָהּ:

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ
סֶלָה. כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל
הַקָּדוֹשׁ: (כפה ס הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ)

אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ לְמַדַּע תּוֹרָתֶךָ. וַתְּלַמְּדֵנוּ לַעֲשׂוֹת
חָפֵּי רְצוֹנֶךָ. וַתַּבְדֵּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוֹל.
בֵּין אוֹר לְחוֹשֶׁךְ. בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים. בֵּין יוֹם
הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה: אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הַחֲל
עָלֵינוּ הַיָּמִים הַבָּאִים לְקִרְאָתֵנוּ לְשָׁלוֹם חֲשׁוּכִים
מִכָּל חֵטְא וּמְנוּקִים מִכָּל עָוֹן. וּמְדֻבָּקִים בְּיִרְאָתֶךָ:
(ו) חָנֵנוּ מֵאִתְּךָ דֵּעָה בִּינָה וְהַשְׂכֵּל. (חֲכָמָה בִּינָה וָדַעַת).
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ חוֹנֵן הַדָּעַת:

הֲשִׁיבֵנוּ אָבִינוּ לְתוֹרָתֶךָ. וְקָרְבֵנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ.
וְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ
הָרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה:

סְלַח לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטָאנוּ מְחַל לָנוּ מַלְכֵּנוּ כִּי פָשָׁעְנוּ.
כִּי אֵל טוֹב וְסַלָּח אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלוֹחַ:

רְאֵה נָא בְעָנְיֵנוּ וְרִיבָה רִיבֵנוּ וּגְאָלֵנוּ גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה
ם

מְהֵרָה לְמַעַן שְׁמֶךָ כִּי אֵל גּוֹאֵל חָזָק אָתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ
גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל:

כתע"ל לומר הס"ת כאן ענגו

רְפָאֵנוּ יְיָ וְנֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנוּ וְנִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתֵנוּ
אָתָּה וְהַעֲלֵה (אַרוּכָה וּמַרְפֵּא לְכָל הַחֳלוּאֵינוּ וּלְכָל
מַכְאוֹבֵינוּ וּלְכָל מַכּוֹתֵינוּ) רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל
מְבוֹלַתֵינוּ: כִּי אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ רוֹפֵא חולי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בָּרֵךְ עָלֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֶת כָּל מִינֵי תְבוּאָתָהּ
לְטוֹבָה וְתֵן (בחורף טַל וּמָטָר) בְּרָכָה עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.
וְשַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ. וּבָרֵךְ שְׁנָתֵנוּ כַּשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת לִבְרָכָה (כִּי אֵל
טוֹב וּמֵטִיב אָתָּה וּמְבָרֵךְ הַשָּׁנִים): בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים:

תְּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ וְשָׂא נֵס לְקַבֵּץ גָּלֻיּוֹתֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ
יַחַד (מהרה) מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. מְאַרְצֵנוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַבֵּץ
נִדְחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

הָשִׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה וְיוֹעֲצֵינוּ כְּבַתְּחִלָּה.
וְהָסֵר מִמֶּנּוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה וּמְלוֹךְ עָלֵינוּ מְהֵרָה אַתָּה
יְיָ לְבַדְּךָ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים וְצַדְּקֵנוּ בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט:
(בעשי"ת הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט)

וְלַמַּלְשִׁינִים אַל תְּהִי תִקְוָה. וְכָל הָרִשְׁעָה כְּרֶגַע
תֹּאבֵד. וְכָל אוֹיְבֶיךָ מְהֵרָה יִכָּרֵתוּ. וְהַזֵּדִים מְהֵרָה
תְעַקֵּר וְתְשַׁבֵּר וּתְמַגֵּר וּתְכַלֵּם וְתַשְׁפִּילֵם וְתַכְנִיעֵם
בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שובר אוֹיְבִים
וּמַכְנִיעַ זֵדִים:

עַל הַצַּדִּיקִים וְעַל הַחֲסִידִים וְעַל זִקְנֵי (שְׁאֵרִית עַמְּךָ בֵּית
יִשְׂרָאֵל וְעַל פְּלֵיטַת (בית) סוֹפְרֵיהֶם וְעַל גֵּרֵי הַצֶּדֶק וְעָלֵינוּ יֶהֱמוּ
נָא רַחֲמֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְתֵן שָׂכָר טוֹב לְכָל הַבּוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ בֶּאֱמֶת
וְשִׂים חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם וּלְעוֹלָם לֹא נֵבוֹשׁ כִּי בְךָ בָּטָחְנוּ וְעַל חַסְדְּךָ
הַגָּדוֹל בֶּאֱמֶת נִשָּׁעֲנָנוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מִשְׁעָן וּמִבְטָח לַצַּדִּיקִים:

וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב וְתִשְׁכּוֹן
בְּתוֹכָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וּבְנֵה אוֹתָהּ בְּקָרוֹב בְּיָמֵינוּ
בִּנְיַן עוֹלָם וְכִסֵּא דָוִד עַבְדְּךָ מְהֵרָה לְתוֹכָהּ תָּכִין:
לת"ב בטנחה נחם בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלָיִם:

נַחֵם יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת אֲבֵלֵי צִיּוֹן וְאֶת אַבְּלֵי יְרוּשָׁלָיִם.
וְאֶת הָעִיר הָאֲבֵלָה וְהַחֲרֵבָה וְהַבְּזוּיָה וְהַשּׁוֹמֵמָה. הָאֲבֵלָה
מִבְּלִי בָנִיהָ וְהַחֲרֵבָה מִמְּעוֹנוֹתֶיהָ. וְהַבְּזוּיָה מִכְּבוֹדָהּ.
וְהַשּׁוֹמֵמָה מֵאֵין יוֹשֵׁב. וְהִיא יוֹשֶׁבֶת וְרֹאשָׁהּ חָפוּי כְּאִשָּׁה
עֲקָרָה שֶׁלֹּא יָלָדָה. וַיַּבְלְעוּהָ לְגְיוֹנוֹת וַיִּירָשׁוּהָ עוֹבְדֵי
פְסִילִים. וַיַּטִּילוּ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לַחֶרֶב וַיַּהֲרְגוּ בְּזוֹרוֹ חַסִידֵי
עֶלְיוֹן. עַל כֵּן צִיּוֹן בִּמַּר תִּבְכֶּה וִירוּשָׁלַיִם תִּתֵּן קוֹלָהּ. לְבִי
לִבֵי עַל חַלְלֵיהֶם. מֵעַי מֵעַי עַל סַכֵּיהֶם. כִּי אַתָּה יְיָ בְּאֵשׁ
הִצַּתָּהּ וּבָאֵשׁ אַתָּה עָתִיד לִבְנוֹתָהּ. בָּאָמוּר וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ
נְאֻם יְיָ חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְתוֹכָהּ: בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ מְנַחֵם צִיּוֹן וּבוֹנֵה יְרוּשָׁלָיִם:

אֶת צֶמַח דָּוִד עַבְדְּךָ מְהֵרָה תַצְמִיחַ. וְקַרְנוֹ תָּרוּם בִּישׁוּעָתֶךָ
כִּי לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל הַיּוֹם וְתִצְמַח לִישׁוּעָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ
מַצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה:

אָב הָרַחֲמָן שְׁמַע קוֹלֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ וְקַבֵּל
בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ. כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים
אָתָּה. וּמִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵּנוּ רֵיקָם אַל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ
וְעוֹנֶה תְּפִלַּת עַמְּךָ: (כפה ס לומרים זה)

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ בְּיוֹם צוֹם תַּעֲנִיתֵנוּ כִּי בְצָרָה
גְדוֹלָה אֲנָחְנוּ. אַל תֵּפֶן אֶל רִשְׁעֵנוּ וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ

מהמנ

מְנוּ וְאַל תַּעְלֵם תְּחִנָּתֵנוּ הֱיֵה נָא קָרוֹב לְשַׁוְּעָתֵנוּ יְהִי נָא חַסְדְּךָ לְנַחֲמֵנוּ טֶרֶם נִקְרָא אֵלֶיךָ עֲנֵנוּ. כְּרֵב שֶׁאָמַר וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע: כִּי אַתָּה יְיָ הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה. פּוֹרֶה וּמַצִּיל בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה:

ליתיר כי אתה וכו' : וסמ"ג מסיים כן גומל לנרוסים

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָעוֹנֶה לְעַמּוֹ בְּעֵת צָרָה:

קודם כי אתה שומע יחודה בכוונה ובכוונן נב ויחלב :

אנא יי תמאתי עויתי ושעשתי לפניך והרע בעיניך עשיתי : רבונו של עולם עשה למען שמן הגדול ותכפר לי על כל עוני וחטאי ופשעי שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך מנעורי ותר חיום הזה ותסלח כל השמות שפגמתי בשמך הגדול:

תחנה על הפרנסה :

אתה הוא יי האלהים הזן וסדרנם ומכלכל מקרני ראמים עד ביצי כנים הטריפני לחם חוקי והמציא לי ולכל בני ביתי מזונותי קודם שאצטרך להם בנתת ולא בצער בהתר ולא באסור לחיים ולשלום בשפע ברכה והצלחה. ום שפע ברכה עליונה כדי שאוכל לעשות רצונך ולעסוק בתורתך ולקיים מצותיך ואל תצריכני לידי מתנת בשר ודם ויקיים בי מקרא שכתוב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון :

כִּי אַתָּה שׁוֹכֵן תְּפִלַּת כָּל פֶּה (עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים):

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְתִתְפַּלְּתָם שְׁעֵה וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם כְּהֵרָה בְּאַהֲבָה תְּקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:

כל"ח וכמוה"מ מוסיפים זה

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ. לְפְלֵיטָה לְטוֹבָה. לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים. לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם

לראש חודש	לפסח	לסוכות
רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה:	חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה:	חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה:

זִכָּרוֹן הַזֶּה. זְכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בּוֹ לִבְרָכָה. וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים טוֹבִים. וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחָנֵּנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ. וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה:

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

מודים אנחנו

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי כָל בָּשָׂר יוֹצְרֵנוּ יוֹצַר בְּרֵאשִׁית בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עַל שֶׁהֶחֱיִיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ כֵּן תְּחַיֵּנוּ וּתְקַיְּמֵנוּ וְתֶאֱסוֹף גָּלְיוֹתֵינוּ לְחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ וְנַעֲשׂוֹת חֻקֶּיךָ וְנַעֲבָדְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם עַל שֶׁאֲנוּ מוֹדִים לָךְ בָּרוּךְ אֵל הַהוֹדָאוֹת:

מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי כָל בָּשָׂר יוֹצְרֵנוּ יוֹצַר בְּרֵאשִׁית בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עַל שֶׁהֶחֱיִיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ כֵּן תְּחַיֵּנוּ וּתְקַיְּמֵנוּ וְתֶאֱסוֹף גָּלְיוֹתֵינוּ לְחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ לִשְׁמוֹר חֻקֶּיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ וּלְעָבְדְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם עַל שֶׁאֲנוּ מוֹדִים לָךְ בָּרוּךְ אֵל הַהוֹדָאוֹת:

עַל הַנִּסִּים וְעַל הַפֻּרְקָן וְעַל הַגְּבוּרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַנִּפְלָאוֹת וְעַל הַנֶּחָמוֹת וְעַל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה:

(בחנוכה בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה מלכות יון של שונא ישראל להשכיחם תורתך

ולהעבירם מחקי רצונך. ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם. דנת את דינם. נקמת את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך וכעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה ואחר כך באו בניך לדביר ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך וקבעו שמונת (ימים אלו בהללי ובהודאה ועשית עמהם נס ופלא ונודה לשמך הגדול סלה) ועי חנוכה אלו ליהודות ולהלל לשמך הגדול:

בפורים בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה כשעמד עליהם המן הרשע בקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן נשים ופף ביום אחד בשלשה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושללם לבוז: ואתה ברחמיך הרבים הפרת את עצתו וקלקלת את מחשבתו והשבות לו גמולו בראשו ותלו אותו ואת בניו על העץ (ועשית עמהם נס ופלא ונודה לשמך הגדול):

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא (תָּמִיד) שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

בפורים וכתוב בְּסֵפֶר חַיִּים טוּבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ וִיבָרְכוּ אֶת שִׁמְךָ הַגָּדוֹל בֶּאֱמֶת לְעוֹלָם כִּי טוֹב הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה הָאֵל הַטּוֹב: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

(בפ"ן אר"א ברכנו בברכה המשולשת בתורה הכתובה על ידי משה עבדך האמורה מפי אהרן ובניו כהנים עם קדושך כאמור: יברכך יי וישמרך: יאר יי פניו אליך ויחנך: ישא יי פניו אליך וישם לך שלום:

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חַיִּים חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ. בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד (יַחַד) בְּאוֹר פָּנֶיךָ. כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב יְהִי בְּעֵינֶיךָ לְבָרְכֵנוּ וּלְבָרֵךְ אֶת כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

בפ"ן בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה וְגְזֵרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנֶחָמוֹת נֶעְבֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

בפ"ן שָׁלוֹם רָב עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תָּשִׂים לְעוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ אָדוֹן לְכָל הַשָּׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ: בפ"ן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

אלהי . נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך ואחרי מצותיך תרדוף נפשי וכל הקמים והחושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבתם . עשה למען שמך . עשה למען ימינך . עשה למען קדשתך . עשה למען תורתך . למען יחלצון ידידיך הושיעה ימינך וענני . יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי : עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן :

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה ביומינו ותן חלקנו בתורתך : ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות : וערבה ליי מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות :

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וְשִׂפְתֵי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה פְתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וְאַחֲרֵי מִצְוֹתֶיךָ תִּרְדֹּף נַפְשִׁי וְכָל הַקָּמִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם. עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ. לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: וְשָׁם נַעַבְדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת: וְעָרְבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי תָּבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתְּחִנָּתֵנוּ שֶׁאֵין אֲנַחְנוּ עַזֵּי פָנִים וְקְשֵׁי עֹרֶף לוֹמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ אֲבָל אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ חָטָאנוּ:

אָשַׁמְנוּ. בָּגַדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבַּרְנוּ דופִי. הֶעֱוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זַדְנוּ. חָמַסְנוּ. טָפַלְנוּ שֶׁקֶר: יָעַצְנוּ רָע. כִּזַּבְנוּ. לַצְנוּ. מָרַדְנוּ. נָאַצְנוּ. סָרַרְנוּ. עָוִינוּ. פָּשַׁעְנוּ. צָרַרְנוּ. קִשִּׁינוּ עוֹרֶף. רָשַׁעְנוּ. שִׁחַתְנוּ. תָּעִינוּ. תִּעְתָּעְנוּ: סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

עַל אֶרֶץ אַפַּיִם אַתָּה וּבַעַל הָרַחֲמִים נְקְרֵאתָ. וְרַךְ תְּשׁוּבָה הוֹרֵיתָ. נִגְלֵית רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ. תְּזַכּוֹר חַיִּים וּבְכָל יוֹם לְזֶרַע יְדִידֶיךָ. תָּפֵן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתִפְלָה פָּנֶיךָ נְקַדֵּם. כְּהוֹדַעְתָּ לָּעֲנִיּ מִקֶּדֶם: סְתָרִיוֹן אַפְּךָ שׁוּב כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כָּתוּב: וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ נֶחְסֶה וְנִתְלוֹנֵן. כֵּיוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בֶּעָנָן: תַּעֲבוֹר עַל פֶּשַׁע וְתִסְלַח אָשָׁם. כֵּיוֹם יִתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם: תַּאֲוַיִן שִׁוַּעְתֵּנוּ וְתַקְשִׁיב קֹט מַאֲיֵר. כֵּיוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ. וְשָׁם נֶאֱמַר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא:

יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה:

וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:

רַחוּם וְחַנּוּן חָטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנָי: יְיָ אַל בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וְאַל בַּחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי: חָנֵּנִי יְיָ כִּי אֻמְלַל אָנִי רְפָאֵנִי יְיָ כִּי נִבְהֲלוּ עֲצָמָי: וְנַפְשִׁי נִבְהֲלָה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד מָתַי: שׁוּבָה יְיָ חַלְּצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חַסְדֶּךָ: כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ בִּשְׁאוֹל מִי יוֹדֶה לָךְ: יָגַעְתִּי בְאַנְחָתִי אַשְׂחֶה בְכָל לַיְלָה מִטָּתִי בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה: עָשְׁשָׁה מִכַּעַס עֵינִי עָתְקָה בְּכָל צוֹרְרָי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן כִּי שָׁמַע יְיָ קוֹל בִּכְיִי: שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי יְיָ תְּפִלָּתִי יִקָּח: יֵבשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ מְאֹד כָּל אוֹיְבַי יָשׁוּבוּ יֵבשׁוּ רָגַע:

לתענית צבור ולעשרת ימי תשובה

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חַדֵּשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּטֵּל מֵעָלֵינוּ כָּל גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּטֵּל מַחְשְׁבוֹת שׂוֹנְאֵינוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָפֵר עֲצַת אוֹיְבֵינוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כַּלֵּה כָּל צַר וּמַשְׂטִין מֵעָלֵינוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ סְתוֹם פִּיוֹת מְשַׂטְּנֵינוּ וּמְקַטְרְגֵינוּ:

אָ֫ם כֹּלָּה רָבָּ֥ר וְחָרֵב וְרָעָב וּשְׁבִי וּמַשְׁחִית וְנֶזֶק פְּגָעֵי בְרִיתֶךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ סְגֹר מַגֵּפָה מִנַּחֲלָתֶךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מְלֹא וְתֹהַל לְכָל עִוֹנוֹתֵינוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מְחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כְּחוֹל בְּרַחֲמֶיךָ רַבִּים כָּל שִׁכְרֵי חוֹבוֹתֵינוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ תְּחִזֵּרֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ שְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוֹלֵי עַמֶּךָ.

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ קְרַע רוֹעַ גְּזַר דִּינֵנוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ בְּזִכָּרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ:

כסדר״ם כמקום (זכרנו) מומרים (כתבנו) ונכתיבם (מתמ):

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ (כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר) לְחַיִּים טוֹבִים:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ (כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר) לִגְאוּלָה וִישׁוּעָה:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ (כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר) לְפַרְנָסָה וְכַלְכָּלָה:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתתן לי ולבני ביתי ולכל המכוכים על שולחני היום ובכל יום ויום מזונותי בכבוד בזכות שמך הגדול (דיקדנסא) חממונה על חפרנסה:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ (כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר) לִזְכִיּוֹת:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ (כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר) לִסְלִיחָה וּמְחִילָה:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הַצְמַח לָנוּ יְשׁוּעָה בְּקָרוֹב:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָרֵם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחֶךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מַלֵּא יָדֵינוּ מִבִּרְכוֹתֶיךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מַלֵּא אֲסָמֵינוּ שָׂבָע:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ שְׁמַע קוֹלֵנוּ הוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ פְּתַח שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם לִתְפִלָּתֵנוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זְכוֹר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אַל תְּשִׁיבֵנוּ רֵיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

אָ֫ם תְּהֵא הַשָּׁעָה הַזֹּאת שְׁעַת רַחֲמִים וְעֵת רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חְמוֹל עָלֵינוּ וְעַל עוֹלָלֵינוּ וְטַפֵּנוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן הֲרוּגִים עַל שֵׁם קָדְשֶׁךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יִחוּדֶךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוֹג הַגְּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ:

אָ֫ם עֲשֵׂה לְמַעַן שִׁמְךָ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ:

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וָחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

לשני וחמישי

וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ: אֲתָה יְיָ לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנּוּ חֲסָדְךָ וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד יִצְּרוּנוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ מִן הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ: אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ אֲדֹנָי מִי יַעֲמוֹד: כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרֵא: לֹא כַחֲטָאֵינוּ תַּעֲשֶׂה לָּנוּ וְלֹא כַּעֲוֹנוֹתֵינוּ תִּגְמוֹל עָלֵינוּ: אִם עֲוֹנֵינוּ עֲנוּ בָּנוּ יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: וְכוֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה: יַעֲנֵנוּ יְיָ בְּיוֹם צָרָה יְשַׂגְּבֵנוּ שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ: אֵבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: וְעַתָּה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ וּזְכָר לָנוּ אֶת בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: וְעַתָּה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ אֶת עַמְּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וַתַּעַשׂ לְךָ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה חָטָאנוּ רָשָׁעְנוּ: אֲדֹנָי כְּכָל צִדְקוֹתֶיךָ יָשָׁב נָא אַפְּךָ וַחֲמָתְךָ מֵעִירֶךָ יְרוּשָׁלַיִם הַר קָדְשֶׁךָ: כִּי בְחַטֹּאתֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ יְרוּשָׁלַיִם וְעַמְּךָ לְחֶרְפָּה לְכָל סְבִיבוֹתֵינוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תַּחֲנוּנָיו וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדֹנָי:

הַפֵּה אֱלֹהַי אָזְנְךָ וּשְׁמַע פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שׁוֹמְמוֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אֲדֹנָי שְׁמָעָה אֲדֹנָי סְלָחָה הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל תְּאַחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל עִירְךָ וְעַל עַמֶּךָ. אֵבִינוּ אָב הָרַחֲמָן הָרְאֵנוּ אוֹת לְטוֹבָה וְקַבֵּץ נְפוּצוֹתֵינוּ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ יָבִינוּ וְיֵרְעוּ כָּל הַגּוֹיִם כִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וַעֲתָה יְיָ אָבִינוּ אַתָּה אֲנַחְנוּ הַחוֹמֶר וְאַתָּה יוֹצְרֵנוּ וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כֻּלָּנוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שִׁמְךָ אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה עִמָּנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ: חוּסָה יְיָ עַל עַמֶּךָ וְאַל תִּתֵּן נַחֲלָתְךָ לְחֶרְפָּה לִמְשָׁל בָּם גּוֹיִם לָמָּה יֹאמְרוּ בָעַמִּים אַיֵּה נָא אֱלֹהֵיהֶם: וַיְהִי נָעַם יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵין מִי יַעֲמֹד בִּפְרָצֵנוּ. אֲבָל שִׁמְךָ הַגָּדוֹל יַעֲטֶר לָנוּ בְּעֵת צָרָה: וַיְהִי כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שִׁמְךָ: בְּרַחֲמֵי אָב עַל בָּנִים כֵּן תְּרַחֵם יְיָ עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שִׁמְךָ: חֲמוֹל עַל עַמְּךָ רַחֵם עַל גַּחֲלָתְךָ חוּסָה נָא כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ חָנֵּנוּ מָלְּבֵנוּ נַעֲנֵנוּ כִּי לְךָ יְיָ הַצְּדָקָה עוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת מִכֹּל עַת:

הַבֵּט נָא רַחֵם נָא וְהוֹשִׁיעָה נָא צֹאן מַרְעִיתֶךָ וְאַל יִמְשֹׁל בָּנוּ קְצָף כִּי לְךָ יְיָ הַיְשׁוּעָה. בְּךָ תוּחַלְתִּי

אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת אָנָּא סְלַח נָא כִּי אֵל טוֹב וְסַלָּח אָתָּה:
אָנָּא מֶלֶךְ רַחוּם וְחַנּוּן זְכוֹר וְהַבֵּט לַבְּרִית בֵּין הַבְּתָרִים וְהַרְאֵה לְפָנֶיךָ עֲקֵדַת יָחִיד וּלְמַעַן יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ אַל הַעֲזִבֵנוּ אֲבִינוּ וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ מַלְכֵּנוּ וְאַל תַּשְׁכִּחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כְּחַטֹּאתֵינוּ.
כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה:

אֵין כְּמוֹךָ חַנּוּן וְרַחוּם יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֵין בָּמוֹךְ אַל אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת הוֹשִׁיעֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מְרֻעַשׁ וּמְרוּגָּז תַּצִּילֵנוּ. וְזָכוֹר לָעֲבָדֶיךָ לְיִצְחָק וְיַעֲקֹב אֶל תֵּפֶן אֶל קְשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל רִשְׁעוֹ וְאֶל חַטָּאתוֹ: שׁוּב מֵחָרוֹן אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמֶּךָ: וְהָפֵר מֵעָלֵינוּ מִכַּת הַמָּוֶת כִּי רַחוּם אָתָּה כִּי כֵן דַּרְכְּךָ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד חָנֵּם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. הוֹשִׁיעֵנוּ יְיָ עַל עַמֶּךָ וְהַצִּילֵנוּ מִזַּעְמֶךָ: וְהָפֵר מֵעָלֵינוּ מִכַּת הַמַּגֵּפָה וְגִזְרָה קָשָׁה כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ יִשְׂרָאֵל: לְךָ אֲדֹנָי הַצְּדָקָה וְלָנוּ בֹּשֶׁת הַפָּנִים מַה נֹּאמַר מַה נְּדַבֵּר וּמַה נִּצְטַדָּק נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וַנַּחֲקֹרָה וְנָשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יְמִינְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא: אָנָּא יְיָ קַוִּינוּ לְךָ יְיָ עֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ: לְךָ יְיָ חַכִּינוּ לְךָ יְיָ קַוִּינוּ לְךָ יְיָ עֲנֵנוּ אַל תַּחְשֶׁה וְתַעֲנֵנוּ כִּי נָאְמוּ גוֹיִם אֲבָדָה תִּקְוָתָם כָּל בָּרָךְ לְךָ תִּכְרַע וְכָל קוֹכָה לְפָנֶיךָ (לְךָ) לְכָבֵד תְּשַׁתַּחֲוֶה:
הַפּוֹתֵחַ יָד בְּתִשׁוּבָה לְקַבֵּל פּוֹשְׁעִים וְחַטָּאִים נִבְהֲלָה נַפְשֵׁנוּ מֵרוֹב עֲצְבוֹנֵנוּ אַל תַּשְׁכִּחֵנוּ נֶצַח קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ. אַל תַּשְׁפִּיךְ חֲרוֹנְךָ עָלֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ עַמְּךָ בְּנֵי בְרִיתֶךָ: אַל הַבִּיטָה לַּ כְּבוֹדֵנוּ בְּגוֹיִם וְשִׁקְּצוּנוּ כְּטוּמְאַת הַנִּדָּה. עַד מָתַי עָוֶךְ בַּשְּׁבִי וְתִפְאַרְתְּךָ בְּיַד צָר. עוֹרְרָה גְּבוּרָתֶךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ. אַל יִמְעֲטוּ לְפָנֶיךָ תְּלָאוֹתֵינוּ: מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד: עָזְרֵנוּ בְּשֵׁם יְיָ עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: חָנֵּנוּ יְיָ חָנֵּנוּ כִּי רַב שָׂבַעְנוּ בוּז: בְּרוֹגֶז רַחֵם תִּזְכּוֹר. (בְּרוֹגֶז עֲקֹרָה תִּזְכּוֹר. בְּרוֹגֶז תְּמִימוּת תִּזְכּוֹר: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ). כִּי הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ זְכוֹר כִּי עָפָר אֲנַחְנוּ: עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל מִשְׁאֹתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: ח"ק

כאן יכרע ויסמוך ראשו על כפות ידיו ויזכור חטאיו:

מ"א אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת אַל בְּאַפְּךָ תּוֹכִיחֵנוּ. חוּסָה יְיָ עַל עַמֶּךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ מִכָּל רָע חָמְאנוּ לְךָ אֲדוֹן סְלַח נָא כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ אָל:

מ"ם אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם וּמָלֵא רַחֲמִים אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ חוּסָה יְיָ עַל שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְהַצִּילֵנוּ מִכָּל רָע חָמְאנוּ לְךָ אֲדוֹן סְלַח נָא כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ אָל:

כשנוסחאן פתוחין נוהגין לומר

כאן סולמא כפר תורס סומכים זה:

וַיְהִי בִּנְסוֹעַ הָאָרוֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה יְיָ וְיָפֻצוּ אוֹיְבֶיךָ וְיָנוּסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ: כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר יְיָ מִירוּשָׁלָיִם: בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתוֹ:

בָּרִיךְ שְׁמֵיהּ דְּמָרֵא עָלְמָא. בָּרִיךְ בְּתָרֵךְ וְאַתְרֵךְ יְהֵא רְעוּתֵךְ עִם עַמֵּךְ יִשְׂרָאֵל לְעָלַם וּפוּרְקַן יְמִינֵךְ אַחֲזִי לְעַמֵּךְ בְּבֵית מַקְדָּשֵׁךְ. וּלְאַמְטוּיֵי לָנָא מִטּוּב נְהוֹרֵךְ וּלְקַבֵּל צְלוֹתָנָא בְּרַחֲמִין. יְהֵא רַעֲיָא קֳדָמָךְ דְּתִתְרְעֵי לָן תֵּיזִין בְּמִיכְאִיתָא וְתֵהֲוֵי אָנָא מְקֻרְיָא בְּנוֹ צַדִּיקָא לְמִרְחַם עֲלֵי וּלְמִנְטַר יָתִי וְיָת כָּל דִּי לִי וְדִי לְעַמָּךְ יִשְׂרָאֵל. אַנְתְּ הוּא זָן לְכוֹלָּא וּמְפַרְנֵס לְכוֹלָּא: אַנְתְּ הוּא שַׁלִּיט עַל כּוֹלָּא. אַנְתְּ הוּא דְּשַׁלִּיט עַל מַלְכַיָּא וּמַלְכוּתָא דִּילָךְ הִיא. אֲנָא עַבְדָּא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּסַגִּידְנָא קֳמֵיהּ וּמְקַמֵּיהּ דַּיְקָר אוֹרַיְתֵיהּ בְּכָל עִדָּן וְעִדָּן. לָא עַל אֱנָשׁ רְוִיצְנָא וְלָא עַל בַּר אֱלָהִין סְכִיכְנָא. אֶלָּא בֶּאֱלָהָא דִּשְׁמַיָּא. דְּהוּא אֱלָהָא קְשׁוֹט וְאוֹרַיְתֵיהּ קְשׁוֹט. וּנְבִיאוֹהִי קְשׁוֹט וּמְסַגֵּי לְמֶעְבַּד טָבָן וּקְשׁוֹט. בֵּיהּ אֲנָא רָחִיץ. וְלִשְׁמֵיהּ קַדִּישָׁא יַקִּירָא אֲנָא אֵימַר תּוּשְׁבְּחָן. יְהֵא רַעֲוָא קֳדָמָךְ דְּתִפְתַּח לִבָּאי בְּאוֹרַיְתָא וְתַשְׁלִים מִשְׁאֲלִין דְּלִבָּאי. וְלִבָּא דְכָל עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל. לְטָב וּלְחַיִּין וְלִשְׁלָם:

נאמר ויו"ט מתחיל פס"ד נאמן:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

אֶחָד הוּא אֱלֹהֵינוּ גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ קָדוֹשׁ (בר"ח ויו"ט וְנוֹרָא) שְׁמוֹ:

בחול נָגִילָה לְיָיְ אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו:

קַבֵּל לְךָ יְיָ הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ: רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדוֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

כשנוסח רוס טוב סומכים זה:

עַל הַכֹּל יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בָּעוֹלָמוֹת שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא: בְּרִצּוֹנוֹ וְכִרְצוֹן יְרֵאָיו וְכִרְצוֹן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל: צוּר הָעוֹלָמִים אֲדוֹן כָּל הַבְּרִיּוֹת אֱלֹהַּ כָּל הַנְּפָשׁוֹת: הַיּוֹשֵׁב בְּמֶרְחֲבֵי מְרוֹם הַשּׁוֹכֵן בְּשְׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם: קְדוּשָׁתוֹ וְקִדְושָׁתוֹ עַל חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ: וּכְבוֹד: וּכְתוּב: שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סוֹלּוּ לָרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְּזוּ לְפָנָיו: וְנִרְאֵהוּ עַיִן

יהגדל ויתקדש פר דאמירן בעלמא ואמרו אמן :

עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל מָאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא דִּי בְאַתְרָא הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפוּרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן : יהא שלמא רבא וכו׳

עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ לַאֲדוֹן הַכֹּל לָתֵת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת וְלֹא שָׂמָנוּ כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה שֶׁלֹּא שָׂם חֶלְקֵנוּ כָּהֶם וְגוֹרָלֵנוּ כְּכָל הֲמוֹנָם : וַאֲנַחְנוּ כּוֹרְעִים מִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא . שֶׁהוּא נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד אָרֶץ . וּמוֹשַׁב יְקָרוֹ בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל . וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים . הוּא אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד . אֱמֶת מַלְכֵּנוּ אֶפֶס זוּלָתוֹ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתוֹ . וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד :

עַל כֵּן נְקַוֶּה לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִרְאוֹת מְהֵרָה בְּתִפְאֶרֶת עֻזֶּךָ לְהַעֲבִיר גִּלּוּלִים מִן הָאָרֶץ וְהָאֱלִילִים כָּרוֹת יִכָּרֵתוּן . לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי וְכָל בְּנֵי בָשָׂר יִקְרְאוּ בִשְׁמֶךָ . לְהַפְנוֹת אֵלֶיךָ כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ . יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָל יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל כִּי לְךָ תִכְרַע כָּל בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן . לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפּוֹלוּ . וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יְקָר יִתֵּנוּ . וְיִקַּבְּלוּ כֻלָּם אֶת עוֹל מַלְכוּתֶךָ . וְתִמְלוֹךְ עֲלֵיהֶם מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד : כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא וּלְעֹלְמֵי עַד תִּמְלוֹךְ בְּכָבוֹד : כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד : וְנֶאֱמַר וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ . בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד : (וְכָתוּב בְּתוֹרָתֶךָ כָּתוּב לֵאמֹר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד) קדיש :

אל תירא מפחד פתאים ומשואת רשעים כי תבוא . עצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל . ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט :

שש זכירות

זכירת יציאת מצרים לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ :

זכירת מעמד הר סיני רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לִבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ : יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב :

זכירת מחיית עמלק זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם : אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ וַיְזַנֵּב בְּךָ כָּל הַנְּחֲשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עָיֵף וְיָגֵעַ וְלֹא יָרֵא אֱלֹהִים : וְהָיָה בְּהָנִיחַ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל אֹיְבֶיךָ מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם לֹא תִשְׁכָּח : יִמַּח שְׁמוֹ וְזִכְרוֹ וְנִמַּח מִעֲשֶׂה הַגּוֹל זָכוֹר אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם :

וכירת מעשה העגל זָכוֹר אַל תִּשְׁכַּח אֵת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמִּדְבָּר :

וכירת פרים זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בַּדָּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם :

וכירת יום השבת זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ :

שלשה עשר עקרים

[א] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא מַנְהִיג וּבוֹרֵא לְכָל הַבְּרוּאִים וְהוּא לְבַדּוֹ עָשָׂה וְעוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים :

[ב] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא יָחִיד וְאֵין יְחִידוּת כָּמוֹהוּ בְּשׁוּם פָּנִים וְהוּא לְבַדּוֹ אֱלֹהֵינוּ הָיָה הֹוֶה וְיִהְיֶה :

[ג] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אֵינוֹ גוּף וְלֹא יַשִּׂיגוּהוּ מַשִּׂיגֵי הַגּוּף וְאֵין לוֹ שׁוּם דִּמְיוֹן כְּלָל :

[ד] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא רִאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרוֹן :

[ה] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לוֹ לְבַדּוֹ רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל וְאֵין לְזוּלָתוֹ רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל :

[ו] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁכָּל דִּבְרֵי נְבִיאִים אֱמֶת :

[ז] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁנְּבוּאַת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיְתָה אֱמֶת וְשֶׁהוּא הָיָה אָב לַנְּבִיאִים לַקּוֹדְמִים לְפָנָיו וְלַבָּאִים אַחֲרָיו :

[ח] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הַמְצוּיָה עַתָּה בְיָדֵינוּ הִיא הַנִּתְּנָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם :

[ט] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה לֹא תֶהֱא מֻחְלֶפֶת וְלֹא תֶהֱא תּוֹרָה אֲחֶרֶת מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ :

[י] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ יוֹדֵעַ כָּל מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם וְכָל מַחְשְׁבוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם הַמֵּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם :

[יא] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ גּוֹמֵל טוֹב לְמִי שֶׁיִּשְׁמוֹר מִצְוֹתָיו וְעוֹנֵשׁ לְמִי שֶׁיַּעֲבוֹר עַל מִצְוֹתָיו :

[יב] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ וְאַף עַל פִּי שֶׁיִּתְמַהְמֵהַּ עִם כָּל זֶה אֲחַכֶּה לוֹ בְּכָל יוֹם שֶׁיָּבוֹא :

[יג] אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁתִּהְיֶה תְּחִיַּת הַמֵּתִים בְּעֵת שֶׁתַּעֲלֶה רְצוֹן מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה זִכְרוֹ לָעַד וּלְנֵצַח נְצָחִים :

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְיָ . קִוִּיתִי יְיָ לִישׁוּעָתֶךָ . יְיָ לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי : לִישׁוּעָתְךָ סַבְּרִית יְיָ . סַבְּרִית יְיָ לִפּוּרְקָנָךְ . יְיָ לִפּוּרְקָנָךְ סַבְּרִית :

סדר קבלת שבת

סז כמזמור לתודה קודם תפלת מנחה של שבת :

קוּם הוֹדוּ לְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ : יֹאמְרוּ גְּאוּלֵי יְיָ אֲשֶׁר גְּאָלָם מִיַּד צָר : וּמֵאֲרָצוֹת קִבְּצָם מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב מִצָּפוֹן וּמִיָּם : תָּעוּ בַמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דָּרֶךְ עִיר מוֹשָׁב לֹא מָצָאוּ : רְעֵבִים גַּם צְמֵאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַטָּף : וַיִּצְעֲקוּ אֶל יְיָ בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יַצִּילֵם : וַיַּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה לָלֶכֶת אֶל עִיר מוֹשָׁב : יוֹדוּ לַיְ חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם : כִּי הִשְׂבִּיעַ נֶפֶשׁ שׁוֹקֵקָה וְנֶפֶשׁ רְעֵבָה מִלֵּא טוֹב : יוֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת אֲסִירֵי עֳנִי וּבַרְזֶל : כִּי הִמְרוּ אִמְרֵי אֵל וַעֲצַת עֶלְיוֹן נָאָצוּ : וַיַּכְנַע בֶּעָמָל לִבָּם כָּשְׁלוּ וְאֵין עוֹזֵר : וַיִּצְעֲקוּ אֶל יְיָ בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם : יוֹצִיאֵם מֵחֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יְנַתֵּק : יוֹדוּ לַיְ חַסְדּוֹ

אֶל בְּחוּז חָפְצָם: יוּדוּ לַיְיָ חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי
אָדָם: וִירוֹמְמוּהוּ בִּקְהַל עָם וּבְמוֹשַׁב זְקֵנִים
יְהַלְלוּהוּ: יָשַׂם נְהָרוֹת לְמִדְבָּר וּמוֹצָאֵי מַיִם
לְצִמָּאוֹן: אֶרֶץ פְּרִי לִמְלֵחָה מֵרָעַת יוֹשְׁבֵי בָהּ:
יָשֵׂם מִדְבָּר לַאֲגַם מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמוֹצָאֵי מָיִם:
וַיּוֹשֶׁב שָׁם רְעֵבִים וַיְכוֹנְנוּ עִיר מוֹשָׁב: וַיִּזְרְעוּ
שָׂדוֹת וַיִּטְּעוּ כְרָמִים וַיַּעֲשׂוּ פְּרִי תְבוּאָה: וַיְבָרְכֵם
וַיִּרְבּוּ מְאֹד וּבְהֶמְתָּם לֹא יַמְעִיט: וַיִּמְעֲטוּ וַיָּשֹׁחוּ
מֵעֹצֶר רָעָה וְיָגוֹן: שׁוֹפֵךְ בּוּז עַל נְדִיבִים וַיַּתְעֵם
בְּתוֹהוּ לֹא דָרֶךְ: וַיְשַׂגֵּב אֶבְיוֹן מֵעוֹנִי וַיָּשֶׂם
כַּצֹּאן מִשְׁפָּחוֹת: יִרְאוּ יְשָׁרִים וְיִשְׂמָחוּ וְכָל עַוְלָה
קָפְצָה פִּיהָ: מִי חָכָם וְיִשְׁמָר אֵלֶּה וְיִתְבּוֹנְנוּ
חַסְדֵי יְיָ: (תהלים קמ"ז. וידיד נפש. ופסוקים שבתהי)

לְכוּ נְרַנְּנָה לַייָ נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ:
נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ
לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל
אֱלֹהִים: אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֶחְקְרֵי אָרֶץ וְתוֹעֲפוֹת
הָרִים לוֹ: אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וְיַבֶּשֶׁת
יָדָיו יָצָרוּ: בּוֹאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נְבָרְכָה
לִפְנֵי יְיָ עוֹשֵׂנוּ: כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ עַם
מַרְעִיתוֹ וְצֹאן יָדוֹ הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמָעוּ:
אַל תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה כְּיוֹם מַסָּה
בַּמִּדְבָּר: אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּחָנוּנִי
גַּם רָאוּ פָּעֳלִי: אַרְבָּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר
וָאוֹמַר עַם תֹּעֵי לֵבָב הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ
דְרָכָי: אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם יְבוֹאוּן
אֶל מְנוּחָתִי:

שִׁירוּ לַייָ שִׁיר חָדָשׁ שִׁירוּ לַייָ כָּל הָאָרֶץ:
שִׁירוּ לַייָ בָּרְכוּ שְׁמוֹ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ:
סַפְּרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו: כִּי
גָדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים:
כִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַייָ שָׁמַיִם עָשָׂה: הוֹד
וְהָדָר לְפָנָיו עוֹז וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ: הָבוּ לַייָ
מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַייָ כָּבוֹד וָעֹז: הָבוּ לַייָ כְּבוֹד
שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ לְחַצְרוֹתָיו: הִשְׁתַּחֲווּ לַייָ
בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ חִילוּ מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ: אִמְרוּ בַגּוֹיִם
יְיָ מָלָךְ אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט יָדִין עַמִּים בְּמֵישָׁרִים:
יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ יִרְעַם הַיָּם וּמְלוֹאוֹ:
יַעֲלוֹז שָׂדַי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ אָז יְרַנְּנוּ כָּל עֲצֵי יָעַר: לִפְנֵי
יְיָ כִּי בָא כִּי בָא לִשְׁפּוֹט הָאָרֶץ יִשְׁפּוֹט תֵּבֵל בְּצֶדֶק
וְעַמִּים בֶּאֱמוּנָתוֹ:

יְיָ מָלָךְ תָּגֵל הָאָרֶץ יִשְׂמְחוּ אִיִּים רַבִּים: עָנָן
וַעֲרָפֶל סְבִיבָיו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאוֹ: אֵשׁ לְפָנָיו
תֵּלֵךְ וּתְלַהֵט סָבִיב צָרָיו: הֵאִירוּ בְרָקָיו תֵּבֵל רָאֲתָה
וַתָּחֶל הָאָרֶץ: הָרִים כַּדּוֹנַג נָמַסּוּ מִלִּפְנֵי יְיָ מִלִּפְנֵי
אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ: הִגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צִדְקוֹ וְרָאוּ כָל הָעַמִּים
כְּבוֹדוֹ: יֵבֹשׁוּ כָּל עוֹבְדֵי פֶסֶל הַמִּתְהַלְלִים בָּאֱלִילִים

הִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל אֱלֹהִים: שָׁמְעָה וַתִּשְׂמַח צִיּוֹן וַתָּגֵלְנָה
בְּנוֹת יְהוּדָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ יְיָ: כִּי אַתָּה יְיָ עֶלְיוֹן עַל
כָּל הָאָרֶץ מְאֹד נַעֲלֵיתָ עַל כָּל אֱלֹהִים: אֹהֲבֵי יְיָ שִׂנְאוּ
רָע שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד רְשָׁעִים יַצִּילֵם: אוֹר
זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה: שִׂמְחוּ צַדִּיקִים בַּייָ
וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ:

מִזְמוֹר שִׁירוּ לַייָ שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה תּוֹשִׁיעָה
לוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ: הוֹדִיעַ יְיָ יְשׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה צִדְקָתוֹ:
זָכַר חַסְדּוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָל אַפְסֵי אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת
אֱלֹהֵינוּ: הָרִיעוּ לַייָ כָּל הָאָרֶץ פִּצְחוּ וְרַנְּנוּ וְזַמֵּרוּ: זַמְּרוּ לַייָ
בְּכִנּוֹר בְּכִנּוֹר וְקוֹל זִמְרָה: בַּחֲצוֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ יְיָ: יִרְעַם הַיָּם וּמְלוֹאוֹ תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ: נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ
כָף יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ: לִפְנֵי יְיָ כִּי בָא לִשְׁפּוֹט הָאָרֶץ יִשְׁפּוֹט
תֵּבֵל בְּצֶדֶק וַעֲמִים בְּמֵישָׁרִים:

יְיָ מָלָךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים יוֹשֵׁב כְּרוּבִים תָּנוּט הָאָרֶץ:
יְיָ בְּצִיּוֹן גָּדוֹל וְרָם הוּא עַל כָּל הָעַמִּים: יוֹדוּ שִׁמְךָ
גָּדוֹל וְנוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא: וְעוֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהַב אַתָּה
כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ:
רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדוֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא:
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקוֹרְאֵי שְׁמוֹ קוֹרְאִים
אֶל יְיָ וְהוּא יַעֲנֵם: בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם שָׁמְרוּ
עֵדוֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ: יְיָ אֱלֹהֵינוּ אַתָּה עֲנִיתָם אֵל
נֹשֵׂא הָיִיתָ לָהֶם וְנוֹקֵם עַל עֲלִילוֹתָם: רוֹמְמוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַייָ בְּנֵי אֵלִים הָבוּ לַייָ
כָּבוֹד וָעֹז: הָבוּ לַייָ כְּבוֹד שְׁמוֹ הִשְׁתַּחֲווּ לַייָ בְּהַדְרַת
קֹדֶשׁ: קוֹל יְיָ עַל הַמָּיִם אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים יְיָ עַל
מַיִם רַבִּים: קוֹל יְיָ בַּכֹּחַ קוֹל יְיָ בֶּהָדָר: קוֹל יְיָ שֹׁבֵר
אֲרָזִים וַיְשַׁבֵּר יְיָ אֶת אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן: וַיַּרְקִידֵם כְּמוֹ
עֵגֶל לְבָנוֹן וְשִׂרְיֹן כְּמוֹ בֶן רְאֵמִים: קוֹל יְיָ חֹצֵב
לַהֲבוֹת אֵשׁ: קוֹל יְיָ יָחִיל מִדְבָּר יָחִיל יְיָ מִדְבַּר קָדֵשׁ
קוֹל יְיָ יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף וְיַעְרוֹת וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אוֹמֵר
כָּבוֹד: יְיָ לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב יְיָ מֶלֶךְ לְעוֹלָם: יְיָ עֹז
לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם: (ואופרים אנא בכח

לְכָה דוֹדִי לִקְרַאת כַּלָּה. פְּנֵי שַׁבָּת
נְקַבְּלָה: לכה

שָׁמוֹר וְזָכוֹר בְּדִבּוּר אֶחָד. הִשְׁמִיעָנוּ אֵל
הַמְיֻחָד. יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. לְשֵׁם
וּלְתִפְאֶרֶת וְלִתְהִלָּה: לכה

לִקְרַאת שַׁבָּת לְכוּ וְנֵלְכָה. כִּי הִיא מְקוֹר
הַבְּרָכָה. מֵרֹאשׁ מִקֶּדֶם נְסוּכָה. סוֹף
מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה: לכה

קְדֹשׁ מֶלֶךְ עִיר מְלוּכָה. קוּמִי צְאִי
מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה. רַב לָךְ שֶׁבֶת בְּעֵמֶק
הַבָּכָא. וְהוּא יַחְמֹל עָלַיִךְ חָמְלָה: לכה

תְּנָעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי. לִבְשִׁי בִּגְדֵי
תִפְאַרְתֵּךְ עַמִּי. עַל יַד בֶּן יִשַׁי בֵּית
הַלַּחְמִי. קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְּאָלָהּ: לכה

ה תְּעוֹרְרִי הִתְעוֹרְרִי . כִּי בָא אוֹרֵךְ קוּמִי
אוֹרִי . עוּרִי עוּרִי שִׁיר דַּבֵּרִי . כְּבוֹד
יְיָ עָלַיִךְ נִגְלָה : לכה

ו אַ תֵּבְשִׁי וְלֹא תִכָּלְמִי . מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי
וּמַה תֶּהֱמִי.בָּךְ יֶחֱסוּ עֲנִיֵּי עַמִּי . וְנִבְנְתָה
עִיר עַל תִּלָּהּ : לכה

ז הָיוּ לִמְשִׁסָּה שֹאסַיִךְ . וְרָחֲקוּ כָּל
מְבַלְּעָיִךְ . יָשִׂישׂ עָלַיִךְ אֱלֹהָיִךְ . כִּמְשׂוֹשׂ
חָתָן עַל כַּלָּה : לכה

ח מִן וִשְׁמאל תִּפְרוֹצִי . וְאֶת יְיָ תַּעֲרִיצִי .
עַל יַד אִישׁ בֶּן פַּרְצִי . וְנִשְׂמְחָה
וְנָגִילָה : לכה

בּוֹאִי בְשָׁלוֹם עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ . גַּם בְּרִנָּה
(בית) וּבְשִׂמְחָה) וּבְצָהֳלָה . תּוֹךְ אֱמוּנֵי
עַם סְגוּלָה . בּוֹאִי כַלָּה בּוֹאִי כַלָּה .
ולחופ כלמ ס"ג בּוֹאִי כַלָּה שַׁבָּת מַלְכָּתָא : לכה

מזמור שיר ליום השבת וכו' . ק"ש :

בְּגִינָנָא דְאִינוּן מִתְיַחֲדִין לְעֵלָּא (בְּאֶחָד) אוֹף הָכִי אִיהִי
אִתְיַחֲדַת לְתַתָּא בְּרָזָא דְּאֶחָד לְמֶהֱוֵי עִמְהוֹן לְעֵלָּא חַד לָקַבֵּל חַד
קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶחָד לְעֵלָּא לָא יָתִיב עַל כּוּרְסְיָא דִיקָרְיֵהּ
עַד דְּאִיהִי אִתְעֲבִידַת בְּרָזָא דְּאֶחָד בְּגִינוּנָא דִּילֵיהּ לְמֶהֱוֵי אֶחָד
בְּאֶחָד וְהָא אוּקִימְנָא רָזָא דְּיִחוּדָא אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד :

רָזָא דְּשַׁבָּת אִיהִי שַׁבָּת דְּאִתְאַחֲדַת בְּרָזָא דְּאֶחָד לְמִשְׁרֵי
עֲלָהּ רָזָא דְּאֶחָד צְלוֹתָא דְּמַעֲלֵי שַׁבָּתָא דָּא אִתְאַחֲדַת כּוּרְסְיָא
יְקִירָא קַדִּישָׁא בְּרָזָא דְּאֶחָד . וְאִתְהַקְנָת לְמִשְׁרֵי עֲלָהּ חַד כַּלָּא
קַדִּישָׁא עִלָּאָה . כַּד עַיָּיל שַׁבָּתָא אִיהִי אִתְיַחֲדַת וְאִתְפָּרְשַׁת
מִסִּטְרָא אָחֳרָא . וְכָל דִּינִין מִתְעָבְרִין מִנָּהּ וְאִיהִי אִשְׁתְּאַרַת
בִּירוּתָא דְּנָהִירוּ קַדִּישָׁא וְאִתְעַטְּרַת בְּכַמָּה עִטָּרִין לְגַבֵּי כַּלְּכָא
קַדִּישָׁא וְכָל שׁוּלְפָנֵי רוּגְזִין וּמָארֵי דְּדִינָא כֻּלְּהוּ עָבְקִין וְאִתְעֲבָרוּ
מִנָּהּ וְלֵית שׁוּלְטָנָא אָחֳרָא בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין וְאִנְפְּקָא נְהִירִין
גְּנִדִּירוּ עִלָּאָה וְאִתְעַטְּרַת לְהַהִיא בְּעֶמָּא קַדִּישָׁא . וְכָלְהוֹן
פִּתְעַפְּרִין גִּשְׁמְתִין חַדְּתִין כְּדֵין שַׁיְיפָא דְּצַלּוֹתָא לְבָרְכָא
נָהּ בְּחֶדְוָה גְּנִדִּירוּ דְּאִנְפִּין : (ברכו כו')

סם מפטיר ביחידות יפתר זס תחר בניסיבו דתניין :

וְלוֹמַר בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְבוֹרָךְ . אֶת בָּרְכָא דָּא שַׁבָּת דְּמַעְלֵי
שַׁבָּתָא . בָּרוּךְ יְיָ הַמְבוֹרָךְ . דָּא אַפִּיקוּ דְּבִרְכָאן מִקּוּדְשָׁא דְּחַיֵּי
וְאַתַּר דְּנָפִיק מִנֵּיהּ כָּל שָׁקְיָא דְּאִשְׁקָאָה לְכוּלָּא וְנָבְעִין דְּאִיהוּ
מְקוֹרָא בְּרִיךְ הוּא דְּאָמַר קְרִינָן לֵיהּ הַמְבוֹרָךְ אִיהוּ מְבוֹרָךְ
דְּכוּלָּא וְכֵינָן דְּמִמֶּנּוּ הָתָם הָא כֻּלְּהוּ לְעוֹלָם וָעֶד וְדָא אִיהוּ
בָּרוּךְ יְיָ הַמְבוֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

קודש מפטיר מרגיש יפתר זס ז

לשם יחוד קוב"ה וכו' הריני בא להתפלל תפלת ערבית
שתיקון יעקב אבינו ע"ה להקן שרשה בסקיר עליון ויהי נועם וכו':

תפלת ערבית

נתול קודש ותוא ראשון לתגר זס ז :

שיר המעלות הנה ברכו את יי כל עברי יי העומדים בבית
יי בלילות : שאו ידיכם קדש וברכו את יי : יברכך יי מציון
עושה שמים וארץ : ג"פ יי צבאות אשרי אדם בוטח בך : ג"פ יי הושיעה
המלך יענינו ביום קראנו : הושיעה את עמך וברך את נחלתך
ורעם ונשאם עד העולם : מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב יי
שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל: בשלום יחדיו אשכבה ואישן
כי אתה יי לבדד לבטח תושיבני: יום יצות יי חסדו ובלילה שירה
עמי תפלה לאל חיי : ותשועת צדיקים מיי מעוזם בעת צרה :
וישעזרם יי ויפלטם יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו : ח"ק :

נתול ותוא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ
ם

וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ : יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ .
נצנם ויו"ס מפטירין כאן

חזן בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְבוֹרָךְ :

קו"ח בָּרוּךְ יְיָ הַמְבוֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים בְּחָכְמָה
פּוֹתֵחַ שְׁעָרִים וּבִתְבוּנָה מְשַׁנֶּה עִתִּים
וּמַחֲלִיף אֶת הַזְּמַנִּים וּמְסַדֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים
בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם בָּרָקִיעַ כִּרְצוֹנוֹ . בּוֹרֵא יוֹם
וָלָיְלָה גּוֹלֵל אוֹר מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי
אוֹר . וּמַעֲבִיר יוֹם וּמֵבִיא לָיְלָה וּמַבְדִּיל
בֵּין יוֹם וּבֵין לָיְלָה יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ : אֵל חַי
וְקַיָּם תָּמִיד יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּעֲרִיב עֲרָבִים :

אַהֲבַת עוֹלָם בֵּית יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ אָהָבְתָּ . תּוֹרָה
וּמִצְוֹת חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ לִמַּדְתָּ . עַל כֵּן יְיָ
אֱלֹהֵינוּ בְּשָׁכְבֵּנוּ וּבְקוּמֵנוּ נָשִׂיחַ בְּחֻקֶּיךָ וְנִשְׂמַח
בְּדִבְרֵי תוֹרָתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד . כִּי הֵם
חַיֵּינוּ וְאוֹרֶךְ יָמֵינוּ . וּבָהֶם נֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה :
וְאַהֲבָתְךָ אַל תָּסִיר מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים : בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל :

קריאת שמע תפלה בפנים בחול עמוד 10

אֱמֶת וֶאֱמוּנָה כָּל זֹאת וְקָיָם עָלֵינוּ כִּי הוּא יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְאֵין זוּלָתוֹ וַאֲנַחְנוּ יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ הַפּוֹדֵנוּ מִיַּד
מְלָכִים מַלְכֵּנוּ הַגּוֹאֲלֵנוּ מִכַּף כָּל הָעָרִיצִים הָאֵל הַנִּפְרָע
לָנוּ מִצָּרֵינוּ וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּל לְכָל אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ . הָעֹשֶׂה
גְּדוֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר נִסִּים וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר .
הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא נָתַן לַמּוֹט רַגְלֵנוּ . הַמְדַרִיכֵנוּ
עַל בָּמוֹת אוֹיְבֵינוּ וַיָּרֶם קַרְנֵנוּ עַל כָּל שׂנְאֵינוּ . הָעֹשֶׂה
לָנוּ נִסִּים וּנְקָמָה בְּפַרְעֹה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאַדְמַת
בְּנֵי חָם . הַמַּכֶּה בְעֶבְרָתוֹ כָּל בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם וַיּוֹצֵא
אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם לְחֵרוּת עוֹלָם . הַמַּעֲבִיר
בָּנָיו בֵּין גִּזְרֵי יַם סוּף אֶת רוֹדָפֵיהֶם וְאֶת שׂוֹנְאֵיהֶם
בְּתְהוֹמוֹת טָבַע וְרָאוּ בָנָיו גְּבוּרָתוֹ שִׁבְּחוּ וְהוֹדוּ
לִשְׁמוֹ : וּמַלְכוּתוֹ בְּרָצוֹן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כֻלָּם :

מִי כָמֹכָה בָּאֵלִים יְיָ מִי כָּמוֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ
נוֹרָא תְהִלּוֹת עוֹשֵׂה פֶלֶא : מַלְכוּתְךָ רָאוּ בָנֶיךָ
בוֹקֵעַ יָם לִפְנֵי מֹשֶׁה זֶה אֵלִי עָנוּ וְאָמְרוּ : יְיָ יִמְלוֹךְ
לְעוֹלָם וָעֶד : וְנֶאֱמַר כִּי פָדָה יְיָ אֶת יַעֲקֹב וּגְאָלוֹ
מִיַּד חָזָק מִמֶּנּוּ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל :

הַשְׁכִּיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְשָׁלוֹם וְהַעֲמִידֵנוּ מַלְכֵּנוּ
לְחַיִּים (טובים ולשלום) . וּפְרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת
שְׁלוֹמֶךָ וְתַקְּנֵנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ . וְהוֹשִׁיעֵנוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ . וְהָגֵן בַּעֲדֵנוּ . וְהָסֵר מֵעָלֵינוּ אוֹיֵב
דֶּבֶר וְחֶרֶב וְרָעָב וְיָגוֹן . וְהָסֵר שָׂטָן מִלְּפָנֵינוּ
וּמֵאַחֲרֵינוּ . וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנוּ . כִּי אֵל
שׁוֹמְרֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ אָתָּה כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם
אתה

אַתָּה . וּשְׁמוֹר צֵאתֵנוּ וּבוֹאֵנוּ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם : ופרוש בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לָעַד :

לשבת ופרוש עָלֵינוּ סֻכַּת רַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַפּוֹרֵשׂ סֻכַּת שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלָיִם :

וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדוֹרוֹתָם בְּרִית עוֹלָם : בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעוֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ : ח"ק

בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן : בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ : בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ : וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן : יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו : יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם : כִּי לֹא יִמּוֹשׁ יְיָ אֶת עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל : כִּי הוֹאִיל יְיָ לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעָם וְרָא כָּל הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים : וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד : יְהִי חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ : הוֹשִׁיעֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ מִן הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ : כָּל גּוֹיִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנָי וְיכַבְּדוּ לִשְׁמֶךָ : כִּי גָדוֹל אַתָּה וְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ : וַאֲנַחְנוּ עַמְּךָ וְצֹאן מַרְעִיתֶךָ נוֹדֶה לְךָ לְעוֹלָם לְדוֹר וָדוֹר נְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ : בָּרוּךְ יְיָ בַּיּוֹם . בָּרוּךְ יְיָ בַּלָּיְלָה . בָּרוּךְ יְיָ בְּשָׁכְבֵנוּ . בָּרוּךְ יְיָ בְּקוּמֵנוּ : כִּי בְיָדְךָ נַפְשׁוֹת הַחַיִּים וְהַמֵּתִים . אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חַי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ : בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי יְיָ אֵל אֱמֶת : אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם יַחֵד שִׁמְךָ וְקַיֵּם מַלְכוּתְךָ תָּמִיד וְתִמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד :

יִרְאוּ עֵינֵינוּ וְיִשְׂמַח לִבֵּנוּ וְתָגֵל נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתְךָ בֶּאֱמֶת בֶּאֱמוֹר לְצִיּוֹן מָלַךְ אֱלֹהָיִךְ . יְיָ מָלָךְ יְיָ מָלַךְ יְיָ יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד : כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא וּלְעוֹלְמֵי עַד תִּמְלוֹךְ בְּכָבוֹד כִּי אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמֶּלֶךְ בְּכְבוֹדוֹ תָּמִיד יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד : ח"ק ג"פ על תוך ספנ"ת נקוד ואין

שפר"ע פד תאל הקדוש ספנ"ת נקוד ואו

אַתָּה קִדַּשְׁתָּ אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי לִשְׁמֶךָ . תִּכְלִית מַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ . וּבֵרַכְתּוֹ מִכָּל הַיָּמִים . וְקִדַּשְׁתּוֹ מִכָּל הַזְּמַנִּים . וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ :

וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם : וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה : וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת :

יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי . כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה (נא) בִּמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן (וְשִׂים) חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ (וְשַׂמַּח נַפְשֵׁנוּ) בִּישׁוּעָתֶךָ . וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת . וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ כְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ . וְיִשְׂמְחוּ בְךָ יִשְׂרָאֵל אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ) וְיָנוּחוּ בָהּ כָּל יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת :

רצה וסדרים וכו' ספנ"ת כספנם מחרים נמחל

כס"ץ מומר ויכלו ותח"ב מפתיל כתן ז

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ :

ימיד מפתיל קָנָן אָבוֹת בִּדְבָרוֹ מְחַיֵּה מֵתִים בְּמַאֲמָרוֹ הָאֵל (בש"ת הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֵין כָּמוֹהוּ הַמֵּנִיחַ לְעַמּוֹ בְּיוֹם שַׁבַּת קָדְשׁוֹ כִּי בָם רָצָה לְהָנִיחַ לָהֶם לְפָנָיו נַעֲבוֹד בְּיִרְאָה וָפַחַד וְנוֹדֶה לִשְׁמוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעַיִן הַבְּרָכוֹת. אֵל (ורוב) הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַשָּׁלוֹם מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וּמְבָרֵךְ שְׁבִיעִי וּמֵנִיחַ בִּקְדוּשָׁה לְעַם מְדוּשְׁנֵי עוֹנֶג זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית : אלהינו וכו' . ק"ש

ת"ת בסה סדליקין פיו"ס שחל בערב שבת . וכשבת חוס"פ . וקן יו"כ ויו"ט שחל כשבת ת"ת ז

בַּמֶּה מַדְלִיקִין וּבַמֶּה אֵין מַדְלִיקִין . אֵין מַדְלִיקִין לֹא בְלֶכֶשׁ וְלֹא בְּחוֹסֶן וְלֹא בְּכָלָךְ . וְלֹא בְּפְתִילַת הָאִילָן . וְלֹא בְּפִתִּילַת הַמִּדְבָּר . וְלֹא בִּירוֹקָה שֶׁעַל פְּנֵי הַמָּיִם : לֹא בְּזֶפֶת . וְלֹא בְּשַׁעֲוָה. וְלֹא בְּשֶׁמֶן קִיק . וְלֹא בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה . וְלֹא בְּאֵלָיָה . וְלֹא בְּחֵלֶב . נָתוּם הָאָבִי אוֹמֵר מַדְלִיקִין בְּחֵלֶב מְבֻשָּׁל . וַחֲכָמִים אוֹסְרִים אֶחָד מְבֻשָּׁל וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ : (ב) אֵין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה בְּיוֹם טוֹב . רַבִּי יְשׁמָעֵאל אוֹמֵר אֵין מַדְלִיקִין בְּעַטְרָן מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת . וַחֲכָמִים מַתִּירִין בְּכָל הַשְּׁמָנִים בְּשֶׁמֶן שְׁקָשִׁין בְּשֶׁמֶן אֲגוּזִים בְּשֶׁמֶן צְנוֹנוֹת בְּשֶׁמֶן דָּגִים בְּשֶׁמֶן קִקָּטוֹת בְּעַטְרָן וּבְנֵפְט . רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר אֵין מַדְלִיקִין אֶלָּא בְּשֶׁמֶן זַיִת בִּלְבָד : (ג) כָּל הַיוֹצֵא מִן הַזַּיִת אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ אֶלָּא פִּשְׁתָּן : וְכָל הַיוֹצֵא מִן הַזַּיִת אֵינוֹ מִטַּמֵּא מִטְמֵאת אֹהָלִים אֶלָּא פִּשְׁתָּן : פְּתִילַת הַבָּגֶד שֶׁקִּפְּלָהּ וְלֹא הִבְרִיכָהּ . רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִטַּמֵּאת הִיא וְאֵין מַדְלִיקִין בָּהּ . רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מְהוּדָּה הִיא וּמַדְלִיקִין בָּהּ : (ד) לֹא יִקּוֹב אָדָם שִׁפּוֹרֶת שֶׁל בֵּיצָה וְיִסְלָאנָה שֶׁמָּן וְיִתְּנֶנָּה עַל פִּי הַנֵּר . בְּשְׁבִיל שֶׁתְּהֵא מְנַטֶּפֶת . וַאֲפִילּוּ הִיא שֶׁל חֶרֶס . וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר . אֲבָל אִם חִבְּרָהּ הַיּוֹצֵר מִתְּחִלָּה מוּתָּר פִּקְּחֵי שְׁהֵיא כְּלִי אֶחָד : לֹא יִפְלֶה אָדָם פְּקָרָה שֶׁמֶן וְיִתְּנֶנָּה בְּצַד הַנֵּר וְיִתֵּן רֹאשׁ הַפְּתִילָה בְּתוֹכָהּ בְּשְׁבִיל שֶׁתְּהֵא שׁוֹאֶבֶת . וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר : (ה) הַמְכַבֶּה אֶת הַנֵּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְיָרֵא מִפְּנֵי גוֹיִם מִפְּנֵי לִסְטִים מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה אוֹ בְּשְׁבִיל הַחוֹלֶה שֶׁיִּישָׁן פָּטוּר . כָּחַם עַל הַנֵּר כָּחַם עַל הַשֶּׁמֶן כָּחַם עַל הַפְּתִילָה חַיָּב . רַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר בְּפָלֶךְ חוּץ מִן הַפְּתִילָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֹשֶׂה פֶּחָם : (ו) עַל שָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת נָשִׁים מֵתוֹת בְּשָׁעַת לֵדָתָן . עַל שֶׁאֵינָן זְהִירוֹת בְּנִדָּה בְּחַלָּה וּבְהַדְלָקַת הַנֵּר : (ז) שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה . עַשַּׂרְתֶּם עִרְבוּתֵיכֶם הַדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר . פְּסַק חֲשֵׁכָה פָּסַק אֵינָהּ חֲשֵׁכָה אֵין מְעַשְּׂרִין אֶת הַוַּדַּאי. וְאֵין מְטַבְּלִין אֶת הַכֵּלִים . וְאֵין מַדְלִיקִין אֶת הַנֵּרוֹת . אֲבָל מְעַשְּׂרִין אֶת הַוַּדַּאי . וּמְטַבְּלִין אֶת הַחֲתִינִין :

תניא אמר רבי חנינא חייב אדם למשמש בנרו בערב שבת עם חשכה שמא ישכח ויצא : אמר רב יוסף הלכתא רבתא לשבתא :

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי יי ורב שלום בניך . אל תקרי בניך אלא בוניך : שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול : יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך : למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך : למען בית יי אלהינו אבקשה טוב לך : יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום :

קדיש דרבנן . עלינו . ק" . חדון עולם .

כשבת מביא סקיפסא לביתו יממי זס

שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : ג״פ
בּוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם מַלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : ג״פ
בָּרְכוּנִי לְשָׁלוֹם מַלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : ג״פ
צֵאתְכֶם לְשָׁלוֹם מַלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : ג״פ

כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ :
יְיָ יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם :

רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת אֲדוֹן הַשָּׁלוֹם מֶלֶךְ
מֻפְלָא מֶלֶךְ בָּרוּךְ נָעֳלָה מֶלֶךְ דּוֹבֵר שָׁלוֹם מֶלֶךְ הָדוּר מֶלֶךְ
וָתִיק מֶלֶךְ זָךְ מֶלֶךְ חַי הָעוֹלָמִים מֶלֶךְ טוֹב וּמֵטִיב מֶלֶךְ יָחִיד
וּמְיֻחָד מֶלֶךְ כַּבִּיר מֶלֶךְ לוֹבֵשׁ רַחֲמִים מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים מֶלֶךְ
נִשְׂגָּב מֶלֶךְ סוֹמֵךְ נוֹפְלִים מֶלֶךְ עֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית מֶלֶךְ פּוֹדֶה
וּמַצִּיל מֶלֶךְ צַח וְאָדוֹם מֶלֶךְ קָדוֹשׁ מֶלֶךְ רָם וְנִשָּׂא מֶלֶךְ שׁוֹמֵעַ
תְּפִלָּה מֶלֶךְ תָּמִים דַּרְכּוֹ : מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי
עַל כָּל הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי וַאֲשֶׁר אַתָּה עָתִיד לַעֲשׂוֹת עִמִּי
וְעִם כָּל בְּנֵי בֵיתִי וְעִם כָּל בְּרִיּוֹתֶיךָ בְּנֵי בְרִיתִי . וּבְרוּכִים הֵם
מַלְאָכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהַמְּהוֹרִים שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹנֶךָ : אֲדוֹן הַשָּׁלוֹם
מֶלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ בָּרְכֵנִי בַשָּׁלוֹם וְתִפְקֹד אוֹתִי וְאֶת כָּל בְּנֵי
בֵיתִי וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם : מֶלֶךְ עֶלְיוֹן
עַל כָּל צְבָא מָרוֹם יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר (כל מעשה) בְּרֵאשִׁית אַחֲלַת פָּנֶיךָ
הַמְאִירִים שֶׁתּוּכַל אוֹתִי וְאֶת כָּל בְּנֵי בֵיתִי לִמְצֹא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב
בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל בְּנֵי אָדָם וְתִהְיֶה וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ לְעָבוּדָתֶךָ .
(וּמְלֵּת יִתְּחַל לָנוּ וּלְזַרְעֵנוּ עַל כָּל פְּשָׁעֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ וַעֲוֹנוֹתֵינוּ)
וְזָכֵנוּ לְקַבֵּל שַׁבָּתוֹת מִתּוֹךְ רוֹב שִׂמְחָה מִתּוֹךְ עֹשֶׁר וְכָבוֹד וּמִתּוֹךְ
מְעוֹט עֲוֹנוֹת וְהַבֵּר מִמֶּנִּי וּמִכָּל בְּנֵי בֵיתִי וּמִכָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל
כָּל מִינֵי חוֹלִי וְכָל מִינֵי דַּוָּיוֹת וְכָל מִינֵי דַּלּוּת וַעֲנִיּוּת וְאַבְיוֹנוּת
וְתֵן בָּנוּ יֶצֶר טוֹב לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וּבְיִרְאָה וּבְאַהֲבָה וְנִהְיֶה מְכֻבָּדִים
בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד כִּי לְךָ נָאֶה
כִּי לְךָ יָאֶה : אָנָּא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים צַוֵּה לְמַלְאָכֶיךָ מַלְאֲכֵי
הַשָּׁרֵת מִשְׁרָתֶיךָ עֶלְיוֹן שֶׁיִּפְקְדוּנִי בְּרַחֲמִים וְיָבָרְכוּנִי בְּבוֹאִם לְבֵיתִי
בְּיוֹם קָדְשֵׁנוּ כִּי הִדְלַקְתִּי נֵרוֹתַי וְהֶצְעֵיתִי מִטָּתִי וְהֶחְלַפְתִּי שִׂמְלוֹתַי
לִכְבוֹד יוֹם הַשַּׁבָּת וּבְאַתְּךָ לְבֵיתְךָ לְהַפְּיֵּס תַּחְתֶּיךָ לָפֵנֶיךָ שֶׁתַּעֲבִיר
אַנְחָתֶי וְאַנְיָה אֲשֶׁר בָּרֵאת בְּשִׁשָּׁה יָמִים כָּל הַיְצוּר וְאֶשְׁנָה וְאֶשְׁלַשׁ
עוֹד לְהָעִיד עַל כּוֹסִי בְּתוֹךְ שִׁמְחָתִי כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לְקַרְאוֹ וְלְהִתְעַנֵּג
בְּיֶתֶר נִשְׁמָתִי אֲשֶׁר נָתַתָּ בִּי : בּוֹ אֲשֻׁבוֹת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לְשָׁרְתֶךָ
וְכֵן אַגִּיד גְּדֻלָּתְךָ בְּרִנָּה . וְשָׁוִיתִי יְיָ לְקִרְאָתִי שַׁחֲרְתֵּנִי עוֹד
נִגְלֵיתִי לְנַגְּלוֹ לְעוֹרֵר לִבִּי לְאַהֲבָתֶךָ . וְאָז אֶשְׁמֹר פִּקֻּדֶיךָ
וְחֻקֶּיךָ בְּיֵי עֹנֶג וְאָתָּה כֹּל כֹּחַי וּבְכֵן : מַלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם
נוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם בָּרְכוּנִי לְשָׁלוֹם וְאִמְרוּ בָרוּךְ לְשָׁלְחֵנִי תְּצֻרוּךְ .
צֵאתְכֶם לְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סֶלָה :

אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא וְרָחוֹק מִפְּנִינִים מָכְרָהּ :
בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר : גְּמָלַתְהוּ טוֹב
וְלֹא רָע כֹּל יְמֵי חַיֶּיהָ : דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים וַתַּעַשׂ
בְּחֵפֶץ כַּפֶּיהָ : הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא
לַחְמָהּ : וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק
לְנַעֲרֹתֶיהָ : זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ מִפְּרִי כַפֶּיהָ נָטְעָה
כָּרֶם : חָגְרָה בָעוֹז מָתְנֶיהָ וַתְּאַמֵּץ זְרוֹעוֹתֶיהָ : טָעֲמָה
כִּי טוֹב סַחְרָהּ לֹא יִכְבֶּה בַלַּיְלָה נֵרָהּ : יָדֶיהָ שִׁלְּחָה
בַכִּישׁוֹר וְכַפֶּיהָ תָּמְכוּ פָלֶךְ : כַּפָּהּ פָּרְשָׂה לֶעָנִי וְיָדֶיהָ
שִׁלְּחָה לָאֶבְיוֹן : לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג כִּי כָל
בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים : מַרְבַדִּים עָשְׂתָה לָּהּ שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן
לְבוּשָׁהּ : נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עִם זִקְנֵי
ס

תקוני שבת

וכיון את יום השבת לקדשו . ר׳ יצחק פתח ואמר כתיב ויברך אלהים את יום השביעי. וכתיב בתן ששת ימים תלקפוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו . וכיון דלא משתכחי ביה מזונא מה ברכתא אשתכח ביה אלא הכי תני כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין ותנא אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה משום דהאי יומא מתברכין מניה כל שיתא יומין עילאין וכל חד וחד יהיב . מוזנא לתתא כל חד ביומוי מההיא ברכה דמתברכין ביומא שביעאה בגין כך מאן דאיהו בדרגא דמחיסנותא בעי לסדרא פתורא בליליא דשבתא בגין דיתברך פתוריה כל איגון שתא יומין דהא בתהוא זמנא אזדמן ברכאן לאתברכא כל שתא יומין דשבתא וברכתא לא אשתכח בפתורא דקניא ועל דא בעי לסדרא פתוריה בלילי דשבתא בנהמא ומזונא . רבי יצחק אמר אפילו ביומא דשבתא נמי . רבי יהודה אמר בעי לאתעננא בהאי יומא ולמיכל תלת סעודתי בשבתא בגין דישתכח שבעא וענוגא בהאי יומא בעלמא . רבי אבא אמר לאזדמנא ברכתא באינון יומין דלעילא דמתברכאן מהאי יומא . והאי יומא מליא רשימו דזוער אנפין מסלא דנחית מעתיקא קדישא סתימאה דכולא ואסגיל לחקלא דתפוחין קדישין תלת זמנין מכד עייל שבתא בגין דיתברכון כלהו כחדא ע״ר בעי בר נש לאתעננא תלת זמנין אלין דהא בהא תליא מהיסנותא דלעילא בעתיקא קדישא ובו״א ובחקלא דתפוחין ובעי בר נש לאתעננא בהו ולמחדי בהו ומאן דנרע סעודתא מניהו אחזי פניומוהא לעילא ועונשיה דההוא ב״נ סני בניני כך בעי לסדרא פתוריה תלת זמני מכד עייל שבתא ולא ישתכח פתוריה ריקניא ותשרי ברכתא עליה כל שאר יומין דשבתא ובהאי מלה אחזי וחלי מהיסנותא לעילא: ר׳ שמעון אמר מאן דאשליב תלת סעודתי בשבתא קלא נפיק ומכריז עליה אז תתענג על ה׳ דא היא סעודתא חדא לקבל עתיקא קדישא דכל קדישין והרכבתיך על במתי ארץ דא היא סעודתא תניינא לקבל חקלא דתפוחין קדישין והאכלתיך נחלת יעקב אביך דא היא שליסו דאשתלים בזוערא אנפין ולקבלייהו בעי לאשלמא סעודתי ובעי לאתעננא בכולהו סעודתי ולמחדי בכל חד וחד מנייהו משום דאיהו מהיסנותא שליסתא ובגין כך שבתא אתיקר מכל שאר זמנין וחנין משום דכלא ביה אשתכח ולא אשתכח הכי בכלהו זמני וחני . א״ר חייא בגין כך משום דאשתכח כלא ביה איהו סעודתא דשבתא הוי חדי בכל חד וחד והוה אמר דא סעודתא קדישא דאתיקא קדישא סתימא דכלהו . בסעודתא אחרא הוה אמר דא היא סעודתא דקב״ה וכן בכלהו סעודתי (והוי חדי בכל חד וחד) כד הוה א״לים סעודתיה אמר אשליטו סתימי דמהיסנותא. ר״ש הוה אמר הכי אתקינו סעודתא דמהיסנותא אתקינו סעודתיה דמלכא וכד הוה יתיב הוו מכרזי עליה אז תתענג על ה׳ והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך . א״ר אלעזר לאבוי אלין סעודתי תיך מתקנן אמר ליה לילא דשבתא כתיב והרכבתיך על במתי ארץ. ביה בלילא מתברכא מטרוניתא וכלהו חקל תפוחין ומתברכא פתוריה דב״נ ונשמתא אתסגת והאיה לילא חדוה דמטרוניתא תוי ובעי בר נש למתדי בהדוותא ולמיכל סעודתא דמטרוניתא:

וזכו כפיר שמו כל ר׳ יצחק לוריה בקרנו ולכ״ב כ

אָז יָשִׁיר בְּשַׁבָּתוֹן . לְמַיְסֵל נוּן | נָזִין לָהּ לְשַׁתָּא . בְּפִתְרָא
פְּתָחִין . דְּבַתְקַל הַפּוּחִין . | דְּחַדְיָא . וּבְמַטְרוֹנִיתָא מַבְתָּא .
דְּאִינִין קַדִּישִׁין : | דְּנַהֲרָא עַל רֵישִׁין :

ימינא

י מינא ושמאלא . וביניהו כלה . בקשוטין אזלא . ומנין ולבושין :

י חבק לה בעלה . וביסודא דילה . דעביד ניחא לה . יתא כתיש כתישין :

צ וחין אף עקתין . בטילין ושביתין . ברם אנפין חדתין . ורוחין עם נפשין :

ח די סגי ייתי . ועל חדא תרתי . נהורא לה יסטי . וברכאן דנפישין :

ק ריבו שושבינין . עבידו תקונין . לאפשא זינין . ונונין עם רחשין :

ל סעבד נשמתין . ורוחין חדתין . בתרתין ובתלתין . ובתלתא שבשין :

נ טירין שבעין לה . ומלכא דלעילא . דיתעטר כולא . בקדיש קדישין :

ר שימין וסתימין . בגו כל עלמין . ברם עתיק יומין . הלא בטיש בטישין :

י הא רעוא קמה . דישרי על עמה . דיתענג לשמה . במתיקין ודובשין :

א סדר לדרומא . מנרתא דסתימא . ושלחן עם נהמא . בצפונא ארשין :

ב חמרא גו כסא . ומדאני אסא . לארוס וארוסה . להתקפא חלשין :

נ עטר לון כתרין . במלין יקירין . בשבעין עטורין . דעל גבי חמשין :

ש כינתא תתעטר . בשית נהמי לכסר . בווין תתקטר . וזינין דכנישין :

ש ביתין ושביקין . מסאבין דרחיקין . חבילין דמעיקין . וכל זיני חרשין :

ויהא רעוא מן קדם עתיקא קדישא דכל קדישין טמירא דכל טמירין סתימא דכלא דיתמשך טלא עילאה מניה למליא רישיה דזעיר אנפין ולהטיל לחקל תפוחין קדישין בנהירו דאנפין ברעוא והדותא דכלא ויתמשך מן קדם עתיקא קדישא דכל קדישין טמירא דכל טמירין סתימא דכלא רעותא ורחמי חנא וחסדא בנהירו עילאה ברעותא יחדוה עלי ועל כל בני ביתי ועל כל הנלוים עלי ועל כל בני ישראל עמיה ויפרקינן מכל עקתין בישין דייתון לעלמא וזמין ויתיהב לנא מזונא ופרנסתא טבתא בלי צרה ועקתא ממזלא דכל מזוני ביה תליא וישיזבינן מעינא בישא ומחרבא דמלאך המות ומדינה של גיהנם וייתי לנא ולכל נפשתנא חנא וחסדא וחיי אריכי ומזוני רויחי ורחמי מן קדמיה אמן . כן יהי רצון . אמן ואמן :

קידוש ליל שבת

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה לקדש על היין כדכתיב זכור ושמור זכרהו על היין :

בלחש ויהי ערב ויהי בוקר :

יום הששי ויכלו השמים והארץ וכל צבאם : ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה : ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות :

על היין סברי מרנן ורבנן ורבותי :

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן :

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו זכרון למעשה בראשית . (כי הוא יום) תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים . (כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים) . ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו : ברוך אתה יי מקדש השבת :

זמירות ליל שבת

כל מקדש שביעי כראוי לו . כל שומר שבת כדת מחללו . שכרו הרבה מאד על פי פעלו . איש על מחנהו ואיש על דגלו : אוהבי יי המחכים לבנין אריאל . ביום השבת שישו ושמחו כמקבלי מתן נחליאל . גם שאו ידיכם קודש ואמרו לאל . ברוך יי אשר נתן מנוחה לעמו ישראל : דורשי יי זרע אברהם אוהבו . המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבא . שמחים לשמרו ולערב ערובו . זה היום עשה יי נגילה ונשמחה בו : זכרו תורת משה במצות שבת גרוסה . חרותה ליום השביעי ככלה בין רעותיה משבצה . טהורים יירשוה ויקדשוה במאמר כל אשר עשה . ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה : יום קדוש הוא מבאו ועד צאתו . כל זרע יעקב יכבדוהו כדבר המלך ודתו . לנוח בו ולשמוח בתענוג אכול ושתו . כל עדת ישראל יעשו אותו : משך חסדך ליודעיך אל קנא ונוקם . נוטרי ליום השביעי זכור ושמור להקם . שמחם בבנין שלם באור פניך תבהיקם . ירוין מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם : עזור לשובתים בשביעי בחריש ובקציר עולמים . פוסעים בו פסיעה קטנה סועדים בו לברך שלש פעמים . צדקתם תצהיר כאור שבעת הימים . יי אלהי ישראל אהבת תמים . יי אלהי ישראל תשועת עולמים :

מנוחה ושמחה אור ליהודים . יום שבתון יום מחמדים . שומריו וזוכריו המה מעידים . כי לששה כל ברואים ועומדים : שמי שמים ארץ וימים . כל צבא מרום גבוהים ורמים . תנין ואדם וחית ראמים . כי ביה יי צור עולמים : הוא אשר דבר לעם סגולתו . שמור לקדשו מבואו ועד צאתו . שבת קודש יום חמדתו . כי בו שבת אל מכל מלאכתו : במצות שבת אל יחליצך . קום קרא אליו יחיש לאמצך . נשמת כל חי וגם נעריצך . אכול בשמחה כי כבר רצך : במשנה לחם וקדוש רבה . ברוב מטעמים ורוח נדיבה . יזכו לרב טוב המתענגים בה . בביאת גואל לחיי עולם הבא :

י ה רבון עלם ועלמיא . אנת הוא מלכא מלך מלכיא . עובד גבורתך ותמהיא . שפר קדמך להחויא : יה רבון

ש בחין אסדר צפרא ורמשא . לך אלהא קדישא די ברא כל נפשא . עירין קדישין ובני אנשא . חיות ברא ועופי שמיא : יה רבון

ר ברבין עובדך ותקיפין . מכיך רמיא וזקיף כפיפין . לו יחיה גבר שנין אלפין . לא ייעול גבורתך בחשבניא : יה רבון

א להא די ליה יקר ורבותא . פרוק ית ענך מפום אריותא . ואפיק ית עמך מגו גלותא . עמך די בחרת מכל אמיא : יה רבון

ל מקדשך תוב ולקודש קודשין . אתר די ביה יחדון רוחין ונפשין . ויזמרון לך שירין ורחשין . בירושלם קרתא דשופריא : יה רבון

צור משלו אכלנו . ברכו אמוני . שבענו והותרנו כדבר יי : הזן את עולמו . רועינו אבינו . אכלנו את לחמו ויינו שתינו . על כן נודה לשמו ונהללו בפינו . אמרנו וענינו . אין קדוש כיי : צור : בשיר וקול תודה . נברך לאלהינו . על ארץ חמדה טובה . שהנחיל לאבותינו . מזון וצידה . השביע לנפשנו . חסדו גבר עלינו ואמת יי : צור : רחם בחסדך . על עמך צורנו . על ציון משכן כבודך . זבול בית תפארתנו . בן דוד עבדך . יבא ויגאלנו . רוח אפינו . משיח יי : צור : יבנה המקדש . עיר ציון תמלא . ושם נשיר שיר חדש . וברננה נעלה . הרחמן הנקדש . יתברך ויתעלה . על כוס יין מלא . כברכת יי : צור :

ם

נשמת

נִשְׁמַת כָּל חַי תְּבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר תְּפָאֵר וּתְרוֹמֵם זִכְרְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד. מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה אֵל. וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ. פּוֹדֶה וּמַצִּיל וּמְפַרְנֵס וְעוֹנֶה וּמְרַחֵם בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה. אֵין לָנוּ מֶלֶךְ עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ אֶלָּא אָתָּה. אֱלֹהֵי הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים. אֱלוֹהַּ כָּל בְּרִיּוֹת. אֲדוֹן כָּל תּוֹלָדוֹת. הַמְהֻלָּל בְּכָל (בְּרוֹב) הַתִּשְׁבָּחוֹת. הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד. וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים: וַיְיָ עֵר הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. הַמְעוֹרֵר יְשֵׁנִים וְהַמֵּקִיץ נִרְדָּמִים. (מַחֲיֵה מֵתִים וְרוֹפֵא חוֹלִים פּוֹקֵחַ עִוְרִים וְזוֹקֵף כְּפוּפִים) הַמֵּשִׂיחַ אִלְּמִים. וּמַתִּיר אֲסוּרִים וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים. וְהַמְפַעְנֵחַ נַעֲלָמִים. וּלְךָ לְבַדְּךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים. וְאִלּוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם. וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כַּהֲמוֹן גַּלָּיו. וְשִׂפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח כְּמֶרְחֲבֵי רָקִיעַ. וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ. וְיָדֵינוּ פְרוּשׂוֹת כְּנִשְׁרֵי שָׁמָיִם. וְרַגְלֵינוּ קַלּוֹת כָּאַיָּלוֹת. אֵין אֲנַחְנוּ מַסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וּלְבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ עַל אַחַת מֵאֶלֶף אַלְפֵי אֲלָפִים (וְרוֹב) וְרִבֵּי רְבָבוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ (עָמָנוּ) עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ. מִלְּפָנִים מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ. בְּרָעָב זַנְתָּנוּ. וּבְשָׂבָע כִּלְכַּלְתָּנוּ. מֵחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ. וּמִדֶּבֶר מִלַּטְתָּנוּ. וּמֵחֳלָיִים רָעִים וְרַבִּים וְנֶאֱמָנִים דִּלִּיתָנוּ. עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסָדֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ (וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לָנֶצַח. עַל כֵּן אֵבָרִים שֶׁפִּלַּגְתָּ בָּנוּ. וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁנָּפַחְתָּ בְּאַפֵּינוּ. וְלָשׁוֹן אֲשֶׁר שַׂמְתָּ בְּפִינוּ. הֵן הֵם יוֹדוּ וִיבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ וִישׁוֹרְרוּ וִירוֹמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד. כִּי כָל פֶּה לְךָ יוֹדֶה. וְכָל לָשׁוֹן לְךָ תִשָּׁבַע. וְכָל עַיִן לְךָ תִצְפֶּה. וְכָל בֶּרֶךְ לְךָ תִכְרַע. וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִשְׁתַּחֲוֶה. וְכָל הַלְּבָבוֹת יִירָאוּךָ. וְכָל קֶרֶב וּכְלָיוֹת יְזַמְּרוּ לִשְׁמֶךָ. כַּדָּבָר שֶׁכָּתוּב כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְיָ מִי כָמוֹךָ. כַּצַּיָּל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגּוֹזְלוֹ. שַׁוְעַת עֲנִיִּים עָנִי מַחֲזִיק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגּוֹזְלוֹ. מִי יִדְמֶה לָּךְ וּמִי יִשְׁוֶה לָּךְ וּמִי יַעֲרֹךְ לָךְ. הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: נְהַלֶּלְךָ וּנְשַׁבֵּחֲךָ וּנְפָאֶרְךָ וּנְבָרֵךְ אֶת שֵׁם קָדְשֶׁךָ כָּאָמוּר. לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ:

הָאֵל בְּתַעֲצֻמוֹת עֻזֶּךָ. הַגָּדוֹל בִּכְבוֹד שְׁמֶךָ. הַגִּבּוֹר לָנֶצַח וְהַנּוֹרָא בְּגבוּרוֹתֶיךָ: הַמֶּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא:

שׁוֹכֵן עַד מָרוֹם וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ. וְכָתוּב רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה: בְּפִי יְשָׁרִים תִּתְרוֹמָם. וּבְשִׂפְתֵי צַדִּיקִים תִּתְבָּרַךְ. וּבִלְשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְקַדָּשׁ. וּבְקֶרֶב קְדוֹשִׁים תִּתְהַלָּל:

וּבְמַקְהֲלוֹת רִבְבוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יִתְפָּאַר שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שֶׁכֵּן חוֹבַת כָּל הַיְצוּרִים לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבֵּחַ לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדֵּר וּלְנַצֵּחַ עֲלֵיהֶם לְבָרֵךְ לְעַלֵּה וּלְקַלֵּס עַל כָּל דִּבְרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשַׁי עַבְדְּךָ מְשִׁיחֶךָ:

וִיכַלְכְּלוּךָ יְשַׁבְּחוּךָ וִיפָאֲרוּךָ אֶת שֵׁם מַלְכֵּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. כִּי לְךָ נָאֶה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וּשְׁבָחָה הַלֵּל וְזִמְרָה עוֹז וּמֶמְשָׁלָה נֶצַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה תְּהִלָּה וְתִפְאֶרֶת קְדֻשָּׁה וּמַלְכוּת. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וּמְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת. אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת בּוֹרֵא כָּל הַנְּשָׁמוֹת רִבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה מֶלֶךְ יָחִיד אַלְּתֵי הָעוֹלָמִים: חי״ק

כעפ״ם מומריס שיר המעלות מסעמקים

חזן בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְבֹרָךְ:

קו״ח בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת הַכֹּל:

הַכֹּל יוֹדוּךָ וְהַכֹּל יְשַׁבְּחוּךָ. וְהַכֹּל יֹאמְרוּ אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ: הַכֹּל יְרוֹמְמוּךָ סֶלָה יוֹצֵר הַכֹּל. הָאֵל הַמְפוֹתָח בְּכָל יוֹם תְּלוּת שַׁעֲרֵי מִזְרָח. וּבְנִקְבֵּי חַלּוֹנֵי רָקִיעַ. מוֹצִיא חַמָּה מִמְּקוֹמָהּ וּלְבָנָה מִמְּכוֹן שִׁבְתָּהּ. וּמֵאִיר לָעוֹלָם כֻּלּוֹ וְלַיּוֹשְׁבָיו. שֶׁבָּרָא בְּמִדַּת הָרַחֲמִים: הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים עָלֶיהָ בְּרַחֲמִים. וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית: מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ: הַמֶּלֶךְ הַמְרוֹמָם לְבַדּוֹ מֵאָז. הַמְשֻׁבָּח וְהַמְפוֹאָר וְהַמִּתְנַשֵּׂא מִימוֹת עוֹלָם: אֱלֹהֵי עוֹלָם בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים רַחֵם עָלֵינוּ. אֲדוֹן עֻזֵּנוּ צוּר מִשְׂגַּבֵּנוּ מָגֵן וְיֶשַׁע מִשְׂגָּב בַּעֲדֵנוּ: אֵין עֲרוֹךְ לָךְ וְאֵין זוּלָתֶךְ אֶפֶס בְּלָתֶךְ וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ: אֵין שָׁוֶה לָךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאֵין וּלְתוֹךְ מַלְכֵּנוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. אֶפֶס בִּלְתֶּךָ גּוֹאֲלֵנוּ לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. וְאֵין דּוֹמֶה לָךְ מוֹשִׁיעֵנוּ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים:

אַל אָדוֹן עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים. בָּרוּךְ וּמְבֹרָךְ בְּפִי כָּל הַנְּשָׁמָה. נָדַל וְטוּבוֹ מָלֵא עוֹלָם. דַּעַת וּתְבוּנָה סוֹבְבִים הוֹדוֹ: הַמִּתְנָאֶה עַל חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וְנֶהְדָּר בְּכָבוֹד עַל הַמֶּרְכָּבָה. זְכוּת וּמִישׁוֹר לְפָנָיו כִּסְאוֹ. חֶסֶד וְרַחֲמִים מָלֵא כְבוֹדוֹ: טוֹבִים מְאוֹרוֹת שֶׁבָּרָא אֱלֹהֵינוּ. יְצָרָם בְּדֵעָה בִּבִינָה וּבְהַשְׂכֵּל. כֹּחַ וּגְבוּרָה נָתַן בָּהֶם. לְהֵיוֹת מוֹשְׁלִים בְּקֶרֶב תֵּבֵל: מְלֵאִים זִיו וּמְפִיקִים נוֹגַהּ. נָאֶה זִיוָם בְּכָל הָעוֹלָם. שְׂמֵחִים בְּצֵאתָם וְשָׂשִׂים בְּבוֹאָם. עוֹשִׂים בְּאֵימָה רָצוֹן קוֹנָם: פְּאֵר וְכָבוֹד נוֹתְנִים לְשִׁמּוֹ. צְהָלָה וְרִנָּה לְזִכְרֵ שִׁלְכוּתוֹ. קָרָא לַשֶּׁמֶשׁ וְנִזְרַח אוֹר. רָאָה וְהִתְקִין צוּרַת הַלְּבָנָה: שָׂבַח נוֹתְנִים לוֹ כָּל צְבָא מָרוֹם: תִּפְאֶרֶת יִגְרָלָה. שְׂרָפִים וְחַיּוֹת וְאוֹפַנֵּי הַקֹּדֶשׁ: לְאִי אִישׁ שִׁבַּת מִכָּל הַמַּעֲשִׂים. בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי נִתְעַלֶּה וְיֵשֶׁב עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ. תִּפְאֶרֶת עָטָה לְיוֹם הַמְנוּחָה עוֹנֵג קָרָא לְיוֹם הַשַּׁבָּת. זֶה שִׁיר שֶׁבַּת שֶׁל יוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבַּע שַׁבָּת אֶל מִכָּל שֶׁבַּאֲשֶׁר תּוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּשְׁבַּת יאוכד מזמור שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת לַיְיָ. לְשִׁיבָה יְפָאֲרוּ וְיִבָּרְכוּ לְאֵל כָּל יְצוּרָיו: שֶׁבַח נֵקֶר וּגְרֵרָה וּכְבִיד יִתְּנוּ לְאֵל מַלְכָּךְ יוֹצֵר כֹּל. הַמְנַהֵל מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשַׁתּוֹ בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ: שִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִתְקַדַּשׁ וְזִכְרְךָ מַלְכֵּנוּ יִתְפָּאַר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת: תִּתְבָּרַךְ מוֹשִׁיעֵנוּ עַל כָּל שֶׁבַח מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְעַל רְאוּבֵי אוֹר שֶׁיָּצַרְתָּ סֶלָה יְפָאֲרוּךָ סֶלָה: תתברך צור האל הקדוש פצנ״ח נפצנ״ט אל תול:

וַיִּשְׁבַּח מֹשֶׁה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ. כִּי עֶבֶד נֶאֱמָן קָרָאת

קְרָאתָ לוֹ. פְּלִיל תְּפָאֶרֶת בְּרֹאשׁוֹ נָתַתָּ לוֹ. בְּעָמְדוֹ לְפָנֶיךָ עַל הַר סִינַי. וּשְׁנֵי לֻחוֹת אֲבָנִים הוֹרִיד בְּיָדוֹ. וְכָתוּב בָּהֶם שְׁמִירַת שַׁבָּת. וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרָתָהּ:

וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדוֹרוֹתָם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעוֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ:

וְלֹא נְתָתוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת וְלֹא הִנְחַלְתּוֹ מַלְכֵּנוּ לְעֹבְדֵי פְסִילִים וְגַם בְּמְנוּחָתוֹ לֹא יִשְׁכְּנוּ עֲרֵלִים כִּי לְיִשְׂרָאֵל עַמְּךָ נְתַתּוֹ בְּאַהֲבָה לְזֶרַע יַעֲקֹב אֲשֶׁר בָּם בָּחָרְתָּ:

יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי. כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה נָא בִּמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמֵּחַ נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ. וְיָשְׁבְּתוּ בָהּ יִשְׂרָאֵל אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ וְיָנוּחוּ בוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת

רצה והחליצנו וכו' עמ' נפ"ו
נחום סי"ז תוס' ס"ס זה בקדושה ז

נְקַדֵּשְׁךָ וְנַגִּידְךָ כְּנוֹעַם שִׂיחַ סוֹד שָׂרְפֵי קוֹדֶשׁ הַמְשֻׁלָּשִׁים קָדוֹשׁ בְּכָתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר: ס"ת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: חזן אַז בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל אַדִּיר וְחָזָק מַשְׁמִיעִים קוֹל כְּתִנּוּפָאִים לְעֻמַּת שְׂרָפִים לְעֻמָּתָם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים: ס"ת בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ: חזן מִמְּקוֹמְךָ מַלְכֵּנוּ תוֹפִיעַ וְתִמְלֹךְ עָלֵינוּ כִּי מְחַכִּים אֲנַחְנוּ לָךְ מָתַי תִּמְלוֹךְ בְּצִיּוֹן בְּקָרוֹב בְּיָמֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד תַּשְׁכִּין: תִּתְגַּדַּל וְתִתְקַדַּשׁ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ לְדוֹר וְדוֹר וּלְנֵצַח נְצָחִים: וְעֵינֵינוּ תִרְאֶינָה מַלְכוּתֶךָ כַּדִּבּוּר הָאָמוּר בְּשִׁירֵי עָזֶךָ עַל יְדֵי דָוִד מְשִׁיחַ צִדְקֶךָ: ס"ת יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הַלְלוּיָהּ:

כה"ג נוסף התפלל עד המברך את עמו ישראל בשלום. ק"ש:
עיר של יום מזמור שיר ליום השבת.

אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ:

אֵין קָדוֹשׁ כַּאלֹהֵינוּ אֵין וְאֵין כְּמַלְכֵּנוּ מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים וּמִשְׁלָתְךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר: יְיָ מַלְכְּךָ יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם: אֵב הָרַחֲמִים הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלָיִם: כִּי לְךָ לְבַד בָּטָחְנוּ מֶלֶךְ אֵל רָם וְנִשָּׂא אֲדוֹן עוֹלָמִים:

פרקים ס"ג והופיעים ויהי בנסוע. בריך שמיה. עם הכל. עמ' נפ"ו

מי שברך לעולה (תוס')

מִי שֶׁבֵּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הוּא יְבָרֵךְ אֶת (פכ"פ) בַּעֲבוּר שֶׁעָלָה לְכְבוֹד הַמָּקוֹם לְכְבוֹד הַתּוֹרָה וּלְכְבוֹד הַשַּׁבָּת. וּבְשֵׂכֶר זֶה הַקָּבָ"ה יִשְׁפְּרֵהוּ וְיַצִּילֵהוּ מִכָּל צָרָה וְצוּקָה וּמִכָּל נֶגַע וּמַחֲלָה. וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו עִם כָּל יִשְׂרָאֵל אַחָיו וְנֹאמַר אָמֵן:

מי שברך (יולדת)

מִי שֶׁבֵּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הוּא יְבָרֵךְ אֶת תאשה היולדת (פכ"פ) וְאֶת בַּת הַיוֹלֶדֶת (ואת הילדה הנולדה) לה בְּמַזָּל טוֹב (ויקרא שמה בישראל פכ"פ) בְּעבור שבעלה עבר לצדקה בשכר זה יגדלו (ילדה) (לבן להורה ו) לְחוּפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים וְנֹאמַר אָמֵן:

מי שברך (מנוף)

מִי שֶׁבֵּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב משה ואהרן דוד ושלמה הוּא יְרַפֵּא אֶת הַחוֹלֶה (התחלנית) (פכ"פ) בְּעבור (פכ"פ) נדר פלונה בעבורו (בעבירה) בשכר זה הקב"ה יסלח רחמים עליו (ילדה) להחלימו (להחלימה) ולרפאותו (ולרפאותה) ולהחזיקו (להחזיקה) ולהתיותו (להתיותה) וישלח לו (לה)

טהרה רפואה שלמה מן השמים לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו (לנקבה לכל איבריה ושס"ה גידיה) בתוך שאר חולי ישראל. רפואת הנפש ורפואת הגוף. שבת היא מלונק ורפואה קרובה לבוא השתא בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן:

יְקוּם פּוּרְקָן מִן שְׁמַיָּא חִנָּא וְחִקְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וְסַיְעָתָא דִשְׁמַיָּא וּבְרִיוּת גּוּפָא וּנְהוֹרָא נְהִירְתָּא מֵעִלָּיָא. וַרְעָא חַיָּא וְקַיָּמָא וַרְעָא דִי לָא יִפְסוֹק וְדִי לָא יִבְטוֹל מִפִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא: לְמִתַּן חֲבוּרְתָּא קַדִּישְׁתָּא. דִּי בְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל וְדִי בְבָבֶל. לְרִישֵׁי כַלֵּי וּלְרִישֵׁי גָלְוָתָא וּלְרִישֵׁי מָתִיבְתָּא וְדָיְנֵי דְכָבָא. לְכָל תַּלְמִידֵיהוֹן וּלְכָל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן וּלְכָל מָאן דְעָסְקִין בְּאוֹרָיְתָא. מִלְּכָּא דְעָלְמָא יְבָרֵךְ יָתְהוֹן: יַשִּׁישׁ חַיֵּיהוֹן וְיַכְפֵּא יוֹמֵיהוֹן וְיֵהַן אַרְכָּה לְשָׁנֵיהוֹן. וְיִתְפָּרְקוּן וְיִשְׁתֵּזְבוּן מִן כָּל עָקָא וּמִן כָּל מַרְעִין בִּישִׁין. מָרַן דִי בִשְׁמַיָּא יְהֵא בְּסַעֲדְהוֹן כָּל זְמַן וְעִדָּן. וְנֹאמַר אָמֵן:

כפפמפ"ל בלח פנין (ג' יחמר יקום פורקן זה ולח"ה מי שברך):

יְקוּם פּוּרְקָן מִן שְׁמַיָּא חִנָּא וְחִקְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וְסַיְעָתָא דִשְׁמַיָּא וּבְרִיוּת גּוּפָא וּנְהוֹרָא מֵעִלָּיָא. וַרְעָא חַיָּא וְקַיָּמָא. וַרְעָא דִי לָא יִפְסוֹק וְדִי לָא יִבְטוֹל מִפִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא: לְכָל קְהָלָא קַדִּישָׁא חֲבִין רַבְרְבָיָא עִם זְעֵרְיָא פִּטְלָא וּגְבָרָא. מַלְכָּא דְעָלְמָא יְבָרֵךְ יָתְכוֹן יַשִּׁישׁ חַיֵּיכוֹן וְיִסְגֵּא יוֹמֵיכוֹן וְיִתֵּן אַרְכָּה לְשָׁנֵיכוֹן. וְיִתְפָּרְקוּן וְיִשְׁתֵּזְבוּן מִן כָּל עָקָא וּמִן כָּל מַרְעִין בִּישִׁין. מָרַן דִי בִשְׁמַיָּא יְהֵא בְּסַעֲדְכוֹן כָּל זְמַן וְעִדָּן. וְנֹאמַר אָמֵן:

כי שברך אבותינו עמ' קי"ח ואילך ושם סי' שברך ז

יְקוּם פּוּרְקָן מִן שְׁמַיָּא חִנָּא וְחִקְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וְסַיְעָתָא דִשְׁמַיָּא וּבְרִיוּת גּוּפָא וּנְהוֹרָא מֵעִלָּיָא. וַרְעָא חַיָּא וְקַיָּמָא. וַרְעָא דִי לָא יִפְסוֹק וְדִי לָא יִבְטוֹל מִפִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא: לְכָל קְהָלָא קַדִּישָׁא חֲבִין רַבְרְבָיָא עִם זְעֵרְיָא פִּטְלָא וּגְבָרָא. מַלְכָּא דְעָלְמָא יְבָרֵךְ יָתְכוֹן יַשִּׁישׁ חַיֵּיכוֹן וְיִסְגֵּא יוֹמֵיכוֹן וְיִתֵּן אַרְכָּה לְשָׁנֵיכוֹן. וְיִתְפָּרְקוּן וְיִשְׁתֵּזְבוּן מִן כָּל עָקָא וּמִן כָּל מַרְעִין בִּישִׁין. מָרַן דִי בִשְׁמַיָּא יְהֵא בְּסַעֲדְכוֹן כָּל זְמַן וְעִדָּן. וְנֹאמַר אָמֵן:

כפפמפ"ל בלח פנין (ג' יחמר יקום פורקן זה ולח"ה מי שברך):

מִי שֶׁבֵּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הוּא יְבָרֵךְ אֶת כָּל הַקָּהָל הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה עִם כָּל קְהִלּוֹת הַקּוֹדֶשׁ. הֵם וְנָשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם. וּמִי שֶׁמְּחַזְּקִים בְּתֵי כְּנֵסִיּוֹת לְתִפְלָּה. וּמִי שֶׁבָּאִים בְּתוֹכָם לְהִתְפַּלֵּל. וּמִי שֶׁנּוֹתְנִים נֵר לְמָאוֹר וְיַיִן לְקִדּוּשׁ וּלְהַבְדָּלָה וּפַת לְאוֹרְחִים וּצְדָקָה לָעֲנִיִּים. וְכָל מִי שֶׁעוֹסְקִים בְּצָרְכֵי צִבּוּר בֶּאֱמוּנָה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְשַׁלֵּם שְׂכָרָם וְיָסִיר מֵהֶם כָּל מַחֲלָה וְיִרְפָּא לְכָל נִפְשָׁם וְיִפְלֹא לְכָל עֲמָלָם. וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם עִם כָּל יִשְׂרָאֵל אֲחֵיהֶם וְנֹאמַר אָמֵן:

תפלה בעד שלום הקיסר יד"ה

תְּנוּחַן תִּשּׁוּעָה לְמַלְכֵּנוּ וְנִמְשְׁלָה לַנְּסִיכִים מַלְכוּתוֹ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים הַשּׁוֹעֶה אֶת דָּוִד עַבְדּוֹ מֵחֶרֶב רָעָה. הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ וּנְתִיבָה עַזִּים נְתִיבָה. הוּא יְבָרֵךְ וְיַשְׁמִיר וְיִנְצוֹר וְיָרוּם וְיַגְדֵּל וְיִנַּשֵּׂא לְמַעְלָה אֶת אַדְוָנֵינוּ הַקֵּיסָר גַּיְקַאלַיי אַלֶעכְּסַאנְדְּרַאוִוִיטְשׁ עִם אִמּוֹ הַקֵּיסָרִית מַאריָא אַלֶעכְּסַאנְדְּרַאוְנָא עִם רַעֲיָתוֹ הַקֵּיסָרִית אַלֶעכְּסַאנְדְּרָא אַלֶעכְּסַאנְדְּרַאוְנָא עִם אָחִיו יוֹרֵשׁ עֶצֶר גַּיְאָרְגִיא אַלֶעכְּסַאנְדְּרַאוִוִיטְשׁ וְאֶת כָּל בֵּית מַלְכֵּנוּ הֲדָם יְרוּם הוֹדָם. מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים בְּרַחֲמָיו יְחַיֵּהוּ וְיִשְׁמְרֵהוּ וּמִכָּל צָרָה וְיָגוֹן וְנֶגַע רָעִילוּ. וְיַדְבֵּר עַמִּים תַּחַת רַגְלָיו הַיֵּל שׁוֹנְאָיו לְפָנָיו וּכְכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה יַצְלִיחַ. מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים בְּרַחֲמָיו יַחֲן בְּלִבּוֹ וּבְלֵב כָּל יְצִיצָיו וְשָׁרָיו וְרַחֲמוּת לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת עִמָּנוּ וְעִם כָּל יִשְׂרָאֵל. בְּיָמָיו וּבְיָמֵינוּ תִּוָּשַׁע יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכֹּן לָבֶטַח וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְכֵן יְהִי רָצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן:

כפפמפ"ל פתוח ב' תפרים זה:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתחדש עלינו את החדש הזה לטובה ולברכה. ותתן לנו חיים ארוכים. חיים של שלום. חיים של טובה. חיים של ברכה. חיים של פרנסה. חיים של תלת עצמות. חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא. חיים שאין בהם בושה וכלימה. חיים של עושר וכבוד. חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים. חיים שיסלאו כל משאלות לבנו לטובה אמן פלה:

כִּי נַעֲשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ. וְגָאַל אוֹתָם

מְעֻדָּנוּת לְמַדְתָּנוּ. הוּא יַגִּיעֵנוּ אוֹתָנוּ בְּקָרוֹב. וְיַקְבֵּץ נִדָּחֵינוּ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. חֲבֵרִים כָּל יִשְׂרָאֵל וְנֹאמַר אָמֵן:

ראש חדש (פלוני) ביום (פלוני) הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה

יִתְחַדֵּשׁ הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים וּלְטוֹבָה וּלְבָרְכָה. לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה. לִישׁוּעָה וְנֶחָמָה. לְפַרְנָסָה וּלְכַלְכָּלָה. לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם. לִשְׂמוּעוֹת טוֹבוֹת וְלִבְשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת. וְלִנְשָׁקִים בְּעִתָּם. וְלִרְפוּאָה שְׁלֵמָה. וְלִגְאוּלָּה קְרוֹבָה. וְנֹאמַר אָמֵן:

אֵל מָלֵא רַחֲמִים שׁוֹכֵן בְּמְרוֹמִים. הַמְצָא מְנוּחָה נְכוֹנָה עַל כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה בְּמַעֲלוֹת קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים כְּזֹהַר הָרָקִיעַ מְזַהִירִים אֶת נִשְׁמַת (פלונית) בְּעָבוּר שֶׁנָּדְבוּ צְדָקָה בְּעַד תִּזְכֹּרֶת נִשְׁמָתוֹ (נִשְׁמָתָהּ) לְעֵילֵי״ע (לְעֵילֵי עִלָּיִין) בְּעָבוּר שֶׁנָּדְבוּ צְדָקָה בְּעַד תִּזְכֹּרֶת נִשְׁמָתוֹ (נִשְׁמָתָהּ) לָכֵן בַּעַל הָרַחֲמִים יַסְתִּירֵהוּ (יַסְתִּירֶהָ) בְּסֵתֶר כְּנָפָיו לְעוֹלָמִים. וִיצָרֵר בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֶת נִשְׁמָתוֹ (נִשְׁמָתָהּ) ה׳ הוּא נַחֲלָתוֹ (נַחֲלָתָהּ) וְינוּחַ (וְתָנוּחַ) בְּשָׁלוֹם עַל מִשְׁכָּבוֹ (מִשְׁכָּבָהּ) וְנֹאמַר אָמֵן:

נוסח אשכנזים כתוב כאן ור״ח ויום טוב וחוהמ״ס ופורים וכיוצ״ב תמן בסיום הכוסף ונראה פשוט לומר כאן לחומרים אבל הרחמים. וכיוצ״ב בסיידור לחומרים לקמן בשאכילתן מתוקים. וכן לחומרים בסוף הלל:

אַב הָרַחֲמִים שׁוֹכֵן מְרוֹמִים. בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים. הוּא יִפְקוֹד בְּרַחֲמִים חֲסִידִים וְהַיְשָׁרִים וְהַתְּמִימִים. קְהִלּוֹת הַקְּדוֹשׁ שֶׁבְּכָל נִפְשָׁם עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם. הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימִים בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרָדוּ. מִנְּשָׁרִים קַלּוּ וּמֵאֲרָיוֹת גָּבְרוּ. לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם וְחֵפֶץ צוּרָם: יְזַכֵּם אֱלֹהֵינוּ לְטוֹבָה עִם שְׁאָר צַדִּיקֵי עוֹלָם. וְיִנָּקֵם (לְעֵינֵינוּ) נְקָמַת דַּם עֲבָדָיו הַשָּׁפוּךְ: בַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים הֲרֵנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם עֲבָדָיו יִקּוֹם. וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ: וְעַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר וְנָקִיתִי דָּמָם לֹא נָקֵיתִי וַיְי שׁוֹכֵן בְּצִיּוֹן: וּבְכְתְבֵי הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמַר לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם יִוָּדַע בַּגּוֹיִם לְעֵינֵינוּ נְקֻמַּת דַּם עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ: וְאוֹמַר כִּי דוֹרֵשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא שָׁכַח צַעֲקַת עֲנִיִּים: וְאוֹמַר יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיוֹת מָחַץ רֹאשׁ עַל אֶרֶץ רַבָּה: מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה עַל כֵּן יָרִים רֹאשׁ: אַשְׁרֵי וכו׳

כשמכניסין כס״ב יאמר כס״ז זה:

מִי שֶׁבֵּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב מֹשֶׁה אַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה הוּא יְבָרֵךְ אֶת כָּל מִי שֶׁיִּקְבֹּל עָלָיו לְהִתְעַנּוֹת תַּעֲנִית שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי בְּשַׁבָּת זֶה הַקָּבָ״ה יְשַׁמְּרֵהוּ וְיַצִּילֵהוּ מִכָּל צָרָה וְצוּקָה וּמִכָּל נֶגַע וּמַחֲלָה וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו וְיִקְבְּלוּ תְּפִלָּתָם וְיֹאזְנֵיהֶן שׁוֹמְעוֹתֵיהֶם עִם כָּל יִשְׂרָאֵל אַחֵיהֶם וְנֹאמַר אָמֵן:

כס״ן לומר יהללו ובכשיסין בספר שרש לפיכל ובנוחה יאמר וכו׳. ח״ס.

תפלת מוסף לשבת

בספרדים אמ״ש עד תאל הקדוש בסוף לעיל. וחת״כ מתחילין כאן:

תִּכּוֹנֵן שִׁבְתְּךָ רָצִיתָ בָּרַכְתָּנִיתָ צִוִּיתָ פֵּרוּשֶׁיהָ עִם סִדּוּרֵי נִסְכֵּיהָ. מַעֲנִיגֶיהָ לְעוֹלָם כָּבוֹד יַנְחִלוּ. טוֹעֲמֶיהָ חַיִּים וְכוּ. וְגַם הָאוֹהֲבִים דְּבָרֶיהָ נֶעֱלָה בָּחָרוּ. אָז מִסִּינַי נִצְטַוּוּ צְווּי פָּעֳלֶיהָ בְּרָאוּי: וְהִתְעַנְּגוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְהַקְרִיב בָּהּ קָרְבַּן מוּסַף שַׁבָּת בְּרָאוּי: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁהַעֲלֵנוּ בְּשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ: וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם. וְאֶת מוּסַף יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר:

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִים וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עוֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עוֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:

יִשְׁמְרוּ בְמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עוֹנֶג. עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ. וּבְשְׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ מְקֹרֵאת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ. זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה נָא בִּמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמֵּח נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת. וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ. וְיָנוּחוּ בָהּ יִשְׂרָאֵל אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ וְיָנוּחוּ בוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

רצה ומודים וכו׳

כמנהג הס״ן מומיסים זה

עָתֵר יִתְנוּ לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַלְאָכִים הַמּוּנִי מַעֲלָה עַם עָמְךָ יִשְׂרָאֵל קְבוּצֵי כַּמָּה יַחַד בְּלָם קְדֻשָּׁה לָךְ יְשַׁלֵּשׁוּ. גִּבּוֹר הָאָמוּר עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר: קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: כְּבוֹדוֹ מָלֵא עוֹלָם. מְשָׁרְתָיו שׁוֹאֲלִים זֶה לָזֶה אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ. לְעֻמָּתָם מְשֻׁבָּחִים וְאוֹמְרִים: בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ: מִמְּקוֹמוֹ הוּא יָפֶן בְּרַחֲמָיו לְעַמּוֹ הַיִּחוּן עַם הַמְיַחֲדִים שְׁמוֹ עֶרֶב וָבֹקֶר בְּכָל יוֹם תָּמִיד פַּעֲמַיִם בְּאַהֲבָה שְׁמַע אוֹמְרִים: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד: הוּא אֱלֹהֵינוּ הוּא אָבִינוּ הוּא מַלְכֵּנוּ הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ וְהוּא יוֹשִׁיעֵנוּ וַיַגִּידֵנוּ שֵׁנִית וְיַשְׁמִיעֵנוּ בְּרַחֲמָיו לְעֵינֵי כָּל חַי לֵאמֹר הֵן נְאַלְתִּי אֶתְכֶם אַחֲרִית כָּרִאשׁוֹנָה לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים: אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: וּבְדִבְרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר: יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:

כס״ן נופל כאן בשלוש על הסברה את עסו ישראל בשלום. ס״ש

קוֹח אֵל יְיָ חוּק וְיֵאמֵץ לְכֵךְ וְקִוֵּה אֶל יְיָ: אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ: כִּי מִי אֱלוֹהַּ מִבַּלְעֲדֵי יְיָ וּמִי צוּר זוּלָתֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֵין כֵּאלֹהֵינוּ. אֵין כַּאדוֹנֵינוּ. אֵין כְּמַלְכֵּנוּ. אֵין כְּמוֹשִׁיעֵנוּ: מִי כֵאלֹהֵינוּ. מִי כַאדוֹנֵינוּ. מִי כְמַלְכֵּנוּ. מִי כְמוֹשִׁיעֵנוּ: נוֹדֶה לֵאלֹהֵינוּ. נוֹדֶה לַאדוֹנֵינוּ. נוֹדֶה לְמַלְכֵּנוּ. נוֹדֶה לְמוֹשִׁיעֵנוּ: בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ. בָּרוּךְ אֲדוֹנֵינוּ. בָּרוּךְ מַלְכֵּנוּ. בָּרוּךְ מוֹשִׁיעֵנוּ: אַתָּה הוּא אֱלֹהֵינוּ. אַתָּה הוּא אֲדוֹנֵינוּ. אַתָּה הוּא מַלְכֵּנוּ. אַתָּה הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ: אַתָּה הוּא שֶׁהִקְטִירוּ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת קְטוֹרֶת הַסַּמִּים:

פִּטּוּם הַקְּטוֹרֶת הָצֵרִי וְהַצִּפּוֹרֶן הַחֶלְבְּנָה וְהַלְּבוֹנָה מִשְׁקַל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנֶה. מוֹר וּקְצִיעָה שִׁבּוֹלֶת נֵרְד וְכַרְכֹּם מִשְׁקַל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר מָנֶה. קוֹשְׁטְ שְׁנֵים עָשָׂר וְקִלּוּפָת שִׁבֹּלֶת וְקִנָּמוֹן תִּשְׁעָה. בּוֹרִית כַּרְשִׁינָה הִשְׁעָה קַבִּין. יֵין קַפְרִיסִין כְּאֵין תְּלָתָא וְקַבִּין תְּלָתָא וְאִם לֹא מָצָא יֵין קַפְרִיסִין מֵבִיא חֲמַר תַּדְיָרִן עַתִּיק. מֶלַח סְדוֹמִית רוֹבַע הַקַּב בַּעֲלָה עֶשֶׂר כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי נָתָן הַבַּבְלִי אוֹמֵר אַף כִּפַּת הַתַּרְמֻד כָּל שֶׁהוּא וְאִם נָתַן בָּהּ דְּבַשׁ פְּסָלָהּ וְאִם חִסַּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה:

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַצָּרִי אֵינוֹ אֶלָּא שְׂרָף הַנּוֹטֵף מֵעֲצֵי הַקְּטָף בּוֹרִית כַּרְשִׁינָה לָמָּה הִיא בָּאָה כְּדֵי לְיַפּוֹת בָּהּ אֶת הַצִּפּוֹרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נָאָה. יֵין קַפְרִיסִין לָמָּה הוּא בָּא כְּדֵי לְשָׁרוֹת בּוֹ אֶת הַצִּפּוֹרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עָזָּה וְהָלֹא מִי רַגְלַיִם יָפִין לָהּ אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְנִיסִין מִי רַגְלַיִם בַּמִּקְדָּשׁ מִפְּנֵי הַכָּבוֹד:

הַשִּׁיר שֶׁהַלְוִיִּם הָיוּ אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ: בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן הָיוּ אוֹמְרִים לַיְיָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ: בְּשֵׁנִי הָיוּ אוֹמְרִים גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ: בְּשְׁלִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפּוֹט: בְּרְבִיעִי הָיוּ אוֹמְרִים אֵל נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ: בַּחֲמִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים הָרִנּוּ לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: בְּשִׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִים יְיָ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְיָ עֹז הִתְאַזָּר אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט: בְּשַׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִים מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת: מִזְמוֹר שִׁיר לֶעָתִיד לָבֹא לְיוֹם שֶׁכּוּלוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח

לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות:

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא המקדיש חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה׳ ורב שלום בניך: אל תקרי בניך אלא בוניך: שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול: יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך: למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך: למען בית ה׳ אלהינו אבקשה טוב לך: ה׳ עוז לעמו יתן ה׳ יברך את עמו בשלום: קדיש דרבנן

ולמנצח לבני . קדיש יתום:

שיר הכבוד

פומבדיתא

חן אין ומירות ושירות ארגוך. כי אליך נפשי תערוג: קהל נפשי חמדה בצל ידך. ידעת כל רז סודך:

ח׳ מרי דברי בקבוקך. הוסה לבי אל דודיך:

ק׳ על דן אדבר בך נקבדות. ושמה אאבד בשיבי ידידות:

ח׳ אספרה כבודך ולא ראיתיך. אדרכך אכוך ולא יבעתיך:

ק׳ ביד נביאיך בסוד ערבך. דמיתך הדר כבוד הודך:

ח׳ גדולתך וגבורתך. כנו לתוקף פעולתך:

ק׳ דמו אתך ולא בפי ישף. נשיוך לפי מעשיך:

ח׳ המשילוך ברוב חזיונות. הגך אחד בכל המיונות:

ק׳ ניחוי בך ונקנה ובחרות. וישער ראשך בשיבה ושחרות:

ח׳ וקנה ביום דין ובחרות ביום קנה. באיש מלחמות ידיו לו רב:

ק׳ חבש כובע ישועה בראשו. הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו:

ח׳ מלאי אורות ראשו נמלא. קוצותיו רסיסי לילה:

ק׳ יתפאר בי כי חפץ בי.והוא יהיה לי לעטרת צבי:

ח׳ בתם טהור פז דמות ראשו. וחק על כיצת גבור שם קדשו:

ק׳ למן ולכבוד צבי תפארת. אמתו לו עטרה עטרה:

ח׳ מחק שות ראשו בבוסי בחורות.קוצותיו תלתלים שחורות:

ק׳ גוה הצדק צבי תפארתו. עלה נא על ראש שמחתו:

ח׳ מגלתו תהי נא בידו. עטרת. ויציף טלוכה צבי תפארת:

ק׳ עמוסים נשאם עטרת עגדם. מאשר יקרו בעיניו כבדם:

ח׳ פארו עלי ופארי עליו. וקרוב אלי בקראי אליו:

ק׳ צח ואדום ללבושו אדום. פורה בדרכו בבואו מאדום:

ח׳ קשר תפלין הראה לעניו. תכונת יי לנגד עיניו:

ק׳ רוצה בעמו ענוים יפאר. יושב תהלות בם להתפאר:

ח׳ ראש דבדך אמת קובא מראש. דור ודור עם דורשך דרוש:

ק׳ שית חמוץ שיריו נא עליך. ורעתי תקרב אליך:

ח׳ תהלתי תהי לראשך עטרת. והפלתי הכון קטורת:

ק׳ תיקר שירת רש בעיניך. בשיר יושר על קרבנך:

ח׳ ברכתי תעלה לראש משביר. מחולל ומוליד עדיק בפיר:

ק׳ ובכרתי תענג לי ראש.ואותה קח לך כבשמים ראש:

ח׳ יערב נא שיחי עליך. גי נפשי תערוג אליך:

לך יי הגדולה והגבורה והתפארת והנצח והוד כי כל בשמים ובארץ לך יי הממלכה והתנשא לכל לראש: מי ימלל גבורות יי ישמיע כל תהלתו:

סדר תקוני שבת

כפפודת שחרית יאמר זה שמאמר מהוסר המסוגל לשמש. סמודכר מכתוב שמודם זו:

ביומא דשבתא בסעודתא תנינא כתיב אז תתענג על ה׳. על ה׳ ודאי דההיא שעתא אתגליא עתיקא קדישא ואכלהו עלמין בחדוותא ושליטו וחדוותא דעתיקא עבדינן סעודתא דיליה הוא ודאי. בסעודתא תליתאה דשבתא כתיב והאכלתיך נחלת יעקב אביך. דא היא סעודתא דיוצר אנפין דהוי בשליכותא וכולהו שיתא יומין מההוא שליטו מחברכין ובעי בר נש למחדי בסעודתיה ולאשלטא אלין סעודתא דאינון עלמין מהיכלא דמלכא. דאינון בני מהיכנותא (עלאין). ומאן דפנש חד סעודתא מניהו אחזי פניכותא לעילא ואחזי נרסי דלאו מבני מלכא עלאה הוא. דלאו מבני היכלא דמלכא הוא. דלאו מזרעא קדישא דישראל היא. ויהבין עליה חוטרא דתלת סילין דינא דגיהנם וכו׳. והא חזי בכולהו שאר זמנין וחנין בני בר נש למחדי ולסחדי למסכנאי ואי הוא חדי בלחודוי ולא יהיב למסכנאי עונשיה סני דהוא בלחודוי חדי ולא יהיב חדו לאחרא עליה כתיב ורוחי פרש על פניכם פרש חניכם. ואי איהו בשבתא חדי אף על גב דלא יהיב לאחרא לא יהבין עליה עונשא כשאר זמנין וחנין דכתיב פרש חניכם פרש חניכם קאמר ולא פרש שבתכם וכתיב חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי ואלו שבת לא קאמר. ובגין כך כתיב ביני ובין בני ישראל ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא יהבין ליה לבר נש נשמתא אחרא נשמתא עילאה נשמתא דכל שליטו בה כדקאמר דעלמא דאתי. ובג״כ אקרי שבת מהו שבת שבא דקודשא בריך הוא שבא דאיהו שלים מכל סטדרוי: אמר רבי יוסי ודאי כך הוא ווי ליה לבר נש דלא אשלים חדוותא דמלכא קדישא ומאן חדוותא דיליה אילן תלת סעודתי מהימנותא. סעודתא דאברהם יצחק ויעקב כלילן בהו. וכלהו חדו על חדו מהימנותא שלימותא דכל סטדרוי. תאנא בהדיין יומא מתעדרין אבהן וכל בנין ינקין מה דלא הוה כן בכל שאר חנין וזמנין. בהדין יומא חזיבא דניחנם נייחין בהדין יומא כל דינין אתכפיין ולא מתערין בעלמא בהדין יומא אורייתא מתעטרא בעטרין שליטין בהדין יומא הדוותא ותפנוקא אשתכח במאתן וחמשין עלמין. בילא״ו:

ותח״כ יסמר זה .

אתקינו סעודתא דמהימנותא: שלימתא חדוותא דמלכא קדישא: אתקינו סעודתא דמלכא. רא היא סעודתא דעתיקא קדישא עתיק הפוחין קדישין ועיר אנפין אתין למעבד בהדיה:

סיום לסמ״ע ז״ל:

א סדר לסעודתא . בצפרא	ח דו מצרי חקלא . גדגור
דשבתא. ואזמין בה השתא.	ובקלא . ומלילו מלא .
עתיקא קדישא:	מהיקא כדוכשא:
ב הוריה ישרי בה . בקדושא	ט קדם רבון עלמין . בטלין
רבא . ובחסדא סגא .	מתיטין . תגלון פתנטין .
דביה תחדי נפשא:	ותיסרון חידושא:
ג שדר לן שופריה . ונחני	י שפר פתורא . ברוא
ביקריה. ויתיב לן סתריה .	ינקרא . עמיקא ומטרא .
דאתאמר בלחישא:	ונאו מלתא אוושא:
ד גלה לן פגמי . דבתריסר	יא אלין כינא. יהון לרקיעא.
נהמי . דאינון את בשביה.	ותתן מאן שריא . הלא
כפילא וקלישא:	הדוא שמשא:
ה רוזא דלבילא . דביה חיי	יב בו יתיר יסני . לעלא מן
כלא . ויתרבי חילא. ותסק	דרגיה. ויהב בת גניה .
עד רישא:	דהתת פרישא:

זה סזמר סימטו חיים יצחק

ו יי יי זכרוך צורי . ניץ	יז שלח מלאכו לפני.ללוותי
תתהלל נפשי. כיויי יאיר	לויה. בכום ישועות אשא
נרי. בהללו נרו עלי ראשי:	פני. מנת כוסי רויה:
יי רועי לא אחסר . על מי	יצ כיאה נפשי אל יי. יכלא
מנוחות ינהלני. נותן לחם	שובע אסמי. אל הכרים
לכל בשר . לחם חקי	אשא עיני. בהלל ולא
המדיפני:	כשמאי:
ח הי רצון מלפניך . אתה	יח דנת ימים ושנות עולמים
אלהי קדושי . תערוך	עוזה כבודי עזרה . ועל
לפני שלחנך . תרשון	ראשי יהיו תמים . ער
בשמן ראשי:	מצוה ואור תורה:
ט יתן מנוחתי. לפני ארון	כ ויה יי למנוחתי . אתה
השלום . והיתה שלמה	וארון עוזך. קח נא אל את
מטתי . המים והשלום :	ברכתי. והחזק קמן תניף.

מזמור לדוד יי רועי לא אחסר: בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני: נפשי ישובב ינחני במעגלי צדק למען שמו: גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך המה

תַּחְמֵנִי : תַּעֲרוֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צוֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ
בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה : אַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל
יְמֵי חַיָּי וְשַׁבְתִּי בְּבֵית יְיָ לְאֹרֶךְ יָמִים :

אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי
וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ
מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר : אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל
בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִּי יְיָ דִּבֶּר :
וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדוֹרוֹתָם
בְּרִית עוֹלָם : בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעוֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת
יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ :

זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ : שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ
כָּל מְלַאכְתֶּךָ : וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל
מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר
בִּשְׁעָרֶיךָ : כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ
אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי :

עַל כֵּן בֵּרַךְ יְיָ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ :

על היין סַבְרִי מָרָנָן וְרַבָּנָן וְרַבּוֹתַי :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן

זמירות ליום השבת

בָּרוּךְ אָרֹנִי יוֹם יוֹם . יַעֲמָס לָנוּ יֶשַׁע וּפְדָיוֹם :
וּבְשָׁמוֹ נָגִיל כָּל הַיּוֹם . וּבִישׁוּעָתוֹ נָרִים רֹאשׁ עֶלְיוֹן .
כִּי הוּא מָעוֹז לָרָשׁ וּמַחֲסֶה לָאֶבְיוֹן : שָׂבְעִי יָהּ
לְיִשְׂרָאֵל עֲדוּת בְּצָרְתָם לוֹ צָר כִּסְבָלוֹת וּבְעֲבֹדוּת .
בְּלֶבֶנֶת הַסַּפִּיר הֵרָאֵם עוֹז יְרִידוּת . וְנִגְלָה לְהַעֲלוֹתָם
מֵעוֹמֶק בּוֹר וְרִדוּת . כִּי עַם יְיָ הַחָסֶר וְהַרְבֵּה עִמּוֹ
פְּדוּת : סֹה יָקָר חַסְדּוֹ בְּצִלּוֹ לְנוֹנְעֵנוּ בְּנָלוּת בְּבָלָה
שִׁלַּח לְמַעֲנֵיהוּ . לְהוֹרִיד בְּרִיחִים נִמְנָה בֵּינֵימוֹ .
וַיִּתֵּן לְרַחֲמִים לִפְנֵי שׁוֹבֵיהוּ . כִּי לֹא יְשׁוּשׁ יְיָ אֶת
עַמּוֹ . בְּעָבוּר הַגָּדוֹל שְׁמוֹ : עֵילֹם שֵׁת פְּעֻלּוֹ לְהַצִּיל
יְדִידָיו . לְהַעֲבִיר מִשָּׁם מְעוֹנֵי מוֹרְדָיו . מֵעֲבוּר
בִּשְׁלַח פָּדָה אֶת עֲבָדָיו . קֶרֶן לְעַמּוֹ יָרִים תְּהִלָּה לְכָל
חֲסִידָיו . כִּי אֵם הוֹגָה וְרַחֵם בְּרַחֲמָיו וּכְרוֹב חַסְדָּיו :
וַיִּפְיַר הֲעוֹם וַיִּגְרַשׁ עֲצוּמָיו . וְגַם חָזוּת אַרְבַּע עָלָה
לְמֵרוּמָיו . וּבְלֶכֶם דָּמוּ לְהַשְׁחִית אֶת רְחוּמָיו . עַל יְדֵי
כֹּהֲנָיו מָגֵן מְקוֹמְמָיו . חַסְדֵי יְיָ כִּי לֹא תָמְנוּ כִּי לֹא
כָלוּ רַחֲמָיו : נִגְלֵיתָ לְאָדוֹם בְּיוֹד רַעַי בְּדָנִי . שִׁבְבְךָ
יוֹם וְיוֹם מְטַלְּאִים בְּרֶסֶם מַעֲדָנִי . עֲוֹרְתוֹ עָמִי לְכָסוּךְ
אֶת אֲרָנִי . וְלֹא נִטְשְׁתָנִי כָּל יְמֵי עֲרָנִי . כִּי לֹא יִנַּח
לְעוֹלָם אֲדֹנָי : בְּבוֹאוֹ מְאֹדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים . וְכַח לוֹ
בְּבָצְרָה וְטָבַח לוֹ בְּבוּקְרִים . וַיְ נִצְחָם מִלְּבוּשָׁיו
לְהָאָרִים . בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל יְבָצוֹר רוּחַ נְגִידִים . הָגָה
בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים : רְאֹתוֹ כִּי כֵן אֲדוֹמֵי
הָעוֹצֵר . יַחֲשׁוֹב לוֹ בְּבָצְרָה תִּקְלוֹם כְּבָצֵר . וּמַלְאָךְ
בְּאָדָב בְּתוֹכָהּ יְצָר . וּמְזִיר כְּשׁוֹנֵג בְּמִקְלָט יַעֲצֹר .
אֶהֱבוּ אֶת יְיָ כָּל חֲסִידָיו אֱמוּנִים נוֹצֵר : יְצָוֶה צוּר
חַסְדּוֹ קְהִלּוֹתָיו לְקַבֵּץ . מֵאַרְבַּע רוּחוֹת עֲרָיו לְהַקְבֵּץ .
וּבְהַר מְרוֹם הָרִים אוֹתָנוּ לְהַרְבֵּץ . וְאֹתָנוּ יָשׁוּב
נִדָּחִים קוֹבֵץ . יָשִׁיב לֹא נֶאֱמַר כִּי אִם וְשָׁב וְקִבֵּץ :
בָּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר טוּב נְקָלָנוּ . כְּבַחֲמָיו וּכְרוֹב
חֲסָדָיו הִגְדִּיל לָנוּ . אֵלֶּה וָאֵלֶּה יוֹסִף עִכְּנוּ .
לְהַגְדִּיל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ :

בָּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לְכְבוֹדוֹ . לְהַלְּלוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ
וּלְסַפֵּר הוֹדוֹ . מֵכֵּף אוֹם נִבְרָא עָלֵינוּ חַסְדּוֹ . לָכֵן בְּכָל
לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ וּבְכָל מְאוֹדוֹ . נְמַלִּיכוֹ וְנִיחָדוֹ :
שֶׁהַשָּׁלוֹם שָׁלוֹ יָשִׂים עָלֵינוּ בְּרָכָה וְשָׁלוֹם . מְשֻׁמָּאִי
וּמְמָזִין עַל יִשְׂרָאֵל שָׁלוֹם . הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אֶת
עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם . וְיָזִכּוּ לְרָאוֹת בָּנִים וּבְנֵי בָנִים עוֹסְקִים
בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת עַל יִשְׂרָאֵל שָׁלוֹם . יְעַץ אֵל גִּבּוֹר
אֲבִי עַד שַׂר שָׁלוֹם :

בָּרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן . אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה . לְנַפְשֵׁנוּ פְּדָיִים מְשֻׁאת
נַאֲנָחָה . וְהוּא יְרַחֵשׁ לְצִיּוֹן עִיר הַגְּדָחָה . עַד אֲנָה תּוּגִיוֹן נָפֶשׁ
נַאֲנָחָה : הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת הַבֵּן עִם הַבַּת . לְאֵל יַרְצוּ כְּמִנְחָה עַל
מַחֲבַת : רוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת שְׁמוֹ עוֹלָמִים . אֶת עַמּוֹ לְשָׁבוֹת אֵם
בְּנִיצִים . בְּמַאְכָלֵי עֲרֵבוֹת בְּמֵי מַסְעִים . בְּמַלְבּוּשֵׁי קְבוּר
זָבַח מִשְׁפָּחָה : הַשּׁוֹמֵר וְאֹשֵׁרִי לְךָ חוֹנֶה לְהַשְׁלוֹמֵי כֶּסֶל . פֵּאֵת
כִּי סוֹכָה שׁוֹכֵן בָּעֲרָבָל . נַחֲלָה לוֹ יִנְחָה בָּהָר וּבִשְׁפָל . נַחֲלַת
וְמְנוּחָה בְּשָׁכְנוֹ לוֹ נָרְחָה : הַשּׁוֹמֵר כָּל שׁוֹמֵר שַׁבָּת בְּדַת מַחֲלִיו
הֵן הֶחְשִׁיר חֵבֶת קוֹדֶשׁ גּוֹרָלוֹ . וְאֵם יָצָא חוֹבַת הַיּוֹם אֲשֶׁרֵי לוֹ .
אֵל אֵל אֲדוֹן מְחוֹלְלוֹ . מְנוּחָה הִיא שִׁיּוֹתוֹ : הַשּׁוֹמֵר חָמְלַת
הַיָּמִים קָרְאוּ אֵלַי צוּר . וְאֹשֵׁרַי לְתָמִימִים אִם יִהְיֶה נָצוּר . כָּתֵר
הַיּוֹשְׁפִים עַל רֹאשָׁם יָצוּר . צוּר הָעוֹלָמִים רוּחוֹ בָּם נָחָה : הַשּׁוֹמֵר
זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ . קָרְנוֹ כִּי נִבְקָה נֵזֶר עַל רֹאשׁוֹ .
עַל כֵּן יָתַן הָאָדָם לְנַפְשׁוֹ . עוֹנֶג וְגַם שִׂמְחָה . בָּהֶם לְמִשְׁחָה :
הַשּׁוֹמֵר קוֹדֶשׁ הִיא לָכֶם שַׁבָּת הַמַּלְכָּה . אֵל תּוֹךְ בְּתֵיכֶם לְהָנִיחַ
בְּרָכָה . בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם לֹא תַעֲשׂוּ מְלָאכָה . בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם
עֶבֶד וְגַם שִׁפְחָה : הַשּׁוֹמֵר

יוֹם זֶה מְכֻבָּד מִכָּל יָמִים . כִּי בוֹ שָׁבַת צוּר
עוֹלָמִים . שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלַאכְתֶּךָ . וְיוֹם
הַשְּׁבִיעִי לֵאלֹהֶיךָ . שַׁבָּת לֹא תַעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה . כִּי
כֹל עָשָׂה שֵׁשֶׁת יָמִים : יוֹם זֶה רִאשׁוֹן הוּא לְמִקְרָאֵי
קוֹדֶשׁ . יוֹם שֶׁבְּתוֹן יוֹם שַׁבָּת קוֹדֶשׁ . עַל כֵּן כָּל אִישׁ
בֵּינֵינוּ יְקַדֵּשׁ . עַל שְׁתֵּי לֶחֶם יִבְצָעוּ תְּמִימִים : יוֹם זֶה
אֱכוֹל מַשְׁמַנִּים שְׁתֵה מְמֻתָּקִים . כִּי אַל יִתֵּן לָכֶל בּוֹ
דְּבִקִים . בְּגֶד לְלָבוּשׁ לֶחֶם חֻקִּים . בְּשָׂר וְדָגִים וְכָל
מַטְעַמִּים : יוֹם זֶה לֹא תֶחְסַר כֹּל בּוֹ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ .
וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ . כִּי בְרָכָה מִכָּל
הָעַמִּים : יוֹם זֶה הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹדוֹ . וְגַם הָאָרֶץ
מְלֵאָה חַסְדּוֹ . רְאוֹ כִּי כָל אֲלֶה עָשְׂתָה יָדוֹ . כִּי הוּא
הַצּוּר פָּעֳלוֹ תָמִים : יוֹם זֶה

יוֹם שַׁבָּתוֹן צִין לְיִשְׁכּוֹחַ וְקִרְוֵי בְּרִיחַ הַנִּיחַ : יוֹנָה כְּצִפְּרָה בּוֹ
קִנּוֹחַ . וְשָׁם יַעֲרֹג וְגִיעֵי כֹחַ : הַיּוֹם נִכְבָּד לְבָנֵי אַמּוּנִים . זְהִירִים
לִשְׁקֹדוּ אָבוֹת וּבָנִים . חָקוּק בִּשְׁנֵי לוּחוֹת אֲבָנִים . טָרוּב אוֹנִים
וְאֵמְיָץ כֹּחַ : יוֹנָה וּבָאוּ כֻלָּם בִּבְרִית יַחַד . נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע אָמְרוּ
כְּאֶחָד . יִפְתַּח וְתֵנוּ יְיָ אֶחָד . בָּרוּךְ הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ : יוֹנָה דָּבָר
בְּקִדְשׁוֹ בְּהַר הַמּוֹר . יוֹם הַשְּׁבִיעִי זָכוֹר וְשָׁמוֹר . וְכָל פְּקוּדָיו יַחַד
נְעִמּוֹר . חֲזַק מְתֻקָּנִים וְאַמֵּץ כֹּחַ : יוֹנָה הָעָם אֲשֶׁר נָע כַּצֹּאן תְּעִיזִי
זְכוֹר לְמִקְדְּךָ בְּרִית וּשְׁבוּעָה . לְכָל יַעֲבֹר פֶּה מְקֹרֶה רָעָה . כַּאֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ עַל מֵי נֹחַ : יוֹנָה

כִּי אִשָּׁה שַׁבָּת אֵל יִשְׁמְרֵנִי . אוֹת הִיא לְעוֹלְמֵי עַד
בֵּינוֹ וּבֵינִי : אָסוּר מְצוֹא חֵפֶץ עֲשׂוֹת דְּרָכִים . גַּם מִלַּהֲבֵר בּוֹ
דִּבְרֵי בְרָכִים . דִּבְרֵי תוֹרָה אַף דִּבְרֵי סְלָכִים . אַהֲבַת תְּמוּרַת
אֵל וְהִתְחַכְּמֵנִי : אוֹת הִיא בּוֹ אֶמְצָא תָמִיד נוֹשֵׁם לְנַפְשִׁי .
הֲדוּר רִאשׁוֹן נָתַן קְרוּשִׁי . כּוֹפֶת בְּתַת לְחֶם מִשְׁנֶה בְּשָׁשִׁי .
בְּכָה בְּכָל שִׁשִּׁי יְקַבֵּל מְזוֹנִי : אוֹת הִיא לִשְׁם בְּדַת הָאֵל חוֹק
אֵל סְגֻלָּתִי . בּוֹ לַעֲרוֹךְ לֶחֶם פָּנִים לְפָנָיו . עַל כֵּן לְהִתְעַנּוֹת
כּוֹ עַל פִּי נְבוּזָיו אָסוּר . לְבַד יוֹם כִּפּוּר עִנּוּי : אוֹת הִיא

הוּא יוֹם מֻכְפָּד הוּא יוֹם תַּעֲנוּגִים . לֶחֶם וְיַיִן טוֹב בָּשָׂר וְדָגִים . הַטְמִיעֵנִי בּוֹ אֶחוֹר נִסּוּגִים . כִּי יוֹם שַׁבָּתוֹת הוּא וְתִשְׁמָחֵנִי : אֵת הוּא יוֹם מַחֲמַל מְלָאכָה בּוֹ סוּפוֹ לְהַבְרִית . עַל נַן אַכְפֵּם בּוֹ לְבֵי פְּכוּרִית . וְאֶתְפַּלָּלָה אֶל אֵל עֶרְבִית וְשַׁחֲרִית . מַשְׁחִ וְגַם מִנְחָה הוּא יַעֲנֵנִי : אוֹת הוּא

שָׁמְרוּ שַׁבְּתוֹתַי לְמַעַן תִּינָקוּ וּשְׁבָעָתָם . מְזוֹן בְּרָכוֹתַי אֶל חַמְנִיחָה כִּי בָאתֶם . וְלוּיִ עָלַי בָּנַי . וְעֵדְנוּ מַעֲדַנֵי שַׁבָּת הַיּוֹם לָנוּ : לְעַמִּי קָרְאוּ דְרוֹר וְאָתֵּתִי אֶת בְּרָכָתִי . אִשָּׁה אֵל אֲחוֹתָהּ לִצְרוֹר נְגִלּוֹת עַל יוֹם שָׁמַרְתִּי . בְּגִדֵי שֵׁשׁ עִם שֵׁנִי . וְהִתְבּוֹנְנוּ בְּיַנְקָנִי . שֶׁת הַיּוֹם לָיְיָ : וְלוּ מַהֲרוּ אֶת הַמְּנָה לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר אַסְתֵּר . וְחָשְׁבוּ עִם הַקְּנָה לְשַׁלֵּם אֲכוֹל וְהוֹתֵר . בְּמַחֲנִי בִּי אֲסוּנִי . וּשְׁתוּ יַיִן מַשְׁמָנֵי . שַׁבָּת הַיּוֹם לָיְיָ : וְלוּ הָנָה יוֹם נְאוּלָה יוֹם שַׁבָּת אִם תִּשְׁמוּרוּ . וְהָיִיתֶם לִי סְגוּלָה לִינוּ וְאַתֶּר תַּעֲבוּרוּ . וְאִז תִּתְרַצֵּי לְפָנַי . וְתִקְוֹלְאוּ צִפְנֵי . שַׁבָּת הַיּוֹם לָיְיָ : וְלוּ חַזֵּק קְרָיָתִי אֵל אֱלֹהִים עֲלָיוֹן . וְהָשִׁב אֶת נְתִי בְּשִׂמְחָה וּבְתֵנְיוֹן . וְשׁוֹרְרוּ שָׁם רַנְנִי . לְוִיִּי וְכֹהֲנִי . אִז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ . שַׁבָּת הַיּוֹם לָיְיָ : וְלוּ

דְּרוֹר יִקְרָא לְבֵן עִם בַּת . וְיִנָּצְרֶם כְּמוֹ בָבַת . גְּעִים שִׁבְתָּם וְלֹא יִשְׁבַּת . שְׁבוּ וְנוּחוּ בְּיוֹם שַׁבָּת : דְּרוּשׁ נָוִי וְאוּלָמִי . וְאוֹת יַשַּׁע עֲשֵׂה עִמִּי . נְטַע שׁוֹרֵק בְּתוֹךְ כַּרְמִי . שְׁעֵה שׁוֹעַת בְּנֵי עַמִּי : דְּרוֹךְ פּוּרָה בְּתוֹךְ בְּצָרָה . וְגַם בָּכָל אֲשֶׁר נָבְרָה . נְתוּץ צָרֵי בְּאֹף וַעֲבָרָה . שְׁמַע קוֹלִי בְּיוֹם אֶקְרָא : אֱלֹהִים תֵּן בְּבִדְבָּר הַר . הֲדֵם שְׁטָה בְּרוּשׁ הַדְּהַר . וַלְמַזְהִיר וְלַנּוֹהֵר . שְׁלוֹמִים תֵּן כְּמִי נָהָר : הֲדוֹךְ קָמַי אֵל קְנָא . בְּמוֹג לֵבָב וּבְמַגְנָה . וְנַרְחִיב פֶּה וּנְמַלְאֵנָה . לְשׁוֹנֵנוּ לְךָ רִנָּה : רְעֵה חֶכְמָה לְנַפְשֶׁךָ . וְהִיא כֶּתֶר לְרֹאשֶׁךָ . בְּצוֹר מְצוֹת קְדוֹשֶׁךָ . שְׁמוֹר שַׁבָּת קָדְשֶׁךָ :

שַׁבָּת הַיּוֹם לָיְיָ . מֵאֵד צָהֲלוּ בְּרַנְּנוּ . וְגַם הָרְבוּ מַעֲרָבֵי . אוֹתוֹ לְשַׁסּוֹר בְּמִצְוֹתָיו . שבת היום ליי : מְעַבִּיר דָּרֶךְ וּגְבוּלִים . מַעֲשׂוֹת הַיּוֹם פָּעָלִים . לְאָכוֹל וְלִשְׁתּוֹת בְּהִלּוּלִים . זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ : שבת היום ליי : וְאִם תִּשְׁמְרֵנוּ יְהִי יִנָּצְרֵךְ בְּקִבְּת . אַתָּה וּבָנֶיךָ וְגַם חַבַּת . וְקָרָאתָ עוֹנֶג לְשַׁבָּת . אִז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ . שבת היום ליי : אֲכוֹל מִשְׁמַנִּים יִכְעֲרֵנִים . וּמִסְעַמִּים הַרְבֵּה טְעִים . אֲנוּזֵי פָּרֶךְ וְדַטּוּעִים . וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ . שבת היום ליי : לְעֵרוּךְ

בְּשׁוּלְחָן לֶחֶם חֲמוּדוֹת . לַעֲשׂוֹת חַיּוֹם שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת . וּבֵרַכְתָּ אֶת הַשֵּׁם הַמְבֹרָךְ לְבָרֵךְ וּלְהוֹדוֹת . שָׁקְדוּ וְשִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ בָּנַי . שבת היום ליי

יה רבון . צור משלו . מצמח צדיק נ"ל שבת :

קודש בכפ"ז בל"ג כל שמחות שבת יסוד ידיו בפיס תתרונים ויתפר : נְדֵי אַסְתֵּי אֲנָא . לְגַבֵּי חַד מְנָא . לְסַתְּרָא חוּרְיָנָא דְּלֵית בָּהּ מַשְׁאָה : אֲזַמֵּן בְּתַלְתָּא . בְּבָעָא דְּבִרְכְתָּא . לְעֵילַּת עִלְּתָא . עַתִּיקָא קַדִּישָׁא :

מנחה לשבת

תורים קרבנות . אשרי ובא לציון . ח"ק . ותח"כ לוחרים וכ :

נַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ :

ותוליין ס"ת ויקוין ג' גברי ומפטירין שפו"ע עד האל הקדוש :

אַתָּה אֶחָד וְשִׁמְךָ אֶחָד . וּמִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ . תִּפְאֶרֶת גְּדֻלָּה . וַעֲטֶרֶת יְשׁוּעָה יוֹם מְנוּחָה וּקְדֻשָּׁה לְעַמְּךָ נָתָתָּ : אַבְרָהָם יָגֵל . יִצְחָק יְרַנֵּן . יַעֲקֹב וּבָנָיו יָנוּחוּ בוֹ . מְנוּחַת אַהֲבָה וּנְדָבָה . מְנוּחַת אֱמֶת וֶאֱמוּנָה . מְנוּחַת שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה וְהַשְׁקֵט וָבֶטַח . מְנוּחָה שְׁלֵמָה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה בָּהּ : יַכִּירוּ בָנֶיךָ וְיֵדְעוּ כִּי מֵאִתְּךָ הִיא מְנוּחָתָם . וְעַל מְנוּחָתָם יַקְדִּישׁוּ אֶת שְׁמֶךָ :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה נָא בִּמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמֵּח נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ . וְיָנוּחוּ בָם כָּל יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת : רצה וסודים וכו'

תוספתא ס"ת בשבת ומתחיל ואם תל ביום שחילו סיום תול לא סיו תוספתא מתחיל תל"מ ס"ת הבל בשיר המעלות תוך שבעה לוחרים לף תל"מ מתחיל כחול .

ג צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת : ב וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד מָרוֹם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְּדוֹלוֹת אֱלֹהִים מִי כָמוֹךָ : א צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְיָ : פ"ס . עליון . פ"ס .

משבת מלחשים עד שבת פנדול לוחרים ברכי נפשי ושיר המעלות נקין פרקי אבות

למוצאי שבת

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרוֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ : יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים הֱוֵה גְבִיר לְאַחֶיךָ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ אֲרוּר וּמְבֹרָכֶיךָ בָּרוּךְ : וְאַל שַׁדַּי יְבָרֵךְ אֹתְךָ וְיַפְרְךָ וְיַרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לְקָהַל עַמִּים : וְיִתֶּן לְךָ אֶת בִּרְכַּת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ לְרִשְׁתְּךָ אֶת אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם : מָאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָ וְאֵת שַׁדַּי וִיבָרְכֶךָ בִּרְכֹת שָׁמַיִם מֵעַל בִּרְכֹת תְּהוֹם רוֹבֶצֶת תָּחַת בִּרְכֹת שָׁדַיִם וָרָחַם : בִּרְכֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכֹת הוֹרַי עַד תַּאֲוַת גִּבְעֹת עוֹלָם תִּהְיֶיךָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקָדְקֹד נְזִיר אֶחָיו : וַאֲמַרְךָ וּבֵרַכְךָ וְהָרְבָּךְ וּבֵרַכְךָ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבוֹתֶיךָ לָתֵת לָךְ : בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים לֹא יִהְיֶה בְךָ עָקָר וַעֲקָרָה וּבִבְהֶמְתֶּךָ : וְהֵסִיר יְיָ מִמְּךָ כָּל חֹלִי וְכָל מַדְוֵי מִצְרַיִם הָרָעִים אֲשֶׁר יָדַעְתָּ לֹא יְשִׂימָם בָּךְ וּנְתָנָם בְּכָל שׂנְאֶיךָ :

כָּמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּיְיָ מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲתֶךָ וְיִכָּחֲשׁוּ אֹיְבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה עַל בָּמוֹתֵימוֹ תִדְרוֹךְ :

מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ : רָנּוּ שָׁמַיִם כִּי עָשָׂה יְיָ הָרִיעוּ תַּחְתִּיּוֹת אֶרֶץ פִּצְחוּ הָרִים רִנָּה יַעַר וְכָל עֵץ בּוֹ כִּי גָאַל יְיָ יַעֲקֹב וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאָר : גְּאָלָנוּ יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל :

יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּיְיָ תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים לֹא תֵבֹשׁוּ וְלֹא תִכָּלְמוּ עַד עוֹלְמֵי עַד : וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא יֵבשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם : וִידַעְתֶּם כִּי בְקֶרֶב יִשְׂרָאֵל אֲנִי וַאֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְאֵין עוֹד וְלֹא יֵבשׁוּ עַמִּי לָעוֹלָם : כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוּן הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ כָף : הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ יְיָ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה : וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה : וַאֲמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיְיָ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו הַזְכִּירוּ כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ : זַמְּרוּ יְיָ כִּי גֵאוּת עָשָׂה מוּדַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ : צַהֲלִי וְרָנִּי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי גָדוֹל בְּקִרְבֵּךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל : וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ זֶה יְיָ קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ :

בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר יְיָ : וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חוֹסֶן יְשׁוּעוֹת חָכְמַת וָדַעַת יִרְאַת יְיָ הִיא אוֹצָרוֹ : וַיְהִי דָוִד לְכָל דְּרָכָיו מַשְׂכִּיל וַיְיָ עִמּוֹ : פְּדֵה בְשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְּרָב לִי כִּי בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי : וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל שְׁאוּל הֲיוֹנָתָן יָמוּת אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל חָלִילָה חַי יְיָ אִם יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת רֹאשׁוֹ אָרְצָה כִּי עִם אֱלֹהִים עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה וַיִּפְדּוּ הָעָם אֶת יוֹנָתָן וְלֹא מֵת : וּפְדוּיֵי יְיָ יְשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּ וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה : הַפְקֵד מִסְפְּדֵי לְמָחוֹל לִי פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה : וְלֹא אֶבְהֶ יְיָ אֱלֹהַיִךְ לְשׁמוֹעַ אֶל בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ : אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמָחוֹל וּבְחוּרִים וּזְקֵנִים יַחְדָּו וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן וְנִחַמְתִּים וְשִׂמַּחְתִּים מִיגוֹנָם :

בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתַיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְיָ וּרְפָאתִיו : וְרוּחַ לְבָשָׁה אֶת עֲמָשַׂי רֹאשׁ הַשָּׁלִישִׁים לָךְ דָּוִד וְעִמָּךְ בֶּן יִשַׁי שָׁלוֹם . שָׁלוֹם לָךְ וְשָׁלוֹם לְעוֹזְרֶךָ כִּי עֶזְרְךָ אֱלֹהֶיךָ וַיְקַבְּלֵם דָּוִיד וַיִּתְּנֵם בְּרָאשֵׁי הַגְּדוּד : וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לְחַי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם : יְיָ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם :

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְּדוּלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם אַתָּה מוֹצֵא עַנְוְתָנוּתוֹ . דִּבֵּר זֶה בַּתּוֹרָה . וְשָׁנוּי בִּנְבִיאִים . וּמְשֻׁלָּשׁ בִּכְתוּבִים :

כָּתוּב בַּתּוֹרָה כִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד : וְכָתִיב כְּתַהֲה עוֹשָׂה מִשְׁפַּט יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאוֹהֵב גֵּר לָתֵת לוֹ לֶחֶם וְשִׂמְלָה : שָׁנוּי בְּנְבִיאִים דִּכְתִיב כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכֹּון וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים : מְשֻׁלָּשׁ בִּכְתוּבִים דִּכְתִיב שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סֹלּוּ לָרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעָלְזוּ לְפָנָיו : וְכָתִיב כִּתְהַה אֲבִי יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת אֱלֹהִים בִּמְעוֹן קָדְשׁוֹ : וְהִיא יְיָ אֱלֹהֵינוּ עָמָנוּ בְּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ אַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ : וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם : כִּי נַחַם יְיָ צִיּוֹן נִחַם כָּל חָרְבוֹתֶיהָ וַיָּשֶׂם מִדְבָּרָהּ כְּעֵדֶן וְעַרְבָתָהּ כְּגַן יְיָ שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָהּ תּוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה : יְיָ חַיִּים לְמַעַן צַדִּיקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר :

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל יְרֵא יְיָ הַהֹלֵךְ בִּדְרָכָיו : יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ : אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ : הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר יְרֵא יְיָ : יְבָרֶכְךָ יְיָ מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִַם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ : וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל :

עֵלִינוּ . קדיש יתום :

סדר הבדלה

הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד . כִּי עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ יְיָ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה : וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה : לַיְיָ הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה : יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה : יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ : יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ : לַיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן וִיקָר . כֵּן תִּהְיֶה לָנוּ . כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא : מגלה פרק ט׳

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל בֵּין אוֹר לַחֹשֶׁךְ בֵּין שַׁבָּת לְיוֹם הַשִּׁבִּיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה . בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל :

הַמַּבְדִּיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְהוֹר . חַטָּאתֵינוּ הוּא יְמָחוֹל זַרְעֵנוּ וְכַסְפֵּנוּ יַרְבֶּה כַּחוֹל . וְכַכּוֹכָבִים בַּלָּיְלָה : יוֹם פָּנָה כְּצֵל הוֹלֵךְ . אָקְרָא לְאֵל עֶלְיוֹן . אֹמֵר שׁוֹמֵר אֹתָא בוֹקֶר וְגַם לָיְלָה : צִדְקָתְךָ כְּהַר הָבוּר . עַל חַטָּאַי עֲבוֹר תַּעֲבוֹר . בְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבוֹר . וַאֲשֻׁמּוּרָה בַלָּיְלָה : חַלְּפָה עוֹנַת מִנְחָתִי . מִי יִתֵּן מְנוּחָתִי . יָגַעְתִּי בַּאֲנָחָתִי . אַשְׁחֶה בְכָל לַיְלָה : קוֹלִי בָל יִוָּתֵל . פְּתַח לִי שַׁעַר הַמְנוּחָה . שַׁחֲרִי נִמְלָא טָל . קְצוֹתַי רְסִיסֵי לַיְלָה : הַעֲתֵר נוֹרָא וְאָיוֹם . אָשׁוּעַ תְּנָה פְּדָיוֹם . בְּנָשֶׁף בָּעֶרֶב יוֹם . בְּאִישׁוֹן לַיְלָה : קְרָאתִיךָ יָהּ הוֹשִׁיעֵנִי . אוֹרַח חַיִּים הוֹדִיעֵנִי . כִּדְלִיּוֹת תְּבַצְּעֵנִי . מִיּוֹם וְעַד לַיְלָה : טַהֵר טֶנּוּף מֵעָשַׂי . פֶּן יֹאמְרוּ מַבְעִיסַי . אֵיכָה נָא אֱלֹהַּ עֲשָׂיַי . הַגּוֹתֵן זְמִירוֹת בַּלָּיְלָה : נַחֲנוּ בְיָרְךָ כַּחוֹמֶר . כְּלַח נָא עַל קַל נְחוֹמֶר . יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אוֹמֶר . וְלַיְלָה לְלַיְלָה . הַמַּבְדִּיל :

בְּמוֹצָאֵי יוֹם מְנוּחָה . הַמְצָא לְעַמְּךָ רָוְחָה . שְׁלַח הַשָּׁבְעֵי לְנַאֲנָחָה . נָגֵם יָגוֹן וַאֲנָחָה : יָאֲתָה לְךָ צוּרִי . לְקַבֵּץ עִם מְפֻזָּרִי . מֵיר גּוֹי אֲבָנָרִי . אֲשֶׁר בָּרָה לִי שׁוּחָה : עֵת דּוֹרִים תְּעוֹרֵר אַל . לְמַלֵּט עַם אֲשֶׁר שׁוֹאַל . רְאוֹת מוּכְךָ בְּבֹא נֹאַל . לְשָׂה פְּזוּרָה נִדְחָה : קְרָא יֵשַׁע לְעַם נִדְבָה . אֵל רָגוּל מַרְכָּבָה . יְהִי הַשָּׁבוּעַ הַבָּא . לִישׁוּעָה וְלִרְוָחָה : בַּת צִיּוֹן הַשְׁכּוּלָה . אֲשֶׁר הָיִיתָ הָיוֹם נְעוּלָה . מְהֵרָה תִּהְיֶה בְעוּלָה . בְּאֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה : מְעִינוֹת אֲנִי יְוַבֵּן . וּפְרוּיֵי יְיָ עוֹר יְשׁוּבֵן . וּמִי יֶשַׁע יְשַׁאֲבוּן . וְהָצָרָה נִשְׁכָּחָה : נָחָה עַמְּךָ כְּאֵב רַחֲמָן . יְצַפְּצְפוּ עִם לֹא אֵלְמָן . דְּבַר יְיָ אֲשֶׁר נֶאֱמָן . בְּהַקִּימְךָ הַבְּטָחָה : וּרְדִידֵי פְלִשְׁתִּי חָרָץ . נְנִיעָתָם יִפָּצְחוּ בְמָרָץ . בְּלִי צוֹחָה וּבְלִי בָּרָץ . אֵין יוֹצֵאת וְאֵין צוֹוָחָה : וְהָי הַחוֹרֵשׁ הַוָּה . בְּנִבּוּאַת אֲבִי חִוָּה . וְיִשְׁטֹף בְּבִית זֶה . קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה : חֹק יִמְלָא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ . אִמְּיָן יַעֲשֶׂה בְּקֹשְׁטֵנוּ . וְהוּא יִשְׁלַח בְּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ . בְּרָכָה וְהַצְלָחָה : בְּמוֹצָאֵי יוֹם נְיָלָה . שִׁבְחָךְ נוֹרָא עֲלִילָה . שְׁלַח הַשְׁבִּי לְעַם סְגֻלָּה . רְוַח שָׂשׂוֹן וְהַנָּחָה : קוֹל דְּהָלָה וְרָנָה . שְׁמַעְנוּ אָז הַרְנֵנָה . אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָא . אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָא :

חַדֵּשׁ יְשׁוּנִי אֵל נָא וְהָבִיא . אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא . אֲמִץ יְתוֹק רְפָיוֹן יָדַי . בָּרֵךְ מַלְאֲכֹתַי וְכָל מַעֲבָדַי . גּוֹאֲלִי זְכוֹר עֲנְיִי וּמְרוּדִי . דְּבָרְךָ הַטּוֹב הָקֵם לְעוּרָדִי . הָרֵץ וְשַׂלַּח לְבָבִי . אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא : וָעֵד וְהָכֵן לִי סְפוּקִי . זַמֵּן מְזוֹנִי וְלַחְמִי . חִקִּי חֻלַּק לִי נוֹם חַיִּשׁ לְהַקִּיצֵנִי . טוֹבְךָ תַּשְׂבִּיעַ עֲדֵי וְיוֹנֵק . יְבָא מְשִׁיחִי לְעִיר מוֹשָׁבִי . אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא : כּוֹנֵן לָעַם זוּ צְרֵי צוּר לַחֲבוּשׁ . לְחֶם לְאָכוֹל וּבְגֶד לְלָבוּשׁ . מְשִׁנְאַי יִהְיוּ עֵרֹם וְיָבוּשׁ . נְוֵה הַר שְׂעִיר בְּקָרוֹב תְּכַבּוּשׁ . שְׁשׂוֹנִי וְגִילִי בְּרָאוֹת סְבִיבִי . אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא : עָמוֹן וּמוֹאָב מִהֲרָה תְּכַלֶּה . פְּרוּיֵיהָ בְּקָרוֹב תְּגַלֶּה . צִיּוֹן תִּסְגֹּלָה מֵעַם אֵלֶּה . קְרִיַּת כָּלֵךְ רָב אוֹ נַעֲלֶה . שִׂבְּנִי תִּשְׂבֶּנָה בְּתוֹךְ עַם צִבְיִ . אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא :

אֹמֵר יְיָ לְיַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ : לֹא הֹבִישׁ אֲנִי בְיַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ :
בָּחַר יְיָ בְיַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ : מִי כָמָה עָפָר יַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ :
גָּאַל יְיָ אֶת יַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ : נִשְׁבַּע יְיָ לְיַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ :
דָּרַךְ כּוֹרֵךְ מִיַּעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ : סָלָה נָא לַעֲוֹן יַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ :
הַבָּאִים יַשְׁרֵשׁ יַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ : עֹשֶׂה חֶשֶׁב שְׁבוּת יַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ :
וַיָּרֶךְ מִיַּעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ : פָּדָה יְיָ אֶת יַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ :
זָכַר וְאַת לְיַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ : צְוֵה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ :
חֲדוֹת יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ : קוֹל קוֹל יַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ :
טוֹבוּ אָהֳלֶיךָ יַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ : רָנּוּ יְשָׂמְחוּ לְיַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ :
יִזְרַע מְשַׁפְּיךָ לְיַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ : שָׂב יְיָ אֶת שְׁבוּת יַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ :
כִּי לֹא עָלַשׁ בְּיַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ : תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב . אַתְּעֵיֵ :

אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי בִּמְהֵרָה יָבוֹא אֵלֵינוּ עִם מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד : אִישׁ אֲשֶׁר קִנְא קִנֵּא לְשֵׁם הָאֵל . אִישׁ בְּשֵׂר שָׁלוֹם עַל יַד יְקוּתִיאֵל . אִישׁ נָשׂא וְנִכַּפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל . אליהו : אִישׁ דּוּרוֹת שְׁנַיִם עָשָׂר רְאוּ עֵינָיו . אִישׁ הַנִּקְרָא בַּעַל שֵׂעָר בְּסִמְנָיו . אִישׁ וְאֵזוֹר עוֹר אָזוֹר בְּמָתְנָיו . אליהו : אִישׁ זֵעָף עַל עוֹבְרֵי חֲמָנִים . אִישׁ חָשׁ וְנִשְׁבַּע מְהֵרוֹת נִשְׁמֵי מְעוֹנִים . אִישׁ טַל וּמָטָר עֲצַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים . אליהו : אִישׁ יָצָא לְמָצוֹא לְנַפְשׁוֹ נָחַת . אִישׁ כִּלְכְּלוּהוּ הָעוֹרְבִים וְלֹא פֹת לַשָּׂחַת . אִישׁ לְמַעֲנוּ נִתְבַּרְכוּ פַּר וְצִפֹּרֶת . אליהו : אִישׁ מוֹסְרִין הַקְּשִׁיבוּ כְּמֵהִים . אִישׁ נֶעֱנָה בְּאֵשׁ מִשְׁמֵי גְבוֹהִים . אִישׁ סָחוּ אַחֲרָיו יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים . אליהו : אִישׁ עָתִיד לְהַשְׁלִים מִשְׁמֵי שֵׁרָבוֹת . אִישׁ פָּקִיד עַל כָּל קְשׁוּרוֹת טוֹבוֹת .

אִישׁ צִיר נֶאֱמָן לְהָשִׁיב לֵב בָּנִים עַל אָבוֹת . אליהו : אִישׁ קָרֵא קַנֵּא קִנְאָתִי לַיְיָ בְּתִפְאָרָה . אִישׁ רָכַב עַל מֵכֶב אֵשׁ בְּסַעֲרָה . אִישׁ שֶׁלֹּא טָעַם טַעַם מִיתָה וְקִבּוּרָה . אליהו : אִישׁ תְּשָׁבִי תְצֵילֵנוּ מִפִּי אֲרָיוֹת . תְּבַשְּׂרֵנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת . תְּשַׁקְּטֵנוּ בְּנִים עַל אָבוֹת . בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת . אליהו : אִישׁ תִּשְׁבִּי עַל שְׁמוֹ נִקְרָא . תְּצַלִּיחֵנוּ עַל יָדוֹ בְּתוֹרָה . תַּשְׁמִיעֵנוּ מִפִּיו בְּשׂוֹרָה טוֹבָה בְּמְהֵרָה . תּוֹצִיאֵנוּ מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה . אליהו : אַשְׁרֵי מִי שֶׁרָאָה פָּנָיו בַּחֲלוֹם . אַשְׁרֵי מִי שֶׁנָּתַן לוֹ שָׁלוֹם וְהָחֲזִיר לוֹ שָׁלוֹם . יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם : אליהו

בכתוב הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום יי הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם :

סדר הלל

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִקְרוֹא אֶת הַהַלֵּל :

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ : יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם : מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ : רָם עַל כָּל גּוֹיִם יְיָ עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ : מִי כַיְיָ אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת : הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ : מְקִימִי מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפּוֹת יָרִים אֶבְיוֹן : לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ : מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ :

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז : הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו : הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר : הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן : מַה לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר : הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן : מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב : הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מַיִם חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם :

כה"מ וכתוס"פ פסח דוכ :

לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ כִּי לִשְׁמְךָ תֵּן כָּבוֹד עַל חַסְדְּךָ עַל אֲמִתֶּךָ : לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה נָא אֱלֹהֵיהֶם : וֵאלֹהֵינוּ בַּשָּׁמָיִם כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה : עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם : פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ : אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ אַף לָהֶם וְלֹא יְרִיחוּן : יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַגּוּ לֹא יֶהְגּוּ : כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם : יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּיְיָ עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא : בֵּית אַהֲרֹן בִּטְחוּ בַיְיָ עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא : יִרְאֵי יְיָ בִּטְחוּ בַיְיָ עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא : ע"כ

יְיָ זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן : יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְיָ הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדוֹלִים : יֹסֵף יְיָ עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם : בְּרוּכִים אַתֶּם לַיְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ : הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיְיָ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם : לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ וְלֹא כָּל יֹרְדֵי דוּמָה : וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ :

כה"מ וכתוס"פ פסח דוכ :

אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יְיָ אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי : כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא . אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא . וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא אָנָּה יְיָ מַלְּטָה נַפְשִׁי : חַנּוּן יְיָ וְצַדִּיק וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם : שֹׁמֵר פְּתָאיִם יְיָ דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ : שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמְנוּחָיְכִי כִּי יְיָ גָּמַל עָלָיְכִי : כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה אֶת רַגְלִי מִדֶּחִי : אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְיָ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים : הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד : אֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל הָאָדָם כֹּזֵב : ע"כ

מָה אָשִׁיב לַיְיָ כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי : כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא : נְדָרַי לַיְיָ אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה נָּא לְכָל עַמּוֹ : יָקָר בְּעֵינֵי יְיָ הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו : אָנָּה יְיָ כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי עֶבֶד בֶּן אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי : לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא : נְדָרַי לַיְיָ אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה נָּא לְכָל עַמּוֹ : בְּחַצְרוֹת בֵּית יְיָ בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ :

הַלְלוּ אֶת יְיָ כָּל גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל הָאֻמִּים : כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת יְיָ לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ :

הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
יֹאמְרוּ נָא בֵּית אַהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי יְיָ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :

מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ : יְיָ לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם : יְיָ לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי : טוֹב לַחֲסוֹת בַּייָ מִבְּטֹחַ בָּאָדָם : טוֹב לַחֲסוֹת בַּייָ מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים : כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילֵם : סַבּוּנִי גַם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילֵם : סַבּוּנִי כִדְבוֹרִים דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילֵם : דָּחֹה דְחִיתַנִי לִנְפֹּל וַייָ עֲזָרָנִי : עֻזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה : קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים יְמִין יְיָ עֹשָׂה חָיִל : יְמִין יְיָ רוֹמֵמָה יְמִין יְיָ עֹשָׂה חָיִל : לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ : יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָהּ וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי : פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אודֶה יָהּ : זֶה הַשַּׁעַר לַייָ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ : אודְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה : אודְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה : אוֹדֶךָ אֲשֶׁר הָיִיתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה : אוֹדֶךָ אֲשֶׁר הָיִיתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה : מֵאֵת יְיָ הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ : מֵאֵת יְיָ הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ : זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ : זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ :

אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא : אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא :
אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָּא : אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָּא :

בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְיָ בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְיָ : בָּרוּךְ אֵל יְיָ וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ חַג בַּעֲבוֹתִים עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ : אֵל אֵלַי אַתָּה וְאוֹדֶךָ אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָ : אֵלַי הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ : הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :

יְהַלְלוּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ צַדִּיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יוֹדוּ וִיבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ וִירוֹמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד . כִּי לְךָ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשִׁמְךָ נָאֶה לְזַמֵּר כִּי מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בִּתְשְׁבָּחוֹת :

מוסף לראש חודש

מפטירין ממו"ס מן האל תקדוש מפטיר כדף חזו

רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְעַמְּךָ נָתַתָּ . זְמַן כַּפָּרָה לְכָל תּוֹלְדוֹתָם . בְּהִיוֹתָם מִקְרִיבִים לְפָנֶיךָ וְבִחֵי רָצוֹן וּשְׂעִירֵי חַטָּאת לְכַפֵּר בְּעַדָם . וְכָרוֹן לְבָלָם הָיוּ . וְתִשּׁוּעָה נִפְשָׁם מֵיד שׁוֹנֵא . מִטְּבַח חֹדֶשׁ בְּצִיוֹן תֶּכִין . וְעוֹלַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ נַעֲלָה עָלָיו . וּשְׂעִירֵי עִזִּים נַעֲשָׂה כָרָצוֹן . וּבְעֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִשְׂמַח בְּלָנוּ . וְשִׁירֵי דָוִד עַבְדְּךָ נִשְׁמַע) וּבְשִׁירֵי דָוִד עַבְדְּךָ הַנִּשְׁמָעִים בְּעִירְךָ הָאֲמוּרִים לְפָנֶיךָ מוּבְחָךְ אַהֲבַת עוֹלָם תָּבִיא לָהֶם וּבְרִית אָבוֹת לַבָּנִים הַזְּכוֹר : וְיִהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ) : וְהָבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם: וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם . וְאֶת מוּסַף יוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה יוֹם וְיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר :

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִים וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ : עוֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל הַעוֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ : (זֶה קָרְבַּן שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר) :

וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עוֹלָה לַייָ פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִים :

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם בְּמִדְבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרוֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים לָאַיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ יַיִן בְּנִסְכּוֹ וְשָׂעִיר לְכַפֵּר וּשְׁנֵי תְמִידִים כְּהִלְכָתָם :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ חַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה . לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה . לִישׁוּעָה וּלְנֶחָמָה . לְפַרְנָסָה וּלְכַלְכָּלָה . לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם . לִמְחִילַת חֵטְא וְלִסְלִיחַת עָוֹן . (בשנת העיבור וּלְכַפֶּרֶת פֶּשַׁע) . וְיִהִי הַחֹדֶשׁ הַזֶּה סוֹף וְקֵץ לְכָל צָרוֹתֵינוּ תְּחִלָּה וְרֹאשׁ לְפְרִיוֹן נַפְשֵׁנוּ . כִּי בְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בָּחַרְתָּ מִכָּל הָאֻמוֹת וְחֻקֵּי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לָהֶם קִבָּלְתָּ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים :

רצה וסורים וכו' מפטיר כדף ואו מפטר בית

מוסף לשבת ראש חודש

מפטירין ממו"ס מן האל תקדוש מפטיר כדף חזו

אַתָּה יָצַרְתָּ עוֹלָמְךָ מֵקֶדֶם כְּלִית מַלְאַכְתְּךָ בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי (בְּחַרְתָּ בָּנוּ מִכָּל עָם) אֲהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ . וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ : וַתִּתֶּן לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה שַׁבָּתוֹת לִמְנוּחָה וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְכַפָּרָה . וּלְפִי שְׁחָטְאנוּ לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ חָרְבָה עִירֵנוּ וְשָׁמֵם בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְגָלָה וְקָרֵנוּ וְנָטַל כָּבוֹד מִבֵּית חַיֵּינוּ וְאֵין אֲנַחְנוּ יְכוֹלִין (לְהַקְרִיב קָרְבָּן וְלֹא כֹהֵן שֶׁיְכַפֵּר בַּעֲדֵנוּ) לַעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירָתְךָ בְּבֵית הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו מִפְּנֵי הַיָּד שֶׁשִּׁלְּחָה בְּמִקְדָּשֶׁךָ : יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ הְמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם : וְאֶת מוּסַף יוֹם הַשַּׁבָּת (הַמְּנוּחָה) הַזֶּה וְיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה . נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר :

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִים וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ : עוֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל הַעוֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ : (זֶה קָרְבַּן שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר) :

וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עוֹלָה לַייָ פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִים :

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם בְּמִדְבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרוֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים לָאַיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ יַיִן בְּנִסְכּוֹ וְשָׂעִיר לְכַפֵּר וּשְׁנֵי תְמִידִים כְּהִלְכָתָם :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ חַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה . לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה . לִישׁוּעָה וּלְנֶחָמָה . לְפַרְנָסָה וּלְכַלְכָּלָה . לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם . לִמְחִילַת חֵטְא וְלִסְלִיחַת עָוֹן . (בשנת העיבור וּלְכַפֶּרֶת פֶּשַׁע) . וְיִהִי הַחֹדֶשׁ הַזֶּה סוֹף וְקֵץ לְכָל צָרוֹתֵינוּ . תְּחִלָּה וְרֹאשׁ לְפְרִיוֹן נַפְשֵׁנוּ . כִּי בְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בָּחַרְתָּ מִכָּל הָאֻמוֹת . וְשַׁבָּתוֹת לָהֶם הוֹרַעְתָּ . וְחֻקֵּי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לָהֶם קִבָּעְתָּ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים :

רצה וסורים וכו' מפטיר כדף ואו פסוד בית . ואומרים אין כאלהינו . עלינו . קדיש יתום . אדון עולם :

לוח המולדות

עם הקביעות וראשי חדשים משנת תרנ"ח עד שנת תרס"ט.

הלוח הזה יחשב על שעות הוויגער. ולא על שעות המעל"ע. ולמשל אם נכתב ן' בבוקר 18. 17. 7. הפירוש הוא כך. שהמולד יצ"ל ביום ן' בבוקר 18 מינוט עם 17 חלקים על וויגער 7. היינו קודם הצות. וכן אם נכתב בלילה ג"כ הפירוש על שעות הוויגער מהלילה. וכן כולם:

תרנ"ח (בש"ה)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי א' אח"צ	50	8	2	ב
חשון אור ליום נ'	34	9	3	ג ד
כסלין ד' אח"צ	18	10	4	ה ו
טבת ו' קודם ע"ה	2	11	5	ז א
שבט ש"ק לעת ערב	46	12	5	ב
אדר ב' בבוקר	30	13	6	ג ד
ניסן נ' לעת ערב	14	14	7	ה
אייר ה' בבוקר	58	15	7	ו ז
סיון ו' לעת ערב	42	16	8	א
תמוז א' בבוקר	26	17	9	ב ג
אב ב' לעת ערב	11	—	10	ד
אלול ד' בבוקר	55	1	10	ה ו

תרנ"ט (זח"א)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי אור ליום ו'	29	2	11	ז
חשון ש"ק קודם חצות	23	3	12	א ב
כסלין אור ליום ב'	7	4	1	ג
טבת ג' אח"צ	51	5	1	ד
שבט אור ליום ה'	35	6	2	ה
אדר ו' אח"צ	19	7	3	ו ז
ניסן ליל מוצש"ק	3	4	4	א
אייר ב' אח"צ	47	4	4	ב ג
סיון ד' בבוקר	31	5	10	ד
תמוז ה' לעת ערב	15	6	11	ה ו
אב ש"ק בבוקר	59	6	13	ז
אלול א' לעת ערב	43	7	13	א ב

תר"ס (גכ"ה)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי ג' בבוקר	27	8	14	ג
חשון אור ליום ה'	11	9	15	ד ה
כסלין ו' בבוקר	55	9	16	ו
טבת ליל מוצש"ק	39	10	17	ז א
שבט ב' בבוקר	24	—	11	ב
אדר א' אור ליום ד'	8	1	12	ג ד
אדר ב' ה' קודם חצות	52	2	12	ה ו
ניסן ליל ש"ק	36	3	1	ז
אייר א' אח"צ	20	4	2	א ב
סיון ג' בשחר	4	5	3	ג
תמוז ד' אח"צ	48	6	3	ד ה
אב ו' בבוקר	32	7	4	ו
אלול ש"ק לעת ערב	16	8	5	ז א

תרס"א (בש"ה)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי ב' בשחר	—	9	6	ב
חשון ג' לעת ערב	44	10	6	ג ד
כסלין ח' בבוקר	28	11	7	ה ו
טבת ליל ש"ק	12	12	8	ז א
שבט א' בבוקר	56	13	8	ב
אדר אור ליום ג'	40	14	9	ג ד
ניסן ד' בבוקר	24	15	10	ה
אייר אור ליום ו'	8	16	11	ו ז
סיון ש"ק בבוקר	52	17	11	א
תמוז אור ליום ב'	37	—	12	ב ג
אב ג' אח"צ	21	1	1	ד
אלול אור ליום ה'	5	2	2	ה ו

תרס"ב (זח"ג)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי ו' אח"צ	49	3	2	ז
חשון ליל מוצש"ק	33	4	3	א ב
כסלין ב' לעת ערב	17	5	4	ג
טבת ד' קודם ע"ה	1	6	5	ד
שבט ה' לעת ערב	45	7	5	ה
אדר א' ש"ק בשחר	29	8	6	ו ז
אדר ב' א' לעת ערב	13	9	7	א ב
ניסן ג' בבוקר	57	10	7	ג
אייר אור ליום ח'	41	11	8	ד ה
סיון ו' בבוקר	25	12	9	ו
תמוז ליל מוצש"ק	9	13	10	ז א
אב ב' בבוקר	53	14	10	ב
אלול אור ליום ד'	37	15	11	ג ד

תרס"ג (הש"א)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי ה' קודם חצות	21	16	12	ה
חשון ליל ש"ק	5	17	1	ו ז
כסלין א' אח"צ	50	—	1	א ב
טבת אור ליום ג'	34	1	2	ג ד
שבט ד' אח"צ	18	2	3	ה
אדר ו' קודם ע"ה	2	3	4	ו ז
ניסן ש"ק לעת ערב	46	4	4	א
אייר ב' בשחר	30	5	5	ב ג
סיון ג' לעת ערב	14	6	6	ד
תמוז ח' בבוקר	58	7	6	ה ו
אב ו' לעת ערב	42	8	7	ז
אלול א' בבוקר	26	9	8	א ב

תרס"ד (נכ"ה)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי אור ליום ג'	10	10	9	ג
חשון ד' בבוקר	54	11	9	ד ה
כסלין אור ליום ו'	38	12	10	ו
טבת ש"ק בבוקר	22	13	11	ז א
שבט אור ליום ב'	6	14	12	ב
אדר ג' קודם חצות	50	15	12	ג ד
ניסן אור ליום ה'	34	16	1	ה
אייר ו' אח"צ	18	17	2	ו ז
סיון א' בשחר	3	—	3	א
תמוז ב' אח"צ	47	1	3	ב ג
אב ד' בשחר	31	2	4	ד
אלול ה' לעת ערב	15	3	5	ה ו

תרס"ה (וש"ה)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי ש"ק קודם ע"ה	59	4	5	ז
חשון א' לעת ערב	43	5	6	א ב
כסלין ג' בבוקר	27	6	7	ג ד
טבת תחלת ליל ה'	11	7	8	ה ו
שבט ו' בבוקר	55	8	8	ז
אדר א' ליל מוצ"ש	39	9	9	א ב
אדר ב' ב' בבוקר	23	10	10	ג ד
ניסן אור ליום ז'	7	11	11	ה
אייר ה' קודם חצות	51	11	12	ו ז
סיון ליל ש"ק	35	12	13	א
תמוז א' אח"צ	19	1	14	ב ג
אב אור ליום נ'	3	2	15	ד
אלול ד' אח"צ	47	2	16	ה ו

תרס"ו (וש"ג)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי אור ליום ו'	31	3	17	ז
חשון ש"ק לעת ערב	16	—	4	א ב
כסלין ב' קודם ע"ה	—	1	5	ג ד
טבת ג' לעת ערב	44	2	5	ה ו
שבט ה' קודם ע"ה	28	3	6	ז
אדר ו' לעת ערב	12	4	7	א ב
ניסן א' בבוקר	56	5	7	ג
אייר ב' לעת ערב	40	6	8	ד ה
סיון ד' בבוקר	24	7	9	ו
תמוז אור ליום ו'	8	8	10	ז א
אב ש"ק בבוקר	9	9	10	ב
אלול אור ליום ב'	36	10	11	ג ד

תרס"ז (הכ"ו)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי ג' קודם חצות	20	11	12	ה
חשון אור ליום ה'	4	12	1	ו ז
כסלין ו' אח"צ	48	15	1	א
טבת ליל מוצש"ק	32	14	2	ב ג
שבט ב' אח"צ	16	15	3	ד
אדר ד' קודם ע"ה	—	16	4	ה ו
ניסן ה' אח"צ	44	17	4	ז
אייר ש"ק בבוקר	29	—	5	א ב
סיון א' לעת ערב	13	1	6	ג
תמוז ג' בבוקר	57	2	6	ד ה
אב ד' לעת ערב	41	3	7	ו
אלול ו' בבוקר	25	4	8	ז א

תרס"ח (בח"ה)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי ליל מוצש"ק	9	5	9	ב
חשון ב' בבוקר	53	6	9	ג ד
כסלין אור ליום ד'	37	7	10	ה
טבת ה' בבוקר	21	8	11	ו
שבט ליל ש"ק	5	9	12	ז
אדר א' קודם חצות	49	10	12	א ב
אדר ב' אור ליום ג'	33	11	1	ג ד
ניסן ד' אח"צ	17	12	2	ה
אייר ו' בשחר	1	13	3	ו ז
סיון ש"ק אח"צ	45	14	3	א
תמוז ב' בשחר	29	15	4	ב ג
אב ג' לעת ערב	13	16	5	ד
אלול ה' בבוקר	57	17	5	ה ו

תרס"ט (וש"ג)	פרק	חלקים	שעה	יום
תשרי ד' לעת ערב	42	—	6	ז
חשון א' בבוקר	26	1	7	א ב
כסלין תחלת ליל ג'	10	2	8	ג ד
טבת ד' בבוקר	54	3	8	ה ו
שבט אור ליום ו'	38	4	9	ז
אדר ש"ק בבוקר	22	5	10	א ב
ניסן אור ליום ב'	6	6	11	ג
אייר ג' קודם חצות	50	7	11	ד ה
סיון אור ליום ה'	34	8	12	ו
תמוז ו' אח"צ	18	9	1	ז א
אב ליל מוצש"ק	2	10	1	ב
אלול ב' אח"צ	46	11	2	ג ד